

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

HÜKÜMETLER-PROGRAMLARI VE GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ

CİLT 6
(17 KASIM 1974-12 KASIM 1979)

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

HÜKÜMETLER, PROGRAMLARI VE GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ

CİLT 6

(17 KASIM 1974-12 KASIM 1979)

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri

Cilt 6 – (17 Kasım 1974-12 Kasım 1979)

ISBN: 978-605-4700-46-2 (Tk.)

ISBN: 978-605-4700-52-3 (6. Cilt)

Hazırlayanlar

Dr. İrfan NEZİROĞLU

TBMM Genel Sekreteri

Dr. Tuncer YILMAZ

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı

Düzenleme

Gülşah ERDEM EFE

Grafik-Tasarım

Uğur SAÇI

(Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı – Grafiker)

Baskı

TBMM Basımevi

Aralık 2013

SUNUŞ

24 Nisan 1920’de Büyük Millet Meclisi tarafından seçilerek görevlendirilmiş olan “Muvakkat İcra Encümenleri Heyeti’nden” Cumhuriyetin ilanına kadar geçen sürede, 5, 1923’den bugüne kadar 61 hükümet görev yapmıştır. Hükümet Programları ve TBMM Genel Kurul Görüşmeleri isimli bu kaynak eserde bugüne kadar görev yapan bütün Hükümetlerin Bakanlar Kurulu listeleri, hükümet programları ve programların Genel Kurul görüşmeleri ile güven oylaması sonuçları yer almaktadır.

Programların yanı sıra Genel Kurul görüşmeleri ve oylama sonuçlarını da içermesi bakımından ilk olan bu eser araştırmacılar için temel bir kaynak olacaktır. Hükümetlerin belli alanlardaki politikaları üzerine karşılaştırmalı çalışma yapmak artık daha kolay olacaktır.

Bu eser aynı zamanda, yakın tarihimize ait olayların, ülke ve dünya gündemi hükümet politikalarına, dolayısı ile parlamentoya nasıl yansıtıldığının en güzel ve özet sunumu niteliğindedir.

Yasama ve parlamento tarihi literatürüne oldukça önemli katkı sağlayacağını umduğumuz “Tarihe Düşürülen Notlar” kitap serimizin 4’üncü eseri olarak 10 cilt halinde yayınlanan bu eserin hazırlanmasında birincil kaynak olarak “TBMM Tutanak Dergisi” özgün basımları ile referans alınmıştır. Tutanaklardaki bazı küçük dizgi ve sözcük hatalarının düzeltilmesi dışında orijinal yapı korunmuştur.

Başbakanların görev yaptıkları dönemlere ait fotoğraflarının sağlanması konusunda “Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü” Fotoğraf Koleksiyonundan yararlanılmıştır.

Kitabın içeriğinin tamamına yayınından kısa bir süre sonra TBMM web sayfasından erişim mümkün olacaktır.

Yakın siyasi tarihimize ışık tutacak önemli bir kaynak niteliğindeki bu eserin pek çok araştırmaya katkı sağlayacağına inanıyor, başta Genel Sekreterimiz Dr. İrfan Neziroğlu ile Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı Dr. Tuncer Yılmaz olmak üzere hazırlanmasında emeği geçen tüm personelimize teşekkür ediyorum.

Cemil ÇİÇEK
TBMM Başkanı

ÖNSÖZ

Anayasaya göre Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevlerinden birisi de Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemektir. Bu denetime esas olacak metinlerden en önemlisi hiç şüphesiz hükümet programlarıdır.

Hükümet programı ya da Anayasada kullanılan ifadeyle “Bakanlar Kurulunun programı”, kuruluşundan en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir bakan tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunur ve güvenoyuna başvurulur.

Programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra güvenoyu için görüşmeler başlar ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra oylama yapılır.

Bu eserin basıldığı tarih itibarıyla 25.4.1920 tarihinden bugüne, Cumhuriyetin ilanına kadar 5 İcra Vekilleri Heyeti dahil 66 hükümet kurulmuş, hükümet programı Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunmuş, Genel Kurulda program üzerinde görüşmeler yapılmış ve nihayet güvenoyu ile süreç tamamlanmıştır.

Hükümet programlarına çeşitli kaynaklardan ulaşmak mümkün ise de görüşme tutanaklarına ve güven oylaması sonuçlarına erişmek daha zor bir süreçtir. Elinizdeki eseri değerli kılan Bakanlar Kurulu listesi, bakanların görev tarihleri, koalisyon hükümeti ise koalisyon protokolleri, hükümet programları, hükümet programlarının Genel Kurulda okunan hali, hükümet programlarının TBMM Genel Kurulundaki görüşme tutanakları ve oylama sonuçlarına toplu olarak ve kolayca erişilmesine imkân sağlamasıdır.

Kitabı Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcımız Dr. Tuncer Yılmaz ile birlikte titiz bir çalışma sonucunda yayına hazırladık. Gülşah Erdem Efe ve Uğur saç başta olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Eserin karşılaştırmalı yeni araştırmalara kaynaklık etmesini umuyorum.

Dr. İrfan NEZİROĞLU
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
38 Irmak Hükümeti (17.11.1974-31.03.1975)	4369
Bakanlar Kurulu.....	4370
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	4372
B- Cumhuriyet Senatosu.....	4394
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Millet Meclisi	4395
B- Cumhuriyet Senatosu.....	4514
Güvenoylaması.....	4580
39 IV. Demirel Hükümeti (31.03.1975-21.06.1977)	4591
Bakanlar Kurulu.....	4592
Koalisyon Protokolü.....	4594
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	4607
B- Cumhuriyet Senatosu.....	4630
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Millet Meclisi	4631
B- Cumhuriyet Senatosu.....	4781
Güvenoylaması.....	4921
40 II. Ecevit Hükümeti (21.06.1977-21.07.1977)	4937
Bakanlar Kurulu.....	4938
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	4940
B- Cumhuriyet Senatosu.....	4969
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	4971
B- Millet Meclisi	5044
Güvenoylaması.....	5074

41 V. Demirel Hükümeti (21.07.1977-05.01.1978)	5087
Bakanlar Kurulu.....	5088
Koalisyon Protokolü.....	5090
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	5102
B- Cumhuriyet Senatosu.....	5128
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	5129
B- Millet Meclisi	5263
Güvenoylaması.....	5375
 42 III. Ecevit Hükümeti (05.01.1978-12.11.1979)	5391
Bakanlar Kurulu.....	5392
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	5395
B- Cumhuriyet Senatosu.....	5425
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	5427
B- Millet Meclisi	5530
Güvenoylaması.....	5572

Irmak Hükümeti
17.11.1974-31.03.1975

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Mahmut Sadi IRMAK (C.S. Kontenjan Üyesi)

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Zeyyat BAYKARA (C.S. Kontenjan Üyesi)

Devlet Bakanı

Mehmet ÖZGÜNEŞ (C.S. Üyesi)

Devlet Bakanı

Muslih FER (TBMM dışından)

Devlet Bakanı

Mehmet Salih YILDIZ (Van)

Adalet Bakanı

Mehmet Hayri MUMCUOĞLU (C.S. Tekirdağ Üyesi)

Milli Savunma Bakanı

MEHMET İLHAMİ SANCAR (İstanbul)

İçişleri Bakanı

Mukadder ÖZTEKİN (C.S. Adana Üyesi)

Dışişleri Bakanı

Melih ESENBEL (TBMM dışından)

Maliye Bakanı

Bedri GÜRSOY (TBMM dışından)

Milli Eğitim Bakanı

Safa REİSOĞLU (TBMM dışından)

Bayındırlık Bakanı

Vefa TANIR (Konya)

Ticaret Bakanı

Haluk CİLLOV (TBMM dışından)

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Kemal DEMİR (Bolu)

Gümrük ve Tekel Bakanı

Baran TUNCER (TBMM dışından)

Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı

Reşat AKTAN (TBMM dışından)

Ulaştırma Bakanı

Ahmet Sabahattin ÖZBEK (C.S. Kontenjan Üyesi)

Çalışma Bakanı

Turhan ESENER (TBMM dışından)

Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Mehmet GÖLHAN (TBMM dışından)

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Erhan IŞIL (TBMM dışından)

Turizm ve Tanıtma Bakanı

İlhan EVLİYAOĞLU (TBMM dışından)

İmar ve İskân Bakanı

Selahattin BABÜROĞLU (C.S. Kontenjan Üyesi)

Köyİşleri ve Kooperatifler Bakanı

İsmail Hakkı AYDINOĞLU (TBMM dışından)

Orman Bakanı

Fikret SAATÇİOĞLU (TBMM dışından)

Gençlik ve Spor Bakanı

Zekai BALOĞLU (TBMM dışından)

Kültür Bakanı

Hayriye Ayşe Nermin NEFTÇİ (TBMM dışından)

Gençlik ve Spor Bakanı

Sadık ŞİDE (TBMM dışından)

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 4 Cilt 7 Birleşim 9

Sayfa 131-144

24.11.1974 Pazar

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Kemal Güven*

KÂTİPLER: *İdris Arıkan (Siirt)*

İlhami Çetin (Yozgat)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Hükümet programını okumak üzere Başbakan Sayın Sadi Irmak, buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SADI IRMAK (C. Senatosu Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, milletimizin aziz vekilleri;

Yüce Heyetinize yeni Hükümetin derin saygılarımı arz ederek çalışma programımızı sunuyorum.

Sayın Ecevit Başkanlığındaki Hükümetin Yüce Heyetinizce de bilinen koşullar altında çekilmesinden ve siyasî partilerimizin yeni bir koalisyon kurma hususunda ki yoğun çabalarının sonuçsuz kalmasından sonra, partilerin de kabulü ile tarafsız bir parlamenter tarafından yeni Hükümetin kurulması çalışmalarına girişilmiştir. Bir yandan Parlamento aritmetiğinin doğurduğu güçlükler, öte yandan siyasî partilerimizin, Hükümetin kuruluşu konusundaki görüş ayrılıkları nedeniyle Başbakan adayının Parlamentoda temsil edilen, siyasî partilerimizin ortaklığına dayalı bir koalisyon Hükümeti kurma konusundaki yoğun çabaları da sonuçsuz kalmıştır. Bunların hepsi Yüksek Heyetinizce bilinmektedir. Böylece, partilere dayalı bir Hükümet kurma çabalarının daha da sürdürülmesinin, bunalımı uzatmaktan başka bir sonuç vermeyeceği ve memleketin karşı karşıya bulunduğu hayati önem taşıyan iç ve dış sorunlar dolayısıyla bu gecikmenin ağır sakıncalar doğuracağı görüldünce, Anayasa çerçevesinde başka bir alternatif olarak Parlamento içinden ve dışından atanacak bakanlarla bir Hükümet kurma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Hemen belirtmeliyiz ki, Yüce Meclisin güvenine mazhar olmak şartı ile özellikle partiler arasında bir anlaşma olanağı kalmadığı durumlarda partiler dışı Hükümet kurulması ilk defa memleketimizde denenen bir çözüm şekli değildir ve bu yol da demokratik uygulamalar arasında mevcuttur. Anayasamızın 102'nci maddesi sadece Başbakanın parlamenter olmasını şart koşmakta ve bakanların milletvekili olma yeteneğine sahip kişiler arasından seçilmesine imkân ve cevaz vermektedir. Bu suretle Anayasa kuralları içinde kurulan Bakanlar Kurulumuz millî demokratik, lâik

ve sosyal hukuk devleti ilkelerine bağlı Atatürkçü bir Hükümet olarak huzurunuzda gelmiş bulunuyor.

Şurasını da belirtmek isteriz ki, Cumhuriyetçi Güven Partisinin Parlamentodaki üyeleri arasından dört bakanın, kabinede yer alması bu partinin Hükümette bir koalisyon ortağı olarak bulunduğu anlamına gelmemektedir. Daha önce yapılan resmî açıklamalarda da belirtildiği gibi bu parti sadece Parlamentodaki üyeleri arasından bakan seçilmesini engellemek kararını almıştır.

Sayın milletvekilleri, Yüce Heyetiniz, Hükümetimizin hangi koşullar altında ve hangi sorunlar karşısında kurulduğunu yakından bilmektedir. Hükümetimiz de bunun idraki içindedir.

Memleketimizin içinde bulunduğu iç ve dış koşullar ve çözümlenmesi gereken önemli sorunlar, Parlamentoda temsil edilen siyasî partilere dayalı, istikrarlı, hükümetler kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Bugünkü Meclis kompozisyonu ve partiler arasındaki görüş ayrılıkları şimdiye kadar bu zorunluğu karşılayacak çözümün bulunmasına imkân vermemiştir. Bu durumda Hükümetimiz, çeşitli sakıncaların önlenmesi amacı ile seçimlerin yenilenmesinde ve bunun Yüce Meclisinizce mümkün görülecek yakın bir tarihe alınmasında millî yarar, hatta zorunluk bulunduğu görüşünü Yüksek Meclise arz etmek ister.

Şüphe yok ki, Bakanlar Kurulu seçimlerin yenilenmesine karar vermek ve seçim tarihini tespit etmek yetkisine sahip değildir. Yetki, sadece Yüce Meclise aittir. Bu yetkiye sahip bulunan Yüce Meclis seçimi yenileme kararı verirse, Hükümetimiz bir “Seçim Hükümeti” olarak görevini yapacak ve seçimlerin tam bir güvence altında sonuçlanmasının gerekli tedbirlerini eksiksiz olarak alacaktır.

Bu arada Devlet işleri sahipsiz bırakılamayacağına ve âcil çözüm bekleyen iç ve dış sorunlar ihmal edilemeyeceğine göre bütün siyasî partilerimizle sıkı temas halinde ve Yüce Parlamentonun destek ve denetimi altında elbette ele alınması kaçınılmaz olan millet ve Devlet işlerini şevkle yürütecek, bu anlamda bir hizmet hükümeti de olacaktır.

Arz edilen bu durumlardan da anlaşılacağı gibi bir intikal hükümeti olduğu aşikâr bulunan Hükümetimiz, Parlamentoda temsil edilen siyasî partiler tarafından bir koalisyon olanağı sağlanabildiği takdirde, kurulmasını içtenlikle arzu ettiği böyle bir hükümete görevi derhal devretmeğe hazırdır.

Sayın milletvekilleri, Hükümetimiz partiler dışı ve tarafsızdır; bu nedenle de icraatından hiçbir siyasî parti sorumlu değildir. Güveninize mazhar olduğu takdirde bütün siyasî partilerimize karşı eşit, tarafsız ve saygılı bir tutum içinde bulunacaktır. Kamu yönetiminde de kesin bir tarafsızlığın sağlanması başlıca amacımızdır. Devlet dairelerine partizanlığın sızmasına ve partizan davranışlara imkân verilmeyecektir.

Sayın üyeler, Hükümetimiz vatandaşlarımızın günlük hayatta karşı karşıya bulunduğu ekonomik güçlükler hususunda tam bir anlayış ve duyarlık içindedir. Hayat pahalılığı, geçim sıkıntısı, bazı temel ihtiyaç maddelerinin bulunmaması gibi önemli problemlerin, vatandaş bunalttığını biliyoruz. Dış dünyada son yıllarda meydana gelen gelişmeler, ekonomik alandaki sorunlarımızı artıran bir etken ol-

muştur. Bununla birlikte elimizdeki bütün olanakları kullanarak, ekonomik alanda tüketici ve üreticiyi etkileyen sorunları, gerçekçi ve tutarlı bir ekonomi politikasının takipçisi olarak hafifletebileceğimize inanıyoruz.

Ekonomik sorunlara bakış açımızı belirleyen unsurlar, bir yandan Anayasamızda, öte yandan kalkınma planlarımızda yer almış bulunan karma ekonomi düzenine ilişkin ilkelerdir. Bu düzende, kamu sektörü ve özel sektörün, kalkınma planları ilkeleri yönünde, yurt kalkınmasında birbirlerini bütünleyen kesimler olduğuna inanıyoruz. Ayrıca her iki kesimin, ekonomik hayatımıza katkısının tam olabilmesi için, muhtaç oldukları güven ve istikrar ortamının kurulmasının hayati bir önem taşıdığı kanısındayız.

Vatandaşlarımızı bunaltan ekonomik sorunlarımızın başında yüksek düzeydeki fiyat artışları gelmektedir. Bugünkü dünya koşullarında fiyat istikrarını sağlama da karşı karşıya olduğumuz güçlükleri biliyoruz. Bununla beraber fiyat artışlarının, bir ölçüde üretimdeki tıkanıklıklar, ithalattaki düzensizlikler ve dağıtım düzenindeki aksaklıklar nedeni ile ağırlık kazandığı kanısındayız. İç piyasadaki düzensizliği gidermek için her türlü mevzuat değişikliğini yapmaya, gereken, ekonomik ve idari tedbirleri almaya kararlıyız. Bir yandan üretimi ve piyasada kıtlığı çekilen malların arzını artıracak tedbirleri alırken, öte yandan spekülâtif nedenlerle ortaya çıkan kıtlıkları önleyeceğiz. Yüce Meclise kanuni süresi içinde sunmaya hazırlandığımız 1975 bütçesi ve uygulamayı düşündüğümüz para ve kredi politikaları, ekonomik gelişmemizi hızlandırma ve fiyat istikrarını sağlama amaçlarını destekleyecek şekilde olacaktır.

Bunun yanında, inandığımızı belirttiğimiz karma ekonomi düzeni içinde rekabet koşullarını işletmek, stokçuluğu ve spekülâsyonu önlemek suretiyle, vatandaşlarımızın ihtiyaçlarını duydukları malları hem miktar, hem kalite olarak elde etmelerini sağlamak ve böylece sunî olarak yaratılan kıtlıkları da önlemek kararındayız.

Türkiye ekonomisinin dış dünya ile ilişkileri yıldan yıla artan bir önem kazanmakta, diğer ekonomilerde ortaya çıkan gelişmeler ekonomimizi de etkilemektedir. Bu nedenle, dünyada ekonomik alanda meydana gelecek değişimleri çok yakından izleyerek, muhtemel olumsuz gelişmelerin ekonomimiz üzerindeki etkilerini asgariye indirecek tedbirleri zamanında alacak ve ülke ekonomisinde dar boğazların meydana gelmesini önleyeceğiz.

Fiyat istikrarının bozulduğu dönemlerde tasarruflar da olumsuz yönde etkilenmekte, plan hedeflerinin gerçekleştirilmesinde birinci derecede önemli olan yatırım düzeylerine ulaşılmada güçlük çekilmektedir. Tasarrufların azalması, tüketim talebini teşvik etmek suretiyle aynı zamanda ekonomik istikrarsızlığın sebeplerinden biri olmaktadır. Gerçekleştirmeye gayret edeceğimiz nispi bir fiyat istikrarı ortamından yatırımlarımızı artırabileceğimize ve daha çok vatandaşımıza istihdam olanağı sağlayacağımıza inanıyoruz. Aynı zamanda, Devlet yönetiminde azamî tasarruf kurallarına uymaya çalışırken, halk tasarruflarını teşvik edecek her türlü tedbirleri alacağız.

Sayın milletvekilleri, Devlet görevlerinin en önemlilerinden biri olan adalet hizmetleri üzerindeki düşüncelerimize geçmeden önce, bazı gerçekleri belirtmekte yarar görmekteyiz.

Bugün Türkiye’imizde vatandaş, mahkemelerde hakkın geç elde edilmesinden uyuşmazlık konusu olmayan bir kısım sorunların da mahkemeye intikalinden ve dava açmak ve davayı sürdürmenin çok külfetli olmasından sanıklık halinin uzayıp gitmesinden şikâyetçidir... Bu şikâyetlerin, ancak adalet hizmetlerinin çabuk, ucuz ve isabetle sağlanmasını mümkün kılacak tedbirlerin alınması ile önlenileceği açık bir gerçektir.

Bu bakımdan: Adalet hizmetlerinin yürütülmesinde, bu amaçların gerçekleştirilmesi için, usul ve teşkilât yasaları dâhil başlıca kanunların yeniden ele alınması zorunludur. Bu arada bidayet mahkemelerinde verilen kararların inceleme mercii olan Yargıtay’da artan işleri karşılamak için içtihat mahkemesi olarak Yargıtay’ın görevini gereği gibi yapabilmesini sağlamak üzere istinaf mahkemelerinin kurulmasını ilke olarak zorunlu görmekteyiz.

Diğer taraftan, hakkın geç elde edilmesinin sebeplerinden biri de, hâkim kadrolarındaki münhallerdir. Bunun giderilebilmesi de hâkim ve savcılık mesleğinin cazip hale getirilmesiyle mümkün görülmektedir.

Yüce Meclisin güvenine mazhar olduğumuz takdirde istinaf mahkemelerinin kurulması için gerekli hazırlıklara geçileceği gibi Yüce Mecliste bulunan Hâkimler Kanununun da Parlamentodan çıkarılmasına çalışılacaktır.

Yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesini oluşturacak tedbirler arasında düşündüğümüz Usul Kanunları, Medenî Kanun, Çocuk Mahkemelerinin kurulmasını öngören Kanun, Adli Zabıta teşkiline dair Kanun, İş Mahkemeleri Kanunu, Adli Tıp Müessesesi Kanunu, Ceza İnfaz Kurumlarının iç ve dış korunmasının tek elden yürütülmesine dair Kanun, cezaların infazı sırası ve sonrası hükümlülerin korunmasına dair tasarılar üzerinde çalışmalara devam olunarak bu tasarıların Parlamenteoya sunulmasına gayret edilecektir.

Anayasamızla ifadesini bulan vatandaş temel hak ve hürriyetlerinin kuşkusuz ve korkusuz kullanılmasının sağlanmasına özel bir dikkat gösterilecektir.

Sayın milletvekilleri, ülke bütünlüğünün, millî birliğin ve kamu düzeninin korunması, yurttaşlarımızın can ve mal güvenliklerinin sağlanması, anayasal özgürlüklerin rahatça kullanılacağı huzurlu bir ortamın yaratılması ve sürdürülmesi başlıca amacımızdır.

Bunun için güvenlik kuvvetlerimizin modern araç ve gereçlerle güçlendirilmeleri eğitim seviyelerinin yükseltilmesi yönünde önceki hükümetlerin başlattığı çabaları artırarak devam ettirmek kararındayız.

Yurttaşlarımız ile güvenlik kuruluşları arasındaki ilişkilerde sevgi ve saygının egemen kılınmasına önem veriyoruz.

Yönetimin, Atatürk ilkelerine bağlı, partiler ve vatandaşlar karşısında tarafsız, yasaların uygulanmasında etkin olması temel prensibimizdir.

İdarede uygulanacak tarafsızlık ilkesi yanında vatandaşların kamu yönetimi ile olan ilişkilerinde karşılaştıkları gecikme ve düzensizlikler giderilerek idarenin daha etkin çalışabilir bir duruma getirilmesi gerekmektedir. Bu amaca yönelik tedbirler üzerinde önemle durulacak, özellikle vatandaşın basit işleri için Devlet kapısına günlerce gelip gitmelerini önleyecek tedbirlere öncelik verilecektir.

Sayın üyeler, haber alma araçlarının en etkeni ve büyüğü olan Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumuna Hükümetimiz büyük bir önem vermektedir.

Çok geniş vatandaş kitlelerine hitap eden bu haberleşme aracının, mutlaka tarafsız bir görüşle idare edilmesinin bir kanun gereği olduğu kadar, çok partili demokratik hayatımızın da kaçınılmaz bir sonucu ve kamuoyumuzun hürriyet içinde oluşabilmesinin doğal bir şartı sayıyoruz. Bu kuruluşun, yayınlarını, Anayasamızın 121'nci maddesindeki ilkelere uygun olarak yönetmesi esas olmalıdır.

TRT'nin ancak bu suretle millî kültüre umulan hizmeti ifa edebileceğine inanıyoruz.

Televizyonun hızla yurt sathına yayılması için TRT yatırımlarının biran önce tamamlanması ve halen sipariş edilmiş olan Ankara, Konya, Antalya, Muğla, Denizli, Çanakkale, Adapazarı, Zonguldak, Ordu, Giresun ve Kayseri vericileri için malî kaynakların ve döviz transferlerinin sağlanmasına gayret edeceğiz.

Merkez şebeke yayınının Samsun, Kayseri, Konya, Adana, Gaziantep, Diyarbakır yönüne ulaştırılması için hazırlanan projenin tamamlanması öngörülmektedir.

Sayın üyeler; bilimsel ve teknolojik araştırma, ekonomik ve sosyal kalkınmanın amaçlarına ulaşmasında etkili bir araç olarak değerlendirilecektir.

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunun memleketimizdeki müspet bilimlerle ilgili araştırmaları geliştirme, teşvik etme, düzenleme ve koordine etme görevlerini en verimli bir şekilde yerine getirebilme imkânları sağlanacaktır. Araştırma Koordinasyonun sağlanması bakımından, kurumla araştırma yapan diğer kuruluşların işbirliği yapmaları için gerekli tedbirlerin alınmasına önem verilecektir.

Sayın milletvekilleri; Toprak ve Tarım Reformu, Anayasada, Toprak ve Tarım Reformu Kanununda ve Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında yer alan amaç ve hedefler doğrultusunda uygulanacaktır. Uygulamada tarımsal verimliliği artıracak altyapı yatırımlarının tamamlanması ve topraksız ve az topraklı çiftçilerin toprağa kavuşturulması amaçlarının uyumlu bir biçimde, bir arada gerçekleştirilmesi sağlanacaktır. Topraklandırılan çiftçilerin yeter gelirli aile işletmeleri kurmalarını ve verimli işletmecilik yapmalarını sağlamak üzere kooperatiflerin kurulması tedbirleri alınacaktır. Kamulaştırma karşılıklarının öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayiye yatırılmasını sağlayacak özendirici tedbirler alınacaktır. Yatırımcı kamu kuruluşlarının reform bölgelerindeki altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesinde birbiriyle ve reform örgütü ile uyumlu bir çalışma düzeni içerisinde faaliyet göstermeleri sağlanacaktır.

Sayın üyeler; kamu görevi yapan Devlet memurlarının sorunlarına eğilmek, Hükümetimizin üzerinde duracağı konulardan birisidir.

Devlet Personel Dairesinin organizasyonu ve çalışma usullerini yeniden düzenlemek yolunda kanunî tedbirler alınacak bu konudaki uygulamalarda gereksiz tereddüt ve ihtilâfları önleyici ve çabukluk sağlayıcı değişikliklerin gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Din İşleri Yüksek Kurulu ile Din Şûrasının biran önce kurulmasına çalışılacak din görevlilerimizin meslek içi eğitimine önem verilecektir.

Vekil imam ve hatiplerin sorunlarının adaletli bir çözüme kavuşturulmasına gayret edilecektir.

Vakıf malların ve vakıf hizmetlerin geliştirilmesi için azamî gayret sarf edilecektir.

Sayın üyeler; 1975 yılı Bütçesi güç şartlar içinde hazırlanmaktadır. Bu bütçenin ekonomik gelişmeyi hızlandıracak fiyat istikrarını sağlamaya yarayacak biçimde hazırlanıp uygulanmasına özen gösterilecektir. Bütçe yapımında olduğu gibi uygulanmasında da tasarruf ilkelerine uyulacaktır.

Devlet satın alma ve inşaat işlerinin günün ihtiyaçlarına ve ekonomik gerek- lere uygun biçimde yürütülmesini, özellikle yatırımların hızla gerçekleşmesini ko- laylaştıracak bir kanun tasarısı üzerindeki çalışmaları tamamlayarak kısa zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisine sunacağımızı umuyoruz.

Malî idarenin işleyişinin günün ihtiyaçlarına uygun düzeye getirilmesi amacıy- la hazırlanan Genel Muhasebe Kanunu tasarısı da Yüce Meclise sunulacaktır.

Hükümetimizin üzerinde hassasiyetle durduğu yüksek düzeydeki fiyat artışla- rının önlenmesi konusunda birbiri ile tutarlı politikaların uygulanmasını zorunlu görmektedir. Bu arada düzenli bir gelir ve fiyat politikasının yürütülmesinin yararlı olacağını düşünüyoruz. Ayrıca tüketim talebini bir ölçüde kısıtlamak amacıyla ta- sarrufları teşvik etmek için, faiz politikasını bir araç olarak kullanmayı düşünmek- teyiz. Tasarrufların verimli alanlara yöneltilmesi bakımından yararlı gördüğümüz sermaye piyasasına ilişkin kanun tasarısının hazırlıklarını tamamlamak kararında- yız.

Kamu İktisadî Teşebbüslerinin verimli kuruluşlar haline getirilmesi esas ola- cak ve bu amaçla özkaynakları geliştirecektir. Adı geçen kuruluşların ihtiyaç duya- cıkları finansman imkânlarının, sağlam kaynaklardan sağlanmasına özen gösteri- lecektir.

Özel ve kamu kesimi teşebbüslerinin uluslararası piyasada rekabet olanakla- rını ve etkinliklerini desteklemek ve güçlendirmek amacıyla, gelişmiş ülkelerde- ki ihracat ve ithalât bankası modellerine uygun bir finansman kurumunun tesisi imkânları araştırılacaktır.

Hükümetimiz vatandaşlara yeni yükümlülükler getirecek vergiler koymayı dü- şünmemektedir. Maliyemiz vergileri daha adaletli, yükümlü için daha kolay, hazine için daha verimli hale getirebilmenin çabası içinde olacaktır. İzlenecek politikada ve alınacak her mali tedbirde, dar gelirli vatandaşların zarar görmemelerine özellikle dikkat edilecektir.

Kamu gelirleri kaynaklarının merkezi, idare ile mahallî idareler arasında pay- laşılmasını Anayasamızın bu konudaki anlayış ve ilkelerine uygun bir biçimde yeni- den düzenlemeyi amaç saymaktayız. Özellikle belediyelerimizin, çağın gereklerine göre gittikçe ağırlaşan finansman sorunlarının en kısa zamanda çözümlenebilmesi maksadıyla Belediye Gelirleri Kanunu tasarısını huzurlarınıza getirmek kararında- yız.

Sayın üyeler; iç ve dış ticaretimiz, gerek dünya konjonktürünün gösterdiği değişiklikler, gerekse ülke ekonomisinin gerekleri göz önünde bulundurularak, gerçekçi ve olumlu etkilerini en kısa sürede gösterecek tedbirlerle düzenlenecek ve yönetilecektir.

Hükümetimizin ilk hedefi, her şeyden önce, istikrarı sağlamaya yararlı en etkin ekonomik ve idarî tedbirleri almak olacaktır. Bu maksatla halen fiyat artışları gösteren veya yokluğu hissedilen malların derhal ithalâtına gidilecek ve en kısa zamanda ülkemizde mal yokluğu giderilecektir.

Bu arada rekabet ortamı yaratılarak, ekonominin normal koşullar içi de gelişimi sağlanacak ve tüketicinin yararını sağlayacak tedbirler üzerinde önemle durulacaktır.

Halkımızın zarurî ihtiyaç maddelerinin fiyatlarında istikrar sağlanması ve iç ticaretimizde gerekli itimadın tesisi amacı ile bir stok rejimi gerçekleştirilecektir.

Ülke ekonomisinde büyük bir önemi olan taban fiyatları, üreticinin emeğinin karşılığını en iyi şekilde almasını sağlayacak, tarımsal fiyatlardaki istikrarsızlığı azaltacak ve belirli üretim türlerini teşvik edecek bir düzeyde tespit edilecektir. Taban fiyatlarında uygulanacak politikanın diğer maddelere yansımada, ülkede sunî pahalılık yaratmasını önleyecek tedbirler de beraber getirilecektir. Tarımda üretim giderlerinin maliyetlerinin artmaması için gerekli tedbirler alınacak ve taban fiyatlarının tespitinde dünya fiyatları, üretim düzeyi ve maliyetler dikkate alınacaktır.

Ayrıca çiftçinin üretim planlamasına yardımcı olacak şekilde taban fiyatlarının mümkün olduğu kadar erken ilân edilmesine çalışılacaktır.

Bugünkü dünya konjonktürü karşısında, gelişme çabalarımızın dış kaynaklara bağlı olmaksızın gerçekleştirilmesi, her zamandan daha büyük bir önem kazanmış bulunmaktadır.

Bu gelişmenin en başta gelen unsuru, hiç şüphesiz ihracatımızın hızla artırılmasıdır. Bu bakımdan yurt içi ihtiyacının ve iç fiyat dengesinin sağlanması prensibine ağırlık verilmekle birlikte ihracatımızın geliştirilmesine büyük gayret sarf edilecek ve bu yolda bütün tedbirler en kısa sürede alınacaktır.

Öte yandan ülkemizin hızla sanayileşmesine olanak sağlayacak ve piyasanın ihtiyacını gereği gibi karşılayacak, aynı zamanda fiyat istikrarını sağlayacak bir ithalât politikası izlenecektir.

Tasarruf açığımızın kapatılması, yetersiz olan teknolojik düzeyimizin yükseltilmesi yönünden, yabancı sermayeden yararlanılmasına devam olunacaktır. Ancak, gelecek yabancı sermayenin, plan ve program hedefleri doğrultusunda yurt içinde sağlanamayan bir teknoloji getirmesi, ihracatı artırıcı nitelikte ve uluslararası rekabet olanağına sahip bulunması koşulları aranacak ve üretimde tekel yaratması önlenecektir.

Sayın Milletvekilleri; artan nüfusumuzun yeterli ve dengeli beslenmesi için gerekli gıda maddeleri üretimi ve tarıma dayalı sanayimizin hammadde ihtiyacının karşılanması ile üretimin dış pazar taleplerine uygun biçimde geliştirilmesi, tarımda ana hedefimiz olacaktır.

Yurdumuzun tarımsal potansiyelinden azamî derecede istifade edebilmek için, toprağın korunması ve verimliliğinin arttırılması üzerinde önemle durulacak; üretimi artırıcı, maliyeti düşürücü tabiat şartlarına bağlılığı azaltıcı, doğal kaynakların korunmasını ve geliştirilmesini sağlayıcı ve ürünlerin kalitesini yükseltici âcil tedbirler alınacaktır.

Köylüye emeğinin karşılığında insanca yaşama imkânı sağlanacak ve yardıma muhtaç küçük çiftçi, imkânlar ölçüsünde korunacaktır.

Üretimin artırılmasında en büyük etken olarak, başta gübre gelmek üzere, iyi vasıflı tohum, alet ve makine, mücadele ilâçları gibi üretim vasıtalarının, çiftçinin muhtaç olduğu zamanda, yeteri miktarda ve uygun fiyatla üretim yerlerinde bulundurulmasına çalışılacak, bunların yurt içinde üretimi için gerekli girişimlerde bulunulacaktır.

Hayvancılığın geliştirilmesi için, çeşitli hayvan yemleri üretimini artırıcı tedbirler alınacak, yağlı tohum küspelerinin, ihracattan önce, yurt içi ihtiyacının tamamen karşılanmış olmasına dikkat edilecek verimi düşük hayvan ırklarının ıslah çalışmaları hızlandırılacak, hayvan varlığına ve ihracatına zarar veren hastalık ve zararlılar ile etkili bir şekilde mücadele edilecektir.

Ana gıda maddemiz olan buğday üretimini arttırmak üzere ıslah edilmiş, deneme sonuçları başarılı olmuş, yerli ve yabancı tohumlar daha yaygın şekilde çiftçiye intikal ettirilecek, en uygun üretim tekniğinin uygulanması sağlanacaktır.

Hızla artan bitkisel yağ ihtiyacımız, eldeki geleneksel hammaddelerle karşılanamadığından, en kısa yoldan bu açığı kapatmak üzere yüksek yağ verimi olan ayçiçeği tarımı bugünkü sınırlı üretim bölgeleri dışına çıkarılmak suretiyle, diğer elverişli alanlarda ekimi sağlanacak, bu ürünü teşvik eden yağ sanayiinin yeni bölgelere de aktarılmasına çalışılacaktır.

Ülkenin şeker talebinin sağlanması için pancar tarımı yeni bölgelere kaydırılacak ve buna bağlı olarak şeker sanayiinin daha ekonomik çalışacak şekilde pancar üretim bölgelerine dağıtılmasına gayret sarf edilecektir.

Çayda kalitenin düzeltilmesi yanında, zararına yapılan ihracata yer bırakmayacak tedbirlere devam olunarak bu üretim kolunun ulusal ekonomi üzerindeki ağır yükünün azaltılmasına çalışılacaktır.

Gıda maddelerinin kalite standardı hazırlanacak, gıda kontrolü ile ilgili mevzuat boşlukları doldurulacaktır.

Haşhaş konusunda bir yandan üreticinin mağdur durumuna son verecek çözümler izlenirken, öte yandan insanî kaygıları tatmin edici en etkin yöntem ve tedbirler titizlikle uygulanacaktır. Bunlar arasında ekonomik verimliliğin arttırılması ve üreticinin eline geçecek gelirin yüksek olması şartı ile haşhaş kapsülünün çizilmemesi usulünün uygulanması da yer almaktadır.

Tarım hizmetlerinin dağınıklıktan kurtarılması sağlanacak, bu hizmetlerin verimli ve koordine bir şekilde üreticiye ulaştırılması için gerekli görülen organizasyon düzenlemeleri yapılacak, çiftçinin teşkilâtlandırılması çalışmalarına hız verilecektir.

Sayın milletvekilleri; sosyal ve ekonomik hayatımızda büyük önem ve değeri bulunan ormanlarımızın korunmasına titizlik gösterilecek ve özellikle orman yangınları nedenleri üzerinde hassasiyetle durularak, önleyici tedbirler takviye edilecektir.

Çeşitli etkenlerle verimliliğini kaybetmiş bulunan bozuk yapıdaki geniş orman alanlarının, orman sanayiimiz bakımından verimli ormanlar haline sokulabilmesi ve mevcut orman alanlarının genişletilmesi için orman içi ve dışı ağaçlandırma çalışmaları hızlandırılacaktır.

Orman tahribi sonucunda doğal dengenin bozulmuş olması nedeniyle meydana gelen taşkınların önlenmesi için tehlikeli bir nitelik almış olan sel havzalarında, erozyonu önleyici her türlü tedbirin alınmasına önem verilecektir.

Ormanların korunması, geliştirilmesi, genişletilmesi ve işletilmesi hedeflerine ulaşılmasını sağlamak üzere ormanlar içinde ve bitişiğinde oturan halkın, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmalarını kolaylaştırmak üzere katkıda bulunulacaktır.

Orman yolları başta olmak üzere, orman işletmeciliğinin gerektirdiği altyapı tesislerinin yapımına önem verilecektir.

Sayın milletvekilleri; kalkınma planlarında öngörülen gelişme hızlarına ulaşılması, artan nüfusumuza yeni istihdam olanaklarının yaratılması ve adil bir gelir dağılımı sağlanarak toplumumuzun refahının arttırılmasının hızlı bir sanayileşme ile mümkün olduğu görüşündeyiz.

Dış kaynaklara bağlılığın azaltılması ve dış ticaret dengesinin sağlanması, ülkemizde ara mallar ve yatırım malları üreten sanayi tesislerinin kurulmasına ve daha çok sınaî ürün ihraç etmemize bağlı bulunmaktadır. Sanayinin geliştirilmesinde kullanılan teşvik tedbirlerinin, sınaî tesislerin yurt sathına daha dengeli olarak yayılması ve sınaî ürün ihracatının arttırılmasında etken olacak şekilde işlemesi sağlanacaktır. Yatırımların gelişmemiş bölgelere kaydırılmasında, altyapı hizmetlerinin önemi göz önünde bulundurulacak, organize sanayi bölgelerinin kurulması daha geniş ölçüde ele alınacaktır.

Sanayileşme alanında önemli yeri olan yatırım malları üretimine yönelen temel projelerle ilgili çalışmalar kısa sürede sonuçlandırılacak uygulamaya geçilecektir.

Sanayinin ihtiyacı olan hammadde ve ara malların yeteri miktar ve kalitede temini için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Sanayi mamullerimizin kalite ve fiyat yönünden rekabet şartlarına uygun olarak üretimi ve piyasaya arzı, hem tüketicinin korunması hem de özellikle Ortak Pazarla olan ilişkilerimiz bakımından büyük önem taşıdığından, etkili bir kalite ve fiyat kontrol mekanizmasının işletilmesi konusunda gerekli tedbirler alınacaktır. Kurulu ve kurulmakta olan sanayi tesislerimizin finansman ve kredi sorunlarının gerçekçi bir şekilde çözümlenmesine çalışılacaktır.

Teknolojik gelişmelerin izlenmesi ve ülkemiz şartlarına uygun olanların yurdumuza ithali ve yerli teknoloji üretimi için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı çalışmalarını yoğunlaştıracak ve ilgili kuruluşlarla işbirliğinde bulunacaktır.

Dünyayı büyük ölçüde tehdit eden açlık sorunu ve her gün yükselen gıda maddeleri fiyatları göz önüne alınarak tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesine özel bir önem verilecektir.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin tasarruflarını ve aynı zamanda halkın küçük tasarruflarını kalkınmamız yönünden değerlendirmek ve bu yolla da yeni iş sahaları açılmasına yardımcı olmak amacı ile Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası kuruluş çalışmalarına devam olunacaktır.

Küçük sanayide esnaf ve sanatkârlarımızın kredi, hammadde, eğitim ve özellikle altyapı problemlerinin çözümlenmesi için çaba harcanacaktır.

Sayın üyeler; gümrüklerimizin ıslahı ve hizmetlerin düzeltilmesi Hükümetimizin önemle ele alacağı konulardan birini teşkil etmektedir. Bunun için gümrük işlemlerini, artan dış ticaret hacmi, turist sayısı ile yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın ihtiyaçlarına karşılık verecek biçimde kolaylaştırılacak tedbirler alınacaktır.

Gümrüklü eşyanın korunması ve kısa zamanda tasfiyesi konusundaki işlemler asgariye indirilerek, ekonomik israf ve zararlar önlenecektir.

Kaçakçılığın önlenmesinde mevzuatın titizlikle uygulanması yanında ekonomik tedbirlere ve personel eğitimine önem verilecektir.

Başta sigara olmak üzere, Tekel mamullerinde, tüketici talebinin miktar ve kalite yönünden karşılanması ve dağıtımdaki dar boğazların giderilmesi amacına dönük tedbirler hızla alınacak, ileri bir aşamaya gelmiş bulunan Tekel Genel Müdürlüğünün örgütünün düzenlenmesi çalışmalarının sonuçlandırılmasına çaba harcanacaktır.

Öte yandan, ekici tütün satış piyasalarının desteklenmesinde iç ve dış konjonktür dikkatle izlenerek, üretici emeğinin değerlendirilmesi sağlanacak ve iyi vasıflı üretim teşvik edilecektir.

Sayın üyeler, Türkiye’de hammadde ve enerji sorunu sanayileşmemizin hız kazanması ile büyük bir öncelik kazanmış bulunmaktadır. Geçtiğimiz yıl içinde dünya ölçüsünde çıkan petrol krizi ve bunun sonunda artan fiyatlar, ülkemizde enerji tüketiminin ağırlığı petrole dayandığı için, ekonomimizi de etkilemeye devam etmektedir.

Bu nedenle petrol arama faaliyetlerine hız verilecektir. Yerli petrol üretimi artırılmaya çalışılırken, elektrik üretiminin yapısı, kömür ve hidroelektrik kaynaklara dayandırılacaktır.

Kömür, jeotermal, tabii gaz, nükleer enerji gibi petrol dışındaki enerji kaynaklarımızın aranması ve geliştirilmesine ağırlık verilecektir.

Köylerin elektrikleştirilmesine plan ilkelerine göre devam edilecek ve geri kalmış yöreler köylerindeki yurttaşlarımızdan katkıda bulunmaları istenmeyecektir.

Doğal kaynaklarımızın, ülkemizin kalkınması ve milletimizin refahı amaçlarına uygun olarak değerlendirilmesi Hükümetimizin temel ilkesi olacaktır.

Madenlerimizin en yüksek katma değer ve millî hâsıla verecek biçimde ihracı sağlanacak; madenlerin üretiminden ihracına kadar uzanan etkin bir kontrol mekanizması ilgili bakanlıkların işbirliği ile gerçekleştirilmeye çalışılacaktır.

Petrolde fiyat artışları ile birlikte hızlanan hammadde fiyat artışları göz önünde tutularak, madenlerimizin ihracında dünya piyasalarındaki fiyat dalgalanmalarını yakından izleyecek bir satış politikası gerçekleştirilecektir.

Son yıllarda milletlerarası alanda ortaya çıkan tarım ürünleri ve özellikle gıda maddeleri yetersizliği, ülkemizin de hızla artan nüfusu, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarından en iyi biçimde yararlanmayı zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle büyük ve küçük su projeleri hızlandırılarak, yeteri kadar su alamayan bölgelere su getirilmesine özen gösterilecektir. Hızlı sanayileşmenin ve şehirleşmenin gereği olan kullanma ve içme suyu sağlanmasına önem verilecektir.

Sayın milletvekilleri, köy ve köylü sorunlarımızın öncelik ve ivedilikle çözüme bağlanması gereğine ve bunun ulusal kalkınma çabalarımız içinde büyük yeri ve önemi olduğuna inanıyoruz.

Köylerimize getireceğimiz hizmetlerde sosyal adalet ilkelerine ve bölgelerarası dengenin sağlanmasına özen gösterilecektir.

Köy yolları yapım ve bakım hizmetlerini hızla yapabilmek için, mevcut makine ve donatımın yenilenmesine çalışılacak, olanaklar ölçüsünde yerli kaynaklar kullanılacaktır.

Kırsal yaşamın temel gereklerinden biri olan yeterli ve sağlıklı içme suyu sorununu çözmek üzere, tüm tedbirler alınacak ve özellikle Güneydoğu Anadolu ve benzeri yörelere özel projelerle ağırlık verilecektir.

Devlet sulama şebekeleri içinde bulunan tarım arazisinin en yüksek verim gücüne ulaştırılmasını sağlayacak geliştirme çabalarına ve çağdaş tarımın uygulanmasını sağlayacak tüm koşulların yaratılmasına yönelik çalışmalar daha yoğun hale getirilecektir.

Kırsal alanda bulunan doğal kaynakları, işgücünü ve tasarrufları kalkınma için yerinde kullanmak ve kırsal nüfusun sosyoekonomik ihtiyaçlarını gidermek amacıyla, çevresinin ekonomik kalkınmasını da etkileyecek kırsal gelişme merkezlerinin kurulması çalışmaları hızlandırılacaktır.

Kooperatifçilik hareketinin ve kooperatiflerin geliştirilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacak, bu tedbirlerin gerektirdiği her türlü olanaklar sağlanacaktır.

Sayın milletvekilleri, Hükümetimiz, yurdumuzun turizm potansiyelini en iyi şekilde değerlendirmek, dış turizm talebini özendirmek ve iç turizmi de yaygınlaştırmak kararındadır. Bu amaçla Üçüncü Beş Yıllık Plan hedeflerine uygun olarak, turizmin geliştiği alanlarda fiziksel planlama çalışmalarına hız verilecek, kıyılar ve turistik yörelerin toplum yararına kullanılması ve korunması çalışmaları tamamlanacaktır.

Yurdumuzda daha çok turist barındırmak ve daha fazla gelir sağlamak için, sektörün yatırım ve işletmecilik konusundaki çeşitli sorunlarının çözülmesini hedef olarak görmekteyiz. Bu amaçla Devlet, altyapı yatırımlarını gerçekleştirecek, üst yapı yatırımlarını da özendirecek gerekli tedbirleri alacaktır.

Günün gerek ve koşullarına uygun olarak yeniden düzenlenmesine başlanan “Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu Tasarısı” en kısa zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulacaktır. Artırılacak arz kapasitesinin, nitelikli personel ihtiyacının karşılanması için, eğitim çalışmalarına hız verilecektir.

Yurdumuzun turistik çekicilik unsurları ve kültürel özellik ve varlıklarının tanıtılması yanında, turizm politikamızda arz kapasitemizin pazarlanmasına önem verilecektir.

Son politik olaylar, yurt dışındaki politik tanıtma ve haber almaya yönelik devlet enformasyon hizmetlerinin çeşitli olanaksızlıklar nedeniyle, etkili biçimde yürütülemediğini ortaya çıkarmıştır. Hizmetin gereğince yapılabilmesi için, Basın - Yayın Genel Müdürlüğü ulusal yararlarımıza uygun rasyonel çalışma düzenine kavuşturulacaktır.

Enformasyon hizmetlerinin, gizlilik taşımayan kısmının yerli basına ulaştırılmasına devam edilecek ve Anadolu basını ile işbirliği yapılacak, nihayet bugüne kadar yeterli mevzuatı bulunmayan Devlet enformasyon hizmetleri çalışmaları için, bir kanun tasarısı hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulacaktır.

Sayın milletvekilleri, memleketimizde, düzenli, sağlıklı ve dengeli bir şehirleşme ve sanayileşmeyi sağlamak amacıyla, kalkınma hedeflerinden fedakârlık etmeksizin, sanayi yatırımlarının az gelişmiş bölgelere yöneltmesi çalışmalarına devam edilecektir.

Arsa Ofisi bugünkü güçsüz durumundan kurtararak güçlendirilecek, kamulaştırma yetkileri ve malî kaynakları artırılacaktır. Kamunun yarattığı arsa değer artışının kamuya dönmesine çalışılacaktır.

Düşük gelirli ailelerin konut ihtiyaçlarına ağırlık verilmesine ve bir yandan Devlet eliyle halk konutu yapılmasına hız verilirken, diğer yandan gecekondu sorununa çözüm yolları aranacaktır.

Hükümetimiz, kıyıların spekülâtif amaçlarla yağma edilmesine karşı tedbirlerin etkinleştirilmesi işini ele alacak ve kıyılar halkın istifadesine açılacaktır. Nüfus artışının da etkisi ile hızlanan şehirleşmenin doğurduğu ve insan sağlığını tehdit eder bir nitelik almaya başlayan çevre ve hava kirlenmesi önemle durduğumuz konulardan biri olacaktır.

Sayın milletvekilleri, ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişmesinde ve ulusal güvenliğimizin sağlanmasında önemi büyük olan ulaştırma ve haberleşme hizmetlerini, ülke şartlarına uygun, güvenli bir şekilde halkımıza sunacak tarzda yeniden düzenlemek, bunun gerektirdiği hukukî, ekonomik, malî ve idarî her türlü tedbiri almak amacımız olacaktır.

Demiryolu ağının altyapı, üst yapı ve araçlar yönünden yenilenmesine önem verilecektir.

Ülkemizde her yıl binlerce vatandaşımızın can kaybına ve milyonlarca lira tutarında ekonomik kayıplara sebep olan karayolu taşımacılığı hizmetlerinin, tesis, yönetim, işletme ve trafik kontrolü yönlerinden dağınıklığını önlemek üzere gerekli kanunların çıkarılmasına çalışılacaktır.

Memleketimizde güçlü, kendi ihtiyaçlarına yeterli ve dışa dönük bir gemi inşa sanayiinin süratle kurulmasına ve mevcutlarının daha verimli çalışmasını sağlamak ve üretimlerini artırmak amacıyla başlanmış olan hazırlıkların sonuçlandırılmasına çalışılacaktır.

Hava ulaştırma sektöründe, temel hizmetler olarak hava alanlarının ve uçuş emniyet ve eğitim sistemlerinin uluslararası standartlara uygun olarak modern araç ve gereçlerle donatılması başlıca amaçlarımızdan olacaktır.

Sayın milletvekilleri; ülkemizin ekonomik, sosyal, kültürel kalkınmasında alt-yapının önemine inanan Hükümetimiz, bu alandaki yatırımlara da değer vermektedir.

Devlet idaresinin etkinliği, kamu hizmetlerinin bütün vatandaşlara hızla ve eşit olarak sağlanması, üretici malının tüketim merkezlerine aktarmak yoluyla değerlendirilmesi genel amaç olacaktır.

Günün ihtiyaçlarını karşılamayan kanunların, yatırımları hızlandırıcı bir niteliğe kavuşturulması gereklidir. Buna bağlı olarak kaynak israfını artıran veya verimi azaltan bürokratik işlemler, mevzuatta gerekli değişiklikler yapılarak tıkanıklıklar giderilmeye çalışılacak, idarelere daha geniş yetki verilerek yatırımlar hızlandırılacaktır.

Programlar yapılırken işlerin en kısa zamanda bitirilmesini sağlayacak tedbirler alınarak, uzun yıllara uzanan işlerin maliyetlere yaptığı olumsuz etkilerin önlenmesine çalışılacaktır.

Sayın milletvekilleri, eğitim sistemimizin ve yapısının çağdaş bilim ve teknolojinin gereklerine uygun olarak geliştirilmesi, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine ve toplumumuzun yetişmiş insangücü ihtiyacına göre yükseköğretime, hayata ve iş alanlarına yönltilmesi çalışmalarına devam olunacaktır. Sınai gelişmeye paralel olarak meslekî ve teknik öğretime ağırlık verilecektir.

Genç kuşakların Atatürkçülük, Anayasamızda ifadesini bulan çağdaş uygarlık bilinç ve anlayışına sahip, üstün yetenekte insanlar olarak yetiştirilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Ülkemizin her köşesinde, çeşitli güçlülere göğüs geren büyük fedakârlıklarla görev yapan öğretmenlerimizin maddî ve manevî sorunlarını çözümlmeye, meslek içinde yetişmelerini ve ilerlemelerini sağlayacak koşulları yaratmaya özellikle çaba sarf edeceğiz.

İlköğretimde, okullaşmanın kısa sürede yüzde yüz gerçekleşmesi için gerekli yatırımlara devam edilecek ve bu amaçla yeni yatılı bölge okulları açılacaktır.

Ortaöğretimin araç ve laboratuvar ihtiyacını karşılayacak çalışmalara hız verilecektir. Ortaöğretimde mevcut büyük öğretmen açığını kapamak ve yükseköğretim kuruluşlarına yerleştirilmesi mümkün olamayan öğrencilerin öğrenime devamlarını sağlamak amacıyla, Meslekî ve Teknik Yüksek Öğretmen Okulları ile Eğitim Enstitülerinde uygulanmasına başlanan “Mektupla Öğretim” in başarıyla yürütülmesi için ciddi bir gayret sarf edilecektir. Mektupla öğretimin gerekli kıldığı ki-

tapları kısa sürede ve belli bir bilimsel düzeyde hatırlanabilmesini mümkün kılmak üzere üniversite ve diğer yükseköğretim kuruluşlarıyla işbirliği yapılacaktır.

Öğretimin her kademesinde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanmasına özel bir önem veriyoruz. Bu amaçla, öğretmen ihtiyacını yeterli ölçüde karşılayamadığımız bölgelerdeki il merkezlerinde 1975 yılında yapılacak merkezî seçme ve yerleştirme sınavlarından önce “Üniversite hazırlık kursları” açılacak ve bu kurslarda gerektiğinde büyük merkezlerden gönderilecek öğretmenler görev alacaklardır. Seçme sınavlarında başarı gösteren; fakat malî imkânları sınırlı bulunan üstün yetenekteki öğrencilerimizin yabancı dile ağırlık veren ortaöğretim kuruluşlarında da okuyabilme imkânları geniş ölçüde artırılacaktır.

Yükseköğretim sorununun çözümlenmesinde üniversite ve diğer yükseköğretim kuruluşları ile işbirliği yapılacaktır. Yeni üniversitelerin açılması bu üniversitelerle yetişmiş insan gücü ihtiyacı arasındaki paralelliğin sağlanması bir plana bağlanacaktır.

Bütün üniversitelerimizin özerk kuruluşlar haline getirilmesi yasalarda mevcut üniversite özerkliği ile bağdaşmayan veya uygulamada sakıncalar yaratan hükümlerin kaldırılması, üniversitelerimizin ve diğer yükseköğretim kuruluşlarının çalışmalarında karşılaştıkları çeşitli güçlüklerin giderilmesi ve mevcut öğretim üyelerimizden ve üniversite tesislerden en geniş ölçüde yararlanılması için gerekli çalışmalara derhal başlanacaktır.

Sayın milletvekilleri; Milletimizin ümidi, millî varlığımızın en dinamik ve güçlü unsuru, geleceğimizin güveni olan Türk gençliğinin sorunları ve ihtiyaçları, ekonomik ve sosyal yönden olduğu kadar toplumun huzuru, güvenliği ve mutluluğu ile hür ve demokratik rejim açısından da büyük değer taşımaktadır. Yurttaşların beden, fikir ve ruh gelişmelerinin dengeli olarak sağlanması ve Türk sporunun aynı zamanda millî birlik ve bütünlüğü güçlendirecek şekilde yurt içinde yayılması ve yurt dışında şerefli yerini alması için beden eğitimi ve spor hizmetlerinin düzenlenip desteklenmesi önemli bir kamu görevi olmaktadır.

Bu nedenle, gençlik ve spor sorunları Atatürk ilkeleri ve Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel uygulamaları doğrultusunda ele alınacak; başta millî eğitim sistemi olmak üzere sosyal ve ekonomik diğer ilgili kesimler ile çağımızın ve ülkenin ihtiyaçlarına ve şartlarına uyan sistemli bir yaklaşımla bütünleştirilecektir. Çeşitli kurumlar arasındaki ilişkiler bu bütünlük içinde düzenlenecek ve bugüne kadar yapılan çalışmalar bu görüşle değerlendirilerek Gençlik ve Spor Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Kanununun çıkarılmasına çalışılacaktır.

Yine aynı görüşle, gençlik ve spor hizmetleri için gerekli sayıda ve nitelikte insan gücünün yetiştirilmesinde ve mevcut elemanların sürekli ve eğitim anlayışı içinde geliştirilmesinde çağdaş bilim ve teknolojinin geniş ve sonsuz katkısını getirecek olan Gençlik ve Spor Akademisinin kurulması sağlanacak ve akademi, mevcut spor alan ve tesislerinin geniş imkânlarından yararlanılarak, deneme niteliğinde başlamak üzere ve en kısa zamanda faaliyete geçirilecektir.

Yükseköğretimde artan öğrenci sayısı göz önünde bulundurularak, yükseköğretim gençliğinin yurt ve kredi ihtiyaçlarının karşılanması yanında öğrencilerin

huzur ve güven içinde yaşantılarını ve öğrenimlerini sürdürebilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu maksatla, Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanununda, günümüz ihtiyaçlarına ve şartlarına uyumlu yönde daha etkili, verimli, dengeli ve yaygın hizmetler verebilecek imkânlarla kavuşturulmak üzere gerekli değişiklikler yapılmaya çalışılacaktır.

Gençlik ve spor hizmetlerinin en önemli sorunlarından biri olan kaynak ihtiyacının artırılmasıyla ilgili vakıf ve benzeri malî tedbirler araştırılacak, bu ihtiyacın Devlet gelirleri dışında ek kaynaklarla da sağlanmasına ve takviyesine çalışılacaktır.

Sayın milletvekilleri; Anayasamız iktisadî ve sosyal kalkınma yanında, kültürel kalkınmaya da büyük önem vermiştir. Yeniden kurulmuş olan Kültür Bakanlığı, bu Anayasa gereğinin gerçekleştirilmesi doğrultusunda atılmış önemli bir adımdır. Bu bakanlık millî kültürümüzü, sanatımızı, değerlerimizi korumak ve geliştirmek amacını güdecektir. Kültürel değerlerimizi içte ve dışta tanıtmak bu Bakanlığın görevleri arasında yer alacaktır. Yurt dışındaki vatandaşlarımızın kültürel ihtiyaçlarının karşılanması ve dış ülkelerde Türk varlığının tanıtılması konularında, ilgili bakanlıklarla işbirliği yapılarak gerekli faaliyetler bu bakanlıkça yürütülecektir. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında bu konuda öngörülmüş tedbir ve hizmetlerin gerçekleştirilmesi için, bu yeni bakanlığın kuruluş kanunu tasarısı bir an önce hazırlanarak Yüce Meclise sunulacaktır.

Sayın milletvekilleri; üzerinde büyük hassasiyetle durduğumuz sosyal barış ve refah, büyük ölçüde işçi ve işveren ilişkilerinin ahenkli bir biçimde düzenlenmesine bağlıdır. İşçi ve işverenlerimizin karşılıklı saygı ve güven duygusu içerisinde en verimli şekilde çalışmasının, ekonomimiz ve sosyal gelişmemiz yönünden büyük önem taşıdığı kanısındayız. Bu ilişkilerin amaca en uygun şekilde yürütülmesi için çaba harcayacağız.

Sendikalar Kanunu ile Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt kanunlarının uygulanmasında karşılaşılan aksaklıkların giderilmesine çalışacağız.

Toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili sendikanın tespitinde anlaşmazlık olduğu takdirde, hâkim denetimi altında işçilerin gizli oyuna başvurulması yönünde yapılmaya başlanmış olan uygulama bir sisteme bağlanacaktır.

İşçilerin yaşayış ve hayat seviyelerinin yükselmesi, işin devamlılığı gibi çok önemli sorunlar, ekonomik hayattaki canlılığa bağlıdır. Sağlıklı olmayan bir ekonomik konjonktür içerisinde sadece ücretlerin artırılması ile sosyal gelişmelerin sağlanamayacağı kanısındayız. Sosyal reformlarla ekonomik kalkınma arasındaki hassas dengenin sağlanması başlıca amacımız olacaktır. İşçi işveren kuruluşlarının yöneticilerine bu konuda büyük görevler düştüğüne ve memleket yararlarını her zaman göz önünde bulunduracaklarına inanıyorum.

Toplumumuzun ekonomik ve sosyal sorunları arasında en önemlilerinden birisi olarak işsizliği görüyoruz. Nüfusumuzun hızlı artması sonucu, her yıl yeniden yarım milyon vatandaşımıza iş olanakları sağlamak ihtiyacı doğmaktadır. Ancak, bugünkü koşullarda ekonomimizde yaratılabilen verimli işlerin sayısı bunun yarısını bile bulmamaktadır. İşsizlik, doğuracağı ekonomik sosyal ve siyasal sorunlarla toplumumuzu bugün olduğundan daha çok etkileyecektir.

İşsizlik sorununun çözülmesi amacıyla yönelik bütün tedbirleri almak kararındayız. Bu tedbirlerin önemli bir kısmının uzun dönemde etkili olabileceğini biliyoruz. Ancak bugün anlamlı bir başlangıç yapmaksızın ilerde sonuç beklemenin olanaksız olduğunu düşünüyoruz. Kısa dönemde ise gerek kamu, gerekse özel yatırımları hızlandırmak ve proje seçiminde istihdam faktörüne ağırlık vermek suretiyle sorunu kısmen olsun hafifletebileceğimizi ümit ediyoruz.

İşçi-memur ayrımı konusunda, çalışanların statülerinin belirlenmesinde zorunluluk bulunduğu kanısındayız. Bu amaca ulaşmak için durumun, 12 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki müzakerelerinde bir çözüme kavuşturulmasına çalışılacaktır.

Üretime, emeği ile katılanların meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerine hız verilecek, böylece ekonomik kalkınmamızın büyük çapta muhtaç olduğu nitelikli işgücünün yetiştirilmesi sağlanacaktır.

Tarım işçilerinin durumu önemle ele alınacak ve hazırlanmış bulunan Tarım İş Kanunu tasarısının kanunlaştırılmasına çalışılacaktır.

Genç işçilerin korunması konusu üzerine eğileceğiz.

Öte yandan, istihdam açığımızı bir ölçüde azaltan, ülkemiz ekonomisine ve özellikle dış ödemeler dengesinin sağlanmasına büyük katkısı bulunan yabancı ülkelerde çalışan işçilerimizin sorunları yakından izlenecek, hak ve çıkarları korunacaktır.

Hükümetimiz, işçilerin kıdem tazminatlarına ilişkin kanun tasarısı üzerindeki çalışmalara devam edecektir.

Sayın Milletvekilleri; çağımızda sosyal devletin başta gelen görevi, kişinin sosyal adalet içinde maddî ve manevî gelişmesini sağlamak, geleceğine güvenle bakabilmesi olanaklarını yaratmaktır.

Bu nedenle ülkemizdeki sosyal güvenlik müesseselerinin belli başlılardan olan Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı ve Bağ-Kur kurumlarının çalışma ve işleyişine bugün her zamankinden daha çok önem verilmesi, çalışmaların teker teker gözden geçirilerek birbirleriyle uyumlu kuruluşlar olmalarının sağlanması önemli bir konu olarak ortadadır.

Bu nedenlerle tüm sosyal güvenlik kurumlarını bir çatı altında toplamak, tarım ve orman kesimi başta olmak üzere tüm çalışanları sosyal güvenlik kapsamına almak olanaklarını tespit etmek amacıyla Hükümetimiz “Sosyal Güvenlik Bakanlığı” adı altında bir bakanlığın kurulmasını yararlı görmüştür. Böylelikle bugüne kadar çeşitli sosyal güvenlik örgütleri tarafından değişik şekilde uygulanan sosyal güvenlik yöntem ve ilkeleri yeknesak hale getirilecek ve çeşitli sosyal güvenlik örgütleri tarafından toplanan sosyal güvenlik fonlarının ekonomik gelişmenin amaçlarına daha uygun olarak kullanılması ve toplumun tümünün yararlanacağı şekilde değerlendirilmesi imkânı sağlanacaktır.

Ayrıca ülkemiz şartları göz önünde tutularak, giderek bütün iş kollarını içine almak üzere işçiler için işsizlik sigortası kurulması çalışmaları hızlandırılacaktır. Bütün vatandaşlarımızın sağlık güvencesinden yararlanmasını sağlayacak genel sağlık sigortası çalışmaları hızlandırılacaktır.

İhtiyarlık, maluliyet, dul ve yetim aylıklarının en az miktarının belli asgarî düzeylerde tespitini sağlayacak yöntemler geliştirilecektir. Ücretleri donmuş olan emekli işçilerin, işçi dul ve yetimlerin durumunu, ağırlaşan geçim şartlarına uydu-racak yasal tedbirler alınacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin sosyal güvenlik haklarını daha sağlam bir teminata bağlamak için ilgili hükümetlerle sıkı temaslar devam ettirilecektir.

Bu maksatla; sosyal güvenlik ve işgücü sözleşmeleri ülkemizin ve yabancı ül-kelerin ilgili yasalarında meydana gelen değişiklik ve gelişmelerin ışığında yeniden gözden geçirilecektir. İşgücümüzün mevzuat dışı akışını önlemek ve işçilerimizin sosyal güvenliklerini teminat altına almak amacıyla, gerekli ülkelerle sosyal güven-lik ve işgücü anlaşmaları yapılacaktır.

Planın toplu konut ilkesi ve sosyal konut ve kredi olanakları günün ihtiyaç ve koşulları çerçevesinde artırılacaktır.

Hizmetlerin birleştirilmesi konusunda mevcut mevzuat hızla düzenlenecek, işler hale getirilecektir.

Sayın milletvekilleri; sağlık hizmetlerinde temel ilke, halkın sağlık seviyesini yükseltmek ve bu hizmetlerin yurt düzeyine dengeli bir şekilde dağılımını sağla-maktır.

Bu amaçla; koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik verilecek, tedavi edici sağlık hizmetleri, koruyucu hizmetlerin tamamlayıcısı olarak yürütülecektir.

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi programının uygulanmasına devam edilecek, bu programın henüz uygulanmadığı illerde özellikle köy hizmetlerinde verimin artırılmasına çalışılacaktır.

Daha çok sayıda sağlık personeli yetiştirilmesine çalışılacak ve bu personelin dengeli dağılımını sağlamak için yoksunluk bölgelerine gitmesini özendirici tedbir-ler alınacaktır.

Aile planlaması hizmetleri, ananın ve çocuğun sağlığını koruyacak şekilde uy-gulanacak ve her iki hizmet içice yürütülecektir.

İlaç fiyatlarının tespiti sınaî maliyet sistemine uygun olarak yürütülecek, eşde-ğerdeki ilaçların gereksiz şekilde çoğalmasını önleyici tedbirler alınacak, kalite ve fiyat kontrolünün etkin olması sağlanacak, ilaç sanayiinin gelişmesi ile hammadde imaline yönelmesi ve ihracı teşvik edilecektir.

Sosyal yardım hizmetlerindeki dağınıklığı ve ahenksizliği giderici tedbirlerin alınmasına çalışılacak, korunmaya muhtaç çocukların bakım ve yetiştirilmesine önem verilecektir.

Sayın üyeler, Cumhuriyet ve istiklâlimizin insan hak ve hürriyetleri üzerinde kurulan demokratik, parlamenter rejimimizin teminatı, ulusal varlık ve bütünlüğü-müzün iç ve dış tehdit ve tecavüzlere karşı koruyucusu, Türk Silahlı Kuvvetlerini; barış ve savaşta, yurt güvenliği görevini en müessir bir şekilde yerine getirebilmesi için teşkilât, harp Silah ve vasıtaları, eğitim ve moral gücü yönünden çağdaş tek-nolojinin gerektirdiği en yüksek düzeyde bulundurmak, temel hedefimiz olacaktır.

Bu maksatla; 1970 yılından beri yürütülmekte olan modernizasyon programı, hızla sonuç alacak şekilde yeniden gözden geçirilecektir. Özellikle Kıbrıs ihtilâfı ile birlikte bölge memleketlerinin mevcut askerî dengeyi bozacak nitelikteki Silahlanma gayretleri ve dâhil bulunduğumuz ittifakın savunma stratejisinin yeni gerekleri harp stoklarımızı takviye zorunluğu ve maliyet fiyat artışları muvacehesinde modernizasyon programımıza yeni kaynak tahsisleri için her türlü imkân kullanılacaktır.

Silahtardaki hızlı teknolojik gelişme, harp Silah ve araçları imalatındaki baş döndürücü fiyat artışları, harp Silah ve vasıtaları tedarikindeki güvensizlikler, dış yardım kaynaklarında beliren tahdit ve dış ödemelerin dengede tutulması zorunluğu göz önünde bulundurularak millî harp sanayii sektörünün tahakkuku öncelikle ele alınacaktır.

Üyesi bulunduğumuz Kuzey Atlantik İttifakı çerçevesinde yaptığımız ikili savunma işbirliğinin, ittifak amaçlarına ve işbirliği vecibelerinin karşılıklı ve dengeli olması esasına uygun olarak yürütülmesine azamî itina gösterilmesine devam edilecektir.

Silahlı Kuvvetlerimizin ihtiyaç fazlası kalmış yükseköğrenim görmüş yükümlülerin problemlerini halleden 1833 sayılı Kanunun tatbikatının aksamadan yürütülmesi için her türlü tedbir alınacaktır.

Silahaltına alma işlemlerinin, bugünün ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye çıkarılması için çalışmalar yapılacak ve hizmeti vatandaşın ayağına götürmek üzere bazı yerlerde evvelce mevcut olan askerlik şubelerinin yeniden bir plan içinde açılmaları sağlanacaktır.

Sahip bulunduğumuz kısıtlı kaynaklara rağmen ekonomik ve sosyal alanda süratle geniş hamleler yapmak mecburiyetini müdrik bulunarak, Yüce Meclisimizin, millî bekaımızın olduğu kadar dünya barışının da teminatı olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin her yönüyle güçlendirilmesi için gerekli tedbirlerin gerçekleşmesi istikametinde hiçbir fedakârlıktan kaçmayacağına inanıyoruz.

Sayın üyeler; Atatürk'ün her tarihi çağda geçerli kalacak dış siyaset ilkelerinin, bugünkü dünya koşullarında yeni anlamlar ve yeni önem kazandığını görüyoruz. Hükümetimiz, bugünkü dünya gerçekleri karşısında bu ilkelerden ilham alacaktır. Bu bakımdan bugüne kadar Cumhuriyet Hükümetlerinin, bu ilkeleri uygulayarak, dış ilişkilerimizde olumlu yönlerde yaptıkları çalışmaları devam ettirmemiz tabii olacaktır.

Her şeyden evvel şunu belirtmemiz gerekir ki, son yıllarda milletlerarası ilişkilerde hüküm süren yumuşama, "détente" siyasî ikliminin devamının sağlanması ve "détente"nin kuvvetli temellere dayandırılması hususundaki çabalara Hükümetimiz açık kalplilikle iştirak edecektir. Çok özel jeopolitik durumu dolayısıyla, Türkiye'nin "gerginliği hafifletme" siyasetine önemli bir katkısı olduğunu ve olacağını müdrikiz. Ülkemiz, Batı Avrupa ülkeleri ile sağlam dostluk ilişkileri kurmuştur. Kendi bölgesinde, Doğu Avrupa ülkeleri ile kurduğu "iyi komşuluk" ilişkileri de hızla gelişmektedir. Orta - Doğu ülkeleri ile çok kuvvetli tarihi ve kültürel bağlarımız mevcuttur. Dünyanın diğer kıtalarında yeni bağımsızlığa kavuşan ülkelerle yepyeni

bağlar kuruyoruz. Biz, bütün bu ilişkileri, gerek siyasî ve gerek iktisadî alanlarda, hızla geliştirmek kararındayız. Bunu yaparken, Atatürk'ün siyasî düşüncelerini çağımızın gerçeklerine uyguladığımıza ve aynı zamanda, Détente'ye, barışa önemli katkıda bulunduğumuza inanıyoruz.

Yumuşama havasının, askerî ve siyasî alanlarda kurulan hassas ve nazik bir dengeye dayandığını biliyoruz. Dolayısıyla gerçekçi bir davranışla, bu dengenin muhafazasının gerektirdiği fedakârlıklardan kaçınmayacağız. NATO İttifakı içinde dayanışmanın icaplarını ön planda tutmak zorunluluğuna inanıyoruz. “Siyasî yumuşama” siyasetinin Avrupa kıtasında daha güçlü temellere dayandırılması için girilen, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı ile karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimleri konferansı teşebbüslerinin başarısı için içtenlikle çalışırken, bu gerçekleri de göz önünde bulunduruyoruz.

Bu nâzik “yumuşama” koşulları içinde Kuzey Atlantik İttifakının savunma azim ve gücünün muhafazası gereğine inanıyoruz. Türkiye bu yönde kendisine düşen sorumlulukları, üye ülkeler arasındaki savunma işbirliğinin karşılıklı ve dengeli vecibelere dayanması gerektiği anlayışı çerçevesinde, yerine getirmeğe devam edecektir.

Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerimizin, bugünkü koşullarda karşılıklı anlayış, saygı ve dengeli işbirliği anlayışı içinde devam edeceğini ve giderek daha da güçleneceğini ümit ediyoruz.

AET ile ilişkilerimiz, katma ve tamamlayıcı protokol çerçevesi içinde yürütülmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'ye sağlanmış olanakların köklü biçimlerde düzeltilmesine gayret sarf edilecektir.

Öte yandan, AET ile olan tüm ilişkilerimizde, Türkiye ile benzerlik gösteren diğer ülkelere verilmiş ve verilecek tavizler, dengeyi aleyhimize bozacak bir nitelik taşımaktadır. Bu bakımdan topluluğun dış ticaret politikası uygulaması dikkatle izlenecek ve bahis konusu güçlüklerin giderilmesine çalışılacaktır.

Doğu Avrupa ülkeleri ile ve özellikle Balkanlarda komşumuz bulunan ülkelerle mevcut ilişkilerimizin devamına ve gelişmesine Hükümetimiz önem verecektir. Sovyetler Birliği ile gerçekçi ilkelere dayandırılmış bulunan “iyi komşuluk ilişkilerimiz”in bu ilkeler çerçevesi içinde, çeşitli alanlarda gelişmeler kaydedeceğini umuyoruz.

Orta Doğu'da, kardeş İran ve Pakistan ile aramızda mevcut geleneksel dostluğun sağlamlığını muhafaza etmesi, kanımızca, bölge istikrarına önemli bir katkı teşkil etmektedir. Bu ülkelerle CENTO ve RCD içindeki işbirliğimiz her üç ülkenin yararına olmakta ve çeşitli sorunların birlikte ele alınmasına ve çözümlenmesine yardım etmektedir.

Orta Doğu ihtilâfında, Arap ülkelerinin haklı gördüğümüz davalarını desteklemeğe devam edeceğiz. Genel olarak dünyada ve özellikle Orta Doğuda, kuvvet kullanılarak arazi ilhakına karşı çıkmamız, dünya barışı ve istikrarı bakımından inandığımız bir ilkeye sadakatin gereğidir. Filistin halkının yıllardan beri maruz kaldığı ıstıraplara ilgisiz kalmamız da mümkün değildir: Orta Doğu ihtilâfının çö-

zümünün, bir esas koşulunun, Filistin halkının meşru millî haklarının tanınması olduğuna inanıyoruz. Kudüs mukaddes şehrinin statüsünün, ilhak neticesinde değiştirilemeyeceği hususundaki kanımızı da muhafaza ediyoruz.

Çin Halk Cumhuriyeti ile kurulan ilişkilerin önümüzdeki dönemde çeşitli alanlarda memnuniyet verici bir şekilde gelişeceğini ümit ediyoruz.

Genel olarak milletlerarası ilişkilerin büyük hızla geliştiği bir devrede, tarihte asırlar boyunca birçok ortak değeri paylaştığımız Arap ülkeleri ile ikili ilişkiler çerçevesi içinde temaslarımızı ve her alandaki mübadelelerimizi artırmanın doğal bir gelişme olacağını düşünüyoruz. Bizden evvelki hükümetlerin bu yoldaki gayretlerini devam ettireceğiz. Tarihi bağların yanında, Orta Doğu - Arap ülkeleri ve Mağrip ülkeleri ile birçok ortak çıkarlarımıza hizmet edecek geniş işbirliği olanakları mevcuttur.

Bölge dışındaki bağlantısız ülkelere ve özellikle bağımsızlıklarına yeni kavuşan ülkelere gelince: Atatürk Türkiye'sinin bu ülkelere doğal bir yakınlık duyması kolayca anlaşılır. Hükümetimiz, coğrafi engellere bakmadan bu ülkelerle ilişkilerimizi hızla geliştirmeğe önem verecektir. Aynı siyasi düşünce içinde ırkçılık ve sömürgeciliğin tasfiyesi çabalarına elimizden gelen desteği esirgemeyeceğiz.

Ülkemizin eski uygarlıklarını ve çağdaş Türk millî kültürünü dışarıda en geniş şekilde tanıtmak üzere devamlı ve sistemli çalışmalar düzenlenecektir.

Yurt dışındaki soydaşlarımıza da öz kültürlerini korumak ve geliştirmek olanaklarının sağlanması sorunu önem taşımaktadır. Diğer taraftan başka ülkelerde yaşayan vatandaşlarımızın, bulundukları ülke yasalarının bahsettiği bütün hak ve imkânlardan eşit olarak faydalanmaları sorunu üzerinde de duracağız.

Yabancı ülkelerdeki Türk vatandaşlarına ait emlak ve haklarla ilgi sorunların çözümlenmesi hususundaki çalışmalar, ivedilikle devam ettirilecektir.

Yabancı ülkelerde çalışan Türk işçilerinin her türlü haklarının korunması ve yabancı ülkelerdeki yaşamalarının kolaylaştırılması için ihtiyaçlarının sağlanması hususunda azamî dikkat ve titizlik gösterilecektir. Bu meyanda, dışarıdaki işçilerimizin boş zamanlarının değerlendirilmesi ve memleketle olan bağlarının sürdürülmesini sağlamak amacı ile yabancı merkezlerde "Türk Evleri" kurulması projesi programlı olarak gerçekleştirilecektir.

Ayrıca, yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın çocuklarının Türk kültürü ve dili alanlarında etkili bir şekilde eğitilmeleri, bu vatandaşlarımızın ve tüm aile bireylerinin vatan ile bağlarının korunması hususları da, programımızın diğer önemli amaçlarını teşkil etmektedir.

Sayın milletvekilleri;

Türkiye'nin, bütün dünya ülkelerine karşı barışçı bir dış siyaset izlemesine rağmen, komşularından biri ile Yunanistan ile maalesef halledilmemiş bulunan birtakım sorunları bulunduğunu biliyorsunuz. Bunların başında, gayet çetin bir nitelik arz eden Kıbrıs ihtilâfı, ciddiyetini muhafaza etmektedir. Ege kıta sahanlığı ile ilgili anlaşmazlık da önemini kaybetmemiştir. Yunanistan ile birçok sorunun ve anlaşmazlığın halledilmemiş bulunmasında Cumhuriyet Hükümetlerinin kusurla-

rı olmamıştır. Gayet iyi bildiğiniz gibi, Türkiye bu sorunların çözülmesi için her vesile ile müzakereyi önermişse de, bu konudaki telkin ve istekleri akis bulamamış ve karşılıksız kalmıştır. Bu uzlaşmaz tutumun sonucu patlak veren Kıbrıs bunalımının bugün eriştiği noktada düşüncelerimizi ve genel olarak Türk-Yunan ilişkilerinin geleceği hakkındaki görüşlerimizi açıkça ifade etmekte fayda görüyoruz. Türkiye'nin, antlaşmalardan doğan vecibeleri yerine getirmek amacıyla giriştiği Barış Harekâtının dayandığı siyasî felsefede değişiklik yoktur. Türkiye, Kıbrıs'ta arazi ilhakı peşinde değildir. Bu, dış siyasetinin temel ilkelerine aykırı olurdu.

Sayın milletvekilleri; Kıbrıs sorununun çözümünde biz şu noktaları göz önünde bulunduracağız: Kıbrıs sorununun siyasî çözümünün, Kıbrıs'ın milletlerarası alandaki statüsünde bir değişiklik getirmesini istemiyoruz. Türk Barış Harekâtı ile bağımsızlığı ve egemenliği korunan ve teyit edilen Kıbrıs Devletinin yeni Anayasa düzeni, Akdeniz'de dengeyi ve istikrarı bozan bir gelişmeye yol açmamalıdır. Bu görüşümüz, genel olarak milletlerarası topluluğun da arzularına uyumlu düşmektedir.

İkinci nokta, Kıbrıs'taki Türk Toplumunun güvenliğinin eşit haklara dayanan, yeterli güvenliği kapsayan, sağlam ve sürekli bir Anayasa düzeni içinde sağlanmasıdır. Geçmişin tecrübeleri ışığında coğrafi temele dayanan federasyon sisteminin tek hal çaresi olduğu gerçeği bugün artık genellikle kabul edilmektedir. Bu esaslar dâhilinde, bu sorunun müzakere yolu ile bir çözüme bağlanmasını arzu ediyoruz. Genel olarak diyebiliriz ki, Yunanistan ile ihtilâflarımızın gerçek çözümü ancak karşılıklı iyi niyet ve hakka saygı gösterildiği takdirde mümkün olabilecektir. Türk-Yunan ilişkilerinin geleceği kesinlikle bu koşulların gerçekleşmesine bağlıdır. Son seçimlerle iktidara gelen Yunan Hükümeti de bu düşüncelerimizi paylaştığı takdirde gerek Kıbrıs'ın, gerek Türk Yunan ilişkilerinin geleceğine daha büyük güvenle bakabiliriz.

Sayın milletvekilleri; Sayın Ecevit Hükümetinin istifasından sonra, yeni bir hükümetin kurulması amacıyla siyasî partilerimiz yetkilileri arasında cereyan eden uzun görüşme ve tartışmalar sonunda bir anlaşma noktasına varılmaması nedeniyle, daha önce de etraflıca belirttiğimiz çok zor koşullar içinde görev alan Hükümetimizin çalışma programını sunmuş bulunuyoruz.

Hükümetimiz, kuruluşundaki bu özelliği dikkate alarak huzurlarınıza uzun süreli uygulamaları kapsayan bir programla çıkmamaya gayret harcamıştır.

Parlamentoda temsil edilen siyasî partilere dayalı hükümetlerin etkinliğine inanmış kimseler olarak, er geç, Parlamento çoğunluğuna dayalı bir koalisyon hükümeti kuruluncaya kadar veya Yüce Meclisçe karar verildiğinde, yeni bir seçim yapıluncaya kadar işbaşında kalacak olan Hükümetimiz, bu ihtimallerden birinin en kısa zamanda gerçekleşecek bu nitelikte kurulacak bir hükümetin hizmeti bizden devralmasını en halisane dileklerle beklemektedir.

Sayın üyeler, Hükümetimiz ülkemizin âcil çözüm bekleyen iç ve dış sorunlarının ağırlığını bilmekte ve bunun bilinci içinde görev almış bulunmaktadır.

Yüce Meclisin güvenine mazhar olduğumuz takdirde Parlamentomuzun destek ve denetimi altında ve tüm siyasî partilerimizle sıkı bir işbirliği içinde mevcut güçlükleri yenmede başarılı olacağımıza yürekten inanıyoruz.

Yüce Heyetinizin takdirlerine saygılarımızla arz ederiz. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Sayın arkadaşlarım, Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur. Anayasamızın 103'üncü İktüzüğümüzün 105'inci maddelerine uygun olarak, Hükümet Programının görüşülmesi Çarşamba günü yapılacaktır.

Hükümet Programı üzerindeki görüşmeler için, 27.11.1974 Çarşamba günü saat 15.00'de toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.26

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

Toplantı Yılı 14 Cilt 18 Birleşim 8

Sayfa 145-159

24.11.1974 Pazar

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Başkanvekili Mehmet Ünal'dı

KÂTİPLER: Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Bahriye Üçok (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)

Açılma Saati: 16.30

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — 8'inci Birleşimi açıyorum. Yeter sayı vardır, müzakerelere başlıyoruz.

Başbakan Sadi Irmak tarafından kurulan Bakanlar Kurulu programının okunması.

BAŞKAN — Sayın Sadi Irmak, Hükümet Programını takdim edeceklerdir;

Buyurun, Sayın Başbakan. (*Alkışlar*).

BAŞBAKAN SADİ IRMAK (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri...

Hükümet Programı Millet Meclisi'nin 24.11.1974 Günkü 9'uncu Birleşiminde aynen okunduğundan metin tekrar alınmamıştır.

BAŞKAN — Yüksek Heyetinizin Birleşimin başında kabul etmiş bulunduğu önerge gereğince, 28 Kasım 1974 Perşembe günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.55

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 4 Cilt 7 Birleşim 10****Sayfa 155-235****27.11.1974 Çarşamba****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — *Başkanvekili Rasim Hancıoğlu***KÂTİPLER:** *İdris Arıkan (Siirt)**Oral Mavioglu (İçel)***Açılma Saati:** 15.00**Hükümet Programının Görüşülmesi**

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, gündemimiz gereğince, Pazar günü Genel Kurula sunulmuş bulunan Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere geçiyoruz.

Bu görüşmelerde söz alan Sayın milletvekillerinin adlarını okuyorum: Demokratik Parti Grubu adına Sayın Mehmet Altınsoy, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına Sayın Mehmet Altımyıyedioğlu; şahısları adına, Sayın Alparslan Türkeş, Sayın Zekâi Yaylalı, Sayın Yasin Hatiboğlu, Sayın Hasan Celâlettin Ezman, Sayın İhsan Ataöv, Sayın Ali Sanlı, Sayın Nadir Lâtif İslâm, Sayın İbrahim Aysoy, Sayın Ahmet Buldanlı, Sayın Nazım Baş, Sayın Hasan Tosyalı, Sayın Mehmet Sönmez, Sayın Ali Acar, Sayın İsmail Hakkı Köylüoğlu.

Genel Kurulun, 19.11.1974 tarih ve 8'inci Birleşimde aldığı karar gereğince, Hükümet programı üzerindeki görüşmelerde, Hükümet ve siyasi parti grupları için süre sınırı konmamış, kişisel konuşmalar 20'şer; görüşmelerin devamı kararlaştırıldığında, gruplar 30'şar, kişisel konuşmalar da 10'ar dakika ile sınırlandırılmıştır.

Şimdi söz sırasına göre, Demokratik Parti Grubu adına Sayın Mehmet Altınsoy, buyurunuz efendim. (*D.P. sıralarından alkışlar*)

D.P. GRUBU ADINA MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Muhterem Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım;

Sayın Ecevit Hükümetinin istifasından sonra ortaya çıkan Hükümet bunalımı uzunca bir süre devam ettikten sonra, nihayet Sayın Irmak Hükümeti Yüce Meclisin huzuruna gelmiştir. Bugün Sayın Irmak Hükümetinin Programı üzerinde görüşmeler yapılmaktadır.

"Sayın Irmak Hükümetinin kuruluşu ile bunalım bitti mi, yoksa bunalım yeni bir safhaya mı girdi?" Tartışması, Hükümet Programının Meclislere sunulmasından önce kamuoyunda başlamıştır. Zira bütün dikkatler, programdan ziyade bu Hükümetin kuruluş biçimine çevrilmiştir. Bu Hükümetin kuruluş şekli ve terkihi ne ölçüde demokrasi ve Anayasa gerçeklerini aksettirmektedir? Bu Hükümetin güvenoyu alması halinde, Anayasa ve İçtüzük kuralları içinde Meclislerle nasıl çalışma

düzeni sağlanacaktır? Gerçekten, iddia edildiği gibi, Anayasamızda bir boşluk mu vardır? Bu sorular ve cevapları bir müddetten beri kamuoyunda tartışılmakta, âlim hukukçular çevresinde, birbirlerine ters düşen değerlendirmeler ve izahlar yapılmaktadır.

Bu konulardaki düşüncelerimizi Yüce Heyetinize arz etmeden önce, “Sayın Irmak Hükümetinin kurulmasına kadar geçen zaman içinde neler oldu, bu noktaya nasıl gelindi; mümkün olan çeşitli çözüm yolları arasında en isabetli çözüm yolu bu mu idi; bu Hükümet, bir acele hal Hükümeti, bir çaresizlik Hükümeti olarak mı karşımıza çıktı; bu olağanüstü modeli partiler olarak biz mi davet ettik?” sorularının, kamuoyunun dikkatle üzerinde durduğu ve açıkça cevap beklediği sorular olduğunu belirtmekte yarar görürüz.

Kamuoyunu doğru olarak oluşturmakla görevli olan TRT’nin kamuoyunu oluşturmak yerine karıştırmak için gösterdiği gayretler, olayları daha çok anlaşılmaz hale sokmuştur. Karşılıklı temas ve beyanat zincirinin uzayıp gitmesi, politik gelişmeleri yakından takip eden çevreler için dahi olayların anlaşılması güç bir hale gelmesinde tek partiye hizmet etme anlayışı ile görev yapan TRT için çok müsait bir ortam yaratmıştır. Bütün bu nedenlerle, olaylara ve gelişmelere kısaca göz atmak gereğine inanıyoruz.

11 Kasım 1974 günü Çankaya’da yapılan liderler toplantısından elde edilen sonuç şu idi:

1. Uzun vadede bir icraat Hükümeti kurulabilmesi imkânları oldukça zayıflamıştır.
2. Bunun tabii sonucu olarak, erken seçim kaçınılmaz hale gelmiştir.
3. Erken seçim için dahi bir Hükümetin kurulması gereklidir.
4. Kurulacak Hükümet, seçim emniyetini bütün icaplarıyla sağlayacak ve vandaş iradesinin hür ve serbest şekilde tecellisine imkân verecek bütün tedbirleri getirmelidir.
5. Nihayet kurulacak hükümet Parlâmento çoğunluğuna dayalı, gücünü Mec-listen ve millet iradesinden alacak bir hükümet olmalıdır.

Bütün partilerin hükümete katılması, seçim emniyeti ve seçim tartışmalarının belli bir seviyede tutulabilmesi bakımından tercihe şayandır.

İşte Sayın Cumhurbaşkanımız bu tespitlerin ışığı altında hükümeti kurmak üzere Sayın Irmak’a görev verdi. Sayın Irmak, iyi niyetle ve ciddi bir sorumluluk anlayışıyla işe başlamıştır. Sayın Irmak iki temel prensipten hareket etmiştir:

1. — En kısa zamanda bir hükümet kurulmalıdır.
- 2.— Kurulacak hükümet Parlamento çoğunluğunun desteğine dayalı olmalıdır.

Bu iki prensip de birbirinden önemli ve vazgeçilmez unsurlardır. Zira Bakanlar Kurulu toplantısı bile yapamayan bir hükümet vardı. Devlet ve millet işleri yüzüstü kalmıştı. Sabık Başbakan, Hükümeti sokak ortasında bırakıp gitmeye hazırlanıyordu. Sabık Başbakan Yardımcısı ise, iki koltuğa bir bakan oturtma tasavvur-

larını açıklıyordu. Bu şartlar altında, elbette Sayın Irmak, sokağa atılmak istenen hükümet sorumluluğunu biran önce tutup kaldırmak ve şeref nöbetini devralmak istiyordu. Bu isticali saygı ile ve takdirle karşılıyoruz.

Sayın Irmak çoğunluğu sağlamak için temaslar yaptı ve görüşmelerini tamamladı. Ancak sonuç yoktu, Parlâmento çoğunluğuna dayalı bir hükümet kurulamıyordu. Çoğunluğa dayalı bir hükümetin kurulabilmesi için Demokratik Parti her türlü yardımı ve desteği Sayın Irmak’a vadetmişti.

Millî Selâmet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi de çoğunluk hükümeti için “Evet” demişlerdi. Demişlerdi, ama Demokratik Parti, Millî Selâmet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisinin toplam üyeleri Mecliste bir çoğunluk sağlayamıyordu. Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Halk Partisi Irmak Hükümetine katılmayı reddetmişlerdi. Oysa 450 üyeli Meclisimizde Adalet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisinin toplam üye sayısı 336 ediyordu. Bu iki partiden asgari birisi, Irmak Hükümetine katılmayınca çoğunluğa dayalı kuruluş olamıyordu.

Sayın Irmak’ın başlangıçta ele aldığı iki prensipten birincisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisinin tutumu yüzünden işlemez hale gelmişti.

Elde tek prensip kalmıştı. Sayın Irmak ya çoğunluk-azınlık demeden Parlamento ve partiler dışı bir hükümet kurup hemen hükümet nöbetini devralacak yahut da Sayın Cumhurbaşkanına verdiği görevi iade edecekti.

Sayın Irmak birincisini yaptı. Önce bir hükümet kurmalı ve gerisini sonra düşünmeli. İşte partiler dışı hükümet, Meclisimizin karşısına böyle çıktı.

Bu modeli Sayın Irmak mı buldu; yoksa hiç aklından geçmediği halde onu partiler dışı bir hükümete Adalet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisinin tutumu mu zorladı? Bu soruların cevabı bize göre açıktır.

Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisinin uzlaşmaz ve anlaşılmaz tutumu, karşımıza seneler sonra bir olağandışı hükümet modeli daha çıkardı. Gerçi Sayın Ecevit, istifa ettiği günden beri yeni bir hükümetin kurulması için hiçbir gayret göstermedi. Sayın Ecevit’in tek derdi seçim idi. Seçimin Cumhuriyet Halk Partisinin işine yarayacağı düşüncesindeydi. “Milletin işine yarayan nedir?” o sonra düşünülür. Hesap buydu ve açıldı. Hatta “Halk iktidarı kuruluncaya kadar, bizim Hükümette olmamız veya olmamamız önemli değildir” diyor; “Halk iktidarının kurulmasında, bize adım attırmayacak hükümetler içinde bulunamayız” diyor.

Cumhuriyet Halk Partisinin, adımlarını rahat atabilmesi için, bir bastona ihtiyacı vardır. Ortak aramıyor, baston arıyordu. Erken seçim için dahi anlaşmaya yanaşmıyordu. Adımlarını en rahat atabileceği kesin tarihi ne ise, onu kendisi tayin ediyordu.

Adalet Partisine gelince; Sayın Irmak Hükümetine katılmayı neden reddetmiştir? Kabul etse idi, Meclis çoğunluğuna dayalı bir hükümet kurulacaktı, ama reddetti. Esasen, “Adalet Partisi neyi kabul etti, neyi kabul etmek istiyor?” bunu da anlamak çok güçtür.

Cumhuriyet Halk Partisi - Adalet Partisi ortaklığına, hayır; Millî Koalisyona, hayır; sağ partiler veya (itina gösterilen bir tabirle) Cumhuriyet Halk Partisi dışında

kalan partiler koalisyonu işte hazır; görevlendirilmiş bir de tarafsız bir Başbakan var, ama ona da hayır. İki büyük parti, hem Parlâmentoda 336 üyeye temsil edilecek, hem de çözüm yerine, düğüm üstüne düğüm getirecek. Elbette Parlamento çoğunluğuna dayalı bir hükümet kurulamamış. Elbette partiler dışı bir hükümet modeli karşımıza çıkar; sonra da sorumluluğu başka yerlerde ararız.

Sayın Ecevit, “Demokratik Parti, hem erken seçim dedi, hem de sonradan vazgeçti” diyor. Bu büyük bir yanıltır.

Demokratik Parti, “Erken seçim” dedi ama “Erken seçim tarihini partiler anlaşıp tespit eder” dedik. Cumhuriyet Halk Partisinin, Parti Meclisi ne karar verirse, ona uyacağız dememiştir.

Adalet Partisinin Sayın Genel Başkanı da, “Demokratik Parti tarafsız Başbakan istedi, sonra da vazgeçti” diyor. Bu da kocaman bir yanıltır. Demokratik Parti, tarafsız Başbakan dedi, ama Parlamento çoğunluğuna dayalı hükümet kurulması şartıyla tarafsız Başbakan istedi. Hakikatin yarısını söylemek, belki politikada bir üslup olabilir; fakat kamuoyunu yanıltmaktan öteye bir değer taşımaz.

Bugün dahi, konu aktüeldir. İşte bağımsız Başbakan; çoğunluğa dayalı bir ortak hükümet için, Demokratik Parti, Millî Selâmet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi, her türlü yardıma hazır olduklarını beyan ediyorlar. Adalet Partisi de kabul ederse, demokratik, Anayasa kuralları içinde bir çözüm yolu açılıyor demektir. Adalet Partisi “Evet” derse, düğüm çözülüyor; “Hayır” derse, Hükümet sorununa düğüm üstüne düğüm atılmış oluyor.

Bu Hükümet, güvenoyu alsa da, almasa da, bize göre bunalım, devam edecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümeti kurulduğu zaman, bazı çevreler, “Bunalım bitti” demişlerdir. Hatta Hükümet ortağı partilerin yetkilileri, “Tarihi yanlış ortadan kalkacak, kimsenin kimseyi ezemeyeceği, ücretlerin fiyatların önünde koşacağı, mutlu bir dönem başlayacak” diyorlardı. Ne oldu? 7 ay sonra, mutlu dönem başlamadan sona erdi; tarihî yanlışlığı ortadan kaldırmaya koşanların solukları kesildi.

Bize göre; Sayın Irmak tarafından kurulan, partiler dışı Hükümet de, bunalımın çaresi değildir. Akla gelen bütün çözüm yolları denendikten sonra, hiç akılda olmayan bir model karşımıza çıktı. Nasıl geldi? Kim getirdi? Kimler sebep oldu? Kamuoyu elbette bu suallerin cevabını öğrenmek ihtiyacındadır.

Denebilir ki, “Şimdi bir hükümetin programı görüşülüyor; ortada, kurulmuş, Sayın Irmak Hükümeti var. Yeni çözüm yolları aramanın sırası mı?”

Bize göre elbette sırasıdır. Çünkü meseleleri Cumhurbaşkanının önünde konuşuyoruz, kongrelerde konuşuyoruz, evlerde, Meclis kulislerinde konuşuyoruz da, Yüce Meclisimizin huzurunda niçin konuşmayalım? Meşhur tabiri ile platform dedikleri yer, burası değil mi?

Adalet Partisinin Sayın Genel Başkanı, “Güvenoyu verenler, Hükümetten sorumlu olur” demiştir. Bu bir görüştür, ama tutarlı mıdır? Bize göre evet, tutarlıdır.

12 Mart sonrası hükümetlerine hem üye veren, hem de oy verip destekleyen partiler; “Biz 12 Mart hükümetlerinden sorumlu olamayız” demişlerdi de onun için hatırlatıyoruz.

Değerli milletvekilleri, biz Demokratik Parti olarak Sayın Irmak Hükümetinin programı hakkında bir eleştiriye girmeyeceğiz. Program eleştirisi yapmayacağız. Zira bize göre programdan önce ve çok daha önemli olan husus bu Hükümetin kuruluş biçimidir.

Bu hükümet bir partiler dışı hükümettir...

Filhakika Sayın Cumhuriyetçi Güven Partisi bu Hükümete üye vermiştir; ama sorumluluk kabul etmediğini de bu partinin Sayın yetkilileri açıklamışlardır. Yeni Hükümetin bakanlarının çoğunluğu Parlamento dışındandır. Gerçi Anayasamız Parlamento dışından kabineye üye alınmasına cevaz vermiştir. Anayasamız bunu bir imkân ve bir istisna olarak tanımıştır; ama huzurunuzda gelen Hükümette bu istisna kaide haline gelmiştir.

Anayasanın temel yapısı, parlamenter demokrasi, partiler demokrasisi esasına dayanır. Bir zamanlar Parlâmento dışı muhalefeti körüklemek için harekete geçen ve faaliyetlerine PDM diye rumuz veren çevrelerden sonra şimdi de karşımızda “Parlamento dışı iktidar”, PDİ vardır.

Muhterem arkadaşlarım, şu hususları da önemle belirtmek isteriz:

Demokratik Parti olarak Sayın Irmak ve onun Hükümetinde görev almış değerli kabine üyelerine karşı kişisel bir güvensizlik içinde olamayız. İyi niyetle ve sorumluluk duygusuyla hareket etmişler, bir acele hal hükümeti kurmuşlardır. Bu görevi kabul etmekle girdikleri sorumluluk yükünü taşımakta Allah yardımcıları olsun, ama hükümet modeli demokratik Anayasa kuralları ile bağdaşmıyor.

Hükümetin kuruluşu hakkında şunlar söylenebilir:

Bir Parlamento üyesi Sayın Cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilmiştir. Başbakanlık görevini üzerine alan Sayın üye, Anayasanın verdiği imkânları kendi anlayışına göre değerlendirerek bakan arkadaşlarını seçmiştir. Sayın Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu listesini tasdik ve ilân etmiştir. Hükümet, programını hazırlayıp, Meclis huzuruna gelmiştir. Bunlar Anayasa içinde ve demokratik kurallara uygun biçimdedir. Bu Hükümet güvenoyu almazsa yenisi kuruluncaya kadar göreve devam edecektir. Ancak önemli olan bu Hükümetin güvenoyu alması halinde, Meclislerle Hükümet arasında çalışma düzeni ne olacaktır? Nasıl bir usul uygulanacaktır? En önemlisi, Bütçe Karma Komisyonu nasıl teşekkül edecek ve nasıl işleyecektir? Bir hükümetin hükümet etmesinde temel kaynak bütçedir; bütçesine hâkim olamayan hükümetin hükümet etmesi nasıl mümkün olacaktır? Meclislerin Genel Kurullarında Hükümetin getirdiği bütçeyi savunma sorumluluğunu, hangi parti ve hangi partinin bütçe sözcüsü üzerine alacaktır? Anayasamızın 94’üncü maddesi tereddüde mahal vermeyecek derecede sarihtir. Ulemadan bazı zevat, “Anayasanın 85’inci maddesindeki genel kaideyi Bütçe Komisyonu için de uygulamak mümkündür” buyuruyorlar. Bu mütalâanın Yüce Meclisimizce kabule şayan olabileceğini düşünemiyoruz. Hele, “Hükümet Anayasaya sığmıyorsa, Anayasayı genişletelim,

94'üncü maddeye bu Hükümetin sığacağı bir yer hazırlayalım" diye düşünmek, belki düşünce planında bir değer taşır, ama geçerli bir yol olamaz. Partiler dışı hükümeti Anayasaya sığdırmak için sadece 94'üncü maddeyi değiştirmek yetmez. En az Anayasanın 8-10 maddesini değiştirmek gerekir. Partiler demokrasisi, parlamenter demokrasi esası üzerine müesses bir Anayasayı, partiler dışı hükümete uygun hale getirmek, partiler demokrasisine son verme yolunu açar kanaatindeyiz.

Değerli arkadaşlarım, hükümet bunalımları, bunalımdan çıkma gayretleri, hükümet kurma çabaları ve bütün bu faaliyetler niçin yapılır? Esas gaye nedir? Elbette hükümet de, Parlamento da millete ve memlekete hizmet için birer vasıtaadır. Aslolan millet hizmeti, memleket vazifesidir. Millet, hükümetin kurulmasını istiyor. Ama normal kurallar içerisinde bir an önce kurulup göreve başlamasını istiyor. Bu olmazsa bir başkasını kurmak. Ama mutlaka milletin temsilcisi olan Parlamento'nun çoğunluğuna dayalı bir hükümet kurmak mecburiyetindeyiz.

İçinde bulunduğumuz ekonomik şartların vahametini, milletçe yüklenmek zorunda kaldığımız koşulların ağırlığını, en acı şekliyle bir kere daha dile getirmek mümkündür. Ama şimdilik yeri olmadığı için bu konuya girmek istemiyoruz. Ekonomik ve sosyal şartların, bütün ağırlığı ile geniş halk kütlelerinin omzuna abandığı cümlelerin malumudur.

Millet kendi derdine çare olmak için, seçerek vücut verdiği Parlamentosundan hükümet bekliyor. Parlamentosuna dayalı kurulacak hükümetten müspet icraat bekliyor. "Her ne olursa olsun, yeter ki bir hükümet olsun" fikri ile hareket etmek, Anayasa boşlukları arayarak kendinden başka modeli olmayan partiler dışı hükümet kurmak, millet isteğine uygun düşmez inancındayız.

Teşekkür eder, Yüce Meclisinizi saygı ile selâmlarım. *(D.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Altınsoy.

Sayın Mehmet Altımyedyedioğlu, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına. *(C.G.P. sıralarından alkışlar)*

C.G.P. GRUBU ADINA MEHMET ALTIŞYEDİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin Sayın üyeleri;

Sayın Sadi Irmak başkanlığında kurulan Hükümetin programı üzerinde, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubunun görüşlerini arz etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Hemen belirtelim ki, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu bu Hükümete güvenoyu verecektir. Grubumuz Sayın Başbakanın kişiliğine güven beslemekte ve saygı duymaktadır. Bakanlar Kurulunda çok güç şartlar içinde görev almış olan zevatın pek çoğunun değerlerini, memleket davalarına bakış tarzını grubumuz çok yakından bilmektedir. Hükümetin programında yer alan görüşlerin memleket gerçeklerine ve ihtiyaçlarına genellikle uygun düştüğü görüşündeyiz. Nihayet bu Hükümetin Türkiye'yi benzeri görülmemiş bir hükümet bunalımdan, hatta bir hükümet boşluğundan kurtardığı inancındayız.

Gerçekten Sayın Profesör Sadi Irmak tarafından kurulan bu hükümet, çeşitli çözüm yolları denendikten sonra Türkiye'yi hükümet boşluğundan kurtarmak için

bulunabilmiş son çözüm yoludur. Bu hükümet şekli, başka şekillere tercih edilmiş değildir. Ortada bir tercih imkânı kalmayınca memleketi bir hükümet boşluğunun yarattığı tehlikelerden koruyabilmek için, zorunlu olarak böyle bir kuruluşa gidilmiştir. Hükümet bunalımı deyimi yerine, hükümet boşluğu deyimini kullanmamız sebepsiz değildir. Gerçekten Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selamet Partisi koalisyonu şeklinde kurulmuş olan Ecevit Hükümeti istifa etmekle kalmamış, memleketin günlük işlerini bile yürütemeyecek hale gelmiştir.

1973 Ekim seçimlerinden sonra istifa eden Talû Hükümeti, kendi içinde ahenkle çalışır halde olduğu için, yüz gün süren yeni hükümet kurma çalışmaları sırasında düzenli olarak toplantılar yapabilmiş ve memleket işlerini, müstafi bir hükümetin, karşılaşılmaması tabî olan güçlüklerle rağmen, yürütebilmiştir.

Orta - Doğu savaşının yarattığı çetin sorunlar bile bu dönemde istifa etmiş bir hükümetle göğüslenebilmiştir.

Buna karşılık, son hükümet bunalımı kısa zamanda, hükümet boşluğu şeklini almıştır. Türkiye, dış ve iç sorunlar sebebiyle istikrarlı bir hükümete en çok muhtaç olduğu bir dönemde bunalıma sürüklenmiştir. Ecevit Hükümetini, Parlamento yıkmamıştır. Muhalefette olan partiler, Kıbrıs olayları boyunca tam bir vatanseverlikle, millî beraberliğin en güzel örneklerini vermişlerdir. Hükümet dıştan değil, kendi içinden yıkılmıştır. İstifa eden C.H.P.-M.S.P. Hükümeti, tamamıyla dağılmış, toplanamaz olmuştur. Hükümetin C.H.P. kanadı, yeni hükümet kurulsa da, kurulmasa da görevi terk edeceğini ilân etmiştir. “Devletin güvenliği, milletin hayatı meseleleri bir saat bile sahipsiz bırakılamaz” dendiği halde, bu kararda ısrar edilmiştir.

Son çare ve zorunlu bir çare olarak kurulan Sayın Sadi Irmak Hükümeti, işte bu şartlar içinde kurulmuş, millet işleri sahipsiz kalmasın diye göreve başlamıştır.

Bize göre, Kıbrıs davamız çözüme ulaşır haklarımız bir anlaşma ile tescil edilinceye, pahalılık, yokluk, iktisadî durgunluk gibi dertlere el birliği ile çare bulununcaya kadar bir millî beraberlik hükümeti kurulması en sağlam yol olacaktır. Biz bu görüşü savunduk. Bu fikir yeterli ölçüde destek bulmadı. Millet Meclisi çoğunluğuna dayalı, normal bir koalisyon hükümeti kurulması da kabil olmadı.

Yeni Hükümetin kuruluşu Anayasaya tamamen uygundur. Fakat biz de biliyoruz ki, tarafsız başbakan başkanlığında partiler dışı bir hükümet kuruluşu, normal şartlarda başvurulacak bir yol değildir. Programda da belirtildiği gibi, bu kuruluş tarzı bir zorunluluktan doğmuştur.

Etrafı tehlikelerle çevrili olan Kıbrıs gibi bir millî dava ile karşı karşıya iken, sokaklarda temel ihtiyaç maddelerini satın alabilmek için vatandaşların saatlerce kuyrukta beklediği iktisadî durgunluğun ve bunalımın tehlikeli bir hal aldığı, pahalılığın dar gelirliyi ezdiği bir ülke, daha fazla hükümete bırakılamazdı.

Millî güvenliğimizle ilgili hayatî meseleler sahipsiz kalamazdı. Sayın Irmak'ın kuracağı hükümet güvenoyu alarak bir süre hizmet yapabilirse, Seçim Kanunu gibi konular ele alınabilir. Meclisin uygun göreceği tarihte seçim yapmak mümkün hale gelir, daha normal çözümlerin gerçekleştirilmesi için zaman kazanılmış olur.

Bu Hükümetin, kuruluşu bakımından Anayasamızın 102'nci maddesine tamamiyle uygun olduğu, bizce tartışılmayacak kadar açıktır. Ancak, bunun hangi zaruretlerden doğduğunu Yüce Meclisimiz ve milletimiz bilmektedir.

Bütçe Komisyonunun kuruluşu ile ilgili olarak ileri sürülen kaygıları biliyoruz. Ancak buna benzer bir durum, daha önce de olmuştu: İstifa etmiş Talû Hükûmetine üye veren gruplar, elbette artık iktidar grubu sayılamazlardı. Ancak, bütçenin gecikmemesi için Bütçe Komisyonunun kurulması zarureti herkes tarafından görülmüyordu. Uzun çalışmalardan sonra Bütçe Komisyonunun, siyasî grupların kuvvet oranlarına göre teşkilinin makul ve hukukî bir çözüm yolu olabileceği düşüncesi geniş ölçüde tasvip görmüştü. Bu yolda bir karara varabilmek üzere iken yeni hükümet kuruldu ve bu mesele çözüldü.

Bir özel hükmü uygulamak maddeten imkânsız olursa Anayasadaki genel hükmü uygulamak en doğru çözüm yolu olur, inancındayız.

Şunu da belirtelim ki, Irmak Hükûmeti her hangi bir dış zorlama olmadan, demokratik usullerle kurulmuştur. Bu Hükümet üyelerinin çoğunun zaruretler sebebiyle Parlamento dışından seçilmiş değerli uzmanlar olması, Parlamento dışındaki herhangi bir iradenin müdahalesi ile olmamıştır. Bu durum, Hükûmete üye vermeme kararlarının sonucu olarak doğmuştur. Herkes teslim eder ki, Hükümetin bu özelliği Parlamento çoğunluğunu teşkil eden partilerin kararları dışında hiç bir sebebe, hiç bir etken, hiç bir zorlamaya bağlanamaz. Bu Hükûmeti işe başlatmak veya başlatmamak, dilediği zaman değiştirmek, yeni bir Hükümet modelini ortaya koymak, tamamiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin elindedir.

Hükümet, Yüce Meclise sunduğu programında demokratik esaslara bağlılığını ve Parlamenteoya olan saygısını çok açık şekilde belirtmiş bulunmaktadır. Gerçekten, Irmak Hükümetinin programında aynen şöyle denmektedir:

“Memleketimizin içinde bulunduğu iç ve dış koşullar ve çözümlenmesi gereken önemli sorunlar, Parlamentoda temsil edilen siyasî partilere dayalı istikrarlı hükümetler kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu günkü Meclis kompozisyonu ve partiler arasındaki görüş ayrılıkları şimdiye kadar bu zorunluluğu karşılayacak çözümün bulunmasına imkân vermemiştir. Bu durumda Hükümetimiz çeşitli sakıncaların önlenmesi amacıyla seçimlerin yenilenmesinde ve bunun Yüce Meclisimizce mümkün görülecek yakın bir tarihe alınmasında millî yarar, hatta zorunluk bulunduğu görüşünü Yüce Meclise arz etmek ister.

Şüphe yok ki, Bakanlar Kurulu seçimlerin yenilenmesine karar vermek ve seçim tarihini tespit etmek yetkisine sahip değildir. Yetki sadece Yüce Meclise aittir. Bu yetkiye sahip bulunan Yüce Meclis seçimi yenileme kararı verdiğinde, Hükümetimiz bir seçim hükûmeti olarak görevini yapacak ve seçimlerin tam bir güvence altında sonuçlanmasının gerekli tedbirlerini eksiksiz alacaktır. Bu arada Devlet işlerinin sahipsiz bırakılmayacağına ve acil çözüm bekleyen iç ve dış sorunlar ihmal edilemeyeceğine göre bütün siyasî partilerimizle sıkı temas halinde ve Yüce Parla-mentonun destek ve denetimi altında elbette ele alınması kaçınılmaz olan millet ve devlet işlerini şevkle yürütecek bu anlamda bir hizmet hükûmeti de olacaktır” Arz edilen bu durumlardan da anlaşılacağı gibi, bir intikal hükûmeti olduğu aşîkâr

bulunan Hükümetimiz, Parlamentoda temsil edilen siyasî partiler tarafından bir koalisyon olanağı sağlanabildiği takdirde kurulmasını içtenlikle arzu ettiği böyle bir hükümete görevi derhal devretmeye hazırdır.

Yine Yüce Meclisten güvenoyu isteyen Hükümet, programının sonunda yürekten katıldığımız şu açık beyanda bulunmaktadır:

“Parlamentoda temsil edilen siyasî partilere dayalı hükümetlerin etkinliğine inanmış kimseler olarak, en geç Parlamento çoğunluğuna dayalı bir koalisyon Hükümeti kuruluncaya kadar veya Yüce Meclis karar verinceye kadar yeni bir seçime Yüce Meclisçe karar verildiğinde, yeni bir seçim yapıncaya kadar işbaşında kalacak olan Hükümetimiz bu ihtimallerden birinin en kısa zamanda gerçekleşerek bu nitelikte kurulacak bir hükümetin hizmeti, bizden devralmasını en halisane dileklerle beklemektedir”

Sayın milletvekilleri, Sayın Sadi Irmak Hükümetinin hangi zorunluluklardan doğduğunu ve Anayasa hükümleri açısından durumunu ve güvenoyu alarak işe başlamasının nasıl bir boşluğu dolduracağını böylece belirttikten sonra Hükümet Programının yurt sorunları ile ilgili çeşitli hükümlerine değinmek istiyorum.

Programda hayat pahalılığı geçim sıkıntısı ve bazı temel ihtiyaç maddelerinin bulunmaması gibi önemli konulara temas edilerek bütün imkânlar kullanılmak suretiyle tüketici ve üreticiyi etkileyen sorunların gerçekçi ve tutarlı bir politika ile hafifletileceğine işaret edilmiş olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Fiyatların devamlı artışı dikkate alınarak, fiyat artışlarının, bir ölçüde üretimdeki tıkanıklıklar, ithalâttaki düzensizlikler ve dağıtımdaki aksaklıklarla irtibatlandırılması ve bu yoldan bazı çözümler düşünülmesi ümit vericidir. Şöyle ki: Bir yandan üretimi ve piyasada kıtlığı çekilen malların arzını artıracak tedbirleri alırken, öte yandan karaborsa yüzünden ortaya çıkan nahoş durumların önleneyeceği vaat edilmiş. Vatandaşların ihtiyaç duydukları malları, hem miktar hem kalite olarak elde etmelerini sağlamak lâzımdır. Dünyada ekonomik alanda meydana gelecek değişimlerin çok yakından izleneceğine dair görüşleri olumlu karşılıyoruz.

Öteden beri üzerinde önemle durulan bir husus da, devlet yönetimindeki israfları önlemek, azamî tasarrufa riayet etmek ve bu arada halk tasarruflarını teşvik edici tedbir almak gibi konulara öncelik tanınması yürekten katıldığımız bir görüştür.

Ülkemizde vatandaşın şikâyetçi olduğu konulardan biri de, mahkemelerde hakkın çok geç elde edilmesidir. Bu hususta da birtakım isabetli tedbirler düşünülmüştür. Bu görüşlere katılıyoruz.

Güvenlik Kuvvetlerimizin modern araç ve gereçlerle güçlendirilmesi, eğitim seviyelerinin yükseltilmesi hususlarına programda önem verilmiştir.

Devlet yönetiminin, Atatürk ilkelerine bağlı partiler ve vatandaşlar arasında tarafsız olması, vatandaşın beklediği en büyük sorundur. Hükümet programında bu konuya önem verilmiş olmasını güven verici olarak telâkki ediyoruz.

Vatandaşlarımızın çok basit işleri için, devlet kapısında, günlerce gelip gitmelerini önleyen âcil tedbirlere ihtiyaç hissedildiği aşikârdır.

Sayın milletvekilleri, TRT'nin, Anayasamızın 121'nci maddesindeki ilkelere uygun olarak yönetilmesi lüzumuna programda işaret edilmiştir. TRT'nin ancak bu suretle millî kültüre hizmet edeceğine inanıyoruz.

Toprak ve Tarım Reformunun uygulanmasında tarımsal verimliliği artıracak altyapı yatırımlarının tamamlanması, topraksız ve az topraklı çiftçilerin toprağa kavuşturulması amaçlarının bir arada gerçekleştirilmesi Anayasamızın gereğidir. Bu arada sulama, kredi, ziraî alet ve makine köylünün emrine verilmelidir. Toprağa kavuşturulan çiftçilerin aile işletmeleri kurmalarını ve verimli işletmecilik yapmalarını sağlamak üzere kooperatiflerin kurulması tedbirlerinin alınacağı programda isabetle belirtilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, vekil imam ve hatiplerin içinde bulunduğu çok müşkül ve acıklı durumlarına bir çözüm getirmek gereğine inanıyoruz. Bu konuda adalete uygun bir çözüm yolu bulunmalıdır. Hükümet programında bu ihtiyaca değinilmiş olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Yıllardan beri üzerinde durulan Kamu İktisadî Teşebbüslerinin kârlı kuruluşlar haline getirilmesi, sermaye piyasasına ilişkin kanunun biran evvel çıkarılması gibi çok ciddi konulara değinilmiş olmasına katılıyoruz.

Belediyelerimizin perişan durumları düşünülerek, Belediye Gelirleri Kanunu tasarısının biran evvel Yüce Meclis huzurlarına getirilmesi görüşlerine Grubumuz öteden beri katılmaktadır. Bugün belediyelerimizin halka hizmet etmek imkânlarından maalesef mahrum olduğu bir gerçektir.

Hükümet programında hayvancılığın geliştirilmesi, ırklarının ıslahı ve hastalıklarla mücadele konusuna önemle değinilmiştir. Hayvancılık millî gelirimizin önemli bir kısmını sağlamaktadır. Tarım Bakanlığı içinde, hayvancılık konusunun üzerinde önemle durulduğu söylenemez. İleri ülkelerde hayvancılığa verilen önem ve hayvancılığın toplam tarım faaliyetleri içindeki nispî yeri bizdekinden çok büyüktür. Hayvancılık alanında daha hızlı bir kalkınma sağlanmadıkça milyonlarca köylü vatandaşımızın satın alma gücü düşük kalmaya mahkûmdur.

Tarım alanında ana gıda maddemiz olan buğday üretimini artırmak üzere, ıslah edilmiş ve denemesi yapılmış tohumun zamanında çiftçiye ulaştırılması, şeker ihtiyacının sağlanması için pancar tarımının yeni bölgelere kaydırılmasına önem verilmiştir, bu görüşlere biz de katılıyoruz.

Ormanlar içinde ve bitişiğinde, 8 milyona yakın yurttaşımız yaşamaktadır. Orman köyleri uzun yıllar ihmal edilmiştir. Orman köylüsünü geçim imkânına kavuşturmak lâzımdır. Bu vesileyle bir kere daha tekrar ediyoruz, civarında yaşayan bir insan için orman, bir dert ve ceza kaynağı değil, geçim kaynağı haline gelmelidir. Orman bölgelerinde yaşayan vatandaşlarımıza iş sahası açacak yatırımlara öncelik verilmesini istiyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, kalkınmamızın büyük ölçüde sanayileşmeye bağlı olduğunu hepimiz biliyoruz. Bu sebeple ülkemizde ara malları ve yatırım malları üreten sanayi malları tesislerinin kurulmasına, sanayinin dengeli şekilde yurt düzeyine yayılmasına, yatırımların gelişmemiş bölgelere kaydırılmasına öteden beri taraftar olduğumuzu ve ısrarla savunduğumuzu belirtmek isteriz.

Hükümet programında isabetli bir görüşle bu gerçeklere önem verilmiştir. Bu arada, yurt dışında çalışan fedakâr işçilerimizin tasarruflarını, yeni iş sahaları açılmasına yardımcı olmak amacıyla kalkınmamız yönünden değerlendirmek için sanayi ve işçi bankası kuruluş çalışmalarına devam olunacağını programda tespit etmiş bulunuyoruz.

Küçük sanayide, esnaf ve sanatkârlarımızın, kredi, hammadde problemlerinin halledilmesi gereğine, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu olarak katılıyoruz. Küçük esnaf ve sanatkârların, şoförlerin, defter tutma külfetinden kurtarılarak, götürü vergi ile vergilendirilmesine dair, Yüce Meclise verdiğimiz kanun teklifinin takipçisi olacağımızı belirtmek isteriz.

Sayın milletvekilleri, Hükümet programında bizi en çok memnun eden hususlardan biri de, köylerin elektriğe, suya, yola kavuşturulmasında köylümüzden katkı parası alınmayacağına dair vaattir. Bugün yurdumuzun geri kalmış yörelerinde köylümüz elektrik, yol ve su hizmetlerine para yardımı yapabilecek durumda değildir. Fakir köylüden elektrik, su ve yol için para almak büyük bir haksızlıktır.

Yurdumuzda en önemli sorunlardan biri de konut sorunudur. Düşük gelirli fakir ailelerin konut ihtiyaçlarına çare bulmak lâzımdır. Konut ihtiyacının iyi ve yeterli bir şekilde karşılanması, sosyal ekonomik ve kültürel gelişmeyi de hızlandıracaktır. Fakir ailelere konut yapılmasına hız verilmesi inancındayız. Hükümet programında bu önemli soruna yer verilmiş olması, bizce memnuniyet vericidir. Bugün ülkemizde hayat şartlarının en büyük baskısı altında olan dar gelirli memurlardır. Memurlara uzun vadeli ve düşük faizli kredi imkânı sağlamak ve arsa temin etmek suretiyle süratle konut sahibi yapılması görüşündeyiz.

Sayın milletvekilleri, millî eğitimimizin çözüm bekleyen büyük sorunları olduğunu belirtmek isterim. Bir milletin kalkınmasında eğitim başlıca unsurlardan biridir. Millî kalkınma, millî eğitim kalkınmasından ayrılmaz. Çeşitli ekonomik sistemlerle kalkınmış ülkeler vardır, fakat eğitimsiz kalkınabilmiş hiç bir millet yoktur. Her alanda dünya ölçülerine göre, en ileri seviyede ilim adamları ve uzmanlar yetiştirmeye mecburuz. Bu hedefe ulaşılması, kalkınmamızın iktisadî ve asgarî kudretimizin, millî varlığımızın başlıca teminatı olacaktır. Eğitimde sayı kadar, kaliteye de önem verilmesini istiyoruz. Kalitesiz eğitim yerine, verimli ve kaliteli eğitimi getirmek zorunluluğu vardır. Türkiye'nin muhtaç olduğu insan gücünün yetişmesinde millî duyguları, fikrî seviyeleri, ahlâkî vasıfları yüksek öğretmenlerin vazifesi büyüktür.

Türkiye'nin kalkınmasında, yükselmesinde çok önemli görev alan öğretmenlerimizin maddî ve manevî huzur içinde çalışmalarını sağlayacak tedbirlerin zaruretine inanıyoruz.

Öğretimin her dalında fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması en önemli bir konudur. Öğrenimdeki gençlerimizin yurt ve kredi ihtiyaçlarının karşılanması asla ihmal edilmemelidir. Atatürk milliyetçiliği etrafında birleşen bir gençlik gerçek manada milletimizin ümidi olacaktır.

İlköğretimde yatılı bölge okulları açılmasına öncelikle hız verilmesi yurt gerçeklerine son derece uygun düşecektir. Merkezî seçme ve yerleştirme sınavlarından önce üniversiteye hazırlık kurslarına önem verilmesi gereğine inanıyoruz.

Hükümet programında işçi ve işveren ilişkileri üzerinde hassasiyetle durulmuştur. Sendikalar Kanunu, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunlarının uygulanmasında karşılaşılan aksaklıkların giderilmesi bizim de katıldığımız görüşlerdir.

İşçi haklarının ve geçim seviyesinin ekonomik kalkınmamızın icapları ile dengeli bir şekilde geliştirilmesini, sosyal adaletin vazgeçilmez unsurlarından sayıyoruz.

İşsizlik konusuna önem verilmesi, işçi ve memur ayırımı konusunun çözümlenmesi, emekli, maluliyet, dul ve yetim aylıklarının artan fiyata uydurulması şarttır. Emekli işçilerin 540 lira gibi bir maaşla ölüme terk edilmesini üzüntü ile karşılıyoruz, Grubumuzun bu konuda Millet Meclisine vermiş olduğu kanun teklifinin bir an önce gündeme alınmasını ısrarla arzu etmekteyiz.

Programda işçi davaları ile ilgili konulara verilen önem, memleket hesabına bizleri sevindirmiştir.

Sağlık hizmetleri konusunda yer alan görüşlere yürekten katılıyoruz.

Sayın milletvekilleri, Sayın Sadi Irmak Hükümetinin programı çok iyi hazırlanmıştır. Bu program memleketin bugünkü ihtiyacına cevap veren ciddi bir programdır. Yurttaşların çeşitli dertlerine ve memleket sorunlarına isabetle parmak basılmıştır. Ekonomik ve sosyal konulardaki teşhisler doğrudur, ileri sürülen tedbirler sağlamdır. Bu Hükümetin kuruluş tarzındaki özellik; normal koalisyon hükümetinin kurulmasını imkânsız kılan şartlardan doğmuştur. Türkiye'yi hükümete bırakmamak zarureti vardır, zarurettten doğan bir çözüm yolu yerine, başka bir çözüm yolu konmadan reddedilemez.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu bu nedenlerle Sayın Sadi Irmak Hükümetine gönül rahatlığı ile güvenoyu verecektir.

Cumhuriyetçi Güven Parti Grubu adına Yüce Meclisi saygı ile selâmlarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Altmışyedioğlu. Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Bülent Ecevit, buyurunuz efendim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

C.H.P. GRUBU ADINA BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki bazı partiler, bu Hükümetin programına bakıp ona göre nasıl oy vereceklerini kararlaştıracaklarını bildirmişlerdi daha önce, biz ise; bu Hükümetin nasıl kurulacağı belli olduğu günden başlayarak, Hükümetin programına bakmayacağımızı, Hükümetin programı ile bir husus dışında ilgilenmeyeceğimizi ve Hükümetin programında erken seçim zorunluğuna yeteri kadar ağırlık verilip verilmediğine bakacağımızı ve Hükümet Programında bu konuya gereken ağırlık verildiği takdirde Yüce Meclisçe bu Hükümete bir “Erken Seçim Hükümeti” olma şansının, hakkının tanınıp tanınmayacağına bakacağımızı, vaziyetimizi ona göre belirleyeceğimizi söylemiştik.

Çok daha önceden açıklanan bu davranışımızla ilgili olarak şimdi biz Hükümet programı üzerinde hiç durmayacağız. Hükümet programı genellikle “nötr” dene-

bilecek bir programdır. Böyle olması bir bakıma doğrudur ve haklıdır. Çünkü Hükümet, Cumhuriyetçi Güven Partisi dışında - ki grubu olan partilerden ayrıca en küçüğüdür - hiçbir partiye dayanmadığına göre, cihetteki Millet Meclisindeki genel eğilimlerin bir ortalamasını almaya, ona göre program hazırlamaya dikkat edecekti. Bu acıdan da, bir bakıma en doğru şeyi yapmıştır, nötr bir programla Yüce Meclisin huzuruna gelmiştir. Aşağı yukarı, memleketin başlıca hangi önemli sorunları varsa, bunları teker teker belirtmiş ve bunlara çözüm aranacağını iyi niyetle ifade etmiştir. Çözümlerin nasıl olacağı konusunda da fazla bir açıklık getirmemiştir. Bunda da haklıdır Hükümet. Çünkü çözümlerin nasıl olacağı konusuna girildiği takdirde, meselelere belli doktrinler açısından yaklaşma zorunluğu ortaya çıkabilirdi. Hükümet dikkatle bundan da kaçınmıştır.

Programı titizlikle incelersek, Cumhuriyet Halk Partisi olarak üzerinde durabileceğimiz bazı hususlar elbette vardır. Eksikliğini belirteceğimiz, bize göre yanlışlığım belirtebileceğimiz; örneğin, sosyal adalete gereken önem verilmediğine dair bazı kanıtlar gösterebileceğimiz yönleri vardır; ama bunlar üzerinde durmayı doğru bulmuyoruz, bunlar üzerinde durmaya kendimizde hak görmüyoruz. Çünkü bunlar ürerinde durursak, demek ki, bu Hükümet Programında bizim gördüğümüz eksiklikler, aksaklıklar olmasaydı, biz bu Hükümetin Programına bakıp kendisine güvenoyu vermeyi düşünebilirdik, gibi bir anlam çıkar.

Oysa kuruluş biçimi bakımından böyle bir Hükümet, ancak memleket yakın bir tarihte seçime gidinceye kadar Devlet işlerini aksatmadan yürütmek üzere kurulmuş ise, bizim demokrasi anlayışımızla bir ölçüde bağdaşabilir. Bizim demokrasi anlayışımız çok önemli olmayabilir; asıl Anayasamızın ortaya koyduğu demokrasi anlayışı vardır.

Anayasamıza göre siyasal partiler demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır. Demokrasinin vazgeçilmez unsurları olan siyasal partilere dayanmayan bir Hükümet ise, yalnız bizim demokrasi anlayışımıza değil, Anayasamızın demokrasi anlayışına da uygun biçimde kurulmuş bir Hükümet sayılamaz.

Tabii bu söylediklerim, birazdan değineceğim gibi, ne Sayın Başbakanın kusurudur, ne de Bakanlar Kurulu üyelerinin kusurudur. Kendi ellerinde olmayan nedenlerle, istemeyerek, iyi niyetle bu noktaya gelmişlerdir.

Başka bazı partiler, gazeteciler tarafından düşünceleri, bu Hükümet karşısında nasıl tavır takınacakları, nasıl oy kullanacakları sorulduğunda, genellikle "Programını göreceğiz, ona göre hüküm vereceğiz" dediklerine göre, demek ki, hiç değilse Cumhuriyet Halk Partisine oranla, o partiler böyle bir hükümet kuruluşu biçimini daha çok içlerine sindirebilmişlerdir. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bunu daha çok içlerine sindirebildiklerinin başka kanıtları da vardır. Örneğin, Cumhuriyet Halk Partisinin, o da bütün yollar denendikten ve çıkmaz olduğu görüldükten sonra, başka partiler erken seçimi de kabul etmedikten sonra, çaresizlik içinde, tek başına bir hükümet kurmaya talip olduğu, bunu aklından geçirdiği vakit, bütün başka partiler, başta Adalet Partisi olmak üzere, Cumhuriyet Halk Partisini ağır biçimde kınamışlardır. Hatta Adalet Partisinin Sayın lideri: "Cumhuriyet Halk Partisi hükümeti işgal etmeye kalkışıyor" demiştir. (A.P. sıralarından "Doğru" sesleri)

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Sayın Adalet Partililerin de doğruladıkları gibi, öyle demişlerdir. Oysa bizim Anayasamız azınlık hükümetlerini öngörür. Azınlık hükümetlerini öngördüğü şuradan da bellidir: Anayasamızın Bütçe Komisyonunun kuruluş tarzıyla ilgili hükmü der ki, iktidar grupları Bütçe Komisyonunda çoğunlukta olacaktır. Eğer bu Anayasa sadece Meclisteki çoğunluğa dayanan hükümetlerin kurulabileceğini kabul eden bir Anayasa olsaydı, o Anayasada böyle hüküm bulunmasına gerek duyulmazdı. Demek ki, Parlamentoda çoğunluğa dayanmayan hükümetler kurulabileceği; bunun meşru olması gerektiği de Anayasa tarafından düşünülmüş, öngörülmüş ki; azınlıkta bulunacak bir hükümetin de kurulabileceği öngörülmüş ki, iktidar gruplarına Bütçe Komisyonunda mutlaka kesin çoğunluk sağlanması gerektiği sarıh, açık bir hüküm olarak Anayasamızda yer almıştır. Nitekim daha önce de, 1960'dan sonra Türkiye'de, bilindiği gibi azınlık hükümeti kurulmuştu, bunun örneği vardı.

Cumhuriyet Halk Partisi, son hükümet bunalımı çıktıktan sonra, kendisine yeniden görev verildiği zaman hemen bir azınlık hükümeti kurmaya kalkışmamıştır. Ne zaman böyle bir şey düşünmeye başlamıştır? Bütün başka yollar denenmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi, bir çıkış yolu bulunamadığını görünce “O halde bir seçim hükümeti kuralım” demiş, bu reddedilmiştir. Erken seçim için Cumhuriyet Halk Partisi kendisine bir koalisyon ortağı aramıştır, bulamamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki partiler, koalisyon kurmayı denemişler, başaramamışlardır. Cumhuriyet Halk Partisi bunun üzerine siyasetteki baş rakibi olan Adalet Partisine başvurmuş, “Siz tek başınıza bir hükümet kurun, biz sizin güvenoyu almanıza yardımcı olalım” demiştir, bu da reddedilmiştir; ancak ondan sonra ve özellikle dış ilişkilerimizi yürütebilmek için bir hükümetin süratle kurulması zorunluluk haline gelince, Cumhuriyet Halk Partisi tek başına bir hükümet kurmayı denemiş, düşünmüş, o zaman derhal “Siz, Hükümeti işgal etmek istiyorsunuz” denilmiştir. Demek ki, Parlamenteoya hemen hemen hiç dayanmayan bir hükümet kurulduğu vakit o işgal olmayacak; ama Parlamenteonun en büyük grubunu teşkil eden bir parti, başka çözüm bulunamadığı zaman memleketi hükümeteşizlikten kurtarmak üzere hükümet kurmaya kalkıştığında o işgal sayılacak. Demek ki, en azından bugünkü hükümet biçimi, Adalet Partisinin demokrasi anlayışına, Anayasamızın öngördüğü, bir azınlık hükümetinden çok daha yatkındır. Bize, “Siz işgal etmeğe hazırlanıyorsunuz hükümeti” diyenler, bu Hükümetin Cumhuriyetçi Güven Partisi dışında hiç bir partiye dayanmayacağı belli olduktan sonra; hatta daha Cumhuriyetçi Güven Partisine bir ölçüde dayanabileceği bile belli olmadığı bir sırada yeşil ışık yakmışlardır. Ne onları işgale yeltenmekle suçlamışlardır, ne “Böyle bir hükümet kuramazsınız” demişlerdir. Daha sonra da “Bu Hükümetin programına bakacağız nasıl tavır alacağımızı ona göre kararlaştıracacağız”, demişlerdir. Demek ki, Adalet Partisi, bu türlü hükümet kuruluş biçimlerini kolaylıkla içine sindirebilmektedir. Geçmişte de bunun örnekleri görülmüştür. (*Cumhuriyet Halk Partisi sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar*) Ben bu sözleri söylemekle asla bu Hükümeti işgalci olarak nitelendirmiyorum, böyle bir şey aklımdan bile geçmiyor. Adalet Partisinin ortaya koymuş olduğu mantığa göre konuşmamı yürütüyorum.

RASİM KÜÇÜKEL (Elâzığ) — Niçin bıraktın da kaçtın?

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — “Niçin bıraktın da kaçtın?” diyor bir arkadaşımız. Eğer bizim bıraktığımız koalisyonun memleket yararına rahat bir koalisyon olabileceği düşüncesi Sayın Adalet Partili üyelerin içinde varsa, aynı partiyi kendilerine ortak edinerek kendileri bir koalisyon kurabilirler, biz de eksiklerini tamamlarız. (C.H.P. sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar) O dokuz önerinin içinde bu da vardı.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Aynı parti, Adalet Partisiyle, Genel Başkanlarının da Başbakanlığına itiraz etmeksizin koalisyon kurmaya ısrarla talip olmuştu, hâlâ taliptir. “Oyları yetmiyorsa biz oylarının tamamlanmasına yardımcı olalım, hiç de bir şart koşmayalım” dedik. “Erken seçim şartı bile koşmayalım” dedik. O kadar rahat bir koalisyon kombinezonu idiyse, aynı kombinezonu, aynı tertibi Adalet Partisinin bugün de denemesine engel yoktur.

Değerli arkadaşlarım, Cumhuriyet Halk Partisinin, hükümet kurulmasına güçlük çıkardığını söyleyenler, Cumhuriyet Halk Partisinin yalnız seçim üzerinde durduğunu, seçimsiz bir hükümet biçimini öngörmediğini ifade ediyorlar; bu da yanlıştır. Biz gerçekten, yalnız şimdi değil, yalnız Kıbrıs olaylarından sonra değil, hatırlanacağı gibi geçen yıl 3 aylık hükümet bunalımı sırasında da, 14 Ekim seçimlerinin rahat ve tutarlı, güçlü bir hükümet çıkmasına olanak vermediği sonucuna vardığımız günden beri, erken seçimlerin zorunluğunu belirtmekte idik; ama son bunalımda biz sadece erken seçimli çözümler üzerinde durmadık.

İzniniz olursa bir hatırlatma yapmak isterim. Adalet Partisi Sayın Genel Başkanına sunmuş olduğum dokuz öneriden üçü, erken seçimle ilgili olmayan önerilerdir. Erken seçim üzerinde iki parti uyuşamadıkları takdirde, hükümet sorununa birlikte çözüm arayabilmelerini öngören önerilerdir. Bunlar da şöyle idi:

Adalet Partisi kendi başına, seçim öngörülmezsizin bir hükümet kurabilir; Cumhuriyet Halk Partisi onun güvenoyu almasına olanak sağlayabilir.

Cumhuriyet Halk Partisi öyle bir hükümeti kendi başına kurabilir; eğer Adalet Partisi o hükümetin güvenoyu almasına olanak sağlayacaksa. Veya Cumhuriyet Halk Partisinin dışında, bulabildiği kadar ortakla Adalet Partisi, gene erken seçim öngörülmezsizin bir hükümet kurabilir; oy bakımından eksiği kalır ise, güvenoyu alabilmesi tehlikeye düşerse, Cumhuriyet Halk Partisi o hükümetin güvenoyu almasını sağlar.

Demek ki, kendisi dışında dahi seçim öngörmezsizin Hükümet kurulabilmesi-ne yardımcı olmak vaadinde Cumhuriyet Halk Partisi bulunmuştur.

Değerli arkadaşlarım, bugün kuruluş biçimini şu Meclis içinde hemen hepimizin eleştirdiği, hatta belki Sayın Irmak Hükümeti üyelerinin de içlerine sindiremediği bu Hükümetin kuruluşu nasıl oldu?

Bu Hükümetin kuruluşuna yol açan düşünce ki bence çok yapıcı bir düşünceydi, 11 Kasım 1974 günü Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlığında yapılan toplantıda, ilkin Demokratik Parti Genel Başkanı Sayın Ferruh Bozbeyli tarafından ortaya atıldı.

Dün, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından, parti genel başkanlarına lütfedip gönderdikleri tutanaktan okuyorum:

Sayın Bozbeyli'nin o toplantıda bu konu ile ilgili sözlerinin temel noktalarını alıyorum. Sayın Bozbeyli diyorlardı ki:

“Artık çözüm yolunun millet tarafından tayin edilmesi zaruretine inanıyorum”

“Erken seçim kaçınılmaz hale gelmiştir”

“Esasen erken seçim için de bir hükümet kurulacaktır”

“Şimdi şahsî düşüncelerim olarak maruzatımı sıralıyorum:

1. Bu hükümet, kurulacak hükümet, seçim işlerine öncelik verecek bir hükümet olmalıdır. Yani, bu hükümet bir seçim hükümeti olacaktır ve seçim işlerine öncelik verecektir”

Daha sonra ikinci şartını sayıyor ve üçüncü şart olarak da Sayın Bozbeyli diyor ki:

3. Bu hükümete genel başkanlar katılmamalıdır. Hiçbir partinin genel başkanı katılmamalıdır.

4. Bu hükümet Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki partilerle de kurulabilir. Cumhuriyet Halk Partisi dâhil bütün partilerin katılacağı bir hükümet de olabilir” Devam ediyor Sayın Bozbeyli:

“Bu kurulacak hükümet, erken seçim tarihini kendi arasında tespit etmelidir”

Şimdi, biraz önce konuşan Demokratik Parti sözcüsü değerli arkadaşımız Sayın Altınsoy, “Adalet Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi Irmak Hükümetine katılmadıkları içindir ki, bu Hükümet partilere dayalı bir hükümet niteliğini, biçimini kazanamaz” dedi. Adalet Partisi açısından cevap vermek bana düşmez; fakat Cumhuriyet Halk Partisi açısından duruma bir kez daha aydınlık getirmek isterim.

Biz, Cumhuriyetçi Güven Partisi dışında başka bir parti Irmak Hükümetine katılmadığı için hükümete katılmaktan vazgeçmiş değiliz. Bunu kamuoyu önünde birkaç kez söyledim, burada da bütün kesinliği ile açıklığı ile ifade ediyorum. Biz, Cumhuriyetçi Güven Partisi de, başka hiçbir parti de katılmasaydı, gene bu Hükümete katılabilirdik, katılmak eğilimindeydik. Ne şartla? Sayın Bozbeyli'nin o toplantıda koyduğu şartla. Yani bu Hükümet, Sayın Bozbeyli'nin tabirlerini aynen okuyorum: “Bu Hükümet seçim işlerine öncelik verecek bir hükümet olmalıdır. Yani bu Hükümet bir seçim hükümeti olacaktır, seçim işlerine öncelik verecektir. Bu kurulacak Hükümet erken seçim tarihini kendi arasında tespit etmelidir”

Şimdi bu Hükümet, erken seçim tarihini kendi arasında nasıl tespit edebilir? İçinde parti olarak, yalnız Cumhuriyet Halk Partisi olursa, Cumhuriyet Halk Partisinin Meclisteki oyları, erken seçim tarihini kendi başına tespit etmeye yeterli değildir.

Irmak Hükümetinde bugün yer alan veya yer alacak olan bağımsız parlamenterlerin oyları da eklendiği vakit gene yeterli değildir. Çünkü yanlış hatırlamıyorsam Millet Meclisinden hiç bağımsız üye yoktur. O halde, Hükümetin içinde seçim

tarihine kadar verilebilmesi için, bu kararı vermeye yetecek kadar üyeyi bir araya getiren partinin, partilerin, bu Hükümete katılmış olmaları gerekirdi. Cumhuriyet Halk Partisinin tek başına bu Hükümete katılması, Sayın Bozbeyli'nin böyle bir hükümette görmek istediği niteliği ona kazandırmaya yetmeyecekti. Ama Demokratik Parti, seçim tarihini Hükümet kuruluşundan önce bir görüşme konusu yapmayı kabul etmediler, öteki partiler; Adalet Partisi, diğer partiler bunu kabul etmediler, o zaman bu Hükümetin seçim hükümeti olup olamayacağı hususu askıda kaldı. Yani, Demokratik Parti dahil bazı partilerin, önceden seçim tarihi, üzerinde bir anlaşmayı denemeye yanaşmamaları karşısındadır ki, bu Hükümet Cumhuriyet Halk Partisinin katılmayı kabul edebileceği bir Hükümet durumundan çıkmış oldu.

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Sen tarihi empoze ediyorsun.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Empoze konusuna da geleceğim değerli arkadaşlarım.

Ne Sayın Cumhurbaşkanımız, değerli bir bağımsız Parlamenter ve tecrübeli Devlet adamı olarak Sayın Sadi Irmak'a Hükümet kurma görevini verirken ne de bizler, böyle bir hükümet kuruluşu yoluna gidilirken, Hükümetin bugünkü biçimini alabileceğini öngörüyor değildik, Sayın Sadi Irmak da bildiğim kadar, Hükümetinin böyle bir biçim alacağını düşünmüyordu, böyle bir arzusu da yoktu bildiğim kadar.

Bizim katılmamız da şart değildi. Eğer biz katılmadan veya Cumhuriyetçi Güven Partisi dışında her hangi bir parti katılmadan, bu Hükümetin Sayın Bozbeyli tarafından 11 Kasım tarihli toplantıda önerildiği üzere, bir erken seçim hükümeti olabileceği kesinleşmiş bulunsaydı, yani ne diyor Sayın Bozbeyli? “bu hükümet seçim işlerine öncelik verecek bir hükümet olmalıdır” diyor. Öyle bir hükümet olabileceği istenmese bile veya kendimiz üye verme kararını alamasak bile bu Hükümete güvenoyu verebilecektik. Onun içindir ki son dakikaya kadar, düne kadar bunu bir aydınlığa kavuşturmak için uğraştık, çırpındık; fakat öteki partiler tarafından, bu konudaki girişimlerimiz yüzünden ancak kınandık. En küçük bir anlayış görmedik, en küçük bir işbirliği görmedik. Bu sonuçlar alınınca da, daha doğrusu bütün girişimlerimiz sonuçsuz kalınca, bu Hükümete katılamadığımız gibi, güvenoyu da veremeyecek noktaya üzümlere gelmiş bulunuyoruz.

Bizim, erken seçim tarihinde katı davrandığımız, bir seçim Hükümeti ortaklığı için bizimle işbirliği düşünebilecek hükümetlere tarih dikte ettirmeye kalkıştığımız da doğru değildir. Biz tarih dikte etmedik, ancak bizim zihnimizde kafamızda bir erken seçim kavramı var. Bize göre, erken seçimin sözü edilmeye başlandı mı; daha doğrusu, erken seçim kararını çıkarmaya sayıları yetecek kadar parti, milletvekili parlamenter, erken seçimin zorunluğu üzerinde birleşti mi; mümkün olan en yakın tarihte erken seçim yapılmalıdır. Hiç değilse mevsimin elverişli olduğu, en yakın tarihte erken seçim yapılmalıdır Aksi halde ülke, devamlı olarak, ne zaman yapılacağı bilinmeyen, ya da çok uzak bir tarihlerde olacak bir seçime kadar, sürekli bir tansiyon, bir gerilim içinde kalır, Devlet işleri o yüzden aksar ve ülkede siyasal huzur da kolay kolay sağlanamaz.

Ben, evvelâ Aralıkta seçim olmasını önerdim. Neden önerdim? Çünkü Türkiye’de Aralıkta genel seçim yapılabileceği görülmüştü. Geçen yıl bu denendi, bazı kaygıların doğru olmadığı ortaya çıktı. Hatta o kadar ki, 9 Aralıkta yapılan, bütün Türkiye’de yapılan mahallî seçimlere katılma oranı, kırsal alanlarda, 14 Ekim seçimlerine oranla daha da yüksek oldu.

Bundan da cesaret alarak, Aralıkta seçimi önerdik. Ama (A.P. sıralarından “Dağ köyleri, dağ köyleri” sesleri) dağ köyleri dahi, Aralıkta, geçen yıl seçime katıldılar, Türk halkı, Türk köylüsü, demokrasiye o kadar bağlıdır ki, en zor koşullar altında bile oyunu kullanmasını bilir. Devlet ona seçim hizmetini götürmekte, tereddüte kapılacak, tembellik gösterecek olsa, halk onu zorlar, dağ köylüsü, orman köylüsü onu zorlar. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Sayın Bozbeyli ile ilk görüşmelerimizden birinde, kendilerinin de, hiç değilse, kişisel düşünceleri olarak bir kez erken seçim gerekliliğini kabul ettiğimiz takdirde, mümkün olan en erken tarihte, seçimin yapılması zorunluluğuna, bunun faydasına inandıklarını görünce; bilindiği gibi, Aralığı, Aralık başlarını önerdik. “Bunda kesin kararlı mısınız?” diye, Sayın Bozbeyli bana sordu. Dedim ki, “Parti meclisimizden bu karar çıktı, ama sizden başka bir öneri gelirse, onu da parti meclisine götürürüz ve görüşürüz”

Aralığı Demokratik Partinin kabul edemeyeceği anlaşılınca, nitekim meseleyi parti meclisimizde görüştük ve ilkbaharda seçim yapılabileceğini düşündük. Yine “Bize bir tarih dikte ediyorsunuz, bizi köşeye sıkıştırıyorsunuz” gibi, aklımızdan geçmeyen niyetler atfolunmasın diye de; bir tarih, bir kesin gün, ay, hafta belirtmekten sakındık; “İlkbahar ayları, günleri içinde, ne zaman isterseniz bizim makbulümüz” dedik, hatta “İlkbaharı da bir ölçüde aşabilir, Haziran başlarına gidebiliriz” dedik.

Şimdi, bütün bunları dedik. Yalnız Ekim’i söylemedik, “Ekimde erken seçimi” söylemedik. Onun için Demokratik Parti bizimle seçim Hükümeti kurmak üzere işbirliğini reddediyor ise; o takdirde seçim tarihi üzerinde katı davranan parti, Cumhuriyet Halk Partisi değil - beni mazur görsünler - Demokratik Parti demektir. Çünkü Demokratik Parti ancak bir tarih üzerinde durmayı kabul edebiliyor demektir. Biz ise, “Aralıktan başlayarak Hazirana kadar kendi seçecekleri, uygun görecekları her tarihi kabul edebileceğimizi” söylemiş idik ve bugün de söylemekteyiz, bu tek-lifimiz hâlâ da açıktır.

İlkbaharda, hele Haziran başlarından sonraya erken seçimi ertelemekte, bırakmakta sakınca görüşümüzün nedeni ise; partimizle ilgili bir neden değildir; doğrudan doğruya memleket, ülke koşullarıyla ilgili bir nedendir. Hep belirttiğim gibi, ilkbahar ayları Türkiye’de ekonominin canlılık kazandığı aylardır; destekleme alımlarının yapıldığı, Devlet ihalelerinin, özel sektör ihalelerinin başladığı, yatırımların hızlandığı aylardır. Eğer o aylar seçim gürültüsü, patırtısı, kargaşası içinde geçerse, memleketin bütün ekonomisi zarar görür. Onun içindir ki, aslında bizim düşüncemize göre, kıştan çıkar çıkmaz seçimin yapılması gerekir. Haziran ayı da o bakımdan geçer; ama hiç değilse Ekim ayı kadar geç değildir.

Bize “Seçim için tarih söyleyin” deniliyor. Söylüyoruz bir tarih, o zaman “Sen bize tarih dikte ediyorsun” deniliyor. “Daha geniş bir zaman süresi içinde siz söyleyin” diyoruz, söylemiyorlar. Bu durumda seçim tarihi üzerinde - beni bağışlasınlar - birçok bakımlardan kendileriyle uygar ilişki kurmakta zevk aldığım Demokratik Parti ile seçim tarihi üzerinde nasıl olup da birbirimizi anlamanın, bir anlaşmaya varmanın yolunu bulabileceğimizi bugüne kadar keşfetmiş değilim; ama ümidimi de yitirmiş değilim. Kendilerinin açık sözlü bir insan olarak Sayın Bozbeyli’nin, erken seçimin zorunluluğuna inandığını kabul ediyorum. Umarım ki, makul, memleket koşulları açısından da makul bir tarih üzerinde, eğer gerekirse, anlaşma olanağını bulabilelim.

Değerli arkadaşlarım; “Bu Hükümet biçiminin, kendi demokrasi anlayışımıza ve Anayasanın öngördüğü demokrasiye uygun olmadığını” söyledim. Ama, bu Hükümetle 12 Mart sonrası hükümetler arasında kurulan paralelliğe de katılamıyorum. Çünkü, bu Hükümetin bu şekilde kurulmuş olması, Parlamento dışından gelen baskılar nedeniyle değildir. Parlamento dışından baskı gelmiyor mu üzerimize? Geliyor. Ama ne yönde bir baskıdır o? Parlamenteoya, partilere dayalı bir hükümet kurulması; öyle bir hükümet kurulamıyorsa seçim yapılması için gelen bir baskıdır; saygıdeğer bir baskıdır, demokratik bir baskıdır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ve şu veya bu zümreden gelen bir baskı değildir; doğrudan doğruya halktan gelen, seçmenden gelen, politika ile ilgilenme hakkına, açıktan ilgilenme hakkına sahip halk topluluklarından gelen bir baskıdır. Bu baskı, “Demokrasi kurallarına uygun, Parlamenteoya daha çok dayanan, partilere daha çok dayanan bir hükümet kurun, ya da seçime gidin” diyen bir baskıdır. Yoksa “partiler işe yaramaz, Parlamenteoya dayalı hükümetler işe yaramaz, uzmanlardan, bilim adamlarından, teknokratlardan hükümet kurulmalıdır” diye bir baskı, çok şükür, bu Parlamenteonun üzerine gelmiş değildir ve gelebileceğini gösteren bir belirti de yoktur. Dolayısıyla, Hükümetin bugünkü biçimi alış, Parlamento dışı antidemokratik birtakım baskılar nedeniyle değildir. Ama, ona rağmen bugünkü Hükümetin, ister istemez, kendi elinde olmayan nedenlerle almış olduğu biçim, 12 Mart sonrası hükümetlerin biçimine oranla demokrasi kurallarına daha çok aykırıdır. Çünkü hiç değilse o hükümetler çok daha geniş ölçüde Parlamenteoya ve partilere dayanabiliyorlardı. Tabii sözlerimin başında da belirttiğim gibi, bunun kusuru asla Sayın Irmak’ın değildir, Sayın Başbakanın değildir ve değerli Bakanlar Kurulu üyelerinin değildir. Bu Parlamento aylarca uğraşmıştır, kendi içinden bir hükümet çıkaramamıştır. Kendi içinden bir hükümet çıkaramayınca, başka demokratik ülkeler parlamentolarının yaptığı şeyi de yapmamıştır; yani, kendi kendini yenilemeyi de kabul etmemiştir. O zaman kaçınılmaz olarak, zaruretlerin sonucu olarak bu Hükümet biçimi, maalesef ortaya çıkmıştır.

O halde yapılacak iş; eğer, bu hükümet biçimini, Parlamento çoğunluğu olarak içimize sindiremiyorsak, ya partilere daha çok dayanan bir hükümeti biran önce kurmaktır; ya da derhal seçime giderek kendi kendimizi yenilemek, bu Parlamenteoyu yenilemektir. “Bu Parlamenteoyu yenilemek” deyince, elbette bunun birtakım gerekçelerini öne sürmek gerekiyor. Bu gerekçeleri ben öne sürdüğüm vakit bu kusur oluyor, bunun için ağır şekilde kınanıyorum. Onun için izin verirsiniz, kullanmış olduğu kelimeleri benimsemeksizin, - çünkü o kelimeler benim kullandıklarımın

biraz daha ağır - Sayın Bozbeyle'nin 24 Kasım günü Çanakkale'de söylediği sözleri tekrarlıyorum, Türk Haberler Ajansı Bülteninden aldım, Sayın Bozbeyle diyor ki:

“Gördüğümüz tek çıkar yol seçimdir. Mecliste bulunan parlamenterler eskimiş, üstleri tozlanmış kişilerdir” Ben bu kadarını söylememiştim Gençlik Kolları Kurultayında. *(Gülüşmeler)*

“Bunların üstündeki tozları silecek ve eskileri yenilenecek olan Büyük Türk Milletidir. Hükümet bunalımından kurtulmanın tek çaresini erken seçimde görüyoruz” diyor. Kullandıkları sıfatlara - beni bağışlarsa - katılmıyorum; ama vardıkları sonuca aynen katılıyorum.

Değerli arkadaşlarım; bu hükümet biçiminin parlamenter demokrasi kurallarına ve özellikle bizim demokratik Anayasamıza uymadığı başka yönlerden de bellidir. Ortada aslında garip bir durum var; kuruluşu bakımından Anayasaya aykırı değil? Ama kurulduktan sonra öyle bir hükümet ortaya çıkıyor ki, o, Anayasaya uymuyor. Bu biçimdeki bir hükümetle Anayasanın - tabir caizse - dişlileri birbirine uymuyor, bu dişliler bir araya geldiği vakit ortaya işleyen bir makine çıkmıyor. Bunun en belirgin kanıtı, Bütçe Komisyonu ile ilgili olarak ortaya çıkan kanıttır.

Biraz önce belirttiğim gibi; Anayasanın açıkça azınlık hükümetleri öngördüğünü göstermektedir. Ama bu türlü, partilere dayanmayan, geniş ölçüde partilere dayanmayan hükümetleri öngörmediği de Anayasamızda bellidir.

Şimdi kendimizi zorlamaya hazırlıyoruz, öyle hissediyorum. Geçen yıl da çok zorlamıştık ama bir noktada gelip durmuştuk, daha fazla zorlayamamıştık, kendi kendimizi. Neticede de bir koalisyon hükümeti kurulmuştu; mesele hiç değilse geçici olarak ortadan kalkmıştı, çözülmeden ortadan kalkmıştı.

Anayasamız ne diyor? “Bütçe Komisyonunda iktidar grupları kesin olarak çoğunlukta bulunacak” diyor. Bunu, niçin diyor? Bir hükümet eğer bütçesine sahip olamıyorsa, bütçesine hâkim olamıyorsa, istediği gibi bütçe hazırlayamıyor veya o bütçenin bütünlüğünü, iç dengesini Mecliste koruyamıyor ise; o hükümet, hükümet edemez, hükümet görevini yapamaz. Çünkü bütçe, hükümet etme araçlarının en etkinidir, en önemlisidir, en vazgeçilmezidir.

Şimdi deniyor ki, “Madem iktidar partileri yok, o halde Bütçe Komisyonu oranlara göre kurulsun” Oranlara göre kurulduğu vakit ne olacak? Bu Hükümete üye veren gruplardan Bütçe Komisyonunda ancak 2-3 kişi belki bulunacak, belki bulunamayacak. O zaman bu Hükümet, kendi bütçesine hâkim olamayacak. Bu Mecliste Hükümetin sorumluluğunu taşımayan partiler ve gruplar bütçeye istedikleri biçimi verebilecekler; onun iç dengesini, eğer isterlerse alt üst edebilecekler. Böyle olunca; oranlara göre Bütçe Komisyonunu kurmak belki önümüzdeki günlerde kaçınılmaz olacaktır; ama bu, Anayasayı fazlasıyla zorlamak olacaktır.

Hükümet güvenoyu alırsa bu durum ortaya çıkacaktır. Hükümet güvenoyu almazsa bu sefer belki bütçe bile getirilemeyecektir. Gene uzatmalı bütçelerle - tabir caizse - zamanımızı geçirmek, yılı geçirmek zorunda kalacağız. Hem de nasıl bir yılı? Bu yılki gibi ağır dünya bunalımlarıyla geçeceği şimdiden belli olan bir yılı, uzatmalı bütçelerle geçirmek zorunda kalacağız.

Değerli arkadaşlarım; belki Hükümetin programında, seçim zorunluluğunu kesinlikle ifade etmesine ve kendisini bir seçim hükümeti, erken seçim hükümeti olarak, görmesine bakarak, onun bu iyi niyetine bir karşılık olmak üzere, desteklemeyi de düşünebilirdik. Fakat kamuoyu önünde bu konuda da yorumlar yapıldı. Sayın Adalet Partisi Genel Başkanının yorumları oldu. Başka siyasal eğilimde, Anayasa uzmanlarının yorumları oldu, bunlar ağırlık taşıyan yorumlardı, eleştirerek söylemiyorum. Bu yorumlarda dendi ki, “Bu Hükümete vücut veren partiler olmadığına göre, hangi grup bu Hükümeti desteklerse, iktidar o grup olur, iktidar sorumluluğunu o grup yüklenir, Bütçe Komisyonu da ona göre kurulur” Öyle olunca; nasıl bir durumla karşılaşıyoruz? Programının hazırlanışında rolümüz olmayan, kuruluşunu bizim tayin etmediğimiz, içinde üye bulundurmadığımız bir hükümetin bütün icraatından ve bütçesinden biz sorumlu olacağız veya güvenoyu verecek başka bir parti sorumlu olacak. Bu da tabii, üzerinde durulması gereken çok ciddi bir durumdu. Ona rağmen eğer, en geç, dün yaptığımız toplantıda makul bir erken seçim tarihini saptamak üzere bir mekanizma kurulsaydı ve partiler, aralarında bir centilmen anlaşmasına varabilselerdi, kısa bir süre için belki Cumhuriyet Halk Partisi olarak o sorumluluğu da üzerimize alırdık.

Tabii, Sayın Irmak Hükümetinin güvenoyu alması için Cumhuriyet Halk Partisinin güvenoyu vermesi şart değil. Eğer bizim dışımızda yeteri kadar çoğunluk sağlanırsa, güvenoyu almış olur. O zaman da belki, güvenoyu verenler kendi aralarında “Bütçe Komisyonu” sorununu çözerler ve mesele bir ölçüde olsun, Anayasa çok fazla zorlanmaksızın, halledilmiş olur. Mesele, hiç değilse bugünkü boyutlarından daha küçük boyutta bir mesele haline gelir; fakat bu da olamazsa, bu Hükümet de güvenoyu alamazsa, o zaman, bize göre yapılması gereken şey; ya derhal, partilere geniş ölçüde dayanan bir hükümet kurulmasıdır; ya da derhal, mevsime bakmadan, yaz - kış, yağmur - kar demeden seçime gitmektir; eğer, seçime gitmek için bir hükümet kurmak üzerinde anlaşabilirse, o zaman o hükümeti kurup, (Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki partilerin daha kolaylıkla içlerine sindirebilecekleri) ama yine mümkün olduğu kadar erken bir tarihte seçime gitmektir.

Bu Hükümet, kendi programında da açıkça belirttiği gibi, ancak bir erken seçim hükümeti olarak kendi varlığını izah edebilirdi. Bu Hükümetin varlığını, bu Hükümete güvenoyu verebilmemizi, ancak onun bir erken seçim hükümeti olması şartıyla bizler kendi kendimize izah edebilirdik.

“Öyleyse, erken seçim sorununu hemen görüşelim”, dedik, kabul ettiremedik öteki partilere. Öyleyse, erken seçim sorununu şu sıralarda hemen görüşmeye hazır olmayanlar, hazır olmayan partiler, bu Hükümeti erken seçim hükümeti olarak da görmüyorlar demektir. O halde, neden bu Hükümete yeşil ışık yaktılar? Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak yeşil ışık yaktıysak, hiç değilse, daha kuruluşu belli olmadan önce, “Belki bu hükümet bir erken seçim hükümeti olabilir” diye düşündük, onun için yeşil ışık yaktık. Ama, hem erken seçimin tarihini şimdiden saptamaya hazır olmayacaksınız, hem de böyle bir hükümet kuruluşuna yeşil ışık yakacaksınız; o zaman bu hükümet biçimi, sizin demokrasi anlayışınızla bağdaşıyor demektir. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel, hükümet bunalımının çözilemeyeişinde Cumhuriyet Halk Partisini eleştirirken, gerek özel görüşmelerimizde, gerek kamuoyu önünde, sık sık, “Cumhuriyet Halk Partisi, erken seçimle, hükümet sorununu birbirine karıştırıyor. Bu ikisinin birbiriyle alâkası yoktur. İkisi ayrı ayrı düşünülmelidir. İkisi ayrı ayrı düşünülürse halledilir” diyor. Biz ise, “Hayır, ikisi içinde bulunduğumuz ortamda birbirinden ayrılmaz hale gelmiştir” diyoruz.

Genel olarak, elbette seçim sorunu ile hükümet sorunu birbirlerinden ayrı sorunlardır; ama bazı hallerde seçim sorunu hükümet sorunu ile ancak bir arada ele alınırsa hükümet sorunu çözülebilir.

Sayın Demirel bu konuda şimdiye kadar kamuoyu önünde yaptığı açıklamalarda bizim görüşümüze katılmamıştır; fakat Sayın Cumhurbaşkanımızın huzurunda 11 Kasım günü yapılan toplantıda (Sayın Süleyman Demirel’in sözlerini aynen okuyorum) bakınız ne diyor: “Şimdi, bugün hükümet meselesi, sadece hükümet kurulması meselesi olmaktan çıkmıştır. “Ne yapacağı” meselesi önemlidir. “Ne yapacağı” meselesinden de önemli bir hadise orta yerededir: Bu hükümet ne kadar devam edecektir? Yani, niçin hükümet kuruyoruz? İcraat, yani, daha doğrusu, seçimi hiç kale almayan bir hükümet mi kurulacaktır; yoksa, seçim kaçınılmaz hale gelmiştir, ona göre bir hükümet mi kurulacaktır? Değişik alternatifler var. “Seçim kaçınılmaz hale gelmiştir” deniliyorsa değişik alternatifler var; “Seçim kaçınılmaz halde değildir” deniliyorsa başka alternatifler var” Demek ki, Sayın Cumhurbaşkanı’nın Başkanlığında yaptığımız toplantıda, seçim sorunu ile hükümet sorununun birlikte ele alınması gerektiğini Sayın Demirel açıkça ortaya koymuştur. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim efendim, çok rica ediyorum.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Diyor ki: “Seçim kaçınılmaz hale gelmişse başka türlü alternatifler var; seçim kaçınılmaz değilse başka türlü alternatifler var” Ne demektir? “Seçim sorunu ile hükümet sorunu iç içe gelmiş” demektir.

Yine Sayın Demirel “Önemli olan, bu hükümet ne kadar devam edecektir, onu bilmemiz lâzım” diyor.

O halde, dünkü toplantıya niçin o kadar kızdı Sayın Demirel? O toplantıda masaya getirdiğiniz soru neydi? “Bu hükümet ne kadar devam edecektir?” sorusunu getirdi. Sayın Demirel’in, Cumhurbaşkanlığında şu tutanağa geçmiş olan, sorduğu soruyu getirdik; ama nedense kabahat etmiş duruma düştük.

Eğer, bu Hükümetin ne kadar görevde kalmak üzere öngörülmüş bir Hükümet olduğu düne kadar, bugüne kadar belli olsaydı, bunun erken tarihte yapılacak bir seçime kadar iş başında kalacak bir Hükümet olduğu, olacağı bu sabaha kadar belli olmuş olsaydı, başka partilerin ne yapacağına bakmaksızın, Türkiye’yi Hükümete bırakmamak için biz bu Hükümete yardımcı olabilirdik, destek olabilirdik.

Hükümet sorunu ile seçim sorunu neden, hiç değilse, içinde bulunduğumuz ortamda ayrılmaz? Bunun en açık nedeni ve kanıtı şu: 1974 seçimlerinden sonraki Parlamento kompozisyonu ile geçerli Hükümet kurulamayacağı anlaşılmıştır. Demek ki, 14 Ekim 1973 seçimleri geçerli, sürekli, güçlü hükümetler çıkarabilecek bir

parlamento oluşturmamıştır. Onun içindir ki, güçlü, istikrarlı, tutarlı hükümetler oluşturabilmek umidi ile seçimleri yenilemek ve hükümet sorununu da seçime göre düşünmek gerekir.

Erken seçim sorunu ile hükümet sorununun birbirinden ayrılabilceğini, ayrı sorunlar olduğunu, ayrılması gerektiğini öne sürenlere saygı duyarız, bir şartla; bunun mümkün olduğunu göstermelidirler. Yani, erken seçim söz konusu olmaksızın, şu Parlamentonun içinden derhal bir hükümet çıkarmalıdır. (*C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar*) Hükümet sorunu ile seçim sorununun, içinde bulunduğu ortamda birbirinden ayıramayacağının bir başka kanıtı ise, Sayın Sadi Irmak Hükümetinin bugün kendini içinde bulduğu durumdur. Eğer, Cumhurbaşkanlığındaki görüşmede ön mutabakat sağlandığı üzere, erken seçimin aşağı yukarı ne zaman yapılabileceği üzerinde bir mutabakata varsa idik; bu konuda, seçim isteyen partiler, aramızda bir protokol yapabilse idik, o zaman bu Hükümet, belki de hepimizin gönül rahatlığı ile destekleyebileceğimiz hükümet olurdu, belki de seçim isteyen bütün partilerin bakan verdikleri, bakan vermeseler bile güvenoyu verebilecekleri bir hükümet olurdu.

Bu Hükümetin öyle olamayışının nedeni, sorumlusu, her halde, Hükümeti meydana getiren değerli zevat değildir. Diyelim ki, bu Hükümet güvenoyu aldı; ama erken seçim kararı ortada yok. Erken seçim kararı ortada yok; ama C.H.P., A.P., D.P., C.G.P. hepsi, (M.S.P. hariç) "Erken seçim yapılmalı" diyor. Demek, ortada, havada erken seçim var. Erken seçim olacağı biliniyor; ama erken seçimin ne zaman olacağı bilinmiyor. O halde, bu Hükümet güvenoyu alsa bile hangi işe başlayabilecek, hangi işe ne cesaretle başlayabilecek? Öyle işler vardır ki, aynı hükümetin elinde bir yıl içinde sonuç verir, öyle işler vardır ki, iki yıl içinde sonuç verir, altı ayda sonuç verir. "Ben geçiciyim, hem intikal hükümetiyim, ben seçim hükümetiyim; ancak böyle bir hükümet olabilirim" diyen bir hükümete makul bir ömür, bir süre biçilmedikçe, güven alsa bile bu hükümet uzun vadeli işlere girişmek cesaretini belki de kolay kolay; yalnız cesaretini de değil, hakkını da kendinde kolay kolay bulamayacaktır diye kaygı duyarım.

Hükümet kurulamayışı dolayısıyla bizim şikâyetlerimizi, eleştirilerimizi dinleyen bazı başka parti liderleri, özellikle Cumhuriyet Halk Partisinden sonra, Millet Meclisinde en çok üyeye sahip olan Adalet Partisinin Sayın Lideri, "Hükümet sorunun çözümü yalnız bizim işimiz değil ya" diyor.

Doğrudur, elbette tek başına hiçbir partinin değildir. Bu Parlamento içinde hiçbir parti tam çoğunluğa sahip olmadığına göre, elbette Hükümet sorunu tek başımıza hiçbirimizin işi, meselesi değildir. Ama, en büyük sorumluluk Cumhuriyet Halk Partisine düşüyorsa, bunun kolayı var; Bırakabilirlerdi, Cumhuriyet Halk Partisi hiçbir konuda destek de beklemeksizin, tek başına hükümet kurabilirdi. Erken seçim için her türlü koalisyona girebilirdi veya kendisi dışında kurulacak hükümetlerin, eğer güvenoyu bakımından bir yardıma ihtiyacı varsa o ihtiyacı sağlayabilirdi. Bunları açıkça belirtmiştik.

Yine deniyor ki, "deniyor ki" demem doğru değil, özellikle Sayın Demirel tarafından deniliyor ki, "Hükümet sorunu daha bir süre çözülmezse çözülmesin, buna-

lım uzarsa uzasın. Bu yüzden, hükümet bunalımı yüzünden rejim, devlet yıkılmaz. Niye yıkılсын? Devlet, hükümetten ibaret değil ya” Bunlar Sayın Demirel’in sözleri. “Devletin, hükümetten başka organları da var. Hükümet bunalımı uzarsa uzar, devlet yine de yürür. Bu bunalımın sakıncası yoktur” diyorlar. Hatta anlaşılmadığı belli olduğu için istifa etmek zorunda kalmış bir hükümet bir buçuk ay nöbeti sürdürüyor; sonra öyle bir noktaya geliyor ki, en önemli dış ilişkilerimizi, kendi içinde anlaşılmadığı için yürütemez hale geliyor. “Bu durumda artık bizim bu nöbette kalmamız memleket yararına aylandır” diyoruz. Yine, “Zararı yok” diyor, “Bunalım uzarsa uzar” diyor Sayın Demirel. “Devlet çökmez, yalnız hükümetle yaşamaz devlet” diyor. “Bunda mahzur yoktur” diyor.

Değerli arkadaşlarım, bunlar bizim devlet anlayışımızla da, rejim anlayışımızla da bağdaşmayan düşüncelerdir ve yalnız bizim rejim anlayışımızla, devlet anlayışımızla bağdaşmaması önemli değil; bize göre, bunlar bugünkü dünyanın koşulları ile de bağdaşmayan düşüncelerdir. Bugün yalnız Türkiye’de değil, ekonomileri en gelişmiş ülkelerde bile etkin hükümetlere, güçlü hükümetlere, kararlı hükümetlere, cesaretli kararlar alabilecek hükümetlere gerek duyulurken, Türkiye’de bu gereklilik, bu zorunluluk fazlası ile vardır.

Aslında, “Zararı yok, hükümet bunalımı uzarsa uzasın, uzadığı kadar uzasın” Böyle düşünebilmek güzel bir şey. İnsanın gönlünü bu kadar ferah tutabilmesi, bu kadar gönlü ferah olabilmesi insanı rahat ettirebilecek bir şey; ama memleket açısından gönlü ferahlığın bu kadarının da biraz aşırı, fazla olduğu düşünüyorum. Bu gönlü ferahlıkla, karşımıza bir ara; “Yürümekle yollar aşınmaz” diye de çıkmıştı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri; alkışlar)

Soruna inşaat mühendisliği açısından bakılırsa, doğru; yollar yürümekle kolay kolay aşınmaz. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — Anlayamamışsın.

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Yollar yürümekle aşınmadı; ama rejim aşındı, devlet aşındı ve o sözü söyleyenlerin iktidarı aşındı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Aşınmakla da kalmadı o gönlü ferahlık yüzünden; “Yürümekle yollar aşınmaz” diyenlerin iktidarı, daha süresi dolmadan yıkıldı. (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar) Ben yanlış anlaşılmasın yine, “yürüyenlere niçin baskı yapılmadı?” diye bu tarizlerde bulunmuyorum. Demokraside... (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Demokraside, belli kurallar içinde elbette herkes istediği kadar yürür; ama gençliğin sorunlarına, gençliğin çatışmalarına, gençliğin birbirini vurmasına, “Yollar yürünmekle aşınmaz” diye kayıtsız kalınırsa; elbette rejim de aşınır, memleket de aşınır, gençlik de aşınır, iktidar da aşınır; yalnız, sağlam yapılmışsa yollar aşınmamış olarak kalır.. Onun da memlekete büyük bir yararı dokunmaz. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — Sen anlayamamışsın.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi, bugünkü toplantımızdan sonra taze taze biraz belki acı olacak; ama (evvelâ Sayın Adalet Partili arkadaşlarımın çoğunun demokrasiye inandıklarını bilirim) kendi içlerindeki komando meraklılarından hesap sorsunlar... (C.H.P. sıralarından alkışlar ve “Bravo” sesleri)

BAŞKAN — Sayın Ecevit, cevap vermeyin efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — “Hükümet bunalımı uzarsa devlet yıkılmaz” deniyor. Devlet kolay kolay yıkılmaz. Türk Devletinin kolay kolay yıkılmayacağı tarih boyunca görülmüştür. Yıkılmaz; ama devletin çarkları duralar, giderek işlemez olur; kıtlıklar artar, yokluklar artar, işsizlik artar; yatırımlar aksar; asayiş bozulur, gençlik çatışmaları büyür; dış ilişkilerimiz aksar...

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayende.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — “Sayende” demekle mesele hallolmaz arkadaşlarım. “Senin sayende” demekle mesele hallolacaksa, “Senin sayende” demekle gençlik çatışmaları duracaksa, bunalım uzayıp gitsin. (AP sıralarından gürültüler)

İLHAMİ ÇETİN (Yozgat) — Cevap verme Genel Başkanım, cevap verme, çatlasınlar.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, çok rica ederim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli Adalet Partili arkadaşlarımız beni bağışlarsa, böylesine, gönlünü bu ölçüde ferah tutmanın Adalet Partisine pek de o kadar yaramadığı, geride bıraktığımız yıllarda görüldü. Onun için hiç değilse, memleket sorunları, hükümet bunalımları karşısında gönlümüzü biraz daha az ferah tutalım, biraz daha kaygılı olalım ve şu hükümet bunalımını bir an önce, elbirliği ile sona erdirmeye çalışalım.

Bugünkü dünya, Türkiye’nin uzun süre hükümetten, etkin hükümetlerden yoksun yaşayabileceği bir dünya değildir. Hatta, bugünkü Hükümet, renksiz, nötr programlarla, ya da uyumsuz koalisyonların çekişmeleri, aşırı uzlaşmalarıyla sorunların çözülebileceği bir dünyada değildir ve bugünün Türkiye’si bu şekilde sorunları çözülebilecek bir dünyada değildir. Özellikle ekonomik alanda tutarlı ve çok cesur kararlar alınması gereken bir dönemdeyiz. Yalnız Türkiye o durumda değil, en gelişmiş ülkeler bile o durumda, kendi içinde tutarlı, birbiriyle iyi anlaşılan bir hükümetin şu Parlâmento içinden çıkamayacağı görüldü. Çıksa idi, şimdiye kadar kurulurdu. Bir yılın beş ayını hükümet bunalımıyla geçirdik. Hadi diyelim ki, bir araya geldik, bir koalisyon kurduk; belli ki, bu koalisyon Türkiye’nin sorunlarını, bugünkü dünyada büsbütün ağırlaşan sorunlarını çözecek bir hükümet olamayacaktır.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Valiler bile şikâyetçi o durumdan.

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim efendim, çok rica ederim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel, diyorlar ki: “Bundan 7 ay, 11 ay sonra yapılacak bir seçimin tarihini şimdiden tespit et-

mek, Türkiye’yi felce uğratar. Sözümüze inanın; biz de erken seçim istiyoruz; ama erken seçimi kış ortasında da yapamayız. 7 ay, 11 ay sonra yapacaksak, onun tarihini de şimdiden tespit etmemiz memleketi felce uğratar”

Oysa asıl, halkın büyük çoğunluğunun erken seçimi ister veya bekler hale geldiği, partilerden de biri dışında hepsinin erken seçimi zorunlu görme durumuna geldiği bir dönemde, bir sırada, bir an önce, hem de yakın bir tarih olarak erken seçim tarihi tespit edilmezse memleket işleri asıl o zaman felce uğrar. Nitekim Cumhurbaşkanlığında 11 Kasım günü yapılan toplantıda bizzat Sayın Demirel bunu söylemiştir. Sayın Demirel demiştir ki, “Seçim yapılacaksa, seçim kaçınılmaz hale geldiyse, gayet tabiidir ki, bir an evvel yapılmalıdır” Yani, seçim yapılması söz konusu olunca bu uzun müddet gitmez, bir an evvel yapılmalıdır. “Yalnız, Türkiye’de seçimin yapılamayacağı mevsimler vardır. Bu mevsim biter bitmez seçimler bir an evvel yapılmalıdır”

O halde, lütfetsinler bir araya gelelim, bir an evvel yapılabilecek seçimin tarihi nedir; Türkiye’nin iklim koşullarına, coğrafya koşullarına göre bunu saptayalım. İsterse o seçime bizi Sayın Irmak Hükümeti götürsün, isterlerse seçim tarihini birlikte saptayan partiler bir araya gelsinler; bizi, yine isterlerse içlerinde bulundursunlar, isterlerse bulundurmasınlar; bir seçim hükümeti kurulsun ve memleket bir an önce daha güçlü hükümetlere kavuşabilme olanağını elde etsin. Hükümet sorununa biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak daha başka bir çözüm göremiyoruz.

Değerli arkadaşlarım, buna karşı bazıları da diyorlar ki, “Böyle ikide bir hükümet bunalımları çıktıkça erken seçime gidilmez. Mademki nispi temsili benimsemişiz, koalisyonlara alışmamız gerekir”

Bu, çok doğru bir söz; ama Türkiye’nin bugünkü ortamında koalisyonu güçleştiren bazı etkenler de vardır. O nedir? Sorunlarını büyük ölçüde çözmüş memleketlerde seçim kampanyasına girildiği vakit partilerarası başlıca sorun, “İşte, okul çocuklarına ne kadar süt verilecek?” gibi sorunlar olan memleketlerde dünya görüşleri bakımından birbirine karşıt partiler bir araya gelip koalisyon kurabilirler. O koalisyon çöker, başkası kurulur; ama bizim gibi, henüz sorunlarını çözememiş, hatta çözüm bekleyen sorunları büsbütün ağırlaştırmış ülkelerde birbirlerine karşıt görüşleri temsil eden partiler uzun süreli koalisyonlar kuramazlar, kuramamalıdır, kurmamalıdır. Çünkü onlar, memleketin ağır sorunlarına etkin çözümler getiremezler. Nasıl koalisyon kurulur? Dünya görüşleri birbirlerine az çok yakın partiler varsa, onlar koalisyon kurarlar. Bugün öyle partiler yok mu? Var. Mecliste çoğunlukta hem de... Buyursunlar birleşsinler, aralarında koalisyon kursunlar; ama ortanın, partiler yelpazesinin ortadan solunda, tek başına (grubu olan parti olarak) Cumhuriyet Halk Partisi var. Bizim, Türkiye’nin bugünkü ortamında doğal bir koalisyon ortağımız yok; ama bizim dışımızdaki partilerin var. Nitekim kendilerine, “Sağ koalisyon” adını veriyorlar, “Milliyetçi cephe” adını veriyorlar. Birbirlerine dünya görüşleri yakındır; kendi ifadelerine göre, yakındır. Pekâlâ, bir araya gelip kurabilirler; ama kuramıyorlar. Bambaşka nedenleri var. O nedenleri ileri sürdükleri için kendilerini eleştirmiyorum, bu bizim hakkımız değil, ama kuramamaları, dünya görüşleri birbirine yakın partilerin bir araya gelip de koalisyon kuramamaları, Türkiye’de koalisyonların istemeyişinin başlıca nedenlerinden biri...

Öte yandan, koalisyon, doğal olmayan bir biçimde kurulursa: Bazı bakımlardan hiç değilse, bazı bakımlardan dünya görüşleri birbirine yakın olsa bile bazı önemli konularda birbirlerinden ayrı partiler arasında koalisyon kurulduğu vakit ne oluyor? Hükümet içinde bir başka parti ile birlikte oluyorsunuz; ama birçok konularda o partinin üyelerinin çoğunluğu muhalefet gibi düşünüyor. Bunu önlemiyorsunuz. Koalisyonun, azınlık hükümetine nazaran avantajı, üstünlüğü nedir? Parlamentoda çoğunluğun daimi desteğine güvenemeyecek; ama hiç değilse kendi içinde tutarlı olacak.

Hâlbuki Türkiye’de birbirine oldukça zıt görüşleri temsil eden iki parti yan yana geldi mi ne oluyor? Hükümet içinde tutarlılık olmuyor bir ölçünün ötesinde, Parlamentoda da hiç olmuyor. Koalisyonun tek avantajı, Parlamentoda biraz destek sağlama avantajı da ortadan kalkıyor.

Şimdi, asla Millî Selâmet Partisini, eski koalisyon ortağımızı eleştirmek için söylemiyorum; aramızdaki başka bazı meseleleri de burada mecbur kalmazsam yeniden deşmek, hatırlatmak istemiyorum; ama hepinizin gözleri önünde cereyan etmiş bir gerçek var. Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Koalisyonunun temel ilkelerinden, dayanaklarından biri, Siyasal suçluları, düşünce suçlularını da kapsayan bir af çıkarmaktı. Koalisyon protokolünde bunda anlaştık, Hükümet içinde anlaştık; ama Meclis içinde anlaşamadık. Demek ki, Türkiye’de koalisyon yürütmüyor. Düşünce özgürlüğü kanununu çıkaralım dedik, anlaşamadık, getiremedik; verdik kanunu, bir türlü çıkaramadık. Bunun gibi başka bazı örnekleri de verebiliriz, eski hatıraları, acıları...

HÜSNÜ CAHİT KOÇKAR (Amasya) — O zaman bozsaydın.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Evet efendim, o zaman da bozabilirdik; fakat aramızdaki ayrılıkları süratle kapatmanın yolları üzerinde Sayın Erbakan’la konuştuk. Dedik ki: Hiç değilse “Düşünce Özgürlüğü Kanununu” Meclis tatile girmeden önce Hükümetten çıkarıp Meclise verebilelim; “18 Yaş Kanununu” Meclise verelim. Hangi birisini yapabildik?

Demek ki, ortanın solunda bir partiyle başka bir partinin, başka bir kanatta yer alan partinin koalisyonu, bir ölçünün ötesinde doğal değil, işlemiyor. O nedenle de Türkiye’de, henüz koalisyonlarla memleket idare etmenin bazı güçlükleri olduğunu kabul etmek zorundayız.

Değerli arkadaşlarım, biz rejim ve ülke uğruna Cumhuriyet Halk Partisinin sırtından, Cumhuriyet Halk Partisinin hesabına en ağır fedakârlıkları, feragatleri göze alabiliriz; alabileceğimizi gösterdik. Ne yaptık? Başka, belki, hiç bir memlekette şimdiye kadar hiç bir partinin, hele hiç bir sol partinin yapmadığı bir şeyi yaptık. En büyük rakibimiz olan partiye, sayısı bizden daha az olan bir partiye: “Sen hükümet kur, biz senin güvenoyu almanı sağlayalım”, dedik. Bunun ötesinde hiç bir şart da koşmadık arkadaşlarım. (A.P. sıralarından gürültüler) Hiç bir şart da koşmadık. Dedik ki, sadece düşünce özgürlüğünü kısıacak yönde girişimlerde bulunursan o zaman hükümetini düşürmeye çalışırız; ama o zaman da, o çabamızdan bir sonuç alınamayacağı herhalde şu Parlamento kompozisyonunun çoğunluğunun eğilimlerinden bellidir.

Biz, dediğim gibi, kendi partimizin hesabına en ağır, ülke uğruna, rejim uğruna en ağır feragatleri, fedakârlıkları göze alabileceğimizi gösterdik; ama memleket uğruna, ülke uğruna, rejim uğruna, ülkenin, rejimin hesabından fedakârlık anlamına gelecek herhangi bir çözümü benimseyemeyiz; öyle herhangi bir çözümün sorumluluğuna katılamayız. Onun içindir ki, erken seçimle ilgili her formülün içinde olabileceğimizi, sorumluluk yüklenebileceğimizi söyledik; ama erken seçim formülünün dışında, çözümünün dışındaki formüllerin dışında kalacağımızı, ama gerekirse hükümet bunalımını sona erdirebilmek için, o çözüm dışında ve bizim dışımızda hükümet kurulmasını da kolaylaştırabileceğimizi söyledik.

Bu arada, hatta memleketteki bazı sol çevrelerden ağır eleştirilere uğradık. Başında gözlerinizin önünde cereyan etti. “Nasıl olur da bir sol parti, kendi elleriyle, mecbur da olmaksızın, kendisine göre, bugün artık sağ mı diyeceğiz, tutucu mu diyeceğiz bilemiyorum; her sözden alınganlık oluyor, anlaşılan ancak kendilerine belki sol diye hitap edersek sevinecek, kabul edecek Adalet Partililer, ne dersek diyelim - bize göre sağda olan... (A.P. sıralarından gürültüler) Size göre sağda olan bir partiye kendi elinizle hükümeti teslim etmek istediniz; üstelik güvenoyu almasını sağlarız” dediniz diye, bizim dışımızdaki sol çevrelerden ağır eleştirilere de uğradık; fakat bize göre, her şeyden önce rejim gelirdi, Devletin esenliği gelirdi ve içinde bulunduğumuz dünya ortamında Türkiye’nin hükümete sız kalmaması sorunu gelirdi. Onun için o fedakârlığı da göze aldık. Kendi başlarına hükümet kurabilirlerdi; biz kendilerini işgalci ilân etmezdik, güvenoyu almalarına kolaylık sağladık.

HALİL AĞAR (Adıyaman) — Nasıl sağlardın? Onu da söyle.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bunu da kabul etmedi Sayın Demirel. Ben öyle anladım ki, ancak 3 yıl boyunca, 1977 seçimlerine kadar, tek başlarına Hükümette kalmalarının güvencesi, teminatı verilirse kabul edecekmiş gibi bir havaya girdi; benim anladığıma göre. Fakat bu bizim elimizde olan bir şey değildi. Geçen dönem, biliyorsunuz Adalet Partisi 250’nin üstünde milletvekili ile geldiği halde, 3 yıl iktidarı elinde tutamadı, Biz başka bir parti olarak nasıl 3 yıl iktidarı Adalet Partisinin elinde tutabiliriz; nasıl bunun teminatını verebiliriz?

Değerli arkadaşlarım, sonuç olarak, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak Hükümet sorununa çözüm bulunabilmesi için, elimizden gelen, aklımızın erdiği her şeyi yaptık. Memlekete zarar vermeyecek, rejime zarar vermeyecek ölçüler içinde her fedakârlığı, feragati göstermeye hazır olduğumuzu ortaya koyduk. Bundan sonra artık biz, ancak erken seçimin ne zaman yapılacağı ve erken seçime nasıl bir hükümetle gidileceği konusundaki çalışmalara katılabiliriz; yani ancak erken seçimin tarihiyle ve erken seçime kadar hükümet sorununun nasıl çözülebileceğiyle ilgili, partilerarası çalışmalara katılabiliriz. Bunun dışında herhangi bir çalışmaya Cumhuriyet Halk Partisinin katılmasına artık ihtiyaç yoktur.

Bizim dışımızda, işlerliği olan, demokrasi kurallarına uygun düşen bir hükümet kurulursa, rejim açısından buna seviniriz. Devletin, hiç değilse dış ilişkileri yürürebileceği için buna seviniriz. Kısacası, ya bizim dışımızda bir koalisyon kurulur, bir hükümet kurulur, eğer bu hükümet güvenoyu alamayacaksa tabii; ya bizim dışımızda daha çok partilere dayanan bir koalisyon kurulur, ya da erken seçime gidilir.

Dün, Sayın Sadi Irmak'ın, lütfedip topladığı veya düzenlediği toplantıda, ben-
ce boşuna zaman geçirmiş olmadık. Sonunda, belki de olumlu bir noktaya vardık.
Belki de demek ihtiyatlığını gösteriyorum; çünkü bir sonuç çıkar mı, çıkmaz mı
bugünden, tabiatıyla kestirmemiz belli değil. Erken seçimin zorunluluğunu kabul
eden dört parti, yani; Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi, Demokratik Parti,
Cumhuriyetçi Güven Partisi, güven oylaması bittikten sonra, bir araya gelip erken
seçim tarihini görüşmeleri gerektiği üzerinde mutabakata vardılar. Bu belki de, son
haftaların en umut verici bir görüşmesi idi. Eğer bu Hükümet güvenoyu alamaz ise,
o takdirde biz ümitle o gelişmeyi bekleyeceğiz.

Hepinize teşekkür ederim, saygılar sunarım. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri
ve alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ecevit.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun efendim.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Ecevit konuşmala-
rı sırasında, bana da bazı beyanlar izafe buyurdular. Bununla ilgili olarak, 70'inci
madde gereğince söz lütfetmenizi rica ediyorum.

BAŞKAN — Hangi hususta efendim? Beyanlarını tasrih etmek mümkün mü?
Hangi beyanları efendim?

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Efendim, birisi erken seçim meselesiyle
ilgili, birisi de Çanakkale'de yaptığım konuşmayla ilgili efendim.

BAŞKAN — Şahsınız için istiyorsunuz. Buyurun efendim. Yalnız süreniz 10
dakikadır, ona göre konuşacaksınız ve mevzuu dışına çıkmamak şartıyla.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Teşekkür ederim, bu kayda riayet edece-
ğim efendim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Şimdiye kadar Parlamentomuz, hiçbir zaman, bu şekilde ortalıkta güvenoyu
almak için bekleyen bir hükümet varken, bu Hükümetin programının dışındaki
meselelere öncelik verip; sadece onu konuşmaya niyet etmiş ve onu yapmamıştır.
İlk defa bu oluyor. Onun için, Sayın Başkanımız da her halde müsamaha edecekler,
biraz evvelki müsamahaları gibi Sayın Başbakanımız da müsamaha edecekler, Yüce
Meclisimiz de müsamaha edecekler diye düşünüyorum.

Aziz arkadaşlarım, politikada hakikatin tersini söylemek bir usuldür; ama bu
usul ne kadar yürür, kaç gün sonra meydana çıkar, bazen belli oluyor, bazen belli
olmuyor. Hakikatin yarısını söyleyip, diğer yarısını söylememek; o da politikada bir
usuldür; ama bu da ne kadar devam edecek memleketimizde? Bunu da bilmiyorum.
Ama bu iki usul de milletin işine yaramıyor. Milletin önünde her şey açık söylenme-
li, açık konuşulmalıdır. Bir hakikatin yarısını söyleyip, yarısını söylememek, belki
politik olarak bir netice sağlama bakımından işe yarıyor; ama milletin işine yara-
mıyor.

Arkadaşlarım, biraz evvel Sayın Ecevit, Cumhurbaşkanımızın huzurunda tarafımdan yapılan konuşmaları lütfedip okudular; fakat yarım okudular. Yarısını okudular, yarısını bıraktılar. Neden buna lüzum gördüler bilmiyorum. Her halde bir yarısı işine geliyor, diğer yarısı işine gelmiyordu; öyle tahmin ediyorum.

Arkadaşlarım, Cumhurbaşkanımızın huzurunda, ben, gerçekten bir erken seçimin lüzumunu belirttim; bugün de bu inançtayım. Esasen erken seçimi ben söyledim, sen söyledin diye bir yarışmaya gitmeye de lüzum yok. Sayın Demirel; “Bu erken seçimi herkesten evvel ben söyledim” dedi. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Bu bir günahsa Sayın Demirel’e aittir. “Herkesten evvel bunu İzmir’de ben söyledim” dedi. Onun için evvelâ Faruk Sükan söyledi...

ARİF TOSYALIOĞLU (Çankırı) — Doğru, doğru.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Evet, evet efendim, meseleyi tespit etmek istiyorum.

Evvelâ Faruk Sükan söyledi, evvelâ Orhan Eyüboğlu söyledi veya meselâ Ecevit söyledi gibi bir meseleye, zannediyorum ki artık mahal kalmadı; sahip çıktı birisi. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Şimdi arkadaşlarım, onun için bunu bırakalım. Ama arkadaşlarım, erken seçim bir zarurettir diyen yalnız Demokratik Parti Genel Başkanı ve Demokratik Parti de değil. Halk Partisi de söylüyor, Cumhuriyetçi Güven Partisi de söylüyor, Adalet Partisi de söylüyor. Hatta biraz evvel Sayın Ecevit ifade buyurdular; “Eğer başarsabilirsek hepimiz bir araya geleceğiz, bu erken seçimin tarihini de bir konuşacağız” Erken seçimi kabul eden partiler dört tane. Yalnız Sayın Erbakan bunun lüzumuna kani değil.

Şimdi arkadaşlarım, mesele şu: Erken seçim tarihi yine de bir Meclis kararıdır. Mecliste çoğunluk olmadan, o kararı alacak bir ekseriyet olmadan bu karar alınmaz ki... Bu kararı alabilmek için de, asgari o çoğunluğu sağlayacak olan partilerin seçim tarihinde anlaşmaları zarurettir. Bir taraf derse ki “illâ benim dediğim tarihte; bizim parti meclisimiz karar verdi. Ne yapalım? O kararı size tebliğ ediyorum; ister kabul edin, ister kabul etmeyin” Olmaz bu.

Ben Cumhurbaşkanının huzurunda da, “Kurulacak hükümete iştirak edecek partiler erken seçim tarihini kendi aralarında tespit etmeliler” demiştim, öyle de diyorum yine, bugün için de bu fikirdeyim; ilerde de bir hükümetin kurulması mukadderse yine aynı şeyi söylüyorum. Yani bunda tekanuz teşkil eden ne var? Bilmiyorum neden bu konuya bu kadar eğildi Sayın Ecevit? Şu var ki bu erken seçim sözünü söylemekte, kendisine ait olduğunu söylemekte bir zorluk çektiğini anlıyorum. Çünkü mütemadiyen, “Bunu ilk söyleyen ben değilim, bunu ilk söyleyen Faruk Sükan’dır” diye bunu tekrar tekrar söyledi Sayın Ecevit. Her halde bir zorluk çekiyor, bunu anlıyorum.

Şimdi arkadaşlarım, Sayın Ecevit bugünkü konuşmasında, bundan evvel yaptığı bir konuşmaya kesinlik ve açıklık getirmiştir. Bundan evvel yaptığı bir konuşmada, Sayın İrmak Hükümeti için şöyle söylemişti:

“Bu hükümet Anayasaya uygun; ama demokrasiye aykırıdır” demişti. Galiba, “Demokratik kurallara aykırıdır” demişti. O zaman ben düşünmüştüm, bu hükümet Anayasaya uygun, ama demokratik kurallara aykırı ise, demek ki bu Anayasa demokratik kurallara aykırıdır. Bundan ben bu manayı çıkardım. Her halde bunu demek istiyor dedim. (C.H.P. sıralarından “olur mu?” sesleri) İşte efendim, bakınız ben de ilkin sizler gibi tereddüt ettim, her halde belki öyle değildir diye düşündüm; fakat bugün Sayın Ecevit bu konuşmasında bu hususa açıklık getirdi. Sayın Ecevit buyuruyor ki, “Bizim demokrasi anlayışımız başka, Anayasanın demokrasi anlayışı başka”

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Hayır efendim, aksine ikisine göre de dedim. Ona da aykırı, ona da aykırı.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Evet dediğiniz şekil bu efendim. Eğer yanlış ifade ettimse lütfen tavzih buyurun. Yani buyurdunuz ki, Anayasanın demokratik anlayışı başka, bizim demokratik anlayışımız başka.

Şimdi hal böyle olunca, bu Anayasamızın dışında bir demokratik anlayış sahibi olduğu Sayın Ecevit’in kendi beyanlarıyla sabit olmuştur. Ben bunu tespit etmek istiyorum. “Zaten halk iktidarı kuruluncaya kadar biz hükümetin içinde de olsak, dışında da olsak önem taşımaz. Bizim doğrultumuzda halk iktidarı kuruluncaya kadar bize adım attırmayacak hükümetlerin içinde olmayız” demek, bunlarla birleştirilirse, ondan başka bir mana çıkmaz zannediyorum.

BAŞKAN — Sayın Bozbeylî, yalnız tavzih hususunda konuşmanızı rica edeceğim.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Geliyorum efendim, Sayın Başkanım, lütfen müsamahanızı rica ederim.

BAŞKAN — Azamî müsamahayı yapıyoruz efendim,

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — 10 dakikam bitti mi efendim?

BAŞKAN — Hayır bitmedi.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — E, bitmediyse?

BAŞKAN — Yalnız mevzuu dağıtmayalım.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Evet.

Şimdi arkadaşlarım, bir mesele daha var. Sayın Ecevit bugün buyurdu ki burada, “Eğer Irmak Hükümeti, erken seçime gitmek için bir tarihin tespitinde partilerarası bir ittifak sağlasaydı, biz buna yardım ederdik” dedi. Öyle demedi mi Sayın Ecevit? “Yardım ederdik” dedi. Hâlbuki aynı hükümetin demokratik kurallara aykırı olduğu kanaatinde Sayın Ecevit. Demokratik kurallara aykırı olan bir hükümet, bir gün hizmet etse de aykırı, bir sene hizmet etse de aykırı. Ama onun ucunda bir şey var; seçime girecek ya... Demek ki, benim derdim seçimdir; demokratik de olsa, demokratik de olmasa ben razıyım. Bundan da ben bu manayı çıkarıyorum.

Şimdi arkadaşlarım, şu benim Çanakkale’de yaptığım konuşmaya gelince: Sayın Ecevit, zatî âlinizi şahit göstererek konuşmama devam edeceğim. Son olarak hükümetin kurulmasıyla ilgili, benimle lütfedip konuşmak istemiştiniz ve Sayın

Orhan Eyüboğlu Beyefendi de bana telefon ettiler. Ertesi gün saat yarımında zatı âliniz teşrif ettiniz ve bir konuşma yaptık. Bu konuşma bittikten sonra TRT beni konuşturdu. Vaktiyle benim söylediğim şeyleri söylemezdi; bu defa söylemediğim şeyi söyledi. “Bozbeyli, Ecevit’le görüşme isteği benden gelmiştir dedi” Diye söyledi. Sayın Ecevit, çok rica ederim, siz görüşmek istemediniz mi benimle?

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Evet.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Teşekkür ederim, lütfedip tasdik ediyorsunuz. İşte Sayın TRT böyle söyledi. Nedense, neye hizmet etmek istiyorsa; bilmiyorum. Bana bir cümle kurdurdu ve “Bozbeyli diyor ki, görüşme talebi benden gelmiştir” dedi.

Şimdi bu iş bu kadar tersine yürüdü. Bir hususa daha yine zatı âlinizi şahit göstermek istiyorum. Zatı âlinizin gazetelere bir beyanı intikal etti. Buyurdunuz ki, “Cumhuriyet Bayram günü, Sayın Bozbeyli ile ayaküstü bir konuşma yaptık. Bu konuşmada Cumhuriyet Halk Partisi - Demokratik Parti ortaklığı konusunda yeni bir ümit görmedim; bir aralık, bir kapı görmedim” buyurdunuz. Bu da gazetelere geçti. Ben de zatı âliniz bana geldiğiniz zaman sordum. “Sayın Ecevit, zatı âlinizle biz ayaküstü şunları konuştuk. Ben dedim ki, demokratik sol forumda konuşmanızı çok beğendim. Yalnız, “Halk İktidarı” diye bir şey diyorsunuz. “Bugünkü iktidar ne iktidardır?” dedim. Zatı âliniz de dediniz ki “Teşekkür ederim, konuşmamı beğendiğinizi söylüyorsunuz; o halk iktidarı meselesine gelince; o, bizim parti kongremizde söylediğimiz bir sözdür” buyurdunuz. Bunun dışında sizinle hiç bir şey konuşmadığımız halde, gazeteler yazdılar. Dediler ki, “Ecevit diyor ki, efendim Cumhuriyet Bayramı günü Bozbeyli ile ayaküstü konuştum. Fakat Cumhuriyet Halk Partisi - Demokratik Parti ortaklığı konusunda yeni bir ümit görmedim. Bu kapıları kapalı gördüm” dedi. Efendim böyle bir şeyi sizinle konuşmamıştık. Lütfedip şahadet eder misiniz?

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Hayır efendim, edemem.

BAŞKAN — Sayın Bozbeyli, 10 dakikanız doldu.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Şimdi bitiriyorum efendim. Bir dakika içinde bitireceğim.

Şimdi aziz arkadaşlarım. (C.H.P. sıralarından “Çanakkale konuşmasından bahset” sesleri)

Efendim onu da söyleyeceğim, Çanakkale’ye de geleceğim. İşte aziz arkadaşlarım. Sayın Ecevit tabii bir yerden okudular. Ben bunu Sayın Ecevit’e izafe etmiyorum. Okudukları yer nere ise...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Türk Haberler Ajansı.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Türk Haberler Ajansı buyurdunuz... Bu konuşma da yanlış intikal etmiştir. Zaten TRT diyor ki, “Bize yazılı beyan vermezseniz, vermeyiz” diyor. Yazılı beyan verirse, “Yazılı beyanı vermeyiz, biz oraya muhabir gönderdik, ona söylediğinizi veririz,” diyor. İkisi de oldu, bizim başımıza geldi, sizin başınıza gelmiyor Sayın Ecevit, bizim başımıza geliyor bu işler.

Şimdi Çanakkale konuşması için biz yazılı olarak metnimizi TRT'ye verdik; metin de oradadır. Fakat TRT nedense bizim yazılı metnimizi vermedi o gün.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Çünkü Türk Haberler Ajansınındı da ondan.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Onu da söyleyeceğim efendim. Türk Haberler Ajansı da bunu vermiş, bu hususu ben de gazetelerde gördüm.

Arkadaşlar, benim dediğim bu değil. Bu Meclise saygısızlık göstermek, milletvekillerine saygısızlık göstermek bana asla yakışmayan bir şeydir. Onun kime yakıştığı bellidir arkadaşlar (*D.P. sıralarından alkışlar*)

Şimdi, benim dediğim şu: Arkadaşlar ben açıkça söylüyorum. Sayın Başkan cümlemi bitiriyorum. Arkadaşlar, biz partiler olarak millet karşısında zor durumdayız. Niçin Sayın Irmak Hükümetinin programı hakkında hiç bir şey söylemiyoruz? Hepimiz çıkıyoruz, “Sayın muhterem zevat, hepinize saygımız var” diye başlıyoruz. Elbette öyledir. Neden? Çünkü bu hükümete söyleyecek sözümüz yok da ondan. Ama millete söyleyecek, verecek hesabımız var. Biz, partiler olarak toplanıp bir hükümet kuramadık. Şimdi de kalkıyoruz, “Benim yüzümden olmadı, falanın yüzünden olmadı, kabahat şunda, kabahat bunda” diyoruz. Yoksa, bu kadar konuşmak, zor gelen bir savunmayı üzerine almak ihtiyacından doğar.

Ben, sadece şunu söyledim: “Erken seçim bir zarurettir. Birbirimizle toplandık, konuştuk, dağıldık. Cumhurbaşkanı çağırdı, orada konuştuk, fakat bir hükümet kuramadık. Biz, milletin huzuruna yeniden çıkmalıyız, şu yorgunluk tozunu üstümüzden atmalıyız, milletin önünde silkinmeliyiz. Erken seçim zarurettir”

Benim dediğim budur arkadaşlar. Başka bir şey söylemek bana yakışmaz. Bu tavzihi yapmak ihtiyacını duydum. Yüce Meclise saygılar sunarım. (*D.P. sıralarından alkışlar*)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bozbeyli.

Millî Selamet Partisi adına Sayın Necmettin Erbakan buyurun efendim. (*M.S.P. ve A.P. sıralarından alkışlar*)

M.S.P. GRUBU ADINA NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin muhterem üyeleri;

Bugün, burada Yüce Meclisimiz, yeni Hükümetin hükümet programını müzakere etmek üzere toplanmış bulunuyor. Huzurlarınıza, yeni Hükümetin ve onun programı hakkında Millî Selamet Partimizin görüşlerini arz etmek üzere çıkmış bulunuyorum. Sözlerime başlarken, Yüce Meclisin muhterem Başkanını, muhterem üyelerini hürmet ve saygıyla selamlıyorum. (*M.S.P. sıralarından alkışlar*)

Muhterem milletvekilleri, bilindiği gibi yeni Hükümet, 17 Kasım tarihinde kuruldu. 24 Kasım günü Yüce Meclise geldi, programını takdim etti. Anayasanın ilgili maddeleri uyarınca bugün de yeni Hükümetin bu programının müzakeresini yapıyoruz.

Yeni Hükümetin programının müzakeresi yapılırken, benden önce konuşan arkadaşlarımda hissettikleri bir ihtiyaçtan kaçınmak mümkün değildir. O da, yeni

Hükümetin kendine mahsus bazı hususiyetleri bulunması dolayısıyla, yeni Hükümetin programına geçilmeden önce, yeni Hükümetin nasıl kurulduğu, hangi şartlardan dolayı kurulmuş bir hükümet olduğu ve nasıl bir hükümet olduğu üzerinde durmak zarureti vardır.

Bundan dolayı benmeniz de aynı sebeplerden dolayı önce bu iki önemli konu üzerinde durmak ihtiyacını hissediyorum.

Bu Hükümet nasıl kurulmuştur, buraya nereden geldik; kısaca, geçirdiğimiz günlere bir bakış yapmakta fayda vardır.

Muhterem milletvekilleri, 14 Ekim 1973 seçimleri, demokrasi tarihimizde önemli bir olaydır. Bu seçimlerle, bu seçimlere takaddüm eden yıllardaki, “yurdumuzda tam demokrasi var mı, yok mu” sözleri ve şüpheleri ortadan kalkmıştır. Bu seçimle memleketimiz yeni, tam demokratik bir yola girmiştir. Bu seçimler, dürüst yapılmış seçimlerdir; demokratik esaslara uygun olarak cereyan etmiş olan seçimlerdir.

Bundan dolayıdır ki, böyle demokratik, dürüst bir seçim yapmış olmakla, bütün dünya milletleri arasındaki itibarımız artmıştır. Haklı olarak milletçe büyük bir sevinç duyulmuştur. 14 Ekim seçimlerinden sonra yurdumuzda tam demokratik çizgiler üzerinde yürüme başlamıştır. Birinci Koalisyon Hükümetinin kurulması çalışmaları yeni devrede önemli bir yer işgal etti, yüz günden daha uzun sürdü ancak normal demokratik bir hükümetin kurulması bu çalışmalarla imkân dâhiline girdiği için demokratik bir çalışma yapıldığı, bu yüz günlük müddeti asla bir kayıp olarak telakki etmiyorum. 25 Ocak 1974 tarihinde Birinci Koalisyonun protokolü hazırlandı. 7 Şubat tarihinde bu protokole istinaden teşekkül etmiş olan Hükümetimiz Yüce Meclisin güvenoyuna mazhar oldu. Bundan sonra program ilân edildi. Bu program milletimizin büyük miyasta tasvibine mazhar oldu. Programımızı ilân ettiğimiz günlerde birçok vatandaştan aldığımız sayısız, binlerce tebrik telgrafları, mektupları benmeniz bu programın milletimizce benimsendiğinin açık bir delili sayıyorum. Bütün memleketimizde bu koalisyona katılan ve katılmayan partilerimiz, Birinci Koalisyonun kurulmasında bir ferahlık duydular. Normal demokratik bir çözümün meydana gelmesinden memnun oldular.

Böylece Birinci koalisyon devresi başladı. Birinci Koalisyon devresinde iyi niyetle çalışılmıştır, geceli gündüzlü çalışılmıştır. Yurdumuzun manevî ve maddî sahada kalkınması için önemli hizmetler yapılmıştır. Büyük Kıbrıs zaferi bu devrede kazanılmıştır. Bu devre esnasında - bir noktayı Yüce Meclise duyurmaktan büyük bir memnuniyet duyuyorum. O da bu koalisyonu teşkil eden iki parti hükümet çalışmaları esnasında müzakerelerde daima müşterek bir noktaya gelmek imkânını bulmuşlardır. Bu Koalisyonun devam ettiği ilk yedi aylık devrede aslında Türkiye’de koalisyonlar ile çalışmanın mümkün olduğunu gösteren güzel bir örnek verilmiştir. Bu devre esnasında her iki koalisyon partisi de bu hakikatleri, yetkilileri vasıtasıyla defaatle ifade etmişlerdir. Bundan dolayı o gün yapılmış olan konuşmaları bugün ters taraftan göstermeye hiçbirimizin hakkı yoktur. Hata etmiş oluruz. Memleketimizde koalisyonlarla çalışmaya mecburuz. Bunu teşvik etmeliyiz, bunun gereklerine uymalıyız.

Bundan dolayıdır ki, bu koalisyon devresi yanlış göstermeye müsamaha etmemiz mümkün değildir. Biraz önce burada konuşan Sayın Ecevit, bu koalisyon devresindeki konuşmalarının tam aksine olarak, bu koalisyon devresinde her zaman ahenkli olduğumuzu ifade ettiği halde, şimdi başka bir maksat güttüğü için bu çalışmaları tersine göstermek istemiştir. Burada iki misâlden bahsetmiştir. Af Kanunu ve Fikir Hürriyeti Kanunu konusundan bahsetmiştir.

Yüce Meclisin huzurunda açıklamak isterim ki koalisyon çalışmaları esnasında her iki parti Af Kanununun temel meseleleri üzerinde aralarında konuşmuşlardır. Bu konuşmada mutabık kalınan husus; anarşistlerin affedilmemesi fakat fikir suçlarının affedilmesi hususudur. Bu temel prensipte anlaşıldıktan sonra koalisyon kurulmuş, çalışmalarına başlamıştır. Af Kanunu detayıyla ele alındığı zaman, acaba hangi eylemler anarşist olaylar sayılmak lâzım gelir, hangileri ise fikirle alâkalıdır. Bu konuda iki parti arasındaki görüş ayrılığı temel prensipte değildir. Bu temel prensibin tatbikatından dolayı ortaya çıkmıştır. Mevcut Ceza Kanununun ilgili maddelerinde bu hususta açıklık yoktur. Çeşitli yönlerle çekilebilir. Anarşist olaylara giren bazı hadiseler 141-142 ye dâhil edilmiştir. Bazıları başka maddelere intikal ettirilmiştir.

İşte iki parti arasındaki detaydaki anlaşmazlık bu noktadan ortaya çıkmıştır. Ancak bir koalisyon çalışmasında bu kabil hallerin ortaya çıkması çok normaldir. Bu kabil haller ortaya çıktığı zaman daima uzlaşma bulunur ve yürünür, yeter ki iyi niyet olsun ve yürünmeye arzu ve istek olsun. Nitekim filhal hadiseler de böyle cereyan etmiştir; bu güçlükler orta yere çıktığı halde, bu güçlükler yenilip aşılmıştır.

Fikir hürriyeti meselesine gelince, Millî Selâmet Partisinin bu husustaki hassasiyeti Yüce Meclisin muhterem üyelerince malumdur. Biz yurdumuzda, Batı ülkelerindekinden ne bir miktar az, ne de bir miktar fazla. Buradaki “fazla”yı, fikir hürriyetinin bazı hudutları olması lâzım geldiğinden dolayı söylüyorum, Anayasasının gösterdiği fikir hürriyetinin tatbikatta aynen yürümesine büyük önem veren bir partiyiz. Cumhuriyet Halk Partisi de fikir hürriyetine önem verdiğini her zaman belirtmiştir. Biz Millî Selâmet Partisi olarak bu hususta hazırlamış olduğumuz, işte biraz evvel de temas ettiğim gibi, kanunlarımızdaki tatbikat aksaklıklarını orta yerden kaldıracak bir fikir hürriyeti kanunu taslağımızı Cumhuriyet Halk Partisinden daha önce hazırladık ve kendilerine takdim ettik. Cumhuriyet Halk Partisi bizden hayli sonra bir mukabil taslak hazırladı.

“Bu iki taslağı müşterek bir komisyon kurarak müzakere edelim” dedik. Koalisyonlarda normal çalışmaların böyle olması lâzım gelir. Bu müşterek çalışmaya iltifat edilmedi. Burada bir noktayı belirtmek istiyorum: İyi niyetle hareket edildiği zaman bütün bu meselelerin hepsi yenilmiştir. Ancak mesele bir noktaya geldiği zaman, yani “Müşterek komisyon kuracağız, amma siz ille bizim dediğimizi peşinen kabul edeceksiniz; o şartla müşterek komisyon kuracağız” denirse, işte koalisyonlarda yürümeyecek husus budur.

“Ben emredeceğim, sen uyacaksın” fikri koalisyonda yürümez. Bugün Türkiye’nin karşılaştığı temel mesele aslında budur. Biraz sonra da temas edeceğim gibi, ne Seçim Kanunudur, ne seçim mevzuatıdır. Karşılaştığımız meselenin güçlü-günü yanlış yerlerde aramayalım arkadaşlar. Bu mesele uyum meselesidir, uzlaşma

mesalesidir. “Dediğim dedik” prensibiyle bugünün medenî dünyasında kimse gidemez. Mutlaka kendisini hizaya getirmeye mecburdur. Gidilecek yol, meselelerin halledilmesi için takip edilecek yol budur.

Aziz ve muhterem milletvekilleri, 1’nci Koalisyon devresi, yurdumuzda, aslında o devredeki bütün her türlü iki koalisyon kanadının beyanlarıyla da sabit olduğu gibi partilerin pekâlâ görüşleri arasında büyük farklar olduğu halde, bir koalisyon içerisinde çalışıp memlekete hizmet edebileceklerinin açık bir delilidir. Bu devreyi asla yanlış bir manada kullanmamak ve değerlendirmemek lâzım gelir. Bu devre böyle bir devre olmuştur. Büyük Kıbrıs zaferi kazanılmıştır; fakat Yüce Meclis üyelerinin hepsinin yakinen bildikleri gibi, 1’nci Koalisyon devresi büyük Kıbrıs zaferrinden sonra maalesef bozulmuştur.

Bu koalisyon nasıl bozuldu? Herkes bunu çok yakinen biliyor. Büyük Kıbrıs zaferi, milletimizde birlik, tesanüt doğurdu; devlet-millet kaynaşmasını doğurdu. Bütün memleket evlâtlarının gönlünde, büyük itibarlı Türkiye’nin meşalesini yaktı. Yeniden büyük Türkiye’nin kurulmasının azmi ve şevki bütün yurt evlâtlarının gönüllerini doldurdu. Dış ülkelerde itibarımız arttı. Böylesine güçlendiğimiz bir anda, bizlere hükümet olarak düşen vazife, Kıbrıs’ta kazanılmış büyük, parlak askeri zaferleri, memleketimizdeki iktisadî zaferlerle tamamlamak idi. Mehmetçığı Kıbrıs’ta sipere koyduktan sonra bunun arkasından 40 milyon memleket evlâdı nasıl yek vücut bir halde bulunmak mecburiyetinde idiysek, Hükümet olarak da o Mehmetçığı sipere koyan Hükümet olarak da - onun arkasında çelik gibi durmamız lâzım gelirdi. İşte tam böylesine bir anda, maalesef ortağımız bilindiği gibi tek taraflı olarak ve bizim kanaatimize göre partizan ve hissi sebeplerle koalisyonu bozmaya karar vermiştir ve ilerisini hesaplamadan koalisyonun bozulması faaliyetine geçmiştir. Bu faaliyet aslında 30 Ağustos tarihinin arkasından başlar. Kıbrıs’ta 20 Temmuzda ve arkasından da 14 Ağustosta başlayan iki büyük askerî harekât, iki parlak zaferle neticelendikten sonra, 30 Ağustos Zafer Bayramını bütün yurdumuzda birlik ve beraberlik içerisinde, iki bayramı bir arada kutlamanın saadetine erdik, fakat 30 Ağustos Zaferinin hemen arkasında bütün Yüce Meclis üyelerinin yakinen bildikleri gibi, Sayın Ecevit, birdenbire bazı temaslar yaptı, zaman zaman bu hususta kendi ifadeleriyle belirttiklerine göre, bu temaslarında kendi koalisyon ortağına haber vermeden yapılmış bu gizli temaslarda bazı konuşmalar yapıldı ve bunun arkasından koalisyonu tek taraflı bozmak üzere harekete geçti. İstanbul’da yapmış olduğu bir basın toplantısıyla bu husustaki niyetlerini açığa vurmaktan çekinmedi. Koalisyon bozulurken çeşitli basın toplantıları yaptı Sayın Ecevit.

Ayrıca, Cumhuriyet Halk Partisine mensup bazı kimseler, Cumhuriyet Halk Partisine mensup diğer kimseleri tenzih ederek belirtmek istiyorum. Yalnız bazı kimseler (ellerimizde vesikalar da mevcuttur) yurdumuzun muhtelif yerlerinde Sayın Ecevit’in bu basın toplantısını bir işaret sayarak, kendi koalisyon ortaklarının aleyhinde çeşitli konuşmalar yapmaktan çekinmediler.

Bu esnada biz pamuğu 12 lira fiyat verecektik, ancak koalisyon ortağımız 8 liradan daha fazla verilmesine müsaade etmedi diye, aynı koalisyon içerisinde bulunduğu halde birtakım isnatları, haksız isnatları Millî Selâmet Partisine yapmaktan çekinmedi koalisyon ortağımız.

Diğer yandan birtakım meselâ yağ yokluğunu, efendim Ticaret Bakanlığı Millî Selâmet Partisindedir dedi, hâlbuki işin iç yüzünü söylemedi. Yağı Köy İşleri Bakanlığının getirmesi görevi verilmiş olduğu halde onun vaktinde getiremediğini söylemedi, (A.P. sıralarından gülüşmeler, “Bravo” sesleri) Öbür yandan pamuk meselesinde, efendim bu kuyruklar Sümerbank piyasadan mal almadığı için böyle oluyor demekten çekinmedi, hâlbuki Sümerbank pamuğun ancak yüzde 4’ünü alır. Memleketteki bu pamuk darlığının orta yerden kaldırılmasında Sümerbank’ın rolü çok azdır. Kaldı ki, Sümerbank’ın, pamuğu alması için gerekli nakdî yardımı yapmakla görevli olan Maliye Bakanlığı bu parayı vermedikçe, Sümerbank’ın bu pamuğu alması esasen mümkün değildi. Bunun ilgililerce bilinmesi lâzım gelirdi. Canlı hayvan konusunda yine Millî Selâmet Partisine birtakım kusurlar izafe edilmek istendi. 30 Ağustos 1974 tarihli kararnamemizde Ticaret Bakanlığına bağlı Et Balık Kurumuna 1 milyar lira para verilmesini Bakanlar Kurulu kararı olarak, karar altına aldığımız halde, bu para Maliye Bakanlığı tarafından verilmediği için, Et Balık Kurumu kendisine çizilen politikayı yürütemedi, hangi noktadan baksak sonunda böyle oluyor. Biz her zaman bu konularda açık oturuma hazırız, ifade etmeye, ispat etmeye hazırız. (Millî Selâmet Partisi sıralarından alkışlar) Aslında Cumhuriyet Halk Partisi kanadına gelip dayanan birtakım kusurlar tamamen Cumhuriyet Halk Partisinin üzerinden, Millî Selâmet Partisinin üzerine atılmaya kalkışıldı. Aynı koalisyon ortaklığı içinde bulunduğumuz halde bu ithamlar daha da ileri götürüldü ve bunların neticesi olarak, tek taraflı olarak, koalisyon bozuldu. 17 Eylül 1974 tarihinde Sayın Ecevit istifasını götürdü verdi.

Muhterem arkadaşlarım, bu esnada bir hususu belirtmek isterim. Bakınız, Sayın Ecevit istifasını götürüp vermeden önce kendisiyle bir konuşma yaptık. Bu konuşmamda her halde hatırlayacaktır. Kendilerine koalisyon bir karşılıklı anlaşma ve uzlaşmadır. Koalisyonlardan ayrılmak mümkündür, ancak koalisyondan da ayrılmayı siyasî nezaket kaidelerine uygun olarak, millî menfaatleri ön planda tutarak yapmalıyız. Birbirimizi kötölemekten hiçbir fayda gelmez. “Biz bu koalisyonu bu noktadan sonra devam ettiremeyeceğiz” diye tek bir cümle söyleyerek, millî menfaatlere uygun bir tarzda koalisyonu bozarız. Yeni bir koalisyonun bulunmasına yardımcı oluruz. Bunun için, sizin kendi ortağınızı millet önünde küçük düşürmeye kalkışmanıza lüzum yoktur, bu yanlış bir yoldur, bu yola gitmeyiniz dedim. Kendisine bu tavsiyede bulundum koalisyonu bozmadan önce, fakat O, koalisyon çalışmalarının gerektirdiği şekilde kendisini tanzim edeceğine, kendi ısrarları üzerinde yürümeyi tercih etti ve memleketimizi böylesine bir buhranın içerisine itmekten kaçınmadı. Böylece ikinci bir hükümet kurulması dönemine girdik. Bu dönem, bindiği gibi 17 Eylül tarihinde resmen başlamıştır fakat, arz ettiğim gibi 30 Ağustos tarihinden itibaren esasen bu yola yönelinmiştir. O günden bugüne kadar hesaplasak takriben üç aylık bir devre memleketimizde “yeni bir hükümet buhranı devresi” olarak bugüne kadar çıkıp gelmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, bu devre esnasında yeni bir hükümet kurulması için ne yapıldı? İki kere Sayın Ecevit’e görev verildi, hatta bunlardan ikincisinde Sayın Ecevit’in üzerinde, yeni bir hükümet kurmak için bu görev takriben bir aya yakın bir müddet tutuldu. Bunun arkasından bir defa da Sayın Demirel’e görev verildi. Bu görev vermeler esnasında çeşitli denemeler yapıldı, araştırmalar yapıldı, bu çalışmalar

sonunda birtakım hakikatler orta yere çıktı. Peşinen belirtiyim ki, Millî Selâmet Partisi Birinci Koalisyon Hükümetinin kurulması çalışmalarında nasıl yapıcı oldu ise, ikinci Hükümet kurulması devresinde de aynı şekilde yapıcı olmuştur, biraz sonraki açıklamalarımla da açıkça ortaya çıkacağı ümidindeyim ki, şu çalışmalar esnasında kendisine tek kusur atfedilmeyecek parti Millî Selâmet Partisi olmuştur.

Bakınız bu çalışmalar esnasında şu hakikatler orta yere çıkmıştır: Cumhuriyet Halk Partisi kendisine bir ortak bulamamıştır. Bir ortak bulamayınca bunun üzerine bir Azınlık Hükümeti kurmak istemiştir. Azınlık hükümeti kurulması diğer partiler tarafından uygun görülmemiş ve hele önceden güvenoyu almayacağı belli olan bir hükümetin kurulması Anayasamıza uygun olmayacağı cihetle tahakkuk ettirilememiştir. Bunun arkasından Cumhuriyet Halk Partisi; mademki azınlık hükümeti kuramıyorum, o halde ben hiçbir icraat hükümeti içinde yer almayacağım demiştir. Bugüne kadar geçirmiş olduğumuz çalışmalar bu kesin sonucu orta yere koymuştur, Cumhuriyet Halk Partisi bugün “Ben hiçbir icraat hükümeti içerisinde görev almam, mutlaka bir erken seçime gitmek lâzım gelir” demektedir.

İşte geçirdiğimiz takriben üç aylık çalışma devresinin orta yere koyduğu kesin sonuçlardan bazıları bunlardır.

Buna ilâveten bu devre esnasında, aslında bir sağ koalisyon, halk arasında sağ koalisyon denen, Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki partilerin bir koalisyon kurmaları ihtimalinin mevcudiyeti orta yere çıkmıştır. Ancak bizim kanaatimizce bu ihtimal gereği kadar denenmemiştir, bu ihtimalin üzerine gereği kadar yürünmemiştir. İşte böyle bir anda, böyle bir seyirle bugünkü noktaya gelmiş bulunuyoruz.

Aziz ve muhterem arkadaşlarım; bu noktaya gelmekte müsaade ederseniz bendeniz kanaatime göre, önce bu buhranın doğmasında baş sorumlu olarak Sayın Ecevit'i görüyorum. Yürüyen, başarılı bir Hükümeti, bizim kanaatimize göre birtakım partizan ve hissi sebeplere kapılarak bozmak, memleketin ve partilerin durumunu bildiği halde bunu yapmak yanlış bir hareket olmuştur, kusurlu bir hareket olmuştur. Bundan başka Sayın Ecevit sadece koalisyonu bozmak kusuru ile kalmamıştır, ara yerde hükümet kurulması devresinin uzamasından da kanaatimce sorumludur.

Ayrıca bir üçüncü sorumluluğu da; bu devre esnasındaki araştırmaların sükûnet ve huzur içerisinde yapılmasına bilerek veya bilmeyerek fırsat vermemiş, bu devreyi bir telâşlı devre, bir buhran devresi haline sokmak için büyük gayret sarf etmiştir. Bendenizin, Sayın Ecevit'in bu devre esnasındaki tutumlarında kendisinde gördüğüm kusurlar bunlardır.

Bakınız koalisyonu bozarken, bunu memleketi buhrana itmenin asıl sorumlusu olduğunu bazı gerekçelerle yukarda arz ettim; niçin koalisyonun kurulması, şu çalışma devresinin uzamasının da aynı zamanda sorumlusu Sayın Ecevit'tir arz edeyim:

Sayın Ecevit bu devre esnasında bir koalisyonu bozdu, siyasi nezaket kaidelerine uyarak, millî menfaatlere uygun olarak veya değil, fakat bir koalisyon bozduktan sonra bir an evvel yeni bir hükümet kurulması için mutlaka yapıcı bir tavır takınmak mecburiyetinde idi. Hâlbuki, kendisi kabul edilmeyecek şartlarla ortaya

çıktı, nasıl ki Sayın Ecevit kendisine ilk defa görev verildiği zaman bir hükümet kurma çalışmasına başladığını muhterem arkadaşlarım hatırlıyorlar.

“Efendim ben çok kısa bir zaman sonra seçime gidilmesini istiyorum; en geç Martta, Nisanda, Mayısta... Bu devreye kadar bana bir parti lâzım. Bana ortak olacak ki ben iktidar olayım. Bu devreyi geçtikten sonra seçime gideceğim ve bu ortamı da bir kenara iterek tek başıma iktidar olup yürüyeceğim. Binaenaleyh, şu beş, altı aylık devre için ihtiyacım olan, şu işi görecektir kim var ortada” diyerek orta yere çıktı.

Biraz evvel Demokratik Parti Sayın sözcüsü arkadaşımın da ifade ettikleri gibi, Sayın Ecevit’in bu devre esnasında kendisine bir ortak arayışı, normal bir koalisyon ortağı araması havasında olmamıştır; adeta kendisine bir koltuk değneği, “Şuradan şuraya kadar yürüyemiyorum; yürümek için bir alete ihtiyacım vardır” bir alet arama şeklinde olmuştur. İşte Türkiye’nin bugün çektiği sıkıntı bu tutumdan ileriye gelmektedir. Koalisyonlarla idare edilen ülkelerde hiç kimsenin böyle bir tutum takınmaya hakkı yoktur. Hele bir partinin genel başkanı olduğu zaman bu tutumları takınmaya hakkı yoktur. Kabul edilmeyecek şartlarla orta yere çıkmıştır. Çünkü demiştir ki, “Ya benim dediklerime aynen uyacaksınız, şuraya kadar sizinle gideceğim, sonra sizi de bir kenara itip yalnız başıma yürüyeceğim veyahut da benim söylediğim şeyleri yerine getirmek üzere siz bir hükümet kurarsınız” Bunlar elbette kabule şayan olmayan şartlar idi. İşte bu tutumlardan dolayı koalisyon kurulması uzamıştır.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Ecevit’in bu tutumu Birinci Koalisyon devresinde de varit olmuştur. Ancak, o devre esnasında Millî Selâmet Partisinin olgun ve yapıcı tutumu, bunların bu devredeki kadar bariz olarak açığa çıkmasına fırsat vermemiştir. Bugün memleketimizde bir nevi darbimesel haline geldi; Birinci Koalisyon devresindeki Sayın Ecevit’in, “Ya biter, ya biter” sözü.

Muhterem arkadaşlarım, “Ya biter, ya biter” sözü ile koalisyon kurulmaz. Bu sözde kim ısrar ederse bilinsin ki sonunda kendisi biter. (*M.S.P. ve A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

İşte kanaatimizce Türkiye’nin bugün asıl meselesi, bu tutum ve zihniyetten geçme meselesidir. Partiler olarak, mutlaka uzlaşmaya müsait tavır takınmak mecburiyetindeyiz. Bu sebepten dolayıdır ki, bizim kanaatimizce bugün memleketin karşılaştığı zorluk ne milletimizdedir, ne Seçim Kanunundadır, ne Parlamento-dadır, ne partilerin mensuplarındadır. Sadece partilerin yöneticilerinin bugünün Türkiye’sinin gereklerine uygun hareket etmemelerindedir. Asıl sebebi yanlış yerde aramayalım. Hadise budur. (*M.S.P. sıralarından alkışlar*)

Fakat bilelim ki, bu devreyi güdeceğiz. Bu diyardan gitmek mümkün olmadığına göre, gidilecek yol, mutlaka bu devreyi gütmektir. Kendi nefsimizi gütmek ve kendimizi millî menfaatlerin gereklerine uydurmak mecburiyetindeyiz.

Muhterem arkadaşlarım, şu noktayı da açıklamakta zaruret görüyorum. Sayın Ecevit, bu ikinci hükümet kurulması devresinde sadece hükümet kurulması çalışması devresinin uzamasından kusurlu değildir. Bunlara ilâveten, aynı zamanda bu devrenin, başlangıçta da arz ettiğim gibi, huzur içerisinde bir çalışma devresi olma-

masını teminden dolayı da kusurludur. Çünkü bu devre esnasında Sayın Ecevit'in tutumu görülmüştür; kendisine bir ortak bulamadıktan sonra, güvenoyu almayacağı belli bir hükümeti kurmaya yönelmiştir. Bu da olmadığı takdirde, “erken seçim” sözü üzerinde ısrar etmiştir. Bir yandan “erken seçim” sözünü ısrarlı olarak ortaya atıp her gün bunu tekrar ederken, öbür yandan da Parlamentonun itibarını zedeleyici sözler söylemekten çekinmemiştir. Her ne kadar kendileri bilâhare bu kürsüye gelip, bu sözleri o manada söylemediklerini bazı izahlarla ifade etmeye çalışmışlarsa da, kanaatimce bu yaptıkları izahlar, söyledikleri sözün ne manasını, ne de o sözlerin ne anlam altında söylendiklerini değiştirmeye yetmez. Şu sözleri Sayın Ecevit söylememiş midir? “Bu Parlamentonun işi bitmiştir. Bu Parlamentonun seçimi yenilemekten başka fonksiyonu kalmamıştır”, “Bu Parlamento millettten on yıl geridir”, “Bu Parlamentodan işçiler lehine bir kanun çıkmaz”. Bu sözler Parlamentonun itibarını zedeleyici sözlerdir kanaatimce ve bu sözler altında asıl mühim olan husus, “Bu Parlamento millettten on yıl geridir” sözünün, asıl üzerinde durmaya mecbur olduğumuz husus; bu söz, bu Parlamento bu milleti temsil etmiyor manasına kadar gidecek bir sözdür. Bu ise, Sayın Ecevit'i çok aşan bir söz olur, rejimi aşan bir söz olur; fakat maalesef bu ara yerdeki devrede erken seçimi gerçekleştirmek için bütün bunların söylenmesi ve bütün bunların yapılması hususunda elden gelen gayret geriye konmamıştır. Bu sebepten dolayıdır ki, bu devre esnasında Sayın Ecevit normal şartlar altında bir hükümet kurulmasına fırsat vermemiştir; memleketin telâşlı, buhranlı bir havaya sokulmasında kusurlu bir rol oynamıştır.

Yüksek müsaadelerinize sığınarak, bendenizin bu üç aylık devrede Sayın Ecevit'in ne yaptığı hakkında içimdeki hissi ifade edeyim. Adeta bir insan ortalıkta telâşla oraya buraya koşuyor, “yangın var” diye bağırıyor. Sayın Ecevit'in bu üç aylık tutumunu bendeniz böyle görüyorum.

Muhterem arkadaşlar, bir memlekette bir koalisyon bozulabilir; ancak bir koalisyon bozulduktan sonra memleketin huzurunu kaçırmaya kimsenin hakkı yoktur. Yeni bir koalisyon kurulur. Bu koalisyonun kurulması için sükûnet içerisinde çalışılmasına yardımcı olmak hepimizin millî görevidir; vazifemiz budur. Yoksa, ortalığı telâşa vermek, buhranı artırmak için elimizden geleni geri koymamak kanaatimce normal bir hareket tarzı değildir.

Aziz ve muhterem milletvekilleri, bakınız bu kısa arzımla, bu noktaya nereden geldiğimizi ve bugün karşılaştığımız güçlüklerde kimlerde kusur gördüğümüzü ifade etmek istiyorum. Yalnız birtakım hakikatlerin burada milletin Meclisinde, milletin kürsüsünde samimî olarak konuşulması mecburiyetinden dolayı ifade edeyim ki, bu noktaya gelmemizde Sayın Ecevit'in bütün bu saydığımız kusurları olmakla beraber, Adalet Partisinin ve Demokratik Partinin de bir kusuru yoktur, dememiz mümkün değildir. Bu noktaya gelinmekte Adalet Partisinin de, Demokratik Partinin de kusurları olmuştur. Bu kusurlar nedir? Arz edeyim.

Önce bir defa, Sayın Ecevit böyle yapmış olabilir. Sizlere ne oluyor ki; ey Adalet Partili arkadaşlarım, Demokratik Partili arkadaşlarım, Sayın Ecevit'in doğurmak istediği bu havaya niçin kapılıyorsunuz? O, “erken seçim” dedi diye niye onun peşinden sürükleniyorsunuz? Hatta daha ileriye gidip; “efendim, erken seçim sözünü ilk defa biz söyledik” demenin ne manası var? (M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkış-

lar; C.H.P. sıralarından gülüşmeler ve alkışlar) Bırakınız birisi telâş etsin... Onun için kusurlusunuz. Partilerin üzerinde büyük mesuliyetler vardır. Partilerden bir tanesi bir harekete yönelebilir; diğerlerine düşen serinkanlılıktır, ağırbaşlılıktır. Neden siz Sayın Ecevit'in havasına kapılmış, arkasından sürüklenmiş gidiyorsunuz? (M.S.P. ve C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Sizi bu bakımdan kusurlu buluyorum Sayın Ecevit'in havasına kapılmış olmak sizler için büyük bir kusurdur. "Erken seçim" sözüne, hatta ondan fazla sahip olacak hale geldiniz... Kendinize gelin! (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Simdi, müsaade ederseniz bu "erken seçim" sözünün üzerine gelelim. Ne erken seçimi imiş, nereden çıkıyor bu "erken seçim" sözü? İşe buradan başlamak lâzım. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Aziz arkadaşlarım, hafızalarımızı kısaca yoklayacak olursak, "erken seçim" sözü, aslında bugün orta yere çıkmış bir söz değildir. Daha 14 Ekim seçimlerinin ertesi haftası "erken seçim" sözleri ortaya yere çıktı. Halk Partili arkadaşlarımız toplandılar, erken seçim için karar aldılar ve "erken seçime gitmek lâzımdır" dediler. Aslında biraz daha evveli kurcalayacak olursak, bendeniz hatırladığıma göre, Halk Partisinin esasen 1950'den beri daima başvurduğu bir tutumdur bu. 1950'den beri her seçimi kaybettikçe, arkasından "erken seçim" diye orta yere çıkmıştır. (M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar) Bu erken seçim ısrarlarıyla de sonunda yaptığı iş kanaatimce memleketin sadece huzurunu kaçırmak olmuştur. Önce bir noktada bu Parlamantonun üyeleri olarak hemfikir olmaya mecburuz arkadaşlar. Bu da, bir ülkede seçimler normal olarak 4 yılda bir yapılmalıdır. Bakınız, Anayasa savaş hallerinde bunun ileri atılmasını söylüyor. Özel bazı hallerde öne alınmasına cevaz vermiştir. Bugün bir bakıma savaş halindeyiz; aslında ileri tarihe atmamız lâzım gelen bir noktada iken, bunu öne çekmek hatalıdır ve yanlıştır. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Muhterem arkadaşlarım, bakınız bir ülkede her sene seçim olmaz. Şimdi bu konuşmalarımız zapta geçiyor. Öyle tahmin ederim ki, biraz sonra da açıklayacağım gibi, Millî Selâmet Partisi dışındaki partiler memleketi bir erken seçime sürüklerlerse, gelecek sene burada rollerimizi değişeceğiz. Biz erken seçim isteyeceğiz. Mademki her sene seçim olurmuş, bir daha seçime gideceğiz. "Millet Millî Selâmet Partisinin bu kadar büyüyeceğini bilmiyordu, işte gördü; şimdi tek başına Millî Selâmet Partisi iktidara gelecek, bir daha seçime gideceğiz biz" diyeceğiz, haberiniz olsun. (M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Aziz arkadaşlarım, üç yıldan beri Türkiye kısa devreli hükümetlerle idare edilmektedir. Kısa devreli hükümetlerin memlekete birçok konularda, maalesef büyük zarar demeyeceğim; fakat, icabeden hizmeti verememekte mahzurlu durumları olmuştur.

Bakınız, şimdi önümüzdeki sene seçim yapmak demek, 1975 senesini değil, 1976 senesini heder etmek demektir. Gelecek sene yapılacak olan seçimlerden sonra yeniden Meclis teşekkül edecek, yeniden hükümet kurulacak ve gelecek senenin 30 Kasım günü de 1976 senesinin bütçesi Meclise getirilecek. Bunların hiçbirisinin ciddi çalışmalarla yapılması mümkün olmaz. 1976 senesinin yatırımları dahi heder olur.

3 seneden beri Türkiye’de kısa devreli hükümetler, zaten kalkınma hamlesinin büyük mikyasta gereğini yapamamak durumunda kalmışlardır. Önümüzde 2 yıl daha aynı şey cereyan ederse, adeta 5 yıllık bütün bir plan devresini heder etmiş oluyoruz.

Her önüne gelen, “Benim canım seçim istiyor” diye orta yere çıkmamalıdır. Bir ülkede seçim 4 senede bir olmalıdır. Bugün erken seçime gitmemiz demek, aslında şu Kıbrıs zaferinden sonra yurdumuzda meydana gelmiş olan birlik ve tesanütü, köy kahvelerine kadar gidip, bir bakıma çözmek, ayırmak manasını taşır. Böyle iddialı bir şekilde erken seçime gidildiği zaman, bu seçimin emniyetini temin etmek de oldukça güç bir görev halini alır.

Muhterem arkadaşlarım, erken seçim dediğimiz zaman, arz ettiğim gibi, memlekette herkesin bu kadar büyük nispette siyasetle meşgul olmasına vesile olur. Bir ülkede 4 yılda bir siyasî konular bütün ülkeyi sarmalıdır; yeni seçim yapılacağı zaman. Ama bir ülkede yeterinden fazla dozajda herkes siyasetle meşgul olursa, siyasetten başka yapılacak büyük hizmetler var, bu hizmetler aksar. Ondan dolayıdır ki biz, kesin bir zaruret olmadıkça erken seçim sözünün orta yere atılmasını dahi doğru görmüyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, hem erken seçime gidilecek olsa dahi, bu hava ile bu tempo ile böyle erken seçime gidilmez. Nedir günlerden beri, aylardan beri, “Erken seçim, erken seçim” diye konuşuluyor? Madem erken seçim istiyorsunuz bir günde kararını alın, iki ay sonra da gidilsin. (*M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Bunu yapmayacaksanız neden bir ülkeyi aylarca erken seçim diye konuşturuyorsunuz? Bu erken seçim sözünün memleketimizdeki yatırımlara, iktisadî hayata, çeşitli sahalara büyük mikyasta zararı oluyor. Böyle erken seçime gidilmez. Koalis-yona dayalı bir hükümet olur, o hükümet bir gün kendi ortakları arasında konuşur; Meclis ekseriyetine dayalı olan bir topluluk temsilcileri konuşurlar; bugün karar verelim, iki ay sonra da erken seçime gidelim derler. Bir ülkede erken seçimin süresi nihayet iki aylık bir zamanın içinde kalır. Böyle, bir ülke yıllarca erken seçim konuşmaz. Yanlış bir yola sürükleniyoruz. Bu gidiş doğru bir gidiş değildir. Eğer erken seçimi ağzınıza alıyorsanız, yarın karar alın, iki ay sonra da erken seçime gidelim; ama bunu böyle uzatıp uzatıp, uzatıp memleketteki bütün işlerin aksamasına sebep olmaya hakkınız yoktur. (*C.H.P. sıralarından “Bravo hoca” sesleri*)

Aziz arkadaşlarım, şu iddiayı asla kabul etmiyorum. Bugün sunî olarak çıkarılmış bir telâş vardır. Hele “Millet erken seçim istiyor” sözü ne kadar yanlış bir söz. Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarım, millet mademki erken seçim istiyor, siz şimdi niçin çeşitli mitingler yaparak halkı galeyana getirmek için uğraşmaya ihtiyaç duyuyorsunuz? (*M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Millet istiyorsa bırakın millet istesin. Aslında siz kendi tutumumuzla dahi milletin erken seçim istediğine kanii değilsiniz. Ama siz bunu temin etmek istiyorsunuz, isteyebilirsiniz, hakkınızdır, o kısmına bir şey söylemiyorum; fakat kendi düşünceleriniz içinde tezada düşmeye hakkınız yoktur. Sizin kadar biz de milletin içindeyiz. Millete gittiğimiz hiçbir yerde, hiç kimsenin erken seçim dediğini duymadım ben. Bir tek ferdi vahiden, erken seçim istiyoruz, dediğini duymadım. Millet “Ramazan ayını bize yağsız geçirttiniz” dedi, “Pamuk kuyrukları uzadı” dedi, “Bu pahalılık ne olacak” dedi, “Ge-

çimden aciziz” dedi, “Mutlaka bunlara tedbir almanız lâzım” dedi. Milletin bugün meşgul olduğu konular bunlardır. Erken seçim burada konuşuluyor, milletin vatan sathında konuşulmuyor. Ama siz burada, böyle şakacıktan şukacıktan... Bir noktadan sonra içinde bunu istemeyenler de olabilir; bir daha bunu önleyemezsiniz ha! Bu meselede ciddi olunuz. Haberiniz olsun... Böyle yavaş yavaş geliyorsunuz geliyorsunuz, milleti galeyana getirelim; biz millete erken seçim istettirelim diyorsunuz, yanlış bir yoldasınız.

Bugün sükûnet içinde, serinkanlılıkla; işte Ramazanını yağsız geçirmiş bu milletin yağını nasıl temin edeceğiz, şu pamuk kuyruklarını biran evvel nasıl ortadan kaldıracamız, bu enflasyonun hızını kesmek için ne yapacağız, onun üzerinde durmalıyız. Bakınız, halimize bakınız. Muhterem Hükümet buraya programını getirdi, bendenizden önce konuşan hiç kimse, programın içindeki, milletin bu dertlerine ait tek kelime söylemedi. Yanlış bir durumdur. Herkes hizmete yönelik olmalıdır, partiler mutlaka bu bakımdan tutumlarına, tavırlarına dikkat etmek mecburiyetindedirler.

Her zaman ifade ettiğimiz bir hususu, erken seçimi söylerken, elbette söylemeye mecburum. Biz yurdumuzda ciddi bir çalışma istediğimiz için, biz yurdumuzda demokratik düzenin memleketimize en yararlı şekilde yerleşmesini istediğimiz içindir ki, erken seçim sözünün kalkmasını, dört yılda bir seçim yapılmasını ve bütün parlamento üyelerinin milletin dertlerine kendilerini döndürmelerini zaruri görüyoruz ve bunu burada sizlere duyurmayı vazife biliyoruz. Ancak bu erken seçim sözüne karşı, biz Allaha şükürler olsun yiğitçe bu tavrı takınıyoruz. Çünkü erken seçimden kaçtı derler bize; biz de erken seçime taraftar olalım diye bir zihniyet bizim aklımızın kenarından geçmez. Biz millî menfaatleri önplanda tuttuğumuz için erkekçe yiğitçe çıkıyoruz, şimdi erken seçimin vakti değil, memlekete hizmetle meşgul olmalıyız, diyoruz. Kendimizi birtakım telâşlara, korkulara, “Böyle yaparsak bize böyle derler” demenin vehmine düşürmekte hiçbir fayda görmüyoruz. Bunu böyle düşündüğümüz içindir ki, Allaha şükürler olsun göğsümüzü gererek bunları açık açık söylüyoruz. Ancak bunun yanında hemen belirtelim ki, biz erken seçimin vebalini istemiyoruz, vebalinden kaçıyoruz, seçimden kaçmıyoruz. Eğer bizim dışımızdaki partiler bir erken seçim kararı alırlarsa ve bu takarrür ederse, biz onlara sadece müteşekkir oluruz. Çünkü içimizde inandığımız bir hakikat var ki, bundan sonraki seçim en fazla Millî Selâmet Partisinin işine yarayacaktır. (*M.S.P. sıralarından alkışlar*) Bunu açıkça biliyoruz. Hattâ inanıyorum ki, şu Yüce Meclisteki herkes de biliyor, kırk milyon insan da bunun böyle olacağını biliyor. Kalbinizi yoklayın, dışarıya konuşmanıza lüzum yok, kendi kalbinizi yoklayın kâfi. Ancak millî menfaat başka şeydir, parti menfaati başka şeydir. Biz bu noktada millî menfaati önplanda tutmak istediğimiz içindir ki, bunu açık açık ifade etmekten çekinmiyoruz.

Aziz ve muhterem arkadaşlarım, bakınız Adalet Partili ve Demokratik Partili arkadaşlarımıza, biraz önce şu bakımdan sizleri kusurlu görüyorum dedim. Dikkat etsinler, kusurları yalnız Halk Partisinin havasına kapılmaktan ibaret değildir. Bir iki hususu daha açıklamaya mecburum.

Bize sorarsanız bugüne kadar yapılmış olan çalışmalar bir hakikati orta yere koymuştur. Bu hakikat da, bugün memleket meselelerine yönelmeliyiz. Bunun ça-

resi nedir? Bunun çaresi, Sayın Ecevit Halk Partisinin görüşünü kesinlikle ortaya koymuştur, “Biz bir icraat hükümetinde yer almayız” diyor. Doğru bir sözdür, böyle düşünmekte haklı olabilir. Bu takdirde orta yerde Halk Partisinin dışındaki partilerin bir koalisyon kurması görevi kalmaktadır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Bu “Sağ koalisyon” adı verilen koalisyonun kurulması bugünkü şartlar altında bir vecibe haline gelmiştir. Böyle bir vecibe hususunda; bu, kanaatimizce bugüne kadar tam mânasıyla araştırılmamıştır. Bu konuda bir müphemiyet vardır, bu meseleleri milletin önünde konuşacağımız yer burasıdır, bu meselenin üzerinde durmaya mecburuz.

Neden sağ koalisyon kurulmuyor? Muhterem arkadaşlarım bakınız, bu hususta en son Sayın Cumhurbaşkanımızın Başkanlığında Çankaya’da bir toplantı yapıldı. Bu toplantıda sabahleyin yapılmış olan liderler toplantısının zabıtları, parti başkanlarına gönderildi. Ancak, öğleden sonra yapılan toplantıların zabıtları, yarımşar saatlik baş başa görüşmeler maalesef gönderilmedi. Çok arzu ederdim ki, o konuşmalar da keşke gönderilse idi, çünkü bugünkü müphem noktaların açıklanmasında büyük faydası olurdu, kanaatindeyim de onun için. Şimdi bakınız liderler toplantısının zabıtları geldi. Bu zabıtlarda ne görüyoruz, muhterem arkadaşlarım?

Demokratik Parti Genel Başkanı Sayın Bozbeyli, Sayın Demirel’e dönüyor, orada diyor ki: “Sayın Demirel sizin bize şöyle bir sualiniz var mı?” Neymiş? “Biz, eğer bir sağ koalisyon kurarsak siz, bizi destekler misiniz, diye bize bir şey soruyor musunuz?” Hani, “Soruyor musunuz diyorum size?” diyor, size diyor. “Soruyorsanız herhangi bir şekilde bir destekleme yapmamız belki mümkün olabilir; soruyor musunuz sormuyor musunuz?” Sayın Demirel’de diyor ki: “Böyle bir meseleye ilk defa muttali oluyorum. Bunları mülâhaza edilmeye değer bir husus olarak görüyorum”. Zabıtlar ellerde okunuyor.

Aziz kardeşlerim; iki aydan beri memlekette bir Hükümet kurulması için millet uğraşıp duruyor, Sayın Bozbeyli’nin şu sual sorma şekline bakın Allah aşkına. (Gülüşmeler) Bu nasıl iş Allah aşkına? Neden çıkıp da “Arkadaş, bir hükümet kurarsanız sizi destekliyoruz” demiyorsunuz?

Bundan başka, Sayın Demirel’e dönüyorum şimdi, “Efendim, bunu hiç mülâhaza etmedik, ilk defa duyduk” Nasıl olur? Size görev verildi, insan gider konuşur da, “Şayet biz böyle kurarsak destekler misiniz” demez mi? Bu nasıl iş Allah aşkına, bu nasıl iş? İki ay geçiyor. İki ay sonra şu konuşmaya bakın Allah aşkına. Bir muhterem zatın bir tabirini affınıza sığınarak söyleyeyim; “Arkadaşlar hep helezoni konuşuyorlar, ben bir şey anlayamıyorum” diyor. Bu nasıl iş Allah aşkına, bugün helezoni konuşmanın sırası mı? Niçin açık seçik, “Ben kuruyorum, var mısınız arkadaş?” demiyorsun, açık seçik, “Kurarsan, şöyle desteklerim, veyahutta asla desteklemem” demiyorsun? Bu müphem tutumlarla ne düşünüyorsunuz siz Allah aşkına? Siz zannediyorsunuz ki, Adalet Partili arkadaşlarımın ne düşündüğünü ben size söyleyeyim burada şimdi bu buhranı uzatırız; gideriz köylere deriz ki: “Biz bir sağ koalisyon kuracağız, hazırız dedik, fakat Bozbeyli bizi desteklemedi. Ne yapalım, kabahat bizde değil”. Ondan başka bir şeyi daha söylemeyi hatırlından geçiriyor: “Bak gördünüz mü, siz bizi parçaladınız, parçaladığınız zaman memleket

buhranlara gitti, parçalamakta hayır yok, hadi gelin yine birleşelim". Böylece bu işi yürütürüz zannediyor.

Demokratik Partili arkadaşlarım da, "Biz millete gideriz, biz destekleriz dedik efendim, bakınız işte liderler zabtında da var, ama Sayın Demirel bunu üzerine alacak cesareti gösteremedi. Demirel, zaten artık Hükümet olamıyor, görüyorsunuz; biz destekleriz dediği halde de olamıyor. Binaenaleyh, A.P.'ye gitmeyin D.P.'ye gelin" deriz diye hesaplıyor.

Şu hesaplara bakın. Burası milletin kürsüsü, kahvelerde ayrı ayrı konuşmalıyım, gelin bu hesapları burada konuşalım, bunların konuşulması yeri burasıdır. Bunların hiç birisiyle millete hesap veremeyeceksiniz. Biran evvel bu durumu düzeltmek mecburiyeti var. İşte sizleri davet ediyorum buraya; geliniz, söyleyiniz; "Ben destekliyorum, kursun deyiniz; siz de "Ben hazırım destekliyorsanız" deyiniz; milleti günlerden beri bu çeşit sıkıntıların, sancıların içerisinde yuvarlayıp durmuyunuz. "Efendim, bölündü de, ne oldu?" felsefesi yürümez, kimse tarihi geri getiremez. Bugün yeni bir Türkiye vardır; yeni bir Türkiye de, yeni bir yapı vardır, herkes mesuliyetini bilmeye mecburdur.

Bir noktada açıklığa kavuşmamız lâzım: Mesuliyetimizin hudutları nereden başlıyor, nerede bitiyor? Sayın Demirel'e ifade etmek isterim:

"Efendim, ben kurmaya hazırım dedim; ama ne yapayım bana vermediler" Burada bitiyor mu mesuliyet?

Sayın Bozbeylî'nin de; "Efendim kurarsa destekleriz dedik; ama ne yapalım uygun görülüp onlara verilmedi. Biz ne yapalım?" demesiyle mesuliyet bitiyor mu?

O gün sabahleyin Çankaya konuşmasında bütün bunlar konuşulduktan sonra söz iki noktaya geldi toplandı. Denildi ki: "Arkadaşlar iki ihtimal var. Burada ki konuşmalardan bir sağ koalisyon ümidi gözükmektedir. Bu araştırılmaya değer bir husustur, araştırılmalıdır" Sayın Demirel, "Ben bunu mülâhaza etmeye değer görüyorum" buyurdular. Arkasından diğer bir ihtimal de: "Efendim, erken seçime gidilmelidir" Millî Selâmet Partisi dışındaki partilerin doğurduğu bir hava bu. "Bir seçim hükümeti kurulmalıdır eğer böyle olmazsa" dendi.

Sonra ne oldu? O gün öğleden sonraki görüşmelerde olan şudur: Bendeniz, Sayın Cumhurbaşkanımızın huzurlarına vardığım zaman bana bir tek şey söyledi, dedi ki: "Sizden önce Sayın Demirel geldi ve kendisinin bir sağ koalisyon veya şu manada bir koalisyon kurmaya hazır olduğunu bildirdi" Bana Sayın Cumhurbaşkanının söylediği söz budur. "Siz daha önce böyle bir koalisyona katılacağınızı söylemiştiniz. Bu fikrinizde duruyor musunuz?" dedi. Biz, yarım saat Sayın Cumhurbaşkanını ile yalnız bu konuyu konuştuk, başka bir ihtimal söz konusu olmadı. Dedik ki: "Efendim, biz memlekette koalisyonlarla çalışılmasına alışılmasını istiyoruz" Esasen baştan beri de bunu söyledik. Partiler niçin mevcuttur zaten? Böyle bir günde memleketin hizmetine talip olmayacaksınız da ey Adalet Partililer, ey Demokratik Partililer, ne gün vazife göreceksiniz? Vazife, sadece buraya gelip konuşmak mıdır? (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Biz, yarım saat Sayın Cumhurbaşkanı ile neden bir koalisyona gidilmesi lâzım, bu erken seçimin sözden, orta yerden kaldırılması lâzım, bunları konuştuk. Bendeniz de gücüm erdiği, dilim döndüğü kadar bunları kendisine izah etmeye çalıştım, memnun oldular. Benim yanlarından ayrılırken ki intibaim; demek ki, bu mesele hallolmuştur, Sayın Demirel sabahleyin “Mülâhaza edeceğim” demişti, gitti arkadaşlarıyla görüştü, geldi, “Tamam biz karar verdik bunu yapacağız” dedi. Benim aldığım intiba bu oldu. Nitekim Sayın Cumhurbaşkanının yanından çıktığımız zaman, vermiş olduğum ifadede de, - herhalde hatırlayacaktır arkadaşlarım - bunun böylece kurulacağı kanaatinde, ümidinde olduğumu açıklıkla ve memnuniyetle ifade etmiş idim.

Sayın Cumhurbaşkanımızın bugüne kadar demokratik kaidelere riayetleki hassasiyeti hepimizce malûm. Şimdi Demokratik Partili arkadaşlarıma soruyorum: Benden sonra giden Sayın Bozbeyli, Cumhurbaşkanına ne dedi ki, Sayın Cumhurbaşkanı bu yoldan dışarıya çıktı? Ne dedi oraya gidip? (A.P. ve C.H.P. sıralarından gülmeler, C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) O yarım saatlik konuşmaların da zabıtları açıklansın.

Sabahleyin, “Efendim, biz kurarız, destekleriz” demiştiniz, ne dediniz orada da; Sayın Cumhurbaşkanı demokratik bir çözüm için böyle yana yakıla arayıp duruyor, bir iğne ucundan bir çözüm çıkartmak istiyor; gittiniz ne ettiniz de bir demokratik çözümü ortadan kaldırdınız? (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Ona Bozbeyli cevap versin.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ne zannediyorsunuz? Siz, “Köylere gideceğiz biz kuracağız dedik” diyeceksiniz de başkası gidip de başka şey söylemeyecek mi? (A.P. ve C.H.P. sıralarından gülmeler) Mesuliyetimiz nerede başlıyor, nereye kadar yürüyor?

Şimdi bakınız muhterem arkadaşlar; Sayın Demirel orada bir seçim hükümeti kurulmasına karşı - benim hissiyatıma göre - Sayın Ecevit'in tek başına azınlık hükümeti kurmasına gösterdiği şiddeti göstermedi. Hâlbuki bu şiddeti göstermesi lâzım gelir idi. Madem normal demokratik çözüme bu kadar bağlıyız; “Bu olmaz efendim, önce demokratik yolu denemeliyiz” demesi lâzım gelirdi. Sonra da, “Ben hazırım, bana vermedi” buyuruyor. Sizin o noktada böyle - affınıza mağruren söylüyorum - ter ter tepinmeniz lâzım, “Ben hazırım” dediği halde “Neye bana verilmiyor?” demeniz lâzım. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Öyle şey mi olur? Bunların hepsi mesuliyete giriyor, hepsi mesuliyete giriyor. Sayın Ecevit azınlık hükümeti kurmak istediği zaman, “İşgal ediyor” diye bar bar bağırıdınız, sonra da “Bu hükümet anormaldır” diyorsunuz. Sizde kabahat yok mu, kurulmadan önce nerede idiniz? Bu bakımdan o noktada bunun üzerinde ısrarla durmak lâzım gelir.

Muhterem arkadaşlarım, bu noktalara niçin temas ediyorum? Partiler olarak mesuliyetimizin hudutlarını bilmeye mecburuz. Memleketin böyle bir gününde, iç ve dış şartların bu kadar nazık olduğu bir anda üzerimize düşen görevleri bütün gücümüzle yapmak, ifa etmek mecburiyetindeyiz. Bundan dolayı “Böyle bir gün-

de, herkesin, bize sual soruyor musunuz” edasıyla konuşmaya hakkı yoktur. Apaçık söyleyeceği şeyi söylemesi lâzım gelir.

Bir noktayı gözümüzden kaçırmayalım; başka ülkelerde de koalisyonlarla çalışmalar yapılıyor, ama hiç birisinde koalisyon kurulması süresi bizdeki çalışma şekilleriyle yürümüyor. Orada partiler hiçbir zaman meseleyi şahsiyet meselesine dökmüyor. Orada “Ben sendikalara şu hakkı şu kadar veririm, siz vermiyorsunuz, siz de verin, surda birleşelim” hususları koalisyon görüşmelerinin temelini teşkil ediyor. Yoksa, “O varsa ben yokum, ben varsam o yok.” Bu şekil, hiçbir memlekette yok. Bugün memleketin böylesine iç ve dış şartlarının gerektirdiği bir anda mesuliyetlerimiz nereye kadar devam ediyor? Bunları dikkate almaya mecburuz.

Bakınız, İtalya’ya: İtalya, seçimden çıkalı 2 seneden fazla oluyor. 4 aydan beri de bilmem kaçınıcı koalisyonun kurulması çalışmasını yaptı, daha üç gün önce bir uzlaşmaya vardıklarını belirttiler. İtalya’da hiç kimse çıkıp da, “Madem, koalisyon bu kadar uzuyor, hemen erken seçime gidelim” demedi. Bu bakımdan, Türkiye’de demokrasi istikametinde karşılaştığımız bu merhaleyi aşmak mecburiyetindeyiz.

Muhterem arkadaşlarım, müsaade ederseniz bulunduğumuz noktayı iyice tespit etmeye mecburuz. Bunlardan bir tanesi diyelim ki, şu anda demokrasimizin yeni bir merhalesinin eşiğine gelmiş bulunuyoruz. Şuurlu olalım, bu merhaleyi elbirliği ile iyi niyetle, millî menfaatleri ön planda tutarak aşalım. Bugün geldiğimiz merhale, koalisyonlarla çalışma merhalesidir.

Aziz arkadaşlarım, şunu bilmek mecburiyetindeyiz ki; bir ülkede nispi seçim sistemi, aslında mütekâmil bir sistemdir; fikir hürriyetinin, inanç hürriyetinin tabii bir neticesidir. Onun için bütün Batı ülkeleri bu merhaleye gelmişlerdir. Hepsinde, bugün nispi temsil - bazı istisnalar hariç - pek çoğunda vardır ve bunun arkasından da koalisyonlu çalışmalar görüyoruz. Bu, demokraside bir tekâmülün işaretidir. Türkiye olarak da bu merhalelerden aşarak bu noktaya geldik. Şimdi bu merhaleyi aşmak için koalisyon halinde çalışmanın gereklerine kendimizi uydurmak mecburiyetindeyiz.

Yanlış istikamete gitmeyelim: Erken seçime gittik, arkadan aynı tablo çıktı. Yine bir tanemiz, “O varsa ben girmem, ben varsam o girmez” dese, ne olacak bu memleketin hali Allah aşkına? Biz burada koalisyonlar halinde çalışmaya kendimizi alıştırmalıyız. Millî görevimiz bize bunu emrediyor. Kendi nefsimize hükmedeceğiz, fedakârlık yapacağız. Koalisyonlarda hiç kimse istediğini yapamaz. Koalisyon, bir fedakârlık sistemidir, bir uzlaşma sistemidir. Kendimizi buna alıştırmaya mecburuz.

Bize sorarsanız, bugün Türkiye’de geldiğimiz bu, bir merhale, demokraside de mütekâmil bir noktadayız. Bu noktayı ters yollara, geri yollara giderek aşmamız mümkün değildir. İleri gidelim ve elbirliği ile çalışmaya kendimizi alıştıralım. Yürünecek yol budur.

Yoksa en ufak bir güçlkle karşılaştığımız zaman; hadi erken seçime, hadi erken seçime... Üçüncü kere “Hadi erken seçime” diyecek hal de kalmaz. Bu gidilecek yol değil, elbirliği ile bu işi yapalım. Tekrar ediyorum, birinci koalisyon devresi ahenkli bir çalışmanın en güzel örneğidir kim ne derse desin. İçinde bulunmuş bir arka-

daşınız olarak şahitlik ediyorum, bildiriyorum ve iftiharla söylüyorum; bugünün millî menfaatleri içinde, anlaşmayla ahenkle çalışılmış bir devredir. Her zaman da mümkündür. Sunî birtakım sebepleri orta yere koymakta hiçbirimizin eline hiçbir şey geçmez. Şu anda da memleket bir noktaya gelmiştir. Bundan sonra gideceğimiz yer erken seçim değildir, bir koalisyona kurulması noktasıdır.

Bakınız, Millî Selâmet olarak, birinci. Hükümet devresinde aynı yapıcı tutumda olduk ikinci çalışmada da aynı yapıcı tutumdayız. Huzurlarınızda tekrar açıklıyorum; Şu anda bulunduğumuz nokta Cumhuriyet Halk Partisi, “Biz, bir icraat hükümeti içerisinde yer almayız” diyor. O halde, onun dışındakilerin bir hükümet kurması lâzımdır. İşte Millî Selâmet Partisi olarak huzurlarınızda açıklıyoruz: Böyle bir hükümetin içinde olsak da, olmasak da, böyle bir hükümet kurulduğu zaman, memleketin bugün partilere dayalı bir hükümete ihtiyacı olduğunu bildiğimiz için, normal demokratik bir çözüm kurulması için, bunu samimiyetle desteklemeye hazırız. (M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Aziz ve muhterem arkadaşlarım, bu maruzatımı niçin arz ettim? Huzurlarınızda bulunan Muhterem Hükümet üyeleri bir program getirdiler. Bu programın incelenmesine, “Bu Hükümet hangi şartlar altında kurulmuştur?” hususunu dikkate almadan girersek, her şeyden önce, huzurlarımızdaki Hükümete haksızlık etmiş oluruz. Bu söylemiş olduğumuz durumların neticesi olarak bu Hükümet kurulmak mecburiyetinde kalmıştır. Bu Hükümet bu şartlardan dolayı kurulmuştur. Ancak, işte bu şartlardan dolayı kurulmuş olan bu Hükümetin kendine mahsus bazı hususiyetleri vardır, bunları da tespit ettikten sonra, ancak program hakkında mütalâa serdetmek insaflı olur, yerinde olur.

Önce, bir defa bu Hükümetin doğusundaki sebebi biz şöyle görüyoruz. Bir tasvirle fikrimi açıklamaya, müsamahanıza sığınarak müsaadelerinizi rica edeceğim. Benim gördüğüm manzara şu: Sayın Ecevit demokratik yolda yürüyen bir trenin kazanına boyuna damping yapacak birtakım akaryakıtlar attı; tren telâşlandı, hızlandı, tren düz rayda giderken önünde A.P. ve D.P. birer taş gibi, bazı tutumlarıyla karşı geldiler. Tren böyle raydan çıktı. Karşılaştığımız hadise kanaatimce budur.

Şimdi bu sebeplerden dolayı karşılaştığımız bir çözümle karşı karşıyayız. Bu çözümün kendine mahsus bazı hususiyetleri var. Önce, peşinen belirtmek isterim ki, bu çözümün nasıl bir çözüm olduğu hakkındaki fikirlerimi açıklamaya çalışırken, başta Sayın Başbakan Ordinaryüs Profesör Sadi Irmak ve bu Hükümetin bütün muhterem üyelerinin hepsi, bildiğiniz gibi arkadaşlarımızdır, dostlarımızdır, kendilerine büyük sevgi ve muhabbetimiz olan muhterem kimselerdir. Şahıslarına güvenimiz sonsuzdur. Gerek bu Hükümetin böyle kurulmuş olmasından ve gerekse şimdi arz edecek olduğum bazı hususiyetlerden, asla, kendileri en ufak derecede mesul değildirler. Çünkü onlar bu zarurî şartlar neticesinde kendilerine imkân kalan sahada ellerinden geleni yapmaktan başka bir şey yapmış değildirler.

Bu itibarlardır ki, bu Hükümetin kuruluş tarzına ait arz edeceğimiz hususlarda, asla, çok büyük hürmetimiz olan muhterem şahıslarını uzaktan yakından ilgilen-diren bir düşünceye sahip olarak değil, mücerret bir tahlil yaparak birkaç noktayı belirtmek mecburiyetindeyiz.

Bir defa, Sayın Sadi Irmak, bilindiği gibi birkaç ay önce Kontenjan Senatörü olmuş muhterem bir kimsedir. Sayın Cumhurbaşkanımız, karşılaştığı şartlar arasında başka bir çözüme gidemedikleri için bizzat kendilerinden bu görevi istemişlerdir. Onlar da milliyetperver bir düşünce ile normal bir demokratik çözüm kurmak için ellerinden gelen gayreti gösterdiler; fakat biraz önce arkadaşlarımızın ifade ettikleri gibi, maalesef geniş tabanlı istenen bir hükümetin kurulmasına imkân olmadı. Memlekette doğurmuş olan bir telâş havası içerisinde, “Görevi terk ederez” sözlerinin söylendiği bir ortamda, biran evvel bir hükümet kurulması gereğine inanarak ellerindeki imkânlar nispetinde bir hükümet kurdular.

Kurulan Hükümette, bildiğiniz gibi, Sayın Ordinaryüs Profesör Sadi Irmaktan başka, 8 tanesi üniversite mensubu kıymetli profesör arkadaşlarımız olmak üzere 16 kişi dışarıdan alınmış bulunuyor. 3 tane Kontenjan Senatörü, 1 tane Tabii Senatör, 4 tane de Cumhuriyetçi Güven Partili arkadaşımız bu Hükümette görev almış bulunmaktadırlar.

Görülüyor ki, büyük kısmı ile Parlamento dışından alınmış arkadaşlarımızdan teşekkül etmektedir ve aynı zamanda da Cumhuriyetçi Güven Partisinden de bazı arkadaşlarımızın alınmış olmasına rağmen, bundan önceki resmî açıklamalardan da bildiğimiz gibi, Cumhuriyetçi Güven Partisi sadece üye alınmasına müsaade etmiştir; yoksa, “Bu Hükümetin ben bir iktidar ortağımı” dememektedir.

Böylece teşekkül etmiş olan bir Hükümet önümüzde duruyor. Bu Hükümet hakkında bazı münakaşalar orta yere atılmıştır. “Bu hükümet Anayasaya uygun mudur, demokratik kaidelere uygun mudur?” meselesi münakaşa edilmiştir.

Burada şunu belirtmek isterim ki, bu Hükümetin teşekkül tarzı, şeklen Anayasanın lâfızlarına uymaktadır. Bunun yanında, “Efendim, bu Hükümet Anayasaya uygundur; ama demokratik kuralara uymaz” demeyi büyük bir çelişki olarak görüyorum. Çünkü, demokratik kaidelere uyduğuna göre, Anayasaya da uyması lâzım. Çünkü, bizim Anayasamızın, antidemokratik bir şey ihtiva etmediği kanaatindeyim de onun için. Zaten, Anayasanın 2’nci maddesi, devletin demokratik olduğunu açıkça ifade etmiştir. Bu itibarla, her şey demokratik kurallara uygun olarak cereyan etmek durumundadır. Onun için, “Anayasaya uygundur; ama demokratik kurallara uymaz” sözünün içinde büyük bir çelişki vardır.

Yalnız, bu Hükümetin hususiyeti nedir? Bakınız, bu Hükümet Anayasaya şeklen uyduğu halde, Anayasada normal olarak düşünülmüş olan bir modelin tabii bir Hükümeti değildir, normal bir hükümet olarak kabul etmek imkânı yoktur. Niçin? Çünkü, bilindiği gibi, Anayasamızda, aslında partilere dayalı bir hükümet şekli gözetilmektedir. Anayasamız her şeyden önce “Siyasî partiler ister muhalefette, ister iktidarda olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır” diyor. Şimdi, partileri bir kenara bırakıp da, bir hükümet kurmuş olmak ve böyle bir hükümetin kuruluşunu normal karşılamak Anayasanın normal modeline uymadığı gibi, partilerimizin bizzat kendi kendilerini âdeta inkârı manasını taşır ki, bunu normal karşılamak mümkün değildir.

Anayasanın bilindiği gibi 84’üncü ve 85’inci maddesi, Meclis Başkanlık Divanı’nın nasıl teşekkül edeceği hakkında, komisyonlarda çeşitli hizmetlerin nasıl yapı-

lacağı hakkında hep partilere dayanan bir taksimat yapmıştır. 94'üncü maddesinde de, (daha önceki arkadaşlarımızın açıkladıkları gibi) bilhassa, hükümet etmenin çok mühim bir unsuru olan Bütçe Komisyonunda iktidar partilerinin en aşağı 30 tane üyeye sahip olması gerektiğini açıkça ifade etmiştir. Bugün öyle bir hükümet şekli ile karşı karşıyayız ki, 94'üncü maddenin normal bir şekilde tatbikine imkân dahi bulamıyoruz; böylece. Anayasayı zorlayan bir tutum ve bir durum içerisindeyiz.

Diğer yandan, Siyasî Partiler Kanunundaki birinci madde, bilhassa ışıktutucu mahiyettedir. Burada siyasî partiler, devlet düzeninin ve kamu faaliyetlerinin belirli görüşleri yönünde yönetmek, denetlemek görevlerini yapan teşekküller olarak tarif edilmektedir ve bu tarifte yönetmek görevi, denetlemekten de önce zikredilmiştir. Bu itibarla siyasî yönetim partilerin vazifesidir. Böyle olunca, partileri bir kenara iterek, partilere dayalı bir demokrasi de bu şekildeki bir çözümü normal telâkki etmek mümkün değildir. Lâfzen Anayasanın 102'nci maddesine uymaktadır; fakat Anayasanın öngördüğü modele uymamaktadır. Bu Hükümet de esasen böyle bir durumu kendisi de ifade etmektedir ve programında sarahaten bunu kendisi de beyan etmektedir. Nitekim, programın 4'üncü sayfasında "... memleketimizin içinde bulunduğu iç ve dış şartlar ve halledilmesi gereken mühim meseleler, Parlamentoda temsil edilen siyasî partilere dayalı istikrarlı hükümetler kurulmasını zarurî kılmaktadır" diye, Hükümet de aynı görüşte olduğunu teyid etmektedir ve yine programın 4'üncü sayfasında "... arz edilen bu durumlardan anlaşıldığı gibi, bir intikal hükümeti olduğu aşikâr bulunan Hükümetimiz, Parlamentoda temsil edilen siyasî partiler tarafından bir koalisyon imkânı sağlanabildiği takdirde, kurulmasını samimiyetle arzu ettiği böyle bir hükümete görevi derhal devretmeye hazırdır" demektedir ve Anayasamızın bu normal modeline geçilmesi icabettiğini bizzat kendileri belirtmektedirler. Bu Anayasa istikametindeki hassasiyetlerinden, bunu açık bir şekilde ifade etmiş olmalarından memnuniyet duymamak mümkün değildir; bu sarahatlerinden dolayı kendilerine huzurlarınızda teşekkür etmeyi bir vazife sayıyorum.

Muhterem arkadaşlarım, Hükümetin çok muhterem insanlardan kurulmuş olması, bu Hükümetin normal dışı bir hükümet oluşu hakikatini ve bu Hükümete ait şu üç vasfı ortadan kaldırmaz. Bu Hükümetin üç vasfı bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi, seçimde millete takdim edilen, milletin seçtiği partilere dayanıyor; dolayısıyla biz, 14 Ekim seçimlerinde, millete birtakım partileri programları ile gösterdik. Millet burada şahısları seçmek hakkına dahi sahip olmamıştır. Ben şu partiyi, şu programından dolayı istiyorum, beğeniyorum" demiştir. Millete biz 14 Ekimde bir seçim yaptırıyoruz, aradan bir sene geçince, âdeti, millete bir emrivaki yapıyoruz, bir sürpriz yapıyoruz. Tamamen millete takdim edilenlerin dışında bir programla bir yönetim kurmaya kalkıyoruz. Bu bakımdan, Hükümetin bu hususiyeti, yani, millete takdim edilen partilere dayalı bir hükümet olmayışı hususiyeti, üzerinde durulması lâzım gelen bir hususiyettir.

Bundan başka, bu Hükümetin ikinci bir hususiyeti; icraatını yürütecek güce bizatihi kendisi sahip değildir. Bu Hükümet partilere dayanmadığı için, Millet Meclisinde, Senatoda mevcut olan siyasî parti grupları ile gruplar ile temas ederek icraatını yürütmek mecburiyetindedir. Bu ise, tabii, Hükümetin çalışmalarında ne

kadar büyük bir güçlkle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Nitekim bunun ilk denemesi dün, Sayın Irmak'ın Başkanlığında partiler liderleri ile beraber yapıldı. Bu deneme de maalesef bir anlaşmaya varılmadan ayrıldı. Çok muhtemeldir ki, çeşitli konularda bu Hükümet sık sık, adım adım böyle bir güçlkle karşılaşacaktır. Bu güçlükleri kabul ettikleri için kendilerine müteşekkirimiz. Ancak, tabii, bir hükümeti bu kadar büyük güçlüklerle karşı karşıya bırakıp da, partiler olarak bizim uzaktan seyirci kalmamızı düşünmek de her halde çok büyük bir haksızlık olur.

Bundan başka, bu Hükümetin bir üçüncü hususiyeti de; millete hesap vermek mecburiyetinde olmayışıdır. Bu Hükümet partilere dayalı bir Hükümet olmadığı için, kendi icraatında elinden gelen iyi niyetli gayretleri yapacak; fakat sonunda gidip de yaptıklarından dolayı millete kendi programı dolayısıyla, kendi yaptıkları dolayısıyla bir hesap verme durumunda olmayacaktır.

Demokraside bir temel prensibi unutmamak mecburiyetindeyiz. Klâsik kitaplarda da yer aldığı gibi, bir hükümet halkın tazyikine ne kadar maruz ise o kadar demokratiktir. Bu itibarladır ki, halkın tazyikine maruz kalmayan bir hükümetin demokratiktik derecesi üzerinde durmak lâzım gelir. Bunu teşkil eden zevatin bütün muhteremliğinin yanında, bu hususiyetler mevcut.

İşte, bu saymış olduğumuz hususiyetlerden dolayıdır ki muhterem arkadaşlarım, bizim Millî Selâmet Partisi olarak, partilere dayalı bir demokratik sistemde böyle bir hükümet kuruluşunu normal karşılamamız mümkün değildir.

Böyle bir hükümet kuruluşunu, "Uygun oldu, iyi oldu" diye karşılamamız mümkün değildir, anormal bir durumdur; süratle, bizzat Hükümetin kendisinin de arzu ettiği gibi normal bir çözüme dönmek mecburiyeti vardır.

Bu hükümetten normal bir çözüme dönmek hususunda biz, partilerimizin mesuliyetini, bu hükümete güvenoyu vermekte değil, güvenoyu vermemekte görüyoruz. Böyle bir hükümete güvenoyu vermek demek, partilerimizin âdeti kendi kendilerini inkâr etmeleri demektir.

Kaldı ki, diğer yandan, bu hükümetin, büyük bir millî arzu ile hizmete koşmuş, memleketin böyle bir anında bu fedakâr hizmeti yüklenmiş olan Hükümetin güvenoyu almamasında da biz siyasî istikrar bakımından fayda görüyoruz. Çünkü böyle bir hükümet normal bir çözümün önünü kapatmış olur; eğer Yüce Meclisin tasvibine mazhar olursa; bir.

İkincisi, bu çeşit hükümetler kurulmasına bir misal teşkil eder. Hâlbuki bu çeşit hükümetler kurulması normal demokraside normal bir çözüm değildir. Bu, hükümet buhranının çözümü değil; böyle hükümetler ancak - Allah vermesin - bir rejim buhranının çözümü olabilir, hükümet buhranının çözümü olamaz bizim ka-naatimize göre.

Bu çeşit misallerin, görüntülerin, uzun sürmeden yerini normal hükümetlere devretmesi gerektiğine inanıyoruz. Bundan başka, bu Hükümetin güvenoyu almasını, (şayet bu hükümet güvenoyu alacak olursa) bilhassa Anayasanın 108'inci maddesi dolayısıyla erken seçim tazyiklerinin artması bakımından da uygun görmüyoruz.

108'inci maddede belirtildiği gibi, 18 ayda iki kere gensoru vasıtasıyla hükümet düşürülür, üçüncüsünde de tekrar düşürülürse, o zaman Başbakanın, Cumhurbaşkanından erken seçime gidilme talebinde bulunmak hakkı doğmaktadır. Böyle bir durumun meydana getirilmesinde biz fayda görmediğimiz için, bundan dolayı da bu hükümetin kurulmasının, güvenoyu almasının, siyasî istikrara faydası değil, mahzuru olduğu kanaatindeyiz.

Muhterem arkadaşlarım, Hükümetin hususiyetleri hakkında kısaca mâruzâtta bulundum. Bu noktada bir şeyi açıklamak isterim. Bakınız, Hükümet bu şartlar altında doğmuştur, bu hususiyetlere sahip olarak kurulmuştur. Ancak, bendenizden önce konuşan arkadaşlarım bu siyasî noktalara temas ettiler, Hükümetin getirmiş olduğu programın üzerinde bir nebzecek dahi olsun durmadılar. Ben, bir millî görevin kâmil manada yapılması için mutlaka, bu getirilmiş program üzerinde de birkaç söz arz etmeyi vazife sayıyorum. Bundan dolayı da, ümit ederim ki, Milli Selâmet Partisi olarak bizim bu tutumumuzu, her zaman olduğu gibi, hizmete dönük oluşumuzun bir âlâmeti sayıyoruz.

Önce, bir defa muhterem Heyetinize şunları belirtmek isterim. Bu hükümetin programı hakkında birkaç söz söylerken, konuya, “Ne olması lâzım idi, ne yapıyoruz”? hususunda girmekte bir zaruret görüyorum.

Muhterem arkadaşlarım, önce bir defa şunu bilelim ki, çok iyi biliyoruz ki, bizim milletimiz tarihin en şerefli milletidir. Bugün de yeryüzünün en itibarlı, en çalışan milletiye, en zengin ülkesi üzerinde yaşıyoruz; fakat maalesef, maddî ve manevî bakımdan birçok meselelerimiz var. Manevî sahada memleketimizde uzun uzun birtakım grevler, boykotlar sürüp devam etmektedir. Memleketimizde, Kıbrıs Zaferinden sonra doğan büyük tesanüt ve kardeşlik havası yavaş yavaş gölgelenmeye başlamaktadır. Kendi düşüncelerini başkalarına zorla kabul ettirme hareketlerine misaller görüyoruz. Yine bizim, Milli Selâmet Partisi olarak görüşümüze göre, memleketimizde bir bakıma basında, sinemalarda bizim milletimize öğretici faaliyetler gösterileceğine, milletimizin ahlâk ve maneviyatını zedeleyici neşriyatlar yapıla gelmektedir. Biz bunu millî kalkınmamız bakımından faydalı değil, zararlı bir hareket olarak görüyoruz.

Bundan başka, gençliğimize ahlâk ve fazilet hevesleri verilmek hususunda yeteri faaliyet içinde olduğumuza kani değiliz.

Manevî sahadaki bu halimize ilaveten, maddî sahaya geldiğimiz zaman; 1 milyon evlâdımız bugün dış ülkelerde işçidir, bunların 150 binini hanım işçilerimiz teşkil etmektedir. Millî gelir bakımından maalesef, zenginliğimizle ve çalışkanlığımızla mütenasip olmayan bir noktadayız. Yeryüzündeki 130 kadar müstakil ülkenin içerisinde şahıs başına millî gelirimiz 100'üncü sırada bulunmaktadır. Her gün, dolara bağlılık atıfları altında maalesef, paramızın kıymeti düşürülmekte, devalüasyon adım adım yapılmaktadır. Bu devalüasyonlar yapıldıkça, yeryüzündeki, milletlerarasındaki şahıs başına gelir bakımından da ona paralel olarak gerilemekteyiz, sıramız düşmektedir. Dış ticaret açığımız gün geçtikçe artmaktadır. 3 milyara yakın ithalâtımıza mukabil, ihracatımız takriben 1,5 milyar lira mertebesinde bulunuyor. İthal etmekte olduğumuz petrolün makinelerin ve hammaddelerin fiyatları bütün

dünyada büyük bir süratle artmakta olduğu için, dış ticaret açığı bakımından güçlüklerimiz ciddidir.

Bundan başka, devlet bütçesinde önemli bir açık mevzuubahistir. Bugün 110 milyar liralık devlet bütçesinde, bizim tahminimize göre takriben, normal ölçüler içerisinde 20 milyar liraya yakın bir açık söz konusudur. Bunlar bir ülke için ciddi meselelerdir.

Bundan başka, yatırımlarda arzu edilen hız mevcut değildir.

Bundan başka, bizim görüşümüze göre, bilhassa Üçüncü Beş Yıllık Plan devresinin asıl ruhunu teşkil eden, Türkiye’de çok önemli sınaî yatırımlar hususundaki adımlar henüz atılmamıştır. Bir plan devresi süratle gelip geçmektedir; fakat Türkiye’yi daha güçlü bir ülke haline getirecek olan bu yatırımların, maalesef daha henüz temellerinin atılmasına dahi başlanamamıştır.

Bu itibarlardır ki, bugünkü halimizle, bilhassa sanayileşmedeki durumumuzla, geri kalmış ülkeler arasında yer buluyoruz, kendi sanayimizi kendimizin kuracağı teknolojik atılımı, sınaî atılımı henüz yapamamış bulunuyoruz.

Bundan başka, memleketimizde ziraî sulama, hayvancılık yavaş gidiyor. Köy yolları, köy elektrifikasyonu, köy ve şehir içme sularının temposu son derece yetersizdir. Anadolu’umuzda kanalizasyon tertibatı bulunan bir tek şehir mevcut değildir.

Sanayi bölgeleri kurulmamıştır. Küçük sanayi siteleri yetersizdir.

Bölgesel kalkınma şirketleri, milletin arzusu ile yurdun her tarafında kurulmaya başlamıştır. Her vilâyette yirmiye yakın bu çeşit şirket atılımları (ortalama olarak) mevcuttur. Fakat devlet tarafından bunların elinden tutulup, bunların malî imkânsızlıklarını tamamlayacak bir canlılık noktasına henüz şu anda gelinmemiştir.

Hayat pahalılığı sürmektedir, geçim sıkıntısı mevcuttur. Temel ihtiyaç maddelerinin bulunamaması milletimizi bunaltmaktadır. Yağ konusu, pamuk konusu, canlı hayvan konusu, yem konusu, kuraklık konusu, milletimizin ıstıraplarını ve meselelerini teşkil etmektedir.

Bundan başka, nüfusumuz (büyük bir memnuniyet içerisinde ifade edeyim ki) her yıl büyük bir süratle artmaktadır. Yılda takriben 500 bin memleket evlâdına yeniden işyeri hazırlamaya mecbur olduğumuz halde, bugünkü süratte ancak bunun yarısını karşılamak imkânı oluyor. Büyük bir işsizlik infilâkı (eğer durumumuzu süratle düzeltmezsek) Türkiye’yi, ileride beklemektedir.

Bundan başka, iç piyasamız düzensizdir. Dışarıya ihraç edecek mal bulamıyoruz. Bulduğumuz mallarda da ihraç edecek şart bulamıyoruz. Bu bakımdan dolayı, ihracatımızda büyük meselelerle karşı karşıyayız. Kuvvetli ihracat organizasyonuna sahip durumda değiliz. Dış fiyatlar gün geçtikçe artmaktadır.

Bugünkü durumumuzu tespit ederken, hiç şüphesiz Kıbrıs hakkında şu cümleyi de söylemek mecburiyetindeyiz ki, büyük askerî zaferlere rağmen Kıbrıs meselemiz de bugün nihaî bir çözüm noktasına bağlanmamış bulunmaktadır.

İşte, maddî ve manevî sahada böyle bir noktada bulunuyoruz. Bu noktada ne yapmamız lâzım gelir? Böyle bir noktada, bize sorulursa, partilere dayalı güçlü bir hükümetin bir an evvel kurulması her zamankinden daha fazla zarurîdir. Böyle bir hükümet bir an evvel kurulmalıdır. Gidilecek yol bu değildir. Yapılması icabeden işleri altı ay, bir sene sonraya ertelemekle memleketimize hiçbir şey kazandırmış olmayız.

Böyle bir hükümet kurulmalıdır. Bu hükümet, her zaman ısrarla üzerinde durduğumuz beş temel hedefi kendisine hedef olarak almalıdır. Bu hedeflerden bir tanesi iç barış hedefi olmalıdır. Hangi hükümet gelirse gelsin, ilk görevi, 40 milyon memleket evlâdını birbirine kardeş, yapmak temel görevi olmalıdır.

Fikir ve inanç hürriyetine samimiyetle sadık olmakla iç barış mümkün olur. Kimse kimseye düşüncesini tahakküm yolu ile kabul ettirmeye tevessül etmemeli ve bu yolun çıkar yol olmadığını bilmelidir. Bu hususta bilhassa idarecilerimizin üzerlerine büyük görevler düşmektedir. Bakınız, Millî Selâmet Partisi olarak çok dikkat ettiğimiz bir husus bu kardeşlik meselesidir. 40 milyon memleket evlâdını daima birbirine kardeş bildiğimizi her vesile ile tekrar ediyoruz ve bunun hakikaten kardeşliğimize büyük faydası olduğuna da inanıyoruz.

Biz siyasî partiler olarak ayrı ayrı görüşlere sahip olabiliriz. Bir parti solcu görüş temsilcisi olur, öbürü liberal görüş, öbürü millî görüş temsilcisi olur. Fakat, partiler arasındaki görüş ayrılığımız hiçbir zaman bizim kardeşliğimizi ortadan kaldırmaz. Biz aynı bir evin üç ayrı görüş itibarıyla üç evlâdıyız, birbirimizin kardeşiyiz. Tarihimiz aynıdır. Aynı milletin çocuklarıyız. Görüş ayrılıkları kardeşliğimize mani değildir. Bundan dolayıdır ki, görüş ayrılığı bulunmasına rağmen evimizin içerisini nasıl tanzim edeceğimiz hususunda birbirimize uyuşma yoluna dönmeliyiz. Çünkü evimizin içi bir an evvel tanzim bekliyor.

İkinci bir neden de, devlet-millet kaynaşmasını temin etmektir. Bundan maksadımız, bu milletin her hangi bir evlâdı kendi kendine oturup düşündüğü zaman, kendi kalbinde, “Benim ne güzel devletim var ne güzel hükümetim var” diye içinde hissetmelidir. Bunun temininin birtakım şartları vardır. Bunun böyle olması için bütün devlet görevlilerinin kendi kalplerinin nihaî noktasında millete tahakküm değil, millete hizmet için var olduğunu kendi kalbinin en derin noktasına yerleştirmek mecburiyetindedir.

Bundan başka, bütün devlet memurları milletin manevî değerlerine, ananesine, örfüne samimiyetle saygılı olmaya mecburdurlar. Bu olmadan devlet millet kaynaşması olmaz. Bundan başka devlet-millet kaynaşması olmak için de, aynı zamanda adalete, hakka dayalı bir idarenin, bir yönetimin yürütülmesine dikkat edilmelidir. Devlet-millet kaynaşması olması için, haklı olan, zayıf da olsa, kuvvetli olmalıdır; haksız olan, kuvvetli de olsa, zayıf olmalıdır.

Bir üçüncü temel hedef: Milletimiz büyük millettir. Bu milletin bütün evlâtlarının gönlünde yeniden büyük Türkiye meşalesi bir an evvel yakılmalıdır. Kıbrıs zaferi bu hedefler bakımından büyük rol oynamıştır. Bu meşale yakılmak ki, güçlü olarak meselelerimizin üzerine yürüelim. Bu meşale yakıldıktan sonra, manevî ve maddî kalkınma sahasına yürümemiz lâzım gelir.

Manevî kalkınma sahasında ne yapmak lâzımdır? Büyük ve şanlı tarihimizle iftihar eden, mazisine bağlı, anane ve örflerini hürmet ve saygıyla muhafaza eden, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrik, her gün bir öncekinden daha ileri olma iman ve azmiyle şahlanan bir şuurla hareket edilmesi zarureti vardır.

Maddî kalkınma için ise; içtimaî ve ferdî refahı sağlamak, Anayasanın öngördüğü gibi herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir refah seviyesinin tahakkukuna çalışmak, meşru kazanç ve faaliyetleri teşvik etmek, mülkiyet hakkına hürmetkâr olmak gaye edinilmelidir.

Bu gayeye erişmek için ise, her türlü israf kaldırılmalıdır, her türlü istismar ve tefecilik terk edilmelidir; yaygın kalkınma, hızlı sanayileşme ile gerçekleştirilmelidir; yurdumuzdaki zümresel ve coğrafi dengesizlik giderilmelidir; vergiler basit ve âdil esaslara irca edilmelidir; birikmiş para ve imkânların tevcihinde, iktisaden ve sosyal yönden kalkınma bakımından en önemli olan sahaların yer almasını temin edecek verimli bir sistemin gerçekleştirilmesi, yönetilmesi ve yürütülmesi gereklidir; kalkınma çabalarının millî bir şuurla, hamleci ruh ve aşkla yapılması zaruridir.

Kısaca millî, güçlü, süratli, yaygın kalkınma esas alınarak köklü icraat yapılmak mecburiyeti vardır.

İşte aziz arkadaşlarım, böyle bir günde, memleketin iç ve dış şartları böyle iken, bizim kaybedecek bir tek günümüz yok iken, köklü bir icraata sürüklenmemiz, yürümemiz lâzım gelirken maalesef, memleketimizi bu icraatı yapmak bakımından, birtakım müşküllerle karşı karşıya olan bir Hükümetle yürütme durumuna gelmiş bulunuyoruz.

Bu durumdan, tekrar olarak arz ediyorum ki, muhterem Hükümetin ve Hükümet üyelerinin, kendilerinin, en ufak bir kusurları söz konusu değildir. Millî duygularla meşbu olarak bu hizmeti yürütmektedirler. Kendilerine sadece müteşekkirimiz.

Yalnız burada şunu belirtmek mecburiyetindeyiz ki, Hükümet, bir defa bu söylediğimiz hizmetleri yapmak için kendisini iğreti sayan bir hükümet olmamalıdır. Böyle olduğu takdirde bu işlerin hiçbirisini yapmak mümkün değildir. Ama bu elde midir, diyeceğiz? Bunun, tabii, tahlili uzun sürer.

Diğer yandan, Hükümet, kendi kendisine; “Ben bir seçim hükümeti miyim, hizmet hükümeti miyim?” sualini dahi cevabını şu anda verememektedir. Böyle işe başlanarak memleketin beklediği hizmetlerin yapılması mümkün değildir. Memleketin beklediği hizmetler, köklü hizmetler olmak lâzım gelir. Hükümet, bizzat kendi elinde olmayan sebeplerden dolayı, bu durum içinde bulunduğundan dolayıdır ki, kendi programında bazı noktalarda çok köklü icraata ihtiyaç olduğunu belirtmek mecburiyetinde kalmıştır; bazı noktalarda ise, bir seçim hükümetinin takınması lâzım gelen tavrı takınmak mecburiyetinde kalmıştır, Mesela, Hükümet, memlekette icraat yapmak istediği için daha kuruluşunda iki yeni bakanla, ilâve bakanla işe başlamanın iyi niyetini göstermiştir. Hâlbuki bir seçim hükümeti olarak düşünülecek olursa; yeni iki bakanlığın şu arada ihdası ve en kısa zamanda da bunun kuruluş kanununu Meclise getireceği sözünü bir seçim hükümetiyle bağdaştırmak mümkün değildir.

Diğer yandan, yine programda, “İç piyasadaki düzensizliği gidermek için her türlü mevzuat değişikliğini yapmağa kararlıyız” demek mecburiyeti duyulmaktadır. Hâlbuki iç piyasadaki düzensizliği kaldırmak için yapılacak köklü mevzuat, bütün Meclisin elbirliğiyle halletmek istediği halde dahi, büyük güçlüklerle karşılaşacağı bir mevzuattır. Bunun için, Hükümetin hiç elinde olmadığı halde, bu hükümet, maalesef, işte böyle bir program ile orta yere çıkmak mecburiyetinde bırakılmıştır. Yine programın birçok noktalarında, çok köklü icraat ile halledilecek noktalara temas edilmek mecburiyeti doğmuştur. Meselâ programın başlangıcında ekonomik meselelere girilirken, “Ekonomik meseleleri nasıl halledeceğiz denirken” gayet köklü şeylere temas etmek mecburiyetinde kalınmıştır. Haklıdır arkadaşlarımız; çünkü bugünkü ekonomik güçlükleri yenmek için her şeyden önce, bu vergi meselelerini kökünden halletmeye mecburuz. Bu vergi meselelerini kökünden halletmedikçe hiç bir şeyi halletmemiz mümkün değil. Ekonomiye nasıl ferahlık getireceğiz?

Bundan başka, bu sömürücü faizi artırmak değil, bunu mutlaka halletmek mecburiyetindeyiz. Kredi dağılımlarını temel esaslara bağlamak mecburiyetindeyiz. Teşvik esaslarını temel esaslara bağlamak mecburiyetindeyiz. Bunların her birisi öyle köklü icraattır ki, bir parti buraya 300 milletvekili alarak gelse, o parti dahi bu köklü icraat için yıllarca uğraşmaya mecburdur; ama ne yapalım ki, Türkiye’nin ihtiyacı budur. İşte ondan dolayıdır ki, deminden beri, Yüce Meclisin huzurunda çırpınıyorum, memleketin ihtiyacını bilelim, millî vazifemiz bize bu ihtiyaçları gidermek için elbirliği ile çalışmayı emrediyor. Bırakalım bu çeşit erken seçimi; sen dedin idi, ben dedim idiyi Bu milletin evlâtları olarak elbirliği ile bu köklü hizmetleri yapmaya mecburuz.

Bakın, geçen sene bütçeyi hazırlarken, 5 milyardı bütçe açığımız; şimdi 20 milyar. Eğer bu şekilde devam edersek, bir dahaki sene 30 milyar, 40 milyar bütçe açığı ile karşı karşıya kalacağız. Bu mudur bizim Türkiye’ye yapmak istediğimiz hizmet? Onun için, bugünden, mutlaka kendimize çeki düzen vermeye mecburuz.

Hükümet Programında, birkaç cümleyle bazı noktalara temas etmekte fayda gördüğüm için ve görevimi ifa etmek bakımından, bunları, kendimi mesul saydığım için, kısaca arz edeyim.

“Adalet hizmetlerinin, süratli, ucuz ve âdil olması için elden gelen gayret gösterilecektir” sözü, hiç şüphesiz çok iyi niyetli bir söz ve hemen hemen her hükümetin programında rastlanan bir söz. Bu itibarla, bu hizmetin hakikaten gerçekleşmesi lâzım. Bunun için Adalet Bakanlığında, bilhassa hâkim ve savcılarımızın mesleğe başlarken, eğitim görmüş olarak başlamaları bakımından, ciddi çalışmalar başlatılmıştır. Bu hususa, Adalet Bakanımızın bilhassa dikkat etmelerini arzu ediyor ve başlamış olan hizmeti tabii olarak yürüteceklerine inanıyoruz. Bu noktaya, önem verilmesi lâzım geldiği kanaatimizi duyurmak istiyoruz. Bundan başka, Bakanlıkta bir Yardımcı Eleman Yetiştirme Eğitim Birimi kurulmuştur. Bu eğitim biriminin de gelişmesine yardımcı olunmakta büyük fayda ve zaruret vardır.

Adalet teşkilâtımızın büyük vasıta ihtiyacı vardır. Bundan önceki Adalet Bakanımız, bu hususta, büyük güçlüklerle rağmen, bu araç ve gereç imkânsızlıklarını kaldırmak için çok çırpınmıştır. Bu gayretlere aynı şekilde devam etmek mecburiyeti vardır; çünkü bütün gayretlere rağmen yapılabilmış olan, zannediyorum, yan-

lış hatırımda kalmadıysa, 20 kadar Cipi çeşitli adalet kuruluşlarımıza dağıtmaktan ibaret kalmıştır. Hâlbuki ihtiyaç, bunun kat kat fazlasındadır.

Diğer yandan, hâkim ve savcılarımızın maddî yönden desteklenmesine zaruret vardır. Bu hususta Hâkimler Kanunu tasarısı hazırlanmış, Millet Meclisine getirilmiştir. Bunun bir an evvel çıkartılması için gayret göstermek gerekmektedir.

Her yıl dava dosyaları artıyor, bunlar için mahkemeleri artırmak, hiç şüphesiz ki zaruridir; ancak tek gidilecek yolun bu olduğuna kani değiliz. Kanunların millete öğretilmesine önem verilmelidir ve hukuk nizamımızın mutlaka bir ahlâk nizamı ile tamamlanmasına büyük ehemmiyet vermek mecburiyetindeyiz.

Ahlâk nizamı ile tamamlanmamış bir hukuk nizamının, kendi kendisine, istenen huzuru, sükûnu ve hak tevziini doğurması mümkün değildir. Programda bu noktaları bir boşluk olarak gördüğümüz için hatırlatmayı bir vazife sayıyoruz.

İçişleri, hiç şüphesiz ki, huzurumuzun esasıdır. 40 milyonun kardeş olması, içişleri politikamızda temel hedef olmalıdır. Devlet-Millet kaynaşması temel hedefimiz olmalıdır. Bu milletin her evlâdının, “Benim ne güzel Devletim var” diyebilmesini temin etmek hedefimiz olmalıdır. Manevî ve maddî tahakküme son vermek hedefimiz olmalıdır. Düşünce ve inanç hürriyetine saygı duymak hedefimiz olmalıdır. Bu saygının cemiyette tahakkuk etmesi hedefimiz olmalıdır. İtham devrini kapatmaya itina göstermek görevimiz olmalıdır.

Geçirdiğimiz devrede acı tecrübelerden geliyoruz. Çok dikkat etmeye mecbur olduğumuz bir husus, aynı milletin evlâtları olarak birbirimizi itham etmeyelim. İthamcılık iç barışı temin etmez; huzursuzluk getirir. Şiddete, tahakküme aynı şiddetle karşı koymalıyız; fakat hiç bir memleket evlâdını, asliyetimizin kardeşlik olduğunu unutturcasına, fikrinden dolayı kınamamalıyız, itham etmeliyiz. Fikrini söyleyen insana sadece teşekkür borcumuz olduğunu tatbikatta da yürütmeliyiz. Yeni Hükümetin programında bu noktalara dikkat edildiğini memnuniyetle müşahade ettik; bu bakımdan, Millî Selâmet Partisi adına içişleri hakkında yazılan hususlar bakımından teşekkürlerimizi arz etmeyi bir vazife sayıyorum. Bendenizin ifade ettiği gibi böyle açık ve kesin cümlelerle söylenmemiş olmasına rağmen, her bir paragrafta bu önemli noktalara işaret edilmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan Millî Selâmet Partisi olarak programın bu çok önemli kısmından duyduğumuz memnuniyeti arz etmeyi bir vazife sayıyorum.

Programda TRT üzerinde çok haklı noktalara temas edilmiş bulunmaktadır, TRT mutlaka bitaraf hale getirilmelidir. TRT bugünkü haliyle bitaraf değildir. Bütün arkadaşlarımız müttefiklerdir ki, TRT’de, maalesef bugün, bilhassa siyasî partiler arasında, iktidar ve muhalefet kanatları arasında gereken adaletle bir süreden beri bilhassa riayet edilmemektedir.

Biraz önce bir Sayın parti genel başkanı arkadaşımız, aynı noktalara temas ettiler; TRT’de hakikaten verilmiş olan beyanların içerisinden, partinin durumuna göre, TRT’nin hoşuna gidip gitmemesine göre istenen cümleler çıkartılıyor, istenen bölümlerden istenen netice orta yere konuyor. Bu aslında çok kolaylıkla mümkün olan bir şeydir. Hatta istenirse konuşmadan, tam tersini çıkartmak bile mümkündür. TRT’mizin bu hususta çok büyük bir ihtisas sahibi olduğu gözüküyor; bu ihti-

sasını başka yere saklasın lütfen. Bu konuda bitaraflık esas olmalıdır ve bu mecburidir.

Bundan başka partilere eşit muamele etmeye mecburdur. Geçirdiğimiz devreden, kendilerinin dahi memnun olmadıklarına kani olmak isterim; bir haber verilirken, bilhassa bir Kıbrıs haberi verirken, bir haber bülteninde 87 kere Sayın Ecevit'in isminin anılması, çok kere geçmiş vakıalardan olmuştur. Sayın Ecevit merdiveni indi; Sayın Ecevit konuştu; Sayın Ecevit kalktı; Sayın Ecevit oturdu... E, bu tabii bütün milletin TRT'ye olan itimadım sarsan bir durum olmuştur. TRT yöneticileri bu hallere düşmemek mecburiyetindedirler. Bundan dolayı, TRT'nin bitaraf olması hususunda Hükümet programında yer almış olan konuları çok büyük bir ehemmiyetle tasvip ediyoruz ve bunların biran evvel tatbik edilmesinde zaruret görüyoruz.

Bundan başka, tabii TRT'nin, bu bitaraflığın yanında millî kültüre hizmet etmeye de büyük ağırlık vermesi zaruretiye işaret etmek istiyorum. TRT'de gösterilmekte olan birtakım filmler bizim millî kültürümüze hizmet etmiyor. Herkes biliyor, uzun uzun, daha dün akşam veyahut evvelki akşam gösterilen bir filmde uzun uzun (Maksatlı yapılmıştır demiyorum, ama bir TRT her noktaya dikkat etmelidir, üç günde bir uzun uzun) Hristiyan ayinlerinin bu millete bütün teferruatıyla gösterilmesinde ne fayda vardır? Bunun maksatlı olarak yapıldığını söyleyemem; fakat TRT millî kültüre hizmet etmelidir, bu milletin anane ve örflerine saygılı olmalıdır. Sonra TRT'de çeşitli fikirler savunulurken ki hiçbirimizin dikkatinden kaçmıyor; bilhassa solcu fikirlerin, sanki itibar gösterilmesi lâzım fikirlermiş gibi tanıtılmasına ağırlık veriliyor. Şu cümleleri TRT'den işitiyoruz: Meselâ söyleyeyim; "Efendim, İtalya'da bir garabet varmış, ne imiş o? Sanayide diğer Batı ülkelerinden geri kalmış olmasına rağmen, İtalya'da solculuk öbür ülkelerden daha ileri imiş"

Sanki solculuk sanayileşmek için bir tabii, zarurî şartmış gibi yanlış birtakım fikirler aşılanıyor.

BAŞKAN — Sayın Erbakan, bir dakikanızı rica edeceğim efendim. Çalışma saatimiz dolmuştur. Sürenin uzatılması hakkında bir takrir vardır. Okutuyorum:

Millet Meclisi Başkanlığına

Hükümet Programı üzerinde Cumhuriyet Senatosunda yarın yapılacak görüşmelere imkân sağlamak üzere, konunun bitimine kadar, görüşmelerin devamını öneririz.

C.H.P. Grubu Başkanvekili
Necdet Uğur

A.P. Grubu Başkanvekili
İlhami Ertem

M.S.P. Grubu Başkanvekili
Fehmi Cumalıoğlu

D.P. Grubu Başkanvekili
Hasan Korkmazcan

C.G.P. Grubu Başkanvekili
Mehmet Altmışyedioğlu

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurun efendim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Muhterem arkadaşlarım, bir nokta daha programda dikkatimizi çekmiştir. TRT'nin, Türkiye'ye yayılması programında, bilhassa televizyonun yayılması programında, bazı hudut illerimize ve Anadolu'muzun çeşitli bölgelerine yayılmasında dengeli bir program tatbik edilmemektedir. Bunun revize edilmesinde fayda görüyorum. Bu noktaya işaret etmeyi bir vazife saydım. Televizyon yurdun her tarafına dengeli olarak yayılmalıdır. Bilhassa hudut vilâyetlerimize (yabancı televizyonları seyretmek mecburiyetinde kalmamaları için) daha öncelik verecek bir program revizyonuna ihtiyaç olduğu kanaatindeyim.

Programda TÛBİTAK hakkında kıymetli sözler söylenmiştir. Ancak yalnız bilimsel araştırma yetmez. Sosyal araştırmaların yapılması için de TÛBİTAK'ın ya kanununda bir değişiklik yapılması, bu hususa sarahat getirilmesi veya bu araştırmaların yapılacağı diğer bir kuruluşun biran evvel kurulması zarureti vardır. Bundan başka TÛBİTAK, hükümet çalışmalarına, plan çalışmalarına paralel olarak araştırmalarını tanzim etmelidir. Ahenkli çalışmalıdır. Çalışma konuları daha ziyade tesadüfi olarak seçilmemeli, bilâkis yurt kalkınmasıyla senkronize edilmiş olarak yürütülmelidir. TÛBİTAK'a çalışma konuları hükümet tarafından ve Devlet Planlama Teşkilâtından tavsiye edilmelidir, “Şu konularda çalışmanız faydalı olur” denilmelidir. Bu ahenk, bu senkronizasyon henüz istenen noktaya erişmemiştir.

Hükümet Programında, bilhassa bu programı tatbik edecek olan Devlet personeli hakkında ciddi ve açık hükümler getirilmemiştir. Bir seçim hükümeti olarak düşünüldüğü için, zannediyorum bu noktalara ağırlık vermekten kaçınılmıştır.

Teknik ve sağlık hizmetlerinde çalışan personelin durumu dikkatle ele alınmalıdır. Bilhassa âmme hizmetleri bakımından valilerimizin yetkilerinin artırılmasında bir zaruret gördüğümüzü hükümete duyurmayı bir vazife sayıyoruz. Memleketin kalkınmasında valiler hem mesul olmalı, hem de yetkili kılınmalıdır. Bugün illerde yapılmakta olan çalışmaların koordinasyonlarında noksanlıklar oluyor ve bütün bir ilin kalkınmasında tek elden mesul bir idarecinin bulunmamasının mahzurlarına rastlıyoruz.

Hükümet Programında diyanet konularında çok faydalı bölümler getirilmiştir. Bu hususta bundan önceki hükümet olarak başlanmış olan çalışmaların intaç edileceği ve bunlara devam edileceğini memnuniyetle görüyoruz. Bu meyanda Yüksek Din Kurulunun biran evvel çalıştırılmak istenmesi çok yerindedir. Meslek içi eğitime önem verilmesi yerindedir. Vekil imamlık konusunun halledilmesi yerindedir. 633 sayılı Kanunun değişiklik teklifi esasen Meclistedir. Bu kanunlaştığı zaman ümit ederiz ki bu meseleler halledilmiş olacaktır. Bundan başka memleketimizde 25 bin kadar camide kadro açığı vardır. Geçen yıl 5 bin kadar konmuştur. Bunun her yıl 5 bin adet devam ettirilmesi suretiyle, hiç değilse, bir plan devresinde cami görevlisi olmayan bir tek köy dahi bırakmamak hedefimiz olmalıdır. Camilerin yapılmasında, fakir köyler için yine yardımcı olmalıyız, bundan önce olduğu gibi. Yalnız geçen sene bütçeye konmuş olan 10 milyon liralık para, maalesef Sayıştay'daki bir idarî pürüzden dolayı yerlerine gönderilememiştir. İlgili bakan arkadaşlarımızın bu konuyu biran evvel ele almalarını rica edeceğiz. Her ne kadar bu para esasen ema-

nete alınmak suretiyle nasıl olsa maksadına masruf olacaksa da biran evvel hizmet yerlerine gitmesinde fayda vardır.

Yine, vakıfların kendi maksatlarına uygun kullanılması lâzımdır. Bugüne kadar, meselâ ayda bugün 10.000 liraya açık artırma ile verilmiş olan bir hanın daha önce 300 liraya kiraya verilmiş olduğunun misallerine rastladık. Bu ecdat emanetlerinin hakkına riayet bizim milletimizin en tabii vecibelerindendir. Bu hususa gereken dikkat ve itinanın gösterileceğinin programda sarahaten yer almış olması, memnuniyetimizi mucip olmuştur. Millî Selâmet Partisi olarak teşekkürlerimizi arz etmeyi bir vazife sayıyoruz.

Programda, Maliye hakkında bir seçim Hükümeti faraziyesiyle birtakım noktalara dokunulmuştur. Yoksa en köklü icraatın yapılması lâzım gelen konu, hiç şüphesiz ki maliyedir. Maliyemizi düzeltmeden malî mevzuatımızı düzeltmeden hiçbir şeyimizi, iktisadî hayatımızı tanzim etmek mümkün değildir.

Programda bir noktayı belirtmek isterim, o da bilhassa programda bu fiyat artışının önlenmesi için, gelir-fiyat politikasının dengesinin temin edilmesi için faiz hadlerinin artırılacağına işaret eden bir cümle vardır. Bu, kanaatimizce tam bir te-zattır. Türkiye, faiz hadleri en yüksek olan ülkelerden bir tanesidir. Faiz hadlerinin artırılması değil bilâkis bu nispetlerin düşürülmesi ve ideal olarak ta sıfıra götürülmesi asıl gidilecek yoldur.

Ticaret Bakanlığı kısmında söylenen hususlar son derece faydalıdır. Yalnız bu kısımların ciddi bir şekilde orta yere konması lâzım gelir. O da bilhassa bu stok rejiminin temininde bir banka ihtiyacı üzerinde duruluyor. Bu, bizim Hükümetimizin de programına konmuştur. Ticaret Bakanlığı, bu hususta müddeti bitmiş olan Osmanlı Bankasını alıp bu görevi, ithalât ve ihracatı desteklemek ve stok rejimi için kullanmak arzu ediyordu. Fakat bu husustaki müracaatı Maliye Bakanlığında takılıp kalmıştır. Bu noktada, yeniden yatırımlara gitmeden, zaten müddeti bitmiş olan bir Bankanın Ticaret Bakanlığının inisiyatifi altında çok önemli yurt hizmetlerine döndürülmesi mümkündür ve bu hizmetlerin yapılması lâzım gelir. Aksi takdirde zarurî madde yokluklarıyla sık sık karşılaşmak tabî olur.

Programda Orta-Doğu, Asya ve Afrika ülkeleri ile münasebetlerimizi geliştirmeyi ima edici sözler var. Fakat bunlara büyük ehemmiyet vermek mecburiyetinde olduğumuza kaniiz. Bunun için serbest ticaret bölgelerinin geliştirilmesinde büyük fayda görüyoruz.

Ortak Pazar konusunda entegrasyon fikrinden dolayı bunun biran evvel gerçekleştirilmesini ima eden sözler var. Biz Millî Selâmet Partisi olarak, Ortak Pazar'da sadece iktisadî bir hedef güdüyoruz. Avrupa ile siyasî birleşme hedefini kabul etmemiz mümkün değildir. Bunun mümkün olacağını da zaten kabul etmiyoruz. Bizim, tarihî, sosyal yapımız buna imkân vermeyecek durumdadır. Ortak Pazar konusunda, dünyada Ortak Pazar ülkeleri ucuz imalât yapmak için kendi aralarında serbest rekabeti geliştirmişlerdir. Biz anormal bir sanayi sahibi olmak istemiyoruz. Bizde de onlarla rekabet edecek bir sanayi gelişmesini istiyoruz. Onun için karşılıklı gümrük indirimleri, karşılıklı tavizlerle ticaretimizin artırılması hususundaki her türlü işbirliğine taraftarız. Fakat bütün bunların sonunda giderek Türkiye ile Batı

ölkelerini Almanya'nın birleşmesinde olduğu gibi tek bir devlet haline getirecek bir siyasî birleşmeye biz, Milli Selâmet Partisi olarak, asla taraftar olamayız. Bunu zaten de imkânsız görüyoruz.

Ancak, bugün Ortak Pazarla yapılmış anlaşmanın esasen bir geçiş dönemi yürümektedir. Bu dönem üzerinde millî menfaatlerimize uymayan birtakım maddeler vardır. Bunlar düzeltilmelidir. Ticarî münasebetler geliştirilmelidir. Bizdeki maliyetler Batı ölkelerindeki maliyetleri düşürecek şekilde her türlü ayak uydurması ile aradaki irtibat sağlanmalıdır. Fakat bu meyanda bizdeki sanayi tesislerinin kurulmasına mâni olacak hükümler mutlaka kaldırılmalıdır. Siyasî birleşme hedefini, hiç değilse kalbimizin içinden dışarıya çıkararak, hareket edilmelidir.

Gıda, tarım, hayvancılık konusunda bir noktayı belirtmek ihtiyacını duyuyoruz. En önemli bir sahadır. Hayvancılık projeleri dikkatle ele alınmalıdır. Bu sahada sekiz aylık çırpınmamıza rağmen beklediğimiz, istediğimiz adımları maalesef atamadık. Bunun için yüreğimiz yanıktır. Bu adımların atılması için gayret sarf etmek mecburiyeti vardır. Bu hususta bilhassa şeker fabrikaları entegre olarak ziraat mevzuunu ele almak bakımından başarı kazanmıştır. Diğer ziraî ürünlere de bu entegrasyonun intikal ettirilmesinde fayda vardır.

Tarım Bakanlığı bugün bir nevi öğretimci, eğitimci bir bakanlık durumunda bulunuyor. Tarımı alıp da yürütecek tarım sahasında icraî olarak iş görecektir durumda değildir. Kuruluşu itibarıyla, tarım sahasında faydalı hizmet yapabilmek için bu bakanlığın çalışma şeklinin değiştirilmesinde zaruret vardır. Orman köyleri üzerinde haklı olarak durulmuştur. Orman yollarına amenajman planlarının süratle tamamlanmasına önem vermek gerekir. Ormanların rasyonel olarak işletilmesi çok temel bir mevzuumuzdur. Bu konunun önemini böyle bir noktada belirtmeden geçemiyoruz.

Sanayi Bakanlığı hakkında programda müspet hususlar var. Ancak Sanayi Bakanlığı kendisine düşen hizmetleri yapabilmesi için, önce bakanlığına çeki düzen vermeye mecburdur. Sanayi Bakanlığında işletmeler bakanlığı hüviyeti hala ağır basmaktadır. Sanayi Bakanlığı Türkiye'nin millî, güçlü, süratli, yaygın sınaî kalkınmasında lokomotif olmaya mecburdur. Bunun için de kendi teşkilâtını düzeltmeye mecburdur. Sanayi Bakanlığı içerisinde mutlaka plan ve programa uygun hedeflerin, projelendirilmesine ait bir bölüm teşkil edilmeli. Bu bölümün bütün projeleri kendisi yapması zarurî değildir. Ancak bu projeleri başka müesseselerle işbirliği ederek yapmasında plan tatbikatı bakımından büyük bir fayda vardır.

Sanayi Bakanlığı mutlaka Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası ile takviye edilmelidir. Bu icra unsuru elinde olmadıkça Sanayi Bakanlığı fonksiyonunu yapamaz. Sanayi Bakanlığı bütün Türkiye'deki teşkilâtım tamamlamalıdır. Karayolları, Devlet Su İşlerine ait teşkilâtımız gelişmiştir. En aşağı onlar kadar önemli olan Sanayi Bakanlığının Türkiye'deki teşkilâtı kurulmamıştır. Her ilde bir sanayi müdürlüğü kurulmak mecburiyeti vardır. Bölge sanayi müdürlükleri kurmak mecburiyeti vardır. Bunlar hangi ile hangi rantabl tesisler yapılmalı, hangi ilçeye hangi atölye kurulmalı, hangi köye hangi tezgâh verilmeli adım adım bunu araştırmak mecburiyetindedir. Büyük işçisi bulunan, yaygın olarak kalkınmaya mecbur olan, Türkiye'de ilk yapacağımız iş sanayi teşkilâtının, Sanayi Bakanlığının önce teşkilâtını tamam-

lamak olmalıdır. Bunun yanında Sanayi Bakanlığı planda kendisine verilmiş olan görevleri büyük bir dikkatle ele almalıdır. Uçak Sanayiinin temeli bir an evvel atılmalıdır. Motor sanayiinin biran evvel temeli atılmalıdır. Takım tezgâhlarının elektronik sanayii için otuza yakın milyarlık tesis vardır planda.

Türkiye'ye yapılacak asıl hizmetler bu sınaî tesislerin kurulmasıdır. Uçak sanayiinin parası mevcuttur. Bunu yürütecek olan şirketin, idare üyeleri bile tayin edilmiştir. Bir Maliye ve Millî Savunma Bakanlığı üyesi çekilmediği için aylardan beri bu müessese harekete geçememektedir. Bakınız dış yardımların halini görüyoruz. Uçaklarımızı kendi memleketimizde imal etmeye geçmeliyiz. Asla bu malî gücümüzü çeker, iktisadî kalkınmamıza mani olur düşüncesini tasvip etmemiz mümkün değildir. Bu çeşit sanayinin kurulması ile biz başkalarına bunları satarak malî gücümüzü artırabiliriz.

Türkiye, bizim gönlümüzde yatan büyük Türkiye bu sanayilere sahip olan Türkiye'dir. Çok zaman kaybedilmiştir. Böyle bir noktada bunu bir kere daha hayırmayı millî bir vazife sayıyorum.

Çalışma Bakanlığı bilhassa istihsalı artırıcı tedbirler üzerinde durmalıdır. Çalışma hayatında dengeli bir tutum takınmalıdır. İşçi memur ayırımını önlemek için sadece statü tespiti yetmez. Ücretler arasında da adalet tesisi bir zarurettir. Tabii burada işçi emeklilerini anmadan geçmek mümkün değildir. Yeni Hükümetimiz zannediyorum ki ilk atacağı adımlardan bir tanesi bu husustaki kanun teklifinin biran evvel kanunlaşmasını temin etmektir.

Millî eğitim en önemli bir konudur. Bu hususta hiç şüphesiz okul noksanları tamamlanmalıdır. Sanat okullarına büyük önem vermeliyiz. Laboratuvarlar tamamlanmalıdır. Öğretmenlerimizin, bilhassa fedakâr şekilde çalışan köy öğretmenlerimizin ücret durumları onların çektikleri meşakkatlerle ahenkli olarak tanzim edilmelidir. Bundan başka mekteplere koymuş olduğumuz ahlâk derslerine büyük bir önem mecburiyetimiz vardır. Bu ahlâk derslerini millî ahlâkımızı öğretmek üzere koyduk. Bu noktaya dikkat edilmek lâzım gelir. Bu dersleri okutacak öğretmenlere dikkat etmek lâzım gelir. Bu öğretmenler uygun şekilde seçilmez ve bunun programı dikkatli şekilde takip edilmez olursa, bu derslerden beklenen hizmetin alınması mümkün olmaz. Gene, meslek okulu mezunlarının diledikleri okullara gitmesi imkânı verilmelidir. Bunların çalışma sahaları genişletilmelidir.

Mektupla öğretim başlamıştır. Ancak bunu bugün sadece öğretmenler için tatbik ediyoruz. Hâlbuki öğretmenler en yakın alâka gösterilerek yetiştirilmesi lâzım gelen kimselerdir. Mektupla öğretimi, ya o derece tekâmül ettirmeye mecburuz ve yahut da bunu daha ziyade diğer sahalarda daha geniş mikyasta kullanarak tatbik mevkiine koymaya mecburuz.

Bayındırlık konusunda 2490 sayılı Kanun ne yapılacaksa yapılmalıdır. Aksi takdirde bayındırlık sahasında istediğimiz sürati elde etmek mümkün değildir.

Muhterem arkadaşlarımla dikkatini çekerim; hangi meseleyi ele alsak görüyoruz ki, memleketin ihtiyacı köklü icraattadır. Bugün bir 2490 sayılı Kanunu bu Hükümet ne zaman hazırlayacak, ne zaman getirecek, ne zaman müzakere edeceğiz, ne zaman kanunlaştıracaksınız? Şimdi, "Güven oylamasından sonra erken seçimi

tespit edelim” diyoruz. Erken seçim tarihini tespit ettiğimiz zaman, ben size bir şey söyleyeyim, bu Mecliste yalnız bütçe konuşulabilirse konuşulur; bunun dışında hiç bir şey konuşulamaz. Memleketin bütün çözüm yolu bekleyen âcil ihtiyaç konularının hepsi asgarî 1 sene ileriye ertelenmiş olur. Hâlbuki memleketin kanaatimizce kaybedilecek en ufak bir vakti yoktur.

Gümrük ve tekel konusunda programda, çay üretimi kolunun millî ekonomi üzerindeki ağır yükünün azaltılmasından ne kasdettiği maalesef anlaşılmamaktadır. Çay müstahsilini tedirginliğe sevk edecek bir ifadedir bu. Temenni ederiz ki biz yanlış anlamış olalım. Memleketimizin mühim bir bölümünü teşkil eden çay müstahsillerinin bu konusunu, onların ellerine geçecek paraların azaltılması suretiyle değil; çayımıza, mümkünse dış pazarlarda satış imkânı bularak halletmek yoluna girmemiz gerekmektedir.

Kaçakçılığı önlemek için iktisadî tedbirler alacağız deniyor. Bu çok yerinde bir fikirdir. Ancak bunun için serbest bölgeler tesis edilmesi ihtiyacına dikkati çekmeyi bir vazife sayıyoruz.

Enerji konusunda birkaç mühim noktayı belirtmeye ihtiyaç duyuyorum. Enerji tesislerinin inşaatına hız verilmelidir. Atom santralleri biran evvel kurulmalıdır. Bunun yerinin tayini hususundaki idarî güçlükler ortadan kaldırılmalı, kurulacağı yere ait yapılmakta olan etütler süratlendirilmelidir. Küçük sular üzerinde de santraller kurulmalı, mahallî ve ferdî ihtiyaçların karşılanmasına yönelinmelidir. Yeraltı sularının kıymetlendirilmesine ehemmiyet vermeliyiz. Türkiye’deki sondaj makineleri yetersizdir. Sondaj makinelerini süratle artırmak lâzımdır. Göletlere büyük bir önem vermeye mecburuz. Bunun için bir özel makine parkı tesis edilmelidir; bunlar sadece Anadolu’muzun çeşitli bölgelerindeki, küçük su hacmi dahi olsa, göletlerde çalışmalıdır.

Maden Tetkik ve Arama Kurumu madenleri arıyor. Etibank ise, kendisine gelen projelerden uygun gördüklerini işletiyor. Türkiye’de bir boşluk vardır. Maden Tetkik ve Arama Kurumunun arayıp da tespit ettiği madenlerin rantabl olarak işletilmesine dair projeleri hazırlayacak bir kuruluşa ihtiyaç vardır. Böylece Maden Tetkik ve Arama ile Etibank arasındaki boşluk ortadan kaldırılmalıdır. En zengin madenlere sahip bir ülkeyiz, en az madenlerinden faydalanan bir ülkeyiz; süratle bu boşluğun giderilmesinde zaruret vardır.

Köy işleri hizmetleri bugün ağır bir tempo ile yürümektedir. Bunların artırılması için, bu işleri yapacak makineler imal edecek fabrikanın çok çabuk temeli atılmalıdır ve köy yolları, köy elektrifikasyonu, köy suları için bugünkü tempo mutlaka artırılmalıdır.

Turizmi geliştirelim derken, kendi sanat değerlerimizi tanıtmaya önem vermiyoruz. Ülkemizi yabancıların ülkesiymiş gibi gösteren bir zihniyeti mutlaka bertaraf etmeye mecburuz. Turizmi geliştirirken, millî ahlakımızın korunması için gerekli tedbirleri almaya mecburuz ve turizm ile bizim milletimizi tanıtmaya dikkat etmiyoruz.

İmar, iskân konusunda bir noktaya temas etmekle iktifa edeceğim. O da bilhassa sanayi bölgelerinin hazırlanmalarıdır. Sanayi bölgeleri daha ziyade ziraî saha-

ların üzerine kurulu, bunların ziraî sahalarda değil, daha ziyade ziraatin yapılamayacağı sahalara kaydırılmasına dikkat etmeliyiz. Sanayi bölgelerinin tespitinde halen mevcut sürat yetersizdir, bu sürat mutlaka artırılmalıdır. Bunun için İmar ve İskân Bakanlığı içerisinde sanayi bölgeleri projelerinin süratle intacı için bir özel komisyonun kurulmasında ve formalitesiz olarak bu meselenin süratle yürütülmesinde büyük bir zaruret görüyoruz.

Ulaştırma trafiki meselesi çok mühim bir konudur. Radarla kontrol sisteminin faydalarını memnuniyetle müşahade ediyoruz, bunlar geliştirilmelidir, ancak Türkiye bugün mutlaka otostratlara süratle ihtiyaç duyan bir noktaya gelmiştir. Ekspres yol inşaatı yavaş gitmektedir. Zaman, benzin, araç israflarını orta yerden kaldırmak için bütün ilerlemiş Batı ülkelerinde olduğu gibi, otostratların inşaatına önem vermeliyiz. Deniz filomuzu takviye etmeliyiz. Havaalanlarımızı ana bölgelerden sonra küçük bölgelere de yayılacak şekilde geliştirmeliyiz.

Gençlik ve spor konumuz çok mühim bir konudur. Büyük bir önemle üzerinde durmaya mecburuz. Gençliğimizi, ahlâklı, faziletli bir gençlik olmaya özendirme-ye bilhassa ehemmiyet vermeliyiz. Bunun için sinemalarımızda oynatılan filmler, TRT'nin neşriyatı, basın tutumu çok mühimdir. Anayasanın bu noktadan devlete vermiş olduğu bilhassa Anayasanın 10'ncu maddesinin devlete vermiş olduğu görevin titizlikle yerine getirilmesi bir millî vazifedir. Gençlerimizin boş vakitlerini faydalı sahalara tevcih edecek tedbirler üzerinde ısrarla durulmalıdır. Yurtlar, gençlerin ihtiyacı ve burslar konusu programda zikredilmiştir. Bunların ehemmiyetine işaret ederek geçmekte fayda görüyorum.

Basın ve yayın konusu da hiç şüphesiz çok mühim bir konu. Basın millî ve manevî değerlerimize saygılı olmak üzere millî mefahirlerimize, milletimizin anane ve örfüne saygılı olmak üzere, şahıs masuniyetine dikkat etmek üzere, doğru haber vermeye itina etmek üzere, tamamen hür olmalıdır. Her bakımdan ihtiyaçları giderilmelidir, desteklenmelidir. Ancak bu hususta bir noktayı belirtmek isterim ki, Türkiye'mizin dış ülkelerde tanıtılmasına da büyük önem vermeye mecburuz. Dış ülkelerdeki tanıtımımız yetersizdir, Kıbrıs konusunda bunu açıklığıyla gördük. Bir noktayı Sayın hükümete duyurmak istiyorum. O da, bakınız, Kıbrıs konusunda Beyrut ataşemiz bir gazetede bizim Kıbrıs hakkındaki düşüncelerimizi bir haber olarak yazdıracağına, para vererek ilan olarak yazdırmış. Bunu Beyrut'ta hava alanında bulunduğumuz zaman, Beyrut'taki gazeteciler geldiler ve bunu yadırgadıklarını, hangi gazeteyle haber verilse memnuniyetle Türkiye'nin Kıbrıs düşüncelerini yazmaya hazır oldukları halde bizim basın ataşemiz ne kadar kendi içine kapalı bir kimsedir ki, bir haberi gazetede yazdıracağına, kelimesine şu kadar para vererek, ilan olarak yazdırıyor. Herhalde Basın Yayın Genel Müdürlüğümüzün bu noktalara dikkat etmesinde zaruret görüyoruz ve dış tanıtılmamıza bundan böyle çok büyük ehemmiyet vermek mecburiyetimizi burada bir kere daha hatırlatmadan geçmiyoruz.

Kültür Bakanlığı kurulmasını aslında memnuniyetle karşılıyoruz. Zira millî kültürümüzün geliştirilmesi temel meselelerimizden birisidir, ancak bu millî kültürümüz geliştirilirken, birçok boşlukları süratle doldurmaya mecburuz. Bunun için bilhassa, biz tarihte büyük imparatorluklar kurmuş bir ülkeyiz, bir milletiz;

ancak bizi bütün dünya yalnız asker olarak, yalnız siyasî olarak tanımamalıdır; büyük imparatorluklar kurmaktaki büyüklüğümüz kadar biz ilimlerin fenlerin kuru-cusuyuz; biz ahlâk ve faziletin numunelerini önderlerini yetiştirmiş bir milletiz; bu sahadaki kültürümüzün araştırılmasına önem verilmelidir. Bakınız bendeniz bundan 7-8 sene önce Montreal'de yapılmış olan dünya sergisine gittiğim zaman Amerika kendisini 1920 yılından itibaren meşhur sinema artistleriyle tanıtıyordu, kendi bölümünü. Biz Türkiye olarak oraya fındıkla, pamukla gitmiştik, her zaman olduğu gibi. Hâlbuki kültürümüzü araştırmaya mecburuz. Öyle bir yerde onlar sinema artistlerini gösterirken, biz Yunusumuzu, biz Mevlâna'mızı biz Hacıbayram Veli Hazretlerini, biz Gelenbevi'yi, biz İbni Suud'u, biz ilim sahasında yetiştirdiğimiz büyük insanları tanıtıp, iftihar etmeliyiz, kültür araştırmalarından bilhassa bu istikamette gereken çalışmaların yapılmasını temenni ediyoruz, istiyoruz ve bu noktada bunu belirtmekte bir zaruret görüyoruz.

Tiyatrolarımızda oynanan oyunların büyük ağırlığı gayri millî sahalarda bulunuyor. Tiyatrolarımız millî oyunlar sahasına dönmelidir. Bizim kadar büyük ve şerefli bir milletin başka ülkelere kendisi bu oyunları ihraç edecek kadar bu noktada gayret sarf etmesi lüzumludur, bundan dolayı tiyatrolarımızda millî oyunların oynanması için teşvik edilmeli, bunlar bu istikamete çevrilmelidir.

Millî Savunmamız üzerinde hiç şüphesiz ki konuşmaya lüzum yok, kırk milyon memleket evlâdının hepsinin kalbi esasen bu hususta gerekli iştiaqla doludur. Kıbrıs zaferleri hiç şüphesiz kahraman Silahlı Kuvvetlerimizin dünyanın en büyük, en güçlü ordusu olduğunu göstermiştir, tarihteki büyük maneviyatımıza bugünkü ordumuzun da aynen sahip olduğunu göstermiştir, bugünün modern harp silah ve vasıtalarını en mükemmel şekilde kullanan ordu olduğunu göstermiştir. Bununla hiç şüphesiz iftihar ediyoruz; ancak, günümüzün ihtiyaçları dikkate alınarak bir kaç yıl önce hazırlamış olduğumuz REMO Planını mutlaka her türlü malî fedakârlıktan kaçınmadan kısa zamanda geliştirmek ve tamamlamak mecburiyetindeyiz. Bunun yanında da programda, "Harp Silah ve vasıtaları, harp sanayi imalatı sektörü geliştirilecektir" sözünü zayıf buluyoruz. Bugünkü şartlar altında "harp sanayi planlama dairesi" adı altında bir büyük daire kurularak bu konu çok ciddi olarak ele alınmak mecburiyetindedir.

Dış politika hakkında söylenenlere de bir iki noktaya temas etmek ihtiyacını duyuyoruz. Türkiye'nin dış politikası millî bir politikadır, ama hatları ile hangi hükümet gelse değişmez. Bu politikamızın temel esası bütün dünya ülkeleri ile iyi münasebetler kurmak ve mevcut münasebetlerimizi geliştirmektir. Ancak bu hususta geçmiş devirlerde ihmale uğramış bazı noktaları süratle telâfi etmeye mecburuz.

Tarihen ve kültür itibarıyla kendileri ile yakın münasebetlerimiz bulunan komşu ülkelerimizle ihmal edilmiş olan münasebetleri artırmak zarureti en son olarak Birleşmiş Milletlerde Kıbrıs meselesi görüşülürken bir kere daha önümüze çıkmıştır.

Dünyada yeni dengeler kurulmaktadır, bağlantısız ülkelerle Türkiye çok iyi münasebetler kurabilir ve bu ülkelerin çeşitli yönlerde Türkiye'ye faydası dokunabilir, Türkiye'nin de bu ülkelere birçok faydaları dokunabilir. Bu itibarla; dış politi-

kamızda bugüne kadar ihmal edilmiş olan bu hususların süratle tamamlanmasına dikkat etmeliyiz.

Yunanistan'la münasebetlerimiz hangi noktada bulunuyor malumdur. Türkiye daima bütün komşularla iyi münasebet isteyen bir ülkedir, Yunanistan'la olan meselelerimizin âdilâne bir şekilde süratle halledilmesi dış politikada hiç şüphesiz temel hedefimizdir.

Kıbrıs meselesi başlı başına bir konudur ancak, Ege'deki haklarımızın biran evvel Yunanlılarca kabul edilmesini temin etmek, Batı Trakya'daki Türklere yapılmakta olan çeşitli zulümlerin önlenmesi görevimizdir, 12 Adada Lozan Anlaşmasının dışına çıkarak yapılmış olan tahşidatın ortadan kaldırılmasını temin etmek hiç şüphesiz ki, Yunanistan'la münasebetlerimizde başlıca görevlerimizdir.

Programda Kıbrıs konusunda "Coğrafi Federasyon" tabiri kullanılmaktadır. Ancak, coğrafi federasyon sözü, çok değişik çözümlere yol açabilecek bir sözdür. Bir programda bunun böyle ifade edilmiş olmasını tabii sayıyoruz; ancak, geçirdiğimiz tecrübelerden ders almalıyız. Coğrafi federasyon adı altında Kıbrıs'ta teşekkül edecek olan bir nihaî statü, kısa zamanda insiyatifi Adada tekrar Yunanlılara verecek bir statü asla olmamalıdır. Bu kadar yıllık tecrübeden sonra mutlaka Adadaki Türk hakları kesinlikle teminat altına alınmalıdır ve Adadaki bu nihaî statü her şeyden önce hakikaten nihaî bir statü olmalı ve Adada devamlı sulhu tesis edecek bir statü olmalıdır.

Bu hususta bir takım tavizlerden bahsedilmektedir. Bunları bazı kimseler: "İyi niyet jesti diyelim, taviz demeyelim" diye ifade ediyorlar. Aslında biz Adada sulh istiyoruz. Sulhu isterken elbette vazgeçemeyeceğimiz haklarımız vardır. Ancak, bazı hususlarda karşılıklı anlaşmalar yapmak mümkün olabilir. Yalnız, bunlar hiçbir zaman katıyen karşılıksız ve bizim nihaî statümüzü bozucu şekilde olmamalıdır.

Kıbrıs'ta askeri geri çekme konusu. Elbette bizim, Kıbrıs'ta ilânihiye, ilelebet elli bin kişi, yüz bin kişi bulunduralım şeklinde bir düşüncemiz yoktur. Ancak, biz Kıbrıs'ta haklarımızın kesinlikle teminat altına alındığını gördükten sonra bir asker çekilmesine tevessül edebiliriz. Bazı hareketlerin ne zaman yapılacağı tayin edilmek mecburiyetindedir. Bu itibarladır ki, bu noktada aslında programda mevcut olan sözler her tarafa gidebilen sözlerdir. Bunun detaylarının millî bir politika olarak, bütün partilerimizin bir araya gelmesiyle, Millet Meclisinde detaylarıyla tesbit edilmiş bir politika olarak bir an evvel tesbitinde fayda ve hatta zaruret görüyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, sizlere, Hükümet Programının Yüce Meclise takdim edilmiş olması dolayısıyla, böyle bir program karşısında görevimizi yapmış olmak bakımından, Hükümet Programı üzerinde bazı noktalara temas eden görüşlerimizi bildirmek isteyen hususları arz ettim. Şimdi müsaadenizle konuşmalarımı toplayıp kapatmak istiyorum.

Aziz ve muhterem milletvekilleri, her şeyden önce, deminden beri bazı görüşler belirttik, bu Hükümetin bazı hususiyetlerini belirttik. Bir kere daha ifade etmek istiyorum ki, bu Hükümetin muhterem üyelerinin bu belirtmiş olduğumuz hususlarla, aslında kendilerine kusur atfedilecek hiçbir taraf söz konusu değildir. Bu üyeler millî bir görevi yapmak için kendi dışındaki sebepler altında böyle bir noktaya gelmişlerdir. Asıl mühim olan husus, hiç şüphesiz ki, Hükümetin de ken-

disinin tavsiye ettiği gibi, partilere dayalı normal bir demokratik çözümün bir an evvel kurulmasıdır. İşte böyle bir noktaya söz gelmiş olduğu içindir ki, sözlerimi kapatırken burada bir tarihi görevi ifa etmeyi vazife sayıyorum.

Muhterem milletvekilleri, şu noktayı belirtmek isterim ki, bu kürsüden üç yere hitap mümkündür. Bunlardan bir tanesi Yüce Meclise hitap, bir diğeri aziz milletimize hitap, bir diğeri de, bütün bunlarla beraber tarihe bazı şeyleri tespit ettirmektir. Bu itibarladır ki, böyle bir noktada görevimizi ifa etmek için bütün Meclisi, memleketi bir erken seçime sürüklemekten tevakki etmeye bir kere daha davet ediyorum. Normal bir çözümün bulunması için önümüzdeki demokrasi merhalesini aşmak hususunda bütün partilerimizi anlayışlı davranmaya bir kere daha davet ediyorum. Biraz evvel izah ettiğim sebeplerden dolayı, normal bir çözümün bugün hangi noktadan doğabileceği açıkça görülmektedir. Bu noktanın üzerine yürünerek bir çözümün bir an evvel tahakkuk etmesi hususunda partilerimizden elden gelen gayreti göstermelerini bir kere daha istemek elbette görevimizdir. Bunun için konulara açıklık getirmekte fayda vardır. Biraz evvel bu husustaki davetlerimi yaptım. Ümit ederim ki, bu hususta kendisine görev düşen partilerimiz, esasen aynı şekilde düşünmektedirler, ellerinden gelen gayreti kısa zamanda göstereceklerdir.

Bu noktayı böylece tespit ettikten sonra son bir noktayı da belirtip huzurlarınızdan ayrılmak istiyorum. O nokta da şudur:

Muhterem arkadaşlarım, biz tarihin en şerefli, en büyük milletiyiz. Bizim milletimiz büyük bir kalkınma hamlesi içindedir. Bugün karşılaşmış olduğumuz bu hükümet meseleleri milletimizin büyük tarihî seyri içerisinde fevkalade küçük meselelerdir. Bunlardan hiç birisini mühimsemeyelim. Bunlardan dolayı telâşa kapılmak veya buhrana girmek veya ümitsizliğe kapılmak asla doğru değildir. Bizim milletimizin büyük kalkınma hamlesi muvacehesinde bu hükümet meseleleri küçük meselelerdir. Karşılaşılan güçlükler ufak meselelerdir. Bundan dolayı ümitsizliğe, telâşa kapılmak ve kendisini buhran sıkıntısı içinde görmek asla bu memleket evlâtlarına yaraşmaz. Bu milletin evlâtları çok kısa zamanda bu güçlükleri aşacaklardır.

Huzurlarınızda, milletimizin her şeye rağmen büyük bir kalkınma içinde olduğunu görmenin bahtiyarlığını bir kere daha ifade etmek istiyorum. Türkiye bütün bu güçlükleri yenecek, manevî ve maddî sahada kalkınmış yeniden büyük Türkiye mutlaka en kısa zamanda kurulacaktır. Buna olan inancımızı huzurlarınızda bir kere daha tekrar etmiş olmaktan dolayı büyük bir memnuniyet duyuyorum ve sözlerimi, Cenab-ı Haktan en kısa zamanda bütün milletimize saadetler ve selâmetler nasip etmesi temennisiyle kapatıyorum.

Hepinizi hürmet ve muhabbetle selâmlar, Millî Selâmet Partimizin saygılarını sunarım. *(M.S.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erbakan.

Buyurun Sayın Bozbeyle.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Erbakan konuşmaları sırasında Demokratik Partiye de bir yer ayırdı; fakat yer ayırırken bize de sataştı. Beş dakikalık bir konuşma imkânı vermenizi rica edeceğim.

BAŞKAN — Efendim, zabıtları getirttik, sataşmaya ait bir cümleye rastlayamadım ben. Eğer okursanız sataşılan cümleyi, mütalaa beyan ederiz efendim.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Efendim, arz edeyim: “Benden sonra Cumhurbaşkanının yanına giden Sayın Bozbeyli Cumhurbaşkanına ne dedi ki, Sayın Cumhurbaşkanı bu yoldan dışarıya çıktı? Ne dedi oraya gidip?” diyor. Bu sözlerle beni suizan altında bırakmak istiyor. Lütfedin bir açıklama fırsatı verin. Beş dakikalık kısaca konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, bu bir sataşma değildir.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Aman beyefendi...

BAŞKAN — Yalnız, sizin bir hususu açıklamanız, ancak, ne söylediğinizi söylemekle mümkün olabilir. Bunu açıklığa kavuşturmak maksadıyla, yalnız buraya inhisar etmek üzere söz veriyorum efendim.

Buyurun.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; ikinci defa huzurunuzda, aslında gereksiz olan bir mesele için çıktığımdan dolayı hepinizden özür dilerim. Esasında bu mesele dolayısıyla Sayın Erbakan’a bir cevap vermek gereğini de duymamıştım; fakat arkadaşlarım bana, “İş burada bitmez, bunlar zabıtlara geçti, yarın bu zabıtları alırlar, kahve köşelerine giderler, bak ben böyle söyledim cevap bile veremediler derler. Onun için bir cevap gerekir” dediler. Ben de bu gerekçeyi doğru buldum! Onun için kısaca arz ediyorum.

Aziz arkadaşlarım, Cumhurbaşkanımızın huzurunda iki görüşme oldu. Bunlardan bir tanesi; topluca bütün parti liderlerinin ve Sayın Meclis Başkanıyla Sayın Senato Başkanının iştirak ettiği müşterek bir toplantı. Bu toplantıda kimin ne konuştuğu zaten ortada. Zabıtlar verildi, harf harf banda tespit edilen sözler yarından itibaren gazetelerde de çıkacak. Bu konuya önem verenler bunu öğreneceklerdir. Fakat Sayın Cumhurbaşkanımız bir de her parti lideriyle tek tek, başbaşa konuşmak ihtiyacını duydu. Bu konuşmanın zabıtları tutuldu mu, tutulmadı mı bilmiyorum ben; ama Sayın Cumhurbaşkanımız bu tek tek ve başbaşa konuşma ihtiyacını kendileri duydular ve aklımda kaldığına göre Sayın Feyzioğlu bu gereği ortaya koydu, Cumhurbaşkanımız da bunu kabul etti, tek tek, başbaşa parti liderleriyle lütfedin görüştüler.

Şimdi Sayın Erbakan, bu görüşme ile ilgili olarak, “Benden sonra Cumhurbaşkanına giden Sayın Bozbeyli, Cumhurbaşkanına ne dedi ki, Sayın Cumhurbaşkanı bu yoldan dışarıya çıktı? Ne dedi oraya gidip?” diye buyuruyor konuşması sırasında.

Evvelâ, şu hususu belirtmek isterim. Ben Cumhurbaşkanını tesir altına alacak bir kimse değilim. Bunu Sayın Erbakan kabul etse dahi, hâşâ ben bunu kabul etmem. Hele Onu, “dışarı çıktı, yoldan çıktı” gibi bir sıfatla Sayın Erbakan tasvip ediyor; buna asla razı olamam.

İkincisi; arkadaşlarım, bu işteki sıkıntıyı anlıyorum. Sayın Cumhurbaşkanımızın yanından, tek tek yapılan görüşmeler sonunda, dışarıya çıktıktan sonra Sayın

Erbakan demiş ki; “Yarın Sayın Demirel’i Cumhurbaşkanı Başbakan olarak görevlendirecek” Benim bundan haberim yok. Ben dışarıya çıktım, bana görüşlerimi sordular. Cumhurbaşkanı da bana açıkça söylemişti: “Tarafsız bir başbakan görevlendireceğim. Acaba sizin bir telkininiz, bir sözünüz olur mu? Kimi gösteriyorsunuz?” demişti. Ben de; “Takdirlerinize sunarım Sayın Cumhurbaşkanım, bu, sizin bileceğiniz bir iştir” dedim, dışarıda da bunu açıkladım. Bana gazeteciler dediler ki: “Ama Sayın Erbakan böyle söylüyor, Demirel’i görevlendirecek yarın diyor, siz de böyle söylüyorsunuz!” Ben de, “Ben bilmiyorum. Sayın Erbakan ile Cumhurbaşkanı konuşurken ben orada değildim. Onun için herhalde herkes kendi şarkısını söylüyor” dedim.

Şimdi tabii bu bir sıkıntılı durum yarattı, bunu anlıyorum. Çünkü bir gün sonra tarafsız bir başbakan, Sayın Irmak görevlendirildi. Bu duruma düşen bir insanın sıkıntılı olabileceğini anlıyorum. Tabii bu sıkıntıdan kurtulmak için de uzun konuşmak, uzun uzun bazı şeyler söylemek ihtiyaç oldu herhalde. Bu sebeple konuştum.

BAŞKAN — Sayın Bozbeyli...

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Bir şey daha...

BAŞKAN — Açıklamanızı yaptınız efendim. Başka söyleyeceğiniz var mı?

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Yapmadım, bir cümlem daha var efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Efendim esasen, galiba bir 10 dakikalık zamanım var benim.

BAŞKAN — Beş dakikayı doldurdunuz efendim.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Beş dakikayı doldurdumsa bir beş dakika daha var.

BAŞKAN — Beş dakika daha var; fakat mevzuu dağıtmayalım, çok rica ederim.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Peki Sayın Başkanım, ikazlarınıza riayet edeceğim efendim.

Efendim üçüncü bir husus da şu: Sayın Cumhurbaşkanımız, topluca görüşmeden sonra parti liderleriyle başbaşa ve tek tek görüşme ihtiyacını duymuştur. Bu ihtiyacı duyan, Sayın Cumhurbaşkanımızdır. Sayın Cumhurbaşkanımızla benim başbaşa yaptığım konuşma sırasında Cumhurbaşkanımız Erbakan’ın da bulunmasını isteseydi, her halde kendisini çağırırdı. Erbakan’ın bulunmasını istemedi. Yine Sayın Ecevit ile Cumhurbaşkanının başbaşa konuşmasında da, Erbakan da bulunsun diye düşünseydi, onu da çağırırdı...

BAŞKAN — Sayın Bozbeyli...

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Demek ki bu konuşmalar iki kişi arasında olmuştur.

Şimdi bir şey söylemek istiyorum. Bir toplum içinde yaşayan bir insanı tutan çeşitli kaideler vardır. Muaşeret vardır, töreler vardır, ahlâk kaideleri vardır, hukuk

kaideleri vardır ve bunların hepsinin üstünde de Allah'ın kitabında konulan kaide-ler vardır. Allahın Kitabında deniyor ki: "Ve lâ tecessesü" Hâlbuki Sayın Erbakan benimle Cumhurbaşkanı arasındaki konuşmaya kulağını uzatıyor, benimle Cumhurbaşkanı arasındaki konuşmaya tecessüs gösteriyor. Hiç değilse Allah'ın Kitabı-na uy Sayın Erbakan!

Teşekkür ederim. (M.S.P. ve A.P. sıralarından gürültüler, C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bozbeyli.

Adalet Partisi Grubu adına Sayın Süleyman Demirel, buyurunuz. (A.P. sıraların-dan "Bravo" sesleri, alkışlar)

A.P. GRUBU ADINA SÜYELMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, Sa-yın milletvekilleri; Hükümet Programı dolayısıyla yapılan müzakerelerde Adalet Partisinin görüşlerini ifade etmek için huzurunuzda geldiğim şu anda hepinizi say-gıyla selâmlıyorum.

Hükümet Programı bu Mecliste ilk defa yapılmıyor, hükümet programı mü-zakeresi bu Mecliste birçok kereler yapılmıştır. Yalnız sanırım ki, bu türü ilk defa yapılıyor. Hükümet burada oturuyor, programı ortaya konmuş; Hükümeti yok sa-yarak, mazide kalmış birtakım meseleleri buraya getirip dillendirmek suretiyle ve genellikle hükümet programıyla ilgili olmayan birçok hususları dile getirmek sure-tiyle bir müzakere cereyan ediyor. Bu müzakereye hangi ölçüde, nasıl katkıda bulu-nabileceğimizi uzun uzun düşündükten sonra, huzurunuzda, asgariden bazı şeyleri söylemenin bizim için zaruret olduğu kanaatiyle bulunuyoruz.

Sayın milletvekilleri, Türkiye bir bunalımın içindedir. Türkiye'de bu bunalım yeni değildir. 1961 Anayasası tatbikata konduğundan bu yana, Türkiye alışık olma-dığı hükümet bunalımlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye, 1960 ihtilâline kadar hükümet bunalımının ne olduğunu bilmezdi; ama 1960 ihtilâli sonrasında getiril-miş bulunan 1961 Anayasası ve nispî temsil sistemiyle Türkiye'nin idaresine geçil-diğinden bu yana, hükümet bunalımı Türkiye'nin meselesi olmuştur. Hükümet bu-nalımlarını açmada, en ileri Batı memleketleri dahi büyük sıkıntılar çekmektedir. Bizim ise hükümet bunalımlarını aşmada kâfi tecrübemiz olduğu kanaatinde deği-lim. Daha doğrusu, nispî sistemin bir oy dağılmasıyla neticelenmesi, bir seçimi bir oy dağılmasıyla neticelendirmesi halinde, meydana gelen durum zor bir durumdur. Bu zor durumu aşmaya kâfi tecrübemiz bulunmadığını zaman göstermiştir. Belki ileride daha çok tecrübe kazanılacak ve bunalımları aşmada daha çok bilgi sahibi ve maharet sahibi olacağız; ama üzüntü ile ifade edelim ki, hükümet bunalımı ile kar-şılaştığımız zaman, büyük bir telâşa, büyük bir paniğe kapılıp, rejimi kötülemeğe çok kısa zamanda varan sabırsızlıklar gösterdiğimiz gerçektir.

Bir sistem var orta yerde, 1961 Anayasası ve nispî temsil sistemi. 1961 Anaya-sasının 56'ncı maddesine göre, Türkiye'de parti kurmak izne bağlı değil, istediğiniz kadar parti kurabilirsiniz. İsteddiğiniz kadar parti kurabilirsiniz, vatandaşın oyları bu partiler arasında dağılırsa, Millet Meclisine geldiğiniz zaman, partilerin birbiri-ni suçlaması; sen benimle bir araya gelmiyorsun, ben seninle bir araya gelmiyorum, şeklindeki suçlamasını, rejim suçlamasına vardırıdığımız takdirde, memleketin ha-

yat tarzı, idare tarzı olarak benimsediği rejimi işletmediği intibai, bir noktada yaygın hale gelebilir.

Bakalım ne olmuş, 1961 Anayasasının tatbikatına girdiğimiz günden bu yana? 1961 de seçimler yapılmış, reyler dağılmış, en çok oy alan parti % 38 almış, ondan sonra % 34, % 14, % 14 ve bu şekilde reyler dağılınca hiçbir parti tek başına hükümet kuramamış. Koalisyonları Türkiye 1961’de tanıyor. Ondan evvel Türkiye’de koalisyon tanımıyor ülke ve aslında 1961 Anayasası icranın yetkisini de değiştirmiş. Daha doğrusu 1961 Anayasası icraya yetki vermemiş, icraya görev vermiş. Güçlü bir icra, güçlü bir icradan kaçan bir Anayasa söz konusudur. 1961 Anayasası güçlü bir icra istememiş; icrayı, güçlü bir icrayı güçsüz bir hale getirmiş ve 1961 Anayasası “Hâkimiyetin kayıtsız şartsız millete ait olduğu” prensibini çeşitli şekillerde anlaşılır hale de getirmiş, işte bu kavram kargaşası içerisinde Türkiye on dört senedir çırpıyor. Ondan sonra bugün geliyoruz 1974 senesinin Kasım ayının sonuna yaklaştığımız bir günde, bu bunalıma nasıl çare bulacağımızın, bir takım indi ölçülere dayanarak, neticesini çıkarmaya çalışıyoruz. Aslında kanaatimiz odur ki, ülkenin meselesi sadece bir hükümet bunalımı değildir. Hükümet bunalımını aşan bir zorlukla karşı karşıyayız. Türkiye’yi idare edebilecek miyiz, Türkiye’yi idare edemeyecek miyiz? Veya Türkiye’yi nasıl idare edebileceğiz? Bu sistemi kabul ettiğimiz zaman, bu sistemin içinde istikrarsızlık vardır. (D.P. ve M.S.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Asiltürk, rica edeceğim, hatibi dinleyelim efendim.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Binaenaleyh, istikrarsızlık tabiidir demiyorum ama, istikrarsızlık vardır. Ya istikrarsızlığın tedbirini alacaksınız, asgariye indirmenin tedbirini yahut istikrarsızlığın sebep olduğu birtakım sıkıntılara katlanacaksınız. Binaenaleyh, hem istikrarsızlık olmasın, hem böyle olsun; bunu sağlayacak sistem bu sistem değildir. Daha doğrusu yanlış anlaşılmasın; 1961 Anayasasının “İnsan Hakları” kısmı, “Devletin görevleri” kısmı birçok kısımlarına kimsenin bir diyeceği yoktur ama, memleketi idare de 55 maddesi değiştirilmek mecburiyetinde kalan on üç on dört senede, bir Anayasa sahip olduğumuz, bu Anayasasının yeni bulunduğu ve Türkiye’nin böylesine çoklu bir sisteme de alışık olmadığını akıllardan çıkarmamak lâzımdır. Bunun çaresini Türkiye aramaya devam edecek, Türkiye istikrarın çaresini aramaya devam edecek. O itibar ile sözümü bu noktada, istikrar ile ilgili genel mülâhazamı bu noktada bırakıp, başka bir konuya geçmek istiyorum.

Evvelâ şunu arz ve ifade edeyim ki; bugünkü Hükümetin Programı eleştirilirken “Hemen hemen her şey eleştirildi de program eleştirilmedi” desek, doğrudur. Veyahut da, bugünkü programın eleştirisi yapılırken, yeni bir program da ortaya konduğu (Biraz evvel Sayın Erbakan tarafından) doğrudur. Neler yapılması lâzım geldiği, nasıl yapılması lâzım geldiği adeta yeni Hükümetin önüne bir program olarak konmuştur.

Şunu arz ve ifade edelim ki, Hükümeti kuran Sayın Profesör İrmak ve Kabine arkadaşlarına karşı grubumuzun en ufak bir mülâhazası mevcut değildir. Demek istiyorum ki, söyleyeceğimiz şeyler ne Sayın Profesör İrmak’ın, ne de arkadaşların şahıslarıyla ilgili şeyler değildir. Esasen, orta yerde bir sistem meselesi mevcuttur, bu sistem meselesinin münakaşasını gayet tabii ki, enine boyuna yapmak zarureti

ile karşı karşıyayız. Bu münakaşayı yaparken de; “Başka türlü bir hükümet niye kurulmadı?” konusunda serd edilen bazı mütalaalar var, bazı düşünceler var, o düşüncelerin bizce doğru olmayan kısımlarını aydınlatacağız, bizce doğrularının ne olduğunu ortaya koyacağız. Ama şunu arz ve ifade edeyim ki, hükümet kurulması bir meclis müzakeresi ile mümkün değildir. Yani, burada, hükümet kurulmasını bir müzakereye tabi tutsak, sonunda bir hükümet çıkaramayız. Onun içindir ki, Hükümet kurulur, meclislerin önüne gelir, güvenoyu alır göreve devam eder; güvenoyu almaz, yenisi kuruluncaya kadar göreve devam eder. Başka bir şekli de yoktur.

Bu itibarla, bu ana mülâhaza etrafında düşüncelerimizi serd edeceğiz. Daha doğrusu, “Burada bir Hükümet otururken yenisi nasıl kurulmalıdır” gibi bir tartışmaya girmeyi doğru bulmadığımızı ifade etmek istiyorum. Şayet, programını önünüze getirmiş bulunan Hükümet güvenoyu almazsa; o zaman yenisinin nasıl kurulacağını, ayrı bir iş, ayrı bir muamele olarak düşünmek gerekecektir.

Muhterem milletvekilleri; burada herkes, hemen hemen konuşan hatipler, birbirlerine çeşitli zamanlarda söyledikleri, söyleyemedikleri sözleri tekrarladılar. Aslında bu tekrarlar yapılırken, bunların yeni yeni tefsirlerine de şahit olduk. Bu tefsirler yapılırken bir bunalımın içinde bulunduğumuz unutulmuştur kanaatimce. Bunalım nasıl çözülecektir?

1973 seçimleri yapılmış. Dönelim 1961 seçimlerine. 1961 seçimleri yapılmış, hiçbir parti tek başına iktidar olacak kadar oya sahip olamamış. Ondan sonra günlerce uğraşılmış, o günün şartları ve o günün ortamı içerisinde uğraşılmış, bir koalisyon hükümeti meydana getirilmiş. Bu koalisyon hükümeti sekiz ay yaşamış; bozulmuş. Bozulduktan sonra gayret sarf edilmiş, ikinci bir koalisyon hükümeti meydana getirilmiş; o da bozulmuş aradan on iki ay geçtikten sonra. Tekrar hükümet kurulması meselesine dönülmüş, üçüncü bir hükümet kurulmuş, on dört ay kadar da o yaşamış, o da bozulmuş. Ondan sonra, daha doğrusu o, istifaya mecbur edilmiş ve dördüncü koalisyon hükümeti kurulmuş. Dördüncü koalisyon hükümetini biz kurduk ve 1965 seçimlerine ülkeyi götürdük.

Demek ki Türkiye, 1961-1965 döneminde esasen dört senede dört hükümet denemiş, geliyor. Binaenaleyh, Türkiye ne zaman istikrarsızlığı bilmiyor, hükümet istikrarsızlığını? 1965-1971 döneminde. Çünkü 1965 seçimlerinde Adalet Partisi, tek başına iktidar olabilecek kadar çoğunluğu almış, dört sene içerisinde Türkiye’de hükümet bunalımının ne olduğunu göstermemiş. Ondan sonra 1969 seçimlerinde Adalet Partisi tekrar tek başına hükümet olacak çoğunluğu almış; ama 12 Mart 1971 bunalımına gelmiş ve on bunalımdan, 1971’den 1973’e kadar Türkiye’de dört tane daha yeni hükümet denemek mecburiyetiyle karşı karşıya kalınmış; hem partilerüstü hükümet. Yani, hükümet sadece parlamentonun güveniyle çalışmaya devam edememiş, Parlamentonun güveni olduğu halde çalışmaya devam edememiş. Hattâ 12 Mart 1971 bunalımından sonra kurulan ilk hükümet 321 oyla güvenoyu almış; gücünü, aldığı güvenoyunun sayısı ile ölçmüş, Parlamento içinden bir müdahale vaki olmamış bu hükümete, kendi içinden bozulmuş ve sekiz ay zarfında görevi bırakmak mecburiyetinde kalmış. Ondan sonra yine yeni bir tanesi kurulmuş, dört ay devam etmiş. Yeni bir tanesi kurulmuş, aşağı yukarı on-on iki ay devam etmiş. Sonra 13 Mart 1973’le beraber yeni bir dönem açılmış ve bir dördüncüsü,

bir dördüncü koalisyon hükümeti kurulmuştur. Böylece Türkiye 1961-1965 döneminde 4, 1971-1973 döneminde de 4 hükümeti denedi, geliyor. Yani istikrarsızlık, Türkiye’de ilk defa olan bir şey değildir. Ama bütün bu istikrarsızlık dönemlerinde Türkiye, demokrasi fikrini ve demokrasi müessesesini yaşatmaya gayret göstermiş ve demokrasi müessesesini yaşatmış, buraya kadar getirmiş.

Şimdi geliyoruz; 1973 seçimleri sonunda bir hükümet kuruyoruz. Bu Hükümetin kurulması için 100 gün uğraşıyoruz, bu uğraşmalar esnasında çeşitli formüllere, çeşitli çarelere, çeşitli düşüncelere başvuruyoruz ve 100 gün sonunda da Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Koalisyonu meydana çıkıyor. Bu Koalisyon; 5 Şubat 1974 tarihinde bu kürsüden, o günkü Hükümetin Başkanı olan Sayın Ecevit tarafından Türk kamuoyuna şöyle takdim ediliyor, zabıttan aynen söylüyorum: “Bu Hükümet, şayet güveninize mazhar olur...” ki, olacaktır. “... Güveninize mazhar olur, bir süre programını tatbik edebilirse...” ki, edecektir. “... Ondan sonra uzunca bir süre iktidar olacaktır” diye takdim edilmiştir.

Ve dönülmüştür “Siz, neyin muhalefetini yapacaksınız?” diye bize hitap edilmiştir. Şimdi, bugün yine çeşitli hitaplara maruz kaldık. Anlaşıyor ki, Hükümeti kuran Sayın Başbakan ve Sayın yardımcısı, sanki Hükümeti bozanlar bizmişiz gibi; bizi muaheze etmek, Hükümet bunalımından âdeta bir sorumlu aranacaksa, bizim üstümüze bunalım derdini atmak gibi bir tavrın içerisine girmişlerdir. Bu, bizi bir müdafaaya götürür, kendimizi müdafaaya götürür. Kendimizi müdafaaya kaldığımız zaman, kimsenin incinmeden bizi dinlemesi lâzımdır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Mesele şudur: Bir bunalım çıkıyor. Bu bunalım nasıl çıkıyor? Evvelâ bir Hükümet, Şubat 1974’de kendisini uzunca süre, yani asgarîden 15-20 sene, - o intibai veren - bir iktidar olarak ilân ediyor. Sonra geliyor, Mayıs ayının bir yerinde “Dal çatırdadı” diyor.

Nisan ayında, yani aradan 100 gün geçtikten sonra ben, “Koalisyonların genellikle uzun sürmeyeceğini, koalisyonların kısa zaman içinde sürtünmelere gidebileceğini, hele bu koalisyonun birisi diğerini frenlemek, birisi de öbürünü törpülemek gibi iki gaye ile işe girişmiş iki partiden teşekkül ettiği için, uzun süremeyeceğini” 14 Nisan günü İzmir’de söylediğim zaman, 15 Nisan günü “Bunalım kışkırtıcılığı” ile itham edildim. İthamı, Sayın Ecevit yaptı. İki parti öyle uyumluymuş ki, ben memlekette huzuru beğenmemişim, huzursuzluk çıkarıyormuşum ve âdeta bunalım çıkarıyormuşum, bunalımı kışkırtıyormuşum, şeklinde beni itham ettiler. Ama Mayıs ayında kendisi Af Kanunu dolayısıyla, bu Meclisin verdiği bir karardan sonra “Dalın çatırdadığını, çatırdayan dala ne kadar tutunabileceklerini” de ifade ettiler. Daha sonra döndüler, onlar bir kenara atıldı, dal falan sanıyorum yerine yapıştı, bir süre daha gidildi ve sonra Kıbrıs meselesi ortaya çıktı.

Kıbrıs meselesi ortaya çıktıktan sonra 3 Eylül kadar geliyoruz. 3 Eylülde, otobüslerin arkasında, Sayın Ecevit’in miğferli resimleri Türkiye’nin her tarafına gidip geliyor. “İkinci Atatürk”, ondan sonra “Kahraman” yazıları her tarafta asılı. (C.H.P. sıralarından gürültüler ve gülüşmeler) Bunalım sebebinde bunlar vardır da onun için izah ediyorum. Her tarafta Sayın Ecevit, “İkinci Atatürk”, “Kıbrıs Fatihi”, “Kıbrıs Kahramanı” olarak karşılatılıyor.

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Gemiye bindirip indirmedik...

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Gemiye bindirip, indirmedik” diyene biraz sonra cevap vereceğim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ve milletin Silahlı Kuvvetlerinin, Türk Parlâmentosu ve tüm milleti ile arkasında durması gayet tabii olan kahramanca başarısını, Cumhuriyet Halk Partisi oya tahvil etmek istiyor. Bunu söyleyen, aslında, Hükümetin ikinci başı olan Başbakan Yardımcısı Sayın Erbakan’dır: Yani, “Kıbrıs’ta şehit kanlarını oya tahvil etmek istiyor Cumhuriyet Halk Partisi”

Bunalım buradan çıkmıştır. Bu bunalım kasten çıkarılmıştır. Bunalımı çıkaran Sayın Ecevit’tir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Koalisyonu 100 günde kurulmuştur. Sayın Ecevit yeniden kurulacak bir hükümetin kolay olmayacağını biliyordu; ama kendisine denilmiştir ki, “Şu ortamda seçime gidilirse, fazladan 100 mebusla gelir”. Kendisi bir yerlerden seçim işareti aldığı zehabına da kapılmıştır. Binaenaleyh, “Fırsat bu fırsat” deyip, “İskandinavya seyahatine giderken vekâleti kime bırakacağım?” münakaşası çıkarıp, Türkiye’de bunalımı yaratmıştır.

Bunalımdan sadece Sayın Ecevit bunalsa mesele yok. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Kendisi bunaldı, memleketi bunalıttı. Bu hâdise 17 Eylülde oluyor. 17 Eylülünden bugüne kadar 70 güne yakın zaman geçmiştir ve bu 70 gün zarfında Türkiye yeniden Hükümet arıyor.

Sayın Ecevit’in bu gibi ahvalde Hükümet kurabilmesinin bir ortam meselesi olduğunu unutmaması lâzımdır. Hükümet kurulabilmesinin bir ortam meselesi olduğunu hiç kimse unutmamalıdır. Bir koalisyon kurulabilmesinin, bir ortak çizgi bulmaya, bir uzlaşma sağlamaya bağlı olduğunu kimse unutmamalıdır.

Grubu bulunan beş parti... “Efendim, siz yanyana gelin”... Kimsenin diğerine, “Siz yanyana gelin” veya “Siz yanyana gelin; gelmiyorsanız sizi muaheze ediyorum” demeye hakkı yoktur. Beş parti ayrı ayrı partilerdir, ayrı ayrı programları vardır, ayrı ayrı destekleri vardır, ayrı ayrı kendilerini tutanlar vardır, hitap ettikleri kitle ayrıdır ve ayrı ayrı sorumlulukları vardır. Bu da tabiidir. Binaenaleyh, “Siz, filanca falanca ile niye bir araya gelmiyorsunuz?” diye birbirimizi muaheze ederek bu işlerin içinden çıkmanın mümkün olduğuna kani değilim.

Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selâmet Partisinin bir araya geleceğini kim düşünürdü? Geldiler... Demek ki, bir ortak çizgi bulabildiler, bir uzlaşma bulabildiler; orta yere bir Hükümet çıktı. Onun içindir ki, biz rejimi kötüleyerek, partiler demokrasisini kötüleyerek, Parlamento’yu kötüleyerek, seçimi kötüleyerek bu işin içinden çıkamayız. Hele, onu savunma mecburiyetinde olan milletvekilleri ve Parlâmento üyeleri olarak bunun içinden çıkamayız.

Mademki rejim budur, mademki birden fazla parti kurmak Anayasanın tabii gereğidir, istediğiniz kadar parti kurmak tabii gereğidir, mademki vatandaş, reyini böyle dağıtmıştır; o zaman bir uzlaşma bulamadığınız takdirde bunalım devam eder.

Bir uzlaşma bulabilme kimin elinde de, bulamamış? Bunun, ne gönlü ferah olmakla, ne geniş kalpli olmakla, ne bunalım istemekle falan alakası yoktur; bunlar evhamdan ibarettir.

Gelin, aklı çalıştıralım. İşte grubu olan beş tane parti... Kim kiminle, niye bir araya gelemiyor da Hükümet kurulmuyor? Onu söyleyin. Niye bir araya gelemiyorsunuz? Niye C.H.P.- D.P. bir araya gelemiyor? Niye C.H.P.- M.S.P. ile bir araya gelemiyor tekrar? Binaenaleyh, bu niyetlerin altında ne kadar gerekçe varsa, (gelememe gerekçesi) A.P.'nin de C.H.P. ile bir araya gelememesinde ve A.P.'nin de başka partilerle bir araya gelememesinde (Hiç olmazsa şu ana kadar) aynı gerekçeler yatar.

Binaenaleyh, bir uzlaşma bulmak lâzımdır. Uzlaşma bulma kolay bir iş değildir zaten. Yani, şahısların uzlaşmasının zor olduğu bir dönemde, herkesin birçok probleminin olduğu bir dönemde partilerin uzlaşmasını kolay farz etmek ve bundan sonra da birtakım kötülerle kalmayı insaf ile bağdaştırmak mümkün değildir ve bu, bunalımın çaresi de değildir zaten.

Şimdi, hem diyoruz ki, kimseye tahakküm edilmesin, o zaman tahakküm çıkar bunun altından; bu sebeplerle Hükümet kurulamamıştır. Hükümetin kurulamayışının sebebi, uzlaşmamıştır. Yani, beş parti, bir Hükümet çıkaracak biçimde bir kombinezon meydana getirememiştir. Partiler teker teker, hiçbirisi kendi başına Hükümet kuracak vaziyette de olmadığına göre ne olacaktır? Bunalım olacaktır. Bu, ne arzuya tabidir; ne, birisinin “Dur” demesine bağlıdır; ne birisinin, “Yürü” demesine bağlıdır.

Şimdi, bunalımın 70 günlük safahatını incelerken neler görüyoruz. Sayın Ecevit bu kürsüye geliyor, diyor ki, “Efendim, biz, rakibimiz olan Adalet Partisine dokuz öneri götürdük, hiç kimsenin yapamayacağı kadar da cömert davrandık. Siz Hükümet kurun, biz sizi destekleyelim... Dokuzunu da reddettiler. Yani, kurmadılar Hükümeti veya bize de kurdurmadılar”.

Şimdi bu dokuz öneriye bakalım. Bu dokuz önerinin içinden Hükümet çıkıyor mu? Aslında, Hükümet çıkmıyorsa, yirmi öneriden de Hükümet çıkmaz; çıkıyorsa, bir öneriden de Hükümet çıkar. (A.P. sıralarından alkışlar) Yani, anlaşılıyor ki, dokuz, sonradan istismar yapılmak için uğurlu sayı olarak seçilmiş.

Dokuz öneri getirmişsiniz, bunların üç tanesinde seçim şartı yok, altı tanesinde seçim şartı var. Altı tanesinde seçim şartı; baharda seçim olduğuna göre, Güzde seçim olduğuna göre. Binaenaleyh, tertip üçere iner, üç bir tane, üç bir tane. Öyleyse, aslında üç gurup teklif var önümüzde: Baharda seçim olduğuna göre, bir de Güzde seçim olduğuna göre. Sayın Ecevit diyor ki bize, “Baharda seçim olduğuna göre, benim başkanlığında bir A.P.- C.H.P. koalisyonu kuralım”, önerilerinden birisi bu. Ben diyorum ki kendisine, 3 Kasım günü gidiyorum, “Sizin başkanlığınızda bir A.P.-C.H.P. koalisyonu kurarsak vaziyet nasıl oluyor bir bakalım”. Buna biz imkân görmüyoruz. Neden imkân görmediğimizi de hemen kendisi ile görüşmemizin sonunda basına söylüyorum. Çünkü biz, “Bu Hükümet (Yani istifa eden Hükümet, yani C.H.P.-M.S.P. Koalisyonu ve büyük ağırlığı C.H.P.'nin üzerinde olmak üzere sözlerimizin) partizandır, partizanlık yapmıştır” diyoruz. Binaenaleyh, biz diyoruz ki, “Bu Hükümet TRT'yi tarafsızlıktan çıkarmış, C.H.P.'nin organı haline getirmiş-

tir". (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Biz diyoruz ki, "Bu Hükümet, memleketi pahalılığa boğmuştur". Biz diyoruz ki, "Bu Hükümet, memleketi çeşitli sıkıntıların içine sokmuştur"... Bunları dedik, geliyoruz.

Şimdi biz, A.P.-C.H.P. Koalisyonunu Sayın Ecevit'in Başkanlığında kurduk, acaba bu sözlerimizi geri mi alacağız, yahut da bu iddialarımızdan vaz mı geçeceğiz? Böyle Hükümet nasıl işler? Bundan, Hükümet çıkar mı, Allah için? Bunu, öneri telâkki etmek mümkün mü? Çıkmaz...

Peki, biz; "Bundan Hükümet çıkmaz" dediğimiz zaman bir olanak varmış da, imkân yani, bu olanağı reddetmiştiz biz. Bunun neresi imkân, neresi Hükümet imkânı? Bu bir...

İkincisi, "Benim Başkanlığında Güzün seçim yapılmak üzere Hükümet kuralım"... Yani, Sayın Ecevit'in Başkanlığında bir Hükümet kurulması... Bu, bunun aynı... "Bir tarafsızın Başkanlığında Baharda seçim yapılmak üzere Hükümet kuralım"...

Biz o anda bir tarafsızın Başkanlığında kurulacak Hükümetin Türkiye'nin meselelerini göğüsleyebileceği kanaatinde değildik. Bu bizim görüşümüz. Öyle ise bundan da Hükümet çıkmaz.

"Güzün seçim yapılmak üzere böyle bir Hükümet kuralım". Zaten onu kabullenmedik.

Şimdi, geriye kalıyor, "Siz Hükümet kurun, biz sizi destekleyelim yahut biz kuralım siz bizi destekleyin".

Onu da sordum kendilerine, "Biz Hükümet kurarsak, siz bizi nasıl destekleyeceksiniz?". Dokuz öneri bu... Bir kısım milletvekilleri oylamaya girmeyecek, bir kısım milletvekilleri müstenkif kalacak, bir kısım milletvekilleri, katı olanları kırmızı oy kullanacak ve biz 149 milletvekili ile çıkacağız, Sayın Ecevit bizi istediği zaman düşürebilecek. Yani, Sayın Ecevit'in merhametine kalmış bir Hükümet; ondan sonra, ipleri Sayın Ecevit'in elinde. Biz bunu ciddî telâkki etmedik. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

"Biz kuralım, siz bizi destekleyin"... Biz, kendimiz için ciddî telâkki etmediğimiz bir şeyi sizin için nasıl ciddî telâkki ederiz? Bu bir muvazaa Hükümeti olurdu. Muvazaa Hükümeti... Hem, "Demokrasiden uzaklaşmayalım" diyoruz, hem, "Geraktığı zaman birtakım muvazaalara gidelim"... Bunu doğru bulmadık.

Binaenaleyh, dokuz tane teklifin içinden bir Hükümet aradık. Dokuz tane önerinin içinde Hükümet bulamadık. Kusur bizim değildir. Gerçekten, dokuz önerinin içine Sayın Ecevit bir Hükümet koymuş olsaydı biz onu bulurduk. (A.P. sıralarından alkışlar)

ORHAN ÜRET MEN (Balıkesir) — Bir öneri de siz getirseydiniz?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, müsaade buyurun, "Ben dokuz öneri getirdim, reddettiler" diyene cevap veriyorum. Başka bir şey varsa ona da cevap vereceğim, müsaade buyurun.

Ondan sonra, dokuz önerinin hali budur. “En ağır fedakârlık gösterdik” diyor. Ne imiş gösterdikleri fedakârlık? “Siz Hükümet olun, biz sizi destekleyelim”. Nasıl destekleyeceksiniz? Destek bu... Peki, ne zamana kadar desteklersiniz? “Bir seçim olanağı çıkana kadar veya güçlü bir Hükümet kurulması imkânı çıkana kadar”...

Bunlar basına açıklandığı için açıklıyorum. Benim genellikle, buradan birtakım ikili görüşmeleri falan karşı taraf razı olmadıkça açıklamak âdetim değildir. Basına karşılıklı olarak açıkladık, onun için açıklıyorum.

Peki, bir ay sonra bir Hükümet olanağı buldunuz. Ne olacağız biz? Gideceğiz. Bizim taraftarlarımız ve sizin taraftarlarınız ne diyecek? Evvelâ bizim taraftarlarımız diyecek ki, “Oyuna geldiniz, bir aylık Hükümeti kurdunuz, bir ay zarfında yürüdünüz”. Devlet ne olacak? Her ay bir Hükümet değiştiren Devlet haline gelecek. Bu aslında olabilecek birtakım ihtimalleri de kapatmaktır. İstikrar arıyoruz, istikrarsızlığa kendimiz âlet olacağız.

“Demokratik düzeni yerleştirelim” diyoruz, demokratik düzenin derpiş etmediği birtakım şeylere kendimiz alet olacağız. Aslında, ifası gayri mümkün akit, akit değildir. Yani, bir akdin önceden veya sonradan ifası gayri mümkün hale geldi ise, o akit bozular, Medenî Kanunun temel hükümlerindendir. Biz bu önerilerde, ifası mümkün bir akit bulmadık. İfası mümkün bir ahit bulmadık. Hal böyle olunca da, bunları öneri telâkki edip, bunların içinde bir Hükümet çıkabilecek teklifler telâkki etmedik.

İyi ki kurmamışsınız, iyi ki etmemişiz. Çünkü Sayın Ecevit şimdi geldi, hem kurmamışken başımıza kaktı. Başımıza kaktı, dedi ki, “Kendileri üç senelik Hükümet arıyorlar, vaktiyle ellerindeki Hükümeti kaptırdılar, şimdi üç senelik Hükümet arıyorlar” Hesabımızı doğru yaptığımız, tahminlerimizi doğru yürüttüğümüz, bize getirilen şeyleri doğru değerlendirdiğimiz ortaya çıkmıştır.

Muhterem milletvekilleri, “Peki, bu önerilerden bir şey çıkmadı, siz bir teklifte bulunsaydınız?”... Biz de bulunduk teklifte, dedik ki, “Tabii ki, siz başka birisiyle hükümet kurabilirsiniz, bizim bunu telkinimize hacet yok”. Ama, alternatif olarak görünüyor, teklif değildir bu, açıklıkla söylüyorum. Ama biz size bir teklifte bulunma mecburiyetinde veya durumunda değiliz. Biz Hükümet bunalımını zaten parti başkanları olarak konuştuk. Bunun içerisinden, Hükümet kurma görevi üzerinde idi Sayın Ecevit’in. Eğer parti başkanları olarak konuşurken kendisinin Hükümet kurma görevi de işe yarayacaksa, bir Hükümet çıkıverecek, o şekilde de meseleyi yürütmek mümkündü. Bizim söylediğimiz söz şu idi; “Adalet Partisi olarak biz bir Hükümet kurmaya talibiz ve Adalet Partisi olarak biz bir Hükümet kurmaya hazırız”. Neyi yapmak üzere? Memleketin en önemli meseleleri ne ise onu yapmak üzere. Nedir memleketin önemli meseleleri bize göre?

Birinci mesele, Kıbrıs meselesi de dâhil olmak üzere memleketin dış meseleleriyle fevkalâde yakından alakadar olmak.

İkinci mesele; pahalılık, işsizlik şikâyetlerini ortadan kaldıracak şekilde enflasyonla mücadele etmek.

Üçüncü mesele; kamu idaresinde yapılmış bulunan partizanlığı ortadan kaldırmak.

Dördüncü mesele; Devlet Radyo ve Televizyonunu tarafsız hale getirmek.

Beşinci mesele; komünizmle, komünizm tehlikesiyle mücadele etmek... (A.P. sıralarından alkışlar)

“Bunlar Türkiye’nin meseleleri değildir” deyiniz. Bir mesele daha var; durmuş bulunan yatırım hamlesini harekete geçirmek, ekonomiyi inkişaf ettirmek gibi... “Bunlar Türkiye’nin meseleleri değildir” deyiniz; mümkündür; bunları Türkiye’nin meselesi sayanlar olabilir. Bizim çağrımız, bunları Türkiye’nin meseleleri sayanlar, kim bunları Türkiye’nin meselesi sayıyorsa buyursun gelsinler, Hükümet kuralım. Teklif bu veya bu çağın bir ortam yaratmak içindi, bir ortak çizgi bulmak içindi. Gayet tabî ki, bütün bunlar kamuoyunun önünde olurken, kamuoyunu yapma da bu çağrının içinde vardır.

Bir başka teklifimiz daha vardı. O teklifimiz de şu idi; seçime gitmek de dâhil olmak üzere, Türkiye ye istikrar getirecek, Anayasada bazı değişiklikleri yapacak, yine pahalılıkla, işsizlikle, bu işlerle mücadele edecek, yine komünizm tehlikesiyle mücadele edecek bir Hükümeti kim kurarsa destek oluruz; kim kurarsa destek oluruz, bunları yapmak üzere... “Anayasa değişiklikleri yapacağız, istikrar getirmek için”... Bunu da söyledik. Sayın Ecevit tarafından buna verilen cevap şudur:

“Adalet Partisi 2/3 çoğunlukla gelse ancak yapabileceği işleri beklediği bir hükümet arıyor”.

Benim cevabım şudur, bizim söylediğimiz şeyler, Adalet Partisini alâkadar eden şeyler değil, tüm rejimi, tüm memleketi alâkadar eden şeylerdir, tüm memleketi... (A.P. sıralarından alkışlar) “Dokuz öneriyi reddettiniz, yerine teklif koymadınız”... Koyduk teklif; ama kim tarafından şayanı kabul bulunursa onları çağırdık; ortak çizgi aramak böyle olurdu. “Benim dediklerimi niye kabul etmiyorsunuz?” diye başkalarını kötülemeye kalkmakla zaten uzlaşma bulamazdınız. Ama, 11 Kasım gününe kadar bir uzlaşma bulma imkânı olmadı, 11 Kasım günü oldu. Aslında bir 9 Kasım günü var arada. 9 Kasım günü Sayın Ecevit Dereçine köyünde yahut da Ankara ile Sultandağı’nın Dereçine köyü arasında bir yerde veya Gençlik Kurultayında bir yerde; ama bir iki yerde, bu Parlamente’nin milletin 10 sene gerisinde olduğunu ve bu Parlamento ile hiçbir şey yapılamayacağını ilân etti. Sonradan, Parlamente’nin değil de, Parlamento çoğunluğunun milletin 10 sene gerisinde olduğunu söylediğini ifade etti. Yani, Parlamente’nin tümünün değil de, kendileri hariç anlaşılan, geri kalanının tümünün milletin 10 sene gerisinde olduğunu ilân etti.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Halkın!

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Halkın!

Ondan sonra, 11 Kasım günü toplantılar yapıldı Çankaya’da. Burada herkesin elinde bir mavi kitap... Toplantının zaptı... Herkes istediği yeri, geldi okudu. Yani, neresi kimin işine yarıyorsa orayı okudu. Ben mümkün mertebe objektif olmaya gayret edeceğim. Ben de bunun içinden bazı şeyler okuyacağım.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye'deki bunalımın köküne inelim. Türkiye'deki bunalımın kökünde millete inanç veya inançsızlık yatar. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Milletin tümüne inanç veya inançsızlık yatar. Kendisine dedik ki, "Parlamento çoğunluğunu itham ediyorsunuz". Demokrasi çoğunluk rejimidir. Esasen demokrasi çoğunluğun aldanmayacağı esasına dayanır. Onun için çoğunluğa gitmiştir. Demokrasi azınlık tahakkümüne karşıdır; ama çoğunluğun azınlığı ezmesi önlenmiştir. Neyle önlenmiştir? İşte Jacobenist bir millî hâkimiyet anlayışı yerine, sınırlandırılmış bir millî hâkimiyet anlayışı ile önlenmiştir. Yani, çoğunluk, milletin yüzde 90'ını da, hattâ 99'unu da arkasına düşürse, 99, yüzde bir'e muayyen şeyleri yapamaz. Onlar nelerdir? Onlar Türk Anayasasında özüne dokunulamayacak haklar olarak gösterilmiştir. Binaenaleyh, onun dışında demokrasi çoğunlukla işler; karar çoğunlukla alınır. Karar alabilmek için çoğunluk lâzımdır.

İşte, burada Sayın Ecevit bu beyanı yapmadan önce bir azınlık hükümeti ortaya koydu. Azınlık hükümetinin, aslında, tarafımızdan sert tepki ile karşılanmış olmasından, kendisi çok alınmış görünüyor. Azınlık hükümeti nasıl olacaktı? Sayın Ecevit bir hükümet kuracaktı: "Ortak bulamıyorum. Kimse benimle ortak olmuyor. Öyle ise ben yeni bir Hükümetin kurulmasını beklemektense ben bir hükümet kurayım, böylece de biran evvel ortağımdan da kurtulmuş olurum, ondan sonra memleketi bir süre idare ederiz"... E, peki bu hükümete Adalet Partisi güvenoyu vermeyeceğine, Millî Selâmet Partisi güvenoyu vermeyeceğine, Demokratik Parti, "42 tane kırmızı oyumuz var" dediğine göre, bu hükümetin güvenoyu alması mümkün değil. Bu azınlık hükümeti oldu.

Güvenoyu alamayacak bir hükümetin kurulmasına muteriziz biz. 100 mebuslu bir parti bu Parlamentonun içinden çıkar, hükümet kurar. Bu hükümet güvenoyu alır, hükümettir o; azınlık hükümeti değildir. Azınlıkta bulunan bir partinin kurduğu hükümettir; ama güvenoyu almıştır. Güvenoyu şartını ortadan kaldırdığınız takdirde, Parlamento müessesesi ki, milletin mümessilleridir, milletle icranın irtibatını koparırsınız. Güvenoyu almayan bir hükümetin icra yapması, önceden bile güvenoyu almayacağı belli bir hükümetin kurulmasına biz itiraz ettik. Sayın Ecevit'i işgalcilikle de itham ettik. Bu doğrudur. Anayasada, azınlık hükümetine karşı bir şey yokmuş... "Bunu nereden çıkarıyorsunuz?" Bütçe ile ilgili maddenin görüşülmesinden çıkarıyoruz. Ayrıca güvenoyu maddesi var Anayasada, güvensizlik oyu maddesi var. Binaenaleyh, orta yerde sarahat varken, delâlete itibar olunmaz. Orta yerde bu zamana kadar yürüyüp gelmiş, 226 kavgası yaptık, geliyoruz. "226'yı bulmadıkça hükümet düşüremezsiniz" diyoruz. Öyle ise, güvenoyu müessesesini kaldırdığınız takdirde, demokrasinin en önemli müessesesini yitirirsiniz, işte o, azınlık tahakkümüne gider. Sizi denetlemek mümkün değildir yenisi gelinceye kadar uzaklaştırmak mümkün değildir. Böyle bir hükümete kimse razı olmaz. Aslında böyle bir hükümet, rejime uygun bir hükümet değildir, işte onun için "işgaldir bu" dedik.

VELİ BAKIRLI (Manisa) — Seçim yapalım Sayın Demirel.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Seçime de geleceğiz, biraz sabret.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim, rica ederim.

ŞÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi Sayın Ecevit’e şu suali sordum; basında da söyledim, basın toplantısı yaptım orada da söyledim, kendisine de sordum: “Bir azınlık hükümeti kurmak mümkün idi ise, benim olmaz böyle şey dememe bakarak neye vazgeçtiniz bundan?” Çünkü, benim olur böyle şey dediğimi yapıyor değilsiniz veya olmaz böyle şey dediğimi yapmıyor değilsiniz... Bir azınlık hükümeti kurmak mümkün idi ise ve bu anayasaya uygun idi ise, demokratik te-amüllere uygun idi ise - esasen ikisini ayırmak da güçtür ya - buna uygun idi ise, neye bir azınlık hükümeti kurmaktan sarfınazar ettiniz? Uygun değil idi ise, neye teşebbüs ettiniz? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Mesele burada da kalmıyor. Şimdi bizi şikâyet ediyorsunuz: “Azınlık hükümeti kurdurmadınız bize” diye. Doğru ise kursaydınız; doğru olduğuna inanıyor idiyse-niz kursaydınız veya yanlış olduğunu bile bile kurmak mümkün idiyse, kursaydınız.

Binaenaleyh, böyle: “Efendim, ben öneride bulundum, 9 tane öneride bulundum reddettiler; azınlık hükümeti kurayım dedim kurdurmadılar; kendileri kurmadılar; bana kurdurmadılar, memleket hükümeteşsiz kaldı” gibi hem buhranı çıkaracaksınız, hem bunalımın çözölmesini zorlaştıracaksınız, hem de bir kavram kargaşalığına sebep olacaksınız... Bu olmaz.

Bu kürsüden, geldiniz yine bugün bunu tekrarladınız: “Azınlık hükümeti kuracaktık” dediniz. Türkiye’ye bir hükümet lâzımdır; ama nasıl olursa olsun bir hükümet değil. Usulüne göre kurulmuş bir hükümet lâzımdır. Usulüne göre kurulmuş, usulüne göre güvenoyu almış bir hükümet lâzımdır. Binaenaleyh, “Nasıl olursa olsun bir hükümet olsun,” bu bunalımı ortadan kaldırmaz ki. Kötü teamüller vaz etmek suretiyle, kötü örnekler vaz etmek suretiyle çok daha yanlış istikametlere götürür. Onun için biz, kendisinin kuracağı bir azınlık hükümetine rıza göstermedik. Göstermeyip de ne yaptık? Sadece dedik ki: “Bu işgal olur” Onun ötesinde ne yapardık? Buraya gelseydi, gelebilseydi ne yapardık? Güvenoyu alamazdı; müeyyidesi o olurdu. Sonra kamuoyu mücadelesi yapardık, önünde yapardık, sonrasında yapardık; kamuoyu mücadelesi yapardık. Ne yapacaktık?

Şimdi görüyorsunuz ki, Anayasayı tefsir suretiyle değil de, Anayasada açık hüküm varken bir azınlık hükümeti kurmaya Sayın Ecevit’in kalkmış olması dahi, aslında, Türkiye’de yeni bir bunalımın kapısıdır.

Şimdi yine dönüyorum “10 sene kim geri bu Parlamentodan”...

Bu hususları Çankaya Köşkünde de söyledik; bugün yarın gazetelerde çıkacaktır. Ağırırma gittiği için, sadece ağırırma gittiği için söylemiyorum, aslında bir zihniyeti teşhir bakımından bunu ifade ediyorum. Bakınız orada ne diyoruz: “Seçim kaçınılmaz ise ve memleketin hükümet bunalımına veya başka bir bunalımına bir çare ise, biz seçime varız” Bunu ilân ettik. Seçim yapmış olmak için seçim yapmak değil, lüzumuna kani bulunduğumuz bir seçimi yapmaya varız. Seçimin neticesinde meydana gelecek Parlamenteoya saygı duyulmayacaksa, o zaman seçim yine manasız hale gelir. Türkiye’nin halledemediği mesele budur. Türkiye, üstün kuvvet meselesini halledemedi. Yani, en üstün kuvvet kim Türkiye’de; en üstün kuvvet ne? En üstün kuvvet Millet. Milletin adına herkes konuşamaz; milletin bir Parlamentosu var, temeli Parlamento. Binaenaleyh, o Parlamenteoyu en üstün kuvvet almadığınız

sürece ve zaman zaman bu Parlamento'yu tartıştığınız sürece, bunu itibarsız kılmaya kalktığınız sürece de, sanıyoruz ki, biz, Türkiye'nin idaresini kolaylıkla yürütemeyiz. Evvelâ bunda anlaşmalıyız, Parlamentosunun üstünlüğünde anlaşmalıyız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi, Sayın Ecevit'e sordum, dedim ki; "Nereden biliyorsunuz Parlamento'nun millettten 10 sene geride kaldığını? Nereden biliyorsunuz? Nereden ölçtünüz bunu? Bu Parlamento seçildi bir sene olmuş, Parlamentosunun çoğunluğu tabii; yani kendileri değil, çoğunluğu; bu Parlamento seçileli bir sene olmuş, siz de bir senedir iktidardasınız. Yani 10 ay; geçen 10 ay zarfında iktidardasınız, bu konuşmalar yapıldığı zaman, bu 10 ay zarfında, acaba Türkiye'yi siz 10 sene ileriye götürdünüz de, Parlamento olduğu yerde kaldı, farkına varamadı, bu suretle milletin 10 sene gerisinde mi kaldı? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bir sual daha sordum; "Peki seçime gidildi, bu Parlamentosunun % 80'i seçildi geldi, yani giden arkadaşların % 80'i seçildi geldi; o zaman, yine Parlamento, (aradan 2 ay geçtikten sonra, 2 ay zarfında Parlamento) milletin 10 sene gerisinde kaldı mı diyeceksiniz?" O zaman dedi ki kendisi; "Yanılmışım derim sonra" E, biz Sayın Ecevit'in yanılmış olup olmadığını ispatlamak için Türkiye'yi alabora etmeye mecbur değiliz ki. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bunları niçin söyledim? Bu Parlamentosunun içinden hükümet çıkartmaya çalışıyoruz. E, Parlamentosunun % 67 oy topluluğu, kendileri % 33'tür, geriye kalan % 67 oy topluluğu "persona non grata" ilân edilirse, (yani milletin 10 sene gerisinde olmak demek) makbul olmayan kişiler ilân edilirse, bu takdirde bu çıkardığınız hükümet acaba makbul sayılacak mı kendileri tarafından? İşte onun için Türkiye'nin meselesini çözmez dedim. Bu zihniyet devam ettiği sürece, Türkiye'de bu sıkıntılar devam eder dedim. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Cumhuriyet Halk Partisi ya kendisi hükümet olacaktır, ya başkasını hükümet yaptırmayacaktır; mesele budur, mesele budur; ya kendisi hükümet olacaktır, ya başkasını hükümet yaptırmayacaktır.

Şimdi bakınız, bir mülâhazamı daha söyleyeceğim, bu mavi kaplı kitaptan:

"Bu Parlamento'yla bir şey yapılmaz" diyor Sayın Ecevit, "Bu sözler benim" diyor. Tabir aynen böyledir. Binaenaleyh, bu yapmış bulunduğu tavzih tutarlı değildir kanaatimce. Yani, tavzihimde; "Yanılmışım," derim diyor. Gayet tabii ki, Sayın Ecevit Parlamento hakkında şöyle düşünür veya böyle düşünür. "Bu Parlamento'yla bir şey yapılmaz" demesi neyi ifade eder; bunu daha evvel söyledim; ama geçiştirilecek cinsten bir şey değildir. Öyle söylemeye devam edebilir, mademki bir araya oturduk, işte odur beni alâkadar eden kısmı. Mademki bir araya oturduk, öyle ise asgariden Parlamento hakkındaki görüşlerimiz aynı olmalıdır. Başka türlü hiçbir meseleyi halledemeyiz.

Bir araya oturduğumuz zaman, bir araya oturmasak bile karşılıklı yapardık münakaşamızı; yine halkın önünde bu münakaşayı yapmaya devam edeceğiz gayet tabii; bu Parlamento'yu, kendilerini seçen halk seçti. Yani, aslında, bu Parlamento'nun bu tarafında oturan arkadaşları da, burada oturan arkadaşları da, o tarafında oturan arkadaşların da hepsini halk seçti.

Bu Parlâmentoyu ikiye bölmekle Sayın Ecevit halkı ikiye bölüyor. Bizi seçen de halk; yani kendisinin beğenmediği ve tutucu olarak itham ettiği partilerin mümessillerini de seçen halk. Yani bu durumda halk ikiye bölüktür Türkiye’de, Sayın Ecevit’e göre.

Sayın Ecevit’in nazarında bir ilericiler, bir de tutucular veya gericiler, var. İşte buradan başlıyor tahrik; bu düpedüz bir tahriktir, buradan başlıyor. Devlete karşı çıkma, işte budur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, Parlamento hakkında böyle düşündüğünüz zaman, millet hakkında böyle düşünürsünüz; bir kısmını gerici, bir kısmını ilerici; size rey vatandaş ilerici, vermeyen tutucu ve gerici. Ayrı ayrı tabirler de kullanabilirsiniz; bildiğimiz aşağı yukarı aynı manaya geldiğidir; tutucu ve gerici. E, bu şekildeki münakaşalarla Türkiye’de bir yere varamayız. Bu münakaşalar Türkiye’yi nereye getirdi gördük; asgariden bu münakaşalar burada bitmedi; ama bir Hükümet kurulması için uğraşırken dahi, içinden Hükümet çıkaracağımız, medet umacağımız Parlamento çoğunluğunu tutuculuğunu tutuculukla itham etmek suretiyle, aslında Parlamente’ye hücum, dışarıdan hücum tevcih edilmektedir. Aslında sokaklara işaretler verilmektedir. Aslında budur hepsi... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli milletvekilleri, seçim üzerinde de çok konuşuldu. Çankaya’da seçim için söylediğim en son sözden başlayarak seçim meselesine temas edeyim.

Ben diyorum ki; Çankaya’da beş parti başkanı ve Sayın Cumhurbaşkanı, altı kişi oturup seçim tarihi tespit edemeyiz. Ben orada söyledim bunu. Neden söyledim? Burada yazılı. Seçim Millet Meclisinin işidir. Bunu söylemekle sanıyorum ki, Millet Meclisinin iradesine olan hassasiyetimizi gösterdik. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Hepinizin iradesine... Bunu söylemekle bu Meclisin alacağı kararların başka bir yerde alınıp, sizin önünüze alınmış kararlar olarak getirilmesine karşı çıktık. Bunun kınanacak bir tarafı yoktur.

Seçim, Millet Meclisinin vereceği karardır. Yolu bellidir, izi bellidir. Seçim, Cumhuriyet Halk Partisi Gençlik Kurultayının vereceği bir karar değildir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) İstedığınız kadar miting yapın; mitinglerden de seçim kararı alamazsınız; seçim kararını buradan alacaksınız ve bunun yolu, usulü de şudur:

Seçimin yenilenmesine dair önerge vereceksiniz. (C.H.P. sıralarından “Verdik” sesleri) Verdiniz, çok güzel.

Bu önerge Millet Meclisinin Danışma Kurulundan geçecek. (C.H.P. sıralarından “Geçti” sesleri) Oradan da geçti, peki.

Ondan sonra gelecek Anayasa Komisyonuna. (C.H.P. sıralarından “Geldi” sesleri) Geldi.

Anayasa Komisyonundan geçecek, Millet Meclisinin huzuruna gelecek. E, siz seçimi Kurultayda, Eskişehir’de veya Bursa’da niye arıyorsunuz? (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi değerli milletvekilleri, “Hükümet bunalımı uzarsa bundan zarar çıkmaz” Ben böyle bir şey demedim. Bunu diyen Sayın Ecevit’tir; dediği yer Aliğa’dır tarih

14 Eylül'dür. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Yani bunu diyen derken meseleyi yeni bir tavzihe lüzum görüyorum, daha doğrusu tamamlamaya. Kendisinin dediği şu: "Hükümet bunalımından korkmayınız. İdare vardır, işler, memleketin işleri görülür. Hükümet bunalımı bu rejimin içinde vardır" diyen kendisi.

Bunalım benim elimde mi ki dur dediğim zaman duracak, yürü dediğim zaman yürüyecek? Efendim benim gönlüm ferahmış, ondan sonra "Bunalım uzarsa uzasın" demişim... Yok böyle şey. Bunalımın Türkiye'ye ne kadar zarar verdiğini ben biliyorum, herkes biliyor. Ama bunalımı çıkarırken, bunalımdan Türkiye'nin zarar görmeyeceğini söyleyen sizsiniz. Türkiye zarar gördü Sayın Ecevit, zarar gördü.

Şimdi gelmiş diyor ki Sayın Ecevit: "Efendim ben bu ortağımın nasıl geçinecektim? Koalisyonlar Türkiye'de uzun sürmüyor"

Koalisyonlarının çok uzun süreceğini, yani Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Koalisyonunun çok uzun süreceğini söyleyen sizsiniz. Kimi kime şikâyet ediyorsunuz, uzun sürmüyor diye? Ondan sonra ortağınızla fevkalâde uyum içinde bulunduğunuzu, programlarınızı öylesine ahenkleştirdiğinizi, esasen programlarınızda fevkalâde ahenkleşmek için rahatlık bulunduğunu, 5 Şubat günü burada gelip söyleyen sizsiniz. Biz söyledik, bundan sonra; "Biz ayrı iki partiydik, ayrı programlarımız vardı, memleketin birtakım temel meselelerine bundan dolayı inemedik" diyemezsiniz artık dedik. Çünkü, "En ufak detayına kadar her şeyi konuştuk ve bu programa koyduk" diyen sizsiniz.

Sayın milletvekilleri, rejimin müessesesi sadece Hükümet değildir. Bunu söylemeye devam edeceğim. Rejimin müessesesi şu Parlamentodur. Türkiye'de bugün Hükümet bunalımı var, tamam. Ama Parlamento var, hür, açık; memleketin her meselesi konuşuluyor; ama hür basın var; ama hür sendikacılık var; ama özerk üniversite var; ama tarafsız olması lâzım gelen TRT var; ama hür yargı organı var. Ben bunların hepsinin varlığını söylerken, varsın arada Hükümet de olmazsa olmayıversin mi dedim? "Hükümet bunalımına bakarak bunlardan sarfınazar edemezsiniz, bunlar var" dedim ve "Bunların varlığı, Türkiye için büyük nimettir" dedim. "Rejim sadece Hükümetten ibaret değildir" dedim. Temel insan hakları var, temel insan hakları yürürlükte. Bütün bunları, benim söylediklerimi alın, tersine çevirin, hiç anlaşılmaz hale getirin... Anlamamız mümkün değil. Ama anlaşılmaz hale getirmekte siyasî maksat güttüğünüz gerçektir. Bu çeşit siyasetten de bu zamana kadar kimse bir şey çıkaramadı. Ümidediyorum ki siz de çıkaramazsınız. Susuz kuyudur bu, bu kuyudan su çıkmaz.

Seçim, nasıl başlamış nereye gelmiş? Hükümet konusuna girmeden evvel onu söyleyeyim. Bir defa 8 Eylül tarihli gazetelerin manşetine bakalım. Sayın Ecevit'in beyanı şu: "Erken seçim bahis konusu değil," 8 Eylül tarihli Milliyet Gazetesinde başlık bu. 18 Eylülde Sayın Ecevit istifa etmektedir; daha doğrusu 17 Eylül. 20 Eylülde Hükümeti kurmaya memur edilmiştir. 30 Eylülde Hükümeti kuramayacağını bildirmiştir. Sonra tekrar memur edilmiştir, 12 Ekimde falan. Ondan sonra Kasımın altısında - yedisinde yine kuramayacağını beyan etmiştir. Bu devrelerden Türkiye geçmiş, buraya geliniyor.

Şimdi dün Sayın Irmak bizi davet etti. Davetine icabet ettik. Dünkü davette, Sayın Irmak, bize, seçim tarihinin tespiti olarak konuyu ortaya koydu. Niçin? Şayet seçim tarihi tespit edilebilirse, Cumhuriyet Halk Partisi bu Hükümete güvenoyu verip vermemeyi düşünebilirmiş. Veya böyle bir tarih tespit edilirse, Sayın Ecevit bunu grubuna götürebilirmiş. Biz dedik ki, hükümet başka iştir, seçim başka iştir. Bunu demeye devam ediyoruz.

Efendim, biz demişiz ki, “Hükümetin bir de programını görelim ondan sonra nasıl davranacağımızı tayin ederiz” Bundan hükümetin kuruluşunu içimize sindirmişiz, böyle bir hükümeti içimize sindirmişiz ama onlar içlerine sindirmemiş böyle bir kuruluşu. Evvelâ, bizim dediğimiz şey şudur: “Biz, Sayın Irmak tarafından kurulacak bir hükümete karşı değiliz. Hükümetin teşekkül tarzını ve programını gördükten sonra söz Millet Meclisinindir. Orada söyleyeceğiz sözümüzü. Hükümetin tarzı teşekkülünü ve programını gördükten sonra sözümüzü söyleyeceğiz”

Bizim söz söylememize hacet yok, Sayın Ecevit bizim yerimize sözü söyleyiyor. Yani, programı ve işte tarzı teşekkülü gördük; tarzı teşekkül için mütalaa beyan etmedik biz. Şimdi beyan ediyoruz, tarza teşekkülü nedir, programı nedir, şimdi geldi onun sırası. Biz esasen bu zeminde yapılacak münakaşaları bu zeminde tutmaya çalışıyoruz. Bunun dışına çıkartmayalım diye uğraşıyoruz.

Peki, C.H.P. böyle bir hükümeti Anayasaya uygun, demokratik kurallara aykırı bulmaktadır. Ama, seçim şartı konursa, böyle bir hükümete evet diyecektir. Aca-ba demokratik kurallara aykırı olduğunu iddia ettiğiniz bir hükümet, seçim şartı konmuş olmakla nasıl demokratik kurallara uygun hale geliyor? Veya, demokratik kurallara uymayan bir şeyi nasıl içinize sindiriyorsunuz o zaman?

Binaenaleyh, kimseye bir şey söyleyecek haliniz yok. “Demokratik kurallara uygun değildir” diyorsanız seçim tarihinin oraya yazılmış olmasıyla o hükümet demokratik kurallara uygun hale gelmez. Bir değerli sözcü de buradan ifade etti, “Anayasaya uygun, demokratik kurallara aykırı..” O zaman Anayasa demokratik kurallara aykırı demektir, o mâna çıkar.

Binaenaleyh çeşitli çelişkiler içerisindedir Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin değerli Genel Başkanı. Bu çelişkiler de her gün değişik şekiller almaktadır.

“Erken seçimin tarihini tespit edelim” Neyle tespit edelim? “Protokolle”. Yani biz oturacağız, Cumhuriyet Halk Partisi, “İmzalayın şu protokolü” diyecek. Altına imza koyacağız. Sonra Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı bu protokolü partisine götürecektir, diyecek ki: “İşte protokolü aldım”

Değerli milletvekilleri, böyle bir taleple 51 senelik Cumhuriyet içerisinde hiç kimsenin gelmediğini veya böyle bir talep gelmediğini, kimseye yapılmadığını açıklıkla ifade edeyim. Cumhuriyet Halk Partisi nasıl karar verecekse kendisi versin kararını. “Seçim tarihi üzerinde partiler anlaşmadılar da...” Nerede anlaşmadılar? “Beş parti başkanının toplantısında” Ne zaman? “İşte cumadan önceki çarşamba günü. Anlaşmadılar da ben onun için güvenoyu vermiyorum. Yani böyle bir hükümet de ayakta duramazsa bunun vebali yine benim değildir...” E, bu şekilde bir yere varamayız. Bu aslında seçime gitmek değil, hükümet kurulmasına yardımcı olmak

da değil; hükümet kurmasını imkânsızlaştırmaktır. Seçimi, bir erken seçim yapıldığı takdirde onun sloganı olarak kullanmak; bundan başka bir şey değil.

Herkes kendi kararını kendisi verecek; işte Hükümet, işte Anayasa, işte program. Herkes kendisi versin kararını. Biz kimseye bağlı olarak karar vermedik.

Efendim, bu hükümetin kurulmasına yeşil ışık yakmışız. Biz yakmadık yeşil ışık. Bizim çizgimizde kırık yok. Gayet net bir çizgi çizip geliyoruz. Ben, Sayın Irmak'a sordum, kendisi buradadır; basına da açıkladım, Sayın Ecevit'le görüşüp bana geldiği zaman ne yapmak istediğini sordum. Klâsik bir koalisyon kurmak istemediğini, daha doğrusu, güvenoyu toplayacak bir hükümet kurmak istediğini, klâsik koalisyondan çok böyle bir model üzerinde durduğunu söyledi. Benim anladığım o. Öyle anladım. Anladığımı da tekrarladım, doğrudur. Bizden Hükümete katılmamızı, katılmazsak desteklememizi, desteklemezsek kısmî desteklememizi, kısmî desteklemezsek tümüyle karşı çıkmamamızı istedi. Benim de yetkili kurullarıma götürdüğüm mesele budur. Ama Sayın Ecevit'in beyanatı var aynı gün: "Hükümete katılırız. İster üye alırsınız, ister almazsınız, Hükümete katılırız" dediği budur.

Hükümet seçimi yapmaya muktedir mi? Hayır. Seçim kararını Hükümet mi verecek? Hayır. Seçim kararı bir kararname ile mi verilecek? Hayır. Seçim kararını Millet Meclisi verecek. Binaenaleyh, seçim kararını Millet Meclisi verirse Hükümet bu seçime karşı mı çıkacak? O da hayır. Öyle ise seçimle Hükümeti birleştirmenin mânası nedir? Aslında bunalımı çözülmez hale getirmekten başka hiçbir manası yoktur.

Değerli milletvekilleri, niçin erken seçimin tarihini arıyorsunuz? Kim arıyorsa. Erken seçimin tarihi erken seçim kararının içinde mündemiçtir. Yani seçimi yenileme kararını aldınız mı, altmış gün sonra gidersiniz. Binaenaleyh, niçin tarih tespiti için uğraşıyorsunuz? Gelirsiniz, önergenizi getirirsiniz ondan sonra oy bulduğunuz takdirde seçim kararı alınmış olur. Pekâlâ birisi çıkar da kışın seçim yapılmaz dersen, bunu töhmet altında bırakmaya hakkınız yok. Hakikaten kışın seçim yapılmaz Türkiye'de, hiç yapılmamıştır. Şubatta seçim yapılmaz. Şubatta yapacağınız seçimin ne sıhhati olur, ne millet iradesini inikâsla önemli bir iş olur. Ne katılma yüksek olur. Ve meseleyi çözemezsiniz... Hiçbir meseleyi çözmez o. Onun içindir ki geliniz, seçim Türkiye'nin bir meselesini çözecekse bunu bir istismar konusu olmaktan evvelâ çıkaralım. İstismar konusu yapmaya devam ettiğiniz takdirde Türkiye'nin meselesini çözmeyi zorlaştırırsınız. (A.P. ve D.P. sıralarından alkışlar)

Ben demişim ki, yedi ay sonra yapılacak seçimin tarihini şimdiden tespite ne lüzum var? Şimdi Türkiye'de seçim zamanları Mayıs olduğuna göre, hiç olmazsa Mayısın 2'nci yarısı, Haziranın ilk yarısı veya Ekim, Kasım... Kasımı da geçmemek lâzım. Mahallî seçimleri Aralıkta yaptık ama, mahallî seçimlerin neticeleri köy ise köyde, kasaba ise kasabada en nihayet il çevresinde toparlanıyor. Bir genel meclis için, belediye için şehirde, muhtar için köyde toparlanıyor. Ama Millet Meclisi seçimlerine geçtiğiniz takdirde, bunları kış ayları içerisinde yapamazsınız. Kış ayları içinde yapılacak bir seçimden memleketin bir bunalımını çözmeyi ümit edemezsiniz asgariden. Hal böyle olunca, Mayısta yapılacak bir seçim düşününüz. Mayısta

veya Haziranda yapılacak seçime yedi ay var. Neden 306 sayılı Kanun 60 gün şartını getirmiş. Seçime karar verdiniz mi 60 gün azamidir. 60 gün içinde seçim yapıp bitirmek lâzımdır. Birçok memleketler de seçimi otuz günde yapıyor. İngiltere seçime karar verdikten otuz gün sonra yaptı. 60 gün azamidir. Bu azamiyi yedi aya çıkardığınız takdirde, yedi ay içinde belki üç tane daha hükümet kurmak mecburiyetinde kalırsınız. Ve yedi ay içerisinde devlet mekanizmasının işlemesi mümkün değildir? Vatandaş bizar edersiniz. Onun içindir ki 60 gün şartı 306 sayılı Kanuna gerekçesiz getirilmiş bir şart değildir. Fevkalâde önemli bir şarttır. Bu şartı bir meçhul tarihe bıraktığınız zaman; Ekimde veya Kasımda seçim yapılması öngörülürse 11 Haziranda seçim yapmak lâzım. Hepsı erken seçim. 11 ay sonra yapılacak seçimin tarihini şimdiden tespit ettiğiniz zaman hiçbir şeyi işletemezsiniz. Söylediğimiz bu şeyde ağırlık var. Bütün bunları “Efendim, biz seçime varız, siz de var mısınız?” gibi, “Ben meselenin üstüne varıyorum, siz meselenin üstüne gelmiyorsunuz” gibi istismar konusu yapmakta insafsızlık vardır sadece. Aslında, mantık da yoktur.

Değerli milletvekilleri, şimdi bir nebze Hükümet konusuna temas etmek istiyorum.

Aslında Hükümet programında “Hükümetin tarafsız olacağı, partiler dışı olacağı ve icraatından kimsenin sorumlu olmayacağı” yazılı. Tarafsız, icraatından kimsenin sorumlu olmayacağı bir icra olmaz. Aslında, icra tarafsız olmaz. Türkiye’de hangi programı yazarsanız yazın, içindeki fikirlerden bir kısmı birisininindir, bir kısmı birisininindir, bir kısmı birisininindir. Yani boş, sahipsiz fikir yok, yasak olan propagandalar müstesna. Yasak olan propagandaların dışında, sahipsiz fikir yoktur. Binaenaleyh, hangi işi icra etmeye kalksanız “taraf” olursunuz. Asgariden kanunun tarafı olursunuz, asgariden kendi programınızın tarafı olursunuz. Gerçi kanunun tarafı olmak, kendi programının tarafı olmak tabiidir. Yani “tarafsız” derken, onların kastedilmeyeceği doğrudur. Yani, onlarda da tarafsız denmeyeceği doğrudur; ama hangi çeşit programı tatbik ederseniz edin, bu iyi kötü birtakım yerlere temas edecektir.

Aslında “Tarafsız icra” demek, hiçbir şey yapmaya talip olmayan icra demektir. Hiçbir şey yapamaz tarafsız icra. Aslında sorumluluğu olmayacaktır partilerin... Yani hiçbir parti ile bu programın ilişkisi olmayacak... Eh, burada olan 5 parti var, grubu olmayan 2 parti daha var etti 7 parti... Bunun dışında bir 8’inci parti yok ki... Veyahut da halkı etrafında toplayabilmiş bir 9’uncu parti yok ki... Yani bu Meclisin dışında kalmış geçerli sayılabilecek, tutarlı sayılabilecek bir fikriyat yok ki... Onun içindir ki, tarafsızlık müessesesi üzerinde duruyorum; oradan aslında “sorumluluk” müessesesine geleceğim.

“İcraatından kimse sorumlu değildir”... Yani bir icra olacak, ama icraatından kimse sorumlu olmayacak... Böyle bir icra tasavvur olunamaz. Yani icraatından “siyasî sorumluluk” kastedilen. Peki bu hükümetin milletin önüne çıkmayacağına, ondan rey talep etmeyeceğine göre icraatım millet sormayacak mı? E peki, o icraatın hesabını kim verecek? Yani hükümet milletin önünde yok, milletin önüne çıkan partiler; icraat yapmaması mümkün değil yapacak, o icraatın hesabını kim verecek? İşte güvenoyu meselesinde iş döner dolaşır buraya gelir. Benim dediğim şey, gayet tabiidir ki, böyle bir hükümetin demokratik teamüllerle bağdaştırılabilmesi,

asgariden güvenoyu verenin böyle bir hükümetin icraatından sorumlu olmasıyla mümkündür. “Canım hoşuma gitti güvenoyu verdim”. “Hoşuma gitmedi güvenoyu vermedim” Güvenoyu müessesesini bu şekilde kullanmak mümkün değildir. Onun içindir ki, hükümetin, hangi zaruretler altında kurulursa kurulsun, vatandaşın önüne çıkmayacak bir hükümet olması, icraat yapmak mecburiyetinde olduğuna göre, icraatının sorumluluğunu kimin vereceğini muallâkta bırakmaktır. Yani bu sorumluluğa kim muhatap olacaktır? Bu muallâkta kalmaktadır. İşte burada başlıyor gerçekten demokratik müesseseler ve Anayasa meselesi. Burada asgariden söylenebilecek şey, kim güvenoyu verirse, gayet tabii vatandaş diyecektir ki, “güvenoyu verdiniz, verin hesabını”. E., o hükümet bize dedi ki, icraatımdan sorumlu değilsiniz... Bunu anlatmak mümkün değildir. Onun için meselenin bu kısmını vuzuha götürmek ihtiyacım duydum.

Sayın milletvekilleri, aslında Hükümet bunalımında önemli bir noktayı daha işaret etmem lâzımdır.

Sayın Ecevit bunalımı çıkardıktan sonra, ikinci ve üçüncü kademede bazı hareketler oldu. Sayın Ecevit dedi ki, “işgal ederim bu Hükümeti”. “Edemezsin” denildiği zaman, “öyleyse terk ederim” dedi. Ya işgal ederim, ya terk ederim. “Şimdi makul bir süre bekledikten sonra bu hükümeti terk ederim”. 51 senelik Türkiye Cumhuriyetinde istifa eden bir hükümetin yenisi gelinceye kadar icrayı terk ettiği görülmemiştir. Başka yerlerde de yoktur numunesi. Terk ederim... Terk ettirmemek için müeyyidesi... Binaenaleyh, bir yeni boşluk bir yeni yara hâsıl olmaktadır. “Terk ederim” beyanı üzerine hükümet meselesi fevkalâde acil bir durum almıştır, kaygı verici bir durum almıştır. Hükümet meselesinin çözümünü bu teşebbüs güçleştirmiştir.

Şimdi, bizim kanaatimizce istifa etmiş olan bir hükümet, hükümeti terk edemez. Yerine, yenisi gelinceye kadar hükümeti terk edemez. Bu icap nereden çıkıyor diyeceksiniz. Bu icap, bizatihi Hükümet görevini yüklendiğiniz zaman, yenisi gelinceye kadar o görevi istifa etseniz, düşürülse bile o görevi devam ettirmenizi kabul etmenizden doğuyor. Yani hükümet görevini üstünüze aldığınız anda, bunu da kabul etmiş oluyorsunuz beraberinde. Binaenaleyh, bakınız Sayın Ecevit neler yapmış, durup durduğu yerde, Türkiye’nin bu kadar önemli meseleleri olduğunu herhalde herkesten iyi kendisinin bilmesi lâzımdır, bu kadar Türkiye’nin önemli meseleleri varken, “İskandinavya seyahatine gideceğim ama, Başbakan Yardımcısını yerime vekil bırakmam”. E... Peki... İşte budur bunalımı çıkaran. Daha iki ay evvel bıraktınız Başbakan Yardımcısını yerinize vekil. Ama iki ay sonra “bırakmam” Çünkü, artık orada bir meselenin koparılması lâzımdır. Böylece çıkarırsınız bunalımı. Ya işgal ederim dersiniz, ya terk ederim dersiniz, bunalım çözülmesi fevkalâde zor hale gelir, ondan sonra gelirsiniz burada herkese olmadık sözü söylersiniz. Bu doğru değil.

Sayın Erbakan, aslında hükümet kurulması ile ilgili bazı şeyler söyledi. 11 Kasım günü Köşkten çıkarken, saat 17.30’da gazetelere verdiğim beyanat şudur; “Adalet Partisi hükümeti kurmaya hazırdır. Ortak bulabilirse hükümeti kurar”. Yani bir hükümetin kurulabilmesi için kâfi çoğunluk bulabilirse hükümeti kurar, bunu bugün yine söylüyoruz, 11 Kasım günü de bunu söyledik. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar) Yani bugün bunu söylüyoruz dediğim, 11 Kasım günü Köşkten çıkarken bunu ben söyledim.

Binaenaleyh; Türkiye’de kaç türlü hükümet kurulabilir belli, Adalet Partisi çoğunluk buldu da hükümet kurmaktan vaz mı geçti? Böyle bir durum da yoktur.

Onun için bir hükümetin programı müzakere edilirken başka bir hükümet kuruluşu üzerine görüşmeyi kaydırmayı ben kendim doğru bulmuyorum. O itibarla o şekildeki bir münakaşayı devam ettirmek istemiyorum, sadece bir aydınlatma yaptım.

Sonra Sayın Erbakan diyor ki, “Birisi erken seçim deyince neden onun peşinden gidiyorsunuz?” Kimse kimsenin peşinden gittiği yok. Memleketin hayrına olan şeyleri herkesin sezecek kadar idraki var. Binaenaleyh, birisi bir şey söyledi, lazımsa, yapılması gerekiyorsa, ona eğer inanıyorsanız, o söyledi, onun aksini yapalım diye bir tutumun içinde olamazsınız, asgariden bu bizim sorumluluğumuza sığmaz. Kaldı ki, erken seçim sözünü ilk defa ben ettim. 14 Nisan günü ettim, ondan evvel ettim... 14 Nisan günü kilitlendi, hiçbir şey yapamıyorsunuz, ne yapacaksınız? Milletin hakemliğine gitmek mecburiyet haline gelebilir, o hakemlikten kaçamazsınız. Onu hissettiğiniz takdirde, onu herkes kendisi hissedecektir, onu hissettiğiniz takdirde memleketin bunalımdan kurtulmasının çaresi olarak, bunu şu evvela söyledi, bu sonra söyledi, onun dümen suyuna giriyoruz, bununkine girmiyoruz diye mülâhaza edemezsiniz. Biz meseleye böyle bakarız.

Seçim yapıldığı takdirde kimin lehine olur, kimin aleyhine olur falan, bunların münakaşasına da girmek istemiyorum, bu hesapları hiçbir zaman biz yapmayız. Aslında herkesin kendisine güveni vardır ve herkes gayet tabii ki seçime giren herkes seçimde başarı kazanacağım diye girmektedir, bunu gayet tabii görmek lâzım, yani meydan okunacak yer burası değil. Meydan okunacak yer milletin kürsüleridir, gidersiniz orada derdinizi anlatırsınız, şu kadarı verir bu kadarı vermez, milletin kararı başımızın üstündedir, onu diyemediğimiz takdirde “arkadaki yazı” manasını kaybeder. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi hükümet programını tenkitten evvel bu hükümete güvenoyu alıp görev yapmaya muktedir olduğu takdirde ne gibi işler bırakılmıştır onların üzerinde biraz durmak istiyorum. Yeni Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi koalisyonu Türkiye’yi nereden almış nereye getirmiştir. Çünkü hükümet ne ile uğraşacak? Bir takım işlerle. Bu işler neler olacak? Hükümet kim olursa olsun kim hükümet kurarsa kursun güvenoyu olabilen bir hükümetin veya alıncaya kadar göreve devam eden bir hükümetin yapacağı işler herhalde ne devraldı ise onunla uğraşmak olacaktır.

Bakalım ne devrediyor Cumhuriyet Halk Partisi Millî Selâmet Partisi kendilerinden sonraki gelecek hükümete...

Aslında bugünkü Hükümet, bırakıp giderim diyen hükümete vekildir, kendileri açıkça söylüyorlar, diyorlar ki, “Bir hükümet kurabilirlerse biz o gün vazifeyi bırakırız... Demek ki, gelecek olana da vekildir; yani gidene vekil, gelecek olana vekildir. Vekil olsun, asil olsun, hangi yüklerin altına girmektedir, ona bir bakalım.

Aslına bakarsanız burada ben kendime çok iyi bir şahit buldum. O da Sayın Erbakan’dır. Sayın Erbakan neler bırakıp gittiklerini, hangi problemleri kendilerinden sonra gelenlere bıraktıklarını fevkalade güzel bir şekilde izah etti. Sayın Erbakan diyor ki, “Türkiye’yi gezdiğimiz zaman - ki herhalde çok eski olmamalı gezmesi.

Yani hükümeti bırakalı henüz yeni, daha bir hafta oldu, şu bir hafta içinde değil de ondan evvelki hafta içinde olması lâzım - vatandaş yağ arıyor” diyor. Hükümeti aldıkları zaman vatandaş yağ arıyor muydu acaba? Aramıyordu. (A.P. sıralarından alkışlar)

Demek ki, “Vatandaş evvelâ yağ arar hale getirdik” diyor Sayın Erbakan. Sonra, “Vatandaş geçim sıkıntısından şikâyet ediyor” diyor. Aynen tabiri böyle: “Vatandaş enflasyonun meydana getirdiği pahalılıktan şikâyet ediyor” diyor. Neler yapılması lâzım geldiğini söylerken de, neler bıraktıklarını gayet iyi ortaya koyuyor. Sonra Sayın Erbakan diyor ki; “Memlekette pamuk kuyrukları var” Yani, “Memleketi yağsız bıraktık” diyor, “Memlekette pamuk kuyrukları meydana getirdik” diyor. Benim anladığım kadarıyla, “Birçok malların yokluğu var” diyor. Geçen sene hükümeti devraldıkları zaman Türkiye’de hangi malın yokluğu vardı? Hiçbir malın yokluğu yoktu. Her mal vardı. Demek ki Türkiye’yi idare ettikleri on ay zarfında, yani yedi buçuk ayı resmî, iki aya yakın zamanı da müstafi olarak - ki aynı şeydir - dokuz buçuk, on ay zarfında, “Yağsız bıraktık” diyor, “Temel maddelerden mahrum bıraktık” diyor, “Pahalılığı çoğalttık” diyor. “Memleketi birtakım malların yokluğuna götürdük” diyor. “Memleket enflasyona boğuldu” diyor. “Memleket pamuk kuyruklarına boğuldu” diyor., “Büyük yatırımların hiçbirisini yapamadık” diyor. “30 milyarlık otuz tesis yapılması lâzım, hiçbirisini yapamadık” diyor. Kendilerinden sonra gelen Hükümete “Aman motor fabrikasını yapın” diyor. Hâlbuki Sayın Erbakan senede yüz bin motor yapacağız diye işe girişti. (A.P. sıralarından alkışlar)

“Aman tayyare fabrikasını unutmayın” diyor. Demek ki bunların hepsinin yapılması lazım mı, hiçbirisi yapılmamış.

Sayın Erbakan bir şey daha diyor: “Gelen hükümet bu TRT’yi tarafsız hale getirsin” diyor. Başka şahide ihtiyaç var mı? Sayın Başbakan Yardımcısından daha güçlü şahit bulabilir miyiz icraatları hakkında? TRT tarafsız değil, partizanlık şoföre ve odacıya kadar indirilmiş. Ondan sonra memleket yokluğa götürülmüş... Pamuk üreticisi beş liraya pamuk satacağım diye dört gün yollarda beklemekte... (A.P. sıralarından “On dört gün” sesleri) ve bu hem de küçük pamuk üreticisi... Büyük pamuk üreticisi falan değil. Küçük pamuk üreticisinin pamuğunu alıp yine büyük pamuk üreticisi kooperatiflere vermektedir. Geçen sene on liraya sattığı pamuğu beş liraya satabiliyor. Pamuk bir faciadır... Yağ ayrı bir faciadır.

Ondan sonra Çay... Bu kürsüden, (Çok iyi hatırlıyorum, ya Hükümet programının ya da bütçenin ilk müzakeresiydi, 17 veya 18 Mayıs olması lâzım) o günün Maliye Bakanı, 450 kilodan fazlasını almayacaklarını, vatandaşa iyi çay içireceklerini söyledi. Aslında bunun yanlış olduğunu biz söyledik. Yanlıştır. Çünkü 9.000 kilo veren tarla vardır, 200 kilo veren tarla vardır. Yani, produktiviteye, istihsal fazlasına ihtiyacın bulunduğu bir Türkiye’de istihsal düşüklüğünü teşvik edemezsiniz. Yaprağı da yanlış sayıyorsunuz, tomurcuğu yaprağa sayıyorsunuz. Bunların hepsini söyledik. Şimdi, bir süre sonra 450 kilo şartını da değiştirdiler; iyi, ondan şikâyetçi değiliz; ama parasını vermediler.

Çay müstahsiline 230 milyon lira Hazinesin borcu vardır; ödemeye mecbursunuz. Ondan sonra... (A.P. sıralarından “tohum” sesleri) Tohuma geleceğim, biraz müsaade buyurun; Türkiye’nin bu sene 360.000 ton buğday tohumuna ihtiyacı var;

verilen 100.000 tondur. 260.000 ton buğday tohumu verilememiştir. Aksini iddia eden varsa gelir, buradan söyler. Türk köylüsünün bu sene kullanacağı 5 milyon ton gübreden 7,5 milyar lira gibi bir para aldınız. Gübresiz ekim yaptı Türk köylüsü... “Buğdayı artık bakla gibi yolacağız” diyor Anadolu köylüsü. “Gelecek sene buğday bakla kadar olur, onu elimizle yolarız”, diyor.

Dünyada gıda açığının tartışıldığı, dünyanın açlığa gittiği, Türkiye’nin buğday meselesinin fevkalâde önemli olduğu bir dönemde buğday çiftçisi gübre alamaz duruma gelmiştir. Hazine para ödeyemez duruma çok yakında gelebilir; eğer gelmediyse.

Lise veya meslek okulu bitirmiş 242.000 öğrenci üniversite imtihanına girmiştir; bunlardan ancak 42.000 kişi alınabilmiştir. 98.000 kişiye de “mektupla biz sizi eğiteceğiz” denilmiştir. Muhterem milletvekilleri, eğitebilirseniz eğitin. Aslında eğitime biz karşı değiliz de... Bu yüksekokul ve üniversitenin ayrı bir havası vardır. Yüksekokul ve üniversiteye devam edenler sadece bilgi almaz; bir de formasyon alır, bir formasyon alır... Onun içindir ki, böyle hiç bir şey yapmadan, mektuplaşmak suretiyle 98.000 kişi eğitilebilse; o seviyede eğitilebilse o yollara çoktan başvurulabilirdi. Başarılı olabildiğiniz yerde yine yapın; ama bu mektupla eğitim meselesinin bir siyasî maksada, “Bak sizi açıkta bırakmadık” gibi bir maksada âlet edilmesinin fevkalâde büyük sıkıntılarını, memleket önümüzdeki yıllarda çeker.

Kalitesi olmayan entelektüel işsizliğin bir memleketi sosyal bunalımlara götürdüğü gerçektir. O itibarla, sırf hoşla gitmek için diploma vermek gibi bir durumla, diploma verdiğinizde de iyilik etmemektesiniz, diplomayı alıp kullandığı yere de iyilik etmemektesiniz. Esasen Türkiye uzun yıllar diplomalı kimseye iş bulmada güçlük çektiği için, devleti 1 milyon memurla idare eder hale gelmiştir. Yani, diploma bir iş bulma garantisi olarak görev ifa etmiş ve yarım milyonla idare edilebilecek bir devlet, 1 milyonla idare edilir bir hale gelmiştir. Masrafa boğuktur Türk Devleti ve onun dibinde bu yatar. Onun içindir ki, bunların gerçek sınırlarını aştığı takdirde, bu işlerde memleket büyük sıkıntıya girer.

Fındık çiftçisi, fındık üreten köylü geçen sene bir kilo fındık satarak 3 kilo şeker alabilirken, bu sene 1 kilo fındık satıp 2 kilo şeker alabilir duruma gelmiştir. Ne ücretler fiyatların önünde gitmiş, ne vatandaşın hayat seviyesi yükselmiş... Vatandaş enflasyonun ağırlığı altında ezilmiştir. Bakıyoruz, görüyoruz ki, gıda maddelerinde Eylül 1973’den Eylül 1974’e % 39 bir artış meydana gelmiştir. Dar gelirli vatandaş alâkadar eden; evvelâ yiyecek, onunla beraber giyecek, onunla beraber yakacak, onunla beraber kiradır. Binaenaleyh, Türk köylüsü ezilmiştir, Türk çiftçisi ezilmiştir, Türk işçisine toplu sözleşmelerle verilen paraları enflasyon süpürmüş götürmüştür, yatırımlar yapılamamıştır. Bu sene yatırımların finans değeri; yani paranın bugünkü değeriyle bizatihi para değeri % 50-60 arasındadır. Fizikî değeri de % 40-45’dir.

Şimdi huzurunuzda yirmiye, otuza yakın büyük proje sayabilirim ki, bunların bu sene gerçekleşme oranları % 1-30 arasındadır. % 30’u aşan çok az proje mevcuttur. Binaenaleyh, bu hükümet, yani bırakıp gidiyorum diyen hükümet memleketi bugün yokluğa maruz bırakmış değil, gelecek yıllarda da büyük sıkıntıların içine sokmuştur. (A.P. sıralarından alkışlar)

Ticaret hacmine baktığınız zaman, ihracatta düşme vardır. İhracatta para bakımından yükselme varsa bile miktar bakımından düşme vardır ve Türkiye çok kısa zamanda 1970 devalüasyonu ve ondan önceki iktisadî kalkınma politikalarının sayesinde ye dış ülkelere gönderdiği işçi sayesinde - ki o da bir politika idi - bu dış ödemeler dengesini düzeltmişti ve dışa muhtaç olmaktan Türkiye kendisini kurtarmıştı. Binaenaleyh, Türkiye yeniden dışa muhtaç olmaya doğru gitmektedir.

Aslında bu sene yapılan ihracatla, yapılan ithalatın geçen seneye nazaran daha az bir yüzdesi karşılanabilmektedir. Yani, geçen sene yapılan ihracatla, ithalatın daha büyük bir kısmı karşılanabildiği halde, bu sene % 15 kadar daha aşağı karşılanabilmektedir. Binaenaleyh, nereye dokunsak gözyaşı çıkıyor ortaya. Binaenaleyh, “Ne bırakıp gidiyorsunuz?” dendiği zaman, bunun çok uzun bir envanterini yine yapmak imkânı olacaktır. Yani, Kasım 1974 itibariyle “Ne bırakıp gidiyorsunuz, ne aldınız, ne bırakıyorsunuz” kim görev alacaksa çok iyi bilmesi lâzımdır.

Esasen gıda maddelerine baktığınız zaman, 1973 Ekim ayında unun kilosu 338 kuruş iken, bugün 592 kuruştur. Şekerin kilosu 395 kuruşken, bugün 650 kuruştur. Yağ 875 kuruşken bugün 15 lira, o da bulunmuyor. Gazyağı 135 kuruşken 255 kuruş. Kaput bezi 630 kuruşken bugün 10 lira.

Çok önemli bir konuya daha temas etmek istiyorum. Bugün Türkiye’nin kullandığı demir, geçen senekinden 500 bin ton daha aşağı. Daha doğrusu kullanması lâzım gelenden 500 bin ton aşağı, geçen senekinden 100 bin ton daha aşağı.

Geçen sene Türkiye dışarıdan demir ithal ettiği halde, bu sene Türkiye’nin fabrikalarında, istihsal hiç artmamasına rağmen stoklar vardır. Stoklar var... Yani Türkiye kalkınmakta olan bir memleket olmasına rağmen, demir istihsalı geçen senekinin aynı, ithalat geçen senekinden az yapılmış bağlantıları vesaireyi hepsini çözmüşler; ama stok var. Hem külliyetli miktarda; 300 bin ton stok var.

Çimento: Türkiye’nin fabrikalarında bugün bir milyon ton çimento stoku var. Fabrikalarının büyük bir kısmı stoka gidiyor.

Gübre: Köylü artık, “Ben bu gübreyi kullanamam” diyor.

Türkiye’nin halini düşününüz. Kalkınmacı gerekli olan bir ülkenin kalkınma hamlesinin nasıl durduğunu işaretleridir bunlar. Demir kullanmıyor, çimento kullanmıyor... Ayrıca, çimentonun dışarıya satılmasına da karşı çıkılmış. Bir çimento ihracatçısı olan Türkiye bugün fevkalâde zor durumda.

Hükümet programı veya bütçe konuşulurken burada söyledim; “Tütünü 20 liraya sattık, görüyor musunuz nasıl sattık” diye gelip hükümet övündü. Henüz geleli bir ay olmamıştı. O günkü bakan 30 lira vaat etmişti. Bakan olmadan önce “30 liradan aşağıya satmayın” demişti. Ondan sonra geldi, kaimesi 20 liradan; baş fiyat 25 lira, kaimesi 20 lira, yani ortası 20 lira. Önemli olan bu. Dünya konjonktürü, dünya piyasalarındaki müsait fiyatlar... Her sene 150 milyon kilo tütün devrederdi Türkiye. Stokların bitirilmiş olması, bu imkânı size vermiştir. Yarın başka bir malda dünya konjonktürünü ortaya koyarak, köylünün ezilmesini izah etmeye kalkabilirsiniz; işte ona tedbirli olmak lâzımdır.

Pamuk: 100 bin ton pamuk satılmamıştır, 100 bin ton pamuk. Bir dolar altmış sentten almıştır hükümet bunu ve milyarlarca lira bugün zarardır, kooperatifler zarardadır ve aradaki farkı tabii ki Hazine ödeyecektir netice itibariyle. Görülüyor ki, Türkiye çok büyük sıkıntılara girmiştir; 64 kuruşluk gübre 192 kuruşa ve 180 kuruşluk gübre de 445 kuruşa çıkarılmıştır.

Şimdi biz aslında giden hükümetten ne ummuştuk? Doğrusunu isterseniz giden Hükümetten ne umduğumuz zabıta mevcut, zabıttan okuyalım, 5 Şubat 1974 günü.

Biz diyoruz ki, şöyle diyoruz tabii, bu hükümetin önemli bir icraatı var, o da; Genel Af Kanununu çıkarmak suretiyle, Türkiye'nin her tarafını karıştırarak, kanunları hiçe saymış, devletin yakasına yapıştığı, devlete karşı çıkmış, devletin aske-rine, polisine kurşun atmış kişileri masum ve mağdur kimseler sayarak hapishane-lerden salıvermek olmuştur.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Meclis yaptı Sayın Demirel.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Meclis yapmadı, Meclis yapmadı...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Ver yüce divana.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Bunlar demokrasinin tamamlayıcı unsurlarıdır.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Savcılara git, kararı kim infaz ettiyse onlara git...

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasa Mahkemesi Meclisi aştı, Ana-yasa Mahkemesine ses çıkarmadınız. (A.P. sıralarından alkışlar) Mademki açıldı söy-leyelim, af çıkarmak Meclisin münhasır hakkıdır, Meclisten başka kimse af çıka-ramaz. Şayet Meclisin çıkardığı bir kanunun bir maddesini iptal etmek suretiyle, hapishanelerde cezalı bulunanlar salınabiliyorsa, bu, af çıkarılmamış oluyor da ne oluyor? Binaenaleyh, bugün Türkiye'de, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çıkarma-dığı bir af kanununa rağmen, birtakım kişiler hapishanelerden salınmış mıdır, sa-lınmamış mıdır? Salınmıştır. Ne ile izah ediyorsunuz bunu?

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Anayasa ile Anayasa müessesesiyle, Anayasa Mah-kemesiyle.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasa Mahkemesiyle... Yani Ana-yasa Mahkemesine, Türkiye Büyük Millet Meclisini aşma hakkını tanıyorsunuz? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayalım efendim.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte, Parlamentonun üstün kuvvet ol-ması lâzımdır kavgasını bunun için yapıyoruz. Bu Parlametoyu her şeyin üstüne çıkaramazsanız, bu takdirde rejimi işletmekte büyük sıkıntılar çekeceğimiz tabii-dir, değişimizin sebebi budur. Gelin Anayasa Mahkemesinin yerini yeniden tayin edelim, yetkilerini yeniden tayin edelim. (A.P. sıralarından alkışlar) Yani burada ba-

şaramadığınız bir şeyi Anayasa Mahkemesine yaptırırsanız bu meşru mu oluyor? Olmaz öyle şey. Anayasa Mahkemesinin... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Gayri meşru ise, o kararı infaz edenlere git!

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim efendim, çok rica ederim. Müdahale etmeyin efendim.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mesele bitmiş değildir zaten, kararın infazına da Hükümet karışır. Kararın infazı da sizin şeyinizle olmuştur. Tabii, gayet tabii, kararı infaz eden Hükümettir. Biz, bu kararı infaz eden Hükümetin yakasını bırakacak mıyız? Bırakmayacağız. Biz diyoruz ki, geliniz, kendi hoşunuza giden bir şey olduğu vakit, bu Parlamento'yu aşıyorsa, bunun da karşısına çıkalım, beraber çıkalım. Geliniz, bu Parlamento'da siz iktidar olursunuz, biz iktidar oluruz, başkası olur; önemli olan mesele, bu Parlamento'nun hakkını verelim ve hakkını koruyalım. Onun içindir ki, burada yaptıramadığınız bir şeyi başka bir yerde yaptırmak... Anayasa Mahkemesinin kendisinin kararları var; "Af münhasıran Meclisin yetkisidir" diye. Biz bu Hükümetten ne ummuşuz? Biz, bu Hükümetten bir şey ummadık, kendileri umut Hükümeti ilân ettiler ama. Bizim dediğimiz şey şudur:

Komünizm ve diğer yıkıcı cereyanlar karşısında, Devleti ve rejimi savunma ihtiyacı duymayan ve bunun üzerine ciddiyetle eğilmeyen, Devlete, Cumhuriyete, Devletin güvenlik kuvvetlerine, Marksist, Leninist, Maoist bir rejim kurmak için baş kaldıran anarşistlerin, âdeta masum Türk gençliği imiş gibi gösterip, masum ve mağdur duruma düşmüş sayan; anarşi ve tedhiş yolları ile komünizmi yerleştirmeye kalkanları teşvik eden ve fikir suçu sayıp affetmeye kalkan, bunu bir barışma sayan; hiçbir hürriyetçi demokratik ülkede mevcut olmayan birtakım tedbirleri, ekonomik ve sosyal kalkınmanın mucizesi addeden, böylece programa koyan; iç ve dış ticarette devletleştirme hazırlıkları olduğu intibahı veren; kalkınma ve yatırım hamlesini yanlış modellerle sekteye uğratacağından şüphe bulunmayan; devletleştirme, kamulaştırmacı bir zihniyetle vatandaşın istediği işi tutma ve mülkiyet haklarına saygılı olmayacağı intibahı veren; halkı "sektör içi ve sektör dışı" diye ikiye ayıran ve bunu ileri demokrasi icabı sayan; kalkınmamızın en önemli kesimleri olan tarım, endüstri, madencilik gibi sektörleri ileriye götürmede bir fikri bulunmayan; Doğu bölgesi kalkınmasına özel bir itina göstermeyen; köy ve köylü meselesine eğilmeyen; pahalılık, fukaralık, işsizlik, enflasyon gibi fevkalâde önemli konulara hiçbir çözüm getirmeyen; ülkeyi temel mal ve hizmetlerden ve gerekli altyapıdan mahrum bırakacağı intibahı veren, bu Hükümete güvenoyu veremeyeceğiz, diyoruz. Dediklerimiz aynen çıkmıştır.

Şimdi bu Hükümet başka ne bırakıyor?

Bir miktar Kıbrıs meselesine temas etmek istiyorum. Kıbrıs meselesi aslında Hükümetin meselesi değildir. Kıbrıs meselesi tüm milletin meselesidir. Parlamento'nun meselesidir.

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Kıbrıs'a çıkmak, İslâmköy'e gitmek değildir.

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kıbrıs’a çıkma kararını biz 19 Temmuz günü verdik, 20 Temmuz günü burada da ittifakla karar verdik. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Başka bir yerde bizden karar aranamazdı, istenemezdi de. 19 Temmuz günü grubumuz ittifakla karar verdi. 20 Temmuz günü de ittifakla oy verdik burada. (C.H.P. sıralarından “Hükümet olarak” sesleri)

Haa, Hükümet olarak... Onu söyleyeceğim hiç merak etmeyin, o “gemi hikâyesi” önümde duruyor. Onu geçmiş değilim.

Sayın milletvekilleri; Kıbrıs ne savaş halidir, ne barış hali. Aslında Kıbrıs, beynelmilel zeminlere kaymıştır. Beynelmilel zeminlerde, Türkiye’nin büyük zorlukları vardır. Birleşmiş Milletlerin son almış bulunduğu karar Türkiye’nin lehine değildir.

Aslında, Kıbrıs’a Türkiye müstevli ve işgalci olarak gitmiş değildir. Kıbrıs’ta Türk Silahlı Kuvvetleri, yabancı devlet Silahlı kuvveti de değildir.

Türkiye Kıbrıs’a Garanti Anlaşması’na göre gitmiştir. Kıbrıs’ın bağımsızlığını korumak ve 20 Temmuz günü, bu kürsüden söylendiği gibi, aynen tabir o günkü Hükümet Başkanına aittir, “insanca ve hakça bir düzen kurmak için” gitmiştir.

Kıbrıs’ta, bugün Kıbrıs’ın üçte biri bizim kontrolümüzdedir, üçte ikisi Rumların kontrolündedir ve nihai statü üzerinde de ne zaman anlaşmaya varılacağı meçhuldür. Bizim kontrolümüzde bulunan kesimde takriben 80 bine yakın Türk vardır. Kıbrıs’ın ekonomisi sıfıra müncer olmuştur.

Binaenaleyh, bu 80 bin Türk soydaşımızı aç ve açıkta bırakmamak, Türk Devletinin görevidir. Ayrıca Rum kesiminde ise bir rivayete göre 40 bin, bir rivayete göre 30 bin, ama 30 bin ile 40 bin arasında Türk kalmıştır. Bunların 10 bini hâlâ İngiliz üslerindedir. Ondan sonra da, biz kendimiz halletmek üzere girdiğimiz bir meselede “Başka devletler şöyle mi derler, böyle mi yaparlar, böyle mi ederler” gibi birtakım mülahazalarıyla karşı karşıya kalmışsınız. Bunları yadırgamıyorum; ama bunlar başında da mevcut şartlardı. Şimdi Kıbrıs’ta zorluğumuz vardır.

Hangi Hükümet olursa olsun, Türk Milleti ve Türkiye Parlamentosu, Kıbrıs’ta Türkiye’nin haklarını koruduğu sürece ve başarıyla koruduğu sürece daima o hükümetin arkasında olacaktır. Adalet Partisi grupları olarak biz, Kıbrıs’taki Türkiye’nin haklarına ve Kıbrıs’taki Türk soydaşlarımızın can güvenliğine, mal güvenliğine, can güvenliği ve haklarına olan yakın alâkamızı devam ettireceğiz ve söylediğim gibi hükümetler, Türkiye Cumhuriyeti hükümetleridir; Kıbrıs meselesi, Türk Milletinin meselesidir ve bu meseleye böylesine biz destek vermişsinizdir ve destek vermeye devam ederiz.

Şimdi, Kıbrıs istismarları yapıldı; “Efendim siz olsaydınız çıkar mıydınız, biz olsaydık çıkmaz mıydık” gibi falan.

Muhterem milletvekilleri; devlet idare edenler, her hareketin ne getireceğini, ne götüreceğini hesaplamak mecburiyetindedirler. Problemler vardır, çözümleri zamana göre değişir.

1964'te Kıbrıs ne idi? Aslında 1961'de Kıbrıs ne idi? 1953'te Kıbrıs ne idi? 1964'te Kıbrıs ne idi? 1967'de Kıbrıs ne idi? 1974'te Kıbrıs ne idi? Bunları bilmeden birtakım Kıbrıs fütuhâtı, övünmeleri içine girmek yanlıştır. 1961'de Kıbrıs şu idi:

1960 andlaşmalarıyla, Londra-Zürih andlaşmalarıyla Kıbrıs Devleti kurulmuştu, çalışmaya başlamıştı. Türk alayı oraya gitmişti, mücahit teşkilâtı kurulmakta silahlandırılmakta idi, 1960 öncesi. Ondan sonra halkı Silahlandırma davaları açıldığını görüyoruz Türkiye'de 6-7 Eylül davaları açıldığını görüyoruz 1960 sonrasında. 1950-1960 döneminde, meydan meydan Kıbrıs için Türkiye'de bağırılmıştı. 1963'te Kıbrıs patlak vermiştir; Kıbrıs Anayasasını Makarios ihlâl etmiştir. 1964'te birtakım katliamlar yapılmıştır 1963-1964 arasında. 1964 Ağustosunda hava müdahalesi yapılmıştır ve 1965'te de biz hükümeti devraldık. Biz hükümeti devraltığımız zaman, 1965'in Martında burada gizli oturum yapıldı. Aradan 9-10 seneye yakın zaman geçmiştir, isteyen o gizli oturumun zabıtlarını okuyabilir. Ne vardı Kıbrıs'ta, ne vardı? Kıbrıs'a çıkarma müdahalesi yapmak için Türk ordusunun, Türk Silahlı Kuvvetlerinin elinde ne vardı? İki tane çıkarma gemisi, 150 tane paraşüt, 6 tane nakliye tayyaresi, 6 tane helikopter. Türkiye'nin, Merkez Bankasında 250 milyon dolar borcu vardı, ödenmesi lâzım. Binaenaleyh, 1967'de Geçitkale ve Boğaziçi köylerine Grivas kuvvetleri taarruz edip 29 soydaşımızı şehit ettikleri zaman, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti saat 09.00'da müdahale kararı verdi. Müdahale kararını saat 09.15'te o günün Genelkurmay Başkanı ve o günün kuvvet kumandanlarına Hükümet tebliğ etti, yazılı tebliğ yaptı. Bu tebliği alan kumandanlar, Türkiye Cumhuriyeti kumandanlarına yakışır şekilde selâmlarını verdiler, görevlerinin başına gittiler.

1967'de Kıbrıs'ta ne istiyorduk? 1967'de Kıbrıs'ta 15.000'e yakın Rum askeri birikmişti, bunların çıkarılması lâzımdı; Silahlar biriktirilmişti, bunların çıkarılması lâzımdı. General Grivas'ın derhal Kıbrıs'ı terk etmesi lâzımdı. Yıkılan köylerin derhal yapılması lâzımdı, tazminat vermeleri lâzımdı ve bundan sonra bir tek Türkün burnu kanarsa, ondan sonra yapılacak işi bilmeleri lâzımdı.

General Grivas ertesi gün Kıbrıs Adasını terk ederse ve Yunanlılar sabaha doğru askerlerini çekmeye başlarsa; toplarını, tüfeklerini, her şeylerini götürmeye başlarsa, köylerin tamirine ertesi gün gidilirse, ertesi gün tazminat vermeye gidilirse, hâlâ Kıbrıs'a çıkmak ne fayda sağlayacaktı Türkiye'ye?

Binaenaleyh, istenilen şeyleri Türk Silahlı Kuvvetlerini kullanarak değil, Türk Silahlı Kuvvetlerinin dehşetini göstererek sağlamıştır, Türk Devletinin dehşetini göstererek sağlamıştır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Ve 7 sene Türkiye'de ve Kıbrıs'ta bir kimsenin burnu kanamadı, burnu. Binaenaleyh, netice alınmıştır.

O itibarla, aslında 15 Temmuz 1974'te Rumların birtakım hareketlere girişebilmiş olmaları, Türkiye'nin güçsüzlüğünden ziyade, kendi akılsızlıklarındandır. Türkiye yine güçlüydü ve Türkiye yine gücünü gösterdi. Ama Türkiye'nin 1974'te Kıbrıs Adasına çıkacak çok önemli kuvvetleri vardı, vasıtaları vardı, imkânları vardı.

Binaenaleyh, gelin bu konuyu bir polemik mevzuu yapmayalım. Ondan sonra, "git" demişler de gitmiş, "boynu bükük dönmüş gelmiş" falan. Keyif için harp edilmez, keyif için müdahale de olmaz. Bir harp, bir müdahale, bunlar kolay şeyler de

değildir. Bunları yaparken filancaıy memnun etmek, falancaıy mahzun etmek için bunlara karar da verilmez.

Biz, Türkiye'nin menfaatlerini tümüyle koruduğumuza kaniiz, iyi koruduğumuza kaniiz. Bunun aksini hiç kimse iddia edemez.

Muhterem milletvekilleri; şimdi bana aktarılmış bir söz var, onu cevaplamadan huzurunuzdan ayrılmayacağım.

Sayın Ecevit buraya geldi, "Efendim, Demirel, devlet çökmez diyor" dedi. Devlet çökmez Türk Devletini kimse çökertemez. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar) Bu bir gönül ferahlığı meselesi değil bir inanç meselesidir, inanç meselesidir.

Ondan sonra devam etti, ben demişim ki, "yollar yürümekle aşınmaz" Neler aşınmış neler. Yollar hakikaten aşınmaz. Aslında, kendilerini özgürlükçü ilân eden Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı benim bu sözümü kınıyorsa, kendisi özgürlükçü sayılamaz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Ben, "Yollar yürümekle aşınmaz" dediğim için mi yürümüşler, yoksa birisi, bir yerler "Yürüyün" dediği için mi yürümüşler o yürüyenler? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Yani, "Demirel bunu dedi ya, Demirel'e inat bir yürüyelim, bak nasıl görüyor, aşınıyor mu aşınmıyor mu?" Ama Sayın Ecevit, "Yollar hakikaten aşınmadı" dedi. Yani yolların aşınabileceğini göstermek için kimsenin yürüdüğünü sanmıyorum.

Muhterem milletvekilleri, yürüme, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyeti en aziz haklardan ve en aziz hürriyetlerden birisidir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Binaenaleyh, biz, telâşa kapılıp, "Bunlar niye yürüyor?" diyenlere, "Kanunî haklarıdır, yürüyeceklerdir" dedik. Ne diyecektik? İşte Anayasanın 28'inci maddesi: "Herkes, önceden izin almaksızın, Silahsız ve saldırısız toplanma veya gösteri yürüyüşü yapma hakkına sahiptir"

Yani, bu Anayasa hakkını ben, "Yollar yürümekle aşınmaz" halinde ifade etmişsem, kusur mu? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Şimdi bakalım Türkiye'de ne olmuş, neden olmuş? Esasen bu hakka istinaden yürüyen adamın yakasına kim nasıl yapışacak? Devlet niye bu hakka istinaden bu hakkı kullanan vatandaşın yakasına yapışacak ve niye bu hakkı kullanan vatandaş polis yakalayıp mahkemeye götürecektir? Mahkemeye götürdüğü zaman ne diyecek? "Silahsız, saldırısız yürüyorum..."

ALİ TOPUZ (İstanbul) — Silahlı olanlar ne olacak?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Silahlıların hepsini mahkemeye verdik.

Bir tek kimse yoktur, Adalet Partisinin 7 sene zarfındaki iktidarında bir suç işleyip de mahkemeye verilmemiş olsun. Biz hükümdar değildik, biz kral değildik; biz hukuk devletinin hükümeti idik. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Biz kendimiz ceza kesmeye muktedir değildik. Bize ceza kesme yetkisi verilmiş değildi. Bize verilen yetki, onu yakalayıp mahkemeye tevdi etmektir; ettik ve şunu ifade ederim. Değerli milletvekilleri, meselelere yanlış teşhis koymaya hiç hacet yoktur. Meselelere yanlış teşhis koymayın. Sokaklarda yürüyenlerin kimler olduğunu, neler olduğunu 1971-1973 dönemi ortaya koymuştur. 1971-1973 döneminde memleketi rahat-

sız edenlerin, dinamit patlatanların, adam kaçırانların, adam soyanların, banka soyanların kimler olduğunu 1971-1973'te askerî mahkemeler ortaya koymuştur ve mahkemelerde, kendileri kendilerini ortaya koymuştur. Bunların düzen yıkıcılar oldukları, bunların komünist oldukları, bunların Cumhuriyeti devirip Maoist, Leninist, Marksist bir düzen kurmak istediklerini kendileri mahkemelerde söylediler. Binaenaleyh, bunların bizim tarafımızdan şu veya bu şekilde himaye görmeyeceği tabiidir, görmediği de tabiidir; ama bunların nerelerden teşvik gördüğü, nerelerden tahrik gördüğü de orta yerdedir ve netice itibarıyla, Cumhuriyet Halk Partisinin ilk yaptığı iş, bunları masum ve mağdur saymak ve bunları hapishanelerden kurtarmak olmuştur. Binaenaleyh, hal böyle iken, o, “Yürümekle yollar aşınmaz” diyende değil de, yürüyende. Ben vermedim ki izni, izni Anayasa veriyor. Yine, Silahsız, saldırsız yürüdüyse hiç kimsenin bir diyeceği yok. Bizim fikrimizde olur olmaz... Biz hakkı, bizim fikrimizde olduğu için değil, hak olduğu için savunuruz; ama devlet yıkıcıları? Devlet yıkıcılığı hakkı yok Türkiye’de; böyle bir hak yok.

Sayın Ecevit buradan diyor ki, “Siz 1969’da 250 milletvekili ile geldiydiniz, sonra ne oldu?”

Bunu daha evvel de söyledi. Bu, bütçe konuşmaları esnasında oldu. 30 Mayıs’tır yahut 27 Mayıs’tır bilmiyorum; 17 Mayıs sanıyorum; Senatoda oldu, burada devam ettik o mevzu.

Sayın milletvekilleri, şayet Türkiye’de şu partinin veya bu partinin 180 milletvekili ile gelmesi ona hükümet hakkı veriyor da, 250 milletvekili ile gelmesi başka bir partiye hükümet hakkı vermiyorsa, yanlışlığı gelende değil, yanlışlığı sistemde arayın.

Yani, o zaman Türkiye bölüktür, o zaman Türkiye de rejim fevkalâde bir bunalımın içindedir, o zaman Türk Milletinin bir kısmının, büyük bir kısmının hakları, memleketi idaredeki hakları gasbedilmiştir, Türk Milletinin iradesi üzerine ipotek konmuştur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu sadece bizi alâkadar eden bir konu değildir ki! Bu, Türk Milletinin hukukunu tümüyle savunan herkesin konusudur.

1971 bunalımı bir darbedir, bir darbedir 1971 bunalımı. Binaenaleyh, bir darbe Türkiye’de yapılabiliyorsa ve Türkiye Büyük Millet Meclisi veya Türk Milleti bir takım cuntalar ve darbeler endişesi altında tutulabiliyorsa, tutuluyorsa, o zaman Türkiye daha hükümrانlık meselesini halletmemiştir. İstiklâlî vardır Türkiye’nin; ama hükümrان değil.

Geliniz, işte onun için bu Meclisin üstünlüğünü evvelâ biz kabul edelim. Sayın Ecevit’in bugün, “250 ile geldiniz ne oldu?” sözü ile bu Meclis, milletin yahut kendi tabiriyle “halkın” on sene gerisindedir” sözü aynıdır, aynı yere gelir. İkisinde de rejim inançsızlığı yatar, (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) ikisinde de Cumhuriyetin temeli olan, hâkimiyetin kayıtsız şartsız millete, milletin bir grup fertlerine değil, milletin tümüne aid olduğu prensibine inançsızlık yatar.

Sayın Ecevit, biz Türkiye’yi yedi sene idare ettik, siz yedi ay idare edemediniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar) Türkiye’de hiç bir şeyin yokluğunu göstermedik. Gelin, evvelâ Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesine müdahale yapı-

lamayacağı (kim olursa olsun) üzerinde mutabık kalalım. Bizim elimizden alınan, bize ait değildir. Hükümet devirmek ve hükümet kurmak, daha doğrusu hükümete güvenoyu vermek, onu devirmek Meclisin münhasır hakkıdır. Meclisin münhasır hakkı, af hakkı alınır, hükümet devirme hakkı alınır, yasa yapma hakkı alınır, Reisicumhur seçme hakkı alınır, o zaman böyle Meclis ile böyle bir Parlamento ile demokrasiyi nasıl yürüteceksiniz? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Alan kim olursa olsun, bu Meclisin haklarını elinden almaya kimsenin hakkı yoktur. Gelin bu Meclisin haklarına hep beraber sahip çıkalım.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Vermemek lâzım.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vermemek çok kolay, gayet kolay

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim efendim, rica ediyorum.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evveliyatı vardır. Türkiye’de bu hak sadece bize ait değildir, hepinize aittir; evveliyatı vardır. Türkiye’de bu işler ilk defa oluyor değil; gelin, onu bir başka güne bırakalım veya şimdi de münakaşasına devam edebilirim gayet rahatça. “Vermemek lâzım” diyenler, dört sene sonra diyor “vermemek lâzım” diye. Onun için, gelin, bu meseleleri çok fazla kurcalamayın. Aslında, darbe zelzele gibidir; zelzelenin hesabını nasıl, zelzeleye maruz kalandan sormuyorsanız, darbenin hesabını da darbeye maruz kalandan sormayın. Türkiye’de ilk defa da oluyor değildi. Gelin, evvelâ millet hâkimiyetinin üstünlüğünü ve dokunulmazlığını Türkiye’de anane haline getirelim, en önemli olan mesele budur.

Sayın milletvekilleri, uzunca saatler beni dinlediniz. Biz, Türkiye’yi 1971 bunalmından çıkarmakta büyük gayretler gösterdik, büyük fedakârlıklar gösterdik ve 1973’te de sandığın başına Türkiye’yi götürmek için gayretlerimizin inkârı mümkün değildir. Hal böyle olunca, bizim için önemli olan mesele, demokrasi fikrinin ve demokrasi müessesesinin yürütülmesi, hâkimiyetin kayıtsız şartsız millete aid olması, Türkiye’nin büyük olması, Türk Milletinin bahtiyar olması, saadet içinde olmasıdır. Cenabı Allah milletimize yardımcı olsun.

Hepinize saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Demirel.

Gruplar adına söz sırası bitmiştir.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, 70’nci maddeye göre, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Hangi hususta efendim?

NECDET UĞUR (İstanbul) — Adalet Partisinin Genel Başkanı Sayın Demirel konuşmaları sırasında, şimdi size söyleyeceğim konularda Cumhuriyet Halk Partisini suçlamakla kalmamış, kendi yapmadığı şeyleri kendisine izafe etmiş, söylemediklerini 70’nci maddenin kapsamı içinde söylemiş göstermiştir.

Bir tanesi; Cumhuriyet Halk Partisinin Hükümette bulunduğu sırada yatırımların durduğu, azaldığı konusundaki sözlerdir. Aslında bu gerçek dışıdır.

İkincisi; Cumhuriyet Halk Partisinin zamanında enflasyonun başladığı ve hızlandığı konusunda sözleridir. Bu gerçeğin kendisinin tam zıttıdır. Onun zamanında var olan bir şeyin bize isnadıdır.

Üçüncüsü; Sayın Demirel millî iradeye saygısız davranışlarda bulunmakla Cumhuriyet Halk Partisini suçlamıştır. Bu da gerçek dışıdır, Cumhuriyet Halk Partisinin icraatı ile bağdaşmayan bir suçlamadır.

Müsaade ederseniz, 70'nci maddedeki hakkımızı kullanmak istiyoruz.

BAŞKAN — Peki efendim, müsaadenizle zabıtları tetkik ettikten sonra söz vereceğim efendim.

Şahısları adına Sayın Alparslan Türkeş; buyurun efendim. (*A.P., D.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar*)

ALPASLAN TÜRKİŞ (Adana) — Sayın Başkan, Sayın üyeler;

Bugün Millet Meclisinde, yeni görev almış Sayın Irmak Hükümetinin Programı tartışıldı. Bundan önce konuşan bir konuşmacının haklı olarak işaret ettiği gibi, Hükümet Programı, üzerinde en az konuşulan konuyu teşkil etti, herkes geçmiş aylara ait çeşitli tartışmaları, çeşitli ithamları birbirlerine karşı tekrar ettiler.

Memleketimiz büyük sıkıntılar içindedir. Milletimiz sıkıntılar içindedir. Geçim darlığı, pahalılık, halkın zarurî ihtiyaç maddelerinin yokluğu, çarşılarda bir kaşık yağın dahi bulunmaması, şekerin zaman zaman ortadan kalkması meseleleri halkımızı sıktığı gibi, gençlerin eğitim bunalımı, eğitim konusu da büyük sıkıntı teşkil etmektedir.

Bunlarla beraber, Kıbrıs millî davası başta olmak üzere Türkiye'nin önemli dış meseleleri de çözüm beklemektedir. Tabii, bunların çözülmesi için görev başında işlerin üzerine eğilmiş, çalışan hükümet lâzımdır.

Geçen yıl seçimlerden sonra 100 gün süren hükümet bunalımı ile karşılaşıldı. O günlerde de Parlamentoda grup teşkil etmiş olan partilerimiz başta olmak üzere, partiler arasında koalisyon güçlüğü baş gösterdi.

Demokrasi ile idare edilen birçok memlekette uzun senelerden beri, programı itibarıyla, inançları itibarıyla birbirlerinden çok farklı siyasi partilerin, hükümet kurma konusunda koalisyon yapmaya gittikleri daima görülen bir olay, görülen bir hareket olmuştur.

Türkiye'deki partiler, yabancı memleketlerdeki partilerin, program ve inanç, görüş ayrılıkları kadar şiddetli bir şekilde birbirlerinden ayrı bulunmadıkları halde, koalisyon kurmakta, hükümet bunalımını çözmekte büyük güçlükler hasıl olmuştur ve bu, hemen 1973 seçimlerinin sonuçlarına yüklenmiş, âdeta ta 1973 seçimlerinde oy kullanan vatandaşların, bu şekilde oy kullanmış olmakla yanlış hareket etmiş bulunmaları cihetine işaret edilme manasını taşıyan mütalaalar ortaya atılmıştır.

Hâlbuki, Türk vatandaşı demokrasiyle idareyi isteyen ve oyunu bilerek kullanan insandır. Türk vatandaşı, 1973 seçimleriyle hiçbir partiyi iktidar yapmak istememiştir. Partilerin birbiriyle uzlaşarak, anlaşarak, beraberlik halinde koalisyon

hükümetleri kurarak memleketin idaresini bu şekilde yürütmelerini istemiştir. Bunu böyle karşılamak lâzımdır.

Demokrasiye inanan, hukukun üstünlüğüne, parlamenter rejime inanan insanların seçim sonuçlarını bu şekilde yorumlaması, bu şekilde karşılaması lâzım. Hemen seçim olmuş, seçim sonuçları belli, bu sonuçları benimsememek ve bu sonuçlardan dolayı bu şekilde oy kullananları, âdeta, “Siz böyle oy kullandınız, o halde bunun neticesine katlanın, bunu çekin” gibi bir tavır takınarak karşılamak, her şeyden evvel demokrasinin üstünlüğüne, hukukun üstünlüğüne, halkın oy hakkına, seçimin üstünlüğüne inanmakla bağdaştırılmaz.

Bu güçlüklerden sonra bir koalisyon hükümeti teşekkül etti; hem de, birbirlerine program ve inanç itibarıyla en uzak sayılan iki parti arasında bir koalisyon hükümeti kuruldu ve koalisyonun ortakları, tarihî bir yanlışlığı düzelttiklerini ve aralarında devamlı bir işbirliği kurduklarını, memlekete iyi neticeler getireceklerini de ilân ettiler. Fakat bu koalisyon, bildiğimiz gibi belirli bir zaman neticesinde parçalandı, dağıldı. Biz bunun dağılmasında birkaç sebebi önemli görüyoruz. Bunda her şeyden önce, Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin ve onun Sayın Liderinin fırsatları kendi lehlerine değerlendirmek arzusunu, isteğini en önemli sebep olarak görüyoruz.

Memleketin, Kıbrıs gibi önemli, millî bir davası çözülmeden ortada duruyor, memleketin ekonomik konuları gittikçe ehemmiyet kesbediyor; pahalılık, darlık, gübre fiyatlarında artış, bunun sebep olduğu birçok sıkıntılar, müstahsilin maruz kaldığı sıkıntılar, kredi darlığı vesaire bütün bu meseleler hepsi çözüm beklerken ve kendi ortaklarıyla mühim sayılmayacak meseleler varken; daha önce, başbakan vekilliğini, ortağı olan Partinin Genel Başkanına bırakmakta mahzur görmezken, yeni çıkacağı seyahatte âdeta koalisyonun bozulmasını sağlamak maksadıyla bunda değişiklik yapmak ve bu istikamette erken seçim istekleriyle ortaya çıkmak suretiyle memleketimizi en önemli bir zamanda hükümeteşizliğe, hükümet bunalımına sürüklemekle kanaatimizce büyük sorumluluk yüklenmişlerdir.

Muhterem milletvekilleri, bundan sonra Sayın Cumhurbaşkanını yeni bir hükümet kurulması için partiler arasında görüşmelere girişmiştir, temaslara girişmiştir. Bu temaslarda bir türlü uygun bir çözüm getirmemiştir. Fakat temaslarda sürüyor. Bu temaslarda bir devresinde Sayın Ecevit’in, bugüne kadar Cumhuriyet tarihinde görülmemiş ve bildiğim kadar, başka demokratik memleketlerde de görülmemiş bir tutumla ortaya çıktığını gördük. Bu da; “Bir iki hafta içinde yeni hükümet kurulur kurulur; kurulmadığı takdirde ben Başbakanlığı, diğer Cumhuriyet Halk Partili bakanlar da bakanlıkları bırakıp gideceğiz”

Sayın Devlet Başkanı, Sayın Meclis böyle bir, âdeta ultimatomla karşı karşıya gelmiştir. Hâlbuki yeni hükümet kuruluncaya kadar eski hükümetlerin göreve devamı her yerde, demokrasi ile idare edilen her memlekette usuldür. Böyle bir durum ortaya çıkmıştır.

Diğer partiler arasında sürdürülen temaslarda bir türlü bir koalisyon imkânı meydana getirmemiştir. Aylarca, partiler arasında bir uzlaşma meydana gelmesi için şahsen ben de çalıştım. Dostluklara ve yakın ilgiye güvenerek birçok değerli

Sayın milletvekilleri ve lider durumunda bulunan muhterem zevatla görüşmeler yaptık. Fakat bir türlü bir uzlaşma, bir anlaşma, partilerin koalisyonu ile Meclise dayalı bir hükümet kurulması imkânı doğmadı. Şimdi, mevcut koalisyonu bozmuşlar, yeni bir koalisyon anlaşması yapılamıyor. Bütün çabalara rağmen, Cumhurbaşkanının Başkanlığında yapılan toplantılara rağmen, Sayın Cumhurbaşkanının Sayın Ecevit'e vazife vermesi, daha sonra Sayın Demirel'e vazife vermesi, daha sonra yeniden uzlaşma zemini aramalarına rağmen bir koalisyon imkânı bulunamıyor. Meclise dayalı bir hükümet kurma imkânı bulunamıyor ve istifa etmiş olan hükümet de, "Belirli bir süreden sonra, bakanlıkları, Başbakanlığı bırakıp gideceğim" diye ultimatoomunu vermiş.

Bu durumda, memleketi hükümete bırakmamak görevini taşıyan Sayın Devlet Başkanı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi elbette bir şeyler yapmak mecburiyetinde idi. Sayın Devlet Başkanı, Sayın Irmak'ın başkanlığında bir hükümet kurma yoluna gitti. Bu da, istifa etmiş olan Hükümetin, bakanlıkları bırakıp gittiği takdirde, Türkiye Devletini hükümete bırakmamak kaygısından doğdu.

Şimdi burada konuşan Sayın liderleri dinledim. Uzun uzun konuşmalar... Sayın arkadaşlarım, bir de memleketimizde icraat yapmaktan çok konuşma merakı var. Saatlerce konuşuyoruz, bir-iki cümleyle ifade edeceğimiz fikirleri, görüşleri sahifelerce konuşma yoluna gidiyoruz. Bu konuşmaları dinlerken hatırıma çok eski, tarihî bir hadise geldi. Bizans'ın son günlerinde papazlar, - tabii Büyük Meclisi bu misâlden tamamıyla tenzih ederim - "Melekler erkek mi dişi mi" diye aylarca, yıllarca birbirleriyle otururlar tartışmışlar. Ortada bir hükümet meselesi var. Millet açıklıkla, sıkıntıyla, geçim derdiyle işsizlikle karşı karşıya; çocuğunu okutamamak derdiyle karşı karşıya; yağ bulamıyor, şeker bulamıyor, müstahsil malını değerlendiremiyor, pamuk kuyrukları, konuşmalarda belirtildiği gibi, ortada, binbir dert sürüyor gidiyor. Bunları çözecek hükümet yok ve hükümet kuracak çare yok. Bu, dikkatle üzerinde durulması icap eden bir konudur. Bütün memleket insanlarının ve her şeyin üstünde, memleketin insanlarının seçmiş olduğu vekiller olarak, milletvekilleri olarak, Millet Meclisi olarak bu Meclisin mensubu olan değerli insanlara, değerli milletvekillerinin, üzerinde durması icap eden bir konu ve mutlaka bir uzlaşma bir koalisyon yolunu bulmaları lâzımdı. Bu kadar aydın, bu kadar yetişmiş, bu kadar tecrübeli, bu kadar değerli memleket evlâtları, birbirleriyle mutlaka bir ortak uzlaşma zemini bulabilirler, bulmaları lâzımdır, bulmaları zaruridir, zorunludur; eğer bu Türk demokrasisini şaibesiz, lekesiz yaşatmak, devam ettirmek arzusu varsa ki eminim bu arzu hepimizde mevcuttur.

Meclise dayalı hükümet kurulmuyor, istifa etmiş olan Hükümet yeni hükümet kuruluncaya kadar hizmeti sürdürmüyor, Sayın Cumhurbaşkanının görevlendirdiği Hükümete oy verilmiyor; peki çıkış yolu? Ben memleketimizin, Meclisimizin böyle bir noktaya getirilmesinden çok üzüntülüymüm ve bunu memleketimiz için de, demokrasimiz için de çok mahzurlu sayıyorum.

Muhterem milletvekilleri, bazı partilerin, koalisyon kurma konusunda, aralarında bazı korkuların, endişelerin hüküm sürdüğünü sezdim. Bilhassa Cumhuriyet Halk Partisini muhalefette bırakarak diğer partilerin koalisyon yapmalar konusunda o partilerde bu endişeyi, bu korkuyu sezdim, sezer oldum. Yani Cumhuriyet

Halk Partisi muhalefette olursa sokağı harekete geçirir, nümayişleri başlatır, üniversitede olayları başlatır, bununla baş edemeyiz. Bu endişeyi sezdim. Bu endişeyi taşıyanlara şunu söyleyeyim ki, hukukun üstünlüğünü prensip olarak ele alıp, Anayasayı başlar üzerinde tutmayı her şeyin üstünde gözeterek iş başına gelecek olan bir hükümet, kanunsuz her hareketin hakkından gelebilir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Sokak hareketleri, kanun tedbirleri ile önlenir, devlet kuvvetleri, kanun yoluyla bunların hakkından gelecek güçtedir. Memleketin sağlam kuvvetleri vardır. Arkadaşlar, anarşiye karşı olan, yıkıcılığa karşı olan ve Türk milletinin köleliğe, bir nevi esirliğe, uşaklığa götürülmesini sağlayacak, o gayeyle uğraşan yabancı ideolojilere angaje olmuş yıkıcılara karşı gerekli tedbirleri alacak sağlam kuvvetleri vardır; Türk milletinin sağduyusu vardır, tarihten gelme bağışıklığı vardır, gücü vardır.

Bu bakımdan, Cumhuriyet Halk Partisi muhalefette olursa, bunun karşısında dayanılmaz, sokak hareketlerini başlatır, bunun sert muhalefeti ile başa çıkılmaz endişesine kapılan, partiler veyahut liderler, o zaman görevlerini terk etmeli, böyle bir endişeye kendilerini kaptırmayacak olan kimselere yerlerini vermelidirler. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Türkeş, vaktiniz dolmuştur efendim, cümlenizi bağlayın. Konuşmanız 20 dakikayla tahdit edildiği için, vaktiniz dolmuştur; cümlenizi bağlamanızı rica edeceğim.

ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Bağlıyorum.

Evet, biz de, şimdiye kadarki, konuşmacı arkadaşlarımızın yaptığı gibi, Hükümet Programına giremeden süremizi doldurmuş bulunuyoruz.

Yalnız, Hükümet Programıyla ilgili, bir-iki noktayı kısaca söyleyerek konuşmamı bağlamak istiyorum.

Hükümet Programında, Kıbrıs meselesine yer verilmiştir. Kıbrıs meselesi ile ilgili olarak şu hususu belirtmeyi yararlı sayıyorum.

Kıbrıs eski Cumhurbaşkanı Makarios’un, bugünlerde Kıbrıs’a dönmesi bahis konusu edilmektedir. Kanaatimce, Makarios artık Kıbrıs Cumhurbaşkanı değildir. Kendisi evvelce Anayasayı çiğnemiş, Anayasa dışına çıkmış olmakla, esasen gayrimişru bir kişi durumuna düşmüştür. Ayrıca, 15 Temmuzda meydana gelen darbeyle, fiilen de Cumhurbaşkanlığından uzaklaştırılmış ve yurdunu terk ederek, vazifesini terk ederek kaçmış olan bir kişidir. Kendisini darbeyle iktidardan uzaklaştıran ve yerine geçen zat da, bir süre sonra Cumhurbaşkanlığından ayrılmış, onun yerine de üçüncü bir şahıs Cumhurbaşkanı olarak gelmiştir. Bundan sonra, tekrar Makarios’un, Kıbrıs’ın Cumhurbaşkanı olarak, Kıbrıs Devletinin başına geçmek üzere Kıbrıs’a dönmesi doğru bir hareket değildir ve bunu Türkiye kabul etmemelidir. Böyle bir tutum, Türklerin hayatını tehlikeye sokacağı gibi, Rumların hayatında tehlikeye sokar; Kıbrıs’ta barışı tehlikeye düşürür, Anayasa düzenini alt üst eder ve Türkiye’nin güvenliğini de yıkar. Bu sebeplerden, böyle bir hareket karşısında Türkiye Cumhuriyetinin, üçüncü harekâtı başlatacağını mutlaka Hükümet ilgililere bildirmeli, hatta açıkça ilan etmelidir ki Makarios Kıbrıs’a tekrar dönmemelidir.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, vaktiniz dolmuştur efendim.

ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Sayın Irmak Hükümetinin programında, konuşmacıların da belirttikleri gibi, daha ziyade her tarafı memnun edecek bir zihniyet, tutum hâkim olmuştur. Bu da kuruluşunun icabı, bünyesinin icabı, partilerden oy almayı sağlama maksadına mebni olsa gerek. Aslında kurulmuş olan Hükümet, bütün üyeleriyle memleketimizin seçkin kişilerinden meydana gelmiş, bugüne kadar Devlet hizmetinde liyâkatle hizmet etmiş, tecrübeli, değerli, memleket aydınlarından meydana gelmiş bir Hükümettir; ama programı tabii birçok yönlerden tenkit edilecek durumdadır. Ben sözlerimi bu kadarla burada bağlıyorum.

Yüce Meclise saygılar sunarım. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Türkeş.

Sayın Ali Acar.

ALİ ACAR (Samsun) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri;

Sayın Irmak Hükümetinin programı hakkında şahsî görüşlerimi ve fikirlerimi arz etmek üzere huzurlarınızdayım.

Sözlerimin başında hemen şuna işaret etmek ve temas etmek isterim ki, ben-denizin maruzatı, daha çok böyle bir hükümetin buraya gelmesine sebep olan ve daha önce saatlerdir huzurlarınızı işgal etmek suretiyle, âdeta kendilerini müdafaa etme ve halka başka türlü takdim etmek suretiyle bu mesuliyetten kaçma durumuna düşen siyasî partilerin idarecilerine ve yöneticilerine ait olacaktır.

BAŞKAN — Sayın Acar, Hükümet Programı üzerinde lütfen.

ALİ ACAR (Devamla) — Efendim, yapacağım konuşma Hükümetle ve Hükümetin Programı ile ilgili olduğu için bu şekilde bir girişime müsaade buyuracağınızı zannederim Sayın Başkan.

Zira, şu anda burada bir boşluğu doldurmak ve devlet ve idare sisteminde бүтүнлүгүнү devam ettirmek maksadıyla oturan şu muhterem Hükümet azalarının hüsnüniyetlerinden ve iyi duygularından endişe edecek bir sebep yoktur. Nitekim, şu programın 4'üncü sayfasında, bu Hükümet yetkilileri ve Sayın Hükümet Başkanı, programı hazırlarken, "Parlamentoda temsil edilen siyasî partiler tarafından bir koalisyon olanağı sağlayabildiği takdirde, kurulmasını içtenlikle arzu ettiği böyle bir hükümete görevi derhal devretmeye hazırdır. Ve yine aynı programın 28'inci sayfasında, "Parlamentoda temsil edilen siyasî partilere dayalı hükümetlerin etkinliğine inanmış kimseler olarak en geç Parlamento çoğunluğuna dayalı bir koalisyon hükümeti kuruluncaya kadar" ifadelerine bir defa programın başında ve bir defa da programının sonunda yer vermek suretiyle bu konudaki iyi niyetlerini tescil ve tespit etmişlerdir.

Şu halde bugün burada yapılacak olan iş ve üzerinde durulacak husus, bu Hükümetin kanunilik vasfını münakaşa etmekten çok, böyle bir hükümeti hazırlayan sebepleri teşhis ve tespit etmek olmalıdır. Eğer bu teşhis ve tespit iyi yapılamaz ve tedavi imkânları bulunamazsa, tarihin zararlı tekerrürü önlenemeyecek ve şekli ne

olursa olsun millî iradeye müdahale kapıları sonuna kadar açılmış olacaktır. Bunun vebali ve günahı da, bugün şu sıraları dolduran ve millet tarafından en başta hükümet etme vazifesi olduğu halde kendi adına iş yapsın diye gönderdiği siyasî partilerimizin ve dolayısıyla o siyasî partilere mensup siz muhterem milletvekillerinin olacaktır. Şu halde neden böyle kuruluşu, programı, ana fikri ve neticesi itibarıyla millî iradeye dayanmayan bir hükümetin programını müzakere etme noktasına gelmiştir bu Meclis?

Bu suale kısaca cevap verelim. Şu Meclisin çatısı altındaki bir kısım siyasî partilerin ve bilhassa onların başındaki idareci kadronun peşin hükümlü ve katı tutumlu olmaları, şahsî ve siyasî çıkarlarını daima ön planda tutmalarıdır bugün bu müzakereye sebep olan husus. Bunun böyle olduğunu, memleketimizin en ücra köşesinde çobanlık yapan vatandaşından, Devletimizin en başında mesuliyet taşıyan şahsına kadar herkes bilmiş, duymuş, görmüş ve hissetmiştir de her nedense bu hakikati burada oturan siyasî partilerin lider ve yönetici kadrolarına anlatmanın imkânı olmamıştır.

Muhterem milletvekilleri, bendeniz şu anda bu Meclisin bir üyesi, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından bir tanesi olarak, şu yüce milletimizin huzurunda ve sizlerin önünde, bu kürsüden bazı hakikatleri aktarmak ve dile getirmek istiyorum. Anayasanın siyasî partilere hükümet olma ve hükümet etme konusundaki amir hükmüne ve yüce milletimizin kendisini idare etsin diye seçerek ve mesuliyet yükleyerek gönderdiği siyasî partilerin, içlerinden bir-ikisi hariç, diğerleri tamamen bu mesuliyetten ve millet vazifesinden kaçmışlardır. Hem de öyle kaçmışlardır ki, kaçarken de minareyi çalanların hazırlamış oldukları kılıf misali kendilerini örtmek ve muhafaza etmek için hazırladıkları bahaneleri de, kendilerini cırtlıplak meydana bırakmıştır. Mesuliyet, yüklenmek istemeyen ve bu görevden, bu vazifeden kaçan bir siyasî parti bir ara bu mesuliyeti Millî Selâmet Partisinin beraberliğinde taşıyacağını ve göğüsleyeceğini büyük reklamlar yaptırarak ve kendisinin artık eski Cumhuriyet Halk Partisi olmadığını da yayararak, vazifeye gelmiş; fakat eski Cumhuriyet Halk Partisinin değişmez vasıflarından bir tanesi 7 ay sonra kendisinde nüksetmiştir. Bu vasıf, Cumhuriyet Halk Partisinin 1950 yılından itibaren kaybettiği her seçimden sonra, milletin yanıldığını, bir daha seçim olursa doğruyu bulacağını ileri sürerek, yeniden seçim, erken seçim, yıldırım seçim avazları ile ortalığı telaşa verme hastalığıdır.

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Korkma, seni gene seçerler.

ALİ ACAR (Devamla) — Bizim seçilmekten endişemiz yoktur. Onu seçilmek arzusunda olan insanlara ifade buyurun siz lütfen.

1950 seçiminden sonra başlattığı bu vaveylayı, giderek 1954te artırmış ve 1957 seçimlerinin zamanından bir yıl önce yapılmasına birinci derecede fonksiyonel olmuştur. Bundan da mağlup çıkan ve evvelce olduğu gibi milletimizin sille-i tedibine bir kere daha muhatap olan Cumhuriyet Halk Partisi erken, seçim pistinde koşusuna devam etmiş ve nihayet 27 Mayıs sabahı ipi göğüsleyerek birinci etabı bitirmiştir.

Bugün de eski Cumhuriyet Halk Partisinden devraldığı bu mirası nüksetti-ren Sayın Ecevit, kendisinin eski Cumhuriyet Halk Partisi diye tarife çalıştığı, eski idarecilerinin talihsizliğinden daha büyük talihsizliklere ve durumlara düşmüştür. Çünkü, Sayın Ecevit Kıbrıs gibi millî bir davada kıyama kalkan milletin heyecan ve vahdetini ve imanını seçim heyecanı ve tefrikasına sokmanın gayretine ve Kıbrıs'ta akıtılan mübarek şehit kanını seçim şarabı halinde yudumlamanın ikbaline düşmüştür. Onun içindir ki, kendi kaptanlığını yapmış olduğu ve yürüyen bir gemiyi biran evvel batırmak için ne mümkünse onu yapmış ve en sonunda gemiyi batırırken bu memlekette de birçok buhranların çıkmasına vesile teşkil etmiştir.

Böyle bir hükümeti yıkarken, başka bir hükümette de kendisine ortak bulmak ve hükümet olmamak için boynuna erken seçim levhasını asarak parti liderlerinin kapısını aralamış ve fakat Sayın Ecevit, kendisine, peşin şart ve hükümle gittiği için maatteessüf demeyelim ama, maalmemnuniye bir ortak bulamamıştır. Sayın Ecevit bu tavrıyla ve lisan-ı hal ile âdeta diğer siyasî partilere, “Bize iktidar değil, muhalefet yakışıyor, siz bir araya gelin, iktidar olun” diye etrafındaki siyasî parti lider ve yöneticilerine işaret veriyordu. Bunu söylerken de kendisinin muhalefette kalacağını ilan ediyordu. Ama şunu görmezlikten geliyordu Sayın Ecevit ve Cumhuriyet Halk Partililer; bu aziz milletimin % 67'si kendisine ve onun zihniyetine muhaliftir. Milletin kahir ekseriyetinin muhalif olduğu bir zihniyetin kime ve nasıl muhalefet yapacağı konusu, ebediyen ve ilânihaye hafızalarda ve zihinlerde beyinleri zonklatacak bir sual olarak kalacaktır.

Sayın milletvekilleri, bir erken seçimin memleketimize ve aziz milletimize maddî ve manevî sahada neye mal olacağı cümlelerin malumudur ve hatta Halk Partisinin de. Yapılacak bir erken seçimden sonra iktidara, benim kanaatime göre, gelmek şöyle dursun, yaklaşamayacağı bile belli olan Cumhuriyet Halk Partisinin, tekrar yeniden bir seçim istemeyeceğini kim garanti edebilir? Şüphesiz hiç kimse. Her şahsın ve her siyasî partinin mazisi, istikbaline ışık tutan bir ayinedir. O, yani Cumhuriyet Halk Partisi bu erken seçim acele seçim, yıldırım seçim senfonisine ve koşusuna devam edecektir. Çünkü bu onun ayrılmaz, şaşmaz, düşmez karakteristik vasfıdır.

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Rahatsız mı oldun?

ALİ ACAR (Devamla) — Her halde siz buradaki sözlerden rahatsız oluyorsunuz ki, kürsüde fikirlerini ifade eden insanlara söz atma durumuna düşüyorsunuz.

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Fikir değil bunlar, saldırı!

ALİ ACAR (Devamla) — Hal böyle iken, yapılacak bir erken seçimden sonra partiler mevcutlarına yakın neticelerle gelirlerse, bu arada kaybedilen zamanı kim ve nasıl telâfi edecektir, soruyorum Yüce Meclise?

Açılacak maddî ve manevî yaraların sarılması nasıl mümkün olacaktır? Yoksa o zaman da yine böyle bir Hükümetin, yani partilerimizin birtakım katı ve rijit tutumlarından mütevellit burada oturan bir hükümet misâli bir hükümetin programını görüşmek üzere mi toplanacak bu Yüce Meclis?

Sayın milletvekilleri, milleti erken seçim meselesiyle meşgul etmek, muayyen bir müddet daha hiçbir ciddi işin yapılmaması ve aziz milletimizin parti münakaşalarıyla geçici bir zaman da olsa gruplara ve kamplara ayrılması demektir. Bu durum ise memlekette sefaletin, işsizliğin, fiyatların, karaborsacılığın ve keşmekeşin artmasına sebep olacak, her geçen gün millet ile şu Yüce Meclis arasına uçurumlar girecektir. Bu durumdan bulanık günü bekleyen kurt misâli kimlerin ve hangi rejim düşmanlarının istifade edeceği cümlelerin malumudur.

O halde vakıa bu kadar açık ve ortada iken, Sayın Ecevit'in erken seçim şırın-gasının tesiriyle hareket etmek isteyen diğer siyasî parti idarecileri bu mesuliyetin, vebalin altına, dolayısıyla Cumhuriyet Halk Partisinin dümen suyuna nasıl girerler? Bu sorunun cevabını vermek elbette ki bizlere düşmez. Hem sormak gerekir Sayın liderlere: Memleketi bu şekilde sonu gelmeyecek seçim maceralarına sürüklemenin vebal ve günahı hükümet olmak ve hükümet etmekten daha az mı mesuliyet taşır? Mademki böyle büyük bir mesuliyet üzerinize almaya hazır olduğunuzu ifade ve ilân ediyorsunuz, neden aranızdaki birtakım kırgınlıkları, dargınlıkları ve şahsî meseleleri bir tarafa atmak suretiyle bir araya gelerek, bu aziz milletin ve vatanın birtakım maceralara sürüklenmesini önleme imkânları hazırlamıyorsunuz? Şu anda her şey bütün berraklığı ve bütün çıplaklığı ile ortaya çıkmıştır. Her ağzını açtığı zaman pahalılıktan, işsizlikten, devletin içte ve dıştaki itibarından söz eden ve komünizmle her zaman mücadele edeceğini ifade eden ve ağzından bırakmayan Sayın siyasî parti liderlerini lafı bırakıp iş yapmaya davet etmek, benimle birlikte şu Parlamentoda görev alan bütün arkadaşlarımla görevidir zannediyorum. Şu anda yüce milletimiz ne seçim istiyor ne de laf. Kendi meselelerini halledecek ve ilk kıvılcımlarının parlamaya başladığı anarşizme dur diyecek komünizmin çanına ve canına ot tıkayacak bir hükümet istiyor, hükümet!

Sayın Ecevit, halkın erken seçim istediğini söylüyor. Muhterem milletvekilleri, bizler de halkın arasında dolanan ve onlar arasında sohbet eden insanlarız. Eğer halkın erken seçim istediği konusunun tespitini cidden ve samimiyetle arzu ediyorsa Sayın CHP'liler ve Sayın onun lideri, isterse kendi seçim bölgesi olan Zonguldak'ta halkın oyuna başvurmak suretiyle bir vilâyette bunun evvelâ halkımızın seçim mi yoksa geçim mi istediğinin tespitini yapmak için bir referanduma gidilsin ve ondan sonra bu milletin ne istediğini tespit edelim. Yoksa öyle birtakım mürettep hadiseleri, birtakım mitingleri heyecan ve galeyana getirmek suretiyle "Bu halk seçim istiyor" laflarını bu milletin kürsüsüne getirmenin manası ve maksadı başka olmak gerek.

Sayın milletvekilleri, eğer halk dediğiniz şey sadece size oy verenler ise, onun dışındaki halk olarak kabul etmiyorsanız, ona gerekli cevapları zaten burada hitap eden parti liderleri verdiler; ben üzerinde durmak istemiyorum.

Eğer bugün Türk milleti olarak Parlamento içinde ve dışında birçok problemle karşı karşıya isek bunun sebebini hiç başka yerde başkasında aramaya hacet yoktur. Sadece şu formülü tatbik etmek meselemizin halli için kâfidir. Seçimden seçime oyunu aldığımız bu aziz milletin bir de gönlündekini, ruhundakini, kalbindekini alıp ona göre kendimizi ayar edebilsen halledilmeyecek hiçbir meselemiz ve derdimiz kalmayacaktır. Biz sadece onun oyunu alıyor, fakat onun gönlüne, ruhuna

ve fikrine göre hareket etmiyoruz maalesef. Çünkü bir milletin huzuru ve sükûnu, saadet ve selâmeti belki birtakım maddî imkânlarla bağlıdır, ama ondan evvel, kendisinin temeli ve esası olan ruhuna ve gönlüne bağlıdır. Bunun da yolu madde ile mananın beraber gitmesine ve hatta mananın yarışı kazanmasına bağlıdır; Gerisi ise lâfî güzaftır.

Sözlerime halkın gönlündeki ve ruhundaki bu imanı, bu duyguyu sarsılmaz ve silinmez ifadelerle mısralaştıran bir şairin bir beyiti ile son vermek istiyorum:

“Büyüklük ne mal-ü kâr ne de makam iledir. Büyüklük ilim irfan ve kalpteki iman iledir” Hepinizi saygı ve hürmetlerimle selâmlarım. *(MSP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Acar.

Sayın Necdet Uğur, zabıtları getirttik efendim. Enflasyon ve yatırımlar hususunda “Yapılmadı” diye bir itham karşısındaki cevaplarınızı, ancak bu çerçevede dahilinde vermek üzere...

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, usul hakkında söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Bir dakika efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Bir de millî irade hakkında.

BAŞKAN — O cümleyi de okuyorum aynen: “Cumhuriyetin temeli olan hâkimiyetin kayıtsız şartsız millete, milletin bir grup fertlerine değil, milletin tümüne ait olduğu prensibine inançsızlık olur” cümlesine de, bu çerçevede dahilinde cevaplarınızı rica edeceğim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Teşekkür ederim.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun efendim.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — 70’nci maddeye göre söz veremezsiniz efendim.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, 70’nci maddeyi okuyorum.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Müsaade ederseniz ben buradan okuyayım.

BAŞKAN — Müsaadenizle ben okuyorum: “...İleri sürmüş olduğu görüşten farklı bir görüş kendisine atfolunan Hükümet, komisyon, siyasî parti grubu veya milletvekilleri...” diyor. Şu halde, kendilerinin ortaya atmış oldukları görüşün, aykırı bir görüş olarak söylendiğini biz zabıtlardan da tespit etmiş durumdayız. Binaenaleyh, kendilerine söz veriyorum efendim. *(CHP sıralarından alkışlar)*

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, tutumunuz hakkında söz istiyorum. Usul hakkında söz istiyorum. Dedüğünüz yanlış olduğunu ben de arz edeceğim. Usulünüz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Tüzüğü okudum efendim, niye yanlış olsun?

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Müsaade edin, ben de niye aykırı olduğunu arz edeceğim.

BAŞKAN — Biz o kanaatte değiliz.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Olabilirsiniz Sayın Başkan, ama ben de sizin kanaatinizde değilim.

BAŞKAN — Bu mevzuda müzakere açacak durumda değiliz efendim. Müsaa-denizle...

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Tutumunuz hakkında söz isteyip, 70'nci maddeye bunun girmediyini söylersem, söz vermeye mecbur değil misiniz?

BAŞKAN — Efendim, açıklık olduğu için ayrıca bir şey söylememize lüzum yok.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Açık değil, arz edeceğim.

BAŞKAN — Rica ederim.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Size arz edeceğim, açık değildir; tutumunuz yanlışdır diyorum.

BAŞKAN — Bulunduğunuz yerden de söylüyorsunuz efendim; siz, “Açık değil” diyorsunuz, biz “Açıktır” diyoruz.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, peki yerimden arz edeceğim:

“...İleri sürmüş olduğu görüşten farklı bir görüş kendisine atfolunan...” diyor Tüzük. Burada kendisine farklı bir görüş atfolunmamıştır. Yapılan icraatın tenkidi yapılmıştır. O zaman, kendisinin söylediği bir şeyden başka türlü bir şey söylediği kendisine atfolunursa doğrudur, 70'nci madde olur. Ama, bir iktidarın icraatının tenkidi yapılırsa, o bu maddeye girmez. O zaman mukabil olarak da, biz de enflasyonun var olduğu hakkında söz istiyoruz.

BAŞKAN — Hayır efendim, iktidarın herhangi bir şekilde icraatı hakkında değil; o iktidara, yapmadığı bir şeyi izafe etmiş olmaktan dolayı söz veriyoruz. (A.P. sıralarından gürültüler, C.H.P. sıralarından alkışlar)

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, açıklama hakkında benim yerime Sayın Turan Güneş konuşacaktır.

BAŞKAN — Buyurun efendim, Sayın Güneş.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — O zaman söz istiyoruz mukabil olarak.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Güneş.

C.H.P. GRUBU ADINA TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Şimdi karşı karşıya kaldığımız durum, hükümet bunalımı ile ilgili durumdan pek farklı değil. Meclis kürsüsünde konuşmaya kalktığınız zaman, bu bir nevi Meclis kürsüsünü işgal sayılacak ve diğer taraf da, istediğini söylemekte serbest kalacak. Aslında üzerinde bir hayli söz söylenen ve doğrudan doğruya, temsil etmekte bulunduğu partinin millî irade karşısındaki davranışını tenkit eden sözler de yine aynı istikamette sözlerdir.

Değerli arkadaşlarım, Cumhuriyet Halk Partisini temsilen, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının Parlamento'ya ve Parlamento çoğunluğuna karşı, azım-

sar bir davranışta bulunduğu iddia edilmekte ve Türkiye’de meselenin bütün bunalımların temelini millete inanç olup olmadığı üzerinde Adalet Partisi Sayın Genel Başkanı tarafından durulmaktadır.

Sayın arkadaşlarım, biz burada 450 kişiyiz. 4 senede bir vatandaşların, geri kalanının siyasî hayatına, hatta tüm hayatına son verip, bu 450 kişiyle tüm Türk milletini buraya yüklediğimizi kimse iddia edemez. (A.P. sıralarından “Nasıl nasıl” sesleri) Şimdi, millete inandınız mı? Millete inancın dayanağı, gidelim aramızdaki anlaşmazlığı millete çözdürelim dediğiniz zaman, millete gitmektedir, yoksa gelip Parlamente’ye saygı gösterelim demek değildir. Biz millet değiliz, millet seçmenlerdir.

BAŞKAN — Sayın Güneş, çok rica edeceğim, mevzuu dağıtmadan, millî irade mevzuunda konuşacağız lütfen.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Şimdi, seçim yapalım... “Kış geldi seçim yapılmaz” Peki, hükümet kurulsun... “Ortam bulunmadı” (A.P. sıralarından, “Kontenjan adayı mısınız?” sesleri...) Değerli arkadaşım hakkımda yanılıyor, ben kontenjan adayı değilim.

Kimin istikbalinin ne olduğunu bir an evvel öğrenmek isterseniz, derhal seçime gitsek çok isabetli olur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, mesele aslında burada. Hakikaten burada ama, bir başka açıdan burada. Sayın Adalet Partisi Genel Başkanı Demirel, devamlı olarak Meclisin iradesinin üzerinde bir şey var mı? Bunu kabul ediyor musunuz? Anayasa Mahkemesi nasıl yapar? Hükümet bunları nasıl intaç eder? Şimdi efendim Sayın Demirel’i, elimden gelen bütün imkânlarla temin etmek isterim ki, Meclisin herhangi bir tehlike altında olduğu yoktur. Meclisin herhangi bir tehlike altında bulunduğu psikozu ile ne bunalımdan çıkmaya imkân vardır, ne de Meclisi olduğu gibi kabul edip çalıştırmaya imkân vardır. Asıl mesele bu noktada toplanmıştır.

Değerli arkadaşlarım, istifa eden hükümetin yakasını her milletvekili arkadaşım tutmak imkânına sahiptir. Yalnız, mahkeme kararlarının ibrazı bize mevdu görevlerden olmadığı için, bu konuda bizim yakamızı tutmaları mümkün değildir. İkinci bir konuda da hükümetin başarılı olup olmadığı, inşallah mümkün olursa seçmenler önünde tartışılacaktır, fakat bakanların yakalarını tutmanın bazı yolları vardır. Bunlar hukukî yollardır. Meclis tahkikatıdır, Yüce Divana sevtir. Öyle zannediyorum ki, istifa etmiş olan hükümetten hiç bir arkadaşımızı, meselâ kredi suistimallerinden dolayı yakasından yakalamak mümkün değildir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Şimdi arkadaşlarım, hepsini seçmenler önünde, inşallah, eğer âmentüsüz Müslümanlık gibi, seçimsiz parlamento ihdas etmeyeceksek, elbette ki seçmenler önünde bunların hepsi tartışılacak, fakat şunu belirtmek...

İBRAHİM GÖKTEPE (İçel) — Mersin Belediyesinden kaç para aldın?

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Yalnız sözlerim bu konulara inhisar ettiği için şunu belirtmekte fayda görüyorum: “Türkiye’yi enflasyona boğdunuz.” (A.P. sıralarından, “Doğru, doğru” sesleri) Bunu Sayın Demirel 5 Mayıs’ta bütçe müzakerelerinde... (A.P. sıralarından, “17 Mayıs 17 Mayıs” sesleri) Olabilir, olabilir, mühim değil,

herhalde bunu söylediklerini inkâr etmeyeceklerdir, çünkü kendi sözleridir. Şöyle demişlerdi ve bunu söylerken de, dünya iktisadiyatını çok iyi takip ettiklerini, bir defa daha anlamıştık. Bu Hükümet bir senede % 51 fiyat artışına varacaktır. Bu ifade doğru olmak lâzım gelirdi, çünkü hakikaten dünyanın iktisadi konjonktürü dikkate alındığında % 51'lik bir artışın olması kuvvetle muhtemeldi...

FİKRİ PEHLİVANLI (Ankara) — Hani 8-10 kuruşa domates yedirecektiniz, fareler bile aç kaldı... (A.P. sıralarından gülüşmeler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim efendim.

TURAN GÜNEŞ (Devamlı) — Değerli arkadaşlarım; Sayın Demirel'i böyle bir rakam vermeye sevk eden diğer bir amil daha vardır; seçimlerde inkâr ettikleri fakat bugün burada lütfen kabul buyurdıkları, bir amil: "Biz bıraktığımız zaman" dedikleri hükümet zamanında, Sayın Naim Talû Hükümeti zamanında, 1973 yılında ekim ayına kadar fiyatlar % 20,6 artmıştı... Eh, % 20,6'lık fiyat, nadir bulunan devlet adamlarının zamanında dahi % 20,6 artan bir fiyat herhalde, dünya konjonktürü de dikkat nazara alınacak olursa, bunların zamanında % 51'e çıkar dedi. Fakat gel gelelim ki, Devletin resmî rakamlarına göre 1974 Ekim sonuna kadar Türkiye de toptan eşya fiyatları endeksinde % 16,7'lik bir artış olmuştur.. (A.P. sıralarından "gülüşmeler", "ya geçim endeksi" "geçim endeksini de söyle" sesleri)

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

TURAN GÜNEŞ (Devamlı) — Değerli arkadaşlarım, Türkiye'yi iki bakımdan düşünelim: Siyasî parti avantajı bakımından düşüneceksek, nasıl olsa vatandaşın bu kadar şikâyetçi olduğu bir hükümet işbaşından ayrılmışken seçimlere gidip bolca bolca buraya gelmesinin tam zamanıdır, buyurun gidelim...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Korkuyorlar, korkuyorlar... (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, Sayın Birgit...

TURAN GÜNEŞ (Devamlı) — Eğer vatanın ve memleketin yüksek menfaatlerinden ötürü hükümetin işbaşından çekilmesi ise, Adalet Partisinin Genel Başkanının da, "Hayır nöbetçisiniz, sonuna kadar da beklemelisiniz" demesinin manâsı yok. Biz bir kötü hükümettik, siz memleketi kurtarmakla mükellef vatanperver insanlardınız, size düşen görev biz istifa ettikten sonra bir gün dahi bizi işbaşında bırakmamaktı...

BAŞKAN — Sayın Güneş, mevzuu dağıtmadan konuşalım efendim.

TURAN GÜNEŞ (Devamlı) — Sayın Başkan, ben milletvekili arkadaşlarımın benden vaki emirlerini yerine getirmeye çalışıyorum...

BAŞKAN — Bunlara cevap vermeğe mecbur değilsiniz efendim.

TURAN GÜNEŞ (Devamlı) — Şimdi arkadaşlarım, dünyada fiyatların, konjonktürün ne olduğu belli. Sayın Demirel bazı örnekler vermeye çalıştı, gübre fiyatı, gazyağı örneğini verdi. Dünyadaki konjonktüre bakarak % 51 fiyat artışını söyleyecek kadar dünyanın dış ekonomik konjonktürünü takibeden değerli bir politika-cının ve bir parti genel başkanının gübrenin ve gaz yağının dünyada ne olduğunu

bilmediğini sanmam. Ben, kendisini bunları takibetmemekten ötürü suçlamaktan ise, aslında kolayca vatandaşın gözünden saklanabilecek olan bazı şeyleri söylemek temayülünde olduğunu belirtmeyi daha çok tercih ediyorum.

Değerli arkadaşlarım, şimdi birkaç rakam daha vererek huzurunuzdan ayrılacağım. “Yatırımlar düştü” deniyor. 1963-1967 devresinde Türkiye’de sabit yatırımların artışı % 11’dir, 1968-1972 devresinde % 8,3tür, 1974’te % 15,6’dır.

“Ücretler fiyatların önünde gidecek diyordunuz, ne oldu?” deniyor. Ücretler fiyatların önünde gitti... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Demek ki, ücretlerin fiyatların önünde gittiğine dair Mecliste umumî bir kanaat var; çünkü arkadaşlarım da beni alkışlıyorlar bu sözlerimle.

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Erbakan’da mı yalan söylüyor?

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Tarım dışı sektörlerde bu artış % 81,8’e kadardır, tarım sektöründe % 94,1’e kadardır. Toplu sözleşmelerde % 48’e kadar bir artış vardır ve Ekim ayına kadar toptan eşya fiyatlarındaki artışı da daha evvel belirtmiştim; isterseniz bir kere daha söyleyeyim, % 16,7’dir. En nihayet, geçen yıl destekleme için köylüye 11 milyar lira ayrılmış iken, bu yıl 25 milyar lira ayrılmıştır.

Değerli arkadaşlarım, bu sözlerimin hakemi ne bunların doğru olduğunu kabul eden Cumhuriyet Halk Partisinin değerli grup mensuplarıdır, ne de “Allah bir” desem “Hayır” diyecek olan Adalet Partisi Grubu mensuplarıdır. Bunların hakemi...

HASAN ÖZÇELİK (Ankara) — Traktörün fiyatı kaç lira? Onu söyle.

BAŞKAN — Sayın Özçelik, müdahale etmeyin, oturun efendim.

TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Bunların hakemi millettir. Ortam yaratalım ortam yaratalım diye hükümet buhranını sürdürmenin âlemi yoktur. Eğer bir hükümet ortamı yaratılacaksa, o ortamın ne olması lâzım geldiğine, Türkiye’de demokratik bir düzene sahip olduğumuz için; millet, seçmen karar verir. Seçmenin dışında buna karar verecek kimse yoktur.

Değerli arkadaşlarım, ben sadece bazı noktaları, çok açık bir şekilde bize isnat olunan, fakat hakikate uymayan bazı noktaları belirtmek için geldim. Arkadaşlarım, şimdi mesele şundan ibarettir: Sayın Adalet Partisi Genel Başkanı, istifa etmiş, Parlamenteoya karşı sorumluluğu kalmamış bir hükümetin devamını, onun yerine Parlamenteoya karşı sorumlu bir hükümetin, almasına müsaade etmiyor. Sebebi gayet basittir. Bilmektedir ki, istifa etmiş olan bu hükümette Millî Selâmet Partisindeki arkadaşlarla Cumhuriyet Halk Partisindeki arkadaşlar beraberce iş görmek imkânına sahip değillerdir ve böyle olduğu için de ne yağ sorununa çare bulabileceklerdir, ne bir başka soruna çare bulabileceklerdir.

Aslında Cumhuriyet Halk Partisi Kıbrıs konusunu oya tahvil etmiyor. Bülent Ecevit’in başkanlığında müstafi koalisyon hükümetinin Parlamento karşısında sorumluluğu kalmamış olduğu halde, bu hükümetin yerine bir başkasının gelmesine mani olarak, vatandaşın ıstırabını Sayın Adalet Partililer oya çevirmek istiyorlar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, A.P. sıralarından gürültüler) Şimdi ellerinden kaçırılmış oldukları kafesteki kuş budur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Bu, açık

seçik böyledir. Sayın Adalet Partisi, kendisiyle beraber koalisyon yapmaya razı bulunan bu kadar çok parti bulunduğuna, eksik kalmışsa, Cumhuriyet Halk Partisi de bunu tamamlamayı vadettiğine göre, bir an evvel iktidara gelip gübreyi eski fiyatına indirmenin yollarını bulmalıdır. Sorumluluk dediğiniz şey de bu olsa gerektir.

Saygılar sunarım. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güneş. Hükümet adına Sayın Başbakan, buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SADİ IRMAK (C. Senatosu Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, milletimizin aziz vekilleri; yeni Hükümetin saygılarını ve Yüce Mecliste temsil edilen millî iradenin her tecellisini şerefle kabul etmeye hazır olduğunu ifade ederek sözüme başlıyorum. (Alkışlar)

Muhterem hatiplere şükran borcum vardır. Evvelâ şahsıma ve teşkil ettiğim kabinenin güzide üyelerine büyük teveccüh ve iltifat gösterdiler. Bu güven bizim için, güven alsak da almasak da büyük bir kıymeti haizdir.

İkinci bir şükran borcum; Hükümetimizin oluşum şeklini izah etmek suretiyle bana bu mevzuda pek kısa olmak fırsatını vermiş olmalarıdır. Nihayet, burada kıymetli, yapıcı, olumlu tenkitleriyle bize ışık tutan kıymetli arkadaşlara şükranlarımı ifa etmek isterim.

Aziz milletvekilleri, Hükümetimiz, elbette burada biraz fazlaca üzerinde durulmuş olduğu intibainı aldığınız partilerarası polemige hiçbir suretle girmek niyetinde ve yetkisinde değildir. Hükümetimizin oluşum şekli açıkça ortaya çıkmıştır. Sayın Cumhurbaşkanından bu görevi aldığım zaman demokrasiye, Parlamenterizme yürekten inanmış bir adam olarak Yüce Meclisin huzuruna geldim ve hareket noktam, kabil olursa bütün partilerin temsil edileceği; olmazsa, çok geniş bir tabana dayanan bir koalisyon Hükümeti kurarak, memleketin üzerine dağlar gibi yürümekte olan iç ve dış zor meselelere karşı elimden geleni yapmaktı. Bu emelimde muvaffak olamadım. Bundan dolayı ne Yüce Meclisi, ne de parti liderlerimizi suçlamak istiyorum. Görüş açıları farklıdır, memleket meselelerini ele alış noktaları farklıdır, nihayet Anayasayı ve Parlamenterizmi yorumlama hususunda haklı olarak birbirlerinden farklı görüşleri ve memleket şartlarının doğurduğu zorluklar vardır.

İşte bu sebeplerle parti liderleriyle yüksek huzurunuzda ve bütün milletin huzurunda, sanırım ki ancak 50 sene hocalık yapmış bir adamın sahip olabileceği bir sabır, bir teenni ve bir anlayışla çalıştım; muvaffak olamadım.

Bunun sebeplerini tahlil için bugün bir sebep, bir olanak göremiyorum; fakat kendi açısından haklı olarak Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın lideri, ancak erken bir seçimin programa alınması, hatta teminata bağlanması suretiyle Hükümete katılabileceğini, bunu yapmasa bile veya ben arzu etmezsem, destek vereceği vadinde bulundular.

Sayın Demirel, ancak Hükümet programının hüviyeti belli olduktan ye yetkili kurullarıyla bu hususta görüşmeler yaptıktan sonra bu destek konusunda bir karar vereceklerini ifade buyurdular.

Sayın Bozbeyli yapıcı bir tutum göstererek, bir koalisyon gerçekleştiği takdirde, kendisinin tarafından istenecek her türlü desteği göstermeye hazır olduğunu ifade buyurdular.

Sayın Erbakan daha o zaman, eğer bir seçim konusu esas olarak, hareket noktası olarak ele alınır ise, buna taraftar olmadıklarını açıkça ifade buyurdular.

Birkaç tur da kıymetli liderlerle fikir teatisinde bulundum. Neticede bir koalisyon yapmak için ortamın maalesef elverişli olmadığı neticesine vardım. Bu durumda elbette kestirme yol, bana verilen emaneti sahibine teslim etmek idi.

Tam bu sırada, kendi açısından haklı sebeplerle, Hükümet vazifelerini yürütmekte olan Sayın selefim muhterem Ecevit, vazifede kalmanın millet hesabına zararlı olacağı mülâhazasıyla vazifeyi bırakmak arzusunda ve kararında olduklarını ilân buyurdular. Bu suretle bir boşluk meydana geliyordu. Yüce Meclisin kanunlarını yürütecek organın eksikliğinden doğabilecek sakıncaları, sanırım ki ayrıca anlatmaya hiçbir surette ihtiyaç yoktur.

Bu durumda kendimi, kaçınamayacağım bir millî yükümlülük altında hissettim. Hayatımda bu ikinci oluyor. Birincisi İnönü siperlerinde kendimi buluverdim, 19 yaşında; şimdi de yetmiş aşkın bir vaziyette yeni bir önsiperde gene, milletin uğruna canım feda olsun, buldum. Bu vaziyette... (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Bu vaziyette bütün sorumlulukları, bundan doğacak çetin müşkülleri ve üzerime çekeceğim haklı eleştirileri göze alarak, memleketimizde belki henüz denenmemiş olan yeni tip bir Hükümet kurmaktan başka çare kalmadığı noktasına ulaştım.

Şunu söylemeliyim ki, elbette ideal olanı, Mecliste temsil edilen partilere dayanarak bir Hükümet kurmaktır; fakat arkadaşlar eğer Anayasamızın ve demokrasimizin, bunun dışında bir Hükümet kurmayı kesinlikle yasakladığı kanaatinde olsa idim, bütün bu ahlâki sorumluluklarına rağmen, Millet Meclisine olan sonsuz saygım dolayısıyla bu vazifeden affımı isterdim; fakat bendenizin anlayışı, hukuk anlayışı ve az sonra izah edeceğim sebepler, benim kurduğum hükümetin hem Anayasaya, hem demokratik geleneklere tıpatıp uygun olduğu kanaatine beni ulaştırdıktan sonradır ki, bir cüret gibi görünen bu teşebbüse giriştim.

Arkadaşlar, parlamentarizmin de demokrasinin de esası Büyük Millet Meclisinde millî iradenin temsil edilmesi, icranın bu irade tarafından sürekli olarak denetlenmesi ve beğenilmeyen icranın, güvenoyunun esirgenmesi suretiyle hayatının sona erdirilmesidir. Aslolan budur.

Şimdi normal şartlarda, demokratik ve parlamenter rejim partilere dayanır. Fakat bizim, bu son günlerde olduğu gibi, her milletin hayatında da böyle günler olmuş ve böyle günlerin zaruretleri altında, yine anayasal ve demokratik olarak benim tipim hükümetler kurmuşlardır, yani bunu bendeniz Türkiye’de ve dünyada ilk defa olarak icat ediyor değilim, bu yetkiyi kendimde de asla görmem. Bu, o kadar böyledir ki, birçok memleketlerin, présidentiel sistemde olanları bir tarafa bırakıyorum, orada malum; devlet ve hükümet reisleri bir şahısta toplanır; fakat bizim tip parlamenter demokratik rejimlerden bir iki küçük misal alarak, bir iki dakikanızı almama izin vermenizi rica ediyorum.

Elimde, nedense bir kısım Anayasa hocalarımızın da bakmaya vakit mi bulamadıkları, lâyük mı görmedikleri şekilde ve beni hayrete düşüren şekilde, şu notları takdim ediyorum.

Finlandiya Anayasası madde 36; Parlamentonun güvenini haiz olması gereken Bakanlar Kurulu üyeleri, dürüstlük ve kabiliyetleriyle tanınan, Finlandiya da doğmuş vatandaşlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından seçilir. Adalet Bakanı ve en az bir diğer bakan, hukuk öğrenimi yapmış olmalıdır. Açıkça içten ve dıştan, Parlamentonun içinden ve dışından, bizim gibi aynı sisteme sahip olan bu memlekette böyle hükümetler kuruluyor.

Yunanistan Anayasası; 1952de, sonradan tadile uğramış ama uzun yıllar meriyette kalmış olan; Parlamentonun güvenoyunu haiz olması gereken hükümet üyelerinden, Parlamento üyesi olan bakanların güven oylamasına katılabilecekleri açıkça ifade edilmektedir. Demek ki, Parlamento dışından da bakanlar var.

İtalyan Anayasası 1947; hükümet üyelerinin, yasama meclislerinde üye olmasalar da, davet edildikleri zaman toplantılarda hazır bulunma mecburiyetini ve talep ettikleri takdirde konuşma hakkını bahşetmektedir.

Belçika Anayasası; bakanlar iki meclisten birinin üyesi olabilirler ve olmayabilirler.

İsviçre Anayasası: Yedi kişiden ibaret olan Federal Konsey, yani Bakanlar Kurulu üyeleri, meclislerin ortak toplantısında Millet Meclisi üyeliğine seçilme yeteneğine sahip, İsviçreli vatandaşlar arasından 4 yıl için seçilir.

1958 Fransa Anayasası: Hükümet üyeliği, Parlamento üyeliği ile bağdaşmaz. Biliyorsunuz Fransa (belki bu tipik değil bizim için) De Gaulle'den sonra yarı présidentiel bir sisteme gittiği için, bütün bakanlarını dışarıdan alıyor ve şayet meclisin içinden bakan almak gerekiyorsa, o bakanın meclis üyeliğinden istifası gerekiyor.

Demek ki arkadaşlar, demokraside vardır, parlamentarizmde vardır bu tip hükümetler ama, burada şuna iştirak ederim; normal, huzurlu zamanlarda ve mümkün olduğu takdirde, partilerin anlaşması takdirinde elbette ve elbette (bunu tavzih ederim, altını çizirim) Parlamentoda temsil edilen partilere dayanmak elbette esastır, asıldır ve tercih edilir, ben de çok tercih etmek isterdim. Ama bizde bu son günlerde tekevvün ettiği gibi, milletin hayatı için vaz geçilmez bir zorunluk olduğu zaman, benim kurduğum tipte hükümetlerin kurulması istisna zamanlarına mahsus olmakla beraber, parlamenter sisteme ve Anayasaya uygundur. Bizim Anayasamız da 102'nci maddesiyle bakanların hariçten alınabileceğini gayet açık bir şekilde ifade etmektedir. Tek aradığı şart, milletvekili seçilmek için lâzım gelen nitelikleri haiz olmaktır. Allah'a şükür, benim Kabinemin azaları da hepsi bu şartı haizdir.

Efendim birtakım şeyler ileri sürüldü: "sorumluluk kimin olacak?" Biz kendimiz sorumluyuz arkadaşlar ve millet iradesinin tekevvün ettiği, temsil edildiği bu Meclise karşı sorumluyuz. Partilere karşı tarafsızız. Bu da lütfen yanlış anlaşılmasın, tarafsızlık "pasiflik" demek değildir, elbette bizim de fikirlerimiz vardır. Ama, o fikirleri icra için huzurunuzda geliriz; müsaadenizi, izninizi alırız; iznini almadıkça,

bu fikirlerin icrasına geçmeyiz. Burada tarafsızlıktan maksadımız - “tarafsız ve saygılı” kelimesini de ilâve ettim - partilere karşı tutumumuzdur. Birini diğerine tercih etmek, birinin direktiflerini esas alıp, öbürüne kayıtsız olmak, işte tarafsızlığı bu manada alıyoruz; hükümetimiz müsaade edilir veya edilmez, bu şekilde çalışmak kararındadır.

Hükümetimizin yapısı, sosyal ve politik yapısı, bir kelime ile ifadesini bulan Atatürkçü bir hükümettir; yani, özgürlükçü, sosyal adaletçi, demokratik bir mil- liyetçiliktir. Bütün arkadaşlarım bu fikirde mutabıktır; gönül öyle ister ki, bütün Türk milleti burada birleşsin.

Biz bir seçim hükümeti miyiz, bir hizmet hükümeti miyiz? Bu ikisini birbirin- den ayırmak mümkün değildir. Biz kendimiz diyoruz ki, “Memleketin havasında bir seçim var. Bize izin ve güven verilirse, bu seçimin millet arzusunu tam temsil ettire- ceği bir nizamda bir çalışma ile seçimin hizmetinde bulunacağız. Yani, bu manada bir seçim hizmetinde olmaya hazırız” Ama, bir gün sonra mı, altı ay sonra mı, dört ay sonra mı, sekiz ay sonra mı olacağı henüz kesinleşmeyen bir seçim devresinde, bütçe yapmamak, sadece gündelik işleri o da şöyle böyle yürütmenin sorumlulu- ğunu elbette alamayız. Elbette daha uzun süre kalacakmış gibi, bu ihtimali göze alarak programımızı buna göre tanzim ettik, huzurunuzda getirdik ve sarahatle ifa- de ettik; kısa ve uzun süreli tatbikat imkânlarını huzurunuzda getirdik ve dedik ki, “Eğer partilere dayanan bir koalisyon meydana gelirse veya bir seçim olursa, vazife süremiz nihayete erecek ve büyük bir sevinçle bu şekilde tekevvün eden koalisyona nöbetimizi devretmeye hazır olacağız”

Şu halde, bir seçim kararı verildiği ve bu emaneti bizde bıraktığınızı tensip bu- yurduğunuz takdirde; Hükümet dürüst seçimler yapılması için elinden gelen her şeyi yapacak ve Yüksek Meclisinize bazı tekliflerde de bulunacaktır.

Arkadaşlar, Hükümet çok uzun vadeli bir programla Yüksek Huzurunuzda gel- medi. Ama, sanırım gözlerden kaçmamıştır ki, yapılması mümkün olan realist gö- rüşü ele alarak ve milletin bir gün bile geciktirmeye tahammülü olmayan büyük meseleleri hakkında aklımızın erdiği kadar çözüm yolları getirdik. Bunu maksada elverişli bulursunuz bulmazsınız; az bulursunuz çok bulursunuz, elbette Millet Meclisi son sözü söyler.

Biz diyoruz ki; şahlanan bir enflasyon karşısındayız, pahalılık artıyor, mal dar- lığı vardır ve tevzi sistemimiz ile bazı mallarımızı - daha acı bir tarzda - elimizde olanı da iyi götüremiyoruz. Bunun için ekonomide bazı acil kararlar almak lazım gelir. Yapacağımız şey, bir sihirbaz değneği değil, dünyanın yaptığı, “akl için tarik bir” olduğuna göre, yapılacak şey denk bütçe, tasarruf ve yine tasarruf... Elimize geçen her kuruşu yatırıma vermek, idarî ve ekonomik bünyede rasyonalizasyon... Bu bizim icadımız değil. Bütün dünya bugün bizim gibi zorluklarla karşılaşan bir- çok devletler bu gruptandır, yaptıkları şey de bundan ibarettir. Biz bunu, elimizden geldiği kadar yapmak kararındayız bize emaneti verirsiniz.

Hükümetimiz, bir özgürlükçü hükümettir ve öyle olmak kararındadır, özgür- lüklerin bekçisi olmak kararındadır. Elbette burada “özgürlük” dediğim zaman, “öz-

gürlükleri harap etme özgürlüğü”nü kastetmediğimi söylemeye hacet yoktur. (A.P. sıralarından alkışlar)

Çocuklarımızın bazı ideolojik taassuplara eğilimli oldukları.. “Çocuklarımız” derken hemen tashih etmeliyim; bizi üzen bu hareketler denen şeyleri yapan bütün üniversite gençliği, bütün yüksekokul gençliği demek son derecede haksız olur, bunlar gayet küçük bir azınlıktır. Fakat gönlümüz, onların bile ideallerini, ideolojik ihtiyaçlarını Atatürkçülükle bulmalarını ister. Bunu, belki yıllardan beri gereği gibi telkin edemeyişimizin de rolü olarak bir kısım çocuklarımız fikirlerini zorla kabul ettirme, eylem yollarına gitmeyi tercih eder olmuşlardır. Buna karşı hemen arz etmeliyim ki, kanunlara karşı gelindiği zaman elbette kanun son sözü söyleyecektir; fakat fikirleri ve ideleri sadece hapishane tehdidi ile ortadan kaldırmak mümkün değildir. Fikre, fikirle; daha üstün bir fikirle; gencin fikrini, mantığını ve dimağını, vicdanını daha iyi tatmin eden bir fikirle gidilebilir, onun için vazifemizin, sadece bir zabıta vazifesi olmadığı kanaatindeyiz.

Memleketin havasında, bizim, Hükümetimin hiçbir suretle sorumlu olmadığı bir seçim eğilimi mevcuttur. Bunu hissetmemek mümkün değildir. Nitekim başlıca dört partimizin liderleri, teferuatta, ayrıntılarında farklı düşünseler, zamanı hususunda ayrı fikirlerde olsalar bile bir miadından önce seçim, öne alınmış bir seçim fikrinde birleşmektedirler. Hükümetiniz, bunlardan az çok mülhem olmakla beraber, şüphesiz kendi zatî müşahedeleriyle de memleketteki bu durumu kale alarak, kamu efkârından gelen esintileri de kale alarak; kendi görüşümüz, Hükümet görüşü olarak seçimin miadından önce yenilenmesinde memleketimiz açısından fayda umduğunu Yüksek Huzuruza sunulmuş olan Programında ele almıştır. Dünyanın bütün yerlerinde böyle bir seçim zorunluğu doğarsa ve Parlamentonun büyük çoğunluğu bu kanaate ulaşır ise, o zaman demokratik kaide, bunun çok geç bırakılmamasıdır. Demokratik kaide böyle olduğu gibi, memleket yararları da bunu emreder. Bir memleketin havasını uzun zamanlar “Seçim oldu mu, olacak mı?” gibi tereddütlerle oyalamak doğru bir şey değildir. Biz, kaybedilecek hiçbir dakikaya sahip değiliz.

Bu hususta Hükümet Başkanı, elbette bir şey söyleyemez. Ancak, iyi niyet aracılığı ile partilerimizin görüş açılarını birbirine yaklaştırmaya cehdinde olabilir. Bu cehde de kusur etmediğim zannındayım. Ancak, partilerimizi mutlak bir birliğe getirmek; zaman bakımından ellerinden kati vesikalar, taahhütler almak, takdir buyursunuz ki, Hükümetin salâhiyetini aşan bir şey olurdu. Son denemeyi dün yaptık. Bence büsbütün faydasız olmayan bu deneme, bu konuşmalar - ki, teşrif ettikleri için bütün liderlere medyunum - hiç olmazsa şu neticelere ulaştık:

Bir muhterem parti liderimiz, Selâmet Partisinin Lideri, gayet açıkça, zaten seçimin aleyhinde, kendi açısından kuvvetli delillere dayanarak aleyhinde olduğu için, bunu bir tarafa bırakırsak; diğer 4 lider basın huzurunda ve yazılı olarak ilk defa aynı fikri perçinlemişler ve teyit etmişlerdir. Yani seçim, miadından önce bir seçim zorunluğunu ortaya koymuşlardır.

Bence ikinci bir ilerleme kaydedilmiştir. Bu da güven oylamasını müteakip, yani seçim işiyle bu noktayı birbirinden ayırmak fikri galip geldiği için, güven oyla-

masına bu işi karıştırmamak ve oylamayı takip eden günler de muhterem liderlerimiz yeni seçimin tarihi üzerinde tekrar buluşmak için birbirlerine söz vermişlerdir. Bunu bendeniz basına - televizyona aksettirdiğim gibi, muhterem liderler de teker teker aksettirdiler. Tabii, bunun nüansları var; fakat esasta bir karşılıklı konuşmayı, bu mevzuda da kabul etmişlerdir. Bunun çıkar yolu da budur, başka bir yolu da yoktur. Ben temenni ederim ki (Başbakan olarak değil, galiba benim Başbakanlık sürem hemen hemen bugün veya yarın sona eriyor) Partilerimiz arasında, memleketin muazzam meseleleri olduğunu - hele şu sıralarda ve daima - halkı eğer demokrasiden bezdirmeyeceksek, demokratik sistem memleketimizde ebedi olacaksa, parti liderlerimizin daha sık, daha yakın birbirlerinden şüpheli olmayan, katı, önyargılarla başlamayan görüşmeleri sürekli bir âdet haline getirmeleri lâzımdır. Demokrasiyi ancak böyle kurtarabiliriz.

Ben; tabii böyle bir vazifeyi alacağımı aklımın kenarından geçirmediğim bir sırada, Cumhuriyet Senatosunun bir toplantısında, bu buhran doğar doğmaz şu sözü söyledim: “Dünyanın her tarafında da buhranlar olur, uzayan hükümet buhranları olur, fakat bizde buhranın uzamasını objektif olarak anlamak çok güç. Çünkü programlarına baktığımız zaman, memleketimizde Allah’a şükür ne komünist partisi, ne faşist partisi var. Nüans farklarıyla biraz liberal, biraz daha devletçi; fakat ana meselelerinde özgürlükçü bir rejimin mensupları var. Yani bütün dünyada ekstrem partilerin, ekstrem sağ ve ekstrem solların memleket yararı emrettiği zaman kolayca birleşebildiği halde, bizim aziz memleketimizde böyle ekstremlerin olmadığı bir parlamentoda görünüm, daha kolay, daha çabuk, hatta günü gününe anlaşmalar bekler. Ümit ederim ki, böyle bir hükümetin kurulma zorunluluğunun meydana çıkması, kendileri için ileride bu yükümlülüğü hatırlatıcı bir etken olur” ve bu şekilde “Her şerden bir hayır çıkar” sözünü tekrarlamak isterim.

Ekonomik umumî görüşümüzü kısaca söyledim. Özgürlükçü bir rejim olacağımızı, anti enflasyonist çalışacağımızı söyledim. Milletimin huzurunda kabarık rakamlar, altından kalkamayacağım vaatlerde bulunmak elbette kimse, ne yüksek Meclis, ne Milletim benden ister ve fakat çalışkan, bu memleket için gece uykusunu seve seve feda eder bir ekip getirdim. Bu, benim bir iftiharımdır ve hayatımın en büyük meserret kaynağıdır.

Dış politika için Yüksek Meclisin, özellikle müsterih olmasını isterim. Bizim bir tek dış politikamız vardır, Atatürk’ün dış politikasıdır. “Yurtta sulh, cihanda sulh” ve kimseyi tahrik etmemek politikası ve fakat millî hâkimiyetimizi de hiç bir şey pahasına zedeletmemek, bağımsızlığımızı canımızdan aziz tutmak. “Atatürk’ün dış politikası” dediğim zaman, elbette hepimiz ancak bunu anlıyoruz.

Benden evvel hükümet sorumluluğu taşımış olan arkadaşlarım, sevinçle görüyorum ki, Atatürk’ün dış politikasını ana çizgileriyle uygulamışlardır. Yani sulh politikası uygulamışlardır ve son Kıbrıs harekâtımızın da hareket noktası, Kıbrıs’a sulhu ve barışı daimî olarak getirmektir. Benden evvelki hükümetlerin elde ettikleri millî kazançlardan bir miligram feda edilmeyeceğine yüksek milletin ve Yüksek Meclisin inanmasını rica ederim. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Bunu yaparken millî çıkarlarımıza, millî egemenliğimize her hükümet üyesi gibi aynı ölçüde hassas ve sadık olurken; bir taraftan da cihan kamu efkârını

kazanmak için tedbirler almak lüzumuna inanıyorum. Devletten devlete bir baskı yaptırmayız; ama cihan kamu efkârını da kazanmaya çok büyük önem atfederiz.

Bu bakımdan da, Kıbrıs harekâtının politik yönü bence bu istikâmette yapılmıştır ve maharetle idare edilmiştir. Adına, güzel bir isabetle, “Barış Harekâtı” denmiştir. Hakikaten de böyledir ve dünya yavaş yavaş bunu anlamaya başlamıştır. Ana fikir olarak Yüksek Meclise arz etmek isterim ki, tek realist çözüm yolu olan coğrafi federasyon sistemimiz gün geçtikçe Avrupa’da ve Amerika’da boyut kazanmaktadır. Bunun artık, Türk milletinin vazgeçilmez bir görüşü olduğu fikri hâkim olmaktadır; ama bir muhterem hatip arkadaşımızın söylediği gibi, Makarios’un Adaya dönmesi gibi diğer hususlar da elbette gafil olmamıza sebep olmayacaktır. Bunları, millet açısından, millet yararına en büyük bir dikkat ve titizlikle izlemekteyiz, izlemeye devam edeceğiz ve elbette bizden sonra gelecek olan hükümetler de devam edecektir.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet Meclisin emrindedir, millî iradenin emrindedir. Burada ana hukuku münakaşalarına daha geniş girmek mümkündü; fakat lüzumsuz. Burası ana hukuku kürsüsü değil. Fakat tekrar arz etmek isterim ki, kesinlikle, vicdanî olarak, Anayasal, demokratik, yani meşru bir hükümet kurduğum kanaatim, bütün dinlediklerime (hürmetle dinledim) rağmen asla sarsılmamıştır. Bir an sarsılsa, vazifede kalmam.

Şimdi efendim, oy verilirse, programımızda gösterilen yönlerde ve partilerimiz sıkı bir anlayış, danışma ve işbirliği halinde bu muazzam yükü taşımaya devam edeceğiz. Güven verilmezse, Mecliste tezahür eden millî iradeye saygımızı derhal gösterip, merciine, yani Sayın Cumhurbaşkanına istifamızı derhal takdim edeceğiz ve şayet Sayın Cumhurbaşkanımız bu surette tensip buyururlarsa, yeni kabine gelineceye kadar elbette görevimize devam edeceğiz.

Yalnız, elbette şunu takdir buyurursunuz ki, tabanında bir kere olsun güven almamış, üstelik istifa etmiş bir hükümet en iyi niyetlerle, en dinamik karakterde çalışsa dahi beli büküktür, cesur kararlar alamaz. Bununla, “Ben mesuliyetten kaçacağım” demek istemiyorum. Doğru bildiğimi, millet yararına bildiğimi, buna rağmen, güven almışçasına yapıp mesuliyetini yüksek huzurunuzla karşı taşıyarak yapacağım; ama iç ve dış meselelerimiz çok büyük bir cesaret isteyen, çözümü çok büyük kararlılık isteyen bir durum arz etmektedir. Bunları teferruatı ile arz etmek lüzumunu duymamaktayım; hepiniz bunu yakından bilmektesiniz. Memleketin çözüm bekleyen çok çok büyük, belki tarihimizde en büyük meseleleri karşımızda durmaktadır.

Şu halde, Hükümet olarak istirhamım; şayet güven esirgenecekse ki hürmetle karşılız Yüksek Meclisin bu iradesini, o takdirde bu devrenin, yani bizim vekâleten bakma süremizin kabil olduğu kadar kısaltılmasını ve mümkün olan en kısa zamanda Meclisin geniş ölçüde güvenini kazanacak bir ekibin vazifeyi bizden devralmasını rica ederim.

Bu suretle sözlerime son verir ve derin saygılarımı arz ederim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın İrmak.

Son söz olarak Sayın Yasin Hatiboğlu.

Sayın Hatiboğlu, kalan süremiz 20 dakikadır. Cumartesi gününe kalmaması için sözlerinizi biraz kısa kesmenizi rica edeceğim.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

Konuşmamda, bir gün sonraya kalması ihtimali karşısında ben sadece, bu saate kadar kalma zahmetini ihtiyarınızdan dolayı teşekkür etmeyi düşünüyorum, sözlerimi fazla uzatacak değilim.

Aslında, çok nazik ve çok içten konuşmaları ile tenkite mahal bırakmayan Muhterem Başbakana karşı söyleyecek söz de bulamıyorum. Demokratik parlamenter sisteme aykırıdır veya uygundur; ama Muhterem Başbakanın çok içten, çok samimî beyanlarını, her şeyden önce milletvekillerinin hissiyatına uygun buldum, huzurunuzda tespit ve tescil ediyor, hürmetlerimi sunuyorum. *(M.S.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Hatiboğlu.

Sayın milletvekilleri, Başbakan Sayın Sadi Irmak tarafından kurulan Hükümet Programının görüşülmesi tamamlanmıştır.

Anayasa'mızın 103'üncü ve İçtüzüğümüzün 105'inci maddelerine uygun olarak, görüşmelerin bitiminden itibaren bir tam gün geçtikten sonra güven oylaması için, 29 Kasım 1974 Cuma günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati 23.42

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

Toplantı Yılı 14 Cilt 18 Birleşim 9

Sayfa 163-223

28.11.1974 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Başkanvekili Necip Mirkelâmoğlu

KÂTİPLER: Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)

Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Sayın senatörler;

Sayın Sadi Irmak tarafından kurulmuş olan Hükümetin Programı bundan evvelki Birleşimde okunmuş idi. Bu Birleşimde, okunmuş olan Hükümet Programı üzerinde görüşmeleri yapacağız.

Şimdiye kadar Başkanlığa intikal etmiş gruplar adına konuşma isteğinde bulunan iki Sayın grup sözcüsü vardır; Millî Birlik Grubu adına Sayın Haydar Tunçkanat ve Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına Sayın Nihat Erim. Bunun dışında gruplar adına herhangi bir müracaat olmamıştır.

LÜTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) — A.P. Grubu adına söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Kaydediyoruz efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — C.H.P. Grubu adına söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Kaydediyoruz efendim.

Grupların konuşmaları bittikten sonra kişisel konuşma için isimlerini yazdırmış olanları arz edeceğim.

Millî Birlik Grubu adına Sayın Tunçkanat, buyurunuz efendim.

MİLLÎ BİRLİK GRUPU ADINA HAYDAR TUNÇKANAT (Tabii Üye) — Sayın senatörler;

Millî Birlik Grubunun, Sayın Sadi Irmak Hükümetinin programı üzerindeki görüşlerini belirtmek için söz almış bulunuyorum.

14 Ekim 1974 seçimlerinden sonra 100 gün süren hükümet bunalımı, C.H.P. ve M.S.P.'nin ortaklaşa kurdukları ve Parlamento çoğunluğuna dayalı Hükümetle sona ermişti. Zor günlerde isabetli ve cesur kararlar alabilen bu Hükümet, aralarında çıkan anlaşmazlık nedeniyle kurulduğundan 7 ay 15 gün sonra çekilmek zorunda kaldı. İç ve dış sorunların yoğunlaştığı ve acele çözüm beklediği bir dönemde kar-

şılaştığımız bu yeni bunalım siyasî ekonomik ve toplumsal istikrarsızlıkları artırıcı çok önemli bir etken olmaktadır. Bunalımı, kısa bir süre için de olsa, sona erdirmek için kurulmuş olan Sayın Sadi Irmak Hükümetinin, bunalımın yarattığı olumsuz etkileri giderebileceği kuşkuludur.

Sayın Başbakan, kendine özgü bir hükümete nasıl gelindiğini yine kendi görüşlerine göre açıklıyor ve yeni Hükümetin kuruluş gerekçesiyle niteliğini de şöyle belirtiyorlar: “Yüce Meclisin güvenine mazhar olmak şartıyla özellikle partiler arasında hiçbir anlaşma olanağı kalmadığı durumlarda partiler dışı hükümet kurulması ilk defa memleketimizde denenen bir çözüm şekli değildir ve bu yol demokratik uygulamalar arasında vardır”.

Sayın senatörler;

Ülkemizde olağan durumlarda bu tip bir hükümet ilk kez kurulmaktadır. C.G. Partisinin 5 bakan ile katıldığı bu Hükümete partiler dışı demek de pek yerinde olmaz. Parlamentodaki gruplardan C.G.P. ve Kontenjan grupları dışındaki grupların bu kabineye üye vermemiş olmaları ona partiler dışı bir Hükümet niteliği vermez.

Sayın Başbakan konuşmalarında bu Hükümetin hangi koşullar altında kurulduğunu da şöyle açıklıyorlar; “Bir yandan Parlamento aritmetiğinin doğurduğu güçlükler, öte yandan siyasî partilerimizin, Hükümetin kuruluşu konusundaki derin görüş ayrılıkları nedeniyle, Başbakan adayının Parlamentoda temsil edilen siyasî partilerimizin ortaklığına dayalı bir koalisyon Hükümeti kurma konusundaki yoğun çabaları da sonuçsuz kalmıştır”

Sayın senatörler;

1961 seçimlerinden sonra kurulan yeni Parlamentoda da, Parlamento aritmetiği bir partinin tek başına Hükümet kurması için yeterli değildi ve partiler arasındaki görüş ayrılıklarının da bugünkünden az olmadığı gibi, daha da fazla olduğunu söylemek yerinde olur. O günün ağır koşulları altında da Parlamento, kendi içinden ortak hükümetler çıkarmak başarısını gösterebildiği halde, bugün aynı başarıyı gösterememiş olmasını, sadece Parlamento aritmetiği ve partiler arasındaki derin görüş ayrılıklarına bağlamak çok yüzeysel olur.

Demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları olan siyasî partiler, iktidar olmak için kurulmuşlardır ve bu amaçla mücadele ederler. Programlarını ancak iktidar olabildikleri takdirde gerçekleştirme olanağını bulabilirler. İktidar ya tek başına veya ortaklaşa olabilir, o zaman da ortaklar kendi programlarının bazı kısımlarından karşılıklı ödünler vererek anlaşılır. Bir koalisyon kurulur; uzun veya kısa ömürlü olur, bozulur yerine yenisi kurulur. Burada yurt çıkarları ve hizmet her şeyin üstünde gelir.

İktidar olmak partilerin amaçları ve de görevleridir. Konu bu gerçekçi açıdan ele alınınca da Parlamentoda bulunan siyasî partilerin son günlerde Hükümet kurma veya iktidar olmaya karşı göstermiş oldukları isteksizliği, Parlamento aritmetiği veya aralarındaki derin görüş ayrılıklarıyla açıklamak yeterli olmaz. Bu tutum siyasî partilerin kuruluş amaçlarıyla çelişmektedir. İktidara veya Hükümet kurmaya karşı duyulan isteksizliğin her geçen gün biraz daha yaygınlaştığı görülmektedir.

Kanaatimizce, bu düğümü çözebilmek için 14 Ekim seçimlerine kadar geriye gitmek gereklidir. 14 Ekim 1974 seçimlerinden sonra kurulan Millet Meclisi ve C. Senatosu aritmetiği, sağ partilerce karma bir hükümet kurulmasına daha uygun görülmekte ve bu bazı çevrelerce de savunulmaktaydı. Sağ partilerden kurulacak böyle bir koalisyon C. Senatosunun çoğunluğuna da sahibolacağı için, Parlamento'nun her iki kanadında da bir engelleme ile karşılaşmayacaktı. Üstelik bu partilerin programları arasında da iddia edildiği gibi derin ayrılıklar mevcut değildir. Hepsi de küçük değişikliklerle mevcut düzenin muhafazasını istemektedirler.

Düzen değişikliği isteyen C.H.P. ile en sağda görünen M.S.P. bir hükümet kurabildikleri halde, A.P., M.S.P. ve D.P.'nin ortak bir hükümet kuramamalarını, yukarıda belirtilen nedenlere bağlamak doğru olmaz. Sağ partilerden oluşacak bir hükümetin kurulması için 14 Ekim seçimlerinden sonra günümüze kadar, sürdürülegelen gayret ve girişimlerin sonuçsuz kalmasının asıl nedenini, bu partilerin aynı tabana dayanmaları ve aynı kökten beslenmelerinde aramak lâzımdır. Sağ partilerin ortaklaşa kuracakları bir hükümet içinde ve Parlamentoda birinin diğeri içinde erimesi ve tabanda meydana gelmesi muhtemel kaymaların yarattığı var ya da yok olma kaygısı, böyle bir ortaklığın kurulmasında, diğer etkenlerin yanında en ağır basanı olmuştur. Görünürdeki koşullar sağ parti programlarındaki benzerlikler ve Parlamento aritmetiği böyle bir koalisyonun kurulmasına uygun olduğu halde, gerçekleştirilememesinin asıl nedenini burada aramak, bizi daha sağlıklı bir teşhise götürür kanısındayız. Önceleri erken seçime taraftar olmayan partilerin, son günlerde erken seçimin kaçınılmaz oluşunu kabul ve ilân etmeleri de bizim bu görüşümüze doğrulamaktadır. Belirttiğimiz kaygı nedeni ile sağ partiler ortak bir hükümet kurmaktansa, kendilerince uygun görecekları bir zamanda seçime gitmeyi tercih etmektedirler. Bugün artık tartışmalar sadece seçimin tarihi üzerinde yapılmaktadır. Sağ partileri ortaklaşa ve uzun süreli bir hükümet kuramayacakları (Savunulan tezlerin aksine) kesinlik kazanmış gibidir.

M.S.P. dışındaki iki büyük parti C.H.P. ile ortak bir hükümet kurmaları halinde, ortaklığa katılmayan kardeş partinin kendilerini yıpratacağından endişe etmekte ve bunu göze alamadıkları için de sol ve sağ partiler ortak hükümeti de kurulamamaktadır. Partiler de bu durumu anlayarak çözümü seçimde görmüş olmalı ki; hemen hepsi erken seçim için hazırlıklara başlamışlardır. Böyle bir ortamda, C.H.P.'nin kuracağı bir azınlık hükümeti ile seçimlere gitme yerine, partiler dışı bir hükümetle gitmeyi partilerin tercih etmelerini kendi açılarından haklı buluruz.

Seçimlere giderken, partilerin, iktidar sorumluluğunu paylaşmak istemedikleri için de, Sayın Sadi Irmak Hükümetine üye vermek istememiş olduklarını söylemek yerinde olur.

Sayın senatörler;

Konuşmamızın başından beri açıkladığımız nedenlerle Parlamento, kendi içinden bir hükümet çıkaramamış, süregelen hükümet bunalımına, olağan yöntemlerle çözüm bulunamayınca da, bu olağandışı yolu seçmek zorunda kalmıştır. Bu hükümet güvenoyu alabilecek midir? Bunu şimdiden kestirmek mümkün değildir. Kanaatimizce, bu hükümet güvenoyu alsa da, almasa da bir seçim hükümeti olarak görünmektedir.

Bu hükümet güvenoyu aldığı takdirde, Anayasaya aykırılık tartışmaları sona erecektir. Çünkü, ulusal iradeyi temsil eden Meclis, bu hükümeti güvenine lâyık görerek onaylamış olacaktır. Bütçe Komisyonunun kurulmasıyla ilgili Anayasanın 94'üncü maddesi, siyasî parti gruplarının oranları ölçüsünde temsil edilmeleriyle çözümlenebilir. Anayasamız hükümet bunalımlarını artıracak sert hükümler getirmemiştir. Aksine, karşılaşılabilecek güçlükleri kendi içinde çözümlenmesini kolaylaştıracak esnekliğe sahiptir. Zaten hiçbir Anayasa tüm olasılıkları düşünüp onları karşılayacak bir biçimde yapılamaz. Bu hükümetin görevleri ve süresi sınırlı olacaktır. Zaten hükümet de erken seçimi programına almıştır. Anayasamız geçmiş siyasal uygulamaların da ışığı altında, gelecekte bir kez daha, benzeri olaylarla karşılaşmamak için, seçimleri yenileme yetkisini sadece Parlamente'ye bırakmıştır. Eğer, bir parlamento kendi içinden uzun süre bir hükümet çıkaramıyor, acele çözüm bekleyen iç ve dış sorunlar her geçen gün biraz daha artarak yoğunlaşıyor ve hükümet bunalımını geçici olarak önlemek için partiler dışı bir hükümet kurulması zorunlu oluyorsa, o zaman erken seçime gidilmesi bir çözüm yolu olabilir. Çünkü, Parlamente'de güçlü ve sürekli bir desteği olmayan partiler dışı bir hükümetten bugün içinde bulunduğumuz ekonomik, sosyal ve politik sorunları çözümlenmesi beklenemez ve parlamente'de böyle bir duruma uzun süre seyirci kalamaz. Hükümet bunalımının bir rejim bunalımına dönüşmesini önlemek için, yurt çıkarlarını her şeyin üstünde tutan Parlamente'nin en doğru kararı vereceğinden kuşku duymuyoruz. Bu karar, bir ölçüde, parlamente'nin da varlık nedeninin bir göstergesi olacaktır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın açıklamalarında ve Hükümet programında bu hükümetin bir seçim hükümeti olduğu ve bu nedenle de süresinin kısa ve geçici olduğu belirtilmiştir. Eğer, bu hükümet bir seçim hükümeti olarak kabul edilmiyorsa, o zamanda bu görüşü destekleyenlerin bunun ne hükümeti olduğunu açıklamaları gerekir. Şayet parlamento bir erken seçim kararı almazsa o zaman bu hükümetin kuruluş amacı ve görevi de ortadan kalkar ve Hükümet kuruluş amaçlarının üstünde bir sorumlulukla karşı karşıya bırakılmış olacaktır ki, bunun da sakıncaları ortadadır. Bugünkü bunalımın başlangıcını 14 Ekim seçimlerine kadar götürmek mümkün olduğuna göre, seçimlerin yenilenmesi bir çözüm getirebilir. Bu nedenle bunalımın seçimle çözümlenebileceği görüşünü benimseyenleri yadırgamıyoruz. Bu, kamuoyundan yansıyan eğilimlerle de uyum halinde görülmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın yüksek düzeyde bir üslupla iç ve dış durumun ciddiliğini yetenekle belirleyen sözleri ve yüce katlarına yaraşır uyarı ve çağrılarını övgü ve umutla karşıladık. Bu kritik anda Devlet başının uyarı ve çağrılarını bir uyum halinde, Sayın Başbakanının başkanlığında yapılan parti genel başkanları toplantısında rahatlık ve iyimserlik yaratacak bir çözüme varılamamasını üzüntüyle karşıladığımızı belirtmek isteriz.

Şayet bu Hükümete güvenoyu verilmezse durum daha da ciddileşecek ve kamuoyundaki tedirginlik artacaktır. Böyle bir halin sakıncalarını gidermenin tek yola partilerin yeni bir çözümle ortaya çıkarak bunun uygulanması için hazır olduklarını güvenoyu vermeme nedenleriyle birlikte açıklamalarıdır. Bu zorunluğu partilerin de takdir edeceği inancındayız.

Sayın Senatörler;

Konuşmamızın bu bölümünde hükümet bunalımının nedenleriyle, çözüm yollarını açıklamaya çalıştık. Bu bunalımın nedenleri arasında Anayasa ve seçim sisteminin gösterilmek istenmesinin de doğru olmadığı inancındayız. Aynı Anayasa ile dün olduğu gibi bugün de koalisyon kurulabilmiş ve demokratik gelişmemizde başarılı örnekler verilmiştir. Geçmişte aynı seçim kanunlarıyla bir parti tek başına iktidar olabilecek bir çoğunluğu iki kez sağlayarak parlamentoya girmiştir. Bugün oyların bir başka yöne kaymasından kaygı duyuluyorsa; bunu Anayasa ve seçim kanunlarından başka yerlerde aramak lâzımdır.

Hükümet Programına gelince;

Hükümet Programında ekonomik konulara öncelik verilmesini, kısa dönemde ekonomik sıkıntıların giderilmesine eğilmesini yerinde ve zorunlu bulmakla beraber siyasî konuların öncelik kazandığı bugünkü orsamda Hükümetin ekonomik ve sosyal alandaki kısıtlı olanaklarını tartışmak istemiyoruz. Konuşmamızın başında bu Hükümetin geçici nitelikte ve bir seçim hükümeti olduğunu ve parlamento çoğunluğu tarafından sürekli olarak desteklenemeyeceği gerçeğinden hareketle görevlerinin ve süresinin sınırlı olacağını belirtmiştik; fakat bunların dışında Hükümetin ele alması gerekli önemli bir kaç konu vardır ki, bunların beklemeye ve geciktirilmeye takatları yoktur. Bunlardan en önemlisi şüphesizdir ki, Bütçedir. Bütçe, ekonomik hayatımızı çok yakından etkilemektedir. Hükümet bunalımı nedeniyle 1974 Bütçesi geciktiği için, o zaman iş başındaki Hükümete harcama yetkisi verilmek suretiyle geri bırakılmış ve bütçenin yeni kurulacak hükümet tarafından hazırlanması sağlanmıştı. Seçimlerin en erken Mayıs sonu veya Haziran başında yapılacağını kabul edersek en azından üç aylık bir gecikme olacaktır. Seçimlerin nasıl bir parlamento aritmetiği getireceğini de şimdiden kestirmek mümkün olmadığına göre, hükümetin kurulması ve güvenoyu alması da en azından bir aylık bir zaman alacaktır. Bütçenin dört ay geciktirilmesinin ekonomik hayatımızdaki ve yatırımlardaki olumsuz etkilerini şimdiden hesaba katmak gerekir. Dış baskıların etkisiyle her gün biraz daha artan enflasyon ve roket hızıyla yükselen fiyatlar, işsizlik, toplumumuzun büyük bir kesimini demir bir çember içine almış görülmektedir. Bu konunun üzerinde parlamentonun önemle durarak gerekli tedbirleri alacağı inancındayız.

Ortadoğu'da savaş olasılığı ve hazırlıkları her gün biraz daha artarken, Kıbrıs tezimiz Silahlı Kuvvetlerimizin götürdüğü yerde ve onların desteğinde politik çözüm beklemektedir. Yunanistan Cunta Yönetiminden demokrasiye geçmekte büyük bir prestij sağlamış ve son seçimlerle de istikrarlı bir hükümet kurmuştur. Kendi içlerinde düne oranla daha güçlüdürler. Hükümet bunalımını çözemeyen Türkiye ise müzakere masasına oturmaya bugün, dün olduğu kadar hazır değildir.

NATO müttefikimiz Amerika'nın kongresi, Kıbrıs'ta Yunanlıların istediği bir çözümü sağlamak için bize baskı aracı olarak yardımı kesme kararı almıştır. Eğer Türk Hükümeti gerekli girişimlerde bulunup Amerika'yı bu kararından döndüremez ise, 10 Aralıkta yardım kesilecektir. Türklerin eli kolu bağlanırken Yunanlıların Silahlandırılması hızla sürdürülmektedir.

Sayın Senatörler,

Yeri gelmişken bu kongre kararı üzerinde de durmak istiyoruz; Anlaşmalardan doğan Kıbrıs'a müdahale hakkımızı kullanmamıza karşı bize bir baskı aracı olarak, Amerikan yardımının kesilmesi kampanyasını yürüten Missouri Senatörü Thomas Eagleton tarafından hazırlanan bu kararın gerekçesi ve dayandırılmak istenen hukukî taban çok ilginçtir. Karar, Amerikan Dış Yardım Kanununun, müttefike saldıran ulusa Amerikan yardımını yasaklayan bir hükmüne dayandırılmıştır. Bu karar Amerikan Kongresinden geçtiğine göre, Amerikan kongresi anlaşmaların Türkiye'ye vermiş olduğu hakları kullanarak Kıbrıs'ta bozulan Anayasal düzeni yerine oturtmak ve oradaki soydaşlarımızın mal ve can güvenliğini sağlamak için Kıbrıs'a asker çıkarmamızı müttefike saldırma olarak kabul etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye, NATO Antlaşması ile müttefiklerdir; fakat bağımsız ve hiçbir bloka bağlı olmayan Kıbrıs Devletinin A.B.D. ile bir ittifak antlaşması olduğunu bilmiyoruz. Adayı kendine katmak için oradan darbe yapan Yunanistan'a ise yardım devam edecektir.

Türkiye ile A.B.D. arasında birçok ikili antlaşmalar da vardır. Kıbrıs Devleti bizim de müttefikimiz değildir. Biz, garantör Devlet olarak bağımsız Kıbrıs Devletinin statüsünün muhafazasından sorumluyuz. Her şey bu derece açıkça ortada dururken A.B.D. Kongresi Türkiye'yi kimin müttefikine saldırmakla haksız yere suçlayarak antlaşmalar gereğince yapmaya mecbur olduğu askerî malzeme sevkiyatını durdurmaktadır? Hükümet, Amerika'nın bu ters ve yanlış tutumunu en kısa zamanda düzeltmelidir.

3 Temmuz 1969 tarihinde NATO Antlaşmasının 3'üncü maddesine göre Türkiye ile A.B.D. Hükümeti arasında imzalanan temel ikili antlaşmanın bir maddesinde, "A.B.D. Hükümeti Kongrenin hareketine bağlı olarak Türk Savunma gayretine münasip istişare amel iyesi yolu ile tespit edilecek bir düzeyde destek sağlayacaktır" denilmektedir. Bunun anlamı şudur: Bu antlaşma ile Türkiye kendi toprakları üzerinde A.B.D.'ne üst ve tesisler vermiştir. A.B.D. kendi ülkesinin savunmasına büyük destek olan bu üstler karşılığında Türkiye'ye kira da ödememektedir. Buna karşılık A.B.D. bu antlaşma ile Türk savunmasına destek olmayı kabul etmiştir. Bu, Amerika'nın Türkiye'ye bir yardımı veya hediyesi olmayıp Türkiye'nin Amerikan savunmasına sağladığı destek karşılığında onların bize destek sağlaması esasına dayanmaktadır. Bu desteğin yapılma gerekçesiyle kesilme gerekçesi arasında bir ilişki yoktur. Yılda 75 milyon dolar civarında gerçekleşen bu desteğin Türkiye'deki üst ve tesislerin değerinin çok altında olduğu da bir gerçektir.

Diğer taraftan bu antlaşmanın nasıl değiştirileceğine ilişkin maddesinde antlaşma hükümlerinin yürürlükten kaldırılmasını isteyen tarafın yazılı ihbarından 2 yıl sonra yürürlüğe girebileceği ve Amerikalılar için ayrıca ilâve 2 yıl daha süre tanınması öngörülmüştür. A.B.D. Hükümeti bu antlaşmaya göre Türkiye'ye yapmakta olduğu savunma desteğini durdurmak için Türk Hükümetine yazılı bir ihbarda bulunmuş mudur? Eğer bulunmuş ise bunun gerekçesi nedir? Bulunmamış ise; antlaşmanın bu hükmü tek taraflı olarak böyle bir kararla ortadan kaldırılamaz. Eğer Amerika antlaşmanın bu hükmünü de kabul etmiyor ve antlaşmayı tek taraflı bozmaya kararlı ise 10 Aralık tarihinde Türk Hükümetinin de bu antlaşmaya göre

A.B.D. Kuvvetlerine Türkiye’de verilmiş olan üstleri ve imtiyazları hemen kaldırma yetkisine sahip olacaktır. Türkiye’nin haklı davasına Amerika’nın bu haksız ve yersiz baskısının bir sonuç vermeyeceği açık ve kesin bir dille anlatılmalıdır.

Dahası var: Kendi paramızla A.B.D.’den satın aldığımız uçakların tesliminin dahi bu kongre kararına uyularak durdurulması olasılığı vardır. A.B.D.’nin bu karardan sonra kuşkusuz onun etkisiyle NATO müttefiklerimiz olan Almanya, Norveç ve Belçika’da kendi paramızla satınalmış olduğumuz askerî malzemenin teslimi Kıbrıs harekâtının başlaması üzerine durdurulmuştur. Bugüne kadar da konu ile ilgili olumlu bir gelişme olmamıştır. Kıbrıs’a ilişkin haklı tezimizden bizi vazgeçirmek ve Yunanistan’ın isteğine uygun bir çözüme razı etmek için yalnız askerî değil, ekonomik baskıların da, Amerika’nın etkisi altında, NATO müttefiklerimiz ve Ortak Pazar üyeleri tarafından da bir araç olarak kullanılacağına haber ve belirtilerini kaygı ile gözlüyoruz. Bunun A.B.D.’nin genel politikası Ortak Pazar ve NATO içinde yararlı olamayacağına duyurulmasının ve önlenmesinin zorunluğuna işaret etmek isteriz.

Sayın senatörler;

Konuşmamızın sonuna gelmiş bulunuyoruz, inancımız odur ki; durumun cidiyetinin bilinci içinde olan Parlamentomuz bunalımın biran önce giderilmesi için sabırsızlıkla bekleyen vatandaşlarımızı umutsuzluğa düşürmeyecek çareleri elbette bulacaktır. Çünkü; çözüm için zaman geçmiş ve bütün yollar da kapanmış değildir. Bu inançla Millî Birlik Grubu adına sizleri saygıyla selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Cumhurbaşkanınca seçilen üyeler grubu adına Sayın Nihat Erim, buyurunuz efendim.

CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER GRUPU ADINA NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Kontenjan Senatörü Sayın Sadi Irmak’ın kurduğu Bakanlar Kurulunun Parlamentomuza sunduğu programı gereken dikkatle inceledik. Huzurunuzda düşüncelerimizi belirtmeye çalışacağım.

Her şeyden önce, Millet Meclisinde açıklanan görüşlere ve beliren olumsuz ihtimale rağmen, Sadi Irmak Hükümetinin Anayasaya ve demokratik kurallara uygun bir usulle kurulmuş olduğu inancımızı söylemek isteriz.

Anayasamızın 102’nci maddesi açıktır. Başbakanın Parlamento üyeleri arasından Cumhurbaşkanınca atanmasını öngörür. Öyle yapılmıştır. Bakanların tümünün veya çoğunun Parlamento içinden veya siyasî partiler üyeleri arasından seçilmesi zorunluğuna Anayasada yoktur. Elbette imkân bulundukça böyle yapılması tercih edilmelidir. Nitekim Başbakan, partilerin Hükümete parti olarak katılmaları veya üye vermeleri için kamuoyunun gözleri önünde çok çalışmıştır. Grubu olan partiler, biri müstesna takdiri kendilerine (Ve tabiatıyla kamuoyuna, seçmenlere ait sebeplerle) Irmak Hükümetine katılmayı da, sadece üye vermeyi de uygun görmediler. Bu durumda Sayın Başbakan Parlâmentodan, yalnız Kontenjan Grupundan, C.G.P.’den ve bağımsız üyeler almak zorunda kaldı. Bakanlar Kurulunun, teknik bilgi veya tecrübe sahibi bakanlarla güçlendirilmesi ihtiyacını da (Partilerden

alamadığına göre) Parlamento dışından gidermek zorunluğunu duydu. Bunu da açık ve kesin tekrar tekrar söyledi. Dün Millet Meclisinde bir daha belirtti.

Bu oluşa göre: Sayın Cumhurbaşkanının Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Genel kurullarında okunan tezkereleriyle Bakanlar Kurulu resmen ve hukuken, Anayasaya uygun bir usulle meydana gelmiş ve yürütmeyi ele almış bulunmaktadır. Şimdi, Anayasamızın bir başka emrini yerine getirmek üzere, Bakanlar Kurulu, hazırladığı program ile Anayasanın öngördüğü süre içinde Parlamentonun güvenoyunu istemektedir.

Parlamentolu kabine sisteminde önemli olan, Hükümetin güvenoyuna dayanmasıdır. Bazı ülkelerde ise Başkanlık sistemi vardır. Hükümet Parlâmentonun güvenoyuna muhtaç değildir, ama o şekilde demokrasi kurallarına uygun olabiliyor. Demokrasinin, gerçek demokrasinin bir değil, türlü biçimleri vardır.

Güvenoyunun verilir verilmemesi Millet Meclisinin oylarıyla yarın belirlenecektir. Sayın Başbakan güvenoyu almadığı takdirde, Hükümetin bir dakika bile geçirmeden çekileceğini de kamuoyu önünde, bu kürsülerde dün bir kere daha ilân etti.

Görülüyor ki, Anayasa ve yetkiler yönünden Sadi Irmak Hükümetinin kuruluş tarzında hiçbir eksiklik ve aykırılık yoktur.

Anayasamıza uygun olan bir Hükümet kuruluşu, elbette ki demokratik kurallara da, geleneklere de, pozitif hukuka da, aklî - rasyonel hukuka da tümüyle uygundur. Çünkü bizim Anayasamız demokratiktir.

Bu konu üzerinde çeşitli düşünceler öne sürülmektedir. Bizim görüşümüzü tümüyle paylaşmayan savlar da ortaya atılmış ve atılmaktadır. Bu da özgürlük düzeyinin, özgür tartışma ortamının doğal bir oluşudur.

Ancak şu noktaya da değinmeden geçmeyelim:

Sayın Cumhurbaşkanı, Hükümet bunalımı ufukta belirlediği andan bugüne kadar, Anayasa ve demokrasi kuralları içinde o derecede titizlikle çalışmışlardır ki, kendilerinin bu tutumu karşısında ancak hayranlık duyguları dile getirilebilir. Esasen, Sayın Cumhurbaşkanı, Yüce makama seçildiklerinden bugüne bütün Hükümet kurma çalışmalarında Parlamente demokrasiyi, Anayasamızı üstün bir titizlikle gözetmeye, korumaya önem vermişlerdir. 1973 seçimleri hiçbir partiye tek başına Millet Meclisinde çoğunluk vermemişti. O anda, yurdumuzu Hükümete bırakmak ve Millet Meclisinin güvenine dayanan bir Bakanlar Kuruluna kavuşturmak için koalisyonları kabul etmek zorunluğu doğmuştur; fakat Türkiye’de koalisyonlarla Hükümet meydana getirmenin geleneği, alışkanlığı henüz yerleşmediğinden, daha ilk günden güçlüklerle karşılaşmıştır. 1973 seçimlerinden sonra ilk Hükümetin 100 günden önce kurulamayışının başlıca nedeni işte budur.

Koalisyonlara alışmış demokrasilerde, partilerin programları arasındaki ayrılıklar, hatta çelişkiler onların, zaruret olunca bir süre için, birlikte Hükümet kurmalarına bir engel sayılmaz. Böyle durumlarda, partiler birbirlerinin program ve ilkelere zıt sayılmayacak konular üzerinde uzlaşırlar, koalisyon protokolları yaparlar. Bunu kolay veya güç yaparlar; ama mutlaka yaparlar. Çünkü asıl olan Devletin

hükümete kalmamasıdır. Seçmen vatandaşlar, hiçbir partiye aranan çoğunluğu vermeyince, hiçbir partiden de seçim vaatlerini tümü ile eksiksiz yerine getirmesini beklemeyecektir. Seçmen vatandaşlar da buna alışıktır. Bazı ülkelerde Hristiyan Demokrat Partisi ile Sosyal Demokrat Partisi bile koalisyon yapabilmektedir. Türkiye’de de C.H.P. ile M.S.P. ortak Hükümet (Siyasî takdirlerini olumlu kullanınca) kurabilmışlardır. Birinin görüşü değişince ortaklığı bozmuştur.

Sayın senatörler;

Anlaşıyor ki, demokrasi aşamalarında, öteki demokratik ülkelerde de görüldüğü gibi, Türkiye’de bunalımlardan, sıkıntılardan, üzüntülerden, zararlardan geçerek ilerleyecektir.

Kısaca; Sadi Irmak Hükümeti, başka çare bulunamadığı için bu şekilde kurulmuştur.

Millete karşı sorumluluğu hangi partinin yükleneceği sorusu ortaya atıldı. Bu durumda güvenoyu vermek partileri, seçmeni önünde tarih karşısında ancak bir şartla sorumlu kılardı; güvenoyu alabilecek başka bir Hükümet şeklini önerme olanağı belirince. Bu olanak bugün belirdiyse, partilerin ikisi, üçü, dördü çoğunluğa dayalı bir Hükümet kurabileceklerse, işte ancak o zaman ve yalnız o zaman, Sadi Irmak Hükümetine güvenoyu vermezlerse kamuoyu kendilerinden yana çıkar.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Güvenoyu almış bir Hükümetin biran önce Devlet işlerini ele alması dış ve iç politika yönünden hayati önemdedir.

Örneğin, Kıbrıs meselesi açık bir yara halindedir. En güç aşamasındadır. Başarı ile başlatılıp yürütülen askerî harekât için, o zamanki Hükümete övgülerimizi T.B.M.M. Birleşik Toplantısında söylemiştik; fakat aynı konuma da şunu da belirtmeye çalışmıştık: En güç iş, askeri alanda elde edilen neticenin, diplomasi masalarında da kabul ettirilebilmesidir. Akdenizdeki statik denge, Kıbrıs’taki denge bozuldu, dinamik hale getirildi. Denge yeniden statik hale sokulduğundaki genel tablo Türklerin, Türkiye’nin lehine oluşursa gerçek, sürekli başarı asıl o zaman kazanılmış sayılacaktır.

Bu Kıbrıs davası, ta baştan beri hükümetlerimizin kaderlerini derinden etkilemiştir. Türkiye’nin iç ve dış politikasının bütününü etkilemiştir.

Bu bakımdan görünüş nedir?

Bundan önceki Ecevit Hükümeti çok yerinde ve meşru olarak coğrafi esasa dayanan bir federasyon istediğimizi bütün dünyaya ilân etmiştir. Bu istek, Birleşmiş Milletler Anayasasının 73’üncü maddesindeki halkların eğilimlerini göz önünde tutma ilkesinin Rum halkına olduğu gibi, Kıbrıs Türk toplumuna da uygulanması isteğinden başka bir şey değildir.

Kıbrıs meselesinin ilk aşamasında, 1957 kararında kendini gösteren bu tez, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun son kararında da yer almış ve açık ifadesini bulmuştur; ama şu ana kadar coğrafi temele dayalı federasyon hakkının bütün ilgililerce teslim edildiğine veya edileceğine dair elde hiçbir resmi belirti yoktur.

Tersine, Yunanistan'da 17 Kasım'da yapılan seçimlerden sonra, Atina'nın ve Lefkoşa Rum Yönetiminin davranışlarında birbirine paralel, uyumlu bir sertleşme sezmekteyiz. Makarios'un Kıbrıs'a dönmesi hazırlıkları ilerlemektedir. Başpiskopos, coğrafyaya dayalı federasyona asla razı olmayacağını her gün tekrarlamaktadır.

Öte yandan Amerikan Kongresinin Türkiye'ye askeri yardımları kesme kararının uygulama günü olan 10 Aralık 1974 çok yaklaşmıştır; yani Yunanlılar ve Rumlar böyle bir destekle ve seçimden güçlü çıkmış bir hükümetle karşımıza dikilmektedirler.

Sovyetler Birliği Devlet Başkanının, Millet Meclisi Başkanımızın, Parlâmento Heyetimizin geçen Ekim 1974 ayında Moskova'yı ziyaretinde söylediği Rus görüşünün coğrafya temeline dayanan federasyona karşı olduğu da daima hatırdâ tutulmalıdır. Son Wladivostok zirve görüşmeleri bildirisi Kıbrıs hakkında açıklık taşımadığı için, bizim yönümüzden ayrıca düşündürücüdür.

Çıplak, gölgesiz; fakat ne yazık ki, bizim bakımımızdan sadece endişeler yansıtan görünüm işte budur.

Değerli arkadaşlarım;

Bize öyle geliyor ki, sadece bu dış gelişmeler, Türkiye'nin Parlâmentoda kamuoyunda güçlü, çok güçlü bir Hükümete olan ihtiyacını saptamaya yeterlidir. Güvenoyu almamış bir Hükümet karşıdakiler için yaralı bir rakiptir. Karşımızdakilerin, "Bunlar, daha güvene dayalı bir Hükümet kurmaktan âcizler" hükmü, Hükümetimizin gücünden ve hızından çok şey azaltır.

İçerde ise, dünyayı günden güne daha sıkı saran ekonomik bunalımın, enflasyonun ve devalüasyon etkileri, Türk ekonomisini, sosyal hayatını ciddi ve büyük tehlikelerle er veya geç zorlama niteliğindedir. Büyük ve derin sarsıntılar ihtimali âdeta kapımızı çalmaktadır. Bu güç dönemden de esenlikle, en az zararla çıkabilmenin ilk ve vazgeçilmez şartı, millî beraberliktir. Bu ise, en başta Parlâmentodan güvenoyu almış bir Hükümet ister.

Sadi Irmak Hükümeti için yarın Millet Meclisinde güvenoylaması yapılırken, Sayın milletvekillerinin yurt çıkarlarını başka her türlü etkenlerin elbette üstünde tutacaklarını (Dünkü Millet Meclisi görüşmelerine ve ilân edilmiş grup kararlarına rağmen) ummak istiyor ve durumun ağırlığını son anda bir kez daha gözden geçirmelerini rica ediyoruz.

Siyasî partilerimizi ve hükümetimizi güçlüğe uğratan bir başka önemli konu da erken seçim meselesidir. Bu husustaki düşüncelerimizi de yapılan öneriler dolayısıyla sırası geldiği için Yüce Senatoya sunmak istiyoruz.

Hukuk açısından erken seçim, döneminden az veya çok önce yenilenen seçimdir. Bu nazârî olarak önümüzdeki iki ay içinde olabilir. 1977 Ekim ayma birkaç ay kala da olabilir.

Günümüzde erken seçimi ortaya atıp isteyen ilk C.H.P. oldu. Daha, 1973 seçimleri ertesinde hükümet kurmada güçlükler belirdiğinde, bu parti, seçimi yenileme koşulu ile her türlü ortak hükümet şekline katılabileceğini, kolaylık gösterebileceğini veya hiç değilse güçlük çıkarmayacağını bildirdi. Sonra C.H.P.-M.S.P. ortaklığı

kurulunca, bu önerisini bir yana bıraktı. Eylül 1974'e kadar böyle gelindi. O tarihte M.S.P. ile ortaklığın bozulması durumu ile karşılaşılınca, C.H.P. erken seçimi istemeye, hatta 1974 Aralık ayında seçimin yenilenmesini öne sürmeye yeniden girişti. Bu konuda D.P. ile C.H.P.'nin, bir ön anlaşmaya vardıkları, bu maksatla geçici, çok kısa bir süre için, bu iki partinin ortak hükümet kurma konusunda da anlaştıkları söylendi. Ecevit hükümeti çekildi; fakat C.H.P.-D.P. erken veya derhal seçimde ve hükümet ortaklığında olumlu bir sonuca varamadılar.

Meydana gelen hükümet bunalımına son verme çalışmalarını sürdüren Sayın Cumhurbaşkanı, partiler liderleri ve Senato Millî Birlik ve Kontenjan Grupları başkanları ile birlikte ve ayrı ayrı toplantılar düzenledi. Sözlerimizin başında değindiğimiz zorunluluk karşısında Devlet Başkanı yurdu, kendi içinden bozulmuş, felce uğramış, çekilmiş bir hükümetle daha uzun süre bırakmamak için, tarafsız Kontenjan Senatörü Sayın Sadi Irmak'ı Bakanlar Kurulunu teşkil etmekle görevlendirdi.

Sadi Irmak Hükümeti bir zorunluluk nedeniyle kurulmuştur. Ecevit Hükümeti içinden bozulmuştu. Sayın Ecevit, süre vererek "Hükümet kurulmazsa bırakır giderim" demişti.

Bu durumda ne yapılabilirdi? Dış ve iç yüksek devlet çıkarları zorluyordu.

Böyle bir ortamda Sayın Cumhurbaşkanı yapılabilecek olanı uygulamış, Devleti hükümete kalmaktan kurtarmıştır.

Şimdi C.H.P. gene erken seçim istiyor. Bunu 1975 ilkbaharında istiyor. M.S.P. dönüm süresi dolmadan seçime ihtiyaç duymadığı inancını baştan beri belirtiyor. Grubu olan öteki partiler ise, 1977'den önce bir seçime, hatta belki 1975 sonbaharında bir seçim için, olasılık tanıyorlar. Ancak, buna kararı Millet Meclisinin alabileceğini, liderlerin ve parti yönetim kurullarının bu konuda kesin bir taahhüde girmeye yetkileri olmadığını söylüyorlar.

Hukuk ve Anayasa açısından bu görüşe itiraz edilemez. Elbette, seçimin yenilenmesi gibi olağan dışı bir kararı hukuk ve siyaset yönünden ancak Millet Meclisinin kendisi verebilir. Fakat bir yandan partiler hiçbir ortak hükümeti gerçekleştiremezken, öte yandan bir tarafsız sayın Devlet adamının ve parlamento üyesi, parlamento dışı teknisyenler karma Hükümetine güvenoyu verilemezken, Türkiye'nin bunalımdan çıkması için seçimden başka hangi demokratik yol kalmaktadır, sorusunun cevabı kolay verilemeyecektir.

Kamuoyu bundan dolayı, kırılgan ve kızgın soruyor:

Ortak Hükümet kurulamaz, tarafsız Hükümete güvenoyu verilmez, seçim de yenilenmezse, ne olacak? Bu çıkmazdan nasıl kurtulunacak?

Modern demokrasilere, "çoğulcu demokrasi" adı boşuna takılmamıştır. Biz buna bir de kamuoyu demokrasisi deyimini katarak söyleyelim: "Çoğulcu kamuoyu demokrasisi"

Bugün haberleşme ve ulaşım araçları artık milyonlarca vatandaş, siyasetle, Devletin yüksek politikası ve idaresiyle anında temasa getirmektedir. Gazeteler, radyo ve televizyon, 40 milyon Türk vatandaşını her gün her saat politikanın içinde

tutmaktadır. Devlet adamları, politikacılar, şimdi artık seçmen vatandaş önünde, dört yılda bir değil, her akşam, her sabah imtihan olmaktadır.

Türkiye'nin şu anda içine sokulduğu ortamda, bir büyük parti erken seçimi ön plana aldığında, bunun karşısında direnebilmek için, seçmen vatandaşları, kamuoyunu inandıracak, Türkiye'nin yüce çıkarlarına, vatandaşların günlük yaşantılarına uygun düşecek gerekçeler söylemek lâzımdır. Sadece, Anayasa, seçimi yenileme yetki ve kararını Millet Meclisine bırakmıştır, demek yetmeyecektir. Önemli olan, 40 milyon Türk'ün kimleri haklı sayacağıdır.

Erken seçim sonucu bugünkü Millet Meclisi tablosunda, aritmetiğinde büyük bir değişiklik yapmasa da, çıkış yolu olarak seçimi denemek kaçınılmaz bir zorunluluk halini almak üzeredir. Seçimi erkene almaksızın selâmete çıkış yolu, ya bu Hükümete güvenoyu yermek veya güvenoyu alacak başka bir hükümeti artık hiç vakit kaybetmeden kurup işbaşına oturtmaktır. Bu, Sayın Irmak'a, partilerin görev almayı kabul etmeleri yolundan, şimdiki Hükümette değişiklik, gözden geçirme, frenkce alışılmış deyimle "Revizyon" olasılığını sağlamakla, kestirmeden de yapılabilir. Bu yönde siyasî partilerimize çağrıda bulunmayı Sayın Irmak'a tavsiye ediyoruz.

Sırası gelmişken şunu da işaret edelim:

1973 Ekim bunalımından sonra da bu kürsüde değinmiştik. Bir seçim ertesinde Hükümet kurmada güçlükler bir sürede yenilemediğinde, seçim ertesi yenisi kesinlikle kuruluncaya, güvenoyu alınıncaya kadar eski Bakanlar Kurulunun tam ve rahat olarak iş görebilmesini sağlayacak, bir Anayasa değişikliğine ihtiyaç kendini göstermiştir. Şimdi içinde bulunduğumuz bunalım ise gerektiğinde Başbakanın isteği, Cumhurbaşkanının onayı ile seçimleri en kısa süre içinde yenileme lüzumunu teyid etmektedir. Parlamenter rejimimizin sağlıklı işlemesini kolaylaştırmak için Anayasadaki kuramsal ve kurumsal boşluklar süratle doldurulmalıdır.

Partiler bu konuda ortak bir çalışmaya başlasalar ne kadar iyi olur.

Bunun gibi, Seçim Kanunu ve Siyasî Partiler Kanunu üzerinde de, beliren ihtiyaçlar, tespit edilen aksaklıklar konusunda, partiler arası bir çalışma yapılabilir.

Bu her iki çalışmaya da, Hükümetin aracılığı iyi bir başlangıç olur. Bu yolda bir girişimi Hükümete tavsiye ediyoruz.

Bu tavsiyeyi yaparken buraya kadar söylediklerimize ilâve olarak, şunları da göz önünde tutmaktayız.

1. Yurdumuzun içinde bulunduğu ekonomik bunalımı, enflasyon durumunu ve devalüasyon ihtimalini karşılamak bakımından, vatandaşların genel ortamı nasıl değerlendirdiğini anlamaya fırsat vermesi için de, erken seçim yararlı olur.

2. Kıbrıs meselesinde yeni ve çok önemli kararlar alma zorunluğunun belirmesi karşısında, siyasî partilerimizin vatandaşlardan tekrar vekâlet almaları yerinde olur.

Sayın senatörler;

Hükümet Programında Devlet işlerinin çeşitli konularına ayrıntılarıyla değinilmiştir. Biz, dün Millet Meclisindeki görüşmeler çerçevesini aşmayarak Hükümet

Programındaki bu konuların ayrıntılarına girmeyeceğiz. Ancak, Hükümete tavsiyemiz şu olacaktır:

Bu Hükümet hiçbir partinin programını uygulamaz. Bu Hükümet partisiz, bağımsız, tarafsız bir Hükümettir, ama bu Hükümetin sınırsız bağlı kalacağı bir belge vardır; Parlâmentomuzun onayından geçmiş Üçüncü Beş Yıllık Plan... Bu Hükümetin şu kısa veya uzun olağanüstü dönemde memlekete yapacağı en güzel hizmet Üçüncü Beş Yıllık Planı sınırsız sarılarak sadakatle uygulamaktır. Bunu başarıyla yaparsa ekonomik alanda da memlekete olan hizmetini başarıyla sonuca ulaştırmış olacaktır.

Demin işaret ettiğim sebepler nedeniyle 1975 bütçesi ayrıca önem kazanmıştır. Hükümete tavsiyemiz,

1975 bütçesini azamî tasarruf zihniyetiyle ve gerçek bir denge ile Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmasıdır.

Sayın senatörler;

Bunun dışında, Cumhurbaşkanı'nca Seçilen Üyeler Grubu olarak Sayın Sadi Irmak Hükümetinin Başkanına ve değerli üyelerine kısa veya uzun sürecek olan bu olağanüstü dönemde memlekete yapacakları hizmetin, güvenoyu alsalar da alsalar da fevkalâde değerli olduğunu söyleyerek yürekten başarılar dilemektir.

Saygılar sunuyorum. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Adalet Partisi Grubu adına Sayın Lûtfi Tokoğlu. Buyurunuz Sayın Tokoğlu.

A.P. GRUPU ADINA LÜTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) — Sayın Başkan, değerli senatörler;

Şu anda huzurunuzu, Sayın Sadi Irmak Hükümeti Programını Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu Grubu adına eleştirmek maksadıyla işgal etmiş bulunuyorum. Yüce Heyetinize şahsım ve Grupum adına saygılarımı sunuyorum.

Sözlerime Sayın Irmak Hükümetini teşkil eden değerli zevata yaygılarımı teyiden başlamak istiyorum; fakat aynı zamanda bu hükümet modeline grupumun mutabakatı olmayacağını işaret etmek de istiyorum. Kuvvetle ümit ederim ki; grupumun bu görüşü Sayın Hükümet üyelerini rencide etmeyecektir. Çünkü, böyle bir hükümet modelinin meydana gelmesinde kendilerinin asla bir dahli yoktur. O halde Parlâmentoyu böyle bir hükümet modeli emrivaki ile başbaşa bırakan hadiseleri ve bu hadiselerin müsebbiplerini Hükümet Programı vesilesiyle aziz milletime ve tarihe intikal ettirmeyi kaçınılmaz bir vazife telâkki etmekteyim.

Sayın Başkan, hafızalarımızı çok yakın bir geçmişe davet ettiğimiz zaman, 1973 seçim öncesi ve 1973 seçim sonrası olmak üzere iki ayrı tablo çizmeye muktedir oluruz.

Bu tablonun birincisinde görürüz ki; 1973 seçim mücadelesinde Adalet Partisi dışında kalan bütün partiler insaf ölçüsü tanımadan bütün güçleriyle Adalet Partisini boy hedefi yapmışlar, bu partiler seçim öncesinde Adalet Partisi düşmanlığında birleşmişler; bu sebepten seçim sonunda hiç bir parti tek başına iktidar olma gücü-

nü elde edememiştir. Bu ahval ve şerait içinde Adalet Partisi kurulduğu günden itibaren muhterem ve mukaddes saydığı aziz Milletinin reylerine saygının bir işareti olarak Parlamentodaki yerini tayin etmiş, muhalefet vazifesini tekabbül etmiş, seçimde Adalet Partisi düşmanlığında birleşmiş olan diğer partilerin kendi aralarında hükümet kurmalarına intizar eylemiştir.

Böylece Türk Milletinin çok partili demokratik rejimde üzüntü ile izlediği tahripkâr muhalefet örnekleri yerine, aziz milletimin özlemini çektiği yapıcı muhalefet vazifesine sahip çıkmıştır. Yazık ki; seçim öncesinde Adalet Partisi düşmanlığında kolaylıkla birleşmiş partiler aralarında hükümet kurarak memleketin çözüm bekleyen pek çok meselelerine eğileceklerine, aksine bu dertlere sırt çevirmişler, bir hükümet kurarak memleket hizmetinde birleşmek imkânını bulamamışlardır. Bunun üzerine Sayın Cumhurbaşkanı Anayasa ve demokratik ilkelere sadık kalarak hükümet kurma görevini Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel'e tevcih etmiş, bu durumda Adalet Partisi Sayın Genel Başkanı, kendisini memleket hizmetine adanmış partisinin vazife şuuruna bağlı kalarak, memleketin iktisadî ve sosyal, güç sorunlarını en kısa ve müessir bir tarzda halline medar olacak bir hükümeti kurma teşebbüsüne geçmiş, böylece Adalet Partisi ahval ve şartlar ne olursa olsun memleket hizmetinde var olduğunu Türk siyasi tarihine bir kere daha tescil ettirmiştir.

Yazık ki Adalet Partisi Sayın Genel Başkanı hükümet kurmak için sarf ettiği gayretli çalışmalarına rağmen Parlamentoda çoğunluğa dayanan ahenk içinde çalışacak bir hükümet kurmaya, Sayın parlamenterler ve Yüce Millet tarafından sarahatle bilinen sebepler yüzünden muvaffak olamamış, neticede Sayın Cumhurbaşkanı'nın kendisine tevdi ettiği mukaddes ödevi iade etmek zorunda kalmıştır.

Bu durumda Sayın Cumhurbaşkanı görevi ikinci kez Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanına tevcih etmiş, bu kere uzun müzakerelerden sonra Sayın Ecevit, Millî Selâmet Partisi Genel Başkanı Sayın Erbakan'la, kendi ifadeleriyle müseccel, uzun ömürlü ve kuvvetli bir koalisyon hükümeti kurmak imkânını elde etmişlerdir.

Bu suretle Adalet Partisi Meclisteki yerini almış, aziz Milletimin özlemini çektiği yapıcı anamuhalefet görevine başlamıştır. İlk hizmet olarak Hükümet Programında Türk Milleti için hayatî ehemmiyeti haiz meseleleri ortaya koymuş, ezcümle hükümetten insan haysiyetine dayanan demokratik rejimi payidar kılacak tedbirlerin alınmasını, memlekette korkusuz yaşama hürriyetinin teminat altına alınmasını, idarede ahlâk, samimiyet, ehliyet, tecrübe ve bilgiye ehemmiyet verilmesini; memlekette hızlı bir iktisadî kalkınma için şart olan huzur, güven, siyasî ve İktisadî istikrarı sağlayacak tedbirlerin alınmasını, amme hizmetleri ifasında kanunların umumiliği prensibine sadık kalınarak vatandaşa bir ve müsavi muamele yapılmasını, hususiyetle Devlet idaresine partizanlığın sokulmamasını, hürriyet nizamı ve karma ekonomi düzeni içinde planlı kalkınmanın en kısa zamanda müessir şekilde temin edilmesini sağlayacak tedbirlerin alınmasını, hususiyle köye medeniyet götürülmesini, hayat pahalılığı ile mücadele edilmesini, yatırımların hızla tahakkuk ettirilmesini, en büyük sosyal adaletsizlik olan işsizliğe çare bulunmasını, sosyal güvenlik tedbirlerinin genişletilmesiyle vatandaşın yarından emin bir hale geti-

rilmesini, nihayet büyük Türk Milletinin dış ülkelerdeki itibarının tahkim ve tarsin edilmesinin zorunlu olduğunu ileri sürmüş ve hükümetin mevcut kadrosu ve müzakere edilen programıyla memleketin bu anadavalarına medar olunamayacağını samimiyetle ifade etmiştir.

Yazık ki; Adalet Partisinin bugün açıklıkla doğruluğu tahakkuk eden bu samimî tenkitlerine Sayın Ecevit verdiği cevapta; “İki parti de, madem başka bir hükümet kurulmadı, iş bize kaldı, o halde ne türlü olursa olsun bir hükümet kuralım” gibi bir düşünceye de kapılmamışlardır. Büyük bir sorumluluk duygusu ile şimdiye kadar hiçbir koalisyon müzakerelerinde görülmemiş ölçüde uzun bir zamanı koalisyon müzakerelerine ayırmışlardır, işi ciddi tutmuşlardır ve birçok bakımlardan sağlamlığını, güvenilirliğini, kamuoyunun geniş bir kesiminin kabul ettiği bir Hükümet kurmuşlardır. Bu Hükümet bu programı uygulamaya başlayarak bir süre iktidarda kalabilirse, (ki kalacaktır) eğer güven oylarınızla göreve devam etmek imkânını bulursa bu Hükümet, programını uygulamaya başlayarak bir süre iktidarda kalabilirse uzun bir süre, çok uzun bir süre iktidarda kalabilmesi de kesinleşecektir. O kadar ki; henüz bilinçli olarak fark edemiyorlar, ama bilinçaltında belki duymaya başlamışlardır. Muhalefette ola ola muhalefet görevlerini bile yapamayacaklardır, kimin, neyin muhalefeti olacaktır bu Hükümet ve program karşısında?

Sayın Başkan;

100 günlük bir gecikmeden sonra kurulabilen Koalisyon Hükümetinin Sayın Başkanı Hükümet Programının müzakeresi sırasında muhalefet partileri için “Muhalefette ola ola muhalefet görevini dahi yapamayacaklardır” diyecek kadar ileri gitmiş, kendisini bir büyüklük fobisine kaptırmıştır.

Ne hazindir ki; aynı Sayın kişi bu sözlerinden mürekkep kurumadan 3 Eylül 1974 tarihinde İstanbul’da düzenlediği bir basın toplantısında; “Takdir edersiniz ki, koalisyon ortağımız Millî Selâmet Partisi ile görüş ayrılıklarının uzlaştırılması çok güç olabilir. Hükümet etme ve siyaset açısından aramızda çok ayrılıklar vardır” diyerek bizzat kendi beyanlarını tezip edecektir.

Sayın Ecevit, “Demokrasinin iyi işleyebilmesi için halka saygı gereklidir. Halka saygılı olmanın bir kuralı da halkı aldatmamaktır, yalan söylememektir” dediği halde bizzat kendisi bu lâzimeye riayet etmemekte, ezcümle:

14 Mart 1971 tarihinde; “12 Mart bana karşı yapılmıştır” dediği halde, kendisi için gerektiğinde, 13 Ocak 1974 tarihinde; “Memleketi 12 Mart’a sürükleyenlerin kim olduğunu millet biliyor” diyebilmekte, 4 Nisan 1973 tarihinde, “Kontr-gerillâ gibi çalışan bir teşkilâtın, MİT’in raporlarını ciddiye almak çağ dışı bir tutum olur” dediği halde, gerektiğinde, 2 Mayıs 1974 tarihinde; “Aşırı sağın yıkıcı faaliyetlerini MİT raporlarından almak mümkündür” diyebilmektedir.

5 Eylül 1973 tarihinde; “Grev bütün ekonomik zorluklara rağmen işçi sınıfının büyük ölçüde demokrasiye katkısı demektir,” dediği halde, 9 Kasım 1974 tarihinde; “Grev Türk ekonomisini geniş ölçüde yıpratacağından işçi kardeşlerim ve sendikacı dostlarımın bu grevden vazgeçmelerini rica ediyorum” diyebilmektedir.

4 Şubat 1972 tarihinde “Çoğunluğa sahip olmak demek, iktidar olmak değildir” dediği halde, 17 Ekim 1973 tarihinde “Millet Parlamentoda çoğunluğu bize vermiştir, iktidar olma yolunda bunu değerlendirmek en tabii hakkımızdır” diyebilmektedir.

15 Mart 1973 tarihinde, “Şu veya bu kimseyi Cumhurbaşkanı seçtirmek için Parlamenteoya kimse baskı yapamaz, Parlamento Türk Milletinin iradesini temsil eder” dediği halde; 9 Kasım 1974 tarihinde, “Bu Parlamento toplumun 10 yıl gerisinde kalmıştır” diyebilmektedir.

6 Mart 1971 tarihinde, “Fikir ve vicdan hürriyetinin eyleme dönüşmüş olması, çağ dışı bir aşamadır, gençlik bu kavgayı en güzel sürdürecektir bir güçtedir” dediği halde, “Karanlık emellerine erişmek için kaba kuvvet kullanmaya gençliğin hakkı yoktur, zorbalığa karşıyız” diyebilmektedir.

13 Kasım 1973 tarihinde, “Toprak işleyen, su kullananın” dediği halde, 3 Şubat 1974 tarihinde “Gaziantep’teki toprak işgallerinden büyük üzüntü duydum, konuyu dikkatle inceliyorum” diyebilmektedir.

6 Haziran 1972’de, “Yunanistan’la Silahlanma yarışına girmek lüzumsuz. Bu bakımdan Fantom uçakları almak da gereksizdir” dediği halde, 12 Temmuz 1974 tarihinde “Fantomlar Türk Silahlı Kuvvetlerine güç katacaktır, Yunanistan’a karşı süratle Silahlanmalıyız” diyebilmektedir.

2 Ocak 1973 tarihinde “NATO ve Amerika’nın gölgesinde bağımsızlık savaşı verilemez, bağımsız Türkiye dünyada kendisine yeni bir yer bulacaktır” dediği halde, 3 Ağustos 1974 tarihinde “NATO’da Yunanistan’dan boşalan boşlukları fazlası ile doldurmaya hazırız” diyebilmektedir.

17 Şubat 1973’te “Sayın Erbakan’ın Suudi Arabistan gezisi çok faydalı olmuş ve ülkemiz adına başarılı adımlar atılmıştır” dediği halde, 8 Kasım 1974 tarihinde “Kıbrıs politikası tabii ki Erbakan’a teslim edilemezdi. Suudi Arabistandaki başarısız diplomasisini henüz unutmuş değiliz” diyebilmektedir.

Bundan başka Sayın Ecevit, Hükümetini kurduğu zaman Yüce Türk Milletine refah ve ak günler vaadettiği halde, 10 aylık iktidarı zamanında hayat pahalılığı vatandaşı bizar edecek derecede artmış, vatandaşın zazuri ihtiyaç maddeleri yeteri kadar, zamanında temin edilememiş, kuyruklar devri nüksetmiş, yatırımlar realize edilememiş, en büyük sosyal adaletsizlik olan işsizlik sosyal bir dert olarak büyümüş, köye hizmet götürülemedi, çiftçinin tohum, kredi ve istihsal vasıtaları temin edilememiş, gübre fiyatlarına yapılan % 300 zam sebebiyle çiftçinin sunî gübre kullanması imkânsız hale getirilmiş, 1974 bütçesi 25 milyar lira açık vermiş, emisyon, plân hedeflerinin çok üstüne çıkmış; buna mukabil piyasa para darlığından kurtulamamış, muhalefeti ile Ordusu ile ve tüm milletle hemfikir ve yekvücut olduğumuz Kıbrıs ihtilâfının halli için girişilen Kıbrıs askerî hareketinde kazanılan muhteşem askerî zaferden sonra, bu muhteşem zaferin diploması alanında da kazanılmasını beklediğimiz bir zamanda ve Birinci Koalisyon Hükümetinin kurulmasındaki zorluklar hafızalardaki canlılığını henüz muhafaza ederken ve Koalisyon ortağı Millî Selâmet Partisi Sayın Genel Başkanının “Cumhuriyet Halk Partisi ile aramızda, halledemeyeceğimiz hiç bir meselemiz yoktur” dediği bir zamanda, Sayın

Ecevit, muhteşem Kıbrıs askeri zaferinin meyvelerini seçimde oya tahvil etmek hevesiyle 18 Eylül 1974 tarihinde Hükümetten istifa ederek, bilerek ve isteyerek yeni bir hükümet buhranına sebep olmuştur.

Sayın Başkan,

Sayın Ecevit'in bu istifası Sayın Cumhurbaşkanı tarafından kabul edilmiş, hükümet kurmak görevi tekrar Sayın Ecevit'e verilmiş bulunmaktadır. Bunun üzerine Sayın Ecevit, 8 Aralık 1974 tarihinde bir koalisyon kurmak için Demokratik Parti Genel Başkanı Sayın Bozbeyli ile müzakereye başlamış, neticede 8 Aralık 1974'te seçim şartı ile bir koalisyon kurmak imkânı olmadığı cevabını aldığı için, Hükümet bunalımı devam etmiştir.

Dikkat edilirse görülür ki, Sayın Ecevit ve Partisi bir seçim fobisi içinde bu teşebbüsünde de mümkün olanı aramamış, 8 Aralık seçim tarihinin en azından seçim takvim yılını bozduğunu; yani Türkiye'de 2 yılda bir yapılan seçim esasını ortadan kaldırdığını, yeni seçimin iktidar değişikliğine müncer olabileceğini, O takdirde yeni seçilen iktidarın 100 milyar lirayı aşan bütçenin kendi programı ve siyasî tercihleri istikametinde (ki, bu tercihleri millet seçimde kendisine vermiştir) tanzim imkânını ortadan kaldırdığını, her 4 yılda bir Aralık ayında yapılacak milletvekili seçimlerinin Türkiye'nin iklim şartlarına uymadığını dahi düşünmemiştir. Böylece Sayın Ecevit, bu teşebbüsünde muvaffak olamayınca 30 Eylül 1974 tarihinde görevi Sayın Cumhurbaşkanı'na iade etmiş, Sayın Cumhurbaşkanı aynı tarihte hükümet kurma görevini ikinci kez Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel'e tevcih etmiştir.

Sayın Demirel, kendisine verilen bu mukaddes ödevi derhal kabul etmiş ve Türk kamuoyuna ve parlamentoda grupu bulunan bütün partilere Adalet Partisinin erken seçimden çekinmeyeceğini; fakat bugün memleketin içinde ve dışarıda müstacel olarak çözüm bekleyen pek çok meselesi dururken, erken seçimin ikinci derecede olduğunu, binaenaleyh, kurulacak bir hükümetin önce muhteşem askeri zaferimizle sonuçlanan Kıbrıs zaferinin diploması alanında da kazanılmasını, dünya devletleriyle müşterek menfaatler istikametinde münasebetlerimizin tanzimini, vatandaşı bizar eden hayat pahalılığını önlemeyi ve vatandaşı kuyruklarda bekletmek derdinden kurtarmayı, yatırımlara hız vermeyi, böylece en büyük adaletsizlik olan işsizliğe çare bulmayı, Sayın Ecevit iktidarında idareye sokulan partizanlığa son vermeyi, TRT'nin tarafgir ve Türk toplumuna zararlı tutumuna son vermeyi, memleketin maddî ve manevî kalkınmasında ilk şart olan siyasî ve iktisadî istikrarı tesis etmeyi, aşırı cereyanlarla bilhassa Atatürk'ün en büyük armağanı ve emaneti olan Türkiye Cumhuriyetine göz dikmiş, bu mukaddes emaneti imha etmek için teşkilâtlanmış bulunan komünizmle mücadele etmeyi ve gerekiyorsa seçim teminatını da tesis ederek erken seçime gitmeye hazır olduğunu ilân etmiş, böylece Adalet Partisi parti menfaati gayesiyle değil ve fakat aziz milletinin âlî menfaatlerini sağlamak gayesi ile memleket hizmetinde her halükârda var olduğunu, hiç bir mesuliyet ve fedakarlıktan çekinmeyeceğini Türk siyasi tarihine bir kere daha tescil ettirmiştir.

Yazık ki, Adalet Partisinin bu memleket sever ve vatan sever sesi parlamento-da makes bulmamış ve Sayın Demirel mukaddes emaneti 4 Ekim 1974 tarihinde

Sayın Cumhurbaşkanına iade etmek zorunda kalmıştır. Bunun üzerine hükümeti kurmak ödevi 10 Ekim 1974 tarihinde bir kere daha Sayın Ecevit'e verilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı yeni vazifesine Adalet Partisinin Sayın Genel Başkanına 9 öneri sunarak başlamıştır.

Sayın Başkan,

Bu 9 öneri dikkatle incelenirse aşağıda tadât edeceğim üç kategoride hülâsa edilebilir:

Bunlardan birincisi; Sayın Ecevit'in başkanlığında Cumhuriyet Halk Partisi - Adalet Partisi koalisyonu kurulmasıdır. Adalet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi iktidarını takip ettiği yanlış İktisadî ve malî politika sebebiyle memleketi hüsrana sürüklediği, idareye partizanlık soktuğu, tarafsız olması gereken radyo ve televizyonu Hükümetin beceriksizliğini örtmek için kullandığı, aşırı cereyanlarla, bilhassa komünizmle mücadele etmediği iddiasının sahibidir. Binaenaleyh, bu teklifin Adalet Partisine samimiyetle tevcih edildiğine inanmak ümit ederim ki mümkün değildir.

Bu önerilerden ikinci kategoriye giren diğerleri ise; ya Cumhuriyet Halk Partisinin, ya da Adalet Partisinin tek başına hükümet kurmasıdır.

Adalet Partisinin, yukarıda arz ettiğini sebepler dolayısıyla, (Hem de Adalet Partisinin desteğiyle) Cumhuriyet Halk Partisinin tek başına hükümet kurmasını millî menfaatlerimiz açısından benimsemeyeceği açıktır.

Adalet Partisinin Cumhuriyet Halk Partisinin desteğiyle tek başına hükümet kurmasına gelince:

Muhterem kamuoyu huzurunda cereyan eden hadiselerle sabit olduğu veçhile bunun da olanağı ilk günden mevcut bulunmamaktadır.

Bu önerilerden üçüncü kategoriye giren diğer öneriler ise; bir tarafsızın başkanlığında kurulacak koalisyon hükümetidir.

Adalet Partisi, bu model hükümetlerin memleketin çözüm bekleyen âcil meselelerini halle muktedir olmadığı kanatındadır.

Adalet Partisi, bütün samimiyeti ve gücüyle memleketin, bugün içine düştüğü iktisadî ve idarî güçlüklerden bir an önce kurtarılması heyecanını taşıırken, muvafak olamayacağı bittecrûbe sabit böyle bir hükümet modelini benimsemesi şüphesiz ki mümkün olamazdı.

İşte bu nedenlerle Adalet Partisi Cumhuriyet Halk Partisinin başlangıçta çaresizliği bilinen bu gayri samimi taleplerini kabule şayan görmedi; fakat Sayın Ecevit'e memleketin ihtiyaçlarına medar olacak bir öneride bulundu.

Bu öneride biz, arkamızda devamlı surette bir Meclis ekseriyeti bulunan ve ahenkle çalışmak imkânına sahip olan bir hükümeti kurmaya, bu hükümetle başta Kıbrıs meselesi olmak üzere pahalılıkla ve işsizlikle mücadele edecek, memlekete siyasî ve iktisadî istikrarı tesis edecek, TRT'nin tarafgir ve Türk toplumuna zararlı tutumuna son verecek aşırı cereyanlarla; bu arada Türkiye Cumhuriyetine, göz dikmiş, bunun imhası için teşkilâtlanmış komünizmle mücadele edecek bir hükümet kurmaya amade olduğumuzu, hatta siyasî partiler tarafından kurulup böyle bir

programı tatbik edecek bir hükümeti destekleyeceğimizi, gerektiğinde erken seçime taraftar olduğumuzu bildirmiştik.

Ne yazık ki, Adalet Partisinin memleket menfaatine elan bu önerisi Sayın Ecevit tarafından benimsenmemiş, böylece hükümet bunalımı devam etmiştir.

Bilâhare Sayın Ecevit, sözde hükümet buhranına bir çözüm yolu bulmak için Sayın Bozbeyli'yle bir kere daha görüşmüş, Demokratik Partinin Sayın Genel Başkanı, Sayın Ecevit'e, TRT ve millî eğitim politikasını Anayasa doğrultusunda düzeltmek kaydıyla ve erken seçime de rıza göstererek kendileriyle bir koalisyon kurabileceklerini ifade etmesine rağmen, Sayın Ecevit bu koalisyon imkânını da reddetmiş, böylece bililtizam yarattığı hükümet bunalımı sürüp gitmiştir.

Bunun ötesinde hükümet hizmetinin devamlılık prensibini de unutarak, muayyen tarihe kadar hükümet kurulmazsa Başbakanlığı; yani Hükümeti bırakıp gideceği tehdidini de savurarak, o güne kadar devam eden hükümet bunalımına, bu defa hükümet boşluğunu da ilâve ederek Kasım 1974 tarihinde emaneti Sayın Cumhurbaşkanına iade etmiştir.

Bu durumda Sayın Cumhurbaşkanı demokratik usullere gayet saygılı olarak hükümet buhranını çözmek kastiyle Sayın Cumhuriyet Senatosu Başkanı, Sayın Millet Meclisi Başkanı ve Parlamentoda grubu bulunan partilerin Sayın genel başkanlarını Çankaya' da toplantıya davet etmiş, orada bunalım sebepleri ve çözüm yolları ariz ve amik görüşülmüştür.

Adalet Partisi bu toplantıda da, "Parlamentoda ekseriyet sağlayacak ve ahenkle çalışacak bir hükümet kurmak mümkün ise, bu hükümeti kurmaya amade olduğunu" beyan ederek, 1973 seçim sonuçlarının belli olduğu ilk günden itibaren memleketin âli menfaatleri karşısında tespit ettiği vatansever tutumunu muhafaza etmiştir.

Sayın Başkan;

Yukarıda kısa hatlarıyla tasvire çalıştığım tabloyu ihtisar edersek şu neticeye varırız:

Birinci Koalisyon Hükümeti ancak 100 günde kurulmuştur. Kurulduktan sonra, uzun hatta çok uzun ömürlü olacağı, bu hükümet icra mevkiinde bulunduğu müddetçe Parlamentoda hatta muhalefete dahi ihtiyaç kalmayacağı Koalisyon Ortakları tarafından ilân olunmuştur; fakat ne hazin tecellidir ki, bu iddiaların sahibi Sayın Ecevit, Hükümetin kuruluşundan ancak 7,5 ay sonra ortağı Sayın Erbakan'ın "Cumhuriyet Halk Partisiyle aramızda halledemeyeceğimiz hiç bir mesele yoktur" dediği bir sırada 14 Eylül 1974 tarihinde Aliğa'da yaptığı konuşmada:

"Hükümet bunalımından korkmaya mahal yoktur, idare vardır; Devlet işleri görülür, hizmetler aksamaz, hükümet bunalımından memlekete zarar gelmez" fetvasında bulunarak 18 Eylül 1974 tarihinde Başbakanlıktan istifa etmiştir. Fakat ne hazin tecellidir ki, Sayın Ecevit, uzayıp giden hükümet bunalımıyla memleketi zardan korumak bir tarafa, bu bunalım içinde bizzat kendisi bunalmış, hükümetlerin temadiyet prensibini dahi unutarak "Muayyen tarihe kadar hükümet kurulmazsa, hükümet nöbetini bırakıp giderim" diyerek, bunalıma sebep olduğu bir tarafa,

bunalımı büyüten, hükümet boşluğunu ortaya atan bir politikacı olarak sahnede arzı endam etmektedir.

Sayın Başkan;

Hemen ifade edeyim ki, bu paragrafta anahatlarıyla ifade edeceğim sebeplerle biz, Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu Grubu olarak Sayın Ecevit'in bu istifasını normal bir muamele telakki etmiyor, bu istifayı bir nevi iktidardan kaçış olarak tavsif ediyoruz.

Sayın Başkan;

Adalet Partisi iktidarında Türkiye'nin ekonomik gelişmesine bir nazar atfedecek olursak görürüz ki:

Bütçe dengliği prensibine son derece hassasiyetle riayet edilmiştir.

Para arzı, gelişen ekonominin şartlarına göre idare edilmiştir.

Ekonomik istikrar, fiyat artışları, gelişen ekonomimize uygun bir seviyede tutulmuştur.

Kamu yatırımları, plan hedefleri istikametinde tahakkuk ettirilmiştir.

Kendisini güven içinde hisseden hür özel teşebbüs yatırımları plan hedeflerini aşmıştır.

Anayasanın Türk Devletine, sosyal adaleti tahakkuk ettirmek için teşmil ettiği vazifeler icabı, malî imkânların müsaade ettiği nispette yerine getirilmiş; vatan-daş yarınından emin olarak küçük tasarruflarını bankalara yatırmış; 1970 Ağustosunda alınan tedbirlerle 1971 yılının ilk üç ayında ihracaat gelirlerimiz artmış; işçi dövizleri yurda artan bir hızla gelmiş; turizm gelirlerimiz nakis bakiye vermekten kurtulmuş; Türkiye'de dış ticaret muvazenesi teessüs etmiş, böylece Türkiye ekonomisi dışa bağılıktan kurtulmuştur.

Planlı devrede, bilhassa Adalet Partisi İktidarı zamanında tatbik edilen realist ekonomi politika ile stok değişimleri hariç hür özel teşebbüs 78 milyar liralık sabit sermaye yatırımı yapmıştır.

Neticede:

Hububat ve bakliyat üretimimiz 1965'te 12.830.000 tondan 1971'de 18.250.000 tona;

Yağlı tohumlar üretimimiz 825.000 tondan 1.280.000 tona;

Et istihsalimiz 505.000 tondan 650.000 tona;

Ham petrol istihsalimiz 1.540.000 tondan 3.550.000 tona;

Şeker istihsalimiz 1965 yılında 522.000 tondan 700 000 tona;

Çimento istihsalimiz 3.240.000 tondan 7.500.000 tona;

Demir – çelik istihsalimiz, 681.000 tondan 1.513.000 tona;

Pencere camı istihsalimiz 36.000 tondan 85.000 tona;

Suni gübre istihsalimiz 376.000 tondan 771.000 tona;

Enerji istihsalimiz 4.942.000.000 Kw/h'den 9.790.000.000 Kw/h'a;

Pamuklu dokuma istihsalimiz 599.000.000 metreden 870.000.000 metreye; Sunî gübre 1965'te 813.000 tondan 1971'de 3.224.000 tona yükselmiştir.

Gayri safi milli hasıla 1965 fiyatlarıyla 1965'te 69.994.000 000 TL. den 1971'de 111.926.000 000 TL.ye yükselmiş; fert başına düşen gayri safi milli hasıla 1965 fiyatlarıyla 1965'te 2.332 TL. den 1971 yılında 3.032 TL. ye balığ olmuştur.

5,5 yıllık devre içinde fiyat artışları ise ortalama % 6 nispetinde muhafaza edilmiştir.

Sayın Başkan;

Böylece bir ekonominin gelişmesini aksettiren endiktatörlerle birlikte takdim ettiğim şu tablo gösteriyor ki, Türk Milleti planlı devrede; yani karma ekonomi düzeninde, hürriyet nizamı içinde ve insanlık haysiyetine yaraşır bir tarzda kendi emeği kendi sermayesi ve kendi gayretleriyle kendi içinden yeni bir Türkiye yaratmış bulunmaktadır.

Nitekim, Sayın Ecevit 2 Eylül 1974 tarihinde İstanbul'da yaptığı konuşmada, "Türkiye'nin ekonomik bakımdan aslında sağlam bir yapısı olduğu, Kıbrıs olayları sırasında ortaya çıkmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtının küçümsenmeyecek malî yüküne rağmen ve tüm dünyanın içinde bulunduğu ekonomik bunalıma rağmen, Türk ekonomisine bir sarsıntı gelmemiştir" demek suretiyle, yukarıda telhisen arz ettiğim vakıayı teyid etmiş bulunmaktadır.

Sayın Başkan;

Sayın Ecevit, Milliyet Gazetesi adına Sayın Abdi İpekçi ile yaptığı görüşmede, "Demokrasinin iyi işleyebilmesi için halka saygı gereklidir. Halka saygılı olmanın bir kuralı da halkı aldatmamaktır, yalan söylememektir" ifade ediyorlar.

Grupum bu görüşün esasen sahibi olduğundan, bu beyanı bir kere daha benimlediğimizi teyid ederek, 1973 seçim öncesini ve 1973 seçim sonrası hadiselerini bu prensip sözü üzerinde değerlendirmek istiyorum.

Sayın Ecevit aynı görüşmede diyor ki:

"Televizyondaki konuşmamda da belirttim; Türkiye'de pahalılığın geniş ölçüde sunî, hatta bazı bakımlardan kasıtlı olarak yapıldığına kaniiz. Hayat pahalılığına etken çözümler getirmenin zorunlu olduğu bir dönemdeyiz. Son zamanlarda artan hayat pahalılığına halkın tahammülü kalmamıştır"

Sayın Başkan;

Müsaade ederseniz, bu açık taahhütlerle Hükümet kuran Sayın Ecevit'in 10 aylık iktidarı zamanında bu taahhütlerine ne kadar sadık kaldığını dile getirmek, böylece Ecevit'in istifasının hakiki sebebinin su üstüne çıkartmak istiyorum.

Enflasyonun artarak kol gezdiği memleketlerde bütçe açığı enflasyonu daha da hızlandırdığı bilinen bir gerçektir. Sayın Hükümet bunu bildiği için 1974 bütçesini denk olarak hazırladıklarını iddia ederek Parlamento huzuruna çıkmış; yazık ki, bütçenin 10 aylık tatbikatında bütçe 25 milyar TL. açık vermekten kurtulamamış, hayat pahalılığı alıp yürümüştür.

Enflasyonun yıkıcı tesiri altında bulunan memleketlerde para ve kredi politikası dikkatle vazedilmeli ve alınan tedbirler samimiyet ve titizlikle kullanılmalıdır.

Bu düşünceyle 1974 programında emisyonun yıl sonunda 27 milyar olması gereği tespit edildiği halde, Sayın Ecevit Hükümeti bu lâzimeye sırt çevirmiş, 10 aylık iktidarı zamanında emisyon hacmi 34 milyarı geçmiş, bunun sene sonunda 40 milyara çıkmasından endişe etmekteyiz.

Kamu ve özel sektör yatırımları plan hedeflerinin çok altında kaldığından istihdam olanakları doğmamış, sosyal adaletsizliğin en büyüğü olan işsizlik memlekette ıstırap ve yokluk kaynağı olmuştur.

Bundan başka, dış memleketlere gönderilen işçi sayısı geçen yıla nazaran dörtte üç nispetinde düşmüş, bu durumda işsiz sayısının artmasına bir başka etken olmuştur.

Dış konjonktürün müsait şartlarına rağmen ihracatımız miktar itibariyle 1973 yılına nispetle % 25 nispetinde azalmış, dış ticaret açığımız 1974 programında 700 milyon dolar tespit edildiği halde, yılın 10'ncu ayında bu açık 1.200.000.000 dolara yükselmiş, yılsonunda bu açığın 1.600.000.000 dolara yükseleceği tahmin edilmektedir.

A.P. iktidarı zamanında plan hedefleri üzerinde gerçekleşen özel sektör yatırımları, yanlış para ve kredi politikası sebebiyle 1974'te ancak % 60 nispetinde tahakkuk etmiş, bunun dışında hammadde tedariki güçlükleri, girdi fiyatlarındaki artış, kredi ve para darlığı ve saire gibi sebeplerle mevcut tesisler % 70'e kadar atıl kapasite ile çalışmak zorunda kalmışlardır.

1974 bütçesinde kamu yatırımları için öngörülen 37 milyar TL.'lik yatırımın ancak % 50'si tahakkuk ettirilebilmiş, bu sebeple köye yol gitmemiş, köye su gitmemiş, köye elektrik götürülebilmiştir.

Mahalli idarelerden belediyelere gerekli yardım yapılamamış, böylece tarihî sebeplerle geri kalmış Türk köylüsüne ak günler kervanı ulaşamamış, Sayın Hükümetin beceriksiz politikası sebebiyle bu kervan yarı yolda kalmıştır.

Kamu kesimi yatırımlar; ikmal edilmemiştir. Ekonominin gelişmesinde aktif rol oynayan sabit sermaye yatırımları tamamlanmamıştır.

Bu sebeplerle üretim artırılammış, memlekette arz-talep dengesi bozulmuş, fiyatlar vatandaşın tahammül edemeyeceği nispette yükselmiş, vatandaş pahalılığın ağır yükünü omuzlarında taşımak zorunda kalmıştır.

Ezcümle:

1973'te 338 kuruş olan bir kilo un 1974'te 592 kuruşa; et 26 liradan 30 liraya; margarin 875 kuruştan, bulunabilirse, 15 liraya; bir ton demir 2.800 liradan 5.600 liraya; gübre 189 kuruştan 445 kuruşa; bir ton çimento 260 liradan 395 liraya; bir kilo kristal şeker 360 kuruştan 495 kuruşa; birinci hamurdan yazı kâğıdının tonu 6.595 liradan 9.800 liraya; okul kitapları kâğıdının tonu 3.900 liradan 4.800 liraya; zeytin 12,5 liradan 17'5 liraya; beyaz peynir 16 liradan 26 liraya; kaşar peyniri 35 liradan 45 liraya; erkek ayakkabısı 160 liradan 250 liraya; kadın ayakkabısı 140 lira-

dan 240 liraya; çocuk ayakkabısı 90 liradan 140 liraya; takım elbise 325 liradan 425 liraya; çamaşır sabunu 675 kuruştan 9 liraya; kaput bezi 340 kuruştan 650 kuruşa; basma 485 kuruştan 750 kuruşa; pazen 650 kuruştan 12 lira 25 kuruşa; hasse 650 kuruştan 12 lira 75 kuruşa çıkmış; bütün bu fiyat artışlarına ilâveten kiralara artmış, bütün nakliye vasıtaları taşıma ücretleri artmış; elektrik, su, gaz, havagazı, benzin ve saire zarurî maddelere vatandaşın gelir seviyesi üzerinde zamlar getirilmiştir.

Sayın Başkan;

“Ak günler” bildirisinde köye dönük iktisat politikasını izleyeceğini vaat eden Cumhuriyet Halk Partisi, kendi iktidarı zamanında köylüye ihtiyacı olan tohumu verememiş, hasaratla mücadele için gerekli tarım ilâçlarını temin edememiş, gübre fiyatını yüzde 300 artırarak bilhassa fakir köylünün gübre kullanma imkânını elinden almış, taban fiyat politikasını carî fiyatların altında tutarak, taban fiyat ile köylüye bir fayda temin edememiş, pamuk abralarında asla affedilemeyecek tedbirsizlikler yüzünden bilhassa küçük müstahsil perişan halde kalmış, mahsülünü biran önce elden çıkartmak için pamuğunu, esasen maliyetinin altında tespit edilen taban fiyatı altında 3,5-4 liraya satmak zorunda kalmıştır. Kozaya 60 lira taban fiyat konduğu halde müstahsil malını 40 liradan fazlaya satmak imkânını bulamamıştır.

1973 yılında 17 lira 50 kuruş olan kuru üzümü “Bu fiyatla satmayın” diye propaganda yapan Cumhuriyet Halk Partililerin, kendi iktidarlara zamanında kuru üzüm için 10 lira taban fiyatı tespit edilmiş; çiftçi 1973 yılında bir dönüm tarlasını 10 liraya sürdürürken, Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı zamanında 30 liraya sürdürmek mecburiyetinde kalmıştır.

Sayın Ecevit iktidarında tarım girdilerinde ortalama yüzde 200 fiyat artışı olduğu halde ve bu sebeple 1974 yılında köylünün asgarî 40 milyar lira krediye ihtiyacı bulunduğu bir zamanda, kredi tatbikatı 1973 yılına kıyasla 19 milyon Türk lirası geride kalmıştır.

Bundan başka; gelirlerin fiyatların önünde seyredeceğini kamuya vaat eden iktidar, kamu personeline katsayı nispetini 7’den 8’e çıkartarak, onlara ancak yüzde 10 ile yüzde 12 arasında yeni bir gelir sağlamış ve fakat 1974 yılında yalnız gıda maddelerinde yüzde 39 fiyat artışlarına mâni olamadığı için, işbu yeni gelir kamu personelinin hayat seviyesine bir şey katmamış, buna mukabil pek çok şeyini almıştır. Bu suretle kamu personeli 1974 yılında 1973 dünyasını arar hale gelmiştir.

Sayın Ecevit Hükümeti esnaf ve sanatkârlara büyük hizmet vaatleriyle işbaşına geldiği halde, memleketin gelişmesinde dinamik rol oynayan bu çok değerli orta sınıfa el uzatmamış, bu zümre hammadde de tedarikinde güçlüklerle karşılaşmış, artan hammadde fiyatlarına ayak uydurabilmek için muhtaç olduğu krediyi temin edememiş, hammadde fiyatlarındaki artış ve kredi teminindeki imkânsızlık kâfi gelmiyormuş gibi, bu defa 1973 yılında yüzde 9’dan temin ettiği krediyi Sayın Ecevit Hükümetinin faiz nispetlerine yaptığı zam sebebiyle kademeli olarak yüzde 14’e temin eder olmuş, böylece; Sayın Ecevit iktidarının zam politikası yalnız mallara inhisar etmeyip, para teminine de sirayet etmiştir.

Velhasıl; Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı zamanında 1973 yılında yüzde 14’e yaklaşan gelişme hızında memleket ekonomisi gerilemiş, imalât sanayi 1974 yılın-

da ancak yüzde 7 civarında gelişme imkânı bulabilmiş; 1974 yılında memlekette çimento, pencere camı, demir cevheri, kükürt hammaddeleri, alüminyum levha ve saire gibi üretim kollarında üretim plan hedeflerine yetişmek şöyle dursun, 1973 üretim seviyesine dahi ulaşamamıştır.

Sayın Başkan;

Bilinmektedir ki, bütün dünya enflasyonla mücadeleyi yalnız vatandaşın hayat seviyesini yükseltmek için değil, belki onun ötesinde demokratik rejimin bekasını sağlamak için canla, başla yapmaktadır.

Buna mukabil Sayın Ecevit'in 10 aylık iktidarı zamanında memleketimizde enflasyonla mücadele edilmemiş, enflasyona karşı tedbir alınamamış, böylece Türkiye'de dört nala bir enflasyon hükümran olmuştur.

Sayın Başkan;

Sayın Ecevit iktidarından şikâyetimiz bu kadarla da kalmamaktadır. İtiraf etmeliyim ki, Sayın Ecevit Hükümetinin idareye soktuğu partizanlıktan, TRT'yi iktidarın bir âleti haline sokmasından da milletçe şikâyetçiyiz.

Cumhuriyet Halk Partisi zamanı iktidarında idare tarafsızlık ilkesini bilerek ve kasten ihlâl etmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının kamu personelini tedvir eden Devlet Bakanı Sayın İsmail Hakkı Birler, 19 Nisan 1974 tarihli gazetelerde intişar eden, "Felsefemize inanmayan kimselerle bu Hükümeti çalışmaya mecbur saymak kimsenin hakkı değildir" beyanıyla Anayasanın 117 ve 119'uncu maddelerini hiçe sayılmış ve bu hukuk dışı düşünceyle Devletin bütün kilit noktalarını ve önemli mevkilerini kısa bir zamanda Cumhuriyet Halk Partililer veya onların yarenleri ile doldurmuş, yıllarını devlet hizmetine vakfetmiş, liyakatleri ve dirayetlerini ispat ederek umum müdür ve müsteşar olmuş, yetişmiş insan gücünü vazifelerinden uzaklaştırmış; en kötüsü bunların itibarlarını düşünmeden veya düşündüğü halde bu tasarrufundan sadist bir zevk alarak, bu kişilere derecelerinin altında vazife vermiş, hatta bu muhterem zevatı kendi umum müdürlüklerinde uzman olarak vazifelendirmiştir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, "Sadist zevk" yakışmaz Senatoya...

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim, müdahale etmemenizi rica ederim efendim. Sayın hatibi sükûnetle dinleyiniz efendim, mukabil fikirlerinizi lütfeder-siniz.

Buyurun efendim, devam buyurunuz.

SIRRI ATALAY (Kars) — Ama "Sadist zevk" diyor...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Öyle, öyle, daha az söylüyorsun.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz Sayın Ucuza.

Devam buyurunuz efendim.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Sandık başına, sandık başına.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Az az daha.

BAŞKAN — Devam buyurunuz efendim.

A.P. GRUBU ADINA LÜTFİ TOKOĞLU (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi partizanlığı Devlet idaresi dışında da sürdürmüş, Cumhuriyet Halk Partili olmayan belediyelere baskı yapmış, Cumhuriyet Halk Partili belediyelerde ise, Cumhuriyet Halk Partilileri ve yarenlerini akıl almaz derecede himaye etmişlerdir.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı bu kadarla da kalmamış, seçimle işbaşında bulunan idarelere de el atmış, aklın meşru gösteremeyeceği usullerle bu idarelerin başkan ve üyelerinin vazifelerine son vermiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı, idare meclislerine münhasıran kendi adamlarını yerleştirmişler, hatta bu partizanlıklarını beynelmilel münasebetlere kadar götürmüşlerdir.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı zamanında bu sakim politika yalnız yüksek memuriyetler için kullanılmamış, bu partizan tayinler odacı kadrolarına kadar indirilmiştir.

Sayın Başkan;

Dünyamız; dünyada olup bitenleri unutup, içerde kısır çekişmelere zaman sarf edecek derecede sakin değildir. Batı dünyası ekonomik ve sosyal çalkantıların büyük siyasî bunalımlara yol açması endişesi içindedir. Dünyanın ekonomik dengesi bozulmuştur. Gelişmiş ülkelerin dış ödemeler dengesi 40 milyar dolar açık vermektedir. Bunun yol açtığı enflasyon Batı memleketlerinin rejimini dahi tehdit etmektedir. Bunun dışında astronomik rakamlara varan petrol gelirlerinin büyük miktarda silahlanmaya yatırıldığını da ihmal etmemek gerekir. Çünkü, bu Silahlanma bir gün kontrolü kaybederse, dünya bir felâket ile karşı karşıya kalabilir. Nitekim, dünya efkârı Orta Doğu'da yeni bir Silahlı çatışmanın başlamasından kuşku duymaktadır. Bütün bu nazik meseleler dikkate alınarak, dış politikamızın tedviri gerekirken, bu lazimeye titizlik gösterilmediği müşahade edilmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının Avrupa Ekonomik Topluluğu karşısındaki tutumu başından sonuna kadar kararsızlık içinde geçmiş, bu tutum Toplulukla olan ilişkilerimizi menfî yolda etkilemiştir.

Bütün dünya, karşılıklı münasebetler, müzakereler ve anlaşmalarla idare edilirken Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı zamanında bu prensibe gereği kadar önem verilmemiş;

Moskova dönüşü memleketimizi ziyaret etmek isteyen Libya Başbakanının;

Aynı tarihlerde ziyareti kararlaştırılan İran Dışişleri Bakanının ziyareti tek taraflı olarak iptal edilmiş;

Sayın Irak Başbakanının memleketimizi ziyaret arzusu önlenmiş;

NATO Avrupa Grubu ve Savunma toplantılarına iştiraktan içtinap edilmiş ve hatta son olarak Dünya Bankası Başkanı Mc. Namara'nın ziyareti önlenmiştir.

Bundan başka, Dışişleri teşkilâtımızda Helsinki Büyükelçiliği, Libya Büyükelçiliği, Kanada Büyükelçiliği, Tunus Büyükelçiliği başta olmak üzere yedi adet büyükelçiliğimiz aylardan beri büyükelçiden mahrum ve yoksun bulunmaktadır.

Kıbrıs ihtilâfına gelince:

Kıbrıs askerî zaferinde hiç şüphe yok ki, başta bilgi ve tecrübesi, kahramanlığı, cesareti ve şecaati tarihçe müseccel Türk Ordusu, onun dirayetli komutanları, vatan uğruna çarpışmada gazi olmak, şehit olmak mertebesine ulaşmayı bir fazilet bilen erlerimiz olmak üzere, Hükümeti, memleketin müşterek davasında her türlü menfaati ayakaltına alabilecek fazilete sahip muhalefetin iktidar ile meydana getirdiği işbirliği ve bu olumlu işbirliğinin başlıca amili olarak yüce Türk Milletinin birlik ve beraberlik içinde olması yatmaktadır.

O halde, askerî sahada kazanmış olduğumuz bu muhteşem zaferden tüm milletçe hissedar olmanın gururunu duymamız lâzım gelirken, ne hazin tecellidir ki, tarihe altın harflerle işlenecek bu askerî zaferimizden Cumhuriyet Halk Partisi bir inhisarçı politika güderek haklı olduğundan fazlasını almak istemektedir. Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin seçim fobisi işte bu hakikatte yatmaktadır.

Sayın Başkan, Kıbrıs davasının 1961-1974 arasında cereyan eden safahatını ve bugünkü durumunu Sayın Genel Başkanın Millet Meclisinde arizamik dile getirdiği için, ben Kıbrıs politikasının bu cihetine temas etmiyorum.

Sayın Başkan, Sayın Irmak Hükümetinin programında kendi şahsiyetlerine ve değerli mesai arkadaşlarına uygun bir tarzda Atatürk ilkelerinin ışığında hareket edeceklerine dair taahhütleri şüphesiz memnuniyetimizi mucip olmuştur;

Komünizmle mücadele, idarede tarafsızlık ilkelerine riayet etme, vatandaşı bizzat eden hayat pahalılığı ile mücadele etmek;

İşsizliğe çare arayıp bulmak;

Geri kalmış yatırımları ikmal etmek;

TRT'nin tarafsızlığını temin etmek gibi taahhütleri şüphesiz memnuniyetimizi muciptir.

Ancak, mevcut Hükümet modeli ile bu çoğu uzun vadeli olan vaatlerin gerçekleşme şansını maalesef bugünden tespit ve teyit etmek mümkün olamamaktadır.

Hemen ifade etmek isterim ki, Sayın Irmak Hükümetinin programında yer alan:

Hükümetimiz bir intikal Hükümetidir.

Parlamentoda temsil edilen siyasî partiler tarafından bir koalisyon olanağı sağlanabildiği takdirde, kurulmasını içtenlikle arzu ettiği böyle bir Hükümete görevi derhal teslim etmeye hazır olduğunu beyan etmesi ye illâ güvenoyu olmasa dahi Hükümet nöbetini yeni Hükümet kurulana kadar terk etmeyeceğini, Hükümetin devamlılığı prensibine sadık kalacağını ifade ve taahhüt etmesini grupum takdirle karşılamaktadır,

Neticede, güvenoyu alıp almamasını tefrik etmeden Sayın Irmak Hükümetine gönülden başarılar dilemekteyim.

Sayın Başkan, zatîalinize ve çok değerli senatör arkadaşlarıma şahsım ve grupum adına saygılarımı teyiden arz ediyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Fikret Gündoğan.

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun çok değerli üyeleri;

Demokrasi tarihimizin ikinci kezdir demokrasi ve Anayasa esaslarına uz düşmeyen bir Hükümet modeli ve onun programının eleştirisini yapmak ve Cumhuriyet Halk Partisi Senato Grubunun görüşlerini sizlere gücümün yeterince iletmek için huzurunda bulunuyorum. İçtenlikle Hükümeti selâmlarım, saygılar sunarım.

Değerli arkadaşlarım;

İçinde bulunduğumuz koşullar ve büyük ölçüde dün cereyan eden müzakerelerin ışığında Cumhuriyet Halk Partisi Senato Grubunun görüşlerini zorunlu olarak önce Hükümetle bizim aramızda olan anlayış farkları üzerinde bir nebze durarak, ondan sonra diğer grupların konuya bakış açılarına bir nebze değinerek ve sonuçta bunalımın çözümlenmesi için kaçınılmaz olan Türkiye gerçeğinin ne olduğunu bir nebze anlatmakla iktifa edeceğim. Şimdiden sabırlarınızı rica ederim.

Değerli arkadaşlar;

Cumhuriyet Halk Partisi ile Sadi Irmak Hükümeti adı altında kurulan Bakanlar Kurulunun modeli üzerinde derinlemesine bir tartışma vardır ve Sadi Irmak Hükümetinin görüşü ile Cumhuriyet Halk Partisinin görüşü arasında bağdaşmazlık, uzlaşmazlık vardır. Bu uzlaşmazlıkta ve bağdaşmazlıkta Cumhuriyet Halk Partisinin haklı okluğu iddiası onun mensubu olduğum ve zorunlu taraftarlığım yapacağım değil, ama şimdi önünüze sereceğim anayasal gerçekler ve Türkiye Cumhuriyetinin demokratik bir Cumhuriyet olmasını öngören anayasal esaslar açısından kanıtlayacağım.

Sadi Irmak Hükümeti modelinin Türkiye Cumhuriyetinin demokratik bir Cumhuriyet olması esasına ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası esaslarına uygun düşmediği savımız ve iddiamız sadece bizim özel bir demokrasi anlayışımıza bağlı oluşumuzdan ve onu savunmamızdan ileri gelmiyor. Bizzat zorunlu olarak, partiler olarak, Hükümetler olarak ve bütün bu ülke insanları olarak, bağlı olduğumuz anayasal esasların emri olarak bu uzlaşmazlık meydana çıkıyor.

Sayın Irmak Hükümetinin kuruluş modeli ve bugün huzurunuzda programın müzakeresinin yapılması sırasında Hükümet Başkanı tarafından ortaya atılan şu iddia; yani bu Hükümetin demokrasiye ve Anayasa esaslarına tıpatıp uygun olduğu iddiası Anayasa hükümleri muvacehesinde doğru bir iddia, kanıtlanabilmiş bir iddia, hukukilik taşıyan bir iddia değildir. Çünkü, Sadi Irmak Hükümeti modelinde bir hükümetin kurulmasına imkân veren bir tek Anayasa maddesine karşın böyle bir Hükümet kurulmasını öngörmeyen ve böyle bir hükümetle Türkiye Cumhuriyetinin bu Anayasa ile yönetilmesini kabul etmeyen çeşitli Anayasa maddeleri mevcuttur.

Sadi Irmak Hükümetinin bu modelde kurulmasına olanak veren bir tek madde; Anayasanın 102'nci maddesidir. O da, gerekirse, icabederse Bakanlar Kurulu teşkilinde Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmayan ve fakat milletvekili seçilme

yeteneğine sahip kişilerin de bakan olabileceği imkânı vardır ve böyle bir madde de mevcuttur. Ancak bu madde en azından Türkiye’de kurulacak hükümetlerin, istenirse Parlamento içinden, istenmezse Parlamentonun dışından üye olarak kurulabileceklerini ve her iki kurum tarzının da birbirine eşitlik ve ağırlık içinde bulunacağını ifade etmiyor. Bu madde sadece, gerekirse dışardan bakan alınacağını söylüyor.

Şimdi, gerekirse dışardan bakan alınmasına müsaade etmiş bir maddeye bakarak, bir hükümetin tüm üyelerini Parlamento dışından almakla kurulacak hükümetler, Anayasanın 102’nci maddesinin dışındaki bütün maddelerce âdetâ önlenmiş, yasaklanmış diyemeyeceğim; ama âdetâ önlenmiş, arzu edilmemiş bir hükümet biçimi ve modelidir.

Nasıl kanıtlarsınız diye sorarsanız, Anayasaya göz attığınızda, bir küçük gezinti yaptığınız vakit Anayasa maddeleri içinde, görürsünüz ki, Türk demokrasisi siyasî partiler temeline dayalı bir demokrasidir. “Siyasî partiler ister muhalefette, ister iktidarda olsunlar demokrasinin vazgeçilmez öğeleridir” diye çok kesin, heykel salâbetinde bir 56’nci madde vardır.

Yine Türk demokrasisinin siyasî partiler temeline dayalı bir demokrasi olması gereğini Anayasal kurala bağlayan çok maddeler vardır bu Anayasa içinde. Meselâ, 85’inci maddeyi okursunuz, Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisinde, o Meclisin faaliyetlerine katılacak olan varlıkların siyasî parti grupları oldukça özenle, dikkatle ortaya konmuş, kurumsallaştırılmıştır. Dolaşırsanız biraz daha, meselâ, 94’üncü maddede; bir bütçe komisyonu kurulmasını tanzim eden maddede, siyasî partilerin iktidar gruplarına belli ağırlıkta, çoğunluğu teşkil edecek ölçüde üye verme, orada üye bulundurma görevi ve yetkisi tanınmıştır.

Yine Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının diğer maddelerinde, siyasî partilerin bütün Meclis faaliyetlerine iştiraklerini düzenleyecekleri içtüzükleriyle saptama yetkisi verilmiştir.

Anayasanın 103’üncü maddesi hükümetlerin güvenoyu alabilmesi için yapılması lazım gelen muameleleri sıralamıştır ve güvenoyunun yanında, güvenoyu almamanın imkân, olanak veya şartlarını söyleyen 108’inci maddesi, hep siyasî partilere dayalı hükümet modellerinin maruz kalacakları muameleleri içeren maddelerdir. Hatta 108’inci maddeye veya 94’üncü maddeye göre düşürülmüş bir Hükümetin veya erken seçim kararı almış bir Meclisin böyle bir hal vukuunda kurulacak hükümetlerin biçimini saptayan 109’uncu madde siyasî partilerden oluşmuş bir Hükümetin Başbakanını başta bırakarak, diğer bakanların bağımsızlardan ve partiler grupları oranlarına ölçükle almalarını âmir bulunmaktadır.

Binaenaleyh, nereden bakarsanız bakınız, dört tarafınızı bu Anayasa maddeleri, siyasal partiler temeline oturmuş bir demokrasi modelini, demokrasi anlayışını ortaya, kimsenin şüphesine mahal bırakmayacak bir kesinlikte ve açıklıkta, bir hukukilikte temel bir yapı olarak vazetmiştir.

Şimdi, siz bunları görmemezlikten gelirsiniz; mümkündür. Hele bütün bu anayasal gerçekler karşısında, bu anayasal gerçekleri boşa çıkarmaya mecaliniz kalmadığı bir yerde eğer memleketin âli menfaatlar, içinde bulunduğumuz duru-

mun hususiyetleri, bunalımın zararları vesairesi (Affınıza sığınarak söylüyorum) edebiyatına bürünerek bir hükümeti Anayasanın kabul etmeyeceği esaslar dışında kurarsanız, belki biran için, derin düşünmeye vakti olmayanlar için bir haklılık; onların indinde bir haklılık kazanmaya muvaffak olursunuz; ama böyle yaptığınız ve bu çığın açtığınız takdirde, partiler esasına dayalı çoğulcu demokrasi ile başka bir demokrasi modelini Türkiye’de geçerli kılmanın ilk yolunu açmış olursunuz. Bunun vereceği zararlar, zor şartlarda çaresiz kalınarak ve birtakım ihtiyaçları gidermeye yönelik hükümetler; ama Anayasaya uygun olmayan hükümetler kurulmasının vereceği zararlardan az değildir.

Binaenaleyh, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak şerri sevmediğimiz için, ehveni de sevmeyiz. Bizim için doğru olan, Anayasal hukuka doğruluk arz eden ölçüdeki doğrulardır.

Değerli arkadaşlar;

Hocamdır ve kendisiyle bir çoklarınız gibi çok eskiden beri ilişkim olan Sayın Sadi Irmak çok muhteremdir ve çok saygım vardır. Birkaç zamandan beri söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi diye tereddüt geçiriyorum. Üzülürler diye söylemek istemiyorum; ama görev bana bir büyük siyasi partinin görevi olarak yükletilmiştir, söyleyeceğim:

Anayasanın 102’nci maddesi, bakanların Millet Meclisi üyeleri dışından alınmasını öngörmektedir; ama Başbakanın Büyük Millet Meclisi üyeleri arasından seçilmesine âmirdir.

Sayın arkadaşlarım;

102’nci maddenin gerekçesine bakarsanız, Başbakanların dahi, millet huzurunda hesap verecek bir siyasal parti mensubu olması gerektiğini kaydeden cümlelere rastlarsınız. Elbette ki, Türk demokrasisinin siyasal partiler esasına dayalı olduğuna delil getirirken bunu söylersem, Hocam saygısızlık etmiş olmam. Belki, kendisinin de o zorluklar içinde gözüne ilişmemiş bir gerçeği hatırlatmaktan öteye hiçbir kastımın olmadığını peşinen ifade ederim.

Partiler demokrasinin gereği, tesadüfen Türkiye’de oluşmuş bir gerçek ve gerçeklilik değildir. Partiler demokrasisi gereği, Türkiye’nin tarihsel oluşumu içinde, Türk halkının kendi deneyleriyle bulduğu ve hayat mücadelesini, sınıf kavgasını, aralarındaki eşitsizlikleri, ezilmeyi ve sömürüyü, kendi başına ebedî belâ olmaksızın kurtarma aracı olarak bulan Türk halkının isteklerine uygun olarak bugün Türkiye’de siyasal partiler esasına dayalı bir demokrasi vücuda gelmiştir; bu tesadüf değildir. Alman Anayasasında, Belçika Anayasasında, Fransa Anayasasında demokrasi modelleri şöyledir böyledir demekle Türk Anayasasının kabul ettiği ve siyasal partiler esasına dayalı demokratik anlayışın dışına çıkılamaz. Çünkü, yalnız o takdirde Anayasa dışına çıkılmış olmakla kalmaz, Türk tarihinin gelişim süreci dışına da Türk halkının mücadelesini sürdürme aracı olarak bulduğu ve yaşatmak için özenle üzerine titredığı siyasal partilere ve o partilerin, geliş, oluş nedenlerine aykırı düşersiniz.

Dikkat buyurursanız, Türkiye birçok tehlikeli maceralar yaşamış bir ülkedir; her şeyini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmış bir ülkedir, ama Türk halkı bu her türlü maceraya katlanmayı bilmiş; bir tek varlığını kurtarabilmek ümidiyle; o da siyasal mücadelesini, ekonomik mücadelesini, siyasal parti halinde oluşan bir mücadele haline dönüştürmek için, siyasal partileri elinden almasını için her türlü meşakkate katlanmıştır. 27 Mayıs'a da, 12 Mart'a da; ondan sonraki ihtilâl teşebbüslerine de Türk halkı ancak siyasal partiler şeklinde örgütlenerek ekonomik, sosyal mücadelesini yapmayı öngördüğü için katlanmıştır. Bu emaneti, bu imkânı asırlar sonra ele geçirdiği için bundan feragat edemez; edemeyeceği içindir ki, Türk Anayasasına bu hâkim olmuştur. Türk Anayasasına hâkim olan bu anlayışın dışında her şey Türk halkının aleyhine olur, Türk halkının mücadelesini keser, Türk halkının mücadelesini yozlaştırır, Türk halkının mücadelesini saptırır; Türk halkını hakikaten o zaman arzu edilmeyen yöntemler içinde hak arar bir halk haline getirirsiniz.

O itibarla biz, Anayasa gerçeklerine de uymayan bir hükümet modeliyle karşı karşıya kaldığımız zaman, sadece Cumhuriyet Halk Partisine özgü bir demokrasi anlayışına aykırı düşen bir hükümetle karşı karşıya gelmişliğin itirazını değil, ama Türk halkının en büyük mücadele gücünün elinden alınmasına yol açacak korkusuydur ki. böylesine davranışlara müsadekâr olamıyoruz; affımızı dileriz.

Değerli arkadaşlarım;

Şöyle bir suali elbette herkes birbirine soruyor, biz de içimizde soruyoruz; ama Türkiye'de Cumhuriyet Halk Partisinin bir başka parti ile kurduğu ortaklığın belli tarihî sebeplerle zorunlu olarak tükenmesinden sonra husule gelen siyasal durum karşısında, sizin bu kadar önem verdiğiniz ve Türk halkının en muhterem mücadele aracı olarak vasıflandırdığınız siyasî partiler, aralarında oturup bir hükümet kuramazlarsa, sonra Sayın Cumhurbaşkanı böyle bir hükümet kurmayı öngörürse buna neden itirazcı olursunuz, sualini elbette soruyorsunuzdur; kamuoyu da soruyor. Bunun da bizim anlayışımıza uygun, tutarlı, doğru olan cevapları vardır.

Değerli arkadaşlarım;

Sayın Sadi Irmak Hükümetinin veya tarafsız bir parlamenterin başkanlığında bir hükümetin kurulmasıyla, hükümet bunalımına çözüm arandığı doğrudur. Elbette ki, bu Hükümet, bunalımın meyvesidir, kaynağını ve temelini bunalımdan almaktadır; doğrudur, ama fikirlerimi bir askerî deyimle arz etmeye çalışayım. Askerler, "Yığınakta yapılan hata sonradan taktiklerle düzeltilemez" derler. Evet, bu hükümet o bunalımın temelinde dayalı olarak kurulmuştur, ama bu hükümetin bugünkü gibi kurulması, bu hükümetin kurulmasının öngörüldüğü yerde önerilmemiştir, öngörülmemiştir. Dosdoğru olarak anlaşılmaktadır ki, bir tarafsızın başkanlığında ve fakat Türkiye Anayasasına ve demokrasiye uygun olarak siyasî partilerin birlikte veya bu hükümeti teşkil edecek biçimde ve mutlaka, zorunlu olarak, kısa zamanda erken seçime gidilmeyi de güvence altına almış bulunarak kurulması öngörülmüştür.

Şimdi, gürültü arasında bazı sözleri dinlememenin veya hızlı hareket içinde bazı hareketleri görmemenin yanlısı olamazsınız. Bunalımdan çıkan bu hükümetin

nasıl kurulması lâzım geldiği, bu hükümeti kurmaya yetkili olan Cumhurbaşkanı nezdinde yapılan toplantıda saptanmıştır. Bu Hükümet bir bağımsızın başkanlığında kurulacaktır; bu doğrudur, ama mutlaka siyasî partilerden olabildiği kadar geniş bir tabana dayanacaktır; bu bir, Şimdi bu yapılmamıştır; bu iki. Bulabildiği kadar geniş siyasî partiler tabanına dayalı bu Hükümet behemehal erken seçimi de güvence altına almış olarak kurulacaktır; üç. Bu da yapılamamıştır.

Şimdi siz “Bunalımdan çıkmış bir hükümet ancak böyle olur” dersiniz ve bunu kurduran iradelerin böyle arzu ettiğini söylerseniz ve hatta bunun üzerine de birtakım tehlikeler ekleyip insanın ruhuna korku salarsanız o zaman bu Hükümeti bize, demokrasiye uygun gibi göstermeye muvaffak olacağınızı sanırsınız, ama biz, Hükümetin kuruluşunun daha temelde nasıl olacağını bildiğimiz ve bunlar belgelerle sabit olduğu için, Hükümet böyle değilse; yani geniş bir parlamento tabanına dayalı değilse ve erken seçimi güvence altında tutan bir Hükümet değilse, o zaman kuruluş nedenine de dayalı Hükümet değildir, olamaz o zaman. Öyle öngörüldü çünkü...

Hiç bir parti üye vermediği için geniş partiler tabanına dayanmadığı doğrudur. Başka partileri savunmaya yetkili değilim; kendi partimi açıkça, hepinizin önünde dün de bugün de aynı sözlerle hemen hemen savunuyorum. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, Cumhurbaşkanı nezdinde toplanan siyasî parti liderlerinin yanında da beyan ettiğimiz, dün de söylediğimiz gibi, eğer bu Hükümet başka partilerle beraber bizi de içine almış ve erken seçimi de güvence altına bağlamış bulunarak kurulmaya yeltenilseydi, öyle yapılabilseydi biz bu Hükümetin içinde var olurduk, ama bizim dışımızda hiçbir partinin üye vermediği, bu Hükümet içinde tek başına Cumhuriyet Halk Partisi bulunduğu zaman, 186 üyesiyle Cumhuriyet Halk Partisinin bu Hükümeti geniş partiler tabanına dayalı bir Hükümet yapmaya olanağı yoktur. 186 üyesi olan Cumhuriyet Halk Partisinin, 186 üyesiyle bu Hükümete güvenoyu sağlaması olanağı yoktur. 186 üyesiyle Cumhuriyet Halk Partisinin bu Hükümeti, erken seçimleri güvence altında tutması olanağı yoktur. Bu olanakları olmayan partiden bu Hükümete üye verseydiniz ve buna güvenoyu veririz, binaenaleyh, bu geçiş dönemini böylece geçiştirelim, demeye kimin hakkı ve kimin mecali vardır sorarım?

Şimdi tekrar ediyoruz, açıkça söylüyoruz. Bize lütfediniz, kimin başkanlığı altında olursa olsun, kiminle olursa olsun derhal bir hükümete girmeye, böylece Anayasa içi bir hükümet kurmaya ve erken seçim yapılmasını güvence altına alacak kiminle olursa derhal ortaklaşmaya ve öyle bir hükümeti güven-oylarımızla derhal desteklemeye hazırız. Getirin bize böyle bir ortak. Siz getirmeye mecbur değilsiniz, biz bulduğumuz zaman derhal yapmaya amadeyiz. Zaten Sayın Hükümet de böyle bir olanak bulunduğu zaman kendisini bize teslim edeceğini söyler.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi açısından durum bu kadar açıktır ve kesindir. Bunun karşısında, bunun ötesinde bizden istenen ne olabilir? Bizden, erken seçim isteğinde bulunmayınız diye bir talepte bulunulamaz. Tarihin bu döneminde böyle bir talepte bulunmalar Türk Halkıyla Türk Halkının yararlarıyla yanyana olmayanlardır; Türk Halkından korkanlar ve kaçanlardır.

Sırası geldiğinde açıkça ve kesinlikle bildireceğim; Türk Halkından korkmayanlar ve onun yararına çalışmak isteyenlere açık bir teklifte bulunuyoruz; derhal

seçimlere gidelim. Sizin iktidarken elde edemediğiniz ve millet tarafından gereken dersi alarak muhalefete düşürüldüğünüz bu hengâmda, her şeyin fiyatlarının dağlar zirvesine tırmandığını yaratan bir Cumhuriyet Halk Partisi karşısında, hayatı çekilmez hale getiren bir Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin bu kadar kötü icraatı içinde millete gitmeyi teklif eden bir Cumhuriyet Halk Partisinin bu teklifini nimet sayıp niye seçimlere gitmezsiniz, sandık başına düşmezsiniz a benim sevgili, akıllı dostlarım?

Ne istersiniz? Bir parti ki, size ne yapsanız sağlayamayacağınız seçim kazanma olanakları vermiş, hayatı perişan etmiş, enflasyon almış yürütmüş, partizanlığı dizboyu hale getirmiş, her şeyi permeperişan olmuş, batma derecesine getirdiğimiz bir ülkeyi bizim sırtımızda kamburumuz ve kabahatimiz olarak halka tevdi ediyorsunuz... E, buyurun gidelim seçime... Orada hangimiz haklı isek, hangimiz haksız isek alalım boyumuzun ölçüsünü, gelelim gene yerlerimize oturalım.

Gidemezsiniz seçime siz sevgili dostlarım. Seçime neden gidemezsiniz siz? Önce, bir kere 25 yıldır birçok hatıra - hayale gelmez sebeplerin inzimamı ile aldata geldiğiniz bir halkın bir daha sizin elinize düşmemek gibi içten verdiği bir karar var; bunu hissediyorsunuz. Başka bir durum var. Bir büyük çelişkiyi içeren ve bizi yaralamak için hababam hangi tür aracı bulursanız üzerimize tevcih ederek aldığınız bir okun nasıl geriye dönüp sizi yaralayacağını bildiğiniz içindir ki, siz seçime gidemezsiniz.

Siz ne diyorsunuz? (Bugün iki kere burada sözcünüzün ağzından, dün de Genel Başkanınızın ağzından ifade edildiğini duydum, daha önceleri de basında okudum) “Türk Milletince, şanlı Türk Ordusunca mili beraberlik ve bütünlüğün eseri, mahsulü olarak kazanılmış Kıbrıs zaferini Cumhuriyet Halk Partisi oya tahvil etmek istediği için erken seçim istiyor.” Haa! Türk Milletince, Türk Ordusunca, millî bütünlük ve beraberlikçe kazanılmış bir Kıbrıs zaferini bu fukara Halk Partisi nasıl oluyor da oya tahvil edebiliyor? Eğer bu zafer milletinse. Halk Partisinin hissesi lâşey mesabesindedir. Haa! Ama, gerçek o değil. Gerçek şu.

Kıbrıs zaferi Cumhuriyet Halk Partisi ruhunda, beyninde, cesaretinde, milliyetseverliğinde ve millet önderliğinde, milletin desteğiyle onun eliyle kazanılmış, bir bakire kız kadar tertemiz bir zaferdir de ondan korkunuz. Bu zafer, elbette Cumhuriyet Halk Partisi önderliğinde, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti ve onun başkanının önderliğinde ve milletin desteğiyle kazanılmıştır. Başka hiç kimsenin değil... İşte sizi ürküten ve seçimden kaçırın bu.

Nasıl bu silahı bize yöneltiyorsunuz? Eğer dediğiniz gibi, tavsif ettiğiniz gibi bu zafer bütün milletin ve ordunun ise bunu oya tahvil edemeyiz. Öyle bir dövizimiz yok demektir. Hayır, eğer bizim ise, millet bize bu zaferin önderliğini lâıyk görmüşse ve tarih içinde biz de bu büyük millet vazifesini ifa etmişsek o zaman biz bunu siz ne yapsanız, hangi engeli çıkarsanız, kaç yüz tane hükümet bunalımı yaratsanız yine biz payımızı, yine biz nasibimizi, milletin bize lâıyk gördüğünü alacağız arkadaşlarımız; buna mani olamayacaksınız, ama bunu bir daha yapmayın. Ya Kıbrıs'ı millete, milletin bütününe malolmuş bir zaferdir, onun eseridir diye söyleyin, arkasından Cumhuriyet Halk Partisi bunu oya tahvil etmek istiyor demeyin, yahut da bırakın gerçekten öyle ise biz bunu çevirelim oya. Kolay degildir, o kadar riski göze

aldıktan sonra bir milleti dünyada en saygın milletler mertebesine erdirtmek. Çok az kula nasip olur; ancak Cumhuriyet Halk Partisine nasip olur.

O itibarla bunu bırakmanız, bize bağıflamanız, hakkımızı vermeniz lâzım. Bunu başka bir yerde söylemeyin. Ya ayırın, ya da konuşmayın. Yaralıyor sizi bu.

Değerli arkadaşlarım;

“Erken seçimle, hükümet bunalımı aynı şey değildir” diye öne sürülüyor. Bunlar içiçe, birbirinden ayrılmaz, birbirinin sebebi, sonucu gibi; illiyet rabitası ile birbirine bağlı sosyo-siyasal, sosyo-ekonomik, sosyo-ulusal meselelerdir.

1973 yılı 14 Ekimde yapılan seçimlerden bir ay sonra, sanıyorum 22 Kasım 1973 Perşembe günü Cumhuriyet Halk Partisinin en yetkili organı Parti Meclisinde Parlamentonun bu teşekkül tarzı sonucu sürekli, istikrarlı ve güçlü hükümetler kurma olanağı bulunamayacağı düşüncesi ve öngörüsü ile Cumhuriyet Halk Partisi olarak erken seçimin zorunluluğuna ve kaçınılmazlığına işaret etmişiz, o günden sonra da bunu hiç durmaksızın tekrar etmişiz ve Kıbrıs zaferinden çok evvel başlamış olan bu erken seçim isteğimiz, Kıbrıs zaferinden sonra bize, Kıbrıs zaferini oya tahvil edelim diye ilham edilmiş değildir. Bu kronolojik sırayı lütfen takip etsinler değerli muhaliflerimiz. Biz bunu yalnız 22 Kasım 1973’de değil. 23 Kasımda, 24 Kasımda, 13 Aralıkta, 15 Aralıkta 16 Aralıkta müteaddit kereler durmadan, dinlenmeden, açıkça ve hiçbir komplekse kapılmaksızın ve henüz Kıbrıs zaferini oya tahvil etme olanağımız da elimizde yokken söylemiş miyiz, söylediğimiz sizce sabit mi, tarihen sabit mi? O takdirde bizim erken seçim fobisine kapıldığımız (Bu tabiri Sayın Adalet Partisi sözcüsünden işittiğim için ne anlama geldiğini bilmemekle beraber kullanıyorum) İddiası, çok gerekçesiz olur.

Değerli arkadaşlarımı;

Bizi milletin gözünde zayıf düşürmeye yeltenen bir başka propaganda özenle geliştirilmekte ve her vesileyle dile getirilmektedir. Biz, Sayın Milli Selâmet Partisiyle kurduğumuz koalisyonun herkesçe bilinen sebeplerle tükendiği zamanda Hükümetten istifa ettik ve hemen de iki aya yakın bir zaman içinde istifa etmiş bir Hükümetin bir kanadını teşkil etlik. İki ay bizzat Cumhuriyet Halk Partisi, başka partilerin başkanları yeni bir Hükümet oluşturmak için çaba sarf ettiler, başarı kazanılamadı. Biz; açıkça söylüyorum, önceleri bir başarı sağlanacağı umudunu taşıyorduk. Bizim dışımızda bir koalisyon kurulacağı, ya da başka bir tertibin Hükümet olabileceği inancını taşıyorduk; fakat istifa ettiğimiz tarihten -çok uzun süreler geçtiği halde bizim dışımızdaki partilerin ne bizimle ne kendi aralarında Hükümet kurmaya yanaşmamalarının altında, gerçekten onlara bağlı sebepler mi, yoksa düpedüz bize kurulmuş bir komplonun yürütülmesi tertibi mi var diye bir kuşkuyla kapıldık: uzun bir süre bekledikten, samimî çabalar sarf edip yeni bir hükümet meydana getirmeye uğraştıktan sonra. Birkaç testle anladık ki; özellikle Adalet Partisi zımmatdarları bizi, vaktiyle kendilerinin içine düştükleri bahtsızlığına düşürmek için çok esaslı ve usturuplu bir tertibin içindedir. Çünkü vaktiyle kendileri, vücudu kendilerinden, başı başka yerden olan ve nereye bakılsa, kendisinin başından mesul olmadığı bir Hükümet alaşımı içinde, çok şeyler kaybettiği tarihî tecrübesinden yararlanarak, bizi de bir arada bir saniye dahi yanyana duramayacak

ölçüde araları açılmış, birbirinden kopmuş. Hükümet olarak konuşmaya dahi artık mecalleri ve imkânları kalmamış bir ortakla ve istifa etmiş bir Hükümet içinde, ne kadar uzun süre tutabilirlerse tutmak ve böylece bizi halkın gözünde de, herkesin gözünde de itibarsız hale getirmek komplosunu sezer sezmez; işte o zaman çok doğru ve anayasal gerekçelere dayanarak, “Ya Hükümet kurarsınız, ya Hükümeti belli bir süre sonra terk ederiz” demeye şevkettiler. Gerçekten, biz de belli bir süre sonra Hükümeti bırakmanın Türkiye’nin yararlarına, Anayasaya uygun ve gerçekten Türkiye insanına tekrar demokratik hayatı yaşama olanağı vereceği için bunu yeğledik; açıkça yeğledik.

Bir kere, “Hükümeti terkederiz” demekle Türkiye’yi şu kötü durumdan kurtarmayı amaçladık: İstifa etmiş hükümetlerin; (Burada profesör mertebesinde birçok arkadaşımız var, kendileri bizim bilgilerimizi tamamlarlar, önlerinde tederrüs eyledik) istifa etmiş hükümetlerin başkanı ve üyeleri siyasî sorumluluğu taşırlar mı? Taşımazlar. Yani bu hükümetler Büyük Millet Meclisine karşı sorumlu değildir. Bu hükümetlerin yaptıkları her bir hareket kendi yanlarına kâr kalır. Hiçbir Millet Meclisi 10 üyesi yahut bir parti grubu bir araya gelerek o hükümetin aleyhine gensoru ile veya diğer murakabe yollarıyla siyasî mesuliyetini mucip olacak bir girişimde bulunamazlar. Düşünebiliyor musunuz; siyasî sorumluluğu olmayan bir hükümeti sonsuza kadar sürdürmek isteyen bir parti komplosu karşısında, o hükümetin içinde bulunan parti ne yapar? En az, siyasî ahlâkla böyle bir Anayasa dışı durum, tutum ve davranışın sürdürülmesini önler. Siyasî mesuliyeti olmayan, murakabe edilemeyen, aleyhine gensoru verilemeyen Hükümet içinde kalmak; Meclise büyük saygısızlık, büyük mübalâtsizlik. Meclisi hiçe saymak demektir. Her harekette serbest, hiç kimse kendisini kontrol edemiyor... Böyle bir Hükümetin kanadı olmayı Cumhuriyet Halk Partisi içine sindiremez. Kabul edemez; çünkü bu, Anayasa dışı bir harekettir. Mesul olacağımız bir Hükümetin başında bulunuruz, mesuliyet siz yetki kullanmayız, bundan dolayı biz hükümeti terkederiz. Bu bir.

Siz, bundan başka bizim mesuliyetsiz bir hükümet olmamızı ilânihaye sürdürmeyi yeğlersiniz de biz buna cevap olarak; biz bu hükümeti bırakırız deriz, suçlu oluruz... Peki, biz hükümet olduğumuzu, mesuliyetsiz hükümet olduğumuzu, her yaptığımızın yanımıza kâr kalacağını hesap edelim; Hükümet olarak iyi niyetle icraat yapmak istesek, Meclislerin huzuruna geldiğimiz zaman hangi kanun teklifi veya tasarısını görüştürme olanağına sahibiz? Çünkü Millet Meclisinin içtüzüğünde bir madde var: “İstifa etmiş Hükümet zamanında Millet Meclisinin kanun yapma görevi durur” diyor. Düşünebiliyor musunuz; istifa etmiş hükümetlerin zamanında Büyük Millet Meclisinin yasa yapma görevini durdurma hukukuyla karşı karşıyasınız, müeyyidesiyle karşı karşıyasınız. Yani Türkiye’nin ihtiyaçlarını giderecek kanunları yapmaktan Meclisi alıkoyacağız. İstifa etmiş hükümet demek; Meclisin içtüzüğüne göre, hiçbir yasanın (Anayasa ve içtüzük hariç) görüşülmemesini sağlayan hükümet demektir. Bizi bir yerde de yavaş yavaş Meclisleri çalıştıramaz; Meclislerin yasama fonksiyonlarını selbeder Hükümet haline sokmaya kimin hakkı var, kimin gücü yeter, kimin aklı bizden daha eriktir? Bundan dolayı terk ederiz biz hükümeti. Kendimiz için, kendimizi kurtaralım diye değil, Türkiye’yi kurtaralım, Anayasa gerçeklerini kurtaralım, sorumluluk taşıyan bir hükümetin gelmesini sağlayalım,

Meclislerin kanun yapma görevlerine, yetkilerine ket vurmayalım diye biz hükümeti bırakırız.

“Siz ne diye koalisyonu bozdunuz” diye bir de soruyorlar. Koalisyonlar ne diye bozulur, ne diye bozulmaz; onu koalisyon ortakları bilir; ama milletin de bilmesi mümkündür. Biz koalisyonu neden bozduk; bunu herkes biliyor. Birçok politikalarda anlaşılmadık ve başka bir şeyde de anlaşılmadık. Bunu söyleyerek, anlaşılmadığımızı bununla kanıtlamak istemiyorum. Biz dosdoğru neden anlaşılmadığımızı anlattık; fakat Sayın Millî Selâmet Partisi Genel Başkanının büyük kongre sırasında sarf ettiği söylenen ve elimdeki bu Milliyet Gazetesinin şu sayfasında yer almış sözleri bile bizi biraz bu hükümet ortaklığından ayırmaya yeter haklılık içine sokar sanırım. Şüphesiz ki bu sözlerin söylendiğini, söylenmediğini bilmem; bunu iddia da etmem, gazetenin sözlerini söylüyorum, ilginç bulacağınız için söylüyorum.

Sayın Erbakan, Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Koalisyonunun bozuluş nedenleri üzerinde durmuş, bu Koalisyonun programının kendi partisinin programının eşiti olduğuna dikkati çekmiş. Cumhuriyet Halk Partisi bu Koalisyon protokolüne ne koydu zannediyorsunuz? Şunu koydu: “Olanak, olasılık, saptamak” İşte bu kelimeleri koydu deyince delegeler filân... Hanginizin mecali vardır, bu koalisyonu daha bir müddet (Meğer ki yanılmış olasınız) daha bir müddet sürdürmeye ve o koalisyonu terk etmeye?

Şimdi Koalisyonun bozulmasından mesulüz, değiliz; onu tabii halk saptayacak, ama eğer biz koalisyonda kalsaydık; şimdi Sayın Prof. Erim’in, Sayın Haydar Tunçkanat’ın, Sayın Tokoğlu’nun bu kürsüden heyecanla ifade ettikleri gibi, Türkiye için hayati önemi haiz Kıbrıs sorununun diplomatik sahada da zaferle sonuçlanması olanağını bu memlekete vermekten alıkonacaktık. Bu gerçek... Bizim koalisyonumuz yürüse idi, biraz evvel adlarını saydığımız zevatı kiramın heyecanla belirttikleri gibi, Kıbrıs zaferinin diplomatik sahada tarsin edilmesine olanak veremeyecektik. Ayrı iki görüş içinde idik, ortağımızla. Diyeceksiniz ki, “Daha başından ortağınızla bu konuda anlaşmış olsa idiniz...” Bunu diyemezsiniz, çünkü Kıbrıs hâdisesi, biz ortaklık kurduktan sanırım ki, beş ay sonra vukua geldi. Önceden düşünmediniz diye bir tarizde bulunamazsınız.

Bizim önceden mutabık olmadığımız konular yok muydu? Ortağımızla önceden mutabık olmadığımız konuları başında Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasındaki ilişkilerin biçimi ve içeriliği açısından ayrılık vardı; mahfuz tuttuk onları anlaşılmamızda ve hıfz sebebiyle de politikamızı yürüttük. Ama bu politika; yani Kıbrıs politikasında ortağımızla tam bir mutabakat halinde, Sayın İrmak’ın dediği gibi, tıpa tıp bir beraberlik içinde değildik. Biz bu olanağı; Kıbrıs zaferinin pekiştirilmesi, diplomatik alanda da abideleştirilmesi olanağını bulamayacağımız bir hükümette daha dursa mıydık. Fakat şimdi kurulan hükümet modeline karşı oluşumuzu kanıtlarken, gene bu konularda, biraz evvel arz ettiğim durumla karşı karşıya kalma bahtsızlığı vardır.

Sayın Erim buyuruyorlar ki, “Diplomatik sahada Kıbrıs sorununu çözümlemek için bu hükümetin güvenoyu alması şarttır yahut lâzımdır” Ama müsaade ederlerse; kendilerinin değil, benim olsun bu fikir, şunu ekleyeyim; beanşart ki, Kıbrıs sorununu masa üzerinde halletmeye uğraşan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti;

meselâ bizimle Milli Selâmet Partisi arasında, meselâ bizimle Adalet Partisi arasında, meselâ Adalet Partisi ile Demokratik Parti arasında Kıbrıs konusundaki görüş ayrılığını fevkalâde mahirane bir üslup ile bir ustalıklı bağdaştırırsın ki, o sorunun en doğru biçimde çözülmesine olanak bulabilsin. Daha dün Millet Meclisi kürsüsünden Sayın Adalet Partisi Genel Başkanı, Kıbrıs konusunda Birleşmiş Milletlerin aldığı son kararın, Türk Milleti lehine olmadığını en açık ifadelerle ortaya koyduğu bir günde yahut onun 24'üncü saatlerinden birinde yaşadığımızı düşürseniz. Sayın Hocam, şimdi muhterem üyelerinin her birinin beraber olduklarını biran için kabul etsem dahi; fakat partilerin beraber olmadıkları bu sorun üzerinde bir anlayış birliğine vararak, Türkiye Devletini tam bir yararlılık içinde herhangi bir akde bağlamasına olanak var mıdır? Bir ahit yaptığımız zaman burada tasdik gerekir. Partiler arasındaki bu görüş farkları yüzünden bu ahitname tasdik edilmezse Kıbrıs sorunu hangi güvenceye bağlanmış olur? Yalnız Kıbrıs sorunu mu? Bizim bir sürü ilişkilerimiz var birçok ülkelerle ve hepsi hakkında her partinin görüşü ayrıdır.

Değerli arkadaşlarım; “Cihanda Sulh, Yurtta Sulh” Büyük Atatürk'ün politikasıdır ama, füruğ olmadığı zamanları yaşıyoruz. O güzel politikanın ters yüzü, füruğ olmayan zamanlar, barış zamanı dışındaki zamanları yaşıyoruz. O zaman ne yapacağız? O zaman Millet Meclisindeki partilerin, partiler demokrasisinin kendine özel görüşlerinin ışığında hareket edeceğiz. O zaman, işte bu hükümet modelinin o işe de yaramaya pek yararlı olamayacağı kanısı elimize geçmiş olur. İster istemez, “Sürekli parlamenter desteğine ihtiyacı olan bir hükümet öngörmüştür Anayasamız” dediğimiz zaman; işte böyle hadiselerde eğer partilere dayalı bir hükümet olur ve hükümetler de bir kompromide veya kendi başlarına kendi programlarını uygulamak üzere iktidar olurlarsa, onlar millet önünde de, Meclis önünde de sorumluluğu tek başlarına yüklenirler. O bakımdan bu olanak da elde değildir.

Şimdi biz, her imkânın tükendiği zaman, tekrar ediyorum; yetkili olduğumu da elbet kabul edersiniz, çünkü Genel Başkanınım da, bizim en yetkili kurullarımızın da kararı bu yoldadır, derhal 186 üyemizle orada, 43 üyemizle burada güvenoyu verdiğiniz takdirde, erken seçime gitmek şartıyla hükümet olmaya hazırız. Niye bu hükümete güvenoyu vermemizi bizden istiyorsunuz da, bu derece demokrasi ve Anayasa kurallarına aykırı düştüğü kanısına vardığımız bu hükümete güvenoyu veriyorsunuz da, verdiriyorsunuz da; içinde dört tane siyasî parti üyesi bulunan bir hükümete güvenoyu verin diye, sağdan soldan istiyorsunuz da, 187 tane üyesi olan ve Anayasal kuruluşu olarak Mecliste yerini almış Cumhuriyet Halk Partisinin azınlık hükümeti olmasına güvenoyu vermiyorsunuz. “İşgal” feryatlarını basıyorsunuz? Binaenaleyh bu çelişkinizi de siz halledin. Evet, hükümet kurulmasının zorluklarını anlıyorum; ama hazır olmayan bir parti olsaydı, daha evvel anlattığım gibi, eğer bu hükümetin kuruluşuna bütün partiler (ki, biz başta) katılsaydı, erken seçimi de güvence altına alsaydı mesele kalmıyacaktı. Siz, işin esasını bozduktan sonra bizim üzerimize “Töhmetsizlik, itham ve haksızlık yapıyorsunuz” şeklinde iddialarla gelemesiniz kanısındayım.

Adalet Partisi sözcüsü arkadaşımın dün Genel Başkanının sözlerini ve müsaade buyurursanız, geçen gün bizim Grubumuza mensup bir arkadaşımın sözleri üzerine Sayın Kontenjan Grubu Başkanının sözlerini de birkaç kelime ile doğru-

sunma getirmek için, hiç değilse Grubumun bana yüklediği bir görev olarak yerine getirmek istiyorum.

Adalet Partisi Genel Başkanının dünkü konuşmalarında ve ondan esinlenerek bir de Tercüman Gazetesinin geçen günkü yaptığı neşriyatı konuşmasına esas alan Sayın Tokoğlu'nun görüşmesinden şu anlaşılıyor: Adalet Partisi ile 1961 Anayasası arasında; 55'inci maddesinin çok özel şartlar altında değiştirilerek onları doğru çekıştırilmesine ve bozulmasına rağmen, bu iki kurum arasında, Adalet Partisiyle Anayasa kurumu arasında ebediyen sağlanmayacak bir uzlaşmazlık vardır. Ebediyen iki kurum karşı karşıya kalacaktır. Çünkü Adalet Partisi, bir başka fırsatla da söylediğim gibi, giderek eski Cumhuriyet Halk Partisinin bütün ervahını tenasüh yoluyla içine sindirmiş partidir. Güçlü icra ister; çoğulcu demokrasi değil, teklici demokrasi ister, onunla ülkeyi gül gibi yönetmek ister. Biz ise yahut Adalet Partisi dışındaki bütün kurumlar ve insanlar ise çoğulcu demokrasiyi ister. Güçlü icrayı ancak güçlü programlar, o programları yürütmeye gücü yeten entellektüel parti liderleri yürütür diye düşünüyoruz, bunun dışındaki düşüncelere biz iltifat etmeyiz.

Onun için dün; biz sehpların gölgesinde icraat yapıyoruz, her gün bu rejimin bir tehlikeye mâruz kalacağı korkusu içinde yaşıyoruz gibi, hakikaten ruhsal bunalıklık ifade eden biçimde sözlerle Anayasayı beğenmediler, çoğulcu olmasını ve demokratik olmasını yerdiler, nispi temsil usulüyle yapılan seçim sonucunda hükümetlerin istikrarsız hale geldiğini söylediler. Tarih için bunun tersinin oluşu ve o oluşumun da kendilerinde tecelli etmesini de unuttular. Böyle, hakikaten bir kere daha söylediğim gibi, bir kargaşa manifestosu içinde birtakım kırık dökük fikirler meydana getirdiler ve daima bu Anayasadan şikâyetçi olduklarını bir kere daha ifade ettiler ve bu Anayasadan şikâyetçi olduklarını ifade eden Adalet Partisinin 1971 senesi 12 Martında bu ülkede yapılan bir ultimatom hareketi sonunda, dalgınlıkla yapılmışa benzercesine, o zamanın hükümetleri ve geçen gün bizi eleştiren Sayın Kontenjan Grubu Başkanı özdeşleştiler, eşleştiler ve hakikaten tekilci olan, çoğulcu olmayan demokrasilerin, özgürlükçü olmayan demokrasilerin faşist olacağı gerçeğini, evrensel gerçeğini sanki unutmışlar, dalgınlıkla yapılmışa benzer gibi, bizim bu Anayasa değişiklikleri karşısında uğraşımızı, değişiklik isteyenlere karşı çıkışımızı, onlara "Faşist" demek istediğimizle vasıflandırdılar. Evet, tekilci olan ve özgürlükçü olmayan demokrasiler faşist demokrasilerdir, parlamentolu faşist demokrasilerdir. Ancak çoğulcu, özgürlükçü demokrasilerdir ki, antifaşist demokrasilerdir. Bu Anayasayı o hale dönüştürmek isteyenler, onlarla tarih içinde birleşenlerin unuttukları gerçek budur. Bunun karşısına çıkamadıkları için, 1971'de ultimatom verilmesine takaddüm eden zamanlardaki sosyal çalkantıları ve oradaki anarşizmi körükleyen parti görünümüne bizi büründürüp, güya halkın gözünden düşürmek isteyenlere de en güzel cevabımız; bütün gayretlerinize, yek âvaz olarak bizi komünist diye ilân etmenize rağmen, 1973'te Türk halkının en çok reyine mazhar olarak geldiğimizle cevaplamaktan öteye kendimi yormayacağım ve daha çok geleceğim...

Hiç kimsenin durduramayacağı bir sosyal oluşumun önünde yer aldık. Tarih içinde büyük bir devrimi başarma göreviyle halk tarafından görevlendirildik. Boşuna uğraşıyorsunuz... Bunalımı bitirmek istiyorsanız, derhal egemen olan millete, halka kendinizi arz ediniz. Halk, asırların pekiştirdiği yaşam bilgisinden aldığı kor-

kunç bir bilinçle kendi aleyhinde olanlarla kendi yanında, olanları ayırma gücüne sahiptir. Sağ olsun halk.

Saygılar sunarım. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Erim.

NIHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan. Sayın Gündoğan, geçen gün burada gündem dışı yapılan bir konuşmayı çok yanlış bir ifade ile burada tekrar ettiler. Müsaade ederseniz bunu tavzih için söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Erim

NIHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım;

Az önce konuşan Sayın Fikret Gündoğan geçen gün benim bu kürsüde gündem dışı bir saldırı karşısında verdiğim cevapların bir kısmına değindiler ve bana cevap olduğunu da söylediler. Yalnız, galiba yanlış anlaşılmış olacak ki, benim söylediklerimin dışında birtakım şeyleri bana atfettiler. Ben Anayasa değişikliğinde şunu söyledim: Anayasa değişikliği, bu Meclisten hatırımda kaldığına göre, tümünün kabulü hakkındaki oylamada Millet Meclisinden 370 oyla geçti ve Anayasada birçok esas maddelerin değişikliğine de (Haydi dün orada olup da bugün olmayanları katmayayım); bugün burada Cumhuriyet Halk Partisinde bulunan Sayın üyelerin, pek çoğu iştirak etti. Burada da (Yanımda getirmedim, yine ezbere söylemeyeyim ve kendileri çok iyi bilir) birçok Sayın Cumhuriyet Halk Partili senatör Anayasa değişikliklerine oy verdiler. Hatırımda olanlar var, ama ben söylemeyeyim, onlar kendileri bilirler. Ben bunu zikrettikten sonra şunu dedim: “Anayasa değişikliklerine oy vermeyebilirdiniz” Nitekim vermeyenler sizin içinizde de öbür partilerde de oldu; vermeyenlere de kimse bir şey yapmadı, yapamadı, 12 Mart Muhtırası’na evet verilmişti, bitti o.

Anayasa değişikliği sırasında ben, bilhassa burada Sayın parti liderlerine inandığım değişikliklerin metnini verdim, onlar komisyon kurdular. Hatırımda kaldığına göre, bugün Senato Başkanvekillerinden Sayın Zihni Betil Cumhuriyet Halk Partisi temsilcisi olarak o komisyonda çalıştı. Adalet Partisinden de arkadaşlar, öbür partilerden de arkadaşlar çalıştılar ve Anayasa değişikliklerine kendilerine göre uygun bir biçim verdiler, Meclislerde uzunluğuna, genişliğine tartışıldı ve çıktı. Ben dedim ki; “Her halde Sayın Cumhuriyet Halk Partili üyeler bu değişikliklere bir şeyden, bir kimseden, bir şeylerden çekindikleri korktukları için oy vermediler, inandıkları için, o günkü ortamda bu değişikliklere ihtiyaç bulunduğu inandıkları için oy verdiler. Ben bu görüşteyim” dedim ve yine de o görüşteyim.

Nitekim ısrarla kabul etmedikleri maddeler oldu ve o maddeleri buradan geçmeden değiştirmeye muvaffak oldular, değiştirttiler. Sonra görüşme sonunda da birtakım maddelerde partiler arasında anlaşma oldu ve öylece her iki Meclisten 2/3’nin üstünde çoğunluklarla geçti. Haa, bugün caymış olabilirler... “Bugün o ortam geçti, o zaruretler ortadan kalktı tekrar biz Anayasayı eski haline getirmek isteriz” diyebilirler, bu da meşrudur. Çok güzel... Konuşulabilir; ama ben, “O gün o değişiklikleri biz kendimize rağmen kerhen kabul ettik” demeyi asla ben eski Cum-

huriyet Halk Partili arkadaşlarıma, (Ben de Başbakan olmadan evvel Cumhuriyet Halk Partili idim) bunu yakıştıramıyorum. İnandılar, inanmadıklarına itiraz ettiler, değiştirdiklerini değiştirdiler ve nihayet ortalama bir şekilde partiler arasında muhabakat oldu ve o maddeler öylece çıktı.

Bu noktayı açıklamak için vaktinizi aldım.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Fikret Gündoğan, buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Muhterem Hocamın benim sözlerim üzerine, geçen sefer yaptığı konuşmada da belirttiği gibi, Anayasa değişikliklerine rıza gösteren parti ve onun üyeleri olarak şimdi Anayasa değişikliklerini iyi görmemizi, bizim eskiden yaptığımızla şimdiki sözlerimiz arasında bir çelişki gibi göstermeye bir defa hakkı yoktur. Biraz evvel konuştuğum sözler zabıttadır, kendisiyle böyle bir diyalog kurmak için söylemedim; “Anayasa değişikliklerinin tekilci ve özgürlükçü olmayan demokrasiye gidişi sağlayacak biçimde yapılmasını önerenler ve o önerenlerle beraber olanlara, eğer bir parti veya insanlar, tekilci olan ve özgürlükçü olmayan anayasalara veya o anayasaların yönettiği rejime “Faşist” derlerse, onu hiç kimse kınayamaz” dedim.

Şu kısa zaman içerisinde kolay olmayan bir karşılıklı konuşma süreci içine girmek istemiyorum. Bunu biliyoruz. Bize Anayasa değişikliklerinin, Sayın Erim Hükümet Başkanı olduğu zaman, hangi taslaklar halinde geldiğini de biliyorum. Yine biliyorum ki. Sayın Erim Hükümetinin getirdiği Anayasa değişikliği taslaklarının 12 Mart Muhtırasını veren zevat ile veya onların dayandığı güçlerle uzaktan, yakından bir ilişkisi yoktur.

NIHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, devam buyurun Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Hiç olmazsa o zevatın, “Şu tipte bir Anayasa istiyoruz” şeklinde bir önerilerine tarih içinde ben daha Taslamadım. Zaten öyle bir öneride bulunsalar da, önemi yoktur. Önemi olan şey şudur: Bize gelen taslaklar ve ona yandaş olan parti, onları getirenlerin bu hareketlerine; eğer amaç tekilci demokrasi, özgürlükçü olmayan demokrasi ise, herkes tara ondan bu sıfatın yakıştırılacağıdır ve bu bir gerçektir. Öyle bir Anayasa, öyle bir demokratik düzen o sığata lâyık olur. Hele; “Sizin maksadınız gerçeği ortaya çıkarmak değil, belli bir taktik, belli bir strateji ile Türkiye’yi bölmek isteyenlere, parçalamak isteyenlere, (*Adalet Partisi sıralarından alkışlar*) Türkiye’deki hür demokratik düzene faşisttir diyerek, bilmem hangi düzeni Türkiye’ye getirmek isteyenlere sahayı açık tutmak, hazırlamak ve bunun planını tatbik etmek ise” Bu sözleri Sayın Erim söylemiştir.

Hem öyle bir Anayasa değişikliği önerilecek, ona bir parti veya onun mensubu o haliyle o taslağa, “Bu faşist gidiştir” diyecek ve onu dedi diye orada bulunmuş kişilerden herhangi birisi kalkacak öyle dememizi mesnet ittihaz ederek, bakınız bize

ne yük yükleyecek. Biz anarşistlere, komünistlere sahayı açık tutmak istiyormuşuz ha... İşte bu olmaz, buna her zaman karşı duracağız ve bunu her zaman karşılayacağız. Biz de ölmedik, biz de sağız.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Erim, söz istemiş bulunuyorsunuz, Grupunuz adına mı efendim?

NIHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Efendim, benim beyanımı tekrar büsbütün başka türlü ifade ettiler.

BAŞKAN — Size maksadınızın dışında başka bir görüş izafesi şekliyle...

NIHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Muhakkak.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

NIHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, değerli üyeler;

O gün burada bulunan arkadaşlarım çok iyi takip etmiş olacaklar ki, ben konuşmamda asla Cumhuriyet Halk Partisi Grupunu muhatap olarak almadım. Bir saldırıya uğramıştım, o saldırının müellifi olan zata hitap ediyordum. “Siz” kelimesini, “Sen” kelimesini kullanmamak için bir nezaket sözü olarak kullandım. Ben Cumhuriyet Halk Partisi Grupundaki çok sevdiğim arkadaşlarımı tenzih ederim.

Cumhuriyet Halk Partisinin Anayasaya oy vermiş olmasını da mecbur olduğum için zikrettim. Çünkü, bu zat çıkıyor, “Anayasanın fail-i değişikliği sensin” diyor. Ben de dedim ki, “benim, Anayasaya göre Anayasa değişikliğini teklife dahi yetkim yoktur” Ama lâzım geldiğine o gün kani idim, bugün de kaniim. Bazı değişiklikler demin de söylediğim gibi kurumsal kuralsal yollardan daha da lâzım. Ben nihayet liderlere, (partilere de değil) durumu anlattım, ihtiyacı belirttim; onlar da aldılar tartıştılar, tartıştılar bir şeyler yaptılar, çıkardılar. O gün yapılan itiraz ve buraya gelinceye kadar dışarda yapılan itirazlar vakî olan, tahakkuk eden, bugünkü şeklini alan Anayasadır, önerilere değildir. Onu bir kere tasrih edelim.

Önerilere gelince; “O önerilerden 12 Mart Muhtırasını verenlerin haberi yoktur” dediler. Burada daha fazla tafsilâta girmek istemiyorum, o önerilerden Devletin yetkili, sorumlu şahıslarının, şahsiyetlerinin ve bilhassa Devletin güvenliği ile görevli şahısların, şahsiyetlerin pek yakından haberleri vardı. Bu kadarla keseyim.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Hükümet Programı üzerinde gruplar adına yapılan konuşmalar bitmiştir. Şimdi kişisel konuşmaları sırası ile arz edeceğim:

Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Hamdi Özer, Sayın Hüsnü Dikeçligil, Sayın Mustafa Tıgılı, Sayın İskender Cenap Ege, Sayın Cemalettin İnkaya, Sayın Fethi Çelikbaş, Sayın Salim Hazerdağı, Sayın Mehmet Feyyat, Sayın Sami Turan, Sayın Fevzi Hakkı Esatoğlu, Sayın İhsan Sabri Çağlayangil, Sayın Süleyman Ergin, Sayın Cevdet Aykan, Sayın Nurettin Akyurt.

Değerli senatörler;

Şimdi söz alan Sayın üyelerin isimlerini okuyarak, Hükümet Programının lehinde, aleyhinde ve üzerinde, hangi şekli ile konuşma yapacaklarını tespit edeceğim ve ona göre sıralandırıp söz vereceğim.

Sayın Hüseyin Öztürk?	Aleyhinde.
Sayın Hamdi Özer?	Üzerinde.
Sayın Hüsnü Dikeçligil?	Lehinde.
Sayın Mustafa Tıgılı?	Üzerinde.
Sayın İskender Cenap Ege?	Lehinde.
Sayın Cemalettin İnkaya?	Yoklar.
Sayın Fethi Çelikbaş?	Lehinde.
Sayın Salim Hazerdağlı?	Üzerinde.
Sayın Mehmet Feyyat?	

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Dışında.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, ya lehinde, ya aleyhinde, ya da üzerinde olacak.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Hükümet Programı konusu değil, bunalım ile ilgilidir.

BAŞKAN — Başka türlü herhangi bir imkânımız yoktur efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Aleyhinde diyelim daha iyi.

BAŞKAN — Sayın Sami Turan? Yoklar.

Sayın Fevzi Hakkı Esatoğlu?	Vazgeçtiler.
Sayın İhsan Sabri Çağlayangil?	Yoklar.
Sayın Ergin?	Üzerinde.
Sayın Aykan?	Üzerinde.
Sayın Akyurt?	Yoklar.

Sayın Hüsnü Dikeçligil, buyurunuz efendim; Hükümet Programı lehinde.

HÜSNÜ DİKEÇLİGİL (Kayseri) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

Dün, grupları olan parti liderlerini, bugün de grupları adına konuşan arkadaşlarımızı dinledik. Samimiyetle söylüyorum ki, artık bu Meclisin demagojiye ihtiyacı yoktur. Demagoji yapan demagogların memleketlerini felâkete sürükledikleri tarihte aşikâr olarak görülmektedir.

Ortada çözümü her parlamentere vazife olarak düşen bir hadise var. Sayın Cumhurbaşkanı Hükümeti kurlmaları için partilere teklifte bulunmuş fakat hiçbiri kuramamış veya buna yanaşmamış. Bundan önceki Hükümeti savunanlar, istedikleri kadar savunsunlar, maalesef Türkiye'yi İktisadî bakımdan Allende'nin Şili'sine çevirmişlerdir. Böyle bir vasatı hazırlayanlar, elbette Türkiye'nin orta sınıfını ortadan kaldırmak ve memleketi buhranın içerisine itmekten başka bir düşüncenin

sahibi olmayan kimselerdir. “Mutlaka seçim” teranesinin içerisine girenler de kendi dikta heveslerini; yani “Dediğim dediktir” teranesini kabul ettirmekten isteyenlerdir.

Kanaatimce hiç bir parti seçimden kaçmaz; fakat seçim tek şahsın iradesine de bağlı değildir. Yollara “Seçim, seçim” diye yazdıracak; nerede görülmüştür böyle bir parlamenter düzen; nerede görülmüş böyle Anayasaya saygı, demokrasi anlayışı? Bana yer yüzünde dış kuvvetlerle seçime zorlama hareketini gösterebilir misiniz? Bir lidere yakışır mı bu? Memleket severlikle kabili telif midir? Bunun üzerinde duranlar, vicdanlarını yoklayanlar yok.

Bugün Türkiye iktisadî, siyasi ve içtimai bakımlardan bir çıkmazın içindedir. Burada sosyo-ekonomiden, halktan yanalıktan bahseden insanların halkın içerisinde olmadığı meydandadır. Halk bugün kuyruğa giriyor; kim girdirdi bunları? Yağını bulamıyor; kim soktu bunu? Gübrenin fiyatı beş liraya çıkmıştır; kim yaptı bunu? Yirmi milyar lira açık var deniyor; Hâzineyi zarara kim sokmuştur? Bunun müsebbipleri elbette meydandadır. Bu ölçüler dahilinde konuşulması ve Türkiye’nin bir krizin içerisine sürüklenmemesine yardımcı olunması lâzımdır.

Cumhurbaşkanı, “Buyur Ecevit, kur” diye çağırıyor. Peki, bundan önceki Hükümetin Programını getirdin, burada tenkidini yaptık, “Güçlü iktidar” diye bağırdın, “böyle bir Hükümet yoktur” dedin. Liderlik bu değil arkadaşlar... Lider, yüz sene ilerisini gören insandır. Burnunun dibini göremeyen insanlar ve koalisyonun ne vakte kadar yürüyüp yürüyemeyeceğini hesap edemeyen insanların söz sahibi olmaya hakkı yoktur ve onda liderlik vasfı da yoktur.

Hiç görülmemiş bir şekilde bir program getirirsin, onun methüsenasını yaparsın, yumruğunu vurursun, “Güçlü iktidar, iktidar” diye ve arkasından da dar bir zamanda, gelir hükümeti bozarsın. Arkadaş hukukçu geçinir; “Anayasa gereğince Hükümet devam edecek” dersin, sonra da “Hükümet kurulmazsa ben bakanlarımı çekiyorum” dersin. Nerede görülmüş böyle şey?

Elbet Cumhurbaşkanı buna bir çare arayacaktı, aramak mecburiyetindeydi; Türkiye Hükümetlessiz kalamazdı. Ecevit kuramamıştır, peki hükümet olmadan seçime gidilebilir mi? Samimiyetle söylüyorum, niçin seçim istiyorlar, biliyor musunuz arkadaşlar? Çünkü kendi militanlarını yerlerine yerleştirmişlerdir, seçime gidip bir oyunun içerisine gireceklerdir. Güçlü kuvvetli bir iktidar gelip bunların militanlarını temizledikten sonra ancak seçime gidilir. Bunun dışında Türkiye’de olacak hareketlerden kimse mesul olamaz ve hakikaten başka oyunlar Türkiye’de hazırlanmaktadır, bunun böyle bilinmesi gerekir.

Bir parti seninle koalisyon kurmak istiyor; diyorsun ki, “Hazırda seçimi kabul edersen...” Nerede görülmüş bu? Koalisyondan bahsediyorsun; fakat illâ benim dediğim dediğim olacak diyorsun... Parlamentonun iradesinde olan bir şeyi senin zorlamaya hakkın var mı? Hükümet kurmak isteyen parti liderleri bir araya gelir; nitekim Cumhurbaşkanı parti liderlerini bir araya getirmiş, fakat bir seçim, tarihinde birleşememişlerdir. Bu birleşememenin mesulü kimdir? Bu mesuliyeti üzerlerinden atmak isteyenlerin bu kürsüden konuşmalarını kim dinler? Zaten konuşmalar tetkik edilirse, Ataların tabiriyle incir çekirdeğini doldurmayacak kadar eften püften meseleler ortaya sürülmüştür; Türkiye’yi bunalıma sokmak, geriye götürmek için.

Diğer partili arkadaşlarımız da bir araya gelip Hükümet kuramıyor, anlaşıyorlar, kanaatimizce anlaşılmayacaklar da. Peki, Türkiye Hükümeti mi kalacak? Dışarıdaki vatandaşlarımızın sesine kalak verip dinliyoruz, hepsi de hükümetin kurulmasını istiyor arkadaşlar, hepsi de Hükümete güvenoyu verilmesini istiyorlar. Hükümet kurulur, partiler kendi aralarında anlaşır, biz Hükümeti kuracağız, derler ve ondan sonra Sayın Sadi Irmak Hükümeti kendiliğinden çekilir; ama anlaşmadan önce Türkiye hükümeti bırakılmaz, bırakılmaması lâzımdır.

Yine seçimden bahsediliyor şimdi. Hükümeti seçim olabilir mi? Bütçe gelmiş; Türkiye'nin bütçesi hazırlanacak, yatırımlara gideceksiniz, fakat hükümet buhranının içerisinde Türkiye'yi kıvrandıracaksınız... Buna kimin hakkı var, hangi liderin hakkı var? Türkiye'de liderler sultanın kalkması lâzımdır. Türkiye'nin Anayasası liderlerin sultanında olan bir mebusu, senatörü tanımıyor ve milletin mebusu, milletin senatörü olarak kabul ediyor.

Lider, “ben hükümet de kurmuyorum, hükümete de rey vermiyorum, şunu da yapmıyorum; öbür arkadaşlarımız grupta buna uyacak, itibar edecek, ben buna uyuyorum” diyecek... Ama nerede kaldı millet, memleket menfaati? Halk bizi buraya bunu gözetmemek için mi seçip gönderdi?

Merak etmesinler; kürsü, sandalye heveslisi değiliz. Seçimde, gelsek de gelmesek de bizim umurumuzda değil, ama gelenlerin geldikleri zaman Türkiye'yi hangi noktaya götüreceklerini pekâlâ biliyoruz. Vaktiyle iktidar olanların, yine Cumhuriyet Halk Partisinin iktidar günlerinde millet ne gördü? Kuyruktan, ıstıraptan, çileden, vesikadan başka ne görüyor bu millet? Pamuk üç buçuk lira... Dünyanın İktisadî durumunu nazarı itibara alamayanların Hükümet çığırtkanlığı yapmaları lâzım gelir. Bilâkis, hatalarını tamir için kurulan hükümete oy vermeleri lâzımdır, hem de müspet oy vermeleri lâzımdır. Vatanperverlik, milliyetperverlik, halkı, milleti sevmek ancak bununla mümkün olabilir.

Bir Kıbrıs olayı var orta yerde. Benim kanaatimce fethedene “Fatih” derler. Ordunun başına düşüp de giden insanlara “Fatih” derler. Kanunîye kadar hepsi fatihtir, ordunun başında gidiyordu, ondan sonra ordu kaçağı olarak harbe iştirak etmişlerdir, onlara fatih denmez; ama yollarda fatih teraneleri tutuldu. O, Kahraman Ordunun fethidir, Büyük Millet Meclisinin kararıdır. Cihat edene “mücahit” derler, öbürü de mücahitlik sevdasına düştü ve dolayısıyla birbirine girdiler ve koalisyonu bozdular. Ne “Fatih”i var ortada, ne “Mücahit”i var. Kıbrıs'ın zaferi Türk Milletinin Kahraman Ordusuna aittir; ama bugün onun neticesini almadan, milliyetperverlerse, vatani seviyorlarsa netice alınincaya kadar bağırklarına taş basıp o koalisyonu bozmamaları lâzımdır. Bu yapılmamıştır, yapmamışlardır, o Kıbrıs'ı askıda bırakmışlardır. Sloganlığını yaptıkları Rusya bugün Makarios'u desteklemektedir. Buna ne dersiniz? Kıbrıs üzerinde oyun oynamaktadır; zaten tarih boyunca bu oyunu oynamıştır. Vaktiyle 12 adayı vermekle Türkiye'nin parmağını kestiren Cumhuriyet Halk Partisinin Kıbrıs'ı bu hale sokmaya hiç hakkı yoktur. Eğer Kıbrıs davası halledilemiyorsa Türkiye'yi Hükümeti koymamak mecburiyetindedir ve bu Hükümete oy vermek mecburiyetindedir. Oy vermeyecek, vermem diyor... “Anayasa, hukuk çığırtkanlığıyla başka başka sözlerle bu yatıştırılmak isteniyor. Şöyle deniyor, böyle deniyor; millet huzurunda bunun telifi yoktur arkadaşlar. Millet huzurunda hiç kimse hesap veremez.

Kıbrıs'ta Türk askerî kan akıtmıştır, muvaffak olmuştur, zafer kazanmıştır, bu zaferi gölgelendirmeye kimsenin hakkı yoktur. Bu zafer, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetsiz kaldığı takdirde gölgelenir. O halde bunlara gönüllerin razı olmaması lâzımdır ve buna rıza gösterilmemesi lâzımdır.

Bu Hükûmet Programı itibarıyla mütevazı bir şekilde gelmiş; tenkit edilecek tarafları var; ama kanaatimce bu bir fedakârlıktır. Bunu samimî olarak ifade ediyorum. Bu hengâmın içerisinde Hükûmetsiz kalınmasın diye, partilere dayanmadan Sayın Prof. Sadi Irmak Hükûmet Başkanlığını kabul ediyor... Partiler de girmedigi-ne göre Hükûmetini kurmuştur, Türk-İş'ten de Kabineye üye almıştır, başka yerden de almıştır; şunu samimiyetle söylüyorum, diğer Hükûmetle mukayese edecek olursak, bundan önceki Hükûmetten çok çok kalitelidir. Benim kanaatimce kalitelidir. Bu böyledir. Tecrübeli bir Başbakanı vardır, diğer arkadaşlarımız şuna buna karışmamışlardır, (Çocuklarını tanımam ama öyle görünüyor) Cumhurbaşkanını da Hükûmetsiz kalınmaması için vazifeyi vermiştir. Başka ne yapabiliriz yani? Türkiye'de ne yapılır?

Arz ettiğim gibi, siyasî krizin içindesin, İctimaî krizin içindesin, dış tehlikelerin içindesin... Türkiye her bakımdan zorlanmaktadır. Seçim telaşesiyle boykotlara da gidiliyor. Bu da var. Bütün bunlar olduğuna göre, Türkiye'yi Hükûmetsiz bırakmaya kimin vicdanı razı olabilir ve hangi Parlamento buna hayır diyebilir? Arkadaşlar, anlaşmadan bu Hükûmete menfi oy vermek doğru değildir. Göreceksiniz; partiler iki - üç ay daha anlaşamayacaklardır, anlaşamadıkları için Türkiye Hükûmetsiz kalacaktır, bütçe çıkmayacaktır, Türkiye yatırımlara gidemeyecektir. Nitekim, bundan önceki Halk Partisi Hükûmeti zamanında yatırıma gidememiştir, işsizlik miktarı artmıştır, halk inanmadığı için parasını açığa çıkaramamıştır, "Millî sektör" dediğimize onlar "Halk sektörü" demişlerdir, inanmamışlardır. Piyasa da durgundur. Bu durgunluk Hükûmet olmadığı müddetçe devam edecektir. Şunu samimî olarak söylüyorum; dışarda da tetkik ediyorum, hiç alış veriş yapmadan dükkânını kapayan insanlar var. Buna gönlümüz nasıl razı olabilir?

Samimiyetle itiraf edeyim ki; bu Hükûmete oy vermemek hiçbir zaman için doğru değildir. Partiler anlaşıp aralarında Hükûmet kuruncaya kadar bu Hükûmete müspet oy vermeleri kanaatimce mecburidir. Bu benim kanaatimdir. Oy verildikten sonra bir araya gelirler, anlaşır, gerekeni yaparlar, "Biz anlaştık Sayın Sadi Irmak Bey, Hükûmetinizi çekiniz" derler; ellerindedir, Hükûmeti düşürürler... Dolayısıyla iktidar olurlar, Hükûmeti kurarlar, Türkiye Cumhuriyeti de Hükûmetsiz kalmaz.

Siz Hükûmeti kurmadığınız müddetçe, böyle muallâkta bıraktığınız müddetçe halkın huzuruna çıkıp da bir şey söyleyemezsiniz. Sizden yana olan insanlara da kulak verdim, dinledim; kahrediyorlar. Kahrediyorlar; çünkü bu geçim meselesidir. Hükûmetin kurulmasını istiyorlar, oy verilmesini istiyorlar ve Türkiye Cumhuriyetinin Hükûmetsiz kalmamasını bizim sağduyulu Müslüman Türk Milleti arzuluyor. Bu arzunun dışında hareket etmek benim kanaatimce, herhalde iyi olmasa gerektir.

Şimdi arkadaşlar;

Hükûmet Programının üzerinde şahsen duracak değilim. Aslında Hükûmet Programım ileride icraatına göre tenkit edebiliriz, üzerinde gündem dışı konuşabi-

liriz, sözlü sorularınızla vesaire ikaz eder, meseleleri vuzuha kavuşturmak çabası içerisinde oluruz; ama bugün için lâzım olan, Türkiye'nin Hükümete kalmaması meselesidir.

Bu bakımdan, benim kanaatimce Cumhurbaşkanı vazifesini yapmıştır. Sayın Anayasa Profesörü Nihat Erim hocamızın da söylediği malumdur; kendisi benden daha iyi salâhiyet sahibidir, ben onun kadar bilemem, kurulacak Hükümet Anayasasının tam içerisinde bir kuruluştur. Türkiye Cumhuriyetinin Hükümete kalmamasına Müslüman Türk halkı rıza göstermemektedir. Bu İktisadî krizler, bu bunalım dışta ve içte mevcuttur ve uzamasına tahammülümüz yoktur.

Arkadaşlarımızın ellerini vicdanlarına koyarak, kendi aralarında anlaşınca kadar bu Hükümete beyaz oy vermeleri herhalde Allah indinde de, Millet indinde de makbule geçer.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın üyeler, kişisel konuşmaların onar dakika ile sınırlandırılmasını isteyen bir önerge var.

Önergeyi okutuyorum:

Başkanlığa

Kişisel konuşmaların onar dakika ile sınırlandırılmasını teklif ederim.

Saygılarımla.

(Tabii Üye) Suphi Gürsoytrak

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Önerge aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Ege, önergenin aleyhinde söz istiyorsunuz.

Buyurunuz efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan çok değerli arkadaşlarım;

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Nasıl olur...

BAŞKAN — İtimat buyurunuz Sayın Gündoğan, itimat buyurunuz...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, sayı sayma özgürlüğünü kullandım.

BAŞKAN — İtimat buyurunuz efendim.

Sayın İhsan Sabri Çağlayangil buyurun.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Sayın Sadi Irmak Kabinesinin Programı üzerinde kişisel düşüncelerimi arz etmek için huzurunuzdayım.

Evvelâ başta Sayın Başbakan olmak üzere bütün üyelerine karşı takdir ve saygı beslediğimiz, çoğu ile yıllarca süren dostluk sahibi bulunduğumuz mümtaz bir kadro karşısındayız.

Hükümetlerin programları, yapısını teşkil eden kişiler ve programlarının muhtevası ile ölçülür. Şimdi eleştirilerimizi bu iki nokta üzerinde toplamak imkânına malik olsaydık rahat bir konuşma yapacaktık. Çünkü Hükümetin gerek programı, gerekse teşekkül tarzı üzerinde büyük itirazımız olmayacaktı. Ancak, işe bir de modeli ve biçimi karışıyor. Bu model ve biçim üzerinde çok şeyler söylendi. Hepsine geri dönmeyeceğim. Yalnız, teşekkülü kendinden evvelkilere benzemeyen Hükümet, kendinden evvelkilere çok benzeyen bir programla karşımıza çıktı.

Gönül isterdi ki, nasıl teşekkülü değişik idiyse programı da değişik olsun. Çünkü teşekkülüne yapılan itirazların başında, bu Hükümet iyi ama kime karşı sorumlu, hesabı kime verecek düşüncesi büyük ağırlık taşıyor. Hükümet de zaten kendi icraatından herhangi bir siyasi partinin sorumlu olmadığı teminatını programında vermekte. Kime karşı sorumlu? Herhalde millete karşı değil. O halde Meclise karşı sorumlu olabilir, diye düşünülebilir. Eğer Meclise karşı sorumlu idiyse bu hükümetin programı, evvelâ bir devraldığının envanteriyle başlaması gerekirdi. Matlub belli olsun ki, zimmeti meydana çıksın. Nedir devraldığı? Sonunda nasıl sorumlu tutacağız? Böyleydi, şimdi böyle oldu diyebilmek için dayanabileceğimiz muta nedir? Burası karanlık. İşte ben diyordum ki, bu hükümet huzurumuza gelirken deseydi ki, ben bir zaruretlerin mahsulüyüm, bir bunalımın çaresiyim, geldim, böyle kurulabildim, şu söylediğim icraatı yapacağım, şunu devraldım, bırakacağım şeylerden benden hesap isteyebilirsiniz. Bu yoktur ve bu olmayınca da işin zembereği yoktur.

Hazine ne halde? İki ay sonra maaş verebilecek misiniz? Yokluklara çare bulabilecek misiniz? Hükümetin bıraktığı envanter (Envanter mi diyelim, tereke mi diyelim? Burada ihtilâfım var) nedir? Kıbrıs neye mal oldu, açık nedir? Giden Hükümet memleketi ne halde alıp ne halde terketti? Terkettiği çizgi budur. E... Bu yok ortada. Bunun yerine rivayetler var. Efendim, 5 bin asker 10 Aralık kadar çekilmezse, Magosa Limanının Rumlarla müşterek kullanılması taahhüt edilmezse, Rumların eski yerlerine dönmesi kabul edilmezse ve şu terkettiğimiz haritada işaretleli yerler de tahliye edilmezse ve bu iş de 10 Aralık kadar yapılmazsa 10 Aralıkta yardım kesilir.

Dikkatli olunuz. Devir terekesinde var mı bu? Varsa mesele değişiyor. Varsa eğer, “Bize, Kıbrıs’a git; ama dönme dedi”, diyenlerin Kıbrıs’a dönmeyi de plana koydukları meydana çıkar ve yarın Kıbrıs’tan dönmek icabederse, bu Hükümeti desteklediniz, öbürü gitti bu döndü demek imkânı kalmaz. Var mı bu planda? Ben bunun üzerinde duruyorum.

Ne yapacaktır bu Hükümet? Neyi yapmaya mecburdur? Bir vaziyetle karşılaşmış. Gayet güzide mümtaz bir heyet. Başından mesul olmadığı bir terekenin içinde; ama tamamlamaya mecbur olduğu işler var. Bütçenin açığını kapayacaktır, yeni bütçede denge arayacaktır, bozulan muvazeneyi tesise çalışacaktır, pahalılığa şuna buna çare arayacaktır. Hepsî ıstırarî vazifeleridir, hataları değil, ama sonunda, kendisi siyasî bir heyet olmadığı için kendisini destekleyenlere, biz böyle yaptık da sizin oylarınızla başa gelen Hükümet bunları berbat etti demek fırsatını vermemek için arz ettiğim hususa itina etmesi gerekir idi. Onun içindir ki, bu envanter veya tereke işin zembereğidir diyorum.

Deniyor ki, efendim iyi; ama bir araya gelmiyorsunuz, partiler bir araya gelmek imkânını bulamıyor. Ondan sonra da bir boşluk husule geliyor. O boşluğun en masum alternatifi olan bu Hükümete karşı da cephe alıyor. Tabii bu mülâhazada ağırlık var. Boşlukları güçler doldurur. Güçler gaz gibidir. Nereyi boş bulurlarsa oraya istilâ etmek isterler. Bu ezeli kaide; ama bu böyledir diye bir başka kaideyi, bir rejimi tahrip etmeye, hatayı hata ile tamir etmeye kalkışmaya da lüzum yok.

Bu bunalımın sonu ne olacak? Sonu belli olan şeyin adı meseledir. Malûmları korsunuz, meçhulü bu tarafa yazarsınız orantınızı kurarsınız neticesi çıkar. Onun adı meseledir. Bunalım dediniz mi, sonu belli olmayan şey demektir. Onun sonu söylenmez, araştırılır ve kendi içindeki şartlardan çıkar.

Burada bir arkadaşımız çıktı grubu adına konuştu ve dedi ki, “Siz seçime gidemezsiniz”. Ben burada yoktum, diyafondan dinledim. Bilmiyorum nereye hitap etti; ama, “25 senedir bu milleti aldatıyorsunuz. Artık aldatamazsınız” dedi. Kime hitap etti bilmiyorum, ama herhalde hakaret, hitap ettiği kitleye değil millettir. Bu milleti 25 senedir aldanır farzetmek, bu milleti 25 sene körük örüne aldanma pahasına oy verir zannetmek bir kere rejime, sisteme, millete inançsızlıktır. Ve sonra böyle bir nazariyeyi kabul ederseniz, yeni seçim kazanan heyetin de milleti aldatığı iddiasını niçin öne sürmeyeceksiniz. Millet aldanabiliyorsa ben de aldatırım, siz de aldatırsınız. Millet aldanmaz. Milleti aldatmak da mümkün değildir.

Efendim, bu heyet seçimi kabul ederse başka olur, etmezse başka olur... Sayın Sadi Irmak Hükümeti, “15 gün sonra seçim yapacağım” dese “İki ay sonra yapacağım” dese veya, “Hiç yapmayacağım” dese bunun müeyyidesi nedir? Bu Hükümet 1,5 ay güvenoyu alır, bir ay sonra istifa etmek durumunda kalır. Seçim taahhüdü ne olur? Seçimi, Hükümet yapmaya ne kadirdir, ne de mene ehildir.

BAŞKAN — Sayın Çağlayangil, bir dakikanız var efendim.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Acaba Heyeti Umumiye'den 3-5 dakika izin istirham edebilir miyim?

BAŞKAN — Öyle bir öneriniz varsa sorarız efendim.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Eğer ısrar buyurursanız kesebilirim.

BAŞKAN — Ne kadar süreye ihtiyacınız var Sayın Çağlayangil?

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Beş dakika kadar.

BAŞKAN — Sayın Çağlayangil beş dakika daha konuşmasının uzatılması için Yüce Heyetin iznini istemektedir. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurunuz Sayın Çağlayangil.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Seçimi tekeffül etseler ne olacak? İcraya kadir değildirler. Yapmamayı taahhüt etseler, mene ehil değildirler. Buna Mecliste karar verilecek. Bugünkü mevzuata göre, karar verdiğimiz altmışıncı günü otomatikman seçim icra edilecektir. Bugün karar verirse, altmış gün sonra icra edilecek. Eğer Türkiye altmış gün sonra meselâ, Ocak ayının falan tarihinde seçim yapmaya ehil ise yapılır. Değilse, hangi tarihte ehil olacaksa, ondan alt-

miş gün evvel karar verilir. Bunun dışında seçim meselesi ile uğraşmanın amelî bir kıymeti yoktur. Belki bir yatırımdır. Niçin yoktur? Çünkü, tatbik kabiliyeti yoktur. Seçimi çare diye mütalâa ediyorsak, seçimi çare kılmayı mümkün kılacak tedbirleri de beraber mütalâa edelim. Seçimin daha etkili bir netice vermesini de mütalâa edelim. Mücerret, cezbe halinde seçim iddiası ile bir seçim Donkişot'luğu ile varılacak netice yoktur. Sonra muhterem arkadaşlarım, seçim öyle bir şeydir ki, bu seçim önergesi karar halinde Meclise gelince ve ad okunarak oya konunca, bundan kaçacak parti veya parlamenter tasavvur edemiyorum. Seçimden kaçan parti, milletin huzuruna hangi tarihte olursa olsun çıkamaz. Parti de çıkamaz, parlamenter de çıkamaz. Niçin çıkacaksınız, nasıl çıkacaksınız; bir seçim firarisi halinde nasıl aday olacaksınız? Bu gelir, konur, okunur: Çağlayangil, (Bursa) öbür zat falan bölgenin, evet, hayır şeklinde oylanır. Bu seçimden kaçıp kaçmamanın belli olacağı forum burasıdır. Bunu dışarlarda aramayalım “Seçim, seçim” diyelim, ne olacak? Buraya gelen ve seçimi büyük bir arzu ile isteyen arkadaşlarım dahi, tarih olarak Haziran başını koydular. Haziran başı seçim kararı olsa olsa nisanın sekizine falan alınması gereken bir karar. O tarihte memleketin manzarası nedir? Kıbrıs meselesi mi hallolmuş mu? Devam mı ediyor, daha mı bozuk, daha mı iyi? Bütün bunlar ne durumdadır? Yine o tarih üzerine bir protokol yapsak da, Meclise girsek, oylasak çıkmasa, oyu tutturamasak. Bütün bu protokollerin amelî neticesi olmayacaktır. Seçimi de bu şekilde mütalâa etmek lâzım.

Kürsüye geliniyor ve burada; A.P. eski Halk Partisine benziyormuş, tenasüh yolu ile eski Halk Partisinin ruhu şimdi bizim partiye girmiş iddiası öne sürülüyor. Bir kere mazisinden bu kadar nefret eden bir siyasî heyetle ilk defa karşılaşıyorum. Onu da bırakalım, öyle bir tenasüh hadisesine Adalet Partisinin yapısı müsait değildir. Ayrı köklerden, ayrı tarihi cereyanlardan kuvvet alan iki siyasî heyetiz. Bu memleketin kaderinde istensin, istenmesin uzun müddet yaşayacak iki siyasî heyetiz. Bir taraf Devleti savunur, öbür taraf milleti savunur. İstedikleri kadar halkla bütünleşmek iddiasında bulunsunlar, halk sektöründen kooperatifçiliğe kadar ruhlarında, planlarında, yapılarında ve dokularında Devlet yatar, devletçilik yatar. Bunun adını kâh toplum koyarlar, kâh sosyal adalet koyarlar, kâh vaktiyle de olduğu gibi devletçilik koyarlar.

Seçimlerde kimseye ebedî şans yoktur. Bir taraf bazen kazanacaktır, öbür taraf kaybedecektir. “Halk bizi sosyal ordunun önüne kattı, bayrak yaptı.” gibi iddialar belki böyle parti marşlarına falan konu olur; ama bu kürsülerde bu argümanlarla netice almaya çalışmanın hakikaten değeri ve ciddi bir hüviyeti yoktur.

Benim arkadaşlardan istirhamım; Senato daima ağırbaşlı seviyede kalmıştır. Memleket buhran içindedir. Bunalımın da dediğim gibi çaresi belli değildir. Şartları ağır olabilir. Bunu, “Böyle giderseniz ya muhtıra, ya ihtilâl gelir” diye, bu çatıda hiç konuşulmaması lâzım gelen kelimeleri telâffuz ederek veya onlardan medet umarak halle çalışacağımız yerde, daha sakin, daha akli başında, daha birbirimize güvenerek halle çalışalım. Çare arıyorsak, bu çareler birbirimize meydan okuyarak bulunmaz. Evvelâ diyaloglar kurulur, yemek sofraya konmadan evvel mutfakta hazırlanır kararlar. Mutfakta tertip olunur, partiler bir araya gelir, düşünülür, yaklaşılr ve ondan sonra o husus kamuoyunda oluşturulur. Kamuoyu zorlanarak, karşılıklı rıza istihsaline gayret etmek meseleyi kemikleştirir, dondurur.

Benim görüşlerim bu. Beni dinlediğiniz için size teşekkür ve saygı borcum var.

Hürmet ederim efendim. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Süleyman Ergin, buyurunuz

SÜLEYMAN E. ERGİN (Yozgat) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun kıymetli üyeleri;

Yeni Hükümette bildiğiniz gibi, Başbakan Sayın Ordinaryüs Profesör Sadi Irmak'dan başka, 8 tanesi üniversite mensubu kıymetli profesör olmak üzere 16 kişi dışarıdan alınmış bulunuyor. 3 tane Kontenjan Senatörü, bir tane Tabii Senatör 4 tane de Cumhuriyetçi Güven Partili arkadaşımız bu Hükümette görev almış bulunmaktadır.

Kabine her ne kadar teşekkül şekli itibariyle Anayasaya uygun görülmekteyse de, güvenoyu alınması halinde Anayasada zikredilmemiş bazı tatbikatların içine girmek durumunda kalacaktır. Özellikle Bütçe Komisyonu teşkilinde iktidar partisinden olması gereken 30 üye meselesi, partilere dayanmayan bu Kabine için halen çözümlenmemiş bir problem olarak ortadadır. Tabiatı ile bu husus Anayasamızın bir eksikliği olarak telâkki edilebileceği gibi, gerçekleştirilmesi ihtimali olmayan bir husus olarak da düşünülmüş olabilir.

Hükümetin Anayasanın tavsiye ettiği siyasî partilere dayalı bir Hükümet olmaktan uzak olması, siyasî partilere dayalı olmadığı için de icraatını yürütecek güce sahip olmaması önemli bir husustur; yani her icraat için ister istemez siyasî parti gruplarını ikna etmek gibi güçlüklerle maruz kalacaktır. İşte böylesine güçlüklerle karşılaşması önceden belli olduğu halde, Sayın Irmak'ın Hükümeti kurmuş olmasını, memleket lehine büyük fedakârlık olarak tavsif etmek ve kendisini tebrik etmek mümkün değildir.

Acaba icraat yapması hakikaten çok güç olan böyle bir Hükümetin kurulmasında kabahat kimdedir? Hemen arz edeyim ki, buna sebep Millî Selâmet Partisi hariç, diğer partilerin uzlaşmaz tutumlarıdır. Kabulü mümkün olmayan önşartlardır, cesaretsiz, kararsız tutumlarıdır. Dünkü Meclis müzakerelerinde Sayın Erbakan tarafından durum çok teferruatlı olarak ortaya konulmuştur. Gerçekten Sayın Başbakan Irmak, Kabinayı teşkil etmeden önce her parti ile temasa geçmiş ve üye istemiştir; fakat Cumhuriyetçi Güven Partisi hariç hiçbir üye vermemiştir. Böylece Sayın Hükümetin bu şekilde kurulmasında, Hükümete yükleyecek bir kabahat bulunmadığını belirtmek isterim.

Sayın Hükümet Başkanı bu konudaki hüsnüniyetini programının hem başında, hem de sonunda belirtmiş; bir seçim Hükümeti olduklarını, Parlâmentoda siyasî partilerden kurulacak bir Hükümete vazifeyi devre her an hazır olduklarını ifade, hattâ temenni etmişlerdir.

Kıymetli senatörler;

Biliyorsunuz ki üç yıldan beri Türkiye kısa devreli hükümetlerle idare edilmektedir. Kısa devreli hükümetlerin memlekete birçok konularda maalesef büyük zararı olmuştur. İcap eden hizmeti lâıkiyle verememek durumlarına girmiştir. Önümüzdeki sene seçim yapmak demek 1975 senesini değil, hattâ 1976 senesini

dahi heder etmek demektir. Gelecek sene yapılacak olan seçimlerden sonra yeniden Meclis teşekkül edecek, yeniden Hükümet kurulacak ve gelecek senenin 30 Kasım günü 1976 senesinin Bütçesi Meclise getirilecek bunların hiçbirisinin ciddi çalışmaları yapılması mümkün olamaz. 1976 senesinin yatırımları dahi heder olur. Üç seneden beri Türkiye’de kısa devreli hükümetler zaten kalkınma hamlesinde büyük ölçüde yavaşlamalara sebep olmuştur. Önümüzdeki iki yıl daha aynı şey cereyan ederse âdeta beş yıllık bir bütün plan devresi dahi heder olma durumuna girecektir.

Her önüne gelen, “benim canım seçim istiyor” diye ortaya çıkmamalıdır. Bugün erken seçime gitmemiz demek, aslında Kıbrıs zaferinden sonra yurdumuzda meydana gelmiş olan birlik ve tesanüdü köy kahvelerine kadar götürüp bir bakıma çözmek ve ayırmak mânasını taşır. Böyle, iddialı bir şekilde erken seçime gidildiği zaman bu seçimin emniyetini temin etmek de oldukça güç bir görev halini alır. Erken seçim memlekette herkesin büyük nispette siyasetle meşgul olmasına vesile olur. Bir ülkede dört yılda bir ve ancak yeni seçim yapılacağı zaman siyasî konular bütün ülkeyi sarmalıdır; ama bir ülkede yeterinden fazla dozajda ve sık sık herkes siyasetle meşgul olursa siyasetten başka yapılacak büyük hizmetler aksar. Bundan dolayıdır ki, kesin bir zaruret olmadıkça erken seçim çözümünün ortaya atılması dahi doğru değildir.

Muhterem senatörler;

Bulunduğumuz noktayı iyice tespit etmeye mecburuz. Şu anda demokrasimizin yeni bir merhalesinin eşiğine gelmiş bulunuyoruz. Bu merhaleyi elbirliğiyle, iyi niyetle, millî menfaatleri ön planda tutarak aşmamız gerektir. Bugün geldiğimiz merhale koalisyonlarla çalışma merhalesidir. Başka ülkelerde bildiğiniz gibi koalisyonlarla çalışmalar yapılmaktadır; ama hiçbirisinde koalisyon kurulma süresi bizdeki çalışma şekilleriyle yürümektedir. Bu arada partiler hiçbir zaman meseleyi şahsiyet meselesine dökmemektedir. Bugün memleketin böylesine iç ve dış şartların gerektirdiği bir anda mesuliyetlerimiz nereye kadar devam etmektedir, bunları dikkate almayla mecburuz.

İtalya, seçimden çıkalı iki seneden fazla bir zaman olmuştur; 4 aydan beri kaçıncı defadır koalisyon kurulması çalışması yapılmış ve ancak birkaç gün önce bir uzlaşmaya varıldığı hepinizce malumdur. İtalya’da hiç kimse çıkıp da, “neden koalisyon bu kadar uzun sürüyor, hemen erken seçime gidelim,” dememiştir.

Durumu böylece tespit ettikten sonra Programdaki diğer bazı hususlara göz atalım.

Bugün bir milyonluk vatan evlâdı dış ülkelerde işçi durumundadır. Bunların 150 binini hanım işçilerimiz teşkil etmektedir; millî gelir bakımından maalesef zenginliğimiz ve çalışkanlığımızla mütenasip olmayan bir noktadayız. Yeryüzündeki 130 kadar müstakil ülkenin içerisinde şahıs başına millî gelirimiz 100’ncü sırada bulunmaktadır. Hergün, dolara bağlılık adı altında maalesef paramızın kıymeti düşürülmekte, devalüasyon adım adım yapılmaktadır. Bu devalüasyonlar yapıldıkça şahıs başına millî gelir bakımından gerilemekteyiz ve yeryüzündeki milletler arasındaki sıramız da düşmektedir.

Dış ticaret açığımız gün geçtikçe artmaktadır; üç milyara yakın ithalâtımıza mukabil ihracatımız takriben bir buçuk milyar dolar mertebesinde bulunuyor. İthal etmekte olduğumuz petrolün, makinelerin ve hammaddelerin fiyatları bütün dünyada büyük süratle artmakta olduğu için dış ticaret açığı bakımından güçlüklerimiz ciddidir.

Bundan başka, Devlet bütçesinde önemli bir açık bahis konusudur; bugün 110 milyar liralık Devlet bütçesinde takriben 20 milyar liraya yakın bir açık söz konusudur. Bunlar ülke için ciddi meselelerdir.

Yatırımlarda arzu edilen hız mevcut değildir. Bilhassa Üçüncü Beş Yıllık Plan devresinin asıl ruhunu teşkil eden, Türkiye’de çok önemli sanayi yatırımlarının kurulması hususundaki adımlar henüz atılmamıştır. Bir plan devresi süratle gelip geçmektedir; fakat Türkiye’yi daha güçlü bir ülke haline getirecek olan bu yatırımların maalesef henüz temellerinin atılmasına dahi başlanılmamıştır.

Bu itibarlardır ki, bugünkü halimizle bilhassa sanayileşme durumumuzla geri kalmış ülkeler arasında yer alıyoruz. Kendi sanayimizi kendimizin kuracağı teknolojik atılımı, sınaî atılımı henüz yapamamış bulunuyoruz. Memleketimizde ziraî sulama, hayvancılık yavaş gitmekte, koy yolları, köy elektrifikasyonu, köy ve şehir içme sularının temposu son derece yetersizdir; Anadolu’umuzda kanalizasyon tertibi bulunan bir tek şehir mevcut değildir. Sanayi bölgeleri kurulmamıştır, küçük sanayi siteleri yetersizdir. Bölgesel kalkınma şirketleri milletin arzusuyla yurdun her tarafında başlamıştır; her vilâyette ortalama yirmiye yakın bu çeşit şirket atılımları mevcuttur; fakat Devlet tarafından bunların elinden tutulup malî imkânsızlıklarını tamamlayacak bir canlılık noktasına henüz şu anda gelinmemiştir. Hayat pahalılığı sürmektedir, geçim sıkıntısı mevcuttur, temel ihtiyaç maddelerinin bulunamaması Milletimizi bunaltmaktadır.

Türkiye’imiz hızla kalkınmalıdır, diyoruz; sanayileşmeliyiz, diyoruz; ama sanayileşmek için ilk ve en önemli şartlardan birinin memleketi bol ve ucuz elektrik enerjisine kavuşturmak olduğunu unutuyoruz. Memleketi, baştan aşağı fabrikalarla doldursanız da enerji problemini halledememiş olsanız neye yarar, çalıştırabilir misiniz? Bütün ilerlemiş memleketlerin önce bu problemi hallettiği ve bugünün şartlarında en ucuz elektrik üretimi imkânı olan hidrolik kaynaklara bol miktarda sahip olduğumuz halde bugün ancak bunun yüzde 4’ünü kullandığımızı, yüzde 96’sının akan sularla heba olup gittiğini defaatle söyledik ve söylediler.

Kaldı ki, bu kaynaklardan yüzde 80-90 hatta yüzde 100 nispetinde yerli imkânlarla enerji üretimi mümkün iken büyük ihmaller neticesi yeni katkılar yapılmadığının üzerinde durulması hiç olmazsa bugünkü cemiyetlerin ilerlemişliğinin bir kıstası olan “fert başına elektrik üretimini şu seviyeye çıkarmaya çalışacağız” şeklinde kararlı ifadelerin bulunmasını gönlümüz arzu ederdi.

Son olarak, Programdaki Orta-Doğu, Asya ve Afrika ülkeleriyle münasebetlerimizi geliştirmeyi ima eden sözlerin daha kuvvetli olmasını arzu ederdim, fakat bunlara büyük ehemmiyet vermek mecburiyetinde olduğumuza inanıyorum. Bunun için serbest ticaret bölgelerinin geliştirilmesinde büyük fayda vardır. Kanaa-

tımcı Türkiye'mizin süratle kalkınmasında bu memleketlerle ticarî münasebetlerimizin arttırılmasının büyük rolü olacaktır.

Sözlerimi burada keserken, Hükümet Programının memleketimiz için hayırlı hizmetlerde bulunmasını temenni eder ve kendilerine başarılar diler ve hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Sayın Fikret Gündoğan, Hükümet Programı aleyhinde mi, efendim?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Hayır, ben yerimden bir şeye işaret etmek istiyorum; isterseniz...

BAŞKAN — Yerinizden buyurun efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Çağlayangil, şahsı adına yaptığı konuşmada bizim seçim arzularımızı seçim Donkişot'luğu olarak vasıflandırdı. Bu düpedüz talihsiz bir benzetmedir. Gerçekten, seçim isteyen yalnız biz olsaydık, gerçekten seçimi halk da istemeseydi bu sığa belki lâıyk olurduk; ama dikkat buyurlursa, şimdi müzakeresini yaptığımız Hükümet Programının dördüncü sayfasında;

“Bu durumda Hükümetimiz çeşitli sakıncaların önlenmesi amacıyla seçimlerin yenilenmesinde ve bunun Yüce Meclisinizce mümkün görülecek yakın bir tarihe alınmasında millî yarar, hatta zorunluk bulunduğu görüşünü Yüce Meclise arz etmek ister” demişler ve yine Programın sonunda, yeni bir seçimin yapılmasında zorunluk olduğunu bir ülke gereği olarak programlarına dercetmişlerdir.

BAŞKAN — Bunu açıklıyorsunuz, efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Bu gerçeği Hükümet Programına getiren bir parti ve onun mensubu olarak seçim istemiş olmağığımızı Donkişot'lukla biz değil, başkaları da paylaşmak durumunda kaldılar. Bu, talihsiz bir beyandır.

BAŞKAN — İfade etmiş oldunuz, buyurun efendim.

Sayın Cevdet Aykan, Hükümet Programı üzerinde, buyurunuz, efendim.

Sayın Aykan, Hükümet Programı üzerinde son konuşmayı yapan Sayın üyemizdir; buyurun Sayın Aykan.

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım ve Sayın Hükümetin değerli üyeleri ve değerli Başkan;

Son söz bende olduğuna göre, son söz olarak söylenebilecek sözleri seçmede, fikirleri bulmada da güçlüğümlü takdir edersiniz. Hükümetin Başkanı değerli bir fizyoloji profesörüdür. Fizyolojinin temel kurallarından birisi, “Hayat var olduğunda tepkinin de olmasıdır”

Bu programa ve bu Hükümetin kuruluşuna gösterilen tepkinin ne ölçüde sağlıklı olduğü ya da haklı olduğü ayrı bir konu. Fakat, genellikle bu Hükümetin Programına ve kuruluşuna gösterilen tepkiler, Hükümetin kuruluşunu zorunlu kılan nedenler ya da güçlükler nelerdir, bu güçlükleri çözümlemek, gidermek için erken seçimin bir çözüm olup olamayacağı ve belli ölçüde de bu Hükümetten beklenebilecek hizmetlerin neler olabileceği bahis konusu olmuştur.

Bu modelin ismi ne olursa olsun bu Hükümetin kuruluşunu zorunlu kılan şartlar üzerinde düşünmek sistemimizin imkânlarını ve güçlüklerini anlamamızda şüphesiz yararlı olacaktır.

Genellikle ve özellikle Cumhuriyet Halk Partisi adına konuşan konuşmacılar erken seçimin bu güçlükleri gidermede, sistemin içinde bulunduğu, yarattığı güçlükleri gidermede bir çare olacağı görüşünü savunmuşlardır: Cumhuriyet Halk Partisi Cumhuriyet Senatosu Grubu Başkanı ve İstanbul senatörü Sayın Fikret Gündoğan bu konuda fikirlerini ifade ederken Halk Partisinin seçim fobisine tutulduğunu belirttiler. İstanbul gibi değerli bir bilim, sanat çevresi temsilcisinin böyle bir deyimi kullanmasındaki yanlışlığı belirtmek için bu açıklamayı yaptım. Fobi, tabii ki seçimden kaçmak, korkmaktır. Kendileri soruyu şu anlamda vazettiler: Genellikle diğer siyasî partiler seçimden korkuyorlar, kaçıyorlar şeklinde söylediler. Şüphesiz burada faydalı olacak olan soru; seçimden korkup korkmamak değil, seçimin yararlı olup olmayacağı üzerinde düşündürmektir.

Sayın Çağlayangil konuşmalarında, Sayın Irmak Hükümetinin hangi şartlarla göreve başladığına, ya da göreve başladığı ortamın ne olduğuna biraz değindiler. Ben de birkaç cümle ile değineyim:

Türkiye Ziraat Odaları Genel Başkanının ifadesine göre önümüzdeki yıl buğday açığı 4 milyon ton olacaktır. Şeker, açığı, yağ açığı, dünya petrol fiyatları da düşündürücüdür. Bunların ekonomik karşılığını düşündüğümüz zaman ve Kıbrıs harekâtının ya da Kıbrıs sorumluluğunun Bütçemize yükleneceği külfetleri de düşündüğümüzde muhtemeldir ki, büyük bir ihtimalle ve söylendiği üzere önümüzdeki yıl ciddi ekonomik sorumlulukların var olacağı bir yıl olacaktır.

Kitleler büyük ekonomik sorumluluklarla karşı karşıya kaldıklarında iki türlü tepki gösteriyorlar. Tepkilerin bir kısmı ilgisizlik tarzında oluyor. Bir kısmı da hiddet tarzında, şiddet tarzında oluyor.

Acaba önümüzdeki yıl Haziranda ya da Ekimde yapılacak bir seçimde geniş halk kitleleri; önceliği parti bağlarına, siyasî ilişkilerine mi vereceklerdir, yoksa özel hayatlarının, kişisel hayatlarının yarattığı sorumlulukların, kendi ruhlarında yarattığı güçlüklerin etkisi altında mı kalacaklardır? Bu üzerinde durulmaya değer ciddi bir sorundur.

Sayın senatörler İngiltere 7 ay içerisinde iki seçim yaptı. İngiltere'deki şartlar gayet tabii son derece değişiktir. Herkese asgarî bir yaşama düzeyini ve yaşama emniyetini, sosyal güvenliği sağlamış bir ülkedeki şartların değişik olması doğaldır; ama bu değişik şartlara rağmen İngiltere'de 7 ay sonra yapılan seçimlerin muhafazakâr parti ve işçi partisi lehine yarattığı genel oydaki değişiklik % 2,8 civarında olmuştur. Bütün partilerin oy nispetleri genel olarak aynı kalmıştır. İşçi Partisinin sağladığı bu % 2,8 nispetindeki oy artışının tefsirleri genellikle İşçi Partisinin sendikalarla fiyat ve ücret konusunda yaptığı anlaşmaya bağlanmıştır. Acaba ülkemizde yakın bir gelecekte yapılacak seçimler aynı tabloyu ortaya çıkarırsa ve artan ekonomik sorunlarla, artan güç şartlarla bu seçim aynı tabloyu verirse sonumuz ne olacaktır, meselelerimiz ne olacaktır?

Rejimin adı ne olursa olsun; ister demokrasi olsun ister başka bir şey olsun toplumun sorununu çözümleyemezse, topluma daha büyük refah ve güven sağlamazsa o rejim her zaman tehlikeye girmiştir. Tarih ve kendi tarihimiz de bunun örnekleriyle doludur.

Bunları bu değerli Senatonun değerli üyelerine şu düşüncelerle söyledim. Görünen o ki; Türkiye’imizde erken seçim, “faydalı mı değil mi” den daha ziyade bu seçimden korkuyor musunuz, korkmuyor musunuz şeklinde va’zedilmiştir. Cesaretimizi göstermek için de erken seçime gitmemiz mümkündür; ama bu benim ölçüme göre sorumlulukla, ülke sorumluluğu ile bağdaşacak bir tutum olmayacaktır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın, kurallara, kanuna bağlılığı, üstün kültürü, dikkati kişisel nitelikleridir; ama ileride bu nitelikleriyle neyi başardığı tarihin bir sorusu olacaktır. Sayın Cumhurbaşkanına bu kürsüden saygı ile bu niteliklerini siyasî partiler arasında beliren bu güçlüğü çözümlemede kamu yararına ve tarihin öğretilerine öncelik vererek kullanması yönünde saygı ile dilek sunarım.

Sayın Başkan;

Hükümetin Programı üzerinde konuşacağımı ifade etmiştim. Bu nedenle üzerinde çok tartışılan seçim konusuna değindim. Hükümetin Programı muhtelif bakanlıkların hizmet sahalarına giren konularda ayrıntılı döküm diyeceğimiz bazı geniş bilgileri vermiştir. Pahalılığı öncelikle bir konu olarak ele almış pahalılığın doğuşunda, üretimin oluşunda, dağıtımda ilgili tedbirler üzerinde durulmuştur. Bu hizmetleri şüphesiz değerli olacaktır.

Benim ölçüme göre Hükümetin bir Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurmuş olması, bir Kültür Bakanlığı kurmuş olması değerli bir aşamadır; fakat benim ölçüme göre bu Hükümetin yapacağı en büyük hizmet gerçeği cesaretle Türk Toplumuna söylemek olacaktır. Cesaretle ve gür sesle. Daha önce yapılanlarda iyi ne ise, kusur ne ise onu cesaretle söylerse ve ülkenin içinde bulunduğu şartları yine cesaretle söylerse ülkemizde daha sağlam düşünce için, sıhhatli düşünce için hizmet etmiş olacaktır.

Ben bu düşünce ve duygularla son sözü söyleyen üye olarak Hükümete hizmet süresi ne olursa olsun, çok değerli, entellektüel ve kişisel haysiyeti olan üyelerden oluşan bu Hükümete hizmet sürelerinde başarı dilerim.

Hepinizi saygı ile selâmlarım.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Arkadaşıma bir yardımda bulunmak istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Gündoğan. Yerinizden söyleyiniz.

Sayın Aykan, siz buyurunuz oturunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Her halde iyi takip edememişler. Sayın Adalet Partisi Grubu Sözcüsü Tokoğlu yazılı konuşmasının bir kaç yerinde seçim fobisine kapılmışlardır diye bizi itham etti. Bendeniz konuşmam sırasında bu seçim fobisine kapılmış olma sıfatı bize yakışmadığı gibi gramatik olarak da doğru olmadığını söyledim.

BAŞKAN — Tavzih etmiş oldunuz efendim şimdi.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Doktor benim söylediğimi sanarak dedi ki, “İlim ve irfan yuvası İstanbul’da yaşamış bir münevverin bunu söylemiş olması” bunu ben sarf etmedim, bu kelime Sayın Tokoğlu’nundur.

BAŞKAN — Peki efendim.

Sayın üyeler; Hükümet Programı üzerinde gruplar ve kişiler görüşlerini açıklamışlardır. Şimdi, açıklanan görüşlere karşı hükümet görüşlerini sunmak üzere Sayın Başbakan Sadi Irmak.

Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SADİ IRMAK (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

İlk vazifem, bu kürsüden şahsıma ve çalışma arkadaşlarıma karşı gösterilen ve bizim için değeri çok büyük olan teveccühe yürekten şükranlarımı arz etmek olacaktır.

Hatipler, genellikle bu kabine şekline ne suretle gelinmiş olduğu hakkında etraflı bilgiler verdikleri için, bu konuyu kısa tutmama fırsat hazırladıkları için ayrıca müteşekkirim. Nihayet Hükümet Programına iyi niyetli, yapıcı, ileri götürücü, özendirici, teşvik edici katkılarından ötürü hatiplere şükranlarımı arz ederim.

Sayın Cumhurbaşkanımızdan bu emaneti aldıktan sonra Yüksek Meclisin huzuruna geldim. Planım, mümkün olursa ve ilk amaç olarak bütün partilerimizin katılabileceği bir millî koalisyon hükümeti kurmak, eğer bu mümkün olmazsa azamî derecede geniş bir tabana dayanacak, Parlamentonun çok geniş desteğini kazanabilecek bir hükümet meydana gelmekti. Böyle düşünmeye mecburdum. Çünkü, yurdumuzun üstüne dağlar gibi yürüyen muazzam iç ve dış sorumluluklar, çok kuvvetli, son derece cesur ve kendinden emin kararlar alınabilecek bir hükümetin işbaşında bulunmasını emrediyordu.

Bu tasavvurla ve sanırım Parlamento tarihimizde belki rekor denebilecek bir tevekkül, sabır, anlayış, teenniyle uzun uzun partilerimizin liderleriyle temasa geçtim. Bütün bu temaslar Yüce Meclislerin ve özellikle Büyük Milletimizin huzurunda cereyan ettiği için ayrıntılarına girmek gereğini duymamaktayım; fakat netice olarak bu emellerinin ikisine de muvaffak olamadım.

Bundan dolayı Yüce Meclisleri elbette tenzih etmekle beraber, bu işte beni desteklememiş olan partilere de bir serzenişte bulunmak veya kötülemek aklımdan kenarından geçmemektedir. Tutum farkları, dünya görüşü farkları, memleketin problemlerini telâkki ediş tarzları arasındaki farklar bu neticeyi doğurmakta etken olmuştur.

Sadece bir noktaya işaret etmekle yetineceğim:

Böyle bir vazifenin bana yönelebileceğine hiç ihtimal vermediğim ve şurada karşınızda oturan mütevazî bir senatör olduğum günlerde, o günlerde patlak vermiş olan hükümet buhranı karşısında huzurunuzda geldim ve dedim ki, hükümet buhranları olağandır, demokrasilerde; fakat ve başka memleketlerde uzun sürmesi de olağandır, ama Türkiye’de normal şartlarda bu bunalımın uzun sürmesini ben

anlayamıyorum ve objektif sebeplere de bağlayamıyorum. Başka memleketlerde buhran uzun sürüyor. Çünkü, o memleketlerin parlamentolarında, kamu efkârında birbirine taban tabana zıt dünya görüşleri ve ekstremisi doktriner angaje partiler vardır. Memleketimizde programlara baktığımız zaman ne komünist, ne faşist bir parti mevcut değildir. Biraz daha liberal, biraz daha devletçiliğe mail partilerimiz vardır ve böyle olması memleket için rahmettir; ama bunların memleketin büyük menfaatleri gerektirdiği zaman kolaylıkla bir araya gelmemesinden duyduğum hayreti ve üzüntüyü yüksek huzurunuzda ifade etmiştim. Bugün o ifademi tekrarlamak durumundayım.

Bir fırsat kaçırılmıştır; fakat bazı şerhlerden hayır geldiği çok vakidir. Umalım ve dileyelim ki, bu geçirilmiş olan tecrübe liderlerimizde ve partilerimizde inifadıcılık temayülünü azaltsın ve bunlar sık sık bir araya gelsinler. Yalnız hükümetler kurmak için değil, bu vatanın büyük bir kritik meseleleri doğduğu zaman, adeta otomatik bir insiyakla liderler bir araya gelmelidir. Demokrasinin kitaplara yazılmayan; fakat en üstün prensibi budur. Aksi takdirde arkadaşlar, bu yaklaşmayı bir gelenek haline getirmezsek, son ümidimiz olan, son sığınağımız olan demokrasi üzerinde, kamu efkârında bezginlik yapar gibi, uyandırmak gibi altından kalkamayacağımız tarihi, muazzam bir sorumluluğun altına girmiş oluruz.

Böyle bir durumda emelime muvaffak olmayınca bunun tabîi sonucu bana bu emaneti vermiş olan yüksek makama gidip emaneti iade etmeyi ve ben de böyle düşündüm. Ancak, o günlerde geçici olarak halefini beklemekte olan Hükümet Başkanının kendi açısından haklı sebeplerle ve millet menfaatini gözeterek kabinesindeki fikir ikiliğini artık gündelik işleri bile çevirmeye elvermediğini söyleyerek ortaya attığı ve pekâlâ hak verilebilecek olan bir tutumla hükümet mesuliyetini bırakmak arzusunu izhar etmesi, birdenbire memleket ve Devlet ölçüsünde vahim bir boşluğun doğması intibainı ve tehlikesini hepimizde uyandırdı.

Bu durum karşısında kaçmayacağım bir millî mükellefiyet karşısında kendimi hissettim. Böyle bir devirde partiler bir araya gelmemiş, mesul makamda olan Hükümet param parça olmuş ve bunun ezasını çeken, sorumluluğunu duyan kıymetli Hükümet Başkanı, “artık bu vazifede benim kalmam millet menfaatlerine uygun değildir, ayrılacağım” demiş, icra gibi, Anayasamızın en mühim organlarından birisi âdeta münhal bir vaziyette ve ben de henüz Sayın Cumhurbaşkanının itima-diyle Başbakan adayı bulunmaktayım. İşte bu durumda ve kaçınmayacağım bir millî mükellefiyet, bu tenkit edilebilir, tenkidi şerefle karşılarım. Bazı tenkitlerde yapılmıştır.

“Efendim, müdahale etmeseydin bu çalkana çalkana bir havaya varırdı. Bunalım biraz daha devam ederdi” felsefesinde düşünenler olabilir ve bunlara bir dereceye kadar hak verebilirim.

Muhterem senatörler;

Hükümet boşluğunun Türkiye’de doğuracağı sonuçla meselâ İtalya’da meselâ Fransa’da veya Almanya’da doğuracağı sonuç aynı değildir. Fransa’da aylarla ve aylarla sürer. İtalya’da dördüncü ayını tamamlayan buhranlar olmuştur; fakat oralarda administrasyon dediğimiz cihaz yerleşmiştir. Devlet, bakan olmadığı, başın-

da mesul bakan bulunmadığı zaman da muayyen bir düzen içerisinde işleyebilir. Çünkü yetkilerin dağınlığı, yaygınlığı ve her makamın yetkisi taayyün etmiştir. Kanunlar vardır ve sorumluluğunu taşıyan yerler vardır.

Bizim memleketimizde sistem, kitaplarımız, mevzuatımız ne derse desin maalesef merkezîyetçidir. Teşkilâtımız Avrupa'ya paralel yapılmıştır; fakat hangimizin bakanlığında bir şube müdürü kanunen haiz olduğu yetkileri kullanma cesaretini gösteriyor?

Bundan şube müdürlerimizi tayibe gitmiyoruz, kınamak istemiyorum. Çünkü geçmiş idarî tarihimize şube müdürüne en küçük bir yetkiyi dahi vermeyip, süpürge mübayaasına kadar kendi emri altında bulunan idareler, başkanlar, bakanlar gelip geçmiştir. Bütün bunların rüşupları devam etmektedir. Elbette bu anane değişmelidir; fakat bir anda değişemez.

Şu halde Hükümetin işi bırakması, Devlet ve millet hayatımızda tamiri son derece güç ve belki de imkânsız bir rahne açacaktı.

Kaldı ki, bir de karşımızda Yunanistan'la ve Kıbrıs'la olan büyük dış meselemiz vardı. Bunun da muhakkak mesul bir muhabata ihtiyacı vardı.

Muhterem arkadaşlarım;

Eğer ben bu bekleme devresinde liderlerimiz arasında kesin bir netice alınabileceği hakkında en küçük bir ümit taşısaydım, bu kritik duruma rağmen biraz daha beklemeyi tercih ederdim; fakat yaptığım geniş temaslar bende maalesef bu cesareti ve bu ümidi uyandırmadı. Çünkü her temasımda liderler arasındaki mesafenin yaklaşmak şöyle dursun, daha derinleştiğini müşahade ettim.

Bunu bir polemik konusu olarak ve bir suçlama felsefesiyle söylemediğimi tekrar etmek isterim. Maziyle çok fazla meşgul olmayı sevmeyen, sadece istikbale dönük mizaca sahip bir arkadaşınızım.

Devlet idaresinde bir süreklilik esastır ve her yeni gelen vazifeli kendinden evvelkini kötüleyerek işe başlamamalıdır, temadiyet esas olmalıdır.

Bu felsefeyle elimde kalan bir imkân mevcuttu: Bu da, hiç bir parti hükümet sorumluluğuna katılmak istemediğine göre; burada hemen ilâve edeyim ki Cumhuriyetçi Güven Partisi Hükümet sorumluluğuna katılmış değildir ve benim Hükümetim hiç bir surette Cumhuriyetçi Güven Partisinin Programına bağlı ve ondan sorumlu da değildir. Sadece diğer partilerden ayrı olarak kabineme kendi üyelerinden bakan almamı (Diğer bütün partiler kendilerince haklı olan prensip açısından bakan vermeyeceklerini ifade ettikleri halde) yasaklamamışlardır.

Bana cesaret veren bir ikinci mesele oldu. Bu mesele memleketin bir aktüalite-sidir. Bu model bir hükümet, Anayasaya, demokratik geleneklere ve Millet yararına aykırı mıdır değil midir?

Arkadaşlarım;

Şunu söyleyeyim: Eğer, kuracağım şu hükümet modelinin Anayasaya, demokratik geleneklere ve prensiplere ve memleket menfaatına ters düşebileceği hakkın-da en küçük bir şüphe içimde uyansaydı, Cenab-ı Hakkın huzurunda yemin ederim ki, bu şerefli vazifeyi derhal iade ederdim.

Arkadaşlar;

Müsaade edin, tavzih edeyim. Bu kurduğum hükümet modeli bu naçiz arkadaşımızın icadı değildir ve dünyada ilk defa tarafımdan uygulanıyor değildir. Tamamiyle Anayasamıza uygundur, tıpatıp uygundur, demokratik prensiplerin ta kendisidir ve millet menfaatini da yüzde yüz zarurî kıldığı bir neticedir.

Anayasaya aykırı olmadığını bütün hatipler söylediler ve çok değerli selefim Ecevit başta olmak üzere “Anayasaya aykırılığı münakaşa edilemez” gibi veciz bir ifadeyle bunu söylediler.

İtirazlar ne üzerine oldu? Klâsik demokratik mefhumlara uyar mı uymaz mı?

Efendim ben hareket noktamı arz ettim. Normal sükûn zamanları için elbette esas olan ve elbette tercih edilmesi lâzım gelen partilere dayalı hükümettir; fakat Anayasamız mutlaka bir zorunluluk koymuş mudur? Hayır. Bunun dışında hükümet kurmayı yasaklamış mıdır? Yasaklamamıştır.

Nitekim Anayasa Mahkemesinin bir içtihatında “Yasaklanan şey sarahaten Anayasada zikredilmek lâzımdır” denmektedir.

Anayasamız açıktan açığa, “Ne, hükümet mutlaka partilere dayanır ve ne de benim kurduğum modelde bir hükümet kurulamaz” diyor. İkisini de söylemiyor; fakat kolaylaştırıcı birçok hükümler ileri sürüyor: Evvelâ bir 102’nci maddeyi veriyor. 102’nci madde açıktan açığa “Başbakan hariç bütün bakanlar dışarıdan alınabilir” diyor.

Efendim, bunun karşısında Bütçe Encümeni nasıl kurulacak? Efendim, Bütçe Encümeninin kurulması hakkındaki hüküm teferruat hükmüdür. Evvelâ encümenlerin nasıl kurulacağı hakkındaki ana hükme itibar edilir. Eğer tali olan bir hükümtatbik kabiliyetini kaybetmişse (hukukun temel prensiplerinden birisidir) o zaman ana hükme gidilir. Ana hüküm ne diyor?

“Bütün komisyonlarda partiler kuvvetleri nispetinde temsil edilir” Ben bunu Programıma, Meclisin bir iç meselesi olduğu ve Meclise büyük saygım olması dolayısıyla koymadım. Elbette bizim Danışma Kurulumuz aklı olduğu için, yol bir olduğu için buraya gelecektir ve ben bunu ilk defa icat etmiyorum. Bundan önceki kabinelerde de, buna benzer terkihi olan kabinelerde de Bütçe Komisyonu bu arz ettiğim şekilde; yani partilerin kuvvetleri oranında terkip edilmiştir. Bundan bir müşkülât çıkacağını asla sanmam. Yine deniyor ki, “Efendim, hiç bir partiye dayanmadığınıza göre, hangi parti mesuliyetinizi alacak?” Hayır arkadaşlar, telâş buyurulmasın. Hiç bir partiden üzerimize düşen mesuliyeti almasını rica etmemekteyiz. Bütün mesuliyeti biz omzumuzu alıyoruz. Kime karşı? Herhangi bir partiye karşı değil. Anayasamız, bütün kanunlarımız bizi ancak Millet Meclisine ve Yüksek Senatonuza karşı sorumlu tutmaktadır. O sorumluluğu şerefle kabul ediyoruz.

Biraz daha müsaadenizle; bu yolu lütfediniz kapamayınız. Beni düşürürsünüz, düşürmezsiniz; o hiçbir şey değil. Bu memlekette binlerle Sadi Irmak vardır ve benim kurduğum Kabine gibi yüzlercesi kurulabilir. Bu bir mesele değildir; ama bu kapıyı Meclis içtihadıyla mühürlerseniz, kaparsanız; yarın buna benzer durumlar hatta daha şedid durumlar zuhur edebilir.

Meselâ kalabalık sayıda tarafsız gelirse, yarın bu da mümkün. Seçim kanununda yapacağınız değişikliklerle yahut milletin iradesiyle birçok bağımsız gelirse ve partiler çok zayıf kalırsa hükümet kurulmayacak mı?

Büyük Mustafa Kemâl İlk Büyük Millet Meclisinin huzurunda ilk sözü “Hükümet kurmak esastır” olmuştur. Çünkü o tarihte cereyanlar vardı. “Efendim hükümeti ne yapacağız? Ankara’da bir komisyon kuralım dahilî işlere baksın, bir komisyon kuralım haricî işlere baksın” teklifleri karşısında yumruğunu kürsüye vurarak söylediği ilk söz “Hükümet kurmak esastır” olmuştur. Hükümete bir icra, hükümete Meclisin kararlarını yürütecek başka bir organ tasavvur edilebilir mi? Onun için rica ediyorum. Bu içtihatları yaparken evvelâ dünyaya bakınız.

Maalesef bir üniversite hocası olarak ve hüzün duyarak şunu müşahade ettim.

Anayasa hocalarımızın hepsini tenzih ederim; fakat bir kısmı okuttukları dersin dünyadaki tatbikatını hiç okumamışlar.

Efendim, bakın gayet basit, dün Mecliste de söyledim; ama meselenin memleket istikbali bakımından önemi olduğu için huzuru âlinizde bir defa daha tekrarlayayım. Bunu ben icat etmedim. Bir defa bazı memleketler bütün Bakanların dışarıdan alınmasını şart kılıyorlar, Fransa gibi. Diyelim ki, Fransa bugün yarı presidenciel bir sistemdedir, Amerika presidenciel bir sistemdedir; oralardan misal vermeyeceğim. Bizim gibi parlamenter demokrasilerden birkaç tane misal arz edeyim. Bunun yüzlercesi var; ama misal olsun diye birkaç tanesini arz edeyim.

Finlandiya Anayasası, madde 36: “Parlamentonun güvenini haiz olması gereken Bakanlar Kurulu üyeleri dürüstlük ve kabiliyetleriyle tanınan Finlandiya’da doğmuş vatandaşlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından seçilir. Adalet Bakanı ve en az bir diğer bakan hukuk öğrenimi yapmış olmalıdır”

Asla “Parlamenter olacaktır” demiyor.

1952 tarihli Yunanistan Anayasası. Bugün mülga; ama uzun zaman meriyette kaldı.

“Parlamentonun güvenoyunu haiz olması gereken Hükümet üyelerinden Parlamento üyesi olan Bakanların güven oylamasına katılabilecekleri...” ifade edilmektedir.

Demek ki, Parlamento dışından da bakan açıktan açığa tecviz ediliyor.

1947 tarihli İtalyan Anayasası:

“Hükümet üyelerinin, Yasama Meclislerinde üye olmasalar da davet edildikleri zaman toplantılarda hazır bulunmak yetkileri vardır”

Belçika Anayasası:

“Bakanlar iki Meclisten birinin üyesi olabilirler ve olmayabilirler”

İsviçre Anayasası:

“7 kişiden ibaret olan Federal Konsey...”

Yani, Bakanlar Kurulu.

“...üyeleri Meclislerin ortak toplantısında Millet Meclisi üyeliğine seçilme yeteneğine sahip İsviçre vatandaşları arasından dört yıl için seçilir”

1958 Fransız Anayasası. Haydi buna tipik misal demeyelim. Çünkü, De Gaulle'den sonra malum, yarı presidencial bir sisteme; yani icra ile Devlet Başkanını bir makamda birleştiren bir sisteme gidildi, orada bir bütündür. Seçilen Bakan eğer milletvekiliyse, milletvekilliğinden derhal istifa edecektir. Amerika'da tabii öyle. Çünkü, tipik presidencial bir sistemdir.

İsrail Anayasası en yeni anayasalardan birisidir.

“Başbakanın kuracağı kabineye parlamento içinden veya dışından bakan alınabilir”

Japon Anayasası da öyle söylüyor.

Yani, zannediyorum ki, dünyanın dört köşesinden misaller arz etmiş oldum. Bunu asla bir övünmek için söylemiyorum, bir iddiam da yok, Anayasa Hukuku âlimi değilim; fakat hukuk âlimlerimizin de dikkatini çekiyorum, lütfen okusunlar. Çünkü, fetvalar veriyorlar. Fetva çok büyük mesuliyettir. Fetva verdiğim zaman Ebu Suud Efendi gibi fetva vermeli, üç asır sonra dahi muhkemliğini muhafaza etmeli. Arkadaşlarımız işte bunları görmemiş ve bir kısım parlamenter arkadaşlarımız da bir hocamızın yanlışlıkla yazdığı sözlerle katılarak karşıma bunu çıkarmışlardır.

Âlim, ilim... İlmin karşısında hürmet duyması lâzım gelen acizane Ordinaryüs Profesörüm, 50 sene de ömrüm geçti; akarsular durur. Ama, sonra merak ettim, bunları buldum. Daha da aranırsa, her halde bir çok yeni Anayasalarda bunlara paralel hükümler bulunabilir.

Benim için mühim olan Fransız'ın, İngiliz'in şunu yaptığı, bunu yaptığı değil arkadaşlar, bir imkânı kapamayın. Benim kabineme bu yüzden güvensizlik vermeyin. Gözümüzü, kaşımızı, Programımızı beğenmeyin güvensizlik verin, baş üstüne; ama bu günün birinde memleketin bir halâs çaresi olabilir, bu kapıları kapamayın.

Tekrar edeyim ki, elbette sükûn zamanlarında mutad zamanlarda klasik şekil parlamentoya dayanmaktır, partilere dayanmaktır. Ya bugün olduğu gibi, dayanma fırsatı olmazsa, en iyi niyetle haftalarca temastan sonra bu imkân tamamen kapanırsa, bu milleti hükümete bırakmak mesuliyetini üzerine alacak bir kimse içimizde var mı? Zannediyorum olamaz.

Bu bahsi bu kadarla kesmeme müsaade buyurmanızı rica ederim.

Ama, Sayın Ecevit buyurdular ki, “İçlerine tam sindiremediler”

Bu bir dereceye kadar anlaşılır bir şeydir. Çünkü, ben de Sayın Ecevit'in ifadelerini bu manada alıyorum. Elbette ben partilere dayanmak isterdim. Bunun birçok avantajları olduğu muhakkak; ama bu imkânı bulamadım.

Arkadaşlar;

Şimdi, mahiyetini, kuruluş şeklini bu şekilde anlattığımı umduğum benim kabinemin karakteri nedir? Programın teferruatına girmekte bir fayda mülâhaza etmiyorum.

Bu, Atatürkçü bir kabinedir. Zannediyorum, benden başkasını beklemezsiniz. Ben angajeyim.

“Atatürkçülüğü nasıl anlıyorsun?” denebilir.

Aczin Atatürkçülük anlayışı sosyal adaletçi, özgürlükçü, demokratik bir milliyetçiliktir ve bu anlayışta olan adamları birer birer aradım, buldum, huzurunuzda bir kabine getirdim. Teşekkür ederim ki, Kabinemin yapısı, seçtiğim arkadaşlarımın kişiliği üzerinde örseleyici bir şey söylemediniz. Bilakis teşvik edici, benim cesaretimi artırıcı iltifatlarda bulundunuz. Bu sebeple her iki Meclise sonsuz derecede müteşekkirim.

Bir soru; “Efendim, seçim Hükümeti misiniz, hizmet Hükümeti misiniz?”

Evvelâ bu ikisini ayırmak mümkün değil. Büyük Millet Meclisi bana itimat verir, seçime de karar verirse, elbette seçim vazifesi görevlerimizin arasında ve en mühimi olacaktır. İktidar bize bırakılırsa onu selâmetle, güvenle, millî iradenin tam tecellisi için bir hükümetin ne yapması lâzımsa onun azamisini yapacağız.

Ama bazı tenkitler de oldu, “Efendim, yalnız bunu mu yapacaksınız?” dendi.

Hani seçim deyip de Devletin, milletin işlerini yüzüstü bırakmak kabil mi? Bu kabil değildir. Elbette seçim için Büyük Millet Meclisinin kararını beklerken, karşımıza çıkan iç ve dış problemlere vaziyet alacağız, mesuliyetler yükleneceğiz. Millet Meclisine karşı her an her nefeste kendimizi sorumlu addederek, Millet faydasına gördüğümüz, kanunlara uyduğunu gördüğümüz her şeyi yapacağız. Hatta Meclis lütfedip güvenoyu vermese dahi, halefimiz gelinceye kadar Millet menfaatlerinin gerektirdiği her türlü icraatı yapacağız.

“Nedir ana çizginiz?” denebilir.

Efendim, tabii evvelâ her şeyin başı ekonomi olduğu için, ekonomide mucizeler yaratmak veya sihirbaz değneği taşımak gibi imkânlarla sahip değiliz ve bunları ciddiye alamıyoruz.

İyileştirici tedbir almaya ve antienflasyonist (bununla enflasyonu durduracağım veya gerileteceğim demek istemiyorum) tedbirlerle enflasyonun hızını kesmeyeceğiz gayret edeceğiz.

“Nedir, elinizdeki vasıtalar?” denebilir.

Dünyanın bulunduğu tek vasıta; denk bütçe, ekonomi, tasarruf, yine tasarruf. Ele geçen her kuruşu yatırıma sarfetmek, ekonomide ve Devlet idaresinde rasyonalizasyona gitmek. Bunları ben bulmadım. Dünyanın arayıp arayıp bulunduğu ıslah tedbirleri bunlardır. Bunları tatbik edeceğiz. Bu tatbik esnasında hareket noktalarımızdan birisi emeğin aziz oluşudur.

Türkiye Cumhuriyetinin tesadüfün, kaderin şevkiyle ilk Çalışma Bakanı olan bugünkü Başbakanınızdan sanırım ki, başka türlü de beklemezsiniz. Emek azizdir ve her şeyin üstündedir ve korunacaktır.

Sosyal adalet ana kaygımızdır ve Hükümetiniz bunun da en ağırlık noktasını vatandaşlar arasında fırsat eşitliğini yaratmada görmektedir.

Büyük Meclis desteklerse, biz bu yönlerde çalışmak isteriz.

İdeolojik eylemlerden bahsediliyor. Elbette bu eylemler vatandaşımızı tedirgin etmektedir ve yüksek tahsil müesseselerindeki eylemler büsbütün üzücüdür. Çünkü, yüksek tahsil gençliğimizin büyük çoğunluğunu tenzih ederim; güzel güzel

okuyup yetişmek istiyorlar. Bir akall-i kalil denen azın azı bir zümre ajitasyonlara gidiyor, normal mektebine giden, imtihanına girmek isteyen çocukları engelliyorlar ve bazen de bizi çok üzen fiilî yaralama gibi teşebbüslere geçiyorlar. Elbette Devlet kuvvetlerine karşı gelen, kanunların çizgisini aşan, fikri zorla kabul ettirmeye giden eylemler, karşısında Devlet kuvvetlerini bulacaklardır; ama Türkiye’de fikrin masun olması lâzımdır, hür olması lâzımdır ve tartışmanın mutlaka masun güvenlik içinde yapılması lâzımdır.

Çocuklarımıza şu telkini vermeliyiz; fikir muhteremdir; ama fikre tahammül de o derece muhteremdir. Sadece fikir özgürlüğünü kabul edip de müsamaha zorunluğunu kabul etmemek bir yarı münevverin işidir; yarı medeniyettir bu. Tam bir medeniyet için fikir özgür olacak; ama tahammül de zarurî olacak. Çocuklarımıza bu hissi, bu atmosferi gereği gibi verememiştir, demek ki. Bunda bizim nesli, bilhas-sa hoca olarak kendimi de suçlu addederim.

İkincisi; bu çocuklar, gençliğin idealler edinmeye bir meyli vardır, bu böyledir, hepimiz de zaman zaman böyle yaptık. Bu boşluk nereden meydana geliyor, niçin çocuklar kendi memleketlerindeki havayı tam teneffüs edemiyorlar? Bizi birleştirecek, bütün Türk Milletini yoğurabilecek bir tek fikir tanıyorum. Bu, Mustafa Kemal’in fikir mirasıdır. Bunu çocuklarımıza tam aşılayabilirsek, tam yerleştirebilirsek, ben öyle umarım ki, bugün bizi üzen nahoş hadiseler tekevvün etmez. Niçin buraya geldik, niçin bu dünyanın taklide kalktığı, ne diyor Ruslar; “Biz sosyaliz; ama hür değiliz”

Amerikalılar ne diyor, “Biz hürüz; ama sosyal değiliz” Atatürk “İkisini beraber yürütürüm” diyor efendim. Dünya Atatürk’e giderken bizim çocuklarımızın ithal malı rejimler peşine gitmesi üzücüdür. Bunu telkin etmeliyiz, bu telkin zayıflamıştır arkadaşlar. Atatürk sağlığında Devrim Tarihi derslerini beş profesöre emniyet etmiştir ancak. Hatta demiştir ki, “Ah vaktim olsa da Devrim Tarihini ben okut-sam” Devlet işlerinden imkân bulamadığı için tek bir profesöre emanet edememiştir, beş profesör okuturdu bunu İstanbul Üniversitesinde. Bugün bu dersler ölü hale gelmiştir. İtiraf ederim, üniversitenin yakında ayrılmış bir mensubu olarak, bu hale gelmiştir; bunu canlandırmalı ve liselere de, her tarafa da getirmeli ve yabancı fikirlerden de korkmamalı; Karl Marx’ı da öğretmeli; ama anti Karl Marx neşriyatı da öğretmeli. Bu yasaklamalardan bir fikir, bir şey bilâkis sebepsiz yere yasaklanan şeylerin özel bir rağbet taşıdığı muhakkaktır.

Karl Marx’ın 19’uncu asırda mühim bir adam olduğunu öğretmeli; ama şunu da öğretmeli ki, 20’nci asırda dünyaya gelseydi, “Ey dünyanın proleterleri birleşiniz” dediği zaman, bir kere proleter kalmıyor dünyada. Medenî, ileri memleketlerde amele yok artık, işçi var; haklarına sahip, grev hakkı var, idareye iştirak hakkı var, sermayeye iştirak hakkı var. Bugün Alman sanayiinde 4 milyon işçi hisselerle ortak-tır, Amerika’da da böyledir.

Şu halde Karl Marx bugün gelip; o akıllı adam, dahi adam demez tabî, “Ey proleterler birleşiniz, kaybedecek yalnız zincirlerinizdir” Yani, bunlardan, fikirden kaçmamak lâzım; ama gereği gibi de telkin edilmesi icap ediyor.

Maruzatımın sonuna geldim. Dış politika hakkında söylenecek fazla bir şey yok. Selefimin ve seleflerimin bıraktığı yerlerden olduğu gibi devam edeceğim.

Çünkü, Türk dış politikası Dışişleri Bakanlığının veya bir hükümet başkanının politikası değildir, Allah'a şükür millî politikadır. Hiç olmazsa burada Türk Milletini, Türk Parlamentosunu som bir kütle halinde görmenin büyük kuvveti içindeyiz. Bu kuvvet arkamızda kaldıkça, memleketin elde ettiği haklardan bir milimetre gerilemeyiz arkadaşlar. Burada bazı endişeler izhar edildi. Mübalağalı bazı rivayetlere istinaden böyle Amerika'nın bize birtakım şartlar ileri sürdüğü mevzubahis değildir, Amerika'nın mühim mesul şahısları Türkiye'ye yardımın devamını uygun görmektedirler. Çünkü, bu yardım bir teberru değildir, bir sadaka asla değildir. Amerika'yla dünyanın selâmeti için ortak sorumluluklar taşımaktayız, karşılıklı mükellefiyetimiz var ve bu çok büyük bir ihtimalle Amerikan kamu efkârında, Türk Milletinin sulhperverliği üzerinde uyanacak cereyanlarla Parlamentosu doğru yolu bulacaktır. Nitekim, üç aylık programlarla, bütçelerle Amerika bugün idare edilmektedir. Önümüzdeki üç aylık programda bize yardımın kesilmesi tehdidinin ortadan kalkması çok kuvvetle muhtemeldir ve Hükümetiniz şimdiden bu mesele üzerine eğilmeğe başlamıştır.

Şunu hemen arz edeyim ki, memleketin bağımsızlığı ve hükümranlılığı üzerinde birbirinden bir milimetre geride değildir hiç bir Türk. Hükümetiniz de bu karardır elbette; amma bu demek değildir ki, Cihan kamu efkârına meydan okuyalım veya ona saygılı olmayalım veya onu kazanmaya gayret sarfetmeyelim. Gayret sarfedeceğiz arkadaşlar:

Parlamentolar milletlerin ma'kesidir, milletleri kazanmak mecburiyetindeyiz ve Türk Milleti sevimli bir millettir, dünya kalbini kazanabilecek bir millettir. Bunun bin bir sebebi vardır, bunu tanıtaçağız ve milletimize yakın dostlar, sempatiler temini için seleflerimizin şerefle yürüttükleri politikaya biz de devam edeceğiz.

Bu noktalar yarın Millet Meclisinde bir karara bağlanacaktır. Biz bu karara bütün kalbimizle saygılı olduğumuzu dün ifade ettik, bugün yüksek huzurunuzda bir daha ifade ederim. Bize güven verirlerse bu bahsettiğimiz, ana çizgilerini sadece söylemekle yetindiğim programı uygulamaya elbette Millet Meclisine paralel ve O'nun denetimi ve desteği altında ve elbette partilerimizin liderleriyle sıkı bir işbirliği; mutadın biraz ötesinde bir işbirliği halinde bu iç ve dış politikayı yürütmek kararındayız.

Millet Meclisi güvenini esirgerse, hakkıdır, hürmetle karşılayacağız ve derhal Hükümetin istifasını bir saat geçmeden sahibine; yani Cumhurbaşkanına takdim edeceğiz. Şayet Cumhurbaşkanı halefimiz olan hükümet gelinceye kadar bizi vazifede kalmamızla görevlendirirse, bu vazifeyi de devam ettireceğiz, elimizden geldiği kadar devam ettireceğiz.

Şunu yalnız takdir buyurursunuz ki, hadiseler, çok büyük mesuliyetler taşıyan iç ve dış sorunlara karşı güven almış bir hükümetin tutumuyla güven almamış bir hükümetin tutumu arasında bu hükümet ne kadar iyi niyetle, ne kadar dinamik çalışırsa çalışsın âzim bir fark vardır. Onun için bizim yüksek Meclislerden ricamız, partilerden ricamız; şayet güven esirgenecekse bizim bu intikal devrimizi memleket menfaatleri bakımından kabil olduğu kadar kısa tutmalarını ve emaneti bizden devralacak olan hükümeti bir an evvel kurmalarını bekleriz ve isteriz.

Bu kısa maruzatımla Yüce Senatoyu saygılarımla selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Cumhuriyet Senatosu Üyesi Sayın Sadi Irmak tarafından kurulmuş olan Hükümetimize görev sürelerinde, memleket hizmetinde üstün başarılar dileriz.

Sayın Senatörler;

“Son söz senatöründür” hükmüne uygun olarak son sözü Sayın İstanbul Senatörü Ali Oğuz Üyemize veriyorum. Buyurunuz Sayın Ali Oğuz.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sayın Başkan, Hükümet programında son söz yoktur, kanun değildir bu.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Muhterem Başkan, Yüce Senatonun muhterem üyeleri, muhterem arkadaşlarım;

Konuşmaların bu kadar uzun bir zaman devam etmesinden sonra ve muhterem Başbakanın bu güzel konuşmasının arkasından benim konuşmam belki icap etmezdi, hattâ arkadaşlarımla artık yorgun bir halde evlerine dönmek üzere kalkmış bulundukları bir sırada benim konuşmamın haber verilmesi cidden isabetli de olmadı. Böyle bir hava içerisinde konuşmayı bendeniz de arzu etmezdim; ama mademki söz istedim, muhterem Başkan da lütfetti, sabrınızı taşırmadan birkaç kelimeyle sözlerimi hemen bağlayacağım.

Muhterem arkadaşlarım;

Dünden beri gerek yeni Hükümetin kuruluş biçimi, modeli, gerekse getirdiği programı uzun uzun tartışıldı - bu yeni tabiri ile - eleştirildi, tenkit edildi veya takdir edildi.

Takdir edersiniz ki bu yeni Hükümetin kurulması normal alışılmış usuller dairesinde bir kuruluş değildi. Biz bunu peşinen biliyorduk ve bütün arkadaşlarımızda buna vakıftılar. Ancak, bir zarureten doğmuş bulunan bu Hükümetin ortaya bu kadar güzel bir program ile çıkmış olmasından sonra onun şu kısa zamanda da olsa geçireceği müddet içerisinde hayırlı icraatlarını yapmış olması temennisinden başka elden bir şey gelmiyor. Çünkü, partilere düşen vazife, gösterdikleri sebepler ne kadar inandırıcı olursa olsun, bir araya gelip de kendi parti tabanlarına veya partilere dayanmayan bir Hükümeti kurmak imkânını bulamadıkları bir noktada, böyle bir zaruretin gerektirdiği bir Hükümet ortaya çıkar da hizmet etmek isterse bunu ancak takdirle karşılamak gerekir.

Nitekim, bu cümleden olarak muhterem Başbakanın gerek Mecliste, gerek yüce huzurunuzda, Senatamızda vermiş oldukları şu izahat ve takdim şekli hakikaten hepimizin gönlünü fethetmiş ve bize gelecekteki hizmetler bakımından bir ferahlık ve güven vermiştir.

Temenni ederiz ki, müddetleri içerisinde partilerimiz yeni bir hizmete talip olsunlar, bir anlayış içerisinde bir araya gelsinler ve hizmetler de görülmek imkânı bulunsun.

Muhterem arkadaşlar,

Seçim sistemimizin getirmiş olduğu koalisyonları gerektiren şu içinde bulunduğumuz vasat içerisinde bir başka şekli zaten tahayyül etmek mümkün de değil.

Partilerin birbirine tahammül etmesi, bir araya gelip koalisyon hükümetlerini kurmaya razı olmaları bir zaruretin gereğidir. Eğer buna rıza gösterilmezse de dünden beri olduğu gibi, fırsat bu fırsattır, ele geçmişken şu mikrofon geçmişteki icraatları veya yapılmış koalisyonların faaliyetlerini veya partilerin yekdiğeri hakkında söylemiş oldukları sözleri bir imkân ve fırsat telakki ederek burada tekrar etmek durumuna girersek herkesin birbirinin yüzüne bakacak hali kalmaz.

Bize düşecek vazife, geçmiş koalisyon hizmetlerinde veya yan yana gelmiş partilerin faaliyetlerinde yapılacak hizmetleri yeniden teşvik için, yapılmış bulunanların da hiç olmazsa güzel olanlarını, iyi olanlarını ortaya koymak lâzım. Nitekim bunların örneklerini bazı arkadaşlarımız verdiler. Birisi diğerini kaçırmakla suçladığı zaman, öbürü, kaçmaya mecburdum dedi ve buna mesnet de göstererek dedi ki, “İşte İktüzüğün 79’uncu maddesi bize çalışma fırsatı vermiyordu” dedi. Ama, kendi lehine tefsir imkânı bulduğu yerlerde de gayet güzel bir şekilde Kıbrıs harekâtı bizim zaferimizdir dedi, onu bakire bir kız edası ile takdim etmek gibi de bir misal vermek durumuna girdi.

Muhterem kardeşlerim;

Eğer bir hükümet varsa, bir koalisyon varsa bunun gerek icraatı, hayrû hasenâtı, gerekse seyyiâtı; günahı ve vebali birlikte ortaya konulmak lâzımgelir. Sen, iyi tarafını benimse, kötü tarafını da oradan geldi, o sebebiyet verdi de. Burada samimiyet eseri olmaz ve gelecekte bir araya gelecek insanlara bu ümidi, bu güveni, bu cesareti de vermemiş olursun. Çünkü, kötüleme hayırlı bir yol değildir.

Peki soruyorum, Irak ile olan boru anlaşması iki ay içerisinde yapılamadı ve memleketimizin milyonlarca zararını mucip oldu dendi. Güzel bir şey. Bunun da acaba bu sistem değiştirmekle bir alâkası var mıydı? Hani sen nizam değiştirmekten, sistem değiştirmekten veyahut da tarz değiştirmekten bahsediyorsun, bunun da boru hattı ile bir alâkası var mıydı? Yok; hiç alâkası yok. Niye getirmedi? Bu kadar da mı bir araya gelemediydiniz? Kaldı ki, bir araya gelmeyi Başbakan temin eder, Başbakan Yardımcısı davet etmez. “Davet etti miydi, etmedi miydi, hangi tarihte ettiydi,” münakaşaları o suretle çıktı. Bir araya gelip de hiç olmazsa Kıbrıs politikasının mahiyetini tartışamaz mıydınız? Siz harekât kararını verirken tartışmadınız mı? İçinizde katılmayanlar olduğunu söyleyenler oldu; hatta denildi ki: “Harekât başladığı zaman; aman durduralım, hergün yüzlerce insan ölüyor, bunun vebalini taşıyamayacağım diyenler oldu” denildi. Gerçek veya değil; yarın tarih yazacak bunu; öğreneceğiz. Bu tartışılmış. Bunun politikası da tartışılır. Demek ki, tartışma imkânı varmış. “Tartışmadan memleketin âli menfaatlerine uygun hizmetler vardı,” dediniz. Boru hattını misal verdiniz, milyonlarca memleket zarara girdi dediniz. Bu yapılamaz mıydı?

Muhterem kardeşlerim;

Anlayışlı olmamız lâzım, insaflı olmamız lâzım. Gerek gelecek ve hizmet edeklere yardımcı olmak bakımından, gerekse sonradan gelecek olanlara da hizmetlerinde cesaret vermek bakımından anlayışlı olmak lâzımdır.

Muhterem kardeşlerim;

Gıda maddelerinin yokluğu, pahalılık milletin sırtına yapışmışken siz birbirinizden nefret edercesine kaçarsanız ve ben getireceğim sistemde bu imkânı, bu va-

satı bulamadım diye kışkınlık içerisinde Kabinayı bile toplamaktan içtinap ederseniz, ondan sonra da bunun kusurunu başkalarına yüklerseniz bu insaf olmaz.

Uçak sanayii, gemi sanayii, harp sanayii mevzularında Millet parasını vermiş, ilgili daireler şirketlerini kurmuş, umum müdürlerini tayin etmiş, Ticaret ve Sanayi Bakanlıkları temsilcileri tayin edilmiş bir Millî Savunma ve Maliye Bakanlığının temsilcilerinin tayin edildiği gün kazmayı vuracaksınız, Buna da imkân vermezseniz bunun da rejimle alâkası var mı acaba? Hiçbir suretle alâkası yok.

Demek ki, bir hizmet, hem de âcilen yapılması lâzımgelen hizmetlerden bile ortada bir kaçma mevzubahis. İki aylık bir zaman içerisinde eğer bunun kazması vurulup, temelleri atılmış olsaydı 28 ay içerisinde semalarımızı Mirage'ler veya Phanthom'lar ayarında uçaklar dolduracak şeklinde bir tebşirât verildi. Bu da teyit edildi. Bir araya geldiğimiz yedi ay, sekiz aylık müddet içerisinde bu kadar methü sena ettiğiniz insanlar bir anda nasıl kötü olabildiler?

Muhterem kardeşlerim, insaflı olmak lâzım. Bu arada dediğim gibi uçak sanayii, gemi sanayii, harp sanayii, dişli kutusu, elektronik sanayii, atom santralları ve boraksın, bilhassa katı yakıtının memleketimizdeki enerji istihsalinde ve ihtiyacında kullanılması mevzularındaki 30 adet, milyarlık tesisin nasıl kurulacağı mevzuunda beyanatlar verildiği zaman herkes alkışlıyor, canı gönülden, bu devre değil, gelecek devrede de beraber olacağımız ümidi belirtiliyordu. Nasıl bir anda bir insan kötü olabilir? Olmaz kardeşlerim; bunlar, insafın dışında şeylerdir.

Öyleyse, biz vereceğimiz emsallerde ve söyleyeceğimiz sözlerde sadece kadirşinaslık ve dostlukta vefaya değil, gelecekteki hükümetlerin icraatlarında veya bir araya gelecek koalisyonların hizmetlerinde de onlara bugünden gönülden destek olmak ve onları desteklemek, teşvik edici olmak için vefalı olmayı bilmemiz lâzımdır.

Bu vesile ile yeni Hükümetin Muhterem Başkanını hakikaten gönülden alkışlayarak ve içimizde bir ferahlık duyarak şu meselelerde, hiç olmazsa hizmet ettiği müddet içerisinde faydalı faaliyetleri olacağına kani olduk. Allah'tan onlara muvafakiyetler dilerken, Yüce Senatonun bütün mensuplarını ve misafirlerimizi hürmet ve muhabbetle selâmlarım. Allah'a emanet olun. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Irmak tarafından kurulmuş olan Hükümetin Programı üzerinde Cumhuriyet Senatosunda yapılmış olan müzakereler bitmiştir.

Cumhuriyet Senatosu 3 Aralık Salı günü saat 15.00'te toplanacaktır. Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 21.40

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 4 Cilt 7 Birleşim 11

Sayfa 246-247

29.11.1974 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Kemal Güven*

KÂTİPLER: *Enver Akova (Sivas)*

Zekâi Yaylalı (Erzurum)

Açılma Saati: 15.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, gündemimize göre Başbakan Sayın Sadi Irmak tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103, İçtüzüğü-müzün 105'inci maddeleri gereğince güven oylaması yapılacaktır.

Güven oylaması İçtüzüğümüze göre açık oyla yapılacaktır.

Açık oylama, İçtüzüğümüzün 115'inci maddesine göre üç şekilde yapılmaktadır: Birincisi matbu oy pusulalarının, yani milletvekili arkadaşlarımla isim, soyadı ve seçim çevresi yazılı bulunan oy pusulalarını, kürsüye konacak sepete atmaları suretiyle; ikincisi, elektronik cihazla; üçüncüsü, isim okumak suretiyle.

MEHMET ALİ ARSAN (Çankırı) — Sayın Başkan, ad okumak suretiyle yapılır.

BAŞKAN — Efendim, bu, Genel Kurulun oylarıyla halledilecektir. Genel Kurulun oylarına sunacağım. İçtüzüğümüze göre bu üç biçimden birinin kararlaştırılması Genel Kurula aittir. Bu itibarla, matbu oy pusulalarının, kürsüye konacak kutuya atılmak suretiyle oylamanın yapılması hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oy kutularını kürsüye koyunuz.

Muhterem arkadaşlarım, yanında matbu oy pusulası bulunmayan arkadaşlarım beyaz bir kâğıdı, ismini, soyadını, seçim bölgesini, bugünün tarihini, oyunun rengini yazıp, imzalamak suretiyle kutuya atabilir.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan tekrar eder misiniz?

BAŞKAN — Efendim, yanında matbu oy pusulası bulunmayan arkadaşlarım, beyaz bir kâğıda isim, soyadı, seçim çevresi, bugünkü tarih ve oyunun rengini yazmak suretiyle imzalayıp kutuya atabilir. Beyaz kâğıda yazılan ve imzası bulunmayan oy pusulaları geçersiz sayılacaktır.

Güven oylamasına Adana seçim çevresinden başlıyoruz, ismi okunan arkadaşlarım teker teker gelerek oyunu kullanacaktır efendim.

(Adana milletvekillerinden başlanarak oylar toplandı)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan arkadaşımız var mı efendim? Yok.

Oylama muamelesi bitmiştir efendim; kutuyu kaldırın.

(Oyların ayrımı yapıldı)

BAŞKAN — Açık oylama sonucu gelmiştir, bilgilerinize sunuyorum.

Başbakan Sayın Sadi Irmak tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkındaki güven oylamasına 378 arkadaşımız katılmıştır. 17 kabul, 358 ret, 3 muteber sayılmayan oy çıkmıştır.

Bu duruma göre, Sayın Sadi Irmak tarafından kurulan Hükümet, Millet Meclisimizden güvenoyu alamamıştır.

Buyurun Sayın Irmak.

BAŞBAKAN SADİ IRMAK (C. Senatosu Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Yüce Meclisin iradesine gönülden saygılı olan hükümetimiz, beliren bu sonuç karşısında istifa etme kararını almıştır. Gereğini yapmak üzere, istifamı Sayın Reisicumhura takdim etmek üzere Çankaya'ya gideceğiz.

Bu sonucun milletimize ve yurdumuza hayırlı olmasını dilerim.

Aynı zamanda, Yüce Meclise bir şükran borcumu da ifade etmek isterim. Bize izhar buyrulan güvensizliğin, programımıza, tutumumuza, niyetimize, şahıslarımıza raci olmadığını ifade etmek hususunda hemen bütün partilerin aynı görüşü ifade buyurmuş olmalarını hayatımızın, Başbakanlıktan çok üstün meziyeti ve nimeti olarak kabul ediyorum. (*“Bravo” sesleri ve alkışlar*)

Bir Anayasa anlayışından doğmuş olan bu ihtilâfın memleketimize hayır getirmesini dileyerek Yüce Heyetinizi derin saygılarımla selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Irmak.

Kapanma Saati: 15.40

Başbakan Sadi Irmak tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103'üncü maddesi uyarınca yapılan güven oylaması sonucu
(Güvenoyu verilmemiştir)

<i>Program:</i>	24.11.1974
<i>Güvenoylaması:</i>	29.11.1974
<i>Üye sayısı:</i>	450
<i>Oy verenler:</i>	378
<i>Kabul edenler:</i>	17
<i>Reddedenler:</i>	358
<i>Çekinserler:</i>	0
<i>Oya katılmayanlar:</i>	70
<i>Muteber olmayan:</i>	3
<i>Açık üyelikler:</i>	2

(Kabul edenler)

ADANA

Alparslan Türkeş

AĞRI

Rıza Polat

ANKARA

M. Kemal Erkovan

BİTLİS

Muhyettin Mutlu

BOLU

Kemal Demir

GAZİANTEP

İmam Hüseyin İncioğlu

İSTANBUL

İlhami Sancar

KASTAMONU

Hasan Tosyalı

KAYSERİ

Mehmet Altmışyedioğlu, Turhan Feyzioğlu

KONYA

Vefa Tanır

MARDİN

İbrahim Aysoy, Talât Oğuz

MUŞ

Kasım Emre

VAN

İhsan Bedirhanoglu, Mehmet Salih Yıldız

YOZGAT

Ali Fuat Eyüpoğlu

(Reddedenler)**ADANA**

Mehmet Can, Hasan Cerit, Erol Çevikçe, Osman Çıtırık, İlter Çubukçu, Yılmaz Hocaoglu, Selâhattin Kılıç, Battal Köksal Mehmet Hulusi Özkul, Ahmet Topaloglu, Emin Bilen Tümer

ADİYAMAN

Halil Açar, Kemal Tabak, Abdurrahman Ünsal, Ramazan Yıldırım

AFYON KARAHİSAR

Mehmet Rıza Çerçel, Mete Tan, Ali İhsan Ulubahşi

AĞRI

Mir Bahattin Yardımcı

AMASYA

Hasan Bütüner, Hüsnü Cahit Koçkar, Vehbi Meşhur

ANKARA

Hüsamettin Akmumcu, Muammer Alıcı, Orhan Alp, Oğuzhan Asiltürk, Kemal Ataman, Oğuz Aygün, Osman Ceran, Orhan Eren, Necdet Evliyagil, Mustafa İmirzalıoğlu, M. Rauf Kandemir, Cahit Kayra, İsmail Hakkı Ketenoğlu, Kâmil Kırıkoğlu, İsmail Hakkı Köylüoğlu, İbrahim Saffet Omay, Cevat Önder, Hasan Özçelik, Feriha Fatma Öztürk, Fikri Pehlivanlı, Önder Sav, İlyas Seçkin, Sabahattin Selek, Hayrettin Turgut Toker, Yusuf Ziya Yağcı

ANTALYA

İhsan Ataöv, Ömer Buyrukçu, Fahri Özçelik, Faiz Sarlar, Remzi Yılmaz

ARTVİN

Turgut Altunkaya, Sabit Osman Avcı, Ekrem Şadi Erdem

AYDIN

İsa Ayhan, M. Şükrü Koç, Mutlu Menderes, Nahit Menteşe, Kemal Ziya Öztürk, İsmet Sezgin, Behiç Tozkoparan

BALIKESİR

Ahmet Akçeel, Mustafa Kemal Alver, İlhan Aytekin, Cihat Bilgehan, Ahmet İhsan Kırımlı, Orhan Üretmen

BİLECİK

Muzaffer Erdem, Mehmet Ergül

BİTLİS

Abidin İnan Gaydalı

BOLU

Harun Aytaç, Müfit Bayraktar, Ahmet Çakmak, Abdi Özkök

BURDUR

Osman Aykul, Faik Kırbaşı, Ali Sanlı

BURSA

Emin Acar, Hasan Esat Işık, Halil Karaatlı, Cemal Külâhlı, Kasım Önadım, Hüseyin Suat Sungur, Mustafa Tayyar, Ahmet Türkel

ÇANAKKALE

Murat Bayrak, Osman Orhan Çaneri, Zekiye Gülsen, Hasan Sever, Refet Sezgin

ÇANKIRI

Mehmet Ali Arsan, Nurettin Ok, Arif Tosyalıoğlu

ÇORUM

Cahit Angın, Yakup Çağlayan, Etem Eken, Yasin Hatiboğlu, Kasım Parlar, İhsan Tombuş

DENİZLİ

Sami Arslan, Fuat Avcı, Hüseyin Erçelik, Hasan Korkmazcan, Hüdayi Oral

DİYARBAKIR

Hasan Değer, Abdüllâtif Ensarioğlu, Halit Kahraman, Bahattin Karakoç, Mahmut Kepolu, Mahmut Uyanık

EDİRNE

İlhami Ertem, Veli Gülkan, İlhan Işık, Cevat Sayın

ELÂZİĞ

Atillâ Atılâ, Ömer Naimi Barın, Hasan Buz, Rasim Küçükkel

ERZİNCAN

Hüsamettin Atabeyli, Hasan Çetinkaya

ERZURUM

Yahya Akdağ, Rasim Cinisli, Rıfki Danışman, Mehmet Fuat Fırat, Gıyasettin Karaca, Korkut Özal, Zekâi Yaylalı, İsmail Hakkı Yıldırım

ESKİŞEHİR

Murat Kâhyaoglu, Ayşe Aliye Koksall, Orhan Oğuz, Niyazi Önal, Seyfi Öztürk

GAZİANTEP

Mehmet Bozgeyik, Mehmet Özkaya, Mehmet Özmen

GİRESUN

Mustafa Kemal Çilesiz, Nizamettin Erkmen, İbrahim Etem Kılıçoğlu, M. Emin Turgutalp, Orhan Yılmaz

GÜMÜŞHANE

M. Orhan Akkoyunlu, Mustafa Karaman, Erol Tuncer, Turgut Yücel

HATAY

Abdullah Cilli, Sabri İnce, Mehmet Sait Reşa, Mehmet Sönmez, Malik Yılman, Ali Yılmaz

İSPARTA

Ali İhsan Balım, Mustafa Cesur, Süleyman Demirel, Yusuf Uysal

İÇEL

Hikmet Baloğlu, Nâzım Baş, İbrahim Göktepe, Rasim Gürsoy

Oral Mavioğlu, Süleyman Şimşek, Çetin Yılmaz

İSTANBUL

Hasan Basri Akkiray, Hasan Aksay, Abdullah Baştürk, Servet Bayramoğlu, Sadedtin Bilgiç, Orhan Birgit, Ferruh Bozbeyli, İ. Fehmi Cumalıoğlu, Vahit Çalın, Süleyman Arif Emre, A. Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, Nilüfer Gürsoy, Mustafa Kara, Abudurrahman Köksaloğlu, Fatma Gülhis Mankut, Necdet Ökmen, Ali Nejat Ölçen, İlhan Özbay, M. Kâzım Özeke, Mustafa Parlar, Mehmet Emin Sungur, İsmail Hakkı Tekinel, Hüsamettin Tiyaşan, Şükrüye Tok, Ali Topuz, Metin Tüzün, Necdet Uğur, Reşit Ülker, Halûk Ülman, Engin Ünsal, Cemil Yavaş

İZMİR

Talât Asal, Kaya Bengisu, Alev Coşkun, Yüksel Çakmur, Ali Naili Erdem, Yılmaz Ergenekon, Süleyman Genç, Coşkun Karagözoğlu, Şinasi Osma, A. Kemal Önder, Remzi Özen, Orhan Demir Sorguç, İsmail Taşlı, Cemal Tercan, Neccar Türkcan, Mahmut Türkmenoğlu

KAHRAMAN MARAŞ

İsmet Ağaoğlu, Halit Evliya, Mehmet Özdal, Ahmet Tevfik Paksu, Mehmet Pamuk, Ali Zülfikâroğlu

KARS

Davut Aksu, Doğan Araslı, Yasin Bozkurt, Abdülkerim Doğru, Kemal Okyay, Hasan Yıldırım

KASTAMONU

Vecdi İlhan, Sabri Keskin, Hilmi Öztürk, Sabri Tıgılı

KAYSERİ

Cemal Cebeci, Selçuk İmamoğlu, Hayrettin Nakiboğlu, Kâmil Özсарıyıldız

KIRKLARELİ

Mehmet Atagün, Mehmet Dedeoğlu

KIRŞEHİR

Mustafa Aksoy, Memduh Erdemir

KOCAELİ

Sedat Akay, İbrahim Akdoğan, Şevket Kazan, Sabri Yahşi

KONYA

Mehmet Oğuz Atalay, Şener Battal, İsmet Büyükyaylacı, Bahri Dağdaş, Necmettin Erbakan, Kemâlettin Gökakın, Hüseyin Keçeli, Özer Ölçmen, Faruk Sükan, Mustafa Üstündağ

KÜTAHYA

Ahmet Mahir Ablum, Ahmet Haşim Benli, Hüseyin Cavit Erdemir, İlhan Ersoy, Mehmet Ersoy

MALATYA

Mehmet Turhan Akyol, Mehmet Delikaya, Hüseyin Deniz, Ahmet Karaaslan

MANİSA

Veli Bakırlı, Ahmet Balkan, Süleyman Çağlar, Mustafa Ok, Hilmi Okçu, Necmi Özgür, Gündüz Sevilgen, Önel Sakar, Hasan Zengin

MARDİN

Fehmi Adak, Seyfi Güneştan

MUĞLA

Adnan Akarca, Ünal Demir, Halil Dere, Ali Döğerli

MUŞ

Ahmet Hamdi Çelebi, Tekin İleri Dikmen

NEVŞEHİR

Mehmet Sabri Dörtkol, Mehmet Zeki Tekiner, Ragıp Üner

NİĞDE

Ş. Yaşar Arıbaş, Mehmet Altınsoy, Mehmet Bıyık, Haydar Özalp, Azmi Yavuzalp

ORDU

Ata Bodur, Memduh Ekşi, Mehmet Said Erbil, Kemal Şensoy, Bilâl Taranoğlu, Senai Yazıcı

RİZE

Osman Yılmaz Karaosmanoğlu, Sami Kumbasar, Sûdi Reşat Saruhan, Cevat Yalçın

SAKARYA

Nuri Bayar, Kenan Durukan, Nadir Lâtif İslâm, M. Vedat Önsal, İsmail Müftüoğlu, Hayrettin Uysal

SAMSUN

Ali Acar, Fahri Birer, Mustafa Dağıstanlı, İlyas Kılıç, Doğan Kitaplı, Hüseyin Özalp, Hayati Savaşçı, Fuat Uysal, İrfan Yankutan

SIİRT

Abdülbaki Cartı, Mehmet Nebil Oktay, Abdülkerim Zilan

SİNOP

Mustafa Kaptan, Yalçın Oğuz, Tevfik Fikret Övet

SİVAS

Enver Akova, Ahmet Arıkan, N. Nazif Aralan, Vahit Bozatl, Ahmet Durakoğlu, Ekrem Kangel, Vahidettin Karaçorlu, Mustafa Timisi

TEKİRDAĞ

Halil Başol, Nihan İlgün, Ömer Kahraman

TOKAT

Hüseyin Abbas, Cevat Atılğan, İsmail Hakkı Birler, Ali Şevki Erek, Ali Kurt, Haydar Ulusoy

TRABZON

Mehmet Arslantürk, Âdil Ali Cinel, Ömer Çakıroğlu, Ekrem Dikmen, H. Kadri Eyüboğlu, Lûtfi Köktaş, Mehmet Özgür, Ahmet Şener

TUNCELİ

Nihat Saltık, Süleyman Yıldırım

URFA

Mehmet Celâl Bucak, Necmettin Cevheri, Abdülkadir Öncel

UŞAK

Orhan Dengiz, Ahmet Yılmaz

VAN

Kinyas Kartal

YOZGAT

Mustafa Asri Ünsür, Ömer Lûtfi Zararsız

ZONGULDAK

Ahmet Nihat Akın, Zekâi Altınay, Kemal Anadol, Bülent Ecevit, Fevzi Fırat, Orhan Göncüoğlu, Cahit Karakaş, Sadık Tekin Müftüoğlu, Mehmet Zeki Okur

(Oya Katılmayanlar)**ADANA**

İbrahim Tekin

AFYON KARAHİSAR

İbrahim Elmalı, Rasim Hancıoğlu, Süleyman Mutlu, Şükrü Yüzbaşıoğlu

AĞRI

Cemil Erhan, Kerem Şahin

ANTALYA

Abdurrahim Erdem

BALIKESİR

Necati Cebe, İbrahim Behram Eker, Sadullah Usumi

BİNGÖL

Abdullah Bazencir, Hasan Celâlettin Ezman

BURSA

Mehmet Emekli, Mehmet Turgut (İ.)

ÇORUM

Turhan Utku

DENİZLİ

Rıza Gençoğlu

DİYARBAKIR

Recai İskenderoğlu

ELÂZİĞ

A. Orhan Senemoğlu

ERZİNCAN

Nurettin Karsu

ERZURUM

Selçuk Erverdi

ESKİŞEHİR

İbrahim Etem Güngör (İ.)

GAZİANTEP

Mustafa Güneş, İbrahim Hortoğlu, Yusuf Öztürkmen, Orhan Tokuz

GİRESUN

Hasan Vamık Tekin

HAKKÂRİ

Mikâil İlçin (İ.)

İSTANBUL

Hüseyin Özdemir, Osman Özer, A. Doğan Öztunç, Cemal Suer, İhsan Toksan

İZMİR

Adil Demir, Yücel Dirik

KAHRAMAN MARAŞ

Oğuz Söğütlü KARS Kemal Güven (Başkan), Cemil Ünal

KASTAMONU

Mehdi Keskin (İ.)

KAYSERİ

Tufan Doğan Aşşargil, Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ

Tankut Akalın

KIRŞEHİR

Sait Saylam

KOCAELİ

Turan Güneş

KONYA

Reşat Aksoy, Muzafer Demirtaş, Mustafa Kubilay İmer (İ.), M. Necati Kalaycıoğlu, Ali Kökbudak

MALATYA

Hakkı Gökçe, Celâl Ünver

MANİSA

Süleyman Tuncel

MARDİN

Ahmet Türk, Nurettin Yılmaz

MUĞLA

Ahmet Buldanlı

ORDU

Mustafa Kemal Gönül, Ferda Güley

SAMSUN

Hilmi Türkmen

SIİRT

İdris Arıkan

TEKİRDAĞ

Yılmaz Alpaslan

TOKAT

Feyzullah Değerli

URFA

Mehmet Aksoy, Necati Aksoy, Mustafa Kılıç, Celâl Paydaş

UŞAK

Kadir Özpak

VAN

Muslih Görentaş (İ.Ü.)

YOZGAT

İhsan Arslan, İlhami Çetin, Nedim Korkmaz

(Açık üyelikler)

Amasya 1

Bursa 1

Yekûn 2

IV. Demirel Hükümeti
31.03.1975-21.06.1977

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Süleyman DEMİREL (Isparta, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Necmettin ERBAKAN (Konya, MSP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Turhan FEYZİOĞLU (Kayseri, CGP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Alparslan TÜRKEŞ (Adana, MHP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı

Seyfi ÖZTÜRK (Eskişehir, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı

Hasan AKSAY (İstanbul, MSP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı

Mustafa Kemal ERKOVAN (Ankara, MHP) 31.03.1975-30.04.1977

Osman ALBAYRAK (C.S. Kütahya Üyesi) 30.04.1977-21.06.1977

Devlet Bakanı

Mehmet Gıyasettin KARACA (Erzurum, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Adalet Bakanı

İsmail MÜFTÜOĞLU (Sakarya, MSP) 31.03.1975-11.04.1977

Zeyyat BAYKARA (C.S. Kontenjan Üyesi) 11.04.1977-21.06.1977

Milli Savunma Bakanı

Ferit MELEN (C.S. Van Üyesi, CGP) 31.03.1975-21.06.1977

İçişleri Bakanı

Oğuzhan ASİLTÜRK (Ankara, MSP) 31.03.1975-11.04.1977

Ahmet Sabahattin ÖZBEK (C.S. Kontj. Üyesi) 11.04.1977-21.06.1977

Dışişleri Bakanı

İ. Sabri ÇAĞLAYANGİL (C.S. Bursa Üyesi, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Maliye Bakanı

Yılmaz ERGENEKON (İzmir, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Milli Eğitim Bakanı

Ali Naili ERDEM (İzmir, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Bayındırlık Bakanı

Fehim ADAK (Mardin, MSP) 31.03.1975-21.06.1977

Ticaret Bakanı

Halil BAŞOL (Tekirdağ, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Kemal DEMİR (Bolu, CGP) 31.03.1975-19.04.1977

Vefa TANIR (Konya, CGP) 19.04.1977-21.06.1977

Gümrük ve Tekel Bakanı

Orhan ÖZTRAK (TBMM dışından, CGP)

31.03.1975-21.06.1977

Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı

Korkut ÖZAL (Erzurum, MSP)

31.03.1975-21.06.1977

Ulaştırma Bakanı

Nahit MENTEŞE (Aydın, AP)

31.03.1975-11.04.1977

İbrahim AYSOY (Mardin, Bağımsız)

11.04.1977-21.06.1977

Çalışma Bakanı

Ahmet Tevfik PAKSU (K. Maraş, MSP)

31.03.1975-10.11.1976

Şevket KAZAN (Kocaeli, MSP)

16.11.1976-21.06.1977

Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Abdülkerim DOĞRU (Kars, MSP)

31.03.1975-21.06.1977

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Mehmet Selahattin KILIÇ (Adana, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Turizm ve Tanıtma Bakanı

Lütfi TOKOĞLU (C.S. Kocaeli Üyesi AP)

31.03.1975-11.04.1977

Nahit MENTEŞE (Aydın, AP)

11.04.1977-21.06.1977

İmar ve İskân Bakanı

Nurettin OK (Çankırı, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Köyşleri Bakanı

Vefa POYRAZ (C.S. İstanbul Üyesi, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Orman Bakanı

Turhan KAPANLI (C.S. Ankara Üyesi, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Gençlik ve Spor Bakanı

Ali Şevki EREK (Tokat, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Kültür Bakanı

Rıfkı DANIŞMAN (Erzurum, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Sosyal Güvenlik Bakanı

Ahmet Mahir ABLUM (Kütahya, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Koalisyon Protokolü

(AP-MSP-MHP-CGP)

Memleketimizin içinde bulunduğu ve gitgide ağırlaşan iç ve dış şartları göz önünde tutan Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi, aşağıdaki temel hedefler ve görüşler etrafında bir Koalisyon Hükümeti kurarak beraberce çalışmaya karar vermişlerdir:

Türk Milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde milli şuur ve ülküler etrafında toplayan; aziz ve büyük milletimizin, dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak, milli birlik ruhu içinde daima yüceltilmesini amaç bilen Türk milliyetçiliği ilham kaynağıdır.

Milli ve manevi değerlere bağlı ve saygılıyız. Milletimizin birliğini ve devletimizin bütünlüğünü iç kavgalarla yok etmek isteyen her türlü yıkıcı faaliyetin karşısındayız.

Hür demokratik rejimi, insan haysiyetine uygun yegâne idare şekli sayıyoruz.

Atatürk'ün önderliğinde büyük milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızdaki temel nitelikleriyle ayakta tutup güçlendirmek emelindeyiz.

Ülkemizi iç ve dış tehlikelere karşı koruyacak tedbirleri almağı, Türk Milletini dünya milletleri arasında layık olduğu şerefli ve güçlü bir noktaya en kısa zamanda çıkarmağı, içte huzur ve refahı sağlamağı birinci görev saymaktayız. Türkiye'nin en kısa zamanda gelişmiş ve sanayileşmiş bir ülke haline getirilmesi, temel hedefimizdir. Hür ve demokratik rejim içinde, Türkiye'nin manen ve maddeten kalkınmasına bütün milletin, heyecanını duyarak ve inanarak, katılmasının temini esastır.

Kurulacak hükümet, milliyetçi; hızlı kalkınmayı, sosyal adalet ve sosyal güvenliği sağlayıcı; iç barış, huzur ve güveni kısa zamanda tesis etmeyi hedef bilen ve milli savunma gücümüzü hızla geliştirmeye kararlı bir politikayı esas alacaktır.

Siyasi istikrarın sağlanmasına ve vatandaşların acil meselelerinin çözülmesine öncelik verilecektir.

Devlet mekanizmasının ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, yetki ve sorumlulukların iyi bir şekilde dağıtılması suretiyle kamu idaresinde müessiriyet ve verimliliğin arttırılması, adalet dağıtımının süratlendirilmesi, temel ihtiyaç maddelerinin yokluğunun giderilmesi, pahalılık ve işsizlikle mücadele, devlet idaresinin israftan kurtarılması, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikap ve suiistimal ile müessir şekilde savaşımları, yatırımların hızlandırılması, öncelikle ve büyük önemle ele alınacaktır. Devlet idaresinde müessiriyetin ve verimliliğin ancak sürekli bir ıslahat ile sağlanacağına inanıyoruz.

Türkiye'de, ekonomik ve sosyal alanda, yoksul zümreler lehine alınması gerekli tedbirler vardır. İktisadi ve sosyal yapıda, devlet idaresinde değişiklikler gereklidir. Fakat değişiklik, kötüye doğru değil, iyiye doğru olmalıdır.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli, yoksul zümreleri ve yurdun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak için gereken adımlar atılacaktır.

Kalkınma hamlelerinde bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi ve kalkınmanın nimetlerinin yaygın ve adil bir şekilde dağılmasına dikkat gösterilecektir. Doğu ve Güney-Doğu İllerimizin ve bütün gelişmeye muhtaç yurt bölgelerinin kalkınması için etkili tedbirler alınacak, bu bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla özel planlar hazırlanacaktır.

Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygın hale getirmek için gerekli çalışmalar hızla yürütülecek, bu alanda Türk Cemiyetini ileriye götüren önemli değişiklikler, gerçek hamleler yapılacaktır. Genel Sağlık Sigortası konusu önemle ele alınacak, köylü yurttaşlarımızın afetlere karşı korunması için Tarım Sigortası geliştirilip yaygınlaştırılacak; emekli işçilerin durumu süratle düzeltilecek; muhtaç duruma düşen yaşlı yurttaşların, kimsesiz çocukların, sakatların ıstıraplarını dindirecek tedbirler alınacak, dar gelirli aile çocuklarının yetişme imkânlarını arttıracak şekilde burs ve yatılılık imkânları geliştirilecektir.

Köy kalkınmasına büyük öncelik verilecek, köye giden hizmetler arttırılacak ve daha yaygın hale getirilecektir. Köy hizmetlerinde, köylüye yüklenen katılma payları kaldırılacaktır. Köy okullarının araç ve gereç ihtiyaçları daha iyi karşılanacaktır.

Köylünün gübre ihtiyacını daha kolaylıkla karşılaması için mümkün olan her tedbire başvurulacak, yerli gübre fabrikaları tam kapasite ile çalıştırılacak, gübre fiyatlarında indirim imkânı önemle ele alınacak, zirai mücadele ilacı, zirai alet ve makina ihtiyaçlarının karşılanmasında kolaylıklar sağlanacaktır. Mahrumiyet şartları içinde bulunan köylerin, bu arada orman içi köylerinin ihtiyaçları üzerinde özellikle durulacaktır.

Türkiye'nin çağdaş bir sanayi ülkesi haline gelmesi, tarım sektörünün ihtiyacı olan temel girdilerin yeterli seviyede sağlanması, zaruri ihtiyaç maddelerinin karşılanması için, enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikalarının, demir-çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, elektronik sanayiinin, motor sanayiinin, otomotiv alanında aktarma organları sanayiinin, takım tezgahları sanayiinin, tarım ve iş makineleri sanayiinin, kurulmasına mutlaka hız verilecektir. Telefon hizmetlerinin çağdaş bir seviyeye yükseltilmesi, büyük merkezlerin otomatik telefon bağlantısına kavuşturulması için gerekli hamle yapılacaktır. Köyleri telefona kavuşturma çalışmalarına da hız verilecektir.

Komünizme, her çeşit anarşiye, anayasa ve kanun dışı eylemlere, milli bütünlüğü zedeleyici, milleti ve ülkeyi bölücü, cumhuriyeti tahrip edici faaliyetlere karşı, devletin, anayasa düzeni içinde kendisini savunmasını ve bu çeşit tehlike ve faaliyetlerle etkili şekilde mücadele edilmesini kesin bir zorunluluk sayıyoruz. İç güvenliği, asayiş ve kanun hâkimiyetini sağlamakla görevli devlet kuruluşlarının ve güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tarafsızlıkla, azim ve kararlılıkla yerine getirebilmeleri için, hükümet gerekli her türlü ihtimamı gösterecektir.

Siyasi istikrar yanında, Türkiye'nin iktisadi istikrara da ihtiyacı vardır. İktisadi durgunluğa sebebiyet vermeden, gelişmeyi önlemeden, enflasyonu frenlemek için gerekli çabanın gösterilmesi lüzumuna inanıyoruz.

Duraklamış olan yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçirmek için gerekli tedbirler alınmalıdır. Yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve gecikti-

ren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışılacak, bir yandan yeni yatırımlar teşvik edilirken, bir yandan da kamu sektörünün ve hür teşebbüsün yarım kalmış yatırımlarının bir an önce tamamlanmasına, tam hızla üretim yapmalarına çaba gösterilecektir.

Türkiye'nin, bütün dünya ülkeleri ile çok yönlü ve gelişmiş münasebetler kurmasına ve sürdürmesine önem verilecektir.

TRT'nin tarafsızlığı ve anayasanın 121'inci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle yükümlü olan TRT'nin, devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, cumhuriyeti tahrip edici, milli güvenliğe ve genel ahlaka zarar verici yayınlar yapması önlenecektir.

Seçimlerde siyasi partilerin seçim ittifakı yapabilmesini sağlamak maksadıyla hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş olan kanun teklifinin öncelikle ve en kısa sürede kanunlaştırılması için tam bir tesanüt içinde çalışılacaktır. Ayrıca seçim güvenliğini, kütüklerin düzenlenmesinden sandık başı işlemlerine kadar bütün seçim işlemlerinin düzgün ve dürüst şekilde yapılmasını sağlayacak tedbirlere ihtiyaç bulunduğu inancındayız. Seçmen yaşının 18'e indirilmesine taraftarız. Dış ülkelerdeki yurttaşlarımızın seçimlere katılmalarını ve oy kullanabilmelerini sağlamak amacıyla gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Milli Eğitim:

Milli eğitimde amacımız: Milletimizin bütün fertlerini, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan;

Atatürk inkılaplarına ve Türk Milliyetçiliğine bağlı; insan haklarına ve milli, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş;

Büyük ve şanlı tarihimizle iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, milli şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmağa hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

Öğretimin her kademesinde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanmasına özel bir önem verilecek, bu amaçla öğrenci bursları miktar ve sayı itibarıyla arttırılacak, parasız yatılı öğrenci sayısı çoğaltılacaktır. Yurtlar, öğrenci kredileri, ders araçları ve gereçleri, artan ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır. Üniversite girişinde, merkezi seçme ve yerleştirme sınavlarından önce, üniversite hazırlık kursları açılacak ve bu kurslarda ihtiyaç halinde büyük merkezlerdeki öğretmenlerden de faydalanılacaktır. Yükseköğretimde fırsat eşitliğini sağlamak, liselerdeki birikimi önlemek ve meslek okullarına rağbeti arttırmak için, meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksekokulların giriş imtihanlarına katılmaları ve imtihanda başarılı olanların lise mezunları gibi bütün üniversite ve yüksekokullara girebilmeleri sağlanacaktır.

Eğitim sistemimiz, üretime katkıda bulunacak mesleki ve teknik öğrenime yöneltilecek, tedrici bir surette mesleki ve teknik liselerin arttırılması yoluna gidilecektir.

Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dengeli bir surette dağılması sağlanacaktır.

Eğitimde metod ve araçtan daha önemli olan öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek; feragatle görev yapan öğretmenlerimizin maddi ve manevi sorunlarının çözülmesine, meslek içi eğitimlerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarf edilecektir.

Okullarda kitap enflasyonuna ve ders kitapları ile ilgili ticari istismarlara son verilecektir. Ders kitapları konusunda, dar gelirli ailelerin yükünü azaltıcı tedbirler alınacaktır.

İlk ve orta öğretimde okutulmakta olan Ahlak Dersleri, gayesine uygun ve milli ahlak esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri öncelikle, İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslam Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulları mezunları okutacaklardır.

İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan Meslek Okulları öğrenime açılacaktır.

Müfredat programlarının milli kültürümüze uymayan kısımları değiştirilecek ve milletimizin ilme ve insanlığa yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verilecektir.

Milli eğitimde, gençliğin bedeni gelişmesi için okul içi spora önem verilecektir.

Milli bir kültür siyaseti takip edilmek suretiyle, milletimizi meydana getiren değerler etrafında milli bütünlük kuvvetlendirilecektir. Güçlü bir milli kültür hareketinin, milletimizi zararlı dış tesirlerden koruyacağına inanıyoruz.

Kültürümüzün gelişmesi, yeni nesillerimize aşılınması, sanatımızın milli köklerden kuvvet alarak gelişmesi, kültürümüzün içte ve dışta tanıtılması, yurt dışındaki soydaşlarımızın kültürel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tarihi mirasımız olan eserlerin bakımı, onarımı, korunması ve tanıtılması öncelikle göz önünde bulundurulacaktır.

Milli bir dil politikası izlenecektir. Dilimizin zenginliğinin korunmasına ve geliştirilmesine önem verilecek, Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır.

Halk Eğitiminin, yol gösterici, araştırmacı, milletimizin bölünmezliği prensibini ve milli ve manevi değerlerimizi güçlendirici bir şekilde teşkilatlandırılması sağlanacaktır.

Radio ve televizyondan eğitimde daha geniş ölçüde yararlanılacaktır. Eğitim yayınlarında milli eğitim temel amaçlarına uyulacaktır. Radyonun bütün yurttan rahatça dinlenebilmesi ve televizyonun bütün yurt sathına hızlandırılmış bir programla yayılması sağlanacaktır.

Diyanet İşleri:

Diyanet İşleri Başkanlığı, her türlü siyasi mülahazaların üstünde tutulacak ve yüksek manevi değeri göz önünde bulundurularak, yasalarında belirtilen görevlerini yerine getirmesi sağlanacaktır.

Din Görevlilerinin toplumumuzdaki manevi yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

Din Görevlilerinin demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanmaları sağlanacaktır.

İslami ve ilmi araştırmalar yapmak ve ilmi eserler telif etmek üzere bir Başkanın idaresinde, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı bir İlim Heyeti kurulacaktır. Bu İlim Heyeti, sadece bu görevin ifasıyla meşgul olacaktır. Ecdat yadigârı vakıf eserlerin, vakfın şartnamesi ve kanuni esaslar dışında kullanılmasına müsaade edilmeyecek, vakıf eserlerin onarım ve restorasyonuna itina gösterilecektir.

Gençlik:

Ülkemizin kalkınması ve çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkması için, asil milletimizin ümidi, geleceğimizin güveni olan gençlerimizin, Türkiye Cumhuriyetinin temel niteliklerine, milli ve manevi değerlerimize bağlı bir şekilde, manen, fikren ve bedenlen gelişmeleri temel hedefimizdir.

Gençlerin zaman ve enerjilerini kendileri, aileleri ve vatanımız için en faydalı şekilde değerlendirmelerine ve en iyi şekilde yetişmelerine imkân sağlayıcı bütün tedbirler alınacaktır.

Milletimizin bekasının teminatı olan aziz gençlerimizin çeşitli sorunları dikkatle ve önemle ele alınarak, bunların çözülmesi için hiçbir fedakârlık esirgenmeyecektir.

Ekonomik ve Mali Konular:

Türkiye'nin, hür ve demokratik bir rejim içinde, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren, hür teşebbüse, mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistemle kalkınması sağlanacaktır. Kalkınmanın nimetlerinin büyük vatandaş kitlelerine ve yurdun bütün bölgelerine adil şekilde yayılmasını sağlayacak ve dengesizlikleri giderecek tedbirlere önem verilecektir.

Ekonomik kalkınmada, büyük önem taşıyan karar bütünlüğü ve tatbikat ahenğinin sağlanması için, ekonomik ve mali politikayı uygulayan kamu kuruluşları arasında yakın bir işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır. Kamu harcamalarındaki israflar önlenecektir.

Para-kredi-financeman-yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin, hızla değişen şartlara sürekli olarak intibakını sağlayacak şekilde bütünleştirilecek ve bir temel ekonomik politika çerçevesi içinde yürütülecektir. Mevcut ekonomik durgunluğu giderecek aktif ve dinamik bir para kredi ve fiyat politikası takip olunacaktır. Yatırımlar hızlandırılarak, istihdam hacmi genişletilecektir.

Tasarruf eğilimini arttırıcı ve tasarrufların üretici sektörlerle yönelmesini sağlayıcı, kar ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Üretimin arttırılması, daha uygun finansman şartları tesisi, piyasaların yapıcı bir şekilde murakabesi tedbirleri ile fiyat istikrarını sağlayıcı şartlar tesis edilecektir.

Dış ödemeler dengesindeki bozulmayı düzeltici, ihracatı ve işçi dövizlerinin yurda gelişini teşvik edici tedbirler alınacaktır.

Vergiyi mali gücü olandan almağa ağırlık veren, adil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etmek hedef alınacaktır. Düşük gelirliilerin vergi yükü azaltılacak ve asgari geçim indirimi yükseltilecektir.

Kredilerin düzenlenmesinde, sosyal ve ekonomik verimlilik esas alınacak ve dengesizliğin giderilmesi gözetilecektir.

Üretim mallarının tüketicilere en kısa yoldan ulaşmasına gayret sarf edilecek, hayat pahalılığı, sun'î fiyat artışları ve haksız kazanç sağlayanlarla etkili bir mücadele yapılacaktır. Bilhassa gıda maddelerinin üretim, nakil ve muhafazası için lüzumlu yatırımlar teşvik edilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır. Temininde güçlük çekilen ana ihtiyaç maddelerinin zamanında piyasaya arzı ve fiyat istikrarının sağlanması için bir stok rejimi geliştirilecek ve bu maksada hizmet eden müesseselerin finansman ihtiyacının süratle karşılanması için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Türkiye'nin dış ticaret politikasında çok yönlü bir ekonomi ve ticari ilişki dengesi tesisi esas alınacaktır. Özellikle Orta-Doğu, Asya ve Afrika Ülkeleri ile karşılıklı ticari ve iktisadi ilişkilerin geliştirilmesine önem verilecektir.

Deniz ticaretinin geliştirilmesini sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Yatırımcı icracı kuruluşların çalışmalarının ödeme güçlükleri yüzünden aksayıp gecikmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Sanayileşme:

Türkiye'nin iktisadi ve sosyal kalkınması için, milli, güçlü, süratli ve yaygın bir sanayileşmenin, milli kaynaklarımızla ahenk halinde, gerçekleştirilmesi ana hedefimizdir.

Sanayi, temel üretim malları üreten ve Türkiye'de ağır sanayii ve bu meyanda bilhassa milli harp sanayii kurulmasına imkân verecek bir yapıda sağlanacaktır.

Sanayileşme hareketinin, memleketin bölgeleri arasında dengeli bir şekilde yer alması ve başta istihdam olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan adilane bir şekilde dağıtılmasını sağlayacak her türlü tedbir, köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır.

Yurdun çeşitli bölgelerinin sanayi envanterinin çıkarılması, sanayileşme ile ilgili her türlü bilgilerin toplanıp değerlendirilmesi, sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla Sanayi Bakanlığı bünyesinde, yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilat kurulacaktır.

Organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin kurulma ve geliştirilmesine büyük önem verilecektir.

Sanayileşme hareketlerinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimiz de dâhil olmak üzere, halkın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir.

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahalli inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurma ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılacaktır. Sanayi kurulması ve işletilmesinde gereksiz bürokratik engeller kaldırılacaktır. İdari işlemlerin kısaltılması için gereken tedbirler alınacaktır.

Devletçe desteklenen sanayi teşebbüslerini finanse etmek maksadıyla, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası süratle kurulacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesis eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikası ile ahenkli hale getirilmesine özel bir dikkat gösterilecektir.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. Bu çeşit yatırımlarla üretilecek malların, ara malı, ithal Maliyetleri ve kar transferleri de dâhil, nihai Maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmalarına önem verilecektir. Yabancı sermaye ile gelen teknolojinin Türkiye’de yerleşmesine imkân verebilecek bir zamanın sonunda, bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkânları geliştirilecektir. Tarihi ve kültürel ilişkilerimiz olan ülkelerden yabancı sermaye gelmesinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde, Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınaî tesisler kurmaları teşvik edilecektir.

Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık-kalfalık eğitimi ve iş başında eğitim geliştirilecek ve teknik eğitim yanında, kuvvetli bir iş ahlakını sağlayacak temel ahlaki eğitim de verilecektir.

Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, devlet, her türlü desteği ve yardımı yapacaktır. Lisans, know-how anlaşmalarının milli menfaatlere en uygun şekilde ve süratle yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Dış Ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin sürekli bir şekilde ve güvenilir şartlarda Türkiye’ye aktarılıp geliştirilmesi için bir Teknoloji ve Sanayi Takip ve İstihbarat Teşkilatı kurulacaktır.

Devlet, mühendislik-müşavirlik ve tesis kurma hizmetlerini yerine getirecek kuruluşların güçlü bir şekilde gelişmelerini destekleyecek ve teşvik edecektir.

Enerji:

Türkiye’nin elektrik enerjisi ve yakacak teminindeki dar boğazlar, kısa ve uzun vadeli müdahale ve esas itibarıyla öz kaynaklara dayalı projeler ile giderilecektir. Bu meyanda, temel hidro-elektrik ve termik tesislerin yapılması hızlandırılacaktır. Nükleer santrallerin inşaatına önem ve hız verilecektir.

Türkiye’nin ithaline mecbur olduğu enerji, memleket yararlarına en uygun şartlarda temin edilecektir. Boru hattı projeleri ve Irak Tabii Gaz Projesi önemle ele alınacaktır.

Petrol arama ve üretimi etkili tedbirlerle teşvik edilecektir.

Üzerinde Türkiye'nin hakkı bulunan deniz yatağındaki ve deniz yatağı altındaki tabii kaynakların aranması, bunlara sahip çıkılması ve işletilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Çeşitli enerji ve yakacak kaynaklarının fiyat politikası ve bunlar üzerindeki vergileme, üretim ve tüketim arasında dinamik ve geliştirici bir denge kurulacak şekilde tespit edilecektir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, bu politikayı uygulamada gerekli yetkilerle donatılacaktır.

Milli ekonomiyi çok olumsuz şekilde etkileyen enerji kısıtlamalarına son vermek için gereken her tedbir alınacaktır.

Özellikle, Doğu Anadolu'nun ve kışı şiddetli olan başka illerimizin yakacak probleminin halli için gerekli tedbirlerin alınmasına önem verilecektir.

Tarım, Hayvancılık ve Köy Kalkınması:

Tarımda, üretimin arttırılması ve verimin yükseltilmesi esas alınacaktır. Bu amaca ulaşmak için, kredi, tohum, ilaç, araç, eğitim, pazarlama ve değerlendirme ile gübre ve gübre fiyatları konusu bir bütün halinde ele alınacaktır.

Tarım ve hayvancılık kesimine hizmet götüren kamu kuruluşları, ekonomik ve teknolojik bakımdan bütünleştirilecek, üretimden pazarlamaya kadar bütün ünitelerin aynı sevk-ü idare altında toplanması hedef alınacaktır.

Hizmetlerin götürülmesinde merkeziyetçilikten uzaklaşarak, bölgesel üniteler bir bütün halinde geliştirilecektir.

Tarım girdilerinin yerli sanayi eliyle, bol, vasıflı ve makul fiyatlarla üretilmesini sağlayıcı teşvik ve destek sistemleri uygulanacaktır. Et, yağ, şeker, süt, ekmek ve konserve ve sair gıda maddelerinin yeterli şekilde üretim, işleme ve depolamasına ağırlık verilecektir.

Tarım ve hayvancılık bakımından geri kalmış bölgelerde, hızlı ve modern teknolojiye uygun bir gelişmenin sağlanması için özel projeler uygulanacaktır.

Tarım politikası ile taban fiyat politikası bütünleştirilecektir. Taban fiyatları, köylünün emeğinin karşılığını alacağı bir şekilde ve mümkün olduğu kadar erken ilan edilecektir.

Tarıma dayalı sanayi, özel teşviklerle geliştirilecektir.

Toprak ve Tarım Reformu uygulamasında, kamulaştırma bedellerinin, öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yönltilmesini sağlayacak özendirici tedbirlere öncelik tanınacaktır.

Köylerde; yol, su, sulama, elektrik, yakacak temini, telefon, okul, kütüphane, cami, sağlık tesisi ve idare binası gibi ekonomik ve sosyal alt yapılar devletçe bir bütün halinde ve kamu hizmeti olarak mütalaa edilecektir. Köye hizmet götürülmesi ve köyde küçük sanayi ve el sanatlarının geliştirilmesi ve ürünlerinin pazarlanmasında gerekli tedbirler alınacaktır.

Ormanlık bölgelerdeki ekonomik alt yapının kurulması hızlandırılacak, orman ve orman içi köylerin yolları ve diğer medeni ihtiyaçları mümkün olan süratle karşı-

lanacak, orman köylerinin kalkındırılması için özel projeler uygulanacaktır. Orman tahdit ve kadastro faaliyetlerine hız verilecektir.

Orman ürünlerine dayalı sanayiın yaygınlaşması ve daha çeşitli sınaî ürünler üretmesi sağlanacaktır. Bu konuda Orman-Köy Kooperatiflerinden de yararlanılacaktır.

Büyük sulama projelerine bir taraftan devam edilirken, kısa zamanda netice alacak yer altı, pompaj ve gölet sulamalarına özel bir ağırlık verilecektir.

Sosyal Konular:

Sosyal güvenliğin bütün yurda ve vatandaşların tamamına eşit ve adil ölçülerde sağlanması, tüm çalışanların sigorta kapsamına alınması hedefimizdir.

Ülkemizdeki sosyal güvenlik kuruluşlarının aynı bakanlığı ilgilendirilmesi maksadıyla kurulan Sosyal Güvenlik Bakanlığı, kuruluş hedefleri istikametinde geliştirilecektir.

İşçilerimizin hastalık, analık, iş kazaları, mesleki hastalıklar, ihtiyarlık, maluliyet ve ölüm gibi hallerde güçlüğe uğramadan yardıma kavuşturulmaları mutlaka sağlanacaktır.

Çalışan kadınların, arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekliye ayrılabilmeleri sağlanacaktır.

Genel Sağlık Sigortası sistemi gerçekleştirilecektir.

Günden güne artan işsizlik probleminin çok yönlü ve uygun tedbirlerle giderilmesine çalışılacaktır.

Köylümüzün afetlere karşı korunması için yaygın tarım sigortası gerçekleştirilecektir.

İşçilerimizin, esnaf ve sanatkârların ucuz ve sıhhi meskenlere sahip olmaları, bu yolda kredi imkânlarının arttırılması temin edilecektir.

Sakat ve eski hükümlü sayılan işçilere iş verilmesini öngören hükümlerin uygulanışı dikkatle takip edilecek ve bu gibi kimseler için vakıf şeklinde iş yerleri kurulacaktır.

Emekli, işçi, dul ve yetim aylıklarının asgari geçim şartlarının üstünde olması-na gayret gösterilecektir.

Sağlık hizmetlerinde temel hedef; vatandaşlarımızın sağlık seviyelerini yükseltmek ve bu hizmetlerin ülkemizde yaygın ve dengeli şekilde dağılmasını sağlamaktır.

Hastanelerimizin ve hasta yataklarının sayısı, plan hedefleri istikametinde çoğaltılacaktır.

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmalarına devam olunacaktır.

Sağlık personelinin mahrumiyet yer ve hizmetlerinde görev almasını teşvik edici mali tedbirler alınacaktır.

Yurt dışındaki hekimlerimizin yurda dönmelerini teşvik edecek tedbirler alınacaktır.

Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde, koruyucu hizmetlere ağırlık verilecek, tedavi edici hizmetler geliştirilecektir. Ana ve Çocuk sağlığını koruyucu tedbirlere önem verilecektir. İlaç sanayii, ham madde üretimine ağırlık verilerek güçlendirilecek, piyasadaki benzer ilaç enflasyonu önlenecek, ilaç fiyatları objektif esaslara göre tespit edilecek, ilaç ihracı teşvik olunacak, ilaç kalite kontrolü geliştirilecektir.

Vatandaşlarımızın yaşlılık çağlarını huzur içinde geçirmek için ihtiyarlık bakım ve dinlenme yurtları ve çalışan anaların çocuklarının bakımı için gündüz bakım evlerinin sayıları süratle arttırılacaktır.

Çocuk zamları arttırılacak ve tahsilde çocuğu bulunanlara ayrıca ödeme yapılması imkânları araştırılacaktır.

İşçi Sorunları:

Huzurlu bir çalışma ortamı içinde kalkınma ve sosyal adaletin sağlanabilmesi için işçi ve işverenlerimiz birbirlerine karşı değil yan yana olmalıdır. Aralarında, ülke kalkınmasına yönelik karşılıklı sevgi, saygı ve kardeşlik esaslarına dayalı bir iş birliğinin tesisi için her türlü çalışma yapılacaktır.

İşçi ücretlerinin tespit ve tanziminde, hak ve adalet esas tutulacak, fiyat ve geçinme endekslerine ve zamanla artan hayat pahalılığına göre ayarlanacak bir ücret sistemi ve asgari ücret baremi uygulanacak, işçilerimizin, pahalılığın ağır yükü altında ezilmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara, işçilerimizin hissedar olmasına imkân hazırlanacaktır.

Kıdem Tazminatı Tasarısı, işçilerimizin ve ülkemizin yararına en iyi hizmet eder bir şekilde ve en kısa zamanda çıkarılacaktır.

Tarım ve orman kesimindeki işçilerimizin diğer işçiler gibi her türlü işçi haklarından yararlandırılması hususundaki mevzuat boşluğu doldurulacaktır.

Çırak, kalfa ve ustalar kanunu en kısa zamanda çıkarılacaktır. İşçilerimizin meslek içi eğitimlerine ağırlık verilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin çalışma şartları, sosyal hakları ve iş güvenlikleri devamlı olarak takip ve kendilerine en iyi şartların teminine önem verilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının milli ve dini eğitimlerinin aksamadan ve gereğince yürütülmesi için yeteri kadar öğretmen ve din görevlisi temin edilmesine önem verilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının değerlendirilmesini sağlayacak imkânların en kısa zamanda gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Esnaf ve Sanatkârlar:

Türk Milli hayatında, esnaf ve sanatkârlarımızın sosyal ve ekonomik bakımdan çok önemli yerleri vardır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın daha iyi teşkilatlanmalarına yardım edilecektir. Sanayileşme hamlemizde değerli bir rol ifade eden küçük sanayi kuruluşları ile büyük sanayi arasındaki bağların geliştirilmesine çalışılacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın, iş yeri kurma, dükkân ve atölye sahibi olmaları kolaylaştırılacak, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşmalarına çalışılacaktır. Küçük sanayi siteleri geliştirilecek küçük sanayide eğitim çalışmalarına önem verilecektir. Türkiye Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlarımıza daha yararlı olması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Esnaf ve sanatkârların durumlarını sosyal güvenlik açısından daha yeterli hale getirmek için çalışmalar sürdürülecektir. BAĞ-KUR'un kendisinden beklenen bütün hizmetleri tam olarak yapabilmesi sağlanacaktır. Para değerindeki büyük değişimler, götürü usulle vergilendirme ve defter tutma bakımından kabul edilmiş olan ölçülerin değersiz hale gelmesine yol açmıştır. Gerek esnaf ve sanatkârlarımızı, gerek çiftçi vatandaşlarımızı, ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak mümkün olan ölçüde basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmek hem devlet gelirleri bakımından, hem de büyük sayıda vatandaşımızı yersiz külfetlerden kurtarma bakımından yararlı olacaktır.

Şehirleşme:

Hızlı şehirleşme, Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri halini almıştır. Nüfus artışı ve hızlı şehirleşme nedenleri ile süratle artan konut ihtiyacını karşılamak üzere, konut kredisi imkânları genişletilecek, inşaat Maliyetlerinin düşürülmesi için çok yönlü tedbirler alınacaktır. Çevre sağlığı ve hava kirliliği dâhil, şehirleşme meselelerinin halledilmesi maksadıyla, belediyelerin mali ve teknik bakımdan yeterli güce kavuşturulmasına çalışılacaktır.

Dar ve düşük gelirli yurttaşların konut ihtiyacı, genel konut politikası dışında ayrıca ele alınacak; gecekondularda oturan yurttaşların medeni ihtiyaçlarının karşılanması ve gecekonduların tapuya bağlanması konularında, gerekli tedbirler alınacaktır.

Şehir alt yapılarının kapasitelerinin kabil olduğu kadar yüksek tutulması için belediyelere yardım edilecektir. Büyük şehirlerin çevrelerinde, her türlü alt yapı tesisine haiz ve ana şehirle çok güçlü ulaştırma bağlantısı olan tali yerleşme merkezlerinin gelişmesi, özel teşvik tedbirleriyle desteklenecektir.

Mesken yapımına yönelik banka kredi sistemleri ıslah edilecek, toplu mesken yapımına imkân sağlanacaktır.

Dış Politika ve Milli Güvenlik:

Türkiye Cumhuriyetinin barışçı, ahitlerine ve ittifaklarına sadık, komşularıyla karşılıklı haklara saygı esasına dayalı iyi komşuluk ve dostluk münasebetleri kurmağa önem veren milli dış politikası dikkatle devam ettirilecektir. Gelişen dünya şartlarının gerektirdiği dinamik ve çok yönlü dış politika ilişkileri meyanında, aramızda tarihi ve kültürel bağlar bulunan ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesine itina gösterilecektir.

Milli bir dava olan Kıbrıs sorununda, Türkiye ve Türk Milleti olarak elde edilmek istenen sonuç üzerinde hiçbir tereddüde yer vermeyecek bir siyaset izlenecektir. Bu konuda hükümetimizin başlıca amacı, Kıbrıs'taki Türk Cemaatinin geleceğini sağlam teminata bağlayacak, Ada'daki gerçeklere dayanan bir hukuki çerçeve

içinde Kıbrıs'ın bağımsız Federe Devlet olarak varlığını koruyacak bir çözüm şekline varılması olacaktır. Geçmiş yılların acı tecrübeleriyle ortaya çıkmış olan iki milli toplumun ancak yan yana yaşayabilecekleri gerçeği karşısında, Ada'da ancak iki bölge federal bir sistemin bu çözüm şeklini sağlayabilecek usul olduğuna inanıyoruz.

Kıbrıs'ın bulunduğu bölgede mevcut dengenin ve istikrarın muhafazasına ters düşebilecek gelişmelere meydan verilmemesi için gerekli tedbirlerin ittihazına hükümetimizce dikkat ve itina gösterilecektir. Kıbrıs Devletini meydana getiren iki milli cemaatin haklarını ve çıkarlarını uzlaştıracak, Ada'da sulh ve sükûn içinde yaşamalarına imkân verecek ve ekonomik refahlarına hizmet edecek bir çözüm şekline, iki milli cemaat arasındaki görüşmeler yoluyla ulaşılmaması bir taraftan teşvik ederken, öbür yandan da, bu sorunla birlikte komşumuz Yunanistan'la olan ilişkilerimizi zedeleyen diğer sorunlarda da milli çıkar ve haklarımızı koruyacak çözüm şekilleri sağlamak için gerekli iyi niyet ve gayret, hükümetimizce gösterilecektir.

Kıbrıs Türk Toplumunun ve Türk Bölgesi'nin teşkilatlanmasında ve ekonomik kalkınmasında, gerekli yardım ve destek yapılacaktır.

T.C. Hükümetleri A.B.D. ile aramızda yakın dostluk ilişkileri kurulmasına önem vermişler ve Türkiye ile A.B.D. Kuzey Atlantik İttifakı içinde her iki tarafın güvenliği açısından önem taşıyan ilişkiler kurmuşlardır. T.C. Hükümetleri, her iki ülkenin karşılıklı yararına olan bu ilişkilerin ve işbirliğinin eşitlik ve karşılıklı saygı ve yardımlaşma ilkelerine dayanan bir şekilde devamı için kendisine düşeni daima yapagelmıştır. A.B.D. Hükümetinin de bu konuda değişik bir yaklaşım içinde olmadığını görmek, Türkiye için memnuniyet verici bir husustur. Ancak, Türk Hükümetinin ve Türk Kamu Oyunun, A.B.D.'nin Türkiye'ye müteveccih politikasını, birisi A.B.D. hükümetinin, diğeri kongresinin olmak üzere, iki politika arasında ayırım yaparak değerlendirmesine imkân yoktur. Bu değerlendirmenin, A.B.D.'nin fiiliyata intikal eden politikası üzerinden yapılması hem tabii, hem de kaçınılmazdır.

Bugün A.B.D. kongresinin tutumu dolayısıyla fiiliyata intikal eden A.B.D. politikasının, Türkiye ve A.B.D. ilişkileri ve işbirliğini istenilen düzeyde tutmağa yardımcı olduğunu söylemeye imkân yoktur. A.B.D. Kongresinin Türkiye'ye karşı içine girdiği ve hasmane olarak nitelendirilmesi mübalağalı olmayacak tutumunu, ittifak içinde bu derece sıkı işbirliği sürdüren iki üye ülke arasında mevcut olması gereken ilişkilerle bağdaştırmak şöyle dursun, normal münasebetlerle dahi bağdaştırmak güçtür.

A.B.D. Kongresi, kendi ülkesinin yararları arasında öncelik değerlendirmesinde vahim bir hata içinde olduktan başka, güttüğü amacı gerçekleştirmek bakımından da ters netice vermeye mahkûm bir yola girmiştir. Bu hata, makul bir süre içinde idrak edilip bunun düzeltilmesi için gerekli adımlar fiilen atılmadığı takdirde, iki ülke arasındaki ilişkilerin ciddi sarsıntı geçireceği ve bundan Batı Savunmasının büyük ölçüde zarar göreceği açıktır. Tabiatıyla böyle bir sonucun sorumluluğu, herhalde şimdiye kadar büyük sabır ve ıttidal gösteren Türkiye'ye değil, bu sorumsuz ve yanlış tutumda ısrar edenlere ait olacaktır. A.B.D. Kongresinin bu tutumu, iki ülke ilişkileri ve ittifak savunmasına yapacağı zararlar yanında, Amerika'nın inanırlılığı üzerinde doğuracağı tereddütler dolayısıyla daha geniş zararlara da yol açacaktır.

İki ülke arasında dostluk ve ittifakın korunmasında karşılıklı yararın devam ettiği görüşünde olmakla beraber, bunun muhafazası sorumluluğunun sadece bir tarafa değil, her iki tarafa ait olduğuna inanmaktayız. A.B.D. Kongresi, bu sorumluluğu göstermediği takdirde, mevcut ilişkilerin yeni şartlara göre şekillenmesi kaçınılmaz olacaktır.

A.E.T. ile aramızdaki ekonomik işbirliğinin milli yararlarımıza uygun bir şekilde yürütülmesine çalışılacaktır.

Türkiye'nin A.E.T.'nin kendisine sağladığı imkânları, iç piyasaya dönük bir sanayileşmenin ortaya çıkaracağı sakıncaları bertaraf etmek ve dışa, büyük bir tüketici kitlesine dönük ve dış rekabet gücü olan bir sanayileşmeyi geliştirme amacıyla değerlendirmesi, milli önem taşır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ve bu topluluk üyesi ülkelerle ortaklığımızın ekonomik kalkınmamıza ve sanayileşmemize en uygun şartlar içinde yürütülmesi için gereken yapılacak, bu arada, topluluğun üçüncü ülkelerle kurduğu ilişkiler sebebiyle daralan avantaj marjımızın genişletilmesi yolunda gayret sarf edilecektir.

Bu meyanda, A.E.T. üyesi ülkelerde çalışan işçilerimizin ekonomik katkılarının önemi üzerinde hassasiyetle durularak, bu katkının daha da arttırılması ve işçilerimizin sosyal güvenlik haklarının topluluk düzeyinde gerçekleştirilmesi için gerekli teşebbüslerde bulunulacaktır.

Türkiye'nin dış güvenliği ve milli savunması ile ilgili sorunlar, her zaman en büyük önem ve önceliği taşımıştır. İçinde bulunduğumuz şartlar, dış güvenlik ve milli savunma konularının taşıdığı hayati önemi daha da arttırmış bulunmaktadır. Milli Savunmamızı güçlendirmek için gerekli olan her tedbir alınacaktır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin devamlı şekilde güçlendirilmesi, en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması hususunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır. Milli Harp Sanayiinin geliştirilmesine önem verilecektir.

Türkiye, iç ve dış güvenliğimiz, iktisadi hayatımız ve demokratik rejimin işleyişi bakımından büyük sakıncalar doğuran uzun bir bunalım dönemi yaşamıştır.

Uzun süren bunalımın, siyasi ve iktisadi istikrarsızlığın, "Yarın ne olacak?" kaygusunun, günden güne artan iktisadi sıkıntıların, durgunluğun, işsizliğin, pahalılığın üzüntüye sürüklediği büyük vatandaş kitlelerine yeniden güven ve şevk vermek zorunluluğuna inanıyoruz.

Kuracağımız Hükümet, bunalım dönemini sona erdiren bir hükümet olacaktır. Parlamenter demokrasinin gereklerine uygun şekilde kurulan, millet çoğunluğunun ve parlamentonun desteğine sahip bir hükümet, Türkiye'nin iç ve dış sorunlarına gerekli güçle eğilebilir.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 4 Cilt 11 Birleşim 61****Sayfa 309-323****06.04.1975 Pazar****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — *Kemal Güven***KÂTİPLER:** *Zekâi Yaylalı (Erzurum)**İLHAMİ Çetin (Yozgat)***Açılma Saati:** 15.00**Hükümet Programının Okunması**

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerinde Sayın Başbakana söz vermeden evvel, görevli arkadaşlarımı ve dinleyicileri uyarmak bakımından İçtüzüğümüzün 145'nci maddesini aynen okuyorum:

“Dinleyiciler, Birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar.

Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen çıkarılır”

Hükümet Programını okumak üzere Başbakan Süleyman Demirel, buyurunuz efendim. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve ayakta sürekli alkışlar*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri;

Anayasa hükümleri gereğince Hükümet Programını Yüksek Heyetinize sunmak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Egemen Türk Milletini temsil eden ve yetkimizin kaynağı olan Yüce Heyetinizi şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygılarımla selâmlarım.

Hükümetimiz 6 ayı aşan bir Hükümet bunalımından sonra kurulmuştur. 1973 seçimlerinden sonra büyük güçlüklerle kurulmuş olan C.H.P.-M.S.P. koalisyonunun bozulmasıyla çıkarılan bunalım, müstafi Hükümetin bir kanadının yeni Hükümet kurulmadan görevi bırakıp gitme kararını açıklaması üzerine, daha da ağırlaşmış, adeta bir Hükümet boşluğunun ortaya çıkması ihtimali doğmuştur. Sayın Irmak Başkanlığındaki Hükümet bu şartlar içinde kurulmuş ise de, Sayın Irmak Hükümetinin kurulduğu günden başlayarak, “partilere dayalı, parlâmentodan güvenoyu alabilecek, normal ve demokratik bir Hükümetin” biran önce kurulması ihtiyacı bütün partilerce öne sürülmüştür. Sayın Irmak Başkanlığındaki Hükümetin programında dahi bu ihtiyaç açıkça belirtilmiştir.

Hükümetimiz bu ihtiyacın cevabıdır. Millet çoğunluğunun oyunu temsil eden partilerin desteğine ve birçok bağımsız parlamenterin böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair kamuoyuna yaptıkları beyanlara dayanarak kurulan Hükümetimiz, uzun süren ve büyük sıkıntılar doğurmuş olan bir bunalım dönemini sona erdirip milletimizin özlemini çektiği istikrarı sağlamak üzere kurulmuştur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi, bütün bunalım dönemi boyunca, yüksek bir vazife anlayışı içinde kendisine düşen görevleri yerine getirmiştir. Bu süre içinde yasma görevinin felce uğramaması ve memleketimizin bütçesiz kalmaması için Cumhuriyet Senatamızın ve Millet Meclisimizin gösterdiği üstün vazife ve sorumluluk duygusu milletimizi daha ağır bunalımlardan kurtarmıştır.

Şimdi, yeni bir dönemin eşliğindeyiz. Demokratik rejimin ve millet hâkimiyeti ilkesinin gereklerine uygun olarak kurulmuş bulunan Hükümetimiz, sadece desteğine mazhar olacağı siyasî grupların ve gruplar dışındaki değerli parlamento üyelerinin değil, bütün milletin hükümeti, Türkiye Cumhuriyetinin Hükümeti olduğunun idraki içinde çalışacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Çalışmalarımızda Yüksek Heyetinizin güven ve desteği en değerli kuvvet kaynağımız olacaktır.

Yalnız bizi destekleyecek olanların değerli irşatlarına değil, muhalefetin haklı uyarılarına da önem vereceğiz. Demokratik rejimlerde iktidarla muhalefet arasında bulunması pek tabii olan görüş ayrılıklarına rağmen, millî davalarda, memleket yararına sarf edeceğimiz çabalarda, muhalefetin desteğini esirgemeyeceğini de ümit ediyoruz.

Sayın üyeler,

Türk Milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak bölünmez bir bütün halinde millî şuur ve ülküler etrafında toplayan; aziz ve büyük milletimizin, dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak, millî birlik ruhu içinde daima yüceltilmesini amaç bilen Türk Milliyetçiliği Hükümetimizin ilham kaynağıdır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Milletimizi tarih boyunca ayakta tutan millî ve manevî değerlere bağlı ve saygılı olarak ve bunlardan kuvvet alarak, Türk Milletini çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak davası, temel davamızdır.

Hükümetimiz komünizme, her çeşit anarşiye, Anayasa ve kanun dışı eylemlere, millî bütünlüğü zedeleyici ve Cumhuriyeti tahrip edici her türlü faaliyete karşı, devletin, Anayasa düzeni içinde kendisini savunmasını ve bu çeşit tehlike ve faaliyetlerle etkili şekilde mücadele edilmesini kesin bir zaruret saymaktadır. İç güvenliği, asayiş ve kanun hâkimiyetini sağlamakla görevli devlet kuruluşlarının ve güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tarafsızlıkla, azim ve kararlılıkla yerine getirebilmeleri için, Hükümet gerekli her türlü ihtimamı gösterecektir.

Ülkemizi her türlü dış ve iç tehlikeye karşı koruyacak tedbirleri almayı, başlıca görev saymaktayız.

Hükümetimiz, hür ve demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan düşünce ve inanç hürriyetine ve Anayasamızın teminatı altındaki bütün temel hürriyetlere saygılı olacaktır. Hürriyetlere saygılı olduğumuz ölçüde, meşru nizamın korunmasında ve kanun hâkimiyetinin sağlanmasında da kararlı olacağız. Kanunların suç saydığı fiillere hiç bir şekilde müsamaha etmeyecek ve kanun dışı eylemlere girişlere karşı kanunların tam olarak uygulanması için gerekli dikkati göstereceğiz.

Temel hak ve hürriyetler ancak kanunların hâkim olduğu bir düzende sağlam bir teminata sahiptir. Hak ve hürriyetlerin korunması kadar, bu hak ve hürriyetlerden hiç birinin, insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak, nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kasdı ile kullanılması da önem taşır.

Sayın üyeler,

Git gide ağırlaşan dış ve iç şartlar altında göreve başlayan ve birikmiş çeşitli güçlükleri devralan Hükümetimiz, orta ve uzun vadeli tedbirler yanında, yurttaşların hemen çözüm bekleyen dertlerine vakit geçirmeden eğilecek, milletimizin en çok sıkıntı çeken ve korunmaya muhtaç olan zümrelerine ferahlık getirecek âcil tedbirleri alacaktır.

Siyasî ve iktisadî istikrarın sağlanması yolundaki çabalarımızın yanında, duraklamış olan yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçirmek için gerekli tedbirleri alacağız. Türkiye'nin en kısa zamanda, gelişmiş ve sanayileşmiş bir ülke haline getirilmesi, hedefimizdir. Türkiye'nin, hür ve demokratik bir rejim içinde manen ve maddeten kalkınmasına, bütün milletin, heyecanını duyarak ve inanarak katılmasını temine çalışacağız.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli, yoksul zümreleri ve yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak hedefimizdir. Kalkınma hamlelerinde bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesine ve kalkınmanın nimetlerinin yaygın ve adil bir şekilde dağılmasına dikkat göstereceğiz. Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizin ve bütün gelişmeye muhtaç yurt bölgelerin kalkınması için etkili tedbirler almaya ve bu bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla özel planlar hazırlamaya kararlıyız. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Köy kalkınmasına büyük öncelik verecek ve köye giden hizmetleri artırarak daha yaygın ve daha külfetsiz hale getireceğiz. Köy hizmetlerinde, köylüye yüklenen katılma paylarını kaldırmaya kararlıyız. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Günün icaplarına uygun bir Köy Kanunu çıkaracağız.

Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygın hale getirmek için gerekli çalışmaları hızla yürütecek ve sosyal alanda Türk cemiyetini ileriye götüren önemli değişiklikleri gerçekleştireceğiz. Emekli işçilerin durumunu süratle düzelteceğiz. Programımızın ilgili bölümlerinde ayrıca temas edeceğimiz gibi, Genel Sağlık Sigortasını ele alacağız. Köylü yurttaşlarımızın afetlere karşı korunması için tarım sigortasını geliştirip yaygınlaştıracacağız; dar gelirli aile çocuklarının okuma ve yetiştirme imkânlarını artıracacağız; muhtaç duruma düşen yaşlı yurttaşların, kimsesiz

çocukların, sakatların ıstıraplarını dindirecek tedbirler alacağız. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri ve alkışlar*)

Devlet mekanizmasının ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, yetki ve sorumlulukların iyi bir şekilde belirlenmesi ve dağıtılması suretiyle müessiriyet ve verimliliğin artırılması için kamu idaresinde sürekli ıslahat yapılması lüzumuna inanıyoruz. Devlet idaresinin israftan kurtarılmasına, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikâp ve suiistimal ile müessir şekilde savaşılmaya büyük önem vereceğiz.

Mülki ve mahalli idarelerin yetki ve sorumlulukları artırılacak, Devlet memurlarının sosyal ve ekonomik durumlarının geliştirilmesine çalışılacaktır.

İdarede süratli ve müessir hizmetin gerekleri yerine getirilecektir.

Yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve geciktiren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışacağız. Bir yandan yeni yatırımları teşvik ederken, bir yandan da kamu kesiminin ve hür teşebbüsün yarım kalmış yatırımlarının bir an önce tamamlanmasına ve hızla üretime geçmelerine çaba göstereceğiz;

Hükümetimiz, siyasî partilerin seçim ittifakı yapabilmelerini sağlamak maksadıyla hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş olan kanun teklifinin en kısa zamanda kanunlaştırılmasında, Türk demokrasisinin güçlenmesi ve istikrarı açısından büyük yarar görmektedir. Bu konuya önem ve öncelik vereceğiz.

Ayrıca, seçim güvenliğini tam olarak sağlayacak, kütüklerin düzenlenmesinden sandık başı işlemlerine kadar bütün seçim işlemlerinin düzgün ve dürüst şekilde yapılmasını kolaylaştıracak tedbirlere ihtiyaç bulunduğu inancındayız. Seçmen yaşının 18'e indirilmesine ve dış ülkelerdeki yurttaşlarımızın seçimlere katılıp oy kullanabilmelerini sağlayacak kanunî değişikliklerin yapılmasına taraftarız. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Basının ve basında çalışanların sorunları ile yakından ilgilenilecektir.

TRT'nin tarafsızlığı ve Anayasanın 121'nci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti gömmekle; yükümlü olan TRT'nin Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı. Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önlenecektir. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Değerli üyeler;

Adalet hizmetlerinin süratli, adil ölçüler içinde ve külfetsiz olarak görülmesi ve vatandaşların adalete olan inanç ve güvenlerinin kâmil hale getirilmesi saklanacaktır.

Fikir ve inanç hürriyetiyle ve temel hürriyetlerle ilgili uygulamalarda Anayasaya uygunluk sağlanacak ve Anayasaya, uymayan tatbikatın ortadan kaldırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Hâkim ve savcılarımızın daha iyi şartlarda hizmet görmeleri sağlanacak ve mesleğin daha cazip hale getirilmesine çalışılacaktır.

Adalet personelinin çalışma şartlarının mesleğin şeref ve haysiyeti ile bağdaşır hale getirilmesi, özellikle mahrumiyet bölgelerinde hizmet gören adalet personelinin tatminkâr sosyal ve ekonomik imkânlarla kavuşmalarına çalışılacaktır. Meslek mensuplarının meslek içi eğitimlerine önem verilecektir.

Adli müzaheret müessesesi en müessir şekilde çalıştırılacak, cezaevlerinde ki hükümlülerin cemiyete kazandırılması için gerekli maddî tedbirler ve manevî eğitim sağlanacak, infaz müessesesinin ıslah edici karakteri geliştirilecektir. Adli sicillerin tasfiye işlemleri süratle ikmal edilip, bu hizmetin elektronik bilgi işlem sistemleriyle görülmesi sağlanacaktır.

Sayın üyeler,

İç huzur ve barışın sağlanmasına büyük dikkat gösterilecektir. Güvenlik kuvvetlerine lâıyk oldukları yer ve önem verilecek bunların vazife onuru korunacak, manevî ve maddî bakımdan gerekli güce sahip olmaları sağlanacaktır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri mevzuatındaki boşluk doldurulacaktır.

Büyük bir dert halini alan, trafik kazalarının önlenmesi ve trafikte şikâyet konusu olan hususların düzeltilmesi önemle ele alınacaktır.

Millî eğitimde amacımız; milletimizin bütün fertlerini, Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; Atatürk inkılâplarına ve Türk milliyetçiliğine bağlı; insan haklarına ve millî, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış; haline getirmiş; büyük ve şanlı tarihimize iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrîk, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Öğretimin, her kademesinde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanmasına özel bir önem verilecek vatandaşların kabiliyetleri ve arzularına göre ve kendi maddî imkânlarına bağlı olmaksızın yetişme ve bir meslek edinme imkânları artırılacaktır. Öğrenci bursları miktar ve sayı itibarıyla artırılacak, parasız yatılı öğrenci sayısı çoğaltılacaktır. Yurtlar, öğrenci kredileri, ders araçları ve gereçleri, artan ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır.

Üniversite girişinde, merkezi seçme ve yerleştirme sınavlarından önce, üniversite hazırlık kursları açılacak ve bu kurslarda ihtiyaç halinde büyük merkezlerdeki öğretmenlerden de faydalanılacaktır. Yüksek öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak, liselerdeki birikimi önlemek ve meslek okullarına rağbeti artırmak için, meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksek okulların giriş imtihanlarına katılmaları ve imtihanda başarılı olanların lise mezunları gibi bütün üniversite ve yüksek okullara girebilmeleri sağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Kalkınmaya ve üretime katkısı olan meslekî ve teknik öğretime önem verilecek, meslekî ve teknik liselerin artırılması yoluna gidilecektir. Teknik elemanların yetiştirilmesinde nazari bilgi yanında sanayi ve tarım alanlarında yapacakları işe

kolayca uymalarını sağlayacak şekilde ameli eğitim görmeleri sağlanacaktır. Kanunları çıkarılmış yeni üniversitelerin kısa zamanda faaliyete geçirilip geliştirilmeleri için gerekli tedbirler alınacaktır.

Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dengeli bir surette dağılması sağlanacaktır. İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan meslek okulları öğrenime açılacaktır.

Bilimsel ve teknik araştırmalar teşvik edilecek, teknolojinin millî imkânlara dayalı olarak geliştirilmesine çalışılacak, yurt dışındaki araştırmacıların yurda dönmeleri sağlanacaktır.

Eğitimde metod ve araçtan daha önemli olan öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek; feragatle görev yapan öğretmenlerimizin maddî ve manevî sorunlarının çözümlenmesine, meslek içi eğitimlerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarf edilecektir.

Okullarda kitap enflasyonuna ve ders kitapları ile ilgili ticarî istismarlara son verilecektir. Ders kitapları konusunda dar gelirli ailelerin yükünü azaltıcı tedbirler alınacaktır. Eğitimde radyo, televizyon ve eğitim laboratuvarlarından geniş şekilde yararlanılacaktır. Radyo ve televizyon yoluyla yapılacak eğitimin, millî eğitim temel amaçlarına uyması ve köylere kadar ulaşması sağlanacaktır. Öğretim üyelerinin az ve yetersiz olduğu eğitim kuruluşlarında kapalı devre televizyonları ile ders verilme imkânlarından faydalanılmasına çalışılacaktır.

İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlâk dersleri, gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri, öncelikle, İlahiyat Fakültesi, İslâmî Bilimler Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulları mezunları okutacaklardır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Din derslerinin normal ders saatleri içinde ve gerekli vasıfları taşıyan öğretmenlerce verilmesi sağlanacaktır.

Müfredat programlarının millî kültürümüze uymayan kısımları değiştirilecek, milletimizin ilme ve insanlığa yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verilecektir. Millî eğitimde, gençliğin bedenî gelişmesi için okul içi spor teşvik edilecektir.

Yurt dışında tahsil yapanların yurdumuzdaki muadeletlerinin tanınmasında karşılaşılan güçlükler ortadan kaldırılacak ve bu muameleler ilmî esaslara uyularak süratle neticelendirilecektir.

Sayın üyeler,

Millî bir kültür siyaseti takip edilmek suretiyle, milletimizi meydana getiren değerler etrafında millî bütünlük kuvvetlendirilecektir. Güçlü bir millî kültür hareketinin, milletimizi zararlı dış tesirlerden koruyacağına inanıyoruz.

Kültürümüzün gelişmesi, yeni nesillermize aşılması, sanatımızın millî köklerden kuvvet alarak ilerlemesi, kültürümüzün içte ve dışta tanıtılması, yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın millî kültürümüz ile bağlılıklarının devam ettirilmesi ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tarihi mirasımız olan kültür, fikir ve sanat eserlerimizin derlenmesi, bakımı, onarımı, korunması ve tanıtılması öncelikle gözönünde bulundurulacaktır. Kültürümüzün temel eserlerinin bugünkü nesillere tanıtılmasına çalışılacaktır.

Millî kültürümüzü tanıtacak ve geliştirecek araştırmaların yapılması ve temel eserlerin yazılması ödüllendirme sistemi ile teşvik edilecektir.

Millî bir dil politikası izlenecektir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Dilimizin zenginliğinin korunmasına ve geliştirilmesine önem verilecek, Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamadan kaçınılacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Halk eğitiminin, yol gösterici, araştırmacı, milletimizin bölünmezliği prensibini ve millî ve manevî değerlerimizi güçlendirici ve üretime dönük bir şekilde teşkilâtlandırılmasına önem verilecektir. Radyonun bütün yurttan rahatça dinlenebilmesi ve televizyonun bütün yurt sathına hızlandırılmış bir programla yayılması sağlanacaktır. Devlet sahnelerinde ve yayınlarında Türk yazarlarının eserlerine ağırlık verilmesi ve millî bütünlüğe ve genel ahlâka zarar verici eserlere yer verilmesi sağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Diyanet İşleri Başkanlığı, her türlü siyasî mülahazaların üstünde tutulacak ve manevî değeri gözönünde bulundurularak, yasalarında belirtilen görevlerini yerine getirmesi sağlanacaktır. Diyanet İşleri Teşkilât Kanununu tadil eden tasarı süratle kanunlaştırılacak, Diyanet İşleri Başkanlığı, daha geniş hizmet yapma imkânlarına kavuşturulacak, vekil imamlar meselesi adil bir çözüme bağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *alkışlar*)

Din görevlilerinin toplumumuzdaki manevî yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

Din görevlilerinin demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanmaları sağlanacaktır. İhtiyaç duyulacak din adamlarının en iyi şekilde yetiştirilmeleri için, Diyanet İşleri ve Millî Eğitim Bakanlıkları arasında yakın koordinasyon ve işbirliği sağlanacaktır. Diyanet işleri yayınlarının halkımıza daha yaygın ve ucuz olarak ulaşması sağlanacaktır.

İslâmî ve ilmî araştırmalar yapmak ve ilmî eserler telif etmek üzere, bir başkanın idaresinde, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı bir ilim heyeti kurulacaktır. Bu ilim heyeti, sadece bu görevin ifasıyla meşgul olacaktır. Yüksek İslâm Enstitüleri akademi haline getirilecek ve mevcut enstitülerdeki kontenjanlar artırılacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Ecdat yadigarı vakıf eserlerin envanteri yapılacak, bunların vakfın şartnamesi ve kanunî esaslar dışında kullanılmasına müsaade edilmeyecek, vakıf eserlerin onarım ve restorasyonuna itina gösterilecektir. Vakıfların gelirlerinin artırılmasına ve yeni vakıfların teşvikine önem verilecektir. Yurt dışındaki vakıflarımıza ilgi gösterilecektir.

Sayın üyeler,

Ülkemizin kalkınması ve çağdaş medeniyet seviyesi üstüne çıkması için asil milletimizin ümidi, geleceğimizin teminatı olan köy, kasaba ve şehirlerdeki bütün gençlerimizin, Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkelerine, millî ve manevî değerlerimize bağlı bir şekilde, fikren ve bedenlen gelişmeleri hedefimizdir. Gençlerimizin zaman ve enerjilerini, kendileri, aileleri ve vatanımız için en faydalı şekilde değer-

lendirmelerine ve en iyi surette yetiştirilmelerine imkân sağlanacaktır. Gençliğin her dalda kütle sporuna ve özellikle geleneksel sporlara yönelmesi teşvik edilecektir.

İlgili teşkilât kanunlarının gerekli şartlara uygunluğu temin edilecek, Gençlik ve Spor Akademilerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına ve yenilerinin açılmasına çalışılacaktır.

Milletimizin bekasının teminatı olan aziz gençlerimizin çeşitli sorunları dikkatle ve önemle ele alınacak, bunların çözülmesi için hiçbir fedakârlık esirgenmeyecektir. Gençlerimizin huzur ve güven içinde derslerine çalışabileceği, spor yapabileceği, istirahat edebileceği, her türlü sosyal imkânlara sahip yurtlara, tesislere, burs ve krediye yeterli ölçüde kavuşmaları sağlanacaktır.

Çocuklarımızı zararlı yayınlardan koruyacak kanunî ve idarî tedbirleri alacağız.

Sayın üyeler,

Ekonomi politikamızın hedefi istikrar içinde dengeli ve hızlı büyümeyi sağlamaktır. Malî politikamız, bu ana hedefin en tesirli vasıtalarıdır. Kaynaklarımızın verimli suretle kullanılmasını sağlayacak tedbirler alınacaktır.

Para ve kredi politikamız ekonomiyi büyütme hedeflerini sağlayacak ve istikrar hedefi ile tutarlı olacaktır.

Enflasyonla etkili bir şekilde mücadele edilecek, spekülâtif kazançları, mal darlığı ve yokluğunu önleyecek etkili tedbirler alınacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türk parasının iç ve dış değerinin korunmasına itina gösterilecektir.

Türkiye’nin hür ve demokratik bir rejim içinde, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren, hür teşebbüse, mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistemle kalkınması sağlanacaktır. Kalkınmanın nimetlerinin büyük vatandaş kitlelerine ve yurdun bölgelerine adil şekilde yayılması sağlanacak ve dengesizlikleri giderecek tedbirlere önem verilecektir.

Ekonomik kalkınmada büyük önem taşıyan, karar bütünlüğü ve tatbikat ahenğinin sağlanması için, ekonomik ve malî politikayı uygulayan kamu kuruluşları arasında yakın bir işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır. Kamu harcamalarındaki israf önlenecektir. Kamu finansmanının sıhhatli kaynaklardan sağlanmasına itina gösterilecektir.

Para - kredi - finansman - yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin hızla değişen şartlara sürekli olarak intibakını sağlayacak şekilde bütünleştirilecek ve bir temel ekonomik politika çerçevesi içinde yürütülecektir.

Mevcut ekonomik durgunluğu giderecek, yatırımları hızlandırarak istihdamı genişletecek, aktif ve dinamik bir para-kredi ve fiyat politikası takip olunacaktır. Selektif orta vadeli kredi kullanılması artırılıp yaygınlaştırılacak; plana uygun, döviz kazandırıcı yatırımlar ile işletmelerin tam kapasite ile çalışmalarını sağlayan yatırımlar öncelik verilecektir. Önemli yatırım mallarının gümrüklendirilmesini hızlandırıcı kolaylıklar getirilecektir.

Tasarruf eğilimini artırıcı ve tasarrufların üretici sektörlerle yönelmesini sağlayıcı, kâr ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için gerekli, tedbirler alınacaktır. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Dış ödemeler dengesindeki bozulmayı düzeltici, ihracatı ve işçi dövizlerinin yurda gelişini teşvik edici tedbirler alınacaktır. Özellikle ihracata dönük stokların, kısa zamanda ve uygun şartlarda değerlendirilmesine ve döviz kazandırıcı hizmet sektörlerinin geliştirilmesine itina edilecektir.

Vergiye malî gücü olandan almaya ağırlık veren, adil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etmek hedefimiz olacaktır. Düşük gelirlilerin vergi yükü azaltılacak ve asgarî geçim indirimi yükseltilecektir. Muafiyet ve istisnalar gözden geçirilecek, küçük çiftçi muafiyet ve istisnaları yükseltilecektir. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kredilerin düzenlenmesinde, sosyal ve ekonomik verimlilik esas alınacak ve dengesizliğin giderilmesi gözönünde tutulacaktır. Planda öngörülen sektörel önceliklere uygun bir dağılım için gerekli teşvik tedbirleri alınacaktır.

Üretim mallarının tüketicilere en kısa yoldan ve en makul fiyatlarla ulaştırılmasına gayret sarf edilecek, hem üretici ve hem de tüketici korunacak, hayat pahalılığı, sunî fiyat artışları ve haksız kazanç sağlayanlarla etkili bir mücadele, yapılacaktır. Bilhassa gıda maddelerinin üretim, nakil ve muhafazası için lüzumlu yatırımlar teşvik edilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır. Temininde güçlük çekilen ana ihtiyaç maddelerinin zamanında piyasaya arzı ve fiyat istikrarının sağlanması için bir stok rejimi geliştirilecek ve bu maksada hizmet eden müesseselerin finansman ihtiyacının süratle karşılanması için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Türkiye’nin dış ticaret politikasında çok yönlü ilişkilerin geliştirilmesine çalışılacaktır. Özellikle Orta-Doğu, Asya ve Afrika ülkeleri ile karşılıklı ticarî ve iktisadî ilişkilerin artırılmasına önem verilecektir.

Yatırımcı ve icracı kuruluşların çalışmalarının ödeme güçlüklen ve gereksiz formaliteler yüzünden aksayıp gecikmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Turizmin dış ödemeler dengesi üzerindeki müspet tesiri gözönünde tutularak bu kaynaktan azamî şekilde faydalanılacak, iç ve dış turizm geliştirilecektir. Gümrük kapıları günün ihtiyaç ve icaplarına uygun bir bünyeye ve çalışma düzenine kavuşturularak, özellikle yurt dışında çalışmakta olan işçilerimizin yurda girişleri ve çıkışları kolaylaştırılacaktır.

Türkiye’nin iktisadî ve sosyal kalkınması için, millî, güçlü, süratli ve yaygın bir sanayileşmenin gerçekleştirilmesi ana hedefimizdir.

Sanayiî, temel üretim malları üreten ve Türkiye’de ağır sanayiî ve bu meydana millî harp sanayiînin kurulmasına imkân verecek bir yapıda gelişmesi sağlanacaktır. Sanayileşmemiz ve millî savunma gücümüz için önemli olan temel projelerle ilgili çalışmalar hızla sonuçlandırılıp, icraata geçilecektir.

Sanayileşme hareketinin memleketin bölgeler arasında dengeli bir şekilde yapılması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ile işsizliğin önlenmesi

olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan adilâne bir şekilde dağılmasını sağlayacak tedbirler, köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır.

Yurdun çeşitli bölgelerinin sanayi envanterinin çıkarılması, sanayileşme ile ilgili her türlü bilgilerin toplanıp değerlendirilmesi, sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla, Sanayi Bakanlığı bünyesinde, yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilât kurulacaktır.

Organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin kurulma ve geliştirilmesine büyük önem verilecektir. İmar ve iskân mevzuatından doğan gecikmeleri önleyici tedbirler alınacaktır.

Türkiye'nin çağdaş, bir sanayi ülkesi haline gelmesi tarım sektörünün ihtiyacı olan temel girdilerin yeterli seviyede sağlanması, zarurî ihtiyaç maddelerinin karışılması için, enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikaların, yeni demir-çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, elektronik ve telekomünikasyon sanayiinin, motor sanayiinin, otomotiv alanında aktarma organları sanayiinin, takım tezgâhları sanayiinin, ağır elektroteknik ekipman sanayiinin, tarım ve iş makineleri sanayiinin, gemi inşa sanayiinin kurulmasına mutlaka hız verilecektir. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Sanayileşme hareketlerinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimiz de dâhil olmak üzere, halkımızın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir.

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahallî inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurmak ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılacaktır. Sanayi kurulması ve işletilmesinde gereksiz bürokratik engeller kaldırılacaktır. İdarî işlemlerin kısaltılması için gereken tedbirler alınacaktır.

Devletçe desteklenen sanayi teşebbüslerini finanse etmek maksadıyla, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası süratle kurulacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesir eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikası ile ahenkli hale getirilmesine özel bir dikkat gösterilecektir.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*) Bu çeşit yatırımlarla üretilcek malların, ara malı, ithal, maliyetleri ve kâr transferleri de dahil, nihai maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmalarına önem verilecektir. Yabancı sermaye ile gelen teknolojinin Türkiye'de yerleşmesine imkân verebilecek bir zamanın sonunda bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkânları geliştirilecektir. Tarihî ve kültürel ilişkilerimiz olan ülkelerden yabancı, sermaye gelmesinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde

Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınai tesisler kurmaları teşvik edilecektir. (A. P. sıralarından alkışlar)

Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık-kalfalık eğitimi ve iş başında eğitim geliştirecek ve teknik eğitim yanında, kuvvetli bir iş ahlâkını sağlayacak temel ahlâkî eğitim de verilecektir.

Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, devlet, her türlü desteği ve yardımı yapacaktır. Lisans, know-how anlaşmalarının millî menfaatlere en uygun şekilde ve süratle yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin sürekli bir şekilde ve güvenilir şartlarda Türkiye'ye aktarılıp geliştirilmesi için bir Teknoloji ve Sanayi Takip ve İstihbarat Teşkilâtı kurulacaktır.

Devlet, mühendislik-müşavirlik ve tesis kurma hizmetlerini yerine getirecek kuruluşların güçlü bir şekilde gelişmesini destekleyecek ve teşvik edecektir.

Kamu İktisadî Teşebbüs ve iştiraklerinin, ekonomiye katkıda bulunan, kârlılık, verimlilik ve modern işletme esaslarına göre çalışan rasyonel ve kaynak doğurucu işletmeler haline getirilmesi hedefimizdir. Kamu İktisadî Teşebbüslerine ait Personel Kanunu da ele alınacaktır.

Sayın üyeler,

Elektrik enerjisi ve yakacak teminindeki dar boğazlar, kısa ve uzun vadeli müdahale ve esas itibarıyla öz kaynaklara dayalı projelerle giderilecektir. Bu meyanda, temel hidro-elektrik ve termik tesislerin yapılması hızlandırılacaktır. Nükleer santrallerin inşaatına önem ve hız verilecektir.

Türkiye'nin ithaline mecbur olduğu enerji, memleket yararlarına en uygun şartlarda temin edilecektir. Petrol boru hattı projeleri ve Irak Tabii Gaz Projesi önemle ele alınacaktır. Petrol konusundaki kamu kuruluşları bir kuruluş içinde bütünleştirilecek petrol arama ve üretimi etkili tedbirlerle teşvik edilecektir. Önemli maden rezervlerimizin bir an önce güvenilir bir şekilde tespitine, değerlendirilmesine ve madden ihracının mümkün olduğu kadar mamul şekilde yapılmasına önem verilecektir.

Üzerinde Türkiye'nin hakkı bulunan deniz yatağındaki ve deniz yatağı altındaki tabii kaynakların aranması, bunlara sahip çıkılması ve işletilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Çeşitli enerji ve yakacak kaynaklarının fiyat politikası ve bunlar üzerindeki vergileme, üretim ve tüketim arasında dinamik ve geliştirici bir denge kurulacak şekilde tespit edilecektir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, bu politikayı uygulamada gerekli yetkilerle donatılacaktır.

Millî ekonomiyi çok olumsuz şekilde etkileyen enerji kısıtlamalarına son vermek için gereken her tedbir alınacaktır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Büyük sulama projeleri hızlandırılacak, bu meyanda Aşağı Fırat projesi gibi çok maksatlı ve yüksek ekonomik yararları olan projelerin süratle gerçekleştirilmesine çalışılacaktır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Kış şiddetli olan illerimizin, özellikle Doğu Anadolu illerimizin yakacak probleminin halli için gerekli tedbirlerin alınmasına önem verilecektir. Ticarî olmayan yakıtların yerine ticarî yakıtların ikamesini öngören projelere öncelik tanınacaktır.

Ulaşım ve haberleşme sistemlerinin tesis ve geliştirilmesine hız verilecektir. Ulaşım maliyetlerini asgariye indiren, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmamıza en iyi şekilde hizmet eden kara, hava, deniz ve demiryolu ulaşım sistemleri ahenkli bir bütün halinde geliştirilecek; deniz ticaretinin geliştirilmesini sağlayıcı, tedbirler alınacaktır. Yolları yetersiz olan bölgelere öncelik tanınacaktır.

Hava meydanları ve limanlarımız sayı ve vasıf itibariyle günün ihtiyaç ve icaplarına cevap verecek seviyeye getirilecektir. Yurt içi akaryakıt nakliyatının giderek petrol boru hatları ile yapılması sağlanacaktır. Büyük şehirlerden başlayarak iskân merkezleri arasında otomatik telefon imkânları tesis edilecektir. Köyleri telefona kavuşturma çalışmalarına da hız verilecektir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sayın üyeler,

Tarımda verimin yükseltilecek üretimin artırılması esas alınacaktır. Tohumluk, ilaç, gübre, tarım araçları, krediler, araştırma, eğitim, yayım, pazarlama ve değerlendirme konuları bir bütün halinde ele alınıp yürütülecek şekilde organize edilecektir.

Köylümüzün gübre, mücadele ilâcı ve ziraî alet ve makine ihtiyacının daha kolay şartlarla karşılanması (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve şiddetli alkışlar) imkânları geliştirilecek, gübre üreten fabrikalarımızın, başta finansman olmak üzere, bütün darboğazları giderilecek ve gübre fiyatlarında indirim imkânları önemle ele alınacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar) Tarıma dayalı sanayi, özel teşviklerle geliştirilecektir.

Gıda - Tarım ve hayvancılık kesimine hizmet götürülen ve halen çeşitli Bakanlıklar bünyelerinde dağıtılmış bulunan kamu kuruluşları bu Bakanlığın çatısı altında toplanarak bütünleştirilecek, bu konuda üretimden pazarlamaya kadar bütün ünitelerin teknolojik ve ekonomik yönlerden aynı sevk-ü idare altında organize edilmeleri hedef alınacaktır. Bu maksatla ilk kademede halen Ticaret Bakanlığı bünyesinde bulunan Toprak Mahsulleri Ofisi, Et ve Balık Kurumu ve Yaş Sebze ve Meyve Müdürlüğü Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlanacaktır.

Köylüye hizmetlerin götürülmesinde, büyük zaman ve eleman israfına sebep olan merkeziyetçilikten uzaklaşarak, birbiri ile ilgili çeşitli ünitelerin güçlü bölgesel kuruluşlar halinde bütünleştirilmeleri esas alınacaktır.

Ziraat mühendis ve teknisyenlerinin çalışma şartları ve imkânları, hizmetlerin köylüye kadar götürülmesini sağlayacak şekilde geliştirilecek, bölgelerarası farklılıklar giderilecektir.

Tohumluk ziraî mücadele ilâcı, kimyevî gübre, ziraî vasıta ve teçhizat ve yedek parçaları gibi önemli tarım girdilerinin yerli kuruluş ve sanayi eli ile bol, vasıflı ve makul fiyatlarla üretilip köylümüze ulaştırılması için müessir teşvik ve destek sistemleri uygulanacaktır.

Köylünün ziraî çalışmalarının külfetsiz olarak ve yeterli şekilde finansmanı temin edilecek, özellikle küçük çiftçilerimize, sadece ipotek veya kefalet karşılığı değil, başta kontrollü proje kredileri olmak üzere, ziraî işletmenin istihsal ve ödeme gücüne veya proje esasına göre de kredi verilmesi imkânları sağlanacaktır. T.C. Ziraat Bankasının kredi verme kaynakları güçlendirilecek ziraî kredi baremleri günün şartlarına uygun olarak yükseltilecektir.

Büyük gelişme imkân ve gücüne sahip olan hayvancılık ve su ürünleri, bütünlüşmüş politika ve temel organizasyon tedbirleri ile bir kül halinde ele alınacak ve geliştirilecektir. Meyvecilik, sebzecilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanlarında da darboğazlar giderilerek gelişmenin hızlandırılması ve ihracatın geliştirilmesi sağlanacaktır.

Gıda maddeleri üretim, işleme, dağıtım ve tüketim kontrol ünitelerinin bir şevki idarede toplanması, et, yağ, şeker, hububat, süt ve sair önemli gıda maddelerinin makul fiyatlarla, vasıflı ve güvenilir bir ikmâl sistemine kavuşturulmaları için üretim, işleme ve depolama faaliyetlerine hız verilecektir.

Taban fiyat politikaları ile tarım politikasının bütünlüğü titizlikle korunacak, millî ziraî üretimimize ekonomik, teknolojik ve sosyal gerçeklere göre yön veren, iklim ve toprak kaynaklarımızın en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlayan ve köylümüzün emeğinin karşılığını alabilmesini temin eden bir taban fiyat politikası tatbik edilecek, bu politika pazarlama sistemlerinin geliştirilmesi, önceden bağlantı yapıp avans verilmesi, destekleme alımları yapılması, taban fiyatlarının mümkün olduğu kadar erken ilân edilmesi gibi tedbirler ile takviye edilecektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Tarım ve hayvancılık da gelişmeye muhtaç Doğu, Güneydoğu ve Orta Anadolu gibi bölgelerimizde modern teknolojiye uygun ve hızlı bir gelişmenin sağlanması için özel projeler uygulanacaktır.

Toprak ürünlerimizin tabii afetlerden gördüğü zararlardan, köylü ve çiftçilerimizin müteessir olmamalarını sağlayan bir tarım sigortası geliştirilip yaygınlaştırılacaktır. Bu sistemin geliştirilmesine kadar, tabii afetlerden zarar gören çiftçilerimize, müessir tedbirler ile yardım edilmesine ağırlık verilecektir.

Toprak ve tarım reformu uygulamasında, kamulaştırma bedellerinin öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yöneltilmesini sağlayacak özendirici tedbirlere öncelik tanınacaktır. (A.P., C.G.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın üyeler,

Köylerde; yol, su, elektrik, sulama, yakacak temini, telefon, okul, kütüphane, cami, sağlık tesisi ve idare binası gibi ekonomik ve sosyal alt yapılar Devletçe bir bütün halinde ve kamu hizmeti olarak mütalâa edilecektir. Köy alt yapılarının yapımı hızlandırılacak, köydeki üretim ve geliri artırmak için köye hizmet götürülmesi ve ürünlerinin pazarlanmasında gerekli tedbirler alınacaktır. Tapulama ve kadastro faaliyetleri hızlandırılacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Kooperatiflere ve gönüllü kooperatifçiliğe gerçek anlamda, lâıyk olduğu büyük önem verilecektir.

Kooperatiflerin ve kooperatif üst kuruluşlarının gayelerine uygun şekilde çalışmalarını ve yatırım yapmaları teşvik edilecektir.

Kooperatiflerin ve kooperatifçiliğin özel menfaatlere ve siyasî amaçlara alet edilmesi önlenecektir. (A.P., C.G.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Köy kalkınmasında kooperatifçiliğin gelişmesine özel bir önem verilecektir. Köylülerimize iş ve gelir imkânları sağlayacak el ve ev sanatlarına ve küçük sanayi tesisleri kurulmasına ve bu maksatla gerekli eğitimin yapılmasına özel bir önem verilecektir.

Köy muhtarlarına ödenek verilmesini mümkün kılacak kanun tasarısı, Yüce Meclisimize sunulacaktır. (A.P., C.G.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın üyeler,

Ormanlık bölgelerdeki ekonomik alt yapının kurulmasına hız verilecek, orman ve orman içi köylerin yolları ve diğer medenî ihtiyaçları mümkün olan süratle karşılanacak; orman köylerinin kalkındırılması için özel projeler uygulanacaktır. Orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden, su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan, tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile otlak, kışlak veya yaylak haline gelmiş yerler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahalarının orman sınırları dışına çıkarılması kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu maksatla, orman tahdit ve kadastro faaliyetlerine, bu hizmetlerin süratle ikmalini sağlayacak şekilde hız verilecektir. Böylelikle, mülkiyet ihtilâfı olan yerlerin hukukî durumları tayin ve ilmen ve fiilen orman vasfını kaybeden yerler orman sınırları dışına çıkarılıp, orman idaresi ile orman köylüsü arasında yıllardır süregelen ihtilâflar müspet bir şekilde çözülecektir.

Orman ürünlerine dayalı sanayiın yaygınlaşması ve daha çeşitli sınaî ürünler üretmesi sağlanacaktır. Bu konuda orman köylerindeki kooperatiflerden de yararlanılacaktır.

Orman içinde ve civarında yaşayan köylülerimize ağaçlama, teraslama, kesim ve çekim gibi çeşitli orman içi hizmetlerde ve orman sanayii ile ilgili daha çok iş ve gelir imkânları sağlanmasına çalışılacaktır.

Büyük sulama projelerine bir taraftan devam edilirken, kısa zamanda netice alacak yeraltı, pompaj ve gölet sulamalarına özel bir ağırlık verilecektir.

Haşhaş ekimine, insanî kaygıları tamamıyla giderici ve çiftçimizin haklarını her bakımdan, koruyucu bir politika çerçevesinde ve alınmış kararlar dairesinde kontrollü olarak devam edilecektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın üyeler, sosyal güvenliğin bütün yurda ve vatandaşların tamamına eşit ve adil ölçülerle sağlanması, bütün çalışanların sigorta kapsamına alınması hedefimizdir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ülkemizdeki sosyal güvenlik kuruluşlarının aynı bakanlıkla ilgilendirilmesi maksadıyla kurulan Sosyal Güvenlik Bakanlığı, kuruluş hedefleri istikâmetinde geliştirilecektir.

İşçilerimizin hastalık, analık, iş kazaları, meslekî hastalıklar, ihtiyarlık, maluliyet ve ölüm gibi hallerde güçlüğü uğramadan yardıma kavuşturulmaları mutlaka sağlanacaktır.

Çalışan kadınların, arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekliye ayrılabilimleri sağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Genel sağlık sigortası sistemi gerçekleştirilecektir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Günden güne artan işsizlik probleminin çok yönlü ve uygun tedbirlerle giderilmesine çalışılacaktır.

İşçilerimizin, esnaf ve sanatkârların ve dar gelirlilerin ucuz ve sıhhi meskenlere sahip olmaları, bu yolda kredi imkânlarının artırılması temin edilecektir.

Sakat ve eski hükümlülere iş verilmesini öngören hükümlerin uygulanışı dikkatle takip edilecek ve bu gibi kimseler için vakıf şeklinde işyerleri kurulacaktır.

Emekli, işçi, dul ve yetim aylıklarının asgarî geçim şartlarının üstünde olması sağlanacak, memur maaş göstergelerindeki değişikliklerin, emekli aylıklarına süratle uygulanmasına itina edilecektir. Bütün emeklilerin dilek ve ihtiyaçları ile daha yakından ilgilenilmesini mümkün kılacak organizasyon tedbirleri alınacaktır.

Sayın üyeler,

Sağlık hizmetlerinde temel hedef; vatandaşlarımızın sağlık seviyelerini yükseltmek ve bu hizmetlerin ülkemizde yaygın ve dengeli şekilde dağılmasını sağlamaktır.

Hastanelerimizin ve hasta yataklarının sayısı, plan hedefleri istikâmetinde hasta-yatak oranı düşük olan illere öncelik verilecek, çoğaltılacaktır. Ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımızın ücretsiz tedavileri sağlanacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmalarına hız verilecektir.

Sağlık personelinin mahrumiyet yer ve hizmetlerinde görev almasını, yurt dışındaki hekimlerimizin yurda dönmelerini teşvik edecek tedbirler alınacaktır.

Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde, koruyucu hizmetlere ağırlık verilecek, tedavi edici hizmetler geliştirilecektir.

Ana ve çocuk sağlığını korumaya yönelik tedbirlere önem verilecektir.

Gecekondu bölgelerimizde, köy ve kentlerde, çevre sağlığı şartlarının düzeltilmesi ve hava kirliliğinin önlenmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Bulaşıcı hastalıklarla savaşa önem verilecektir.

İlaç sanayii, hammadde üretimine ağırlık verilerek güçlendirilecek, piyasadaki benzer ilaç enflasyonu önlenecek, ilaç fiyatları objektif esaslara göre tespit edilecek, ilaç ihracı teşvik olunacak, ilaç kalite kontrolü geliştirilecektir.

Vatandaşlarımızın yaşlılık çağlarını huzur içinde geçirmeleri için ihtiyarlık bakım ve dinlenme yurtları ve çalışan anaların çocuklarının bakamı için gündüz bakım evlerinin sayıları süratle artırılacaktır. Korunmaya muhtaç çocuklar için çocuk yuvaları çoğaltılacak ve rehabilitasyon hizmetleri geliştirilecektir.

Çocuk zamları artırılacak ve tahsilde çocuğu bulunanlara ayrıca ödeme yapılması imkânları araştırılacaktır.

Sayın üyeler, huzurlu bir çalışma ortamı içinde kalkınma ve sosyal adaletin sağlanabilmesi için işçi ve işverenlerin birbirlerine karşı değil, yanyana olmaları, aralarında, ülke kalkınmasına yönelik karşılıklı sevgi ve kardeşlik esaslarına dayalı bir işbirliğinin tesisi için her türlü çalışma yapılacaktır.

İşçi, memur ayırımı hakkaniyetli, âdil ve gerçekçi ölçü ve kıstaslarla yapılacaktır.

İşçi ücretlerinin tespit ve tanziminde, hak ve adalet esas tutulacak fiyat ve geçinme endekslerine ve zamanla artan hayat pahalılığına göre ayarlanacak bir ücret sistemi ve asgarî ücret baremi uygulanacak, işçilerimizin, pahalılığın ağır yükü altında ezilmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara, işçilerimizin hissedar olmasına imkân hazırlanacaktır. *(M.S.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

Kıdem tazminatı, en kısa zamanda, işçilerimizin ve ülkemizin yararına en uygun bir şekilde 15 günden 30 güne çıkarılacaktır. *(A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Tarım ve orman kesimindeki işçilerimizin diğer işçiler gibi her türlü işçi haklarından yararlandırılması ve sosyal güvenliklerinin sağlanması hususundaki mevzuat boşluğu doldurulacaktır.

İşsizlik sigortası ile ilgili çalışmalar yapılacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin çalışma şartları, sosyal hakları ve iş güvenlikleri devamlı olarak takip ve kendilerine en iyi şartların teminine önem verilecektir. Bu maksatla gereken hallerde sosyal güvenlik anlaşmaları gözden geçirilerek işçilerimizin lehinde yenilenecektir. Yurt dışındaki işçilerimize hizmet götüren kamu kuruluşlarının çalışmaları koordine edilecektir. Libya ile sosyal güvenlik anlaşmaları tekemmül ettirilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının millî ve dinî eğitimlerinin aksamadan ve gereğince yürütülmesi için yeteri kadar öğretmen ve din görevlisi temin edilmesine önem verilecektir. *(M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının değerlendirilmesi ve sağlanacak imkânların en kısa zamanda gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Sayın üyeler,

Türk millî hayatında, esnaf ve sanatkârlarımızın sosyal ve ekonomik bakımdan çok önemli yeri vardır. Esnaf ve sanatkârlarımızın daha iyi teşkilâtlanmalarına yardım edilecektir.

Sanayileşme hamlemizde değerli bir rol ifa eden küçük sanayi kuruluşları ile büyük sanayi arasındaki bağların geliştirilmesine çalışılacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın, işyeri kurmaları, dükkân ve atölye sahibi olmaları kolaylaştırılacak, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşturulmalarına çalışılacaktır.

Küçük sanayi siteleri geliştirilecek, küçük sanayide eğitim çalışmalarına önem verilecektir.

Çırak, kalfa ve ustalar kanunu en kısa zamanda çıkarılacaktır. İşçilerimizin meslek içi eğitimlerine ağırlık verilecektir.

Türkiye Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlarımıza daha yararlı olması için gerekli tedbirler alınacaktır. Esnaf ve sanatkârların durumlarını, sosyal güvenlik açısından daha yeterli hale getirmek için çalışmalar sürdürülecektir.

BAĞ-KUR'un kendisinden beklenen bütün hizmetleri tam olarak yapabilmesi sağlanacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızı ve çiftçi vatandaşlarımızı, ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar) mümkün olan ölçüde, basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmeyi hem devlet gelirleri bakımından, hem de büyük sayıda vatandaşımızı yersiz külfetlerden kurtarma bakımından lüzumlu sayıyoruz.

Sayın üyeler,

Hızlı şehirleşme, Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri halini almıştır. Nüfus artışı ve hızlı şehirleşme nedenleri ile süratle artan konut ihtiyacını karşılamak üzere, konut kredisi imkânları genişletilecek, inşaat maliyetlerinin düşürülmesi için çok yönlü tedbirler alınacaktır. Çevre sağlığı ve hava kirliliği dâhil, şehirleşme meselelerinin halledilmesi maksadıyla belediyelerin malî ve teknik bakımdan yeterli güce kavuşturulmasına çalışılacaktır. Şehir ve kasabalar dışındaki mevcut ve müstakbel sanayi ve turizm gelişmeleri için altyapı tesisleri geliştirilecektir.

Dar ve düşük gelirli yurttaşların arsa ve konut ihtiyacı genel konut politikası dışında ayrıca ele alınacak, gecekondularda oturan yurttaşların medenî ihtiyaçlarının karşılanması ve gecekonduların tapuya bağlanması, konularında gerekli tedbirler alınacaktır. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şehir ve kasabaların özellikle altyapı hizmetlerinin yeterli şekilde ve süratle halledilmesi için gerekli yardım ve imkânlar sağlanacak kaynaklar geliştirilecektir. Belediyelerimizin şehir ve kasabalarda yaşayan vatandaşlarımıza hizmet götürmede içinde bulundukları sıkıntıları giderici tedbirler alınacaktır. Şehirlerin çevrelerinde her türlü altyapı tesisini haiz ve anaşehirle güçlü ulaştırma bağlantısı olan tâli yerleşme merkezlerinin gelişmesi amacı ile şehirleşme ve imar sorunlarına çözüm getirecek özel tedbirler alınacaktır. Şehirler çevresinde, ruhsatsız olarak yapılan binaların, fennî şartlara uygunluk ve belirli cezaları ödeme kaydı ile imar affından yararlandırılmaları konusu ele alınacaktır. Mesken yapımına yönelik banka kredi sistemleri islâh edilecek, toplu mesken yapımına imkân sağlanacaktır.

Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış konutların sakinlerine yüklenmiş geri ödeme yükü, konsolidasyon suretiyle, hafifletilecektir.

Sayın üyeler,

Türkiye Cumhuriyetinin barışçı, ahitlerine ve ittifaklarına sadık, karşılıklı haklara saygı esasına dayalı, iyi komşuluk ve dostluk münasebetleri kurmaya önem veren, millî dış politikası dikkatle devam ettirilecektir. Bununla beraber, milletlerarası ortamın hızla değişen şartlarına uyabilmek üzere, gerekli kararları ve tedbirleri zamanında almakta büyük dikkat ve titizlik göstereceğiz.

Çeşitli bölgelerde çok hızlı ve tehlikeli gelişmelerin kendini gösterdiği bir dönemde, barış ve istikrarın bozulması tehlikesinin gayet önemli bir sorun olarak ortaya çıktığı kanısındayız. Bu tehlikeyi gözönünde bulunduran Hükümetimiz, dış ilişkilerimizi yoğunlaştırmaya önem verecektir.

Hükümetimiz, dünya barışını hedef tutan ve bütün dünya ülkelerine karşı iyi niyet ve dostluk duygularından ilham alan bir dış siyaset izleyecektir. Milletler arasında sağlam bir işbirliği tesisinin bugünkü şartların bir gereği olduğuna inanıyoruz. Her ülkenin haklarına, meşru menfaatlerine karşı saygılı davranırken, iyi ilişkilerle bağlı bulunduğumuz her ülkeden de, bize karşı, aynı duygular ve aynı davranışları bekleyeceğiz.

Bir taraftan, milletlerarası alandaki çok yönlü ve değişik ilişkilerimizi bu genel şartlar içinde daha da geliştirmek üzere çalışacak, öte yandan bölgemizde ve dünyadaki barış dengesinin korunmasını da önplanda tutacağız.

Hükümetimiz dünyadaki genel yumuşama (detanté) ortamının korunmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunmaya devam etmek kararındadır.

Avrupa'da barışın kuvvetlendirilmesi ve Batı ile Doğu Avrupa ülkeleri arasındaki temas ve mübadelelerin geliştirilmesi gayesiyle tertip edilen Avrupa Güvenlik İşbirliği Konferansına faal olarak katılmaya devam edeceğiz. Avrupa güvenliğinin sağlanması ve bütün Avrupa ülkeleri arasında işbirliğinin artması bakımından bu konferanstan memnuniyet verici sonuçlar alınabileceği umidini muhafaza ediyoruz.

Güvenlik ve siyasî dengenin, kurulması konusunda NATO savunma ittifakının şimdiye kadar oynadığı rolün, bugünkü durumda da değerini devam ettirmekte olduğuna inanıyoruz.

Türkiye'nin Batı - Avrupa ülkeleri ile kurduğu ilişkilerin daha da artırılmasına önem veriyoruz.

Balkan ülkeleri ile aramızda, yakın komşuluğun da kuvvetlendirdiği ve ortak çıkarlara dayanan iyi ilişkilerin ve işbirliğinin devamlı geliştirilmesi, yalnız bölge barışına yardımcı olmakla kalmayacak, ayrıca Avrupa birliğine ve kıta istikrarına önemli bir katkı niteliği de taşıyacaktır.

Sovyetler Birliği ile izlenen iyi komşuluk siyaseti, karşılıklı saygı ve karşılıklı anlayış içinde olumlu gelişmeler kaydetmiştir. Bu gelişmelerin aynı şartlar içinde devamını samimiyetle dilemekteyiz.

Ülkemiz ile İran ve Pakistan arasındaki geleneksel bağlar, milletlerimizin birbirlerine yakınlığını ve dostluğunu ifade ettiği gibi, bölge ve dünya istikrarının da temel taşlarından biri haline gelmiştir. Gerek CENTO ve Kalkınma İçin İşbirliği Teşkilâtı gibi bölgevi kuruluşlar içinde, gerekse ikili ilişkilerimiz çevresinde, kardeş İran ve Pakistan ile her alandaki temas ve işbirliğimizin kuvvetlendirilmesi uğruna da bütün gayretlerimizle çalışacağız.

Irak ile, komşuluğun ve dostluğun gerektirdiği yakın temasların ve işbirliğinin devamı ve daha da artırılması amacındayız. Suriye ile aramızda teessüs eden karşılıklı anlayışın ve dostça işbirliğinin geliştirilmesinin, iki komşu ülkenin çıkarlarının gereği olduğuna inanıyoruz.

Türkiye'nin Suudi Arabistan, Mısır, Lübnan, Kuveyt, Ürdün ve Orta Doğu'nun tarihî ve kültürel bağlarla bağlı olduğumuz diğer ülkeleri ile mevcut özel bağlarına da büyük değer vermekteyiz. Bugünkü durumda, tarihin, ortak değerlerin ve coğrafyanın meydana getirdiği bu yakınlık, halen büyük tehlikelere maruz bulunan bütün Orta Doğu bölgesinin güvenliği bakımından, her zamankinden daha büyük değer ve önem kazanmış bulunuyor. Manevî bağların olduğu kadar, ortak yararların da tesis ettiği sağlam bir zemine dayanan bu ilişkilerimizin hızla geliştirilmesi hususunda çok canlı bir politika izleyeceğiz. Siyasî ve kültürel bağların yanında, kurulmakta olan iktisadî bağlar da Türkiye ile kardeş Arap ülkeleri arasındaki iş ve anlayış birliğini gittikçe güçlendirmektedir. Bu arada, dost ve kardeş Libya Cumhuriyeti ile aramızda temelleri son zamanlarda atılan geniş işbirliği projelerinin biran evvel gerçekleştirilmesi yönündeki çalışmalar hızlandırılacaktır. Asya ve Afrika ülkeleri ile iyi ilişkilerimizin geliştirilmesine büyük önem vermekteyiz.

Orta Doğu ihtilâflarının çözümünün, işgal edilen toprakların terk edilmesi, Filistin halkının meşru haklarının tanınması şartlarına kesinlikle bağlı bulunduğu gerçeğine inanan Hükümetimiz, bu şartların yerine getirilmesi yönündeki teşebbüsleri destekleyecektir. Realitelere dayanan bir çözümün, istisnasız bütün bölge ülkelerinin yararına olacağına inanıyor ve bugünkü durumun doğurduğu çok büyük tehlikelerin idraki içinde, aranan sonucun sağlanması yolunda her türlü ilgi ve yardımı esirgememenin kesin kararını taşıyoruz.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin memnuniyet verici bir şekilde gelişmesine önem atfetmekteyiz.

Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde lâıyk olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için sürdürülen çalışmalar artırılacaktır. Ortak değerleri paylaştığımız, bölgemizin dost ve kardeş bütün ülkeleriyle kültür alanındaki ilişkilerimizin geliştirilmesine önem verilecektir.

Yurt dışındaki soydaşlarımızın öz kültürlerini korumak ve geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri konusuna da önem veriyoruz.

Vatandaşlarımızın yabancı ülkelerdeki emlak, hak ve menfaatlerine ilişkin sorunların süratle halledilmesi hususundaki çalışmalar sürdürülecektir.

Sayın üyeler,

Türkiye ve A.B.D. son otuz yıl içinde yakın dostluk ilişkileri sürdürmüşler ve gerek karşılıklı güvenlikleri gerek dünya barışı için yararlı olan sıkı bir işbirliği ve

karşılıklı yardımlaşma içinde bulunmuşlardır. Bu işbirliğinin yararlı ve etkili olması, aradaki menfaat dengesine itina ve ilişkilerde eşitlik ve karşılıklı saygı esasına riayet edilmiş olmasına geniş ölçüde bağlı olagelmıştır. Bunun aynı düzeyde devamı da bu esaslara karşılıklı ve aynı şekilde saygılı olmakla mümkündür.

Kongrenin aldığı son silah ambargosu kararı, bu ilişkilerin ve işbirliğinin dayandığı temel felsefeyi farklı anlayan bir zihniyetin ifadesidir. Bu karar A.B.D.'nin kendi yararları arasında bir öncelik değerlendirmesi bakımından da isabetli sayılamayacağı gibi, gerçekleştirmeye yöneldiği amaç bakımından da tamamen ters bir netice vermeye mahkûmdur. Baskı yoluyla netice almanın Türk milletine karşı denenecek bir yol olmadığını tarih göstermektedir. (*A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Kongrenin bu tutumu konusunda A.B.D. Hükümetinin bizimle aynı görüşte olmasını memnuniyetle karşılamakla beraber, Türk Hükümetinin bu karar karşısındaki davranışını, fiiliyata intikal eden uygulamaya göre tespiti, hem olağan hem de kaçınılmazdır. A.B.D. Hükümetinin bugünkü hasmane uygulamayı ortadan kaldırmak için sürdürdüğü çabalar makûl bir süre içinde sonuç vermezse, kendisine düşen sorumluluk ve itidali şimdiye kadar kâfi derecede göstermiş olan Türkiye'nin A.B.D. ile güvenlik alanında sürdürdüğü ikili savunma ilişkilerinde durumun gerektirdiği tedbirleri alması kaçınılmaz olacaktır. (*A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar*)

Komşumuz Yunanistan ile aramızdaki bütün ilişkilerin her iki ülkenin uzun vadeli menfaatlerine uygun bir düzeye çıkarılmasını arzu etmekteyiz. Yunan Hükümetince paylaşılacağını ümit ve temenni ettiğimiz bu düşüncemizin desteklendiğini gösteren fiili tezahürlere şahit olduğumuz takdirde, iki ülke arasındaki ilişkileri bozan ve âcil çözüm bekleyen sorunların yapıcı ve iyi niyetli bir yaklaşımla ele alınarak barışçı şekilde sonuçlandırılmalarını mümkün görmekteyiz.

Millî bir dava olan Kıbrıs konusunda Türkiye ve Türk Milleti olarak elde edilmek istenen sonuç üzerinde, dışta ve içte hiçbir tereddüt doğurmayacak bir siyaset izlemek baş amacımızdır. Kıbrıs Türk Toplumunun ekonomik kalkınmasında ve bütün organları ile teşkilâtlanması tamamlanmakta olan Kıbrıs Türk Federe Devletinin ihtiyaçlarının karşılanmasında gerekli, yardım ve destek yapılacaktır. Kıbrıs Türk toplumuna yapılan haksızlıkların ve Kıbrıs'ın bağımsızlığına son verme gayretlerinin kaçınılmaz kıldığı müdahale sonunda fiilen iki bölgeye ayrılmış bulunan Ada'da, Türk toplumunun geleceğini sağlam bir teminata bağlayacak ve Ada'daki gerçeklere dayanan hukukî bir çerçeve içinde, Kıbrıs'ın bağımsız Federal Devlet olarak varlığını koruyacak bir çözüm şekline varılması Hükümetimizin amacıdır. İki millî toplumun içice ve bir arada yaşayamayacakları, ancak yanyana yaşayabilecekleri, geçmiş yılların acı tecrübeleriyle ortaya çıkmış bir gerçektir. Bu durum karşısında iki bölgeyi federal sistemin âdilâne bir çözüm şeklini sağlayabilecek yegâne yol olduğu inancındayız.

Kıbrıs Devletini meydana getiren iki millî toplumun Ada'da sulh ve sükûn içinde, haklarını ve menfaatlerini uzlaştırmakla yaşamalarına ve ekonomik refahlarına hizmet edecek böyle bir çözüm şekline müzakere yoluyla ulaşılmasını bir taraftan teşvik ederken, öbür yandan da Kıbrıs'ın bulunduğu bölgede mevcut dengenin ve

istikrarın muhafazasına ters düşebilecek gelişmelere meydan verilmemesi için gerekli tedbirlerin ittihazına Hükümetimizce gereken dikkat ve itina gösterilecektir.

Türk - Yunan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen diğer bir konu da Ege Denizi sorunlarıdır. Ege Denizinde mevcut karasuları rejiminin komşumuz tarafından tek taraflı ve sorumsuz bir kararla değiştirilmesine kalkışıldığı takdirde, bu davranışının kesinlikle karşısında yer almak zorunluluğu doğar. Devletler Hukuku ilkelerine aykırı böyle bir hareketi Türkiye'nin herhangi bir şekilde tanınması mümkün değildir. Ayrıca Ege Denizi Hava Sahasının kontrolü konusunda ve 12 Adalarda gittikçe yoğunlaştığı bilinen silahlandırma faaliyetleri karşısında da, Türkiye, kendi yararlarına en uygun teşebbüslerde bulunmaya devam edecektir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *"Bravo" sesleri alkışlar*)

Ege Kıta sahanlığı üzerindeki haklarından Türkiye'nin feragat etmesi hiçbir şekilde düşünülemez. Ancak, Hükümetimizin Ege'deki kıta sahanlığı sınırının Türkiye ile Yunanistan arasında müzakereler yoluyla ve hakkaniyet esasına dayanarak, anlaşma yoluyla tespiti gerekliliğine inanmaktadır.

A.E.T. İle aramızda ekonomik işbirliğinin millî yararlarımıza uygun bir şekilde yürütülmesine çalışılacaktır.

Türkiye'nin A.E.T.'nin kendisine sağladığı imkânları, iç piyasaya dönük bir sanayileşmenin ortaya çıkaracağı sakıncaları gidermek ve dışa, büyük bir tüketici kitlesine dönük ve dış rekabet gücü olan bir sanayileşmeyi geliştirme amacıyla değerlendirmesi, millî önem taşır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ve bu topluluk üyesi ülkelerle ortaklığımızın ekonomik kalkınmamıza ve sanayileşmemize en uygun şartlar içinde yürütülmesi için gereken yapılacak bu arada, topluluğun üçüncü ülkelerle kurduğu ilişkiler sebebiyle daralan avantaj marjımızın genişletilmesi yolunda gayret sarf edilecektir.

A.E.T. üyesi ülkelerde çalışan işçilerimizin ekonomik katkılarının önemi üzerinde hassasiyetle durularak, bu katkının daha da artırılması ve işçilerimizin sosyal güvenlik haklarının topluluk düzeyinde gerçekleştirilmesi için gerekli teşebbüslerde bulunulacaktır.

Sayın üyeler,

Türkiye'nin dış güvenliği ve millî savunması ile ilgili sorunlar her zaman en büyük önem ve önceliği taşımıştır.

İçinde bulunduğumuz şartlar, dış güvenlik ve millî savunma konularının taşıdığı hayati önemi daha da artırmış bulunmaktadır. Bu sebeple, millî varlık ve dış güvenliğimizin başlıca teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizi güçlendirmek için gerekli her tedbir alınacaktır. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

1973 yılından beri yürütülen yeniden düzenleme ve modernleştirme çalışmaları, değişen harp konseptine uygun olarak, hızla sonuçlandırılacaktır.

Silahlı Kuvvetlerimizin en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması hususunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Sayın üyeler,

Yurt savunması her şeyden evvel millî bir meseledir. Milletler savunma için öncelikle kendi güçlerine dayanmağa mecburdurlar. Bu sebeple savunma politikamızı harp sanayiine yöneltmek ve ordumuzun ihtiyacı olan harp silah, araç ve gereçlerinin büyük kısmını yurt içinden sağlamak gereklidir. Hükümetimiz bu yönde başlamış olan çalışmaları hızlandıracak ve millî harp sanayiimiz bütünleşmiş bir plan içinde genişletilecek ve geliştirilecektir.

Bu amaçlarla ileriki yıllara sarî yüklenme yetkisi veren mevzuatın biran önce yürürlüğe girmesine çalışacağız.

Harp sanayimiz yeterli bir seviyeye ulaşınca kadar, ihtiyaçlarımızı dış kaynaklardan sağlamaya devam edeceğiz.

Asker alma işlemlerini vatandaşın ayağına götürmek gayesiyle, ihtiyaç duyulan bölgelerde yeni askerlik şubeleri açılacak, silahlaltına alınan erlerin sınıflandırılması usulleri modernleştirilecektir.

Yurt dışındaki vatandaşlarımızın askerlik ile ilgili işlemleri kolaylaştırılacaktır.

Sayın üyeler,

Hükümetimizin programını Yüksek Heyetinize sunmak üzere yaptığım konuşmanın sonuna gelmiş bulunuyorum.

Kurulmuş olan Hükümet sadece altı buçuk aydan beri sürüp giden benzeri görülmemiş bir bunalımı sona erdirmekle kalmayacaktır. Bu Hükümet, aynı zamanda Türkiye'nin siyasî, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatında yeni bir dönem başlatmaktadır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu dönem bir huzur, kalkınma ve hamle dönemi olacaktır.

Bu dönem, Anayasamızda ifadesini bulan birleştirici, toplayıcı ve yükseltici bir milliyetçilik ve millî beraberlik anlayışının Devleti idare edenlere hâkim olduğu bir dönem olacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu dönem anarşinin ve iç kavga kıskırtıcılığının himaye gördüğü değil, kardeşliğin, kanunlara saygının, kanun hâkimiyetinin teşvik gördüğü ve sağladığı bir dönem olacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu dönem, TRT'nin Anayasa ve kanunların çizdiği sınırların dışına taşmadan Türk devletine, Türk milletine ve millî kültürümüze, hizmet edeceği bir dönem olacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu dönemde, Millî Eğitim, kanunlarımızda ve Anayasamızda açık ifadesini bulan amaçlara yöneltilecektir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Hükümetimiz köye giden hizmetleri artıracak, kalkınmanın köyden başlaması ve nimetlerin köye ulaşması zaruretine inanmış bir hükümet olarak dili ile değil gönlü ile, sözle değil icraatla köyün ve köylünün hizmetinde olacaktır. (A.P., C.G.P., M.H.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Yoksulluk sömürüsü yapmayacağız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Fakat yoksulların, dar gelirliilerin acı ve ıstıraplarını ciddî tedbirlerle gidermeye uğraşacağız. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Enflasyonla, pahalılıkla, yoklukla, kıtlıkla, işsizlikle mücadele edeceğiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yatırım, üretim ve ihracatın, içine sürüklendiği durgunluktan kurtaracağız. Teşebbüs ve yatırım şevkini yeniden canlandıracağız.

Çalışma hayatında barışı sağlamak, yurt içinde ve dışındaki işçilerimizin haklı şikâyetlerini gidermek, esnaf ve sanatkâr yurttaşlarımızın yıllardan beri sürüp giden dertlerini karşılamak için bütün gücümüzle ve gönlümüzle çalışacağız. (A.P., C.G.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kalkınmada öncelik tanınması gereken gelişmeye muhtaç yurt köşelerinin, Güneydoğu ve Doğu Anadolu’nun kalkınması için gözle görülen ve elle tutulan tedbirler alacağız. (A.P., C.G.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yurdumuzun geleceğini temsil eden gençlerimizin bütün meselelerine sevgi ile eğileceğiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Fikir ve inanç hürriyetini koruyacak, anarşiye, kanun dışı eylemlere kesinlikle “Dur” diyeceğiz. (A.P. C.G.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Millî ve manevî değerlerimizden kuvvet alarak Türkiye’yi çağdaş medeniyet yolunda ilerleteceğiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bu inançla Yüksek Heyetinize, Bakanlar Kurulu adına saygılar sunuyor; Cenabı Allah’ın milletimize, memleketimize yardımcı olmasını diliyorum. (A.P., C.G.P., M.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, A.P. sıralarından ayakta şiddetli ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur.

Anayasanın 103, İçtüzüğümüzün 105’nci maddelerine uygun olarak Hükümet Programının görüşülmesine 9 Nisan 1975 Çarşamba günü saat 15.00’te başlanacaktır.

Gündemde yer alan açık oylamaları yapmak ve 25’nci sıradaki seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporunu görüşmek için 8 Nisan 1975 Salı günü saat 15.00’te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 16.20

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

Toplantı Yılı 14 Cilt 21 Birleşim 47

Sayfa 383-396

06.04.1975 Pazar

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Tekin Arıburun

KÂTİPLER: Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Bahriye Üçok (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)

Açılma Saati: 16.30

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

47'nci Birleşimi açıyorum.

Çoğunluğumuz vardır, bugünkü özel müzakeremize başlıyoruz.

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in, Hükümetinin Programını takdim etmek üzere kürsüye buyurmasını rica ederim, buyurun efendim. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve sürekli alkışlar*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Hükümet Programı Millet Meclisi'nin 06.04.1975 Günkü 61'inci Birleşiminde aynen okunduğundan metin tekrar alınmamıştır.

Kapanma Saati: 17.45

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 4 Cilt 11 Birleşim 63****Sayfa 334-431****09.04.1975 Çarşamba****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — *Başkanvekili Memduh Ekşi***KÂTİPLER:** *İdris Arıkan (Siirt)**Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)***Açılma Saati:** 15.00**Hükümet Programının Görüşülmesi**

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, şimdi, daha evvelce Yüce Kurulunuzu sunulmuş bulunan Sayın Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümet programının görüşmelerine başlıyoruz.

Hükümet programı üzerindeki görüşmelere geçmeden evvel İçtüzüğün bir amir hükmünü Sayın dinleyicilerimize ve görevlilere hatırlatmakta yarar hissediyorum.

İçtüzüğümüzün 145'nci maddesi, dinleyicilerin kendilerine ayrılan yerlerde oturmalarını ve ayrıca görüşmeler sırasında söz, alkış ve davranışta, kabul veya ret yönünde herhangi bir davranışta bulunmamaları gerektiğini emretmektedir. Bu hükme aykırı hareket edenlerin görevliler tarafından dışarıya çıkarılacağı yazılıdır. Bu kurala Sayın dinleyicilerimizin ve idareci üye arkadaşlarımızın ve görevlilerin uymasını rica ediyorum.

Söz sırasını okuyorum efendim:

Grupları adına söz alan Sayın arkadaşlarımız; Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Necdet Uğur, Demokratik Parti Grubu adına Sayın Mehmet Altınsoy, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına Sayın Talât Oğuz.

Şahısları adına; Sayın Ali Sanlı, Sayın Nazım Baş, Sayın Zekâi Yaylalı, Sayın Hasan Celâlettin Ezman, Sayın Süleyman Şimşek, Sayın Orhan Yılmaz, Sayın Mustafa Timisi, Sayın Hasan Yıldırım, Sayın Tufan Doğan Avşargil, Sayın Yasin Hatipoğlu, Sayın Mustafa Asri Ünsür, Sayın Hasan Sever, Sayın Mehmet Pamuk, Sayın Hüseyin Abbas ve Sayın Mustafa Güneş.

Sayın milletvekilleri; daha evvelce kabul buyurduğunuz Danışma Kurulu önerisi uyarınca, Hükümet ve siyasî parti gruplarımızın görüşmeleri süre ile tahditli değildir. Sayın milletvekilleri ilk görüşmelerinde 20'şer dakika ile sınırlıdır. Görüşmelerin devamına Yüce Kurulca karar verildiği takdirde gruplar 30'ar dakika, kişisel konuşmalar da 10'ar dakika ile sınırlandırılmıştır. Hatırlatmakta yarar gördüm efendim.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, Adalet Partisi Grubu adına.

BAŞKAN — Kaydedeyim, zatiâliniz mi görüşecek?

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Evet efendim.

BAŞKAN — Söz sırası Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Sayın Necdet Uğur'da. Buyurun efendim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

C.H.P. GRUBU ADINA NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Bir süreden beri, kurulması Türk kamuoyunu çok yakından işgal etmiş, türlü dalgalanmalar ve söylentilere neden olmuş ve sonunda 4 partinin birleşmesiyle karşımıza gelmiş bulunan Cephe Hükümeti üzerinde, Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun düşündüklerini, program üzerinde eleştirilerini sunmak üzere huzuru-nuza çıkmış bulunuyorum.

Bu Hükümetin programından önce Cephe kurulurken memleketin en önemli meselelerinin ne olduğu üzerinde bir tespit yapmışlardı. Sayın Demirel, bir konuşmasında “Memleketin en önemli 5 meselesi vardır” diyor.

“1’inci mesele; - onca - Kıbrıs meselesi de dâhil olmak üzere, memleketin dış meseleleriyle fevkalade yakından alakadar olmak...

2’nci mesele; pahalılık, işsizlik şikâyetlerini ortadan kaldıracak şekilde, enflasyonla mücadele etmek.

3’üncü mesele; kamu idaresinde yapılmış bulunan partizanlığı ortadan kaldırmak.

4’üncü mesele; Devlet Radyo ve Televizyonunu tarafsız hale getirmek.

5’nci mesele; komünizmle komünizm tehlikesiyle mücadele etmek”

Aslında 1’nci mesele diye adlandırılan Kıbrıs ve öteki dış politika sorunlarında çeşitli parti sözcüleri, Cumhuriyet Halk Partisince başlatılan politika ile beraber olduklarını belirtmişlerdir. Bu bakımdan, bunun bu anda bir olağanüstülüğü yoktur, en azından Cumhuriyet Halk Partisi Grubu için bu anlık.

2’ncisi; pahalılık, işsizlik şikâyetleri ve enflasyonla mücadele çok güncel bir konudur. Kamu idaresinde yapılmış partizanlık, kendilerine göre bir iddiadır ama, başka karşı şeylerde söylenebilir. Radyo Televizyon filân bütün bunlar, bir yerde asıl meselenin etrafında dönüp dolaşan küçük konulardır.

Sayın milletvekilleri; bu Hükümetin kurulmasının bir tek nedeni vardır. Asıl mesele odur. O da; Cumhuriyet Halk Partisinin iktidara geleceğini anladıktan sonra, elde bulunan bütün çarelere başvurarak, Cumhuriyet Halk Partisini iktidara getirmemektir. *(C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Cumhuriyet Halk Partisini, halk kitleleri iktidara getirme kararını yakından görenler, akla gelen gelmeyen her türlü tedbire başvurma yoluna gelmişlerdir. Şimdi onun için, ciddi konulardan daha çok, “Ne dersek biz halk kitlelerini, Cumhuriyet Halk Partisine karşı, onlarda uyanan bu sıcak ilgiyi, onların besledikleri bu büyük umudu nasıl gölgeleriz?” Soru buydu. Bunun için de bula bula çok kullanılmış ve artık etkisizleşmiş olan bir eski, kendilerince Cumhuriyet Halk Partisinde kullanılabilir saydıkları silahı buldular: Komünizmle mücadele... Büyük bir komünizm tehlikesi vardır.

Dillerinin altında söylemek istedikleri şu: Cumhuriyet Halk Partisi çıktı açıkça, önce, “Ben ortanın solundayım” dedi. Uzun süre, “Ne demek bu?” filan, dediler ama biliyorlardı anlamını. Ama baktılar ki, halk anladı bunu, artık “Bu ne demektir?” diye sormadılar.

Cumhuriyet Halk Partisi daha sonra çıktı, bir halk kesiminden bahsetmeye başladı; tıpkı “ortanın solu”nda olduğu gibi sordular “Bu ne demek?” diye. Şimdi onu da yavaş yavaş anladılar, sormayacaklar yakında. Aslında Cumhuriyet Halk Partisi “Ben demokratik solum” da dedi.

Şimdi bütün bunlar “Bak Cumhuriyet Halk Partisi ortanın solundayım” diyor, “Halk kesimi” diyor, üstelik sonunda “Demokratik solum” dedi filân... Bunlar önce hayallerinde, sonra bütün becerilerini kullanarak halk kitlelerinde kendileri bir ucube yaratıp korkutarak Cumhuriyet Halk Partisine, güya, beslenmiş olan ilgi güven ve umudu gölgelemek isterler.

İşte, şimdi asıl en çok kullandıkları konu bu olduğu için, bu konu üzerinde, bu cepheyi oluşturan partilerin davranışlarını müsaade ederseniz yakından izleyelim. Kendileri bu konular üzerinde nasıl düşünmüşler, zaman içinde bu düşünceleri, olayların gelişmesiyle ne şekle dönüşmüş, müsaade ederseniz beraber izleyelim.

Şimdi, size, cepheyi oluşturan parti liderlerinden bir tanesinin konuşmasından bazı kısımlar okuyacağım (Sanıyorum ki, kim olduğunu siz bulacaksınız)

“Türkiye’de önüne gelene komünist diye çamur atmak, Türkiye’de komünizme yapılabilecek en büyük yardımdır. Toprak reformu mu istiyorsun, o halde sen komünistsin diyenler komünizmin bilmeden destekleyicileridir” (Bu konuya, toprak reformu konusuna ileride geleceğim. Bu bir Meclis konuşması)

“Türkiye’nin millî kaynakları, çilekeş Türk halkının kalkınması ve refahı için kullanılсын; millî menfaatler bu kaynakların kullanılmasında her şeyden üstün tutulsun; böyle mi diyorsun; sen yabancı şirketlere düşmansın, o halde komünistsin, tarzındaki iddialar çok zararlıdır ve bu iddialar kadar komünistlerin ekmeğine yağ sürecek bir hareket tasavvur etmek güçtür”

Bu cepheyi oluşturan liderlerden bir tanesinin bu Yüce Mecliste söylediği, yine aynı liderin bir başka konuşmasından bir pasaj okuyorum:

“Türkiye’de bir uç vardır. Bu uç, Anayasanın ekonomik ve sosyal haklara yer vermesinin gerçek anlamını kavrayamamıştır. Bu uç, büyük halk kitlelerinin menfaatlerini belirli ve mahdut zümrelerin yerleşmiş çıkarlarına feda eder. Bu uçta yer alanlar, halkın gerçekleri anlamaması için onun en kutsal inançlarını, dinî duygularını sömürmek pahasına da olsa, her ileri hareketi suçlayarak küçük bir zümrenin siyasî ve iktisadî hâkimiyetini devam ettirmek isterler. Bunların bazıları planı bile komünist icadı sayacak kadar gafil ve buna kendileri de inanmadıkları halde, böyle söyleyecek kadar arka niyetlidirler. Adaletsiz bir toprak ve tarım düzeninin savunucusudurlar. Dar gelirli işçilerin ve ücretlilerin Gelir Vergisi ödediği bir ülkede, büyük kuruluşların, büyük kazançların vergi dışı kalmasındaki adaletsizliği öne sürüp çare arayanlara, haksız yere, servet düşmanı diye ithamlar savururlar. Bu hareketleriyle memlekette totaliter akımların tohumunu atmak isteyenlere zemin hazırladıklarının farkında değillerdir”

Üstelik diyor ki; “Cumhuriyet Halk Partisi, komünizmin akılsız düşmanı değil, akıllı düşmanıdır, sözünü birçok defalar tekrar etmişizdir. Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği, komünizme giden yol olarak vasıflandırmak ya cehalet ve seviyesizliktir, (kelimelerin ağırlığına bakınız) ya da komünizmin gerçek düşmanlarını, yani demokratik rejim içerisinde sosyal adaleti ve sosyal güvenliğini gerçekleştirmek isteyenleri itham altında bulundurmak amacını güden kasıtlı davranışlardır”

Şimdi, doğrudan doğruya bu konu ile ilgili olmamakla beraber bu Hükümetin kuruluşundaki sağlıklılığı belirtmesi bakımından aynı siyasî parti liderinin Sayın Feyzioğlu’nun bir konuşmasından bir başka pasajını okuyorum.

“Dudaktan 27 Mayıs’a ve Atatürk ilkelerine bağlılık ifade edip, el altından ve fırsat buldukça 27 Mayıs düşmanlığını yayanlar; ya da, yurttaşların saygıyla siyaset mücadelesi dışında tutulması gereken dinî inançlarını, siyasî yükselme basamağı halinde istismar edenler; yurttaşın kutsal inançlarını, tertemiz duygularını politikalarının aleti ve oy toplama vasıtası haline getirenler; yurdun huzuruna, yurttaşlar arasındaki sevgi ve kardeşlik bağlarına, hürriyet rejiminin normal işleyişine kastedenlerdir. Bu gibi ikili davranışlara asla müsaade etmeyeceğiz. Atatürk devrimlerine, 27 Mayıs’a ve 27 Mayısın getirdiği Anayasanın temel ilkelerine hiç kimse el uzatamayacaktır. Bu konuda da Hükümet Programında yer alan, Atatürk ilkelerine ve 27 Mayıs’a dayanan Anayasayı ruhu ve metniyle hâkim kılmak şaşmaz hedefimizdir, tarzındaki açık teminat sözlerini... (Kimin? O zamanki Demirel Hükümetinin) bir senet sayıyoruz”

Şimdi değerli arkadaşlarım, bir başka parti liderinin, yine nedense birden bire bugünlerde kullanılmak istenen bir temayı da içine alan “düşünce özgürlüğü” konusundaki düşüncelerini size sunmak istiyorum; onu da tanıyacaksınız.

İfade özgürlüğü dendiği zaman, tutup da, dinsizlik propagandası yapmak serbest mi olacaktır sözünü söylemek, aslında hakikaten israftan başka bir şey değildir. İfade özgürlüğü dendiği zaman, asıl bu sözü söyleyen arkadaşımızın partisinin düşüncesinin, bundan önceki devirlerde koyduğu sınırların ortadan kaldırılacağı ifade edilmek istenmiştir. Bu sözü söyleyen arkadaşımızın partisinin düşüncesi, (bu Adalet Partisidir) bundan önceki devirde olduğu gibi bugün de yanlıştır. Bu düşünce ile Türkiye’de hakikî demokrasi olamaz. Zira bu arkadaşımızın mensup olduğu partisnin bugün hâlâ savunmak istediği tez, herkes benim istediğim gibi konuşacak ve düşünecek ve ancak böyle söyleyecek tezidir. Bu tezi bu memlekette yürütmeye bundan sonra kimsenin gücü yetmez. Ben ne sağcıyım, ne solcuyum diyen liberal veya halkımızın tabiri ile renksiz bir zihniyet, ne pahasına olursa olsun bu memlekette; sen solcusun, öbürüne de sen sağcısın, siz ikiniz kendi düşündüğünüz ve inandığınızı konuşmayacaksınız; sadece benim istediğim gibi konuşacaksınız tahakkümünü, Hükümet gitse de kalsa da, asla yürütemeyeceklerdir, haberleri olsun”

Yine aynı lider diyor ki: “Bir yandan demokrasi şampiyonluğu yapacaksınız (Bu sözlerin muhatabı değerli arkadaşlarım yine Adalet Partisidir), bir yandan demokrasi şampiyonluğu yapacaksınız, öbür taraftan demokrasinin asıl temelini teşkil eden fikir ve ifade hürriyetini tanımayacaksınız. Bundan büyük tezat olamaz. Zannetmeyiniz ki, bu büyük milletin önünde bu meseleleri başka türlü göstermek mümkündür. Millet her şeyi bilmektedir. 14 Ekim’de size atmış olduğu not, bütün

bunları bildiğinin açık bir ifadesidir. Bunun üzerinde ısrar edecek olursanız, bilirsiniz ki, notunuz daha da fazla kırılacaktır”

Aynı lider devam ediyor: “İfade hürriyeti denildiği zaman; bunu ille efendim ahlâksızlık serbest mi olacak şeklinde anlamamalı. Ne ihtiyacınız var bunu bu tarafa götürmeye? İfade hürriyeti denildiği zaman, ille dinsizlik propagandası serbest mi olacak? Ne ihtiyacınız var bunu bu tarafa götürmeye? İfade hürriyeti dendiği zaman herkesin düşündüğünü, duyduğunu rahatlıkla söylemesi hürriyeti anlaşılmalıdır. Hiç kimsenin, başka bir kimsenin istediği gibi konuşmaya mecbur olmaması hürriyettir. Bugüne kadar yapılan tahakkümün ortadan kalkması hürriyettir. Bundan dolayı ifade hürriyetini, olduğu noktadan başka taraflara çekmek, asıl milletten saklamak istedikleri bir hususu gizleme gayretinden başka bir şey değildir. Bunların altında saklı olan; herkes ille bizim koyduğumuz kalıp içinde düşünecek, konuşacak; bizim istediğimizden başka türlü konuşmayacak tahakkümünü milletten saklamak için, bu mesele ne zaman açılrsa, mutlaka bunu olduğundan başka sahaya çekmek gayreti gösterilmektedir.

Biz herkesin düşündüğünü ve inandığını rahatlıkla söylemesini bütün gücümüzle temin edeceğiz. Batı ülkelerinde olduğundan ne bir santim eksik, ne de bir santim fazla hürriyet bu meselelerde mevzubahis değildir Sayın Feyzioğlu, size hitap ediyorum. Ama ne fazla hürriyete lâyık olan bu milletin evlâtlarından bizden önceki yanlış zihniyetlerin esirgelediği hakları, milletimize mutlaka vermenin müdafiiyiz, bunun gayreti içindeyiz. Bu haklar mutlaka verilecektir. Zira biz, memleketimizde hakikaten huzur ve sükûn istiyoruz. Her meselede Batıcı olduklarını iddia edenler, asıl temel hürriyet ve hak meselesi geldiği zaman, Batıdaki bu en tabii hak ve hürriyetleri mutlaka bu milletten esirgemenin müdafii olmuşlardır. Zira, onlar serbest düşünce ve serbest münakaşaya tahammül edemezler. Zira düşünceleri yanlıştır. Düşüncelerinin münakaşa karşısında tutunamayacağını bildikleri için, bu düşüncelere yer vermemeyi, tahakküm yoluyla kendi zihniyetlerinin idamesini arzu edegelmüşlerdir; fakat artık bugünün Türkiye’sinde bu mümkün değildir. Biz memleketimizde huzur ve sükûn için daha büyük şiddet ve gayretle, şiddetin ve anarşik olayların karşılarında olacağız. Ancak bu milletin evlâtları inandıkları, düşündükleri hususu, memleket yararına gördükleri hususu rahatlıkla söyleyeceklerdir. Bu bizim memleketimize, milletimize yapacağımız en büyük hizmetlerden birisi olacaktır”

Değerli milletvekilleri, bu sözleri söyleyenin Sayın Erbakan olduğunu değerli milletvekilleri bilirler. Sayın Erbakan’ın ve arkadaşlarının daha bu konuda söyledikleri bir hayli cümleler var; fakat vaktinizi fazla almak istemiyorum ve bırakıyorum.

Değerli milletvekilleri, acaba bir zamanlar Türkiye’nin en büyük partisi olan ve yakın tarihimizde... (A.P. sıralarından “Gene öyle, gene öyle” sesleri)

Gene öyle olup olmadığının denemesini kaç defa yapalım dedik; fakat bunların hepsinden de çekindiniz. Bunu söylemeye hakkınız yok. En azından bunu söylemeye hakkınız yok. Kaç günden beri bu Mecliste, Cumhuriyet Halk Partililer tek başlarına, gene öyle olup olmadığının denemesini yapmak istiyorlar, o zaman nerelerdesiniz? Hangi köşelerdesiniz o zaman? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Ama komisyonlara gelmediniz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Adalet Partisi, bir zamanların büyük partisi olan; ama artık... (A.P. sıralarından “Gene öyle” sesi)

AHMET HAŞİM BENLİ (Kütahya) — Gene öyle ise ortaklarınıza ne lüzum var?

NECDET UĞUR (Devamla) — Son seçimlerde ikinci parti olan...

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Her zaman büyük parti, her zaman.

NECDET UĞUR (Devamla) — Bu iddiayı da iyi biliyorsunuz, Sayın Genel Başkanınızın söylediği gibi, rakamla.

Son seçimlerde ikinci partisi olan ve şimdi, hiç olmazsa kurulan ortaklığın en büyük ortağı olan - bir büyüklük gerekirse eğer - acaba Adalet Partisi (ki, bu parti bizim için önemli bir partidir; çünkü çok partili siyasî hayatta bir tek partinin sağlıklı olması yetmez, en azından bir partinin daha sağlıklı olması gerekir, bizim yürekten temennimiz, karşımızda fikirleri savunsalar bile sağlıklı olmalarıdır; hiç bir kötü niyet taşımayız çok partili düzenin gereği olarak) acaba bu parti bu konuda ne gibi aşamalardan geçmiş, hep aynı düşüncelerde mi olmuş; yoksa zaman zaman bu partinin düşüncelerinde de, olayların gelişmesine göre değişiklik olmuş mu? Müsaade ederseniz biraz da Adalet Partisinin üzerinde duralım.

Biraz evvel Sayın Feyzioğlu'nun konuşmasında söyledikleri eski bir tarihte söylenmiştir. O tarihteki koşulları gözönüne alıyorum; ama sanmıyorum ki o sıradaki hükümetlere ve yasama faaliyetlerine katılmış olan Feyzioğlu, o düşüncelerinden vazgeçmiş olsun. Bakınız, ilk iktidarı sırasında hep dillerinin altında tuttukları, ama artık toplum geliştiği ve gerçekte de toplum için önemli olmadığı için - bunu bir kınama için de söylemiyorum, sadece bir tespit için söylüyorum - eski Demokrat Partililer hakkında Sayın Demirel ne diyor?

“Adalet Partisi; fikirde, inançta, ruhta ve icraatta Demokrat Partinin devamıdır. İstiraplar, çileler, acılar çekilmiş ama, bugüne gelinebilmiştir”

(Bu doğrudur, değildir) den daha çok, bunun söyleniş tarihi üzerinde sadece durmak istedim. Bir de bunun böyle olmadığına inananlar vardı, onların bilmesini istedim. Ama asıl üzerinde durmak istediğim, ikinci büyük parti olan Adalet Partisi'nin, demokrasiye inançlarında bir değişiklik olup olmadığının tespitidir.

Mart'ın 6'sında bir gazetede bir yazı çıktı. Bu gazetede Sayın Demirel'e atfen bir konuşma vardır. Bir Aralık, 1971 Mart başlarında, kendi siyasî partisi içinde çatışmalar, sürtüşmeler sürerken, bir grup kendisine elçi olarak iki milletvekilini gönderiyor. Bu iki milletvekili, liderleriyle konuşuyorlar ve ortam üzerinde karşılıklı görüşlerini anlatıyorlar. Temsilciler, gidenler o sırada bir müdahale olasılığı üzerinde duruyorlar. Sayın Demirel soruyor: “Müdahale nereden gelecek?”

“Nereden gelir efendim, elbet ordudan” “Onu demiyorum, nereden yani, soldan mı, sağdan mı?”

“Vallahi yönünü bilmiyoruz, önemli olan orası değil zaten, müdahale rejime karşı”

“Nasıl önemli değil? Asıl orası önemli. Sağdan gelirse bize ne olur? Olsa olsa hükümet olmayız, ama iktidar yine biz oluruz”

“Efendim, rejim?”

“Bakınız arkadaşlar, mesele hükümet olmak değil, iktidar olmaktır, biz hükümetten bir süre ayrılacak bile, iktidar olabilir miyiz, siz ona bakınız”

Bu, gazetede isim de verilerek yayınlandı, fakat Sayın Demirel tarafından tekzip edilmedi. Doğrusunu isterseniz, bunu Sayın Demirel’in tekzip etmesine bir olanak tanımak içinde bu umutla söylüyorum. Bir zamanların büyük partisi, demokrasinin ürünü olan bir parti, varlığını, her şeyini çok partili rejime bağlı olan bir partinin, partisine uzun yıllardan beri kendini kabul ettirmiş ve gücünü partisinden alan liderinin, olaylara böyle bakışını yadırgadık değil, kınadık değil, yakıştıramadık değil, bütün bunlardan öteye (eğer doğruysa) üzerinde çok önemle durulması gereken, Türkiye’nin geleceği için çok önemli tehlikeler taşıyan bir gelişme sayıyoruz. O bakımdan buraya getirmeyi görev saydım.

Değerli arkadaşlarım; Adalet Partisi’nin 1973 bütçe görüşmeleri sırasında bu olaylar üzerinde düşünceleri, grup sözcüleri tarafından ifade edilmiş ve bir kitap haline getirilmiş. Kitabın adı, “Buhran Dönemi Bütçeleri ve Adalet Partisi” Kitapta bir önsöz var. Önsöz, Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel tarafından yazılmış. Bakınız Sayın Demirel önsözde ne diyor?

“1972 ve 1973 bütçelerinin Millet Meclisinde tenkidini ihtiva eden bu 3 konuşma, aslında 1971 ve 1972 yıllarında partilerüstü hükümetleri müessese olarak ve icraat olarak nasıl değerlendirdiğimizi göstermesi bakımından bir fikir vermek üzere bir araya getirilmiştir. Bu konuşmalar Millet Meclisi grubumuz adına yapılmıştır ve partimizin görüşlerini yansıtır. Cumhuriyet Senatosunda yapılan konuşmaları da ayrıca bir araya getirilecektir. Okuyucu bu dokümanda, partimizin o günkü şartlar içerisinde memleket idaresine bakışının bir kısmını bulacaktır”

Bunu size okumaktan amacım, yapılan konuşmaların Adalet Partisinin görüşlerini de yansıttığının ayrıca Genel Başkan tarafından bir defa daha doğrulandığını da belirtmek içindi.

Gelelim şimdi bu konuşmaya. Bu konuşmayı yapan Adalet Partisinin değerli ve benim de uzun yıllardan beri tanıdığım, gerçekten değerli bir üyesidir. Diyor ki; “Teokratik bir devlet düzeni peşinde koşanların, zaman zaman ayrı görülmeseler bile, Osmanlı monarşisinin yapısı dolayısıyla, ergeç birleşerek, rejim düşmanı olmaları çok tabiidir. Bunlara karşı en büyük denge, yine hâkimiyetin bilâ kaydü şart millette olduğuna milletin inanmış bulunması, din ve vicdan hürriyetinin Anayasamızın temel hürriyetleri içinde yer alması ve hepsinden önce Atatürk ilkelerinin milletçe benimsemiş olmasıdır. Bütün bunlar dışında, gerçekte yurt içinde en tehlikeli rejim düşmanı, düşmanları komünist ve faşistlerdir”

Sonra faşizmin ne olduğunu anlatmaya başlıyor arkadaşımız ve diyor ki; “Günümüzde faşizm, her memleketin kendi özel şartlarından doğmakta ve komünizm gibi muhtevası ve sınırları belirli bir doktrine dayanmamaktadır. Genellikle kökü içeride olmamakla birlikte, dışarıdan desteklendiği de görülmektedir. Bu desteği

bazan komünist olan, bazan olmayan çevrelerden görmesi, bu çevrelerin faşizm yoluyla ilgilendikleri ülkeyi zayıf düşürmeyi tasarlamalarından ileri gelmektedir. Memleketimizde faşizme meyil edenlerin bir kısmı, Hiroşima ile sona eren Samurai faşizmini veya 25 milyon Almanın ölmesine ve ülkenin bölünmesine sebep olan nazizm'i örnek alırlar. Bir kısım faşistler de, totaliter komünizme milliyetçi totalizmle karşı koymaya kalkar ve totaliter devletleri, Üçüncü Dünya Savaşında çok partili demokrasilerin yendiğini unuturlar. Memleketimizde faşizme özlem çekenlerin bir kısmı, kendilerine Atatürk'ü örnek alırlar. Gerçekte memleketimizde, faşizme meyil edenlerin büyük çoğunluğunun Yüce Meclisimize güvenleri yoktur. Onun, en iyiyi, en doğruyu bilmeye ve seçmeye muktedir olduğuna inanmazlar. Faşizmin özlemini çeken bir kısım vatandaşlar, kabiliyetli oldukları için şahsî ihtiraslarını, değerlerin serbest rekabetine dayanan hürriyetçi düzende tatmin edemeyecekleri veya milletin önüne hür seçimlerle çıkamayacaklarını bilen talihsiz kişilerdir. Bunların milliyetçiliği, dinciliği, hızlı kalkınma ve reform düşkünlüğü yalandır, yaldızdır. Bunların tek gayeleri, iktidarı zorla ele geçirip, ihtiraslarını tatmindir. Gerek komünizmin, gerek faşizmin en büyük düşmanı, çok partili, hürriyetçi parlamenter demokrasidir. Komünizmin ve faşizmin bu rejimi zayıf düşürmek ve yıkmak için gizledikleri yöntemler hemen hemen aynıdır.

Her ikisi de devleti görev yapamaz hale getirmek isterler. Halkın itimadını kazanmış şahsiyetleri onun gözünden düşürmeye çalışırlar. Her ikisi de milletin ordunun arasına girmeye, silahlı kuvvetleri asıl görevlerinden ayartmaya çalışırlar. Her ikisi de iktidarı zorla ele geçirmek ve millete danışmadan ve millete benimsetmeden millet yararına olduğuna re'sen karar verdikleri işleri yapmak ve kendilerine heykeller dikmek isterler. Bunlar olağanüstü şartlar bir yana bırakılırsa, gençlikle siyasal istikrarsızlık zamanlarında ortaya çıkarlar, siyasal istikrarsızlığı körüklerler, hatta açıktan açığa faaliyet göstermeye bile kalkışırlar”

Şimdi, değerli sözcü İsmet Sezgin'in konuşmalarını dinlediniz ve bu konuşmalar Adalet Partisi Genel Başkanı tarafından partisinin görüşü olarak da tanımlanmış ve bir kitabın içine de geçirilmiştir.

Sözlerime başlarken bir yerde demiştim ki, “Sayın Demirel, bu anda Türkiye'nin karşılaştığı en büyük tehlike, en önemli sorunlardan birisi, komünizm ve komünizm tehlikesiyle mücadele etmektir diyor”

Şimdi, Sayın Adalet Partililer sık sık bize buralarda konuşulurken (belki hepsinin olmasa bile bir kısmının gönüllerinden öyle geçtiği için) anarşik hareketlerle Cumhuriyet Halk Partisinin arasında bir bağlantı kurmayı dilerler ve ille “Onlara da karşı olduğunuzu söyleyin” derler. Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüleri söyleye söyleye bıkmışlardır ama, yine söylemek isterler.

Ne oldu da partilerinin resmî görüşlerinde ve kitaplarında; “Faşizm de, özellikle istikrarın yok olduğu zamanlarda bu tür toplumlarda gelişen bir eğilimdir ve (ve bir yerde okumuyorum daha fazla) öbürü azınlıktır”, diyor. “Bu daha çok büyük kitlelere hitap eder ve çok önemli olan bir tehlikeli akımdır” Buna karşıydılar da 1973'de, 1975'de bu ayrımı yapmak ihtiyacını neden duyduklarını sormak istiyorum. Aslında, bunu da iyi niyetime bağışlasınlar; 1973'deki görüşlerinin son zamanlarda Adalet Partili yöneticiler tarafından hiç tekrarlanmamasının uyandırdığı

“duraksama” deyiniz, “kuşku” deyiniz veyahut “acaba bir değişiklik mi var” sorusu deyiniz, hiç olmazsa bütün bunlar kalkar ve sağlıklı bir yapı ve politikaya sahip olmasını yürekten dilediğimiz Adalet Partisi de bu görüşlerinde olduğunu tekrarlamak imkânını bulur.

Değerli arkadaşlarım, şimdi acaba Cephe’nin görünüşte en küçük, ama en hareketli, kendine en güvenen ve meydan okuyan ve geleceğin kendisinden yana olduğunu her davranışı ile ifade eden ve Adalet Partisi gibi bir zamanların büyük bir partisinin bir zaafını tamamlar görüntüsü içinde olan bir başka parti liderinin görüşlerini sizlere okumak istiyorum.

Bütün bu söylediklerim, biraz evvel ki, Adalet Partisi hakkındaki söylediklerim ile, 1973 görüşlerini şimdi bu partinin liderinin davranışları ve sözleri karşısında nasıl değerlendirdiklerini de öğrenmek istiyorum.

Bir defa, Milliyetçi Hareket Partisinin Adalet Partisi hakkındaki kanaatlerini öğrenmekle işe başlayalım. Milliyetçi Hareket Partisine göre, Adalet Partisi yönetimi menfaatçilerin eline geçmiştir.

Bakınız ne diyorlar: “Tediye muvazenesi açıkları müzminleşmiş seyrine devam etmektedir. Sanayiden ziyade ticarete kayan pahalı para politikası bu açıkları her gün biraz daha beslemektedir. Devlet maliyesinin her gün biraz daha ağırlaşan bürokratik çarkından, gayrî millî sermaye ve onun ortakçıları sonuna kadar faydalanmakta, millî sermaye sahipsiz ve atıl kalmaktadır. Özel teşebbüsün hakiki müessesili olan Odalar Birliğine iktidar, alenen ve çirkin bir şekilde müdahale ederek, gayri millî sermayenin sadık destekçiliğini yapmıştır. Bu siyasetin yaratacağı tehlikeli gelişmeler Türk ekonomisini bugünden tehdit etmeye başlamıştır. Bütün bu gelişmelerin altında yatan, siyasî gerçeğe kısaca göz atalım: İdealist bir kadronun iktidara hazırladığı Adalet Partisi, iktidara vasil olur olmaz oportünizmin eline geçmiştir. Böylece siyasî tercihlerde fert, aile ve grup menfaatleri hâkim olmaya başlamıştır. Böyle çevrelere kolayca sızmasını bilen yabancı unsurlar, ajanlarını, evvelce tek riayet ettikleri gizliliğe dahi lüzum görmeden, her gün biraz daha merkezileşen iktidar otoritesi etrafında toplamaya başlamışlardır. Bu faaliyetin hedefi, parti içinde Türk milletinin hakiki duygularını ve fikirlerini temsil eden kadroyu eritmek veya tesirsiz hale getirmektir. 1969 seçimlerinde Adalet Partisi, bugünkü idareci kadrosu ile iktidara geldiği takdirde, bu menfi hedefe ulaşmış olacaktır”

Şimdi, Milliyetçi Hareket Partisinin, Adalet Partisi hakkındaki düşündükleri bunlar.

Değerli milletvekilleri, bundan kısa bir süre önce 1974’ün sonlarında Milliyetçi Hareket Partisinin lideri Sayın Türkeş burada bir konuşma yapmıştı. Aslında Meclisin hareketli, elektrikli bir gününde yapılan bir konuşma idi bu. Milletvekillerinin gözünden bazı noktalarının kaçmış olduğu kanısına olaylar geliştikçe vardığımız için, bu konuşmanın bazı yerlerine dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu konuşma İrmak Hükümetinin programı üzerindeki görüşmeler sırasında 27.11.1974’te Sayın Alparslan Türkeş tarafından yapılmıştır.

“Sokak hareketleri kanun tedbirleriyle önlenir. Devlet kuvvetleri kanun yoluyla bunların hakkından gelecek güçtedir. Memleketin sağlam kuvvetleri vardır.

Arkadaşlar; anarşiye karşı olan, yıkıcılığa karşı olan, Türk milletinin köleliğe, bir nevi esirliğe, uşaklığa götürülmesini sağlayacak, o gaye ile uğraşan yabancı ideolojilere angaje olmuş, yıkıcılara karşı gerekli tedbirleri alacak sağlam kuvvetleri vardır. Türk milletinin sağduyusu vardır, tarihten gelme bağlılığı vardır, gücü vardır”

O zaman bu konuşmayı dinlerken, doğrusunu isterseniz, Devlet kuvvetlerinin yanında bir de bu “Sağlam kuvvetler” den söz açılmasını, birinci düşünceyi tekrarlayan bir düşünce gibi alma eğiliminde olmuştuk; ama gelişen olaylar gösterdi ki, Sayın Türkeş’in “Sağlam kuvvetler” den kastettiği bir başka şeydir. Nedir onlar? Onu da yine kendi dilinden dinleyelim.

Sayın Türkeş, Millet Meclisinin bir oturumunda, yine tartışmalı bir oturumunda yapılan eleştirilere cevap verirken, bilhassa komandolar hakkında, bakınız ne diyor:

“Tabii, bu komandolar herkesçe malûm. Bu komando tabiri ve komando denen gençler, partimizin gençleridir ve bu ifade ile partimiz kastedilmiştir. Bizim milliyetçi gençlerimiz, her partinin her zaman yaptığı normal gençlik teşekkülleridir. Bu milliyetçi gençler, Türk milliyetçiliği üzerinde kültürlerini artırmak, spor faaliyetlerinde bulunmak, komünist fikir akımlarıyla mücadele etmek gayesini güderek hareket etmektedirler. Kendileri, daima kanunlara saygılı, daima kanunlara bağlıdır, bağlı kalacaklardır, başka türlü bir hareketlerini tespit etmek mümkün değildir. Bu yıkıcı ve dünyanın tanıdığı en vahşi emperyalizm olan komünizmin uşaklığını yapan bu komünist yarıdakçılara karşı, Anayasayı başlar üzerinde tutmak isteyen, kanunlara bağlı milliyetçi Türk gençleri de, üniversite içerisinde bunlara karşı kendi inandıkları fikirlerin üstünlüğünü ortaya koymak için çalışırlar, harekete geçerlerse, bunun için bunlar neden sokak saldırganı olurlarmış? Bunlar sokak saldırganı değillerdir; bunlar, vatansever, hakiki milliyetçi, tertemiz Türk çocuklarıdır”

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Görüyoruz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, yukarıda kanunlara bağlılıktan bahsediyor; ama kendi deyimiyle; kendinin sağlam kuvvetlerine o, birtakım görevler vermiş; “Elbette bu görevleri yapacaklardır ve bu görevleri yaparken, harekete geçerken saldıırırlarsa, nasıl bunlara sokak saldırganı dersiniz? Bunlar hakiki milliyetçi ve vatansever çocuklardır” diyor.

Aslında, bu kendi sağlam kuvvetlerinin Başkanı da, bakınız zaten kendisi de sağlamlığına inanıyor, geçenlerde verdiği bir demeçte. “Bizim istihbarat ekiplerimiz Devletten bile daha güçlü çalışır” diyordu.

Şimdi, bunlar ne yapıyorlar?

Değerli arkadaşlarım, olayları sıralamayacağım, hepinizin bildiği olaylardır, kanlı olaylardır; ama müsaade ederseniz, Sayın Türkeş’i açıktan tutan ve bu hareketi açıktan destekleyen bir gazetede; “Milliyetçi Hükümet mi, bakalım göreceğiz” başlıklı bir yazıdan bazı kısımları size okumak istiyorum. Burada, Sayın Türkeş adına, ortaklığın diğer partileri de tehdit edilmekte ve aslında varılan sonucun kimlerin eseri olduğu açıkça yazılmaktadır.

“Bu Hükümetin kurulması için başta gazetemiz Orta Doğu olmak üzere, bütün milliyetçi kuruluşlar, dernekler, müesseseler, gençlik teşekkülleri ve kültür ocakları seferber oldular. Kendisini, hem de sokak politikasına yakışır sebeplerle cephenin dışına atan koca bir partiyi ortasından böldüler. (Demokratik Partiyi kastediyorlar) Ülkü ocaklılar, üniversite öğreniminin huzur ve güvenle yerine getirilmesi için böyle bir Hükümetin kurulmasına çaba harcadılar, bozguncuların karşısına çıktılar. Bu Hükümetin kuruluşunda, hiçbir hükümete nasip olmayan gayret arzı, mücadele hırısı yapmaktadır. İcraat da, bu fedakârlıklara, gayret ve çabalara uygun olmalıdır”

Yani, faturasını istiyorlar. Bakınız istedikleri fatura nedir; “Bu bir temizlik Hükümetidir”. Arkadaşlar bu tabir onların. (A.P. sıralarından “Doğru” sesleri)

“Doğru” demeyin, size güvenmiyorlar Adalet Partililer. Eğer size uyarsa Sayın Türkeş, tek teminat olarak onu görüyorlar; bunun içinde, sizin felsefenizle ergeç çatışacağını, bu takdirde de, dikkatli olmasını, gözcülük yapmasını salık veriyorlar.

“Bu bir temizlik hükümetidir. Türk milliyetçiliğini önplana çıkarmak iddiası ve vaadi ile işbaşına gelen bir Bakanlar Kurulunun, bu iddiayı icraatla ispat etmesi gerekir. İçişleri Bakanlığında valilerden emniyet müdürlerine, Millî Eğitim Bakanlığında genel müdürlerden lise müdürlerine, yatırım bakanlıklarının tümünde müsteşarlara ve genel müdürlere kadar her görevli, 4 partinin Ocak 1975 Deklarasyonu ile Hükümet protokolünün ışığında dikkatle incelenmeli ve gereken tasfiye nakil ve tayinler süratle yapılmalıdır. TRT baştan sona gözden geçirilmeli, 2 yıldır süren kepezeliğe, milliyetçilik düşmanlığına, marksizm propagandasına hemen son verilmelidir. Bekleyeceğiz. İki teminatımız var: Birincisi, Alparslan Türkeş’in şahsı ve partisidir. Hükümettir, hiçbir konuda politika uğruna taviz vermeyecek bir şahsiyeti vardır. Partisi de bu istikametle şuuru içinde olduğu için bütün Türk gençlerinin benimsenmiştir. İkinci teminatımız; Demokratik Partiden ayrılan Dokuzlardır. Bilgiç’dir, Dağdaş’tır, İmer’dir. Demirel Hükümetinin göstereceği küçük bir acz, eski hikâyelerin tekrarı, Millî Selâmetli bakanların üslendığı önemli görevleri ifada değişik ölçüler kullanmaları veya koalisyon protokolü ile ters düşmeleri, yüzde yüz emin ki, teminat saydığımız bu iki gücü harekete geçirecektir. Hükümetin icraatını bekliyoruz, icraata bakacak ve adını sonra koyacağız”

Sayın Adalet Partililer, milliyetçi olduğunuzdan daha o kadar emin olmayınız, adınızı daha sonra koyacaklar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, 4 parti liderinin birbirleri hakkındaki söyledikleri cümleleri burada size tekrarlamayacağım. Bunlar zaman zaman kamuoyunun bilgisi içinde olan şeylerdir. Aslında, önemle üzerinde durmak istediğim, en son adını ettiğim o, Mecliste 3 kişilik, 3 kişiden ikisi Hükümette olan, dışarıda son derece aktif ve Sayın Sezgin’in çizdiği tabloyu inceden inceye işleyen; emekle, dikkatle işleyen ve o sonuca varmak isteyen bir partinin, böylesine bir Hükümette kuruluşundaki tehlikeleri... Değerli milletvekilleri, yeminlerine sadık insanlar olarak sizlere işaret etmek istiyorum; bir insan ki, Türkiye’de 50 yıllık Cumhuriyet tarihinde gördünüz mü, hepinizi şimdi hatıralarınızı yoklamaya davet ediyorum; hangi siyasî partide, kendisine bağlı askerî eğitimle eğitim görmüş, gelişlerde gidişlerde askerî nizam ve komuta altında o partinin başkanına törenler yapan, talim gören, silah atan, basan ve kendisini Devletin sağlam kuvveti gören bir siyasî parti lideri?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Ne gülüyorsun Sayın Bakan?

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Başbuğ o...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Ne gülüyorsun Sayın Başbakan? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — İstirham ederim. Rica ediyorum arkadaşlarım, lütfen hatibi dinleyelim efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — ...ve Devletin kuvvetlerinin acz gösterdiği yerde Devletin kuvvetlerinden güçlü olduğunu iddia eden, çok partili hayata başladı-ğımızdan beri, bir başka siyasî parti daha hiç görülmedi. Hiçbir lider bu yöntemlere başvurmadı; hiçbir lider demokrasiyi böylesine anlamadı; hiçbir lider Cumhuriyetle kurulan Devlete, kökünden böylesine güvensizlik göstermedi; hiçbir lider Devlet kuvvetlerine karşı böylesine silahlı, saldırgan özel kuvvetler kurulmasına ihtiyaç duymadı.

Şimdi, küçücük bir azınlıkken, silahla talim görmüş, eğitilmiş, tertemiz, varlıksız, Müslüman, fakir Anadolu çocuklarını, - hem de çoğunluğuyla - saygı değer ailelerin pırlıl pırlıl çocuklarını şartlandırarak milletin büyük bir kesimine karşı, düşmanca bir eğitimden geçirmekte olan bir kuruluş var. Bu kuruluş açıkta, kendini kapamadan Türkiye’de çalışıyor ve bir gün geliyor, Türkiye’de Cumhuriyetin 50’nci yıldönümünden sonra, böylesine bir kuruluşun başkanı, Hükümet sıralarında “Başbakan Yardımcısı” diye karşımıza çıkıyor. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) ve Adalet Partisi, faşizmin karşısında olan Adalet Partisi bunu, övünerek kitaplarında ilân eden Adalet Partisi, nereden nereye geldiniz de, böylesine bir manzaranın içine girdiniz?

TURGUT ALTUNKAYA (Artvin) — Yan yana çok yaklaşıyorlar.

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi Başbakan Yardımcısı oldu. Bu çocuklar, Devlet kuvvetleri, Ordu, hepsi ortadayken onlara baş kaldırıyorlar, silahlı çatışmayı göze alıyorlardı. Ya şimdi? Ya şimdi ne olacak? (Arka sıralarda bazı C.H.P. ve M.S.P. milletvekillerinin karşılıklı lâf atmaları)

Değerli arkadaşlarım; böylesine yetiştirilmiş, saldırgan yetiştirilmiş, şartlandırılmış, demokrasiyi anlamaktan uzak, demokrasinin anlamını, özgürlükler düzenini anlamaktan uzak bu örgüt ve örgütün başı şimdi Hükümetin başında.

TURGUT ALTUNKAYA (Artvin) — O’nun himayesine girdiler.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum arkadaşlarım. Lütfen sükûnetle takip edin.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sayın Adalet Partililer, lideriniz - biraz evvel burada okudum - övünerek ne diyordu? “Adalet Partisi fikirde, inançta, ruhta ve icraatta Demokrat Partinin devamıdır. İstiraplar, çileler, acılar çekilmiş; ama bugüne gelinebilmiştir” diyordu. Eğer bu böyleyse, yan yana ne işimiz var burada? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Eğer yan yana geldiyseniz buraya, bir amacınız var, bir başka amacınız var. Bu amacınızın üzerine gitmek bizim burada görevimiz olacaktır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Binbir emekle kurulmuş, tarihe damgasını vurmuş, Türklerin, en güçlü uygarlık düzeyine gittikçe önemli aşamaları olan son Cumhuriyetini nihayete erdirmek isteyen, demokrasiye inanmamış ve bir 27 Mayıs'tan sonra demokrasiye dönmek için uğraşlar yapılırken, büyük çabalar sarf edilirken, "Hayır dönülmesin" diye arkadaşlarıyla mücadeleye girmiş ve bu yüzden de yurt dışına gönderilmiş olan insan (C.H.P. sıralarından "Sürgün sürgün" sesleri) bu anda gelecek, geldikten sonra da Cumhuriyet tarihinde hiç görülmemiş bir şekilde genç, temiz Anadolu çocuklarını şartlandıracak, düşmanca eğitecek, silahlandıracak, saldırgan yapacak ve ondan sonra "Başbakan Yardımcısı" diye buraya gelecek ve Devlet kuvvetlerine emir verecek! Yok böyle şey arkadaşlar. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sadece Türk Devletinin bayrağındaki yıldızları göstermek yetmez. O kadar yıldızları biz değil, aslında biz de öğünüyoruz ama, biz çağdaşlığı ön planda alıyoruz, gerektiğinde başka milletlere karşı gösteriyoruz. Ama, kendisine güvenen uluslar geçmişleri ile değil, bugünleri ile ve gelecekleri ile övünürler. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Kendisine güvenen, uygarlığa doğru koşan uluslar, çağdaşlarına meydan okurlar, kendileri zayıf olanlar geçmişten örnek verirler. Biz onun için kullanmayız geçmişimizi, çünkü kendimize ve geleceğimize güveniriz. Ama o devletler bizim devletlerimizdir, o kadar yıldızın temsil ettiği devletleri kurmuş Türkler, 1975'lerde böylesine bir devlet idaresine layık değillerdir, olmayacaklardır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Aslında, aynı tutuma kendisi 27 Mayıs'tan sonra devam etti, siyasi hayata atıldı. Değerli arkadaşlarım, siyasî hayatta Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisine nasıl oldu da (görüyorsunuz) bir gün bir şeyler oldu, bir de baktınız ki, kendisi bu partinin başındadır. Korkarım ki Adalet Partililer, bir şeyler olacak bir gün, kendisini başınızda bulacaksınız, ama bir teminatımız var, çok güçlü bir rakibi var, o rakibi onu fark edeceklerdir. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

DOĞAN ARASLI (Kars) — "Adolf Türkeş" bir şey söylüyor, Sayın Başkan.

NECDET UĞUR (Devamla) — Kendi beyanları ile - okudum beyanlarını - açıkça kendi beyanları ile değerlendirmişler. Üniversitede eğer şöyle bir hareket olursa karşısına çıkmayı, - Devlet kuvvetlerinin değil, bunların çıkmasını - çıktıktan sonra da hareketsiz kalmayı değil, saldırmayı görev diye tanımış bir kimse Başbakan Yardımcısı olursa, ve kendisine bağlı olanlar bir gün saldırırlarsa ve bu saldırganlığı cebinde Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerini taşıyan mühendisleri bile dövmeye kadar vardırırlarsa, sakallı gençleri yoldan çevirip dövmeye başarlarsa, bu Devletin hali ne olur? (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Sayın Türkeş, gençleriniz sakallılara karşı da bu hareketi yapıyorlar, siz bu Hükümette ne yapacaksınız, yanınızda sakallılar var. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar)

Şimdi yine bakınız, Türkler üzerinde bu kadar duyarlı olan Sayın Türkeş ve arkadaşları, özene bezene aylarca uğraştılar, birtakım esaslar üzerinde mutabık kaldılar. (M.S.P. sıralarından "Allah razı olsun" sesleri) Haftalarca uğraştılar bir protokol yaptılar, en sonra program yaptılar, hiç bir şey aceleye gelmedi, Bakınız, Türkler üzerinde, o bayraktardaki yıldızlı Türkler üzerinde bu kadar duyarlı olan arkadaşla-

rımızın programına, yurt dışındaki Türkler hakkında bir tek kelime göremeyeceksiniz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Oysa, 80 türlü karalamaya...

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, Başbakan Yardımcısı saldırıda bulunuyor.

NECDET UĞUR (Devamla) — ...80 türlü karalamaya müstahak gördükleri Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti, bakınız, yurt dışındaki Türkler için, Ecevit Hükümeti bakınız programında ne demişti: “Yurt dışındaki Türklerin her şeyden önce... (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Rica ediyorum arkadaşlarım, lütfen sükûnetle hatibi takip edelim efendim. (C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı sataşmalar)

Efendim rica ediyorum. Ben de izliyorum efendim, rica ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Küstah.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, bir grup başkanı “Küstah” diye hitap edemez. (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — İstirham ederim Sayın Tüzün.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Böyle terbiyesizlik olmaz. “Etmedim” demiyor, “niye etmeyeyim” diyor.

BAŞKAN — Sayın Tüzün, lütfen yerinize oturun efendim.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkanım bakınız, “Etmedim” demiyor.

BAŞKAN — Başkanlığın işitmediği konuda Başkanlık muamele yapamaz, isticrar ediyor, rica ediyorum. Siz de İçtüzüğü biliyorsunuz. (A.P. sıralarından gürültüler)

MEHDİ KESKİN (Kastamonu) — Söyleyin Sayın Başkan, hep Adalet Partisine söyleyin.

BAŞKAN — Çok isticrar ederim Sayın Keskin. Her halde herkesin gözü önünde cereyan ediyor idare tarzı.

NECDET UĞUR (Devamla) — Yurt dışındaki Türkleri unutmuş olmaktan bu kadar gocunmayı anlamak için zor değil, kolay. Galiba Adalet Partililer için bu zor oldu.

Bakınız, Ecevit Hükümeti yurt dışındaki Türkler için ne diyordu: “Yurt dışındaki Türklerin her şeyden önce uluslararası andlaşmalarda kendilerine tanınmış bulunan haklardan tam olarak yararlanmalarını sağlamak önemli hedeflerimizden biridir. Yabancı memleketlerdeki soydaşlarımızın Türk kültür ve varlıklarının korunup geliştirilmesine, bulundukları ülke halkına tanınan her türlü haktan tam ve eşit olarak yararlanabilmelerine önem vermekteyiz. Yurt dışında Türk kültür varlığının korunması faaliyetlerinin yanı sıra; Türk kültür ve sanatının gereği gibi tanıtılması için andlaşmalarda mübadele programları çerçevesinde gerekli çalışmalar yapılacaktır”

Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin yurt dışındaki Türkler hakkındaki düşünceleri. Kendileri unutmışlar, çünkü çok daha başka görevleri var. O görevlerinin ne olduğunu anlatacağım ileride.

Hükümet programı, eğitim sistemimizdeki ciddi sorunların çözümü yönünde akılcı ve yapıcı bir tedbir getirmemektedir. Bu program, Atatürk devrimlerinin ve ilkelerinin ışığında geliştirmeye çalıştığımız mevcut eğitim sistemimizi daha da geriye ve karanlıklara çekme özelliğini taşımaktadır.

Yükseköğretim önünde gittikçe büyüyen ve genişleyen yığılma sorununa hangi gerçekçi çözümlerin getirilmesi düşünülmektedir? Cumhuriyet Halk Partisinin kısa koalisyon iktidarı döneminde, her yıl toplanması yasa emri olmasına rağmen, son dört yıldır toplanmayan Millî Eğitim Şûrasını toplayarak, yükseköğretim önündeki yığılma sorununa kaynağında çözüm getiren tedbirlerin, bu hükümetçe uygulanıp uygulanmayacağını öğrenmek istiyoruz.

Yükseköğretime geçiş sorunları, sınava girecek öğrencilere açılacak yetiştirme kursları ile gerçekçi olarak çözülemez. Bu yüzeysel tedbirlerle gençleri aldatmamız mümkün değildir.

Geçmiş yıllarda yaptığınız gibi, sınava girecek 200 bin öğrenci için yükseköğretimde 40 bin kişilik kapasite yaratırsanız, 100 binden fazla öğrenci açıkta kalacaktır. Cumhuriyet Halk Partisinin iktidarı döneminde, 9'uncu Millî Eğitim Şûrasında, mevcut birbirlerine kapalı dikey kuruluşlardan oluşan lise yolundan yükseköğretim önüne öğrenci yığan ortaöğretim sistemi değiştirilerek, yükseköğretime geçiş sorununa kaynağında çözümler getirilmiştir.

9'uncu Millî Eğitim Şûrasında alınan kararlar uygulamaya konulursa, yeni öğretim sistemimiz yükseköğretime, hayata ve iş alanlarına hazırlayan programları kapsayacak, öğrenciler ilgi, yetenek ve toplumun ihtiyaçlarına göre bu programlara yönelerek yetişme olanağı bulacaklar ve yükseköğretime yöneltilmiş programları bitiren öğrenciler yetiştirildikleri yönde üniversitelere, akademilere ve yüksekokullara sınavsız olarak geçeceklerdir.

Böylece ortaöğretim ile yükseköğretim arasında normal geçiş kanalları kurulmuş, bugünkü kopukluk giderilmiş olacaktır. Bunun sonucu olarak öğrenciler girmek istedikleri yükseköğrenim ile uğraşabilmek için bütün umutlarının yalnızca yükseköğretim önünde yapılan merkezî bir yarışma sınavına bağlamayacaklardır; fakat ortaokuldan itibaren uygulanacak yöneltme düzeniyle ortaöğrenimlerini, ortaöğrenimleri sırasında hangi programları, hangi seviyede başarmakla yükümlü olduklarını bileceklerdir.

Kısaca, yöneltme yalnızca bir noktada yapılmayacak; fakat bütün ortaokul ve ortaöğretim süresince gelişerek oluşturulacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi kısa hükümet döneminde, yükseköğretime geçiş sorununu kaynağında çözmek için 9'uncu Millî Eğitim Şûrası kararlarıyla tedbirler sonuç verinceye kadar, yükseköğretim önündeki birikim sorunu geçmiş yıllarda ne olduysa, ne kadar öğrenci alınıyorsa bu yıl da o olacaktır. "Açıkta kalan kalır" denilmesi gibi kolay bir yol seçmemiştir. Bunun için hükümetin kuruluşundan hemen

sonra acele tedbirler olarak, yükseköğretimdeki kapasitenin artırılması ve bozuk işleyen sistemin kurbanları olan öğrencilerin açıkta kalmamalarını sağlamak için kapasite artışıyla ilgili gerekli her türlü tedbirler alınmıştır. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokullar geceli gündüzlü (yaz ayları dahil) çalıştırılmaya başlanmıştır. Ciddi insangücü açığımız olan dallarda “Mektupla öğretim” tekniğinin uygulanmasına geçilmiştir. Bozuk işleyen bir sistemin sonucu olarak, yükseköğretim önünde biriken, yükseköğretime geçmek isteyen öğrencilerin hepsi için yükseköğretimde yeter kapasite yaratılmıştır. Bugünkü Hükümet bu konularda ne düşünmektedir? Öğrenmek istiyoruz.

Başlatılan mektupla öğretim konusunda Programda herhangi bir şeye rastlamadık. Adalet Partisinin yarattığı bozuk eğitim düzeninin yükseköğretim önünde biriktirdiği binlerce genç öğrenciye Cumhuriyet Halk Partisinin sağladığı okuma olanaklarına ne yapılacaktır? Öğrenmek istiyoruz.

Bu hükümet, “Sınavı kazanan kazanır, yüzbinlerce yükseköğrenim görmek isteyen öğrenci açıkta kalırsa kalsın, ne yapalım mı” diyecektir? Yoksa meseleye yeni çözüm yolları mı getirecektir?

Çağımızın gerçeklerine, millî hasletlerimize göre düzenlenen 9’uncu Millî Eğitim Şûrasının bilgisine sunulan, ahlâk dersleri programlarını, Cumhuriyet Halk Partisi döneminde Millî Selâmet Partisi kendi politikası yönünde kullanmak için büyük çaba harcamıştı; ama başarı gösterememişti.

Bu Hükümet Programında Millî Selâmet Partisinin yeterli başarı gösterdiğini görmekteyiz. “Millî Cephe” diyerek millet bütünlüğünü bozma yolunda en büyük örnekleri veren bu topluluk, kendi kafalarına göre ahlâk dersi programları hazırlayarak, yetismekte olan çocuklarımıza bölme, parçalama, karanlığa çekmeyi amaçlıyorlarsa karşılarında Cumhuriyet Halk Partisini bulacaklardır.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı döneminde, Millî Selâmet Partisinin, öğretmeni “Din öğretmeni olanlar, olmayanlar” diye ikiye ayırmasına müsaade edilmiştir. Millî Selâmet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisine yaptırmadığı diğer emelleri gibi, bunu da öteki ortaklarına kabul ettirmiştir. Halen ahlâk dersleri, felsefe grubu meslek dersleri, Türkçe, edebiyat, tarih, sosyal bilimler ve din bilgisi öğretmenleri arasında en ehil olanlar tarafından okutulmakta iken, Hükümet Programına “Ahlâk derslerini İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü, imam hatip okulu mezunları öncelikle okutacaktır” ibaresi konulmuştur. (A.P. sıralarından “Doğru” sesleri)

Şimdi bir başka husus daha var bu “doğru” ile ilgili, bilmem önada mı doğru diyeceksiniz? Yurt dışında öğrenim görenlerin muadeleti mevcut sistemde yapılmaktadır; ama sanki bu yapılmıyormuş gibi, Hükümet Programına muadelet konusunda bir özen gösterilmesinin nedeninden bir kuşumuz var. Yanılmış olmayı gönülden isteriz; ama müsaade ederseniz kuşumuzu dile getirmek istiyoruz.

Millî Selâmet Koalisyonu döneminde; Millî Selâmet Partisi, ortaokul ve lise diploması almadan bazı Arap ülkelerinde bilimsel niteliği olmayan medrese mezunlarını üniversite mezunu olarak muadeletlerinin yapılmasını istemiş ve Cumhuriyet Halk Partisi buna karşı çıkmıştır. Eğitim sistemimizi bu tür emellere ve yönlere

karşı itmek isteyen Millî Selâmet Partisi, bu yeni toplulukta acaba bu eski dileğini tekrarlamış mıdır ve bu cümle bununla mı ilgilidir?

Değerli milletvekilleri; Sayın Demirel, Cumhuriyet Halk Partisinin ve Millî Selâmet Partisinin kurduğu Koalisyon Hükümetini eleştirirken, haşhaş konusuna değinmişti; haşhaş konusuna değinirken de eleştirmişti. Sayın Demirel'in biraz sonra değineceğim eleştirisine neden olan, Ecevit Hükümetindeki cümleyi okuyorum, cümle şu: “Haşhaş sorununa bir yandan insanî kaygıları tatmin edici, öte yandan haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yolları süratle bulunup uygulanacaktır”

Cumhuriyet Halk Partisi bunu söylemiş. Bakınız Demirel böylesine bir ifadeyi nasıl karşılıyor?

4 Şubat 1974 tarihinde Program müzakerelerinde Sayın Demirel diyor ki: “Programda bir başka kararsızlık örneği: Haşhaş sorununa bir yandan insanî kaygıları tatmin edici, öte yandan haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yolları süratle bulunup uygulanacaktır, deniliyor. Bunu şöyle tahlil ediyoruz: Seçim önceki pek çok istismar edilen bu konuda, koalisyonu teşkil eden her iki partinin de, bildiğimiz kadarı ile haşhaş ekimine müsaade edeceklerine dair halka verilmiş sözleri vardır. E, bu sözler varsa, bu sözleri buraya aksettirmek kolaydır. Programda yer alan ibareden bir şey anlaşılmıyor. Adeta bir mavi boncuk bu. Hükümetin bu konuda sarıh olması lâzımdır. Ne yapacaktır? Seçim öncesinde vaat ettikleri gibi, haşhaş ekimine hükümet müsaade edecek midir, etmeyecek midir? Gayet kısa ve gayet açık cevaba ihtiyaç vardır; müsaade edeceğim veya müsaade etmeyeceğim, diye vuzuhla konuşmak mümkün iken, konuyu anlaşılmaz hale getirmek, programı muğlak duruma sokmaktadır. İşaret etmek istediğimiz budur”

Sayın Demirel buna “mavi boncuk” politikası diyor. Ama ne diyor kendisi burada? Haşhaş ekiminden yana mı, karşı mı? Yok. Eski konuşmasında meydan okuyor, “sen bunu söyledin ama yapamazsın” diyor. Çünkü, kendisi yapamayacağım düşünüyor. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Merak ettiği cevabı Ecevit Hükümetinden aldı. Şimdi Sayın Demirel, zaman geçti, gel zaman, git zaman, tekrar hükümet oldu. Bakınız kendisi bu konuda programa nasıl bir cümle koymuş: “Haşhaş ekimine” bizimkini okumuyorum yanlışlık saymayınız, “Haşhaş ekimine insanî kaygıları tamamıyla giderici ve çiftçimizin haklarını her bakımdan koruyucu bir politika çerçevesinde ve alınmış kararlar dairesinde kontrollü olarak devam edilecektir”

Değerli milletvekilleri, Sayın Demirel, yine Ecevit Hükümetini eleştirirken, işçi memur ayırımından söz etmişti ve bize çatmıştı. Çattığı cümle, yani Ecevit Hükümetinin bu konudaki cümlesi şu: “İşçi-memur ayırımına süratle, âdil ve vazıh tür çözüm getirilecektir” Kızdığım cümlemiz bu. Bakınız nasıl?

Programda, işçi-memur ayırımına süratle, âdil ve vazıh bir çözüm getirilecektir, deniliyor. İşçi-memur meselesi yeni çıkmış bir mesele değildir. Bu âdil ve vazıh çözüm nedir? Hükümet bunu biliyorsa, şunu yapacağım niçin demiyor programında? Bu çeşit kıstaslar herkese göre değişik; âdil, vazıh, neyi yapacağını milletin önünde söylerse Hükümet, Meclisin önünde söylerse, biz de görev yapma imkânımızı bulu-

ruz” dedikten sonra, “Yine buluruz ya” diyor kendisi, “Hükümet, getireceği çözümü tavzih edeceğini ifade etseydi, bu hususta fikir söylemek imkânını bulurduk. Acaba Hükümet, bu çözümün ne olduğunu Hükümet olduktan sonra mı öğrenecektir?” Bizden İbrahim Akdoğan soruyor; “Senin gibi” diyor. Verdiği cevap şu: “Hoşgöründen bahsediyorsunuz bana hoşgörülü olun” diyor.

Şimdi Demirel Hükümeti geldi; müsaade ederlerse, aslında Demirel Hükümeti, dememe zannediyorum ki ortakları kızacaklardır, kendi kullandıkları deyimi kullanayım: Cephe Hükümeti. Şimdi Cephe Hükümeti geldi, bakınız ne diyor? Kızdıkları cümlemiz ne idi: “İşçi-memur ayırımına süratle, âdil ve vazih bir çözüm getirilecektir” Kullandıkları cümleye bakınız, tek bir cümle: “İşçi-memur ayırımı, hakkaniyetli, âdil ve gerçekçi ölçü ve kıstaslarla yapılacaktır.

Şimdi soralım mı aynı cümleleri size Sayın Demirel?

ORHAN ÜRETMEN (Balıkesir) — Kopya etmiş, kopya.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Kopya, kopya.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Erbakan demişti ya, hep kopya çekerdik benden. Yine kopya çekmiş. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

BAŞKAN — Çok rica ediyorum Sayın arkadaşlarım.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım; bu Hükümetin pek hoşlanmayacağı bir konuya girmek istiyorum: Avrupa Ekonomik Topluluğu konusu.

Avrupa Ekonomik Topluluğu, Cumhuriyet Halk Partisi tarafından yıllardan beri Demirel Hükümetine karşı yöneltilen bir eleştiri konusu idi. Cumhuriyet Halk Partisinin bu konuda çeşitli kuşkuları vardı. O sırada Cumhuriyet Halk Partisinin eleştirilerine Sayın Demirel Hükümetinin sorumluları, sonralarda gerçek olmadığı anlaşılan birtakım cevaplar veriyorlardı. Aslında Sayın Demirel, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile, her türlü yaklaşımında mutabık olan bir anlayışa sahiptir. Biliyorsunuz, Avrupa Ekonomik Topluluğunun son hedefi, Avrupa Birliğidir. Buna karşı bir ortağının ciddi itirazları vardır, Sayın Demirel bu itirazları bilir ve doğrusu bu itirazları da kendisi cesaretle karşılamıştır. Kendisine bu konuda, bizim tarafımızdan değil, daha çok şimdiki aziz ortağı tarafından yapılmış eleştirilere cevap verirken diyor ki: “Ortak Pazarın bir Katolik-Siyonist teşkilâtı olduğu savunulmuştur. Ortak Pazar adeta bu beyannamede, Millî Selâmet Partisinin beyannamesinde bir cehennem gibi gösterilmiştir; ama Ortak Pazar esas doğrultusunda yürüyecektir, diye hem Protokola hem de Hükümet beyannamesine imza koydunuz” Bize “koydunuz” diyor, o tenkitten atıf yaparak. “Anlaşıyor ki, Millî Selâmet Partimiz bizi haksız yere itham etmiştir, bizi tenkit ederken. Bizi dediğim zaman, Ortak Pazarın destekleyicisi olarak en önde görülen bizdik. Haksız yere itham etmiştir. Bu suretle hidayete ermiş bulunduklarından dolayı memnuniyetlerimizi ifade etmek istiyoruz” diyor Sayın Demirel.

Gerçekten Sayın Erbakan hidayete ermiş midir, ermemiş midir, onu şimdi sorarlar. Ama öyle görünüyor ki, aradan uzun yıllar geçtikten sonra, Adalet Partisi Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerine karşı kendisini savunduktan ve Cumhu-

riyet Halk Partisinin her türlü eleştirilerini reddettikten ve yakın bir tarihte bile bunda ısrar ettikten sonra, yeni bir yöne doğru gitmektedir.

Bakınız Sayın Demirel, Hükümet Programında Ortak Pazar hakkında Cumhuriyet Halk Partisi, (Milliyetçi Partiler topluluğu diyorlar değil mi?) Cumhuriyet Halk Partisi, Türk millî sanayiî zarar görecektir kuşkusu ile ek protokollara karşı çıkar ve bunları değiştirmek için mütemadiyen ısrar ederken ve bunu da programına şöyle yazmışken, Sayın Demirel diyor ki: “Hükümet Programında ve protokolde, esas anlaşmanın doğrultusunda Ortak Pazarla olan ilişkilerimiz geliştirilecek. Ama ek protokollar birtakım müzakerelere tabi tutulacak deniliyor” diyor ve devam ediyor Sayın Demirel: “Ek protokolların müzakerelere tabi tutulması suretiyle elde edilebilecek bir şey varsa, bunun elde edilmesinden ancak memnun oluruz. Ancak, bu ek protokollar ikinci, üçüncü defa müzakereye tabi tutuluyor. Batılilar ciddidir; gayri ciddi duruma düşmeyelim onların yanında derim. Bununla beraber, hakikaten Hükümet bu protokolları, yeniden bir müzakereye tabi tutmak suretiyle memlekete menfaat sağlayabilecekse, buyursun sağlasın; ama sırf konuşmuş olmak için konuşmak suretiyle veya işte konuşuyoruz demek suretiyle meseleyi sürüncemede bırakıp gitmek suretiyle, gayri ciddi bir duruma Devletimizi sokacaksa, bu itibar sarsıcı olur. Ben bu ölçüye işaret etmek istiyorum”

Avrupa Ekonomik Topluluğunun ek protokolü, Türkiye’deki millî sanayinin gelişmesine engel görülmüş. Maliye, Hariciye, Devlet Planlama bir süre aralarında çatışmışlar, sonra bu çatışmalar bitmiş, hep beraber birleşmişler. Siyasî Partiler bütün güçleriyle yüklenmişler. Zaman geçmiş, Türk sanayicileri de aynı fikri savunur olmuşlar; şimdi bakıyoruz ve Türk sanayicileri büyük sanayicileri de aynı fikri savunur olduktan sonra (Elimde beyanları var, vaktinizi almak istemiyorum, onun için okumayacağım) nedense; Avrupa Ekonomik Topluluğuyla ilişkilerin gözden geçirilmesinde bir fayda görülür olmuş. Artık, hem de, ciddi mi olur, gayri ciddi mi olur, araştırılmadan. Eğer bir konuda millî çıkar varsa, onun ölçüsü millî çıkardır. Karşıdaki adamın bize vereceği yargı değildir. Ciddi demiş, gayri ciddi demiş, millî çıkarımız varsa sonuna kadar giderim. Onun değer yargısıyla hareket edersek eğer, bırakınız sanayii, Türkiye’de bir kulübeyi bile kuramayız.

Değerli arkadaşlarım, Ecevit Hükümetini eleştirirken, yine Sayın Demirel diyor ki: “Toprak ve tarım reformunu tatbik etmek için ne yapacaksınız?” Bize soruyor, Ecevit Hükümetine: “Nereden başlayacaksın, 1974 senesinde kaç para ayırdınız, kaç aileye toprak vereceksiniz bu sene? Toprak ve tarım reformu 1936’dan beri münakaşa ediliyor. 8 sene biz burada hükümet olarak bunların münakaşasına girdik. Nihayet reform kanunu çıkardık. Bu defa reform kanununa sahip olan yok. Şikâyetim budur, bundan şikâyet ediyorum” diyor. Toprak reformunun savunucusu olan Sayın Demirel, acaba kendisi başında bulunduğu hükümetin programında toprak reformu için neler söylemiş, bakınız ne diyor, o soruları soran insan: “Toprak ve tarım reformu uygulanmasında, kamulaştırma bedellerinin öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yönltilmesini sağlayacak özendirici tedbirlere öncelik tanınacaktır”

Sanayileşme açısından alıyor, ama bize sorduğu soruların hiç bir tanesine kendisi de değinmemiş. O savunmakla övündüğü, bizimse gerçekten kendi anladığımız

manada reform saymadığımız o güdük kanun bile, kendi koyduğu ölçülerle bile sahip çıkmıyorlar.

Şimdi Sayın Demirel bize, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması için de, o zaman Hükümet programında sorular yöneltilmiş, "Bir defa bölge planlarının yapılmasına taraftar mısınız, değil misiniz?" diyor. Kendisinin programında da bölge planlamasından tek kelime geçmiyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Var, var.

NECDET UĞUR (Devamla) — Peki, varsa memnun olurum.

Bilhassa kalkınmamış bölgeler için artık bugün ve bu arada Doğu bölgesi için özel bir plan yapılması kaçınılmazdır. Gerçi Anayasanın müzakeresi esnasında planla ilgili 41'inci ve 129'uncu maddelerin müzakeresi esnasında, - o günkü komisyon sözcüsü sanıyorum bugün Bakandır - planın millî bir plan olduğunu, Banal'e planı gibi planlar düşünülemeyeceğini, yani bölge planları, Güney İtalya için yapılan plan gibi planlar düşünülemeyeceğini ifade etmiştir. Ama, biz, millî plan çerçevesi içerisinde memleketi bölmeye değil, bilakis memlekette dengeyi sağlamaya, bilhassa kalkınmamış bölgeler ile bu arada Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınmasına yönelmiş bir özel planın yapılmasına mutlak zaruret bulunduğunu ifade ediyoruz.

Kendileri bu zorunluğu belirtmişler. Her halde burada bize kendileri programlarında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması için, kalkınmasına yönelmiş özel planın programda nasıl ele alındığını ifade ederler.

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Siz kalkar okurdunuz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Yok, aslında iyi niyetle sorduğum için çok teşekkür ederim yaptığınız harekete, çok teşekkür ederim, okuyacağım efendim.

Sayın Demirel, programından, altını çizerek bir şey gösterdi. Diyor ki: "Doğu ve Güney Doğu bölgelerimizin ve bütün gelişmeye muhtaç yurt bölgelerinin kalkınması için etkili tedbirler almağa ve bu bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla özel planlar hazırlamaya kararlıyız"

Bu soru ile beraber bunu yanyana koyuyorum. Yani Sayın Demirel, benim anladığım kadarıyla, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması için özel bir kalkınma planı hazırlayacaktır, yapacaktır ve böyle girişimleri de bir bölücülük saymayacaktır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel'den vaktiyle biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak oldukça masum bir talepte bulunmuştuk:

Bu talebimiz de, Ziraat Bankasına 500 liraya kadar olan vatandaş borçlarının affı hakkında idi. Bakınız bizi nasıl azarlıyor Sayın Demirel bir zamanlar:

"Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Ziraat Bankasına 500 liraya kadar borcu olan vatandaşın borcunun affının ortaya konduğunu biliyoruz. Biz diyemez miydik yani aynı şeyi? Yahut ta açık arttırmaya çıkıp biz, 1.000 liraya kadar affediyoruz diyemez miydik? Muhterem milletvekilleri, batırırsınız Türkiye bankacılığını. Kimin parasıdır halka verilen para? Vatandaşın parası. Bunu affettiğiniz takdirde nereden karşılayacaksınız? Bütçeden. Peki vatandaşın Ziraat Bankasına olan borcunu af-

fettiniz Halk Bankasına, Emlâk Bankasına diğer bankalara olan borçlar ne olacak? Eşitlik mi bu yol? Neresinde bunun eşitlik? Böyle yollar açmayınız. Böyle yollarda fayda yok. İşte bu, rey karşılığında bir şey vermek olur. Hizmet değil, menfaat vermek olur. Hizmetten umum faydalanır; ama burada şu vatandaşır, şu vatandaşır bundan faydalanacak” Aynen okuyorum. “Umuma açık değil; 34,5 milyon Türk vatandaşına açık değil”

Böyle gidiyor.

“Alıştırmayın Türk vatandaşını, bankadan parayı al, iade etme. Alıştırmayın buna. Bir gün gelir affolur. Batırırsınız, Türk müesseselerini. Demokrasiyi dejenere edersiniz. Yarın başka bir parti çıkar, başka bir şey vadeder”

Arkadaşlar bu parti çıktı. Bu parti Adalet Partisi ve hem de...

ORHAN ÜRET MEN (Balıkesir) — Gübre.

NECDET UĞUR (Devamla) — Hayır, hayır. Aynı konuda, aynı konuda ve hem de açık artırmaya çıkarak çıktı. Bakınız Adalet Partisinin verdiği kanun teklifini okuyorum. 500 lira demişiz biz. Onların teklifi. “Çiftçilerin Ziraat Bankasına olan borçlarının 5.000 liralık kısmı, Cumhuriyetin 50’nci Yıldönümü dolayısıyla ilgili Banka veya kooperatiflere Hazinece ödenir”

Arkadaşlar, aynı soruları artık kendisine sormuyorum. Şimdi, yalnız bunları - boş yere vaktinizi almıyorum - bir önemli sonuca varmak için söylüyorum. Bakınız bu sefer kendisi, Sayın Demirel ve 5 arkadaşı (ve hem de arkadaşlarından 2 tanesi bu anda - Hükümet sıralarında önemli bakanlıkları işgal ediyorlar) Bundan bir süre önce bir kanun teklifi verdiler. Ne zaman? Ecevit Hükümeti iktidarda iken verdiler. Kanun teklifinin özeti şu: “İşçi emeklilerinin bakımı ile mükellef olduğu kişilerin, muayene ve tedavilerinin yapılmaması, emekli işçileri mağdur duruma düşürmektedir. Artan hayat şartları karşısında, emekli işçiler çekilmesi zor bir yükün altındadır. Çalışan kimseleri, toplu pazarlık yoluyla ücret ve diğer sosyal hakları düzenlenirken, emekli işçilerin maaş artışları, çok kez düşünülmemekte veya çok geç seneler sonra ele alınmaktadır. Emekli Sandığına bağlı kişilerin hastalık ve muayenelerde ve karşılaştıkları zorluklar dikkate alınmış, böylece bu kişilerin aile efratlarının tedavi ve bakımları ücretsiz olarak sağlanmıştır. Emekli Sandığına tabi olanlar gibi Sosyal Sigortalar Kurumuna tabi olanların da, geçimiyle mükellef olduğu kimselerin bakımının sağlanması zorunludur” Sayın Demirel ve 5 arkadaşı böyle bir kanun teklifini Ecevit Hükümeti zamanında vermişler. Yalnız arkadaşlarım, bazı şeylere dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu Kanun Teklifi 27.4.1974’te verilmiş, yani 11 ay önce verilmiş. Peki, kanun teklifi verildikten sonra ne olur? İhtüzük kendilerine bir hak tanır. 45 gün sonra buraya indirme hakkı. Neden bu hakkı kullanmak akıllarına hiç gelmemiş. Komisyonlarda peşinde olmamışlar, Genel Kurulda peşinde olmamışlar. Programda bilmiyorum, bunu da tıpkı öbürü gibi gösterecekler mi? Programları da bunu kapsıyor mu? Belirtirlerse bu kitleler adına memnun oluruz. Bütün bu dikkati çekmem, kendilerinin verdikleri bir kanun tasarrısını 11 ay izlemedikleri için acaba Hükümet oldukları zaman da unutacaklar mı; yoksa yürürlüğe koyacaklar mı? Sadece bu kuşkumuzu gidermek için. Soruyoruz.

Yine değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel ve 7 arkadaşının verdikleri (yine arkadaşları arasında 1-2 tane Bakan bir Genel Başkan Yardımcısı, 1 Bütçe Komisyonu Başkanı var) bu seferki kanun teklifi şu: “Sigortalının eş ve çocukları gibi, geçimiyle mükellef olduğu belgelenmiş, ana ve babasının da tedaviden istifadeleri için” Bu da arkadaşlarım, 11 ay önce verilmiş. Bu da komisyonlarda izlenmemiş, peşinden gidilmemiş; bu da burada “45 gün geçti, getirin buraya” denilmemiş. Bu arada bir bütçe yapmışlar. Bütçe Komisyonuna hâkim olmuşlar cephe topluluğu olarak. O zaman da akla gelmemiş. Şimdi yine bu konuda da Sayın Demirel’in programında bunu gösteren cümleler var mıdır? Yoksa bile kendi teklifini, hükümet fırsatı kendi eline geçmişken gerçekleştirecek midir?

Arkadaşlar; biz kendi programımızda, Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi Hükûmeti yine çok ölçülü, insancıl bir yaklaşımla demiş ki, “Bütün sosyal güvenlik kurumları bir çatı altında toplanacaktır. Kurulmuş ve kurulacak güvenlik sistemlerinin dışında kalan muhtaç durumdaki yurttaşlar için sosyal yardımlar bir düzene bağlanacaktır. O arada gelirsiz kalan yaşlılar, kimsesiz çocuklara ve sakatlarla özel ilgi gösterilecektir”

Sayın Demirel 25.10.1975’de bu sefer sekiz arkadaşıyla birlikte yine bir kanun önerisinde bulunmuştur. Kanunun konusu şudur: “65 yaşını doldurmuş bulunup geçim kaynağı bulunmayan, hiçbir sosyal güvenlik kuruluşundan yararlanmayan, bedenî ve zihnî kabiliyetlerini yitirmiş, yoksul güçsüz ve kimsesiz Türk vatandaşlarına hayatta bulundukları sürece 500 lira aylık bağlanır. Bunun için her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine Sosyal Güvenlik Hizmeti adı altında gerekli ödenek konur, aylıklar hak sahibine Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı aracılığı ile ödenir” Şimdi bu insancıl kanun teklifini yine bütçeden önce geçirmeleri olanağı ellerindeydi, nâsılsa o zaman unutuldu sanıyorum, ama şimdi hükümettirler, bu kanun teklifini vakit geçirmeden en kısa sürede uygulamaya koymalarını beklemek hakkımızdır.

Değerli arkadaşlarım, köylüye yüklenen katılma payları var. Köylüye yüklenen katılma paylarında da 6 arkadaşıyla birlikte - burada da yine değişik üç bakan var - bir kanun teklifini bundan 1,5 yıl önce vermişler. Aradan iki malî yıl, iki bütçe geçmiş, bütçenin bir tanesini kendileri yapmışlar; bahse konu bile etmemişler. Bu sefer programlarına koymuşlar. Köylümüzü tatmin edecek şekilde gerçekleştirmelerini istiyoruz.

Yine Sayın Demirel ve arkadaşlarının önemli bir konuda bir başka teklifleri var, yine bir Bakan arkadaşı ve üç Başkan arkadaşıyla birlikte. Sayın Demirel ve 5 arkadaş diyor ki: “Şehir ve kasabalardaki mahalle muhtarlarına ve köy muhtarlarına hem maaş bağlayalım, ondan sonra da emeklilik hakkı verelim, yan ödeme verelim, muhtarlık bürosunun kirasını ve bütün masraflarını karşılayalım”

Değerli arkadaşlarım, aslında köy muhtarları değil, şehir ve kasaba muhtarları da dahil olmak üzere... Teklif ne zaman verilmiş? 13.5.1974 tarihinde. Aradan ne kadar zaman geçmiş? On ay geçmiş. Kendi hazırladıkları bir bütçe geçmiş. Ne komisyonda izlemişler, ne kendi ellerinde olan bütçede ele almışlar; yalnız bu sefer - zannediyorum bir unutkanlık olacak veya belki başka yerinde vardır, temenni ederim - bu kasaba ve şehir muhtarları çıkmış, sadece köy muhtarları kalmış ve “ödenek verilmesini” diye kalmış. Oysa, kendilerinin imzasını taşıyan teklif ödenek

değildir, emeklilik hakkıdır, yan ödemelerdir; muhtarlık bürosu kirasıdır ve her türlü masraflarıdır. Bilmiyorum bu değişiklik neden oldu.

Şimdi bütün bunları yapan Sayın Demirel ve yardımcıları, ki aslında yardımcı-larını bırakalım bir tarafa, Sayın Demirel bütün bu tasarıların sahibidir; ne yapmak istiyor arkadaşlar? Köy kesime, kırsal kesime bu tedbirlerle şirin görünmek istiyor. Bunlarda gerçekten samimi midir, değil midir, şimdiden bir iddiada bulunmak er-kendir. Ama, bir buçuk yıl evvel bunları verip de, Ecevit Hükümeti geldiği zaman verip de meydan okur gibi; “Bak, sen onlardan yana idin. Hadi bakalım bunu da yap” dercesine, meydan okur gibi verip de, ondan sonra hiç izlememek, buraya in-dirmemek, Bütçe Komisyonu ellerine geçtiği, bütçeyi tam yapmak, biçimlendirmek olanağı ellerine geçtiği halde, bu senenin bütçesinde bütün bunları gerçekleştirmek olanağı doğduğu halde kullanmamaları ve programda da bir açıklık bulunmaması bunlar hakkında, bizde kuşku doğuruyor. Bu kuşkumuzu giderirlerse memnun olu-ruz, ama yine şunu belirtmek isteriz ki; köy kesimine bir şeyler verebilmek, köyden yana olmak, bu tedbirlerin yanında fakat bu tedbirlerden önce köydeki üretim iliş-kilerini değiştirmekle olur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Köylüyü, köydeki iktisadî gücü, büyük köylü kitlelerinin eline verecek ope-rasyonlarla olur, Kooperatiflerle olur, kooperatif üst kuruluşlarıyla olur. Devlet imkânlarına yalnız üretim için değil, sanayileşme için de, her türlü donatım için de kooperatif üst kuruluşlarının emrine verilmekle olur. Oysa, yıllar yılı biz ko-operatifçilikten suçlandık. Kendilerinin programlarında, protokolde olmayıp da programlarında, herhalde Hükümetin dikkatli bir yardımcı üyesinin uyarısıyla ko-nulmuş olan kooperatifçilik maddeleriyle de köylüden yana olan gerçek kooperatif-çiliğin bir ilgisi yoktur.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye’nin beş önemli meselesi vardı; en önemlilerin-den bir tanesi, kamu düzeninde partizanlığı önleyecekler. Nasıl önleyeceklerini gösterdik: temizlik hükümeti olacaklar kendileri. Komünizm hakkındaki düşüncelerini de gördük. Bir tanesi her nedense TRT’yi ele geçirecekler.

Şimdi bu TRT hakkında çok fazla konuşulduğu için gerçek yasal durumu, mü-saade ederseniz bir defa daha ortaya koymak istiyorum.

Hükümet Programında TRT, bugünkü TRT çok ağır bir suçlamanın altındadır, deniyor ki: “TRT’nin, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuri-yeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önle-necektir”

Buradan çıkan anlam şudur: Bu anda TRT’de Devletin ilkesi ve milletiyle bü-tünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici ve millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapılıyor ki önlemek ihtiyacını duymuşlar. Zaten programlarının so-nunda bir yerde de şöyle diyorlar: “Açılan dönem, TRT’nin, Anayasa ve kanunların çizdiği sınırların dışına taşmadan hizmet yapacağı dönem olacaktır” Yani, taşıdığı ima ediliyor.

Hükümet programının iddiaları, aslında hukuka ve yargı mercilerine karşı biz-ce aynı zamanda büyük bir saygısızlık ifadesi de taşımaktadır. Hükümet progra-

mında TRT'ye bütün bu suçlamaları yaparken, bu ortaklığı oluşturan partilerin her biri de fırsatı geldikçe çeşitli sözcülerinin ağzından aynı iddiaları tekrarlıyorlar.

Şimdi bu iddia sahiplerinin, acaba bu iddia dolayısıyla başvuracakları bir yargı mercii var mıdır, yok mudur? TRT Kanununun 9'uncu maddesinin 3'üncü paragrafına bakalım. Arkadaşlar TRT Kanununun 9'uncu maddesini okuyorum, dikkatini zi çekerim: "TRT'nin Anayasanın ve bu kanunun öngördüğü esaslara aykırı yayın yaptığı ve tarafsızlık ilkesinden uzaklaştığı veya Genel Müdürün görevi ile ilgili olarak ağır bir hizmet kusuru işlediği hallerde, Başbakanın veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerin birinin yazılı olarak TRT Seçim Kuruluna başvurması ve bu kurulun olumlu görüşünü bildirmesi üzerine Genel Müdür, Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile görevinden alınır"

Kanun açık bir hüküm getirmiştir, iddia sahipleri eğer iddialarında samimiyse-ler, eğer art niyet taşımıyorlarsa niçin iddialarını bu yargı merciine götürmemişlerdir? Kim var bu yargı merciinde? Cumhurbaşkanınca atanan 4 üniversite rektörü ve Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterinden oluşan Seçim Kurulu bu iddiaları inceleyecek. Yoksa bunlara mı güvenmiyorlar? Ya da maksatları aslında başka bir şey midir?

Acaba TRT'ye bu ithamlar niçin yöneltilmektedir, TRT'ye niçin bu topluluk kar-şıdır? Bizim görüşümüze göre bunun aksi, zamanın idarelerinde, gelip gelmeyeceği henüz kesin olmayan zamanı idarelerinde ortaya çıkarsa gene mutluluk duyarız. Bi-zim kanımızca TRT'ye karşı olmalarının nedeni şudur: TRT olayları ve insanları bir ayna gibi sadakada yansıtmaktadır. Bu yansımada kendi çirkinliğini ve haksızlığını görenler, gerçeğin gizlenmesinden ve halktan uzak tutulmasından çıkarı olanlar aynaya, gerçeğe, dolayısıyla TRT'ye kızmakta ve çatmaktadırlar. TRT Türkiye'nin sorunlarını, insanların sorunlarını sergilemişse, bunlara çözüm bulma görevinde olanları harekete geçirmişse, buna neden ve kim kızmaktadır? Zonguldaklı işçinin, dünyada en fazla iş kazasına uğrayan kişi olduğu, Urfalı köylünün çaresizliği, kuy-rukta bekleyen vatandaşın derdi, memurun yaşama koşulları, emeklinin çilesi TRT tarafından sergilenmişse bundan kimler ve niçin rahatsız olmaktadırlar?

Çareyi sorunlara eğilmekte değil, neden TRT'ye hücum etmekte bulmaktadır- lar, insanlarımızın kendi sesleri ve kendi görüntüleriyle TRT yayınlarında yer alma- larından, kendi sorunlarını dile getirmelerinden kimler ve niçin korkmaktadırlar?

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Çıkarıcılar.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım; eğer amaç TRT'nin bu yayınlarını susturmak ve TRT'yi partizan ve imtiyazlı çıkarılara, ya da çağdışı bir- takım gerçeklerin sergilendiği bir araç olmaya doğru yöneltmekse, bunu yapmaya güçleri yetmeyecektir.

Gerçekleri halktan saklamaya, halkı ekran ve mikrofondan uzak tutmaya, TRT'yi imtiyazlı çıkarların ve partizan hesaplara aracı yapmaya gerçekten kimsenin gücü yetmeyecektir Sayın Demirel. Yapamayacaksınız, çünkü halkın tepkisi ve bi- linci, sizi bunu yapmaktan alıkoyacaktır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Sayın Başkan;

Cephe Hükümetinin programı üzerinde düşüncelerimizi açıklamadan önce, ülkemizin bugün içinde bulunduğu ekonomik duruma kısaca bir göz atmak istiyoruz.

1975 bütçesi, ekonominin bugünkü eğilimlerine göre, 11 milyar dolaylarında bir açık verecektir. 1975 yılı bütçesi 107 milyar dolaylarındadır. Bunun 97 milyarı vergi geliri, geri kalanı istikrazdır. 9 milyar kadar bir istikraz.

Birinci sorun, 107 milyarlık vergi gelirlerinin bu yıl tam gerçekleşip gerçekleşmeyeceğidir. Genel kanı odur ki, iş hacmi azaldığından 1975 yılı vergi gelirlerinde azalış görülecektir. Bu azalmanın 5-6 milyar lira arasında olacağı tahmin edilmektedir.

İkinci sorun, 9 milyarlık istikrazın yapılıp yapılamayacağıdır. Ecevit Hükümeti 1974 yılı bütçesi için 4 milyarlık bir istikraz öngörmüştü, uygun koşullar olmakla beraber, ancak 3 milyar kadar bir istikraz elde edilebildi; Devlet istikrazlarının tümüyle gerçekleşmesini zorlaştıran yeni bir karar vardır. Bu yıl Irmak Hükümetinin aldığı bu karara göre, özel tahvillere uygulanan faiz oranı %18'e çıkarılmıştır. Bu tahviller vergiye tabidir; ama gene Devlet tahvillerinden daha kârlı gelmektedir, hele vergiden kaçınma yolları bilinirse. Gerek geçen yılki örnek, gerek bu yıl özel tahvillerin daha kârlı olması, 9 milyarlık istikrazdan ancak 3 milyar dolaylarında bir sonuç alınacağı tahminini yaptırmaktadır. 9 milyar olarak beklenen istikrazdan, ancak 3 milyarlık bir kaynak elde edilirse, geriye 5-6 milyar arasında bir kaynak açığı kalmaktadır. Bu açığa, vergi gelirlerindeki azalmadan beklenen gene 5-6 milyar liralık açık eklenirse, 1975 yılı bütçesinin şimdiden 11 milyar lira dolaylarında bir açığa doğru ilerlemekte olduğu ortaya çıkar.

Gelirlerde ortaya çıkan bu açık, gider bütçesinin hangi kesimlerinden kısıntı yapılarak giderilebilir?

Bugüne kadar carî harcamalardan gerçek ciddi bir tasarruf yapıldığı görülmemiştir. Aslında carî harcamalardan tasarruf birçok yeni düzenlemeleri, yeni yaklaşım, yeni anlayış, yeni yöntemleri gerektiren zor bir iştir. Kısa sürede de sonuç vermesi beklenemez. Kaldı ki carî harcamaların önemli kesimi özlük hakları, millî savunma giderleri ve başkaları gibi kısılması olanak dışı harcamalardır.

Cari harcamalarda tasarruf ya da kısıntı yapılamayacağına göre, Hükümetin başvuracağı yol, gene kamu yatırımlarını kesmektir. Bu da, ya transfer ödemelerinden kesip kamu iktisadî kuruluşlarının yatırımlarını azaltarak, aksatmak; ya da genel bütçe yatırımlarını kesmek yoluyla yapılabilir. Ekonomik durgunluk ve işsizliğin yaygın olduğu bir dönemde yatırımlardan 11 milyarlık bir kesintinin doğuracağı olumsuz sonuçları tahmin etmek güç değildir.

1975 yılında kamu iktisadî kuruluşlarının 25 milyarlık bir yatırım yapması öngörülmüştü. Bu yatırımı gerçekleştirebilmek için genel bütçeden 11 milyarlık bir transfer yapılacaktı. Buna kamu iktisadî kuruluşlarının kendi öz kaynakları da katıldığında 17-18 milyarlık bir kaynak ediyor. Ama, 25 milyarlık bir yatırımı gerçekleştirebilmek için 7-8 milyarlık bir kaynak açığı vardır. Irmak Hükümeti bu kaynak açığını, kamu iktisadî kuruluşlarını dışarıya borçlandırmak gibi, yadırganan

ve olumlu bulunmayan birtakım yöntemlerle karşılamayı düşünüyordu; fakat sonunda bu yola başvurmaktansa, kamu iktisadî kuruluşlarının ürünlerine, bazı mal ve hizmetlere zam yapmayı daha sağlıklı buldu. Buğdaya yapılan zamdan 2 milyar, şekerle yapılan zamdan 1 milyar, tekelleştirilen mallara yapılan 3 milyar, TCDD'ne yapılan 500 milyon; çay ve Et - Balık mamullerine yapılan 500 milyon dolaylarında olmak üzere, 7 milyar aşkın bir kaynak doğmuştur.

Bu 7 milyarlık zamlardan doğan kaynağa dikkati çekmek isteriz. Cephe Hükümetinin kuruluşuna ve kısa vadeli bir seçim ekonomisi izlemesine cesaret veren önemli etkenlerden birisi budur.

Zamlardan elde edilen bu 7 milyarlık kaynak, eğer genel bütçeden yapılmak istenilen transferler gerçekleşirse, kamu iktisadî kuruluşlarının 25 milyarlık yatırımı ciddi bir olasılık taşır. Ama yukarıda açıkladığımız nedenlerle, bütçe gelirlerindeki düşüş dolayısıyla transfer yapılamaz, ya da zamlardan sağlanan bu 7 milyarlık kaynak, dolaylı dolaysız yollarla seçim ekonomisinde kullanılırsa, kamu iktisadî kuruluşlarında da öngörülenlerden daha az yatırım ve üretim sorunuyla karşı karşıya kalınır. Ayrıca, yatırımlardaki bu kısımlar kamu kesiminin özel kesime yapacağı ihaleleri de keseceğinden, özel kesimde de ciddi yansımalar doğurur.

1975 yılında tütündeki taban fiyat uygulamasından sonra, geriye yapılacak üç önemli ürünün taban fiyatı saptanması vardır. Bu ürünler, buğday, pamuk ve fındıktır. Bu yıl ürünlerin bol ve bereketli olacağı bir yıldır. Bu üç üründe de geçen yılın üstünde bir taban fiyatı uygulandığında, önemli bir satın alma gücü doğacaktır. Bunun Sonbahar aylarından sonra, kendini kuvvetle hissettirmesi olasıdır.

Dış ticarete, 1975'in ilk üç aylık ithalatı, 1 milyar 51 milyon dolar. Geçen yıl aynı dönemde 548 milyon dolardı. İthalatta bu iki misline artışın çeşitli nedenleri olabilir. Artış reel değildir, dünya fiyatlarındaki yükselişi de beraber getirmektedir. Bir de önemli oranda stok yapma eğilimi görülmektedir. Stok yapma eğiliminde, sıkıntısı çekilen malları yeter miktarda elde bulundurma kuşkusunun yanında, liberasyon korkusu (liberasyonun kısıtlanma korkusu) ve özellikle bir devalüasyon bekleyişi yatmaktadır. Üç aylık ihracat ve işçi geliri, geçen yılın gerisindedir. Mart sonunda brüt döviz rezervi, 1.300.000.000 dolar kadardır. 1975 sonunda öyle görünür ki, döviz rezervlerimiz dış ticaret açığı tarafından hemen hemen tümüyle eritilecektir.

Değerli arkadaşlarım; bütün bu ekonomik bilgileri, görüntüleri, şimdi çıkarcakım sonuçları verebilmek ve kanıtlayabilmek için sizi sıkmak pahasına verdim.

1975 Türkiye'sinin ekonomik görüşü budur. Dünyada da, özellikle gelişmiş ülkelerde zorluklar devam etmektedir. Ekonomik durgunluk, işsizlik, enflasyon birkaç sayılı ülke dışında, hemen hemen her ülkenin az yada çok denetlenebilir, ya da gemi azya alınmış tehlikeli sorunlarıdır.

Cephe Hükümetinin programı:

Cephe Hükümetinin programı ise, yüzeysel ve kısa vadeli şirin görünme çabalarıyla doludur. Programda baştan sona, seçim hükümeti sloganlarından başka bir şey bulamıyorsunuz. Bu bir mavi boncuk programıdır. İş yapmak isteyen Türkiye'yi,

enflasyon ve işsizlikten kurtarma amacı güden ciddi bir hükümetin programı, ne böyle şirinlik muskası gibi olur, ne de başbakan adayı ve yardımcılarının davranışları daha güvenoyu almadan böylesine hafif ve sorumsuz olurdu. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Programı ilk okuduğumuzda, bugüne kadar Cumhuriyet Halk Partisinin izlediği politikayı andıran görüntüler, izler var gibi geliyor.

Türk halkının, Cumhuriyet Halk Partisinde beğendiği deyimleri, kavramları, yaklaşımları, sanki aynı politikayı izleyeceklermiş izlenimini vermeye özenerek taklit etmişler. Oysa bu program, Cumhuriyet Halk Partisinin takliti değil, sahtesidir. Dikkatle incelendiğinde, o halktan yana görüntülerin sanki Cumhuriyet Halk Partisiyle, halk yararına yarışa girmiş izlenimini veren yaklaşımların gerisinde, gelir dağılımından aslan payı almakta olan küçük bir azınlığın yararına hizmet edecek bir program dizisidir.

İBRAHİM GÖKTEPE (İçel) — Allah saklasın.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sosyal güvenlik politikası güder gibi görünen bu program, gerçekte Türk toplumunun gelir ve servet dağılımındaki dengesizliklerini daha da artıracaktır.

1974 Türkiye'si, önemli toplumsal ve ekonomik yapı değişiklikleri geçirmektedir: Bir yandan hızlı bir şehirleşme, haberleşme ve ulaşım, öte yandan tarım kesiminden sanayi ve hizmet kesimine ciddi bir geçiş.

Sanayimiz de kendi içinde önemli bir aşamaya gelmiştir. Artık ara mallar ve üretim malları sanayiinin kuruluş ve gelişme yıllarındayız. Çağımız sanayii, eğer bu aşamaya girmişse, aşağıdaki yapısal değişiklikleri de beraberinde, birlikte getirir. Kullandığı teknolojinin gereği olarak üretim ölçekleri büyür, büyük ölçekli üretim, büyük firmaları doğurur. Aile şirketlerinin yerini büyük şirketler ve holdingler alır. Bunların yönetimi de giderek yeni bir yönetici sınıfa geçer. Bu çapta kuruluşlar, tekeli bir politika izlemek zorunluğunu da beraberinde getirir. Böylece bu büyük, finans grupları, siyasal partileri etkilemeye, kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışırlar. Kaldı ki, her ülkede bu tür sanayi ve finans kuruluşlarının gelişmesinde, korunmasında, desteklenmesinde o ülkenin kalkınmasını gören siyasî partiler de vardır; örneğin, bizdeki Adalet Partisi gibi.

Yalnız bu tür kuruluşlar, orta ve küçük sanayii eritirler, ayakta duramaz hale getirirler. Aynı zamanda büyük toprak sahipleriyle de bu büyük holdingler arasında çıkar çatışması vardır. Büyük toprak sahiplerinden yüksek vergi alınmasında, bu büyük finans kuruluşlarının yararı vardır.

Gerek büyük toprak sahipleri, gerek bu büyük sermaye kuruluşları karşısında yok olmak tehlikesiyle karşı karşıya kalan orta ve küçük sanayii ve kuruluşlar, kendilerine siyasal temsilci ararlar. Kaldı ki; örneğin, bizde küçük ve orta sermayenin yaşamasında ve tarımda büyük işletmelerin desteklenmesinde ve böylece geleneksel yapının sürdürülmesinde ülke yararı gören partiler vardır; örneğin, Millî Selâmet Partisi gibi.

Karşımızdaki Cephe Hükümeti, sağ ekonomik güç temsilcilerinin kurduğu sunî, tutarsız, geçici, belli bir amaç, yani bir seçim amacıyla birleşmiş partilerin kurduğu bir hükümettir. Gerçekte bu Hükümet, çelişen ekonomik çıkarların, dâ-nışıklı döğüşlü geçici bir hükümetidir. Böylesine bir topluluğun uzun süreli bir hükümet olamayacağını belki cephenin bazı liderleri bilmeyebilirler, zaten onlar Servantes'in kahramanları gibi bir yapma dünyada yaşamaktadırlar. Ama Sayın Demirel, bu işin uzun sürmeyeceğini çok iyi bilir. Eskiden Başbakanlığı sırasında bu ekonomik çıkarları bağdaştırmaya, dengelemeye çalışmış, ama başaramamıştı. En sonunda bağdaştırmaktan vazgeçip, büyük sermaye ve kuruluşların gelişmesi ve desteklenmesi politikasını seçti, bunun da sonucunda partisi parçalandı.

Sayın Demirel, kısa bir süre de olsa öteki sermaye gruplarının temsilcilerini etrafında toplayarak, kendi tabanını - bir başka deyimle - kendi ekonomik sağını genişletmek istiyor. Ama bunun olanak dışı olduğunu, yakında eski Odalar Birliği Genel Sekreteri kendisine bir kez daha anlatacaktır. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Kaldı ki, Devletin elindeki olanaklar bugün değil Çukurova, İstanbul, İzmir büyük sermaye üçlüsü ile Anadolu sermayesi arasında paylaşılmaya, o üçlünün kendi arasındaki bir bölüşmeye bile yeterli değildir. Yalnız, seçim dönemine kadar aldatıcı bir genişlik peşinde koşanlar, iktidarda hesapladıklarından daha fazla kalırlarsa pe-rişan olacaklarını bilirler. Ama yalnız bu nedenle değil, sermaye gruplarının çelişen çıkarlarını bağdaştırmak yolu da bulunmadığı için ve en önemlisi bu tür politika geri teptiğinde, halktan dersini alacağı için Sayın Demirel, göreceksiniz eğer hükümet kurmayı başarır (ki belli değil) bir süre sonra, hem de kısa bir süre sonra icraat hükümeti türkülerini bırakıp, bir erken seçim oldubittisi peşinde koşacaktır.

Cephe Hükümeti karşısında Cumhuriyet Halk Partisi olarak iki büyük kuşku-muz var. Bunları belirtmeyi görev sayıyoruz:

Birinci kuşku-muz; Cephe ortaklarının kısa günün kârını paylaşmak için izleyecekleri görülen aşırı enflasyonist politikanın, ekonomik istikrarı büsbütün bozup fiyat artışlarını önüne geçilmez hale getirmesidir. O zaman gönüllü tasarruflar da azalacağı için, bir yandan özel yatırımlar gerilemeye başlayacak, bir yandan devlet istikrarın sağlanması, dış ödemedeki dengesizliklerin belli ölçüler içinde tutulması amacıyla sert tedbirler almak zorunda kalacaktır. Böyle bir tutum ekonomiyi daha şiddetli bir durgunluğa götürecektir.

İkinci kuşku-muz; Cephe ortaklarının, motor sanayiini büyük holdinglerden birine vermeleri kuşkusudur. Üçüncü Beş Yıllık Planda motor sanayiinin kamu kesimince kurulacağı öngörülmüşken; son aylarda bu sanayinin, özel kesimi tekeldi sermayesine aktarma çabaları çok mesafe almış görülmektedir. Büyük holdingler motor sanayiinde aslan payını almanın kıyasıya mücadelesi içindedirler. Bu müca-dele kamuoyundan saklanamaz hale gelmiştir. Motor sanayii, kendi önemi yanında savaş sanayiinin de esas olacağı için büyük önem taşımaktadır.

Amerika Birleşik Devletlerinde bir aralık Cumhurbaşkanlarının bile, yaka sil-kip yakındıkları, başa çıkılmaz bir belâ olan "özel kesim - savaş sanayii birliği" ne gidişin, Türkiye'de durdurulacağını - yurtseverlerce - ummak isteriz. Cumhuriyet

Halk Partisi bu gidişe dur demeyi bir yurtseverlik borcu, gerçek milliyetçilik görevi sayar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Cumhuriyet Halk Partisi, cephecilerin ne yapsa önleyemeyecekleri iktidarında geniş halk yığınlarının, kendi öz tasarruflarıyla katılacakları, Devletin geniş olanak ve kaynaklarla destekleyeceği büyük halk kuruluşları, halk holdingleri kuracaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, cephecilerin ne yaparlarsa yapsınlar önleyemeyecekleri iktidarında motor sanayii ve dolayısıyla savaş sanayiini gerçek sahiplerinin, yani halkın elinde kurduracaktır. Cumhuriyet Halk Partisinin inandığı milliyetçilik, sabahtan akşama dek, “Biz milliyetçiyiz, siz değilsiniz” diye dövünüp, iş böyle yol ayırımına geldiğinde, büyük sermayenin peşine takılmakla değil, halk kitlelerinin safında yer almakla olur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Gerçek milliyetçilik, yeraltı servetlerini, enerji kuruluşlarını, demir-çelik, petrol sanayiini en ileri teknolojinin gerekleri ve büyüklüğüne göre, kamu eliyle işletmekle olur.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bir an için hepinizi şu görünüşe bakmaya davet ediyorum: Sayın Demirel, Sayın Erbakan, Sayın Feyzioğlu, Sayın Türkeş. Hepsidenenmiş, hepsi belli. Kimse ne yapacaklarını merak etmiyor. Çünkü, dün ne yaptılarsa, yarın onu yapacaklar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Üstelik cephe kuruluşundan beri olup bitenleri, olayları anımsadıkça Leydi Makbet’in dediği akla geliyor: “Hep kan kokusu! Arabistan’ın bütün kokuları bu elleri temizleyemeyecek”

Bu birleşme yapma bir birleşmedir. Yalnız temsil ettikleri ekonomik çıkarlar açısından değil, kişilikleri açısından da yapma bir birleşimdir. Birbirlerine hiç güvenmediklerini kamuoyunun açıktan bildiği dört lider yanyana geliyor ve bize dönüp, “Bize güvenir misiniz?” diye soruyorlar. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak size teker teker güvenmedik ki, dördünüz bir araya geldiği zaman güvenelim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İBRAHİM GÖKTEPE (İçel) — Sana da güvenmiyoruz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Bu anda, o sıralarda oturuyorsunuz. Ama herkes biliyor ki, halkın gönlünde o sıralarda bir başkası oturuyor; halkın umudu olmuş bir başkası oturuyor. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ne yaparsanız yapınız, halk, oy verme günü gelip çıktığında, umudunun, Ecevit’in ve Cumhuriyet Halk Partisinin mührünü çıkarıp basacaktır. (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Türk halkının kararlılığını “şu Meclis salonlarını terk edip seçim bölgelerine gittiğiniz zaman” gözlerinden sizler de okuyor musunuz? (A.P. sıralarından gülüşmeler)

HASAN ÖZÇELİK (Ankara) — Gözlerin görmüyor ki.

BAŞKAN — Sayın Özçelik, istirahat ediyorum efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Biz, sizlere güvenmiyoruz. Hele, bu dörtlü topluluğunuza güvenmemekten öteye kuşku da besliyoruz. Bu sırada karşınızda oturanlar, eğer sadece bir Adalet Partisi Hükümeti olsaydı tek başına, aynı ölçüde

kuşku beslemezdik belki. Ama böylesine bir dörtlünün, Adalet Partisini de peşine takmış götüren böylesine bir dörtlünün hükümet olmasına yardımcı olmakta büyük bir vebal ve sorumluluk görüyoruz. Biz, bu vebal ve sorumluluğun altına girmeyeceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Sizlere oy vermeyeceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hepinizi saygılarımla selâmlarım. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Uğur.

Sayın Türkeş, sizin, İçtüzüğün 95’nci maddesi uyarınca söz verilmesi arzunuza dair önermeniz geldi. İçtüzüğümüzün 95’nci maddesi, sorulamayacak suallerle ilgilidir. Madde tasrih ettiğiniz için bunu açıklamak zorunda kaldım. Sanıyorum sataşma nedeniyle söz istiyorsunuz?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana) — Evet.

BAŞKAN — Konuşma, takdir buyuracağınız veçhile çok uzun sürdü. Arkadaşlarımdan rica ettim, zaptı getirteceğim; sataşma varsa size söz vereceğim efendim.

Söz sırası, Demokratik Parti Grubu adına Sayın Mehmet Altınsoy’da buyurunuz efendim. (C.H.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

D.P. GRUBU ADINA MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

1973 seçimlerinden beri devam eden hükümet buhranı, Sayın Demirel Hükümetinin kurulmasıyla yeni bir safhaya gelmiş bulunmaktadır. Bu Hükümetin, buhranın siyasî ahlâk sahasına sirayet ettiği bir merhalede kurulabilmiş olması da calibi dikkattir.

Nispî temsil sisteminin cari olduğu ülkelerde, parlamento aritmetiğinin, umumiyetle tek parti hükümetlerine imkân vermediği bir hakikattir. Ortaklaşa hükümet kurmanın güçlüğü bu ülkelerde de hükümet buhranlarına sebep olmaktadır.

Uzayan hükümeteşiz devrelerin, giderek siyasî buhranlar yarattığı da bir vakıadır. Ancak, siyasî buhranın manevî ve ahlâkî sahaya intikal istidadı gösterdiği tek ülke, aziz yurdumuz olsa gerektir. Bu yönden, Sayın Demirel Hükümetinin kuruluşunu, buhranların sonu mu, yoksa sonun başlangıcı mı olarak değerlendirmek gerektiğini, Yüce Meclisin takdirine bırakıyoruz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Sonları olacak.

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; adına Milliyetçi Partiler Topluluğu veya “Milliyetçi Cephe” denilen dört siyasî partinin, bazı bağımsız parlamenterlerin de desteğini aldıkları iddiasıyla vücuda getirdikleri hükümet şekli, yüksek huzurlarınızda okunan programda şöyle tarif edilmektedir:

“Millet çoğunluğunun oyunu temsil eden partilerin desteğine ve birçok bağımsız parlamenterin böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair kamuoyuna yaptıkları beyanlara dayanarak kurulan Hükümetimiz, uzun süren ve büyük sıkıntılar

doğurmuş olan bir bunalım dönemini sona erdirip, milletimizin özlemini istikrarı sağlamak üzere kurulmuştur”

Muhterem arkadaşlar; gök kubbenin altında tekrar edilmemiş söz yoktur. Ancak, her kelime her tekrar edilişinde, onu söyleyen ağzın, yazan kalemin sahibine göre yeniden mânâ kazanır. Yeni bir mânaya delâlet ettiği için de yeniden söylemiş olur. İşte Sayın Demirel Hükümetinin huzurunuza arz edilen programını da, biz bu ölçüyle değerlendirmek durumundayız. Zira, geçmiş Demirel Hükümetlerinin programlarını andıran pek çok ibarelerin de yer aldığı bu programı Sayın Demirel ve onun Sayın ortakları hakkındaki bilgi ve kanaatlerimizle tahlile tabi tutacağız, ona göre manalandıracağız.

Şimdi, Hükümet programından sizlere biraz evvel okuduğum pasajı bu miyar ile değerlendirmeye çalışacağız.

Program, millet çoğunluğunun oyundan bahsetmektedir. Hükümete vücut veren 4 partinin 1973 seçimlerinde aldığı oy oranı toplam olarak %50,3’tür. Sayın Demirel’e Hükümet kurma görevi verildiği anda, Parlamentoda 5 bağımsız milletvekili vardır. O halde Sayın Demirel’in lügatinde millet oyunun çoğunluğu binde üçü, “Birçok parlamenter” deyişi de, “5” rakamını ifade etmektedir. Kaldı ki, bu Hükümet, Parlamento aritmetiği yönünden bir azınlık hükümetidir. Çünkü şayet oy verme gününe kadar bir değişiklik olmazsa, ki maalesef bu hal memleketimizde umuru adiyeden telâkki edilmektedir. Hükümet kanadının partili oy sayısı 212’dir. Sayın Demirel görev aldığı gün de bu rakam 212 idi. Destek vaadi veren 5 parlamenter ile bu rakam 217 olur. Bu merhalede denebilir ki, sonradan tarafsızlaşan veya tarafsızlaştırılan oylar da vardır. Sayın Cumhurbaşkanının tabiri ile, bu “Yüzer ve gezer oylar” a dayanan hükümet kurmak ve henüz bu oylar yüzmeye ve gezmeye alenen başlamadan hükümet kurmaya kalkmak, bizim siyasî ahlâk anlayışımıza uymamaktadır. (D.P. ve C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Halbuki bakınız Sayın Demirel, azınlık hükümetleri için vaktiyle neler söylemiştir. Adalet Partisinin Temsilciler Meclisinin 13 Haziran 1972 tarihinde yapılan toplantısında, aynen şöyle diyordu Sayın Demirel: “Efendim, Adalet Partisi çoğunluk partisidir. Niye Hükümet kurmuyor, niye hükümeti kurmuyorsunuz, diyenler var. Kiminle kuracak Adalet Partisi Hükümeti? Bu iş 226 rey ister. 226 asgaridir. 223 kişidir Adalet Partisinin Meclis Grubu, kiminle kuracağız? Nihayet 223 kişiyiz. Bir arkadaşımız Meclis Reisidir, 222; bir arkadaşımız devamlı hastadır ve Almanya’dadır, 221; bir arkadaşımız Londra’da devamlı hastadır, 220. Adalet Partisinin bugün hükümet kurmaya gücü var da kurmuyor mu?”

14 Temmuz 1972 tarihli gazetelerde yer alan bu sözleriyle Sayın Demirel, hükümet kurmak için asgarî 226 oyun zorunluğunu öne sürüyor. 223 oyluk bir çoğunluğa sahip olduğu halde, Adalet Partisinin bu sebeple hükümet kurmadığını veya kuramadığını anlatıyordu. Halbuki bu tarihte Millet Meclisinde milletvekili adedi 450’nin de altındaydı.

13.10.1974 tarihinde ise Sayın Demirel şöyle söylüyordu: “Azınlık Hükümeti müessesesi Anayasamızda mevcut değildir. Başka bir deyişle böyle bir müesseseye

Anayasamız cevaz vermiyor” Bu konudaki görüşlerini müteaddit defa Sayın Demirel tekrar etmiştir.

Nitekim 7.11.1974 tarihli gazetelerde yer alan beyanatında ise Sayın Demirel bu konudaki fikirlerini şöyle açıklamıştır: “Azınlık Hükümeti kurmak hükümet işgalidir. Hükümet kurmaya memur kişi Anayasanın koyduğu şartı gerçekleştiremeyeceğini gördüğü anda, ne olursa olsun ben kurayım Meclis reddetsin, diye düşünmek yerine; görevi kendisine veren makama iade etmelidir”

15.12.1974 tarihinden sonra Sayın Demirel, onun partisine mensup yetkili kişiler ve onun cephesinde yer alan şahıs ve teşekküller Sayın Demirel’in yukarıdaki sözlerinin tamamen tersini söylemeye başlamışlardır. Nitekim 16.12.1974 tarihinde Adalet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Sayın Selâhattin Kılıç, “212’yi bulduk, iktidara talibiz” demiştir. 17.12.1974 tarihinde de Sayın Demirel, “226 oy bulunmadan da hükümet kurulum” buyurmuştur. (C.H.P. sıralarından görüşmeler) 23.1.1975 tarihinde yine Demirel, “Milliyetçi Cephenin 213 sandalyesi var. 5’de bağımsız; hükümet bu tablodan aranacaktır”

Dün, hükümet kurmak için “226 oyu asgarî şart” sayan “Azınlık hükümetini hükümet işgalı” olarak ilân eden Sayın Demirel, bugün hükümet kurmanın asgarî şartına riayet etmeden, kurduğu azınlık hükümetiyle Yüce Meclislerin huzuruna gelmiştir.

Sayın Demirel bu durumun izahını 16 Mart 1973 tarihinde yaptığı tarzda tekrar yapacaktır, muhtemelen diyecektir ki: “Dün dündü, bugün bugündür” (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlar, bugünkü Hükümetin programında ve hatta yapısından daha fazla, kuruluşu dikkat çekicidir. Sayın Demirel’e hükümet kurma görevi 19.3.1975 tarihinde verilmiştir. Kendilerine “Milliyetçi Cephe” diye ad takan 4 partinin lideri 7 Ocak 1975 tarihinde toplanmış, her şeyi hazırladıklarını ve görev verilmesini beklediklerini ortak bir bildiri ile kamuoyuna açıklamışlardır. Her şeyin hazır olduğunu 3 aydan beri söyleyenler, görev verildikten sonra tam 12 gün “Koalisyon protokolü hazırlığı” adı altında ayak sürümüşlerdir. Sayın Profesör Sadi İrmak’a görev verildikten sonra henüz 3 gün geçmeden “Hükümeti kuramıyorsun, görevi iade et” diye vaveyla koparanlar ve koro halinde Sayın İrmak’a hücum edenler, 12 gün kamuoyunu oyalamışlar, Demokratik Partiden kopmaları beklemişlerdir. Aylardır Demokratik Parti içerisine uzanan el, meyvelerini devşirmek imkânını elde etmiştir. Bu husus Hükümet programında da teyidini bulmuştur.

Bakınız bir araya geldikleri halde hükümet kurma sayı ve imkânını elde edemeyen 4 partinin cephesi, partimizin içerisine, eksiklerini tamamlamak için nasıl el attıklarını şöyle anlatıyorlar: “Birçok bağımsız parlamenterin böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair kamuoyuna yaptıkları beyanlara dayanarak” Hükümet programındaki bu beyanlarla da anlaşıldığına göre hükümet kurmak için çok partili demokratik parlamenter rejimi gelenekleri ile asla bağdaşması mümkün olmayan usuller uygulanmıştır. Noksanları tamamlamak için her türlü siyasî ahlâk dışı yollar denenmiştir. İddia edildiği gibi, bu hükümet kuruluşu ne hükümet buhranına çare olmuştur ne de bir hükümet ihtiyacına cevap teşkil etmiştir. Aksine, bu hü-

kümet kuruluşu üzerinde ibretle duracağımız bazı tertiplerin gün ışığına çıkmasına, hat safhada bir siyasî ahlâk buhranının körüklenmesine vesile olmuştur. 19 Mart 1975 tarihinde, Koalisyon protokolünün imzalanıp kamuoyuna açıklandığı 31 Mart 1975 tarihine kadar “Koalisyon Protokolü çalışmaları” adı altında Demokratik Partiden kopmalar beklenmiş ve bu yolda ahlâk dışı çalışmalar yapılmıştır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Bunun en bariz delili 31 Mart 1975 tarihinde tamamlandığı ve imzalandığı bildirilen Koalisyon Protokolü daha 22 Mart 1975 tarihinde hazır olduğu, fakat; Demokratik Partideki kopmaların tezgâhlandığı güne kadar açıklanmamış olmasıdır. Bu durumu, bu hükümetin kuruluşundaki tutumun ahlâki bakımından değerlendirilmesi için ibretle kaydetmek istiyoruz. Böyle tertiplerle kurulan bir hükümet siyasî istikrarı nasıl sağlayacaktır. Partiler arası münasebetleri allak bullak eden hükümet buhranı yerine, itibar ve şeref buhranı, siyasî ahlâk buhranı meydana getirişlerle milletimizin özlemini çektiği siyasî istikrar nasıl gerçekleşecektir? (C.H.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Menfaat hesaplarıyla, meşru olmayan usullerle bir hükümet kuruluşu yapılmış olsa ve hatta böyle bir hükümet güvenoyu alsa ne olacak? Böyle bir kuruluşun ayakta durması, istikrar sağlaması ve devam etmesi görülmüş şey midir?

Muhterem arkadaşlar, Sayın Cumhurbaşkanı 1 Mart 1975 tarihli radyo ve televizyon konuşmasında aynen şunları söylemişti: “Türkiye Cumhuriyetinin dışta ve içte alacağı son derece önemli kararları, vatandaşları ayrı ayrı cephelere bölerek veya azınlık hükümetleri kurarak alabilmek asla mümkün değildir. Bu şekilde hareket, millet ve vatani bölmekten, Devletin gücünü azaltmaktan başka bir sonuç vermeyecektir. Sorumluluğu ve günahı ağır olacaktır”

Bu hükümet, vatandaşları ayrı ayrı cephelere bölecek bir tarzda kurulmuş bir azınlık hükümetidir. Bu sebeple biz de Sayın Cumhurbaşkanının görüşlerine aynen iştirak ediyoruz. Bu şekilde hareket, vatani ve milleti bölmekten, Devletin gücünü azaltmaktan başka sonuç vermeyecektir. Bu sebeple bu tarzdaki bir hükümet kuruluşuna imkân verenlerin vebali ve günahı ağır olacaktır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın 1 Mart 1975 tarihli konuşmalarındaki şu sözlerini ibret verici ve dikkat çekici bulmaktayız: “Zorlanarak çıkarılacak hükümetler yakın bir gelecekte tarihî yanlışlar olarak Türk Milletini daha keskin cephelere bölecek ve bundan siyasî partilerimiz de, hür demokrasimiz ve nihayet Devletimiz de zarar görecektir”.

Sayın Cumhurbaşkanının bu görüşlerine de katılıyoruz. Bu hükümet, zorlanarak çıkarılmış bir hükümettir. Hatta o kadar zorlanmıştır ki, başka partilere müdahale vaki olmuştur. Maddî menfaatler ve pazarlıklar söz konusudur.

Yine Sayın Cumhurbaşkanının adını koyduğu gezen ve yüzen oylar, bugün en çok revaç gören ve ilgi toplayan oylar olmuştur. Bundan, partilerimiz de, demokrasimiz de ve nihayet Devletimiz de uzun zaman telâfisi mümkün olmayacak zararlara daha şimdiden düşer olmuştur.

Yüce Meclisin değerli üyeleri, dört siyasî partinin aralarında oluşturup, taraf-sızlaştırılmış parlamenterlerin de desteğiyle gerçekleşeceğini iddia ettikleri bu hükümetin programını bir cümle ile şöyle tarif edebiliriz: Bu program samimiyetsizlik

ve tutarsızlıkla malul, ciddiyetten uzak, propaganda kokan bir boş vaatler manzumesidir. Vaatlerin geniş tutulması da güvenoyu alamama kaygısından doğmaktadır.

Tutarsızlığının ve ciddiyetsizliğinin ise bariz delillerini, program metninden aldığımız tipik birkaç misalle arz etmeye çalışacağız:

Programın 11'nci sahifesinde, ... “Millî bir dil politikası izlenecektir. Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır” denmektedir.

Bu ibaredeki tutarsızlığa, çelişkiye değil, çapraşıklığa işaret etmek isteriz. Evveleminde dil, politika metaı değildir. Hele millî dil, yani Türk dili asla politikanın inhisarında olamaz. Dil, ilmin, sanatın, edebiyatın mevzuudur. Politika ile dil ilişkisi, sadece politikacıların maksatlarını ifade için dilden yararlanmaları nedeniyledir. Şüphesiz ilimle sağlam, edebiyatla zengin ve sanatla güzel hale getirilmiş millî bir dile sahip olunursa, politika yaparken böyle sürçü lisan azizliğine uğranılmaz.

Bir hükümetin, millet ihtiyacı olan her şeyi yapmak, her derde mutlaka çaresiz olmak zarureti yoktur. Aslolan, her hükümetin sahip olduğu imkân kadar, gücü yettiğince gayretle ve olanca samimiyeti ile millete hizmet yolunda çalışmasıdır. Bu samimiyetle ve bu gayretle dolu olan hükümetler, böyle akıl, idrak ve ilim dışı taahhütlere girmezler. Aksi halde bu misüllü açmazlara düşerler.

Programda “Millî bir dil politikası izlenecektir” deniyor ve hemen 3 satır sonra da “İlim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır” diyerek bu hüküm tekzip ediliyor. Sayın Demirel Hükümeti, dil akademisi olmadığına göre - ki ümit ederiz böyle bir iddiaları yoktur - birinci cümledeki hükümle millî dil üzerinde politik bir zorlama yapılacak; son cümledeki fetva ile de, bu hareket ilim dışı olduğu için bundan kaçınılacaktır. Yani Sayın Demirel Hükümetinin, dil mevzuundaki icraatı, mehterbaşı yürüyüşü gibi, iki adım ileri, bir yana sıçrama olacaktır. (*C.H.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Bir yanlış anlayışa meydan vermemek için bu vesile ile Demokratik Parti olarak dil hakkındaki görüşümüzü de hemen açıklamak isteriz.

Maalesef Türk dili bir kargaşalık ve sıhhsizlik devresi geçirmektedir. İmlâ ve gramer esaslarının dahi birliğini yitirdiği dönemde biz de meramımızı anlatmak için eski - yeni, yerli - yabancı terimleri karışık kullanmaya mecbur kalmaktayız. Biz dilimizin sağlıklı olmasını, sağlamlaşması, zenginleşmesi, güzelleşmesi ve bilhassa millileşmesinden yanayız; sığlaşmasına, fakirleşmesine, çirkinleşmesine ve hele aslından kopup, yozlaşmasına şiddetle karşıyız. Ancak, bu gayeye politik tercihlerle değil, ilmî araştırmalarla, edebî çalışmalarla, bedîi ilhamlarla ulaşılabacağına da inanıyoruz. Politik...

ÂDİL DEMİR (İzmir) — O ilim yalnız Bozbeyli’de var, bizde yok...

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Çalış da, sen de kazan onu. (*D.P. sıralarından “Bravo” sesleri*)

Politik iktidarlara bu mevzuda düşen vazifenin, bu tarz çalışmaların ciddisini hafifinden, samimisini maksatlısından, yararlısını gereksizinden ayırarak teşvik, himaye ve vikaye etmek olduğuna inanıyoruz. Hükümetin bu mevzudaki hayal gü-

cünü aşan iddiasının tutarsızlığına en bariz misal, şu tenkidini yaptığımız programın dilidir. Türkçenin iki ayrı dil haline gelmesini istemeyen Hükümet, sadece “Millî bir dil politikası izlenecektir” cümlecğinde üç ayrı menşeli kelime kullanmıştır. Bu hükümet kendi iddiasına uygun icraat yapacaksa, önce işe bu küçük cümleden başlamalı idi. Bu cümle tutarlı olmak için, ya baştaki “Millî teriminin menşesine uygun millî bir lisan siyaseti takip edilecektir” şeklinde veya sondaki “izlemek” teriminin menşesine göre “Ulusal bir dil siyaseti” izlenecektir şeklinde, yahut da oradaki “politika” terimi cinsinden kelimelerle “Nasyonal bir lang langue. politikası sür-veye edilecektir” demeli idi. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım; işte size iddia ile icraat arasındaki uçurumun derinliğini gösteren bir küçük misal arz ettik, bu rapordaki iddiaları daha iyi değerlendiresiniz diye. Ne demiş Şair Ziya Paşa:

“Yıldız arayıp gökte nice turfe müneccim,

Gaflet ile görmez kuyu rehğüzerinde”

Aziz arkadaşlarım; programın bir cümlesi üzerinde bunca vaktinizi aldığımız için denebilir ki, bu programın başka tenkit edilecek yerini bulamadılar da, bir masum cümle ile uğraşıyorlar. Muhterem arkadaşlar, biraz önce bu programın tarifini yaptık. Kendi kanaatimiz açısından onu ciddi bulmadığımızı, tutarlı bulmadığımızı, samimî bulmadığımızı söyledik. Gene de misalin tek kalmaması için başka tutarsızlık ve ciddiyetsizlik örneklerine devam edeceğiz ve daha sonra da ciddiye yakın gördüğümüz yönlerine bilhassa değineceğiz.

Bakın muhterem arkadaşlar, programın 5’inci sahifesinde şu ifade var: “Kanunların suç saydığı fiillere hiçbir şekilde müsamaha etmeyecek ve kanun dışı eylemlere girişenlere karşı kanunların tam olarak uygulanması için gerekli dikkati göstereceğiz”

Sayın Demirel’in imzasını taşıyınca, biz bu sözün ciddiyetine biraz zor inanırız. (C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar) Ve deriz ki; Sayın Demirel, bu ne büyük terakki; demek ki, yollar yürümeyle aşınıyormuş; demek ki, demokrasilerde biraz da anarşi yokmuş. (C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar)

Programın 6’ncı sayfasında bir büyük vecize daha var: “Köy hizmetlerinde, köylüye yüklenen katılma paylarını kaldırmaya kararlıyız”

Biz de bir sual sormaya kararlıyız Sayın Demirel; acaba, bu katılma payını kim icat etmişti dersiniz? (C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler ve alkışlar) Katılma payını yatırdığı halde, yıllardır elektrik, yol, su bekleyen köylüler bu desteksiz vaade kanar mı dersiniz?

Yine 6’nci sayfada; “Suiistimal ile müessir şekilde savaşılmamasına büyük önem verileceği” yazılı. (C.H.P. ve D. P. sıralarından gülüşmeler)

İlâhî, kaygılandırma bizi; biraderlerin, yeğenlerin, eşin, dostun, bunca şirketi var, nereden kredi temin edecekler? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayfa 7’de; “TRT’nin, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe zarar verici yayınları önlenecek”, deniyor.

12 Mart öncesinde de bir TRT vardı; o zaman da Türkiye’de Sayın Demirel Başbakanı. O zaman TRT’de, DEV-GENÇ başkanları, genel sekreterleri vesair anarşistler, “silahları bırakalım mı, silahlı eyleme devam mı edelim?” diye açık oturumlar yaparlardı.

Bu cümleyi okuyunca o günleri tedai edersek, bilmeyiz, Sayın Demirel alınır mı? (C.H.P. sıralarından, “Alınmaz, alınmaz, pişkin, pişkin” sesleri)

Sayfa 8’de, Millî Eğitim Temel Kanunundan aktarılmış bir uzun cümle var; bu cümle içinde de, Atatürk inkılâplarına bağlılık var.

Milliyetçi topluluk koalisyonunun Millî Selâmet Partili kanadına sormak istiyoruz: Bu bağlılık ile millî görüşe bağlılık nasıl telif edilmektedir? Hem, bu bağlılık renkli mi olacak, renksiz mi? Renkli olacaksa, boyasını hangi kanat katacaktır? (C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)

13’üncü sayfada; “Türk parasının iç ve dış değerinin korunmasına itina edileceği” yazılı.

Sayın Demirel’den rica etsek de, bu seferlik bu itinayı biraz az gösterse. Zira 10 Ağustos 1970 de %66’lık bir itina göstermişti de... (C.H.P. ve D. P. sıralarından gülüşmeler ve alkışlar)

15’nci sayfadaki ifadeye göre, turizmin, dış ödemeler dengesi üzerindeki müspet tesiri gözönünde tutularak, bu kaynaktan azamî şekilde faydalanılacakmış!

AZMÎ YAVUZALP (Niğde) — Fehim Adak ne olacak?

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Bu cümleyi bir Sayın bakanın bir kere daha okumasını salık veririz.

Bize, bu cümlede bir noksanlık var gibi geliyor. Hani, bu Sayın bakana göre, turizm para getirirken ahlâk götürürdü de, onun için. (C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar)

Yine 15’nci sayfada; “Gümrük kapıları günün ihtiyaç ve icaplarına uygun bir bünyeye ve çalışma düzenine kavuşturulacaktır” buyuruluyor.

Son birkaç yılın Gümrük ve Tekel bakanlarının çoğu, bu koalisyonun ortağı partilere mensup zevat idi. Bugüne kadar bu mevzuda neler yaptıkları, cidden merak konusudur.

Bizim bilebildiğimiz, en verimli çalışmalar Dutyfree Shop’lar üzerinde olmuştur. Bu çalışmalar hakikaten verimli olmuş, Sayın Demirel’e yakın gazetecilere milyarlık kolaylıklar temin etmiştir. (C.H.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

15’nci sayfada; “...millî harp sanayii ile ilgili projeler hızla sonuçlandırılıp” deniyor.

Biz bu vaadi de, şu meşhur 100 bin tank hikâyesi kadar ciddi telâkki etmekteyiz! (C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)

Sayfa 18’de; “Nükleer santralin inşaatına önem ve hız verilecektir” denince; sanki, önümüzdeki aylarda ikmal edilecekmiş gibi bir hal hâsıl oluyor. Hâlbuki bu bir kamuoyu aldatmasıdır. Biz bu şakaya, Cumhuriyet Halk Partisi Millî Selâmet

Partisi Hükümeti zamanında da bir kere muhatap olmuştuk. En erken 10 yıl sonra faaliyete geçmesi mümkün görülen 600 Megawat'lık bir nükleer enerji santrali henüz proje safhasında bile değil iken, “İnşaatına hız verilecektir” demenin ciddiyetini biz bulamadık, inşallah nükleer araştırmacılar bulur.

Sayfa 19'da; Aşağı Fırat Projesinden bahsedilmektedir.

Henüz projeleri bile tamamlanmamış ve 20 yıl perspektifli bu konunun programa alınması bizce iki ihtimali gerektirir; ya bu Hükümet 20 yıl yaşayacağı inancında yahut çağların üstünü aşarak, 20 yıllık işlerin bir iki yılda üstesinden geleceği kanaatindedir.

20'nci sayfada, gübre fiyatlarının indirilme imkânından bahs olunmaktadır.

Sayın Özal'ın neden tekrar Tarım Bakanı olduğunu şimdi daha iyi anlıyoruz. Artırdığı gübre fiyatlarını kendi eliyle indirip, kefareтини ödeme mutluluğuna erişecek zahir! (C.H.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

21'nci sayfada, Ziraat Bankasının kredi verme kaynaklarının güçlendirileceğinden söz edilmekte.

Bu bizi hakikaten mutlu kıldı. Zira bu müessese, vaktiyle dağıtılan usulsüz krediler yüzünden hakikaten zayıf kalmıştır; ama bu Bankanın güçsüz kaldığı devrede yine Sayın Demirel Başbakandı. Bu kerre, kredi imkânlarının kimler için güçlendirileceğini cidden merak ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, bir hükümetin kurulmasını her sınıf ve meslekten, her vatandaş arzu ediyor. Ancak, her zümre ve sınıf ayrı maksat ve niyetle bir hükümet istiyor. Sade vatandaşın teşkil ettiği geniş halk kitlesi, kurulacak hükümetten iç huzur, dış barış, pahalılıkla mücadele, iş ve aş bekliyor. Hükümet Programının, bu istek yönünden tahakkuku mümkün olan maddeleri var. Bu Programda, fiyat istikrarının temin edileceği, Türk parasının iç ve dış değerinin korunacağı, sanayi sektöründe geniş yatırımlar yapılacağı, iş ve istihdam imkânlarının artırılacağı, az ve dar gelirli vatandaşın vergi yükünün azaltılacağına dair işaretler var. Ancak, bunların nasıl tahakkuk edeceği hakkında da bizim önbilgilerimiz var.

Bugün Türk parasının değerini koruyacağını vaadeden Sayın Demirel, 1969 Hükümet Programında da aynı vaadi yapmıştı. Yapmıştı da, 1970'de %66 oranında bir devalüasyonla vaadini yerine getirmişti. Sonra da, radyonun başına geçip, fiyat artışlarını normal seviyede tutmak için alacağı tedbirleri anlatmıştı. O tarihte söylediği tedbirler bugün bu Programa aynen dercedilmiştir. O zaman Sayın Demirel bu tedbirleri dört grupta topluyor ve şöyle diyordu: “Transferleri hızlandırarak, piyasada yeterince mal bulundurmayı temin etmek.

Devletin ürettiği mal ve hizmetlere zam yapmamak. Gerektiğinde, vergi ve resimlerde indirimler yaparak piyasayı ucuz mala kavuşturmak. İhtikâr ve fahiş fiyat uygulama heveslileriyle, devlet imkân ve gücünü kullanarak mücadele etmek”

Bu tedbirler, değişik ifade ile de olsa, bu Programda da yer almıştır. Sayın Demirel, o zaman bu dediklerinin tam tersini icra etmişti: Devletin ürettiği mal ve hizmetler o devirde büyük zamlar görmüştü. Vergi ve resimlerde indirim yapacağı yerde, “Finansman Kanunları” adı altında on kalemlik bir vergi demetini milletin

başına belâ etmişti. Devlet gücü ile, fahiş fiyat heveslilerine mücadele açma yerine, âdeta karaborsaya müzahir olmuştur. Bu defa da öyle olacaktır.

Sayın Demirel Hükümetinin, fahiş fiyatla mal satma heveslileriyle mücadele etmesi mümkün değildir. Bu Hükümetin Parlamento dışından destekçisi, Sayın Demirel'in, Parlamento içinde azınlıktan çoğunluğa geçme çabasında yardımcısı, hep bu aşırı kâr heveslisi çevreler olmuştur. (*C.H.P. ve D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar*)

Son iki aydır Ankara'nın lüks sınıf otellerinde kurulan sohbet masalarının gedikli müdavimleri artık cümlelerin malumu olmuştur. Daha Hükümet güvenoyu almadan, bazı işaretler verilmeye başlamıştır. Devlete 8 liraya mal olan pamuğu, dünya fiyatları bahanesi ile, ucuza kapatmak için tekstil fabrikatörleri hükümetin kuruluşuna müzahir olmanın her yolunu denemektedirler.

İşverenler sendikasının üst kademesi, partilerinden huruç edip, hükümet kuruluşuna destek olan parlamenterlere tebrik telgrafları yağıdırmaktadır.

Sayın Demirel bundan evvelki iktidarında da, ülkede fiyat artışlarını o kadar mükemmel rayına oturtmuştu ki, sayesinde, Türkiye son dört yıldaki fiyat artışlarında dünya ikincisi olmuştu. Bu programda da aynı tedbirlerin uygulanacağı belirtildiğine göre, birinci olmaya namzet olsa gerektir.

Fiyat artışının, dar ve sabit gelirli vatandaş topluluğunu daha çok etkilediği bir gerçektir. Sosyal patlamaların, ekonomik buhranlarla yakın ilişkisi her türlü izah-tan varestedir. Zirve zenginlerinin desteği ile vücut bulan bir hükümetin orta sınıf halka, dar gelirli vatandaşa dönük icraat yapması beklenemez.

Sayın Demirel Hükümeti, yatırımların hızlandırılacağını vaat etmektedir. Bu gerçekleşirse, işsizliği önleme, piyasa hareketlenmesini temin bakımından, elbette müspet ekonomik bir icra olacaktır.

Ne çeşit yatırımlar ve nasıl hızlandırılacaktır? Programda bu çeşit bir sarahat yoktur.

Hükümete vücut veren cepheci partiler, Demokratik Partinin müspet oyunu görmezlikten gelerek, 1975 bütçesini çıkarmakla övünmektedirler.

İlk etapta bu bütçe imkânlarıyla kayıtlı olan Hükümet hangi yatırımdan bahsetmektedir? Bunu cidden merak ediyoruz.

Bu Hükümete vücut veren cepheci partilerden üçü, şimdiye kadar kurulan hükümetlere katılmak veya doğrudan hükümet olmak suretiyle, ekonomik konularda kabiliyet ve dirayetlerinin derecesi hakkında örnek vermiş partilerdir. Şu anda içinde bulunduğumuz ekonomik bunalımda her birinin az veya çok katkısı vardır. Eşikten adımını atmak üzere olan enflasyonun uzak yakın sorumlusu arasında, onlar da vardır.

Programda, intibaha geldiklerini gösterir hiçbir işaret yoktur. Aksine, öyle vaatler var ki, karşı tedbir alınmadan uygulanırsa, enflasyonun gelişi çabuklaştırılacak, şiddeti artırılacaktır.

Hükümet, işçi dövizlerinin yurda gelmesini teşvik etmeyi bir ekonomik tedbir olarak benimsemiştir. Hâlbuki en çok işçimizin bulunduğu Batı Almanya Devleti, 1976'da 1.000.000 yabancı işçiyi yurtlarına iade etmeyi planlamıştır. Hükümetin asıl görevi, işçi dövizleri ile hayali fabrikalar kurmak değil, dışarıdaki işçilerin toplu dönüşünü önlemek, önleyecek tedbirler almak olmalı idi. Toplu dönüşün mukadder olduğu hal düşünülerek, yurt içinde doğacak ekonomik ve sosyal bunalımların hafifleme çarelerini bugünden aramak lâzım gelir.

Muhterem arkadaşlar, Hükümete vücut veren partilerin kendi aralarında da tam bir görüş ve kanaat tutarsızlığı içinde olduklarına dikkatinizi çekmek isteriz. Bu görüş kargaşa ve karmaşıklığı bilhassa dış politikada kendini göstermektedir. Birkaç müşahhas örnekle bu kanaatimizi teyit etmek istiyoruz.

Türk milletine ve Türk ordusuna mal olmuş bulunan Kıbrıs millî davamız için, programda, dışta ve içte hiçbir tereddüt doğurmayacak bir siyaset izleneceği vaat olunmaktadır.

Bu yuvarlak sözleri, koalisyon partilerinin çeşitli zamanlardaki beyanlarını bir araya getirerek değerlendirecek, içte ve dışta tereddütün kendiliğinden doğacağını görmüş oluruz. Koalisyonun büyük ortağı, yıllardır, "Federatif sistem" tezini reddetmiş, "Üniter devlet" tezini savunmuştur. Ayrıca bu partinin, Londra-Zürih Antlaşmasından doğan müdahale hakkımızı kullandığımız sıradaki mütereddit ve isteksiz tavrı gözden kaçmamıştır.

Demokratik Parti, zamanın Hükümetini teşvik eder, birinci harekâtın, kuvvetlerimizin ve soydaşlarımızın emniyeti için yetersiz olduğunu ikaz ederken, Mehmetçiğin elinin tutulmaması gereğini belirtirken, Adalet Partisi liderinin pasif tutumu ve gayri memnun çehresi henüz hafızalardan silinmemiştir. (*D.P. ve C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Koalisyon partilerinden bazıları ise, bir müddet önce, Kıbrıs'ın tümünün işgalini savunmuşlardır. Bütün bu çelişkilerin, bu millî davamızın çözümünde ümit yerine tereddüt, hatta endişe yaratıcı olduğunu belirtmek isteriz.

Avrupa Ekonomik Topluluğu, yani Ortak Pazar ilişkilerimizde de, koalisyon içi tutarsızlığın mahzurları bir kaygı olarak belirmektedir.

Programda, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerin millî önem taşıdığı belirtilmektedir. Halbuki, iki ve dört numaralı koalisyon ortaklarının bu konudaki kesin ve keskin görüşleri bellidir. 1973 seçimlerinden beri, hâlâ duvarlardan izi çıkmamıştır. Millî Selâmet Partisi, bu Kuruluşu bir Yahudi ve Siyonist sömürü düzeni olarak ilân etmekte; ancak, bir hükümet ortaklığı bahse konu oldu mu, bu beyanlarını unutmaktadır. Sanırsız bu unutkanlık Sayın Türkeş'e de intikal etmiş. Biz bunun en bariz örneğini, Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi ortaklığı zamanında yaşamıştık ve artık bitti sanıyorduk. Bu çeşit politik esnekliklerin ne memlekete, ne kurulan Hükümete, ne de o partinin kendisine bir yarar sağlamadığının bilinmesi gerekir. İşte, misal ortadadır: Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizde, ne Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Ortak Hükümeti zamanında, ne de ondan sonra hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir. Statüko bile korunamamış, gerilemeler olmuştur. Almanya'daki işçilerimizin çocuk paraları mevzuunda uğranılan

başarısızlık yetmiyormuş gibi, 1976'da, Katma Protokol gereği başlayacak olan, işçilerin serbest dolaşım hakkı da elimizden alınmak üzeredir.

Dost ve kardeş Arap ve Ortadoğu ülkeleriyle ilişkilerimizin geliştirilmesinde, Türk Devletinin onur ve ciddiyetini rencide edici bir üslup ve davranışın takip edilemeyeceğini ümit etmek isteriz. Bugüne kadar Sayın Irmak Hükümetinin ciddi ve resmî yoldan yaptığı verimli anlaşmalar dışında bazı davranışlar olmuştur ki, bunların tekrarının Devletimize yarar değil zarar getireceğini, mükemmel gelişmeleri engelleyeceğini belirtmek isteriz.

Muhterem arkadaşlar, Çin Halk Cumhuriyetinin tanınması sırasında, devrin Hükümetini bu kürsüden ağır şekilde eleştirerek, Maoistlere taviz verildiğini ileri süren ve Kuzey Kore, Kuzey Vietnam'ı ne zaman tanıyacaksınız? diye soran Sayın Demirel'in, dört yıl sonra kurduğu Hükümetin programında, "Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin memnuniyet verici şekilde gelişmesine önem atfedileceği" belirtilmektedir.

Devlet adamı olma iddiasına sahip bir kişinin içine düştüğü bu fahiş çelişkinin tek izah tarzı mevcuttur; "Dün dündür, bugün bugün" (*C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar*)

Muhterem milletvekilleri, Hükümete ve onun programına yönelttiğimiz tenkitlerin bir kısmına şöyle cevap verilebilir: "Bu bir koalisyon hükümetidir. Koalisyonlar, uzlaşma ve karşılıklı tavizlerle kurulur. Bu ortaklığın üyesi olan partilerin program ve prensipleri mahfuzdur..."

Muhterem arkadaşlar, bilinen ve alışılan ortaklık hükümetleri için bu cevap geçerlidir. Ancak, bu Hükümeti teşkil eden Sayın partilerin bunun ötesinde bir iddiaları var. Bu iddiaya göre bu Hükümet, milliyetçi partiler topluluğunun oluşturduğu milliyetçi bir Hükümettir. Görevlerinin başta geleni de, komünizmle mücadele etmek, memleketi, komünizmin ağına düşmek felâketinden kurtarmaktır, iddia bu olunca, eleştirmenin de, bu Hükümetin bu iddiasının gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği istikametinde olması gerekir.

Muhterem arkadaşlar, milliyetçilik, hayat görüşü, yaşama felsefesi, ekonomik, sosyal ve siyasî hareket ve faaliyet sahası belli olan bir fikir manzumesidir. Milliyetçi, bu belli prensiplere inanan, benimseyen ve bu kaideleri özel ve sosyal hayatında yaşayan kimsedir. Milliyetçilerin bir araya gelmesinden doğan partiler de, bu partilerin oluşturduğu, ortak olsa dahî, hükümetler de milliyetçiliğin belli prensiplerine inanmış, bu kaideleri hayat ve hareket hedefi yapmış olmak zorundadırlar. Aksi halde, milliyetçi topluluk olamazlar.

Eğer, bu Hükümete vücut veren partiler milliyetçi bir topluluk iseler, aralarında, giderilmesi gereken çelişki, uzlaşma için verilmesi gereken karşılıklı taviz olmak gerekir. Hâlbuki bu topluluğun her hareketi bunu tekdiz etmektedir.

Evvelâ, milliyetçi topluluk, her konuda anlaştığını iddia ediyordu. İş ciddiye binip de resmen ortak olmak gerekince, günlerce toplanıldı ve 25 sayfalık Koalisyon Protokolü hazırlandı. Milliyetçilik bir idealdir. Aynı ideale sahip insanların müsterek faaliyeti ve hareketi için 25 sayfalık şartlaşma olur mu? Bu nasıl ideal birliğidir

ki, ayrıca 25 sayfalık bir antlaşmaya bağlanmaktadır? Milliyetçilik bir ideal olduğuna göre, milliyetçi de, idealist olmak gerekir. O halde, idealistler topluluğu olması gereken bu partilerin, aralarında, koalisyon protokolü gibi telifçi, tevilci, prensiplerden taviz verici antlaşmaları tanzim, neye delalet etmektedir?

Milliyetçilik, millet denen varlığı bütünüyle sevmek, milletin müşterek değer hükümlerine, manevî ve mukaddes müesseselerine saygı göstermek, millet realitesi içindeki sınıfları, zümreleri bir ve beraber mütalaa etmek, bu sınıf ve zümrelerin birini diğerine tercih etmemek, bir sınıf veya zümrenin diğeri üzerinde tahakkümüne müsaade ve müsamaha etmemektir. Nasıl ki, proleter sınıfın diktatörlüğü demek olan komünizm, milliyetçiliğe aykırı ise, gayri meşru kazancın sahibi bir avuç zirve zengininin imtiyazlı, ticarî ve sınaî işler çevirme faaliyeti de aynı derecede, milliyetçiliğe aykırı düşer. (C.H.P., D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Halbuki bu Hükümet, aşırı kâr heveslisi bazı çevrelerin Parlamento dışı desteğine mazhar olmaktadır. Bu hareketin milliyetçilikle telefi ve izahı yoktur. (D.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Milliyetçilik, milli bir doktrindir. Türk milliyetçiliği, Türk milletini meydana getiren manevî ve kültürel unsurlardan oluşur. Bu nedenle, enternasyonalist ve antinasyonalist her düşünce, her hareket, Türk milliyetçiliğine aykırı düşer. O halde, milliyetçi topluluk olduğunu iddia eden partiler birbirlerine iyi bakmalıdırlar. Zinhar, aralarında mason cemiyeti azaları bulunmamalıdır. (C.H.P., D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Gerçi, mason locaları, bilinen ve görülen yüzü ile, ülkemizde kanuniyet kesbetmiş bir cemiyettir; ancak, görülen yüzü ile dahi masonluk antinasyonalisttir: Din, dil, mezhep, milliyet tanımadığını alenen ilân etmektedir. (D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Milliyetçi topluluğun saflarına iyi bakılmalıdır. Şayet bu misüllü cemiyetlerin üyeleri varsa, orada ya milliyetçilik yoktur, ya milliyetçiler orada yoktur. (C.H.P., D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Milliyetçiliğin, belli ekonomik düzeni olmak gerekir. Bu milliyetçi topluluğun müşterek ekonomik görüşü nedir? Adalet Partisinin, özel teşebbüse ağırlık veren, karma ekonomi adı altında yürüttüğü, dost ve yakınlarla kredi imkânı bahşeden imtiyazlı ekonomisi mi? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Nasyonal sosyalizmin tercümesi olan, milliyetçi, toplumcu görüş mü?

“Millî görüş” adı ile ortaya konan, Ortadoğu sosyalizmi mi?

Milliyetçilikte tekellilik yoktur. Türk milliyetçiliği, onun prensiplerine inanan ve o prensiplerin gereği gibi yaşayan her vatandaşın sıfatıdır. Hâlbuki bu milliyetçi topluluk, kendilerinden olmayan partilere yan bakmaktadırlar. Hiçbir şey olmasa, sadece bu tekellilikleri, milliyetçi topluluk vasıflarının mevcut olmadığını ispata kâfidir. (D.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Siyasî partilerin ortaklaşa hükümet kurmaları demokratik bir işlemdir. Bu hareket, milliyetçilik gibi mukaddes ve mübarek bir mefhuma sığınıp, sarılmadan da yapılabilir. Bu Sayın partilerin neden bu yolu seçtiklerini anlamak bizim için güçtür.

Bu Hükümetin komünizmle mücadele edeceğine gelince; muhterem arkadaşlar, kendimizi zorladıkça da, biz, bu Hükümetin komünizme karşı müessir bir mu-

vaffakiyet elde edeceğine inanamadık. Nasıl inanalım ki; anarşistleri salıveren Af Kanununa müspet oy veren Sayın Erbakan bu Kabinede Başbakan Yardımcısı. “Sokakların, anarşistlerin ayağından aşınmayacağını, demokrasinin bünyesinde anarşizminin olduğunu” söyleyen zat da, şimdi yine Başbakan.

Biz bu manzaraya bakar da, “Bu Hükümet olsa, olsa komünizmle, 12 Mart’tan önceki gibi mücadele eder” dersek, yanılmış mı oluruz acaba?

Muhterem arkadaşlar, Hükümeti meydana getiren dört parti ve bunların Parlamento içi ve dışı ortakları, Sayın Demirel’in iradesinin çizgisinde birleşmişlerdir. Millî Selâmet Partisi de, Cumhuriyetçi Güven Partisi de, Milliyetçi Hareket Partisi de, bunların diğer ortakları da, artık, Sayın Demirel’in kefilidirler. Bunlar Sayın Demirel’in geçmişinin de, geleceğinin de mesuliyetini kabul etmişlerdir. Artık bunlar Demirel’e muhalefet edemez, ona tek söz söyleyemezler. Demirel ile birlikte hükümet olanlar, dışarıdan onu destekleyenler, Demirel ile birlikte, geçmişin ve geleceğin hesabını vermek zorundadırlar. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Sayın Demirel’in Hükümetini oluşturan partiler ve onu içten ve dıştan destekleyenler, komünizm tehdit ve tehlikesi karşısında onun arkasında yer aldıklarını şu deliller karşısında iddia edemezler, işte bu delillerden sadece bir kaçını şimdi size arz edeceğim:

Sayın Erbakan, 30 Eylül 1973 tarihinde İstanbul’da Taksim Meydanında, 1 Ekim 1973 tarihli gazetelerde yer alan konuşmasında aynen şöyle diyor: “Millet solcu C.H.P.’yi istemedi; hesabını gördü, ambara koydu. Arkasından, renksizler partisi Adalet Partisini de denedi, hesabını gördü, defterini dürdü; onu da ambara koyup kapısını kilitledi. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)* Peki, ya bu ambarın anahtarı nerede? İşte, bu anahtar bizim yakamızda. Biz diğer partiler gibi hayvan resimlerini amblem olarak seçmedik. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)*

“Memleketi komünizme götürecek parti, Adalet Partisidir. Bunun için de Adalet Partisi, yurdun neresine giderse gitsin, gittiği yerlerde kafasını selâmet kapılarına çarpıyor ve sersem oluyor. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)* Adalet Partisi, zengini zengin, fakiri fakir yapan partidir. Bu memleketi komünistliğe götürecek odur. Cumhuriyetin ve milletin düşmanı odur” *(C.H.P. sıralarından “Bravo Erbakan” sesleri)*

Sayın Erbakan bir konuşmasında, Demirel’in 28 Eylül 1973 tarihinde Trabzon’da yaptığı konuşmaya da cevap vermiştir. Sayın Demirel 28 Eylül 1973 tarihinde Trabzon’da, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Millî Nizam Partisi yerine, muvazaa yoluyla Millî Selâmet Partisinin kurulduğunu bahsederek, “Kapatılan parti muvazaa ile kurulur” demiş ve bunun için kanunî tedbir istemiştir. İstitraten arz edelim, 31 Mart 1975 tarihinde Sayın Demirel’in bu konudaki yaptığı yalanlamayı, bu gazeteci delilleriyle ispatlamıştır.

Sayın Erbakan, Demirel’e cevabında şöyle demiştir: “Milletin %80’i Millî Selâmet Partisini destekliyor. Sen ona nasıl muvazaa Partisi diye konuşuyorsun? A be gafil, sen nesin ki?” *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar)* Sayın Erbakan, 18.10.1973 tarihli Milliyet Gazetesinde yayınlanan beyanatında ise şöyle söylü-

yordu: “3’üncü Cumhuriyet başlıyor. Mecliste 3 tane temel görüş ortaya çıkmıştır. Solcu zihniyeti C.H.P., millî görüşü biz temsil ediyoruz; renksiz zihniyeti Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Demokratik Parti. Renksizlerin özü, sömürdür; bir ufak mutlu azınlığın 40 milyon insanı sömürmesidir. Adalet Partisinin ruhu budur”

Şimdi, sormak hakkımız değil mi: Acaba, Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi mi renklendi, yoksa, Millî Selâmet Partisi mi renksizleşti? Bir ufak mutlu azınlığı temsil eden Adalet Partisi mi 40 milyon insanı sömürmekten vazgeçti; yoksa, Sayın Erbakan da, Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisiyle birlikte 40 milyon insanı sömürmeye mi başladı? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Adalet Partisi mi özünü ve ruhunu kaybetti; yoksa Adalet Partisinin ruhu Millî Selâmet Partisine mi girdi?

HASAN ÖZÇELİK (Ankara) — Allah şaşırtmasın; ruhunu kaybeden sensin.

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Bugün komünizm tehlike ve tehdidiyle mücadele için Demirel’in etrafında birleşen teşekkül, çevre ve kalemler, dün bu konuda ne diyorlardı? İşte bunun belgeleri, size arz edeceğim.

Bugün Sayın Demirel’i çok çok metheden ve Demokratik Partiye çok çok söven bir gazete: “Süleyman Bey’in günahı, Damat Ferid’in ihanetinden ağırdır. Türkiye’yi 12 Marta kadar, komünizmin eşiğine getiren eski Başbakan, Filistin Lideri ile gizli ilişki kurmuş. Demirel - Habbaş pazarlığı” Yine Adalet Gazetesinden: ...

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Hangi gazete?

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Adalet Gazetesi, Sayın Demirel’i çok çok metheden şimdi. Tarihini de vereyim isterseniz.

“Türk solcularına yurt dışından verilen emir: Demirel’i destekleyin! Merkezi Paris’te bulunan komünist örgütten gelen mektuplar: Komünizmi Demirel kadar destekleyecek Başbakan bir daha gelmez. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Demirel korkak, çekingen, tavizlere müsait bir mason olduğu için, davamıza ondan daha uygun Başbakan bulamazsınız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Demirel, Türkiye’de komünizm için teminattır, işte belgesi” diyor Adalet Gazetesi.

Bugün komünizmle mücadele gerekçesiyle Demirel’in etrafında toplandıklarını ne kadar iddia ederlerse etsinler, kendilerinden başka hiç kimseyi inandıramayacaklardır.

(Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil’in anlaşılamayan müdahalesi)

Bizimle bir alâkası olsa, bize bu kadar sövmezdi her halde.

Efendim, bu tarz gazeteler kimsenin değildir. Kimde çıkar görürlerse oraya giderler. Bize de bir müddet çıkar için geldi; biz fakir Partiyiz, umduğunu bulamadığı için şimdi daha yağlı yerlere yapıştı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türkiye bugün her zamandan daha fazla beynelmilel komünizmin tehlikesi altında gösterilerek ve Adalet Partisi Genel Başkanının kurduğu Hükümeti bu sebeple desteklediklerini söyleyenler, 12 Mart 1971 müdahalesinden evvelki günleri

düşünsünler; o günlerde neler söylediklerini hatırlasınlar. Sıkıyönetim mahkemelerinde, vatana hiyanetten, komünistlikten yargılananların sözlerini hatırlasınlar: “Demirel’in kıymetini bilmeliyiz. O’nu gözbebeğimiz gibi korumalıyız. O’nun zamanında geliştik. O’nun zamanında yer altından yer üstüne çıktık ve her türlü faaliyet gösterdik” diyenler kimlerdi? Bunları hatırlamak gerekir.

Kendi kaderlerini Sayın Demirel’in kaderiyle birleştirenler bir defa daha düşünsünler: Türkiye 12 Mart 1971’e geldiğinde işbaşında bulunanları tekrar işbaşına getirmek ve onları iktidar yapmak, komünizmle mücadele mi, yoksa komünizmin ekmeğine yağ sürme midir?

Muhterem arkadaşlarım, bu Hükümetin bir garip tarafına daha işaret etmek istiyoruz. 12 Mart’ı yerenlerle 12 Mart’ı övenler bu Hükümette birleştiler. 12 Mart’ta Sayın Demirel gitti, Sayın Melen geldi. 12 Mart 1971 tarihinde muhtıra ile uzaklaştırılan Demirel Hükümetinin sözcüsü eski bir Devlet Bakanının çıkardığı günlük gazete: “12 Mart CIA’nın eseridir”, diyor. 12 Mart 1971’den sonra Sıkıyönetim mahkemelerinde yargılananlarla aynı nakaratı tekrar etmiştir. Bizzat Sayın Demirel de, Ordunun kendisini Başbakanlıktan uzaklaştırmasını hazmedememiş, her zaman 12 Mart’a ve onu yapanlara en ağır hücumları yağdırmıştır. Sayın Demirel 6 Ekim 1973 tarihinde aynen şöyle demiştir: “12 Mart’ta Ordu, emrinde bulunduğu Hükümet ve Parlatentonun emrinden çıktı”

12 Mart’a alkış tutanlar, şimdi Sayın Demirel’in arkasında saf tutmuşlardır. Hattâ ibretle üzerinde durulacak bir husus da şudur: 12 Mart’tan sonra Başbakan olan Sayın Ferit Melen, şimdi Demirel Kabinesinde Millî Savunma Bakanıdır... (*C.H.P. sıralarından görüşmeler*) Bilmiyoruz, bu durumu Sayın Ferit Melen nasıl izah etmektedir? Sayın Melen 18 Şubat 1973 tarihinde, 12 Mart’ın hedefini ve müsebbiplerini anlatmışlardır: “12 Mart Parlatentoyu veya başka bir devlet kuruluşunu bertaraf etmemiştir; o zamanki icrayı, yanı o zamanki Demirel Hükümetini işbaşından uzaklaştırmıştır”

Sayın Melen, 19 Şubat 1973 tarihli gazetelere geçen sözlerinde şöyle demektedir: “12 Mart olmasaydı, bu Meclisin üyelerinin çoğu hayatta olmayacaklardı” Sayın Melen bu sözüyle, herhalde, 12 Mart muhtırasına muhatap olanları ve o muhtıra ile gidenleri kastediyordu.

Şimdi, Sayın Melen onlarla beraberdir. Tabii, bu kendi takdiridir. Biz sadece tarihin ve Meclis tutanaklarının ibret dolu sayfalarına bu hususu kaydetmek için söylüyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, 1 Şubat 1974 günü Cumhuriyet Senatosuna ve Millet Meclisine sunulan C.H.P. ve M.S.P. Koalisyon Hükümetinin Programında yeni bir huzur döneminin açılacağı şu cümlelerle anlatılıyordu: Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selâmet Partisinin kurdukları Hükümet ortaklığı, uzun süre millî bütünlüğümüzü zedelemiş, kalkınma hamlemizi güçleştirmiş, bazı tarihî yanlışların doğurduğu sun’î ayrılıklara da son veren bir yeni dönem açmaktadır. Ülkemizde bu ortaklık gerçek bir huzur döneminin de başlangıcı olacaktır”

Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi Koalisyonunun nasıl bir dönemin başlangıcı olduğunu bizzat kendileri de, bütün Türk milleti de görmüş ve hükmünü vermiştir.

Şimdi, Sayın Demirel'in 6 Nisan 1975 günü okuduğu Hükümet Programı da şu cümlelerle yeni bir dönemin başladığını anlatmaktadır: Bu dönem bir huzur, kalınma ve hamle dönemi olacaktır.

Yüzen ve gezen oylarla, pazarlıklarla ve türlü zorlamalarla kurulan ve en fenası, büyük bir siyasî ahlâk buhranını da beraberinde getiren bu Hükümetin nasıl bir dönemi başlatacağı ve başlatacak olduğunu hep beraber göreceğiz.

Yaşayan görür.

Yüce Meclise saygılar sunarım. (D.P. ve C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Altınsoy.

Söz sırası, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına Sayın Talât Oğuz'undur; buyurun efendim.

(C.H.P. sıralarından, “Grubu yok Sayın Başkan” sesleri)

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Sayın Başkan, istifalar nedeniyle grupları düştü, grupları yok artık.

BAŞKAN — Sayın Deniz, bize gelmiş bir bilgi yok efendim.

Sayın Oğuz halen Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına konuşacaklardır, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu halen vardır efendim.

Buyurun Sayın Oğuz.

C.G.P. GRUBU ADINA TALÂT OĞUZ (Mardin) — Siyasî kurallara saygılı olmanızı istirham ediyorum.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Hükümet programı üzerinde Cumhuriyetçi Güven Partisi Millet Meclisi Grubunun görüşlerini, düşüncelerini ve temennilerini arz edeceğim. (C.H.P. sıralarından, “Ne grubu; grubunuz kalmadı artık” sesleri)

BAŞKAN — İstirham ederim değerli arkadaşlarım, hatibin konuşmasına mani olmaya hiçbirimizin hakkı yok. Sayın Sever, istirham ederim efendim.

TALÂT OĞUZ (Devamla) — Saygılı olun, saygılı olun demokratik kurallara...

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Türkiye, 14 Ekim 1973 seçimlerinden sonra, uzun süren bir hükümet bunalımı dönemi yaşamıştır. Güçlüklerle kurulan C.H.P. ve M.S.P. Koalisyon Hükümeti, Cumhuriyet Halk Partisinin bazı seçim ve parti hesapları yüzünden, bizzat Hükümet Başkanı tarafından bilerek ve isteyerek bunalıma sürüklenmiştir. Kıbrıs sorununun en önemli bir geçiş noktasında Cumhuriyet Halk Partisi tarafından bilerek çıkarılan hükümet bunalımı ülkemiz için çok zararlı olmuştur.

İstifa eden Ecevit Hükümetinin Cumhuriyet Halk Partisi kanadı, yeni hükümet kurulmadan nöbeti terketme ve görevi bırakma kararını açıklayınca, ortaya, hükümet bunalımını da aşan bir durum çıktı. Cumhuriyet Halk Partisi âdeta bir hükümet boşluğu ihdas etmek durumuna girmişti.

Değerli milletvekilleri, Sayın Irmak başkanlığındaki Hükümet ağır iç ve dış şartları gözetmek ve memleketi hükümet boşluğundan kurtarmak üzere kurulmuştur. Irmak Hükümeti daha kurulduğu günden itibaren, partilere dayalı, Parlamento çoğunluğunu güvenoyunu alabilecek normal bir hükümetin kurulma ihtiyacı herkes tarafından öne sürüldü. Bizzat Sayın Irmak, Yüce Meclise sunduğu Hükümet Programında normal bir hükümetin bir an önce kurulması ihtiyacını belirtiyor ve böyle bir hükümete görevi devretmekten mutluluk duyacağını söylüyordu.

Bugün programını görüşmekte olduğumuz ve dört parti ile, Türkiye'yi bunalımdan kurtarmaya azimli bağımsız arkadaşlarımızın güvenoyu vaatlerine dayanarak kurulmuş olan Hükümet, Türkiye'yi yedi aya yaklaşan bir bunalımdan kurtarmıştır.

Siyasî, iktisadî ve sosyal alanlarda memlekete ferahlık getirecek hizmetler vaat eden bugünkü Hükümet, daha şimdiden, yedi aylık bir bunalımı sona erdirmekle, milletimize ve Türk demokrasisine büyük bir hizmet yapmış bulunmaktadır.

Kıbrıs'ta milletimizin ve Yüce Meclisin gösterdiği örnek beraberlik ruhu ile ve Silahlı Kuvvetlerimizin kahramanlığı ile elde edilen askerî sonucu diplomatik alanda hiçbir çözüme bağlamadan, sadece oy ve seçim hesapları ile Hükümeti dağıtan C.H.P. şimdi de, Türkiye birçok dış tehlikelerle karşı karşıya iken ve milyonlarca yurttaşımız dertlerine eğilecek bir hükümetin güvenoyu alıp işe başlamasını sabırsızlıkla beklerken, türlü tertiplerle, hükümet bunalımını sürdürmeye çalışmaktadır.

Değerli milletvekilleri, aslında C.H.P., Türkiye'yi yalnız hükümet bunalımına, hatta hükümet boşluğuna sürüklemek yolunda çaba göstermekle kalmamıştır. C.H.P., Bütçe Komisyonunun kurulmasını, bütçenin, görüşülmesini engellemeye çalışarak, Türk Devletini bütçesiz bırakmaya da teşebbüs etmiş; fakat Yüce Meclisin büyük çoğunluğunun sağduyusu karşısında bu çabaları boşa çıkmıştır.

Değerli milletvekilleri, C.H.P. Parlamentonun, kanun tasarılarını görüşmesini de engelleyecek çabalara girişmiştir. Hükümet bunalımına bir de Parlamento bunalımı eklemek yolundaki çabaları da istedikleri sonucu vermemiştir. Devletin güvenliğini ve milletin hayatî meselelerini yüzüstü bırakmak pahasına hükümet bunalımını sürdürmek isteyenlerin, iktidarda bulundukları sırada büyük vatandaş kitlelerine çektiirdikleri acılar ortadadır. C.H.P. ucuzluk vaat etmiş görülmemiş derecede pahalılık getirmiştir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Bolluk vaat etmiş; darlık ve yokluk getirmiştir. İktisadî hayatta canlılık vaat etmiş yatırımları durdurmuş, yatırım şevkini kırmıştır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Değerli milletvekilleri, sosyal adalet ve sosyal güvenlik, sözle sağlanamaz. Bütün ücretliler arasında en güç durumda olan emekli işçilerin hayat şartlarını ve geçim sıkıntısını Ecevit artırmıştır.

Kurulan Hükümet, geçim darlığı içindeki bu yurttaşları ferahlığa kavuşturmuştur.

Köy ve köylüye, işçilere, küçük esnaf ve sanatkârlara, yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerine, afetlerden zarar gören yurttaşlara, milyonlarca insana, elle tutulur gözle görülür hizmetler yapmaya kararlı olan yeni Hükümet, kurulduğu ve programını sunduğu andan itibaren memlekette sevinç yaratmıştır. Bu sevinci karamsarlığa çevirmek isteyenlere fırsat vermemek lâzımdır.

Değerli arkadaşlarım, kurulan Hükümet, büyük milletimizin geniş çoğunluğunun özlemlerine tercüman olmaktadır. Bu Hükümetin dayandığı siyasi güçler, milletimizin büyük çoğunluğunu temsil etmektedir. Milliyetçi partiler topluluğunun ve Türkiye'yi, yapıcı, milliyetçi bir hükümete kavuşturmak yolunda vatanseverce bir davranış içine giren çok değerli bağımsız parlamenterin güç bir geçitte yaptıkları hizmeti milletimiz takdir etmektedir. (A.P., M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Değerli milletvekilleri, "Milliyetçi Partiler Topluluğu"nun protokolünde ve Hükümet Programında yer alan milliyetçilik anlayışı, Anayasamızda ifadesini bulan toplayıcı, birleştirici, yükseltici milliyetçilik anlayışdır. Milletimizin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan aziz ve büyük milletimizin, dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak, millî birlik ruhu içinde daima yüceltilmesini amaç bilen bu milliyetçilik anlayışı, ırk ve mezhep kavgalarını reddeder.

Hükümet, hür ve demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan, düşünce, vicdan ve inanç hürriyetine saygılı olacağını, aynı zamanda meşru nizamın ve kanun hâkimiyetinin korunmasına önem vereceğini programında çok açık şekilde belirtmiştir. Hükümetten, kanun dışı eylemlere karşı etkili tedbirleri alacağı yolundaki vaadini tam olarak gerçekleştirmesini dilemekteyiz.

Hükümet, Türkiye'nin gelişmiş ve sanayileşmiş bir ülke haline getirilmesi için yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçireceğini ve milletimizin manen ve maddeten kalkınması yolunda azimli gayretler sarf edeceğini belirtmektedir.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli ve yoksul zümreleri ve yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak zarureti, Hükümet Programında en açık ve en güzel ifadelerle yer almıştır.

Değerli arkadaşlarım, bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi ve yurdumuzun Doğu ve Güneydoğu illeriyle, bütün gelişmeye muhtaç köşelerinin kalkındırılması için etkili tedbirler alınacağı ve bu amaçla özel planlar hazırlanacağı yolundaki Hükümet vaadini büyük bir memnuniyetle karşıladığımızı belirtmek isteriz.

Hükümet Programında köy hizmetlerine ayrılan yer ve bu konulara temas edilirken ortaya konan gerçekçi ve somut tedbirler gerçekten ümit vericidir.

Değerli arkadaşlarım, sosyal adalet ve sosyal güvenlik sözle gerçekleşemez. Bir taraftan sosyal adaletten bahsedip, öte yandan köylünün tarlasını gübresiz bırakan, işsizliği artıran, zamların yükünü daha çok köylüye ve dar gelirliyle yükleyen,

ücret artışlarının çok üstünde fiyat artışlarına yol açan Ecevit'in tutumuyla sosyal adalet bağdaşamaz. Kurulan, "Milliyetçi Partiler Topluluğu"nun ve vatansever bağımsızların Hükümeti, bu alanda gerçek hamleler yapacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Hükümetin sevinç uyandıran vaatleri arasında özellikle dikkatimizi çeken bazı hususları belirtmek isteriz:

Köy Kanunu günün icaplarına uydurulacaktır.

Köy hizmetlerinde köylüye yüklenen katılma payları kaldırılacaktır.

Emekli, yetim, dul, korunmaya muhtaç ve sakat kimselerin durumlarını düzeltmek tedbirler alınacaktır.

Köy muhtarlarına ödenek verilmesini sağlayan kanun tasarısı Meclise sunulacaktır.

Değerli milletvekilleri, köylü yurttaşlarımızın afetlere karşı korunması için tarım sigortası değiştirilip yaygınlaştırılacaktır.

Tarım ve orman işçilerinin sosyal güvenliklerini sağlayan kanun değişiklikleri Yüce Meclisin yardımıyla gerçekleştirilecektir. Sosyal güvenlikten mahrum olan tarım ve orman işçileriyle ilgili program hükümleri, gerçekten sosyal adaleti ve sosyal hukuk devletini gerçekleştirme yolunda önemli bir adım teşkil edecektir.

Orman içinde ve civarında yaşayan köylülerin iş ve gelir imkânlarını artıracak tedbirler alınacağını ve ağaçlama, teraslama, kesim ve çekim gibi orman içi hizmetlerden ve orman sanayiinden köylülerin daha geniş ölçüde yararlanmalarını öngören program hükümleri son derecede memnuniyet vericidir.

Yerli gübre üretiminin artırılması ve gübre fiyatlarında indirim imkânının, üretimi artıracak ve Türkiye'yi açlık tehlikesinden kurtaracak tarzda ele alınacağı vaadi büyük bir sevinç yaratmıştır.

Taban fiyat politikalarıyla ilgili olarak programda yer alan hükümler de memnuniyet vericidir. Programda da belirtildiği gibi, bu Hükümet, dili ile değil, gönlü ile; sözle değil, icraatla, yoksul zümrelerin yanında olacaktır.

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, burs ve parasız yatılılık imkânlarını artırarak, kabiliyetli; fakat dar gelirli memleket evlâtlarının yetişme imkânlarını geliştirmek hedefi, Hükümet programında gerçekçi ve açık ifadelerle yer almıştır.

Değerli arkadaşlarım, Hükümet programında, kooperatiflere ve gönüllü kooperatifçiliğe, lânyık olduğu büyük önemin verileceği belirtilmektedir. Kooperatiflerin ve kooperatifçiliğin, birtakım özel kişilerin menfaatlerine ve siyasî amaçlara alet edilmesi önleneyecektir. Buna karşılık, kooperatiflerin ve kooperatif üstü kuruluşlarının, asli gayelerine uygun şekilde çalışmaları sağlanacaktır. Kooperatiflerin ve kooperatif üstü kuruluşlarının yatırım yapmalarının teşvik edileceği de programda öngörülmektedir.

Orman köylerinde kooperatifçiliğe özellikle önem verileceği programda belirtilmiştir. Köy İşleri Bakanlığı ile ilgisi olan ve köylerimizin kalkınmasına hizmet edeceğine inandığımız köy kooperatifleri bu Bakanlığın bünyesinde bırakılmıştır.

Buna karşılık, belli başlı ihraç mallarımızın ihracatını vahim şekilde aksatan, birçok pazarların rakip ülkelere kaptırılmasına yol açan bir hata düzeltilmekte ve Köy İşleri Bakanlığının büyük ithalât ve ihracat gibi, hiç de yetkili ve hazırlıklı olmadığı konularla meşgul edilmesi önlenmektedir.

BAŞKAN — Sayın Oğuz, usuli bir işlemi yerine getirmek üzere birkaç dakika izninizi istirham ediyorum.

Sayın milletvekilleri, çalışma süremiz bitmek üzeredir; ancak, Sayın grup başkanvekillerimizin müşterek imzalarıyla verilmiş bir önerge var; bu önergeyi onayınıza sunacağım.

“Millet Meclisi Başkanlığına Hükümet programı üzerinde Cumhuriyet Senatusunda yarın yapılacak görüşmelere imkân verilerek üzere, konunun bitimine kadar birleşime devam olunması hususunun Genel Kurulun tasviplerine sunulmasını arz ve teklif ederiz” diyor beş Sayın grup başkanvekilimiz.

Bu hususu Yüce Heyetin onayına sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ancak, bir hususta yine bir muamele yapmak zorundayım. Kürsüde bulunan dört kupaya oy kullanmayan Sayın üye var mı? Yok. Oylama işlemi bitmiştir.

Buyurun Sayın Oğuz,

TALÂT OĞUZ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bu Hükümetin kooperatif konusuna önem vermediği iddiası son derece haksızdır. Yayılması kararlaştırılan şey, köy kalkınmasını ilgilendiren işlerin Köy İşleri Bakanlığında bırakılması; dış ticaretle ilgili konuların ise, bu konuda ehliyet ve tecrübe sahibi olan Ticaret Bakanlığına verilmesidir. Pamuk konusunda işlenen hatanın Türkiye’ye milyarlarca mal olduğu meydandadır. Köy İşleri Bakanlığının, yetkisi dışında işlerle uğraşması köy kalkınmasını aksatırken, vatandaş, yağ gibi zarurî ihtiyaç maddelerinden mahrum bırakmıştır. Yapılan iş, partizanca maksatlarla işlenmiş olan bir hatayı düzeltmekten ibarettir.

Değerli arkadaşlarım, Hükümet programında, fakir hastaların ücretsiz tedavisi ve genel sağlık sigortası konusunda sevindirici hükümler yer almıştır.

Küçük esnaf ve sanatkârlarımızın dilek ve ihtiyaçları ilk defa bugünkü Hükümetin programında bütün yönleriyle ve gerçekçi şekilde yer almıştır. Esnaf ve sanatkârlarımızın işyeri kurma, dükkân ve atölye sahibi olma, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşma bakımından büyük ihtiyaçları vardır. Bu konuya programda açıklıkla yer verilmiştir. Yüzbinlerce yurttaşımızı sosyal güvenliğe kavuşturan BAĞ-KUR’un, kendisinden beklenen bütün hizmetleri yapabilecek hale getirilmesi, Hükümetin ilân ettiği hedefler arasındadır.

Grubumuzun öteden beri ısrarla savunduğu ve kanun tekliflerine konu yaptığı önemli bir husus da programda yer almıştır. Hükümet, esnaf ve sanatkârlarımızı ve çiftçi vatandaşlarımızı ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak, mümkün olan ölçüde basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmeyi vaat etmektedir.

Gecekondularda yaşayan yurttaşlarımızın ve deprem bölgelerindeki, felâket görmüş kimselerin dert ve ihtiyaçlarına da programda tatmin edici şekilde yer verilmiştir.

Hükümet programında dış politika konularına, sağlam, gerçekçi ve kararlı bir ifade ile yer verilmiştir. Grubumuz, Hükümet programının dış politika ile ilgili bölümünde yer alan ve haysiyetli bir dış politika anlayışının ifadesi olan görüşlere bütünüyle katılmaktadır.

Millî savunma ve millî güvenlik konusunun her gün biraz daha artan hayati önemi, Hükümet Programında çok iyi değerlendirilmiştir. Millî harp sanayiinin geliştirilmesi yolundaki program hükmünü yürekten destekliyoruz.

Hükümet programında TRT, millî eğitim, millî kültür ve diyanet işleri konusunda belirtilen düşünceleri, Anayasamızın ve millî devlet anlayışının gereklerine uygun görüyoruz.

Değerli arkadaşlarını, Türk demokrasisinin güçlenmesi ve istikrarı açısından, siyasî partilerin seçim ittifakı yapabilmelerini öngören kanun teklifinin Meclise şevki hususunun Hükümet programında yer almasını memnuniyetle karşılıyoruz. Seçim Kanununda yapılması zarurî hale gelmiş değişiklikler yapılmadıkça ve seçimin Türkiye'ye istikrar getirmesi için gerekli adımlar cesaretle atılmadıkça, seçim, bunalımı uzatıp daha koyulaştırmaktan başka hiçbir işe yaramayacaktır. Seçim, demokrasilerde son çaredir. Bu çareyi de etkisiz ve faydasız kılacak bir tutum, memlekete zararlı olur. Seçim Kanunu düzeltilmeden yapılacak bir seçim, bunalımı uzatır ve daha tehlikeli bir hale getirir. Öncelik taşıyan sorun, hükümet sorunudur. Türkiye, aylarca sürecek seçim çalışmalarıyla vakit kaybedecek noktada değildir. Türkiye'nin, Parlamento çoğunluğunun samimî desteği ile icraat yapacak bir Hükümete ihtiyacı vardır. Yüce Parlamantonun desteğine ve güvenine sahip olduğu takdirde, kurulmuş olan Hükümetin, Türkiye'nin çözüm bekleyen meselelerine ciddi ve kararlı cesaretle eğileceği kanısını taşımaktayız.

Değerli milletvekilleri, toprak ve tarım reformunun uygulanmasında tarımsal verimliliği artıracak altyapı yatırımlarının tamamlanması, topraksız ve az topraklı çiftçilerin toprağa kavuşturulması amaçlarının bir arada gerçekleştirilmesi Anayasa gereğidir.

Bu arada, sulama, kredi, ziraî alet ve makine köylünün emrine verilmelidir.

Toprak ve tarım reformu uygulamasında, kamulaştırma bedellerinin, öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yöneleceğinin programda yer almasını memnuniyetle karşılamaktayız.

Değerli arkadaşlarım, dünyanın her tarafında radyo ve televizyon, haber hizmeti yanında, önemli eğitim ve kültür hizmeti görmektedir. TRT'nin, devletin, ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrif edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zararlı yayınlar yapmasının önlenmesi hususunda Anayasamızın 121'nci maddesindeki ilkelerin ışığı altında, demokratik kurallara uygun tedbirlerin düşünüldüğünü görmekle sevincimiz artmıştır.

Aziz arkadaşlarım, millî eğitimimizin, çözüm bekleyen büyük sorunlarla karşı karşıya bulunduğunu belirtmekte yarar vardır. Bir milletin kalkınmasında eğitim ve öğretim başlıca faktördür. Millî kalkınma, millî eğitim kalkınmasından ayrılmaz. Çeşitli ekonomik sistemlerle kalkınan ülkeler vardır; eğitimsiz kalkınan hiçbir ülke yoktur. Bütün vatan sathına eğitim ve öğretimi yaymaya mecburdur. Her alanda kalkınma için ilim adamı, uzman yetiştirmeye mecburuz. Eğitimde, sayı kadar kaliteye önem verilmesini zarurî addediyoruz. Kaliteli ve verimli eğitim getirmek zorunluğu mevcuttur. Türkiye'nin muhtaç olduğu insan gücünün yetişmesinde millî duyguları, fikrî seviyeleri, ahlâkî vasıfları yüksek öğretmenlerin vazifeleri büyüktür. Türkiye'nin kalkınmasında, yükselmesinde çok önemli görev alan öğretmenlerimizin maddî ve manevî huzur içinde çalışmalarını sağlayacak tedbirlerin alınması zaruretine inanıyoruz. Bunun Hükümet programında belirlenmesini görmekle memnuniyetimizi belirlemekte yarar görüyoruz.

Öğretimin her dalında fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması en önemli bir konudur.

Değerli milletvekilleri, öğrenimdeki gençlerimizin bütün maddî ve manevî olanaklara kavuşturulması lüzumuna inanıyoruz. Atatürk milliyetçiliği etrafında birleşen bir gençlik gerçek manada Türk milletinin umudu olmalıdır. Gençliği, her türlü yıkıcı tahrik, siyasî çıkar, art fikirler dışında tutmanın bir vatan borcu olduğuna inanmaktayız.

Bir milletin kalkınmasında manevî değerlerin büyük bir katkısı bulunduğuna inanıyoruz. Ahlâk ve fazilet esası üzerine kurulan İslâm dininin bütün ilkelerini, lâiklik esaslarının ışığı altında, Anayasanın esprisi içinde bütün vatan sathına yaymanın, bütün din görevlilerinin maddî ve manevî yönden huzurlarının temini için gerekli imkânın yaratılmasının zaruretine inanıyoruz ve Hükümet Programında buna değinildiğini görmekle memnuniyetimizi belirtmek istiyoruz.

Türkiye'nin, hür ve demokratik bir rejim içinde, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren hür teşebbüs ve mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistemle kalkınmasının sağlanacağını Hükümet programında yer alması bizi sevindirmiştir.

Değerli milletvekilleri, Sayın Demirel Hükümetinin Programı büyük bir itina ve vukuf, ciddiyetle, memleket gerçeklerine uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Türk milletinin çeşitli dertlerine ve memleketin sorunlarına isabetle parmak basılmıştır.

C.G.P. Grubu Hükümete güvenoyu verecektir.

Bunalımın sona ermesini ve büyük ümitler uyandırmış olan Hükümetin başarılı hizmetler yapmasını Allah'tan diliyorum, Yüksek Heyetinizi C.G.P. Grubu adına saygılarla selâmlıyorum. (A.P., C.G.P., M.S.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Oğuz.

Sayın Türkeş, isteğiniz üzerine zabıtları da getirerek inceledim efendim. C.H.P. Sayın Grup Sözcüsünün konuşmasında, sizinle ve partinizle ilgili olan bazı hususlar var.

Hangi konularda açıklama veya sataşma iddiasındasınız? Bunu açıklamanız mecburiyeti İttüzüğün zorunlu bir halidir; buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana) — Arz edeyim efendim: “Devlet kuvvetlerine karşı güvensizlik gösteriyor; devlet kuvvetlerine karşı kuvvet hazırlıyor; askerî eğitim yaptırıyor; askerî eğitim gören gençlik teşkilâtı kuruyor” iddiasında bulundular ve bunun gibi, gerçekle katıyen alâkası olmayan, bizim asla düşünmediğimiz fikirleri bize isnat ettiler.

BAŞKAN — Efendim, bir gazeteye izafeten C.H.P. Grubu Sözcüsü bu konuları işlemiştir.

Açıklama hakkınız vardır, buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Adana) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Cumhuriyet Halk Partisinin değerli Sözcüsü Partisinin görüşlerini ifade ederken, ne şahsen benim, ne de Partimin hiçbir zaman uygun bulmadığı, düşünmediği ve daima karşısında olduğu düşünceleri ve fiilleri bize iftira olarak isnat etmiştir. Her zaman yaptıkları gibi, bu usule başvurarak kendilerine siyasî yarar temin etme gayesi gütmüşlerdir.

Gerçek dışı konuşmalarla siyasî yarar temin edilmez.

Ben, bu hareket tarzını, gerek Sayın Uğur’un, gerek Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin durumuna yakıştıramıyorum.

Bakınız Sayın Uğur neler söylüyor. Bu kürsüde, milletin huzurunda, değerli milletvekillerinin huzurunda yapmış olduğum konuşmalarımı alıyor ve ne ifadelerimde bulunan, ne de hiçbir zaman kastetmediğim düşünceleri bana mal etmeğe çalışıyor: “Memleketin sağlam kuvvetleri var” şeklindeki cümlemi alarak, “Bununla devlet kuvvetlerini kastetmiyor; devlet kuvvetlerine güvensizlik gösteriyor. Bununla, kendi komandolarını kastediyor” diyor.

Bu, tamamiyle gerçek dışı bir beyandır. Biz, devlet kuvvetlerini, memleketin en sağlam kuvvetleri olarak kastediyoruz. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Daima devlet kuvvetlerinin yanında bulunduk. Hiçbir zaman devlet kuvvetlerine karşı çıkmadık.

NECDET UĞUR (İstanbul) — İhtiyacı yok ki!

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Milliyetçi gençlik, bizim “Bozkurtlar” dediğimiz, gerek Partimizin gençlik teşkilâtı, gerek milliyetçi gençler, daima devlet kuvvetleriyle elbirliği etmişler, onlara yardımcı olmuşlar, kanunlara, nizamlara bağlı hareket etmişlerdir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Ne sıfatla, hangi yetkiyle, ne sıfatla? (C.H.P. sıralarından “Hangi sıfatla?” sesleri)

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Devlet kuvvetlerine karşı silah çekenler, komünistlerdi. Orta Doğu Tek-

nik Üniversitesinde saatlerce, devletin jandarma gücüyle, polisiyle silahlı çatışma yapan, komünist gençlerdi. (A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Mahkemelerde hesap veriyor onlar.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Bundan büyük yalan yok; bundan büyük iftira olamaz.

HASAN YILDIRIM (Kars) — Yüzde doksanına, “Komünist” diyemezsin; ayıp, ayıp.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Milliyetçi gençler hiçbir zaman devlet kuvvetlerine karşı çıkmamış; devlet kuvvetlerini desteklemiş, onun emirlerine itaat etmiştir. (A.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Arandığı zaman ele bombalar geçiyor, demir çubuklar geçiyor ele.

BAŞKAN — Sayın Baykal, çok rica ediyorum efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sayın Uğur... (Balıkesir Milletvekili Orhan Üretmen ile Bolu Milletvekili Müfit Bayraktar arasında tartışmalar, C.H.P. ve A.P. sıraları arasında karşılıklı gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Üretmen, Sayın Üretmen, istirham ediyorum, efendim.

Sayın Orhan Üretmen, istirham ediyorum. Bir daha ikaz ediyorum sizi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım.

BAŞKAN — Sayın Bayraktar, siz de sakın olun efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Sayın Necdet Uğur, ileri sürmüş olduğu iddialara eğer kendisi de hakikaten inanıyor idiyse, bu kürsüye gelinceye kadar acaba niye bekletti? Niçin savcılıklara başvurmadı? Niçin savcılıklara ilgili delilleri, vesikaları vermedi? Çünkü, bahsettiği tutumlar kanunlarımıza göre büyük suçlardır. Bir partinin silahlı eğitim yaptırması, bir partinin askerî eğitimle teşkilât kurması, bir partinin veyahut herhangi bir kişinin devlet kuvvetlerine karşı silahlı kuvvetler hazırlaması... Bunlar büyük suçlardır. Bunları niçin savcılıklara götürmüyorlar? Niçin bunu yapanları mahkeme huzuruna çıkarmıyorlar da, bu kürsüye gelip, bu kürsüden birtakım yalan ve iftiralarla, tamamiyle Anayasa çerçevesi içinde, kanunlar çerçevesi içinde hizmeti kendine şiar edinmiş olan bir siyasî partiyi, kendi siyasî rakipleridir diye lekelemeye çalışıyorlar? (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler)

MEHMET ZEKİ TEKİNER (Nevşehir) — Allah Allah, rakibe bak!

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Necdet Uğur’a bir tavsiyem var. (C.H.P. sıralarından “Kendine” sesleri) Sayın Necdet Uğur, hareketlerinde, davranışlarında,

zibidi zaptiye zihniyetine dayanan jurnalcılıktan vazgeçmelidir. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Türkeş... Sayın Türkeş...

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Zibidi zaptiye zihniyetine dayanan jurnalcılıktan vazgeçmeli... (C.H.P. sıralarından *şiddetli gürültüler, kürsüye yürümeler, “Sözünü geri al” sesleri*)

AZMİ YAVUZALP (Niğde) — Sözünü geri alsın, Başkan.

BAŞKAN — Sayın Türkeş... (C.H.P. sıralarından *gürültüler*)

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Çanakkale’yi unutma, hatırla Çanakkale’yi Türkeş.

BAŞKAN — Efendim, istirham ediyorum, lütfen yerinize oturun efendim. (C.H.P. sıralarından *gürültüler*) Lütfen yerinize oturun efendim, gerekli ikazı yapacağım efendim, istirham ediyorum, rica ediyorum.

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Murat Bayrak’a sor, Çanakkale’yi bastınız, hepsini gördük Türkeş.

BAŞKAN — Rica ediyorum Sayın Usumi, Sayın Usumi...

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Çanakkale’yi unutma.

BAŞKAN — Sayın Usumi, Sayın Usumi istirham ediyorum efendim, lütfen yerinize oturun.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Bunların aksini mahkemelerde ispat etmeye hazırız, siz de yalanlarınızı ispat edin. (C.H.P. sıralarından *gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Türkeş, sözünüzü kestim; bir dakika, istirham ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Siz de yalanlarınızı ispat edin. Yalancı...

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Senin baban zibidi; ahlâksız! Utanmaz mısın sen be?

BAŞKAN — Sayın Türkeş, istirham ediyorum, rica ediyorum, burada, “Sayın Türkeş” diyorum efendim, dinlemek zorundasınız.

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Fransa’daki eroin kaçakçılığından bahset.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Kanlı Majeste.

BAŞKAN — İstirham ediyorum, rica ediyorum oturun efendim.

Sayın Türkeş, konuşmanızda, “Kaba ve yaralayıcı söz” söylediniz; İçtüzüğümüzün tabiri bu. İstirham ediyorum, bu “Zibidi” kelimesini geri alın efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Bir dakika Sayın Başkan, söyleyeceğim... (C.H.P. sıralarından *gürültüler*)

BAŞKAN — İstirham ediyorum, rica ediyorum Sayın Deniz, oturun efendim. (C.H.P. sıralarından *gürültüler*)

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Utanmaz mısınız sen be?

BAŞKAN — İstirham ediyorum oturun. Sayın Deniz, Sayın Deniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Efendim, celseyi sağlıklı yürütmek istiyorum Sayın Yıldırım, yardımcı olun, istirham ediyorum.

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Fransa'daki eroin kaçakçılığından bahset, eroin kaçakçılığından bahset.

BAŞKAN — Ayrı ayrı bütün arkadaşlarımın ismini saydırmak zorunda bırakmayın. Sayın Erçelik, istirham ediyorum efendim, rica ediyorum, oturun lütfen. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Sayın Erçelik, Sayın Erçelik... Devam edemeyeceğim Sayın arkadaşlarım bu celseye, celseye devam edemeyeceğim, istirham ediyorum.

Sayın Türkeş, konuşmanızda “Zibidi” tabirini kullandınız, istirham ediyorum geri alın sözünüzü lütfen, sözünüzü lütfen geri alın.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Sayın Başkan, söyleyeceğimi lütfen dinleyin.

BAŞKAN — Almazsanız, sözünüzü kesmek zorunda kalacağım efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Söyleyeceğimi dinleyin. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Başkan, ben bu sözü Sayın Uğur'un şahsına söylemedim; bu sözümü Sayın Uğur'un şahsına söylemedim.

BAŞKAN — Ne diye söylediniz efendim?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Sayın Uğur'un şahsına söylemedim.

BAŞKAN — Ne için söylediniz Sayın Türkeş?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Bu, bu zihniyete yaraşan şekilde bir jurnalcılığa benziyor; bu sözleri dedim.

BAŞKAN — İstirham ederim; rica ediyorum, lütfen sözünüzü geri alın.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Geri aldım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından “Mikrofon, mikrofon” sesleri)

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Geri aldım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Daha çok ağız değiştireceksin.

ORHAN EYÜPOĞLU (İstanbul) — Ahlâksız.

O. YILMAZ KARAOŞMANOĞLU (Rize) — Başbakan yardımcısısın.

BAŞKAN — İstirham ediyorum Sayın Karaoşmanoğlu, Sayın hatip sözünü geri alıştır efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Arkadaşlar, siz de yalan ve iftiralarınızı geri alacaksınız; siz de yalan söylüyor ve iftira ediyorsunuz; siz de bunları geri alacaksınız. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Siz bağırarakla çağırarakla beni yıldıramazsınız. (A.P. ve M.S.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler) Asla Yılmam.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Baykal, Sayın Baykal, hatibi izlemek imkânı verin, istirahat ediyorum efendim. Sayın Güngör... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Kabadayılıkla beni yıldıramazsınız. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, Sayın milletvekilleri, oturumu tatil etmek zorunda kalacağım efendim.

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Eroin kaçakçılığından bahsetsene.

BAŞKAN — İstirham ediyorum Sayın Erçelik, sözünü geri aldı hatip; bana, hatibin konuşmasını takip etme imkânını veriniz; istirahat ediyorum efendim. (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Türkeş, bir dakikanız kalmıştır efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Sayın Başkan.

BAŞKAN — Konuşmanıza arayı dâhil ettim efendim; bir dakikanız kalmıştır.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Şahsınız adına cevap veriyorsunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Söyleyeceğim çok şeyler var.

BAŞKAN — Söyleyeceğiniz çok şeyler var; ama Sayın Türkeş, İttüğüümüz genel konuşma süresini şahıslar adına 10 dakika olarak sınırlamış bulunmaktadır. İstirham ediyorum efendim, rica ediyorum.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — İttüük bilmez O, bir ihtilâl bilir.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Sayın Uğur, konuşmasında bana birtakım iftiralar isnat ederek.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Sana tenezzül etmez be.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — ...Benim, Hükümette görev alamayacağımı ifade ettiler.

Sayın arkadaşlarım, 10 yıldır ben, Türk milletinin iradesi ile, bu şerefli Meclisin üyesiyim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Eğer, Sayın Uğur’un dedikleri doğru olsa, bu büyük millet beni bu Meclise lâyük görerek seçmezdi. (Gürültüler) Eğer sizde arkadaşlar insaf, vicdan varsa, bu yalanlardan vazgeçiniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Karsu, hatibi izleme imkânını verin, istirham ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — 27 Mayıs’tan bahsettiler arkadaşlar. Bu ayrı bir hikâye... (C.H.P. sıralarından “Hangi hikâye, hangi hikâye?” sesleri; şiddetli gürültüler)

Arkadaşlar, 27 Mayıs’ta (C.H.P. sıralarından gürültüler) 27 Mayıs’ta ben memlekette gerçek demokrasinin kurulması için çalıştım; memlekette demokrasi kalsın diye çalışmadım. (Gürültüler)

İLHAMİ ÇETİN (Yozgat) — Seni Gürsel niye kovdu?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Ama memlekette gerçek demokrasinin vücut bulmaması için çalışanlar, kendi menfaati peşinde koşanlar vardı. (Gürültüler)

NEDİM KORKMAZ (Yozgat) — 27 Mayıs hikâye değil.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, Sayın Türkeş, söz süreniz bitmiştir efendim; rica ediyorum bitirin.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Sayın arkadaşlarım, Sayın Başkan söz süresinin bittiğini bildirmişlerdir. Sayın Başkana saygılıyım. Sözümü burada bağlayacağım; fakat bu hattı hareketiniz hiçbir şekilde, ne Cumhuriyet Halk Partisinin, iddia ettiğiniz, demokrasiye bağlılık zihniyetine, ne fikir özgürlüğüne hürmet zihniyetine uymaz. Burada söylediklerinizi her yerde cevaplandıracağım arkadaşlar. Her hareketinizin aynıyle misillemesini, cevabını alacaksınız. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından “Yuh” sesleri, şiddetli gürültüler)

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

ORHAN EYÜPOĞLU (İstanbul) — Saygıyı sen bundan sonra göreceksin.

İLHAMİ ÇETİN (Yozgat) — Kaçaksın sen, korkaksın.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, Sayın arkadaşlarım... Sayın milletvekilleri, istirham ediyorum efendim, sükûneti temin edelim. (Gürültüler)

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan...

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Seni Menderes katili seni...

BAŞKAN — Sayın Uğur, bir şey mi söylüyorsunuz efendim?

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Seni Menderes katili seni...

BAŞKAN — Sayın Özpak, Sayın Özpak, istirham ediyorum efendim. (Gürültüler)

Buyurunuz Sayın Uğur, bir şey mi söylüyorsunuz efendim?

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Eker, Sayın Eker. Buyurunuz efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, konuşmacı, konuşmasının çeşitli yerlerinde, kimsenin tutanaklara bakma ihtiyacını duymayacağı kadar sık sık - zatîalinizin de hatırlayabildiği gibi - beni yalancılık ve iftiracılıkla nitelendirdi; söylediklerimin de yalan ve iftira olduğunu söyledi.

Son söylediği sözü geri aldığını ifade ettiniz. Bunun için değil; son söylediği söz kendi ayıbidir en azından; ama son söylediği sözlerdeki yalancılık ve iftiracılık isnadı benim partim ve kendim için çok daha önemlidir.

Bu bakımdan, aynı hakka dayanarak söz istiyorum.

Çok fazla tekrar ettiği; bütün Meclis huzurunda cereyan ettiği, ve şimdi kendisine sorarsanız tekrarlamakta hiçbir beis görmeyeceği için hemen söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Uğur, “Yalancılık” deyimini Sayın Türkeş kullanmışlardır.

Bu konuda size söz veriyorum efendim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Bravo Başkan (!)

BAŞKAN — Efendim, yönetimi hiç kimsenin keyfine göre yapmıyorum; İçtü- züğe uygun olarak yapıyorum, istirham ediyorum.

Buyurun Sayın Uğur.

Sayın Uğur istirham ediyorum, yeni bir sataşmaya meydan vermemek suretiyle konuşun.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, ben de bir şey istirham ediyorum. Benim süremi hesaplarken, lütfen, yalnız benim kullandığım süreyi sayınız; benim kullanmama mani olan süreyi saymayınız.

BAŞKAN — Efendim, biz zamanı hesap ediyoruz Sayın Uğur; buyurun.

NECDET UĞUR (Devamla) — Çok teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Biraz evvel burada konuşurken, böyle bir Hükümette böyle bir zatın Başbakan Yardımcısı olmasının, büyük Türkiye için, Ülkemiz için ve demokrasi için büyük bir talihsizlik olduğunu söylemiştim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar, A.P. sıralarından gürültüler)*

Yaptığınız her gürültüyü süremden çıkarıyorum. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — İtirham ediyorum efendim, lütfen oturun.

Sayın Adil Demir, istirham ediyorum.

ADİL DEMİR (İzmir) — Beyefendi, çığırından çıkardınız.

BAŞKAN — İtirham ediyorum efendim, yardımcı olmazsanız elbette çığırından çıkar. İtirham ediyorum, rica ediyorum.

ADİL DEMİR (İzmir) — Niye istirham ediyorsunuz?

NECDET UĞUR (Devamla) — Yalnız memleket için değil, Demirel için, Sayın Demirel için, Partisi için de talihsizlik olacaktır, göreceksiniz bunu. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Şimdi, ellerinizi vicdanlarınıza koyunuz değerli milletvekilleri, sorumluluk içerisinde olduğunuzu düşünerek ellerinizi vicdanınıza koyunuz; bu zat, Türkiye Cumhuriyetinin Başbakan Yardımcılığına yakışıyor mu? (A.P. sıralarından “Yakışıyor” sesleri; C.H.P. sıralarından gürültüler)

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Haydut o, haydut.

NECDET UĞUR (Devamla) — Söylediği sözlerle bakınız, kullandığı ifadelere bakınız!

Değerli milletvekilleri bakınız ne diyor; benim burada söylediklerimi kelimesi kelimesine tekrarladi; diyor ki: “Benim kuvvetlerim, devlet kuvvetlerine yardımcı oluyor”

Sen bu yetkiyi kimden aldın? Sen kimsin, sen kimsin? (C.H.P. sıralarından “Haydut” sesleri) Asıl mesele burada: Kendisinin kuvvetleri var! Hangi hakla hangi hakla? Sen, sade bir Türk vatandaşısın. Sen, devlet kuvvetlerine yardım edecek adam mısın? (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum, hatibi izleme imkânı verin bana, istirham ediyorum, rica ediyorum.

Sayın Uğur, Meclise hitaben, istirham ediyorum.

NADİR LÂTİF İSLÂM (Sakarya) — Konuşmasını öğren.

BAŞKAN — Sayın İslâm, rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sinir zaafın var, sinir. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — İşitemiyorum, istirham ediyorum, lütfen sükûnetle takip edin konuşmayı

NECDET UĞUR (Devamla) — Bu süreyi, konuşmama mâni olduğunuz ölçüde süremden çıkaracağım; bunu bilersiniz; ya dinleyeceksiniz, ya da süremden çıkarıyorum; saatim elimde. Hakkımı katiyen vermeyeceğim.

BAŞKAN — Sayın Uğur, istirham ediyorum...

NECDET UĞUR (Devamla) — Ama, hakkımı almalarını hesap ediniz.

İşaret etmek istediğimiz tehlike buydu. Bize diyor ki; “Niçin sen savcılığa gitmiyorsun? Niçin bunları söylemiyorsun?”.

Şimdi, beni dinleyen arkadaşlar; Yüce Meclis kürsüsünden millete hitap ediyorum. Kimlere? Şehir halkına; köylülere; öğrencilere hitap ediyorum: Kurduğu teşkilâtı liselere kadar götürdü, lisedeki öğretmenler üzerine bile bir terör kurdu. Kim oluyorsun sen, kim oluyorsun sen? (A.P. sıralarından “Sen kim oluyorsun?” sesleri) Şimdi aynı adam, lise talebeleri üzerinde bile...

BAŞKAN — Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamla) — ...Acımasızca terör yaratmak isteyen ve silah zoruyla...

BAŞKAN — Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamla) — ... Terör yaratmak isteyen adam

BAŞKAN — Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamla) — ...Hükümet Başkam olarak emir veremez.

BAŞKAN — Sayın Uğur, Sayın Uğur, istirahat ediyorum, “Kim oluyorsun sen?” sözünü bir daha tekrarlamayın efendim; rica ediyorum.

ADİL DEMİR (İzmir) — “Sen kim oluyorsun?” diyor, siz, “Bu sözü bir daha tekrarlamayın” diyorsunuz... (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, istirahat ederim, rica ederim. Bu şekilde yönetemem bu Meclisi.

Sayın Demir, oturumun başından beri siz çok heyecanlısınız. İstirham ediyorum, rica ediyorum, sakın olun.

ADİL DEMİR (İzmir) — “Sen kim oluyorsun?” diyor.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Evet. Vatandaşın başka nesi var? Sade vatandaşın başka ne özelliği var bunun? Ne özelliği var? (A.P. sıralarından gürültüler, “Yuh” sesleri)

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Başbakan Yardımcısı.

FAİK KIRBAŞLI (Burdur) — Sen kim oluyorsun?

NECDET UĞUR (Devamla) — Ben sade bir Türk vatandaşımı. O kim, O kim? Kim O? (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Hepimiz, müzakerelerin selâmetle yürümesinden sorumluyuz.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — O, Türkiye Cumhuriyetinin Başbakan Yardımcısı. (A.P. sıralarından gürültüler, yer yer ayağa kalkmalar)

BAŞKAN — Sayın Tercan...

NECDET UĞUR (Devamla) — Vatandaş... O kim, O? İnsan öldürmek yetkisini, insanlara saldırmak hakkını kimden alıyor? (A.P. sıralarından gürültüler, kürsüye yürümeler)

İSMET SEZGİN (Aydın) — Bir parlamenter olarak beni dinlemenizi rica ediyorum Sayın Başkan.

ADİL DEMİR (İzmir) — Nezakete davet edin. Konuşmasını bilmiyor.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi bunları bırakınız...

İSMET SEZGİN (Aydın) — Size frak giydiriyoruz; güpegündüz frak giydiriyoruz; bunun manasını anlayınız lütfen. Rica ediyorum anlayınız efendim.

BAŞKAN — Sayın Sezgin, takip etme imkânını bulamıyorum. Konuşmayı izleyemiyorum efendim.

DOĞAN ARASLI (Kars) — Hangi sıfatla konuşuyor bu adam yahu?

BAŞKAN — Sayın Sezgin, konuşmayı takip etme imkânından mahrum bırakıyorsunuz beni efendim. İstirham ediyorum, rica ediyorum. Hatibin konuşmasını sükûnetle takip edin efendim. (A.P. sıralarından gürültüler)

İSMET SEZGİN (Aydın) — Sayın Başkan, size frak giydiriyoruz, frak...

BAŞKAN — Bunu çok tekrarladınız Sayın Sezgin. İstirham ediyorum efendim.

İSMET SEZGİN (Aydın) — Rica ederim...

BAŞKAN — Çok rica ederim Sayın Sezgin, bunu bir daha tekrarladınız.

İSMET SEZGİN (Aydın) — Frak giyiyorsunuz. Bunun manasını anlayınız efendim.

BAŞKAN — İstirham ederim, sizden anlayacak değilim Sayın Sezgin. Çok rica ederim, lütfen yerinize oturun efendim.

ZEKİYE GÜLSEN (Çanakkale) — Sana bu konuşma az bile...

ETEM EKEN (Çorum) — Ne konuşuyor daha bu zibidi?

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen yerlerinize oturun efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sayın milletvekilleri, saatimi hesapladım. Daha üç dakika konuştum. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Tümer...

EMİN BİLEN TÜMER (Adana) — Sayın Başkan, ben bir şey yapmıyorum.

BAŞKAN — Lütfen, lütfen efendim...

Sayın Özçelik, Sayın Özçelik, istirham ediyorum efendim.

Efendim, bana izleme imkânı verin. Bana izleme imkânı verin. İstirham ediyorum, rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Üç dakika konuştum, ötekileri siz aldınız.

BAŞKAN — Sayın Uğur, ben hesap ediyorum efendim; rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Tamam.

Şahit gösteriyorum Meclisi konuştuğum dakikalar için. Bir dakikamı bile vermeyeceğim, hakkımı kullanacağım. (A.P. sıralarından gürültüler)

Şimdi arkadaşlar, burada ciddî bir konuyu konuşuyoruz. Şimdi, bir Hükümet kuruluyor, bu Hükümetin Başbakanı var, bu Hükümetin Millî Savunma Bakanı var, bu Hükümetin İçişleri Bakanı var, bu Hükümetin güvenlik kuvvetleri var. Bu Hükümet eğer, emrindeki güvenlik kuvvetleri üzerinde, asayiş bozan her türlü anarşik hareketlere sebebiyet verenlerin hiçbirisini tutmadığı intibanı vermezse, memlekette olaydan geçilmez. Bu Hükümet şimdi, nasıl, böyle bir zihniyetle, böyle bir zihniyetin... (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Eker, Sayın Eker, rica ediyorum efendim. Sayın Eker, rica ediyorum efendim, rica ediyorum oturun efendim. (A.P. sıralarından gürültüler; A.P. ve C.H.P. sıralarından yer yer ayağa kalkmalar)

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi, eğer kendisinde bir devlet adamı niteliği olsaydı, gelip burada, yapılacak olanın, burada beklenilenin aksine, sinirlerine mağlup olup, küçük, basit birtakım hakaret kelimeleriyle içini boşaltma küçüklüğüne düşmezdi.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum Sayın Uğur, “Küçüklük” sözünü, istirham ediyorum, lütfen siz de geri alın efendim. Çok rica ediyorum Sayın Uğur.

NECDET UĞUR (Devamla) — Aldım...

BAŞKAN — Çok rica ediyorum, Sayın Uğur.

NECDET UĞUR (Devamla) — Aldım...

Efendim, bir devlet adamına yakışan bu idi; onun durumunda olan devlet adamına - devlet adamı olsa idi eğer - yakışan bu idi. Diyecekti ki, “Ben Başbakan Yardımcısıyım. Türkiye’de, hiçbir örgütle benim ilişkim yoktur, - silah taşıyorlar; eğitim yaptık falan değil - hiçbir örgüt, başı darda kaldığı zaman, suç işleyip karakola gittiği zaman bana telefon edemez ve ben onlar adına tavassutta bulunmam. Ben, devlet kuvvetleri üzerine, başkanlık yaptığım örgüt adına hiçbir baskı yapmayacağım. Onlar herhangi bir olayla karakola giderse, güvenlik kuvvetleri ile bir meselesi olursa, işte Hükümet şahidim olsun ki, ben katiyen karışmayacağım. Başbakan Yardımcısı olduğum sürece, bu örgütle benim irtibatım kesilmiştir”

Devlet adamı bunu söyler; gelip küfür etmez. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Uğur, bir dakikanız var efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Kaç dakikadır hakkım Sayın Başkan?

BAŞKAN — Bir dakikanız var.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sayın Başkan, hakkım kaç dakika?

BAŞKAN — Efendim, şahsınız...

NECDET UĞUR (Devamla) — 10 dakika, ben sekize on kala...

BAŞKAN — Efendim, şahsınız adına 10 dakika konuşma hakkınız var.

NECDET UĞUR (Devamla) — Tamam. Ben sekize on kala başladım, saat sekiz.

BAŞKAN — Efendim, siz saat 19.30’da başladınız Sayın Uğur.

NECDET UĞUR (Devamla) — Aman efendim, saat sekize on kala başladım, saat elimde.

BAŞKAN — Saat 19.30’da başladınız efendim. (A.P. sıralarından gürültüler)

NECDET UĞUR (Devamla) — Hayır, hakkımı vermeyeceğim size.

ÜNAT DEMİR (Muğla) — Sizin yaptığınız iş o.

BAŞKAN — Sayın Demir, çok rica ederim efendim.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Başkana saygı.

NECDET UĞUR (Devamla) — Onun tarafından şartlandırılmışlarsa onun baskısı altında ürkütülmekte olan insanların da hakkını burada savunacağım ve

ona dokundurtmayacağım. Bu benim bir yurttaşlık görevim; bu partinin görevi. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Cevapla alâkası var mı Sayın Başkan?

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım...

BAŞKAN — Sayın Uğur, lütfen sözlerinizi bağlayın efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, eğer bu memlekette komandolar, üniversitelerde, sokaklarda, işyerlerinde cirit atarlarsa, her olayın altından onlar çıkarsa, birtakım derneklere hücum ederler, insanları bıçaklarsa...

BAŞKAN — Bir dakikanız kaldı efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — ...Ve onların başı da, bu memlekette Başbakan Yardımcısı olursa; böylesine bir memlekette huzur olmaz, asayiş sağlanmaz. Bunun cezasını en fazla, en çok da, siz Adalet Partililer çekersiniz. Devamı olduğunuzu iddia ettiğiniz Demokrat Partiden yeterince ders almamışınız, daha çok çekecekleriniz var. Kendi kaderinizi kendiniz çıziyorsunuz.

BAŞKAN — Süreniz... Sayın Uğur... Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamla) — Hepinizi saygılarımla selâmlarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Uğur. (C.H.P. sıralarından alkışlar; A.P. sıralarından “Yuh” sesleri)

Sayın milletvekilleri, Oturuma saat 20.15'te toplanmak üzere, yarım saat ara veriyorum.

Kapanma Saati: 19.46

İKİNCİ OTURUM**BAŞKAN:** *Başkanvekili Memduh Ekşi***DİVAN ÜYELERİ:** *Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)**İdris Arıkan (Siirt)***Açılma Saati:** 20.20

BAŞKAN — Millet Meclisinin 63'üncü Birleşiminin 2'nci Oturumunu açıyorum.

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

Söz sırası, Adalet Partisi Grubu adına Sayın İlhami Ertem'de; buyurunuz efendim.

A.P. GRUBU ADINA İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Biraz evvel meydana gelen durumdan cidden büyük üzüntü duyduk. Bir defa, Sayın Necdet Uğur'un bugün bu derece sinirli olmasını...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Haydaa!

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ne oluyor beyefendiler?

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Ben size demiyorum, arkadaşşıma diyorum beyefendi.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — ...bu derece asabi olmasını büyük üzüntü ile karşıladık.

Bir Grup Başkanvekili olarak bu haliyle, elinde saati tutarak, ikide birde Başkana hitap ederek, "Ben saati tutuyorum" demesiyle ve "Ben bu durumu devam ettireceğim" demesiyle, Sayın Meclis Başkanının da oturumu yönetmesindeki tarafsızlığa gölge düşürmüştür. Adalet Partisi olarak, bunu üzüntü ile belirteceğim.

Konuşmasının muhtelif yerlerinde, Sayın Türkeş'e hitap ederek, "Sen konuşacak adam mısın? Sen kimsin? Sen vatandaşsın" gibi ifadelerini de büyük üzüntü ile dinledik.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Türkeş'i biraz daha savunun.

BAŞKAN — Rica ediyorum Sayın Birgit.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın Türkeş bugün Başbakan Yardımcısıdır. Evvelâ bu durumuyla bir özelliği vardır. İkincisi, bir milletvekilidir. Binaenaleyh, bu tarzdaki hitapları da gerçekten üzücüdür. Hele, Adalet Partisine dönüp, "Demokrat Parti tecrübesinden faydalanmadınız; âkibetiniz daha fena olacaktır" demesini, gerçekten, demokrasiye inanmamasıyla bağdaştırıyoruz, bunu üzüntü ile karşılıyoruz ve kendisine aynen iade ediyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sevgili arkadaşlarım, çeşitli meydanlarda "çeşitli yerlerde şu veya bu tarzda demokrasi nutukları vermek mümkündür; ama mühim olan samimî olmaktır, icraatın gerektiği yerde demokrasiye bağlılığı göstermektir.

İşte, Sayın Uğur şu hitabıyla, 150 milletvekili olan bir grubu bu tarzda tehdit etmekle...

TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — 150 değil, 148.

NİHAT SALTİK (Tunceli) — 150 değil, artık.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — ...Millî iradeye bu derece saygısız olduğunu ifade etmiştir. Grubumuz adına, bunu üzüntü ile belirtmek isterim.

Değerli arkadaşlarım, Adalet Partisi...

İLTER ÇUBUKÇU (Adana) — Borsa simsarı kim?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Evet, sizin açtığınız borsa sayesinde o da olur, o da olur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Borsayı siz açtınız, biz kapattık.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum efendim, istirahat ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Herhalde, Adalet Partisi, adedinin 149’a düşmesinden üzüntü duymaz; ama bu hareketi yaratan sizler oldunuz. (A.P. ve C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar; gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Eker, istirahat ediyorum efendim, rica ediyorum; o arkadaşımızdan da istirahat ediyorum, rica ediyorum, ikaz ediyorum efendim. Hatibi takip etme imkânını verin lütfen.

Buyurun Sayın Ertem.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, konuşmamda, Adalet Partisi Grubunun, Hükümet Programı hakkındaki görüşlerini arz edeceğim; ama konuşmalarım Büyük Millet Meclisinin mehabetine, bu kürsünün kutsiyetine ve ciddiyetine yakışır tarzda olacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, Adalet Partisinin sorunlar üzerindeki, Türkiye’nin meseleleri üzerindeki görüşleriyle konuşmama giriyorum.

Bugün Türkiye’nin birinci sorunu, millî birlik ve beraberlik ruhunun korunması ve geliştirilerek yaşatılmasıdır. Bilinçli olarak, millî birlik ruhunu yıkmaya, millî ve manevî değerleri, “egemen sınıfların, sömürü düzenini sürdürmek için uydurdıkları yalan” olarak göstermeye çalışan kişiler, dernekler, kuruluşlar, örgütler vardır. Türk Milletinin, kaderde, kıvançta, tasada bir bütün olması önlenmeye, milletimiz bölünmeye çalışılmaktadır. Millî ülküler unutturularak, “Yurtta sulh” yerine, “sınıf kavgası” yaratılmasının bilinci aşılacak istenmektedir. Bazı meslek odaları, bir kısım dernekler ve kuruluşlar, tutumları ve bildirimleri ile; radyo ve televizyon, haberleri, seçtiği filmleri, tiyatro eserleri, kitap saati ve tanıttığı sanatkarlar ile bu akımı güçlendirmektedir. Bu akım bazı öğretim müesseselerinde, maalesef, öğrencilerin değerlendirmesini etkileyecek kadar ileri gitmiştir.

Siyasî partilerimizle, Anayasamızın özerk kuruluşlarıyla basınımızda, bu tehlikeyi görmek, anlamak zamanı gelmiştir. Aksi halde, fertleri birbirine düşman, bir sosyal sınıfı diğer sosyal sınıfına yaşama hakkı tanımayan bir toplum haline gele-

ceğiz. Birleştığımız ülküler, kutsal mefhumlar kalmayacaktır. Özgürlüğün... (C.H.P. sıralarından “Vah, vah, sesleri)

Buyurun beyefendiler, sıralardan gelen sese.

BAŞKAN — Siz buyurun Sayın Ertem.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu kadar ciddî bir konuda “vah, vah” diyecek insanların bulunması ve bunların da milletvekili oluşu, Türkiye’nin, söylediğim meselelerde ne kadar tehlikeli bir noktaya geldiğinin en güzel ispatıdır.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Senin milletvekili oluşun...

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Sizin zavallılığınızı millet tescil etti.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Sizin zavallılığınızı millet tescil etti.

NEDİM KORKMAZ (Yozgat) — Bu ortama siz getirdiniz.

BAŞKAN — Sayın Özkök, Sayın Özkök, istirahat ederim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Zavallı Özkök, zavallı Özkök, senin ne kadar zavallı olduğunu herkes bilir.

BAŞKAN — Sayın Ertem, ben Sayın milletvekillerini ikaz ediyorum efendim. İstirham ederim, “zavallı” şeklinde hitap etmeyin. İstirham ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Özgürlüğün her çeşidini, fert ve sınıf menfaatlerinin bu özgürlükler içinde dile getirilip, korunması mücadelesini kabul ediyoruz; ama bunların üstünde, millî şuurun, millî ülkünün, millî birliğin, millî değer hükümlerinin korunmasını ve yaşıtılmasını şart sayıyoruz.

İşte bu sebeple, Hükümetin birinci görevi, millî, demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devleti olan bağımsız Türkiye Cumhuriyetini bu tehlikelerden korumak ve yaşatmaktır.

İkinci sorun; “Siyasî parti olarak, dernek olarak, kuruluş olarak kim kimdir ve kimin yanındadır; kim ne söylüyor ve ne yapıyor?” hususları açıklığa kavuşturulmalıdır.

Kavram karıştırılması oyunu da bitirilmelidir: Demokrasiden bahsedip, millet iradesi çiğnenmemelidir. “Bağımsız Türkiye” diye bağırıp, Türkiye’nin bağımsızlığını yitirmesi için ne mümkünse, o yapılmamalıdır. Düzen değişikliği istenirken, sınıf kavgası yaratılmamalıdır. Sömürüye karşı çıkılırken, gerçek sömürü yaratılmamalıdır. “En büyük tehlike komünizmdir” derken, komünizmin getirdiği ve geleceği ortam yaratılmamalıdır.

Üçüncü sorun, asayiş sağlamaktır. Fikir özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, bunları açıklama özgürlüğü toplantı hakkı, yürüyüş hakkı başka şey; gençlerin, vatan-daşların, nizamla karşı çıkması başka şeydir. Hele, düzeni değiştirmek, kendi düşüncelerini uygulamak için zor kullanmak, başkalarının haklarına saldırmak, nizamla topluca karşı çıkmak suçtur. Bunları hoşgörü ile karşılamayı, halkın bilinçlenmesi saymak ise, zorbalığa prim vermektir.

Dördüncü sorun, dar ve sabit gelirli vatandaşları, yani işçiye, memuru, emekliyi, küçük esnafı ve sanatkârı, köylüyü her gün biraz daha ezen hayat pahalılığını durdurmak, hayatı yaşanabilir hale sokabilmektir.

Adalet Partisi, bu derhal ele alınıp halledilmesi gereken dört sorun yanında, Hükümet Programında, daha 13 meselenin yer almasını istemektedir.

Adalet Partisinin gayesi, sosyal refah devletini kurmaktır: Adalet Partisi, Devletin sosyal ve ekonomik alanda tanzim edici, yönlendirici, destekleyici, hizmet götürücü, yardım edici görevleri olduğuna inanır. Sosyal refah devleti; yurttan fakirliği, işsizliği kaldıracak; kişileri, “yarın” korkusundan kurtaracak; vatandaşları, işsizlikte aç kalmaktan, hastalandığında perişan olmaktan, ihtiyarlıkta ortada kalıp sefil olmaktan kurtaracaktır.

Eğitimden, özel ve kamu sektörlerinde iş bulup çalışmaya kadar, her alanda fırsat ve imkân eşitliği sağlayacaktır.

Devlet, kabiliyetli, çalışan vatandaşların malî güçsüzlükten doğan gelişme ve yükselme engellerini kaldırmalıdır.

“Herkes hizmet, herkese refah” anlayışından hareket eden Adalet Partisi, vatandaşlar ve sosyal sınıflar ve sosyal sınıflar arasında farklılık yaratmayı, onları birbirlerinin karşısında göstermeyi, onları birbirine düşman ederek kavga çıkarmayı, herkese refahın sağlanması için fayda değil, zarar sayar.

Adalet Partisi felsefesinde, “sınıf kavgası” yok, “sosyal barış” vardır.

Adalet Partisi, karma ekonomiye inanır. Anayasanın kabul ettiği mülkiyet hakkına ve hür teşebbüse saygılıdır. Anayasaya rağmen, mülkiyeti, “emekçiden çalınan değer”; hür teşebbüsü, “sömürü ve soygun düzeni” şeklinde tanıtan çeşitli alanlardaki Marksist faaliyetlerin bizzat emekçilerin zararına olduğuna inanır ve üretimden, teşebbüs sahibinden, sevk ve idareciden, teknik elemandan vasıfsız işçiye kadar her ilgilinin âdil ölçüler içinde pay almasını, hepsinin tam bir sosyal güvenlik içinde bulunmasını ister.

Vergi, gelir dağılımında sosyal adaleti sağlayan bir vasıttır. Lâkin, hiçbir zaman müsadere derecesine vardırılmamalı, yeni kaynak yaratmayı ve teşebbüs arzusu yok etmeyi hedef bilmemelidir.

Adalet Partisi, Türkiye’de sosyal barışı ve huzuru devam ettirebilmek için, aşağıdaki meselelerin Hükümetçe ele alınmasını zarurî görür:

Fukaralık; gelir dağılımından yeteri kadar pay alamamak, asgarî hayat şartlarını sağlayamamaktadır.

İşsizlik; çalışma gücündeki kişilerin sürekli ve güvenli çalışma imkânı bulamalarıdır.

Her iki meselenin de hal çaresi, ekonomik büyüme, sanayileşme, tarımda modernleşme ve kalkınmadır. Ekonomik büyümeyi durduran her anarşik hareket, her ideolojik kavga, işsize ve fukaraya ihanettir. Bu marksist deyişlerle, “sermaye yanlısı” olmak, sömürü düzenini devam ettirmek arzusu değildir. Aksine, bu, emekçi-

den, fukaradan, işsizden yana olmaktır. Başbakan Ecevit, görüşümüzün en güzel örneğini vermiştir:

Sayın Ecevit'in yanlış ekonomik ve siyasal politikası neticesi yatırımların durması, üretimin azalması, bugünkü hayat pahalılığının, yokluğun ve işsizliğin sebebi-
bidir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Çaresizlik; yoksulun, kimsesizin, yaşlının, işsiz kendi kaderine terk edilmesidir. Devlet, bu kişilerin elinden tutmalıdır. Sosyal adalet ve sosyal güvenlik budur. Bu, Marksistlerin yaratmaya çalıştığı ideolojik kavgalar, üretim araçlarının devletin eline geçmesi çabalarıyla çözümlenemez; ancak, kalkınmış, sanayileşmiş, tarımı gelişmiş bir Türkiye bu sorunu çözebilir.

Cahillik: Okuma - yazma ile birlikte temel bilgiler ve kabiliyet ve isteklerine göre meslekî eğitim vererek, bütün vatandaşlarımızı kişiliklerine kavuşturmak ana meselemizdir. Milletine inanmış, ona hizmeti ülkü edinmiş, demokratik düzenin savunucusu, kalkınmaya verimli şekilde katılan genci yetiştirmek, eğitlimizin gayesi olmalıdır. Fırsat ve imkân eşitliği içinde, okul içi ve okul dışı eğitimle, kabiliyetleri ölçüsünde herkes için eğitim gerçekleştirilmelidir.

Enflasyon ve pahalılık: 1971 yılından beri Parlamenteoya dayanmayan hükümetler, siyasî istikrarsızlık, rejim tereddütleri, yanlış ekonomik politikalar sonucu, bütün vatandaşlar, artan pahalılık karşısında her gün biraz daha fakirleşmektedir. Mutlak bunun çözümü getirilmelidir.

İhracat seferberliği: Yine yanlış kararlarla, ihracatımız miktarca gerilemiş, bazı sınaî mamullerimiz alıcı bulamaz duruma düşmüştür. Yeniden bir ihracat seferberliğine ihtiyaç vardır.

Bürokrasi: Son yıllarda partizanlık ve sorumsuzluk yüzünden, devlet işlemez hale gelmiştir. Devlet mekanizması, iltimasız, kayırmaz, aracısız, rüşvetsiz, âdil ve süratle işler hale getirilmelidir.

Köy kalkınması: Adalet Partisi, nimetleri köye ulaşamayan kalkınmayı kalkınma kabul etmez. Köyün altyapısı tamamlanmalıdır. Köy yolu, köy suyu, köy elektriği Demokrat Partinin ve Adalet Partisinin imzasını taşıyor. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bu hamleyi âdil sonuca bağlamak için, bundan böyle, köylerin yola, suya, elektriğe katılma payları kaldırılmalıdır.

Gelişen köyün gerisinde kalan Köy Kanunu günümüzün şartlarına ve ihtiyaçlarına göre yeniden tedvin edilmelidir.

Şehirleşme: Hızla devam eden şehirleşmenin sosyal ve ekonomik problemleri, somut sorunu ele alınmalıdır. Bundan böyle, "gecekondu" deyimi, geçmişin bir hâtırası haline gelmelidir.

Tarım: Tarım, çalışan nüfusun fazlalığı, millî gelirdeki ve ihracattaki payının yüksekliği sebebiyle büyük önem taşımaktadır. Buna, dünyada başgösteren beslenme sıkıntısı ve son yıllarda Türkiye'nin, gıda maddelerinde kendisine yetemediği vakıası eklenirse, durum daha da ciddiyet kazanır. Tarımda iki ana mesele vardır: Ekonomik yön; verimin ve üretimin artırılması. Sosyal yön; çiftçinin üzerinde çalıştığı toprağın sahibi olması.

Ekonomik yön, bir yeşil planla ele alınmalıdır. Toprak verimli işletilmeli, üretim artırılmalı, tarımsal bünye ıslah olunmalı; sulama, gübreleme, vasıflı tohum, ziraî mücadele, yeterli kredi, mekanizasyon, ileri üretim metotları ve teknikleri uygulanması, hayvancılığı da içine alacak şekilde bu yeşil plan içinde düzenlenmelidir. Ziraî ve hayvani ürünlerin değerlendirme ve pazarlanmasında taban fiyat uygulanması, devlet ve kooperatif destekleme alımları politikası etkin biçimde sürdürülmelidir.

Sosyal yön, Toprak ve Tarım Reformu Kanununun uygulanmasıyla çözümlenmelidir. Kanun, mülkiyete saygılı bir anlayış içinde, toprak - mülkiyet dağılımını ve tasarruf şeklini sosyal adalet ilkelerine göre düzenlemekte, yurt güvenliğini sağlamakta; topraksız ve yeter toprağı bulunmayan çiftçiyi, yurt imkânları ölçüsünde, toprak sahibi yapmayı amaçlamaktadır.

Kanun süratle uygulanarak, “toprak ağaları; feodalite kalıntıları; Anayasanın öngördüğü hakların özgürce kullanılmasını engelleme” tarzındaki marksist sömürler sona erdirilmelidir.

Sanayileşme: Türkiye’nin refah toplumu haline gelebilmesi, istihdam meselesinin halledilmesi, hayat standardının yükseltilmesi, refahın tabana yayılması, rekabet gücü olan bir sanayileşme ile mümkün olacaktır. Bu sebeple, sanayileşme teşvik olunmalıdır.

Tabii kaynaklar ve servetler: Türkiye’nin kalkınması, güçlenmesi, dışa bağıllıktan kurtulması için, tabii servet ve kaynaklarımızın, hiçbir ideolojik ve demagojik saplantıya kapılmadan ve korkmadan, israfa imkân vermeyen, sosyal ve verimli tarzda işletilmeleri çarelerinin getirilmesini istiyoruz.

Türkiye’nin hayatî meselesi, dış güvenliğinin devamlı olarak sağlanmasıdır. Güvenliğimiz, kendi gücümüzle ve güvenilir ittifaklarla temin olunacaktır. Bunda da başarı derecemiz, ekonomik büyümemizdeki yükseklikle orantılı olacaktır.

Buraya kadar, Adalet Partisinin Türkiye’nin 13 önemli sorununa bakış tarzını ve erişmek istediği hedefi, takip etmeyi tasarladığı stratejiyi prensip olarak arza çalıştım. Bunları daha genelleştirerek 4 esasta da toplayabiliriz:

1. — Türk Devletinin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak devamını sağlamak.
2. — Demokratik düzeni, Türk milletinin kayıtsız şartsız egemenliğini sürdürmek.
3. — Refahın, sosyal adaletin, sosyal güvenliğin, sınıf kavgası ile değil, sosyal barış içinde iktisadî büyüme ile mümkün olacağına inandığımızdan, karma ekonomi ve planlı kalkınmayla iktisadî büyümeyi gerçekleştirmek.
4. — Türk tarihinden, Türk kültüründen güç alarak, geleceğini Türk Devletine bağlayan, kaderde, tasada, sevinçte birleşen, Türkiye Cumhuriyetini çağdaş uygarlık seviyesine çıkarmak için çalışan, Türk olmaktan gurur duyup, Türk milliyetçiliğini kuvvetlendirerek yaşatmak.

Adalet Partisi, iştirak edeceği bir iktidar ortaklığının programında, bu ana meselelerle birlikte, vatandaşın yarın endişesi ve korkusundan kurtarmak için, Ge-

nel Sağlık Sigortası, Yaşlılık Sigortası, Ziraî Sigorta, İşsizlik Sigortası kanunlarının gerçekleştirileceği vaadini görmek ister. Hastalanan vatandaşın perişanlığı; kimsesizin, yaşlının sefaleti; tabiatın hışmına uğrayan çiftçinin felâketi; işsizin geçim sıkıntısı ancak böylece önlenabilir.

Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi Koalisyonu Hükümetinin Programında bu ana meseleleri bulduğumuz için, Adalet Partisi Grubu olarak, bu Hükümeti destekliyoruz, güvenoyu vereceğiz. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Programı, Adalet Partisi olarak, “şu eksik, bu fazla” diye eleştirmeyeceğiz. Bu, dört parti koalisyonudur. Partiler, bu konularda anlaşabilmişlerdir.

Bugün Türk Devleti için en büyük tehlike komünizmdir. En büyük hata da, komünizm tehlikesini önemsememektir. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

12 Mart öncesi ve sonrası anarşik olaylarının, örfi idare mahkemelerinde, gerçek yüzleri görülmüştür. Ortadan kaldırılmak istenen, bağımsız Türkiye Cumhuriyetidir, hem de silahlı halk ayaklanmalarıyla... Büyük basınıımızın, ilim adamlarımızın bu hakikate bu derece ilgisiz kalmaları, sudan sebeplere dayanarak bu gerçekleri geçiştirmeleri, memleketimiz yönünden en büyük talihsizliktir. Bu gerçek tehlike karşısında birleşen siyasî partilerin ve parlamenterlerin daha önemsiz fikir ayrılıklarını mesele yapacaklarına inanmıyoruz.

Sayın milletvekilleri, Programın, şimdi arz edeceğim kısımları, Programın memleketimiz gerçeklerine ve ihtiyaçlarına uygunluğunun birkaç örneğidir. Programda bu meseleler aynen şöyle ifade edilmektedir: “Vatandaşların, kabiliyetleri ve arzularına göre ve kendi maddî imkânlarına bağlı olmaksızın, yetişme ve bir meslek edinme imkânları artırılacak; parasız yatılı öğrenci sayısı çoğaltılacaktır. Yurtlar, öğrenci kredileri, ders araçları ve gereçleri, artan ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır. Kalkınmaya ve üretime katkısı olan meslekî ve teknik öğretime önem verilecek, meslekî ve teknik liselerin artırılması yoluna gidilecektir.

Öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek, feragatla görev yapan öğretmenlerimizin maddî ve manevî sorunlarının çözümlenmesine, meslek içi eğitimlerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarf edilecektir.

Eğitimde, radyo, televizyon ve eğitim laboratuvarlarından geniş şekilde yararlanılacaktır. Radyo ve televizyon yoluyla yapılacak eğitimin, millî eğitim temel amaçlarına uyması ve köylere kadar ulaşması sağlanacaktır.

Öğretim üyelerinin az ve yetersiz olduğu eğitim kuruluşlarında, kapalı devre televizyonlarıyla ders verilme imkânlarından faydalanılacaktır.

Millî bir kültür siyaseti takip edilmek suretiyle, milletimizi meydana getiren değerler etrafında millî bütünlük kuvvetlendirilecektir. Güçlü bir millî kültür hareketinin, milletimizi, zararlı dış tesirlerden koruyacağına inanıyoruz. Kültürümüzün gelişmesi, yeni nesillerimize aşılınması, sanatımızın millî köklerden kuvvet alarak ilerlemesi, kültürümüzün içte ve dışta tanıtılması, yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın millî kültürümüz ile bağlılıklarının devam ettirilmesi ve kültü-

rel ihtiyaçların karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır”. Bu paragrafı Sayın Necdet Uğur’a arz ediyorum.

Millî bir dil politikası izlenecektir. Dilimizin zenginliğinin korunmasına ve geliştirilmesine önem verilecek, Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır.

Din görevlilerinin toplumumuzdaki manevî yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

Gençlerimizin huzur ve güven içinde derslerine çalışabileceği, spor yapabileceği, istirahat edebileceği her türlü sosyal imkânlarla sahip yurtlara, tesislere, burs ve krediye yeterli ölçüde kavuşmaları sağlanacaktır.

Vergiye, malî gücü olandan almaya ağırlık veren âdil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etmek hedefimiz olacaktır. Düşük gelirliilerin vergi yükü azaltılacak ve asgarî geçim indirimi yükseltilecektir.

Kredilerin düzenlenmesinde, sosyal ve ekonomik verimlilik esas alınacak ve dengesizliğin giderilmesi sağlanacaktır.

Türkiye’nin, çağdaş bir sanayi ülkesi haline gelmesi, tarım sektörünün ihtiyacı olan temel girdilerin yeterli seviyede sağlanması, zarurî ihtiyaç maddelerinin karşılanması için enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikalarının, demir çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, elektronik ve telekomünikasyon sanayiinin, motor sanayiinin, otomotiv alanında aktarma organları sanayiinin, takım tezgâhları sanayiinin, ağır elektronik ekipman sanayiinin, tarım ve iş makineleri sanayiinin, gemi inşa sanayiinin kurulmasına mutlaka hız verilecektir.

Sanayileşme hareketinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimizden faydalanılacak, halkın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir. Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinin en yüksek verime yükseltilmesi ve teşebbüs sahiplerinin, güçlük ve engellerle karşılaşmadan, sanayi tesisleri kurmak ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayii Teşvik Kanunu çıkarılacaktır.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayii geliştirmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır.

Yabancı sermayeyle gelen teknolojinin Türkiye’de yerleşmesine imkân verilecek bir zaman sonunda bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkânları sağlanacaktır.

Elektrik enerjisi ve yakacak temininde dar boğazlar, kısa ve uzun vadeli müdahale ve esas itibarıyla öz kaynaklara dayalı projelerle giderilecektir. Bu meyanda, temel hidroelektrik ve termik tesislerin yapılması hızlandırılacaktır.

Üzerinde Türkiye’nin hakkı bulunan deniz yatağındaki ve deniz yatağı altındaki tabii kaynakların aranması, bunlara sahip çıkılması ve işletilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Büyük sulama projeleri hızlandırılacak ve bu meyanda, Aşağı Fırat Projesi gibi, çok maksatlı ve yüksek ekonomik yararları olan projelerin süratle gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Gübre fiyatlarının indirim imkânları önemle ele alınacaktır. Büyük gelişme imkân ve gücüne sahip olan hayvancılık ve su ürünleri, bütünleşmiş politika ve temel organizasyon tedbirleriyle bir küll halinde ele alınacak ve geliştirilecektir.

Meyvecilik, sebzeçilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanlarında da dar boğazlar giderilerek, gelişmenin hızlandırılması ve ihracatın geliştirilmesi sağlanacaktır.

Toprak ürünlerimizin tabii afetlerden gördüğü zararlardan köylü ve çiftçilerimizin müteessir olmamalarını sağlayan bir tarım sigortası, geliştirilip yaygınlaştırılacaktır.

Kooperatiflere ve gönüllü kooperatifçilere gerçek anlamda, layık olduğu büyük önem verilecektir. Kooperatiflerin ve kooperatif üst kuruluşlarının, gayelerine uygun şekilde çalışmaları ve yatırım yapmaları teşvik edilecektir. Kooperatiflerin ve kooperatifçiliğin özel menfaatlere ve siyasi amaçlara âlet edilmesi önleneyecektir.

Köy kalkınması kooperatifçiliğinin gelişmesine özel bir önem verilecektir. Köy hizmetlerinde köylüye yüklenen katılma paylarını kaldırmaya kararlıyız. Günün icaplarına uygun bir Köy Kanunu çıkaracağız. Köy muhtarlarına ödenek verilmesini mümkün kılacak kanun tasarısı Yüce Meclisimize sunulacaktır.

Orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden, su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan tarla, bağ, bahçe, zeytinlik, meyvelik, fındıklık, fıstıklık gibi, çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile, otlak, kışlak ve yaylak haline gelmiş yerler ile, şehir ve kasaba, köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahalarının orman sınırları dışına çıkarılması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Büyük sulama projelerine bir taraftan devam edilirken, kısa zamanda netice alınacak yeraltı pompaj ve gölet sulamalarına özel bir ağırlık verilecektir.

Genel sağlık sigortası sistemi gerçekleştirilecektir. İşçilerimizin, esnaf ve sanatkârların ve dar gelirlielerin ucuz ve sıhhi meskenlere sahip olmaları, bu yolda kredi imkânlarının artırılması temin edilecektir.

Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara işçilerimizin hissedar olmaları imkânları hazırlanacaktır.

Kıdem tazminatı, en kısa zamanda, işçilerimizin ve ülkemizin yararına en uygun bir şekilde, 15 günden 30 güne çıkarılacaktır.

İşsizlik sigortasıyla ilgili çalışmalar yapılacaktır.

Sanayileşme hamlemizde değerli bir rol ifa eden küçük sanayi kuruluşlarıyla, büyük sanayi arasındaki bağların geliştirilmesine önem verilecektir. Esnaf ve sanatkârlarımızın işyeri kurmaları, dükkân ve atelye sahibi olmaları kolaylaştırılacak, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşturulmaları sağlanacaktır. Küçük sanayi siteleri geliştirilecek, küçük sanayide eğitim çalışmalarına önem verilecektir.

Çıraklık, Kalfalık ve Ustalık Kanunu en kısa zamanda çıkarılacaktır.

Esnaflık ve sanatkârlarımızı ve çiftçi vatandaşlarımızı ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak, mümkün olan ölçüde basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmeyi, hem devlet gelirleri bakımından, hem de büyük sayıda vatandaşımızın yersiz külfetlerden kurtulması bakımından lüzumlu görüyoruz.

“Gecekondu oturan vatandaşların medenî ihtiyaçlarının karşılanması ve gecekondu oturanların tapuya bağlanması konularında gerekli tedbirler alınacaktır.

Devlet idaresinin israftan kurtulmasına, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikâp ve suiistimal ile müessir bir şekilde savaşılmaya büyük önem vereceğiz.

Seçmen yaşının 18’e indirilmesine ve dış ülkelerdeki yurttaşlarımızın seçimlere katılıp oy kullanabilme imkânlarını sağlayacak kanunî değişikliklerin yapılmasına taraftarız.

TRT’nin, tarafsızlığı ve Anayasanın 121’nci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle yükümlü olan TRT’nin, devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önlenmelidir”

Sayın milletvekilleri, verdiğim örnekler göstermektedir ki, bu Hükümet Anayasa doğrultusunda, Atatürk ilkelerine bağlı olarak, demokratik düzen içinde kalmayı, büyümeyi, dışa bağılıktan kurtulmayı, sosyal barış içinde sosyal adaleti ve sosyal güvenliği gerçekleştirmek isteyen, Büyük Türkiye’yi yaratmayı hedef alan bir Hükümettir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, ne var ki, C.H.P. ve Sayın Ecevit çok vaat etmiş, Başbakan olarak hemen hemen hiçbir şey yapamamıştır. İki misal vermekle yetineceğim.

Sayın Ecevit, Hükümetinin güvenoyu müzakerelerinde, “köylü kredi olarak 500 lira değil, 500 bin liralara, milyonlar alacaktır. Bir aya, iki aya kalmadan, hani senin malın diye sorulmadan bu krediler kendisine verilecektir” demiştir. Aylar geçtiği halde, ne yazık ki, tarım girdilerinde, gübre, tohum, ilaç, makine, aletler ve akaryakıtta %300’e yakın bir artış olmasına karşılık, kredi düzeninde ve usulünde hiçbir değişiklik yapılmadan, yalnızca %20 civarında bir artış sağlanmıştır. Böylelikle, başka bir deyişle, köylünün ve çiftçinin kredisi artırılmak şöyle dursun, %250’nin üstünde azalmıştır.

İşte, Sayın Ecevit’in halka dönük icraatı! (C.H.P. sıralarından gürültüler)

İkinci misal: - Buna, sonra, Sayın Uğur’un konuşmaları dolayısıyla cevap verirken tekrar temas edeceğim Sayın Ecevit 22 Şubat 1974’te, “Ekim 1974’te üniversiteye imtihansız giriş başlıyor” dedi. 17 Temmuz 1974’te de Millî Eğitim Bakanı, “Bu yıl her adayın üniversiteye gireceğini” tekrarladı. 1 Aralık 1974’te Sayın Ecevit, “Yükseköğrenim kurumlarındaki tıkanıklık giderilerek, uzun yıllardır ilk kez tüm gençlerimize yükseköğrenim yapma olanağı sağlanmıştır. Eğer meseleyi çözmeseydik, ben ve Millî Eğitim Bakanı istifa edecektik” dedi.

Ne yazık ki, Sayın Ecevit gerçeği söylemedi, Çünkü 1974’te üniversite giriş sınavına 226 bin aday katılmıştır. Bunlardan sadece 126 bini yükseköğretime kaydedilmiştir; fakat bunlardan ancak 23 bin genç üniversitelere girebilmiştir. 19 bini

akademilere, 23 bini çeşitli yüksekokullara ve 60 bini -dikkat buyurun değerli milletvekili arkadaşlarım, 60 bini- mektupla öğretime kaydedilmiştir. Ankara Tıp Fakültesine 15.356 talep olmuştur, sadece 120 öğrenci alınabilmiştir, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesine 12.760 talep olmuştur, yalnızca 130 öğrenci kaydedilmiştir. Orta - Doğu Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesine 24.770 istek olmuştur, yalnızca 860 genç kaydedilmiştir. Mektupla öğretim, yalnızca, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokullarda uygulanmıştır. Onlar da; eğitim enstitüleri, kız ve erkek teknik yüksek öğretmen okulları, Ticaret ve Turizm Öğretmen Okuludur.

Mektupla öğretimin ne kadar güvenilir bir eğitim sistemi olduğu münakaşasını başka zamana bırakıyorum. Yalnızca, Sayın Ecevit'in yükseköğretim sorununu çözemediğini ifade etmekle yetiniyorum. Çünkü, memleketin ihtiyacı olan dallarda, kalkınma planımızın gösterdiği hedeflerde öğrenci alınmamıştır, üniversitelerde, akademilerde bu sistem uygulanmamıştır; sadece, emrinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokullarda uygulanmıştır.

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Ona da şükür. Eskiden onu da bulamıyorduk.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Mektupla öğretimin bu kadar yaygın olarak başlatılmasına “Şükür” mü demenin lâzım geldiğini, kafalarımızı yumruklarımız arasına alıp yumruklamamız mı gerekeceğini ileride göreceğiz.

BAŞKAN — Sayın Türkcan, rica ediyorum. Devamlı söz atıyorsunuz, istirham ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Onun için tekrar ediyorum, Sayın Ecevit, bu konuşmalarıyla yükseköğretimi halletmemiş; aksine, içinden çıkılması çok zor bir arapsaçı haline getirmiştir.

Bunu arz ettikten sonra, Sayın Ecevit'in 8 Nisan 1975 tarihli demecini yine, ilmi ve objektif değil, hissî bulduk. Bir büyük parti liderinden beklenmeyecek derecede yıkıcı ve gerçek dışıydı. Bunları gazeteden okuyarak zamanınızı almak istemiyorum; ama tekrar ediyorum: Bir büyük partinin liderinin bu derece hissî, bu derece önyargılı, kırıcı ve yıkıcı olmamasını temenni ederdik.

Sayın milletvekilleri, halbuki Sayın Ecevit'in ekonomik politikası, orada belirttiğinin aksine, dar ve sabit gelirli halkı ezen, emekçiye yoksulluğa mahkûm eden, emekçiye işsiz bırakan bir politikadır. Bu hakikati rakamlarla anlatacağım.

1973'te toptan eşya fiyatları endeksinde artış, %20,5'tur. 1974'te bu artış %29 olmuştur. 1973 yılında emisyon hacmi 25 küsur milyardı. Hâlbuki 1974 yılında, onların bıraktığı zamanda 34 milyar lirayı aşmıştır. İthalât 1973'te miktar olarak 13.615.400 ton; kıymet olarak 2.086.000.000 dolar iken, 1974'te miktar olarak 17.319.700 tona, kıymet olarak 3.778.000.000 dolara yükselmiştir. İhracat 1973'te miktar olarak 5.292.500 ton iken, 1974'te 4.513.200 tona düşmüş, kıymet olarak 1973'te 1.317.000.000 dolar iken, 1974'te 1.532.000.000 dolar olmuştur. İhracat 1974 yılında 800 bin ton civarında eksilmiştir, ithalât ve ihracat açığı ise, 2.246.000.000 dolar civarına varmıştır. 1974 yılında, ekonomik durgunluk sonucu olarak, stoklar büyük ölçüde artmıştır. Stokların artışı, Ecevit Hükümetinin Türkiye'de yatırımları durdurduğu ekonomiyi durgunluğa soktuğunun en bariz

örneğidir. Klinker, 1973 yılında stok olarak, 513.529 ton iken, 1974'te 1.300.000 tona ulaşmıştır. Çelik 33.703 ton iken, 1974'te 710 bin tonu bulmuştur. Demirde 1973'te hiç stok yokken, 1974'te 700 bin ton olmuştur. Pencere camı 2.279 ton iken, 1974'te 13.533 ton olmuştur. Toplam inşaat 1973'te, m2 olarak 24.496 milyon iken, 19.654 milyona düşmüştür. Bunlar göstermektedir ki, Türkiye'de yatırımlar, büyük sanayii ve vatandaşı, emekçiyi ilgilendiren inşaat sektörü tamamen durmuştur. Tekstil sanayii, kapasitesinin yalnız ve yalnız %55'i ile çalışmıştır.

Traktör imalatındaki üretim 37 binden, 29 bine düşmüştür. İşte, bugün çiftçinin bulamadığı, peşinde koştuğu traktörün olamamasının sebeplerinin başında gelen budur.

İşte yoksulluk, kuyruk, işsizlik Sayın Ecevit'in politikalarının eseridir.

Değerli arkadaşlarım, millî gelirdeki durum şöyledir: 1973 yılında program hedefine göre gayrisafi millî hâsıladaki hız 7,5 olması gerekirken, 5,5 olmuştur. Halbuki 1974 yılında program hedefi 7,6 iken, gerçekleşme, bir düşüğüyle 7,5 olmuştur; ama kalemleri tetkik ettiğimiz zaman, burada Sayın Ecevit hükümeti için övünülecek değil, yerinilecek bir durum vardır. Olay şöyledir:

1973 yılında tarım sektöründeki program hedefi 3,7'dir; ama hava şartlarının elverişsiz gitmesi neticesi, gerçekleşme, nakıs 10,7 olmuştur. Buna karşılık 1974 yılında tarım sektöründeki program hedefi 3,7 olduğu halde, hava şartlarının fevkalâde elverişli gitmesi sonucu gerçekleşme 6,9 olmuştur; ama tabiat şartlarına bağlı olmayıp, tamamen ekonomik tedbirlerle, hükümet icrasıyla ilgili olan sanayileşmede durum şu tarzda cereyan etmiştir:

1973'te sanayileşmede program hedefi 11,2 iken, gerçekleşme 12,8 olmuştur; ama 1974'te program hedefi 11,2 olduğu halde, gerçekleşme maalesef 8,5'da kalmıştır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, eğer 1974'te, 1973'teki olumsuz hava şartları vaki olmuş olsaydı, 1974'ün kalkınma hızı 7,5 değil, 3,5 olurdu; ama buna mukabil 1973'te 1974'ün hava şartları gerçekleşmiş olsaydı, o zaman gayri safi millî hâsıladaki kalkınma ve artma hızı %9 olurdu değerli arkadaşlarım.

Bunlardan anlaşıldığı üzere, Türkiye'de sosyal adaleti, sosyal güvenliği gerçekleştirmek için sosyalist olmaya ihtiyaç yoktur. Olumlu ekonomik politikalar ve başarılı bir icraatla, Türkiye büyük kalkınma hedeflerine ulaşır ve Türkiye'de işsizlik önlenir, emekçinin hakkı olan, kendisinin hakkı bulunan ücret demokratik yollarla, toplu sözleşmelerle, grevlerle sağlanmış bulunur.

Onun için diyoruz ki; Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi, Güven Partisi, Millî Hareket Partisi Koalisyon Hükümeti Programı, büyük sermayeden değil, emekçiden, işçiden, köylüden, çiftçiden, memurdan, sabit ve dar gelirli, tek kelimeyle millettten yanadır. Solun her çeşit yaygarası ve iftirası bu hakikati değiştiremeyecektir. Az gelişmiş olmayı istismar kolaydır. Zengin, fakir kavgası yaratmak, teşebbüs sahiplerini gözden düşürmek kolaydır. Ama fakiri, zenginin yaşama düzeyine yükseltmek, geri kalmışlığı süratle gidermek zordur. Sayın Ecevit, solcu politikası ile birinciyi yapmaktadır. Bu koalisyon hükümeti de ikinciyi yapacaktır.

Yapılan tahribat neticesi Sayın Demirel Hükümeti büyük açık veren bir kamu maliyesi almaktadır. Konsolide bütçenin 28 milyar, kamu iktisadî teşebbüslerinin 15 milyar olmak üzere, toplam kamu finansmanı genel dengesinde 43 milyarlık bir açık verme ihtimali mevcuttur. Bu güçlüğü rağmen, biz bu Hükümetin doğru ekonomik ve sosyal politika ve iç barış ile programında vaat ettiği hususları başara-
cağına ve gerçekleştireceğine inanmaktayız.

Değerli arkadaşlarım, bu bölümü arz etmek istemiyordum; ama ne yazık ki, burada Sayın C.H.P. Grup sözcüsünün fevkalâde asabi bir hava içinde memleket gerçeklerini başka tarzda ele alması ve başka tarzda göstermek istemesi karşısında Türkiye'nin bazı gerçeklerini ben de dile getirmek mecburiyetinde kalıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Ecevit, Millet Meclisinin 12.2.1969 tarihli zabıtlarında görüldüğü üzere bu Mecliste şöyle konuşmuştur: “Devletten, hükümetten umudunu kesen halk, Anayasanın izin verdiği, hatta emrettiği toprak reformunu yer yer kendisi gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu hareket ne jandarma ile, ne de teknolojik buluşlarla, ne de yasalarla önlenemez. Bütün yasaların üstünde Anayasa, onun da ötesinde doğa yasaları, tabiat kanunları vardır. İnsanca yaşama hakkının bilincine varan bir halk, o hakkı elde etmesini bilir. Bu bütün yasaların üstünde bir doğa yasasıdır. Elllerinde, topraksız köylü olmaz diye kendi yazdıkları dövizleri alıp yürüyüşe geçen ve üzerinde yaşama hakkı iddia ettikleri toprakları işgale girişen köylüleri hiç bir güç durduramaz” diyor.

Sayın milletvekilleri, soruyorum işgali bizzat hak, kendilerine göre haklı bulduklarım iddia etmek, bir partinin genel başkanı tarafından dile getirilirse, acaba bu sözler, devletin ve hukukun inkârı manasına gelip, doğaya, tekrar hukuk öncesi-ne dönmek demek değil midir?

HASAN BÜTÜNER (Amasya) — On senedir aynı şeyi söylüyorsunuz.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Ya topraklar alınırken?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Herkesin hakkı kanunla verilir. Hiç kimse kendi hakkını kendisi alamaz. Hele bunu bir işgal yoluyla yapamaz. Hele bir partinin genel başkanı, Millet Meclisi kürsüsünden kanunsuz işleme giren kişilere “Doğa yasası vardır, onu devletin hiç bir kuvveti, jandarması durduramaz” diyemez muhterem arkadaşlarım. Derse bu hukuk devletin inkârıdır, bu hukuk öncesine, doğaya dönüştür Sayın milletvekilleri. Bu açık olarak zorbalığın teşviki, vatandaşları zorla kanunu çiğnemeye sevk etmektir. Eğer, aksi iddia edilirse, bu iddia insan idraki ile çelişkiye düşer.

Sayın milletvekilleri, bir işçi ayaklanması provası olan 15-16 Haziran 1970 işçi olaylarından sonra, Sayın Ecevit'in beyanatı, “Beri işçi olsaydım böyle bir kanuna isyan ederdim” olmuştur. Şimdi değerli milletvekilleri, bu sözle Sayın Ecevit ihtilâl provasının karşısında değil, yanında yer almış olmamakta mıdır?

Anayasa düzenini silahlı bir harp ihtilâli ile yıkıp, yerine Marksist, Leninist, Maoist bir düzen kurmak istedikleri, bu maksatla örgütler kurup, sayısız anarşik eylemler yapan, yaptıklarından hiç bir vakit pişmanlık duymayan devlet ve rejim düşmanlarını affettirebilmeyi en büyük uğraşı haline getiren Sayın Ecevit, büyük

bir vatanseverlikle Türk Devletini kurtarmaya gayret eden örfî idare yetkilerini ima ederek, “Devlet yıkıcıları için, ara rejimi süresince de, devletin adaletsiz davrandığını, kışkırtılan veya kargaşalıklarda âlet olarak kullanılan bir grup ezilirken, öbür grubun özel devlet koruyuculuğunda tutulduğunu söyleyebilmektedir. (Ocak 1975) Soruyoruz değerli milletvekilleri; kışkırtıcı kimdi; âlet olarak kullanılan kimlerdir? Cumhuriyet Halk Partisi bir tek defa olsun bu yıkıcı fikirleri, düşünceleri, bildirileri, eylemleri bunları kışkırtanları kınamış mıdır? Biraz evvel Sayın Uğur, buradaki konuşmasında dahi, bir grup eylemleri dikkate alıp ileri sürerken, karşısında olanları, hem de Anayasanın men ettiği, Ceza Kanunumuzun yasak saydığı dernekleri kuranları, fiilleri, eylemleri yapanları, mahkemelerce sabit olduğu halde kınamış mıdır?

Sayın milletvekilleri, bir fakültenin, kuruluş yıl dönümünde “Türk gençleri” diye söze başladığı için Başbakan İrmak’ın konuşturulmaması olayını bile üzerinde durulmayacak bir vakıa saymak mümkün müdür? Bunu ayıplamamak, buna karşı çıkmamak mümkün müdür? Cumhuriyet Halk Partisi paralelinde olduğu herkesçe bilinen ve kendilerince de ifade edilen sendikalar, aynen; “Milliyetçi cephe adı altında halka karşı örgütlenen sermaye çetesi ve onun. kiralık katilleri” diye alçakça iftira ederken, Cumhuriyet Halk Partisinin yan kuruluşları olarak bilinen dernekler sınıf kavgası bilinci aşlamak için bildiriler yayınlar ve bu bildiriler de, maalesef televizyonda her gün millete duyurulurken, Cumhuriyet Halk Partisi de; “Milliyetçi cephe adı altında birleşmeye çalışan partiler, gençlik arasında silahlı saldırıları düzenleyen bazı kuruluşları desteklemektedir. Bu utanç tablosunu çizenler, diye - 29 Ocak 1975 - devam etmektedir.

Tamamen gerçek dışı ve vicdan dışıdır bu sözler.

Bu tutumu ile memlekette sınıf kavgası ve kargaşa yaratanları Cumhuriyet Halk Partisi desteklemiş olmuyor mu? Biraz evvel Sayın Türkeş’e söylediklerini ben de aynen Sayın Uğur’a tekrar ediyorum, O’da o derneklere, o yan kuruluşlara karşı, burada Sayın Türkeş’e tavsiye ettiklerini, lütfen kendileri ve kendi Genel Başkanları yapsın. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

NECDET UĞUR (İstanbul) — Yaptı yaptı.

ALİ SANLI (Burdur) — Yaptılar, yaptılar; ama...

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi Merkez Yönetim Kurulu 3 Nisan 1971 tarihi bildirisinde, tenkit ve siyasî mücadele sınırını da aşarak; “Gençlere karşı aylardır düzenlenen saldırılar, Demirel, hükümet kurma çabalarına başladığından beri daha da hızlanmış. Her gün gençler yaralanmakta, öldürülmektedir. İnsanlık dışı yöntemlerle yüksekokullarda, üniversitelerde gençler her gün tuzağa düşürülmektedir” denmektedir. Bu doğru değildir, tamamen aksi doğrudur, tamamen aksi doğrudur.

Yükseköğrenim müesseselerinde, üniversitelerde boykotu tertipleyenler kimlerdir? Gençlerin derse girmelerini, imtihana girmelerini önleyen kimlerdir? Bu kadar yanlış, bu kadar hakikat dışı konuşulunca verilecek cevabı, ben size bulamıyorum; ama Türk milleti size verilecek cevabı bulacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

ALİ SANLI (Burdur) — Nedir doğru olan?

ORHAN ÜRETİMEN (Balıkesir) — Sen ver bakalım cevabı, versene?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bunları tertipleyenler sol kuruluşlardır.

M. RAUF KANDEMİR (Ankara) — Komandolar.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bunları tertipleyenler, Marksist, Maoist teşkilâtlardır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

NİHAT SALTİK (Tunceli) — Komandolar.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Sizsiniz.

ABDULLAH BAŞTÜRK (İstanbul) — “Sancak Tül” cülerdir.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, halbuki, gençleri faşist ve devrimci diye ikiye, ayırıp siyasi kavgaya iten kendileridir.

4 Kasım 1974 günü İstanbul Üniversitesinin derse başlama töreninde yaptığı konuşmada Sayın Ecevit; “Siyasi partilerin bazıları üniversitelere, meslek kuruluşlarına, siyaset yasaktır zihniyetini getirmek isterler” ve Ocak 1975’te; “Bütün yükseköğretim kurumları, Hükümet sorunu çözüm buluncaya kadar derslere ara vermelidirler” diyerek, gençleri C.H.P. yararına bir araç olarak kullanmak, memleketi içinden çıkılmaz bir kargaşa ve kargaşalığa sürüklemek istemektedir. Bundan sonra yükseköğretim müesseselerinde boykotlar durmadan devam edip giderse, bazı örgütlerce zorla öğrenciler boykota mecbur edilirse, bu boykotlarda da “Bundan önce olduğu gibi bugün de dünya halklarının, - dikkat buyurun dünya halklarının - emperyalizme karşı devrimci mücadelesindeki görevimizi yerine getireceğiz” tarzında bildiriler yayınlanırsa; aslında sosyalist blok içinde istiklâlimizi kaybetmek anlamına gelen sol yumruklar havaya kaldırılarak “Bağımsız Türkiye” diye bağırılsa; bunların karşısına, okumak isteyen, öğrenip eğitilmek arzulayan, milli kültüre, milli değerlere bağlı, “Türkiye halkları” değil, “Türk milleti” diyen, asırlar boyu dökülen yüzbinlerce şehit kanı pahasına kurtarılan Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığını” korumaya azimli gençlerin çıkması, neden hayret ve üzüntü ile karşılanıyor? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu gençlere sahip çıkmak, Türkiye’ye sahip çıkmaktır. Türkiye’de, Anayasanın hâkimiyetini, üniversiteler ve yükseköğretim müesseselerinde komünizmin bölücülüğü ve zorbalığı yerine Türk milliyetçiliğinin birlik ve beraberliğini, kanun ve nizamların hüküm sürmesini istemektedir.

Hep beraber Türk gençliğinin, yarının büyük Türkiye’sini yaşatacak vasıfta ve siyasi mücadeleyi yaşatacak tarzda yetişmesine çalışalım. Siyasi mücadeleyi partiler arasında yapalım. Biz milli birlik ve iç barış istiyoruz. Bir tek gencimizin burnunun kanaması bile bizlere derin ıstırap verir; fakat iç barış Sayın Ecevit’in burada lâf atan arkadaşların tutumları, davranışlarıyla mümkün olamaz. Bu suçlama metodu ve bu tahrik tutumu ile hiçbir şey sağlanamaz.

Bunları ifadedeki maksadım; karşılıklı bir tartışma açmak değil, gerçekte anlaşmaya varmaktır; gençlerin Türklük milli şuuru etrafında, Atatürk ilkelerinde.

Anayasa ve kanun üstünlüğünde birleşerek zor ve zorbalıktan uzak, kardeşçe, fikir ve düşünce tartışmaları yapacakları ortamı yaratabilmektir.

Sayın Ecevit'in, 5 Nisan günü Merkez Yönetim Kurulu toplantısından sonra gazetecilere verdiği demeçteki, kendilerine "Milliyetçi Cephe" adını takan partiler topluluğunu büyük çıkar çevrelerine hizmet amacı güden ve bu uğurda kardeş kavgalarıyla milleti ikiye bölen, demokrasiyi yıkan siyasî cinayetlerle iç barışı yok eden tarzında suçlama ve iftiraları, siyasî nezakete, iç barışa uymayan aksine iç savaş yaratmak isteyen yeni bir örnektir.

Ekonomik görüşlerini bir tarafa bırakıyorum; fakat bildirdiği kardeş kavgalarını, siyasî cinayetleri ispat etmeye mecburdur.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Cephe kuran...

SABRİ TİĞLİ (Kastamonu) — Edilecek, edilecek... Kimlerin yaptığı belli zaten. Kimlerin yaptığı belli.

ORHAN ÜRETMEN (Balıkesir) — Cumhuriyet Halk Partisi Kavak Kaymakamı.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu hırçın ve delilsiz itham edici konuşmalar...

Arkadaşlarım bu lâfı bana söylemek istiyorlarsa çok yanlış, ben Kavak'ta kaymakamlık falan yapmadım. (C.H.P. sıralarından *gülüştüler*)

Bütün bilgileri böyleyse anlayın durumunu.

BAŞKAN — Efendim, siz buyurunuz Sayın Ertem.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın Başkanım, onlar durmadan...

BAŞKAN — İstirham ederim efendim. Salonda her konuşmaya...

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Beyefendiler onları o kadar iyi yaptım ki, iftihar ederim idareciliğimle (C.H.P. sıralarından *gürültüler*) iftihar ederim... Sicilim meydandadır. Takdirnamelerim meydandadır. Hizmet gördüğüm ilçeler meydandadır. Onların içinde Türkiye'nin en çok mahrumiyet gören yolsuz yerleri olduğu gibi Türkiye'nin en imkânlı ilçesi Beyoğlu da vardır. İftihar ederim idareciliğimle. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Evet evet.

BAŞKAN — İstirham ediyorum arkadaşlarım, lütfen. Çok rica ediyorum.

ALİ SANLI (Burdur) — Yalova'da var mı idin Sayın Ertem?

CAHİT ANGİN (Çorum) — Cumhuriyet Halk Partisi hükümetleri mi verdi sana o sicili?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu hırçın ve delilsiz itham edici konuşmalar sadece kavgayı gerginleştirir, huzuru bozar ve karşı suçlamaları getirir. Huzur istiyorsak bu tutumu bırakmaya mecburuz.

Sayın Ecevit, 15 Ekim 1974 tarihli önerisinin 2'nci bölümünde, seçimin yenilenmesi için bir anlaşma olmaksızın A.P. Genel Başkanının başkanlığında ve Cumhuriyet Halk Partisi dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına Cumhuriyet Halk Partisince olanak sağlanmasını teklif ediyordu. Şimdi,

durumunu tamamen değiştirmiş ve dün de gayet ciddiyetten uzak bir beyanat veriyor, diyor ki: “Bu Hükümet Programında demokrasiye, özgürlüğe aykırı hükümler vardır”. Sureti kafiye, sureti katiye Hükümet Programında demokratik haklar, insan haklarına karşı ve onlara aykırı hiçbir hüküm yoktur. Hükümet Programında, tamamen Anayasa içinde hukuk devletin gerçekleştirilmesi çabası, vardır. Sayın Ecevit bu öneriyi yaparken, bir nevi “Vatan kurtaran aslan” durumunu takınırken, Adalet Partisinin de felsefesini biliyordu. Orta yerde değişmiş bir şey yoktur. Aca-ba, merak ediyoruz; o zamanki durumu mu samimî, şimdiki durumu mu samimî?

Değerli arkadaşlarım sözlerimi burada keserek birkaç cümleyle de Sayın Uğur’un konuşmalarına cevap vereceğim.

Adalet Partisinin hiçbir zaman, “Yalnız benim fikrim doğrudur, yalnız benim fikrim gerçekleşmelidir” tarzında bir tutumu, asla olmamıştır.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Ertem, ben söylemedim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — O zaman geri alırım.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Başkasının, Sayın Erbakan’ın...

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Peki, siz getirdiniz kürsüye Sayın Uğur. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Erbakan söylemiş, ben ne yapayım?

BAŞKAN — Lütfen efendim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, iki konuda kısaca maruzatta bulunup sözlerimi bitirmek istiyorum.

Bunlardan birisi, eğitim hakkında Sayın Uğur’un sözleridir. Eğitim hakkındaki sözleri gerçeğin dışındadır. Şöyle ki, evvelâ öğretimde, yükseköğretime varmadan yönelmeyi sağlayacak kanun çıkmıştır. Millî Eğitim Temel Kanunu yönelmenin nasıl yapılacağını tespit etmiştir. Binaenaleyh, Hükümet Programında, çıkmış bir kanunun tekrar dile getirilmesinin lüzumu ve ihtiyacı yoktur. Kaldı ki, yönelme meselesi, Sekizinci Millî Eğitim Şûrasında kararlaştırılmış, Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrasınca sadece uygulanması ele alınmıştır. Binaenaleyh, yükseköğrenime yönelmekteki, kaynaktaki düzenlemeyi kanunlarımız getirmiştir, uygulamaya devam edecektir. Buyurdıkları gece öğretimi, Adalet Partisinin gerçekleştirdiği bir husustur ve Adalet Partisi zamanında yalnız sosyal bölümlerde yapılan gece öğretimini, kalkınma planlarının gereğine göre teknik ve fen dallarına da aktaran kanun Adalet Partisi iktidarı zamanında çıkarılmıştır. Ama, biz üzüler bir hususu da belirtmek isteriz ki, Cumhuriyet Halk Partisinin “Verdiği sözü yerine getiririm” görünmek için açtığı gerçekten lüzumsuz birtakım yükseköğretim müesseseleri vardır ki, bunlar birer plansızlık örneğidir. Onlardan birisi teknik öğretime bağlı Deneme Yüksek Öğretmen Okulu, ikincisi de Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okuludur. Türkiye’de eğitim enstitüleri ve üniversiteler varken böyle bir deneme yüksekokuluna ihtiyaç yoktur. Türkiye’de erkek ve kız teknik yüksek öğretmen okulları varken, onların sahası dışında kurulabilecek bir Endüstriyel Yüksek Sanatlar Okuluna ihtiyaç yoktur. Bu, sadece aldatmacadan ibarettir.

Değerli arkadaşlarım, haşhaş sorununa da temas edecektim; ama vaktin gecikmiş olması dolayısıyla, nasıl olsa Hükümetin de bu konulara temas edeceğini dikkate alarak, sözlerimi şöyle bağlıyorum: Bu Koalisyon Hükümeti, Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik sorunları halledecek Türkiye'de sosyalist devlet olmadan sosyal adaleti, sosyal güvenliği gerçekleştirebilecek, Türkiye'nin içine düştüğü yokluğu, Türkiye'nin içinde bulunduğu kuyruğu kaldıracak, gerçekten Türk işçisine, Türk emekçisine, Türk vatandaşına yeni yeni iş sahaları açabilecek, Türk gençliğinin beklediği eğitim reformunu getirebilecek ve tarımdaki beklenen hamleyi yapabilecek bir hükümettir.

Adalet Partisi olarak bu Hükümeti destekleyeceğiz. Hepinize saygılarımı sunarım. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ertem. Söz sırası, Millî Selâmet Partisi Grubu adına Sayın Süleyman Arif Emre'nin.

Buyurunuz Sayın Emre.

M.S.P. GRUBU ADINA SÜLEYMAN ARİF EMRE (İstanbul) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri;

Hükümet Programı üzerinde Millî Selâmet Partisinin görüşlerini arz etmek üzere söz almış bulunuyorum. Sözlerime başlarken Yüce Meclisimizi grubumuz adına hürmetle selâmlarım.

Muhterem milletvekilleri, normal demokratik teamüller içerisinde partilere dayalı yeni Hükümet kurulmuştur. Görevi devralmıştır, programını hazırlayarak, Anayasanın belirttiği çerçeve içerisinde 6 Nisan Pazar günü Yüce Meclise okumuştur. Yine Anayasanın derpiş ettiği müddetlere riayetle bugün de Hükümet Programının müzakeresini yapıyoruz.

Sözlerime başlarken, evvelâ yeni Hükümetin kurulmasıyla, 1973 seçimlerinden sonra ortaya çıkan ve altı aydan fazla devam eden ikinci Hükümet buhranının geride kalmış olması dolayısıyla duyduğumuz büyük memnuniyeti belirtmek isterim. Çok şükür Parlâmentomuz kendi içerisinde normal demokratik kaidelere uygun olarak bir Hükümet çıkartmaya muvaffak olmuştur. Biz, normal demokratik kaideler içerisinde kurulmuş olan bu Hükümetin, Yüce Meclisimizin teveccühüne mazhar olacağına kaniiz. Böyle bir netice, hem demokrasimizin başarısı olacak, hem millî bünyemizin sağlamlığını gösteren bir miyar teşkil edecektir.

Bu memnuniyet verici gelişmelerdir ki, “Bu Parlâmentodan bir icraat Hükümeti çıkmaz. Bu Parlâmento milletin on sene gerisindedir” şeklindeki görüşlerin ne derece yanlış olduğunu bir kere daha gözler önüne sermiştir.

Şükranla kaydedilecek diğer bir husus da, biraz önce belirttiğimiz gibi, millî bünyemizin sağlam oluşu ve mevcut buhranların sunî olarak çıkarılmış bulunması keyfiyetinin, bugün çok daha açık bir şekilde ortaya çıkmış olmasıdır.

Hâdiseleri millî menfaatlerimiz açısından uzun vadeli bir planda değerlendiremeyen bir kısım politikacıların hatalı tutum ve davranışları yüzünden ortaya çıkan ve daima satıhta kalan bu buhranlar, demokratik gelişmemizin yakın bir merhalesinde tamamen zail olacak ve hepimiz, özlediğimiz müstakar kalkınma vasatına

erişmiş bulunacağız. Dünya milletlerinin baş döndürücü bir hızla kalkındığı ve sanayileştiği bir sırada Türkiye'mizin bu şekilde ortaya çıkarılan sen-ben çekişmeleri yüzünden büyük ölçüde zaman kaybetmiş olması, kalkınma imkân ve fırsatlarını kaçırmış bulunması, elbette üzüntü ve teessürle üzerinde durulacak bir husustur. Ancak, bütün bunlara rağmen, bugün bir icraat Hükümetinin kurulmuş olduğundan, Millî Selâmet Partisi olarak büyük bir bahtiyarlık içerisinde olduğumuzu da belirtmeyi bir vazife sayıyoruz. Bu bahtiyarlığımızın temeli, partimizin kuruluş gününden itibaren seçmiş olduğu temel tezin ve tutumun her defasında haklı sıkıldığını ve milletimizin takdirini, teveccühünü kazandığını görmüş olmamızdan ileri gelmektedir. Bu temel tez, daima millî menfaatleri önplanda tutmak, milletimize hizmeti esas olarak almaktır. Millî Selâmet Partisi olarak her zaman için tuttuğumuz yol, memleketimizin buhranlara, sıkıntılara sürüklemek yolu değil, bilâkis milletimizin saadet ve selâmetini, huzur ve refahını isteme yolu, aziz milletimize hizmet etme yolu olmuştur. Millî Selâmet Partisi olarak, daha kurulduğumuz Ekim 1972 tarihinden itibaren seçtiğimiz yol, ülkemizin manevî ve maddî alanlarda hızla kalkınması için bir taraftan millî bünyemize uygun olan yapıcı görüşlerimizi ortaya koymak, diğer taraftan kalkınmamızın vazgeçilmez unsuru olan huzur ve selâmet vasatının tesisine çalışmak yolu olmuştur. Kalkınmamızın ancak müstakar bir iç barış zemininde ve bir devlet-millet kaynaşması ikliminde gelişebileceği gerçeğini her vesile ile ve ısrarla müdafaa eden partimiz, seçimler sırasında dahi bu gayenin tahakkuku için elinden gelen gayreti göstermiştir. Nitekim, seçimlerden önce partilerarası münasebetlerin zedelenmesi, telâfisi müşkül kırgınlık ve dargınlıkların ortaya çıkması halinde bu durumun seçimlerden sonra Meclis çalışmalarını verimsiz kılacağını ve hizmet hükümetleri kurulmasını güçleştireceğini her fırsatta belirtmişsinizdir. Esasen partilerin gayesi, vatandaşları kamplara bölerek aralarında husumet meydana getirmek değildir; gaye hizmet yarışına girişmektir; bunun için de siyasî mücadelelerin fikir planında yürütülmesi ve şahsiyata kaçma gibi, yersiz itham yollarına gitme gibi hususlardan uzak kalınmasıdır. Bu hakikatlere inandığımız içindir ki, Millî Selâmet Partisi olarak, seçim kampanyaları devreleri dahil bugüne kadar haksız isnatlardan kaçınmak ve daima fikir planında kalmak suretiyle millet ve memleket hizmetini kolaylaştırmak ve iç barışı korumak için azamî itina göstermiş olmanın şu anda bahtiyarlığını hissediyoruz. Seçimlerden önce bütün siyasî partileri bir yuvarlak masa toplantısına davet eden biz olduk; bir araya gelelim, seçimler esnasında hepimizin riayet edeceği esasları tespit edelim, memleketimizde olgun bir seçim kampanyası yürütelim dedik. Bu arzumuzu yerine getirmek imkânı hâsıl olmamasına rağmen, biz Millî Selâmet Partisi olarak partiler arasında nasıl bir hizmet yarışı ve fikrî sahada nasıl bir çalışma yapılması gerektiğinin örneğini verme gayretini gösterdik.

Bilindiği gibi milletimiz, 1973 seçimlerinde hiçbir partiye tek başına iktidar imkânını vermedi. Millî iradenin bu şekilde tecelli eden kararının manası ne idi? Bu kararın manası, elbette bu seçimin arkasından bir seçim daha yapın, tek parti iktidarı ortaya çıkmazsa, bu denemelere ilânihaye devam edin demek değildi. Bu kararla milletimiz, partilerden, anlaşarak ortak hükümetler kurmalarını ve dört senelik hizmet dönemini değerlendirmelerini istemişti. İşte Millî Selâmet Partisi, milletimizin bu kararına uyarak bir hizmet hükümeti kurma ve memleketimizi

buhranlardan kurtarma yolunda seçimlerden sonra üzerine düşen her türlü gayret ve fedakârlığı göstermiştir. Bu müspet çabalarımız herkesin ve bilhassa partilerimizin Sayın yöneticilerinin malûmudur.

Millî Selâmet Partimizin bu yapıcı davranışlarına mukabil, Cumhuriyet Halk Partisi aksi tezi ortaya atmış ve seçimden yeni çıkmış olmamıza rağmen Meclisimize önergeler vererek, hemen, tekrar acele bir seçime gidilmesi için kampanya açmıştır.

Konuşmamızın başında işaret ettiğimiz iddialar o zaman da serdedilmiş Meclislerimizin bir hizmet hükûmeti kuramayacağı ileri sürülmüştür. Partimizin hizmet hükûmeti tezi ile, Cumhuriyet Halk Partisinin erken seçim tezi karşılaşmış ve bu iki tez iç politikamızın en mühim siyasî mevzuu haline gelmiştir.

Millî Selâmet Partisi olarak erken seçime karşı çıkmamızın sebebi; seçimden kaçtığımız manasına alınamaz; çünkü kurulduğu tarihten sonra geçen bir sene gibi kısa bir zamanda bütün yurt sathında teşkilâtlanarak seçime giren ve seçimlerden üç büyük partiden biri olarak çıkan, ondan sonra da daima hızlı bir gelişme ve inkişaf içerisinde bulunan Millî Selâmet Partimizin seçimden çekineceğini düşünmek bu gerçeklerle kabili telif olamaz. *(M.S.P. sıralarından alkışlar)*

Çekindiğimiz nokta, Hükümet buhranları sebebiyle her seferinde kalkınma hamlelerinin, bilhassa büyük sanayi yatırımlarının sekteye uğraması endişesi olmuştur. Kaldı ki ekonomik durumu son derece iyi olan ve her bakımdan refah ve saadet içerisinde bulunan kalkınmış bir ülkede dahi sunî olarak hükümet buhranlarının ihdas edilmesi veyahut zamansız ve icapsız erken seçim kampanyaları açılması ekonomik hayatı felce uğratar, hem özel sektör ve hem de kamu sektörü yatırımlarını durdurur ve netice olarak pahalılığı, işsizliği artırır, millî yapıda, dış ticaret ve bütçe dengesizliği gibi hayati önemi haiz rahneler açar ve hatta iç huzur ve barışı tahrip eder.

İşte bu sebeplerden dolayıdır ki Anayasamız esasen seçimlerin dört senede bir yapılmasını öngörmüştür.

Normal ve demokratik bir rejimin yine normal olarak işlemesi, ancak kanunların gösterdiği hudutlar içerisinde yaşamasına gayret gösterilmesi ile mümkündür. Siyasî hayatta aslanan millete hizmettir. Bu itibarla dört senelik hizmet devrelerinin de dahi seçim tansiyonunun devam ettirilmesi normal bir gidiş değildir.

Ülkemizde, halen mütekâmil bir sistem olan nispi seçim sistemi mevcuttur. Bu sistemin çoğu kere getirdiği netice, koalisyon hükümetleridir. Bu sistemden tek parti iktidarı da çıkabilir; fakat böyle bir netice istihsal etmek için memleketi arkaya birçok defalar seçime sürüklemek ve milleti deneme tahtası haline getirmek aklîselim ile bağdaşmaz.

Nitekim İtalya'da Cumhurbaşkanı tek başına Meclisi feshetmeye ve erken seçim karar vermeye yetkili olduğu halde sistemin normal çizgileri dahilinde kalınmasına gayret edilmekte, sık sık ortaya çıkan hükümet buhranlarına rağmen sistemin gereği olan normal çözüm yollarına gidilmesi tercih edilmektedir.

İşte bütün bu sebeplerden dolayıdır ki, Millî Selâmet Partisi olarak seçimlerden sonra tıpkı şimdi olduğu gibi bir hizmet hükümetinin kurulması hususunda elimizden gelen gayreti gösterdik. Ancak, o günkü şartlar altında üç aydan fazla süren bir devre esnasında Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki partileri birleştirerek bir Hükümet kurmak mümkün olmadı ve böyle bir Hükümetin kurulmasına şartlar müsait çıkmadı.

Millî Selâmet Partisi bunun üzerinde yine millî menfaatleri önplanda tutarak iyi niyet ve samimiyetle Millî Selâmet Partisi - Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunu kurdu. Böylece buhranlara son vermek imkânı hâsıl oldu ve normal demokratik yoldan bir hizmet Hükümetinin kurulması başarılmış oldu.

Millî Selâmet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunun kurulmasıyla, Millî Selâmet Partimizin hizmet Hükümeti tezi galip geldi ve Cumhuriyet Halk Partisinin erken seçim tezi fiilen yenilgiye uğramış oldu.

Millî Selâmet Partisinin hizmet Hükümeti tezi karşısında, Cumhuriyet Halk Partisinin erken seçime dayalı politikasının yenilgiye uğraması yalnız bundan ibaret kalmamıştır. Cumhuriyet Halk Partisinin bundan başka, politikamız karşısında daha iki mühim yenilgisi olmuştur. Millî Selâmet Partisinin iyi niyetle önemli hizmetler yaptığı bu koalisyon devresinde, - şimdi uzun uzadıya bu devrenin bir muhasebesini yapacak değiliz, ancak bu devrede - bütün milletimizin iftihar ettiği büyük Kıbrıs zaferinin kazanılması, Devletimizin itibarını içte ve dışta kat kat artırmış, şanlı Ordumuzun sırası geldiği zaman, Allah'ın yardımıyla neler yapabileceği bütün dünyaya gösterilmiş, iç barış yolunda 40 milyon vatan evlâdının her türlü görüş ayrılıklarını bir tarafa bırakarak manen birleşmesi, bütün vatan sathının millî şuur ve heyecanla yekpare bir bayrak gibi dalgalanması daima hatırlanmaya lâyık bir değer taşımaktadır.

Devlet-millet kaynaşması kuvvet kazanmış, Devletin ve ordusunun etrafında engin bir muhabbetle birleşen Türk Milleti, memleketimizin her bakımdan kalkınması için hiçbir fedakârlığı esirgemeyeceğini ispat etmiştir. Bu ulvî manzara karşısında Millî Selâmet Partisi olarak vakit kaybetmeden, bilhassa sanayide büyük hamlelere yönelerek memleketimizi az gelişmişlikten kurtarmak ve Kıbrıs zaferimize ekonomik alanda da zaferler eklemek için en müsait zeminin doğduğunu düşündüğümüz ve büyük ümitlere kapıldığımız bir sırada maalesef ortağımızın yanımızda olmadığını gördük.

Millî Selâmet Partisinin milletin arzu ve iradesi istikâmetinde buhranları ve güçlükleri göğüsleyen politikası yanında, kanaatimize göre, Sayın Ecevit'in tekrar acele bir seçim hevesine kapılarak bin türlü müşkülât ile kurulan bu Hükümeti bozması ve bununla da kalmayarak, Cumhuriyet Halk Partili bakanların görev yerlerini terk edip gitme kararı alması, tarihî bir hata ve Millî Selâmet Partisinin devlet idaresinde gösterdiği ciddi ve müstakâr tutum karşısında Cumhuriyet Halk Partisi politikasının ikinci bir yenilgisi olmuştur. (M.S.P sıralarından alkışlar)

Nitekim Kıbrıs harekâtına karar veren ve kahraman Mehmetçiklerimizi Kıbrıs'ta mevzie sokan bir Hükümet olarak, askerlerimizin arkasında sarsılmaz bir kale gibi durmamız gerekirken ve ayrıca dünyayı saran ekonomik buhranların

baskısı altında ezilen fakir ve orta halli halkımızın dertlerine âcil çareler bulmak mecburiyeti varken, alınmış, olan bu yersiz ve zamansız Hükümeti bozma kararı, milletimize, ara yerde geçen 6,5 aylık devre esnasında, sayılamayacak derecede büyük zararlar getirmiştir.

Hükümetin istifasından sonra, kış ortasında, “acele seçime” denmiş, başarılamamış; bu politika baharda erken seçime tebdil edilmiş, olmamış; Ekimde seçime razı olunmuş, tutmamış; fakat bütün bunlar, memlekette iç huzuru son derece bozmuş, siyasî ve ekonomik buhranların daha da artmasına sebep olmuştur.

Bu hataları işleyenlerin ve bu yenilgilere uğrayanların normal siyasî şartların hüküm sürdüğü bir memlekette, ya derhal hatalarını itiraf edip doğru yola dönmeleri veyahut da politikadan silinip gitmeleri en tabii akıbetleri iken, bir de yanlış yolda ısrar ettikleri halde siyasî aksiyon bakımından hâlâ yaşıyor görünmelerinin sebebi, TRT’nin ve bir kısım basının tarafgir tutumu ile kendilerine âdeta bir sunî teneffüs yaptırılmakta oluşundan ileri gelmektedir. (*M.S.P. sıralarından alkışlar*)

TRT yakında Anayasanın emrettiği bitaraf hüviyetine kavuştuğu zaman, hatalar daha berrak görünür hale gelecek ve kendilerini düzeltmek istidadı taşıyanlar için bu herhalde çok faydalı olacaktır.

Millî Selâmet Partisi - Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyon bozulur bozulmaz, daha o gün, bugünkü Parlâmento şartlarının ortaya koyabileceği tek çözüme işaret ettik ve mevcut şartlar muvacehesinde yeni Hükümetin ancak bugünkü hükümet olarak kurulabileceğini ifade eyledik, Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki partilerin ve bağımsızların birleşmelerini, bir araya gelmelerini arzu ettik.

Milliyetçi partilerin anlaşması ile gelişen yapıcı teşebbüsler, bugün Anayasaya dayalı ve meclislerimizden güvenoyu alabilecek bir Hükümetin meydana gelmesine vesile olmuş bulunuyor. Bu merhaleye gelmemiz kolay olmamıştır. Milliyetçi cepheyi teşkil eden partiler, Hükümet kuruluşundan evvel geçen süre içerisinde dahi, Devlete sahip çıkması, Devlet ve Parlamentoyu işler halde tutmuş, Anayasa çerçevesinde yapılacak hizmetlerin yapılmasına çalışmış, bütçeyi çıkarmış, hayati ehemmiyet taşıyan kanunları meclislerimizden geçirmiştir. Yurdumuzda huzur ve selâmetin teessüsü ve muhafazası, için gerekli her teşebbüse girişmiştir.

Bu dönemde bir kısmı Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinin, yine buhran politikasına devam ettikleri görülmüştür. Parlamentomuzda dil uzatılmış, Hükümet kuruluncaya kadar talebelerin derse katılmamaları istenmiş, işçilerimiz tahrik edilmiş, mezhep kışkırtmacılığı Meclis kürsülerine kadar getirilmiş, aşırı sol eğilimli derneklerin sloganları ve hareketleri paylaşılacak istenmiş, hayati önem taşıyan kanunların ve hatta bütçenin meclislerimizden geçmesi engellenmek istenmiş, kısaca Parlâmentoya dayalı, güvenoyu alabilecek bir Hükümetin hizmet Hükümetinin kurulmasını önlemek için akla gelen veya gelmeyen her türlü çareye başvurulmuştur; ama bütün bu menfi tutum ve davranışlara rağmen millî arzu ve iradenin istediği millî cephe Hükümetinin kuruluşu önlenememiştir. Bu netice 14 Ekim seçimlerinden beri Cumhuriyet Halk Partisinin takip ettiği yanlış politikasının, Millî Selâmet Partisinin takip ettiği huzur ve selâmet ve hizmet politikası karşısında üçüncü yenilgisini teşkil etmektedir. (*M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar*)

Muhterem milletvekilleri, buraya kadar yapmış olduğumuz bu açıklamalardan maksadımız, halen bulunduğumuz merhaleye nasıl geldiğimizi izah etmektir; memleketimizin bundan sonra siyasî istikrara erişmesini temin etmenin neye bağlı olduğunu belirtmek, isabetli olan ve olmayan görüşlerin, tutum ve davranışların hallini yapmaktır. Maksadımız, sadece geçmişin muhasebesini yapmak değil, geleceğe de ışık tutmaya çalışmaktır. Bu tahlillerden çıkan netice ve seçimlerden bu yana geçen 2 seneye yakın bir devrede cereyan eden hadiselerin teyit ettiği gerçek odur ki, partilerimiz yapıcı bir tutumla birbirlerine yaklaştıkları ve müşterek gayeler uğrunda hizmete koştukları takdirde, millet ve memleketimizin yüksek menfaatleri bakımından verimli ve başarılı neticeler elde edilmiş, aksine ahenksizlik doğduğu takdirde ise, memleketimiz birtakım buhranlar içerisinde büyük zararlara uğramıştır.

Millî Selâmet Partisi - Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunun, kuruluşundan Kıbrıs zaferine kadar geçen devresi bu müspet anlayışın Millî Selâmet Partisi tarafından verilmiş iyi bir örneğini teşkil etmektedir.

Bugün Hükümeti teşkil eden partiler iyi niyetle bir araya gelmişlerdir. Geçirdiğimiz tecrübelerin de gösterdiği gibi, koalisyon anlaşma ve uzlaşma demektir. Bir koalisyon içerisinde hiçbir partinin kendi isteklerini tam manasıyla yerine getirmesi mümkün değildir. Uzlaşmanın gerektirdiği fedakârlıklara katlanarak millî menfaatleri önplanda tutmak bakımından bir zaruret vardır. Partilerimizin, demokrasimizin eriştiği bu merhalenin idraki içerisinde olduklarına kesinlikle inanıyoruz. İyi niyetle yola çıkmıştır. Karşılıklı anlayış havası içerisinde milletimizin beklediği hizmetlerin yapılması için geceli gündüzlü çalışılmalıdır.

Millî Selâmet Partisi olarak, memleketimizin tekrar buhranlara düşmemesi, siyasî istikrarını daha da kuvvetlendirilmesi bakımından önümüzdeki devrede 3 önemli adımın atılmasında yarar görmekteyiz.

Bunlardan bir tanesi; millî cephe partilerinin müştereken Millet Meclisi Başkanlığına sundukları seçim ittifakı teklifinin kısa zamanda kanunlaşmasıdır. Bu kanun, demokraside yeni bir tekâmülün ifadesidir, vatandaşın seçme hakkının daha mütekâmil bir şekilde kullanılması gayesini gütmektedir; siyasî istikrarın temin edilmesi, seçimlerden sonra uzun buhran devrelerinin ortadan kaldırılması gayesini gütmektedir. Bu önemli adıma ilâveten, daha önce de Grubumuz adına yapılan konuşmalarda Yüce Meclise arz edildiği gibi, Millî Selâmet Partisi olarak, memleketimizde siyasî istikrarın temini bakımından başkanlık sisteminin getirilmesinde de yarar görmekteyiz. Bundan sonraki Cumhurbaşkanı seçiminin tek derece ile, milletimiz tarafından yapılmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz. Bu seçimin birinci safhasında adaylar seçimi, bir hafta sonra da yapılacak ikinci seçimde ise, doğrudan doğruya başkanın seçimi olarak yapılmasının faydalı olacağına inanıyoruz. Böylece seçimlerden önce veya her iki seçim arasında, partiler veya vatandaşlar arasında gerekli anlaşmaların ve değerlendirmelerin yapılması için fırsat ve imkân hazırlanmış olacaktır. Bu adıma ilâveten memleketimizde siyasî istikrarın temini, devlet-millet kaynaşmasının sağlanması bakımından, aziz milletimize referandum hakkının verilmesinde büyük faydalar olduğuna kaniiz. Önümüzdeki devrede bu

adımlar atıldığı takdirde, geçirdiğimiz devrede içerisine düştüğümüz buhranlar tekerür etmeyecek, yurdumuz aradığı siyasî istikrara kavuşmuş olacaktır.

Bir yandan mütekâmil bir seçim sistemi olan nispî seçim sisteminin yararlarından faydalanılacak, öbür taraftan başkanlık sisteminin getirdiği siyasî istikrardan faydalanılmış olacaktır.

Muhterem milletvekilleri, buraya kadar arz etmiş olduğumuz hususlarla, bugünkü Hükümetin kuruluşuna hangi merhalelerden geçerek geldiğimizi, bundan sonra da ana istikametler itibarıyla, siyasî istikrarın temini bakımından neler yapılması icabettiğini kısaca belirtmiş olduk.

Şimdi bu önemli noktaları aydınlığa kavuşturmaya çalıştıktan sonra, bulunduğumuz noktada kurulmuş olan yeni Hükümetimizin, Yüce Meclise sunduğu program üzerindeki fikirlerimizi arz etmeye çalışacağız;

Muhterem milletvekilleri, Millî Selâmet Partisi olarak memleketimizin ve milletimizin, hâlihazır iç ve dış şartlar muvacehesinde saadet ve selâmete erişebilmesi için, işbaşındaki Hükümetin icraatının beş anahedef istikametinde yürütülmesi zaruretine inanıyoruz. Hükümetler ancak bu beş temel hedefe müteveccih verimli çalışmalar yaptıkları takdirde başarı elde edebilirler. En önemli beş hedef şunlardır:

1. İç barışın sağlanması;
2. Devlet-millet kaynaşmasının temini;
3. 40 milyon memleket evlâdının kalbinde, yeniden büyük Türkiye idealinin bir meşale gibi yanmaya başlaması;
4. Manevî kalkınma;
5. Maddî kalkınma.

Muhterem milletvekilleri, 40 milyon memleket evlâdı birlik ve beraberlik içerisinde, birbirinin kardeşliğini duyarak iç barış ve huzur içerisinde bir araya gelmelidir. Kalkınmanın temeli buna dayanır, devlet-millet birbirine kaynaşmalıdır; bu milletin her ferdi kendi kendine düşündüğü zaman, kendi içerisinde kendi kalbinde, “Benim ne güzel devletim ve benim ne güzel Hükümetim var” diyebilmelidir. Kalkınmada milletçe hep beraber harekete geçmek esastır. Büyük gayeler uğrunda seferber olmak şarttır, kalplerde büyük hedeflerin meşalesinin yanması esastır. Bundan dolayı istiyoruz ki, yurdumuzda 40 milyon insan birbirine kardeş olarak bağlansın. Devlet-millet kaynaşsın, gönüllerimizde yeniden büyük Türkiye ideali bir meşale olarak yansın. Bu aşkla ve bu şevkle ve bu azimle, hep beraber yurdumuzun manevî ve maddî kalkınmasına yönelelim; milletimizin beklediği, bizden istediği işte budur.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Yaşa koca vaiz, vaaz eder gibi konuşuyor.

SÜLEYMAN ARİF EMRE (Devamla) — “Vaiz” gibi hürmet edilmesi lâzım gelen bir sıfatı istihfaf ve hakaret elfazı olarak kullandığınıza çok üzüldüm Sayın arkadaşım. (M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Muhterem milletvekilleri, devleti şevki idare etme yükümlülüğünün ve sorumluluğunun altına giren bir Hükümetin en başta gelen vazifesi, iç barışı kâmil manada temin ve idame ettirmektir. İç barışın olmadığı bir ülkede huzur ve saadet, kalkınma ve refah olamaz. Bundan dolayıdır ki, Millî Selâmet Partisi olarak, Hükümetin Yüce Meclise sunmuş olduğu programda, “İç barışı temin bakımından neler getirilmiştir? Bu yola, bu konuya verilen ehemmiyetin derecesi nedir?” bunları dikkatle inceledik. Memnuniyetle ifade edelim ki, bu programda bu hususa gereken önem verilmiş ve bu yolda yapılacak çalışmalar ana hatlarıyla belirtilmiştir.

Nitekim, programın 8’nci sayfasında, “İç huzur ve barışın sağlanmasına dikkat gösterileceği” taahhüdü yer almış bulunmaktadır. İç barışın teessüsü için her şeyden önce bir ülkede fikir ve inanç hürriyetinin kâmil manada tatbik edilmesi gerekir. Herkes iç barış içerisinde fikir ve inancında hür olmalıdır; ancak hiç kimse kendi fikir ve inancını başkalarına zorla kabul ettirme hakkına sahip olmamalıdır.

Hükümet programının 7’nci sayfasında, “Fikir ve inanç hürriyetiyle ve temel hürriyetlerle ilgili uygulamalarda, Anayasaya uygunluk sağlanacağı ve Anayasaya uymayan tatbikatın ortadan kaldırılması için gerekli tedbirlerin alınacağı taahhüdü”nü iç barışın temel şartı görmekte ve Hükümetin bu yolda, yurdumuzda beklenen ferahlığı getirmesini temenni etmekteyiz.

Yine programda, “Hükümetimiz hür ve demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan düşünce ve inanç hürriyetine ve Anayasamızın teminatı altındaki bütün temel hürriyetlere saygılı olacaktır. Hürriyetlere saygılı olduğumuz ölçüde meşru nizamın korunmasında ve kanun hâkimiyetinin sağlanmasında da kararlı olacağız. Kanunların suç saydığı fiillere hiç bir şekilde müsamaha etmeyecek ve kanun dışı eylemlere girişenlere karşı kanunların tam olarak uygulanması için gerekli dikkati göstereceğiz” cümlelerini ve gençlerimizin huzurunun sağlanacağına dair vaatleri, işçi ve işverenin birbirine karşı iki zıt kuvvet olarak değil, aynı gayelere yönelmiş kardeşler olarak telâkki edileceğine dair hükümleri, iç barışın tesisi bakımından takdirle karşılıyoruz.

Muhterem milletvekilleri, yurdumuzun beklediği hamlelerin yapılması için diğer çok önemli bir husus da, devlet-millet kaynaşmasının sağlanmasıdır. Hâlihazır Hükümeti teşkil eden partiler topluluğu, millet çoğunluğunun oyunu temsil etmektedir. Bu husus ile, yine programda “muhalafetin haklı uyarılarına da önem verileceği” prensibinin vazedilmiş olması, devlet ve millet kaynaşmasında önemli bir faktör olacaktır.

Millî beraberlik anlayışının, devleti idare edenlere hâkim olduğu bir döneme girilmesi inancı, devlet-millet kaynaşması bakımından büyük bir mana ifade etmektedir.

Seçme hakkının 18 yaşını doldurmuş gençlere kadar genişletilmesi, Almanya ve diğer dış ülkelerde çalışan işçilerimize de oy kullanma imkânının verilmesini, bu kardeşlerimizin devlet-millet kaynaşması anlayışına kuvvet kazandıracaktır. Öte yandan devlet mekanizmasının müessiriyet ve verimliliğinin artırılması için kamu idaresinde sürekli ıslahat yapılması taahhüdünü, devlet-millet kaynaşması bakımından zarurî görüyoruz.

Adalet hizmetlerinin süratli, âdil ve külfetsiz olarak görülmesi, ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımıza adli müzaheretten yararlanma imkânının müessir şekilde sağlanması, ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımıza ücretsiz tedavi imkânlarının tanınması gibi, programda yer alan geniş, çeşitli sosyal yardım hizmetlerine müteallik vaatler, devlet-millet kaynaşmasının temel taşları olarak yurdumuzdaki coğrafi ve zümrevî dengesizliğin giderileceği taahhüdü, devlet-millet kaynaşmasında yıllardır hasretini çektiğimiz hususlardır.

Muhterem milletvekilleri, programın çeşitli bölümlerinde, millet evlâtlarının kalplerinde yeniden büyük Türkiye idealinin doğmasını temin edecek önemli hususlara da yer verilmiş olmasını büyük bir sevinçle karşılıyoruz. Hele Hükümetin, milletimizi tarih boyunca ayakta tutan milli ve manevî değerlere bağlı ve saygılı olarak ve bunlardan kuvvet alarak Türk milletini çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkartmak davasını temel dava olarak benimsemiş olması, aziz milletimizin uzun yıllardan beri hasretini çektiği bir zihniyete kavuşmuş olmasının şahadet belgesidir.

Türkiye'nin hür ve demokratik bir rejim içerisinde manen ve maddeten kalkınmasına bütün milletin heyecan duyarak ve inanarak katılmasını temine çalışacağı, millî eğitimin temel amaçlarının başında milletimizin bütün fertlerinin büyük ve şanlı tarihimize ıftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirileceği taahhüdü yeniden büyük Türkiye idealinin tahakkukuna vesile olacaktır.

Hükümet programında, kültürümüzün gelişmesi, genç nesillerimize aşılması, sanatımızın millî köklerden kuvvet alarak ilerlemesi için çalışılacağı; millî kültürümüzü tanıtacak ve geliştirecek araştırmaların yapılacağı ve temel eserlerin yazılmasının teşvik edileceği, millî bir dil politikası izleneceği, teknolojinin millî imkânlarla dayalı olarak geliştirilmesine çalışılacağı; eğitimde müfredat programlarının millî kültürümüze uymayan kısımlarının değiştirileceği, milletimizin ilme ve insanlığa yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verileceği, devlet sahnelerinde ve yayınlarında Türk yazarlarının eserlerine ağırlık verileceği prensiplerini takdirle karşılamaktayız.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında manevî kalkınmaya büyük önem verilmesi cidden sevinç vericidir. Bu sevincimizin sebebi, Millî Selâmet Partisinin manevî kalkınma olmadan maddî kalkınma olmayacağına; manevî kalkınmanın maddî kalkınmadan önce geldiğine, manevî kalkınma olmadan saadet ve selâmete erişilemeyeceğine dair temel inanışıdır.

Hükümet programının millî eğitim bölümünde, diyanet bölümünde ve diğer bölümlerinde manevî kalkınma ile ilgili bir çok önemli hususlar yer almış bulunmaktadır. Bunlar meyanında millî eğitim bölümünde yer almış olan şu prensipleri ye vaatleri, yurdumuzun manevî kalkınması bakımından, takdirle karşılıyoruz.

1. İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan meslek okulları - İmam Hatip Okulları dâhil - açılması;

2. Bu okulların ikinci döneminden mezun olanların lise mezunları gibi üniversite ve yüksekokullara girebilmelerinin sağlanması;

3. Halen okutulmakta olan ahlâk derslerinin gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre yeniden düzenlenmesi;

4. Ahlâk derslerinin öncelikle İlahiyat Fakültesinin, İslâmî İlimler Fakültesi-
nin, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam Hatip Okulu mezunlarının tedrisatına tahsis edilmesi;

5. Millî eğitim müfredat programlarının millî kültürümüze uymayan kısımlarının düzeltilmesi;

6. Mekteplerimizde milletimizin ilim ve insanlığı yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verilmesi;

7. Yüksek İslâm enstitülerinin akademi haline getirilmesi;

8. Devlet sahnelerinde ve yayınlarında - TRT dâhil - Türk yazarlarının eserlerine ağırlık verilmesi;

9. Millî bütünlüğe ve genel ahlâka zarar verici eserlerin yayınlanmasının önlenmesi gibi hususlar yer almış bulunmaktadır.

Diyanet hizmetlerine gelince:

Diyanet İşleri Başkanlığında İslâmî ve ilmî araştırmalar yapmak ve ilmî eserler telif etmek üzere bir ilim heyetinin kurulması;

Vekil imamlar meselesinin âdil bir çözüm yoluna kavuşturulması;

Din görevlilerinin toplumdaki manevî yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılması;

Ecdat yadigarı vakıf eserlerin, vakfın şartnamesi ve kanunî esaslar dışında kullanılmasına müsaade edilmeyeceği ve vakıf eserlerinin onarımı ve restorasyonuna itina gösterileceği hususlarını, programın mühim bir yönü olarak kabul ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında, Türkiye'nin hür, demokratik, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren, hür teşebbüse, mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistem ile kalkınacağı vaadinin isabetli bir tercih olarak yer aldığını müşahade ediyoruz.

Yurdumuzda halen cari, coğrafi ve zührevi dengesizliği ortadan kaldırmak gayesiyle programda yer almış bulunan, "Kalkınma nimetlerinin bütün vatandaş kitlelerine ve yurdun her bölgesine âdil bir şekilde yayılmasını sağlayacak ve dengesizlikleri giderecek tedbirlere önem verilecektir" görüşünün ehemmiyetine inanıyoruz. Ekonomik kalkınmada büyük önem taşıyan karar bütünlüğü ve tatbikat ahenginin sağlanması için, ekonomik ve malî politikayı uygulayan kamu kuruluşları arasında yakın bir işbirliği ve koordinasyon tesisini zarurî görüyoruz.

Programdaki "Para, kredi, finansman, yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin hızla değişen şartlarına süratle intibak ettirilecektir. Bütünleştirilecek ve temel bir ekonomik politika çerçevesinde yürütülecektir" sözlerini yerinde buluyoruz.

Programda, mal darlığı, mal yokluğu, fiyat artışları, pahalılık ve işsizlikle mücadele edileceği açık, kesin olarak belirtilmiştir. Bu görüşler memlekette büyük bir ferahlığa vesile olmuştur ve yine Hükümet programında Türk parasının iç ve dış değerinin korunacağı, yatırımların hızlandırılacağı, tasarruf eğiliminin artırılacağı, tasarrufların üretime, üretimi sektörlere yöneltileceği, kâr ortaklığı sisteminin geliştirileceği, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınacağı vaatlerini, ekonomik hayatımız bakımından son derece önemli sayıyoruz. Dış ödemeler dengesindeki bozulmayı düzeltecek, işçi dövizlerinin yurda gelişini teşvik edecek, ihracata dönük stokları kısa zamanda ve uygun şartlarla değerlendirecek ve döviz kazandırıcı hizmet sektörlerini geliştirecek tedbirlere yer verilmesini aynen benimsiyoruz.

Muhterem milletvekilleri, ekonomik kalkınmanın temini için, her şeyden önce israfın önlenmesi şarttır. Hükümet programında, “umumî harcamalardaki israfın önlenmesine, Devlet idaresinin israftan kurtarılmasına, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikâp, suiistimal gibi olaylarla müessir şekilde savaşılmaya büyük önem verileceği” vaatlerinin artık gerçekleşmesini görmek istiyoruz.

Ekonomik kalkınmada acilen halli gereken bir diğer önemli mevzu da hâlihazır karışık, gayri âdil, kalkınmaya mani vergi sisteminin ıslahıdır. Hükümet programında yer alan vergiyi malî gücü olandan almaya ağırlık verme, âdil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etme hedeflerini yerinde buluyoruz. Hükümetin memleketimize yapacağı en büyük hizmet vergi sahasındaki bu ıslahat olacaktır. Bu yolda atılacak köklü adımları Millî Selâmet Partisi olarak büyük bir memnuniyetle karşılayacak ve her bakımdan yardımcı ve destek olacağız.

Ekonomik kalkınmada çok önemli faktörlerden biri de kredilerin dağıtılması mekanizmasıdır. Hükümet programında, kredilerin düzenlenmesinde sosyal ve ekonomik verimliliğin esas alınması, kredi dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi, selektif orta vadeli kredi kullanılarak yaygınlaştırılması prensiplerinde büyük isabet görüyoruz. Yatırımcı ve icraatçı kuruluş çalışmalarının ödeme güçlükleri ve gereksiz formaliteler yüzünden aksayıp gecikmemesi için lüzumlu tedbirlerin alınması vaatlerini, yatırım faaliyetleri ve şevki açısından, ümit verici buluyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye'mizin güçlü, kuvvetli bir ülke olması süratle sanayileşmemize bağlıdır. Hükümet programında sanayileşme davamıza geniş yer verilmiş olmasından Millî Selâmet Partisi olarak büyük bir memnuniyet duymaktayız. Yurdumuzun sanayileşmesi sahasında yapılmış bu vaatler gerçekleştiği takdirde milletçe büyük bir başarıya erişmiş olmanın bahtiyarlığını duyacağız.

1. Sanayileşmenin gerçekleşmesinde ana hedef olarak millî, güçlü, süratli, yaygın bir hamlenin hedef alınması;

2. Sanayiın temel üretim malları istihsal eden ağır sanayi ve bu meyanda millî harp sanayimizin kurulmasına imkân verecek bir yapıda geliştirilmesi;

3. Millî savunma gücümüz için önemli olan temel projelerle ilgili çalışmalara hız verilerek icraata geçilmesi;

4. Sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla Sanayi Bakanlığında yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilâtın kurulması;

5. Sanayi bölgeleri ve sanayi sitelerinin kurulması ve geliştirilmesine büyük önem verilmesi;

6. Tarım sektörünün ihtiyacı olan temel tesislerin; yeni gübre ve şeker fabrikalarının sayılarının artırılması;

7. Demir-çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, motor sanayiinin, takım tezgâhları, tarım ve iş makineleri sanayiinin, gemi inşa sanayiinin kurulmasının önemle ele alınması;

8. Sanayileşme hareketlerinin finansmanında halkın tasarruf imkânlarının, özellikle yurt dışındaki işçilerimizin dövizlerinin değerlendirilmesi ve çeşitli teşvik tedbirlerinin geliştirilmesi;

9. Yeni bir Sanayii Teşvik Kanunu çıkarılması;

10. Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankasının süratle kurulması;

11. Türk teşebbüs ve sermayesinin dış ülkelerde sanayi tesisi kurabilme imkânlarının artırılması ve teşvik edilmesi Hükümet programında takdirle karşıladığımız hedeflerdendir.

Muhterem milletvekilleri, milletimiz tarım, hayvancılık, ormancılık, enerji sahasında büyük atılımlar beklemektedir.

Programdaki “Gıda, tarım ve hayvancılık kesimine hizmet götüren ve halen çeşitli bakanlıklar bünyesinde dağınık halde bulunan kamu kuruluşları tek bir bakanlığın çatısı altında toplanarak bütünleştirilecek, bu konuda üretimden pazarlamaya kadar bütün ünitelerin teknolojik, ekonomik yönlerden aynı şevki idare altında organize edilmeleri hedef alınacaktır” cümlelerindeki prensipleri isabetli buluyoruz. Nitekim yurdumuzdaki şeker sanayii bu prensip altında kurulmuş, bugüne kadar başarılı hizmetler yapagelmıştır. Tarım sahasının diğer ürünlerine de aynı prensip ve organizasyonun uygulanması büyük gelişmelere müncer olacaktır.

Hayvancılığın geliştirilmesi son derece önemli bir konudur. Bu sahada ciddi adımların atılmasına ihtiyaç vardır. Yurdumuzun hemen her ilinde, bilhassa Doğu illerimize et kombinaları, süt fabrikaları, soğuk hava depoları ve yem fabrikalarından müteşekkil organizasyonların kurulmasında büyük zaruret görüyoruz. Bu hususta başlamış olan çalışmaların hızlandırılması ilk hedef olmalıdır.

Zirâî kalkınmamız bakımından büyük sulama projelerinin yanında, yeraltı pompaj ve gölet sulamalarına da özel bir ağırlık verilmesi vaadi, kurak bölgelerdeki vatandaşlara ümit bahsetmiştir. Bu ümidin gerçekleşmesi için her gayret gösterilmelidir.

Muhterem milletvekilleri, 40 milyon memleket evlâdı yeni Hükümetten daha yüksek bir hayat seviyesinin teminini beklemektedir. Bundan dolayı, Hükümet programında, işsiz vatandaşlarımıza, köylümüze, işçimize, esnafımıza, memurlarımıza, tüccar ve sanayicilerimize, dar gelirliyelerimize, emeklilerimize, sakatlarımıza, yaşlı ve muhtaçlarımıza bu gibi hizmetlerin yapılacağı hususunda getirilen fikirle-

rin ve görüşlerin üzerinde önemle durmak zarureti vardır. Bunları incelediğimiz zaman şunları görüyoruz:

İşsizlerimiz: Yeni Hükümet işsizlikle mücadeleyi temel hedef olarak ele almayı programında sarahaten belirtmiştir. İşsizlikle mücadelenin anayolu, sanayileşme hareketi, yatırımların yaygınlaştırılması suretiyle istihdam imkânlarının artırılması yoludur. Bir milyon evlâdımız dış ülkelerde işçi olarak çalışmakta olduğu halde, bugün, maalesef yeryüzünün işsizi en fazla ülkelerinden birisiyiz. Bu sebeple işsizlik, memleketimizin temel konularından birisini teşkil etmektedir. İstatistikler, yurdumuzda her yıl 500 bin memleket evlâdına yeniden işyeri açılması gerektiğini gösterirken, mevcut plan bu işsizlerin her yıl ancak 250 binine iş bulma fırsat ve imkânını vermektedir. Konunun ehemmiyeti açıktır. Büyük bir seferberliğe girişmek, âcil tedbirler almak mecburiyet halindedir. Aksi takdirde bir işsizlik infilâkı tehlikesi varittir. Bu itibarla işsizlikle mücadele, yeni Hükümetin en önemli meşgalesi olmalıdır. İşsizlikle mücadelenin tek yolu, 40 milyon memleket evlâdının yeniden büyük Türkiye'yi kurmak için büyük bir heyecanla yeni kalkınma hamlelerine girişmesidir.

Çalışanlarımızın arızî olarak işsiz kalmaları halinde duçar olacakları güçlükleri, ıstırapları dindirmek, hafifletmek için yeni Hükümetin, programında bir işsizlik sigortasının ihdası yolundaki vaadini yerinde görüyoruz.

Köylülerimiz: Hükümetimiz köye giden hizmetleri artıracaktır. “Kalkınmanın köyden başlanması, ve nimetlerinin köye ulaşması zaruretine inanmış bir Hükümet olarak dili ile değil, gönlü ile; sözü ile değil, icraatla köyün ve köylünün hizmetinde olacaktır” ifadeleri ile yer alan taahhüdü son derece yerinde buluyoruz.

“Köylerde yol, cami, su, elektrik, sulama, yakacak temini, telefon, okul, kütüphane, sağlık tesisi ve idare binası gibi ekonomik sosyal altyapılar, Devletçe bir bütün halinde ve kamu hizmeti olarak mütalâa edilecektir” prensibini çok isabetli buluyoruz ve benimsiyoruz. Köy kalkınmasında alt yapıların hızlandırılması, köylülerimizin katılma paylarının kaldırılması, köy muhtarlarına ödenek verilmesi, köy kalkınması için gönüllü kooperatifçiliğe gerçek anlamda önem verilmesi memnuniyet verici hususlardır.

Köy kalkınması için kredi imkânlarının arttırılmasında, tabii âfetler sebebiyle çiftçilerimize tarım sigortası imkânının getirilmesinde zaruret görüyoruz. Sağlık sigortasının getirilmesi suretiyle de köylülerimize sağlık hizmetlerinin gereğince getirilmesi imkânı doğacak, bugünkü büyük güçlükler ve ıstıraplar sona ermese bile hafiflemiş olacaktır.

Yeni Hükümetimizin gübre fiyatlarını indirme kararı, köylümüzü şimdiden sevindirmiştir. Yerli gübre fabrikalarımızın tam kapasite ile çalıştırılması suretiyle gübre fiyatlarında istikrar sağlanması, köylümüze büyük huzur getirecektir.

İşçilerimiz: Muhterem milletvekilleri, güçlü bir kalkınmanın temel unsurlarının başında işçilerimiz gelmektedir. Bu camianın huzuru, kalkınma hamlesine hız getirecektir. Programda bu konu üzerinde de ana hatları ile durulmuştur. Huzurlu bir çalışma ortamının tesisi için işçi ve işverenlerin birbirine karşı değil, yan yana olmaları gerektiğine işaret edilmesi; işçi ve memur ayırımının hakkaniyetli, âdil

ve gerçekçi ölçü ve kıstaslara dayandırılacağı vaadi; işçi ücretlerinin tespit ve tanziminde, artan hayat pahalılığına göre bir ücret sisteminin getirilmesi; kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara işçilerimizin hissedar olmalarına imkân hazırlanması; kıdem tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılması, tarım ve orman kesiminde çalışan işçilerimizin her türlü işçi haklarından yararlanma imkânlarının sağlanması; yurt dışındaki işçilerimizin çalışma şartları, sosyal hakları ve iş güvenliklerinin devamlı olarak takip ve temin edileceği; yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının millî ve dinî eğitimlerinin aksamadan yürütülmesi için gereği kadar öğretmen ve din görevlisinin temin edileceği hususları bu konudaki kanaatlerimizi teyit etmektedir.

Hükümet programında esnaf ve sanatkârlarımızın, finansman ve kredi imkânlarının genişletilmesi; külfetli defter tutma mükellefiyetinden kurtarılması; asgarî geçim imkânlarının yeniden düzenlenmesi; mesken ve mesken kredisi imkânlarının sağlanması; küçük sanayi sitelerinin geliştirilmesi; küçük sanayi ile eğitim çalışmalarına önem verilmesi bu camia mensuplarını memnun edecek hususlardandır. Esnaf ve sanatkârlarımız, millî hayatımızın temel unsurlarındandır; refaha kavuşmak ve kalkınmak ihtiyacında olan bir kuvvettir. Yeni Hükümetin esnaf problemlerine programda olduğundan daha büyük bir ağırlık vereceğine inanmışımızı ifade etmek isteriz.

Hükümet programında, “Devlet memurlarının sosyal ve ekonomik durumlarının geliştirilmesine çalışılacaktır” şeklinde ifadesini bulan söz, kısa ve fakat taahhütte geniş ihtiyaçlara cevap vermek zarureti doğuracak bir prensiptir.

Programın çeşitli bölümlerinde temas edilen dar gelirli aile çocuklarının okuma ve yetiştirme imkânlarının artırılmasından, vergi yükünün azaltılması ve asgarî geçim indiriminin yükseltilmesinde çocuk zamlarının artırılması ve tahsilde çocuğu bulunanlara ayrıca yardım yapılması imkânlarından, dar ve düşük gelirli kimseler için mesken ve mesken kredisi imkânlarından, memurlarımızın da büyük ölçüde faydalandırılmasını temenni ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, yeni Hükümetin, sanayicilerimiz ve yatırımcılarımızın uzun zamandır beklediği yeni bir “Sanayi Teşvik Kanununu” çıkaracağı müjdesini memnuniyetle karşılıyoruz. Bundan başka, vergi sistemlerinin ıslahı, bu camia mensuplarının Devletten beklediği hizmetlerin başında gelmektedir. Sağlık sigortasının genel sigorta haline getirilmesini de tüccar ve sanayicilerimiz beklemektedir. Programdaki, “Dar gelirlielerin acı ve ıstıraplarını ciddi tedbirlerle gidermeye uğraşacağız” vaadini önemli bir vaat sayıyoruz. Diğer sosyal imkânlardan bu kategoriye giren vatandaşlarımızın da faydalandıracağına inanıyoruz.

Türkiye’mizin müreffeh, mesut bir Türkiye olması, bütün vatandaşlarımıza sadet ve refah içerisinde bir hayat standardı sağlanmasına bağlıdır. Dar gelirlielerin refaha kavuşturulması işte bu bakımdan birinci derecede ehemmiyeti haizdir.

Hükümet programında bütün emeklilerin dilek ve ihtiyaçları ile daha yakından ilgilenmek üzere yeni organizasyonlar teşkilini; emekli, işçi, dul ve yetim aylıklarının asgarî geçim şartlarının üstünde olmasının sağlanacağı vaadini; memur göstergelerindeki değişikliklerin emekli aylıklarına süratle intikal ettirileceği taahhüdünü gönülden benimsiyoruz. Bugün yurdumuzda sayıları takriben 1 milyona

yaklaşan büyük bir emekli kitlesinin yuvalarına huzur getirecek olan bu vaatleri yerinde görüyoruz.

Millî menfaatlerimiz icabı her şeyden önce sakat, düşkün, kimsesiz ve yoksullarımızı gözetmek mecburiyetindeyiz. Bu itibarla, sakat vatandaşlarımıza iş verilmesini öngören hükümlerin dikkatle takip edileceğine ve bu kimseler için vakfa dayalı işyerleri kurulacağına dair Hükümet programındaki ifadeleri manevî bir zevkle benimsiyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programının dış politikayla ilgili kısmı üzerinde önemle durmakta fayda vardır. Dış politikamız millî bir politikadır. Türk Milleti bugüne kadar barışçı, ahitlerine ve ittifaklarına sadık, karşılıklı haklara saygı esasına dayalı iyi komşuluk ve dostluk münasebetleri kurmaya önem veren bir dış politika takip etmiştir. Hükümet programında bu hakikatlerin açık bir şekilde ifade edilmiş olmasından memnuniyet duyduk ve yine bilindiği gibi, bugüne kadar gelen bütün hükümetlerimiz dünya barışını hedef tutan ve bütün dünya ülkelerine karşı iyi niyet ve dostluk duygularından doğan bir dış siyaset izlemişlerdir. Şimdi yeni Hükümetin de aynı istikamette bir dış siyaset izleyeceğini belirtmiş olması da isabetli olmuştur.

Hükümet programındaki “Türkiye’nin Batı Avrupa ülkeleriyle kurduğu ilişkilerin daha da artırılmasına önem veriyoruz” Temenniyi yerinde ve isabetli buluyoruz. Yakın komşularımızla iyi münasebetler kurulması ve mevcut münasebetlerin geliştirilmesine, Balkan ülkeleriyle ve Sovyetler Birliği ile aramızdaki münasebetlerin karşılıklı anlayış ve saygı içerisinde müspet gelişmeler kaydetmesini temenni ediyoruz.

Hükümet programında, tarihî ve kültürel bağlarla bağlı olduğumuz ülkelerle münasebetlerimizin canlı bir şekilde geliştirilmesine önem verilmesini memnuniyetle karşılıyoruz. Bu hususta bazı noktaları belirtmekte fayda görüyoruz. Bu konuda ilk üzerinde durmak istediğimiz husus, bilhassa İran ve Pakistan kardeş ülkeleriyle aramızdaki geleneksel bağların, fiilî sahada meyvelerini verecek şekilde büyük önemle ele alınması hususudur. Bilindiği gibi kardeş İran ve Pakistan’la aramızda 15 seneden beri yakın işbirliği mevcuttur. Ancak bu işbirliğinin fiilî neticeleri yeterli olmamıştır. Mutlaka bunu verimli bir şekle getirmek mecburiyetindeyiz. Bu işbirliği kurulmadan önce bu ülkelerle aramızdaki ticarî münasebetler çok daha yüksek seviyede idi, bu işbirliği kurulmasından sonra, maalesef ticarî münasebetlerimiz gelişeceğine geriye gitmiştir. Bu gidişata “dur” demek lâzım gelir ve bu münasebetlerin fiilî sahada da müspet istikamette gelişmesi için gereken gayretlerin gösterilmesi şarttır.

Kardeş Irak ile Suriye ile Kuveyt ile Suudi Arabistan ile ve Libya ile münasebetlerimizi daha da geliştirmeliyiz. Bu ülkeler Türkiye ile münasebetlerini süratle geliştirme hususunda samimidirler, iyi niyet beslemektedirler. Bugüne kadar bize, bunu geliştirme hususunda çeşitli müracaatlar yapmışlardır. Bu müracaatların biran evvel müspet bir şekilde cevaplandırılması ve bu münasebetlerin geliştirilmesine önem verilmesi gerekir. Türkiye’den profesör ve diğer ilim heyetleri istenmektedir. Öğrenci heyetleri talep edilmektedir. Birçok malları Türkiye’den almak istemektedirler. Meselâ bundan önceki Ürdün Elçisi yurdumuzdan ayrılırken par-

timize yaptığı bir ziyarette, Ürdün'ün otomobil ihtiyacını Türkiye'den karşılamak istediğini, bu hususta Hariciye Bakanlığımıza yapılmış olan bir müracaata altı aydan beri bir cevap alınmadığını hatırlatmıştır, Yeni Hükümet devresinde bu çeşit aksaklıkların giderilmesinde büyük bir zaruret görüyoruz. Suudî Arabistan'la ülkemiz arasında geçen yıl üç ayrı anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmaların yürürlüğe konması için, Suudî Arabistan, Türkiye'den, yüksek seviyede, iki ülke arasındaki işbirliğini temin edecek bir heyetin belirtilmesini arzu etmektedir. Suudî Arabistan, müteakıl heyeti de biran evvel gelip, bu heyetle beraber fiilî işbirliğini gerçekleştirmek için girişmek istemektedir; fakat şu ana kadar dahi bizim heyetimiz tespit edilmiş değildir. Bu heyetin biran evvel tespit edilmesinde ve fiilî işbirliğinin gerçekleştirilmesinde büyük zaruret vardır.

Libya ile yakın münasebetler başlamıştır. Bu münasebetlerin süratle geliştirileceğini ve başlamış olan çalışmaların hızlandırılacağını Hükümet programında görmekten büyük bir memnuniyet duyuyoruz. Temenni ediyoruz ki, bu iki kardeş ülke 50'ye yakın diğer Müslüman ülkelerle Türkiye arasında kurulmasını beklediğimiz münasebetler bakımından kısa zamanda bir örnek teşkil etsin; her sahada samimi bir işbirliği geliştirilsin, diğer ülkelerle de benzeri işbirliğinin geliştirilmesi için numuneler, örnekler en kısa zamanda ortaya konmuş olsun. Hiç şüphesiz adını saydığımız bu kardeş ülkelerle münasebetlerimizi geliştirmeye gayret ederken, yine yakın münasebetlerle bağlı olduğumuz diğer Orta-Doğu ülkeleriyle münasebetlerimizin geliştirilmesinde de büyük önem mevcuttur.

Türkiye ile Mısır arasındaki münasebetlerin verimli bir şekilde, iki kardeş ülkenin tarihi ve kültürel bağlarına uygun bir şekilde müspet inkişaflar kaydetmesini, geliştirilmesini önemle temenni etmekteyiz.

Ortadoğu ülkeleriyle münasebetlerimizde bir hususun belirtilmesinde fayda görüyoruz. Ortadoğu'da hiç şüphesiz Türkiye olarak sulh istiyoruz, huzur istiyoruz, ancak mevcut haksızlıkların biran evvel giderilmesini de temenni etmekteyiz. Kuvvet zoruyla işgal edilmiş toprakların biran evvel terk edilmesi, Ortadoğu'daki sulhun teessüsünde ilk adımı teşkil edecektir. Uzun yıllardan beri Filistin halkı büyük mağduriyetlere duçar olmuştur. Filistin halkının meşru haklarının biran evvel tanınması, her şeyden evvel bir insanlık görevidir, Filistin halkının bugün meydana gelmiş olan teşkilâtlanmasını birçok ülkeler tanımışlardır. Filistin halkının bu teşkilâtının Vaşington'da, Londra'da, Paris'te temsilcilikleri mevcuttur. Kardeş Türkiye'nin de bu halkın haklarının tanınması hususunda elden gelen gayreti göstermesi gerekmektedir; ancak bu yolda Filistin halkı temsilcilerinin Türkiye'de de bir büro açmalarının faydalı olacağına kaniiz.

Dış politika bakımından haksızlıkların izalesine yardımcı olmak mecburiyetindeyiz. Bugün yeryüzünde kardeş Pakistan'la Hindistan arasında bir Keşmir meselesi vardır. Bu Keşmir konusunda Hindistan haksızlıklar yapmaktadır. Buna karşı Türkiye olarak susmamız uygun düşmeyecektir. Keşmir halkının kendi kaderini kendi tayin etmesi şarttır. Beynelmilel münasebetlerde yapılması öngörülmüş olan halk oylamasının samimî bir şekilde biran evvel gerçekleşmesini temenni ediyoruz. Bu hususta kardeş Pakistan'ın görüşlerine aynen iştirak etmeliyiz.

Yine bugün yeryüzünde, Eritre’de birçok insanlık dışı hareketler cereyan etmektedir. Bu hareketlerde, Eritre kurtuluş hareketinin biran evvel başarıya ulaşmasını temenni ediyoruz.

Filipinlerde Müslüman halka yapılmakta olan mezalimin karşısındayız. Bu mezalimin kısa zamanda son bulmasını ve Filipinlerdeki Müslüman halkın insan haklarını kâmil bir şekilde kullanabilmelerini temenni ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında dostumuz ve müttefikimiz Amerika Birleşik Devletleriyle olan münasebetlerimize geniş yer verilmiştir. Bu münasebetler hakkında Hükümet programında yer almış olan fikirlere aynen katılıyoruz. Bir an evvel Amerika Birleşik Devletlerinin girmiş olduğu hatalı yoldan dönmesini kendi menfaatlerini en kısa zamanda idrak etmesini arzu ediyoruz.

Dış politikada en önemli konuyu bugün için Yunanistan’la olan münasebetlerimiz teşkil etmektedir. Biz bölgede hakkaniyet esaslarına dayalı huzur ve sükûnun hüküm sürmesini, dünya barışı bakımından faydalı ve zarurî görmekteyiz; ancak haklarımızdan feragat etmemiz söz konusu olamaz. Ege denizindeki haklarımızın korunması zarurîdir. Oniki adalarda yapılmakta olan askerî tahşidatın buralardan derhal kaldırılması zarurîdir. Hükümet programında, Yunanlıların Batı Trakya’daki soydaşlarımıza yaptıkları mezalime temas edilmemiş bulunmaktadır. Bu konunun ehemmiyeti üzerinde durmak isteriz. Batı -Trakya’daki soydaşlarımıza karşı Yunan yönetiminin, gün geçtikçe şiddetini arttıran insanlık dışı muameleleri bütün dünyaca bilinmektedir. Türkiye olarak bunları yakinen takip ediyoruz. Bu bölgedeki ecdat yadigârı yüzlerce camiden bugün bir tanesi dahi ortada kalmayacak şekilde geniş tahribat yapılmıştır. Belindeki kayışında bir hilâl taşıyan soydaşımız alınıp tevkif edilmektedir. Oradaki Müslüman-Türk kardeşlerimiz, kendi evlâtlarına Müslüman ve Türk ismi vermek gibi en ufak bir insanî haktan dahi mahrum bırakılmaktadır. Yunanistan’ın başka bölgelerinden getirilenler Türk köylerine yerleştirilmektedir. Türk köylerinde bulunan kimseler ise, çeşitli zulümlere maruz bırakılarak kendi köylerinden göç edilmeye zorlanmaktadır. Bu insanlık dışı hareketlere karşı bizim seyirci kalmamız mümkün değildir. Batı-Trakya’daki soydaşlarımızın insanlık haklarına sahip olmalarını temin etmek yeni Hükümetin başta gelen görevlerinden birisi olmalıdır.

Muhterem milletvekilleri, dış politikada hiç şüphesiz en önemli konumuzu Kıbrıs teşkil etmektedir. Kıbrıs’taki nihaî çözümün ancak 2 bölgesi federal sistem olacağı hakkındaki Millî Selâmet Partisi görüşünün Hükümet programında yer almış olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Yine, Kıbrıs Federe Türk Devletinin ekonomik kalkınmasında ve bütün organlarıyla teşkilâtlanmasında ve her türlü ihtiyacının karşılanmasında gerekli yardım ve desteğin yapılacağına dair taahhüdü büyük bir memnuniyetle karşılıyoruz. Temenni ediyoruz ki, Kıbrıs adasında huzur ve sükûn kısa zamanda nihaî şekilde yerleşsin, Kıbrıs Türk Federe Devletinin ekonomik kalkınması kısa zamanda gerçekleşsin ve gerek Akdeniz’in, gerek Ortadoğu’nun sulh ve sükûnu için büyük önem taşıyan huzur kısa zamanda ve devamlı olarak teessüs etsin. Kıbrıs adasında devamlı sulhun teessüsünün tek şartı, bugüne kadarki tecrübelerden apaçık görüldüğü gibi, bu ada üzerinde yaşayan iki ayrı milletin, iki ayrı federe Devlet olarak

yaşamaları yoludur. Hükümet programında Millî Selâmet Partisinin temel görüşlerine uygun olan bu açıklığı görmekten bahtiyarlık duymaktayız. Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında millî savunmamız hakkında serd edilmiş olan fikirlere de aynen iştirak ediyoruz. Silahlı Kuvvetlerimizin en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması hususunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacağı millî bir arzudur. Savunma politikamızı harp sanayine yöneltmek ve ordumuzun ihtiyacı olan harp silah, araç ve gereçlerinin büyük kısmını yurt içerisinde sağlamanın zarureti-ne inanıyoruz. Bu hususta ciddî bir çalışma gereklidir. Bir plan ve program dairesinde millî harp sanayimizin kısa zamanda geliştirilmesini millî bir görev saymaktayız.

Muhterem milletvekilleri, konuşmamızın buraya kadar olan kısmında, bugünkü Hükümetin kuruluşuna 14 Ekim seçimlerinden sonra hangi safhalardan geldiğimizi açıklamaya çalıştık. Yurdumuzda siyasi istikrar, huzur, iç barış, Devlet-millet kaynaşması, yeniden büyük Türkiye meşalesinin gönüllerde yakılması, manevî kalkınmamız ve maddî kalkınmamız hususunda önümüzdeki devrede neler yapılması lâzım geldiğine temas etmeye çalıştık. Önümüze getirilmiş olan Hükümet programında yurdumuzun maddî ve manevî kalkınması bakımından, iç huzurun temin edilmesi bakımından, Devlet-millet kaynaşmasının temini bakımından ve 40 milyon memleket evlâdının gönlünde yeniden büyük Türkiye meşalesinin yakılması, elbirliği ile kalkınma yoluna yöneltilmesi bakımından dercedilmiş olan fikirlerin tahlillerini yapmaya çalıştık.

Millî Selâmet Partisi olarak bugünün Türkiye'sinde yeni işe başlayan bir Hükümetin neler yapması lâzım geldiği hakkındaki görüşlerimizi belirttik. Bütün bu izahlarımızdan sonra şimdi Hükümet programı hakkındaki nihaî görüşlerimizi kısaca arz ederek konuşmamızı kapatmak istiyoruz.

Muhterem milletvekilleri, memleketimiz altı aydan daha uzun süren bir buhran devresini yeni Hükümetimizin kurulmasıyla arkasında bırakmıştır. Milletimizin arzusu, kısır siyasî çekişmelerin artık bir kenara bırakılarak, yurdumuzun manevî ve maddî kalkınması için gereken hizmetlerin yapılmasına elbirliği ile yönelmesidir. Onun için yeni Hükümetin kurulmasını, bir icraat, bir hizmet hükümeti olarak kolları sıvayıp işe başlamasını millî arzunun bir ifadesi olarak görüyoruz.

Hükümet, programını Yüce Meclisimize sunmuştur. Bu programın çeşitli konularda getirdiği fikirler hakkındaki görüşlerimizi arz ettik. Bu programda, yurdumuzun iç huzurunun temini için, Devlet-millet kaynaşmasının temini için, büyük kalkınma hamleleri için faydalı fikirler serdedilmiştir. Bu fikirlerin ahenk içinde, kısa zamanda tatbikatına geçilmesini Millî Selâmet Partisi olarak candan ve gönülden temenni ediyoruz.

Yeni Hükümet bilhassa 6,5 aylık bir hükümet buhranından sonra memleket idaresini ağır şartlar altında devralmaktadır. Geceli gündüzlü çalışmak suretiyle milletimize hizmet edecektir. Şartlar hakikaten ağırdır, yeni Hükümetin süratle halletmesi lâzım gelen önemli konuları vardır. Bunların detaylarına inecek değiliz. Sadece yeni Hükümetin, - sözlerimizi bitirmeden önce - bir iki önemli nokta üzerinde dikkatle durmasını temenni etmeyi faydalı görüyoruz.

Hiç şüphesiz, Hükümet pahalılıkla mücadele edecek, yoklukla mücadele edecek, işsizlikle mücadele edecektir. En önemli konulardan birisi dış ticaret dengesidir. 1975 yılında yapılması lâzım gelen ithalât takriben 5 milyar dolar mertebesindedir. Buna mukabil ihracatımız sadece 1,5 milyar dolar seviyesindedir. Ara yerde 3,5 milyarlık bir büyük fark meydana gelmektedir. Bu yıl dış ülkelerde çalışan işçilerimizden 1,5 milyar dolarlık bir döviz gelirinin temin edileceği tahmin olunmaktadır. Bu da hesaba katıldığı takdirde dış ticaretteki açığımız, yine 2 milyar dolar gibi bir büyük yekûna balığ olmaktadır. Türkiye uzun yıllar döviz sıkıntısı çekmiş bir ülkedir. Bir daha o sıkıntılı günlere dönmek yeni Hükümetin kanaatimizce en önemli görevlerinden birisidir. Bunun için 2 milyar dolarlık yeni kaynaklar geliştirmek mecburiyeti vardır. Hükümet Programında dış ticaret açığının kapatılması için yapılacak işler sayılmıştır. Ancak, bu işaret edilen istikametlerde son derece verimli bir çalışma yapmanın zarureti ortadadır. İşçilerimizden gelecek olan dövizlerin miktarının arttırılması, süratle bir büyük ihracat seferberliğine kalkışılması, bilhassa kültürel bağlarla bağlı olduğumuz ülkeler ile yakın münasebetler tesis ederek, oralara yatırımlar yapılması, yatırımların ve müşterek tesislerin bir an evvel kurulması, Türkiye'nin dış ticaret dengesindeki açığın kapatılması bakımından büyük ehemmiyeti haiz mevzulardır.

Yeni Hükümetin işe başlarken, çok canlı bir şekilde bu sahada çalışması lâzım geldiğine Hükümetin dikkatini çekmeyi bir vazife sayıyoruz. Yine, yeni Hükümetin başarısı için en önemli konulardan birisi, oldukça büyük açığı bulunan bütçenin, bu açığının ortadan; kaldırılması için gereken gayretlerin tatbikat alanında gösterilmesidir. Hakikaten koordine bir çalışma yapılması, bu para kredi, taban fiyatları, işçi ücretleri politikasının bir merkezden koordine edilerek yürütülmesi zarureti ortadadır.

Yatırımlardaki israfın kaldırılması için, yatırımcı dairelerin yıllık programlarının finansman karşılığının, baştan kendilerine tahsisi hayatî önem taşımaktadır. Bunlar temin edildiği takdirde, Devlet mekanizmasının verimli çalışması bakımından en hayatî adımlar atılmış olacaktır.

Yeni Hükümet işe başlarken, bilhassa bu iki noktaya da dikkatlerini çekmeyi Millî Selâmet Partisi olarak bir vazife saydık.

Muhterem milletvekilleri, çok önemli saydığımız bu birkaç noktaya işaret ettikten sonra, sözlerimizin sonuna gelmiş bulunuyoruz. Yeni Hükümetin kurulmasıyla, önümüzdeki devrenin bir huzur ve kalkınma, hamle devresi olacağı temennisi ve inancı ile bu Hükümete yardımcı olmayı vazife sayıyoruz. Bu Hükümet milletimizin bugün en mühim meselelerini teşkil eden pahalılık, yoksulluk, kıtlık ve işsizlikle mücadele etmeyi vaat ederek yola çıktığı için, bu yolda çalıştığı müddetçe kendilerine yardımcı olmayı vazife telâkki ediyoruz.

Yeni Hükümet, yurdumuzun kalkınmasındaki, dengesizlikleri gidermeyi vaat etmiştir. Bu yolda çalıştığı müddetçe kendisine yardımcı olacağız. Yurdumuzun kalkınmaya muhtaç, bilhassa Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun kalkınması için, gözle görülen, elle tutulan tedbirleri almayı vaat ettiği için de, bu Hükümet bu yolda çalıştığı müddetçe, destekçisi olmakla iftihar edeceğiz.

Yeni Hükümet yurdumuzda, fikir ve inanç hürriyetini korumayı vaat ettiği için, bu yolda çalıştığı müddetçe, yine destekçisi olmayı görev sayıyoruz. Yurdumuzda anarşiye, komünizme, kanun dışı eylemlere kesinlikle dur diyeceğini vaat ettiği için bu Hükümeti desteğe lâyık görüyoruz. Yeni Hükümet millî ve manevî değerlerimize bağlı kalacağını taahhüt ettiği için kendisinin yanında olacağız. Yeni Hükümet milletimizin işsizlerine, köylümöze, çiftçimize, esnafımıza ve sanatkârimıza, memurumuza, emeklimize, yaşlımıza, düşkünlerimize ve sakatlarımıza, yoksullarımıza gereken hizmetleri yapacağını vaat ettiği için, bu yolda yürüdüğü müddetçe yeni Hükümete destek olmayı millî bir görev saymaktayız.

Yeni hükümet manen ve maddeten kalkınmış yeniden büyük Türkiye'yi kurmak ideali ile yola çıktığı için, bu Hükümete bu yolda yürüdüğü müddetçe, destek olacağız.

İşte, bu düşüncelerle ve bu ümitlerle, bu niyetlerle Millî Selâmet Partisi olarak yeni Hükümete beyaz oy vermek kararındayız. Uzun bir buhran devresinden sonra kurulmuş olan yeni Hükümetin milletimize hayırlı hizmetler yapmasını diliyoruz, kendilerini tebrik ediyoruz, milletimize saadetler ve selâmetler temenni ediyoruz. Cenabı Hakkın hayırlı günler getirmesini niyaz edip, hepinizi hürmetle selâmlıyoruz, aziz milletvekilleri. *(M.S.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Emre.

Sayın milletvekilleri, bu suretle grupları adına yapılan görüşmeler sona ermiş bulunmaktadır.

Kişisel görüşmelere geçiyoruz, ilk söz Burdur Milletvekili Sayın Ali Sanlı'nın.

Buyurunuz efendim. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Görüşme süreniz 20 dakika Sayın Sanlı.

ALİ SANLI (Burdur) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Sayın Demirel, dört yıl sonra, tarihin garip bir cilvesi olarak 31 Mart günü hükümet kurdu.

Sağın ideolojik yönden hâlâ süren kargaşasına rağmen, Adalet Partisi Lideri, birbirinden çok farklı ve kendi içlerinde de çelişkili partileri, kapkaççı Türk kapitalizminin ortak programı üzerinde toplandı. Anadolu'dan toplayamadığı oylara rağmen, Ankara'daki sağın oylarını toplayarak iktidar olmaya tırmanmaktadır.

Bu koalisyon partilerinin birleşmiş göründükleri noktalar, aslında çatıştığı noktalar. Yapacaklarını her biri söyleseler; milliyetçilikte, ahlâk anlayışlarında, sanayileşme anlayışlarında, lâiklik anlayışında, kültür anlayışında çatışacaklardır. Bunun için yapacakları noktalarda birleşmek yerine, sola karşı olmakta birleştiler. Bu ise, Türkiye'de, solun macera arayanları için bir şanstır. Aslında rejimi aksatmadan ve rayından çıkarmadan yürütülebileceğine güvensen, bizim için de çok daha büyük bir şanstır. Cephe, Hükümeti kuran partilerin gerçekte ortak yanlarının birleşmiş olmasına değil, ayrı ve farklı çıkarların kısa süreli gerçekleştirilmesine dayalıdır. Sayın Demirel'in hesabı başkadır, Türkeş'in hesabı başkadır, Erbakan'ın hesabı

bambaşkadır. Bu kadar hesaplarla kurulan bir Hükümet, ne kadar güçlü ve sürekli bir iktidar olacaktır? Sayın Bilgiç'in cevabını aynen okuyorum, bir dönem için:

“İktidarda nasıl kalabilirim düşüncesi içinde bulunanların, iktidatlarını devam ettirdikleri görülmemiştir”

Hangi ortak temellere dayandığı bilinmeyen ne yapabileceği ne kadar süreceği kestirilmeyen, sırf parlamentoda çoğunluk sağlamak için koltukları çoğaltılan, güvenoyu olsa dahi, bir geçici iktidardır.

Sayın milletvekilleri, aslında Sayın Demirel, hiçbir zaman gerçek bir iktidar olmamıştır, olamamıştır. Bunu ben söylemiyorum. Bunu, bugün koalisyonu oluşturan parti liderleri söylüyor. Millî Selâmet Partisi Liderinin, Adalet Partisi ve Lideri hakkında söylediklerini Sayın Deniz Baykal bütçe müzakereleri sırasında Genel Kurula sunmuştu; sanıyorum unutmadınız.

Bakınız, gene bir Sayın Millî Selâmet Partili, Abbas, - ismini veriyorum - aynen...

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — Sen ne söyleyeceksen onu söyle. (C.H.P. sıralarından “Dinle” sesleri)

ALİ SANLI (Devamla) — Benim söyleyeceklerim biraz sonra geliyor, merak etmeyin.

BAŞKAN — Sayın Alver, lütfen dinleyin efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — “Samimî olmak lâzımdır. Böylesine, meydanlarda bu milleti aldatmak için kendi zümrevî, şahsî menfaatlerini elde etmek için büyük kitleleri yıllarca peşinde, ‘sağcıyım’ vesaireyim diye sürükleyen zihniyettir ki, memleketi bu hale getirmiştir. Bu memleketin maddî ve manevî bütün imkânlarını, bir avuç zümreye somurturken, meydanlarda da gençleri komünizm aleyhinde tertip etmekle bu memlekette komünizm önlenemeyeceğini geçmiş devirlerde gördük”

Bunlara ilâveten, Sayın Cumalıoğlu'nun; “ismi ile zıt olan bu yeni cephenin, bir zamanların Vatan Cephesi gibi, çilekeş milletimizin başına yeni badireler getirmemesini Cenabı Hak'tan niyaz ederiz” dedikleri çok yakın tarihtir.

Şimdi, bütün bunlara karşın, komünizme karşı mücadele için Millî Selâmet Partisi, Demirel'in başkanlığında bir koalisyonu oluşturmakta; hem de, anarşik olaylara katılanların yetiştiricisi ve mürebbisi, renksiz, gayri millî olarak ve hatta masonluğunu iddia ettikleri Demirel'in başkanlığında.

Milliyetçi Hareket Partisinin seçim bildirgesinde aynen:

“Menfaatçilerin eline geçen Adalet Partisi İktidarı, Odalar Birliğine alenen ve çirkin bir şekilde müdahale ederek, gayri millî sermayenin sadık destekçiliğini yapmıştır. Adalet Partisi iktidara vasil olur olmaz oportünizmin eline geçmiştir. Böylece siyasî tercihlerde fert, aile ve grup menfaatleri hâkim olmaya başlamıştır. İktidarın seçim platformundaki suni gayretlerini gayri millî güçlerin kontrolüne giren iktisadî ve bir bakıma da siyasî menfaatleri ayakta tutma cihetine yormaktan başka çare yoktur. Birtakım zümre menfaatlerinin koruyucusu durumunda olan

Adalet Partisinin millî menfaatlara bir rota çizebileceği ve bir yön verebileceği söylenemez” diyordu.

Güçsüzlüğü ve dar görüşü ile yurdu anarşiye sürükleyen bir iktidarın başı ki kendi içinde uyumlu bir hükümete rağmen beceriksizliği sonucu Türkiye’yi nereye getirdiğini biliyoruz, şimdi aynı kişiye yukarıda söylenenleri ileri sürerek ve aynı tabandan oy isteyerek geleceksiniz ve Sayın Demirel’in başkanlığında hükümet olacaksınız... Bu uyumsuzluk açık.

Bunlar benim söylediklerim Sayın Kemal Alver. Bu uyumsuzluk açık...

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Alacaksın cevabını, sataşmadan konuş.

ALİ SANLI (Devamla) — Kesin ve belirli iken daha güçlü, daha becerikli ve daha az mı şaibeli olacaktır bu Hükümet? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Değerli milletvekilleri, Sayın Demirel, Ecevit Hükümetinin programı okunurken, Anayasanın 132’nci maddesini bildiği halde ve zaman zaman Anayasayı kürsüde çıkararak, baka baka, sıkıyönetim mahkemelerindeki iddianamelerden pasajlar okudu. Ben size şimdi iddianame değil hüküm okuyacağım.

General Başkan Ali Erverdi, Hâkim Albay Ahmet Tetik ve Hâkim Yarbay Mehmet Turan’dan oluşan Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinin 1971/13 esas, 1971/23 karar sayılı kararı (ki, karar da budur; merak eden varsa kütüphanede var, 9.10.1971 tarihli karar Askerî Yargıtay’ca da onanmıştır) aynen okuyorum:

“Politik tutarsızlık, 26 milyonluk biraderler kredi yolsuzluğu, söylenti ve çalkantılarının ve şayialarının gün ışığına çıkması yolundaki çabaların engellenmesi için yapılan ayak oyunlarının Marksist ve Leninist grup tarafından ustaca istismar edildiği bir vakıa ve gerçektir. Sınıf çelişkileri, sosyal adalet ilkelerini zedeleyici intiba ve kanaatini yaratan Şellefyan ortaklıkları, Gomel zeytinyağı skandalı ve kitlesel öfkeyi tahrik eden emeksiz kazanç, vurgun ve devlet eliyle fert zengin etme politikası” diyerek bir dönemi ve bunun başını mahkûm ediyor. Bu kararda imzası bulunan bu general şimdi Adalet Partisi saflarında, kontenjandan parlamenter olmayı bekliyor. Tarih böylesine cilvelerle doludur. (C.H.P. sıralarından “Devam, devam” sesleri)

Değerli milletvekilleri, Türkiye’nin antidemokratik gelişmelerinin yoğunlaşacağı, bunalımın, rejimi tehlikeye iteceği, faturası yüklü bir döneme başlayacağı görülmektedir.

Demokratikleşmeyi denetlemekte ve solun her türlüşüne karşı “Haçlı Seferi” dar görüşlülüğü içinde bakan bir sağ iktidar anlayışı yetersiz, tutarsız ve çağ dışı bir olaydır.

Sağlam iktidar, parlamenter sistemde aritmetik çoğunluğa dayalı bir iktidar değildir. Aritmetik, toplumun değişen ve gelişen ekonomik ve sosyal hayatı ile değiştiği sürece iktidar sağlam ve sağlıklı değildir. Hele bugünün Türkiye’sinde sağ, değişen koşullarımıza bakarak sorunlarımıza kendi açısından tutarlı çözümler, akılcı tercihler getirememektedir. Getiremeyince de panik içerisinde küçüklük, çapsizlik, hırs ve kin üzerine kuruluş antikomünizm edebiyatına ve Demokrat Parti mirasçılığına sarılmaktadır.

Komünizme götürür diye her yeniliğe, her sosyal adalet tedbirine karşı çıkmak ve komünizm getirir diye her uyanık insanı harcamak ve olumsuzlukların, karışıklıkların üzerine kurulu bir politika, sağın günün koşullarına uygun tercihleri değildir.

Bugünlerde Sayın Demirel, herkesten çok antikomünist ve herkesten çok Demokrat Partili görünmenin telâşı içindedir. Sayın Demirel, yeni sosyal uyanışın ve gelişimin gereksinmelerine karşılık arama gerçekçiliğinde de değildir. Yuvarlak sözler ve mizah görüntüsü bir politikanın sürdürülmesinde ısrarlıdır.

Çağdaş kapitalizmi ülke koşullarıyla bütünleştiremeyen, bir zümreci birikimleşmenin partisi haline dönüştürdüğü partisini, yeni bir maceraya itmektedir. Biz bu maceradan rejim için kuşkuluyuz. Bu kuşkuumuz, demokraside sağlıklı bir muhalefet partisinin önümüzdeki dönemde bulunmasını istediğimizdendir.

Kendilerinin sokağa fidye olarak verildiğini söyleyenleri tarih bir geri dönüşle iktidara tırmandırmaktadır. Dileriz, bu kez gidiş olağanüstü yöntemlerle olmasın. Bir daha gelmemek üzere, demokratik biçimde iktidardan uzaklaştırma fırsattır bizim için bu Hükümet. Zaten de güvenoyu alamayacağı belli olmuş, oyların cebinde olmadığı anlaşılmıştır. (A.P. sıralarından “Alacağz” sesleri)

Kapkaççı yöntemlerle, sağlıksız bir kapitalizmin sağlıksız bir büyüme ve yapısal sapmalarla ağırlaştırdığı bir sözde sanayileşmenin mimarı olmakla övünen Sayın Demirel’in, bu kez gündeminde demokrasi adına kendisinin palazlandığı ve şimdiki zümresel egemenlik temeline dayalı statükonun korunması ve sınırlanması vardır. Toplumun sosyal yapısındaki içsel ve dışsal ilişkilerindeki halkın ilerleme ve gelişme özlemlerine engeller koymak, demokrasiyi buzdolabına saklamak üzere bir olumsuzlar çoğunluğu oluşturmak istemektedir...

Değerli milletvekilleri toplumsal acı ve sarsıntıların en sağlıklı çözüm yolları demokratik ortamlardır. Her özlemin açıkça ortaya konduğu, her sınıf ve tabakanın istemlerinin olanca özgürlüğü ile yansıtıldığı, çözüm yollarının özgürce arandığı platformlar, toplumun bir bütün olarak kendi kurtuluşunu oluşturduğu en sağlam ortamlardır. Bunun için faşizm, demokrasiye ve onun özünde bulunan özgürlüğe karşıdır.

Sayın Uğur’un önceki konuşmasında Adalet Partisi Grup sözcüsüne atfen söylediklerine ilâveten ben de bazı şeyleri eklemek istiyorum. Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi ortaklığı göreve başlarken Adalet Partisi faşizmin karşısında olduğunu özenle çizmişti. Kapitalist bir parti için, sola karşı olduğunu söylemesi doğaldır. Ama, solun güçlendiği toplumlarda demokratik olmayan sağın faşizmi seçtiğini bazen tarih göstermektedir. 1973 Ekim Seçimlerinde demokratik bir sol parti en çok oy alan parti haline gelince, ultra sağ cephe kurma önerileri ortaya çıkmıştır. Daha o zaman faşizmi istemeyen Demirelli Adalet Partisinin buna karşı çıktığını görüyor ve demokrasi için güven duyuyorduk. Sayın Demirel’in kendi deyimi ile “Türk milletini geri kalmışlıktan, sefaletten ve siyasî vesayetten kurtarmak için yapısal hastalıkların ürünü olan antidemokratik güçlerle ittifakın yararlı olmadığı” savunuluyordu. Yani, kapitalist gelişme yolunu izleyen büyük siyasî partinin

demokratik ilerlemeye açık ve antifaşist bir çizgide durması önemli bir aşama idi. Ne var ki, bugün bu çizgiden vazgeçtiğini görüyoruz.

Sayın milletvekilleri, özel eğitim ve yöntemlerle şartlandırılmış, kaba kuvvet gösterileri ve şiddet eylemlerine alıştırılmış “komando” adlı örgütlerin açıkça desteklendiği ve komünizmin önüne bunlarla geçileceği yollu düşüncelerin söylendiği bir platforma gelinmiştir.

Burada bir saplama yaparak bazı açıklamalar yapmak istiyorum. Gerçekte kendisine “Başbuğ” adını takan Sayın Türkeş’in örgütlediği ve iktidar rampası için kullanacağı bazı sermaye çevrelerince desteklendiği bilinen bu yasa dışı güçlerin, tarihsel örnekleri yakın tarihimizde canlı durmaktadır. Tanrı tarafından Almanya’yı kurtarmakla görevlendirildiğine inanan ve “Büyük, güçlü Almanya” sloganı ile ortaya çıkan Hitler de sahneye böyle çıktı. 1931-32 yıllarında “SA” ları ile sokak ve meydanlarda “komünist avı” adı altında çatışmalar, adam öldürmeler ve her türlü iğrenç oyunlar, tuzaklarla demokratik güçleri baskı altına almaya çalıştı. Bunu da, komünizmi önlemek ve Alman milliyetçiliği maskesi altında yürüttü. 1933’te iktidara geldi; önce sendikaları, arkasından partileri kapattı; ülkenin demokrat aydınlarını, öğretim üyelerini, yazarlarını, namuslu generallerini temizledi ve bilinen trajediyi Almanya’ya yaşattı.

Gariptir, Alman Başbuğu da Almanyalı değil Avusturyalıdır. Küçük Avusturya’nın refahı için değil, büyük Almanya’nın refahı için yaptı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bizim “Başbuğ” ise, Sayın Türkeş, sanıyorum Kıbrıslıdır. Küçük vatanda Rumlara karşı General Grivas kadar milliyetçilik görevini onların başına geçerek yapsa idi, (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Türkiye bu ölçüde karıştırılmazdı. Ama, o da Alman Başbuğu gibi büyük vatani kurtarmayı tercih etmektedir.

Değerli milletvekilleri, bu Hükümetin, 1931 Almanyasındaki Bruning Koalisyonu olması kuşkusunu taşıyoruz.

Değerli milletvekilleri, faşizmin 3 temel ögesi vardır: Sermaye, polis-asker ve kilisedir. Batıda böylesine bir üçgene oturmuştur. Kiliseye dayanmayan bir faşizmin kurulduğu görülmemiştir ve mümkün de değildir. Sermaye, dine, kendisine hizmet ettiği zaman itibar gösterir, etmezse gerici olarak nitelendirir. Millî Selâmet Partisi, dinimizi bir kısım çıkar çevrelerin aracı olmaktan kurtardığı ve camii karışısına alacak bir faşizmin kurulamayacağı için iyimserdik. İşbirlikçi sermayenin seçim için dinî istismar etmesini önlediğini ve Millî Selâmet Partisinin, dinî tekelci sermayeye karşı doğrulttuğu inancı içindeydik. Millî Selâmet Partisinin Camii tekelci sermayenin elinden kopardığını sanıyorduk. Yani kökeninde, Millî Kurtuluş Savaşında Müftü Börekçi Rıfat efendi geleneğinde bulmaya çalışıyor, Millî Kurtuluş Savaşçılarının katli için fetva çıkaran Şeyhülislam Dürizade ye dayandırmıyorduk.

Birisi emperyalizme karşı, diğeri ise emperyalizmle işbirliği içinde iki din adamı, iki ayrı kökendirler. Oysa, gayri millî tekelci sermayeden yana ve renksiz bir parti olarak ilân ettiğiniz partinin şemsiyesinde birleşmek ve bütün bunları şaka olarak kabul etmek imkânı yoktur Sayın Erbakan.

Suudvarî bir Millî Selâmet Partisi, Türk toplumuna hiçbir şey getirmeyeceği gibi, sizlere de hiçbir şey getirmeyecektir ve sadece Türkiye'ye yeni bunalımlar getirecektir.

Değerli milletvekilleri, Bilge Kaan'ın Orhun Abidesine yazdığı ebedî öğüt...

ÖMER ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Sana ne yahu?

ALİ SANLI (Devamla) — Sizi de ilgilendiriyor. Sizi de ilgilendiriyor.

BAŞKAN — Sayın Çakıroğlu, istirham ederim efendim. Rica ediyorum.

ALİ SANLI (Devamla) — Bilge Kaan'ın...

ÖMER ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Mao'dan, Lenin'den bahset.

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Çakıroğlu. Hatibin konuşmasını siz düzenleyecek değilsiniz efendim. İstirham ederim, lütfen dinleyin.

ALİ SANLI (Devamla) — Bilge Kaan'ın Orhun Abidesine yazdığı ebedî öğüt, “Ey Türk, titre ve kendine dön” Koalisyonu oluşturan bir partinin sloganıdır. Bu nasıl titremedir ki, 27 Mayısın meşruiyetini sindiremeyenlerle, 12 Mart Muhtırasıyla Türkiye'nin geleceğini tehlikeye düşürdüğünü kabullenmişlerin ve birbirlerinin “mason” ve “yeşil komünist” olduğunu iddia edenlerin ve 27 Mayıs Albayının, Demirel'in şemsiyesi altına döndüklerini görüyoruz. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

“Kurtla ortak olan tilkinin hissesi ya tırnaktır ya bağırsak” Bu bir atasözüdür. Seçim meydanlarında - astınız, biliyorsunuz - “Ata, kurta oy vermeyin” diyen Sayın Erbakan'a bu atasözünü ithaf ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Hükümet programında “Fikir ve inanç hürriyetiyle ilgili uygulamalarda Anayasaya uygunluk sağlanacak ve Anayasaya uymayan tatbikatın ortadan kaldırılması için gerekli tedbirler alınacaktır” deniyor.

Sayın Erbakan, Bütçe Komisyonunda aynen: “Artık şu oyunun mutlaka kalkması lâzım: Anarşik olayları bahane ederek kendi fikirlerini yürütmeye, yürürlükte tutmaya kalkan sistem Türkiye'de artık geçerli olmayacaktır. 141 ve 142'nci maddeler değiştirilecek ve tatbikatta suç sayılmayacak hale getirilecektir. Birtakım bahnelerle, senin dışındaki düşünceleri önleme mümkün olmayacaktır artık”

Ve yine; “İnsan hakları ya vardır ya yoktur. İnsan hakları varsa vardır. Siz Anayasanın 20'nci maddesinde düşünce hürriyeti var diyeceksiniz, sonra insan, haklarını, başkalarının insan haklarını yok etme için kullanamaz diyeceksiniz. Onun için de insan hakları yoktur diyeceksiniz. Böyle içtimaî sulh olmaz. O zaman ülkede kimse konuşamaz” diyordu.

BAŞKAN — İki dakikanız var Sayın Sanlı.

ALİ SANLI (Devamla) — Bunları şaka saymamıştık. Aynı mealde Sayın Erbakan'ın geçen dönemde bir iç barış önergesi de vardır. Şimdi Millî Selâmet Partisi düşünce özgürlüğünden ve demokratikleşme eğilimlerinden vazgeçmiş görünüyorsa, bütün bunlara karşı partilerle, yaptığı koalisyonda, programın bu madde-

sinin nasıl gerçekleşeceğini merak ediyoruz. Yoksa abdestsiz namaz kılıp, oruçsuz iftar sofraları kurup sağa ve sola kapalı bir demokrasi mi yaratılacak?

Değerli milletvekilleri, komünizmi abartarak bir tehlike görenler, aslında başka bir şeyden korkuyorlar. Otto Bouer'in bir değerlendirmesini okumak istiyorum: "Aşırıların, Maksimistlerin lâfazan devrimciliği, olsa olsa sokak lâmbalarını tehlikeye sokar; ama reformizme gelince iş değişir. Kooperatifleriyle, ücret ve maaş zamlarıyla, işsizlik sigortasıyla reformizm, çok daha kutsal bir şeyi tehdit eder; sermayenin kârını. Sabahtan akşama kadar enternasyonal şakıyan aşırı gevezelere karşı kapitalizm kendisini yasalarıyla pekâlâ koruyabilir. Eğer eski yasalar yetersiz kalırsa yenilerini yapar; ama barışçı demokratik ve yasal yollardan yürüyerek, sınıflar arası güçler dengesini bozan reformizmin karşısında, kapitalizm kana susar, faşist haydut çetelerine başvurur. Reformizm güçsüz olduğu sürece herhangi bir tehlike ile karşı karşıya değildir. Ama, demokrasiye ve yasalara bağlılık çerçevesinde kaldığı halde sermayenin kârını bozabilecek kadar güçlendiği anda, durum birden bire değişir.

BAŞKAN — Süreniz bitmek üzere Sayın Sanlı. Lütfen toparlayınız efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — İşte asıl korkunuz, demokratik sol bir partinin iktidara gelmesidir.

SELÇUK İMAMOĞLU (Kayseri) — İki dakika geçmedi mi daha?

BAŞKAN — Sayın İmamoğlu, istirahat ediyorum. Burada ben tutuyorum vakti. Hanı, her harekete müdahale etmek zorunda mısınız efendim? İstirham ediyorum, rica ediyorum efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — Program, Hükümetin kendi sınıfsal özelliklerini ve dayanaklarını ne kadar gizlemek isterse istesin, sergilenmiştir. Genel çizgileri ile bulunduğumuz aşamada olumlu, tutarlı ve sağlam değildir. Türkiye'de kitlelere bağlı bir kalkınma katının temel koşulu, enflasyon ile...

BAŞKAN — Sayın Sanlı, söz süreniz bitti efendim. Rica ediyorum, lütfen bağlayın.

ALİ SANLI (Devamla) — Sayın Başkan müdahale edenleri...

BAŞKAN — İstirham ediyorum efendim, lütfen bağlayın, bağlayın efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — Değerli milletvekilleri, vaktimiz azaldığı için bağlamak istiyorum.

SELÇUK İMAMOĞLU (Kayseri) — Azalmadı, bitti bitti vaktin.

ALİ SANLI (Devamla) — Millî Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi, Kıbrıs'ta iki bölgeyi federasyona resmen karşı olduklarını ve Kıbrıs'ın Türkün olduğunu ve Türk kalacağını ve en fazla taksime müsamaha edileceğini, kitleler önünde açıkça polemik konusu yapmışlardır. Şimdi görüyoruz ki, Hükümet programında görüşümüz benimsenmiş. Acaba Sayın Asiltürk, Kıbrıs'a bir vali tayin etmekten, pasaportsuz gitmekten vazgeçildiğini ilân edecek midir?

BAŞKAN — Sayın Sanlı.

ALİ SANLI (Devamla) — Sayın Erbakan daha önceki iktidar döneminde de...

BAŞKAN — Sayın Sanlı, Sayın Sanlı...

ALİ SANLI (Devamla) — Duyuyorum efendim, bağıyorum efendim.

BAŞKAN — Söz süreniz bitti efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — Bağıyorum efendim. (C.H.P. fırakından “Bağla, bağla” sesleri)

BAŞKAN — Efendim, istirham ediyorum, rica ediyorum. Bana yardımcı olun lütfen. Son cümlelerinizi söyleyin efendim. (A.P. sıralarından gürültüler ve sıra kapaklarına vurmalar)

ALİ SANLI (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Yüce Parlamentonun, Türkiye’yi yeni maceralar dizisine sokacak bir girişime izin vermeyeceğine inanıyor...

BAŞKAN — Sayın Sanlı, Sayın Sanlı...

ALİ SANLI (Devamla) — Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi söz sırası Hükümet adına Başbakan Sayın Süleyman Demirel’in.

Buyurunuz efendim. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana) — Sayın Başkan, şahsıma sataşma var, söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Aldım tezkerenizi Sayın Türkes, aldım efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri; hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Hükümet programının müzakeresi dolayısıyla grupları adına konuşan Sayın sözcülerin ve şahsı adına konuşan bir değerli üyenin takriben sekiz saat süren konuşmalarını takip ettim. Evvelâ şu hususu ifade edeyim: Hükümet programı tenkidinden ziyade veya Hükümet programı eleştirisinden ziyade, esas ağırlığı şahsiyat yapmaya yönelmiş bir müzakere oldu bugünkü müzakereler. Halbuki Türkiye 6,5 aydır hükümete sızdı, “Parlamento kendi içinden bir hükümet çıkaramaz” iddiaları vardı ve bu iddialar karşısında her geçen gün rejim ve onun müesseseleri aşınmaya bırakılmıştı. Buna bir çare olmak üzere Parlamentonun içinden çıkmış bir Hükümet kurulabilmiş, programını huzurunuzda getirmiş bulunmakta idi. Gayet tabii ki bu programın eleştirilmesini, Türkiye’nin meselelerinin ne olduğunun ve bunlara karşı getirilen çözümlerin neden beğenilmediğinin veya Türkiye’nin meselelerine verilen önceliklerin neden beğenilmediğinin, önceliklerinin öyle değil de nasıl olması lâzım geldiğinin söylenilmesini beklerdik.

Bütün bunların yerine âdeta bir kavga açmak için çeşitli ithamlar yapılmıştır. Huzurunuzda çirkinlik yarışına girişecek değiliz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bizim sorumluluğumuz vardır, sorumluluğumuzu biliriz. Bu büyük müessesenin itibarını korumak ve bu müesseseyi kavga müessesesi değil, tartışma mü-

essesesi olarak muhafaza etmek, bizim için bir görevdir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Başkaları ne kadar sorumsuz olursa olsun, biz sorumluluğumuzun idraki içerisinde konuşacağız.

Evvelâ şunu ifade edeyim: Gerçekten bu müessesenin çalışabilmesi, iş görebilmesi bir siyasî iktidarın bulunmasına ve karşısında da muhalefetin bulunmasına bağlıdır. Siyasî iktidarın olmadığı dönemleri gördük.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Şimdi de yok?

ORHAN DENGİZ (Uşak) — Sus be eşşek! (A.P. ve C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen yerlerinize oturun.

Sayın Sönmez... (C.H.P. sıralarından gürültüler) Sayın Eken, istirham ediyorum, rica ediyorum efendim.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Başkan biraz âdil olun, kürsüdeki hatibi koruyun lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Gerçekten siyasî iktidar ve muhalefeti olmayan bir Parlamantonun görevini anlamak mümkün değildir. (Gürültüler)

Değerli milletvekilleri, gecenin bu saatinde eğer beni rahatlıkla dinlerseniz çok vaktinizi almam, dinlemezseniz söyleyeceklerimi söyleyinceye kadar konuşurum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ve aslında ben sizin sözcülerinizi 8 saate yakın dinledim.

İLHAN ÖZBAY (İstanbul) — Boş konuştuktan sonra konuş dur. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Hatibi lütfen sükûnetle dinleyelim efendim. Rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Değerli milletvekilleri, bu siyasî iktidar ve karşısında muhalefet bulunduğu zaman demokrasi işliyor demektir. İktidarı belirsiz, siyasî iktidarı belirsiz, muhalefeti belirsiz bir demokrasi tasavvur olunamaz.

Şimdi, siyasî iktidarı belirli, muhalefeti belirli bir dönem açılmış bulunuyor. Yani, Türkiye ne istiyordu? Bir Parlamantoya dayalı, partiler demokrasisinin gereği bir Hükümet istiyordu. Rejimin gereği bu idi. Böyle bir Hükümet kurulamadı. Bir Hükümet kuruldu, 7,5 ay sürdü; sonra Hükümet kurulamadı; bir yenisi kuruldu, güvenoyu alamadı, 4-4,5 ay sürdü; ama Parlamantoya dayalı değildi. 1973 öncesinde de birtakım partilerüstü Hükümet modelleri denendi, bütün bunları aştık; şimdi Parlamantonun güvenoyuna dayanması gereken bir Hükümete geldik. Güvenoyu verirsiniz, Hükümet görev yapar, güvenoyu vermezsiniz bunalım devam eder. Bu, bu kadar açıktır. (C.H.P. sıralarından “Ooo.” sesleri)

MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli) — Vermeyeceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size güvenoyu verin veya vermeyin demiyorum, verirsiniz ne olur, vermezseniz ne olur; onu söylüyorum. Ne isterseniz onu yapın. Ben sadece ne olacağını söylüyorum.

Şimdi bunalım sona ermiştir. Hangi bunalım sona ermiştir? Parlamentonun içinden bir Hükümet çıkamaması bunalımı sona ermiştir. Hükümet kurulacak değildir, Hükümet kurulmuştur ve burada oturuyor. Oturuyor burada. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi evvelâ şunu ifade edeyim ki, hükümetler gelir, hükümetler gider. Kurulmuş bulunan Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Demokratik yollardan gelerek kurulmuştur ve zorla gelip buraya oturmuş değildir. Başka bir Hükümet kurulamamış, başka kimse kuramamış ve onun üzerine kurulabilmiş bir Hükümettir.

Şimdi bu Hükümet Türkiye’de siyasî bunalımı sona erdirmiştir, Hükümet bunalımını sona erdirmiştir. Siyasî iktidar çıkmıştır ve bunun karşısına da muhalefet çıkmıştır, mekanizma işlemeye başlamıştır. Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir, demokratik kurallara uygundur, rejimin hükümetidir, temsili sistemin hükümetidir; temsili sistemin, yani bu Hükümetin hatasını, vebalini, sevabını milletin önünde münakaşa etmemiz mümkündür. Yani, yaptıklarından dolayı milletin önüne çıkıp kendisini savunma mecburiyetinde olan bir Hükümettir.

Şimdi siyasetle uğraşanların nelere katlanması lâzım geldiğini biliriz. Yalnız, hiç kimsenin başkasına hakaret etmesine, tecavüz etmesine de mahal yoktur. Buraya gelip oturanların hiçbirisi, partiler olarak veya kişiler olarak, herhangi bir partiden hüsnühal kâğıdı alacak değildir ve böyle bir mecburiyet de yoktur.

Eleştirilen program olmalıydı, kişilerin eleştirilmesi ülkenin hiçbir meselesini çözmez. Memleket yokluk içerisinde, memleket pahalılık içerisinde, memleket işsizlik içerisinde, memleketin dış ticareti geniş şekilde felce uğramıştır, memleketin sanayileşmesi felce uğramıştır, memlekette konut sıkıntısı vardır, memlekette çeşitli sıkıntılar vardır. Bu sıkıntılara ne çare düşünüyorsunuz diye bize sorulmalı idi. Onun yerine kişiler eleştirilmiştir; bu kolaydır çünkü. Memleketin meselelerini eleştirebilmek için onları bilmek lâzımdır, ona vukufu olmak lâzımdır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Aslında bugünkü eleştirilerin maksadı, dört partinin bir araya gelerek ve güvenoyu vereceğini kamuoyuna deklare eden parlamenterleri de gözönünde tutarak, güvenoyu alabilecek çoğunluğu meydana getirmesinden duyulan öfkedir.

Bugünkü eleştiriler genellikle, bugünkü ithamlar genellikle böyle bir koalisyonu dağıtma gayesine matuftur. Böyle bir koalisyonun güvenoyu almamasını sağlama gayesine matuftur. Tamamen o istikamete götürülmüştür mesele. Buna da diyeceğimiz bir şey yok; yani bu hedefe yönelmiş olmaya diyeceğimiz bir şey yok; ama söylenen şeylere diyeceklerimiz var.

Koalisyon bir uzlaşmadır. Koalisyon partilerinin seçim öncesinde birbiri hakkında neler söylediği, binaenaleyh neler söylediğini burada dile getirmek ile kastedilen mana, kastedilen maksat, varılmak istenen yer, “Nasıl bir araya geldiniz, bunları birbirinize söyledikten sonra?” ise, bu nispî temsilde koalisyonlar kaçınılmaz

olduğuna göre, seçime ittifak halinde girmemiş bulunan partilerin, rey dağılımı karşısında, hiçbir zaman bir araya_ gelememeleri gerekir. Çünkü, siyasî partiler ayrı hüviyeti haizdir. Siyasî partiler, seçim öncesinde veya seçim sonrasında, memleket meselelerini görüş tarzları değişik olduğuna göre, çeşitli şeyleri söylerler; birbirleri hakkında da söylerler. “Birbiriniz hakkında bunları söylediniz, nasıl bir araya geldiniz?” diye şayet bir araya gelmeme yargısı bundan çıkacaksa, o zaman ülke, bugünkü sistem içerisinde Hükümet kuramaz. Bu muhaldir, böyle olmaması lâzımdır. Hükümet kurulabilmesi lâzımdır.

Partiler ayrı ayrı hükmi şahsiyeti haizdir. Partilerin ayrı ayrı programları vardır; ama koalisyon olunca, partilerin programlarını, hükümet icraatında - hükümet icraatında, parti faaliyetlerinde değil - bir kenara bırakıp, uzlaşabildikleri bir program meydana çıkarmaları lâzımdır. Başka türlü koalisyon düşünülemez. Mademki Türkiye koalisyonla idare edilme mecburiyeti ile karşı karşıyadır, o takdirde birden fazla partinin bir araya gelmesi gerekecektir. Birbirleri aleyhinde birtakım şeyler söylediler diye, bir araya gelememek gibi bir kaide çıkarmaya kalkmak fevkalâde yanlıştır.

Türkiye fevkalâde çalkantılı bir dönemi geçip geliyor. Zor yıllardan geliyor. Mazide çeşitli hadiseler olmuştur. Bizi 27 Mayıs, 12 Mart münakaşalarına sürüklemek isteyenler bulundu bugün, bu münakaşalara girmeyeceğim. Çünkü, bunlar geride kalmıştır. Biz Türkiye’nin ilerisine bakıyoruz. Bugünkü görevimiz odur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bugünkü görevimiz Türkiye’yi hükümeteşizlikten kurtarmaktır. Kurtarmışızdır. O Hükümet kurulmuştur. Bu Hükümete güvenoyu verdiğiniz takdirde çalışacak, işleyecek.

MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli) — Vermeyeceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, ben sizden istemiyorum. Ben Meclisin tümünden istiyorum. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Ben zaten sizin güvenoyunuza inansam 15 Ekimde inanırdım. Size inanır mıyım? (A.P. sıralarından alkışlar)

Müsaade buyurun hepsini söyleyeyim. Ben sizden istemiyorum güvenoyunu Cumhuriyet Halk Partisi, ben Yüce Meclisten istiyorum. Sizin vereceğiniz güvenoyuna talip değilim. Talip değilim sizin vereceğiniz oya. Sizin oylarınızla hükümet falan olmak istemem, daha da açık söyleyeyim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bir hususu daha huzurunuzda zikretmek istiyorum.

Burada, bu Mecliste yer alan siyasî partiler ve bu Meclisin üyesi bulunan değerli milletvekilleri, hepsi eşit haklara sahiptirler. Birisi diğerinin amiri değildir. Üzüntü ile görüyoruz ki, Cumhuriyet Halk Partisi, bütün partilerin amiri pozisyonunda ve kendi demokratik sol düşüncesini Türkiye’nin en geçerli düşüncesi sayarak, milletin de kendi demokratik sol düşüncesini önümüzdeki seçimde mutlaka tasvip edeceği kanaati ile, müstakbel iktidar olarak hareket etmektedir, müstakbel iktidar...

Aslında Cumhuriyet Halk Partisi, %33 rey almıştır 1973 seçimlerinde. Cumhuriyet Halk Partisi 1957 seçimlerinde %41 rey almıştır. 1961 seçimlerinde %38 rey almıştır. 1965 seçimlerinde “Ortanın Solu” sloganıyla beraber %29’a düşmüştür reyi. 1969 seçimlerinde de bu %29, %1 kadar inmiştir, %28 olmuştur. 1973 seçimlerinde ise reyi %33’e çıkarmıştır. Başarınız bu, yani 16 sene zarfında %41’den, %33’e inmişsiniz, %33’e. (C.H.P. sıralarından gürültüler, A.P. sıralarından alkışlar) Şimdi, şayet...

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — A.P.’ninki nasıl oldu sayenizde?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onu da söyleyelim, hepsini söyleyelim.

1973 seçimlerinde oylar dağılmış, küçük küçük parçalara bölünmüş...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — 1961-1965.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1973, 1973.

1973 seçimlerinden oylar dağılmış, küçük küçük parçalara bölünmüş, bu küçük parçaların en büyüğü, küçük parçaların en büyüğü Cumhuriyet Halk Partisi olmuş ve Cumhuriyet Halk Partisine bu, büyük övünme payı çıkarmıştır. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Bugün huzurunuzda bulunan 4 partinin almış bulunduğu oyların yekûnu %50’den fazladır. %50’den fazla bir araya gelenlerin. Sizin reyunuz %33. Binaenaleyh, azınlık hükümetiydi, çoğunluk hükümetiydi diye münakaşaya girmeden evvel, evvelâ sayıları bir alt alta koyalım.

Şayet Cumhuriyet Halk Partisi yapılacak bir seçimde iktidara geleceğinden emin ise, onu da göreceğiz hep beraber... (C.H.P. sıralarından “Hadi seçime gidelim” sesleri) Herhalde bir gün göreceğiz.

Seçimlerin yenilenmesine karar verme de Yüce Meclisin iradesi içerisindedir, ama Cumhuriyet Halk Partisinin iradesinin, Yüce Meclisin iradesi üzerinde bir ipoteği yoktur. Önemli olan o. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kimin ne kadar hakkı var, kimin neye hakkı var, bunu Anayasa ve kanunlar tayin edecek, Cumhuriyet Halk Partisi değil. Hangi partinin hayat hakkı var Türkiye’de? Bunu Cumhuriyet Halk Partisi veya onun üyeleri tayin edecek değil, bunu millet tayin edecek; o tayin edip geliyor.

Binaenaleyh, siz kendi kendinize, efendim “Ortanın solu” dedik, arkasından “Demokratik sol” dedik, millet bizi tasvip etti, diye övünürseniz, sadece kendi kendinizi avutmuş olursunuz. Ortanın solu hiç demiyorsunuz bugünlerde, hiç demiyorsunuz. (A.P. sıralarından alkışlar)

REMZİ ÖZEN (İzmir) — O geride kaldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Millet kabul etti de, değil, millet kabul etmedi de ondan demiyorsunuz. Şimdi “Demokratik Solu” icat ettiniz.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Onu millet kabul etti ama.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendi kendinize kabul etmişsiniz, millet kabul etti zannediyorsunuz.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Millete saygılı olun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabî, tabîi, millete saygılı olmak, milletin ne düşündüğünü daha önceden bilmeye bağlıdır. Sizin gibi...

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Bilmişiz de söylemiş rey almışız. Demek ki biz millete saygılıyız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Demokratik sol; “Bunun sınırı nedir?” diye soranlara; “Bunun sınırını halk tayin edecektir” diyorsunuz. Henüz kendiniz bu sınırı tayin dahi edememişsiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Kim tayin edecek diyorsunuz? (C.H.P. sıralarından “Halk tayin edecek” sesleri) Halk da tayin etmiş, halk %29 tayin etmiş size, %29, koyduğunuz sınırı.

Siz başkalarının ne kadar az aldığı veya ne kadar çok aldığıyla değil, kendinizin ne aldığınızla kendinizi ölçün. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bizim %29,8 rey almamız sizi teselliye kâfi değil, sizin işinize yaramaz o; sizin tek başınıza iktidar olacak kadar rey almanız lâzım.

Şimdi bakınız...

KASIM PARLAR (Çorum) — İyi ya yeniden seçime gidelim?-

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gideriz, gideriz, oraya da gideriz, seçime de gideriz. Seçime gideriz.

Cumhuriyet Halk Partisi buraya geldi; dedi ki; “Adalet Partisi, bir muhalefet partisi olarak kalmalı karşımızda”

Adalet Partisi karşınızda bir muhalefet partisi olarak vardı, ama siz iktidarı beceremediniz, iktidarı beceremediniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Şurada siz oturuyordunuz, koalisyon kurmuştunuz, tarihî yanlış falan dediniz, kendi seçim öncesinde söylediğiniz sözleri...

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Yanılmayan bir Allah, siz de yanılırsınız.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Geçti o günler, geride kaldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Seçim öncesinde söylediğiniz sözleri, seçim öncesinde söylediğiniz sözleri yanlışmış falan diye tashih ettiniz, geldiniz oturdunuz, orada oturuyordunuz; niye bıraktınız gittiniz? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Canımız öyle istedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canınız öyle istedi. E, canınızın istediğine göre hareket edemezsiniz siyasette. “Niye” sini, canımız öyle istedi ile izah edemezsiniz. Niye bıraktınız gittiniz? Beceremediniz, beceremediniz, beceremediniz... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar) Biraz sonra memleketi ne hale getirdiğinizi anlatacağım. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Dedeoğlu...

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Muvazaa partisi olarak ilân ettiniz parti ile yaptık. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Özen, Sayın Özen rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, bu ortaklığın meydana gelişi Cumhuriyet Halk Partisini o kadar tedirgin etmiştir ki, söylemedik laf bırakmadılar, söylemedik.

Efendim, biz, “A.P. Demokrat Partinin devamı” demişiz. Evet, biz Demokrat Partinin devamıyız; bunu ilk defa söylemiyoruz ki... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bunu bugün de söylüyor değiliz, bunu bugün de söylüyor değiliz. İşte bütün hikâye buraya geliyor. Türkiye bugün bize göre büyük bir tehditte karşı karşıyadır. Sizin umursamadığınız bir tehdit. Türkiye bir büyük tehlike ile karşı karşıyadır. Dünya bir nizam kavgasının içerisinde. Bu nizam kavgasının bir tarafında komünizm vardır, bir tarafında da milliyetçi demokrasi vardır. Bu vardır işte. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Dünya bir nizam kavgasının içindedir. Bu nizam kavgasının bir tarafında milletleri bölmek, millî devlet olmaktan çıkarıp, Moskova’nın, Pekin’in peyki yapmak gayretleri vardır. Öbür tarafında ise, devletleri muhafaza etmek, milletleri bölmekten kurtarmak, devletleri millî devlet olarak muhafaza etmek gayreti vardır.

Biz Türkiye’de bir yere gelindiğine kaniiz. Dünya nüfusunun %40’ının komünist idaresinin eline geçtiği bir devirde bulunuyoruz. Bu devirde komünizmi tehlike saymamayı, gaflet telâkki ediyoruz, gaflet. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yok komünizm edebiyatıymış, yok heyulâsıymış, yok şuymuş, yok buymuş... Türkiye’nin bulunduğu coğrafya parçası üzerinde ve komünizmin dünyada kaydettiği ilerleme karşısında, şayet Türkiye bir komünizm tehdidinde maruz değildir, diyorsanız; doğrusunu isterseniz çok büyük vebal altında kalırsınız, günah olur, yazık olur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Biz bugün Türkiye’nin beraberliğini, birliğini, hürriyetçi demokrasiyi, barışı, millî ve manevî değerlere saygıyı, millî ve manevî değerlere sahipliği savunuyoruz.

İLHAN ÖZBAY (İstanbul) — Cephe ile mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, bizimle beraber olanları davet ediyoruz; gelin, eğer bunu savunuyorsanız beraber savunalım diyoruz.

Bugün, dün ne olmuşu unutmaya, siyasî sebeplerden şu sebepten bu sebepten meydana gelmiş kırılganlıkları unutmaya, herkesi eteğindeki taşı dökmeye - komünizmi tehlike saymayanlara bir şey demiyorum zaten - komünizmi kim, tehlike sayıyorsa gelin, memleket uçurumun kenarına gelmiştir, büyük sıkıntılar vardır, memleketin ekonomisinde de, şusunda da busunda da büyük sıkıntılar vardır, 1971-1973 dönemi, Türkiye’nin hangi çeşit tehlike ile karşı karşıya olduğunu göstermiştir gelin beraberce hareket edelim diyoruz. Çağrı bundan ibarettir.

DAVUT AKSU (Kars) — Anarşi hangi devirde başladı?

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Başkan, susturun sarhoş var.

BAŞKAN — Sayın Ataöv devamlı olarak isim mi söyleyeyim? Sayın Başbakanı dinletmeyelim mi? Bunu mu istiyorsunuz?

MUSTAFA ASRİ ÜNSÜR (Yozgat) — Sayın Başkan, susturun. Ceza vermek göreviniz, sarhoş var orada.

BAŞKAN — İstirham ediyorum, rica ediyorum ben görevimi yapıyorum efendim. (A.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Bayraktar istirham ediyorum, lütfen oturunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın milletvekilleri, şayet partilerin birbirleri aleyhinde şunu söylemelerinden, bunu söylemelerinden dolayı koalisyon yapmaması gerekse, aslında 1961’de Cumhuriyet Halk Partisi ile Adalet Partisi koalisyon yapmazdı. Meydanlardan nasıl geldiğini o günleri hatırlayan değerli üyeler bilirler; ama o günün zaruretleri içerisinde iki parti Türkiye’nin menfaatlerini, hiç olmazsa 7-8 ay için beraberce koalisyon yapmakta bulmuşlardır. Binaenaleyh, “İlerde koalisyon yaparız; ne olur ne olmaz, birbirimize bir şey söylemeyelim” diye siyasi fonksiyon ifa etmez duruma düşemez partiler. Onun içindir ki, 1973 seçimleri öncesinde, sonrasında, bugün koalisyonu teşkil eden dört partinin, birbirlerine ne söylediği, liderlerinin birbirine ne söylediği, meydanlarda ne söylediği başka bir meseledir; bugün Türkiye’nin önünde bulunan meseleler karşısında bir araya gelmeleri ve Türkiye’yi kendi gördükleri şekilde tehlikelerden kurtarma ve Türkiye’yi demokratik rejimin icaplarına göre idare etme, rejimi işletme için bir karara varmaları başka iştir. Esasen birincisi, ikincisine mani değildir ve mani olmamalıdır. Biz burada kendimizin kavgasını yapıyor değiliz. Biz burada kamu hizmeti yapıyoruz. Kamu hizmeti yaparken herkes kendi kavgasını değil, varoluş sebebini düşünmeye mecburdur. Biz varoluş sebebimizin gereği olarak bir araya gelmişiz ve milletin önüne bir protokolle çıkmışız, Meclislerin önüne de bir programla gelmişiz. Bu bizim tayin ettiğimiz bu usul de değil, demokratik kurallar böyle.

Efendim, “Biz niye bir araya gelmişiz?” Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü diyor. Çünkü biz, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidara gelmesinden kaygı duymuşuz, onun için bir araya gelmişiz.

Cumhuriyet Halk Partisi ne zaman gelecekmiş iktidara?

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Seçimde.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Seçimde. Seçim ne zaman yapılacak? Seçimden vazgeçtiğinizi daha bugün ilân ettiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Daha bugün ilân ettiniz. Sizin iktidara gelip gelmeyeceğinize siz karar verecek değilsiniz, millet verecek; ama faraza ilk yapılacak seçimde siz iktidara gelseniz bile, o zamana kadar Türkiye’de hükümet ne olacak?

Şimdi bakınız ne oluyor, aslında, “C.H.P.’nin iktidara gelmesinden kaygı duyuldu da bu partiler öyle bir araya geldi” gibi bir iddianın hiçbir tutarlılığı yoktur. Neden yoktur? Çünkü biz, C.H.P.’nin elinden kapmış değiliz ki hükümet olmayı. Şimdi bunun grafiğine bir bakın, ne oluyor?

17 Eylül 1974 günü, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı, o günkü Başbakan istifa ediyor, koalisyon bozuluyor. “Gel, nereye gidiyorsun? Etme, gitme falan” denmiş olmasına rağmen, istifayı basıyor. Ha, memleketin önünde önemli meseleler yok mu? Var. Kime bırakıp gidiyorsun bu önemli meseleleri? Muallâkta; ortalığa. E, peki, Meclis gelse, sizi. gensoru ile düşürse. Ha, “Bu bunalımı siz çıkar-dınız” dersiniz Meclise. Bunalımı kendiniz çıkardınız, hükümet bunalımını, bir.

İkincisi, “Derhal seçim” dediniz. Yani ne zaman? “Karda kışta bile olur” de-diniz. Derhal seçime yanaşacak ortak bulamadınız. Derhal seçimden vazgeçtiniz “Erken seçim” dediniz, Mayıs içinde seçim yapılmak üzere. Ona da ortak bulama-dınız. Erken seçimden vazgeçtiniz, bu defa “Ekim seçimi” dediniz. Ona da ortak bulamadınız. O arada 15 Ekim günü de gelip bize, 9 öneride bulundunuz, 9 öneri kâğıdı bu, 15 Ekim günü.

Bizim kongremiz 21 Ekim günü yapılacaktı, 18 Ekim günü de Bayramdı. Bakın öneriye şimdi ne diyor: Öneri 3 kısımdan ibarettir. 1’nci kısmında 6 tane teklif var. 2’nci kısmında 3 tane var, 9 tane formül ediyor. 3’üncü kısmında da “Bundan başka bir şey düşünüyorsanız?” diyor, onu soruyor. 2’nci kısmından 2 teklifi okuyorum:

“A.P. Genel Başkanının başkanlığında, C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması” bize teklif ediyor Cumhuriyet Halk Partisi. Biz “Evet” desek, o gün hükümetiz biz.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Seçim şartı var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL Devamla) — “İki parti arasında seçim-lerin yenilenmesi için bir anlaşma söz konusu olmaksızın” Bir seçim, meçim yok orta yerde. Seçim falan yok. “Seçim söz konusu olmaksızın, A.P. Genel Başkanının başkanlığında, C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu al-masına C.H.P.’nin olanak sağlaması”

İşte Hükümet de önünüzde duruyor. (A.P. sıralarından *gülüşmeler, alkışlar*) Du-ruyor Hükümet. C.H.P. dışında bir hükümet kurulmuş gelmiş önünüze. Ha, “Şimdi olanak sağlayın” demiyorum. Çünkü ben bunu kabul etmedim. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Ben diyorum ki, nasıl çizgi çizdiniz? Bu Hükümet mesele-sinde çizdiğiniz çizgiye bir bakalım. 17 Eylül günü istifa ediyorsunuz. 4 Ekim günü hükümet kuramayacağınızı söylüyorsunuz. Daha sonra bize görev veriliyor. Biz de çalışıyoruz, kâfi bir sayı toplayamıyoruz; çoğunluk.

Muhterem milletvekilleri, kim ne derse desin, hükümet olmak tek şartlıdır. Bunu çok şartlıya çıkarmak, aslında, bana göre, şu Meclisin üyelerine yakışmaz. Tek şartlıdır, tek şartlı; güvenoyu alacak çoğunluğu bulma şartlıdır.

Efendim “Sen kapitalist düzenin bilmem nesiydin; sen suydun, sen buydun” E, bu parti kurmak Türkiye’de serbest değil mi? Serbest. Türk Anayasasına uymuyor-sa, bunu takip edecek yerler var değil mi? Var. E, öyleyse burada oturan partileri böyle, enine, boyuna göre tasnif edip, bir kısmını beğenmemek, bir kısmını beğen-mek; sanki kalburdan eleyip “üstte kalanlar, alta geçenler” diye tasnif etme hakkını nereden buluyorsunuz? (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Yapmayın bunu. Yani bu çeşit münakaşayla sadece partiler rejimini küçük düşürmekteyiz. Ondan

sonra geliyoruz... Ha, icraatını tenkit edersiniz. “Ben seni beğenmedimle” yola çıkmaz.

3’üncü öneri; yani 2’nci kısmın 3’üncü önerisi. “Seçim şartı olmaksızın, A.P.’nin tek başına kuracağı bir hükümetin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması” Çok güzel teklif değil mi bunlar? Yani “Hadi siz hükümet olun” diyor Cumhuriyet Halk Partisi bize. Biz de düşündük, taşındık, “Cumhuriyet Halk Partisi bize Hükümet olun” diyor. Acaba niye diyor? (Gülüşmeler) Niye diyor? Bunu ciddi telâkki etmek mümkün mü, değil mi? Peki, olduk hükümet, geldik şuraya, Cumhuriyet Halk Partisinin sayesinde hükümet de olduk; karşılığını nasıl ödeyeceğiz? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Binaenaleyh, bu teklifleri biz partiler demokrasisine uygun bulmadık, gayri ciddi telâkki ettik ve Cumhuriyet Halk Partisinin bir manevra içerisinde olduğu kanaatine vardık ve haklı çıktık haklı... Şimdi bakınız; efendim, Cumhuriyet Halk Partisi sureti haktan görünüp Türkiye’yi hükümeteşizlikten kurtarıyor aklı sıra. Kamuoyunda diyecek ki, “Ben bu kadar fedakârlığı yaptım, A.P. kabul etmiyor bunu. Ne kuruyor, ne de kurduruyor, Ne kendisi hükümet kuruyor, ne başkasına kurduruyor.” Şimdi, işte Cumhuriyet Halk Partisi kendi kazdığı kuyuya kendisi düşmüştür. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

19 Mart günü demokratik prosedür işlemeye başladıktan sonra, yani “bir müstakbil başbakan” meselesi kapandıktan sonra, hiç olmazsa o gün için, o hadise kapandıktan sonra, teknokratlar v.s. formülleri bir neticeye varmadıktan sonra, Sayın Cumhurbaşkanını Millet Meclisinde en büyük çoğunluğı olan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanına hükümet kurma teklif etmiştir, “Hükümeti buyurun kurun” diye, “Kuramayız” demiştir Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı. E, peki, ondan sonra bize “Buyurun siz kurun” demiştir. Biz yaptık birtakım tahminler, ihtimaller, üzerinde durduk. Bakınız birşey söyleyeyim; güvenoyu şudur: Güvenoyu bir nazarı çoğunluğı dayandır. Amelisi, şurada reylenildikten sonra veya “Kabul - ret” falan dendikten sonra çıkar meydana. Onun içindir ki seçim de öyledir aslında; yani, bir nazarı çoğunluğı dayandır. Nazarı çoğunluk bulunduğunu gördük ve ondan sonra hükümet kurma faaliyetini tamamladık. Binaenaleyh, biz azınlık hükümeti kurmadık. Yani, biz bir hükümet kuralım; e, güvenoyu almazsa otururuz. Biz bu zihniyetin adamları değiliz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bir nazarı çoğunluk vardı güvenoyu alacak. Şimdi üç dört gündür görüyoruz, Cumhuriyet Halk Partisi harıl harıl, “Aman bunlar hükümet kurdu, hükümet bizim elimizden gitti. Bunları Hükümet kuramaz, güvenoyu alamaz hale getirelim; biz hükümet kuralım” faaliyetine girişmiş bulunuyor. Ve sıkı bir şekilde girişmiş bulunuyor bu faaliyete. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Şimdi 8 Eylül tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının beyanatı: “Erken seçim yok” Seçim meçim yok. 2 Aralık tarihinde, yani şöyle birbuçuk iki ay sonra “Bunalımı seçimden başka yol çözemez”, ondan sonra yine aynı şey, “Seçimden başka hiçbir şey bunalımı sona erdiremez” Bu aynı tarihte. Ondan sonra 2 Aralık, “Bunalımı seçmen çözer”, değişik şeyler... 23 Şubat, “Hükümet bunalımını sağ partiler uzatıyor...”

Biz uzatıyormuşuz hükümet bunalımını, işte, kurduk hükümeti geldik önünüze... Kendinize “Kur” diyorlar kurmuyorsunuz, ondan sonra sağ partiler... “Buna-

lımın nedeni sağ partilerle Türk toplumu arasındaki çelişkidir” Şu meşhur hikâye. Hani Türkiye’de milletin %33 reyini almışsınız, geriye %67 var. Bu %67 A.P.’nin değil, yanlış anlamayın. Ama Cumhuriyet Halk Partisi dışında olma vasfından dolayı cem edilebilir. Aynı ayrı reylerdir, tek vasıf bunları cem eder; o vasıf da Cumhuriyet Halk Partisinin dışında olma vasfıdır. Sizin dışınızda %67 var. Siz kendinizi ilerici, kendinizin dışındakileri tutucu saydığınız takdirde, aslında siz Türk toplumundan kopuksunuz. Türk toplumu sizden kopuk. Binaenaleyh, biz değiliz Türk toplumundan kopuk olan. Eğer siz %67’yi temsil etseniz veya onun içinde olsanız, sağ partiler dediğiniz partilerin içinde siz olsanız, ona aklım erer o zaman. Ama, %10 rey alsanız, hâlâ %90’ı tutucu mu ilân edeceksiniz?

“Çelişkidir” falan; bunlar aslında benim anlayışıma göre demokratik kurallara uyan şeyler değil.

3 Marta geliyor; Ecevit, “millî koalisyon veya başka formül ile Irmak’a yardıma hazırız” Daha sonra geliyor, “Irmak’a yardıma hazırız” dedikten sonra, Irmak’a yardım bitiyor, “yapamayacağız” deniyor Irmak’a. Ondan sonra 9 Nisan, bugünkü tarihli gazetelerde görüyoruz ki Sayın Ecevit erken seçimde ısrardan vazgeçmiş; işte gazete.

Görüyoruz ki Sayın Ecevit, “C.H.P. sürekli hükümet de kurabilir” diyor. Hani daha evvel diyordu ya, “Kurun, biz sizi destekleyelim”, şimdi, “Niye sen kurup ben destekleyeyim, ben kendim kuracağım” diyor. Şimdi oraya gelinmiş bulunuyor, hayırlı uğurlu olsun. Siz zaten hükümet olsaydınız, hakikaten hükümeti bırakıp gitmeseydiniz bu sıkıntılar olmazdı memleketin başına, bu memleket de sizi iyi öğrenirdi, biraz daha öğrenirdi. (A.P. sıralarından alkışlar) Yani, aslında kitap yarıda kalmıştır, yani son sayfalar okunmamıştır, hikâye yarıda kalmıştır; nasıl biteceğini mamafih millet kestirmiştir. Onun için benim size söyleyeceğim şudur:

Ortaya böyle çıktınız, hükümet bunalımı çıkardınız, hükümet bunalımının çözümlenmemesi sebebini A.P.’ye attınız, olmadı; sağ partilere attınız (sizin tabirinizle sağ ve milliyetçi partiler) ve sonra döndünüz, şimdi seçimden başka bu işi temize çıkarmak mümkün değildir, dediniz, şimdi de seçimden vazgeçtiniz. Hem kendinizi şaşırttınız, hem milletin zihnini karıştırdınız.

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisinin grup başkanvekilinin veya herhangi bir üyesinin bu Mecliste kimseyi “Persona non grata” ilân etmeye hakkı yoktur; makbul olmayan şahıs ilân etmeye hakkı yoktur.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Herkes kendi kendini öyle ilân eder Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendi kendini ilân eder, başkası ilân eder, ama sizin hakkınız yoktur. Burada gelip de böyle, “Bu hükümet, bu hükümet” Evet bu hükümet bu Meclisin içinden çıkan hükümet, bu Meclisin içinden çıkan hükümettir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Hiç kimsenin bu kürsüye gelip, “Bu hükümet” diye bu hükümeti azarlamaya hakkı yoktur.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Hükümet Meclisin üzerinde değildir Sayın Demirel, hükümet de Meclisten çıkar.

BAŞKAN — Sayın Uğur rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Meclisten çıkar hükümet, zatiâliniz de bu Meclisin içindesiniz, Meclisin üstünde değilsiniz, hükümetin üstünde de değilsiniz.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Eşitiz ama, eşitiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben de, eşit olun diyorum, eşit olun, buradan hükümet azarlamaya kalkmayın.

BAŞKAN — Sayın Uğur, böyle bir görüşme usulümüz yok efendim, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tartışacağız, tartışacağız bu zeminde, döğüşecek değiliz.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Ama eşit şartlarla...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin bu tartışmayı kendi sınırları içinde tutalım.

Sayın milletvekilleri, Mecliste durum şöyle oldu: 218 milletvekili, “Biz hükümeti destekleriz” şeklinde görünüyordu. Ondan sonra 187 milletvekili bir başka tarafta bulunuyordu, ortasında 40-41 arkadaşımız başka bir yerde duruyordu; hükümet bu tablonun içinden çıkacaktı. Başka nereden çıkacaktı bu hükümet, bu tablonun içinden çıkacaktı. Bu tablonun içinden çıktı, geliyor ve bizim 7 Ocak tarihinde yapmış bulunduğumuz beyan, “biz hükümeti kurmaya hazırız, ne duruyorsunuz, bize verseniz” beyanı değildi. Bizim yaptığımız beyan şudur, 7 Ocak tarihinde: “Hükümet kurulması demokratik yollardan giderek denenmelidir. Türkiye’nin bir hükümeti olacaktır, olmalıdır da. Yalnız bu hükümetin “nasıl kurulursa kurulsun” şeklinde mütalaası mümkün değildir. Bu hükümetin partiler demokrasisinin hükümeti olması lâzımdır. Kurulma şekli demokratik yollardan gidilerek ikmal edilmiştir. Başka türlü Meclisin dışından bir hükümeti kabullenmek mümkün değildir. Söylediğimiz şey, demokratik mekanizmayı Sayın Cumhurbaşkanının çalıştırmasıdır. Şayet bizim dışımızda hükümet kurma imkânları varsa, onları çağırıp “buyurun hükümet kurun” demesidir. Yoksa, bizi çağırıp “buyurun hükümet kurun” demesidir. Bu deneme yapılmalıdır. Dediğimiz bu idi. “Bu deneme yapılmadan, hükümet kurulamayacağına karar vermemek lâzımdır” Dediğimiz bu idi. Ondan sonra günlerce oturmuşuz, protokol hazırlamışız, mademki aynı kökten geliyormuşuz veya aynı düşüncelerin sahibiymişiz, neye 25 sayfalık protokol hazırlamışız.

Değerli milletvekilleri; koalisyonlar güç iştir; fikirler yatkın bile olsa güç iştir. Aslında hükümet güç iştir. Hükümet kurmak kâfi de değildir. Onu işletmek, ahenk içinde işletmek lâzımdır. Binaenaleyh, hükümeti kiminle kurarsanız kurun, partiler ayrı ayrı partilerdir. Hatta tek parti bile kursa, hükümet işletmek kolay bir iş değildir. Ahenk içinde çalışabilecek bir durumu meydana getirmek lâzımdır. Onun içindir ki, memleketin büyük meselelerinde mutabık mıyız, bunu bir defa daha gözden geçirmek lâzımdır. Solüsyonlarında mutabık mıyız, hal şekillerinde mutabık mıyız, bunu bir defa daha gözden geçirmek lâzımdır. Ondan sonra da bunu kâğıda döküp alt alta koymak ve kamuoyuna denk beyan etmek lâzımdır. Gayet tabii ki bu

işler kolay değildir. Koalisyon hükümeti kurmak aslında kolay değildir. Ama kurulmuş, karşınıza bir Hükümet gelmiştir. Bu Hükümetin destek aradığı yegâne yer Parlamentodur. Esasen Parlamento dışında destek aramayı fevkalâde ayıp sayarız. Bizim anlayışımız budur. (*A.P. sıralarından alkışlar*) Esasen Parlamento dışında bir destek mümkün de değildir. Aslında bu yapılan töhmet bize değil, daha çok bu sıralarda oturan Sayın milletvekillerinin olur. Biz desteği sizden, yani Parlamantonun tümünden istiyoruz. Bu programa kimin gönlü yatıyorsa, bu hedeflere kimin gönlü yatıyorsa onlardan istiyoruz desteği. “Destek verirsiniz 6,5 aydır devam etmekte olan hükümet bunalımı sona ermiş olur” diyoruz, eğer 6,5 aydır devam etmekte olan hükümet bunalımını sona erdirmenin bir manası, bir değeri, bir kıymeti varsa. “Bu bunalımı sona erdirdik” diyoruz, “Gelin destek olun bunu yürütelim” diyoruz.

Kendisi gibi düşünmeyenleri karalamak âdetine müptelâ olanlarla herhangi bir tartışmaya girmek istemiyorum. Biz kimseye el falan atmış değiliz, sadece bir çağrıda bulunduk: Geliniz, memleketin durumu şudur, memleket büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır.

Milliyetçilik fikrini savunup gelen değerli arkadaşlarımıza, tümüne bir çağrıda bulunduk: Mazide kalmış bütün kırılganlıklarımızı unutalım, herkes eteğindeki taşı döksün, gelin memleketin içinde bulunduğu bu noktada bir araya gelelim ve memleketi bu bunalımdan kurtaralım dedik.

Bundan yanlışı ne var? Bunda kusur ne var? Bu çağrıda her isteyen bulunabilir. Çağrıya icabet edip etmemek herkesin kendi bileceği iştir. Sadece bu yoldan gittik, bunun dışında hiçbir yola tevessül etmedik. Kimse bunun aksini iddia edemez. Kimse bunu delilleyemez.

Şimdi, hükümet meselesi nereden başladı, nereye geldi, bunu ifade ettim. Bu bölümün altına şu sonucu koyuyorum: Türkiye bir hükümet bunalımı içindeydi. Bu bunalımın sona ermesi lâzımdı. Hükümet kuruldu bunalım sona erdi. Şimdi güvenoyu almak için huzurunuzda bulunuyor.

Bu Hükümet güvenoyu alırsa ne yapacaktır? Bunu programına koymuş getiriyor. Bu Hükümet neyi devralıyor? Şimdi o husus üzerinde biraz durmak istiyorum.

Evvelâ şunu ifade edeyim ki, 1974 yılı Türkiye için bir talihsiz yıl olmuştur. 1974 yılında Türkiye, fevkalâde zor ekonomik ve siyasî şartlar içine itilmiştir. Evvelâ 6,5 ay süren hükümet bunalımı ülkenin idaresinde bezginlik, yılgınlık doğurmuştur. Ülkenin idaresine karşı bezginlik, yılgınlık doğurmuştur. Binaenaleyh, ilk yapılacak iş hükümet otoritesini, Devlet otoritesini yeniden kurmak ve ülkenin idaresini yönlendirmek olacaktır. Devir aldığı ilk önemli konu, - bizatihi hükümetin 6,5 ay süren bir bunalım sonrasında bu bunalım esnasındaki boşluğun meydana geldiği - hükümet müessesesi üzerinde meydana gelen tahribatı ortadan kaldırmaktır. Birinci iş bu. Bunu fevkalâde önemli sayıyorum.

Şimdi, 1974 yılı bir enflasyon yılı olmuştur Türkiye’de. Buraya gelip söylemek kolaydır, “Efendim, 4 sene evvel siz gittiniz; 4 sene evvelki icraatınızın sonucudur enflasyon, falan” demekte gerçek payı yoktur. Bunlar sadece söylendiği gibi kalır.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — 1973’e kadar kim vardı iktidarda?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O zaman 1977'deki ekonomik şeyleri bize yakın, 1980'dekini de yakın, 1990'dakini de yakın. O zaman, bizden sonra Türkiye'yi idare edenlerin hiçbir sorumluluğu olmaz. Öyle şey yok. Türkiye'yi kim idare ettiyse, Türkiye'nin idaresinden o sorumludur.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — 1973'te kim idare ediyordu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1973'te mi? Kim soruyor bu suali?

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Ben soruyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Zatîâliniz soruyorsunuz. 1973'te ne olduğunu herkes biliyor.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Talû koalisyonunda zatîâliniz vardı, Talû koalisyonunda.

BAŞKAN — Sayın Önsal...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Neyi idare ettik, ne ettik? Yani Türkiye'nin nereden çıkıp geldiğini biliyorsunuz. Bir partilerüstü hükümet modeli; partilerüstü hükümet modeli Parlamento'nun beğenilmemesinden doğmuştur.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Onu da sen yarattın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben yarattım, sen yarat-tın değil; seni de beğenmediler canım. Seni ayırmadılar ki benden. Seni de beğen-mediler. (*Gülüşmeler*) O münakaşalara girmek istemiyorum. Herkes geldi buradan fikrini söyledi, simültane satranç oynuyor değiliz ki. Herkes söyledi fikrini. Ben de söylüyorum fikrimizi. Karşılıklı konuşacaksak ben bu müzakereyi bırakırım - Eğer Sayın Başkan, bu, usule sığıyorsa - karşılıklı konuşuruz. Herkes söyler, ben de cevap veririm. Ben de memnun olurum.

BAŞKAN — Siz buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1974 yılında Türkiye dünya şampiyonu olmuştur. Ne yönde? Enflasyonda. Ne yönde? Fiyat artışında. Adalet Partisi, Türkiye'yi 1965'ten 1971'e kadar altı sene idare etmiştir. Bu altı sene zarfındaki fiyat artışlarının vasatı %6-6,5'tur.

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — %30.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Halbuki, yalnız 1974 yılındaki fiyat artışları %30'un üzerindedir. Binaenaleyh, dünyada en yüksek enflasyon nispeti Türkiye'de olmuştur. "Bunu dışarıdan ithal ettik..." Dışarıdan neyi ithal ediyorsunuz? Dışarıdan ithal ettiğiniz şey, gayri safi millî hasılanızın %10'unu geçmez. Kaldı ki dışarıdan ithalât yaptığınız memleketlerden en çok ithalât yaptığınız Ortak Pazar memleketleri - ki, Türkiye'nin %50 ithalâtını yaptığı yerdir - buradaki enflasyon nispeti %7, %8'i geçmiyor. Ordan yaptığınız ithalât olmasa, bu nispet biraz daha yüksek olur. Yani nispeti yükselten oradan yaptığınız ithalât değil. Neden böyle olmuştur? Bakalım "Neden böyle olmuştur" a, kim ne diyor?

3 Nisan 1975 tarihli Le Monde gazetesinden bir pasaj okuyacağım. Yani altı gün evvelki Le Monde gazetesinden: “Enflasyon, OECD uzmanlarının görüşüne göre, Türk ekonomisinin en büyük hastalığıdır. Bu konuda hammadde fiyatlarının yükselişi yanında şu etkenlerin de rolü olmuştur. Başarısız bir para ve maliye politikası, fiyatların denetimiyle rekabetin düzenlenmesi konusunda herhangi bir tedbir alınmaması, kamu sektörünü gereksizce geniş tutmuştur. Yatırımlardaki payı yüzde 50’ye ulaşan bu sektör, ek değer artışlarının sadece yüzde 25’ini sağlamaktadır. Yabancı sermaye yatırımlarının etkisi nispeten zayıf olduğundan, yetersizliğin yöneticilerden geldiği kanısı uyanmaktadır. Ecevit bu durumun farkında mıdır? C.H.P. Genel Başkanı şimdilik daha çok siyasî meselelerle ilgilendiğinden, bu konuda bir yargıya varılması imkânı yoktur. Ecevit iktidarda kaldığı kısa süre içinde, enflasyoncu bir politika izlemiş bulunuyordu” Le Monde veriyor bu yargıyı. “Belki de kitlelerin satınalma gücünün azalması onu böyle davranmak zorunda bıraktı. C.H.P. Genel Başkanı özel sektör ile kamu sektörü arasında yer alacak bir halk sektörünün kurulmasını öngörmektedir. Bu da bir programdan çok, bir slogandan ibaret gibi görülmektedir” diyor Le Monde.

ALEV COŞKUN (İstanbul) — Çok mu önemli Le Monde’un yazdığı şey?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bazan sizin için çok önemli. Kahraman olduğu zaman, sizi kahraman ilân ettiği zaman önemli ya? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar, C.H.P. sıralarından “o, işbirlikçilerini de yazıyor” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz Türk milliyetçisiyiz. Biz işbirlikçi filan değiliz. İşbirlikçi filan demeye kalkarsan, seni itham ederim işbirlikçi diye. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ALEV COŞKUN (İstanbul) — Altınsoy belgeliyor bunu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne belgesi koydu? Bildiğin bir şey varsa gel buradan söyle.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Niye azarlıyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kim işbirlikçi Türkiye’de?

NECDET UĞUR (İstanbul) — Ama ortada bulunuyor Sayın Demirel.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Necdet Uğur mu idare edecek bu Meclisi, zatiâliniz mi Sayın Başkan?

BAŞKAN — Ben idare ediyorum Sayın Kaptan. Siz de idare etmiyorsunuz, ben idare ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Deminden beri Necdet Uğur konuşuyor. Her şey söylendikten sonra, her şey bittikten sonra ihtar olur mu?

BAŞKAN — Sayın Ertem, görüyorsunuz ki ikaz ediyorum efendim. Siz bari anlayış gösterin, istirham ediyorum.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Kimin idare ettiğini bilelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1975 Türkiye’sinin devraldığı en büyük miras enflasyondur. Cumhuriyet Halk Partisi enflasyonu körüklemiştir. Cumhuriyet Halk Partisi enflasyona karşı hiçbir tedbir almamıştır, enflasyonu tehlike saymamıştır. Enflasyon aslında bir ekonomiyi göçürmek, fakir zümreleri ezmek için başvurulacak yollardan biridir. Hele “ücretler fiyatların önünde gidecek” diyorsunuz; işçi ücretlerinde meydana gelen artış vasatı %15, fiyatlarda meydana gelen artış %30. Böylece işçiye, ondan sonra köylüye bir taraftan dünya fiyatları ölçüsünde taban fiyat verirken, öbür taraftan 7,5 milyar lirayı bir kalemde cebinden alırsanız, ondan sonra öbür taraftan esnafı ezerseniz, öbür taraftan memura verdiğiniz para, ay sonunda o ay meydana gelen fiyat artışlarıyla giderse, bunun adına iyi idare demezler. Ve Türkiye’yi bu şekilde idare ederseniz, Türkiye’yi iyi idare ettiğinizi de savunamazsınız. Şimdi Türkiye’nin ikinci devraldığı mesele, 1973 enflasyonunun yarattığı kıtlıktır, yokluktur, karnedir, kuyruktur, belgedir. Türkiye sanki harp yılları içindeymiş gibi, böyle bir duruma sürüklenmiştir. Aslında pahalılıkta dünya rekoru kıran Türkiye’nin, yoklukta da sayılı ülkeler arasına girdiğini rahatça söyleyebiliriz. Binaenaleyh, Türkiye’yi idareye talip olanlara söylüyorum: 1974 yılının başında devraldığıyla, sonunda bıraktığı arasında ne farklar vardır? 1974 yılının başında, yani Cumhuriyet Halk Partisi görevi devraldığı zaman 340 kuruş olan un, 1975 yılı başında 600 kuruştur; yazın bir kenara 600 kuruş. Aksini gel söyle. 1974 yılının başında 395 kuruş olan şeker, 1975 yılı başında 900 kuruştur. 1974 yılının başında 136 kuruş olan gazyağı, 1975 yılı başında 255 kuruştur. 1974 yılı başında 875 kuruş olan Vita yağı 1975 yılında da 17,5 liradır. Bir Ramazanı bir kaşık yağa muhtaç geçirttirdiniz Türkiye’yi.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Asgarî ücret...

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Siz yarattınız onları.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1974 yılında 9 lira olan piring, 1975 yılında 15 liradır. 1974 yılında 20 lira olan peynir, 1975 yılı başında 30 liradır. 1974 yılı başında 60 kuruş olan gübre, 1975 yılı başında 2 lira, 180 kuruş olan gübre 5 lira olmuştur. Binaenaleyh “rakam falan” diyorsanız zam şifadır. Ondan sonra “biz enflasyonu öyle idare ettik ki, fukarayı ezdirmedik enflasyona” diyorsunuz. Enflasyonda fukaradan başka kimse ezilmez. Fukara ezilir enflasyonda. Bunları da açıkça söyleyebiliyorsunuz, söylediniz. “Umut, ak günler, falan” derken Türkiye’yi 1974 senesinde 10 aya yakın idarenizde geldiği yer, %30 dünya şampiyonu pahalılıktır, enflasyondur ve halkın gıda maddelerinin hemen hemen %50’nin üstünde artışı suretiyle ezilmesidir.

Üçüncü husus, 1975 yılı başında Türk köylüsü tohumusuz kalmıştır, gübresiz kalmıştır, ilâçsız kalmıştır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Dördüncüsü, yatırım hamlesidir. Yatırım hamlesindeki gerçekleşmenin nispeti %50’dir. Bakınız bu nerelere varacak, Türkiye’yi nerelere götürecektir bu yatırım hamlesindeki gerçekleşme.

Muhterem milletvekilleri, fevkalâde üzüntüyle huzurunuzda beyan etmek isterim ki, Türkiye’nin istikrarsız geçen dönemlerde ve bilhassa 1974 yılında kaybettiği zaman, 1975’de, 1976’da, 1977’de Türkiye’de çeşitli darlıklara sebep olacaktır. Bi-

naenaleyh, Türkiye'yi bugün idare edecek olan hükümetin, bu darlıkları giderecek acil tedbirleri bilmesi ve alması lâzımdır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

1975 yılı başında Türkiye'nin 291 milyar liralık yatırımı var, yapılmaya çalışılıyor. Bu büyük yatırımlar 100'ü aşan yatırımdır ve hemen hepsi gecikmiştir. 1975 yılına kadar bitirilmesi gerektiği halde, bitirilmeyen önemli yatırım projelerinin sayısı 10'un üstündedir. Hatta 1975 yılında bitirilmesi lâzım geldiği halde hiç başlanmayan yatırım projeleri dahi vardır. Bu arada, büyük enerji tesislerini, büyük metalürji tesislerini, gübre tesislerini, çimento tesislerini, telekomünikasyon tesislerini, traktör tesislerini, orman ürünleri tesislerini, şeker fabrikalarını, elektrifikasyon tesislerini, amonyak fabrikalarını ve üçüncü demir-çelik tesislerini, tekstil makineleri tesislerini, demiryolu ve hava meydanları inşaatlarını, sulama tesislerini, kâğıt tesislerini ve kömür üretim tesislerini sayabiliriz. Yani elektrik, kömür, tekstil, kâğıt, çimento, metalürji gibi fevkalâde önemli, 1975 öncesinde bitirilmesi gereken (1975'de en son bitirilmesi gereken) tesislerin asgariden ikişer yıl, üçer yıl daha attığını görüyoruz.

Bir hususu daha huzurunuzda söylemek istiyorum. Tesisler böyle yatarken etüt ve proje faaliyetleri de durmuştur.

VAHİT YAŞAR ÇALIN (İstanbul) — Ortağınız kızıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben bir tespit yapıyorum.

Biz hangi yükün altına girme cesaretini gösteriyoruz, hangi yükün altına? Enflasyon bu, hayat pahalılığı bu, yatırım bu ve bunlardan meydana gelen aksamalar Türkiye'de işsizliği artırmıştır. Biraz sonra oraya da geleceğim. Türkiye bugün elinde bir çok proje ismen mevcut olmasına rağmen, bunları yeni baştan revize etmeye, yeni baştan bunlara boyut vermek mecburiyeti ile karşı karşıyadır.

Şimdi, 1974 yılındaki yatırım meselesi hem %50 civarında ancak gerçekleşebilmiş, fiilen, fizikî olarak %50 civarında gerçekleşebilmiş ve yatırım projeleri 1975-1976-1977 ve 1978 yıllarına tesir edecek yatırım projelerinin hepsi geri kalmıştır. Türkiye 1974 yılı içinde 305 bin kişiye iş bulması lâzımdır plana göre, ancak 86 bin kişiye iş bulabilmiştir ve aslında 2 milyona yaklaşan işsizler ordusuna 220 bin kişi daha ilâve edilmiştir ve Türkiye geçen sene dış ülkelere (yani 1973 yılında) 137 bin kişi gönderebilmişken 1974 de ancak 20 bin kişi gönderebilmiştir ve Türkiye'de hiç olmadık bir şekilde 1.400.000 ton çimento stoku ve 700.000 ton demir stoku ile 1975 yılına girmiştir Türkiye.

Bu demektir ki, yatırım yapılamamış, konut yapılamamış, dışarıya ihracat yapılamamış. Yani Türkiye'nin kalkınması durmuştur. Binaenaleyh, Hükümete talip olanların kalkınmayı yürütmeleri lâzım, yürütebilmeleri lâzım onu söylüyoruz.

Türkiye'de birçok fabrika kapanmıştır. Yatırım yapıp, fabrika yapmak durumunda işsizine iş verme, üretim yapma durumunda olan Türkiye fabrika kapatmıştır 1974 yılında.

1974 yılında ihracat %22 kadar geridir 1973 yılına nazaran ve ithalâtı karşılama nispeti %65 civarında iken ihracatı; %40 civarına düşmüştür. Rezervler erimiş, kamu maliyesi büyük sıkıntının içine girmiştir ve her ay Türkiye 100 milyon dolar

rezerv eritmektedir. Senenin sonuna kadar da takriben 700-800 milyon dolar rezerv eritecektir (döviz rezervlerini). Yani, Merkez Bankasında takriben bugün bulunan döviz rezervlerinin senenin sonuna doğru 500 milyon dolar civarına ineceği, kamu maliyesinin ise fevkalâde sıkıntı içinde bulunduğu bir gerçektir.

1974 yılı içinde Hükümet, munzam mevduat karşılıklarını almış kullanmış, Anayasa Mahkemesi bunu iptal etmiştir. 7-8 milyar o kaynaktan para kullanmıştır. 1975 yılı bütçesinin Meclislerden çıktıktan sonra bilhassa savunma bakımından yapılması zarurî masraflar, fevkalâde önemli yekûn tutmaktadır, 1975 bütçesine takriben 25 milyar lira bir ek külfet tahmil edecek savunma masrafları.

Türkiye, dış ülkelerden silah alma mecburiyetindedir. Hem nereden bulursa oradan alma mecburiyetindedir. Fevkalâde ciddi bir durumla karşı karşıyadır Türkiye bugün. Türkiye'nin etrafında Türkiye'ye nazaran çok iyi silahlanmış memleketler vardır ve Türkiye'nin güvenliği gerçekten bugün devraldığımız meselelerin en başında gelen zor bir iştir.

Bunun yanında, bu Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti hiç başarılı olmamış mı? Olmuş. Nerede olmuş? Partizanlıkta olmuş. Partizanlığı kooperatiflere indirmiş, odacıya indirmiş, şoföre indirmiş, ben kendi takımımla çalışırım demiş, başkasıyla çalışmam demiş ve Devletin memur kadrolarını tedirgin etmiştir.

Şimdi, bunları ifade ettikten sonra, bir hususa daha temas etmek istiyorum.

Peki, 1975 bu, ondan sonraki yıllar ne olacak? 1980'e kadar ne olacağını söyleyeceğim: Çıkardığımız hesaplara göre, Türkiye'nin demir, çelik, çimento, hampetrol, linyit, taşkömürü, demir cevheri, şeker, buğday bitkisel yağ, gübre ve elektrik gibi, iktisadî hayatı yapan önemli kalemlerde büyük sıkıntılar görülüyor önünde. 1975 yılında 16 milyar, 17 milyar kilowat/saate yakın elektriğe ihtiyacı var. Bunu güç belâ karşılamak mümkün. Ve elektriği olmayan bir ülke haline getirilmiştir. Türkiye. "Bu kadar elektriği ne yapacaksınız?" diye elektrik tesislerini durduran Türkiye 1971'in başında, 1975'te elektriksiz Türkiye olmuştur. 1976'da durum daha da ciddi, 1977'de durum daha da ciddidir. 1980'de Türkiye'nin 35 milyar kilowat/saat elektriğe ihtiyacı vardır. Aslında bu 35 milyar kilowat/saat. Türkiye iyi gelişirse, istikrar olabilirse, ekonomi gelişirse bu 35 milyar kilowat/saatin rahatça 45 milyara çıkabileceğini kabul etmek lâzımdır. Binaenaleyh, Türkiye elektrik tesisleri yapmaya ve bunları fevkalâde çabuk yapmaya ve biran evvel memleketin hizmetine sokmaya mecburdur. Elektrik olmadıkça endüstrileşme mümkün değil. Ama, ne var ki, her şeyi çok bulan bir zihniyet Türkiye'yi bu sıkıntının içine sokmuştur. Türkiye dışarıdan demir, çelik cevheri ithal etmeye, dışarıdan çelik fabrikaları için kömür ithal etmeye mecburdur. Ve Türkiye'nin iki sene zarfında asgarî beş veya altı şeker fabrikasını yeniden yapıp, hizmete koymak mecburiyeti vardır ki, Türkiye yeniden şeker sıkıntılılarıyla karşılaşmasın. Keza, buğdayla bitkisel yağda Türkiye'nin önemli meseleleri vardır. Gübrede, Türkiye 1980 yılına kadar gübre ithal eder durumdan kurtulmak için yeni gübre fabrikaları yapmaya mecburdur.

Mesele bununla bitmiyor. Türkiye'nin konut ihtiyacına bakalım: 1975 yılında Türkiye'nin 242 bin konut yapması lâzım. Ancak, 150 bin kadar yapabilir, bugünkü

şartlar içerisinde. Binaenaleyh, Türkiye, konut bakımından da 100 bin açıkla gidiyor her sene.

İşgücü bakımından: İşgücüne baktığımız zaman, Türkiye'nin her sene 400 bin kişiye yeniden iş bulması lâzım. 1975'te olduğu gibi, 86 bin kişiye bulursa 2 milyon işsizine yeni 200 binler, yeni 300 binleri, eklemek suretiyle, büyük rakamlara balığ olur işsizlik de. 1982 yılında, Türkiye'nin toplam işgücü 18.225.000 kişiyi bulacaktır. 18.225.000 kişiye Türkiye, 1982'de iş bulmaya mecburdur. Binaenaleyh, 1975 Türkiye'sini devralan Hükümet 1982'deki, 18 milyon Türk vatandaşının ne iş tutacağını düşünmeye mecbur.

Türkiye'de ilköğretim meselesi geniş çapta çözülmüştür. Adalet Partisi siyasî iktidarları çözmüştür ilköğretim meselesini. 1965'te Türkiye'nin 70 bin öğretmeni vardı, 1972'de 140 bin öğretmeni olmuştur, ilköğretim öğretmeni.

Binaenaleyh, İkinci Plan dönemi sonunda 1973'te ilköğretim meselesinin %100 çözülmesi öngörülmüş ve bu hedefe genellikle yaklaşmıştır. Ama, bunun yanında ortaöğretim var ki, ortaöğretimde henüz ortaöğretim yaşındaki çocuklarımızın %22'sine okul bulmuş vaziyetteyiz. 1977-1978 döneminde bu %25'i bulacak. %75'i? Okul çağına gelmiş, ortaöğretim çağına gelmiş çocuklarımızın henüz %75'i okuyacak vaziyette değil. Binaenaleyh, Türk eğitiminde sadece üniversiteyi bir büyük baş olarak düşünüp ve 20 milyar eğitime verilen paranın yarısını üniversiteye verip, üst tarafını, öbür yarısını da 6 milyon ilköğretim çocuğunu okutmaya, ondan sonra geriye kalan 2,5 milyon ortaöğretim çocuğunu okutmaya gidemeyiz. Bunda bir denge bulma mecburiyetindeyiz.

Burada da kalmıyor yükseköğretim. Yükseköğretim çağında bulunan, 19'la 22 yaş arasında bulunan çocuklarımızın yekûnu 1975-1976 yıllarında 3.149.000 kişi. Bundan sadece 252 bin kişi okula gidiyor ve henüz %8'dir bu nispet. Türkiye, yükseköğrenim görebilecek çocuklarının ancak %8'ine yükseköğrenim gösteriyor. Bu nispet 1977-1978'de ancak %9'a çıkabilecek. Binaenaleyh, 1977-1978'de 3.306.000 çocuğumuz yükseköğrenim görebilecek yaştadır, şartta değildir; ama yaştadır. 1975 Türkiye'sini devralan Hükümet, bunu da beraberinde devralıyor; yani 1975 Türkiye'sinin idaresini demek istiyorum.

1975 başına kadar Türkiye'de 6.300 köy elektriklenmiştir. 1975 programında 1.200 köy konmuştur. 1.200 köy elektrikleştirmek suretiyle, daha Türkiye'nin 50 bine yakın köyü var. Senede 1.200 köy elektrikleştirmek suretiyle 40 senede biz bu işin içinden çıkamayız, 40 senede. 40 sene Türkiye'nin köylerini elektriksiz bırakmaya kimsenin hakkı yok. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Binaenaleyh, 10 sene gibi bir süre içerisinde Türkiye köylerinin %90'nın elektrikleşmesi için hiç olmazsa senede 5.000 köyün elektriğe kavuşturulması lâzım. 1975 Türkiye'sinde idareye gelenlerin bunu da bir medeniyetçilik mücadelesinin parçası olarak göze almaları lâzım geliyor.

1975 Türkiye'sinde, 1975 başında 21 milyon dönüm arazi sulanıyor; geriye 65 milyon dönüm daha arazi sulanabilecek. Bugün ayırdığımız paralarla bu 65 milyon dönüm araziye sulamak için daha 60 yıl uğraşmamız lâzım; 60 yıl uğraşmamız lâzım Türkiye'nin toprağına su götürebilmek için. Binaenaleyh, 1975 Türkiye'si,

Türk topraklarının büyük bir kısmını susuz devralıyor. Bunlara su getirmek, Türk köylüsüne, Türk çiftçisine daha çok bereket getirebilmek için bir büyük mücadeleye girmeye, onu karanlıktan kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu okulsuzluktan kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu kıtlığa maruz bırakmamak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu işsizlikten kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye onu evsizlikten kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye mecburdur Türkiye'nin 1975 senesi başındaki Hükümet. Binaenaleyh, bunları yapabilecek olanların, bu görevleri, gayet tabii ki üstlerine almaları lâzım gelir.

Biz, huzurunuzda, 1975 Türkiye'si başındaki ağır şartları göğüslemeyi ve 1980'lere uzanan Türkiye'nin bütün bu meselelerine eğilmeyi aklımıza koymuşuz, öyle bulunuyoruz. Nasıl yapacaksınız, ne yapacaksınız? dersiniz; canımızı dişimize takıp her imkândan faydalanmak suretiyle Türkiye'yi biran evvel medenî memleketlerin seviyesine çıkaracağız. Bu kavganın kavgacısı olarak bulunuyoruz huzurunuzda. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Türkiye'nin meselesini konuşalım. Türkiye'nin meselesi budur. Türkiye'nin meselesi burada bitmiyor; şimdi bunlara yenilerini ilâve edeceğiz.

1974 Türkiye'sinden 1975 Türkiye'sine 400 bin ton pamuk stoku devredilmiştir. 400 bin ton pamuk ekim sahası da %35 nispetinde daralmıştır. Türkiye'nin en değerli istihsalı olan pamuk ipliği ihracatı ve pamuklu kumaş, pamuklu dokuma ihracatı geniş çapta düşmüştür. Hâlihazırda bugünkü dünya fiyatlarıyla bu pamuk stokunun değerlendirilmesi halinde Hazinesin 4 milyar lira zararı olacaktır. Bunu da devralıyor.

120 bin ton fındık stoku ile giriyor Türkiye 1975 yılına. Bugünkü dünya fiyatları içerisinde bunu değerlendirirseniz Türkiye'nin 1 milyar civarında yine zararı olacaktır.

Buradaki en hazin iş tediye muvazenesindedir. Enflasyon, pahalılık, yatırım durgunluğu, yatırım hamlesinin durması; ama Türkiye çok kısa zamanda şayet ihracat seferberliğini iyi bir şekilde yürütemezse çok kısa zamanda yine dış ülkelere el açmak mecburiyetinde kalacaktır. İşte Merkez Bankasını böyle devralıyor bugünkü Hükümet. Bu sene sonunda rezervler biter, gelecek sene sonunda yeni baştan Türkiye ihtiyacı olan malları ithal edemez duruma gelebilir.

4.930.000.000 dolarlık ithalat yapması lâzım, 1.700.000.000 dolarlık ihracat yapıyor Türkiye.

Gayet tabii ki bir Kıbrıs meselesi vardır. Yunanlılarla Adalar meselesi, Adaların tahkimatı meselesi, Ege denizi meselesi FİR hattı meselesi gibi, Batı Trakya meselesi gibi fevkalâde sıkıntılı meseleler vardır ve Birleşik Amerika ile olan münasebetlerinde, bu münasebetlerde büyük bir şekilde kopukluk meydana gelmiştir. Birleşik Amerika Kongresi fevkalâde tuhaf bir hava içerisinde, gayet acayip işler yapmıştır. Hasmane işler yapmıştır ve bu hasmane işleri yapmaya da devam etmektedir. Bütün bunları, içerideki şartlar bu, dışarıdaki şartlar bu; işte bunları 1975 Türkiye'sinin Hükümeti devralmaktadır.

Şimdi huzurunuzda Türkiye'nin daha neyi yok, o hususlara temas etmek istiyorum.

Sosyal adalet, sosyal güvenlik; bunlar söylemekle olmaz, bunlar yapılarak olur.

Sosyal güvenlik: 30 milyon Türk vatandaşı sosyal güvenlikli mahrumdur. 10 milyon kadarı şöyle veya böyle birtakım sosyal teminatlarla sahip; ama 30 milyon tümü ile sosyal güvenlikli mahrum. Hiçbir güvenliği yoktur. Binaenaleyh, programda getirdiğimiz sağlık sigortası; ki sağlık sigortası fevkalâde önemli bir husustur; kimse parası olmadığından dolayı Türkiye'de tedavi edilemez şeklinde bir muameleye maruz kalmamalıdır. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*) Bu herkesi alâkadar eden bir durum. Buna, efendim, bol keseden vaat falan deyip geçmeyin; gelin gerçekleştirilelim bunları.

Tarım sigortası: Mahsulünü yel götürmüş, sel götürmüş; köylü eli böğründe, ne yapacak? Borçlanacak. Gelecek sene mahsul olursa, ancak kendine yetiyor zaten, borcu nasıl ödeyecek? Borç katlanacak. 3 senede bir defa bu çeşit afete maruz kalırsa, köylüyü borcun altından kurtarmak mümkün değildir; buna sigorta götürülim. Geliniz Türkiye'de 65 yaşını doldurmuş, çalışamaz, kimsesi olmayan, fizikî gücü bitmiş Türk vatandaşlarından başlamak üzere bütün Türk vatandaşlarına, yani 40 milyon Türk vatandaşına şamil bir sigorta sistemi geliştirelim. Geliniz bir işsizlik sigortası sistemi geliştirelim. Ama, bunları kademeli bir şekilde geliştirelim. Bütün bunları yapmaya Türkiye mecburdur, İşte, biz bunları getiriyoruz. Niçin ciddi telakki etmiyorsunuz bunları; yani, bu Hükümeti, bu Hükümetin programını? Bakınız size neler söylüyorum: Türkiye'nin 1980 senesindeki ihtiyaçlarının ne olduğunu söylüyorum, 1975 senesindeki ihtiyaçlarının ne olduğunu söylüyorum. Türkiye'nin kısa vadede, uzun vadede meselelerinin ne olduğunu söylüyorum. Bunlarda mutabık değilseniz "Mutabık değiliz" dersiniz, ama bunların tümünü birden elinizin tersi ile itmeniz halinde (itenler için söylüyorum) siz hükümet olsanız neyi yapacaksınız?

Köy hizmetlerinden "Katılma payı" almayalım diyoruz. Bir değerli sözcü "Sen icat ettin" diyor. Hayır, ben icat etmedim. Biz hükümet yaptığımız zaman katılma payları vardı. Ama o zaman 150 hanelik bir köyün elektriğini yapmak gerekiyorsa 50 bin lira ile yapılabiliyordu katılma payı. O köy de, seve seve o katılma payını verebiliyordu. Bugün fiyatlar o seviyeye çıkmıştır ki, 150 hanelik köyün elektriği için 150 bin lira katılma payı lâzım, o; 150 bin lirayı verebilen köyün ışığını yapıyorsunuz, onu veremeyen köyün ışığını yapmıyorsunuz, yarın da verebilenin, tekrar yapıyorsunuz. Akşam olunca alacalı belecili bir durum meydana geliyor. Birisi ışıklı, birisi ışısız. Gelin bu adaletsizliği ortadan kaldıralım. Kilovat/saat esasından köylü parasını veriyor o zaman içerisinde, zaman içinde verir. Köylümüz para bulduğu sürece medenî hizmetlere hep iştirak eder. Mazot parası verir, ışık parası verir, tamir parası verir, hep verir. İmece olarak gelir çalışır, bunları seve seve yapar ama yapamayacağı noktada 150 bin lirayı 150 hanelik, 50 hanelik köy nerede bulup verecek? Sen karanlıkta kal mı diyeceksiniz? "Efendim vaktiyle senin zamanında da bu vardı" demek bugün bunu kaldırmaya mani değil ki. "Bunu kaldıralım" diyoruz. Zaten kanun teklifini de daha evvel biz yaptık ama Hükümet olarak da biz huzuru-
nuza böyle geliyoruz.

Emekli işçilerin durumu: Emekli işçilerin durumunu düzeltelim diyoruz. Sigorta getirelim diyoruz. Dar gelirli ailelerin çocuklarına imkân getirelim diyoruz. Öğrenci burslarını fazlalaştıralım diyoruz. Ders kitaplarını kolaylaştıralım diyoruz. Gençlerimize daha iyi okuma imkânları sağlayalım diyoruz. Asgarî geçim indirimi ni yükseltelim, böylece dar gelirli bir refah sağlayalım diyoruz. Köylünün gübre, mücadele ilâcı, ziraî alet, makine ihtiyaçlarını zamanında ve makul fiyatlarla temin edelim diyoruz. Gübreyi ucuzlatalım diyoruz.

“Efendim, gübreyi ucuzlatırsanız başında, yatırım miktarını küçültürsünüz”

Köylü gübre alıp kullanabilir. Böylece milyonlarca ton buğday, şu kadar şeker, bu kadar yağ almaktan kurtuluruz dışarıdan. Yani, köylüden %65 peşinatlı, 60 kuruşa satılanı 180 kuruşa, 200 kuruşa satmak suretiyle veya 4,5 liraya satmak suretiyle bir para almanın beslenme açığını kapatma bakımından ve ekonomik kaideler bakımından doğru olmadığını söylüyoruz; sosyal adalete de aykırı buluyoruz.

Refahı nasıl götüreceksiniz köylüye? 80 kilo buğday alıyor tarladan. Bunu 300 kiloya çıkarmanın yolu gübreden başlıyor, tohumdan başlıyor. İşte bunların hepsi sosyal adaleti yaygın hale getirmenin yollarıdır diyoruz.

Medenî imkânları, vasıtaları götürme, bu, aynı yardım. Gübreyi ucuzlatma nakdi yardımdır. Köylüye nakdi yardımda bulunalım, refah seviyesini kendi emeğiyle yükseltelim diyoruz. Ziraî kredi baremlerini günün şartlarına uyduralım diyoruz. Köylerde yapılacak medenî hizmetleri kamu hizmeti sayalım diyoruz. Muhtarlar maaş verelim diyoruz. Orman içinde ve orman civarında yaşayan köylünün ormanla olan münasebetlerini tanzim edelim, bunu ıstıraptan kurtaralım diyoruz. Çalışan kadınlar arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekli olabilsin diyoruz. İşçinin, esnaf ve sanatkârların konut sahibi olmasını sağlayalım diyoruz. Emekli işçi, dul ve yetimlerin aylıklarını asgarî geçim şartlarına uyduralım diyoruz. Bunlar hep sosyal adaletin gerekleri. Ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımızı ücretsiz tedavi edelim diyoruz. Çocuk zamlarını artıralım diyoruz. Fabrika kuruluşlarına işçilerimiz iştirak etsin diyoruz. Kıdem tazminatını 15 günden 30 güne çıkaralım diyoruz. Çırak Kalfa ve Ustalar Kanununu çıkaralım diyoruz. Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış bulunan konutların karşılığındaki para yükünü hafifletelim. Deprem, kerpiç evin içinde oturmakta olan vatandaşın evini yıkmış. Siz buna götürmüş modern bir ev yapmışsınız; ama bu modern evin karşılığını ödeyecek durumu yok vatandaşın. Sakat ve hükümlülere iş verilmesi için çıkarılmış bulunan Kanunu daha iyi takip edelim diyoruz. Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygın hale getirmek için bundan başka bildiğiniz bir şey varsa “Şunu da yapın” deyin. Ama ben sizi üzen şeyi biliyorum. Sizi üzen şey şudur: Bunları siz yaparsanız biz bundan sonra neyi istismar edeceğiz? Sizi üzen şey budur. (A.P. sıralarından alkışlar)

Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin kalkındırılması için özel plan yapacağımızı ilân ettik. Bu özel planın maksadı bölücülük değil, kalkınmayı çabuklaştırmaktır.

Yolu olmayan Doğu ve Güneydoğu illerine bir özel planla yol götürürsek bu bölücülük mü? İş yeri olmayan Doğu bölgesinin şehirlerine, kasabalarına iş yeri götürürsek - hammadde orada bulunsun bulunmasın. Bugün hammadde meselesi ikinci derecededir - İstihdam için götürürsek, üretim için götürürsek, refah için

götürürsek bu bölücülük mü? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Topraklarına su götürürsek bölücülük mü? Elektrik götürürsek, Edirne nereden elektrik alıyor-sa, Hakkâri de oradan elektrik alırsa bu bölücülük mü?

Doğu bölgesi planının 28 şartı vardır. Bu şartlar fevkalâde isabetle tayin edilmiştir. Münakale imkânları götüreceksiniz, muhabere imkânları götüreceksiniz, eğitim götüreceksiniz, sağlık götüreceksiniz, altyapının her şeyini götüreceksiniz, iş imkânları götüreceksiniz, kazanç imkânları götüreceksiniz. İşte Doğu ve Güneydoğu bölgesinin kalkındırılması, özel bir biçimde kalkındırılması projesi budur ve bu, millî planın içinde olacak. Millî planın içinde; ama özel olacak. Buna özel bir mahiyet verilecek. Başarıyla yapılabilir, başarıyla tatbik edilebilir.

“Efendim, Güneydoğu Anadolu sulamasının henüz projesi bile yok” Mesele öyle değildir. Güneydoğu Anadolu sulaması üzerinde on seneyi aşan zamandır çalışılır. Bu proje aslında Fırat nehrinin Keban’dan Birecik’e kadar, Birecik köprüsüne kadar, Keban boğazından - ki, eskiden orada Ağan’a giden köprü vardı - o köprüden Birecik köprüsüne kadar olan 200 Km.lik kesimde 20 milyar kilovat-saat elektrik üretecek 4 adet baraj yapmak, bu 20 milyar kilovat-saat elektriğin 9 milyar kilovat-saatini Urfa’da Bozova mıntıkasında kurulacak bir pompa istasyonu ile 21 Km. uzunluğunda bir tünele Urfa’nın omzundan Harran ovasına aşırarak. (A.P. sıralarından alkışlar) Bu tünel 10 metre çapında olacaktır ve bu tünelin ucunda iki kanal olacaktır. Bunlardan birisi Siverek’in altından geçip gidecek ve Cizre’ye kadar uzanacaktır. Kızıltepe’nin ucundan Nusaybin’in kenarından geçecek, Cizre’ye, Silopi’ye kadar uzanacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) İkinci kanal ise, Urfa’nın üzerinden Gaziantep Araban ovalarına doğru uzanacak ve Urfa’nın Suruç mıntıkası dahil Gaziantep’in Oğuzeli mıntıkası dahil sulanmadık bir yerini bırakmayacaktır. Burada 10 milyon dönüm arazi sulanacaktır, projenin anahatları vardır.

Karakaya ve Karababa barajları bu projenin ikinci ve üçüncü kademeleridir ve bu barajların kısa zamanda ihalesine gitmeye Türkiye mecburdur. Her birisi için 250’şer milyon dolar dış tediye ihtiyacı vardır. Bugün Türkiye, 17-18 milyar kilovat-saat elektrik üretiyor. Bu 200 kilovattın içerisinde bunların tümünü almak mümkün ve işte Türkiye’nin kalkınmasında fevkalâde anahtar projelerden birisi, bunun üzerine varılacak. Bundan kimse kuşku duymasın, bu Türkiye’nin üretimini artıracak, yeni şehirler yeni köyler kurulacak, yepyeni bir vatan köşesi imar görecektir, bugün kuşun dahi içecek suyu bulunmayan - bir süre önce, 10 sene, 15 sene önce - bu ovalarda yarın dış ülkelere yaş meyve ve sebze ihraç edecek hava meydanları yapılacak. Tayyareler gelip buradan yaş meyve ve sebzeyi yükleyip götürecektir. Burası Türkiye’nin California’sıdır ve etrafında meydana gelecek sanayi tesisleri Türkiye’nin Ruhr’u olacaktır. Esasen bu inkişâf şimdiden başlamıştır. Yurdun bu köşesi için gönlümüzde ve zihnimizde böyle güzel bir proje var, büyük bir proje. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Efendim üzülerken ifade edeyim, Ana Muhalefet Partisi sözcüsü - belki henüz kendilerine onu yakıştırmıyorlar daha, ne yapıp yapıp bir şey yapacağız diyorlar - bizim programı okumamış, öyle anlaşıyor. Efendim diyor, dışarıdaki Türklerle ilgili bir şey yok programımızda. Niye yok? Sahife 11 - “yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın millî kültürümüz ile bağlılıklarının devam ettirilmesi ve kültürel

ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır” bitmedi burada. Sahife 30 - “Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde lâayık olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için sürdürülen çalışmalar artırılacaktır. Ortak değerleri paylaştığımız, bölgemizin dost ve kardeş bütün ülkeleri ile kültür alanındaki ilişkilerimizin geliştirilmesine önem verilecektir” Yurt dışındaki soydaşlarımızın öz kültürlerini korumak, öz kültürlerini korumak ve geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri konusuna da önem veriyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar) Anlaşılan program tetkike değer bulunmamış, o görünüyor.

Şimdi huzurunuzda diğerk bazı konulara da cevap vereceğim.

“Efendim, 10 Ağustos 1970’de devalüasyon yapılmış, Türk parasının değerine böyle mi itibar edecekmişiz” O devalüasyon yapılmasaydı Türkiye bu siyasî bunalmı aşamazdı. O devalüasyondur Türkiye’nin ihracatını teşvik eden, Türkiye’nin Merkez Bankasının kasalarını dolduran.

Aslında devalüasyon durup durduğumuz yerde yapılmaz. Esasen Türk parasının dış piyasalardaki değeri 17-18 liradır, o günlerde, 1970’de ve bu Avrupa’nın istikrar içerisinde %2 ilâ %3 gibi fiyat farkları ile, Türkiye’nin %7 ilâ %8 gibi fiyat farkları ile büyümesinden ileri gelmiştir. Bir süre sonra fiyatlar uymaz hale gelmiştir. İhraç etmeniz mümkün değil, çeşitli prim sistemler konmuş. Fiilen Türk köylüsünden pamuğı 9 liradan alıyorsunuz, karşılığında 9 lira veriyorsunuz, onu satana prim veriyorsunuz.

Böyle bir durum yerine Türk köylüsünün pamuğunu 15 liradan değerlendirin; Türk köylüsünün eline 9 lira değil, 15 lira geçsin. Binaenaleyh, her kilo pamukta, daha doğrusu her dolarlık pamukta 6 lira fazla geçsin, ne ise... Böylece bu devalüasyonla biz Türk köylüsüne 5 milyar Ura 1970’te gelir aktardık. Aksi halde bu gelir başka birtakım ellerde kalmakta idi. Bu geliri aktardık biz, bir. Türk ekonomisine sıhhat getirdik iki. Üç, zaten bir gerçek durumdu, gerçek durumu tespit ettik. Yoksa durup durduğumuz yerde Türk parası ile oynanır mı? Fiilî durum oraya gelmiş.

Türkiye’de devalüasyon 1947’de yapılmıştır, 1958’de yapılmıştır, 1970’te yapılmıştır. Devalüasyon yapmak büyük sıkıntılar, çıkarır. Devalüasyon, sonunda, siyasî krizler çıkarıyor. Bunu bilerek yaptık biz ve yaptık; Türk ekonomisine yeni bir düzey vermek lâzımdı, Türk ekonomisini yeni bir müsteviye itmek lâzımdı ve cesaretle yaptık.

Netice itibariyle 1970 yılındaki fiyatlar %6 civarında arttı, %30 değil. Devalüasyonu yaptık, bitti o zaman. Devalüasyonun tesiri aynı yıl içinde görülür. 4 sene, 5 sene sonra devalüasyonun tesirini aramayın. Devalüasyonun tesiri aynı yıl içinde görülür. Çünkü ithal ettiğin malı o zaman ithal ettin. Fiyat artışı %6’dır, 1970’te.

Onun tedbirlerini aldık, onun tedbirleri vardı, o tedbirleri aldık ve işlettik. Bu itibarla, “Efendim %70’lik devalüasyon yapılmış” Bunlar söylenir, ama bunlarda ilmi gerçekçilik yoktur. Aslında ekonomik gerçekçilik de yoktur. Bunları söyler geçersiniz, dinleyen bir şey zanneder.

“Yollar yürümekle aşınmaz” demişim. Dedğim doğrudur, Anayasanın 28’nci maddesidir. Aslında toplantı ve gösteri yürüyüşü kadar aziz bir hak yoktur, yine

söylüyorum. Hakkın olması başka iş, hakkın suiistimali başka iştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Hakkın suiistimali başka... Biz hakkın suiistimalini hi-maye etmedik, hakkı savunduk, hakkı savunmaya da devam edeceğiz. Çünkü söz hürriyeti gibi, yazı hürriyeti gibi, kürsü hürriyeti gibi, düşünce hürriyeti gibi toplanma hürriyeti; bir araya gelme ve derdini anlatamayan kimselerin bir araya gelip derdini anlatabilmesi için medenî dünyanın İnsan Hakları Beyannamesine getirdiği en güzel haklardan biridir. Ama siz bu hakkı vurup kırmak için kullanırsanız karşınıza devlet çıkar.

Finansman kanunları getirmişiz, doğrudur, finansman kanunları getirdik, vergisiz devlet olmazdı. Aslında vergi adaleti olmayan devlet de olmaz, mutlaka vergi adaleti olacaktı, vergi adaletini sağlamak için getirdik. Bu finansman kanunlarının ruhu şudur:

Vergi meselesi Tanzimat Fermanından beri Türkiye’de 130 senedir, 140 senedir münakaşa edilir. Ruhü şudur; gücü olmayandan vergi almayacağız, gücü olmayandan vergi almayız. Gücü olandan vergi alacağız, gücü nispetinde vergi alacağız...

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — İşletme Vergisini kimden alacaksınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşletme Vergisi, vergi kaçakçılığına karşı getirilmiş bir tedbirdir. Büyük toptancı fatura kesmediği sürece Türkiye’de vergi kaçakçılığını önlemek mümkün değildir. Başka bir yol bulan varsa, bulur getirir. İşletme Vergisinin birtakım sıkıntıları var, biliyoruz, tatbikatta çıkmıştır, düzeltilir; ama vergi kaçakçılığı önlemenin yollarını aradık, onu bulduk...

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Buzdolabından niye almıyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ondan da alalım efendim, ondan da alalım eksik kalmışsa. Bu, yanlış yaptığımızın delili değil, eksik yaptığımızın delilidir.

Ne çeşit yatırımlar nasıl yapılacak deniliyor ve gayet tabii ki, Türkiye aklınıza geldiği gibi yatırım yapabilecek bir memleket değil. Türkiye’nin planı var, programı var. Bu plan ve programlarda değişiklik yapacaksa yine Meclisin önüne gelecek.

Nükleer santraller meselesinde de bir söz vaki oldu. Aslında Üçüncü Beş Yıllık nükleer santral mevcuttur, bunun bütün hazırlıkları da yapılmıştır; ama bir türlü inşasına geçilememiştir. Yer seçiminde birtakım sıkıntılar çıkmıştır. Nükleer santral Türkiye yapmaya mecbur. Bunu Üçüncü Beş Yıllık Plan esnasında da söyledik. Yer seçimi meselesinin askerî ihtiyaçlarla bağdaştırıp en kısa zamanda halledip nükleer santral yapmaya Türkiye geçecektir.

Sayın Uğur, “Kıbrıs’ta bizim takip ettiğimiz politikayı takip ediyorlar” dedi. Kıbrıs politikası millî bir politikadır, bizim, sizin politikanız olmaktan çok, hepimizin politikası olması gerekir.

O itibar ile yani aslında millî bir politikayı takip ediyorsak, sizin politikanızı takibetmiş olmayız. Siz de bu politikayı bir yerde devraldınız, bir yere kadar yürüttünüz, biz 6-7 sene yürüttük, bizden sonra gelen hükümetler yürüttü, sizden sonra gelen hükümet yürüttü, güvenoyu almamış olmasına rağmen o da yürüttü, 10 bin kişiyi İngiliz üslerinden çıkardı getirdi, birtakım şeyleri yaptı. Türk hükümetlerin-

de devamlılık vardır. Devamlılık olunca bir millî politikayı gayet tabîî gereğince yürütecek. Bu yürütülürse, bizim politikamız yürütüldü olmaz.

Ondan sonra Sayın sözcü bir şey daha söyledi burada, “Efendim, müdahale olacak” denmiş de, ben sormuşum, “Nereden olacak, sağdan mı, soldan mı? Sağdan olursa biz iktidar oluruz” demişim. Bu külliye yalandır. Külliye yalandır, çünkü biz birisinin verdiği iktidarı almayız, yani müdahale olacaktı da, biz iktidar olacaktı. Biz ancak milletin verdiği iktidarı alırız, milletin verdiği. (A.P. sıralarından alkışlar)

Efendim, 1973’te neden komünizm ve faşizm ayrımı yapılmış da, şimdi niye yapılmıyormuş. Biz bir defa Türkiye’nin bugün içinde bulunduğu şartlarda, Türkiye’yi tehdit eden tehlikenin komünizm olduğuna, kaniiz. Bu demek değildir ki, Türkiye’yi tehdit eden başka tehlike varsa, demokrasiyi tehdit eden başka tehlike varsa, ona göz yumarız. Öyle bir şey yok. Biz, hürriyetçi demokrasiyi savunuruz. Hürriyetçi demokrasiye aykırı olan her şeye karşı savunuruz, Adalet Partisi olarak, her şeye karşı savunuruz. Hürriyetçi demokrasiyi ne tehdit ediyorsa ona karşı savunuruz; ama bugün Türkiye’de Türkiye’yi tehdit eden husus komünizmdir. Faşizm şeklinde ne gelecektir Türkiye’nin başına, yani kim çıkıp faşist olacaktır Türkiye’de. Kim, kim çıkacak yani?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Ortağın, ortağın.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Çıkışlar içinizde, daha düşünüyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye’de parti kurmak serbest. Siz nasıl Cumhuriyet Halk Partisini kurdu iseniz (Siz kurmadınız ya, yani ret de ettiniz mirası) nasıl Cumhuriyet Halk Partisi varsa başka partiler de var. Eğer bu partiler kanunlara aykırı bir iş yapıyorsa bunu kapatacak merciler de var. Siz değilsiniz kapatacak merci. Başsavcı var. Kimseye bağlı değil başsavcı. Hem savcı, hem hâkim durumunda olursanız, bu sıralarda eşit nasıl oturacağız? Siz de seçildiniz geldiniz, biz de seçildik geldik. Farkımız ne yani? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

NEDİM KORKMAZ (Yozgat) — Biz böyle bir iddia içinde değiliz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Haşhaş sorunu hakkında ben o zaman açıkça sordum: Ne yapacaksınız haşhaş hakkında? Ektirecek misiniz, ektirmeyecek misiniz? Biz programımıza da yazdık. Bizimkinde gayet vuzuh var, sizinkinde yoktu. Bizimkinde vuzuh var, biz ektireceğiz diyoruz. Ektirmeye devam edeceğiz, alınmış tedbirlere devam edeceğiz diyoruz.

HASAN CERİT (Adana) — Ektirdik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümetlerde devamlılığın gereğidir bu. Ben size bir şey söyleyeyim. Haşhaş kavgası Türkiye’nin başında yeni değil ki. On senedir bu kavga devam ediyor. Biz Türkiye’de haşhaşın yasaklanmasına hiç bir zaman razı olmadık, hiç bir zaman olmadık. (A.P. sıralarından alkışlar)

İşçi memur ayrımı konusunda Sayın Ecevit Hükümetinin programındaki hususu biz vazih bulmamışız. Ne kadar haklı çıkmışız. On ay hükümet yap, işçi memur

ayrımını halletme, ondan sonra git, meydanlarda deki, “ben bunu halledecektim, ama komisyonlar kurdum, komisyonlar çalışamadı” onların üstüne at, ondan sonra bize bırak meseleyi. Biz ne yazacağız oraya? Biz kesinlikle işçi memur meselesini halledeceğiz diyoruz, kesinlikle halledeceğiz diyoruz. Ölçülerini koyuyoruz. Âdil, hakkânî, Devletin işlerini görebilecek bir biçimde halledeceğiz diyoruz. Biz taahhüt ediyoruz. Siz taahhüt de etmediniz, hal de etmediniz, niye halletmediğinizi de komisyonların üstüne attınız. Hükümet sizdiniz, halletse idiniz bizim üstümüze kalmazdı.

Avrupa Ekonomik Topluluğu hakkında söylediğimiz şeyler gayet geçerlidir. Her gelen hükümet 2-3 defa bu protokollerin müzakeresini, bir evvelki hükümetin yaptığı müzakereyi tekrarlamıştır. Söylediğimiz şeyde fayda görüyorsanız siz de tekrarlayın; ama bir fayda çıkacaksa. Yoksa, biz bu fikre karşıyız, bu işe karşıyız demek içinse gerçekten irtibat sarsıcı olur. O zaman onu demiştik, öyle dedik. Bugün şartlar değişmiştir. Bundan 10 ay evveline nazaran, 12 ay evveline nazaran şartlar değişmiştir, Avrupa Ekonomik Topluluğunun şartları da değişmiştir. Aslında bu protokoller imzalandığı zaman Avrupa Ekonomik Topluluğu bir iktisadî güçtü, bir büyük iktisadî güçtü. Bu büyük iktisadî güç Europe dolar diye, Avrupa doları diye bir dolar yapılmasına sebep oldu, dolar ortaya çıkmasına. Europe dolar silindi petrol dolara döndü. Avrupa endüstrisinin dünyadan topladığı dolarlar, bu defa petrol parası olarak Ortadoğu memleketlerine kaydı, senede 80 milyar dolar. Ekonominin tepeleri değişti. Bir tarafta Japonya, bir tarafta Ortak Pazar büyük ekonomik güçler iken, Birleşik Amerika ve Rusya bu büyük güçleri çok büyük sıkıntıya soktular. Petrol fiyatlarının 4-5 misli birden yükseltilmesi hem Ortak Pazar memleketlerini, hem Japonya’yı bir krizin içine sokmuştur, önemli bir kriz içine 10 ile 12 sene zarfında Ortadoğu ülkelerinin Avrupadaki bütün sanayii satın alabilecek kadar parası olacaktır, bütün sanayii... Şartlar değişince, tabî ki, ona göre Türkiye de Ortak Pazar ile olan ilişkilerinde yeni birtakım şeyler aramaya mecbur.

Efendim, köy kesimine şirin görünecekmişiz. Ne diyelim, köye hizmet götüreceğiz demek, köye medenî imkânları götüreceğiz demek, köylüye daha çok gelir sağlayacak tarım imkânları götüreceğiz demek, tarım mahsullerini yerinde işlemek suretiyle, birtakım endüstri tesisleri kurmak suretiyle katma değerın köyde kalmasını sağlamak demek, köye şirin görünmenin icabı mı, yoksa Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olmanın, köye ve köylüye hizmet etmenin gereği mi? Hangisi? (A.P. sıralarından alkışlar)

Efendim, biz kanunlar vermişiz, 1,5 sene olmuş, bu kanunları takip etmemişiz.

Muhterem milletvekilleri biz hükümet değil ki, biz milletvekilleri olarak teklifler verdik, biz muhalefettik. Komisyonlar Hükümetin kontrolündeydi. “Şubat ayında Bütçe Komisyonu sizin elinize geçti, niye bunu düzeltmediniz?” diyor. Şubattan Marta bir şey geçmedi ki daha. Yani, biz Hükümet olarak neyi taahhüt ettiysek, hizmet etmek imkânını bulursak, taahhütlerimizi yerine getiririz.

Unutmamak lâzımdır ki, her partinin teker teker yaptığı, düşündüğü şeyi koalisyon olarak yapması mümkün değildir. Çünkü koalisyon, bazı şeyleri yapmaktan vazgeçmek, onun yerine başka bazı şeyleri yapmak için bir ortak çizgi bulma meselesidir. Filân zaman şu kanunu vermiştin, niye takip edip çıkarmadın, hepiniz

kanun teklifi vermişsinizdir, hepinize söylenir bu, niye takip edip çıkarmadınız diye. Ekseriyet miydik, hükümet miydik? Siz, bir İşçi-memur ayırımını 10 ayda yapmamışsınız da, bize filân kanun teklifini niye çıkartmadın diye muaheze ediyorsunuz.

Millet Meclisinin iradesi. Cumhuriyet Senatosunda çoğunluğa yakınız biz. Orada bir şey kalmışsa onu sorun, ama bu Mecliste bizim çoğunluğumuz yok. Vardı, olduğu zaman götürüyorduk meseleyi. Onun içindir ki, efendim şu kanun teklifini yaptınız, bu kanun teklifini yaptınız, takip etmediniz, çıkarmadınız diye bizi muaheze etmeniz mümkün değil. Meclislerin çalışma şekli budur. Esasen her teklifi Meclislerin kabul etmesi mümkün de değil, ama biz, bu teklifler gerçekleşirse memleketin, milletin yararına olur diye, yasa yapma hakkımızın gereği olarak o teklifleri vermişizdir. Koalisyon protokolümüzde tev'em olduğu, Hükümet programıyla tev'em olduğu ölçüde takipçisi oluruz.

Kooperatifler ve kooperatifçilik fevkalâde önemli bir mekanizmadır, bu mekanizmaya siyaset karıştırmamak lâzım ve kooperatifleri gönüllü kooperatifçiliğin dışına çıkarmamak lâzımdır. Mecburî kooperatifçiliğe gittiğiniz takdirde rejimin şekli değişir. O zaman kolektif üretime gidersiniz. Rejimin şekli değişir o zaman. Onun için biz programımızda, gönüllü kooperatifçiliği teşvik edeceğiz diyoruz. Vatandaş bize soruyor, ben mecbur mu olacağım kooperatife girmeye, diye. Türkiye'de vatandaş Türk kanunlarına saygıdan ve onlara uymaktan başka hiç bir şeye mecbur olmayacak. Türkiye'nin rejimi bu.

Efendim diyor, TRT suçlanıyor, neden suçlanıyor. Sizin onu savunmanız dahi neden suçlandığı için kâfi delil aslında. (A.P. sıralarından alkışlar) Neden mi suçlanıyor TRT, ilk defa da suçlanmıyor, sadece tarafımızdan da suçlanmıyor, herkes suçluyor sizden başka. Şuraya gelip sizden başka TRT'yi savunan kimse çıkmadı, Cumhuriyet Halk Partisini kastediyorum.

Anayasa, madde 121: "Her türlü radyo ve televizyon yayınları tarafsızlık esasına göre yapılır" Öyle mi yapılıyor? (C.H.P. sıralarından, "öyle" sesleri)

Evet diyorsunuz, pekâlâ şimdi söyleyeceğim, altı var bunun daha.

Haber ve programların seçilmesinde, işlenmesinde ve sunulmasında ve kültür ve eğitime yardımcılık görevinin yerine getirilmesinde TRT'nin, hangi hususlara riayet etmeye mecbur olduğunu Anayasa açık ve kesin şekilde göstermiştir. TRT Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü bozucu neşriyat yapamaz. TRT insan haklarına dayanan millî, demokratik layık ve sosyal Cumhuriyete aykırı ve bu temelli tahribe yönelmiş neşriyat yapamaz. TRT millî güvenliğe aykırı neşriyat yapamaz, TRT genel ahlâka aykırı neşriyat yapamaz, TRT gerçeklere aykırı neşriyat yapamaz. TRT Devlet karşısında, rejim karşısında tarafsız değil taraflı olmak zorundadır. Devletin, milletin ve rejimin radyosu olmak, millî radyo olmak mecburiyetindedir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Haberlerin seçilmesinde, işlenmesinde ve sunulmasında solu şirin gösterme ve Cumhuriyet Halk Partisini farklı biçimde övme, diğer partilerin faaliyetlerini küçültücü bir gayretin içinde TRT'nin bulunmadığını kim söyleyebilir, kim? Bakınız rakamlara ne gösteriyor, bu rakamları isteyin TRT'den, size verirler bunları.

MEHMET DELİKAYA (Malatya) — Yasalarda müeyyide var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müeyyidesi, evvelâ Meclis olarak müeyyidesi var, Meclis olarak var.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Yani, bazı yerde savcı bazı yerde Meclis.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, Meclis olarak bizim görevimiz var. Bizim görevimiz devlet müesseselerinin tümünün iyi işlemesi. Denetim görevimiz var.

Bakınız ne yapıyor: Dakar'da kumdan heykel yapan çocukları, biz muhalefette iken, bize ait haberlerden önce veriyordu. Dakar'da sahilde çocuklar heykel yapıyorlar, onu daha önce veriyor. Muhalefet partilerine, TRT'nin reva gördüğü durum şudur: Geçen Nisan ayı içerisinde, haberlerin yekûnunun %80'i iktidar partisine ait, iktidara ait, %20'si muhalefet partilerine ait, 5 tane muhalefet partisi var, 4 tane, %20'si muhalefet partilerinin, %80'i iktidarın, geçen Nisan ayı.

Televizyonun Nisan ve Mayıs aylarındaki yayınlarında, partilerde, beş haberden birisi muhalefete ait, dördün iktidara ait; geçen Nisan ayında televizyonun verdiği beş haberden birisi muhalefet partilerine, dördü iktidara ait.

Keza, Haziran ayında verdiği haberlerin %80'i Hükûmete ait, %20'si beş muhalefet partisine ait. Bununla da kalmıyor, bu haberlerin %80'inin, yani iktidara ait verdiği haberlerin %80'i yine Cumhuriyet Halk Partisine ait, %20'si ortağına ait.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Kıbrıs havadisleri de dahil mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nisan ayı beyefendi, Haziran ayı, ne Kıbrıs'ı? Burada Kıbrıs yok.

MALİK YILMAN (Hatay) — Vatan cephesinin devamı değil mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, biz istemeyiz onu, biz istemeyiz. Biz, Devletin radyosunu hiç bir zaman partizanlığa âlet etmedik, kimse söyleyemez partizanlığa âlet ettiğimizi. Hiç etmedik, kimse söyleyemez. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

TRT'nin tarafsız olduğunu söylemek mümkün mü? (C.H.P. sıralarından "Mümkün" sesleri) Hiç bir şekilde değil, siz mümkün dediğiniz sürece mümkün değil. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Hep beraber mümkün dersek, sizden başka birisi de gerçekten tarafsız derse, mesele yok.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Halk tarafsız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vatandaşın ne dediğini gidin bir dinleyin. Dinleyin bak neler diyor vatandaş, TRT hakkında. (C.H.P. sıralarından "Dinliyoruz" sesleri)

Biz diyoruz ki, istikrar politikası izleyeceğiz, istikrar içerisinde ekonomik gelişme politikası izleyeceğiz. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü hızlı enflasyon politikası izleyeceğimizi söylüyor. E, programı biz yazdık ve biz açıkça beyan ettik ki, istikrar politikasıdır izleyeceğimiz. Anlaşıyor ki, programın birçok yerlerini ol-

duğu gibi, o yerlerini de görmemişler. Enflasyon politikası izlemeyiz. İstikrar politikası izleriz, efendim.

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi, bize teker teker güvenmemiş ki, dördümüz bir araya gelince güvenseymiş.

Bunun cevabı gayet kolay: Size kim güveniyor yani? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Millet güveniyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, millettten aldığınız rey %33. Biz de millettten rey aldık %30. Diğer partiler de aldılar, herkes aldı. Yani size millet güveniyor da bize güvenmediği nereden belli?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Tahmin ediyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neden daha fazla güveniyor? %33 oy aldınız diye daha fazla güveniyor, şunu %40 yapın, 45 yapın gelin.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Mahallî seçimlerde %38 yaptık, buyurun seçime gidelim de görelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O günleri de göreceğiz. Göreceğiz, göreceğiz. Biz çok gördük o çeşit işleri.

Ondan sonra dönüyor Sayın sözcü, bize dönüyor, diyor ki “Bu anda o sıralarda oturuyorsunuz” diyor. Biz burayı işgalle gelmedik ki. Acaba başka birinin yerinde mi oturuyoruz?

19 Mart günü size “buyurun hükümet kurun” dediler, kurmadınız. 17 Eylül günü bırakıp giden sizsiniz. Yani, sizin yerinizde falan mı oturuyoruz? Siz kimseyi oturtmazsınız yerinizde. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Şimdi bakınız ne oluyor: “Ama, herkes biliyor ki halkın gönlünde o sıralarda bir başkası oturuyor” Nereden biliyorlar halkın gönlünde o sıralarda bir başkasının oturduğunu?

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Halk söylüyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye’de bir şekilde hükümet olunur: Kendi kendinizi, “şeyhin kerameti kendinden menkul” misüllü, kendi kendinizi hükümet, kendi kendinizi seçim kazanmış, kendi kendinizi iktidar ilân edemezsiniz. Koalisyon olur gelir buraya oturursunuz. Oturdunuz 7,5 ay. Biz dedik mi size, “niye oturuyorsunuz orada, halkın gönlünde biz yatıyoruz” diye? Sizden fazlaydık rey itibarıyla. Rey itibarıyla sizin iki partinin yekûnundan fazla idik, %45’e karşı %55 idi. Sizin dışınızda kalanlar size dedi mi, “niye oturuyorsunuz” diye?

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Deseydiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle yakışksız sözler niye söyleyelim canım, biz bunun yakışksızlığını anlatmaya çalışıyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar)

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Siz 226 rakamını söyleyebilir misiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Diyor ki Sayın sözcü: “Ne yaparsanız yapınız, halk oy verme günü gelip çatığında umudunun, Ecevit’in, C.H.P.’nin mührünü çıkarıp basacak”

Mühürü C.H.P.’ye basacakmış. Bu kadar eminseniz zaten seçime lüzum yok. Gelin oturun buraya. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Milletın iradesini önceden okuma sanatı sizin. Milletın irâdesinin önceden ne olacağını bilme hüneri sizin. Ondan sonra burada milletin helâl oylarıyla gelmiş insanların, demokratik yollar-dan geçip gelip buraya oturmasına tahammül edememe sizin. Nereye varacağız böyle? Nereye varacağız?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Tahammül ederiz.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Biz yanlış tahminde bulunuyorsak, bunu gösterin.

BAŞKAN — Sayın Özen, rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın milletvekilleri, huzurunuzdayız. Bizim için önemli olan Türkiye’de demokratik sistemin işleresidir. Bizim için önemli olan yüce milletimizin iradesinin üstün irade olmasıdır. Bizim için önemli olan milletin birliği, bütünlüğü, beraberliği, kardeşliğidir, iç barıştır. Bizim için önemli olan milletin bekasının, devletin bekasının korunmasıdır. Bu-nun için de eğitimde millîlik ararız, kültürde millîlik ararız. Türk Dilinin dejenere edilmemesi, bozulmaması “Türk Dilini anlaşıyoruz” diye, Türk Dilini anlaşılma-z hale getirilmemesini ararız. Ahlâkta millîlik ararız. TRT’de millîlik ararız ve velhasıl millî Türk Devletinın her faaliyetinde millîlik ararız. Ve onun için de antikomünis-tiz ve milliyetçiyiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türk Milletinin refah ve saadeti için çalışmak üzere ve 1975 Türkiye’sinin ger-çekten göğüslenmesi fevkalâde zor meselelerini göğüslemek üzere, bunlara çareler bulmak üzere, demokratik yollardan giderek kurduğumuz Koalisyon Hükümeti hu-zurundadır.

Halisane niyetlerle, iyi niyetlerle milletimize, memleketimize hizmet etmeye talibiz. Bu hizmetleri iyi yapacağımızdan emin olmanızı rica ediyoruz. Bu hizmet-leri iyi yapamazsak, her zaman yakamıza yapışmanız imkânı mevcuttur.

Türkiye’de rejimin Hükümeti huzurundadır. Türkiye’de temsili sistemin neti-cesi olan Hükümet huzurundadır. Bu hükümet sadece bir bunalımı sona erdirmiş değil, aynı zamanda Türk Parlamentosuna da gerçekten kendi öz varlığını vermiş-tir. Daha doğrusu Türk Parlamentosunun kendi öz varlığıdır.

Bize izin verirsiniz, ruhsat verirsiniz, ülkeye hizmet ederiz. Ülkeye canımızı dişimize takar hizmet ederiz. Milletın refah ve saadetine, iyiliğine hizmet ederiz. Türk Devletini daha güçlü yapmaya hizmet ederiz. Türkiye’yi daha büyük yapmaya hizmet ederiz. Türk Milletini daha mesut, daha bahtiyar yapmaya hizmet ederiz. Bu gönülle huzurunuzda bulunuyoruz.

Takdir sizindir. Yüce iradeniz, her şeyin üstündedir. Bu düşüncelerle Hüküme-timiz adına hepinizi, beni uzun saatler dinlediğiniz için teşekkürle selâmlıyor, saygı ile selâmlıyor, Cenabı Allah’ın milletimize yardımcı olmasını diliyorum. Sağ olunuz. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Söz sırası şahsı adına Sayın Nazım Baş'ta. Sayın Baş yok mu?

Sayın Zekâî Yaylalı, buyurunuz efendim. (A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Sayın Yaylalı, söz süreniz 20 dakika efendim.

ZEKÂÎ YAYLALI (Erzurum) — Sayın Başkan, değerli üyeler;

Hükümet Programı üzerinde şahsî görüşlerimi serdetmeden önce, memleketimizin bu çok ağır şartlar altında olduğu bir devrede, aylardan beri devam eden Hükümet buhranına son vererek, milletin arzusu istikametinde bir hükümetin kurulmasına vesile olan siyasî partilere şükranlarımı arz etmeyi bir vazife sayıyorum.

Milletin kendilerine “sağcı” diye, millî ve manevî mefhumlara bağlı diye rey verdiği partiler bugün Hükümeti teşkil etmişler ve bu milletin istediği bir programla Parlamento ve milletin huzuruna çıkmışlardır.

Şunu hemen ifade etmek isterim ki, milletimiz, sağcı diye kabul ederek Parlamantoya yolladığı milletvekillerinin hepsinden bu Hükümete güvenoyu vermelerini isteyecek, bunu esirgeyenleri de her halde affetmeyecektir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi yöneticileri, Türkiye’de demokrasi adı altında tahakkümü sürdürdükleri devrelerde, şu anda demokrasi havarisi kesildikleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu halkına hayat hakkı dahi tanımamışlardır. Bu Doğulu yurttaşlarımızın mallarına, mülkiyet haklarına el konmuş, hatta kendileri terki vatan etmeleri için dahi zorlanmıştır.

Yine çok partili devreye geçişten sonra da bu bölge halkı şahsî inisiyatiflerini kullanarak sureti katiyede siyasî tercihlerini yapamamışlardır. Bütün arzu ve istemelerine rağmen o zamanki siyasî alternatif olan Demokrat Partiye oy verememişler, daima el altından tehdit edilmişler, kendilerine geçmişleri dahi hatırlatılmıştır. Şu anda Türkiye tahakküm günlerini geride bırakarak milletin reyini açıkça izhar edebileceği, vicdanî kanaatlerini rahatça ortaya koyabileceği ileri bir yere gelmiştir. Artık bugünün Türkiye’sinde tahakkümle milletin reyini almak sureti katiyede mümkün değildir. Şu anda Cumhuriyet Halk Partisi bu mazisine ve ruh köküne bağlı olan milletin C.H.P.’ye oy vermesi mümkün olmadığına göre “Ne yapmak lâzımdır ki bu milletin reyini alabilelim” diye düşünmektedir. Bu sorunun cevabı bugün Makyavelist felsefeyi kendine rehber edinen Cumhuriyet Halk Partisinde günün şartlarına göre hareket etme mecburiyeti mevzu bahis olduğu için, demokrasi havarisi olma alternatifini ortaya koymuştur.

Bu arada sırası gelmişken bir hakikate temas etmeden geçemeyeceğim ve bu hususu Cumhuriyet Halk Partisine mensup üyelerin çok dikkatle takip etmelerini rica edeceğim.

Son yirmi yirmibeş sene içerisinde iki kez Cumhuriyet Halk Partisinin oylarında zahirde bir yükselme tespit edilmiştir. Yine son yirmi yirmibeş sene içerisinde memleketimizde iki kez kısa da olsa tahakküm devri, cebir periyodu görülmüştür. İşte, Cumhuriyet Halk Partisinin oylarında görülen bu zahiri yükselmeler bu cebir

periyotlarının arkasından gelen normal döneme geçişlerde yapılan seçim devrelerinde olmuştur. Bu da bize bu seçim dönemlerinde ellerine geçen baskı unsurlarını ve tahakküm imkânlarını kendi lehlerine, demokrasi aleyhine kullanmaları neticesi doğduğunu göstermiştir. Bu gerçeğin bütün milletçe bilinmesini ve C.H.P.'ye bu zaviyeden bakılması zarureti inaniyorum. Bu hakikatler bize Cumhuriyet Halk Partisinin mazisi boyunca milletin daima cüzi bir kısmının partisi olduğunu, normal demokratik yollardan milleti temsil edebilecek bir hükümet imkânından ilelebet mahrum olduğunu göstermiştir. Ben bu hususlardan sonra asıl istikbal için endişe duyduğum bir noktaya işaret etmek istiyorum ve bu husus için de bu asil ve necip ruh köküne bağlı milletin büyük ekseriyetinin bağlı oylarına, desteğine istinat ederek yıllardan beri hasreti çekilen programı tespit eden hükümeti teşkil eden milliyetçi partiler topluluğunun bu işaret edeceğim nokta üzerinde hassasiyetle durmalarını tavsiye ve temenni edeceğim. Bu nokta şudur:

Cumhuriyet Halk Partisi iyi bilmektedir ki, normal demokratik seçim şartları altında yapılacak bir seçimde millettten kopuk olduğunu çok iyi bildiği için milletin bundan önceki devrelerde olduğu gibi yine kendisine teveccüh etmeyeceği, yine kendisini hüsrana uğratacağı bir vakıadır. Böyle bir ortam ve şartlarda seçime girmenin kendisine çok pahalıya mal olacağını bilen Cumhuriyet Halk Partisi, daha önce de işaret ettiğim gibi, yine bu tertiple bir tahakküm devri getirmek ve bu normal devre şartlarında cebir ve baskı unsurlarını kendi lehine kullanarak seçime girmek ve böylece de hiç hakkı olmamasına rağmen yine bir rey potansiyeline sahip olabilmek hesapları içerisinde. Ve mutlaka bilinmelidir ki, Cumhuriyet Halk Partisi bu ortamı hazırlayabilmek için ne yapmak lâzım geliyorsa hepsini gayri meşru da olsa yapacaktır; yapmaktan sureti katiyede sarfınazar etmeyecektir. Bunları yaparken de tek bir hesap içerisinde hareket edecek, sadece C.H.P.'yi düşünecek, sadece malûm zihniyetinin tahakküm nefesini senelerden beri kızdığı ve bir türlü kızgınlığını gideremediği milletin ensesinde hissettirecektir. Çünkü, Cumhuriyet Halk Partisi milletle kendi zihniyeti arasında geçişi mümkün olmayan bir uçurumun varlığını çok iyi bilmektedir. (*M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) İşte, Cumhuriyet Halk Partisi bu noktadan hareketle, ilk planda Parlamento haysiyetiyle oynamaya kalkmış, ilk defa Parlamentoyu milletin gerisinde göstererek, millettten, Parlamenteoya itibar etmemesini istemiştir.

Son günlerde yaptığı birtakım gayri ahlâkî Parlamento içi kulis faaliyetleriyle de millete rağmen milletvekillerinin meta mesabesinde olduğu zehabına kapılarak ve bunu ispatlarcasına millette demokrasi imajını karıştırmaya ve bu imaja gölge düşürmeye kalkışmıştır. Malum gayesi için bu seferki taktiğinde, anarşi için demokrasinin temsil yeri olan Parlamentoyu seçmekte zerre kadar tereddüt etmemiş ve bu işin Parlamento ile yürütülmeyeceğim, Parlamento hassasiyetine gölge düşürmek suretiyle ve ima etmekten sureti katiyede çekinmemiştir. Tabii bütün bunları yaparken, bütün bu yaptıklarının istikbalde, günün birinde kamilen zıddıyla tecelli ederek milletin hissi hançeri şekline dönerek kendisine saplanacağını hiç bir zaman aklına getirmemiş ve getirmek de istememiştir.

Sayın üyeler, bu arada mezhep kavgacılığı ve etnik meseleyi de Anayasaya rağmen koz olarak kullanmaktan imtina etmemiştir. Parlamento kürsüsünden en

yetkili ve suyu bulmuş ağızlarıyla, asırlar önce bu milletin üzüntüsünü kalbinde duyduğu hadiseleri yeniden canlandırmakta bir sakınca görmemiştir. Belki de kendisini en az alâkadar eden bir konuyu bahane ederek bu meselenin geçerli olduğu bölgelerde anarşi ortamı hazırlama yoluna gitmekte fayda olur, mülâhazasıyla en ufak bir tereddüt göstermemiştir. Şükür ki milletimizin metaneti bu hadiseyi en kısa zamanda ve en az zararlı haliyle atlatmaya vesile olmuştur.

Sayın üyeler, Cumhuriyet Halk Partisinin fitratının emrettiği, yine bu cümleden olmak üzere diğer aktüel bir mesele de; Parlamento içerisinde bir millî güvenlik meselesi olan bir hadiseyi istismar ederek, Doğulu ve Güneydoğu Anadolu milletekileri üzerinde hissi olarak baskı yapması keyfiyeti olmuştur. Bu çirkin tertip de bundan önceki tertiplerinde olduğu gibi neticesiz kalmış, milletin birlik ve beraberliğine halel getirilememiştir.

“Türkiye halkları” tabiriyle açıkça bir tefrika yapılarak o bölgenin rey potansiyeline el konulmak istenmiştir. Anarşi ortamı meydana getirmek için giriştikleri bu taktik de bundan önceki mezhep kışkırtıcılığı gibi neticesiz kalmış ve daima da neticesiz kalmaya mahkûm olmuştur.

Türkiye’de hükümet buhranının uzamasını temin gayesi ile de son olarak Hükümet Programını tenkit yerine, daha şimdiden koalisyonu teşkil eden partileri birbirine düşürmenin yollarını aramaya başlamıştır. Ama, ben inanıyorum ki, bütün bunlara rağmen bu koalisyon devam edecek ve bütün bunlara rağmen bu Hükümet yürüyecektir.

Sayın üyeler, her solcu komünist olmayabilir ama her komünist solcudur. Türkiye’de şu anda bu Hükümetin güvenoyu almamasını arzu edenler, Parlamento içinde ve dışında olmak kaydıyla solculardır. Bu ölçü sağduyu sahibi basiretli milletimiz için en büyük miyarı teşkil etmektedir.

Bu millet bilmektedir ki, sol neyin karşısına çıkmışsa, neye hayır demişse o benim için faydalıdır, en hayırlıdır, fayda ondadır, hayır ondadır. Onun için solun bu derecede bu Hükümete saldırması, milletin sevincini bir kat daha artırmaktadır. Bu, ayrıca Hükümetin sıhhatinin derecesini de göstermektedir. Memleketi sol bir maceraya sürüklemek isteyen solcuların, milletin sinasından çıkan, ekseriyetin reyine istinat eden böyle bir Hükümete en şiddetli bir şekilde çatmaları tabiidir. Çünkü biliyorlar ki, bu Hükümet programının icrası, kendi tabirleriyle hayal ve yaşamlarını dumura uğratacaktır.

Sayın üyeler; bu Hükümeti kimler istemiyor? C.H.P. istemiyor, Emekçi Parti istemiyor, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi istemiyor, TÖB-DER istemiyor, DİSK istemiyor ve onlara paralel teşekküller istemiyor. Anarşiye, malûm emellerine kavuşmak isteyenler istemiyor. Tek cümle ile bu Hükümeti solcular, sosyalistler ve komünistler istemiyor. (A.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bunu da aziz milletimiz ibretle müşahade ediyor.

Sayın üyeler; ben gecenin bu geç saatinde sizlerin tahammülünü istismar etmemek için sözlerimi bağlamak istiyorum.

Hükümet Programı, üzerinde çile çekilmiş bir eser haysiyetiyle milletimizi sevindirmiş ve memnun etmiştir. Programın yapılıp yapılmayacağı, yerine getirilip getirilemeyeceği ayrı şeydir. Bu program Türk Milletini dilsiz, ruhsuz ve köksüz bırakmak isteyen malûm zihniyete “dur” diyecektir.

Bu programdaki taahhüdün sahiplerini vaitlerine sadakat şartıyla desteklemekten kaçınmak için, insan ya Ecevit, ya Bozbeyli olmalı, yahutta vatan tasasından büsbütün mahrum bir zavallı (A.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hükümete muvaffakiyet temennimi tekrar ifade ederken, umumî heyetinizi saygıyla selâmlıyorum. (A.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yaylalı.

Sayın Türkeş, Sayın Sanlı’nın, konuşmasında isminizden bahisle sataşma yaptığı yolunda önerge gönderdiniz. Konuşmada iki yerde isminiz geçiyor. Bunlardan birisi komandolarla ilgili olarak, diğeri de zatîâlinizin, bir yerde Hitler’e benzetilerek, Hitler’in Avusturyalı olduğu, Almanya’yı kurtarmak istediği; sizin de Kıbrıs’lı olduğunuz ve Türkiye’yi kurtarmak istediğiniz yönünde bir iddia var. Komandolarla ilgili hususu biraz evvel zatîâliniz cevaplandırdınız. Bu, Almanya ve Avusturya, Türkiye ve Kıbrıs konusunu ben Başkanınız olarak sataşma telâkki etmiyorum. (A.P., M.S.P. sıralarından “Aaa” sesleri)

Efendim istirham ederim, rica ederim, ben kanaatimi söylüyorum. Sayın üyenin, Sayın milletvekilinin, Sayın Başbakan Yardımcısının direnme hakkı var. Direnir, oylarım. Genel Kurul kabul ederse elbette uygulamam, istirham ederim. Her sözü “Ooo” ile karşılıyorsunuz Sayın Demir.

Sayın Türkeş bu konuda direniyor musunuz efendim?

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana) — Direniyorum.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, Sayın Sanlı’nın, konuşmasında kendilerine sataşma olduğu iddiasındadır. Başkanlığınız bu kanaata iştirak etmemektedir. Sayın Türkeş’e Sayın Sanlı’nın sataştığı hususunu kabul edenler. Kabul etmeyenler... Sataşma kabul edilmiştir. Buyurunuz efendim (A.P., M.S.P., D.P. sıralarından alkışlar)

Süreniz 10 dakika Sayın Türkeş.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Burada Cumhuriyet Halk Partisine mensup değerli arkadaşlarımız konuşurken, çoktan beri itiyat edinmiş oldukları uydurma şeylerle rakiplerine, kendilerinden farklı siyasî görüş sahibi olanlara iftiraya devam ediyorlar.

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — Sermayeleri onların.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Evet sermayeleri bu.

Şimdi evvelâ şunu söyleyeyim; Milliyetçi Cephe teşekkül ettiğinden beri daima Cumhuriyet Halk Partisinde gördüğümüz ve bu akşam bu kürsüde konuşan Sayın mensuplarında da tekrarına rastladığımız bir husus var. Milliyetçi Cephe...

İLTER ÇUBUKÇU (Adana) — Sayın Başkan, sataşma ile ne ilgisi var?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sataşmaya cevap veriyoruz.

Milliyetçi Cephe kurulduğundan beri Cumhuriyet Halk Partisinde Adalet Partisini koruma, Adalet Partisinin tehlikeden kurtarılması endişesi, Adalet Partisine karşı kardeşçe bir şefkat gösterisi başladı. (*Gülüşmeler*) “Milliyetçi Hareket Partisiyle aynı yerde bulunmak Adalet Partisini tehlikeye sürüklüyor (*C.H.P. sıralarından “Doğru” sesi*), bundan vazgeçin, demokrasiye zarar vereceksiniz” vesaire şeklinde bir şefkat gösterisi bu kürsüde yer aldı. Buna bir defa işaret etmeyi gerekli sayıyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin muhabbetinden Cenabı Hak A.P.’yi de, hepimizi de korusun arkadaşlar. (*A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Arkadaşlar Sayın konuşmacı, benim kendime “Başbuğ” adını taktığımı zikrederek, her zaman usul ettikleri gibi, bize hücumla söze girişti. Dikkat buyurmuşsanız, bu akşam Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüleri, sair zamanlarda da olduğu gibi, Parlamentoda mevcut partiler sırasında Türkiye Birlik Partisinden bir önce (üç milletvekili ve iki senatörüyle) Parlamentoda temsil edilmekte bulunan Milliyetçi Hareket Partisini bütün hücumlarının hedefi olarak seçmişlerdir. Devamlı bu. Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin milliyetçilerden, Milliyetçi Hareket Partisinden ne kadar ürktüğünün delilidir arkadaşlar. (*A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Haşhaş milliyetçisi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, meydanda; hücumlarınızla meydanda.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Milliyetçiliğiniz haşhaş kararı ile meydana çıktı.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sizin sayı bakımından karşınızda bulunan Adalet Partisidir, ondan sonra Millî Selâmet Partisidir. Ondan sonra gelen partiler var...

SELÇUK ELVERDİ (Erzurum) — Onların demokrasiye bağlılığı var, senin yok.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Fakat siz onlarla değil, yalnız Milliyetçi Hareket Partisiyle; biz bundan şeref duyuyoruz, biz de sizinle mücadele edeceğiz sonuna kadar arkadaşlar. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Neyinle?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Edeceğiz.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Çok gördük Cumhuriyet Halk Partisiyle mücadele etmek isteyenleri.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Şimdi muhterem arkadaşlarım, “Kendisine “Başbuğ” dedirten” diyor konuşmacı; ben hiç bir zaman kendime “Başbuğ” dedirtmedim, denmesini de kim-seden istemedim; ama aziz milletimiz bana başbuğ ismini münasip görmüş, kendi liderlerine de “Karaoğlan” ismini münasip görmüş arkadaşlar. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Meydanda. Bu bizim seçimi-mizde olmuyor, milletin seçimiyle oluyor. Türk Milleti, kendi liderlerine “Karaoğ-lan” ismini münasip görüyor; bana da “Başbuğ” ismini. Ben milletimin iradesine, tensibine hürmetkarım. (A.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Hastaneye, hastaneye.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Nüfus kağıdındaki adını da söyle Feyzullah efendi.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, hatibi sükûnetle takip edelim, istirahat ediyorum, rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın konuşmacı, birçok zaman komünistle-rin zavallı zihniyetiyle bize sürmeye çalıştıkları çirkin bir yakıştırmayı bu kürsü-ye getirdi, o da şu: Hitler Avusturya’da doğmuş Almanya’yı kurtarmaya kalkmış, ama Almanya’nın başını belâya sokmuş; Türkeş de Hitler’miş, Kıbrıs’ta doğmuş Türkiye’yi kurtarmaya kalkmış.

Arkadaşlar, Büyük Atatürk Selanik’te doğdu Türkiye’yi kurtardı. (C.H.P. sırala-rından gürültüler)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Sen haddini bil, haddini.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, bu zihniyetten vazgeçin. Kıbrıs’ta doğmak bir suç değildir.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Haddini bil sen haddini.

BAŞKAN — Sayın Baykal, istirahat ediyorum efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Kıbrıs’ta doğmayı bir kusur olarak göstermeye kalkmak, ancak zavallı komünist zihniyetidir.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Haddini bil sen.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Atatürk’le nasıl mukayese edersin kendini?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Tabii işinize gelmez. Atatürk’le mukayese etmiyorum, gerçeği söylüyo-rum.

BAŞKAN — Herkes kendisini nasıl görür, onu bilemem ki, Sayın Baykal.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — İşinize gelmez. Ağzınıza tıkacağım her yalanınızı, her iftiranınızı ağzınıza tıkacağım.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Hastaneye, hastaneye.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Nüfus Cüzdanındaki adını da söyle Feyzullah efendi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Arkadaşlar, ben Türk milliyetçisiyim. Ben ne Hitler'i, ne Musollini'yi, ne Mao'yu ne Lenin'i taklit etmeyi şerefisizlik sayarım.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Onun taklitçisisin.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Haddini bil. Atatürk'le nasıl mukayese edersin kendini?

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Kıbrıs milliyetsizi. Doğduğun yeri hatırla. Kıbrıs milliyetçisi ol. Başbuğluğu millet vermedi sana.

BAŞKAN — Sayın Çakmur, lütfen müdahale etmeyin.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — İftiracılar ihtar ediyorum. Biz onların zıddıyız. Biz kendi tarihimizin yetiştirdiği büyük adamları beğeniriz; onları taklide özeniriz, yabancıları değil. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Grivas Türkleri öldürmeye çalışıyor, sen de Türkleri öldürmeye çalışıyorsun.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Kıbrıs kaçağı.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Donkişot'u dinliyoruz şimdi.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Başbuğluğu oradan geliyor.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Arkadaşlar, konuşmacı bir de Grivas meselesini geveledi. Komünistlerin âdetidir, her zaman bana hücum ederlerken, Grivas'ı ortaya sürerler.

Arkadaşlar, kanlı katil Yunanlı Grivas'la hiç bir Türk'ü ben mukayese etmem. En uzak köydeki en sade vatandaşımı da kanlı katil Yunanlı Grivas'la mukayese etmem arkadaşlar. Bu memlekette bir siyasî partinin lideri olmuş olan, memlekette az çok kalabalık bir Türk Vatandaşı topluluğunun liderliğini yapan bir insanı Grivas'la mukayeseye kalkan insanın ancak ideolojisi çarpık olmalı. (*C.H.P. sıralarından gürültüler*) Başka türlü bunu yapamaz.

Muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs olayları patlak verdiği zaman 1963 yılında, ben Türkiye'yi Hindistan'dan yeni gelmiştim. Bu olaylar patlak verdiği zaman o gün Halk Partisi iktidardaydı. Cumhuriyet Halk Partisi'nin iktidarda bulunduğu bu dönemde, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetine telgrafla müracaat ederek, Kıbrıs'ta vazife almak istediğimi bildirdim. Aynı zamanda Genelkurmay Başkanlığına da aynı müracaatı yaptım. Benimle beraber Millî Birlik Komitesi üyeliği yapmış olan

birçok arkadaşlarım da bu müracaatı yaptılar. Bizim müracaatlarımıza hiç bir cevap verilmedi.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Ne sıfatla? Çeteye yer yok bizim nizamımızda.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Güvenemiyorlar sana.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Arkadaşlar, daha sonra İngiltere’de bulunan Kıbrıs’lılar aralarında 750 kişilik bir gönüllü topladılar. 50 bin sterlin de iane topladılar. İçlerinden 5 kişilik bir heyet yaptılar. Bu heyeti Türkiye’ye gönderdiler, Bu heyet buraya geldi, beni gördü. Dediler ki: “750 kişi gönüllü topladık. 50 bin sterlin de yardım parası topladık. Bunu ne yapacağız?” Ben düşündüm, o zaman Parlamentoda milletvekili bulunan C.K.M.P. Kastamonu Milletvekili Sayın İsmail Hakkı Yılanlıoğlu’nu çağırdım. Kendilerine durumu anlattım ve dedim ki: “Ben gönüllüleri, bu temsilcileri Hükümetle, o zamanki Başbakanla, Milli Savunma Bakanıyla, Dışişleri Bakanıyla temas ettirin”

BAŞKAN — Bir dakikanız var Sayın Türkeş.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Ve temas ettirdim. Kendileriyle görüşüldükten sonra, en nihayet kendilerine söylenen söz şu oldu. “Niçin Türkeş’e gittiniz? Bu bakımdan Hükümet sizin müracaatınızı şimdilik dikkate almak istemiyor”

Şimdi muhterem arkadaşlarım, bir vatandaş olarak Kıbrıs’a gönüllü gitmek, oraya hizmet olmaz, oradaki çalışmaları karıştırmak olur. Kıbrıs’a eğer Türk Hükümeti vazife verseydi ve ben gitmeseydim bunu buraya getirip o konuşmacı söylese haklı olurdu ama ben vazife talebinde bulundum ve bu talebime karşılık hiç bir cevap verilmedi.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — General rütbesi mi verilecekti sana? Ne sıfatla vazife verilecekti? General rütbesi verilecek. Grivas kendilerini general yapacaktı her halde.

BAŞKAN — Sayın Türkeş söz süreniz bitti efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Arkadaşlar biz kimseden generallik istemedik.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Ne sıfatla gidecektiniz Kıbrıs’a Sayın Türkeş? Ne görevi verilecekti size? (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Tekin rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Muhterem arkadaşım meşru hükümet, devlet görev vermezse, siz nasıl gidebilirsiniz? (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Türkeş müddetiniz bitti.

Sayın İmamoğlu bu hassasiyeti yine gösteriyordur, müddeti bitti çünkü Sayın Türkeş’in.

Sayın Türkeş, bitti efendim, lütfen son cümlemenizi söyleyin.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Oranın komutanı var, oranın idarecisi var. Hükümetin emrinde çalışıyor. Siz gidip kendi kendinize ne yapabilirsiniz?

Benim, Sayın Cumhuriyet Halk Partisine bir tavsiyem var: Haklara riayet ederek, şeref ve haysiyetlere riayet ederek, iftiraya başvurmadan hareket etmekle memlekete hizmet etmek, memlekette barışa dayanan, birliğe dayanan münasebetler yaşayabilir, gelişebilir. Aksi halde, bir zaman yine bu kürsüden konuştuğumda sizlere ifade ettiğim gibi fırtına eken, bora biçer.

BAŞKAN — Sayın Türkîş, süreniz bir dakika geçti efendim. Teşekkür ederim.

Sayın milletvekilleri... (*Gürültüler*)

NECDET UĞUR (İstanbul) — Bravo Türkîş, Başbakan Yardımcısı olarak mı tehdit ediyorsun?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — O zaman Başbakan Yardımcılığını yarın göreceksin.

BAŞKAN — Sayın Baykal, Sayın Baykal, Sayın Baykal... Sayın Baykal rica ediyorum efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Yalnız halk, yalnız halk; öğreneceksiniz bunu.

BAŞKAN — Sayın Uğur... Sayın Uğur...

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Üzölme komandoların asacak seni.

ITEM EKEN (Çorum) — Kime fırtına ektiriyorsun?

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, biraz evvel aynı mahiyette, sataşmayla ilgili bir istekte bulundunuz. Daha sonra sarfınazar ettiniz. Ben, konuşmayı tetkik...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Bu emirlerle bizi korkutamazsın Türkîş. Bu millete bin Baykal feda olsun. Bugünkü gazetede var o iftira. (*C.H.P. Amasya Milletvekili Hasan Bütüner ile A.P. Çankırı Milletvekili Arif Tosyalıoğlu'nun birbirlerinin üzerine yürümeleri, gürültüler*)

BAŞKAN — Rica ediyorum Sayın Baykal...

Sayın Bütüner, İdare Âmiri arkadaşlarımız Sayın Bütüner, Sayın Bütüner, lütfen yerlerimize oturalım arkadaşlarım. Sayın Tosyalıoğlu, rica edeyim lütfen yerinize oturun efendim. Bütün arkadaşlarıma rica ediyorum efendim. Gecenin bu geç saatinde...

Sayın Feyzioğlu, ilk işleğiniz üzerine konuşmayı ben tetkik ettim efendim. Zatîalinizin daha önce yapmış olduğu konuşmaları motamot ifade ettiler. Ben, Başkanınız olarak herhangi bir sataşma görmedim. Direnme hakkınız var elbette.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Direniyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Direniyorsanız, oylayacağım Sayın Feyzioğlu.

Sayın Uğur'un konuşmalarında, Sayın Feyzioğlu'na sataşma olduğu iddiasıyla kendileri söz istemişlerdi. Başkanınız olarak ben, bir sataşma görmedim. Sataşma hususunu kabul edenler lütfen işaret buyursunlar... Etmeyenler... Sataşma olduğu hususu kabul edilmiştir.

Buyurun efendim. (A.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, gecenin geç saatinde sizden rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Ben dikkatliyim; fakat ben, konuşmaya başlamadan mensup olduğunuz gruptan sözler sarf edilerek...

BAŞKAN — Elbette, elbette size dikkatsiz demedim efendim. Ben görevimi yapıyorum, sizden ricada bulunuyorum Mensup olduğum grupla ilgili hiç bir şey söylemedim şimdi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Ben de size, ben konuşmaya başlamadan evvel bana ihtarda olunmak yerine, kürsüye çıktığım anda karşıdan gelen edep dışı sözlerle ihtarda bulunmamızı beklerdim. Lütfen makamınızın usullerine uyun.

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, bunu bütün arkadaşlarımızdan rica ediyoruz. Usul halindedir, sadece zatiâlinize, değil efendim. Buyurun siz efendim, buyurun.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım.

Uzun yıllar arkadaşlık ettiğimiz Sayın Necdet Uğur, Cumhuriyet Halk Partisi grubu adına yaptığı konuşmada benim, 1965 yılında bu kürsüde yaptığım bir konuşmadan bazı cümleler okudu. Bazı cümleler diyorum, çünkü bu konuşmanın metni elimde; dikkatle seçilmiş bir parçasını okudu, okuduğu kısım dahi bunun bir başka parçası olduğunu göstermeye yetiyordu, fakat o kısmını dikkatle hasfetti.

Ben o günkü Cumhuriyet Halk Partisinin, yani bundan on yıl önceki, 1965'teki Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerini savunmuştum, şimdi de karşı çıkıyordum.

Değerli arkadaşlarım, evvelâ bir gerçeği hatırlatmak isterim: 1965'deki Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerine kendileri karşı çıkıyorlar; o günkü Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerini reddi miras yoluyla reddettiklerini ilân edenler kendileridir. O günkü Cumhuriyet Halk Partisinin halktan uzak (kendi deyimleriyle) bir başka parti olduğunu ve bugünkü Cumhuriyet Halk Partisinin başına seçim beyan-namelerinde dahi, resmî belgelerinde dahi kullandıkları sıfatla başına "Yeni" sıfatı konarak "Yeni C.H.P" diye vasıflandırılacak kadar değişik bir parti olduğunu ifade edenler kendileridir. Bu değişikliğin ne kadar ileri olduğunu o tarihte, benim o parti adına bu kürsüden yaptığım konuşmadan bazı cümleler okuduğum zaman, Yüksek Heyetiniz (bizzat değerli arkadaşım dâhil) çok iyi göreceksiniz.

O tarihte Cumhuriyet Halk Partisi Grubu sözcüsü olarak bu kürsüye gelen insanın söyleyebildiği sözler nelermiş, bugün bu sözleri yine tekrar ettiğimiz zaman hangi hücumlara mâruz kalıyoruz, bunu göreceksiniz.

1965'te C.H.P.'nin resmi görüşü açıkça sosyalizme karşı idi. Bırakınız 1965'i, 1967'de bile C.H.P. Kurultayı "Cumhuriyet Halk Partisi sosyalist değildir ve olmayacaktır" diye bir kararı oybirliği ile almış ve resmen ilân etmişti. Bu bağlayıcı kurultay kararına rağmen partinin sosyalist olduğunu iddia edenler veya sosyalizme kaydırmak isteyenler bulundu ve biz de bunu kendi kanımıza göre bazı belgelerle tespit ettiğimiz inancına vardığımız için, belgeler de ortaya koyarak bir mücadele verdik ve partiden ayrıldık.

Biz ayrıldıktan sonra da C.H.P.'nin o zamanki merhum ve muhterem lideri birçok defa "Biz sosyalist parti değiliz ve olmayacağız" sözlerini, biz ayrıldıktan yollarca sonra da tekrarlardı durdu. Ama Sayın İnönü de bir gün gördü ki, bu parti sosyalist olmuştur ve C.H.P.'den ayrıldı.

Sayın İnönü'nün C.H.P.'den ayrıldıktan sonra 1973 seçimlerinin arifesinde belki de hayatının en son siyasî demeçlerinden biri olarak, 35 yıl genel başkanlığını yapmış olduğu siyasî parti ile ilgili olarak söylediklerini, gecenin bu saatinde tekrar etmeyeceğim; hiç değilse, burada bulunan cümlelerin malûmudur.

"Biz 1965'deki, 1967'deki C.H.P. değiliz" diyen bizzat; kendileridir. C.H.P. sözü yerine "Yeni C.H.P." veya "Demokratik soldaki C.H.P." diye birtakım sıfatlar ekleyerek C.H.P.'nin eski çizgisinden ayrıldıklarını söyleyenler kendileridir, sonra bu kürsüye geçip "O zamanlar C.H.P. komünizmin akıllı düşmanıydı" demiştin, "Şimdi bunu demiyorsun" diyenler de kendileridir.

O zamanki C.H.P. ile şimdiki C.H.P. arasında çok büyük fark var. O zamanki C.H.P. grup kararı ile, "141'nci madde kalsın, Türkiye'de komünist örgütlenmesi serbest olsun" demeyen bir C.H.P. idi. Bu kürsüde çıkıp komünizmin yasaklanmasını savunan bir C.H.P. vardı ve biz o Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerini savunuyorduk. (A.P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar) Resmî grup kararı vardır, bu kabul edilmemiştir.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — 1960'daki Cumhuriyet Halk Partisi Adalet Partisi ile ihtilaflıdır.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Arz edeyim efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Efendim, Anayasa dışı o.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Bugün değişik bir seyri vardır. Müsaade buyurunuz efendim, ben sabırla dinledim, hiç müdahale etmedim,

Bakınız, ben 1965'te Sayın Uğur'un bazı yerlerini atlayarak bir bölümünü okuduğu konuşmamda hangi görüşleri bu kürsüden C.H.P. Grubu adına konuşurken savunabilmişim, aynı konuşmamdan bir kaç parça okuyorum:

"İnsan haklarını reddeden, vatandaşları parti ve devlet emrinde boğaz tokluğuna köle yapan, bir; sözde madde cenneti karşılığında başta insan haysiyeti olmak üzere, bütün manevî değerleri, bütün hürriyetleri ayakları altına alan komünizmin azimle karşısındayız ve daima karşısında olacağız" (A.P., M.S.P. C.H.P. partileri sı-

ralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Okumadığınız satırlar bunlardı benim o günkü konuşmamda.

“Biz inanıyoruz ki, sefaletin, yokluğun, adaletsizliğin ortadan kalkması için, hürriyetlerin de birlikte ortadan kalkması şart değildir. Bu hedeflere hürriyet içinde ulaşılabilir. Sosyal adalet ve sosyal refah, devleti, demokratik rejim içinde gerçekleşebilir. Komünizmin, yalnız hürriyetler için değil, millî varlığımız, millî bütünlüğümüz ve bağımsızlığımız için başlıca tehlike sayılarak önlenmesi gerektiği inancındayız” Ben, o günkü konuşmamda bunları da söylemişim.

Evet, ben Türkiye’de yapılmak istenen her düzeltici, sosyal adalete ve sosyal güvenliğe yönelmiş hareketin karşısında, sosyal devlet anlayışına karşı çıkan zihniyete karşı çıkmıştım ama, sosyal refah ve adaleti bugünkü Hükümet Programında hangi kelimeler ve hangi inançla savunmuş isek, o günde sosyal adaleti ve sosyal refah devletini aynı sözlerle savunmuştum ve aynı sözlerle komünizmin karşındayım. Millî bağımsızlığımıza, hürriyetlerimize, millî varlığımıza karşı olduğu için ve bir sözde madde cenneti karşılığında insan haysiyetini, bütün manevî değerleri perişan ettiği için, insanların yediği bir lokma ekmekten, içtiği bir bardak suya kadar, bir karış topraktan bir göz eve kadar; yürekteki Allah sevgisinden dudaktaki duaya, kafadaki düşünceye kadar, her şeye, bir avuç siyaset zorbasının hükmettiği bir zulüm ve tahakküm rejimini istemediğim için komünizme karşıyım, hayatım boyunca bunu savundum. Sizin safınızda da bunu savundum. (A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Orada, bir uçtan bahsettiğimi söylediniz ama, bir uçtan daha bahsetmişim, o kısmı okuyayım: “İnsan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik rejimi kaldırarak kalkınma hevesine kapılanlar var. Batı ülkelerinin 19’uncu yüzyılda geçirdiklerine benzer, millî birliği zedeleyici, bir sınıf kavgası yaratarak, aşırı solda bir totaliter düzene ulaşmayı düşünenler var. Bunlar, hürriyet ve demokrasi içinde başarılacak ıslahatın, reformların memleketi refaha ve âdil bir toplum düzenine ulaştırma çabalarının kendi emellerinin gerçekleşmesine engel olacağını bilirler. Bu sebeple, hürriyet nizamı içinde ve seçimle gelmiş bir parlamentoda, ciddi reformların yapılamayacağı görüşünü durmadan yayarlar”

BAŞKAN — İki dakikanız var Sayın Feyzioğlu.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Parlamentoda ciddi reformların yapılamayacağı görüşünü yayanlar, kim? Ben, o gün Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına komünizm hakkında bunları söylüyordum Sayın Uğur. Cumhuriyet Senatosunun 25 Şubat tarihli zaptı elimde. Bu zaptı okuyunuz ve bir Cumhuriyet Halk Partisi Grubu sözcüsünün, “bizim solculuğumuzun sınırı, halkın dur dediği yere kadar gider. Halk komünist olun derse, komünizme kadar” diyen sözcünüzün konuşmasını zabıttan okuyoruz. O günkü Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü, işte bu Senato sözcüsünün söylediği gibi, “Komünizme kadar yolu var bizim solculuğumuzun, halk isterse, halk isterse biz onu da söyleriz” diyemezdi. O günün Cumhuriyet Halk Partisi, “Sosyalist değilim ve olmayacağım” diyen bir Cumhuriyet Halk Partisiydi. Bugünün Cumhuriyet Halk Partisi sosyalist olmakla övünen ve sosyalist enternasyonaile dâhil partilerle özel ilişkiler kuran partidir. (A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Türk komünist olmaz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Biz asfalt yolun ortasında giden, ortasında gitmeye çalışan bir partide bu fikirleri savunuyorduk. Direksiyon sola kırıldı, biraz daha, biraz daha kırıldı, birazına tahammül ettik, birazını savunabiliriz sandık ama tekerlek evvelâ sola doğru biraz gitti, baktık ki uçuruma gidiyor, biz o otobüsü terk ettik, Allah sizi de kurtarsın. (A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Feyzioğlu.

Sayın milletvekilleri, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümet Programının görüşülmesi tamamlanmıştır.

Güven oylaması, Anayasamızın 103’üncü, İçtüzüğümüzün 105’nci maddesi uyarınca, müzakerelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılacaktır; 12 Nisan 1975 Cumartesi günü saat 15.00’te güven oylaması yapacağız.

Gündemimizin 25’nci sırasında yer alan, seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporunu görüşmek için 10.4.1975 Perşembe günü, yani bugün saat 15.00’te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 02.30

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi**Toplantı Yılı 14 Cilt 21 Birleşim 49****Sayfa: 451-540****10.04.1975 Perşembe****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN:** Başkanvekili Necip Mirkelâmoğlu**KÂTİPLER:** Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)

Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Açılma Saati: 15.00**Hükümet Programının Görüşülmesi**

BAŞKAN — Sayın üyeler, bundan evvelki Birleşimde okunmuş olan Sayın Demirel Hükümeti programı üzerinde müzakere açıyorum.

SIRRI ATALAY (Kars) — Araştırma önergem vardı.

BAŞKAN — Araştırma önermeniz Başkanlığa gelmiştir. Başkanlık gereken muameleyi yapacak.

SIRRI ATALAY (Kars) — İlk Birleşimde oylanacak; bugünkü Birleşimde.

BAŞKAN — Evet, bundan sonraki ilk Birleşimde oya sunulacaktır. Gereken işlem yapılacaktır efendim.

Sayın üyeler;

Grupları adına söz almış olan Sayın üyelerin isimlerini arz ediyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Fikret Gündoğan, Millî Birlik Grubu adına Sayın Muzaffer Yurdakuler, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına Sayın Nihat Erim söz almış bulunuyorlar.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Adalet Partisi Grubu adına da bendeniz.

BAŞKAN — Sayın Ömer Ucuza, şimdi Adalet Partisi Grubu adına söz almış bulundular.

Kişisel olarak; Sayın Hamdi Özer, Sayın Ekrem Kabay, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Fatma İsmen, Sayın Hüseyin Atmaca, Sayın Salim Hazerdağlı, Sayın Mehmet Feyyat, Sayın Fevzi Hakkı Esatoğlu, Sayın Raif Eriş, Sayın Sırrı Atalay, Sayın Ahmet Yıldız, Sayın Celâl Ertuğ, Sayın Hilmi Nalbantoğlu, Sayın Fethi Çelikbaş, Sayın Sami Turan, Sayın Mustafa Tıgılı, Sayın Yiğit Köker, söz almış bulunuyorlar.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz efendim?

Birleşimi dinleyici localarından takibeden Sayın vatandaşlarımız için arz ediyorum. Salondaki her hangi bir tezahürata lehte olarak, ya da aleyhte olarak her hangi bir şekilde, her hangi bir işaretle ve takınılacak tavırla katılmak mümkün değildir. İctüzüğümüzün bu gereğini Sayın vatandaşlarıma saygı ile hatırlatırım.

BAŞKAN — Sayın Feyyat bir şey mi ifade buyuracaktınız efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Hükümet programı tam takdim edildiği ve sona erdiği anda söz istedim. Söz isteme talebim Başkanlıkça iade edildi.

Hükümet programı okunduğu andan itibaren söz istenmesi gerekir; fakat nöbetçi Başkanvekili “Ertesi günü saat 09.00’da makamımda müracaatları kabul ederim” demişlerdi.

Şimdi, Başkanvekilleri arasında hiçbir irtibat yok. Başkanlık bir küldür, bir müessesedir; ayrı mütalaa edildiği takdirde biraz aşiret zihniyeti gibi geliyor bana. Başkanlık bir küldür, tecezii kabul etmez, makama yapılan müracaat, hangi Başkanvekili olursa olsun, muamele görmesi gerekir. Tutumunuz hakkında bunu beyan etmek istedim. Çünkü, vakit almak istemiyorum.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, ifadeleriniz zapta geçmiştir.

Sayın üyelere şunu arz etmek isterim; söz alma usulü bundan evvelki usullere uygun olarak, nöbetçi Başkanvekili arkadaşımız tarafından belirtilen günde ve saatte ve Cumhuriyet Senatosu binası içinde Başkanvekiline tahsis edilmiş olan oda içinde resmen kendilerinden dilekçeler alınmak suretiyle kaydedilmiş, sıraya geçirilmiş ve kendilerine sıraları bildirilmiş bulunuyor. Bu konuda her hangi bir aykırı uygulama yoktur ve yapılmamıştır.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Geçmişte Başkanvekillerinin sıraları cebinde taşıdığını biliyoruz.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Her Başkanvekilinin bu konuda kayırcılık yaptığını da arz etmek isterim.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, siz oturduğunuz yerden ifadelerinizi zapta geçirdiniz, Başkanlık da gereken açıklamayı yapmış bulundu, iki tarafın sözleri de zapta geçmiş bulundu. Teşekkür ederim.

Sayın üyeler;

Şimdi C.H.P. Grubunun görüşlerini açıklamak üzere, Sayın Grup Sözcüsü Fikret Gündoğan, buyurunuz. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Değişik adlarla anıldığı için, kimliği ve kişiliği kesin olarak bilinmeyen bir cephenin türlü tertip ve marifetlerle kurduğu sonu belirsiz bir Hükümetin programı üzerinde C.H.P. Grubunun görüş ve düşüncelerini belirtmek maksadıyla huzurunuzda bulunuyorum. Saygılar sunarım.

Ne denli çetrefil bir görevi yüklendiğimiz, henüz adı ve sanı üzerinde bile anlaşılmaya varılamamış bir cephe ve onun Hükümeti üzerine söz eyleme zorunda bırakılmış olmamızdan bellidir.

Kimi gün, Milliyetçi Cephe, kimi gün Milliyetçi Partiler topluluğu, kimi gün de A.P. - M.S.P. - C.G.P. -M.H.P. harfleri arasında kurulan koalisyon diye adlandırılan siyasî olgu üzerine eleştiriler yöneltmek ve tanımlamalarda bulunmak, gerçekten çetrefil bilişe koyulmak olacaktır.

Önce, bir cephe harekâtı ile mi karşı karşıyayız; yoksa, demokratik rejim içinde, gerçek siyasal gerekler ve gerekçelerle oluşmuş tüm ülke insanlarını idareye yöneltmiş, normal türden bir Hükümetle mi yüz yüzeyiz; bunu kestirmek ve anlamak güçlüğü içinde bulunduğumuzu itiraf etmeliyiz.

Bir cephe harekâtıyla karşı karşıya isek, bu Hükümete, barışçı, demokratik siyasal bir organ, normal ve Anayasal bir kurum gözü ile bakamayız.

İnsan haklarına dayalı, laik, sosyal, hukuka bağlı, millî ve demokratik Cumhuriyet düzeni içinde bir milleti, milliyetçiler ve milliyetçi olmayanlar ayırımı yaparak ikiye bölen ve milliyetçiler adına cephe kurup, varmış gibi, milliyetçi olmayan milyonlarca Türk'e karşı örgütlenmeye kalkan bir davranış, çok tehlikeli, çok felâketli bir girişimdir. Anayasamızın ikinci ve üçüncü maddelerini topyekûn ilga eden talih-siz, hüznün ve endişe verici bir harekettir.

Milleti ikiye bölerek, bir bölümünü milliyetsiz addederek kurulan bir cephenin, bu temele dayalı olarak Hükümet olması, demokratik ve anayasal bir davranış olarak kabul edilemez.

Çünkü; cephelerin hükümeti olmaz, olsa olsa karargâhları olur.

Bu Hükümet, gerçek bir hükümet, bugün Türklerin kaderini eline almaya niyetli, meşru ve Anayasal bir organ olmak istiyorsa, dayandığı “Milliyetçi Cephe”yi dağıttığını, lâğvettiğini derhal bu kürsüden büyük Türk milletine kesinlikle ilân etmelidir.

Aksi takdirde, bu Hükümet Türk Milleti'nin gözündeki, tüm Türklerin yönetim organı olma yetkisinden ve meşruluğundan ebediyen mahrum kalacaktır.

Hükümet Programında bu konuda söylenmiş bir tek yuvarlak cümle bulunması, kandırıcı ve inandırıcı değildir ve olamaz.

Bu cümlelerin Milliyetçi Cephenin dağıtıldığı, lâğvedildiği anlamına gelen bir yanı varsa, bunun, bir kere daha bu kürsüden tekrarı ve açıklığa kavuşturulması, herkesten çok Hükümete yararlı olur.

Dahası var; cepheciler, cephenin dağıtıldığına milleti inandırmak istiyorlarsa, Programda yer alan ve cepheciler tarafından teklif edilen, Anayasaya, tüm hukuk kurallarına, partiler demokrasisi esasına ve Anayasa Mahkemesi kararlarına kesin surette aykırı bulunan ve bir seçim hilesi düzeni olan, yeni seçim kanunundan vazgeçtiklerini ve tekliflerini geri aldıklarını açıkça ilân etmelidirler ve bu maddeyi Programdan çıkarmalıdır.

Değerli Senatörler;

Bu günden tezi yok, bu kürsüden, böyle bir açıklamanın mutlaka yapılacağına, Milliyetçi Cephe adıyla kurulan cephenin dağıtıldığının ilân edileceğine inanarak, Program üzerindeki görüşlerimizi bu koşulla sürdüreceğiz.

Değerli Senatörler;

Bu Hükümet, bütün boyutlarıyla menfi bir Hükümettir. Tüm olumsuzlukları, çelişkileri ve terslikleri bünyesinde taşıyan bir kuruluştur.

Bu Hükümet, eskiliği, gericiği ve tutuculuğu anlatan ne kadar terim ve düşün varsa, onlara sahip çıkmakta isterik bir coşku ile yarışır hale gelmiş bulunan koalisyon partilerini bir araya getiren ve bu araç ile Türk toplumunun...

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — “İsterik coşku” ne demek Sayın Başkan?

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, ne demek isterik coşku?

BAŞKAN — Müdahale etmeyeceksiniz efendim. Rica ediyorum müdahale yok efendim. Rica ederim, müdahale yok efendim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Ve bu araç ile Türk toplumunun yenileşme, değişme ve ilerleme isteklerini ve doğrultularını yıkarak ve yok etmek gibi menfi bir görevi yüklenmiş bulunmaktadır.

Bu Hükümet, sürekli oluşum halinde bulunan Türk toplumunun halkçı ve sosyal adaletçi yeni bir yapı kazanmasına engel olduğu için, seçimlerde iktidardan uzaklaştırılan bir partinin ve onun başının, son derece olağandışı şartlardan yararlanarak derleyip çatdığı, umutsuz bir direnme örgütü olmaktan öteye bir varlık göstermez, gösteremez.

Bu Hükümet, Türk halkınca iktidardan uzaklaştırılmış bir kişiye ve onun zihniyetine hizmet eder hale getirildiği için, Adalet Partisi dışındaki Koalisyon partilerinin doğuş nedenlerini ellerinden alan, varlıklarını inkâra mecbur ve mahkûm eden bir kuruluştur.

Adalet Partisi dışındaki Koalisyon partileri, şimdi hizmetine girdikleri ve yitirilmiş itibarını iadeye memur oldukları Sayın Başbakanları Demirel'i, sağ sosyal güçlerin...

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — İtibarsız sensin!

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ne demek itibarsız Sayın Başkan?

BAŞKAN — Sayın Köker, müsaade buyurunuz efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ayıp Ayıp! Kendi itibarsız.

MEHMET VARIŞLI (Konya) — İtibarsız sensin!

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz, gürültü yapmayınız, rica ediyorum efendim.

Sayın Gündoğan, devam buyurunuz efendim.

ORHAN KOR (İzmir) — İtibarsız sensin!

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — İtibarsız olduğunu Millet biliyor

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sen iki liralık harcıraha tenezzül etmiş bir adamsın, senin burada konuşmaya hakkın yok. İki paralık harcıraha tenezzül etmiş adamsın.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz, rica ediyorum efendim.

Sayın Gündoğan, devam buyurunuz lütfen efendim.

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Güzel söylüyor.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — İki paralık harcıraha tenezzül etmiş bir adamsın.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Ünsal, rica ediyorum, müsaade buyurunuz efendim. Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Terbiyeli konuşsun.

NACİ CİDAL (Hakkâri) — Bakanlıklar bitti, ne başarıyorsun?

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim, gerekeni yapacağım. Müsaade buyurunuz.

Sayın Gündoğan, elbette takdir buyurursunuz; Yüce Senatoda, Yüce Senatoların mehabetine uygun şekilde konuşmalar, İktüzüğümüzün de belirttiği gibi temiz dille yapılacaktır. Bundan sonra da konuşmalarınıza böyle devam edeceğiniz ümidiyle, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Sayın Başkanları Demirel'i, sağ sosyal güçlerin iktidarını temsile gücü yetmeyen, öngöründen, entelektüel cesareten, olaylara ve ihtiyaçlara yön verme yeteneğinden yoksun bir kişi olarak tanımlamışlar ve tanıtmışlardı. Özellikle, bugünkü Başbakanları Demirel'i geçmiş sağ iktidarlara kazaya uğratan, Devlet yönetimine suiistimalleri ve şaibeli davranışları egemen kılan zararlı hareketlerin sahibi olduğuna halkı inandırarak siyaset dünyasına girmişlerdi. Bu durumda, Adalet Partisi dışındaki Koalisyon partileri, çok hayati önemde bir yol çatına gelmişler, daha doğrusu bir çıkmaz yola girmiş bulunmaktadırlar.

Ya Adalet Partisi dışındaki partilerin, geçmiş sağ iktidarlara ve şimdiki Hükümetlerinin başı olan kişiye, Sayın Demirel'e karşı yönelttikleri kitaplar, zabıtları, meydanlar dolusu şikâyetleri yermeleri ve yargıları doğrudur; bu takdirde, bugün kurduklarını iddia ettikleri sağ iktidarlara geçmişte, öngörüsüzlüğü, cesareten yoksunluğu, toplumsal bunalım yaratıcılığı, suiistimaller ve şaibelerle dolu bir devlet yönetimi oluşturusu olarak suçladıkları kişiye teslim etmelerindeki...

ORHAN KOR (İzmir) — Sizin devriniz...

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kor, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — O sizin ahlâksızlığınızın bir delilidir; onları bile bir araya getirdi.

BAŞKAN — Sayın Ertürk, rica ediyorum efendim. Müsaade buyurunuz efendim, hatip konuşmasına devam etsin.

SAFFET URAL (Bursa) — Yavaş ol yavaş, Sayın Ertürk!

BAŞKAN — Sayın Ural, ben gereken müdahaleyi yapıyorum efendim, teşekkür ederim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Suiistimaller ve şaibelerle dolu bir Devlet yönetimi oluşturunca suçladıkları kişiye teslim etmelerindeki tarihsel çelişkiyi ve sakıncayı görmemektedirler. Bu suretle, kuruluş nedenlerini ve temel...

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Siz kıskançlığınızdan ölün.

BAŞKAN — Sayın Kırılı, rica ediyorum efendim. Devam buyurunuz Sayın Gündoğan, lütfen devam buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — O cümleyi tekrar et.

BAŞKAN — Lütfen efendim, siz kürsüdeki hatibi idare etmeyiniz. Kürsüdeki hatip kendi inisiyatifini kullansın.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Onlar dıştan idare etmeye alışmışlardır.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Bu şekilde konuşma olmaz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim. Bu şekilde, bir müzakereyi sonuna kadar yürütme imkânını bulamayız, rica ediyorum efendim. Konuşmanın takdiri kendilerine aittir. Eğer bir sataşma veya herhangi bir şekilde rencide olmak gibi bir durum çıkarsa, İttüzüğün vermiş olduğu hakları herkes kullanır efendim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Sayın Başkan;

Ne hazin bir tecellidir ki, dün akşamki Meclis oturumunda Sayın Başbakan Demirel'in, konuşmaya başlamasından bir müddet sonra, sıralardan yapılan müdahaleler üzerine şöyle bir söz sarfettiğini hâlâ hafızamda canlı olarak muhafaza ediyorum. "Siz ne kadar müdahale ederseniz ediniz, ben söyleyeceklerimin tamamını söylemeden bu kürsüden inmem" demişlerdi. Eğer...

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Onunla bunun arasında çok fark var.

BAŞKAN — Lütfen yerinizden müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum efendim. Efendim, elbette fikirlerini ifade edecekler.

BELİĞ BELER (İzmir) — Burada sokak ağzıyla kimse konuşamaz.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Bu Hükümet altı ay devam etsin ben istifa ederim.

BAŞKAN — Efendim, rica ederim, sizin takdirinize göre değil; kendi üsluplarını kendileri takdir edecekler, kendileri tayin edecekler. Siz de konuşacaksınız, siz de fikirlerinizi ifade buyuracaksınız.

BELİĞ BELER (İzmir) — Sokak ağzıyla kimse konuşamaz.

BAŞKAN — Sayın Beler, istirahat ederim efendim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Demokratik ve Anayasal bir hak olan kürsü masuniyetini ve özgürlüğünü...

İSKENDER CENAP EGE (Ayдын) — Haysiyetle oynayamazsınız beyefendi.

BAŞKAN — Sayın Ege, rica ediyorum efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — ... Milletten aldığımız yetkiye dayanarak, ne türlü müdahale edilirse edilsin, Millete olan borcumuzu ödemek bakımından kullanacağız. Kendinizi yormayınız sevgili arkadaşlarım. Şimdi bana cümleyi bir defa daha tekrar ettirmekten başka bir iş yüklemiş olmazsınız. Rica ediyorum, sükûnetle dinleyiniz, kürsü serbesttir, gelir cevaplarınızı verirsiniz.

Ya A.P. dışındaki partilerin, geçmiş sağ iktidarların ve şimdiki Hükümetlerinin başı olan kişiye, Sayın Demirel'e karşı yönelttikleri kitaplar dolusu, zabıtlar dolusu, meydanlar dolusu şikâyetleri yermeleri ve yazgıları doğrudur; bu takdirde, bugün kurduklarını iddia ettikleri sağ iktidarlarının, geçmişte, öngörüsüzlüğü, esaretten yoksunluğu, toplumsal bunalım yaratıcılığı, suiistimaller ve şaibelerle dolu bir devlet yönetimi oluşturunca diye suçladıkları kişiye teslim etmelerindeki tarihsel çelişkiyi ve sakıncayı görmemektedirler ve bu suretle, kuruluş nedenlerini ve temel dayanaklarını kendi elleriyle ve dilleriyle yalanlayarak, yavan sağcılığın, çok ilginç, çok ibret verici bir örneğini vermektedirler; ya da Adalet Partisi dışındaki koalisyon partileri, Adalet Partisi Genel Başkanı Başkanlığında bir Hükümet kurmakla, Adalet Partisinden farklı, kendilerine özgü, bağımsız, uyumlu ve tutarlı bir sağ dünya ve memleket görüşüne, bir programa sahip olmadıklarını, kişiliksiz bir A.P. fraksiyonu, bir A.P. bölücüsü olduklarını tescil ve ilân etmekten öteye bir iş görmüş sayılamazlar.

Adalet Partisi Başkanı Demirel Başkanlığında bir Koalisyon kurmakla tüm sağ partilerin içine düştükleri bu durum, sağın cibilliyetinde mevcut, eskiye ve geriye dönük olmalı toplumun gelişme...

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Gocun, sen gocun; o sağ kurtaracak bu memleketi.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kırılı, rica ediyorum efendim, lütfen efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Adalet Partisi Başkanı Demirel Başkanlığında bir Koalisyon kurmakla tüm sağ partilerin içine düştükleri bu durum, sağın cibilliyetinde mevcut...

CAHİT ORTAÇ (Bursa) — Cibilliyetin manasını Türkçe söylesin, Türkçe konuşsun.

BAŞKAN — Sayın Ortaç, rica ediyorum efendim: oturduğumuz yerden müdahale yok, öyle bir usulümüz yok efendim. Sonra işin içinden çıkamayız.

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Eskiye ve geriye dönük olmak, toplumun gelişme doğrultularına ters düşmek gibi tarihsel ve yapısal çelişkilerine bir yenisini katmış, köhne sağın çıkmazlarını doruğuna ulaştırmıştır.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Sen halt etmişsin “Köhne sağ” dediğin için.

BAŞKAN — Rica ediyorum, Sayın Karayığit. (C.H.P. sıralarından, “Terbiyesiz adam” sesleri) Sayın Karayığit...

NACİ CİDAL (Hakkâri) — Bu adam tımarhanelik. Deli bu adam.

BAŞKAN — Sayın Karayığit

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ya sarhoş, ya deli.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Yüz yıllık fikirler köhnedir.

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz Sayın Kırılı?

Değerli arkadaşlarım, değerli Senatörler;

Temiz dille konuşma mecburiyeti ve külfeti; külfeti değil, mecburiyeti ve görevi bütün konuşanlar içindir, hem kürsüde konuşanlar içindir, hem yörelerinde bulunanlar içindir. Hepimizi bağlayıcı bir hükümdür. Çok rica ediyorum, yerlerinden zaten müdahale etme imkânına sahip olmayan arkadaşlarımız, bir de temiz dil kullanmazlarsa, işin içinden çıkılması mümkün olmaz.

Sayın Gündoğan, buyurunuz efendim.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — “Köhne” dedi. sosyal devleti kastediyor Sayın Başkan. Bu ne demek yani?

BAŞKAN — Sayın Kırılı, peki nasıl yapacağız şimdi?

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sosyal devlete hitap ediyor şimdi.

BAŞKAN — Şimdi Sayın Gündoğan kendi fikirlerini ve Grubunun fikirlerini ifade ediyorlar. Gerek fikirleri...

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — “Köhne sağ” tabirini kullanamaz. Sayın Başkan, “Sağ” niye köhne olsun?

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim.

Gerek fikirleri, gerek üslupları, gerek kullandıkları dil; ancak kendilerini ilzam eder; sizin dilinizi, sizin fikirlerinizi kullanmıyorlar ki efendim, rica ederim; müzakereyi götüremeyiz.

Buyurun Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Sayın Başkan;

Müsaade buyurursanız, henüz güvenoyu almamış olmakla beraber, ülkemizin Hükümetinin başından, dün akşamki şikâyetlerini hatırlayarak; Grupuna lütfen sizin gücünüz yetmiyorsa, işaret buyursunlar da şu okuyacağım metni...

BAŞKAN — Siz lütfen devam buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Ama bunun çaresi yok efendim.

BAŞKAN — Ben görevimi yapıyorum efendim, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Bir nevi kolluk kuvvetine de ihtiyaç hâsıl olursa...

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sobot değil o grup.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Efendim bekliyorum.

BAŞKAN — Devam buyurunuz.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sen de biraz sözünü bilsen iyi olur.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, rica ediyorum. Sayın Gündoğan devam ediniz efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Başkan görevini yapmıyor ki. Meclise kolluk kuvveti getirecekmiş...

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Köhne sağın çıkmazlarını doruğa ulaştırmıştır. Bu olguyu, biz kınamaktan çok, Türk Ulusu için sevinç verici bir müjde olarak kabul ediyoruz.

Çok Değerli Senatörler;

Sağ Koalisyonun yapısı, özellikleri, çelişkileri ve nihayet tarihsel durumu üzerine geliştirdiğimiz bu düşüncelerden sonra, bir nebze de bu Hükümetin programının gerçek amaçları üzerine eğilmek istiyoruz.

Hükümet programının çeşitli yerlerinde, Hükümetin gerekli bir hizmet Hükümeti, ünlü deyimiyle “Büyük icraat Hükümeti” olacağı, destanımsı ve coşkulu sözlerle dile getirilmiş ise de; bunun temelli bir aldatma ve yanıltma taktiği olduğunu, programın içeriği ve kapsamından açıkça anlaşılmaktadır.

Programda icraat olarak öne sürülen hususların en önemli bir kısmı koalisyon partilerinin programlarında yer almayan, bu partilere yabancı; bu nedenle bir sisteme, bir köke bağlanmamış, uyumsuz, tutarsız, birbirine karşıt, oradan buradan rastgele derlenip toplanmış, abartılmış bir kargaşa yığınidır.

Hükümet Programına inançsız ve samimiyetsiz olarak âdeta zorla sokuşturulmuş bulunan birçok maddeler, koalisyon partilerine yabancı, hatta onlar tarafından; özellikle Adalet Partisi tarafından şiddet ve hiddetle reddedilen, solcu, sosyalist görüşler olarak tanımlanmış ve daha ilginç olanı, Cumhuriyet Halk Partisini suçlamak için bol bol kullanılmış konulardır.

Gerçekten, programda yer alan hususların birçoğu, korkunç birer inançsızlık ve samimiyetsizlik örneği olarak siyaset tarihine geçecek niteliktedir. Programda, Hükümet Başının, bir Başbakanlık uğruna kendi kişiliğiyle birlikte temsil ettiği partinin kişiliğini dahi inkâr edecek kadar dağınıklık ve bulanıklık içine düştüğünü görmemek ve sezmek olanak dışıdır.

Sayın Senatörler;

Şimdi, Adalet Partisinin ve Demirel'in önceki iktidarları döneminde tüm sorunlara, demokratik kurumlara, özellikle Türk Milletinin siyasal yaşam biçimi olarak kabul ettiği demokratik rejime ne gözle baktığını Meclisler zabıtlarından okumak suretiyle ortaya koyalım ve böylece, bugün başı olduğu ve yarısından çoğunu Adalet Partili Bakanların doldurduğu ortaklık Hükümetinin programında yer alan konuların, nasıl birer inançsızlık ve samimiyetsizlik örneği olduğunu saptayalım; giderek, Adalet Partisinin ve Sayın Demirel'in siyasal kişilikleri hakkında doğru bir yargıya varılmasını sağlamaya çalışalım.

Adalet Partisi iktidarı ve Sayın Demirel, 1961 Anayasasının getirdiği çoğulcu, sosyal amaçlı, ekonomik kalkınmacı, maddî refah sağlayıcı, refahı çalışanların ve emek sahiplerinin hakkı sayan bir düzeni amaçlamadığı kanısındadırlar.

Oysa, fertlerin ve toplumun yoksul kesimlerinin maddî alanda, midesinden giyimine, evinden işine, çocuğundan yaşlısına, halinden geleceğine uzanan maddî ve manevî yaşamlarında yücelmelerini ve zenginleşmelerini sağlayan, insan haklarına dayalı, özgürlükçü bir toplum düzeni kurmayı hedef alan, çağdaş bir demokrasi anlayışını temel almıştır 1961 Anayasası.

Bakınız; Adalet Partisi iktidarı başı ve temsilcisi Demirel demokrasiye ne gözle bakmaktadır? Bunu, Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisinin 11.11.1969 tarih ve 254 ilâ 255'nci sayfalarında bizzat Sayın Demirel'in beyanlarından öğrenebiliriz. Şimdi okuduklarımız, Sayın Demirel'in zabıtlarda mevcut beyanlarıdır.

Sayın Demirel şöyle buyuruyorlar: “Demokrasi, esas itibariyle siyasî mahiyettedir. Demokrasi, bir içtimai muavenet ve bir iktisadi teşkilât sistemi değildir. Demokrasi, maddî refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye, vatandaşların siyasî hürriyet ihtiyacını uyutmayı istihdaf eder. Bizim bildiğimiz demokrasi, siyasidir; onun hedefi, milleti idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde, siyasî hürriyet temin etmektir. Binaenaleyh, sosyal devletle hürriyetçi devleti karıştıranlara bunu ithaf ediyorum. Demokrasi, fikrîdir, bir kafa meselesidir, herhalde bir mide meselesi değildir. Hükümet prensibi de, bir adalet muhabbetini ve ahlâk fikrini icap ettirir” demişler.

Demokrasi, maddî refah meselesi değilmiş, demokrasi esas itibariyle siyasî mahiyetteymiş, demokrasi fikriymiş; yani bir kafa meselesiymiş, herhalde bir mide meselesi asla değilmiş, diyen temelde ve özde bu fikir ve kanaatte olan bir kişinin ve partinin, bugün ortaklarıyla oluşturduğu Hükümet Programında; “Köyden başlanacak kalkınmalardan, yoksulların ve dar gelirlielerin acı ve ıstıraplarının ciddi tedbirlerle giderilmeye uğraşılacağından, enflasyondan, pahalılıktan, yokluktan, kıtlık ve işsizlikle mücadele edileceğinden, işçilerin şikâyetlerinin giderileceğinden, esnafın dertlerinin kaldırılacağından, sosyal adaletten; içtimai mukavele olan sos-

yal adaletten ve yine iktisadî ve içtimaî mukavele olan sosyal güvenlik, sağlık ve eğitim alanlarında imkân eşitliği sağlamaktan” bahsetmeye, hem hakkı yoktur, hem de mecali yoktur.

Hükümet Programı, bütün bunları ne denli coşkulu ve tumturaklı deyimler ve edebî sözlerle anlatmaya kalkışırsa kalkışsın, değil mi ki temel düşüncesi belli olan ve programda yer alan konulara temelde ve özde karşı bulunan kişi ve onun temsil ettiği parti ve ortakları bu programın yürütücüsü olacaktır, bu programa ve vaatlerine hiç kimse inanmaz ve güvenmez; hele Türk milleti, bunca tecrübeden, bunca bilgiden ve bilinçten sonra asla inanmaz ve güvenmez.

Saygı değer Senatörler;

Sözlerimin bu bölümünde bir ibret, ders alınacak bir ibret vesilesi olduğu için, ikinci derece önemde bir konuya temas etmeden geçemeyeceğim, o itibarla sabrınızı ıstırham edeceğim.

Hükümet Programında yer alan ve Başbakan tarafından özel ve törensel beyanlarla kamuoyuna büyük bir gürültü ile duyurulan bir başka hususa değineceğim ve bu suretle Programın inanç ve güvenç verir olmaktan ne derece uzak bulunduğunu bir kere daha kanıtlamaya çalışacağım.

Görüldüğü gibi, Hükümet Programının 22’nci sayfasında “Köy muhtarlarına ödenek verilmesini mümkün kılacak kanun tasarısı Yüce meclislerimize sunulacaktır” şeklinde kaleme alınmış bir politika yer almış bulunmaktadır.

Oysa Sayın Demirel, 1969 yılında A.P. İktidarı başı iken, Cumhuriyet Senatöründe Hükümet Programı müzakereleri münasebetiyle Başbakan sıfatıyla yaptığı konuşmada bakınız bu konuda, (Çok ilginç bulduğum için sizlere iletiyorum) köy muhtarlarına maaş bağlanması konusunda neler söylemiştir? Şimdi hep birlikte adı geçen tutanağın o sayfasını okuyalım ve izleyelim. Sayın Demirel’in beyanı şöyle:

“C.H.P. köy kalkınması deyince, köyü o kadar iyi biliyor ki, muhtara maaş bağlandı mı köyü kalkınır, diyor... Peki, 200 haneli bir köyde muhtara maaş bağladınız; kaç para bağlayacaksınız? Bilmiyorum. Parayı da nereden bulacaksınız? Onu da bilmiyorum. Kaç para? (A.P. sıralarından “Bugünkü olduğu gibi 500 lira” sesleri) 500 lira; 600 milyon eder. 1950’ye kadar Türk köyüne tek kuruş, kör kuruş ayırmamış olan C.H.P.’nin 1969’da 600 milyon lira muhtar maaşını gözden çıkarması şayanı dikkattir. (A.P. sıralarından “oy almak için” sesleri) Muhtara para ödemekle köyün elektriği, suyu, yolu yapılmaz. 600 milyon lirayı gözden çıkarmayı köy kalkınmasıyla değil, başka şeylerle izah etmek lâzım.

Peki, muhtara bağladığınız 500 lira maaş veya 300 lira maaş; her ne ise, 200 haneli bir köy alınız, hanelerden biri kurtuldu, 199’u ne olacak?”

Gerçekten cây-i sual. Şimdiki Hükümetin bağlayacağı muhtar maaşından sonra, 200 hanelik köyde bir kişinin kurtulmasından geri, geri kalanların ne olacağını biz de soralım.

Değerli Senatörler;

Başbakan (ki, o zaman da Başbakandı) işte böyle diyordu ve görüldüğü gibi, köy muhtarlarına maaş bağlama konusunu çok zararlı bir düşünce sayıyor ve bunu

öneren Cumhuriyet Halk Partisini alaycı bir dille suçluyor ve oy avcılığı yapmakla kınıyordu. Oysa, Cumhuriyet Halk Partisi 1969 Seçim Bildirgesinde yer alan, muhtarlar maaş bağlanması politikası, düzen değişikliği programında “Yönetimde Düzen Değişikliği” başlığını taşıyan bölümde, yerinden yönetime, mahallî idarelere daha geniş serbestlik ve maddî olanak sağlanacağını ve bu idarelerin yeniden düzenleneceğini önerdiği görülüyordu.

Bu arada, “Önemli bir kamu görevi yapan, köylü ile Devletin ilişkilerini yürütmeye büyük sorumluluklar taşıyan köy muhtarlarına Devletçe aylık bağlanacaktır; köy kâtipleriyle, köy korucularının da aylıkları Devletçe ödenecektir” denilmiştir. Bu tedbirlerle köy yönetiminde ve köy yöneticileri yaşamında yeni bir düzenin sosyal ve mali yönleri ele alınmış, böylece muhtarlar Devletçe maaş verilmesi yeni bir düzenin unsurları olarak düşünülmüştür.

Durum böyle iken, o zaman 1969 Hükümet Programı müzakereleri sırasında Sayın Demirel’in hışım ile nasıl üzerimize yürüdüğünü ve köy muhtarlarına devletçe maaş bağlamayı öngördüğümüzden dolayı bizi istihfaf ve istihza ile nasıl suçladığını gördünüz ve dinlediniz.

Temel düşünce ve inancı böyle olan bir kişinin, şimdi kurduğu Hükümetin Başkanı olarak, bu politikayı, köy muhtarlarına maaş bağlanması vaadini yerine getireceğine inanmak ve güvenmek mümkün olabilir mi? Biz güvenssek, halk inanır mı? Kendini inkâr pahasına elde edilmiş bir Başbakanlığın Millet gözünde saygınlığı olur mu?

İşin daha ilginç yanı; Hükümet Programında yer alan köy muhtarlarına maaş bağlama konusunu, Koalisyonu teşkil eden partilerin seçim bildirgelerinin herhangi birinde bir politika olarak yer aldığına biz tesadüf edemedik. Mevcut olup da gözümüzden kaçmış ise, A.P. dışındaki partilerden ve Demirel dışındaki kişilerden saygı ile özür dileriz. Cidden yaptığımız tetkikat bunu gösterdi; ama olabilir, gözümüzden kaçmıştır, yok ise, çok ilginç bir konu olarak yüksek takdirlerinize arz etmiş bulunuyorum.

Sayın Senatörler;

Programda yer alan ve sansasyon yaratma suretiyle ve kastiyle yine büyük gü-rültü ve patırtıyla ortaya atılan diğer bir konu da, Türk çiftçisinin giderek artan bir hızla kullandığı tarım girdilerinden sunî gübre fiyatlarının düşürüleceği hususu olmuştur.

Sayın Senatörler;

Bağışlamanızı rica ederim, belki konu, dinlemesi güç bir konudur; ama Sayın Demirel’in dünkü beyanlarına bağlı olarak bir ciddî Hükümet Programı eleştirisi içinde bulunduğumuzun idraki ile çok önem verdiğimiz bu gübre ve traktör sorununa değinmekle ve bugünkü Hükümetin Programında yer alan bu politikaların gerçekleşip gerçekleşmeyeceği, gerçekten bir ekonomi politikası olarak sürdürülüp sürdürülemeyeceği ve böyle bir politikanın uygulayıcısı Sayın Demirel’in bu politikalara inanır ve bu politikaları yürütür bir kişiliğe sahip olup olmadığını tespit zarureti ile bu pasajları okumak zorunluluğunu duyuyorum; sabrınızı tekrar tekrar

rica ederim ve aslında günün şartları elverişsiz dahi olsa, ciddi bir Hükümet Programı eleştirisinde ve bütün köylüsünü ilgilendiren bir konunun dile getirilmesinde bir memleket yararı da görüyoruz ve tekrar rica ederek bu konuyu nasıl gördüğümüzü, buna karşın Sayın Demirel'in bu politikayı yürütüp yürütemeyecek inançta olup olmadığını anlamanızı sağlamak için bu pasajları dile getirmeye çalışacağım.

Tarih içinde bu konuda bugünkü Hükümet Başkanı Sayın Demirel'in neler düşündüğünü, neye inanıp neye inanmadığını, bugünkü ucuzlatma vaadinin asıl amacının ne olduğunu veya olabileceğini yine zabıtlardan bazı bölümler okuyarak tespiti çalışalım.

Sayın Demirel, 10.11.1969 tarihli Millet Meclisi Tutanak Dergisinin 139'uncu sayfasında yazılı olduğu üzere şöyle buyurmuştur:

“Müsavi şartlar altında seçime gitmişiz, siz, bedeli Devlet Hazinesi tarafından ödenecek rey satın almaya kalkışmışsınız; Millet reddetmiş, bizim reyimiz satılık değil demiş. (*Adalet Partisi sıralarından “Bravo” sesleri*)

Yine Sayın Demirel, aynı derginin 155'nci ve 156'ncı sayfalarında “... Ama size şunu ifade edeyim: Bugün buğday mahsulünü, meselâ 88 kuruşa, Devlet dışarıdan 52 kuruşa buğday alıyor; Türk limanlarında CİF teslim 52 kuruş. Fiyat seviyelerini mütemadiyen yükseltmekle meseleyi halledemezsiniz. Türk ekonomisinin en mühim meselelerinden birisi, tarımdaki verim düşüklüğüdür. Tarımdaki verim düşüklüğünü halledemediğiniz takdirde biz, Türk ekonomisini sübvansiyonlarla yürütemeyiz. O zaman yatırımlara ayıracak paramız kalmaz. Pamuğu, 2,5 lira diyelim, Devlet hepsini alsın, satsın bunu 2 liradan, şu kadar milyon lira zarara girsin... Üzümlü, 227 kuruş, 250 kuruş, bu sene 255 kuruş; bunu koysun depoya... E, içinden çıkmaya imkân yok. Türkiye'nin tarımı, Türkiye'nin kaynaklarını yer, bitirir. O zaman mektebi neyle yapacaksınız, hastaneyi neyle yapacaksınız?

Muhterem milletvekilleri, Devletin bitmez, tükenmez hazineleri falan yok, hepsi bunların birbirine bağlı”

İşte Sayın Demirel'in, tarım üretimi ve tarım girdileri fiyatları konusundaki temel görüşleri.

Ne diyor Sayın Demirel? “Bu memleketin tarım ekonomisini sübvansiyonlarla idare etmeye kalkıştığınız takdirde, Devletin sahip olduğu bütün kaynakların o kesime akmasına meydan verirsiniz. Hal böyle olunca, yatırımların yapılmasına, kamu hizmetlerinin programda yazılı olduğu veçhile, gerçekleşmesine yetecek paranız kalmaz. Sübvansiyonlarla idare edilen bir tarım politikası izlemek, temelde yanlış bir politikadır” buyurmuşlar. Gerçekten doğru yanları ve yönleri var; ancak Türkiye'nin tarih içinde yaşadığı koşulların gereği, değişimin ve gelişimin zorunlu gereği, hatta sanayileşmenin kaçınılmaz kaynağı, tarımın sanayie kaynak aktarması süreci içine sokulması zorunludur ki, Türk tarım politikasının ve üretim politikalarının zaman içinde sübvansiyone edilmesi kaçınılmaz bir davranış halindedir. Bunun için her Hükümet, hangi yöne ne miktar sübvansiyon yapılması gerektiğini, o günün şartlarına uygun olarak bir politika şeklinde geliştirir, oluşturur.

Kimi, tarımsal ürün fiyatları taban fiyatlarının piyasa koşullarına uydurulması, üretim gereklerine uydurulması gibi bir politika izlenme zorunluğu hâsıl olur; kimi, tarım giderlerinin fiyatlarının ucuzlatılması veya daha kolay temini için bazı ekonomik araç ve gereçler kullanılır; ama şimdi Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümeti zamanında alınmış bir karar ile ağır sübvansiyonlarla belli düzeyde tutulan gübre fiyatlarının, dünya ekonomisinin içine düştüğü büyük bunalım nedeniyle, artık çözülemeyecek kadar yüksek ölçüde sübvansiyonu gerektiği bir dönemde, gübre fiyatlarının ayarlanması yoluna gidilmiş ve buna karşın, tarım ürünlerinin taban fiyatlarının piyasa koşullarına ve Türk çiftçisinin emeğinin değerlendirilmesi konusunda, Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümetinin temel görüşlerine uygun biçimde saptanmış.

Şimdi, Sayın Demirel'in oluşturduğu Koalisyon Hükümetinde ve onun programında yerini almış bulunan ve uyumlu, tutarlı bir ekonomi politikası aracı olmaktan çok, daha ziyade halkın daha ucuz tarımsal girdi temin edeceği zehabına kapılmasını yaratmaya yönelik bir politikayı; bir ekonomi politikası değil, bir seçim ekonomisi politikasını dile getirdiğini görmekle ve biraz evvel okuduğum inanışlarını size iletmekle, nasıl büyük bir çelişki içine düştüğünü ifade etmeye çalıştım ve şu hükme vardım:

Sayın Demirel'in yaşamı boyunca içinde bocaladığı çelişkiler, fikir istikrarsızlıkları ve tutarsızlıkları Türk halkı tarafından çok iyi bilindiği için, şimdi bel bağladığı ve gürültüyle ilân ettiği gübre fiyatlarını indirme vaadini de Türk halkı, samimiyetsiz ve inançsız bir aldatma taktiği olarak görüp, değerlendirecektir. Türk Milleti yine Demirel'in bir tarihte söylediği gibi, kendi çıkarları doğrultusunda olsa da, eğer işin içinde gerçekçilik yoksa, oy kaygıları varsa, böyle çıkarları büyük bir soylulukla reddetmesini bilir. Bir taraftan halkın gerçekçi olmayan vaadlere kanmayacağını, Devlet tarafından bedeli ödenecek rey satınalma çabalarını reddettiğini söyleyeceksiniz ve öte yandan tarımsal sübvansiyonları, başka yerlere gidecek hizmetleri kesme ve kısma hareketi olarak tanımlayacaksınız;

Ağır sübvansiyonlarla ekonominin sağlıklı olarak işlemeyeceğini iddia edeceksiniz;

Tarımsal sübvansiyonların yatırımlara ayrılacak para bırakmayacağını ileri süreceksiniz;

Tarım istihsaline yapılacak sübvansiyonlar, Türkiye'nin kaynaklarını yer, bitirir diyeceksiniz;

Mektebi, hastaneyi ne ile yapacaksınız diye soracaksınız;

Devletin, bitmez, tükenmez hazineleri yok diye bağıracaksınız;

Gübre fiyatlarının dünya ekonomik bunalımı nedeniyle hızlı ve yüksek bir artış kaydettiğini bilmeyeceksiniz veya bilip de bilmemezlikten geçeceksiniz;

Yeryüzünde gübre maddesinin tükenmek üzere bulunduğunu unutacaksınız;

Dünyada gübre tüketiminin geometrik diziyle arttığını görmeyeceksiniz;

- Yerli üretimin ihtiyaca cevap vermediğini görmeyeceksiniz;

Devlet bütçesinin 9 milyar açığı bulunduğunu unutacaksınız;

Savunma giderlerinin, Amerikan yardımının kesildiği bu dönemde bütçeye ne büyük ekler yükleyeceğini, gübre fiyatlarının Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümeti zamanında, Kıbrıs konjonktürü döneminde Kamu İktisadî Teşebbüslerinin verimli ve kârlı çalışması zorunluğu içinde ve tarım ürünlerine yapılan yüksek düzeyde taban fiyatı zamları ve politikasıyla uyumlu hale getirilerek tespit edileceğini bileceksiniz, göreceksiniz;

Bütün bunları, bir kalemde silip, atacaksınız ve henüz ne idüğü bilinmeyen bir gübre fiyatları politikası; yani beğenmediğiniz ağır sübvansiyon politikası izleyeceğinizi ilân ederek, milleti kandıracağım umuduna kapılacaksınız ve oy toplayacaksınız.

Bunun gerçekten olacağını sanıyorsanız; önce halkın, biraz evvel tutanaklardan okuduğum beyanlarınızı unuttuğunu ve böylece şimdiki sözlerinizi doğru olarak kabul edeceğini hayal etmeniz boş bir avuntudur. Türk halkı, içine düştüğünüz çelişkileri, samimiyezsizlikleri, yalnız gübre fiyatları vesilesiyle değil, önceki iktidarlarınız dönemindeki bir yığın samimiyezsizlikleriniz ve aldatmacalarınızla gayet iyi bilmektedir.

Sonra, öyle sanıyoruz ki, bu konuda biraz evvel gözlerinizin önüne serdiğim beyanlarınız, Türk çiftçisini derin ve ciddi bir kuşkuya düşürecek mahiyettedir.

Sübvansiyonla ekonomi idare olunmaz. Tarım ürünlerinin iç ve dış fiyatları arasındaki ilişkiye değin sözleriniz ve nihayet Devletin kaynaklarının sınırsız olmadığı yolundaki beyanlarımız, çiftçiyi şu haklı ve korkulu kuşkuya düşürecektir. Aca-ba bugün, bugünkü Demirel Hükümeti, geçmişte olduğu gibi, yıllarca tarım ürünleri fiyatlarının; özellikle buğday fiyatlarını yeniden “Yerinde say” politikasıyla mı yürütecektir, diye gerçekten haklı ve korkulu bir kuşkuya düşecektir.

“Gübre fiyatlarında yapılacak küçük oranlı bir indirimi, tarım ürünleri fiyatlarını artırmama bahanesi olarak mı kullanacaktır?” diye Türk halkı size soracaktır. Ve zannediyoruz ki, öyle de olacaktır.

Gübre fiyatları konusunda, bir de bugünkü Koalisyon ortaklarından Millî Selâmet Partisinin; gübre fiyatlarını bir ölçüde de olsa dünya fiyatlarıyla ayarlama zorunluluğunu Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümeti gündemi haline getirdiği ve sahip oldukları Bakanlığın önerilerine uyararak bu ayarlamamanın yapıldığı gerçeği karşısında, bugünkü tutumunu nasıl izah edeceğini gerçekten merak etmekteyiz.

Bakınız; Millî Selâmet Partisinin Cumhuriyet Halk Partisi ile yaptığı Koalisyon da, bu Koalisyonda da Bakanı olan Sayın Asiltürk’ün bu kürsüden yaptığı ve gübre fiyatlarına değin beyanlarından bir bölümü yüksek takdirlerinize arz edeyim ve merakımızın doğruluğunu kanıtlayayım.

7.11.1974 günü Cumhuriyet Senatosu Birleşiminde Sayın Asiltürk “Gübre de, diğer birçok maddeler gibi, sübvansiyonla bütçeden desteklemek suretiyle fiyatı belirli seviyede tutulan bir maddedir. Şu anda gübrenin Millî Bütçemize yükü 2 milyar liradır. Gübre fiyatları dünyada çok büyük artış kaydetmiştir. Şimdi düşününüz, bir

Hükümet olarak belli dengeleri muhafaza etmek mecburiyetindesiniz. Elbet, bütün gücünüzü gübreyi sübvansiyone etmekte kullanırsanız, gübreyi 50 kuruşa satmak mümkündür; ancak, o zaman karşınıza şu soru çıkar: Kars'tan, Ardahan'dan, Hakkâri'den tutun da, Edirne'den Muğla'ya kadar milli hudutlarımız içinde yaşayan insanların verdiği vergilerle meydana gelen Milli Bütçeyi ne ölçüde gübre kullanan insanların hizmetine tahsis edeceksiniz? “Bu durumu çok ilginç ve çok ibret verici bulmuyor musunuz Sayın Senatörler? Şimdi, bu beyanla, bugünkü program madesi arasında derin zıtlığı ifade ve izah etmenin yükü, Hükümet içinde kime düşecektir, diye bir soru doğmuyor mu zihinlerinizde değerli arkadaşlarım?

Çok değerli Senatörler;

Programın 20'nci sayfasında; “Zirai vasıta ve teçhizat gibi önemli tarım girdilerinin bol vasıflı ve makûl fiyatlarla üretilip, köylümûze ulaştırılması öngörülmüştür” denilmektedir. Zaman içinde bu konuda da, traktör fiyatları sorunu konusunda da Sayın Demirel'in neler söylediğini yine kendi beyanlarına bakarak saptamaya çalışalım. Cumhuriyet Senatosu tutanaklarından okuyarak durumu takdirlerinize arz edeyim:

“Traktör fiyatlarındaki bu artış vergiden ileri geliyor. Büyük çiftçi traktör kullanıyor. Vergi almazsanız bu fiyatlar yine o seviyeye düşer. Bu, bir yandan büyük çiftçiye vergilendirme yoludur. Daha doğrusu, bir miktar varlıkla çiftçi traktör kullanıyor” buyurmuşlar.

Sayın Demirel'in temel düşüncesi ve uygulamaları bu esaslara dayandığına göre, bu kere çiftçiye ucuz traktör verileceğini vaat ederken acaba ne yapılacaktır? Demirel, traktör fiyatlarındaki artışları, traktör alan büyük çiftçiye yüklenen vergi olarak tanımlıyor; şimdi ucuz traktör ve teçhizat sağlanacağını söylediğine göre, vergiden vaz mı geçecektir? Böylece, çok eskiden beri uygulanagelen adaletsiz ve küçük çiftçiye ezen tarımsal araç - gereç edindirme politikasında, büyük çiftçi lehine bir gelişme, yeni bir atılım mı ortaya koyacaklardır? Bunu anlamak istemekteyiz.

Bilindiği gibi, ülkemizde çok eskiden beri süregelen tarımsal makineler edinme politikası, son derece adaletsiz; güçlüyü ve çok topraklıyı Devlet eliyle daha güçlü yapan; güçsüz ve az topraklıyı güçlü kesimin sömürüsüne terkeden ve küçük çiftçi ürün maliyetlerini yükselten bir düzen içinde yürütülür. Bu düzen aynı zamanda Türkiye'nin toprak dağılımı ve tarımsal üretim yapısıyla da ağır bir çelişki halindedir.

Bütün resmî istatistikler, ülkemizde, 4 küsur milyon çiftçi ailesinin yaklaşık olarak yüzde 85'inin 1 ilâ 100 dönüm toprağı işlediğini gösterir. Bu işletmelerin yarısından fazlasının tapusuz mülk olarak kullanıldığı, yine aynı dokümanlarla saptanmıştır.

Böylece, tarım sektöründe toprak dağılımı ve üretim yöntemleri, tapulu ve tapusuz küçük çiftçi aile işletmeleri biçiminde şekillenmiştir.

Oysa, Devlet, banka - kredilerinden yararlanarak traktör ve teçhizat edinmesini kabul ettiği işletme sahiplerinin en az 200 dönüm tapulu toprağına sahip olmaları şartını aramaktadır. Demek ki, tapusuzların ve 200 dönümden aşağı toprak sahip-

lerinin traktör edinmeleri mümkün değildir. 200 dönümden fazla tapulu toprağa sahip olanlara Devlet kredisiyle traktör verilen bu ülkede, hayvanla tarım yapmanın çok pahalılaştığı ve zorlaştığı bir ortamda, küçük çiftçiyi göz göre göre traktör sahiplerinin sömürüsüne sevkeden bir Devlet yönetimi sürdürülüp gidiyor. Böylece, iki başlı çarpıklık, küçük çiftçinin daha da fakirleşmesi; buna karşın traktör sahibi çiftçinin, hem Devlet eliyle zenginleşmesi, hem de küçük çiftçiden ücret karşılığında yarar sağlamanın yolu açılmakla ikinci bir imkâna kavuşturulmuş oluyor. Bu yetmiyormuş gibi, şimdi bu düzen içinde traktör alan varlıklı toprak sahiplerinin daha az vergi vererek daha çok zenginleşmeleri yolu aranıyor demektir.

Bizim kanımıza göre, programda yer alan çeşitli konular arasında, tarım girdileri fiyatları ve özellikle traktörün ucuzlatılması vaadi, bu düzen içinde önemli bir aldatmacadır ve bozuk düzenin sürdürülme yollarından biridir.

Çok değerli Senatörler;

Kooperatifçiliği sosyalistlik sayan bir zihniyet zoruyla olacak ki, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığının adından “Koperatifler”i çıkaran bir Hükümet, halkı aldatma yöntemlerinin en cüretli örneklerini vererek düzenlediği programıyla, Türk siyaset tarihine yeni bir sayfa açmakla ün kazanacaktır.

Bakanlıktan adını kaldır, sonra git coşkulu; fakat inançsız, süslü sözlerle kooperatifçiliğe çok, ama çok önem verileceğini yaz programına; bu yetmiyormuş gibi, önceleri köy ve köylü meselelerine olağanüstü önem verileceğini yaz ve sonlara doğru da, çok büyük bir cüret ve cesaretle, köklü bir düzen değişikliğini öngören bir siyasî partinin; Cumhuriyet Halk Partisinin Programının temelini teşkil eden “Kalkınma köylüden başlayacaktır” ana politikasına, demokratik sol dünya görüşüne ve anlayışına sahip çık ve onu programa koy...

Program sayfa 35, paragraf 7’de aynen: “Hükümetimiz, köye giden hizmetleri artıracak, kalkınmanın köyden başlamasına ve nimetlerin köye ulaşması zarureatine inanmış bir Hükümet olarak..” diye tafa sat... Olur ve akıl alır şey değil bu...

Cumhuriyet Halk Partisinin, 1973 seçim bildirgesi 25’nci sayfasında, “Kalkınma köylüden başlayacak” diye tam 20 kitap sayfası tutan koskoca bir dünya görüşüne ve düzen değişikliği politikasına, demokratik sol anlayışın özüne ve sözüne sahip çık... Gerçekten olur ve akıl alır şey değil bu.

Ne zahmet; oldu olacak, bari bütün bildirgemizi Hükümet Programı haline getirin de, özlediğiniz halk itibarını belki ancak böyle kazanabilirsiniz.

Programınız, tam karşıtı olduğunuz partinin, demokratik sol C.H.P.’nin düzen değişikliği programının, kıyısından köşesinden koparıp aktardığınız ve sizin çok sevdiğiniz - eski deyimle söyleyeyim mânâsını bilirsiniz - intihallerle dolu...

Bunu niçin ve nasıl yaptığınızı anlamaya imkân bulamadık. İntihale tevessül eyleyerek demokratik sol C.H.P.’nin dünya görüşlerini programınıza almakla, sağcılığınızı, muhafazakârlığınızı yitirmiş olmayacak mısınız? Sonra, çok korkar göründüğünüz, milleti de zorla korkutmaya çalıştığınız solculuk damgasını yemekten korkmuyor musunuz?

Bundan sonra meydanlarda, radyolarda, meclislerde C.H.P.'yi gözden düşürmek için, çokça başvurduğunuz solculuk suçlamalarını ne hakla, ne cesaretle yapacaksınız?

Bizim programımızın temel öğelerini şurasından - burasından aparıp kopardığınız ve bu malzemeyle çok zevksiz ve kişiliksiz bir Hükümet Programı derlemeye kalkışmanızı, sizin adınıza üzüntüyle karşıladığımızı Grupum adına belirtmek isterim.

Eğer, C.H.P.'si Programıyla, 1973 seçimlerinde sağladığı halk desteğini sağlama yoluna düştünüz ise, hemen haber vereyim ki, halk, üzerinize geçirdiğiniz bu iğreti elbisenin hakiki sahibini derhal tanır ve sizi 1973'ten çok daha feci biçimde cırılçıplak bırakır.

Değerli Senatörler;

Bir münasebetle yine bu kürsüden şöyle söylemiştik:

"A.P.'nin bu ülkenin ihtiyaçlarından ve gerçeklerinden özümlediği uyumlu ve tutarlı, kişilikli bir ekonomi politikası, bir sosyal politikası yok gibidir.

Buna karşın, olağanüstü bir ustalıkla geliştirdiği bir politika ekonomisi vardır.

A.P. için, seçim kazanmanın vabeste olduğu bütün tedbirlere, çarelere köken ve sistem ve sahip kuşkusu duymaksızın başvurma yegâne davranış biçimidir.

İşbirliklik açıkgozlük ve parti kanalıyla çıkar sağlamak iştahlarına seçim önceleleri iyiden iyiye kamçı vuran atılımlara girişmek, A.P.'nin canının altındaki huyudur.

Hatta, Devlet ve Hükümet hizmetlerini, kendisine oy verenlere ulufe gibi dağıtacağına, vermeyenleri, bu hizmet ve nimetlerden mahrum bırakacağını güçlü bir cüretle ve resmen söylemekten pervaya etmez. Hemen bütün seçimlerde A.P.'nin bu tür davranışlarına Türk toplumu defalarca şahit olmuştur"

Bunun böyle olduğunu iddia eden sade biz değiliz. Bugünkü Hükümet Koalisyonunu oluşturan C.G.P.'nin Sayın Genel Başkanı Prof. Feyzioğlu da A.P.'nin bu tutumundan çok aç bir dille şikâyetçi olmuştur.

Millet Meclisi tutanakları arasında bulunan 10.11.1969 günkü tutanak nüshasının 78'nci sayfasında, Sayın Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu, bakınız neler söylemiştir.

Değerli Senatörler;

Sayın Feyzioğlu'nun çok eski bir bilim adamı ve siyaset adamı olarak, önemli siyasal sorunlara, kendi dünya görüşü açısından baktığını Türk toplumu gayet iyi bilir. Binaenaleyh, Sayın Feyzioğlu'nun, A.P.'nin seçimlerde oy toplamak için, Devlet ve Hükümet hizmetlerini A.P.'ye oy verenlere ibzal edeceğini, onlara ancak götürceğini, buna karşın, vermeyenlere de hizmet götürmemek ve Devlet nimetlerinden onları yararlandırmamak gibi bir tutum ve davranış içinde bulunduğunu çok veciz ve kendine özgü bir üslup ile dile getirdiği şu tutanak dergisindeki, şu sayfayı, eğer vaktinizi almak gibi bir durumla karşı karşıya bulunmasaydım okumak isterdim; ama merak edenlere gösterdiğim bu sayfayı okumalarını tavsiye ederim.

Sayın Feyzioğlu'nun da dediği gibi, A.P.'nin uyumlu - tutarlı bir ekonomi politikası yoktur. Buna karşın, çok iyi geliştirdiği bir politika ekonomisi, bir politika endüstrisi vardır.

Ve işte bu sözler, A.P.'nin seçim veya itibar kazanması uğruna tüm araçları, cinsini ve mezhebini ayırmaksızın kullanmayı mubah saydığını ve hatta Devlet ve Hükümet hizmetlerini dahi parti çıkarları yolunda pervasızca saçtığını kanıtlama bakımından çok önemli yargılardır.

Değerli Senatörler;

Sözlerimizin bu aşamasında belki akla şöyle bir soru gelebilir: Seçim mi var ki, A.P. ve Koalisyon Hükümeti böyle bir programı hazırlamıştır?

Lâfı uzatmadan hemen belirtelim ki, ülkemizde vaktinden evvel seçim, en ihtimalli olarak 1975 sonbaharında kaçınılmaz olabilir. Bu Koalisyon; tantanalı ve coşkulu programlar düzenleyen bu Koalisyonun 4 parti başının Hükümette yer almasını, kendi dışındakileri amansız biçimde suçlamasını, cepheler kurmasını vesaire, vesaire... Bunların hiçbirisi veya topu birden bir gerçeği, Türkiye'nin bugün içinde yaşadığı ve bu Hükümette içine düşeceği muhakkak olan çok zor koşulları ortadan kaldırmaz, aksine daha da ağırlaştırır.

Sayın Demirel oluşturduğu Komisyonu ile Hükümet bunalımını gidermeye muvaffak olduğunu ve sürekli bir Hükümet kurduğunu istediği kadar iddia ede dursun, inandırıcı olmayacağını kendisi de bilir sanıyoruz. Çünkü, zaman içinde Sayın Demirel, "Bir ülkenin parlamentosu memleket meselelerinin içinden çıkamaz duruma düşerse, o zaman yine millete rücu edilir. Millete rücu etmenin iki yolu vardır; bu yollardan birisi, bizim sistemimizde mevcut; seçim" dediğini, herkes, bizim yaptığımız gibi 13.3.1970 tarihli Senato Tutanak Dergisinin 338'nci sayfasını okursa görür ve anlar.

Aslında Hükümet Programı, sürekli bir icraat Hükümeti programı olmaktan çok, seçim beyannamesi havasına büründürülmüş bir aldatmacalar yığındır.

Saygıdeğer Senatörler;

Sözlerimin bu bölümünde programını müzakere ettiğimiz bu Koalisyonun yapısı üzerinde de bir nebze durma zorunluluğunu duyuyoruz. Bu bölümde Koalisyonun gerçek amacı ile ömrü konusunda sahip olduğumuz yargıları ve sonuçta varılacak noktanın, daha da ağırlaşmış bir bunalım olduğunu kanıtlamaya veya bu Hükümetten başka bir hükümete ülkenin muhtaç olduğu gerçeğini gözler önüne sermektir.

Öte yandan, Koalisyon ortaklarından Cumhuriyetçi Güven Partisinin Genel Başkanı Sayın Feyzioğlu'nun, Kıbrıs konusundan tutunuz da, huzur ve asayiş, gençlik hareketleri, Avrupa Ekonomik Topluluğu, malî politika, petrol sorunu hakkında Sayın Demirel'in sahip olduğu görüş ve anlayışlarıyla ebediyen bağdaşmaz bir kişiliğe sahip olduğu Meclis zabıtlarında yazılı beyanlarıyla sabittir. Güvenmediği ve inanmadığı için kıyasıya eleştirdiği bir kişiye, Sayın Demirel'e ülke sorunlarını nasıl teslim ettiğini anlamakta mazuruz. Yasama Meclisleri tutanaklarında bunların çok; ama çok ibret verici ilginç örnekleri vardır.

Çok değerli Senatörler;

Dün Mecliste yapılan müzakerelerde, özellikle Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsüyle, Koalisyon ortaklarından Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Alpaslan Türkeş arasında hüznün verici, kuşku ve endişe verici ve memleketin istikbali bakımından her Türk'ün yüreğini derinden sızlatıcı ve bu itibarla Cumhuriyet Halk Partisi olarak bizi ve bizim gibi düşünen milyonlarca Türk'ü aydınlatma, hareketlerimizi onlara izah etmek için o münakaşadan, o çatışmadan duyduğumuz teessürün gerçek nedenlerini ve hiç de haksız bulunmadığımızı kanıtlamak için, şimdi size elimde mevcut Meclis tutanaklarından okuyacağım Sayın Demirel'in geçmiş iktidarlara döneminde Başbakan bulunduğu zaman sebkemiş olan bir beyanını ibret nazarlarınıza, dikkat nazarlarınıza sunmak istiyorum, beni başışlamanızı rica ederim. Ve bunu okuduktan sonra Sayın Demirel'in dün Mecliste yaptığı konuşmalardan zaptedebildiğim kadarı aldığım notlar üzerine, cevap mahiyetinde arz edeceğim hususları da bu ibret verici pasajın okunmasından sonra dinlemek lütfunda bulunursanız gerçekten bizim Cumhuriyet Halk Partisi olarak Sayın Demirel'in tanımladığı gibi, ne sebeple bugünkü Hükümetle ciddi bir mücadele içinde bulunduğumuzu anlamamız mümkün olacaktır.

Bakınız Sayın üyeler, Türk Milletinin saygıdeğer üyeleri; Sayın Demirel, Cumhuriyet Senatosunun 11.11.1969 tarihli Birleşiminde şöyle bir beyanda bulunmuş; açık, seçik ve kesin bir beyanda bulunmuş. Tabii beyanın tümünü değil, gerektiği yeri okuyorum:

“Ayrıca, demokratik rejim, kendi kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Bir vehme kapılmaya lüzum yoktur. Bir anarşi korkusuna kapılmaya lüzum yoktur. O zaman Devlete inançsızlık, Devlet kuvvetlerine inançsızlık başlar. Ayrıca, milis teşkilâtı organize etmeye lüzum yoktur. 500 bin kişilik ordusu, 50 bin kişilik jandarması, 30 bin kişilik polisiyle Devletin göremediği bir işi, 400 kişilik komandosuyla bir siyasî parti mi görecektir? Kaldı ki bu, Partiler Kanununa aykırıdır” buyurmuşlar.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Altı da var, devamını da oku.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Şüphesiz var, şüphesiz var.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum, lütfen Sayın Bakan. Devam buyurun efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Şüphesiz var. Biz Sayın Öztürk, lütfederseniz “Lâ takrabüssalâte” deyip de, “ve ente sükkâra” demeyecek Müslümanlardan değiliz. Dini bütün insanlardanız, biliriz ayeti.

BAŞKAN — Genel Kurula hitap ediniz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Altı da var; altı da var ve altı, bir sosyalist devletin kurulmasının bu memlekete getireceği felâketleri ve saire ve saireyi kapsıyor; ama...

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Doğru.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tamam; çok doğru, ancak bir sosyalist devletin bu ülkeye getireceği büyük zararları hakimane bir üslûpla ve bir öngörüyle zaman içinde dile getiren Sayın Demirel'in o sözleri, altı olan sözleri ne kadar doğru ise, üstte olan bu sözleri, adresine dosdoğru gönderilmiş; ismi, cismi, soyadı, oturduğu yer, eşkâli, dinî mezhebi, cinsi, cinsiyeti belirli sözlerinin anlamı yok mu? Bir daha mı okuyayım?

“Devletin göremediği bir işi 400 kişilik komandosuyla bir siyasî parti mi görecektir? Kaldı ki bu, Partiler Kanununa aykırıdır” demenin de doğruluğu yok mudur? Sosyalist devlet kurmanın zararlığı üzerine bina ettiğiniz fikir ve düşüncelerinizin doğruluğu vardır, mümkündür, onu kabul edebiliriz; ama bunun da doğruluğu yok mudur?

Şimdi, niçin bu konuda dün Millet Meclisinde hakikaten hüznün verici bir mücadelelin içine girildi?

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Bunlar şartlanmış, değiştiremezsin.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, Sayın Feyyat...

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım;

Ülkede, Sayın Demirel'in dünkü beyanları arasında hepimizin işittiği bir büyük tehlikenin mevcut olduğu söylenmiştir ve dünyayı sarmakta olan büyük sol tehlikenin, giderek bu ülkeyi de, dibini boşaltmak suretiyle ele geçireceği kuşkusunu ve kaygusunu duydukları içindir ki, bu ülkede çok ciddî bir tehlikeyi önlemek için işbaşına geldiklerini beyan etmişlerdir. Bu mümkündür veya değildir; bunu kestirmek kolay da değildir. Hakikaten dünyayı saran büyük bir tehlike giderek, su taşkınında olduğu gibi, bu ülkenin topraklarına da yavaş yavaş yayılmakta ise veya böyle bir tehlikeyi bir inandasyon bir feyezan gibi görmek gerçekten doğru ise...

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sizce nasıldı, fikrinizi söyleyin o hususta.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Ademoğlu, rica ediyorum efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Bu doğru ise, olabilir ve böyle bir tehlikenin önlenmesi yoluna gidilmesi düşünülüyorsa, o takdirde bu tehlikenin bir benzeri, hattâ çok daha ağırlı, hatta insanlık âleminde o söylenen tehlikeden hiç değilse eşit seviyede büyük facia, insanlık faciası tehlikesi şeklinde yaşanmış ve yaşanması için atılmalarda bulunan bir başka tehlikeye niye gözlerimizi kapayalım?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tarihi okuyun.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Komünizm bir tehliktir; sayılabilir, bu memlekete yayılabilir, mümkündür veya değildir; bunu bilemem. Fakat faşizm, anıyle sanıyle ve tarihte gördüğümüz gibi şimdi de bizim memleketimizde olduğu gibi, belli amaçlarla donatılmış ve ülkenin en dinamik güçlerinden yararlanmak suretiyle meydana getirilmiş ordumsu vurucu güçler

teşkilâtı, komandolar teşkilâtı ve bunların Türk gençleri üzerine, Türk halkı üzerine yaptığı saldırılar, büyük cinayetler ve giderek herkesi ve her şeyi hükümleri altına alma atılımları bir tehlike değil mi Sayın Demirel? Ve biz, böyle bir tehlikenin var olacağından kuşku ve korku içinde bulunduğunuz içindir ki; haklı bir kuşku içinde bulunduğunuz içindir ki, daha 1969 senesinde bu beyanlarınızla bu tehlikeye işaret etmiş olmuyor musunuz? Şimdi ne oldu? 1969'dan bu yana Türkiye'de faşizm tehlikesi veya faşizmi kaz adımlarla ülke içinde hemen her yerde canlandırmak isteyen, yerleştirmek isteyen komandolar ve teşkilâtı, onların ocakları ve onları besleyen bir parti ve onun başkanları veya yandaşları, zımmamdarları kalıktılar mı ortadan, yok mu oldu bu tehlike? Daha düne kadar bu tehlikenin Türkiye'ye ne büyük yaralar açtığına hepimiz şahit olmadık mı?

Bizim dediğimiz şey şu: Sizin de işaret ettiğiniz gibi, büyük bir tehlike olan faşizmin temel dayanağı olan ve Devletin üzerinde hâkimiyet kurduğu, tarihçe sabit olan bir örgütlenmenin var olup olmadığına, bugün artık inanıp inanmadığınızı sormaktan ibarettir. İnanmıyorsanız, size şunu söyleyeyim ki, Almanya'da, İtalya'da da ve diğer ülkelerde de tarih içinde faşizm tehlikesine inanmayan yöneticiler görülmüştür; ama şu da görülmüştür ki, o yöneticilerinin ihmali ve anlayış zarfları, o ülkenin milyonlarca insanını mahv ve perişan edecek, o ülkeleri dünya haritasından silecek ölçüde büyük tehlikelere duçar etmişlerdir. Bizim bu sözlerimizi, sizin ortaklarınız arasında anlayış farklılığı yaratmak maksadına matuf olarak kabul etmeyiniz, dün de onu öyle söylediğimizi sanıyorum, işittiğime göre de öyle oldu. Ama siz, meseleyi ortaklarınız arasında bir anlaşmazlık unsuru olacak korkusu ile örtmek istiyorsanız, ben sizin gibi kehanet imkânından veya yeteneğinden mahrum olduğum için söylemeyeceğim.

Bilesiniz ki, biz, bu tehlikenin tıpkı komünizm tehlikesi gibi veya diğer aşırı akımlar tehlikesi gibi bir âcil tehlike, bir korkunç tehlike ve Türkiye'nin bir daha; belki ne kadar dünyada var olacak ise, yakasını kurtaramayacağı bir belâyı uzmâ olduğu kanısındayız.

Bizim işaret ettiğimiz husus budur ve biz bunların ortadan kalkması halinde, sosyalistliğin gelmesine daha kolay imkân doğacak gibi bir içgüdü içinde de değiliz. Bu sosyalistlik, şunluk, bunluk; nasıl gelir, nasıl gider, bunları bir ülkenin tarihi içinde saptayabilecek güçte bir kişinin varlığı kolay kolay iddia edilemez. Bir memlekette neyin nasıl olacağı, istikbalin ne olacağı, bilinmesi çok zor bir şeydir. Ama bir şey vardır; memleketleri kaba kuvvetler, kanun dışı kuvvetler, hele kanun içi kuvvetlerle omuzdaşlık yapmak olanağı buldukları takdirde, şimdi bir meşruluk kazanma imkânına kavuştukları takdirde, ülkenin resmî kuvvetleri ile sırt sırta, yanyana, omuz omuza dövüşme olanağı elde ettikleri zaman, sanıyorum ki, ilk tahrip edecekleri kurum veya kuvvet, Devletin meşru kuvvetleridir. Çünkü, tarihte bu kuvvetler resmî güçlerden yararlandığı ölçüde büyümüşler ve ama ilk yaptıkları şey, önce kendilerini doğuran (Sanıyorum hafızam beni doğrularsa) olanakları, ondan sonra da bütün Devlet Teşkilâtını eline geçirmişlerdir, parlamentoyu yok etmişlerdir. Binaenaleyh, biz tehlikenin; tarih içinde yaşanmış tehlikenin ve bugün Türkiye'de filhal mevcut tehlikenin varlığına işaret etmekten öteye bir hareket yapmış değiliz, yapmak niyetinde değiliz. Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak

mücadelelerimizi, halktan aldığımız güçle, halkın bize verdiği destekle ve halkın istediği yönlerde geliştirir ve oluştururuz. Bizim bir özel korkumuz da yoktur. Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak kendi partimizi değil, ülkenin bizi varlığını ve geleceğini korumak ve kollamakla yükümlü bir siyasal örgütüz. Endişemizin kaynağı budur. Yoksa, sizin ortaklarınız arasında, sizinle ortağınız arasında her hangi bir teşeddüt hâsılına uğraşmayız, buna tenezzül de etmeyiz çünkü. Biz, ortaklarınızla fikrî anlaşma içinde bulunduğunuzu iddia ettikten sonra, hiçbir itirazda bulunmayız. İtiraz ettiğimiz şey; şimdi sizin burada okuduğum gibi, belirttiğiniz ve fakat fikrî olmayan, etten kemikten yapılmış insan gücünden, komandodandır bizim endişemiz; yoksa fikirden değildir. Şimdi değerli arkadaşlarım;

Bu konuda ve bundan sonraki, gene müsamahanıza sığınarak yapacağım birkaç cümlelik konuşmada, Sayın Demirel'in dün Millet Meclisinde gayet veciz bir surette kendine özgü üslupla vaki beyanlarına; özellikle Cumhuriyet Halk Partisine yöneltmiş suçlamalarına kısa kısa, gücümün yettiği ölçüde cevap vereyim.

Yapıldığını zannetmemekle beraber. Sayın Demirel konuşmasının ilk cümlesi olarak “Şahsiyet yapıldı, bu Hükümet Program, müzakereleri sırasında” dedi. Şahsiyat yapıldı, iddiasında bulunan Sayın Demirel'in, kimin şahsiyatı ile uğraşıldığını ortaya koyması lâzımgelirdi. Her halde dünkü Hükümet Programı üzerindeki müzakereler sırasında parti grupları veya milletvekilleri tarafından dile getirilen birçok hususlar çok ciddi bir Devlet sorunu üzerine geliştirilmiş düşüncelerdir. Devlet sorununa ilişkin düşünce ve görüş beyan eden kişinin, Devlet sorununu, Devlet kudretini, Devlet varlığını yüklenmiş kişiye yönelttiği her tenkid, aslında Devlet meselesine yöneltmiş tenkittir, eleştiridir. Sayın Demirel, kendisini Başbakan olarak görmeye bizi haklı olarak sevk ederken, tutum ve davranışlarını, fikrî yapısını, geçmişteki icraatını, memleketi içine düşürdüğü durumları, güçlülüğünü, güçsüzlüğünü, politikalarının doğruluğunu veya eğriliğini dile getiren eleştiricilere çıkıp da, “Şahsiyat yaptınız” demeye hakkı nereden buluyor? Biz, Sayın Demirel'in yediği yemekle, oturduğu evle, giyindiği elbise ile uğraşmıyoruz ki; yüklendiği Devlet görevi ile iktidar yetkilerini kullanma yönü ile eleştirilerini yapıyoruz. Bu memlekette Sayın Demirel'in eleştirilerini yapmak, yalnız dünkü Mecliste olmuş bir hâdise diye sayılırsa, endişe duyulmayacak bir husustur.

Sayın Demirel'in kişiliği siyasal kişiliği, tutum ve davranışı, dünya görüşü, Devlet anlayışı, demokrasi anlayışı, kalkınma anlayışı üzerine yazılmış yüzlerce cilt kitap vardır. Hattâ Sayın Demirel'in bu siyasal kişiliği üzerine bina edilmiş partiler vardır Türkiye'de. Bir siyasî olgu haline gelmiştir Sayın Demirel'in kişiliği, bir içtimâî vakıa haline gelmiştir. Nasıl olur da, hükümet erkini yüklenmiş bir kişinin geçmiş politikalarından veya düşünce ve anlayışlarından şikâyet eden kimselere şahsiyatla uğraştınız eleştirisini yaparsınız? Çok eski bir kuraldır, “Demokrasi, biraz da liderler rejimidir” derler. “Devlet adamlarının da özel kişiliği önemsizdir, kale alınmaz, onunla uğraşılmaz” derler ve “Devlet adamlarının özel kişiliği diye bir sahaya sahip çıkmalarına hakları yoktur” derler. Öyleyse, şahsiyat yapıldığı iddiası, düpedüz bir surî mantık oyunudur. Her kim şu zamanda, Sayın Demirel'in Hükümet başı olduğu hengâmda; “Şu alanda uyguladığı politikalarla memleketi bu kadar

zarara sokmuştur; memleketi 1970'te %66,6 oranında bir devalüasyon girdabına, bataklığına sürmüştür" dediği zaman, onun kişiliği ile mi uğraşmış olur?

Dün, "Dört yıldan beri bu memlekette ekonomik hayat çığırından çıkmış, yerinden oynamıştır, her şey alabildiğine tahammül edilmez ölçülere varan fiyat artışlarına sahip olmuştur" diye buyurdular. Dört yıldan beri Sayın Demirel'in ve partisinin bu memlekette Yasama Meclislerinde, hatta Hükümetlerde yer almadığını, binaenaleyh, kendisinin bu dört yılda olanlardan sorumlu tutulamayacağını iddia etmeye dayanak, mantık nereden çıkıyor acaba?

Sayın Demirel ve partisi 1971 senesinde bir muhtıra ile iktidardan indirildiği zaman, belki kendisi Başbakan olmaktan bir süre uzak kaldı ama; işte karşımda şerefle mevkii almış Sayın Erim'in Hükümetinde en çok üyeyi bulunduran partinin başı değil miydi? Yine Sayın Demirel'in partisi, 1971 senesi 12 Martından 1973 Ekim seçimlerine kadar Millet Meclisinde ve Senatoda halen çoğunlukta, hatta kendisinin çok sevdiği çoğunlukta; 226 üzerinde bir çoğunlukta Yasama Meclislerine hâkim değil miydi?

Bu memlekette Sayın Demirel'in partisi ve onun mensupları milletvekilleri ve Senatörler eliyle Sayın Erim'in ve ondan sonra gelen hükümetlerin, 12 Martın da getirdiği şartlar içinde, yapılan bütün teşriî tasarruflarda damgası yok mudur?

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sizin de var, siz de rey verdiniz hepimiz beraber yaptık.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, lütfen

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Biz reformların ne anlama geldiğini ve nasıl yapılması lâzımgeldiğini bir sistem halinde geliştirmiş partiydik. Demirel'in iktidardan inmesinden biraz sonra Sayın Erim'in kurduğu birinci Hükümette "Reform Hükümeti olunacaktır" iddiasına karşın, Sayın Demirel'in beyanları işte çantamda mevcut...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ecevit'inkini de oku.

BAŞKAN — Sayın Ucuza, rica ediyorum efendim.

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Ona kürsüden sen cevap ver.

BAŞKAN — Sayın Barutçuoğlu, rica ediyorum.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — "Bu memlekette reform yapılması diye bir ihtiyaç yoktur. Toprak düzeninde bir değişiklik istenirse (Tabii bu "Düzeni" kelimesini kullanmazlar) onun yapılacağı yer Meclistir ve bu "Reform" adıyla anılmaz, Toprak Islahatı Kanunu gibi yahut tarımsal üretimin ıslahatı gibi telâkki edilir" diyor.

Petrol alanında yapılması gereken reformdan bahseden Sayın Erim Hükümetinin programına karşın Sayın Demirel, "Petrol reformu diye bir reforma ihtiyaç yoktur, Petrol Kanunu yapılarak bu iş giderilir" demiştir ve 12 Mart zoruna bile karşı duracak güçte olduğu ve Meclislerde çoğunluğu elde tuttuğu için o petrol reformları, o toprak reformları, maalesef o zora karşı yine kendisinin mensubu olduğu partinin Yasama Meclisindeki güçleri yüzünden dediği gibi reform olmaktan

çıkarılmış, kanun değişiklikleri şeklinde ele alınmıştır. Sanıyorum hepimiz bugünleri yaşadık. Bunun böyle olduğunu; bilmem hangi beyanını söyleyerek değil, temel inancının böyle olduğunu bildiğimiz için ileri sürüyoruz ve diyoruz ki, dört yıldan beri bu memlekette olan her şeyin içinde Sayın Demirel ve partisinin herkesten çok payı vardır. Çünkü Yasama Meclislerinde, hakikaten 1973 Ekim seçimlerine kadar hâkim bulunmuştur. Kaldı ki, Sayın Demirel'in ve partisinin bu ülkede çok güçlü taraftarları vardır, çok güçlü destekleri vardır; Sayın Demirel ve partisinin en ziyade güç aldığı, kuvvet aldığı büyük sermaye çevreleri vardır, tekelci kapitalizm vardır; hatta onların uzantıları vardır.

Sayın Demirel dünkü konuşmasının bir yerinde, bizim aldığımız oyu küçümseyerek “%33 oy almışsınız efendiler. Hangi güçle bunu iktidar yapmaya çalkıyorsunuz?” diye buyurdular ve o %33 oyu pek küçümsediler. Oysa, tarih içinde yine zabıtlarda rast geldim; bir seçimde hangi parti daha ziyade oy almışsa, iktidara en yakın partinin o olduğunu kendileri beyan etmişler ve diğer partilerin de aldıkları oyları altalta koyup cemetmenin imkânı olmadığını beyan buyurmuşlar. (C.H.P. sıralarından “O, o zamandı” sesleri) O, o zamandı, bugün bu zaman. Şimdi değiştirdiler ama şunu söyleyeyim değerli arkadaşlarım; Demirel'in kendisinin 1973 seçimlerine Millet Meclisinde ve Senatoda mutlak çoğunluğu elde bulundurduğu halde ve o güçle gittiği bilinen bir gerçektir; ama nasıl döndüğü şimdi onun tarafından bilmesi lâzımgelen bir gerçektir. Nasıl gittiler, nasıl geldiler...

Cumhuriyet Halk Partisinin oyunun %33 olduğunu söylemekle Cumhuriyet Halk Partisini küçümsemeye olanak yoktur. Ama iktidar olarak, mutlak çoğunluğa sahip olarak seçime gidip de, çok küçülmüş olarak gelmenin asıl söylenmesi gerekir ve hele bunu, oyların bölünmesi hâdisesi diye anlatmaya kalkarsanız, iki temelli inancı sarsarsınız. Birisi, demokrasiye ve siyasal partiler demokrasisine inanmış olmazsınız. Nereden biliyorsunuz diğer partilerin sizin oylarınızı aldığını? Eğer diğer partiler sizin oyunuzu almışlarsa - öyle var sayalım, size inanalım - o takdirde sizin iktidarlarınız döneminde yaptıklarınızla beraber olmayan, mutabık olmayan milyonlarca vatandaş yaratmış olacaksınız ki, sizden kaçmışlar, uzaklaşmışlar ve size iktidarı tekrar kullanma yetkisi vermemişler.

Şimdi siz sanıyor musunuz ki, bundan sonra bu halk 1973'te size lâıyk gördüğü ve biçtiği değeri, şimdi bu kurduğunuz Koalisyon Hükümetiyle tekrar kazanacaksınız... Mümkün değil. Aslında bu oy bölünmesi, sizin de bildiğiniz gibi, Türkiye'nin oluşum sürecinde mutlaka geçilmesi gereken bir duraktır. Elbette Türkiye toplumunda sınıflar, sosyal sınıflar oluşuyor. Güçlü sermaye sınıflarının hemen yanında, onlar kadar güçlü emek sınıfları doğuyor, onlar arasındaki hizmetleri gören sınıflar doğuyor. Kasabalarda ve köylerde yaşayan büyük toprak ağaları veya eşraf ile sanayiciler arasında çatışma büyüyor. Büyük tüccar ile küçük tüccar, İstanbul tüccarı ile taşra tüccarı arasındaki çelişki, sınıfları doğuruyor ve sınıfların mücadelesini oluşturuyor ve sınıfların mücadelesinde en etkin araç olan siyasal partilerde yer alma süreci başlıyor. Türkiye oluşuyor, geliyor, değişiyor. Türkiye, yalnız Sayın Demirel'in ifade ettiği gibi, basit bir ekonomik ekspansiyon süreci içinde yaşamıyor; her insanıyla, her kesimdeki insanıyla yepyeni bir toplum hüviyetine bürünenin mücadelesini veriyor.

Şurası gelmişken söyleyeyim. Dünyada hiç bir kimsenin anlayamayacağı, ne kadar iddia ederseniz ediniz, nefesi en tesirli büyük din adamlarından, en usta konuşuculardan, en iyi televizyon veyahut radyo spikerlerinden veya yandaşlarınızdan yararlanmaya kalkarsanız kalkınız, o olanağı bulursanız bulunuz, programınızda yer almış şu gerçeği, şu maddeyi asla kimseye anlatamazsınız:

Sayın efendiler, siz programınızda ne buyuruyorsunuz: “İşçi ve işveren arasındaki mücadeleyi kaldıracacağız. İşçi ve işvereni yan yana kardeşlik havası içinde yöneteceğiz”

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Kavga içinde.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sonra da barış.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin lütfen.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, İşçi - İşveren, sermaye - emek arasındaki ezeli çelişkiyi, zorunlu çelişkiyi, doğal, sosyal ve ekonomikal olayı tersine çevirmenin gücü şimdiye kadar hiç kimseye verilmemiş, hiç kimse kullanamamış bu gücü bunların yanyana bulunmasından ahenk doğmaz, bunların karşıt olmasından ahenk doğar. Buna, kusura bakmayın, “Diyalektik düşünce” derler. Bunlar yanyana bulundukları zaman, Sayın Demirel’in de bir zamanlar dediği gibi, “Cemedilmez unsurlar” olarak kalırlar ve hiçbir anlamı olmaz. Ekonomik ilerlemeyi, kalkınmayı ve insanın insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşam düzeyine ulaşmasını yok etmek isteyen herkes, ancak böyle bir avuntu içine girer. Yok eğer, ekonomik kalkınmayı, yücelmeyi ve yükselmeyi istiyorsa, hiç kimse emek - sermaye, işveren - işçi olgusunu ve karşıt denge içinde yaşamalarını ne garipser, ne bundan herhangi bir kuşkuyla düşer ve ne de bunu kaldıracığını vaat etmek gibi bir yavanlığın içine düşer.

Hiç kimse özgürlükçü demokratik düzen içinde hakların alınması için birbirleriyle boğaz boğaza gelmesini, silahla mücadele etmesini bu ülkede önermiyor. Türkiye’de hiçbir işçi kuruluşu; özellikle Türk İş, DİSK ve ne de başka işçi kuruluşları emek sahipleri işverenlerle silahlı çatışma suretiyle hak elde etme yoluna düştüklerini daha şimdiye kadar göstermediler, böyle bir olguya rastlanmadı.

Siz bu düzeni; işverenle işçi arasında toplu sözleşme, grev ve diğer uyuşma ve anlaşmalar düzenini nasıl olup da, ne vasıta ile, ne yaparak ve bunları yan yana getirerek hallededeceksiniz? Bu, doğrusu kimsenin anlayamayacağı bir şey olacaktır.

Sayın Demirel dün dediler ki. “Ben hiçbir partiden hüsnühal kâğıdı almak zorunda değilim” Gayet güzel. Oy almak zorunda olur insanlar da hüsnühal kâğıdı almak zorunda olmazlar; ama hüsnühal kâğıdı iyi olmayan insanlara da partilerin vermeyecekleri bellidir. Hele her partinin ve liderinin milletten bir hüsnühal kâğıdı alması gerektir. Eğer, millet bir partiye veya onun başına iyi hal kâğıdı vermemişse, onu Parlamento içinde şu veya bu tertiplerle sağlamaya çalışmanın olanağı belki bulunabilir; ama böyle bir tertibin ömrünün ne olacağını da o tertibe girenlerin kestirmesi gerekir.

Değerli arkadaşlarım;

Sizi fazlaca yordum ve üzdüm, bundan dolayı gerçekten saygı ile özür dilerim.

Hükümet Programı hakkında şimdilik söyleyeceğimiz bunlardan ibarettir. Önümüzdeki günlerde Hükümetin bu Programla bu ülkeye ve bu ülkenin özelliklerle dara düşmüş kesimlerine iyilikler getirmesini biz de temenni ederiz. Ne var ki, uzun yıllar tecrübe edilmiş bir yönetim biçimini, bir dünya görüşü uygulamasını, bu ülkede hakikaten harikalar yaratacak bir düzen saymak ve buna bel bağlamak, belki o düşüncede olanları avutur; ama Türk Milletini aldatamaz, kandıramaz ve Türk Milletinin çağın gerekleri ve gerçeklerinden özümlediği halkçı, devrimci demokratik sol Cumhuriyet Halk Partisi iktidarına bir an evvel kavuşmasına mani olamaz.

Saygılar sunarım. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Milli Birlik Grubu adına Sayın Muzaffer Yurdakuler, buyurunuz.

M.B. GRUPU ADINA MUZAFFER YURDAKULER (Tabii Üye)

Sayın Başkan, Sayın Senatörler, Hükümetin Sayın üyeleri;

Uzun zamandan beri devam eden siyasal bunalımın bir noktasında, 31 Mart 1975 günü Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel tarafından kurulan ve Cephe Partilerinin oluşturduğu Koalisyon Hükümetinin Programı üzerinde Millî Birlik Grubunun görüşlerini sunmaya çalışacağım.

Sayın Senatörler;

Siyasal bunalımın başladığı nokta ve zaman hakkında çeşitli görüşler vardır. Bu çeşitli görüşlerin dayanağı olan uzun dönemlere ait iddiaları, toplumumuzun ekonomik, sosyal ve siyasal gelişme çizgisi üzerinde tarihin şaşmaz yargısına bırakarak, siyasal bunalımın yakın dönemde nerede başladığını saptamada bugün için yarar vardır.

Atatürk Devrimlerinin çağdaş uygarlık düzeyini amaçlayan boyutları içerisinde çok partili demokratik rejim, halka dönük tek dereceli seçimlerin dinamizmi, 1961 Anayasasının geniş, ilerici ve özgürlükçü ortamı, toplum gelişmemizin nirengi noktalarını teşkil etmişlerdir. Bu nirengi noktalarını aşan Türk toplumu, artan nüfusu, değişen üretici ve tüketici niteliğiyle planlı kalkınma dönemine girildikten sonra hızla büyüyen bir ekonomik yapıya ulaştı.

Genişleyen ekonominin sosyal adalet içinde toplumsal refaha dönüşmesini amaçlayan sosyo-ekonomik politikaların uygulanmasını öneren 1961 Anayasası, bu amacın demokratik rejim içerisinde oluşturulması için özgürlük ortamına büyük önem vermiştir. Özgürlük ortamı korunarak, büyüyen ekonominin ve değişen toplumun çarkları bir ahenk içinde birbirine uydurulacaktı. Son 10 yılda uygulanan politikalar bu uyumu sağlayamamıştır. Yanlış ekonomik görüşlerle kalkınma planları sosyal amaçlarından saptırılmıştır. Hatalı toplumsal görüşlerle, özgürlükler giderek zedelenmiş ve toplumsal yapının sağlıklı biçimde gelişmesi önlenmiştir.

İşte, bütün bu dayanışmaların sonucu olarak, sosyal ve ekonomik çalkantılar siyasal banalım halinde toplumu etkisi akma almıştır. Bize gere, battalı politik görüşleriyle iktidarlar, siyasal bunalımın hazırlayıcısı ve sürdürücüsü olmuşlardır. Çünkü aynı tutum ve davranışlarda ısrar edilmesi, giderek yoğunlaşan 12 Mart öncesi bunalımını getirmiştir.

14 Ekim 1973 seçimleri rejim bunalımını önlemiş, fakat siyasal bunalımı giderememiştir. Grupumuzun görüşü odur ki, siyasal bunalımdan çıkış Anayasayı, toplumun gereksinmelerine uygulama olanağı bulabilecek bir kadronun iktidarıyla mümkün olacaktır.

Bu arada, geçiş döneminin çeşitli aşamalarında, demokrasinin vazgeçilmez unsurları siyasal partilere düşen görevler de vardır. Bu görevlerin başında, Anayasal düzenimizin gereği olan parlamenter sistemin parlamentoya dayalı hükümetini kurmak gelir. 1973 seçimlerinden sonra bu konuda maalesef iyi örnekler verilememiştir.

Sayın Senatörler;

Siyasal partilerin başta gelen görevi, seçim sonunda herhangi bir partinin tek başına iktidarı elde edememesi halinde, parlamenter sistemin gereği olan Meclislere dayalı hükümeti kurmaktır. Siyasal partilerin başta gelen görevleri arasındadır. Siyasal partilerin farklı görüş ve programlara sahip olmaları, onları bu görevden alıkoyamaz. Çünkü, siyasal yatırım ve çıkar düşüncesi, sosyo-ekonomik görüşlerdeki ayrıcalıklar, kişiliklere dayalı iddialar, partilere ortak hükümeti kurmamak için mazeret olmamalıdır. Aksi halde toplumumuzun, demokrasinin vazgeçilmezlerine ve bizzat rejime olan inançları sarsılır. Sonunda parlamentoya dayalılığın dışında örneklerle ve başka türlü rejim modellerine özentiler artar.

Sayın Senatörler;

1973 seçimlerinden sonra C.H.P. ve M.S.P. Koalisyonunun oluşturduğu Sayın Ecevit Hükümeti 4 aya yakın bir sürede kurulabilmiştir. Bu Hükümetin 17 Eylül 1974'te istifasıyla başlayan hükümet bunalımı 6,5 ay sürmüş, bizce olumlu sayılmayan aşamalardan geçerek 4 partinin cephe oluşturması ve bağımsızların destek umudu ile bugünkü duruma gelinmiştir.

Hükümetin genel hatlarıyla dünya barışını hedef tutan karşılıklı çıkarlara dayatmak kayıt ve şartı ile bütün ülkelerle iyi ilişkiler kurma, Avrupa'daki barışın kuvvetlendirilmesi için Avrupa Güvenlik İşbirliği Konferansına katılma konusundaki politikasını olumlu karşılarız.

Komşularımızla, bu arada Sovyetler Birliği ile izlenen iyi komşuluk karşılıklı saygı ve anlayış içinde olumlu gelişmeler kayıt eden politikaları, İran ve Pakistan'la olan ve kısmen de anlaşmalardan doğan iyi ilişki ve işbirliğinin devam ve geliştirilmesini, Arap ülkeleri ile olan dış ilişkilerimizin geliştirileceğini memnuniyetle karşılarken, dost ve kardeş İran'ın yıllarca önce Türkiye'den geçirmeyi planladığı tabii gaz boru hattının hâlâ bir anlaşma ile realize edilmemiş olmasına bir mana veremiyoruz. Bu arada hemen hemen bütün Balkan Devletleri ile yapılan karşılıklı vize anlaşmalarının, Avrupa ile aramızda köprü vazifesi gören Bulgaristan ile yapılmamış olmasını eksiklik saymaktayız. Bir an önce gerçekleştirilmelidir.

Sayın Senatörler;

Türkiye, Kıbrıs Barış Harekâtından sonra Orta Doğu Ülkelerinde saygınlık kazanmıştır. İzlenen bu kişilikli ve bağımsız dış politikanın Sayın Demirel Hüküme-

tince de sürdürüleceğini ve Üçüncü Dünya Devletleriyle de siyasî, ticarî, iktisadî ve kültürel ilişkilerin geliştirileceğinden memnunluk duyuyoruz.

Bugünkü ortam, Türkiye'nin bütün komşularıyla olduğu gibi, Çin Halk Cumhuriyetiyle de daha sıkı ilişkiler kurmasına elverişlidir. Büyük bir gelişme içinde bulunduğu bilinen ve bir milyara yakın nüfuslu bu ülke ile ticarî ve iktisadî ilişkilerin geliştirilmesinin her iki ülkenin de yararına olacağı inancındayız.

Hükümet Programında, Kıbrıs'ta iki cemaat arasında tutarlı, geçerli ve devamlı bir barışın ve beraber yaşamanın, iki bölgeyi bağımsız bir federal sistemle mümkün olabileceği ifade edilmektedir ki, bu husus Millî Selâmet Partisinin dışında bütün partilerin ve bağımsızların benimsediği bir çözüm yolu idi. Bugün Hükümet ortağı bu partinin de, bu ilkeyi benimsemiş olması sevindiricidir.

Kıbrıslı soydaşlarımızın yıllar boyu süren kanlı ve ıstıraplı yaşamı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Barış Harekatiyle gerçekleştirdiği fiilî durumla huzur ve teminata kavuşmuştur.

Hükümetten, coğrafi temele dayalı federal sistemin gerçekleştirilmesi için gerekli gayretleri beklemekteyiz.

1922 yılında, Ege sularında boğulduğunu sandığımız Megalo İdea'dan vaz geçmeyen, Batının ve bugünde özellikle, Amerika'nın şımarık çocuğu Yunanistan hariç olmak üzere, bütün komşularımızla karşılıklı çıkar ve saygı sınırları içinde, dost olma, Türk Hükümetlerinin ortak dış politika ilkesi haline gelmiştir.

Yunanistan'ın kara sularının sınırlarını genişletme gayretleri, Ege kıta sahanlığı ve Ege Denizi hava sahasının kontrolü konularındaki; anlaşılması mümkün olmayan tutumu ile andlaşmaları hiçe sayarak, kıyılarımızın bir uzantısı olan adaları silahlandırma teşebbüsleri, Batı Trakya Türklerine uyguladığı gayri insanî ve onları göçe zorlayıcı politikalara, artık "Dur" demenin zamanı geldiği inancındayız.

Batının ve Amerika'nın devamlı olarak silahlandığı Yunanistan'ın sorumlu ağızlarından sık sık savrulan savaş tehditlerine kulaklarımızı tıkayamayız. Kendilerine, hak ettikleri ve lâıyk oldukları cevap gecikmeden verilmeli ve haklarımızın savunucusu olduğumuz da fiilen gösterilmelidir.

Sayın Senatörler;

Programda, dış politikaya ağırlık verilen konulardan diğer biri de, Amerika Birleşik Devletleriyle olan ilişkilerdir. Hükümet gayet haklı olarak, Amerikan Hükümetiyle, Kongresinin politikalarını değil, Amerika'nın fiiliyata intikal etmiş olan uygulamasını esas kabul etmiştir.

Amerika'nın fiiliyata intikal eden bu davranışını dostça bir politika olduğu söylenemez. Bu sebeple Hükümet tevekkül içinde Amerikan Kongresinin karar değiştirmesini beklememelidir.

Baskı yoluyla, Türk Milletinden bir şey koparmanın mümkün olamayacağını ifade eden Hükümetin, karşılıklı yardım anlaşmasını tek taraflı olarak bozan ve ancak muhasım devletlere uygulanan silah ambargosunu 5 Şubat tarihinden beri Türkiye'ye karşı devam ettiren ABD'ne verilecek cevabı da, sözden ibaret kalma-

malıdır. Yardımın kesilmesinden ve ambargonun uygulanmaya başlamasından itibaren iki ayı aşkın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, bu güne kadar alınamayan karşı tedbirlerin, Hükümetçe en kısa zamanda alınacağından emin olmak isteriz.

Dış politika konusundaki görüşlerimize son vermeden önce, Uluslararası Petrol Ajansı'na da kısaca değinmek isteriz.

Zengin kapitalist ülkelerin petrol üreten az gelişmiş ülkelere karşı teşkil etmiş oldukları ve gereğinde bu ülkelere silahlı müdahale dahil, her türlü müeyyideleri uygulamayı amaç edinen Uluslararası Petrol Ajansı'na, kendisi de az gelişmiş bir ülke olan ve hammadde kaynakları oldukça zengin bulunan Türkiye'nin katılmasına bir anlam veremiyoruz. Kaldı ki, bu Ajans'ta 151 oydan (4) oya sahip olan Türkiye'nin burada faal bir rol oynaması da mümkün değildir. Hükümetin bu konuyu daha gerçekçi bir açıdan değerlendireceğine inanmak isteriz.

Sayın Senatörler;

Müttefiki tarafından kendisine silah ambargosu uygulanan, buna karşılık NATO entegrasyonundan ayrılmış olan Yunanistan'ı durmaksızın her türlü silah, araç ve gereçle donatan ABD ve Batı ülkelerinin bu tutumu karşısında Hükümetin, Silahlı Kuvvetlerimizin en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması konusunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacağına ilişkin kararını haklı ve yerinde bulmaktayız. Ancak, harp sanayiini geliştirerek silah satıcısı durumuna gelmiş ülkelerin sayısının sınırlı olduğu ve bunların büyük kısmının da bize karşı ambargo uyguladığı, buna karşılık Yunanlılara silah satışı anlaşması ile bağlı oldukları gözden uzak tutulmamalı ve Türk Silahlı Kuvvetleri, nereden olursa olsun, en modern silahlar satın alınarak donatılmalıdır.

1963 yılından beri Grupumuza karşı yöneltilen itham ve eleştirilere rağmen, üzerinde ısrarla durduğumuz ve büyük ölçüde kendi öz kaynaklarına ve güçlerine dayalı ulusal bir ordunun zaruretinin Hükümet Programında yer alışı bizi memnun etmiştir.

Sayın Senatörler;

Kurulması düşünülen harp sanayii, elbette ki tek başına bir sanayi değildir. Bu sanayinin pazarı, Türk Silahlı Kuvvetleriyle, olanak bulunursa, bazı gelişmekte olan ülkeler olacaktır. Başta motor, demir-çelik, kimya, elektronik ve benzeri sanayi kollarından oluşturulacak olan harp sanayiinin, hiç kuşkusuz Devlet eliyle kurulup yönetilmesinde zaruret vardır.

Sayın Senatörler;

Programdaki sosyal ve ekonomik konulara gelince:

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli yoksul zümreleri ve yurdun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak için gereken adımları atmak ilkesi, yeni olmasa bile, üzerinde durulduğunu görmek sevindiricidir.

Türkiye'de işsizlik ve gelir dağılımındaki dengesizlik, sosyal barışı tehdit eden ciddi sebeplerdir. Çağdaş anlayış, kalkınmanın nimetlerinden herkesi zaman ge-

çirmeden faydalandırmayı gerektirmektedir. Bu da, ancak Devlet eliyle uygulanan politikalar sayesinde mümkün olur.

Sayın Senatörler;

Doğu ve Güneydoğu illerimizin özel planlar hazırlanarak kalkındırılmasına hız verilmesinin öncelik taşımasını olumlu karşılamaktayız.

Doğunun ve Güneydoğunun eski halini bilenler, bu bölgeleri yakında ziyaret etmişlerse, son 15 yılda bu bölgelerin çehresinin büyük ölçüde değişmiş olduğunu görmüşlerdir.

Planlı dönemde, bu bölgelerin kalkınması için bütçelerden büyük paralar harcanmış; yol, su, elektrik, okul, bölge yatılı okulları yapılmış, sağlık işlerinin sosyalizasyonu ile ilgili götürülen hizmetler yanında büyük yatırımlara yönelinmiş, sınıf alanda da Devlet elinden geleni esirgememiştir. Planların tetkiki bu bölgelere yapılan yatırımların küçümsenmeyecek ölçüde olduğunu ispatlamaktadır. Ancak, yine de yeterli değildir.

Bütün özendirici ve teşvik edici tedbirlere rağmen, özel sektör bu bölgelere bilinen sebeplerle yatırım yapmamıştır. Bu hal Hükümetin Programda bu bölgelerin kalkındırılması için uygulayacağını vaat ettiği (Özel Kalkındırma Planlarının) ancak Devlet eliyle uygulanması gereğini zorunlu kılmaktadır. Bu kararı Hükümetten beklemekteyiz.

Sayın Senatörler;

Muhtaç durumdaki yaşlı yurttaşların, kimsesiz çocukların, sakatların, Devlet himayesine alınması bu güne kadar gecikmiş sosyal bir politikanın tatbiki olacaktır.

Grupumuz bu konuları daha ayrıntılı olarak inceleyen, koruma ve himaye tedbirlerini bir bütünlük içinde mütalaa edecek olan kanun tasarılarına destek olacaktır.

Sayın Senatörler;

Türk ekonomisinde daha fazla görmezlikten gelinemeyecek konular vardır. Bunlardan biri, özel sektör ile kamu sektörü arasındaki ücret dengesizliğidir.

Kamu sektöründe, idarenin israfçı, istikrarsız ve verim azlığına rağmen, çok defa yetenekli idarecileri tutamayacak bir ücret politikası uyguladığı açıktır.

Bugün Devlette yetişmiş kimseler çok farklı ücretler yüzünden özel sektör tarafından transfer edilmektedir. Buna karşılık, kamu sektöründe işçinin çeşitli toplu sözleşmelerle elde ettiği imkânlar karşısında Devlet memurunun durumu, son katsayıya rağmen çok geride kalmıştır. Ne gariptir ki; son zamanlarda işçiler, memurların bu yoldaki haklarını savunmak ihtiyacını duymuşlardır. İşçilerin haklarını toplu sözleşmelerle almış olmalarına sevinmekteyiz. Ancak, önemli olan, işveren kurumların verimli çalışma yollarını bularak toplu sözleşme farklarını ortak kamu fonlarından ödeme zorunluluğunu önlemeleridir.

Sayın Senatörler;

Türkiye’de hiç şüphe edilmemelidir ki; en önemli sosyo-ekonomik konu, işsizliktir; yani istihdam açığıdır. Ondan sonra da, üretim yetersizliği gelmektedir. Bun-

ları elbette ki kısa vadede halletmek mümkün değildir; fakat alınacak ekonomik tedbirlerle yatırımları hızlandırmak, her olanağı yatırımlara yöneltmek, geciktirici her engeli aşmak Hükümetin başlıca görevi olmalıdır.

Bunlara işaret ettikten sonra, ülkemizin yaşam düzeyi ve içinde bulunduğu koşullar dikkatte tutulursa, üretim toplumu olmamız zorunluğu kendiliğinden ortaya çıkar. Bu zorunluğa rağmen, kısa sayılabilecek sürelerle bir emekliler toplumu yaratmak, çalışma sürelerini kısıtlamak, bir başka deyişle, ülkemizde ciddi bir üretim toplumu olmadan tüketim toplumu düzenini kurmak, onun politikasını istemek veya uygulamaya koymak, muhakkak ki Türk ekonomisinin gücü dışında kalır. Bunu Hükümetin dikkatine sunmak isterim.

Sayın Senatörler;

Türk toplumunun sağlıklı bir sanayi toplumu olabilmelinin ilk şartı sanayi ortamının yaratılmasıdır. Planın ve 1975 İcra Programının öngördüğü gibi Türk sanayiinin kalkınması büyük sanayi projeleriyle gerçekleşecektir. Bunlar da her yönüyle Devlet eliyle düzenlenmesi gereken projelerdir. Enerji, demir-çelik, çeşitli metalürji, elektronik, motor, otomotiv, yeni şeker fabrikaları, gübre sanayiidir.

Burada bir gerçek daha var; siyasi istikrar sağlanmadıkça ve hükümetler bu konulara sahip çıkmadıkça, büyük sorumlukları gerektiren büyük projelerin yatırıma dönüştürülmesi mümkün değildir.

Kamu sektörü yatırımlarına ayrılan fonların yetersizliği ve enflasyon etkisi ile bu fonların uygulamada çok yetersiz kalmaları, fizikî gerçekleştirmelerin plan hedeflerinin gerisine düşmelerine neden olmaktadır. Son Bütçe müzakerelerinde yaptığımız konuşmalarda 1974 yılı yatırımlarının 1973 yılı yatırımlarının hemen hemen yarısı düzeyinde kaldığını ve 1974 yılında kamu yatırımları %80 oranında gerçekleşirken, özel sektör yatırımlarının %122 ile hedefini aştığını belirtmiştik. Bunun sonucu olarak, istihdam baskısı artmış ve işsizler ordusu 1.760.000 kişiye ulaşmıştır.

Yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve geciktiren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışılması, yeni yatırımların teşvik edilmesi, yarım kalmış yatırımların tamamlanması ve hem üretim artışının sağlanmasına çalışılmalıdır.

Genç Libya Devleti ile yapıları anlaşma, bize yeni yatırım ve istihdam olanakları hazırlamıştır. Değerlendirilip, sahip çıkılacağından şüphe etmiyoruz. Ayrıca Sayın İrmak Hükümeti Dışişleri Bakanının gezisi ile bir potansiyel olanak daha elde edilmiştir. Bu da, İran'ın Türkiye ile yapacağı ihracat ve ithalat imkânlarını kolaylaştırıp, hızlandıracak olan ulaşım tesisleridir. Limanların geliştirilmesi, yeni yollarla İran'a bağlanması Türkiye'de yeni yatırım ve istihdam imkânları yaratacaktır.

Belli kaynak ve mihrakların Türk parasını devalüasyon tartışmalarına sürüklemek istedikleri bir ortamda yeni ve büyük döviz olanakları yaratacak bu projelere gereken önem verilmelidir. Kaldı ki, bu projelerin finansmanı İran Hükümetince garanti edilmektedir. Bu ve benzeri yatırım olanakları için ciddi ve atak girişimlerde bulunmak zorunludur ve ortam da hazırdır.

Sanayi ile ilgili genel ilkelerden sonra, Türk ekonomisinin 1975 baharında ciddi ve somut meseleleri olduğu bilinmektedir. Bunlardan en önemlisi, depolamak

için bile yer bulunmayan ve büyük paraların bağlanmış olduğu, pamuk stokunun satılması ve süratle paraya çevrilmesi yollarının aranmasıdır.

Pamuktan ve pamuklu mamuller ihracından gelecek takriben 500 milyon dolar civarında döviz Türkiye ekonomisinin ihtiyacı aşıkârdır. Türk Çimento Sanayii büyük bir stok baskısı altındadır. Devamlı ve istikrarlı bir ihraç politikasının gereğinin kavranmış olduğunu ümid ederiz.

Ucuz ithal edildiği için üretilme yerine, gereksiz yere büyük ölçüde demir ithal edilmekte ve böylece büyük stoklar birikmektedir. Konunun üzerine ciddiyetle eğilmelidir.

Şeker fiyatları arttıktan sonra şeker sıkıntısı ortadan kalkmıştır. Ancak, dünya şeker krizi nedeniyle ihracı çok kârlı hale gelen, kolay ve hızla büyütülme olanağı bulunan pancar üretiminde geç kalındığı ve şeker sanayiinin vaktinde büyütülemediği gerçeği bütün çıplaklığı ile meydana çıkmıştır.

Sunî gübre üretiminin, planın gerisinde kaldığı ve çok pahalılaşan dünya fosfat fiyatlarının sunî gübre fiyatlarını etkilediği ve tarım ürünleri girdilerinin önemli ölçüde arttığı bir gerçektir. Hükümet, sunî gübre fiyatlarını indireceğini açıklamıştır. Bunu, biz de canı gönülden isteriz, Ancak, ekonomik politika bir bütünlük içinde incelendiğinde, desteklenen fiyat politikasını karşılamak için bütçeden ayrılması gereken fonların önemli ölçüde arttığı ve yatırımları olumsuz yönde etkilediği gerçeği de, dikkatten uzak tutulmamalıdır.

Sayın Senatörler;

Enerji kıtlığı, üretim artışında yeterli hızın sağlanamaması ve proje hatalarından doğan arızalar, tesisleri işletecek personel mevcudunun yetersizliği ve işbaşında bulundurulmayışı Türk sanayiinde önemli verim düşmelerine yol açmıştır.

Yarattığı güncel sıkıntılar ne olursa olsun, uzun vadeli planlama ve yatırım olarak enerji politikası Hükümetten büyük gayretler istemektedir.

Geçikmiş ihaleler, atom enerjisi meseleleri, devamlı ve iradeli takipçiler beklemektedir.

Nükleer santrallerin inşaatına hız ve önem verilmesi, İran tabii gaz boru hattına sahip çıkılması, petrol arama ve üretme çabalarının artırılması, gerçekten zorunludur. Irak tabii gaz boru hattının gerçekleştirilmesi de çok yararlı olacaktır.

Sayın Senatörler;

Deniz ulaştırması, gemi yapımı ve sanayi ve deniz ticareti ile ilgili konularda geç kalınmış olduğu meydandadır. Bu konuların tetkiki ve planlanması için daha fazla zaman kaybedilmemelidir.

Türk ağır sanayiinin, yatırım malları üreten temel sanayi kurma olanaklarını da dikkate alarak geliştirilmesi çok isabetli olacaktır. Ortaya yeni çıkan dış politika koşulları, yıllardan beri savunduğumuz millî ordu ve onun dayanacağı gereksinimleri elle tutulur hale getirmiştir. Yapabileceğimiz, rantabilitesi olan klasik silah ve araçları en kısa zamanda üretmeliyiz. Esasen geleneğimiz ve birçok da olanaklarımız var.

Sayın Senatörler;

Planlı dönemde ekonominin temel şartlarından biri, istikrar içinde büyümesi idi; fakat son senelerde tam bir istikrarsızlık içine düşüldüğü de malumdur. Kanaatimiz odur ki, ekonomide istikrar şartlarını sağlayabilmek büyük başarı olacaktır. Bu sebeple, Hükümetin programında önemle üzerinde durduğu (Ekonomide istikrar sağlanması) enflasyonla tutarlı bir mücadele, spekülâtif kazançların ekonomiye verdiği zararları önlemek, Türk parasının iç ve dış değerini korumak gibi hedeflerinin başarılı olmasını temenni ederiz.

Sayın Senatörler;

Dış ticaret bütçesindeki ekonomiye olumsuz etki yapacak şekilde artan dış ticaret imkânlarının 2 sene gibi kısa bir sürede harcanması ve bugün yine Türk ekonomisini bir dış ticaret çıkmazı ile karşı karşıya bırakmış olması, geçmiş hükümetler için talihsizliktir.

Dış ticaretin, tatminkâr gelişme hudutları içinde seyretmesi için, birçok olanakların bulunduğundan da şüphe etmiyoruz. Bir bütünlük içinde alınacak tedbirlerin ve birleştirilecek gayretlerin olumlu sonuçlar sağlayacağına ve maksatlı olarak yürütülen devalüasyon tartışmalarına son vereceğine inanıyoruz.

Son geçici hükümetler, vergi sistemimizi geliştirecek ve hattâ zorunlu hale gelen düzeltme tedbirlerini bile Meclislere getirememiştir. Vergilerimizin, ekonomiye ayak uyduran mükelleflerin ve bir kısım zümrelerin lehine, tabii olarak bazılarının da aleyhine, yeni hükümlerle yenilenmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Çok temenni ederiz ki, Hükümet mahdut gelirli ücret ve maaş alanlar aleyhine işleyen bu kanunları en kısa zamanda düzeltmek imkân ve gücünü bulsun.

Sayın Senatörler;

Türk ekonomik kalkınmasında sanayi ve tarımın dışında, nispi bir yeri de olsa, turizm üzerinde programa kaydedilen hususlar gerçeklerin ifadesidir. Geçmiş hükümetler de buna benzer hükümleri benimsemişlerdi; fakat turizm tedbirleri ve verilen kredilerin mahalline sarf edilip edilmediğinin araştırılmaması, özellikle Hükümet içinde ciddi, tutarlı ve takip gerektiren koordinasyon tedbirleri alınmadığı için, uygulamada başarısızlıklarla karşılaşmıştır. Gerçekte turizmde bir potansiyel vardır ve olumlu sonuçlar alınabilir.

Sayın Senatörler;

Tarım ürünlerinin ihraç pazarlarında önemli fiyat artışlarının olduğu bir dönemde karşılaştığımız üretim sıkıntısı, sadece tesadüf veya talihsizlik değildir. Uzun vadeli çalışma ve yatırımlarda geç kalınmış, böylece 3'ncü 5 Yıllık Plan stratejisi de şüpheli bir duruma düşmüştür. Bugün zorunlu olan ihtiyaç maddelerimiz için büyük döviz kayıplarını da göze alarak stok yapma yoluna gidilmesi kısa vadeli tedbirlerdir. Plan ve politikanın, ekonominin yeni ihtiyaçlarına olanak sağlaması yönünde düzeltilmesi gerekir.

Gıda maddelerini ithal etmekten kurtulmak için, sulamada büyük aşama yapılmalı, tarım girdileri ucuzlatılmalı, teknoloji etkili hale getirilmelidir.

Sayın Senatörler;

Tarım ve toprak reformunun ilk uygulanması için Pilot bölge olarak seçilen Urfa'da elde edilecek tecrübelerin değerlendirilmesinin, diğer illerimizde yapılacak uygulamaları süratlendirme bakımından çok önem taşımakta olduğuna kaaniiz. Reformun başarısının bu ilk uygulama ile çok yakından ilgili olacağına da işaret etmek isteriz.

Tarım ve orman işçilerinin sigorta kapsamına alınacağı vaadini memnuniyetle karşılamaktayız. Bunu oluşturan yasaları bekliyoruz.

Ticaret Bakanlığından, Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına yeni devredilen üç büyük işletme, bu Bakanlığı daha etkin ve güçlü bir hale getirecektir. Ancak, tarım ve gıda politikasını parasal yönden destekleyen Ziraat Bankasının Ticaret Bakanlığında bırakılma gerekçesini anlayamadık.

Sayın Senatörler;

Toplumun ortak varlığı telâkki edilmesi gereken her türlü kredi imkânlarından faydalananlar, elde ettikleri faydanın, hiç değilse vergisini tam vermek zorunda bırakılmalıdırlar. Kredi kullanma ve vergi verme arasında bir ilişki, organik bağ veya fonksiyonel bir ilişki mutlak sağlanmalı, idare bunun takipçisi olmalıdır.

Sayın Senatörler;

Hükümet Programında millî eğitim ile ilgili konulara, genel olarak manevî ve ahlâkî plâtformda değinilmiştir. Eğitim sorunlarına Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planındaki ilkeler ve amaçlar yönünden bakmak yerine, manevî ve ahlâkî açıdan bakılması tercih edilmiştir. Eğitim sorunlarına bu türlü eğilim, sağ kanat politikacıları için bir siyasî tercih meselesidir. Oysa, eğitim konusu içerisinde, manevî ve ahlâkî değerlerle birlikte, büyük önem taşıyan nitelik ve nicelik faktörleri de söz konusudur. Kalkınma planlarının bilimsel yaklaşım biçimi, sorunlara doğru eğilimlenin en tutarlı yoludur. Bu bakımdan, Hükümet Programında millî eğitim konularının ele alınış tarzı bu tutarlıktan yoksundur.

Bununla beraber, fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması için, öğrenci burslarının miktar ve sayı itibariyle çoğaltılacağı, parasız yatılı öğrenci sayısının, kredi ve yurt olanaklarının artırılacağı, üniversiteye hazırlık kurslarının açılacağı, meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksek okulların giriş imtihanlarına katılmalarının sağlanacağı, üretime dönük mesleki ve teknik liselerin giderek çoğaltılacağı, okullarda kitap enflasyonuna ve ders kitapları ile ilgili ticarî istismarlara son verileceği gibi olumlu, toplumsal ihtiyaçlara uygun ilkelere yer ve ağırlık verilmesini memnunlukla karşılarız. Üniversite girişinde merkezî seçme ve yerleştirme sınavlarından önce, üniversite hazırlık kursları açılması ve bu kurslarda büyük merkezlerdeki öğretmenlerden faydalanan yerinde bir tedbirdir; fakat bundan daha iyisi, gerice yörelerdeki lise ve dengi okulların öğretmen boşluklarının doldurulmasıdır.

Millî eğitimde ahlâk derslerinin daha da geliştirileceği ve bu dersleri öncelikle, İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulları mezunlarının okutacağı hükmünü yersiz bulmaktayız. Önce, ahlâkın ne olduğunu ve ne olmadığını

ğını en iyi bilenlerin, din adamlarının inhisarına alınması görüşüne karşıyız. Eğer, okutulacak dersin ismi “Ahlâk” yerine, “Din Eğitimi” olacaksa, o zaman önerilen fikrin yanındayız; fakat bir toplumda ahlâkın sadece dinî telkinlerle geliştirileceği fikrine katılmıyoruz. Dinî telkinler, dinî kurallar, iyi ahlâklı olmayı amaçlar, ancak, bu amacı elde etmeye tek başına yetmezler. Kaldı ki, bugün uygulanan müfredat programlarına göre adının pekâlâ, “Sosyal Bilgiler, Psikoloji, Sosyoloji, ya da Yurttaşlık, Vatandaşlık” isimlerinden birinin verilmesi mümkün olan bu derse, “Ahlâk” isminin verilmesini sakıncalı bulmaktayız.

Millî eğitimimiz, örgün ve yaygın eğitim bütünü içerisinde, eğitim-üretim ilişkisinin kurulduğu, eğitim kurumlarının yurt düzeyine fonksiyonel ve dengeli dağılımının sağlandığı, fırsat eşitliğine açık bir sistemin gerçekleştirildiği bir düzeye ulaşmayı sağlayacak amaca yöneltilmelidir. Örgün eğitim sistemi, ekonomik ve sosyal yapının gereklerine uygun, dinamik koşullara ve değişmelere açık bulunmalıdır. Yaygın eğitim sistemi ise, örgün eğitimin eksikliklerini giderecek, üretim sürecine geçenleri gerekli bilgi ve beceri ile donatıp, insangücünün verimliliğini yükseltecek bir düzeye ulaştırılmalıdır.

Sayın Senatörler;

Bugüne kadar hiçbir hükümet programında yer almayan biçimde, dil devrimine karşı kullanılan ifadeyi çok yadırgadık. Ancak, ne kadar karşı çıkılırsa çıkılsın, Atatürk devrimlerinin bir ögesi olan dil devrimini önlemeye hiçbir hükümet gücü yetmeyecektir.

Sayın Senatörler;

Konuşmamıza başlarken belirttiğimiz gibi, sermaye yanlısı partilerden oluşan ve kalkınmayı özel sektör öncülüğünde planlayan bir hükümetin, devlet olanaklarını kullanarak bir sanayici sınıf yaratması doğaldır. Batı ülkeleri, kendi insanlarıyla, sömürge insan ve her türlü kaynaklarını insafsızca sömürerek bir sermaye sınıfı yaratmış ve bu sınıf öncülüğünde kalkınmalarını yapmışlardır. Türkiye’nin ne büyük sermayedarı ve ne de sömürgesi vardır. Kalkınmak için gerekli sermaye, ancak kendi insanından, diğer bir deyimle, sermayenin belirli ellerde toplanmasını sağlamak üzere kamu giderlerini işçi ve köylü ile dar gelirliyle yükleyerek, sermayeci sınıfı da teşvik tedbirleri ve vergi indirimleri uygulamalarıyla gözetmek ve yaratmak zorunluğu aşıkârdır. Böyle bir kalkınma felsefesini benimsemiş bir hükümetin, beş yıllık planlarda da ifadesini bulduğu gibi, evvelâ kalkınmayı gerçekleştirmesi, ondan sonra da sosyal adalete yönelmesi aynı şekilde doğaldır.

Böyle bir kalkınma politikası benimsemiş hükümetlerin, gerçek anlamda sosyal güvenlik tedbirleri getirmesi; işçi, topraksız köylü ve dar gelirliyle, küçük esnafın yaşama düzeylerini iyiye doğru götürecektir iktisadî ve sosyal politikalar izlemesi mümkün değildir. Konuya bu açıdan bakıldığında, her ne kadar Programda aksi vaat edilmiş ise de, bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da âdil ve dengeli bir fiyat politikasının uygulanması ve sosyal refahın yaygın hale getirilmesini mümkün görmüyoruz.

Takip edilegelmekte olan, üretken olmayan ve istihdam yaratmayan ekonomik politikalar sonucu, bugün Türkiye, ürettiğinden fazla tüketen ve yaratılan istihdam

sahasından fazla çoğalan bir ülke halindedir. Halen işsiz sayısı 1 milyon 760 bin civarında olup, ihraç edilen işgüçlerinin başlayan dönüşleri ve tüketim toplumunun ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş bir sanayinin bulunmayışı, artan nüfusa istihdam yaratmadığından bu miktar daha da artacaktır. Her türlü sosyal patlamalara müsait olan bu kitlenin, işsizlik sigortası ihdas edilerek bir ölçüde tatmin edilmeleri gereğine önemle işaret etmek isteriz.

Son yıllarda, toplu sözleşmelerdeki anlaşmazlıklardan doğan grevlerin bir ölçüde azalması ve işçilerin aşırı ücret taleplerinde bulunmalarını önlemek ve çalıştıkları işyerlerini kendi malları gibi kabul etmeleri için, işçilerin işyeri yönetimine katılmalarında yarar görmektediriz. Ayrıca, kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara işçilerimizin hissedar olmasına olanak sağlayacak hazırlıkların bir an evvel realize edilmesini beklemekteyiz.

Tarım alanında çalışan ve çoğu mevsimlik işçi niteliğini taşıyan yüz binlerce tarım işçisi, en küçük bir sosyal güvenlikten yoksundur. Bunların çalıştırılma fiyatları ve hakları, sendikalaşmadıkları için, müeyyidelere de bağlanmış değildir. Bütün eski hükümetlerin programlarında yer alan ve fakat bir türlü gerçekleştirilemeyen Tarım İş Kanununun, Hükümet Programında tarım ve orman işçilerini sigorta kapsamına almak suretiyle gerçekleştirileceği vaadini bir taahhüt telâkki ediyoruz.

Sayın Senatörler;

Programda, sağlık sigorta sisteminin gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Türkiye’de, gelir dağılımının korkunç bir dengesizlik içinde olduğu ve bir köylü ailesinin yılda eline geçen paranın hiç denecek kadar az olduğu gözönünde tutulur ve nüfusun yüzde 70’inin böyle bir gelir düzeyine sahip kırsal bölgelerde yaşadığı hesaba katılırsa, sağlık sigorta uygulamasının olanak dışı bulunduğu tahmin edilebilir. Bir kamu hizmeti ve bir anlamda da yatırım olan sağlık hizmetlerinin, genel bütçeden karşılanması ve programda da belirtildiği üzere, sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmalarına hız verilmek ve bu hizmetin gelişmesini önleyen engelleri kaldırmak suretiyle yürütülmesinin, Türkiye gerçeklerine daha uygun düşeceği kanısını taşımaktayız.

Sayın Senatörler;

Ülkemizde yeteri kadar sanat okulu ve enstitüleri açılmadığından, bir çok aile de, gelir adaletindeki dengesizlikten ötürü, çocuklarını okullara gönderememişlerdir. Bu sebeple, küçük esnaf, büyük ölçüde çırak ve kalfalardan yararlanmaktadır. Ancak; çırak, kalfa ve ustalar kanunu çıkmadığından; bunların çalışma hayatları teminat altına alınamamıştır. Ücretleri de işverenin insafına bırakılmıştır. Hemen bütün hükümetlerin programlarında yer almasına rağmen, çıkarılamayan bu kanunun, programda vaat edildiği üzere, çıkarılmasını beklemekteyiz.

Sayın Irmak Hükümeti zamanında kurulan Sosyal Güvenlik Bakanlığının aynen muhafazasından ve bu Bakanlığın bütün sosyal güvenlik kurumlarını bünyesinde toplarken, kuruluş hedefleri istikametinde geliştirileceği vaadinden memnuluk duyduk.

Sayın Senatörler;

Koalisyonu oluşturan siyasî partiler bir süre önce Cephe Birliği kurmuşlar, adına da “Milliyetçi Cephe” demişlerdir. Halk toplulukları arasında cepheleştirmek, muhasamatın ve düşman kamplara ayrılmanın bir işareti sayılmak gerekir. Bunun ötesinde, bir kısım partilerin “Milliyetçilik” gibi kutsal bir tanımın etrafında toplanmaları; daha ilk anda, kendi toplulukları dışında kalanların milliyetçi olmadıklarını ima eden bir ithamı beraberinde getirmiştir. Türkiye’de hiç kimse, hiçbir siyasî teşekkül; milliyetçi olmanın, bu niteliği taşımanın dışında kalamaz, böyle bir ithamın altında bırakılmaya razı olamaz.

Türk toplumunun gelişme çizgisi ve tarihî gelişimi içinde belirgin nirengi noktaları; neyin, ne gibi tutum ve davranışların Türk halkı için milliyetçilik sayılabileceğini tayin etmiştir. Yakın tarihimizde zulme karşı yürütülen hürriyet mücadeleleri, meşrutiyet hareketleri, Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Mustafa Kemal, Çanakkale - Sakarya - Dumlupınar, Kemalist Devrimler, Laik Cumhuriyet İlkeleri, Sosyal ve Hukuk Devleti kavramları, bu kavram ve amaçlara yönelik mücadeleler Türk milliyetçiliğinin belirgin nirengi noktalarıdır. Tarihi gelişimin bu belirgin nirengi noktalarından geçen çizginin dışında kalanlar; kuşkusuz, Türk milliyetçisi sayılamazlar. Mustafa Kemal’in karşısına Ulu Hakanı çıkaranlar milliyetçi sayılamazlar. Kemalist ilkeler doğrultusunda uluslaşmak, Türkleşmek ve millileşmekten rahatsız olarak, bunun karşısına ümmetçi bir felsefe ile safsatının saltanatını kurmaya çalışanlar, milliyetçi sayılamazlar. Politikanın tavanında ve üst yapısında sağ ve sol çatışmasını komünistlik - faşistlik ithamlarına dönüştürenler ve bu politik kavgayı tabanda, toplumun alt kesitlerinde mezhep kavgasına çevirenler, asla milliyetçi sayılamazlar. Yeraltı ve yerüstü servetlerimizi dışa karşı koruyamayanlar ulusal ekonominin toplum yararına geliştirilmesine öncelik tanımayanlar, kişisel ve zümre çıkarlarını her şeyin üstünde tutanlar milliyetçi sayılamazlar.

Atatürk döneminde milliyetçilik kavramının belirli bir anlamı vardır. Ulusal kurtuluş ve ulusal kurtuluştan toplumsal devrimlere geçiş temeli, milliyetçi görüştü. Ulusal kurtuluştaki emperyalizme ve dış sömürüye karşı Türk toplumunun bağımsızlığı ve özgürlüğü elde edilmişti. Toplumsal devrimlerle de, halkın mutluluğuna engel olan nedenlerin yok edilmesine çalışılmıştı. Ulusal kurtuluştaki milliyetçilik, “İstiklâl” anlamına geliyordu. Daha sonra Atatürk’ün elinde milliyetçilik, devrimlerin gerekçesi oldu.

Bundan yıllarca önce, Avrupa’da burjuvazinin karşısında halk hareketleri gelişirken, Batı politik literatüründe “Millî Cephe, Halk Cephesi” gibi ayrımlar vardı; fakat o günden bu yana dünya o kadar değişti ki bu ayrımlar ve kavramlar eskidi. Bugün milliyetçilik bayrağı, burjuvazinin elinden halkın eline geçmiştir. Çağın milliyetçilik anlayışı, dünyanın her yerinde aynı kavram ve biçimde görülmektedir. Bu anlayışın yanında, bizim için en geçerli olan anlayış, Anayasamızın başlangıç bölümünde ifadesini bulan tanımlamadır. Bunun dışındaki milliyetçilik anlayışı bizce geçersizdir, abestir, batıldır, barışçı değildir, bölücüdür.

Sayın Senatörler, Dört partiden kurulan ve güvenini bağımsızlarla, yan tutan bağımsızlara bağlayan Sayın Demirel’in kurmuş olduğu Hükümet, şüphesiz ki Anayasa sınırları içinde oluşturulmuştur. Bu Hükümeti, ne 12 Mart sonrası kurulan ve

görünüşte Meclislere dayalı, gerçekte nereye ve kimlere dayalı olduğu kamuoyunca hâlâ bilinmeyen Hükümetlere ve ne de gerek kuruluş ve gerek destek bakımından Meclislere dayanmayan Sayın Irmak Hükümetine benzetmek mümkün değildir.

Hükümette görev alan partiler, siyasal inanç bakımından partiler yelpazesinde en sağ uçtan, ortanın sağına kadar yayılmış bulanmaktadırlar.

Bir icraat hükümeti olarak kurulduğu ifade edilen bu çeşitli renklerden oluşan Hükümetin, Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasî, iktisadî, sosyal ve kültürel bunalımları ve ağırlığı gittikçe artan dış sorun ve ilişkilerimizi göğüsleyebileceğine ve üstesinden geleceğine inanmıyoruz. Kaldı ki, Hükümeti kuran dört partinin Millet Meclisindeki üye sayısı 226'nın altındadır.

Bağımsızlarla, yan tutan bağımsızların Hükümeti destekleme konusunda kamuoyuna intikal etmiş hiçbir vaat ve taahhütleri olmadığı gibi, Hükümette de temsil edilmemiş bulunmaları; bunların desteğini açıkta bırakmakta ve bu hali ile Hükümet, bir azınlık hükümeti durumuna düşmektedir. Bu hal, Hükümetin uzun ömürlü bir icra hükümeti olmasını güçleştiren etkenlerden bir diğeridir.

Sayın Senatörler;

İç politikamızda ve yönetimde yıllarca sürdürülen yanlış uygulamalar, yasa dışı davranışlar, partizan tutumlar, halkımızda giderek biriken tedirginlikler yaratmıştır. Yönetenler ve yönetilenler arasında karşılıklı itimat ve saygınlık azalmıştır.

Yönetilenlerde kendilerine karşı tarafsız davranılmadığı, yasa dışı davranışlara maruz kalacakları inancı yaygınlaştıkça, hak ve adalet duygulan azalmaktadır. Hak ve adalet duyguları sarsılan bir toplumun suç işkine eğilimi artmaktadır. Yönetenlerin bu konudaki başlıca görevi, toplumda suç işleme eğilimini tahrik edecek davranışlardan kaçınmaktır. Her türlü olay karşısında yasaların tarafsızlıkla ve tam uygulanması, toplumdaki hak ve adalet duygusunun korunmasını, yücelmesini sağlamaktır. Sağlıklı bir toplum yapısının oluşturulmasının ilk koşulu budur. Geçmiş uygulamalar sağlıklı bir toplum yapısının oluşmasını geciktirmiş ve engellemiştir.

Bu nedenle, toplumumuz bugün huzur ve barış özlemi içerisinde. Siyasal görüş ayrılıklarının, kanaat ve düşüncede anlayış farklarının müsamaha ile karşılanmaması; huzur ve barışın bozulmasına ve kutuplaşmalara yol açmaktadır. Toplumu kutuplaştırmakta siyasal çıkar görenlerin huzursuzluğun sorumlusu, olduğunu ilân etmek isteriz.

Her ileri hareketi, toplumun yücelmesini amaçlayan her yeni hareketi komünizm sayanlar ile samimî dindarları, gelenek ve göreneklerine bağlı olanları geri ci sayanlar ve bu yolda tahrikte bulunanlar, kamuoyunu yanıltanlar, huzur ve barışı bozmakta en büyük etkindirler. Siyasî iktidarlar ve yöneticiler bu konularda uyanık ve çok tarafsız durmalıdırlar.

Sayın Senatörler;

12 Mart öncesinin hatalı uygulamaları, gençlik hareketlerine karşı tarafsız davranılmamış olması, bunalımı patlama noktasına kadar getirmiştir. 12 Mart döneminde de, olaylara tek yönlü bakılmış olması, hatta bir tarafın korunması bugünkü saldırıların ve kanlı olayların nedeni olmuştur.

Bugün Devlet örgütlerinden daha fazla istihbarat gücüne sahip olduklarını iddia edenlerin, güvenlik kuvvetlerinden daha güçlü koruma ve yıldırma olanağına sahip bulunduklarını söyleyenlerin, şehirlerarası otobüs işletmeleri ile bir yerden, diğer bir yere saldırgan kuvvetleri kaydıranların cesaretleri nereden gelmektedir? Bunların, Devlet kuvvetlerinin yerini ve görevini teslim alma iddiasında oldukları açıkça görülmektedir.

Bu yasa dışı örgütlerin Devletin güvenliğini tehdit eder bir duruma gelme istidadında olduklarını belirtmekte yarar görüyoruz.

Sayın Senatörler;

Hükümet Programında demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanılmasının sadece din görevlilerine tanınmış olmasını oldukça garip bir tutum olarak mütalâa etmekteyiz. Oysa bugün, Türk toplumunun vardığı aşamada fikir özgürlüğü, demokratik, yasanım en önemli sorunu olarak görülmektedir. Bu özgürlüğün, özellikle din görevlileri konusunda ele alınması koalisyon ortaklarının temel eğilimini ümit kırıcı biçimde yansıtmaktadır.

Komünizmle mücadele amacı ardında, cephe partilerinin demokratik hakların kısıtlanması yolundaki gayretleri, eğer yürütülmek istenirse, bunun toplumu çok şiddetli bunalımlara sürükleyeceğini söylemek kehanet olmayacaktır.

Şu nokta ayrıca bilinmelidir ki, demokratik rejimin kaderiyle ilgili olmayanlar her türlü aşırılıkları yapmaktan kaçınmayacaklardır. 12 Mart döneminin tadı damagında kalanlar bu özlemlerinden vazgeçmeyeceklerdir.

Sayın Senatörler;

Sözlerimin sonuna gelmiş bulunuyorum. Hükümet, aşırı bir iyimserlikle aylardan beri süregelen bunalımın sona erdiğine, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel hayatta yeni bir dönemin başlayacağını beyan ederek, ülkede huzur, yönetimde tarafsızlık, birlik ve beraberlik, çalışma hayatında barış, anarşiye son verme, fikir ve inanç hürriyetini korumayı vaat etmektedir. Şimdiye kadar birçok hükümet programlarında ifade edilen bu gibi söz ve vaatlerin uygulama alanına konulamaması, her seferinde ümitlerin biraz daha yitirilmesine sebep olmuştur.

Her ne kadar Programda “Bu dönem Anayasamızda ifadesini bulan birleştirici, toplayıcı ve yükseltici bir milliyetçilik ve millî beraberlik anlayışının Devlet yöneticilerine hâkim olduğu bir dönem olacaktır” deniliyorsa da, Milliyetçi Cephenin oluşturulmasından bu yana, yurt sathında ve gençlik arasında başlayan çatışma ve kanlı olaylar bu görüşü gölgelemektedir. Bu kanaatimizi doğrulayan bir olay da, daha dün Millet Meclisi müzakerelerinde ortaya çıkmıştır. Resmî bir ağız, Millet Meclisi kürsüsünden, “Komando” yahut “Bozkurt” denilen kişilerin “Devlet kuvvetleriyle el ele ve onlara yardımcı bir görevi yaptıkları ve yapacaklarını” söylemek suretiyle, Devlet güvenlik kuvvetleri dışında ve bir partiye mensup örgütlenmiş bir kuvvetin mevcut olduğunu açıklamıştır ki bu da Programdaki “Bu dönem, anarşinin, iç kavga ve kışkırtıcılığın himaye görmediği bir dönem olacaktır” ifadesiyle çelişki halindedir.

Sayın, Senatörler;

Programda belirtilen görüşlerin samimiyetine inanmak isteriz. Ancak, yukarıda açıkladığımız nedenler ve özellikle, görüş tarzları birbirinden çok ayrı partilerden oluşan bu Hükümetin Parlamentodan uzun süre yeterli bir destek sağlamaması olasılığı karşısında Programında vaat ettiklerini gerçekleştirme olanağını bulacağını tahmin etmiyoruz.

Sözlerimi bitirirken Millî Birlik Grubu adına hepinize saygılar sunarım. (C.H.P. M.B.G. ve Kontenjan Grubu sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Başbakan Yardımcısı Sayın Alparslan Türkeş şahsınıza düşünmediğiniz fikir ve fiillerin isnat edilerek sataşıldığı iddiasıyla Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsünün bu konudaki fikirlerine cevap vermek üzere söz istemiş bulunuyorsunuz. Sadece sataşılan konulara münhasır ve onunla sınırlı olmak üzere buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Cumhuriyet Halk Partisinin Senato Grubunun Sayın sözcüsü konuşmalarında, şahsen beni ve partimi faşist olmakla ve faşizmin de komünizm gibi bir tehlike olduğunu ileri sürerek, “Komünizme karşı tedbirden bahsediyorsunuz; fakat bu partiyi de koalisyonu, yanınıza aldınız, bu tehlikeyi hiç görmüyorsunuz” mealinde fikirler ileriye sürmüştür, Bu arada, bizim partimizin gençlik kollarını da kastederek, komandoların, düşünceden mahrum et ve kemik insan olduğunu, bunların tehlike teşkil ettiğini beyan etmiştir.

Görüşlerini cevaplandırmadan önce, önemli bir hususu Yüce Senatoya belirtmeyi yararlı görüyorum. Dün akşam Millet Meclisinde konuşan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsünün üslubuna göre, bugün Senatoda konuşan Sayın Sözcüsünün üslubu arasında büyük fark göze çarpmıştır. Senatodaki sözcünün üslubu, hakikaten nezaket çerçevesi içerisinde, ağırbaşlı, kendisinin duyduğu veyahut doğru olduğunu zannettiği fikirleri, durumları eleştirme mahiyetini taşımıştır. Bu bakımdan bu üslubu, bu davranışı takdire şayan gördüğümü belirtmek isterim. Dün akşam kendilerinin de üzüntü duyduğunu beyan ettikleri Millet Meclisindeki görüşmelerde, hakikaten Cumhuriyet Halk Partisi Millet Meclisi Grubunun Sözcüsü çok ağır hakaretlerle dolu ifadelerle beyanlarda bulunmuşlardır ve o kadar tahammülsüzdürler ki, en ağır hakaretlere karşı kendinizi, meşru savunma hakkınızı kullanarak, “Bunlar yalandır” demenize dahi tahammül gösteremiyorlar ve bu hakkı dahi tanımıyorlar. Buradaki Sayın Sözcü, ifadeleri ve üslubu itibarıyla tamamıyla nezaket çerçevesi içinde fikirlerini beyan etmiştir; bu bakımdan şayanı takdir ve memnuniyet bulduğumu ifade etmek isterim.

Şimdi Sayın Sözcünün “Faşistlik” ithamına geliyorum. Bu itham, şimdiye kadar bize birçok siyasi rakiplerimiz tarafından yapıldığı gibi, bilhassa komünistler tarafından yapılmıştır ve yapılmaktadır.

Sayın Senatörler:

Başında bulunduğum siyasî parti, Anayasaya göre kurulmuş ve Anayasa sınırları içinde, kanunlar sınırları içinde Türkiye’imizde faaliyet gösteren ve 15 yıldan daha fazla bir zamandan beri de devamlı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen bir partidir. Bu partinin Genel Başkanı olarak, ben de 10 yıldan beri şerefli Türkiye Büyük Millet Meclisinin üyeliğini ifa etmekteyim. 10 yıldan beri Türk vatandaşlarının meşru oylarıyla, milletvekili sıfatıyla Yüce Parlamentoda vazife görmekteyim.

Sayın Senatörler;

Benim bu 10 yıl içerisinde, siyasî görüşlerimizi dile getiren 10 kadar kitabım yayınlanmıştır. Bu kitaplarım bugün serbest, her yerde satılmaktadır, gençlik arasında da okunmaktadır. Ayrıca partimin, 30 kadar yayınlanmış kitabı, eserleri vardır; Parti Programı vardır, Partimizin Tüzüğü vardır. Bunun dışında, 10 yıldan beri çeşitli mitinglerde, çeşitli toplantılarda yaptığımız konuşmalar vardır, verdiğimiz konferanslar, demeçler, radyo konuşmaları vardır. Bunların hepsi meydandadır. Kanunlarımıza göre de, faşizm suçtur. Bu iddiayı ileri süren Sayın sözcülerin, bu kitaplarımızdan bir tek satırı, şimdiye kadar yaptığımız konuşmalardan bir cümleyi, bir kelimeyi bu isnatlarına vesika, delil yapmaları icabeder. Kaldı ki biz her zaman komünizme karşı olduğumuz kadar, faşizme de karşı olduğumuzu, faşizmin, Nazizmin de yabancı ülkelerin kendi şartlarından doğmuş sakat sistemler olduğunu, iflâs etmiş sistemler olduğunu ifade ettik, bunlara karşı olduğumuzu belirttik; ama biz komünizme de karşıyız ve Türkiye’nin bir komünizm tehlikesiyle, bölünme tehlikesiyle, kardeşi kardeşe düşman ederek Türk Milletinin birliğinin yıkılması, Türk vatanının parçalanması, Türk Devletinin bölünmesi tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuz inancı içindeyiz ve bunu da komünizmin temsil ettiği, komünistlerin bu işin başında faaliyet gösterdikleri kanaatindeyiz, Milletimiz, Devletimiz için bunu başta gelen tehlike olarak görmekteyiz.

Komünizm, malumları olduğu üzere, bir doktrin bir ideoloji olarak ifade edilmektedir; ama yabancı bir ideolojidir ve bu ideoloji, özellikle gençler arasına sokulmaya, bilhassa aydınları avlamaya yönelmiştir.

Arkadaşlar;

Fikirler, ancak fikirle yenilir. Bu yabancı ideolojiyi sadece zabıta kuvvetiyle, silahlı kuvvetlerle karşılamak, yok etmek mümkün değildir. Bu bakımdan biz, komünizm ideolojisinin karşısına, Türk milliyetçiliği ideolojisini çıkarmayı doğru bulan ve bu uğurda Türk gençlerine telkinde bulunan bir tutumun içindeyiz.

Her partinin olduğu gibi, Milliyetçi Hareket Partisinin de gençlik teşkilâtı vardır ve bu kanuna uygundur. Kanunlarımız, her partiye, 18 yaşını doldurmuş olan vatandaşların üye olmasını serbest saymaktadır. Bizim de gençlik teşkilâtımız vardır. Bunlar 18 yaşını doldurmuş, çoğunlukla da yükseköğrenimde bulunan üniversiteli gençlerdir ve biz bunlara Türk Milletinin içinde haksızlıklar olabileceğini, Türk vatandaşlarının birbirleri arasında, birbirlerini sömürenler, birbirlerinin hakkını çiğneyenler olabileceğini, bunların hiçbir zaman tasvip edilmeyeceğini; fakat bu haksızlıklardan kurtulmak için, “Bir kısım Türkler, diğer bir kısım Türklerle-

rin hakkını çiğniyor, hakkını yiyor” diye bütün Türkleri başka yabancıların kölesi haline getirecek, başka yabancılar tarafından haklarının sömürülmesine sürüklenmesini sağlayacak komünizm ideolojisine başvurmanın sakat, çıkmaz yol olduğunu ifade edip, anlatmaya çalışmaktayız ve bunda başarılıyız. Bu sayede yüksek öğrenimde bulunan gençliğin büyük bir kısmını, Dev-Genç’e üye olmaktan koruduk. Onları, milliyetçi, vatansever, Atatürkçü, Cumhuriyete sadık kanunlara sadık kişiler halinde, mevcut rejimin yardımcısı durumunda muhafaza ettik. Bunu, bir kısım arkadaşlarımız yadırgıyor ve bu sözümüzü bizim kanunsuz tutumlar içinde olduğumuza delil gibi göstermeye kalkıyorlar. Biraz önce burada konuşan çok değerli, sevdiğim eski arkadaşımız da bunu üstü kapalı imâ ettiler.

Sayın Senatörler;

Yüksek takdirinize arz ediyorum; her vatandaşın kanunlara saygılı Devlet güçlerine yardımcı olması tabîî görevi değil midir? Bırakınız her vatandaş; her medenî insanın, nerede bulunursa bulunsun, bulunduğu her yerde bulunduğu memleketin kanunlarına karşı saygılı olması, polisine yardımcı olması, Devlet kuvvetlerine yardımcı olması medenî insanın medenî vazifelerinden sayılmaz mı?

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — İhkakı hak olmaz mı Sayın Başbuğ?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — İhkakı hakkı biz hiç bir zaman tasvip etmedik beyefendi.

BAŞKAN — Devam buyurunuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Biz, hiç bir zaman, bizim gençlik örgütümüzün Devlet güçlerinin yerine kaim olduğunu veyahut olmak iddiasında olduğunu söylemedik. Böyle bir iddianın sahibi olmadık, bugün de değiliz.

Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü; Sayın Demirel’in bundan önce yapmış oldukları konuşmalarını zabıtlardan okuyarak zikrettiler. O görüşlerde yadırganacak bir taraf göremedim; ben de o görüşleri paylaşıyorum. Bizim “Komando” diye isim takılmış olan gençlerimiz, Devleti korumakla görevli veyahut Devleti koruyacağımız iddiasında bulunan...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, Sayın Hazerdağlı karşılıklı konuşmayınız lütfen.

Siz buyurun efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Devleti korumak iddiasında bulunan gençler değildir, böyle bir iddiamız hiç bir zaman olmamıştır, bugün de yoktur; ama memleketin vatandaşı olarak elbette kanuna hürmetkâr olacaklar, elbette Devlet kuvvetlerine kendi çaplarında, kendi sahaları içerisinde yardımcı olacaklardır; karşı, değillerdir.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kredi yoluyla banka soyanların da zorla banka soyanlarla aynı olup olmadığını, aynı seviyeye düşüp düşmediklerini...

BAŞKAN — Lütfen efendim, müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum efendim. Kürsüden konuşulurken söz kesilmez efendim.

Buyurunuz, Sayın Türkeş devam buyurunuz efendim.

Lütfen Sayın Feyyat, rica ediyorum, Sayın Feyyat. (A.P. sıralarından gürültüler)

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — (A.P. sıralarına hitaben) Susun, susun... (A.P. sıralarından gürültüler)

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Otur yerine, Allahın delisi. Senin yerin burası değil, Bakırköy'e, Bakırköy'e...

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum. Bir arkadaşınız için bu kelimeleri kullanmayınız, rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Memleketimiz bugün, oynanmak istenen bir oyunla karşı karşıyadır Sayın Senatörler.

Bu da, memleketimizdeki haksızlıkları dile getirerek, vurgunculuğu, tefeciliği ileri sürerek, bunun arkasından yabancı bir ideoloji olan ve çeşitli yabancı ideolojiler, yabancı kültürler arasında memleketimiz için en yakın tehlikeyi teşkil eden komünizmi memlekete yaymak teşebbüsüdür.

Memleketimizde elbette haksızlıklar olmaktadır. Bundan hepimiz şikâyetçiyiz, biz de bu haksızlıkları gidermek iddiasındayız. Biz de, karaborsacılığı kaldırmak, biz de vurgunculuğu kaldırmak, biz de tefeciliğe mâni olmak iddiasındayız; ama bunlar vardır, bu gibi haksızlıklar oluyor diye, bunları ileri sürerek; bunun çaresi kızıl rejime gitmek; memleketin parçalanması, bölünmesi, Türk milletinin aynı evlâtları olan, kardeş olan insanların birbirine düşman edilmesi, bunların kıskırtılması çıkar yol değildir. Memleketin birliğini...

RAHMİ ERDEM (İstanbul) — Öyle diyen var mı, yapan var mı?

BAŞKAN — Sayın Erdem, rica ediyorum efendim.

RAHMİ ERDEM (İstanbul) — Hayır, sual soruyoruz; yapan var mı, diyoruz.

BAŞKAN — Efendim, sual sormanın usulü o değil ki Sayın Erdem.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Memleketin birliğini, vatanın bütünlüğünü, Devletin bütünlüğünü, üzerinde taviz verilmesi mümkün olmayan, korunması icap eden temel değerler olarak görmekteyiz ve bunu...

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, şahsı adına mı, Hükümet adına mı konuşuyor?

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz, açıklarım efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Hükümet adına konuşuyorsa o zaman sual soracağız.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Bunu Partimizin gençlik teşkilâtını da bu şekilde bir terbiyeci ülkü olarak öğretmekteyiz, anlatmaktayız.

Her teşekkülün içinden sınırı aşanlar çıkabilir arkadaşlar; ama suçlar şahsîdir. Sonra, herhangi bir gazetenin herhangi bir zamanda çeşitli maksatlarla vermiş olduğu bir haberi resmî bir teşekküle mal etmek mümkün değildir, doğru değildir.

Demin konuşan hatipler, böyle bir gazetede, hiç bir zaman bize ait olmayan bir beyanı, bir gerçekmiş gibi alarak; “Devletin istihbarat teşkilâtından bizim daha güçlü istihbarat teşkilâtımız var” iddiasında bulunduğumuzu ileri sürdüler. Bizim böyle bir iddiamız olmamıştır; çıkan haberi de yalanlamışızdır. Katiyen, bizim teşekküllerimize mensup olan hiç kimse bu şekilde bir beyanda bulunmamıştır, ama solcu bir gazetede, böyle maksatlı olarak bir haber yayınlanmıştır. Bu bizi ilzam etmez.

Açıklayacaklarım bu kadardır. Sayın Senato'ya saygılar sunarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Atalay, yerinizden ifade buyurunuz lütfen efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Türkeş eğer Hükümet adına konuştu ise soru soracağım. Eğer şahsî adına konuştu ise siz görevinizi kötüye kullandınız. Zira İçtüzüğe göre, ancak Cumhuriyet Senatosu üyeleri sataşma dolayısıyla söz alabilirler. Ya siz işgal ettiniz kürsüyü ya Sayın Türkeş işgal etti. Hanginizin işgal ettiğini bilmemiz lâzım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Hükümet üyesi sataşma dolayısıyla söz isteyebilir.

BAŞKAN — Sayın Köker müsaade buyurunuz efendim. Sual bana teveccüh etmiştir; ben deniz cevap vereceğim efendim.

Sayın Atalay'ın, bizim kürsüyü işgal etmiş olduğumuz ve görevimizi kötüye kullanmış olduğumuz iddiaların? Yüce Senatonun takdirlerine ve Sayın Atalay'ın bilinen üslubuna bağlayarak bağışlamalarını istirham ederim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Ondan başka bir şey beklenmez zaten.

BAŞKAN — Değerli, Senatörler; Her ne kadar içtüzüğümüzün sataşmayla ilgili 65'nci maddesi: “Şahsına sataşılacak yahut ileri sürüldüğü görüşün aksine kendisine fikir isnat edilen üye” demektedir ise de...

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Üye; bakan değil...

BAŞKAN — İçtüzüğümüzün bütün maddeleri, hakları doğururken, hakları kullanırken ve hakları kısıtlarken hep üyelere bahsetmiştir.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — 61'nci maddenin son fıkrası hükümetten bahseder Sayın Başkan.

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz efendim? Müsaade buyurunuz, açıklıyorum efendim, zapta geçiyor.

Eğer, İçtüzüğün burada, Cumhuriyet Senatosunun yüce kürsüsünde konuşma hakkını, olanağını, yetkisini ve görevini vermiş olduğu görevliye, İçtüzüğün koruyucu haklarından mahrumiyet gibi bir neticeyi kabul edersek, o zaman burada Anayasamıza göre, hatta milletvekili bile olmayan bir hükümet üyesi kürsüden hakaretlere maruz kalabilir, sataşmalara maruz kalabilir. Fakat ne Millet Meclisinde üye olmadığı için kendisi cevap verebilir ve bu sataşmalara mukabele edebilir, ne de Cumhuriyet Senatosunda sataşmalara cevap verebilir; veremez gibi kabul edilmez

bir sonuç ortaya çıkar. Bu düşüncemi İttüzüğün başka maddeleriyle de teyit etmek isterim.

Meselâ. İttüzüğün 54'ncü maddesi: “Bir üyenin gündem dışı bir diyeceği olursa” diye başlar. O halde, eğer Cumhuriyet Senatosu Üyesi değilse bir bakan gündem dışı konuşamaz demektir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Hükümettir o zaman!

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim. Hükümet olarak değil, bu 54'ncü maddede Hükümet ibaresi ve ifadesi var mı?

Takip ediyorum; 55'nci madde: “Hiçbir üye, önceden ismini yazdırmadan yahut birleşim esnasında Başkandan izin almadan söz söyleyemez” demektir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Hükümetin öncelik hakkı vardır İttüzükte.

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz Sayın Atalay? Eğer fikirleriniz varsa teşrif edersiniz, lütfen kürsüden ifade edersiniz. Müsaade buyurunuz.

SIRRI ATALAY (Kars) — Tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Hay hay efendim.

“Hiçbir üye, önceden ismini yazdırmadan yahut birleşim esnasında Başkandan izin almadan söz söyleyemez” demek ki, bir hükümet üyesi eğer Cumhuriyet Senatosu Üyesi değilse Başkandan izin almadan da söz söyleyebilir; eğer bu İttüzüğün her maddesinin bu kürsüden söz söyleme yetkisine ve olanağına sahip olan her görevliye uygulanacağı kabul edilmezse. Sadece Cumhuriyet Senatosu üyelerine uygulanabilir kabul edilirse, Cumhuriyet Senatosu Üyesi olmayan bir bakan buradan çıkar, önüne gelene ağzına gelen her şeyi söyler; fakat kendisine meselâ disiplin uygulamaları, ceza uygulamaları yapılamaz, gibi bir sonuç ortaya çıkar. Çünkü İttüzüğümüzde, disiplin cezalarının ancak üyelere verilebileceği ifade olunmuştur.

Bunun gibi, tetkik edildiği zaman görüleceği veçhile, İttüzüğün bütün maddeleri, yüce kürsüden konuşma imkânına sahip olan herkes için uygulanabilir. Yükmüllükler, sorumluluklar ve himayeler bütün sorumlular ve görevliler içindir.

Arz ederim.

Sayın Atalay, niçin söz istiyorsunuz efendim?

SIRRI ATALAY (Kars) — Tutumunuz hakkında efendim.

BAŞKAN — Tutum için değil efendim; her halde usul hakkında söz istiyorsunuz.

SIRRI ATALAY (Kars) — Evet!

BAŞKAN — Buyurunuz efendim; usul hakkında söz veriyorum.

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Sayın Başkan, o zaman üye olmayan kişiler oy da kullanabilirler. Kullanabilirler mi Sayın Başkan?

BAŞKAN — Efendim, oy kullanma yetkisi diye bir yetki yoktur. Oy kullanmıyorlar.

SIRRI ATALAY (Kars) — Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Başkanın tatbikatı, şeyhin kerametinin kendinden menkul olması misillü, İttüzüğü kendi açısından yorumlamasından başka bir şey değildir.

Sayın Başkan; haklara o kadar sahip iseniz, İttüzüğün 134'ncü maddesinin, bir Cumhuriyet Senatosu araştırma önergesi verilir verilmez derhal okunması amir hükmüne rağmen, yorumu keyfilğin içerisinde yaparak, bugün size Birleşim açılır açılmaz takdim edilen önerge, Sayın Alparslan Türkeş'in dün Meclisteki beyanlarıyla ilgili olarak istenen bir Cumhuriyet Senatosu araştırması önergesi idi. Siz onu okutmadınız. İttüzüğe bu kadar sahip ve haklara bu derece kanat germenin arzusu içerisinde iseniz, İttüzüğün amir hükümlerini tatbik ediniz.

Şimdi, İttüzüğün maddesi sarıhtır. İttüzük der ki; "Üyelere sataşma halinde" Üyeler; Cumhuriyet Senatosunun üyeleri. Sayın Başkan, 54'ncü maddeye göre başkanların konuşabileceklerini ifade ediyor ve maddeyi okuyor. 54'ncü madde gündem dışı müzakere ile ilgilidir. Sayın Türkeş veyahut herhangi bir bakan, ben şahsım adına söz istiyorum dediği takdirde, Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı çağırma hakkına sahip midir? Sahip değildir. Çünkü İttüzük, Cumhuriyet Senatosu üyesi münasebetlerini, üye ile Başkanlık Divanı münasebetlerini tanzim eder. İttüzük, Hükümetle Cumhuriyet Senatosunun münasebetlerini tanzim eder. Cumhuriyet Senatosu üyelerinin dışında, Sayın Türkeş burada bulunuyor ise, Hükümetin üyesi olması dolayısıyla bulunuyor ve eğer gündem dışı bir konuşma talep edebiliyor ise bu Hükümet üyesi sıfatı iledir.

Sayın Başkan size sordum. Sayın Türkeş, eğer Hükümet üyesi sıfatıyla ve bu ad ile konuşuyor ise, soru hakkı doğar ve cevap verirler. Çünkü, burada bulunmasının asıl temel nedeni, Hükümet üyesi olarak ve bu sıfatla olabilir. Haklarını ancak bu sıfatla istimal edebilir. Onun dışında bir sıfat ile Cumhuriyet Senatosu üyesi olmayan bir kimse herhangi bir hakkı kullanmaya burada sahip değildir, sahip olamaz. Bu sebeple, zorlamalarla bu işin üstesinden gelmek mümkün değildir ve keyfi yorumlarla mesele halledilemez.

Önemli olan, Sayın Türkeş'in burada konuşup konuşamayacağı meselesi değildir. Bu hiç bir önem taşımaz; ama İttüzük hükümlerine saygılı, İttüzük hükümlerine bağlı olmak lâzımdır.

1961 Anayasa görüşmeleri sırasında ben Sayın Erim'in bir sözünü hatırlarım: "Anayasaya eğer sahip çıkamazsak, hiç olmazsa ihlallerin karşısında yüzümüzü ekşitemezsek ve kaşlarımızı çatamazsak anayasalar korunamaz" dediler. Gerçekten İttüzük hükümlerine aykırı hareket edilirse, eğer onlara sahip çıkmaz ve ihlallere karşı gelmez isek, içtüzükler daima çiğnenir. Yoksa, Sayın Türkeş burada konuşmuş veya konuşmamış ne gam. Ama, İttüzük hükümlerine saygılı olmak lâzım.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri,

Nereden gelirse gelsin, bugün kendi paralelinizde ve zaviyenizde MC'nin bir üyesi olarak söz istediği takdirde evet diyeceksiniz; ama bir gün gelecek, görüşünüzün istikametinde olmayan bir kimse, bir hükümet üyesi olarak şahsı adına Cumhuriyet Senatosunda söz isteyecek, o zaman vermeyeceksiniz... İşte bu kuralların uzağına çıkabilmek, objektif olabilmek için İttüzüğe bağlı olmak lâzımdır.

Cumhuriyet Senatosunu idare eden Başkanvekilleri yorum yapma hakkına sahip değillerdir. İttüzüğü değıştirme haklarına da sahip değildirlar, İttüzüğe uymak zorundadırlar.

Madde sarıh; iki şıktan birini Sayın Başkan seçecekti, ya Hükümet adına diyecekti (Sayın Demirel müsaade ederdi veya etmezdi, gelirdi veya gelmezdi bilmiyorum) yahut da eğer kendi adına ise, söz verilmemesi gerekirdi. Yazılı metinlere saygılı olduğumuz müddetçe biz görevlerimizi yerine getirebiliriz.

Saygılar sunarım.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — İttüzükte, meşru başkana, “Kürsüyü işgal ediyorsun” demek de var mı?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim, rica ediyorum.

Sayın Üyeler, Sayın Atalay, “Eğer, Hükümet adına konuşmuş olsa idiler bu mümkündü ve bu nedenle de kendilerine sual sorabilecektik” ifadesinde bulundular. Zannediyorum, uygulamadan biraz uzun süre ayrı kaldıkları için İttüzüğümüzün 130’ncu maddesini unutmuş olabilirler, bendeniz hatırlatıyorum:

Hükümet programı konuşmalarında Hükümet adına ancak, münhasıran ve sadece Başbakan konuşabilir. Bunun dışında herhangi bir hükümet üyesi Hükümet müzakereleri çerçevesi içinde kürsüye çıkıp konuşamaz.

Sayın Türkeş’e hangi nedenle söz vermiş bulunduğumu da biraz evvel açıklayarak zabıtlara geçirtmiş bulunuyorum. Bu konu üzerindeki diğer konuşmaları fazla telâkki ederim. Sayın Atalay’ın hiç bir ifadeleri cevapsız kalsın diye kendilerine ve her üyeye duyduğum saygının bir gereği olarak arz edeyim ki, araştırma önergelerinde de biraz evvel kendilerinin burada ifade buyurdıkları konuda, Başkanlık İttüzüğe uygun hareket etmiştir. Onu da arz ediyorum.

“Madde 134. — Üyeler veya komisyonlar, araştırma yapılmasını Başkanlıktan yazı ile isteyebilirler”

Sayın Atalay istemişlerdir, Birleşim açıldıktan sonra gelmiştir. Bu istek, Başkanlıkça ve İttüzük hükümlerine aynen uyularak Genel Kurula arz olunacaktır ve Hükümete bildirilecektir. Genel Kurulda okunmasını takip eden ikinci birleşimin gündemine alınacaktır. Bu konuda da yapılmış herhangi bir usulsüzlük bahis konusu değildir.

Sayın Çelikbaş, usul hakkında bir ifadeniz olacaktı...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Ben de usul hakkında söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş takaddüm ettiler size de söz vereceğim efendim. Eğer grup adına ise buyurun Sayın Gündoğan?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Öyle ise Sayın Çelikbaş’a söz vereyim, zatîâlinize de söz vereceğim.

Usul hakkında buyurunuz Sayın Çelikbaş.

Sayın üyeler bir noktayı daha arz etmek isterim: Burada oturan Başkan arkadaşınızı kurulan Hükümete mensup bir partinin içinde olmak ya da olmamak ölçüsü ile işlerini, tutumlarını ve işlemlerini değerlendirmek bir haksızlıktır ve bir insafsızlıktır. Burada her kim olursa, olsun başkanlarınız, tarafsızdırlar ve tarafsızlıkları kendi şereflerinin ve haysiyet duygularının ve namus duygularının kefaleti altındadırlar. Başkanlarınız yanılabilir; ama kasıtlı hareket etmezler. Bu bir şeref meselesidir, bunu arz ediyorum. *(C.G.P. ve A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)*

Buyurun Sayın Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S. Ü) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sayın Başbakan Yardımcısına, Başkanımızın sataşma maddesi dolayısıyla söz vermesi, tamamen hukuka uygun bir tatbikattır. İyice hukuk tahsil yapmış olan her hukuk mezunu bilir ki, hukukta iki türlü tefsir vardır; gayeye göre tefsir (gaî tefsir), şekle göre tefsir (biçimsel, suî tefsir)

Şekli tefsir, çok eski zamanlarda hukuktan itibarını kaybetmiştir ve modern hukuk gaî tefsire göre hüküm verir. Bir Hükümet üyesi Parlamento dışından da olabileceğine göre, her iki Mecliste de o meclisler üyelerinin kâffe-i hukukuna sahiptir arkadaşlar. Bunun aksini düşünmek hukuk ile bağdaşmaz.

Bu itibarla, Başkan, fevkalâde isabetli bir uygulama yapmıştır ve bunun bir dipnot halinde İçtüzüğe geçmesinde de ilerisi için fayda görürüm. Çünkü, arkadaşımızın dediği gibi, maksadına göre bunu uygulamaya kalkanlar olursa, (ki, bizim tarafımızdan bunun olmayacağını kabul etsinler) Tüzüğün bir maddesi gibi, bu da adaletli bir tatbikatın yolunu açmış olur, tatbikat son derece yerindedir.

Teşekkür ederim. *(C.G.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, usul hakkında buyurun efendim.

SİRRI ATALAY (Kars) — Sayın Profesör, çok ucuz...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım;

Usul hakkında söz alışımın nedeni Sayın Başkanın, Sayın C.H.P. Grubu adına, bundan evvelki saatlerden birinde yaptığım konuşmada, Sayın Alparslan Türkeş’e ve Partisine sataşma olduğundan bahisle kendisine söz vermesine dayalıdır.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım,

Ben grubum adına Hükümet Programının tenkidini yaparken, öyle sanıyorum ki, hepinizin dinlediği ve hafızalarınızda taze olarak muhafaza eliğiniz gibi, bugünkü Hükümetin Sayın Başkanı Demirel’in, 1969’da Başbakan sıfatı ile Hükümet Programı münasebetiyle Cumhuriyet Senatosunda yaptığı konuşmalarını harfi harfine zabıtlardan okumaktan öteye bir beyanına rastlamak mümkün olmadı.

Bu itibarla, benim sözlerimin. Sayın Alparslan Türkeş'e ve Partisine bir sataşma telâkki edilmesinin olanağı yoktur: Ne mantıksal olanağı vardır, ne hukuksal mesnedi vardır ne de Sayın Çelikbaş'ın bahsettiği gibi gaî tefsirle ona bir mesnet bulmanın olanağı yoktur. Çünkü, bendeniz zabıtlardan harfiyen okuyarak yaptığım beyanı, şimdi tekrar etmek zorunda kalacağım.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan bir dakikanızı rica edebilir miyim?

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Buyurun.

BAŞKAN — Siz tabîî konuşmanıza devam buyuracaksınız. Bir tavzih yapmak istiyorum.

Şimdi Sayın Atalay tarafından öne sürülen iddiaya göre, Cumhuriyet Senatosu üyesi olmayan herhangi bir görevli; Hükümet mensubu da olsa, sataşma maddesinden kendilerine söz verilemez iddiasındaydı. Siz, söz verilebilir, ancak ben sataşmada bulunmadım mı demek istiyorsunuz?

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Hayır.

BAŞKAN — Hem söz verilemez, hem de esasında sataşmadım diyorsunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Esası sataşma olmayan bir fiilin, sataşma telâkki edilmesinin hukuka, Meclis düzenine ve üyelerin haklarına taarruz teşkil ettiği bir yana, bir de İttüzüğün sarîh maddelerine rağmen, bir kişiye sataşmadan dolayı söz vermenizin usule, kanuna, hukuka, her türlü tefsire aykırı olduğunu beyan etmek istiyorum. Sayın Başkan, sataşma maddesi, daha doğrusu sataşmanın materyali sataşma demeye dilin varmasını kolaylaştıracak bir olay, bir olgu yok. Bir zaptın motamo okunmasında sataşma vardır iddiasını aramak ve bulmak için Sayın Başkan, müsaade ederseniz sizden hiç ummadığım; fakat bundan evvelki bir celsede gözlerimle gördükten sonra inandığım ve değiştiremeyeceğim bir esaslı kanaati doğrulamış oluyorsunuz. Siz gerçekten o kürsüde otururken bu Türkiye'nin en kutsal kurumu olan bu Meclise tam bir tarafsızlık, içten bir hukuka bağlılık ve üyelerin haklarını titiz bir şekilde koruyan bir görüş ve düşünceyle hareket etmiyorsunuz. Bir konuşmamın burada okunmasını istediğim zaman olanak verdiğinizizi ve fakat konuşmamın zabıtların tamamını okumadan nasıl parça parça bu zapta geçirildiğini gördükten sonra, gerçekten kendi adıma değil, bu Parlamento adına üzuldüm. Onun için şimdi bu zaferde siz, bir defa buna şahit olduktan sonra beni endişeye düşürdünüz. Sataşma materyali yok, sataşma olsa bile sataşılın üyenin sıfatı dolayısıyla burada konuşmaya hakkı yok, siz söz veriyorsunuz.

Bakınız Sayın Başkan, şimdi yine Hükümet içinde vazife almış, ve Dışişlerimizi tedvire memur olan Sayın Çağlayangil, Mecliste müzakerelerin cereyan ettiği bir sırada kendisine sataşıldığından bahisle, söz istemişlerdi ve fakat Meclis Başkanı kendisinin Senatör olması hasebiyle, Hükümet üyesi olarak konuşamayacağı da yazılı bulunduğu göre söz vermemişlerdi.

Şimdi Sayın Başkan, benim bu zabıtlardan okuduğum şudur ki, Sayın Başbakan aittir tamamen şunu gösteriyor, diyor ki...

İSKENDER CENAP EGE (Ayдын) — Sayın Başkan, böyle bir usul var mı?

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim, sizden rica ediyorum, Başkanınız hakkındaki kanaatlerinizi yine mahfuz tutunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tutuyorum.

BAŞKAN — Ancak, siz usul hakkında söz almış bulunuyorsunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tabii usul hakkında.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Hayır, bu neyin usulü?

BAŞKAN — Usul hakkında fikirlerinizi ifade buyurdunuz; ama bundan evvelki konuşmalarınızın tekrarına imkân verecek, cevaz verecek bir yol değil ki usul hakkında alınmış olan...

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tekrar etmeyeceğim.

BAŞKAN — Peki buyurunuz efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, kürsü boşa işgal ediliyor, 65'nci madde açık.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Hayır, şimdi Sayın Başkanım,

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz Sayın Ege, müsaade buyurunuz efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Ne var bunda Sayın Ege?

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bu kürsüden sataşma iddiasıyla söz söyleyen Sayın Türkeş, dün Mecliste “Milliyetçi Gençlik bizim Bozkurtlar dediğimiz, gerek partimizin gençlik teşkilâtı, gerek milliyetçi gençler” (A.P. sıralarından gürültüler “Ne alâkası var” sesleri)

BAŞKAN — Esasa giriyorsunuz Sayın Gündoğan, Sayın Gündoğan.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Kuvvetleriyle elbirliği etmişlerdir. Onlara yardımcı olmuşlardır dediler mi? (A.P. sıralarından gürültüler)

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sayın Başkan, bu usulsüzlüktür.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurun.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — İşte, böyle bir fiili işlediğinden dolayı bu teşkilâtın Devlet Kuvvetlerinin yerine kaim olma tehlikesini önlemek için Sayın Demirel, 1969'da böyle bir teşkilâtın, bu kuvvetlerin Devlet kuvvetlerine yardımcı olmalarına, Devlet düzeni ve Anayasa Hukuku açısından karşı durmuşlar ve hiç kimsenin Devlet kuvvetlerine yardım etmeye kendilerini vazifeli görmemesini istemişler Devletin kendi kendini koruyacak güçte olduğunu ifade buyurmuşlar.

Şimdi...

NURETTİN AKYURT (Malatya) — Sayın Başkan, ne usulü, kürsü işgal ediyor.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Şimdi, dün ve bugün Sayın Türkeş dediler ki, “Biz Devlet Kuvvetlerine yardım etmek için uğraşıyoruz” (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurunuz efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Devleti acze, Devleti kişiliksizliğe Devletin kendini korumaz halde göstermeleri ifadelerini biz reddediyoruz. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Gündoğan... (A.P. ve C.G.P. sıralarından gürültüler)

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Halkın istediği kadar komünist oluruz dedi burada.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, kürsü boşuna işgal ediliyor.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurunuz efendim, rica ediyorum efendim, müsaade buyurunuz. Sayın Ege, müsaade buyurunuz.

Sayın Gündoğan, Başkanın tutumu konusunda birtakım kanaatler ifade ettiler, izhar ettiler. O kanaatler, o düşünceler elbette kendilerininindir, kendilerine aittir. Bizim tutumumuz, bizim uygulamalarımız, Yüce Senatonun huzurunda olmaktadır ve uygulamalarımız hepsi mazbuttur, zapta geçmiştir. Biraz evvel de arz ettim, yanılmalarımız olabilir, uygulamamızın yüzde yüz doğru olduğu kanaatini halen muhafaza etmekteyiz; ama yine de ifade edeyim ki bizim tarafsızlığımız şerefimizin kefaleti altındadır. Sayın Ege?

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — 65’nci maddeye göre usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Evet, buyurunuz Sayın Ege.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Değerli Başkan, değerli arkadaşlarım;

Zabıtlar tetkik edildiğinde ve şu kürsüye çıkılıp konuşulduğunda dikkatle, tarafsız bir gözle ve anlayışla kürsüdeki hatipleri takip edenler veya zabıtları tetkik edenler şunu görürler ki, başkaları için seçilerek geldikleri yerleri işgal olarak ifade-lendiren kişiler, kendileri sık sık kürsüye işgal etmektedirler.

Şimdi, 65’nci madde, gayet açık olarak sataşma meselesinde, sataşmanın olup olmadığı hakkında, karar vermeye Başkan yetkili kılmıştır. Madde gayet sarıhtır. Eğer, “sataşma olmadığı” şeklinde Başkan bir ifadede bulunur da üye diretirse, direnirse bu sefer oylamaya başvurulur. Bu böyle olduğu halde, burada bir müzakere açılmış, Millet Meclisi üyesi olan kişiye sataşmadan dolayı burada söz verilir mi, verilmez mi münakaşası arasında bazı sözler söylenmiş ve bu münakaşa yapılırken de, her zaman alışkanlık ve bir nevi gelenek haline getirdikleri usullerle Başkana hakaret edilmiş, kürsüde, Genel Kurula karşı hiçte hoşla gitmeyecek ifade tarzlarıyla direnişlerde bulunmuşlar. O yetmiyor gibi, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Grup Başkanvekili çıkmış sataşmanın niye verildiği hakkında Başkandan sual sormaya kalkmış. Bu Tüzüğün hangi maddesinde vardır?

Muhterem arkadaşlar şu bakımdan, Sayın Atalay’ın...

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Vermemesi lâzımdı.

BAŞKAN — Sayın Barutçuoğlu, rica ediyorum efendim. Sayın Ege, siz de usul konusunda lütfen efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Devamla) — Usul efendim, hayır efendim, vermemesi üzerinde konuşulmamıştır. Yani, burada bakan olarak bulunan bir milletvekiline sataşma dolayısıyla söz verilir mi verilmez mi? Bu münakaşa yapılabilir. Bu münakaşayı yapalım; ama benim konuşmalarım sataşmayı icap ettirmediği halde, sen niye sataşmadan bahisle söz verdin diye çıkılmış bu kürsüye, kürsü işgal edilmiş ve güya usul hakkında konuşuyorum diye, bir açığızluk içerisinde kendi düşüncüklerini tekrar burada ifade etmek imkânına kavuştuklarını sanmışlardır.

BAŞKAN — Sayın Ege, usul hakkında lütfen.

İSKENDER CENAP EGE (Devamla) — Usul efendim arkadaşlar çok istirham ediyorum, bu tarz usullere, bu tarz yollara başvurmayalım. Şu kürsüye çıktığımız zaman hepimizin eşit olduğunu, hepimizin söz hakkına saygılı olmamız gerektiğini senin benden, benim senden farkımız bulunmadığını idrak edelim; bu olmadığı takdirde işte, gürültüler olmaktadır, bu olmadığı takdirde birbirimize nahoş sözler söylenmektedir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Oğuz, göndermiş olduğunuz yazıda Hükümet kuvvetlerine Sayın Türkeş tarafından hakaret edildiği iddiası ile zabıta kuvvetlerine ve Hükümete de hakaret anlamı gördüğünüz için söz istiyorsunuz.

İstiyorsanız söz sırasına kaydedeyim, başka türlü söz verme imkânı yoktur. Söz sırasına kaydedirim, fikirlerinizi lütfen o zaman ifade buyurursunuz. Başka türlü söz verme imkânım yoktur.

Hükümet adına Sayın Başbakan Süleyman Demirel söz istemiş bulunuyorlar. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri; Hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Müzakerelerin bu safhasında huzurunuzda gelmeyi düşünmüş değildim. Sadece Sayın Gündoğan tarafından ortaya atılıp da daha sonra usul münakaşası ile devam eden bir konu yanlış intibalar verecek biçimde ve zihinleri karıştıracak şekilde inkişaf ettiği için bir açıklama yapmak mecburiyetindeyim.

11.11.1969 tarihli Cumhuriyet Senatosu Tutanağı elimdedir. Sayın Gündoğan bu tutanağı sadece 5-6 cümlesini okumak suretiyle, sanıyorum ki, meseleyi çok yanlış mecraya soktu. Başı vardır, sonu vardır. E, başını ve sonunu okumadığınız sürece içinden alacağınız üç, beş cümle lâ takrabüssalate olur. O olur, o oldu... İşte onun için geldim huzurunuzda. Müsaade ederseniz uzun boylu tefsir yapmadan; (Çünkü, yapılan tenkitlere cevap verme zamanı gelince tefsirini yapacağım) ama zihinleri durultmaya mecbur olduğum için, zihinleri bir durultmaya ihtiyacı hissettiğim için, o günün şartları içerisinde neler söylemişiz bu konular üzerinde durmak gerekiyor. O günün şartları içerisinde: Yani tarih 11.11.1969'da "Kanunları tatbik

etmiyorsunuz” ve saire gibi tenkitler yapılmış. Hangi kanunu tatbik etmiyoruz diye sormuşuz. “Kanunları tatbik etmiyorsak, sizin Parlamenterler olarak hükümetin yakasına yapışmak göreviniz” demişiz. “Üstünde. Geliyoruz aşağıya doğru. “Müşamaha gösteriyorsunuz” “Kime ne müşamahası gösteriyoruz, kim suç işlemiş de yakasına yapışmamışız, kim suç işlemiş de yakasına yapışmamışız?” diyoruz. Bunu gene söyleyeceğiz. Bundan sonra bu konuşma şöyle devam ediyor. Konuşma benim konuşmam. “Bu müşamaha rejimi olmak, kanunları tatbik etmemek manasına değildir. İmal etmek manasına da değildir. Bunu, hadiseleri büyütecek şekilde değil; hadiseleri darlaştıracak şekilde kanun takipçiliği yapmak lazımdır. Kaldı ki, Türkiye’deki toplum hadiseleri, bilhassa talebe ve işçi hareketleri yeni hadiselerdir. Her memlekette talebeye (bir raddeye), bir şakiye yapılan muamele yapılmıyor. Her memlekette talebeye özel muamele yapılıyor. Ne yapalım ki, bunda üzülecek taraf yoktur. Gençliğimiz üzerine Milletimiz çok hassastır kusurlarının zaman zaman bağışlanmasını ister, şiddetli bir hareket gösterdiğiniz takdirde körpe yavrularımız eziliyor, şeklindeki bir propagandanın hadiseleri küçültmeye değil, büyültmeye yarayacağı ortaya çıkar. Ama bugün artık meydana getirilen hadiselerin gençlik hadiseleri olmadığı meydana çıkmıştır. 11.11.1969. Bunların arkasına bir takım ideolojik kavgaların bulunduğu bir gerçektir. Ayrıca gençlik liderliğini ve anarşiyi sanat haline getirmiş anarşi liderleri çıkmıştır ki, bunların bir kısmı bugün hapishanelerdedir ve biliyoruz ki, hür bir düzende ideoloji kavgalarını yasaklarla önlemek mümkün değildir. Her zaman gayet tabii ki, polis vazife görecektir, zabıta vazife görecektir. Ama ideolojik kavgaları, ekonomik ve sosyal meselelerde ilerleme kaydetmekle daha tesirli bir şekilde ortadan kaldırmak ancak mümkündür. Ayrıca demokratik rejim, kendi kendisi... İşte buradan başlıyor Sayın Gündoğan okumaya, bunun başını okumuyor. (C.H.P. sıralarından “oku, oku” sesleri) Okuyacağım işte, okuyacağım diye geldim zaten, ayrıca demokratik rejim kendi kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunu göstermek mecburiyetindedir.

Bunu şunun için söylemişimdir, şayet demokratik rejim kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunda tereddütler hâsıl ederse, o zaman Anayasanın dibacesinde, bakınız Anayasanın dibacesinde ne deniliyor. “Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adalete ve fazilete âşik evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder”.

Binaenaleyh, Devlet kuvvetlerinin rejimi koruyamayacağı endişesi doğarsa ve zihinlerde birtakım durumlar hâsıl olursa, işte Anayasanın dibacesindeki bu hükme gidilir. O manada o gün söylediğim şeyi söylüyorum. Şimdi o gün neden bunu söylediğimi söylüyorum. Ben diyorum ki, o gün Devlet bu hareketler karşısında güçlüdür, endişeye mahal yoktur, onu diyorum. Onu diyorum şimdi devam ediyorum “Bir vehme kapılmaya lüzum yoktur. Bir anarşi korkusuna da kapılmaya lüzum yoktur, o zaman Devlete inançsızlık, Devlet kuvvetlerine inançsızlık başlar. Devlete inançsızlık ve Devlet kuvvetlerine inançsızlık başladığı yerde, rejimi her halde komünistlere teslim edecek değil Türkiye, o manada söylüyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ayrıca milis teşkilâtı organize etmeye de lüzum yoktur. Evet. Devlete ve Devlet kuvvetlerine inançsızlık olmadığı sürece milis teşkilâtına da

lüzum yoktur. O gün o mânada söylüyorum. Bugün ne düşündüğümü biraz sonra tekrar gelip söyleyeceğim.

Ayrıca, “500 bin kişilik ordusu, 50 bin kişilik jandarması, 30 bin kişilik polisi ile Devletin göremediği bir işi 400 kişilik komandosu ile bir siyasî parti mi görecektir?” diyorum. Öyle diyorum, kaldı ki, Partiler Kanununa aykırıdır, bunu da diyorum. Burada bitmiyor mesele, bakın altında ne diyoruz? “Bunlara girmeye lüzum yok; ama Fikir Kulüpleri Federasyonu namıyie, başka namlarla, şu namlarla, bu namlarla da birtakım çetelerin vatan sathında, (vatan sathında değil zaten Türkiye’nin iki büyük şehrinde Ankara ve İstanbul’da) kargaşalıklar çıkartıp, Millet’in asabını bozmasının da mânası yoktur, diyorum. Onun da mânası yoktur diyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Burada da kalmıyor, altında ne diyorum; “Çok kere Atatürk’ün arkasına sosyalist ve bağımsız Türkiye diye sığınmanın da manası yoktur” diyorum. Orada da kalmıyor, devam ediyorum. “Bir argümanı burada tekrarlayacağım sosyalist Türkiye isteriz, bağımsız Türkiye isteriz diyenler, aslında bağımsız Türkiye istemiyor. Çünkü, Rusya ilân etmiştir ki, Commomwealth gibi sosyalist olan memleketlerin işine ben karışırım, diyor. Başka memleketlerin işlerine karışmayacaktı hani. Fakat, sosyalist ise, işlerine karışırım diyor. Çekoslovakya hadiselerinden sonra sosyalist Türkiye isteyen aslında, Sovyetlerin bizim işlerimize karışacağı bir Türkiye istiyor demektir. Bunun bağımsız Türkiye ile alakası nedir?” diyorum.

Binaenaleyh, bunu bir bütün olarak mütalâa etmek gerekir. Bunun içerisinden sadece komando kısmını alıp mütalâa ederseniz hiç bir mânası yoktur. Tümünü bir bütün, hattâ bütün konuşmayı tüm konuşmayı 11.11.1969 tarihli konuşmanın tümünü beraberce eleştirmek gerekir. Eğer bugünkü Hükümet Programının (ki, o gün de Hükümet programı idi bu) eleştirilmesi esnasında 1969’da kurduğumuz Hükümet Programının bir daha eleştirilmesi lazımsa, Yüce Senato buna lüzum görüyorsa biz bu eleştirmeye hazırız.

Saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına Sayın Nihat Erim.

CUMHURBAŞKANLIĞINCA SEÇİLEN ÜYELER GRUPU ADINA NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

1973 yılı Ekim ayında yapılan seçimlerden sonra yurdumuz oldukça uzun süren Hükümet bunalımları ile karşı karşıya kaldı. Seçim sonuçları hiçbir partiye tek başına Millet Meclisinde çoğunluk vermedi. Güvenoyu için öteki partilerden en az birinin, bazı hallerde, örneğin bugünkü Hükümette görüldüğü gibi, birkaçının birleşmesi, ortaklık kabul etmesi veya dışarıdan destek vaat etmesi zorunlu olmuştu. Bundan dolayı, 1973 seçimlerinden sonra Hükümet kurabilmek için birkaç ay süren bir araştırma, bir pazarlık dönemi geçmiştir.

C.H.P. ile M.S.P. arasında meydana getirilen ilk ortaklığın ömrü yedi ay kadar sürmüştür. Eylül 1974’te ortaklık Sayın Ecevit’in çekilmesi ile dağılınca yeni bir bunalım başgösterdi. Sayın Cumhurbaşkanımızın, güvenoyu alabilecek bir Hükü-

met kurulmasını sağlayabilmek için, seçim sonrasında beri hayranlıkla izlenen çabalarını bu dönemde de izledik. Çankaya’da liderleri bir arada görüşmeye çağırdı. Liderlerle tek tek konuştu. Çeşitli formüller üzerinde netice almaya çalıştı. Kendilerinin tercihleri, C.H.P. ile A.P.’yi temel yapacak bir millî beraberlik hükümeti idi; fakat Sayın parti liderleri bu olasılığa elverişli eğilim gösteremediler. Sonunda Sayın Cumhurbaşkanımız, geçen gün radyo, televizyon aracılığı ile Millete seslendiklerinde açıkça belirttikleri gibi, bazı partilerden güvenoyu vereceklerine dair söz aldıktan sonra, Sayın Sadi Irmak’ı Hükümeti kurmakla görevlendirdiler.

Bu sırada güven oylamasında; Cumhuriyet tarihimizde ilk defa görülen bir olayla karşı karşıya kalındı. Verilen sözlere rağmen Sadi Irmak Hükümeti Millet Meclisinde ancak ve sadece 17 oy alabildi. Sayın Cumhurbaşkanına verilen söz nerede kalmıştı? Bu olay Cumhuriyet tarihimizin ibret dersleri arasında her halde yer alacaktır sanırız.

Irmak Hükümeti güvenoyu alamayınca, hiç vakit kaybetmeden Devlet Başkanımıza emaneti iade etti. Yeni Hükümet kuruluncaya kadar göreve devam etmeleri parlamenter demokrasi kurallarına uygun olarak Irmak Hükümeti üyelerinden rica edildi ve Sayın Cumhurbaşkanı yeniden araştırmalarına girişti. Güvenoyu alabilecek bir hükümet araştırması gene aylarca sürdü. Aralık 1974 başından, Mart 1975 sonlarına kadar, üç buçuk aydan uzun bir süre de böyle geçti. Nihayet dört partinin aralarında uzun çalışmalar neticesinde meydana getirebildikleri bir ortaklığın güvenoyu alabilme olasılığı belirdi. Bunun üzerine ve ortada daha sağlam başka bir şekil de bulunmadığı gözönünde tutularak yeni Hükümeti kurma görevi Millet Meclisinde o zaman 187 üyeli C.H.P. Genel Başkanının bu aşamada sorumluluk yüklenme olanağı bulunmadığını söylemesi üzerine 149 üyeli A.P. Genel Başkanına verildi. Şu anda programı üzerinde konuşmakta olduğumuz Sayın Demirel’in kurduğu bu ortaklık hükümetidir, bu koalisyonudur.

Burada biraz durarak, 1973 seçimleri ertesi yurdumuzun bu konuda yaşadığı serüvenin nedenlerini tahlil etmekte fayda görmekteyiz.

Nispî temsilli seçim sistemi olan ülkelerde, ortak hükümet kurmak sık sık bir zorunluk olabilir. Partilerin, zihinlerini buna alıştırmaları, buna yatırımları gerekir. Türkiye’de çok partili yaşama geçtiğimizden bu yana, 1960 - 1965 döneminde koalisyonlar kurulmuştur. Eğer “Koalisyon” sözcüğünü siyasî partilerin resmen ortak sorumluluk yüklendikleri Hükümetlere öz bir deyim olarak benimsersek, 1973 seçimlerinden bu yana ikinci koalisyon uygulamaları denenmektedir. Görüldüğü gibi bunda başarı uzunca ve zahmetli çabalarla, güçlüklerle sağlanabilmektedir.

Demirel Hükümeti güvenoyunu alırsa, bunun ucu ucuna bir güvenoyu alabileceğini partilerin bu hesaplarda kendilerini uzman sayan kişileri günlerdir söylemektedirler. Hatta daha da ileri giderek, “bu Hükümet güvenoyu alsa bile kısa ömürlü olacaktır” şeklinde bir öngörüş ileri sürmektedirler. Bu tahminler üzerinde durmaksızın, bizde bunalımların neden uzun sürdüğü, kurulan ortaklığın neden pek de sürekli olamadığı konusunu ele alalım.

Bir demokrasinin temel yaşam ilkeleri arasında şu üç noktayı unutmamak gerekir: Hoşgörü, uzlaşma, denge.

Türkiye'deki siyasal gelişmeyi izleyenler, bizi bunalımdan bunalıma sürükleyen eksiğimizin, büyük ölçüde, hoşgörü kıtlığı uzlaşmazlık ve dengeciliğe önem vermemeye olduğunu görmekte-dirler. Üst kademelerden başlayan bölünme, uzaklaşma yurt düzeyinde genişlemekte, derinleşmektedir. Parlamento içinde partilerin yönetici kadroları arasında beliren çatlaklar toplumumuzun çeşitli meslek ve sınıfları arasında doldurulması, kapanması gittikçe güçleşen uçurumlara dönüşmektedir.

BAŞKAN — Sayın Erim. bir dakikanızı istirham ederim.

Sayın üyeler;

Çalışma süremizle ilgili bir önerge geldi, okutup oylarınıza sunacağım.

Yüksek Başkanlığa

Hükümet Programı üzerindeki müzakerelerin bitimine kadar Birleşime devam edilmesini; ancak, Sayın Kontenjan Grubu Sözcüsünün konuşmasının hitamından sonra 45 dakika ara verilerek Birleşime tekrar devam edilmesini arz ve teklif ederim.

Oral Karaosmanoğlu

Manisa A.P. Grubu Başkanvekili

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurunuz Sayın Erim.

CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER GRUPU ADINA NİHAT ERİM (Devamlı) — Sayın Senatörler;

Birkaç hafta önce değişik illerimizde binlerce vatandaşın âdeta düşman cep-heler halinde birbirlerine saldırdıklarını görerek yüreklerimiz burkuldu. Öğrenci grupları arasında günden güne yeniden çoğalarak büyüyen zıtlasmalar, silahlı çatış-malar anaları babaları endişe içinde kıvrınır hale getirmiştir. Memur, işçi, işveren, öğretmen, öğrenci, düşünce ve çıkar ayrılıklarını, hattâ çelişkilerini, bir demokrasi-de Anayasanın ve kanunların çizdiği sınırlar içinde tartışılırsa, demokratik rejim bundan yararlanır. Eğer hukuk sınırları her fırsatta çiğnenir hale gelmişse, gelirse, o zaman demokrasi en büyük tehlike ile karşılaşmış olur.

Şükürler olsun ki, o noktaya gelmiş değiliz. Ama, hoşgörü, uzlaşma ve denge gereği gibi sağlanamazsa, şimdi uzak görünen bazı tehlikeler birden kapımızı çalar. Ve korkarız ki, o anda dönüşü olmayan bir noktaya varılmış olunur...

Değerli arkadaşlar;

Dört parti bir araya gelerek kurdukları bu ortaklığı, hiç kuşku yok ki, arala-rında belli ölçüde hoşgörü, uzlaşma ve denge anlayışı ile meydana getirmişlerdir. Eğer güvenoyu da alırlarsa, Türkiye yeni bir aşamaya geçmiş olacaktır. Cumhuriyet tarihinin en uzun hükümet bunalımı bitmiş olacaktır.

Ancak, bu noktada, kamuoyunun günlerdir şaşkınlık içinde izlediği bir olaya değinmeden geçemiyoruz. Güvenoyu almak veya güvenoyu aldirmamak için girişil-

diği söylenen manevralar, (Eğer yapılmışsa yapılıyorsa gerçekten üzücüdür) vatan-daşların parlamenter sisteme inancını sarsacak niteliktedir. Bu söylenen manevraların yapılmamış olduğuna inanmak isterdik. Herhalde kamuoyunun tepkisinin gerekli dersi vermiş olmasını ve ileride bir daha tekrarlanmamasını dileriz. Çünkü aksi hal, Parlamentonun, parti ve program ayrımının ciddî ve samimî olmadığı izlenimini yaratacaktır.

Bugünkü Hükümet ortaklığının üyeleri olan partilerden, onların yöneticilerinden beklediğimiz ve istediğimiz bir şey vardır: Hoşgörüyü, uzlaşma zihniyetini ve bilhassa dengeli davranışı, şimdi, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak, yalnız kendi aralarında sürdürmekle yetinmeyip, muhalefetle ilişkilerinde daha da fazlasıyla göstermelerini rica ediyoruz. Milleti bölmeye, birbirine düşman kamplara ayırmağa çabalayan, bulanık su avcılarına fırsat vermemek için, insanüstü çaba harcamalarını bekliyoruz. Hoşgörü, uzlaşma ve denge her yerde ve her zaman iktidarda bulunanlarda aranan baş haslet sayılır. Hemen ilâve edelim ki, muhalefetten de iktidara aynı zihniyetle karşılık vermesini bütün yurtseverler bekleyecek, isteyecektir.

Sayın Senato üyeleri, Kontenjan Grubu olarak sözlerimizi Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu şartlarda en ziyade muhtaç olduğu nokta üzerinde yoğunlaştırmak istedik. İç ve dış koşullar ne yazık ki iyimserlik verecek bir görünümde değildir. Kıbrıs bunalımının yarattığı dış terslikler bitmiş değildir. Etrafımızda bir olumsuzluk ağı örülmüş ve hâlâ da örülmeye çalışılmaktadır. Sınırlarımızın hemen yakınında olup bitenler bizi uyanıklığa çağırmaktadır. Milletlerarası ekonomik konjonktür ayrı bir endişe kaynağıdır. Türk Milletini içeride zayıf düşürmek, birbirini yiyen zümreler, sınıflar, bölgeler haline getirmek için yeraltı ve yerüstü, legal-illegal örgütler sanki bir cadı kazanı kaynatmaktadırlar... Türkiye'yi kolay bir av haline getirme çabaları bugün her zamankinden az değil, belki tersine fazladır.

İşte bütün bu düşünce ve endişeler içindeyken bir hükümete nihayet kavuşmuş olmayı memnurlukla karşılıyoruz. Fakat, Hükümetin güvenoyunu aldığı takdirde bunu ne kadar güçlükle sağlayabildiğini zeminin ne derecede kaygan olduğunu bir an bile unutmaması lâzımdır. Bundan dolayı da Hükümetin hoşgörü, uzlaşma ve denge zihniyeti içinde birleştirici, toplayıcı bir tutumla bu güçlüklerle dolu dönemde, Türkiye'yi aydınlığa, düz yola çıkarmasını dilemekte, bu yolda başarılı olmasını beklemekteyiz.

Bu nokta üzerinde özellikle ısrarla duruşumuzun bir başka nedeni de şudur:

Görünüş ve belirtiler Türkiye'nin bir sosyal ve siyasal kutuplaşmaya yönelmek eğiliminde olduğu intibahını veriyor. İki zıt kutup etrafında toplanıldığı izlenimi endişe yaratıyor. Karşılıklı suçlamalar gittikçe ağırlığını artırıyor. İki kutup arasında uzlaştırmacı, yumuşatıcı, köprü kurucu unsurların gitgide silinmekte oluşu demokratik rejimimizin sağlıklı gelişmesi bakımından hiç de umut uyandırıcı değildir. Hükümetten ve muhalefetten hoşgörü, uzlaşma ve denge isteyişimizin başlıca nedeni bir de işte bu izlenimdir.

Sayın Senato üyeleri;

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu olarak, biz, bu Hükümet programının ayrıntılarına girmedik. Genel olarak sözlerimizi şunu söylemekle bitireceğiz.

Türkiye, yüzyıllar boyunca, kendisini geri bırakan karanlıktan Atatürk'ümüzün açtığı çığırdan yürüyerek sıyrılmıştır. Atatürk ilkeleri içinde lâiklik en değerlisidir. Cumhuriyetin ve milletin çağdaş yaşama şartıdır. Ortaçağ karanlıklarından bu ilkenin uygulanışı ile kurtulduk. Bu ilkeyi, kenarından köşesinden zedelemek Türkiye için sadece felâketler getirir. Dört partinin kurduğu ortak Hükümetin de, Atatürk'ün açtığı çığırdan yürümeye devam edeceği umudu içinde kalmak istiyoruz. Örneğin; programın 11'inci sayfasında dil konusunda söylenenleri de böyle yorumlamaktayız. Hızla sadeleşmekte olan Türk dilini geriye çekmeye, hattâ sadeleşme hızını kesmeye bile hiç kimse heves etmemelidir.

Hükümete bu yolda başarı diler. Yüce Senatoya saygılar sunarız. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Almış olduğunuz karara göre 45 dakika sonra, yani saat 19.50'de toplanmak üzere Oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati: 19.05

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Başkanvekili Necip Mirkelâmoğlu

KÂTİPLER: Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)

Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Açılma Saati: 20.00

BAŞKAN — 49’uncu Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet programı üzerinde müzakerelere devam ediyoruz.

Adalet Partisi Grupu adına Sayın Ömer Ucuza, buyurun.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğunca; yani Adalet, Millî Selâmet, Cumhuriyetçi Güven ve Milliyetçi Hareket Partilerince kurulan Koalisyon Hükümeti programı üzerinde Cumhuriyet Senatosu Adalet Partisi Grupunun görüşlerini arz etmek üzere huzurunuzda geldiğim şu anda Yüce Heyetinizi saygı ile selâmlarım.

Sayın Senatörler;

6 ayı aşan bir Hükümet bunalımından, bu bunalım sebebiyle memleketimizin ve milletimizin maruz kaldığı ve kalacağı tahribattan bir an önce ülkemizi kurtarmak için Milliyetçi Partiler Topluluğunun bu vatanperverane anlayış ve fedakârlıklarını, takdirle karşılıyorum, bundan sonra da Hükümet olarak aynı anlayış içinde milleti-mize ve memleketimize faydalı hizmetler yapacaklarına inanıyoruz.

Adalet Partisi Grupu olarak görüşlerimizi iki bölüm halinde arz edeceğimiz.

1. Hükümetin oluş sebepleri, 2. Hükümetin sunmuş olduğu program üzerindeki görüşlerimiz.

Değerli Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğunca kurulan bu Hükümetin, Hükümet oluşu Yüce Heyetinizce de malum olduğu üzere 17 Eylül 1974 tarihinde Ecevit Hükümetinin istifasına değil, Ecevit Hükümetinin 1 Şubat 1974 günü Yüce Heyetinize sunduğu Hükümet programı, bu program üzerindeki C.H.P. Grupunun Grup görüşleri ve bu iki tarih arasındaki Hükümet etme tutum ve davranışlarına dayanmaktadır.

Sayın Ecevit, Hükümet Başkanı olarak programında aynen, “Kanunları herkese eşit olarak uygulayan, Atatürk ilkelerine bağlı bir Devlet idaresi ile anlayış, kardeşlik ve sosyal adalete dayanan bir toplum düzeni” kuracağını açıklıyordu. Hükümet dönemleri içinde bir tek insaf sahibi kişi çıkıp da bu dönemde kanunlar eşit uygulanmıştır, Atatürk ilkelerine bağlı bir Devlet idaresi ile anlayış, kardeşlik ve sosyal adalete dayanan toplum düzeni kurulmuştur diyemez. Diyemez, çünkü bu dönemde partizanlığın süratle Devlet bünyesine musallat edilip kanunların hiçe sayıldığı binlerce delil ortadadır. (Örnek: Millî Eğitim Bakanlığında tutun da TRT’ye ve kooperatif kuruluşlarına kadar)

Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü programlarını tanımlarken “Bu program bütün ekonomik ve sosyal hayatta çeyrek yüzyıldır, egemen kılman bozuk üretim ve gelir dağılım düzeni yerine, sosyal adalet temeline dayalı hakça bir düzenin hâkim olmasını öngören bir program olacaktır ve en önemlisi bu program ülke ihtiyaçlarını, sosyal ve ekonomik sorunları ülke gerçeklerinin ilim ve tecrübenin sağlam verilerine dayalı olarak Anayasa çerçevesinde çözümlemek ve gidermekle ele alınmıştır” diyordu.

Değerli arkadaşlarım;

Ecevit Hükümeti döneminde Türkiye’nin geçirdiği ekonomik düzeyde sosyal adalete ve nasıl olduğunu göremediğimiz hakça bir düzene rastlamak mümkün olmadı. Aksine 40 milyon vatandaşımız, kendileri de dahil olmak üzere “Çeyrek yüzyıldır ekonomik ve sosyal sahada egemen olan bozuk üretim ve gelir dağılımı” diye tanımladıkları dönemi her yönü ile arar hale geldiler ve getirildiler. Beğenmedikleri, yıllarca vatan sathında ve Meclisler kürsülerinde tenkit ettikleri ve daha da ileri giderek kasten yaratılan pahalılık, diye sıfatlandırdıkları 1973’lerin fiyatlarından bugün devam eden bir tek örnek fiyat gösterebilirler mi? Ne oldu 1973’ün üretim bolluğuna ki, vatandaş 1974 Türkiye’sinde emsalsiz yokluğa ve pahalılığa mahkûm edildi?

Sayın Senatörler;

Ecevit Hükümeti, ekonomik politikasını sosyal adalet ilkesine uygun olmak için, gelirlerle fiyatlar arasında sağlıklı, adaletli ve dinamik bir dengenin kurulmasına özen gösterecekti. 1974 Türkiye’sine baktığımızda; aksine, ekonominin ne kadar hasta, hasta olduğu kadar da adaletsiz, hastalığı ve adaletsizliği sonsuzluğa ulaştırmada ne kadar dinamik hareket edildiğini görmemek ve anlamamak mümkün değil.

Bu dönemi hep beraber yaşayarak geldik. Bu gerçek hasta durum yurt gerçekleri, bilim ve tecrübenin sağlam verilerine dayanmıyor. Aksine tamamen gerçeklerden uzak, bilgisizliğin, beceriksizliğin ve tecrübesizliğin mahsulü olarak hâlâ bütün çirkinliği ile karşımızdadır.

Sayın sözcü şöyle diyordu: “Bilir misiniz Türkiye’de iki sene zarfında cari para hacmi, yüzde kaç yüz artmıştır?” Şimdi soruyoruz bu artış Ecevit Hükümeti döneminde yüzde kaç yüz artmış ve bunun sonucu şahlanan enflasyon yani pahalılığın yüzdesini hesabetmek ve doğru neticeyi bulmak mümkün mü? Bir taraftan Devletin ürettiği ve ithal ettiği mallara yüzde 300’ü aşan zamlar yapılacak, bir taraftan da plan hedeflerini %300’ü aşan emisyon artışına devam edilecek, sonra da sağlıklı, adaletli ve dinamik ekonomi politikasından bahsedilecek. Bu aldatmacalar elbette giderek insanları da, hükümetleri de çirkin, çirkin olduğu kadar basiretsiz hale getirecektir.

Değerli Senatörler;

Cumhuriyet Halk Partisinin beğenmeyip yerdikleri 1973 senesi fiyatlarının artışına sebep olarak gösterdikleri Merkez Bankasını ıslâh edeceklerini, hem programlarında ele aldılar hem de sözcüleri “Merkez Bankası kaynakları ya açıktan para

kesmek ya da kredi musluklarını açmak suretiyle yersiz, ekonomik ihtiyaçlara uygun olmayan, her türlü bilimsel tatbikî verilerden uzak, soyut, öylesine politikalar güdülmüştür ki, pahalılık denen âfetin yaratıcılarının başında yer alır” buyurdular-
dı.

Bu sözlerin sahiplerini, Hükümet olunca bu ithamkâr tutumları ile çelişki halinde yakaladık. Merkez Bankası imkânlarını zorlamak için 1974 Bütçe Kanununa koydukları maddeleri çıkarmak için Meclislerdeki gayretimiz kâfi gelmeyince Anayasa Mahkemesine başvurmak zorunda kaldık ve böylece Bütçe Kanununun 9 maddesinin iptalini sağladık. Bu hareketleri yanında Merkez Bankasının Temmuz 1974 başlarında plan hedefi hilâfına 10 milyar aşan parayı kesip piyasaya sürdürmekten de Cumhuriyet Halk Partisi kaçınmamıştır.

Sayın Senatörler;

Ecevit Hükümeti, tarım girdilerinde spekülâtif fiyat artışlarını önleme, tarımda verimliliğin artırılması, girdilerin fiyatları, bunların yoğun biçimde kullanılmasını özendirici bir düzeyde tutacak, bu araç ve gereçlerin yurt içinde imali için gerekli tedbirleri alacaktı. Tabîî Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü de bunlara inanarak o gün bize söylemedik söz bırakmamıştı. 1974 Türkiye’inde tarım girdilerindeki spekülâtif fiyat artışlarını önlemeye bakalım. Önlendi mi? Hayır. Aksine arttı. Bu spekülâtif artışı yaratan da, önlemeye söz veren de Ecevit Hükümetidir.

Evvelâ verimliliği artıran kimyevî gübreye %300’ü aşan bir zam yapıldı, böylece 1975 köylümüzü %80 nispetinde gübresiz ekim yapmaya mecbur etti. Ecevit taahhüdü ile çelişki içine düşerken, köylü büyük çapta yoksulluğa, bu mahsullerin verimsizliği sonucu elbette vatandaş darlığa düşecektir. Yoğun biçimde gübre kullanma yerine köylü kullanmamaya mahkûm edilince Ziraî Donatım Kurumunun elinde bulunan milyonlarca ton tarlalara atılması gereken gübre, elinde ve açık yerlerde çürümeye ve bozulmaya terk edildi. Bu acı gerçekten memleketin büyük zarar gördüğü meydanda. Ayrıca ziraî mücadele ilâçları 1974 yılında karaborsaya düşmüş, %400 fazla fiyatla satılmıştır. Bugün bir traktör alabilmek için Türk köylüsünün 1973’te aldığı traktöre nispetle kaç misli fazla para ödediğini, bu yüksek bedelle olsa dahi almak için sıraya girip kaç ay süründükten sonra bir traktöre sahip olduğunu Cumhuriyet Halk Partililer biliyor. 1973’lerde 60 bin lira olan ve her an alınabilen bir traktör bugün 150 bin liraya çıkmış ve bulunmaz hale gelmiştir. Söyleyebilir misiniz bu araç ve gereçlerin yurt içinde imali için nerede, ne zaman bir temel attınız, şimdi imalât ne safhada?

1974 sonbaharında geçmiş yıllara nazaran Türk köylüsüne kaç yüz defa daha az tohumluk verdiniz?

Bu sene ithal edilen buğday miktarı yanında gübresiz ekime sebep olmanın sonucu ne kadar buğday ithalâtına sebep olacağınızı biliyor musunuz?

Kristof Kolomb’un yumurtası gibi kredi imkânınızla ne sağladınız? Bunu öğrenebilir miyiz?

Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsüne göre tarımda sigorta kurumu kurmak bir âbide eser olacaktı. Kurtarıcı düzen olacaktı. Türk köylüsünü böylece medyum ve

şükran duygusallığına gark edeceklerdi. Bugün bu abide eserlerinden bahsetmelerine ve bu eseri göstermelerine imkânları var mı?

Değerli Senatörler;

Tarım Sigortası Kanun teklifini grupumuza mensup Sayın üyeler bir yıl evvel Meclis Başkanlığına tevdi etmişti. Neden taahhüdünüze, programınıza yardımcı olmamıza rağmen bu teklife el sürülmedi, kanunlaşmasına yardım edilmedi? Neden daha iyi bir tasarıyı siz taahhüdünüze rağmen getirmediğiniz? Şimdi Cumhuriyetin 50'nci yılından sonra Türkiye'de bir tarım sigortası bulunmamasına zannederiz şaşmıyorsunuzdur.

Değerli Senatörler;

Ecevit Hükümeti, programında “Piyasada darlığı çekilen, o yüzden fiyatları aşırı ölçüde yükselen mallarda fiyat istikrarının sağlanması maksadıyla bu tür malları piyasada bulundurmaya” taahhüt etmişti. Sayın Ecevit, 1974 Türkiye'sinde bu taahhüdünü ne şekilde gerçekleştirdi ve vatandaşın ne derece sıkıntı çektiğini burada dile getirmenin milyonlarca perişan vatandaşa şu anda hiçbir yarar sağlamayacağını düşünerek arza çalışmayacağım, sadece Cumhuriyet Halk Partisi iktidar olmuş demekle yetineceğim.

Sayın Senatörler;

İhracatımızın geliştirilmesine özel önem verilerek gerekli tedbirlerin alınacağı Ecevit Hükümeti döneminde ihracatımız ne hale geldi.

Geçmiş yıllarda yüzbinlerce ton pamuk, narenciye ve üzüm satıp yüz milyonlarca dolar sağlanan ihracatın 1974 döneminde ne hal aldığını, 1974 mahsulü pamuğun henüz %95'inin ihraç edilmediğini arz edersek ihracattaki başarısızlığı ve beceriksizliği kanımızca aydınlığa çıkarmış oluruz.

Cumhuriyet Halk Partisi Hükümet döneminde ödemeler dengesinin nasıl bozulup perişan olduğu, Para - kredi durumu sahasındaki tedbirsizliği ile yatırımların nasıl savsaklandığı, işsizliğin alabildiğine çoğalıp bir lokma ekmek için aylarca Devlet kapılarında dolaşan binlerce vatandaşın içler acısı hali, bir lokma ekmek için yabancı diyarlarda perişanlığa mahkûm olan vatandaşların ıstırapı bizim içimizi yakarken, nerede programınız, nerede neyi tenkit edeceksiniz diye yükselen sesiniz. Bu halinizi ve tavrınızı yeniden anlamak çok güç ve acı. “Acı” diyoruz; çünkü Doğudan Batıya Hükümet döneminizde ciddi bir yatırım temeli atamadınız. Bir tek mal üreten, birkaç yüz işsize iş bulacak bir yatırım yapamadınız. Döneminizde bir tek İstanbul Gübre Fabrikası temeli atabildiniz başka bir şey yok. Onun da proje ve planının kimin zamanında hazırlandığı hepimizin malumudur.

Ak günler kitabınızda vaat ediyordunuz; Hükümet Programında bu taahhüdünüzü gerçekleştirmeyi kabul ettiniz. İşsize iş bulacaktınız, evsize ev yaptıracaktınız, okulsuz gençlere okul verecektiniz. Bunların bir tekine çeçen on aylık hükümet döneminizde rastlamak mümkün değildir. Köye yol, köye su, okul taahhüdünüz, geçmiş yılları yermenize rağmen döneminizde başarınız %50'yi geçemedi.

Asgari kıdem tazminatı, bir yıla bir aylık imkânı;

Çıracık - Kalfa ve Ustalar Kanunu;

Çalışan kadınların 20 yılda emekli olması için Kanun tasarısı;

Sağlık Sigortası Kanunu nerede?

Nerede ve ne halde Devlet Personel Kanununun düzeltilmesine dair Kararname?

Gençlik meselelerine hangi imkânlar getirildi.

Bu kısaca temas ettiğimiz beceriksiz, bilgisiz tecrübesiz ve başarısız tutum ve davranışların sonucu, Türkiye’de ekonomik ve sosyal buhranın önünüzde dağlar gibi sıralandığını görünce korktunuz. Bu korku ki, sizi bulduğunuz Hükümetten ister istemez kovacaktı uzaklaştıracaktı elbette. Ama, siz Şanlı Türk Silahlı Kuvvetlerimizin kendisine has eşsiz başarısını elinize bayrak olarak alıp meselenin siyasî yönünün Hükümetçe halledilecek taraflarını yüz üstü bırakarak Hükümetten kaçır, kaçtıktan sonra da yarattığınız Hükümet buhranı ile iflâs ettirdiğiniz Devlet yönetimini ekonomik ve sosyal meselelerin daha da artması ve uzaması için bu aziz Milletin 7’den 70’e her ferdini ağlatan yokluklar ülkesi haline getirdiğiniz Türkiye’de tahribatınızın mesuliyet izlerini körletmek için Parlamentodaki muhalefeti Milletin 10 yıl gerisinde ilân eder, bugün de dönüp bu haksız ithamlarınızı unutarak bu kişileri Partinizin baş köşesine büyük misafir olarak davet ve kabul için her şeye başvurursunuz. Her tutum ve davranışınız gibi bunu da bizim anlamamız mümkün değil.

Devleti bütçesiz bırakma çabanızı da yukarıda kısaca arza çalıştığımız beceriksizliğiniz ve basiretsizliğiniz yanında anlamak mümkün olmadı.

Bu olumsuz ve iflâs etmiş Hükümet döneminizdeki tutum ve davranışınız karşısında tahmin edemediğiniz ve beklemediğiniz bir büyük olay, bu olay elbette doğacaktı. Bu ülke ve Millet ve Milletin milliyetçi temsilcileri sizi adım adım izliyor. Sizin Devlet yönetiminizdeki tutumunuza yeter demenin tam zamanında Milliyetçi Partiler Topluluğu teşekkül etti. Teşekkülün Milletin ekseriyeti olduğunu kabul etmemek elbette mümkün değildir. Topluluğa siz ve sizin gibi düşünenler ne ad takarsanız takınız çabanız bir netice vermedi ve vermeyecektir.

Değerli Senatörler;

Atatürk Türkiye’inde maalesef bir komünizm tehlikesi vardır. Türkiye’de solun meydana getirdiği ve solun istismar edeceği bir ekonomik buhran da vardır. Türkiye’de uzamasına gayret edilen bir hükümet buhranı vardı bu gayretkeş ise Cumhuriyet Halk Partisidir.

O halde, gerçek Atatürkçülere düşen birinci görev komünizm tehlikesini yok etmek için bir araya gelmekti, gelindi. Gelinecekti çünkü, Büyük Atatürk 1923 yılında Milletine şöyle sesleniyordu: “Türk âleminin en büyük düşmanı komünizmdir görüldüğü yerde ezilmelidir” Bugün bizim yapmak istediğimiz de Türkiye’de budur. Bu büyük görevden Atatürkçüyüm diyen hiç kimse kaçamaz, kaçmamalıdır.

Türkiye’de Hükümet bunalımının yaratıcıları, yarattığı bu buhranla beraber ekonomik buhranı, siyasî buhranı, siyasî buhran ekonomik buhranı körükler hale

getirmiş ve bu sonuç nereye varacak, bundan kimler yararlanacak bu gerçek ortada iken. O halde, Milliyetçi Partiler Topluluğu, kendisinin asıl görevi olan meseleye böylece sahip çıkmıştır. Bunu kimse kınayamaz. Kınayanlar olursa kendileri kınanmağa mahkûmdur.

Değerli Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğu, karşısında bulunan buhranlara çare bulmak ve onlara son vermek için büyük bir anlayış ve yüreklilik içinde tabiatın yeniden canlandığı bu ilkbahar döneminde kendilerine tevdi edilen göreve başlamış ve huzurunuzda büyük Milletimizin içine düşürüldüğü siyasî, ekonomik ve sosyal bunalımdan kurtaracak bir programla gelmiştir.

Program 1974 Türkiye'sinde meydana getirilen ve gittikçe ağırlaşan iç ve dıştaki çeşitli güçlüklerle dolu bunalımları ortadan kaldıracak tedbirleri hemen, orta ve uzun vadeli olarak tespitle işe başlamayı hedef almıştır.

Bu tedbirler manzumesi 36 sayfa tutan Programda hiç bir kuşkuyla yer veremeyecek şekilde ve açıklıkla ele alınmıştır. Bu tedbirlere bakılınca yeni getirilenleri kısaca şöyle özetleyebiliriz:

Gençliğe verdiği ehemmiyeti nazara alarak onlara fırsat eşitliği yaratma ve memlekete sahip hayırlı evlât olma imkânları yanında, 18 yaşındaki gençliğe olan güvencini oy hakkına sahip kılma imkânı sağlamakta ve üniversiteye girme imtihanlarından önce üniversite hazırlık kursları açma, meslek okullarının ikinci dönemlerinden mezun olanların üniversite ve yüksekokullar imtihanlarına girebilme ve kazananların lise mezunu sayılmalarını.

İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlâk derslerinin İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam Hatip okulları mezunlarınca okutulması.

Tarımda üretimin artırılması esas alınarak öncelikle çok pahalı hale getirilen gübre fiyatlarında indirim yapılması, Ziraî kredilerin artırılması, Tarımda âfete uğrayan çiftçilerimizin korunması için tarım sigortası kurulması.

Köylüden alınmakta olan köy katılım payının kaldırılması, Köy muhtarlarına ödenek verilmesi, Sosyal güvenlik sahasında bütün çalışanların sigorta içine alınması, genel sağlık sigortasının gerçekleştirilmesi, Çalışan kadınların arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekliye ayrılması, Yaşlı ve muhtaç vatandaşlara ihtiyarlık ve bakım yurtları sağlanması, İşçi ve memur ayırımı adil ve gerçekçi ölçü ve kıstasla ele alınarak neticeye bağlanması, Kıdem tazminatının her yıl için yarım aylıktan bir aya çıkarılması, Yurt dışında çalışan vatandaşlarımıza kredi ve iş imkânı sağlanması, Çırak - Kalfa ve Ustalar Kanununun kısa zamanda çıkarılması, Esnaf ve sanatkârlar ve çiftçiler için defter tutma formalitelerinden kurtarılacak götürü usulle vergilendirilme imkânı, Asgarî geçim indiriminin yükseltilmesi gibi, işi köylüyü, esnafı, sanatkârı, memuru, çalışan ve çalışmayan bütün vatandaşlarımızı gözetken bu yeni tedbirleri, bu yeni tedbirleri getiren Programını ve Hükümetin bu tutumunu memnuniyetle karşılıyor, dış siyasette yalnızlığa itilmemize sebep olan tutumların gözden geçirilmesi, geliştirilmesi yolunda tespit edilen görüşlere yürekten inandığımızı, Kıbrıs davamızın yakında ve millî arzuya göre neticelendirileceği

hususlu ve millî varlık ve dış güvenliğimizin başlıca teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizi güçlendirme yolundaki tedbirleri yürekten benimsediğimizi ve desteklediğimizi arz ediyoruz.

Sayın Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğu Koalisyon Hükümetinin getirdiği bu Programı buhransız bir dönem programı olarak değil, her türlü bütçe imkânından mahrum, sayısız sıkıntılara maruz bir dönemde getirilmiş olmasına rağmen iş başında bulunan Hükümetin alacağı tedbirlerle başarıya ulaşacağı, böylece tarihî bir görevi yapacağı inancı içinde olduğumuzu ne ezen, ne ezilen hakça bir yaşama döneminin yeniden başladığına inandığımızı tekrarla, Adalet Partisi Grubu adına bir defa daha Hükümete başarılar diler, Yüce Heyetinizi grupum adına saygıyla selâmlarım. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sevgili arkadaşlarım.

Şu anda bir ikinci görevi daha kısaca ifa etmeme müsaade buyurun.

1974 Türkiye'sinde Hükümet olarak işbaşında bulunan Cumhuriyet Halk Partisi Grup Sözcüsünün bir kısım haksız ithamlarına cevap vereceğim.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sözcüsü, konuşmasının başından sonuna kadar bu kürsüde, sahte ve (kendi tabirleriyle) abartılmış bir eda içinde görüşlerini ileri sürdüler.

Hakikaten, tutum ve davranışlarını, tavır ve hareketlerini, hepiniz gibi ben-deniz de yadırgadım. Gönül arzu ederdi ki, Cumhuriyet Halk Partisi, hükümetleri döneminde, huduttan hududa sayısız eserleri arkasında bırakarak bugün (Hükümetten ayrılmış bir parti olarak) bu kürsüye gelip, böyle sahte bir tavırla değil de büyük Türk Milletine hizmet etmiş insanların huzuru içinde Hükümetin Programı üzerinde görüşlerini beyan etmeliydi.

Cumhuriyet Halk Partisinin tutumu, (bir atasözümüz vardır) hem suçlu hem güçlü insanların tutumuna benzemektedir.

Bu kürsüde, Cumhuriyet Halk Partisi, ölçsüz, şaşkın ve bir çirkin eda içerisinde, hem Hükümet Programına hem de Adalet Partisinin geçmişteki dönemine, eski tutum ve davranışları içerisinde saldırmaktan kendilerini alıkoyamadılar. Adalet Partisine, Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü ne kadar saldırırsa o kadar yıpranır, o kadar ezilir, büzülür. Çünkü, bırakıp kaçtıkları Hükümetin on aylık döneminde, Türkiye'ye bir çivi çaktıklarını ispat edemezler.

Sayın Sözcü, Grubu adına görüşünü bu kürsüden ifade ederken, İstanbul Köprüsünün mimarı edasındaydı. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Ama, o İstanbul Köprüsü için, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Ecevit'ten bütün partililerine kadar neler söylendiğini, neler yazıldığını, hafızamız bütün tazeliğiyle muhafaza etmektedir.

Kendilerinin terekesiyle meşgul olursak sinirlenirler. Kendilerinin bozuk bıraktığı ve Milleti içinden çıkılmaz buhran dönemine sokmaları sebebiyle. Milletin gerçek sahipleri tarafından kurulan Hükümete saldırabilmek için hayalhanelerin-

de, yaratmadık şey gazetelerinde yazmadık yazı bırakmadılar: “Kimliği ve kişiliği belli olmayan Hükümet.”

Değerli arkadaşlarım;

Yeni kurulan Hükümet, Anayasanın, kurulmasında ve devamında hiç bir kusur, en ufak bir hata bulunmayan partilerin meydana getirdiği bir hükümettir. Hükümetin kuruluşu, Anayasanın 102’nci maddesi gereğince Sayın Devlet Başkanı tarafından yetki verilmek suretiyle kurulmuştur; ama gelin Cumhuriyet Kalk Partisine, gelin bunların kanun anlayışına bakınız: “Kimliği ve kişiliği belli olmayan Hükümet.” Anayasaya saygıları, kanunlara saygıları böylece tescil? ediliyor, Cumhuriyet Halk Partisinin.

Simdi, bu hareketleriyle, memnunuz ki, her ciddi meseleyi, kanunlara ve mevzuata uygun kuruluşları böylesine inkâr eden bir partinin ve sözcüsünün, daha neleri tahrif ederek inkâr etmesinin, lekelemesinin, yok saymasının böylece gerçek bir misalini verirler.

“Milliyetçi Cephe milliyetçileri dağılmış.” Böyle şey yok sevgili arkadaşlarım. Görüşleri düşünceleri gerek siyasi yönden gerek ekonomik yönden birbirine yaklaşıp olan partilerin bir araya gelmesi, Türkiye’de milliyetçilerin dağılması demek değil, gerçekten birlik ve beraberlik içinde bulunmanın açık ve kesin delili olarak karşımıza çıkmaktadır. Gözümüze baka baka bu kadar yalan söylemekten, Sayın Cumhuriyet Halk Partisi ve sözcüsü ne fayda bekler anlamak mümkün değil.

Yeni Seçim Kanunu teklifinden neden korkuyorsunuz! Madem ki, “Acele seçim, erken seçim, hemen seçim, seçim,” diye diye 6,5 ay sonunda da gelip bu kürsüden...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Vazgeçmişler seçimden.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — “... Biz gidersek böyle geleceğiz” diyorsunuz. Giderseniz sizin nasıl geleceğinizi, biz sizin gibi kâhin değiliz, söyleyemeyeceğiz; ama vatan sathında ektiğiniz fırtınaların, sizi tayfun gibi biçeceğini, o halka dönük tutum ve davranışınızı göreceksiniz. (A.P. sıralarından alkışlar)

EKREM KABAY (Burdur) — Beraber göreceğiz.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — İnşallah.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bu hükümeti menfi Hükümetmiş. Eskicilikten, gericilikten, tutuculuktan yanaymış. Dün akşam, Sayın Genel Başkanım ve Başbakanımız Mecliste söylediler. İzinleriyle ben de arza mecburum şu anda:

İyi ki siz, bize bu sıfatları veriyorsunuz. Kalkar da bizi beğendiğinizi söylerse-niz, sizin bu beğenme duygunuzdan biz kazanç değil zararla karşı karşıya geliriz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) “Yenileşmeyi yıkma, yok etme gibi bir görevmiş.”

Sevgili arkadaşlarım;

1950 yılından bu tarafa gerek Demokrat Parti ve gerekse 1965-1971 yılları arasında Adalet Partisi, Türkiye’de hangi yeniliği ortadan kaldırmaya çalıştı? Yaptıkları ederler ortada. Hepsi dev eserler. Türkiye’nin bugünkü halini gerek, Demokrat Parti Hükümeti, 19 tane şeker fabrikası, 25 tane çimento fabrikası yaptırdığı

zaman, Cumhuriyet Halk Partililer seslenip, “Bu kadar şeker fabrikasına bu kadar çimento fabrikasına ne lüzum var” diyordunuz.

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Barajlara.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — 1970 yılında büyük Milletin çektiği şeker sıkıntısını her halde bizim kadar sizler de biliyorsunuz. Devlet idaresi günü gününe düşünülecek bir görev değil. Devletin başına gelen insanlar. Milletin 50 yıl, 100 yıl, 500 yıl sonrasını hesap etmek mecburiyetinde.

Seyhan nehri üzerine baraj yapıp santral kurulduğu zaman...

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Fareler delecek.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — İleri görüşlü Cumhuriyet Halk Partililer; ama şimdi, “yeni” kelimesiyle bunu inkâra kalkışacaksınız, ama “Köstebekler barajın duvarını delecek, Adana’yı su basacak” gibi çirkin, pis tenkitleri yaptınız.

BAŞKAN — Sayın Ucuza.

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Reddi mirastan bahset.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ama bugün Seyhan nehri üzerindeki...

BAŞKAN — Sayın Ucuza, rica edebilir miyim? O son kullandığınız kelimeyi temiz lisana münafi addediyorum. Lütfen tashih buyurur musunuz efendim?

EKREM KABAY (Burdur) — Gayet açık Sayın Başkan.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, konuşsun değeri yok.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Konuşsunlar değeri yok. Yakışır.

BAŞKAN — Lütfen efendim, rica ederim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Biraz yumuşak, biraz yumuşak.

BAŞKAN — Lütfen müdahale buyurmayınız efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, sözü mü bağlayacağım lütfederseniz.

BAŞKAN — O kelimeyi tashih buyurursanız.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Şimdi bağlayacağım müsaade ederseniz.

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O beğenmedikleri baraj, Adana’dan Mersin’e kadar bütün Çukurova’nın sağ sahilini bugün sulanır hale getirmiş; o beğenmedikleri santral, istihsal ettiği elektriğin yüzde 40’ını Ankara’ya kadar göndermekte. Çirkinliği bu manada arz etmeye çalıştım.

BAŞKAN — Efendim ben o değil de, “Pis” kelimesi üzerinde maksadınızı aştığınızı tahmin ettim. Lütfeder tashih ederseniz iyi olur efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ciddî meseleleri doğru dürüst ifade etmek lâzım.

BAŞKAN — Yoksa, bir sataşma doğmuş olur, o anlamda ifade ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Hayır, sataşma kastiyle, hakaret kastiyle söylemiyorum.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Üslubu beyan aynı ile insandır.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, ben görevimi yapıyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim?

BAŞKAN — Siz devam buyurun efendim, lütfen Genel Kurula hitap ediniz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Bir şey söylemedi.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Söyledi, söyledi, Sayın Kocaman söyledi.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Aynen iade ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Ucuza, siz lütfen Genel Kurula hitap ediniz efendim. Lütfen, oradan bir şey söylenmedi efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Kocaman söyledi.

BAŞKAN — Efendim, “Üslubu beyan aynı ile insandır” dediler ve öyle gittiler. O temiz bir ifadedir efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — O da kendisine aittir.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sizi bu kürsüye alkışlamaya gelmedik. Ne yaptınız ki, hangi hizmeti getirdiniz ki? Bu fakir Milletin 85 milyar bütçesini allak bullak edip, bir tek eser bırakmadan kaçıp gittiğiniz şu durumunuzda, şu döneminizde benden; bu kürsüye gelip sizi alkışlamak mı bekliyorsunuz? (A.P. sıralarından alkışlar)

EKREM KABAY (Burdur) — Bizim bütçeyi mi görüşüyorsunuz. Sayın Demirel’in bütçesini mi görüşüyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Kabay, rica ediyorum efendim, müsaade buyurunuz.

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Tahammül edin.

BAŞKAN — Lütfen efendim, müdahale etmeyiniz efendim.

Sayın Ucuza, devam buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Burdur) — Tahammülü sizden bekleyeceğiz, iktidarsınız.

BAŞKAN — Sayın Kabay, rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biraz evvel bu kürsünün teminatı olduğunu söylüyordunuz ve bu kürsü teminatına dayanarak, hiç kimsenin lâayk olmadığı, kafanızda yaşattığınız birtakım sözleri bu kürsüden rahat rahat söylüyordunuz. Geleceksiniz bu kürsüye, “Efendim sağ bünyesinde cibilliyet” “Cibilliyet” kelimesi devamlı olarak kullanılır; ama “Cibilliyet” olarak değil, “Cibilliyetsiz” olarak kullanılır.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — “Soy” demektir.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, “Cibilliyetsiz” demedi, öyle bir şey demedi.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim, lütfen.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Peki, sağ cibilliyetsiz de... (A.P. sıralarından, “Solda cibilliyet olmaz” sesleri)

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim. Lütfen karşılıklı konuşmayalım.

Evet efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Peki, solun cibilliyetinden bahsedelim.

BAŞKAN — Lütfen efendim. Sayın Ucuza, lütfen Genel Kurula hitap buyurunuz, karşılıklı konuşmayınız, ifadelerinizi o şekilde yürütünüz efendim.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Zaman kendisini gösterecek...

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Sol babasını inkâr eder.

BAŞKAN — Sayın Karaküçük, lütfen rica ediyorum. Devam edin.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi sevgili arkadaşlarım:

Siz sol diye yola çıkarsanız...

EKREM KABAY (Burdur) — Demokratik sol.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kabay, söz sıranız var, lütfen. Burada konuşacaksınız efendim, hallederiz efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, sol olduktan sonra, nasıl olursa olsun bu sol.

EKREM KABAY (Burdur) — Bu demokratiği.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi, bu...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Demokrasilerde sol da olacak, sağ da olacak.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ediyorum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Peki Sayın Başkan.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Öztürk bu işi çok iyi bilir Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Köker, sizden de rica ediyorum efendim. Rica ediyorum. Efendim, böyle bir müzakere usulü yok ki. Yok böyle bir müzakere usulümüz. Rica ederim.

Buyurunuz Sayın Ucuza.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Siz “ortanın solu” deyin, “Demokratik sol” deyin, ne dersenez deyin, sol. Bunun karşısına bir hareket çıkarsa bunun cibilliyetinden bahsetmeye ne hakkınız var?

Şimdi ben solun cibilliyetinden bahsedeceğim.

Sevgili arkadaşlarım;

12 Mart Muhtırasından sonra Türk Silahlı Kuvvetleri, Türkiye’de olan biten hadiselerle el koydu. Şimdi, solun cibilliyeti; Nurhak dağlarında kırsal örgüt...

ORHAN KOR (İzmir) — Banka soymak...

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Onun bizimle alâkası yok Sayın Ucuzal.

BAŞKAN — Sayın Atmaca, rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sevgili arkadaşım, ben solun cibilliyetinden bahsediyorum.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, siz devam ediniz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ne gereği var bunun?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Yanlış söylüyor.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, Sayın Esatoğlu, böyle bir sonuca varamayız ki. Rica ediyorum sizden.

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Vardır.

BAŞKAN — Sayın Karaman, sizden de rica ediyorum efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Karaman, 12 Marttan sonra Nurhak dağlarında örgüt yok muydu?

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Vardı.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O halde uydurdum mu?

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, Sayın Karaman.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sağ cibilliyetsiz.

BAŞKAN — Sayın Öztürk.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Senin aklın ermez otur.

BAŞKAN — Sayın Köker.

Sayın Ucuzal, sizden rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ortılığı karıştırıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, böyle müzakere olmaz ki, rica ediyorum efendim.
(A.P. sıralarından “Elrom var, Elrom” sesleri)

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Sayın Ucuzal Saidi Nursi Var, 31 Mart var.

BAŞKAN — Sayın Karaman, rica ediyorum efendim. Böyle usulümüz var mı?

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Tabii efendim, doğru.

BAŞKAN — Yoktur efendim. Sayın Ucuzal, lütfen siz de Genel Kurula hitap ediniz, bir şahsı istihdaf etmeyiniz. Sayın Karaman’ın isminden bahsettiniz.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, davanın içindeler de...

BAŞKAN — O benim görevim efendim, benim görevim. Devam buyurun.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Devam et, devam et.

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — “Sol” denince niye ayağa kalkıyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Ertürk, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Sağın asaleti var.

BAŞKAN — Sayın Ertürk, sizin sözcünüz konuşuyor efendim.

Sayın Ucuza! buyurun efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım;

Şimdi biz sağda bir partiyiz, Sayın arkadaşlarımız da solda bir parti olduğunu söylüyor. Biz de bunların cibilliyetlerinden bahsediyoruz. Anayasayla tarafsızlığı sabit olan Sayın arkadaşımıza ne oluyor?

BAŞKAN — Müsaade buyurursanız yapılan müdahaleleri önlemek benim görevim. Bana bu imkânı bahşediniz lütfen ve siz de Genel Kurula bitap ediniz. Buyurun efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O halde sevgili arkadaşlarım; Türkiye’de komünizan faaliyet, komünistlik alabildiğine yürümüş ve bu memlekette komünistliğin ve komünistlerin olduğunu örfi idare mahkemeleri kararlarıyla tespit etmiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Gayet tabii.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ve sonra da, gayet tabii diyen arkadaşlarımız...

BAŞKAN — Efendim, cevap vermeye mecbur değilsiniz, siz Genel Kurula hitap buyurunuz.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bu vatan hainlerini, bu komünistleri affetmek için ellerinden gelen her türlü gayreti göstermiştir.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ne kadar ayıp bu.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ediyorum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Kabalık bu aklını başına topla.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Terbiyeli olun.

BAŞKAN — Sayın Ucuza!, Sayın Ucuza!.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Siz de yattınız o mahkemelerin kararıyla.

BAŞKAN — Sayın Ucuza!, rica ederim, siz kendi takdirinizle lütfen üyelere hitap etmeyiniz efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, o mahkemelerin kararıyla hapishanelerde yatan kişiler burada söz sahibi oldu.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sen topla aklını başına. Bu ne demek?

BAŞKAN — Sayın Köker.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Yok ki akıl, neyi toplayacaksın?

BAŞKAN — Sayın Köker.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Sayın Başkan, “Aklını başına al” diyor.

BAŞKAN — Sayın Karayığit.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Kendisinde akıl yok, neyi toplayacak?

BELİĞ BELER (İzmir) — Komünist olan kimse alınır.

BAŞKAN — Sayın Beler, Sayın Köker, rica ediyorum efendim. Efendim müsaade buyurunuz. Ben acz göstermiyorum ki, ben bütün arkadaşlarıma müdahale etmemelerini rica ediyorum; ama kürsüden konuşan sizin Sayın sözcünüz; imkân bahşediniz de lütfen konuşsunlar efendim, lütfen.

Buyurunuz Sayın Ucuza.

BELİĞ BELER (İzmir) — Komünist olanlar alınır, komünistlere söylüyor.

BAŞKAN — Sayın Beler, rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, sol görüşlü, komünist görüşlü gençlik, bu memlekette istediğini yapacak; fakat milliyetçi Atatürkçü gençlik en ufak bir harekete geçtiği zaman büyük ithamlarla karşı karşıya kalınacaktır.

Demin söyledim, sevgili arkadaşlarım; daha 1928 yılında Büyük Atatürk bize emir vermiştir.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Atatürk’ün değildir, o söz.

BAŞKAN — Sayın Öztürk...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — İnkâr etmeye senin gücün yetmez...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Değildir, değildir; Münir Hayri Egeli düzenlemiştir.

BAŞKAN — Sayın Ucuza, siz lütfen cevap vermeyiniz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Komünisti kimse müdafaa etmez; sen söyle...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Dinleme sen, söyleyeceğini söyle.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, Sayın Öztürk, siz şimdi bulunduğunuz yerde değil de, Divanda görevli olsaydınız. Rica ediyorum sizden.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sevgili arkadaşım, sen komünist değilsen komünist, komünistleri ve komünist faaliyetleri nasıl burada gelirsın, himayeye çalışırsın?

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sol birlik.

BAŞKAN — Devam buyurunuz efendim, siz; siz lütfen gelen şeylere cevap ver-meyiniz efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, “Devlet kuv-vetlerine yardımcı olacak” sözü;

Türk milliyetçiliği ile yetişen gençlik ve biz de o çağlardan geçtik geldik. Ka-nunlara saygılı olan gençlik, Devlet kuvvetlerine yardım ediyor demektir. Bundan ürkecek ne var?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Silahlarıyla mı?

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Doğru, Devlet kuvvetleri silahla hücum edi-yorlar; silahla hücum ediyor, kanuna saygı...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Büyük Atatürk, Devlet Başkanımız mıydı? Devlet Başkanımızdı. Devletin o gün emniyet kuvvetleri yok muydu? Vardı; ama Cumhuriyeti niye gençliğe emanet etti?

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Onu bilmezler, onu söyleme.

BAŞKAN — Sayın Karaküçük, rica ediyorum efendim; rica ediyorum efendim. Sizin müdahaleniz, mukabil müdahaleyi davet ediyor efendim; rica ederim.

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Yardım ediyoruz, beyefendi.

BAŞKAN — Efendim, teşekkür ederim; ben yardıma ihtiyacım olduğu zaman istirham ederim sizden.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi, bu kürsüye gele-ceksiniz, her şeyi yapmış gibi, her şeyi başarmış gibi, Millete büyük hizmetler, bü-yük eserler vermiş gibi bir tavrın edası içerisinde bulunacaksınız; Devlete, Millete hizmet etmiş kişileri veya toplulukları rahatlıkla karalayacaksınız. Biz şimdi sizden soruyoruz; hakkımız. Şu sizin “Ak Günler” kitabınız...

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Güzel.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sizin Program gibi.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Almışsınız. Program yapmışsınız.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şu da ona dayalı Hükü-met Programınız...

BAŞKAN — Sayın Öztürk.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Neyi yaptınız, neyi tenkit ediyorsunuz yahu...

BAŞKAN — Sayın Ertürk, Sayın Ertürk, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Teşekkür edin, kabul etmişiz daha ne istiyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Ertürk.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan bir şey demedik, nezaketle konuştuk.

BAŞKAN — Sayın Öztürk...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Allah, Allah, her şeye karışılmaz ki?

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ederim efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ben bir şey demedim, Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, sizin bir müdahaleniz, müdahaleyi davet ediyor.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Bir şey demedim, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Ama konuşuyorsunuz, olduğunuz yerden efendim; rica ederim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Nezaketle konuştuk, almış, program yapmışsınız dedik.

BAŞKAN — Efendim, niçin söylüyorsunuz; var mı öyle bir şey? Siz, yıllarca bu İçtüzüğün uygulanmasında Başkanlık Divanında hizmet görmüş bir arkadaşımızsınız. Rica ederim efendim, benim görevim efendim, o. Rica ederim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Siz öyle ise Sayın Öztürk, kendi kendinizi tenkit ediyorsunuz, maşallah, maşallah, nazar değmesin.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Köker, sizden de rica ediyorum efendim; lütfen yardımcı olunuz, bitirelim müzakerelerimizi.

Buyurunuz Sayın Ucuza.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamlı) — Sayın arkadaşlarım;

Bu “Ak günler” kitabını, Ecevit Hükümetinin programını gösterişim şu maksada matuftur. Lütfen boş zamanınızda alın, okuyun. Bunların içinde... (A.P. sıralarından “Okuduk, okuduk” sesleri) Hayır, Cumhuriyet Halk Partililere söylüyorum. Boş zamanınızda açın okuyun bunları; eğer bu dediklerinizden taahhüt ettiklerinizden bir tanesini yaptıysanız, gelin sizin ile burada rahat rahat münakaşasını yapalım. Ama ben ilân ediyorum ki, bu kitap, artık yalan adını taşıyacak bir kitap haline geldi. “Ak günler” yerine “Yalanlar” adlı bir kitap; uygulanmayan bir hükümet programı.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Yaşarsanız görürsün yalan olmadığını...

BAŞKAN — Lütfen Sayın Ünsal, rica ediyorum sizden de efendim.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Takdir ediyorsunuz değil mi, “Ak Günler”i?

BAŞKAN — Lütfen, Sayın Esatoğlu...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamlı) — Size kim söyledi, bilmediğimi?

BAŞKAN — Sayın Ucuza, cevap vermeye mecbur değilsiniz efendim. Siz de Genel Kurula hitap ediniz lütfen. Bütün arkadaşlarımdan rica ediyorum efendim; herkesten yardımcı olmalarını rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü, “Bizim giysilerimizi giymeye çalışıyorsunuz” diyor. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Giysileri.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — O kelimelere de alışacaksınız.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — İftihar ediniz bu kelime ile.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Cenabı Hak’tan niyazımız, ne sizin fikriniz yolunda ne herhangi bir tutumunuzda ne de görüldüğünüz renkte bizi Büyük Milletimize göstermesin.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — O seviyeye ulaşamazsınız.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Hürematsızlık ediyorsun.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Boşuna hırçınlaşmayın arkadaşlarım.

Geleceksiniz buraya itham, iftira, kanunları inkâr, Anayasayı inkâr. Ondan sonra da büyük parti. E., birbirine yakışmıyor, çelişkiye düşüyorsunuz. Siz de hükümet oldunuz; açın, bakın Hükümet programınız hakkında Grupumuzun söylediği sözlere; “Sizi takip edeceğiz” dedik; ama bir zaman içerisinde müsaade edeceğiz; bakalım ne işi becereceğinizi görelim dedik; ama bu müddet içerisinde hiçbir başarılı işinizi görmedik.

Yaptığınız işler: Kanunları bir tarafa attınız, Anayasayı bir tarafa attınız, kafanıza göre partizanca bir tutumun içerisine girdiniz. Getirdik, hakkınızda araştırma önergelerini verdik, Meclislere devam etmedi bakanlarınız, hâlâ gündemlerde duruyor.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Gerek yok bakanların cevabına, ama.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sonradan o kararı aldık.

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, bütün ikazlarımdan etkisi olmadığını görüyorum. Rica ediyorum, lütfen efendim, müdahale etmeyiniz efendim; yok böyle bir usul, Sayın Esatoğlu.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Hayır Sayın Başkan...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O karar almalı 1,5 ay oldu.

Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü geliyor buraya, işçi ile işveren arasında Hükümetin programa koyduğu güzel esasları kendi kafasındaki fikriyata göre reddediyor. Bir diyeceğimiz yoktur. Biz, işçi ile işveren arasında husumet yaratmaktan fayda bekleyen bir topluluk değiliz. İşçi ile işveren arasında kardeş gibi çalışıp müşterek hayatın devamında fayda bekliyoruz. Ama, bir yer geliyor kürsüde başka, öbür kürsüde başka, vatan sahinde başka.

Türkiye’de 274 sayılı Sendikalar Kanunu çıkmış, 1961’den sonraki koalisyon hükümeti zamanında, bu hükümette A.P.-C.H.P. ortak, Sendikalar Kanununu, Toplusözleşme Kanunu Sayın Ecevit getirmiş Türkiye’ye. Hükümet yok orta yerde. Ama, geliyorsunuz, bu Sendikalar Kanunu normal tatbik edilsin. Hayır, işçiye grev hakkı. İşverene lokavt hakkı çağdışı ilân ediliyor. Toplusözleşmeye gelince; herkes kanunî hakkını kullanacak ve böylece Millet hayatımızda, Devlet hayatımızda bir nizam olacaktır. Geleceksiniz burada her şeyi söyleyeceksiniz, sonra da, neyin ne derece ağır ve yanlış söylediğinizin farkına varacaksınız. Efendim, ben o sözü grup adına söylemedim de, şahsî adıma söyledim diyeceksiniz.

Sevgili arkadaşlarım;

Allah sağlık verdiği müddetçe burada Cumhuriyet Halk Partisi’nin geçmişte 30 yıllık dönemini, artık o 30 yıllık dönemi kendileri inkâr ettiği için oraya el sürmeden 10 aylık hükümet dönemlerim her fırsatta bu kürsüden dile getirip, beceriksizliklerini, başarısızlıklarını ve Devleti nasıl iflâs ettirdiklerini dile getireceğiz. Böylece herkes haddini bilerek, yapabileceği işe talip olacak, yapamayacağı işe talip olmayacak.

Hâdiseler gösterdi ki, Cumhuriyet Halk Partisi, Devlet idare etme kuvvetinden yoksun; sadece dernek idare edebilecek kadar bir topluluk. Bu bakımdan, zinhar geçmişte hizmeti olan Adalet Partisine burada gelip haksız birtakım iftiralar savurmayım Adalet Partisinin 6 yılda bu memlekete Doğudan Batıya kadar bütün vatan sathında bu millete yaptığı hizmetten bir kısmını da siz, güvercin uçurarak kurdelaşlarını kestiniz. Güvercinleri uçurdunuz, bundan sonra Hükümet de bir güvercin olarak elinizden gitti. Bir daha bu imkânı bulamayacaksınız.

Bu düşüncelerle Yüce Heyetinizi saygıyla selâmlarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Hükümet programı üzerinde gruplar adına yapılan konuşmalar bitmiştir.

Şimdi kişisel konuşmalara geçiyorum. Evvelâ söz almış olan üyelerin isimlerini okuyacağım, sonra lehinde, aleyhinde, üzerinde konuşacak Sayın üyeleri işaret edeceğim, ondan sonra da sırayla söz vereceğim.

Sayın Hamdi Özer, Sayın Ekrem Kabay, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Fatma İşmen, Sayın Sırrı Atalay, Sayın Salim Hazerdağlı, Sayın Reşat Oğuz, Sayın Fevzi Esatoğlu, Sayın Raif Eriş, Sayın Hüseyin Atmaca, Sayın Ahmet Yıldız, Sayın Celâl Ertuğ, Sayın Hilmi Nalbantoğlu, Sayın Mustafa Tıgılı, Sayın Yiğit Köker, Sayın Nuri Âdemoğlu, Sayın Alâeddin Yılmaztürk, Sayın Halil Özmen, Sayın Ali Oğuz, Sayın Hamdi Özer? Üzerinde.

Sayın Ekrem Kabay? Yoklar.

Sayın Hüseyin Öztürk? Aleyhinde.

Sayın Fatma İşmen? Üzerinde.

Sayın üyelere açıklamak istiyorum.

Sayın üyelerin sadece konuşma olanağı bulmak için, lehinde, aleyhinde, üzerinde, diye işaret buyuracaklarını tahmin etmiyorum. Elbette hangi amaç için söz

almışlarsa, o amacın sınırları içinde kalacaklardır. Onun dışına çıktıkları zaman da Başkan tarafından ikaz edileceklerdir.

Sayın Sırrı Atalay? Yoklar.

EKREM KABAY (Burdur) — Ben geldim efendim.

BAŞKAN — Sonra tekrar sorarım efendim. Sayın Hazerdağlı? Lehinde. Sayın Oğuz? Üzerinde.

MACİT ZEREN (Amasya) — Partisi aleyhinde, siz üzerinde söz istiyorsunuz. Bu oy hakkını suiistimaldir.

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu? Aleyhinde.

Sayın Eriş? Lehinde.

Sayın Atmaca? Yoklar.

Sayın Yıldız? Yoklar.

Sayın Ertuğ? Yoklar.

Sayın Nalbantoğlu? Aleyhinde.

Sayın Tıgılı? Yoklar.

Sayın Köker? Lehinde.

Sayın Âdemoğlu? Lehinde.

Sayın Alâeddin Yılmaztürk? Lehinde.

Sayın Özmen? Üzerinde.

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Ne biçim Grup? Başı bozuk alayı mı?

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, takdir kendilerinin. Eğer, o sınırın dışına çıkarlarsa, biraz evvel tavzih ettim, ifade ettim ki, Başkanlık müdahale edecektir.

Sayın Ali Oğuz? Lehinde.

EKREM KABAY (Burdur) — Bana sormadınız Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Kabay? Aleyhinde. Sayın Atmaca ifade buyurur musunuz? Lehinde, aleyhinde, üzerinde?

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Lehinde Sayın Salim Hazerdağlı, buyurunuz efendim.

İBRAHİM TEVFİK KUTLAR (Gaziantep) — Sayın Başkan bir önergemiz var.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, bir dakikanızı istirham edeyim efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Tabii efendim.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Bu arada kişisel konuşmaların 10 dakikayla sınırlandırılmasına dair bir önerge vardır, okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

Hükümet programı üzerindeki kişisel konuşmaların 10'ar dakika olarak sınırlandırılması arz ve teklif olunur.

(*Eskişehir*) **Hasan Ergeçen**

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Önergenin aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Önergenin aleyhinde, buyurunuz Sayın Atmaca.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Türkiye Cumhuriyetinin yeni kurulan, hem de dört ayrı renk, dört ayrı parçadan kurulan bir Hükümetinin programını tartışmak üzere söz alan arkadaşlarımızın, bu 30 küsur sayfalık Hükümet programını 10 dakika içinde eleştirmesi olanak dışıdır. 10 dakikayla sınırlandırmak demek, bu Hükümet programı üzerinde Sayın üyelerin gereğince fikirlerini ifade etmelerine imkân vermemek anlamına gelir. Bu bakımdan bu sınırlamanın millî iradenin ve millet temsilcilerinin gereğince yeni kurulan bir Hükümetin programı üzerinde, lehte veya aleyhte veya üzerindeki konuşmalarını kısıtlamak, programın gereğince eleştirilmesini yaptırmamak anlamına gelir ki, bu Türk Devletinin, Türk Ulusunun kaderine hâkim olacak olan bir Hükümetin programı gereğince eleştirilemezse, ne programın uygulanmasında Hükümete ışık tutma, ne de programın noksan taraflarını, eksik taraflarını, iyi veya kötü taraflarını gereğince eleştirme imkânı olmayacaktır.

Bu bakımdan bu kısıtlamanın kaldırılması taraftarıyım. Zamanımız boldur, imkânlar geniştir... (*A.P. sıralarından “olanak” sesleri*)

Olanak, sizin Hükümetinizin, o dili, eleştirdiğiniz dilin, bütün eleştirdiğiniz kelimeler programın içinde en az yüz kelimedenden aşağı değil. Bilerek veya bilmeyerek onu kabul etmişsiniz.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Hükümet bizim hükümetimiz değil.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, “Sizin Hükümetiniz” diyor; Hükümet bizim değil, Cumhuriyet Hükümeti.

BAŞKAN — Efendim, lütfen rica ediyorum, söz kendisine aittir, siz müdahale etmeyiniz efendim.

Buyurun Sayın Atmaca, devam buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Kimin Hükümeti olduğunu başta, daha söze başlarken söyledim; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak nitelendirdim; ama siz sahip çıkıp tekelinize almak eğiliminde olunca elbet size mal etmek durumunda...

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — İftihar ederiz!

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — O iftiharı göreceğiz üç ay sonra; ne olacaktır...

BAŞKAN — Lütfen cevap vermeyiniz, siz Genel Kurula hitabediniz.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ne olacaktır göreceğiz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ne olacak?

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Şu Sayın Hükümetin manzarasına bakıyorum.

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Siz kendinize bakın.

BAŞKAN — Sayın Orhon, lütfen efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Demirel'in yanında Türkeş'in 27 Mayıs'ta "Dikkat dikkat" diye bağırdığı zaman...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ayıp, ayıp...

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — "Dikkat dikkat" diye bağırdığı zaman, "Eski Demokrat Partinin devamı olan biziz" diyenler bundan utanmalıdır. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Atmaca, Sayın Atmaca, lütfen efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ne diyorsunuz? İşte manzara bu hem 27 Mayıs'ta "Dikkat dikkat" diyecek, hem de Demirel'in kolunda...

(Başkan tarafından mikrofon kapatılmak suretiyle hatibin sözü kesildi)

BAŞKAN — Sayın Atmaca, müsaade ediniz. Sayın Atmaca, siz konuşmaların 10 dakika ile sınırlandırılmasını isteyen önerenin aleyhinde söz aldınız, lütfen o sınır içinde kalınız. Sizden rica ediyorum efendim. Ne alâkası var efendim raydo anonsunun, bu sırada? Bunu ifade etmenizin bir anlamı da yoktur, konu ile irtibatı da yoktur. Rica ediyorum sizden. Lütfen konu üzerinde devam buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Başkan, beni konu dışına çekenler, minder dışına çekenler kendileri. Bu sözlerimle 27 Mayıs'ın meşruluğuna asla gölge düşürmüş değilim. 27 Mayıs'ı tenkit edenlerin acıklı halini dile getirmiş oluyorum. (A.P. sıralarından "Yuh" sesleri)

BAŞKAN — Lütfen efendim, rica ederim efendim; Yüce Senatonun mehabeti-ne yakışmayan ifadeler duyuyorum, rica ederim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — O yuhlar bir gün o 27 Mayıs'tan daha şiddetli şekilde başınıza inerse...

REFET RENDEÇİ (Samsun) — Senin kafanı ezsın!

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Bu ne Sayın Başkan; tehdit mi? Alkol-lü...

BAŞKAN — Efendim rica ederim, rica ederim, müsaade buyurunuz vazife yapayım efendim. (A.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Atmaca, siz...

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Anayasaya saygılı olunuz!

BAŞKAN — Sayın Karaosmanoğlu, rica ediyorum.

Sayın Atmaca, siz Yüce Senatoda İdare Amirliği ile görevli bir arkadaşımızsınız, rica ediyorum, sükûneti sağlayacak ortam için Başkanlığa yardımcı olacağınıza, lütfen tahrik etmeyiniz ve gürültüye sebep olacak şekilde konuşmayınız. Başkanlığa yardımcı olunuz ve lütfen sınır içinde kalarak, konunun sınırı içinde kalarak konuşmanızı bitiriniz efendim. Rica ediyorum sizden, bilhassa rica ediyorum.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Peki Sayın Başkan. Ben sınır içinde konuşmaya daima titizlikle, itinayla dikkat etmişimdir; ama arkadaşlarım orada...

BAŞKAN — Siz 10 dakikalık sınırlandırmanın aleyhinde söz aldınız, lütfen bu sınır içinde konuşunuz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Evet, arkadaşlarımın orada, ben sınır içinde konuşurken...

BAŞKAN — Ona kapılmayacaksınız efendim, lütfen...

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ben sınır içinde konuşurken, arkadaşlarımın, bu Senatonun mehabetine yakışmayan birtakım sözleri söylemesi elbet karşılıksız kalmayacaktır.

BAŞKAN — Sayın Atmaca, ben hem ikaz ettim, hem ihtar ettim. Siz lütfediniz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Peki Sayın Başkanım.

Değerli arkadaşlarım;

Tekrar ediyorum Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin iddialı bir programı müzakere ediliyor. Bu program müzakere edilirken, değerli üye arkadaşlarımızın fikirlerinin illâ ki 10 dakika içinde ifade edilmesini zorlamak, söz hürriyetini kısıtlamak demektir. Göreceksiniz, biraz sonra, 6 Sayın arkadaşımız konuştuğuktan sonra bu sefer yeterli önergesi gelecektir ve yeterince...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tüzükte ne yazıyor?

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Evet efendim, Tüzük hükmü olduğunu Sayın Ucuza kadar biliyorum.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bilemezsin!

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ne yeterli önergesinin ne de kısıtlama önergesinin Tüzüğe aykırı olduğunu iddia etmedim; Tüzük içindedir; ama söz hürriyetini, Tüzüğün birtakım maddelerine sığınarak kısıtlamanın da demokratik olmadığını, söz hürriyetiyle bağdaşmadığını ifade etmek istedim; ama karar Yüce Senatonundur. Bu Hükümet programı üzerinde arkadaşlarımız enine boyuna fikirlerini ifade edebilmeli; lehinde ve aleyhinde, Hükümete ışık tutacak birtakım fikirler burada kısıtlanmadan söylenebilmelidir.

Takdir Yüce Senatonundur. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Konuşmaların 10 dakika ile sınırlandırılmasına dair olan önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir; kişisel konuşmalar 10 dakika ile sınırlandırılmıştır.

Buyurun Sayın Hazerdağlı.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun Sayın üyeleri;

Sözlerime başlamadan evvel 10 dakikalık sınırlamanın benim konuşmama teşmil edilmemesi gerektiğini ifade etmek istiyorum.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Doğru! (C.H.P. sıralarından “Neden?” sesleri)

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Müsaade buyurunuz arz edeyim.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, siz lütfen devam ediniz efendim. Sayın Hazerdağlı, siz bu konuyu izah için kaybedeceğiniz zamanı konuşmanız için sarfediniz. Çünkü, karara iktiran etmiştir ve herkesi kapsamaktadır, bütün üyeleri kapsamaktadır.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkanım, müsaade ederseniz bir usul teamülünü ifade edeceğim.

Burada Sayın Sırrı Atalay Başkanlık ederken, Sayın Hayri Dener’in söz istemiş olduğu bir zamanda (zabıtlarda vardır) Başkan kendisine söz verdi ve kürsüye geldi. Kürsüye geldikten sonra önerge okundu; konuşmak için çağrılan üye bu önergenin dışındadır, diye karara geçti. İster teşmil edersiniz, ister etmezsiniz Sayın Başkanım; fakat Senatonun teamülünde bu vardır, yerleşmiştir. Sayın Sırrı Atalay, Sayın Hayri Dener üye iken tatbik etmiştir.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, eğer siz konuşmaya başlarken, o esnada böyle bir önerge gelmiş olsaydı sizi kapsamayabilirdi; ancak sizin konuşmanızdan evvel gelmiş olduğu için, sadece Başkanlığın muamelesinden bir gecikme bulunması nedeniyle oylamanın sizi de kapsadığını arz ederim. Buyurun efendim, süreniz başlamıştır.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, ben davet edildikten sonra yapmaya hakkınız yoktu; benden sonra uygulayacaktınız. Davet etmeyecektiniz. Madem davet ettiniz, önergeyi benim konuşmamdan sonra tatbik koyacaktınız. İsterseniz tatbik edersiniz, isterseniz etmezsiniz. Zaten konuşmalarım çok kısa olacaktır.

BAŞKAN — Buyurun efendim, süreniz başlamıştır.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun Sayın üyeleri;

Milliyetçi Partiler Topluluğunun meydana getirdiği Hükümet programı üzerinde dün Mecliste bugün de Cumhuriyet Senatosunda eleştiriler yapıldı. Bu eleştiriler zaman zaman tarizkâr ve tecavüzkâr da oldu. Bu tariz ve tecavüzlerin bir kısmı da bizlere isabet ettiği için, biz de bunlardan nasibimizi aldığımız için cevaplarda bulunacağız. Bundan dolayı bizi mazur görünüz.

Muhterem arkadaşlarım;

Bu eleştirileri iki bölümde toplamak istiyorum: Eleştirilerin büyük ağırlığı, hattâ tamamına yakın bir kısmı, Hükümetin yapacağını söylediği icraatın eleştiril-

mesinden ziyade, Koalisyon ortaklarının geçmişteki konuşmaları, tutum ve davranışları, fikirlerinin neden ibaret olduğu, dün neler söylediklerini, bugün nasıl bir araya geldiklerini ifade etmekten ileriye gidemedi. Geçmişte siz bunu söylemişsiniz, şimdi nasıl bunu söylüyorsunuz, geçmişte bu davranışta bulundunuz, şimdi nasıl bu programı hazırladınız gibi eleştiriler, bu Hükümet programının müzakeresi üzerine teksif edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, söylemeye dilim varmıyor; ama başka da kelime bulamadım, bu konuşmaların edebiyat dilinde adı fitneliktir. Ben başka kelime bulamadım, arkadaşlar başka kelime bulup, yardımcı olurlarsa teşekkür edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım;

Ben bekliyordum ki, Hükümet programı metni alınsın, üzerinde bu Hükümetin getirdiği icraat konuşulsun.

“Gübre fiyatlarını düşürüyorsunuz bütçenin neresinden alacaksınız, plan var, program var bunu nasıl yapacaksınız?” denmesini beklerdim. Beklerdim ki, “Hükümet birtakım yeni sosyal konular getiriyor, bunları nasıl yapacaksınız?” şeklinde bu konuları teker teker bilim açısından, evvelâ iç meselelerimiz yönünden, ondan sonra dünya konjonktürü açısından meseleyi incelesinler dile getirsinler, Senatamız aydınlansın, biz de müteferris olalım; ama hiç böyle olmadı. Tamamen şahsî eleştiriler, geçmişteki sözler dile getirildi.

Muhterem arkadaşlarım;

Şunu iyi bilmemiz gerekir: Bu program, bir koalisyon hükümetinin programıdır. Bu program, ne Sayın Süleyman Demirel’in Adalet Partisinin geçmişteki kabul ettikleri programının veya seçim bildirgesinde millete taahhüt ettikleri bir programdır, ne Sayın Erbakan’ın programıdır, ne Sayın Türkeş’in, ne Sayın Feyzioğlu’nun ne şu partinin, ne de bu partinin programıdır. Bu, bir koalisyon programıdır. Koalisyon programı ortak bir programdır. Ortak bir program, uzlaşma programıdır. Uzlaşabildikleri kadarının programıdır. Uzlaşabildikleri kadarının programı demek, koalisyon programı demektir. Aksi takdirde, partilerin koalisyon yapmaları mümkün olmayacaktır.

Türkiye’de ve dünyada partilerin programları birbirinden ayrı olduğuna göre, artık bu koalisyon hükümetlerinin kurulması ve koalisyonların müşterek programı konuşulması mümkün olamayacaktır.

Ne zaman Sayın Süleyman Demirel tek başına hükümet kurar, o zaman bunları söylemeye belki bir dereceye kadar söylemeye hakkınız vardır. Ne zaman Sayın Türkeş bir hükümet kurabilir, o zaman, “Siz geçmişte şunu söylediniz bugün bunu nasıl yaparsınız?” diyebilirsiniz; ama bugün bunu söyleyemezsiniz. Eğer söylerse-
niz, size söylenecek çok söz olur.

Siz de geçen Şubat ayında burada bir koalisyon hükümeti meydana getirdiniz. Birbirine zıt düşüncelere sahip, birbirine zıt programlara sahip iki parti burada tarihî yanlışlar itirafı içinde, yeni bir devir açarcasına, Fatih Sultan Mehmet’in çağ açışı gibi, sanki yeni bir çağ açıyormuş gibi, bir çağ açış teraneleri içinde sarmaş

dolaş düğünler içerisinde bir hükümet kurdunuz. Eğer, programlarınızı, konuşmalarınızı eleştirirsek, bu partiler kendi kendilerini inkâr etmiş olacaklardır.

O halde muhterem arkadaşlar, meseleyi bu açıdan almak lâzım gelir. Bunu bu arkadaşlarımız bilmiyorlar mı? Biliyorlar; konuşulacak başka söz bulamıyorlar da ancak bunları söylemek imkânını buluyorlar. Çünkü, bu Hükümet programında kendilerinin çanlarına ot tıkmış bulunmaktadır, kendilerinin ele alacakları, tahakkuk ettirecekleri bütün konular bu programda yer almış. (A.P. sıralarından alkışlar “Bravo” sesleri)

Konuşacak başka şey bulamadıkları için geçmişe eleştirerek siz şunu söylediniz, bunu söylediniz diye birtakım fitne edebiyatı yapmaktan başka şey bulamadılar. Bazı hususlara değindiler; işçi meselesine temas ettiler, şuna temas ettiler, buna temas ettiler, onlara cevap vereceğim.

Sözleriniz varsa, koalisyon hükümetine giren partilerin her bir ayrı ayrı hükümet kurdukları zaman bunları söyleyeceksiniz; ama müşterek program için söyleyemezsiniz. Bunu bir defa iyice anlamak gerekir.

Partilerin uzlaşabildiklerinin muhassalasıdır, bu program. Bu muhassala üzerinde konuşabileceksiniz, bunun dışında sözünüz varsa her parti liderine sırası geldiği zaman söylersiniz. Zaten koalisyonlarda partiler kendi programlarını harfiyen tatbik etme imkânı bulamazlar, hatta seçim bildirgelerindeki hükümleri dahi uygulama imkânını bulamazlar, hatta tek başına iktidara geldikleri halde, seçim meydanlarında söylediklerini, hükümet oldukları zaman dahi uygulamak imkânını bulamamışlardır ve bulamadıklarını da zaman zaman hükümetler burada itiraf etmişlerdir. Bu, kolay bir iş değildir.

Muhterem arkadaşlarım;

Seçim meydanlarında her söylenen söz, hükümet olduktan sonra, dahi söylenemez. Tek başına hükümet kuran partiler tarafından dahi yerine getirilemez. Kaldı ki, böyle koalisyon hükümetleri için bu tahakkuk etsin...

Muhterem arkadaşlar;

Geçmişte söylenen sözler eğer hesaba katılırsa, bunlara verilecek cevap çoktur. Ben istiyordum ki, Türkiye’nin Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı açısından konu ele alınsın ve müzakeresi yapılsın.

Geçmişe baktık; Üçüncü Beş Yıllık Plan burada müzakere edilirken Sayın Ecevit “Bu Planı ancak sağ dikta yürütür” dediği halde, iktidara geldikten sonra Planın virgülüne bile dokunamadı. Kooalisyon hükümeti mi buna mani oldu? Ben zannetmiyorum ki, ortağı olan Millî Selâmet Partisi buna mani olsun. Başkalarının “Sol bir Plan” dediği ve bilhassa plancıların “Sosyal bir plan” olarak niteledikleri, açıkça söyledikleri bilim adamlarının “Sol bir Plan” olarak tavsif ettikleri Üçüncü Beş Yıllık Plan “Bunu ancak sağ dikta yürütür” dedikleri halde, Planın virgülüne dokunamadı; (8 ayda dokunmak imkânını bulamamış olabilir) ama, dokunmak istediklerine dair geçmiş hükümet programında bir cümleye dahi rastlanmamıştır.

Muhterem arkadaşlarım;

12 Mart konusundan bahsedilir durulur. 12 Martta işte bu hükümet bırakmış gitmiş... Doğrusunu isterseniz ben bu 12 Mart Muhtırasının kime karşı verildiğini anlayamadım. Acaba Cumhuriyet Halk Partisine karşı mı verildi. Adalet Partisine karşı mı verildi? O zaman Sayın Ecevit “12 Mart Muhtırası bana karşı verilmiştir” dedi. Bunu Grupta arkadaşlarımızla beraber dinledik. Bu 12 Mart Muhtırası mütemadiyen öne sürülür durur; ama kime karşı verildi? Memlekette bir buhran vardı, öyle bir hava vardı verildi. Kime karşı verildiği henüz anlaşılamadı. Çünkü “Bana karşı verildi” diye gruplarda alenen ifade edildi, Sayın Ecevit tarafından.

O halde, 12 Mart’ı mütemadiyen tekrar etmek fayda getirmiyor. Geçmişte değil, önümüzdeki yıllara bakalım. Neler yapacağız. Türkiye’nin bu bunalımı karşısında neleri yapacağız, bu Hükümetin neleri yapması gerekli, neleri yapması lâzımdı, neleri ihmal etmiş? Böyle temennilerde bulunalım.

“12 Mart bana karşıdır” dedikten sonra Sayın Süleyman Demirel’i beraat ettiriniz, bitti, bir iş kalmadı...

Muhterem arkadaşlarım;

Burada mütemadiyen “Sol, Milliyetçi Cephe, komandolar, sağ” gibi münakaşalar, tartışmalar artık fayda getirmiyor.

Muhterem arkadaşlar, Bu, bir fizik kanunudur, bir dengeler kanunudur: Bir memlekette sol, komünizm örgütlenirse ona karşı fizik kanunu gereğince karşı kuvvetler örgütlenecektir. Bunun adı ister komando olur, ister sağ olur, ister ülkücü olur. Bu tabiatın bir kanunudur, bir sosyal kanundur, bu daima olacaktır.

Hele, hele bir partinin grup sözcüsü bu kürsüye çıkarda “Eğer halk isterse biz komünist oluruz” diye beyanda bulunursa, işte o zaman söylemesini bilmeyen sürüye kurtları getirir, yani bozkurtları getirirsiniz. Getirirsiniz, gelir. Söylemesini bilmeyen, sürüye kurt getirir. (*C.H.P. sıralarından gülüşmeler*) Atasözü bu. Bu örgüt kurulacak. Türkeş başında olmasa da kurulur, kim olsa karşı kuvvet kurulacak. Nasıl iktidar var, muhalefet var; gençlikte de komünizm var, karşısında ülkücü var. İster sağcı, ister ülkücü, ister komando deyin, ne dersiniz deyin. Öbür tarafta ister solcu, ister komünist deyin, ne dersiniz deyin. Bu olacak; ama marifet bunları tahrik ve teşvik etmemek, bunları davet etmemek: Bu Parlamento kürsülerinde bunları davet etmemek; ama bunları davet ettik, ediyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, Bu Program Sayın arkadaşlarım tarafından eleştirilirken neticede baktım ki işçi ve işveren arasında ahenkli bir çalışma hususunda bu hükümet gayret sarfedeceğim diyor. Bunu nasıl yapacaksınız diyorlar? Bu mümkün mü? Tabiatıyla arkadaşlar, işçiyi sınıf açısından, sınıf kavgası açısından ele alırsak elbette bu memlekette işçi ve işveren arasında uzlaşma olmaz. Bu, bakılacak gözlük meselesidir, ele alınış meselesidir. İşverenle, işçi arasında nasıl olursunuz?

Muhterem arkadaşlarım;

Karşı olmak başka şeydir, sınıf kavgası yaratmak başka şeydir. Sınıf kavgası yaratmak isteyenler; fikirlerinde, düşüncelerinde onu taşıyanlar elbette işçi ve iş-

veren arasında uzlaşmayı mümkün göremezler; ama o açıdan baktığınız takdirde bu mümkün olabilir.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, konuşmalarınızın süresi bitmiş oluyor. Eğer zamana ihtiyacınız varsa, konuşmanızın başında işaret buyurduğunuz için Sayın Senatonun oyuna müracaat edebilirim, zaman bakımından.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Teşekkür ederim, bitiyor efendim, az kaldı efendim, teşekkür ederim.

BAŞKAN — O zaman lütfen bağlayınız efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkanım, benim konuşmamın başında 3-4 dakikam geçmişti, onu zannediyorum müsamaha edersiniz. Çünkü, o usul hakkındaki görüşmemdi kabul buyurmadınız.

Muhterem arkadaşlarım;

Eleştirilerden birisi de, şu Milliyetçi Cephe meselesidir. Gocundurur, gocunur dururlar. Bu Milliyetçilik sözünden niye bu kadar alınıyorsunuz? Esasına bakarsanız, 6 oktan biri “Milliyetçi”dir; ama marifet yok milliyetçiyim demenize. Sayın Ecevit’e, Sayın Halk Partililere Milliyetçi kelimesini söyletmek mümkün değil. Diye-
mezsiniz, diyemediniz. Bir gün eğer Halk Partili arkadaşlar şu kürsüden milliyetçi kelimesini söylerlerse o zaman alkışı basacağım. 6 oktan birini inkâr edenler, milliyetçi olduklarını...

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Gerçek milliyetçiyiz.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Değilsiniz. Olsanız, Milliyetçi Cephe-
den gocunmazsınız, milliyetçiler içerisine siz de dahil olursunuz.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayınız Sayın Hazerdağlı...

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Ben asker kaçağı değilim, rapor almadım.

BAŞKAN — Sayın Özlen, Sayın Özlen.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Kendim, iki defa askerlik yaptım.

BAŞKAN — Sayın Özlen, Sayın Özlen...

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Şahsına ait o senin, şahsına.

BAŞKAN — Sayın Özlen, rica ediyorum efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — O sizin şahsınıza ait.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Askerlik yapmayan, bana milliyetçilik dersi vere-
mez.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Kim yapmamış?

BAŞKAN — Sayın Özlen sizden rica ediyorum, hiç mutadınız değil. Sayın Hazerdağlı, ifade buyurun efendim, lütfen devam ediniz rica ediyorum efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Şimdi, o sözleri kime söyleyecekseniz söyleyin, bize söylemeyin, bana hitap etmeyin de...

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, lütfen devam ediniz ve bağlayınız. Rica ediyorum.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Benim sülâlemde 10 tane şehit var.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Herkesin ailesinde var canım. Vatanda şehitlikle iftihar edilmez, ancak vazife yapıldığı söylenir. Türk ailesi olarak vazifeni yapmışsın. İftihar edemezsin.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Bu memlekette askerlik yapmayanlar vardır.

BAŞKAN — Sayın Özlen.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Ben bu sene Kıbrıs'ta verdim, iftihar etmiyorum, vazifemi yaptım. Aile olarak vazife yapıyorum. İftihar edemezsin. Vatan uğruna şehit vermek görevdir, iftihar vesilesi değildir, söylüyorum.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, lütfen Genel Kurula hitap ediniz.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Susturamıyorsunuz efendim.

BAŞKAN — Sayın Özlen maatteessüf efendim, rica ediyorum sizden, hiç de mutadınız değil efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Şehit vermişsin, milliyetçisin. Milliyetçiliği burada itiraf edeceksin. 6 okundan biri milliyetçiliktir. Gocunmayacaksın, alınmayacaksın. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

“Bu Program bir kopyaymış” Arkadaşlar, bu Program bir defa sosyal devletin programı.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, benim sözümü keserek...

BAŞKAN — Zamana ihtiyacınız var mı diye size sordum. Zamana ihtiyacınız olmadığını ifade buyurdunuz.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, 5 dakikaya ihtiyacım var.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Hazerdağlı konuşmasını ikmal için daha 5 dakikalık bir zamana ihtiyacı olduğunu ifade ettiler.

Oylarınıza müracaat ediyorum. Kabul edenler. Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Devam ediniz efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan, teşekkür ederim Sayın arkadaşlar.

Ben esasen 5 dakikalık bu zamanı da istemezdim; ama sözlerim mütemadiyen kesildiği için istemek mecburiyetinde kaldım.

“Bu program kopya programmış”

Muhterem arkadaşlar;

Bu program, bir sosyal devletin programıdır. Esasen Anayasa gereğince programlar sosyal devlet programından dışarıda olamaz; ama zamanla tahakkuk ettirilememiş, gerçekleştirilememiş olanları vardır. Sosyal adalet ilkelerinden birçoğu yapılamamıştır. Nitekim, Toprak Reformu, Anayasanın emri olduğu halde. Anayasanın gereği olduğu halde, Anayasa istediği halde yapılamamış, netice itibarıyla geçmişte yapılmıştır; ama gel gör ki, Toprak Reformunu terennüm edenler yıllardır geçmiş koalisyon hükümetleri zamanında Toprak Reformunu hükümet programına koymaya cesaret edememişlerdir. O Toprak Reformu çıktığı zaman neler söylemişsiniz, neler söylemişsiniz; ondan sonra da hiç programınıza koymaya bile cesaret edemediniz. Atatürk inkılâplarını, geçmiş hükümet programına koymaya cesaret edemediniz, bu Hükümet Programında Atatürk inkılâpları ismiyle geçmiş bulunuyor. Temenni ederdim Atatürk Devrimleri desin. Bu dil meselesidir. Ben şahsen “Devrimleri” denilmiş olsaydı, daha çok memnun olurdum; ama bunu tenkit ediyorum. İstiyorum ki, siz de geçmiş hükümet zamanında bunları söyleyeydiniz, Koalisyonlar zamanında.

Muhterem arkadaşlar;

Kim ne derse desin, tekrar ediyorum, bu bir sosyal devletin programıdır. Sosyal adalet ilkelerini kapsayan bir programdır; ama “Efendim, siz bunu bizim programdan kopya ettiniz” diyorsunuz kimseye, hiçbir partiye sosyal devlet, sosyal adalet programı, Allah’tan nazil olmamıştır. Anayasada yer almıştır. Her hükümet, her parti iktidara geldiğinde gücü nispetinde bunları gerçekleştirecektir. Eğer kopya ise, partilerin birbirinden aldığı çok şey var:

Meselâ size söyleyeyim, benim en çok taraftarı olduğum şu köy-kentler meselesini Sayın Türkeş programına, Cumhuriyet Halk Partisinden önce almıştır. Siz de oradan kopya ettiniz. Yani, biz mi oradan kopya ettik olur mu öyle şey? Evvelâ Sayın Türkeş’in Programında vardır köy-kentler meselesi. Adalet Partisi Programında köylerin merkezileştirilmesi vardır. Adları başka başka türdür. Şimdi kopyaymış.. Olur mu böyle şey?

Tekrar ediyorum, hiçbir partiye Allah’tan nazil olmaz. Bunlar Anayasada vardır, memleketin gerçekleridir. Bu gerçeklere göre siyasî partiler bunları gerçekleştirecektir. Ne yazık ki, geçmişte büyük iddialarla ortaya çıkanlar bunları o gün programlarında, (gerçekleştirmek şöyle dursun) lafta programlarına alamadıkları halde, bu Hükümet bugün bunu Programına almıştır. İnşallah gerçekleştirir. Bundan memnun olmak, bunu alkışlamak lâzımken, bunu burada “Nasıl yapacaksınız” diye birtakım engellemelere girişmek memleket severlikle kabili telif değildir.

Beni dinlediğiniz için sizlere teşekkür eder, saygılar sunarım. (A.P. ve C.G.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Aleyhte, Sayın Ekrem Kabay, buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Burdur) — Sayın Başkan, değerli üyeler;

Konuşmamda hiçbir kişiye, hiçbir siyasî partiye ve Sayın Hükümetin her üyesine herhangi bir sözcükle incitme amacında değilim. Ancak, konuşmamın üslubu bana göredir. Seçtiğim kelimeler, yeteneğime göredir. Bu konuşmada ifade etmeye

çalıştığım düşünceler gerçeği yansıtmaya amacına yöneliktir. Sözlerime bu açıklama ile başlıyorum.

Değerli üyeler;

Yüce Kurulunuzun bildiği gibi 14 Ekim seçimleri belli bir partiyi tek başına iktidar yapacak sonucu vermemiştir. Seçimlerin böyle sonuçlanması, ta o günden ülkemizde uzun sürebilecek bir hükümet bunalımı gösteriyor idi. İlk bunalım kısa süren bir koalisyon denemesinden sonra, uzun süren yeni bunalımını yarattı.

Şimdi Programını görüştüğümüz Sayın Demirel Hükümeti şayet güvenoyu alırsa, bunalımı atlatmış mı olacağız, yoksa bunalım ağırlaşarak gidip demokrasi-mizi tehdit eder hale mi gelecektir? Sonucu ileride göreceğiz.

İzninizle sonuç hakkında endişe duyduğumu belirtmek istiyorum. Kuşku larım, bu hükümetin bünyesinden gelmektedir. Bu bünyenin ileride geçireceği bünyesel sarsıntı larını demokrasimiz atlatabilirse şenlikli ayrılık teselli nedeni sayılabilir.

Değerli üyeler;

Bünyesel çelişkinin açmak istiyorum, bu hükümetin. Sayın Demirel, Demokrat Partinin bir devamı olduğunu, yıllar yılı söyleyip gelmiştir. Bu iddiasını eski Demokratların saflarına katılmasıyla doğrulamıştır. 27 Mayıs İhtilâlinin itham ve iddialarını da her seferinde reddeden Sayın Demirel, şimdi 27 Mayıs'ın radyo spikeri Sayın Türkeş'le sarmaş dolaştır.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Spiker değil, Millî Birlik Komitesi üyesiydim.

BAŞKAN — Lütfen efendim müdahale buyurmayınız.

EKREM KABAY (Devamla) — Şu anlamda kullandım, spiker de tıpkı sizin gibi bir kişidir.

BAŞKAN — Sayın Kabay, lütfen Genel Kurula hitap ediniz.

EKREM KABAY (Devamla) — Ve o kişiyi kendinizden küçük göremezsiniz, siz o tarihte bu görevi gördünüz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — O görevi görmem.

BAŞKAN — Sayın Kabay, lütfen Genel Kurula hitap buyurunuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Spikerlik başka, Millî Birlik Komitesi üyeliği başka...

BAŞKAN — Sayın Bakan müdahale buyurmamanızı rica ederim.

EKREM KABAY (Devamla) — Evvelâ onu uyarınız.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Sayın Türkeş'le sarmaş dolaştır. Üstelik Sayın Türkeş'i kendisine yardımcı yapmıştır. Yoksul köy çocuklarını kandırmak için kapitalizmin dolayısıyla Sayın Demirel'in karşısında olduğunu iddia eden Sayın

Başbuğ'un Sayın Demirel'in muavinliğini kabullenmesi de "Telde dört cambaz numarasının" bir başka gösterisi olmalıdır.

BAŞKAN — Sayın Kabay, Sayın Kabay müsaade buyurur musunuz? Lütfen "Cambaz" kelimesini temiz lisanla ifade yükümlülüğüne aykırı görüyorum, lütfen tashih buyurunuz efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen müsaade buyurunuz, benim idareme müsaade ediniz.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan; affedersiniz, müsaade buyurunuz. Efendim, şimdiye kadar hiçbir hükümet programının tenkidi bu dillerle yapılmamıştır. Onun için çıkıyor bu gürtlüler.

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurunuz. Konuşanlar, konuştukları dili, üslubu, konuştukları konuları kendileri tespit buyuruyorlar, kendilerininindir. Ben, temiz dille konuşmaya davet ediyorum, benim görevim bu kadardır. Üst tarafını nasıl sınırlayabilirim. Rica ediyorum efendim.

Buyurunuz Sayın Kabay.

EKREM KABAY (Devamla) — Sayın Demirel'in tutumunu Türkes ittifakına ihtiyacı nedeniyle anlamak mümkün. Ancak, A.P.'li arkadaşlarımla bu tutumu nasıl içlerine sindireceklerini göreceğiz. Bu, şahsen benim için politika içinde kişiliğin bir ölçüsü olacaktır.

ÖMER UCUZAL (Ekişehir) — Geçen sene böyle konuşmuyordun. (A.P. sıralarından "Yine cambazlık yapıyorsun" sesleri)

BAŞKAN — Lütfen, Sayın Ucuza rica ediyorum sizden efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Niye öfkeleniyorsun bana?

BAŞKAN — Sayın Kabay, Sayın Kabay...

EKREM KABAY (Devamla) — Seni öfkeliendirecek herhangi bir şey yapmadım.

BAŞKAN — Sayın Kabay, rica ediyorum.

EKREM KABAY (Devamla) — Evvelâ onu susturun.

BAŞKAN — Efendim, zaten ona da ikaz ettim, ona müsamaha etmiyorum ki. Siz, lütfen Genel Kurula hitap edeceksiniz. Ben de müdahaleleri önlemeye çalışacağım. Başka imkânım yok ki, benim.

EKREM KABAY (Devamla) — Sayın Adalet Partisini yıllar yılı turnusol kâğıdına benzetenleri, renklendireceklerini, Sayın Demirel'i gafillikle, Sayın Demirel'i Masonlukla suçlayanlara ne diyelim. Bu kürsüden geçen sene Adalet Partisi sıralarına dönüp, "Sizin Hristiyanlarla ünsiyetiniz var, siz haç çıkaranları hoş görürsünüz" diyenlere...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — O zaman alkışlıyordun.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Ucuza...

EKREM KABAY (Devamla) — Ne diyelim? Ben o sözü alkışlamadım.

BAŞKAN — Sayın Kabay, siz Divanda görevli bir arkadaşımızsınız...

EKREM KABAY (Devamla) — Ama beyefendi de.

BAŞKAN — Ben ikaz ediyorum onu.

EKREM KABAY (Devamla) — Adalet Partisi Grubunun Başkanvekilidir.

BAŞKAN — Efendim, ikaz ediyorum. Sayın Kabay ben ikaz ediyorum. Ben görevimi yapıyorum. Siz lütfen Genel Kurula hitap buyurun efendim. Rica ediyorum.

EKREM KABAY (Devamla) — Hıristiyanlıkla ünsiyet cezip mi gelmiştir? Şimdi Sayın Erbakan'a? Anahtar şakalarının böylesine de pes doğrusu.

Sizlere bu hükümetin bünyesel çelişkilerini yarı yarıya keserek anlattım. Cephenin çelişkileri bu kadarla da kalmaz.

Sayın Demirel, dağıttığı oyları toplama amacındadır. Sayın Erbakan, ahlâk adına söylenen, bazı kereler doğru olmayan sözlerle Devlet içine yerleşme, kökleşme amacındadır. Eskiden şariat yönetiminde yalan söyleyenlerin dilini keserlermiş. İyi ki Sayın Erbakan o zaman o yönetimde dünyaya gelmemiş. Yoksa anahtar şakalarından el birlik mahrum kalacaktık.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — O yalan, senin yalanın...

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Oğuz.

EKREM KABAY (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Oğuz. Eğer istersen ispatlarım burada.

BAŞKAN — Sayın Kabay her müdahaleye cevap vermek mecburiyetinde değilsiniz efendim. Siz devam ediniz lütfen, süreniz de doluyor lütfen bağlayınız.

EKREM KABAY (Devamla) — Bu karışık ve karmaşık renkli hükümet yapısal bozukluğunu gizleyebilmek için ta bir araya geldikleri günde, en büyük hatalarını yapmışlardır. Bu hata birlik, beraberlik içindeki ülkeyi cephelere ayırmak olmuştur. Milleti bölerek milliyetçilik taslamaları, ancak tebessümle karşılanabilecek bir çalımdan öteye ciddiye taşıyamaz.

Cephe Partilerinin Sayın liderleri, dünüyle bilinmez kişiler değildir. Milliyetçilik gibi kutsal bir adın arkasına saklanmış bile olsalar; söyledikleri, yaptıkları bellidir. “Amerika’dan izin almadıkça haşhaş ekilmemelidir. Tehlikeli bir iş yapılmış olur” diyenler, bu cephenin içindedir.

İMAR VE İSKÂN BAKANI NURETTİN OK (Çankırı Milletvekili) — Yalan söylüyorsun.

EKREM KABAY (Devamla) — Bu nasıl bir milliyetçiliktir?

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Doğru konuş, doğru söyle, ne biçim lâf bu...

EKREM KABAY (Devamla) — Kıbrıs’a gidildiği gün bile...

BAŞKAN — Sayın Karayığit, Sayın Kabay...

EKREM KABAY (Devamla) — ...Amerika ile aramız bozulmamalıdır, diyenler neyin milliyetçisidirler?

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Bu liderlerin haşhaşla hiçbir ilgileri yoktur. Ayıp bu şekilde konuşma.

BAŞKAN — Sayın Karayığit rica ediyorum efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Yeraltı, yerüstü kaynaklarımızı ülke ve halkçılık yararına işletilmesini isteyenlerin karşısına çıkanlar, ne hakla milliyetçilik taslıyorlar.

BAŞKAN — Sayın Karayığit...

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Aşağılık bir adamsın. Doğru konuş.

BAŞKAN — Sayın Karayığit rica ederim.

EKREM KABAY (Devamla) — O söz sana daha çok yakışıyor.

BAŞKAN — Sayın Karayığit, sizin bu ifadelerinizi Yüce Senatonun mehabetine ve temiz dille ifade mecburiyetine aykırı buluyorum ve doğru bulmuyorum. Bunu size ifade ediyorum ve müdahale etmemenizi rica ediyorum.

Sayın Kabay buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Bu cephenin gerçek amacı Milletin çıkarını korumak değildir. Bu Cephe, geçmişle kuruluşlarını sağlayan çevrelerin nitelikleriyle, sermayenin çıkarlarını koruma cephesidir. (A.P. sıralarından "Bağla" sesleri)

Sayın Başkanım bu sataşmaları hesaba katarsanız.

BAŞKAN — Sayın Kabay inanınız ki...

EKREM KABAY (Devamla) — ... Adaletinize inanmayacağım.

BAŞKAN — Sayın Kabay, siz inançlarınızda serbestsiniz. Ama inanınız ki, bütün müsamahalar bunun içindedir ve süreyi buna rağmen tecavüz etmiş bulunuyorsunuz.

EKREM KABAY (Devamla) — Hayır.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Ben bu konuşmayı...

BAŞKAN — Efendim siz kendiniz takdir edeceksiniz süreyi.

EKREM KABAY (Devamla) — Dokuz dakika içine sığdıracak biçimde üç gündür talim ettim.

BAŞKAN — Sayın Kabay, eğer sırayı ve süreyi...

EKREM KABAY (Devamla) — Hiçbir kimsenin bana müdahale etmemesi için, açıklıkla söylüyorum...

BAŞKAN — Sayın Kabay, benim adaletimden şüphe edip etmemek sizin inşafınıza kalmıştır. Ancak, inanınız ki, süreniz bütün müsamahaların da fevkinde dolmuştur. Rica ediyorum efendim, rica ediyorum.

EKREM KABAY (Devamla) — Müsaadenizle bitiriyorum. Sayın Demirel Programının bir bölümünde “Bu dönem anarşinin ve iç kavga kışkırtıcılığının himaye gördüğü değil, kardeşliğin, kanunlara saygının, kanun hâkimiyetinin sağlandığı bir dönem olacaktır. Bütün gençlerimizin meselelerine sevgiyle eğileceğiz. Fikir, inanç hürriyetini koruyacak, anarşiye, kanun dışı eylemlere kesinlikle dur diyeceğiz” buyuruyor.

Şu güzel, şu çağın gerçeği sözlere inanmak ne kadar güzel, ne kadar insanca hak. Ne var ki, güven bunalımını politikada Sayın Demirel, siz kullandınız. Nasıl güvenelim bu sözlere. “Sözüm senettir” dediğiniz günleri ne siz unuttunuz, ne biz. Ama, senedinizin mabeyn senedi kadar güvenilir olmadığını hem siz biliyorsunuz, hem biz.

İşte Hükümetsiniz, Halk Partisinin binaları taşlanıyor, işte Hükümetsiniz, Devleti koruma görevini üslendiğini iddia eden ve yardımcınız tarafından doğrulanıp Millet Meclisi tutanaklarına geçen komandolarınızın saldırılarını durduracağınıza körüklerken o güzelim sözlere nasıl inanalım da size güven duyalım?

Daha dün kadar yakın; yasal yollarla yapılmakta olan yurtsever öğretmenlerin toplantılarını basan Cephe militanlarının Cephe tarafından nasıl himaye edildiklerini gördükten sonra sizin kardeşliği sağlayacağınıza nasıl güven duyalım?

Ama bütün bunlara rağmen bu Cephe içinde özgürlükçü demokrasinin umut ışığı sizsiniz. Parlamentoda ikinci büyük partinin lideri olarak, varlığınızın demok-rasi nedeniyle meydana geldiğine inanan bir kişi olarak bu sorumluluğunuzu yük-lenmek zorundasınız...

BAŞKAN — Sayın Kabay, bitiriniz lütfen efendim, rica ediyorum bağlayınız efendim. Son cümlelerinizi lütfen. Zaman birimi elimde değil çünkü.

EKREM KABAY (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Sayın Senatörler...

BELİĞ BELER (İzmir) — Hapishanede kaç sene yattın.

BAŞKAN — Sayın Beler, Sayın Beler...

EKREM KABAY (Devamla) — Ben beş sefer tahkikat geçirdim Sayın Demirel Hükümeti gününde; her birisinde aklandım ve yatmadım.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Görevini yapmış görevini.

BAŞKAN — Sayın Karayığit, Sayın arkadaşlar, müdahalelerinizle kürsüdeki konuşan hatibin konuşmasına imkân vermiyorsunuz, rica ederim.

Buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Size teşekkür borcum var. Çünkü beni buraya siz getirdiniz.

BAŞKAN — Sayın Kabay, lütfen devam buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Değerli Senatörler;

Güvenoyu verilmemesi gereken bu Hükümet şayet güvenoyu alırsa demokrasi-
mizin tehlikeye girmesi halinde gerekli dikkat ve titizliği Yüce Kurulunuzun göste-
receğini ve demokrasi düşmanlarıyla amansız biçimde mücadele edeceğine inana-
rak hepimize saygılarımı sunuyorum. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerinde Sayın Hamdi Özer. buyurunuz.

Sayın Özer, lütfen üzerinde konuşacaksınız efendim.

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Yeni Hükümet Programı Parlamentoda okunmadan önce de, ana hatlarıyla ilân
edilmişti. Bu Hükümet yurdumuza huzur, bolluk ve ucuzluk getireceğini kesinlikle
vaat ediyor. Bunların sağlanmasında hepimiz kıvanç ve mutluluk duyarız.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Allah'a kaldı.

TARIK REMZİ BALTAN (Zonguldak) — Allah'a güvenmek kötü bir şey de-
ğildir.

BAŞKAN — Sayın Özlen, Sayın Baltan, rica ediyorum efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Temenni ederim ki, bu Kabine, Hükümet buna-
lımını gidereyim derken, kendisi bir bunalım Hükümeti haline gelmesin. Hükümet
olmak belki kolaydır; fakat Hükümet edebilmek sanıldığı kadar kolay değil. Hele
dört mafsallı ve kısa boylu bir bastona dayanarak yürümek, oldukça zordur. Böyle
bir Hükümetin ortakları, biribirinin tabanını teslim alma mücadelesine girirse,
iktidar içinde iktidarcılık oyunlarından halkımız çok zarar görür ve yurt kalkın-
mamız kösteklenir kanısındayım. Böyle bir tutum, koalisyon hükümetlerine karşı
halkın güvenini sarsar: Değil muhtarlar, tüm seçmenlere de aylık bağlansa, yine
de bunalım giderilemez.

Sayın Senatörler;

Görülüyor ki, materyalist olmayı kınayıp, sadece maneviyatçı olmayı öğüt-
leyenler, yine de her işi ve hatta maneviyatı bile para ile satın alma çabası içindedirler.
Fakat Türk halkı uyanıktır; ikramı da, rüşveti de ayırt edicidir.

Sayın Senatörler;

Bu Hükümet, âdeta hizmete talip olmayı yüce bir feragat olarak kabul etmek-
tedir. Hükümet kurmak çırpınışlarının nedeninde iktidar olmak sevdası değil, hiz-
met aşkı bulunduğunu ifadeye çalışmaktadır. Gören ve düşünen kimseler için buna
inanmak oldukça gülünçtür. Bu kadar çırpınış gösteriyor ki, bu Hükümetin dilinde
hizmet fazileti, yüreğinde iktidar garimetidir. Çünkü, kendilerini milliyetçi ve
mukaddesatçı, Sayın Demirel'i de türlü şaibelerle malul ilân edenler, şimdi onu Mil-
liyetçi Cephe komutanlığına getirmiş ve kendisine biat etmişlerdir. O halde, ya ken-
dilerini müfteri kabul edecekler, ya da o manada kendilerini milliyetçi olarak kabul
edemeyeceklerdir. Bir Hükümetin başarılı olması, önce kendi bünyesinde samimi-
yet ister. Aksi halde dirsek dirseğe temasları bile, birbirlerini iğneler kanısındayım.

Hizmete talip olma feragati, hiçbir zaman Millet iradesini ve Parlamento hay-
siyetini tahribe çalışmakla olmaz. Fakat, iktidar olma hırsıdır ki, seçimlerde Millet
iradesini satın alamayanları, milletin vekillerini satın alma pazarlığına sürüklemiş-

tir. Bugün Parlamento; mukaddes Parlamentonun koridorları bir alış-veriş pazarlığı haline gelmiştir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bunu sizinkilere söyle. (*A.P. sıralarından gü-rültüler*)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz lütfen efendim.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sen kendine söyle bunu, bize değil.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz lütfen efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Bana pas verirseniz şut çekerim Beni şut çektirmeye mecbur etmeyin, şut çekerim sonra.

BAŞKAN — Sayın Özer, Sayın Özer.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Bu lâfı sen ağzına alamazsın; herkes alırdı sen alamazsın. Sende utanma varsa bunu söyleyemezsin.

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu, rica ediyorum, Sayın Âdemoğlu...

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Ben hasiyetle alırım. Senin gibi kulislerde liderinin aleyhinde atıp da, ondan sonra suratına böyle riyakârlık etmem...

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu, Sayın Âdemoğlu...

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sen halt etmişsin...

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Ben her şeyimi bu Millet'in kürsüsünde ilân ederim...

BAŞKAN — Sayın Özer, Sayın Özer

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Bugün Sayın Demirel'e karşı ne yazılı olarak, ne de aleyhinde çalışmadım; ama sizler bunu yaptınız.

BAŞKAN — Sayın Özer, rica ediyorum sizden, Genel Kurula hitap ediniz lütfen. O arkadaşşıma da rica ediyorum.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Koridorlar pazara dönmüş; halt etmişsin.

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu, rica ediyorum sizden.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Evvelâ Âdemoğlu olalım.

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu rica ediyorum.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Sayın Senatörler; Bu Hükümetin kadrosunda da bir özellik var; Cumhuriyet Tarihimizin en kalabalık bir Hükümetidir. Burada işe göre insan yerine, insana göre iş formülü uygulanmış, Bakan sayısını 30'a çıkartmak için Bakanlık sayısı artırılmış ve böylece koalisyon olma sağlansın diye, Devlete oldukça ağır bir malî külfet yüklenmiştir. Buna rağmen ahenkli bir Hükümet olursa, bu külfeti de halkımız sineye çekecektir. Sayın Senatörler;

Yurt içinde birliği ve dirliği sağlamada Milletçe ve Devletin tüm organlarıyla çaba gösterilmelidir. Bölücü ve yıkıcı kaynakların kurtulmasında elele verilmelidir. Komünizme, faşizme, siyonizme ve her renk diktaya karşı Cumhuriyetimiz korun-

malıdır. Rejim düşmanlığında birleşen karşıt ideolojik çatışmalara hiçbir parti ve hükümet destek olmamalıdır. Şuna emin olalım ki, her partinin sinesine sızmış çeşitli renkten rejim düşmanları vardır. Bunlar, bulundukları partiyi ele geçirmek ve Devleti de kendi dizginlerine almak yarışma koyulmuşlardır. Bunlar, çok azınlıkta oldukları halde, çıkardıkları gürültülerle içine karıştıkları partilere ve mesleklere kendi damgalarını vurmaya çalışmaktadırlar. Bunların birbirleriyle tepişmesi Devleti sarsmaktadır. Cumhuriyetçi olmayanlar, bizimle görölse de, bizim olamazlar.

Sayın Senatörler;

Anarşik eylemlere açık kapı teşkil eden bazı yasa ve yönetmeliklerde düzeltme yapılmalıdır. Yasal haklara dayanarak her renk dikta eylemler yapılmakta, bunlar birbirini tahrik ederek, rejimin tahribinde birleşmektedirler.

Kışla, okul ve camiler politik ve ideolojik karargâhlar haline sokulmamalıdır. Bunlar, milletin ortak ve kutsal değerleridir; bölünemez ve parsellenemez. Bunlar, hiç kimsenin değil, milletin tekelindedir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Bak şimdi “Bravo” ya... Haklı söze ne diyeceksiniz?

TARIK REMZİ BALTAN (Zonguldak) — Haklı söze daima bravo.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz, rica ederim, müdahale etmeyiniz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Müdahale etme değil efendim.

BAŞKAN — Lütfen efendim, o usulümüz de yoktur, Sayın Ucuza.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Ama haklı söz, acı da olsa, tahammül etmek lâzım.

Şurası bir gerçektir ki, her aksiyon bir reaksiyon doğurur. Hele topluma etki yapan aksiyonlar, toplum vicdanını da tahrik ederse, daha güçlü ve daha şümüllü reaksiyonlara yol açarlar.

Bugün Türk toplumunun öğretmenlere karşı olan saygınlığı, dünün çok gerisine düşmüştür. Çünkü, okullarımız ideolojik depremlerle çatlamış ve çocuklarımız için tehlikeli hale gelmiştir. Bugün öğretmenlerimiz ve dolayısıyla öğrencilerimiz başlıca üç kampa ayrılmışlardır. Bunlar; komünist, faşist ve Cumhuriyetçilerdir. Çok azınlıkta; fakat örgütlü olan her renk dikta eylemciler karşısında çok büyük çoğunluktaki Cumhuriyet öğretmenleri etkisiz kalmaktadır.

Türk Milleti Cumhuriyetçi öğretmen istiyor. Komünizme, faşizme, siyonizme ve her çeşit diktaya karşı olan öğretmen bizimdir. Cumhuriyetçi öğretmen çocuklarımızı okutur, eğitir. Onları tarihine ve köküne bağlı bir sevgi potası içinde, millî ruh ve inanç duygusuyla külçeleştirir, geliştirir ve yüceltir. Yavrularımızı zorla ve not kırbaçları altında ideolojik kamplarda silahlandırarak birbirini vurduran ve Cumhuriyete saldırtan öğretmen bizim olamaz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Şerefli Türk Öğretmeni, şanlı Türk tarihinin yapıcısı ve koruyucusudur. O, bir ışıktır, kirli renkler onda leke bırakamaz. Onların arasına sızan sapıkların yönü ve yolu kendi kursaklarında düğümlü kalacak, Türk öğretmeninin yüce doruğu onlara geçit vermeyecektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Parlamento olarak, Hükümet olarak, Türk olarak bu öğretmenlerin yanında olmalıyız. Bunların özlük haklarına saygılı olmakla beraber, politik ve ideolojik eylemlerden uzak tutarak, itibarlarının zedelenmemesine itina göstermeliyiz.

BAŞKAN — Sayın Özer, son cümlelerinizi ifade buyurunuz lütfen efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Sayın Başkanım, beş dakika daha uzatılmasına müsaadenizi istirham edeceğim efendim.

BAŞKAN — Sayın Özer konuşmalarının ikmali için beş dakikalık bir zamana ihtiyacı olduğunu ifade buyurdular. Oylarınıza sunuyorum efendim. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Buyurunuz Sayın Özer, beş dakika daha konuşacaksınız.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Ders programlarındaki aktüel konular kaldırılmaz veya sınırlandırmazsa, politik ve ideolojik çatışmalar sürüp gider. Çünkü, aktüel konuları fırsat bilenler kendi politik ve ideolojik eğilimlerini öğrencilerine aşılar ve onları kendi kamplarında zorla toplayarak eylemlere sürükler. Bugün öğrencilerimizin çoğu sınıf geçebilmek için, dersten ziyade, bukalemun gibi her renge girmeye çalışmaktadırlar. Kendi öğrencilerine değişik görüşteki öğretmenler dövdürülerek öğretmenliğin yüceliği yıktırılmaktadır. Öğretmenler, tüm gözlerde güzellik ve tüm gönüllerde saygınlık ifade etmelidir. Bunlara tanınan yasal haklar, kendilerini yıkacak nitelikte olmamalıdır.

Sayın Senatörler;

Bir de işçi ve işveren ilişkilerinde çalkantılar duyulmaktadır. Ne işverenin işçiye ve ne de işçinin işverene hâkimiyetine taraf olmayalım. Her ikisine de kanun hâkimiyetini sağlayalım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

İşveren, işçiye dışarı atarak kapıyı kilitleyemez, işçi de işverenin kapısını kırarak, onun mülkiyetini zorla işgal edemez. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Sözleşmeler, kanunla korunmalı, ihkaki hakka alkış tutulmamalı ve işçi, işverenin kölesi haline sokulmamalıdır. Emekle sermaye arasındaki denge, kanunla korunmalı ve zamanın akışına göre ayarlanmalıdır.

Muhterem arkadaşlar;

Hükümet Programında “Yoksulluk sömürüsü yapmayacağız” denildiği halde “Yoksulları sömürmeyeceğiz ve sömürtmeyeceğiz” niçin denilmemiştir? Madem ki Hükümet icracıdır, zaten yoksulluk sömürüsü yapmaz; ama “Bu sömürüyü yapacaklara fırsat vermeyeceğiz” deseydi, daha mantıklı olurdu. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Komünizmle savaşın tek yolu, onun girebileceği kapıları refahla ve adaletle kapalı tutmaktır. Vurguncu ve sömürücülerin talanına uğrayan bir toplumu, hiçbir kanun zinciri ile bağlamak mümkün değildir. Bir toplumun gerçek kanunu, insan haklarına dayanan hukuk kurallarıdır. Hukuka aykırı kanunlar, çağdaş toplumun çok gerisinde kalmıştır, onu tutamaz. Bu nedenle, Hükümet Programında yoksulluk sömürüsüne maneviyat sömürücülüğü ile de karşı konulamayacağının belirtilmesi uygun düşerdi kanısındayım.

Mademki toplum, düşünen ve gelişen bir organdır, onun maddî ve manevî ihtiyaçları aynı ile karşılanmalıdır. Maneviyat sömürerek onun karnını doyurmak mümkün olamayacağı gibi, yoksulluğu sömürerek, onu maneviyatından koparmak da mümkün olamaz.

Milliyetçi ve mukaddesatçı olmak, en başta insancı olmayı gerektirir. İnsancı olmak dille değil, gönülle ve fiille gerçekleştirilir. Dillerinde maneviyat, yüreklerinde maddiyat, fiillerinde vurgun bulunanlar insancıl olamazlar. Maneviyatı sömürerek, halkın hak ve hukukunu da sömürmeyi sanat edinenlerin formülü, önce fukara yapmak, sonra egemen olmaktır. Bu formül, artık çağdaş insanın fikir ve haysiyet gücü karşısında geçersiz duruma düşmüştür.

Sayın Senatörler;

Programda yer alan dış politika konusu, millî politikamızdır. İşte, Milliyetçi Cephe anlamı ancak bunda geçerli ve yararlıdır, bu cephe, 40 milyon Türkün bir tek vücut oluşudur. Kıbrıs Türk Devletinin sınırı, süngü ile ve şehit kanı ile çizilmiştir, masa başındaki kalemler bu çizgiden ayrılmalıdır.

Ayrıca, yabancı uyruklu soydaşlarımıza daima gönüllerimizi açık tutmalı ve müteakabiliyet uygulamasında tavizkâr olmamalıyız.

Bu arada şunu da belirteyim ki, dost Irak'tan iltica eden Kürtlere kapılarımızı kapatmamız, Türkün yüce hasletine aykırı düşmüştür. “Ocağına düştüm” diyene amansızlık göstermek, bir kuş gibi çalıya sığınınca dışarı atmak, atalarımızdan miras kalan yüce haslete aykırıdır. Kaldı ki, bu sığınan insanlar, kanıyla, inancıyla ve tüm karakter yapılarıyla Türktür, tarihimiz ve millet yapımız birdir; sadece dil ayrılığı yüzünden “Kürt” adını alan bu insanlara ayrı gözle bakılamaz. Millî bütünlüğümüzü parçalamak için yurdumuzda bir Kürtçülük akımı yaratmaya çalışan düşmanlarımız, bu emellerine kavuşamamışlardır.

BAŞKAN — Sayın Özer, bağlayınız lütfen efendim. Rica ediyorum son cümle-nizi ifade buyurunuz efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Bu insanlar kökü, soyu, sopu ile Türk olarak aynı tarihin ve aynı ülkenin savunucusu olmuş ve halen de olmaktadırlar. Osmanlı İmparatorluğunun parçalanışı ile üzerindeki topraklar birden kopartıldı; fakat gönülleriyle kopmadılar.

Mademki, Kürtçe konuşan bu insanları tarihimizde hepimiz Türk olarak kabul ediyoruz; neden bunlara iltica hakkı tanınmadı? Batı Trakya, Kafkasya ve diğer devletlerde yaşayan ve Türkçe konuşan soydaşlarımız iltica etselerdi, onlara da bu kapılar kapatılacak mıydı? Asla.

O halde, Atatürk'ün yakinen incelediği ve “Cesur Türk” anlamına gelen “Kürt” adının sahibi bu insanlarımıza anlayış gösterilmemiştir. Halbuki, Atatürk, bunlardan iltica edenleri vaktiyle Batı Anadolu'ya yerleştirmiş ve onlara özel bir ilgi göstermiştir. Fakat geçen Hükümet, bunları mütecaviz ilân ederek sıkıyönetime kadar gitme telâşını gösterdi. Bu tutum hatalı. Durumu samimiyetle ifade edersek, hatamızı biraz olsun tamir etmiş oluruz sanırım. Hükümetlerin bu konuda çok hassas

olması gerekir. İnsanlar ancak benimsediği ve güvendiği kimselere sığınır; yabancılara değil.

BAŞKAN — Sayın Özer, lütfen bitiriniz efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Sayın Başkan, zaten on dakikaya değil, yirmi dakikaya göre hazırladığımız konuşmaları, maalesef on dakikaya indirdik ve yarısı geride kaldı.

Muhterem arkadaşlar;

Bana ne dersenez deyin; fakat şu milletin kürsüsünde hiç olmazsa, birimiz milliyetçi, diğerimiz de milliyetsiz gibi gösterilmesin. Milliyetçiyiz iddiasında bulunanlar ve bunu çok iddia edenlerin belki de milimetrik bir ölçüde milliyetçiliği yoktur; eğer karşısındaki insanları da milliyetçi olarak kabul etmezlerse.

BAŞKAN — Sayın Özer, konuşmanıza devam ediyorsunuz efendim, bitirmenizi rica ediyorum sizden. Son cümlemenizi söyleyiniz lütfen.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Hükümetin programı, güvenoyu aldıktan sonra bütün temennimiz, millete, memlekete hayırlı olsun, başarılar dilerim.

Saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Sen parti mi değiştiriyorsun yoksa?

BAŞKAN — Sayın Raif Eriş; Hükümet Programının lehinde, buyurunuz efendim.

RAİF ERİŞ (Balıkesir) — Sayın Başkan, muhterem Senatörler ve değerli Hükümet üyeleri;

Altı ayı müteceviz bir zamandan beri milletçe özlemini çektiğimiz ve partilere dayalı olarak Anayasa hükümleri gereğince kurulmuş olan Hükümetin programı üzerinde kişisel görüş ve düşüncelerimi arz etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Eleştiriye tabi tutulan Hükümet Programının, büyük bir dikkat ve itina ile hazırlandığı, gerek tetkikinden, gerekse Hükümet kurulduğundan bu yana muhalefet görev ve unvanını kazanan, partilerin sözcüleri ve mensuplarının büyük çabalarına rağmen, bir boşluk keşfedemediklerinden anlaşılmaktadır. Olgun, dolgun ve müttekâmil bir program üzerinde konuşmak, eleştirilerde bulunmak elbette kolay bir iş değildir.

Bu itibarla, muhalefet olarak bu program üzerinde konuşmak isteyen konuşmacıların sadet dışına çıkarak, gelmiş geçmiş hadiselerle ağırlık vererek minder dışına çıkmalarını bir bakıma haklı görmek istiyorum; ama bu hakkın kötü bir şekilde kullanılmasına da gönlüm asla razı olmuyor.

Değerli arkadaşlarım;

Türkçemiz, çok şükür fakir ve kısır bir lisan değildir; her duyguyu, her düşüncüyü muhtelif şekillerde ifade ve manalandırmaya yeterlidir. Senato kürsüsüne çıkmak şerefine nail olmuş kimselerde böyle bir ifade noksanlığının mevcudiyetini

düşünemiyorum; ama şu ana kadar şahit olduğumuz konuşmalarda ve kullanılan üslûpta bu kadarcık sözleri sarf etmeden de geçemeyeceğim.

Bu kürsüde, muhtelif meseleleri dile getirmek üzere seçilmiş ve buraya gelmiş bulunuyoruz. Bu fırsat, bütçe konuşmalarında, gündem dışı konuşmalarda ve Hükümet programlarının eleştirmelerinde elimize geçiyor. Bu da, bizim için bir fırsat olarak geldi.

Hükümet programlarının lehinde konuşulur, aleyhinde konuşulur; aleyhinde konuşurken, noksanlıkları, yanlışlıkları hataları dile getirilir, fakat lehinde konuşulurken, bazı noktaların daha iyi bir şekilde ortaya çıkması ve altlarının çizilmesi gayesi güdülür. Ben bu gaye ile değil de, Hükümet Programında kaleme alınmış, zikredilmiş bazı hususları, özellikle kendi seçim bölgem içinde bir fayda yaratmayı temin maksadıyla buraya çıkmış bulunuyorum, özür dilerim.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli, yoksul zümreleri ve yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerinin yararlandırılmalarını hedef alan program, bölgeler arasında kalkınma dengelerinin giderileceğini tebşir etmektedir. Bugüne kadar, gerek buraya gelmeden ve buraya geldikten sonra, muttali olduğum Hükümet programlarının hepsinde sarahatle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin kalkınma hamlelerinde özel bir itina ile dile getirildiğini müşahade etmiş bulunuyorum.

Ben, Doğu bölgesini epeyce biliyorum, Batı bölgesinin bir çocuğuyum; fakat, Batıda Doğudan çok geride kalmış öyle bölgeler var ki, bunları anlatmak mümkün değil. Burada affınıza sığınarak şunu demek istiyorum; ya Batıdaki bu bölgeleri Doğuya götürelim, onlar misillü muamele görsün veyahut da bu bölgeleri, çok rica ediyorum, Doğu seviyesinde katlandıralım. Asıl konuşmak istediğim, Hükümeti topluca karşımızda bulduğum şu anda, bilhassa bu konudur. Benim için şu söz şu anda sarf etmek bana bir vazifeyi yerine getirmiş olmanın büyük sevinç ve huzurunu vermektedir.

Bugün, eleştirmekte olduğumuz Hükümet Programında her türlü Devlet ve millet işleri ele alınmış, hiçbir noksan ve hiçbir eksik bırakılmadan dile getirilmiştir. Bunların içinde, özellikle köylere getirilmiş olan ve şükranla yad etmek mecburiyetinde olduğumuz birçok hususlar vardır. Afetlere karşı tarım sigortasının getirileceği ve bunun uygulanmasına başlayınca kadar da yardımın yapılacağı, köylülere sosyal bir güvenlik getirmektedir. Köylüimize götürülecek hizmetlerde katılma paylarının kaldırılması şükran ve sevinç ile karşılanacak bir husustur. Ancak, şurada şunu zikretmeden geçemeyeceğim: Elbette ki, bir bütçe meselesi, bir imkân meselesidir. Hükümetin büyük bir hüsnüniyetle bunları ivedilikle yapacağından şüphemiz yoktur; fakat Türkiye'nin kırk bin köyüne çok kısa bir zamanda ve aynı anda yol, su, elektriğin götürülmesi ve köylünün hiçbir katılma mecburiyetinde bırakılmaması, elbette ki zor ve imkânsız bir durumdur. Ben şahsen şunu önermek istiyorum: Öncelikle yol meselesinin ele alınması ve buna köylülerin katılmasını istememek; ondan sonra su meselesine, ondan sonra elektrik meselesine, gelmek. Eğer elektrik meselesinde devam edilecekse, yol ve su meselesi bitmeden elektrik katılma paylarına köylülerin devam etmelerini rica ediyorum. İmkân varsa tabii. Yoksa, bu sözlerimi söylemekten vazgeçiyorum. Yani, yolu olmayan, suyu olmayan bir köy varken, öbür tarafta elektriğe kavuşturulmuş bir köyü belki de kıskanıyorum.

Bunların arasında tohumluk, ilâç, gübre, tarım araçları, kredilerin yeniden organize edilmesi, özellikle gübre fiyatlarının indirilmesi köylü üzerinde çok müspet tesirler ve ümitler yaratmıştır ve bugün endişeye düştüğümüz bir hususta bizi sevindirmiştir.

Köylüye hizmet götürülürken, zaman ve eleman israfının önlenmesi, bilhassa ziraat mühendis ve teknisyenlerinin köylüye yardımcı olmalarının programa alınması da hakikaten büyük bir noksanlığı gidermektedir.

Köylünün ziraî çalışmalarının külfetsiz ve yeterli bir şekilde finansmanı, özellikle küçük çiftçilere ipoteksiz ve kefilsiz; fakat kontrollü proje kredilerinin temini büyük bir fayda yaratacaktır.

Taban fiyatlarının erken ilân edilmesi de, daha köylülerin ekime başlamadan evvel hangi mahsulü ekeceklerine karar vermelerinde müessir bir rol oynayacaktır.

Köy muhtarlarına ödenek verilmesi bir bakıma angaryacılığı ortadan kaldıracak, diğer taraftan da köylülerin büyük bir sıkıntı çektiği, muhtara para ödemek yahut da mahsul vermek gibi büyük bir külfetten onları kurtarmış olacaktır.

Köy Kanununun çıkarılması da; hakikaten bizi, bilhassa seçmenlerimizin karışına gittiğimiz zaman acı bir şekilde tenkitlerine maruz kalmaktan kurtaracaktır.

Değerli Senatörler;

Kooperatifçiliğin siyasî emellere ve özel maksatlara alet edilmeden gönüllü bir hale getirilmesi fevkalâde bir şeydir. Burada bir Orman Kanunu meselesiyle büyük tartışmalar oldu. Kanuna mecburî bir madde konması sebebiyle o Kanunun çıkması mümkün olmadı; fakat kooperatif meselesi orada zorlayıcı bir unsur taşımasaydı, bugünkü gibi gönüllü bir şekil almış olsaydı, o hırçın münakaşalar olmayacaktı ve o Kanun da çok iyi bir şekilde buradan çıkmış olacaktır.

Bu suretle o güne aidolan üzüntümüz bitmiş bulunuyor.

BAŞKAN — Sayın Eriş, son sözlerinizi lütfediniz efendim. Rica ediyorum.

RAİF ERİŞ (Devamla) — Hay hay efendim.

Bir de kadınlar için 20 yılda emeklilik hakkının tanınması, hakikaten beklenen ve çok olumlu tesirler yaratacak bir husustur; fakat erkek memurlar için de 25 senede emekli olmak hakkı, bazı memurlara tanınmış, bazılarına tanınmamıştır. Bunun da artık bir usul haline getirilmesi veyahut da bu 25 senelik hizmet az görülüyorsa muayyen bir seneye bağlamaktan suretiyle muhtelif tarihlerde çıkacak kanunlara ümit bağlamaktan erkek memurların da kurtarılması yerinde bir hareket olacaktır.

Bu programın eksiksiz olarak tatbik edilmesini ve bunu tatbik edecek hükûmete hayırlı başarılar dilerken hepinizi saygı ile selâmlıyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Öztürk, aleyhinde konuşmak üzere buyurunuz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Hükümet programının eleştirisine geçmeden önce, Sayın Adalet Partisi sözcüsünün burada sarfettiği birkaç sözün gerçekte bağdaşmadığını ortaya koymak isterim.

Önce 1973'te toptan eşya fiyatlarındaki artış, İstatistik Enstitüsünün, Planlamanın, ekonomik kurulların, Ticaret Bakanlığının çıkardıkları rakamlara dayanarak, %29'dur. Bülent Ecevit Hükümetinin sekiz aylık iktidarı süresince yine bu kurulların çıkardıkları toptan eşya fiyatlarındaki artış, %16,7'dir. Eğer bu kurulların rakamlarına inanmıyorsak ve bu sekiz aylık süre içerisinde Bülent Ecevit Hükümetinin taban fiyatlarına verdiği %100, asgarî ücretlerdeki %100 artışlara rağmen bu pahalılıksa, hiçbir taban fiyatı verilmedik 1973 yılındaki %29 artışı her halde çok daha fahiş bir pahalılık olarak kabul etmek gerekir.

Yine, 1970'de Merkez Bankasından 4,5 milyar lira karşılıksız olarak piyasaya çıkarıldığı için, biliyorsunuz Türk parasının değeri %66,6 düşmüş büyük bir devalüasyon geçirilmiştir. Sayın Ucuzal'ın söylediği gibi, bu devalüasyonlar Bülent Ecevit Hükümeti zamanında olmamıştır.

Gübre fiyatlarındaki artış, bugünkü iktidarın içinde olan kanadın da; Millî Selâmet Partisi kanadının da tasvibi ile çıkmış bir artıştır ve Tarım Bakanlığını yöneten arkadaşımız bilhassa üzerinde durarak çıkardığı; eğer gübre de bir pahalılık varsa odur; o da mecburiyet karşılığında olmuştur. Çünkü, gübrenin ham maddelerindeki artış %350-400 olmuştur. Bir hesabedilmiş, gübre o fiyatlarla satıldığı zaman, yıl sonunda Hazine sekiz milyar lira gübreden açık veriyor. Bu zamlara rağmen hâlâ Hazine gübreden 2,5-3 milyar lira açık vermektedir. Bunun üzerine gübreyi ucuzlatıp da bu açığı bütçede, Hazine ne kadar çoğaltacaklar, nasıl çıkı-sacaklar yahut anlaşıacaklar; onu bilemiyorum.

Yine, 1965'te Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı devrederken; Sayın Ucuzal Cumhuriyet Halk Partisi zamanında pahalılığın arttığını ve neredeyse hani hiç görülmedik pahalılıkla karşı karşıya imişiz gibi bizi gösterdi. Ben fiyatları söyledim. Oysa ki; 1965' de traktör fiyatları 45 bin liraydı. 1971 Martında, 12 Mart Muhtırası ile Adalet Partisi iktidarı devrettiği zaman 5 binlik Ford traktörleri 110 bin liraydı. 302 Mercedes otobüsler peşin 230 bin liraya alınırken, 1971'de vatandaş 800 bin liraya alamıyordu. Ben iki tane örnek verdim; daha binlercesi verilebilir. Yani 1971'e kadar, bu süre içinde %300-400 pahalılık getirilmiş; bu kürsüde bunu defalarca konuşmuşuz. "Beceriksiz iktidar büyük pahalılıklar getiriyor, duruma hâkim olamıyor" diye boşuna konuşmamışız. Bu rakamlar hâlâ elimizde.

Sonra, bugün dünyayı saran büyük bir pahalılık, büyük bir enflasyona rağmen, Türkiye ekonomisindeki sarsılmadan devam ediş; hele Kıbrıs gibi büyük bir sarfiyata sebebolan hareket de dikkate alınır, Türk ekonomisi Bülent Ecevit Hükümeti zamanında gerçekten sağlam temellere dayandırılmıştır ki, büyük bir sarsıntı geçir-memiştir ve bugün de aynı durumu devam ettirmektedir.

Biz yine düşünüyoruz da; 12 Mart Muhtırası geldiği gün ekonomik, sosyal, siyasal buhranlar yaratmış olan iktidarın, bugün kalkıp da bunları bir anda; hem de dört nikâhlı bir parti, dört nikâhlı bir iktidar ve bundan doğacak olan çocuğun ruh sağlığının, olayların ruh halinin, yapısının ne olacağı gibi belirsiz bir durum ortada

iken, bunu kalkıp da; “Biz ferahlık getireceğiz, bunları ortadan götüreceğiz, huzur gelecek” demek, akla mantığa sığmıyor.

Ayrıca, somut delillerden noksan, vaatlerden daha ötede hiçbir şey taşımayan bu programlara hiçbir şey yapılamayacağına ben şahsen inanıyorum.

Adalet Partisi Sözcüsü Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsünün burada sahte bir tavırla meseleleri anlattığını söylüyor. Cumhuriyet Halk Partisi sahte tavır değil, dünyaya açıklık getiren, demokrasiye açıklık getiren, sözüne açıklık getiren, meselelerine açıklık getiren, programına açıklık getiren bir parti olduğunu halkına benimsetmiş; bırakın Türkiye’ye, Türkiye’yi aşmış, dünyaya kabul ettirmiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Bugün Cumhuriyet Halk Partisinin başında bir lideri vardır; Batıdan Doğuda, Amerika’sından İngiltere’sine, Arabistan’dan İsveç’ine kadar, herkes onun sözüne, fikrine inanıyor ve “açıklık getirmiş, doğru sözlü bir liderdir” diyor. Bu partinin Programına dayanan sözdür. Öyle ise, açıklık ve doğruluk Cumhuriyet Halk Partinin eskiden beri şiarıdır ve devam etmektedir. Bunun başkaları için kullanalım...

“Hükümeti bırakıp kaçma” sözü ikide bir söylenir.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Doğru.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Önemli olan, zamanı gelince istifa etmektir, kaçmak değil. İstifa etmeyenler, neler geldi başına gördüler. O bakımdan, biz gerçekten bunu bilen partiyi, zamanında istifa edersek, demokrasiye daha yararlı olacağımızı düşünmüştük, inşallah olur. Nitekim oluyor, bakın hükümetler kuruyor.

“Akgünler” kitabı, gerçeklerin bir özüdür. Nitekim, yaptığınız Programı alıp okuyunuz, “Akgünler” Kitabı ve Halk Parti Programının yarısı çok şükür bu programa geçmiştir; bu bakımdan da iyi tarafları vardır.

Dış politikada, gerçekten Cumhuriyet Halk Partisi bir kişilik, bir bağımsızlık getirmiş, dış politikamızı dünyaya güçlü bir politika olarak kabul ettirmiş, saygınlık duyurmuştur dış politikamızda, bütün milletlerin saygınlığını toplamışız üzerimize.

Bu bakımdan, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, her yönüyle gerçeği ve saygınlığı kazanmış bir parti olarak, çok rahatız, söylenen menfi sözler bizim için ve Türk Ulusu için hiç bir anlam taşımamaktadır. Çünkü, o Ulus. 1973’teki gibi bugün de gittiğiniz zaman çok şeyler verecektir; size de bize de.

Sözcü, işverenlerle işçiler arasındaki uyuşmazlıkların kaldırılacağını söylediler. Ben buna inanmıyorum; çünkü Adalet Partisi zamanında devam eden çakışmaları ve ölen işçileri; sendikal haklarını savunan işçilerin kurşunlanışını gözlerimle gördüğüm için buna inanmıyorum.

1965-1971 tarihleri arasında Sayın Demirel iktidarı zamanında ve 12 Mart 1971’den sonra kurulan Adalet Partisi patentli hükümetler döneminde yaratılan tedhişçiliklerin yasa dışı olayların, “cephe” sözü duyulalı daha da tehlikeli biçimde saldırılarla başlamış olması, hâlâ da demokrasiyi yok etmeyi amaçlayan faşist

taklitçilikleriyle sürdürülmüş olması, üzüntümüzün en büyüğüdür. Bunun en acı örneklerini en kısa zamanda gördük. Daha dün Malatya'da, Elâzığ'da, Amasya'da, Muş'ta, Tokat'ta, Erzincan'da, Afyon illerindeki kanlı saldırıları maalesef..

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Hep solcular tarafından yapılmıştır.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Maalesef Demirel iktidarında Malatya'da, Kayseri'de, Erzincan'da, Elbistan'da, Kırıkkale'de, Ortaca'da İstanbul'daki kanlı Pazar oylarıyla bağdaştırmak, birleştirmekten kendimi alamıyorum.

Bu bakımdan, bu Hükümetin huzur getireceği büyük huzursuzluklar getireceği içime öyle oturmuş ki; Türk Ulusunun ve demokrasinin büyük tehlikeye düşeceğinden büyük üzüntü duyuyorum.

Yakılan İstanbul Opera binası, batırılan Marmara vapuru; hayali suçlular, öldürülen gençler, meçhul suçluların dönemini yaratanlar bu ülkeyi huzura kavuşturacakmış; nasıl inanayım ben buna?

Düpedüz mezhep kavgaları yaratmış olanlar, bizlere bu olayların acısını tattırmış olanlar; bu ülkeyi hiç endişem yok, huzura değil, felâkete götüreceklerdir. Hele cepheci dört partinin ayrı görüşlerini bir yamalı bohça gibi birleştiren bu Hükümet Programı ile icraat değil, akla hayale gelmedik. Ulusumuzu mahvedecek olaylar yaratılacağından endişe ediyorum, şüphe ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Öztürk. bağlayınız lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tüm gençliğin güven duygusunu yitirmiş Sayın Demirel yönetiminde bir iktidar, huzursuzluğun kaynağı olacaktır. Ulusal birliği yok edici, Cumhuriyetin ilkelerini ve demokrasiyi yıkıcı olayların yaratıcısı olanlar; dört zoraki nikâhlı bir iktidarın yapacağı işlerle bunları daha da tahrik edip teşvik edeceklerdir ve bunlardan doğacak olan hadiseler, toplumumuzda huzursuzluğun da ötesinde, daha da büyük olaylara sebep olacaktır. Hele bu cephe ortaklığında Millî Selâmet Partisi çağ dışı yasaları getirmenin özlemi ile malul iken Sayın Türkeş, ırkçı, Turancı Atatürk milliyetçiliğinden de ileri, bugünkü faşist kafalı komandalara sahip çıkmasını devam ettirdiği sürece de, Türkiye tehlikeden kurtulamayacaktır.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, süreniz geçiyor efendim. Biraz evvel izah etmiştim, lütfediniz efendim, son sözlerinizi ifade buyurunuz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bağlıyorum Sayın Başbakanım.

Ulusal Kurtuluş Savaşımızla yaratılan ulusal bilinçten almamız biz millî duyguyu. Yabancı sermaye sömürü düzeninin savunucusu olanların ulusal bilince sahip olduklarından şüphe ediyorum. Milliyetçilik bununla olmaz. Yabancı sermayenin savunucusu olan bir siyasî iktidar topluluğu, milliyetçi olabilir mi?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana Milletvekili) — Kuyruklu yalanlar.

(Devlet Bakanı - Başbakan Yardımcısı Alparslan Türkeş ve Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal arasında karşılıklı konuşmalar)

BAŞKAN — Sayın Ünsal.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Cephecilerin milliyetçiliği.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, harcırah sahtekârına sahip olun, Hükümete tecavüz ediyor.

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Hakaret etmiyoruz Sayın Başkanım, konuşuyoruz, gerekirse çok ağır hakaret ederiz ve...

BAŞKAN — Müsaade edin efendim, bir tarafı takip ederken, diğer tarafı takip edemiyorum.

Sayın Öztürk lütfen bitiriniz efendim, son kelimeyi söyleyin efendim, rica ederim efendim, müsamahamızı daha fazla suiistimal etmeyiniz efendim, rica ediyorum sizden, 5 dakika geçiyor Sayın Öztürk zaman benim elimde değil ki efendim, zamanı siz kayıtladınız.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tamamlıyorum Sayın Başkanım, tamamlıyorum Sayın Başkanım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Önüne bak be terbiyesiz, Sayın Başkan, şu Niyazi Ünsal'a bakın.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Ünsal...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Terbiyesiz, yeter artık be.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Sen ne yapıyorsun, ne diyorsun?

BAŞKAN — Sayın Öztürk, sizi ilgilendirmiyor.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Oturduğu yerden bana müdahale eden odur, biz mi?

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Köker.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ahlsız herif, harcırah sahtekârı rezil herif.

BAŞKAN — Görevli arkadaşlarımı rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Ne diyorsun, otur yerine, otur.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — *(Devlet Bakanı -Başbakan Yardımcısı Alparslan Türkeş'e hitaben)*

Kalk müdahale ettiğini söyle, namuslu adamsan kendinin müdahale yaptığını söyle.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal, rica ediyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Başkanım, o müdahale etti bize, biz müdahale etmedik.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Harcırah sahtekârı...

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum efendim, bu Birleşime devam edemeyiz bu şekilde. Sayın Ünsal, rica ederim efendim.

BELİĞ BELER (İzmir) — Hükümete müdahale edilir mi arkadaş? Otur.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Terbiyeli ol be.

BAŞKAN — Hükümete bu şekilde (*Gürültüler*) Rica ederim, rica ederim, ben takip edemiyorum, Sayın hatibi takip ediyorum, rica ederim.

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sen yanlış anladın, müdahale eden o bana.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Terbiyeli ol.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Yeter be saygısız adam.

BAŞKAN — Sayın Köker, efendim rica ederim.

Sayın Öztürk, rica ediyorum bağlayınız efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bağlıyorum, yarım kaldı.

BAŞKAN — Efendim, yarım kalmadı zaten, ne kadar geçiyor Sayın Öztürk, rica ederim Sayın Öztürk.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Hep müdahale ile geçti Sayın Başkanım, müsaade ederseniz bağlıyorum.

BAŞKAN — Peki, bağlayınız efendim lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Nitekim, sağcı partilerin Atatürk dil devrimi laik eğitim üzerindeki görüşleri de Programda maalesef tatmin edici değildir.

Yine, ahlâk dersiyle getirilen usul de yanlıştır. Ahlâk dersi, ezbercilik dersi değildir, kişinin çıkarma da olsa, toplumun çıkarına da olsa bu yetişmiş olan... (*A.P. sıralarından "Yeter be" sesleri*)

BAŞKAN — Sayın Öztürk, Sayın Öztürk, rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

BAŞKAN — Efendim nasıl bağlıyorsunuz? Rica ederim Sayın Öztürk, sizin önünüzde daha 40 sayfa kâğıt var, ben buradan görüyorum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Eğitimcilerle verilecek... Bitiyor efendim, cümle bitiyor.

Eğitimcilerle işlenecek ve her dersin özünde olur ahlâk dersi. Bu bakımdan, bu yönde Programın getirdikleri yanlışlıklar düzeltilmezse, Atatürk'ün laiklik anlayışı, eğitimde ve dildeki devrimcilik anlayışı da maalesef Atatürk düşmanlığıyla malûl olarak bu Programda yerini almıştır ki, bu da çok zararlı olacaktır.

Saygılar sunarım.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Allah akıl fikir versin sana.

BAŞKAN — Sayın İmen, Programın üzerinde, buyurunuz efendim.

BELİĞ BELER (İzmir) — Parlamento burası, sokak değil.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Beler, rica ediyorum efendim.

BELİĞ BELER (İzmir) — Parlamento burası, hepimiz altında kalacağız.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim, rica ediyorum, lütfediniz.

Sayın İşmen, buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Her zaman belli kimin kaldığı.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ediyorum efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Biz kalacağız, sen kazık çakacaksın değil mi?

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Para dökmeye gerek yok ki. O zaman bu kapıdan giremezsiniz.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın İşmen.

HİKMET İŞMEN (Kocaeli) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Programını eleştirmekte olduğumuz Hükümetin, hangi kompozisyonla ve nasıl kurulduğunu ve güvenoyu almak için ne gibi çabalar göstermekte olduğunu hep biliyoruz. Bundan ötürü, bize sunulmuş olan Program metni, burada yapılması vaat edilen işler, ikinci planda bir önem taşımaktadır.

Daha önce, bu kompozisyonadaki bir koalisyon hükümetinin, bu işleri yapabilme olanağını dikkate almak gerekir. Bu hükümet, bu olanaktan yoksundur. Bu bilinen nedenleri burada anlatmaya, sıralamaya gerek görmüyorum. Ben sadece, ekonomik ve politik sorunlarımızın temel nedenlerine ve Hükümetin bunlardan ne derece uzak bulunduğuna değinmek istiyorum.

Bütün dünya kamuoyunun da bildiği gibi, bizim de mensubu bulunduğumuz kapitalist dünya, büyük bir bunalım içine düşmüştür. Bu bunalımın bir yanı ekonomik, öbür yanı da politiktir. Ekonomik yanı, hepinizin bildiği gibi, enflasyon ve işsizlik şeklindedir. Başta Amerika olmak üzere, kapitalist dünyanın önde gelen memleketlerinde her geçen gün işsizlerin sayısı artmaktadır. Bu durum, bu memleketleri ithalâtlarını kısmak, buna karşılık ihracatlarını artırmaya itmektedir. İleri memleketlerin bu davranışı, bizim ödemeler dengemizi görülmemiş ölçüde, olumsuz bir şekilde etkilemiş ve şimdiye kadar çok açık vermemize sebep olmuştur.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin gönderdikleri dövizler sayesinde biriktirebilmiş olduğumuz döviz rezervlerimiz, son bir yıl içinde fazlaca ve hızla erimiştir ve erimeye de devam etmektedir.

1974 yılındaki dış ticaret açığımız 2.200.000.000 dolar olmuştur. İşçi dövizleri, bunu ancak kısmen karşılayabilmiştir. Bu durumda olumlu gelişmeler de ufukta görülmemektedir.

Batıda bunalım devam ettiği sürece, ihracatımızı artırmamız olanak dışıdır. Durgunluk içinde olan Batı ithalâtını kısmıştır. Buna karşı alacağımız tedbir yoktur. Aynı nedenden ötürü, işçi dövizlerimizin artması da beklenemez, tersine azalması olasılığı vardır. Nihayet, turizm kazançlarımızın da yine aynı nedenden ötürü yani kapitalist dünyadaki bunalımdan, durgunluktan ötürü, artması söz konusu değildir, olamaz.

Kapitalizmin temel bunalımına bağlı olan bugünkü sorunlarımızın çözümü açıktır. Kapitalist dünyaya bağlılığımızın azaltılmasında yatmaktadır. Bunun için, ekonomik dış ilişkilerimizin, bugün olduğu gibi çok büyük ölçüde, AET ve Amerika'ya yönelik olmaktan çıkarılması ve üçüncü dünya memleketleriyle ve sosyalist memleketlerle, daha fazla geliştirilmeye yöneltilmesi gerekir. Bu konularda Hükümetin, diğer Batılı memleketlerin gösterdiği uyanıklık ve canlılık içinde olmadığı anlaşılıyor. Oysa ekonomimiz, o doğrultuda yöneltilmedikçe hızlı bir kalkınma asla söz konusu olmayacaktır ve de Programda sözü edilen kalkınma vaatleri, o Programın sayfaları arasında kalacaktır.

Sayın Senatörler;

Mensubu bulunduğumuz kapitalist dünya, aynı zamanda politik bir bunalım içine girmiş bulunmaktadır. Amerika'nın, gerek Ortadoğu'da, gerekse yakınoğuda politikası iflâs etmiştir.

Kıbrıs olayları dolayısıyla Yunanistan NATO'nun askerî kanadından çıkmıştır. Memleketimize Amerika'nın askerî yardımı kesilmiştir. Silahtan yoksun bir müttefikin, ne NATO, ne Amerika için bir anlam taşımayacağı da açıktır. Yani bizim Batı ittifakı içindeki yerimiz budur.

Türkiye'nin, "Yurtta sulh cihanda sulh" prensibine bağlı olarak ittifaklarını tekrar gözden geçirmesi ve bugünkü anlamsız durumuna mutlaka bir son vermesi lâzımdır; yani NATO'dan çıkılmalıdır.

Sayın Senatörler;

Bütün bu sözleri şu şekilde özetleyebilirim: Gerek ekonomik kalkınmamızı köstekleyen emperyalist ilişkilerden, gerekse siyasal ve askerî güvenliğimize hiçbir katkıda bulunmayan, tersine komşularımızdan soyutlayan ve gereksiz taahhütler altına sokan ittifaklar sisteminden kurtulmamız lâzımdır. Bunun somuttaki ifadesi, AET'den. CENTO'dan, NATO gibi, kapitalizm ve emperyalizm dünyasının ekonomik ve askerî kuruluşlarından çıkmaktır.

İBRAHİM TEVFIK KUTLAR (Gaziantep) — Ondan sonra Varşova Pakti.

TARIK REMZİ BALTAN (Zonguldak) — Varşova'ya gidelim.

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Oysa, Hükümet Programında, sorunlarımızın, kapitalist, emperyalist dünya ile olan ilişkilerimize çok daha bağlı olduğu görmemezlikten gelinmiştir. Hükümetin, sorunlarımızı gerçek yönleriyle ele almayışının diğer bir nedeni de, iç politikasının temel direği haline getirmiş olduğu anlayışta görüyoruz. Bu anlayış, siyasal özgürlükleri reddeden, tek bir görüşü meşru sayan, bunun dışındaki görüşleri, "Komünizmdir" eleyip, yasaklayan anlayıştır.

Öyle anlaşılıyor ki, Hükümetin icraatı, komünizmle mücadele etmek etrafında dönecektir. Oysa, Hükümet, komünizmden ne anladığını ortaya bile koymamıştır. Bu demektir ki, işine gelmeyen her şeyi, "Komünizmdir" diye yasaklamaya kalkışacaktır. Oysa, özenilen durup dinlenmeden bağlılık ifade edilen Batı demokrasi-lerinde özgürlük demek, her türlü fikrin, komünizm dahil, bütün siyasî görüşlerin serbestçe ifade edilebilmesi ve örgütlenebilmesi demektir. Yani herhangi bir fikir

yasaklandığı zaman, istenmeyen her şey bu imiş gibi gösterilmek olanağı mevcut olduğu için de, demokrasiden bahsedilemez.

Egemen çevrelerin isteğine göre, kanunlarla bazı görüşleri yasakladıktan sonra, “Ben, kanunların meşru saydığı bütün fikirleri kabul ediyorum” demenin bir anlamı yoktur.

Franko İspanya’sında da kanunların çerçevesinde herkes hürdür; ama kanunların çerçeveleri çok dardır ve her gün gazetelerde de yer aldığı gibi, İspanya’da diktatörlük vardır.

Hükümetin komünizmle mücadele etmesini anlayışla karşılarım; ama bu bir fikir mücadelesi ise. Yoksa, polisle, jandarmayla, hapis tehdidiyle, baskıyla kabul edilemez ve demokrasiden de bahsedilemez. Bu zihniyetteki insanlar, özgürlükçü olduklarını ifade de edemezler. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak istemede samimî iseler, özgürlükleri kısıtlayan kanunlara ve uygulamalara kısa zamanda son verilmesi lâzımdır. Yani en başta, Türk Ceza Kanununda yer alan 141, 142 ve 163’üncü maddeler derhal kaldırılmalıdır.

MEHMET ORHAN TUĞRUL (Bilecik) — Başüstüne!

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Hiç değilse, bundan sonra, “Kanunlar çerçevesindeki özgürlüklere saygılıyız” demek de bir anlam taşır. Bu maddeler, 40 yıl önce, faşist İtalyan kanunlarından aktarılmış, bugünün İtalya’sında çoktan terkedilmiş, bizde daha şiddetli bir şekle sokulmuş olarak bugünün uygar dünyasında uygulanmaktadır. Oysa, o zamandan bu yana Türkiye’imizde büyük gelişmeler olmuş, ekonomimiz, kültürümüz, eğitimimiz büyük aşamalar yapmıştır. Siyasal özgürlüklerimiz, 40 yıl önceki durumdan daha gerilerdedir. Onun için, önce bu gelişme dengesini kurmak, politik özgürlükleri de toplumun öbür gelişmeleriyle uygun bir düzeye çıkarmak gerekir.

Sayın Senatörler;

Hükümetin, tam bunun tersi bir yol izleme kararında olduğu anlaşılıyor. Elbette ki, insanlarımızın, özellikle işçi sınıfımızın varmış olduğu gelişme düzeyi, Hükümete, özgürlükleri boğma olanağını vermeyecektir. Medeniyet dışı çabalar, geri tepmeye, başarısızlığa uğramaya mahkumdur.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi var, okutuyorum efendim.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Aleyhinde.

SİRRI ATALAY (Kars) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Aleyhinde Sayın Yılmaztürk efendim.

Buyurun okuyun.

Başkanlığa

Hükümet Programı üzerindeki müzakerelerin yeterliğini arz ve teklif ederim.

(İzmir) Mustafa Bozoklar

BAŞKAN — Aleyhinde, buyurun Sayın Yılmaztürk.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan, Muhterem Senatörler;

Şahısları adına konuşmalar 10 dakika ile tahdit edilmiştir. Esasen konuşacak olan da zannediyorum pek kalmadı. Onun için, bu önergeyi lütfedin, kabul etmeyin de, biz de söz sıramız geldiği zaman; Sayın Halk Partililerin bu Hükümete neden bu kadar telâşla çıktıklarını, niçin bu kadar gocunduklarını, bu Hükümeti ve bu Hükümetin Programının ne kadar geniş, ihatalı, faydalı, birçok incelikleri ihtiva eden, büyük Türk Milletinin bütün fertlerinin hemen hemen yüzde 80'inin hasretle beklediği, özlediği bir Hükümet olduğunu ve bu Hükümet Programının büyük Türk Milletinin ve onun Parlamentosuna dayalı, millî iradenin bir aynası olduğunu ifade edelim.

Bu ayna öyle bir ayna ki, o aynaya bakanlar kendilerini, görüyorlar.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Dev aynası.

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk, konuya girmeyiniz lütfen efendim. Yeterlik önergesinin aleyhinde konuşacaksınız.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Devamla) — Muhterem Senatörler;

Önergeyi kabul etmeyin de, bu aynaya kimin nasıl baktığını ve ne gördüğünü ifade edelim. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Hem öyle ifade edelim ki, bu aynaya bakanlar kendilerini gördükleri için; bu muazzam programı ve bu Hükümeti tenkit edenler, kendilerini o aynada gördüklerinin bir aksi olarak ifadede bulunduklarından dolayı, ifrata varan tenkitlerini büyük bir telâş ile, heyecan ile alınganlıklarını değerlendirelim, ifade edelim.

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk, lütfen. Rica ediyorum...

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Devamla) — Son olarak şunu söyleyeyim ki...

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk, Sayın Yılmaztürk, rica ediyorum.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Devamla) — Sayın Senatörler;

Kim ne derse desin, çirkin yüzün aynaya zararı olmaz.

Saygılar sunarım. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, usul hakkında.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, "Yeterlik önergesi aleyhinde" müessesesini bu derece suiistimale müsaade edemezsiniz. Tutumunuz hakkında söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, yeterlik önergesinin aleyhinde söz aldılar. Yeterlik önergesi kabul edilmezse...

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz Sayın Atalay...

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, yeterlik müessesesi demek, hükümetin tutumu, muhalefetin tutumu demek değildir. Bunu yaptılar. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Atalay, Sayın Yılmaztürk söz aldılar, yeterlik önergesinin kabul edilmemesini istediler. Bu arada yeterlik önergesi kabul edilmeseydi; konuşulması gereken konulara girdikleri zaman...

SIRRI ATALAY (Kars) — Cumhuriyet Halk Partisine tarizlere müsaade ettiniz.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, müsaade buyurun; ben konuşuyorum beyefendi, ikimizin birden konuşması mümkün değil ki.

Eğer yeterlik önergesi kabul edilmeseydi, hangi konulara girecekse o konulara girme teşebbüsünde bulundukları zaman, kendilerini ikaz ettim ve ona imkân vermedim. Yeterlik önergesinin kabul edilmemesi konusunda fikirlerini ifade ettiler ve indiler. Bu konuda söylenecek başka bir söz yoktur efendim; yapılacak başka bir işlem de yoktur.

Yeterlik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Bakın işte.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Çirkin yüzü anladınız mı?

BAŞKAN — Sayın Başbakan; buyurunuz efendim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan...

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Neye konuşuyorsun be saygısız adam? Saygılı ol biraz...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Aptal tavuğa bak; aptal tavuk...

BAŞKAN — Sayın Karayığit, Sayın Karayığit, rica ediyorum efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Seçim var seçim, korkma.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, rica ediyorum.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Saygısız adam.

BAŞKAN — Sayın Karayığit, Sayın Feyyat. rica ediyorum efendim.

Buyurunuz Sayın Başbakan.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, oyunları gördünüz. Bizans oyunları; MC'nin Bizans oyunları.

HİLMİ SOYDAN (Kahraman Maraş) — Ecevit'e komünist diyen ve şimdi de müdafaasını yapan sensin.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri; hepinizi saygıyla selâmlıyorum.

Hükümet Programı üzerinde 7 saate yakın yapılan tartışmaları dinlemiş bulunuyoruz. Bazı aydınlatmalar yapacağız, bazı hususlardaki düşüncelerimizi söyleyeceğiz ve bazı eleştirilere de cevaplar arz edeceğiz.

Evvelâ şu hususu ifade etmek istiyorum: Hükümet, 6,5 ay süren bir bunalım sonunda kurulmuştur. Kurulmasıyla ilk görevini ifa etmiştir. Hükümet kurulamaması gibi bir durum böylece ortadan kalkmıştır.

Ülke, geçen 6,5 ay zarfında bir hükümet bunalımının çeşitli tesirlerine maruz kalmıştır. Hükümet bunalımlarının tesirleri anında görüldüğü gibi, o anı aşan bir takım tezahürler de ileride meydana çıkar. Hükümet bunalımından ülke, mutlaka büyük zararlar görür.

Siyasî istikrarsızlık dediğimiz konunun işareti hükümet bunalımıdır. Ülkemiz, geçen 15 sene zarfında çeşitli bunalımlara sahne olmuştur. Bir çalkantılı dönemdir bu 15 sene.

1960 sonrasında 1961 Anayasasının ve Seçim Kanununun yürürlüğe girdiği günden bu yana geçen 15 sene zarfında, 1961-1965 yıllarında 4 koalisyon hükümeti kurulmuş, 1965-1971 dönemi tek hükümetle geçilmiş, 1971-1973 döneminde 4 hükümet daha kurulmuş, 1973'den 1975'e kadar da 3 hükümet kurulmuştur.

Binaenaleyh, dönüp bakmak lâzımdır. Ülke her sene, eğer 1965-1971 dönemini çıkarırsanız, Türkiye'de her sekiz ayda bir hükümet kurulmuştur. Geçen 15 senenin istikrar dönemi 1965-1971 dönemidir. Suçlanan dönemdir bu; bazı çevrelerce haksız olarak suçlanan dönemdir ve Türkiye 1971-1975 bunalımını; 4 senedir devam eden bu bunalımı aşabilmişse, ancak 1965-1971 döneminin kazandırdığı iktisadî takat sayesinde aşabilmiştir.

Binaenaleyh, buraya gelip, "Ülkeyi şuraya getirdiniz, buraya getirdiniz" gibi bize yöneltilmiş bulunan; Adalet Partisi olarak bize yöneltilmiş bulunan birtakım haksız tenkitleri bu şekilde karşılamak mecburiyetindeyim.

Şimdi Türkiye de hükümet bunalımından memnun muydu, şikâyetçi miydi? Bunu da bir tespit edelim. Memnun idiyse, bu Hükümetin kurulmuş olmasından gayet tabii ki, şikâyetçi olanlar bulunacaktır; ama Türkiye hükümet bunalımından şikâyetçi değilse, bu Hükümetin kurulmuş olması, bir bunalım dönemini kapatması dolayısıyla memnuniyeti mucip olmak gerekir; herkesin memnuniyetini mucip olmak gerekir. 6,5 ay kurulamayan, yapılamayan bir iş yapılabilmıştır ve bu Hükümet, Parlamentonun Hükümetidir; bu Hükümet, demokratik sistemin Hükümetidir; bu Hükümet, rejimin Hükümetidir.

Binaenaleyh, Hükümet demokratik kurallara uygun olarak kurulmuştur. O itibarla, bizatihi hükümetin kurulabilmiş olması, demokratik sistemin işlerliğini sağlamış. Parlamentoya. Parlamentonun fevkalâde önemli görevlerinden birisi, hükümet çıkarabilmektir; Parlamentoya hükümet çıkarabilme imkânını vermiştir ve sanıyoruz ki, Parlamentonun töhmet altında kalmasını, çeşitli şekilde tenkitlere tabi olmasını da ortadan kaldırmıştır. Bununla da kalmaz. Parlamento, rejimin kalbidir. Parlamentoya yönelmiş tenkitler, Parlamentoya yönelmiş kötülerler, netice itibariyle rejime yönelmiş kötülerler olarak eninde sonunda ortaya çıkar. Hükü-

met bunalımı, rejimin her müessesesini aşındıran bir bunalımdır; yalnız hükümet müessesesini değil, rejimin bütün müesseselerini aşındıran bir bunalımdır.

Bu Hükümetin kurulmuş olması ile böyle bir bunalıma son verilmiş olmaktadır. Binaenaleyh, sevinilmesi ve bunca devasa meseleleri göğüsleyecek cesareti göstermiş bulunan bu Hükümete asgarîden bir kredi zamanı tanınması lâzımdır. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri*)

Alternatifi var mıydı? Var idiyse niye kurmadınız? Biz birisinin elinden kapmadık ki bunu. 19 Mart gününe kadar Hükümeti kimse kuramadı; biz dahil. 19 Mart günü hükümet kurulması evvelâ Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanına teklif edilmiştir. Niye reddettiniz var idi ise? Var diyenlere söylüyorum. Bu Hükümet, kanaatimizce Parlamentonun çıkarabileceği son hükümettir; kanaatimizce. Bu 6,5 ay zarfında Parlamento bir hükümet çıkaramadığına göre, eğer bundan evvel bir tane çıkarmak mümkün idi ise, çıkarmanız gerekirdi.

Şimdi ben, bizim fikirlerimizi söylüyorum ve onun içindir de diyorum ki, bu Hükümetin ne yapacağı kadar, önemli olan mesele, kurulabilmiş olmasıdır. Türkiye, hükümeteşizlikten bunalmıştır. Sadece hükümetin kurulabilmiş olması kâfi değil, demokratik kurallara uygun olarak bir hükümet kurulabilmiş olmasıdır. Demokratik kurallara uygun olarak bir hükümet kurulabilmesi, Parlamentonun meselesidir. Demokratik kurallara uygun olarak kurulmayan bir hükümet, kurulamayan bir hükümet Parlamentonun prestiji ile tev'em değildir.

Binaenaleyh, bu hükümetin kurulabilmiş olması, şusunu beğenmezsiniz, busunu beğenmezsiniz, ayrı meseledir; ama Parlamentonun hükümetidir, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Kimliğini, kişiliğini soranlara söylüyorum. Kimliği, kişiliği Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Kimliği budur. Kişiliği de, Parlamentaoya, partiler demokrasisine, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 56'nci maddesine göre, siyasî hayatın ayrılmaz, vazgeçilmez parçası olan siyasî partilere dayanan bir hükümettir ve temsili sistemin hükümetidir. Temsili sistemin; yani seçilip gelenlerin hükümetidir; seçilip gelenlerin güvenine müracaat eden bir hükümettir, seçilip gelenlerin desteğine müracaat eden bir hükümettir, onların yardımına, müzaharetine müracaat eden bir hükümettir. Kuvvetinin kaynağını Parlamentaoda bulur.

Bütün bunları, Türkiye'de Parlamentaer rejimin işlemesi bakımından bu Hükümetin kuruluşu ile Parlamentaer rejime ne kadar büyük bir hizmette bulunulduğunu ifade için söylüyoruz. Biraz sonra bu hükümetin ne çeşit bir miras devir aldığını ve nasıl bir ağır yükün altına girdiğini ve gerçekten böyle bir yükün altına girmenin büyük bir cesaret meselesi, olduğunu da sizlere arz ve ifadeye çalışacağım.

Belirtmeye mecbur olduğum bir diğer husus ise şudur:

Parlamentaer demokrasisinin karakteri, siyasî iktidar olacak, muhalefet olacak. Siyasî iktidar yoksa, muhalefet yoksa, Parlamento varsa; o Parlamento kendisini boşlukta hissedecektir. “Neyin, ne için destekleyicisidir? Kendi iradesi mi aşılmıştır?” gibi veya “Kendisi neye yaramaktadır?” gibi birtakım sıkıntıların içine girecektir, Parlamento. Seçilmiş Parlamentaoyu kastediyorum. Siyasî iktidar yoksa, muhalefet yoksa diyalog nasıl olacaktır? Birisi yapacak, birisi murakabe edecek ve yapan da murakabe eden de milletin; eninde sonunda milletin iradesine kendisi için mü-

racaat edecektir; iyi mi yaptım, kötü mü yaptım? Şayet milletin iradesine eninde sonunda müracaat mecburiyeti yoksa, iktidar için de, muhalefet için de bir denetim ortadan kalkmıştır, böyle bir iktidar, böyle bir muhalefet te düşünülemez. Sistemin içinde bunlar mevcut değildir. Şimdi başlamıştır. Bugünün iktidarı ve bugünün muhalefeti yarın milletin önüne gidecektir. Ama şayet siyasî iktidar mevcut değilse, hükümet olabiliyorsa bu takdirde, milletin önüne gitmek mecburiyetinde olmayan bir hükümettir, o. Milletin önüne gitmek mecburiyetinde olmayan bir hükümetin sorumluluğu, sadece o hükümeti teşkil edenlerin vicdanı ile ancak teminat altında olur, ama bu kâfi değildir. Milletin huzuruna gitme, milletin tek teminatıdır. Vicdanlar, evet; ama yeterli teminat değildir millet için. Millet için teminat, karşısına gelmelidir, ülkeyi idare edenler ve millet ona kendi hesabını kendisi sormalı ve ülkeyi idare edenler hakkında kendi kararını kendisi vermelidir.

İşte, rejimin işlerliğini sağladık derken, kurulmuş bulunan bu hükümet ile muhalefet - iktidar diyalogunun yeniden başlamış olması ile bu yol açılmış bulunmaktır. Bunu da rejime hizmet saymaktayız. İktidar yapacaktır, muhalefet denetleyecektir. Bu denetleme içerisinde yol gösterme de vardır, ikaz vardır; ama Türkiye çalkantılı bir devirden geliyor, esasen 30 seneyi bulmamıştır Türk demokrasisi; çok partili Türk demokrasisi, 30 sene içinde de çeşitli arızaların içinden geçmiştir; ama buna rağmen demokrasi fikrini ve müessesesini yaşatabilmişizdir. Buraya kadar gelmişizdir, demokrasi fikrine ve müessesesine sahip çıkmakta da kararlı olduğumuzu cihan-ı âleme göstermişizdir. Bugün Adriyatik'ten Japon Denizine kadar olan sahada demokrasi ile idare edilen üç memleket var; Türkiye var, Hindistan var, Japonya var. Onun dışında demokrasi; yani çok partili demokrasi ile idare eden memleket yok; bir kısım memleketler krallık, bir kısım memleketler sosyalist, komünist rejimle idare ediliyor ve bir kısım memleketlerde de rejim kavgaları cereyan ediyor; Güneydoğu Asya'da olduğu gibi, Kamboçya'da, Vietnam'da, Laos'da olduğu gibi bir nizam kavgası, o memleketin milletlerini ikiye bölmüş, birbiri ile boğuşturuyor...

Onun içindir ki, biz Türkiye'de geçen 30 sene zarfında, 30 seneye yaklaşan bir süre zarfında, çeşitli arızalara rağmen demokrasiyi yaşatabilmenin bahtiyarlığını tatmış bulunuyoruz. Bugün çıkmazda gibi görünen bir dönemde Türk Parlamentosu kendi içinden partiler demokrasisinin gereği bir hükümete vücut vermiştir, güvenoyu için bu Hükümet Parlamentonun, huzurunda bulunmaktadır.

Böylece de muhalefet - iktidar diyalogu da başlamıştır. Türkiye Parlamentosu, Türkiye Büyük Millet Meclisi, bana göre milletimizin en büyük eseridir ve Türkiye birliğinin çimentosudur, Türkiye'de hürriyetlerin teminatıdır. Var olması, açık olması ve hür olması bu ülkeye yapacağı en büyük hizmettir. Ondan sonra yapacağı yasa yapma hizmetleri, denetleme hizmetleri bunu takip eden hizmetlerdir. Hürriyetlerin teminatıdır Türkiye Cumhuriyetinin Büyük Millet Meclisi. Bu kürsülerde her şey konuşulur, her şeyin konuşulabilmesi açık rejimin temelidir. Açık rejim ise, her türlü kötülüğün panzehiridir, daha iyisi de bulunamamıştır. Onun için biz demokrasi fikrini yaşatmış olmanın memlekete, millete çok büyük şeyler sağladığı kanaatindeyiz.

Bu Hükümet nedir? Bu bir Koalisyon Hükümetidir. Bu Hükümetin Koalisyon Hükümeti olması bir kusur değildir. Hele bu Koalisyonu teşkil eden partile-

rin kusuru değildir veyahutta bizatihi Hükümetin kendi kusuru değildir. 1973 seçimlerindeki oy dağılması, hiçbir partiyi tek başına iktidara getirmemiştir. Esasen 1961'deki oy dağılması da hiçbir partiyi tek başına iktidara getirmemişti. 1965'de ve 1969'daki Adalet Partisi etrafında oy toparlanması ülkeye istikrarın tadını tattırmıştır.

1961-1965 döneminde evvelâ Adalet Partisiyle Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyet Halk Partisinin merhum Sayın Genel Başkanının başkanlığında bir Hükümet kurmuşlar. Bu 8-9 ay gitmiş. Daha sonra üç parti (Cumhuriyet Halk Partisi, Yeni Türkiye Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) bir araya gelmiş, bir Koalisyon kurmuş, bu da 10-11 ay yaşamış. Daha sonra 190 milletvekili bulunan Cumhuriyet Halk Partisi, dışardan desteğe dayanarak üçüncü Hükümetini kurmuştur. Bu Hükümet, Şubat 1965 tarihine kadar, 14-15 ay devam etmiş ve o tarihte de Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Millet Partisi ve Yeni Türkiye Partisinden müteşekkil (yani 4 partiden müteşekkil) bir Koalisyon Hükümeti kurulmuştur. Bu Koalisyon Hükümeti, ülkenin çeşitli meselelerini devralmış; fevkalâde zor ve çetin meselelerini devralmış ve ülkeyi sulh ve sükûn içerisinde seçime götürmüştür.

Binaenaleyh, kürsülere gelip “Yamalı bohça” vesaire gibi tabirlerle Hükümeti tavsif etmeye kalkmayın. Dört partiden müteşekkil olması kendi kusuru değildir. Tek parti Hükümet kurabildi de ona, “Sen şöyle dur” mu denildi? Sonra, sık olsun diye mi böyle 4 parti bir araya geldi? Böyle bir durum yoktur orta yerde. Onun için kendine atfı mümkün olmayan bir kusurdan dolayı (Eğer kusur sayıyorsanız bunu) Hükümeti muahaze etmeyiniz.

Nispî temsil sistemi devam ettiği sürece, Türkiye istikrarı nasıl bulacağını aramaya mecburdur. Nispî temsil sistemi, Türkiye'ye istikrarsızlık getirmiştir. Türkiye istikrarı aramaya ve bulmaya mecburdur. Türkiye'nin istikrarsızlığa tahammülü yoktur. Bu ne Adalet Partisinin meselesidir, ne Millî Selâmet Partisinin meselesidir, ne Cumhuriyetçi Güven Partisinin meselesidir, ne Milliyetçi Hareket Partisinin meselesidir, ne de Cumhuriyet Halk Partisinin meselesidir. Bu, ülkenin tüm meselesidir. Demokrasiyi hep beraber devam ettireceksek, hep beraber demokrasiye destek olmaya devam edeceksek, sahip olmaya devam edeceksek (destek olmak kâfi değil) mutlaka ülkenin istikrar içerisinde idaresini sağlayacak yolları arayıp, bulmaya mecburuz. Ondan sonra, istikrarsızlık doğduğu vakit, birbirimizi kötüyerek istikrarı da bulamıyoruz.

Sayın üyeler;

“Bu Hükümet Koalisyon Hükümeti olduğuna göre Koalisyon Hükümeti partilerden müteşekkil olacak. Emsali yoktur” demek mümkün değil. Emsalini, 1961-1965 döneminde üçlüsünü, dörtlüsünü denedik. Hatta 1961-1965 döneminde son denediğimiz Koalisyon dörtlü de değildi; bağımsız Başbakan beşli, seçime giderken üç tane bağımsız bakan sekizli; sekiz mafsallıydı. Denedik, başarıyla yürüttük ve neticeye de vardık.

Binaenaleyh, zor zamanlarda alışılmamış yöntemler bulmaya ve mutlaka ülkeyi idare edebilmeye mecburuz; ülkeyi idare edebilmeliyiz.

Bu Hükümet nasıl kurulmuştur veyahut da hangi seyirlerden nasıl geçilip, gelinmiştir? Bunu da kısaca bilmekte fayda var.

1973 Seçimlerinden sonra (ki bu seçimlerin neticesinde) en çok oy alan parti, Cumhuriyet Halk Partisidir. Milletvekili Seçiminde yüzde 33 oy almıştır. Cumhuriyet Senatosunda da aşağı yukarı ona yakın oy almıştır. Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu kısmî seçiminde yüzde 31 oy almıştır, Milletvekili Seçiminde de yüzde 29,8 oy almıştır. Cumhuriyet Halk Partisi için bu bir övünme vesilesi olmuştur. Aslında Adalet Partisini aşabilmek bir övünme vesilesi olabilir ama yüzde 33 aslında ne ifade eder? Cumhuriyet Halk Partisine tek başına iktidar kurma imkânını vermez.

Türkiye’de 1950’den bu yana (1950 dahil) 7 tane seçim oldu. Bu 7 seçimin hiçbirisinde Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidar olacak kadar (geçen 25 sene zarfında) oy toplayamamıştır; oy alamamıştır. 1950, 1954, 1957 yıllarında Demokrat Parti seçimleri kazanmıştır. 1961’de seçimlerini kimse kazanmamıştır. Daha doğrusu bu seçimi kazananından kastımız, en çok oy alanı değil. Hükümet kuracak kadar oy alan odur; kimse kazanmamıştır. 1965’de Adalet Partisi, 1969’da Adalet Partisi kazanmıştır. 1973’de yine 1961’e dönmüştür; kimse kazanmamıştır, ama Cumhuriyet Halk Partisi daha seçimin ertesi günü kendisinin seçimi kazandığını ilân etmiştir. Seçimi kazandın, haydi hükümet kur... Hatta 15 Ekim günü, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı televizyonlara çıkıp, pahalılığın sunî olduğunu, kendilerinin pahalılığı önleyeceklerini Silifke’de 25 kuruşa satılan domatesi Sakarya Caddesinde 30 kuruşa sattıracaklarını, da ifade etmiştir.

LÜTFİ BİLGEN (İçel) — Öyle söylemedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ona benzer bir şey...

LÜTFİ BİLGEN (İçel) — Evet söyledi ama, “4 liraya sattırmayacağım” dedi.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Bilgen, istirham edeceğim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Silifke’de 25 kuruş olan domatesin Ankara’da ucuz sattırılacağını söylemiştir.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Genel Kurula hitap buyurunuz lütfen efendim. Rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 15 Ekim günü bunu söylemiştir. Pahalılığın sunî olduğunu, kendilerinin köklü tedbirler almak suretiyle pahalılığı ortadan kaldıracığını söylemiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar) Domates misali bu.

Cumhuriyet Halk Partisi seçim meydanlarında 25 liraya ayakkabı sattıracağını, 100 liraya da elbise sattıracağını söyleyerek Milletin huzuruna çıkmıştır.

Ben burada Cumhuriyet Halk Partisi eleştirisi yapmayacağım. Biraz sonra yapacağım eleştirimi; ama Hükümet bunalımı Türkiye’de nasıl olmuş? Cumhuriyet Halk Partisi denemiş, hükümet kuramamış. Biz denemiştik, kuramamışız. Cumhuriyet Halk Partisi bir defa daha denemiş, Milli Selâmet Partisiyle 26 Ocak 1974 tarihinde bir Hükümeti ilân etme imkânı bulmuştur. Yani 100 günü aşan bir süre

Türkiye, seçimi idare etmiş bulunan Hükümetle idare edilmiştir. Bu Hükümetin 4-5 Şubat tarihinde Millet Meclisinde Programı konuşulurken Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, bize dönerek, “Siz neyin muhalefeti olacaksınız? Herkesin hakkını biz koruyacağız, size iş kalmadı” demiş ve kurduğu, hükümetin çok uzun yıllar; öyle bir seçim devresi, iki seçim devresi değil, çok uzun yıllar süreceğini de beyan etmiştir, ama çok kısa zaman geçmiş. Koalisyon Hükümetinin birtakım arızaları çıkmış ve nihayet 17 Eylül 1974 tarihinde Sayın Ecevit tek taraflı olarak Hükümeti bozmuştur. Maksudı da Kıbrıs’ta Türk Silahlı Kuvvetlerinin sağlamış bulunduğu başarıyı, kendisini “İkinci Atatürk, Fatih, Kahraman” falan ilân ettirmek suretiyle oya tahvil etmek istemiştir, oya çevirmek istemiştir.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Yok öyle şey!

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kıbrıs’la alâkası yok onun.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen sükûnetle dinleyiniz, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Derhal seçim, derhal seçim... Neden derhal seçim?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Evet.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Hükümet çıkarmak için.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Millet istedi, onun için seçim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neden derhal seçim? Çünkü, Kıbrıs’taki şehitlerin kanını oya tahvil etmek... Derhal seçim işte o... (A.P. sıralarından alkışlar, gülüşmeler)

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Ayıp ayıp, şehitlere saygı göster.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet bunalımını Cumhuriyet Halk Partisi çıkarmıştır; biz bu bunalıma çare arıyoruz. Bunu söyleyen ben değilim; bunu benim dışındaki herkes söyledi. Koalisyon ortağınız da söyledi. Koalisyon ortağınız size söyledi. “Nereye gidiyorsunuz? Gelin, bu bir uzlaşmadır, bu hükümeti götürelim” dedi. Tek taraflı bıraktınız gittiniz.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — O bizim bileceğimiz iş.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin bileceğiniz iş değil. Kamu hizmeti yapıyorsunuz. Kamu hizmeti yapan, sadece “Benim bileceğim iş” deyip meselenin içinden çıkamaz. Bak, memleket ne zararlar gördü... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ondan sonra, sanki hükümet kurma Cumhuriyet Halk Partisinin hiç görevi değilmiş gibi 6,5 ay bu işe seyirci kalacaksınız; bir hükümet kurulup ortaya geldiği zaman; bu hükümete güvenoyu aldirtmamak için de elinizden gelen her türlü gayreti göstereceksiniz. Bu...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Seçim, seçim...

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Seçimden siz vazgeçtiniz.

BAŞKAN — Lütfen efendim, birbirinizle konuşmayınız efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın üyeler;

Aslında, kurulmuş bulunan Hükümet Cumhuriyet Halk Partisinden güvenoyu istemiyor.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Zaten veren yok.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Vermiyor ki zaten...

BAŞKAN — Sayın Tanyeri, Sayın Bilgin, rica ediyorum efendim, sükûnetle dinleyiniz lütfen.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Tahrik ediyor Sayın Başkan.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Fatihlik yok; şehitlere saygı var.

ORHAN KOR (İzmir) — Siz önce dinlemesini öğrenin.

BAŞKAN — Efendim rica ederim, siz oradan yönetmeyeceksiniz ki...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan. Cumhuriyet Halk Partisinden İşmen...

BAŞKAN — Efendim, öyle bir usul var mı? Sayın Gündoğan, siz buradan konuştuunuz; sükûnetle dinlenilmenizi sağlamak için Başkanlık her gayreti gösterdi, gördünüz; siz de şimdi dinleyeceksiniz efendim, rica ederim.

Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın üyeler;

Huzurunuzda bulunan Hükümet, hangi boşluğu doldurduğunu, hükümet bunalımının menşeiini anlatmazsa ifadede aciz kalır; hangi boşluğu dolduruyor? Nereden çıkmış böyle bir hükümet kurulma mecburiyeti? Hükümeti biz kimsenin elinden kapmadık derken, memleketin bugün içinde bulunduğu meseleleri yüklenmeyi bir görev saydık. Neden görev saydığımızı ifade etmeye çalışıyoruz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi, 15 Ekim 1974 Salı günü ki 3 gün sonra bayramdır; bayramın son gününden bir gün sonra da Adalet Partisinin Genel Kongresi vardır. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı beni ziyaret etmek nezaketinde ve bununla birlikte bir mektup tevdi etmek durumunda oldu. Bu mektupta 9 öneri vardır. Sonradan “9 önerimizi kabul etmediniz” diye bizi millete şikâyet etmeye kalktı. Hükümet kurmuyor ve...

MEHMET VARİŞLİ. (Konya) — Yalancı.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Riyakâr!

RAHMİ ERDEM (İstanbul) — Senden büyüğü yok yalancının.

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Varışlı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet kurmuyor; hükümet kurdurmuyor. Buyurun hükümet kurun...

Bize yapılan teklif şu idi: Teklifte gerçekten 9 tane madde var: iki bölümde mü-talaa ediliyor. Birinci bölümde seçimli hükümet formülleri, ikinci bölümde seçim şartı olmaksızın hükümet kurma teklifleri.

İkinci bölümde bakınız ne diyor: “İki parti arasında, seçimlerin yenilenmesi için bir anlaşma söz konusu olmaksızın;

1. — Adalet Partisi Genel Başkanının Başkanlığında C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması”

Yani, Cumhuriyet Halk Partisinin dışında bir hükümet kurulacak ve Cumhuriyet Halk Partisi bu hükümetin güvenoyu almasına olanak sağlayacak; mani olmayacak değil, olanak sağlayacak.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Cephe olmayacak.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin dışında bir hükümet kurulacak; bu hükümete de Cumhuriyet Halk Partisi güvenoyu almasına mani olmak değil, olanak sağlayacak güvenoyu almasına...

Üçüncü teklif: “Adalet Partisinin tek başına kuracağı bir hükümetin güvenoyu almasına Cumhuriyet Halk Partisinin olanak sağlaması”

Yani siz tek başınıza da hükümet kurun, biz size güvenoyu alma olanağını sağlayalım...

Şimdi bugün, 6,5 ay hükümet kurulamayıştan sonra bir noktaya geldik; kuruldu hükümet, buyurun hükümet... Demokratik kurallara göre kuruldu; yani ben gidip zorla almadım Hükümet Başkanlığı görevini. Demokratik kurallara göre Sayın Cumhurbaşkanı 19 Mart günü saat 12.00’de evvelâ Sayın Ecevit’i davet etti: “Buyur hükümet kur” dedi. “Kuramam” dedi Sayın Ecevit Saat 17.00’de de beni davet etti. “Deneyim” dedim ve bir Sayın sözcü söyledi: bu Hükümetin kurulmasına 4 partinin meydana getirdiği 214 milletvekilinden müteşekkil bir çoğunluk, artı 4 bağımsız milletvekilinin 16 Aralık 1974 tarihinde kamuoyuna yaptıkları, böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair açık beyan kamuoyuna yaptıkları beyan, bize değil etti 218, artı 28 Mart 1975 günü 9 milletvekilinin kamuoyuna yaptıkları, böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair açık beyan bu Hükümete vücut vermiştir, ama böyle bir Hükümetin kurulabilmesi ihtimali belirince, Cumhuriyet Halk Partisi 19 Mart günü reddettiği şeyi; ne oldu hükümet elimizden gitti. Hükümet elimizdeydi, kendimiz bıraktık: kur dediler, kurmadık; hükümeti elimizden kaçırdık. Şimdi hükümet bunların eline geçerse siyaseten bundan zarar görürüz. Çünkü bunlar memlekete hizmet görürler, memleketin meselelerini çözerler, bizim rey potansiyelimiz düşer... (A.P. sıralarından Bravo” sesleri, alkışlar)

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Nerede o günler, nerede meseleleri çözeceğiniz günler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Rey potansiyelimiz düşer, binaenaleyh umudumuz ak günler vs., hepsi hayal olur; aman bu hayal olmasın,

bunlara hükümet kurdurmayalım, kurulmuş hükümete güvenoyu aldırmayalım, diye hızlı hızlı faaliyetlerin içerisine girdiler.

Buraya gelip de şu oldu, bu oldu demeyiniz; kimse demesin. Herkesin ne işin içinde olduğunu da biliyoruz. (C.H.P. sıralarından “Biz de biliyoruz, biz de biliyoruz” sesleri)

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Herkes biliyor, biz de biliyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Herkesin ne işin içinde olduğunu biliyoruz, zamanı, yeri gelince söyleyeceğimiz çok şey vardır. Partiler demokrasisini dejenere etmeye, “bunlar hükümet kurmasın” diye, 6,5 aydır mustarip olan ülkede, hükümeteşizlikten mustarip olan ülkede, sırf hükümet bunların eline geçmesin diye...

Bunlar dediğimiz kim? Bunlar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına göre meşru kuruluşlar. Bunların eline hükümet geçmesin diye, bu hükümetin güvenoyu almasına mani olmak için bir amansız çaba sarfedilmektedir.

Peki, bunalımı çıkaran C.H.P.’dir. Bunalımı hangi gün çıkarmıştır? 17 Eylül 1974 tarihinde. Bunalımı sürdüren C.H.P.’dir. Buyur hükümeti kur... Kurmaz.

Bakınız ne oluyor: “A.P. Genel Başkanının başkanlığında C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması.” Yani sureti haktan görünen C.H.P., o kadar vatanseverdir ki, memleket hükümeteşiz kalmasın diye, en büyük rakibi olan A.P.’nin hükümet kurmasına destek olacaktır. Ne büyük vatanseverliktir bu, dedirtsin...

Buyurun, işte birinci çıkta söylediğiniz hükümet burada oturuyor, sıralarınızın arkasında; hükümet yerinde oturuyor, kuruldu geldi. Hem size güvenerek değil, kendi çoğunluğunu, kendi partileri ve Meclis içindeki, kamuoyuna açıklama yapan milletvekilleriyle sağlamış geliyor. Bu milletvekilleri de gerekçe veriyorlar; neden böyle bir hükümetin kurulmasına vücut verdiklerine dair. Çünkü, memleket fevkalâde zor günlere gidiyor, memleket fevkalâde sıkıntıların içine sürüklenmiştir. Onun içindir ki, bir hükümet kurulmalıdır, hükümet kurulamaması gibi bir durum Parlamentoyu yıpratmaktadır, rejimi yıpratmaktadır, memleketin meselelerine sahip çıkmak mümkün değildir ve karar verecek bir hükümet orta yerde mevcut değildir. İşte onun için 13 üye bir araya gelmişler; yani 4’ü bir, 9’u bir ve beyanat yapmışlardır. Bu beyanatları bir hükümetin kurulabilmesini sağlayacak çoğunluğu meydana getirmiştir.

Şimdi, C.H.P. bu çoğunluğu düşürmeye çalışıyor. Radyolar, televizyonlar emrinde, telefon haberlerini televizyondan; filânca partiden filânca bize geçti diye nakletmekle meşguller. Dün akşamki olan hadiseyi biliyorsunuz...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Anadolu Ajansının yaptığı rezaletleri...

BAŞKAN — Lütfen Sayın Feyyat lütfen efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sanki Türkiye’nin en önemli haberi A.P.’li bir milletvekilinin C.H.P.’ye geçmesi, saat 19.30’da... Telefonla alacaklar bu haberi, hemen haberler duracak, bu verilecek... Türkiye’nin en mühim

haberi bu... Doğrusunu isterseniz, bu çeşit gayretlerle bir yere varamayız. Size de yaramaz bu çeşit gayretlerin sonucu, kimseye yaramaz. Yapmayın, yapmayın...

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Bu gayretlere girmeseydiniz.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kocaman.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bildiğinizi yapın, bildiğinizi yapın... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın üyeler;

Biz bu teklifleri niçin kabul etmedik? Çünkü bunları güvenilir bulmadık; yani C.H.P.’nin böyle bir şeyde samimî olabileceğine ihtimal vermedik, bir.

İkincisi: biz C.H.P.’nin oylarıyla hükümet olmak istemedik... (A.P. sıralarından alkışlar) C.H.P.’nin oylarıyla hükümet olsanız, karşılığında ne vereceksiniz? Karşılığını, bedelini ne ile ödeyeceksiniz? Daha doğrusu, ipleri C.H.P.’nin elinde olan bir hükümet ile Türkiye’ye hizmet edebileceğimize kani olmadık, ülkenin bundan fayda göreceğine de kani olmadık; bunu gayri ciddi telâkki ettik; ama şikâyet edildik, “9 öneride bulunduk da reddolundu” diye. Neticede izah ettik ki Türk kamuoyuna, bu 9 önerinin içinden hükümet çıkmıyor. Aslında hükümet çıkabilse 9’a lüzum yok, bir tanesinden de çıkar. 9 yerine 19 olsa 2 hükümet mi çıkacak; yani 9’dan bir hükümet çıkacağına göre?

Binaenaleyh, bunu gayri ciddi bulduğumuzu ifade ettik ve neticede biz haklı çıktık. Görülmüştür ki, son 5-6 gündür cereyan eden hadiseler de C.H.P., hükümeti bırakıp gitmeyi kendi taraftarlarına dahi izah edememiştir. Neye bıraktın gittin durup durduğun yerde hükümeti; neye bıraktın gittin?

İkincisi, hükümeti kurmayı reddetmeyi kendi taraftarlarına bile izah edememiştir; neye teklif edildiği zaman kurmadın? Bak işte bir araya geldiler kurdular... (A.P. sıralarından “Erken seçim meselesi” sesleri)

Erken seçim meselesini ayrıca arz edeceğim.

Böylece derhal seçime; hemen Kıbrıs’ın sonrasından derhal seçime, derhal seçimden erken seçime, erken seçimden Mayıs seçimine; en geç Mayıs... Canım, Mayıs olmaz, Mayıs’ın yerine Ekim olsa da olur, Ekim seçimine. Ekim seçiminden de 9 Nisan günü; yani dün “seçim yok” a geldiler. Seçim yok, seçim bitti, mafîş... Oraya gelindi. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

Hükümet bunalımını çözmek için yapsaydınız hükümet; bizde sizin karşınızda muhalefet yapıyorduk. Millet sizin neyi yapabileceğinizi tümüyle bir görseydi. Görseydi ak günler mi, kara günler mi ne olduğunu bir görse idi. Yapsaydınız... (A.P. sıralarından alkışlar) Ama, kitap okunamadı, yarım kaldı bu kitap.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Mabadı seçimden sonra.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Lütfi Bilgen, Lütfi Bilgen, bonoları öde de ondan sonra... Dağıttığın bonoları öde...

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Seçimden sonra...

BAŞKAN — Sayın Bilgen. Sayın Köker lütfen efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kurulmuş bulunan Hükümet bir azınlık Hükümeti değildir. Kurulmuş bulunan Hükümet boşuna da kurulmuş değildir, ama şunu ifade edeyim, 250 milletvekili ile tek parti olursunuz yahut 300 milletvekiliniz olur, grup kararı da alırsınız, güvenoyu gününe geldiğiniz zaman, oy bozulabilir. Nazari çoğunluğa dayanarak hükümet kurarsınız. Fiilisi? Kullanıp sayıldıktan sonra belli olur ne olduğu.

Binaenaleyh, zaten fiilisi önceden belli ise, oy kullanılıp sayılmaya lüzum yoktur. Herkese teker teker sorarsın, yazarsın biter mesele. Öyle değil. Bunun usulü budur. Hükümetin arkasında nazari çoğunluğu vardır, ona göre kurulmuştur; ama şimdi bu nazari çoğunluğu bozma gayretleri C.H.P. tarafından sürdürülmektedir.

Binaenaleyh, bunalımı çıkaran, çözülmesini fevkalâde zor hale getiren, bunalım çözüldükten sonra da yeniden bunalım çıkarma gayretleri içinde bulunan C.H.P.'dir. Çünkü C.H.P., "Benden sonra tufan" der; bu işin içinde ben yoksam tufan...

Sayın üyeler;

Hükümet tenkidi yapılırken. "Bu 4 parti nasıl bir araya geldi, neye bir araya geldi, 4 parti vaktiyle birbirine neler söylemişti?" gibi mütalaalar serdedildi. Bu taktiği gayet iyi bilirim. Bu, mafsâl gevşetme taktiğidir. Yani mafsalları kurmuşuz, ondan sonra bu mafsalları gevşetelim; sen vaktiyle bunu dediydin, o, ona bunu dediydi... E. memleketin gerisi var, memleketin gerisi var, memleketin ilerisi var. Bugün geride kalanlar var, bugün önümüzde meseleler vardır. Eğer, tek parti hükümet kuracak kadar çoğunluğu sahip olmadığı zaman, ayrı ayrı partiler birbirlerine mazide şunu dedi, bunu dedi diye hükümet kurmayacaklarsa; yani böyle bir şey hükümet kurmanın ayıbı ise, veyahut da mahzurlu ise, ülke hükümeteşiz kalır. Kaldı ki, 1961 sonrasında A.P. ile C.H.P. hükümet kurmuştur. 1960 öncesinin ve 1960 sonrasında şartlarını hatırlayınız; evet, A.P., Demokrat Partinin devamıdır, 1961'de C.H.P. ile koalisyon kurmuştur, ülkenin yararını orada görmüştür.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Ama, 8 ayda zor kurtardık ülkeyi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun. Şimdi beni bir 27 Mayıs münakaşasına, bir 12 Mart münakaşasına çekmeyiniz. Girmeyeceğim bu münakaşalara. (A.P. sıralarından alkışlar) Bunlar ülkenin gerisinde kalmış işler, ileriye bakalım. Bunlar hakkında fikirlerimiz mahfuzdur. Ne söyleyeceksek söyledik, icabettiği zaman, yeri geldiği zaman söyleriz ama şimdi bu sözler hükümet kurma ile alâkalı değil, hükümetin mafsallarını gevşetme ile alâkalı ve biz o ana da gelmeyeceğiz, öyle bir işin içine de girmeyeceğiz. İşte 4 parti huzurunda. Mazide şöyle olmuş, mazide böyle olmuş... Ayrı ayrı partiler, birbirlerini methedecek halleri yok ya gayet tabii birbirlerine lâzım gelen lâfları söyleyeceklerdi, söylemişler. Oy alma bir rekabettir. Parti olmanın iddiası vardır, her parti kendisinin iktidar olmasını ister, öyle çıkmıştır meydana. İktidar olmak istediği için de, "ben senden daha iyiyim" diyecektir veyahut da "sen kötüsün" diyecektir. Sen kötüsün demek suretiyle, ben senden daha iyiyime getirecektir meseleyi. Bunlar Türkiye siyasetinde olup gelen işler. Bunları da geride bırakmaya mecburuz. Bunları geride bırakırken gayet tabii ki, kimse birbirinin sözleri defterden de siliyor değil. Ne söylemiş, o ayrı mesele.

Şimdi koalisyon protokolünün etrafında bir araya gelmişler, ülkenin meseleleri nedir, bunların ağırlığı nedir, bunların önceliği nedir, bunlarda anlaşmışlar, gelin memleketin içinde bulunduğu bu büyük sıkıntıdan kurtaralım, diye birleşmişler; bu kadar halisane niyetler etrafında birleşmişler. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi, ülkede bunalımın devamını arzu etmeyenlere sesleniyorum; (Arzu edenlere diyeceğim bir şey yoktur) bir kredi tanıyın bu hükümete, bir şans tanıyın. Çünkü, hükümet yokluğundan çok daha iyidir bu... Ve bu şekilde Parlamento kendi içinden seçilmiş bir kadro çıkarıyor; yani partilere dayanan bir hükümet çıkarıyor. Bu sadece bir mülâhazadır. Herkesin kendi bilir, ne yapacağını.

Benim hareket noktam, bizim hükümet olmamız değildir. Bizim hareket noktamız; Türkiye'nin hükümete kalmaması ve Türkiye'nin meselelerinin altına birisinin girmesidir. Kimse girmedikçe göre; yani siz hükümet kursaydınız, biz elinizden kapacak değildik ki bunu; Çankaya yokuşundan inerken zarfı elinizden alacak değildik ki... Kursaydınız, kurulur giderdi ve kurdunuz daha evvel, 233 çoğunluğunuz vardı. Hiçbir şeye tevessül etmedik; hiçbir şeye... Geldik gayet munis bir şekilde tenkitlerimizi yaptık, söyledik; siz bu memleketi idare edemezsiniz dedik.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Gerici dediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Siz bu memleketi idare edemezsiniz” dedik. “Siz ucuzluk - mucuzluk dediniz; ama memleketi pahalılandırırsınız” dedik. “Çünkü, Cumhuriyet Halk Partisi demek (karne) demektir, (belge) demektir, (yokluk) demektir, (kuyruk) demektir” dedik. Dediklerimizin hepsi de çıktı.

Netice itibarıyla tenkitlerimizi yaptık. Tenkitlerimiz zabıtlara geçti ve ondan sonra bekledik; 100 gün ne yaparlar acaba diye. 100 gün sonra, gayet tabii ki, denetleme görevlerimize hızlı hızlı girdik, tam muhalefet olacağımız zaman, muhalefet olmanın tadı ağzımızda kaldı; yani çekiliverdiniz... (A.P. sıralarından gülüşmeler)

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — O zaman biz Kıbrıs'a gidiyorduk.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Bakınız, geliyorsunuz bu kürsüden, bu Hükümeti teşkil eden partileri kötüluyorsunuz. Buna hakkınız yoktur. Hükûmî şahsiyetler olarak parti kötülemeye hakkınız yoktur. Çünkü siz, bu partilerin amiri değilsiniz, bir; müfettişi değilsiniz, iki.

Sonra bu partiler de üç tane milletvekili olsun veya hiç milletvekili olmasın veya bir tane senatörü olsun, ne olursa olsun; parti kurmak izne tabi olmadığına göre ve parti kapatmak da parlamenterlerin veyahut da Cumhuriyet Halk Partisinin hakkı olmadığına göre, parti kapatmak görevi Anayasa Mahkemesinin elinde bulunduğuna göre, buraya gelip suçlamalar yapıyor, suçlamalar sonunda partiler hakkında yargılar tesis ediyorsunuz...

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Parti kapatma hevesi sizden çıkıyor...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu gayet yanlıştır. Çünkü, şöyle yargı tesis ediyorsunuz:

BAŞKAN — Sayın Kocaman rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Persona non grata” ilân ediyorsunuz; yani gayri makbul ilân ediyorsunuz. “Sen makbul değilsin” diyorsunuz. Buna hakkınız yoktur. Bunu kimseye yapamazsınız.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Eskiden siz de söylediniz.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Gündoğan, rica ediyorum; lütfen efendim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sıra gelecektir bekle...

BAŞKAN — Devam buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bekle sıra gelecek, söyledığınız sözlerin hepsini, eleştireceğim.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Yedi parti Parlamentoda temsil ediliyor. Parlamenteoya partileri gönderen Millet. Türkiye Cumhuriyetinin kanunlarına göre kurulmuş partiler. Binaenaleyh, bu partiler yanyana geldikleri takdirde ülkeye zararlı olurlar, gibi bir yargıya varmanız fevkalâde yanlıştır. Neden? İşte (A) partisi, (B) partisi, (C) partisi olduklarından dolayı ülkeye zararlı olurlar gibi bir hükme varmanız fevkalâde haksızdır, insafsızdır ve demokratik düşünceye de uygun değildir. Cumhuriyetin çerçevesi içinde çalışan bu partilerin hepsinin hayat hakkı vardır; hayat hakkı da başka bir partinin elinde değildir. Kanunlardan doğan bu hayat hakkında müdahalede bulunmamanız lâzım. Bir kısım partiler birinci sınıf; yani onlar iktidara gelirse ülke rahat eder. Bir kısım partiler ikinci sınıf; yani parya tayfası, onlar iktidara gelince memleketin başına belâ gelir... Bu düşünceleri siliniz zihninizden.

Efendim, birtakım lâflar, “işte görürsünüz sokak bak nasıl harekete geçer.” On-
dan sonra birtakım yazılar... Bu çeşit şeyler söylendi ve yazıldı. Adresi, söyleyen ve yazarlardır; yani bir şahsı falan kastetmiyorum. E, Parlamento üstünlüğü nerede kaldı? Hukuk üstünlüğü nerede kaldı? Millet iradesi üstünlüğü nerede kaldı? Türkiye’yi kim idare edecek? Sokak mı idare edecek, Parlamento mu; Millet iradesi mi? Bu görev bize düşer; yani hepimize. Cumhuriyet Halk Partisi de dahil hepimize; yani bu müessesenin üstünlüğünü kurmak ve bu üstünlüğü devam ettirmek görevi, varlığını bu rejime borçlu olan ve bu çatı altında millet idaresiyle gelen ve yemin edenlere düşer. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Türkiye Cumhuriyetinde parlamenter demokrasinin önemli sıkıntıları vardır. Henüz daha millet kendi oyuyla iktidara getirdiği bir siyasî iktidarı, kendi oyuyla iktidardan uzaklaştırmadı. Yani, kendi oyuyla gelen iktidarların hiçbirisi, kendi oyuyla henüz iktidardan uzaklaşmadı. Bugün sana, yarın bana hesabıdır, bu.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — 1950’de.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1950’de gelen iktidar 1960’da ihtilâle maruz kaldı. 1960’da iktidar gelmedi; bir partiler kombinezonu yarıldı. 8 ay sürdü; değişti 11 ay sürdü; değişti 14 ay sürdü; değişti 8 ay daha sürdü. On-
dan sonra biz geldik; 4 sene... Bizi itham ediyorsunuz; gelip bizi itham ediyor-

sunuz. Biz Türkiye'yi idare ettik, edemedik değil. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin tarihine bakınız; en uzun süren hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri tarihinde Adalet Partisi siyasî iktidarının 1965'de kurduğu ve 48 aya yakın devam eden hükümettir; en uzun ve Türkiye'nin bu çalkantılı döneminde, 1961 Anayasası, nispi temsil, çoklu demokrasi; henüz bunların hiçbirisine ülke daha tamamiyle alışmamış, daha gösteri yürüyüş hakkına alışmamış, hakların suiistimalinin hürriyet sayıldığı bir dönemde biz bu ülkeyi 6 sene idare ettik. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar) Evet 6 sene... Bunları, bizi ülkeyi idare edememekle itham edenlere ithaf ediyorum. Biz ettik; ama geçen 15 sene içinde bizim dışımızdaki hükümetlerin hiçbirisinin ömrü (1960'dan sonra) 8 ay'ı geçmedi. Sizininki de dahil 8 ay'ı geçmedi ve biz, sadece 2,5 ay kadar bir süre, o da İstanbul'daki işçi hareketi dolayısıyla bu 6 sene içerisinde örfi idareye müracaat ettik. Sizin 7,5 ayine hükümetiniz zarfında 3-4 ay örfi idare vardır; sıkıyönetim. Örfi idare ilân etmek için çeşitli vesileler bulmak mümkün. Örfi idaresiz biz Türkiye'yi idare ettik, edebildik ve iddia ediyoruz ki, Türkiye'ye yeni bir Türkiye ilâve ettik; bir Türkiye.

Binaenaleyh, bugünkü meselelerin altına girerken bize güvensizlik duyanlara söylüyorum: Fevkalâde çetin şartların içinde biz bu ülkeyi 6 sene idare etmeyi başardık ve Türkiye'ye yeni bir Türkiye ilâve ettik. Şimdi gayet tabii ki, biz dört parti koalisyonu olarak ve memleketin bütün meselelerine beraberce sarılan bir hüviyetle karşınızda bulunuyoruz. Söylediğim sözler bize yöneltilmiş sözler olduğu için, cevaplandırılması gerektiğinden dolayı huzurunuzda ifade ediyorum.

Binaenaleyh, bizim Türkiye meselelerini bildiğimizi, bunların üstesinden geleceğimizi huzurunuzda irade etmemiz, inancımızın, azmimizin ve iddiamızın eserdir. Biz Türkiye meselelerini biliyoruz, bu meseleleri çözeriz. Böyle geliyoruz huzuruza. E, bir hükümet olalım da, bakalım sonra düşünürüz... Öyle gelmiyoruz huzuruza. Hükümet olmak için, hükümet olmuş değiliz; Türkiye'nin meselelerini çözmek için hükümet olmuşuz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Hükümetin kurulması Cumhuriyet Halk Partisini telâşlandırdığı gibi, hükümetin programının ilânı bu telâşı biraz daha artırmıştır. Bu telâş, aslında Cumhuriyet Halk Partisinin istismar edebileceği birçok konuları program ortadan kaldırdığı içindir. Fukaralık istismarına yarayacak birtakım şeyler ortadan kalkıyor.

Ha, "bunlar bizimdi" diyor. Hayır sizin değil. Sizinle hiçbir alâkası olmadığını biraz sonra göstereceğim. Bunlar, dört partinin bir araya gelip, sizin ak günlerini açarak yazdıkları bir program değildir, bu Program. Bu Program, dört partinin şu anda Türkiye Meselelerine nasıl baktıklarını, bunlar içerisinde en önemlilerinin hangileri olduğunu seçmeleri suretiyle meydana getirilmiştir. Ak Günler kitabı sizin olsun, bizim kendimize yetecek kadar fikrimiz var. Siz onlarla bir daha çıkın milletin önüne; Millet ak günler mi, kara günler mi, onu bir defa daha size soracaktır.

Program tenkide uğruyor. Efendim, sizin fikriniz buydu, onun fikri buydu. Tabii efendim, benim fikrim oydu... Biz bir füzyon yapmıyoruz ki, partiler füzyonu. Biz bir koalisyon yapıyoruz. Partiler füzyonu yapsak, tek programa irca ederiz parti programlarımızı, ama koalisyonda bir uzlaşma çizgisi aranacaktır. Bu uzlaşma çiz-

gisinin etrafında beraberiz. Bu, koalisyon protokolüdür. Koalisyon protokolündeki meseleler de Hükümet Programında inikasını bulmuştur.

Bu Hükümetin memleketin çeşitli meselelerini çözemeyeceği iddiaları var. Ülkenin meselelerine koyduğu teşhis doğru mu? Onu söyleyin; yani protokolünde yazdığı, programında yazdığı meseleler cidden ülkenin önemli meseleleri değil mi? Bunlar ülkenin önemli meseleleri değilse, ülkenin önemli meseleleri ne? Onu söyleyin. Onu söylemiyorsunuz; yani programın karşısında bulunan Cumhuriyet Halk Partisi için söylüyorum bunu.

Meselelere verdiği öncelik doğru mu? Bunu da söylemiyorsunuz. Getirdiği reçeteler rejimin çerçevesine sığıyor mu? Bunu da söylemiyorsunuz. Sadece “Böyle hükümet olmaz. Bu partiler bir araya geldiği zaman hükümet olmaz.” Bu çeşit beyanlarda bulunuyorsunuz.

Bir tabir daha çıktı: “Sermaye yanlısı Hükümet...” Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti nasıl sermaye yanlısı olur? Nasıl olur sermaye yanlısı? Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir bu. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti nasıl olması lazımsa, bu hükümet odur. Şu yanlısı, bu yanlısı, o yanlısı değil; Türkiye Cumhuriyetinin kanunları ve Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası neyi gerektirmişse, bu hükümet o işleri yapacaktır.

Kalkınmanın nasıl yapılacağı, sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin nasıl sağlanacağı, aslında Türkiye’de rejimin içerisinde mevcuttur; yani ekonomik kalkınma, ileri siyasi rejimin gayet sıkı ilişkisi vardır. Şayet ekonomik kalkınma öyle değil, şöyle olursa, siyasi rejim başka şekil alır.

Aslında Hükümetin sermaye çevrelerinin hükümeti falan gibi damgalanması ise, külliye yanlıştır ve ayıptır. Hükümet, Türkiye Cumhuriyetinin Hükümetidir, siyasetçilerden müteşekkildir, partilerden müteşekkildir. Siyasetçiler ve partiler aslında fakiri memnun etmeye mecburdurlar; beşerî sebeplerden mecburdurlar, siyasetçi oldukları için mecburdurlar.

Binaenaleyh, siyasetçilerin, muayyen bir çevrenin adamı olmasını savunmak mümkün değildir ve bu Hükümet bütün Türk milletinin Hükümetidir, bütün Türk vatandaşlarının Hükümetidir ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak da iktidarın Hükümeti veya muhalefetin Hükümeti değil; iktidar ve muhalefet olarak bir bütünün hükümetidir.

Bizim siyasi hayatımızda hoşgörü, uzlaşma ve dengenin gerçekten tam teessüs ettiğini söylemek mümkün değil. Tam işlediğini de söylemek mümkün değil ve bu sebeple de çeşitli sürtünmelerin olduğunu kabul ediyorum.

Sayın Üyeler;

Çeşitli sözler bize atfedildi. Evvelâ şunu ifade edeyim, huzurunuzda bir savunma ihtiyacı içinde değiliz ve alınımız açıktır, yüzümüz aktır. Biz dört senedir Adalet Partisi olarak, 1973 Nisanından itibaren (Kısa bir süre koalisyon hariç) hükümet de değiliz, iddia ve isnatlar yapanların arşivler ellerine geçmiştir veyahut da bu arşivler bizim elimizde, Devlet bizim elimizde, Devletin arşivleri bizim elimizde olmadı-

ğı zaman iddia ve isnatlarda bulunanlar, bu iddialarını ve isnatlarını delillendirecek en ufak bir şey ortaya koymamışlardır.

Binaenaleyh, biz isnat ve iftiraların altında ezilmiş değiliz. Esasen Türkiye’de kamu hizmeti görmek kolay değildir. Ayrıca, biz 12 Mart 1971 tarihinde hükümeti bıraktık. Hangi şekilde bıraktığımızı herkes biliyor. Adalet Partisinin altı sene süren ve 140 milyar lira yatırım yapıldığı bir döneminde, Adalet Partisi Hükümetlerinde görev alan hiç bir kimseye en ufak bir isnadı, kimse yapmak ve delillendirmek imkânını bulamadı. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Biz 1971 sonrasında çoğunluk değildik, Millet Meclisinde. Cumhuriyet Senatosunda da çoğunluk değildik. Çoğunluktan bir miktar aşağıda idik her iki Mecliste de ve Sayın Erim Hükümetindeki üyelerin çoğunluğu da bizden ibaret değildi. 21 üyenin 5’i Adalet Partisi üyesi idi. Bir kısmı beyin kabinesinin; yani beyin üyeleri idi, bir kısmı da Parlamentonun diğer üyeleri idi. Dört sene olmuş biz Hükümeti bırakalı, hâlâ 1975’te olan işi 1971’den, 1970’den soruyorlar. E, o zaman bundan sonra 1980’e, 1990’a kadar hangi hükümet gelirse gelsin, bütün kusurları bizim üzerimize yığın, onlar da rahat etsin. Hatta biz bir icraat gösteremezsek, bizim kusurumuzu da bundan önceki 1970 dönemine yıkalım... Bu şekilde bir iş başa çıkmaz.

1973 seçimleri esnasında pahalılığı önleyeceğinizi söylediniz, ama pahalılığı birkaç misli artırdınız ve 1975 senesinde Türkiye’deki fiyat artışları %16 falan değildir. %30’dur. Türkiye Cumhuriyetinin en yüksek fiyat artışıdır ve âdeta dünyada şampiyon olmuşuzdur.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Planlama Teşkilâtı yüzde 19 diyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — %19, %21, 1973’ün rakamlarıdır. Aynı bazda; değişik bazlarda değil, aynı bazda %30’dur fiyat artışları. Gıda maddelerindeki fiyat artışları da %50’yi bulmuştur. Şimdi biraz sonra hangi maddeler ne kadar artmış söyleyeceğim.

Sonra biz 1973 seçimlerine hangi şartlar içinde gittik? Bu herkesin malumu, ve netice itibarıyla bizim 1969’da 4 milyon 200 bin oyumuz vardı. 1973’te 3 milyon 200 bin oyumuz var. Yani 1 milyon oy bizden uzaklaşmıştır, ama Cumhuriyet Halk Partisi 1957’de % 41 oy almış, 1961’de % 38 oy almış, “Ortanın solu” demiş, % 29’a inmiş oyu 1965’te, 1969’da %28’e inmiş ve 1973’te de % 33’e çıkmış. % 33’e çıktığı zaman da TİP kapalı ve TİP’e hizmet edenlerin ve Türkiye’de terörizm ve anarşiyi yaratmış olanların tümü, bütün örgütler hapisanede; böylece % 33’e çıkmış, Birlik Partisinin bütün reyleri de, 112 bin tanesi müstesna, hemen hemen çoğuyla Cumhuriyet Halk Partisine geçmiş.

Binaenaleyh, birbirimizi kötülemeye hacet yoktur. Sizin 20 seneye yakın süre içerisindeki çizginiz belli, bizimki belli. Biz. 1961’de %34 rey almışız, 1965’te bunu %53’e çıkarmayı başarmışız.

LÛTFİ BİLGİN (İçel) — 1954’te kaçtı efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — %58 Demokrat Parti, ama iki parti var; Demokrat Parti ve Halk Partisi.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, lütfen karşılıklı konuşmayalım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii şartları da değişik.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Genel Kurula hitap buyurunuz efendim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama 1957’de %47-48 Demokrat Partinin rey. Bizim 1961’de aldığımız rey %34, 1965’te %53, 1969’da da %46,5, Binaenaleyh, rey dalgalanmalarından dolayı partileri muaheze etmek mümkün değil. Hem kaldı ki, aslında biz milletin önüne, “millet kimi isterse” diye çıkıyoruz. Biz milletin reylerine senet çıkartmadık ki... (A.P. sıralarından *alkışlar*) Kim kimi isterse onu seçsin. Bunu bir kötüleme vasıtası yapmayın, yaparsanız kendiniz zararlı çıkarsınız.

Cumhuriyet Halk Partisinin, komünizmi dünyayı saran bir tehlike olarak kabul etmemesini doğrusu fevkelâde büyük hayretle karşılıyorruz. Komünizm dünyayı saran bir tehlikedir ve Türkiye’de Devleti tehdit eden en önemli tehlikedir...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Mahkeme kararıyla ama...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, rica ediyorum...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Bu iftira kötü bir şey. Size de yapıldı, kızdım...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, rica ediyorum, oturduğunuz yerden niçin müdahale ediyorsunuz?

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Yine dayak istiyorsun, tımar istiyorsun.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Köker.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Cumhuriyetçiyiz” diyor-sanız, komünizmi Cumhuriyetin düşmanı olarak kabul etmeye mecbursunuz. Komünizmi Cumhuriyetin düşmanı olarak kabul etmedikten sonra Cumhuriyetçiyiz demeniz bir mâna taşımaz; hiç bir mana taşımaz. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Onun içindir ki, dünyada bir nizam kavgası vardır. Komünizm sadece bir rejimden ibaret değildir. Komünizm, Türklük meşalesini; büyük Türk toplumunun ümidi olan Türklük meşalesini söndürmede en büyük illettir. Onun içindir ki, Türkiye’nin bulunduğu yer, Türklüğe yönelmiş tehlike düşünülerek komünizmin neyin maskesi olduğunu da ayrıca milletin bekası ve son Türk Devletinin ebediyeti bakımından hassasiyetle takip etmeye mecburuz.

Burada komünizme karşı hassas olanları kınamayınız. Gelin, bu çeşit düşünenler, siz de komünizme karşı hassas olunuz ve komünizme karşı olan milliyetçi gençliği şu veya bu şekilde birtakım ithamlar altında tutmayınız. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Rejim, milletler ona ne kadar sahipse, o kadar ayakta durur; Devlet ona ne kadar sahipse, o kadar ayakta durur. Rejim, kendiliğinden ayakta durmaz. Gelin, Türkiye Cumhuriyetine millet olarak, Devlet olarak, milletin siyasî teşekkülleri olarak hep beraber sarılalım. Hep beraber nasıl sarılalım? “Milliyetçiyiz” diyenleri niçin

yadırgıyorsunuz? “Milliyetçiyiz” diyenler sizin elinizden milliyetçiliği almıyorlar ki, sizin, milliyetçiyiz demenize mani olmuyorlar ki... Siz de deyin. “Milliyetçiyiz” sözünden alınacağınıza, siz de deyin; “Biz de milliyetçiyiz, biz de komünizmin karışındayız” deyin.

Milliyetçiyiz diyenler kendi vasıflarını söylüyorlar. Milliyetçiyiz diyenler karşılarındakini milliyetsiz olarak itham etmiyorlar ki, kendi vasıflarını, söylüyorlar. Biz milliyetçiyiz diyoruz. Siz milliyetçi değilsiniz diye biz sizi itham etmiyoruz ki. Sizin ne olduğunuzu söylemek kendinize düşer. Siz de deyin, biz de milliyetçiyiz diye. Biz milliyetçiliği, beynelmilelciliğin karşılığı olarak kullanıyoruz. Komünizm beynelmilelciliktir. Bizim milliyetçiliğimiz barışçı, bütünleyici, birleştirici ve Türkiye Cumhuriyetinin sahipliğine yönelmiş bir milliyetçiliktir. Bizim milliyetçiliğimiz Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının dibacesindeki milliyetçiliktir. Bu dibacede “Yurtta sulh, cihanda sulh” ilkesinin, millî mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak, insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi... Nasıl gerçekleştireceksiniz ferdin ve toplumun refahını? Onu yukarıda yazıyor; “Millî Birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak.” Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak yapacaksınız.

İşte, Anayasanın dibacesindeki milliyetçiliğe biz sahip çıkmışız ve bunu görev saymışız kendimize. Bunu kendisine görev sayan milliyetçi gençlere niçin şu veya bu damgayı vuruyorsunuz? Memnun olunuz, memnun olunuz. Büyük Atatürk, (Atatürkcüyüz diyenler için söylüyorum bunu; hem Atatürkcüyüz demek, hem Atatürk’ün söylediklerine karşı çıkmak da mümkün değil) “Cumhuriyeti gençliğe emanet ediyorum” diyor. Cumhuriyet, Türk milliyetçiliğine dayanan Cumhuriyettir. Aslolan Mao’cu olmamaktır, aslolan Castro’cu olmamaktır, aslolan Ho Şi Minh’ci olmamaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sol, köhnemiş sağ falan münakaşalarında mana yok. Aslında solu bir tarif edemediniz ki, siz; yani siz kendinizi anlatamadınız ki... “Solcuyuz, yani ortanın solundayız” diyen Cumhuriyet Halk Partisi kendisini anlatamadı ki, solun ne olduğunu... “Sınırı nedir?” dersiniz, “Halk çecek sınırını” deyip, çıktınız işin içinden. Halk da sizden bekliyor, bu ne diye? Bunu icat eden sizsiniz, halk icat etmedi ki... Ve aslında köhnemiş bir şey varsa, o soldur. Çünkü, eninde sonunda sol, biraz daha sol, aşırı sol Marks’a kadar gider. Marks’a gitmeyen sol düşünülemez; yani kökü Marks’ta olmayan sol düşünülemez. Oraya varacaksınız. Varmazsınız; varırsınız, onlar ayrı meselelerdir. Fikrini Marks’tan almayan bir sol düşünmek mümkün değildir. Şu veya bu şekilde tadil edilmiştir, bilmem ne olmuştur, ama solun babası Marks’ tır. Solun babası Marks değil de kimdir o zaman? E, neden “Aşırı sol” deniyor. Yani “Sol” un başına konuyor “Aşırı” lâfı. Onun için deniyor “Aşırı sol” diye. İşte sol bir sathı maildir, kayar gidersiz. Kendinizi nerede tutacağınızı “Sol’uz” diyenlerin iyi hesaplaması lâzım; ama varacağı yer Marks’tır. Siz varırsınız, varmazsınız, onu söylemiyorum ben; varacağı yer Marks’tır; yani bu yolu tutarsanız, bu yol oraya varır.

Onun içindir ki, Marks’a geldiğiniz zaman, Marks’ın fikirleri 100 sene evvelki fikirlerdir. 100 sene evvelki fikirlerle bugünkü dünyayı idare etmek mümkün de-

ğildir. Solun karşısında olanlar, milliyetçi olanlar, millî ve manevî değerlere sadık olanlar doktrinici değil, daha çok akılcıdır; yani şartlar ve imkânlar neyi gerektiriyorsa, ona göre çözüm yolları bularak memleketi en kestirmeden ileriye götürmenin yollarını ararlar. Doktrin kurbanı değil, kendi kendisini doktrinin içerisine hapsedmiş değil; ufkü açıktır, ilerisi açıktır ve bundan da memleket yarar görür. Biz solun karşısındayız, komünizmin karşısındayız ve öyle olmaya da devam edeceğiz.

Türkiye’de sol. Türkiye’de sol değil, dünyada sol. Aslında sol, büyüü reçetelerin sahibidir. Kaynak ve denge fikrinden mahrumdur. Sadece hayal kurar, o hayallerini gerçekleştirdiği görülmemiştir. Böyle büyük başarılar sağladığı iddia edilen Kızıl Çin’in millî geliri, Fransa’nın millî gelirine ancak denk. Sovyetler Birliğinin millî geliri Fransa, İngiltere, Almanya’nın millî gelirine ancak denk; yani bütün Sovyetler Birliğinin millî geliri, Fransa, Almanya, İngiltere’nin millî gelirine ancak denktir. Yine İtalya’nın millî geliri, Kızıl Çin’in millî gelirinin %80’idir.

Binaenaleyh, sistemleri mukayese ettiğiniz zaman komünizm ne sağlamıştır ve ne pahasına sağlamıştır, bunu gözönünde tutmak gerekir. Bugün Sovyetler Birliğinde elli senede sağlanan inkişafı, başka ülkeler çok daha kısa zamanda sağlamış; ama Sovyetler Birliğindeki inkişaf 10 milyon insanın hayatına mal olmuştur.

Sistem münakaşası yapıyorsak üç tane sistem yoktur, iki tane var; Hürriyetçi demokrasi var, netice itibariyle Marks’tan esinlenen; yerine göre sosyalist sistem, yerine göre komünist sistem denilen, çeşit çeşit nüansları olan bir sistem var; ama hepsinde genel prensipler ve genel çerçeve aynıdır.

Solun büyüü reçeteleri vardır; ama o reçeteleri gerçekleştirmek için kaynağı nereden bulacaksınız; o yoktur, kaynak fikri olmayınca da öncelik fikri yoktur; yani hangi şeyi hangi şeyden önce yapacaksınız ve ileri Batı memleketlerinin herhangi birisine bakınız, meselâ Japonya 25 sene zarfında, (Yıkılmış ve yıkılmış bir Japonya) 1950-1975 döneminde millî gelirini yedi defa katlamıştır. Türkiye millî gelirini ancak dört defa katlayabilmiştir. Eğer Türkiye siyasî istikrarsızlıklara maruz kalmasaydı altı defa katlayabilirdi. (A.P. sıralarından alkışlar)

Binaenaleyh, bunalımın faturasını millet ödemiştir ve iki defa küçük kalarak Türkiye bu bunalımların bedelini ödemiştir.

Efendim, “Bu bir seçim ekonomisiymiş” Bir defa biz önünüze bir plan getiriyoruz, program getiriyoruz. Planla programın önemli farkları vardır. Biz sadece memleketin öncelik verdiğimiz meselelerini getiriyoruz. Gayet tabii ki, bunu planın çerçevesi ve o kaynaklar dâhilinde halledeceğiz.

Aslında söylediğimiz şeylerin hangisine itiraz ediyorsunuz? Hiç birisine etmiyorsunuz. İtiraz ettiğiniz şey şudur: Bunlar yaparsa puan toplarlar, bunlara yaptırmayalım da biz yapalım ve puan toplayalım; ama önemli olan mesele sizin puan toplamamız değil, eğer bunları ihtiyaç olarak kabul ediyorsanız, bunların kimin tarafından yapıldığını önemli değil, bunların yapılmış olması önemlidir; önemli olan o... (A.P. sıralarından alkışlar)

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Türkiye 1975 senesine nasıl girdi? Bu hususta gayet kısa maruzatta bulunacağım.

Türkiye 1975 senesine çok ağır şartlarla girmiştir ve evvelâ şunu ifade edeyim; bir defa 1975 senesinin Bütçesi var, 98 milyar lira geliri var. Türkiye bugün dünyada yalnız kalmıştır. Onu devralarak giriyor ve bu yalnız kalma Türkiye'ye 25 milyar lira gibi bir savunma masrafı yüklemektedir. Türkiye savunma giderleri bakımından fevkalâde çabuk davranmaya mecburdur. Türkiye'nin etrafı tehlikelerle çevrilidir ve Türkiye'nin karşılaşacağı birtakım sıkıntılar mevcuttur. Bu sıkıntılar karşısında Türkiye mutlaka bunların tümünü başarı ile aşmaya da mecburdur. Etrafımız silahlıdır. Gecenin bu saatinde bunların detayına girmek istemiyorum ve bu silahlı olmanın dengede bizi aşan kısmında Türkiye fevkalâde büyük sıkıntının içine girer. Dengeyi lehimizde tutmanın tek yolu var; hiç vakit geçirmeden silahlanmamızın ikmalini yapmak... Türkiye'nin 25 milyar yeni masrafa ihtiyacı vardır.

Türkiye her ay 100 milyon dolar civarında döviz eriterek bir dış ticaret durumuyla 1975 yılına giriyor. "Nereye koyacağız bu dövizleri?" diye düşündüğümüz milyarlar, eriyip gitmiştir. 2,5 milyar dolar, 1 milyar 300 milyon dolara inmiştir. Bu hızla giderse, senenin sonunda 5-6 yüz milyona inecektir. Niçin? Çünkü Türkiye'nin ihracatında gerileme olmuştur.

İhracat Türkiye'nin hayat damarıdır, önce savunma ve savunmayı takip eden en önemli işimiz o; hayat damarıdır. Şayet Merkez Bankanız muntazamsa, şayet Hazineniz muntazamsa, hiç endişe etmeyin; ne aç kalırız, ne açık kalırız, ne de savunmasız kalırız. Bir şey mi alacaksınız; oraya gideceksiniz, oradan alacaksınız.

Türkiye, 1970 öncesi yaratılmış bulunan ekonomik kalkınma gücü ile ve 1970 devalüasyonu ile dış tediye darboğazını aşmıştı, şimdi dış tediye darboğazına gidiyoruz. Bu Hükümet Türkiye'yi böyle devralıyor.

Türkiye enerji sıkıntısı içindedir. Çünkü, 1971 Martında gelen Hükümet, o günün Enerji Bakanı Türkiye'nin enerji kapasitesini fazla bulmuş ve santralleri durdurmuştur. O yüzden Türkiye elektriksiz kalmıştır.

Türkiye'nin yatırımları 1974 yılında %50 oranında gerçekleşebilmiştir. Bundan Türkiye'nin büyük zararlar göreceği mutlaklıdır. 1975-1976 ve 1977 de temel mallarda Türkiye bundan büyük zararlar görecektir. Türkiye 1975 yılına 400 bin ton pamuk ve 120 bin ton fındık stoku ile giriyor. Bu stokları bugünkü fiyatlarla bugün erittiğiniz takdirde, 1 dolar 90 sent iken, 1 dolar 60 sent iken eritilmeyen bu stokların, şimdi pamuk 90 sente düşmüştür; eritilmesi halinde Hazinenin zararı 4 milyar Liradır. Bunlarla giriyor. Bunları omuzlamak kolay değildir.

Bunlarla da kalmıyor, Türkiye 1974 yılında 305 bin kişiye yeniden iş imkânı açması lâzımdı, 86 bin kişiye ancak iş imkânı açabilmiştir ve işsizler ordusuna 250 bin kişi daha ilâve edilmiştir; 2 milyonu aşan bir işsizler ordusu, buyurun...

Bununla da kalmıyor 1973 senesinde dış ülkelere 137 bin kişi gönderildiği halde, 1974 yılında ancak 20 bin kişi gönderilebilmiştir. Bu da ilerideki döviz miktarlarını azaltacaktır.

Bununla da kalmıyor, üzüntüyle ifade edeyim ki, Türk köylüsü tarlasına kâfi miktarda gübreyi atamadı. Buğday ithal etmek, yağ ithal etmek, şeker ithal etmek gibi birtakım sıkıntılarla karşı karşıya.

Türkiye, demir-çelik tesislerini tevsi ediyor, yenisini yapıyor, demir-çelik kapasitesini 6 milyon tona çıkarmaya çalışıyor. 1,5 milyon ton demiri olan Türkiye olmaz. 100 milyon ton Japonya'nın demir-çelik kapasitesi, 100 milyon ton Sovyetler'in demir-çelik kapasitesi, 45 milyon ton Almanya'nın demir-çelik kapasitesi, 40 milyon nüfuslu Türkiye'nin 1,5 milyon ton demir-çeliği olmaz; 20 milyon ton olacak asgariden, ama işte bu 6 milyona İskenderun ve Ereğli tevsi biterse, Karabük tevsi ile birlikte 6 milyona çıkacak bunun için kömürü yok Türkiye'nin. Kömürü yok, kömür getirmeye mecbur bir yerlerden; yani kömür havzasını inkişaf ettirememiştir. Bunlar bunalım döneminin son neticeleridir.

1973'te bitmesi lâzım gelen projelerin çoğu 1977' ye kaymıştır. 1975'te bitmesi lâzım gelen projelerin çoğu 1979'a kaymıştır. Günahtır memlekete. Her sene 1 milyon büyüyoruz, on sene sonra 50 milyonuz ve 225 bin konut yapması lâzım gelen Türkiye, bu sene 100 bin konut yapamamıştır. 1974 Türkiye'sinde hazindir; demir ve çimento stoku vardır. Hazin, hazindir bu... Bu, yatırım durdu demektir, ev yapılması durdu demektir. Kira, nereden bulacaksınız? Her sene yüz bin aile yeniden meydana geliyor Türkiye'de. İşte, bu zorluklarla karşı karşıyadır.

Bununla da kalmıyor. Büyük yatırımlar projelendirilmiş değildir, büyük yatırımları projelendirmeye mecburuz, zaman ister. Yatırımların gecikmesinde büyük amiller var; kırtasiyecilikte boğazınıza kadar batmışız. Karar verirsiniz, yarın hakkınızda bilmem ne olur, karar vermezseniz kötü kişi olmazsınız. Türkiye'de bu gemiye sahip çıkacak olanların gözünü budaktan sakınmaması lâzım; şöyle mi derler, böyle mi derler? (A.P. sıralarından alkışlar)

İşte bu sebeple yatırımlar; 290 milyar liralık yatırım, o oraya o oraya serpilmiş; paralar yatırılmış, sekiz senedir bitmeyen projeler var. Bunları derleyip toparlayacaksınız ve memleketin üretim davasına sokacaksınız.

Bunda sizin yedi buçuk aylık kısmınız var, tabii ki, bunalım dönemlerinin hepsinin önemi var; ama siz de varsınız işin içinde, ayırmayın kendinizi.

Şimdi de biraz daha ileriye, 1980'e bakalım: 1980'de Türkiye'nin 35 milyar kilovat saat elektriğe ihtiyacı var. Bu elektrik 1980'de yok; tedbir almazsanız. 1976, 1977, 1978, 1979'da tedbir almazsanız, Türkiye elektrik sıkıntısı içinde. Elektrik olmazsa hiçbir şey yapamazsınız. Ne ile çıkaracaksınız iş imkânını? Başka ülkelerle rekabet eden endüstriyi ne ile kuracaksınız, tezgâh ne ile çevrilecek? İşsiz adama nereden iş bulacaksınız? Bütün bunlar Türkiye'nin meseleleri olarak duruyor.

Çimentodan, demir-çeliğe kadar temel mallarda Türkiye 1970'lerde bir noktaya gelmişti. 15 milyon ton çimento kapasitesine erişmişti Türkiye. Türkiye, çimento ihraç eden bir memleketti. Türkiye, tekstil mamulleri ihraç eden bir memleketti. Türkiye'nin 1971'de sanayi mamulleri ihracatı 500 milyon doları bulmuştu ve bu 500 milyon dolar 1964'te merhum İnönü'nün, (400 milyon doları geçince Türkiye'nin tüm ihracatı) "Ses duvarını deldik" dediği zaman. 1971'de yalnız, sınaî mamulleri, 198 kalem sınaî mamulü ihraç eder hale gelmişti Türkiye ve 500 milyon doları bulmuştu. Bunlar %22 nispetinde gerilemiştir 1974'te.

1980'lere baktığımız zaman eğitim, ilkokul meselesi ikinci Plan dönemi sonunda hemen hemen pratik ölçüde halledilmişti. 6 milyon çocuğu ilkokula gönde-

rebilmektedir. Türkiye ortaöğretim ancak %25 seviyesinde, yükseköğretim, o yaşta bulunan çocukların ancak %8'i. Tabii ki, bunun en yüksek değerleri %25-30'dur. Onu ifade edeyim. Bunlar katlanacak; her şey katlanacak Türkiye'de, ama kim katlayacak; bırakalım her şeyi muallâkta? Siyasî istikrar bunun için lâzım. Kendine güvenenler gelir, "Biz katlayacağız" der, Millet de, "katlayın" der. Onlar katlarlar; iyi yaptın, kötü yaptın münakaşalarını yaparız. Bu, böyle işleyecek, yolu yoktur bunun.

Muhterem üyeler;

Bu hususta söyleyecek çok şeylerim var, fakat burada bunu kesiyorum. Şimdi geliyorum Sayın üyelerin değerli tenkitlerine. Bunlara dokunmadan geçmeyelim. Çünkü, gerçekten fevkalâde güzel şeyler ifade olunmuştur.

Evvelâ, huzurunuzda şunu ifade edeyim; Sayın Yurdakuler, bazı mutabık olmadığımız hususlar olmakla beraber, yapıcı ve gayet dolgun bir eleştiri yapmıştır programın hakkında. Bazı hususlarında mutabık değiliz.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü Sayın Gündoğan'ın tenkitleri üzerinde, eleştirileri üzerinde duracağım.

Evvelâ, Sayın Gündoğan'ın, benim elimde bulunan metnin 5'inci sayfasında, beni yerden yere vuran bir ifadesi üzerinde duracağım:

"Cumhuriyet Senatosu Tutanağının 11.11.1969 tarihli 254, 255'nci sayfalarından Demirel'in beyanlarından öğrenelim" diyor. Neyi öğreniyor? "Bakınız, A.P. iktidarı başı ve temsilcisi Demirel, demokrasiye ne gözle bakmaktadır?" Ben, demokrasiye ne gözle bakıyormuşum... Ben şöyle bakıyormuşum demokrasiye:

"Demokrasi esas itibariyle siyasî mahiyettedir. Demokrasi bir içtimaî muavenet ve bir iktisadî teşkilât sistemi değildir. Demokrasi maddî refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye, vatandaşların siyasî hürriyet ihtiyacını uyulmayı istihdaf eder. Bizim Bildiğimiz demokrasi siyasidir. Onun hedefi, milleti idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde siyasî hürriyet temin etmek demektir. Binaenaleyh, sosyal devletle hürriyetçi devleti karıştıranlara bunu ithaf ediyorum"

Devam ediyoruz; "Demokrasi fikridir, bir kafa meselesidir, herhalde bir mide meselesi değildir. Hükümet prensibi de bir adalet muhabbetini ve ahlâk fikrini icabettir"

Şimdi, bundan ahkâm çıkarıyor Sayın sözcü, diyor ki: "Görüyor musunuz" diyor, "Demokrasi hakkındaki düşüncesini Demirel'in? Demokrasi maddî refah meselesi değilmiş. Demokrasi, esas itibariyle siyasî mahiyette imiş" Gerçi, metinde "Mahiyettedir" falan diye yazıyor, ama "miş" diye kendisi söyledi buradan. "Demokrasi" fikriymiş; yani bir kafa meselesi imiş diye beni bu fikirlerden dolayı kınadıktan sonra, devam ediyor, "Bugün, ortaklariyle oluşturduğu Hükümetle" diyor, "Köyden başlanılacak kalkınmadan falan bahsediyor" diyor, "Bu kafa ile" diyor, "Türkiye, bir yere varmaz" diyor; yargı olarak çıkardığı bu... Yani, demokrasiyi böyle anlayanla Türkiye bir yere varmaz, diyor.

Şimdi, bu noktada Sayın sözcüyü mahcup etmeye kararlıyım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Mahcup olmaz, o.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Profesör Doktor Âfet İnan tarafından yazılmış, “Mustafa Kemâl Atatürk’ten Yazdıklarım” isimli şu kitabın 73’ncü sayfasını beraberce okuyalım:

“Demokrasi bir içtimaî muavenet veya bir iktisadî teşkilât sistemi değildir”

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Demek oradan aldınız.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Gözlüğünü deşiş... (A.P. sıralarından gülüşmeler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Demokrasi maddî refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye vatandaşların siyasî hürriyet ihtiyacını uyutmayı istihdaf eder”

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Hay yaşa!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Bizim bildiğimiz demokrasi siyasidir. Onun hedefi millettir idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde siyasî hürriyeti temin etmektir. Demokrasinin birinci hassası ile müşterek esas itibariyle ikinci bir hassası daha vardır. O da şudur: Demokrasi fikridir, bir kafa meselesidir; herhalde bir mide meselesi değildir”

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — İntihal eylemişsiniz.

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Gündoğan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, burada bir intihal değil. Zaptı açtığınız zaman bakınız zabıttan ne diyor? (A.P. sıralarından anlaşılmayan müdahaleler)

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız zaptın 254’ncü sayfasında ne diyor?

Atatürk demokrasi hususunda bakınız ne diyor... Ben bunları söylüyorum. Ben bunları bir kitaptan aldım söyledim; 1969 senesinde. Bu fikirler, kınadığı fikirler; “Bu kafa ile Türkiye bir yere varmaz” diye ahkâm çıkardığı fikirler Atatürk’ün fikirleridir. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar, “Bravo” sesleri)

SAMİ TURAN (Kayseri) — O mahcup olmaz, alışkın...

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Önüne bak önüne. Her zaman önüne bakarsın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın sözcüyü bir daha mahcup edeceğim. Başladık artık bu işe gidelim biraz...

SAMİ TURAN (Kayseri) — Olmaz, o olmaz...

(A.P. sıralarından; “Olmaz, olmaz” sesleri)

BAŞKAN — Rica ederim efendim... Rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın sözcü diyor ki...

(A.P. sıralarından; “Olmaz, olmaz” sesleri, anlaşılmayan müdahaleler)

BAŞKAN — Sayın Varışlı, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın sözcü diyor ki; “Köyden fıskırmayan kalkınma olmaz. Kalkınma köyden başlamalıdır: Bu bizim kitaptan alınmadır; Ak Günler Kitabından alınmadır. 1973 senesinde Ak Günler Kitabının filân sayfasında bu yazılıdır” diyor. “Binaenaleyh, bu intihaldir” diyor. “Demirel bu lâfı bilir; intihal” diyor.

Şimdi gerçekten bir intihal var orta yerde; ama intihal Sayın sözcünün gösterdiği istikâmette değil, ters istikâmette. Bakınız nasıl intihal var:

“Köy ve köylü meselesini asırların biriktirdiği problemler olarak görüyor ve bize intikal eden bir medeniyet ve beşeriyet davası telâkki ediyoruz.

Bu anlayış içinde Türkiye’nin kalkınmasının ancak köyün kalkınması ile mümkün olacağına inanıyoruz. Köyden fıskırmayan ve nimetleri köye götüremeyen bir kalkınmanın mümkün olmayacağına dair inancımız İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planımızın ana yapısını ve temel felsefesini teşkil etmiştir”

Bu doküman Adalet Partisinin 1969 Seçim Beyannamesidir ve 60’ncı sayfasıdır. Ak Günler 1973 tarihli olduğuna göre, bir intihal varsa, intihal 1973’den 1969’a değil, 1969’dan 1973’edir. (A.P. sıralarından alkışlar; “Bravo” sesleri)

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Bizim de 1969 Beyannamemizde var.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — 1973 değil, 1969. Bir ay fark var aramızda. Bir ay sonra siz aldınız, neşrettiniz. 1969 nedrettik biz onu.

BAŞKAN — Sayın Bilgin, oturduğunuz yerden konuşmayınız, lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun da cevabı var. Öyle mi diyorsunuz? Onun da var cevabı. Cevabını verelim. İddia şudur:

“Bunlar 1973 Ak Günler Beyannamesinde var. Siz bu programı bölüm - pörçük bizim beyannamemizden aktarmışsınız” diyor Sayın sözcü. Biz de diyoruz ki; bizim, sizin beyannamenizle falan alâkamız yok. Biz bu fikirleri sizden evvel düşünmüşüzdür, beyannamemizde yazmışızdır.

Şimdi geliniz bu köylüye sahip çıkma meselesi üzerinde kısaca duralım. Cumhuriyet Halk Partisi köylüye sadece tahsildar göndermiştir. Yeşil ekine (Buradan kaç para çıkar, başak kurur mu, ne olacağı belli değil) vergi koymak için sadece tahsildar göndermiştir.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Tahsildarlar da hep Demokrat olmuştur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, köyü ve köylüyü meydana çıkaran demokrasidir. Köye ve köylüye hizmet götüren Demokrat Partidir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Gayet tabii, gayet tabii... Aslında 1950 senesine kadar Türkiye Cumhuriyetinin bütçelerine bir bakınız; kaç para koymuşunuzdur köye ve köylüye? Sıfır, sıfır, sıfır... Hiçbir şey koymadınız. Köye ve köylüye su götüren, yol götüren Demokrat Partidir, ışık götüren Adalet Partisidir ve açıklıkla ifade edelim; bu C.H.P’nindir diye gösterebileceğiniz bir tane elektrik direği, gösterebileceğiniz bir çeşme yoktur. Köyü ve köylüyü Türkiye’de idarenin parçası yapan demokrasidir. Köyü ve köylüyü Türkiye

idaresinde ağırlık yapan demokrasidir, söz sahibi yapan demokrasidir, ses sahibi yapan demokrasidir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şunu açıklıkla ifade edelim: Bizim, sizin Ak Günler Beyannamesinden alacağımız bir şey yok; ama siz gider köyleri gezerseniz, 6 bin köyde elektrik görürsünüz, bunun üzerindeki damgayı da görürsünüz. 25 bin köyde içecek su bulursunuz. Köye gidersiniz; yolda bir damga vardır, çeşmede bir damga vardır. Bakın tarihlerine, ne damgası...

Binaenaleyh, bu yetmiyor. Köye refah götüreceksiniz, köye gübre götüreceksiniz, tohum götüreceksiniz, ilaç götüreceksiniz. Bu da yetmiyor. %70'i toprağa bağlı bir toplum olmaz. Bunu 20'ye indirdiğiniz zaman Türkiye bahtiyar olur. Toprak endüstrisinin 1/4'ini verir. Toprakta çalışan köylüm benim, sadece dört ay, beş ay çalışır, yedi-sekiz ay atıldır. Çünkü, kış şartları gelir, yapacak işi yoktur; ama endüstriye geçirdiğiniz zaman 12 ay çalışma imkânı vardır.

Ne alır benim köylüm topraktan? Toprağı olan ne alır, olmayan ne alır? Orman köylüm ne yapar? Denizin kenarına sıkışmış sahil köylüm ne yapar? Dağ köylüm ne yapar? Bunlar ayrı ayrı işlerdir.

Onun içindir ki; Türkiye'deki köy meselesi bir beşeriyet meselesidir. Bunu demokrasi meydana çıkarmıştır, Demokrat Parti de, Adalet Partisi de çok büyük ve güzel hizmetleri köye götürmüştür. Köye hizmet götürenin elini öpmek bizim vazifemizdir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Gecenin çok geç saati oldu. Söylenecek çok şey var; fakat daha fazla Sayın sözcüyü sıkıştırmak istemiyorum. Biz Hükümet olduğumuz halde onun bizi sıkıştırması gerekirken, bizim onu sıkıştırmaya dönmemiz daha bu işin başlangıcında muhalefet - Hükümet münasebetlerine de uygun düşmez. Onun için, meseleyi burada kesiyorum; ama gerçekten üzerinde hassasiyetle durduğum bir iki konu daha var. Sabrınıza sığınarak onları da ifade edeceğim.

Gübre Türk köylüsünün hayatî önemde bir malı haline gelmiştir. Gübre, Türkiye için petrol kadar önemlidir. Şimdi, biz aşağı yukarı altı sene 54-60 kuruş arasında gübre sattırdık. Tabii cinsleri var bunun. Benim söylediğim amonyaklı gübre, %21 nispetindeki gübre. Altı sene 60 kuruştan sattırdık. Gübrede sübvansiyondan korkmayınız. Çünkü, gübrede yapacağınız sübvansiyonu verimden, üretimden alırsınız. Eğer gübreyi başlangıçta pahalı tutarsanız üretim alamazsınız. O zaman yiyecek maddelerini dışardan ithale gidersiniz. Türkiye gibi (ki, %70'i toprağa bağlı) %70'i çiftçi olan bir ülkede dışarıdan yiyecek maddesi alacaksınız.. Bunu izah edemezsiniz. Almanya'ya Türk vatandaşı gidecek, orada fabrikada çalışacak, o fabrikada çalıştığından Türkiye'ye para gönderecek, o parayla biz Kansas ovalarında yetişen buğdayı alacağız getireceğiz.. Bu olmaz. Türkiye buğday meselesine de, şeker meselesine de, yağ meselesine de kendi içinde tedbir bulmaya mecburdur.

Tedbirleri vardır; gübre bunlardan biridir, birisi sulamadır, birisi ilâçtır, tohumdur. Jenetiğin harikaları var. Jenetik; yani tohum üretme ilmi bugün çok gelişmiştir. Sonra buğdayına itiraz edenler oldu Türkiye'de; ama 80 kilo yerine 400 kilo verim veriyor. Bezestiya buğdayına itiraz edenler oldu. Gidin Trakya köylüsüne so-

run. Trakya köylüsü bu sene 80 kilo yerine 400 kilo buğday aldı; 3'er liradan 1.200 lira. Dönümünden 1.200 lira para alması çok güzel bir şey.

Sayın sözcü diyor ki, "Gübreye sübvansiyon yaparsanız, buğday fiyatlarını sonra sabit mi tutarsınız?" Geçen sene buğday fiyatları dünyada 200 dolara kadar çıktı; yani, 3 liraya kadar, hatta 225 dolara kadar çıktı. Buğday fiyatları 1970'lerde 60 dolardı, hatta bir zamanlar CİF 52 dolardı. Buğday fiyatları dünyada 52 dolarken, (ki, aşağı yukarı o zamanlar bizim paramızla 52 kuruşa mal oluyordu) biz köylünün elindeki buğdayı 88 kuruşa alıyorduk; yani dünya piyasası 52 kuruş, Türkiye'deki buğdayın parası 88 kuruş; ama bu 88 kuruşta Türk köylüsü memnundu. Çünkü, 60 kuruşa gübre alıyordu, 40 bin liraya traktör alıyordu. 120 bin liraya traktör, 4,5 liraya gübre almıyordu ve 100 kuruşa, 95 kuruşa gazyağı alıyordu, gazyağını 265 kuruşa almıyordu. Bezin metresi 150 kuruştı, 6 lira değil.

Çünkü, Türk köylüsü için, bir taraftan cebine ne girdi, öbür taraftan cebinden ne çıktı; bu önemlidir. Bir kilo fındık satan; yani fındık zürrai olan Karadeniz köylüsü, bir kilo fındıkla 7 kilo gazyağı alabiliyordu. Şimdi 5 kilo alamıyor. Bir kilo fındıkla 4 kilo şeker alıyordu, şimdi 1,5 kilo şeker alıyor.

Binaenaleyh, sattığı ne, aldığı ne? Bu muhasebeye baktığınız zaman Türk köylüsü ezilmiştir. 88 kuruşa buğday sattığı zaman memnundu, mesuttu. Aldığı da ona göreydi. Dünya fiyatları o zaman 52 kuruştı. O zaman bizim iktidarımız, bizim Hükümetimiz 88 kuruş ile 52 kuruş arasında 36 kuruş Türk köylüsüne dünya fiyatlarının üstünde para vermeyi başarmıştır. Şimdi ise, 230 kuruş civarında olan resmî fiyat, dünya fiyatlarının 80 kuruş altındadır. Binaenaleyh, burada bu politikaları yererken gayet dikkatli olmak lâzımdır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Türkiye 1964'de 400 bin ton gübre kullanıyordu, bugün 4 milyon ton gübre kullanıyor Türkiye.

400 bin tondan 4 milyon tona... Türk köylüsü çıkarının nerede olduğunu gayet iyi bilmektedir ve bunun 2 milyon tonunu da Türkiye kendisi yapıyor; ama bilmiyoruz ki, 1974 yılında gübre fabrikalarının tam kapasiteyle işlemesi için lâzım gelen işletme sermayesi bulunup verilmediğinden dolayı, bu fabrikalar ancak %30 kapasitede çalışabilmiştir; %30. Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin eseridir.

Fabrikaları 160 bin tonluk Kütahya fabrikasını 500 bin tona çıkaran biziz. Samsun'da fabrika yapan biziz, Mersin'de fabrika yapan biziz, Elâzığ'da fabrika yapan biziz, İskenderun ve Derince' deki fosfat fabrikalarını da 3-4 misli genişleten (ki, ufak ufak fabrikalardır) yine biziz. Türkiye'nin 1960'taki gübre kapasitesi 200 bin ton, kendi imalâtının hepsi. Şimdi 2 milyon ton. En kısa zamanda Türkiye 10 milyon ton gübre yapmaya mecbur; 10 milyon ton çeşitli cinsten gübre yapmaya mecbur, Türkiye'nin çeşitli yerlerine 15 tane, 20 tane gübre fabrikası yapmaya mecbur ve gübreyi Kütahya'dan alacaksınız Diyarbakır'a taşıyacaksınız. Hayır. Diyarbakır'a da götürün gübre fabrikası, Erzurum'a da götürün gübre fabrikası, Trabzon'a da götürün gübre fabrikası, götürün; Edirne'ye de götürün gübre fabrikası. Bunları yapmaya mecbursunuz; ama Gemlik gübre tesislerinin 4 senedir oldu-

ğu yerde saydığını, yerinin alınmış olmasına rağmen inşaatına başlanmadığını, son günlerde bir parça kıpırdama var, size söyleyebilirim.

Onun içindir ki, gübre meselesi üzerine dikkatinizi çekiyorum. Bu, fevkalâde önemli bir konudur, hayatî bir konudur, aç kalmamamız buna bağlıdır. Yalnız aç kalmamamız değil, Türk köylüsünün refahı buna bağlıdır.

Sulama meselesine gelince; üzerinde duracağım ikinci önemli konu budur: Türkiye'nin 86 milyon dönüm sulanabilecek arazisi var. Buna yetecek kadar da suyu var. Bundan bugün 21 milyon dönümü sulanıyor. Her sene 1 milyon dönüm sulasanız, 60 senede ancak sularsınız. 1 dönümün sulaması 2 bin liraya mal oluyor, 2 milyar sulama için para tahsis etmeniz lâzım; bütün işlere 3,5 milyar para tahsis edilebiliyor.

Binaenaleyh, büyüyen Türkiye kabına sığamıyor, kaynaklarına sığamıyor; yani Türkiye'nin bugünkü kaynaklarıyla Türkiye'yi yapmaya kalktığınız zaman 60 senede sulama işini yapmaya mecbursunuz.

1.200 köye - elektrik götürerek, - 50 bin köyü kaç senede elektrikleştirirsiniz? 40 senede. 40 sene daha benim köylüm karanlıkta mı duracak? 5 bine çıkarın bunu, 10 senede yapın. Takatimiz yok, personelimiz yok, malzememiz yok, oyumuz yok, büyümüz yok. E, karanlıkta oturalım daha iyi çıkar bunlar... Biz de karanlıkta Türk köylüsünü oturtmamaya kararlıyız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

Şimdi Sayın Yurdakuler'in tenkitleri içerisinde bir konu var, onun üstünde duracağım. Bizim kalkınma politikamızı sanıyorum ki yanlış değerlendirmişlerdir. Evvelâ kalkınalım, sonra dağıtalım... Hayır efendim öyle değil. Bizim kalkınma politikamızın esası; ekonomik ekspansiyonla birlikte sosyal adalet ve sosyal güvenliktir. Yani, neyi dağıtacaksınız; bir şeyiniz yoksa neyi dağıtacaksınız? Evvelâ bir şeyiniz olacak, bir şeyi meydana getireceksiniz, yapacaksınız, çıkaracaksınız, üreteceksiniz ondan sonra onu dağıtacaksınız.

İşte o yapılacak şey, üretilecek şey ekonomik ekspansiyonla meydana gelir, ekonomik büyümeyle meydana gelir. Onu meydana getirdiniz mi, ihtiyaçlara maaş bağlayacaksınız, afete uğrayan köylüyü eli böğründe kalmaktan kurtaracaksınız, okula gidemeyen çocuğa okul yapacaksınız. Türkiye'de hastadan her vatandaşa bakacaksınız; her vatandaşa... Devlet ne zaman lâzım vatandaşa? Vatandaş Devlete ne zaman lâzım? Yurt savunması lâzım olduğu vakit kanını, canını, çocuğunu, her şeyini istiyorsunuz geliyor seve, seve; ama Devlet vatandaşa ne zaman lâzım? Çaresiz kaldığı zaman lâzım aç, açık kaldığı zaman lâzım, hasta olduğu zaman lâzım Devlet ona. Hasta olupta kimsenin elinden tutmadığı zaman lâzım. İşte Türk vatandaşları ile Türk Devletini, milletle Devleti kucaklaştıracaksınız...

NÂZİM İNEBEYLİ (Sinop) — Sosyal mukavele.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Bu, sosyal mukaveledir. Böyle kucaklaştıracaksınız, sosyal refah devleti budur. Her çocuğu okula gidebilen bir Türkiye, herkes tok, herkesin sırtı pek, karnı tok, ayağında ayakkabı, sıcak bir yuvası olan bir Türkiye yapacaksınız. Bunun için sosyalist falan olmaya lüzum yok. Bunu hürriyetçi demokrasinin içinde yapmak mümkün. İşte biz onu getiriyoruz.

Bizim getirdiğimiz odur. Demokrasinin gücüyle beraber, milletimizin gücünü de bu şekilde ispatlamamız mümkündür. Daha doğrusu, Milletimizin gücüyle beraber demokrasinin gücünü de beraberce ispatlamamız mümkündür.

Sayın üyeler;

Huzurunuzu uzun süre işgal ettim. Sözlerimi şöyle tamamlamak istiyorum. Gerçi birtakım gerçekten ileri söylenmiş sözler var. Bunların bir kısmı hoş da değil; yani bu kürsüden söylenmemesi lâzım gelen sözler. Burada geliniz memleket meselelerini konuşalım. Memleket meseleleri hakkında ne biliyorsanız, ne kadar biliyorsanız bunları tartışalım. Ne yaparsak ne olur, onu neden yapmak lâzım, onu neden yapmamak lâzım... Ondan sonra bu kürsüye gelip, efendim işte, “Karşınızda oturan, Hükümet, Koalisyon ortaklarının parti liderleridir; Başbakan, Başbakan Yardımcısı, dört cambaz bir ipte oynamaz.” gibi ibareler, sanmıyorum ki bu Yüce Meclisin, bu Yüce Senatonun mehabetiyle yakışıklı olsun. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Bu çeşit şeylere cevap vermek mümkün değildir; ama bunun karşılığında ondan daha çirkinini söylemek mümkündür.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Gayet tabii...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben ona inmiyorum, ona tenezzül etmiyorum ve aslında azap duyarım bu çeşit tartışmalardan.

Kendimiz için huzurunuzda değiliz. Millet için, memleket için huzurunuzdayız. Dört parti; uğraşmış, didinmiş, çırpınmış, “Olmaz, yapılamaz, kurulamaz” denen bir hükümeti kurmuş huzurunuzda gelmiştir. Güveninize mazhar olur hizmet görür ve hizmet görürken, tenkidinize, irşadınıza ihtiyaç vardır. Murakabeniz şarttır. Yegâne kuvvet kaynağımız Türkiye Büyük Millet Meclisidir, Başka bir yerde kuvvet aramayız; Milletin müesseselerinde ve Millette ararız, bu kuvveti.

Biz böylesine, Türkiye meselelerini bildiğimize kaniiz, bu meselelere çare bulabileceğimize kaniiz. İşte Hükümet, işte Programı. Bunalımdan şikâyet edenlerin ve memleketin meselelerinin yüzüstü kaldığından şikâyet edenlerin bize sahip çıkması lâzımdır. “Ne yapacaksınız?” dersiniz; durmuş olan kalkınma hamlesini yürüteceğiz, memleketin refah ve saadeti için çalışacağız, eğitimin milliliği, kültürün milliliği, ahlâkın milliliği, TRT’nin milliliği de en başta gözeceğimiz hususlar olacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

Bütün bunları yapmanın zorunluğunu biliyoruz. Neyi risk ettiğimizi de biliyoruz. Ne kadar ağır bir yükü aldığımızı da biliyoruz. Bu yükü seve seve alırsınız.

Size, gecenin bu saatinde söyleyebileceğim en son söz şu olacaktır: İtimadınıza lâyık olmak için, teveccühünüze lâyık olmak için, Yüce Milletimizin teveccühüne lâyık olmak için Hükümetiniz, canını dişine takıp çalışacaktır. Cenabı Allah yardımcımız olsun.

Hepinizi saygıyla selâmlıyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Sayın üyeler, Sayın Başbakanın konuşmasından sonra, Yüce Cumhuriyet Senatosunda Hükümet Programı üzerinde yapılan müzakereler sona ermiştir. Hükümetin başarılı olmasını, Hükümet Programından Milletimize hayırlı hizmetler çıkmasını dilerim.

Cumhuriyet Senatosu, 15 Nisan 1975 Salı günü saat 15.00’te toplanacaktır.

Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 00.56

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 4 Cilt 11 Birleşim 65****Sayfa 452-456****12.04.1975 Cumartesi****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — *Kemal Güven***KÂTİPLER:** *İdris Arıkan (Siirt)**Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)***Açılma Saati:** 15.00**Güvenoylaması**

BAŞKAN — Efendim, İçtüzüğümüzün 145’nci maddesini okuyarak, görevli arkadaşlarımı ve Sayın dinleyicileri uyarmak istiyorum.

Sayın dinleyicilerin 145’nci maddeyi dikkatle dinlemelerini rica ediyorum.

“Madde 145. — Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar.

Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarı çıkarılırlar”

Önemle duyurulur efendim.

Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasamızın 103, içtüzüğümüzün 105’nci maddesi gereğince güven oylaması yapılacaktır. Güven oylanmasının açık oyla yapılması İçtüzüğümüzün hükmüdür. Açık oylamanın şeklini Genel Kurul tayin ve tespit edecektir.

Başkanınız olarak, açık oylamanın sağlıklı olabilmesi için ad okunmak suretiyle yapılmasını önerip, oylarınıza sunacağım.

Açık oylamanın ad okunmak suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Güven oylaması ad okunmak suretiyle yapılacaktır.

Ad okunmak suretiyle yapılan oylamada ismi okunan milletvekili arkadaşım ayağa kalkarak; “kabul”, “ret” veya “çekinse” diye açık olarak reyini izhar edecektir.

Güven oylamasına Adana seçim çevresinden başlayacağım. Yalnız hasta arkadaşlarımız vardır, ilk defa bunların oylarını alacağım.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, oylamaya başladım.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Sayın Başkan, usul hakkında söz rica ediyorum...

BAŞKAN — “Oylarını alacağım” dedim efendim.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Oylamada reddedenlerin ve kabul edenlerin değerlendirilmesi bakımından şahsen tereddüte sahip bulunuyorum. Bu bakımdan, Başkanlığın açıklama yapmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, İçtüzüğümüzün 105’nci maddesinin son fıkrası gayet kesin ve açıktır, beyaz oyların kırmızı oydan fazla olması şarttır.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Çekinserlerin?

BAŞKAN — Hiçbir etkisi yoktur, ne kırmızı, ne beyaz oylar için hiçbir etkisi yoktur. Beyaz oylara da, kırmızı oylara da etkisi yoktur efendim.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Efendim, hasta bulunan arkadaşlarımdan oylamaya başlıyorum.

(Hasta olan milletvekillerinin oyları tespit olundu)

BAŞKAN — Adana seçim çevresinden oylama işlemine devam ediyorum efendim.

(Adana milletvekillerinden itibaren oylamaya devam edildi)

BAŞKAN — Sayın Mehmet Emin Turgutalp?

MEHMET EMİN TURGUTALP (Giresun) — Kabul. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

VAHİT BOZATLI (Sivas) — Sayın Başkan, İçtüzüğü tatbik edin. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar)*

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum, rica ediyorum efendim. Sayın Övet, rica ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, her üye arkadaşım oyunu rahatlıkla ve tam bir özgürlük içerisinde kullanacaktır. Hepimiz bunu teminle mükellefiz efendim.

(Giresun Milletvekili Orhan Yılmaz’dan itibaren oylamaya devam edildi)

BAŞKAN — Sonradan gelip oyunu kullanmayan arkadaş var mı efendim?

Efendim Sayın Nazım Baş? Yok.

Sayın Necati Aksoy? *(Gürültüler)* Yok. Rica ediyorum efendim.

Sayın İhsan Arslan? Yok. *(D.P. sıralarından gürültüler)*

Efendim rica ediyorum, efendim rica ediyorum... *(Gürültüler, ayağa kalkmalar)*

Sayın idareci üyeler, Sayın arkadaşlarım. *(Gürültüler)*, Sayın parti görevlileri, rica ediyorum hadiseye meydan vermeyiniz...

Sayın idareci üyeler, Sayın parti görevlileri, rica ediyorum efendim... *(Şiddetli gürültüler, ayağa kalkmalar)* Efendim yerlerinize oturunuz, rica ediyorum efendim...

Efendim yerlerinize oturunuz. Efendim, tasnifin sükûnetle yapılabilmesi için rica ediyorum, yerlerinize oturunuz efendim. *(Oylama yapıldı)*

BAŞKAN — Oylama muamelesi bitmiştir efendim, tasnife başlıyoruz. *(Gürültüler)*

Sayın İdareci üyeler, lütfen sükûneti sağlayınız.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, neticeyi açıklamadan önce bir maruzatım vardır, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Buyurunuz efendim

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, Demokratik Partiden üç arkadaşımızla sabahtan beri bir temas kurmaya çalışıyoruz, kuramadık *(A. P. sıralarından “Otur yerine” sesleri)*

BAŞKAN — Efendim, bizi ilgilendirmez.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, bu arkadaşlarımız oylarını vermekten, vazifelerini yapmaktan alıkonulmuşlardır.

Zabıtlara bunun geçirilmesi icap etmektedir.

BAŞKAN — Geçmiştir efendim.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Zatiâlinizi Başkan olarak vazifeye davet ediyorum.

BAŞKAN — Zabıtlara geçmiştir efendim.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Oylamanın meşruiyetini suizanna davet eden bir durum vardır.

BAŞKAN — Efendim, burada oylama salimen yapılmıştır. Buradaki oylamanın üstüne hiçbir şaibe düşmemiştir efendim. Dışarıdaki oylarla ayrıca ilgileneceğiz.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Başkan, üç arkadaşımız kaçırıldı resmen.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim. Sayın Övet size söz vermedim efendim.

Efendim, lütfen yerlerinize oturunuz. *(Gürültüler)*

Efendim, tasnife başladık, lütfen yerlerinize oturunuz.

Efendim, yerinize oturunuz rica ediyorum. Sayın İdareci üyeler... *(Gürültüler)*

AZMİ YAVUZALP (Niğde) — Sayın Başkan, salonda milletvekili olmayan bir kimse var, müdahale edemiyoruz.

BAŞKAN — Efendim, İdareci Üye arkadaşlarımız oradalar, müdahale ediyorlar.

İLHAMİ ÇETİN (Yozgat) — Milletvekili değil Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, bir dakikanızı rica edeyim... *(C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar, ANTALYA eski Milletvekili Rafet Eker'in üzerine yürümeler, gürültüler)*

Bir dakika arkadaşlar... *(C.H.P. sıralarından “Vurun namussuza” sesleri, gürültüler)*

Salonları derhal boşaltınız, görevlileri vazifelerini yapmaya davet ediyorum. Efendim, rica ediyorum. Sayın İdareci Üyeler, sayıp grup yöneticileri rica ediyorum, gruplarınıza sahip çıkınız, arkadaşlarımızı yerlerine oturtunuz efendim. *(Gürültüler)*

Efendim, sükûneti muhafaza ediniz, rica ediyorum. *(Gürültüler)*

Efendim, yerlerinize oturunuz.

Sayın İdareci Üyeler, foto muhabirlerini salondan çıkarınız efendim. Grup yöneticilerinden yardım rica ediyorum efendim... Ben buradan ne yapayım efendim?

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, sükûnet sağlandıktan sonra bir maruzatım olacaktır.

BAŞKAN — Olur efendim, tasnif bitsin. *(Gürültüler)*

Efendim işitemiyorum, yerlerinize oturunuz, rica ediyorum.

Sayın grup yöneticileri arkadaşlarım... Sayın Erverdi...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Güvenoyu aldınız değil mi?

BAŞKAN — Efendim yerlerinize oturunuz, rica ediyorum.

Sayın Karaman, Sayın Kumbasar rica ediyorum; arkadaşlarımızı yerlerine oturtunuz.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, sükûnet sağlandıktan sonra bir maruzatım olacak efendim.

BAŞKAN — Efendim, oylama işlemi bitsin; rica ediyorum, tasnif devam ederken...

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Şimdi söylemiyorum efendim. Sükûnet sağlandıktan sonra kısa bir maruzatım var efendim.

BAŞKAN — Sayın Korkmazcan, siz öteden beri Mecliste bulunan bir arkadaşımızsınız. Oylama sırasında, tasnif sırasında kimseye söz vermediğimizi biliyorsunuz. Rica ediyorum.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, bana söz vermişsiniz, sükûnet sağlandıktan sonra kısa bir maruzatım var, bu oylama işlemi ile ilgili.

Sayın Başkan, oylama işlemi ile alâkalı, üç arkadaşımız ile sabahtan beri parti yöneticileri olarak irtibat kuramadık.

Bu arkadaşlarımızı şayet vazifelerini yapmaktan alıkonulmuşlarsa kendi iradeleri dışında, bu oylamanın meşruiyeti ortadan kalkar. Bu hususun zapta geçmesini istirham ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, bu arkadaşların âbiketi hakkında Başkanlığımızın hiçbir bilgisi yoktur. Bu itibarla, sizi tasvip edecek mahiyette bir karara varmam mümkün değildir, rica ediyorum. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkarak karşılıklı yürümeler ve gürültüler)*

Efendim rica ediyorum, burası kavga yeri değil efendim. Kavga etmek isteyen arkadaşlarımız dışarı çıksınlar... Rica ediyorum efendim. *(Gürültüler)*

Sayın grup yöneticileri arkadaşlarımdan rica ediyorum, yardımcı olsunlar efendim. *(Gürültüler ve yer yer ayağa kalkmalar)*

Efendim, lütfen yerlerinize oturunuz. Lütfen yerlerinize oturunuz, rica ediyorum efendim. Sayın yönetici arkadaşlarım, Başkanlığa yardımcı olunuz efendim, rica ediyorum. *(Gürültüler)*

Efendim rica ediyorum sebepsiz yere bağırmayınız efendim, rica ediyorum, bağırarak arkadaşım dışarı çıksın.

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Efendim, parayla adam satın alıyorlar.

BAŞKAN — Efendim, bizi ilgilendirmez o.

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Parayla adam satın alıyorlar.

BAŞKAN — Efendim, o sizin iddianız, ne yapayım efendim ben?

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Hani demokrasi?

BAŞKAN — Beni ilgilendirecek tarafı yoktur efendim. Rica ediyorum.

(İzmir Milletvekili Yüksel Çakmur ile Gaziantep Milletvekili İ. Hüseyin İncioğlu arasında tartışmalar)

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum, rica ediyorum efendim. Sayın Çakmur rica ediyorum. *(C.H.P. ve C.G.P. sıraları arasında tartışmalar)*

Sayın Kumbasar, müdahale ediniz, rica ediyorum efendim.

İDARECİ ÜYE SAMİ KUMBASAR (Rize) — Efendim, “susun” diyorum.

Arkadaşlar rica ederim, lütfen...

BAŞKAN — Efendim, çıkış kapılarının önündeki birikmiş kimselerin dışarı çıkarılmalarını rica ediyorum İdare Amirlerinden. Arkadaşlarımız kimlerdir, ne maksatla orada duruyorlar, bilmiyorum. Derhal boşaltılsın efendim.

Sayın İdare Amirleri, derhal kapıların önünü boşaltınız efendim. Tek bir insan kalmasın.

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum. İstirham ediyorum efendim.

Oylama sonuçları gelmiştir, arz ediyorum efendim.

Açık oylamaya 442 iştirak olmuştur; 222 kabul, 218 ret, 2 çekinir oy kullanılmıştır. Bu suretle... *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından şiddetli alkışlar, “Bravo” sesleri)*

Bu suretle, Sayın Demirel tarafından kurulan Hükümete Millet Meclisince güvenoyu verilmiştir. *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından ayakta şiddetli alkışlar, “Bravo” sesleri)*

Kendilerini kutlar, ulusumuz ve yurdumuz için hayırlı olmasını dilerim. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Teşekkür için. söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Teşekkür için söz istiyorsunuz. Buyurunuz Sayın Demirel. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar; C.H.P. ve D.P. sıralarından gürültüler ve sıra kapaklarına vurmalar)

Efendim rica ediyorum... Rica ediyorum efendim. Buyurun Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri;

6,5 ay süren bir Hükümet bunalımından sonra kurulmuş olan Koalisyon Hükümetine bugün güvenoyunuzu izhar buyurdunuz.

Yüce Meclise, Hükümetimize izhar buyurulan güvenoyundan dolayı minnetlerimizi, şükranlarımızı sunar; memleketimize hizmet yolunda Cenab-ı Allah'ın bize yardımcı olmasını niyaz eder, saygılarımı teyit ederim. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. ve D.P. sıralarından gürültüler)

Efendim rica ediyorum...

Gündemimizde görüşülecek başka bir konu kalmamıştır.

Gündemimizdeki kanun tasarı ve tekliflerini görüşmek için, 15 Nisan 1975 Salı günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 16.20

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103'üncü maddesi uyarınca güven oylamasına verilen oyların sonucu

(Güvenoyu verilmiştir)

<i>Program:</i>	06.04.1975
<i>Güvenoylaması:</i>	12.04.1975
<i>Üye sayısı:</i>	450
<i>Oy verenler:</i>	442
<i>Kabul edenler:</i>	222
<i>Reddedenler:</i>	218
<i>Çekinserler:</i>	2
<i>Oya katılmayanlar:</i>	5
<i>Açık üyelikler:</i>	3

(Kabul edenler)

ADANA

Yılmaz Hocaoğlu, Selâhattin Kılıç, Mehmet Hulusi Özkul, Ahmet Topaloğlu, Alparslan Türkeş

ADİYAMAN

Halil Ağar, Abdurrahman Ünsal

AFYON KARAHİSAR

Mehmet Rıza Çerçel, Rasim Hancıoğlu, Mete Tan, Ali İhsan Ulubahşi

AĞRI

Kerem Şahin, Mir Bahattin Yardımcı

AMASYA

Hüsnü Cahit Koçkar

ANKARA

Hüsamettin Akmumcu, Orhan Alp, Oğuzhan Asiltürk, Oğuz Aygün, Orhan Eren, M. Kemal Erkovan, İ. Hakkı Ketenoğlu, İ. Hakkı Köylüoğlu, Hasan Özçelik, Fikri Pehlivanlı, H. Turgut Toker

ANTALYA

İhsan Ataöv, Abdurrahim Erdem, Remzi Yılmaz

ARTVİN

Sabit Osman Avcı

AYDIN

Mutlu Menderes, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Behiç Tozkoparan

BALIKESİR

Ahmet Akçeel, Mustafa Kemal Alver, İlhan Aytekin, Cihat Bilgehan, İbrahim Behram Eker, Ahmet İhsan Kırımlı

BİLECİK

Muzaffer Erdem

BİNGÖL

Abdullah Bazencir

BİTLİS

Abidin İnan Gaydalı, Muhyettin Mutlu

BOLU

Harun Aytaç, Müfit Bayraktar, Ahmet Çakmak, Kemal Demir

BURDUR

Faik Kırbaşı

BURSA

Emin Acar, Halil Karaatlı, Cemal Külâhlı, Kasım Önadım, H. Suat Sungur, Mustafa Tayyar, Ahmet Türkel

ÇANAKKALE

Murat Bayrak, Zekiye Gülsen, Refet Sezgin

ÇANKIRI

Mehmet Ali Arsan, Nurettin Ok, Arif Tosyalıoğlu

ÇORUM

Yakup Çağlayan, Yasin Hatipoğlu, Turhan Utku

DENİZLİ

Fuat Avcı, Rıza Gençoğlu

DİYARBAKIR

Abdüllâtif Ensarioğlu, Halit Kahraman, Mahmut Kepolu

EDİRNE

İlhami Ertem, Veli Gülkan

ELÂZİĞ

Ömer Naimi Barın, Hasan Buz, Rasim Küçükkel

ERZİNCAN

Hüsamettin Atabeyli

ERZURUM

Yahya Akdağ, Rıfkı Danışman, Mehmet Fuat Fırat, Gıyasettin, Karaca, Korkut Özal, Zekâi Yaylalı, İsmail Hakkı Yıldırım

ESKİŞEHİR

İbrahim Etem Güngör, Orhan Oğuz, Seyfi Öztürk

GAZİANTEP

Mehmet Bozgeyik, İmam Hüseyin İncioğlu, Mehmet Özkaya

GİRESUN

Nizamettin Erkmén, M. Emin Turgutalp

GÜMÜŞHANE

M. Orhan Akkoyunlu, Mustafa Karaman, Turgut Yücel

HATAY

Sabahattin Adalı, Abdullah Cilli, Mehmet Sait Reşa, Ali Yılmaz

ISPARTA

Ali İhsan Balım, Mustafa Cesur, Süleyman Demirel, Yusuf Uysal

İÇEL

İbrahim Göktepe, Rasim Gürsoy

İSTANBUL

Hasan Aksay, Servet Bayramoğlu, Sadettin Bilgiç, İ. Fehmi Cumalıoğlu, Süleyman Arif Emre, Nilüfer Gürsoy, Mustafa Kara, Fatma Gülhis Mankut, Hüseyin Özdemir, Osman Özer, Mustafa Parlar, Cemal Suer, İsmail Hakkı Tekinel, Hüsamettin Tiyanşan, İhsan Toksarı, Cemil Yavaş

İZMİR

Talât Asal, Âdil Demir, Yücel Dirik, Ali Naili Erdem, Yılmaz Ergenekon, Şinasi Osma, Orhan Demir Sorgu, İsmail Taşlı, Cemal Tercan

KAHRAMAN MARAŞ

Halit Evliya, Ahmet Tevfik Paksu, Mehmet Pamuk

KARS

Abdülkerim Doğru, Cemil Ünal

KASTAMONU

Mehdi Keskin, Sabrı Keskin, Hilmi Öztürk, Hasan Tosyalı

KAYSERİ

Mehmet Altmışyedioğlu, Cemal Cebeci, Turhan Feyzioğlu, Selçuk İmamoğlu, Hayrettin Nakiboğlu, Kâmil Özsarıyıldız

KIRKLARELİ

Mehmet Atagün

KIRŞEHİR

Memduh Erdemir

KOCAELİ

Sedat Akay, Şevket Kazan, Sabri Yahşi

KONYA

Reşat Aksoy, Mehmet Oğuz Atalay, Şener Battal, Bahri Dağdaş, Necmettin Erbakan, Kemâlettin Gökakın, Mustafa Kubilay İmer, Vefa Tanır

KÜTAHYA

Ahmet Mahir Ablum, H. Cavit Erdemir, İlhan Ersoy

MALATYA

Mehmet Turhan Akyol, Ahmet Karaaslan

MANİSA

Ahmet Balkan, Süleyman Çağlar, Hilmi Okçu, Necmi Özgür, M. Gündüz Sevilgen, Önel Şakar

MARDİN

Fehim Adak, İbrahim Aysoy, Seyfi Güneştan, Talât Oğuz

MUĞLA

Ahmet Buldanlı, Ünat Demir

MUŞ

Kasım Emre

NEVŞEHİR

Mehmet Sabri Dörtkol, Ragıp Üner

NİĞDE

Ş. Yaşar Arıbaş, Haydar Özalp

ORDU

Ata Bodur, Mustafa Kemal Gönül, Kemal Şensoy, Bilâl Taranoglu

RİZE

Sûdi Reşat Saruhan, Cevat Yalçın

SAKARYA

Nuri Bayar, Nadir Lâtif İslâm, İsmail Müftüoğlu

SAMSUN

Ali Acar, Mustafa Dağıstanlı, Doğan Kitaplı, Hüseyin Özalp, Hayati Savaşçı

SİNOP

Mustafa Kaptan

SİVAS

Enver Akova, Ahmet Arıkan, Vahit Bozatlı, Mehmet İhsan Karaçam, Vahdettin Karaçorlu

TEKİRDAĞ

Halil Başol, Nihan İlgün

TOKAT

Hüseyin Abbas, Feyzullah Değerli, Ali Şevki Erek

TRABZON

Ömer Çakıroğlu, Lütfi Köktaş, Mehmet Özgür

URFA

Mehmet Aksoy, Mehmet Celâl Bucak, Necmettin Cevheri, Abdülkadir Öncel

UŞAK

Orhan Dengiz

VAN

Muslih Görentaş, Kinyas Kartal, Mehmet Salih Yıldız

YOZGAT

Ali Fuat Eyüpoğlu, Mustafa Asri Ünsür, Ömer Lütfi Zararsız

ZONGULDAK

Ahmet Nihat Akın, Fevzi Fırat, Orhan Göncüoğlu, Sadık Tekin Müftüoğlu,
Mehmet Zeki Okur

(Reddedenler)**ADANA**

Mehmet Can, Hasan Cerit, Erol Çevikçe, Osman Çıtırık, İlter Çubukçu, Battal Köksal, İbrahim Tekin, Emin Bilen Tümer

ADİYAMAN

Kemal Tabak, Ramazan Yıldırım

AFYON KARAHİSAR

İbrahim Elmalı, Süleyman Mutlu, Şükrü Yüzbaşıoğlu

AĞRI

Cemil Erhan, Rıza Polat

AMASYA

Hasan Bütüner, Vehbi Meşhur

ANKARA

Muammer Alıcı, Kemal Ataman, Osman Ceran, Necdet Evliyagil, Mustafa İmirzalıoğlu, M. Rauf Kandemir, Cahit Kayra, Kâmil Kırıkoglu, İbrahim Saffet Omay, Cevat Önder, Feraha Fatma Öztürk, Önder Sav, İlyas Seçkin, Sabahattin Selek, Yusuf Ziya Yağcı

ANTALYA

Deniz Baykal, Ömer Buyrukçu, Fahri Özçelik, Faiz Şarlar

ARTVİN

Turgut Altunkaya, Ekrem Şadi Erdem

AYDIN

İsa Ayhan, M. Şükrü Koç

BALIKESİR

Necati Cebe, Sadullah Usumi, Orhan Üretmen

BİLECİK

Mehmet Ergül

BİNGÖL

H. Celâlettin Ezman

BOLU

Abdi Özkök

BURDUR

Osman Aykul, Ali Sanlı

BURSA

Mehmet Emekli, Hasan Esat Işık, Mehmet Turgut

ÇANAKKALE

Osman Orhan Çaneri, Hasan Sever

ÇORUM

Cahit Angın, Etem Eken, Kasım Parlar, İhsan Tombuş

DENİZLİ

Sami Arslan, Hüseyin Erçelik, Hasan Korkmazcan, Hüdai Oral

DİYARBAKIR

Hasan Değer, Recai İskenderoğlu, Bahattin Karakoç, Mahmut Uyanık

EDİRNE

İlhan Işık, Cevat Sayın

ELÂZİĞ

Atillâ Atilâ, A. Orhan Senemoğlu

ERZİNCAN

Hasan Çetinkaya, Nurettin Karsu

ERZURUM

Rasim Cinisli, Selçuk Erverdi

ESKİŞEHİR

Murat Kâhyaoğlu, Ayşe Aliye Köksal, Niyazi Onal

GAZİANTEP

Mustafa Güneş, İbrahim Hortoğlu, Mehmet Özmen, Yusuf Öztürkmen, Orhan Tokuz

GİRESUN

Mustafa Kemal Çilesiz, İbrahim Etem Kılıçoğlu, Hasan Vamık Tekin, Orhan Yılmaz

GÜMÜŞHANE

Erol Tuncer

HAKKÂRİ

Mikail İlçin

HATAY

Sabri İnce, Mehmet Sönmez, Malik Yılman

İÇEL

Hikmet Baloğlu, Oral Mavioğlu, Süleyman Şimşek, Çetin Yılmaz

İSTANBUL

Hasan Basri Akkiray, Abdullah Baştürk, Orhan Birgit, Ferruh Bozbeyli, Vahit Yaşar Çalın, A. Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, Abdurrahman Köksaloğlu, Necdet Ökmen Ali Nejat Ölçen, İlhan Özbay, M. Kâzım Özeke, A. Doğan Öztunç, İlhami Sancar, Mehmet Emin Sungur, Şükriye Tok, Ali Topuz, Metin Tüzün, Necdet Uğur, Reşit Ülker, Halûk Ülman, Engin Ünsal

İZMİR

Kaya Bengisu, Alev Coşkun, Yüksel Çakmur, Süleyman Genç, Coşkun Karagözoğlu, A. Kemal Önder, Remzi Özen, Neccar Türkcan, Mahmut Türkmenoğlu

KAHRAMAN MARAŞ

İsmet Ağaoğlu, Mehmet Özdal, Oğuz Söğütlü, Ali Zülfikâr oğlu

KARS

Davut Aksu, Doğan Araslı, Yasin Bozkurt, Kemal Okyay, Hasan Yıldırım

KASTAMONU

Vecdi İlhan, Sabri Tıǧlı

KAYSERİ

Tufan Doğan Aşşargil, Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ

Tankut Akalın, Mehmet Dedeoğlu

KIRŞEHİR

Mustafa Aksoy, Sait Saylam

KOCAELİ

İbrahim Akdoğan, Turan Güneş

KONYA

İsmet Büyükyaylacı, Muzaffer Demirtaş, M. Necati Kalaycıoğlu, Hüseyin Keçeli, Ali Kökbudak, Özer Ölçmen, Faruk Sükan, Mustafa Üstündağ

KÜTAHYA

Ahmet Haşım Benli, Mehmet Ersoy

MALATYA

Mehmet Delikaya, Hüseyin Deniz, Hakkı Gökçe, Celâl Ünver

MANİSA

Veli Bakırlı, Mustafa Ok, Süleyman Tuncel, Hasan Zengin

MARDİN

Ahmet Türk, Nurettin Yılmaz

MUĞLA

Adnan Akarca, Halil Dere, Ali Döğerli

MUŞ

Ahmet Hamdi Çelebi, Tekin İleri Dikmen

NEVŞEHİR

Mehmet Zeki Tekiner

NİĞDE

Mehmet Altınsoy, Azmi Yavuzalp

ORDU

Memduh Ekşi, Mehmet Said Erbil, Ferda Güley, Senai Yazıcı

RİZE

O. Yılmaz Karaosmanoğlu, Sami Kumbasar

SAKARYA

Kenan Durukan, M. Vedat Önsal, Hayrettin Uysal

SAMSUN

Fahri Birer, İlyas Kılıç, Hilmi Türkmen, Fuat Uysal, İrfan Yankutan

SIİRT

Abdülbaki Cartı, Mehmet Nebil Oktay, Abdülkerim Zilân

SİNOP

Yalçın Oğuz, Tevfik Fikret Övet

SİVAS

N. Nazif Arslan, Ahmet Durakoğlu, Ekrem Kangal, Mustafa Timisi

TEKİRDAĞ

Yılmaz Alpaslan, Ömer Kahraman

TOKAT

Cevat Atılğan, İsmail Hakkı Birler, Ali Kurt, Haydar Ulusoy

TRABZON

Mehmet Arslantürk, Âdil Ali Cinel, Ekrem Dikmen, H. Kadri Eyüpoğlu, Ahmet Şener

TUNCELİ

Nihat Saltık, Süleyman Yıldırım

URFA

Celâl Paydaş

UŞAK

Kadir Özpak, Ahmet Yılmaz

VAN

İhsan Bedirhanoglu

YOZGAT

İlhami Çetin, Nedim Korkmaz

ZONGULDAK

Zekâi Altınay, Kemal Anadol, Bülent Ecevit, Cahit Karakaş

(Çekinserler)

AYDIN

Kemal Ziya Öztürk

SIİRT

İdris Arıkan

(Oya Katılmayanlar)**İÇEL**

Nazım Baş

KARS

Kemal Güven (Başkan)

URFA

Necati Aksoy, Mustafa Kılıç

YOZGAT

İhsan Arslan

(Açık üyelikler)

Amasya 1

Bursa 1

Niğde 1

Yekûn 3

II. Ecevit Hükümeti
(21.06.1977-21.07.1977)

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Bülent ECEVİT (Zonguldak)

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Orhan Ferruh EYÜPOĞLU (İstanbul)

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Turan GÜNEŞ (Kocaeli)

Devlet Bakanı

Lütfi DOĞAN (Malatya)

Devlet Bakanı

Yusuf Kenan BULUTOĞLU (Samsun)

Adalet Bakanı

Selçuk ERVERDİ (Erzurum)

Milli Savunma Bakanı

Hasan Esat IŞIK (Bursa)

İçişleri Bakanı

Mustafa Necdet UĞUR (İstanbul)

Dışişleri Bakanı

Ahmet Gündüz ÖKÇÜN (Eskişehir)

Maliye Bakanı

Besim ÜSTÜNEL (C. S. Üyesi)

Milli Eğitim ve Kültür Bakanı

Mustafa ÜSTÜNDAĞ (Konya)

Bayındırlık Bakanı

Abdülkerim ZİLAN (Siirt)

Ticaret Bakanı

Ziya MÜEZZİNOĞLU (C. S. Kayseri Üyesi)

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Celal ERTUĞ (Elazığ)

Gümrük ve Tekel Bakanı

Mehmet CAN (Adana)

Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı

Fikret GÜNDOĞAN (C. S. İstanbul Üyesi)

Ulaştırma Bakanı

Erol ÇEVİKÇE (Amasya)

Çalışma Bakanı

Ahmet Bahir ERSOY (İstanbul)

Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Tarhan ERDEM (İstanbul)

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Neşet AKMANDOR (C. S. Bolu Üyesi)

Turizm ve Tanıtma Bakanı

Altan ÖYMEN (Ankara)

İmar ve İskân Bakanı

Erol TUNCER (Gümüşhane)

Köyİşleri ve Kooperatifler Bakanı

Ali TOPUZ (İstanbul)

Orman Bakanı

Vecdi İLHAN (Kastamonu)

Gençlik ve Spor Bakanı

Yüksel ÇAKMUR (İzmir)

Gençlik ve Spor Bakanı

Hayrettin UYSAL (Sakarya)

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 8

Sayfa 28-45

28.06.1977 Salı

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Geçici Başkan Kinyas Kartal

GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ: Metin Musaoğlu (Mardin)

Nedim Tarhan (Adana)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Gündemimize göre, Hükümet Programı okunacaktır.

Bu arada, dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağım:

İçtüzüğümüze göre, dinleyiciler sükûnet içinde oturmak zorundadırlar; söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır.

Bu yasağa uymayan dinleyiciler, görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır.

Hükümet Programını okumak üzere Başbakan Sayın Bülent Ecevit, buyurun efendim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Cumhuriyet Hükümeti adına değerli üyelere saygılar sunarım. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri sürekli alkışlar)

5 Haziran 1977 seçimleri ardından kurulan Cumhuriyet Hükümeti, yalnız önümüzdeki dönemin ağır sorunlarını çözmekle değil, geride bıraktığımız dönemin acılarını dindirmekle, bunalımlarını gidermekle de yükümlüdür.

Geride bıraktığımız iki buçuk yılın yaraları iyileştirilmeden, bölünmeleri, kavgaları sona erdirilmeden, yıkıntıları onarılmadan sağlıklı bir geleceğe yönelme olanığı yoktur.

Bir milleti güçsüzleştirmenin, bağımlılaştırmanın ve sömürmenin geleneksel yöntemi, onu kendi içinde düşman kamplara ve cephelere bölüp çatışmaya sürüklemektir. Türkiye’de iki buçuk yıl böyle bir bölücülük girişimi doğrudan doğruya cephe hareketinden gelmiştir. Bir millet ancak birliği oranında güçlü olur. O nedenle, bir milleti kendi içinde bölerek düşman cephelere ayırmaya kalkışanlar milliyetçiliğin başta gelen amacıyla çelişkiye düşmüş olurlar. 1975 Nisanında “Milliyetçi Cephe” adıyla kurulan Hükümet de, daha kuruluşunda böyle bir çelişkiye düşmüştür.

Bu geçmiş Hükümet, milli birliğimizi sarstığı gibi, kendi içinde de birlik sağlayamamış ve tutarlı olamamıştır. Hiç bir temel sorunda anlaşılmaya varamamıştır. Cephe hareketi, yalnız milleti, cephelere bölmeye kalkışmakla kalmamıştır, kendi içinde de cephelere bölünmüştür.

Bu arada devlet yönetimi de hükümet ortakları arasında, en azından dört hükümet ortağının üçü arasında, bölünerek parsellenmiş ve partizanların işgali altına girmiştir. Üstelik kamu düzeninin sağlanmasında, yetkili ve sorumlu devlet güçlerinden çok, silahlı parti militanlarına dayanılmıştır. O yüzden devlet güçleri büyük ölçüde etkisiz kalmıştır.

Bu durumun kaçınılmaz sonucu olarak Türkiye, bir kargaşalıklar, çatışmalar, siyasal cinayetler ülkesi durumuna gelmiştir. Çoğu genç ve çocuk olmak üzere, yüzlerce yurttaşımız siyasal cinayetlere kurban gitmiştir. Binlerce yurttaşımız yaralanmıştır. Onbinlerce genç ve çocuk, can güvensizliği nedeniyle ya da yasal hakları çiğnenerek okullara alınmadıkları veya okullardan atıldıkları için, öğrenim olanağından yoksun bırakılmıştır.

Geride bıraktığımız iki buçuk yıllık dönemin dar geçitlerinden, engellerinden engebelerinden demokrasiyi esenliğe çıkarabilmiş ve 5 Haziran 1977 seçimlerini yapabilmiş bir Millet, uygarlığın ve demokrasinin en çetin sınavlarından pek az millete nasip olabilecek bir başarıyla geçmiş demektir.

Demokrasimiz ancak Milletimizin sağduyusuyla ve tarihin derinlerinden gelen sağlam devlet anlayışıyla kurtulabilmiştir.

Hükümetimiz, ülke yönetimini, bir yönüyle bu durumda devralmaktadır.

Onun için Millet Meclisinin güvenoyuna başvuran ve tümüyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve en başta Türk Milletinin desteğine güvenen Hükümetimiz, ülkemizin bu durumdan kurtulmasına katkıda bulunmak üzere demokratik hukuk devleti kuralları içinde her çabayı göstermeye kararlıdır. Bunu başta gelen ödevi saymaktadır. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Her şeyden önce milli birliğimiz yeniden pekiştirilmelidir. Bu amaçla, Hükümetimiz, bir partinin veya belli düşüncedeki çevrelerin hükümeti gibi değil, tümüyle Milletin Hükümeti olarak çalışacaktır. Bütün karar ve uygulamalarında bunun bilinciyle davranacaktır.

Bölücü değil uzlaştırmacı, kırıcı ve çatıştırmacı değil, barıştırmacı olacaktır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Düşünce ayrılıkları demokrasinin gereğidir. Herkesi bir düşünce çevresinde toplamaya uğraşmak, zaten, demokrasiye olduğu kadar insan doğasına da aykırıdır ve insan kişiliğinin de toplumun da gelişmesini engelleyicidir.

Düşünce ayrılıkları yüzünden insanların çatışması, bir milleti böler, zayıflatır, geri bırakır. Ama insanların değil de düşüncelerin çatışması ve demokrasi kuralları içinde özgürce tartışılması, devlet yönetiminde ve toplum yaşamında olsun, bilimde ve teknolojiye olsun, bir milletin yaratıcılığını artırır, güçlenip ilerlemesini hızlandırır.

Bu demokratik insanlık ve uygarlık anlayışını bir temel ilke olarak benimseyen Hükümetimiz, düşünce ayrılıkları içinde milli birliği sağlamaya ve sağlamlaştırma-ya çalışacaktır. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Bunda başarılı olacağımıza inanıyoruz. Bu inancımız, en başta, Türk Milletinin uygar ve demokratik niteliklerine dayanmaktadır.

Milletçe benimsediğimiz özgürlükçü demokratik rejimde, özgürlükler kısılarak değil, ancak özgürlüklerin kullanışı uygarca kurallara bağlanarak huzur, güvenlik ve birlik sağlanır.

Hükümetimizin yönetiminde;

- Yasaların herkese, her düşünceye, her eyleme eşitlikle ve etkinlikle uygulanması sağlanacaktır.

- Kimsenin özgürlüğü başkalarının veya tümüyle toplumun özgürlüğünü ve güvenliğini tehlikeye sokmayacaktır.

- Özgürlükler, Devletin birliğini ülkenin bütünlüğünü sarsıcı yönde kullanılamayacaktır.

- Bağımsız yargı organlarının etkinliği artırılacaktır.

- Yönetim kuralları gerçek adaletin ortaya çıkmasını kolaylaştırıp çabuklaştıracak biçimde değiştirilecektir. Bu amaçla adalette yeni kurumsal düzenlemeler de yapılacaktır.

- İç güvenlik kuvvetlerinin kesin tarafsızlığı ve demokratik hukuk devleti kuralları içinde etkinliği sağlanacaktır.

- Eğitim kuruluşlarında, öğrenci yurtlarında, kamu kuruluşlarında ve genellikle işyerlerinde, etkin ve sürekli güvenlik önlemleri hemen uygulanacaktır.

- İç güvenlik kuvvetleri, devlet gücünü, Hükümet aracılığıyla olmaktan çok, doğrudan doğruya yansıtır duruma getirilecektir. Bunun için gerekli yetkilerle ve güvencelerle donatılacaktır.

- Demokraside, iç güvenlik kuvvetlerinin başarısı, korkutucu olmadan çok saygın ve etkin olabilmelerine bağlıdır. İç güvenlik kuvvetleri üyeleri, bu niteliği edinebilecekleri yönde eğitileceklerdir. O arada, ateşli silah kullanma zorunluğunu büyük ölçüde azaltıcı yöntemlerle kamu düzenini sağlayabilecek biçimde yetiştireceklerdir. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

- Bunun yanı sıra, yurttaşların da silah bulundurma ve kullanma yetkisi kesin zorunluk bulunan durumlarla sınırlandırılacaktır.

- Polislik gerek saygınlığıyla gerek maddi olanakları ve çalışma koşullarıyla çekici bir meslek durumuna getirilecektir.

- Devletin haber alma ve değerlendirme örgütüne, demokratik hukuk devletin ve açık toplumun gereği olan nitelik kazandırılacaktır. Bu örgüt, siyasete dolaylı da olsa karışmayacak, propaganda veya yönlendirme çalışmaları yapmayacaktır. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Hükümetimiz güvenlik ve huzuru sağlamak ve adaletin etkinliğini artırmak üzere bu gibi kurallara uyarken, kamu yönetiminde tarafsızlığı ve demokratik etkinliği gerçekleştirmek için de çözüm ve önlemler uygulanacaktır. O arada;

- Kamu görevlileriyle ilgili her türlü özlük işlemleri nesnel ölçütlere bağlanacak ve demokratik kurallara göre oluşturulan yansız kurullarca yapılacaktır.

- Yetkileri ve sorumlulukları artırılırken ve kesin çizgilerle belirlenirken, kamu görevlileri, yalnız yetkilerini kötüye kullanırlarsa değil, savsaklarsa ve gereken etkinlikle kullanmazlarsa da sorumlu olabileceklerdir. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

- Ulusal güvenliği ilgilendiren belli konular dışında, kendilerini doğrudan doğruya ilgilendiren bütün kamu yönetimi işlemleri yurttaşlara açık olacaktır.

Adalet, kamu yönetimi ve iç güvenlik alanlarında uygulanacak bu demokratik çözüm ve önlemlerle, ülkede barışın, huzurun, can güvenliğinin ve öğrenim özgürlüğünün eksiksiz sağlanması kolaylaşacağı gibi, ekonomik yaşama da güven ve işlerlik kazandırılmış olacaktır. Çünkü; huzur ortamının gelişmesi, kamu hizmetlerine ve adaletin işleyişine hız kazandırılması, kamu hizmetlerinde yetkilerin ve sorumlulukların iyice belirlenmesi, ekonomik yaşamdaki bir çok tikanıklıkları da giderecektir.

Ülke yönetimini, iç güvenlik ve huzur bakımından en elverişsiz koşullarla devralan Hükümetimiz, ekonomik yönden de son derece ağır bir miras devralmaktadır; fakat Hükümetimiz Türk milletinin üstün niteliklerine, devletimizin sağlam temellerine dayanarak ülkede huzur ve barış sağlayabileceğine güvendiği gibi, büyük Milletimizin yeteneklerinden güç alarak ve ülkemizin kaynak ve olanaklarını gereğince değerlendirerek, kısa sürede ekonomik sorunların da üstesinden gelebileceğine, hızlı ve sağlıklı bir gelişme sürecini başlatabileceğine inanmaktadır.

Hükümetimizin, gelişmeye her alanda ve özgürlük içinde hız katarken ve üretimi artırırken toplumsal adaleti de birlikte sağlamayı yaygınlaştırmayı ve ulusal bağımsızlığımızı güçlendirmeyi amaç edinmiştir. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Gelişme yolunda toplumsal adaleti ertelemenin de, özgürlüğü kısmanın da gereksizliğine ve haksızlığına inanan Hükümetimiz, toplumsal adaletin ve geniş özgürlüğün insan kişiliğini engelsiz geliştireceği, insanlardaki yapıcı ve yaratıcı gücü en etkin biçimde harekete geçireceği kanısındadır.

Ekonomimizin son iki buçuk yılda sürüklendiği darboğazlar ve karşı karşıya getirildiği son derece de ağır sorunlar nedeniyle, Hükümetimiz, bir yandan uzun süreli gelişme hedeflerine yönelirken bir yandan da yine o hedefler doğrultusunda bir kısa süreli ekonomik onarma programı uygulama kararındadır.

Bu onarma programı sürecinde de toplumsal adalet ilkesi önemle gözetilecektir.

İki buçuk yıldır ülkemiz, ulusal birliğimizi ve Devletimizi temellerinden sarsan ve can güvenliğini, huzuru, çalışma barışını ortadan kaldıran bir cephecilik anlayışıyla yönetilirken, Cephe Hükümetinin kendi içindeki bölünmeler, engellemeler

nedeniyle ve Devlet yönetiminin bazı Hükümet ortakları arasında parsellenmesi dolayısıyla, ekonomimiz de büyük zararlar görmüştür.

Kamu kuruluşları arasında, zaten öteden beri yeterli ölçüde olmayan bağlantı ve işbirliği büsbütün kopmuş, karar mekanizmaları giderek durmuştur, yatırımlar yavaşlamış, üretimde tehlikeli düşüşler başlamıştır.

Devlet işlerinin, özellikle ekonomik alanda, aksamaması gereken bir takvimi vardır.

Örneğin dış ticaret rejiminin zamanında açıklanması ve yürütülmesi gerekir. Geride bıraktığımız bu dönemde bu sağlanamadığı için, Devletin içte ve dışta saygınlığı hızla azalmış, yatırımlar yavaşlamış, istifçilik ve karaborsacılık artmıştır.

Tarımda üreticinin emeğinin ve ürününün zamanında değerlendirilmesi gereklidir. Bu yapılmazsa, çiftçi ürününü gerçek değerinden satamaz, ertesi yılın hazırlıklarını ve yatırımlarını yeterli düzeyde yapamaz ve borçlarını zamanında ödeyemediği gibi yeni borç yükü altına girer. Geride bıraktığımız dönemde birçok ürünlerle ilgili olarak devlet takvimi bozulduğu için bütün bu aksaklık ve sakıncalar olanca ağırlığıyla ortaya çıkmıştır. Tütünde, pancarda, çayda ve daha birçok ürünlerde ödemeler gecikmiş veya taban fiyatlarının açıklanması uzun süre ertelenmiştir. Destekleme alımları için yeterli kaynak ayrılmadığından, birçok durumlarda taban fiyatlar kâğıt üzerinde kalmıştır.

Öte yandan, gübre ve tarım ilacı sağlamada belli bir takvime uyulmaması yüzünden tarımsal üretimde yeterli gelişme gerçekleştirilememiştir.

Yurt dışındaki işçilerimizin kıvanç verici katkısıyla yüksek düzeylere ulaşan döviz rezervlerimiz kısa sürede sorumsuzca bir savurganlıkta tüketildiği için, dış ödemelerde darboğaza girilmiş, ithalat için döviz transferlerinde büyük gecikmeler başlamıştır. O yüzden yatırım ve aramaları ithalatı zamanında yapılamamış, yatırımlar ve üretim aksamış, işsizlik artmıştır. Üstelik Devletimizin dünyadaki saygınlığı da büyük ölçüde sarsılmıştır.

Kaynaklar gösteriş uğruna savrulurken, hayati önem taşıyan altyapıların gerçekleşmesinde büyük gecikmeler olmuştur. O yüzden enerji yetersizliği sanayimizin en büyük sorunu ve engeli durumuna gelmiştir.

Dış ekonomik ilişkilerde, yabancı devletler ve şirketler olsun, uluslararası kuruluşlar olsun, karşılarında bir hükümet değil, kararları birbiriyle çelişen ve birbirini engelleyen birkaç hükümet görür olmuşlardır. O yüzden dış ekonomik ilişkilerimiz büyük ölçüde aksamıştır. O yüzden, örneğin Avrupa Ekonomik Topluluğuyla ilişkilerimiz askıda kalmıştır.

Üç yıldır dünya ekonomisi bir bunalım döneminden geçiyor. Birçok ülkenin Hükümetleri, uzun süreli politikalar saptayarak bunalımın etkilerini azaltmaya çalışıyorlar. Oysa, bundan önceki Hükümet, iki yılı aşan görev süresince, günlük bir seçim ekonomisi politikası izlemiştir. Üstelik günlük politikada bile tutarsızlıklar içinde bocalamıştır. Fiyat artışları bütün dünyada yavaşlarken, Türkiye’de hızlanmıştır. İşsizlik görölmedik ölçüde artmıştır.

Türkiye bir pahalılık ve kuyruklar ülkesi durumuna getirilmiştir. Et kuyruğu, kömür kuyruğu, benzin-mazot ve demir-çelik kuyruğu, zaman zaman çimento ve sigara kuyruğu günlük yaşamın parçası durumuna gelmiştir. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Çiftçiler traktör için, ilaç ve gübre için, hatta çoğu kez ürünlerini satabilmek veya sattıkları ürünün parasını alabilmek için kuyruğa girmek zorunda kalmışlardır. Sanayiciler Merkez Bankasında aylarca uzayan transfer kuyruklarında beklemişlerdir. Büyük kentlerde mahalleler elektrikten yararlanabilmek için kuyruğa girmişlerdir.

Geçmiş Hükümet 1975 başlarında iş başına geldiğinde Türkiye'nin kısa vadeli borcu yok denebilecek kadar azdı. Yıllar boyunca birikmiş toplam borcu ise 4 milyar 750 milyon dolardı. Oysa aynı Hükümetin bu ay görevden ayrılırken bıraktığı toplam borç 9 milyar doların üzerindedir. Üstelik bunun yüzde 80'i kısa vadeli borçtur.

Merkez Bankasında aylardır transfer edilmeyen ithalat talepleri 1 milyar 350 milyon dolara ulaşmıştır. Kritik maddeler dışında bu taleplerin çoğu 1977 Şubatından beri transfer beklemektedir.

Tarım ilaçları ithal edilemediği için pamuk gibi önemli ürünlerimiz mahvolma tehlikesiyle karşı karşıya bırakılmıştır. Ancak Hükümetimizin işe başlar başlamaz aldığı bir kararla tarım ilaçlarının ithali olanağı sağlanabilmiştir.

Sona eren yönetim insan sağlığıyla ilgili ilaçlar ve hammaddeler için bile ancak 18 Nisan 1977'ye kadar yapılmış ithalat transfer taleplerini karşılayabilmiştir. Yüzlerce gencin sokaklarda okullarda öldürülmesine seyirci kalan bu yönetim, görülüyor ki aynı kayıtsızlığı yaşayan insanların sağlığı konusunda da göstermiştir. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Geçmiş yönetim, kısa vadeli borç yükünü görülmemiş ölçülere vardıracağı gibi, uluslararası ekonomik işlemlerde karşılıksız çek kullanmayı da adet haline getirmiştir. Geçmiş yönetimin karşılıksız ödemeleri 277 milyon dolara ulaşmıştır. Bu yüzden birçok yabancı ülkelerde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının çekleri artık kabul edilmemektedir. Bazı yabancı temsilciliklerimizdeki görevlilere aylıkları uzun süre ödenememiştir.

Döviz yokluğu ve transfer gecikmeleri dolayısıyla savunma gereksinimlerimizin karşılanması bile kaygı verici ölçüde aksatılmıştır.

Çiftçinin emeğini gereğince değerlendiremeyen eski Hükümet, geçen mevsimin buğday ürününü de depolarda ve toprak altında bırakmıştır. Buğdayı zamanında dışarıya satıp döviz açığımızı bir ölçüde olsun kapatmaya bile gerek görmemiştir. Oysa Hükümetimiz daha göreve gelir gelmez buğday ihracı için gerekli girişimlerde bulunmuştur ve şimdiden olumlu sonuçlar almaya başlamıştır. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Yine geçmiş Hükümet döneminde, kamu harcamalarının finansmanında çok kısa görüşlü, savurgan ve sağlıksız bir tutum izlenmiştir ve açık finansmana ağırlık verilmiştir. Kamu İktisadi Teşebbüsleri, ekonomimizin yükünü büyük ölçüde taşıyabilecek olanaklarına karşın, ekonomimize ağır yük olacak duruma getirilmiştir.

Bugüne kadar nakit durumunun idare edilebilmesi, yatırımların büyük ölçüde gecikmesi ve gerçekleştirilmemesi pahasına olmuştur.

Ekonomik gelişmemizi hızlandırabilmek, yatırımları gerçekleştirmeye bağlıdır. Bu bakımdan, yurt içi tasarruf eksikliği yanında yurt dışı kaynakların da sağlanamaması, sadece kamu kesimi için değil; gelişmemizde katkısı olacak özel sanayi kesimi için de büyük bir sorun olmuştur.

Eski Hükümetin toplumsal çelişkileri ve bunalımı artırıcı tutumu nedeniyle, ülkemizde çalışma barışı da büyük ölçüde bozulmuştur. Çalışma barışının bozulduğu, işçi-işveren ilişkilerinin alabildiğine gerginleştiği bir ortamda, döviz ve enerji dar boğazlarıyla Hükümet tutumundaki kararsızlıklar ve aksaklıklar da eklenince, birçok sanayici de yeni yatırımlar yapma isteksizliği belirgin ölçülere varmıştır.

Vurguncular, karaborsacılar dışında bütün iş çevreleri tedirgindir. Bazı kamu kuruluşlarına eski Hükümet ortağı partilerden bazılarının yerleştiği silahlı militanlar dışında bütün işçiler tedirgindir. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Hepsi, aralarındaki çıkar çelişkilerini aşarak, Türkiye'yi ekonomik ve toplumsal bunalımdan kurtarabilecek bir Hükümetin özlemini duymakta birleşmektedirler.

Hükümetimiz, izleyeceği tutumla, bu ortak özlemi kısa sürede karşılayabileceğine inanmaktadır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Emeği en üstün değer sayan Hükümetimiz emeğin hakkını koruyucu bir tutumla ve geçmiş yönetim ortaklarından üçünün işçi hareketini bölerek zayıflatıcı girişimlerine son vermek suretiyle işçilerde güven duygusu uyandıracaktır. Ayrıca, ülkeye getireceği barış ortamıyla Hükümetimiz işçi-işveren ilişkilerini sağlıklı bir düzeye kavuşturacaktır.

Hükümetimiz yurt dışındaki işçilerimize güvence verecek ve üretken alanlarda onların ortak yatırımlarını destekleyecektir.

Bir yandan özendirici taban fiyatlarla ve destekleme alımlarıyla bir yandan da tarımsal girdileri zamanında ve ucuz fiyatlardan sağlamakla tarımsal üretimin ve tarım ürünleri ihracatının artmasını sağlayacaktır.

Hızlandırılmış bir programla, hayvancılığı geliştirerek ve hayvan ihracatını sağlıklı bir düzene kavuşturarak bir yandan başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu olmak üzere yoksul bırakılmış bölgeler ve yöreler halkının gelir düzeyini yükseltirken, bir yandan da ihracat gelirimizi artıracaktır.

Sınırlarımızdaki mayınlanmış alanların, kaçakçılığı önleyici sosyo-ekonomik çözümler getirilerek, mayınlardan arınması ve üretime açılması sağlanacaktır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Dünyada turizmin gelişmesine Türkiye kadar elverişli ülke azdır. Oysa eski yönetim döneminde Türkiye, hem de Hükümet yetkililerince Turizmin patlamasından söz edilirken, turizm giderlerimiz gelirlerimizi aşmıştır. Hükümetimiz, yine hızlandırılmış bir programla, turizm alanındaki işletmeciliği ve uluslararası ilişkileri çağın gereklerine uygun biçimde düzenleyerek, bir-iki yıl içinde Türkiye'yi, turizmden yüksek döviz geliri sağlayabilir duruma getirmeye kararlıdır.

Yine Hükümetimiz, Kamu İktisadi Teşebbüslerinde verimli ve demokratik bir işletmecilik kuracaktır. Geçmiş yönetim döneminde aşırı ölçülere varan adam kayırmaya, savurganlığa ve partizanlığa son verecektir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Çalışanların yönetime ve sorumluluğa etkin biçimde katılmalarını, verimlilik artışından pay almalarını gerçekleştirecektir. Hükümetimiz, Kamu İktisadi Teşebbüslerini de kısa sürede, kaynak tüketir durumdan kurtararak kaynak yaratır duruma getirecektir. Sanayi yatırımlarında, özellikle temel ve ağır sanayilerde, Kamu İktisadi Teşebbüslerini, gelişme atılımlarına hız katabilecek bir güce eristirecektir.

Enerji Türkiye’nin en önemli sorunlarından biridir. Suya ve kömüre dayanan enerji santrallerinin yapımındaki olağanüstü gecikmelere son verilecek, bunların kısa sürede birbiri ardından devreye girmeleri sağlanacaktır. Öylece Türkiye’nin enerjide dışa bağımlılığı hızla azaltılacaktır. Bu sağlanıncaya kadar, geçici ivedi önlemlerle sanayimizin enerji açığını kapatmak üzere her çaba gösterilecektir. Bugün açıklayabilecek durumdayım ki, şimdiden bu konuda bazı olumlu sonuçlar alınmaya başlamıştır. O arada, elektriğin ve doğal gazın komşu ülkelerden karşılıklı yarar ilişkileri çerçevesinde ve ivedi gereksinimlerimizi karşılayacak düzeyde sağlanması için gerekli girişimler derhal yapılacaktır.

Yeterli enerjinin kendi kaynaklarımızdan sağlanmasını hızlandırmak üzere bir ulusal enerji planı uygulanacaktır.

Bu arada başlamış veya programa alınmış, fakat sürüncemede bırakılmış hidrolik enerji santrallerinin biran önce bitirilmeleri için her çaba gösterilecektir.

Yeni projelerin hazırlanması, hızlandırılırken, yerel su kaynaklarının da küçük santrallerle yaygın enerji üretimine katkısı hızlı bir program içinde sağlanacaktır.

Termik santral projelerinin yapımı hızlandırılarak, kömür sorunları derhal çözülecektir.

Bunların yanı sıra nükleer enerji santrallerinin hazırlığı ve yapımı hızlandırılacaktır. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Enerjinin, özellikle elektrik enerjisinin dağılımında ve sınıileşme için değerlendirilmesinde bölgeler ve yöreler arası adalet gözetilecektir.

Gelişmeyi köylüden başlatmaya ve sınıileşmeyi köye kadar ulaştırmaya kararlı olan Hükümetimiz, köylerin kısa sürede elektriğe kavuşması için gerekli çalışmaları yaparken, elektriğin tarımda, hayvancılıkta ve köylerde kurulacak sanayilerde değerlendirilmesini Devlet desteğiyle özendirecektir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bir yandan enerji üretimi hızlandırılırken, bir yandan da yakma kayıplarını azaltıcı ve enerji tasarrufunu arttırıcı önlemler alınacaktır. Bu önlemler, gelişmeyi ve sınıileşmeyi kısıcı değil, hızlandırıcı yönde olacaktır.

Yeraltı kaynakları bakımından Türkiye’nin geniş olanakları bulunmakla birlikte bu olanaklar şimdiye kadar yeterince değerlendirilmemiştir. Yer yer özel sektör eliyle yapılan değerlendirmeler de çok yetersiz düzeyde kalmaktadır ve kaynak israfına yol açmaktadır.

Hükümetimiz yeraltı kaynaklarının bütün yurttan süratle ve ulusal yarara en uygun biçimde değerlendirilmesine büyük önem verecektir. Böylelikle tümüyle Türkiye'nin, özellikle bazı geri kalmış yörelerimizin gelişmesine hız katılmış olacaktır.

Madenlerin öncelikle ulusal sanayimizde değerlendirilmesi ve işlenmiş olarak ihracı için gerekli yatırımlar hızla yapılacaktır. O yoldan döviz gelirimiz artacağı gibi ülkemizde yeni çalışma alanları da çoğalmış olacaktır.

Özellikle taş kömürü, linyit, petrol, demir, fosfat, tuz ve benzeri maddelerin üretiminin artırılması için gereken çabalar gösterilecektir.

Yeraltı kaynaklarının değerlendirilmesinde, Türkiye'nin ulusal teknolojik ve sınai olanakları ve teknik hizmetleri geliştirilecektir. Yeraltı kaynaklarının aranıp saptanmasıyla ve işletilip pazarlanmasıyla ilgili kamu kuruluşlarının verimli işbirliği ve etkin çalışması sağlanacaktır.

Türkiye'nin kıta sahanlığındaki ve genel olarak denizlerdeki ulusal ekonomik haklarının korunması ve gereğince değerlendirilmesi, ekonomik gelişmemizin olduğu kadar ulusal egemenliğimizin de gereğidir.

Bu alanda yıllarca geciktirilmiş ve son Hükümet döneminde de askıya alınmış uluslararası girişimler gerçek bir milliyetçi tutumla hızlandırılacaktır.

Şimdiye kadar çok büyük oranda, ekonomik gelişmemizi hızlandırıcı değil, araçları kayıracı alanlara, spekülâtif faaliyetlere yönelerek gelmiş olan krediler, bankacılık ve kredi düzeninde derhal yapılacak düzenlemeyle, geniş ölçüde, sanayi, tarım ve hayvancılık gibi alanlardaki üretken yatırımlara yöneltilecektir. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Devletin bankalar ve kredi düzeni yoluyla ekonomiyi toplum yararına yönlendirebilme, demokratik plan disiplini sağlayabilme olanakları artırılacaktır.

Özel bankacılık üzerinde kamu denetimi etkinleştirilirken, devlet bankacılığı da sanayi gelişmesine hız katacak biçimde güçlendirilecektir. Tasarrufları plan doğrultusunda değerlendirmek ve halk yatırımlarıyla kooperatifçiliği desteklemek üzere yatırım ve ihtisas bankacılığı geliştirilecektir.

Kredi hizmetleri ve koşulları değişik toplum kesimlerinin gereksinmelerine göre farklılaştırılacaktır.

Üretken olmayan alanlara yatırım yapmış olmak veya taşınmaz mal sahipliği kredi kaynaklarından yararlanmada kimseye üstünlük sağlamayacaktır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Tefeciliği ve gereksiz aracılık aşamalarını ortadan kaldırmayı kolaylaştırıcı bir bankacılık düzeni kurulacaktır.

Plan doğrultusunda ve toplum yararına yatırımlar yapmak isteyenler, özellikle ihracat gelirimizi artırıcı veya işsizliği azaltıcı yatırımlara yönelenler, Devleti, her zamankinden daha çok yanlarında bulacaklardır.

Dış ekonomik ilişkilerimizi sağlıklı biçimde geliştirmek üzere araştırma, pazarlama ve iletişim olanaklarından, devlet sektörünün özel sektörün ve halk sektörünün ortaklaşa yararlanabilecekleri bir dış ticaret kurumu kurulacaktır.

İhracatta geleneksel pazarlar geliştirilirken, yeni pazarlar bulunması, özellikle Ortadoğu, Asya ve Afrika ülkeleriyle karşılıklı ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi yoluna gidilecektir.

Dar ve orta gelirliere, o arada bu gelir düzeyindeki ücretlilere düşen vergi yükü oranı azaltılarak daha adaletli bir vergi düzeni kurulacaktır. Ücret gelirlerinde, dar ve orta gelirlerde en az geçim indirimi, gelir dağılımı adaletsizliğini gidermek amacıyla yükseltilecektir ve ücretlilerde en az ücret vergi dışı bırakılacaktır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Esnaf ve sanatkârların vergi işlemleri sadeleştirilip, vergi defteri tutmada kolaylıklar sağlanacaktır.

Üretimi ve sanayiın sağlıklı yönde gelişmesini, ihmal edilmiş yörelere yatırım yapılmasını özendirici ve gösteriş tüketimini azaltıcı bir vergi yapısı geliştirilecektir.

Verimi düşük ve idari külfeti yüksek bazı dolaylı vergiler kaldırılacaktır.

Vergi kaçığını önlemede etkinlik sağlayıcı yöntemler uygulanacak, bu arada çağdaş teknolojinin olanaklarından da yararlanılacaktır.

Herkesin dürüstçe vergi ödemesi için en etkin çözümler getirilecektir.

Halkın mutlu ve sağlıklı bir yaşam için gerekli tüketim olanakları yaygınlaştırılıp artırılırken, toplumda gösterişçi tüketimi kamçılayıcı etkenler zayıflatılacak ve üretim, bütün toplumun yapıcı heyecanı ve katkısıyla artırılacaktır.

Çalışan halk topluluklarının, izleyeceğimiz sosyal politikayla artacak olan gelirlerini ortak yatırımlarda değerlendirmeleri, bu amaçla özendirilip desteklenecektir.

Öylelikle, bir yandan gelişmemiz hızlandırılırken, bir yandan da halkın gönüllü ve kurumsal tasarruflarının ortak yatırımlar yoluyla getireceği gelirin yine halka dönmesi sağlanmış ve halkın ekonomideki ve toplumdaki etkinliği artırılarak demokrasimiz güçlendirilmiş olacaktır.

Halk sektörü yatırımlarının planlanmasında yer seçiminde, proje hazırlanmasında, pazar araştırmacılığında, işletmecilik sorunlarının çözülmesinde gerekli devlet yardımı ve yatırım bankası hizmetleri sağlanacaktır.

Kooperatifçilik hareketinin güçlenmesi, yaygınlaşması ve demokratik ve etkin bir denetim altında çalışması, devlet yardımıyla ve kredi kolaylıklarıyla desteklenecektir. Bazı büyük kooperatif birliklerinin yönetimindeki devlet egemenliğine kesinlikle son verilerek, demokratik kooperatifçiliğin bir gereği yerine getirilecektir. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Gerek halk sektörü yatırımları, gerek kamu iktisadi kuruluşlarında, çalışanların bir yandan yönetime katılması, kar ve verim artışından yeterli pay alması gelir sorununa çözüm getirirken, öte yandan verimi artıracaktır.

Tarım ve sanayi ürünlerinin pazarlanmasında gereksiz aracı aşamalarını azaltıcı bir düzenlemeyle karaborsa ve aşırı fiyat artışları önlenirken, bir yandan da üretimde maliyetlerin düşmesi, kazançların yükselmesi sağlanacak, yatırıma yönelebilir kaynaklar o yönden de artırılmış olacaktır.

Temel maddelerin sağlanmasındaki aksamalar, darlıklar ve fiyat yükselişleri, mal arzı artırılarak önlenecektir.

Temel mallara olan piyasa isteminin sürekli ve düzenli biçimde sağlanması için üretim, dağıtım ve stoklama alanlarında etkin önlemler alınacaktır. İthalat politikamız bunu sağlayacak biçimde düzenlenecek ve denetlenecektir. Demir, çimento gibi fiyat uygulamasını giderici önlemler derhal uygulamaya konulacaktır. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Dış ekonomik ilişkilerimizde, ancak kendi içinde uyumlu bir hükümetin sağlayabileceği olanaklarla, yönetsel tikanıklıklar ve kopukluklar giderilirken aynı zamanda yeni ve büyük atılımlara girişilecektir.

Aramızda yakın dostluk ilişkileri bulunan ve geniş sermaye olanaklarına sahip olan Ortadoğu ve Akdeniz ülkeleriyle, Balkan ülkelerinin de katılabileceği verimli bir ekonomik işbirliği kurulacaktır. Bu bölgesel ekonomik işbirliğinin sağlayacağı güce dayanarak, teknoloji bakımından ileri ülkelerle de bağımsızlığımıza ve karar özgürlüğümüze gölge düşürmeyecek koşullarla işbirliği olanakları aranacaktır.

Bölge ülkeleriyle ve teknolojiye ileri ülkelerle Türkiye arasında oluşturmaya çalışacağımız güçlü bir ekonomik işbirliği, Türkiye'nin ihmal edilmiş yöreleri arasında yer alan Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun da gelişmesine büyük hız katacaktır. Bu yörelerimizi yalnız Türkiye'nin değil, bütün Ortadoğu'nun gelişme ve sanayileşme merkezlerinden biri durumuna getirmek amacıyla Hükümetimiz her çabayı gösterecektir. *(C.H.P. sıralarından sesleri, alkışlar)*

Hükümetimiz, bütün ihmal edilmiş yörelerimizin ve o arada Doğu ve Güney Doğu'nun gelişmesine öncelik vermeye kararlıdır.

Doğu ve Güney Doğu Anadolu'nun madencilik, hayvancılık, tarım ve tarımsal sanayi alanlarındaki olanaklarıyla birlikte komşu ülkelerce sağlanan pazar olanakları da azami ölçüde değerlendirilerek, hem ülkemizdeki bölgelerarası dengesizlik giderilmiş hem de tümüyle Türkiye'nin gelişmesine büyük hız katılmış olacaktır.

Bu arada, çok amaçlı Aşağı Fırat Projesi geliştirilerek hızlandırılacaktır. Bu proje çerçevesinde kurulacak barajlardan tünel ve kanal şebekelerinden yararlanılarak yapılacak sulama sonucu, Güneydoğuda geniş ve bereketli tarım alanları oluşturulacağı gibi, ülkenin enerji üretimine büyük katkısı bulunan bu bölgemiz kısa sürede canlı bir sanayi bölgesi durumuna da gelecektir ve Türkiye'nin gelişme düzeyini yükseltici ve ekonomik coğrafyasını değiştiren bir gücü erişecektir. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Ekonomik coğrafyanın değişmesinde ve değerlendirilmesinde ulaşım şebekesi ve olanakları önemli bir etkidir. Hele Türkiye'nin dünyadaki başlıca geçiş yollarından biri durumuna geldiği gözönünde tutulursa ulaşımın önemi büsbütün artar.

Türkiye'nin karayolları, deniz yolları, demir yolları ve hava ulaşımı ise çağımızın gereklerini, Türkiye'nin bugünkü gereksinmelerini, hele yakın gelecekteki gelişme potansiyelini değerlendirecek durumundan çok uzaktır.

Hükümetimiz, yaygın dengeli ve hızlı gelişmeyi destekleyici ve Türkiye'nin bütün dünya ile, komşularıyla, o arada özellikle Ortadoğu ve Akdeniz ülkeleriyle ekonomik ve kültürel ilişkilerini genişletip kolaylaştırıcı ve döviz gelirimizi artırıcı bir ulaştırma politikası izleyecektir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ekonominin canlanamayışının başlıca nedenlerinden biri de bu bölgedeki yerleşme merkezlerinin batıyla düzenli ulaşım olanakları bir ölçüde sağlanmış olmasına karşın bölge içi ulaşım olanaklarının çok yetersiz kalmış olmasıdır. Bu yetersizliği gidermek üzere, Doğu Karadeniz'le güney sınırlarımız arasında dikey ulaşım bağlantıları süratle gerçekleştirilmeye başlayacaktır. Böylece bu bölgede kurulacak sanayilerin daha geniş bir iç pazara dayanarak gelişebilmeleri ve iç pazardan alacakları hızla dışarıya da açılabilmesi desteklenmiş olacaktır.

Uluslararası önem taşıyan karayollarımız ve bunların İstanbul ve Çanakkale Boğazlarındaki bağlantıları hızlı güvenli ve rahat geçişe uygun duruma getirilecektir.

Karayolu yapımında ülkenin kolay ulaşılamayan yörelerine öncelik verilecektir. Sert iklimli bölgelerimizde etkin kar mücadelesi yapılarak bütün ilçe ve bucaklarımıza yıl boyu sürekli ulaşım sağlanacaktır. Köy ve orman yollarının yapımı ve anayollara bağlanması da hızlandırılacaktır. Karayollarında ve kent içinde trafik güvenliğinin sağlanması için karayolu taşımacılığı hizmetlerini tesis, yönetim, işletme ve trafik denetimi açılarından düzenli duruma getirici etkin önlemler alınacaktır.

Çağın gereklerine, değişen toplumsal ekonomik yapıya, sınıyileşme hedeflerine uygun olarak bugünkü demiryolu ağımızın standartları yükseltilecektir ve yeni hatlar yapılacaktır. Özellikle orta ve uzun mesafeli yük taşımada temel ağırlığı demiryollarımızın üstlenmesi sağlanacaktır. Demiryolu taşıtları sanayimize ihracata yönelik olarak geliştirilecektir.

Üç yanı denizlerle çevrili ülkemizin bugüne dek ihmal edilmiş olan deniz ulaştırmacılığı üzerinde önemle durulacaktır. Denizcilik İşletmeleri bir yönetim altında toplanacaktır. Yeni tersanelerimizin tamamlanması hızlandırılacaktır. Türkiye kısa sürede kendi ticaret filosunu ve donanmasını yeterli düzeye ulaştıracak ve dünyaya gemi ihraç edebilecek güçte gemi yapım olanaklarına kavuşturulacaktır. Böylece geleneksel denizciliğimiz çağın koşullarına uygun olarak yeniden canlandırılacağı gibi, büyük ölçüde emek yoğun bir sanayi dalı olan gemi yapımıcılığı yoluyla yeni iş alanları yaratılmış olacaktır.

Ekonomik bakımdan Türkiye'nin her bölgesinin bütün dünyaya açılışını kolaylaştırıcı bir limanlar ağı kurulacaktır.

Ulaşım elverişli göllerimizde ve nehirlerimizde yer yer yeni su bağlantıları da kurularak, ulaşım olanakları ve limanlar geliştirilecektir. Bu arada Van ve Keban Göllerinde ulaştırma hizmetlerinin gelişmesine öncelik verilecektir.

Böylece yurt içi ulaşım hız ve tasarruf sağlanmış olacaktır.

Hava ulaştırmacılığı çağdaş pazarlama yöntemlerine göre ülkemizin geniş turizm olanaklarını da değerlendirecek biçimde yeniden düzenlenerek geliştirilecektir.

Çok sayıda yabancı turist çekebilecek yörelerin uluslararası hava ulaşımı bakımından dünyaya daha çok açılması sağlanacaktır.

Başlıca hava limanlarımız ve alanlarımız uluslararası teknik standartlara ve güvenlik koşullarına uygun duruma getirilirken, Türkiye'nin erişilmesi güç yönlerinde o arada bazı Doğu ve Güney Doğu illerinde yaz kış trafiğe açık hava alanları kurularak, büyük hava limanları ve alanlarıyla buralar arasında hava bağlantısı kurulacaktır. Hava ulaştırmasını yaygınlaştırmak üzere Türk Hava Yolları küçük uçaklarla da donatılacaktır.

Ayrıca ulusal ekonomimizin gereklerine uygun ve teknolojik gelişmeleri izleyebilecek düzeyde bir uçak sanayii süratle kurulacaktır.

Tasarruf ve güvenlik sağlamak amacıyla petrol ürünlerinin, doğal gazların ve yeraltı kaynaklarımızdan elde edilen başka bazı ürünlerin boru hatlarıyla taşınmasına önem verilecektir.

Yurt içi ve yurt dışı telefon, teleks ve benzeri iletişim olanakları ve köylerin kentlerle iletişimi, çağın, gelişmenin ve uluslararası ekonomik ilişkilerin gereklerine uygun düzeye getirilecektir. Ulusal telekomünikasyon sanayii Ortadoğu'nun da gereksinmelerini karşılayabilecek düzeyde geliştirilecektir.

Yurt içi telsiz iletişiminde çağın gereği olan serbestlik sağlanması amacımızdır.

Önceki Hükümet, hiçbir önemli konuda kendi içinde anlaşıp politika oluşturmadığı için, IV'nci Beş Yıllık Kalkınma Planını hazırlayamamıştır.

Hükümetimiz, IV'nci Beş Yıllık Kalkınma Planının hazırlığını kısa sürede tamamlamağa çalışacaktır.

Bu plan bir yandan Türkiye'yi ileri bir sanayi ülkesi durumuna getirebilmek için gerekli atılımları öngörürken, bir yandan da geçmiş yıllarda özellikle son Hükümet döneminde yaratılmış ağır sorunlara çözümler getirecektir.

O arada, ekonomimizin yükünü taşıyamaz duruma gelen altyapılar geliştirilecek ve döviz açığımızı süratle kapatıcı yatırımlara öncelik verilecektir.

Yıllardır temeli atılmış ve yüzüstü bırakılmış yatırımlar da bir plan çerçevesinde sonuçlandırılacaktır.

Geçmişin yığıldığı ivedi sorunları çözmeğe ve aşmağa uğraşırken, Hükümetimiz, ileriye dönük hızlı ve sağlıklı bir sınılaşme hareketinin gereklerini de yerine getirecektir.

Ulusal sanayimizi dışa bağımlılıktan ve yüzeysellikten kurtararak, ağır sanayi-
lere, yatırım malları ve ara mallar sanayiine, üretimi destekleyip artırıcı sanayilere
ve Türkiye'nin kaynaklarını değerlendirici, yeni sanayiler kurulmasını kolaylaştırıp
hızlandırıcı, işsizliği azaltıcı doğurgan sanayilere öncelik verilecektir.

Makine, motor, metalurji, elektronik sanayii dallarında, ayrıca tarımla ve hay-
vancılıkla ilgili sanayi dallarında, demir-çelik ve çimento sanayilerinde ve ulaştırma
sanayilerinde, Hükümet, Türkiye'nin kısa sürede yeterli duruma gelmesi ve ihracat
olanaklarına kavuşması amacına yönelecektir.

Sanayi toplumuna geçiş, ülkenin tümünde birden dengeli olarak hızlandırıl-
acaktır.

Ortadoğu ülkeleriyle işbirliği yapılarak ve özellikle bu ülkelerin pazarlarına
dönük olarak kurulacak sanayilerin yer seçiminde Doğu ve Güneydoğu'ya öncelik
tanınacaktır.

Bilim ve araştırmacılık, özgürlük ortamında devlet öncülüğüyle ve gerek üni-
versitelerin gerek özel sektör sanayilerinin katkılarıyla geliştirilerek, Türkiye'nin
olanaklarına ve koşullarına uygun teknolojiler oluşturmaya veya dışarıdan alınacak
teknolojileri o yönde geliştirmeye çalışılacaktır.

Hükümetimiz, Türkiye'nin koşullarında, hızlı sınaileşmeyle tarımsal gelişme-
nin gelişmediği, tam tersine birbirine destek olabileceği kanısındadır. O nedenle,
sınaileşmemizde tarımsal gelişmemiz, planda, birbirleriyle uyumlu biçimde yer ala-
caktır.

Sanayide iş bölümü ekonomik gereklere ve sosyal adalete uygun olarak düzen-
lenecektir.

Tekelcilik eğilimleri önlenirken, küçük sanayilerin ekonomik gereklere uygun
olarak gelişme ve büyüme olanakları artırılacaktır.

Sanayi kuruluşlarının tam kullanımla ve yüksek verimle çalışması devletçe
gözetilecek ve özendirilecektir. Sınaileşme hızını kesmemek koşuluyla, sanayi ku-
ruluşlarının teknolojisinde ve yer seçiminde çevre ve insan sağlığının, can güven-
liğinin, verimli tarım olanaklarının, doğal kaynakların ve güzelliklerin korunup
geliştirilmesine ve turizm açısından gerekli koşullara uyulmasına özen gösterile-
cektir.

Halk sektörünün ve özel sektörün sanayi alanında plan kurallarına ve ama-
clarına uygun yatırımlar yapması desteklenirken gelişmeyi ve sınaileşmeyi toplum
yararına hızlandırıp yönlendirebilmek için ve tekelleşmeyi önlemek için gereken
sanayi dallarında devletin etkinliği sağlanacaktır.

Türk sanayiinin güçlü biçimde, dünya pazarlarına açılabilmesi için, ekonomiye
yük olucu ve verimli işletmeciliğe geçişi önleyici yapay desteklemeler yerine, yapısal
ve teknolojik değişiklikler sağlayıcı özendirmelere gidilecektir.

Bağımsızlığımızı zedelemeyecek koşullarla teknolojik gereklerle ya da ihracatı
artırmak için yabancı sermayeden yararlanırken, görünürde ithalatı ikame etmekle
birlikte gerçekte ithal gereklerini artıran girişimler ve uygulamalar önlenecektir.

Sanayi ve ihracatın gelişmesini engelleyen bürokratik güçlükler giderilecektir.

Örgün eğitim ve işbaşında eğitim yoluyla, hızlı sınaileşme için yeterli düzeyde ve sayıda teknik eleman yetiştirilmesine büyük önem verilecektir.

Kamu kesiminde teknik personelin manevi ve maddi huzur içinde çalışabilme olanakları sağlanacaktır. Yeterli olanaklarla bir devlet proje ofisi kurularak, proje hazırlığındaki aksamalar önlenecektir.

Sanayi ve mühendislik kuruluşlarımızın çalışmalarını yozlaştıran yasal ve kurumsal engeller kaldırılacaktır, bu kuruluşların başka ülkelerde de iş yapmaları ve uluslararası ilişkilerimize hem de döviz gelirimize o yoldan katkıda bulunmaları özendirilecektir.

Sayın Üyeler,

Türkiye gibi, nüfusunun çoğunluğu köyde yaşayan bir ülkede gelişmenin köylüden başlaması, gelişmeyi hızlandırmanın da, sosyal adaletin de demokrasinin de gereğidir. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu inançla Hükümetimiz gelişmeyi köylüden başlatacak ve sınaileşmeyi köye kadar ulaştırılacaktır. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Öylelikle, tarımsal gelişmeyle hızlı ve yaygın sınaileşmeyi bir arada sağlama ilkesini gerçekleştirmiş olacaktır.

Gelişmeyi köylüden başlatabilmenin temel koşulu, köylünün örgütlenerek güçlenebilmesidir.

Bu amaçla, tarım kesiminde üretim ve pazarlama için, bol ve ucuz araçlar-gereçler ve tüketim malları sağlamak için, tarımsal ve sınaî yatırımlar yapabilmek için, yaygın, güçlü ve demokratik bir kooperatifçilik hareketi desteklenecektir. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Kooperatiflerle üst kuruluşlarının ve genel olarak çiftçilerin, taşınmaz mal karşılığı aranmaksızın, arazi büyüklüklerine bakılmaksızın, üretim değeri veya proje karşılığında yeterli işletme ve yatırım kredileri alabilmeleri sağlanacaktır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının plan doğrultusundaki verimli ekonomik işletmecilik kurallarına uygun olarak yapacakları tarımsal ve sınaî yatırımlar Devlet katkısıyla desteklenecektir.

Kooperatifçilik hareketiyle bağlantılı olarak köylüler için toplumsal sigortalar ve tarım sigortası da kurulacaktır. Öylelikle köylünün yaşamı boyunca sağlığı, bakımı, geçimi güvence altına alınacaktır. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Yaşlandığında veya çalışma gücünü yitirdiğinde yeterli aylık geliri olacaktır. Kötü ürün yıllarında veya doğal yıkımlar, tabii afetler yüzünden geçim sıkıntısı çekmesi önlenecektir.

Toplumsal sigortada ve tarım sigortasında biriken kaynaklarla köylülerin daha ileri tarım teknolojisine geçebilmeleri daha büyük ve verimli tarım işletmeleri kurabilmeleri veya halk kesimi yoluyla sanayi yatırımları yapmaları desteklenecektir.

Birbirine yakın ve aralarında ulaşım kolaylığı ve ekonomik ve yönetsel işbirliği olanağı bulunan köyler arasında ve köylülerin benimseyeceği uygun yerlerde kamu hizmetlerinin, gelişme ve üretim için gerekli altyapılarını ve örgütlenmelerin yoğunlaşacağı köykentler kurulacaktır.

Köykentler yeni yerleşim merkezleri olmaktan çok, bütün çevre köylerin yararlanabileceği etkin gelişme ve hizmet merkezleri olarak öngörülmektedir.

Her köy, şimdye kadar yararlandığı olanaklardan fazlasıyla yararlanacaktır. Her köyün okulu, sağlık ocağı, camii bulunacak, yoksa kısa sürede yapılması sağlanacaktır. Köykentler her köye bu gibi tesislerin sağlanmasını kolaylaştırıp çabuklaştıracığı gibi, köylere tek tek götürülebilecek olanların ötesinde birçok olanaklara, hizmetlere ve kuruluşlara ve büyük yatırım olanaklarına da köylüleri biran önce kavuşturacaktır.

Köykentlerle, Türk köylüsü göç zorunda kalmaksızın kentlileşebilecek çevresinden toprağından kopmaksızın sınılaşebilecek, uygarlığın ve kent kültürünün insan yaşamını maddi ve manevi yönde zenginleştiren tüm olanaklarından yararlanabilecektir. Tarıma olduğu kadar sanayie de dayalı ve doğayla dengeli yeni ve sağlıklı bir uygarlık yaratabilecektir. *(C.H.P sıralarından alkışlar)*

Adaletli bir toprak dağılımına ve toprağın en verimli biçimde kullanımına olanak verecek bir yeni toprak reformu yasası en kısa sürede Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulacaktır. *(C.H.P sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu yasa kabul edilirse, yurdun her köşesinde, özellikle toprak dağılımı bakımından adaletsizlik bulunan yörelerde, toprak reformu gerçekleştirilerek, geçimi toprağına bağlı herkesin kendi toprağını işler duruma gelmesi ve ileri teknolojiye dayalı verimli çiftçilik yapabilmesi sağlanacaktır.

Büyük topraklar Anayasa kuralına ve demokratik hukuk devleti ilkelerine uygun olarak kamulaştırılıp dağıtılırken, hazine topraklarının da yetersiz veya az topraklı çiftçilere dağıtılması sağlanacaktır.

Toprak reformu ile birlikte tarımda verimi artırıcı sulama tesisleri, altyapılar, kamu hizmetleri ve teknolojik olanaklar, devletçe veya devlet katkısıyla yeterli düzeyde sağlanacaktır. Yaygın, güçlü ve demokratik bir kooperatifçilik hareketi, reformlar birlikte geliştirilecektir.

Fazla toprakları veya kendi işlemedikleri toprakları kamulaştırılan kimselerin, ödenecek kamulaştırma bedellerini üretken yatırımlarda değerlendirmeleri, öylelikle hem kendi gelirlerini güvence altına almaları hem de ülkenin gelişmesine katkıda bulunmaları sağlanacaktır.

Şimdye kadar birkaç ilde toprak reformunun tamamlanmış veya başlamış olması gerekirken, geçmiş Hükümet, Urfa'daki ilk uygulamayı bile engellemiştir. Hükümetimiz, ilk iş olarak, Urfa'da kamulaştırılan toprakların süratle topraksız veya az topraklı köylülere dağıtımını sonuçlandıracaktır. *(C.H.P sıralarından alkışlar)*

Hükümetimiz çiftçilerin gelirini artırıcı ve gelir dalgalanmalarını önleyici, üretimi yönlendirici bir destekleme politikası uygulanacaktır. Hangi alanda üretime ağırlık verilirse daha çok gelir sağlanacağı ve Devlet desteğinden yararlanılacağı

üreticilere önceden duyurulacaktır. Bir yandan üreticinin gelirini koruyucu, öte yandan yurt içi ve yurt dışı sürümü artan ürünlerin üretimin özendirici bir destekleme politikası uygulanacaktır. Bu politikaların, gelir dağılımını küçük ve orta çiftçi lehine değiştirecek biçimde uygulanması sağlanacaktır.

Dünyadaki ve Türkiye'deki hızlı nüfus artışı tarımsal verimin artırılmasını zorunlu kılmaktadır. Tarımsal verimi artırmak için küçük ve orta çiftçiye yönelik kredi olanakları büyük ölçüde artırılacaktır ve sulamaya, kırsal elektrikleştirmeye, köy yollarına büyük önem verilecektir. Yeni sulama projeleriyle ve bütün yurda yaygın çok sayıda göletlerle ve derin kuyularla yeraltı ve yerüstü su kaynakları değerlendirilerek her yıl sulanan toprak miktarında büyük artışlar sağlanacaktır. Kurulu sulanma şebekelerinin ihmal edilmiş bakımı yeni bir düzenleme ile sürekli olarak iyi bir durumda tutulacaktır.

Tarımda üretimi artırmak için gerekli tarımsal donanımdan ve girdilerden çiftçilerin yeterli düzeyde yararlanmaları sağlanacaktır. Tarımsal araç ve gereçlerin yerli üretimi için gerekli sanayi yatırımları hızlandırılacaktır. Çiftçilerin araçlarını ve gereçlerini aracısız olarak ya da ödeme güçleri yoksa, uygun krediyle almaları sağlanacaktır. Gübre ve ilaç, zamanında, yeterli miktarda ve ucuz fiyatla aracısız olarak çiftçilere sağlanacaktır. Tarım ve hayvancılık uzmanlarının ve teknisyenlerinin bilgilerini üreticiye sürekli olarak aktarmaları güvence altına alınacaktır.

Devlet üretme çiftlikleri araştırma merkezleri ve Devlet haraları, daha verimli çiftçilik ve hayvancılık yöntemlerini ve yeni teknolojileri çevrelerine yayacaklardır, köylüyle işbirliği halinde çalışacaklardır.

Bütün yurttan, modern hayvancılık ve yan tesisleri hızla geliştirilecek, hayvan başına üretimin çağdaş ölçülere uygun düzeye yükselmesi için her çaba gösterilecektir. Hayvansal besin tüketiminin yaygınlaşıp artması özendirilecektir.

Büyük üretim ve ihracat merkezlerine yakın yörelerde mera hayvancılığının besi hayvancılığı ile tamamlanması için yetiştiricilere kredi desteği sağlanacaktır. Hayvansal ürünleri işlemek için üreticilerin kuracakları kooperatifler desteklenecektir. Yem sanayii bütün yurda yaygın olarak geliştirilecektir.

Sularımız balık ve başka ürün zenginliklerinin yenilenme dengesini korumak ve bu ürünleri en verimli biçimde değerlendirmek için Devlet gerekli düzenlemeleri, araştırma ve aydınlatma görevini yapacaktır. Balıkçıların açık deniz balıkçılığına geçmeleri özendirilecektir. Donanım ve pazarlama kooperatifleri kredi, bilgi ve eğitim desteğine kavuşturulacaktır. İç sularda kültür balıkçılığının geliştirilmesi desteklenecektir.

Hükümetimiz, ormanlarda, köylüyü yüksek gelir düzeyine ve geniş güvenceye kavuştururken, ormanların korunmasını ve gelişmesini de demokratik yöntemlerle kolaylaştırıcı bir düzen kuracaktır.

Kendi yörelerindeki orman alanlarının geliri, orman köylülerinin kooperatiflerine bırakılacaktır. (C.H.P sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) O alanlardaki orman işletmeciliğinde orman köylülerinin Devlet desteğiyle kuracakları kooperatiflere geniş yetki tanınacaktır. Orman işletmeciliğinde Devletin işlevi, daha çok, koope-

ratiflerin işletmeciliği başarılı ve etkin biçimde yapabilmelerine yardım etmek olacaktır.

Bu arada Devlet, verimli orman işletmeciliği için gerekli kamu hizmetlerini ve başta orman yolları olmak üzere yeterli altyapıları sağlayacaktır.

Bunun için Devlet, orman köylülerinin kooperatifleriyle uzun dönemli sözleşmeler yaparak, köylü ailelerinin sürekli iş ve gelir olanaklarına kavuşmalarını ve kendileri için de çocukları için de geleceğe güvenle bakabilmelerini sağlayacaktır.

Geliri kendisine bırakılan alanlarını, köylü, Devlet yardımı ile koruyacaktır. Ormanların korunup gözetilmesinde, geliştirilmesinde ve yeni ağaçlandırma çalışmalarında, orman köylülerinin kooperatifleriyle Devlet yakın işbirliği ve dayanışma içinde olacaktır.

Orman ürünlerinin yurttan ve yurt dışında orman köylüleri kooperatiflerince pazarlanması sağlanacaktır.

Orman niteliğini yitirmiş alanların yasa uyarınca orman rejimi dışına çıkarılarak çiftçilik için köylülerin yararına sunulması hızlandırılacaktır.

Tarım kesimine katılacak bu toprakların adaletli olarak ve en kısa sürede dağıtımı için görevli komisyonların sayısı artırılacaktır.

Orman kapsamı dışına çıkarılamayan topraklarda yaşayan köylülerden, geçimi tarıma bağlı olanlara uygun yörelerde tarıma elverişli toprak sağlanacaktır.

Bir yandan yeni ormanlar yetiştirilirken bir yandan da tarla, bağcılık, zeytinçilik ve her türlü yemiştirlik gibi tarım işletmeciliklerinde veya hayvancılıkta kullanılmaya daha elverişli orman yörelerinden köylülerin veya kooperatiflerinin bu amaçla yararlanabilmeleri sağlanacaktır.

Dağ köyleri halkının gelir olanaklarını artırmak için, yerel koşullara uygun özel programlar uygulanacaktır.

Sayın Üyeler;

Emeği en üstün değer sayan Hükümetimiz, çalışanların haklarını korumayı, genişletip yaygınlaştırmayı ve toplumsal güvenlikden tüm yurttaşları yararlandırmayı bir insanlık ödevi olarak görmektedir.

Bu amaçla:

Anayasal ve demokratik işçi haklarının kullanılmasını ve işçi örgütlerinin etkinliğini sınırlayan yasa kuralları değiştirilecektir. *(C.H.P sıralarından alkışlar)*

Toplu sözleşme yetkisi bakımından anlaşmazlık çıkan durumlarda, işçilerin yetkili sendikayı oylarıyla belirleyebilme hakkı tanınacaktır. *(C.H.P sıralarından alkışlar)*

Tarım iş yasası çıkarılacaktır. *(C.H.P sıralarından alkışlar)*

Tarım kesimindeki, genellikle mevsimlik veya geçici işlerdeki, o arada yapı iş kolundaki işçilerin, ayrıca kapıcıların ve ev hizmeti görenlerin, örgütlenebilmeleri ve haklarını yeterli düzeyde koruyabilmeleri, toplumsal güvenlikten etkin biçimde yararlanabilmeleri kolaylaştırılacaktır. *(C.H.P sıralarından alkışlar)*

Bir yandan işsizliği azaltıcı bir ekonomi politikası izlenirken, bir yandan da işçiler için işsizlik sigortası kurulacaktır.

İşçilerin kıdem tazminatı haklarından yoksun bırakılmaları önlenecektir.

Lokavtın kaldırılması veya bu kabul edilmezse, kötüye kullanılmasına karşı etkin, önlemler alınması Türkiye Büyük Millet Meclisine önerilecektir.

Çocukların, gelişmelerini engelleyici yaşta ve biçimde çalıştırılmalarına karşı etkin önlemler getirilecektir.

Çalışan kadınların hak ve ücret eşitliğinden eksiksiz yararlanabilmeleri, çalışma yaşamı gerekleriyle analık sorumluluğunu daha kolay bağdaştırabilmeleri sağlanacaktır. Doğum öncesi ve sonrası izin süreleri bakımından çalışan kadınlar arasındaki eşitsizlik giderilecektir. (C.H.P sıralarından alkışlar)

Toplumsal güvenlik kurumlarının sağladığı haklar ve olanaklar arasındaki eşitsizlik ve dengesizlikler de giderilecektir.

Kooperatifçilik hareketiyle bağlantılı olarak bütün köylüler toplumsal sigortalara ve tarım sigortasına kavuşturulurken, sigorta kapsamı dışında kalıp da yeterli özel gelirden yoksun bulunan bütün yaşlılarla çalışamayacak durumdaki engelli kişilere Devletçe yeterli düzeyde aylık sağlanacaktır.

Engelli kişilerin meslek ve sanat eğitimi ve iş bulma olanakları genişletilecektir.

İşçilerin emekli, dul ve yetim aylıkları, kamu görevlileri için olduğu gibi, ücretlerdeki genel yükselişlerle orantılı olarak kendiliğinden artırılabilecektir.

Eski ve yeni emeklilik hakları arasındaki tüm eşitsizlikler giderilecektir.

Belli durumlarda esnaf ve sanatkârlar için de işsizlik sigortası kurulacaktır.

İş sağlığı ve iş güvenliği önlemlerine etkinlik kazandırılacaktır.

Toplumsal güvenlik kurumlarının yönetiminde demokrasi kuralları en ileri ölçüde uygulanacaktır.

Hükümetimiz, bütün özgürlükçü demokratik ülkelerde olduğu gibi, kamu görevlilerinin de, durumlarının bazı özellikleri göz önünde tutularak, sendikacılık ve toplu sözleşme haklarına kavuşturulmalarını gerekli görmektedir. (C.H.P sıralarından alkışlar)

Kamu yönetiminde bu konuda yeni düzenlemeler yaparken, gerekli önerilerimizi de Yüce Meclislerin takdirine sunacağız.

Yurt dışındaki işçilerimizin haklarını korumak ve genişletmek, yabancı ülkelerdeki yaşam koşullarına uyabilmelerini ve eğitim olanaklarından yararlanabilmelerini kolaylaştırmak, ulusal kültürümüzle bağlantılarını sürdürüp geliştirmek, Türkiye'yi tanıtmalarına yardımcı olmak ve Türkiye'nin uluslararası ilişkilerine katkılarını geliştirebilmek için etkin ve demokratik bir örgütlenme sağlanacaktır.

Demokratik işçi haklarının yeterince tanınmadığı ülkelerdeki Türk işçilerinin durumuna Hükümetimiz özel ilgi gösterecektir.

Dışarda ve Türkiye’de edindikleri emeklilik ve başka toplumsal güvenlik haklarının birleştirilmesinde, dışarda edindikleri hakların Türkiye’ye aktarılmasında karşılaştıkları güçlükleri ve aksaklıkları gidermek; iş güvenliklerini ve serbest dolaşım haklarını sağlamak üzere gereken girişimlerde bulunulacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin, yurda döndüklerinde, bilgi ve tecrübelerine uygun iş bulmaları, işyeri açmaları, yurda dönmeden veya döndükten sonra ortak yatırımlarla gelirlerini güvence altına almaları ve yurt kalkınmasına katkıda bulunmaları kolaylaştırılacaktır. (C.H.P sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İşçilerimizin gümrüklerde karşılaştıkları güçlükler giderilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimize ve öteki yurttaşlarımıza oy hakkı tanınacaktır.

Sayın Üyeler,

Hükümetimiz, esnaf ve sanatkârlara iş ve gelir güvenliği sağlamayı ve ekonomideki veya teknolojiadaki değişmelere uyabilmelerini kolaylaştırmayı, sosyal ve ekonomik açıdan gerekli görmektedir.

Bu amaçla, Hükümetimiz, esnaf ve sanatkârların kooperatifleşmelerini ve örgütlenmelerini kolaylaştıracaktır.

Esnaf ve sanatkârların kredi olanakları büyük ölçüde genişletilecektir.

Çıraklık, çağımızın ve değişen teknolojinin gereklerine uygun biçimde yasayla düzenlenecektir. Esnaf ve sanatkârın belli koşullara uygun olarak sağladığı çıraklık eğitimiyle örgün meslek eğitimi arasında bağlantı kurulacaktır.

Sayın Üyeler,

Halkın sağlık bakımının bir kamu hizmeti olarak ücretsiz karşılanması, Devletin başta gelen insanlık ödevidir. (C.H.P sıralarından alkışlar)

Bu anlayışla, Hükümetimiz, bir yandan toplumsal sigortaları hızla yaygınlaştırırken, bir yandan da halkın sağlık kuruluşlarından yararlanmasında karşılaştığı güçlükleri giderici ve sağlık hizmetlerini yurttaşların evine kadar götürücü çözüm ve düzenlemeler sağlayacaktır.

Tüm zamanını kamu görevine ayıran hekim sayısı özendirici çözümlerle çoğaltılacaktır ve sağlık kuruluşlarından yararlanmak için halk özel muayenehanelere başvurma zorunluğundan kurtarılacaktır.

Çevreye yönelik koruyucu hekimlik hizmeti, Devletin, yerel yönetimin ve toplumsal güvenlik ve hizmet kurumlarının işbirliğiyle, toplumun tümünü kapsayan ve sürekli işleyen etkin bir düzene bağlanacaktır. Kişiye yönelik koruyucu hekimlik hizmetleri sağlık bakım hizmetleriyle bir arada yürütülecektir.

Sağlık kuruluşlarımızın ve hekimlerin yurda dengeli dağılımı, ihmal edilmiş yörelerin sağlık gereksinmesinin öncelikle karşılanması ve sağlık kuruluşları arasında etkin bir işbirliğiyle, yatak ve bakım olanaklarının tam değerlendirilmesi sağlanacaktır.

Her düzeyde sağlık personeli yetiştirilmesi hızlandırılacaktır.

Büyük kentler dışında, o arada Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da açılan ve açılacak olan tıp fakültelerinin eğitim olanakları hızla geliştirilecektir.

Besin maddelerinin devletçe ve yerel yönetime etkin biçimde denetimi sağlanacaktır. Sağlıklı beslenme koşulları konusunda yaygın eğitim programları düzenlenecektir.

Kamu kuruluşları ve özellikle toplumsal sigorta kuruluşları eliyle ilaç hammaddesi ve ilaç sanayii geliştirilecektir. İlaç fiyatları halkın satın alma gücüne uygun düzeyde tutulacaktır.

Engelli kişilerin eğitimine, toplumsal ve ekonomik sorunlarının çözümüne ve iş bulmalarına Devletçe büyük özen gösterilecektir.

Sayın Üyeler,

Hükümetimiz gelişmeyi hızlandırırken, doğadaki dengeyi ve insan sağlığını korumaya, doğayla insan ve toplum yaşamını uyumlaştırmaya özen gösterecektir.

Yerleşme ve kentleşme politikasını bu anlayışla düzenleyecektir.

Bazı büyük kentlerde insan sağlığını tehdit edici ölçülere varan çevre kirlenmesi sorununa öncelikle çözüm arayacaktır.

Kentleşmeyi kırsal alanlara kadar yaygınlaştırarak ve sınaileşmeyi köye kadar ulaştırarak dengeli bir yerleşme düzeni sağlayacaktır.

Arsayı spekülatif kazanç aracı olmaktan çıkarmak üzere, arsa arzını artırarak, arsa kullanımını kamu denetimine bağlayacak, gecekondulu yapıyı sağlıklı bir düzenleme içinde yasalaştıracaktır ve konut kredisinden yararlanma olanaklarını genişletecektir. Konut kredilerinden yararlanma koşullarında dar gelirliyle özel olanaklar sağlanacaktır. *(C.H.P sıralarından alkışlar)*

Belediyelerin yetkileri artırılırken, yeni kentleşme alanlarında etkin bir kamu denetimi kurulacaktır.

Konut yapımında kaynak israfı önlenecektir. Deprem yörelerindeki konutların depreme dayanıklı duruma getirilmesi bir plan içinde ele alınacaktır. Toprak kayması olan yerlerdeki yurttaşlarımızın yeni yerleşme alanlarına geçebilmeleri hızlandırılacaktır.

Kentlerimizin su, yol, kanalizasyon hizmetlerini yeterli düzeyde sağlamak için devlet, belediyelere yardımcı olacaktır. Bu gibi hizmetlerden gecekondularda oturanların eksiksiz yararlanmaları sağlanacaktır.

Belediyelere, gelirlerini adaletli yollardan artırabilmeleri, hizmetlerini gereğince yapıp geliştirebilmeleri için yasalarla geniş ve esnek yetki tanınacaktır. Kamu gelirlerinden belediyelerin daha yeterli ve adaletli pay alabilmeleri sağlanacaktır.

Belediyelerin yetki ve görev alanları, kentlerin beklenen veya istenen gelişme alanları yönünde genişletilecektir. Öylece kentlerde aşırı yığılma önenebileceği gibi, yeni yerleşme alanlarında düzenli ve sağlıklı kentleşme de güvence altına alınacaktır.

Halkın yerel yönetimde söz hakkı ve denetleme olanakları genişletilecektir.

Aşırı fiyat oynamalarını ve pahalılığı önlemek üzere belediyeler düzenleme satışlarına özendirilecektir.

Çalışan halkın ulaşım sıkıntısını sona erdirmek üzere, kent içi toplu taşıma sistemlerine öncelik verilecektir. Büyük kentlerde kitle ulaşımının hızla geliştirilmesi için belediyelere Devletçe yardım edilecektir.

Sayın Üyeler,

Eğitimde Hükümetimiz, öncelikle can güvenliğini ve öğrenim özgürlüğünü sağlayacaktır. Geride bıraktığımız iki buçuk yıllık dönemde, yasal hakları çiğnenecek okula alınmayan veya can güvensizliği nedeniyle okula gidemeyen öğrencilere, yitirdikleri ders yılı hızlandırılmış, programlarla geri kazandırılacaktır. *(C.H.P sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Öğrenciler arasında siyasal düşüncelerine göre ayırım yapılması ve okulların, uygarca tartışma ölçüleri ötesinde; siyasal çatışma yerlerine dönüştürülmesi kesinlikle önleneyecektir. *(C.H.P sıralarından alkışlar)*

Siyasal ve toplumsal düşünceleri ne kadar ayrı olursa olsun, gençlerimiz ve çocuklarımız arasında arkadaşlığın yerleşeceği, sevginin yeşereceği bir ortam oluşturulacaktır. *(C.H.P sıralarından alkışlar)*

Öğrenci yurtları, birbirine düşman ve kapalı kaleler veya ideolojik savaş alanları durumundan çıkarılacaktır.

Sokaklarında çocuklar gençler vurulmayan bir Türkiye, anaların babaların çocuklarını okula, üniversiteye, yurtlara korkusuz gönderebildikleri bir Türkiye, Hükümetimizin ilk hedefi olacaktır. Silahlara hedef olanlar kadar, genç yaşta ellerine silah verilen, yüreklerine kin ve düşmanlık zehiri akıtılan çocuklarımızı da kurtarmak, demokrasimizi ve ülkemizin geleceğini güvence altına almanın gereğidir. *(C.H.P sıralarından alkışlar)*

Sayın Üyeler,

İzleyeceğimiz eğitim politikası;

Özgürlükçü demokrasiyi güçlendirici; İnsanlıkçı ve barışçı;

Atatürk ilkelerini ve milliyetçiliğini, Devletimizin güvencesi olarak ve çağdaş uygarlığın göstergesi olarak yeni kuşakların bilincinde yaşatıcı;

Milli birliği ve bağımsızlığı güçlendirici;

Milli kültürü, çağdaş insanlık kültürüyle uyumlu olarak geliştirici, nitelikte olacaktır. *(C.H.P sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Eğitimde olanak eşitliği, yaygınlık, süreklilik ve birlik sağlanacaktır. Özellikle dar gelirli aile çocuklarının yatılı, kredili ve burslu öğrenim olanakları genişletilecektir.

Okur-yazarlık sorununu, eğitim görmüş yurttaşların da gönüllü katkısıyla kısa sürede çözmek için gerekli çaba gösterilecektir.

İlkokul öğrencilerinin kitap gereksinimleri devletçe karşılanacaktır.

Planlı gelişme gereklerine göre eğitilmiş insan gücü yetiştirilmesi, ortaöğretimden başlanarak, yönlendirici ve özendirici yöntemlerle düzenlenecektir.

O arada meslek öğretimi ve teknik öğretim olanakları hızla geliştirilerek köylere kadar yaygınlaştırılacaktır.

Okullarda yaparak-yaşayarak eğitim kuralı uygulanacak, çocukların okul çağında iken kendilerini toplum yaşamına ve üretken çalışmalara hazırlamaları sağlanacaktır.

Bütün yükseköğretim kurumlarında öğretim özgürlüğü sağlam güvencelere kavuşturulacaktır. Bu kuruluşların yönetimine, öğretim üyeleri, öğrenciler ve tüm görevliler katılacaklardır.

Üniversiteler yurdun her bölgesinde yaygınlaştırılıp geliştirilecektir.

Her üniversite, topluma açık, gelişmeye sürekli katkıda bulunan ve çok yönlü eğitim veren bir bütün olacaktır.

18 yaşından başlayarak gençlere oy hakkı tanınacak, gençlerin siyasal sorumluluğa erken yaşta katılmaları sağlanacaktır.

Yazışmalı yükseköğretimle örgün yükseköğretim arasında bağlantı ve uyum sağlanacaktır. Yazışmalı yükseköğretimde, çağdaş eğitim teknolojisinin tüm olanaklarından yararlanılacaktır.

Üniversitelerin ve yüksekokulların öğrenci alma ve yetiştirme kapasitelerinin büyük ölçüde artırılması için gerekli çözümler getirilecektir.

Kooperatifçilik eğitimi ve işbaşında eğitim yaygınlaştırılacaktır.

Eğitimin her dalında ve aşamasında öğrenciler araştırmacılığa yöneltilecek ve genel kültürlerini genişletmeye özendirilecektir.

Öğretmenlerin manevi ve maddi huzur içinde çalışabilmeleri güvence altına alınacak, kendilerinin sürekli yenileyebilmeleri kolaylaştırılacaktır.

Yurt dışındaki Türk çocuklarının kültür ve eğitimiyle Devlet yakından ilgile-necektir.

Hükümetimiz, insan ve toplum yaşamının manevi yönden de zenginleşmesi-ne, insan düşüncesinin ve yaratıcılığının gelişmesine katkıda bulunmak üzere, sanat ve kültür çalışmalarını toplumun bütün katlarına yaymaya çalışacaktır.

Bu alandaki çalışmalar, her türlü siyasal baskıdan ve yönlendirme çabasından uzak bir anlayışla geniş Devlet desteğine kavuşturulacaktır.

Yazarların ve sanatçıların telif hakları sağlam güvencelere kavuşturulacak ve toplumsal güvenlikleri sağlanacaktır.

Sanat ve düşün yaşamına katkıda bulunanlara özel vergi bağışıklıkları ve kolaylıkları tanınacaktır.

Yetenekli sanatçıların yaşamlarını sanat çalışmalarıyla sürdürebilmeleri Devletçe kolaylaştırılacaktır. (C.H.P sıralarından alkışlar)

Türk film sanatının ve sanayiinin sağlıklı bir yönde gelişmesine ve dünyaya açılmasına Devlet yardımcı olacaktır.

Konservatuar ve sanat okulları yaygınlaştırılacaktır.

Türk sanatının ve kültürünün, kendi özelliklerini koruyarak tüm insanlık kültürüyle sürekli alış-veriş içinde gelişmesi desteklenecektir.

Başka ülkelerde yaşayan Türklerin ana dillerini ve kültürlerini yaşatmalarına ve geliştirmelerine, o ülkelerle dostça ilişkiler kurularak katkıda bulunulacaktır.

Bütün toplumda küçük yaştan başlanarak insanın düşün ve beden gücünün dengeli gelişmesine özen gösterilecektir.

Spor kuruluşları bütün yurttta yaygınlaştırılırken bunlardan kültür ve sanat çalışmalarında da yararlanılması sağlanacaktır.

Profesyonel seyir sporu geliştirilirken, halkın spor yapmasına, okul içi spora ve genellikle amatör spora büyük önem verilecektir. Amatör kulüpler Devletçe desteklenecektir.

Sporun örgütlenmesinde demokratik yöntemlere ve denetime etkinlik kazandırılacaktır. Profesyonel sporun iç düzeni sağlam ve sağlıklı kurallara bağlanacak, profesyonel sporcuların hakları korunarak toplumsal güvenlikleri sağlanacaktır.

Sayın Üyeler,

İnanç özgürlüğü kişinin kutsal ve dokunulmaz hakkıdır. Demokrasinin, düşünce özgürlüğü kadar ayrılmaz parçasıdır.

Özgürlükçü demokrasiyi en ileri anlamı ile benimseyen Hükümetimiz, herkesin inançlarına ve ibadetine saygılıdır. (C.H.P sıralarından, alkışlar) Ve yurttaşların dini inançlarının gereğini engelsiz özgürlük içinde yerine getirmelerini sağlamayı insanlık ödevi bilir, insana ve halka saygının gereği sayar. Lâikliği din ve vicdan özgürlüğü anlamına gelir. Dine bağlılığın gelişme ile ve ilerericilikle, dine saygının laiklikle çelişmediği kanısındadır. Hükümetimiz... (C.H.P sıralarından alkışlar)

Türk Milletinin din anlayışı, gelişmeye ve her alanda ilerlemeye, toplumun bütünlüğünü ve manevi gücünü koruyarak destek olabilecek bir etkidir.

Hükümetimiz, her dinden ve mezhepten yurttaşlarımız arasında, insanlığın, milli birliğin ve milliyetçiliğin gereği olan kardeşlik duygularını ve dayanışmayı sağlamlaştırmayı ödev bilecektir. (C.H.P sıralarından alkışlar)

Diyanet İşleri Başkanlığı Anayasamızın ve yasalarımızın belirttiği görev ve sorumlulukları yerine getirirken dini siyasetin üstünde tutacaktır.

Hükümetimiz, Diyanet İşleri Başkanlığına, hem toplumsal ve ekonomik kalkınmamıza yardımcı olmak bakımından hem de yurttaşlarımızın din, ahlak ve maneviyat duyguları ile kişiliklerinin geliştirilip yüceltmesi bakımından en verimli biçimde görev yapabilmesi için gereken desteği sağlayacaktır.

Toplumumuzun ve insanlığın ortak değeri olan İslam dini, milli birliğin sağlanmasında, kalkınma çabalarımızın başarıya ulaşmasında, iç barışın oluşmasında ve kardeşlik duygularının geliştirilip pekiştirilmesinde kutsal bir kaynaktır.

Toplumdaki üstün yerlerinin ve kutsal görevlerinin bilincine varan, milli birliğin sağlanmasında ve toplumsal huzurun geliştirilmesinde kendilerine düşen ödevi başarı ile yerine getiren din görevlileri, Hükümetin desteğini, her türlü siyasal düşünceden uzak olarak yanlarında bulacaklardır. (C.H.P sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Din görevlilerinin ve bilginlerinin yeterli düzeyde eğitim görmelerine özen gösterilecektir. O arada Yüksek İslam Enstitüsü Akademiye dönüştürülerek bu kuruluşun bilimsel niteliği güçlendirilecektir.

Hükümetimiz, köylerde ve dar gelirli yörelerde cami yapımına yardımcı olacaktır.

Vekil imam-hatiplerin kadro intibakları ivedilikle sağlanacaktır. Hükümetimiz bütün din görevlilerinin manevi ve maddi huzurunu sağlamayı ödev bilecektir. İmam-hatip kadrolarının dağıtımında hak ve adalet duygusu içerisinde tüzük kurallarına göre davranılacaktır.

Vakıfların, camilerin ve tarihi eserlerin bakımına, korunmasına ve onarılmasına özen gösterilecektir. Yurttaşlarımızın iyilik ve yardım sevgisini değerlendirmek üzere, Vakıflar Genel Müdürlüğünün etkin ve verimli çalışması sağlanacaktır. Vakıf kaynaklarının mali gücü artırılacaktır. Dini ve sosyal amaçlı vakıflar saptanarak, sürekliliği sağlanacaktır.

Sayın Üyeler,

Dünyanın en hassas bölgesinde bulunan Türkiye, kendi ulusal savunmasını başka ülkelerin kararlarına veya kararsızlığına bağlı tutamaz. (C.H.P sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Üyesi bulunduğu ortak savunma sistemine, uzun yıllardır, ekonomik olanaklarının çok üstünde katkılarda bulunan Türkiye, son zamanlarda, gerek duyduğu savunma araçlarını ve gereçlerini, veya sahip olduğu araçların gereçlerin parçalarını, müttefiklerinden, kendi parasıyla sağlamakta bile güçlük çeker durumda bırakılmıştır.

Bu acı deney, ulusla güvenliğimizi bir ölçünün ötesinde dış olanaklara hele tek kaynağa dayandırmanın sakıncalarını ortaya koymuştur.

Hükümetimiz, Türkiye’nin kendi gereksinmelerine ve olanaklarına uygun bir ulusal güvenlik kavramı oluşturmasını en ivedi sorunu saymaktadır. Bu, ittifak üyeliğimizle çalışmayan, fakat Türkiye’nin ulusal güvenliğini güvence altına alırken, bölge ve dünya dengesine, uluslararası yumuşamaya ve barışın gelişmesine katkıda bulunmayı da ödev bilecektir.

Türk ulusu, bağımsızlığı ve güvenliği uğrunda hiç bir zaman hiç bir özveriden kaçınmamıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri de, ulusal bağımsızlığı ve güvenliği her zaman üstün bir görev bilinciyle ve üstün yetenekle ve cesaretle korurken, Türkiye’nin her alanda gelişmesine, halkın mutluluğuna, huzuruna ve eğitimine sürekli katkıda bulunmuştur. Ulusumuzun ve Silahlı Kuvvetlerimizin bu nitelikleri, ulusal güçle ve gelişmeyle ulusal güvenliği bir arada uyumlu olarak ve en yüksek düzeyde gerçekleştirmek olanağını sağlamaktadır.

Bu olanak demokrasinin ve çağın gereklerine uygun biçimde değerlendirilmelidir.

Ne var ki, silahlanma yarışının alabildiğine hızlandığı bir dönemde ve bölgede, Türkiye'nin kendi ulusal güvenliğini büyük ölçüde kendi olanaklarıyla sağlayabilmesi için, ekonomisinin bunalımdan ve dar boğazlardan biran önce kurtarması gereklidir. Bu açıdan, Türkiye'nin, uzun sürecek bir Hükümet bunalımına da, ekonomik konularda gerekli kararları cesaretle ve zamanında alamayacak, dış ödemeler sorununu süratle çözemeyecek bir Hükümete de tahammülü yoktur. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Hükümetimiz, Yüce Meclisin güvenoyuna erişirse, Türk ekonomisini ve sanayiini, ulusal güvenliğimizin gerektirdiği güce biran önce eristirebilmek için her çabayı göstermeyi, yurtseverliğin ve milliyetçiliğin gereği bilecektir. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın Üyeler,

Cumhuriyet Hükümeti Türkiye'nin önemini, etkinliğini ve ulusal yararını uluslararası gerginliğe değil, uluslararası ilişkilerde yumuşamaya ve dünya barışının güçlenmesine bağlayan bir dış politika izleyecektir. Dünyada barışın korku dengesine değil, insanlık sevgisine ve her ulusun bağımsızlığının, egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün dokunulmazlığı ilkesine dayanması için çalışacaktır.

Cumhuriyet Hükümeti ahlakın olduğu kadar açık rejimin de gereği olan doğruluğu ve tutarlılığı dış politikada ve uluslararası ilişkilerde kesin kural olarak benimser. Bunu, uluslararası sağlam ilişkiler ve sürekli dostluklar kurabilmenin gereği sayar. Dış politikaya ve uluslararası ilişkilere, ulusal yararımız doğrultusunda toplumun her kesiminin ilgisini ve katkısını sağlamayı ödev bilir.

Cumhuriyet Hükümeti ulusumuzu tanıtmaya ve ulusal tutumumuzu ve gelişmemizi dünya kamuoyuna anlatmaya çalışmalarını, doğruluk ve tutarlılık kuralına dayanarak bilimsel yöntemlerle etkinleştirmek için her çabayı gösterecektir.

Cumhuriyet Hükümeti dış politikanın ulusal savunma politikasından ayrılmayacağına inanır. Bu inançla, Türkiye'nin savunmasını aşırı ölçüde dış desteğe ve belirli bir kaynağa bağımlılıktan esirgeyici bir ulusal güvenlik kavramı oluştururken, dış politikada da bunun gereği olan düzenlemeleri yapacaktır. Bölge ülkeleriyle ilişkilerini karşılıklı güven ve ortak yarara dayandırarak, ulusla güvenliği, en başta böyle bir barışçı dış politika ile güçlendirmeye çalışacaktır. İttifaklara olan katkısının bölge ülkeleri için bir kuşku ve güvensizlik etkeni olmamasına sürekli özen gösterecektir. İttifaklar çerçevesi içinde olsun veya olmasın, uluslararası ilişkilerde ulusal güvenliğimizi olumsuz yönde etkileyici, ulusal haklarımızı ve çıkarlarımızı ve uluslararası ilişkilerde izlemeyi amaç edindiğimiz ilkeleri zedeleyici politikalar Hükümetimizce benimsenmeyecektir.

Cumhuriyet Hükümeti üye olduğu ittifaklardaki ve ilişki kurduğu topluluklardaki dostlukları ve ilişkileri dışında iç düzen bakımından ayırım gözetmeksizin, dostluklarını ve uluslararası ilişkilerini genişletecektir. Özellikle bölge ülkeleriyle ve gelişme sürecindeki ülkelerle yakın ilişkiler, işbirliği ve dayanışma kuracaktır.

Tarihi ve coğrafyası bakımından bir Ortadoğu, Akdeniz ve Balkan ülkesi olan Türkiye, ilişkilerini genişletip geliştirir ve dünyadaki yerini belirlerken bu gerçeği kalıcı bir öge olarak değerlendirmelidir. Bölge ülkeleriyle tarihsel ve kültürel bağlarının bu ülkelerle yeni ilişkilere ve işbirliğine de manevi güç katmasını ve sağlam bir temel olmasını gözetmelidir.

Cumhuriyet Hükümeti bölgede hakça, sağlam ve sürekli bir barış kurulması, silahlanma yarışına gerek bırakmayan bir güven ortamı oluşması ve bölge sorunlarının uzak veya büyük devletler karışmaksızın çözülebilir duruma gelmesi için gerekli özeni gösterecektir.

Bölge ülkelerinin daha geniş pazarlara dayanan güçlü ekonomiler oluşturmak, gelişmelerini hızlandırmak ve sömürgeye karşı korunmak üzere çok yönlü sıkı ve sürekli bir işbirliği içine girmelerini destekleyecektir.

Cumhuriyet Hükümeti Türkiye'nin denizlerdeki ve göklerdeki haklarıyla ilgili olarak 1974 yılında başlatılan yeni ulusal girişimleri sürdürecektir. Denizlerden, göklerden ve uzaydan yararlanmada bütün insanlık için hakça bir düzen kurulmasına katkıda bulunacaktır. Hükümetimiz Türkiye'nin kıta sahanlığındaki ve genel olarak denizlerdeki ulusal ekonomik haklarını ve tüm egemenlik haklarını sağlayıp koruyacaktır. Bu konuda çağın gereklerine uygun yasal düzenlemeleri zaman yitirmeksizin yapacaktır.

Sayın Üyeler;

Cumhuriyet Hükümeti 1974'teki Türk Barış Harekatıyla özgürlüğe ve güvenliğe kavuşan Kıbrıs Türkleri'nin özgürlüklerini ve güvenliklerini sürekli kılmak, Kıbrıs Ulusal Türk Topluluğunun her alanda gelişmesini hızlandıran ve kendi kendini yönetme hakkını güvence altına alan çözümlere katkıda bulunmak üzere her çabayı gösterecektir. Bunu yaparken bölge barışının güçlenmesini, Kıbrıs'ın bütün bölge ve dünya için bir güvenlik ve huzur kaynağı olmasını gözeticektir. Hükümetimiz bu açıdan Kıbrıs'ta iki bölgeyi bağımsız ve bağlantısız bir federal çözümü gerçekleştirmek üzere çaba gösterilmesi gerektiğine inanmaktadır.

Cumhuriyet Hükümeti Türkiye'nin başka ülkelerle kurabileceği ekonomik ilişkilerde ve işbirliğinde ülkenin bağımsızlığına ve sağlıklı gelişmesine özen gösterir.

Cumhuriyet Hükümeti geçmiş dönemde ölü bir noktaya gelen Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan ilişkilerimizi, ulusumuzun ve ekonomimizin yararına bir çözüme ulaştırmak için gereken girişimleri zaman yitirmeksizin yapacaktır. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Ortaklığın Geniş Dönemi'ni düzenleyen protokollarda yer almış olan bazı kuralların gelişme ve sınaileşme çabamıza ciddi engeller getirdiği ve Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler karşısında ekonomik ve siyasal çıkarlarına uygun bir dış ticaret politikası izlemesini, hatta tarım ve sanayi alanlarında gelişmesini güçleştirdiği ortadadır. Hükümetimiz Topluluk ile ilişkilerimizi ülkemiz ve ekonomimiz yararına işleyecek biçimde yeniden düzenlemek gerektiği kanısındadır. Fakat onun da üstünde Hükümetimiz, Türk ekonomisini, Ortak Pazarla ilişkilerinde ezilmeyecek, Türkiye'nin bağımsızlığını güçlendirecek bir yapıya kavuşturmak için çalışacaktır.

Uluslararası ekonomik sorunlarda, Türkiye'yi geliştirmekte olan ve yeni bir ekonomik dünya düzeni anlayışı içinde bulunan ülkelerin ortak sorunlarına da destek olabilecek bir güce erişirmek için çaba gösterecektir.

Sayın Üyeler,

Türkiye'de iki buçuk yıl süren siyasal bunalım yalnızca bir iç sorunumuz olmaktan çıkmış, uluslararası ilişkilerimizi de olumsuz yönde etkileyici bir nitelik kazanmıştır.

Her geçen gün çözümleri güçleşen Kıbrıs sorunu, Ege sorunu, Ortak Pazar sorunu, hatta ulusal güvenlik sorunumuz, iki buçuk yıl gibi uzun bir süre askıya alınmıştır.

Dört partiden oluşan geçmiş Hükümet, en hayati milli davalarda iki buçuk yıl bir milli politika oluşturamadığı gibi, bu dönem, milletimizin kendi içinde cephele-re bölündüğü bir dönem oluşmuştur. Dünya gözünde milli birliğimize gölge düşürülmüştür.

Milli birliğinden aldığı güçle Türk Milletinin en çetin engelleri aşabildiği, en zor sorunları çözebildiği tarih boyunca kanıtlanmıştır.

Bunun en son örneği, 1974'de sağlanan başarılarıdır.

Hükümetimiz, dünyada Türk Milletinin haklarını savunurken, yine milli birliğimizden güç alacaktır. Bir partinin veya cephenin değil, bütün Milletin Hükümeti olarak görev yapacaktır. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Milli birliğin başta gelen gereği iç barıştır. Hükümetimiz, iç barış sağlamayı, yalnız insanlık ve demokrasi anlayışının değil, milliyetçiliğinin de gereği sayacaktır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Eşsiz önder Atatürk'ün şaşmaz ilkesi uyarınca, cihanda barış içinde yaşayabilmemiz, yurttaki barışı gerçekleştirmemize bağlıdır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sizden, ülkeye barış getirebilmek için destek istiyoruz.

Ülkemizin iç ve dış ağır sorunlarını, yüce milletimizden ve Büyük Milet Meclisimizden güç alarak çözebilmek için yetki istiyoruz. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Milletimizi cephelere bölmek için değil, birleştirebilmek için yetki istiyoruz.

Takdir Büyük Meclisindir.

Cumhuriyet Hükümeti adına değerli üyelere saygılar sunarım. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri sürekli alkışlar)*

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Sayın Başkan, özel gündemin bölümü ile ilgili olarak belli bir durumu tutanaklara geçirmek istiyorum.

BAŞKAN — Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur.

Anayasanın 103 ve İttüzüğümüzün 105'nci maddeleri gereğince, Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere 1.7.1977 cuma günü saat 15.00'te başlanacaktır. (C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Sayın Başkan, Hükümet Programı okunduğu süre içerisinde Adalet Partisi sıralarından bir tek kişi yoktur. M.S.P. ve M.H.P. sıralarında da kimse yoktur. Bu durumun tutanaklara geçmesi, ilerde tarihçilere ve Anayasa Mahkemesi Kuruluna delil olması bakımından işimize yarayacaktır. Bunun aksi doğru ise, düzeltiniz.

BAŞKAN — Beyler, bu gerçektir, doğrudur, kimse yoktur, kabul ediyoruz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bugünkü gündemimizde başka bir konu bulunmadığından, Millet Meclisi Başkanının seçimim yapmak için 29.6.1977 Çarşamba günü saat 15.00'te toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.46

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

Toplantı Yılı 16 Cilt 32 Birleşim 58

Sayfa 527-543

28.06.1977 Salı

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Sırrı Atalay

DİVAN ÜYELERİ: Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)

Mustafa Çelik (Afyonkarahisar)

Açılma Saati: 17.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri, 58'nci Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu programının okunması.

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit'in Başkanlığında kurulmuş bulunan Bakanlar Kurulunun programını dinleyeceğiz.

II. Ecevit Hükümeti Programı Millet Meclisi 28.6.1977 Salı günkü 8'nci birleşiminde aynen okunduğu için metin tekrarlanmamıştır.

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun saygıdeğer üyeleri;

Sayın Başbakan Bülent Ecevit tarafından Anayasa kuralları gereğince tam olarak kurulan Cumhuriyet Hükümetinin programı okunmuştur.

4. — C.H.P., M.B. ve Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu Başkanlıklarının, Hükümet programı üzerindeki görüşmelerin 30 Haziran 1977 Perşembe günü saat 15.00'te yapılmasına dair önergesi. (4/302)

BAŞKAN — İktüzüğün 130'ncu maddesi gereğince Cumhuriyet Senatosunda Hükümet programı görüşmelerinin şekli hakkında bilgi sunacağını. Her şeyden önce görüşme gününü tespit edeceğiz. Bunun için verilmiş bir önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Hükümet programı üzerinde Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 130'ncu maddesi gereğince yapılacak görüşmelerin 30 Haziran 1977 Perşembe günü saat 15,00'te yapılmasını öneririz.

Saygılarımla.

M.B.G Başkanı
Fahri Özdilek

Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu Başkanı
Nihat Erim

C.H.P. Grubu Başkanvekili
Hüseyin Atmaca

BAŞKAN — Sayın Başbakan, 30 Haziran Perşembe günü saat 15.00'te Hükümet programı üzerinde görüşmeler yapılması konusunda bir görüşünüz veya bir mutabakatınız var mıdır?

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak Milletvekili) — Takdir Sayın Cumhuriyet Senatosu üyelerininindir.

BAŞKAN — 30 Haziran Perşembe günü münasip midir?

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak Milletvekili) — Sayın Başkan, uygundur efendim.

BAŞKAN — 30 Haziran Perşembe günü saat 15.00'te Hükümet programı üzerinde görüşmelerin başlaması hususunu oylarınıza arz ediyorum, Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İçtüzüğü'nün 130'ncu maddesi gereğince Hükümet programı üzerinde yapılacak görüşmelerin grup sözcüleri ve üyeler görüşlerini açıklayacaklar ve Hükümet programı üzerinde görüşme, Sayın Başbakanın bu görüşlere vereceği cevapla sona erecektir.

30 Haziran Perşembe günü saat 15.03'te toplanmak üzere...

HİKMET SAVAŞ (Eskişehir) — Sayın Başkan bir dakika... Adalet Partisi Grubu burada yok, onlara bir yazı yazalım haberleri olsun.

BAŞKAN — 30 Haziran Perşembe günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 13.30

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Toplantı Yılı 16 Cilt 32 Birleşim 59
Sayfa 546-592
30.06.1977 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Sırrı Atalay

DİVAN ÜYELERİ: Hüsamettin Çelebi (C.S.Ü)

Mustafa Çelik (Afyonkarahisar)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Yeter sayı vardır, 59'ncu Birleşimi açıyorum.

Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi.

BAŞKAN — Başbakan Bülent Ecevit Hükümetinin programı daha önce Cumhuriyet Senatosunda okunmuş idi. İçtüzüğün 130'ncu maddesi uyarınca Programı üzerinde görüşmelere geçiyoruz.

Gruplarına ait; Sayın Kâmil Karavelioğlu Milli Birlik Grubu adına, Sayın Nihat Erim Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına söz istemiş bulunuyorlar.

Şahısları adına söz isteyen Sayın Üyelerin ismini daha sonra okuyacağım.

Sayın Karavelioğlu, buyurun.

M.B. GRUPU ADINA KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabî Üye) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım;

5 Haziran seçimleri sonunda kurulan Sayın Ecevit Hükümetinin Programı üzerinde Millî Birlik Grubunun görüşlerini sunuyorum.

5 Haziran seçimleri, bir evvelki yasama döneminin son 25 yılında sorumluluk taşıyan M.C. Hükümetinin süresini sona erdirdi.

Bu seçimlerde salt çoğunluğu kazanmış bir iktidar çıka bilmiş olmasa bile, ortaya çıkan sonuçlar geniş halk kitlelerinin özlediği Hükümet biçimini belli etmiştir. 5 Haziran seçimlerinin siyasal hayatımızda karmakarışık ve bunalımlı bir döneme son verebilmiş olması, şüphesiz ortaya çıkardığı umutlu sonuçları daha da önemlidir.

Millî Birlik Grubu ulusumuzu cephelere bölen bir zihniyetle ortaya çıkan M.C. Hükümetinin kuruluşuna başından itibaren karşı olmuş ve cepheleşmenin memleketimizde yaratacağı tehlikelere işaret ederek, bunları henüz uygulamadaki olumsuz sonuçları görmeden ortaya koymuştur; kaygılarını zaman zaman Sayın Cumhurbaşkanına da duyurmuştur.

M.C. Hükümeti, yönetimi ortaklar arasında paylaşarak, Devlet Güvenlik Kuvvetlerini sorumsuz, örgütlü bir siyasal güçle işbirliğine mecbur etmiş ve tarafsız görev yapmasını engellemiştir. Bu uygulamasıyla 300 gencin ölümüne, binlerce insanın yaralanmasına neden olmuş, yurdumuzda can ve mal güvenliğini ortadan kalkmıştır. Öğretim yapılamaz hale gelmiş, yükseköğretim kurumları kapatılmıştır. Bunun yanında, iktidar partilerinin Devlet olanaklarını kendi partilerinin geliştirilmesine kullandıkları bir dönem başlatılmıştır.

M.C. İktidarı döneminde, dış politika ve güvenlik ihtiyaçlarına hiç bir çözüm getirilememiş, ekonomik ilişkilerde ciddi tedbirler yerine, kendilerine zaman kazandırıcı uygulamalar bu dönemin başkaca özelliği olmuştur. Hedefi, istikrar içinde dengeli kalkınma sağlamak olan ekonomimizde, enflasyonun, pahalılığın, işsizliğin zümresel ve bölgesel dengesizliklerin katlanarak arttırıldığı Hükümet ortaklarınca da ilân edilmiştir. Bu olumsuz sonuçlar, Grupumuzca baştan itibaren değerlendirilmiş ve açıklanmıştı. O zaman bizim için belli olmayanlar, olumsuzlukların seyri değil, varabileceği, durabileceği sayısal değerlerdir. Bunlara günümüzde değerini koruyan bir tartışma için işaret etmek istediğimizi takdirlerinize sunuyorum.

5 Haziran öncesine geldiğimizde, Cephe Hükümetinin Programı üzerindeki görüşlerimizi açıklarken belirttiğimiz olumsuz sonuçlar tümü ile ortaya çıkmıştır. Bu arada, o zaman sezebilsek bile, ifade etmeye dilimizin varmadığı bir husus daha ortaya çıktı; cepheleşme uygulaması yalnız öğretim kurumları, kamu kuruluşları, sendikalar idareye bulaştırılmakla kalmamış, politika dışında tutulması gereken ve bütünlüğünün her sorunlu tarafından korunması gereken kuramlara da bulaştırıldığı anlaşılmıştır. İçinde yaşadığımız günlerde, iyice belli oldu ki, 5 Haziran seçimleri ile rejimimiz önemli sıkıntılar atlattmıştır ve seçimlerle sadece olumsuz bir tablo sona ermemiş, rejimi tehdit eden tohumlar da gelişme ortamını kaybetmişlerdir. Konunun daha açık ifadesine gerek olmadığını sanıyoruz. Esasen, bu dönemin özelliklerini saptamak için kamuoyu önünde sorumlularınca açıklanan belgelerden sadece ikisini hatırlatmak yeterlidir.

Zamanın Başbakanı Sayın Demirel'in seçimlerden 3 gün önce Sayın Ecevit'i uyarmak için yazdığı mektup biçim ve öz yönünden dönemin perişanlığını tümü ile kanıtlamaya yetecek değerdedir. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Ayrıca, seçim kararının alınmasından önce, Hükümetin uzlaştırmacı kanadı olarak bilinen Güven Partisinin Hükümete verdiği muhtıra ortaya koyabildiği kadarıyla, Hükümeti ve ortaklarını mahkum etmeye yetecek yasal değerdedir. Seçimler sadece M.C. döneminin sebep olduğu ıstıraplara, başarısızlıklara, olumsuzluklara son verdiği için değil, rejim için bilerek, bilmeyerek geçirtilen tehditleri ortadan kaldırdığı için daha da önemlidir. Bu nedenle Millî Birlik Grubu, 5 Haziran öncesinde ciddi kuşkular duymuştur ve seçimlerin yapılabilmiş olmasını rejimimiz için başarı saymaktadır. Yeri gelmişken, Hükümete katılan tarafsız arkadaşlarımızın hizmetlerini takdirle izlediğimizi, kendilerini kutladığımızı ve teşekkürlerimizi sunduğumuzu tekrar belirtmek istiyoruz.

Buraya kadar özetlediklerimiz sadece M.C. Hükümetini kınamak için, yermek için, yarattığı bunalımları saptamak için değil, bunlardan daha da güncel olan ihtiyaçlara ışık tuttuğu için sıraladık.

Sayın Cumhurbaşkanının Hükümeti onaylamasından sonra ortaya çıkan durum hakkındaki görüşümüzü de söylemek istiyoruz. Cumhurbaşkanına bazı parti sorumlularınca yöneltilmiş olan saldırılar haksız, yakışsız ve ölçüsüzdür. Devleti yönetmekte başarısızlıkları ortaya çıkmış olan ve Hükümette olmanın avantajını kaybeden eski ortakların sorumlulukları sırasında hiçbir ciddi soruna sahip çıkmadıktan da anlaşılınca, kendiliklerinden Devlet hizmetini terk etmiş olmaları beklenirdi. Hükümet etme görevi seçimde en büyük desteğe sahip olan partiye teslim edilmiştir. Bu demokratik tasarruf karşısında takınılan tavırların görüntüsü hoş değildir. “Çankaya Hükümeti” sloganı ile yapılan çıkışlar kamuoyunda Hükümet imkânlarının ummadıkları zamanda ellerinden alınmış olmasının kızgınlığı ile yorumlanabilmektedir. Hükümette oldukları sırada, kamuoyundan saklanabilen bazı eksikliklerin kamuoyuna açıklanmasının neden olduğu öfke veya Hükümetleri zamanında bazen Sayın Cumhurbaşkanını yasal dayanaktan yoksun, sonuçları tartışmalar doğuran kararnamelere ortak edebilmiş olanların seçimden sonra isteklerinin reddedilmesinin yarattığı hırçınlıkla izah edilebilir. Şimdiye kadar ihtiras uğruna her Anayasal kuruma yöneltilen saldırılar, bu defa da Sayın Cumhurbaşkanına yöneltilmektedir. Bu saldırıların taraftarlar arasında dayanışma yaratmak, kamuoyunda psikolojik baskıyı sürdürmek hedeflerine yönelik olduğu açıktır. Ancak bilinmektedir ki bu ölçsüz saldırılar toplumu tahrik edicidir ve içinde bulunduğumuz dönem için sakıncalıdır.

Sayın Senatörler;

Ecevit Hükümetinin onayından sonra, güvenoyu alabilmek için umulmayan çevrelerin desteğinin ortaya konması, özellikle seçimlerden evvel desteği başka partilere dönük olduğu sanılan, değerlendirilen çevrelerin Hükümetin yanında yer almasının önemine de işaret etmek istiyoruz. Kemikleşmiş fanatik oylar dışında, birçok çevreler kurulan Hükümetle beraber olmanın gereğine inanmışlardır ve bunu açıklamaktan da kaçınmamışlardır. Meclisteki güvenoyu esas olmakla beraber, açıklanan kanaatlerin değeri de aşikârdır. Bunlar, Cumhurbaşkanının onayını güçlendirmekte, toplumun özleminin MC’nin yanında olmadığını belirlemekte ve Ecevit Hükümetinin Programının hedeflerine de ışık tutmaktadır. Bu sonuçlardan ders alınmalıdır.

Bir başka hususu daha işaret etmek istiyoruz: Özellikle bunalım dönemlerindeki Hükümetlerin seçim üzerinde yarattığı baskıyı bu olay belgelemektedir. Vakiâ, Hükümetin kuruluşundan bu yana, daha evvel sınırlı çevrelerin bildiği ekonomik iflâs başta olmak üzere, kamuoyu yeni bilgilere sahip olmuştur; ama 5 Haziran seçimleri başka bir Hükümetle yapılabileseydi, sonucun daha da değişik olabileceği tartışma götürmeyecek şekilde ortadadır.

Sayın arkadaşlarım;

Buraya kadar söylediklerimizi anlamsız tartışmalara yol açmak için sıralamadım. Sadece, bugünün ihtiyaçlarına cevap verecek ilk seçenek olarak değerlendirdiğimiz Ecevit Hükümetinin güvenoyu alma gereğine olan inancımızı belirtmek için sunduk, özetlediklerimiz aynı zamanda Ecevit Hükümetinin Programında hedef alınan, onun kapsamını sınırlayan unsurlardır. Özellikle, içinde bulunduğumuz günlerde memleketimizin kalkınma umudu haline gelen C.H.P.’nin ilk iktidarında

daha devrimci, dinamik, sosyal dengesizlikleri kısa zamanda törpüleyecek, kalkınmamızı özellikle sanayileşmemizi hızlandıracak, ekonomide istikrar sağlayacak, millî güvenlik ve dış politika sorunlarımıza özlü, milliyetçi, itibarlı bir yaklaşımla kısa zamanda çözümler getirerek, bazen birbiri ile uzlaşması güç hedeflere öncelik verilebilmiş olmasını da çok isterdik; fakat önümüzdeki program millî birliğin yeniden sağlanmasına, cepheleşmenin yarattığı sıkıntıların giderilmesine, iç barışın kurulmasına, ekonomik iflâsın onarılmasına öncelik vermek zorunda kalmıştır. Günümüzün şartlarında bu zorunludur; bunu yadırgamıyoruz, iki buçuk senede kaybedilenlerin kefareti memleketimiz ödemek zorundadır. Yeni iktidar icraatına eski iktidarın bozduklarını düzelterek, kaybettiklerini bularak devam edebilecektir. Bu programın biz sadece iç barışı, eğitimi, ekonomimizi, dış ve iç güvenliğimizi değil, rejimimizi ve millî birliğimizi de yeniden pekleştireceğine güveniyoruz ve bunu bekliyoruz. (C.H.P. ve M.B. Grupu sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, Sayın arkadaşlarım;

Bu bölümde günün koşullarına uygun bulduğumuz Hükümet Programının içeriği üzerinde sadece güncel önemi olan sorunlara işaret etmek istiyoruz; teknik ve idarî politikayı ilgilendiren konularla program seviyesinde ayrıntılı eleştirilere gerek görmüyoruz. Aslında bunun önceliği de yoktur. Önümüzdeki aylarda Dördüncü Beş Yıllık Plan stratejisinin meclislerdeki müzakeresi sırasında bu olanağı fazlası ile bulacağız ve grup sözcülerimiz teknik politikaların ayrıntılarına katkıda bulunmak görevini sürdüreceklerdir.

Tümü ile memleketin Hükümeti olanak kararınıza saygı duyuyoruz. Bağımsız yargı organlarının etkinliğinin artırılması kanımızca güvenoyu beklenmeden yerine getirilmesi zorunlu bir ihtiyaçtır. M.C. döneminde yönetimin çeşitli amaçlarla bölüşülmesi, yönetimin geniş ölçüde yozlaşmasına ve hukukun üstünlüğü ilkesinin Hükümet içinde savsaklanmasına yol açmıştır. Özellikle idarî mahkeme kararlarının vakit geçirilmeden uygulanması sadece kişisel mağduriyetleri önlemekle kalmayacak, yönetimi de yasal sınırlar içerisinde işletecektir. Hukuk mahkemelerine sevk edilmiş olan sanıkların delilleri toplanmayan suçlar ile itham edilmiş olmaları yargı mercilerinin kararlarını etkilemiş ve onların siyasal saldırılara hedef yapılmasına neden olmuştur.

İç güvenlik kuvvetlerinin tarafsızlığının ve etkinliğinin sağlanması hedefine yönelik Hükümetinizin ilk tasarruflarını tutarlı bulduğumuzu açıklamak isteriz. Bu çaba ile kısa sürede kamu düzeninde etkinlik sağlanabilecektir. Burada ancak geçmişe dönük bazı problemleri hatırlamak zorunludur. M.C. döneminde hayatım kaybeden yüzlerce vatandaşın katilleri deliller toplanmadığı için ellerini kollarını sallaya sallaya toplumda dolaşmaktadırlar. Her cinayetin sanığının ortaya çıkarılmasını Hükümetiniz görev saymalıdır. Bu arada 1 Mayıs katliamının tertipçilerinin ve katillerinin üzerinde durulması ilk görevler arasında yer almalıdır. (C.H.P. ve M.B. Grupu sıralarından alkışlar)

Erzurum'da bir bilim adamının hedef olduğu insafsız saldırı M.C. döneminin anlayış ve davranışlarını sembolize eden tipik bir cinayettir. Yönetime yeniden çeki düzen vermek gereği ortada olmakla beraber, bu arada eski görevlilerin yapabileceği bir hizmet daha olabilir. Görevliler kendi dönemlerinde işlenen suçların

suçlularını ve mensup oldukları çevreleri kolayca bilebilmektedirler, istenirse delil toplayabilirler. Ayrıca, bugün yönetimde bulunan emniyet ve idare görevlilerinin hizmet çevrelerinde vuku bulan toplum olaylarının bir envanteri yapılarak başarı veya ihmallerinin sicillerinde değerlendirilmesi de düşünülebilir.

Programda millî birliği sağlamak ve M.C. döneminin bıraktığı siyasal tortuları temizlemek öncelik almamış olsa idi, ekonomik sorunların ağır boyutlara ulaştığı günümüzde yapısında ekonomik olaylara yön verebileceği beklenen yetenekli görevlileri bulunduran Hükümetten Türk ekonomisini etkinliğe kavuşturacak, verimliliğini artıracak çabaları öncelikle beklerdik. Son senelerin süre gelen Siyasi istikrarsızlığı içerisinde üzülererek ifade etmek gerekir ki, ekonomi çağı olarak bilinen çağımızda ekonomik ihtiyaçlar gölgede kalmaktadır. Bu yüzden güçsüz hükümetler eliyle ekonominin bütünlük içinde ve uzun vadeli uygulama isteyen önlemleri kısa vadede yönlendirilememektedir. Bunun sonucunda Türk ekonomisinin dar boğazları süre gelmekte, bazen sadece öncelikleri değişmektedir. Grupumuz burada uzun boylu eleştiriden sakınarak sadece bazı gözlemlerini sıralamaya gayret edecektir.

Geçmiş hükümetler ekonomik kararları zamanında ve etkililik sağlayacak bir bütünlük içinde oluşturamamışlardır, uygulayamamalıdır. Bazı organların görevlerini tam yapamaz hale gelmiş olmalarının da bunda etkisi vardır. Örneğin, her zaman kendisinden Türk ekonomisinin sağlıklı gelişmesi için büyük hizmet beklenen Devlet Planlama Teşkilâtı etkisiz, katkısız, olağan bir bürokratik kuruluş haline dönüştürülmüştür. Kamu teşebbüslerini yasama organı adına denetlemekle görevli ve bu memleketin dertlerini, eksikliklerini bilen tecrübeli uzmanlardan oluşan Yüksek Denetleme Kurulu Hükümete rahatlıkla müşavirlik edebileceği halde, bu organdan da yeter derecede faydalanılmamıştır.

Parlamento bünyesindeki yasama meclisleri adına denetleme yapan Kamu Teşebbüsleri Karma Komisyonunun çalışmalarından şimdiye kadar hem iktidar partileri, hem de muhalefet partimiz yararlanmamışlardır. 1965'ten beri her sene tanzim edilen Yüksek Denetleme raporları ancak bir defa Meclislerde görüşülebilmek şansına kavuşmuştur. Bu, bir yanı ile yasal denetim eksikliğini, öbür yanı ile de kamu ekonomisi üzerindeki Meclislerin denetim eksikliğini göstermektedir.

Burada yeri gelmişken, Hükümet bünyesinde bulunan Yüksek Planlamanın çalışması ile Ekonomik Kurulun çalışmasını da uyumlu hale getirmek zorunluluğuna işaret etmek istiyoruz. Ayrıca, Başbakanlık topluluğunda senelerin birikimi ile kendiliğinden meydana gelen yığılmak, Başbakanın genel politikayı yöneltme rahatlığını ortadan kaldıracak seviyeye varmıştır. Çeşitli Devlet bakanları eliyle yürütülse de, bu hizmetlerin sabit bir yapıya kavuşturulmasında fayda ummaktayız.

İlgisi yönünden kamu teşebbüslerinin bazı otlak sorunlarına da işaret edeceğiz. Kamu teşebbüsleri zamanla Türk ekonomisinin kalkınma dayanağı olmaktan çıkarak program diliyle kaynak harcayan, etkisiz, savurgan, dağınık kamu birimleri haline gelmiştir. Geçmiş iktidarlar Türk kamu ekonomisini âdeta kendi özel sektörleri gibi kullanmaktan kaçınmamışlardır. Her birinin ayrı ayrı önem taşıdığı, yeni yatırımlar yapmak, kaynaklar yaratmak, üretimlerini artırmak daha verimli çalışma potansiyellerini de kabul etmektedirler. Buna rağmen her biri bu potansiyeli değerlendirmekten şimdilik yoksun bulunmaktadır. Özellikle hiç birinin gün-

cel değeri büyük olan ihracata dönük önemli bir katkısı olmadığı gibi, tam aksine finansman ve döviz sorunları vardır.

Bu sorunlar yönetimde, üretimde ve yatırımlarda alabildiğine tıkanıklıklara sebep olmaktadır. Hangi bakanlığa bağlı olurlarsa olsunlar, genellikle kamu teşebbüsleri kendi kaderleri ile başbaşa bırakılmışlardır. Bakanları ve bakanlıkları maliye, planlama ve birbirleri ile kendi aralarında olan problemlerinin çözümünde destek olma gereğini duymamaktadırlar ve kendi başına bırakılmış bu birimlerden kendiliğinden, bir katkıda bulunmadan mucize istenmektedir, başarı beklenmektedir. Bakanlıkların kamu teşebbüslerinin yatırım ve üretimlerini denetlemeleri, döviz ve finansman sorunlarına destek olmaları, yönetim kurullarında katkıda bulunabilecek kişilerle temsil edilmeleri bugünün kesin ihtiyaçları arasındadır. Bazıları biçimsel olan yakardaki problemlerin verimli işletmede önemli zorluklar yarattığı, Kamu Teşebbüsleri Karma Komisyonunun sık sık gözleyebildiği olaylardır.

C.H.P. iktidarının kamu teşebbüslerinin etkinliğini artıracak tedbirleri en kısa zamanda almasını bekliyoruz. Ancak bu takdirde kamu teşebbüslerinin Türk ekonomisinin önemli bir kalkınma bazı olabileceğine güveniyoruz. Konunun Hükümet tercihleri ile ilgili sayılabilecek yönleri de çoktur.

Temel mal ve hizmet kararlarının rastgele alınmasından veya kanununda düzenlendiği gibi karşılıkların bütçede öngörülmemiş olmasından doğan büyük açıklar, teşebbüsleri baskı altında tutmaktadır. Birkaç örnek vermek istiyoruz.

1976 senesinde Kömür İşletmelerinde uygulanan fiyat politikasından dolayı 3-4 milyar, TCDD'de 1,5 milyar, Çay-Kur 2,1 milyar, Gübre Sanayii 35 milyar, SEKA 800 milyon kadar zarar etmiştir ve bunların karşılığı bütçede öngörülmemiştir. Sonların yanında daha başka kuruluşlar da var. Ayrıca, akaryakıt fiyatlarından dolayı Akaryakıt İstikrar Fonu 1976'da 3,5 milyar zararlı kapanmış, 1977'de de bu rakamın 7 milyar veya 8 milyara varacağı beklenmektedir. Kısaca işaret etmek isteriz ki, kamu teşebbüsleri, yönetimindeki ağır sorunlar yanında fiyat politikalarından da mustarıptır ve yeni Hükümetin ilgisine, desteğine muhtaçtırlar.

Türk kalkınmasının dayanağı olan sanayileşmemizin Üçüncü Planda genel olarak olduğu gibi terk edilmiş olmasına rağmen M.C. Hükümetinin bir kanadı eliyle sanayileşmenin tartışma konusu yapılmasını ve kamuoyuna maledilmesini biz olumlu buluyoruz. Artık Türkiye'de hiç bir sorumlu örgüt veya kişinin sanayileşmenin gereğini hafife alabileceğine inanmıyoruz. İçinde bulunduğumuz ekonomik dar boğazların hangisine çözüm arasak, kısa veya uzun vâdede çözümü sadece sanayileşmede bulabileceğimiz kabul edilmelidir. Türk ekonomisinin yapısal çarpıklıklara rağmen bugünkü kadarı ile bile önemli bir sanayileşme potansiyeline sahip olduğu bilinmektedir. Bu bakımdan biz her zaman Kamu Teşebbüslerimizin problemlerinde duyarlılık gösteririz.

Hükümetin bir yandan millî birliği ve iç barışı sağlamak çabalarını sürdürürken öbür yandan da çözümü uzun vadeye muhtaç olan ekonomik sorunlarımıza ve özellikle sanayileşme problemlerimize tutarlı önlemler getirmesini, bu sahada dinamik icraat göstermesini ummaktayız. Esasen sanayileşme gibi maliyeti ağır, problemleri yoğun bir konuyu ancak güçlü ve kararlı iktidarlar başarabilir. Önü-

müzdeki oluşturulması beklenen Dördüncü Beş Yıllık Plan stratejisinin çeşitli zeminlerde tartışılması Hükümetin önüne, sanayileşmemizin ve kamu teşebbüslerimizin problemlerini serecektir. Dördüncü Beş Yıllık Plan stratejisinin daha evvel görüşülememiş olması, uygulayıcı Hükümet eliyle oluşturulması isabetli olmuştur. Bugünlerde plan müzakerelerinden önce yurdumuzda sanayileşme ortamının engellerini, şartlarını, teşviklerini açıkça ortaya çıkaracak kısa süreli bir çalışmanın yapılmasında fayda umarız.

Mali meselelerde öncelik taşıyan konunun dış ticaret yetersizlikleri olduğu herkesçe bilinmektedir. Ekonominin genel ihtiyaçlarının dört ay önceden tıkanmış olması etkisini önümüzdeki aylarda gösterebilecektir.

Bu arada biç olmazsa millî güvenlik ihtiyaçlarının, sanayi âcil kotalarının, Devlet borçlarının karşılanmış olmasını arzu ediyoruz, Olağanüstü kaynaklar bulunmadığı takdirde sorunun Türk ekonomisini tehdit edecek boyutlarda tıkanıklara sebep olmasından kaygı duyuyoruz. Burada son günlerde kısım, kısım dövizle çevrilebilen buğday stoklarının vaktinde çok daha yüksek fiyatla satılmamış olmasını üzüntü ile karşıladığımızı belirtmek istiyorum. Hükümetin dış kaynaklı yeni krediler bulma çabasında olacağını sanıyoruz.

Programda yer alan Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun gelişmesine hız katması umulan üçlü ekonomik işbirliğinin ivedilikle oluşmasını. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun gelişmesine öncelik verebilmiş olmasını sevinerek karşılarız. Güneydoğu Anadolu'nun enerji, maden, ulaştırma, tarım, projelerinde büyük hamleler yapılmasını verimli, akılcı ve zorunlu sayarız. Altyapı ihtiyaçlarımızdan evvelâ enerji alanında geçmiş dönemde programlanmış ve kısmen uygulamaya konulmuş olan büyük projelerin, her fedakârlığı göze alarak daha fazla zaman kaybedilmeden gerçekleştirilmesini beklemekteyiz. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Ulaştırma alanında, millî ihtiyaçlarımızın dışında uluslararası bağlantıların da gerektirdiği genişlemeleri sağlayacak proje ve yatırım hamlelerinin gerçekleşmesini bekliyoruz. Müzakeresi bahse konu olan, Alman ve İtalyan Konsorsiyumu eliyle yapılacak Türkiye'yi katedecek TIR şebekesinin üzerine kısa, zamanda eğilimesi gerektiğini hatırlatmak istiyoruz.

“Kamu kesiminde teknik personelin huzur içinde çalışabilme olanaklarının sağlanacağı” açıklanmıştır.

Bu bir büyük gereksinme olmakla beraber, Devlet personel rejiminin her yönüyle yeni baştan ele alınması zorunlu hale gelmiştir. İçinde bulunduğumuz yıllarda açıkça görülmüştür ki, yeni personel rejimi Devlete, bürokrasiye, ekonomiye olumlu yararlar sağlamaktan çok olumsuz sonuçlar doğurmuş, biç kimseyi tatmin etmediği halde, ekonomiye maliyeti alabildiğine artmış ve sabit, tutarlı, hizmetim yapan bir amacı da sağlayamamıştır. Yeni başlan uzun vâdede konunun tümü ile ele alınması bir zorunluluktur.

Son yıllarda, tabiat şartlarının da yardımıyla Türk tarımının millî gelirimizin artışına önemli ölçüde katkıda bulunduğu bilinmektedir. Üçüncü planın tarım sektörünü bir nispette ihmal etmiş olduğu da bir vakıdır. Özellikle Türkiye’de artık sulama problemlerinin bitirilememiş olmasının akılcı dayanağa yoktur. Güneydo-

ğunun yeni bir Çukurova olma olanağı, Konya Ovasının tamamının sulanması, artık aydınların kafasında ideal olmaktan kurtarılmalıdır. Bugünün olanaklarında sorun sadece finansman konusudur. Tarım politikasına, programda çok olumlu satırları bulmakla beraber, gene de işaret etmekten kendimizi alamıyoruz. Hayvancılığın ihtiva etliği potansiyel bugüne kadar değerlendirilememiştir. Bütün gayretlere rağmen bu konuda olumlu hamleler sağlanamamaktadır. Ne toplumumuzun yeterli et ihtiyacı, ne de değerini koruyan dış ihraç olanaklarında hamleler sağlanabilmiştir. Çalışma hayatımızın, millî gelirimizin büyümesi ve sanayi ihtiyaçlarımızla uyumlu olarak dengeli bir şekilde geliştirilmesini her zaman desteklemekteyiz. Özellikle, Programdaki işsizlik sigortasının kurulmasını öncelikle bekliyoruz. Burada bir yara da istemeyerek işaret etmek istiyoruz:

Türk sosyal hayatında, sosyal güvenliğin seneden seneye yaygınlaştığını, önemli büyüklükte yeni kesimlere güvenlik sağlanabildiğini memnuniyetle kaydetmeliyim. Bunun karşısında, Türkiye’de büyük bir istihdam yetersizliğini ve işsizlik sorununu görmekteyiz. Grupumuzu en çok rahatsız eden konulardan biri çalışma hayatında yer bulabilmiş, gelir ve kazanç sahibi olabilmiş kişiler yanında büyük bir kitlenin de bundan mahrum bulunmasıdır. Bu işsiz insanlar ekonominin acımasız koşullarına terk edilebilmektedir.

Dışarıda çalışan işçilerimizin edindikleri sosyal güvenlik haklarının Türkiye’ye aktarılmasında karşılaşılan güçlüklerin şimdiye kadar giderilememiş olmasını, işçilerimizin çalıştığı dost ülkelerle uyumlu bir işbirliğinin kurulamamış olmasına ve belki de Hükümetin bu konuda yeterli çabayı sarfetmemiş olmalarına bağlamak istiyoruz. Halkımızın sağlık bakımının kanun hizmeti olarak karşılanması, Devletin başta gelen insanlık görevi addedilmesine hemen katlıyoruz ve sağlık problemlerimizin çözümünü bu esasta buluyoruz. Sağlık sorununa başka yöntemle yaklaşımların yurdumuzun koşullarına uygun olacağına inanmıyoruz. Halkın sağlık hizmetinin sosyalizasyonun yaygınlaştırılmasıyla mümkün olacağına inanıyoruz.

Eğitim ihtiyaçlarımızda sanki eski eksiklikler yetmezcesine, M.C. döneminden devralınan çok ciddi sorunların varlığı tartışma götürmez derecededir. Biz, Millî Eğitim politikasının esasını akılcı - pozitif bilime dayalı - laik öğretimde görürüz. Son dönemde yaratılan binlerce problem arasında millî eğitim politikasının çağdaş olmayan, geriye dönük, ümmetçi bir temele oturtulmak istendiği kimsenin gözünden kaçmamıştır. Üstelik, ortaöğretim alabildiğine bu politikayı uygulayacak ümmetçi kaynaklardan yetişmiş yöneticiler eline teslim edilmiştir. Kesinlikle bunun düzeltilmesi zorunludur. M.C.’den evvelki ortaöğretimin asıl çarpıklığı, önceliğin teknik öğretime verilmemiş, kaydırılmamış olması idi. Bugünkü ortaöğretiminde bu sorun daha da büyük boyutlara ulaşmıştır. Yükseköğretimdeki esas ihtiyaç da sanayileşmenin gerektirdiği ciddi bir uygulamalı öğretimin meydana getirilmemiş olmasıdır. Şimdi Türk üniversitelerinde ve yükseköğretimde uygulamasız, pratiksiz bir mühendis kadrosu yetiştirmenin, daha doğrusu, açılan her yüksekokula devam edenlere öğretimsiz diploma vermenin çabası içindeyiz. Biraz daha gerçekçi olmalıyız. Ortaöğretimin her kademesini bitiren çocuklarımıza bir yükseköğretim diploması kazandırmak ne zorunludur, ne de buna olanak vardır. Aslında, seviyesi son derece tartışmalı olan bir yükseköğretimde sağlanan diplomanın da sahibine ne

kazandırabileceği düşünülmelidir. Millî Eğitim Bakanlığının ilk görevinin Yay-Kur uygulaması veya Mektupla Öğretimi gibi, intiba veren davranışlardan da sakınması gerekir. Bilindiği gibi, başka memleketlerde bu uygulamalar diploma sağlamak için değil, heveslilerine uzmanlık sahalarında bilgi vermek ve derinlik kazandırmak için kurulmuş örgütlerdir. Yeni kurulmuş üniversiteler belli seviyeye gelmedikçe yenilerinin açılması hatta mevcutların büyütülmesi artık sakıncalıdır.

Hükümet Programında dış politika ile Silâhlı Kuvvetlerimiz ve M.İ.T. hakkındaki öngörülen önlemlere tamamiyle katılmakla beraber; bu hususların ivedilik arzettiğini; özellikle Silâhlı Kuvvetlerimizin gücünün artırılması, araç-gereç ve silâh gereksinmelerinin ve geleneklere aykırı olarak boş bırakılan kumanda kademelerinin doldurulmasının öncelik taşıdığını vurgulamak isteriz.

Sayın arkadaşlarım;

Buraya kadar olan teknik politikalarda sadece bazı düşündürücü görüşlerimizi sunmakla yetindiğimiz dikkatinizden kaçmamış olacaktır. Ayrıntı telakki ettiğimiz bir iki küçük konuya daha değinerek görüşlerimizi toplamak istiyoruz.

Kaçakçılıkla mücadele sorunu genel olarak etkili bir Hükümet uygulaması sorunu sayılmalıdır. Son senelerde ekonomik baskılarla orantılı olarak kaçakçılığın hacmi büyümüş, Türkiye'nin tüketim malları ihtiyacı âdeta kaçakçılıkla sağlanır hale gelmiştir. Burada asıl dikkatinize sunmak istediğim husus, emareleri ile yaygınlaştığı gözlenen TIR kaçakçılığının görevli gümrükcüler eliyle organize edilmiş olmasının kamuoyunda yaygın bilinmesidir. TIR nakliyatının yollar dışından yapılamayacağı çok açık olduğuna göre, bu söylenti doğru olabilir.

Daha evvelki Hükümet döneminde çıkarılmış olan TIR kararnamesinin Devletimizi ilgili memleketler nezdinde güç duruma düşüren başarısız tanziminden Türkiye'nin önemli derecede döviz kaybına uğradığı iddia edilmektedir. Bundan başka, TIR geçişlerinde görevini yapamayan bazı bakanlıkların bu zamana kadar gerekli tesisleri hâlâ kuramamış olduğu bilinmektedir.

Kendiliğinden Tekel konularına değinmiş oluyorum. Burada iki küçük itirazımızı dikkatinize sunacağım: En yeni kuruluşlardan biri olan Çay Kurumu devamlı zarar etmektedir. Bunun tek nedeni, çay üretim sahalarının yaygınlaştırılmasının alabildiğine teşvik görmesidir. Sevinerek işaret etmek isterim ki, çay bölgemizin ne istihdam olanağı açısından, ne de bölgenin millî gelirden aldığı pay bakımından devletçe desteklenmeye ihtiyacı kalmamıştır; hiç olmazsa diğer bölgelere nazaran böyledir. Bu teşvik artık kaldırılmalıdır.

Vasıfsız bütün yetişen sahaların da daraltılması gerekli hale gelmiştir. Artık, buralarda tütün ekilmesi hem üreticisine, hem de millî ekonomiye zararlı olmaktadır. O arazi kesimlerinde ne ekilse, tütünün sağladığı olanaktan daha fazlası sağlanabilir hale gelmiştir. Bu teşvik de sınırlandırılmalıdır.

Küçük iki konuyu daha işaretlemek istiyorum. Sayısı 800 kadar olan yedeksübay olma yeterliğinin üç şartından ikisine sahip olan; fakat son çıkan bir tanzimle belli süreden evvel askerliğine karar aldirabilme şartını daha evvel hiç gerek olma-

dığı için, yerine getirmemiş olan genç insanların mağduriyeti bahis konusudur. Bu konuyu dikkatinize sunuyorum.

Türkiye Elektrik Kurumunun özel imtiyaz tanıdığı Çukurova Elektrik Şirketinin kurmakta olduğu elektrik santrallerinin imtiyazı son bir Danıştay kararı ile iptal edilmiştir. Bu durumda, şirketle TEK arasındaki ilişkilerin yeni baştan görüşülmesi zorunludur.

Yukarıda 1977 senesinde akaryakıt istikrar fonunun bugünkü akaryakıt fiyatlarıyla bütçeye 7 milyardan fazla bir külfet yükleyebileceğine işaret etmiştik. Akaryakıt fiyatlarının enerji politikasında bir bütünlük içerisinde öngörülmesine katılsak bile bunun akaryakıt fiyatlarını sabit tutma gereğine, özellikle benzin fiyatlarının sabit tutulma zorunluluğunu doğurması gereğine katılamıyoruz.

Sayın Başkan, Sayın arkadaşlarım;

Konuşmamın son bölümünü arz etmeme izninizi rica ediyorum.

Konuşmamızın birinci bölümünde bilginize sunduğumuz gibi, Millî Birlik Grubu, memleketimizin içine düşürüldüğü durumdan kurtuluş olanağını, Ecevit Hükümetinin güvenoyu almasında görmektedir (*C.H.P. sıralarından alkışlar*) Bu nedenle, Sayın Ecevit'in Programını genel hatlarıyla destekliyoruz ve Hükümetine de güvenimizi bildiriyoruz. Bu Programı, uygulayıcılarıyla beraber siyasal bünyemize direnç kazandıracak, millî birliğimizi sağlayacak, ekonomik yıkıntıları onaracak ve açılan sosyal yaraları iyileştirecek özde buluyoruz.

Burada güncel önemi olduğu inancı ile bir değerlendirmemizi de sunmama izninizi rica ediyorum.

Hükümeti kurmuş olan C.H.P.'nin, seçim sonrası durumunun bir hayli farklı olduğu ilgililerin de bildiği muhakkaktır. C.H.P. seçimde elde ettiği başarıdan sonra, toplumun çok değişik kesimlerinin desteğini sağlayarak toplumla daha evvelkinden büyük ölçüde bütünleşebilmiştir.

Hükümetin Cumhurbaşkanımızca onayından sonra gelişen olaylar durumu daha da güçlendirmiştir. Güvenoyunun sonucuna bağlı olmaksızın şimdiki durumu stratejide "Durum üstünlüğü" denilen tarife uymaktadır. M.C. iktidarı döneminde böyle değildi.

Bugün M.C. Ortakları, toplumun C.H.P. ile bütünleşmesi karşısında, yalnız kalmış bir görünümde dirler. Bu sebeple olacak ki, bazı parti genel merkezlerinin tutum ve davranışları İttihat ve Terakki döneminin "Merkez-i Umumi" sini hatırlatmaktadır. (*C.H.P. sıralarından alkışlar ve "Bravo" sesleri*) Elbette güvenoyuna Mecliste kullanılacak oylar esas olacaktır.

Hükümet güvenoyu almadığı takdirde neler olabileceği hakkındaki görüşlerimizi de sunmak istiyoruz.

Güvenoyu alınmadığı takdirde; demokratik uygulamalar içinde yeni bir hükümetin kurulmasına çaba gösterilecektir. Bu seçenekler arasında geçmişteki M.C. Hükümetinin yeniden göreve getirilme olasılığı da vardır. Ülkemizde sadece ızdıraplara, bunalımlara, bölünmelere, sosyal yıkıntılara, ekonomik çöküntülere sebep

olmuş bir Hükümetin dünden bugüne iç çelişkilerinden kurtularak, boyutları daha da büyüyen sorunlara çözüm bulmasını beklemek, mantıkî dayanaktan yoksundur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar) Üstelik bu Hükümetin kurulamayacağını gösteren ciddi ve çok çeşitli nedenler olmasına rağmen, bazı parti liderlerinin kendilerine geçici bir güvence sağlayabilmek için her türlü ödün vermeye hazır oldukları da kesinlikle bilinmektedir. Ancak böyle bir Hükümet ne yapabilecektir? Hiç! Geçmişte yaptığını yapacaktır. Cepheleşmeyi sürdürecektir, bölünmeleri şiddetlendirecektir, haksızlıkları ve dengesizlikleri büyütecektir ve zaman kazanmaya çalışacaktır. Kendi deyimleri ile sadece durumu idare edebilecektir. Bu noktada Grupumuzun taşıdığı ciddi kaygıları belirtmeyi zorunlu görüyoruz. Toplumun tahriklere karşı duyarlılığının artmış olduğunu Türkiye’de her sorumlu bilmektedir. Bütün kuruluşların toplumsal direncinin M.C. eliyle azaltılmış olduğu da bilinen bir gerçektir. Kaygımız odur ki; durumu idare etmeler sırasında, 1961 sonrası intikal dönemi olaylarının yenilenmesine ister istemez zemin hazırlamış ve fırsat yaratılmış olabilir.

Sayın arkadaşlarım;

Biz buraya kadar önceliğine ve önemine inandığımız siyasal değerlendirmelerimizi sunmaya çalıştık. Gerçeklerini de açık seçik değerlendirmelerimizi sunmaya çalıştık. Gerçeklerini de açık seçik ortaya koyduk. Bu görüşlerimizin ifadesinden sonra, Sayın Ecevit Hükümetinin Programına ve Hükümetine destek olmak istediğimizi; fakat aynı zamanda her zamanki gibi Senatoda titiz bir denetçi olacağımızı tekrar açıklamak istiyorum.

Özgürlükçü demokrasinin yaşatılması, Anayasamızın titizlikle uygulanabilmesi, bu uygulamaların toplumumuza kısa denebilecek sürelerde mutluluklar sağlaması en büyük dileğimizdir.

Güvenoyu ne netice verirse versin, siyasal partilerimizin tümü birden soğukkanlı, dikkatli ve tahriklerden sakınan bir davranış içinde, demokratik prosedürün işletilmesine yardımcı olmalıdırlar. Kamuoyunun bugünkü siyasal gösterileri tebessümle izleyerek güvenoyu sonucunu beklediği hepimizce bilinmektedir. Bu sonucun olumlu olması halinde toplumun ferahlayacağına inanıyoruz; ama olurmuş olabileceğini de dikkatimizden uzak tutmuyoruz. Bu takdirde, elbette dünya yıkılmayacaktır. Diğer çözümler denenecek, er veya geç bir hükümet kurulacaktır.

Bu dileklerle ve değerlendirmelerle kurulan Hükümete evvelâ güvenoyunda, sonra da hizmette başarılar diliyoruz. Grupum adına sizleri selâmlıyorum, ilgilerinize teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum. (C.H.P., M.B.G ve Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Karavelioğlu’na teşekkür ederim.

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına Sayın Erim, buyurun.

CUMHURBAŞKANINCA S.Ü. GRUPU ADINA NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

5 Haziran 1977 seçimleri ertesinde C.H.P. Genel Başkanınca kurulan, Sayın Cumhurbaşkanınca atanan Cumhuriyet Hükümetinin 28 Haziran 1977 günü Cum-

huriyet Senatosuna sunduğu Hükümet Programı üzerinde Kontenjan Grubunun düşüncelerini belirtmek istiyorum.

Önce, Hükümetin kuruluşuna yön veren Cumhurbaşkanı yazısındaki şu cümleyi anımsayalım:

“Yurdumuzun, erken seçimleri gerektirmiş olan iç ve dış ağır sorunlarına çözüm yolları bulacak, Atatürk ilkelerini ve Anayasamızda tanımlanan esasları titizlikle koruyarak memleketimizin muhtaç bulunduğu huzuru ve kardeşlik havasını, millî birlik ve beraberliği, her türlü dar partililik anlayışı üstünde bir görüşle sağlayacak bir Hükümet kurmak için çaba göstereceğinize güvenmekteyim”

Görüldüğü gibi yeni Hükümetten:

1. Erken seçimleri gerektirmiş olan iç ve dış ağır sorunlara çözüm yolları bulması,

2. Atatürk ilkelerinin ve

3. Anayasamızda tanımlanan esasların titizlikle korunması,

4. Yurdumuzun muhtaç bulunduğu huzurun ve kardeşlik havasının, millî birlik ve beraberliğin, her türlü dar partililik anlayışı üstünde bir görüşle sağlanması Devlet Başkanımızca istenmiştir.

Kurulan Hükümette görev almış bakanların her biri, bu bakımlardan olumsuz hiçbir yönü olmayan, istenenleri (başta Sayın Başbakan olmak üzere) iyi niyetle, özenle başarmaya çalışacak Parlamento üyeleridir.

Salı günü Yüce Senatoya sunulan Programda da, Atatürk ilkeleri Anayasamızın esasları, huzurun ve kardeşliğin, millî birlik ve beraberliğin her türlü dar partililik anlayışı üstünde bir görüşle sağlanacağı umudu genellikle diri tutulmuş, beslenmiştir.

Huzur, güvenlik ve birliğin özgürlükleri kısarık değil, ancak özgürlüklerin kullanılışının uygarca kurallara bağlanarak, sağlanacağı görüşüne katılıyoruz ve uygarca kurallar sözünü önemle vurguluyoruz. Toplumumuzun Devlet yönetiminde çektiği sıkıntıların da çoğunca bu uygarca kuralların iyi saptanmamış olmasına; yani kavram kargaşalığına ve her alanda görevli kişilerin yeterince tecrübe kazanmamış olmasına bağlıyoruz. Demokratik hukuk devleti sisteminin ve çoğulcu demokrasiimizin zaman zaman, yer yer hepimizi üzen aksaklıklara uğramasını da buna bağlıyoruz. Uygarca kurallar, kavram kargaşasına meydan vermeyecek biçimde belirlense ve herkes bunlara kendi hakkını kullanırken, görevini yaparken uysa kuşkusuz milletçe daha mutlu günler yaşayabileceğiz.

Programda “Düşünce ayrılıkları yüzünden insanların çatışması, bir milleti böler, zayıflatır, geri bırakır; ama insanların değil de düşüncelerinin çatışması ve demokrasi kuralları içinde özgürce tartışılması, devlet yönetiminde ve toplum yaşamında olsun, bilimde ve teknolojide olsun, bir milletin yaratıcılığını artırır, güçlenip ilerlemesini hızlandırır” deniyor.

Bu da çok doğru. Ancak buna şunu da eklemekte yarar vardır: Herkesin, başta Anayasa, tüm yasalara, yöntemlere, yetki ve sorumluluk sınırlarına saygılı davran-

ması şartıyla ve uygar kuralların başında da, özgürlüklerden, onları ortadan kaldırmak için yararlanmamak olduğu unutulmamalıdır.

Sayın Senatörler;

Programın eğitim işlerine değinen bölümünde söylenenlere yürekten katılıyoruz. Özellikle:

“Atatürk ilkelerini ve milliyetçiliğini, Devletimizin güvencesi olarak ve çağdaş uygarlığın göstergesi olarak yeni kuşakların bilincinde yaşatıcı” bir yol izleneceği vaadini sevinçle karşılıyoruz.

Bugün şu gerçeği açıkça ortaya koymakta yarar vardır: Yeni kuşaklara (bazı çevrelerde, bazı kuruluşlarda) Atatürk’ü ve ilkelerini kötileyici telkinler yapıldığını biliyoruz. Bu telkinler aşırı denilen sağdan ve aşırı denilen soldan gelmektedir. Kimisi, “Gök gözlü Deccal”dan, “putları kırmak”tan söz ederken, öbür uçta da “Burjuva revizyonisti, emperyalistlerin aracı, kapitalizmin Türkiye’deki güçlendiricisi” diye sataşılmaktadır.

Eğitimde, “Atatürk ilkelerini ve milliyetçiliğini” yeni kuşakların bilincinde yaşatmaya söz veren Hükümeti, Türkiye’nin bütün uygar ve zinde güçleri yürekten destekleyecektir. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Çoğulcu demokrasi, geniş düşünce özgürlüğü içinde (ayrıntılarda eğilimleri ne olursa olsun) tüm vatandaşların %90’ından çoğunu temsil eden yurtseverler, Atatürk ilkelerine ve milliyetçiliğine karşı yaratılmak istenen akımların önünde ortak bir çaba ile sağlam bir set kurmalıdırlar.

Bunu yaparken en başta ele alınması gerekli iş, eğitim kurum ve kuruluşlarının da yeni kuşaklarda gerekli bilinci yaratmaktır.

Hükümetin kuruluşunda ve Programında başka hiç bir destekleyecek nokta bulunmasaydı bile, yalnız “Atatürk ilkelerini ve milliyetçiliğini, Devletimizin güvencesi olarak ve çağdaş uygarlığın göstergesi olarak yeni kuşakların bilincinde yaşatıcı” bir yol izleyeceği vaadi için, onu candan alkışlar ve teşvik ederdik. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Oysa, hem bu var hem de beğenilerek başka birçok girişim vaatleri var. Değerli arkadaşlarım;

Hükümet Programının başka bir yerinde, “Hükümet laikliği din ve vicdan özgürlüğü anlamına alır” denmektedir. Bu tarif eksiktir. Laiklik ilkesinde din ve vicdan özgürlüğü de yer alır. Ancak, laikliğin sözlükteki anlamı da, dünya üzerindeki tarihsel gelişimi de bundan ibaret değildir. Hele Türkiye’de hiç bundan ibaret değildir. Laiklik, din ve vicdan özgürlüğü yanında, Devleti din doğmaları adına dikte edilecek kurallarla değil, akılla, bilimle yönetmektir *(C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)*

5 Haziran seçimleri kampanyasında, siyaset pazarına her değerın yeniden sürölme eğilimlerinin yoğunlaştığı görüldü. Böyle bir ortamda şunu da belirtmekte yarar buluyoruz:

Vatandaşların kutsal duygularını siyasal alanda sömürmeye kalkışanlara hoşgörü ile bakılamaz.

Laiklik ilkesinin ülkemize sağladığı yararlar arasında en başta geleni din, mezhep, tarikat ayrılıkları nedeniyle vatandaşların birbirlerine yan bakmalarına, bu yüzden bölünmelerine son vermek olmuştur. Kutsal duyguların siyaset alanında sömürülmesine meydan verilirse, Türkiye yeniden Cumhuriyetten önceki çalkantıların içine sürüklenir.

Sayın Senatörler;

Kontenjan Grupunda dün Hükümet Programını incelediğimizde, Grupumuz üyelerinin çoğu, buraya kadar söylenenlere ilâve olarak şu noktalar üzerinde de özellikle durdular ve beni bunları burada açıklamakla görevli kıldılar:

1. Keşke Programda, önceki Hükümetin eleştirilmesine yer verilmeseydi yahut bu derecede vurgulanmasa idi.

2. Programda, çeşitli alanlarda yapılacak işler konusunda vaadler müphem bırakılmıştır.

3. Tutarı milyarlaraya varacak işlerin mali kaynakları ortaya konmamıştır. Tersine yer yer vergi indirimi niteliğinde girişimlerden söz edilmiştir.

4. Program tavizlerde de ileri gitmiştir.

5. Laiklik alanında, müphem kalmakla birlikte, devrim yasalarından da fedakârlıklar yapılacağı kuşkusunu uyandırmaktadır, “İslâm Enstitüleri akademi yapılacaktır” diyor. Bunun Tevhid-i Tedrisat Yasasına uygunluğu nasıl sağlanacaktır?

6. Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun kalkınmasına ve ekonomik ve sosyal gelişmesine Programda öncelik verilmiş olmasını büyük bir memnuniyetle karşılıyoruz.

7. Akdeniz, Ortadoğu, Balkanlar coğrafya sınırları içinde düşünüldüğü söylenen girişimin niteliği belirlenmemiştir.

8. Dış ilişkiler bahsinde de açıklık yoktur. Neyin, nasıl çözümleneceği söylenmemiştir.

9. Belediyeler için söylenenler de genel çizgiler halinde kalmıştır. Konu çok önemlidir.

Hemen eklemeliyim ki, Kontenjan Grubu üyeleri az önce altı çizilen hususlarda, Hükümetin iyi niyetinden kuşkulu değildir. Belki de yeterince açıklık verilememesi, zaman darlığından ileri gelmiştir. Ancak, ilerde uygulamalarda, daha ayrıntılı öneriler ve tasarılar geldikçe, olumlu yahut olumsuz görüşlerimizi saklı tuttuğumuzu belirlemek istiyoruz.

Bundan dolayı Programın bugün her noktasında durmuyoruz.

Sayın Senatörler;

Bu Hükümetin Cumhurbaşkanınca onaylanması üzerine, Devlet Başkanına karşı A.P., M.S.P. ve M.H.P. liderlerince bir polemik açılmak istendi. Böyle bir davranış Cumhuriyet tarihinde belki ilk defa rastlanıyor.

Hemen söyleyeyim ki, bu davranış esasında tüm haksız, biçiminde ise Devletimizin başına karşı herkesin borçlu olduğu saygıdan yoksundur. (C.H.P. sıralarından alkışlar) “Gayrimeşru hükümet, işgalci hükümet, gasıp hükümet” deyimleri, “Çan-

kaya Hükümeti” terimi ile birlikte söylendiği için de, rejimi ve Devleti yaralayıcıdır. Belli partilerin liderleri Cumhurbaşkanlığı makamına karşı bu biçimde konuşmaya girişir, Anayasaya açıkça aykırı sözlerle suçlamalara başlarsa, o ülkede bu tutumdan demokrasi hiç bir şey kazanmaz; tersine çok, pek çok şey kaybeder.

Hükümete muhalif olan liderlerin Devlet Başkanına karşı açtıkları mücadele- nin hem esasında, hem de biçiminde (Anayasa yönünden) hiç bir dayanağı olmadığı, Kontenjan Grubu 22 Haziran 1977 günü yayınladığı bildiride ortaya koymuş- tu.

O günden bu yana liderler tutumlarını değiştirmediler. Hatta bugün öğle üzeri yeni bir bildiriyle bu tutumlarını pekleştirdiler. Hiç de uygarca olmayan bir davranışla Çankaya’da düzenlenen bir kabul resmini nezaket kurallarını da çiğneyerek boykot ettiler, oraya gelmediler.

Herhangi bir Devlet sorununun, bir siyasal meselenin şöyle veya böyle çözümü yüzünden, görüş ayrılıkları, çelişkiler doğabilir. Her ilgili veya yetkili, hatta Cumhurbaşkanı ile dahi aynı düşüncede olmadığını uygarlık kuralları içinde açıklayabi- lir.

Son Hükümet kuruluşu dolayısıyla kampanya açanlar bu kuralı ne yazık ki bozdular. Bu olayı demokrasimizin geçtiği aşamalarda talih-siz, üzüntü doğuran bir kaza sayabilirsek belki teselli vesilesi olurdu.

Tartışılan konunun esasında da, hücumla girişen liderler yanılıyorlar. Daha zi- yade duygusal bir davranış içine düşmüş bulunuyorlar.

Önce Anayasamızın metninde Hükümet kurulması ve güvenoyu ile ilgili mad- delere bir kere daha dikkatleri çekelim. Anayasa: “Cumhurbaşkanı, Hükümeti kur- ma görevini bir parlamento üyesine verir” diyor. İşte 102’nci maddenin buna deği- nen fıkrası:

“Başbakan, Cumhurbaşkanınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri arasın- dan atanır”

Başbakan atamasında bundan başka, hüküm söyleyen hiç bir işaret Anayasa metninde yoktur.

Aynı 102’nci madde şöyle devam eder:

“Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya milletvekili seçilme ye- terliğine sahip olanlar arasından Başbakanca seçilir ve Cumhurbaşkanınca atanır”

Anayasa, Devlet Başkanının, Başbakanı atarken nelere dikkat edeceğine işaret etmemiştir. Cumhurbaşkanını siyasal takdir yetkisinde özgür bırakmıştır. Hukuk açısından durum bundan ibarettir.

Cumhurbaşkanı, takdirini kullanır, değerlendirme yaparken Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri içinden kimi Başbakan yapacağını saptarken, birçok şeyleri elbette gözönünde tutar. Başbakan olacak parlamenterin kişiliği üzerinde durur. Öyle hallerde karşılaşabilir ki, Başbakanlığa bir partinin liderini değil, başka (hatta parti üyesi olmayan) birisini getirilmek gerekebilir. Bunun takdiri de Devlet Başka- nına bırakılmıştır.

Parlamentoya dayanan demokrasilerde (bizde olduğu gibi) Hükümetin Millet Meclisinden güvenoyu alması gereklidir. Anayasamızın 103'ncü maddesi şöyle der:

“Bakanlar Kurulunun listesi tam olarak Meclislere sunulur; Meclisler tatilde ise toplantıya çağırılır.

Bakanlar Kurulunun Programı, kuruluşundan en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir bakan tarafından Meclislerde okunur ve Millet Meclisinde güvenoyuna başvurulur. Güvenoyu için görüşmeler, Programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra başlar ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra oylama yapılır”

Şu halde, Cumhurbaşkanı, Başbakanı atarken normal koşutlar altında güvenoyunu en kolay alabilecek bir kişiyi atar. Bizdeki gibi, son seçimlerde 213 veya 189 milletvekili kazanmış iki parti varsa, bunlardan birinin kuracağı (tek başına veya ortakla kuracağı) Hükümetin güvenoyu alması olasılığı vardır ve ciddidir ve elbette ilk adımda bu olasılığın seçimden 213 milletvekili ile gelmiş parti için daha yakın bir varsayıma dayandığına kuşku yoktur. Üstelik öteki partilerden ikisinin buna karşı çıkmadıkları, bağımsızlardan bazılarının da karşı durmayacakları anlaşıncı, Cumhurbaşkanı doğal olanı yapmış, 213 milletvekili ile başta gelen partinin liderini hükümeti kurmaya çağırmıştır. Başbakan adayı ise, yeni kurmakta olduğu Hükümetin güvenoyu alma şansının bulunduğunu söyleyince, onun hazırladığı liste onaylanmıştır.

Bu tutumu eleştirenler ne diyorlar? “Biz üç parti yetkilileri bu Hükümete güvenoyu vermeyeceğimizi açıkladık. Cumhurbaşkanı 20 Haziran 1977 günü yazı ile ayrı ayrı bildirdik. Cumhurbaşkanı, bu uyarıyı hiç gözönünde tutmadı. 21 Haziran 1977 günü yeni Hükümet listesini onayladı. Bu Hükümetin güvenoyu alamayacağı önceden belli idi; Cumhurbaşkanı buna rağmen onayladı” Ve devam ediyorlar “Bu Hükümet gayrimeşrudur, gasıptır, işgalcidir, Çankaya Hükümetidir, biz bunun defterini dürüp Meclis Hükümeti kuracağız...”

Öne sürülen bu iddiaların hukukta, Anayasa’da hiç his dayanağı yoktur. Tersine, az önce işaret ettiğimiz Anayasanın 103'ncü maddesinde, güvenoymasına, programın okunmasından iki tam gün geçip görüşmelerin yapılmasından ve Millet Meclisinde bir gün daha bekleyip, sonra başvurulacağı açıkça söylenmiştir. Bu usul uygulanıp son gün oylamaya gidilinceye değin, liderlerin sözleri de birer varsayıma dayanmaktadır. Anayasa metni bu varsayıma itibar etseydi şimdiki niteliği ile değil, başka türlü yazılırdı.

Parti grupları genel kurullarında alınan kararlar, elbette bir ölçüde, tutulacak yolun ne olacağını gösterir. Şunu hemen söyleyelim ki, bu da Millet Meclisi Genel Kurulundaki asıl güvenoymasından önce kesin sayılamaz. Çünkü, Anayasa bunu böyle öngörmüştür, o güne kadar beklemek gerekir. Sonra da, uygulamalarda bizde ve öteki demokratik ülkelerde parti gruplarının kararma uymayan üyeler bu gibi hallerde görülmüş ve görülmektedir. Hatta, demokrasinin beşiği olan İngiltere’de, İşçi Partisinin parlamento grubu tüzüğünde, bir üyenin yurt yaran yönünden vicdanî inancına sığmayan bir grup kararma uymayıp, çekinse oy vermesine res-

men müsaade edilmiştir, Demek ki, Millet Meclisindeki oylamadan önce kesin birşey söylenmemesi olağandır.

Hal böyleyken, Anayasa'ya ve demokratik geleneklere uyularak kurulmuş bir Hükümete, "Çankaya Hükümeti" demenin anlamı nedir? Cumhuriyet döneminde her Hükümet bir Çankaya Hükümetidir. Çünkü Anayasa Başbakanı atayarak Hükümeti kurdurma yetkisini Cumhurbaşkanıya vermiştir. Kendileri de Çankaya köşkünde görev yapmaktadırlar. Cumhuriyette Çankaya'dan başka yerde onaylanmış yahut Devlet Başkanından başkasınca atanmış bir Hükümet yoktur ki... Meclis hükümeti kurulacağını söyleyenler bilmezler mi ki, Millet Meclisinden güvenoyu alan her hükümet artık, Çankaya'nın ve aynı zamanda Meclisin; kısacası Cumhuriyet Hükümetidir. Güvenoyu alamayan Hükümet ise, hemen çekilir.

Eğer, Millet Meclisi Genel Kurulunun değil de parti liderlerinin, yönetim kurullarının, gruplarının güven veya güvensizlik bildirilerini milletvekili sayılarını alt alta yazıp önceden toplamak usulüne dayanarak hükümet kurulacak idi ise, Millet Meclisi Genel Kurulunda yeniden güvenoymasına ne lüzum vardı? Anayasamızda 103'ncü madde değişmedikçe, ona uymak zorunluğu Siyasi partiler için de vardır; yani Hükümet Programının okunmasından iki tam gün sonra görüşme yapılacak. Niçin? Çünkü o iki gün içinde parti grupları program üzerindeki düşüncelerini saptama olasılığını bulacaklar. Millet Meclisi Genel Kurulunda bu görüşlerini kürsüde açıklayacaklar. Hükümet cevaplar verecek.

Ertesi gün, partilerin grupları Hükümetin cevapları ışığında, bir kere daha programı ve hükümeti değerlendirecekler, güvenoyu verip vermeyeceklerini kararlaştıracaklar.

Dikkat buyurulursa, Anayasanın çizdiği bu kesin ve açık sınırlara saygı gösterilmiyor. Anayasanın koyduğu sürelerle saygı gösterilmiyor ve hatta program dinlenmiyor. Bununla da yetinilmeyip Anayasaya, parlamenter geleneklere uygun bir atama ile göreve çağırılan bir heyete "Gayri meşru, işgalci, gasıp, Çankaya Hükümeti deniyor.

Ne yazık ki, bu tutumla rejim yaralanıyor, vatandaşlar kötümserliğe düşürülüyor.

Biz Kontenjan Grubu olarak, bir kere daha liderlerin sağduyusuna, yurtseverliklerine seslenmek istiyoruz; Sayın liderler, bu gidiş Türkiye'yi demokrasi yolunda daha iyi düzeylere değil, tersine, sonucu şimdiden kestirilemeyecek karanlık yarınalara götürür.

Hiç vakit kaybetmeden doğru yola gelinmelidir. Geçmişte sağduyuya, akla kulaklarını tıkayanlar ve gözlerini yumanlar, yalnız kendilerine, partilerine değil, bütün ülkeye zarar vermişler, Devleti içinden çıkılması çok güç bunalımlara sürüklemişlerdir.

Sayın Senatörler,

Bu noktada Hükümeti de uyarmak isteriz. Sayın Başbakan göreve atandığı günden bu yana güzel davranışlar içindedir. Kendisinden ye bakan arkadaşlarından bu konuda daha da titiz olmalarını bekliyoruz. Cumhurbaşkanı'nın görev yazısında

işaret buyurdukları, millî birliği ve beraberliği, kardeşliği pekiştirmek için, Cumhuriyet Hükümeti olarak, muhaliflerine pek geniş hoşgörü içinde davranmanın millî menfaatler açısından zorunlu olduğu bir dönem yaşıyorum. Kendilerinin bu alanda gösterecekleri her çaba, vatandaşların yüreklerinde olumlu yankılar uyandıracaktır. Güvenoyu alsalar da almasalar da çoğulcu, özgürlükçü demokrasimizin yaşaması için, uygarca kuralların gereğini benimseyenler, Kontenjan Grubunun bu ricalarını herhalde gözönünde tutacaklardır, diye düşünüyoruz.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Şu anda Hükümet görev başındadır. Üç gün sonra Millet Meclisinin güvenoyu verip vermeyeceği kesinlik kazanacaktır. Güven alırsa Hükümet yerine yerleşecek, çözüm bekleyen iç ve dış sorunlara daha rahat eğilecektir.

Sözlerimi, yıllardır ısrarla üzerinde durduğumuz bir önemli hususa değinerek bitirmek istiyorum:

Demokrasimizin başlıca eksiği, parti liderleri, iktidarla muhalefet arasında sürekli, kesintisiz bir diyalog kurulamamış olmasıdır. Bugün Türkiye'nin iç ve dış birçok sorununa, partilerarası uygarca diyalog kurulmadan hele en azından C.H.P. ile A.P. arasında sürekli, kesintisiz görüşmeler, yer yer, zaman zaman desteklemeler sağlanmadan çözüm getirilemeyeceğini sağduyu sahibi vatandaşlar anlamışlardır. Bu diyalog kurulmadığı için ülke ve rejim çok zarar görmüştür.

Diyalog başladığından iç ve dış bazı önemli sorunlar karşısında C.H.P. ile A.P.'nin birbirlerine yakın düşündükleri kısa zamanda ortaya çıkacaktır.

Birkaç ay önce bu kürsüden o zamanki iktidara da aynı biçimde seslenmiştik: "İlk adımı atmak, ilk el uzatmak size düşer" demiştik. Bugünkü iktidara da aynı sorumluluğu hatırlatıyoruz.

Kontenjan Grubu olarak Cumhuriyet Hükümetine, çok güç koşullar altında üstlendiği görevinde başarılar diliyoruz.

Saygılar sunarız. *(C.H.P., M.B. ve Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Erim, teşekkür ederim efendim.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Atmaca, buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Hükümet Programı üzerindeki görüşlerimizi sunarken hepinizi derin saygılarla selâmlarım.

Sözlerimize başlarken bir hususu vurgulamadan geçemeyeceğiz. Adalet Partisi Grubunun, bir ülkenin kaderiyle geleceğiyle ilgili Hükümet programının okunmasında, görüşülmesinde bulunmamasını, demokrasi anlayışımızla, ülke severlikle hatta milliyetçilik duygularıyla bağdaştıramadığımızı ifade etmek isterim.

Değerli arkadaşlar;

Hükümet Programı, geçmiş deneylerden de yararlanılarak bugün Türkiye'nin ağır soranlarına çözüm getirecek nitelikte hazırlanmıştır. Programın barışçı başlıca

niteliğidir. Düşünce, din ve mezhep özgüllüğüne, çağdaş anlayışla Programda yer verilmiş olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Programın bir özelliği de geçmiş Cephe Hükümetinin batağa sürüklediği ülke sorunlarını olduğu gibi sergilenmesidir. Bir hükümetin ne yapacağına karar verebilmesi için, evvelâ ne devrildiğini bilmesi lâzımdır. Açık rejimlerin bir kuralı da ülke sorunlarından halkın bilgi sahibi olmasını sağlamaktır. Programın çağdaş bir görüşle ve milli sorunlara gerçekçi bir çözüm getirecek şekilde hazırlanmış olmasını takdirle karşılıyoruz.

Değerli arkadaşlarım;

Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetimiz, demokratik rejime geçişimizden bu yana ileri-geri birçok aşamadan geçerek bugüne gelmiştir. Ulusça özlemini duyduğumuz, demokrasinin bütün kurallarıyla işlerliğini sağlama uğraşımı yeni bir dönemin eşigindedir.

Anayasanın özüne ters tutum ve davranışların toplumumuzu ne büyük huzursuzluklara sürüklediği demokratik rejimi yozlaştırdığı yakın tarihimizde görülmüştür.

Ülke yönetimindeki başarısızlığın suçunu Anayasada göstererek, Anayasa ve kurumların yıkmaya çalışanların, son seçimlerden ders almamış olmaları demokrasimizin geleceği için umut kırıcı olmaktadır. Seçim öncesinde Anayasayı, Atatürk ilkelerini yok edici çağdışı sözlerine karşın, Ulusumuz Anayasasına sahip çıkarak, sosyal barışa, özgürlüğe sosyal adalete bağlılığını bir defa daha kanıtlamıştır.

Anayasal ilke ve kurallara göre oluşturulan Cumhuriyet Hükümetini “İşgal Hükümeti, Çankaya Hükümeti” diye yakıştırmalarıyla Hükümeti “gayri meşru” saymak en azından Anayasaya saygısızlıktır. Bunlarla da yetinmeyip hükümete karşı devlet memurlarını direnişe çağırmanın, toplantılar düzenleyerek bir kısım yandaş memurlarını isyana teşvik etmenin arkasında tehlikeli ve karanlık amaçların yattığı açığa çıkmıştır artık.

Devletin sembolü Sayın Cumhurbaşkanını suçlayarak devleti tahrip eden liderler rejime, demokrasimize, hatta kendi partilerine de en büyük ihaneti ve kötülüğü yapmaktadırlar.

Göreve başladığı günden bu yana; Sayın Ecevit Hükümeti, ülkemizde barışçı bir ortam yaratmanın yoğun bir çalışması, içindedir. Muhalefet çevrelerinde bu tutum sert eleştirilere, kıskançlıklara neden olmuştur.

Hükümetin, güvenoyu almamış olduğu ileri sürülerek asayiş için bile önlemler alması istenmemektedir.

Oysaki, can güvenliği, öğretim özgürlüğü için önlemler alınmasa ve mahkeme kararlarının uygulanması bir hükümet politikasından çok, kaçınılmaz, savsaklanamaz bir devlet görevidir; Anayasanın gereğidir bunlar.

Halkın huzura kavuşmasından huzursuz olanlar ne yazık ki, ülkemizin kade-rine yıllardır egemen olmuşlardır. Ülkemizin geri kalmışlığının nedeni bu yıkıcı, çarpık düzen ve bu düzenin sürdürücü anlayışlarıdır.

Değerli arkadaşlarım;

A.P. ve M.H.P. liderlerinin cepheleşmeyi sürdürerek kavgayı, kutuplaşmayı, gerginliği topluma yayma çabalarına, Cephe zamanında atanan gözö pek militanlarında katılması huzursuzluğu artırmakta, devlet hizmetlerinin görülmesini zorlaştırmaktadır.

Sayın Ecevit Hükümeti, kardeşliği, barışı, özgürlüğü, millî bütünlüğü gerçekleştirme iyi niyeti ile işe başlamıştır. Öte yandan ivedi bir ülke sorunu haline gelen para, kredi döviz darboğazlarını aşmanın yollarını aramaktadır.

Bunlar bir ulusun günlük yaşantısının vazgeçilmez sorunlarıdır. Hükümetin bu olumlu girişimlerini kınayanları Türk halkı affetmeyecektir. Bunlar hasetliğin, çekememezliğin belirtileridir.

Bu kırıcı, yıpratıcı, yıkıcı, hatta rejimi sarsıcı tartışmalar, bir bardak suda fırtına yaratanlara da yarar getirmeyecektir.

Demokrasiyi yıpratmak, Parlamento güvenini sarsmak kimseye yarar sağlamaz.

Devlet gemisini batırmak isteyenler, kendilerinin de aynı gemide olduklarını unutmuş görünüyorlar.

Tüm kamuoyu, hükümetin bir an önce kurulmasını istiyor. Türk halkı köydeki çobanından üniversitedeki öğretim üyesine; fabrikadaki işçisinden iş adamına kadar parti görüş ve inançlarını bir tarafa bırakarak hükümetin kuruluşunu millî yararımıza açısından değerlendirmektedir. Hükümet sorunu, öncelikle bir kısım beyanlar Türk halkını huzursuz etmektedir.

A.P. ve M.H.P. Genel Başkanlarının kendi prestijlerini ülke yararının üstünde görmelerini milliyetçilik anlayışı ile bağdaştırma olanağı yoktur. Bu “benden sonra tufan” zihniyetinin açık belirtisidir.

5 Haziran seçimlerinin yenilgisini içine sindiremeyenler, birleştirici, barışçı bir Cumhuriyet Hükümeti kurulmasına tahammül edememektedir. Tek istekleri cephe kurmak ve geçmiş dönemdeki cinayetlerine devam etmektir.

Cephecilerin hükümet politikasında ters ve ayrı düşünmelerini doğal karşılıyoruz. Ancak, Devlet kurallarında ayrı düşünmeye, Devleti tahrip etmeye kimsenin hakkı yoktur.

Sayın Cumhurbaşkanımızın Parlamentonun en büyük partisinin Sayın Liderine Anayasamızın 102’nci maddesinin verdiği yetkiye dayanarak hükümeti kurma görevi vermesini “yetki gaspı” olarak nitelendirmek, en hafif deyiimi ile hukuka saygısızlık ve hukuk bilgisinden yoksun olmak anlamına gelir.

Yetki gaspı yaparlar Cepheyi oluşturanlardır. Millî iradenin tecelli yeri Millet Meclisidir. Bu iradeyi gaspetmek için baskı yapanların haysiyet ve şereften bahsetmeye hakları yoktur.

Anayasamızın 103’ncü maddesiyle Millet Meclisine ve milletvekillerine tanınmış olan yetkiyi üç parti başkanı ele geçirmek çabasıdadırlar.

Bu üç parti lideri, sanki Millet Meclisi kendileriymiş gibi daha Program okunmadan peşin güvenoyu vermeyeceklerini ilân etmişlerdir. Buna “lider diktası” denir. Parti içi demokrasiye inanmayan, parlamenterlerin özgür düşüncesine saygı duymayan Sayın Demirel ve ortaklarının demokratik rejim koruyuculuğu yapmaya ne hakları, ne de yetkileri vardır.

Milletvekilinin özgür iradesine peşin ambargo koyanlar Milletin vekillerinin vicdanlarına el uzatmaktadırlar.

Yasalarımıza göre, milletvekillerinin güvenoyu iradelerine ipotek koyma hakkına ne Demirel, ne de Türkeş sahip değildir. Siyasi partiler yasasının 25’nci maddesi; “Parti tüzüğünde veya grup iç yönetmeliğinde Bakanlar Kumluna veyahut bir Bakanlar Kurulu üyesine Millet Meclisinde veya grupta güven, ya da güvensizlik oyu verilmesi konusunda karar alma yetkisini Millet Meclisi Grup Genel Kurulundan gayri bir parti organı veya merciine bırakan bir hüküm bulunmaz” demektedir.

Sayın Demirel her gün sabahdan akşama tekrarladığı demeçlerinde 229 oyunun olduğundan bahsetmektedir. Sayın Demirel, M.S.P. ve M.H.P. vekâletine sahip midir ki, bu partilere yön vermeye çalışmaktadır? Vicdanlarıyla, akliselimiyle oy kullanma hakkına milletvekillerine tanınmayan Sayın Demirel, başka partilerinde iradelerine egemen olma gayretkeşliğine girişmiş bulunmaktadır. İncancımız odur ki; Türk Parlamentosu ve demokrasiye inançlı ülke sever parlamenterler, kaprisleri yüzünden rejim bunalımı yaratmak isteyenlere asla kapıkulluğu yapmayacaklardır.

Değerli arkadaşlarım;

Partiler öncelikle ve en azından iki büyük parti, demokrasinin kurallarında birleşemezlerse, demokrasinin tanımında anlaşılamazlarsa o ülkede demokrasi yaşayamaz.

Sayın Demirel ve Türkeş Cephenin ağır günâhından kendilerini kurtarabilmeyin yollarını aramaktadır.

Vaktiyle bitli yorgandan kurtulmak için erken seçim isteyenler, bugün kendilerini kurtarmak için bitli yorgana sahip çıkmaktadırlar.

Sayın Demirel, Hükümetin başından ayrılmanın telaşı ve sakıntısı içinde ne yaptığını ve ne söylediğini bilmeyecek kadar cezbe içindedir. Sayın Demirel’in iktidarın başı olabilmek için vermeyeceği ödün yoktur. İktidarı için Atatürk ilkelerinden ödün vermiş, hukuk kurallarını yıkmış, Anayasayı rafa kaldırmıştır.

Demirel’in telâşının, korkusunun bir nedeni de, Sayın Ecevit Hükümeti Programının barışçı, bütünleştirici, millî birliği sağlayıcı, ülkenin iç ve dış sorunlarına çözüm getirici nitelikte olmasındandır.

Sayın Ecevit Hükümeti bir partinin veya belli bir düşüncedeki çevrelerin Hükümeti değil, tümü ile milletin hükümeti olarak çalışacaktır. Bunu ilân etmiştir. İşte Demirel ve Türkeş’leri huzursuz eden budur.

“Bölücü değil, uzlaştırıcı; kırıncı ve çatıştırıcı değil, barıştırıcı olacaktır” sözleri, Sayın Demirel’i ve Türkeş’i hırçınlaştırmaktadır.

Ülkemize huzur, barış gelirse, Sayın Demirel ve Türkeş, dayandığı kin dayanağından mahrum kalmış olacaktır. Bunlar, kendi huzurlarını ülkenin huzursuzluğunda görmekte-dirler.

Şeref ve haysiyet münkiri iftirası yanıtlamaya değmeyecek kadar dayanaksızdır. Şu kadarını söyleyelim ki, inkâr ve inançsızlığı kendine meslek edinen politikacılar bu davranışlarıyla Türk Parlamentosunun ve partilerinin onuruna gölge düşürmektedirler.

Değerli arkadaşlarım;

Sayın Cumhurbaşkanı, Sayın Ecevit'e Hükümet kurma görevi yazısında her şeyi açık seçik anlatmış, rejim için duyduğu kuşkuları dile getirmiştir. Sayın Korumak, Atatürk ilkelerine, Anayasanın özüne dayanacak bir hükümet kurulmasını istiyor. Böyle bir iktidarı da ancak sayısal üstünlüğe ve sağlam doğrultuya sahip olan Cumhuriyet Halk Partisi kurabilir.

M.C. İktidarı ülkemizi bir soğuk savaşın tehlikeli dalgalarından geçerek sıcak savaşın eşiğine getirmiştir. Yeni bir cephe denemesi daha büyük felâketlerin daveti olacaktır.

Sayın Demirel iki gün evvel 28 Haziran 1977 Salı günü programında yaptığı konuşmasında grup üyelerini kışkırtarak bilinen üslubu ile gerçekleri değiştirerek düşmanlık tohumlarını ekmeye devam etmiştir.

Psikolojik savaştan, komünizm karşısında birleşmeden bahseden Demirel, şeref ve haysiyet münkirlerine ders vermekten söz ediyor.

Seçim propagandalarında da komünizmi çürük sakız gibi çiğnemişlerdir. Türkiye'de komünizme ortam hazırlayan, bu ideolojinin yayılmasına yardımcı olan tek kişi varsa o da Sayın Demirel'dir. Tutum ve davranışları ile Sayın Demirel ve Türkeş, faşizmin de, komünizmin de hem destekleyicisi, hem de koruyucusu olmuştur bugüne kadar.

Değerli arkadaşlarım;

Demirel, grubunda Parlamento'yu küçültücü girişimlerden söz etmiştir. Bu sözleriyle eğer 1975 başlarında cepheyi oluşturmak için dönen milyonlardan bahsediliyorsa sorumluluğu kendisinindir.

Cumhuriyet Halk Partisi toplum ahlâkına, kişi haysiyetine saygılı bir partidir. Doğrulukla haysiyeti, görevle sorumluluğu özleştiren bir partidir Cumhuriyet Halk Partisi.

Sayın Demirel hırs ve inancını yenememiş olacak ki, yıllardır askıda bıraktığı Kıbrıs gibi dış ilişkilerimizin sorumluluğunu da bir haftalık Hükümete yüklemek çabası içindedir, 10 yıl Kıbrıs'taki soydaşlarımızın tutsaklığına seyirci kalanların Kıbrıs Türklerine özgürlük sağlayanları kutlamaya eğer yüreği elvermiyorsa, hiç olmazsa susmasını bitmesi lâzımdır.

Sayın Demirel'in milletin haklarını savunacağından bahsetmesi gülünçtür. Kardeşlerine, yeğenlerine, bacanaklarına haksız çıkar sağlamaktan başka amacı olmayanlar milletin haklarını savunmaya ne zaman ve ne de olanak bulabilirler.

Cumhuriyet Halk Partisinin hükümet olmasından bit avuç partizanın korkusu, telaşı, kuşkusu nedir?

Cephe borazanı haline getirilen TRT'den günde üç öğün koro halinde bağırıp çağrılar nedendir?

Sokaklarda adamlar, çocuklar, gençler öldürülürken, böylesine telaş yoktu.

Uzak ülkelerdeki elçilerimizin maaşları ödenemezken sesleri çıkmıyordu.

Ambargo süresince aymazlıkları devam ediyordu.

Korkuları hesap vermektir. Binlerce cinayetin hesabı, milyonlarca yolsuzluğun hesabının sorulmasından korkmaktadırlar. İhlâl ettikleri Anayasanın, tahrip ettikleri hukukun yargısından kaçma yollarını aramaktadırlar. Ezilen, sömürülen, sürgün edilen onbinlerce memurun, gencin hak aramasından kuşkulanmaktadırlar.

Değerli arkadaşlarım;

Hükümetin kurulmasından, böylece ülkenin bunalıma sürüklenmesinden yadırlar. Bulanık ortam yaratabilmek için bir yandan her türlü tertiplere girişmiş görünmektedirler. Cinayetlerin, vurgunlarına, soygunlarına devam etmeyi planlamaktadırlar. Büyük acıları, ıstırapları ile geride bıraktığımız 26,5 aylık cepheleşmenin özlemi içindedirler. Devletin başı Sayın Fahri Korutürk'e saygısızca saldırılarının gerçek nedeni de budur.

Değerli Senatörler;

Çağdaş anayasalarda can güvenliği birinci koşul olarak benimsenmiştir. Yaşama hakkı, insan haklarının başında gelir. Bu konuda cephenin devrettiği miras korkunçtur, 26,5 aylık Cephe Hükümeti devresinde sadece siyasal asayişin bilançosunu özetlersek, çatışmanın ne denli korkunç büyük boyutlara ulaştığı görülecektir.

26,5 aylık Cephe Hükümeti devresinde; 141 öğrenci, 87 halktan olmak üzere 228 siyasal cinayet işlenmiştir. 1974'te Sayın Ecevit devresinde bir tek siyasi cinayet yoktur.

Cephe devrinde yine siyasal nedenlerle 3.070 öğrenci, 799 halktan olmak üzere 3.869 vatandaşımız ağır yaralanmıştır,

Sayın Ecevit Hükümeti devrinde Siyasi partilere bir tek saldırı olayı olmuş, failleri de derhal yakalanmış olmasına karşın, Cephe Hükümeti devrinde siyasi partilere yapılan saldırı adedi 112'dir; failleri de bulunmamıştır.

Cephe devrinde olayların önlenmesi bir yana, saldırılar teşvik edilmiş, saldırıcılar korunmuş, hatta ödüllendirilmiştir.

Cephe döneminde 579 patlama olayı meydana gelmiş, 87 işyeri işgal edilmiş, 96 lokavt yapılmış, 93 banka soyulmuş. Bu soygunlar sonucu 11 milyon 218 bin lira gasp edilmiştir.

Değerli arkadaşlarım;

Ülke ve ulus bütünlüğümüzü parçalamayı, halkın can ve mal güvenliğini ortadan kaldırarak ülke çapında huzursuzluk yaratmayı ve özgürlüklerin kullanılmasını

engellemeyi ve böylece Anayasal demokratik rejimi yıkmayı amaçlayan bu olayların kaynaklığını yapanların yeniden iktidar olmak için birtakım tertiplere girişmelerini demokratik rejimin geleceği yönünden kuşku ile izlemekteyiz.

Amaçlarına varabilmek için öğrenci, memur, işçi, halk kesimi ve örgütlerine girerek çeşitli eylemlerde bulunmaktadır. Özellikle Cephe Hükümeti döneminde Devlet dairelerinin büyük kısmında M.H.P. yanlısı kişilere görev verilmiştir. Bu yüzden zabıta anarşiyle mücadelede büyük güçlüklerle karşılaşmış ve etkin önlemler alamamıştır. Alanlar da sürülmüştür.

Silâhlanmış, örgütlenmiş ve gelişmiş bulunan milliyetçi, toplumcu görüşlerin yurt çapına dağılan fanatik vurucu timleri merkezlerinden aldıkları emirlerle adam öldürmeye ve öğretim özgürlüğünü engellemeye korkusuz ve acımasızca devam etmektedirler. Ülkemizi büyük çalkantılara sürükleyen, iç barışı bozan, kardeş kavgasına dönüşen bu olayların sosyal, ekonomik ve siyasal nedenlerle yapıldığı bir gerçektir.

Her ülkede kolluk kuvvetlerinin saygınlığı ve etkinliği, ona emir ve komuta eden hükümetlerin ve yöneticilerin saygınlığı ile orantılıdır. Aynı bireylerden oluşan güvenlik örgütünün bazan saygınlık kazanmasına (1974 Ecevit Hükümeti devrinde olduğu gibi) bazan da kamuoyunca hor görülmesine tanık olmanın anlamı budur.

Türk polisi son 26,5 ay içinde, kendi içinde çelişkilerle dolu, halkın büyük kesiminin ve tüm Anayasal kurumlarının gözünde saygınlığını yitirmiş bir hükümetin emrinde görev almıştır. Bu yönetimin, bazı kanatlarınca hizmet sayılan çalışmalar, diğer kanat ya da kanatlarınca suç olarak nitelenmiştir.

Cephe döneminde güvenlik kuvvetlerindeki atama ve yer değiştirmeler, pazarlık yöntemiyle oluşturulmuştur.

Öte yandan, anarşik olaylarla uğraşı yükümlülüğü içinde bulunan güvenlik mensuplarından taraflı hareket edenlerin yükseltilmeleri ve daha çekici yerlere getirilmeleri, bu örgüt içindeki aşırı duygusal kişilerde, taraflı çalışmanın, kendilerine daha parlak bir gelecek sağlayacağı izlenim ve inancını yaratmıştır.

Böylece, Devletin güvenlik kuvvetlerinde de bölünmeler belirgin biçimde kendini göstermiştir.

Cephe döneminde huzursuzluğu, başıboşluğu yaratan bilimsel veri ve nedenler bir tarafa itilerek, adaletsiz, dürüst partizan ve taraflı uygulamalarla güvenlik kuvvetlerinin çalışma şevki ve uğraşı gücü yaralanmıştır.

Bu tutumun sonucu olarak siyasal cinayetler, olağan olaylar haline dönüşmüştür.

İşte asayiş konusunda devir alınan kötü mirasın bilançosu bu acı ve düşündürücü gerçeklerdir.

Değerli arkadaşlarım;

Sayın Demirel iktidarlarının anarşi ile özdeş hale geldiğini kanıtlamıştır, bu olaylar. Cinayet ve yolsuzluklarla şaibeli hale gelmiş kişilere Devlet yönetimi yeni-

den verilemez. Bunlar iktidara değil, cinayet ve yolsuzluklarının hesabını vermeye hazırlanmalıdırlar. Kamuoyunun güvenini kaybedenlerin Başbakan da olsa, hükümet de olsa iktidar olamayacağı acı deneylerle saptanmıştır.

Değerli arkadaşlarım;

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak Sayın Ecevit Hükümetinin programını dinledikten sonra, ülkeyi asayiş kargaşasından ancak Sayın Ecevit Hükümetinin kurtarabileceği inancına vardık.

Sayın Ecevit Hükümetinin, olayların temelinde yatan siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel sorunların, bilimsel ve tarafsız yöntemle kısa zamanda çözerek ulusumuzu huzura kavuşturacağına güveniyoruz.

Ecevit Hükümetinin güvenlik örgütündeki verini ve çalışma gücünü azaltan, yıpratıcı, taraflı uygulama ve kayırmaları kaldırarak Türk kolluk kuvvetlerine eski saygınlığını kazandıracağına inancındayız.

Hükümet programında, iç barış, can güvenliği, öğretim özgürlüğü sorunları ciddiyetle ele alınmış ve çözüm yolları gerçekçi bir yöntemle gösterilmiştir.

C. Senatosu Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak Cephe Hükümetinin ektiği nifak tohumlarının kısa devrede temizlenerek, özgürlükçü demokrasinin bütün kurallarıyla işlerliğinin sağlanacağına eminiz.

Değerli arkadaşlar;

M.C. Hükümeti, ekonomimizi de büyük çıkmaza sokmuştur. Maliyemizin içte ve dışta itibarı kalmamıştır. Türkiye bir pahalılık ve kuyruklar ülkesi haline getirilmiştir. Cephe iktidarı döneminde %80'ni kısa vadeli olmak üzere 9 milyar doların üzerinde borç yapılmıştır. Merkez Bankasında, Şubat ayından bu yana 1 milyar 350 milyon dolar dış alım transferi beklemektedir. Tarım ilaçları için dahi dış alım transferi yapılamadığından çiftçiler köylüler güç durumda kalmıştır.

Cephe Hükümeti uluslararası ekonomik işlemlerde de karşılıksız çek kullanarak uluslararası saygınlığımızı kaybettirmiştir.

Döviz yokluğu ve transfer gecikmeleri nedeniyle millî savunmamızın âcil ihtiyaçları dahi karşılanamamıştır.

Çiftçinin, işçinin emeği gereğince değerlendirilmemiş, karaborsa ile mücadele edilmediğinden hayat pahalılığı çekilmez hale gelmiştir.

Döviz sıkıntısına rağmen, iç tüketim fazlası, pamuk, tütün, buğday gibi ürünlerimizin dış satımlarını dahi sağlayamamışlardır. Bu yüzden, stok ürünlerimiz büyük oranda zarar görmüştür.

Kamu harcamalarının finansmanında çok kısa görüşlü savurgan ve sağlıksız tutum sonucu kamu kuruluşları büyük zararlara sokulmuştur. Kamu İktisadi Teşebbüsleri katkı yerine, ekonomimize yük haline getirilmiştir. Yatırımlar büyük ölçüde aksamıştır.

Seçim öncesi büyük masraflarla oy avcılığı için atılan temeller üzerinde bugün deve dikenleri boy atmaktadır.

Özel sanayii kesimi girişimlerinde rüşvet ve seçim yardımı yapmayan özel teşebbüsçülerin girişimleri engellenmiştir. Vurguncular, karaborsacılar dışında bütün iş çevreleri tedirgin olmuşlardır. İşyerlerinde çalışma barışı, kayırma partizanlar tarafından bozulduğu için üretim düşmüştür.

Türk ekonomisi A.P., M.S.P., M.H.P. çıkarcıları tarafından parsellenmiştir. M.C. nin 26,5 aylık iktidarı döneminde Türk halkından ne alıp, ne verdiği ortadadır. 26,5 aylık M.C. Hükümeti ülkemizi daha çok çalkantılara, bunalımlara, huzursuzluklara, yokluklara ve şikâyetlere sürüklemiştir.

Her vesileyle açlığı, fukaralığı, işsizliği, pahalılığı, yokluğu, anarşiyi yok edeceklerini söyleyenler, söylediklerinin tamamen aksini yapmışlardır.

İşsiz sayısı 2,5 milyonu aşmış, temel tüketim mallarındaki kıtlık nedeniyle çaydan sigaraya, ekmekten benzine, lâstikten traktöre, tüp gazından kömüre kadar her şey için uzayıp giden kuyruklar oluşmuştur.

Değerli arkadaşlar;

Kısa zamanda Ecevit Hükümeti ekonomimizi çıkmazdan kurtaracak, içte ve dışta saygınlığımızı kazandıracaktır. Geçim sıkıntısının ağır baskısının altında olan Türk halkı esenliğe kavuşacaktır.

Yatırımlar hızlandırılacak, boş temel çukurları doldurulacaktır.

Sanayicilerin bekledikleri transferler sağlanacak, üretim artırılacaktır.

Enerji sıkıntısı giderilecek, işsizlik yeni iş sahaları yaratılarak önlenecektir.

Hükümet programını, M.C. Hükümetinin bıraktığı kötü mirası kısa sürede olumlu duruma dönüştürecek bilimsellikte hazırlanmış olarak görüyoruz ve bunu takdirle karşılıyoruz.

Program, ülkemizin bütün iç ve dış sorunlarını kapsamakta, bu sorunlara çözüm getirmektedir. Ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarda büyük atılımları görmektedir.

Uluslararası ve komşularımızla olan ilişkilerimizin milli çıkarlarımıza uygun hale getirileceğine inanıyoruz.

Cephenin dünya ulusları arasında kaybettirdiği saygınlığımızın yeniden sağlanacağına hiç şüphemiz yoktur.

Vaktiyle verilen ödümler, bıraktığı boşluklar, sorunlar, ülke yararına mutlaka çözülecektir. Bir avuç partizanın alınları terlemeden milyonları vururken, işçiler, memurlar, emekliler, köylüler, esnaf ve sanatkârlar haftada bir de evlerine bir kilo et, bir sepet meyve-sebze götürememenin acı burukluğundan kısa zamanda kurtarılacaktır.

Devletin olanakları, cinayet bölüklerine artık bölüştürülmeyecektir.

Cumhuriyet Halk Partisine oy verenler bundan böyle cezalandırılmayacaktır.

Bunlarla da kalmayarak, Türkiye'yi büyük badirelere, korkunç felâketlere sürükleyenlerin bundan böyle Türkiye'nin kaderine hâkim olması artık önlenecektir.

Değerli Senatörler;

Türkiye sosyal ve ekonomik bir deprem geçirmiştir. Faşizmi tezgâhlamak için her değer ve düzen tahrip edilmiştir. Ecevit Hükümeti Programında bütün bu yıkımların ve tahriplerin giderilmesi için çözümler getirilmiş ve bu çözümlerin kısa zamanda sonuçlanması konusunda gerekli öneriler yapılmıştır,

Değerli arkadaşlarım;

Programda özellikle Güney-Doğu ve Doğu kalkınmasına ağırlık verilmesini, Güney-Doğu sınırlarımızdaki mayın tarlalarının kaldırılmasını olumlu girişimler olarak görüyoruz.

Programda köy kalkınmasına gerçekçi ve etken çözümler getirilmiş olmasını da memnuniyetle karşılıyoruz. Belediye hizmetleri için kaynak yaratılması yılların ihmali giderecektir.

Bu Programın uygulanması, ülkemizi imara, ulusumuzu mutluluğa ve esenliğe kavuşturacaktır.

Sayın Ecevit Hükümetinin çok kısa devrede ülke yararına attığı olumlu adımlarla bir kısım parti liderlerini huzursuz etmesinin nedeni de budur.

Yapıcı, yaratıcı, kurucu bir görüş ve anlayışla hazırlanan Cumhuriyet Hükümeti Programının dinlenmesine ve görüşülmesine katılmayı bile üyelerine yasaklayan liderlerin, bundan böyle milliyetçilikten, ülke severlikten, demokrasiden bahsetmeye hakları olmayacaktır.

26 aylık iktidarlari döneminde, en hayati millî davalarda bile birleşemeyen parti başkanlarının hâlâ cepheleşmeden, bölücülükten, bunalımdan umut beklemeleri ibret vericidir. Bunlar Ulusumuzun gözünden kaçmamaktadır.

Ulusumuz artık bölücülük değil, bütünleşme istiyor; kavga değil, barış istiyor; düşmanlık değil, kardeşlik istiyor.

Ulusumuzu bölerek güçsüz bırakmaya çalışanları artık ulus kınamaktadır. Millî birlik içinde güçlü ulus olmanın özlemi içindedir halkımız.

Ulusumuz, millî birlikten nasıl büyük bir güç doğduğunu 1974'te Kıbrıs'ta, haşhaş ekiminde, kıta sahanlığı ve Ege sorunlarında görmüştür.

Yurtta barış, uluslararası gücümüzün dayanağı olacaktır. Ecevit Hükümetinin bir partinin veya bir cephenin değil, bütün Türk ulusunun Hükümeti olarak görev yapacağına inanıyoruz ve bu duygularla selâmlıyoruz.

Ecevit Hükümetinin, ülkemize barış, kardeşlik getireceğine güveniyoruz. Sayın Ecevit Hükümeti, gücünü Parlamentodan, ilhamını Türk ulusundan alarak özgürlükleri, rejimi, demokrasimizi, Atatürk ilkelerini koruyacak ve geliştirecektir. Millî bütünlüğümüzün sağlanmasını isteyenler, tüm ülke severler, inanç ve parti görüşleri çemberinden çıkarak, Cumhuriyet Hükümetine yardımcı olmalıdırlar.

Can güvenliğimiz ve çocuklarımızın öğretim özgürlüğünün sağlanması, millî çıkarlarımızın korunması. Anayasa işlerliği iç barıştan geçer. Anayasaya saygısı olmayanların barışçı olamayacağı artık kanıtlanmıştır.

Faşizm diktası kuşkusundan kurtulmanın tek yolu güçlü ve iyi niyetli Cumhuriyet Hükümetinin kurulmasına bağlıdır. Halkımızın yeni bir cephe dönemi yaşamasına tahammülü kalmamıştır.

Ulus olarak çetin bir sınavı geride bıraktık. Yeni bir sınavın başındayız. Özgürlükçü demokratik rejimin geleceği ve mutlu yarınlara kavuşmamız bu sınavı başarıyla vermemize bağlıdır. Parlamento ve Siyasi partilerin gösterecekleri iyi niyet, başarının öz koşulu olacaktır.

Bir Cumhuriyet Hükümetinin kurulmasını engelleyerek ülkeyi bunalıma sürüklemek, ülke severlik ve milliyetçilik anlayışı ile bağdaştırılamaz.

Kısır ve kısa vadeli siyasi hesaplar, bu hesapları yapanlara da, ülkemize de yarar getirmeyecektir. 5 Haziran seçimlerinde Türk halkı kimin Hükümet olacağını belirlemiştir. Türk Siyasi tarihinde büyük önem taşıyan 5 Haziran Milletvekili Genel ve kısmî Senato seçimleri Türk ulusunun özgürlükçü demokratik rejime bağlılığını saptaması bakımından Türk Siyasi tarihinde önemli bir gün olarak anılacaktır.

Değerli arkadaşlarım;

5 Haziran halk zaferini gölgelemeye kimsenin hakkı yoktur. Tüm kamuoyunun içtenlikle istediği, desteklediği Sayın Ecevit Hükümetine büyük ulusumuza büyük hizmetler yapacağı inancıyla başarılar diliyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına hepinizi saygılarla selâmlıyorum. (C.H.P., M.B. ve Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Atmaca.

Gruplar adına konuşmalar bitmiştir. Kişisel konuşmalar için söz alan Sayın Üyelerin isimlerini okuyorum: Sayın Hamdi Özer, Sayın Mehmet Feyyat, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Hasan Güven, Sayın Ahmet Yıldız, Sayın Fevzi Hakkı Esatoğlu, Sayın Fethi Çelikbaş.

Sayın konuşmacılardan ricada bulunarak İçtüzüğün 61'nci maddesi gereğince Genel Kuruldan konuşmaların sınırlandırılması için yetki istememe mahal kalmadan konuşmalarını kısa süre içerisinde yapmaları ricamı olgunlukla karşıladıklarından, İçtüzüğün 61'nci maddesi gereğince yetkimi kullanmıyorum. Görüşmelere bu anlayış içinde başlıyoruz.

Sayın Özer, buyurun.

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

İkinci Ecevit Hükümetinin Programı üzerinde görüş ve dileklerimi özetlemeye çalışacağım.

Önce şunu belirteyim ki, bugün ülkemiz, ekonomik bir çöküntü ve toplumsal bir bunalım içine gömülmüştür. Devletimiz gırtlığına kadar borç ve başından tırnağına kadar yara bere içindedir. Bu ortamda iktidara da talip olmak büyük bir cesaret ve feragat işidir. Bundan ötürü başta Sayın Ecevit olmak üzere bu Hükümete takdir ve şükranlarımla başarı dileklerimi sunuyorum.

Ne yapalım ki, Cumhuriyet Halk Partisinin değişmez kaderidir bu; Ülkemize içten ve dıştan yöneltilen tüm saldırıları o göğüsler, teslim aldığı harabeyi gül bahçesi olarak teslim eder. Günün birinde yine bir kül yığını ona miras kalır. İşte bugün de Cumhuriyet Halk Partisi böyle bir borcu ve mirası kabul ediyor. Çünkü haysiyetli bir devlet anlayışında reddi miras yok, bu reddi reddetmek fazileti vardır. Büyük önder Atatürk'ün partisi olan Cumhuriyet Halk Partisine bıraktığı miraslardan en kutsalı işte bu fazilettir. İşte Üçüncü Genel Başkan Ecevit bu mirasa taliptir.

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara saltanat sürmek ve halkın sırtına binmek için değil, halkın dertlerini yüklenmek ve milletin haysiyetini dünyaya tanıtmak için gelir. Bundan önceki iktidar, kan ve barut kokan bir ülkeyle gelecek nesillerin ödeyeceği borç faturalarım ve kardeş katillliğini miras bıraktı gitti. Çünkü, o Hükümet etmek için değil, sırf Hükümet olmak sevdasıyla işe başladı; halka hizmet yerine, halka hükmetmek yolunu tuttu. Dört başlı, dört mafsallı ve dört yönlü bir çekişime içinde kendi bünyesinde anarşiye düşen bu iktidar, kendine hâkim olamadığı için ülkenin hiç bir davasına da hâkim olamadı. İktidarsız bir iktidar modeli olarak gelip giden o Hükümet, ülkemizi salgın hastalıklar diyarı haline soktu. 2,5 yılımız ölmüştür. Hiç bir mucize bu ölüyü diriltemez. Ancak, bu yeni Hükümetten milletin beklediği, bu ölüm salgınını bulunduğu sınırda göğüslemek ve Devletin varlığına sirayet ettirmemektir.

Milletimiz inanıyor ki, bu Hükümet kin ve intikamla değil, hak ve adaletle hizmete koyulacak, teslim aldığı harabeyi onaracak, gaspedilen hakları sahiplerine teslim edecektir. Böyle olan bir iktidar güçlü ve dolayısıyla ömürlü ve saygılı olur.

Güçlü iktidar olmak çok önemlidir, arkadaşlar. Güçlü iktidar, kırbaçlı iktidar değildir. Güçlü iktidar, vurguncu iktidar değildir. Güçlü iktidar, halkı sömürüp dermansız düşüren ve onun tepesine çullanan iktidar değildir. Bir iktidar; ancak sağlıklı, huzurlu ve güçlü bir halka sahipse güçlüdür. Halkıyla barış içinde olan ve halkı barış içinde tutan, insan haklarına dayalı, hukuka ve yasalara ballı bir iktidar güçlüdür ve hizmetinde bulunduğu halk mutludur.

Sayın Senatörler,

Bir Devlette, güçsüz bir iktidarla mutsuz bir halk uzun süre birlikte yaşayamaz. Potansiyel gücü yüksek olan bir Devlet buna seyirci kalamaz ve kendi varlığını korumak neyi gerektirirse onu yapacaktır.

Sayın Devlet Başkanı, Anayasanın kendisine tanıdığı hakka, yetkiye, manevi sorumluluğa dayanarak ve ettiği yemine uyarak en çok üyesi bulunan Sayın Ecevit'e Hükümet kurma görevini vermiştir. Bu Hükümete "Çankaya Hükümeti" diyerek Devletin başına saldırıya geçenlere soruyorum; sizin geliş yolunuz Çakaya'dan geçmedi mi? Size görev verilirken tazim ve ihtiramla önünde eğildiğiniz Devletin başına bugün başkaldırışımızdaki cüreti nereden alıyorsunuz?

Yurdun her köşesinden ve yurt dışından yüzbinlerce yurttaş Devletin başına teller yağıdırıyor; bundan önceki iktidara bugünün umuduyla tahammül ettik, sabrımız tükendi, Devletin başı ve son çaremiz olarak sana yalvarıyoruz, bizi bunların eline bir daha bırakma. Bu iktidarın kurduğu cepheler birbirini kıracak ve Devlet

yok olacak. Devleti koru Sayın Korutürk, Devleti koru diyorlar. Sayın Devlet Başkanı bu feryada nasıl kulağını tıkayabilir?

Ecevit Hükümeti güvenoyu almayacak diye hükmeden ve bunu rakama bağlayan Sayın Demirel kendisinin alacağı güvenoyu rakamını neden söyleyemiyor? Kendi partisinin ve öteki partilerin milletvekillerine vicdan özgürlüğü tanımıyor, onların vicdanlarını kendi cüzdanlarında sanıyor. Milletten vekâleti alanların vekâletini devralmışçasına hüküm veren bu Sayın milletvekili bilmelidir ki, milletin vekâleti devredilemez.

Bu Hükümetin karşısında başka bir Hükümet alternatifi yoktur. Çünkü Sayın Millî Selâmet Partisi muhalefette kalacağını, millete ilân etmiştir. Onu sözünden rücu ettirerek bu seçim propagandasında yaptığı gibi, gelecek seçimlerde de onu yalancı diye millete tanıtmaya bu parti sanırım ki, yanaşmayacak. Böyle olunca bu Hükümetin karşısında meşru bir alternatif yoktur. Olsa olsa bir tek alternatif kalır; o da rejimin sonu olur.

Sayın Senatörler;

Ülkemizde can güvenliği kalmamıştır. Bu can güvenliği sadece kişinin ve kişilerin can güvenliği değil, Devletin can güvenliğidir. Burada hepimiz bir yemin etmiştik. Bu yemin, milletle yaptığımız mukaveledir. Bu yemini duyarak yapanlar ne kendi çıkarım, ne de parti çıkarını milletin çıkarından üstün tutamaz. Bu yemin partiye itaat yemini değil, millete sadakat yemidir. Namusumuzla birleştığımız bu yeminde birlik olmaya mecburuz.

Görülüyor ki, bundan önceki iktidar yaptığı yemine bağlı kalmamış, Devletin varlığını, vatanın ve milletin bütünlüğünü koruyamamış, cephe kurmakla milleti cephelere bölmüştür. Milliyetçiyiz diyerek milleti birbirine düşürmüş, kardeşi kardeşe kurşunlatmıştır. Lâiklik ilkesine bağlı kalacağına bu kürsüde namusu üzerine yemin edenler, dışarı çıkınca layikliği kâfirlik olarak ilân etmiştir. Öyle ise bu kâfirliği nasıl kabul ettikleri kendilerinden sorulmamıştır.

Demokratik Cumhuriyet ilkesine gelince; demokrasi, halkın kendi kendini yönetme biçimidir. Bir kişinin, bir zümrenin ve bir sınıfın yönetimi değildir. Cumhuriyet Halk Partisi halkın yönetiminden söz edince bunu komünistlik olarak ilân ediyorlar. Öyleyse bu komünistliği namusu üzerine yemin ederek neden kabul ettikleri kendilerinden sorulmamıştır.

Bu kürsüde halkın mutluluğu için çalışacağına namusu üzerine yemin edenler, fırsat eline geçer geçmez hısım akrabanın yâr ve yaranın mutluluğu için halkı soyup soğana çevirmiştir. Bunlardan hesap sorulunca Türkiye Büyük Millet Meclisi suçluların barınağı haline gelmiş ve bu suçluları yeminli parlamenterler kanatları altına alarak korumuş ve milletin başına bunları belâ tokmağı haline sokmuşlardır.

Yine bu kürsüde, Devletin varlığını, vatanın ve milletin bütünlüğünü koruyacağına namusu üzerine yemin edenler dışarı çıkınca “Türkiye halkları” diyerek, “devrimciyiz” diyerek Devletin temeline dinamit koyanlara alkış tutar, bunlardan hesap sorulmaz.

İşte Sayın Senatörler; milletimizin ve Devletimizin çektiği çilelerin baş nedeni bu soru meselesidir, yemine ihanet meselesidir. Kendi çıkarı için kimse kimsenin kapağını açmıyor. Anayasaya, yasalara ve yeminlere aykırı suç dosyaları çıkar karşılığında örtbas ediliyor. Eğer sen benimle iktidara ortak olursan ve benim suçlarımı kurcalamazsan ben de senin suçlarını örteceğim, hakkında araştırma, soruşturma yaptırmayacağım, gensoru açtırmayacağım, diyerek milletin kaderi ve Devletin ilkeleri alış veriş tavizleri haline sokuluyor.

Suçluyu güçlü yapan bu pazarlıktan hepimizin sorumlu bulunduğumuzu kabul etmek zorundayız, biz kabul etmesek de tarihin hükmü bu olacaktır.

Sayın Senatörler,

Bir partinin temsilcisi olarak değil, bir milletin temsilcisi olarak huzurunuzda bir açıklama yapmak istiyorum, can güvenliği neden kalmamıştır, bunun kökenine inmeden gerçeği bulamayız, bu hastalık nasıl doğdu, nasıl salgın hale geldi ve bunun tedavisi nedir kısaca ve açıkça arz edeceğim. Hükümet bunun üzerinde derinlemesine bir inceleme yaparsa her şey gün ışığına çıkacaktır.

1948’lerde ülkemiz bir anarşi yangını içindeydi. Çünkü, şaibeler karşısında hesaptan kaçan bir iktidar kimseden hesap soramaz hale düşmüştür. Suçluluk psikolojisi içimde iktidarsız bir iktidar vardı. Anarşizmin yeşerdiği en verimli ortam, Devlet otoritesinin cılız olduğu ortamdır. Türkiye halkları, halklara özgürlük diyerek Türk Bayrağının yerine kızıl bayrak çekildiğini gözlerimle gördüm. Bunların içinden kendilerini millettten ayrı gören ve bir azınlık psikolojisi içinde sara tutanlar vardı, bunlar devrim maskesi altında ırkçılık ve mezhepçilik savaşı açmışlardı, bunların başında kızıl ajanlar ve ellerinde kızıl silâhlar vardı. Devrim diye Devleti devirmek için Devlete saldırıyorlardı. İktidarın aczi yüzünden, gerçek milliyetçi gençler, bunlara karşı Devletin varlığını korumaya başladı, bu görevi Atatürk’ün vasiyetinden ve atalarının kanından aldıkları ilhama ve imana dayanarak yapmaya çalıştılar. Bu gençler Devlete bağlı ve fakat iktidardan kopuk olarak mücadele ettiler, 12 Martta böylece gelindi ve rayından çıkan Devlet uçurumun başında yakalandı, Başbakan şapkasını alıp kaçıp, gitti, kenardan bakarak azınlık hükümetlerini desteklemek emrine itaat zorunda kaldı. Çankaya Hükümeti, ya da kışla Hükümeti diyemedi.

1973 seçiminden sonra Birinci Ecevit Hükümeti geldi, bazı hesapsız atamalar oldu, mezhepçi ve ırkçı müdürler, mezhepçi ve ırkçı yörelere atandı, odacısından işçisine varıncaya kadar bunlar kendi adamlarını aldılar, başka mezhepten olan öğrenciler okullardan atıldı, bunun tepkisiyle milliyetçiler adı altında komando denilen gruplar doğdu ve saldırıya geçtiler, bunu fırsat bilen CIA ajanları bunların içine daldı ve kendi silâhlarıyla bunları silâhlandırdı.

Mevcut iktidar, Devletin güvenlik güçlerini de âdeta bunların emrine vererek Cumhuriyet Halk Partisinin karşısına dikti. Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının rejime ve Atatürk ilkelerine bağlı olan açık tutumu okuldan kovulmuş olan ve Cumhuriyet Halk Partisinin eski gençlik örgütü içinde bulunan gençlerin ve öğretmenlerin çoğunu uyardı ve tekrar koştukları yere çevirdi.

Görülüyor ki, vatanın ve milletin bütünlüğünü ve Devletin varlığını korumanın tek yolu Cumhuriyet Halk Partisinin temel ilkeleri olan Atatürk ilkelerine

bağlılık yoludur. Yurtta barış, cihanda barış uygar devletler düzeyine çıkış yolu, bu ilkelerdir.

Hükümetin Programı bu ilkelerin ışığı altında yazılmıştır. Anayasamız, vatan-daşlık bağları ile Devlete bağlı bulunanları Türk kabul eder. Bu vatan, misakı milli sınırlarıyla çizilmiş bulunan Türkiye'dir. Bu vatanda bir tek millet ve bir tek halk vardır, o da Türk Milleti ve Türk halkıdır. Türkiye halkları diyenlere millet içinde kendilerini millet ve Devlet içinde Devlet kabul edenlere bu vatanda yer yoktur. Devrim üniforması giyerek bu Devleti devirmeye kalkışanlara bu ülkede mezar bile verilmeyecektir. Gerçek devrimde mezhepçilik ve ırkçılık olmadığı halde...

BAŞKAN — Sayın Özer, 15 dakikanız doldu.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Bitti efendim.

Gerçek devrimde mezhepçilik ve ırkçılık olmadığı halde, devrim maskesi takarak mezhepçilik ve ırkçılık güdenler bizim olamazlar. Bu ülkede yetenekli olan herkes subay olur, hâkim olur, parlamenter olur, yalnız bir şey olamaz? Kendi başına buyruk.

Bu toprağın nimetini yiyen ve eşit hakka sahip olanların ayırım yapmalarına Türk Devleti aman vermeyecektir, Sayın Başbakan Ecevit'in bizim olmayan sloganlarla bizim toplantıya katılamazsınız, Cumhuriyet Halk Partisi kendi emellerine basamak yapmayı umanlar umduğunu bulamayacaktır, biz iktidara gelirsek faşizme de, komünizme de kapıları kapatacağız, diye kovduğu bu kimseler belki kendisine kırgındır ve belki kendisini sevmezler; fakat onların birine karşı milyonlar Sayın Ecevit'in safında olacaktır.

İşte Sayın Hükümetten milletimizin beklediği, Devletin varlığını, vatanın ve milletin bütünlüğünü güçlü ve kesin bir iktidar olarak korunmasıdır. Birliğin, dirliğin ve barışın tek yolu budur. Milliyetçi ve yurtsever tüm parlamenterlere sesleniyorum, bu yolu açınız, elinizi vicdanınıza koyarak bir partinin değil, bir milletin vekili olduğunuzu unutmayınız, ettiğiniz yemini bir daha okuyarak oylarınızı kullanınız. Koltuk liderlerine değil, millete ve tarihe hesap veriniz. Bu Hükümet parti hükümeti değil, milletin Hükümeti olacaktır. İnanıyorum ki, bu Hükümete güvenoyu vermek, milletimizi mutlu, geleceğimizi kutlu edecektir. İşte bu umutla Hükümetimize başarılar diler, kendisine ve Yüce Senatoya saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Özer.

Sayın Feyyat buyurun. Sayın Feyyat, 10 dakika görüşme yapacaklarını lütfetmiş, bildirmişlerdir.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan, Sayın Senatörler ve Sayın Bakanlar;

Hitap edeceğim değerli Adalet Parti Grubunun bulunmaması nedeniyle konuşmamı kısa keseceğim. Ben, iftihar ettiğim, üyesi olmakla gurur duyduğum bir Cumhuriyet Halk Partili olarak düşüncelerimi emanete alarak 1946-1950 devresine ait bir Demokrat Partilinin düşüncesini dile getirmek istiyorum. Adalet Partisinin izinden gittiği, fakat ihanet ettiği eski Demokrat Partili bir akrabamın düşüncesini dile getirmek istiyorum.

Aklıma şu geldi hemen, 27 Mayıs İhtilâli oldu, Malatya Valisi Şinasi Yosma 10 yaşındaki Demokrat Partili çocukları hapse tıktı. Sayın Elverdi Sayın Süleyman Demirel'i mahkeme kararı olmadan, tenzih ederim, hırsızlıkla itham etti ki, ben iddia edemem. Seyfi Öztürk rahmetli Talât Aydemir'in arkasında çantasını taşıyacak kadar kuryelik yaptı, 22 Şubatçılara uşaklık yapacak kadar ileri gitti ki, bunların hepsi Demokrat Partiye karşıydılar. Adalet Partisine bugün için yaklaşmasından dolayı üzüntü duyduğum; ama hemşerim Ferid Melen ve diğer pek çok Güven Partilileri tenzih ederim, 27 Mayıs'ta Demokrat Partinin durumu karşısındaki davranışları. Bolükbaşı'nın küfretmediği kimse kalmamıştı Demokrat Partide ve Süleyman Demirel'e de söylemediği de kalmadı ve bugün safında.

Sayın Türkeş, Menderes'in içeriye alınmasında alelacele Radyoevine koştu. Tabii umduğunu bulamayınca rahmetli Menderes'in kefenine sığınmaya başladı.

Eğer, Sayın Türkeş sen samimi idiyisen, şerefli bir Türk askerî o gün ihbar ederdin 27 Mayıs ihtilâlcilerini Menderes'e. İhbarı niye yapmadın? O halde Menderes'in kefenine sığınmaya hakkın yoktur.

Şimdi, bir C.H.P.'li olarak değil, hatta C.H.P.'yi aşan, Türk halkının lideri durumuna gelmiş Sayın Ecevit'in bu gelişim içerisindeki yeri nedir? Mütevazî bir C.H.P. üyesi olmak.

Şimdi, Sayın eski Demokrat Partililer neredesiniz? Sıkıntınız, Sayın Ecevit'le nedir?

Biraz evvel tasallutta bulunan, saldırıda bulunan, tasaddide bulunan kimseleri anlattım. O halde babalık davası açılacaksa, onlara müracaat edin.

C.H.P.'li olarak konuşmuyorum bir Demokrat Partili akrabamın zarara uğradığını düşünerek C.H.P. içerisindeki eski, yeni üyeler vardır, bir akrabam Demokrat Partili, o belki sever, sevmez; ama bir Sayın Ecevit C.H.P.'yi tamamiyle aşmıştır, yepyeni bir düzen içerisinde. İsmet Paşa ile Atatürk kuvvetini Devleti kurmasından, tarihten alır. Sayın Ecevit, Üçüncü Lider kuvvetini halk yığınlarından alır. Sayın Ecevit'in tarihe geçmesi, İsmet Paşa gibi tarih olması zamana bağlıdır, zaman hükmünü verir; ama bugün için bir gerçek vardır, C.H.P.'yi aşan, Türk toplumuna malolan bir niteliği vardır.

İster rejim tehlikeye düşsün, ister düşmesin; C.H.P., A.P. şu şahıs, bu şahıs hepsi kaybeder; ama "Juarez" gibi Karaoğlan kaybetmez. Bunun iyi bilelim, bunu iyi bilelim...

İster rejim tehlikeye düşsün, ister düşmesin; rejimin tehlikeye düşmesinden mütevellit bulanık suda balık avlayanlar o kadar aptal değildir. Milletin sevdiğine karşı çıkamaz.

Bir İsmet Paşa tarihi. 27 Mayısçılar ne yapabildi? Kısa zamanda Kurucu Meclise gitti. İsmet Paşa tarihi, ihtiyar haliyle bir beyanatında, "Seçimin gecikmesinde büyük tehlikeler vardır" dedi, 27 Mayıs sendeledi, tökezledi.

O halde halk liderleri kolay kolay karşıya alınamaz.

Şimdi, Türkiye Cumhuriyetinde çoğunluk partisinin liderine Sayın Cumhurbaşkanı emaneti veriyor. Usul. Bağırıyorlar; “Verilemez, Sayın Cumhurbaşkanı Parlamentoda çoğunluğu teşkil eden partinin liderine görevi vermekle yükümlü değildir” diyorlar. Bu gün Sayın Erbakan çağırdı emir eri gibi Sayın Süleyman Demirel ile Sayın Türkeş’i, talimat verdi.

O halde Sayın Cumhurbaşkanının bu gerekçenin ışığı altında, Sayın Ecevit güvenoyu almadığı takdirde görevi Erbakan’a vermesi lâzım, kendi gerekçe ve silâhlarıyla kendilerine yönelmeleri lâzım ve Çankaya’nın da herhalde bunu değerlendirmesi gerekeceği ümidindeyim.

Değerli Senatörler,

Dış politikadan bir örnek vereceğim. Pek çok hükümet programları okunmuştur. Hiçbir hükümet programında %100 tutarlı bir sonuç alma söz konusu olamamıştır. Şunu hatırladım: Sayın Ecevit’in kısa devre görev yapan Hükümetin programının okunması sırasında Kıbrıs hakkındaki önerisini hatırlamanızı istiyorum. Otonom bir federasyon sistemi... Onu aştı, taksime giden müstakil bir Türk Devletini kurdu; yani vaat ettiğinin çok ötesinde bir işi yaptı.

Hiçbir hükümet programında vaat ettiğinin yarısının yapmadığı halde, bu konuda o kısa vadeli Hükümet vaat ettiğinin iki mislini yaptı. İşte milliyetçilik budur.

Şimdi, Atatürk’ün, “Hâşa” diyemeyeceğim, özür dilerim, onun ağzıyla; yani Atatürk’ü taklit ederek, “Geldikleri gibi giderler” diyen bir Rum hayranına verecek fazla bir cevabım yoktur, onun sözcüsünün bir cümlesini burada size okuyorum. “Geldikleri gibi giderler” diyen Sayın Demirel’in sözcüsü aynen şöyle yazıyor, bu beyanatını aynen Tercüman Gazetesinde okudum, TRT’de dinlememiştım. Tercüman Gazetesinde, “Yunanistan Bülent Ecevit’i Birleşmiş Milletlere şikâyet ediyor.” Sebep? Kışkırtıcı lâflar etmiş. Gel de gülme şimdi. “Kırk yılın başında bir ucu Yunanistan’a dokunacak da adamlar deli divaneye dönecek. Ya biz ne yapalım, aynı ülkede yaşıyoruz, hazretle bugün burun burunayız.”

Burada Tercüman Gazetesi Sayın Ecevit’i Yunanlılara şikâyet ediyor.

Şimdi, belki de bunların kökü araştırılırsa, evlerini pansiyon olarak Trikopis’e vermişlerdir, Anadolu istilasında...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, burada bulunmayanlar için bazı ciddi ithamlarda bulunmamanız yerinde olur. Rica ediyorum.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Peki, teşekkür ederim Sayın Başkan; ama Atatürk’ün Rumlar için söylediğini Türkiye Cumhuriyetinin bir Başbakanına söylemesini...

BAŞKAN — Rica edeyim. Burada görüşmeleri belli bir seviye içerisinde yürütmeye mecburuz. Özellikle rica ediyorum.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Sayın Nihat Erım Hocamı saygıyla anarım, Sayın Güven Partilileri de. Eski hoca. Biz sonradan geldik, inşallah yuvaya dönerler. Biz ikinci, üçüncü, onuncu planda söz sahibiyiz. Hocama şunu arz etmek isterim:

“Kimsenin hakkını yemeyin, daha çok çalışın, şerre ve fesata âlet olmayın, müfsid ve münkir olmaktan kaçınınız...” falan, falan dualarla, âmin, âmin... Bu, Süleyman Demirel’in makalesi.

Şimdi, Süleyman Demirel, Adalet Partisi irtica yapacak, memleket tehlikeye düşmeyecek; ama irtica mıdır, değil midir onun tartışmasına girmiyorum. Burada yok Sayın Erbakan, itham etmiyorum, haddim değil. Ancak, burada olmadığı için haddim değil, burada olursa haddimdir, tenkit ederim veyahut ta tasvip ederim, o ayrı bir konu; ama Sayın Erbakan bundan söz ettiği zaman, memleket tehlikeye gidiyor. Bir an için bunun irtica olduğunu kabul edersek, irtica samimi sahibini bulmuştur. Samimî. Hiç olmazsa sahtekârından kurtulmuştur. Ankara’da, İstanbul’da Frenk hayatı yaşayacaksınız, bikini mayo ile çoluk, çocuğunu gezdireceksin, köye gideceksin imandan, Kur’andan bahsedeceksin. İşte budur Adalet Partisi; ama diğeri Bakanlıkta da, köyde de aynı davranış içerisinde. Bu itibarla birisi olduğu gibi gözükür, gözüktüğü gibi olur, diğeri sahtekârdır. Bu itibarla, sahtekârlara hulûs çakan, hasbelkader Atatürkçü, hatta Atatürkçü Erbakan değil de, daha ötede, daha çok kimseleri istismar eden, sâdece Atatürk’ün temsilcisiymiş gibi kendisini bir mehdi gibi kurtarıcı zannedenlere şunu söylemek isterim ki, Atatürk’ü kendileri daha çok istismar ediyorlar.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, vaat ettiğiniz söz müddeti dolmuştur.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Evet, bitireceğim.

Bu itibarla, Sayın Erbakan’a 2,5-3 sene krikoluk yapacaksınız, Türkiye’de demokratik rejimi tehlikeye düşüreceksiniz, hatta kendiniz Erbakan’dan daha çok seç işleyeceksiniz, Erbakan’ı bir hedef tahtası gibi ortaya koyacaksınız; fakat kendilerinin buna bir basamak olduğunu da inkâr edecekler. Bu, çok gülünçtür. Basit bir köylüyü bırakın da, bir çoban dahi bana güler. Bunlara Atatürkçü değil, Atatürk istismarcıları denir.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, siz kendi konuşma müddetinizi kendiniz tespit ettiniz. Kendiniz kendinizi bağlamış bulunuyorsunuz. Rica edeyim.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — 15 dakika değil mi Sayın Başkanım?

Evet, 15 dakika dolmadı Sayın Başkanım. 15 dakikadır efendim.

BAŞKAN — Konuşmanız hakkında bazı düşüncelerim olacak. Onları da söyleyeceğim. Lütfen bitirin efendim.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Bitirmek istiyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başbakanım, Hükümet Programıyla ilgili olarak bir iki konuya temas edip sözlerime son vereceğim.

Hacettepe Bilgi İşlem Merkezince bir inceleme yapıldı. Türkiye’de üniversiteye girebilen liselerin sıralaması yapılmıştır. Bunun Milli Eğitim Bakanı tarafından tetkik edilmesini ve bunun izalesi için, Türkiye’de üniversiteye girmekte fırsat eşitliğinin sağlanması için nasıl bir yol, yöntem tutmak kızım bunu temel olarak sap-tamamız gerekir.

İkincisi; din işleriyle ilgili İmam-Hatip Okullarının benzeri liselerle; meslek liseleriyle veyahut da diğer liselerle birleştirilmesi, Mülkiyede hesap uzmanlığı, idarî adlî ve hariciye, ekonomik ve hariciye diye üç bölüm vardır. Bunun gibi aynı çatı altında bir arkadaşlık duygusunu vermek suretiyle köydeki imam ile öğretmeni öpüştürecek formülü okulda saptayabilsek (Belki iyi bir öneride bulunamadım, ama) bunu daha esaslı bir şekilde arasak herhalde faydalı olacağı kanısındayım. Türkiye'deki anarşinin temellerinden biri budur.

Hocam haklı olarak laiklikten bahsettiler; ama fabrikanın, sanayinin gitmediği yerde laiklik yoktur. Bu bir realitedir, Arşimet Kânunu kadar kesindir, aksini iddia edemezsiniz. Nerede fabrika vardır, sanayi vardır; oradaki fabrikada çalışan bir işçi, Hakkâri valisinden daha layıktır. Çünkü Hakkâri Valisi ya bir dergâhın, ya bir tarikâtın, ya da bir şeyhin, ağanın içerisinde taviz vermekle hayatını devam ettirmek zorundadır; ama Taşlıtarla'da bir fabrikada çalışan Hakkâri'li bir imam, tahsili olmasa dahi bizatihi laiktir.

Bu itibarla lâikliğin temel nedeninin objede olması lâzımgelir sürede değil, Sayın hocam. Sanayi dağılımıyla; yılların, asırların ihmalidir bu. Bu itibarla bir iki hedef tahtasını bulup, bununla Havariyyun gibi kurtarıcıya artık bu milletin tahammülü yoktur.

Bu memlekette rejim tehlikeye düşse de düşmese de milletin umut bağladığı, sevdiği liderler, eninde sonunda iktidara sahip olur. Bütün mesele budur. Bulanık suda balık avlayanlarla ve bundan kompleks duyup, yenilgiye tahammül edemeyen, suçluluk telâşi içerisinde bulunanların kendilerine ayrı bir savunma veyahut da ayrı bir yol bulmaları gerekeceği kanaatindeyim.

Sayın Başkanım müsaade buyurmuyorlar, zaman bakımından. Başkanımın ve Sayın Başbakan ve Hükümet üyelerinin sabrımı taşırmamak için çok uzun olan sözlerime burada son veriyorum.

Hepinizi saygı ile selâmlarım.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, teşekkür ederim.

Değerli üyeler, Sayın Feyyat'ın konuşmasında “Yosma” dan 27 Mayıs ilişkin sözlerine kadar geçen bazı terimler, bazı sözler hiç şüphe yok ki, kendi kişisel konuşmasıdır.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Doğru, doğru.

BAŞKAN — Başkanlığın kişisel konuşmalara müdahale etmemesi, kürsüde her şeyin söylenebileceği özgürlük sınırları içindedir. Bu yönden müdahale etmedim; ama konuşma tam anlamıyla kişiseldir.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ve doğrudur.

BAŞKAN — Sayın Öztürk? Yoklar.

Sayın Güven? Buyurun efendim.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Başkan, Sayın Üyeler;

5 Haziran 1977 seçimleri sonrası kurulan Cumhuriyet Hükümetini çok yönlü sorunlar beklemelidir. Bunun temel nedenlerini geçirmekte olduğumuz bunalımın ciddiyetine, Anayasal düzeni ve demokrasiyi tehdit eden anarşinin yurt çapında meydana getirdiği tahribatı önlemek gibi başlı başına bir görev yanında sosyal ve ekonomik sorunların yığılaştığı, yoğunlaştığı, kör düğüm olduğu bir dönemde bu düğümü de açma gibi çok yönlü bir görev beklemektedir.

Geçmiş Hükümet döneminde hayatın en bunalımlı devri yaşandı, kamu düzeni temelden sarsıldı, partizanlık alabildiğine arttı, sokaklarda cinayet mangaları kol gezdi, gençlik düşman kamplara bölünerek sevgi ve kardeşliğin yerini kin ve can düşmanlığı aldı, siyasi cinayetler korkunç boyutlara ulaştı, Hükümet ve güvenlik kuvvetleri Anayasa doğrultusundan ayrılıp yan tutunca bu karanlık gidiş Türk halkını derin, derin düşündürmeye başladı. M.C. Hükümetinin etkin kanatları yönetimlerini kin, intikam ve vurguna dayandırdılar. Bu gidiş, yasa dışı, en ölçülü bir şekilde tenkide dahi tahammül edilemediği bir ortama vardı. Hükümeti tenkid, Devleti yıkma niteliğinde görülerek başka bir havadaki Siyasi girişimler şiddetlenirildi.

Aslında bugünkü Hükümet ve bugünkü Hükümetten beklediğimiz, programı ile kamuoyunun karşısına çıkmış, altı milyonun üzerinde rey almış olan Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinden beklediğimizden daha farklıdır. Çünkü, bugün öyle bir ortama gelmiş bulunuyoruz ki, Anayasal düzeni ve demokrasiyi koruma, rejimi etkin bir biçimde yerleştirmek isteyen insanların hepsi bir araya gelmiştir; o kadar ki, parti farkı gözetmeden.

Milliyet Gazetesindeki son anketlere göz atarsanız C.H.P. yanlısı, karşıtları, tarafsızlar ve tüm öğretim üyeleri Türkiye'nin gündeminde en etkin yeri işgal eden siyasi istikrarı Anayasal düzenin etkinliğini kazanmak için bu Hükümetin işbaşına gelmesini istemektedir. Böyle bir ortamda işbaşına gelecek Hükümet, parti adı altında halka vadettiklerinden daha farklı şeyleri; yani bu siyasi ortamın gerginliğini gidermeyi amaç bilecek, sayısal durumu da tek başına iktidar olmaya yetmemesi nedeniyle zaten kendisinden daha fazlası da bu ortamda beklenemeyecektir.

Hükümet programını okuduğumuzda "Her şeyden önce millî birliğimiz yeniden pekiştirilmelidir. Bu amaçla Hükümetimiz bir partinin veya belli düşüncedeki çarelerin hükümeti gibi değil, tümüyle milletin hükümeti olarak çalışacaktır. Bütün karar ve uygulamalarında bunun bilinciyle davranacaktır. Bölücü değil, uzlaştırıcı; kırıcı değil, çatıştırıcı değil, barıştırıcı olacaktır" demek suretiyle biraz evvel işaret ettiğimiz noktaları dikkatle gözlerin önüne serdiğini görmüş bulunuyoruz.

Sayın Senatörler;

Bir konu üzerinde kısaca durmak isterim; Türkiye'de milliyetçilik, başka memleketlerde yozlaştırma istidadında olan bazı gelişmelere kurban edilmek istenmektedir. Dünyanın her yerinde çoğu kez milliyetçiyim diye ortaya çıkanlar, milletlerine en büyük kötülükleri edenler olmuştur. Önce hürriyet ve milliyet diye ortaya çıkanlar, çıkar gruplarının ya içine gömülmüştür ya da emirlerinde hayat sürdürme imkânlarını aramışlardır.

Bildiğimiz kadarıyla milliyetçilik, millet haklarının var olduğu ülke birliği, dil birliği, tarih ve kültür birliği, dışa karşı bağımsız, içte özgür, eşit haklara sahip toplumlarda var olur. İçte çelişen, çelişkileri giderek çatışmaya dönen, sosyal ve ekonomik görüş ayrılıkları kan davasına dönüştürenler, Kıbrıs'ta ve haşhaşa davranışlarıyla tüm Türk halkı çıkarlarına ters düşenlerin milliyetçiliğini ulusumuz ibretle seyretti ve seyretmektedir.

Milliyetçilik, aslında terim değil kapsamı itibariyle önemi olan bir müessese-dir. Milliyetçiliğin lâfı edilmez, gereği yapılmak suretiyle kamuoyunda imtihanı verilir. Bu imtihanı veremeyenler maalesef birçok yerlerdeki yozlaşmanın yöntemlerini memleketimizde de uygulamaktadır.

Temel sıkıntı, Anayasaya karşı takınılan tavırdan gelmektedir. Temel hak ve özgürlükler, ekonomik hak ve özgürlüklerin dizisi, Anayasamızda uzun uzun sıralanmıştır. Ancak, kendilerini bu kayıtlardan uzak tutmak isteyenler gidiş ve tutumları itibariyle Anayasa çizgisinin dışına düşenler, Anayasa çizgisi içerisinde haklarını arama durumunda olanlardan hesap sorar hale gelmişlerdir. İşte en büyük sıkıntı, hesap verecek durumda olanların, hesap sorma sevdasına kalkmalarından ileri gelmektedir.

Siyasi partiler doğal olarak programlarıyla kendi üyelerini bağlarlar; ama Anayasanın özelliği her fikre açık oluşudur.

Biz Siyasi parti mensupları, kendi programları dışındaki görüşleri Anayasaya aykırı görme eğilimine tutulduk mu, o ülkede demokrasiden bahsedilmez; olsa olsa totaliter sistemlerin mevcudiyetinden bahsedilebilir.

Anayasanın beğenilmemesi başka şeydir, Anayasaya uyulmama sorunu daha başka bir şeydir. Anayasayı beğenmeyen siyasi partiler, dayandıkları tabanlara fikirlerini yansıtıp aldıkları oylarla üye sayısını çoğaltıp, demokratik usullerle Meclislerden geçirmek suretiyle o değişiklikleri yapabilirler; ama mevcut bir Anayasa yürürlükte bulunduğu sürece de ona uymamazlık edemezler; ona uymadıkları ortamda gayri meşru olurlar; Anayasa dışında bulunurlar. Türkiye'nin içinde bulunduğu büyük çelişkiler buradan gelmektedir.

Hak ve özgürlükleri kemire kemire, törpüleye törpüleye sınırlama ortamı yaratıp her sınırlamadan sonra yeni sınırlama aramak sessizliği ve tepkisizliği halkın haklarının yitirmesine razı olarak kabul edilip, kendi istekleri doğrultusunda bir düzen kurmak isteyenler devamlı bu yola başvurmuşlardır.

İşte, bu sıkıntılı ortamdan bizi kurtaracak bugünkü Hükümeti Türk halkının yurdun dört bir köşesinden büyük bir sevinçle karşılaması doğaldır.

Rejim sıkıntısının tam manasıyla çözülmesinden sonra ekonomik, sosyal sıkıntılara gelinecektir. Hükümet, toparlayıcı, yaraları sancı Anayasa ve kuruluşlarının işlerliğini sağlayıcı niteliği ile Türk halkına huzur vaat etmesini gönül hoşluğu ile karşılıyoruz.

Kısaca, planlı kalkınma ve plan hakkındaki görüşlerimi belirtmek isterim:

Çağımızda hangi sistem içinde olursa olsun, kapitalist düzenlerden komünist düzenlere kadar planlı kalkınma yerleşmektedir. Hele, geri kalmış ekonomilerin

içinde bulunduğu memleketlerde planlı kalkınma önde gelmektedir. Ekonomik olanakları kıt, ihtiyaçları çok olan memleketler, ihtiyaç kaynak dengesini arayınca ortaya plan sorunu çıkmaktadır ve Anayasamızın 41 ve 129'uncu maddelerinde de bu açıkça belirtilmektedir. Çok iyi bir tesadüf, Dördüncü Beş Yıllık Planın görüşülmesi sırasında bu Hükümetin işbaşına geliştirdir.

Hızlı sanayi geliştirme, üretime dönük üretimi sağlama, ödemeler dengesinde sağlıklı gelişmeler ve yönlendirme, gelir dağılımındaki âdil olma, bölgelerarası dengeli kalkınma sorununu çözme, istihdam sorununa çare bulma, fiyat istikrarını sağlama, sağlık, eğitim, konut, kentleşme sorunlarının çözümünde sıçramaları temin, sosyal güvenliği etkin kılıp yaygınlaştırma, vergi adaleti Dördüncü Beş Yıllık Planın gündeminde bulunan ana sorunlardır.

Bundan önceki Cephe Hükümetinin Maliye Bakanı geçen yıl Bütçe ve Plan Komisyonunda şöyle bir görüşü ortaya koydu:

“Anayasa doğrultusu, plan, program bütçedir” Halbuki, ekonomik hayattaki değişiklikler bu gidişi doğrulamıyor. Plan, program, bütçe arasındaki ayrıntılar gittikçe artmaktadır. Biz bu durumdan kurtulabilmek için önce bütçeyi ele aldık, sonra da Programı ona uydurmaya başladık. Tam manasıyla Anayasanın öngördüğü sistemin tersinden işe başlamak suretiyle planı tanımadıklarını Meclis zabıtlarına düşürdüler. O halde, Dördüncü Beş Yıllık Plan görüşmelerinde bu düşüncedeki bir Hükümetin elinden kurtulup Anayasa doğrultusunda bir düşünce ile hazırlanması Türk milleti için büyük bir bahtiyarlık olacağı kanısındayım.

Planlı kalkınmanın gereği olarak ağır sanayiye kayış, kilit sanayiinin geliştirilmesi tüketim için değil, üretim için üretim yoluna gidilmesi hususunda Hükümet Programındaki görüşleri sevinçle karşılıyoruz.

Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu en büyük sorun, istihdam sorunudur. Nüfusumuzun %40'ı köylerde yaşamaktadır. 1976 yılı rakamlarına göre, 2.000.066 kişi şehirde işsizdir. 8.760.000 kişi tarımda çalışır. Sadece bunların 500.000'i tam manasıyla iş sahibi olur; 8.200.000 kişi gizli işsiz durumundadır.

Bu hali ile Avrupa ve Ortadoğu içerisinde işsizlik sorununun, istihdam sorunun en önde geldiği bir memleket durumundayız. 1974 yılına kadar, yurt dışına 125.000-130.000 işçi gönderirken, Avrupa'daki 1974 ekonomik bunalımından sonra bunun sayısı da 4.000-7.000 kişi gibi, çok cüzî rakamlara inmek suretiyle de bu konudaki sıkıntılarımız çok daha artmıştır.

Gelir dağılımındaki adaletsizlik de son derece sıkıcı bir ortama ulaşmıştır. Gayri safi yurt içi millî hâsıla 1976 yılında fert başına 4.200 lira olarak düşmektedir; fakat bunun daha acı bir yansıması tarımda 1.720 lira olmasına karşın, hizmetler ve sermaye kesiminde 7.580 liradır. Şehirde çalışanlara 23.140 lira düşmesine karşın, köyde çalışana 4.740 lira düşmektedir. Demek ki, köy kesimi ile şehir kesimi arasındaki bir orantıya gidersek, köyde yaşayanlar aleyhine altı misli bir kötüleşmenin de mevcudiyetini rakamlarla ortaya koymuş bulunuyoruz.

Tarımı kontrol altına alma, planın önde gelen hedefidir. Türkiye'de kalkınma sanayii ile tarımın atbaşı düşünülmesi ile mümkün olacak, tarımdan sanayie kay-

nak aktarılması yapılacak. Toprak düzeninin bugünkü koşullar altında, bugünkü ihtiyaçlar dengesine doğru şiddetle düzeltilmesi gerekmektedir ki, Hükümet Programında buna da değinilmektedir. Modern işletmecilik âdil ve etkin gelir dağılımının da yanı sıra kooperatifçilikle bu yöndeki düzeltmeleri ancak ve ancak bu görüşü içtenlikle benimseyen iktidarlar tarafından yapılması mümkündür.

Vergi düzeni son derece bozuktur. İleri ekonomisi olan memleketlerde vergilerin %75'i vasıtasız vergilerden temin edilirken, bizde %75'i vasıtalı vergilerden; yani çalışanlardan, memur ve işçilerden alınmaktadır.

Asgari geçim indiriminin, asgarî ücret düzeyinin vergi dışı bırakılması vergi oranlarında çalışanlar lehine onarım ve vergi kaçakçılığının önlenmesi, etkin ve verimli alanlara vergiciliğin kaydırılması gerekmektedir.

Programın en hoş a giden bölümlerinden birisi de, bölgelerarası dengeli kalkınmayı hedef almasıdır. Doğu Anadolu'daki sosyo-ekonomik geriliğin, imkânsızlığın nedeni, asırların getirdiği ihmalin sonucudur. Cesaretle bu bölgelerde gelişmeye öncülük tanımakla birlikte onlardan pek farklı olmayan Karadeniz yörelerine de aynı önemin verilmesi gerekmektedir.

Sayın Senatörler;

Türkiye'de son yıllarda en büyük sıkıntıyı veren olay, fiyat hareketlerinin bir türlü yılda %20'nin altına düşmeyiştir. 1974 yılı için başlısınır sebepler vardı. Sade Türkiye değil Avrupa'da da fiyat hareketleri %20'nin üzerinde iken Türkiye'de bu miktar üzerinde fiyat hareketleri tutulmuştur. Kaldı ki, o yıl Kıbrıs Harekâtı dolayısıyla büyük bir parasal kaynağın da buraya aktarılmasına karşın ve petrol fiyatlarının dört misli artmasına rağmen yine %20 civarında tutulan fiyat artışları, ondan sonraki yıllar içerisinde böyle bir zorunluluk yokken ve Avrupa'da bu miktarlar %10'un altına düşüp seyrettiği bir ortamda dahi Türkiye'de fiyat hareketleri %20'nin altına inemedi.

Ancak, 1974 yılında işçi ücretlerinde %45, memur ücretlerinde %35 taban fiyatlarının iyileştirilmesi sonucu köylünün sattığı malların fiyatlarında %52 miktarında bir artış sağlamak suretiyle fiyat hareketlerinden ezilen bu kitlelerin korunmasına karşın 1975-1976 yıllarında bu ücret seviyesi %10'un altına düşmek suretiyle mevcut nominal değerini de sağlayamamış duruma girmişlerdir.

Ödemeler dengesi son derece sıkıntı verici bir istikamet seyretmektedir. İki yıldan beri üç milyarın üzerinde açık vermektedir. Dış satımımız iki milyarı bulmuyor. Bu yıl 1 milyar 900 milyon doları bulmuştur. Halbuki, sadece akaryakıt a ödenen para 1 milyar 190 milyon dolardır. Demek ki, dış satımdan elde ettiğimiz imkânların %65'i sadece akaryakıt a gider duruma düşmüştür.

Hükümet Programında bu konularda bazı iyileştirici önerilerde bulunmasını yine şükranla karşılıyoruz. Kitle ulaşımına önem verilmesi, deniz yollarının ıslahı, demiryollarına önem verilmesi, kömür ve linyit ocaklarının işletilmesi, akaryakıt tasarrufunu sağlayıp bu konuda döviz tasarrufumuzu da sağlamış olacaktır.

Sanayide ara malı ve hammaddeyi dıştan getirir durumdayız. %8 kalkınma hızının devam edebilmesi için buna bir ölçüde de mecburuz; fakat bu durum böylece

devam ettiği sürece kısa bir devrede ödemeler, birikmiş dış ticaretimiz 10 milyar lirayı bulacaktır ki, etkin ve akılcı yollardan gidilerek bazı döviz tasarruflarında bulunmamız gerekiyor. Bu da, dışsatımlarda hızlı artış çarelerini arama, tarımda kaynak yaratıp kaynak aktarmasını geliştirme, turizm gelirlerinde Akdeniz memleketlerindeki memleketlere muvazi olarak büyük gelişmeleri sağlama, deniz ticaret filosunun geliştirilmesi ki, Hükümet Programında bunlara yer verilmiş olmasını yine iyi bir işaret olarak kabul ediyorum.

Sayın Başkan, Sayın Üyeler;

Bir konuya özellikle değinmek isterim: Bugüne kadar en çok ihmale uğrayan kırsal alanlarda yaşayan insanlardır. Cumhuriyet Hükümetlerinin tümünün devrinde daima bu ihmal büyük ölçüde süregelmiştir. Köy her yönüyle ihmale uğramıştır. Bugün en ilkel ortamda köy yolları sorunu çözülmemiştir. Programda köy yolları sorununun hızla çözüleceği belirtilmekle beraber; bize göre daha somut, daha net bazı önerilerin Programda yer almasını beklerdik. Meselâ, bir süre verilmek suretiyle “kısa bir süre sonra yolu olmayan köy bulunmayacağının” Programda yer almasını içtenlikle bekliyorduk.

İkinci ve önemli bir sorun ise şudur: Bugün Türkiye’de 36 bin köy mevcuttur. Sadece 9 bininde elektrik vardır. Demek ki, %75’i elektrikten mahrumdur; fakat bu miktara bakarak bir yanılgıdan da sizleri kurtarmak isterim. Bu dağılım da son derece biçimsizdir. Bu yazın seçim propagandasında gittiğim Bayburt’ta sorduğumda tek bir köyde elektrik yoktu. Karadeniz sahilinde kendi ilçemde üç köyde elektrik var. Buna mukabil, Ege Bölgesi, Marmara Bölgesinde belki bu miktar %50-60’ı aşmaktadır.

O halde, bir yönden, 36 bin köyün 25 bininde elektrik yokluğu gözönünde tutularak kısa devrede bu sorun çözülürken, adaletsiz gidişe son verilerek, dengeli bir şekilde her bölgede bu elektrik dağılımını sağlamak için etkin tedbirlerin getirilmesi gerekmektedir.

Tarım kesiminde asgari ücretlerin tarım kesimi özellikleri gözönünde tutularak uygulanmasına gitmek gerekiyor. Kırsal alanda işgücünün...

BAŞKAN — Sayın Güven, müddetiniz dolmak üzere.

HASAN GÜVEN (Devamlı) — Bağlıyorum Sayın Başkanım.

Kırsal alanda işgücünün örgütlenmesi, kooperatifçilik ve sendikacılık hareketlerinin hızlandırılması gerekmektedir. İstihdam sorununa yer verme ve kalkınmayı iyi ve etkin bir şekilde sağlamak için bayındırlık hizmetlerinin, inşaat, ağaçlandırma, toprak ıslahı konularını hem hızlandırma hem de bu kanallardan birçok kimse- nin ekmek temin etmesini sağlayıcı tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Sayın Başkan, Sayın Üyeler;

Sözlerimi bağlamadan evvel, Sayın Başkan herhalde iki önerimi Hükümete ulaştırmama yardımcı olurlar.

Birincisini bir yasa teklifi haline getirmiştik. 65 yaşını dolduran fakir, sakat ve güçsüz olanlara etkin, âdil, sıkıntıdan kurtaracak bir şekilde maaş bağlanmasını

öngören bir yasa teklifini Sayın Başkanın da imzası bulunduğu şekilde sunmuştuk. Bunun çok kısa zamanda kanunlaşmasını istiyoruz.

İkinci bir sorun olarak da, bundan önceki hükümetlerin her istediğimizde “Yapacağız” dediği ve bir türlü yapmadığı, Karadeniz yöresinde Hopa-Sarp yolunun kısa devrede ulaşılma açılmak suretiyle detant politikasının da yumuşamanın da bir gereği olarak bu sorunun çözülmesini yine bugünkü Hükümetten istiyorum.

Sözlerimi bağlıyorum.

Demokrasiyi güçlendirip Anayasal düzene işlerlik kazandıracağı, içte barışı getirip dışta onurumuzu artıracacağı, özgürlük içinde hızlı kalkınmayı sağlayıp üretimi artırırken sosyal adalet ilkelerinden de ayrılmayacağına inandığımız yeni kurulmakta olan Sayın Ecevit Hükümetine içtenlikle başarılar diler, saygılarımı sunarım. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güven.

Sayın Yıldız, buyurunuz efendim.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan, Cumhuriyet Hükümetinin Sayın Üyeleri, değerli arkadaşlarım;

Ben birçok gerçek yurtseverin ve hatta kimi AP’li dostların özel konuşmalarından da esinlenerek, Anayasal statünün gereği ve yaşadığımız olağandışı durumun zorunlu kıldığı türden bir konuşma yapmak istiyorum.

Konuşmamı dört başlık altında sunmak istiyorum:

Birincisi, durumumuzu kısaca belirlemek. İkincisi, şu anda toplumsal gereksinimlerimiz ve kamuoyumuzun en belirgin nitelikleri.

Üçüncüsü, Hükümetin oluşturulmasında uygulanan yöntemler ve buna karşı tepkiler.

Dördüncüsü, kendi kanımca Türkiye nereye gidiyor?

Bu tür konuşmaları çok kez bu kürsüden Sayın Demirel Hükümetlerine seslenerek yaptım, öngörülerimi arz ettim, fakat hiç bir sonuç alamadık ve sonucun öngördüğümüzden de daha kötü olduğunu üzüntüyle göregeldik.

Bu bakımdandır ki, bugünkü görüşlerimi, aymazları, kasıtlıları ya da ses duvarını aştıkları için yapacağı başka bir şey kalmayanlara değil, onların etkisinde kalanlara, kamuoyumuza ve tarihin ders alınacak sayfalarına bu görüşleri geçireceklere sunuyorum.

Programın ayrıntılarına girecek rahatlıkta değiliz bugün. Durum nedir önce: Bugün Türkiye’yi üç dört yönden alırsak, gerçekte kaygı verecek, hatta uyku kaçtıracak bir durum içindeyiz. Can güvensizliği dehşet verici kerteğe ulaşmıştır. Türkiye’de yaşam işkenceye dönüşmüştür. En büyük kentin ortasında polisin ve panzerlerin üstünden yüzbinlere ateş edilebiliyor. Ateş eden nasıl kaçacak veya kaçmasına gerek kalmadığı güvencesini nereden almış bulunuyor? Birkaç gün sonra Başbakan olacak bir Sayın Lider otobüsün içinde yere yatarak canını kurtarabiliyor. İhbarların tümünü değerlendirerek Devlet yönetimine yön verecek Başbakan baş

ihbarcı durumuna geliyor. Mektup yazıyor. Falan yerde konuşursanız, falan kattan, filan otelden dürbünlü tüfekte sana ateş edilecek... Be mübarek, şu ateş edeceğin bir de fotoğrafını yapıtırsan da tam tanısak bu adamı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

O fotoğrafın yanına İzmir’dekinin de fotoğrafını koysan, Yeşilköy’dekinin, Sirkeci’dekinin de fotoğrafını koysan çok ilginç bir albüm olurdu. Başyazısını kim yazar ve baş fotoğraf kimin olurdu?

İşte böyle, kan kokuyor ortam. Bu hale getirilmiştir can güvensizliği. Böyle bir yerde o kanların hesabını sormak sanırım ki hiç kimsenin savsaklayamayacağı bir görev haline gelmiştir.

Ekonomik iflas tarihimizde görülmemiş bir biçim almıştır. Türk Devleti, sahte çek düzenleme durumuna düşmüştür; karşılıksız çek. Ekonomik kararlar dışından dikte ediliyor: Abdülhamit’in yöntemleri başlamış DÇM adıyla. Ulu Hakancılar bayram etsin o bile düşünememiş idi bunu.

Ekonominin her yerinden kırmızı ışıklar yanarken, Cephesi İktidar fren yerine gaza basıyordu. İşte ekonomi de böyle bu noktaya geldi.

Dış saygınlığımız korkunç biçimde çığnenmektedir: Yalvaran, azarlanan, horlanan, suçlu masasına oturan, tek çözüm sorunlarını askıya alan bir politikadan buraya geldik.

Avrupa Konseyinde “İşkence ve cinayetler resmî devlet politikası olmuştur” diyorlar. “O rezil Yunan Cuntasının döneminden daha kötü bir yönetim var, Türkiye’de” diyorlar. İşte bu ortam içinde kamuoyunun yönlendirmesini ve kamuoyunun belirgin niteliklerini kısaca belirtmek istiyorum.

Türkiye kamuoyu, bugün önüne durulamaz bir özlem halinde can güvenliği istiyor. “Devlet herkesin devleti olsun” diyor, işgalcilerin değil. “Polis herkesin polisi olsun” diyor, yönetime güven istiyor. Devlet adamından ciddilik istiyor. Televizyonda dinlediği adamın devlet adamı gibi konuşmasını istiyor. Ekonomik iflâsa “Dur” densin istiyor.

Kısacası toplumumuz dehşet verici can güvensizliğinin bir an önce sona ermesini, devlet yönetimindeki korkunç yıkımların onarılmasını, dış saygınlığımızın çığnenmesinden kurtarılmasını, savunmamızın kötürüm olmasının ve ekonomik çöküntünün durdurularak düzelme yoluna dönüştürülmesini istiyor.

Büyük gurur incinmesi içindedir Türk kamuoyu bugün. Böyle bir yönetimin işkencesine, böyle bir yönetimde kalmanın işkencesinin anılarını yaşıyor Türk Toplumunu bugün.

Sayın Demirel ve ortakları hâlâ daha “Durum iyiydi 26 ay çok iyi yönettik” diyorlar. Sizin yönetiminiz iyiye kötüler nasıl olur acaba?

Doğruyu söyleyene karşı suçlamalar. Bu, herhalde suçu azaltma uğraşı olabilir; ancak başka türlü açıklanamaz. Kamuoyumuz gerçekten çok ilginç bir nitelik gösteriyor şu anda.

İçeride sanırım ki, Cepheci Hükümetin yapabildiği en başarılı iş, ulusal birliği kendi dışında sağlamaktır. Gerçekte işçiden işverene, sağından soluna, toplumda demokratik sağlıklı, kesimlerin tümünü birleştirebilmiştir. DİSK'le Türk-İş'i bile yan yana getirmiştir. Koç'la Sabancı'yı bile yan yana getirmiştir. Bu başarıdır belki, kendi dışındaki bir bakan. Aldığı oyun çok üstünde Ecevit Hükümetinin desteği var bugün toplumda, bu ilginç bir olgudur. Hatta oy vermeyen, vermediğini bildiklerimiz de güvenoyu almasını istiyor Türk Toplumunda. Hatta yöneticileri dışında sağcı partilerin sanırım ki, önemli bir bölümü güvenoyu almasını istiyor. Neden bunlar? Niçin bunlar? Neden 6-7 Haziran günü coşku içindeydi, Ankara? Sanırım ki, bir yengiyi alkışlayanlar vardı; ama asıl çöküntünün, kurtuluşun bayramı idi. Böyle bir noktaya gelmiş Türkiye ve o noktanın aşılmasını konuşuyoruz.

Dışarıda sanırım ki, Türkiye'ye dost görünmek isteyen, dost olan, hatırını sa-yan herkes bugünkü Hükümetin güvenoyu almasını istiyor. Bütün bunlara karşı birkaç partinin inatlaşan lideri, tersini savunuyor.

Arkadaşlarım, işte asıl rejimin tehlikesi başlıyor. Türkiye Büyük Millet Meclisi evrensel ve ulusal beklentilerin tersine bir karara zorlanmaktadır. Kuşkusuz Meclis dışı, Meclisi yönetmez; ama Meclis, gücünü kamuoyundan alır. Kamuoyunun belirgin niteliği bu. Meclisin saygınlığına sanırım ki, en zarar verecek davranış budur. Bağışlayın deyimimi, ben Sayın Ecevit Hükümetine “Büyük Koalisyon Hükümeti” dedim. Meclisteki en büyük partiyle, toplumun demokrasiden yana bütün kesimlerinin desteğini sağlayan bir Hükümettir. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Bu büyük koalisyon, evrensel alanda da destek görüyor. Böyle bir Hükümete karşı davranışı, haklı nedenleri olsaydı düşünürdük; ama tümüyle haksız bir davranış karşısındayız.

İtalya, böyle bir duruma gelmeden; yani insanlar sokağa çıkabilirken, yönetim yozlaşmazken, dışarıda saygınlığı çiğnenmezken, Komünist Partisi Sağcı Hristiyan Demokrat Partiyi desteklemiştir. Şu komünizmle savaş yapan sağcı partilerin dik-katine sunuyorum. Onlar milliyetçi, onlar komünist. Hangisi yurtsever onu da tak-dirlerine sunuyorum.

Bu durumda bizimkiler ne yapıyorlar? Başbakan Hükümet Programını okur-ken dinlemiyor bile, lütfedip Meclise gelip dinlemiyor. Kimi dinlemiyor? Gözlem-lerimiz açık, sunuyoruz. Yurdun her köşesinden konuşmalarını dinlemek için 100 binlerin koştuğu bir Başbakanı dinlemeye dayanamıyor bu partiler. Kimi dinleme-diğini böyle söylediğimiz zaman, zaten dinlemeden konuşuyor, Programı da dinlemeden karar alıyor.

Bir A.P'li hemşerim bir kalabalıkta bana şöyle demişti. “Korkuyorum ve ağla-dım, Ankara'ya gelirken Sayın Ecevit'in karşılanışından. Niye biz bu hale düştük?” İşte gerçek neden.

Arkadaşlarım;

Anayasal yöntemin uygulanmasında Hükümetin oluşmasındaki uygulanan yol, ona yönelen eleştirileri Sayın Erim açık açık belirti, ben kısaca değineceğim.

Yani Sayın Cumhurbaşkanı ne yapacaktı? Sayın Ecevit'e diyecekti ki, "Önce git güvenoyu al da sonra gel, sonra bu listeyi onaylayayım" mı diyecekti? Sayın Başbakan ne yapacaktı? Önce güvenoyu alıp da sonra mı oraya gidecekti? Sanırım ki, akılla bağdaşır, sağlıklı işleyen bir kafayla bağdaşır bir deyimleme değildir bunlar. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Türk geleneklerine, yasalarımıza ve dünyadaki uygulamalara tümenden ters düşen beyanlarla karşılaşyoruz, Türk geleneklerinde Cumhurbaşkanı bu tür bir eleştiri yönetilemez. Nerede kaldı ki, son derece kurallara saygılı bir Cumhurbaşkanı ve o yüzden eleştiriye uğrayan bir Cumhurbaşkanı. Anayasayı uyguluyor, fakat eleştiriler çok sert. Saygıyla hiç bir şeyle bağdaşamaz. Bunlar ancak rejime zarar verir. Aslında tümüyle, suç niteliğindedirler, Meşruluk sözünü edemeyecekler; Hükümete "Meşru değil" diyor. Yasa dinlemez, yargı kararı dinlemez, eşkıyaları Devlete yerleştirir, bu meşru...

Sayın Başbakan Yardımcısı, Hükümetinin meşru olmadığını kendisi söyledi, "Yargı kararının bir virgülünü değiştiren Hükümet meşruluk dışına düşer" dedi Sayın Feyzioğlu. Şimdi o duruma düşen bir Hükümetin meşruluğu, belki suçlunun karşıya saldırma hıncıdır bu ancak.

Arkadaşlarım;

Asıl suç, ulusal irade ipotekleniyor: Milletvekilleri toplumun yararına vicdanının sesini duyurmadan alıkoynuluyor. Milletin vekili değil, birtakım kimselerin vekilleri ve o kimseler de Türkiye'de artık katmerli suçludurlar. Az değil, katmerli suçludurlar. Katmerli suçluların vekili olan milletvekilinin herhalde vicdanın sesine uyabileceği umudunu henüz yitirmiş değilim.

Arkadaşlarım;

Artık üzülerek, tarihimizin onurlu sayfalarına geçeceği için bu olgu, ondan da üzülerek şunu söylemek isterim ki, karşıımızdaki olgu, iktidar olgusu, parti, hükümet olgusu değil, rejim konusu karşısındayız. Bugünkü politik arenada kimsenin iyi niyetinden kuşku duymuyorum, herkes ülkeyi seviyor, herkes huzur istiyor, kimse kötü niyetli değildir, sözleri boş laflardır. Bugün karşılaştığımız davranışın, ne yurtseverlikle, ne iyi niyetle ne de şu andaki gerçeklerle bağdaşır yönü yoktur. Bu derecede dehşet verici bir olgu karşısındayız.

Evet arkadaşlarım, nedir tek nedeni bunun? Bence tek nedeni korku kompleksidir. Hesabı verilemeyecek duruma gelmişlerin korkusudur bu. Birbirini ite ite geldiler; yıktılar, yeniden yapmak istiyorlar. MC'nin ülkeye vereceği hiç bir şey yoktur kötülükten başka. Ne vereceğine ilişkin örnekleri bolca vermiştir geçmişte. Ne yapacağı bellidir.

Arkadaşlarım;

Bugün karşılaştığımız durum: Siyasal toplumbilimin bir gerçeği Türkiye'de eyleme yansımış haldedir. Hızlı oluşumun, çağdaş hızlı oluşumun oluşturduğu yeni sosyo-ekonomik dinamiklerin, kamuoyunun uyanışını, halkın uyanışını, kentlerden köylere hızla aktarmam, yayması karşısında ürküntüye kapılan egemen çevreler ve onların dışarıdaki işbirlikçileri, ürküntüyle birtakım önlemlere başvuru-

yorlar. Bunların içinde Türkiye'ye yansıyan bir uygulama 1930'lara biraz benzer ve nitekim Brejnev de Kissinger de aynı tanımlamaya varmışlardır. Faşist uygulaması, yalnız sistem olarak değil, bu uyanışı önlemenin politikada zor kullanma yöntemlerini Türkiye'ye getirmedir aynı zamanda. İşte, Türkiye bu siyasal toplumbilimin bir gerçeği karşısında bulunuyor.

Arkadaşlarım;

Şimdi, konuşmalarımın son bölümünü arz edeceğim.

Durum nedir? Türkiye nereye gidiyor? Bunu çok daha dikkatle düşünmek gerektiği inancındayım, Gerçekte kuşku veren bir noktaya gelmişiz. Türkiye'yi götürmek isteyenlerin nereye götürmek istediklerini biliyoruz sanıyorum, Açıktır amaçları, belli olmuştur.

Bu Hükümet kurulmadı; ne olacak? Bugünkü bildiriye okuyorum. Böyle bildiri olur mu? "Vermeyin, vermeyin. Yıkın, yıkın; yaptırmayın..." Siz ne yapacaksınız? Yok hiç bir şey. Böyle bir görüş olur mu? Böyle bir sorumluluk olur mu? Üç parti lideri birleşiyor, oturuyor, "Güvenoyu vermeyeceğiz" diyor. E, siz ne yapacaksınız? "Bize bakmayın" Oynayacak mıyız Türkiye ile? Bu kurulmayacak; sizin kuracağınız belli değil, sonra? Sonra azıtacak can güvensizliğini yaratanlar. Ekonomik iflâs hızlanacak. Dış saygınlık çignenecek. Bir siyasal suç karşısındayız, bence. Onun için ben bunu sadece bir hükümet yarışması, bir iktidar yarışması niteliğinde görmüyorum.

Evet efendim, bir noktayı da söyleyeyim: Sayın Demirel'in bir uyarısını ben benimsedim. Diyor ki, "Utanç verici şeylere başvurmayın Sayın Ecevit!" Bu uyarı yerinde. O diyor ki; yani bu işin patenti başkasındadır, siz buna girmeyin bulaştırırsınız. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Karıştırmayın bu işi, bu iş olmaz demek istiyor gibi geldi bana.

Şimdi, Tanrı korusun, bu M.C. bir daha dirilse, dört yıl Türkiye'ye neler gelebileceğini, değil dört yıl, gelir gelmez neler gelebileceğini düşünelim. Ben bir deyiimi yinelemek isterim: Bence Sayın Demirel'in bir adı da "Bunalım katsayısıdır" bir yerde bunalım var mı, o geldi mi katsayı alır o bunalım, katlanır. İşte bu bunalım katsayısı gelecek Türkiye'ye. Ülke, bu oyunlara dayanamaz artık.

Ben şuna da şaşıyorum: Bu ekip ne cesaretle çıkıyor da milletin karşısına yine hükümet olmak istiyor? Bu büyük bir cesarettir. Türkiye'yi nereye getirdiğiniz belli. Hâlâ çıkıp da "Ben yine hükümet olacağım" demek büyük bir cesarettir. Yıllarca önce ben söylemiştim Sayın A.P.'li arkadaşlara; yapacağınız tek hizmet kalmıştır, bir adaya gidin dinlenin. Çünkü sizin hükümetin artık yapacağı bir iş kalmamıştır. Bu duruma gelmiş bir ekip hâlâ ben iyi yöneticiyim diyebiliyor. Demek ki, alay ediyor. İşte bu durumda olduğumuz için ben Programın ayrıntılarına girmiyorum. Programı da olmasa, sokaktan bir avuç insan toplansa Cepheci Hükümetten iyi yönetir, (C.H.P. sıralarından alkışlar) Hiç bir işe karışmasa iyi yönetir.

O halde, böyle bir ekibin çıkıp da halkın huzurunda, ben yine hükümet olmak istiyorum demesi, deyimlemesi bence güç bir davranıştır.

Arkadaşlarım;

Bu Cephe yıkılmadan önce bir benzetme yapmıştım, yinelemek istiyorum: Türkiye bir gemiye dönmüştü. Ufuklarda karabulutlar, fırtınalı deniz, (Kıydan olduğum için belki öyle anımsadım bunu) kaptanından çimacısına kadar gemidekilerin hepsi dövüşüyor, katiller yolculara saldırıyor, gemi dümensiz gidiyor. İşte Cephe Hükümeti bu noktada idi. Millet, yolcular elinden aldı aklı gemiyi. Şimdi diyorlar ki, hayır o gemiyi yine biz alacağız, çünkü batıramadık. Bütün özürleri o; batıramadık, az kalmıştı, batırıyorduk, batıramadık.

Nasıl bu ekip yan yana gelebiliyor onu da düşünüyorum. Tarihe anlatmak için düşünüyorum. Cennette de cehennemde de buluşamayacaklar yan yana geliveriyor. Nasıl gelebiliyor yan yana? Bunların içinde rahatsız olanları bilirim. Onların rahatsızlığını anlıyorum. Rahatsızlıklarını söyleyenleri de biliyorum; ama rahatsızlığı söylemek yetmiyor. Bu rahatsızlık sürüyor. Onları birleştiren güçlerin bir bölümü arkalarından çekildi yine birleşebiliyorlar. Bu güçlerin bir bölümü çekildi, onlara bile artık yaranamadılar; birleşebiliyorlar.

Arkadaşlarım;

İşte o batırmak istedikleri gemiye tekrar binmek istiyorlar. Seyirci mi kalacağız? Ben vereceğim tek yanıt: Yağma yok. Açık söylüyorum; yağna yok. Böyle bir ekibin yönetimine Türkiye dayanamaz artık. Bunu demokrasi düşmanlığı diye yorumlamak mümkün değildir. Demokrasinin yolu açıldı. Demokrasiye inanmışlar görev istiyor, görev başına geldi. Bu, demokrasiye karşıtlık değildir; ama böyle bir ekibin yönetimi asla Türkiye'nin onuruna yakışmaz

Bu üzüntülü, sizin de üzüntünüzü artıran konuşmamı bitirirken, henüz aymayanların, henüz gerçeği göremeyenlerin de bir an için ellerini vicdanlarına koyarak düşünmelerini, inatlaşanların arkasından rejime, ülkeye, kendilerine kötülük yapmamalarını ve her halde rejime yaptıkları en büyük kötülüğün cezasını beraber çekmekten, vicdan azabını çekmekten kurtulmalarını diliyorum.

Bu dilekle, Hükümetin önce güvenoyu alışında, Programın uygulanmasında, bu çok ağır koşullar altında; aslında bu koşullar altında Hükümete istekli bulunmak da bir cesarettir, ama biri saygıdeğer bir cesaret, öbürü de her halde saygıdeğer bir cesaret değildir. Bu cesareti gösteren Hükümete başarılar diler, hepinize saygılar sunarım. (C.H.P. ve M.B.G. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yıldız.

Söz sırası Sayın Esatoğlu'nun daha sonra Sayın Çelikbaş'ın ve daha sonra da Sayın Başbakan görüşlerini açıklayacaklardır. Bütün bu görüşmelerin saat 19.00'u aşacağı gözükmemektedir. Bu sebeple verilmiş bir önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Hükümet Programı görüşülmesi bitinceye kadar Oturumun uzatılmasını öneririm.

Saygılarımla.

Hüseyin Atmaca

C.H.P. Grup Başkanvekili

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Esatoğlu, buyurunuz efendim.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

İki gün önce bu kürsüden Sayın Başbakan Hükümet Programını okudular, hep beraber dinledik. Sağ taraftaki sıralar şimdi olduğu gibi o zaman da boştu. Hükümetin güvenoyu alması halinde anamuhalefet partisi görevini yapacak olan Adalet Partisinin Program müzakerelerine katılmaması demokratik rejimimiz yönünden üzücü bir olaydır.

Program metni Sayın Üyelere dağıtıldı. Böylece, ayrıca inceleme fırsatını da bulduk. Bu Program, Cumhuriyet Halk Partisi Programının çizdiği sınırlar içinde günün gerçekleri de gözönünde tutularak hazırlanmış; 2,5 yıl içinde açılan yaraları sarmayı; huzur içinde kalkınmayı ve sosyal adaleti gerçekleştirmeyi amaçlamıştır.

Bozulan birliğimizin yeniden pekiştirilmesi bakımından ileri sürülen düşüncelerin içtenliği ise umut veriyor, huzur veriyor.

Sayın arkadaşlar;

Demokratik siyasi hayatımızın vazgeçilmez unsuru olan siyasi partilerin tartışma yapacakları alan Parlamentodur. Bu görkemli bina, bu tesisler, bu personel, siyasi partiler için ayrılan salonlar, sağlanan diğer olanaklar amaca hizmet içindir. Parlamentoda tartışılıp karara bağlanacak konular Parlamento dışında ne kadar tartışılırsa tartışılsın yasama görevi sayılamaz. Tartışma burada sonuca bağlanıp, burada haklılık kazanır, burada hukukî olur. Buraya gelmemek protesto sayılmaz. Buraya gelmemek; Anayasanın yüklediği görevi yapmamak olur. Burada bildiklerini söylememek Millet'in kendilerine verdiği muhalefet görevini yerine getirmemek olur. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*) Buradan kaçmak meşruluktan çıkmak olur. Gelin, anlatın bildiklerinizi, tartışalım; Anayasayı yasaları her şeyi Millet önünde, Millet kürsüsünde tartışalım.

Sayın arkadaşlar;

Güya Hükümetin atanması demokratik teamüllere aykırı imiş. Hükümet listesi Mecliste okunmadan Bakanlar Hükümeti işgal etmiş; o yüzden katılmıyorlarmış. Öyle de olsa bu katılmama nedenini burada tartışmak gerekir; ama tartışma gücünü kendilerinde bulamayanlar iddialarını ispat edemeyeceklerini bildikleri için Meclisten, kürsüden kaçmışlardır.

Sayın arkadaşlar;

5 Haziran 1977 seçimlerinden sonra istifa eden Hükümetin Başkanı ile iki yardımcısı Hükümet kurma görevi Sayın Ecevit'e verildikten sonra insanı hayrete düşürecek bir telaş ve hırçınlığa kapılmışlardır. Hırstan, kinden ne söylediklerini bilemez bir halde sürekli saldırıyorlar: Ne hukuk, ne Anayasa hiç bir şey gözlerine görünmüyor. Sanki seçimden soma istifa eden kendileri değilmiş, sanki Ecevit, Anayasa dışı yolla onları oradan indirmiş ve Hükümeti işgal etmiş.

Bu Hükümet, Kontenjan Grubunun bildirisinde de belirtildiği gibi tıpa tıp Anayasaya uygun olarak kurulmuştur. Bu Hükümet “Çankaya Hükümeti” diye adlandırılmaz. Bu tanım Sayın Başkanı ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına da saygısızlıktır.

Bugünkü bildirilerinde de Hükümet ismini de kullanmıyorlar, “Bu heyet” diyorlar. Bundan daha çirkin, bundan daha saygısızca bir tabir kullanılamaz.

Bu kadar telâşın nedeni vardır elbet. Vatandaş ve Devlet memurları Hükümete ve Anayasaya karşı kışkırtılıyor, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri baskı altında tutuluyor. Anayasal görevlerinin en başta gelenlerinden olan oy kullanma hakları engelleniyor. Her ne pahasına olursa olsun bu Hükümet görevden uzaklaştırılmak isteniyor. Bunlar bir şeyden korkuyor. Bu korku, bir suçluluğun korkusu, hesap vermenin korkusu olsa gerek. Aksi halde demokratik yollarla iktidardan düşen Hükümetin bu kadar telâş göstermemesi gerekir.

Benim gördüğüm kadarı ile, bu üç lider ve onlara kayıtsız şartsız itaat eden bir avuç yönetici meşruluk sınırlarını aşmış durumdalar. Bu davranışlarını demokratik rejimle, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile bağdaştırmaya imkân yoktur. Gözü dönmüştük içinde karşılaşacakları felâketin farkında olmadan inatla yanlış yolda ilerlemektedirler.

Sayın Senatörler,

Bu Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına göre kurulmuş meşru Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Hukuktan birazcık nasibi olan, hatta okuduğunu anlayan bir kişi bunun aksini iddia edemez. Bu iddiada bulunanların hiç biri, Anayasada iddialarının dayanağı olabilecek madde değil bir tek cümle dahi bulamazlar.

Anayasanın 102’nci maddesi şöyle yazar; “Bakanlar Kurulu, Başbakan ve Bakanlardan kuruludur.

Başbakan, Cumhurbaşkanınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri arasından atanır.

Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya milletvekili seçilme yeterliğine sahip olanlar arasından Başbakanca seçilir ve Cumhurbaşkanınca atanır.”

Görüldüğü gibi Cumhurbaşkanınca atanacak Başbakanın, Millet Meclisinden güvenoyu alabilecek bir partinin üyesi olacağına dair maddede herhangi bir kayıt yoktur. Anayasa, Başbakanı atamadan Cumhurbaşkanına geniş bir yetki ve takdir hakkı tanımıştır. Bu derece geniş yetki ve takdir hakkı aynı zamanda büyük sorumluluk da yükler. Cumhurbaşkanının kendisine verilen bu yetkiyi kötüye kullanması ve takdirinde de isabetsizliğe düşmemesi gerekir. Sayın Ecevit’in Hükümeti kurmakla görevlendirilmesinde Sayın Cumhurbaşkanı yetkisini; hukuka, Anayasaya uygun bir biçimde kullanmış, takdirde de isabetsizliğe düşmemiştir.

En çok milletvekili çıkaran bir partinin Genel Başkanına hükümeti kurma görevi verilmesi gelenek olmuştur; fakat burada salt bu gelenekten hareket edilmiştir. Atamanın hukuki ve Siyasi dayanakları da vardır. Cumhuriyet Halk Partisi 1977 Haziran ayında yapılan seçimlerde seçime katılan sekiz parti içinde en çok oyu almış ve en çok milletvekilini de Meclise göndermiştir. Bu en çok oyu diğer oylarla

karşılaştırdığımızı da ayrı bir anlam ve ağırlık taşır. Seçime giren sekiz parti 50-60 civarında milletvekili çıkarmış olsalar ve bunlardan bir tanesi birkaç oy farkla ve meselâ 60-61 milletvekili ile Meclise gelse, Cumhurbaşkanının bu koşullar altında Başbakan atamada en çok milletvekili çıkartan bu partiden bir üyeyi görevlendirmesi tamamen gelenek olurdu. Ama, 1977 seçimlerinde olduğu gibi seçime giren 8 partiden 6'sı, sırasıyla 1, 3, 16, 24, 189, 213 milletvekili çıkartırsa salt çoğunluğa yaklaşan; yani 213 milletvekili çıkartan partinin genel başkanının Başbakan olarak atanması geleneği aşan, siyasi zorunluk halini alır.

1977 seçimlerinde millet, seçilen milletvekili adedine göre hiç bir partiye iktidarı vermemiştir. Ama hangi partiyi tek başına iktidara geçirmek istediğini göstermiştir. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*)

1973'de vatandaş Cumhuriyet Halk Partisini iktidara getirmek istemiştir, en çok oyu ona vermiştir. 185 milletvekili çıkarmış, iktidar için yetmemiştir. 1977'de kararlılığını sürdürmüş, daha fazla oy vermiş, iktidar yapmak istemiş, Çıkardığı 213 milletvekili, salt çoğunluğu yine sağlayamamıştır. Düşünün bir kere, en büyük kentimiz İstanbul'da 44 milletvekilliğinin 27'sini Cumhuriyet Halk Partisi alıyor, 17'sini geri kalan üç parti paylaşıyor. Bu sayılar, vatandaşın kimi iktidara getirmek istediğini göstermeye yeter sanırım.

Sayın arkadaşlar;

Sayın Cumhurbaşkanı, sadece en çok oy aldığı için değil, vatandaşın bu eğilimini de gözönünde tutarak görevi Sayın Ecevit'e vermiştir. Böylece görev tevdi sadece gelenek gereği olmuyor. Millî iradenin isteği yerine getirilmiş oluyor. Bunun aksini düşünmek mümkün değildir. Cumhurbaşkanı, yukarıda söylediğimiz gibi, yetki ve takdirini kullanırken hukukî ve siyasi ciddi sebeplere dayanmaktadır. Görevi tevdi ederken de Meclis salt çoğunluğuna en yakın üyesi olan partinin kuracağı hükümetin, Millet Meclisinden güvenoyu alması en kuvvetli ihtimaldir. Bu düşüncelerle bu görev 213 üyeli Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Ecevit'e verilmiştir.

Bunun tersine, bir görüşle Sayın Cumhurbaşkanı, "Ben Ecevit'in Hükümet kuramayacağını, kursa da güvenoyu alamayacağını biliyordum; ama geleneğe uyarak en çok milletvekili alan partinin lideridir diye usulen Başbakanlığa atadım" derlerse, bu düşünce ciddiyetten uzak olur ve Cumhurbaşkanlığı sorumluluğu ile de bağdaşmaz. Bu düşünce ve sebeplerle Cumhurbaşkanınca atanmış bir Başbakanın seçtiği bakanları "Bu kurul güvenoyu alamaz" diye atamazsa o zaman da Başbakanı atama kararı ile çelişkiye düşer.

Sayın arkadaşlar;

Bir Hükümetin güvenoyu almasında kişilerin de elbette bir ölçüde önemi vardır. Ama aslolan Hükümetin programıdır. Anayasanın 103'üncü maddesine göre program okunduktan sonra güvenoyuna başvurulur; yani güvenoyu Hükümet programına verilir, kişilere değil.

Kaldı ki, Ecevit Hükümetinin üyeleri arasında güvenoyuna lâyık olmayan kişiler de yoktur. Eğer programa değil de kişilere güvenoyu verilse idi, bunu alamayacak tek kişi bundan evvelki Hükümetin Başkanı idi. Eğer Hükümet üyelerine güvenoyu

verilmesi düşünülseydi o zaman üyelerin de seçimle göreve getirilmesi gerekirdi. Bu durum Anayasamızda olmadığı gibi, Siyasi Partiler Kanununda da bakanların grup ve parti organlarının dahi seçilmesine izin verilmemiştir. Bakan seçmek hakkı sadece Başbakanındır. Bir Cumhurbaşkanı güvenoyu alacağına inanarak Hükümeti kurmakla görevlendirdiği Başbakanın görmediği, bilmediği programının Meclisten güvenoyu alamayacağını nereden tahmin edebilir de, “Sizin hazırlayacağınız programın güvenoyu alacağını tahmin etmiyorum, onun için de seçtiğiniz bakanları atamıyorum” diyebilir. Bunu, hukuka, Anayasaya saygılı olan hiç bir Cumhurbaşkanı yapamaz. Bizim Cumhurbaşkanımız da yapmamıştır. Anayasanın 103’üncü maddesine göre Bakanlar Kurulu listesi Meclise sunulduktan, program okunduktan sonra güvenoyuna başvurulduğu zaman kaç olumlu, kaç olumsuz oy çıkacağını kesin olarak saptamak mümkün değildir. Bunu önceden kesin olarak söylemek de Anayasaya saygısızlıktır.

Konuşulanların hepsi tahmindir. Cumhuriyet Halk Partisinin 214 üyesi var. Bunlar olumlu oy kullanır, 3 bağımsız, 4 grup kuramayanlar da olumlu oy kullanırsa 221 eder. Salt çoğunluğu sağlayamıyor. Geriye, 3 partinin 229 oyu var; onlar da olumsuz; Hükümetin güvenoyu alması olanaksız.

Sayın arkadaşlar;

Bilindiği gibi, göreve başlarken güvenoyu için, tam sayının salt çoğunluğu şart değildir. Anayasanın 104’ncü maddesine göre salt çoğunluk görev sırasında aranır. Bunun da büyük bir anlamı vardır. Anayasa Hükümet kurmayı kolaylaştırmış; düşürmeyi zorlaştırmıştır. Düşürme şartını kurmada aramak ve bunda directmek Anayasanın 103’ncü maddesini işletmemek demektir. Anayasanın belli bir maddesini işletmemek, 226’yı bulmadan Hükümet kuramazsın diye yaygara kopartmak, çaba harcamak, hatta eyleme geçmek Anayasanın 103’ncü maddesini ortadan kaldırmaya kalkışmak olur. Bunun da hangi sonucu doğuracağını tahmin edersiniz.

Demirel 1975’te 218’e karşı 222 oy ile görev aldı. Sayın Sadi Irmak, bağımsız bir Başbakan idi, önceden bilinen hiç bir oyu olmadığı halde Hükümeti kurdu, güvenoyuna başvurdu, güvenoyu alamadı. Bunların hepsi de Anayasaya uygundur. Sayın Ecevit tarafından kurulan bu Hükümet, 226 oy almasa bile bu işlemler Anayasaya uygun olacaktır. Ancak bu düşüncelerin tersine olarak gösterilen çabalar Anayasaya aykırıdır.

Sonra kim, nereden kesin olarak biliyor 214 ya da 221 olumlu; 229 ya da 232 olumsuz oy çıkacağını?

Evet, Siyasi partiler ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar Siyasi hayatımızın vazgeçilmez unsurlarıdır. Siyasi partisiz demokratik rejim düşünülemez. Ancak Siyasi partiye bağlı üyelerin de kişi olarak siyasi ve tarihî sorumlulukları vardır. Bu nedenledir ki, Siyasi Partiler Kanununun 25’nci maddesinde parti tüzüğünde veya grup iç yönetmeliğinde Bakanlar Kurulu yahut bir Bakanlar Kurulu üyesine Millet Meclisinde veya grupta güven veya güvensizlik oyu verilmesi konusunda karar alma yetkisini Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunda gayri bir parti organı veya merciine bırakma hükmü bulunamaz; bu hükmü getirmiş, Siyasi Partiler Kanunu.

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu programı beğenmez, güvenoyu da vermeyebilirdi. Bunun tamamen tersi olurdu, Hükümet dışında kalan Siyasi parti grupları güvenoyu verme kararı alabilirler. Demirel, program belli olmadan neye dayanarak partisinin, hatta diğer partilerin grup üyelerinin güvensizlik oyu vereceklerini kesin olarak söyleyebiliyor? Program okunana kadar Hükümet dışı partilerin ve grup dışı yetkili organların Hükümete güvenoyu veremeyeceği yolundaki beyanları ve kararları Siyasi Partiler Kanununun 25'nci maddesinin açık hükmünün ihlâlidir. Bu beyanlar hukukî değer taşımazlar, boş lâftan ibarettir.

Biran için kabul edelim ki, parti gruplarında Hükümet programına güvensizlik oyu verilmesine karar alındı. Bu karar bağlayıcı nitelikte de olsa buna uymayacaklar çıkamaz mı? Hiç mi çıkmamıştır? Çok görülmüştür bu olaylar. Bunları ahlâk dışı davranışlar olarak nitelemek hukuka ve Anayasaya saygısızlık olarak göstermek, Anayasaya saygısızlık olur. Milletvekillerinin Anayasaya göre verilen bu hakları sınırlandırılacak olursa, ondan sonra her şey formaliteden ibaret oku-. Programın gruplarda okunup müzakeresi formalite olur. Millet Meclisinde Başbakan tarafından okunması, iki tam gün geçtikten sonra müzakeresine başlanması, müzakere-nin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra oylanması, bunların hepsi formalite olur. O zaman, 450 milletvekiline ve 180 senatöre de ihtiyaç kalmaz.

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, müddetiniz doluyor.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (Devamla) — Bitiyor Sayın Başkanım;

Dolayısıyla bu binalara, bu masraflara da lüzum kalmaz. Dört parti lideri toplanırlar, hiç kimsenin düşüncesine, oyuna başvurmadan ülkeyi yönetirler. Anayasanın milletvekillerine verdiği hak, parti disiplini adı ile ortadan kaldırılamaz. Disiplin uğruna demokratik rejim feda edilemez. Bunu fedaya kalkanlar Anayasaya uymayan davranışlarının sorumluluklarından kurtulamazlar.

Sayın arkadaşlar;

Hükümet dışında kalan partilerin hukuka, Anayasaya, geçmiş uygulamalara ters düşen bir iddiaları daha var. Cumhuriyet Halk Partisine verilen oylar azınlıkta kalıyormuş, Cumhuriyet Halk Partisi kurarsa bu azınlık Hükümeti olurmuş ve azınlığın çoğunluğa tahakkümü saydırmış. Evet, Cumhuriyet Halk Partisi 1977 seçimlerinde %43 oy alarak 213 milletvekili çıkarabildi. Bu, %45 olsaydı milletvekili sayısı salt çoğunluğa aşılabilirdi. Yine de geçerli oyların yarısından az olduğu halde tek başına iktidar olabilirdi. O zaman buna itiraz edilmeyecekti. Neden? Şimdi, bu, Anayasa meselesi gibi ortaya atılıyor. Anlamak zor.

Sayın arkadaşlar;

Çoğunluk sisteminin uygulandığı dönemde 1950 seçimlerinde Demokrat Parti %47,3 ile oyların yarısından fazlasını almadığı halde, 610 üyeli Türkiye Büyük Millet Meclisinde 424 sandalye işgal etmişti. Şayet 1973, 1977 seçimleri çoğunluk sistemine göre yapılmış olsaydı, Cumhuriyet Halk Partisi 269 veya 268 milletvekili ile Meclise gelmiş olacaktı. O zaman azınlığın çoğunluğa hâkimiyeti mi sayılacaktı? Bunlar bir sistemdir. Yürürlükte olduğu sürece herkesin buna saygı göstermesi gerekir.

1969 seçimlerinde Adalet Partisi oyların yarısından azını %46,5'ünü aldığı halde Mecliste 256 sandalyeye sahip olmuştur. Bu da azınlığın çoğunluğa tahakkümü olur. O zaman, neden bu tahakkümü kabul ettiler?

Sayın arkadaşlar;

Konuşmalarımızla tutarlı olmak zorundayız. Hukuka uygun olmayan düşüncelerle vatandaşları kandıracağımızı zannederek, bu bilgisizlikten daha büyük bir kusur olur. Bir partinin programının müzakerelerine katılmama gerekçelerinden bir tanesi de; “Hükümet listesi Millet Meclisinde okunmadan Bakanlar Bakanlıkları işgal etmişler.” bunun için protesto ediyorlarmış müzakereleri.

Hemen her toplantıda karşılız; bir bakan, yabancı bir ülkeye gitmiştir, Başbakan ona vekâlet edecek Bakanı atar, Cumhurbaşkanının onayına sunar, Cumhurbaşkanı bu atamayı onaylar, bu tezkereler Bakan yurt dışından döndükten sonra Meclislerde okunur. Bu mantıkla hareket edilecek olursa, vekâlet edecek bakanların onay tezkereleri Meclislerde okunmadan, o bakanın başka bir bakana vekâlet etmesi işgal sayılacaktır.

Bu kadar hukuk dışı mantık dışı, hatta akıl dışı gerekçelerle vatandaş huzuruna çıkılmaz. Bunlar, sadece kendilerini değil, Parlatentonun da itibarını sarsıyorlar. Yukarıda söylediğim gibi, bunlar sırf vatandaş kandırmak için söyleniyorsa, vatandaş karşı büyük bir saygısızlık yapmış olurlar ve bunun cevabını, cezasını da elbet sırası geldiğinde görürler. Kendilerine bu konuda şimdilik söyleyeceklerimiz bu kadar.

Sayın arkadaşlar;

1977 seçimlerinden önce sorumsuz ve ciddiyetten uzak bir Hükümet, 2,5 yılda ülkeyi bugünkü yürekler sızlatan hale getirmiştir. Ekonomik alanda Devlet kesiminde de, özel sektörde de perişanlık son haddini bulmuştur. Bir zamanlar Cumhuriyet Halk Partisinin karşısında olan özel sektör, kurtuluşu, güveni Cumhuriyet Halk Partisinin iktidar olmasında buluyor. Sosyal alanda güvensizlik büyük huzursuzluklar yaratmıştır. Çıkartan birbirine ters düşen kurumlar M.C. gibi bir Hükümetin tekrar işbaşına gelmesinden korkuyorlar. Dışarıda itibar yetirilmiş, ilişkilerin düzeltilmesi için yeni Hükümet bekleniyor. Hepsinden daha ivedisi, ülkeden can güvenliği kalmamış. Vatandaş yaşamak için bu Hükümeti istiyor. Belki tarihin hiç bir döneminde, hiç bir Siyasi parti menfaatleri birbirine zıt da olsa, tüm kurumlar tarafından bu kadar büyük bir arzu ile iktidara getirilmek istenilmemiştir. Bu kurumların gördüğü tehlikeyi Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin de göreceğini tahmin ederek Sayın Ecevit Hükümetinin güvenoyu alacağı umuduyla sözlerime son verir, hepinizi saygılarla selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Esatoğlu.

Sayın Feyyat, önermeniz aynen şöyle: “Bir kelime yanlış olarak teypte ve zapta geçmiştir. Yerimden bir cümle ile tekrarlamama izin vermenizi...” diyorsunuz.

Yerinizden ve yazınıza bağlı olmak üzere tek cümle ile, bir satırı geçerse sözünü keserim.

Buyurun efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Şinasi Osmâ eski demokratlara zulüm yapmıştır dedim. Soyadı başka bir şekilde geçmiştir; yanlış, “Osmâ” olacak.

BAŞKAN — Ben, zaten onu düzelttim. Sayın Çelikbaş, buyurun efendim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Maruzatıma başlarken, evvelâ Sayın Cumhurbaşkanının Bakanlar Kurulu listesini tasdik etmesiyle ortaya çıkan münakaşalar hakkında görüşümü arz etmek istiyorum.

Bugünkü müzakerelerde bazı arkadaşlarımın iki yıl evvel TRT Genel Müdürlüğe vaki tayin vesilesiyle Sayın Cumhurbaşkanına yönelttikleri tenkitleri tekdiz eder mahiyette, bu tasarrufunu tasdik eder mahiyette konuşmaları beni son derece memnun etti. Çünkü, o zaman da bendeniz iki yıl evvel Cumhurbaşkanının bu kararnameyi tasdik edip etmemekte takdir hakları bulunduğunu iddia ederken, bazı arkadaşlarım tenkit ediyorlardı. Bugün, memnuniyetle gördüm ki, Cumhurbaşkanının tamamen Anayasal takdirine muallâk bir konudaki tasarrufunu o gün tenkit eden arkadaşların tasdik etmesi, tasvip etmesi bir noktada kendileriyle ittifak halinde olduğumuzu gösteriyor. Bundan kıvanç duydum, memnun oldum.

Bu da gösteriyor ki, Türkiye’de Türk demokrasisinin teamüllerini, örf ve âdetini sadece yazılı hukukta aramanın manası yoktur. Esasen, yazılı hukukun yanında teamül hukuku da geniş ölçüde yer almaktadır. Eğer, demokrasinin gerekli kıldığı hoşgörülük davranışını içimize sindirebilirsek, eğer demokrasinin gerektirdiği medenî münasebetler kurmayı muhaliflerimizle muarızlarımızla usul haline getirebilirsek, kanaatim odur ki, Türkiye’de sağlıklı bir demokratik düzenin kurulması ve işlenmesi mümkün olabilecektir. Aksi takdirde, bu sert çatışmalardan ne demokrasimiz, ne milletimiz ve ne de Devletimiz maalesef bir fayda görmeyecektir. Bunu halisane tavsiye ediyorum. Bilhassa Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri, yaşları ve formasyonları itibariyle Parlamentoda bu noktayı nazarının öncülüğünü yapabilecek durumdadırlar. Onların bu hareketi benimsemelerini tavsiyeye değer görüyorum.

İkinci konuyu; Sayın Ecevit’in Başbakan adayı olarak tayin edilmesinden sonraki davranışlarıyla alâkalı görüşlere tahsis etmek istiyorum.

Sayın Ecevit, bu vazifeyi aldıktan sonra daha serinkanlı, daha soğukkanlı bir davranışın içerisine girmeliydi. Takdir buyurursunuz ki, her yerde seçim mücadelesi memlekette tansiyonu, gerginliği azamî hadde çıkarır ve böyle bir devreden sonra, sonra Hükümeti kurma sorumluluğunu alan bir arkadaşın bu tansiyonu indirmesi, ona gayret etmesi aslı vazifesidir. Ben bunu bugüne nazaran çok daha kritik bir devrede, 1961 yılında Sayın İnönü’nün yanında bizzat müşahade ettim. Daha kritik bir devirde Sayın İnönü tansiyonu asgari hadde indirerek, Adalet Partisi ile bir Koalisyon Hükümeti kurabilmek maharetini ve dirayetini gösterebilmişti.

Bu itibarla, bu tecrübeyi beraber yaşadığımız Sayın Ecevit’ten böyle bir davranış beklemekteydim, maalesef bunu görmedim. Üstelik hiç bir sarahate, beyana lüzum yokken, “Şu partiyle konuşmam, bu partiyle konuşmam” diye beyanda bu-

lunması, bu sinirleri ve gergin havayı sadece artırmıştır, bilâkis onu azaltmamıştır. Bunda isabet görmedim.

İkinci konu da; Sayın Cumhurbaşkanı, Başbakana yazdığı mektupta mühim bir noktaya temas ediyor, her türlü dar particilik anlayışının üstünde bir görüşle Hükümetin teşkilini tavsiye ediyor.

Arkadaşlar; Sayın Ecevit, Hükümeti kurma kararını verdikten sonra beklemiştim ki, seçimlerdeki tarafsız davranışlariyle şükran ve minnetlerini sarahaten beyan ettiği iki bağımsız kontenjan senatörü arkadaşımıza Hükümette vazife almaları için teklifte bulunsun. Filhakika, böyle bir azınlık Hükümeti kurma kararını veren arkadaşın bitaraf çevrelerde de Hükümetine böyle bir iltihakı sağlamak suretiyle bir başka görüntü vermesinde büyük isabet olurdu. Arkadaşlarla konuşmadım, böyle bir teklif oldu mu, olmadı mı bilmiyorum. Tabii böyle bir teklifin olması, vazifenin kabul edilmesi manasını da tazammum etmez, belki itizal edebilirlerdi; ama bugünkü Anayasamız Parlamento dışından da bakan tayin etme imkânını Başbakana verdiği göre, hiç olmazsa başarılı olduklarım, minnet ve şükranını ifade ettiği bu iki arkadaşına bağımsız oldukları için vazife teklif edip Hükümete alabilseydi, azınlık hükümetinin parti görünüşü dışında daha bitaraf bir karakter taşıması imkânı sağlanabilirdi.

Kaldı ki, bazı bakanlıklar hangi hükümette olursa olsun, Türkiye'nin bugünkü şartları içinde çeşitli hücumlara maruz kalmaktadır. Bu hücumlara maruz olan bakanlıklara tarafsızlığı ile kamuoyunda hüsnü itibar sahibi kişilerden iki üç kişinin atanması umumî havayı süratle selâmete ve sükûnete doğru sevk edebilirdi. Bu noktada da bir gayretinin olmayışım üzüntü ile karşıladım.

Türkiye'de cereyan eden olaylara isabetli teşhis koyamadığımız müddetçe, hangi hükümet kurulursa kurulsun bu olayların önünün alınabileceği kanaatini taşıyanlardan değilim.

Biz Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak bidayetden beri cereyan eden olaylarda iki şeyi ayırt etmişizdir. Haklı talepler; fakat bu haklı taleplerin arkasında gizli birtakım maksatlar Türkiye'de bugün iki çeşit cereyan aşikâr hale gelmektedir. Türkiye'yi tehdit eden tehlikeler vardır. Bunu görmemezlikten gelmek imkânı yoktur.

1 Mayıs'ta Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun İstanbul Taksim Meydanında tertip ettiği mitingde, milletiyle elbirliğiyle Türkiye'yi düşman işgalinden kurtaran büyük Atatürk'ün çoluklu-çocuklu, kadınlı-erkekli birlik ve beraberlik manzarasını temsil eden heykelinin yanı başında Stalin'den, Lenin'den kurtuluş umut eden paftalar vardı arkadaşlar. Genel Başkanın konuşmasında kendi icra heyetlerinde bu meydana "1 Mayıs Meydanı" adı verilmesi için karar aldıklarını ve bunun kendilerine tebliğ edildiğini ifade eden konuşması vardı. Bu cereyanı görmemezlikten gelmek Türkiye için isabetli değildir.

İkinci cereyan; Sayın İrmak'ın Başbakanlığı zamanında Ankara Üniversitesi fakültelerinden birinde, "Aziz Türk evlâtları" der demez, derhal bu söz karşısında bir tepki gösterilmiştir. Bu tepkiyi görmemezlikten gelemeyen muhterem Senato ve muhterem Parlamento.

Bu itibarla, Türkiye’de cereyan eden olaylara isabetle teşhis koyabildiğimiz andan itibaren Devletin gücünün bütün bu cereyanları yeneceği kanaatindeyim. Ben Devleti, her türlü örgütün, her türlü cereyanın üstünde bir güç olarak görürüm. Kendim mesuliyet deruhte ettiğim zamanlarda bunu icraatımla belli etmişimdir arkadaşlar.

Bu itibarla, ben Türk Devletini güçlü gören bir arkadaşınızım. Devlet gücünün kanunî yoldan her şeye kadir olduğu kanaatindeyim; ama elverir ki, teşhisi isabetle koyabilelim. Teşhisi isabetle koyamadığımız takdirde, kendimizi aldatırız ve memleketin başına büyük felâketlerin gelmesine sebebiyet vermiş oluruz, tarih bizi affetmez.

Şimdi bizim Cumhuriyetçi Güven Partisi parlamenterleri olarak Hükümet ve Hükümet Programıyla alâkalı görüşlerimiz ve tutumumuz kısaca şudur:

Biz seçimlerin bittiği günden bugüne kadar hiç değişmeyen bir ısrarla Cumhuriyet Halk Partisi Adalet Partisi diyalogunun kurulmasını istemiştizdir. Türkiye’nin her zamandan ziyade millî beraberliğe ihtiyacı olduğu kanaatini taşımaktayız.

İç ve dış politikada, ekonomi alanında alınması gerekli kararları en büyük rahatlıkla alabilecek ve uygulayabilecek geniş bir Parlamento tabanına dayanan bir hükümet formülünün yararları meydandadır.

Cumhuriyetçi Güven Partisi bütün resmî açıklamalarında, Genel Başkanının demeçlerinde basın toplantılarında ve yetkili kurullarının bildirilerinde şu hususları belirte gelmiştir:

Türkiye’nin bugün karşı karşıya bulunduğu sorunlar A.P.-M.S.P.-M.H.P. hükümetiyle de, C.H.P.-M.S.P. hükümetiyle de, bir azınlık hükümetiyle de çözümlenemez. Üzerinde durulduğunu gördüğümüz bu hükümet formüllerinin hiç birinin yeterli olmadığını ısrarla belirten Cumhuriyetçi Güven Partisi, devamlı surette C.H.P.-A.P. diyalogunu önermiştir.

Bu önerimizin ardında en küçük ölçüde bir parti düşüncesi yoktur. Sadece memleketimizin hayatı yararları ve sorunları açısından böyle bir diyalogu zorunlu görüyoruz.

Sayın C.H.P. ve A.P. liderlerinin her ikisi de M.S.P.’nin bugünkü yöneticileriyle hükümet kurmuşlar ve bu konudaki tecrübe ve görüşlerini kamuoyuna açıklamışlardır. Hiç bir memleket sorununu çözmeye imkân vermeyecek olan Millî Selâmet Partili hükümet formüllerine açıkça talip ve hevesli görünen C.H.P. ve A.P. liderlerinin bütün memleket sorunlarının çözümünü kolaylaştıracığı ve millî birlik ortamının doğmasına yardım edeceği aşikâr olan C.H.P.-A.P. diyaloguna yanaşmamaları, bizim görüşümüze göre anlaşılması ve savunulması mümkün olmayan bir tutumdur. İkisi yan yana gelip bir hükümet kursun demiyoruz. Otursunlar konuşsunlar.

Bugün İtalya’daki azınlık Hükümeti oturup konuşarak, programı üzerinde mutabık kalarak dıştan desteklenmek suretiyle işleyebilen bir hükümet tarzıdır. Bunun çeşitli modaliteleri vardır. Evvelâ gelip, oturup konuşmak lâzımdır.

Sayın Üyeler;

C.H.P. Genel Başkanı ile yaptığı konuşmalarda Genel Başkanımız, A.P. ile diyalog kurulmasının yararları üzerinde durmuş ve şu hususları açıklıkla belirtmiştir.

1. A.P. - M.S.P. - M.H.P. hükümetinin bugünkü şartlarda yararlı olacağına inanmıyoruz. Böyle bir hükümetin içinde ve yanında olmayacağız.

2. C.H.P. - M.S.P. hükümetinin de ülkeye yararlı olmasını mümkün görmüyoruz.

3. C.H.P.'nin tek başına kuracağı bir azınlık hükümetinin, A.P. - C.H.P. diyalogu kurularak varılması mümkün olan çok daha güçlü çözümlere nazaran yeterli olmayacağı görüşündeyiz. Ancak, böyle bir hükümetin kurulmasını Türkiye'nin bugünkü şartlarında güçleştirmek istemiyoruz. Yetkili kurullarımız kadroyu ve programı görerek karar verecektir. Önceden hiç bir açık bono veremeyiz.

Yetkili kurullarımızın müzakerelerde ortaya çıkan genel eğilimi; kırmızı oy verilmemesi, bizim dışımızda hükümet kurmak imkânı bulunur ise bunun güçleştirilmemesi; ancak beyaz oyun taahhüt edilemeyeceği ve galip ihtimalin yeşil oy verme tarzında bir karara varılacağı yolundadır.

Bu husus, Sayın Ecevit hükümet kurma kararını vermeden önce kendisine açık yüreklilikle ifade edilmiştir. Yetkili kurullarımız, hükümet kadrosu ve programı belli olduktan sonra yaptığı görüşmeler sonunda, daha önce belirmiş ve Sayın C.H.P. Genel Başkanına, "Galip ihtimal yeşil oy verilmesidir" tarzında ifadenilmiş olan eğilim teyit edilmiştir.

Bu kararımız şunu ifade ediyor: Cumhuriyetçi Güven Partisi, hükümetin kuruluşunu böylece güçleştirmeyecek, sınırlı oy gücünü hükümet kuruluşunu daha da güçleştirici yönde kullanmayacaktır. Ancak, C.G.P. kurulan hükümetin bugünden başlamış olan ve yarın devam edecek icraatının da sorumluluğuna katılmayı kabul edememektedir. Asıl tercihinin ve görebildiği başlıca çıkar yolun C.H.P. - A.P. diyalogu olduğunu belirtmiş olan C.G.P., yeterli saymadığı bir formülün sorumluluğunu elbette paylaşamaz ve bu sorumluluk kendisinden talep edilemez.

Şimdi, Hükümet Programı üzerinde de bazı görüşlerimiz var, kısaca onlara da değinmek istiyorum.

Hükümet Programında bir iç barışa, huzura çağrı vardır. Ağırlık bu noktadadır. Hakikaten, Kontenjan Grupu Sözcüsü arkadaşım Sayın Nihat Erim'in belirttiği veçhile, böyle bir çağrıda bulunurken geçmiş Hükümeti bu ölçüde eleştirmemek imkânı pekâlâ mevcuttu. Yani, bunu biz 1961'de de gördük. İnönü'nün hazırladığı programda. Demokrat Parti devriyle alâkalı hiç bir ithamlar ve saireler bulunmadan geçmiş yaraların sarılmasının amaç edildiği ileriye matuf ve herkesi teskin edici bir üslup içerisinde bunların yatıştırılması imkânı vardı. Bu ölçüde ağırlığı olan eleştirilerin yer almadan da Programın hazırlanması imkânı mevcuttu ve her konuda ileride alınacak tedbirler, ne miras devralınmışsa o zaman söylenmek suretiyle tansiyon azaltılır ve Hükümetin Programı Parlamentodan daha kolaylıkla okunup geçilebilir. İtimat oyu alır veya almaz; o bahsi diğer. Bu itibarla, böyle yapılmayışını bir noksan olarak gördüğümüzü de belirtmek istiyorum.

Özgürlükler konusunda, Devletin birliğini ve ülkenin bütünlüğünü sarsıcı yönde özgürlüklerin kullanılamayacağını belirten sözlere ve eğitim kuruluşlarında, yurtlarda, işyerlerinde etkili güvenlik tedbirlerinin alınacağı yolundaki beyanlara, yasaların herkese, her düşünceye, her eyleme eşitlikle ve etkinlikle uygulanmasının sağlanacağına dair açık taahhüde yürekten katılıyoruz. Ancak, Anayasamızın 11'nci maddesinde yer alan başka esaslar olduğunu da belirtmek istiyoruz. Gerçekten özgürlükler Cumhuriyeti ve hür demokratik rejimi yıkıp totaliter bir düzen kurma yolunda faşist ve komünist yıkıcı propaganda ve örgütlenmeye de imkân vermeyecek şekilde kullanılmalıdır esasını da bilhassa hatırlatmak istiyoruz.

Sayın Üyeler;

Kamu görevlilerinin hepsini işçiler gibi sendika ve toplu sözleşme düzenine sokmanın Türkiye'de esasen çok sarsılmış olan Devlet idaresini de daha da sarsacağını ve idarede korunması gerekli olan asgarî disiplini, daha yakın geçmişin tatbi-katında görüldüğü gibi büsbütün yok edeceğinden endişe duymaktayız. Bu konuda Hükümete tavsiyemiz, şu anda Cenevre'de Milletlerarası Çalışma Teşkilâtınca kamu görevlilerinin sendikalaşma ve grev haklarıyla alâkalı çalışmalar yapılmaktadır. Hiç olmazsa o çalışmaları yakından izleyerek, o tavsiyelerin ötesinde bir adım atılması hususunda dikkatli bir davranış içerisinde girmesini tavsiye etmek olacaktır. Unutmayalım ki, Federal Almanya, Amerika Birleşik Devletleri gibi bizden çok daha demokraside tecrübeli ülkelerde dahi bu konu, Hükümet Programında istenildiği ölçüde ileriye götürülmemiştir.

Lokavtın kötüye kullanılmasına elbette karşıyız. Aslında lokavt da, grev de kötüye kullanılmamalıdır. Grev ile lokavtın birbirinden ayrılamayacak iki müessese olduğunu vaktiyle bizzat Ecevit de uzun uzun savunmuştur. Lokavtı kaldırarak işçiler lehine devamlı sonuç alınamaz. Sorumsuz davranışları bu hareket teşvik eder ve işçi lehine değil, rejim ve ekonomiyi çökertmek için grev yapmak isteyen aşırı örgütlere fırsat verir.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş, tespit ettiğiniz müddet geçti.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Efendim, iki dakika verin...

BAŞKAN — Hay hay efendim, sadece hatırlatıyorum.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Teşekkür ederim.

Hakikatte toplu sözleşme düzeninde zayıfları korumak ve onları koruyacak tedbirleri almak, sosyal adaleti gerçekleştirecek önlemleri almak dikkatli bir den-genin sağlanması için gereklidir. Aksi halde lokavt kalkar; ama teşebbüs erbabının yatırım şevki yok olur, müesseseler kapanır, sonunda en büyük zararı işçi görür ve memlekette işsizlik artar. Şüphesiz gerek resmî gerek özel sektörde lokavtın kötüye kullanılmasını önleyici tedbirlerin alınması isabetlidir.

Hükümet Programında, seçim mevzuatında belirmiş olan noksanların doldurulmasıyla alâkalı hiç bir tedbirin getirilmemesi şaşırtıcıdır. Unutulmamalıdır ki, hür demokratik rejimin dayanağı hilesiz, dürüst seçimlerin yapılabilmesi ve bunda hiç bir vatandaşın kuşku duymamasına bağlıdır. Aksi takdirde bu şüpheler giderek vatandaşta rejime karşı itimadı sarsar.

Hükümet Programını uygulamakla sorumlu olan bazı bakanların ilk günlerden itibaren basında okuduğumuz ve duyduğumuz bakanlıklardaki davranışları fevkalâde üzücüdür, esef vericidir. Bir bakan her şeyden evvel bakanlığın verdiği vakar ve ağırbaşlılık ve ağırbaşlılık ve memur da kamu görevi görmekten başka sorumluluk ve vazifesi olmayan kişi olduğunu bilerek münasebetler böylece tanzim edilmelidir ve unutmamalıdır ki, kamu hizmeti memurlar vasıtasıyla görülebilir. Her hükümet değişmesinde bir deprem olmuşçasına tedirgin hale düşürülen memurlarla Devlet hizmetlerinin, kamu hizmetlerinin görülebilmesi mümkün değildir. Bu itibarla, Sayın Başbakanın bu konuda mesai arkadaşlarını daha dikkatli olmalarını tavsiye etmesini tavsiyeye şayan gördüğümüzü belirtmek istiyoruz.

Hükümetin ekonomik politikası hakkındaki görüşlerimize fazla yer veremeyeceğiz. Fakat, iki cümle söylemekle bilhassa fayda görmekteyiz. Bugün Türk ekonomisinin potansiyeli bundan 10-20 sene evvelki potansiyelin çok üstündedir. Bunu 20 küsur yıldan beri zaman zaman bu sorumlulukları taşımış bir arkadaşınız sıfatıyla arz ediyorum ki, Türk ekonomisinin potansiyeli milletlerarası ekonomik münasebetlere güçlü olarak katılmamıza imkân verir ve bir millet ekonomisinin kalkınması, milletin refaha ulaşması kapalı bir ekonomide mümkün değildir. Bu, dünyaya açılmakla sağlanabilir. Bu konuda bazı kurumlar kuracaklarını, bazı tedbirler alacaklarını ifade etmektedirler. Bu konularda Cumhuriyetçi Güven Partisi Hükümeti devamlı desteklemeyi millî bir vazife saymaktadır ve kendilerine başarı dilemektedir. Teşekkür ederim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Çelikbaş.

Cumhuriyet Senatosunun saygıdeğer üyeleri;

Hükümet Programı üzerinde gruplar adına ve kişisel konuşmalar bitti. Şimdi sıra Sayın Başbakanın konuşmalara cevap vermesine gelmiş bulunmaktadır.

Sayın Başbakan Ecevit, buyurun. *(Sürekli alkışlar)*

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Bugün Cumhuriyet Senatosunda Hükümet Programı üzerinde yapılan görüşmeleri çok yararlanarak dinledim. Değerli konuşmacılara, Hükümetimize gösterdikleri destek ve güven için aynı zamanda uyarılarıyla tuttukları ışık için içten şükranlarımı sunarım. O arada grupları adına yaptıkları konuşmalarda, gruplarının bizim için büyük değer taşıyan desteklerini belirten ve uyarıcı konuşmalar, aydınlatıcı konuşmalar yapan Milli Birlik Grubu Sözcüsü Sayın Kâmil Karavelioğlu'na ve Cumhurbaşkanlığı Kontenjan Grubu Sözcüsü ve Grup Başkanı Sayın Prof. Nihat Erim'e de ayrıca şükranlarımı sunarım.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Eğer Hükümetimiz güvenoyu alacak olursa, Türkiye'de aslında dört yıla yakın bir süreden beri devam eden bir hükümet bunalımı dönemi belki de sona ermiş olacaktır. Gerçi geride bıraktığımız dört yıllık dönemde Türkiye hükümeteşsiz kalmamıştır, birbiri ardından hükümetler kurulmuştur; fakat iç tutarlıktan yoksun bulunan ve hiç bir önemli konuda politikalar oluşturamayan, hatta önemli konu-

larda politikalar oluşturabilmek şöyle dursun, çok ayrıntı sayılabilecek bazı güncel konularda bile kararlar alamayan hükümetlerin kendi içlerinde çözüldükten sonra bile görevde kalmaları, bence hükümet bunalımının devamı anlamına, hatta onu da aşarak ülkede bir siyasal banalim oluşturulması anlamına gelirdi. Onun için ben 5 Haziran öncesi dönemde, iki yılı aşkın bir süre işbaşında kalmış bulunan Hükümetin dönemini de hem bir hükümet bunalımı dönemi olarak, hem de bir siyasal bunalım dönemi olarak görüyorum ve eğer kurmuş bulduğumuz Hükümet güvenoyu alacak olursa, bu bunalımlar döneminin sona ereceğine inanıyorum.

Türkiye'deki siyasal bunalımın ve siyasal bunalımı arttırıcı önemli bir etken olan hükümet bunalımlarının sorumlusu, öyle inanıyorum ki Türk Ulusu değildir. Aslında siyasal partiler, genellikle çok partili demokratik rejimin zorunluğu olan bazı çalışma ve işbirliği biçimlerine henüz kendilerini yeteri kadar alıştıramamışlardır. Bu, demokrasimizin en büyük eksikliğidir ve bunun kusuru herhalde halkta aranamaz. Hem nisbî temsili kabul edip, hem de koalisyon alışkanlıkları içine girememiş olmak ve koalisyon terbiyesini bir anlamda edinmemiş olmak büyük bir eksikliktir. Yine, hem nisbî temsili kabul edip, hem de azınlık hükümetini ilke olarak reddetmek büyük bir eksikliktir, büyük bir yanlışlıktır.

Türkiye'de koalisyon geleneğinin ve mecazî anlamda terbiyesinin yerleşmemiş olmasında en büyük bir etken; bazı partilerin hükümetlerde, koalisyon hükümetlerinde kendilerine Milletin tanıdığı hakkın çok ötesinde bir ağırlık edinmeye kalkışmalarıdır ve "Madem ki bizsiz hükümet kurulamıyor, madem ki anahtar biziz, o halde her istediğimiz olur." anlayışı içine girmeleridir. Bu anlayış Türkiye'de koalisyonların geçerliliğini büyük ölçüde ortadan kaldırıyor.

Aynı şekilde bunun yanı sıra partilerin, o arada Türkiye'nin iki büyük partisinin demokrasi üzerinde, demokrasinin tanımı üzerinde, demokrasinin kuralları üzerinde anlaşılamamaları da; Türkiye'de koalisyon yapmayı çok güçleştiriyor ve sık sık bunalımlarla karşılaşmamıza yol açtığı gibi, bunalımlardan çıkışımızı da zorlaştırıyor. İki büyük parti derken, elbette Cumhuriyet Halk Partisi ile Adalet Partisini kastediyorum. Elbette bütün partilerin demokrasinin tanımı üzerinde ve kuralları üzerinde anlaşabilmeleri, birleşmeleri gerekir, temenni edilir; fakat özellikle bir ülkenin iki büyük partisi bu tanımda ve kurallarda anlaşamıyorlarsa o ülkede demokrasiyi düzgün işletmek çok zorlaşır.

Bizim Cumhuriyet Halk Partisi olarak demokrasi teminimiz, demokrasi anlayışımız bir bakıma çok kolay anlatılabilir, çok sadedir. Biz, örnek aldığımız demokratik Batı ülkelerinde nasıl bir demokrasi varsa, öyle bir demokrasi istiyoruz ve o ülkelerde demokrasinin kuralları neyse, Türkiye'de de o kuralların aynen işlemesini istiyoruz. Eğer bizim dışımızdaki partiler, özellikle bizim dışımızdaki partilerin en büyüğü olan Adalet Partisi de böyle bir anlayış üzerinde birleşirse; bazı Sayın Üyelerin, o arada biraz önce konuşan Sayın Prof. Çelikbaş'ın belirtmiş olduğu temenninin gerçekleşmesine hiç bir engel kalmaz; ama herhalde takdir buyurulur ki, nasıl bir maç için aynı sahada bir araya gelen takımlardan biri başka bir oyunu, öbürü bir başka oyunu oynadıkları zaman orada düzgün bir maç yapılamazsa, aynı şekilde demokrasi anlayışları birbirinden temelde farklı olan partilerin de maalesef

bir işbirliği yapmaları zorlaşıyor. Bu yüzden ülkemizde bazen bunalımlar çıkıyor, bazen de başka nedenlerle çıkan bunalımlardan kurtulmak zorlaşıyor.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Şimdi geride bırakacağımızı umduğumuz hükümet bunalımı, bugünkü Hükümetin dışında kalan partilerden bazıları tarafından başka bir boyuta, daha büyük bir boyuta sürüklenmek, başka bir çerçeveye sürüklenmek isteniyor. Konuşan Sayın Üyelerin hemen hepsi bu tehlike üzerinde de durdular. O da, kurulan Hükümette yöneltilen eleştirilerin Hükümeti çok aşarak doğrudan doğruya Sayın Cumhurbaşkanım ve Cumhurbaşkanlığı makamını hedef almış olmasıdır. Türkiye’de bütün hukuk otoriteleri, bilebildiğim kadar istisnasız bütün hukuk otoriteleri, hukuk kuruluşları, hukuk fakülteleri Sayın Cumhurbaşkanımızın hükümet kuruluşuyla ilgili davranışında hukuka, Anayasaya, demokratik hukuk devleti kurallarına aykırı en küçük bir yön bulunmadığını kanıtlarıyla belirttikleri halde, 5 Haziran’dan önce görev başında bulunan Hükümetin dört ortağından üçünün, bir ağızdan uygar bir ilişki ortamında kullanılamayacak ifadelerle bütün Devleti temsil eden bir makama ve o makamda bulunan değerli insana ağır hücumlar yöneltmeleri, Türkiye’de dediğim gibi bunalımı maalesef yeni ve çok daha sakıncalı boyutlara ulaştırıyor; fakat burada beni ve Hükümetimizi teselli eden bir nokta, Milletimizin ve Türkiye’deki pek çok kuruluşların buna gösterdikleri, Sayın Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkanlığına yöneltilen haksız hücumlara gösterdikleri tepkidir.

Sayın Üyeler;

Aslında Türkiye’de bazı partiler yalnız Sayın Cumhurbaşkanını değil, Devletimizin Anayasada yerlerini bulan, Anayasa gereğince kurulmuş bulunan hemen bütün kurumlarını karşılarına almaktadırlar. Belli bir kuvvetler ayrılığına ve dengesine dayanan Türk Devletinde Anayasa Mahkemesi, Danıştay, bağımsız yargı organları, özerk üniversiteler, bağımsız radyo ve televizyon; bunlar Devletin temel unsurları arasında yer almaktadır. Fakat, görüyoruz ki, bazı partiler Devletin bu temel unsurlarını reddetmektedirler, bunların âdeta varlığına tahammül edememektedirler, âdeta sözü bile burada gereksiz, çünkü açıktan bu kurumların varlığına tahammül edemediklerini belirtmektedirler, hatta güçleri yettiği takdirde Anayasayı değiştirerek bu kurumları ortadan kaldırmayı düşündüklerini dahi belirtmektedirler.

Demek ki, bu partiler aslında sadece bizim kurduğumuz Hükümete karşı değildir, sadece Sayın Cumhurbaşkanının tutumuna karşı değildir, aynı zamanda Cumhuriyet Anayasasıyla kurulmuş olan Devlete karşıdır. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın Üyeler, demokratik hukuk devletinde elbette partiler birbirine muhalefet eder, elbette partiler Hükümete muhalefet eder; ama demokratik hukuk devletinde Devlete muhalefet etmez, Devlet hepimizin Devletidir ve Devlet hepimizin kuracağı Hükümetin de, yapacağı muhalefetin de çerçevesidir. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Bir yandan “Sadık muhalefet” sözünü Türkiye’ye aktarıp kullananlar, bir yandan da Devlete karşı Devletin temel ve Anayasal kurumlarına karşı en büyük sada-

katsizliği ve vefasızlığı kendileri göstermektedirler. Türkiye'deki devam edip giden siyasal bunalımların temelinde yatan unsurlardan biri de budur.

Gerek bilimsel yetkisiyle Sayın Profesör Nihat Erim, gerek konuşan bütün Sayın Üyeler Sayın Cumhurbaşkanımızın Hükümet kuruluşuyla ilgili olarak izlediği davranışın ve yaptığı işlemlerin haklılığını belirttiler. Ben bunlara ekleyecek yeni bir şey bulamıyorum. Yalnız şunu ilâve etmek isterim ki, Türkiye'nin koşulları, ortamı içinde koalisyonların sakıncaları ve geçersizliği türlü aç deneyler içinde kanıtlandıktan sonra bir partinin tek başına yeterli çoğunluk, güvenoyu sağlayarak Hükümet kurabilmesi olasılığı belirmiş iken, güçlü bir olasılık olarak belirmişken, buna olanak verdiği, bunun denenmesine olanak verdiği için Sayın Cumhurbaşkanını eleştirmek, o açıdan da büyük haksızlık olsa gerektir.

Bu konuda gerek Sayın Cumhurbaşkanına, gerek Hükümete yöneltilen ithamlar son derecede ağır ithamlardır. Türkiye bir demokratik hukuk devletidir. Bu türlü ithamların doğruluğunun sınanabileceği bazı merciler vardır, Türkiye'de o mercileri hiç hesaba katmaksızın ulu orta lâf olsun diye veya taktik olsun diye bu kadar ağır hücumlar Cumhurbaşkanına veya Hükümete yöneltilecek olursa, Devletin düzeni temelinden sarsılabilir.

C.H.P. Grubu adına konuşan Sayın Atmaca, Siyasi Partiler Yasasının 25'nci maddesinden çok ilginç ve yararlı bir hatırlatma yaptı. Kendi konuşmasından aynen çıkardığım notu okuyorum:

Siyasi Partiler Yasasının 25'nci maddesi diyor ki:

“Parti Tüzüğünde veya Grup İç Yönetmeliğinde Bakanlar Kuruluna veya bir Bakanlar Kurulu üyesine güven ya da güvensizlik oyu verilmesi konusunda karar alma yetkisini Millet Meclisi Grup Genel Kurulundan gayri bir parti organına veya merciine bırakan bir hüküm bulunamaz.”

Ben de Siyasi Partiler Yasasında böyle bir hüküm bulunduğunu hatırlıyordum ve diyalog kurmamız bazı Sayın Üyelerce de tavsiye edilen Adalet Partisinin Sayın Genel Başkanıyla son günlerde konuşmaya gittiğimde bunu hatırlattım, daha doğrusu hatırimda bunu tutarak kendisine bir soru yönelttim. Dedim ki, “Siz grupunuzun Hükümete güvenoyu vermeyeceğini söylüyorsunuz ve ilân ediyorsunuz. Grupunuz böyle bir karar aldı mı?” Adalet Partisi Sayın Genel Başkanının bana verdiği cevap şu oldu:

“Bizim Partimizin Tüzüğüne göre Grupumuzun böyle bir karar almasına gerek yoktur, yetkili organımız başkadır.” dedi.

Bir parti kendi tüzüğünü devletin yasalarından daha üstün tutarsa, tüzüğünü ve tutumunu yasalara uyduracak yerde, kendi tüzüğüne yasaların ötesinde, üstünde geçerlilik kazandırmaya çalışacak olursa, öyle bir partiyle demokrasinin kuralları içinde diyalog kurmanın güçlüğü herhalde bütün Sayın Üyeler takdir ederler. Kaldı ki, biz hiç bir zaman böyle bir diyalog kurmaktan umut kesmiş değiliz. Bu umudu her zaman içimizde saklı tutmayı görev biliyoruz ve her olanağı değerlendirerek bu umudumuzu gerçekleştirmeye geçmişte çalıştık, bundan sonra da çalışacağız. Fakat Adalet Partisiyle ilişkilerimizde Türkiye'nin bazı zor dönemlerinde, dar

geçitlerinde ilişkilerimizde zaman zaman diyalog kurduğumuz, işbirliği yaptığımız oldu; ama bu konuda bir acı gözlemim vardır. Adalet Partisinin Sayın Genel Başkanı böyle bir diyalogun kendisi için yararlı olduğu noktalarda, o diyaloga talip olmuştur ve girmiştir, kendisi için yararlı ve zorunlu olacak noktayı aşar aşmaz o diyalogu reddetmiştir. Zaman zaman bunun bazı örneklerini kamuoyuna da açıkladığım için huzurunuzda tekrarlamaya gerek görmüyorum; fakat Sayın Üyelerin böyle bir diyalogun zorunluluğunu belirten düşüncelerine aynen katıldığımı ifade ederken bu diyalogun niçin sürekli olarak kurulamadığını da izah etmeyi bir görev bildiğim için bunları anlatmış bulunuyorum.

Sayın Üyeler;

Normal olarak bir Hükümet Programı görüşülürken o programın söz verdiği icraat tartışılır; fakat Türkiye'deki bunalım ortamında Hükümetin söz verdiği icraatın çok dışında bazı konulan tartışmak zorunlu hale geliyor. Çünkü, Hükümet sorunu Türkiye' deki bunalımın bir unsuru haline gelmiş bulunuyor. Onun için ben de işin daha çok siyasal yönü üzerinde durma gereğini duyuyorum, tıpkı Sayın Üyelerin de aynı gereği duydukları gibi.

Bu arada şunu da belirtmek isterim: Bazı partilerin liderleri, hepinizin gözlediğiniz gibi, adeta kendi partileri üzerine bir ambargo koyarak ve geçen gün kullandığım bir deyimle kendi partilerinin Parlamentodaki üyelerini âdeta bir siyasal karantina içine alarak bir parti tahakkümünü Parlamentoda geçerli hale getirmeye çalışıyorlar.

Elbette, Anayasamızın da belirttiği gibi, demokrasimiz bir yönüyle partiler demokrasisidir; ama bundan önce ve bunun ötesinde demokrasimiz parlamenter demokrasidir. Herhalde demokrasimizin partiler demokrasisi niteliği parlamenter demokrasi niteliğinin önüne geçmemelidir. İkisi en azından birbiriyle dengeli olarak kalmalıdır. Kaldı ki, son aşamada partiler demokrasisinin de parlamenter demokrasiden âdeta soyutlanmış bir partiler demokrasisinin de ötesine gidilmek isteniyor. Bir liderler demokrasisi kurulmak isteniyor ki, aslında bu iki kelime bir araya geldiği vakit çelişkin olur, buna bir liderler diktası demek daha uygun düşer sanıyorum.

Bu liderler diktası kurulmaya çalışılırken, Parlamento kamuoyundan soyutlanmaya çalışılıyor, aynı zamanda partilerinin üyeleri de Parlamentodan soyutlanmaya çalışılıyor. Buradaki boş sıraların sahipleri bu Parlamentonun üyeleridir ve bugün Cumhuriyet Senatosunda Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri tartışılmaktadır. Bu konunun tartışılmasına hiç girmek istemeyen kimselerin bugünkü toplantıya katılmamaları çok doğal karşılanabilir; ama tartışmaya bütün hızlarıyla güçleriyle katılıyorlar; fakat o tartışmayı Parlamentonun hakkı olan, her yerden önce Parlamentonun hakkı olan o tartışmayı Parlamentonun çatısı altında değil, Cumhuriyet Senatosunda değil, Millet Meclisinde değil başka yerlerde yapmaya çalışıyorlar. Kendi gruplarının müzakeresiz toplantılarında yapmaya çalışıyorlar. Böylelikle kendi üyelerini Parlamentodan, Senatörleri Senatodan, milletvekillerini Millet Meclisinden soyutlamaya çalışıyorlar ve tümü ile Parlamentoyu da kamuoyundan soyutlamaya çalışıyorlar.

Bu arada bu partilerden birinin Sayın genel başkanı Büyük Millet Meclisinin dışarıdan, kamuoyu tarafından yönetilemeyeceği anlamına gelen sözler söyledi. Elbette dışarıdan yönetilmez Parlamento; ama dışarıdan etkilenir. “Ben dışarıdan etkilenmem” diyen Parlamento, “Ben kamuoyuna aldırış etmem, kamuoyunun ne düşündüğü benim için önem taşımaz” diyen Parlamento, demokratik Parlamento değildir. (C.H.P. ve M.B. G. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Eğer biz 4 yılda veya 6 yılda bir sadece kamuoyunu ve seçmeni hatırlarsak ve o 4 yılda, 6 yılda biz sadece bizim ihmalemizin sonucu olan şeyleri ona vaat etmek üzere, “Sana yol yapacağım, çeşme yapacağım, okul yapacağım...” demek üzere halka gider, ondan sonra halk adına Devleti idare ederken 4 yıl, 6 yıl ona hiç bir şey danışmadığımız gibi, biz danışmadan, onun bize ulaştırdığı, duyurmaya çalıştığı düşüncelere de Parlamentonun duvarlarını kapatırsak, kapılarını kapatırsak, o zaman Parlamento halktan, daha doğrusu Büyük Millet Meclisi halktan kopar ve Parlamentomuz demokratik niteliğini yitirir; ama bazı partilerin yönetimlerinin, (üyelerinin büyük çoğunluğunu tenzih ediyorum) bu davranışına rağmen Türk Parlamentosu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Türk milletinin Parlamentosu olduğunu hiç bir zaman unutmayacaktır. Kendisinin yanılabilceğini; fakat milletin hiç bir zaman yanılamayacağını düşünerek hareket edecektir.

Bugün birçok Sayın Üyelerin de belirttiği gibi, Türkiye’nin nasıl bir hükümete, ne tür bir hükümete gereksindiğinde milletin büyük çoğunluğu birleşiyor. Yalnız bugünkü Hükümetin dayandığı partinin üyeleri değil, o partiye son seçimlerde oy vermemiş olan, bundan sonraki seçimlerde de belki hiç oy vermeyi düşünmeyecek olan, hatta bu partinin programını birçok noktalarında beğenmeyen birçok yurttaşlarımız açık ifadelerinde görüldüğü gibi, bu Hükümetin görev başında kalmasını, güvenoyu almasını istiyorlar ve bunu da bazı gerekçelere dayandırıyorlar. Türkiye’nin koalisyon hükümetleriyle, hele 5 Haziran öncesi birleşimde bir Koalisyon Hükümetiyle sorunlarını çözemeyeceğini, tam tersine büsbütün ağırlaştıracağını gördükleri için yine Türkiye’nin öyle bir hükümetle hiç bir uluslararası sorununu ele alamadığını ve alamayacağını, büsbütün ağırlaştıracağını gördükleri için; ekonomik sorunlara, dış ödemeler sorununa çözüm bulamadığını ve bulamayacağını ve ülkeye barış değil kavga getirdiğini gördükleri için, kurmuş olduğumuz Hükümeti hiç değilse bu aşamada bir çözüm yolu olarak görüyorlar. Bunu yalnız milletimizin Parlamento dışındaki üyeleri böyle görmüyor. Bu Parlamento içinde; ama bu Hükümeti oluşturan partinin dışında bazı Sayın Üyeler de bunu böyle görüyorlar. Onun için Hükümet Programı görüşülürken bu toplantı salonunda bulunmaları engelleniyor ve böylece Parlamentonun bütünlüğüne ve Parlamentonun demokratik, Anayasal işlevine bir bakıma gölge düşürülmüş, bazı sınırlamalar getirilmiş bulunuyor. Bunu ileride Türk siyasal yaşamında iz bırakabilecek bazı yeni bir bunalım unsuru olarak gördüğüm için vahim bir tehlike sayıyorum ve bu açıdan huzurunuzda belirtmek, takdirlerinize sunmak gereğini duyuyorum.

Bunalım dönemlerinde birçok ülkelerde parlamentolara büyük işlevler düşer. Ben inanıyorum ki, umuyorum ki, Türk Parlamentosu da, Türkiye Büyük Millet Meclisi de, Cumhuriyet Senatosuyla ve Millet Meclisiyle bütün engelleri aşarak o iş-

levini yerine getirecektir ve parlamenter demokrasinin kuralları içinde Türkiye'nin bunalımdan esenliğe çıkarılmasına öncülük edecektir.

Sayın Üyeler;

Türkiye'nin son yıllarda içine sürüklenmiş olduğu durum, bugün kendi içinde tutarlı ve uyumlu bir hükümeti her zamankinden daha çok gerekli kılıyor, Artık Türkiye'nin hiç bir önemli konuda karar alamayacak, politika oluşturamayacak bir hükümete tahammülü kalmamıştır, uzun bir hükümet bunalımına da tahammülü kalmamıştır.

Sayın Profesör Erim, çok yararlanarak ve şükranla dinlediğim konuşmalarında “destek” anlamına gelen sözleri kadar değer taşıyan eleştirilerde ve uyarılarda da bulundular. O eleştirilerinden birisine kendimizi mazur göstermek için, savunmak için değil; fakat sadece gerekçemizin ne olduğunu açıklamak için müsaadeleriyle değinmek istiyorum.

Sayın Erim, “Keşke Programda önceki Hükümetin eleştirilmesine yer verilmeseydi” dedi. Sayın Profesör Çelikbaş'da bu eleştiriye katıldı.

Normal zamanlarda bu eleştirinin çok haklı olduğunu kabul ediyorum. Belki bugün de haklıdır. Yalnız niçin Hükümet Programında, geçmiş Hükümetin tutumunu bazı yönleriyle belirtme gereğini duyduğumuzu açıklamak isterim müsaadenizle.

Bir kere gerek sosyal, gerek siyasal, gerek ekonomik alanda iç ve dış politikada devraldığımız miras son derecede ağırdır. Bunu herhalde Sayın Erim'de takdir ederler ve bizim Hükümet olarak izleyeceğimiz politika da o mirasın da önemli bir etkisi olacaktır. Hükümet Programında bunu da zaten belirtmiş bulunuyoruz. Bir yandan Türkiye'nin sorunlarına uzun süreli çözümler getirirken, bir yandan da devraldığımız sorunların gerektirdiği, ivedileştirdiği çözümleri getirmemiz gerektiğini belirtiyoruz. Bu açıdan nasıl bir miras devraldığımızı belirtmek zorundaydık. Ayrıca, içinde bulunduğumuz dönemin şöyle bir özelliği var:

5 Haziran öncesi bir bakıma geride kalmıştır; ama bir bakıma da iki adım ötemizde yine var olan bir tehlike olarak durmaktadır. Çünkü, bütün sakıncaları ortaya çıktıktan, kanıtlandıktan, bizzat kendilerince, eski Hükümet ortaklarınca en ağır dil ile açıklandıktan sonra bizim bugün kurmuş olduğumuz Hükümete tek alternatif olarak (O da gerçekleşip, gerçekleşmeyeceği bilinemeyen) 5 Haziran öncesi Hükümet modeli sunulmak isteniyor, bazı kimselerce ve çevrelerce. Demek ki, geride bıraktığımız karanlık, önümüzde de bir tehlike olarak duran, beliren bir karanlıktır. O halde biz sadece geçmişten bahsetmiş olmuyoruz, aynı zamanda önümüzdeki bir tehlikeden de söz etmiş oluyoruz. Bu açıdan Programı değerlendirecek olurlarsa, Sayın Erim'in bu noktada da bizi daha anlayışla karşılayacağını umuyorum.

Öyle bir durumdayız ki Sayın Üyeler, aslında hiç gazete manşetlerinde yer almaması gereken bazı şeyler manşet oluyor. Eski bir gazeteci olarak bildiğim çok basit ve sade bir gazetecilik kuralı vardır; “olay” haber olur. “Olay” olmaması haber olmaz; fakat Türkiye'de bugün, bir gün olaysız geçmiş ise, en büyük haber odur.

Şimdi size bugünün en büyük haberini vereceğim Sayın Üyeler. Bugün Türkiye'nin 22 ilinde 354.060 çocuk ve genç üniversite giriş sınavlarına girdi ve hiç bir olay olmadı. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve sürekli alkışlar) Hiç bir öğrenci grubu başka öğrenci grubunun sınava girmesini engellemeye kalkışamadı bile, bu cesareti gösteremedi. Hiç bir öğrenci bir başka öğrencinin bırakınız canını almak, canını incitemedi.

O halde ben, beni mazur görürlerse Sayın Çelikbaş kadar kötümser konuşmayacağım. "Kısa sürede bu olaylar önlenemez" dedi. Bizim Programımızda koyduğumuz kurallarla çok kısa sürede bu olaylar önlenir, önlenecektir. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar) Nitekim, yalnız bugünkü giriş sınavları değil, Hükümet kurulduğundan beri açık bulunan bazı okullarda ve yükseköğrenim kurumlarında sınavlar yine olaysız oluyor ve eski Hükümet döneminde sınav yapamayacaklarını düşünerek kapanmış ve sınavları ertelemiş olan bazı yüksekokullar da Hükümetimizce artık sınav yapabilirsiniz, o noktaya geldiniz diye teşvik ediliyor.

Şimdi, Türkiye öyle bir duruma getirilmiş ki, olay olmaması, sınavlarda öğrenci öldürülmemiş olması haber oluyor; en büyük olay oluyor; Yüce Senatonun uzun alkışlarına mazhar olan bir olay oluyor. Böyle bir miras devralmışız ve böyle bir mirasın yükünden Türkiye'yi kurtarmak bu Hükümetin de başta gelen ödevi. Sırf o nedenle geçmişe de programda bir ölçüde değinme gereğini duyduk.

Beni Sayın Üyeler bağışlarsa, yine geçmiş Hükümete bir iki noktada değinmek gereğini duyacağım. Çünkü, geçmişten bu yana gelen davranışlarını, o Hükümetin bazı unsurları bugün de devam ettiriyorlar.

Sanırım bugünkü gazetelerde bir haber okumuşsunuzdur. Eski Hükümet ortağı partilerden birinin üyesi, bizim şimdi kurduğumuz Hükümet güvenoyu alamazsa, yeniden kurulmasına çalışılacağı anlaşılan hükümeti oluşturacak partilerden birinin Parlamentodaki bir üyesi, Hükümetimizin Millî Eğitim Bakanına Parlamento yolu ile bazı sorular yöneltmiş. Bu sorulardan biri şu: "Millî Eğitim Bakanlığında çalışan memurların Bozkurt rozeti takmalarını yasakladığınız söyleniyor, bu doğru mu?" Doğru mu diye Sayın Bakana sordum. "Böyle bir yasak çıkarmak şimdiye kadar aklıma gelmemişti" dedi. Eğer bu yasağı derhal çıkarmazsan, ben senden hesap sorarım dedim. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar) Çünkü, bugün "Bozkurt", vakti ile bütün Türk milletini bir anlamda temsil eden, eski Türk tarihini hatırlatan bir simge olmaktan çıkmış, Türk çocuklarının canına kıyan bir grubun, bir siyasal topluluğun simgesi haline gelmiştir ve bundan birkaç hafta önceye kadar Hükümet içinde olan, bundan sonra da Hükümet içinde olabilmeyi uman bazı kimselerin partisi istiyor ki, Türk çocuklarını yetiştirecek olan öğretmenlerin Millî Eğitim Bakanlığındaki görevlilerin yakalarında o partizanlık simgesi, partizanlığın çok ötesinde birtakım eylemlerin simgesi olan rozeti taksınlar, rozeti taşıyabilsinler ve bir bakan buna engel olamasın. Böyle şeylere engel olacağız.

Sayın Üyeler.

Ben ön seçimler yapıldığı gün Ankara Atatürk Lisesinde, Atatürk Lisesi Yurdundan Başkent'in ortasında öğrenciler partimizin delegelerine ateş açtıkları için oraya gitmek zorunda kaldım. Bu vesile ile son zamanlardaki şöhretini duyduğum

o Lisenin dershanelerini dolaştım. Bütün sınıflarında bozkurt resimleri, üç aylar, siyasal hakaret niteliğinde, polemik niteliğinde yazılar, istisnasız bütün öğretmen kürsülerine bir partinin amblemleri bir daha kazanamayacak, silinemeyecek şekilde çizilmiş ve Devlet bütün bunlar karşısında âciz bırakılmış. Bütün bunlara rağmen Sayın Çelikbaş emin olsunlar ki, hiç bir Hükümet üyemiz, kamu görevlilerine karşı, konuşmalarının yazılı metinlerinde kullandıkları deyimle “Haşın” bir davranışta bulunmamıştır. Sayın Çelikbaş’da, “Bazı gazetelerin yazdığına göre...” diye ifade buyurdular. Eğer bu haşın davranışa bir tek örnek gösterirlerse, onun üzerine derhal eğileceğime huzurunuzda söz veriyorum; ama elbette demokratik hukuk devleti kuralları içinde vatandaşların haklarını çiğneyen, Türk çocuklarının canına kıydıran kamu görevlilerini o görevlerde tutmayacağız. Kamu görevlilerinde gerekli değişiklikleri yaparken de, demokratik hukuk devletinin kurallarının bir adım dışına çıkmayacağız. Bu konuda başta gelen rehberimiz de Danıştay kararları olacaktır. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Ama, öyle bir ortama girdik ki, Danıştay kararlarını, üstelik Yargıtay’a kadar başka mahkemelerin de karar üstüne kararlar doğruladığı mahkeme kararlarına uymamak suç sayılmıyor da, Hükümet kurduğumuz zaman mahkeme kararlarını uygulamak suç sayılıyor. Elbette biz, böyle bir ters devlet ve hukuk anlayışı içine girecek değiliz, hukukun gereği ne ise onları yerine getireceğiz. Aynı zamanda etkin bir devlet yönetimi için, vatandaşa eşit davranan bir devlet yönetimi için gereken tutumu izlemeye çalıştığımız sırada, bu anlayış içinde bize yardımcı olan kamu görevlileri Hükümeti dalma yanlarında bulacaklardır; ama bu anlayışın dışına çıktıkları zaman da elbette birlikte çalışma olanağını bulamayacağız.

Bugün Millî Eğitim Bakanlığında, örneğin Bakanın bir haşın davranışı söz konusu değildir; ama bazı müdürlerin Bakana karşı direnişi vardır ve bu direniş de radyoda, televizyonda dinlediğiniz gibi, bir Partinin Genel Başkanınca açıktan teşvik ve tahrik edilmektedir. Ona rağmen Bakanlar Kurulunun üyelerini büyük bir sabır ve tahammülle bütün kamu görevlilerinin ki, çoğunluğu zaten hiç bir zaman demokratik hukuk devleti kurallarının dışına çıkmamışlardır; fakat çıkanların da o kurallar içine girmelerini mümkün olduğu kadar sabırla beklemektedirler.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Konuşmalarınızdan kıvançla ve sevinçle gördüğüm gibi, Hükümetimize yöneltilen haksız suçlamaları, Cumhuriyet Senatosunun bu görüşmelere katılan Sayın Üyeleri büyük ölçüde paylaşmadıklarını ifade etmişlerdir.

Bu ithamlardan biri de Hükümetin işgal altına alındığı iddiasıdır. Bu temelin den geçersiz bir iddiadır; ama biz, Hükümet olduğumuzda Devleti büyük ölçüde işgal altında bulduk ve Devleti işgal altından kurtarmaya kararlıyız. Demokratik hukuk devleti kuralları içinde Devleti işgal altından kurtarmak için gerekenleri elbette yapacağız.

Sayın Üyeler;

Türkiye’nin sorunları, karar alabilecek, politika oluşturabilecek bir hükümeti her zamankinden daha çok gerektiren ağırlıktadır. Örneğin bir Kıbrıs sorunu. Bu sorun çözülmeden geçen her gün, yalnız bu sorunun çözümünü daha ağırlaştır-

makla kalınıyor, aynı zamanda Türkiye'nin bütün uluslararası ilişkilerle ilgili sorunlarını her geçen gün daha çok ağırlaştırıyor.

Bu konuda eski Başbakanın çok haksız bir hücumuna hedef olduk geçen gün. Muhtemelen televizyonda, radyoda izlemiştinizdir. Başbakanlık makamına geldiğim gün ben orada Başbakanı bulamadım. Türk Devletinin binlerce yıllık geleneklerden gelen, Türk Devletinin sürekliliği içinde oluşmuş bazı uygar kurallar vardır. Bütün başka uygar ülkelerde de olduğu gibi, bir başbakan görevden ayrılırken yeni gelen başbakana görevi devreder ve o arada bazı politikaları, bazı olayları, bazı vakıaları ona emanet eder. Aynı şeyi bakanlar da yapar.

Ben Başbakanlık makamına, bakan arkadaşlarım bakanlık makamlarına gittiklerinde Sayın bağımsız iki bakanın ve Sayın Cumhuriyetçi Güven Partili bakanların dışında diğer Bakanlar Kurulu üyeleri bu demokratik kuralı yerine getirmediler ve ben bizden önceki Hükümetin bir Kıbrıs politikası var mıydı yok muydu, (Bu da zaten çok kuşkuludur ama) hiç değilse Başbakanın Kıbrıs konusuyla ilgili görüşü ne idi; bunu kendisinden öğrenme olanağını bulamadan o makama geldim.

Aradan 24 saat geçti. Günler önceden benden randevu istemiş bir Yunanlı gazeteciye kabul ettim. Bana izleyeceğimiz Kıbrıs politikasıyla ilgili bazı ayrıntıları sordu ve henüz o ayrıntılar üzerinde konuşabilecek durumda olmadığımı, bunun için gerekli incelemeleri yapmadığımı söyledim. Bunun için eski Başbakan kimi eleştirdi, “Nasıl söyleyememiş, söyleyememiş?” diye. Oysa, kendi Hükümeti 2,5 yıla yakın bir süre işbaşında kaldı ve bırakınız bir Yunanlı gazeteciye, Türk Milletine o Hükümetin Kıbrıs politikasının ne olduğunu söylemedi. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Bırakınız bir yabancı gazeteciye, bütçe görüşmeleri sırasında, o zamanki Anamuhalefet Partisinin Lideri olarak ben Kıbrıs konusunda, Ortak Pazar konusunda ve ulusal güvenliğimiz konusunda millî birlik arayışımıza uygun bir konuşma yaptıktan sonra Hükümetten bazı sorular sordum, eleştiri anlamına gelen sorular da değil, sadece bilgi edinme amacından doğan bazı sorular. O zamanın Başbakanı benim bu sanılarıma bile Millet Meclisi kürsüsünden cevap verme gereğini duymadı. Şimdi, bana Kıbrıs konusunda hiç bir şey devretmemiş, emanet etmemiş bir kimse olarak “Niye o makama geldikten 24 saat sonra, benim 2,5 yıl millete söyleyemediklerimi sen bir Yunanlı gazeteciye söylemedin?” diyerek beri eleştirmek istedi.

Aslında biz güvenoyu aldığımız takdirde, elbette Kıbrıs sorununu nihaî çözüme ulaştırabilmek için bize düşen, Türkiye'ye düşen bir politikayı ivedilikle oluşturmaya çalışacağız ve bu politikayı oluştururken de bunun sadece bir Hükümet politikası değil, bütün Türk Milletinin ve Türk Devletinin politikası olabilmesi için kendimize düşen her çabayı göstereceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Denebilir ki, bazıları belki diyebilirler ki; bu güç bir sorun, bizi ortak etmek istiyorsun bu güçlüğü... Oysa 1974'te biz Kıbrıs Barış Harekâtını yaptığımız zaman ve yaptıktan sonra da, o zamanki Hükümet olarak bunun bütün sorumluluğu üzerimizdeyken, bizim dışımızdaki partileri de onun şerefine ortak etmeyi görev bilmiştik. Çünkü, Türk Milletinin dünyada ancak birlik olduğu oranda güçlü olabileceğini ve kendi millî davalarını dünyaya kabul ettirebileceğini biliyorduk.

Onun için, güvenoyu aldığımız takdirde, elbette Kıbrıs sorununu bir an önce çözmek için bize düşen, Türkiye'ye düşen tutumun ne olduğunu saptayacağız, açıklayacağız ve bunu saptarken de elbette bir yandan Kıbrıs Türklerinin görüşünü alacağız, bir yandan da bu politikanın bütün milletimizin politikası olması, olabilmesi için üzerimize düşenleri yapacağız.

Bugün, kurulacak Hükümetin, güvenoyu alıp işbaşında kalacak Hükümetin kendi içinde tutarlı bir Hükümet olması, ekonomimize çekidüzen verebilmek bakımından, ekonomimizin darboğazlarını aşabilmek bakımından da zorunludur.

Geçmiş Hükümet, yalnız büyük ve çetin ekonomik sorunları çözememekle ve ağırlaştırmakla kalmamıştır. Birazdan bazı örneklerini vereceğim en basit güncel sorunlar üzerinde bile karar alamamış, adım atamamıştır. Bunun sonucu olarak Türkiye bir yandan dış kaynaklarını tüketmiştir, bir yandan iç kaynaklarını tüketmiştir.

Sayın Karavelioğlu çok haklı olarak Kamu İktisadi kuruluşlarının durumuna değindiler. Ayrıca Sayın Prof. Erim de Hükümet Programımızın bazı eksikliklerine değinirken kaynak sorunu üzerinde yeterince durmamış olduğumuzu haklı olarak belirttiler. Gerçekten somut kaynaklar üzerinde durmadık Hükümet Programında; fakat Hükümet Programı tümüyle uygulandığı zaman, öyle inanıyoruz veya umuyoruz ki, kaynak sorunu da büyük ölçüde çözülmüş olacaktır. Nasıl çözülmüş olacaktır? Bunu Sayın Karavelioğlu'nun Kamu İktisadi Kuruluşlarıyla ilgili sözlerini doğrulayıcı bazı rakamlarla açıklamaya çalışacağım.

Bilindiği gibi, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Türk ekonomisinde çok önemli bir yer tutar ve iyi işletilir ve kullanılırsa Kamu İktisadi Kuruluşları Türk ekonomisinin yükünü taşıyabilir büyük ölçüde, Türk Devletini ayakta tutabilir ekonomik anlamda ve büyük kaynak yaratabilir. Oysa Kamu İktisadi Kuruluşları, özellikle son yıllarda, uzun süreden beri; fakat özellikle son iki üç yılda Devleti parselleyen bir Komisyon Yönetiminin elinde Devlete ve ekonomiye yük olur ve akıl almaz ölçüde kaynak tüketir duruma gelmiştir, kaynak yaratır duruma gelecek yerde.

Son rakamlara göre 1976 yılında Kamu İktisadi Teşebbüslerinin işletme açığı 14,5 milyar lira, yatırım açığı 37 milyar 800 milyon lirayı bulmuştur. Toplam finansman gereği böylece 52 milyar 300 milyon liraya erişmiştir. 1977 yılında işletme açığı için program tahmini 19 milyarken şimdiden bunun 41 milyara varacağı anlaşılmıştır. Buna yatırımlar açısından da 61 milyar liralık kaynak açığı eklemek gerekecektir. Bu şekilde yılsonuna kadar Kamu İktisadi Teşebbüslerinin finansman gereği, ek kaynak gereği de 102 milyar lirayı bulmuş olacaktır ve Türkiye'nin bütçesiyle kıyaslandığı vakit bunun Devlete ne kadar ağır bir yük olduğu ortaya çıkar.

Onun için, eğer biz Kamu İktisadi Kuruluşlarına programımızda öngördüğümüz özgürlüğü (Tabii sorumlulukla birlikte olmak şartıyla) ve bürokratik yönetim yerine ekonomik işletmecilikle yönetilme oynadığını sağladığımız ve onu kaynak tüketir durumdan kurtarıp kaynak yaratır duruma getirdiğimiz takdirde, yeni vergiler çıkarmaya gerek kalmadan Devlet, yatırımları hızlandırmak için çok geniş olanaklara kavuşmuş olacaktır.

Dış ödemeler sorunumuzun nasıl ağırlaştırıldığını biliyorsunuz. Kamu İktisadi Kuruluşlarımızın durumunu açıklamış bulunuyorum; fakat bunun ötesinde akla gelmeyecek kadar küçük güncel konularda bile, geride bıraktığımız ve önümüzde de bir tehlike olarak canlandırmak istenen Hükümetin neleri yapamadığına bir iki örnek vermek isterim.

Türkiye biliyorsunuz pek çok yeri tuz olan bir memleket. Tuz gölleri vardır, tuz kayaları vardır; fakat Türkiye bu yıl tuz ithal etmek durumunda bırakılmıştır. Onunla da kalınmamıştır, bugün Türkiye’de biz hükümete gelip şimdi birazdan bahsedeceğim kararı almasaydık, tuz kıtlığı başlamak üzereydi. Hem tuz ithal edecek duruma getirilmiştir Türkiye, hem de tuz ithali için gerekli 375 bin dolardan ibaret dövizin transferi yapılmamıştır. Ancak, bunu öğrenince bugün Hükümetimiz bu transferi yapma kararını almıştır ve bu şekilde tuz memleketi olan Türkiye’yi tuzsuzluktan, tuz bunalımından kurtarıp bir tuz kıtlığı önlenmiştir.

Ayrıca Gümrük ve Tekel Bakanlığına kaynak tahsis edilmediği için (Bunda Bakanlığın kusuru yok tabii yine) Maliye Bakanlığı geçmiş Hükümet tarafından gerekli kaynağı tahsis etmediği için, üreticinin Tekele sattığı, teslim ettiği tütünlerin parası ödenmemiştir. Kaynak olmadığını, paraların ödenmediğini görünce vatan-daş da, üretici de teslimatını, tütün teslimini geciktirmeye başlamış ve tütünler bozulma tehlikesiyle karşı karşıya gelmiştir.

Bugün yine Hükümetimiz ilk işlerinden biri olarak şimdiye kadar Tekel tarafından aylar önce alınmış tütünlerin bedelini ödemek için gerekli ödeneği Gümrük ve Tekel Bakanlığına vermiştir ve bundan sonraki alımlarında günü gününe bedellerinin ödenmesini kararlaştırmıştır.

Türkiye döviz bunalımı içindeyken, ihraç edilebilecek buğdaylarını; dışarıda talipleri, müşterileri olan buğdaylarını bildiğiniz gibi geçen mevsimden beri depolar yetmediği için toprak altında tutmaktadır ve ondan sonra da DÇM’ler yoluyla ödünç döviz aramaktadır. DÇM’ye bir kredi demek bile doğru değildir, borç demektir.

Yine Hükümetimiz kurulur kurulmaz buğday ihracına da başlamıştır.

Elektrik bunalımı:

Yeterli güvenlik tedbirleri alınmadığı için basit bir ihmalden Türkiye’nin ve Türk ekonomisinin ne kadar ağır bir elektrik enerjisi bunalımına sürüklendiği ortadadır ve aylar sürecektir, bozulan tesislerin yeniden devreye girebilmesi. Bu arada ihmal edilmiş olan yatırımlar dolayısıyla zaten Türkiye’de büyük bir enerji açığı vardır; fakat buna rağmen geçmiş Hükümet, komşu Bulgaristan’a birkaç milyon dolarlık elektrik borcunu ödemediği için, Bulgaristan’dan da yeterli elektrik alamıyoruz. Hükümette gelişimizden üç gün sonra bu sorunun da çözülebileceğini gördük.

Demek ki, geride birkaç hafta bıraktığımız ve eğer bu Hükümet güvenoyu alamazsa, önümüzde gerçekleşip gerçekleşmeyeceği de bilinmeyen, tek olasılık olarak bazı çevrelerin gördüğü Hükümet, bir tuz sorununu, teslim alınan; tütünlerin bedelini ödeme sorununu bile çözemeyecek durumda bir Hükümetti ve yine öyle bir hükümet olacaktır, eğer o alternatif gerçekleşecek olursa.

Sayın Profesör Erim, Hükümet Programında Akdeniz, Orta-Doğu ve Balkanların coğrafya sınırları içinde düşündüğümüz dış politikayı ayrıntılarıyla açıklamamış olmamızı eleştirdiler. Gerçekten daha ayrıntılı girilebilirdi bu konulara. Sayın Erim'in bu eleştirisine hak veriyorum; fakat belki daha önce bu konulardaki düşüncelerimizi defalarca ve çok açık olarak, ayrıntılı olarak açıklamış olduğumuz içindir ki, Hükümet Programında kısaca yer vermekle yetindik.

Bu politikamız bir bakıma Atatürk'ün politikasının yeniden canlandırılması ve devamı anlamına gelir. Çünkü, biliyorsunuz Atatürk bir yandan bütün dünyaya açılma politikasını güderken, bir yandan da Türkiye'nin öncelikle ve değişmez bir tarihî ve coğrafi gerçek olarak bir Orta-Doğu ve Balkan Devleti olduğu, Akdeniz Devletli olduğu noktasından hareket ediyordu ve bizim o tarihî ve coğrafi gerçeğimizi iyi değerlendirerek kazanabileceğimiz, edinebileceğimiz, gücün, dünyaya daha geniş ölçüde açılırken de bize destek olacağını, bize ek bir güç katacağını düşünüyordu.

Öyle sanıyorum ki, dünyanın bugün vardığımız aşamasında Atatürk'ün o tarihî ve coğrafi gerçekleri çok iyi değerlendiren gerçekçi politikasını yeniden canlandırmak için en elverişli bir ortama ulaşmış bulunuyoruz. Hükümetimiz güvenoyu aldığı takdirde bunu da gereğince değerlendirecektir.

Sayın Erim, Hükümet Programını özellikle Atatürk ilkelerine ve milliyetçiliğine verdiği önem bakımından övmek lütfunda bulundular, kendilerine teşekkür ederim.

Gerçekten bizim anlayışımıza göre, Atatürk milliyetçiliğinin ne olduğunu özellikle bugünlerin Türkiye'sinde hatırlatmaya gerek vardır. Çünkü, milliyetçilik adına cinayetlerin işlendiği, Türk çocuklarının öldürüldüğü, milliyetçilik adına millî birliğimizin bozulmak istendiği, milletin cephelere bölündüğü, milliyetçilik adına çağdışı devlet modellerinin diriltmek istendiği bir dönemde, Atatürk çağdaş milliyetçilik anlayışını ve insanlıkla insanlığın ortak değerleriyle Türk milliyetçiliğini bağdaştıran milliyetçilik anlayışını yeniden hatırlatmakta büyük yarar vardır. Özellikle eğitim politikamızda Atatürk milliyetçiliği bu bakımdan temel olacaktır.

Hükümet Programında yer alan lâiklik tanımını tamamlayıcı ifadeleri içinde Sayın Profesör Erim'e teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Bu arada şunu da belirtmek isterim ki; Atatürk milliyetçiliği yine Atatürk'ün lâiklik ilkesinden ayrılamayacak bir kavramdır. Çünkü, Türkiye'de lâiklik bir bakıma millî birliğinde de gereğidir. Lâiklik zedelendiği vakit Türkiye'de aynı dinden insanlar bile mezhep kavgaları dolayısıyla birbirine düşerler. Türkiye'de Atatürkçü anlamda lâiklik ilkesine bağlı bir hükümet bulunduğu vakit, kimse kimseye "Sen Alevî misin, Sünnî misin?" diye sorma gereğini bile duymaz. Çünkü, bu ayrılık tümüyle ortadan kalkar. Çünkü, Devletin yaklaşımında bu ayrım güdülmez; ama Atatürk'ün kastettiği, benimsediği anlamda lâiklik kabul etmemiş bir hükümet, bir iktidar işbaşına geldiği vakit Türkiye'de mezhep sürtüşmeleri başlar ve millî birliğimiz zedelenir. O halde, millî birliği pekiştirmeden milliyetçi olunamayacağına göre, Türkiye'de gerçek anlamda milliyetçi olabilmenin bir gereği de laik olabilmektedir.

Hükümetimiz gerek milliyetçilik, gerek lâiklik ilkelerine Atatürkçü anlamda kesinlikle bağlı olacaktır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın Üyeler;

Bugün Türkiye ve Türkiye Büyük Millet Meclisi şöyle bir durumla karşı karşıyadır:

Bir yandan huzurunuzda bulunan Hükümet, bu Hükümet diyor ki: “Ben sadece bir partiye dayanmıyorum. Kaynağım olan partiye dayanmıyorum. Bütün Büyük Millet Meclisinin Hükümeti olmak istiyorum ve bütün milletin Hükümeti olmak istiyorum ve güvenoyu alabilmem de buna bağlı. Güvenoyu aldıktan sonra görevde kalabilmem buna bağlı. Bu tutumdan ayrıldığım gün düşürülebilecek bir Hükümetim, görevden ayrılma durumunda bırakılabilecek bir Hükümetim” Demek ki, sözünün güvencesi de bu Hükümetin kendi içinde var.

Bu Hükümet güvenoyu almazsa ne olacak? Ne olacağı hiç belli değil. Bir başka hükümet kurulup kurulamayacağı belli değil; ama şayet kurulursa o hükümetin nasıl bir hükümet olacağı belli.

O hükümet ne diyor? O hükümet, daha başlarken bir cephecilik felsefesine dayanıyor; “Ben bir cepheyim” diyor. Yani bütün milleti temsil edeceğim demiyor; “Ben bu milletin içinde bir cepheyi temsil edeceğim” diyor. O cepheyi oluşturup hükümete getirdikleri vakit sonuç görüldü: Yalnız millet cephelere bölünmekle kalmadı; cephe denenler kendileri bile, kendi içlerinde bile cephelere bölündüler ve dediğim gibi bir tuz konusunda, tütün alımları konusunda, elektrik konusunda güncel kararları alamayacak, hükümet ortağı partilerden, konulardaki küçük kaynakları bile esirgeyici birtakım küçük pazarlıklar içinde Türkiye’nin büyük yararlarını feda eden, gözden kaçıran bir hükümet kurdular.

Şimdi, bu Hükümet güvenoyu alamazsa, (o da gerçekleşip gerçekleşmeyeceği henüz belli olmamakla beraber) tek olasılık, 5 Haziran öncesindeki Hükümet; onun da çok daha sakıncalı. Onun içindir ki, devraldığımız mirasla birlikte onu daima gözönünde tutarak ancak yolumuzu çizebiliriz ve Türkiye’yi aydınlığa çıkarma olanağını bulabiliriz, ama bunu yaparken elbette düşmanlık duygularını körüklemeye değil, geçmişten dersler alırken, bir yandan da geçmişi unutturmaya çalışacağız, geçmişin acılarını kapatmaya çalışacağız. Hükümet Programında da belirttiğim gibi, yalnız silâhlara hedef olan çocukları kurtarmayı ödev bilmeyeceğiz; ellerine silâh verilen, yüreklerine kin zehiri akıtılan çocuklarımızı da kurtarmaya çalışacağız. Nitekim, bugün Türkiye’nin 22 ilinde yapılan ve 354.060 öğrencinin katıldığı sınavlarda, sağcısı vardı solcusu vardı, aşırı sağcı aşırı solcu denebilecek olanları vardı; ne bir birine silâh çekti ne de biri ötekini silâhına veya darbesine maruz kaldı.

Aslında, Türkiye’de milli birliği sağlamak çok kolay; çünkü Türk Milleti yüzyıllar boyunca edindiği tecrübeyle ve olgunlukla her sorunu kendi içinde uygarca tartışmasını bilen bir millettir. Milletimizin bu niteliğini gereği gibi değerlendirebilirsek, Türkiye’ye hem barış getirebiliriz, birlik getirebiliriz hem de o birlikten aldığımız güçle Türkiye’nin iç ve dış bütün sorunlarını kısa sürede çözebiliriz.

Takdir Yüce Meclisindir, Yüce Senatonundur.

Uyarıcı eleştirileriniz için ve destekleyici sözleriniz için Hükümetimiz adına tekrar şükranlarımı belirtir, derin saygılar sunarım. *(C.H.P., M.B.G. ve Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu sıralarından sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Başbakan Sayın Bülent Ecevit'in kurmuş olduğu Hükümetin Programının Cumhuriyet Senatosunda görüşmesi tamamlanmıştır. Kendilerine ve Bakanlar Kurulu üyelerine başarılar dilerim.

5 Temmuz 1977 Salı günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 20.15

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 11

Sayfa 52-72

01.07.1977 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Geçici Başkan Kinyas Kartal

GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ: Metin Musaoğlu (Mardin)

Nedim Tarhan (Adana)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelerde İttüzüğümüzün 73'ncü maddesine göre, siyasî parti grupları adına birer sayın üye ile şahısları adına 2 sayın üyeye ve Hükümet adına da 1 sayın üyeye söz verilecektir.

Bu ana kadar siyasî parti grupları adına söz isteyen olmamıştır.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına...

BAŞKAN — Peki efendim.

Gruplar adına başka söz isteyen sayın üye? Yok. Söz alan sayın üyelerin isimlerini sırasıyla okuyorum:

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Ali Nejat Ölçen; Şahsı adına Nurettin Yılmaz, Mevlüt Güngör Erdinç, Süleyman Genç, Rahmi Kumaş, İsmail Özen, Sabri Tıgılı, Faruk Sükan.

Genel Kurulun 23.6.1977 tarihli 7'nci Birleşiminde alınan karar gereğince Program üzerinde siyasî parti grupları ve Hükümet adına yapılacak konuşmalar süresizdir; kişisel konuşmalar ise 20 dakika süre ile sınırlıdır.

Söz sırası C.H.P. Grubu adına Sayın Ali Nejat Ölçen'de; buyurunuz efendim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

C.H.P. GRUPU ADINA ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin saygıdeğer üyeleri;

Ecevit Hükümetinin Programı üzerindeki görüşmelere Adalet Partisi Grubunun, Milliyetçi Hareket Partisi Grubunun ve Millî Selâmet Partisi Grubunun şu an katılmış olmasından büyük kıvanç duyuyoruz. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Aslında demokrasi, ülke sorunlarını parti kaygılarının üzerine çıkararak izlemek ve tartışmakla başlar. Belki bizim Hükümetimizin Programım beğenmeyebilirler, belki eleştirmenin ötesinde de, bu programda, kendi siyasî düşüncelerine uymayan, taban tabana zıt görüşleri de bulabilirler; ama demokrasinin özünde, karşı görüşlerin serinkanlılıkla dinlenmesi ve izlenmesi yer alır.

Eğer böyle olmaz ve Yüce Meclisin çatısı altında duygusal davranışlarla; düşüncelerin, programların ve sözlerin dinlenmesine rıza gösterilmez ve bu rıza gösterilmemede de bir toplu hareket olarak kendiliğinden gruplu oluşturan milletvekillerinin hareketi dışında, daha önceden o grupların liderlerinin veya genel başkanlarının talimatları rol alırsa, o takdirde demokrasi bundan zedelenir ve zarar görür. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu nedenle, burada kalan öteki partili arkadaşlarıma da derin saygılarımı sunarak konuşmama başlamak isterim.

Cephe iktidarım oluşturan partilerden, özellikle Adalet Partisinin lideri, Ecevit’e hükümeti kurma görevinin verilmesine hırçın bir üslupla karşı çıkmıştır. Bu üslubun hırçınlığını yadırgadığımı ifade etmek isterim. Ama sadece bununla yetinmemiştir; hükümeti kurma görevinin Anayasanın 102’nci maddesi gereğince Cumhurbaşkanınca Sayın Ecevit’e verilmesi karşısında, kendi grubunun haysiyetinin kırıldığı tezini ileri sürmüştür. Bunu son derece yadırgadık. Bunu böyle yadırgadık ki, herhangi bir siyasî parti grubuna ait bir üyeye, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir üyesine, Sayın Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasanın 102’nci maddesinde belirtilen yetki kullanılarak hükümet kurma görevi verildiği zaman, başka siyasî grupların bundan haysiyetlerinin kırılacağı sonucunu çıkartmak son derece yanlış olur.

Adalet Partisi Grupundan herhangi bir üyeye hükümet kurma görevi verildiği zaman, Cumhuriyet Halk Partisi Grupunun haysiyeti kırılmaz. Cumhuriyet Halk Partisi Grupundan bir üyeye hükümet kurma görevi verildiği zaman, örneğin Genel Başkan Sayın Ecevit’e hükümet kurması görevi verildiği zaman, bundan Adalet Partisi Grupunun haysiyetinin kırılacağı sonucuna varmak yanlış olur.

O zaman olaylara, o zaman siyasete, o zaman ülke sorunlarına akılla değil, akılcılıkla değil, duygularla, hislerle, kinlerle, ihtiraslarla yaklaşılmış olur.

Adalet Partisi Grupunun bu duygulardan kendilerini arındırdıklarına inanıyoruz. O Grupun vakarına yakışır biçimde Genel Başkanlarının da günün birinde bu sonuca varacağına ait ümidimizi hâlâ yitirmedik. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Bugün, öyle zannediyoruz ki, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu ve Adalet Partisi Grubu bir nevi tecrit kampında yaşamaktadır. Kimseyle görüştürülmemekte, Meclise gelmelerine zaman zaman engel olunmaktadır. (A.P. sıralarından gürültüler)

Böylece bu kadar taassup altında...

TUNCAY MATARACI (Rize) — Yanlış konuşuyorsun, A.P. Meclis Grubunu tahrik etme. Kendi grubunu savun! (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Eğer Adalet Partisi Grupundan...

BAŞKAN — Beyler lütfen dinleyelim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Bu sözüm üzerine bana gücenmiş, itiraz etmiş olan arkadaşlarım varsa, onların bu itirazlarını saygıyla karşılıyorum. Onların bu itirazları karşısında saygılarımı sunmak istiyorum. Bunun reddedildiği kanısına gelen itirazlarından sadece kıvanç duyuyorum.

O zaman bu kürsüye kendi gruplarının sözcülerinin çıkarak, bizim Hükümet Programı üzerindeki görüşlerini, eleştirilerini sunmalarını da beklerim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın Ecevit’in hükümeti kurmasına karşı çıkmak, demokrasiye ve Anayasanın 102’nci maddesine bu koşullar altında karşı çıkmak demektir; ama o Hükümetin programını eleştirmek, her partinin, her parti grubunun, her üyenin doğal hakkıdır. İhtüzük kuralları gereğince bu hakkın kullanılmasına engel olduğu takdirde, o grup kendi liderlerinin vesayeti altında hareket ediyor demektir.

Sayın Ecevit Hükümetinin programını ve bu programın niteliğini iyice değerlendirebilmek için, 1977 yılında MC İktidarı tarafından, hükümetin, ülkenin, memleketin ne durumda Ecevit Hükümetine teslim edildiğine bakmak gerekir.

1977 yılında Ecevit Hükümetine, iç barış yerine, düşmanlık, kargaşa, kan ve barut bırakılmıştır. Hayat pahalılığı, enflasyon bırakılmıştır. Türk parasının değerinin düşmesi olasılığı bırakılmıştır. Dış borç bırakılmış; Ege’de, Kıbrıs’ta, Ortak Pazarda çözüme ulaşamayan nice sorunlar bırakılmıştır. Sürüncemede kalan, parasal kaynak bulunamadığı için toplam maliyeti 276 milyar Türk Lirası olan 123 adet dev yatırım projesi bırakılmıştır, sürüncemede bırakılmıştır. Partizan bir yönetim, tahrip edilen devlet makinesi bırakılmıştır. Nihayet, ıstırap bırakılmıştır. 1977 yılında Anayasanın 102’nci maddesi uyarınca kurulan Ecevit Hükümeti bu sorunların üstesinden gelmek zorundadır ve programı bu sorunların çözümünü amaç almıştır. Bu nedenle Yüce Meclise önce 1977 Türkiye’sini ana çizgileriyle sunmak isterim. Vaktin o kadar geniş olmasına rağmen, sadece kalın çizgilerle Türkiye’nin içine düşürülmüş olduğu durumu ifade etmeye çalışacağım.

Önce dış ekonomik ilişkilerden başlamak ve söz etmek istiyorum.

Dış ekonomik ilişkiler tam bir çıkmazın içinde bırakılmıştır, örneğin; Japonya, T.C. Merkez Bankasının çeklerini geri çevirmiştir, bu çekleri karşılıksız görmüştür. 1923 yılında Atatürk Türkiye Cumhuriyeti Devletini kurduğu zaman, o devlet dış alemde bu kadar onurundan kaybetmiş ve yitirmiş değildi. Ecevit Hükümetinin 15 Kasım 1974 günü net döviz hesabı pozitif olarak 4.813.000.000 Türk Lirası idi. Sayın İrmak Hükümeti Bu hükümet hakkında herhangi bir eleştiride bulunmayı şimdilik gereksiz görüyorum. Döviz hesabını eksi 703 milyon Türk Lirası ile Sayın Demirel Hükümetine, Sayın Demirel’in MC iktidarına devretmiştir, 28 Mart 1975.

Şimdi o tarihte Merkez Bankasının hesaplarına kısaca göz atalım. Aktifte 16.498.000.000 konvertibil döviz hesabı mevcut. 2.048.000.000 altın mevcuduyla birlikte 18.546.000.000 Türk Lirası döviz aktif hesabıyla karşılaşılıyor. Bunu karşılayabilmek için pasifte sadece 19.249.000.000 Türk Liralık döviz talebi söz konusu: 703 milyon açık. Ama bugün Ecevit Hükümetine Merkez Bankasının devrettiği

açık tam 52 milyar Türk Lirası. 51.300.000.000 Türk Liralık döviz taşkınlığından kurtulamayan, döviz ihtiyacı karşısında bir kuruşluk döviz bulamayan Merkez Bankasını devralan Ecevit Hükümetinin üstesinden geleceği sorunu hafife almak mümkün değildir.

Biz, 1976 yılı bütçesi konuşulurken, bu denli baştankara mali politika izlendiği takdirde Merkez Bankasında bir kuruşluk dövizin kalmayacağını ve transfer için, iş adamlarının, Özel sektörün, kamu sektörünün kuyrukta bekleyeceğini ve o tarihte 1 İsviçre Frangının değerinin 7 Türk Lirasına kadar düşmekte olduğunu ikaz etmiştik, rica etmiştik ve gereken tedbirlerin alınması için o zamanki Cepheci Partiler İktidarını uyarmıştık; ama şimdi 1 İsviçre Frangının değerinin resmen 7 Türk Lirasına indirildiğini ve 1 doların 17,85 Türk Lirasına çıkarılarak geçen süre içinde Türk parasının değerinin %20 devalüe edildiğini görüyoruz. O zaman muhalefetin sesine MC İktidarı kulaklarını kapamıştı.

Bu kulak kapamanın acısını, sızısını Türk halkı çekmektedir. Onun için bu sızıdan, bu ıstıraptan Türk ekonomisini ve onunla beraber özel sektörü, kamu sektörünü kurtarmak amacıyla etkin tedbirler almak gerekecektir.

Eski Başbakan Sayın Demirel, Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri tediye bilançomuzun açık verdiğini söylemiştir. Oysaki bunun gerçek olmadığı, bunun doğru olmadığı, bunun yanlış olduğu ortada. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğu zaman 36 milyon dolar gerçekten dış tediye bilançosunun açığı vardı ve bu açık o yıldaki ithalatın %38'i kadardı. 1929 yılında açık devam etti. Demek ki, 1923'ten 1929 yılına kadar, savaştan kurtulmuş, yeni bir devlet kurmuş olan Türkiye maliyesinin dış açığı, o tarihlerdeki ithalatın %38'i civarında sabit kalmıştı. 1930 yılında Türkiye Cumhuriyeti Devleti açığını kapatıyor ve 1.800.000 dolar fazla Merkez Bankası döviz hesabına kavuşuyor. Açık yok. Tediye bilançosunda, Türkiye Cumhuriyeti 6 yaşında iken açık yok. Güçlü bir maliye, güçlü bir devlet politikası var. 1946 yılına kadar böyle devam ediyor bu. 1930 yılından 1946 yılına kadar Türk Devletinin maliyesi Avrupa'da en kuvvetli maliye, Türk parası en güçlü para. Dolarla, dövizle yarışıyor dış piyasada, dış borsada. Açık 1948'de İkinci Dünya Savaşı ile birlikte başlıyor ve en yüksek seviyesine, bugün devamı olduklarını söyledikleri Demokrat Partinin 1952 yılında uygulamaya başladığı yanlış, sakat maliye politikası sonucunda varılıyor. Açık 193 milyon dolara çıkıyor ve o zamanki ithalatın %34,7'sini oluşturuyor. 1960'lara kadar böyle sürüyor dış açık.

Şu halde bugün uygulanan yanlış Merkez Bankası politikasının, Türkiye'nin genç Cumhuriyetinin kurulduğu yıllardan beri devam eden bir olgu olduğunu ifade etmesi Sayın Demirel'in, her halde Türkiye Cumhuriyeti Devletinin dış ülkelerde, dış ticarete itibarlı olduğu dönemlere iftira etmesi anlamına gelir. Kendisini, daha dikkatli konuşmaya; kendisini, Türkiye Cumhuriyetinin genç yıllarındaki isabetli politikası karşısında bu kadar saygı noksanlığı göstermemeye davet ediyoruz.

Dövize muhtaçlığın en sakıncalı örneğini Bulgaristan'dan ithal edilen elektrik enerjisi sorunda görmekteyiz. 1976 yılının Ocak-Kasım ayları arasındaki 11 aylık dönemde, Bulgaristan'dan ithal ettiğimiz enerji 298 milyon kilovat saat, buna karşın Bulgaristan'a verebildiğimiz sadece 5,6 milyon kilovat saat. O halde 1976'nın "Böyük Türkiye"sinde, "Böyük" olduğu iddia edilen Türkiye'sinde,

Bulgaristan'a karşı 290 milyon kilovat saate yakın enerji açığımız, enerji borcumuz var. Türkiye'yi büyültüyorsunuz ve büyüdükçe dış açığı büyüyor ve dış ülkelere enerji ithal eder duruma geliyor. Bu Türkiye'nin büyümekte olduğunu kanıtlamaz, tersine Türkiye'nin şiştiğini, şişmanladığını; ama zayıfladığı ve gücünden yitirdiğini gösterir.

1976 yılı bütçesi görüşülürken, zamanın Ulaştırma Bakanına bir soru tevcih etmiştik. Bu soruyu kısaca sizlere özetlemek isterim: Türkiye'den bir yıl zarfında (örneğin 1976 yılı içinde) kaç adet TIR kamyonu geçtiğini sormuş idik; aldığımız cevaptan 131 bin TIR kamyonunun geçtiğini öğreniyoruz. Eğer ton kilometre başına çok cüzi olan 50 kuruşluk fiyat alınmış olsa, bugün 131 bin TIR kamyonu trafiğinin, Türkiye maliyesine vereceği döviz hacmi 3 milyar Türk Lirası karşılığıdır. Bu parayı Bulgaristan'dan, Yugoslavya'dan, Romanya'dan, Almanya'dan, Çekoslovakya'dan tahsil edemiyoruz, alamıyoruz. Bulgar heyeti ile masada müzakereye oturan uzmanlarımız, karşılıklarına çıkardan hesap üzerine 290 milyon kilovat saati ne döviz olarak, ne enerji olarak, ne de elektrik olarak geriye ödeyemediğimiz için TIR trafiğinin müzakerelerinde rahatlıkla Türkiye'nin çıkarlarını koruyamıyorlar.

Bu 1570 yılında yani bundan 400 yıl önce Osmanlı İmparatorluğunun ilk kez Akdeniz'deki deniz ulaşımına ait egemenliğinin kaybolması ile başlayan bir olaydır. 1570 yılına kadar, Akdeniz karasularında Akdeniz'in içinde Osmanlı İmparatorluğunun İzni olmadan bir yabancı gemi dolaşamaz ve ticaret yapamazdı.

Sadece Fransızlar o dönemdeki ticarî ilişkiler nedeniyle bundan muaftılar ve İngiliz gemileri Akdeniz'de ticaret yapabilmek için ya Fransız bayrağını kullanırlar, ya da Osmanlı İmparatorluğundan padişahın özel izin almak zorunda kalırlardı.

Bu izinlerden bir tanesini almak üzere William Harborn adlı bir İngiliz 1579 yılında Türkiye'ye geliyor ve kendisi padişahı ziyaret etmek üzere bir çare aramaya koyuluyor. Sokullu Mehmet Paşa sadrazam. Yugoslav asıllı, genç yaşta Yugoslavya'dan Türkiye'ye transfer edilen bu kişi günün birinde sadrazam olmuş. Onu ziyaret ediyor ve İngiliz ticaret gemilerinin Osmanlı karasularında serbestçe, hiç bir ödeme yapmadan ulaşım hakkını, ticaret hakkını elde ediyor, 1580 yılındaki ahitname ile. Sonra Fransız Konsolosu De Gerneigny III'ncü Henri'ye yazdığı bir mektup elimize geçiyor.

Bu mektupta, kişi, Sokullu Mehmet Paşaya 50 bin Duka altın hediye ettiğini yazıyor bu izni koparabilmek için. Bir kadirge o tarihte 6 bin Duka altını idi. Sokullu Mehmet Paşa Osmanlı İmparatorluğuna soygunu, rüşveti ve rüşvet karşılığında o zamanki ülkenin çıkarlarını feda etmeyi hoşgörü ile karşılama temayülünü, eğilimini getirmiş bir kişidir.

Bugün TIR kamyonları üzerindeki anlaşmalarla, 1579 yılında, yani bundan 400 yıl önce İngilizlerle yapılan ticarî anlaşmalar arasında nitelik bakımından hiç bir fark göremiyoruz.

3-4 milyar liralık asfalt yolları tahrir eden, yılda 130 binin üzerinde TIR kamyonu beş para ödmeden Türkiye'den rahatça geçmekte ve Türkiye'nin doğusunda ki pazarları, Türkiye'nin batısındaki üretim merkezlerine açmaktadır. Bu trafiğin

içinde tek Türk üretim ve tek Türk tüketim malının gelip geçtiğini görme şansına sahip değiliz.

Biz böyle bir milliyetçilik anlayışına karşıyız. Bu milliyetçilik anlayışı ile Türkiye'nin büyüyeceğine inananlardan olmadığımızı da ifade etmek isteriz.

Böyle bir Türkiye devralmaktadır Sayın Ecevit Hükümeti 1977 yılında. Ege sorusunda, Kıbrıs sorusunda, Ortak Pazar'da, TIR kamyonları ulaştırmasında bütün ilişkileri yeniden gözden geçirmek, yeniden Türkiye çıkarlarını koruyacak bir esasa bağlamak zorundadır. Ağır bir görevle karşı karşıyadır ve Türk ekonomisini Demirel modeli bir yönetim bu durumda Cumhuriyet Halk Partisinin ellerine teslim etmiştir.

26 Mayıs 1977 günü Milliyet Gazetesinde yayınlanan Sayın Abdi İpekçi ile zamanın Başbakanı Sayın Demirel'in bir röportajından kısa cümleleri sizlere sunmak isterim.

Sayın İpekçi kaçakçılık konusunda ne düşündüğünü, ne tedbir almaya ihtiyaç hissettiğini soruyor Sayın Demirel'den. Demirel'in cevabını okuyorum: "Kaçakçılıkla Devlet ciddi mücadelenin içerisinde. Her devlet kaçakçılıkla mücadelenin cidden içerisinde"

Sayın İpekçi sorusunu tekrarlıyor: "Bizde bu mücadelenin çok ciddi yapılmadığı yolunda şüphe yaratan durumlar var"

Demirel cevap veriyor: "Çok ciddi yapılmaktadır. Bundan kimsenin şüphesi olmasın. Çünkü kanunların men ettiği şeyleri gayri ciddi telakki etmek mümkün değildir. Fevkalâde sorumlu bir iştir ciddi yapılmaması. Ama Türkiye'nin bir açık sınırı vardır, onun içindir ki kaçakçılığın tedbirleri arasında serbest bölge, serbest liman kurulması düşünülmektedir"

Kısaca çözümlüyor...

O halde, serbest liman, serbest bölge ihdas edeceksiniz ve kaçakçılığı o noktalarda yasal hale getireceksiniz, böylece yasa dışı kaçakçılık olmayacak, ama kaçakçılık sürüp gidecek. Biz bu mantığa da kendimizi karşı görmekteyiz.

Demirel mantığına göre, Türkiye hudutları içinde serbest bölge, serbest liman ihdas edilmesi konusu, hele şu sıralarda düşünülecek konular arasında yer alamaz kanısındayız.

Şimdi izin verirseniz Sayın Demirel'in cevabının son cümlelerini arz etmek isterim:

"Kaçakçılık daha çok muayyen mallar üzerinde oluyor. Türkiye'de bilhassa sigara üzerindedir. Şimdi biz Yugoslavya'ya tütün gönderdik, oradan sigara yaptırıp getiriyoruz." diyor.

Türkiye, Yugoslavya'ya tütün gönderiyor ve orada sigara imal ettirerek geri getiriyor.

27 yıldır Türkiye'yi bu durumdan kurtarmak için ne yaptıklarını Sayın Demirel ve onun öncesi olan D. P. İktidarına sormak isteriz.

Sonra devam ediyor; “Maalesef kendi yaptığımız sigara fabrikaları yetmiyor, çok geç kalmışız bunları yapmakta” diyor. Oysaki, Maltepe Sigara Fabrikası 1948 yılında Cumhuriyet Halk Partisi İktidarı döneminde temeli atılan bir yatırım idi; aradan geçen 17 yıl, 18 yıl zarfında bu tesis bitirilmedi ve Türk halkı Amerikan sigarasına alıştırıldı. 1965 yılında tekrar bitirilmesi üzerine girişime geçildi. Tütün emperyalizmine, bu ve bundan önceki iktidarlar boyun eğmişler ve bugün en önemli ihraç malımız, ürünümüz olan tütün, dış piyasada değerini bulamadan, sadece stoklarda birikir hale gelmiştir.

Sayın Ecevit Hükümeti güvenoyu aldığı takdirde, yerine getirilmesi gerekli en önemli hizmet, Demirel’in sürüncemede bıraktığı ve ekonomiye yük olan yatırımların en kısa sürede bitirilmesi olmalıdır. Uygur ülkelerde ve devlet çarkının yolsuzluklara araç olmadığı ülkelerde yatırımların aksamaması, mühendislik hizmetlerinin aksamaması nedeniyle fizikî koşullardan ileri gelir. Oysaki Türkiye’de bunun böyle olmadığını görüyoruz.

Örneğin Hakkâri Sanat Okulu 1963 yılında programa alınmış, 14 yıldır hâlâ bitirilmemiş, sürüncemede olan bir yatırımdır. Çünkü bunun müteahhidi, yıllardan beri Adalet Partisi İl Başkanlığını yapan Salih Gezer’dir. Sayın Ecevit Hükümeti güvenoyu alır almaz, Hakkâri Sanat Okulunu Adalet Partisi İl Başkanının elinden kurtaracaktır.

Hakkâri Beytüşşebap Yatılı Bölge Okulu 1968 yılında programa alınmış, inşaatı 8 yıldan beri devam etmektedir. Yine Hakkâri’de Uludere Ortaokulu 1967 yılında programa alınmış, 1969 yılında temeli atılmış; 5 milyon liralık bir yatırım, hâlâ sürüncemede, bitmemiştir.

Sayın Ecevit Hükümetini, toplamı 276 milyar Türk Lirası olan 123 adet dev yatırım projesinin bitirilmesi gayretleri beklemektedir. Bunların 29 adedi 1977’de bitecek ve 22 adedi 1978’de, diğerleri ise 1982 sonuna kadar bitecektir.

Ecevit Hükümetine kamu iktisadî kuruluşları zararlı durumda intikal etmiştir. Örneğin çimento sanayii, Türkiye Demir Çelik Fabrikaları Anonim Ortaklığı, Seka, Toprak Mahsulleri Ofisi 1974 yılında toplam 1.289.000.000 lira kârlı durumda iken 1976 yılında 2.226.000.000 Türk Lirası zararlı duruma geçmiştir. Etibank, TKİ. Çay-Kur, Devlet Demiryolları, Süt Endüstrisi Kurumunun 2.900.000.000 liralık zararı 6.800.000.000 liraya yükselmiş. Toplam 833 milyon Türk Lirası kârlı durumda bulunan bu sekiz Kamu İktisadî Kuruluşu, 1976 yılı sonunda Ecevit Hükümetine 8.073.000.000 Lira zararlı intikal etmektedir.

Demirel’in Başbakanlığı zamanında Türk ekonomisinin temeline, 1970 yılı Ağustos devalüasyonu ile dinamit atılmış idi. O tarihe kadar plancılar fiyat artışlarının %7 olmasını bile kuşku ile karşılardı; ama 1970 genel fiyat endeksi birdenbire devalüasyon kararlarıyla %15,9 artmış, 1973’e doğru %20’ye kadar çıkmıştır. Öyle sanıyoruz ki, fiyatların artışından ve enflasyondan yarar uman bir Demirel modeli siyasî iktidar 1977 yılı Ecevit Hükümetiyle sona ermektedir.

Taban fiyatlardan da aynı durumu görmekteyiz. Taban fiyatlarında 1974 yılından çaya, pancara, pamuğa, fındığa, tütüne, ayçiçeğine, buğdaya yapılan fiyat zamlarının, o yıldan bir önceki yıla nazaran üreticiye aktarılan fazla kaynak 17 milyar

Türk Lirasıdır ve 1976 yılında, ancak iki yılda bunun yarısı kadar aksak ve yanlış taban fiyatı politikasıyla kaynak aktarılmıştır.

Kalkınma hızı planlı dönemde, 1965'ten sonra Demirel iktidarı zamanında, Başbakan olmasıyla birlikte 1968'de %6,7; 1969'da %5,45; 1970'de %5,76 dolaylarında kalmıştır.

Bütün bunlar, Türkiye ekonomisinin, Türkiye siyasal yapısının Türkiye'deki sosyal sorunların, eğitim sorununun ne durumda 1977 Ecevit Hükümetine intikal ettiğini gösteren belirgin örnekler.

Altını çizerek, rejim konusunda bazı düşünceleri, burada huzurunuzda sizlere arz ederek konuşmamı sona erdirmek isterim.

Demokratik rejimi, sadece seçim sandığında başlayan, seçim sandığında biten bir rejim olarak görmek; bu rejimin özelliklerini, inceliklerini, yaşama şartlarını kavramamak demektir. Demokratik rejimi çoğunluk idaresinden ibaret sanmak kadar sathî ve hatalı bir görüş olamaz. İktidarın menşei kadar kullanılış tarzı da önemlidir. Demokratik rejimi sadece sandıkta başlayıp sandıkta bitmez; Anayasaya saygı ile başlar, Anayasaya saygının bitiği yerde biter. Bu sözleri 1966 yılında da Cumhuriyet Halk Partisi Grubu alkışlamıştı. Alkışlarla kabul etmişti. O tarihte, bu sözleri Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanvekili olarak Sayın Turhan Feyzioğlu bu kürsüden ifade etmişti. Ben sadece, kendisinin rejim hakkındaki bu düşüncelerini burada size tekrarlamakla yetinmek istiyorum.

Gerçekten, demokratik rejim sadece sandıkta başlayıp sandıkta bitmez, sandıktan kuvvet olarak devam etmez; demokratik rejim Anayasanın saygınlığı ve Anayasaya saygı ile başlar ve Anayasaya saygının bittiği yerde bunalıma düşer. Sayın Feyzioğlu'nun konuşmasının sonunda söylemiş olduğu söze hâlâ yürekten katılıyoruz: "Huzurun anahtarı herkesten önce ve herkesten çok iktidarın elindedir." demişti 1966 yılında Sayın Turhan Feyzioğlu.

Gerçekten, bugün sokakta kanlı olaylar ve kargaşa varsa, gençler okullarına gidip okuyamıyorlarsa, üniversiteler yıllardan beri tatilde ise ve genç insanları öldürenlerin hâlâ kimler olduğu belli değilse ve ekonomi size arz etmiş olduğum bunalımın eşiğinde ise, dış sorunlar hâlâ çözüme kavuşmamış ise, bunda herkesten çok, - hiç kimse, hiçbir grup suçlanmadan - sadece siyasal iktidarın suçu vardır ve bu suçu ancak iktidardan ayrılmakla öder duruma geçebilecektir.

Sayın üyeler, Ecevit Hükümeti, 1977 yılında bir dönüm noktasında göreve başlamıştır. Kendisini oylarımızla ve bütün içtenliğimizle, bütün gücümüzle desteklemeyi ve desteklemenin sonucunda Hükümetin görevine devam etmesini bekliyoruz. Bunu tarihi bir görev kabul ediyoruz.

Sıraları boş bulunan Adalet Partisi Grubuna mensup arkadaşlarım, eğer kendi liderlerinin karşısında özgürlüklerini seçebilirlerse, kişiliklerini kullanma imkânını bulabilirlerse, öyle zannediyorum ki, Türkiye'nin badireden kurtulmasını sağlayacak olan Ecevit Hükümetine güvenoylarını esirgemeyeceklerdir.

Türkiye Cumhuriyeti, bu koşullar altında, öyle zannediyorum ki dar bir tünelden geçmek üzeredir. Bu tüneli geçecek ve yolun ötesinde aydınlığa kavuşacaktır. Bunu ümit ediyoruz, bekliyoruz ve bunun için sınavdayız.

Hepinize saygılar sunar, teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Şahısları adına söz sırası Sayın Nurettin Yılmaz Beyindir. Buyurunuz, (C.H.P. sıralarından alkışlar)

NURETTİN YILMAZ (Mardin) — Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım;

Halkımın mutluluğu için çalışacağına söz vermiş ve bu söz verişin bilinci içerisinde olan bir milletvekili olarak, Sayın Ecevit Hükümetinin, özellikle yılladır yoksul bırakılmış, bıraktırılmış Doğu ve Güneydoğu yöresine ve halkına dair çok samimi önerilerinden dolayı, o çilekeş halkın bir temsilcisi olarak huzurlarınızda kendilerine şükranlarımı ve memnuniyetimi bildirmek isterim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayısal olanağı olsa bile, bir Hükümetin elinde hiçbir zaman sihirli bir değnek olamaz, memleketi hiçbir zaman bir çırpıda cennete çeviremez. Bu Hükümetten de aynı şekilde şeyleri istemek hakkına elbetteki sahip değildir.

Yalnız, eğitimde bugünkü Hükümetin herhangi bir kabahatinin olduğunu iddia etmek için değil; fakat bundan sonraki uygulamalarda kendilerine rehber olsun diye bir istirhamım olacak:

Hakkâri’nin bir lisesinden, Cizre, Silopi, Derik ilçelerinin liselerinden mezun olan bir lise mezunu ile Galatasaray Lisesinden mezun olan bir lise mezununun, aynı koşullar altında üniversite imtihanlarına girişinin ne kadar eşitsizlik olduğunu hepimiz takdir edersiniz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Elbette ki bu eşitsizlik şartları, koşulları altında yetişen; çelişkiler diyarı Türkiye’de bir Hakkâri lisesinden; fen, yabancı dil öğretmeninin bulunmadığı ve bütün öğretmenlerinin vekillikle idare edildiği bu liselerden mezun olan öğrencilerin kültürel seviyelerinin, Ankara kolejindeki bir lise mezununun seviyesi ile bir olamayacağını takdir edersiniz. Bu hususta önlemlerin alınmasını tekrar özellikle istirham ediyorum.

İlk kez Güneydoğu için, ikinci seferdir Sayın Ecevit Hükümeti Programında mayınlarla ilgili öneriler bulunmaktadır. Bizim anladığımız mayınlar bir harp silâhıdır; kişileri öldürmekten ve yaralamaktan öteye gitmeyen bir araçtır. Oysa, sanki Türkiye’de sadece ve sadece Güneydoğu sınırı varmış gibi, insanların karın tokluğuna, 100 lira uğruna 100-200 metre ötedeki bir köye gidip gelmesini önlemek için insanları öldürten veya hayat boyu sakat bıraktıran bu mayınların kaldırılmasıyla ilgili önerilerini yine huzurlarınızda memnuniyetle ve şükranla karşılıyorum. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Kaçakçılık suçtur; suç olmadığını hiç birimiz iddia edemeyiz. Yalnız, Batıda ve Türkiye’nin her tarafında kaçakçılığın suçu, 1918 sayılı Kaçakçılık Kanununa göre 1 sene veya toplu kaçakçılık halinde 5 sene ise, maalesef bizim yöremizde kaçakçılığın suçu çoğu kez ölüm oluyor veya hayat boyu yaralama oluyor ve biz bu mayın-

ların insancıl olmayan maksatlarla konulduğunu ve çağ dışı bir uygulama olduğunu söylerken, çok sefer karşımıza çeşitli ithamlar ve iddialarla başkaları çıkıyor.

Bu bakımdan, Sayın Ecevit'in bu cesaretli atılımlarını yine halkın adına şükranla anıyorum. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Serseri mayınlar da kalkacak.

NURETTİN YILMAZ (Devamla) — Kaçakçılığın polisiye ve jandarma önlemleriyle önü alınamaz; kılınmadığı da bir gerçektir.

Mayınların oralara dökülmesinden bu yana kaçakçılık olaylarının çok daha fazla arttığı, jandarmanın olay zabıtalardan ve raporlarından anlaşılmıştır, bu istatistikten saptanmıştır.

Vakitlerinizi almak istemiyorum. Bu olaya çok uygun olduğu için, yıllarca önce Fransa'da geçen bir olaya değinmek istiyorum. Aç olduğu için, aç olan çocuktan için fırından bir - iki ekmek çalan bir Fransız'ın, hâkimin huzurunda samimi olarak suçunu itiraf etmesine, "Ben aç olduğum için hırsızlık yaptım" demesine karşılık, hatırımda kaldığına göre, hâkim Magnaut: "Kendi kusuru olmadan aç kalan şahsın bu şekilde yaptığı fiil suç değildir. Asıl suçlu olan, bu kişileri aç bıraktıran toplumdur, hükümettir" demiştir.

Öyle ise bugüne kadar, hırsızlığın da ötesinde, değişik altı aylık, bir senelik bir cezayı göze alma, jandarmanın kurşununu her zaman alnında, ensesinde hisseden, karısını dul, çocuklarını yetim bırakma pahasına, 200 lira için ölmeyi göze alan kişi suçlu değildir. Suçlu olan, o kişileri bu duruma sokan gelmiş, geçmiş hükümetlerdir. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Ve biz, bu yoksul halkımızın en azından ölümden veya hayat boyu sakat kalmaktan kurtarılmasını istediğimizde, bunlar için önlem alınmasını istediğimizde, bunlara iş sahalarının açılmasını, sosyo-ekonomik önlemlerin alınmasını, kültürel seviyelerinin yükseltilmesini istediğimizde, çok sefer komünist, çok sefer kürtçü komünist oluyoruz. Biz bunlardan hiçbir zaman korkmadık ve korkmayacağız. Orada halkımızın insanca yaşamını, özgürce yaşamını temin için ve korkusuzca yaşama özgürlüğüne kavuşabilmesi için elbetteki onların o arzuları için çalışacağız, konuşacağız. Bizim için mühim olan, halkımızın hakkımızdaki kanaatleridir, raporlarıdır. Biz, onların Türkiye içerisinde namuslu bir vatandaş gibi; ama İzmir'deki İstanbul'dakinden farksız bir vatandaş olarak hükümetlerce görülmesini istiyoruz. Bu tefrikler sürdürüldüğü müddetçe, elbette ki onların haklarını savunacağız, kelimemiz dahi gitse, ölsek bile yine savunmaya devam edeceğiz arkadaşlarım. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, burada A.P.'li ve M.S.P.'li milletvekili arkadaşlarım olsalardı, belki konuşmamı biraz uzun sürdürebilirdim; fakat kısa kesiyorum. Yalnız, Sayın Demirel'in bu Hükümetin kurulmasıyla ilgili ilginç bir sözünü o arkadaşlarıma iletmem isterim: "Bu bir izzetinefis meselesidir" der, Hükümetin kuruluşu ile ilgili olarak. Oysa, yasaya, Anayasaya aykırı hiçbir yönü yoktur. Gayet normal formaliteler içerisinde yürütülmüştür Sayın Ecevit'e verilen bu Hükümet Başkanlığı görevi. Eğer ki, (Aksi iddiam yoktur, tüm arkadaşlarımdan izzetinefis sahibi olduğuna kanım vardır) gerçekten, Süleyman Demirel, grubunun ve grubunu teşkil eden parlamenterlerin izzetinefsini çok düşünüyorsa...

HASAN CERİT (Adana) — Kendini aklasın.

NURETTİN YILMAZ (Devamla) — Milliyetçiler grubu namı altında bütün Türkiye’ye ilân edilen bir bildiriye ben de gördüm (M.H.P., M.S.P. ve A.P.’yi oluşturan partilerin milletvekillerine sesleniyor o grup), “Solcu Ecevit’in kuracağı Hükümete güvenoyu verdiğiniz takdirde veya o gün Meclise gelmediğiniz takdirde öldürüleceksiniz” diyor. Asıl izzetinefsin korunacağı yer işte, budur, bugündür. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Dışarıdan, milletvekilleri öldürülecek diye “Şunu yaparsan, bunu yaparsan veya yapmazsan seni öldüreceğiz” diye bir gruba karşı boyun eğen kişi hiçbir zaman izzetinefisten bahsedemez. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ya bu üç lider o grupla müşterektir veyahut da bu genel başkanlar kendi gruplarının, milletvekillerinin en azından can güvenliğini korumaktan acizdirler.

Lütfen, parlamenterlerin vicdanları artık ipotek altından kurtarılsın ve hiçbir milletvekili arkadaşım, başkaları tarafından öldürülecektir diye vicdanını başkasının ipoteği altına koymasın. Yemini tekrar ediyorum: Halkın mutluluğu için çalışacağına söz veren ve o bilinçte olduğuna kanaat getirdiğim arkadaşlarım, lütfen vicdanlarının sesine uyarak, kendi halkı, için, hangi Hükümet o halkı mutlu edebilir, hangi hükümet o halkı mutsuz edebilir, kendi vicdanlarını, kendi izanlarını ele alsınlar, ona göre hareket etsinler.

Hepinizi saygıyla selâmlarım. (C.H.P. sıralarından sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Söz sırası Mevlüt Güngör Erdiñç Beyindir; buyursunlar efendim.

MEVLÜT GÜNGÖR ERDİNÇ (Yozgat) — Sayın Başkanım, söz sıramı Sayın Sükan’a bırakıyorum. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Faruk Sükan Bey, buyurun efendim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

FARUK SÜKAN (Konya) — Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; Ecevit Hükümetinin programı münasebetiyle, milletvekili olarak şahsen Hükümet konusunda maruzatla bulunmak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Maruzatım aynı zamanda temsil şerefini taşıdığım Demokratik Partinin görüşlerini ve fikirlerini de tam manasıyla ifade etmektedir. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, Türkiye’nin son derecede buhranlı ve ağır şartlar içerisinde bulunduğu, bir devrede, dünya içerisinde ve dünya konjonktürü muvacehesinde, son derecede nazik, stratejik ve jeopolitik yer işgal eden 40 milyonluk demokratik bir devletin parlamentosunda millet adına vazife gören Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Hükümet gibi devletin kaderinde en önemli bir sorumlu müessesenin kurulmasıyla ilgili nazik bir devrede, gönül arzu ederdi ki, daha bir ay evvel milletin hakemliğinden çıkan ve millet adına büyük sözler sarf eden milletvekillerinin tümüyle burada devlet ve millet meselelerini tam bir vicdan huzuruyla, görüş farkları ne olursa olsun, ortaya koymaları lazımdı. Bu, bu devlete, bu aziz vatana olan tabii bir vecize idi. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Türk Parlamento tarihinde

ve dünya demokratik parlamenter hayatta ve parlamento tarihinde, zannediyorum ki, benzeri görülmemiş bir olaydır.

Ben ve partim, siyasî felsefe ve inanç olarak şu sıralarda oturan insanlarla çok çetin mücadele vermiş ve o mücadeleler içerisinde varlık göstermiş ve hizmet etmiş; ama, iftiharla, tevazu duygularımı bir kenara iterek arz etmek istiyorum ki, açık alınla milletin kürsüsünden ifade ediyorum ki, hak ve fazilet mücadelesinin bütün gereğini İktidar devremizde ve muhalefet olarak şerefle vermiş bir teşekkülün mensubuyum. Bu itibarla açık alınlı, namuslu, millete hesap vermeyi namus borcu bilen herkesin açıkça, burada, kaçmadan meseleleri münakaşa etmesi lâzımdı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Erken seçimi isteyen kimlerdi? Erken seçimi isteyen, evvelâ kurucu olmakla şeref duyduğum, sonradan çeşitli oyunlarla, millet iradesini sahte yollarla, gayri ahlâkî yollarla iğlâk eden bir teşekkülün başında olan insan idi (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Adalet Partisi idi.

Erken seçim 5 Haziranda yapıldı. Seçim sandığından gerek onlar, gerek siz, umduğunuzu bulamadınız. Umut yerine umutsuzluk çıktı; buhran çıktı sandıktan. Değerli milletvekilleri, ondan sonra Hükümet kurulması mevzuunda bir tablo ortaya kondu. Millet iradesine uygun olarak en fazla oy alan siyasî teşekkülün liderine, parlamenter teamüllere uygun, Anayasaya, yasalara uygun şekilde Hükümet kurma vazifesi verildi ve her hususta, her türlü prosedüre, hukuka ve geleneklere de uygun olarak bu Hükümet tablosu ortaya çıktı.

Değerli arkadaşlarım, hay hay, bu Hükümeti beğenmeyelim, yıkalım... Yıkamak isteyenler, veyahut da bu Hükümeti beğenmeyenlerin yolu, hani bahsettikleri, Anayasa yolu. Ama istedikleri zaman millet huzurunda “Bu Anayasa ile Hükümet idare edilmez” diye nutuk söylerler; ondan sonra, sıkıştığı zaman, “Bu, Anayasa hükmüdür” diye ona sarılmak isterler. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Madem ki, o Anayasa ile Hükümet icra edilmez; o Anayasanın verdiği yetkiyi kullanarak Hükümet vazifesini almamaları lâzım. Mademki o Anayasa ile icra edilmesi, Hükümet edilmesi lâzım; kabını yapmak lâzım. Bu protesto, bu boykot? E, senelerce boykotun aleyhinde bulunduk; Anayasa hükmü değil... (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu itibarla, yasalara ve usullere uygun bu formülü beğenmeyenlerin müspet formül getirmesi, Hükümet şeklini, alternatifini koyması lâzım. Benim şahsen edindiğim intihaya göre, güvenoyu vermeyecekler, çünkü vicdanlara ambargo konuldu. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ben, gayri ahlâkî yolların denenmesini de istemiyorum. Bunun mücadelesini yaptık, senelerce yaptık. Utanç verici yolların kullanılmaması lâzım; ama bu söz söyleyen, utanç verici yolun mucidi. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Altını çizerek söylüyorum; 16 senelik parlamenterim, Devlet hayatımda sorumluluk taşımış insan olarak konuşuyorum, yine sorumluluk duygusuyla arz ediyorum değerli arkadaşlarım; çeşitli utanç verici yollara rağmen, milletin reyile gelmiş tek insanım; ama utanç verici yolların mucidi ve uygulayıcısı, bu kelimeleri Türk kamuoyuna, millete ve dünyaya söylerken, cidden utanmamak mümkün değildir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri” alkışlar)

Bu utanç verici zihniyeti ve olayı burada utanarak tescil ettirmek istiyorum. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yol, bu yol değil. Sayın Ecevit’in de bu konuda müsaadelerinizle bir hususunu tenkid etmek istiyorum.

Uzlaşmak mecburiyetindeyiz. Evet, Demirel uzlaşmak istemiyor, gerginliği artırmak istiyor; ama mademki çok partili parlamenter nizamdır, hiç tereddütsüz bütün parti liderleriyle her türlü art düşünceleri ve seçim havasından çıkmış sinir gerginliklerini ve öfkeleri de bir tarafa bırakmak suretiyle diyalog kurmanın lüzumuna inanıyorum. Yumuşatmak lâzım.

Gerginlikleri, her şeye rağmen, idare etmek mevkiinde olan ve o sorumluluğu taşıyan insanın bunları bile yapması lâzım geldiği inancını taşıyorum. Çok iyi biliyorum ki, gittiği takdirde, gördüğümüz gibi, yumuşatma değil, gerginliği azaltma değil, bilâkis gerginliği artıracak yolları arayacağını ve aradığını da biliyorum; ama kamuoyuna karşı, Türkiye’nin içinde bulunduğu ağır şartlar muvacehesinde, her şeye rağmen, olgun, basiretli, itidalli, yapıcı, uzlaştırıcı yolun denenmesi devlet adamlarına yaraşır bir haslettir. Bunun her şeye rağmen devamında fayda mütalaa ediyoruz. Ama görüyoruz ki, netice vermedi. Ne olacak arkadaşlar? Haydi güvenoyu alamadınız alınmadı, 5 Haziran gününe geliyoruz. 5 Haziran günündeki Türkiye’nin manzarası neydi? Neden bu Hükümet erken seçim istedi, neden Demirel erken seçim istedi? Şimdi kurmak istedikleri Hükümetten bıkmışlardı. O topluluk Hükümet olamıyordu, iktidar olamıyordu, devletin meselelerine hâkim olamadıklarını kendileri söylüyordu.

Sevgili arkadaşlarım, öyle şeyler söylediler ki; “12 Mart şartları geliyor. Türk Devleti yeni ve korkunç maceralara sürükleniyor. Onun için milletin hakemliğine gitmek mecburiyetindeyiz” dediler.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sivas) — Zabıtlara geçti.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Şu kürsüye çıktılar, zabıtlar var; bütün kamuoyunca da biliniyor. Cumhurbaşkanımızın da huzurundan çıkarak dediler ki: “Türkiye’de anarşi siyasî cinayetlere dönüştü. İki yol kaldı ancak; birisi, üniversitelere el koymak, diğeri de sıkıyönetim ilan etmek. Başka yol kalmadı.”

Şu kürsülerden İçişleri Bakanının, Başbakanın, o günkü hükümet azalarının konuştuklarını zannediyorum milletin hafızasından silmek, şurada oturanların hafızasından silmek mümkün değil. Şimdi tekrar oraya gidiyoruz.

Sevgili arkadaşlarım, seçimlerde birbirlerine söylemedikleri kalmadı. Sayın Demirel, Erbakan için, “Bu zat ne idüğü belirsiz adamdır” dedi. “Ne milliyetçisi” dedi. “Ömründe milliyetçilik lafını anmamış bir safsatacıdır” dedi. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Sayın Erbakan, Demirel için; “Bu masondur, bu renksizdir; bu, dışarıdan emir alan adamdır” dedi, “Bu, Coca Cola imalatçısıdır” dedi, “Montajcıdır” dedi, “Amerikan uşağıdır” dedi.

Sevgili arkadaşlarım...

ALEV COŞKUN (İzmir) — “Yumruk vuramaz” dedi.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Şimdi oraya dönüyoruz.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, lütfen kabul buyurun; bu insanların arkasından burada bulunmadıkları için az şey söylüyorum, müsaadenizle onların içyüzünü çok iyi bilenlerden bir tanesiyim; 16 seneden beri çok iyi bilenlerden bir tanesiyim, şimdi kurmak istedikleri hükümetin liderleri, değerli arkadaşlarım, ne hukuk anlayışları, ne demokrasi anlayışları, ne ahlâk anlayışları, ne siyaset anlayışları; hiç bir surette birbiriyle bağdaşmayacak kadar, yani kabili cem olmayan insanlardır. Değerli arkadaşlarım, her türlü teseyyübün de hanelerinde bulunduğu bir vakıdır.

Şimdi, henüz mahkemelerce kesinleşmemiş hususlarda bir şey söylemek istemiyorum ama, namuslu ve açık alınlı insanlar; hele devlet hayatında milletin önüne çıkan insanların Allah’tan gayri millet huzurunda herkese hesap vermeleri lâzımdır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Hesap veren adamlar millet nazarında ibra olurlar, biz bunu istedik, bunu istiyoruz. O itibarla; yıktık, güvenoyu vermedik; peki ne olacak?

Değerli arkadaşlarım, devlet 5 Hazirandan daha korkunç buhranlara sürükleniyor, hakikaten çok ağır sorumluluk altındayız milletvekilleri olarak.

Sevgili milletvekilleri, liderler olarak, siyasîler olarak, milletvekilleri olarak artık millet bize inanmıyor; bu yüzden millet bize güvenmiyor. Çok açıklıkla bunu ortaya koymak lâzımdır. İşte şu noktada memleketin içinde bulunduğu tabloyu kısaca, iç ve dış durumları arz etmeme müsaadelerinizi istirham ederim.

Türkiye bugün çok ağır kötü şartlar ve büyük çalkantılar içinde bulunuyor. Bu çalkantılara ilâve olarak ekonomimiz çöküntü haline girmiş, pahalılık vatandaşın nefesini kesecek hale gelmiştir. Devletin icra organları vazife yapamamakta, millî müesseseler arasındaki bağlar kopmuş bulunmaktadır. Siyasî ahlâk ve devlet adamlığı seviyesi son derecede düşmüş, milletimizin demokratik sisteme ve seçtiği kimselere karşı saygı ve itimadı büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Vatandaşlar, iyiler içinde daha iyiyi değil, kötüler içinde daha kötüyü seçmekle karşı karşıya bırakılmıştır.

Halkımızın büyük bir kısmı, ümitsizliğin sosyal, psikolojik ve bedenî gerilimi içindedir, dolayısıyla kızgın, öfkeli, hırslı ve heyecanlıdır. Gençlerimizin geçmişle bağları kopmuş ve kafalarındaki kültürel bütünlük parçalanmıştır. Sağ ile sol, işçi ile işveren gençle yaşlı ve halkla münevver birbiri ile kavga halindedir.

Bütün bunların neticesi olarak; sabotajlar, anarşik olaylar, yıldırma ve sindirme olayları, silâhlı ve sopalı çatışmalar bir türlü önlenememektedir.

Bu şartlar içinde her aklı başında, her akliselim sahibi insan, memleketin geleceğinden büyük gerginlik duymakta, tedirginlik duymakta ve bu tehlikeli gidişe dur denilmesini gönülden istemektedir. Ancak, birçok kimse bu gidişi durduracak formülü maalesef, memleketi bu noktaya getirenlerden beklemektedir. İşte Türkiye’mizin içinde bulunduğu çıkmazın hakiki sebebi ve manzarası budur.

İç durumumuz bu, değerli milletvekilleri. Dış durumumuz hakkında, iç kavgalar yüzünden, koskoca devlet üzerinde oynanan oyunları, devletin sorumluları maalesef lâkaydi içerisinde ve hatta bilmemektedirler.

Ortadoğu'da stratejik ve ekonomik büyük menfaatleri olan ve hâkimiyet mücadelesi yapan süper devletlerin, Ortadoğu bölgesinde 40-50 milyonluk büyük bir Türk Devletinin, büyük bir Türk-İslâm Devletinin olmasını arzu etmediklerini, bu memleketin çocukları çok iyi bilmelidirler.

Bugünkü iç çalkantıların, bugünkü buhranların arkasında, Türkiye'de huzursuzluk yaratmak isteyen dış kaynakların bulunduğunu, Türkiye'de Türk Devletini, ülke ve millet bütünlüğünü parçalamak için tertiplerin bulunduğunu da hatırdan çıkarmamız lâzım. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Türkiye bu şartlar içerisinde bulunuyor.

Değerli arkadaşlarım, 1971'den itibaren bu seneye kadar fasılasız beş sene, Parlamentomuzu temsilen Birleşmiş Milletler toplantılarında hazır bulundum. O toplantılarda hazır bulunanlar, Türk Devletini idare edenlerin aczi ve hatta bazı yerlerde ihanetleri yüzünden, Uganda Devletinden daha çok küçük ve haysiyetsiz bir devlet haline geldiğini görmenin ıstırabını yaşamışlardır. Bendeniz bu ıstırabı yaşayarak, ama milli duygularımı, millî şuurumu ve bu vatanın çocuğu olmanın sorumluluğunu duyarak elimden gelen gayreti sarf etmeye çalıştım ama, değerli arkadaşlarım, şu vaziyet karşısında geçmiş hükümetlerle ve kurulacak o cins hükümetle, Türkiye'nin hiç bir önemli ve hayatî dış meselesinin hallinin mümkün olmadığını, altını çizerek arz etmek istiyorum. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Yunan Başbakanı Bitsios, geçen Kasım ayında New York'ta Birleşmiş Milletler Toplantısında, çıktı. Birleşmiş Milletler Heyeti Umumiyesine Güvenlik Konseyinin verdiği vazifeyi hatırlatarak, ikili görüşme, Kıbrıs meselesinin halli için Türk Devletiyle Yunan Devletinin ikili görüşmeyle hal yolu tavsiye kararını okuduktan sonra, Kıbrıs meselesi hakkında zamanın hükümetini idare eden Başbakan ve başbakan yardımcıları ve hariciye vekilleri Kıbrıs konusundaki görüşlerini özet olarak okudu. Her birisi bir telden çalışıyordu; kimisi Kıbrıs'ın tamamının işgalini istiyordu, kimisi Kıbrıs'ta Türk Federe Devletinin bağımsızlığının ilân edilmesini istiyordu; kimisi de bunun mümkün olamayacağını söylüyordu. Bunları okuduktan sonra Bitsios Heyeti Umumiye dedi ki: "Bu dört baştan hangisi benim muhatabım? Hangisi Türk Hükümeti ve nasıl, hangi formülle bunu hallederiz?" (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

HASAN CERİT (Adana) — Dört başlı yamyam.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Onun dışında ben, Amerika'da Yunan ve Rumların ve Yunan lobisinin ve ona yardımcı olan lobilerin, büyük Türk Devletinin Ortadoğuda olmamasını arzu eden yandaşları birçok devletlerin sorumluluk duyarak, kelimelerin üzerinde durarak arz ediyorum, ifade etmek istemiyorum ama Türkiye aleyhinde her türlü kampanyaya girişerek, Türk Devletini parçalama hazırlıkları içerisinde olduklarını, sorumluluk duyarak Yüce Meclise arz ediyorum.

Binaenaleyh, bütün bu iç ve dış meseleler muvacehesinde, milletvekilleri arkadaşlarım, bunlara çare bulacak hükümet lâzımdır. Biz Demokratik Parti olarak işte bu bakımdan çıkmış ve yasalara uygun bulunan Ecevit Hükümetinin, hem de 5 Haziran seçimlerinden sonra tecelli eden millet iradesine uygun olarak (*C.H.P. sıralarından alkışlar*) aynı zamanda, artık, haklı haksız, bu Halk Partisi ve Ecevit denenmelidir ve bu şans verilmelidir. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) psikolojisi yaygındır. Eğer devlet idaresini biliyorsak, Türk Devletinin makam olan, Merkezî Hükümeti olan Ankara’da, devlet kuruluşları, her türlü yasal kuruluşlar bu arzu içerisinde. Geçmiş hükümetle bağları koparılmıştır. Böyle yeniden kurulacak bu tarz bir hükümetle Türkiye’nin hiç bir meselesinin, halli şöyle dursun, biraz evvel arz ettiğim hüsnüniyetli, kötü niyetli, Türk Devleti üzerinde oyun oynamak isteyen, tertiplerde bulunmak isteyen ve hakikaten Türk Devletini uydu bir devlet haline getirmek isteyen anarşik mihrakların, milletlerarası yıkıcı komünizmden tutunuz da, her türlü aşırılıklara varıncaya kadar hepsinin arzularının yerine getirilmesi için vasat hazırlanmıştır. Pazartesiinden sonra bu başkaldırmalar muvacehesinde “Bunun vebalinin altından acaba hangi birimiz kalkarız?” diye vicdan sahibi her Türkün düşünmesi lâzımdır. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın Sükan Bey, süreniz dolmuştur; toparlayınız efendim.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Toparlayayım efendim.

HASAN CERİT (Adana) — Diğer grupların yerine devam etsin Sayın Başkan.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bir hususa çok önemli olarak temas etmeden geçemeyeceğim.

Bu Devlet bekası için, bu Devletin dışta, içte varlığını ve temadiyetini temsil etmek durumunda olan bazı büyük ve kutsî makamlara tecavüz etmemek lâzımdır; tenkit hudutlarını dahi çok ölçülü surette tespit etmek lâzımdır. Bugün Türk Devletinin Baş, millî birliğin sembolü olan Cumhurbaşkanlığı müessesesine herkesin riayet etmesi lâzımdır; siyasî hesapları, oyunları bir tarafa bırakmak lâzımdır.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel, Erbakan ve Türkeş’in Cumhurbaşkanlığı makamına ve şahsına yaptıkları saldırıları, tecavüzleri tasvip etmek mümkün değildir, son derece de elem vericidir. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) O makama tekrar gideceklerdir; o makama gittikleri zaman, insan olarak, o insanın nasıl, ne tarzda onlara hükümeti teslim edeceğini, kanunlar gereğince verse dahi, içinden neler söyleyeceğini düşünmenin yanında, Türk Devletinin dışarıdaki itibarının ne hale getirilmiş olduğunu, üzülmemek elde değil, kelimelerle ifade edemiyorum.

Benim, bunları söylerken hayatımın en bedbaht bir konuşmasını yapmak mecburiyetinde olduğumu da lütfen kabul buyurmanızı istirham ediyorum, her türlü siyasî hesapların dışında arz ediyorum.

Değerli arkadaşlarım, hükümetin bir an evvel kurulması lâzım. Onun için “evet” diyoruz. Göreceksiniz ki, tenkit haklarımız her şekliyle mahfuzdur. Allah-tan başka hiç kimse bizi inançlarımızdan vazgeçiremez. (*C.H.P. sıralarından “Bravo”*

sesleri, alkışlar) Ama bırakın, fırsat verin yapsınlar, ondan sonra tarihî sorumluluk, Devlet idaresini alanlara tevdi ve terk edilmelidir.

Hem de onlar için büyük bir fırsattı. Bu kadar ağır şartlar içinde ağırlıklar içerisine giren, o yükün altına giren bir hükümetin yıpranacağı hasebiyle, siyasi hesapları da kolaylıkla millet nazarında kendileri için daha mükemmel olabilirdi, daha müspet olabilirdi; ama bunu açık alınlı insanlar yapar, şaibesiz insanlar yapar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) şahsi hesabı olmayan insanlar yapar; makam ihtirası ile gözü bürünmüş muhterisler yapamaz.

Son söz olarak şunu söylüyorum. Yakın tarihten ibret dersi almak lâzımdır. Bu Devlet, bu memleket belki hiç unutamayacak, çocuklarına kadar sirayet edecek ıstırapları ve birçok çöküntüleri devam edecek olan 27 Mayısları, 12 Martları gördü. Bu noktaya Devletimizi getirtmememiz lâzım. Her vatanperver insanın siyasi hesaplarını bir tarafa atarak, vatani ve Devleti düşünmesi lâzım. Biz naçizane, gücümüz yettiği kadar bu duyguların sahibiyiz. Kim ne söylerse söyler, Allah’a karşı, millete karşı vicdan huzuru içerisinde size konuşuyorum, Allah bu memleketi korusun. Size itidal, basiret ve çok güç şartlar içinde bulunan Devletimizi tehlikelerden korumak yolundaki ağır sorumlulukta muin olmasını Cenabı Haktan dilerim. Yardımcı olmanızı niyaz ederim. İtidal ve basiret tavsiye ederim.

Selâm ve saygılarımı sunarım değerli arkadaşlarım. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Hükümet adına Başbakan Sayın Bülent Ecevit, buyurunuz efendim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Cumhuriyet Hükümetinin programı üzerinde yapılan görüşmeler sırasında Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına konuşan Sayın Nejat Ölçen’e, bağımsız Milletvekili arkadaşımız olarak konuşan Sayın Nurettin Yılmaz’a ve Demokratik Parti üyesi olarak konuşan, aynı zamanda Demokratik Partinin düşüncelerini de dile getirdiğini belirten değerli arkadaşımız Sayın Faruk Sükan’a şükranlarımı sunarım. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Konuşmalarını, uyarılarını ve görevimizle, sorumluluklarımızla ilgili değeri hatırlatmalarını çok yararlanarak dinlemiş bulunuyorum.

Burada Sayın Faruk Sükan’ı dinledikten sonra, öyle sanıyorum ki, Adalet Partisi milletvekillerinin bugün Millet Meclisi oturumuna katılmalarının neden alınmadığını anlayabilmek için başka bir gerekçe araştırmaya lüzum yoktur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Çünkü, Adalet Partisinin nasıl bir yönetim altında bulundurulduğunu, acı deneylerden geçerek yakından görmüş bir kimsenin, yeni Adalet Partili milletvekillerine bu aşamada hitap etmesini elbette o partinin başında bulunan kimse istemezdi. Meseleye sadece kendi çıkarı açısından baktığı zaman, sırf bu nedenle bile, milletvekillerinin Millet Meclisinde görev yapmalarını niçin engellemeye çalıştığını anlamak mümkündür.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Faruk Sükan yine çok haklı olarak, her şeye rağmen sonuç alamayacağımız bilinse de, parti liderleri arasında, partiler arasında diyalogu

sürdürmemiz, uzlaşma olanaklarını aramayı sürdürmemiz gerektiğini belirttiler. Kendilerine yürekten katılıyorum; fakat kendilerinin de yine, burada ifade ettikleri gibi, bu konuda yaptığımız bütün girişimler de sonuçsuz kalmıştır. Parlamentoda diyalog, evvelâ Millet Meclisinin ve Cumhuriyet Senatosunun toplantı salonları içinde kurulur; fakat karşımızdaki zihniyet, maalesef, milletin kendi vekillerini tartışmak ve uzlaşmak üzere gönderdiği bu çatının altında bile diyalog kurmalarına engel olmak isteyenler vardır.

Sayın Nurettin Yılmaz'ın, Hükümet Programında Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile ilgili olarak verdiğimiz sözler için belirttiği düşünceler dolayısıyla kendisine ayrıca şükranlarımı sunarım.

Verdiğimiz bu sözler, yalnız o yurt bölgemizin halkına ve o bölge halkına olan borçlarımızı düşünerek verilmiş sözler değildir; aynı zamanda, tümü ile Türkiye'nin gelişmesini, tümü ile Türk Milletinin mutluluğunu düşünerek verilmiş olan sözlerdir.

Biz, köylü kalkınmadıkça Türk Milletinin kalkınmış sayılamayacağına inandığımız gibi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu kalkınmadıkça Türkiye'nin kalkınamayacağına inanan bir partiyiz. (*C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar*)

Sınırlardaki mayınlarla ilgili olarak verdiğimiz sözü ve Sayın Nurettin Yılmaz'ın bu konudaki hatırlatmalarını, güvenoyu aldığımız takdirde mutlaka yerine getireceğimize bir kez daha huzurunuzda söz vermekten kıvanç duyuyorum. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*) Bunu bir insanlık ödevi sayacağız her şeyden önce.

Değerli arkadaşlarım, huzurunuzda bulunan Hükümet güvenoyu alırsa, bir partinin desteği ile değil, bütün Parlametionun desteği ile ayakta duran, ayakta durabilen, görev yapabilen bir hükümet olacaktır. O nedenle, Parlamento ile sürekli uyum içinde çalışmaya, yalnız demokrasi anlayışının gereği olduğu için değil, aynı zamanda, ancak bütün Parlametionun desteği ile ayakta durabileceğini bildiği için de kendisini mecbur sayacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin bugünkü bileşimi içinde, Cumhuriyet Halk Partisine rağmen bir yasa kolay kolay çıkarılamaz; fakat Cumhuriyet Halk Partisinin veya bu Hükümetin istediği her yasanın çıkması da güvence altına alınamaz. O nedenle, elbette Millet Meclisinin güveni bulmak şartı ile, bu Hükümetin görevde olması, bugünkü Parlamento aritmetiği içinde verimli ve uyumlu bir parlamento çalışması yapılabilmesinin de gereklerinden biridir, sanıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye, uzun süredir bir siyasal bunalım döneminden geçiyor. "Bunalımdan" derken, bunu kötümserlikle söylüyor değilim; Türkiye gelişme sürecinde, değişim sürecinde bir ülkedir. Gelişme sürecindeki ülkeler arasında, demokrasiyi Türkiye kadar uzun süre başarı ile yaşatabilmiş başka bir tek ülke daha yoktur. Elbette bunun birtakım sıkıntıları olacaktır, birtakım bunalımları olacaktır. Parlamenter demokratik rejimlerde bunalımlara en etkin ve en demokratik çözümler daima parlamentoda bulunur. Etkin hükümetlerin kurulamadığı, iş yapabilir hükümetlerin kurulamadığı, güvenoyu, alan hükümetlerin kurulamadığı dönemler her zaman olabilir; fakat parlamento görev başında ise, hiç bir şeyden kurtulamaz; parlamento, görevimin bilinci içinde ise mutlaka her soruna çözüm bulunur.

Adalet Partisinin Sayın Genel Başkanı, kendi açısından sırası geldikçe demokratik rejim içinde çözümlerin tükenmeyeceğini söyler. Fakat demokratik rejim içinde aranacak çözümler en önce bu Parlamentonun çatısı altında aranmak gerekir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu Parlamentoda konuşulması gereken şeyleri, bu Millet Meclisinin çatısı altında konuşulması gereken şeyleri burada konuşmayıp ve kendi üyelerine burada dinletmeyip, onları grup salonlarında hapsederek, karantina altına alarak ve sadece kendi söylediklerini dinlemeye icbar ederek demokratik çözüm bulunamaz hiç bir soruna. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, milleti cephelere böldüler, 5 Hazirandan önce, iki yıldan uzun süre işbaşında kalan kendi hükümetlerini cephelere böldüler, şimdi Parlametoyu cephelere bölmeye kalkışıyorlar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu Parlamentonun bir bu toplantı salonu vardır, bir de Cumhuriyet Senatosu toplantı salonu vardır. Burada görüşülecek konular grup salonlarında görüşülemez. Hükümet sorununun görüşülmesi gereken yer bu sıralardır. Eğer Adalet Partisinin Genel Başkanı kendi milletvekillerinin bu sıralara gelmesinden çekiniyorsa, onların vicdanından korktuğu için bu çekingenliği gösteriyordu. (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar) Fakat ben, vicdan sahibi insanların, yine de vicdanlarının sesini duyma ve duyurma yolunu bulacaklarına güveniyorum; onun için de, Hükümetimizin güvenoyu alabileceği umudunu sonuna kadar sürdüreceğim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, dün Senatoda da belirttim, bugünlerde ortaya atılan sözlerden biri de, “Parlamento dışarıdan mı yönetilecek, etkilenecek?” sözü. Bunu da yine Adalet Partisinin Genel Başkanı sık sık söylüyor.

Parlamento, elbette dışarıdan yönetilmez; ama, bir demokratik ülkede Parlamento, dışarıdan etkilenir, etkilenmek zorundadır. “Beni Parlamentonun duvarları dışında hiç bir vatandaşımın ne düşündüğü, kamuoyunun ne yönde oluştuğu ilgilendirmez” diyenler, Parlamenter demokratik rejime inanmayanlardır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, dört yılda bir milletvekilleri, yurttaşın, seçmenin ayağına gidecektir, Devletin ihmali yüzünden karşılanmayan gereksinmelerini, yolunu, suyunu, okulunu ona söz verecekler, “Senden büyüğü yok” diyecekler, ondan sonra, seçimin ertesinde bu Meclisin duvarları arasına kapanıp, “Milletin ne düşündüğü beni ilgilendirmez; kamuoyu. Parlametoyu ilgilendirmez” diyecekler.

Bunu diyen kimseler daha demokrasinin ne olduğunu bilmiyorlar demektir. Demokratik rejimde parlamento kamuoyu ile ilişkisini kesmeye başladığı andan itibaren, parlamentonun üyeleri, kulaklarını, vicdanlarını, kamuoyunun ne düşündüğüne kapatmaya başladığı andan itibaren, parlamentonun milletle ilişkisi kesilmeye ve parlamento demokratik niteliğini giderek yitirmeye başlar. Ama, Adalet Partisinin Genel Başkanı, yalnız parlamento milletten ayırmaya, soyutlamaya kalkışmakla kalmıyor, aynı zamanda kendi Grupunu Parlametodan ayırmaya, Parlametodan soyutlamaya kalkışıyor.

Değerli arkadaşlarım, demokrasimiz elbette bir yönü ile partiler demokrasisidir, ama yalnız partiler demokrasisi değildir, aynı zamanda parlamenter demokrasi-
dir. Fakat bugün bu Parlamentonun çatısı altında daha çok bir “liderler demokrasi-
si”, oluşturulmaya çalışıldığını görüyoruz ki, bu iki kelime aslında yanyana gelemes-
gerçekte buna, “liderler diktası” demek daha doğru olur. Bazı liderler, kendi kişisel
durumlarını ve kaygılarını, yalnız millet yararının değil, kendi partilerinin de yara-
rının üstünde tutamaktadırlar ve bu, milletin gözünden kaçmamaktadır.

Değerli arkadaşlarım, eğer Hükümet Programı ile ilgili görüşmelere katılma-
yan, bunlara katkıda bulunmayan parti grupları güven oylamasına da katılmaya-
caklarda, bunu anlayışla karşılamak gerekir. Demek ki bu konu, kendilerini ilgi-
lendiren konular arasında değilmiş; onun için, programın dinlenmesi için hazır
bulunmuyorlar, müzakeresinde hazır bulunmuyorlar, oylamasında da hazır bu-
lunmuyorlar denilebilir. Fakat programı dinlemek üzere gelmeyip, üyelerini gön-
dermeyip, programın görüşülmesine katkıda bulunmayıp, programın görüşülmesi
sırasında neler söylendiğini kendi üyelerine dinletmeyip, sadece oylama için Mec-
lise gelmek, asıl Anayasaya aykırı olan tutumdur. Çünkü Anayasamız, güvenoyu
kurumunu bir bütün olarak görmektedir, sadece kuru, mekanik bir oylama olarak
görmemektedir. Bazı üyeler - affedersiniz benzetmem için - dışarıda kurulacaklar;
hiç düşünmeden, kendi vicdanlarına başvurmadan, oy günü buraya gelip, otomat
gibi oy kullanacaklar... Böyle bir şey öngörmüyor Anayasamız. (C.H.P. sıralarından
alkışlar) Ya nasıl bir düzen, ya nasıl bir mekanizma öngörüyor? Program, belli bir
günde Meclise okunacak; Meclis, programı dinleyecek; aradan 2 gün geçecek; o 2
günde program üzerinde, partiler, üyeler kendi aralarında görüşecekler, tartışacak-
lar, 2 gün sonra programın müzakeresi olacak, herkes düşündüklerini söyleyecek,
eleştirilerini, kuşkularını söyleyecek; Hükümet, verebilirse, o eleştirilere, kuşkulara
cevap verecek, ondan sonra 1 tam gün daha geçecek; Hükümet güvenoyu prosedü-
rünün, sürecinin uzaması pahasına, 1 tam gün daha geçecek.

O gün niçin geçecek? Parlamentoda yapılmış olan müzakerelerin, görüşmele-
rin ışığında, milletvekilleri nasıl oy kullanacaklarını düşünsünler diye, Anayasanın
öngördüğü bütün bu süreçleri, mekanizmaları hiçe sayacaksınız, çiğneyeceksiniz;
ondan sonra milletvekillerini beni bağışlasınlar, benim benzetmem değildir, kendi
Genel Başkanlarının fiili benzetmesidir. Milletvekillerini bir otomat gibi, sadece oy
kullanmak, emre göre oy kullanmak için Meclise göndereceksiniz. Asıl, Anayasaya
aykırı olan davranış budur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

HASAN CERİT (Adana) — Sanki Kıbrıs’a sunta gönderiyorlar.

SÜLEYMAN SABRİ ÖZİNAL (Edirne) — Gelmediklerini tespit ettirelim.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, “Parla-
mento” sözcüğünün kökeninde konuşma vardır, konuşmadan türetilmiş bir söz-
cüktür. Konuşulmadı mı, sorunlar konuşulmazsa, hele bir ülkenin en önemli so-
runlarından biri olan hükümet sorunu, Parlamento çatısı altında bütün partiler
tarafından enine boyuna tartışılmazsa bugünkü gibi eksik bırakılırsa, o zaman Par-
lamento, kendi kelime anlamıyla ters düşmüş olur.

Fakat, burada toplantıya gelmelerine izin verilmeyen, biraz dinledikleri vakit hemen adamlar gönderilip dışarıya çıkartılan üyeler, görüyoruz ki, her gün grup toplantılarına çağırılıyorlar. Orada mı konuşuyorlar? Hayır. Sadece dinlemek üzere... Burada söylenmesi gereken, fakat burada söylenmeyen, söylenemeyen sözleri kendi Genel Başkanlarının ağzından dinlemek, hiç bir itirazda bulunmaksızın, hiç bir soru sormaksızın dağılmak üzere grup salonlarına hapsediliyorlar. Asıl, milletvekillerinin izzetinefsiyle oynamak budur Sayın üyeler. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ben, onurlu, izzetinefsti davranışı, sırf kendi arkadaşlarımızda gören bir insan değilim; Adalet Partisi ve öteki partilerin grupları içinde de, milletvekilliği onuru ile bağdaşmayan bu davranış, bu tutum karşısında, uygulama karşısında tepki göstereceklerin çıkacağına inanıyorum.

Değerli arkadaşlarım, dün Cumhuriyet Senatosundaki görüşmeler sırasında, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Sözcüsü Sayın Hüseyin Atmaca arkadaşımız bir hatırlatma yaptı. Siyasal Partiler Yasasının 25’nci maddesinden bir cümle okudu; cümle aynen şöyle: “Parti tüzüğünde veya grup içyönetmeliğinde Bakanlar Kuruluna veya bir Bakanlar Kurulu üyesine güven, ya da güvensizlik oyu verilmesi konusunda karar alma yetkisini, grup genel kurulundan gayri bir parti organına veya merciine bırakan bir hüküm bulunamaz”

Çok yerinde, parlamenter demokrasi kurallarına uygun bir yasa kuralı. Fakat ben, Sayın Demirel’i geçenlerde ziyarete gittiğimde ve Hükümetimize Grupunun güvenoyu vermeyeceğini kendi ağzından orada da dinlediğimde, Grupunuzda bu konuyu görüştünüz mü, Grupunuzdan karar aldınız mı diye sordum. Adalet Partisi Sayın Genel Başkanının bana verdiği yanıt şu oldu “Bizim Tüzüğümüze göre, bu konudaki kararı Grup vermez, Genel İdare Kurulu verir”

Demek ki, Sayın Demirel’e göre, yasaların üzerinde kendi partisinin tüzüğü vardır. Yasadaki açık hükme rağmen, Grupunun dışında alınan birtakım kararlarla kendi Grupunu da bağlamaya kalkışmaktadır.

Bunlar, bir bakıma bir partinin iç sorunlarıdır diye bizi ilgilendirmeyebilirdi; fakat bu davranış ve bu anlayış, aynı zamanda demokratik rejimimizi de yakından ilgilendirdiği için, maalesef bunun üzerinde durma gereğini görüyorum ve bu hakkı kendimde görüyorum.

Değerli arkadaşlarım, elbette, nisbî temsili benimsemiş bir ülkede koalisyonlara alışmak gerekir; fakat henüz bu alışkanlık maalesef edinilememiştir. Nisbî temsili benimsemiş ülkelerde azınlık hükümetlerine de alışmak gerekir, fakat maalesef bu alışkanlık da henüz edinilememiştir.

Koalisyon alışkanlığını edinemeyişimizde bir neden, uzlaşma terbiyesinin henüz siyasal hayatımıza yeterince yerleşmemiş olmasıdır. Bir başka neden de, bazı partilerin, milletçe kendilerine verilen yetkinin çok ötesinde bir ağırlık kazanma hevesine kapılmamalıdır. Sayıları ne kadar az olursa olsun, kendileri olmaksızın hükümet kurulamadığını gördükleri zaman “Anahtarı bendedir” diyerek, milletin verdiği ağırlıktan çok fazlasını kendilerine tanıyanlar, Türkiye’de geçerli koalisyonlar kurulmasına engel olan etkenlerden birini daha yaratmış oluyorlar.

Cumhuriyet Halk Partisiyle ilgili olarak, bazı koalisyon önerilerinde bulunanlar veya koalisyon beklentisinde bulunanlar da vardır. Bizimle veya bizim dışımızda koalisyonlu bir çözümün, bugünkü koşullar altında, ülkemizi ancak, görünürde hükümeteşizlikten kurtarabileceğini, fakat uygulamada, hükümet bunalımından da daha ağır bunalımlara yol açabileceğini düşünüyorum. Onun için, öyle bir çözüme muhtaç kalmamayı, Millet Meclisi tarafından öyle bir çözüme muhtaç bırakılmamayı bütün içtenliğimle diliyorum.

Sayın milletvekilleri, bunalımdan çıkış kuralları, demokrasinin, demokratik hukuk devletinin kurallarını iyi değerlendiren ve iyi kullanarak olur. Parlamen-toyu bütün kurallarıyla işletmemiz gerekir. Fakat görüldüğü gibi, işletilmiyor. Par-lamentonun, milletin sesine kulak vermesi gerekir. Bugün milletin, tümüne yakın bir bölümü, tek bir ağızdan, her türlü çıkar çelişkisini aşarak, bugün huzurunuzda güvenoyunuza başvuran Hükümetin, güvenoyu alarak işbaşında kalmasını istiyor. Başka alternatif, başka bir geçerli çözüm yolu bulamadığı için, Cumhuriyet Halk Partisine oy vermemiş pek çok yurttaşlarımız bile bunu istiyor; fakat bazı çevreler, bazı partiler, milletin bu isteğine karşı çıkıyorlar.

Yine bu çevreler, Devletin bütün kurumlarına karşı çıkıyorlar. Anayasa Mah-kemesine, Danıştay'a, bağımsız yargı organlarına, radyonun bağımsızlığına karşı çıkıyorlar. Bir devletin bütün anayasal kuruluşlarına, organlarına karşı çıkılarak, onlarla ters düşölerek ve hele milletin isteğı ile, eğilimleri ile ters düşölerek, bir memleketi demokratik kurallar içinde ve etkin biçimde yönetebilmenin ve onun sorunlarına çözümler getirebilmenin elbette ki, olanağı yoktur.

Her halde, bu aşamada, kamuoyunun çok büyük bir kesimini, milletimizin büyük bir bölümünü hayal kırıklığına uğratabacak ve iki buçuk yıldır olduğı gibi Türkiye'nin, küçüklü büyüklü bütün sorunlarını uzun süre askıda tutacak bir hükü-met formölünü zorlamaya kimsenin hakkı olmasa gerektir.

Kendi içinde tutarlı ve uyumlu bir hükümetin, ama yalnız kendi partisini değil, bütün milletin umutlarını, gereksinmelerini göz önünde tutarak çalışan bir hükü-metin, iki yıldır veya bu iki yıllık süre içinde çözülemeyen birçok sorunları nasıl kısa sürede çözüme ulaştırabileceğı, daha güvenoyu almadığımız şu birkaç gün içinde bile açıkça kanıtlanmaya başladı.

Değerli arkadaşlarım, iki buçuk yıldır Türkiye, bir kardeş kavgası ülkesi idi. Yüzlerce gencimiz, çocuğumuz okullarda, yurtlarda, sokaklarda öldürölldü; binlerce gencimiz, çocuğumuz yaralandı; on binlerce gencimiz, çocuğumuz okullara gide-mez, üniversiteye gidemez duruma geldi ve birçok okullarda öğretim, bir yıl veya ona yakın süreler aksadı. Fakat dün Cumhuriyet Senatosunda da açıkladığım gibi, dün Türkiye'nin 22 ilinde üniversite ve yükseköğrenim giriş sınavları yapıldı. Bu sınavlara 354.060 öğrenci girdi ve bir tek olay çıkmadı, bir tek yerde, sınava girmek isteyenler engellenemedi" (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Yine, Hükümetimizin kurulduğu günden beri, başka sınavlarda sükûnet içinde devam etmektedir.

Bunu ben açıklar açıklamaz, kulağıma gelen bir söylentiye, kendi kulislerinde bazı partilerin yaymaya başladıklarını duydum: "Tabii" diyorlar hep bildiğiniz eski

hikâye. “Cumhuriyet Halk Partisi kendisi o olayları kışkırttığı için, o, hükümete geldiği vakit olaylar kesilir; o, hükümetten ayrılınca olaylar başlar”

Bunu söyleyenler, bir ölçüde olsun, inandırıcılık kazanabilmek için, hangi olayda Cumhuriyet Halk Partisini veya Cumhuriyet Halk Partilileri yakaladıklarını millete belgeleriyle açıklamak zorundadırlar. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Herhalde, geride bıraktığımız yıllar boyunca bize kurşun sıkımlar, bize taş atanlar, bize karşı suikast girişimlerinde bulunanlar da Cumhuriyet Halk Partililer değildi, herhalde daha bundan birkaç gün önce İzmir’de bir Cumhuriyet Halk Partili genci öldürenler de Cumhuriyet Halk Partililer değildi.

Bugün şiddet eylemlerinden tutuklu olanlara, muhakeme edilmekte olanlara, mahkûm edilmiş olanlara bakacak olur isek, bunların büyük çoğunluğunun, geçmiş Hükümet ortaklarından bazılarının üyeleri veya yandaşları olduğu açıkça görülür.

Değerli arkadaşlarım; şu kısa uygulama, daha devlet kadrosunda tam güvenlik sağlayabilmek için gerekli düzenlemeleri yapma vaktini, fırsatını bulamadan, sadece devlet gücünü tarafsız biçimde ve eskisinden çok daha etkin bir biçimde, Hükümet Programını okurken sunduğum kurallara uygun yönde kullanarak sağladığımız başarı ortadadır. Dediğim gibi dün 22 ilde 354.060 öğrenci hiç birinin hakkı çiğnenmeden, burnu kanamadan sınavlara girebilmiştir.

Ekonomik alanda daha henüz büyük işlere el atacak vakti ve olanağı bulamadık; ama birtakım çok basit sorunlar bile sürüncemede kalmıştır. Bakanlar Kurulundan bir yılda yaklaşık 3.000 kadar kararname çıkar. Biz, bin küsur kararnameyi imzalan eksik bulduk. Koalisyon pazarlıkları arasında, birçoğu da çok önemli ülke sorunlarıyla, toplum sorunlarıyla ilgili bulunan kararnameler çıkarılamamıştı. Bunlardan bazıları çalışanların sosyal hakları ile ilgili idi. Sosyal haklarla ilgili nice nutuklar, söylevler, demeçler dinledik geride bıraktığımız dönemde; ama bunların en önemlileri ile ilgili bazı kararnameler, aylardır, hem de çok yetersiz bir biçimde hazırlanmış olarak, bakanların dosyasında, koalisyon içi pazarlık silâhları olarak bekletilmekte idi. Biz bunları birbirini ardından ele almaya başladık. Böylece, örneğin Sosyal Sigortalardan yararlanan, anaların, babaların ve çocukların yararlanabildiği il sayısı, büyük ölçüde genişletilmektedir bugün imzaladığımız bir kararname ile. Kamu görevlilerinin katsayılarındaki yükselişe paralel olarak işçilerin emekli aylığına esas teşkil eden tavan ücret 6.000 liradan 8.400 liraya çıkarılmaktadır. Yine bugün imzaladığımız bir kararname ile Sosyal Sigortalar Kurumundan emekli aylığına hak kazanmış kimselere %10 zam vermeyi öngören bir kararname, geçmiş Hükümet döneminde aylarca çıkartılamamıştı; biz bugün huzurunuzda o kararnamenin de imzasını, %10 değil, % 20 zamlı tamamlamış bulunuyorum. *(C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, Hükümeti devraldığımızda, pek çok yerleri tuz gölle-riyle, tuzlalarla, tuz kayalarıyla dolu Türkiye’yi, tuz bunalımının eşiğinde bulduk. Türkiye, tuz ithal edecek duruma düşürülmüştü. Ama, gerekli tuzu ithal etmek için Gümrük ve Tekel Bakanlığının istediği 385 bin dolarlık döviz, koalisyon ilişkilerinin özellikleri içerisinde, Maliye Bakanlığında Gümrük ve Tekel Bakanlığı hesabına transfer edilmemişti. Bunu da, kendi içinde tutarlı, uyumlu bir hükümet olarak bir

bakanın öteki bir Bakanlar Kurulu üyesine bu gereksinmeyi belirttiği anda halletme olanağını bulduk.

Tütün bölgesinden gelen değerli milletvekilleri bilirler. Zaten geç açılmıştı tütün kampanyaları ve aylardan beri tütününü Tekele satan, teslim eden üreticilerin büyük bir bölümü hâlâ Devletten hakları olan parayı alamamışlardı. Bunun için gerekli ödenek yine dün Maliye Bakanlığınca Gümrük ve Tekel Bakanlığının emrine verilmiştir. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Ve bundan sonra da teslim alınacak bütün tütünlerin bedelinin derhal ödenmesi için gerekli olanak sağlanmıştır.

Aynı şekilde birçok ürünlerimizi tehdit eden tarım ilaçları yokluğunun çözümü bulunmuştur.

Elektrik konusunda bağışlanmaz birtakım ihmaller yüzünden Türkiye'nin büyük bir bölümünün nasıl karanlığa gömülü kaldığını ve iki binlerin aydınlık Türkiye'si hayalleriyle o karanlık içinde avutulduğunu hep biliyoruz. Bir yandan Türkiye karanlık içinde bırakılırken, bir yandan birkaç milyon dolarlık borcumuz ödenmediği için dışarıdan ithal edilen elektrik de büyük ölçüde kesilmişti. Yeni Hükümet onu da iki gün içinde çözmüştür ve komşu dostumuz Bulgaristan'ın yakın ilgisiyle parası derhal ödenmek koşuluyla Bulgaristan'dan ithal etmekte olduğumuz enerjinin üç katına çıkarılması sağlanmıştır. Böylelikle umuyorum ki, önümüzdeki haftadan itibaren, hiç değilse Marmara bölgesinin, sanayi bölgesinin elektrik gereksinmesi tümüyle veya tümüne yakın bir ölçüde karşılanmış olacaktır. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Yine, geçmiş Hükümetin dinî konulara ne kadar önem verir görünmek için çaba gösterdiğini ve bazı Hükümet ortaklarının din konusunda seçimlerde nasıl bir istismar yarışına girdiğini hatırlarsınız; fakat Hükümet ortaklarından bazıları din duygularını istismar için birbirleriyle seçim meydanlarında yarış ederken, o konuda da bir kararname, aylardır imzalanmamış olarak Bakanlar Kurulunda bekletiliyordu. Vakıflardan Diyanet İşlerine intikal etmesi gereken 1.200 dolaylarında din görevlisi asil imam durumuna gelecek vekil imama aylardan beri kadroları verilmiyordu ve o yüzden bu din görevlileri, aylardan beri ücret almadan çalışmak veya beklemek zorunda bırakılıyorlardı.

Diyanet İşleri Başkanı beni ziyaret ettiğinde buna değindiği zaman, Sayın ilgili Devlet Bakanımız ve Maliye Bakanımızla görüştüm ve bugün onunda kararnamesini imzadan çıkarmış bulunuyoruz. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

İnşallah Hükümetimiz Yüce Meclisin güvenoyuna ulaştığı, mazhar olduğu takdirde Türkiye'nin küçüklü, büyüklü bütün sorunlarını Yüce Meclisimizden göreceğimiz destekle, aynı tutarlılık içinde, Hükümet Programı doğrultusunda ve süratle çözebileceğimize inanıyorum.

Türkiye bugün iç ve dış gerçekten ağır sorunlar altındadır, fakat Türk milleti birlik olduğu zaman en zor sorunların bile üstesinden gelebileceğini tarihin her döneminde göstermiştir. Hükümetimiz de milletimizin o gücünden ve üstün yeteneklerinden alacağı cesaretle bütün bu sorunların üstesinden gelebileceğine inanmaktadır.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye’de gelişmemizi hızlandırmak için hızlandırma sorununun çözümünü güçleştiren başlıca engellerden birinin, kaynak yetersizliği olduğunu biliyoruz. Bu kaynak yetersizliği, ancak kaynak savurganlığı önlenerek giderilebilir. Çünkü, itiraf etmeliyiz ki, demokratik rejimde çok köklü vergi değişiklikleri yaparak kaynak artırmak olanaksız değildir; ama zordur, nadir başvurulmuş bir çözümdür. Fakat o noktaya gelinceye kadar Türkiye’nin değerlendirebileceği başka kaynakları vardır. O kaynaklar da ancak, kendi içinde tutarlı ve yeteri kadar sorumlu hükümetlerce harekete geçirilebilir; ama 5 Haziran öncesi Hükümet döneminde veya benzeri hükümetler döneminde o kaynaklar da tümüyle kurur. Bunun en belirgin örneklerinden birini Kamu İktisadî Kuruluşlarında görebiliriz.

Türkiye’de bildiğiniz gibi geniş bir Devlet sektörü vardır. Bu Devlet sektörünün olanakları Türk ekonomisinin yükünü büyük ölçüde taşıyabilecek boyutlardadır. Oysa, ekonominin yükünü taşıyacakken Devlet sektörümüz, ekonomiye yük olacak duruma getirilmiştir. Bunu bazı rakamlarla kanıtlamak isterim. 1976’da geçen yıl, Kamu İktisadî Teşebbüslerinin işletme açığı 14,5 milyarı bulmuştur, yatırım açığı 37.800.000.000 lirayı bulmuştur. Böylece toplam finansman gereği yani Devlettten beklediği para, işletmesini yürütebilmek için ve yatırımlarını yapabilmek için Devlettten beklediği ek kaynak, 52.300.000.000 liraya ulaşmıştır.

1977 yılı için ilk program tahmini olarak işletme açığı 19 milyar olacaktı, fakat yeni tahminle bu işletme açığı 41 milyar liraya yükselmiştir. Yatırımlar için Kamu İktisadî Kuruluşlarının vereceği açık da 61 milyarı bulmaktadır. Böylece Kamu İktisadî Kuruluşları bu yıl toplam finansman gereği olarak 102 milyar lira isteyen, Devlettten bunu bekleyen kuruluşlar olarak ortaya çıkmaktadır. Sadece programımızda çizilen, gösterilen doğrultuda Kamu İktisadî Kuruluşlarını zarar etmez hale getirmekle Türk Devleti 102 milyar liralık bir kaynağa kavuşmuş olacaktır, yeni yatırımlar, ilâve yatırımlar yapabilmek için. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, iç sorunlarımız ne kadar sürüncemede kalsa, ne kadar ağırlaşsa da, ergin bir millet olarak, tecrübeli bir millet olarak kendi içimizde her zaman çözebiliriz; ama, uluslararası sorunların çözümü her zaman bizi beklemez. Eğer biz, hayati uluslararası sorunlarımızın çözümünü geciktirme, bekletme sorumsuzluğunu gösterseydik 1974’te Hükümeti bırakmazdık; ama, hayati bir uluslararası sorunumuzu, ulusal ve uluslararası sorunumuzu, Kıbrıs sorununu biran önce çözüme ulaştırmamız için atmamız gereken adımın o zamanki Koalisyon Hükümeti içinden engellendiğini görür görmez Hükümeti bıraktık. Bu bazılarının söylediği gibi, Hükümetten kaçmak değildi, sorumluluğun gereği idi; fakat başkaları, o sorunu çözemeyeceklerini, çözemeyeceğini bildikleri bir Hükümeti, bunu bile bile kurdular ve 2,5 yıl başka uluslararası sorunlarımız gibi Kıbrıs sorununa da el sürmediler.

Buna karşılık Adalet Partisinin Genel Başkanı ve eski Başbakan Sayın Demirel şimdi ne diyor (Ben, Başbakanlık makamına oturduktan bir gün sonra gelen bir Yunanlı gazeteci, Kıbrıs’ın nihai çözümüyle ilgili bazı ayrıntılar hakkında bana soruyor; ben de: “Şu sırada bu ayrıntılara cevap verecek durumda değilim, henüz incelemelerime başlayamadım” diyorum): “Nasıl cevap vermezmiş?” diyor Sayın Demirel Hatırlayacaktır eski milletvekili arkadaşlarım, son bütçe görüşmeleri sırasın-

da, ben, ana muhalefet partisinin lideri olarak Hükümetten, Kıbrıs sorununa nasıl bir çözüm düşündüğünü burada, bu kürsüden sordum. Ege sorunuyla ilgili gelişmeleri sordum, Avrupa Ekonomik Topluluğuyla ilgili sorunlarımız için ne düşündüklerini sordum ve nihayet, ulusal güvenliğimiz konusunda ne düşündüklerini sordum; ana muhalefet partisi grubunun sözcüsü olarak sordum. O günün Başbakanı Sayın Demirel bir cümleyle olsun bu hayati sorunlara cevap verme gereğini duymadı; şimdi Başbakanlık makamına oturduktan bir gün sonra, neden bir Yunanlı gazetecinin o konudaki sorularını cevaplandırmadım, diye benden hesap sormaya kalkışıyor.

Değerli arkadaşlarım; bir Hükümet görevini bir başka Hükümete devrederken bazı önemli konulan yeni gelenlere anlatmak, o konudaki görüşlerini, ne yaptıklarını, ne yapmayı düşündüklerini belirtmek zorundadır. Bu, bir mecburiyettir. Sayın Demirel, kendisinden sonra gelecek Başbakana, Kıbrıs konusunda bilgi vermekle vermemek arasında bir seçme yapmak hakkına sahip değildir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kıbrıs davası, eski Başbakanın özel davası değildir; bütün Türk Milletinin ve Kıbrıs Türklerinin davasıdır. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Zerre kadar milliyetçilik duygusu olan ve Devlet adamı sorumluluğu taşıyan bir kimse, Hükümet görevini devrederken, yeni Başbakan olan kimseye nasıl bir Kıbrıs politikası devrettiğini anlatmak mecburiyetindeydi. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu mecburiyeti yerine getirmeyen bir kimse ne devlet adamıdır, ne de milliyetçidir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın arkadaşlarım, bir başka konuya geçiyorum.

Biz Hükümeti işgal etmedik. Fakat, biz Devleti işgal altında bulduk ve Devleti işgal altından kurtarmaya kararlıyız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Ama işgal edenlerin yöntemleriyle değil, işgal edenlerin her gün çiğnedikleri demokratik hukuk devleti yöntemleriyle Devletimizi işgal altından kurtarmaya kararlıyız ve bunu da başaracağız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, geçen gün eski Hükümet ortaklarından bir partinin bir milletvekili Hükümetimize bir soru yöneltmiş, gazetelerde okudum; Millî Eğitim Bakanımızdan soruyor: “Sen, Millî Eğitim Bakanlığında çalışan görevlilerin yakalarında bozkurt rozeti taşımalarını yasak ettin mi? diyor.

Bu soruyu görür görmez, Sayın Millî Eğitim Bakanımıza şunu söyledim: Eğer yasak etmediysen, ben hesap sorarım Başbakan olarak, dedim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, elbette bir partinin amblemi niteliğini kazanmış bir rozetle Millî Eğitim Bakanımız hiç bir kimseyi Millî Eğitim Bakanlığının koridorlarında ve okulların dershanelerinde barındırmayacaktır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu, Devleti işgal altından kurtarıırken uygulayacağımız temel önlemlerden biridir.

Bundan birkaç ay önce önseçimler sırasında partimizin delegelerine yatakhanesinden ateş edilen bir liseye gittim. Ankara’nın ortasında Atatürk Lisesi’ne. Sı-

nıfları dolaştım, bütün sınıflarda bir partinin amblemleri, simgeleri, propagandası ve başka partilere karşı hakaret dolu sloganlar yazılı idi. Bunlar öğretmenlerin kürsüsüne kazınamayacak şekilde yazılmıştı.

Bütün o okulların duvarlarını temizleyeceğiz. Türk çocuklarının eline silâh verenleri okullardan temizleyeceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ve ancak o şekilde Türk Devletini işgal altından kurtaracağız ve Türk çocuklarını can güvensizliğinden kurtaracağız; ama her tedbiri alırken, önlemi alırken, demokratik hukuk devleti kurallarının bir milimetre dışına çıkmayacağız.

Partizan olduğumuz için değil, partizan olmadığımız için; hukuku çiğnediğimiz için değil, hukuka saygılı olduğumuz için Danıştay’ın bütün kararlarını uygulayacağız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kimse bizi kendimizden öncekilerin suçlarına ortak olmaya icbar edemeyecekler arkadaşlarım. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Ama bu konuda bile o kadar titiziz ki, Danıştay kararlarını uygulamadan önce bile herkesin, her memurun, ilgili her memurun dosyasını tek tek incelemektedir. Eğer Danıştay kararlarını uygulamakta biraz geç kaldıysak, çekindiğimizden, bu konuda her hangi bir ürkekliğimizden, tereddüdümüzden değildir; sadece titizliğimizden, hukuka olan saygımızdandır.

Değerli arkadaşlarım, bugün bir yanda tümüyle milletin ve Parlamantonun Hükümeti olmak, o şekilde çalışmak istediğini söyleyen bir Hükümet var. Onun karşısında nasıl bir çözüm bulunduğu - Sayın Sükan’ın da biraz önce belirttiği gibi - belli değil. “Olmaz”ın üzerinde birleşiyorlar, “olur”un üzerinde birleşmiyorlar. Eğer bazılarının hayalindeki çözüm gerçekleşirse, o zaman Türkiye’nin de ne duruma geleceği 5 Haziran öncesi Türkiye’nin durumundan belli.

Yüce Meclis, işte bu iki olasılıktan birini seçmek durumundadır. Bütün milleti birleştirmek için, demokrasinin gereği olan düşünce ayrılıkları içinde düşünce ayrılıkları içinde millî birliği sağlayabilmek için Meclisten yetki isteyen bir Hükümetle; gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bile çok şüpheli olan ve kurulduğu takdirde, hem kendi içinde cephelere bölünüp, hem de milleti cephelere böleceği geçmişteki uygulamasından bilinen bir olasılık arasında Yüce Meclisiniz bir seçme yapacaktır.

Bu seçme aslında, vicdan sahibi, sağduyulu herkesin biran tereddüt etmeksizin yapabileceği bir seçmedir. Onun içindir ki, bunu engellemek isteyen partilerin liderleri kendi üyelerine bu konuda düşünme ve vicdan muhasebesi yapma fırsatını bile vermemektedirler, âdeta onların özgürlüğünü ellerinden almaya çalışmaktadırlar.

Değerli arkadaşlarım, elbette partilerde liderlerin bir etkinliği vardır, olacaktır; elbette parti disiplini vardır, olacaktır. Demokrasi bir özgürlük rejimi olduğu kadar, bir disiplin rejimidir de; ikisinin dengeli olarak kullanılması gerekir. Ama, bazı dönemlerde bazı liderlerin belli katı disiplin kurallarını niçin uygulamakta direndiklerini de bütün o partilerin üyeleri tartmak zorundadırlar. Acaba ülke yararını mı düşünüyor lider, yoksa kendi kişisel birtakım kaygılarını, kuşkuslarını mı düşünüyor? Kendisi hesap vermekten korktuğu için mi acaba kendi sorumluluğuna

kendi partisinin üyelerini, milletvekillerini ortak etmeye çalışıyor? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Mahkemelere intikal etmiş olan bu konunun ayrıntılarına ben de Sayın Sükan gibi girmemek titizliğini, dikkatini göstermeye kendimi mecbur hissediyorum, ama Türkiye’de nelerin olduğunu bu konularda herkes çok iyi biliyor. Bugün bu konuda bazı yeni resmî gelişmeler vardı, yarınki gazetelerde bazı yeni resmî gelişmelerin haberlerini ve belgelerini göreceksiniz, okuyacaksınız; elbette karantina altına alınmak istenen bazı değerli üyeler, bu karantina çabasının nedenlerini teşhis etmekte bu açıdan da zorluk çekmeyeceklerdir.

Sayın arkadaşlarım; ben bugün bu salona gelmeleri engellenen, yasaklanan milletvekillerinden birçoğunun da kendi liderlerinin kişisel çıkarlarından önce, kendi vicdanlarına uyacaklarını, kendi çocuklarının can güvenliğini düşüneceklerine ve düşünmekte olduklarına inanıyorum, bu yüzden bazılarının uykularının kaçtığına inanıyorum. Yapmakta oldukları vicdan muhasebesi kolay değildir. Bu vicdan muhasebesini yapma gereğini duyanlar bile çok saygıdeğer bir davranış içine girmişlerdir. Bazen bir kişinin, bazen beş kişinin on kişinin fazla da cesaret istemeyen bir adımı atabilmesi, bir memleketi kurtarabilir, bir milleti kurtarabilir. Bugün sıraları boş kalan, boş bırakılan Sayın milletvekillerinden bazıları o küçük adımı atmakla hem kendi çocuklarını, hem milletin çocuklarını, hem de memleketi kurtarmaya büyük katkıda bulunabilecek kimselerdir. Bu şereften kendilerini yoksun bırakmayacak üyelerin bugünkü boş sıraların sahipleri arasından da çıkabileceği inancımı, umudumu sürdürüyorum.

Yüce Meclisin bütün üyelerine, burada bulunan ve bulunmayan bütün üyelerine saygılar sunuyorum. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Son söz olarak şahsı adına Sayın Süleyman Genç.

Buyurun efendim.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Burada, Genel Kurulumuzda Hükümet Programı görüşülürken demokrasimize, Parlamento geleneklerimize, insan anlayışımıza son derece ters olan ve gerçekten Parlamento içinde böylesine çirkin, üzücü, ıstırap verici bir olayın gelişmesine şahit olduk. Adalet Partisi Diyarbakır Milletvekili Abdüllâtif Ensarioğlu bir gazete muhabirini, Günaydın Gazetesi muhabiri Can Pulak’ı Meclis koridorlarında bir vahşinin bir insana reva göreceği bir çılgınlıkla saldırarak, tokat ve tekme ile yere sermiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisinde böyle saldırgan, vahşi bir milletvekili-nin bulunması, bizim için de yüz kızartıcı, Parlamento içinde gerçekten son derece üzücü bir olaydır. Kendisini, bütün milletvekillerinin duygularını paylaşacağına inanarak kınıyorum ve de bu tür insanların insanca davranmayı öğrenmelerine, vahşilikten kurtulup insan olmalarını da ayrıca diliyorum. (Alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, bugün Türkiye’nin içinde bulunan sosyal bunalım, bir hükümet programının genel ilkelerini tartışmayı çoktan aşmış; ülkenin hükümete varması, kavuşması noktasına gelmiştir. Bu nedenle elimdeki Hükümet Programı hakkında düşüncelerimi söyleyemeyeceğim. Bu Hükümet Programı, “Olabilir”in en iyisi olarak önümüze gelmiştir, olabilirli en iyi bir şekilde önümüze koymuştur.

İnancım ve düşüncem odur ki; Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu temel nokta, bir programın hangi ilkelerle donatılmış olması değil; meşru, Türkiye Büyük Millet Meclisine dayanan, toplumu birbirine kırdırtmayan, sosyal gelişmeleri toplumun geleceğine doğru kanallı eden, insanca davranabilen, ülkenin geleceği hakkında sağlıklı ve somut uygulamaları olabilen bir hükümete kavuşması söz konusudur. Bunun için 1975 Şubatında başlayan, Anadolu'da yarım ay şeklinde oluşan, bir ucu İçel'e diğer ucu Kastamonu'ya varan 27 ilimizde 5 Şubattan itibaren ırkçı, söven duyguları kamçılama kamçılama, yine aynı illerin bazı kesimlerinde mezhepçi düşünceleri kamçılama kamçılama Celâli İsyânlarının tarihte yarattığı acı, ıstırap verici, sıkıntı yaratıcı ortamını Türkiye'nin içine yeni baştan getirme ve Türkiye'nin içinde aynı acıları yeni baştan yaşatma eylemidir.

Demirel bugün içinde bulunduğu bunalımı bütün Türkiye'ye eşdeğer hale getirmiştir. Türkiye ile Demirel'in bunalımı eşdeğer haline gelmiş, Demirel âdetâ kendi kellesi için Türkiye'yi bunalıma sürüklemeyi kurtuluş yolu seçmiştir. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Okullarda ve üniversitelerde olan olayları ve gelişmeleri sosyal bunalımın bir ürünü olarak görmek mümkün; ama bugünkü Türkiye'de onu çok aşan, özellikle üstünde ısrarla durmamız gereken yeni bir bunalım başlamıştır. O bunalım da Silâhlı Kuvvetlerimizin içinde hukuka, hukuk düzeni içerisindeki uygulamalara, kamu otoritesine ve devlete hiç bir zaman uymayan, kendi başına eylem düzenleyen, kendi başına işler çeviren, kontrgerilla silâhlı kuvvetlerimizin iç hiyerarşisini ve düzenini sarsıcı bir noktaya getirilmiştir. Bunun da başı Başbakan Yardımcısı Sayın Türkeş'tir. Yani, bir yanda sokak bunalım içinde, bir yanda... (C.H.P. sıralarından "Eski, eski" sesleri)

Eski, eski; özür dilerim. (C.H.P. sıralarından "Bir daha olamayacak" sesleri) Bir daha olamayacak.

Değerli arkadaşlarım, bir yanda sokak ve Anadolu içindeki insanların meydana getirdiği bunalım, öbür yanda her birimizin üstünde ısrarla, titizlikle durmamız gereken Silâhlı Kuvvetlerimizin iç işleyişi ve demokratik mekanizmasının bozuluşu; onun ötesinde Demirel'in bugüne kadar toplumda yarattığı kargaşayı Türkiye Büyük Millet Meclisine sokuşu... Şu görülen boş sıralar, bizim eksikliğimiz değil; Adalet Partisi Genel Başkanının, yüzkarası ve sıkıntısıdır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Onun için inanıyorum ki ve ortadaki bulgular odur ki, Demirel Türkiye'yi uzun süre hükümete bırakıp bunalıma sokmak ve de var olan demokrasiyi ortadan kaldırmak, onun yerine, dün olduğu gibi, bir ara rejim getirmek; o olmazsa, rejimi kökünden yitirmenin gayreti ve davranışı içindedir.

Demirel kendi kellesiyle demokrasimizi, Demirel kendi sorumluluğuyla ülkenin geleceğini, Demirel kendi çıkmazıyla ülkeyi çıkmaza sürükleyerek Türkiye'de kendini kurtarmanın eylemi ve davranışı içindedir.

İnanıyorum ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin üyeleri Demirel'in kellesinden daha çok bu ülkeyi düşünecektir. İnanıyorum ki, Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri Demirel'in geleceğinden çok bu ülkenin geleceğini düşünecektir. İnanıyorum ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinin üyeleri Demirel'in, Adalet Partisinin

bünyesindeki sıkıntıları, ülkenin insanının ve halkının çekeceği sıkıntılara tercih edecektir. Her türlü kişi egosundan kurtularak, ülkenin geleceğini öne çıkararak, içinde bulunduğumuz bunalımdan kurtulma erdemliliğini gösterecektir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi, ona dayanan ve Türkiye'deki gelişmeleri ve toplumun geleceğini kendi çıkarlarının üstünde tutan, Türk toplumunun geleceğe daha aydınlık varmasını sağlayan bir hükümete kavuşmuş olacaktır.

Sayın Demirel haysiyetten ve onurdan bahsediyor. Eğer ipotekleşmiş insan kişiliği üzerine var olan baskıların bugünkü durumda ortadan kalkması için yapılacak bir tek şey var; o da her türlü baskıyı ortadan kaldıracak, özgürce davranmayı sağlayacak, kişiyi serbestçe hareket ettirecek gizli oyu kullanmayı sağlamasıdır. Demirel, gizli oya evet demediği sürece, milletvekillerinin üstündeki baskıyı, terörü ne kadar reddederse etsin, kendisi açığa ve aklamaya kavuşamayacaktır. Onun için değerli milletvekillerine önerim şudur: Her türlü tartışmadan kurtulmak, özgürce, haysiyetlice davranmak için pazar günü oylarımızı gizli olarak kullanabilmeliyiz. O zaman tartışmaların, insan haysiyeti ve onuru üzerindeki ipoteklerin ortadan kalkacağını ve özgürce davranma erdemliliğinin açığa çıkacağına inanmaktayım. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Demirel onurdan ve haysiyetten bahsediyor. Hepimizin ulusal sorunlara gösterdiğimiz titizlik ve ulusal sorunların çözümü için göstereceğimiz hassasiyet ortadadır. Sayın Demirel Londra'ya gittiği zaman, o zamanki eski Başbakan Yardımcısı Sayın Erbakan "Demirel, Carter'in karşısında yumruk vurmaz; atsa atsa 40 tane takla atar" diyordu. Adalet Partili milletvekili arkadaşlarıma sesleniyorum; bu söz, bu davranış daha mı az onursuzdur, daha mı az onur kırıcıdır?

Değerli arkadaşlarım, ülkeyi bunalımdan kurtarmak için, bunalımı yok etmek için, toplumumuzun geleceği için daha özgür, daha mutlu, daha bağımsız bir Türkiye kurulması için bu Hükümetin güvenoyu alması, artık bir ulusal görev haline gelmiştir. Bu ulusal görevi, sorumluluğu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın üyelerinin eksiksiz yerine getireceğine yürekten inanmaktayım.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine saygılarımı sunarım. Teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güven oylamasının, Anayasanın 103 ve İçtüzüğümüzün 105'inci maddeleri gereğince görüşmelerin hitamından bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir.

Buna göre, Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güven oylaması yapmak için, 3.7.1977 Pazar günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 15.42

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 12

Sayfa 74-79

03.07.1977 Pazar

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Geçici Başkan Kinyas Kartal

GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ: Ali Haydar Veziroğlu (Tunceli)

Aydın Menderes (Konya)

Açılma Saati: 15.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Gündemimize göre Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103 ve İçtüzüğün 105'inci maddeleri gereğince güven oylaması yapılacaktır.

Oylamaya geçmeden önce, dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağını:

İçtüzüğümüze göre, dinleyiciler sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler, görevliler tarafından derhal dışarıya çıkartılacaktır.

Güven oylamasının açık oy şeklinde yapılması İçtüzük gereğidir. Açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir.

Açık oylama şekli hakkında iki önerge vardır, okutuyorum.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Güven oylamasının ad okunmak suretiyle yapılmasını arz ve teklif ederiz.

A.P. Millet Meclisi Grup Başkanvekilleri

Cihat Bilgehan

İlhami Ertem

M.S.P. Millet Meclisi Grup Başkanvekilleri

S. Arif Emre

Oğuzhan Asiltürk

M.H.P. Millet Meclisi Grup Başkanvekilleri

İhsan Kabadayı

Agâh Oktay Güner

İçel	Ali Ak
Bolu	Müfit Bayraktar
İçel	Ramazan Çalışkan
Çorum	Ahmet Çimbek
Erzurum	Gıyasettin Karaca
Malatya	Ahmet Karaaslan
Yozgat	Turgut Nizamoğlu
Sivas	Tevfik Koraltan
Eskişehir	Yusuf Cemal Özkan
Ankara	İsmail Hakkı Köylüoğlu
Kütahya	İlhan Ersoy
Çorum	Aslan Topçubaşı
Bursa	Mehmet Emin Dalkıran
Afyonkarahisar	Ali İhsan Ulubahşi
Adana	Salâhattin Kılıç
Artvin	Mustafa Rona
Kırklareli	Hasan Korkut
Ankara	Sebati Ataman
Balıkesir	İlhan Aytekin
Antalya	İhsan Ataöv

Millet Meclisli Başkanlığına

Güven oylamasının ad okunarak yapılmasını arz ve rica ederiz.

İstanbul	Ali Nejat Ölçen
İzmir	Mahmut Türkmenoğlu
Adana	M. Kemal Küçüktepepınar
Tokat	Ömer Dedeoğlu
Tokat	Sermet Durmuşoğlu

Erzincan	Lütfü Şahin
Manisa	Hasan Âli Dağlı
İzmir	Neccar Türkcan
Urfa	Celâl Paydaş
Adana	Hasan Cerit
Tokat	Ali Kurt
Manisa	Erkin Topkaya
Bursa	Mehmet Emekli
Diyarbakır	Mehmet İskân Azizoglu

BAŞKAN — Güven oylamasının ad okunmak suretiyle yapılmasını ve adı okunan sayın milletvekilinin ayağa kalkarak yüksek sesle “kabul” “ret” veya “çekinser” kelimelerinden birini ifade etmek suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylama işlemine Adana seçim çevresinden başlıyoruz.

(Oylama yapıldı)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan Sayın Salih Yıldız burada mı? Yok. Oylama işlemi bitmiştir.

Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103 ve İçtüzüğün 105’inci maddeleri gereğince yapılan güven oylamasının sonucu:

Oy sayısı 448, kabul 217, ret 229, çekinser 2.

Bu sonuca göre, Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Meclisimizden güvenoyu alamamıştır.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Yüce Meclisin kararını saygıyla karşılıyorum.

Birazdan Sayın Cumhurbaşkanımıza, güvenoyu alamamış olan Bakanlar Kurulunun istifasını sunacağım.

Meclisimizin kısa sürede demokratik kurallar içinde hükümet sorununa bir çözüm bulacağına inanıyorum. Bu çözümün bulunmasına hepimizin gereken katkıyı yapması demokratik ödevimiz olacaktır.

Yüce Meclise saygılar sunarım. (C.H.P. sıralarından “Halkçı Ecevit” ve “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Millet Meclisi Başkanı seçimini yapmak için, 5.7.1977 Salı günü saat 15.00’te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.05

**Başbakan Bülent Ecevit Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında
Anayasanın 103 ve İçtüzüğü'nün 105'inci Maddeleri Gereğince Yapılan Güven
Oylamasının sonucu**

(Güvenoyu verilmemiştir)

<i>Program:</i>	28.06.1977
<i>Güvenoylaması:</i>	03.07.1977
<i>Üye Sayısı:</i>	450
<i>Kullanılan oy:</i>	448
<i>Kabul:</i>	217
<i>Red:</i>	229
<i>Çekinser:</i>	2
<i>Oya Katılmayanlar:</i>	2
<i>Açık Üyelikler:</i>	-

(Kabul Edenler)

ADANA

Mehmet Can, Hasan Cerit, M. Kemal Küçüktepapınar, Muhsin Yılmaz Mete,
İsmail Hakkı Öztoran, Nedim Tarhan, Oğuz Yazıcıoğlu

ADİYAMAN

Kemal Tabak, Ramazan Yıldırım

AFYONKARAHİSAR

İsmail Akın, Hasan Akkuş

AĞRI

Rıza Polat

AMASYA

Birol Çevikçe, Vehbi Meşhur

ANKARA

Bekir Adıbelli, Alsan Canpolat, Yaşar Ceyhan, A. İsmet Çanakçı, Ahmet
Hamdi Çelebi, Kenan Durukan, A. Hayri Elçioğlu, H. Semih Eryıldız, Kemal
Kayacan, Teoman Köprülüler, Abdurrahman Oğultürk, Selâhattin Öcal, Altan
Öymen, Erol Saraçoğlu, Önder Sav, Cengiz Şenses

ANTALYA

Deniz Baykal, Ömer Buyrukçu, Hasan Ünal

ARTVİN

Mehmet Balta

AYDIN

Mehmet Çelik, A. Selâmi Gürgüç, Muharrem Sökeli

BALIKESİR

Nuri Bozyel, Necati Cebe, İrfan Özaydınlı, Sadullah Usumi

BİLECİK

Orhan Yağcı

BİNGÖL

Hasan Celâlettin Ezman

BOLU

Bayram Turan Çetin, Halûk Karabörklü

BURDUR

Cemal Aktaş

BURSA

Nail Atlı, Mehmet Emekli, Hasan Esat Işık, Saffet Ural

ÇANAKKALE

Osman Orhan Çaneri, Altan Tuna

ÇANKIRI

Nuri Çelik Yazıcıoğlu

ÇORUM

Şükrü Bütün, Etem Eken

DENİZLİ

Mustafa Gazalcı, Adnan Keskin, Ömer İhsan Paköz

DİYARBAKIR

Halil Akgül, Mehmet İskân Azizoğlu, Eşref Cengiz, Bahattin Karakoç

EDİRNE

Süleyman Sabri Özinal, Cavittin Yenil

ELÂZİĞ

Celâl Ertuğ, Faik Öztürk

ERZİNCAN

Nurettin Karsu, Lütfi Şahin

ERZURUM

Çetin Bozkurt, Selçuk Erverdi

ESKİŞEHİR

Gündüz Ökçün, İsmail Özen

GAZİANTEP

Emin Altınbaş, Ekrem Çetin, Celâl Doğan, Ahmet Karahan

GİRESUN

Mustafa Kemal Çilesiz, Hasan Vamık Tekin

GÜMÜŞHANE

Erol Tuncer

HATAY

Haydar Demirtaş, Öner Miski, Mevlüt Önal, Sabri Öztürk, Malik Yılman

ISPARTA

Hüseyin Şükrü Özsüt

İÇEL

Ali Haydar Eyüboğlu, Süleyman Şimşek, Y, Ziya Ural, Veli Yıldız

İSTANBUL

Muammer Aksoy, Ayhan Altuğ, İlhan Biber, Orhan Birgit, Hikmet Çetin, Çağlayan Ege, Tarhan Erdem, Zeki Eroğlu, Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, Ferit Gündoğan, Doğan Güneş, Yalçın Gürsel, Enver Karabeyoğlu, Osman Kaya, Sevil Korum, Abdurrahman Köksaloğlu, Doğan Onur, Ali Nejat Ölçen, İlhan Özbay, M. Kâzım Özeke, Cengiz Özyalçın, Ali Topuz, Metin Tüzün, Necdet Uğur, Halûk Ülman, Ertuğrul Yolsal

İZMİR

Ferhat Arslantaş, Kaya; Bengisu, Alev Coşkun, Yüksel Çakmur, Süleyman Genç, Coşkun Karagözoğlu, Ahmet Taner Kışlalı, Mustafa Öztin, Akın Simav, Neccar Türkcan, Mahmut Türkmenoğlu

KAHRAMANMARAŞ

Hüseyin Doğan, Orhan Sezai, Oğuz Söğütlü

KARS

Doğan Araslı, Turgut Artaç, İsmet Atalay, M. Kemal Güven, Hasan Yıldırım

KASTAMONU

Vecdi İlhan, Sabri Tıgılı

KAYSERİ

A. Gani Âşık, Mehmet Gümüşçü, Mehmet Yüceler

KIRRLAERLİ

Mehmet Dedeoğlu, Gündüz Onat

KIRŞEHİR

Doğan Güneşli, Kılıç Sorgucu

KOCAELİ

İbrahim Akdoğan, Kenan Akman, Turan Güneş

KONYA

M. Yücel Akıncı, Durmuş Ali Çalık, Ahmet Çobanoğlu, Hüseyin Kaleli, Faruk Sükan, Mustafa Üstündağ

KÜTAHYA

Nizamettin Çoban

MALATYA

Lütfi Doğan, Turan Fırat, Ali Kırca, Mustafa Şentürk

MANİSA

Hasan Ali Dağlı, Zeki Karagözlü, Erkin Topkaya, Hasan Zengin

MARDİN

Metin Musaoğlu, Ahmet Türk, Nurettin Yılmaz

MUĞLA

Sami Gökmen, Hasan Fehmi İlter

MUŞ

Burhan Garip Şavlı

NEVŞEHİR

Yaşar Kemal Yüksekli

NİĞDE

Yılmaz Cemal Bor, Burhan Ecemiş

ORDU

Temel Ateş, Memduh Ekşi, Ertuğrul Günay, Günay Yalın

RİZE

Yılmaz Balta, Sami Kumbasar

SAKARYA

Barbaros Turgut Boztepe, Hayrettin Uysal

SAMSUN

Ahmet Altun, Kenan Bulutoğlu, İlyas Kılıç, İ. Etem Kılıçoğlu, Muzaffer Önder

SIİRT

M. Nebil Oktay, Abdülkerim Zilan

SİNOP

Tevfik Fikret Övet, Alâettin Şahin

SİVAS

Orhan Akbulut, Azimet Köylüoğlu, Mahmut Özdemir, Mustafa Yılankıran

TEKİRDAĞ

Yılmaz Alpaslan, Ömer Kahraman

TOKAT

Cevat Atılğan, Ömer Dedeoğlu, Sermet Durmuşoğlu, Ali Kurt

TRABZON

Adil Ali Cinel, Rahmi Kumaş, Ertöz Vahit Suiçmez, Ahmet Şener

TUNCELİ

Hüseyin Erkanlı, Ali Haydar Veziroğlu

URFA

M. Sabri Kılıç, Ahmet Melik, Celâl Paydaş

UŞAK

İsmail Aydın, M. Selâhattin Yüksel

VAN

İhsan Bedirhanoglu

YOZGAT

Mevlüt Güngör, Erdinç Veli Zeren

ZONGULDAK

K. Kemal Anadol, Bülent Ecevit, Avni Gürsoy, Burhan Karaçelik, Cahit Karakaş

(Reddedenler)**ADANA**

Cevdet Akçalı, Hasan Aksay, Mehmet Halit Dağlı, Hasan Gürsoy, Selâhattin Kılıç, Ahmet Topaloğlu, Alparslan Türkeş

ADİYAMAN

Halil Ağar, Abdurrahman Ünsal

AFYONKARAHİSAR

Güneş Öngüt, Mehmet Özutku, Mete Tan, Ali İhsan Ulubahşi

AĞRI

Kerem Şahin, Ahmet Hamdi Şam

AMASYA

Etem Naci Altunay, Muhammet Kelleci

ANKARA

Orhan Alp, Oğuzhan Asiltürk, Sebati Ataman, Oğuz Aygün, Mustafa Başoğlu, Orhan Eren, Mustafa Kemal Erkovan, Necati Gültekin, İhsan Karaçam, Mustafa Kılıç, İsmail Hakkı Köylüoğlu, Fikri Pehlivanlı, Hayrettin Turgut Toker

ANTALYA

İhsan Ataöv, Kaya Çakmakçı, Sadık Erdem, Galip Kaya

ARTVİN

Hasan Ekinci, Mustafa Rona

AYDIN

Mutlu Menderes, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Behiç Tozkoparan

BALIKESİR

İlhan Aytekin, Cihat Bilgehan, Cemalettin İnkaya, Emin Engin Tanrıverdi, Hüsnü Yılmaz

BİLECİK

Cemalettin Köklü

BİNGÖL

Mehmet Sait Göker

BİTLİS

Abidin İnan Gaydalı, Muhyettin Mutlu

BOLU

Avni Akyol, Müfit Bayraktar, Ahmet Çakmak

BURDUR

Ahmet Sayın

BURSA

Mehmet Emin Dalkıran, Ali Elverdi, Yılmaz Ergenekon, Halil Kanaatli, Cemal Külahlı, Kasım Önadım, Özer Yılmaz

ÇANAKKALE

Ahmet Nihat Akay, İrfan Binay

ÇANKIRI

Nurettin Ok, Arif Tosyalıoğlu

ÇORUM

Mustafa Kemal Biberoğlu, Ahmet Çimbek, Mehmet Irmak, Aslan Topçubaşı

DENİZLİ

Mustafa Kemal Aykurt, Ahmet Hamdi Sancar, Emin Atıf Şohoğlu

DİYARBAKIR

Abdüllatif Ensarioğlu, M. Yaşar Göçmen, Mahmut Kepolu

EDİRNE

Mustafa Bulut, İlhami Ertem

ELÂZİĞ

Rasim Küçükkel, Ali Rıza Septioğlu, Mehmet Tahir Şaşmaz

ERZİNCAN

Timuçin Turan

ERZURUM

Rıfki Danışman, Osman Demirci, Gıyasettin Karaca, Nevzat Köseoğlu, Korkut Özal, İsmail Hakkı Yıldırım

ESKİŞEHİR

İsmet Angı, Yusuf Cemal Özkan, Seyfi Öztürk

GAZİANTEP

Cengiz Gökçek, İmam Hüseyin İncioğlu, Mehmet Atillâ Ocak, Mehmet Özkaya

GİRESUN

Şükrü Abbasoğlu, Nizamettin Erkmen, Ali Köymen

GÜMÜŞHANE

Mehmet Çatalbaş, Turgut Yücel

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Sabahattin Adalı, M. Sait Reşa, Ali Yılmaz

ISPARTA

Süleyman Demirel, Yusuf Uysal, Yakup Üstün

İÇEL

Ali Ak Fevzi Arıcı, Nazım Baş, Ramazan Çalışkan

İSTANBUL

Sabit Osman Avcı, Sadettin Bilgiç, Ekrem Ceyhun, Fehmi Cumalıoğlu, Süleyman Arif Emre, Nilüfer Gürsoy, Kemal Kaçar Nihat Kaya, Turan Kocal, Recep Özel, Osman Özer, İsmail Hakkı Tekinel, Hüsamettin Tiyaşan, İhsan Toksan, Abdullah Tomba, Numan Uzun, Celâl Yardımcı

İZMİR

Talât Asal, Adil Demir, Zeki Efeoğlu, Ali Naili Erdem, Şinasi Osma, Cemal Tercan, Aysel Uğural, Erol H. Yeşilpınar

KAHRAMAN MARAŞ

Halit Evliya, Mehmet Yusuf Özbaş, Hasan Seyithanoğlu, Mehmet Şerefioğlu

KARS

Hidayet Çelebi, Bahri Dağdaş, Abdülkerim Doğu

KASTAMONU

Fethi Acar, İsmail Hilmi Dura, Ali Nihat Karol

KAYSERİ

Kemal Doğan, Mahmut Şevket Doğan, Mehmet Doğan, Mehmet Zeki Okur

KIRKLARELİ

Hasan Korkut

KIRŞEHİR

Mustafa Eşrefioğlu

KOCAELİ

Adem Ali Sarıoğlu, İbrahim Topuz

KONYA

M. Oğuz Atalay, Şener Battal, Tahir Büyükkörükçü, Necmettin Erbakan, Ağah Oktay Güner, Mustafa Güzelkılınç, M. Kubilay İmer, İhsan Kabadayı, Necati Kalaycioğlu, Aydın Menderes

KÜTAHYA

Ahmet Mahir Ablum, Hüseyin Cavit Erdemir, İlhan Ersoy Ali, İrfan Haznedar

MALATYA

Ahmet Karaaslan, Mehmet Recai Kutan

MANİSA

Atıf Akın, Sümer Oral, Önel Şakar, Faik Türün, Yahya Uslu, Halil Yurtseven

MARDİN

Fehim Adak, Şerafettin Elçi, Abdülkadir Timurağaoğlu

MUĞLA

Ahmet Buldanlı, Zeyyat Mandalinci

MUŞ

Kasım Emre, M. Emin Seydagil

NEVŞEHİR

İbrahim Ethem Boz, Esat Kıratlıoğlu

NİĞDE

Hüseyin Çelik Hüseyin, Avni Kavurmacıoğlu, Sadi Somuncuoğlu

ORDU

Hamdi Mağden, Kemal Şensoy, Bilâl Taranoğlu

RİZE

İzzet Akçal, Tuncay Mataracı

SAKARYA

Nuri Bayar, Selahattin Gürdrama, Güngör Hun

SAMSUN

Mustafa Dağıstanlı, İ. Etem Ezgü, Nafiz Kurt, Hüseyin Özalp, S. Orhan Uluçay

SIİRT

Zeki Çeliker, Abdülkadir Kaya

SİNOP

Hilmi İşgüzar

SİVAS

Enver Akova, Ali Gürbüz, Temel Karamollaoğlu, Tevfik Koraltan

TEKİRDAĞ

Halil Başol, Nihan İlgin

TOKAT

Feyzullah Değerli, Faruk Demirtola, Ali Şevki Erek

TRABZON

İbrahim Vecdi Aksakal, Kemal Cevher, Ömer Çakıroğlu, Lütfi Köktaş

URFA

Mehmet Aksoy, Mehmet Celâl Bucak, Necmettin Cevheri, Salih Özcan

UŞAK

Galip Çetin

VAN

Muslih Görentaş

YOZGAT

Hüseyin Erdal, Ömer Lütfü Erzurumluoğlu, Ali Fuat Eyüpoğlu, Turgut Nizamoğlu

ZONGULDAK

Ömer Barutçu, Abdulmuttalip Gül, Ahmet Gültekin Kızılışık, Köksal Toptan
(A.P. sıralarından alkışlar)

(Çekinserler)

AĞRI

Mikâil Aydemir

KAYSERİ

Turhan Feyzioğlu

(Oya katılmayanlar)

VAN

Kinyas Kartal (Geçici Başkan), Mehmet Salih Yıldız

V. Demirel Hükümeti
21.07.1977-05.01.1978

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Süleyman DEMİREL (Isparta, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Necmettin ERBAKAN (Konya, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Alparslan TÜRKER (Adana, MHP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı

Seyfi ÖZTÜRK (Eskişehir, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı

Süleyman Arif EMRE (İstanbul, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı

Sadi SOMUNCUOĞLU (Niğde, MHP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı

Ali Şevki EREK (Tokat, AP) 21.07.1977-01.11.1977

E. Ekrem CEYHUN (İstanbul, AP) 11.11.1977-05.01.1978

Adalet Bakanı

Necmettin CEVHERİ (Urfa, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Milli Savunma Bakanı

Mehmet Saadettin BİLGİÇ (İstanbul, AP) 21.07.1977-18.10.1977

Turhan KAPANLI

(C. S. Üyesi, Ankara, AP) 01.11.1977-05.01.1978

İçişleri Bakanı

Korkut ÖZAL (Erzurum, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Dışişleri Bakanı

İhsan Sabri ÇAĞLAYANGİL 21.07.1977-05.01.1978

(C. S. Bursa Üyesi, AP)

Maliye Bakanı

Cihat BİLGEHAN (Balıkesir, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Milli Eğitim Bakanı

Nahit MENTEŞE (Aydın, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Bayındırlık Bakanı

Mehmet Selahattin KILIÇ (Adana, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Ticaret Bakanı

Agâh Oktay GÜNER (Konya, MHP) 21.07.1977-05.01.1978

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Cengiz GÖKÇEK (Gaziantep, MHP) 21.07.1977-05.01.1978

Gümrük ve Tekel Bakanı

Gün SAZAK (TBMM dışından, MHP) 21.07.1977-05.01.1978

Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı

Fehim ADAK (Mardin, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Ulaştırma Bakanı

Yılmaz ERGENEKON (Bursa, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Çalışma Bakanı

İsmail Fehmi CUMALIOĞLU 21.07.1977-05.01.1978
(İstanbul, MSP)

Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Oğuzhan ASİLTÜRK (Ankara, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Kamran İNAN (C. S. Bitlis Üyesi, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Turizm ve Tanıtma Bakanı

İskender Cenap EGE 21.07.1977-05.01.1978
(C. S. Aydın Üyesi, AP)

İmar ve İskân Bakanı

Mehmet Recai KUTAN (Malatya, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Köyşleri ve Kooperatifler Bakanı

Turgut YÜCEL (Gümüşhane, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Orman Bakanı

Sabahattin SAVCI 21.07.1977-05.01.1978
(C. S. Diyarbakır Üyesi, MSP)

Gençlik ve Spor Bakanı

Önol ŞAKAR (Manisa, AP) 21.07.1977-14.10.1977
Ali Şevki EREK (Tokat, AP) 01.11.1977-05.01.1978

Kültür Bakanı

Avni AKYOL (Bolu, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Gençlik ve Spor Bakanı

Turhan KAPANLI 21.07.1977-01.11.1977

(C. S. Üyesi, Ankara, AP)
Mehmet İlhami ERTEM (Edirne, AP) 11.11.1977-05.01.1978

Koalisyon Protokolü

(AP - MSP - MHP)

5 HAZİRAN 1977 tarihinde yapılan, Cumhuriyet Senatosu 1/3 yenileme ve Millet Meclisi Genel Seçimleri ile Milletimiz, Temsilcilerini seçmiş, yeni bir dönem başlamıştır.

Bu seçimlerde milli irade, hiçbir partiye tek başına iktidar olma imkânı vermemiştir.

13 Haziran 1977 tarihinde Meclisler toplanmış, aynı gün, Adalet Partisi Genel Başkanı Demirel Başkanlığındaki Koalisyon Hükümeti istifa etmiştir.

14 Haziran 1977 günü Sayın Cumhurbaşkanı, yeni hükümetin kurulması için demokratik mekanizmayı harekete geçirmiş, Millet Meclisinde en çok üyesi olan Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanına Hükümet kurma görevi vermiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının yaptığı çalışmalar sonunda, bir koalisyon hükümeti kuramayacağı kesin şekilde anlaşılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı, bu durumda görevi iade edeceği yerde, tek başına hükümet kurma yolundaki teşebbüsünde ısrar etmiştir.

Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanları ve yetkili organları, Cumhuriyet Halk Partisinin demokratik kurallara aykırı şekilde kuracağı bir hükümete güvenoyu vermeyeceklerini kamuoyuna açıklamışlar, keyfiyeti ayrıca yazı ile Sayın Cumhurbaşkanı'na da bildirmişlerdir.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının tertip ettiği heyete Sayın Cumhurbaşkanı tarafından icra yetkisinin verilmesi üzerine, her üç partinin Genel Başkanları durumu bir arada müzakere ederek, 30 Haziran 1977 günü aşağıdaki hususları Aziz Milletimize açıklamışlardır:

1 - Anayasa, demokratik teamüller ve partiler demokrasisinin gereği olarak, partileri temsil eden yetkili organlarının kararına rağmen, Millet Meclisinin çoğunluğunun reddedeceği önceden ve açıkça beyan edilen bir heyete icra yetkisinin verilmesi, demokrasimizi tahribe yönelen üzücü bir olaydır.

2 - Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının teşkil ettiği heyetin bir baskın şeklinde Bakanlıklarda ve Devlet Dairelerinde tevessül ettikleri icraat ve tasarrufların meşru sayılması mümkün değildir.

3 - Parlamentodan, çoğunluğa dayalı ve güvenoyu alabilecek bir hükümetin çıkabileceği kanaatindeyiz. Ancak, bu sonucun alınması için demokratik mekanizmanın zaman kaybedilmeden işletilmesi gerektiğine dair inancımızı bir kere daha teyid ve ifade ediyoruz. 3 Temmuz 1977 günü toplanan Millet Meclisi, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının kurduğu hükümete güvenoyu vermemiş ve 229 red oyu ile güvensizliğini tescil etmiştir.

Kuruluş şekli partiler demokrasisine, Anayasa'ya ve demokratik kurallara aykırı olan böyle bir hükümetin meşruiyeti olmadığı gibi, güvenoyu alamayacağı önceden belli olan böyle bir heyetin hükümet etme yetkisi de yoktur. Bu vaziyet karşısında ülkemiz, bir hükümet boşluğu ile karşı karşıya kalmıştır. Millet Meclisinden

güvenoyu alabilecek, Milletin ekseriyetini temsil eden ve demokratik kurallara uygun şekilde kurulmuş bir hükümetin bu boşluğu doldurması, acil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Memleketimizin karşı karşıya bulunduğu çeşitli güçlükleri, imkânları ve fırsatları en iyi şekilde dikkate alıp değerlendirecek, Milletimizin bu gününü ve geleceğini huzur ve güven içinde bulunduracak bir hükümetin kurulması için, Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi hareket Partisi, aşağıdaki temel hedefler ve görüşler etrafında müşterek bir hükümet kurmaya karar vermişlerdir.

Asırlar boyunca hür ve bağımsız yaşayan Türk Milleti, kendisine hayat tarzı olarak seçtiği hür demokratik rejimle idare edilecektir.

Hür demokratik rejimi, insan haysiyetine uygun idare şekli sayıyoruz.

Atatürk'ün önderliğinde Büyük Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızdaki temel nitelikleri ile savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız.

Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle, insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyetiyle bağdaşmayan, bütün maddi ve manevi değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslilerine karşıyız.

Milli, manevi ve tarihi değerlere sahip ve bunlara sadakatla bağlı olmayı en üstün değer sayıyor, bunlarla övünüyoruz.

Ülke ve Millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya, kesin şekilde kararlıyız.

Devletimizi tahribe yönelen iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı koruyacak bütün tedbirleri almayı, her türlü kanunsuzlukla hukukun içinde kalarak ve kanun yoluyla mücadele etmeyi, kesin olarak kanun hakimiyetini sağlamayı, milli bir görev kabul ediyoruz.

Türk Devleti, hürriyetçi demokratik nizam, anarşiye, can ve mal güvenliğini tehdit eden olaylara, okuma ve çalışma hürriyetini ihlal eden hadiselerle karşı korumasız ve savunmasız değildir.

Hürriyetçi demokratik rejim içinde, rejime ve devlete, huzura ve can güvenliğine musallat olan hadiselerle karşı koruyucu ve caydırıcı ilk müessese olarak, kanunların bekçisi Emniyet Kuvvetlerimizi görüyoruz. Günün şartları içerisinde yeni hürriyet kazanmış suçlara karşı caydırıcı ve önleyici görev yapan güvenlik teşkilatını, emniyet ve asayiş kuvvetlerini en modern teçhizata kavuşturarak güçlendireceğiz. Bu Teşkilatın yetki ve sorumluluklarını, günün şartlarına intibak ettirerek bilhassa eğitimleri üzerinde özel dikkat ve önemle duracağız.

Ülkemizde cereyan eden şiddet hareketlerinin ve anarşik olayların arkasında, rejimi yıkmaya kavgası vardır. Devletimiz, uluslararası komünizmin çeşitli yönlerden gelen saldırısı ile karşı karşıyadır. Anayasanın sağladığı geniş hürriyetleri, kötüye kullanarak devleti ve rejimi yıkmak, Ülke ve Millet bütünlüğünü parçalamak maksadıyla teşkilatlanmış bazı ideolojik mihraklar, dış kaynaklarla irtibatlı olarak hür demokratik cumhuriyet rejimi yerine, bir komünist dikta rejimi kurma arzusu için-

dedirler. Bütün bu faaliyetlerin yanısıra, genel asayişle ilgili olarak kanun dışı olaylar, Memleket huzurunu ihlal etmektedir.

İç güvenlik, asayiş ve kanun hakimiyeti kesin şekilde sağlanacaktır. Güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tam bir eşitlikle, adaletle ve süratle yerine getirebilmeleri için gereken gayret ve titizlik gösterilecektir. Bu alandaki bütün hizmetlerin noksatsız yapılması için her türlü imkândan yararlanılmasını ve gereken tedbirlerin alınmasını kaçınılmaz sayıyoruz.

Kanunsuz fiiller, kimden ve nereden gelirse gelsin, kanun tatbikatında Anayasa ifadesini bulan eşit uygulamaya büyük bir dikkat atfedeceğiz. Kanunsuzluğa karşı kanun hakimiyetini mutlaka sağlayacağız.

Demokratik hukuk devletinde her türlü kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı olarak hukuku görüyoruz. Bu maksatla ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılacak ve uygulamaya konulacaktır.

Devlet otoritesinin korunmasında görev ve sorumluluk yüklenmiş bütün Anayasa organlarının, milli kuruluşlarımızın devleti ve rejimi koruma hedefinde birleşerek anlayış ve davranış beraberliği yapmaları zaruridir. Bunu sağlamak için üzerimize düşen bütün görevleri eksiksiz yerine getirmek azmindeyiz.

1977 Türkiye'sinin milletlerarası yarışta bulunduğu noktadan çok daha ileriye gidebilmesi ve temel meselelerini halledebilmesi için, önünde çok güzel imkânlar ve fırsatlar vardır. Bu fırsat ve imkânların boşa gitmemesi için Milletçe huzur ve istikrarın korunmasına gayret etmeliyiz. Siyasi istikrar korunabildiği, huzursuzluk yerine hizmet ortamı sağlanabildiği takdirde, her alanda milli, güçlü, dengeli ve süratli kalkınma hedefine ulaşılabilecektir.

Sanayileşmiş güçlü bir ülke olarak, Memleketimizi imar ve inşa etmek, başlanmış olan kalkınma hamlelerini hedefine ulaştırmak ve bunlara yenilerini eklemek, medeniyetin bütün nimetlerini yurdun her köşesine ve bütün yurttaşlara adil ve dengeli bir şekilde götürmek, işsizlik ve fukaralıkla mücadele etmek suretiyle ülkemizi mesut ve bahtiyar insanlar diyarı yapmak hedefimizdir.

Kalkınma hedeflerine, kanun dışı eylemlerle, tahrikçilikle, her türlü yabancılık materyalist ideoloji telkinleri ve yağma teşvikçiliği ile değil, Vatandaşların Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetlerine, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe saygılı olmakla ulaşılabileceğine inanıyoruz.

Manevi ve maddi kalkınmanın bütün nimetleri, artan milli gelir ve yükselen refah, Milletimizin bütün fertleri arasında yayılacak, dengesizlikler giderilecek, sosyal adalet sağlanacak, her vatandaş sosyal güvenliğe kavuşturacağız. Bilhassa yaşlıları, sakatları, iktisaden güçsüz olanları, dul ve yetimleri, kimsesizleri, dar gelirli ve işsizleri özel tedbirlerle ve öncelikle himaye etmeyi, milli ve insani bir görev saymaktayız.

Devletin, güçlü ve tesirli olması için; devlet mekanizmasının uygun bir organizasyon dahilinde ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, icradaki lüzumsuz engellerin kaldırılması, yetki ve sorumlulukların en iyi şekilde koordinasyonu ve dağıtılması kalkınmamıza mani olan mevzuatın yeni ihtiyaç ve şartlara göre

tanzimi suretiyle, kamu idaresinde verimliliğin artırılması zaruretine inanıyoruz. Devleti, vatandaşa hizmet sunan, emniyet sağlayan, güven veren, saygı ve sevgi duyulan bir varlık haline getirmek için gerekli düzenlemeleri yapacağız.

Vatandaş - Devlet münasebetlerinde gereksiz işlemlerin ve bürokratik engellerin ortaya çıkardığı çeşitli şikâyetleri en kısa zamanda gidereceğiz. Hizmetlerin süratle ifasını sağlayacağız. Her alanda imkân ve zaman israfını önlemek için idareye dinamik bir yapı kazandıracağız.

Gereksiz bütün mevzuat hükümlerini ele alarak gözden geçireceğiz. İyileştirme ve yenileştirme tedbirleri alacağız. Bu meyanda, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununu, günün şartlarına uygun hale getireceğiz. Kalkınmayı hızlandırabilmek için her alanda teşvik tedbirleri düzenleyeceğiz.

Vatandaşlarımızın Din ve vicdan hürriyetini, tam ve kâmil manada kullanmalarını temin ve uygulamadaki haksızlıkları ve terslikleri gidermek ve mağduriyetleri önlemek için, Türk Ceza Kanununun 163'üncü maddesini tadil edeceğiz. 6187 sayılı Kanunu, Anayasanın ışığı altında yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Milli ahlakın korunmasına ve geliştirilmesine büyük önem veriyoruz. Bu sebeple, insanın edep ve haya hislerini rencide eden, milli ve manevi değerlere saldıran, mukaddesatı tezyif eden, ahlak dışı her türlü yayınlarla ve müstehcen neşriyatta sürekli olarak mücadele edeceğiz. Bu maksatla, mevzuatımızda yetersiz olan hükümleri yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Rüşvet, irtikap, su-i istimal gibi toplumlara arız olan ve ahlak dışı saydığımız bu sosyal hastalıklarla kesin şekilde mücadele edeceğiz.

Hak aramanın bütün kanuni yollarının açık olduğu ülkemizde adalete olan ihtiyaç, bugün en önemli bir mesele haline gelmiştir. Adalet dağıtımındaki gecikmeler, vatandaşlarımız için sadece bir şikâyet konusu değil, aynı zamanda bir ızdırap kaynağı olmuştur. Adalet dağıtımında sürat sağlamakla birlikte, her türlü kolaylığın ve isabetin de sağlanması için gereken tedbirleri alacağız. Adalet cihazımızın bütün ihtiyaçlarını en kısa zamanda temine gayret edeceğiz ve yeni teşkilatlar kurulmasına önem vereceğiz.

Kanuni müeyyidelerin mahkemeler yoluyla en tesirli ve isabetli şekilde uygulanır hale gelmesini, devlet otoritesinin korunmasında başlıca teminat sayıyoruz.

Demokratik rejimde temel mekanizma seçimlerdir. Millet iradesinin sıhhatli, doğru ve adaletli şekilde temsili meselesi, her türlü otoritenin kaynağındaki meşruiyetle yakından ilgilidir. Seçimlerin sıhhati ve meşruiyeti üzerinde şüphe ve tereddüt uyandırıcı her türlü engelin ve aksak işlerin idari tedbirlerle düzeltilmesi gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca kötü niyetli davranışlara imkân bırakmayacak şekilde seçim tatbikat ve mevzuatında, gereken her türlü tedbir alınacak ve lüzumlu bütün düzenlemeler yapılacaktır. Millî iradenin en sağlam ve sıhhatli şekilde tecelli etmesi yolları açılacaktır. Seçimlerde arzu eden Siyasî Partilerin işbirliği yapmalarını mümkün kılacak, "Seçim İşbirliği Kanunu"nun bir an evvel çıkarılmasına gayret edece-

ğiz. Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın seçimlere katılma imkânlarını araştırıp bulmaya gayret edeceğiz.

Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu'nun tarafsızlığı, milli devlet radyosu ve televizyonu olması ve Anayasanın 121'inci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle mükellef olan TRT'nin; ülke ve millet bütünlüğünü sarsıcı, cumhuriyeti tahrip edici, milli güvenliğe ve genel ahlaka zarar verici yayınlar yapmasını önleyeceğiz. TRT yayınları, milli ve manevi değerleri tahrip edici değil, takviye edici, geliştirici olacaktır. Radyo-Televizyon yayınlarını, ülkenin her tarafından ve bütün vatandaşlarımızın dinleyebileceği, seyredebileceği bir hale getirmeğe çalışacağız.

Eğitimin milliliğine büyük önem verilecektir. Milletimizin bütün fertlerinin, Türk Milleti'nin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, Vatanını ve Milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, büyük ve Şanlı Tarihimizle iftihar eden, Milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, milli, şahsiyetini müdrük, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan Vatandaşlar olarak yetiştirilmesine büyük önem vereceğiz.

Eğitim müesseselerinde, öğretim ve öğrenim hürriyetinin ve güvenliğinin sağlanması için alınacak bütün tedbirleri tesirli şekilde uygulayacağız.

Milletimizin ümidi ve geleceğinin teminatı olan gençliğimizin manevi yapısının inanç, sevgi ve milli kültürle zenginleşmesine ağırlık veren ve beden sağlığını koruyan, hayatın bütün güçlüklerini aşarak başarıya ulaşmasını sağlayacak, kabiliyeti gelişmiş bir yapıya kavuşmasına önem vereceğiz.

Devletimizi, Milletimizi büyük yapmada, milli kalkınma hamlelerimizin kaynağı ve cevheri olan gençliğimizin en yararlı şekilde yetişmesi için her türlü gayreti, dikkati esirgemeyeceğiz. Gençliğimizin yetişmesinde, yabancı ideolojik akımların ve taklitçiliğin yayılışına müsaade etmeyeceğiz.

Bütün gençlerimizin her kademedede eğitim kurumlarından yararlanmaları imkânlarını hazırlayacağız. Eğitimde imkân ve fırsat eşitliğine önem vereceğiz.

Yüksek öğrenim çağına gelen gençlerimizin, Üniversite ve Yüksek Okullardan en geniş şekilde yararlanmaları için bütün tedbirleri alacağız. Bugün Üniversite ve yüksek okullarımızda henüz gençlerimizin istifadesine tahsis edilmemiş öğrenim kapasiteleri vardır. Bu kapasiteleri değerlendirmeyi düşünüyoruz. Gerektiğinde ikili tedrisat yapılabileceği gibi, yaz aylarında da bu milli müesseselerin ülkeye hizmet eder halde tutulması için lüzumlu tedbirleri alacağız. Gençliğimizin, gelişmiş teknolojinin imkânlarından faydalanmasını temin için, yaygın yüksek öğrenime önem vereceğiz. Üniversite ve yüksek okulların yurt sathına yayılması çalışmalarına hız vereceğiz.

Üniversite ve yüksek okullara giriş imtihanlarını, edinilen tecrübelerin ışığında yeniden düzenleyeceğiz.

Her kademedeki öğretim ve eğitim kadrolarında görev yapan öğretmenlerimizin başta mesken, emeklilik, hizmet ve ücret konuları olmak üzere, bütün ihtiyaçlarını ve sıkıntılarını gidermek hedefimiz olacaktır.

İslam Enstitüleri “Akademi” haline getirilecek, ilmi araştırma güçleri arttırılarak, adet ve öğrenci sayıları çoğaltılacaktır. Akademi mezunlarının, liselerde, felsefe, ahlak, sosyoloji ve psikoloji öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacaktır.

Türk İlim, Dil ve Sanat Akademisi kurulacaktır.

İlim, kültür, sanat ve spor alanında üstün başarı gösteren kabiliyetli kişiler, maddi ve manevi bakımdan teşvik edilecek, kabiliyetlerinin geliştirilmesine önem verilecektir.

İmam-Hatip Lisesi ve diğer meslek lisesi mezunlarını, Üniversite ve Yüksek Okullara giriş imtihanlarında, diğer lise mezunları ile aynı şarta tabi tutacağız. İmam-Hatip Lisesi mezunlarını, İlkokullarda Din ve Ahlak Dersleri hocası olarak görev yapmalarını sağlayacağız. İmam-Hatip Liselerinin ilkokullara dayalı olmasını ve sayılarının artırılmasını temin edeceğiz.

Gençlerimizin yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayan tesisler kuracağız. Mevcutları ise tam kapasite ile çalıştıracacağız.

İstikrar içinde milli güçlü, dengeli ve hızlı gelişme ve büyümeyi sağlamak, ekonomik politikamızın hedefidir. Kalkınmanın gayesi; fukaralığı yenmek, medeniyetin bütün imkânlarını, refahı tabana ulaştırmak, hürriyet ve güvenlikle birlikte, mesut bir toplum düzenini gerçekleştirmektir.

Ülkenin sahip olduğu bütün milli kaynakları kalkınmanın emrine vermeyi zaruri görüyoruz.

Sahip olunan yer altı - yer üstü servetlerinin hızla değerlendirilmesinin yanında, kişinin teşebbüs gücü ve kabiliyetini, kalkınmanın muharrik gücü sayarız.

Kalkınma modelimiz millidir ve memleket gerçeklerine dayanır. Kalkınma, planlı ve dengeli olacaktır. Ekonomimizi sıhhate kavuşturmaya ve sosyal adalete ve sosyal güvenliğe gereken önemi vereceğiz. Mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı olacağız. Adil gelir dağılımı gerçekleştirecek nitelikte tedbirler alacağız.

Enflasyonla mücadeleyi, önemli bir görev sayıyoruz. Enflasyonla mücadelede, arz ve talep dengesinin bozulmasını önlemek, mal darlığı ve kıtlığına mahal vermek, bu maksatla üretimi arttırıcı faaliyetleri desteklemek ve zamanında gerekli ithalatı gerçekleştirmek, para ve kredi uygulaması ile gereksiz şişkinlikleri kontrol altında tutmak, kamu harcamalarında Merkez Bankası kaynaklarına müracaatı asgari seviyeye indirmek, tasarrufu teşvik etmek, kamu gelirlerini arttırmak için en müessir tedbirleri alacağız. Bunları, süratle ve cesaretle uygulayacağız.

Geçim imkânlarından yoksun, gelir seviyesi yetersiz ailelere, devlet yardımı yoluyla belli bir düzeyde yaşama imkânı sağlayacağız. Anayasamızın; mali güce göre vergi alınması ilkesine uygun olarak, vergi mevzuatını basit ve adil hale getireceğiz. Kalkınmaya mani olan vergi mevzuatını ıslah edeceğiz.

Dar ve sabit gelirlilerin gelir dağılımında adaleti sağlamak maksadıyla, vergi yükünü kademeli olarak hafifleteceğiz. En aşağı asgari ücreti esas almak suretiyle, vergi muafiyetini bütün gelir gruplarına orantılı olarak teşmil edeceğiz. Sosyal ve ekonomik gayri adil dengesizliklerin, planlı bir şekilde ortadan kaldırılması hedef alınacaktır.

Türk ekonomisini milli seviyede dengelenmiş ve düzenlenmiş tedbirlerle verimliliğe kavuşturacağız. Bu anlayış içinde, bankacılığı ve sigortacılığı yeniden düzenleyeceğiz. Kredi müessesesi, teşebbüs gücünü değerlendirecek şekilde, bilhassa esnaf ve sanatkârların gelişmesine, dar kaynaklı müteşebbislerin güçlenmesine imkân verecek tarzda ele alınacak, kredi noksanlıkları, güçlükleri kaldırılacak, kredinin verime ve üretime tesiri artırılacak, himayeye muhtaç gelir gruplarının özel tedbirlerle himayesine öncelik verilecektir.

Ekonomik yapımızı ve vatandaşlarımızı ezen yüksek faiz uygulamasının ortadan kaldırılmasına ağırlık verilecek, faizsiz kredi uygulaması sisteminin geliştirilmesine önem verilecektir. Köylüye, esnafa, sanayiye ve mesken edinecek kimsele-re daha çok kredi sağlayacağız.

Türkiye, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın eşliğinde 50 milyona, doğru yükselen genç ve dinamik nüfus yapısı ile yer altı ve yer üstü zenginlikleri ile 1977-1981 dönemini çok iyi değerlendirmek mecburiyetindedir. Türkiye bu dönemde, ekonomik ve sosyal meselelerinin büyük bir kısmını çözmek, ülkeyi güçlendirmek ve ekonomisini büyütmek ve geliştirmek mecburiyetindedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın stratejisinde, bu anlayışı hakim kılacağız. Bilhassa ahlaki, milli ve manevi değerlerimize bağlı, milli kültür politikamızla bütünleşmiş, yurdumuzu çağın ileri düzeyine eriştirecek tarzda büyük tedbirler getireceğiz. Sanayi, tarım, ormancılık, hayvancılık, ulaştırma ve turizm sektörlerinde bugüne kadar alınmış ve uygulanmış tedbirleri bütünüyle değerlendirerek, mevcut potansiyeli daha verimli şekilde kullanmayı temin edecek köklü tedbirleri alacağız.

Toprak ve tarım reformu uygulaması, edinilen tecrübelerin ortaya çıkardığı gerçekler nazara alınarak, yeniden düzenlenecektir.

Anayasamızın 38'nci maddesi, Anayasa Mahkemesi tarafından, cumhuriyet ilkelerine aykırı görüldüğü için iptal edilmiştir. Anayasa boşluğunun doldurulması için gereken teşebbüste bulunulacaktır. Bu maddeye dayalı olarak, kanunlarla yapılan uygulama büyük haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olmuştur. Kamulaştırmalarda, mülkiyet hakkını zedeleyen uygulamaların meydana getirdiği mağduriyetler önlenecek, değer pahası peşinen ödenmedikçe kimsenin malının kamulaştırılmasına izin verilmeyecektir.

Fertler ve aileler arasında olduğu kadar, bölgeler arasında da denge sağlamayı hedef alıyoruz. Bu maksatla, Doğu ve Güney - Doğu ile Orta Anadolu'muzun ve geri kalmış yörelerimizin kalkınmasını, özel tedbirlerle ve kalkınma projeleri ile gerçekleştirmek kararındayız. Başlanmış olan yatırımlar hızla devam edecek ve bu bölgelerde, Dördüncü Beş Yıllık Plan içerisinde yeni yatırım projelerine ağırlık verilecektir.

Yeni bir Pilot İl Kalkınma Planı tatbik edilerek, kalkınmamış İllerimiz, Milli Plan içinde ayrıca ele alınıp değerlendirilecektir.

Türkiye'yi çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline getirmek kararındayız.

Sanayileşme hareketinin; memleketin bölgeleri arasında dengeli bir şekilde yayılması, rekabet gücü kazanması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ile işsizliğin önlenmesi olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin, her bakımdan adilane bir şekilde dağılmasını sağlayacağız.

Türkiye'nin çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline gelmesi için, organizasyon, kredi, teşvik ve altyapı hizmetlerini süratle ikmal edeceğiz.

Yeniden kurmaya başladığımız gübre, şeker, demir - çelik, metalurji, elektronik, telekomünikasyon tesislerini süratle ikmal ederek, yeni hamlelere gireceğiz. Türkiye, ağır sanayi yatırımlarını kurmaya başlamış, böylece, yeni bir döneme girmiştir. Bu alanda girişilmiş bulunan Motor Sanayii, aktarma organları sanayii, takım tezgahları sanayii, ağır elektronik ve elektromekanik ekipman sanayii, Tarım ve İş Makinaları Sanayii her türlü makina imalat sanayii, gemi inşa sanayiinin süratle kurulmasına ve geliştirilmesine çalışacağız.

Sanayileşme hamlemizin hızla gelişmesine engel teşkil eden her türlü hukuki ve mali mevzuatı ıslah edeceğiz. İhracatın geliştirilmesi ve bu arada bilhassa sanayi mamulü ihracatının artırılmasına en ileri teşvik tedbirleri ile husus bir ihtimam gösterilecektir.

Milli seviyede bir sanayi envanteri yaptıracağız.

Milli teknoloji üretimi ve birikimi için gerekli düzenlemelere gireceğiz. Ağır sanayi ve Milli Harp Sanayii, milli politikalarla ele alınarak ahenkli bir şekilde geliştirilecektir.

Elektrik enerjisi üretimini, ilk hamlede 20 milyar kilovatsaatten, 35 milyar kilovatsaate çıkarıyoruz. Hedef, 100 milyar Kw/h tir.

Demir - Çelik üretimini 3 milyon tondan 10 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 25 milyon tondur.

Kömür üretimini, 10 milyon tondan 30 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 100 milyon tondur.

Çimento üretimini 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 50 milyon tondur.

Gübre üretimini, 2 milyon tondan 10 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 20 milyon tondur.

Artan petrol ihtiyacımızı, milli kaynaklarımızdan karşılamak için yurt ölçüsünde petrol arama seferberliğine gireceğiz.

Üç tarafı denizlerle çevrili yurdumuzun, denizlerden daha çok yararlanabilmesi için yeni limanlar ve Deniz Ticaret Filoları kuracağız.

Yurdumuzun tarıma elverişli her karış arazisini sulamayı hedef alacağız.

Topyekun bir kalkınmayı, tesbit ettiğimiz hedeflere ulaştırırken, köyün ve köylünün öncelikle kalkınmasına hususi önem vereceğiz. Hizmetlerin köye gitmesi ve köylünün ayağına götürülmesine devam ederek, şehir-köy farkını ortadan kaldıracğız.

Köy kalkınmasında milli kooperatifçiliğı teşvik ve takviye edeceğiz.

Köylerimizin Cami, yol, su, sulama elektrik, telefon, okul, kütüphane sağlık ve idare binası gibi alt yapı hizmetlerine sürat verip, bunları yurt çapında tamamlayacağız.

Köylerimizin bir an evvel elektriğı kavuşturulmasının yüreğimizde heyecanını taşıyoruz. Bugün köyde yaşayan nüfusun % 50'si elektriğı kavuşmuştur. Önümüzdeki 1977-1981 döneminde, Türkiye'de elektriksiz köy bırakmamak azim ve kararındayız. Bu hedefe ulaşmak için her imkânı seferber edeceğiz.

Tabii afetler karşısında köylüye yapılmış yardımları borç olmaktan çıkarıp, karşılıksız yardım haline getiren kanuni düzenlemeyi sağlayacağız. Tarım Sigortası Kanunu çıkaracağız.

Yeni bir "Köy Hizmetleri Kanunu" hazırlayacağız.

Genel Sağlık Sigortası Kanunu çıkararak, bütün vatandaşlarımızı parasız tedavi imkânlarına kavuşturacağız. Böylece, ilaç parası bulamayan, tedaviden mahrum herkesi güvence altına alacağız.

Köylümüzün alın terini değerlendireceğiz. Taban fiyat politikalarını bir bütünlük içinde ele alarak uygulayacağız.

Esnaf ve sanatkârlarımızın gelişip güçlenmesi için, teşebbüse değer verici yönde yeni düzenlemelere gideceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın bir araya gelmesini sağlamak, tecrübe ve ekonomik güçlerini birleştirmek maksadıyla her türlü teşvik edici tedbirler alacağız. Esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaracağız. BAĞ-KUR'la ilgili kanun değişikliklerini gerçekleştireceğiz.

İş aleminin en büyük sıkıntılarından birisi olan, zamanında ve yeterli mal bulunmamasını önlemek amacıyla, fiyat istikrarını sağlamak, vatandaşa piyasa ile ilgili güven duygusu vermek için "Milli stok" politikasını gerçekleştireceğiz.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri süratle reorganize edilecek, kaynak israfı önlenecek, dağınkılıktan kurtarılacak, kapasite boşluğu değerlendirilecek ve serbest piyasa şartlarında çalışma imkânlarına kavuşturulacaktır. Bu konuda alınacak tedbirleri, vakit geçirmeden süratle uygulamaya kararlıyız.

Çalışanların haklarının korunup geliştirilmesine ve teminat altında tutulmasına gayret edeceğiz. İşçi ve işveren münasebetlerinde karşılıklı hak ve menfaatlerin çatışarak değil, barışçı yoldan halline ve bilhassa çalışma barışının korunmasına önem vereceğiz. Gelişen ekonominin nimetlerinden çalışanların adil bir pay almalarına yardımcı olacağız.

Ev hizmetlerinde çalışanları sigorta kapsamına alacağız.

İşçi ve Memur emeklileri ile dul ve yetimlerinin geçim şartlarını yeniden düzenleyeceğiz.

Eski ve yeni emekliler arasındaki haksız ve adil olmayan farkları gidereceğiz, uygulamaya yeknesaklık getireceğiz.

İşçi, Memur ayrımını gerçekçi ve objektif ölçülere bağlayacağız.

Yeni bir “Milli İstihdam” planıyla, mevcut işsizliğe ve müstakbel iş ihtiyacına ciddi ve süratli çözüm bulacağız.

İYAK ve MEYAK Tasarılarının kanunlaşmasına gayret edeceğiz.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin meseleleriyle yakından ilgileneceğiz. Tasarruflarının en sağlam şekilde yatırımlara dönüşmesine yardımcı olacağız.

Kamu hizmeti gören memurlarımızın, değişen hayat şartlarına göre gelir imkânlarını yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Artan nüfus ve Milli Savunma ihtiyacını dikkate alarak, askerlik süresini azaltacağız.

Basında çalışanların emeklilik hakkını 25 yıldan 20 yıla indireceğiz. Fikir ve sanat hayatını teşvik ederek, telif haklarında vergi muafiyeti sınırını yükselteceğiz. Sanatçıların emekliliğini müesseseleştireceğiz.

Çalışma ortamı geniş ölçüde insan sağlığına ve hayatına zarar veren yer altı kömür işletmeleri gibi işyerlerinde çalışanların emeklilik süresi 20 yıla indirilecektir.

Bir taraftan her aileyi sıcak bir yuvaya kavuşturma tedbirlerini süratle alıp uygularken, diğer taraftan, belli şartlarda bir İmar Affı çıkaracağız.

Ölçsüz kira artışlarına ve bu yüzden dar gelirli vatandaşlarımızın sıkıntıya düşmesine sebep olan mesken ihtiyacını, “Milli Mesken Planı” adı altında yeni bir projeyle karşılayacağız.

Kira artışlarını makul ve insaflı ölçüler içinde tutacak düzenlemeler getireceğiz.

Hudut boylarında ve özellikle Güney-Doğu hududumuzda mayınlanmış bulunan arazi mayından temizlenerek, ekonominin ve Milletimizin istifadesine arz olunacaktır. Bu konuda zaruri çalışmalara hemen başlayacağız.

Kaçakçılığı önleyici kanuni tedbirlerin yanı sıra, belli merkezlerde serbest pazarlar kurarak ekonomik tedbirler alacağız.

Dış ödemeler dengesinin, milli ekonomi lehine düzeltilmesi ve israfın önlenmesi için, gereken müessir organizasyon kurulacaktır.

Bu hususta, koordinasyonu sağlayacak merkezi bir otoritenin görevli ve sorumlu olmasını düzenleyeceğiz.

Dış ticaret politikasının çok yönlü ve geniş tabanlı olarak uygulanmasına gayret edeceğiz.

Sadece maddi alanda değil, ilimde, ahlakta, maneviyatta, kültürde milli değerlere sahip ve saygılı olmada güçlenmiş huzurlu bir ülke olarak Türkiye’yi geliştir-

mek istiyoruz. Hızla nüfusu 50 milyona yaklaşan, Vatandaşımızın hür yaşadığı, bütün hürriyetlerin var olduğu, demokratik müesseselerin işlediği ülkemizi, mesut ve bahtiyar insanlar diyarı haline getirmek azmi ve kararı içindeyiz.

Türk Milleti, yepyeni bir kalkınma, daha iyiye ulaşma, daha güçlü olma arzusu ve heyecanı içindedir.

Türk Milleti, her sahada dünyaya sesini duyuracak ve sözünü geçirecektir.

Türk Milleti, yabancılara, dış kaynaklara muhtaç olmaktan çıkıp, kendi kendisine yeter bir duruma gelecektir.

Türk Milleti, eşsiz tarihine yaraşır şekilde, nefis emniyeti yüksek, kabiliyeti ve kendi öz haysiyetine olan inancı ile her zaman medeni alemin üstünde olacaktır. İnançımız ve Milletimizin fitratında mevcut hasletler, Türkiye'nin manen ve madeten kalkınmış ileri bir ülke olması için en büyük güç kaynağımızdır.

Türkiye'yi, bu inançla yeniden büyük yapmaya, ağır sanayiini kurmaya, ışıksız köy, işsiz, sahipsiz, kimsesiz vatandaş bırakmamağa, yeniden limanları yapılmış, sürat yolları ikmal edilmiş, modern hava limanlarına kavuşmuş, haberleşme tesisleri en ileri düzeye ulaşmış, geceleri aydınlık bir ülke haline getirmeğe kararlı olarak hizmet yoluna çıkmış bulunuyoruz. Yeni bir şevk, ümit ve heyecanla Aziz Milletimize hizmet vereceğiz. Güç kaynağımız, Milletimizin teveccüh ve itimadıdır. Onun iradesinin üstünlüğünü ve geçerliliğini meşru otoritenin tek temeli sayıyoruz.

Milli beraberliği bir ve bütün olarak güçlü, ekonomisi sağlam yapıya kavuşmuş bir Türkiye'nin, uluslararası alanda, dostluğu aranan bir ülke olarak, her geçen gün daha da kuvvet kazanacağına inanıyoruz.

Milli menfaatleri koruyan, şahsiyetli, kararlı ve gerçekçi bir dış politikanın takipçisi olacağız. Türkiye, büyük bir devlet olarak daima taahhütlerine sadık kalmıştır ve sadık kalacaktır. Ancak, meşru hak ve menfaatlerini tavizsiz korumaya kararlıdır. Ülkemizin, komşularımızla ve diğer dünya ülkeleriyle ilişkilerinde iyi niyet ve dostluk, karşılıklı hak ve menfaatlere saygı anlayışını hakim kılacağız.

Dost ve kardeş Müslüman Ülkelerle olan münasebetlerimizi, özellikle, sanayi ve teknoloji alanında geliştirerek daha güçlü bağlantılar kuracağız.

Dış ülkelerde yaşayan soydaşlarımızın, insani ve kültürel meseleleri ile ilgilenmeye büyük önem vereceğiz.

Avrupa Ekonomik Topluluğuyla aramızdaki münasebetleri, milli sanayiimizin geliştirilmesi ve güçlenmesine hizmet edecek, ihracatımıza pazar sağlayacak, milli menfaatlerimizi koruyacak biçimde ele alıp yeniden düzenlemeyi zaruri görüyoruz.

Komşumuz Yunanistan'la aramızda ihtilafli bulunan bütün meselelerin müzakere yoluyla halledilmesine çalışacağız.

Kıbrıs'ta yaşayan soydaşlarımızın güvenliğinin, bütün haklarının ve huzurunun teminat altında bulunmasına ve bunun devamlılık arz etmesine daima dikkat ve önem atfedeceğiz. Kıbrıs'taki durumun, toplumlararası müzakere yoluyla ve barışçı yöntemlerle siyasi çözüme ulaşacağına dair ümidimizi muhafaza ediyoruz.

Kıbrıs'ta, iki bölge ve iki toplumlu bağımsız bir federal devletin varlık kazanması için gereken her türlü çaba ve iyi niyet gösterilmeye devam edilecektir. Bu konudaki teşebbüslerimizin, anlayış ve davranışımızın, başta Yunanistan olmak üzere, diğer ülkeler tarafından da doğru teşhis edilerek değerlendirilmesi gereğine dikkat çekmek istiyoruz.

Türkiye'nin savunması, başkalarının irade ve kararına bağlı değildir. Savunma ihtiyaçlarımızı bir kaynaktan değil, her imkân ve kaynaktan yararlanarak karşılayacağız. Öncelikle, Milli Harp Sanayiinin kısa zamanda geliştirilmesine ve öz kaynaklarımızdan ihtiyaçlarımızın karşılanmasına gayret göstereceğiz.

A.P. Genel Başkanı
Süleyman DEMİREL

M.S.P. Genel Başkanı
Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN

M.H.P. Genel Başkanı
Alpaslan TÜRKEŞ

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 23

Sayfa 118-133

27.07.1977 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Geçici başkan Kinyas Kartal

KÂTİPLER: Nedim Tarhan (Adana)

Metin Musaoğlu (Mardin)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Gündemimize göre Hükümet Programı okunacaktır.

Bu arada dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağım:

İçtüzüğümüze göre; dinleyiciler, sükûnet içinde oturmak zorundadırlar; söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler, görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır.

Hükümet Programını okumak üzere Başbakan Sayın Süleyman Demirel, buyurunuz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Hükümet Programını Muhterem Heyetinize sunmak üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Yüce Meclisin değerli üyelerini şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygılarımla selâmlarım.

5 Haziran 1977 tarihinde yapılan, Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme ve Millet Meclisi Genel seçimleriyle milletimiz temsilcilerini seçmiş, yeni bir dönem başlamıştır. Bu seçimlerde millî irade hiç bir partiye tek başına iktidar olma imkânı vermemiştir.

Seçimleri takiben, Başkanlığımda kurulan Koalisyon Hükümeti istifa etmiş, 14 Haziran 1977 günü Sayın Cumhurbaşkanı yeni Hükümetin kurulması için demokratik mekanizmayı harekete geçirmiş ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına hükümet kurma görevi vermiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının yaptığı çalışmalar sonunda bir Koalisyon Hükümeti kuramayacağı kesin şekilde anlaşılmıştır. Kurulan Hükümete ise, 3 Temmuz 1977 günü Millet Meclisimiz güvenoyu vermemiştir.

Bu vaziyet karşısında, Millet Meclisinden güvenoyu alabilecek bir Hükümetin kurulması âcil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Hükümetimiz, bu ihtiyacın cevabıdır.

Memleketimizin karşı karşıya bulunduğu çeşitli güçlükleri, imkânları ve fırsatları en iyi şekilde dikkate alıp değerlendirmek, milletimizin bu gününü ve geleceğini huzur ve güven içinde bulundurmak maksadıyla, Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi bir araya gelerek bu Hükümeti teşkil etmişlerdir.

Millet çoğunluğunun oyunu temsil eden partilerin müşterek desteğine dayanarak kurulan Hükümetimiz, ülkemizde bir an evvel istikrarı sağlamak ve aşağıdaki temel hedef ve görüşleri gerçekleştirmek üzere, Yüce Meclislerimizin Yüksek Tasviplerine mazhar olmak umuduyla huzurlarınızda bulunmaktadır.

Asırlar boyunca hür ve bağımsız yaşayan Türk Milleti, kendisine hayat tarzı olarak seçtiği hür demokratik rejimle idare edilecektir. Hür demokratik rejimi, insan haysiyetine en uygun bir idare şekli sayıyoruz.

Büyük Atatürk'ün önderliğinde Aziz Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızdaki temel nitelikleri ile savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız.

Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle, insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyetiyle bağdaşmayan ve bütün maddî, manevî değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslerine karşıyız.

Millî, manevî ve tarihî değerlere sahip ve bunlara sadakatle bağlı olmayı mukaddes bir görevin gereği sayıyor, bunlarla övünüyoruz.

Ülke ve Millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kesin şekilde kararlıyız.

Hükümet olarak, Devletimizi tahribe yönelen iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı bütün tedbirleri almayı, her türlü kanunsuzlukla hukukun içinde kalarak ve kanun yoluyla mücadele etmeyi, kesin olarak kanun hâkimiyetini sağlamayı, millî bir görev kabul ediyoruz.

Türk Devleti ve hürriyetçi demokratik nizam, can ve mal güvenliğini tehdit, okuma ve çalışma hürriyetini ihlâl eden anarşiye karşı, korunmasız ve savunmasız değildir.

Devlete ve rejime, huzura ve can güvenliğine yönelen tehditlere karşı, koruyucu ve caydırıcı ilk müessese olarak, kanunların bekçisi Emniyet kuvvetlerimizi görüyoruz. Günün şartları içinde yeni hüviyet kazanmış suçlara karşı caydırıcı ve önleyici görev yapan güvenlik teşkilâtını, emniyet ve asayiş kuvvetlerini en modern teçhizata kavuşturarak güçlendireceğiz. Bu teşkilâtın yetki ve sorumluluklarını günün şartlarına intibak ettireceğiz. Bilhassa eğitimleri üzerinde özel dikkat ve önemle duracağız.

Sayın Üyeler,

Ülkemizde cereyan eden şiddet hareketlerinin ve anarşik olayların arkasında, rejimi yıkmaya kavgası vardır. Devletimiz, uluslararası komünizmin çeşitli yönlerden gelen saldırısı ile karşı karşıyadır. Anayasanın sağladığı geniş hürriyetleri, kötüye kullanarak devleti ve rejimi yıkmak, ülke ve millet bütünlüğünü parçalamak maksadıyla teşkilâtlanmış bazı ideolojik mihraklar, dış kaynaklarla irtibatlı olarak hür

demokratik cumhuriyet rejimi yerine, bir komünist dikta rejimi kurma arzusu içinde-
dedirler. Bütün bu faaliyetlerin yanı sıra, genel asayişle ilgili olarak kanun dışı olay-
lar, memleket huzurunu ihlâl etmektedir.

İç güvenlik, asayiş ve kanun hâkimiyeti kesin şekilde sağlanacaktır. Güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tam bir eşitlikle, adaletle ve süratle yerine getirebilmeleri için gereken gayret ve titizlik gösterilecektir. Bu alandaki bütün hizmetlerin noksatsız yapılması için her türlü imkândan yararlanılmasını ve gereken tedbirlerin alınmasını kaçınılmaz sayıyoruz.

Kanunsuz fiiller, kimden ve nereden gelirse gelsin, kanun tatbikatında, Anayasa ifadesini bulan eşit uygulamaya büyük bir dikkat atfedeceğiz. Kanunsuzluğa karşı kanun hâkimiyetini mutlaka sağlayacağız.

Demokratik hukuk devletinde her türlü kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı olarak hukuku görüyoruz. Bu maksatla ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılacak ve uygulamaya konulacaktır.

Sayın Üyeler,

Devlet otoritesinin korunmasında görev almış ve sorumluluk yüklenmiş bütün Anayasa organlarının, milli kuruluşlarımızın Devleti ve rejimi koruma hedefinde birleşerek anlayış ve davranış beraberliği yapmaları zaruridir. Cumhuriyet Hükümeti, bunu sağlamak için, üzerine düşen bütün görevleri eksiksiz yerine getirecektir.

İktidar olarak yüklendiğimiz ağır ve büyük sorumluluğun tamamıyla idraki içindeyiz. Çalışmalarımızda başarıya ulaşabilmek için dayanağımız, her türlü otoritenin ve meşru kuvvetin kaynağı saydığımız Büyük Milletimizin yüce iradesinin tecelli ettiği Meclislerimizdir.

Bu mukaddes çatı altında Aziz Milletimize birlikte hizmet etme imkânına kavuştuğumuz bütün siyasî partilerimizin, yapıcı, yol gösterici tenkitlerinden ve ikazlarından daima güç alacağımıza inanıyoruz.

İster iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasî partilerimizin birbirini tamamlayan ve millî hedeflere yönelen görevleri olduğuna kaniyiz.

Hükümetimiz, iktidar - muhalefet münasebetlerine özel değer ve önem atfedecektir. Genel seçimden henüz çıkmıştır. Geçmiş siyasî mücadelelerin doğurduğu birtakım kırgınlıkların, kısır çekişme ve gerginliklerin devamı yerine, karşılıklı anlayış, müsamahayı ve uzlaşmayı hâkim kılmak azmi ve kararı içindeyiz.

Anayasanın temel ilkelerini ve milletimizin yüksek menfaatlerini korumak fikri etrafında muhalefetle demokratik gelenekler ve usullere uygun olarak, medenî münasebetler kurmayı ve bunları güçlü hale getirmeyi önemli bir görev sayacağız.

Hürriyetçi demokrasinin ve açık rejimin bütün müesseseleriyle var olduğu memleketimizde, her vatandaşımızın haysiyetli, rahat ve korkusuz bir hayat sürebilmesi için gereken her tedbiri alacağız.

Sayın Üyeler,

1977 Türkiye'sinin milletlerarası yarışta bulunduğu noktadan çok daha ileriye gidebilmesi ve temel meselelerini halledebilmesi için, önünde çok güzel imkânlar ve fırsatlar vardır. Bu fırsat ve imkânların boşa gitmemesi için milletçe huzur ve istikrarın korunmasına gayret etmeliyiz. Siyasi istikrar korunabildiği, huzursuzluk yerine hizmet ortamı sağlanabildiği takdirde, her alanda millî, güçlü, dengeli ve süratli kalkınma hedefine ulaşılacaktır.

Sanayileşmiş güçlü bir ülke olarak, memleketimizi imar ve inşa etmek, başlanmış olan kalkınma hamlelerini hedefine ulaştırmak, bunlara yenilerini eklemek, medeniyetin bütün nimetlerini yurdun her köşesine Ve bütün yurttaşlara âdil ve dengeli bir şekilde götürmek, işsizlik ve fukaralıkla mücadele etmek suretiyle ülkeyi mesut ve bahtiyar insanlar diyarı yapmak hedefimizdir.

Kalkınma hedeflerine, kanun dışı eylemlerle, tahrikçilikle, her türlü yabancı materyalist ideoloji telkinleri ve yağma teşvikçiliği ile değil, vatandaşların Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetlerine, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe saygılı olmakla ulaşılacağına inanıyoruz.

Manevî ve maddî kalkınmanın bütün nimetleri, artan millî gelir ve yükselen refah, milletimizin bütün fertleri arasında yayılacak, dengesizlikler giderilecek, sıhhatli bir ekonomik ve sosyal yapıya geçilecek, sosyal adalet sağlanacak, her vatandaş sosyal güvenliğe kavuşturacağız. Bilhassa yaşlıları, sakatları, iktisaden güçsüz olanları, dul ve yetimleri, kimsesizleri, dar gelirli ve işsizleri özel tedbirlerle ve öncelikle himaye etmeyi, millî ve insanî bir görev saymaktayız.

Devletin, güçlü ve tesirli olması için; devlet mekanizmasının uygun bir organizasyon dâhilinde ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, icradaki lüzumsuz engellerin kaldırılması, yetki ve sorumlulukların en iyi şekilde koordinasyonu ve dağıtılması kalkınmamıza mani olan mevzuatın yeni ihtiyaç ve şartlara göre tanzimi suretiyle, kamu idaresinde verimliliğin artırılması zaruretiyle inanıyoruz. Devleti, vatandaşa hizmet sunan, emniyet sağlayan, güven veren, saygı ve sevgi duyulan bir varlık haline getirmek için gerekli düzenlemeleri yapacağız. Bu açıdan mülki ve mahallî idarelerin imkân, yetki ve sorumluluklarını yeniden düzenleyeceğiz.

Bir millî felâket halini almış bulunan trafik kazalarının azamî derecede önlenmesi için her türlü teknik, idarî ve kanunî tedbirleri süratle almak kararındayız.

Vatandaş - Devlet münasebetlerinde gereksiz işlemlerin ve bürokratik engellerin ortaya çıkardığı çeşitli şikâyetleri en kısa zamanda gidereceğiz. Hizmetlerin süratle ifasını sağlayacağız. Her alanda imkân ve zaman israfını önlemek için idareye dinamik bir yapı kazandıracağız.

Gereksiz bütün mevzuat hükümlerini ele alarak gözden geçireceğiz. İyileştirme ve yenileştirme tedbirleri alacağız. Bu meyanda, 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu ve 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununu, günün şartlarına uygun hale getireceğiz. Kalkınmayı hızlandırabilmek için her alanda yeni bir anlayışla teşvik tedbirlerini düzenleyeceğiz.

Sayın Üyeler,

Milletimizin manevî ve maddî kalkınmasında, birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvî prensiplerinden yararlanmak kararındayız.

Bütün hürriyetlerin var olduğu ülkemizde din ve vicdan hürriyetinin tam ve kâmil manada kullanılmasını temin edecek bütün tedbirleri alacağız.

Anayasamızda yer alan lâikliği din düşmanlığı olarak değil, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görüyoruz.

Esasen Demokratik Hukuk Devletinde lâikliğin hiç bir şekilde din düşmanlığı olarak telâkki edilmesine imkân yoktur. Din ve vicdan hürriyeti kişinin kutsal, vazgeçilmez ve dokunulmaz hakkı olarak kalacaktır.

Din ve vicdan hürriyetinin kullanılmasında çeşitli haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olan ters uygulamaları düzeltmek maksadıyla Türk Ceza Kanununun 163 ncü maddesini tadil edeceğiz.

6187 sayılı Kanunu, Anayasanın ışığı altında yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Diyanet İşleri Başkanlığının, Anayasa ve diğer kanunlarımızın verdiği görevleri ifa ederken bu makamın kutsal gayesine has, yüksek manevî hüviyeti kesin şekilde korunacaktır.

Hükümetimiz, Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetlerinin artan ihtiyaca cevap verecek seviyede yürütülmesi için her türlü yardım ve desteği yapacaktır. Bu meyanda, camisi olmayan köylere ve beldelere cami yapımına yardım edilecektir.

Ülkemizde her seviyede yeteri kadar din görevlimi yetiştirilmesi ve mevcut görevlilerin meslek içi eğitimleri için gereken tedbirler alınacaktır.

Yurt dışına ihtiyaca uygun miktarda din görevlisi gönderilecektir.

Köy ve şehirlerimizdeki kadrosuz camilere mümkün olduğu kadar süratle kadro tahsis edilecektir.

Diyanet İşleri Teşkilât Kanununun yeniden ele alınıp düzenlenmesi için gerekli teşebbüslerde bulunacağız. Hac hizmetlerinde vatandaşlarımıza yardımcı olunması için gereken tedbirler alınacaktır.

Ecdat yadigârı vakıflarımızı korumaya ve geliştirmeye dikkat ve itina göstereceğiz.

Vakıfların teşvikine, gelirlerinin artırılmasına, hayra ve hizmete dönük bir politika uygulanmasına çalışacağız.

Yurt dışındaki vakıflarımızla yakından ilgileneceğiz.

Millî ahlâkın korunmasına ve geliştirilmesine büyük önem veriyoruz. Bu sebeple, millî ve manevî değerlere saldıran, mukaddesatı tezyif eden, insanın edep ve haya hislerini renciden eden ahlâk dışı her türlü yayınlarla ve müstehcen neşriyatla sürekli olarak mücadele edeceğiz. Bu maksatla, mevzuatımızdaki yetersiz olan hükümleri yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Rüşvet, irtikâp, suiistimal gibi toplumlara ârız olan ve ahlâk dışı saydığımız bu Sosyal hastalıklarla kesin şeklide ve sürekli olarak mücadele edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Hak aramanın bütün kanunî yollarının açık olduğu ülkemizde bugün adalete olan ihtiyaç en önemli bir mesele haline gelmiştir. Adalet dağıtımındaki gecikmeler, vatandaşlarımız için sadece bir şikâyet konusu değil, aynı zamanda bir ıstırap kaynağı olmuştur.

Adalet dağıtımında sürati sağlamakla birlikte, her türlü kolaylığın ve isabetin de sağlanması için gereken bütün tedbirleri alacağız. Adalet cihazımızın ihtiyaçlarını en kısa zamanda temine gayret sarf edeceğiz. Bilhassa yeni mahkeme teşkilâtları kurulmasına önem vereceğiz.

Hükümet olarak kanunî müeyyidelerin mahkemeler yoluyla en tesirli ve isabetli şekilde uygulanır hale gelmesini, bu konuda istikrarın sağlanmasını, Devlet otoritesinin korunmasının başlıca teminatı sayıyoruz.

Yaşadığımız şartlara ve ihtiyaçlara cevap vermeyen mevzuat gözden geçirilerek yenileştirme ve iyileştirme çalışmalarına devam olunacaktır.

Özellikle ceza adaletinin vatandaşlarımız için güvence verecek bir biçimde ve süratle gerçekleştirilmesini sağlamak maksadıyla usul kanunlarımız ve diğer temel kanunlar yeniden ele alınacak, Anayasa ilkelerinin doğrultusunda düzenlenecektir.

Adalet Hizmetlerinin kuruluş ve işleyişiyle ilgili hâkimler ve Cumhuriyet savcıları, genel mahkemeler kuruluşu, Adalet Bakanlığı Merkez Kuruluşu ile adli tıp müessesesi ve adli sicil ile ilgili kanunların çıkarılmasına gayret edilecektir.

Geçen dönem Meclislere sevk edildiği halde çıkarılamayan uyuşmazlık mahkemesi, çocuk mahkemeleri kuruluşu ve yargılama usulleri, infaz sisteminin düzenlenmesi ile ilgili diğer kanunların yeniden ele alınıp, çıkarılmasına gayret edilecektir.

Sayın Üyeler,

Demokratik rejimde temel mekanizma seçimlerdir. Millet iradesinin sıhhatli, doğru ve adaletli şekilde temsili meselesi, her türlü otoritenin kaynağındaki meşruiyetle yakından ilgilidir. Seçimlerin sıhhati ve meşruiyeti üzerinde şüphe ve tereddüt uyandırıcı her türlü engelin ve aksak işlerin idarî tedbirlerle düzeltilmesi gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca, kötü niyetle davranışlara imkân bırakmayacak şekilde seçim tatbikat ve mevzuatında, gereken her türlü tedbir alınacak ve lüzumlu bütün düzenlemeler yapılacaktır. Millî iradenin, en sağlam ve sıhhatli şekilde tecelli etmesi yolları açılacaktır. Seçimlerde arzu eden siyasî partilerin işbirliği yapmalarını mümkün kılacak, Seçim İşbirliği Kanununun bir an evvel çıkarılmasına çalışacağız.

18 yaşını doldurmuş gençlerimize oy hakkı tanıyacağız. Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın seçimlere katılma imkânları araştırıp bulmaya gayret edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun tarafsızlığı, millî devlet radyosu ve televizyonu olması ve Anayasanın 121'nci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağ-

lanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle mükellef olan TRT'nin; ülke ve millet bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapmasını önleyeceğiz. TRT yayınları, millî ve manevî değerleri tahrip edici değil, takviye edici, geliştirici olacaktır. Radyo - televizyon yayınlarının, ülkenin her tarafından ve bütün vatan-daşlarımızın dinleyebileceği; seyredebileceği bir hale getirilmesi sağlanacaktır.

Sayın Üyeler,

Eğitimin milliliğine büyük önem veriyoruz. Millî eğitimde temel hedefimiz, milletimizin bütün fertlerini, Türk Milletinin millî, manevî, ahlâkî, insanî, sosyal ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren ailesini, vatanını ve milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, büyük ve şanlı tarihimizele iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

Okullarda kitap enflasyonuna ve bu konu ile ilgili istismarlara son verilecektir. Ders kitapları konusunda dar gelirli ailelerin yükünü azaltıcı etkin tedbirler alınacaktır. Eğitimde radyo, televizyon ve eğitim laboratuvarlarından geniş şekilde yararlanılacaktır. Radyo ve televizyon yoluyla yapılacak eğitimin, millî eğitim temel amaçlarına uyması ve köylere kadar ulaşması sağlanacaktır. Öğretim üyelerinin az ve yetersiz olduğu eğitim kuruluşlarında kapalı devre televizyonları ile ders verilme imkânlarından faydalanılmasına çalışılacaktır.

İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlâk dersleri, gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri, öncelikle, İlahiyat Fakültesi, İslâmî İlimler Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam - Hatip Okulları mezunları okutacaklardır. Din derslerinin normal ders saatleri içinde ve gerekli vasıfları taşıyan öğretmenlerce verilmesi sağlanacaktır.

Müspet ilimlere ait ders kitaplarında, milletimizin bu ilimlere yaptığı hizmetleri tanıtan bölümlerin konulmasına önem verilecektir.

Yeni nesillere dünya görüşü aşılama da önemli rol oynayan, bilhassa ahlâk, sosyoloji, felsefe ve psikoloji gibi derslerin kitapları evlâtlarımızın millî inançlarını, manevî değerlerini tahrip edici değil, bilâkis millî ve manevî değerlere bağlılığı temin edici şekilde yeniden yazılacaktır.

Milletimizin ümidi ve geleceğinin teminatı olan gençliğimizin, manevî yapısının inanç, sevgi ve millî kültürle zenginleşmesine ağırlık veren ve beden sağlığını koruyan, hayatın bütün güçlüklerini aşarak haşarıya ulaşmasını sağlayacak, kabiliyeti gelişmiş bir yapıya kavuşmasına önem vereceğiz.

Devletimizi ve milletimizi büyük yapmada, millî kalkınma hamlelerimizin kaynağı ve cevheri olan gençliğimizin en yararlı şekilde yetişmesi için her türlü gayreti, dikkati esirgeyemeyeceğiz. Gençliğimizin yetişmesinde, yabancı ideolojik akımların ve taklitçiliğin yayılışına müsaade etmeyeceğiz.

Eğitim kurumları ile ilgili yatırımların, eğilimin İhtiyaçlarına cevap verecek şekilde ve zamanında gerçekleşmesi için özel tedbirler alacağız.

Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinde ülke ihtiyaçlarını nazara alarak kapasiteyi artıracacağız, öğretimin niteliğini geliştireceğiz ve öğretim elemanlarının yurt dışında yetişmelerine öncelik vereceğiz.

İslâm Enstitüleri akademi haline getirilecek, ilmî araştırma güçleri artırılacak, adet ve öğrenci sayıları çoğaltılacaktır. Akademi mezunlarının, liselerde, felsefe, ahlâk, sosyoloji ve psikoloji öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacaktır.

En yüksek seviyede âlim yetiştirmek üzere bir “Manevî İlimler Üniversitesi”nin kurulmasına önem verilecektir.

Türk ilim, dil ve sanat akademileri kurulacaktır.

İlim, kültür, sanat ve spor alanında üstün başarı gösteren kabiliyetli kişiler, maddî ve manevî bakımdan teşvik edilecek, kabiliyetlerinin geliştirilmesine önem verilecektir.

İmam - hatip lisesi ve diğer meslek lisesi mezunlarını, üniversite ve yüksekokullara giriş imtihanlarında, diğer lise mezunları ile aynı şartta tabi tutacağız. İmam - hatip lisesi mezunlarını, ilkokullarda din ve ahlâk dersleri hocası olarak görev yapmalarını sağlayacağız. İmam - hatip liselerimin ilkokullara dayalı olmasını ve sayılarının ve kontenjanlarının artırılmasını temin edeceğiz.

Gençlerimizin her kademedede eğitim kurumlarından yararlanmaları imkânlarını hazırlayacağız.

Eğitimde imkân ve fırsat eşitliğine önem vereceğiz.

Yükseköğrenim çağına gelen gençlerimizin, üniversite ve yüksekokullardan en geniş şekilde yararlanmaları için bütün tedbirleri alacağız. Bugün üniversite ve yüksekokullarımızda henüz gençlerimizin istifadesine tahsis edilmemiş öğrenim kapasiteleri vardır. Bu kapasiteleri değerlendirmeye kararlıyız. Gerektiğinde ikili tedrisat yapılabileceği gibi, yaz aylarında da bu millî müesseselerin ülkeye hizmet eder halde tutulması için lüzumlu tedbirleri alacağız. Gençliğimizin, gelişmiş teknolojinin imkânlarından faydalanmasını temin için, yaygın yükseköğrenime önem vereceğiz. Üniversite ve yüksekokulların yurt sathına yayılması çalışmalarına hız vereceğiz.

Üniversite ve yüksekokullara giriş imtihanlarını, edinilen tecrübelerin ışığında yeniden düzenleyeceğiz.

Kalkınmaya ve üretime katkısı olan meslekî ve teknik öğretime önem verilecek, meslekî ve teknik liselerin artırılması yoluna gidilecektir. Teknik elemanların yetiştirilmesinde nazari bilgi yanında sanayi ve tarım alanlarında yapacaktan işe kolayca uymalarını sağlayacak şekilde amelî eğitim görmeleri sağlanacaktır.

Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dağılımında genel denge dikkate alınacaktır. Binaları tamamlanmış olan meslek okulları öğrenime açılacaktır.

Her kademedeki öğretim ve öğrenim kadrolarında görev yapan öğretmenlerimizin, başta mesken, emeklilik, hizmet ve ücret konuları olmak üzere, bütün ih-

tiyaçlarını ve sıkıntılarını gidermek hedefimiz olacaktır. Bu arada, öğretmenlerin özlük ve sosyal hakları ile ilgili diğer kanunların çıkarılmasına çalışacağız.

Kalkınmamızın gerektirdiği sayı ve nitelikte insan gücü yetiştirecek, yaygın eğitim faaliyetlerine geniş yer verilecek, endüstrimizin geliştirdiği yerlerde, organize sanayi bölgelerinde ve sanayi sitelerinde meslekî eğitim merkezleri açılacaktır.

Bilimsel ve teknik araştırmalar teşvik edilecek, teknolojinin millî imkânlara dayalı olarak geliştirilmesine gayret edilecektir.

TÜBİTAK'ın kalkınma plan ve programlarının gerektirdiği araştırmaları, sosyal konulan da kapsayacak tarzda yapması imkânları sağlanacak, ecdadımızın ilme yaptığı hizmetleri genç nesillere tanıtmaya temin edilecektir.

Yurt dışında öğrenimlerini yapanların yurdumuzdaki muadeletlerini tanımada çeşitli ülkeler arasındaki uygulama farkları kaldırılacak ve bu muadeletler beynelmilel usuller ve kabullere uygun olarak kesin neticeye bağlanacaktır.

Cumhuriyetin temeli olan millî kültürümüzü korumayı, yaşatmayı, geliştirmeyi ve nesillere ve bütün cihana duyurmayı önemli bir görev sayıyoruz.

Vatandaşlarımızın ve özellikle genç nesillerin millî kültür hazinelerimizle kaynaşması için her türlü tedbiri alacağız.

Gençlerimizin, yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayan tesisler kuracağız. Mevcutları ise, tam kapasite ile çalıştıracamız.

Gençlerimizin boş zamanlarının sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle değerlendirilmesine önem vereceğiz.

Üstün fizik ve moral kabiliyetlere sahip nesillerin yurt kalkınması ve savunmasındaki önemli yerini nazara alarak sporun yurt sathında ve yaygın kitle sporu halinde geliştirilmesi yolunda geniş çapta altyapı tesislerini süratle kurup, ikmal edeceğiz.

Türk sporunun her alanda gelişmesi için insan gücü, tesis, araç ve gereç açığımızı süratle gidereceğiz.

Amatör sporu destekleyici ve özendirici, profesyonel sporu yönlendirici bir tutum ve davranış içinde düzenlemeler yapacağız. Teşkilâtın yapısı ile ilgili kanunların çıkmasına gayret edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Kamuoyunun aydınlatılmasında görev yapan ve demokratik rejimin temel varlığı olan hür basınımızın, maddî ve manevî güçlüklerini gidererek gelişmesi için her türlü kolaylığı göstereceğiz.

Basında çalışanların emeklilik hakkını 25 yıldan 20 yıla indireceğiz.

Basın mensuplarının meslekî ihtisas, araç ve gereç ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirler alacağız.

Basın tesis ve konut kredilerini düzenleyeceğiz.

Her türlü haberleşme hizmetlerinde gerekli kolaylıkları göstermeye devanı edeceğiz.

Fikir ve sanat hayatını teşvik ederek telif haklarında vergi muafiyet sınırını yükselteceğiz. Bütün sanatçıların emeklilik hakkını müesseselaştireceğiz.

Sayın Üyeler,

Ekonomik politikamızın hedefi, istikrar içinde millî, güçlü, dengeli, hızlı gelişme ve büyümeyi sağlamaktır. Kalkınmanın gayesi; fukaralığı yenmek, medeniyetin bütün imkânlarını, refahı tabana ulaştırmak, hürriyet ve güvenlikle birlikte mesut bir toplum düzeni gerçekleştirmektir. Bu maksatla ülkemizin sahip olduğu bütün millî kaynaklarımızı kalkınmanın emrine vermeyi zaruri görüyoruz.

Kalkınma gayretlerimizin her alanında özellikle ekonomik ve malî faaliyetlerde tam bir koordinasyonun sağlanmasına büyük önem atfediyoruz.

Ekonomik kalkınmada karar bütünlüğünü ve tatbikat ahengini temin, kalkınma hedeflerine en verimli şekilde ulaşılması, kalkınma programlarını tatbik eden ve ekonomik ve malî politikaların tatbikatından sorumlu olan bakanlıklar ve kamu kuruluşları arasında tam bir koordinasyonun temin edilmesi ve süratle karar alınması, alınan kararların vakit geçirmeden icrası için, gerekli her türlü tedbirler titizlikle ele alınacaktır.

Sahip olduğumuz yeraltı ve yerüstü servetlerinin hızla değerlendirilmesinin yanında, kişinin teşebbüs gücü ve kabiliyetini şevkli bir çalışma ortamında kalkınmanın muharrik gücü haline getireceğiz.

Kalkınma modelimiz millidir ve memleket gerçeklerine dayanacaktır. Kalkınma planlı ve dengeli olacaktır. Ekonomimizi sıhhate kavuşturmaya gayret ederken, sosyal adaleti ve sosyal güvenliği her vatandaş için sağlamaya gereken önemi vereceğiz. Mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı olacağız. Adil gelir dağılımını gerçekleştirecek değer ve nitelikte müessir tedbirler alacağız.

Para, kredi, finansman, yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin hızla gelişmekte olan şartlarına intibakını sağlayacak ve kalkınmamızı destekleyecek şekilde teşvik ve yeniden tanzim olunacaktır.

Tasarruf eğilimini artırıcı ve tasarrufların üretici sektörlere yönelmesini temin eden ve kâr ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesini sağlayacağız, özel hesap mütehasıslığı sistemi getireceğiz.

Türk ekonomisini millî seviyede dengelenmiş ve düzenlenmiş tedbirlerle verimliliğe kavuşturacağız. Bu anlayış içinde, bankacılığı ve sigortacılığı yeniden düzenleyeceğiz. Kredi müessesesi, teşebbüs gücünü değerlendirecek şekilde, bilhassa esnaf ve sanatkârların gelişmesine, dar kaynaklı müteşebbislerin güçlenmesine imkân verecek tarzda ele alınacak “kredilerin çeşitleri artırılacak”, kredi eksik ve noksanlıkları, güçlükleri kaldırılacak, kredinin verime ve üretime tesiri artırılacak, himayeye muhtaç gelir gruplarının özel tedbirlerle himayesine öncelik verilecektir.

Ekonomik yapımızı ve vatandaşlarımızı ezen yüksek faiz uygulamasının ortadan kaldırılmasına ağırlık verilecek, faizsiz kredi uygulaması sisteminin geliştiri-

rilmesine çalışılacaktır. Köylüye, esnafa, sanayiciye ve mesken edinecek kimselere daha çok kredi sağlayacağız.

Enflasyonla mücadeleyi önemli bir görev sayıyoruz. Enflasyonla mücadelede bilhassa arz ve talep dengesinin bozulması önlenerek, mal darlığı ve kıtlığına mahal verilmeyecek, bu maksatla üretimi artırıcı faaliyetler desteklenecek, tasarruflar teşvik edilecek, kamu gelirlerini artırıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ödemeler dengesinin ıslahı için ihracat ve işçi dövizleri gelirlerini ve döviz kazandırıcı yatırım ve üretimi artırıcı tedbirler alacağız. Bu amacın gerçekleştirilmesi için kambiyo mevzuatımızda düzenlemeler yapacağız.

Öz kaynaklarımızın yanı sıra millî menfaatlerimize aykırı düşmeyen dış kaynaklardan da gerektiği şekilde yararlanarak, ekonomik kalkınmamızı sıhhatli bir şekilde hedefine ulaştıracağız.

Geçim imkânlarından yoksun, gelir seviyesi yetersiz ailelere Devlet yardımı yoluyla belli bir düzeyde yaşama imkânı sağlayacağız.

Anayasamızın, malî güce göre vergi alınması ilkesine uygun olarak, vergi mevzuatını basit ve âdil hale getireceğiz. Kalkınmamıza ters yönde tesir icra eden vergi mevzuatını ıslah edeceğiz. Vergi muafiyetlerini asgarî ücretten az olmamak üzere yeniden düzenleyeceğiz.

Dar ve orta gelirli vatandaşlar üzerindeki vergi yükünü hafifleteceğiz.

Mal ve hizmetlerin vergilendirilmesinde lükse giren tüketimin önlenmesi tedbirlerini alacağız.

Ekonomik gelişmemize destek olmayan gider ve işletme vergileriyle vatandaşlarımızın çeşitli şikâyetine yol açan emlak vergilerini yeniden gözden geçireceğiz ve düzeltmeler yapacağız.

Mahallî idarelerin finansman ihtiyaçlarını daha âdil ve sağlam kaynaklarla temin etmeleri için gerekli tedbirler alacağız.

Kamu görevlileri arasındaki haksızlığa ve eşitsizliğe dolayısıyla de huzursuzluğa sebep olan, Devlet Memurları Kanununun aksayan yönlerini düzelterek daha âdil bir maaş ve ücret sistemi getireceğiz.

Piyasalarda zamanında ve yeteri kadar mal bulunmasını sağlamak, arz ve talep dengesinde istikran korumak için bir millî stok müessesesi kuracağız.

Yurt ölçüsünde yeniden depolama tesisleri inşa edeceğiz.

Üretici kooperatifler ve bunların üst kuruluşu olan birlikler, gelişen tarım ve ticaret hayatımız ekonomik ve rasyonel çalışma esasları göz önüne alınarak yeniden düzenlenecektir.

Ziraat Bankasını öncelikle tarım kesiminde gerekli etkinliğe kavuşturacak tarzda tedbirler alacağız.

Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlarımıza, dar sermayeli müteşebbislerimize daha iyi şartlarla kredi vermeleri imkânlarını düzenleyeceğiz.

Komşularımızla sınır ticaretine geçme yolunda tedbirler alacağız.

İhracatı artırmak ve ihracattaki düzensizlikleri gidermek maksadıyla bir millî ihracat kurulu teşkil edeceğiz.

Kaçakçılığı önleyici kanunî tedbirlerin yanı sıra, belli merkezlerde serbest pazarlar kurarak ekonomik tedbirler alacağız.

Dış ticaret politikasının çok yönlü ve geniş tabanlı olarak uygulanmasına gayret edeceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın gelişip güçlenmesi için teşebbüse değer verici yön-de yeni düzenlemelere gireceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın bir araya gelmesini sağlamak, tecrübe ve ekonomik güçlerini birleştirmek maksadıyla her türlü teşrik edici tedbirler alacağız. Esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaracağız.

Tabii afetlerden zarar gören esnaf ve sanatkârimiz için iş güvenliği sigortasını gerçekleştireceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın işyeri ve mesken ihtiyacı için her türlü kredi kolaylığı sağlayacak bütün imkânlar kullanılarak bu ihtiyaçlar karşılanacaktır.

BAĞ-KUR'la ilgili kanun değişikliklerini gerçekleştireceğiz.

Köylümüzün alın terini değerlendireceğiz. Taban fiyat politikalarını bir bütünlük içinde ele alarak uygulayacağız.

Köylümüzün ve esnafımızın bütün ihtiyaçlarını yakından takip edeceğiz.

Topyekûn bir kalkınmayı hedefine ulaştırırken, köyün ve köylünün öncelikle kalkınmasına özel önem vereceğiz.

Köye giden hizmetler artırılacak, daha yaygın hale getirilecek, bu suretle köyle şehir arasındaki fark ortadan kaldırılacaktır.

Köy kalkınmasında millî kooperatifçiliği teşvik ve takviye edeceğiz. Kooperatiflerin finansmanı için, gerekli tedbirleri alacağız.

Köylerimizin cami, yol, su, sulama elektrik, telefon, okul, kütüphane, sağlık ve idare binası gibi altyapı hizmetlerine sürat verip bunları yurt çapında tamamlayacağız.

Köylerimizin tamamını biran evvel elektriğe kavuşturmanın heyecanını yüreğimizde duyuyoruz. Bugün köyde yaşayan nüfusun % 50'si elektriğe kavuşmuştur. Önümüzdeki 1977-1981 döneminde, Türkiye'de elektriksiz köy bırakmamak azim ve kararındayız. Bu hedefe ulaşmak için her imkânı seferber edeceğiz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Koy yollarının yapım, bakım ve onarımlarına sürat vererek yılın her mevsiminde ulaşım açık tutulmasını sağlayacağız. Programa göre köy yollarının asfaltlanmasına hızla devam edeceğiz.

Yeniden bir köy kanunu hazırlayacağız.

Köye giden hizmetlerde koordinasyonu ve etkinliği artırmak için bakanlıklar arası işbirliğine önem vereceğiz.

Sayın Üyeler,

Ülkemiz arazi varlığı, su kaynakları ve iklim şartları bakımından büyük bir üretim potansiyeline sahiptir. Tarımı hava şartlarına bağlı olmaktan kurtarma çalışmalarımıza devam edeceğiz. Sulamaya büyük önem vereceğiz. Her alanda modern teknolojinin imkânlarından yararlanacağız.

Tarımda üretimin artırılması için her türlü teşvik tedbirleri bir araç olarak kullanılmaya devam edilecektir.

Tarım kredilerinin dağıtılmasında, sosyal ve ekonomik amaçlar yanında, özellikle üretim amacına ağırlık verilecek. Başlanmış olan Entegre organizasyon çalışmaları süratle geliştirilecektir. Bu meydan da faizsiz kredi dağıtımına ağırlık verilecektir.

Projeye dayalı kredi sistemi geliştirilecektir. Toprak baremleri yeniden düzenlenecektir. Kontrollü kredi sistemi yaygınlaştırılacaktır.

Su ürünlerinin ihracı desteklenecektir. Balıkçılığın geliştirilmesine çalışılacaktır.

Hayvancılık alanında özel geliştirme projelerinin uygulanması faaliyetlerine devam olunacak, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da organize hayvancılık işletmelerinin plan ve projelere dayalı olarak kurulmasına ve bu tür projelerin her türlü kredi ve diğer teşvik tedbirlerinden yararlandırılmasına önem verilecektir.

Tarım ürünlerinin değer fiyatına satılmasını ve üreticinin uygun fiyatla alımını sağlamak için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu amaçla, üretici ile tüketici arasındaki pazarlama zinciri kısaltılacaktır.

Hayvancılığın geliştirilmesi yönünden büyük önem taşıyan çayır, mera ıslahı ve yem bitkileri üretiminin artırılması faaliyetleri hızlandırılacaktır.

Büyük gelişme imkân ve temayülü gösteren, meyvecilik, sebzecilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanında, fidan, tohum, fide, ulaştırma, depolama dağıtım, pazarlama ve finansman güçlüklerini giderici tedbirler alınacaktır. Taze meyve sebze, sebze ihracatını artırıcı projelere hız verilecektir.

Hudut boylarında ve özellikle Güneydoğu hududumuzda mayınlanmış bulunan arazi, mayından temizlenerek, ekonominin ve vatandaşların istifadesine arz olunacaktır. Bu konuda zarurî çalışmalara hemen başlayacağız.

Sayın Üyeler,

Toprak ve tarım reformu uygulaması edinilen tecrübelerin ortaya çıkardığı gerçekler nazara alınarak yeniden düzenlenecektir.

Anayasamızın 38'inci maddesi, Anayasa Mahkemesi tarafından, Cumhuriyet ilkelerine aykırı görülerek iptal edilmiştir. Anayasa boşluğunun doldurulması için gereken teşebbüste bulunulacaktır. Bu maddeye dayalı olarak, kanunlarla yapılan geçmiş uygulama mülkiyet hakkının tahribine giden büyük haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olmuştur.

Kamulaştırmalarda, mülkiyet hakkını zedeleyen uygulamaların meydana getirdiği mağduriyetler önlenecek, değer pahası peşinen ödenmedikçe kimsenin malının kamulaştırılmasına izin verilmeyecektir.

Sayın Üyeler,

Millî servetlerimizden olan ormanlarımızın korunmasına, gelişmesine bilhassa orman yangınları ve zararları ile mücadele edilmesine önem vereceğiz.

Orman içi ve orman kenarı köylerimizin gelişmesi, ekonomik ve sosyal bakımdan güçlenmeleri için tedbirler alacağız. Bu köylerde yaşayan vatandaşlarımız için her aileden en az bir kişiyi orman hizmetlerinde çalıştırarak, gelire kavuşturma tedbirlerini uygulamaya devam edeceğiz.

Her türlü ormancılık faaliyetlerinde öncelikle orman içi ve kenarı köylerde kurulacak kooperatiflere yardımcı olacağız.

Ormanların korunması ve işletmeciliğinin sağlanması için gerekli yol şebekelerini süratle tamamlayacağız. Orman içi köylerin yollarının inşasına hızla devam edeceğiz.

Orman ürünleri sanayiinin, orman içi ve kenarı köylere yakın yerde kurulmasına öncelik vereceğiz.

Bozuk ormanlarımızın ıslahı, yeni orman sahalarının kazandırılması ve ağaçlandırma faaliyetleri ile erozyonla mücadele çalışmalarına ağırlık vereceğiz.

Vatandaş - orman ilişkilerinin düzenlenmesi ve her türlü ihtilâfın kaldırılması için başta kadastro çalışmaları olmak üzere gerekli tedbirleri alacağız.

Sayın Üyeler,

Milletçe önümüzdeki yılları çok iyi değerlendirmek mecburiyetindeyiz. İmkân israfı kadar, zaman kaybını da giderecek ve telâfi edecek bir hizmet şevkiyle güçlüklerin üstüne yürüyeceğiz. Türkiye'yi büyük hedeflere yönelmiş, büyük rakamlar üzerinde yükseltmek ve inşa etmek maksadıyla hizmet yolunda bulunuyoruz.

Elektrik enerjisi ve yakacak teminindeki darboğazları uzun vadeli tedbirlerle ve öz kaynaklarımıza dayalı projeleri uygulayarak gidereceğiz. Başlanmış işlerin zamanında ikmaline alışıcağız. Hidroelektrik ve termik santrallerin inşası çalışmalarına sürat vereceğiz. İçinde bulunduğumuz yılda, nükleer santralin ihale ve inşa işlemine başlayabileceğimizi ümit ediyoruz.

Çeşitli enerji ve yakacak kaynaklarının fiyat politikası ve bunlar üzerindeki vergileme ile üretim ve tüketim arasında dinamik ve geliştirici bir denge kurulacaktır. Millî ekonomiyi çok olumsuz şekilde etkileyen enerji kısıtlamasına son vermek için her türlü tedbiri alacağız.

Başta Fırat Projesi olmak üzere büyük sulama projelerinin uygulanmasını hızlandıracğız.

Çok maksatlı ve yüksek ekonomik yararları olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu projelerinin uygulanması çalışmalarına devam edeceğiz.

Artan petrol ihtiyacımızı, millî kaynaklarımızdan karşılamak için karalarımızda ve denizlerde geniş ölçüde petrol arama seferberliğine gireceğiz. Yeni rafineriler inşa ederek, gereksiz döviz harcamasını önleyeceğiz ve yurda döviz sağlayacağız. Gerçekleştirdiğimiz petrol - boru hattının yanı sıra, tabii gaz projelinin gerçekleşmesine gayret edeceğiz.

Maden rezervlerimizin en iyi şekilde değerlendirilmesi tedbirlerini alacağız.

Hükümetimiz, ilk hamlede, elektrik enerjisi üretimini 20 milyar kilovat saat-ten, 35 milyar kilovat saate çıkaracaktır. Hedef, 100 milyar kilovat saattir.

Demir - çelik üretimini 3 milyon tondan 10 milyon tona çıkaracaktır, hedef 30 milyon tondur.

Çimento üretimini 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkaracaktır, hedef 50 milyon tondur.

Gübre üretimini, 2 milyon tondan 10 milyon tona çıkaracaktır, hedef 23 milyon tondur.

Yurdumuzun tarıma elverişli her karış arazisini sulamayı hedef alacağız. Küçük su işlerine önem vereceğiz.

Sayın Üyeler,

Türkiye, 4'üncü Beş Yıllık Kalkınma Planının eşiğinde 50 milyona doğru yükselen genç ve dinamik nüfus yapısı ile ülkenin sahip olduğu yeraltı ve yerüstü zenginlikleri ile 1977-1981 dönemini çok iyi değerlendirmek mecburiyetindedir. Türkiye bu dönemde, ekonomik ve sosyal meselelerinin büyük bir kısmını çözmek, ülkeyi güçlendirmek ve ekonomisini büyütmek ve geliştirmek mecburiyetindedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının stratejisinde, bu anlayışı hâkim kılacağız. Bilhassa ahlâkî, millî ve manevî değerlerimize bağlı, millî kültür politikamızla bütünleşmiş, yurdumuzu çağın ileri düzeyine erdirtirecek tarzda büyük tedbirler getireceğiz.

Sanayi, tarım, ormancılık, hayvancılık, ulaştırma ve turizm sektörlerinde bugüne kadar alınmış ve uygulanmış tedbirleri bütünüyle değerlendirerek, mevcut potansiyeli daha verimli şekilde kullanmayı temin edecek köklü tedbirleri alacağız.

Fertler ve aileler arasında olduğu kadar, bölgeler arasında da denge sağlama-yı hedef alıyoruz. Bu maksatla, Doğu ve Güneydoğu, Orta Anadolu'muzun ve geri kalmış yörelerimizin kalkınmasını özel tedbirlerle ve kalkınma projeleriyle gerçekleştirmek kararındayız. Başlanmış olan yatırımlara hızla devam edilecek ve bu bölgelerde, Dördüncü Beş Yıllık Plan içerisinde yeni yatırımların yapılmasına ağırlık verilecektir.

Yeni bir pilot il kalkınma planı tatbik edilerek, kalkınmamış illerimiz millî plan içinde ayrıca ele alınıp, değerlendirilecektir.

Sayın Üyeler,

Türkiye'yi çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline getirmek kararındayız.

Sanayileşme hareketinin memleketin bölgeleri arasında dengeli bir şekilde yapılması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ile işsizliğin önlenmesi olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan âdilâne bir şekilde dağılmasını sağlayacak tedbirler köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır.

Türkiye'nin çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline gelmesi için organizasyon, kredi, teşvik ve altyapı hizmetlerini süratle ikmal edeceğiz.

Yeniden kurmaya başladığımız gübre, şeker, kâğıt, çimento ve Sümerbank'ın büyük sanayi tesislerini bir yandan süratle ikmal ederken, diğer yandan yeni hamlelere gireceğiz.

Kurulmasına başlanmış bulunan Demir - Çelik, Ağır Makine ve Teçhizat fabrikaları, Motor ve Aktarma Organları İmalât sanayileri, Takım Tezgâhları Sanayii, Ağır Elektronik ve Elektromekanik Ekipman Sanayii, Telekomünikasyon Sanayii, Tarım ve İş Makineleri Sanayii, Otomotiv Sanayii, her türlü, makine imalâtı sanayii, Uçak ve Gemi İnşa Sanayiinin süratle ikmaline ve geliştirilmesine ve bu önemli sahalarda yeni hamlelerin yapılmasına öncelik vereceğiz.

Yurdumuzun bütün bölgelerinde tarım ve orman ürünlerine dayalı her türlü sanayinin, yem ve süt fabrikaları ve et kombinalarının kurulmasına gayret edeceğiz.

Bütün illerimizde organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin süratle kurulmasına çalışacağız. Özel sektör yatırımlarının sanayileşme alanında yeni hız ve hacim kazanması için müessir teşvik tedbirleri uygulayacağız.

Bölge Sanayii Müdürlükleri, bölgesel ekonomik ve sanayi etütleri yapacak şekilde geliştirilecek ve bütün yurda yayılacaktır.

Teknolojik gelişme ve prototip imalât, eğitim, sınaî mamul ihracatı, yerli imalâtı geliştirme ve güçlü ihracat organizasyonlarının kurulması, mühendislik ve proje hizmetlerinin geliştirilmesi, sanayi mamullerinin tanıtılması, ayrıca özel teşvik tedbirleriyle teşvik olunacaktır.

Hedefimiz, Türkiye'nin makine ve teçhizat ithal eden bir ülke değil, ihraç eden bir ülke haline getirilmesidir.

Sanayileşme hamlemizin hızla gelişmesine engel teşkil eden her türlü hukukî ve malî mevzuatı ıslah edeceğiz. İhracatın geliştirilmesi ve bu arada bilhassa sanayi mamulü ihracatının artırılmasına en ileri teşvik tedbirleri ile hususî bir ihtimam gösterilecektir.

Millî teknoloji üretimi ve birikimi için gerekli düzenlemelere gireceğiz. Ağır sanayi ve Millî Harp Sanayii, millî politikalarla ele alınarak ahenkli bir şekilde geliştirilecektir.

Sanayiın, temel üretim malları üreten ve Türkiye'de ağır sanayiın ve bu meyanda millî harp sanayiinin kurulmasına imkân verecek bir yapıda gelişmesi sağlanacaktır. Sanayileşmemiz ve millî harp sanayii ile ilgili temel projelere ait çalışmalar hızla sonuçlandırılıp, icraata geçilecektir.

Yurdun çeşitli bölgelerinin sanayi envanterinin çıkarılması, sanayileşme ile ilgili her türlü bilgilerin toplanıp değerlendirilmesi, sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla, Sanayi Bakanlığı bünyesinde, yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilât kurulacaktır.

Sanayileşme hareketlerinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimiz de dâhil olmak üzere, halkın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir.

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahallî inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurmak ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılacaktır. Sanayi kurulması ve işletilmesinde gereksiz bürokratik engeller kaldırılacaktır. İdarî işlemlerin kısaltılması için gereken tedbirler alınacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesir eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikası ile ahenkli hale getirilmesine özel bir dikkat gösterilecektir.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. Bu çeşit yatırımlarla üretilecek malların, ara malı ithal maliyetleri ve kâr transferleri de dâhil, nihaî maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmalarına önem verilecektir. Tarihi ve kültürel Hakilerimiz olan ülkelerden yabancı sermaye gelmesinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınaî tesisler kurmaları teşvik edilecektir.

Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık - kalfalık eğitimi ve iş başında eğitim geliştirilecek ve teknik eğitim yanında, kuvvetli bir iş ahlâkını sağlayacak temel ahlâkî eğitim de verilecektir.

Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, Devlet, her türlü desteği ve yardımı yapacaktır. Lisans, know-how anlaşmalarının millî menfaatlere en uygun şekilde ve süratle yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin sürekli bir şekilde ve güvenilir şartlarda Türkiye'ye aktarılıp geliştirilmesi için bir teknoloji ve Sanayi Takip ve İstihbarat Teşkilâtı kurulacaktır.

Devlet, Mühendislik - Müşavirlik ve tesis kurma hizmetlerini yerine getirecek kuruluşların güçlü bir şekilde gelişmesini destekleyecek ve teşvik edecektir.

Kamu iktisadî Teşebbüs ve iştiraklerinin, ekonomiye katkıda bulunan, kârlılık, verimlilik ve modern işletme esaslarına göre çalışan rasyonel ve kaynak doğurucu işletmeler haline getirilmesi hedefimizdir. Kamu İktisadî Teşebbüslerine ait Personel Kanunu ele alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Çalışanların haklarının korunup geliştirilmesine ve teminat altında tutulmasına gayret edeceğiz. İşçi ve işveren münasebetlerinde karşılıklı hak ve menfaatlerin çatışarak değil, millî menfaatler, hak ve adalet ölçüleri etrafında birleşmek suretiyle, barışçı yoldan halline ve özellikle çalışma barışının korunmasına önem vereceğiz. Gelişen ekonominin nimetlerinden çalışanların âdil bir pay almalarına yardımcı olacağız.

Yalnız çalışanları değil, bütün vatandaşlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturmak ana hedefimiz olacaktır.

Tarım işleriyle, ev hizmetlerinde çalışanların sosyal güvenlik kapsamına alınmasını temin için gerekli kanunun çıkarılmasına gayret edeceğiz.

Tarım kesiminde kendi nam ve hesabına çalışanların da sosyal güvenlikten faydalanmalarını sağlayacağız.

İşçi ve memur emeklileriyle, dul ve yetimlerinin geçim şartlarını yeniden düzenleyeceğiz.

Eski ve yeni emekliler arasındaki haksız ve âdil olmayan farkları gidereceğiz, uygulamaya yeknesaklık getireceğiz.

İşçi - Memur ayırımı ile ilgili çalışmaları sonuçlandıracağız.

Yeni bir millî istihdam planıyla mevcut işsizliğe ve müstakbel iş ihtiyacına ciddi ve süratli çözüm bulacağız.

65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz vatandaşlarımıza aylık bağlanmasına dair kanunda gerekli düzeltmeler yapılacak, aylıkların günün şartlarına uygun olarak ayarlanması mümkün kılınacak ve uygulamadaki formaliteler giderilecektir.

Çalışma şartları geniş ölçüde insan sağlığına ve hayatına zarar veren yeraltı kömür işletmeleri gibi işyerlerinde çalışanların 20 yılda emekli olmaları sağlanacaktır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin meseleleriyle yakından ilgileneceğiz. Tasarruflarının en sağlam şekilde yatırımlara dönüşmesine yardımcı olacağız.

Korunmaya muhtaç olanlara götürülecek sosyal hizmetleri daha yaygın ve etkin hale getireceğiz. Rehabilitasyon Merkezleri, Huzur ve Dinlenme Evleri, Çocuk Yuvaları ve Kreşlerin yurt sathına yayılmasına gayret sarf edeceğiz.

İşçilerimize mesken temini çalışmalarına hız vereceğiz.

Sosyal Güvenlik Kurumlarından ödenmekte olan aylık ve gelirlerle, dul ve yetim maaşlarının otomatik olarak artırılmasına devam edeceğiz.

İYAK ve MEYAK tasarılarının kanunlaşmasına gayret edeceğiz. Kurulacak bu kurumlar ile Emekli Sandığı Kurumunu Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlayacağız.

Sayın Üyeler,

Sağlık hizmetlerinde temel hedefimiz vatandaşlarımızın sağlık seviyesini yükseltmek ve bu hizmetlerin bütün ülkeye dengeli şekilde yayılmasını sağlamak ve herkesi sağlık sigortasına kavuşturmaktır.

Hastanelerimizin ve hasta yataklarının sayısı, hasta yatak oranı düşük olan illere öncelik verilerek artırılacaktır.

Sosyalizasyon hizmetleri yeniden değerlendirilecek ve müessir hale getirilmesi için gereken tedbirler alınacaktır.

Çeşitli sağlık kurumlarında çalışan hekimler ve sağlık personeli arasındaki ücret ve imkân dengesi sağlanacaktır.

Sağlık personelinin mahrumiyet yer ve hizmetlerinde görev almasını teşvik edecek özendirici tedbirler getirilecektir.

Sağlık hizmetlerinde koruyucu hizmetlere ağırlık verilecek, tedavi edici hizmetler geliştirilecektir.

Ana ve çocuk sağlığını korumaya yönelik tedbirlere önem vereceğiz.

Gecekondü bölgeleri ile köy ve kentlerde çevre sağlığı şartlarının düzeltilmesine ve hava kirliliğinin önlenmesine geçerli tedbirler alacağız.

Bulaşıcı hastalıklarla mücadelede devam edeceğiz.

Yurdumuzda ilaç sanayii hammadde üretimine ağırlık verilerek, güçlendirilecek, benzer tipte ilaç enflasyonu önlenecek, ilaç fiyatları objektif esaslara göre tespit edilecek ve ilaç ihtiyacı teşvik olunacaktır. Ayrıca, ilaç kalite kontrolü geliştirilecektir.

Sayın Üyeler,

Sanayileşme, artan nüfus, köyden şehre akış, hızlı şehirleşmeyi meydana getirmekte, bu da yeni meseleler ve güçlükler ortaya çıkarmaktadır. Hükümetimiz, ülkede düzenli, sağlıklı ve dengeli bir şehirleşmeyi temin için gerekli planlı çalışmaları yapmak ve tedbirleri süratle almak kararındadır.

Artan mesken ihtiyacını karşılamak ve gecekondu yapımını önlemek üzere özel tedbirler alınacaktır. Bu maksatla "Milli Mesken Planı" adı altında bir proje hazırlanıp, uygulanacaktır.

Kira artışlarını makul ve insaflı ölçüler içinde tutacak düzenlemeler getirilecektir.

Şehirlerimizin müstakbel gelişme bölgeleri ile gecekondu ıslah bölgelerinde yol, su, elektrik ve kanalizasyon gibi altyapı ihtiyaçları süratle tamamlanacaktır.

Belediye hudutları dâhilindeki yolların yapım ve bakım çalışmalarını hızlandırmak için gereken tedbirler alınacaktır.

Mesken kredisi imkânları genişletilecek, yoksul ve dar gelirli vatandaşlarımıza temin edilecek mesken kredilerinin faizsiz ve uzun ödeme süreli olması sağlanacaktır.

İnşaat maliyetlerinin düşürülmesi, kalitelerinin yükseltilmesi, inşaat sürelerinin kısaltılması için, yeni teknolojilere de açık, “Toplu mesken” yapım sistemi teşvik edilecektir.

Özel sektörün toplu mesken yapım faaliyetleri de, bazı şartlara uymaları kaydıyla, teşvik olunacaktır.

Dış ülkelerde çalışan işçilerimizin tasarruflarının, toplu mesken ve işyeri yapımı istikametinde kullanılabilmesi için tedbirler alınacaktır.

Şehirlerin çevrelerinde, her türlü altyapı tesisini haiz ve ana şehirle güçlü ulaşım imkânlarına sahip tali yerleşme merkezleri kurulacaktır.

Çevre sağlığı, hava ve çevre kirlenmesini kontrol dahil, şehirleşme meselelerinin halledilmesi maksadıyla, belediyelerimizin malî ve teknik bakımdan, yeterli güce kavuşturulmalarına çalışılacaktır.

Tabii afetlerden zarar görmüş vatandaşlarımızın yaraları biran önce sarılacak, Van - Ağrı depreminin daimî iskân çalışmalarına hızla devam edilecektir.

Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış evlerin sahiplerine yüklenmiş olan geri ödeme yükü hafifletilecektir.

Şehirlerin çevresinde, ruhsatsız olarak yapılan binaların, fennî şartlara uyma kaydıyla bir “İmar Affı”ndan yararlandırılmaları konusu ele alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Kamu ve özel sektör tarafından işletilen ulaştırma sistemlerinin birbirini tamamlayarak, beslenmesini temin edecek tarzda koordinasyonu sağlanacak, bölgeler arasındaki ulaştırma ve haberleşme dengesizliği giderilecektir.

Ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmemizde ve memleket savunmasında büyük önemi olan ulaştırma ve haberleşme hizmetlerini günün ihtiyaçlarına cevap verecek tarzda büyük projeleri ele alarak derhal uygulamaya geçeceğiz.

Türk Ticaret Filosunu gençleştireceğiz. Mevcut kapasiteyi artıracğız. Bu suretle deniz nakliyeciliğini ülkeye döviz getiren bir kaynak haline sokacağız. Bu alanda her türlü teşvik tedbirini alacağız, mevzuat düzenlenmelerine gideceğiz.

Posta hizmetlerinde sürat ve randımanı artırarak, telefon ve teleks ihtiyacını karşılayacak tedbirler alacağız.

Millî ulaşım şebekesini kara, deniz ve hava ulaşımı olarak yeniden modernize edeceğiz.

Yeni demiryolları, sürat yolları, hava limanları ve limanlar yapacağız.

Karayollarımızın bakımı ve asfaltlanmasına hız vereceğiz. Her mevsim ülkenin her yerine gidilebilir bir yol sistemine kavuşmasını sağlayacağız.

İstanbul ikinci boğaz geçişi ile Çanakkale boğaz geçişini süratle yapacağız.

Edirne - Gürbulak ile İstanbul - İskenderun sürat yollarını, trafiğin yoğun olduğu kesimlerde yüksek standartlı geliş - gidiş yollarını, kasaba ve şehirlerimizin çevre yollarını, giriş ve çıkışlarını en kısa zamanda tanzim edip inşa edeceğiz.

Trafiğin yoğun olduğu büyük şehirlerimizin ana yollarıyla metrolarının yapımında belediyelerle işbirliği yapacağız.

Yurdun her köşesine her mevsim güven ve süratle ulaşabilmek için hava meydanları tesis edeceğiz. Bu meyanda Ağrı, Kars, Muş, Urfa, Malatya, Erzincan, Gaziantep ve Sivas hava meydanlarını modern şekilde inşa, ikmal ve tevsi edeceğiz.

Turistik değeri olan bölgelere yeni hava limanları inşa edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Hükümetimiz, turizmi yalnız ödemeler dengesine müspet katkıda bulunan ekonomik bir araç olarak görmemekte, aynı zamanda süratli bir sanayileşme ve şehirleşme içinde beden ve ruh sağlığı bakımından, dinlenme, kendi kendini yenileme ve zenginleştirme ihtiyacını karşılayan sosyal, kültürel ve beşerî bir hizmet olarak görmektedir.

Bu hususu nazara alarak dış turizmin yanı sıra iç turizmi de lâyık olduğu şekilde geliştirecek tedbirler alacağız.

Turistik altyapı tesislerindeki bütün dengesizlikleri gidererek, ülkemizin tabii, tarihî ve millî değerlerinden azamî şekilde istifade edilmesi imkânlarını sağlayacağız.

Dış ekonomik ilişkiler ve turizm alanında artması beklenen gelişmeler, yurt dışındaki bir milyonu aşan vatandaşımızın yurda geliş - gidişlerinin ortaya çıkardığı çok yönlü meselelerin çözümü amacıyla, gümrüklerimiz ve bu alanda izlenmesi gereken politika çağdaş anlayışa uygun şekilde düzenlenecektir.

Gümrüklü eşya ile kaçak eşya ambarlarında bekleyen ve büyük bir birikim içinde her gün iktisadî değerini kaybeden eşyanın tasfiyesi amacıyla gereken tedbirleri alacağız.

Tütün ve çay ekicisinin alın terini değerlendirmek için gereken tedbir alınacak ve bu alanda millî ihtiyacı karşılamak ve ihracatı sağlamak için yeni faskaların kuruluşuna girilecek, başlanmış olan fabrika inşaatlarının bir an evvel ikmali sağlanacaktır.

Millî varlığımızın ve bekaımızın en büyük teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizin tam bir verimlilik içerisinde çalışabilmesi amacıyla, günün şartlarına uygun olarak her türlü manevî ve maddî tedbirlerin alınması gereğine inanmakta ve bunu aslî bir görev olarak kabul etmekteyiz.

Silahlı Kuvvetlerimizin çağın gereklerine uygun bir şekilde güçlendirilmesi için her türlü tedbiri almakta kesin kararlı olacağız.

Türkiye'nin savunmasını başka devletlerin irade ve kararına bırakmayacağız. Savunmanın ihtiyaçlarımızı yalnız bir kaynaktan değil, başta kendi millî kaynaklarımız olmak üzere, her imkân ve kaynaktan yararlanarak karşılamak kararındayız.

Millî harp sanayinin en kısa zamanda geliştirilmesine özel önem vereceğiz.

Silahlı Kuvvetlerimizin vurucu gücünü artırmak ve silah teknolojisini yüksek düzeydeki gelişmelerini gözönünde bulundurarak insan gücü yerine teknolojik

imkânları azamî şekilde kullanarak kaynak fazlası yedek subay ve erlerin birikimini giderici tedbirler alacağız, millî savunma ihtiyaçlarını dikkate alarak askerlik sürecini azaltacağız.

Sayın Üyeler,

Hükümetimiz dış politikamızın yürütülmesinde geleneksel barışçı amaçlarımızdan ayrılmayacak, dostluklarımızı daha güçlendirmeye ve yaymaya çalışacak, bağlantılarımızın ve ilişkilerimizin gereklerini yerine getirecektir.

Dış ilişkilerimiz çevresindeki bütün faaliyetlerimizde milletimizin meşru haklarının ve millî menfaatlerimizin tavizsiz korunması ilkesinden hareket edeceğiz. Bir yandan da, bölgemizde ve bütün dünyada, barış ve istikrar ortamının yerleşmesine ve geliştirilmesine yardımcı olacağız.

Ülkemizin dünyanın en hassas bir bölgesinde bulunduğunu ve dünyamızdaki olayların bütün insanlığı ilgilendiren boyutlar kazandığını gözönünde tutarak, uluslararası gelişmeleri yakından izleyecek, değişen şartların gerektirdiği en uygun karar ve tedbirlerin zamanında alınmasına itina göstereceğiz.

Şahsiyetli, kararlı gerçekçi, çok yönlü, dengeli bir dış politika gereği olarak dış ilişkilerimiz, hak ve menfaatlere karşılıklı saygı esasına dayalı şekilde geliştirilecek, çeşitlendirilecek ve yoğunlaştırılacaktır. Bu ilişkilerin aynı zamanda, tarafların millî yararları doğrultusunda müşahhas bir muhteva kazanmasına, böylece uluslararası istikrar ve işbirliğine de yardımcı olmasına gayret edeceğiz.

Uluslararası silahlanma yarışını, hem dünya barışına, hem de ulusların kalkınmalarına son derece zararlı bir hareket olarak görüyor, uluslararası güvenliğin ancak tam ve genel bir silahsızlanma ile yerleşebileceğine inanıyoruz. Bu kanıdan hareketle, gittikçe yoğunluk kazanan silahsızlanma girişimlerine yapıcı katkılarda bulunmaya ve gerçekçi yöntem ve güvencelere dayanan silahsızlanma girişimlerini desteklemeye özen göstereceğiz.

Dış ekonomik ilişkilerimizin karşılıklı yararları gözetken, memleketimizin müstakar bir şekilde kalkınmasını kolaylaştıracak bir çerçeve içinde geliştirilmesine itina olunacaktır. Ekonomik konuların milletlerarası ilişkilerde kazanmış olduğu önemi gözönünde tutarak, bu konularda ortaya çıkan dayanışma zorunluluğunun, barışın takviyesi istikametinde gelişmesine yardımcı olmaya çalışacağız.

Dış ilişkilerimizi bu genel ilkelere dayalı olarak yürütür ve geliştirirken, Dünyadaki ve özellikle bölgemizdeki yumuşama ortamının yerleşip, genişlemesine katkıda bulunmaya devam edeceğiz.

Avrupa güvenliğinin ve Avrupa ülkeleri arasında işbirliğinin artırılması gayesi ile sarf edilen ve sarf edilecek gayretlere katılacağız.

Bugünün şartları içinde yumuşama havasının, siyasi ve askerî alanda kurulan hassas ve nazik dengeye dayandığı bir gerçektir. Barış ve istikrarın temelinde yatan bu dengenin muhafazası hususunda Kuzey Atlantik İrtifakının ve onun askerî teşkilâtının bugüne kadar oynadığı rolün değerini korumakta olduğunu gözönünde tutarak, bu savunma teşkilâtına üyeliğimizi sürdürürken, ülkemiz yönünden ittifak

çerçevesinde yarar ve sorumluluklar arasındaki uyumluluğun tesis ve idamesine özen göstereceğiz.

Batı Avrupa ülkeleri ile mevcut çok yönlü ilişki ve işbirliğimizin, uzun süreli yarar ve çıkarlarımız açısından, dengeli şekilde geliştirilmesi imkânlarını araştıracağız.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizin oluşan yeni şartlarla ahenkleştirilmesi için girişilmiş olan faaliyetlere azim ve kararlılıkla devam olunacaktır. Biz Toplulukla münasebetlerimizde Topluluğun ekonomik kalkınmamıza hız kazandıracak, dış rekabet gücü olan bir sanayi kurmamıza yardımcı olması gereğini tabii görmekteyiz. Ortaklığımızın, giriştiğimiz yaygın sanayileşme hamlesini, ihracatımızın gelişmesini sekteye uğratmaması bilâkis bu hayatî sahalardaki gelişmemize yardımcı olması esastır. Bu zaruret ortaklıkla ilişkilerimizin, günün değişen şartlarına uygun bir dengeye kavuşturulması ve menfaatlerimizi karşılayan çözüm yolları bulunması amacına yönelik girişimlerimizde, önemle dikkate alınacak ve ilişkilerimizin bu neticeyi doğuracak şekilde düzenlenmesi için gereken yapılacaktır.

Olumlu ve uzun bir geçmişi olan ABD ile ilişkilerimizin, yeniden karşılıklı yarar ve çıkarlara dayanan dostane ilişkiler ve dengeli işbirliği şeklinde sürdürülmesini içtenlikle arzu etmekteyiz. Bu alanda karşılaştığımız engellerin kalkması, ilişkilerimizin niteliğine ters düşen tutum ve davranışların bir an önce düzeltilmesine bağlı bulunmaktadır.

Sovyetler Birliği ile mevcut iyi komşuluk ilişkilerimizin, gerçekçi ilkelere dayalı olarak geliştirilmesinin, bölge istikrarına ve bölgedeki dostane işbirliğine önemli katkısı olduğu kanısındayız.

Doğu Avrupa ve özellikle Balkan ülkeleri ile mevcut ilişki ve işbirliğimizin, yumuşama şartları içinde, daha şümulü ve verimli hale getirilmesi için çaba göstereceğiz.

Tarihî ve manevî bağlarla bağlı bulunduğumuz Müslüman ülkelerle ilişkilerimizi, yeni yaklaşımlarla sağlam temeller üzerinde geliştirmek ve bu ülkelerle aramızdaki işbirliğine her sabada ve bu arada sanayi ve teknoloji alanında yoğun bir muhteva kazandırmak için gayret sarf edeceğiz ve gerekli bütün girişimlerde bulunacağız. İslâm Konferansına üye ülkelerle ilişkilerimizin de bu çerçeve içinde değerlendirilmesine ve geliştirilmesine önem vereceğiz. Ortadoğu ihtilâfının çözümü için temel şartların her şeyden önce ilk adım olarak işgal edilen toprakların terk edilmesi ve Filistin halkının kendi devletini de kurmasını ihtiva eden meşru millî haklarının tanınması olduğu görüşündeyiz.

Bölge istikrarına olumlu kalkılan bulunan kardeş İran ve Pakistan ile geleneksel dostluğa dayalı ilişkilerimizin, daha da geliştirilerek, gerek ikili düzeyde, gerek CENTO ve RCD çerçevesindeki işbirliğine hız kazandırılmasını diliyoruz.

Bölge dışındaki bağlantısız ülkelerle ve özellikle bağımsızlıklarına yeni kavuşan ülkelerle ilişkilerimizi geliştirmeye ve genişletmeye önem vereceğiz.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin karşılıklı saygı temeline dayanan bir şekilde gelişmesine önem vermekteyiz.

Gelişme sürecindeki ülkelerin karşılaştıkları çetin sorunların, dünya ölçüsünde yeni ekonomik kavramlar çerçevesinde ele alınmasının ve yeni bir uluslararası ekonomik nizam kurulmasının müstaceliyet arz eden bir konu olduğu kanısını taşıyoruz. Irk ayrımı ve sömürgecilğe karşı sürdürülen çabaların, insanlık haysiyetine ve günümüzün hak ve bağımsızlık anlayışına yakışır çözümler getirmesini diliyoruz.

Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde lâıyk olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için yürütülen faaliyetler geliştirilecektir. Başka ülkelerdeki soydaşlarımızın kendi öz kültürlerini yaşatıp geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri insan haklarına kâmil manada sahip olmaları ve bulundukları ülke yasalarının bahşettiği bütün haklardan eşit olarak faydalanmaları üzerinde titizlikle duracağımız ve devamlı surette kovuşturacağımız bir konu olacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin tüm haklarının korunması ve eğitim ile millî kültür alanlarındaki ihtiyaçlarının karşılanması için gereken tedbirlerin alınmasına öncelik vereceğiz.

Sayın Üyeler,

Komşumuz Yunanistan ile aramızdaki ilişkilerin, iki ülkenin uzun süreli menfaatlerine uygun bir düzeye çıkartılmasını arzu etmekteyiz. Aramızda mevcut bütün anlaşmazlık konularına, iyi niyetle ve yapıcı bir zihniyetle yürütülecek görüşmelerle, iki tarafı da tatmin edecek çözümler bulunabileceğine inanıyoruz.

Ege Denizinde millî haklarımızı korumaya kararlıyız. Bu haklarımıza saygı gösterilmesi halinde suni olarak çıkartılan ihtilafların ortadan kalkacağına kaniiz.

Ege Denzine ilişkin bütün haklar üzerinde eşit yarar ilkesine dayalı, hakkaniyete uygun bir işbirliğinin gerçekleştirilmesi halinde, bu denizin iki ülke arasında bir dostluk ve barış denizi olacağına inanıyoruz.

Hükümetimiz, bu düşünceler çerçevesinde, Ege Kıta Sahası konusunda, müzakere yolu ile bu denizin özel şartlarına ve Lozan dengesine uygun, siyasî, ekonomik menfaatlerimiz ve güvenlik gereklerimizle bağdaşan ve karşılıklı rızaya dayanan bir çözüm bulmak için gayret sarf edecektir. Ege hava sorununun da, yine müzakere yolu ile hava sahasının eşit ve ortaklaşa kullanılmasını sağlayacak, güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak bir çözüme ulaştırılmasına çalışılacaktır.

Ege'de Anadolu'yu çevreleyen adaların mevcut uluslararası taahhütlere aykırı olarak silahlandırılması ve Batı Trakya'daki soydaşlarımızın farklı muameleye tabi tutulması konularında uluslararası anlaşmalardan doğan haklarımızı korumak hususunda gereken bütün hassasiyeti göstereceğiz.

Kıbrıs meselesinde Hükümetimiz, Ada'daki gerçekleri ve tarihin acı olaylarını gözönünde tutarak, oradaki soydaşlarımızın bütün haklarının ekonomik ve sosyal gelişmelerinin, huzur ve güvenliğinin, iki toplumun iki ayrı bölgede yaşayacağı federal bir düzen kurulması ile teminat altına alınabileceğine kanidir. Böyle bir Siyasal çözüme, toplumlararası müzakereler yoluyla ve barışçı yöntemlerle ulaşılabileceğine dair ümidimizi muhafaza ediyoruz.

Türkiye olarak Kıbrıs'ta âdil ve kalıcı bir çözüm getirecek olan, iki bölge, iki toplumlu, bağımsız ve bağılantısız bir federal devletin varlık kazanması için iyi ni-

yetle gereken her türlü çabayı göstermeye devam edeceğiz. Ancak bu amaca yönelik teşebbüslerimizin, davranışımızın ve gösterdiğimiz anlayışın, başta Yunanistan olmak üzere, diğer ülkeler tarafından da doğru teşhis edilerek öylece değerlendirilmesinin gereğine dikkati çekmeyi yararlı görüyoruz.

Kıbrıs'ın gerçeklerine uygun biçimde gelişecek toplumlararası müzakerelerin başarıya ulaşması için Türk Hükümeti olarak yapıcı bir tutum izleyeceğiz. Aynı yapıcı tutumu haklı olarak Yunan Hükümetinden de beklemekteyiz.

Sayın Üyeler,

Bizi millet yapan ve bir arada güçlü tutan inanca yürekten bağlıyız.

Anayasada ifadesini bulan, bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri camiasının eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen milliyetçilik inancımızı, milletçe birlik ve beraberliğimizi sağlayan bir kuvvet kaynağı sayıyoruz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Sadece maddî alanda değil, ilimde, ahlâkta, maneviyatta, kültürde, millî ve manevî değerlere sahip ve saygılı olmada güçlenmiş huzurlu bir ülke olarak Türkiye'yi geliştirmek istiyoruz.

Nüfusu hızla 50 milyona yaklaşan, bütün vatandaşlarımızın hür ve haysiyetli yaşadığı, demokratik müesseselerin sıhhatle işlediği ülkemizi mesut ve bahtiyar insanlar diyarı haline getirmenin azmi ve kararı içindeyiz.

Milletimiz, yepyeni bir kalkınma hamlesiyle ülkenin daha güçlü bir ülke haline gelmesini istiyor.

Türk milleti birlik ve beraberlik içinde bütün dünyaya sesini duyurmak, her alanda sözünü üstün kılmak istiyor.

Türk milleti, yabancılara, dış kaynaklara muhtaç olmaktan kurtulup, kendi kendisine yeter bir hak gelmek istiyor.

Derhal ifade edelim ki, milletimizin eşsiz tarihinden gelen ve fitratında mevcut olan müstesna hasletler, Türkiye'nin manen ve maddeten kalkınmış ileri bir ülke olmasını sağlayacaktır. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Türkiye'yi bu inançla yeniden büyük yapmaya, ağır sanayiini kurmaya, ışıksız köy, işsiz, sahipsiz, bakımsız ve kimsesiz vatandaş bırakmamaya, yeniden limanları yapılmış süratle yolları ikmal edilmiş modern hava limanlarına kavuşmuş, haberleşme tesisleri ileri düzeye ulaşmış, geceleri aydınlık güçlü bir ülke haline getirmeye kararlı olarak huzurlarınıza çıkmış bulunuyoruz.

Yeni bir şevk, ümit ve heyecanla, aziz milletimize hizmetler vereceğine inanıyoruz, *(A.P. sıralarından alkışlar)*

İzhar edeceğiniz güven ve itimat, güçlükleri yenmenin, başarıyı sağlamanın basta gelen dayanağı ve kaynağı olacaktır.

Takdir Yüce Heyetinizindir.

Cenabı Allah hepimizin yardımcısı olsun. (A.P. M.S.P. ve M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur.

Anayasanın 103 ve İçtüzüğümüzün 105’nci maddeleri gereğince, Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere 30.7.1977 Cumartesi günü saat 15.00’te başlanacaktır.

Genel Kurulun dünkü birleşimde aldığı karar gereğince Hükümet Programı üzerindeki görüşmeleri yapmak için 30 Temmuz 1977 Cumartesi günü saat 15.00’te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.15

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

Toplantı Yılı 16 Cilt 33 Birleşim 67

Sayfa: 29-44

27.07.1977 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Sırrı Atalay

DİVAN ÜYELERİ: Mehmet Kılıç (Gaziantep)

Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)

Açılma Saati: 17.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — 67 nci Birleşimi açıyorum. Yeterli sayı vardır; görüşmelere başlıyoruz.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının okunması.

BAŞKAN — Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulmuş bulunan Hükümetin Programı okunacaktır.

Sayın Süleyman Demirel buyurun. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Hükümet Programı Millet Meclisi'nin 27.07.1977 Günkü 23'üncü Birleşiminde aynen okunduğundan metin tekrar alınmamıştır.

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri, Başbakan Sayın Süleyman Demirel kurmuş olduğu Hükümetin Programını okumuşlardır.

Kapanma Saati: 18.15

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi**Toplantı Yılı 16 Cilt 33 Birleşim 68****Sayfa: 46-127****29.07.1977 Cuma****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN:** Sırrı Atalay**DİVAN ÜYELERİ:** Mehmet Kılıç (Gaziantep)

Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)

Açılma Saati: 17.00**Hükümet Programının Görüşülmesi**

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri, yeter sayı vardır. 68'nci Birleşimi açıyorum.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi.

BAŞKAN — Hükümet programı üzerinde görüşmelere geçmeden önce, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyelerinden bazı önerilerim olacaktır, bunları arz edeyim:

Cumhuriyet Senatosu gündeminde 8 Ağustos ve 13 Ağustos günü görüşülmelikleri takdirde kendiliklerinden yasalaşacak, yasa tasarısı ve teklifleri vardır.

Bir çok komisyonlar henüz başkanlık divanlıklarını seçmiş değillerdir. Gruplardan; teker teker Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyelerinden Başkanlık divanlarını seçmeleri ve gündemlerinde veya Cumhuriyet Senatosu gündeminde bulunan yasa tasarısı ve tekliflerini benimseyip, benimsemediklerini bildirmeleri ve en geç 2 Ağustos 1977 Salı günü birleşiminde sözü edilen iki tür yasa tasarısı ve tekliflerinin görüşülmesine olanak hazırlamalarım, bu olanak hazırlandığı takdirde Millet Meclisi çalışmaları devam etse bile Cumhuriyet Senatosu gündeminde başkaca önemli bir konu kalmadığından bir ara verme olanağı doğabilecektir. Bu olanağı sağlamalarım gruplardan ve Cumhuriyet Senatosu üyelerinden rica ederim.

Hükümet programı üzerindeki görüşmelerde izlenecek yöntemi arz edeyim:

İçtüzüğün 130'ncu maddesi gereğince; gruplar adına yapılacak konuşmalar, bunu takiben üyelerin kişisel konuşmaları ve Başbakanın, yapılan konuşmalara vereceği cevapla Cumhuriyet Senatosunda Hükümet programı üzerindeki görüşmeler bitmiş olacaktır.

Şimdi, söz alanları İçtüzük gereğince okuyorum:

Sayın Mucip Ataklı Millî Birlik Grubu adına, Sayın Nihat Erim Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına, Sayın Oral Karaosmanoğlu Adalet Partisi Grubu adına, Sayın Hüseyin Atmaca Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına söz istemişlerdir. Bu sıraya göre söz vereceğim.

Gruplar adına görüşmelerden sonra, kişisel olarak alınan söz istemlerini sıraya göre bildiriyorum:

Sayın Çelikbaş, Sayın Çelebi, Sayın Yıldız, Sayın Sarıibrahimoğlu, Sayın İldan, Sayın Güven, Sayın Özer, Sayın Feyyat, Sayın Fevzi Hakkı Esatoğlu, Sayın Nalbantoglu, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Karamullaoğlu, Sayın Aykan, Sayın Abay, Sayın Hayrı Öner, Sayın Ünsal, Sayın İlhan, Sayın Eriş, Sayın Ali Oğuz.

Sayın Mucip Ataklı, Milli Birlik Grubu adına buyurun.

M.B. GRUPU ADINA MUCİP ATAKLI (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler,

Temel görüşlerinde büyük çelişkilerin varlığı herkesçe bilinen üç partinin oluşturduğu İkinci Cephe Hükümetinin programı üzerinde Milli Birlik Grubunun görüşlerini sunmaya çalışacağım.

5 Haziran 1977 seçim sonuçlarının tek parti iktidarına olanak vermemiş olması 26,5 aylık Birinci Cephe İktidarının yeniden siyasi kaderimize, itidal unsuru bir ortacından da yoksun olarak yön vermesine neden olmuştur.

Sayın Senatörler,

Yeni Cephe Hükümetinin yurdumuza neler getirebileceğini ve Ulusumuzu nereye götürebileceğini saptayabilmek için geçmiş 26,5 aylık iktidar dönemlerinde yaptıklarına kısaca değinmek gerekmektedir.

Grupumuz, Ulusumuzu cephelere bölen bir zihniyetle ortaya çıkan Cephe Hükümetlerinin kuruluşuna başından itibaren karsa olmuş ve cepheleşmenin yurdumuzda yaratacağı tehlikelere işaret ederek, bunları, henüz uygulamadaki olumsuz sonuçları görmeden ortaya koymuştur. Birinci Cephe İktidarı işaret ettiğimiz tehlikeleri 26,5 aylık dönemlerinde gerçekleştirme maharetini ve başarısını göstermiştir.

Bu başarının sonucu olarak, Ulusumuz çok tehlikeli siyasi bunalımın içine sokulmuş ve batmakta olan ilk gemiyi terk eden kaptan misali Sayın Demirel, ortaklarının karşı olmalarına rağmen muhalefetle işbirliği yaparak erken seçim simidine sarılmak suretiyle kendisini kurtarmak yolunu seçmiştir.

Kendi içerisinde uyumlu, icraatında tutarlı bir iktidarın, erken seçimi istemesinin makul bir nedeni olamaz.

Sayın Demirel'in erken seçim isteği başka hiç bir nedene muhtaç olmadan Birinci Cephe Hükümetinin iflâsını belgelemeye yeter.

Böylesine müflis bir iktidarın yeniden vücut bulmasını kaderin hazin bir tecellisi saymaktayız. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Sayın Senatörler,

"Hafızai beşer nisyan ile maluldür" sözüne hak verip, 26,5 aylık iktidar döneminin kısa bir muhasebesini yaparak Cephe Hükümetinin iflâsını başka kanıtlarla da belgelemek istiyoruz.

Cephe Hükümeti, yönetimi ortaklar arasında paylaşarak, Devlet Güvenlik Kuvvetlerini sorumsuz örgütlü bir siyasal güçle işbirliğine mecbur etmiş ve tarafsız görev yapmasını engellemiştir.

Bu uygulamasıyla 300'ü aşkın gencin ölümüne, binlerce insanın yaralanmasına neden olmuş, yurdumuzda can ve mal güvenliğini ortadan kaldırmıştır. Bu dönemde kara vicdanlı caniler masum vatandaşlardan daha hür, daha itibarlı bir yaşamı sürdürme olanağına kavuşturulmuştur. Öğretim yapılmaz hale gelmiş, yükseköğretim kurumları kapatılmıştır.

Devlet kadroları parsellenerek, iktidarı oluşturan partilerin zihniyetlerini bu kadrolarda hâkim kılma yarışı başlatılmıştır.

Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet ve koyduğu ilkeler, Atatürkçülüğe karşı Anayasaya karşı faşist ve şeriatçı düzen taraftarlarınca inkâra tezyife ve tahribe hedef yapılmıştır (*C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar*)

İktidarın başı Sayın Demirel de, koltuğundan düşmeme uğruna Verdiği ödünlerle bu davranışlara yandaş olmuştur.

Bunların yanında iktidar ortaklarının Devlet olanaklarını kendi partilerinin geliştirilmesine ve Devlet kesesinden nimetler dağıtarak yandaş kazanılmasında kullandıkları bir vurgun ve soygun dönemi başlatılmıştır. (*C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri*)

Bu dönemin iç politikasını, keşmekeş, anarşi, sokak hâkimiyeti, öğrenim ve öğretimin ortadan kaldırılması ve Devlet güvenlik kuvvetlerinin itibarının yitirmesi biçiminde özetlemek mümkündür. (*A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar*)

Birinci Cephe İktidarı döneminde, dış politika ve güvenlik ihtiyaçlarına hiç bir çözüm getirilememiş, cepheyi oluşturan partilerin zıt görüşleri nedeniyle de dış politika kişisiz bir duruma düşürülmüş hiç bir soruna ciddi bir yaklaşım sağlanamamış, Kıbrıs, Ege, Ortak Pazar sorunları, Türk - Amerikan ilişkileri daha da kötüye giden bir çıkmaza sürüklenmiştir.

Ekonomik ilişkiler ve ciddi tedbirler yerine kendilerine zaman kazandırıcı uygulamalar bu dönemin başlıca özelliği olmuştur.

Hedefi, istikrar içinde dengeli kalkınma sağlamak olan ekonomimizde enflasyonun, pahalılığın, işsizliğin, zümresel ve bölgesel dengesizliklerin katlanarak artırıldığı Hükümet ortaklarınca da ilân edilmiş ve Devlet adeta iflâsa sürüklenmiştir.

5 Haziran öncesine geldiğimizde, Cephe Hükümetinin programı üzerindeki görüşlerimizi açıklarken belirttiğimiz olumsuz sonuçlar tümü ile ortaya çıkmıştır.

Bu arada, o zaman saptadığımız halde ifade etmeyi zararlı gördüğümüz bir husus daha ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Cepheleşme uygulaması yalnız öğretim kurumları, kamu kuruluşları, sendikalara, idareye bulaştırılmakla kalmamış, politika dışında tutulması ve bütünlüğünün

her sorumlu tarafından korunması gereken Kurumlara da bulaştırıldığı anlaşılmıştır.

O dönemin özelliklerini saptamak için kamuoyuna sorumlularca açıklanan belelerden sadece ikisini hatırlatmakla yetinmek istiyoruz.

Birinci Cephe Hükümeti Başkanı Sayın Demirel'in seçimlerden 3 gün önce Sayın Ecevit'i uyarmak için yazdığı mektup, biçim ve öz yönünden dönemin perişanlığını tümü ile kanıtlamaya yetecek değerdedir.

Ayrıca, seçim kararının alınmasından önce, Hükümetin uzlaştırmacı kanadı olarak bilinen Güven Partisinin Hükümete verdiği muhtıra ortaya koyabildiği kadarıyla, Hükümeti ve ortaklarını mahkûm etmeye yetecek bir siyasal belgedir.

Son seçimler, sadece Cephe Hükümeti döneminin sebep olduğu ıstıraplara, başarısızlıklara, olumsuzluklara sen verdiği için değil, rejim için bilerek, bilmeyerek geliştirilen tehlike ve tehditleri ortadan kaldırdığı için daha da önemlidir. Bu nedenle Grupumuz 5 Haziran öncesinde ciddi kuşkular duymuştur ve seçimlerin yapılabilmiş olmasını rejimimiz için başarı saymaktadır.

5 Haziran öncesi dönemde tüm yolsuzlukların örtülmesi, yasa dışı davranışların saklanması için Parlamento denetimi hemen hemen işlemez hale getirilmiştir. Gene o dönemde Danıştay kararları uygulanmayarak Anayasa açıkça çiğnenmiştir.

Anayasanın amir hükümlerine rağmen Atatürk ilke ve devrimlerinin özellikle layiklik ilkesinin çiğnenmesine, eğitim birliğinin parçalanarak skolastik eğitim zihniyetimin hâkim kılınmasına imkân verilmiştir.

Anayasa hakkındaki görüşleri belli olan Sayın Demirel'in, Anayasanın gereklerinin uygulanmamasını huy haline getirmesini, kendisi için bir talihsizlik saymaktayız.

Sayın Senatörler,

Geleceğin olumlu sonuçlara ulaşması umudu, iktidarı elinde bulunduranların zihniyetine, yönetim gücüne, hükümet edenlerin kişiliklerine ve yasalara saygılı olma nitelikleriyle bağlıdır.

İkinci Cephe Hükümetiyle yeni bir döneme girdiğimiz şu günlerde, Sayın Demirel'in yeni Hükümetinin bu esaslara bağlı olarak ulusal umuda ne ölçüde katkısı olacağını belirtmek istiyoruz.

Sayın Senatörler,

Açık ve kapalı protokolleri, programı ve kadrosu ile ilkinden daha da olumsuz sonuçlar vereceği olasılığını bünyesinde toplamış olan yeni Cephe Hükümeti ile geleceğe umutla bakmak mümkün müdür?

Bu soruya tüm samimiyetimizle olumlu cevap bulma arzumuzla rağmen, Birinci Cephe Döneminde geçirdiğimiz acı tecrübeler ve ortakların günün şartları ve gerçeklerine rağmen değişmeyen zihniyeti nedeniyle geleceğe umutla bakamamanın ıstırapını duyuyoruz. Çünkü, 26,6 aylık dönemin tüm ıstırapları hâlâ devam etmekte ve artma eğiliminde bulunmaktadır. Çünkü, İkinci Cephe Hükümetinin

çatısı Birinci Cephe Hükümeti sırasında denenmiş, başarısızlıkları saptanmış, hemen hemen aynı kişiler tarafından çatılmıştır.

Birinci dönemde 300 genç ölünün hesabını veremeyen, katillerini adalete teslim edemeyen, yurdu iç buhrana sürüklediği için bütçesi reddedilen eski İçişleri Bakanı ile ülkeyi ekonomik buhrana sürükleyen bir Maliye Bakanının, değişik de olsa kabinede yer almış olması, ülkeyi enerji krizi ile karşı karşıya bırakan eski Enerji Bakanının aynı çatı altında yer bulması umuda yer vermemektedir.

Çünkü, İkinci Cephe Hükümetini kuranlar, Birinci Cephe Hükümeti sırasında ve seçim döneminde birbirlerinin gözünü oyup, gırtlığını sıkarak nefessiz bırakmaya çalışanlardır. Böyle bir zihniyetle kurulan ortaklığın umut verici olması olanağı yoktur.

Çünkü, yeni hükümeti kuranlardan özgürlükçü ve çoğulcu demokratik düzenin faziletine inanmalarını beklemek abesle uğraşmaktır.

Çünkü, İkinci Cephe Hükümeti Birincisi gibi faşist bir zihniyeti geliştirerek hâkimiyetim kurmak isteyen bir siyasi parti ile ortaklığa dayanmakta ve bu ortaklığın sırtından iktidarını sürdürmek isteyen kişisel bir hırsın “Benden sonra tufan” zihniyetini oluşturmaktadır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Çünkü, ortakların çok önemli iç ve dış sorunların çözümünde temel görüş ayrılıkları vardır. Bu temel görüş ayrılıklarının uyumu, gizli ve açık protokolle, müştereken hazırlanan programla dahi sağlanamaz! Anlaşmazlıkların kısa süre sonra patlak vermesi mümkündür.

Hükümeti oluşturan bu partiler birbirinin mirasına konma emelinde oldukları için de olumlu ve uyumlu bir Hükümet oluşturmazlar.

Bu emellerine ulaşmak için, ortakların birbiri aleyhinde gizli ittifaklar yaptıkları söylentileri yaygın hale gelmiş bulunmaktadır.

Yekdiğerinden şüphe eden iktidar ortaklarının umut verici olması beklenemez.

Protokol ve programlardaki yaldızlı sözler, parlak vaatler, bundan evvel olduğu gibi sözde kalmaya mahkûmdur.

Sayın Senatörler,

Cephe Hükümetinin ilk döneminden daha tehlikeli, daha ıstırap verici, umut kinci günlerle karşılaşacağımızdan kuşku duymaktayız. Bu kuşukumuz; kişisel değil rejim adınadır.

Bu Hükümeti desteklemek, karanlık günleri davet etmek, milli birlik ve bütünlüğümüzü tehlikeye atmak olacaktır.

Açıklanan Protokoldeki anlaşma ve Programdaki ifadelere göre eğitim birliği ve layiklik ilkesine ters uygulama yapılacaktır. Bu tamamıyla Anayasayı ihlâl olacaktır ve ülkeyi çağdışına itecektir.

Bunun kadar önemli bir husus da, artık var olduğu bilinen gizli protokolün güvenoyundan önce açıklanmamış olmasıdır. Bu davranışı, güvenoyu için vicdanlara baskı olarak görüyoruz.

Bu gizli protokolde ve ikili görüşmelerde, politikanın girmemesi gereken yerlere sızma tavizlerinin söz konusu olduğu ve bakanlıkların bölüşülmesinde gizli ittifakların esas alındığı söylenmektedir.

İç güvenlikten sorumlu olan İçişleri Bakanlığının bazı bölümlerinin başka makamlara bağlanacağı ve varlık nedeni ile bağdaşamayan bir duruma sokulacağı, milli güvenliğimizin asli unsuru büyük bir kuruluşun, terfi ve tayinlerinde parti görüşlerinin hâkim olacağı yaygın bir şekilde söylenmektedir.

Bu kadar büyük sakıncaları içinde taşıdığı söylenen gizli protokol mevcut ise güven oylamasından önce açıklanmasını, yoksa söylentileri önlemek için olmadığının açıkça ilân edilmesini bekliyoruz.

Gizli protokol mevcut ve muhtevası söylendiği gibi ise, Cephe Hükümetinin çok tehlikeli bir gidiş ve tırmanış içinde bulunduğunu hatırlatmak isteriz.

Sayın Senatörler,

Açıklanmayan protokolde saptanmış olanlar ne olursa olsun, maalesef yeni Hükümetin dış politikada ve milli güvenlik ihtiyaçlarımızda ve dış ekonomik ilişkilerimizde yeni olanaklara sahip olmadığı, Birinci Cephe Hükümetinden daha ağır ve çeşitli zorluklarla karşı karşıya bulunduğu gayet açıktır.

Seçimden evvelki dönemde yurdumuzun kredi ve döviz yokluğu nedeniyle akaryakıtsız kalması, zamanın Dışişleri Ve Enerji Bakanlarının komşu kapılarını açarak buğday karşılığında Irak'tan petrol alınması suretiyle önlenebilmiştir.

Bu günlerde çoğunluğu kamu ve özel sektör fabrikalarının ham madde ihtiyaçlarının teşkil ettiği 1,5 milyar dolarlık transfer talepleri Merkez Bankasında dört aydan beri beklemektedir.

Bu durum karşısında Cephe Hükümeti giderayak yüksek faizi ve büyük komisyonlarla döviz borçları aramak zorunda kalmıştır.

Bu dönemde, sanayimizi ayakta tutabilmek için memleketimize uzun vadede çok ağıra mal olacak olan yüksek faiz ve komisyonla borçlanma yolunun tutulacağından endişe duymaktayız.

Ayrıca, seçim tartışmaları içinde güncelliği unutulmuş iç para ihtiyacı Hükümetin güvenoyu almasıyla âcil bir sorun haline gelecektir.

Yatırımların yapılabilmesi, senelik icra programlarının hedefine ulaşabilmesi buna bağlıdır.

Yeni Hükümetin, Birinci Cephe Hükümeti döneminde olduğu gibi konuları savsaklayarak ekonomimizi daha da sağlıksız duruma getirmemesini temenni ediyoruz.

Sayın Senatörler,

İkinci Cephe Hükümeti Programının çok önemli bir özelliğini de dikkatlerinize sunmak istiyorum;

Programın yedinci sayfasının sonunda başlayıp, dokuzuncu sayfanın baş kısmına kadar devam eden, geniş çapta bir din sömürüsü yapıldığına tanık olmaktayız.

Programın dördüncü sayfasında “Büyük Atatürk’ün önderliğinde aziz Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini Anayasamızdaki temel nitelikleriyle savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız” diyenlerin, Anayasanın layiklik ve devrim yasalarının korunmasıyla ilgili ilke ve maddelerine aykırı olarak benimsemiş ve onaylamış oldukları din sömürüsü karşısında, Atatürkçülükten bahsetmenin samimiyetsizliği tüm çıplaklığı ile sırtıtmaktadır.

Birinci Cephe Hükümetinin, “Benden sonra tufan ekonomik politikası sonucu bugün en âcil maddelerin dahi ithali âdeta olanaksız hale gelmiştir.

Devlet bu sıkıntılı dönemi geçiştirmek için, ülke ekonomisine çok olumsuz etkileri beraberinde getireceği aşikâr olan yüksek faizli borçlar peşindedir.

Basına yansıyan ve yalanlanmayan yüksek faizli 2 milyarlık borcun 20 yıl sonunda 6 milyara yükseleceği anlaşılmaktadır ki, bu yükün ulusumuza ne denli sıkıntılar yaratacağını anlatmayı dahi lüzumsuz görüyoruz.

Programında Anayasayı ihlâl niteliği taşıyan esasların bulunması bu Hükûmete güven duyulmaması için kesin bir nedendir.

Böyle bir programla bu Hükûmet meşru sayılamaz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru siyasi partilerimiz, bu vazgeçilmezlik vasfına ancak Anayasa içinde, Atatürk ilke ve devrimlerine saygılı oldukları müddetçe hak kazanırlar.

Programdaki zihniyet cephe ortakları partileri bu haktan yoksun kılmaktadır.

Sayın Senatörler,

Birinci Cephe Hükûmeti döneminde Sayın Cumhurbaşkanımız memleketi hükümete bırakmamak kaygusu ile yasa dışı, yargı organları kararı ile ters düşen bazı kararnameleri imzalamak zorunda kalmış ve zorunda bırakılmıştı.

Yeni dönemde, Atatürkçülüğünden asla şüphemiz olmayan Sayın Cumhurbaşkanımızın, bu programın muhtevasını da dikkatlerinden uzak tutmayarak, her gelen Kararnameyi imzalamak zorunda kalmayacağını umut etmekteyiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

5 Haziran seçim sonuçları, tek partiye iktidar olanağı vermemekle beraber, iki önemli imkân getirmiştir.

Yeni dönemde çeşitli hükümet alternatifleri vardır, yurdumuzun hükümete kalmaması düşünülemez.

İkinci önemli husus, Parlamento denetiminin işletilmesi olanağı artmıştır.

Bu olanak, yasa dışı tasarrufların hesabını sormak olanağını da beraberinde getirmiştir.

Yetkilerini aşanların, sorumluluklarının da idraki içinde bulunmaları gerektiğini hatırlatmak isteriz.

Sayın Senatörler,

Şimdiye kadar arzına çalıştığım görüşlerimizi özetleyerek bağlamak istiyorum.

Geçen dönemin vermiş olduğu acı tecrübelere dayanarak, aynı zihniyet hemen hemen aynı kadro ile çatısı çatılan İkinci Cephe Hükümetini özellikle uzlaştırmacı bir unsurundan da noksan hüviyetiyle sorunlarımıza çare bulamayacak, günün şartlarına en ters düşen bir hükümet alternatifi olarak görmekteyiz.

Ağır sosyo - politik şartların hüküm sürdüğü yurdumuzda bu hükümetin kendi içerisinde uyumlu ve tutarlı bir iç ve dış politika uygulaması ihtimalini çok zayıf görmekteyiz.

Ekonomik dar boğazların yoğunlaştığı bu günlerde, temel görüşleri ayrı, siyasi amaçları parti çıkarlarına dönük bu hükümetten, ekonomik sorunlarımıza çare ve çözüm bulabileceklerine ihtimal vermiyoruz.

Ortaya koyduğu programıyla da bu hükümetin Anayasaya ters düştüğü, Atatürk ilke ve devrimlerini hiçe saydığı, yurdumuzu karanlık günlere getirme temayülünde olduğu kanısını taşıyoruz.

Bugünkü ağır şartlar karşısında, Anayasayı ihlâl durumundaki bu programla, İkinci Cephe Hükümeti ne yapacaktır?

Bu Hükümetin 5 Haziran öncesinde yaptıklarından başka bir şey yapamayacağını söylemek bir kehanet değildir.

5 Haziran öncesi dönemi ise bütün acıları, ıstırapları, bunalımları ile hâlâ gözlerimizde canlılığını, hatıralarımızda tazeliğini saldı bulundurmaktadır.

Bu yeni dönemde ise, Cephe Hükümetinin ilk döneminden daha tehlikeli daha ıstırap verici, umut kırıcı günlerle karşılaşacağımızdan kuşku duymaktayız.

Geçmişte hiç bir başarı sağlamamış olan böyle bir Hükümetin tekrar denenmesine gerek yoktur.

Bu Hükümet yurdumuza sadece zaman kaybettirecektir.

Bu hükümetin kuruluşunda, ortak partileri birbirine bağlayan protokolde ve programda umut veren yeni hiç bir unsur görmediğimiz gibi Anayasayı ihlâl niteliğiyle de meşruluğu tartışılabilir hale gelmiştir.

Asla istemediğimiz ve temenni etmediğimiz halde, geçmişte olduğu gibi, anarşi devam ederse, öğrenim ve öğretini özgürlüğü sağlanamazsa, yasa dışı uygulamalardan kaçınılmazsa, yolsuzluklardan sakınılmazsa, âcil hale gelen ekonomik ve sosyal tedbirler savsaklanmaya devam ederse, seçimle açılmış olan rejim bunalımının katlanarak artması devam edecektir.

Yeni dönemde hem Cumhuriyet Senatosunda hem de Türkiye Büyük Millet Meclisinde etkinliği artan Milli Birlik Grubu oylarıyla, rejim bunalımı ile açıkça ve kesinlikle mücadele etmek kararındadır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Anayasamızın yapımında büyük katkısı olan çoğulcu ve özgürlükçü demokratik düzene kesinlikle inanmış ve gönül vermiş olan Grupumuz, böyle bir mücadeleyi kendine başgörev ve varlık nedeninin gereği saymaktadır.

Özellikle belirtmek isteriz ki, bu Programın kapsamı nedeniyle Atatürkçü çağdaş düşünceye ve yürürlükteki Anayasaya rağmen, layiklik ilkesine ve milli eğitimin bütünlüğüne karşı olan uygulamalar Grupumuzu son derece rahatsız etmektedir.

Daha kurulurken, dayandığı ortaklığın en büyük partisini tartışma içine iten bu Hükümet, başarısı hakkında Grupumuza yeterli güveni vermemektedir.

Sayın Senatörler,

Sözlerimi bitirirken, bir kez daha hatırlatmak isteriz ki, Atatürkçülüğe, Anayasa ve yasalara karşı davranışlarla siyasi amaçlara ulaşmanın Atatürk gençliğine ve Ulusuna emanet ettiği Cumhuriyetimizde olanağı yoktur.

Böyle sakat amaçlar, yazılarda ve zihinlerde kalmaya mahkûmdur.

Yüce Türk Ulusu, Büyük Atatürk'ün mirasını faşizme, komünizme, şeriatçı devlet düzenine ve milli birlik ve bütünlüğümüzü bozmaya yönelik her türlü bölücü akıma karşı koruyacak güç ve inançtadır.

Bu güç ve inanca karşı çıkmak gafletini göstereceklerin sonu hüsrana olacaktır.

Şimdiye kadar anlatmaya çalıştığımız bu gerçeklere rağmen, bu Hükümetin Birinci Cephe Hükümetindeki çetin sorunları artırmamasını dahi kazanç sayarak, hükümlerimizde yanılmış olmayı içtenlikle istiyor ve hükümetin başarıya ulaşmasını diliyoruz.

Yüce Heyetinize şahsım ve Grupum adına saygılar sunarım. (C.H.P. ve M. B. G. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

Aynı kapsamda üç önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkan

Milletvekillerinin tezahürata iştirak etmemeleri hususunun hatırlatılması rica olunur.

Saygılarla.

Antalya

Şerafettin Paker

Sayın Başkan

Konuşan hatibi ve Cumhuriyet Senatosu üyesi olmayan bazı milletvekilleri alkışlamaktadır. İçtüzüğe uymayan bu davranışı dikkatlerinize sunuyorum.

Saygılar,

Ordu

Ata Bodur

Sayın Başkanlığa

Bazı milletvekilleri konuşmacıların sözlerine alkış tutmaktadırlar. Herhangi bir olayın çıkmaması için dikkatinize sunulur.

Mardin

Sait Mehmetoğlu

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

Sayın milletvekilleri Cumhuriyet Senatosu toplantılarına katılmaları ve izlemeleri haklarına sahiptirler.

Sayın milletvekillerinin kürsüde konuşan Sayın üyenin sözlerinin leh ve aleyhinde tezahüratta bulunmamalarını hatırlatırım.

Söz sırası Cumhurbaşkanınca Seçilmiş Üyeler Grubu adına Sayın Nihat Erimindir.

Buyurun Sayın Erim.

CUMHURBAŞKANINCA S.Ü. GRUPU ADINA NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) —

Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Adalet Partisinin Sayın Genel Başkanı Süleyman Demirel'in kurduğu, M.S.P. ve M.H.P. ile ortak Hükümetin, 27.7.1977 günü yüce Senato'ya sunmuş olduğu program üzerinde, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına, düşüncelerimizi söyleyeceğim.

Dört yıllık yasama döneminin bitmesi beklenmeden, birkaç ay erken yapılan yeni seçimlerden geliyoruz. 5 Haziran 1977 günü Türk seçmenleri sandıklara attıkları oylarla partiler arasındaki tercihlerini belirttiler. Özellikle iki büyük partimizin ve genellikle hemen herkesin arzuladığı bir sonuç alınamadı. Tek bir parti, yani ne C.H.P. ne de A.P. salt çoklukla Millet Meclisine dönemedi. C.H.P. 213, sonradan bir üyenin daha katılması ile 214, A.P. ise 189 milletvekilliği çıkarabildi. (Şimdi 190 oldu)

Nispi temsile dayalı parlamentolarda bu sonuç olağan sayılır.

Seçimlerin ertesinde yeni Meclis toplanır toplanmaz, eski A.P. - M.S.P. - C.G.P. - M.H.P. ortak Hükümeti çekildi.

Sayın Cumhurbaşkanı, demokrasi kurallarına uygun olarak, yeni Hükümeti kurma görevini Sayın C.H.P. Genel Başkanı Bülent Ecevit'e verdi. Onun hazırladığı Bakanlar Kurulu listesini Sayın Devlet Başkanımız onayladılar.

Bu davranışa karşı açılan kampanyayı doğru bulmadığımızı evvelce de söylemiştik. Cumhurbaşkanının tutumunun hem Anayasamız, hem demokratik kurallar ve gelenek ve hem de siyasal değerlendirme yönlerinden, uygun olduğunu Kontenjan Grubu olarak söylemiştik. Açılan kampanya haksız, yersiz ve zararlı idi.

Sayın Ecevit'in kurduğu Hükümet güvenoyu alamadı, hemen çekildi. Yenisi kuruluncaya değin (Devlet Başkanı öyle istediği için) görevini sürdürdü. Sonra şimdi karşımızda oturan Hükümet kurulunca görevi ona aktardı. Şu sırada Sayın Demirel ve ortağı partiler güvenoyu almanın hazırlığı içindeler.

Bütün bunlar bizce, Anayasaya demokrasi kurallarına ve siyasal icaplara uygundur.

Sayın Üyeler,

Şu anda programı üzerinde konuşmaya giriştiğimiz Hükümet, seçimlerden önceki ortaklığın (C.G.P.'nin bulunmayışı bir yana) tazelenmiş bir örneğidir. Bu noktayı şunun için belirtiyoruz:

Parlamentoya sunulan Bakanlar Kurulu gerek parti programları ve gerekse o programlara bağlanmış kişiler olarak - bazı yeni üyelerle - eskisinin hemen hemen eşi sayılabilir.

Eğer böyle olmasaydı, bu Hükümet 1975'teki ortaklık gibi karşımıza ilk defa gelen bir heyet olsaydı, o tarihte (10 Nisan 1975'te) bu kürsüde söylediklerimizi gene aynen tekrarlardık. Ancak bugün önümüzde az çok denenmiş bir ortaklık; az çok, eski söylediklerine yenilerini de katarak, öncekinin benzeri bir programla geldi.

1975'te, uzun süren bir hükümet bunalımından Türkiye'yi kurtardığı için Sayın Demirel'i alkışlamış ve vaatlerini iyi duygularla, teşvik sözleriyle karşılamıştık. İyimserlik ve umut içinde uygulamayı izlemeye koyulmuştuk.

Bugün aynı durumda mıyız? Ne yazık ki, bu soruya olumlu cevap veremiyoruz. 5 Haziran seçimlerine gitmeden önce ve seçim kampanyasında, o zamanki Hükümetin üyelerinin ortaklığın işleyişi, birbirlerinin kişilikleri üzerine resmen ve açıkça söyledikleri, ciddiye alındığı takdirde, korkunç suçlamalardır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Bugünkü Hükümete girmeyen eski ortaklardan birisinin açığa vurdukları ise, son iyimserlik kırıntılarını da ortadan kaldıracak niteliktedir. Onların birbirleri için söylediklerini, biz dilimiz varıp herhangi biri hakkında tekrar etmeyi bile saygısızlık, insafsızlık sayarız. (C.H.P. sıralarından şiddetli alkışlar ve "Bravo" sesleri)

Bundan dolayı Hükümet Programında sakıncalı bulduğumuz, abartılmış propaganda malzemesi saydığımız bölümler ve cümleler yanında, güzel, beğenilecek Sözler de bulunmasına rağmen, zihnimizde belirmiş olan kuşkuyu gideremiyoruz. Erken seçime gidişin gerekçesini hep anımsıyoruz. Söylenenleri ve davranışları unutamıyoruz.

Bize cevap olarak denilebilir ki, "Ne yapalım seçimlerin getirdiği sonuç böyle bir ortaklığı yeniden denemeyi zorunlu kıldı! Ancak bu üç parti bir arada Millet Meclisinde çoğunluk olabiliyor"

Bu cevap tam doğru değildir. Millet Meclisinde güvenoyu sağlayacak başka ortaklıklar, daha sağlıklı başka ortaklıklar, kurulabilirdi ve geçmiş deneyden sonra diyoruz ki, kurulmalı idi. Örneğin bir C.H.P. A.P. ortaklığı, dört yüzden fazla milletvekiline dayanacaktı. İç ve dış önemli sorunlar bunu bizce zorunlu kılıyordu.

Kurmayanın, kurdurmayanın, bunu önemle, ciddiyetle aramayanın ilerdeki gelişmeler karşısında kendisini sorumluluktan kurtaracak bir cevap bulabileceğini hiç sanmıyoruz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Sayın Senatörler,

Bu Hükümet, bünyesi bakımından da dengesizdir. 189, (Bugün 190 oldu) milletvekili ile A.P. 16, 24 milletvekili ile M.S.P. 8 ve 16 milletvekili ile M.H.P. 5 bakanlık aldılar. Sayılar arasında oran dengesi hiç yok. Yani seçmen oylarının % 36’sından fazlasını toplayan A.P. pek büyük fedakârlıkta bulunmuştur. A.P.’nin kendi seçmenleri hesabına da buna hakkı olmadığını sanıyoruz. A.P. yönetimi ortaklarına seçmenin vermediğini ikram etti dersek yanlış olmaz. (C.H.P. sıralarından şiddetli alkışlar ve “Bravo” sesleri)

Daha da kötüsü, uygulamada, önemli iç ve dış politika meselelerinde, A.P.’nin ortaklarından Bakanlar Kurulundaki oylamada geçmiş deneyde âdeta veto yetkisi kullananlar olduğunu duymuştuk. Bundan da beteri, acele çözümlenmesi bir kararnamenin imzalanmasına bağlı bir Devlet sorununun, başka bir kararname imzalanmadı diye, haftalarca, aylarca ortaklığın bir kanadınca durdurulmuş olduğu da öğrenilmişti. Örneğin, Dışişleri Bakanlığındaki atamalar yapılamamış ve Devlet işleri bu yüzden aksamıştır.

Öteki Devlet dairelerindeki atamalar ise ortaklar aracında bir pay bölüşmesi biçiminde yürütülüyor diye duymuştuk. Âdeta Devlet parsellere ayrılmış, her ortak kendi adasında egemen davranır olmuş.

Bu durumda Hükümet Programındaki güzel vaatlerin, geçmişteki ortaklığın işleyişini bilenler için büyük bir değeri ne yazık ki kalmıyor. Eğer bu Hükümet güvenoyu alırsa, yüreğimiz daralmış olarak, her gün gazetelerde ortaklık içinde Devlet işlerinin hangi parti çekişmesine, sürtüşmesine kurban edildiğini okumanın endişesini şimdiden duyuyoruz.

Sırası gelmişken şunu belirtelim:

Bir hükümeti kurabilmek için aşırı fedakârlıklara razı olmak ve bir hükümeti yaşatabilmek için tavizleri çoğaltmak, hem demokrasiye, hem de Cumhuriyetimize çok zarar getirir. Devlet görevinde bir noktada durmasını, o noktada “Allahâısmarladık” demesini bilmeyenler, en başta kendilerini çıkmaza sokarlar. Ülkeye ve rejime zarar verirler.

Değerli Arkadaşlarım,

Az önce değindiğim nedenle Hükümet Programının ayrıntılarına girmeyeceğim. Uygulama aşamasında görüşlerimizi her konu getirildikçe açıklama hakkımızı koruyoruz.

Ancak çok önemli saydığımız bir iki noktada şimdiden uyarıda bulunmak istiyoruz.

1. Sayın Demirel’in okuduğu Programda muhalefet ile uygar ilişkiler içinde olmaya dikkat edileceği bildiriliyor. Bunu sevinçle kaydediyoruz. Bu kürsüde her zaman tekrarladığımız bir hususun gene altını çiziceğiz; Türkiye’de demokratik

geleneklerin eksikliğinden doğan sıkıntıların içinde yaşıyoruz. Örneğin, ortak Hükümet, koalisyon ortaklığı nasıl olur, nasıl yürütülür, ortakların görev ve hakları Anayasada yazılı değildir. Ayrıntılarıyla yazılması beklenemez. Ancak demokratik güzel geleneklerle bunlar belirlenir. Bunun gibi iktidar ve muhalefet ilişkileri uygarcı, yurt ve rejim yararına nasıl yürütülür, iktidar ve muhalefet arasında diyalog nasıl sürdürülür, bu da geleneklerle belirlenecektir. İşte, bu konuda ilk adımı atmak iktidarın görevidir. Bıkıp usanmadan bu diyalogu aramak, sürdürmek için girişimlerde bulunmak da en başta iktidardakilerin işidir.

Programda, önceki Ecevit Hükümetinin birkaç haftalık yönetiminin eleştiri vesilesi yapılmamış olmasını bu yolda atılmış olumlu bir adım sayıyoruz.

2. Sayın Cumhurbaşkanı, 5 Haziran seçimlerinden sonra ilk görevi verirken özellikle şu konulara dikkati çekmişti:

a) Erken seçimleri gerektirmiş olan iç ve dış ağır sorunlara çözüm yolları bulunması;

h) Atatürk ilkelerinin ve Anayasamızda tanımlanan esasların titizlikle korunması,

c) Yurdumuzun muhtaç bulunduğu huzurun ve kardeşlik havasının, milli birlik ve beraberliğin her türlü dar partililik anlayışı üstünde bir görüşle sağlanması.

Gerçekten, Devlet Başkanımız vatandaşların sağduyusunu dile getirerek, bugünkü Türkiye'nin acele ele alınması gerekli konularını bütün ilgililere, sorumlulara işaret etmişlerdir.

Şimdiki Hükümetin 36 sayfaı dolduran programında bunlara yeterince önem verilmediğini tespit etmiş bulunuyoruz. Uygulamada, Cumhurbaşkanının parmak bastığı bu noktalara, üstün önem verilmesini istiyoruz.

Bu arada dış politikada Kıbrıs meselesinin doğurduğu güçlükler zihinleri meşgul etmektedir. Yunanistan ile ve başta A.B.D. olmak üzere öteki müttefiklerimizle ilişkilerimiz, Kıbrıs'taki durumun etkisi altında - biz istemesek de - kalmıştır. 1974'ten bu yana bu ilişkiler ne yazık ki düzeltilememektedir.

1974'te, askeri harekâtın Kıbrıs'ta başarı ile sonuçlandığı günlerde, T.B.M.M. Birleşik oturumunda, Kontenjan Grubu adına yaptığımız bir konuşmada şöyle demiştik;

“Kıbrıs'taki askeri harekâtın başarı ile sonuçlanmasından dolayı Hükümeti kutlamak gerekir. Ancak, şunu da unutmayalım ki, Akdeniz'deki statik denge, dinamik hale getirilmiştir. Asıl başarı, diplomasi alanında bu denge yeniden statik hale getirilirken sağlanacak olan başarıdır”

Bu sözlerimizin üzerinden üç yıl geçti. Henüz diplomasi alanında askeri başarıya paralel bir sonuç yoktur. Tersine, şimdilik Türkiye'nin NATO ile AET ile A.B.D. ile ve tüm Batılı dostları ile ilişkileri, ne yazık ki Kıbrıs meselesinin olumsuz etkisi altında tutulmakta devam olunuyor.

Hükümetin önünde yığılı duran büyük sorunlar arasında, öyle sanıyoruz ki, Kıbrıs meselesi başta yer alıyor. Tarafların bu işi gerçekçi bir yaklaşımla çözmesini

diliyoruz. Birleşmiş Milletler Anayasası ve Devletler Hukuku ilkeleri içinde kalınarak bulunacak çözüm formülü, taraflara adalet ve hakkaniyet getirecektir.

3. Hükümet programında, layiklik ilkesine de değinilmiştir. Programın 8'nci sayfasının başında yer alan üç fıkrada söylenenlere katılırız. Ancak, "Din ve vicdan hürriyetinin tam ve kâmil manada kullanılmasını temin edecek bütün tedbirleri alacağız" deniyor. Acaba bugün bu özgürlüğün tam ve kâmil kullanılmasını kısıtlayan bir hüküm var mıdır? Bu açıkça belirtilmelidir. Türk Ceza Kanununun 163'ncü maddesi mi kastediliyor? Programın aynı sayfasında az aşağıda bu maddenin değiştirileceği söyleniyor. "Ters uygulamalardan" söz ediliyor. Bugün böyle ters bir uygulama var mıdır? Varsa nerede, nasıl meydana gelmiştir? Bunları öğrenip açıkça tartışmak gerekir. 163'ncü maddede layikliğin savunulması için konmuştur. Bu unutulmamalıdır.

Bundan önceki Hükümetin programında layikliğin tek yönlü ve dolayısıyla eksik bir tarife rastlamış ve eleştirerek şöyle söylemiştir:

"Hükümet Programının (Ecevit Hükümeti) başka bir yerinde, Hükümet (layikliği din ve vicdan özgürlüğü anlamına alır) denmektedir.

Bu tarif eksiktir. Layiklik ilkesinde din ve vicdan özgürlüğü de yer alır. Ancak layikliğin, sözlükteki anlamı da, dünya üzerindeki tarihsel gelişimi de bundan ibaret değildir. Hele Türkiye'de hiç bundan ibaret değildir. Layiklik din ve vicdan özgürlüğü yanında, Devleti din dogmaları adına dikte edilecek kurallarla değil, akılla, bilimle yönetmektir"

Ve sözlerimizi şöyle sürdürmüştük:

"5 Haziran seçimleri kampanyasında, siyaset pazarına her değer yeniden sürülme eğilimlerinin yoğunlaştığı görüldü. Böyle bir ortamda şunu da belirtmekte yarar buluyoruz:

Vatandaşın kutsal duygularını siyasal alanda sömürmeye kalkışanlara hoş görü ile bakılamaz.

Layiklik ilkesinin ülkemize sağladığı yararlar arasında, en başta geleni din mezhep, tarikat ayrılıkları nedeniyle vatandaşların birbirlerine yan bakmalarına, bu yüzden bölünmelerine son vermek olmuştur. Kutsal duyguların siyaset alanında sömürülmesine meydan verilirse, Türkiye yeniden Cumhuriyetten önceki çalkantıların içine sürüklenir,

Bunları önceki Ecevit Hükümeti Programı görüşülürken 30 Haziran 1977 günü bu kürsüden söylemiştik. Bugün altını çizerek bir kere daha tekrarlıyoruz.

Ve bu görüşümüzün ışığı altında, şimdiki Hükümet Programının 8'nci sayfasındaki:

"Anayasamızda yer alan layikliği din düşmanlığı olarak değil, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görüyoruz" sözü açıklığa muhtaçtır. Layiklik nerede, ne zaman din düşmanlığı olarak görülmüştür? Bizce bu iddia bir siyasal propagandadan ibarettir.

Gene aynı sayfada:

“Din ve vicdan hürriyeti; kişinin kutsal, vazgeçilmez ve dokunulmaz hakkı olarak kalacaktır” deyimine yürekten katılıyoruz,

Ancak, Programın daha sonraki sayfalarında, özellikle eğitim işlerinde, Atatürk’ün koyduğu ilkelere ters düşecek, “Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanununa” ve bundan dolayı da Anayasaya ters düşebilecek girişimlere yönelme heveslerinin yattığı kuşkusu uyanmaktadır. Şimdilik bu kadar söylüyoruz, uygulamayı görünce daha kesin konuşacağız. Böyle bir niyet varsa, böyle girişimler olacaksa heveslilerini şimdiden önemle ve iyi niyetle uyarırız.

Uzak ve yakın geçmişimizin derslerini unutmuş görünmek gafletine düşülmesin, Yüzyılların yanlış davranışından Türkiye’yi Atatürk ilkeleri kurtarmıştır. Türkiye’yi öteki Müslüman ülkeler arasında en başa Atatürk ilkeleri geçirmiştir. Çöken, batan, dağılan bir imparatorluğun yıkıntıları arasından modern Türkiye Cumhuriyetini çıkarıp kuran, yücelten Atatürk ilkeleri olmuştur. Hiç kimse, hiç bir kuruluş bunlarla oynayabileceğini sanmamalıdır. *(C.H.P. ve M.B.G. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Programın 7’nci sayfasının sonunda: “Milletimizin manevi ve maddi kalkınmasında, birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvi prensiplerinden yararlanmak kararındayız” deniliyor

Lâyük bir Cumhuriyette, dinimizin ulvi prensiplerinden yararlanmak ferdin bileceği bir iştir. Devletin meşgul olacağı, Hükümetin meşgul olacağı bir iş değildir.

Bu söz; kutsal din ilkelerinin, kişinin vicdan ve inanç (iman) işi olmaktan çıkartılıp bir Devlet işi haline sokulması anlamını taşıyorsa, layiklik ile bu girişim nasıl bağdaştırılacaktır? Akıl ile bilim ile doğma çeliştiğinde, Devlete, millete, topluma hangi yönü göstereceksiniz?

Din doğmaları adına Devlete, Hükümete yön göstermek layık bir Cumhuriyette yasaktır. Devlet de kimsenin dinine, ibadetine - kamu düzenini koruma gerektiği haller dışında - karışmaz. Bütün lâyük ülkelerde Devlet, kamu düzeninin bozulması tehlikesi belirince din ve ibadet alanında düzenleyici önlemler koyar. Ama hiç kimse, hiç bir makam din adına Devlete yön veremez.

Programın uygulamasında bu konuda öneriler Parlamente’ye getirilirse, o zaman düşüncelerimizi ayrıntıları ile belirtiriz. Şimdilik bu kadarla yetiniyoruz.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Program vesilesiyle yaptığımız bu konuşmayı uzatmayacağız. Sözlerimizin sonuna yaklaşırken bir iki noktaya daha dikkati çekmek istiyoruz:

Programda ekonomi, bayındırlık ve sanayi alanlarında ileriye dönük güzel vadelere yer verilmiş. Bilindiği üzere, her Hükümet en çok, en - uzun süre - bir yasama dönemi görevde kalabilmeyi planlayabilir. Sayın Demirel’in ortaklık Hükümetinin ileriye doğru vadelerinin çoğu dört yıla asla sığmayacağı şimdiden belli işlerdir. Bir de, bunlara yapılacak harcamaların kaynakları gösterilmiş değildir. Değirmenin suyu nereden gelecektir? Zaten döviz darlığı ve enflasyon içinde olan bir ülkede bu

işler hangi para ile yürütülecektir? Hayat pahalılığını daha da artıracak yeni enflasyonlar yaratılması olasılığından ciddi endişeler duymaktayız. Zira 1977 Bütçesi hakkında, Şubat 1977'de Kontenjan Grubu Sözcüsü arkadaşımızın belirttiği olasılıklar, ne yazık ki bir kaç ay içinde birer gerçek olmuştur.

Sayın arkadaşlar;

Baştan beri belirtmeye çalıştığımız kuşkuların, endişelerin zihinlerde uyandırdığı sorulara olumlu cevapları uygulamalarda alınincaya değin, Cumhurbaşkanınca seçilen üyeler grubu, bu hükümeti bir bekleyiş içinde endişe ve kuşku ile izleyecektir.

Yüce Heyete saygılar sunarım.

(C.H.P., M.B. Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grupları sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Grubu adına Sayın Oral Karaosmanoğlu.

Sayın Karaosmanoğlu buyurun.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

A.P., M.S.P. ve M.H.P. arasında yapılan Koalisyon Protokolü sonucunda Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel Başkanlığında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin programı üzerinde Adalet Partisi Grubunun görüş ve temennilerini arz etmek üzere yüksek huzurlarınızda bulunuyorum. Hepinizi grupum ve şahsım adına derin saygılarla selâmlarım.

5 Haziran 1977 tarihinde yapılan Genel Seçimler sonucunda siyasi partilerimizin hiç birisi tek başına Hükümet kurabilmenin gerektirdiği sayıda milletvekiline sahip olamamıştır. Nispi seçim sisteminin uygulandığı demokratik parlamenter düzenlerin bünyesinde yatan sakin ve engellerin en başında koalisyon hükümetleri kurulma zorunluluğu mevcuttur.

Parlamento aritmetiğinin ortaya çıkardığı siyasi partilere ait sandalye dağılımı koalisyon hükümetlerinin kurulmasını gerekli kılmakta; aksi takdirde Anayasanın emrettiği güvenoyunu almak mümkün olmamaktadır. Bütün mesele Yüce Türk Milletinin iradesiyle oluşan tablodan Anayasaya ve hür parlamento iradesine uygun şekilde Hükümet çıkarma yollarının aranıp bulunmasıdır.

Yüce Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip olan C.H.P. nin bugünkü haliyle tek başına iktidar olamayacağı kesin surette anlaşılmıştır.

Anket yöntemleriyle, mülakatlarla, bilimsel araştırmalarla, laboratuvar tetkikleriyle, tek taraflı icra edilen kamuoyu yoklamaları ile C.H.P. dışındaki siyasi partilere mensup Sayın milletvekillerinin kişiliklerini ve partilerini aşarak azınlık hükümeti formülünü desteklemeleri yolundaki psikolojik telkin ve teşviklerle ve bütün bunlara ilâveten büyük holdinglerin akıl hocalığı ile güvenoyu arasında bir ilişki kurulamayacağı gerçeğinin C.H.P.'li arkadaşlarımız tarafından da anlaşılmış olmasından ancak memnuniyet duyarız.

5 Haziran seçimlerinden sonraki günlerde kesin sonuçların ilânını dahi beklemeden, gazete manşetlerinden ve kendi örgütlerinin hayale dayanan gerçek dışı ha-

berlerinden ilham alarak; tek başına iktidar olmanın rahatlığı ve sevinci içerisinde olanlar, salt çoğunluğun hayaliyle yaşayanlar, gerçek tablonun ortaya çıkmasından sonra haklı olarak rahatsız olmuşlardır. Yeni güvenoyu baskı yöntemlerine ilâveten “Sayısal çoğunluk” “Siyasal çoğunluk” gibi nevi şahsına münhasır bir terminoloji de siyasi hayatımıza sokulmak istenmiştir. Sayısal çoğunluğa sahip olan siyasal çoğunluğa da sahip olur aslında.

Sayın Başkan,

Bu konuları fazla deşip Yüce Senatonun çatısı altında polemik yaratma niyetinde olmadığımızı da belirtmek isterim. Faydasının mahzurundan çok olduğu, insan haklarına ve milletin hür iradesine dayalı parlamenter demokratik düzenimizin geçirdiği sarsıntılardan ve tarihi gerçeklerden ders almalıyız. Bu noktalara kolay gelinmemiştir. Memleket hepimizindir. Hepimiz Atatürk’ün kurduğu ve büyük eser olan T.B.M.M.’nin mukaddes çatısı altında görev yapmak ve siyasi hayatimizin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerin ve hür seçimlerin bir mana ifade etmediği bir ortamı yaratmak isteyenlere karşı tüm müesseselerimizle, basınımızla el ele, omuz omuza, milli birlik ve dayanışma içerisinde mücadelemizi devam ettirmeliyiz. Kısa vadeli kısır çekişmelerin kimseye bir şey kazandırmayacağı artık anlaşılmalıdır.

Memlekete siyaset yoluyla hizmet etmek isteyenler, Hükümet olmanın yollarım Anayasa ve kanunlar çerçevesinde, meşru plâtformlarda ve düzenin meşru kuralları yönünde arayıp bulabildikleri zaman; Hükümette görev almayan siyasi partinin veya partilerin de yıkıcı değil, yapıcı bir zihniyetle muhalefet görevini yerine getirdikleri zaman birçok sorunları en kısa zamanda geride bıraktığımız görülecektir. Siyasi partiler arasında iktidarla muhalefet arasında, Anayasal organlar arasında ve basında milletin özlemini çektiği yapıcı bir diyalogun kurulması zarureti A.P. Grubu olarak samimiyetle inanıyoruz.

Sayın Başkan,

Koalisyon hükümetlerinde siyasi partiler kendi seçim beyannamelerinde millete vaad ettikleri hususları gayet tabiidir ki, uzlaşma imkânları çerçevesinde yürütmek durumundadırlar.

Sayın Demirel Başkanlığındaki mevcut Hükümetin Programı hakkındaki görüşlerimizi ifade ederken mevcut şartları bu gerçeğin ışığı altında değerlendirmeye gayret edeceğiz.

36 sayfadaki ibaret olan Hükümet Programında memleketimizin karşı karşıya bulunduğu iç ve dış meselelere ana hatları ile ve protokol çerçevesinde temas edilmiş bulunmaktadır.

Kısa vadede ve idari tedbirlerle mevcut kanunların uygulanması yoluyla çözümlenebilecek konular ayrıdır. Mevcut mevzuatta yeniden düzenleme yapılarak çözümlenebilecek konular ayrıdır. Bunların Yüce Parlamentodan geçirilmesi gereken tasarı ve tekliflerle çözümlenmesi zorunluluğu karşısında, bu nitelikte olan tedbirler için makul bir sürenin geçmesi icap edecektir.

Dış ülkelerle yapılacak ikili görüşmeler veya milletlerarası plâtfömlarda çözüme bağlanabilecek hususlar da ayrı bir karakter arz etmektedir.

Programı dikkatle okuduk ve dinledik. Çeşitli siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda alınması gerekli tedbirlere ana hatları ile ve boşluk bırakılmaksızın değinilmiş olmasını memnuniyetle karşılıyorruz.

Program; memleket meselelerinin kısa veya makul bir dönem çerçevesinde halim öngören tedbirler manzumesi olarak, muhalefetin dahi üzerinde fazla eleştiride bulunamayacağı bir üslup içerisinde hazırlanmıştır. Başarının en önemli sırrı uyum içinde çalışma şart ve ortamının hazırlanmasındadır. Koalisyon ortaklarımızın geçmiş koalisyon denemelerinde ortaya çıkan ve hizmetin müessiriyetini belli ölçüde rencide edebilecek nitelikteki davranış ve tasarruflardan tevakki edeceklerine dair inancımız her zaman olduğu gibi şimdide tamdır. Bu itibarla koalisyonun geçen dönemdekine nispetle daha başarılı olacağına kanaat getiriyoruz.

Birçok iç ve dış sorunlarla karşı karşıya olduğumuz bir ortamda icap eden anlayışın ortaklarımız tarafından esirgenmeyeceği umudunu samimiyetle muhafaza ediyoruz. Hükümetin tam bir uyum ve dayanışma içerisinde aziz Türk Milletine hizmeti bir ibadet telâkki edecekleri muhakkaktır. Buna inanıyoruz.

Koalisyon hükümetlerinin uygulama alanı bulduğu ahval ve zamanlarda, onun belkemiğini teşkil eden siyasi partinin lideriyle isimlendirilmesi; bunun tabii sonucu olarak da başbakanların hükümetin en yetkili temsilcisi ve sözcüsü olarak kabulu, hem müteselsil sorumluluğun gereğidir hem de bakanların icraatlarına müessir bir tarzda koordinasyonu için zaruridir.

Koalisyon protokolü peşinen hazırlanıp, bunu oluşturan siyasi partilerin Sayın liderleri tarafından imza ve taahhüt edildiğine göre belli noktalardaki prensip fedakârlıklarını, hizmetin selâmeti, hükümetlerin istikrarı ve koalisyon bünyesinin en tabii icabı saymak durumundayız

Sayın Demirel Başkanlığındaki Koalisyon Hükümetinin uzlaşma protokolüne dayanarak hazırlamış olduğu programının iç güvenlikle ilgili bölümünü değerlendirdikten sonra, diğer konulara, iç ve dış sorunlarımıza ana hatlarıyla ve satır başları halinde değinerek maruzatımı bitirmiş olacağım. Vaktinizi bir nebze alacağım için mazur görülmemi şimdiden istirham ediyorum.

Bu suretle programa ilişkin görüşlerimizi:

İç güvenlikle ilgili tedbirler,

Ekonomik ve sosyal sorunlarımıza ait tedbirler,

Milli Eğitim ve kültür hizmetleri ile ilgili tedbirler,

Dış ilişkilerimizi kapsayan konular halinde arz ve ifade etmeye çalışacağız.

Hükümet Programında en başta gelen ve günümüz şartları içerisinde ele alınması gereken konuların en başında hiç şüphesiz anarşik olaylarla mücadele gelmektedir. Programda bu konuya özel itina gösterilmiştir.

Demokratik parlamenter düzenimizin, Cumhuriyet rejimimizin her türlü kanun dışı eylem ve işlemlere karşı korunmasında, Cumhuriyet Hükümetimizin Programda ifadesini bulan azim ve kararını memnuniyetle karşılıyoruz.

Anayasa ve kanunların asla yer vermediği, toplumun huzurunu bozan, hürriyet içerisinde kalkınma hamlelerine ve Türk Milletinin mutluluk ve refahına engel olmak isteyen her türlü eyleme karşı mücadeleyi ve bunları tesirsiz hale getirmeyi taahhüt eden Programın lafzıyla, ruhuyla ve bütün icaplarıyla uygulama alanına sokulmasını destekliyor, kanun ve nizam hâkimiyetinin her şeyden önce gelmesini hukuk devletinin en tabii gereği sayıyoruz.

İç güvenliğin asayiş ve kanun hâkimiyetinin kesin şekilde sağlanması, Devletin selâmeti için şarttır, rejimin selâmeti için şarttır. Özellikle 1968'lerden sonra dozu- nu artırarak sürdürülen anarşi ve terörist hareketler yalnız Türkiye'de değil, birçok dünya ülkelerinde ve hatta Avrupa'nın gelişmiş ve kalkınmış Batı demokrasilerinde dahi zaman zaman kendisini göstermiştir. Toplumun huzur ve sükûnunu bozmuş, eğitim ve öğretim hürriyetini, anayasaların teminat altına aldığı bütün hak ve hürriyetleri yine bu imkânlar arkasına sığınarak ortadan kaldırıp, milletlerarası komünizm idealinin ve rejimleri yıkmanın bir vasıtası haline sokulmuştur. Kanun hâkimiyetinin zedelenmesini, devlet ve hükümet otoritesinin rencide edilmesini hedef alan yerli ve yabancı anarşik olayların altında yatan gerçek budur. Bunun kalınmayla, refahla, fikir özgürlüğü ile reformist hareketlerle hiç bir ilişkisi yoktur.

Bu gerçeği her türlü siyasi rekabet hissinden ayrı tutan memleketler gereken tedbirleri elbirliği ile almakta tereddüt etmemişler, toplumun huzur ve sükûnunu kısa zamanda sağlamayı başarmışlardır.

Sayın arkadaşlarım;

Evvelâ olaylara doğru teşhis koymakta birleşmeli, ondan sonra da dünya âlemce bilinen tedavi yöntemlerinin uygulamasına geçilmelidir.

Günümüzdeki anarşik nitelik taşıyan suçlar kişisel suçlar değildir. Adi zabıta vakaları da değildir, masum öğrenci hareketleri de değildir. Bu olayların önüne geçilmesini Türk gençliğinin, ayrı fikir ve görüşler taşısalar da kaba kuvvete dönüşmeden eğitim ve öğretim yapabilmesini istiyoruz. Anarşik olayların ve aşırı cereyanların aleti olmasınlar diye uğraşıyoruz. Bundan ıstırap duyuyoruz. 12 Mart öncesi ve sonrası olayların tarihe mal olan gerçeklerinin artık anlaşılmasını bekliyoruz.

Hükümetler devletin icra organıdır. 1961 Anayasası ile kuvvetler ayrılığı prensibi benimsenmiştir. Her şeyi Hükümetten beklemek alışkanlığından da kurtulmamız lâzımdır. Nereden gelirse gelsin kanunsuz fiil ve hareketler karşısında bütün siyasi partilerimizin, iktidarı ile muhalefeti ile Hükümet Programında ifadesini bulan teşhislerde birleşmek mecburiyetindeyiz. Anayasal organların ve bütün müesseselerin bu sorumluluk duygusunu her an hissederek rejimi yıkmaya hedefine yönelen davranışlar karşısında kendilerine düşen görevi objektif hukuk ölçüleri içerisinde yapmaları şarttır. İsteyerek veya istemeyerek kısa vadeli kısır parti çıkarları uğruna hiç bir anarşik eylem gizli veya açık şekilde himaye görmemelidir. Polemik olsun diye değil bir gerçeği ifade için arz etmek istiyorum arkadaşlarım. Anarşik olayların önlenmesini ancak kendi iktidarlarında bulanların hükümet ettikleri kısa

ve uzun dönemlerde olayları önlemeye muktedir olamadıklarını ifade etmek istiyorum. Karşılıklı ithamlarla anarşik olaylar için çözüm getirmek değildir. Milleti özlediği huzuru en kısa zamanda sağlamak, bütün hükümetlere yardımcı olmak durumundayız ve buna mecburuz.

Arz ettiğim gibi; hem kuvvetlerin ayrımı prensibini savunmak hem de anarşik olayların istenildiği ölçüde önlenememesinin bütün günahını, bütün faturasını hükümetlere ödetmeye çalışmak insaf ölçüleri ile bağdaştırılmaz, arkadaşlar.

Büyük Milletimiz cereyan eden olayları dikkat ve endişe ile izlemektedir. Herkesin, her organın kendisine düşen görevi yapmasını beklemektedir. Teşhiste birleşirsek tedavide güçlük çekmeyiz. Hükümet dışındaki tüm organ ve kuruluşların da bundan böyle geçmiş tecrübelerin ışığı altında konuya gereken hassasiyeti göstereceğinden A.P. Grubu olarak şüphe etmek istemiyoruz

Demokratik parlamenter düzenlerde işçi sendikaları vardır belli meslek gruplarının hak ve menfaatlerini korumak için kurulan resmi veya özel dernek ve kuruluşlar vardır. Öğrenci kuruluşları vardır. Bütün bunlar baskı grubu olarak elbette Parlamento ve hükümetler nezdinde mensuplarının hak ve menfaatlerini korumaya çalışacaklardır. Yakın geçmişte üzüntü ile görülmüştür ki; bu baskı gruplarının bir kısmı kendi faaliyet çerçevelerini aşarak siyasi faaliyetlerin mihrakı haline gelmişler, pervasızca kanunları çiğnemişlerdir. Bazı hallerde anarşik olay ve fiillerin ortağı olmuşlar ve maalesef belli çevrelerin teşvik ve desteğini de kazanmışlardır arkadaşlar.

Sayın Başkan,

Yüce Senatonun çatısı altında görev yapan hukukçular vardır, ilim adamları vardır. Anayasa profesörleri vardır, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı yapan muhterem arkadaşlar vardır. Memlekette geniş tecrübe kazanan her türlü meslek gruplarının kıymetli temsilcileri vardır.

Hepinize samimiyetle soruyorum. Kanun hâkimiyeti böyle mi sağlanacaktır? Huzur yolu böylemi açılacaktır? Demokrasi böylemi korunacaktır?

Ülke ve millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kesin şekilde kararlı isek geliriz her şeyden önce kanunları hâkim kılalım. Geliniz kanuna uymayan, Anayasada yeri olmayan “Genel Grev” gibi sorumsuz çağrılara iltifat etmeyelim arkadaşlar. Çeşitli iç ve dış meselelerin halli için millet iradesine dayanarak memlekete hizmet etmek isteyen ve hemen hemen hepsi cumhuriyet neslinin evlâtları olan bu muhterem kişileri peşin hükümlerle, kanun dışı baskı metodlarıyla yıpratmaya tevessül etmeyelim. Bundan ancak memleket zarar görür. Bundan ancak dengeli ve hızlı kalkınma gayretleri zarar görür.

Hükümetlerin başarılı olamadıkları hallerde yine, Yüce Meclisin kararı ve Anayasa hükümleri uyarınca düşürülmeleri her zaman mümkündür. Anayasa ve kanunlara saygılı olmanın, hür parlamenter rejimin korunmasının başka bir yöntemi de yoktur. Asgari müşterekte birleşmek rejimi ayakla tutabilmenin şartlarını her zaman canlı tutabilmek için şiddet olaylarının arkasında yatan rejimi yıkma kavgası

sının mevcut olduğunu hep birlikte bilmeye ve sorumluluğu hep birlikte Yüce Türk Milleti ve tarih huzurunda paylaşmaya mecburuz muhterem arkadaşlarım.

Programdaki; C.H.P.'ye mensup Sayın üyelerce de memnuniyetle karşılanmış olmasını beklediğimiz:

“Anayasanın temel ilkelerini ve milletin yüksek menfaatlerini korumak için muhalefetle demokratik, medeni münasebetler kurulacak ve bunlar güçlendirilecektir” tarzındaki beyan özellikle anarşik olayların ve önemli dış sorunların müş-tereken ve elbirliğiyle önlenmesi konusunda müspet bir adım olabilecek mahiyet taşımaktadır. C.H.P. Sayın Genel Başkanı ve üyelerinin memleketin yüksek menfa- atleri açısından bu iyi niyet çağrısına iltifat etmeleri memlekete ve rejime çok şeyler kazandıracak görüşündeyiz. Eski defterlerin açılmasında faydalar yoktur. Geleceğe güvenle bakmak lâzımdır. Dar boğazlan aşabilmenin en pratik yolu önemli iç ve dış meselelerde iktidar grupları ile muhalefet arasında yapıcı bir diyalogun kurulmasıdır.

Yüce Senatonun Çarşamba günü yapılan oturumunda bilgilerinize sunulan Hükümet Programı kendine mahsus ayrı ağırlık ve önem taşıyan çeşitli ekonomik ve sosyal tedbirler manzumesi mahiyetindedir. Hızlı ve dengeli kalkınma hamlele- rimizin aynı şekilde devamını öngören ekonomik ve sosyal tedbirler manzumesini takdirle karşılıyor; kısa veya konusuna göre belli süreler içerisinde uygulama alan- larına konulmasını bekliyoruz. Hükümetin güvenoyu almasından sonra da yeni ka- nunların çıkmasını gerektirecek tedbirler için A.P. Grubu olarak elden gelen destek esirgenmeyecektir.

Hepsi yekdiğerini tamamlayan ve bütün Bakanlık ve müesseselerin hizmet alanına giren konular üzerinde ayrı ayrı görüş arzetmemin kıymetli zamanlarınızı alacağı düşüncesiyle bazı noktalar üzerinde durmakla yetineceğiz.

Hızla kalkınmakta olan memleketler için, daha doğrusu hürriyetçi parlamen- ter düzen içinde kalkınmakta olan memleketler için en önemli faktör yurt sathında huzur ve sükûnun muhafazasıdır. Bu itibarla programın ilk bölümlerinde anarşik olaylarla, kanun hâkimiyetiyle ilgili konulara değinilmesinden sonra ekonomik ve sosyal sorunların ele alınmasını bu gerçeğin tabii bir icabı sayıyoruz.

Adalet Partisi siyasi iktidarları Demokrat Parti zamanında başlatılan iktisadi kalkınma mücadelesini aynı şevk ve heyecanla yürü meşini bilmişler, “Mutlu ve Müreffeh Büyük Türkiye” idealinin samimi takipçileri olmuşlardır.

Anayasa muvacehesinde kalkınmamız plana bağlanmıştır. Bunun yanında Anayasanın da öngördüğü “Sosyal Devlet” anlayışı; sosyalist bir rejime cevaz veren bir anlayış da değildir.

Karma ekonomi düzenini benimseyen parti olarak, sosyal devlet felsefesi ve ilkeleri ile hızlı ve dengeli bir kalkınmanın; ancak kamu yatırımları ile özel sektör yatırımları arasında kurulacak mâkul bir denge ile sağlanacağına inanmışızdır. Alt- yapı hizmetleri ile enerji santralleri ile modern ulaşım imkân ve vasıtaları ile sınai tesisleri ile fabrikaları ile velhasıl sınai ve tarımsal yatırımları ile güçlü ye bütünlük arz eden bir ekonomik bünyeye kavuşmak yolundaki yapılan hizmetler ortadadır.

Büyük eserler bütün haşmeti ile Türk milletinin hizmetindedir. Büyük işler yapmak için büyük heyecana duymak lâzımdır.

Üretimin artırılmasına, serbest rekabete, özel mülkiyete zarar vermeden; başka deyimle üretimin muhtaç olduğu itici gücü ortadan kaldırmadan Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile ilgili ıslahat ve yeniden düzenleme tedbirlerine başvurulmasını sevinçle karşılamaktayız.

Sayın Başkan,

Liberal görüş sahibi olduğumuz ve belirli bir ekonomik politika izlediğimiz şeklinde eleştirilere maruz kalan A.P'liler olarak program vesilesiyle şu noktayı tebarüz ettirmek isterim ki, 18'nci Asrın klasik liberal görüşü bugün hemen hemen tarihe karışmıştır. Devletin, sosyal refahın sağlanmasında, sosyal güvenlik tedbirlerinin alınmasında, ekonomik hayata belli ölçüler çerçevesinde müdahale etmesinde rol sahibi okluğu yalnız bizde değil Amerika Birleşik Devletlerinde dahi görülmektedir. Sosyal devletin gereklerine uyararak, karma ekonominin toplum için büyük faydasına inanarak, gerek kamu kesiminde, gerekse özel kesimde her türlü tedbiri almakta tereddüt etmemişizdir.

Hükümet programında refahın tabana yayılması amacıyla, sosyal güvenliğin icap ettirdiği bütün boşlukların doldurulması gayretleriyle ilgili beyanları hararetle destekliyoruz.

İşçi, küçük esnaf ve sanatkâr, köylü, çiftçi, memur gibi dar gelirli vatandaşlarımızın refahı için alınması kararlaştırılan tedbirleri memnuniyetle karşılıyoruz. Fert başına düşen milli gelirimizdeki artışların hafife alınmaması lâzımdır.

Ekonomimiz hızla kalkınmakta olan bir ülke olarak, elbette ki, zaman zaman dar boğazlarla karşılaşacaktır. Bütün dünyada aktüalitesini koruyan petrol meselesi vardır. Döviz sıkıntıları vardır. Elbette ki, bu sıkıntılar ekonomik ilişkilerin çok girift hale geldiği dünyamızda bizi etkilemekten uzak kalamayacaktır.

Kötümserliğe kapılmadan ciddi ve müessir tedbirlerle; yerüstü ve yeraltı kaynaklarımızın değerlendirilmesiyle, büyük tarımsal ve sınai potansiyellinizin kullanılmasıyla meselelerin üstesinden gelmek daima mümkündür. Programı bu yönü ile de yapıcı ve gerçekçi telâkki ettiğimizi ifade etmek istiyoruz.

Özetle ifade edersem, sınıf mücadelesine yer vermeden kalkınma sağlanır, refah seviyesi yükselir.

İşçi ve işveren ilişkilerinde çatışmaya meydan vermeden, binilen dal kesilmeden üretimin artmasından doğan nimetlerden âdil ölçüler içerisinde faydalanma imkânları bulunur ve bulunmaktadır da. Çalışan sınıfın her türlü hak ve menfaatlerinin korunmasında ne kadar samimi olduğunu Adalet Partisi şimdiye kadar ki tek başına ve koalisyon halindeki icraatıyla ispatlamış bulunmaktadır. Mesele, ekonomik büyümenin kesintisiz devamı ettirilmesidir. Mesele, üretimin artırılmasıdır. Mesele, büyük bir heyecanla yatırım projelerinin gerçekleştirilmesidir. İşsizliğin önlenmesinin ve kendi malımızı kendimiz üretip milyarlarca liralık döviz tasarrufu sağlanmasının başka yöntemi de yoktur. Bunlar modern ekonomi ilminin gerçekleştirdiği kadar memleketin içinde bulunduğu şartların en tabii ihtiyacıdır.

Sayın Başkan,

Bütçe kaynaklarımızın faydalı şekilde değerlendirilmesi için programda öngörüldüğü veçhile vergi ziyamı önleyecek tedbirlerin hızla geliştirilmesini beklemekteyiz. Yergi ve vergi idaresinin ıslahını sağlayacak, vatandaş formalite ve bürokrasinin dar ve sıkıcı kalıplarından kurtaracak çalışmaları hasretle beklemekteyiz.

Asgari manada okuma-yazma bilen her vatandaşın anlayıp doldurabileceği beyanname ve formüllerin yeni teknikle desteklenmesi zaruretine inanıyoruz. Vergide adalet sağlanmalı, asgari geçim indirimi en kısa zamanda tatminkâr seviyeye çıkarılmalı, özellikle dar gelirliilere rahat yaşama imkânı sağlanmalıdır. Maliyemiz klâsik maliyeci imajından süratle kurtarılmalıdır.

Ticari ve zirai kredi sisteminin yeni esaslara bağlanması gecikmemeli, özellikle çiftçi ve köylünün verimli ve kontrollü bir kredi sistemine kavuşturulması imkânları hızla aranmalıdır.

İdarede ıslahat yapılmasının ve vatandaşın kırtasiyeciliğin sıkıcı çemberinden kurtarılmasını bekliyoruz.

Mahalli idareler olarak belediyelerin, il özel idarelerinin ve köylerin, küçük esnaf ve dar gelirliilere yük teşkil etmeyecek surette yeni finansman ve fon kaynakları ile beslenmesi esasına dayalı yeni tasarıların biran önce Yüce Meclislere sevkinden memnuniyet duyacağımızı ifade etmek istiyoruz.

Dış ülkelerde yasayan ve Türk ekonomisine büyük katkıları olan işçilerimizin henüz halledilemeyen sorunlarına çözüm yolları aranmasını istemekteyiz.

Çeşitli tarımsal ürünlere ait taban fiyatların tespitinde tarım ürününün gittikçe artan maliyet unsurları nazara alınarak gerçek değeri ile satılmasının teminine ilişkin tasarrufları sevinçle karşılayacağımızı şimdiden belirtmek isteriz.

Hükümet kuruluşlarının gecikmesi nedeniyle halen ilân edilemeyen hububat fiyatlarının çok kısa zamanda ilânının yerinde bir hizmet olacağı görüşündeyiz.

Dış ödemeler dengesindeki dar boğazların belli bir süre sonunda aşılabilmesi imkânlarının takviye edilmesini önemle beklemekteyiz. Klâsik tarımsal ürünlerimizin ihracında ve dış ülkelerdeki işçilerimizin gönderdikleri dövizlerle takviye edilen döviz rezervlerimiz çok büyük ihtiyaçlarımız muvacehesinde maalesef yeterli değildir.

Teşvik ve uygulama tedbirleri rasyonel ve pratik metotlarla icap ederse yenden düzenlenmeli, ihraç malları üreten sanayi erbabına gereken kolaylık gösterilmelidir. Basit bir telefon konuşmasından sonra uçaklarla 24 saat içerisinde mal şevkinin imkân dahilinde olduğu bir dünyada biz hâlâ zorluklar çıkarmakta, formaliteleri artırmakta, birbirimizle yarış halinde bulunmaktayız. Her nedense bu konulara şimdiye kadar pratik çözüm yolları getirilememiştir. Sebebinin anlamakta güçlük çekiyoruz. Bu noktalarda Sayın Hükümetin dikkatli olmasını bilhassa istirham ediyoruz.

Memleketimiz bütün dünyanın aradığı çok değişik sebze ve meyvelerin yetiştirildiği ve bol olduğu bir ülkedir. Özellikle yaş meyve ve sebze ihracını çok süratli bir

prosedüre bağlayacak tedbirlerin ilk 100 gün içerisinde gerçekleştirildiğini görürsek, döviz meselemizin halinde de önemli bir adım atmış oluruz.

Turistik imkânların bütün potansiyelini bünyesinde toplayan Türkiye şimdiye kadar maalesef bu noktayı yeterince değerlendirememiş, gazetelere de akseden belli sebeplerle memleketimiz nerede ise turistlerin biran önce bırakıp gitmelerini sağlayacak bir ortama itilmiştir. Bu nokta üzerinde önemle durulmasını hassaten ıstırham ediyoruz.

Programın memnuniyetimizi mucip olan bir yeniliğine işaret etmek isteriz.

Bölgeler arası dengesizliği kaldırmak, dengeli ve hızlı kalkınmayı sağlamak ve yatırımların âdil bir şekilde gerçekleştirilmesini temin etmek için Doğu ve Güneydoğu illerimizle ilgili özel bir “İl Pilot Kalkınma Projelerinin” uygulamaya başlatılacağını sevinçle karşılıyor, bunu zaruri bir hizmet telâkki ediyoruz. Ekonomik tedbirlerle ilgili maruzatıma son vermeden önce büyük vatandaş kitlelerini bilhassa son günlerde fazlasıyla rahatsız etme istidadını gösteren hayat pahalılığı üzerinde de ciddi tedbirlerin alınması hususunda Hükümetimizin gereken çalışmalara girişeceğine inanıyoruz. Özellikle ekonominin tabii bir icabı olan arz talep kaideleri dışında suni fiyat yükselmeleri hepimizi üzmektedir. Bir kısmının idari tedbirlerle, bir kısmının yasal tedbirlerle önünün alınması makul düzeyde tutulması gerekir.

Programda eğitimin milliliğine özel önem verileceği açıkça ifade edilmiştir. Anayasamız ve memleket gerçeklerinin ışığı altında hazırlanıp Yüce Meclislerin onayı ile yürürlüğe giren Temel Eğitim ve Öğretim Kanunu muvacehesinde; değil T.C. Hükümetlerinin hiç bir kuruluş, müessese veya derneğin kendi düşünce, felsefe ve ideolojisi istikametinde bahis konusu kanunun ölçüleri dışında bir eğitim ve öğretim metodu biçimi veya yöntemi icat etmesi mümkün değildir.

Milli Eğitimde temel hedef; Milletimizin bütün fertlerini, Türk Milletinin milli, manevi, ahlâki, insani, sosyal ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını ve milletim seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, büyük ve şanlı tarihimize iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, milli şahsiyetini müdrük, ilim, teknik ve medeniyet yansında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

Gerçek manada Atatürk ilkelerinin gereği de budur. Artık bundan böyle eğitimin milliliğinin Anayasa ve kanunlar muvacehesinde gerçek bir unsur olarak kabulü zarureti vardır. Hükümet programlarına dahi geçirilmesine lüzum görülmeyecek şekilde tabii bir nitelik kazanmalıdır. Temennimiz budur, arkadaşlar.

Bütün eğitim kademelerinde bu prensiplerin esas teşkil edeceği bir uygulamaya gidilmesini öngören her türlü tedbirin alınmasını memnuniyetle karşılayacağımızı belirtiyorum.

Yükseköğrenim çağındaki gençlerimizin her türlü sorunlarının belli bir plan ve program perspektifine göre çözüme kavuşturulması lâzımdır. Yeni ve yeterli öğrenci yurtlarının veya Üniversite kampüslerinin modern planlarla inşası büyük bir ihtiyacı karşılayacaktır. Yurt sorunları ile ilgili boşlukların doldurulması, özellikle

le Anadolu'nun ücra köşelerinden gelen gençlerimizin kredi ve burs sorunlarının günün şartlarına göre yeniden ayarlanması ve bütçelere hiç esirgmeden ödenek konulması zaruretine inanıyoruz.

Bilhassa üniversite gençlerimizin boş zamanlarının değerlendirilmesine matuf her türlü tedbir alınmalı ve bu konuda hiç bir fedakârlıktan kaçınılmamalıdır.

Dış ilişkilerimiz:

Hükümet programında dış ilişkilerimizi kapsayan politikanın ana hatlarına ve esaslarına değinilmiş bulunmaktadır.

Günün ve dünyanın her gün bazen de her saat değişen milletlerarası siyasi konjonktürü karşısında, gerçekçi, milli menfaatlerimize ters düşmeyen, enerjik bir politika izlememizin zorunluluğunu arz etmeyi dahi fazla buluruz.

Çeşitli ve önemli dış sorunlarımızın makul bir zaman içerisinde çözülmesine ihtiyaç duyulan bir ortamda, hiç olmazsa Sayın Demirel Başkanlığında kurulan koalisyon ortağı siyasi partilerimiz arasında, her ne şekil ve surette olursa olsun, sanki görüş ayrılığı bulunduğu şüphe veya izlenimine yurt içinde ve yurt dışında meydan verebilecek nitelikteki tutum ve davranışlardan kesinlikle kaçınmak zorunluluğu vardır.

Milletler arası ilişkilerde Türkiye'nin ana tercihlerini muhafaza ederek, bütün dünya devletleri ile iyi ve ilişkiler içerisinde bulunması muhakkak ki, sayısız faydalar sağlayacaktır.

Günümüzdeki milletlerarası ilişkilerde ekonomik faktörler ön plana geçmiş bulunmaktadır. Türkiye'nin yalnız siyasi menfaat sahasını değil, ekonomik menfaat sahasını da genişletmek ve savunmak gerekmektedir.

Zira dünya ekonomik dengesi büyük değişiklikler geçirmektedir. Dünya aynı zamanda 1929 krizinden bu yana, belki de, en önemli ekonomik bunalımını yaşamakta, dünya para düzeni tam bir düzensizlik içinde bulunmaktadır. Elbette ki Hükümetimiz bu gelişmeleri gözden uzak tutmayacaktır.

Siyasi dengede de önemli gelişme ve değişikliklere şahit olmaktadır.

Sayın Başbakanımızın da katıldıkları 1975 Helsinki dokümanları milletlerarası ilişkilerde yeni anlayış ve esaslar getirmiştir. Dünya askeri dengesinde de teknolojik gelişmeye paralel olarak çok önemli gelişmeler görülmektedir. Bütün bunları görmek ve tespit etmek kâfi değildir. Bunlara intibak etmek, bunlar karşısında Türk milli çıkarlarını en iyi şekilde savunmak gerekir. Ancak, dış teşkilâtımızın da çok uyanık, basiretli olması bulundukları ülkelerdeki her türlü gelişmeyi yakinen izleyip Hükümete bildirmesi icabeder.

Koalisyon Hükümetimizin başı olan Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in bu konularda ne kadar hassas olduğu gerek Helsinki Konferansındaki tutumu, gerekse diğer dış ülkelerdeki temasları ve Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Carter'le vaki mülakatları sırasında kamuoyunca da yakinen izlenmiş ve takdir edilmiştir.

Kıbrıs milli davamız henüz nihai bir çözüme kavuşmuş değildir. Yunan Hükümeti bu konuda ısrarlı bir şekilde taraf olmaktan kaçınmakta, Türkiye'yi ve Kıbrıs

Türk Toplumunu Başpiskopos Makarios ile karşı karşıya bırakmayı tercih etmekte, bunun yanı sıra Türkiye üzerinde dış baskılar yaratmak gayretini sürdürmekte, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi ve kamuoyunda Türkiye aleyhindeki geniş faaliyetlerini devam ettirmektedir. Aynı zamanda bütün dünyada insafsız bir kampanya yürütmeyi usul haline getirmiştir. Atina Hükümeti bununla da yetinmeyecek, bir taraftan Türkiye'yi ambargo altında tutmaya çalışırken, diğer taraftan ciddi bir durum arz etmeye başlayan silahlanma yarışı içinde bulunmaktadır. Türkiye Kıbrıs meselesinin müzakere yoluyla halline daima ve samimiyetle taraftar olmuştur. Türkiye gayet tabiidir ki, Makarios'a muhatap alamaz. Muhatap Atina'dır. Şu gerçeği bütün ülkelerin kabul etmesi lâzımdır ki, Kıbrıs sorununa ilişkin Türk - Yunan anlaşmazlığı Amerikan kongresinde veya Avrupa'nın bazı başkentlerinde çözümlenecek nitelikte değildir kanısındayız. Ancak, Ankara ile Atina arasında; buna paralel olarak da Kıbrıs'taki Türk ve Rum toplumları arasında çözülebilir.

Kıbrıs sorununun hallinin, diğer anlaşmazlıklara da bir noktada yardımcı olacağı görüşündeyiz.

Daima barıştan yana olduğumuzu tekrar etmek isteriz. Ancak, bu bansın biza-tihi Atina ve Makarios'un şartları ile olamayacağı da muhakkaktır.

Türkiye ile Amerika arasındaki ilişkilerimiz Başbakan Sayın Demirel'in de birçok defa halkımızın hissiyatına tercüman olarak ifade ettikleri gibi, bizim hiç bir günahımız olmadan bozulmuştur. Amerikan Kongresi, Rum lobisinin baskısı ile devreye girmiş, Kıbrıs sorununu gerçek mecrasından çıkararak Türkiye - Amerika ilişkisi içerisine yerleştirmek suretiyle hem iki müttefik devletin ilişkilerini çıkarma sokmuş, hem de Kıbrıs meselesinin hallini lüzumsuz bir şekilde geciktirmiştir.

Amerika, Kıbrıs meselesinin gerçekten hallini istiyorsa, yolun üzerinden çekilmeli, Türkiye - A.B.D. ilişkileri ile Kıbrıs meselesi arasındaki bağı kesmelidir. Bu devam ettiği sürece hem meselenin halli gecikecek hem de ilişkilerimizin normale dönmesi güçleşecek ve sıkıntılar artacaktır. Ambargo kısmen aralanmış olmakla beraber bu haliyle devamı A.B.D. ile ikili ilişkilerimizi daha fazla zedeleyecektir. Ortak savunması da menfi bir şekilde etkilenmek suretiyle, Akdeniz gibi hassas bir bölgede savunma dengesini ciddi bir şekilde bozacaktır. Özetle ifade edersek, Türk - Amerikan ilişkileri Rum ipoteği altında devam edemez. A.B.D. Kongresinin bunu açık bir şekilde idrak etmesi lâzımdır.

Sayın Başkan,

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan ilişkilerimize gelince:

Konunun yeni bir açıdan ele alınması zamanı gelmiştir. Programda da ifade edildiği üzere milli menfaatlerimizin korunması esastır.

AET, Kuzeydeki genişlemesini tamamladıktan sonra bu kere, Akdeniz'de genişleme kararını almış bulunması Türkiye için yeni bir durum meydana getirmektedir.

"Zeytinyağı Kuşağı" olarak anılan, Yunanistan, Portekiz ve son olarak İspanya'nın tam üyelik talepleri, Türkiye ile AET Ortaklık Anlaşmasının geleceği bakımından üzerinde ciddiyetle durulması gereken yeni şartlar yaratmaktadır.

Hiç şüphe yok ki, yeni Hükümetimiz bu konuyu bu açıdan da değerlendirecek ve gereken karar alacaktır. AET meselesi takdir buyuracağınız veçhile basit bir konu değildir. 1 Temmuz 1977'den itibaren 9 AET ülkesi ile 7 serbest mübadele bölgesi üyeleri arasında ticaretin serbest bırakılması dünyanın en büyük ekonomik pazarını meydana getirmiş bulunmaktadır. Bu, gerçek, gözden uzak tutulmamak icabeder. AET bugünün ve yarının bir realitesidir. Türkiye'nin dışında da kalamayacağı, yabancı da kalamayacağı bir realitedir. Özellikle Yunanistan'ın tam üye olacağı böyle bir topluluk Türkiye bakımından ekonominin de çok ötesinde bir önem ve anlam taşımaktadır.

Kıymetli arkadaşlarım,

Belli bir süre içerisinde çeşitli konulara temas etmeye gayret ettim. Benden önce konuşan Milli Birlik Grubu Sayın Sözcüsü Mucip Ataklı bu kürsüye çıktılar; biz şahsen bu üslubu yadırgamış değiliz arkadaşlar. Şu Cumhuriyet Senatosu kürsüsü altında bulunduğumuz her celsede, hemen hemen her toplantıda Milli Birlik Grubu Sayın üyelerinin basit bir önerenin kabulü, ademi kabulü; 10 dakikaya, veya 5 dakikaya indirilmesi konusunda dahi bizimle beraber bulunduklarına şahit olmamışızdır, zaten eşyanın tabiatına aykırı bir durum. Peşin hükümlerle Demokrat Parti iktidarlarından başlayarak Adalet Parti iktidarlarını kötülemek, Sayın Demirel bizzat veya koalisyon ortaklığı halinde kurmuş olduğu bütün iktidarları kötülemek ve peşin hükümlerle kurulmuş olan Hükümetin muvaffak olamayacağı dile getirmek, sanki kurulan bu Hükümet Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti değil de başka bir hükümetmiş gibi büyük şüpheler arz etmek, kamuoyunda şüpheler yaratmak maalesef Sayın Milli Birlik Grubunun bir nevi tabii taktiği haline gelmiştir arkadaşlar. Fakat biz bunu yadırgamış da değiliz.

Yalnız şurasını ifade etmek isterim ki, gönül isterdi ki, bu çatı altında bulunan Milli Birlik Komitesi üyeleri burada denge unsuru olsunlar. (A.P. sıralarından "Bra-vo" sesleri)

Eski defterleri karıştırmak istemiyoruz muhterem arkadaşlar. Eski defterlerin karıştırılması ne bize ne size fayda getirmez; ama rica ediyorum, Milli Birlik Grubu Üyeleri olarak, Sayın Cumhurbaşkanınca Seçilen Kontenjan üyeleri olarak, hangi partiye mensup olursa olsun bir defa şu kürsüden konuşurken asgari müşterekte birleşmenin, belli bir ölçüyü, belli bir üslubu kaçırmamanın zarureti şarttır arkadaşlar. Bu demokratik sistemde başka türlü diyalog kurulması mümkün değildir.

Hem diyalogdan bahsedeceksiniz, hem de kalkacaksınız burada kurulmuş olan ve güvenoyu almak için Hükümet programını kürsüye getiren bir Hükümetin programını eleştirecek yerde, programı çeşitli sosyal, ekonomik konularla ilgili görüşlerinizi ifade edecek yerde, kalkacaksınız burada bizatihi kendi siyasi emellerinizin istikametinde beyanda bulunacaksınız. Bunun akıl ile mantıkla telif etmek mümkün değildir. Artık bu alışkanlıktan kurtulmak lâzımdır, arkadaşlar.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Grup adına konuşun, şahsınız adına değil.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamlı) — Evet efendim, grup adına veya şahsı adına o fark etmez,

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayınız efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Ben şimdiye kadar yakinen tanık olduğumuz bir zihniyeti ifade etmek istiyorum beyefendi. Lütfen müdahale etmeyin fikir özgürlüğüne ve kürsü özgürlüğüne saygılı olun.

BAŞKAN — Rica edeyim, Sayın Karaosmanoğlu devam edin efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Sanki iddia ettikleri Hükümet, bundan önce kurulan koalisyon Hükümeti (Kendi tabirleriyle bunu cephe olarak isimlendirdiler)

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sizin tâbiriniz; benim değil. Kendiniz koydunuz bu ismi.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cephe değil, Milliyetçi Cephe.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milli mi? Milliyetçilikte cephe olmaz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — “Milliyetçi Cephe” derken biz, Türk Ulusu arasında herhangi bir tefrik yapmış değiliz arkadaşlar. (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

Konuşmayın, susun.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Neymiş? Ağa cephesi mi?

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milliyetçilikte cephe olmaz, cephe savaşta olur.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal!

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Savaş cephesi falan değildir. Milliyetçi cephe...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milliyetçiymiş... Savaşta cephe olur.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın üyeler...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Milliyetçi Cephe, milliyetçi...

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Milliyetçi Cephe İktidardır, Milliyetçi Partiler topluluğudur.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milliyetçilikte cephe olmaz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cephe, sizin anladığınız manada cephe değildir arkadaşlar. Sizin anladığınız manada cephenin temsilcileri ve zihniyetinde olan insanlar değiliz biz. Öyle bir cephe değildir.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Hırsızlık, katillik şebekesi!

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayınız lütfen.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Komünizme karşı, anarşiye karşı, Anayasa dışı hareketlere karşı, kanunsuzluklara karşı, terörizme karşı, milli menfaatlerimizin korunması için kurulan bir birliktir arkadaşlarım.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — *(Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'a hitaben)*
— Komünist, hırsız. Sizde utanmak var mı? Kuyruk acısı var.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sizde utanma olsa burada oturmazsınız.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Kaldı ki, o zaman 1970 seçimlerinden sonra Sayın Ecevit'in Hükümeti bırakmasını biz teşvik etmedik. Kurallara göre kurulmuş, güvenoyu almıştır.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Dosyalar var. Katil herifler.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayacaksınız.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Katil sizsiniz.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Eski katiller, tarihi katiller.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Siz katiller topluluğusunuz.

BAŞKAN — Sayın Üye... Sayın Ünsal...

Karşılıklı lütfen konuşmayın, devam edin efendim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Yolsuzluk dosyalarınız var burada.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal lütfen efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Bizim alnımız açıktır. Adalet Partisi teşekkülü olarak alnımız açıktır, bu çatı altında hesabını veremeyeceğimiz tek bir şey yoktur.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Yolsuzluk dosyalarınızdan belli...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal müdahale etmeyin.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — 25 günde 40 kişi öldürdünüz.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan müdahale etmiyorum.

BAŞKAN — Siz de müdahale etmeyin Sayın Kara Devam edin efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın arkadaşlar,

Bu ithamları dile getiren bu arkadaşımız bu mukaddes kürsüden Mao'yu metheden arkadaşımızdır.

BAŞKAN — Sayın Karaosmanoğlu, sebep olmayın.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Onun için teşhise beraberiz üzerinde fazla durmak istemiyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Onun cevabını o zaman verdim, yine verebilirim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cevabı ben zait addediyorum. Bu kürsüden Mao'yu metheden bir Cumhuriyet Senatosu üyesinin Adalet Partisine ve onun sözcüsüne söz söylemeye hakkı yoktur arkadaşlar.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Onun cevabını yine vereceğim. O zaman da cevabına verdim.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) — Sustursanıza bu zatı isim söyleyerek.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Kirazoğlu, bir dakika.

Sayın Ünsal, rica edeyim tahrik etmeyin ve kaba kelimeler kullanmayın.

Sayın Karaosmanoğlu, tahrik etmeyin ve sebep olmayın.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, biz bunlara alıştık. Şu mukaddes çatı altında...

BAŞKAN — Sayın Kirazoğlu, sinirlenmeyin.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) — Susturmanıza bu zatı. On defa müdahale etti.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Utan utan; hırsızlıklarınızı söylüyorum.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal... Cumhuriyet Senatosu burası, Sayın Ünsal.

Sayın Karaosmanoğlu, müdahale etmeyin, devam edin.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar;

Adalet Partisi Grup Sözcüsü sıfatı ile konuşuyorum. Konuşmalarım hem Grup adınadır, hem şahsım adınadır. Şu çatı altında beraber vazife gördüğümüz bütün Cumhuriyet Senatosu üyelerimiz bizimle aynı fikirleri paylaşmaktadırlar ve şunu ifade etmek istiyorum ki, Adalet Partisi olarak hiç bir şekil ve surette sizin temsil ettiğiniz, şahsen tebdil ettiğiniz zihniyetin de savunucusu değiliz. Gayet tabii bu noktada müdahale edeceğiz.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Siz saygılı değilsiniz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Size öğretecek kadar bilirim bu işleri.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Kendinize saygınız yok.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Zaten demokrasiye ve kürsü hürriyetine saygılı olan bu şekilde laf atmaz.

Muhterem arkadaşlar,

Şahsen dokuz senedir şu Cumhuriyet Senatosu çatısı altında görev yapıyorum, bütün arkadaşlarımla beraber. Siz benim bir gün şu kürsüde konuşan bir arkadaşına söz attığımı gördünüz mü, lâf attığımı duydunuz mu? Ama, maalesef sizde böyle bir kabiliyet yok. Sizlerin kürsüye saygınız yok. Kürsüye saygısı olmayan kişiler millete saygılı olamazlar...

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Siz saygılı değilsiniz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Önce kürsüye saygılı olunuz, burası milletin kürsüsü.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Siz saygılı değilsiniz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Biz saygılıyız arkadaşlar.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Sizin kendinize saygınız yok.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — O sizin kendi fikriniz beyefendi.

Şunu da ifade etmek isterim:

Kontenjan Grubunu temsilen Muhterem Hocamız Erim konuştular. Fikirlerine saygı duyarız. Yalnız, şunu ifade etmek lâzımdır ki, bütün dünya memleketlerinde; hükümet teşkillerinde, yeni şahıslar atanır, eskileri devam eder, şu veya bu şekil denenmiş veya denenmemiş gibi formüller belki bazı çevreleri memnun eder veya gayri memnun eder, ama bizce mühim olan Hükümetin programını uygulamasındaki başarısıdır, programcı iyi bir şekilde icrasındır.

Arz ettiğim gibi, şu çatı altında bulunan muhterem bütün parlamenterler, memleket gerçeklerini bilen Cumhuriyet neslinin mensuplarıdır, Cumhuriyet kuşağının çocuklarıdır, hepsi tertemiz memleket evlâtlarıdır. Bu arkadaşlarımızın şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da sırf memleket menfaatlerini korumak, sırf memleketi yüceltmek için başarıyla gayret sarf edeceklerine inanmaktayız ve güvenmekteyiz.

Aksi olursa, gelirsiniz, Anayasa var, kuralları koymuş, nizamım koymuş, Meclislere gidersiniz, gensoru verirsiniz, 226 oyu bulduğunuz zaman düşürürsünüz, kendiniz kurarsınız.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Senin akıl öğretmene lüzum yok.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Düşünmezseniz gayet tabii devam eder.

Sonra, Milliyetçi Cephe Hükümetinin kuruluşunu biz kendimizden yaratmış değiliz arkadaşlar. Bu memleketin ağır meseleleri vardı, ağır sorunları vardı, güç şartlar altındaydı. Bırakıp kaçtınız, Hükümet başıboş bırakıldı, memleket büyük meselelerle karşı karşıya Kıbrıs meselesini halletmemişsiniz, büyük enflasyon politikası yaratmışsınız, ondan sonra da şey yapıyorsunuz?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Ortaklık şirketi, şebeke, Hükümet değil şirket!

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Kıymetli arkadaşlarım...

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Dostunuz Amerika'ya danıştınız mı?

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Amerika meselesi falan ayrı mesele arkadaşlar.

Sayın Ecevit...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Oral, cevap verme.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cevap vermeye mecburum, sonuna kadar vereceğim; olur mu?

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, lütfen sataşmayın, rica ederim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Kıymetli arkadaşlarım, Sayın Halk Partili arkadaşlarım; eğer konuşma metnimi dikkatle dinlemişseniz görmüşsünüzdür. Adalet Partisi olarak hiç bir zaman şu çatı altında polemik yaratma gayreti içinde olan insanlar değiliz. Ölçülü konuştuk, dikkatli konuştuk, kimsenin haysiyetiyle oynamadık, kimsenin şerefıyla oynamadık; ama buna rağmen en küçük bir fikir ayrılığına daha tahammül edemeyerek laf atmaya kalkıyorsunuz.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sen avukatı mısın?

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Zatiâliniz Sayın Milli Birlik Grubunun avukatı mısınız? Ben kendileri hakkında maruzatta bulundum, siz kalkıyorsunuz cevap veriyorsunuz.

Sayın Başkan, muhterem ve kıymetli arkadaşlarım;

Sözlerimi toparlayıp fazla vaktinizi almak istemiyorum.

Programda belirtildiği gibi, diğer devletlerle ve komşu devletlerle iyi ilişkilerimizin devam ettirilmesi yolundaki beyanları tasviple karşılıyoruz.

Program hakkındaki görüşlerimizi ve temennilerimizi Adalet Partisi Grubu olarak arz ederken değinmediğimiz konular elbette olmuştur.

Hükümetin güvenoyu almasından sonra devam edecek çalışmalarım yakinen izleyecek ve başarılı olması istikametinde gereken desteği Cumhuriyet Senatosu Adalet Partisi Grubu olarak da göstereceğiz.

Gayet tabiidir ki, Program uygulaması döneminde memleketimizin, Hükümetimizin ve Partimizin menfaatlerinin gerektirdiği ölçülerde yeri geldikçe görüş, dilek ve eleştirilerimizi yapmaktan da geri kalmayacağız.

Bu anlayış içerisinde, Sayın Demirel Başkanlığında kurulan Koalisyon Hükümetimin Yüce Millet Meclisinde güvenoyuna mazhar olmasını en iyi dileklerle temenni ediyor, başarılı olmasını niyaz ediyor, Sayın Başkan ve Sayın Senatörleri en derin sevgi ve saygılarla selâmlıyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Hüseyin Atmaca; buyurun Sayın Atmaca.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Değerli Başkan, saygıdeğer arkadaşlarım;

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına İkinci Cephe Hükümetinin Programı hakkındaki görüşlerimizi sunarken hepinizi derin saygılarla selâmlarım.

Cephenin bütün sorumluluğunu gözü kapalı üstlenen Sayın Adalet Partisi Sözcüsü bu kürsüde bâtılı savunduğu için, boş teneke gibi, içinde bir şey olmayan Hükümet Programını savunduğu için cevap vermeye dahi değer bulmadığımdan,

menfaat şirketinden başka bir mana ve anlam taşımayan İkinci Cephenin açılışı üzerinde görüşlerimizi bildirmeye başlıyorum.

Değerli Arkadaşlarım,

Demokrasimiz birçok aşamalardan geçerek bugüne gelmiştir. Demokrasiyi bütün kurallarıyla işler hale getirmek uğraşımız yeni bir tehlikeli döneme girmiş bulunmaktadır.

Siyasal iktidarı kendilerine ve çevrelerine çıkar sağlamak, Devleti parselleyerek milleti cephelere bölüp bir yarısını diğer yarısını kırdırmak alışkanlığında olanlar, çöken Cephenin enkaz tahtalarından yeni bir Cephe çatısı kurmuşlardır.

Birinci Cephenin kuruluşunda olduğu gibi İkinci Cephenin kuruluşunda da insanlık dışı, hukuk dışı, ahlak dışı yöntemler uygulanmıştır. “Cephe” sözcüğü, anarşinin, huzursuzluğun, rüşvet ve suiistimallerin simgesi haline gelmiştir Türkiye’de. Artık bu simgeden, bu anlayıştan kendileri de utanır hale geldikleri için yeni bir ad aramak zorunda kalmışlardır Sayın Erbakan ad bulmak için günlerce uğraşmış; ama henüz bir sonuca varamamıştır.

Önceleri “MC” sözüne sarılarak güçlerini artırmaya çalışanlar, 2,5 yıl içinde utanç verici cephe hareketiyle öldürdükleri vatan evlatlarının kanlarıyla boğulur hale gelmişlerdir. Kurdukları bu Hükümetin adına ne derlerse desinler, bu hükümete ne isim verirlerse versinler, yeni kurulan bu cephe sadece numara değiştirmiştir, Birinci Cephenin daha tehlikeli, daha korkunç bir devamı olacaktır.

Böyle bir Hükümeti, milletimiz ve demokrasimizin geleceği yönünden çok tehlikeli görmekteyiz.

Sayın Senatörler,

Hamuru kanla yoğrulmuş böyle bir Hükümetin program tartışmalarına katılmamız, sadece milletimizi sahipsiz bırakmamak isteğimizden ileri gelmektedir.

Diğer taraftan, bu fedakârlığımız, cinayetler sanığı olan bu Hükümeti tanıdığımız için değil, kabul ettiğimiz için değil, rejime, Anayasaya, demokrasiye saygımızdan ileri gelmektedir.

Bu program tartışması vesilesiyle şaibeli İkinci Cephe Hükümetinin, rejimi-miz, demokrasimiz, ekonomimiz, iç ve dış güvenliğimiz açılarından yaratacağı vahini tehlikeleri bu vesileyle Milletimize bir defa daha duyurmayı kaçınılmaz görev sayıyoruz.

Bu Hükümet, inat ve öfke temeline dayalı ve sorumluluk korkusuna kapılanların oluşturduğu marazi bir yaratıktır. Bu Hükümet, geçmişteki suçlarının hesabını veremeyeceklerin bir araya gelerek kurdukları bir suçlular barınağı ve sığınağıdır.

Değerli Senatörler,

Bu Hükümetin oluşturulmasında ülke yararından çok, üç parti liderinin karanlık amaçlarının gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu nedenle bu Hükümete asla güven duymuyoruz. Bu Hükümet demokrasimiz ve Parlamentomuzun geleceği için endişeleri, tehlikeleri, korkunç sonuçları beraberinde getirmektedir. Ancak, sunun-

la teselli oluyoruz ki, Parlamentomuzun Türk Demokrasisinin tahribine imkân vermeyeceği günler yakındır, yakın bir gelecekte bunu göreceğiz.

Türk Milletinin Anayasasına, özgürlüklerine sahip çıkarak çarpık kapitalizm, faşizm ve teokratik devlet heveslilerinin oyunlarına gelmeyeceğine de inanıyoruz. Dikta heveslileri bir gün mutlaka hüsrana uğrayacaklardır.

İşte bu inançla diyoruz ki, kurdukları çatı faşizm tezgâhtarlıklarına, soygun düzeni heveslilerine ve kanatları altında besledikleri cinayet mangalarına dahi sığmak olamayacaktır. Sömürü, teokrasi ve dikta merteklerinden çıktıkları çatıları, çatıyı kuran dülgerlerini bile koruyamaz hale gelecektir.

Değerli Senatörler, Adalet Partisi Sayın Genel Başkanı yakınlarına sağladığı haksız kazançların hesabından kurtulmak için ne pahasına olursa olsun Hükümet olmak istemiştir. Bu nedenle, İkinci cepheyi kurarken Milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisine büyük ödünler vermiştir. 40 kişilik Milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi Hükümetin yarısını ve en önemli bakanlıkları ele geçirmiş, işgal etmiştir.

Sayın Demirel, Grupundan eğer çekinmese idi, hırsını tatmin için ve korkulu hesap rüyalarından kurtulabilmek için bunun karşılığında daha çok ödünler verebilirdi. Yeter ki, Başbakanlığına kimse dokunmasın. Sayın Demirel, cepheyi yeniden kurabilmek için çeşitli taktiklerini kullanmaktan çekinmemiştir. Geçmişte kendisine, partisine en ağır hakaretleri yapan bir kısım siyasi mevtalardan dahi yardım dilenmiştir.

Bakınız, 25 Şubat 1969 günlü Tutanak Dergisinin 62’nci Birleşim, Birinci oturumu ile ilgili 890’nci sayfasını açalım ve bugün Sayın Demirel’in yardım dilediği Sayın Bölükbaşı, Sayın Demirel ve partisi için neler demiş:

“Anayasanın emrine rağmen birçok Devlet Şûrası kararlarını dinlemez, kendi maksadına hizmet edecek kimseleri ve partizanları devletin kilit mevkilerine yerleştirir, partizan bir idare kurar. Bizden olan cennetlik, olmayan cehennemlik, der Devlet imkânlarını dost ve yarar için bir ziyafet sofrası haline getirmiştir. Birbirlerine hırsız diyenleri, vatana hizmet aşkı, fikir ve ideal birliği gibi inanmadığı iddiaların potasında birlikte eritir, fikirlerine, icraatlarına karşı çıkanlarla ve geçmişine şovenlerle (ki, kendi Bakanlığı içinde de var, bu tipler) siyasi izdivaç akdeder” Bölükbaşı’nın sözleri bu.

Sayın Bölükbaşı devam ediyor. “Bunu da siyasi ahlâka uygun gösterir.”

Demirel’i Bölükbaşı’nın konuşmasından izlemeye birkaç cümle ile daha devam edelim. Bakın:

“27 Mayıs İhtilâline ve onun sarsıntılarına sürüklenmiş olan bir devri ve Anayasasını ihya etmek isten Fikrin ve mantığın karşısına oy torbalarıyla çıkar. Kendini hata ve günahattan münezzeh gösterir. Aldattığı insanlarla (vatandaş aldanmaz) diye bir de alay eder. Sokaktan şikâyet eder, sokağa karşı sokaktan müttelik arar. Müsamaha ve yardımlarına mazhar olmuş ve tahrip edilmiş kitleleri vurucu kuvvet olarak kullanır”

İşte Türkiye’yi böyle bir zihniyet, böyle bir kadro idare etmektedir.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Millet yönetimine talip olanların özüne, sözüne güvenilir kişiler olması zorunludur. “Dün dündü, bugün bugün” diye geçmişte söylenenlere değer vermeyenler, hasbel kader yönetim başına gelseler de onurlarını kaybettikleri saptanmış bir gerçektir.

Söz buraya gelmişken, 5 Haziran öncesi çıkar şirketi ortaklarının birbiri için söylediklerinden birkaç örnek vermek suretiyle, bunların gerçek niyetini öğrenmeye vesile olmak isterim.

Bunları politikada haysiyet, fazilet ve ahlâk anlayışının, bugün için Türkiye’de hangi düzeye düştüğünün Milletimiz tarafından bilinmesinde yarar gördüğüm için tekrar ediyorum.

Sayın Demirel, neden erken seçim istemişti? Kendi deyimiyle Sayın Erbakan’dan kurtulmak ve kaçmak için. Evet, ortaklarından kurtulmak için. Dört başlı cephe birbirine girmişti. Sayın Demirel’in deyimiyle “Çatal kazık yere batmıyordu”. Hükümet içinde söz ayağa düşmüştü. Cephe ortakları her gün birbirinin kuyusunu kazıp, en ağır suçlamalar yapıyorlardı. Bakanlar Kurulunda kavgalar çıkıyordu. Bakanlar Kurulu toplanamıyordu, Devletin günlük işleri bile görülemez hale gelmiştir.

Sayın Demirel, seçimlerden sonra erken seçim gerekçesi daha unutulmadan aynı kişilerle, Bölükbaşının deyimi ile kendisine şovenlerle ortak olabilmek için Milli Selâmet Partisinin ve Milliyetçi Hareket Partisinin kapı eşiklerini aşındırmıştır. Niyetin açığa çıkarılması yönünden araştırmaya değer buluyorum bunu. Neden bu kapı eşiklerini Sayın Demirel aşındırmıştı ortak olabilmek için? İki nedeni vardı başlıca; bunlardan birincisi:

2,5 yıllık ağır sorumluluklarından, hırsızlık, soygun ve cinayet suçlarından kaçmayı sağlamak için.

İkincisi; hastalık haline gelen iktidar tutkularını tatmin edebilmek için.

Tarih hükmünü verecektir, değerli arkadaşlarım;

Sayın Senatörler,

Sayın Demirel 24 Mayıs 1977 tarihindeki radyo konuşmasında bugün ortağı bulunduğu Milli Selâmet Partisi için şunları söylüyordu:

“Kalkınma ciddi bir iştir.” Bugünkü programlarında da aynı şeyi iddia ediyorlar” Milli Selâmet Partisinin yapacağı bir iş değildir Plan fikrinden, kaynak fikrinden, denge fikrinden yoksun bir zihniyet ülkeye hiç bir şey kazandırmaz.”

Sayın Erbakan’ın da dinlemesini isterdim. Onları israf eder...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Değmez, değmez; dinlemeye değmez.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Çünkü utanır dillerse de, onun için.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Hayır değmez; bağırmayınız, biz dinliyoruz (A.P. sıralarından “Bağırmadan başka bir şey söylemiyorsunuz ki?” sesleri)

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — “Milliyetçiyim, diyemeyen Milli Selâmet Partisinin, karışık ve karışık ve şekilsiz zihniyeti ancak ülkeye zaman kaybettirir.” Sayın Demirel’in sözü bu.

Şimdi Sayın Demirel’e soruyorum; plan, kaynak, denge fikrinden yoksun olduğunu söylediğiniz Milli Selâmet Partisi iki ay içinde kirli gömlek değiştirir gibi fikir mi değiştirmiştir? Bütün ekonomik ve yatırımcı bakanlıkları bu nedenle mi Milli Selâmet Partisine verdiniz? Bu çelişkileri açıklamak zorundasınız.

Değerli arkadaşlar;

Sayın Demirel, “Kalkınma ciddi bir iştir. Milli Selâmet Partisi ile olmaz” diyor. Bakınız Hükümet kurulurken 20 Temmuzda İkinci MC çatısının en kârlı ve en yüksek ücretli ustabaşısı Sayın Erbakan’ın sözleri de şunlar:

“Kıbrıs çıkartmasının yıldönümüne rastlayan bu mutlu günde çatısını kurduğumuz Hükümetimiz bir icraat hükümeti olacaktır.”

Şimdi Sayın Demirel mi, Sayın Erbakan mı doğru söylüyor veya Sayın Demirel mi, Sayın Erbakan mı yalan söylüyor? Hükmü, sizler veriniz,

Değerli arkadaşlar;

Gelecek kuşakların ibretle okuyacakları Adalet Partisi Sözcülerinin, Milli Selâmet Partisinin söylediklerinden birkaç örnek vermek istiyorum. Bunları ahlâktan, faziletten bahsedenlerin samimiyetsizliğinin belgesi olarak tutanaklara geçiriyorum. 28 Mayıs 1977 saat 21.05 Mikrofon başında bir Sayın Adalet Partisi sözcüsü;

Bize verilen reyler, inananların reyidir diye konuşan, sonra da Kur’anıma çöl kanunu, Peygamberime cüce diyenlerle ortaklaşan Milli Selâmet Partisi” diyor ve devam ediyor.

“Hırs ve enaniyet içinde ne yaptığını bilmeyen Milli Selâmet Partisi liderini kafese at” diye vatandaşa Türkiye Radyolarından hitap ediyor. Artık kafese kim girdi, kim çıktı? Onun hükmünü Millet versin.

Sayın Demirel’in muteber adamı, İkinci Cephe çatısının yardımcılarında Sayın Öztürk’ün 1 Haziran radyo konuşmalarından da birkaç cümle vermeden geçemeyeceğim. Sayın Öztürk diyorlar ki;

“Mili Selâmet Partisi idarecilerinin şekilsiz, davasız ve inançsız tutumu, anahatarı her kapıyı açan maymuncuk haline gelmesi, ciddiyet yerine şakanın rehber yapılması” diyor ve devam ediyor. “Selâmet Partisinin bozduğu her şeyi düzeltmek biz milliyetçilere düşmüştür?”

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — 1974 tarihi de var; 1974’te bozdu her şeyi..

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — 1 Haziran 1977 de yaptığınız konuşma.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Dövüştüremeyeceksin, gayret sarfetme. Dövüştüremeyeceksin!

BAŞKAN — Sayın Kara, Sayın Kara.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Mübarek olsun, mübarek olsun...

BAŞKAN — Sayın Kara, sizin de biraz daha sabırlı, serinkanlı olmanızı özellikle rica edeceğim.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Bütün bunları hazmedebildikten sonra, vicdanınız ve mideniz bu kadar hakareti hazmedebildikten sonra gerisi sizlere mübarek olsun.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Mahcup olursun sonra.

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Tarihi yanlış.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — 24 Mayıs radyo konuşmasındaki Sayın dış uzmanımız Çağlayangil'in sözlerine bakınız:

“Mübarek İslâm Dini 1.400 yaşına basmak üzere. Milli Selâmet Partisi ise henüz 3-4 yaşında. 13 asırdır dinimizi koruduk, yaşattık da, şimdi bu sübyandan icazet almazsak diyanetimizden mi alacağız. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Evet, kimdir sübyan?

TALÂT DOĞAN (Rize) — Çağlayangil doğru söylemiştir.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Bu sözler gerçek veya yalan. Bu sözler muhatabını bulmuştur veya bulmamıştır. Bizi ilgilendirmez. Ancak, siyasi ahlâkın gereği olarak söylemek isteriz ki, dün birbirine en ağır sözleri söyleyen düşman kardeşlerin kurduğu Hükümetten bu ülkeye ve Büyük Milletimize hiç bir surette yarar gelmeyecektir. Bu cephe gerçek ve içten bir barış istemi ile kurulmuş değildir. Tek amaçları, ülkeyi parsellemek, karanlık fikirlerini gerçekleştirebilmektir.

Birkaç cümle ile de Sayın Erbakan'ın incilerinden söz etmek isterim. (A.P. sıralarından “Ecevit'ten de birkaç inci döktürseniz iyi olur” sesleri)

Menfaat şirketlerinin çatısı altında çıkar hesaplarını yapanların kimlikleri belirlensin diye bunları söylüyorum, Yarın yeniden Sayın Milli Eğitim Bakanının yazdığı kitaplara da bunlar geçerse gelecek kuşaklarımız, çocuklarımız için iyi bir ahlâk dersi olacağına inanıyorum ve sağlık veriyorum, eski dostuma,

Bakınız Sayın Erbakan ne diyor, 1 Haziran 1977 saat 19,35 “Ramazanda bir öğle vakti Kosigin şerefine kadeh kaldıracaksın...” Sayın Demirel, size bu hitap. Ben demiyorum ama. Sakın bana kızma. “... sonra miting meydanlarında sırf istismar için abdestsiz ellerinle Kur'an-ı Kerim kaldıracaksın, ben de Müslümanım, ben de milliyetçiyim diyeceksin.” Sayın Erbakan devam ediyor; “Meydanlarda Kur'an-ı Kerimi riyakâr dudaklarında öperken haya etmeyeceksin” diyor.

Değerli arkadaşlar; Bunları dinleyip okuduktan sonra ikinci Cephe ortaklarının haya pazarının nasıl çirkef içyüzünü görmekte olduğumuzu bir defa daha sergilemek istiyoruz. Cepheciler kendi ipliklerini pazara kendisi çıkarmışlardır, biz değil. Biz kimsenin ne ipliği ile ne kirli çamaşırı ile meşgul değiliz...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Ne yapıyorsunuz iki saatten beri burada?

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Beyefendi, sizin söylediklerinizi aktarıyorum...

BAŞKAN — Sayın Kara...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, burada saatlerden beri edep dışı konuşuyor. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Kara, Sayın Kara...

HASAN İLDAN (Elazığ) — Edep dışı konuşan sensin.

BAŞKAN — Sayın Kara, biraz önce size sabırlı, soğukkanlı olmanızı rica ettim. Benini burada Başkan olarak görevim, düşün hürriyetinin yeri ve ilticagâhı olan kürsüdeki konuşmacının konuşmasını sağlamak, ona vaki bütün müdahaleleri önlemektir. Siz bu müdahalelerin başında gelen Sayın bir Cumhuriyet Senatosu üyesi olarak benim görevim sizin müdahalelerinizi önlemektir. Bunu iyice bilmeniz, buna görev davranışlarınızı ayarlamanızı özellikle rica edeceğim.

Devam edin.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın Kara'nın edep dışı dediği sözlerden...

BAŞKAN — Hayır...

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — ... bir cümlesini daha okumak isterim. Gerçi bu cümleleri söylerken benim de ağızım kirleniyor ama sözler benim değil, edepsizliği yapan ben değilim.

Bak ne diyor? “Meydanlarda Kur'an-ı Kerimi riyakâr dudaklarında öperken hâyâ etmeyeceksin” diyor. Bu söz Sayın Erbakan'ın Sayın Demirel'e hitaben söylediği söz. Bu benim ağzımdan çıkıyor ama kir varsa söyleyenin ve muhatap olanındır.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Ben çıkıyorum.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Evet, tahammül edemezsiniz. Ben kendimden bir şey ilâve etmiş değilim.

BAŞKAN — Sayın Atmaca, siz de bir üyeye sataşmayın lütfen.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sataşmadım Sayın Başkan. Ben kendimden bir şey ilâve etmiş değilim. Daha...

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Sayın Başkan, 5'nci tekrarı bu.

HASAN İLDAN (Elazığ) — 10 defa da tekrarlar. Söylediklerinizden utanmayın.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Türkiye'de 40 milyona söylendi bu söz. Ben burada üç defa tekrar etmişim, çok mu? Genel Başkan olarak, Başbakan olarak, Başbakan Yardımcısı olarak bu sözleri söylemeyi ve söyledikten sonra da bir araya gelip şapur şapur öpüşmeyi ayıp saymayacak, ben burada söylediğim zaman ayıp sayılacak. Bu, mantık değil.

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Bir de yalvarıyorsunuz A.P. - C.H.P. diye.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sizi kurtarmak için dedik onu.

Sayın Erbakan devam ediyor. Sayın Demirel için söylediği şu söze bakın; “Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Carter’in önünde takla atarsın bire gafil” İthamının cevabını vermek bize değil, Sayın Demirel’e düştüğü için üzerinde durmaya değer görmüyoruz. Ama bizi ve büyük milletimizi ilgilendiren bir husus var; milletimizin milli şerefi, onuru, haysiyeti ve dış politikasıyla da ilgisi olduğu için bunu yaratanları da, söyleyenleri de ayıplıyoruz. Ama gelecek günler gösterecektir; kim kinlin önünde takla atacak. Bunları milletimiz görecektir.

Değerli Senatörler,

En ağır biçimde, hattâ Sayın Kara’nın dediği gibi, terbiye ve haya duyguları ile bağdaşmayacak şekilde birbirini suçlayanların kurduğu bir Hükümetin Yüce Milletimize nasıl bir örnek olacağını, nasıl hizmet edeceğini, nasıl görevde işbirliği yapacağım anlamak erdemli kişilerin harcı değildir.

Sayın Demirel’in Sayın Cumhurbaşkanına, saygı kurallarıyla bağdaşmayacak suçlamaları yaptıktan sonra yine Sayın Cumhurbaşkanının huzuruna Çankaya yokuşunu tırmanarak rahatlıkla nasıl çıkabildiğini anlamak olanağına da sahip değiliz. Ama bunu şeref ve faziletle bağdaştıranlar yapamaz. Şeref ve faziletle bağdaştırabilenler pekâlâ yapabildiğini görmüş olmanın üzüntüsünü de ifade etmek isteriz.

Bu sözleri bu Hükümete güven besleyenlerin, daha kurulurken çöken çatının örtü kiremidi olacaklarını yaratanları da, söyleyenleri de ayıplıyoruz. Ama için söylüyoruz. Türk Parlamentosunun karanlık fikirleri örtmek için kurulan çatıya örtü olmasını vicdanlarımızla parlamenter olmakla, Türk olmakla bağdaştıramıyoruz. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Cinayet ve soygun koalisyonuna perde olmak isteyenlere ancak, yolu açık olsun deriz.

Siyasal yaşamda bir hükümetin başarılı olup olamayacağını saptamak sanıldığı kadar güç değildir, hele böylesine bir hükümet olursa. Çünkü, İkinci MC Hükümetinin geçmişi geleceğinin aynasıdır. Cephe türü hükümetler daha önce sınanmıştır, ne menem bir felâket olduğu meydana çıkmıştır. 2,5 yıllık uygulamasında iç ve dış sorunlarımızın hiç birinin üstesinden gelememiş aksine milletimizi sosyal, ekonomik bunalımlara sürüklemiş, toplumsal güvenliğimizi iç kavgaya dönüştürmüş bir Hükümettir bu. Ülkemizde cadı kazanını kaynatan Birinci MC Hükümeti numara değiştirerek milletin karşısına yeniden çıkmıştır. Birkaç Bakanın yerinin değişmesi, birkaç yeni Bakanın yeniden alınması cephenin yapısını, zihniyetini, uygulamasını değiştirmiş olmaz. Sorun, bir felsefe, bir inanç sorunudur.

Sayın Senatörler, Değerli Başkan;

Türk demokrasisinin rehberi Anayasa ve hukuk kurallarıdır İkinci Cephe Hükümeti daha kuruluşunda mualleldir, gayri meşru duruma düşmüştür, nedenini arz edeceğim.

Anayasamızın 103’ncü maddesi, Bakanlar Kurulu listesinin, Meclislere tam olarak sunulması kuralını getirmiştir. 21 Temmuz’da Sayın Cumhurbaşkanının

onayından çıkan ve ilân edilen Bakanlar Kurulunun bir üyesi, verilen görevi reddetmiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın İnan, görevi kabul etmemiş olduğu hakle, Üste, Meclislerde tamammış gibi okunmuştur. Sayın Başbakan, gerçekleri Meclislerden gizlemek suretiyle Anayasal bir sorumluluk yüklenmiştir. Söylendiğine göre, daha o gün Sayın Kâmrân İnan, ret mektubunu Sayın Demirel'e yazmıştır. Gerçekleri çıkıp söyleyebilir.

Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının, 27 Temmuz uyarısına kadar 6 gün Sayın İnan görev yapmamış, buna karşın Sayın Başbakan da gerekli yasal işlemleri tamamlamamıştır. Sayın Ecevit'in basın toplantısı üzerine Sayın İnan, "Grupunun baskısı ve dileğine uyarak görevini sürdürceğini" söylemiştir. Usturuplu seçilmiş bir söz, ama bu, sorunu çözmemiştir. Sayın İnan'ın, 28 Temmuz 1977 günü göreve başladığım dün televizyondaki haberlerden öğrenmiş bulunuyoruz. Hem de kendi ifadesi ve kendi sesinden.

Yedi gün görevine gitmediği kendi beyanı ile ortaya çıkmıştır. Yedi gün göreve girmeyen en küçük Devlet memurundan en büyük bir görevlisine kadar kim olursa olsun göreve gitmediği için...

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Müstafi sayılır...

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Müstafi muamelesi yapılır ve hakkında soruşturma açılır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Bir Devlet memurunun ciddiyetine dahi, samimiyetine dahi inanamayan bir bakanı, bakan olarak tanımak ta olanak dışıdır. Petrol borusu patlıyor, harıl harıl petrol akıyor, milyonlar gidiyor. Enerji kısıntısından sanayi durmuş, şehirlerimiz, kentlerimiz karanlık içinde kalmış, Sayın İnan, gelecek politikasının oyunları içinde evvelâ "reddettim" diyor Bakanlık, Sayın Başbakan da buna ses çıkarmıyor ki; Sayın Başbakan'ın bir özelliği de zaman içinde eritmektir fikirler ve insanları, Sayın İnan'ı da böyle eritmiştir.

RAİF ERİŞ (Balıkesir) — Bizim iç meselemiz bu.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Beyefendi. Devlet hizmeti bu. Aranızda istediğiniz kadar kavga edin, bizi ilgilendirmez, ama yedi gün bir Bakanlığın boş kalmasının hesabını ben, Millet adına sizden sorarım.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — (A.P. sıralarına hitaben) Kâmrân İnan'ı da harcıyorsunuz değil mi?

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Saygı duyarım kişiliğine.

Enerji Bakanlığı boş bırakılıyor; bu laubaliliğin, sorumsuzluğun ciddiyetsizliğin yeni örnekleri olarak Cephe Hükümeti'nin tarihine kaydediliyor.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ecevit, Başbakanlığı bırakıp kaçmıştı ya...

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Senatörler, değerli Başkan.

Cephe zihniyetini devam ettirenlerin kendi işlerine gelen konularda muhalefetle diyalog niyeti belirtmeleri aldattıcıda'. Cephe zihniyetiyle iyi ilişkiler birbiriyle

çelişen iki ayrı kavramdır. Cephecilik barış ve millî birlikle bağdaştırılamaz. Cephe Hükümeti'nin aldatıcı barış çağrısına kanmayacağız, kanlı ellerine barış içinde olsa temiz ellerimizi vermeyeceğiz.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, dil uzatıyor.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Sabırlı ol.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ben sabırlıyım, dinliyorum.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Seçimden bu yana Millî Hareket Partisi Sayın Genel Başkanının ağzından birtakım barışçı çağrılar duyuyoruz. Buna da inanmak güçtür. Bu bir aldatmacadır. Bu davranış geçmişteki yüzlerce cinayeti unutturup gelecekte planladığı cinayetlerin sorumluluğunu kişilere yüklemenin kurnazca düşünülmüş bir planıdır. Bütün bu barış çağrılarına ne onların kanlı ellerine elimizi teslim edeceğiz ne de helâl sofralarımızı onların haram lokmalarıyla kirletmeyeceğiz.

Birinci MC döneminde “komandoların” resmi Devlet Güvenlik Kuvvetlerine yardımcı olmak bahanesiyle halkın üzerine saldırdığı ve bu yöntemle zora dayanarak Devleti ele geçirme planını uyguladığı acı gerçeği gözlerin önündedir. Bundan sonra da aynı yolu izleyeceği kuşkusuzdur. Sayın Türkeş'in barış çağrısının aldatıcılığı şuradan da bellidir. Öteden beri Sayın Türkeş, kendi adamları ve yandaşları şiddet eylemlerinde bulunurken aldatıcı bir biçimde barıştan söz eder, bu tür hareketleri kınar görünür. Şimdiki çağrılan da aynıdır, bir yenilik yoktur. Sayın Türkeş'in yandaşlarının saldırıları bütün şiddetiyle devam ediyor. Devleti büyük ölçüde ele geçirmişlerdir. Yalnız, kendilerine bağlı bakanlıklar yoluyla değil, Adalet Partisine bağlı bakanlıklardan birçoğu da Türkeş komandolarının işgali altındadır. Devletin kilit noktalarına yerleşmişlerdir. Millî Eğitimin ve Gençlik ve Spor Bakanlığının A.P.'de görülmesi hiç bir anlam taşımıyor. Buralar ve daha bazı bakanlıklar tamamen Millî Hareket Partisi militanlarının kontrolü ve baskısı altındadır. (A.P. sıralarından “Adımı doğru söyle” sesleri)

Millî Hareket Partisi şimdi yeni işgal olanakları kazanıyor. Bir yıl geçmeden belki de yurttaşlarımız hastanelere can güvenliği duygusuyla gidemeyeceklerdir. Sağlık kolejleri komandoların işgali altına girecektir. Millî Hareket Partisinin sermayesi silahtır. İşte bu silahı bundan böyle kolaylıkla gümrükler yoluyla ele geçirebilecektir.

TİCARET BAKANI AGÂH OKTAY GÜNER (Konya Milletvekili) — Reddediyoruz.

GÜMRÜK ve TEKEL BAKANI GÜN SAZAK — Reddediyoruz.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Şimdiden uç vermeye başladı, vesikalar çıkacak yakında.

Millî Hareket Partisi, Devlet dışı güçlerin Devlet güçlerine yardımcı olması kuralıyla işe başlamıştır. Şimdi bu kuralı inkâr ediyorlar, çünkü, Devleti öylesine ele geçirmişlerdir ki, artık, bu kuralı uygulamaya, zor kullanmaya lüzum yoktur.

Sayın Türkes, “Davadan döneni vurun” kuralını daha dün veya öbür gün bu korkunç ilkesini kendi Genel Başkanım baskı altında tutabilmek için dahi bugünkü gazetelerden öğrendiğimize göre kullanmıştır. Milli Hareket Partisi ve onun koruyucusu Adalet Partisinin omuzlarında siyasi cinayete kurban edilmiş 300’den fazla gencin tabutu bulunurken, Milli Hareket Partisinin barış çağırışına, Cephenin barış çağırışına inanmak tarihi gerçekleri görmemek anlamına gelir.

ŞERAFETTİN PAKER (Antalya) — Biraz da programdan konuş.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Programda bir şey yok ki konuşsun.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — “Program boş teneke” dedik ya, nesine bakacaksın.

Sağlıklı demokrasilerde iktidar muhalefet zıt kardeşler değildir; ancak hiç bir demokraside cephe kurulduğu da tarihen sabit değildir. İkinci Cephe Hükümetinin uluslararası konularda muhalefetle diyalog arama eğilimi hissediliyor. Bu demokratik açıdan gerçekten iyi bir şey; ama Koalisyon Hükümetinin kendi içerisindeki tutarsızlıkları ve anlayış eksiklikleri yerine gelmedikçe muhalefetle anlaşmaları, işbirliği yapmalarının olanak dışı olduğu da geçmişte görülmüştür. Politikayı öncelikle hükümetler saptar. Bu Hükümetin çizdiği politikaya uymak korkunç cinayetlere ve suiistimal dosyalarına ortak olmak anlamına gelecektir.

İktidar muhalefet ilişkilerinin düzelmesi ve demokratik anlayışla düzenlenmesi her şeyden önce demokrasi ve Anayasa kurallarına kesin bağlılıkla sağlanır. Oysa; Cephe partileri bütün Anayasa kurumlarına ve Anayasa kurallarına karşıdırlar. Yönetimle ilgili bütün mahkeme kararlarını ayaklar altına almakta kararlı olduklarını yeni Hükümeti kurarken de açıklamışlardır. Şimdi barış havarisi gibi görünmeye uğraşan Milli Hareket Partisi milli eğitimdeki bazı genel müdürlerin değil bıraktığınız Danıştay kararlarına göre değiştirilmesini, silahtan arınmalarına dahi tepki ile karşılık vermiştir.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — İsmail Cem’i neye getirmediniz? Danıştay kararını neye uygulamadınız?

BAŞKAN — Sayın Köker... Sayın Köker, lütfen.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sizin sorduklarınızı Sayın...

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz, devam ediniz.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Peki efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, söylüyor; ben de cevap veriyorum.

BAŞKAN — Sayın Köker, rica edeceğim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, ortada misal var. Ben de ona cevap veriyorum.

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın arkadaşlarım;

Cephe Hükümetinin günahlarının gerçek sorumlusu ne Sayın Erbakan, ne Sayın Türkeş'tir. Gerçek sorumlu Demirel'dir. Bu kadar ağır sorumluluklarının hesabını vermeden, Sayın Demirel İkinci Cepheye Başbakan olmuştur; ama ne soylu millete lâıyk bir başbakan olamamıştır ve olamayacaktır.

AHMET KARA YİĞİT (Afyonkarahisar) — O senin kendi kuruntun.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Demirel ancak bu çıkar ortaklığının mümessili olabilir. Sayın Demirel İkinci Cephe Hükümetinin davulunu boğazında taşıyacak; ama tokmaklar Sayın Erbakan'ın ve Sayın Türkeş'in elinde bulunmaktadır.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Kulaklarına pamuk tıka sen.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Grup olarak siz de bu tokmakların sesini dinlersiniz.

Sayın Demirel Türkiye Büyük Millet Meclisi karşıma çıkıp hakkındaki soruşturma dosyalarının hesabını verip aklanmadıkça resmen Başbakan olsa da manen Başbakan olamayacaktır; çünkü şaibe ve töhmet kendisini ebediyete kadar uğursuz bir gölge gibi takip edecektir.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Allah iftiradan korusun.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Senatörler,

MC Hükümetini oluşturan liderler aralarında iki protokol yapmışlardır. Bunlardan birisi açıklanmıştır, ikincisi gizli tutulmaktadır. Sayın Demirel gizli protokolün söz konusu olmadığını söylemiştir. Hemen arkadan Sayın Genel Başkanımız Ecevit gizli protokolün varlığına değindiğinde, haksız olarak, Sayın Genel Başkanımızı müfterilikle suçlamışlardı; ama şimdi açıkladıktan sonra müfterinin kim olduğu ortaya çıkacaktır.

Oysa koalisyon ortaklarından Milli Selâmet Partisi Genel Başkanı Sayın Erbakan, bu hafta bir dergide yayınlanan bir görüşmesinde kamuoyuna açıklanmayan ikinci bir protokolün varlığını doğrulamıştır.

Sayın Erbakan'ın bu konudaki sözleri aynen şöyledir:

“Yeni Hükümet kurulurken iki protokol hazırlanmıştır. Bunlardan birisi Hükümetin önündeki meseleler, bu meselelerin nasıl çözüleceğine dair protokoldür. İkincisi ise; üç partiden meydana gelen böyle bir koalisyonun ahenkli çalışması için dikkat edilmesi lâzım gelen hususları içine almaktadır”

Gizli tutulan bu ikinci protokol sırf koalisyon ortaklarının parti içi sorunlarını düzenleyen birer metin olsa, kamuoyunu yakından ilgilendirmese üzerinde durmazdık; fakat Sayın Erbakan'ın aynı konuşmadaki başka sözleri gizli tutulan bu ikinci protokolün Devlet düzeni ile doğrudan doğruya ilgili konulan da içerdiğini göstermektedir. Bir demokrasinin sağlıklı işleyebilmesinin birinci koşulu açıklıktır arkadaşlar; fakat İkinci Cephe Hükümeti demokrasinin açıklık ilkesini daha kururken çiğnemiştir. Kamuoyundan ve Parlamentodan saklanan bu gizli Protokol, Hükümet hakkındaki şüphelerimizi büyük oranda artırmıştır. Bazı gazete haberlerinde şimdi gizli tutulan bu İkinci Protokolün ancak güven oylamasından son-

ra açıklanacağı belirtilmektedir. Bunun anlamı açıktır. Sayın Demirel grupundan korkmakta, verdiği ödünlerin hesabını şimdi vermemek için güvenoyundan sonraya ertelemektedir.

Başbakanın Adalet Partisi hesabına verdiği ödünler Adalet Partisi Sayın üyelerini ilgilendirir. Bu ödünlerin güven oylamasına kadar kendilerinden bile gizli tutulmasına göz yumup yummamak da Sayın Adalet Partisi Grupuna ait bir iştir; ama bizim üzerinde duracağımız, Sayın Erbakan'ın, açıklamaları, gizli tutulan İkinci Protokolde Anayasaya ve yasalara aykırı ve devlet düzeninin işleyişini temelinden etkileyici kurallar da yer aldığı kuşkusunu yaratacak nitelikte olduğuna göre bu protokolün güven oylamasından önce açıklanmasını istemek hem hakkımız hem görevimizdir; çünkü Hükümet Programı ancak bu gizli protokol öğrenildikten sonra gerçek anlamıyla değerlendirilebilir. Hükümet Başkanı olabilme uğruna Adalet Partisi Genel Başkanının verdiği ödünlerin gizli tutulması bir ilkenin ve Anayasanın ihlâl edilmesini gerektirmez.

Devleti aralarında nasıl parselleyip işgal etme eğiliminde oklukları ilk Cephe Hükümeti denemesinde görülmüş olan bu partilerin, bu kez Devlette ne gibi tahribatı tasarladıklarını ve Adalet Partisi Genel Başkanının kendi hesapları uğrunda Devletten kimlere ne ödünler verdiğini bilmek istiyoruz. Eğer ikinci protokolün bu açıdan gocunulacak yanları olmasaydı her halde gizli tutulmazdı veya açıklanması güven oylaması sonuna bırakılmazdı.

Aralarındaki anlaşmayı Milletten ve Türkiye Büyük Millet Meclisinden gizli tutan partiler, açıklık rejimi olan demokraside Milletin güvenine lâyık Hükümet olamazlar.

Sayın arkadaşlarım,

Yukarıda arz ettiğimiz görüş ve zihniyetlerle hazırlanan ikinci MC Hükümeti Programı hakkındaki düşüncelerimizi de kısaca arz etmek isterim:

Hemen şunu ifade edelim ki, Demokratik Partinin devamı olduğunu ilân eden ve bazen işine gelmediğinde bu mirası reddeden Sayın Demirel'in Programımı değerlendirirken, sunduğu Programına göre değil, 0, 36 sayfa içindeki yazılara göre değil, işlemlerini izleyerek hüküm verirsek yanılmamış oluruz. Zira Sayın Demirel, yazdığının söylediğinin tam tersini yapmaya alışık kişiliğe sahiptir. Sayın Demirel, ister tek başına, ister ortak hükümetin başı olsun, bağımlı, çarpık bir kapitalist ekonomi politikasının takipçisi ve uygulayıcısı olmaktan kurtulamamıştır. Sayın Demirel'in geleceği geçmişi ile değerlendirilmelidir. Tarih süreci içinde Adalet Partisi iktidarı Türk halkından yana bugüne kadar olmamıştır. Türk halkını çağ dışına itmek için, iç ve dış emperyalist güçlerle işbirliği yapmışlardır.

Sayın Demirel, Türk halkının sosyal, ekonomik, kültürel gelişmelerini önlemiş, hatta rejimin soysuzlaşmasının başlıca nedeni olmuştur.

Sayın Demirel, partiler arasındaki ilişkilerin uygar ölçüler içinde devam ettirilmesini programa inanarak almış değildir. Bu kamuoyunu yanılmak, muhalefeti uyuşturma amacının dışında bir anlam taşımamaktadır.

Çünkü, Sayın Demirel hayatîyetini ulusu bölmekte, partiler arası zıtlaşmalarda ve kavgada görmektedir.

Milleti, milliyetçi olanlar ve milliyetsizler diye ikiye bölerek ve mezhep çatışmalarını körükleyerek ayakta kalabilmeyi ilke edinenler milletimize en büyük ihaneti yapmaktadırlar. Sayın Demirel, zıtlaşmayı teşvik ederek yandaşlarını kendi etrafında toplamaya çalışmaktadır.

Sayın Demirel'in kuvvet kaynağı, parçala yönet Makyavelcilğine dayanmaktadır.

Sayın Senatörler,

Milliyetçiliği varlıklarının, birleşmelerinin kaymağı sayanların programı tetkik edildiğinde görülecektir ki, bunların elinde milliyetçilik egemen güçlerin sömürü düzenini sürdürme aracı haline gelmiştir. Türkiye'de milliyetçilik 1974'te iki büyük sınav vermiştir. Bunlardan birincisi Kıbrıs, ikincisi haşhaş ekimidir.

Kıbrıs ve haşhaş ekimi kararları kimin gerçek milliyetçi kimin sahte milliyetçi, kimin Amerikan milliyetçisi olduğunu göstermiştir. Ayrıca, A.P. ve M.H.P.'nin mi-henk taşı olmuştur Kıbrıs ve haşhaş. O günün Hükümeti bu kararları alırken Sayın Demirel'in, Sayın Türkeş'in sözlerini bir defa daha tekrar edip huzurunuzu daha fazla işgal etmiş olmayacağım.

Değerli Arkadaşlarım,

Hükümet Programında iç güvenlik, asayiş ve kanun hakimiyetinin kesin şekilde sağlanacağı kaydedilmiştir.

Kanunlara saygısızlığı yüksek yargı organlarınca saptanmış bir Hükümetin kanun hâkimiyetinden söz etmesine kim inanır? Devlet kavramının hafife alındığı, zor ve zorbanın egemen olduğu bir ülkede, iç güvenlik ve asayişin sağlanacağından bahsetmek yeni bir oyunun sergilenmesidir.

Türkiye son MC döneminde mal, can derdine düşen insanlar ülkesi haline dönüşürmüştür. Türk vatandaşı nerede ne zaman bir serseri kurşuna hedef olacağının kuşkusu ve yaşantısı içindedir.

Cephe Programında ulusal güvenlik konusunda yeni bir kavram oluşturmaya değinilmiyor. O eski ulusal güvenlik kavramının ve düzenlenmesinin sürdürüleceği anlamına gelmektedir. Oysa, bu durumda savunma araçlarının ve gereçlerinin değişik kaynaklardan sağlanacağına dair sözü, bir ölçünün ötesinde gerçekleştirme olanağı yoktur.

Çünkü, NATO'nun öngördüğü güvenlik kavramı çerçevesinde kalınca, NATO'daki silah standardizasyonuna bağlı kalmak zorunlu olacaktır.

Hükümet Programında sanayileşmiş güçlü bir ülke yaratılacağından bahsediliyor. Şayet bu bir Erbakan şakası değil ve güvenoyu almak için bir Sayın Demirel aldatmacası değilse, bundan memnun kalırız. Ülkemizin kalkınması, sanayileşmesi Cumhuriyet Halk Partisinin başlıca tutkusudur, C.H.P. Programında en kısa zamanda sosyal adalet ilkeleri içinde ülkemizin sanayileşmesi, kalkınması, imarı, hem de, kaynaklar ve yöntemler gösterilerek açıklanmış bulunmaktadır. İkinci Cep-

he Hükümeti kalkınma için programında her konuda olduğu gibi, ne yöntem, nede kaynak gösterebilmiş değildir.

Bu nedenle, Cephe Hükümetinin Programı inandırıcı olmaktan uzaktır.

Milli Hareket Partisi, Ecevit Hükümetinin Programında kapitalist düzene ve çok uluslu sermayeye büyük ödünler verildiğini çok haksız olarak öne sürmüştür, kendisini ilerici bir parti gibi göstermeye çalışmıştır. Oysa ikinci MC Hükümetinin Programında Milli Hareket Partisinin o eleştirilerini karşılayacak doğrultuda tek bir söz yer almamıştır. Örneğin, tarım kentler veya merkezi köyler programda ön-görülüyor Milli Hareket Partisinin öneriydi. Kredi ve bankacılık düzeninde en küçük bir köklü değişiklik belirtisi yok.

Yabancı sermaye konusunda Programda “Yabancı sermayeye devir imkânları geliştirilecektir” sözü yer alıyor. Bu kaygı verici sözün anlamı açıklığa kavuşturulmalıdır.

Bu Programda halk tasarruflarının yatırımlarda demokratik bir anlayışla değerlendirileceğine dair hiç bir söz bulunmamakta. Program düzen değişikliğine ilişkin olmayan konularda, sadece düzen değişikliğine ilişkin olmayan konularda Ecevit Hükümeti Programından aldatıcı, kandırıcı bazı aktarmalar dışında daha çok Milli Selâmet Partisi Programı görüntüsü vermektedir. Hocayı bu bakımdan kutlarız. Programa damgasını vurmuş.

Programda belediyelere ve belediyelerin artık daha çok ertelenmeyecek sorunlarına hemen hemen hiç değinilmediği görülüyor. Demek ki, İkinci Cephe Hükümeti de Birincisi gibi belediyeleri ve kentler halkını ihmale ve cezalandırmaya devam edecektir.

Belediye sınırları içinde nüfusumuzun % 50'sine yakın yaşamaktadır. MC Hükümeti Türkiye nüfusunun sadece “Bana oy vermiyor” diye yarısını cezalandırmaya hakkı olmaması gerekir. Bu, İkinci MC Hükümetinin, yani şehirlere, belediyelere değer vermemenin anlamı, köylüye refah sağlayacağı şeklinde de yorumlanamaz. Çünkü, programda köye ve köylüye hizmet götürmede ve köylünün üretim gücünü ve geçim düzeyini yükseltmede bugüne kadar uygulamada kalan düzenlemelerin yetersizliği, geçersizliği ortaya çıkmıştır. O uygulamadan en küçük bir ayrılık niyeti görülüyor.

Programın kamulaştırma ile ilgili olarak getirdiği kurallardan, toprak reformunun da fiilen yapılanacağı hatta, her hangi bir amaç için kamulaştırmaların son derece güçleşeceği anlaşıyor.

Değerli Arkadaşlarım,

İkinci MC Hükümetinin orman politikası da orman köylüsünü ormanda ucuz işçi olarak çalıştırmaya yönelik bulunmaktadır. Orman köylüsü, orman yangınında ekmeği kendi yanından angaryacı olarak yine çalıştırılacak, zorlanacak; ama ormanların bütün gelirlerinden orman tüccarları, Isparta'daki Orma Şirketi yararlanacak.

Cumhuriyet Halk Partisi böyle bir orman düzenine temelden karşıdır. Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı, insanca ve hakça düzende ormanların geliri orman köylüsünün olacaktır. Orman ürünleri sanayi, orman köylüsünün kuracağı, Dev-

letin destekleyeceği demokratik kooperatifler yoluyla kurulacak ve işletilecektir. Öylece tarih boyunca ormanın külfetini çeken, orman tutsağı haline getirilen köylü, artık ormanın nimetlerinden de Cumhuriyet Halk Partisi Programı uygulanırsa faydalanmış olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım,

Bugün ülkemizde büyük sıkıntı çeken kömür, bakır, demir, çelik, gübre gibi malların karaborsaya düşmesinin tek sorumlusu Cephe İktidarındır. Enerji darboğazı Cephe İktidarının sorumsuz ve ihmalcı politikasının sonucudur.

Programda birtakım aldatıcı, resmi kayıtlara uymayan yanlışlıklar, yalanlar da var. Örneğin, programda köylerimizin % 50'si elektriğe kavuşturulmuştur ve geri kalanı da bu seçim dönemi içinde elektriğe kavuşturulacaktır denmektedir.

Bugün köylerimizde, 10 bin köyümüzde elektrik var. Köy adedimiz 35993 mahalle mezraları da sayarsak 65000'i aşkın yerleşme yeri var. Bu kadar hayal peşinde, bu kadar gerçeklerin dışında hazırlanmış bir programın amacı malûm; sadece halkı aldatmak, hele hele "Geri kalmış yörelere Güneydoğu ve Doğu'ya öncelik vereceğiz" diye, programda sayfalar ayırarak oradaki balcımızı ve onların temsilcisi parlamenterleri aldatmaya yönelik bir tutumdur.

Sayın Demirel Hükümet Programının fertler ve bölgeler arasındaki dengeyi sağlamayı öngören sözleri, hiç bir somut öneriye dayanmamaktadır.

Aslında MC politikası fertler arasında ve bölgeler arasındaki dengeyi daha çok açacaktır. Çünkü, ilkeleri, prensipleri, yöntemleri denge bozmaktır, denge sağlamak değil..

Ülke sevgisinden, halk saygınlığından yoksun hükümetler ne denge sağlar, ne de hakça bir gelir dağılımı politikası uygulayabilir.

Değerli Arkadaşlarım,

MC Hükümetinin işçi ve işveren barışı sağlamaya yönelik program sözleri de gerçeklere uymamakta. Türk işçisini kandırmaya matuf olan bu sözler, artık uyanmış, bilinçlenmiş olan Türk işçisini kandıramayacaktır. Türk işçisi arasındaki çalışma ve sendikal barıştan huzursuzluk duyan Cephe İktidarı, işçi ile işçiyi; işçi ile işveren arasını daima bozmaya çalışmış, karşılıklı hakka ve saygıya dayanan bir düzen kurulmasına engel olmuştur. Daima kavgayı körüklemiştir, birçok Devlet fabrikalarının bugün komandoların işgali altında bulunmasının nedeni de budur.

Milli Cephe İktidarının, milli savunmamız ve dış ilişkilerimiz bakımından programında getirdikleri de tatmin edici olmamaktadır.

Harp sanayiinin bugüne kadar sürüncemede bırakılmasının ağır sorumluluğu, Cephe İktidarının omzundadır. Harp sanayinin geciktirilmesinin tek sebebi, Devlet fabrikalarını arpalık olarak kullanmak isteyenlerin çekişmesinden ileri gelmiştir.

Temenni ederiz ki, milletimiz bu ihmalin acılarını çekmesin.

Sayın Demirel'in belirgin, geleceği yönelik istikrarlı, haysiyetli, milli çıkarlarımıza uygun bir dış politikası olmadığı için, olmayan bir şey eleştirilemez kuralına dayanarak bu konuyu geçiyorum.

Değerli Senatörler,

Hükümet programında din ve maneviyat konusuna geniş bir yer ayrılmıştır. Din ve maneviyat konusunda samimi olsalardı alkışlardık. 5 Haziran seçimleri gösterdi ki, bu üç parti dini bir seçim aracı olarak görmüş ve kullanmışlardır.

Din görevlilerini savunduklarını iddia edenler, Vakıflardan Diyanet İşlerine intikal eden din görevlilerine bile kadro vermeyi aylarca geciktirmişlerdir.

Seçim öncesinde sırf anlaşılmadıkları, toplanamadıkları, toplandıklarında kavgaya ettikleri için hazırlanmış bin küsur kararname imzasız bırakılıp kar çıkmıştır. Ancak Ecevit Hükümeti din görevlilerinin somunu 15 gün içinde çözüme bağlamıştır.

İslâm Enstitülerinin akademi haline getirilmesi de, Ecevit Hükümeti programından alınmış bir kopyadır.

Devlet malım çalanların, sanayii tesisi kuran halk kuruluşlarından rüşvet alanların, halkı sömüren ve sömürtenlerin, Müslüman Müslümana düşman edip öldürtenlerin, milliyetçiliği de dindarlığı da sahtedir. Bunların layiklik anlayışı da Anayasada tarifini bulan Atatürk ilkeleriyle çelişmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi inanç özgürlüğü, kişinin kutsal ve dokunulmaz hakkı olduğuna içtenlikle inanmıştır ve bunu programına koymuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi, dinin baskı unsuru olmasında, din duygusunun ve dinsel inançların baskı altına alınmasına da karşıdır. Hele hele inançların siyasal amaçla veya kişisel etkinlik ve ayrıcalık etkeni olmasına ve ulusal birliği sarsmasına karşı olduğunu daima ifade etmiştir; bugün de bir defa daha teyit ediyoruz.

Değerli Senatörler,

Sözlerimin sonuna gelirken programdaki eğitim konusuna değinmeden geçemeyeceğim. Programın eğitim bölümünde açık ve gizli Atatürk ilkeleri tahrif edilmekte, faşizm tezgâhlanmaktadır. Ne diyor programın eğitim bölümünde? “Eğitimin milliliğine büyük önem veriyoruz; Sanki bugüne kadar Türk Milli Eğitimi milli değildi.

Milletin gözüne baka baka gerçekleri tahrif etmek bir hükümete yakıştırmaz. Devlet şemsiyesi altında beslediğin cinayet mangaları yoluyla gençleri okullarından, sınıflarından, laboratuvarlarından uzaklaştıracaksın, gençleri birbirine amansız düşman edip cinayetler işleteceksin, ders kitaplarından Atatürk’ü ve Atatürk ilkelerini çıkartacaksın, ders kitaplarında mezhep kavgasını kışkırtıp milleti bölüklere ayıracaksın, ders kitaplarında milletin bir bölümünü ahlâksızlıkla itham edeceksin, Milli Eğitim Bakanlığını bir avuç sahte milliyetçi, maneviyat sömürücüsü ve zorbaya teslim edeceksin ondan sonra da kalkıp eğitimi millileştireceğim diye savunacaksın.

Türkiye’de huzur, barış, milliyetçilik, Atatürkçülük, milli birlik ve kalkınmadan bahsetmeye hakkı olmayan tek kişi varsa, o da Sayın Demirel ve onun yandaşlarıdır.

Onbinlerce Atatürkçü öğretmene kıyan, 100 bin öğrenciyi okulundan, öğretmeninden koparan, Eğitim Enstitü ve Öğretmen Okullarını “komando” yuvası hal-

ne getiren ve 300'den fazla, daha bilmem kaçınıcı baharını yaşamadan Türk gencini acımasız öldürenler elbet bir gün hesap vereceklerdir; bu hesaptan kaçamayacaklardır.

Değerli Arkadaşlarım,

Hükümet programında sahip olduğumuz yeraltı, yerüstü servetlerimizin değerlendirileceği ifade edilmektedir. Cephe, hiçbir zaman yeraltı ve yerüstü servetlerimizin değerlendirilmesine milli çıkarlarımız açısından bakmamıştır. Bu sözlere inanmıyoruz. Cephe, yeraltı, yerüstü servetlerimizi yabancı işbirlikçilerle beraber sövmeye devam edecektir.

Türk ekonomisini batağa saplayanlar, Türk maliyesini iflâs ettirenler, içte ve dışta Türk parasının değerini düşürenlerin Türk ekonomisini düzeltme iddiaları da bir hayalden ibarettir.

İkinci Cephe Hükümeti, geçim imkânlarından yoksun, gelir seviyesi yetersiz ailelere Devlet yardımı yoluyla beli bir düzeyde yaşama imkânı sağlayacağını vaat etmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi programlarından esinlenerek aktarılan bu ve buna benzer sosyal adalet ilkelerini uygulamak cephe fikri ile taban tabana zıttır. Bu bakımdan bunlar halkı aldatmak için söylenmiş sözlerdir.

Halk işsiz bırakan, halkı fakir bırakan, halkı yoksul bırakan Cephe Hükümeti, şimdi, “Yoksul halka yardım edeceğim” vaadinde bulunmaktadır.

Değerli arkadaşlar;

Türk halkını işsiz, yoksul bırakan, Türk halkını muhtaç hale getirenlerin inanmadığı bir davayı gerçekleştirmeleri de mümkün değildir.

Cephe, çağ dışı üretim, sanayileşme ve sosyal adalet inancı içindedir. Onun sosyal adalet inancı, çağımızın sosyal adalet inancı ile bağdaşmamaktadır. Bu inançları değişmedikçe Türk Milletine yararlı olamayacaklar, kendilerini kabul ettiremeyecekler ve asla Türk Milletine yararlı hizmet yapamayacaklardır.

Değerli Arkadaşlarım,

Sözlerimi daha fazla uzatmak istemiyorum. Şunu, sözlerime son verirken söyleyeyim ki, Cephe Hükümetinin ne programına ne de kurdukları Hükümetlerine güvenimiz olmadığını açık seçik Türk Milleti huzurunda ifade etmek isteriz.

Allah'tan Türk Ulusuna dürüst, namuslu, sömürden yana olmayan, güvenilir hükümetler nasip etmesini dileyerek hepinizi derin saygılarla selâmlıyorum. (C.H.P. ve M.B.G. sıralarından alkışlar)

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan, Sayın Sözcü tarafından şahsıma sataşma var. 65'inci madde çerçevesinde söz vermenizi rica ediyorum zatiâlinizden.

BAŞKAN — Sayın İnan, 65'nci madde, kendisine sataşılacak üyeye her zaman söz hakkı verilmesini kapsar. Ancak, yine şöyle der, “kendisine sataşılacak üye yahut sataşıldığını iddia eden üye hangi hususlarda kendisine sataşıldığını, cevap verme

mecburiyetini hissettiğini beyan eder, bu beyan üzerine Başkan söz verip vermeyi takdir eder” Lütfen, hangi hususta kendinizi cevap vermeye mecbur hissettiğinizi söyleyin.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan, benim 21 Temmuz yerine 28 Temmuz’da vazifeye başlamış bulunmam, arada geçen olaylar ve konu etrafındaki beyanları zannederim ki, takdir edersiniz açık bir sataşmadır.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Gerçekleri söylemek sataşma değildir, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Takdir size değil bana aittir.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Ayrıca, bir sözleri var ki, “Gayri ciddi tutum” dediler. Zannederim Sayın Başkan, bu sataşmanın da ötesindedir.

BAŞKAN — Sayın İnan, gerçi dikkatle dinledim, sataşmayı gerektiren bazı hususlar var; ama siz bunları değil daha başka hususları ifade ediyorsunuz. Söylediğiniz hususlar, sataşmayı cevaplandırmaya sizi mecbur eden nitelikte değildir. Bu nitelikte, kendinizi icbar hissettiğiniz hususları söylerseniz size söz vereceğim.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkanım...

BAŞKAN — 21 Temmuz yerine 28...

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — “Müstafi addedilir” dediler. Yani insaf buyurun da sataşmanın hududunu genişletmeyelim. Daha ileriye gitmek bana yakışmaz. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Bir dakika...

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Müsaade buyurun; bir konu var ortada, kendileri temas buyurdular, Sayın Genel Başkanları da aynı konu etrafında, kamuoyunun bilmeye hakkı vardır.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Bir dakika...

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Benim sözlerim Hükümetin başı olan Sayın Başbakana aittir.

BAŞKAN — Bir dakika!

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkanım, “Bu Bakan İnan” diye tekrar ve tekrar “Gayri ciddi Bakan” diyerek, müstafi telâkki edeceğini belirterek ve bundan dolayı bazı Anayasal durumların doğduğunu ileri sürerek sataştılar; daha ne olsun Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Bir dakika, bir dakika.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — “Söylemedim” diyorlarsa, sözlerini geri alıyorlarsa mesele yok.

BAŞKAN — Sayın İnan, Sayın Atmaca konuşmasında size sataşmayı amaç edinmediğini, sözlerinin Sayın Başbakana ait olduğunu açıkça ifade ettiler. Siz de, “bu sözlerinin kendinize asit olmadığım, geri aldığını ifade ediyorlarsa meseleyi ka-

panmış nazariyle göreceğinizi” ifade ettiniz. Sayın Başbakan da son sözü söyleyeceğine göre, bu konuda gerekli açıklamayı yapacaktır.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, satışma var...

BAŞKAN — Sayın Yiğit Köker, ben daha takdir hakkımı bildirmediğim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Hayır, siz takdir hakkım peşinen beyan ettiniz. Sayın Başkan dediniz ki, size satışma var; ama bahsettiğiniz noktalarda değil.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın İnan kendisini yeteri kadar savunacak niteliklere fazlasıyla sahiptir. Lütfediniz, kendisi söylesin. Size ihtiyacı yok.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Evet Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — İltifatınıza teşekkür ederim.

“Gayri ciddi, sorumsuz” gibi sözleri satışma sayıyorum. Müsade buyurun, ısrar ediyorum, gerekirse oya koyarsınız Sayın Başkanın?

BAŞKAN — Sayın İnan, oylamadan da...

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — 65’nci madde

BAŞKAN — Bir dakika!

Sayın İnan, size oylamadan da takdir hakkımı kullanarak söz vereceğim. İçtüzüğün maksadı, satışmadan dolayı söz isteyip başka konulara geçmek ve yeni satışmalara yol açmak için değildir. Sadece kendinizi, içtüzüğün 1’inci fıkrasındaki cevap vermeye mecbur hissettiğiniz konularla sınırlı kalmak üzere size söz veriyorum; buyurun.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Teşekkür ederim Sayın Başkan, çok sağolun.

BAŞKAN — Sayın Yiğit Köker, gördünüz ki daha fikrimi söylememiştim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Baştan söylediniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın İnan’ın, “Eğer kabul ediyorlarsa ben de vazgeçtim.” sözü üzerine söyledim” Dikkatle takip ederseniz...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ben çok iyi takip ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bütün üyelerin gözü önünde olaylar cereyan ediyor. Beni hafızamın da çok kuvvetli olduğunu bilmeniz gerekli çok eski arkadaşım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — 12 seneden beri takip ediyorum sizi Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Sayın Anamuhalefet Partisi sözcülerini üzüntüyle dinledim. Üzüntümü mucip olan hususlar, benimle ilgili kısımlardan olmaktan ziyade, bu açıdan kendilerine

teşekkür borçluyum; fakat genel mahiyette beni de yerleştirdikleri konuşmalarının genel muhtevası ve tonu.

Değerli Arkadaşlarım,

Üzüntümü mucip olan husus, 27 yıllık Türk demokrasisinde, 1977 Temmuz ayında Hükümet Programının tenkit edildiği bir sırada hâlâ muhtevassız ve hâlâ negatif, menfi tenkidin ötesine geçilmemiş olmak ve çağdışı, çağ dedikleri politikanın... (C.H.P. sıralarından “Sataşmayla ne alâkası var?” sesleri ve A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Bir dakika!

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geleceğim efendim geleceğim.

BAŞKAN — Sayın İnan...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geleceğim. Demokrasi tahammüldür.

BAŞKAN — Sayın İnan, size bir genel konuşma için söz vermedim. Dikkatle üzerinde durduğum husus, hangi konularda size sataşıldığını, mecburiyetini duyduğunuz sınırı içinde konuşacaksınız. Bir genel değerlendirme, bir genel konuşma için söz vermedim. Böyle devam ederseniz sözünüzü derhal keserim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Emredersiniz Sayın Başkanım, saygılıyım. Değerli Arkadaşlarım,

Gönül isterdi ki, Sayın Atmaca benimle ilgili kısımlarında...

HASAN İLDAN (Elâzığ) — İstifa ettiniz mi etmediniz mi?

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Efendim?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — İstifa ettiniz mi etmediniz mi?,

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Size düşmez bu!

BAŞKAN — Sayın İldan, lütfen.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Parlamento bilmek mecburiyetinde; istifa ettiniz mi etmediniz mi?

BAŞKAN — Sayın İleri...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sabır buyurun efendim, sabır buyurun.

BAŞKAN — Sayın İleri, o imkânı sağladık, şimdi Sayın İnan bunları açıklayacak.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım,

Gönül isterdi ki, benim isminin geçtiği konuları anarken ve diğer sahalara geçerken, Sayın Atmaca, bu memleketin enerji politikasının nasıl olması gerektiğini, petrol politikasının nasıl olması gerektiğini, maden politikasının nasıl olması gerektiğini, bu memleketin su probleminin nasıl olması gerektiğini anlatsın.

BAŞKAN — Konu o değil Sayın İnan, sataşma konusu.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Evet efendim. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Müsaade buyurun efendim.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, lütfen müdahale etmeyin efendim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım,

1977’ler Temmuz Türkiye’sinde menfilerle politika yapılmaz, seçim beyanlarıyla, Kamran İnan olaylarıyla politika yapılmaz. Yapıcı olarak, dünya çerçevesi içerisinde, dünyanın ekonomik dengesi, siyasi dengesi içerisinde çözüm yollarınız nedir; politika budur, bu getirilir milletin önüne, Parlâmentonun önüne. (C.H.P. sıralarından, gürültüler ve A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın İnan...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, ne hakkında söz verdiniz, üye ne diyor...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geliyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın İnan, size politikanın nasıl olacağı konusunda ders vermek için, nasihatla bulunmak için söz vermedim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Haddim değil Sayın Başkanım ders vermek. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sataşma üzerinde konuşsun Sayın Başkan. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Ünsal, müdahale etmeyin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım,

Sayın sözcü benim olayımın sorumluluk hanesinden bahsettiler.

Kendilerine bir olayı hatırlatacağım. Eylül 1974, zamanın ikili Koalisyonunun istifa etmesi. Sayın Devlet Başkanının henüz bir Hükümet formülü öne sürmeden önce...

BAŞKAN — Konuya geliniz Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Hükümeti bırakıp kaçıyoruz... (C.H.P. sıralarından “Sataşma ile ne ilgisi var” sesleri)

BAŞKAN — Sayın İnan sözünüzü kestim. Sayın İnan sözünüzü kestim. Çünkü size sınırlı ve münhasıran sataşmayla ilgili söz verdim. Siz buna bir türlü gelmediniz, yeni sataşmalara sebebiyet verdiniz. Sözünüzü kesmiş bulunuyorum.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Nasıl kesersiniz?

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geldim Sayın Başkan.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sözünü nasıl kesersiniz?

BAŞKAN — Kestim, hayır Sayın İnan kestim sözünüzü.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Sayın Başkan nasıl izah edecek? Sayın Başkan, nasıl izah edecek meselelerini?

BAŞKAN — Münhasıran Sayın İnan sataşmayla ilgili konuşacaksanız,

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Nasıl izah edecek meselelerini?

BAŞKAN — Lütfen oturun, lütfen oturun. Rica ediyorum oturun.

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Sayın Başkan tarafgirlik yapıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın İnan, sözünüz kesilmiş, yalnız münhasıran sataşmayla ilgili bir defaya mahsus olmak üzere söz veriyorum, sataşmanın sınırını geçtiniz mi kesin surette ikinci kez ikaz ediyorum, sözünüz kesilecektir. Buyurun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sayın Başkanım, zaten bana sınır tanımıyorsunuz Sayın Başkanım. Teşekkür ederim efendim, bu toleransınıza.

Değerli Arkadaşlarım,

Benim konum tamamıyla parti içi bir konudur.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Bize ne?

BAŞKAN — Efendim izin verin de söylesin. İzin verin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Ben milletimin...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — İzin vermeye ne hakları var, susturun.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sen de sus bakayım.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — İktidar olamıyorsunuz, muhalefet olamıyorsunuz. Ben ne yapayım yani? Dinlemesini bilin, (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sen de bakan olamıyorsun.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sen de Bakan olamıyorsun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Dinlemesini bilin. Ben...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sen kepaze oluyorsun.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Kepaze olan sensin.

BAŞKAN — Sayın Ünsal...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Kime hakaret ediyor?

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal. Müdahale etmeyin Sayın Ünsal.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Senin gibi kepaze olmadım ben.

BAŞKAN — Ben Başkanım...

Sayın Ünsal, hakaret etmeye hakkınız yok.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — O kime hakaret ediyor?

BAŞKAN — Lütfen hakaret etmeyin, lütfen. Karşılıklı...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Kepaze oluyor.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sen kepaze oluyorsun.

BAŞKAN — Karşılıklı, münakaşalar, söz atmalar, tahrikler Başkanı yıldırılmaz. Ben bu görüşmeleri sağlıklı yürütürüm. Ne yapılırsa yapılsın yürüteceğim. Boşuna karşılıklı birbirinizi tahrik etmeyin.

Devam edin.

LÜTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) — Sayın Başkan, 152'nci maddeyi tatbik etmenizi rica ediyorum,

BAŞKAN — Sayın Tokoğlu, lütfen rica edeyim. Devam edin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben Türk Milletinin emrine, siyasi hayata atıldığım günden bugüne kadar dikkat ettiğim tek nokta, milletimin hiç bir konuda güvensizliğine mucip olmamak ve tek istikamet üzerinde daima inandığımı söyleyerek gelmek olmuştur.

Bu son 21 Temmuz Hükümetinin kuruluşundaki şekil üzerine, partimin Sayın Genel Başkanı ve Hükümet Başkanına durumumu arz ettim ve prensiplerimi kendilerine arz ettim. Durumumun takdirini ve bu hususta kamuoyuna gerekli açıklamanın takdirini partimin yüksek disiplin ve otoritesi altında kendilerine bıraktım ve her şey gibi, (Her şey gibi tekrar ediyorum) bu meseleyle tamamiyle bir şahsın bu millet uğrunda çıktığı yoldaki prensiplere sadakati sonuna kadar götürmek azminin dahi ve bir parti iç meselesinin dahi getirilip bir siyasi istismar meselesi, benim şahsımda çok büyük saygı ve sadakatla bağlı bulunduğum Adalet Partisinin ve onun öncülük ettiği Hükümetin yıpratılmak istenmesi kanalına sokulması karşısında, ben partimi ve partimin ortak gruplarının yüksek takdirlerini ve Başbakanın bu konudaki ortak grupların çağrısına katılması önünde saygıyla eğildim ve prensibimi çiğnemek pahasına da olsa... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

BAŞKAN — Tamam Sayın İnan, sataşmayı cevaplandırdınız. Buyurun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Müsaade buyurun yani...

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Konuşsun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sayın Başkanım, bu geldiğim Senatoda ilk defa 3,5 yılda bir dirhemle konuşma müsaadesi alıyorum; yani müsaade buyurun. Müsaade buyurun Sayın Başkanım.

ABDULLAH ERCAN (Çorum) — Konuştukça batıyor.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Son üç ay içerisindeki gelişmelerinizi kendiniz biliyorsunuz. En son bir şahsın tamamiyle kendi iç parti bünyesiyle ilgili ve tamamiyle partinin dışında kendi şahsi düşüncelerini ve davranışını aksettiren bir şeyi dahi sindiremeden bir basın konferansı mevzuu, bir Anayasa mevzuu, bir ithamlar mevzuu ve hattâ Hükümetin neredeyse gayrimeşru olma mevzuu haline getirmek ucuz politika yapmaktır. Sermaye bulamamaktan dolayı. Dönün, her şey...

Demokrasinin en güzel tarafı otokritiktir: İçer dönüp bakmaktır. Şu son üç ay içerisindeki her adımınıza bakın. Her adımınız sizi nereye götürdü, en son adımınız dahil olmak üzere?

Değerli Arkadaşlarım,

Mesele budur?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Yani istifa etmiştiniz...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Türkiye’de şahıslara ve prensiplere saygılı olmak lâzım. Türk demokrasisinin gelişmesi yolunda atılmış bir adımı teşvik etmek varken, bunu istismara kalkmak ve şahısla beraber yüce bir partiyi, bu memleketin vaz geçilmez teminatı olan Adalet Partisini yıpratmaya çalışmak yapıcı bir politik davranış değildir. Buna hiç kimsenin hakkı yoktur. Nedir yapılan? Yapılan, yapılmak istenen, fisebilillah bu memleketin uğruna, içeride olsun, dışarıda olsun bütün mevcudiyetiyle gece - gündüz çalışan ve siyasi istikbal gözetmeden, sadece ve sadece milli menfaatler uğrunda her şeyini mevki gözetmeden feda etmek isteyen bir insanı, bir yerde yakalayıp da politik bir amaçla harcamak ve insan harcaya harcaya geldik, nereye varacaksınız bununla? Nereye varacaksınız Türk kamuoyunda? (A.P. sıralarından alkışlar ve “Bravo” sesleri)

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Niye bunu baştan söylemediniz?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — 21 Temmuzda niye düşünmediniz? Onu sen Demirel’e sor.

ABDULLAH ERCAN (Çorum) — Bu konuşmanla Sayın Başbakanı zor duruma düşölüyorsun.

BAŞKAN — Sayın İnan...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarını;

En son söz olarak şunu söylüyorum.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — İtiraf et bunları, itiraf et.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Benim bu siyasi istismar karşısında aldığım son karar, benim şahsım üzerinde yapılan bazı spekülâsyonlara yol açılmış bulunmasına rağmen, parti gruplarımın yüksek kararlarına uyarak halen huzurunuzda bu Hükümetin, Cumhuriyet Hükümetinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olarak bulunuyorum ve 6 günlük yokluğumun mesuliyetini de kabul ediyorum. Meclise getirirsiniz, her türlü tahkikat önergesini huzurunuzdayım, sonuna kadar da; ama geçmişten şikâyet ettiğiniz enerji politikasının bu dar boğaza gelmesinden sorumlu bir şahsın aranızdan çıkma olduğunu da unutmayın.

BAŞKAN — Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Çok teşekkür ederim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Bravo vatan kurtaran aslan...

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Türkiyeş hangi konuda?

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Sayın hatip konuşmasında şahsımla ve Milliyetçi Hareket Partisiyle ilgili gerçek dışı ithamlarda bulunmuştur. Bu konularda açıklamada bulunmak istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, bu konuda 65'nci madde çok sarıhtır. Sataşmadan dolayı söz istemek Cumhuriyet Senatosu üyelerinin hakkıdır. Sizin Başbakan Yardımcısı olarak veya milletvekili olarak sataşmadan dolayı söz isteme hakkınız yoktur.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Hükümet üyesi olarak söz istiyorum.

BAŞKAN — Hayır bunu tartışmayız, tartışması yok Sayın Türkeş.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, Hükümet üyesi olarak, Hükümet ortağı olarak.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, cevap vereyim. Hükümet üyesi olarak İçtüzüğün 130'ncu maddesi gereğince yine söz istemeye hakkınız yoktur.

İçtüzüğün 130'ncu maddesinin tedvirinden maksat, daha ilk anda Hükümetin güvenoyu istemesinden önce Cumhuriyet Senatosunda programı üzerinde yapılan görüşmelerde tek sözü, sorumlulukla birleşik mesuliyeti paylaşan Başbakanındır. İçtüzük açıkça grup sözcüleri, üyeler konuştuktan sonra bunlara Başbakanın, Hükümet demiyor, Başbakanın cevap vermesi üzerine görüşmeler biter, diyor.

Binaenaleyh, Hükümet programının Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesi sırasında her hangi bir bakanın ve Başbakan yerine bir diğer Başbakan Yardımcısının söz isteme hakkı yok. Hatta, Sayın Başbakan İçtüzüğün 139'ncu maddesi gereğince son sözü istemez de size verse dahi vermem; ancak ve ancak sorumlulukta beraberliğin başı olan Başbakan konuşabilir ve onun konuşması ile görüşmeler biter.

Bu bakımdan size son sözü veya her hangi bir şekilde tartışmadan dolayı söz veremeyeceğim. Hatırlarsınız, yıllar önce yıllar önce yine bu tartışılmış idi. Siz, Başbakan Yardımcısı olarak söz istemiştiniz, sataşmadan dolayı. Ben bir üye olarak çıkmış, 130'ncu maddenin esprisini aynı zihniyet içerisinde savunmuştum. Çünkü 130'ncu maddeyi hazırlayanların içinde ben vardım ve amacımız bu idi, Sayın Türkeş.

Bu sebeple size söz veremeyeceğim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Bir şey arz edeceğim.

BAŞKAN — Bitmiştir efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Bir şey arz etmek istiyorum.

BAŞKAN — Bitmiştir efendim. Hayır, tartışma yok efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Usul üzerinde bir şey arz etmek istiyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Efendim?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Usul üzerinde bir şey arz etmek istiyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan; bu Hükümet bir koalisyon Hükümetidir. 3 partinin oluşturduğu bir Hükümettir. Sayın Başbakanın koalisyon ortağı olan bir parti ile ilgili konular ilerinde hatibin gayet geniş şekilde ve gerçek dışı beyanlara dayanan ithamlarını cevaplandırması mümkün değildir.

Bu bakımdan, adaletin sağlanması ve gerçeklerin açıklanması için 130'ncu madde bu Hükümete şamil olamaz. (*C.H.P. sırlarından "o, o, o," sesleri ve gürültüler*)

BAŞKAN — Efendim, siz niçin müdahale ediyorsunuz? Başkanlığı siz değil, ben yapacağım.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Bu bir koalisyon Hükümetidir. 3 partinin oluşturduğu bir koalisyon Hükümetidir. Sayın Başbakanın, bu Hükümetin ortağı olan Milliyetçi Hareket Partisine ve onun Genel Başkanına yönelmiş olan tamamiyle gerçek dışı iftiraları cevaplandıracak olan kişi Başbakan değil, ben olabilirim.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, anlıyorum.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Çünkü hadiseleri bilmez. Bu yetkiye ben sahibim. Onun için, bunları cevaplandırmak için söz istiyorum.

BAŞKAN — Peki Sayın Türkeş, bir dakika, bir dakika. Söz istiyorsunuz.

Sayın Türkeş, Anayasanın 105'nci maddesi, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinde sorumluluğu birlikte mütalaa eder ve sorumluluğun başı Başbakandır" der. Koalisyon da olsa, azınlık da olsa, tek başına da olsa sorumluluk müsterekidir ve başında Başbakandır.

Daha ilk günü içtüzüğün bu birlikte sorumluluk kuralım koymuş ve cevap için münhasıran Hükümet değil, Başbakan tabirini koyarak bunu perçinlemiştir.

Bu bakımdan size söz veremeyeceğim. Devam ediyorum.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Israr ediyorum.

BAŞKAN — Israr edemeyeceksiniz efendim.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Bir şey arz edeyim Sayın Başkan...

BAŞKAN — Bitmiştir efendim.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan, icraatıyla, bir Hükümet programı ile ilgili konularla sorumlu ve yetkilidir. Fakat bir partinin icraatı, bir partinin tutumu ile ilgili konularda yeterli bilgiye sahip değildir.

DEVLET BAKANI SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde Milletvekili) — Hakaret var efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — Milliyetçi Hareket Partisi ve onun lideri olarak şahsıma haksız ithamlarda bulunulmuştur. (A.P. sıralarından “Hakaret var, hakaret var” sesleri ve C.H.P. ile A.P. sıralarından karşılıklı müdahaleler)

BAŞKAN — Niçin müdahale ediyorsunuz? Sayın Türkş...

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — Bunları mutlaka cevaplandırmak için, Yüce Senatosu aydınlatabilmek için bana söz verilmesi yerinde olur. Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Sayın Türkş...

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Hâlâ söylüyor oradan...

(C.H.P. sıralarından “Sayın Başkan, konuşmasını niye zapta geçirttiyorsunuz?” sesleri)

BAŞKAN — Sayın Türkş...

İMADETTİN ELMAS (Çanakkale) — Öyle bir Hükümet ki...

BAŞKAN — Sayın Elmas...

İMADETTİN ELMAS (Çanakkale) — Öyle bir ortaklık ki, daha ilk günden beri İttüğe aykırı hareket ediyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Elmas, niçin müdahale ediyorsunuz?

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — (A.P. sıralarına dönerek) Ne bakıyorsunuz oradan? (A.P. sıralarından müdahaleler)

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal...

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Ne bakıyorsunuz?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Çirkin hareketlerine bakıyor.

BAŞKAN — Sayın Ünsal...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sen ne bakıyorsun? İt oğlu İt, köpek. (Karşılıklı ve anlaşılmayan müdahaleler)

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Niye konuşturuyorsunuz? (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Ünsal Sayın Ünsal, hakkınız yok. (Gürültüler) Sayın Ünsal, Başkan benim. Cumhuriyet Senatosu Başkanı olarak birleşimi yöneten başkan olarak sorumluluk bana aittir.

Sayın Türkş, eğer İttüğün 130’ncu maddesini kâfi ve yeterli görmüyorsanız ve bunu koalisyon hükümetlerinin gerektiği takdirde durumları için yeterli sayımı

yorsanız, İttüzüğün 130'ncu maddesinin değiştirilmesini, Cumhuriyet Senatosunda bir üye arkadaşınız vardır veya diğer üyeler isterler, 130'ncu madde değişir. Değiştirdikten sonra ben size değiştirilen şekline göre söz veririm. 130'uncu madde ve Anayasanın 105'nci maddesindeki müşterek mesuliyet kuralı saklı, yürürlükte kaldığı sürece söz veremem.

Lütfen oturun. Şimdi görüşmelere devam ediyoruz.

DEVLET BAKANI SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde Milletvekili) — Hakaret serbest, cevap yok.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Hakaret serbest, cevap yok.

BAŞKAN — Görüşmelere devam ediyoruz. Gruplar adına görüşmeler bitmiştir, kişisel görüşmelere geçiyoruz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Ucuza, şimdiye kadar yapılan bütün tatbikatlarda 130'ncu maddenin işleyişi, gruplar adına birer kez sözdür. Birer kez şimdiye kadar söz verilmiştir. Eğer ısrar ederseniz...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ediyorum.

BAŞKAN — Hayır, hayır söz için. Şimdiye kadar; yani bu Anayasanın tatbikinden şimdiye kadar 15 Hükümetin teker teker 130'ncu maddesinin tatbikini burada izah ederim. Açıkça ifade ediyorum. Hükümet programı üzerindeki görüşmelerde İttüzüğün genel kaide olarak vaz ettiği, grupların ikişer kez yahut daha çok kez söz isteme kuralı işlememektedir. 130'ncu maddenin açık ifadesi ve şimdiye kadar tatbikat münhasıran birer kere söz verilmesi şeklindedir.

Size söz veremeyeceğim; lütfen beni mazur görün,

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, bir hususu arz etmek istiyorum zatiâlinize.

BAŞKAN — Hangi hususu?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Şimdi A.P. Grupu, bugüne kadar Hükümet olduğu sürelerce en son grup sözcüsü olarak konuşmuştur. Zatiâliniz ters çevirerek bizi daha evvel, sonra Cumhuriyet Halk Partisine söz verdiniz, söz imkânımızı ortadan kaldırdınız, bizim.

BAŞKAN — Sayın Ucuza...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Geldi Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü, burada. Programla alâkası olmayan birtakım sözleri söyledi. Ondan sonra da bize söz hakla veremeyeceksiniz, tatbikat diyeceksiniz. Adaletli bir tutum değildir. Onun için söz hakkımı vermeniz lâzımdır.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, Sayın Üyeler,

Çok açık ve berrak ve aynı zamanda kesin olarak ifade edeyim, Sayın Ucuza'nın söz hakkımızı ters çevirdiniz sözü gerçeği yansıtmıyor ve benim Başkanlıktaki dik-

katime ve tarafsızlığıma gölge düşürecek niteliktedir. (A.P. sıralarından “O, o, o,” sesleri ve gürültüler)

HASAN ILDAN (Elâzığ) — Homurdanmayım

BAŞKAN — Şimdi, şimdi, Başkanlığa verilmiş matbu liste; Mucip Ataklı, Nihat Erim, Oral Karaosmanoğlu benim el yazımla, Hüseyin Atmaca. Bana verilen matbu üste ve burada okudum, hepinizin gözü önünde, hepinizin zihin faaliyetleri içinde, okudum. Mucip Ataklı, Nihat Erim, Oral Karaosmanoğlu ve orada Hüseyin Atmaca işaret etti, vurdu “tak tak,” dedim ki, “Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Atmaca.”

Kendiniz sözü istersiniz, sıraya girersiniz, belli bir sıra tanzim edilir, bu sıra tanziminden sonra kendiniz şevkacı olursunuz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan.

BAŞKAN — Hayır Sayın Ucuza..

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bendeniz söz isterken tatbikattan bahsedersiniz; kendi işinize geldiği zaman en son sözü o zat ve onun için böyle yaptım demeye hakkınız yok.

BAŞKAN — Ben Başkanken tartışmalara girmem.

AHMET KARA YİĞİT (Afyonkarahisar) — Tarafsızlığınıza gölge düşürüyorsunuz Sayın Başkan.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Zaten Başkanlığınızı tanıdık mı ki?

BAŞKAN — Üyelerin kişisel sözleri için daha evvel listeyi okumuştum. Ancak Sayın Yiğit Köker bir önerge vermiştir, okutuyorum.

Başkanlığa

Kişisel konuşmaların lehte, aleyhte ve üzerinde olmak üzere sıralanmasını arz ve teklif ederim.

Yiğit Köker (Ankara)

BAŞKAN — Talep İçtüzüğe uygundur. Ancak, İçtüzük bunun işarî oyla çözülmesini ister. Ancak, yine İçtüzüğün devam eden bir hükmünde, “Başkan, 6’dan fazla söz isteyen üye olduğunu görürse kendiliğinde bu kuralı uygular” der. Sayın Yiğit Köker’in talebini ben kendiliğimden uyguluyorum ve oylamaya koymadan tatbik ediyorum.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sayın Başkan, bu, parti görüşmesi değil, Hükümet görüşmesi.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş, lehte, aleyhte, üzerinde?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Çelebi?

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Yıldız? Yoklar.

Sayın Kemâl Sarııbrahimoğlu?

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın İldan?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Hasan Güven?

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Hamdi Özer.

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Vazgeçtim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Vazgeçtiniz. Sayın Feyyat? Yoklar. Sayın Esatoğlu?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu?

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Öztürk? Yok... Sayın Karamullaoğlu?

ŞEBİB KARAMULLAOĞLU (Bursa) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Aykan?

CEVDET AYKAN (Tokat) — Lehide.

BAŞKAN — Sayın Abay?

MUKBİL ABAY (Konya) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Hayri Öner? Yok. Sayın Ünsal?

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın İsmail İlhan?

İSMAİL İLHAN (Muş) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Raif Eriş?

RAİF FRİŞ (Balıkesir) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Ali Oğuz?

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Ucuza?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Lehte.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın Yıldız siz?

YİĞİT KÖKER (Ankara) — En sona yazın Sayın Başkan.

BAŞKAN — Hayır, hayır. Henüz işlem bitmemiştir. Yeni kurallar yaratmayalım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sordunuz, “yok” diye de tescil ettiniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bu o kadar basit bir kural ki, ileri sürmeniz bile bence...

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Sırası geldiğinde burada yoktu Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit, insaf ile meseleleri halledelim. Bir üye içeride olmayabilir; ama işlem bitmeden içeriye girdi mi, senin tam sıran bitmişti gelmedin; ama o işlem devam ediyor, binaenaleyh hakkın bitti. Bunu hangi hukuk anlayışı içerisinde değerlendirebilirsiniz? Yapmayın.

Sayın Yıldız?

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Aleyhte.

BAŞKAN — İçtüzükteki sıra lehte, aleyhte, üzerindedir. Böyle ifade edilir.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Başkan, usul hakkında söz istiyorum.

Efendim ben tercih hakkımı kullanırken sıraya dikkat ederek aleyhinde olarak kullandım. Sayın Yıldız’a da haklı olarak aleyhte söz verdiniz. Şayet böyle bir tatbikat yapacaksanız benim kullanacağını hak başka türlü tecelli edecektir. Bu bakımdan, “üzerinde” diye değiştirmek istiyorum.

BAŞKAN — Peki efendim, üzerinde.

Sayın Cevdet Aykan, lehte ilk söz sizin, buyurun.

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Sözü aldığım zaman şu tereddüdüm olmuştu. Bana söz sıramın 13 olduğu söylenmişti ve söz aldığım zaman da Hükümet programı okunuyordu. Söz sıramın 13 olduğu söylendiği zaman her halde konuşamam diye vazgeçmek kararı içerisindeydim. Hayatın bazen kendine mahsus ayarlamaları var ve huzurunuzda ilk sözü söylemek için çıkmış bulunuyorum.

Benim söz isteme nedenim, Hükümet Programındaki bir ifade ile ilgiliydi. Gayet tabii mensup olduğum partinin kurduğu ve Başkanı olduğu Hükümetin programım desteklemek ve onun başarısını dilemek ve başarılı olacağı yönünde inancımı ifade etmek benim için moral sorumluluktur.

Benim söz almak istediğim zaman amacım, programın 27’nci sayfasında ilaç fiyatlarıyla ilgili bir tabirdi. İlaç fiyatlarının objektif esaslara göre tespit edileceği programda belirtilmiştir. Bu deyimle ilgili bir bilgiyi arz etmek istedim.

İlaç fiyatları Devletin resmi bilgilerine ve belgelerine göre...

BAŞKAN — Sayın Üyeler, ayrılmayın. Sanırım müddetle ilgili bir önergeyi okuyacağım. Oylama yapılacaktır. Bu sebeple üyelerin salonu terk etmemelerini rica edeceğim.

Özür dilerim Sayın Aykan, devam edin.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Estağfurullah.

1972 yılından önce ilâç fiyatlarının tespiti tartışma konusuydu ve mevcut Devlet Planlama Teşkilâtının ve Mecliste yapılan bir araştırmaya önergesine dayanarak yapılan bir çalışmanın ifadelerine göre bu tespitte objektif ölçülerin kullanılmadığı ifade ediliyordu. Bununla ilgili bir çalışma yapılmış, 1972 yılında Devletin, Bakanlar Kurulunun bir kararnamesi olarak bu yayınlanmıştır. Buradaki esaslar ilâç fiyatlarına objektif ölçülere göre tespitine imkân veren esaslardır.

Bu kararnamenin bir maddesi uygulanmamıştır. O kararname, ilâç fiyatlarının tespitinde tek hesap düzenini öngörmüştü. Cumhuriyet Halk Partisinin Sağlık Bakanlığı bütçesi konuşulduğu zaman bu maddenin uygulanmasını...

BAŞKAN — Sayın Aykan, bir dakikanızı rica edebilir miyim?

CEVDET AYKAN (Devamla) — Estağfurullah.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, saat 19.00'a gelmek üzeredir. Eğer bir önerge gelmeseydi Sayın Aykan'dan rica edecektim ve Birleşimi kapatacaktım. Ancak, görüşmelerin devamı ile ilgili önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Çalışma müddetinin, program müzakereleri bitinceye kadar devamını arz ve teklif ederim.

A.P. Grubu Başkanvekili

Ömer Ucuza

BAŞKAN — Yalnız izin verir misiniz, bu konuda bir ayarlama yapalım. Görüşmelerin sonuna kadar devam sanırım daha üç saatlik bir zaman alacaktır. Sayın Başbakanın konuşmasını da hesabederek ortalama bir müddet olarak alıyorum. Saat 10.00'a kadar aralıksız devam hem üyeleri hem Başkanlık Divanını yorabilir. Bu bakımdan bir ara vermek suretiyle, Sayın Aykan'ın konuşması bittikten sonra 45 dakika ara vermek ve zamanı böylece ayarlamak yoluna gidelim.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Öyle teklif ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Aykan'ın konuşması bittikten sonra 45 dakika ara vermek, ondan sonra görüşmelere devam etmek hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Devam edin Sayın Aykan.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bu kararnamenin bir maddesi uygulanmadı. Uygulanmaması kararnamenin hükümlerini ifa etmede bir kusur ifade eder. Bu, tek hesap düzenini öngören maddeydi. Bu madde, Sayın Erbakan'ın Milliyet Gazetesinde savunduğu bir görüşe sanırım referans olacak, kaynak olacak nitelikte bir maddedir. Umarım ki, Sayın Erbakan bu kararnameyi alır ve çok büyük bir emekle hazırlanan bu kararnamenin

taşıdığı ruhu ve emeği sanayi ürünlerinin fiyatlarının oluşmasında da örnek olarak kullanırlar.

İlâç fiyatları toplumumuzda önemli bir sorundur. Sanırım önümüzdeki günlerde ve yıllarda ilâç yolduğu, ilâcın kullanımındaki israf ve ilâç fiyatları konusu tekrar canlanacaktır. Bunun birtakım ucuz demagojilere ve birtakım ihmallere mağlup edilmemesi için bir dikkat çekme anlamında bu sözü aldım.

Sözü alışımin bir başka nedeni de şudur. Ben, 1972 yılında Bakandım. Bu kararnamenin çıkması döneminde Bakandım. Bakanlığımız döneminde kamuda, Devletin muhtelif yerlerinde çalışan birtakım ciddi, iyi niyetli idealist uzmanlar size hiç bir şey beklemeden Bakanlığınıza hizmet ediyorlar ve hizmet ederken siz onlara manen borçlanıyorsunuz. Onların umutları, çalışmaları, emekleri değerlendirilmezse yalnız bu o tipteki uzmanlar için kötü örnek olarak kalmıyor, aynı zamanda hizmette bir kusurun ifadesi oluyor. Ben, hizmet dönemimde bir ayı aşkın, bazen gecenin geç saatlerine kadar kapanan Devlet Planlama Teşkilâtından, Maliye Bakanlığından ve üniversiteden bu kararnamenin çıkması, şekillenmesi için çalışan Türk kamu personeline, Türk aydınına duyduğum saygının ve sorumluluğun bir ifadesi olarak da bu hususu belirtmek istedim.

Hükümetin programının ve Hükümetin yapısının ülkemize hayırlı olmasını dilerim.

Teşekkür ederim efendim. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

BAŞKAN — Saat 19.50'de toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati: 19.05

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Sırrı Atalay*

DİVAN ÜYELERİ: *Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)*

Mehmet Kılıç (Gaziantep)

Açılma saati: 20.00

BAŞKAN — Sayın Üyeler, 68'nci Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet programı müzakerelerine devam ediyoruz.

Söz sırası, aleyhte olmak üzere Sayın Çelikbaş'ta.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Hükümet yok Sayın Başkan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Hükümet burada efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — İki bakanla Hükümet olur mu efendim? Başbakan nerede?

BAŞKAN — Biz tam zamanında geldik.

FETHİ CELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Seçimlerden evvel 26 ayı geçen bir süre içerisinde birlikte Hükümet sorumluluğu taşıdığımız Adalet Partisi, Milli Selâmet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisinin, bugünkü Hükümetin programı üzerinde görüşlerimi arz ederken saatin da Hükümetin bulunmayışından dolayı üzüntülerimi bilhassa belirtmek istiyorum.

Esasen geçen Hükümet devrinde sorulara gerek yazılı olsun gerek sözlü olsun Hükümetin kayıtsız tutumu karşısında müteaddit kereler huzurunuzu işgal ederek, Hükümetin İhtüzük gereğince Meclisle olan münasebetlerini tanzim etmesi lüzumunu kerrat ile belirtmiştim. Bugün konuşmalar başlarken bu lâkaydiyi tekrar huzurunuzda belirtmek istiyorum ve fevkalâde üzüliyorum.

Hükümet programında kendinden evvelki Hükümetin icraatıyla alâkalı eleştirilere yer verilmemesini memnuniyetle karşıladığımı belirtmek istiyorum. Bu suretle Türkiye'de Parlamento hayatımızda hiç olmazsa Hükümet programlarının müzakeresi sırasında geçmişle uğraşmayıp gelecekle uğraşmak hususunda yeni bir tatbikatın başlamasını bu suretle dilediğimi de ifade etmek istiyorum.

Huzurunuzda işgal ettiğini her zaman, memleketimizi tehdit eden çeşitli kanunsuz olaylara temas ederek bunları önlemenin tek çıkar yolunun kanun hâkimiyetini memlekette tesis etmek olduğunu söylemiştim. Gerek bundan evvelki Hükümet programında; Sayın Ecevit'in Hükümet programında, gerekse bu programda kanun hakimiyetinin kurulması hususunda elden gelen gayretin sarf edileceğinin belirtilmesinden memnurluk duydum; çünkü ancak bu suretle kanunsuz muameleler karşısında kanunu adaletli bir şekilde uygulamak suretiyle bu keşmekeşe son vermek ve bu konuda Parlamantonun Hükümetten kanunları tatbik etmesini isterken, aynı şekilde Parlamantonun da, kanunların tatbikinde hangi Hükümet olursa

olsun Parlamento üyelerinin o hükümete yardımcı olmasının gerekli olduğunu belirtmek istiyorum.

Hükümet programında bizi memnun eden bir nokta da, her türlü suiistimallerle, yolsuzluklarla, rüşvetle mücadele edileceğinin ifade edilmiş olmasıdır. Buna kâğıt üzerinde kalan bir taahhüt olarak değil, gerçekten bu suiistimallerin her yönüyle ciddi olarak takip edilmesinin bir taahhüt olarak görmek ve Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak bu konuda titizliğimizi belirtmek istiyorum; çünkü devlet idaresinde vatandaşlar arasındaki cereyan eden olayların devlet idaresinde sorumlu kişileri sadece mevkileri yönünden değil, kişilikleri yönünden de saygınsız hale getirmesinin; bu konuda yapılacak konuşmaların, fiskos gazetesinin büyük rol olduğunu belirtmek istiyorum. Esasen Türk siyasi hayatında bana meydan vermemek üzere vaktiyle girişmiş olduğumuz İspat Hakkı Kanunu bugün hamdolsun Türk Anayasasında yer almış bulunmaktadır ve bu hüküm Türkiye’de Devlet idaresine talip olanların ve bu idarede sorumluluk deruhte edenlerin kendilerini ibra etmeleri yönünden, işletilebildiği takdirde isabetli bir müessese vazifesini görebilecektir kanaatini taşıyorum.

Memleketimizin âcil sorunu iç politikada, evvelemirde emniyet, asayiş, güven ve huzurun teessüs edilmesidir. Bu konuda kanunlarımız kifayet etmediği takdirde bu kanunların ikmal edilmesi ve fakat kanunların tarafsız bir şekilde, adaletli bir şekilde uygulanmasının zaruretinin demin işaret etmiştim, tekrar bu noktaya temas etmek istiyorum. Bugün hangi vatandaşla konuşursanız konuşunuz Türkiye’yi tehdit eden büyük huzursuzluğun bu noktadan doğduğunu söylemekte. Mübalâğa etmiş olmayacağız. Gerek mekteplerde, gerek yurtlarda, gerekse sokakta dolaşırken vatandaşlar ciddi bir huzursuzluk içerisinde bulunmaktadır. Bunun behemahal önlenmesi lâzımdır.

Demin arz ettiğim gibi bunun önlenmesinde kanunların adaletli bir şekilde tatbik edilmesinde büyük isabet olacaktır kanaatini taşıyoruz. Kimden ve nereden gelirse gelsin kanunsuzluklar kanun yoluyla Devlet güçleriyle behemahal bertaraf edilmelidir. Bir memlekette, bir toplumda huzur ve asayiş sağlamanın temel şartı budur.

Hükümet programında milli eğitime ayrılan yerde, bahisle bizi düşündüren, hatta endişeye sevk eden bazı noksanların bulunduğunu belirtmek istiyorum. Bizim dahil olduğumuz Hükümet programında yer alan ve Türkiye’de hangi Hükümet iş basma gelirse gelsin bir kanun hükmü olduğu için o Hükümet programında eksiksiz yer alması gerekli olan milli eğitim temel prensiplerinin amaçlarıyla alâkalı bazı hükümler nedense programdan âdeta özel bir itina gösterilerek çıkarılmış bulunmaktadır. Bu, fevkalâde üzücüdür, düşündürücüdür. Bu konuda Hükümeti yakından takip edeceğimizi belirtmek istiyorum. Türkiye’de milli birlik ve beraberliğimizin; ancak bu Milli Eğitim Temel Kanunu esasları dahilinde tedrisat, öğretim ve eğitim yapabildiğimiz takdirde, gençlerden başlamak suretiyle tatbik edilebileceği fikrine sahip bulunmaktayız. Atatürk inkılaplarıyla alâkalı kısım programdan çıkartılmıştır, Milli Eğitimle alâkalı.

Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan, Türk Milliyetçiliğinden bir bahis yoktur. Toplayıcı, birleştirici bir milliyetçilikten bahsedilmemiştir. İnsan hakları-

na ve Anayasanın başında yer alan Türkiye Cumhuriyetinin vasıflarına ait milli, demokratik, sosyal layık, hukuk devleti prensipleriyle alâkalı kısımlara milli eğitim politikasında yer verilmemiştir. Bu son derecede üzücüdür.

Bu konuda ivazsız bir takipçi olacağımızı Hükümet huzurunda belirtmekte zaruret görüyorum. Çünkü, Cumhuriyetçi Güven Partisinin dahil bulunduğu, bandan evvelki karma Hükümette bu hususlar yer almıştı; bunun bu defa daha başka yönlerde genişletme yapılarak programdan çıkartılmış olması üzerinde daralması gerekli olan bir ciddiyet karakteri taşımaktadır, bunu takip edeceğiz.

Türkiye'yi içerde rahatsız eden konular emniyet asayiş yanında, bilhassa ekonomik sahada düğümlenmektedir. Hayat pahalılığı, işsizlik, ödemeler dengesindeki dar boğaz, enflasyon adeta memleketimizin müzmin ekonomik sorunları haline gelmiştir; fakat son zamanlarda enflasyonun dolu dizgin gelişmekte olduğu, bizi endişelere sevk etmektedir.

Bir memlekette devlet maliyesinin keşmekeş içerisinde olması, devlet maliyesinin bazı temelli prensiplerden uzaklaşması o devletin ekonomik ve sosyal sorunlarının çözülmesini güçleştirir ve bu sorunları devamlı olarak ağırlaştırır. Bunun yanında Devlet maliye politikasının bugüne kadar yürütülen şekliinden vaz geçilerek, bazı bakanlıklar arasında paylaşılması hususunda basında çıkan yazılar gerçekten tahakkuk ettiği takdirde, bunun bırakınız mevzuata aykırı düşeceğini, fakat Devlet maliyesini Türkiye'nin ekonomik ve sosyal bunalımlarını artıracak bir istikamet alacağını söylemek bugünden kehanet değildir.

Kaldı ki, Türkiye'de bütçe müzakerelerinde gerek Bütçe Komisyonunda, gerekse muhterem heyetiniz huzurunda değindiğim bir başka özellik belirmiştir. Bir kanunla Devlet Sanayi Yatırım ve İşçi Bankası kurulmuş, bu bankanın ortak bulunduğu bütün anonim şirketlerde Kamu İktisadi Teşebbüslerinde uygulanan murakabe usulü dahi uygulanmamak için özel bir mukavemet gösterile gelmiştir. Bu şirketler, Türkiye'de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadır, bu şirketlerde Devlet Personel Kanunuyla alâkalı hükümler uygulanmamaktadır. Bu şirketlerin Yüksek Murakabe Heyetinin murakebesine tabi tutulmamak niyeti açık olarak belirtilmektedir ve bu şirketlerin yatırımları pek çok ahvalde Türkiye'nin muayyen süzgeçlerden geçerek tatbikine koyulduğu Devlet yatırım programlarının dışında yürütülmek istenmektedir.

Evvelce de söylediğim gibi, iki, üç sene geçtikten sonra bu konudaki tatbikatın memleketin basma büyük gaileler açmasından endişe duyduğumu belirtmek istiyorum. Bu sebeple Hükümetin bu anonim şirketlerde uygulanacak murakabe ve kanuni prensiplerin neler olduğunu biran evvel açıklığa kavuşturmakta memleket için büyük yarar gördüğümü ifade etmek istiyorum.

Aksi takdirde tatbikatının bu şirketlerde bazı çok yüksek ücretlerin ödenmesi veya bilançolarının ortaya çıkarak her yıl zararlar kapatılması gibi olayların cereyan etmesi, Devlet yatırımlarına ve Devlet müesseselerine karşı vicdanı ammede mevcut olması gerekli itimadı sarsacağından, bu konuda Hükümetin titizlikle murakabe vazifesini yapmasını temenniye değer görüyorum, halen bu konu Hükümet içerisindeki partiler arasında bir ihtilâf konusu olmakta devam etmektedir. Sayın

eski Maliye Bakanı haklı olarak Devlet murakabesini müessir kılmak yolunda gayret sari ederken, Enerji ve Teknoloji Bakanlığı bu murakabenin dışında kalmak için özel bir itina göstermekteydi. Banım memleket maliyeci için büyük bir tehlike teşkil ettiğini huzurunuzda belirtmekte fayda görüyorum.

Şunu söylemek kehanet değildir; Hükümette birlikte vazife görmek için bir takım anlayışlı davranışlar (Tavizler demeye dilim varmıyor) hoş görülse bile bu hoş görülerin Devlet bünyesine zarar iras etmesinin fevkalâde tehlikeli olduğunu belirtmek istiyorum. Sayın Başbakana burada mühim bir vazifenin düştüğünü belirtmek isliyorum. Çünkü, Başbakan Hükümetin politikasının yürütülmesinde nezaret vazifesini diğer bakanlarla alâkalı olarak tatbik etmekle vazifelidir, bu vazifenin hüsnü ifasına imkân olmadığı takdirde Hükümeti bırakmak da bir başbakanlık sorumluluğunun gerektirdiği vazifedir, bunu hatırlatmak istiyorum.

Unutmayalım ki, Anayasamız Türkiye’de Cumhuriyet Hükümetinin müşterek sorumluluk içerisinde bir politika takip edeceğini ve Cumhuriyet Hükümetinin böyle bir politika yürütmekle sorumlu bir heyet okluğunu sarahaten beyan etmiştir.

Evvelce Cumhuriyetçi Güven Partisinin de dahil bulunduğu Hükümeti eleştirirken, komisyonda ve basen huzurunuzda dahi açıkça ifade etmiştim, Hükümetin birden başka başvekil manzarası arz etmesi vatandaşın nazarında Cumhuriyet Hükümetine karşı güvenci sarsmaktadır ve buna da müsamaha etmek ve bu müsamahaya seyirci kalmak hiç kimsenin vazifesi değildir. Burada Hükümette vazife alan parti gruplarına da bir vazifenin tereddüp ettiğini arkadaşlarıma hatırlatmak isterim.

Eskiden Hükümette vazife alan bakanları ve karma Hükümetle ise bizzat Hükümetin başında bulunan başbakanı gruplarında çok şiddetli bir şekilde tenkid etmek usulendi. Son yıllarda karma Hükümetlerde gerek bakanların, gerekse Hükümetin gruplarında tenkid edildiğine fazla şahit olmadık. Halbuki eskiden gruptaki tenkitler sebebiyle istifa zorunda kalan bakanların mevcut olduğunu gayet yakından arkadaşlarımız bilirler ve bendeniz hatırlıyorum.

Bu itibarla, Hükümet içinde müşterek mesuliyet altında çalışmak hususunda başbakan kadar hükümette vazife alan partilerin gruplarına da bir sorumluluk düştüğünü arkadaşlarıma halisane hatırlatmak istiyorum. Çünkü, ancak bu suretle son derece ağır olan iç ve dış politikamızı müttehid, mütecanis bir Hükümet içerisinde halletmek yolları açılabilir, aksi takdirde sorunlar gün be gün ağırlaşarak devam edecek ve memleket büyük huzursuzluklar ve çalkantılar içerisinde bunaltacaktır.

Türkiye’nin ekonomik sorunları halledilirken ödemeler dengesinde bugün için memleketin büyük bir potansiyelinin maalesef yeterince harekete geçirilmediğinden devamlı şikâyet etmişimdir. Bu da, ihracat politikasıdır.

Hükümet programında ilâç sanayiinin ihracat için harekete geçirileceğine ait kısım fevkalâde isabetlidir; fakat Türkiye’de Tıbbi ve İsfendiyari Maddeler Kanunu 1920 yıllarında çıkmasına rağmen, ihracatı men eden bir madde bulunmamasına rağmen, bugüne kadarki tatbikat bu sanayi sektörünün ihracatının kurulmasını

maalesef ihmal etmiştir. Bu affedilmez bir hatadır. Sadece bir örnek vermek için arz edeyim. Orta Doğuda bugün hali vakti yerinde olan, doları fazla, sağlık işlerine ehemmiyet veren Müslüman devletlerin Türkiye'ye vaki siparişleri, bizim kodumuzda bu ilaçlar yazılı değildir. Türkiye'de bu müstahzarlar piyasaya arz edilmektedir, sözü ile ihracat için hammaddesinin getirilmesine yol açılmamaktadır. Bu büyük bir kusurdur. Kanunda mani bir hüküm yoktur. Bu itibarla, bunu misal diye arz ettim. Kanan tadilâtı zarureti olmadan Hükümet kararlarıyla Türkiye'nin ulaşmış olduğu sanayi potansiyelini İhracat için seferber etmek imkânı olan her halde, Hükümetin bakanlıkların cesaretli karar almalarını tavsiyeye değer görüyorum. Çünkü Türkiye, döviz darboğazını ancak bu surette aşabilecektir, Yoksa, yatırım maddelerinden sarfınazar eder, kalkınma programımızı aşağı kademelere doğru eski yıllarda olduğu gibi indirir, sınırlandırırırsanız, işsizliği artırırırsınız, milli refahı erozyona tabi tutarsınız. Bu tedbir değildir.

Bu itibarla, ithalâtın bilhassa yatırıma müteveccih olarak artırılmasından çekinmemek ve fakat Türkiye ticaret bilançosunda ihracatın bugün olduğundan daha fazla bir imkân sağlayabileceğini hesaba katarak, kanun tadilâtı ihtiyacı olan yerlerde kanun tadil ederek, böyle olmayan ahvalde doğrudan doğruya Hükümet kararlarıyla ihraç mallarımızın çeşidini artırmak ve ihracatı kamçulamakta büyük zaruret vardır. Bugüne kadar gelen hükümetlerde, maalesef 261 sayılı Kanun dışında bazı projeye dayanan kredi kolaylıkları selektif krediler vesaire gibi basit kolaylıklar dışında Türkiye'de ihracatı teşvik edici bir mevzuat getirilememiştir.

Son defa ziyaret ettiğimizde gördüm; Kıbrıs Türk Federe Devleti dahi ihracatını teşvik etmek için özel bir kanun çıkartmıştır. Türkiye'nin sanayide bugünkü seviyeye ulaştıktan sonra ihracatı için hâlâ bocalaması cidden insan" üzüntüye sevk etmektedir. Buna hiç bir sebep yoktur. Türkiye'nin bugünkü sanayi potansiyeli ihracatını geniş ölçüde geliştirmesine son derecede elverişlidir; yeter ki, bilgili, sebatkârane, müttehid ve mütecanis bir politika uygulanabilsin.

Ekonomi ile alâkalı bu görüşlerimi bitirirken şu noktaya değinmek istiyorum:

Ekonomi; ancak bir politika ile birbirinin noksanını ikmal ve itmam eden tedbirler manzumesi ile yürütülecek bir faaliyet koludur. Tek başına hiç bir tedbirin ekonomide müessir olması, netice alması mümkün değildir. Bu itibarla ekonomide uygulanacak politikayı ilgili bakanlıkların müştereken mevki tatbiki koymas ve her birinin ayrıldıktan sonra o müşterek hedefe doğru gitmesi için ne gibi tedbirler olması gerekiyorsa o yolda tedbir almak suretiyle yürütülebilir. Buna, biz eskiden sistem halinde bir politika uygulamak diyorduk. Şimdi tedbirler paketi diyorlar. Adına ne dersenez deyin, Türkiye'nin ekonomik sorunlarını halledebilmek, ferahlığa kavuşabilmek için son derece ciddi, bilgili, birbirinin noksanını ikmal ve itmam tedbirler manzumesinin süratle tatbiki koyulmasında büyük fayda gördüğümüzü işaret etmek istiyorum.

Hükümet programında memnuniyetimi mucip olan bir husus da muhalefet ve iktidar münasebetleri içerisinde bugüne kadar tatbikatını nadiren gördüğümüz, medeni ölçüler içerisinde münasebet kurmak, diyalogda bulunmak ve bunu kuvvetlendirmek hususundaki bir taahhütten ileri gelmektedir ve bugün basında okuduğuma göre Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı da dış sorunlarımızda

olsun “İktidarla karşılıklı münasebetler içerisinde bulunmayı lüzumlu gördüğünü” belirten bir beyanda bulunuyor. Bunu Türkiye için bir fâl-i hayır olarak telâkki etmekteyim. Türkiye’nin bugün karşı karşıya bulunduğu dış sorunlar, eğer böyle bir diyalog gerçekten samimi olarak kurulabilir ise, kolaylıkla halledilebilecek karakterdedir. Aksi takdirde ne bugünkü Hükümet, ne de bir başka Hükümet şekli; ancak, Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisinin kuracağı bir hükümetin dışındaki bir hükümet şekilleri, Türkiye’nin karşı karşıya bulunduğu dış sorunları çözümleme kudretinde bulunmayacaktır.

Dış âlem her halükârda kendisine muhatap olan Hükümetin strüktürüne bakar arkadaşlar. Bu itibarla, hiç olmazsa bugünlük gerek muhalefet Genel Başkanının gerekse Hükümet programının bu konuda atmış olduğu adımları Türkiye için büyük bir kazanç olarak görmekteyim. Bunun süratle fiiliyata inkılâp ermesini temenni etmekteyim. Çünkü, iç meselelerimizin bir kısmı da Türkiye’deki dış sorunların halledilmemesinden doğmaktadır ve esasen iç politika, dış politika konuları bir enterdepande içerisinde; karşılıklı bağlantı içerisinde. İçeride zayıf olan bir hükümetin dışarıda güçlü bir politika takip etmesi mümkün değildir. Dışarıdaki meselelerini askıda tutan bir Hükümetin içerideki sorunlarına ciddi olarak eğilmesi mümkün değildir.

Bu itibarla, bu konuda bugün basında gördüğümüz ve Hükümet programında memnuniyetle tespit ettiğimiz karşılıklı, medeni demokratik usullerin kurulmasına dair beyanları memleket için büyük bir kazanç olarak telâkki etmekteyim.

Sözlerimi bitirmeden evvel kazandığımız bazı tecrübeler dolayısıyla Hükümete tavsiyelerde bulunmayı kaçınılmaz bir vazife gördüm.

1960’tan evvel hükümetlerde her bakanın önünde, Bakanlar Kurulunda bir portföy bulunurdu arkadaşlar. İnanamadım, hâlâ da inanmıyorum; bin küsur kararnamenin imza edilmeden bir çekmecede saklanabilmiş olması, kamu hizmeti mefhumu ile bağdaşır bir davranış değildir. Kamu hizmeti süreklilik arz eder, inkıta arz etmez; kamu hizmeti yürür. Bu itibarla, hakikaten inanmıyorum, vaktiyle kararnamede kendisini tatmin etmeyen bir hususu gören herhangi bir bakan, üzerine bir not iliştirir. Bakanlar Kurulunda bir maruzatım var der, o gider portföyüne konulur. 1960’tan sonraki hükümetlerde bu portföy kalkmış. Portföy varken giden bakanlar aralarında konuşarak konuyu halledebiliyorlardı; ama normal ve rasyonel yönü bu konuların Bakanlar Kurulunda konuşularak halledilmesidir. Ekalliyette kalan bakan istifa eder. Öyle bakanlara rastlamışım dır, dem ciflerde olduğu gibi, “Muhelif kalırsam meşruhat verecek miyim, nasıl yazayım” diye sormuştur. Bu mümkün değildir. Hükümette muhalif kalanın vazifesi ayrılmaktadır. Eğer hükümet işi toptan halledemiyorsa, onun vazifesi de emaneti teslim etmektir.

Bu itibarla, derhal Bakanlar Kurulundaki İner bakanın önüne böyle bir portföyün tekrar konması usulünün ihdas edilmesini, hükümetin çalışmasının müessiriyetini tayin ve temin etmek bakımından ve kamu nazarında hükümetin, kanunların kendisinden beklediği mütecanis, müttehit ve mütesanit bir kurul manzarasını vermesi bakımından fevkalâde lüzumlu görüyorum. Bu tatbikat pek çok meselenin halledilmesine kâfi gelebilecektir; ama bu, her şeyden evvel bir insan mizacı meselesidir.

İstihraden arz edeyim; ne kadar iyi niyetlerle Meclis Başkanlarını gruplar aday göstermeyecek, diye madde koyduk; Türkiye'deki bugünkü tatbikat, Meclis ve Senato Başkanları âdetâ gruplarca aday gösterilir hale gelmiştir. Şu halde iyi niyet kâfi değil. İnsanlar bazan kendi tabiatlarını da değiştirme durumunda bulunmaktadır.

İkinci bir maruzatım, Meclis ve Hükümet münasebetleri:

Muhterem arkadaşlar;

Senatör ve milletvekillerinin, parlamenterlerin vazifesi, sadece kanunların yapılmasında vazife almak değildir. Bunun kadar mühim olan, hatta tarihen bundan daha mühim olan vazifesi, nihayet hükümet çalışmalarını da murakabe etmektir, kanunlar dairesinde.

Huzurunuzda iki üç kere bunu tekrar belirttim, tekrar ifade etmekte mecburiye duyuyorum, çünkü, beraber çalıştığımız hükümet devresinde vazife alan bazı bakan arkadaşlarımızın bu noktada Meclislere karşı katiyen saygılı davranmadıklarını üzüntü ile o zaman kendi bakan arkadaşlarıma ifade ettiğim gibi, burada huzurunuzda da dile getirmişt看m.

Bir bakanın kendisine sorulan suale karşı takınacağı tavrı tüzükler belirlemiştir. Eğer o bakan bu tüzük gereğini ifa etmiyorsa, muhalif partisinin söyleyeceği başka söz yoktur. Burada vazife, o bakanın mensup olduğu grubun parlamenterlerine düşmektedir, arkadaşlar. Ben, 1,5 yıl son derece basit bir سوالın cevabını almazken, didinirken o baltanın ciddi bakanlık vazifesi yaptığına dair kendimi tatmin etmiş sayılmam. Bu mümkün değildir.

Bu itibarla, bu konuda Sayın Hükümet Başkanından, bizim dahil bulunduğumuz hükümete benim bir konuşmamı Senato Başkanının kendilerine intikal ettirmesi sonucu bakanlarına tamim ettiği gibi, Hükümet itimat oyu aldığı takdirde gündemin birinci maddesinin bunu almasını temenniye değer görmekteyim. Aksi takdirde Parlamento bir gösterişten ibaret kalır. Murakabe vazifesini yapmayan bir Parlamenteonun, vatandaş nazarında saygınlık kazanması hayaldir arkadaşlar.

Bu itibarla, bu vazifemizi değerince bugüne kadar yapamadık, eğer bundan sonra da yapamaz isek fevkalâde büyük üzüntü duyacağım. Ancak Hükümetin sorumlu kişileri yanında büyük sorumluluğun bu konuda ilgili bakanlarla alâkalı grupta vazife alan senatör ve milletvekillerine de raci olacağını belirtmekte zaruret görüyorum.

Huzurunuzda son arz edeceğim konuyu bir başka vesile ile de ifade ettim, Nihayet karma hükümetlerin bir özelliği, her partinin ancak müşterek noktalarda anlaşarak bir politika yürütebilmesine imkân verecek bir kuruluş olmasıdır. Hükümete girdikten sonra kendi özel görüşüne yine itina ile yer vermek ve yürütmek isteyenin karma hükümette yeri yoktur. Karma Hükümet ancak üzerinde ittifak edilen hususlar; o da kanunlara uygun olmak şartıyla ve kanunlar değiştirilmediği müddetçe meri kanunlara göre, hükümet programını yürütmekle kendisini vazifeli kılabilir, gerek parti teşkilâtına gerek umumi efkâra durumu anlatmak vazifesidir.

Türkiye'de hem bir yandan karma hükümete gideceksiniz, hem öte taraftan karma hükümet programında yer almayan bir hususun tatbiki için direneceksiniz.

Yürütebilirseniz yürüteceksiniz, yürütemezseniz hükümeti diğer sorunlarının çözümlenmesinde fren vazifesi göreceksiniz. Böyle hükümet olmaz arkadaşlar.

Hükümet böyle bir hale düştüğü andan itibaren Başbakanın vazifesi, emaneti teslim etmektir. Türkiye’de bu konu katiyen ihmal götürmez bir noktaya gelmiştir, arkadaşlar. Bundan, kendimizin dahil bulunduğu Hükümet zamanında şikâyetçi olduğum için, bugün rahatlıkla yeni Hükümetin huzurunda konuşmayı kendimi vazifeli ve sorumlu addediyorum, hiç kimse alınmamalıdır.

Kanunların tatbikatında Hükümete görüşlerimiz istikametinde yapılacak çalışmalarda yardımcı olmayı fakat bunların dışında yapılacak her icraat karşısında ciddi bir murakabeye tabi tutacağımızı belirtir, hepinize saygılar sunanım. *(Alkışlar)*

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

Hükümet Programı üzerinde 21 Sayın üye söz almışlar, 2 üye konuşmuş daha 19 üye vardır ve son söz de Başbakanındır.

Her ne kadar _bir sınırlamaya gitmek için bir teklifte bulunmayacağım; ama çok sayıda üyenin, hiç olmazsa 12 Sayın üyenin; yani söz alanların yarısından bir fazlasının konuşmasını sağlamak üzere, Sayın üyelerden, 4 üye 4 aleyhte, 4 üzerinde üyenin konuşmalarını sağlamak üzere kişisel konuşmaların 15’er dakika ile sınırlandırmasını teklif etmeden önce söz alan Sayın üyelerden ayrıca rica edeceğim, Sayın üyeler lütfetsinler 15’er dakikadan...

FEYZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Kısa konuşulur, 5 dakika da, 20 dakika da konuşulur; bazı arkadaşlar az konuşur.

BAŞKAN — Bir sınırlamaya gitmeden önce rica edeceğim, üyeler yahut Sayın Esatoğlu teklif ederim, kabul edilirse olur, ama ben buna gitmiyorum, üyelerin anlayışına bırakıyorum. 15’er dakika içerisinde konuşmalarını bitirmelerini rica edeceğim; ama konuşmalar belli bir çerçeve içinde bitmezse sınırlama hususunu ayrıca teklif etmek hakkım mahfuz.

Buyuran Sayın Çelebi, üzerinde.

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler,

Görüşme konumuz olan Hükümet Programı metninin bana göre iki özelliği vardır:

Birincisi, eski programlardaki, çoğu doğru ve yerinde olan ilkelerin ve hedeflerin tekrar edilmekte oluşu.

İkincisi ise, özellikle uygulayıcı kadrosunun içinde bulunan bazı üyeleri dolayısıyla güven vericilikten uzak bulunuşu.

Bu Program, bu iki özelliği dolayısıyla, inanıyorum ki, ülkemizi âbâd etmeyecektir; ama berbat da edemeyecektir. Çünkü bu Program, daha önceki programlarda olduğu gibi, uygulanmayacak veya uygulanamayacaktır. Deneylerimiz maalesef bize bu kanıyı vermektedir.

Üç yıl kadar önce görüştüğümüz dört partiden kurulu Milliyetçi Cephe Hükümetinin Programını lütfen hatırlayınız. Asayişin sağlamak, o Programın başlıca konusuydu. Siyasi İstikrar, o Programda üzerinde önemle ve ısrarla durulan konulardan biri idi. Eğitimin millileştirilmesi dört partinin önemle birleştikleri noktaların başında yer alıyordu. İdarede ve o arada TRT’de tarafsızlığın sağlanması önemli hedefler arasında gösterilmişti. Daha çok örnekler verebilirim; ama uzatmadan bugünkü iktidarı oluşturan siyasi partilere mensup senatör arkadaşlarımıza bir ricada bulunmak İstiyorum. Lütfen ellerini vicdanlarına koyarak düşünsünler, işte üç yıl sonra tekrar bir program görüşüyoruz. Şu saydığım ilkeler ve hedeflerden hangisinde üç yıl öncesinden daha ilerdeyiz, daha iyi burumdayız?

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Hiç birisinde, hiç,

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Devamla) — Hiç birinde olduğu kanısında değilim. Asayişte daha iyi durumda olmadığımız 398’ü aşkın gencin o günden sonra kara toprağa verilmiş bulunması gerçeği ile sabittir. Bunlar, sağcı veya solcu olabilir; ama Türk olduğundan hiç kimsenin şüphesi yoktur. Kaybettiğimiz 300 Türk gencidir. Bugün de bu gençlerden bir kısmını toprağa vermeye devam ediyoruz.

Şimdi, böyle olunca bu Program vesilesiyle açıklıkla konuşmaya ihtiyaç var.

Sayın Senatörler,

Bugün ülkemizde can düşmanı haline gelmiş silahlı iki cephe teşekkül etmiştir. Acıdır; ama bu cepheler bugün ülkemizde egemen durumdadır. Bunlardan biri dış tahriklerin ve iç ihanet merkezlerinin icra organı haline gelmiş olan aşırı soldur; adım açıkça söylüyorum.

Meşru siyasi partilerimizin dışında oluşan bu aşırı uç, rahmetli İnönü’nün bir vesileyle söylediği gibi, bu “Haytalar Grubu” vatan, millet ve dil birliğimiz için büyük tehlikeler yaratmıştır ve yarattığı tehlikeyi daha da büyötmekle meşguldür.

Bunların gizli, açık örgütleri, yayın organları vardır; bunların silahlı çeteleri vardır. Bütün Devlet güçlerinin, Devlet organlarında görevli ve yetkili herkesin, bunların karşısında açıkça durum alması gerekmektedir. Bu bir milli görevdir; ama öyle olmamıştır, görev yapılmamış veya yapılmak istenmemiştir.

Suç ve suçlunun cezasız kalabildiği gerçeği, bunlar karşısında güya Devlet ve millet koruyuculuğu rolüne soyunan başka bir silahlı grupu ortaya çıkartmıştır. Niyetin, ne olursa olsun, nasıl gösterilmek istenirse istensin ve kim tarafından tavsif edilirse edilsin, bu ikinci grup un hâsıl ettiği sonuç itibariyle birincisinden daha az tehlikeli olduğunu ne söylemeye ne de savunmaya imkân yoktur.

Şimdi, sokaklarımızda, okullarımızda, köylerimizde, kentlerimizde bu çeteler çarpışıyor. Gençlerimiz, çocuklarımız ve bigünah yaşlılarımız ölüyor. Bu duruma gelişimizin şüphesiz sebebi bir tane değildir; ama ben bu vesileyle bir tanesi üzerinde durmak istiyorum:

Bunların başında ve en önemlisi, Devletin meşru güçlerini doğru ve tarafsız olarak kullanmak istenmemiş olması, bunun bir politika sanılması gafletidir. Bu yetki sahipleri, birinci derecede yetki sahipleri, tutumlarıyla huzuru Devlet güçle-

rinde bulamayan vatandaşlarımızı, sırf korunma içgüdüsünde ve ihtiyacında bulunan vatandaşlarımızı sağ ya da sol çetelerin yanına itmiştir. Bu bir gerçektir.

Suç işleyenler yakalanmamış, yakalananlar hızla tecziye edilmelerini sağlayacak ciddi delillerle adalet önüne götürülmemiş ve götürülebilenler de kamuoyu önünde gerçeğe uygun şekilde teşhir edilmemiştir.

Geçen gün burada Sayın Niyazi Ünsal, bir Menemen olayı karşısında devrin Hükümetinin ve İçişleri Bakanının, o olayın en küçük ayrıntısına kadar aydınlanması için Ankara’da, İstanbul’da ve Menemen’ de nasıl aylarca çaba sarf ettiğini ve suçluların nasıl bütünüyle; ama bütün gerçek yüzleriyle kamuoyu önüne getirdiğini anlattı. İtiraf etmek lâzım; ben şahsen bu günümüz için hicap duydum.

Sayın Senatörler,

Bugün öyle olmuyor. Bugün olan nedir? Falan yerde filân karşıt görüşlü gruplar çarpışmış, üç kişi yakalanmış, o sırada bir vatan haini, yok karşı vatan haini falan ithamları; ama hangi örgüte mensup, hangi bağlantı içinde, hangi akım içinde? İçişleri Bakanlarımız bunları söylememeyi marifet sayıyorlar, politika sayıyorlar.

İçişleri Bakanlarımız, suçluların kimlikleri hakkında gizil toplantılarda başka türlü, basın ve kamuoyu önünde başka türlü konuşuyorlar. Sabittir. Bir yerde komünizm düşmanlığından bir yerde de faşizm düşmanlığından “Aferin” almayı, ülkenin tahrip edilmekte olan asayişine ve can güvenliğine tercih ediyorlar. Açık bir gerçektir.

Böyle bir ortamda yaşadık geliyoruz Sayın Senatörler. Vatandaşların bu ortamda Devlet yerine güvensizliği yaratanlara yakınlıkta güven aramalarını kınamanın yeri yoktur. Biz vatandaşa, “Devlet senin güvenliğini sağlar” inancını pekiştirecek şekilde vermedikçe, vatandaş başka bir sığınma mercii ararsa o vatandaşa “Neden bu yola gidiyorsun?” demenin de hakla, insafla ilgisi yoktur.

Şimdi bir örnek vermek istiyorum:

Atatürk Üniversitesinde, kendi yandaşları olan akıncılarla, ülkücü denilen ve şimdi barış taarruzunda görünen Milliyetçi Hareket Partisi yandaşları arasında çıkan silahlı çatışmayı çok kısa zamanda bastırabilmiş olan bir İçişleri Bakanının, açık aşırı sağ ve aşırı sol arasında çıkan, günlerce devam eden olayları bastıramamış olmasının akılla izahı mümkün mü? Bunu iyi niyetle yorumlamak, “Ne yapalım, hakkından gelemiyor” demek mümkün mü?

Sayın Senatörler,

İşle, bu nedenlerle, (Başka örnekler vermeden arz etmek istiyorum) Bu Programın uygulayıcıları arasında devam eden acıların sorumluları bulunduğunu görerek, hedefleri ve ilkeleri bakımından çoğunlukla doğru olduğunu belirtmeye çalıştığım bu Programın güven verici olmadığı, olmadığına ilişkin kanaatimi arz etmiş oluyorum.

Zaman kısadır. Başka konulara geçerek TRT konusu üzerinde durmak istiyorum.

Bu Hükümetin kurulduğu günlerde bu kürsüden politikacıların TRT’den ellerini çekmeleri gerektiğini belirtmiştim. Bunun yolunun da kurum hiyerarşisine dışarıdan müdahaleden vazgeçmek olduğunu anlatmaya çalışmışım.

11 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin kaldırılmasını dilerken, eski arkadaşlarımız hatırlarlar, Cumhuriyet Halk Partisi Grupundaki arkadaşlarımıza, TRT Genel Müdürlüğü makaramı herhangi bir genel müdürlük makamı durumuna getirmemek gerektiğini arz esmişim ve “Bu kapıyı derhal kapatmazsak bu kapıdan başkaları da geçer ve sizler de bir gün şikâyetçi olursunuz.” demiştim.

O zaman bana tepki gösteren değerli arkadaşlarım bugün benim gibi düşündüklerinden hiç kuşku duymuyorum; ama bugün ortada daha vahim bir durum var, Sayın Senatörler.

Üç yıl önce 2.500 personeli varken bünyesinden ayrıldığım TRT Kurumu, üç yıl sonra bugün 7.000 civarında personelle hizmet yapmaya çalışıyor, Değişik genel müdürlerin her birinin yığıldığı insanlara rağmen TRT hizmeti gelişmemiştir. Aksine kötüye gitmiştir.

Bir yetkilisinin açıkça söylediği gibi, TRT bugün tam maaşla emekli hayatı yaşayan genç insanların yığınağı durumundadır. Yönetim Kurulunun, değişen iktidar partilerine ve değişen genel müdürlere, onların keyiflerine göre ihdas edebildiği, verebildiği kadrolara yığılan bu 7.000 kişi içinden hizmeti fiilen yürütmekte olanlar en lâyık olanlar değildir Sayın Senatörler, ehliyetli olanlar da değildir. Sağ veya solun militanlığına sığınmış insanlardır.

Sağ parça parça olarak birbirini kollamakta, sol parça parça olarak birbirini kollamakta ve hizmet durmuş bulunmaktadır, yerli prodüksiyon durmuş bulunmaktadır. Bugün TRT’nin hizmet olarak yürüttüğü yerli prodüksiyon arz etmek istiyorum ki, politikacılarımızı memnun etmeye yönelik haber bültenleri filmlerini birbirine eklemekten ibarettir. Sayın Senatörler, bu arada, güzel Türkçesi halka en doğru Türkçeyi öğretmek durumunda olan TRT’nin elinde her gün katledilmektedir.

Sayın Senatörler.

Son günlerde haber bültenlerini izliyorsunuz, son günlerde Güne Bakışı izliyorsunuz. Türkçe, Türkçe olmaktan çıkmıştır. “Efendim, bu kadar meselenin içinde bu basittir” diyebilen arkadaşlarımız sanmıyorum olsun; ama öyle düşünenlere bir şey arz etmek istiyorum:

Bugün bizi bir arada tutan başlıca milli değer Türkçedir. Onu da kaybettiğimiz zaman bizi bir arada tutacak hiçbir değer kalmayacaktır.

Buna göz yummak, sanmıyorum ki vatana ve millete hizmet olsun.

Sayın Senatörler,

TRT hizmetinde bugün, C.H.P. iktidarına göre, A.P. iktidarına göre ve bu iki partinin kurabilecekleri kurmaları muhtemel koalisyon hükümetlerine göre hizmete âmade şekilde emeklilik hayatı yaşayan ekipler var. Hizmet durmuştur; ama arz etmek istiyorum ki, millet de bıkmıştır.

Sayın Senatörler.

TRT konusunu, Kurumun toplumdaki fonksiyonuna, işlevine uygun önemde ele almalarını, yetişmiş personeli parça parça edip hizmetten uzaklaştıran partici yöneticiler devrini kapatmalarını Sayın Başbakan'dan özellikle istirham ediyorum.

Bu ricamı Anamuhalefet Partisine, onun Sayın Genel Başkanına dahi bu vesileyle iletmek ve duyurmak istiyorum.

Sayın Senatörler,

Partizan bir TRT'nin hiç kimseye hayrı olmaz.

Orada partizan bir yönetim kadrosunun uzun süre çalıştırılması da hiçbir şekilde sağlanamaz. Herkesin bu gerçeği artık idrak etmesi zamanı gelmiştir. Bunda sayılmayacak kadar fayda vardır, diyerek TRT konusunu bitiriyorum.

Sayın Senatörler,

Son konum, Programın din ve devlet ilişkileri, kısaca layiklik konusundaki bölümüdür: Bu bölümle ilgili görüşlerimizi Sayın Grup Başkanımız işaret eteler, ben sadece bir istirhamımı, bir önerimi sunmak yönünden değiniyorum. Bu "Hac" konusudur.

Geçen yıllar Milli Selâmet Partisi Hac konusunun peşinde olmuştu. Bu yıl Milli-yetçi Hareket Partisi daha hızlı davranarak yarış önde götürmeyi başarmış görünüyor. Program bu konuya değindiğine göre, Adalet Partisinin konuya ilgisiz olduğu veya yarış dışında bulunduğu söylenemez. Ama, son Hükümet Programı ve televiz-yondan emirle mevlit yayınlatmak için uğraşmış bir bakanının varlığı dolayısıyla, Cumhuriyet Halk Partisinin de bu yarış parkurunun dışında olduğu söylenemez.

Şimdi, burada şu düşüncemi sunmak isliyorum: Hiçbir peşin angajmanı olmayan bir senatör sıfatiyle belirtmek istiyorum.

Din alanında taviz yerilerek sonuç alınması mümkün değildir; çünkü tavizin sınırı yoktur.

Hac meselesinde bu yıl önemli konu şudur:

Döviz sıkıntısı içindeyiz. Had safhada döviz sıkıntısı içindeyiz. Son yılların gelişme seyrine bakarak bu yıl 200 bin civarında vatandaşımızın dini inancının gereği olarak (saygıyla karşılıyorum) Hacca gitmek istediğini tahmin edebiliyoruz. Gelişme seyri odur. Bunların her birine 10 bin lira karşılığında döviz ödeniyor. Bu, resmen kayda geçen döviz kaybıdır. Bunun kayda geçmeyenlerini de hesap ederseniz 150 milyon dolara yakın bir döviz kaybı ihtimaliyle karşı karşıya bulunuyoruz.

Sayın Senatörler,

Bunun yanında son yıllarda Asya ve Avrupa ülkelerine, münferit ya da gruplar halinde yapılan turistik geziler gelişmiştir, artmıştır" Son rakamlara ve son haberlere göre (ki, ben rakamı çok mübalağalı buluyorum) 300 milyon dolara yakın gider de burada vardır. Nereye gidiyor... Hasta gider anlarız, öğrenci gider anlarız, uluslararası ilişkiler için bir kamu görevlisi gider anlarız; ama Devletimizin yabancı ve özel bankerlerden yüksek faizlerle kredi, döviz bulmak için çırpınışının acılı ve

utandırıcı hikâyeleri basınımızda tefrika edilirken, yabancı basında peşpeşe yayımlanırken, bir defa gittiği yere birkaç defa giden hatta mantosunun rengini değiştirmek için giden ve hatta Akdeniz sahilinde üç dört aylık yaz tatili geçirmek için giden insanlara artık bir dur, demenin zamanı gelmiştir, Hiç değilse geçici olarak bu hükümet hem Hac için yapılan yurt dışı çıkışlarına hem de böyle Lüks sebeplerle zorunlu olmayan nedenlerle yapılan yurt dışı çıkışlarına hiç değilse bu yıl Devletimizi sonunda tuz için, (Bir başbakan buradan yakın zamanda açıkladı) gaz için döviz bulamaz hale getirecek, dolayısıyla Hacca veya Avrupa'ya gidecek vatandaşımızı en son iki üç ay sonra ilgilendirecek olan döviz sıkıntısından kurtarmak için bu konuda sınırlayıcı tedbirler alınması gerektiğine inanıyorum. Bu inancımı saygıyla Genel Kurula, Sayın Hükümete, Sayın Başbakanın dikkatlerine sunuyorum.

İnanıyorum ki, bizim vatandaşlarımız dinlerine bağlıdırlar, zevklerine bağlıdırlar; ama Devletlerine hepsinden daha çok bağlıdırlar. Devlet bu kadar müşkül durumdayken, iki taraflı hak ölçülerine uygun şekilde konuşacak bir sınırlandırma vatandaşlarımızın tepkisine yol açmayacaktır.

Bu düşüncelerle ve konunun tezekkür edilmesini, teamül edilmesini dileyerek, Genel Kurula saygılar sunuyorum. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Lehte, Sayın İsmail İlhan.

Daha sonra aleyhte Sayın Ahmet Yıldız, üzerinde Sayın Hasan İlhan konuşacaklardır.

Buyurun Sayın İlhan.

İSMAİL İLHAN (Muş) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun saygıdeğer üyeleri; hepinizi saygıyla salamlarım;

5 Haziran seçimlerinden bu yana iki aya yakın bir zaman geçmesine rağmen bugüne kadar bir hükümetin kurulmamış olması ülkemizde ekonomik, sosyal ve politik sorunları gittikçe ağırlaştırmış ve bunların çözümünü güçleştirmiştir. Pahalılık her gün biraz daha fazla artış gösterirken, enflasyon kendini açık bir şekilde hissettirmiş, ülkedeki huzursuzluk devam etmiş, ha durum iç ve dış siyasetimizi oldukça etkilemiştir. Yatırımlar durmuş, işsizlik, fiyat artışları almış yürümüş, alt yatırım hizmetleri gereği gibi ele alınamamıştır.

Esasen kabul etmiş olduğumuz seçim sistemi, bizi her iki yılda bir seçime götürmekte ve kısaca değindiğim bu mahzurları her seferinde karşımıza çıkarmaktadır.

Nitekim şu anda yatırımlar mevsiminin yarısını seçimler nedeniyle kaybetmiş bulunuyoruz. Hepinizin bildiği gibi nispi seçimin tabii neticesi olarak 5 Haziran seçimleri hiç bir partiyi tek başına iktidara getirmemiştir. Basında ve halkta çeşitli koalisyon alternatifleri ortaya atılmış ve konu geniş bir şekilde tartışılmıştır.

Sayın Ecevit'in hükümet kurma çalışmalarından sonra Sayın Demirel bugünkü üçlü koalisyon hükümetini oluşturmuştur.

Sayın Üyeler,

Bağımsız bir senatör olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu bu güç şartlar altında artık en iyi bir koalisyon; en iyi koalisyon çözümleri üzerinde tartışacak zamanın kalmadığı görüşündeyim.

Ülkemizin politik ve ekonomik bir dar boğaza girmiş olduğu şu anda, siyasi görüşleri ne olursa olsun bütün partilerin memleketin ve ulusun çıkarı olan bir noktada birleşmeleri ve memleketin içinde bulunduğu bu dar boğazdan kurtulmamız için el ele verip birlikte çalışmaları kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Liderler arasındaki diyalogu halkımız içtenlikle arzulamaktadır. Rahmetli Carım'ın defin merasiminde Sayın Demirel ile Sayın Ecevit'in beraber sohbetlerini dile getiren yüzlerce vatandaşın sevinçlerini görünce,

Türkiye'de böyle bir ortamı ne zaman göreceğim, diye kendimden düşündüm durdum.

Türk Halkı liderlerin diyalogunu arzulamaktadır.

Türkiye'nin iç ve dış politik dununu acilen bu birlik ve beraberliği gerektirmektedir. Sayın Demirel Hükümetinin Programının önemli bulduğum noktalarına bana tanınmış olan kısa süre içinde bu açıdan değinmek istiyorum, birlik ve beraberlik açısından:

Ülke içindeki huzursuzluğun giderilmesi, başta gelen sorunumuzdur. Maalesef bugüne kadar bu hususta alınan tedbirler anarşiyi ve huzursuzluğu giderememiştir. Hükümetin bu konuda öngördüğü tedbirlerin yanında bütün partilerin hiç olmazsa asgari müştereklerde anlaşarak anarşik hareketlerin önüne geçmesi gerekir. Çünkü bu hareketlerin hedefi beki bir zümre veya kurutuş değildir. Bu hedef, Devletimizin varlığıdır. Bundan önceki Koalisyon Hükümetinde olduğu gibi bu Hükümetin de yatırımlara önem vermek istediği Hükümet Programının incelenmesinden anlaşılmaktadır. Böylelikle işsizliğin ve enflasyonun giderilmesi için dengeli bir ekonomik sistemin uygulanması arzulamaktadır. Hükümetin, gelir seviyesi yetersiz, geçim imkânlarından yoksun ailelere Devlet eliyle yardım yapılması hususundaki kararını büyük bir memnuniyetle karşılıyorum.

Programda, vergi mevzuatında getirilecek yenilikler ve vergi muafiyeti yanında ülkemizde bir sorun haline gelen vergi kaçakçılığını önleyecek sıkı kontrol tedbirlerinin de alınacağını ümit ile beklemekteyim.

Şahsi görüşüm şudur ki, alınacak bütün ekonomik tedbirlere rağmen halkın ekonomik konularda Hükümete yardımcı olabilmesi için eğitilmesi gerekmektedir. Özellikle fiyat artışlarının önlenmeli, arz ve talep dengesinin sağlanmasında en büyük yardım, tüketici olan halktan geleceğinden, halkın bu yönde, Televizyon ve diğer haberleşme araçtan ile eğitilmesinde yarar görmekteyim.

Programda köyün ve köylülerin kalkındırılmasının özel önem verileceğinden, köye götürülen altyapı hizmetlerinden bahsedilmektedir, Bugün Türk köylüsü cami, yol, içme ve sulama suyu ve okul yanında artık telefon, elektrik, kütüphane, sağlık ve idare binası gibi ihtiyaçların da görülmesini acilen istemektedir.

Her ne kadar Programda halen köyde yaşayan nüfusun % 50'sinin elektriğe kavuşmuş olduğundan söz edilmekte ise de, bu oran Türkiye'nin Batı bölgesi için geçerli olabilir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da elektriğe kavuşan köy oranının % 50'sinin çok altında olduğu herkesçe bilinen bir gerçektir. Bu durum karşısında 4'ncü 5 yıllık Kalkınma Planı hazırlanırken bu dengesizliği gidermek için özellikle dikkat edilmesi gerekir. Örneğin, Muş İlinde şu anda elektriğe kavuşmuş olan köylerinin sayısı iki elin parmak sayısını geçemeyecek kadar azdır.

Programda köy yollarının asfaltlanmasına hızla devam edileceği belirtilmektedir; Buraya bilhassa önemle değinmek istiyorum. Türkiye'de ve özellikle Doğu Anadolu'da, Anadolu'daki il ve ilçe yolları yapılmadan ve asfaltlanmadan köy yollarının asfaltlanmasına geçilmemesi yönünde Hükümetin özellikle dikkat göstermesini istirham ediyorum.

Geri kalmış yöreler için öngörülen özel tedbirler ve kalkınma projelerinin bir an evvel gerçekleştirilmesi için Hükümetten ciddi çalışmalar beklemekteyiz. Yol, su, elektrik gibi hizmetlerin köye götürülmesinde Doğu-Batı dengesizliğinin kaldırılması için ciddi gayretlerin gösterilmesi ve geri kalmış bölgelere öncelik verilmesi şarttır.

Hükümet Programında, 4'ncü 5 Yıllık Kalkınma Planı içerisinde daha evvel başlanmış olan yatırımların süratlendirilmesi ve yeniden yatırımlara gidilmesi hususunda tekliflerin yer alacağı belirtilmektedir. Ülkemizin kalkınmasında bu önerilerin yararlı olacağı kanısındayım.

Ağır sanayi ve milli hara sanayiinin bir an evvel gerçekleştirilmesi için Hükümetçe alınacak her türlü tedbirin memleket yararına olacağı kanısındayım.

Özellikle köye hizmet götürürken bugüne kadar Türkiye'de ihmal edilmiş olan koordine çalışma sisteminin mutlaka gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Dünya Bankasının köy hayvancılığının geliştirilmesi hususundaki çalışmaları ülkemizde senelerce kadrosuzluk nedeni ile değerlendirilememiştir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da hayvancılığın geliştirilmesi ve hayvan potansiyelinin artırılması konusundaki tedbirler zaman kaybına yer verilmeden uygulanmalıdır. Esasen bu konudaki çalışmalar çok ağır ve yetersiz kalmıştır.

Ormanlarımızın bugünkü durumu, orman varlığımızın korunması ve geliştirilmesi konusunda şimdiye kadar alınmış olan bütün tedbirlerin yetersiz kaldığını göstermektedir. Bugünlerde sık sık meydana gelen orman yangınları bu konuda artık, daha etkin ve ormanca zengin diğer ülkelerdeki tedbirlerin bizde de uygulanmasının gerektiğini göstermiştir.

Hükümet Programında öngörülen elektrik enerjisi üretiminin artırılması hususundaki plan ve projeleri tamamen yerinde bulmaktayız. Özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu projelerini uygulanmaya koyma düşünceleri bizi sevindirmiştir.

Bazı illerimizde, özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu illerimizde ihtiyacın çok altında doktor çalıştırıldığı için sağlık hizmetleri yetersiz kalmakta ve bu sebeple büyük illerimize doğru bir hasta akını meydana gelmektedir. Yeterince doktoru bulunmayan illere, yeterli sayıda doktorun gönderilmesi için Hükümetin acilen her

türlü tedbiri alması gerekmektedir. Doğu Anadolu'daki 19 bin ilin rotasyon usulünden kurtarılmasını bilhassa belirtmek istiyorum.

Sayın Senatörler,

BAŞKAN — Sayın İlhan, müddetiniz doldu.

İSMAİL İLHAN (Devamla) — Sayın Başkan, bir dakika.

Sayın Senatörler,

Hükümet Programının 28'nci sayfasında tabii afetlerden zarar gömmüş vatandaşlarımızın yaraları bir an önce sarılacak, Van, Ağrı depreminin daimi iskân çalışmalarına hızla devam edilecektir, denilmektedir. Hükümetin bu hassasiyetinden deprem görmüş bir ilin üyesi olarak memnuniyet duymamak mümkün değildir. Gerçekten üst üste vuku bulan deprem ve tabii âfetler memleketimizi, milletimizi çok üzmüş ve hükümetleri de çok zor durumlara düşürmüştür. Lice'nin imar edilmesinden ve Van'daki çalışmalardan memnunluk duymamak mümkün değildir. Fakat, 1966'dan beri yarası sarılmayan Varto, Muş, Bulanık ve Hınıs köylerinin durumu ne olacaktır? İki yıldan beri başlayan inşaatlar; çimento, keresle yokluğu nedeni ile çok yavaş yürümekte ve hatta durmuş vaziyettedir. Hükümetten ve bilhassa yeni İmar ve İskân Bakanından istirham ediyoruz, bu konuya da aynı şekilde önem verilsin. 11 yıldan beri sabır ve tevekkül ile beklemiş olan bu afetzedeleri daha fazla perişan etmeyelim. En azından Van ve Ağrı'daki ciddiyetle buradaki konut yapımına eğilelim.

Bir noktaya değindikten sonra konuşmalarımı bitirmek istiyorum. Doğu Anadolu'nun bazı illerinin hava ulaşımına kavuşturulması hususundaki Hükümetin Programım alkışlarken bu konunun ciddiyetle ele alınacağını ümit eder, hepinizi saygı ile selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Aleyhte Sayın Ahmet Yıldız.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri

Yaşadığımız olağandışı ve her yurtseverin büyük kavgalarla gözlemlediği mutsuz olguların daha da yoğunlaşarak süreceği kesin belirtileri karşısında Hükümet Programının ayrıntılarından çok politik stratejimiz, rejimimiz ve ülkemizin yazgısı yönünden çok önemli saydığım bir kaç nokta üzerinde durmak istiyorum.

Görüşlerimi açıklarken klasik bir suçlamaya peşinen yanıt vermek isterim: Yan tutmazlık konusu. Politika yan tutmazlık olmaz. Bir gidiş ya doğrudur, ya yanlıştır. Bir çözüm ya iyidir, ya kötüdür, iyinin, kötünün, doğrunun yanında; yanlıştın ve eğrinin karşısında bulunmak bir vicdan borcudur *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Bizse Anayasa doğrultusunda, halk yararına dünya görüşümüzü paylaşan hükümetleri destekleriz. Sayın Demirel Hükümetleri sürekli biçimde Anayasa dışında olmaktan güç alan, halk yararına işlemeyen ve dünya görüşlerimiz çok ayrı olan iktidar olmak nedeni ile onunla yandaş olmamız düşünülemez.

Arkadaşlarım;

Seçimden öncesi ve sonrasının toplum bilimsel açıdan değerlendirilmesi için de yararlı olduğuna inandığım, özellikle sola karşı olanların hiç bir öğreti ya da saplantı suçlaması yapamayacakları çok ünlü Batılı bilim ve devlet adamlarının büyük yankıları olmuş görüşlerinin tümünden tersini inatla yapan ve çare diye önerdiklerini de yapamamakta direnen ve daha da ileri giderek yasaları açıktan çiğneyen, Anayasa askıya alan, yargı kararlarını sürekli ve pervasızca çiğneyen ve kendisine saygısı olan ya da en yakın çevresine karşı ufacak bir utanç duyabilenler için gururuna en ağır darbe niteliğindeki lekelemelerden sıyrılmak istemeyen bir zihniyet İkinci Cephe döneminde en sınır tanımaz bir biçimde yönetime egemen olmuştur.

Bunun sonucu, emniyet kuvvetlerinin en üst karargâhlarının orta yerinde polis kordonları içinde, Meclisin tam önünde ve hatta hastanede yatarken bile can güvenliğinden yoksun kalan yurttaşın yönetime güveni kalmaz. Yerinden atılma, sürülme ve kıyılama dürüst devlet memuru olmanın en kaba kanıtı olmuştur. Atıl-dınsa namussuzsun, yerinde kaldınsa herhalde bir şeyin var, deniyor,

Yasa dinlemezlik kurallaştı, yargı kararına aldırılmazlık gelenek halini aldı, Avrupa Konseyindeki deyimiyle, işkence ve cinayetler resmi devlet politikası oldu ve yalan resmileşti. Hala daha çok zengin olma tutkusunun devlet koltuklarındaki kirlerinin temizlenmesini önlemek için Meclisler çalışamaz hale sokuldu. Dış saygınlığımız. Türk'ün gururunu incitici derecede çiğnetildi. Azarlanan, horlanan, AET'den ödün dilenip ters yüz edilen yalvarmalara karşı peşin para ile silah alamayan, şuna kullanacaksın, buna kullanamayacaksın diyen ve kullandıktan sonra da, "kontrol edeceğim" dediği halde bütün bu gülünç diyalogu içeren Beyaz Saray - Kongre arasındaki konuşmaların son Çarşambasını bekleyen bir dış politika ve bu tablo içinde dost olabileceklerimize ilişkilerimizi geliştirmek İçin yeşil ışık bekleyen bir politika. Bir de bunun adı "Atatürkçü politika" Bu, Atatürkçü değil, Anıtkabrin mermerlerini çatlatacak bir hakaret olabilir, ancak Atatürk Türkiye'sine.

İşte bu hale gelen, yani Türkiye'yi ufuklarına kara bulutların çokluğu fırtınalı bir denizde kaptanından çımacısına kadar herkesi dövüştüren, içindeki yolculara eşkıyaları saldırtan, dümensiz bir gemiye çeviren bir gidişin simgesi bugün karşımıza yeni bir biçimle gelmektedir. Karşılıklı küfürlü, aşağılayıcı sözler söyledikten sonra birbirlerine sarılma atraksiyonu ile toplumun karşısına çıkmak büyük bir cesalettir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sizi ne alâkadar ediyor?

AHMET YILDIZ (Devamla) — İşte, hele bir başarı olarak söylenen ekonomik iflâs, her yerinden kırmızı ışık yanan ekonomik yapı içinde frene basacağına gaza basan, tefecilere, borsacılar borç dilenmesine çıkan ve en sonunda da insanlık yüzkarası ülkedeki tefecinin bankasına kirli kararnamesini ve onun emir verdiği yazıları içeren mektupları koyacak duruma düşen bir Hükümet.

Bütün bunları gazete yazıyor. % 9,25 faiz verecek, % 5 komisyon verecek diye.

ULAŞTIRMA BAKANI YILMAZ ERGENEKON (Bursa Milletvekili) — Ya-lan,

AHMET YILDIZ (Devamla) — Yalanlamayı duymadık.

ULAŞTIRMA BAKANI YILMAZ ERGENEKON (Bursa Milletvekili) — Tamamı yalan bunların. (A.P. sıralarından “Uydur, uydur” sesleri)

AHMET YILDIZ (Devamla) — Yalanı yazana söylersiniz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Uydur uydur söyle.

BAŞKAN — Sayın Ucazal, rica ediyorum.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Arkadaşlarını, işte onların yıkılışını, işte o gi-dişin yıkılışını oh dünya varmış diyen, umut belirdikten kısa bir süre sonra o umut da söndü, yeni bir durumla karşı karşıyayız.

Ulusa çok pahalıya malolan, birlerce gencin geleceğini yıllarca erteleyen, bin-lerce insanı sakatlayan ve yüzlerce gencin kanına giren, nice yüreği yaslara bürün-düren, ülkeyi çiftlik, devlet koltuklarını, onu yönetme araçları sanan, ekonomiyi iflâsa sürükleyip politikacı onurunu işportaya düşüren ve dış saygınlığımızı perva-sızca çiğneten ortaklık yeniden ve ad değiştirerek ikinci sefere çıkmıştır.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayenizde.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Bu sefer büyük Türkiye kandırmacası var. Bu seferin kandır maçası içinin doğrudur “Büyük Türkiye” sözü.

Egemenliğimiz üzerindeki ipotekler büyüdü, dış borçlar dağlar gibi büyüdü, evlât acısından yanan yürekler deki yaralar büyüdü, yurdun bağrındaki kan lekeleri büyüdü, yalanlar büyüdü ve birtakım cepler şişti. İşte büyüyen budur. (C.H.P. sırala-rından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın arkadaşlarım,

Seçimi izleyen günlerde somut kanıtlarını gözlemlediğimiz toplumsal beklen-tileri oluşturduğu ortam çok ilginçti. Disk’ten Türk-İş’e, bağdaşamaz işverenlerin hepsine, demokratik kitle örgütlerine varıncaya değin bütün toplumsal güçler ve demokratik güçler tümüyle özlemlerini belirttiler, karşısına çıktılar. Kamuoyu bu denli belirgin hale geldiği halde pervasızca bunun karşısına çıkıp yeniden bir ortak-lık kurmak büyük bir cürettir. Neymiş bu cüret? Türkiye hükümeteşiz kalacakmış... Böyle hükümet olmasa daha iyi olur, Türkiye.

Elbette Sayın Cumhurbaşkanından herkese değin bu derecede felâketli bir gi-diş karşısında göreve çağırmayı vicdani bir görev sayarım. Bir türlü hükümet ola-mayanlar kendi hükümetlerini bile yönetemedikleri halde Devleti yönetmeye kal-kanlar, aralarındaki pazarlıkları partilerinden bile gizleyenler gelecekte hükümet olamayacaklar, olamazlar. İnanılmayacakların sözlerine elbette inananlayız, İnanıl-mayacakların belgeleri ceplerindedir.

Kendi patentleri altında bir kaç sendika dışındaki tüm işçilerin direnişleri, tüm demokratik kitle örgütlerinin uyarıcı eylemleri, parlamento içi muhalefetle top-lumsal muhalefetin yasalar içinde sürecek kesin tutumlarının yol yakinken dönül-mesini sağlaması içten dileğimdir.

Arkadaşlarım?

Çok mutsuz bir ülkeyiz. Bir hükümeti, benden önce konuşanlar ve benim sözlerimle eleştirmekten üzüntü duyuyorum. Bu çok ağır bir durumdur. Ama ne yapayım ki, üzüntümün büyüğü; bu sözler de bu Hükümete yetmez...

Çok karanlık günlerden kurtulacağız umuduyla girilen seçimlerden sonra bugün daha karanlık bir geleceğin uykusu kaçırıcı kaygılarını yaşamaktayız. Birinci Cephenin başarılı olduğunu hâlâ da söyleyip duranları düzelme şansları yoktur. Yaptıklarını doğru sanıyorlar. Doğru sanınca düzelme şansları kalmaz.

İşte arkadaşlarım, böyle bir ortaklık karşımıza gelmiştir. Tarihin böyle yazacağı bir tablo. Ben bu ortaklığı kuran partilerin içinde sağduyulu kimselerin de ellerini vicdanına koyacağı inancındayım. Bu, elini vicdanına koymayanlar geleceğin ağır sorumluluğu altındadırlar.

Arkadaşlarım;

Hiç bir deyimle bu ortaklığa meşru denemez. Hiç bir deyimle bu ortaklık, Devlete hizmet edemez. Hiç bir kimse bunu kanıtlayamaz. Yakın bir gelecekte kürsüde bunları iğneleyeceğiz.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Nasıl demokrasi bu böyle...

AHMET YILDIZ (Devamlı) — Haziranda başlayan alaca karanlığın gün ağarmasına en kısa sürede dönmesi içten dileğimdir. Hükümet Programında gördüğüm kimi yaldızlamalar, eski günahların çıkartmasını kandırmaca biçiminde sıralayan sözlerden ibarettir.

Seçimlerin sonucu böyle bir noktaya geldikten sonra üç partinin yaptığı ortaklığı öven arkadaşlarım belki iyi niyetle bunu söylüyorlar; ama hepsinden rica ediyorum, biraz da elini vicdanına koysun ve düşünsünler, rejim bir sabotaj içindedir. Devlet; yeşil, siyah, renksiz parsellemelere uğramış ve bu parsellemelere direnen ortak da bugün yoktur. Parsellemeler çok daha koyu hal alacak.

Saygılar sunarım. (M.B.G. ve C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Büyük sözler biralar, çok şükür kızıl değil.

BAŞKAN — Üzerinde Sayın Hasan İldan, buyurun.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

İkinci Cephe Hükümetinin Hükümet Programı üzerindeki kişisel görüşlerimi size arz etmek üzere söz almış bulunuyorum.

Konuşmama geçmeden evvel aşağıda konuşmamın kısaca bir planını sunacağım.

1. Birinci Cephe Hükümeti, 31 Mart 1975 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde güvenoyu alarak fiilen kuruldu, 5 Haziran 1977 tarihine kadar göreve devam etti. Bu dönem içinde kısaca Türkiye'nin içinde bulunduğu ortam ve şartları kaba çizgileriyle ortaya koymaya çalışacağım.

2. İkinci Cephe, gerçekte bugün Programı üzerinde müzakere ettiğimiz İkinci Cephe ile Birinci Cephe, farklı mıdır, yoksa tamamiyle eski Cephenin bir devamı mıdır?

3. Neden 5 Haziran'da erken seçime lüzum görüldü? Kısaca bu hususlara da değinmek istiyorum.

4. Sayın Süleyman Demirel'in Sayın Ecevit'e Cumhurbaşkanınca görev verildikten sonra basına intikal eden, "Sayın Ecevit'in utanç verici yollara başvurmasından endişe ederim" demecine de kısaca değimli ek istiyorum.

Sonuç ile konuşmamı tamamlayacağım.

Türkiye 1950 yılından bu yana, aynı zihniyet, düşünce ve dünya görüşünü paylaşan siyasi partilerce aynı istikamette yönetilegelmektedir. İlim ve teknoloji çağındayız. Gelişmeler çok süratle vukua gelmektedir. Bu gelişme ve yenilemeye ayak uyduramayan, çağ dışı' yöntemlerle yönetimde ısrar eden milletler ya tarih sahnesinden bir, bir silinip gitmişlerdir ya da bizde olduğu gibi sorunları her gün biraz daha çoğalmak suretiyle içimden çıkılmaz bunalımlarla karşı karşıya gelmiş bulunmaktadırlar. 27 yıl iktidarda bulunan siyasi partilerin çarpık ve kapitalist dünya görüşlerinin gereği olarak yapay, yüzeysel tedbirlerle sistemi zorla sürdürme çabası içerisine girmiş bulunmaktadırlar. Ancak, bütün bu zorlamalara rağmen, 1960 yılında bir ihtilâl, 1972 yılında muhtıra ile Türk demokrasisi iki kez askıya alınmıştır.

Bu sürelere ait kusur ve yanlışlıkları ortaya koymaya kalk mali zaman yönünden mümkün değildir. Türkiye'nin sorunları bu 27 yıllık süre içinde çığ gibi büyüyerek çözümlenemez hale gelmiştir. 31 Mart 1975'te kurulan Birinci Cephe 26,5 aylık iktidar dönemine bir göz atmak istiyorum:

Bu dönemde yaklaşık olarak 300'e yakın genç, sokakta güpegündüz öldürülmüşlerdir. Bir iktidarın reddi için bu sebep bile tek başına yeterlidir. Bundan on yıl önce, taklit etmeye çalıştığımız Batı demokrasilerinin beşiği olan İngiltere'de basına yansıyan bir olaydan bahsetmek istiyorum.

Karakolda bir polis, cinayet işleyen bir suçluya bir tokat vurmuştur. Bu olay dahi tek başına İngiltere'de bütün güçleri ayaklandırmış, öyle bir hale gelmiş ki, İngiltere'de bir tokat yüzünden Hükümet istifa etmek zorunda kalmıştır.

Bizde 300'e yakın genç öldürüldüğü halde hiçbir olay olmamış gibi biz parlamenterler huzur içinde görevimize devam ediyoruz. Oysa ki, Batı ülkelerinin her hangi birinde bir veya iki genç sokakta güpegündüz Türkiye'de olduğu gibi öldürülse o hükümetin Başkanı ve o hükümetin üyeleri halkın huzuruna, sokağa çıkamazlar, halk onları linç eder.

Birinci Cephe kurulur kurulmaz ülke kendi içinde cephelere bölündü. Cephe, bir savaş sözcüğüdür. Dört parti bir araya gelerek kurdukları koalisyona Cephe dediler. Cephe bir bölünmeyi ifade eder. Kendi içinde de cephelere bölünen bu ortaklar 26,5 ay ülkeyi öylesine kötü yönettiler ki, bir ölçüde bu koalisyonun ortakları dahi bu işin yürümesinin mümkün olmayacağı kanaatine vararak kurtuluşu 5 Haziran'da yapılacak bir erken seçimde buldular. Bu süre içinde ülkede savaş hali vardı. Kimse sokağa çıkamıyor gündüz gözü ile sokakta işlenen cinayetlerin sayışım

takip etmeye imkân bulunamıyor. Cinayetleri işleyen, Devlet güçlerine yardımcı olduklarını açıkça söylemek cesaretini gösteren bu siyasi cani şebekeleri Devlet emniyet güçlerinden âdetâ himaye gördüler. Yurtlar işgal edildi. Öğrenim kutundan kapatıldı. Türkiye'deki üniversite, yüksekokullar, Barolar Birliği, Töb-Der ve tüm demokratik ve Atatürkçü kuruluşlar her gün gazetelerde boy, boy bildirilerle Cephe İktidarını göreve davet etmek mal ve can güvenliğini sağlamasını istemektedirler. Bu kara bulutların her yanı sardığı dönem süresinde; yani 26,5 ay ülkede yaşayan her vatandaş büyük ve tahammülü güç bir ıstırap ve korku içinde yaşamaktan bıkmaya noktasına gelmişlerdi.

Sayın Senatörler,

Kısaca değindiğim ve belki de Türk halkının Birinci Cephe döneminde içinde bulundukları ıstırapları, iç sızlatın manzarayı gereği gibi gerçek anlamda olduğu gibi ifade edemedim. Buna rağmen kısa ve kaba çizgilerle ortaya koymaya çalıştım. Bu nedenle yeniden ve aynı iktidarın devamı olan İkinci MC iktidarının devamına imkân yoktur. Geçen 26,5 ay süresince hepimiz sustuk; ama öyle zannediyorum ki, bundan sonra istesek de susamayız. Çünkü Türk halkı buna fırsat ve izin vermeyecektir. Halk Birinci Cephe İktidarı döneminde sabrın ve suskunluğun son sınırına gelmişti. Artık bugün hiç tereddüt etmeden sokaktaki cephe yandaşı ve osun koruyucu kanatları altındaki kişilere gür ve tok sesiyle “yeter artık be” diyecek noktaya gelmiştir.

1789 Fransız İhtilâli arifesinde halk tıpkı bugünkü Türkiye'de olduğu gibi sustu. O devrin kralı “halkın bu suskunluğu beni korkutuyor, fırtınadan önceki denizin hali var bu suskunlukta.”

Sayın Senatörler,

5 Haziran erken seçimlerinden önce Türk halkı gerçekte böyle sustu; ama bu suskunluk bir umut ve bekleyiş içindeydi. Umut, kendi oyları ve iradesiyle Cepheyi iktidardan uzaklaştıracaklarını hesaplamasaydı. Bugün umut bitmiştir.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — 5 Haziranda halk söyledi söyleyeceğini.

HASAN İLDAN (Devamla) — Yeniden aynı Cephenin devamı olduğundan hiç kimsenin kuşku duymadığı İkinci Cephe dönemi eskisi gibi olmayacaktır. Bunun verileri meydandadır, halk, “nerede ince ise oradan kopsun” noktasındadır. Bu nedenle çok dikkatli olmak zorundayız. Bir kediye fazla sıkıştırırsanız mutlaka sıktıranı tırmalar; ama o zaman da kabahati tırmalayanda bulmak mümkün olmaz.

Sayın Üyeler,

Gerçekleri görmek zorundayız. Ülkenin içinde bulunduğu asgari şartları gereği gibi değerlendirmek zorundayız. Sayın Süleyman Demirel'in, “Ülkeyi gül gibi idare ediyorduk” sözü doğru ise acaba neden bir erken seçime gittik? Bunu o takdirde izaahını yapmak mümkün değildir, Ancak, bu hususa ait birkaç cümle söylemek istiyorum. Erken seçim, ülkenin içinde bulunduğu, yukarıda kısaca izah ettiğim şartların ağırlığı ve tahammülsüzlüğünün sonunda zorunlu olarak kabul edilmiştir. 5 Haziran seçimlerinin sonunda Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit'e

Devlet Başkanı ve Cumhurbaşkanımızın görev veren mektubunda kısaca şöyle denmektedir;

“Yurdumuzun erken seçimi gerektirmiş olan iç ve dış ağır sorunlarına çözüm yolları bulacak Atatürk ilkelerini ve Anayasamızda tanımlanan esasları titizlikle koruyarak memleketimizin muhtaç bulunduğu huzuru ve kardeşlik havasım, milli birlik ve beraberliği her türlü dar particilik anlayışı üstünde bir görüşle sağlayacak bir Hükümet kurmak için çaba harcayacağımıza güvenmekteyim”

Bu mektubu insaf ile ve dikkatlice okumak, 26,5 aylık Cephe İktidarının ülkeyi hangi noktaya getirdiğini görmemek mümkün değildir. Bu mektup, ülkenin gül gibi idare edilmediğinin açık kanıtı ve ifadesidir, tarafsız ve en yüksek Devlet Başkanı'nın ağzında.

Birinci Cephe dönemindeki olayları anlamak için rasgele seçilmiş günlük birkaç gazetenin büyük puntolarla yazılmış yazılarına bakmak, Türkiye'nin ne denli ehliyetsizce yönetildiğini anlamaya yeteceğine inanıyorum. Kamuoyu, “Artık yeter” diyor. “Üniversite rektörleri kaba kuvvete karşı tüm siyasal kuruluşlarının birleşmesini istedi” “Anarşi olayları yurdun dört tarafına yayıldı” “Faşist darbeye hazırlıklı olmalıyız.” Ankara Barosu, Disk, Yazarlar Sendikası, Töb-Der böyle diyorlardı. “Ocak ayı içinde 23 genç öldürüldü” “Günde ortalama iki kişiye yakın ölüyor”

Sayın Senatörler,

1977 Ocak ayı içerisindeki gazeteler bu başlıkları taşıyordu. Ülkenin nasıl idare edildiği bu başlıklardan belli değil mi? Halk artık bu Hükümetin; yani Cephenin anarşiyi önleyeceğinden ümidini kesmiştir; çünkü Hükümetin kendi içinde anarşi vardır. Bir Bakan genel müdürü dövüyor. Bir başka Genel Müdür, Bakanı dinlemiyor. Sokak eşkıyaları güvenlik kuvvetlerine yardımcı oluyor. Kimin kimden emir aldığı, kimin kime emir verdiği, yöneten yönetilen belli değil Yasalar hiçe sayılıyor. Mahkeme kararları rafa kaldırılıyor ve uygulanmıyor. Yasalara aykırı olarak TRT, Devlet daireleri, yurtlar, fakülteler işgal altında. Kısaca manzara tam bir anarşi ve 1920'lerdeki işgal altındaki İstanbul'un görünümündedir.

Hükümetin başı acz içinde ve Sayın Sadettin Bilgiç'in 1970'lerde kullandığı bir deyimle “Şaibeli bir başbakan” olduğu için bunlar hep bir araya toplanınca anarşi oluveriyor. Tabi pahalılık, yolsuzluk, hırsızlık, Devlet imkânlarını çiftlik gibi kullanmak; bütün buralara yeğen ve kardeş soygunları da eklenince bir anda ülke bugünkü anarşi ortamın giriyor.

Sayın Üyeler,

Seçim boyunca ve bugüne dek hemen her birimizin de rastladığımızda hiç şüphe etmediğim binlerce öyküden bir tanesini kısaca anlatmak istiyorum, ibret verici olduğu için anlatmak istiyorum, ders verici olduğu için anlatmak istiyorum.

29 Haziran 1977 günü bir vatandaş şöyle diyordu;

“Siz Sayın parlamenterler, bizim çektiğimiz ıstırapı ve acıları bilemezsiniz. Cumhuriyet Halk Partisinin kurduğu Hükümetin güvenoyu almaması bizim için bir ölümdür. Bu sözüm size gülünç gelebilir, anlayamazsınız. Şayet siz de benim gibi Abidinpaşa'da yaşasaydınız ve her gün çoluk çocuğunuzla birlikte ölümlerle karşı

karşıya olsaydınız ve ölüm korkusu içinde yaşasaydınız; ancak o zaman beni anlar ve benim gibi düşünürdünüz. Belki benim gibi siz de üzülürdünüz” Bu sözü söyleyen yüz halen gözlerimin önündedir. Şu anda yaşamamın ne olduğunu ve şu an sararan yüzünü ıstırap dolu gözleriyle adeta görüyorum. Korku içinde yaşamamın ne olduğunu o anda gördüm ve anladım.

İkinci Dünya Harbinin kazanılmasının en büyük ve en önemli nedenlerinden birinin, Başkan Roosevelt korkudan kurtulma hürriyeti olduğundan hiç şüphem yoktur.

Sayın Senatörler,

Gerçekten bir çoğumuz ve bir çoğunuz, korku içinde yaşamamın ıstırabını her halde bilemiyoruz. Bunu bilsek Cephce İktidarının yeniden Türk halkı üzerine bir kâbus gibi çökmesine izin vermezsiniz ve vermeyiz. Korku içinde yaşamak ıstıraptır, canımızdan bezmek ve bıkmaktır. Bu yaşam tıpkı şuna benzemektedir. Etrafı ateşle çevrili bir akrep, kurtulamamanın verdiği korku ile iğnesini kıvrıp kendisini sokar ve intihar eder. Korku çemberiyle çevrili bir yaşam sürdürmektense ölmek, haysiyetli insanlar için daha iyidir. Ölüm bir kurtuluştur, ıstıraplı yaşamın son bulmasıdır.

Cephce iktidarı, halkı bu denli korku içinde yaşatmaktadır.

Sayın Üyeler,

Bu gidişe son vermek hepimiz için bir görevdir. Vicdanımızın sesini dinlemek zorundayız. İkinci Cephce veya yeni cephenin Programını görüşüyoruz. Gerçi eski ortakların yeni hükümeti de denilebilir. En azından yarısı eski bakanlardan oluşan bir hükümete yeni demek mümkün değildir. İkinci Cephce Hükümeti kuran partiler birincisiyle aynı olduğuna politikalarında hiç bir değişiklik bulunmadığına göre...

BAŞKAN — Sayın İldan, müddet doluyor.

HASAN İLDAN (Devamla) — Taslar yenilense de hamam eski kalmaya mahkûmdur. Böylelikle Türkiye 5 Haziranda kaldığı ve seçimle atlatmak istediği eski noktaya yeniden dönmüş bulunduruluyor.

Seçimlerden önce A.P.’nin “Bitli yorgandan kurtulma ve ülke bunlarla yönetilmez” sözleriyle 5 Haziranda bir erken seçim yapıldı ve arkasından demokrasi ve Anayasa gereği olarak en çok mebus çıkaran parti olan C.H.P. Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit’e görev verildi. Her türlü prosedür doğru ve yasalara uygundur. Hazırlanan Hükümet Programı Meclislerde okunurken Cepheli Sayın üyelerin Parlamentoyu terk etmeleri, görevlerinin gereğini yapmamaları, Programı eleştirmemeleri, yasa dışı eylemleriyle anarşiyi Parlamenteoya da getirmek istemelerindendir. Bunu yapanlar, hani o beğenmedikleri “Bu ülke bu Anayasa ile idare edilmez” diyenler, yine o Anayasaya sığınarak bunu yapıyorlardı. “Bu işgal hükümeti, bu Çankaya hükümeti” deyip yaygara koparanlar çıkarları zedelenen ve kapları kesilenlerdir. Bunun sonunda görevi acaba Çankaya’dan almadılar mı? Vicdanlarına ambargo konulanlar acaba görevi nereden aldıklarını düşünmediler mi?

Bu konuyu bitirmeden önce basına intikal etmiş kısa bir öyküye de değinmek istiyorum:

Bir köyün ağası, kâhyasını yanına alarak kendine ait bir araba ile bir kasabaya alışverişe gider. Yolun yarısında bir su başında dinlenirken araba tekerleğinin ikiye böldüğü bir pislği görür ve yanındaki kâhyasına dönerek; “Bu pislikten bir parmak alırsan bu mallarla arabayı sana vereceğim” der. Kâhya zaruret içerisinde olduğunu ve bu pislikten bir parmak almasıyla kimsenin görmeyeceğini düşünerek ağanın dediğini yapar ve kasabaya giderler, dönüşte aynı yerde, ağa üzgün, kâhya ise yaptığından pişman; kâhya ağaya döner “Pisliğin diğer yarısından bir parmak alırsan, bu atlarla araba yine senin olur” der. Ağa pislikten bir parmak alır, tekrar atlarla arabasına kavuştuğu için, köylerine dönerken, kâhya ağaya döner ve der ki; Biz köyden çıkarken bu atlar ile araba senindi, şimdi yine senin”

BAŞKAN — Sayın İldan, bitiriniz.

HASAN İLDAN (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

“O halde biz bu pislği neden yedik?”

HALDUN MENTEŞEOĞLU (Muğla) — Burası Senato, ayıp.

HASAN İLDAN (Devamla) — Şayet ülke yeniden Cephe İktidarı ile yönetilecekse 5 Haziran seçimlerini acaba niçin yaptık?

Sözlerime son verirken hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, sizin genel sıralamada yeriniz 11’nci idi; ancak sıralamanın leh, aleyh ve üzerinde yapıldığı sırada burada yoktunuz. Biraz önce geldiniz ve 22’nci sıraya kaydınızı yaptım. Şimdi tercihinizi kullanınız. Lehte mi, aleyhte mi, üzerinde mi?

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, biraz evvel buradaydım. Siz buraya saat 20.00’de geldiğiniz zaman ben de buradaydım, hatla size Hükümetin olmadığını söyledim.

BAŞKAN — Bana bildirmeniz şimdi oldu. Ben de ona göre muameleye tabi tuttum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Üzerinde konuşacağım.

BAŞKAN — Üzerinde konuşacaksınız.

Söz sırası Sayın Raif Eriş’in; ancak Sayın Eriş bir önerge ile; “Söz sırası Sayın Ömer Ucuza’la devrediyorum” demiş. Usule uygundur.

Sayın Ucuza, buyurunuz. Konuşma süreniz 15 dakikadır. Sayın Ucuza.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

5,5 saatten beri Cumhuriyet Hükümetinin Programı üzerinde müzakere açıldı ve devam ediyor.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Cephe.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Oraya geleceğim; sabrediniz.

Buradan grupları adına konuşan ve şahısları adına konuşan Sayın Senatörler sıkıştıkça Anayasayı, sıkıştıkça demokratik nizami kendilerine mesnet ederler de dayandıkları bu Anayasanın 102 ve 103’ncü maddesine göre kurulan Hükümeti

maalesef kendilerince uydurdıkları bir sıfatla “İkinci Cephe Hükümeti” diye hor görüler.

Dünyanın hiç bir yerinde, demokratik nizamın hüküm sürdüğü ülkelerde cephe hükümeti diye bir hükümete hitap edilmez. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

KASAN İLDAN (Elâzığ) — Siz söylediniz, sizin Genel Başkanınız söyledi,,

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sizi o dayandığınız Anayasa çizgisine çekmek istiyorum telâşlanmayın.

Biz kimseyle yandaş olma ihtiyacında değiliz. *(C.H.P. sıralarından “Ya öyle mi?” sesleri)*

5 Haziran seçimlerinin sonucunu mutluluk olarak kabul edenler, şunu bilsinler ki, bugün üç partinin bir sıraya gelerek kurdukları Hükümetin arkasında ve partilerin arkasında analarının ak sütü gibi 8,5 milyon oy mevcuttur.

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — Üç partininkini söylüyorsunuz.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Erbakan 2,5 milyon sahte diyor.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayı bilmiyorsunuz.

BAŞKAN — Sevgili arkadaşlarım müdahale etmeyin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, bir ay içerisinde iki Hükümetin burada programı okundu, esefle müşahade ettik ki, işinize geldiği yerde ballandıra, ballandıra dile getireceksiniz programını, işinize gelmeyince de mevcut olmayan, hayalinizde yaşattığınız şekilde itham edeceksiniz.

Birinci Milliyetçi Partiler Topluluğu Hükümeti, memleketi iflâs ettirmiş,,

ŞEBİB KARAMULLAOĞLU (Bursa) — Doğru.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Oraya geleceğim.

Memleketin iflâs ettiğini ilan eden, jurnal edenlere sesleneceğim bu kürsüden. Eğer memleketin maliyesi sıfırın altına düşmüşse, neden kendinize mensup belediyelere 980 küsur milyon parayı bir anda verdiniz; nereden buldunuz bu parayı?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — 180 milyon; doğru konuş, doğru. Belediye halka hizmet ediyor. Sizin gibi şahıslara vermedik ki, mobilyaya vermedik ki, yeğenlere vermedik ki.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Belediyeniz yok, bunu öğren belediyeler var.

ÖMER UCUZAL (Devanda) — Siz; enerji yokluğundan şikâyet eden bu kürsüdeki arkadaşlarıma soruyorum, neden Türkiye Elektrik Kurumunun belediyelerinizden olan borcunu durdurmak için 3 5 milyar lira gibi büyük bir parayı erteleme yoluna saptınız? Neden Sosyal Sigortalar Kurumunun; işçiden yana olduğunuzu bağıra bağıra 420 küsur milyon lirasını belediyeleriniz ödemesin diye durdurdunuz? Her şeyin hesabı burada, bu büyük çatının altında görüşülecek ve konuşulacaktır. Hem iddiacı, hem hâkim olamazsınız siz. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Sayın Yıldız buraya geliyor, bizimle yandaş olmayacağını söylüyor. İhtiyacımız yok Sayın Yıldız'a.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Bunu öğren, belediyeler var.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, kaç kişi konuşuyor orada?

BAŞKAN — Sayın Kara lütfen buralımız.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Geliyor, Tabii Üyeler Grubuna mensup sözcü burada bizim Hükümetimizin Anayasa dışı olduğunu söylüyor.

KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye) — İfadeyi değiştirme Ucuza

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biz Anayasa dışı bir Hükümet değiliz, biz bu Anayasanın 102 ve 103'ncü maddelerine göre kurulmuş bir Hükümetiz.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Anayasa dışı, çünkü cephe,

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, lütfen müdahale etmeyin

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Eğer Anayasada yerinizi arıyorsanız; hiç bir demokratik ülkede yeriniz yok, siz nasıl oluyor Anayasadan, siz nasıl oluyor seçimden bahsederek gelip bu kürsüde bizi tenkit ediyorsunuz? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye) — Bırak bu saçmaları, lâf bunlar, ucuz alma Ucuza.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biz Anayasaya saygılıyız, ama insan haklarına dayalı anayasaya saygılıyız.

Ben ucuz almadım bilirim; cevap veremediğin halde "Ucuza" kelimesini ağzına alamazsın, benim ne ismimde, ne sıfatımda "Kara" kelimesi yoktur. İnme oraya...

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Ucuza, Sayın arkadaşlarım,

Lütfen siz müdahale etmeyin; Sayın Ucuza siz de soru şeklinde söyleyip, müdahaleleri davet etmeyin, rica edeceğim. Ne davet, ne müdahale... Görüşmelerin sağlıklı geçmesinin tılsımı bu. Sayın Ucuza müdahale davet etmeyin, siz de değerli arkadaşlarınızı müdahale etmeyin. Görüşmelere devam edelim.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sayın Başkan, çok gerçek dışı lâf söylüyorlar.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, 1968'den bu tarafa Adalet Partisi olarak biz yalvardık bu sırada oturan arkadaşlarımıza; bu memleketin evlâtlarına acıyınız, bu memleketin ana - babasına acıyınız, parasına, puluna acıyınız, okulları kapatmayalım, elbirliği ile bu anarşiyi önleyelim diye, nice defa ben yalvardım; ama hepimiz güldünüz...

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Siz de acıyın 300 kişiye.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi gelip 300 kişinin hesabını benden sormaya hakkınız yoktur.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Siz öldürdünüz.

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — Kimden soracağız, kimden?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — O 300 kişiden önce de bu memleketin Cumhuriyetine ve mukaddesatına kastedenleri, siz geldiniz 1974'te de affettiniz; Şimdi suçlu arıyorsanız, suçluların başında siz varsınız.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Vay, kendi suçunu da bizim üstümüze at. Bütün bunları siz organize ediyorsunuz.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bir aylık Hükümetinizin tuttuğu yol ortada. Girdiğiniz bakanlıklarda makamları, mevkileri talan ettiniz, Devletin maliyesini yağma ettiniz, şimdi gelip 26,5 aylık Hükümetin hesabını soruyorsunuz...

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sizin gibi hırsız mıyız?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Hükümetin hesabı açık, her zaman açık tutuyoruz; verdiğiniz önergeler ortada, hesap sorabilirsiniz.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — O gün gelecek, o gün gelecek.

BAŞKAN — Sayın Erkmenoğlu, Sayın Erkmenoğlu...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Arkadaşlarım, acınızı anlıyorum, ıstırabınızı anlıyorum, eleminizi anlıyorum; hükümeti kuramadıysanız, güvenoyu almadıysanız kabahat bizim değil, kabahat sizin tutum ve davranışınızdır.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Biraderlere değil, belediyelere verildi; biraderlere pay kalmadı, onun için üzüntü içindesiniz.

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — İmar yahu insaf be.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Rengin kızarmıyor mu?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayıları şaşırtıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın İleri, Sayın İleri.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — 27 yıldır memleketi bu hale siz getirdiniz.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Kimin kimde nesi olduğunu bu millet iyi biliyor; hem İftira edeceksiniz, hem de gelip burada haksızlık yapacaksınız...

BAŞKAN — Sayın İleri, Sayın Erkmenoğlu..,

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Gelir haraya emisyon bahsederler, gelir buraya pahalılıktan, enflasyondan, defalarca bu kürsüde bahsederler.., 1974'te % 29,9 enflasyon hızını siz yarattınız; ama sizin o perişan Hükümetinizi aldık, aynı sene % 10'a indirdik enflasyon hızını, % 15'e indirdik bir sene sonra. Yaptığınız tahribatı iki senede biz düzelterek bu milletin huzuruna geldiysek; hesap verecek biz miyiz, yoksa memleketi iflâsa götüren siz misiniz?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Rengin kızarmıyor değil mi?

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — İnsaf yahu, Türkiye'de yaşamıyor gibi.

BAŞKAN — Müsaade buyurun. Devam edin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım..,

BAŞKAN — Devam edin, ben elimden geldiği kadar sizin konuşmanızı sağlamaya çalışıyorum. Benim vazifem o; hangi partiden olursa olsun hatibi konuşurmaktır benim vazifem.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ecevit Hükümet Başkanı olunca, Ecevit'in Hükümeti umut Hükümeti.,.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Umut Hükümet tabii.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — 8,5 milyon Türk milliyetçisinin oyuna dayanarak gelen Hükümet Cephe Hükümeti...

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Sayın Başkan 8,5 milyon diyor, gerici milliyetçi değil mi?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Çok söz söylüyorum size Sayın Profesör, lütfen.

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Lâflarım i geri al, sözünü geri al.

HİLMÎ NÂLBANTOĞLU (Erzurum) — Yuh

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Özgürlük istiyorsanız, özgürlüğüme müdahale etmeyin.

BAŞKAN — Sayın Alacakaptan, Sayın Alacakaptan...

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Sayın Başkan, 8,5 milyon milliyetçi diyor, gerisi değil mi?

BAŞKAN — Sayın Alacakaptan rica edeyim.

HİLMÎ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Yuh

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Yuh sana

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Yuh senin, ervahına yuh senin. Yuh sana, senin sülâlene yuh.

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu, Sayın Nalbantoğlu...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Otur da dinle, mecbursun dinlemeye, ben Milletin kürsüsünde konuşuyorum.

BAŞKAN — Sayın Nalbanloğlu, Sayın Ucuzal, belli bir seviyede görüşmeyi yürütmeye mecbursunuz. Sayın Nalbantoğlu rica edeyim. Sayın Ucuzal siz de biraz sakın konuşun.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Getirmiş benim Sayın Hükümetim, bir Programla gelmiş Yüce Meclisin önüne.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Ne program, ne program... !

BAŞKAN — Sakin konuşun Sayın Ucuzal, biraz sakın konuşun.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayın Başkan, tek yönlü konuşarak, el uzatarak konuşmak var mı?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Daha ikinci sayfasında, “Büyük Atatürk’ün önderliğinde aziz Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini Anayasamızdaki te-

mel nitelikleriyle savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız.” diyen bu hükümeti Anayasa dışı ilân edenlere acımdan başka söyleyecek sözüm yoktur.

Geliyoruz Anayasanın 56’ncı maddesinde vücut bulan siyasi partilere. “Memleketin mukadderatı için el ele verelim, diyalog kuralım” diyoruz, buna aldırın yok. Açın sizin Hükümetinizin getirdiği programı; sadece 26,5 aylık Hükümeti suçlamaktan başka ne var?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Suçluların telâşına düşme.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayın Başkan, burada tek yönlü konuşma tarzı var mı?

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, hatip konuşamıyor, Sayın Başkan, hatip konuşma imkânı bulamıyor.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, Sayın Ucuzal siz de şahıslara hitap etmeyin.

Sayın Dalokay, ben görevimi yapıyorum, ben görevimi yapıyorum.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, hatip konuşamıyor.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Benim buradaki konuşma hakkımı.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, biz samda dinledik, bir de siz sabırla dinleyin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ben gerçekleri dile getirirken..

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Hepsi iftira.

BAŞKAN — İki taraf da sabırsız, iki taraf da yüksek sesle birbirlerine bağıyor, benim sükûneti sağlıklı korumaktan başka elimden gelen bir şey yok. Sayın Dalokay lütfen. Ben de iki tarafı dinletmeye çalışıyorum.

Devam edin Sayın Ucuzal.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, ben burada kimseye iftira etmek için konuşmuyorum, kimseyi itham etmek için de konuşmuyorum, ben gerçekleri dile getiriyorum. Geliyor buraya C.H.P. Sözcüsü, falan tarihte Bölükbaşı böyle demiş,..

Değerli Arkadaşlarım, o tarihte Bölükbaşı’nın yanındaki Tahtakılıç ne derdi, ona da söyleseler ya,..

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Onu da söyle, onu da sen söyle.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Onu da sen söyle.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Söyleyeyim. Peki, 40 yıl C.H.P.ye Genel Başkanlık yapan İsmet Paşa ölümünden bir kaç ay önce o tehlikeli trenden kendisini atıp kurtulduktan sonra, yeni Cumhuriyet Halk Partisine ne söyledi onu söyleyin...

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — Millet ne söyledi bir de onu söyle.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Sen ne öğrenmişsin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Arkadaşlarım tekrar ediyorum.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, müdahale etmeyin...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın arkadaşım, biraz zaman geçerse öğreneceksin, daha yeni geldin Senato'ya.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Sen ne öğrenmişsin?

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu, Sayın Erkmen-oğlu...

Sayın Erkmenoğlu, Sayın Nalbantoğlu...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Çok şey öğretecek bu Senato size.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Ne öğrenmişsin sen, ne öğrenmişsin?

BAŞKAN — Birbirimizi dinlemezsek, kolay kolay görüşmeler bitmez.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, ben iki kelime konuştuğum müdahale ettiniz, o hatipten daha çok konuşuyor müdahale etmiyorsunuz,,.

BAŞKAN — Sayın Kara, nasıl müdahale etmiyorum artık, ne yapayım?

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Tatbikat vur, tüzük var, müeyyide var. Hiç bir şey yok mu elinizde?

BAŞKAN — Benim takdirime bağlıdır. Aynı şekilde tatbik edersem, size de tatbik etmek lâzım, tek taraflı değil. Lütfen Sayın Kara.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Tatbik etmemeniz için ben dışarıya çıktım.

BAŞKAN — Sayın Kara, siz doktorsunuz, sinirlenmenin sağlığa zararlı olduğunu çok iyi bilirsiniz, (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Devam edin Sayın Ucuza.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Efendim, birtakım demokratik kuruluşlar, birtakım örgütler bizim Hükümetimizin kurulmasının karşısına çıkıyormuş, onlarla da beraber olduğunu söylüyorlarmış...

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sizi uyarıyorlar.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Anayasanın neresinde yazılı?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Her tarafında.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sen Anayasayı alfabe gibi okumuşsun.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Demokrasiye inanıyorsanız, bir tek oy farkı her şeyi yola getirmeye kâdirdir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Parlamento'nun dışındaki kuruluşların bir gücünün olduğunu, Sayın İleri nerede gördük? Siz bunlara güvenerek bu memlekette demokrasiyi sürdürecekseniz, hiç bir şeyin hakkından gelemezsiniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Elini, kolunu hareket ettirerek konuşuyor Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, konuşsun... Fikridir söyleyecek.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Cepheyle konuşsun, Başbakanıyla konuşsun. Neden bana bakarak konuşuyor?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sana söylüyorum.

BAŞKAN — Konuşsun...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Hoşuna gidiyorsun da onun için bakıyor. Burnun çok güzel de ondan.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Seni gerçeklere davet ediyorum.

BAŞKAN — Her şeye cevap vermek zorunda değilsiniz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Cephesini iyi seçsin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Size defalarca söyledim buradan.

BAŞKAN — Her yiğidin bir yoğurt yiyişi var. Sayın Ucuzal'ın da konuşma tarzı o. Alışacaksınız efendim, müdahale yek, müdahale yok.

Devam edin Sayın Ucuzal.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Size bu kürsüden defalarca seslendim, Adalet Partisini itham etmekle bir yere gidemezsiniz. Neyi ortaya koyarsanız alacağınız cevap hazırdır.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Biz itham etmiyoruz, millet itham ediyor.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biz ikaz ettik, ikaza da devam edeceğiz. Biz sizi itham etmedik; ama siz maalesef geldiniz, ne Cumhuriyet Halk Partisine, ne de yeni Cumhuriyet Halk Partisine yakışmayan bir tarzda burada çok çirkin kelimeleri sarf ettiniz.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, müddetiniz doluyor.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkan, müddetin yarısını onlar çalıştırdılar. Lütfedin.

BAŞKAN — Hesap ediyorum, onları da hesap ediyorum.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Benim konuşmam yarıda kesildi.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin lütfen.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — Sayın Başkan, Sayın Ucuzal kavga eder gibi konuşuyor.

BAŞKAN — Sayın Özer, lütfen.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Gerçekleri dile getirirken kavga kabul edebilirsiniz, iftira yaparken nasihat... Böyle şey yok sevgili arkadaşlarım.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bakan olmaksın bakan, sık sık konuşsun.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Terbiyeli olun.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, Sayın Ucuzal.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkan, ne demek yani?

BAŞKAN — Ne diyor?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bilmiyorum, dinlemiyorsunuz öyleyse.

BAŞKAN — Dinliyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Zeki Müren'e benziyor.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bakan olmanızı İstiyorum.

BAŞKAN — Sayın İleri rica ediyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Siz de artist olmak istiyorsunuz.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Siz 4 yıldır buradasınız, benim bu kürsüde konuşma tarzımı biliyorsunuz; sizin 13 yıldan beri burada olan arkadaşlarınız da benim buradaki konuşma tarzımı iyi bilir.

Ben buraya büyük milletimi temsilen senatör olarak geldim ve en büyük vazife de benim için budur. Sizin hayalinizde yaşattığınız hususları bize yakıştırmaya hakkım yoktur.

BAŞKAN — Sayın Ucuza lütfen.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, ikazınıza uyararak sözümü burada kesiyor, Yüce Heyeti saygı ile selâmlıyor, yeni Hükümetimize başarılar diliyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Kemâl Sarıbrahimoğlu, buyurun efendim. Müddet 15 dakikadır.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana) — Saygıdeğer parlamenterleri ve Hükümet üyelerini saygı ile selâmlarım.

İkinci MC Hükümeti okunan programı ile maalesef Anayasaya ters düşmüştür.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Neresine?

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Sabırlı ol beyefendi. Doktorsun sabırlı ol.

BAŞKAN — Bu konuşmalar bu şekilde devam edemez. “Ters düşüyor” diyor, hemen “Neden?” diyorsunuz. Yapmayın.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — “Anayasanın neresine ters düşüyor?” diye soruyorum, hemen müdahale ediyorsunuz, Başkan olarak kendisini ikaz edin.

BAŞKAN — Bu şekilde devam etmez.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Anayasanın neresine ters düşüğünü soruyorum, siz hemen sözümü kesiyorsunuz, belki kendisi Anayasaya ters düşüyor.

BAŞKAN — Kesiyorum. Çünkü...

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Ben de kendisine soruyorum.

BAŞKAN — Sorma hakkınız yok ki. Yok, sorma hakkınız yok.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Sayın Başkan, anlaşılan politika yeni yeni boyutlara ulaşıyor. Anlaşıldı ki, bugüne kadarki gördüğümüz usuller bir tarafa itiliyor. Muhterem arkadaşlarımızdan öğreniyoruz; sormak var, lâf atmak var, ortalığı karıştırmak var. Ben de karıştırayım bari.

BAŞKAN — Sayın Karayığit lütfen. Devam edin efendim.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Her halde bu lüzumsuz müdahaleleri hesap edeceksiniz Sayın Reis.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Lüzumsuz değil, lüzumlu müdahaledir; ben soruyorum “Anayasanın neresindedir?” diye Her senatör lüzumlu müdahalede bulunur, gerekçe budur bundan sonra.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu, siz de davet etmeyin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Anayasanın 3’ncü maddesi “Türkiye, Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür” ilkesini koymuştur. İkinci MC iktidarı, Türk Milletini milliyetçiler, solcular kamplarına ayırmak ve bugünkü Hükümeti milliyetçilerin Hükümeti olarak kabul ve ilân eylemek suretiyle milletin bölünmezliği ilkesini ihlâl ve ihmal eylemektedir.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Programın hangi sayfasında?

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Beyefendi biraz evvel Sayın Grup Sözcünüz Ucuzal dahi “Biz milliyettiler 8,5 milyon milliyetçileri temsil ediyoruz” buyurdular.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Doğru.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Mamafih bu müdahaleleriniz hoşuma gidiyor, çünkü MC iktidarı demekten siz de utanır hale gelmişsiniz.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — İftihar ederiz, İftihar.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Bunu sağlıklı bir gelişme sayıyorum.

Ayrıca, hükümetler Cumhuriyet hükümetleridir. Türk milletini, kanunlar çerçevesinde idare ve temsil ile yetkili ve görevlidirler.

Hukuk Devleti ilkesinin gereği de devlet olmanın haysiyeti de bunu gerektirir.

Ekinci MC Hükümetinin devamından ibaret olan ve geçmiş acı misalleriyle ispat etmiş olduğu üzere, milleti düşman kamplara bölen bir Hükümet, Devletin ve milletin hükümeti olmak niteliğini kaybetmiş, meşruiyet sınırının dışına düşmüş demektir.

Hükümet Programında din ve vicdan hürriyetinin kullanılmasında “Çeşitli haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olan ters uygulamaları düzeltmek maksadıyla Türk Ceza Kanununun 163’ncü maddesini tadil edeceğiz” denmekte ve “İslâm Enstitüsü mezunlarının liselerde sosyal ilimler dersleri öğretmeni ve imam hatip lisesi mezunlarının ilkokullarda din ve ahlâk dersleri hocası olmaları mümkün kılınacaktır” denmektedir.

Dikkat nazarlarınızı bilhassa bir noktaya celbetmek isterim; “Öğretmeni” demiyor, “Hocası” diyor.

Bu ve bu konudaki diğer önerileriyle MC İktidarı Anayasanın 2'nci maddesindeki "Layiklik" ilkesine ters düştüğü gibi, Anayasanın 19'ncu maddesinde ifadesini bulan din ve vicdan hürriyetini de ihlâl etmektedir.

Ayrıca, teokratik bir devlet düzeninin kurulmasını hedeflediğinden şüphe bulunmayan vaat ve önerileriyle Anayasanın 19'ncu maddesinin üçüncü fıkrası açıklığına ters düşen MC İktidarını oluşturan partiler, aynı fıkranın son cümlesi açıklığı ve Siyasi Partiler Yasası açısından Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmaya müstahak olmuşlardır.

MC İktidarının geçmiş tatbikatı "Layiklik" ilkesine ters bir anlayışın ifadesi olmuş ve Birinci MC iktidarının başları bu vadede birbirleriyle yarışmışlardır. Özellikle Sayın Demirel'in çığ bir istismarı sergileyen davranışları, Sayın Erbakan'ın bütün milletçe izlenen davranışları, gerçek vatansever Atatürkçü ve milliyetçi vatandaşları gönülden yaralamıştır.

Layikliğin din düşmanlığı şeklinde...

MUZAFFER DEMİRTAŞ (Konya) — Beynelmillecileri de...

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Beyefendi, biz Atatürkçü ve gerçek milliyetçiyiz; biraz sonra okuyacağım size. Okumasını bilmiyorsunuz, dinlemesini öğrenin.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu devam edin,

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Layikliğin, din düşmanlığı şeklinde anlaşıldığı, samimi müminlere zulmedildiği, ne zaman ve nasıl mümkün olmuştur?

27 yıldır, pek küçük aralar hark, MC İktidarı veya murisi olduğunu iddia ettiği idareler tarafından yönetilmek talihsizliğine uğrayan Türkiye'mizde bu ifadeler, kendi kendini itham ve geçmiş idarelere böhmandan başka bir şeyi ifade etmez.

163'ncü madde tadil edilecekse, bunun karşıtı olan 143 ve 142'nci maddenin de tadili Anayasanın 20'nci ve 12'nci maddelerinin gereği değil midir? Acaba Sayın MC İktidarı bu suali mukadderin kendilerinin karşılarına çıkarılacağını bilmemekte midirler? Bu sualin karşılarına çıkacağını bilmektedirler. 163'ncü maddenin tadiline güçlerinin yetmeyeceğini de bilmektedirler. Yalnız, bu sualleri soranlardan "Siz komünistsiniz, siz komünistleri himaye ediyorsunuz" diye itham nedeni bulmak için bu Programa konmuştur; ama hükümetler, ciddi adamların kuracağı milleti temsil eden büyük teşekküllerdir.

Siz gülersiniz bana, böyle çok gülenleri de gördüm. Ben sizden daha da eski politikacıyım Sayın Demirel; ama samimiyetsizliğin neticesinde bir kayaya İnsanın başını çarptığını da gördüm. (A.P. sıralarından Şiddetli gürültüler)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Eskiler bit pazarındadır, senin yerin bit pazarıdır.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu...

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Neden müdahale etmiyorsunuz: Sayın Başkan?

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bir dakika, beni dinleyin.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, zamanında müdahale edin, zamanında müdahale etmiyorsunuz.

BAŞKAN — Sabırlı olun, bir dakika beni dinleyin. Kaçınıcı kezdır söylüyorum, ben Başkan olarak kürsüde söz söyleyen üyenin konuşmasını himaye etmekle, düşün hürriyetine dayanarak onun serbestçe konuşmasını sağlamakla kendimi görevli sayarım.

Sayın Sariibrahimoğlu, Sayın Demirel'e "Ben senden daha eski politikacıyım" demekle bir suç mu işlemiştir; feveran gösteriyorsunuz?

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Şahıslara hitap etmek var mı? Niçin müdahale etmiyorsunuz?

BAŞKAN — Bir dakika, bir dakika sinirlenmeyin.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Kürsüden şahısları itham etmek var mı?

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Zamanında hatibe müdahale etmeniz gerekir.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Gayrimeşru Başkan, gayrimeşrusun.

BAŞKAN — Sayın Gülcügil, ben Cumhuriyet Senatosu Başkanıyım.,

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Gayrimeşrusun; sen ve partin de...

BAŞKAN — Bir dakika, bir dakika, karşında...

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Seni meşru tanımıyorum. (A.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Senin partin gayrimeşru...

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bir dakika ben...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, bu çingeneyi dışarıya atın.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Sayın Başkan, Başkan olmak batılı müdafaa etmek hakkını vermez, hakareti müdafaa edemezsiniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Çağlayangil, bir dakika. Meseleler, bağırarak, hiddetle çözüme gitmez.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Hep sen bağıryorsun. Hükümete hakaret ediyor.

EKREM KABAY (Burdur) — Senin burada söz hakkın yok, burada konuşamazsın.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Kabay, beni dinleyin.

Bir şeyi bileceksiniz, bir şeyi açıkça bileceksiniz; Başkana gayri meşru diyenlerin cevabını Sırrı Atalay çok iyi verir; ama şurada, şu anda Başkan olarak bulunuyorum. Yoksa, bana en ufak bir hakaretin nasıl karşılanacağını hepiniz iyi bilirsiniz, hem çok iyi bilirsiniz; ama bir şey var, şu anda ben Başkanım; ne yaparsanız, ne söylerseniz (Dikkat edin) ne söylerseniz, bu sözü söyleyenlerin (Zinhar Yüksek Heyet için demiyorum) seviyesine inmeyeceğim.

Devam edin...

NAHİT MENTEŞE (Aydın Milletvekili) — Sayın Başkan, kendinize karşı gösterdiğiniz hassasiyeti Hükümete karşı da göstermelisiniz. (*CHP sıralarından şiddetli gürültüler “Bir milletvekili burada nasıl konuşabilir?” sesleri*)

BAŞKAN — Sayın Menteşe, bir dakika. Sayın arkadaşlarım...

MUSTAFA GÜLCÜĞİL (Isparta) — Sustursana onları, neden susturmuyorsun?

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Burada senatör konuşur.

BAŞKAN — Sayın Şeydibeyoğlu, Sayın Seydibeyoğlu...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bu Hükümet üyeleri nerede konuşup konuşamayacaklarını bilmiyorlar.

BAŞKAN — Ben, İçtüzüğün bana verdiği celseyi tadil etme hakkını kullanmayacağım. Ne yaparsanız yapın, bu Birleşimi sonuna kadar sürdüreceğini. Ben, Cumhuriyet Senatosunun 107 oyunu almış Başkanı olarak, ne dersiniz deyin, ne yaparsanız yapın, vicdanıma karşı şeref taşıyorum. Bunu iyi biliniz.

Devanı ediyorum. Buyurun Sayın Sarııbrahimoğlu (*C.H.P. sıralarından alkışlar*)

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Programda seçim emniyetinden, hür ve demokratik seçimlerden bahsedilmektedir.

Birinci MC İktidarının marifetlerine tanık olmasaydık bu pasajı alkışlamayı yurtseverlik görevi sayardık.

Seçim günü seçim hile ve baskıları yapmamak veya yapamamak, seçim emniyetinin teminatı değildir; bir parçasıdır. Seçimden önce ve iktidarı boyunca kendinden olmayanların can ve mal emniyetini hiçe sayan, milleti düşman kamplara bölmek için Kara taş radyosundan televizyonuna ve bir kısım basınına kadar tüm yayın vasıtalarını seferber eden bir idarenin dürüst seçimden ve seçim emniyetinden bahsetmesini tebessümle ve teessürle karşılamak hakkımız ve görevimizdir.

Milliyetçi adını taktıkları dörtbuçuk başlı İktidar döneminde gerçek vatanperver ve milliyetçi vatandaşlara Devlet kapılarının kapandığını, kredi musluklarının kesildiğini, okuma ve okutma özgürlüklerinin silah zoruyla önlendiğini bilen vatandaşların, model, tavır ve şahıslar itibarıyla aynı olan İkinci MC İktidarının seçim emniyetinden bahsetmesini, millet izan ve irfanıyla alay anlamında kabul etmesi doğaldır.

Plansız, programsız ve kaynakları belirtilmeden ağır sanayi hamlelerinden bahsedilmesi, gerçekten n dil etçe alay konusu olan sahnelerin tekrar sergileneceği anlamını taşımaktadır.

27 yıldır montajcılığın ve dışa bağımlı ve beynelmilel sermayenin kontrolündeki uydurma ve müstemleke tipi sanayileşmenin tatbikçisi ve müdafii olan bir zihniyetin, üç başlı İkinci MC İktidarını yaratabilme uğruna bağımsız ve milli bir sanayi hamlesini önermeye kalkışması samimiyeysizliğin en büyük kanıtıdır.

Beynelmilel sermayeye bağımlı ve çağ dışı bir kapitalizmin 27 yıllık tatbikçisi AP'nin milliyetçi toplumcu ve ümmetçi ve teokratik düzen taraflısı kanatlarla türlü çeşitli tavizler ve çelişkilerle dolu vaatleri içeren programla, Türk emekçisine, bürokratına, Türk köylüsüne ve tüm Türk Milletine ve Devletine can ve mal emniyetini getireceğini, sosyal adalet ilkelerine uygun bir kalkınma hamlesini gerçekleştireceğini, dış sorunları çözeceğini ve dev ekonomik problemleri halledeceğini beklemek hayalden ibarettir,

İkinci MC İktidarı Türk Milleti ve Devleti için talihsizliktir, acı ve karanlık bir dönemin devamıdır. Tüm gerçek vatansever, gerçek milliyetçi ve Türk Milletinin vatan: ve milletiyle bölünmezliğinin ve layık Cumhuriyet ilkelerinin dokunulmazlığının inançlı taraftarlarının güç ve elbirliğiyle, dilerim ki bu karanlık gün bir an evvel aydınlığa çevrilsin.

Şimdi arkadaşlarım, galiba Sayın arkadaşlarımla müdahalesi yüzünden hedere uğrayan birkaç dakikam daha var onu da arz edeyim.

BAŞKAN — Aslında müddetiniz doldu; ama müdahaleler için size üç dakika daha söz veriyorum.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Peki efendim,

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bize aynı şeyi yapmadınız.

BAŞKAN — İnsaf edin, insaf edin; size de aynı şeyi yaptım Sayın Ucuza.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bize yapmadınız.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım;

Sayın İkinci MC İktidarının, bir türlü Atatürkçülüğü, “Sosyal Devlet” ilkesini sindiremediğini ve bu Anayasayı benimsemediğini kanıtlayan bir pasaj okuyup ve bunu Anayasama dibacesiyle ispat edeceğim.

35'inci sayfa bakınız, finişte bütün bu milliyetçilik vesaire dedikleri ilkelerin kaynağını dibaceden alıyorlar; ama Anayasayı âdeti bu yanlış, hatalı değerlendirmelerinin yalancı şahidi tutmak istemektedirler. Bunu göstereceğim.

Bizi millet yapan ve bir arada güçlü tutan inanca yürekten bağlıyız.

Anayasada ifadesini bulan, bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri camiasının eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen milliyetçilik inancının, milletçe birlik ve beraberliğimizi sağlayan bir kuvvet kaynağı sayıyoruz” Amenna.

Peki, lütfedip, kerem edip de bu milliyetçilik ilkesinin hangi anlamda, hangi maksatlarla kabul edildiğini ve hangi hedeflere ulaşmak için vazedildiğini belli eden bundan sonraki fıkraları yazsanıza buraya... Yok, yazmazlar; aynen almışlar çünkü. Yoksa, kendileri uydurmuş yahut kendileri yazmış derdim; mevzuu yoktu.

Devam ediyoruz:

“Bu milliyetçilikten ilham alarak ve (Yurtta sulh, Cihanda sulh) ilkesinin, milli mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın (ki, bunun içinde layiklik de var beyler ve baştadır) tam şuuruna sahip olarak insan hak

ve hürriyetlerini ki, bunda yaşama hakkı da var, milli dayanışmayı, sosyal adaleti ki, özellikle aradım. Sosyal hukuk devleti tabirine rastlamamanın ıstırabı içindeyim Programda, ferdin ve toplumun huzur ve refahını geliştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini, bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak için Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancıyla (Sayın Ucuza! iyi dinlesin)..."

BAŞKAN — Sayın Sarıbrahimoğlu, müdahaleyi davet etmeyin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — "... Hürriyete, adalete ve fazilete aşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder"

Sadece sandıktan çıktığı ve muayyen bir ekseriyeti elde ettiği için, burada yasal bir yetkiye dayanan parfümerilerin değil, namuslu, haysiyetli, gerçek milliyetçi, vatanperver Türk evlâtlarının emanetine teslim ediyor bu ilkeleri.

Oram için, Sayın Ucuza!'ın ve Sayın Hükümet üyelerinin ve özellikle iki gün sonra vicdanlarıyla baş başa kalacak olan parlamenterlerin vicdanına hitap ederek ve 1893 yılında...

AHMET CEMİL KAMA (Trabzon) — Çok hitap etliniz vicdanlara; ama para etmedi.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Beyefendi, cümlem devam ediyor, rica ederim; cümle bilirlilik usûl budur.

BAŞKAN — Sayın Sarıbrahimoğlu, lütfen bitirin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

BAŞKAN — Bitirin, lütfen.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Siz kendi vicdanınızla baş başa kaim da ondan sonra...

BAŞKAN — Ama, mütemadiyen bana "Karşı tarafı sustur." diyorsunuz.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, hep bizi görüyorsunuz; çok görüyorsunuz bizi.

BAŞKAN — Ben hepinizi görüyorum, hepinizi görüyorum.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım.

1893'te yaşamış ve 20 Ekim 1893'te beyanda bulunmuş olan Amerikalı çilekeş bir devlet ve politika adamının sözleriyle sözlerime son vereceğim. Herhalde bunu da itiraz edemezsiniz; bu Amerikalı. (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Frederick Douglass isminde, Büyükelçilik yapmış ve Başkanvekili seçimi adaylığında bulunmuş ve parti genel başkanlığı yapmıştır.

Bu diyor ki; "insanoğlunun hemen her türünden oluşan bizim gibi bir ulusta, yasalar önünde ne zengin ne fakir, ne yüksek ne alçak, ne siyah ne beyaz, herkes için sadece tek ülke, tek vatandaşlık, eşit haklar ve kader birliği olmalıdır. En aciz vatandaşın yaşam, özgürlük ve mutluluk haklarını korumayan, ya da koruyamayan bir hükümet hiç bir vakit kaybetmeden ıslah edilmeli, ya da devrilmelidir"

Muhterem arkadaşlarım;

1893; yani 100 seneye yakın bir zaman evvel bir Amerikalı politikacı bunu diyor. Artık...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Amerikalı değil, Amerikalı.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Mani, sempatik gelir diye size, Amerikalı olduğunu bilhassa vurguluyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Türkçe konuşmasını bilmiyor.

BAŞKAN — Tamam Sayın Sarıibrahimoğlu, konuşma müddetiniz doldu.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım;

Bu memleket de hepimizin.,

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu, bitti konuşmanız.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — ... Bu vicdan da sizin bu vatan da hepimizin.

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — O vicdan da senin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Allaha şükür, bu vicdan benim.

Sizi vicdanınızla baş başa bırakıyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Zaten baş başayız biz kendi vicdanımızla,

BAŞKAN — Tamam efendim, tamam. Sayın Sarıibrahimoğlu...

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Allah, İkinci MC İktidarını Birinci MC İktidarına benzetmesin, memleketi hayırlı hizmetler nasip eylesin. (A.P. sıralarından "Amin" sesleri ve C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sekiz Sayın üye söz almış, konuşmuş; henüz 14 Sayın üye de söz almış, konuşmamıştır.

Bir yeterlik önergesi vardır, okutuyorum.

Sayın Hasan Güven, tam sıra sizin; ama yeterlik önergesi kabul edilirse konuşamazsınız, edilmezse konuşursunuz.

Önergeyi okutuyorum:

Başkanlığa

Konu aydınlanmıştır. Müzakeratin kifayetini arz ederim.

Haldun Menteşeoğlu (Muğla)

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, aleyhinde.

BAŞKAN — Acele etmeyin, acele etmeyin. Yeterliğin aleyhinde bir Önerge gönderilmiştir, okutuyorum:

Başkanlığa

Yeterlik önergesinin aleyhinde söz istiyorum. Gereğini arz ederim

Niyazi Ünsal (Erzincan)

BAŞKAN — Sayın Ünsal, yeterlik aleyhinde size söz vereceğim; ama hemen rica edeceğim; sinirler bir hayli yorgun ve her iki taraf, özellikle iki büyük partinin üyeleri birbirini, Başkanın görmediğini iddia ederek, Başkanı da ciddi bir şekilde eleştiriyorlar. Siz, daha çok eleştirilere meydan vermemek ve münhasıran yeterlik önergesi aleyhinde olmak üzere buyurun,

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan;

Bugün burada bir Cumhuriyet Hükümetinin Programı değil, 300 ölü veren, ülkeyi kardeş... (A.P. sıralarından gürültüler)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Başladık, Cumhuriyet Hükümetinin Programı okunuyor burada,

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Ben başlamadan sen başladın,

BAŞKAN — Canım hele bir durun bakalım, ne acele ediyorsunuz?”

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Benim başlayacağım daha geride.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Cephe, Cephe,...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Çete babandır.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Cephe dedim Cephe.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bugün burada Cumhuriyet Hükümetinin Programı değil, 300 ölü veren, ülkeyi kardeş kavgalarının içine atan sayısız olayın, yolsuzluğun, şu, ya da bu ad altındaki...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, önerge aleyhinde mi konuşuyor?

BAŞKAN — Ben takdir edeceğim”

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın İnan’ı bir dakika konuşturmadınız.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ... Suçun ortağı ve sorumlusu olan üç insanın hesabı görülüyor.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın üyeler.

Sataşma konusuyla yeterlik önergesinin aleyhindeki konuşmayı birbirinden ayırmanızı evvelâ isteyeceğim. Birbirinden farklı. Hemen mukayese yapıyorsunuz, “Sayın İnan’a söz vermedi” diyorsunuz. İnan’ın sözü sataşma ile ilgiliydi, Sayın üyenin ise, yeterlik önergesi aleyhindedir.

Daha konuşmadan önce ben gerekli uyardıyı yaptım; ama bırakın bir kaç cümle konuşsun,, eğer yeterlikle ilgisini bulmazsam, izin verin ben müdahale edeyim,

sizden önce ben ama siz müdahale ederseniz, görüşmelerin uzamasına sebep olursunuz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, izin verirsiniz, ben konuşma isteğinin uzamasını isteyeceğim. Bunun nedenlerini, gerekçelerini burada saya saya, Sayın üyelerin bu önerenin aleyhinde oy kullanmalarım isteyeceğim.

Bu nedenle, Sayın arkadaşların beni sükunetle, gerekçelerimi sessizlikle dinlemelerini rica ediyorum, Bağırılrsa da, müdahale edilse de ben bunları söyleyeceğim; yalnız zaman kaybederiz. Bunu kaybetmemek için dinlemenizi istirham ediyorum.

Önemli bir gündeyiz arkadaşlar. Yeniden açılacak kanlı dönemin dökümü yapılıyor burada. Aralarında oluşturdukları gizli pazarlığı, aralarında kurdukları gizli tuzağı öğrenmek istiyoruz, Nasıl keseriz bu işi kısa biz? Kim, yarın, nerede, nasıl öldürülecektir? Kim, nerede nasıl, kimler tarafından kurşunlanacaktır. Bunu bileceğiz.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Türkiye burası, Türkiye burası, Mao'nun memleketi değil kimse kimseyi öldüremez

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Ölümleri kim idare edecektir, bu ortaklığın içinde? Bunlar arasında gizli olan protokolde bu iş kime verilmiştir? Bunu anlamak için konuşmam gerekiyor benim, bildiklerimi buraya dökmem gerekiyor benim. Dinleyin şimdi, birini bildiriyorum.

Bugün aldığım bir mektupta,, (A.P. sıralarından “Vay, vay, sesleri)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Hep mektupla konuşuyorsun.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Evet vay vay, şimdi dinleyin beyefendi,

Bugün aldığım mektuptan bu kanlı olaylar? Cumhuriyet Senatosunun ve Meclisin...

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Sen yazabilirsin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Evet Bozkurt...

Ben yazmış olabilirim dinle şimdi.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Tabi sen yazdın, bize her gün bir mektuptan hapsediyorsun,

BAŞKAN — Sayın Ünsal, üyelere hitap etmeyiniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun...

Üye bana oturduğu yerden lâf atıyor, cevabını alıyor Sayın Başkan.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Her gün mektup okuyamazsın buradan.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bu kanlı olaylara, adam öldürmelere Cumhuriyet Senatosu ve Meclisin de ismi karışmaya başladı.,

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Senin de adın vardır.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun ve Meclisin servis arabalarının geceleri Çubuk İlçesinden, Elmadağ'dan ve çevreden saldırganları getirdiği, görevini yaptıktan sonra geri götürdüğü söyleniyor.

Ben bunları burada (*A.P. sıralarından gürültüler sıra kapaklarına vurmalar*)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — O sizin, işiniz. O işlerde biz başarılı değiliz, siz başarılısınız.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, bir dakika

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Ben buradan bunları teker teker ispat edeceğim.

BAŞKAN — Sayın Ünsal Sayın Ünsal,

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, arabanın hesabını ver.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, yeterlik önergesinde meseleleri, sorunları şu veya bu şekilde değerlendirmeye hakkınız yoktur.

AHMET CEMİL. KARA (Trabzon) — Yapan da namussuz, itham eden de namussuz.

BAŞKAN — Bırakın canım siz mi konuşacaksınız?

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Anlamadım.

BAŞKAN — Hem Başkan...

AHMET CEMİL. KARA (Trabzon) — Yapan da namussuzdur, itham eden de namussuzdur, şerefsizdir,

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — İtham eden varsa.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Ünsal

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bir dakika,

BAŞKAN — Sayın kara bir üyeye bu şekilde,

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — İtham eden diyorum,

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın Başkan bu sözleri bana söylediyse, namussuzun kendisidir.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal,.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — O halde sensin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Şerefsizliğin lüzumu yok, beni dinle.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Dinlemek mecburiyetinde değilim, sen parazit yapıyorsun.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Kara...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Saygısız adam, ben aldığım mektubu açıklıyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sahte mektupları okuyamazsın burada. Burası Cumhuriyet Senatosu her mektup okunmaz burada.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Dinlesene, dinle biraz.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal sözünüzü kestim. Sayın Kara...

(Hatibin sözleri; Başkan tarafından mikrofon kapatıldığından ve salondaki gürültüler sebebiyle tespit edilememiştir)

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, beni dinleyin. Sözünüzü kestim beni dinleyin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Bir dakika, hayır Sayın Ünsal.

Sayın Ünsal eğer siz yeterlik önergesi şu şu sebeplerden Cumhuriyet Senatusunda Hükümet Programı üzerinde görüşmeyi yeterli kılmamıştır. Şu nedenlerle görüşmelerin devamını istiyorum demez iseniz, yeni sataşmalara, yeni karşılıklı nahoş olaylara sebebiyet verecek iseniz, ikinci kez sizi sadede davet ediyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Bir dakika, beni dinleyin.

Sadede davet ediyorum, ben yıllardan beri Başkanvekili olarak, kısa süre de Başkan olarak Cumhuriyet Senatosunda hiç bir ceza şimdiye kadar tatbik etmedim, yine etmeyeceğim; ama şunu bilin ki, ben kolay kolay görüşmelerin çığırından çıkarılmasına da müsaade etmem, ceza vermeden bunu başarırım.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, teşekkür ederim ikazlarınıza,

BAŞKAN — Hayır, hududu çıkmayacaksınız.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Efendim ben hududu çıkmıyorum. Ama, söylemeye bırakmıyorsunuz. Siz bırakmıyorsunuz, karşı bırakmıyor.

BAŞKAN — Söylemesini bileceksiniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — İzin verin ben söyledikten sonra, onu söyleyeceğim şekle sokarım; ama izin verilmiyor ki.

BAŞKAN — Sükûnetle üyelere hitap etmeden yeterliğin gerekçesini...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, biraz önce bizim burada söyleyeceğimiz, Hükümet Programı nedeniyle dile getirdiğimiz olaylara, Meclisten bazı kimselerin, Senatodan bazı kimselerin nasıl karıştıklarını söyledim. Eğer bana konuşma fırsatı verilirse, bunu söylemekle kalmayacağım, bu işe kimlerin karıştığını, hangi arabaların nasıl getirdiğini ve nerelerde çalıştığını burada söyleyeceğim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Hükümetle ne ilgisi var?

BAŞKAN — Hayır Ege, bunu söyleyecek, hakkı tabii, yeterlik için müdahale etmeyin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Durum bu denli yaygındır.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Hükümetle, Cumhuriyet Senatosunun arabasının ne alâkası var?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Nasıl ne alâkası var? Hükümet Programını görüşüyoruz.

BAŞKAN — Sayın Ege, müdahale etmeyin. Sayın Ege, rica ediyorum. Siz Bakansınız Sayın Ege, müdahale etmeyin, rica ediyorum.

Sayın Ege, yeterlik aleyhinde konuşurken, sizin beğeneceğiniz bir ölçüde veya hut karşı tarafın için vereceği ölçüde değil, Başkanın takdir edeceği bir ölçü içerisinde konuşmak zorunluğu vardır.

İSKENDER CENAP EGE (Aydıın) — Biz size yardımcı olmak istiyoruz.

Meclisin ve Cumhuriyet Senatosu arabalarının şu veya bu şekilde kullanılması-
nın Hükümet Programıyla ilgisi ne?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Asayışı korumak için.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Ben ilgisini söyleyeceğim Sayın Ege, dinlerse-
niz.

Durum bu denli yaygındır, iç içedir.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, sinirlenmeyin, sükûnetle konuşun. Millet Meclisi veya Cumhuriyet Senatosu...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, böyle konuşma olmaz ki, verin o konuşsun benim yerime efendim, eğer yeterlik önergesi... Rica ederim yani, müsaade edin efendim, biraz da ben bir şey söyleyeyim,

BAŞKAN — Ben konuşacağım; ama siz de...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Yani kraldan çok kralcı kesilseniz de bunlar sizi şey etmesin,

BAŞKAN — Yeterliğin sınırları içinde kalın lütfen.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Efendim, benim Sözümlü toparlamama ne siz izin veriyorsunuz, ne de üyeler. Rica ederim.

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — Toparla, toparla.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Toparlamayacağım, bunun son noktasına kadar sayacağım. Hiç unutmayın.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sen önergenin aleyhinde konuşmak için çıkmadın. Biliyoruz biz seni,

BAŞKAN — Sayın Kara bırakmıyorsunuz,..

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım,

Faşizm tırmanma dönemini aşmış, uygulama dönemine gelmiştir. Faşizmin ustaları bu Hükümettir, bunları sayacağız. Zamanı hiç bir zaman böyle kısıtlamalarla bunları Saymamızı önleyemezsiniz. Bu işleri tezgâhlayanlar, her ne kadar şu günlerde kuzu postuna giriyorsa da ülke çapında yapılanlar korkunçtur. Bunlar; söyleyeceğiz. Kurtlar kuzu postuna girseler de zararsız olamazlar. Kurtların yediği kuzuları ben konuşarak burada sayacağım. Bunun için konuşacağım.

Seçim gezilerinde köpekler gibi çemkiren.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Dur bakalım, dur bakalım,

NIYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ... Saldıran, arabaları kemiren, dişlemek isteyen gençler gördüm.

OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya) — Ayıp, memleket gençliğine bunu nasıl dersin.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Hakaret ediyor, “Köpekler” diyor.

NIYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bunları bu hale kimler getirdi, bunları sayacağım.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, Sayın Başkan

BAŞKAN — Sayın Ünsal bir dakika, bir dakika. “Köpekler gibi çemkiren” tabirini kim için kullanıyorsunuz?

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Kim olursa olsun, “Köpekler” diye söylemez bu kürsüden.

BAŞKAN — Bir dakika, müsaade edin.

NIYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Arabalarımıza...

BAŞKAN — Bir dakika...

NIYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Efendim müsaade edin açıklayayım, Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Bir dakika, Sayın Ünsal

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Yeter yahu; hakaret ediyor, “köpekler gibi” diyor.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, bir dakika, kimin için kullanıyorsunuz?

NIYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, seçim gezilerinde arabalarımızda bozkurtlar gibi uluyarak arabalarımızı ısırmak isteyen gençler kimse onlara söylüyorum...

BAŞKAN — Sayın Ünsal..

NIYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Gördükleriyle söylüyorum, gördüklerime...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, Sayın Başkan... (A.P. sıralarından “Köpekler gibi diyemez” sesleri)

NIYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bakın ne diyorum? ne diyorum...

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Türk gençliğine diyemez...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal...

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — “Çemkirmek” diye söyleyemez bu kürsüden. (A.P. sıralarından gürültüler)

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tabanca çekti. (Gürültüler)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Kim uludu? (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Ünsal hiç bir kimseye yargı organı kararı olmadan Meclis kürsüsünden çok ağır bir dille hakaret etmeye hakkınız yoktur. Hiç bir vatandaşa “itler gibi çemkiriyor” kelimesini kullanamazsınız.

(Hatibin sözleri, Başkan tarafından mikrofon kapatıldığından ve salondaki gürültüler sebebiyle tespit edilememiştir)

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —...

BAŞKAN — Hayır kullanamazsın, kullanamazsınız.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, Sayın Başkan...

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Başkan, Başkan... (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Bu sebeple, Sayın Ünsal

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Bozkurta böyle şey diyenler it oğlu ittir, (A.P. sıralarından “Seviye, seviye” sözleri)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Aynen, aynen.

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Tabancasını muhafaza edemeyen, teslim eden.. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Bozkurt, Sayın Bozkurt, Sayın Bozkurt (Gürültüler)

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Bozkurta hakaret ediyor, susuyorsunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Bozkurt, Sayın Bozkurt aynı şekilde size de hitap ediyorum..

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Ben müdahale etmesem, siz müdahale etmiyorsunuz.

Bir tabancasını muhafaza edemeyen, Şirvan’da bir kariya kaptıran burada konuşamaz.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Burası meyhane değil.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal Sayın Ünsal, Cumhuriyet Senatosu kürsüsü burası,

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Aynen iade ederiz.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Cumhuriyet Senatosu kürsüsüdür. Yeterlik önergesi aleyhinde söz söylemek etiketi altında vatandaşlara buradan çok ağır kelimelerle hitap etmeye hakkınızı yoktur. Sözüünüzü kestim.. Bitti. Bundan sonra konuşmanız zapta geçmiyor. Rica edeyim, rica edeyim. (A.P. sıralarından.. “in aşağıya, in aşağıya” sesleri)

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Rica ediyorum...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Kestim ben.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Rica edeceğim, kestim.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, sadet içinde değilsiniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, ben,,.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Üyeler, Sayın Ünsal'ı iki kez sadede davet ettim.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Davet ettim, davet ettim.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, ben demin de söyledim. Hiçbir üyeye.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, ben...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —

BAŞKAN — Ama Sayın Ünsal, bunu dilediğiniz gibi söylemek hakkınız yoktur.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN— Yoktur.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Ben.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —...

BAŞKAN — Sayın Ünsal...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın “Ünsal, sözünüzü kesmiş bulunuyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Beni Genel Kurul Kararı ile sözünüzü kesmeye icbar etmeyin”

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Ben çok iyi biliyorum; diyorum ki, Genel Kurul Kararı ile sizin sözünüzü kesmek istemiyorum. İstemiyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ... (C.H.P. sıralarından “Sayın Ünsal, Sayın Ünsal, lütfen aşağıya in” sesleri)

BAŞKAN — Yalnız Başkanlık, Tüzük hükümlerini harfiyen yerine getirmek değil, üyelerin de...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Gerçekten Başkanlık talihsiz bir şey; ama başa gelen çekilir.

Sayın Ünsal, ben Genel Kurulun kararına sunmayacağım. Ama elimde imkân vardır, devam ederseniz celseyi tatil ederim, 5 dakika sonra açarım. Beni bu yola başvurmaya mecbur etmeyin. Rica edeceğim, size...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Benim yıllardan beri kendime karşı bir taahhüdüm vardır; bir üye-ye ceza vermemek. Ben bunu 9 yıllık Başkanvekilliğimde, şimdi de devam edecek Başkanlığımda uygulamayacağım. Kendime karşı saygım beni buna mecbur ediyor. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, rica edeceğim, yeterliğin...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, hakemliği bir başka şekilde Genel Kurul yapacak, Eğer siz haklı iseniz, Genel Kurul yeterlik önergesini reddeder, o zaman konuşursunuz. Bu imkân vardır. Bu sebeple ben sözünüzü kesmek için Genel Kurulun kararına müracaat etmiyorum, bu benim takdir hakkımdır ve sizden rica ediyorum Sayın Ünsal, Genel Kurulun kararı biraz sonra İçtüzük gereğince yerine getirilecektir. Genel Kurul, eğer sizin sözünüzü kesmek istemiyorsa, önergeyi reddederler ve siz konuşma olanağım bulursunuz; o aleyhinde bulunanların 5'nci sırasındasınız, o zaman rahatlıkla konuşursunuz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Bu anlayışı lütfen gösteriniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Efendim...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, sizden anlayış bekliyorum. (A.P. sıralarından “İnmez, inmez, inme, inme” sesleri)

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Ne oluyor, sohbet mi oluyor?

BAŞKAN — Anlayış rica ediyorum..

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, hakkınız değildir.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Üyeler, saat 10.45'te toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 10.37

ÜÇÜNCÜ OTURUM

BAŞKAN: *Sırrı Atalay*

DİVAN ÜYELERİ: *Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)*

Mehmet Kılıç (Gaziantep)

Açılma Saati: 10.50

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

68'nci Birleşimin üçüncü oturumunu açıyorum.

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Hangi tutumum hakkında?

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Biraz önce Yüce Senatonun karşısında, “Ben tüzüğü uygulamayacağını, şu zamandan beri hiç bir üyeye ceza vermedim, şunu yaptım, bunu yaptım.” şeklinde konuştunuz. Bu Senato tüzükle yönetilir, sizin prensip ve keyfinizle değil. Bu tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun. Yalnız benim tutumum üzerinde olacak ve hedefiniz sadece ben olacağım.

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Senatörler,

Bazı arkadaşlarım bu tutumumu beğenmeyebilir, yadırgayabilir. Haksızlık, yanlış işlem, hangi taraftan gelirse gelsin, kimden olursa olsun, yaşamın her döneminde durum ne ise onu ortaya koymaya çalıştım. Benim buradaki konuşma üslubum yanlış olabilir, Tüzüğe uygun olmayabilir, buradaki havayı karıştırabilir; yani deyimiyle ben saded dışına çıkabilirim. Bu arada üyeye uygulanacak durum; daha önceden Sırrı Atalay - Niyazi Ünsal ilişkileri içinde değil, Cumhuriyet Senatosu üyeliği ve Başkanlığı ilişkileri içinde tespit edilmiş, Tüzüğe konmuştur.

Böyle bir durum doğarsa, Başkan, açık - seçik iki kez üyeyi sadede davet eder. Üye yine aynı durumda ısrar ederse, üçüncü kez sözünü keser; Genel Kurulun oyu ile sözünü keser tekrar direnirse.

Ben Sayın Başkandan ısrarla bu yöntemi istiyorum. Ama o, her nedense girdiği yanlış tutumda ısrar ediyor, ben prensiplerimi bozup kimseye ceza vermek istemem, siz inecerseniz benim bu prensibimi bozmamak için kendiliğinizden inin diyor, diretiyor.

Arkadaşlar;

Bu keyfilikler bizi işte bu noktalara, bu münakaşalara, içinde bulunduğumuz durumlara kadar getirdi ve getirmiştir. Bunun için, Başkanın tutumu, benim şahsımda da olsa, çok yanlıştır ve tüzük dışıdır. Bunu özellikle işaretlemek için söz aldım.

Benim konuşmamdan çok, söylediklerimden çok, Sayın Başkanın sözleri var. Ne söylediğim belli değil. Yarın tutanağı da çıkaracağım, kendilerine de göndereceğim baksın incelesinler; ben 20 kelime söylemişsem Başkanın 100 kelimesi var.

Böyle Başkanlık olmaz. Böyle bir durumla karşı karşıya gelen üye, karşıdan tepki alır, ense kökünden, Başkandan devamlı ikaz alırsa bu konuşmanın anlamı da kalmaz, değeri de kalmaz. Bazılarının amacı bu zaten. Buradaki konuşmanın insicamım bozmak, anlamını karıştırmak için amaç edinebilir, yaparlar; ama “Tarafsızım” diyen bir Başkan da bu işe yeşil ışık yakamaz.

Ben Başkanın bu yönetimini çok talihsiz bir şey olarak kaydediyorum. Hele hele; “Ben hiçbir kimseye ceza vermedim. Bunun için Tüzüğün maddesini ısrar ettiğin halde uygulamıyorum.” demesini de bir Senato Başkanına yakıştıramadım. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Ünsal’ın nazik sözlerine teşekkür ederim.

Şimdi size 62’nci maddeyi aynen okuyacağını. Lütfen dinleyin.

“Madde 62. — Genel Kurulda söz kesmek, şahsiyatla uğraşmak ve düzeni bozacak gösterilerde bulunmak yasaktır.

Söz söyleyen üyenin sözü, bu Tüzüğe uyması ve sadede gelmesi için, ancak Başkan tarafından kesilebilir”

Bu fıkra yetkiyi olduğu gibi Başkana veriyor. Başkan tarafından kesilebiliyor.

Tekrar okuyorum: “Söz söyleyen üyenin sözü, bu Tüzüğe uyması ve sadede gelmesi için...” Bir veya iki kere yok. “Ancak Başkan tarafından kesilebilir.” Ben bu hakkımı kullanmadım...

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Hayır efendim, ondan sonra devam edin.

BAŞKAN — Devam edeceğim, acele etmeyin. Siz konuştuğunuz zaman ben hiç müdahale etmedim. Acele etmeyin.

“Bir üye, iki defa sadede davet edildiği halde yine sadet dışı söz söylemeye devam ederse aynı Birleşimde o konu hakkında konuşmaktan menedilmesi...” Dikkat buyuran, konuşmaktan menedilmesi “Başkan tarafından Genel Kurula teklif olunur. Genel Kurul, görüşmesiz işari oyla kararını verir”

Burada Sayın Ünsal’ın bu Birleşimde söz söyleyip söylememesi söz konusu değil ki, ben Genel Kurulun hakemliğine başvurayım Sayın Ünsal yeterlik önergesi hakkında söz istemiştir ve bir başka şekilde bu Birleşimde söz söyleyip söylemeyeceği söz konusu değil. Çünkü önerge kabul edilirse mesele zaten halledilmiş olur. Sayın Ünsal, eğer İçtüzüğün bu hükümlerini dikkatte okusaydı, benim İçtüzüğe aykırı hareket etmeyeceğimi ve davranışlarımda hiç de bana reva gördüğü şekilde bir İçtüzük aykırılığı içinde olduğumu söylemezdi. Nazik ihtarlarına bundan sonra dikkat edeceğim.

Yeterlik önergesi okundu, aleyhinde konuşuldu. Yeterlik önergesini tekrar okutup oylarınıza arz edeceğim.

(Muğla Üyesi Haldun Menteşeoğlu’nun yeterlik önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Yeterlik önergesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler,. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Yalnız, ben Saymadım; iki üyenin saydıkları 45 kabul, 35 ret. Ben bu oylamanın sayısına bile karışmadım.

45 oyla yeterlik önergesi kabul edilmiştir.

Böylelikle İçtüzüğün 130'ncu maddesi gereğince Hükümet programı üzerindeki görüşmelerin Cumhuriyet Senatosundaki işleminin birinci safhası bitmiştir. Son işlem, Başbakan görüşmelerdeki konuşmalara cevap verecek ve böylelikle görüşmeler bitecektir.

Buyurun Sayın Başbakan Süleyman Demirel. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

Sayın Başbakan, bir dakikanızı rica edeceğim.

Sevgili arkadaşlarım;

Biraz önceki çok ciddi olaylar sırasında bazı millet vekillerinin tezahürata; hattâ bazı çok çirkin kelimelerle katıldıkları, şimdide alkışa katıldıkları görüldü. Demin görüşmelerin başında da ifade ettim, Sayın milletvekilleri Cumhuriyet Senatosu görüşmelerine katılma hakkına sahiptirler; ama hiç bir şekilde ve hiç bir surette hiç bir tezahürata katılamazlar, hele biraz önce olayı beli bir hava içinde heyecana götürmemek için, sineme basarak bazı milletvekillerinin, özellikle İhsan Ataöv'ün çok ağır sözlerini duymamazlıktan geldim.

İHSAN ATAÖV (Antalya Milletvekili) — Yanlış, yok öyle bir şey. Ben burada aksine bir şey söylemedim. Yok öyle bir şey.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Otur, sadece dinle.

BAŞKAN — Sayın Demirel, buyurun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Sekiz saate yakın bir süredir devam eden müzakerelerde yorulduğunuzu biliyorum, çok vaktinizi almadan ortaya konan bazı hususlara cevap vermeye başlarken, hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Evvelâ şu hususu belirtmek istiyorum ki, huzurunuzda Cumhuriyet Hükümeti vardır. Bunun aksini kimse söyleyemez. Türkiye'de bir çeşit Hükümet vardır, o da Cumhuriyet Hükümetidir.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Bir de Çankaya Hükümeti var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasaya, Anayasanın usullerine göre kurulmuş olan Hükümet, bu Hükümettir ve Cumhuriyet Hükümetidir, huzurunuzda bulunuyor. Önceden güvenoyu alamayacağı belli olan Hükümet değildir huzurunuzda olan Hükümet.

(C.H.P. sıralarından "Oylar cebinizde mi?" sesleri)

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Böyle başlarsa tamam.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Huzurunuzda bulunan Cumhuriyet Hükümeti bir program getirmiştir, bu programın Yüce Senato'da tartışılması lâzımdır. Bu olay 1961'den beri ilk defa olmuyor. Hükümet programını

savunmak üzere ben, birçok kere huzurunuzda geldim; bugün yine huzurunuzda yapılan tartışmaları dikkatle takip ettim. Program tenkidinden ziyade, Hükümet eleştirilmesine yer verilmiştir. Bilhassa muhalefet grubu adına konuşan değerli sözcü ve diğer iki grup adına konuşan sözcülerin bir kısmı çok geniş çapta program tenkidini bir kenara bırakıp Hükümeti tenkit etmişlerdir. Bu tenkit de, Hükümeti beğenmeme, hattâ Hükümetin burada bulunmasından rahatsız olma şeklinde tecelli etmiştir.

Burada oturan Hükümet zorla buraya gelmedi. Burada oturan Hükümet, Anayasanın koyduğu kaidelere göre buraya geldi Kaidelerde hiç eksiklik yoktur.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Var...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben “Yok” deyip, siz “Var” dersenez bu müzakereyi sabaha kadar devam ettiririz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Evvelki Hükümetle geliş şekliniz arasında ne fark var?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Anayasaya göre siz mi seçtiniz başkanları?

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, lütfen...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Koalisyon Hükümetidir huzurunuzda bulunan Hükümet. Türkiye’de ilk defa koalisyon hükümeti kuruluyor değil. Koalisyon Hükümeti 1961 - 1965 arasında dört defa kurulmuştur, 1973’ten sonra da üç defa kurulmuştur. Binaenaleyh, yedi defa Türkiye’de Koalisyon Hükümeti kurulmuştur, bu, sekizincisidir. Koalisyon Hükümeti nasıl Türkiye’de kuruldu ise, bu Hükümet de öyle kurulmuştur; başka memleketlerde nasıl kuruluyorsa, bu Hükümet de öyle kurulmuştur.

1977 seçimleri hiçbir partiyi tek başına iktidar olacak kadar milletvekili sayısına veya oya kavuşturmadı. Şimdi, huzurunuzda tenkit ermeye dahi değer bulmadığınız, programım tenkide dahi değer bulmadığınız veya programını tenkide dahi yeltenmediğiniz; bazı sözcülerin yeltenmediği bu Hükümetin arkasında % 52 oy var. Milletin % 52’si bu; yani 1977 seçimlerinde sandık başına giden muteber oyların % 52 si bu Hükümetin arkasıdır. Binaenaleyh, bizi buraya getiren kuvvet budur. Biz buraya kendi elimizden gelmedik, bu % 52 bizi buraya getirmiştir. Bizi beğenmemek, kişisel olarak mümkündür de, bir tenkit konusu yapılacak kadar, bir program dolayısıyla tenkit konusu yapılacak kadar ileriye götürülecek bir durum olmaması lâzım.

Sekiz saate yakın zamandır dinliyoruz. Dinlediğimiz sözlerin içerisinde pek çok tezyif var, hakaret var, bir Cumhuriyet Hükümetine Cumhuriyet Senatosunda söylenmemesi lâzım gelen sözler var.

Bunların hepsinin cevabı vardır, misliyle vardır; ama nereye varmak istiyoruz? Cumhuriyet Senatosu gibi bir yüce müessesede acaba ne elde etmek istiyoruz? Ben, onun için bu hakaretleri, tezyifleri tamamen bir kenara atıp ve bunlara lâyık olduğu değeri yüce milletin vermesine bırakıp, cevaba değer hususlar üzerinde duracağım.

5 Haziranda seçim yapıldı, bu seçimde halk, millet diyeceğini dedi. Acaba bundan başka diyecek bir şey var mı Türkiye’de? Yani milletin diyeceğine ilâveten başka birtakım ağırlıklar var mı? Başka birtakım ağırlıklar varsa, bu rejimin adı demokrasi değildir. Bu, uydurma bir iş olur, güdümlü olur o. Bizim senelerdir yerleştirmeye çalıştığımız şey, “Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir.” Yani, son söz millettir, kim çok rey alırsa, o, siyasi iktidardır ve gelir programım söyler, programın tenkidi olur; ama siyasi heyetlerin programı bir kenara atılıp, kendilerinin reddedilmesi, beğenilmemesi gibi bir keyfiyetin, ancak öfke ve hırsla izahından başka bir anlamı yoktur.

Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsü fevkalâde öfkeli, fevkalâde hırslı bir konuşma yaptı burada. Gerçekten elem duydum, ıstırap duydum. Bu sözleri biz hak etmemişizdir ve bu sözlerin söylenmemiş olmasını gönül çok isterdi. Bunların, millete, memlekete, vatana hiçbir faydası yoktur.

Huzurunuzda bir Hükümet var. Bu Hükümet bugün Cumhuriyet Senatosunda, yarın Millet Meclisinde programım savunacaktır ve yarından sonra, yani Pazartesi günü de Millet Meclisinden güvenoyu isteyecektir. Güvenoyu alırsa göreve devam eder, almazsa görevi bırakır. Demokratik kaideler bu. “Siz niye Hükümet oldunuz?” diye kıyameti koparmanın manası yoktur. Bizi Hükümet yapacak olan Millet Meclisinin güvenoyudur, Millet Meclisinin güvenoyunu teşkil eden Sayının arkasında da milletin oyları vardır.

26,5 ay bu memleketi idare eden bir Hükümet, 13 Haziran günü istifa etmiş, 21 Haziran günü de görevi bırakmıştır. Bugün huzurunuzda bulunan Hükümet o Hükümet değildir. Bu, yeni bir Hükümettir. 26,5 ay Türkiye’yi idare etmiş bulunan Hükümetin hesabı birçok kere görüldü; Cumhuriyet Senatosunda görüldü, Millet Meclisinde görüldü. Bu Hükümeti, 26,5 ay Türkiye’yi idare eden Hükümeti yere batırmak suretiyle, önünüzde bulunan Hükümeti, huzurunuzda bulunan Hükümeti tenkit etmiş olmazsınız. Bu, başka bir hükümettir. Üç partiden kurulu bir koalisyon hükümetidir, yeni bir programla önünüzdedir. Aslında onun devamı olsa, bu tartışmalara lüzum yoktur. Öyleyse; evvelâ 26,5 ay Türkiye’yi idare etmiş bulunan Cumhuriyet Hükümeti, özene bezene sizin, “Birinci MC” diye tarif ettiğiniz Hükümet, milletin önüne çıkmış ve hesabını vermiştir.

Evvelâ bu Hükümet bu kadar kötü idi de, 26,5 ay nasıl ayakta durdu diye şaşmak lâzım. Eğer demokratik rejim tikanıklıkları aşmıyorsa, kötü hükümetleri ayakta tutuyorsa, o zaman rejimde kusur aramak lâzımdır, o zaman sistemde birtakım düzeltmeler yapmak lâzımdır. Hükümetin bir şartı vardır, tek şartı, ikinci bir şartı yoktur; güvenoyu. Hükümetler güvenoyu ile ayakta durur; güvensizlik oyuyla gider. Başka hiçbir şartı yoktur. Sen beğendin, ben beğenmedim, o beğendi... Beğenip beğenmemek hakkı Millet Meclisindeki milletvekillerine aittir ve anketler yapmak suretiyle, ilmi mütalaalar almak suretiyle ne hükümetler kurulur, ne de ayakta durabilir. Eğer demokrasiye inanıyorsak, bunun kaidelerim iyi bilmeye ve bunların neticelerine razı olmaya mecburuz. Huzurunuzda gelen üç parti; siz kimden oy aldığınız onlar da aynı Türk vatandaşlarından oy aldılar. Binaenaleyh, kendi oylarınızı makbul, % 52 oyu gayri makbul sayarsanız, o zaman bu demokrasi falan olmaz. Binaenaleyh, seçim, genel oy, hükümetleri çıkarmada yegâne yoldur, genel oydan

başka bir hükümet çıkarma yolu yoktur. Genel oyu herkes kabul edecektir. Netice odur. Genel oy sandıktan geçer; sandığın neticesine de herkes razı olacaktır. Bunu öğrendiğimiz gün Türkiye’de birçok şeylerin düzeleceğine kaniim.

Şimdi, 5 Haziran günü seçim yapıldı, 6 Haziran günü kendilerini İktidar ilân edenler oldu; ama bu bir şeye yaramadı. 14 Haziran günü Halk Partisi Genel Başkanına hükümet kurma görevi verildi. Halk Partisi Genel Başkanı ortak aradı; bulamadı. Eğer bugün kötilediğiniz partilerden birisi o gün Halk Partisine ortak olsaydı, çok makbul olurdu. Fevkalâde makbul olurdu.

Halk Partisi Genel Başkanı 19 Haziran günü benimle görüştüğü zaman; güvenoyu alamayacağı yaptığı çalışmalar sonunda anlaşılmıştı, hükümet kurması halinde kuracağı hükümetin güvenoyu alamayacağını ben kendine söyledim; ama 21 Haziran günü bu Hükümet kuruldu, ilân da edildi, 217 oya karşı 229 oyla güvensizlik aldı. Bizim dediğimiz netice itibariyle çıktı.

Memleketin bir hükümeti olmayacak mı? Olacak. Tek başına bir parti siyasal iktidar olacak kadar oy kazanmamışsa, memleket hükümete mi kalacak? Hayır, koalisyonlar olacak. Bu koalisyonları yaparken partileri eşit hakka sahip addetmek lâzımdır. Partilerin bir kısmım ülke için zararlı, bir kısmım yararlı Saymak aslında fevkalâde yanlıştır. Böyle bir şey olamaz.

Şimdi buraya geldiniz; Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü bize söylemedik lâf bırakmadı. Mazide, halde, istikbalde ne kadar kötuleme, karalama yapmak mümkünse bunları yaptı. Soruyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı bize ortaklık teklif etli, biz bu kadar kötüydük de acaba niye bize hükümet ortaklığı teklif etti? Samimi olmak lâzım. Çizgide kırıklığa lüzum yoktur. Açıklıkla söylüyorum.

Bugünkü koalisyonu teşkil eden partilerin hepsine burada dünyanın hakaretini yağdırdınız. Haksızsınız ve bu üç parti de bu hakaretlerinize müstahak değildir. Böyle bir şey yapmaya da kimsenin hakkı yoktur. Cumhuriyete, Atatürk’e, Türkiye’ye sahiplikte biz kimseden geri kalmayız. Onun içindir ki; milletin 8 milyona yakın oyuna sahip, % 52 oyuna sahip üç partinin meydana getirdiği koalisyonu Türkiye için tehlikeli görmek, karanlık görmek demokrasiye inançsızlığın ta kendisidir. Bu düşünce antidemokratiktir.

Sayın Senatörler,

Türkiye’de 26,5 ay iktidar görevini yapan, 31 Mart 1975 tarihinde kurulmuş ve 21 Haziran 1977 tarihinde görevi bırakmış olan bu Hükümeti benim başkanlığım da dört parti ve bağımsızlara dayanan Hükümet, Millet Meclisinden on defa güvenoyu aldı; öyle ayakta durdu. On defa güvenoyu aldı. Güvenoyunu milletvekilleri verdi; acaba bu bir değer taşıyor mu? Hayır... Milletin önüne gitti; (Bu Hükümet kurulduğu zaman dört partinin, yekûna 213 üye ediyordu) Milletin huzuruna gitti. Hükümet olarak gitmedi, dört parti ayrı ayrı gitti; ama bu dört partinin meydana getirdiği Hükümetin icraatı millet tarafından reddedilmiş olsaydı, 213 sayısıyla gitmiş olan dört partinin 232 sayısıyla gelmemesi lâzımdı. Aslında seçime, bu beğenmediğiniz, “Birinci MC” diye adlandırdığınız Cumhuriyet Hükümeti girmiş olsaydı; öyle sayarsanız, o seçimi kazanarak çıkmıştır.

Acaba bu İşin hakemi kim? Bu işin hakemi milletse, sizin burada yerin dibine batırdığınız bu Hükümeti millet ibra etmiş ve seçim kazandırmıştır. Bu kadar kötü saydınız ve bu söyledığınız lâfların hepsini meydanlarda söylediniz. Eğer millet sizin söylediklerinize inansaydı, sizi tek başınıza iktidara getirirdi. Getirmedi sizi tek başınıza iktidara. Bizi de Adalet Partisi olarak tek başımıza iktidara getirmede; ama 1975 - 1977 Hükümetini teşkil eden dört parti 232 üye ile geldi; yani başladıklarından daha çok üye ile geldi.

1975-1977 döneminde Türkiye iyi idare edilmiştir. Hakemin kararı bu. Eğer Türkiye iyi idare edilmemiş olsaydı, bu dört parti 232 üye ile gelmezdi.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Pembe güzlükle bakıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Pembe gözlük, kara gözlük meselesi değil, rakamlar orta yerde. Ben rakam, konuşturuyorum, Söylediğim doğru mu, eğri mi?

FEYZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sağ partilerin 258 milletvekili vardı, 230'la geldiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sağ parti - sol parti hikâyesi değil, hikâye; koalisyonu teşkil eden dört partinin 213 üyesi vardı. Koalisyonla başladığı zaman 213 üyesi vardı. Seçime gitti geldi; bu dört partinin 232 üyesi var. Hesap bu.

Şimdi, huzurunuzda bulunan Hükümetin hesabı meydanlarda yapılmıştır, söyledığınız sözlerin hepsinin cevabı verilmiştir, söyledığınız sözlerin cevabı radyolarda verilmiştir. Bunların hepsini söylediniz, hapsine cevap verdik. Binaenaleyh, şayet 1975 - 1977 Hükümetinin yeniden tartışması yapılacaksa, ben şahsen o tartışmaya varım, 1975 - 1977 Hükümetinin başı olarak, o Hükümetin bütün icraatını her yerde savunmaya hazırım; ama şu anda başka bir işin içerisindeyiz Cumhuriyet Senatosu. 1975 - 1977 Hükümetinin ibrasıyla meşgul değildir, yeniden kurulmuş 1977 Hükümetinin, 1977 seçimleri sonrasındaki Hükümetin Programının müzakeresiyle meşguldür. Böylece, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün 16 sayfalık konuşmasının 14 sayfası gider. 14 sayfa tezvirattan ibarettir, bu tabiri hafif bile kullanıyorum, tezvirattan ibarettir, söylenen sözlerin geçerliliği yoktur ve gerçekten Cumhuriyet Senatosunda bu şekilde bu tartışma yapılmaya iyi olurdu”

Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün söyleyebileceği şeyler vardı. Programı açardı, derdi ki; “Memleketin meselelerini siz şöyle sıralamışsınız. Memleketin meselelerini böyle sıralamak doğru değildir. Memleketin meseleleri şunlardır, sizin dediğiniz gibi değildir. Memleketin meselelerine şu teşhisi koymuşsunuz, bu teşhisler doğru değildir, şu teşhisi koymak lâzımdır.” diyebilirdi. Bunların hiçbirisini demedi. Sadece esti yağdı, verdi veriştirdi ve gerçekten hazin bir tablo meydana çıkmıştır. Üzüntüyle ifade ediyorum.

Şimdi, bir - İki şeyi aydınlatmadan diğer şeylere geçmeyeceğim.

Efendim, 5 Haziranda seçim niye yapılmış? Seçimi gerektiren şartlar varmış. 5 Haziranda seçimin yapılmasına Millet Meclisi karar verdi. Neden yapıldığım bugün tartışmıyoruz; o gün tartıştık. Adalet Partisi zaviyesinden millet iradesine dönme-

nin ve milletten yeni bir güç almanın gereği ortaya çıkmıştır bizim için. Biz öyle düşünüyorduk ve Millet Meclisinde bazı önemli kanunlarımız tıkanmıştı; bunları Millet Meclisinden geçirmemiz imkânı yoktu, seçim eninde sonunda yapılacaktı, millete dönmek kadar tabii ne olabilirdi. Herhalde bizim erken seçim talebinde bulunmuş olmamız kınanacak bir şey değil, övünülecek bir şey olması lâzım.

Biz iktidardık; yani 5 Haziran günü iktidardık ve Ekimin 15'ine kadar, 14 üne kadar, ne ise, hangi tarihe geliyorsa normal zamanı, yine iktidar kalırdık, bugün Temmuzun sıcağında hükümet kuracağız diye uğraşmazdık. Yine iktidar olurduk ve o tarihe kadar. 5 ay iktidardan vazgeçerek memleketi seçime götürdük. Siz kazanıp gelseydiniz iktidar siz olurdu.

Binaenaleyh, “Niye erken seçime götürmüştük” diye bizi tenkid edemezsiniz, etmemeniz lâzım; takdir eteneniz lâzım. Şu bakımdan takdir etmeniz lâzım; siz muhalefettiniz, muhalefetin iktidar olma şansı varsa: Bizim memleketi erken seçime götürmemiz bizim aleyhimize, sizin leyhinizeydi, yani iktidarı 5 ay evvel biz bırakıyorduk. Ama biz meseleye, milletten yeni bir güç almanın zamanı geldiği noktasından baktık. Efendini, ne oldu? Biz Hükümetten kurtulmak için seçime gitmiş değilizdir, Hükümetten kurtulabilirdik; eğer o Hükümetle Türkiye'nin işlerini yürütemiyorsak, “Biz bu Hükümeti bırakıyoruz.” diyebilirdik. Biz seçime, millet iradesinden yeni bir güç alınması lâzım geldiği kanaatine geldiğimiz için gittik.

Bu, o kadar yadırganacak bir şey de değildir. Dünyanın her tarafında erken seçime gidilir; erken seçim zaruret haline gelir ve gidilir, şimdi erken seçime gidilmiştir. Bunun esprisi böyle bir hükümetin gelmemesiydi, e, şimdi yine aynı Hükümet geldi... Size hükümet kurma görevi verildi, kursaydınız hükümeti; ayakta duracak bir hükümet kursaydınız... Biz sizin elinizden hükümet mi gaspettik? Bir hükümet kuramadınız, güvenoyu alamadınız. Bunlar bizim kusurumuz mu? Ondan sonra hükümet boşluğu çıktı meydana. Hükümet boşluğunu doldurmak bizim var oluş sebebimizdir. Biz hükümet kurarken sizden özür mü dileyceğiz? Kurduk geldik huzuruza. Bu kadar kötölemeye maruz kalmak, bizim için doğrusu fevkalâde inşafsız bir muameleye maruz kalmaktan başka bir şey değildir.

Sanki burada bir gensoru konuşuluyor; Hükümet programı değil de bir gensoru konuşuluyor. Söylenmedik lâf kalmamıştır.

Bu ortaklığa meşru denemezmiş... Ne biçim lâf bu, ne biçim lâf bu? Bu, bir fetva. Yani meşruyu kim tayin edecek? Neye denemezmiş bu ortaklığa meşru? Hepsisi legal partilerdir; üç partinin yekûnu 230'dur ve üç partinin dışında kalanların sayısı da 219'dur. Niye bu üç partinin teşkil ettiği Hükümete meşru denemezmiş? Kim veriyor bu meşruluk fermanını?

Efendim, bu Hükümet Anayasaya ters düşermiş... Niye ters düşermiş bu Hükümet Anayasaya?

Böyle Hükümet tenkidi olmaz, böyle izah tarzı da olmaz. Bu Hükümet güvenoyu aldığı zaman Hükümettir, meşrudur ve Anayasaya uygundur. Başka türlüünü düşünmek mümkün değildir.

Efendim, direnişler yapılmış; eylemler, Parlamento içi muhalefet, Parlamento dışı birtakım kimseler, böyle ilerici kuruluşlar falan bir araya gelirmiş... E, o zaman millet iradesinin üstünlüğü nerede kaldı?

Millet iradesi taksim olunamaz. Bu iradeyi beraberce temsil ediyoruz; hep beraber temsil ediyoruz. Buna ortak bulmayalım, buna birtakım ortaklar koşmayalım ve onun içinden çıkılmaz, Türkiye onun içinden çıkamaz. Sokağı millet iradesinin ortağı yapmayalım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Hiç kimsenin hakkı yoktur, Anayasada olmayan bir yetkiyi kullanmaya. Hükümet kurma, daha doğrusu hükümete güvenoyu verme, Hükümetleri ayakta tutma veya hükümetleri devirme, Millet Meclisinin münhasıran hakkıdır, Millet Meclisinden başka kimsenin hakkı değildir. Onun içindir ki, eylemiş, işlemiş, direnişmiş; bunlar, şikâyet ettiğimiz anarşi var ya, işte anarşinin kökleridir. “Önleyin” diye şikâyet ettiğiniz anarşi var ya; yani bir memlekette hükümet kuruluşuna karşı âdeta isyan teşvikçiliği yapar gibi direniş ve eylem teşvikçiliği yapılırsa, o memlekette o hükümete, “Anarşiyi önleyin” demek fevkalâde güç olur.

Şahısları adına konuşan değerli sözcüler Hükümet Programına, gruplar adına konuşan sözcülerden çok daha fazla temas ettiler. Gerçekten buraya bir büyük diyalogu, bir yüksek diyalogu özleyerek geldik; bulmadık bu diyalogu burada. Sanki gündem Hükümet Programı değil de, gündem dışı konuşmalar oldu burada. Yani gündeme girilemedi bir türlü, tamamen gündem dışı konuşmalar oldu. Bu Hükümet, Cumhuriyet Senatosunda konuşulduğuna göre, Cumhuriyet Hükümetidir. Başka bir hükümet konuşabilir misiniz burada? Mümkün değildir o. Ondan sonra?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Mecliste konuşulunca ne olur?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Aklınla yaşayasın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mecliste konuşulurken de Cumhuriyet Hükümetidir; orası da Türkiye Cumhuriyetinin Millet Meclisidir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Aklınla yaşa. Niğde’ye, Niğde’ye...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün söylediklerine bakarsanız; 29 defa Demirel 25 defa MC 26 defa Cephe geçti. 16 sayfanın içerisinde aşağı yukarı üç tane 25’i aşan sayıda Hükümete atıfta bulunmuştur; 29 defa bana. Aslında bu, bir öfkeyi gösterir. Bu öfkeyi seçim meydanlarında bıraktık sanıyorduk; bırakmamışız öyle görünüyor. Zaten seçim sonrasında hükümet kurmak genellikle zordur. Yani seçim esnasında hararetli tartışmalar olmuştur meydanlarda; ama bunu başarabilmeliyiz. Memleketin bizden beklediği budur.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, kendi aklında bizimle ortaklarımızın arasını açmak için birtakım sözler nakletti; ben elemişim ki, o demiş ki, bu demiş ki filân diye... Ona bakarsanız Türkiye’de hükümet kurulamaz. Çünkü, siz de Cumhuriyet Halk Partisi olarak hükümet görevi aldığımız zaman ortaklık teklifine gittiğiniz insanlara dünyanın lâfım söylediniz. Bize neler söylediniz; bize ortaklık teklifinde bulundunuz. 9 Temmuz günü ortaklık teklif ettiniz; henüz bunun üzerinden daha 1 ay bile 20 gün bile geçmedi; ama 8 Mayıs günü “Adalet Partisi

ile koalisyon kurmak halka ihanettir” dedi Genel Başkanınız İzmir’de. Aradan 2 ay geçmeden 9 Temmuz günü bize de “Gelin, sizinle ortak hükümet kuralım” dedi. 14 Haziran günü kendisine hükümet kurma görevi verildiği zaman Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı, iki partiyi faşist ilân etti; Adalet Partisini ve Milliyetçi Hareket Partisini ve bunlarla konuşmayacağını söyledi; ama 9 Temmuz günü bize, “Hükümet kuralım” diye geldi. Binaenaleyh, “Sen onu söyledin, ben bunu söyledim” diye bizi birbirimize düşüreceğinizi sanıyorsanız yanılırsınız. Biz birbirimize ne söylediğimizi biliyoruz. Ne zaman söylediysek zaten duyduk; hepsini biliyoruz. Seçim ne zannediliyor yani? Seçim, böyle hikâye anlatıp gelmekten ibaret değil ki, işte herkes birbirine diline geleni söyledi, geldik buraya. E., bunu bir kan davası mı yapacağız; seçim meydanlarında söylediğimiz şeyleri bir kan davası mı yapacağız? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

O zaman siyaseti yapamayız. Sabahtan beri şurada neler söylendi. Yani kavga, dövüş için her türlü sebep var bu söylenenlerin içinde; ama burası bir medeni müessesese. Bir medeni müessesese içerisinde bunları, zaten üzülmek, bazen incinerek, bazen kırılarak dinliyoruz.

Sayın Senatörler,

Ülkenin bir hükümeti olacaktır, hükümete olmaz ülke. Ne olacak? Cumhuriyet Halk Partisi tek başına hükümet kuramadı, ortak da bulamadı. İllâ, başkası da hükümet olmasın diyemez ki... Onun dışında üç parti var; bu üç parti yanyana geldi, görüştü, konuştu, uzlaştı, bir hükümet kurdu. Şimdi, hem Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, hem de Kontenjan Grubunun Sayın Sözcüsü bu Hükümette Adalet Partisinin aldandığını ve diğer ortaklarına, sayısına nispeten çok bakan verdiğini söylediler. Adalet Partisinin hukukunu savundukları için buna teşekkür ederiz; ama Adalet Partisinin hukukunu savunmalarına ihtiyacı yok, o hukuku biz savunuruz, bizim Gruplarımız vardır. Her halde sizin sözünüze bakarak “Eyyvah biz aldanmışız” diye buradan gitmezler, “Bunun içinde bir hile vardır.” derler.

Ne ihtiyaç var bunlara? “Efendim, meydanlarda siz birbirinize bunları söyletiniz..” Bize bunları hatırlatmanız bir şeyi ifade etmez, biz biliyoruz onları. “Efendim, şu kadar bakanlık o aldı, bu kadar bakanlık bu aldı..” Hükümet taksime tabi tutulmuyor, bir koalisyon kuruluyor ve düşünce taşma herkes kendi taraftarlarına yaptığı uzlaşmanın makûl olduğunu izah edebilecek şekilde bu yapılmıştır. Şimdi, burada bizim aramızı açmaya çalışmakta beyhude zaman kaybettiniz diye ben bunları söylüyorum.

Biz buraya iç ve dış çıkar çevreleri istediği için gelmedik. Biz buraya, siyasal üstünlüğümüz var; sayısal üstünlüğümüz yok; ama siyasal üstünlüğümüz var diye de gelmedik. Sayısal üstünlüğümüz var. Sayısal üstünlükten siyasal üstünlük doğar; demokrasinin kaidesi budur diye geldik oturduk. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Hükümetler yaptıklarıyla ölçülür. Yapması ihtimâli üzerinden veya yapmaması ihtimali üzerinden yapılan tenkitlerde çok zaman haklılık olmaz. Çünkü, uzun senelerdir hükümet tenkitleri yapılıyor, hatta bütçe tenkitleri yapılıyor, o tenkitlerin sonunda bakıyoruz gerçekçilikten uzaklaşıp, birtakım kötüler için, ihtimalât üzerinden yapılan tenkitler çok kere yanıltıcı oluyor, sahibini utandırıcı oluyor, Biz

iyi niyetle işe başlanış sızdır; azimle, şevkle, milletimizin, memleketimizin büyük meselelerini halledelim diye işe başlamışızdır ve inanıyoruz ki, gruplarımız, her üç partinin grupları ve mensupları, hükümetlerine sahip çıkacaklardır ve Cumhuriyet Hükümeti de ülkenin tümüne hizmet etmek imkânını bulacaktır.

Program yazdık, “Gelin diyalog kuralım.” diyoruz Cumhuriyet Halk Partisi ile reddediyorsunuz... Gelin, Türkiye’nin büyük meselelerinde görüş birliği arayalım diyoruz, reddediyorsunuz... Her şeyi reddediyorsunuz... Yani, biz teklif ediyoruz, siz reddediyorsunuz.

Demokrasiyi içimize sindirme zamanı gelmiştir. Türkiye’nin % 52 oyunu toplamış bulunan üç partiyi yok sayamazsınız. Bunların kurduğu Hükümeti de, “Anayasaya ters düşüyor, yok efendim bu programı ile bilmem nereye ters düşüyor, yok efendim, yine karanlık günlere gidiyoruz.” gibi birtakım yargılara da bağlayamazsınız.

Demokrasi açık rejimdir. Öyle ithamlarda bulundunuz ki, sanki dinleyen, Türkiye’de mahkeme yok, Türkiye’de hâkim yok, Türkiye’de savcı yok zannedecek. Bu ithamlarınızı delillendirme imkânınız varsa, verin Türkiye’nin mahkemelerine. Bunları yapmazsanız iftira olur.

Şayet seçim meydanlarında söylediklerini, koalisyon karmama sebebi oluyorsa, Cumhuriyet Halk Partisi olarak siz ilelebet koalisyon kuramazsınız.

Değerli üyeler;

Cumhuriyet Halk Partisinin yapmış bulunduğu tenkidler içerisinde fevkalâde afakileri vardır. Bunlardan birisi, madenlerle ilgili olanıdır. Biz güya Türkiye’nin yeraltı kaynaklarını yabancılara peşkeş çekmişiz veya çekecekmişiz... O manaya gelen ifadeler var. Evvelâ, Türkiye’nin kaynaklarını yabancılara niye peşkeş çekelim? Ne sebep var yani? Aksine, Kırka’da boraks madenlerini 1,5 milyar lira yatırım yapmak suretiyle açan 1975 - 1977 Hükümetidir.

Kayseri’de çinko - kurşun tesislerini bitirip işletmeye açan yine 1975-1977 Hükümetidir.

Elâzığ’da 50 bin tonluk ferro krom tesislerini bitirip işletmeye açan yine o Hükümettir ve bunu 150 bin tona çıkarma kararını veren de yine o Hükümettir.

Mardin’in Mazı Dağında da fosfat yataklarını açan yine o Hükümettir.

İzmir’de perlit yataklarını açan ve onun fabrikasını kurmaya teşebbüs eden yine o beğenilmeyen Hükümettir.

Uludağ’ın tepesinde Türkiye’ye senede 500 milyon lira gelir getirecek olan volfram madenini açan yine o Hükümettir ve nihayet ikinci demir - çelik fabrikasını bitirip işletmeye açan o Hükümettir; üçüncü demir - çelik fabrikasına başlayan o Hükümettir; dördüncü, beşinci, altına, yedinci demir - çelik fabrikalarının etütlerine girişen o Hükümettir. Yani böyle, “Memleketin madenlerini yabancılara peşkeş çekiyorsunuz.” deyip, çıkıp gitmek bir şey ifade etmez ki... “Hangi madeni nerede, ne zaman, kime peşkeş çekmişler?” diye sorarlar adama. Türkiye’nin 20 bin tonluk kükürt fabrikasını 100 bin tona çıkarmaya karar veren yine o Hükümettir,

Binaenaleyh, biz Türkiye'nin çöpünü kimseye vermeyiz. Evvelâ, niye verelim; sebep ne yani? Bu çeşit şeyler bir kötölemenin kaynağı olamaz.

Kontenjan Grubu adına konuşan değerli sözcü, "Bu Hükümet programında çimentoyu şuraya, demiri buraya çıkaracağız diyorsunuz." diyor. Ne diyoruz biz? Türkiye'nin bugün İşleyen 32 tane çimento fabrikası var. 32 çimento fabrikasına 18 daha ilâve ediyoruz, 50, 3 tane de inşa halinde var, 53 tane çimento fabrikası olacak.

19 milyon ton üretme kapasitesi, 15 milyon ton fiili üretimi var. Bunu biz, ilk plânda 35 milyon ton üretme kapasitesine çıkaracağız 53 fabrika ile. 1987'de Türkiye'nin 55 milyon ton çimentosu olması lâzım. Binaenaleyh, 53 tane fabrikaya ilâveten 25 tane daha yeni fabrika yapılması lâzım. Buna "Hayır" deyin,... Türkiye'nin 3 milyon ton demiri var; bunu 10 milyon tona çıkarmaya çalışıyoruz. "10 milyon ton lüzumsuzdur, hayır" deyin...

Türkiye'nin 15 milyon ton petrol rafinaj kapasitesi var. Türkiye 1932 yılında dışardan 4 milyar dolarlık petrol alacak, hele bir de bunu işlenmiş alırsa, o zaman 30 milyon ton lâzım; hele bir de bunu işlenmiş alırsa tonda 20 dolar daha fazla verecek. Biz 15 milyon, ton petrol işleme kapasitesini Anadolu rafinerisi ile ve Karadeniz'de kurmayı kararlaştırdığımız, Henüz başlamadığımız yeni bir rafineri ile ve mevcut rafinerilerimizin bir kısmım daha büyütecek 30 milyon tona çıkarmaya karar vermiş bulunuyoruz. Biz bunları söylüyoruz.

Türkiye'nin 2 milyon ton gübre üretim kapasitesi var; Türkiye bu sene 7 milyon ton gübre kullanıyor, bunu 10 milyon tona çıkarmaya karar vermişiz; 12'ye yakın gübre fabrikası yapılacak, "Parayı nereden bulacaksınız, değirmenin suyu nereden gelecek?" diyor. Evvelâ bunların lüzumuna inanmak, sonra da eli kolu sıvayıp parayı bulmak lâzım. Paradan önce gelen gönüldür. Eğer, bunlar gönlümüze sığmıyorsa biz bunları hiç bir zaman yapamayız.

Arkadaşlar;

Türkiye'yi büyük yapmadıkça, Türkiye'yi büyük rakamların üzerine, Hükümet programında yazıldığı gibi oturtmadıkça, Türkiye'nin sıkıntıları artar, eksilmez. Bunun içindir ki, "Değirmenin suyu nereden gelecek?" şeklindeki bir mütalaayı doğru bulmuyorum. Bize şu denmeliydi: "Bravo, bunları yapın, bunlar az bile" Muhalefet bunu demiyor; "Bunların daha çoğunu yapın" demiyor bize. Hatta bunları yapmamızı dahi es geçiyor; tamamen sükût ile karşılıyor. "Daha çoğunu yapın" demesi lâzım. Kaynak nereden bulursunuz? Türkiye, 1963 - 1968 Birinci Beş Yıllık Plan döneminde 60 milyar lira, 1968 -1973 İkinci Plan döneminde 119 milyar lira, 1973 -1978 Üçüncü Plân döneminde 290 milyar lira yatırım yapma gücüne sahip olabilmıştır. Türkiye, Dördüncü plan döneminde 1 tirilyonun üstünde yatırım yapacak güce erişmiştir.

Ama, siz Türkiye'yi batıyor gösterirseniz; Türkiye'nin Maliye Bakanı çıkar da, Türkiye'nin battığını ilân ederse, o zaman Türkiye'nin kaynak bulması fevkalâde güçleşir. "Gerçekleri söylüyoruz..." diyorsunuz; hayır, gerçekleri söylemiyorsunuz. Sizden evvelki Hükümeti kötölemek için Türkiye'nin battığını ilân ederseniz; bu para meseleleri fevkalâde naziktir, ondan sonra dayanışma içinde bulunduğu-

nuz birçok yerlerden kolunuz kanadınız kırılır; öyle olmuştur. Yani. 42 milyon Türkiye'nin, 50 milyona giden bir-Türkiye'nin batması mümkün değildir ve Türkiye batmayacaktır arkadaşlar. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

Efendim, "Enerji darboğazına siz sebep oldunuz." diyor. Bu kürsüden 1971 Martında Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün söylediği sözler, 1971 bütçesi geçerken zabıttadır. O zaptı açar bakarsanız, "Bu kadar enerjiyi ne yapacaksınız; top-rağa mı vereceksiniz, elektrik santralleri yapmayın" diyor.

Arkadaşlar;

Türkiye'nin 100 milyar kilovat saat elektriğe ihtiyacı var. 26,5 ay biz Türkiye'yi idare ettik, bu 26,5 ay içerisinde enerji kesintisi olmamıştır. Enerji kesintisi 20 - 25 günlük hâdise. Çünkü, Ambarlı'da 3 tane üniteyi devreden çıkaran kablolar yandı. (3 tane 110 bin kilovatlık üniteyi) 26,5 aydır Türkiye'de enerji sıkıntısı yoktu; biz bunları uç uca getirdik, yeni ve büyük tesislere başladık. Bu yeni ve büyük tesislerle birinci merhalede elektrik üretimimiz 35 milyar kilovat saate çıkıyor. İkinci merhalede 60 milyar kilovat saate çıkıyor. 1978 programım icra edebilirsek 100 milyar kilovat saate çıkıyor.

Yeni bir atom santralı kuracağız. Biz beklerdik ki, muhalefet bizi tenkit etsin, desin ki, "Çok geç kaldınız atom santralı kurmakta, bunu ne zaman, nerede kuracaksınız?," Bunları dile getirsinler. Bunların hiçbirisi burada dile getirilmiş değildir.

Efendim, 10 bin köy elektriklenmiş, 86 bin köy varmış, demişiz ki, "Köylerin yarısı ışığa kavuştu". Öyle demedik. "Köylerde yaşayan nüfusun yarısı ışığa kavuştu." dedik. Programda öyle yazılı. Evet, bugün Türkiye'de köylerde yaşayan nüfusun yarısı ışığa kavuşmuştur Allah'a şükür "Öbür yarısını 1981'e kadar nasıl kavuşturacaksınız?" diyor. Bize, "Daha dört sene bekletmeyin köylüyü, iki sene zarfında yapabiliyorsanız, iki senede yapın" demesi lâzım. Biz böyle bir muhalefet isteriz. Yani, her şeye karşı, her şeye engel bir muhalefetle Türkiye'nin bir yere varması mümkün değildir, İşte onun için, ancak bir ay iktidar yapabilme imkânları oldu.

Kalkınmayı aldatmaca sayıyor bizim muhalefet. Kalkınmayı aldatmaca Saymak, kalkınmaya inanmamak demektir. İşte, hep bu aldığım laflar kendi söyledikleri sözlerin içindedir.

Efendim, 300 kişi bu anarşi olaylarında hayatlarını kaybetmiş. Bundan elem duymamaya imkân yok. Geçen bir ay zarfında da 60 kişi hayatlarını kaybetmiştir; kendilerinin Hükümet olduğu dönemde. Eğer bunun sorumlusu Hükümetse, 60 kişinin hesabını vermeleri lâzımgelir. Bu işe böyle bakılamaz. Hem kazanın altını yakacaksınız, hem de ondan sonra birtakım suçlan atacaksınız... Türkiye'de bu işleri yapanların yakasına yapışacak devletin mercileri var. Polis dahi, bir hadise olduktan sonra savanın emrindedir. Hadise olur olmaz polis idarenin emrinden çıkar, savcının emrine girer, savcının emrindedir. Savcı var, yargıç var; sistem öyle kurulmuş.

Harp sanayii sürüncemede bırakılmış... Hayır, harp sanayii sürüncemede falan bırakılmadı. Aslında 14 fabrika kurulması lâzım; bunun sekizi kurulmuştur, işliyor. İki tanesi kuruluş halindedir. Uçak sanayiini canlandıran biziz. Eğer şartlar kötü

gitmezse, istediğimiz şekilde giderse, 1978 senesinin sonuna doğru ilk Türk yapısı uçağı uçurabileceğiz. İlk uçak 1978 senesinin sonuna doğru uçabilecek.

Tersanelerimiz genişletilmiştir. Bunun yanında tank fabrikamız hemen hemen imalâta geçecek şekilde yapılacaktır; ama motor yapamadıkça bulunan hiç birisi için önemli bir adım atmış sayılmayız. Motor sanayii için de birçok kuruluşlar yaptık, bunların hepsine girdik.

Erken seçim meselesine geliyoruz yine. Erken seçimle iflâs ilân etmişiz; Hükümetin iflâsını. Aynı Hükümeti yine devam ettiriyormuşuz... Bunlar fevkalâde yanıltıcıdır. Bunların hiç birisinde gerçek payı da yoktur.

Devlet iflâsa sürüklenmiş... Bunu kabullenmek mümkün değildir. Arkadaşlar;

Türkiye Cumhuriyeti 25 - 30 seneye yakın zamandır tediye muvazenesi sıkıntıları içerisinde. Gelişen memleketlerin hepsi tediye muvazenesi sıkıntılarının içerisinde. Birleşik Amerika'nın Haziran ayı içerisindeki tediye muvazenesinde 100 milyar lira noksan var; bir ayda 100 milyar lira noksan var. İngiltere tediye muvazenesi sıkıntısı içinde çırpıyor. Dünyanın her memleketi tediye muvazenesi sıkıntısı içerisinde.

Türkiye, 1977'de altı milyar dolarlık mal almaya mecbur. Altı milyar dolarlık malı ne ile alacak?

İki milyar dolarlık satacak, bir milyar dolar da işçi dövizine gelecek; altı milyar dolar... Bu altı milyar doların 1 milyar 290 milyon doları petrole gidiyor. Bir milyar dolara yakın: demir çeliğe gidiyor, 500 milyon dolara yakını gübreye gidiyor. 15 kaleme 4,5 milyar gidiyor. Banları alamadığınız takdirde biç bir şey yapamazsınız.

Biz, 1975'te de, 1976'da da Türkiye'yi yokluğa götürmedik. Hiç bir malın yokluğu olmadı. Yokluğa götürmeden aldık buraya kadar getirdik. Buna kötü idare denilemez; ama kendileri bir ay zarfında Türkiye'nin battığını ilân ettiler çıktılar. Ondan sonra Merkez Bankamızdan dünya kadar para çekilmiştir. Maliye Bakanının yaptığı beyanattan sonra Merkez Bankasından dünya kadar para çekilmiştir. Hiç çekilmemesi lâzımgelen paralar çekilmiştir ve devalüasyon şayiaları (Daha dün Merkez Bankasının hesaplarını gözden geçirdik) 480 milyon dolar ihracat düşüklüğüne sebep olmuştur.

Buğday duruyor, pamuğun önemli bir kısmı duruyor, tekstil malları duruyor, tütün duruyor, hepsi duruyor... Türkiye, malı olan bir memleket, malı olmayan bir memleket değil ki... Nedir Türkiye'nin meselesi? 500 milyon dolardır; ama siz Mâliye Vekili olarak çıkıp da memleketin battığını ilân ederseniz, o zaman o 500 milyon doları bulamazsınız. Türkiye daha bir süre, viabilitesini kazanıncaya kadar; yani kendi ekonomisini kendi gücüyle götürünceye kadar dışarıya muhtaçtır. Bu bizim kusurumuz değil. Büyüyen, gelişen bir memleketin her sene iki milyar dolar yatırıma ihtiyacı var, Bunların kaynakları da vardı ama "Aman bize para vermeyin" tavrını takınırsanız, bu sıkıntılar olur.

Efendini, dış politikadaki sorunlar çözülmemiş. Hangi mesele, nasıl çözülecekmiş de çözülmemiş? Soruyorum, bunu diyenlere soruyorum. Hangi mesele, nasıl çözülecekmiş de çözülmemiş?

Kıbrıs'ı çözmediniz... Nasıl çözecekmışiz de Kıbrıs'ı çözmemişiz? Neymiş bizim kusurumuz Kıbrıs'ın çözümlemesinde Hükümet olarak? Soruyorum. Bunu bizim kusur hanemize yazmakta mana yok. Açıklıkla ifade ettik ki, milletin kabul etmeyeceği bir çözümü hiç bir Hükümet Meclislerin önüne getiremez. Kıbrıs, fevkalâde önemli bir konudur. 1950 -1960 döneminde on sene münakaşa edilmiştir. 1957' de Millet Meclisi karar almıştır; "Taksim" diye karar alınmıştır ama 1959'da Londra - Zürich Anlaşmalarıyla Kıbrıs bağlanmıştır. Binaenaleyh, bu çeşit meselelerin böyle 25 ay zarfında, 26 ay zarfında çözülemeyişini bize bir fatura olarak yazmakta mana yok.

Birçok kere sorduk kendilerine; "Siz olsanız nasıl çözersiniz: buyurun söyleyin" diye. Cevabı yok. "Biz çözeriz..." Nasıl çözersin? Dışarıyı da öyle inandırdılar; "Bunlar çözer" diye.

Efendim, Ege soruna çözülmemiş... Nedir Ege sorunu? Yunanlılar gelmiş, "Bu Ege denizi bizim, burası Yunanistan'ın "rolü" demişler. Niye sizin?, "işte, Anadolu'nun ucundan başlayan adalar var; adalar, bizim, Yunanistan'la adalar arasındaki deniz de bizim..." "öyle şey olur mu?" demişiz, "Gelin onu bir konuşalım" demişiz. "Ne konuşacağız, bizim sizinle konuşacak bir şeyimiz yok." demişler; ama o zemmettikleri Hükümet zamanında Yunanlılar gelmiş masaya oturmuş ve mesele konuşulur hale gelmiş, bir çok kere de konuşulmuş.

Meseleleri askıda bırakmışız, sürüncemede bırakmışız..., Bazı meseleler var ki, sadece bizim irademize bağlı değil ki; karşı tarafın da iradesine bağlı. Eğer sen beni kurada "Ne pahasına olursa olsun, çöz bu meseleyi." diye sıkıştırırsan, o zaman Türkiye için doğru bir çözüm getiremem.

Edendim, Amerika Birleşik Devletleriyle ambargo çözülememiş..- Evvelâ Amerika Birleşik Devletleriyle ambargo, bizim Hükümetimizin ortaya çıkardığı bir mesele değildi, Biz de bunu devraldık. Ambargo çözülemedi; doğrudur. Çünkü, Amerika Birleşik Devletleri, "Evvelâ Kıbrıs'ı çözün sonra ambargoyu çözelim." diyor. Biz de "Kıbrıs'tan size ne? Biz bir hükümrân devletiz.. Mesele, sizinle Türkiye arasında değil ki. Siz çekilin aradan" diyoruz. Acaba bunu söylemekle Türkiye'nin hukukunu korumuş olmuyor muyuz? Türkiye'nin hukukunu koruyoruz. Onun için dedik; Türkiye eğilemez.

Aldığımız meseleleri kötüleştirmemişizdir, iyileştirmişizdir.

Katiller, soyguncular, bilmem neler, falanlar filanlar, bir sürü laflar... Bunların bu kürsülerden söylenmesi ayıptır. Kati, önemli bir hadisedir; ölen olacak, öldüren olacak. Öleni söylemeden, öldüreni söylemeden, "Katiller, soyguncular, vurguncular" diye bir Hükümeti tahkir etmeye hakkı yoktur kimsenin.

Bir gizli protokol diye bir şey tutturdular iki gündür. Bugün grup toplantısında söyledim, dışarıya verdiğimiz beyanatta da var. Hükümetin kurulması esnasında iki protokol üzerinde çalışılmıştır.

Bunlardan birisi şudur: Hükümet ne yapacaktır? Bu protokol nihai şeklini almış, üç parti genel başkanı tarafından imzalanmış, neşredilmiştir ve. Hükümet programı da ona dayanır.

İkincisi ise şudur: Hükümet ahenk içinde nasıl çalışacaktır? Bu hususta arkadaşlarımız çalışmalar yapmış; fakat bu çalışmalar üç parti genel başkanı tarafından imzalanıp da nihai metin neşredilecek hale gelmemiştir. Biz bunu kimseden saklamadık ki, her yerde söyledik. Gazetecilere söyledik, her toplantıdan sonra söyledik.

Efendim, bu metnin içerisinde Kara Kuvvetleri Kumandanının tayini varmış... Böyle bir şey yoktur, bu iftiradan ibarettir. “ispat edemezsen müfterisin.” diyen benim. Müfteri meselesi buradan çıkıyor. İddia da bu; 15 gün evvel yapıldı bu iddia.

Şimdi, geçeceğim başka meselelere. “Bu program, boş tenekeler gibi bir programdır” diyor Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü. Oraya geçmeden önce bir iki hususa temas etmek istiyorum.

Gerçekten, bu Varto - Hınıs depreminden kalan evleri yapmamız lâzımdır. Muş Senatörü arkadaşımız yerden göğe kadar haklıdır. Ve gerçekten bir şeyi daha açıklamam lâzım. Köy yolları asfaltlanacak deniyor; bir tarafta yolu olmayan köy var, öbür tarafta köyü asfaltlıyoruz... Bir eşitsizlik görülüyor. Asfaltlanacak olan köy yolları köylülerin kendi yardımları ile asfaltlanmaktadır.

Birtakım bağ - bahçe mıntıkasında köyler tozdan çok mustarıptırlar, büyük zarar görmektedirler, asfaltın parasını vererek kendi yollarını asfaltlayacak durumdadırlar. Gerçekten, bir tarafta gidemediğimiz köy varken, öbür tarafta asfaltı köye kadar götürmek gayet tabii ki, izahı güç bir iştir. Onun öyle anlaşılmasını rica ediyorum; programdaki yazılışı da odur.

“Büyük Türkiye kandırmacadır” diyor. “Türkiye büyümüştür; ama Türkiye’nin borçları büyümüştür” diyor bir Sayın sözcü. Bunları söyleyip gidiyor. Bilmiyorum, sonra zabıtlara falan bakıyor mu? Her yerde de söylüyor.

Bir defa, “Türkiye’nin borçları büyümüş, borca batmış, ana rahminden mezara kadar herkes borçlanmış” diye laflar, uluorta laflardır. Türkiye’nin bütün borçlarını bir senelik döviz geliriyle ödemek mümkündür. 30 tane gelişen memleket içerisinde Türkiye, borçluluk sırasında 24’ncüdür, 30 memleket içinde 24’ncüdür, başta gelen memleket değildir.

Borç almayacaksın, kendi kaynaklarından çıkarmayacaksın, her sene nüfusun 1 milyon artacak, fukaralık diz boyu olacak, memleketin çeşitli bölgelerinde işsizlik felâket halini alacak, sıkıntı, sefalet olacak; nasıl çıkacak Türkiye bu işin içinden? Türkiye’nin borçlanma kabiliyeti vardır, Türkiye, batmış bir memleket, borca batmış bir memleket değil, borç alabilecek bir memlekettir ve bunları saray yapmakta da kullanıyor değildir Türkiye. Aldığı borçları fevkalâde önemli yatırım sahalarına yatırırdur. Ağır sanayi tesisleri kurmaya başladık, bu ağır sanayi tesislerinin tamamlanması lâzım. Türkiye, milyarlarca lira para verip makine ithal eden bir memleket olmaktan çıkmalıdır, Türkiye, makine ihraç eden bir memleket haline gelmelidir. Sanayileşmenin o safhasına gelinmiştir. Bu noktada duramayız, işte, o noktada yeni baştan bizim yine birçok alete, edevata, birçok şeye ihtiyacımız vardır.

Değerli Arkadaşlarım, muhterem senatörler;

Efendim, 163’ncü madde değişecekmiş, programa öyle yazılmış... Evet, 163’ncü maddenin değişmesi lâzımdır. “Niye 141 - 142 değişmiyor?” diyor bir sözcü burada.

141-142'yi de siz değiştirin. Biz 163'ü değiştireceğiz, gücünüz yetiyorsa siz değiştirin.

Neden değiştireceğiz 163'ü Çünkü yağmur duasına giden vatandaşına 163'ten ceza verdi mahkemeler. Bunu kaldıramazsınız; Belçika gibi, Fransa gibi memleketlerde yağmur duasına davet ediyorlar, “Gelin kuraklık oldu, yağmur duasına çıkın” diye ve sıkışan vatandaş, yerle göğün arasında sıkışan vatandaş, derde düşmüş olan, çaresizliğe düşmüş olan vatandaş, Allah’a sığınmayacak da kime sığınacak? Allah’a sığınmayı suç saydığınız anda, işte onun değişmesi lazımdır.

Bununla da kalmıyor, burada misalleri var: Akşehir Ortaokulunda din dersine giren hoca çocuklara “Selâmünaleyküm” dediği için, 163'ncü maddeden dolayı ceza giymiştir.

“Layiklik” diyorsunuz; layiklik, din ve vicdan hürriyetinin kâmil manada kullanılmasının koruyucusu-dur. Layiklik, dinsizlik değildir. Öyleyse gelin, din ve vicdan hürriyetini Türk vatandaşından sakınmayalım. Din ve vicdan hürriyetini (Özgürlükçülere sesleniyorum bilhassa) en sonuna kadar kullansın Türk vatandaşı. Bunda ne sakatlık var?

Değerli Senatörler,

Dindar adamdan bu memlekete ne zarar gelir? Dindar adam, Cumhuriyeti yıkmaya da kalkmaz, memleketi karıştırmaya da kalkmaz, kimseye kötülük de etmez.

Binaenaleyh, tespah çekenlerle, tetik çekenleri aynı safhaya koyduğunuz zaman, bu memleketin içinden çıkamazsınız. Senelerdir bunu söylüyoruz. 163'ncü maddeyi değiştireceğiz. “Efendim nasıl değiştireceksiniz?” Kanun getireceğiz, kanun getirdiğimiz zaman neresini, nasıl değiştireceğimizi herkes görecektir. 163'ncü madde değişiyorsa, “Atatürk İnkılapları elden gidiyor” filan demeye hacet yok.

Efendim, bu programda yedinci ye dokuzuncu sayfalarda din ve vicdan hürriyeti meselesi yazılmış. İddia olundu ki, bu program Atatürk ilkelerine karşı imiş. Ne deniyor burada? “Milletimizin manevi ve maddi kalkınmasında birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvi prensiplerinden yararlanmak kararındayız” Bunun kadar tabii ne var? Din, milletimizin en ulvi değeridir ve buna sahip çıkmak kadar tabii ne var? Kaldı ki, bu 21 Haziran Hükümeti de bir program yazdı, getirdi, burada okudu. Bu programda bakın ne var: “Toplumumuzun ve insanlığın ortak değeri olan İslâm Dini, milli birliğin, sağlanmasında, Kalkınma çabalarımızın başarıya ulaşmasında, iç barışın oluşmasında ve kardeşlik duygularının geliştirilip, pekiştirilmesinde kutsal bir kaynaktır”

Bu 21 Haziran Hükümetinin ki, Atatürk ilkelerine aykırı olmuyor da, bizim yazıp getirdiğimiz niye Atatürk ilkelerine aykırı oluyor?

Arkadaşlar, Atatürk ilkeleri dinsizlik demek değildir. Atatürk Kurtuluş Savaşı'na Hacı Bayram Camiinde dua ederek başlamıştır. Gelin yanlış anlamayalım; Müslümanlık, Türkiye için bir tehlike değildir. Müslümanlık, millet olarak sahip olduğumuz en büyük değerimizdir, en büyük varlığımızdır; Cenabı Allah'a şükür olsun.

Arkadaşlarım;

Şimdi, “Boş teneke gibi” diyor. Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü Sayın Atmaca, “Boş teneke gibi bir program” diyor, “Bunun nesini tenkid edelim” diyor. Bakalım bu programa boş teneke mi, dolu teneke mi?

Bu programın dördüncü sayfasında “Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle, insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyetiyle bağdaşmayan ve bütün maddi, manevi değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslilerine karşıyız.”

Bu, 28 Haziran tarihinde burada okunan, 21 Haziran Hükümetinin programında “Komünizm” lafı geçmez. Biz, ülkenin bir numaralı problemini komünizm sayıyoruz. Bu Hükümet bunu getirmiş. Anarşiden şikâyet ediyoruz, bunun kökünde ne var diyoruz? İşte, “Bunun kökünde komünizm var” diyoruz, “Onunla mücadele edeceğiz” diyoruz. Devam ediyoruz:

“Milli, manevi ve tarihi değerlere sahip ve bunlara sadakatla bağlı olmayı mukaddes bir görevin gereği sayıyor, bunlarla övünüyoruz” Acaba bu küçümsenecek bir şey midir?

“Ülke ve millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kesin şekilde kararlıyız?” Acaba bunlar boş tenekenin unsurları mı?

“Hükümet olarak, Devletimizi tahribe yönelik iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı bütün tedbirleri almayı, her türlü kanunsuzlukla hukukun içinde kalarak ve kanun yoluyla mücadele etmeyi, kesin olarak kanun hâkimiyetini sağlamayı milli bir görev kabul ediyoruz.”

Gelin sorun, “Nasıl yapacaksınız bunu?” deyin, “Biz size nasıl yardımcı olabiliriz?” deyin. Hayır, bu yok. Birinci şikâyet ettiğiniz şey anarşi değil mi? Evet, işte anarşi için burada hem tahlil hem çare konmuş.

Ondan sonra; “Demokratik hukuk devletinde her türlü kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı olarak hukuku görüyoruz” diyoruz, çareyi söylüyoruz.

“Bu maksatla ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılacak ve uygulamaya konulacaktır” diyoruz. Dönüyoruz; İster iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasi partilerimizin birbirini tamamlayan ve milli hedeflere yönelik görevleri olduğuna kaniyiz” diyoruz; muhalefeti nasıl anladığımızı söylüyoruz.

Kalkınmaya geliyoruz:

“1977 Türkiye’sinin milletlerarası yarışta bulunduğu noktadan çok daha ileriye gidebilmesi ve temel meselelerini halledebilmesi için, önünde çok güzel imkânlar ve fırsatlar vardır. Bu fırsat ve imkânların boşa gitmemesi için milletçe huzur ve istikrarın korunmasına gayret etmeliyiz. Siyasi istikrar korunabildiği, huzursuzluk yerine hizmet ortamı sağlanabildiği takdirde, her alanda milli, güçlü, dengeli ve süratli kalkınma hedefine ulaşılabilecektir” diyoruz. Kalkınma için koyduğumuz hedef budur, ilke budur.

Geliyoruz Devletin ıslahatına;

7'nci maddede, Devleti ıslah ederek, vatandaşın işlerinin daha iyi görülmesini söylüyoruz.

Ondan sonra geliyoruz yargının işlemesine;

Diyoruz ki; "Adalet daha iyi dağıtılabilmelidir Türkiye'de"

Acaba Türkiye'nin başka ne meseleleri var? Yani Türkiye'nin şurada sayılanlardan başka ne meseleleri var? Onlar ne ise, buraya niçin getirip dile getirmiyorlar?

Ondan sonra dönüyoruz, "18 yaşını dolduranlara oy hakkı tanıyacağız" diyoruz.

"TRT'nin tarafsızlığını mutlak manada sağlayacağız. Milli bir müessese olarak koruyacağız" diyoruz.

Geliyoruz; Milli Eğitimin temel ilkesini koyuyoruz. Türk Milli Eğitimi nasıl olacaktı? Burada koyuyoruz buna, 11'nci sayfada.

Ondan sonra geçiyoruz 12'nci sayfada; "Üniversiteler bundan daha çok çocuğu okutmalıdır." diyoruz. Çünkü üniversiteler yazın tatil; sabahdan öğleye kadar çalışır. Bu vaziyette olmaz. Fabrikalar nasıl çalışıyorsa; yani fabrika binaları, laboratuvarları nasıl kullanılıyorsa, üniversitelerin de o şekilde kullanılması lâzım diyoruz.

Geliyoruz, "Cumhuriyetin temeli olan milli kültürümüzü korumaya kararlıyız" diyoruz.

Geliyoruz, ekonomik kalkınmanın istikrar içinde dengeli bir şekilde yapılmasının hedeflerini veriyoruz, enflasyonla mücadele edeceğimizi söylüyoruz, dış ödemeler dengesini denkleştireceğimizi söylüyoruz, vergi ıslahatımızı yapacağımızı söylüyoruz, Devlet memurları ile ilgili hükümleri koyuyoruz ve iniyoruz; köye ve köylüye götürülecek hizmetleri yazıyoruz,

Ondan sonra, bütün bunları söyledikten sonra, tarım kredilerinin artırılacağını, hayvancılığın ihya edileceğini söylüyoruz. Vatandaş, orman ilişkilerinin düzeltilceğini söylüyoruz. Elektrik enerjisi meselesinin halledileceğini söylüyoruz. Petrol bulmaya mecbur olduğumuzu söylüyoruz. Maden cevherlerimizi iyi geliştirmenin gereğini söylüyoruz. Doğu ve Güneydoğu Anadolu için özel projeler, özel planlar tatbik edeceğimizi ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu biran evvel kalkınmamışlık açısından kurtaracağımızı söylüyoruz ve yeni bir şey getiriyoruz: Niçin sormuyorsunuz, "Bu pilot iller projesi nedir?" diye... Kalkınmada geri kalmış illerimiz var. Böyle büyük kalkınma projeleri ile beraber götürürsek, ancak 30 sene sonra bugün ileri illerimizin seviyesine gelir. Bu illerimizi 4-5 sene zarfında Türkiye'nin ileri illeri seviyesine çıkaracağız. Hiç bunlardan bahis yok. Bunlar Türkiye'nin illeri...

Dönüyoruz, "Organize sanayi bölgeleri kuracağız" diyoruz.

"Ağır sanayi tesisleri kuracağız" diyoruz... Bunları sayıyoruz "Nerede kuruyorsunuz, kaç paraya çıkıyor, parayı nereden buluyorsunuz, ne kadara yapacaksınız?" diye hiç bir suale muhatap değiliz. Hiç bir suale muhatap değiliz...

Ondan sonra geçiyoruz sosyal hedeflerimize. Bir şeyi tashih etmek islerim Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsüne. Programın 24'ncü sayfasında “Yabancı sermayeye devir imkânları geliştirilecektir” şeklinde bir cümle vardır; ben o cümleyi okurken sildim. Çünkü, matbaaya gidince bu cümlelerin başı ile sonu düşmüş, anlamsız hale gelmiş, onu sildim. Burada okurken zapta geçen kısmında bu cümle silinmiştir; ama o, silinmemiş üzerinde muamele yaptı.

“Yalnız çalışanları değil, bütün vatandaşlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturacağız” diyoruz.

“Bütün vatandaşları sağlık hizmetine kavuşturacağız” diyoruz.

“Milli istihdam planı yapacağız.” diyoruz.

“Milli mesken planı yapacağız” diyoruz.

“Sosyalizasyonu değerlendirip ıslah edeceğiz” diyoruz.

“Ulaştırma hizmetlerini yeniden yapacağız” diyoruz.

Ekspres yollar yapacağız, sürat yolları; Edirne'den Gürbulak'a, Edirne'den İskenderun'a, İskenderun'dan Urfa, Mardin, Gaziantep üzerinden Bezirge Boğazına... “Ne zaman yapacaksınız, ne ile yapacaksınız?” sualine muhatap değiliz. “Yapıp da ne olacak” sualine muhatap değiliz. Bunları Türkiye'de yapacağız biz.

“Hava meydanları yapacağız” diyoruz.

“Silahlı Kuvvetlerimizi çağın gereklerine uygun bir şekilde güçlendireceğiz” diyoruz. Arkadaşlar;

Bütün bunlar, acaba şu saydığım şeyler sadece bir demettir. Bunlar acaba horlanacak şeyler midir? Acaba Türkiye'nin bundan başka problemleri nelerdir? O problemlere ne teşhis koyuyorsunuz? Ne tedbir, ne çare getiriyorsunuz? Bunlar yok ortada...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Kendileri de ortada yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — ..Ve gecenin bu saatinde huzurunuzu daha fazla almayacağını, söylemek istediğim şey şudur;

Tenkide muhatab olan Hükümet Programıdır. Hiç kimsenin, hükümet üyeleri, bu üyelerin teşkil ettiği partiler ve partilerin mensupları hakkında ileri geri söylemeye hakkı yoktur. Nereden buluyorsunuz bu hakkı? Hiç kimsenin, Türkiye'de demokrasiye vesayet iddiasında da bulunmaya hakkı yoktur. Yani biz de bu memleketin çocuklarıyız; bizden başkaları kadar bu memlekette bizim hakkımız var. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) ve bu hakkımızın horlanmasına hiç bir şekilde razı olmayız. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Cumhuriyet Hükümetidir buraya gelen; Cumhuriyet Senatosunun huzuruna gelen ve Programı okunan Cumhuriyet Hükümetidir ve Millet Meclisinden güvenoyu isteyecek olan Cumhuriyet Hükümetidir. Henüz “Bismillah” çekip işe yeni başlamışız, hemen birtakım kapkara tablolar çizerek bu Hükümetin memleketi felâkete götüreceğini iddia etmek aslında antidemokratiktir, demokrasiye inançsızlıktır.

Hükümet, kendiliğinden zorla gelip şu sıraları işgal etmemiş ki... Millet seçmiş göndermiş; milletin % 52 oyu bu Hükümetin arkasındadır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli Başkanı, değerli üyeler;

Bu tartışmaları huzurunuzda çok yaptım. Bugün yine gerçekten büyük bir şevk ile geldim. Gerçekten bize bu sualler tevcih edilseydi çok güzel bir tartışma yapardık, memleket, millet için hayırlı olurdu; ama bu fırsatı muhalefet ve diğer bazı gruplar bize vermediler. Bu, bizi çıktığımız yokla azimle, şevkle yürümekten geri çevirmez. Biz bir büyük davanın yolcularıyız; üç parti bir araya gelmişiz, iyi niyetle bir Program yapmışız, bu Programı icra etmek için memlekete hizmet yoluna koymuşuz. Canabı Allah yardımcımızdır, hepinize saygılar sunuyorum. *(A.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

BAŞKAN — Başbakan Sayın Demirel'in kurmuş olduğu Hükümetin Programı üzerinde Cumhuriyet Senatosunda yapılan görüşmeler sona ermiştir.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Görüşmelerin başında bazı önerilerde bulunmuştum. Özetleyeyim; Cumhuriyet Senatosunun gündeminde mevcut bulunan, 8 ve 13 Ağustos tarihlerinde görüşülmediği takdirde kendiliğinden yasalaşacak konular vardır. Komisyonlar kurulduğu ve önümüzdeki Salı günü Cumhuriyet Senatosunda çoğunluk temin edilerek bu yasalar görüşüldüğü takdirde Cumhuriyet Senatosunun bir ara verme imkânını bulabileceğini tekrar hatırlatırım.

2 Ağustos 1977 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 00.18

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 24****Sayfa 136-206****30.07.1977 Cumartesi****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — Geçici Başkan Kinyas Kartal**KÂTİPLER:** Ali Haydar Veziroğlu (Tunceli),

Aydın Menderes (Konya)

Açılma Saati: 15.00**Hükümet Programının Görüşülmesi**

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelere başlamadan önce dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağım.

İçtüzüğümüze göre dinleyiciler sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır.

Bu yasağa uymayan dinleyiciler görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır.

Görüşmelerde, İçtüzüğümüzün 73'ncü maddesine göre siyâsî parti grupları adına birer Sayın üye ile şahısları adına iki Sayın üyeye ve Hükümet adına da bir Sayın üyeye söz verilecektir.

Bu ana kadar siyâsî parti grupları adına söz isteyen olmamıştır.

Grupları adına söz isteyen Sayın üye var mı?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Ali Nejat Ölçen, buyurun. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

C.H.P. GRUBU ADINA ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin saygıdeğer üyeleri;

Millet Meclisini oluşturan partiler arasındaki diyalogu kolaylaştırabilmek için her şeyden önce bazı kavramları yeniden dile getirmek gerekir.

Bizce; Devlet ciddi olmak, sözüne güvenilir olmak zorundadır. Devlet haksızlık etmez, zulüm yapmaz, kin duymaz ve intikam almaz.

Devlet yönetiminde vatandaşlara eşit muamele vardır. Devlet, kendi otoritesini eşitlikten ve yurttaşlarından esirgemeyeceği şefkatten almalıdır.

Birinci Cephe Hükümeti yurttaşlardan eşitliği ve şefkati esirgemiştir. Onları iki hasım kampa bölmüş, arasına düşmanlık duyguları aşılamiştir. Cephe iktidarı suçlu bir iktidardır. Öyle sanıyoruz ki, bu iktidar baraj yapan uzmanlardan çok, işkence yapan uzmanlar istihdam etmiştir. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri*)

Bu nedenle, Birinci Cephe’nin uzantısı olan bu Hükümetin ülkeye barış getireceğine inanmıyoruz, bu Hükümetin ülkeyi esenliğe kavuşturacağına güvenemiyoruz.

Hükümet ortaklarından Milliyetçi Hareket Partisinin Genel Başkanı, “Davadan dönen olursa vurunuz.” diye genç, körpe kuşakları cinayet işletmeye sevk etmişti. Buna hakkı olamaz, hakkı olmaması gerekirdi. Bugün her Türkün izleyeceği ve gerekirse canım seve seve vereceği dava, Anayasamızda tanımlanmıştır. Bu konuda Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına dayalı, millî lâıyk ve sosyal hukuk devleti olması davasıdır bu dava. Hiç kimse, kaynağını Anayasadan ve yasalardan almayan devlet yetkisine sahip çıkamaz, çıkmamalıdır; devlet yetkisini kullanamaz, kullanmamalıdır.

Birinci Cephe zamanında bu yetkiyi kullanan Milliyetçi Hareket Partisi millîtanları ile Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanının, “Davadan dönen olursa, vurunuz” emirleri benimsenmişken, şimdi yaptığı, yapmaya çalıştığı barış çağrılarının samimiyetine inanmaya olanak göremiyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun düşüncelerini, kanılarını ve kararlarını gözetmeden, İkinci Cephe ortaklığı kendisinin Hükümet olabileceğini zannetmemelidir. Halkın yararına olmayan, demokrasiye zedeleyecek hiç bir yasa, Cumhuriyet Halk Partisi ve halkımızın sağduyusu ve ihtiyaçları süre geldiği sürece bu Meclisten çıkmayacaktır. Türk halkını yeni bağımsızlıklara itecek her anlaşmayı destekleyeceğimiz gibi, bağımsızlıklara sürükleyecek, Türk halkının onurunu zedeleyecek, Cumhuriyet Halk Partisinin “hayır” diyeceği hiç bir ulusal anlaşmanın bu Meclisten onaylanabileceğim zannetmiyoruz, buna olanak verilmeyecektir.

Bu ülke ve bu ülkede yaşayan insanların mutluluğuna gölge düşürecek ve anayasal kurumların, halkın ve Cumhuriyet Halk Partisinin halkla birlikte “hayır” diyeceği hiçbir düşünceyi, Hükümet olarak bugünkü MC iktidarı uygulayamayacaktır. Cumhuriyet Halk Partisi ancak yurt yararına, barışa ve kardeşliğe, yoksul halk kitlelerinin, köylünün, emekçilerin, dul ve yetimlerin, öğretmen ve öğrencilerin, Türk toplumunun ve tüm ekonominin yararına alınacak kararlara “evet” diyecek bir partidir.

İkinci Cephe olarak, hayal pahalılığını daha da artıracanız kaçınılmaz bir sonuç olarak görünüyor. Çünkü, ekonomi politikanızın özü, emeğin ve emekçi kitlelerin ve yoksul halkın sömürüsüne dayanmaktadır. Eğer güvenoyu alırsanız, Hükümet olarak yapmayı tasarladıklarınızda Cumhuriyet Halk Partisine danışır, Cumhuriyet Halk Partisinin düşüncelerine yer vermeyi denerseniz, bundan yarar görürsünüz. Devletin içte ve dışta saygınlığının azalmasına neden olacak biçimde Hükümet ortaklarının birbirine dil uzatmasına bu dönemde meydan vermeyeceğimizi belirtmek isteriz. Çünkü, devletin yönetimini eline alanların birbirini çirkin sözlerle küçük düşürmeye hakkı olamaz; Devlet, sizin ve hepimizin büyüklüğünden

daha büyük bir kavramdır. Eğer, neden olduğunuz acı deneylerden ders aldıysanız, Hükümeti oluşturan ortaklar olarak birbirimize yardım etmeseniz bile Devlete saygı duymanın, Atatürk devrimlerini yaşatmanın inancını bizde bulabilirsiniz. Siz Türkiye'yi bugüne kadar oyaladınız, bundan sonra da oyalamak istiyorsunuz kanısındayız.

Bir ülkeye demokrasinin bütün koşullarıyla yerleşip yerleşmediğini belirleyen geçerli gösterge, siyasal iktidarların tutum ve davranışlarıdır. Eğer bir siyasal iktidar anayasal kuruluşları karşısına alıyor, eleştiriler karşısında hırçınlaşıyor, eğer Anayasanın öngördüğü denetimin kendisinden, işleyişinden uzak durmaya uğraşıyorsa, ülkede demokrasinin yerleşmesinin engeli Hükümetin kendisi olur. Anayasal kurumlardan şikâyet eden hükümetler, dünyanın neresinde olursa olsun demokrasiyi yeterince içine sindirememiştir. Muhalefetin anayasal görevi, Hükümetin yanlışlıklarını, yanlışlıklarını bulup ortaya çıkartmak, bunu kamuoyuna duyurmak ve yapmakta olduğu anayasal denetimle Hükümeti uyarmak, doğru çizgiye getirmektir. Eğer bir muhalefet anayasal hakkını görev haline getiremiyorsa, topluma karşı da görevini yapamıyor, kendinden bekleneni topluma veremiyor demektir. Böyle bir iktidar, iktidar olma hakkına sahip olamadığı gibi, böyle bir muhalefet muhalefet olma hakkına da güç sahip olur.

Demokrasi, siyasal iktidarların Anayasanın öngördüğü denetim mekanizmasına razı olmasıyla başlar. Muhalefete tahammülü olmayan, anayasal denetim yollarından kaçmaya uğraşan bir iktidar, her şeyden önce demokratik rejime saygı duymaya alışmamış demektir.

Bir iktidar, kendisinin yerine muhalefetin geleceğini düşünürken ecel terleri dökmeye başlamışsa, o iktidarın gerçekten yerini terk etmesi, demokrasinin yaşamasının kaçınılmaz koşulu olur. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*)

İktidarın hoşgörüsü, zaten kendi moral gücünün doğal sonucudur. İktidarın yerini terk etmekten çekinmesini, kendine güven duymasının noksanlığı olarak düşünmekteyiz. Terk edeceği koltuğa önemli sorumluluklar bırakmadan gidebilen iktidarların saygınlığını, kamuoyunda kimse azaltamaz. Anayasal kurumlar işlerken, muhalefet haksız eleştiride bulunsun da, hatta karalama suçlama ve iftira yolunu seçse de, o iktidar kendine güveniyor, kendinden korkmuyor, anayasal kurumlara saygı duyuyor ve veremeyeceği hiç bir hesabı Hükümet defterinin zimmetinde bırakmamış ise, yine de saygınlığını yitirmez ve kendisine iktidarın kapıları kapanmış olmaz.

Muhalefetle iktidar ve partiler arasındaki ilişkilerin, sadece Parlamentoda denetim ve eleştiriden oluştuğunu sanmak, demokrasiyi tek boyutlu bir çizgi üzerine yerleştirmek, cılız tutmak demektir. Onun hacmini, onun derinliğini fark etmemek, o derinlikten ülkeye doğacak yararları elde edememek, meydana çıkarmamak demektir.

Aslında, tam işleyen demokrasi derin bir kavramdır. Bu derinlik, iç ve dış sorunlarda iktidarın muhalefete danışması, bilgi vermesi ve görüş almasıyla gelişir. Bir iktidar kendisini sadece kendi çevresi ile kuşatır, muhalefeti ve anayasal ku-

rulları bu çevrenin dışında tutarsa, o iktidarın hakkı yenilgidir. Bu yenilgi ya da bu kayıp, iktidarla birlikte ülkeyi de içine alır.

Sağlıklı demokrasilerde muhalefetle iktidar arasındaki hırçınlığın zaman zaman ortaya çıkması olağandır. İktidarın muhalefete danışması, bilgi alıp vermesiyle bu hırçınlık azalır; ama hırçınlığın ortadan kalkması görevini sadece muhalefete ait varsaymak, demokrasinin bütünlüğünü, demokrasinin derinliğini kavramamak demektir. Demokrasinin derinliğinde zıt görüş ve düşüncelerin uzlaşması, yönlenmesi vardır. Uzlaşmadan ve yönlenmeden kalan düşünceler günün birinde huzursuzluğun kaynağı olur. Adalet Partisi bugün bu noktaya gelmiş bulunmaktadır.

Sayın Demirel, muhalefetle iktidar arasında diyalog kurulmasından bahsediyor. Bu düşüncenin Hükümet Programına konduğunu da görüyoruz. Önemli olan, önce Hükümet ortaklarının kendi aralarında diyalog kurması, birbirlerine danışması, birbirlerine saygı duymasıdır. Yurtiçi ve yurtdışı sorunlarda kendi aralarında anlaşarak çözüm aramaya çalışmalarıdır. Önemli olan, anayasal kurullara saygı duymaları, kuvvetlerin ayrılığı ilkesine inanmaları ve diyalogu bizden önce anayasal kurullarla, kurumlarla kurabilmeleridir. Ancak bu koşullardan sonradır ki, Cumhuriyet Halk Partisiyle diyalog kurmak kolaylaşır ve bir sorun ortaya güçlkle çıkar.

İktidarı, sadece yatırım yapan, temel atan, bütçe düzenleyen, vergi alıp harca-yan bir sistem ve makine olarak düşünmemek gerekir. İktidarın muhalefete karşı, Anayasaya karşı, anayasal kurullara karşı, yasalara karşı, halka karşı, yoksul kitlelere karşı görevleri vardır. Bu görev, yabancı konukların biçimselliğinin ötesinde daha derin çizgiler taşır ve bu resepsiyonlara muhalefetin davetinin ötesinde derin anlamlar taşır.

Başarılı hükümetler, muhalefete danışmayı, anayasal kurullara saygı duymayı, halkın ihtiyaçlarını ölçebilmeyi ve halkın ihtiyaçları karşısında gerekeni yapabilme-yi gerektirir.

Başarılı hükümetler, bu içeriği ve nitel varlığı benimseyip kabul edebilenler arasından çıkar. Çağımızda demokrasinin yerleşmesi ve gereklerinin bütün sosyal katlara eşit olarak yansması en başta hükümet görevidir.

Hükümet, kitle haberleşme araçlarının, radyonun, televizyonun tam bir yansızlıkla ve eşitlik içinde bir kamu hizmetli olarak kullanılmasına yardımcı olmalıdır, olmak zorundadır. Radyo ve televizyon, iktidar, muhalefet ve parti farkı gözetilmeksizin eşit koşullar altında kullanılmalıdır.

Siyasal parti grupları içinde TRT tarafından en çok destek gören partinin Milliyetçi Hareket Partisi olduğunu 1975-1976 uygulamalarında gördük.

Yaptığımız bir araştırmanın sonucuna göre, Parlamentodaki sandalye sayısına göre 6'ncı sırada yer alan Milliyetçi Hareket Partisi, siyasal haberlerde kendisine ayrılan süre bakımından 4'ncü sıraya çıkartılmış, sandalye sayısı bakımından Parla-mentoda 3'ncü sırayı alan Milli Selâmet Partisi, siyasal haberlerdeki süre bakımın-dan 6'ncı sıraya indirilmiştir.

Bir kitle haberleşme aracı tarafsız olmaktan yoksun bırakılırsa, o hükümeti oluşturan ortaklar arasında da haksızlık ve adaletsizlik kendisini gösterir.

Yüce Meçisin saygıdeğer üyeleri, Millî Eğitim Bakanlığının, MC döneminde müfredat programından çıkarılan ilkelere bazılarını kısaca sizlere arz ediyorum; bunun 359 sayılı TRT Yasasının 2'nci maddesindeki ilkelere benzediğini ve TRT'nin uygulaması ile Millî Eğitim Bakanlığının müfredat programından çıkarılan ilkelere birbirine ne kadar çok benzediğini Yüce Meclise bu suretle arz etmiş olacağım.

Müfredat programından çıkarılan ilkelere bazılarım sunuyorum:

Şöyle diyor müfredat programı, şöyle diyordu Atatürkçü iz izleyen müfredat programı:

“Diğer demokratik milletlerin geçirmiş ve geçirmekte oldukları gelişme aşamalarını ve bu konuda güdülen yolları araştırmak” Bu ilke tümüyle çıkartılmıştır. “Atatürk’ün çizdiği milliyetçilik anlayışı içinde” cümlesi olduğu gibi çıkartılmıştır, “batılılaşma” kelimesi çıkartılmıştır. Tıpkı TRT’den halkın çıkartıldığı gibi, tıpkı TRT ekranlarından yoksul halk kitlelerinin uzaklaştırıldığı gibi, tıpkı TRT’den yurt-sever yapımcıların çıkartılıp, onun yerine TRT ekranlarının yabancı dizi filmlerine seriler halinde açıldığı gibi.

Millî Eğitim Bakanlığında uygulanan politika ile TRT yönetiminde uygulanan politika arasında yakın bir bağın ve benzerliğin bulunduğu Yüce Meclise arz etmeyi bir görev biliyoruz.

MC iktidarının karanlıklarında yatan temel politikanın ipuçları hükümet üyelerinin resmî demeçlerinde kendini belli etmektedir. TRT’ye ve Millî Eğitim Bakanlığına egemen olan amacın aynı kaynaktan, aynı zihniyetten, aynı taktikten hareket aldığı ortaya çıkmıştır. Bu amaç, açıkça Nasyonal Sosyalist genç kuşaklar yetiştirme amacıdır. İktidara gelmenin kestirme yolu için bu kuşakları vurucu güç olarak kullanmak, MC döneminin kanlı olaylarında önemli rol oynamıştır. Bu inkâr edilemez, bu yadsınamaz.

İkinci MC iktidarı, bütün kurumlarda parti ve siyasal görüş farkı gözetilmeksizin eşit işlem yapmayı içine sindirmeli ve bunun Anayasanın 12'nci maddesinin gereği olduğunu biran bile aklından çıkarmamalı idi. Böyle yapmamıştır.

Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiç kimse, ister başbakan, ister başbakan yardımcısı olsun, siyasal grupları ve kişileri anarşi ile komünizm ile suçlayamaz. Elinde yasal kanıtları varsa, bu sorunu yargı organlarına intikal ettirir ve bu suçlamaya dayalı olarak ceza hükmü getiremez.

Anayasaya saygı, önce iktidara ait bir görevdir.

“Egemenliğin kullanılması hiç bir surette belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiç kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisini kullanamaz” Anayasanın bu açık hükmü, demokrasimizin vazgeçilmez özüdür.

17-18 Şubat 1975 günü çeşitli illerimizde çıkarılan kanlı olaylar, o tarihte MC Hükümetinin, Anayasada tanımlanan temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasında objektif ve hukukun üstünlüğüne inanan bir tutum içinde bulunmadığını kanıtlamıştır. Hemen bir gün sonra Tokat ilinde sayısız dükkânların, mağazaların ve işyer-

lerinin vitrinlerine ve camlarına asılan, zor kullanılarak yapıştırılan afişlerden elde edebildiğimiz bir tanesini Yüce Meclisin bilgilerine arz ediyorum.

Zamanın Başbakan Yardımcısının kırmızı zemin üzerinde bir fotoğrafını görüyorsunuz, bu afişte. Binlercesi Tokat'ın caddelerinde, binlercesi Tokat'ın dükkânlarının vitrinlerinde yapıştırılmıştı. Sağ üst köşedeki yazıyı sizlere sunuyorum (A.P. sıralarından "Ne var bunda" sesleri) Anayasayla ne denli bağdaştığını, insan haklarıyla ne denli bağdaştığını, bana bu soruyu yönelten arkadaşlarımız görecektir. "Emanet olan davayı kucakladım. Hiç arkaya bakmadan, tereddütsüz, hiçbir şeye aldırmandan yürüyorum"

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Arkasında 27 Mayıs var.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — "...İleriye doğru yürüyorum. Hızlanıp koşmak gayreti içindeyiz koşacağız. İleriye gittikçe geride kalmayıp beni takip edin. Bu mücadelede her hangi bir sebeple ben düşersem bayrağı kapın, daha ileriye gidin. Geri dönersem vurun Davaya katılıp geri dönen herkesi vurun" diyor (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler) Bu sözlerin fotoğraf üzerinde yazılı olmasına izin veren kişinin barıştan yana, kardeşlikten yana, demokratik rejimden yana olduğu düşünülemez. Buna alkış tutanların demokrasiye karşı geldiklerini, demokrasiye saygı duymadıklarını günün birinde anlayacak ve bu yolda çalışacaklarını zannediyoruz. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Barışta, kardeşlikte, millî bütünlükte ve demokraside, geriye döndüğü zaman insanların öldürülebileceği bir dava yoktur, tanımlanmamıştır. (A.P. sıralarından "Komünizmde var" sesleri) Barışa ve demokrasiye inanan kimse üstelik hükümet üyesiyse, geri dönenin vurulması buyruğunu verme gücünü ve yetkisini kendisinde göremez. Anayasa ve yasalar kimseye böyle bir hak tanımamıştır.

Anayasanın 10'ncu maddesi...

TURAN KOÇAL (İstanbul) — Atatürk söyledi, Atatürk. "Komünistleri gördüğünüz yerde öldürün" dedi.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Atatürk'ün vurun demesi, sizce genç kuşakların öldürülmesi anlamına geldiğini zannedecek kadar kötü niyetli olduğunuzu zannetmiyorum; ama cahil olduğunuzu zannediyorum. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Anayasanın 10'ncu maddesi, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetin Teşkilâtı Esasiye Kanununun emri de bu idi. (C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar, gürültüler)

Sayın Başkan, sükûneti korumaya gayret ediniz, konuşmamı sürdüreceğim. (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Başkan, konuşmama müdahale edenlere müdahale etmenizi rica ediyorum.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen müzakereleri sükûnetle dinleyelim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Unutmayalım, bugün bütün dünyanın gözü bizdedir. (*C.H.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar*)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Anayasanın 10’ncu maddesi, “Devlet kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleleriyle bağdaşamayacak sure İte sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal engel koyamaz” Bu engeller varsa, kaldırmak; insanın maddî ve manevî Varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak görevini devlete vermiştir.

Bu nedenle, Anayasanın 10’ncu maddesi gereğince, hiç bir kimse bir başkasının burnunu kanatma hakkını kendinde göremez, insan ise göremez, vicdanı varsa göremez, Anayasaya saygısı varsa göremez; hele onu öldürmeyi aklından geçiremez, deli değilse, çılgın değilse, kötü niyetli değilse... (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Oysa ki bu kişi, Anayasanın ve yasaların tanıdığı ve güvence altına aldığı, insanın maddî ve manevî varlığına kendi kafasında, ya da kendi kafatasında tanımladığı ve ne olduğunu demokrasiye inananların yadırgayacağı bir dava için hayata son verilmesini öngörmekle ve bunu telkin etmektedir.

Anayasamızın 33’ncü maddesini Yüce Meclise sunuyorum:

“Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilinden dolayı cezalandırılmaz.

Cezalar ve ceza tedbirleri ancak kanunla konulur.

Eğer bir kişi; ben devletim, ben yasayım derse, o zaman bir başkasına ötekisini vurunuz diye emir verebilir; ama böyle bir emrin demokraside, Türkiye Cumhuriyetinde yeri yoktur, faşizmde yeri vardır ve o kişi faşist olur böyle yaparsa. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Devletin önemli bir siyasî makamını işgal eden kişi, kendisini Anayasanın bu maddesinin dışında görerek, ceza ve ceza tedbiri koymaktadır; Türk Ceza Kanununun 311’nci maddesinin 1’inci bendine göre cinayete teşvik suçunu işlemiştir. Eğer bu afişlerde gösterdiğim söz kendisinin ise; fakat bir Cumhuriyet Halk Partili olarak, bu sözün kendisine ait olup olmadığına kuşku duyduk, “Kendi söylememiştir, kendi adına başkaları söylemiştir ve belki biz böyle bir iddiada bulunursak haksızlık ederiz ve o kişiye iftira etmiş olabiliriz” diye kendimizden kuşku duyduk ve Yüce Meclise getirmeden önce konuyu araştırdık. Bütün iyi niyetimizi kullanarak, “Davaya katılıp geri dönen herkesi vurun” sözünün, hükümetin en üst düzeyinle siyasal görev yapan kişiye ait olamayacağı düşünürdük; olamaz diye düşündük. Kendi kafamıza uymadığı için, en az karşıımızdakilerin de bizim kadar uygar olabileceği olasılığını gözettiğimiz için düşündük; ama yanılmışız.

Sayın Alpaslan Türkeş tarafından yazılıp, 15 liraya satılan ve Anda Kitabevi tarafından basılan; “Türkiye’nin meseleleri” adlı kitabın 46’ncı sayfasında aynı mesajın yer aldığını gördük. O kitabın sayfasının ve kapağının ve kapağın arkasındaki aynı cümlelerin fotokopisini Yüce Meclise sunuyorum. 15 liraya satılıyor ve 15 liraya satılan kitabın içinde; “Davamdan dönerse seni vuracaktır, sen de davadan döneni vur” diye yazılı, 15 lira ücretle...

Artık bu kişinin; “Benim faşist olduğumu söyleyenleri, sizi ispata davet ediyorum, aksi halde müfterisiniz” demek hakkı elinde kalmamıştır.

Her Türkün izleyeceği ve gerekirse seve seve canını vereceği dava, Anayasamızda tanımlanan davadır. Bu dava, Türkiye’nin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği davasıdır. Bu dava, Türkiye Cumhuriyetinin, insan haklarına dayanan millî, demokratik, laik ve sosyal, hukuk devleti olması davasıdır. Bu dava” egemenliğin hiç bir suretle belli bir kişiye, zümreye, sınıfa bırakılmaması davasıdır. Bu dava, hiç bir kimsenin ve organın Anayasadan kaynağını almayan devlet yetkisini kullanamaması, kullanma hakkına sahip olamaması davasıdır.

Bu dava, herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez, hak ve hürriyetlere sahip olma, maddî ve manevî varlığını geliştirme davasıdır, eşitlik, iç barış, huzur davasıdır.

Bu davalar için her Türk, düşmanlara karşı canını seve seve verir ve canını seve seve vermeye arkadaşını ikna eder. Savaşta ise, kumandanının emri altında canını gene seve seve verir. Böyle davalar için hayat kaybetmek şereftir; ama bir insanın kafasında ne olduğu belli olmayan bir dava için hayat kaybetmek şerefsizliğin en acısıdır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Anayasadan ve yasalardan dayanağını almayan hiç bir otoritenin kullanılması-na; halktan kuvvet alarak, halkın desteğini alarak, Cumhuriyet Halk Partisi olarak bundan böyle izin vermeyeceğiz, olanak tanımayacağız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hiç kimsenin, kendi kafasında ve bazılarının kafatasında suç icat edip ceza tedbiri almaya artık cesaret edebileceğini zannetmiyoruz. Bu tür cesarete sahip bulunanlar, halkın, anayasal kuruluşların ve Cumhuriyet Halk Partisinin karşısında yenilginin ne olduğunu anlayacaklardır.

Biz, bir devletin birinci özelliğinin ciddiyet olduğuna inancımızı hâlâ yitirmiş değiliz. Devlet; sözüne güvenilir, haksızlık etmez, zulüm etmez, kin duymaz ve intikam almaz, kendi kendisine adam öldürmez. Yasalar, yargılar vardır; Anayasada kuvvetler ayrımının doğal bir sonucu olarak uygulanır demokratik ülkelerde ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinde bu ilke. Demokratik hukuk devletinde işkencenin de yeri yoktur. Hiç kimse bildiğini işkence yolu ile söylemeye zorlanamaz ve hiç kimse işkenceye dayanıklı olmak zorunda değildir. Eğer Tanrı (Millî Selâmet Partili arkadaşlarım beni çok iyi anlayacaklardır) insanları dayağa dayanıklı yaratsaydı, derimiz bu kadar ince olmaz, kösele ile kaplı olurdu. İnsanlar hiç bir zaman dayağa dayanıklı olarak yaratılmamıştır.

İnsanlar üzerinde dayağı deneyen rejimin karşısında olmayı, Yüce Mecliste iktidar olma olasılığına sahip hükümet üyelerinden de bekliyoruz. İnşallah bu kez Adalet Bakanı, müsteşarını makamında dövmez.

Yüce Meclise sunacağım belgeler, MC adını alan iktidarın yalnız yurt içinde değil, yurtdışında da işkenceci iktidar olarak isim yapmasına neden olan belgelerden sadece birkaç tanesidir.

Zeytinburnu olaylarına karışan Hasan Aksu adlı gencin fotoğrafını Yüce Meclise gösteriyor ve MC iktidarının sadizmi hoşgörüsü ile karşılayan tutumunu, ulusumuzun temsilcilerine şikâyet ediyorum. Ayaklarının diz kapaklarının altında sigara söndürülmüştür bu gencin ve bu gencin ayak tabanının sigaranın kül tablası gibi kullanıldığı fotoğraflarda bellidir.

HASAN CERİT (Adana) — O fotoğrafları hacılara göster, hacca gidenlere göster.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hasan Tosun adlı gencin fotoğrafı da öyle; ayakları aynı işleme uğratılmış. Burhan Günseren ve daha niceleri...

Suçları ne olursa olsun, ne düşünmüşler, ne söylemiş olurlarsa olsun, eyleme de geçmiş olsalar, insanlara çağımızda cezayı yasalar verir ve uygulamayı o yasaların yetkilileri yapar.

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Halk mahkemeleri kurun öyleyse.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hiç kimse kendisi ortaya çıkamaz. Sayın Adalet Partili milletvekili arkadaşım halk mahkemesi kurmayı düşünenlerin de aklından kuşkuya düşerim.

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Ortadoğu’da siz yaptınız.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Biz Ortadoğu’da hiç bir şekilde böyle bir teşebbüse, böyle bir teşvike gerek görmedik; ben Ortadoğu Teknik Üniversitesini bitirmedim, Sayın Başbakanınızın bitirdiği İstanbul Teknik Üniversitesini bitirdim. (A.P. sıralarından “Bitiremezsin de” sesi) Size fazla cevap vermek istemiyorum, kusura bakmayın.

Galiba su mühendisi olan Sayın Süleyman Demirel zamanında - Birinci MC iktidarı zamanında “baraj yapan uzmanlardan çok, işkence yapan uzmanlar istihdam edilmiştir” Bunu da bir defa daha hatırlatmak isterim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) MC döneminde işlenen cinayetler, öyle sanıyoruz ki, Türk tarihinin hiç bir döneminde işlenmemiştir. Sokakta can güvenliği kalmamıştır, konutta can güvenliği kalmamıştır, okulda can güvenliği kalmamıştır ve hastanelerde can güvenliği kalmamıştır. Hastaneye ziyarete giden gençlerin hastane koridorunda tabanca ile öldürülmesi ve katillerin rahatça uzaklaşıp gitmeleri MC döneminde cinayetlerin nasıl himaye gördüğünü belirtiyor.

HALİL KARAATLI (Bursa) — Eski plâk.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Plâğın eski oluşu, cinayetleri unutturmaz. Plâğın eski oluşu, sizin yeni plak kullanmakta olduğunuzu kanıtlamaz, siz yeni plaklara da yine cinayetleri işleteceksiniz gibi geliyor bana, eğer bu kafada devam edecekseniz... (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Hükümeti plak çalmaya da benzetmemenizi herhalde sizin Başbakanınız size sonra ifade edecektir zannediyorum.

Teknik Üniversitede sınıfa girip öğrenciyi öldüren katil, polislerin gözleri önünde rahatça okulu terk edebilmiştir. Birinci MC Hükümeti bu cinayetleri ne

denli kendi güvencesi için hoşgörü ile karşılamasa, İkinci MC Hükümetinin de aynı biçimde davranacağı kuşkusunu taşıyoruz.

Bir kredinin kullanılmasında, bir teşvik tedbirinin verilmesinde, ya da bir genel müdürün veya müsteşarın atanmasında birbiriyle anlaşamayan Hükümet ortakları yalnız cinayette anlaşabilmekte ve diyalog kurmaktadırlar. Cinayet konusunda birbirlerini suçladıklarına tanık olmadık; ama “Az kredi verdin veya vermedin”, “O genel müdürü atadın veya atamadın” ya da “Başkan Carter karşısında yumruk atamazsın, takla atarsın” gibi suçlamalar yapılıyor. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar) ama “Cinayete yol açıyorsunuz” diye suçlamalar yapılmıyor.

“MC İktidarı” ya da “Hükümet” deyimini kullanırken, Yüce Meclise saygıyla arz ediyorum, İktidarı oluşturan parti gruplarını kastetmemekteyiz. Biz, iktidarla, iktidarı oluştursa bile parti gruplarını artık birbirinden farklı görmeye ve düşünmeye başladık. Demokrasi de zaten biraz bunu gerektiren bir aşamadır.

Hükümeti oluşturan parti gruplarının da ülkenin durumundan, içine düşülen siyasal ve ekonomik bunalımdan ülkenin geleceği için endişe duyan ve ne yapmalı sorusuna çözüm arayan parlamenterlerin bulunduğunu sanıyoruz. İnsanların siyasette ülkeye hizmet etme amacı şu ya da bu partide görev almasına neden olabilir. Doğaldır bu. Bunu hoşgörü ile karşılıyoruz. Ülkenin esenliği, iç barışın sağlanması, uygun, gerçekçi ve insancıl tedbirlerle bunalımlara çözüm bulunması isteğinin Cumhuriyet Halk Partisi olarak yalnız bizim tekelimizde olduğunu düşünecek kadar katı kalıplar içinde yer almadığımızı Yüce Meclise arz etmek isterim. En az sizlerin içinde, bizim partiden olmayan arkadaşlarımızın da iç barışı, kardeşliği, özgürlüğü ve özgürce üretim yapma işleminin söz konusu olmasını benimsediğine inanıyoruz. A.P. de, Millî Selâmet Partisinde ve hatta Milliyetçi Hareket Partisi içinde ülkenin bugün aşılması güç görünen sorunların zamanla daha da güçleşmekte olduğunu en az bizim kadar içtenlikle düşünen ve hatta kendi vicdanlarında, Hükümette sorumluluk arayan parlamenterlerin bulunduğuna inanıyoruz.

Demokrasiye, özgür düşünceye, kişinin manevi varlığının gelişmesi ilkelerine bağlı olmanın bir gereği de, karşımızdakilerin düşünce ve eylemlerinde bizi haklı neden aramaya sevk etmektedir. Manevi değerlere yer vermenin bir gereği olarak, böyle bir düşünce bizi zorlar, uygarlığın nedeni olarak zorlar. Buna rağmen demokrasinin de kavram olarak, bir bunalımdan geçtiğim görüp üzülmüyoruz. Bir partinin iç yapısı, düşünce ve eğilimleri; liderin kafası, düşünce biçimi ve davranış modeline giderek uymak zorunda bırakılmamalıdır; ama bırakılmaktadır. Demokrasiyi deneyen ve tüm kurumları ile benimseme aşamasına varamamış ülkelerde bu durum daha da belirgin rahatsızlık halini almaktadır. Bundan ötürü biz, Sayın Demirel’in yalnız ülkeyi değil, kendi partisini de bir çıkmazın içine sürüklemekte olduğu kanısındayız.

Sayın Demirel’in, Yüce Meclisin soruşturma hazırlık komisyonlarına intikal etmiş konular yüzünden rahatsızlık ve tedirginlik içinde bulunduğu ve ne koşul olursa olsun, partisi adına hangi ödünü vermek gerekirse gereksin, iktidarda olma ya kendisini zorunlu görmesi, bugünkü bunalımın başlıca kaynağı haline gelmiştir. İster istemez birbirinden farklı ve bağımsız üç sorunu bir arada düşünmek ve çö-

zümlemek zorunda kalmıştır. Sayın Demirel. Bu üç sorun, önem sırasına göre şöyle dizilebilir:

Kendisi, partisi ve Türkiye...

Olayların başlayışından ve sürüp gitmesinden anlaşılıyor ki, Türkiye en başta gelen konu haline hâlâ geçememiştir. Bundan ötürü anarşi, kanlı olaylar, siyasî cinayetler bir rastlantı değildir. Türk toplumunun yapısal değişimi, sosyal bunalım, ya da sosyal patlama gibi geçersiz deyimlerle de açıklanmasında gerçekçilik görmüyoruz.

Devleti, planlı biçimde, eğitim kurumlarından kitle haberleşme araçları, örneğin radyo ve televizyon gibi organlardan başlayarak ele geçirme uğraşısı vardır. Bu uğraşı, Milliyetçi Hareket Partisinin yarı resmî ya da resmî yayın organı olan “Devlet” Dergisinde teori olarak geliştirilmiş, ilân edilmiştir. İktidara gelmenin stratejisinin şu üç aşamada gerçekleşeceği “Devlet” dergisinin 193’ncü sayısında belirtilmiştir” Sokak iktidarı, Devlet iktidarı, Meclis iktidarı” Dergi sonra şunları yazmaktan çekinmiyor:

“Milliyetçi Hareket bu üç hedefi meşru yollardan alacaktır. Mücadelenin mihenk taşı, hedefin alınmasıdır. Yetişen ülkücü kadrolar doldurulup, Devlet iktidarı sağlanırken...” Gerisini okumuyorum.

Öyle anlaşılıyor ki, Sayın Demirel kendi pratiği ile faşizmin teorisini bir noktada birleştirmek ve bu birleşimden yararlanmak düşüncesini gütmektedir. Bunun için de bugünkü cinayetler bir rastlantı olamaz. Bugünkü faşizm, kendiliğinden ortaya çıkmış bir rastlantı değildir. Tersine, Sayın Demirel’in kendisini çıkmaza sürükleyen özel durumunun 1968’lerde başlayan ve ülkücülük denilen faşist hareketin içinde güvenceye kavuşmak tekniğidir ve bu tekniğin bir sonucudur. Bu güvenenin faturasını öyle zannediyoruz ki, Adalet Partisi ile birlikte hepimiz ödeyeceğiz.

Bundan ötürü, Hükümet programında iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaktan bahsedilmesini bir aldatmaca niteliğinde yorumluyoruz ve ona inanmak için kendimizde güven duyamıyoruz.

İkinci MC Hükümetinin ülkeye barış getireceğinin, huzur sağlayacağını belirtilerine rastlamak şöyle dursun, Sayın Demirel’e Hükümet görevi verilir verilmez, bazı bakanlıklar yeniden komando denilen Milliyetçi Hareket Partili militanların kontrolü ve baskısı altına girmiştir, girmektedir ve girmesi devam etmektedir. Yeniden bakanlıkların işgali hazırlıklarına da başlanmıştır.

Barış çağrısı, kardeşlik ve huzuru korumaktan bahsetmek öyle zannediyoruz ki, kendileri gibi düşünenler arasında uygulanan bir yöntem olarak kullanılacaktır.

1977 Ecevit Hükümeti denemesinde, Millî Eğitim Bakanlığındaki kamu görevlilerinin silahtan arındırılmasına gösterilen tepki ile barış çağrısı birbiri ile bağdaşmaz, çelişir. Silahtan arınma hareketine, bir devlet dairesinde kamu görevlilerinin silah taşımamasını öngören bir bakanlık buyruğuna, bir bakanlık genelgesine bu denli tepki göstermenin gerisinden, kardeşlikten, huzurdan, iç barıştan bahsetme hakkı elde edilemez. O söylene bile sadece bir taktik olur, bir aldatmaca olur.

1977 Nisan ayı içinde İçişleri Bakanlığında yapılan valiler toplantısında MC Hükümetinin uygulamalarından dile getirilen şikâyetler son derece ilgi çekicidir. Bu şikâyetlere MC iktidarının hiç bir üyesinin kulak astığına ve gereğini yapmak istediğine tanık olamadım. (C.H.P. sıralarından “Sayın Başkan, A.P. sırasında biri gazete okuyor” sesleri)

SABRİ TIĞLI (Kastamonu) — Burası kütüphane mi?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sayın Başkan, saygıdeğer üyeler; ben, beni ilgi ile dinleyenlere teşekkür etmek, dinlemeyenlere de teşekkür etmek görevim olduğunu Yüce Meclise arz etmek isterim. Dinleyen dinleyecektir, dinlemeyen dinlememe hakkına sahiptir, müdahale edilmemesini istirham ederim.

Şimdi, MC tarafından, hem de MC iktidarı tarafından göreve atanan bir valinin o toplantıda yapmış olduğu açıklamayı sizlere sunuyorum; Vali şöyle diyor:

“Eğitim Enstitüleri, Milliyetçi Hareket Partisi örgütü haline getirilmiştir. İdareci ve öğretmenler ona göre seçilmişlerdir. Millî Eğilim Bakanlığı, 40 ay hapse mahkûm olan bir öğretmeni dört defa teklif ettiğim halde görevden almamıştır” demiştir.

Devletin sorumluluğunu omuzlarında hisseden ve devletin ne olduğunu yüreğine sindiren vali, MC iktidarı tarafından atanmış olabilir. Bir başka iktidar tarafından da abanmış olabilir, onun atandığı kaynağın hatalarını görmek, o valinin, Atatürkçü valinin başta gelen görevlerinden biridir.

Bir başka vali, gene aynı toplantıda şöyle yakmıyor: “Son 1,5 yıldan beri devlet kadroları partizan memurlarla doldurulmuştur. Devlet, halkın devleti olmaktan çıkmıştır”

Gaziantep Eğitim Enstitüsünde okuyan öğrencilere ait kimlik belgelerinde Milliyetçi Hareket Partisinin amblemi olan “Bozkurt” damgalarının taşındığını biliyor musunuz?

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana) — Milliyetçi Hareket Partisinin amblemi bozkurt değil, üç hilâldir. (C.H.P. sıralarından, “Yuh” sesleri, gürültüler)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Siz Bozkurt ambleminin ne kadar geçerli ve kendi partinizin simgesi olduğunu daha sonra basın toplantılarında ilân ettiniz Sayın Başbakan Yardımcısı.

Siz çok amblem kuşanıyorsanız, o sizin çok oyun oynamanızın sonucudur. (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana) — Bu konuda yanılıyorsunuz: Üç hilâl, üç hilâl.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sizinle ayrıca özel olarak bu konuyu tartışırız.

Milliyetçi Hareket Partisinin amblemini, M.H.P.’nin çok sevdiği rozetini eğer öğrencilerin kimlik kartlarında görüp de Sayın Başbakan Süleyman Demirel, “başka okulların kimlik kartlarına da “Kırat” damgasını vuracaksınız” diye talimat ve-

rirse, o zaman yadırgamamak gerekir. Millî Eğitimin okulları, acaba partilerin okulları mı? O öğrenciler kimlik kartlarında ait oldukları partilerin amblemlerini veya simgelerini mi taşıyacak? Biz iktidara geldiğimiz zaman acaba zannediyor musunuz ki, öğrenci kimlik kartlarına altı ok damgasını basacağız? Böyle şey aklımızdan geçmez. Yazık olur okullara. Okulları parti, partizan ve militan yuvaları haline getirmeye hakkımız yoktur. O zaman size “Atatürkçü” deme olanağı kalmaz.

Şimdi soruyoruz; barış, kardeşlik, huzur kimin için? MC İktidarından yana olanlar için mi?

Hiçbir demokratik ülkede, devlete güveni ve saygısı olan Başbakanın, şu sözleri kamuoyuna ilân ettiği görülmemiştir (25.2.1976 günlü Hergün Gazetesinde Sayın Demirel’in şu sözlerini okuyanlar, yukarıda sunmaya çalıştığımız analizin ne denli gerçekçi olduğunu kabul edeceklerdir), Sayın Demirel şöyle diyor:

“Ülkücü gençlik milletimizin teminatıdır. Ülkücüleri suçlayanların Devleti yıkmak isteyenler olduğu bellidir” Bu düşüncede olan bir Başbakan, devleti yıkmak isteyenlerin asıl koruyucusu durumuna düşer. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Bizim anayasal düzenimize göre, devleti devlet korur, sokak eşkıyalarının devleti korumaya sahip çıkma hakları yoktur. Devleti devlet olmaktan çıkarır, buna olanak verenlerin çiftliği haline getirir, eğer devleti devlet koruyamaz, devleti eşkıyalar korumaya çalışır ise. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kendi devletinin koruyuculuğundan başka hiçbir kuvvetin korumasına muhtaç hale gelmemiştir, gelemez, getirilemez.

Türkiye’de büyük suç işlenmektedir. Türkiye’de Hükümetin işlediği suçun boyutu büyümüştür, insanlığı aşmıştır, demokrasiyi aşmıştır, Anayasayı aşmıştır. Devlet adamları Türkiye’yi ikiye bölmektedir: “Vatan seven, vatan sevmeyen; ülkücü olan, ülkücü olmayan; milliyetçi olan, milliyetçi olmayan; Türkçü olan, Türkçü olmayan” gibi. Genç ve körpe insanları bu ikileme inandırarak Türkiye’de iç kavganın bilerek bilmeyerek öncülüğü yapılmaktadır. Kendi iktidarına Cephe İktidarı diyenler bu büyük suçu işlemiş, Anayasanın 57’nci maddesini ihlâl etmiştir. Bakınız Milliyetçi Hareket Partisinin resmî yayın organı olan “Devlet” dergisinin 196’ncı sayısında ne deniyor, ne yazılıyor: “Çocuklara millî kin ve millî ülkü vermeyen öğretim ve eğitim sistemi milliyetçi yetiştiremez” Aynı dergide; “Barış ne demektir, kardeşlik ne demektir? Milliyetçilik; millî kin, millî ülkü üzerine kurulmuştur” diye yazmaktan da çekinilmiyor. Gene Devlet dergisinin 232’nci sayısında: “Artık Türkiye’imizde sağ, sol çatışması değil; Türk olanla Türk olmayanların çatışması vardır” diye yazılıyor. (Gürültüler) Bu düşünceyi, ne yazık ki 1 yıl sonra zamanın Adalet Bakanının, radyo ve televizyonlardan “Vatansever olanla vatansever olmayanların çatışması” şeklinde Türk halkına duyurduğuna tanık oluyoruz. Bu denli bölücülük, halkı birbirine düşman kamplara ayırmak ve Devletin en üst düzeyindeki sorumlu kişilerin bu tür ortak bir amaç etrafında düşünce birliğinde yer almaları suçtur ve bu suç Anayasanın 57’nci maddesinde belirtilmiştir; Türk Ceza Kanununun 146’ncı maddesinde yer almıştır.

Hükümet böyle düşünürse, o devlet temel özelliklerinden ve niteliklerinden yoksun kalır. Hükümet böyle düşünenleri içerisinde barındırır ve tekrar içerisinde

yer verirse, o ülkede iç barışın gerçekleşmesi güçleşir, o güçlük Hükümetin içerisindeki unsurlardan ileri gelir çünkü. Bu Hükümetin iç barışı sağlayacağı, yurttaşlara eşit davranacağı, masum insanları “yurtseven ve yurtsevmeyen” diye iki ayırmayacağına ait sözlerinizin sağlam dayanaklarını elle tutarcasına ve berrak biçimde mevcut göremiyoruz.

Son günlerde basına yansıyan, radyo ve televizyon haberlerinde yer alan barış çağrılarının içtenliğine inanmanın güç olduğunu düşünüyoruz. Bunun bir taktik, bunun bir aldatmaca, yapay belge niteliğinden ötede ciddilik taşımadığı kanısındayız. Bugünkü Hükümetin en küçük partinin genel başkanı ve Başbakan Yardımcısı olan kişinin içtenlikli oluşuna güvenimiz yoktur.

1972’lerde yazdığı “Yeni Ufuklara” adlı kitabının 36’ncı sayfasında “Bozkurtlarım” diye hitap ettiği gençlere, rozeti ve amblemi hatırlınızdadır “Kötü, yanlış hareketlerimizle insanları kendimizden nefret ettirmemeliyiz” diye nasihat veriyor. Bu nasihatı tutuyoruz, bu nasihattan yanayız; ama 1973 yılında “9 Işık” adlı kitabının 43’ncü sayfasında “Yaşasın bu uğurda savaşılan Türk milliyetçileri, yavuz, yiğit bozkurtlarım” biçiminde savaş çağrısında bulunuyor ve...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Bozkurt değil o, 3 hilâl.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) —...4 Temmuz

1973 günlü Hürriyet Gazetesine verdiği açıklamada da bakınız ne diyor: “İslâm sosyalisti filân değillerdir” diyor Millî Selâmet Partisi için. “Ümmetçidirler, İslâm birliğine inanırlar, biz Türkçü ve milliyetçiyiz” Sonra ekliyor: “Eğer oy alır ve geniş ölçüde gelirlerse, 1973 Meclisinin asla tahammül edemeyeceği bir şekil görülecektir.

Millî Selâmet Partisi, Suudi Arabistan’da kurulan Rabîtaî Türk Alemlî İslâm Örgütü ile bağlantılıdır” diyor Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı.

Şimdi, M.S.P. Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı ile birlikte çalışıyorlar, her halde aralarında bu konuyu tartışacak bol bol zamanları olacaktır.

Gene aynı kişi, komandolarla kendi partisinin organik bağı olmadığını söylerken ve Yüce Meclisin bu kürsüsünde kırık dökük cümlelerle bunu ifade etmeye çalışırken, 10 Ocak 1969 günlü bir gazeteye bakınız hangi açıklamayı yapmıştır:

“Komandoları destekliyorum, çünkü onları biz kurduk, biz eğittik”

4 Temmuz 1973’te daha cesaretle konuşuyor, çünkü, Sayın Demirel’in kendisine ne ihtiyacı artmıştır:

“Komandoları kurduğumuz zaman 15 bin civarında idiler, şimdi sayıları 300 bini bulmuştur.

“Galiba Rifat Baykal bunları eğitti, bilir mi bu işleri, anlar mı? Diye soruyor gazeteci” Cevabı şu:

“Hem de nasıl bilir... Baykal, Kore Savaşına katılmıştır, çok iyi bilir bu işleri”

Ülkemize, Kore Savaşındaki koşulları yaşıyor bu kişiler MC İktidarı olarak.

İkinci MC İktidarı döneminde aynı koşulları yaşamayacağımızı, aynı koşulları halkın bizimle birlikte, bizim halkla birlikte yaşatmayacağımızı kendileri göreceklerdir.

Aynı kişi, Parti Genel Başkam olarak 9 Mart 1974 günlü Ülkü Ocakları Derneğinin Ankara’da düzenlediği konferansta şunları söylemekten sakınmıyor:

“Türk Gençleri, Bozkurtlarım! Uykuyu, rahatı düşünmeden birbirinize sevgi ile saygı ile sarılın; çalışmaya ve dövüşmeye koşunuz”

Tabii birbirleriyle dövüşmeye değil, kiminle dövüşmeye koşmalarını kendileri bizlerden çok iyi bildiklerini zannetmesinler.

Şimdilerde yine bu kişi devletin en sorumlu noktasında Müslümanlığı maske olarak kullanırken, asıl düşüncesini gene bir gazeteciye Demokrat Partiyi kastederek şöyle açıklamıştı: “Türk camiinde Türkçe ezan okunur, Arapça değil”

Millî Selâmet Partisiyle bu konuyu herhalde tartışıp bir sonuca vardıracaklar.

Düşünceleri ve sözleri arasında bu denli tutarsızlık bulunan kişilerin başka ülkelerde devletin üst kademelerine tırmanma olanağı yoktur, başka ülkelerde devlet bu kadar gayri ciddi hale getirilmemiştir. O halde, bugünkü Hükümete güvenoyu veremememizin önemli bir nedeni programı değil, programındaki yazılı unsurlar değil, onlar uygulanabilir uygulanmayabilir, onları hoş görebiliriz, eleştiririz, uygulanmasına yardımcı olabiliriz; ama aslında güvenoyu veremememizin bir nedeni, en üst düzeyde görevli olanların güvenilir olmalarını bizim ölçülerimize göre yitirmiş olmalarıdır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yüce Meclise bugünkü Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanan bir haberi arz ediyorum. Bu haberin yanlış olmasını gönülden diliyorum. Gümrük ve Tekel Bakanını Gün Sazak’ın Parlamento dışında Bakan olduğunun birkaç gün sonrasında bir şirketin müteahhidi olduğu anlaşılıyor ve 40 bin dinamit kapsülünün çalındığına dair yapılan ihbarın incelenmesinde bu 40 bin kapsülün çalınmadığı, ama bir torba içinde başka bir yere gönderildiği anlaşılıyor. Haber yanlıştır, belki haberde gerçek payı yoktur diye kuşkuya düşerek 09 telefon numarasından ilgili savcılıkla ve ilgili gazete ile temas kurduk. Bu haberin ne derece doğru olduğunu A.P. Genel Başkanı Başbakan Sayın Süleyman Demirel’in Yüce Meclise açıklamasının bir yurtseverlik borcu olduğu düşüncesindeyiz. Çünkü, bir zamanlar Kudret Bayhan adlı Milliyetçi Hareket Partili Senatörün afyon kaçakçılığı dolayısıyla yakalanıp şimdi hapiste bulunduğunu, yurt dışında tutuklu olduğunu unutmuş değiliz.

Kimdir Gün Sazak? Müteahhitlikte ilişkisi nedir? Dinamit kapsülleri nasıl çalınmıştır? Kim çalmıştır? Nereye götürülmüştür çalınmamışsa? Ne amaçla kullanılacaktır? Bunların tetkik edilmesi ve bu konuda Yüce Meclise bilgi sunulması gerekir.

Biz Yüce Meclise şunu arz etmek isteriz ki; bir program eksik olabilir, bir program yanlış olabilir, bir programda bizim kabul etmediğimiz ilkeler olabilir; biz buna saygı duyarız. O programı eleştiririz, o programa katkıda bulunmak isteriz ve o programın uygulama esnasında düzeltilebileceğini, yanlış - eksik yazıldığı halde eleştirilerimizle daha düzgün olabileceğini düşünebiliriz. Ya da bir muhalefet par-

tisi bir iktidar partisinin programına dayanarak salt eleştiri yapmaz; ama hükümeti oluşturan üyelerin kişiliklerinde boşluk, kişiliklerinde noksanlık, kişiliklerinde güvensizlik olmaması gerekir. Bu, devlete saygının doğal bir sonucudur, Atatürk Cumhuriyetine saygının vazgeçilmez temel unsurudur.

Düşünceleri ve sözleri arasında bu denli tutarsızlık bulunan kişilerle bu Yüce Meclisin çatısı altında bulunmaktan memnun olduğumuz zannedilmemelidir. Bunun acısını, ezikliğini yüreğimizde hissediyoruz.

Yüce Meclise yapmaya çalıştığımız bütün bu açıklamalardan, Türk ulusunun devletiyle birlikte ciddi bir rejim tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğuna dikkati çekmeyi görev bildiğimiz anlaşılmalıdır; bu görevi yerine getirmeye çalışıyoruz.

Zaman zaman sesimin tonu yükseliyorsa, zaman zaman size hırçın bir üslupla ifade ettiğim kanısına sahip iseniz, beni bağışlamanızı rica ederim.

Sizin İkinci MC İktidarınıza güvenimiz yoktur, sizin Türkiye’yi esenliğe kavuşturacağınıza inanmıyoruz, bunu rejimi kurtarabilmek için Yüce Meclise ikaz görevi olarak yerine getiriyoruz, onun için heyecanlıyız, onun için duyarlıyız ve onun için bir görev yaptığımıza ve içinde bizden yana olmayanlardan kimi ikna edebilirsek, onun yurtseverliğini yerine getirebileceğine kani olduğumuz için böyle konuşuyoruz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kişiler, sorumlu ve etkili devlet kademelerinde görev aldıkları zaman onları irdelemek, görevi yapıp yapmayacakları hakkında kanılarımızı açıklamak bizim hakkımızdır. Onlar devlette görev almasalar idi, onların kişilikleriyle ilgilenmezdik. Onların kişiliklerindeki noksanlıklar, onların kişiliklerindeki güvensizlikler bizi ilgilendirmezdi; ama karşımıza Hükümet üyesi olarak çıktıkları zaman, bu gazetede ki gibi yazıların gerçek nedenlerini, bizi inandırıncaya kadar Sayın Başbakan bize sorumlu olarak burada açıklamaya zorunludur, bizi ikna etmek mecburiyetindedir. (C.H.P. sıralarından “Başbakan değil, Yalova kaymakamı” sesi, A.P. ve C.H.P. sıralarından yer yer ayağa kalkmalar, sataşmalar, gürültüler)

Hayır, hayır; Sayın Başbakan, Sayın Başbakan, Sayın Başbakan (Gürültüler)

BAŞKAN — Grup idarecileri, Sayın grup idarecileri, rica edeceğim, lütfen sükûneti temin etsinler.

Sayın grup yöneticileri rica edeceğim, lütfen sükûneti temin etsinler. (A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar, gürültüler; Başkanın tokmağa vurması) Sayın grup yöneticileri, rica edeceğim, lütfen sükûneti temin ediniz. (A.P. sıralarından “özür dilesin” sesleri)

Ali Nejat Bey, siz buyurun, devam edin efendim. (Gürültüler)

Sayın Üyeler, lütfen yerlerinize oturunuz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Yüce Meclisin saygıdeğer üyeleri, ben Sayın Süleyman Demirel’i Başbakan olarak saygıyla karşılıyorum. Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı olduğu sürece, kişiliği ne kadar eleştirilirse eleştirilsin, bizim Başbakanımız olarak burada konuşmaları dinlemektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak, hükümet üyelerinde değil, hükümeti yapıtlayan kurucularında ülkenin yararıyla bağdaşır tavır ve hareketlerin yer almadığını ve bu nedenle ülkenin sorunlarının çözüme kavuşamayacağı kuşkusunu taşımaktayız. Bu kuşkuyu Cumhuriyet Halk Partisi Olarak yalnız bizim taşıdığımız sanılmamalıdır. Hükümetin kurucuları olan parti başkanları da birbirleri hakkında aynı kuşkuyu taşımaktadırlar ve bu kuşkularını aşağılayıcı bir dille basına bile yansıtmaktan çekinmemektedirler.

Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, Cumhuriyet Hükümeti Başbakanının kişiliği nasıl eleştirilirse eleştirilsin, bir başka devlet başkanının karşısında “Masaya yumruk atamaz, ancak takla atar” sözünün söylenmesine razı değiliz, razı olamayız. “Bitli yorgan” olarak niteledikleri Hükümeti, gene yeniden kurmalarına hoşgörüyle biz bakamayız; Devlete olan saygımızdan, Cumhuriyete olan saygımızdan.

Bir yandan Hükümet üyeleri arasında saygı ve anlayış noksanlığı, bir yandan yurttaşlar arasına sokulan uzlaşmaz ikilik, sosyal katlara yansımakta ve Sayın Demirel kendi partisinin yurtsever üyelerini ve Türkiye’nin geleceğini düşünmeden, olup bitenleri umursamazlık içinde karşılayabilmektedir.

Azınlık partisinin yayın organlarından bazı örnekleri son derece ciddi ve hayati olduğu için bilgilerinize sunmak istiyorum. Artık kan için, kin için, ölüm fermanları için Türkiye’de şiirler yazılmaya başlanmıştır.

Millet Gazetesi; 24.6.1976. Şiirin adı: “Savaşı Sevmeliyiz”. Birkaç satırını Yüce Meclise arz ediyorum:

“Savaşı öğrenmeliyiz, barışı değil;
“Kartalın, sevmeliyiz mavi göklerini,
“Bırak insancıl uykular yarıda kalsın”

Millet Gazetesi 15.12.1976 Şiirin adı: “Albayım”

Hangi albayı kastediyor, bilemiyorum, ama şunları yazıyor:

“Bizdik üç kıtada tek tek söz sahibi,
“Bu milletin çıkardığı Yavuz Selim’i,
“Avrupa’yı ezen Kanunî gibi,
“Mohaç seferine çıkmalı gayrı”

AHMET GÜLTEKİN KIZILIŞIK (Zonguldak) — Mao’ya yazı ve şiir yazarları niye söylemiyorsunuz?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — **Millet Gazetesi 2.7.1977, şiirin adı: “Ölüm fermanı”**

Bazı satırlarını okuyorum:

“Toplansın dünyadaki bozkurtlar,
“Kalmayacak yerde ülkü şeditlerinin intikamı,
“Hepinize ölüm kalles, katil sokak köpekleri”

Ötügen Dergisi. 8.8.1975:

“Savaşmak için doğan erler,

“Ant içtiler birer birer;

“Sonra herkes silahını temizledi, yağladı.

“Bu şiirim yüz milyon Türk’e sesleniştir,

“Bu şiirimin isyana davettir adı”

Barış toplumu yerine savaş toplumunun özlemi bu mısralar da görülmektedir. Bu mısraları yazan masum gençlerin kafalarında bu savaş toplumu özlemi nasıl olmuştur? Bunu Türkiye’nin geleceği için sakıncalı görmekteyiz. Herhalde baş sorumluları bugün Hükümet sandalyesinde oturan ve 2’nci MC İktidarının kurulmasına yardım edip kuranlar arasındadır.

Değişen dünya koşullarında ulusların gücünü savaş toplumunun belirlemediğini, ileri teknolojiye ve uygarlığa dayalı barış toplumunun niteliklerinde yer aldığını, devleti yönetmek isteyenlerin artık öğrenmesi gerekir. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak savaşı yurdumuzu savunmanın vazgeçilmez koşulu sayarız. Savaş yurdumuzun sınırlarından içeri düşmanın işgal için değil, dostun ziyaret için girmesinin güvencesi olan bir araç olduğunu düşünürüz. Savaş toplumu değil, barış toplumuyuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPASLAN TÜRKES (Adana) — Kıbrıs’a niye gittiniz?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sizin doğduğunuz ülkeye gittiğimiz için özür dileyecek değiliz.

Savaş toplumu değil, barış toplumuyuz. Kıbrıs’a savaşmak için değil, barışı götürmek için gittik. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Kıbrıs’a kan dökmek için değil, kan dökülmesine engel olmak için gittik. Kıbrıs’ta terk ettiğin yurttaşlarımızın öldürülmesine engel olmak için gittik; neredeydiniz Sayın Albay? (C.H.P. sıralarından Bravo” sesleri, alkışlar)

Amerika’dan izin almaya gerek duymadan gittik. Gerekirse savaşırız; ama yurttaşlarımızın öldürülmesine engel olmak için savaşırız. Gerekirse savaşırız... Gerekirse 40 milyon savaş toplumu oluruz; eğer yurdumuza kem gözle bakan olur ve kötü niyetle sınırimızdan içeriye adım atanlar ortaya çıkarsa. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Savaşı biliriz; ama barış toplumu olduğumuz için ve barıştan yana koşulları kendi benliğimizde topladığımız idin. Sizin gibi düşünenlerden yana değiliz. Savaş palavraları atarak, Amerika’dan Kıbrıs’a çıktığımız zaman izin aldınız mı, ya da bu ne getirecektir, ne götürecektir, bunun fizibilite raporunu hazırladınız mı diye düşünmeyiz biz. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Sanayi yatırımlarından fizibilite raporları hazırlarız. Baraj yatırımlarında verimlilik hesabı yaparız; ama savaşa karar verdiğimiz zaman onun ekonomik hesabını yapmayız. Ekonomi, savaşın sonunda

gelir ve savaştan önce gelemez. Onun için Kıbrıs'ta Türkü koruduk; ama izin almadan, barışı götürmek için.

Çağ dışı, gerçek dışı bazı ders kitaplarının tekrar ortaokul ve liselerde okutulmasına ait basına yansıyan haberleri titizlikle takip ediyoruz. Adalet Partili arkadaşlarım, çağdışı, gerçek dışı bazı ders kitaplarının tekrar ortaokul ve liselerde okutulmasına ait basına yansıyan haberleri titizlikle, üzüntüyle izliyoruz. Beklemiyorduk bunu. İstemiyoruz o eski çağdışı kitapların tekrar ortaokullara, liselere girmesini. Atatürk'ün "Yurtta barış, cihanda barış" ilkesinin terk edilmesine gönlümüz razı olmuyor ve bu ilkeye karşı çakanları kınıyoruz ve bu ilkeye bağlı hale getirmek için kendilerini uyarıyoruz.

Bu kitapların ne denli yanlış, tehlikeli olduğunu, Millî Eğitim Bakanlığının 1977 yılı Bütçesi görüşülürken, Yüce Mecliste, bu kürsüde Hükümetin dikkatlerine, örnekleriyle birlikte sunmuştuk. Bizi anlamak istememekte devam ettiklerini görüyoruz. Tekrar aynı noktaya dönülmüş olmasını üzüntüyle karşılıyoruz.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun kararıyla okutulan ders kitapları arasında, tarih kitaplarında güdülen amacın Nasyonal Sosyalist kuşaklar yetiştirmek olduğunu acaba öğrenmeyen kalmış mıdır?

Lise 1 tarih kitabından birkaç yanlış, çoğu çağdışı örneklerden sadece bir iki tanesini vermekle yetineceğim. Bu kitabın 82'nci sayfasında şunlar yazılı (ne kadar yanlış, çağdışı olduğunu göreceksiniz):

"Bozkırlarda teşekkül eden kültürün taşıyıcısı olan Türk'ler, yayılma sırasınca benzer coğrafi şartlar aramışlardır. Ormanlık, sıcak, çok rutubetli bölgelere girmekten kaçınmışlardır. Dikkat göstermeyen Türk toplulukları ise zamanla benliklerini yitirmişlerdir"

Anadolu'nun ormanlık, sıcak ve rutubetli bölgelerine yerleşen bizler benliklerimizi yitirdik mi? Eski benliklerimizi kazanmak için, tekrar, Albayın önderliğinde Orta Asya'ya mı gitmemiz gerekecek?

Bu sonuca varılması istenen bilgileri öğrenmek, öğrenciye vermek acaba neden amaç alınıyor?

Şimdi soruyoruz: Hükümet ve onun Başbakanı durumunda olan Sayın Demirel, bu tür yanlış ve çağdışı bilgileri vermeyi amaç alan kitapların tekrar okutulması görüşünde midir?

Bildiğime göre Sayın Demirel, Orta Asya'dan gelerek Türkiye'ye yerleşmiş değil, Yugoslavya'dan gelerek İslâm Köye yerleşmiş bir ailenin Çocuğudur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Hiç alâkası yok. Sözüünü geri al. (A.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar) Yanlış.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Yanlışsa geri alırım. (A.P. sıralarından kürsüye yürümeler) Yanlışsa, gazetelerde yazılan, belgelere geçen bu bilgileri tekzip etmediğiniz için... (A.P. sıralarından; "Mao'nun oğlusun, utanmaz adam, âdi adam" sözleri ve gürültüler)

BAŞKAN — Sayın hatip, müdahale etmeyin. (A.P. sıralarından gürültüler, A.P. - C.H.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar)

Yöneticiler lütfen vazifelerini yapsınlar. (A.P. sıralarından “Sözünü geri alsın” sesleri)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Yanlışsa geri alırım, özür dilerim. (A.P. sıralarından gürültüler, “Sözünü geri al” sesleri) Oturun, geri alacağım.

(A.P. sıralarından “Sözlünü geri alsın” sesleri ve gürültüler) Geri alacağım, geri alacağım efendim.

BAŞKAN — Ali Nejat Bey... (A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı söz atmalar) Yöneticiler, lütfen... (A.P. sıralarından gürültüler)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Geri alacağım, geri alacağım sözümü. (A.P. sıralarından “Geri al, geri al” sesleri) Lütfen yerinize oturunuz. Sözümü geri alacağım, lütfen yerinize oturunuz. (A.P. sıralarından “Sözünü geri alsın, sözünü geri alsın” sesleri, gürültüler) Geri alacağım beyefendi.

BAŞKAN — Ali Nejat Bey, Ali Nejat Bey... (A.P. sıralarından gürültüler)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Geri alacağım beyefendi, geri alacağım... (A.P. sıralarından gürültüler) Geri alacağım beyefendi.

BAŞKAN — Sözünüzü geri alın, kardeşim sözünüzü geri alın.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Suç olduğunu söylemiyorum, Orta Asya’dan gelmedir. (A.P. sıralarından gürültüler, kürsüye yürümeler)

BAŞKAN — Sayın Üyeler, yerinize oturmazsanız tatil ederim oturumu. (A.P. sıralarından gürültüler) Oturumu tatil ederim, oturun yerinize. (A.P. ve C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar ve karşılıklı söz atmalar) Yerinize oturun. (A.P. sıralarından gürültüler)

Sayın yöneticiler, sükûneti temin için yardım ediniz. (A.P. sıralarından “Âdi adam, sözünü geri alsın” sesleri)

Ali Nejat Bey, siz de sözünüzü geri alın, geri alın sözünüzü kardeşim. (C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı söz atmalar, gürültüler, kürsü önünde toplanmalar, yumrukleşmeler)

Ali Nejat Bey, Ali Nejat Bey...

HASAN CERİT (Adana) — Yerinize oturun yerinize, kürsüyü mü basacaksınız?

BAŞKAN — Sayın Üyeler, yerinize oturunuz. Rica ediyorum yerinize oturunuz. Lütfen yerinize oturun...

HASAN CERİT (Adana) — Yerinize oturun. (C.H.P. sıralarından “Ara ver Başkan” sesleri)

BAŞKAN — Lütfen yerinize oturun. (Kürsü önünde tartışmalar ve gürültüler)

Birleşime saat 17.00’ye kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 16.35

İKİNCİ OTURUM**BAŞKAN:** Geçici Başkan Kinyas Kartal**GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ:** Ali Haydar Veziroğlu (Tunceli)

Aydın Menderes (Konya)

Açılma Saati:17.00**BAŞKAN** — Millet Meclisinin 24'ncü Birleşiminin 2'nci oturumunu açıyorum.**Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (Devam)****BAŞKAN** — Buyurun Sayın Ali Nejat Ölçen. (C.H.P. sıralarından alkışlar, A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, Başkanın tokmağı vurmaı)**BAŞKAN** — Lütfen sükûneti muhafaza edelim.

Ali Nejat Bey, lütfen, konuşmanıza başlamadan önce deminki gürültülere sebebiyet vermiş olan konuşmanızın tavihini yapar mısınız? (A.P. sıralarından “Sözünü geri alsın” sesleri)

Buyurun efendim.

C.H.P. GRUBU ADINA ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, Mecliste gürültü çıkmasına neden olan cümlemden ötürü özür dileme hakkını kendimde bulamıyorum. Ancak, üzüntü duyduğumu... (A.P. sıralarından gürültüler) ifade ederek konuşmamı tavih etmek, yani açıklığa kavuşturmak istiyorum.**ADİL DEMİR (İzmir)** — Sözünü geri al, geri!**BAŞKAN** — Lütfen, lütfen hatibe müdahale etmeyiniz.**MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu)** — Senin anan baban kıptı, yalan mı?**ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla)** — Türkiye’de iki milyonu aşkın, millî hudutlarımız dışından gelen Türk soydaşlarımız vardır ve onların en az bizim kadar Türk olduklarına, Türk kanı taşıdıklarına inanıyorum ve bu bir gerçektir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Romanya’dan gelen, Bulgaristan’dan gelen, Yugoslavya’dan gelen Türk yurttaşlarımız vardır. Bir zamanlar o ülkeler bizim vilâyetimizdi ve Osmanlı İmparatorluğunun toprakları içindeydi. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Maksadın ne o zaman?**ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla)** — Ben bu sözümle ırkçılığın, bu sözümle kafatasçılığın Türkiye’de geçerli olmadığına dair bir örnek vermek istedim. Bu örnek eğer yanlışsa, Romanya’dan gelenlerin itiraz etmeye hakları var mı? Bulgaristan’dan gelenlerin “Ben Türk’üm” diye itiraz etmeye hakları var mı? Yugoslavya’dan gelenlerin tepki göstermeye hakları var mı? Türk oldukları sürece, Türk hissettikleri sürece kendileri Türk’tür ve buna inanıyorum. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Türkiye bugünkü Türkiye değildir. 80 yıl önce Balkanlar bizden kopup gitmeden önce Balkanlar'da, Türk kanını taşıyan milyonlarca yurttaşımız vardı. (A.P. sıralarından, "o kan sende var mı?" sesi)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Rh negatif kanın Türk kanı olup olmadığı-nı bilmiyorum. Böyle bir teknik yok. Ben kendimi Türk hissediyorum ve Türklerin çabaları için, ulaşması gereken hedefler için Parlamentoda uğraş veriyorum ve bununla öğreniyorum.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Bunun Hükümet Programıyla ne alâkası var?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şunu dile getirmek isterim ki, 1579 yılında Kanunî Sultan Süleyman'ın Sadrazamı Yugoslavya'dan gelmiş Türk asıllı bir kişiydi ve Osmanlı tarihine hizmetler etmişti.

SELAHATTİN GÜRDRAHA (Sakarya) — Sen o tarihi inceliyor musun, inanıyor musun?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Tarihe gerçek yazıldığı sürece inanıyorum sevgili Adalet Partili arkadaşım.

ZEKİ ÇELİKER (Siirt) — Buna itirazımız yok. Gerçeği konuş, gerçeği.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Eğer Yugoslavya'dan gelme, eğer Romanya'dan gelme, eğer Bulgaristan'dan gelme, Kafkaslar'dan gelme ve Anadolu'ya yerleşme suç diye görülüyorsa, o zaman birbirimize düşeriz. Bunun için kavga etmenin yeri değil.

ZEKİ ÇELİKER (Siirt) — Yalanını tadviz et, yalanını.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şimdi, Sayın Başbakan Süleyman Demirel'e ben, Yugoslavya'dan gelen bir aileden olduğumu söylediğim zaman bunda sakınca görüyorsa özür diliyorum. (Gürültüler)

Gelmediyse, yanlış söylemişim; ama örneğin, ben Yugoslavya'dan gelseydim ve bana biri, "Yugoslavya'dan geldin" deseydi bu kadar hırçınlaşmaz, bu kadar karşı çıkmaz ve bunu bir iftira şeklinde yorumlamazdım. (Gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Şeref duyardık.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Neden kızılıyorsunuz, neden?

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sen o sözü hakaret için söyledin.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hakaret için söylemedim. Yugoslavya'dan gelmek hakareti haiz bir nitelik değildir, Türk vatandaşdır. (Gürültüler)

Milli Eğitim Bakanlığı kitaplarında yazılan yanlış teörinin çelişkili bir Sonucu olduğu için dile getirmek istedim.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Hakaret için söyledin. Alâkası ne?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Bu yanılsıza, o halde Milli Eğitim Bakanlığındaki o satırların müfredat programından çıkartılması gerekir. Bunu dile getirmek istedim. (*A.P. sıralarından gürültüler*)

Türk vatandaşlarını boylarına, poslarına, yaşlarına, burunlarına bakarak tarih kitabında tanımlarsanız ve eğer “Orta Asya’dan göç ederek ılımlı iklimlere giderseniz benliğinizi kaybedersiniz” diye yazılar yazar ve bu yazıların yazıldığı kitapları Ecevit Hükümeti tedrisat programından çıkarttığı zaman siz tekrar programa koydurursanız, onun neticesinde endamlı, dalgalı saçları olmayan, sağlam yapılı görünmeyen herkesin Türk olmadığından kuşkuya düşmek gerekir. Bu çelişki sizin çelişkinizdir. Bu çelişkiniz dolayısı ile sizden özür dilemeye ben mecbur değilim. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Aynı kitabın 77’nci sayfasında; Türklerin beyaz renkli, düz burunlu, değirmi yüzlü, endamlı, sağlam yapılı, hafif dalgalı saçları olduğu yazılı. Doğru mu bu? (*Gürültüler*) Eğer bu doğru ise, kim burada Türk, kim burada Türk değil? Kim tayın edecek? Böyle yazılar okul kitaplarında, lisede ve ortaokullarda okutulamaz. Okutanlar suçludur. (*A.P. sıralarından gürültüler*) Okutanlar kendi Türklüklerinden şüpheye düşüyor demektir. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*) Bu sizin suçunuz. Gençleri böyle burnuna bakarak, saçının dalgasına bakar, endamını, boyunu poşunu ölçerek; Türk’tür, Türk değildir diye ayıramazsınız.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Amaç bölmek!

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Bu satırları tarih kitaplarından çıkartınız.

Bakınız, müfredat programından çıkarttığınız bir cümleyi okuyorum, Atatürk ve Atatürk ile ilgili bir cümleyi. Bu cümleyi müfredat programından çıkarttınız. Müfredat programından çıkartmaya hakkınız yok sizin. Bu kürsüde dile getirdik ve şimdi de gene dile getiriyorum. Çıkartılan cümle şu;

“Atatürk’ün gençliğe yaptığı hitabı öğrencilere derinliğine ve genişliğine kavratmak; Türk devrimlerini, ilkelerini ve çok yönlü olarak anlamlarını, değerini, önemini, ne gibi güçlüklerle engeller yenilerek, nasıl büyük fedakârlıklarla gerçekleştirildiğini belirterek, bunların korunması ve aynı doğrultuda geliştirilmesi zorunluğunu duyurmak ve kendilerinin devrim değerlerine bağlılıklarını pekiştirmek” Müfredat programından bu ilkeler tümü ile çıkartılmıştır. Bu ilkeler çıkartılırsa, geriye Atatürkçülük kalmaz, milliyetçilik kalmaz; geriye kargaşa kalır, faşizm kalır ve o genç kuşaklar ülkeye yardım edemez.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Sahte Atatürkçülük kalır. (*A.P. sıralarından “Sahte Atatürkçü sensin” sesleri, gürültüler*)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz Sayın Beyler.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Meclisi yöneten Sayın Başkanın hangi ülkeden Türkiye’ye geldiğini lütfen sorunuz, özbeöz Türk’tür kendisi. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*)

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Sen ne zaman döndün?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şimdi, Yüce Meclisin bundan önceki Dördüncü döneminde çıkartılan iki yasayı sizlere hatırlatmak ve sunmak isterim.

Romanya'dan Türkiye'ye gelerek, Romanya'daki ellerinden alınan toprakların, arazilerin, binaların bedellerinin Türkiye'de kendilerine ödenmesi yasasını siz çıkarttınız, o Türk yurttaşlarınız için. Yugoslavya'dan gelen muhacir arkadaşlarımızın, Yugoslavya'da kalan emlaklarının Türk parası olarak 25 yıldan beri ödenmediğini bu kürsüde ilk kez ben dile getirdim, grup sözcüsü olarak konuştum ve o yasayı siz çıkarttınız; onlar özbeöz Türk'tüler.

FEVZİ ARICI (İçel) — Sen program mı tenkit ediyorsun, ırkçılık mı yapıyorsun efendi?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Nerede doğarsanız doğunuz, Amerika'da çocuğunu dünyaya getirmiş olan bir Türk ailesinin o genci Türk'tür. Doğduğu yer insanın kanının ifadesini taşımaz ve buna karşı tepki gösterenler ilkel kişilerdir. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Faşizmin üç dayanağını oluşturan ve Devlet Dergisinde geliştirilen teorinin MC döneminde Başbakan Süleyman Demirel'in sorumluluğu altında belli bir değişime uğradığını görüyoruz. O teori şu idi; Sokak iktidarı, devlet iktidarı, meclis iktidarı. Bu üçlü aşama bu üçlü teori kısa dönemli bir teoridir.

Bu üç aşamalı iktidar modeli günün birinde demokrasinin yenilgisine uğrayabilir, uğrayacaktır. Demokratik güçlere yenik düşebilir, düşecektir. O halde, bu teoriyi uzun vadeli hale getirmek gerekir. Nasıl? Sayın Süleyman Demirel Başbakan olarak, yanına aldığı Başbakan Yardımcısının teorisinden yararlanmak suretiyle bunu geliştirmiş ve şu hale getirmiştir: Üçlü aşamanın arasına bir temel aşamayı, bir başka aşamayı daha yerleştirmiş ve dörtlü sistemi ortaya çıkarmıştır. Türkiye'nin bugünkü kaderi, bugünkü karanlık günleri bu dörtlü aşamanın uygulamasının doğal sonuçlarıdır.

Sokak iktidarı, eğitim iktidarı, devlet iktidarı, meclis iktidarı. Araya eğitim iktidarı aşamasını soktular ki, o aşamadan sonra yetişen Nasyonal Sosyalist kuşaklar bugünkü kanlı Türkiye'nin, faşist Türkiye'nin devam ettiricileri olsun. (A.P. sıralarından gürültüler, "Ne alâkası var" sesleri)

Buna da alınmanız nafîle buna da alınmayınız, sizi faşistlikle itham etmiyorum. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Hatibe müdahale etmeyiniz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Aramızda faşist yok, buna inanmak istiyorum; ama faşist olanların bulunduğu, Meclis içinde, Meclis dışında görülüyor.

Sokak iktidarı, sokakta... (A.P. sıralarından gürültüler)

HALİL KARAATLI (Bursa) — Bunu programla alâkası var mı?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sayın Başkan, Adalet Partilileri serinkanlı olmaya, uygar dinlemeye davet etmenizi rica ediyorum. Aksi halde konuşmamı birtirmeden sükûnet gelinceye kadar susacağım. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Ali Nejat Bey, siz lütfen devam ediniz.

Hatibe müdahale etmeyiniz efendim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ben üniversitede ders vermiş bir hoca olarak, gürültüde söz söylemeye alışmış kişi değilim. (*Gürültüler*) Evvelâ öğrencilerin sükûnete gelmesi gerekir.

Sokak iktidarı, sokakta masum insanların, gençlerin kurşunla taranarak öldürülmesi biçiminde gerçekleştirilmek istenmiştir.

Öğrencilerin yasal izinli olarak yaptıkları miting ve toplu yürüyüşler kurşun yağmuruna tutulmuş, kitle cinayetleri işlenmiştir. Devlet kurumları etkisiz hale getirilmiştir ve devlet militanlarca işgal edilmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsünde Ülkü Ocaklarına aidat ödemeyen kamu görevlileri ya dövülür, ya öldürülür, ya da görevlerine son verilir. Belgeler elimizde.

Eğitim o halde faşistleştirilmelidir ki, bu dörtlü aşama Türkiye’de başarıya ulaşsın. Bunun bir tek sorumlusu vardır; Anayasa gereğince müteselsil sorumluluk esasına göre Kabine üyeleri ve onun başı Sayın Başbakan Süleyman Demirel.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Burada faşist, komünist varsa hepsinin Allah belâsını versin.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Eğitim faşistleştirilmeli ki, bu dördüncü aşamada başarı sağlansın.

Eğitim nasıl faşistleştirilir? Öğrenciler öldürülür, öğretmenler öldürülürse, insanlar yıldırılırsa, korkutulursa, sokağa çıkmaktan alıkonulursa ve can güvenliğini sokakta, karakolda, okulda, hastanede bulamazsa; bulamamaktadır ve bunun sorumluları İkinci MC Hükümetini kurmuştur.

Öğretmenlerin bir ilden ötekine sürülmesi, görevlerinden alınması, dövülmesi ve öldürülmesi bu yöntemin zalim uygulamalarıdır. Yasal hakkını kullanan bir derneğin şubelerine yapılan kongre saldırıları bu uygulamanın ilk halkasını ortaya çıkarmıştır.

27 Şubat 1977’den 1977’nin 6’ncı ayının son gününe kadar öldürülen öğretmenlerin ruhlarına saygı duyarak, hüznün içinde adlarını Yüce Meclise okuyorum:

Battal Öz, 27.2.1975 Manisa, Murat Gökten 3.3.1975 Erdemli..

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Alâkası yok.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — (*Devlet Bakanı Seyfi Öztürk’e hitaben*) Gülme gülme, sırtıma.

(*C.H.P. sıralarından, gürültüler*) Sahtekâr herif, ayıp sana.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hüseyin Esen, 13.5.1975 Sivas. Hikmet Demir, 4.6.1975 Adapazarı.. (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen sükûneti temin ediniz.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Sahtekâr... Bir de gülüyor Sayın Başkan (*A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler*)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hasan Şimşek, 13.6.1975 Şavşat. Öldüler bu kişiler... (A.P. sıralarından; “Ne alâkası var” sesleri, gürültüler)

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Ne ile alâkası var?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ne ile alâkası olduğunu ben bilmiyorum, Devlet Bakanı olarak siz biliyorsanız lütfen açıklayınız. (A.P. sıralarından gürültüler)

Bunlar ölmüşlerdir; bu adlarını okuduğum öğretmenler öldürülmüşlerdir, gerçek budur. (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler) Bu gerçeğin hüznünü duyarak isimlerini burada okumayı bir saygı görevi biliyorum.

Ali Genç	Eylül 1975	Bursa.
Sait Gencer	27.3.1975	Korkuteli
Mehmet Yılmaz	23.1.1977	Malatya
Vural Ural	27.2.1977	Hopa
Mehmet Bilgin	30.4.1977	Serik

Ömer Narman, Ahmet Gözükkara, Bayram Çıtak, Mustafa Elmas, Hikmet Özkürkçü, Mehmet Baş, Kemal Demir, İsrail Akçay, Şehmuz Hacıyusufoğlu, Ali Alkan.

Bunların içinde Ülkü Ocaklarına kayıtlı, Milliyetçi Hareket Partisinin sempati-zanı olan öğretmenler de vardı. Onların da ruhlarını burada saygı ile yadediyorum. Hiç kimse öğretmen olduğu zaman, hangi siyasi düşünceye sahip olursa olsun, o bu siyasi düşüncesine hayatı ile son vermemelidir.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Sen nesin sen?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Burada benim okumama itiraz ettiğiniz kişilerden birinin adını okurken isyan ediyordunuz ve onun komünist veya Cumhuriyet Halk Partili veya başka bir nesne olduğunu zannediyordunuz; ama o, Ülkü Ocaklıydı. (A.P. sıralarından gürültüler, C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Komünizme ve komünistlere karşı iseniz, ülkeye barışı getirirsiniz, ülkenin ekonomik kalkınmasının gereklerini yerine getirirsiniz. (A.P. sıralarından gürültüler)

Eğer komünizme karşı iseniz, bulanık suda balık avlar gibi, “Komünist” hükümünü siz verme hakkına sahip değilsiniz. Siz yargıç değilsiniz, siz komünizmi ölçecek kültür sahibi değilsiniz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; A.P. sıralarından gürültüler)

Ne ile ölçeceksiniz? Komünizmi ne ile ölçeceksiniz? Çok eski yıllarda, evinde gece lambasını kırmızı ampulden koyan ailelere saldırıyorlardı komünist diye. (A.P. sıralarından gürültüler) Böyle komünizm anlayışından gelip hangi noktada tekrar geri dönüyorsunuz? (A.P. sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar)

Oturunuz, oturunuz ve sükûnet içinde dinleyiniz.

MC İktidarı Töb-Der’i beğenmeyebilir, Töb-Der’den ürkebilir, kendi mantığı ve otorite anlayışı ile bağdaşmadığını düşünebilir ve tedbir de alabilir. Bunları yadırgamıyoruz; ama bütün bunlar, hukuk devleti anlayışında yasal olmak zorunda-

dır. Bizim yadırgadığımız, dernekler karşısında yasal olanakları kullanmayıp, size o olanaklar hak vermediği için kurşuna başvurmanızda. Biz buna isyan ediyoruz, biz buna karşıyız. (A.P. sıralarından “Biz Atatürk’ün Anayasasından yanayız” sesi, gü-rültüler)

Öğretmenin öldürülmesi, öğretmenin dövülmesi hoşgörü ile karşılanamaz. Öğretmenin dövülmesine, öğretmenin öldürülmesine hiç bir hükümet hoşgörü ile bakamaz, sessiz duramaz; sessiz kalması teşvik anlamına gelir ve hiç bir hükümetin, demokrasiye inancı varsa, devlete saygısı kaybolmamışsa, sessiz kalmaya hakkı yoktur.

Hükümet öğretmene değer vermezse, öğretmen dövülür ve öldürülürse, o ülkede ilim de olmaz, ilim de gelişmez, insanlık da gelişmez. Uygarlığa ilk adım öğretmenle başlar. Bugün öğretmenin dövülmesini hoşgörü ile karşılayan Sayın Başbakanın, ilkokulda öğretmene duyduğu saygıyı, bugün Başbakan olarak duymasını bekliyoruz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Kendi siyasal düşüncelerinizden başka hiç bir düşünceye tahammülünüz yoksa, siz ülkeyi esenliğe kavuşturamazsınız. Sizin gibi düşünmeyen milyonlarca insanın varlığını, o varlığın haklarını, o varlığın tavırlarını, düşüncelerini kabul etmeye zorunlusunuz. Her şeyden önce uygar olmaya, solu, demokratik solu artık kabul etmeye zorunlusunuz. Bugün bunu kabul etmek size güç gelebilir; ama yarın kabul etmek durumunda olacaksınız.

Sizin düşüncelerinizin çağı gelip geçmiş, siyasal tarihte ömrü dolmuş, devlet yönetiminde artık geçerliliği kalmamıştır. Cumhuriyet Halk Partisinin programını taklit de etseniz, Cumhuriyet Halk Partisinin programındaki sosyal amaçla yasaları el çabukluğu ile ve birbirine monte ederek iğreti çoğunlukla çıkartsanız bile siz demokratik sol olamazsınız; halka hizmet etmiş olamazsınız. (A.P. sıralarından gü-rültüler) Siz bizim yasalarımızı el çabukluğu ile çoğunluğunuza güvenerek Meclisten çıkarıp, hatta komisyonlarda Cumhuriyet Halk Partili milletvekili arkadaşımın adını silerek buraya kendi adınızla getirseniz bile halk o yasayı sizin çıkarttığınıza inanamaz. Onu yaptınız ve o sahtekârlık bu Meclisin tutanaklarına geçmiştir, okumanızı dilerim.

Sizin çıkaracağınız demokratik sol yasalarla siyasi ömrünüzü uzatamazsınız; çıkaracağınız demokratik sol yasalarla sadece halkın ödeyeceği vergileri fiyatların içerisine yerleştirerek artırmış olursunuz, halkın mutluluğunu yine halka ödetirsiniz. Önemli ve asıl olan, ekonomik ve sosyal düzenin değişmesi, emek vermeden servet edinme kapılarının kapanması, halkın tasarruflarının halkın elinde birikebilmesi, halkın yönetiminde yatırıma dönüşebilmesidir. Bize özenseniz bile sizin özentiniz çok yüzeyde kalır.

Yurt dışında çalışan emekçilerin Türkiye’ye gönderdiği dövizleri sadece onlara Türk parası olarak ödediniz ve gayrimenkul satın almalarına yardımcı oldunuz ama onları yatırımlara ortak etmediniz, onları yatırımlara ortak edemezsiniz, onları yatırımlara ortak ederseniz sizi iktidardan devirirler, çünkü siz tekelci sermayenin kredi kaynaklarını ellerinden alıp işçi dövizlerinin yerine geçirmelisiniz. (A.P. sıralarından “Vehbi Koç ve Sabancı sizin yanınızda” sesleri) Siz Türkiye’yi oyalıyorsunuz,

Türkiye'ye vakit kaybettiriyorsunuz, Türkiye'ye pahalıya mal oluyorsunuz. Türkiye sizden bıkmıştır, sandalyelerinizi birbirinize yapıştırarak... (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Beyler lütfen hatibe müdahale etmeyelim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — ... Hükümet monte etmekte olduğunuzu, ama iktidar olarak kalacağınızı zannetmeyiniz. Montaj sanayiini yurda sokmakta hüner göstermiş olabilirsiniz; ama montaj Hükümetle iktidar olamayacağınızı göreceksiniz, tıpkı montaj sanayi ile Türkiye'yi sanayileştiremediğiniz gibi. Sandalyeleriniz matematik olarak toplanırsa ve birbirine yapıştırılırsa belki hükümet olabilirsiniz; ama şunu iyi biliniz ki, milli irade olamazsınız. (A.P. sıralarından gürültüler)

“Bir hükümet, ülkede en değersiz bile uzun sürede işbaşında kaldıktan sonra, şurada ve burada bazı eserleri göstererek övünebilir. Fakat, herhangi bir hükümetin vazifesindeki muvaffakiyetin derecesindeki hakiki ölçü, ancak başardığı işlerle, elinde mevcut imkânların karşılaştırılması neticesinde anlaşılır”

Bu sözün söylendiği birleşimi içinde hatırlayanlar vardır; 29 Mayıs 1950 günü zamanın Başbakanı IX'ncü Dönemin Üçüncü Birleşiminde söylemişti. Şimdi aynı şeyleri size Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz söylüyoruz:

Ne kadar kötü bir hükümet olursanız olunuz, Boğaziçi Köprüsü'nü yapmış olmanızı ileri sürerek övünebilirsiniz... Niçin alkışlamadınız? Övünmüyor musunuz yoksa? (A.P. sıralarından gürültüler)

HALİL KARAATLI (Bursa) — “Hayır” dediğinize utanmıyor musunuz? “Hayır” dediğinize pişman değil misiniz?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ama yanlış yaptınız, eksik yaptınız. Zamanında yapılan ikazlara, uyarılara kulak vermediniz. Bu köprü aynı zamanda demiryolunu da geçirmeli idi. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

O zaman Türkiye'nin ekonomisine daha büyük katkıları olurdu. Karayolu, demiryolu ulaştırmacılığının arasındaki denge bozulmazdı ve Türkiye, TIR kamyonlarının emperyalizmine boyun eğmezdi. (C.H.P. sıralarından “Yahya'nın TIR'ları” sesleri)

Şimdi soruyoruz; TIR kamyonlarının geçişinden ton/kilometre başına kaç kuruşluk ücret alıyorsunuz? 1976 yılında bir baştan öteki başa 4 milyar liralık asfalt yol kaplamasını tahrip eden 131 bin adet TIR kamyonunun geçişinden kaç kuruş ücret aldınız?

1966 yılında batıdan doğuya yılda sadece birkaç yüz demiryol yük vagonu geçerken, 3 yıl içinde bunun büyük bir gelişmeyle 6.000'e yükseldiğini ve vagon başına 200 dolar alındığını size söyleyen olmadı mı? Çünkü, tekelci sermayenin TIR kamyonları üzerindeki egemenliğine Türk demiryolculuğunu feda ettiniz.

Aynı Boğaz Köprüsü % 20 maliyet artışıyla aynı zamanda demiryolunu geçirebilir veya tünel olarak Boğazın iki yakası birbirine bağlanabilirdi. İşte o tarihte hazırlanan ve Sayın Başbakana ve Sayın Ulaştırma Bakanına verilen projeyi sizlere sunuyorum.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Besim Üstünel’e ver.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Kendisi bu projeyi destekleyen Demiryol Genel Müdürünü görevinden almış ve 6 karayol planlama uzmanının işine son verilmiştir.

Sayın Demirel’in tuttuğu yol ülkeyi esenliğe kavuşturacak yol değildir. Bu projeyi şimdi sizlere vermiyorum, zamanında planlama uzmanı olarak Sayın Süleyman Demirel’e göndermiştik, onun arşivinde varsa alır, bakar öğrenirsiniz.

Köy - kentlerden bahsettiğimiz zaman, Sayın Demirel politika borsası kurarak bunu köylüye “göç var” diye ne denli yanlış yansıttıysa, Boğaz Köprüsü için de aynı işlemi uygulamıştır. Oysa ki, boğaz geçiti köprü olup olmayacağı daha belli değilken, fizibilite raporu sonucunda, Kıbrıs’a çıkartmayla ilgili değil, Boğaziçi Köprüsünü hazırlama zamanındaki, acaba tünelle bağlantı mı Türk ekonomisine daha yararlıdır, yoksa gösterişi olan köprüyle mi bağlantı daha verimlidir diye hazırlanan fizibilite raporlarını uygulamadılar ve bendenizi Tetkik Tahlil Şubesi Müdürlüğünden alarak kızağa çekmek suretiyle müşavir yaptılar. (A.P. sıralarından “Allah razı olsun” sesleri)

Sayın Demirel Türkiye’yi oyalamaktan vazgeçecek görünmüyor, özel sektörü politika ile (A.P. sıralarından gürültüler)

Bir hususu hatırlatmak isterim. İçinizde merak edip 1963-1964 yıllarındaki Devlet Planlama Teşkilâtının programlarını inceleyecek olanlar varsa, orada Boğaz bağlantısının yapılacağına ait hükmü görürler.

Bütün bu konulara değinirken, size 18.2.1954 günlü Birleşimde, o zamanın Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanvekili rahmetli Faik Ahmet Barutçu’nun konuşmasından çok kısa bir bölümü sunmak görevini hissediyorum.

Diyor ki; “Hayat standardının yükseltilmesi, mahdut zümrelerin zenginliklerini artırmak, refahını sağlamak değildir. Zenginlik refahın umuma intikal ettirilmesidir. Herkes çalışma sahası bulmalı ve emeğinde makul hissesini almalıdır. Bu, sosyal politikanın tabii isteridir. Demokrat iktidarın Hükümet programında iktisat sahasını Devletin hükmünden kurtarmak adını taşıyan liberal politikası ile bu neticeler sağlanamamıştır”

Daha bundan 23 yıl evvel, sizin devamınız olan iktidara, uygulamakta ve izlemekte olduğunuz politikanın yanlışlığım belirtmiştik.

MEHMET EMİN DALKIRAN (Bursa) — Olmayan şey taksim edilmez.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şimdi sanayileşmekten bahsediyorsunuz. Sanayileşmek, ne kadar fabrika kurarsanız kurunuz, gayri safi milli hâsıla, ya da yurt içi hâsıla içinde sanayi payının artışıyla ölçmek zorundasınız. İçinizdeki iktisatçılar “varsa eğer” bunu bilirler.

1950 yılında sanayi sektörünün milli hâsıla içindeki payı % 11, 1960 yılına kadar geçen 10 yıl içinde sadece % 5,3 puan artarak % 15,3’e yükselmiştir. 1970 yılına kadar geçen süre içinde de sadece 4,3 puan artarak % 19,6 olmuştur ve dünyanın hiç bir ülkesinde sanayileşmenin bu denli ağır bir tempo ile durağan hale geldiği

ve böylece yavaş yavaş geliştiği görülmemiştir. Bunun kanıtlarım çok acı örnekler olarak Yüce Meclise sunmak isterim.

1970 yılında kişi başına elektrik üretimi Bulgaristan'da 2290 kilovat/saat (yani bizim Türkiye'mizin 9,5 katı), Romanya'da 1732 kilovat/saat (7,5 katı), Yugoslavya'da 1278 kilovat/saat, Türkiye'de 240 kilovat/saat; 5,4 katı.

Bu kadar "Büyük Türkiye" edebiyatından sonra vilâyetimiz olan ülkelerimizin, illerimizin çok gerisinde kalmak, sizin uygulamakta olduğunuz yanlış ekonomi politikasının doğal, kaçınılmaz sonucudur.

Çimentoda da böyle. 1970 yılında Bulgaristan'da kişi başına 457 kilo; bizim 2,5 katımız üretiliyor. Romanya'da 2 katımız, Yugoslavya'da 1,5 katımız, Yunanistan'da 3 katımız üretiliyor.

1970 yılında Bulgaristan'da, Romanya'da, Yugoslavya'da kişi başına çimento üretiminin Türkiye'nin 5 katı, 7 katı, 2,4 katı olduğunu söylediğimiz zaman, Sayın Süleyman Demirel, "Onlar bizden daha evvel bu üretime ve sanayileşmeye başlamıştı" demişlerdi; yanlış söylediler, yanılttılar sizleri.

Düzelteyorum: 1950 yılında kişi başına demir-çelik üretimi Bulgaristan'da bizim 1,2 katımız ve Türkiye'de sadece biz, 8,6 katı demir-çelik üretiyor idik.

Görülüyor ki, Bulgaristan'da kişi başına 1,5 kilo demir üretilirken 1950 yılında, Türkiye'de 9 kilo demir üretiliyordu, ama aradan geçen 20 yıl zarfında Türkiye'de 8 kilodan, 9 kilodan 29 kiloya çıkabildik nüfus başına demir çelik üretiminde, Bulgaristan 174 kiloya çıktı. Sizin yanlış politikanızın doğal sonucu bu.

ALİ ELVERDİ (Bursa) — 2-3 misli arttı.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Komşu ülkeler, bizden daha çok çimento, daha çok demir çelik, daha çok elektrik üretiyorlar. Bunları acaba tüketimlerinden fedakârlık yaparak mı gerçekleştiriyorlar? Bu sorunun asıl cevabı, Türkiye'nin 25 yıldan beri nasıl oyalandığını gösterir. 1970 yılında kişi başına Bulgaristan bizim 3,5 katımız, Yunanistan 2,5 katımız, Romanya 3,5 katımız, Yugoslavya 3 katımız et üretiyorlardı. Yani demek ki, tüketimlerini kısmıyorlar ve bizim kadar az et yemiyorlar, ama bizden daha çok elektrik, daha çok demir-çelik daha çok çimento üretiyorlar.

Görüşülmekte olan Hükümet programının bazı noktalarına değinerek sözlerimize son vermek isteriz. Zannetmeyiniz ki, sözlerime hemen son vereceğim. Dinleyeceksiniz ve dinlemeye alışacaksınız, bu gerçekleri göreceksiniz ve sizin nasıl yanılttığınızı ve lokomotifin nasıl yanlış raylar üzerinde, hangi karanlık tünele girdiğini er geç göreceksiniz.

Görüşülmekte olan Hükümet Programının 18'nci sayfasında şu görüşlerin yer aldığını görüyoruz; "Köylerimizin tamamını bir an evvel elektriğe kavuşturmanın heyecanını yüreğimizde duyuyoruz" diyor program.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Yalan, yalan!

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — "Bugün köyde yaşayan nüfusun % 50'si elektriğe kavuşmuştur. Önümüzdeki 1977-1981 döneminde Türkiye'de elektriksiz

köy bırakmamak azminde ve kararındayız. Bu hedefe ulaşmak için her imkânı seferber edeceğiz” Sayın Demirel’in, hayal ve gerçek arasında yerinin neresi olduğunu bilemiyoruz. Acaba 1981’de köylerimizin tümünü elektriğe kavuşturmak mümkün olabilecek mi? Bunu sizlere belirtmek isterim.

1977 yılına kadar sadece 10 bin köy elektriğe kavuştu. 1977-1981 döneminde her yıl 2 bin köy elektriğe kavuşturulursa ki, daha çok elektriğe kavuşturulma imkânının olmadığını göreceksiniz. O zaman 8 bin köy daha elektriğe kavuşmuş ve sayı 18 bine yükselmiş olur. Geriye kalan 20 bin köy nasıl, ne zaman, hangi kaynakla elektriğe kavuşacaktır, acaba Sayın Demirel Meclise açıklayabilir mi? Sayın Demirel’in yüreğinde duyduğu heyecanın müsbet ve menfi kutuplar olarak kaç kilovat saat enerji üreteceğini bilemiyoruz. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Ama eğer, yatırım heyecanla başlasa bile mantıkla, para ile kaynak ile teknik eleman ile devam edecek ve öylece sonuçlanabilecek bir büyük işlem ise, heyecanın yetmeyeceğini göreceksiniz. Heyecan başlatır, ama israf ise yarıda bırakır. Heyecan başlatır, ama ortaklar birbirleriyle anlaşamazsa, o zaman kamyonlarla temeller tarlalara atılmak durumunda kalır.

MC İktidarı, elektrik konusunda bilerek, ya da bilmeyerek büyük bir yanlışlığın içine düşmüştü MC olmadan önce de. 1965’te elektrik enerjisinin % 45’i su kaynağından üretilirken, her nedense Sayın Demirel Başbakan olduktan sonra 1971 yılına kadar bu oran, bol olan su kaynağımızın payı % 27’ye indirilmiş, buna karşıt petrolden elektrik enerjisi üretimi 1965’te % 9,1 iken, 5 yıl içinde yani 1971 de bu % 40’a çıkmış ve su kaynağı yönünden Türkiye en zengin ülkelerin arasında iken, bu bol kaynak kıt kullanılmış ve petrol en kıt kaynakken bol kullanılır hale gelmiştir. Yabancı petrol şirketlerinin etkenliğinin bir sonucudur bu.

Başbakan Sayın Demirel Başbakan oluncaya kadar 1965 yılında Türkiye Fuel-Oil ihraç eden bir ülke idi. 613 bin ton fazla Fuel-Oil’imiz vardı; ama Ambarlı santıralı ve diğerleri kurularak biz yurt dışından Fuel-Oil ithal etmeğe, bugün de enerji sıkıntısı uygulamaya zorunlu kaldık.

Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak ülkenin ekonomik kalkınması, yani fiziki mal varlığının artmasıyla sosyal gelişmesinin, yani moral değerlerinin genişliği arasında tam bir ayırım ve öncelik tercihi yapmayı düşünmedik, düşünmüyoruz. Sizi de bizden ayıran önemli noktalardan bir tanesi de budur. Toplumun sosyal gelişmesi, değer yargılarının sağlamlaşması ve sosyal mutluluğunun artması sadece yatırımların büyüklüğüne, atılan temellerin çokluğuna, üretilen çimentonun gideerek artmasına bağlı mekanik bir olgu değildir. Çimento ya ne kadar gerek olursa olsun, o çimento fabrikalarını Hereke gibi dünyanın en güzel bir ülkesinde zeytin ağaçlarıyla kaplı yamaçlarına inşa etmenin gerekçesini kimse haklı gösteremez. Bugün güzel Hereke yöresinde zeytin ağaçları taşlaşmış ve yeşilin rengini çıplak kalker yamaçları almıştır,

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Orayı düzeltiniz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Doğanın değerini, tarihin varlığını ve tarihten miras kalan kültür hazinesini yok varsayarak, hiç bir insafı iktidar Büyük Çekmece gölünü bir inci gibi kuşatan Mimar Sinan Köprüsünün hemen yanına çi-

mento fabrikası kurulmasına razı olamaz. Gerçek milliyetçilikle bağdaşamaz bu. Jeolojik yapısı kalkerden oluşan ülkemizin çimento fabrikası kurulması için Marmara Denizinde Hereke yöresiyle Büyükçekmece gölünde, Mimar Sinan'ın köprüsünden başka yer bulunmadığını, bugün sermayenin takısı olmayan herhangi bir iktidar savunabilir mi? Doğa ve insan arasındaki ilişkileri gözetmeden, tekelci sermaye yatırım yapmayı içine sindirebilir ama Devlet buna göz yummayan, Devlet buna araç olmamalıdır.

Siz, yurt dışından ülkeye gelen işçi dövizlerini de har vurup harman savurdunuz. Bugün 58 milyar TL. karşılığı Merkez Bankasında döviz açığımız vardır. Özel sektörün, kamu sektörünün yatırımlar için, hammadde ithalatı için, araç, gereç, makine getirtmek için Merkez Bankasına yatırdığı Türk paralarının yekûnu 58 milyar lirayı aşmıştır ve kendilerine döviz verilemediği için döviz kuyrukları teşekkül etmiştir. Oysa ki, size sadece Sayın Irmak Hükümeti tarafından 703 milyon TL. karşılığı döviz açığı bırakılmıştı; ama 15 Kasım 1974 günü Ecevit koalisyon Hükümetinin Merkez Bankasındaki net döviz mevcudu 4 milyar 813 milyon TL. fazlalık taşıyordu. Bugün bu dövizler erimiştir. Oysa ki, bu dövizler erimezdi; Eğer bu dövizleri tekrar üretime dönüştürecek çemberi kurabilseydiniz, bu dövizleri tekrar üretimde kullanabilseydiniz; bu dövizler karşılığında işçilerin fabrikalara ortak olmasını içinize sindirebilseydiniz, özel sektörünüz (sizi destekleyenler) buna razı olabilseydi, bugün o dövizler erimez, ithalâta harcanmaz, lüks tüketim mallarına gitmez ve kendi kendini üreten döviz makineleri teşekkül ederdi.

Hükümet kurulurken ikinci bir gizli protokolün bulunması çok kaygı vericidir. Demokrasi açıklık rejimidir. Birinci protokolden gizlenen Devletin paylaşılmasıyla ilgili ise bu ikinci protokol, devleti size paylaştırmaya razı olmayacağımızı biliniz.

Gizli protokol hakkında Sayın Başbakanın Yüce Meclise açıklama yapmasını isteyerek, Programda ilğimizi çeken birkaç noktaya kısacık değinmek istiyoruz.

Belediyelerin artık ertelenmeye tahammülü olmayan, ivedi sorunlarının Programda yer almayışı, bu ikinci MC Hükümetinin de, birincisi gibi belediyeleri ve kentleri cezalandırmaya devam edeceği anlaşılıyor.

Oysa ki, bütün belediyelerimizde büyüyen harcamaların kaynağı, hükümetin aldığı kararlar, ya da uyguladığı yanlış politikalardan doğmaktadır. Altyapı hizmetlerinin artışı, iç göç nedeniyle gecekonduların doğuşu ve oralara hizmet götürülüşü, yanlış ekonomik ve sosyal politikanın Demirel iktidarı tarafından ve Ondan önceki iktidar tarafından başlatılan mali politikaların bir sonucudur.

Bu Hükümetin köye ve köylüye refah götürecek sistemin ne olacağı Programda yer almamıştır. Programda, "Köylümüzün alın terini değerlendireceğiz" cümlesinin biçimselliği bir iyi niyet belirtisi değildir. Alın terinin değerlendirilmesi, MC'nin ekonomi mantığı ile de zaten ters düşer.

Tarım ürünlerini pazarlama olanaklarına kavuşturmadıkça; köy ve köylü birimlerinin kooperatifleşmesi özenlendirilmedikçe, desteklenmedikçe, taban fiyatları, ürününü kendi sınai tesislerinin hammaddesi olarak kullanan sanayicinin ve tacirin etkisiyle ve hem de geç olarak yayımlandıkça, köye ve köylüye karşı Hükümet gerekeni yapacağından bahsedemez.

MC'nin bu ikinci Programındaki basmakalıp biçimselliği taşımaya devam etmektedir bu belgeler. Birinci Programda, köye mühendislik hizmetlerinin götürüleceği, üretim artırıcı teknolojilerin uygulanacağı belirtiliyordu. Bu ikinci Programda bundan vazgeçildiğini görüyoruz.

Urfa'da birkaç köyde uygulanıp, sonra vazgeçilen ve yozlaştırılan toprak reformunun, Milliyetçi Hareket Partisinin tekelinde ve Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in sorumluluğunda olduğunu hatırlatmak isteriz.

Urfa'nın köylerinde yaptığınız ve 8 mm lik filmle ve teyple tespit ettiğiniz araştırma bakınız bize hangi sonuçları vermiştir: Devletin araç ve gereçleri ile ve Devlet tarafından istihdam edilen çoğu Milliyetçi Hareket Partili kadrolar toprakları işlemişler, biçmişler, mahsulü hasat etmişler, köylü bütün bu işlemlerin hiç birine karışmamış, sadece seyirci olmuş ve mahsulü dağıtmaya sıra geldiği zaman; hangi köylü odasına bozkurt fotoğrafını, afişini asmış ise ona buğday verilmiştir. Bu belgeleri siz arzu ederseniz Yüce Meclise komisyonda sunarım.

Milliyetçi Hareket Partisi ve onu yedeğine alan Sayın Süleyman Demirel Hükümeti, 1977 Ecevit Hükümetinin Programını kapitalist düzene ve çok uluslu şirketlere ödün vermekle suçlamış ve kendisini ilerici bir parti olarak göstermeye çalışmıştır. Oysaki simidi İkinci MC Hükümetinin Programında Milliyetçi Hareket Partisinin bu özentisine bir tek satırla bile yer verildiğini görmüyoruz.

Programda milli Selâmet Partisinin faizsiz kredi mantığının işlendiğini bir türlü anlayamadık, şöyle söylüyor: "Faizsiz kredi uygulaması sisteminin geliştirilmesine çalışılacaktır" Ekonomi bilminde üç tür fiyat vardır: Malın fiyatı vardır, piyasada "fiyat" adını alır; emeğin fiyatı vardır, "ücret" adını alır; sermayenin yani paranın fiyatı vardır, "faiz" adını alır. Şimdi, faizsiz bir kredi sistemi uygulamaya kalkarsanız, sermayeyi değersiz varsayıyorsunuz demektir. Yurt içindeki bankalar arasındaki rekabetin haksızlığını nasıl önleyeceksiniz ve sizin bu tezinizi size kredi veren yabancı bankalar kabul edecek mi? Bu kadar mantık dışı, bu kadar hayal mahsulü ve ekonomiyi allak bullak edecek bir ilkeye sırf hatır olsun diye mi yer verdiniz, yoksa ciddiye alıyorsanız bunu nasıl uygulayacaksınız ve Hükümeti, devletiyle, ulusuyla beraber hangi felâketin eşiğine sürükleyeceksiniz?

Ulusal güvenlik konusunda yeni bir kavram geliştirmeye çalışıyorsunuz. Kısacası, "Savunma araç ve gereçlerinin değişik kaynaklardan sağlanacağı" sözünün gerçekleşme olanağı yoktur. Çünkü, NATO'nun öngördüğü güvenlik kavramı çerçevesinde kabusa, NATO'daki standardizasyona bağlı kalmak zorunlu olur. Hükümet Programı bu karmaşıklıkla nasıl çözecektir, burada anlatılmalıdır.

"Yabancı sermayeye devir imkânlarının geliştirileceğinden" bahsediliyor programda. Kaygı verici bu sözün açıklığa kavuşturulması acaba mümkün olabilecek mi? Biz, yabancı sermayeye Sayın Demirel tarafından neyin devredileceğini sormak istiyoruz ve bu soruyu bir yurtseverlik görevi biliyoruz.

Yurt dışında çalışan işçilerin, halkın tasarruflarının nasıl değerlendirileceği konusunun Programda boşlukta kalışını yadırgamıyoruz ve kurulan Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankasının hâlâ işletilmemesi ile bunu eşdeğerde gördüğümüz için MC İktidarının bu ikinci denemesinden zaten fazla bir şey beklemiyoruz.

İzin verirseniz, Programda yer alan vergi politikanıza inanmadığımız için kısaca değinmek isterim.

1970 yılında 534.680 ticaret ve meslek erbabının 2.240.000.000 Türk Lirası vergi ödediği görülüyor. Ayda kişi başına ödenen vergi 350 Türk Lirasıdır ve hademenin ödediği vergiden çok daha azdır.

682.467 vergi mükellefinin 1973 yılında % 81'i ayda 281 liradan daha az vergi ödüyor. Siz bu tutumunuzla Vergi alamazsınız.

Bir noktayı belirtmek hakkını bana bağışlamanızı rica ederim Sayın Kâmrân İnan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı görevini kabul etmeyerek, bu önemli Bakanlık yedi gün sahipsiz bırakmış ve bu nedenle, Irak-İskenderun boru hattında petrol taşımada arıza meydana gelmiş ve ekili araziye fışkıran ham petrol tekrar içeri alınamamıştır. Acaba bu konu basına yansıdığı gibi mi, yoksa borudan akan petroller tıpkı bir fıskiye den akan su gibi sizi neşelendiriyor mu?

İkinci MC İktidarının programını gözden geçirmek bizim için gerçekten sıkıcı olmuştur. İşitmekten kanıksadığımız vaatleri yuvarlak kelimeler içinde bir kez daha okumaktan biz usansak bile Sayın Demirel'in 1965'ten beri geçersiz vaatlerle kendisiyle birlikte partisini yanıltmaktan usanmadığını görüyoruz; Eskiye özen duyarak, haksızlıkları, kanlı olayları hoşgörü ile karşılamayı dener ve kendi iktidarının dengesini genç kuşakların birbirini ezip yıldırmasına bağlı görürse, Cumhuriyet Halk Partisi her halde gereken yanıtı burada -Parlamentoda- demokratik koşullar içinde, Anayasal hakkını kullanarak verecektin Yakın gelecekteki iktidarın gerçek sahibi olan Cumhuriyet Halk Partisinin varlığını gözden kaçırarak hükümetin başarılı olabileceğini zannetmeyiniz.

Yüce Mecliste Anayasanın ve İçtüzüğü'nün tanıdığı olanaklar içimde İkinci MC İktidarım doğru çizgide tutmaya, demokratik rejimin gereklerine uymaya, düşün özgürlüğünü suç sayan davranışlara bütün kademelerde son vermeye, Cumhuriyet Halk Partisi, o iktidar 2'nci denemesini yapsa bile uygulamaya çalışacaktır ve bunu başaracaktır.

Şu bilinmelidir ki, Cumhuriyet Halk Partisinin "hayır" dediği hiçbir yasayı bu Meclisten çıkaramazsınız.

HALİL KARAATLI (Bursa) — Çoğunluk olsa bile öyle mi?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin "hayır" dediği hiçbir uluslararası anlaşmayı bu Mecliste, halkın yararına karşıysa, onaylatamazsınız; Cumhuriyet Halk Partisinin hiç bir düşüncesini, Hükümet olarak danışmadan, O'nun "hayır" demesi yüzünden, "bâyır" demesiyle uygulamaya kalkamazsınız. Çünkü Cumhuriyet Halk Partisi yurt yararına, barışa, kardeşliğe, yoksul halk kitlelerinin, emekçilerin, dul ve yetimlerin, öğretmenlerin, öğrencilerin, gencin, yaşlıların, tüm toplumun ve ekonominin yararına olan hiçbir karara, eyleme, uygulamaya "hayır" demeyecek bir partidir. Bu ilkeleri kabul ettiğiniz zaman bu Meclisten halk yararına yasalar en hızla çıkabilir, en olmuş durumda çıkabilir.

Eğer neden olduğunuz acı deneylerden ders aldıysanız, eğer demokrasinin derinliğine inanır hale geldiyse, Hükümeti oluşturan ortaklar olarak birbirinize

yardım etmeseniz bile Devlete saygı duymanın, Cumhuriyet ilkelerine bağlı kalmanın ve Atatürk devrimlerini yaşatmanın inancını bizde bulacaksınız, bulabilirsiniz.

Yüce Meclisten güvenoyu alacağınızı sanmıyoruz. Yüce Meclisin kararına saygı duymak hepimizin temel görevidir.

Eğer güvenoyu alırsanız, Devletin içte ve dışta saygınlığının azalmasına neden olacak biçimde birbirinize dil uzatmanıza meydan vermeyeceğiz.

Devletin yönetimini elinde tutanların birbirini çirkin sözlerle küçük düşürmeye hakları yoktun Devlet sizden ve bizden büyük bir kavramdır.

Türkiye Cumhuriyeti Devletini Cumhuriyet Halk Partisi kurmuştur ve o Devleti Cumhuriyet Halk Partisinin kurduğu yılda Sayın Süleyman Demirel dünyaya yeni gelmişti.

Kıbrıs'ta, Ege sorununda, kıta sahanlığında Türk Devletinin bir lâf ebesi tarafından yönetildiği kanısını uyandırmamaya özen duymasını istiyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi ve halkımızın desteği var olduğu sürece, Türkiye Cumhuriyeti insan hak ve özgürlüklerine dayalı, barış içinde, milli demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olarak kalacaktır. Buna kararlıyız. Bu, Yüce Meclisin de görevidir.

Hepinize Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına saygılar sunarım. Teşekkür ederim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ölçen.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan söz istiyorlar...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — İçtüzüğün 70'nci maddesine göre söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Niçin efendim?

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Usul yok.

BAŞKAN — Bana sattık. O benim hakkımdır, acele etmeyin. Buyurun efendim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri, hepinizi saygıyla selâmlıyorum.

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Lâzım değil bize.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Allah'ın selâmını, saygısını da almazsanız, ona bir şey demek mümkün değil. Alın alın bunu. Buraya çıkıp ne diyelim yani saygı ile selâmlıyoruz demeyip de? *(Gürültüler)*

Hükümet Programı konuşuluyor. Konuşulanları dinliyoruz.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, bir açıklama yapar mısınız?

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Söz kesilmez.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, müzakereleri...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunları dinledikten sonra...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Usulsüz söz verdiniz efendim.

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim beyefendi, sizin sözcü konuştu; dinleyelim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Açıklama isliyoruz. Sayın Başbakan gayet tabii konuşabilir, ama açıklama istiyoruz.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Tüzüğün 70'nci maddesine göre mi konuşuyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 70'nci maddeye göre görüşüyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Açıklama istiyoruz, bilelim efendim.

BAŞKAN — Kendisi Söyledi efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle istedim zaten sözü Sayın Başkan.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Efendim, Başkan açıklayacak.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dinliyoruz sözcüleri, sükûnetle dinliyoruz, ne söylerlerse dinliyoruz; gayet tabii ki konuşmaların sonunda gereken cevap verilecektir. Mesele yer yer Hükümet Programı olmaktan çıkıp % 90'ı ile başka konulara kayıyor. Bir husus burada açıklanmaya muhtaçtır. Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü hiç icabı yokken, durup dururken bana birtakım lâflar söyledi. Söylediği şudur; zabıttan okuyorum: “Bildiğime göre Sayın Demirel Orta Asya’dan gelerek Türkiye’ye yerleşmiş değil, Yugoslavya’dan gelerek İslâmköy’e yerleşmiş bir ailenin çocuğudur”

SABRİ TİĞLİ (Kastamonu) — Ne var bunda, ne mahzuru var?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle bir beyanın neyin icabı olduğunu anlamadım. Evvelâ şunu ifade edeyim: Ertuğrul Beyle başlayan 1281’de Osmanlı imparatorluğu; 1299’da Osman Beyle, daha sonra Orhan Beyle ilerlemiş ve 1362’de Edirne’nin zaptından sonra 1364’de Üsküp ve Manastır’ı ecdadımız fethetmiştir. 1364, İstanbul’un fethinden 80 küsur sene öncedir ve 1453’te İstanbul, fethedildiği zaman, İstanbul’un birçok semtine Manastır’dan, Üsküp’ten ecdadımız gelmiş-Anadolu’dan oraya giden-yerleştirilmiştir. Anadolu’nun birçok şehirlerinden de gelmiş, yerleştirilmiştir. 500 seneden fazla, ta Balkan Harbine kadar 1911’lere kadar Rumeli, Makedonya, Trakya dediğimiz bölge, Anadolu ne kadar Türk ise o kadar Türk’tü. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Yugoslavya’dan gelmiş olmak hiç kimse için bir nakise değildir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yalnız Yugoslavya’ya Anadolu’dan gidilmiştir. Anadolu’ya nereden gelinmiştir meselesini de tartışmakta şu anda fayda görmüyorum. Çünkü, 1071 Malazgirt Meydan Muharebesi ile Alpaslan’ın Anadolu’yu fethi başlamış, daha Sonra Süleyman Şah tarafından Anadolu’nun tümü fethedilmiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Balkan Harbi bir faciadır, Cenabı Allah Balkan Harbi öncesi günlerini milleti-mize tekrar yaşatmasın. Bu büyük faciadan Türk milleti olarak ders almaya mecbu-ruz. Balkan Harbinin, Türkiye'nin içinde siyaset kavgaları suretiyle çıktığı ve çok kısa bir süre içinde (üç - dört ay içinde) Adriyatik'ten Midye -Enez hattına geldiği-miz malûmdur.

Şimdi, Sayın sözcü buraya gelmiştir; benim Yugoslavya'dan gelmiş bir ailenin çocuğu olduğumu söylemiştir. Bu doğru değildir. Yugoslavya'dan gelmiş bir ailenin çocuğu değilim. Gelsem ne lâzım gelir? (A.P. ve C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Ama, şunu...

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Onu söylemek için söyledi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır hayır, dur neden söylediğini söyleyeyim, müsaade buyurun. Siz söylediniz ben dinledim.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Yurttaşları kafatasına göre ayırmamak için.

DEVLET BAKANI ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — Konuşma Üstündağ konuş-ma.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Başbakana yardım ediyorum. (Gürültü-ler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evvelâ şunu ifade edeyim ki... (Gürültüler)

BAŞKAN — Beyler lütfen müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) —...Macaristan ovalarında, Karpatlar'da, Dobruca'da ve Belgrat'ın Kale Meydanı'nda ecdadımızın mezarları var; camileri var; türbeleri var. Belgrat'ta Kale Meydanı'nda Şehit Ali Paşa'nın türbesini görüp de heyecan duymamak mümkün değildir. Manastır'da, Üsküp'te ve Ohri'de ve Makedonya'nın birçok köyünde, kasabasında bırakıp geldiğimiz milyonlarca insanın Razgrat'ta, Rusçuk'ta, Filibe'de ve Bulgaristan'ın birçok şehir ve kasabala-rında bırakıp geldiğimiz milyonlarca insanın İmparatorluğun tasfiyesi neticesinde oralara götürüp, orada bıraktığımız milyonlarca insanın kültürünü kaybetmemesi için gayretler sarf edileceği bu programda da yazılı, Hükümet Programında yazılı.

Geçen on sene zarfında Türk kültür varlığını muhafaza için bu memleketlerin hepsi ile ayrı ayrı münasebetler tesis etmişizdir. Ben şahsen Manastır'da, Üsküp'te ve Ohri'de Türk mahallelerini, ecdadımızın oralardaki eserlerini ziyaret ettim, gu-rur duydum, hüznün duydum.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Neyi açıklayacaksınız Sayın Başbakan? (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Üyeler, müdahale etmeyiniz hatip konuşsun kardeşim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, 70'nci maddeye göre söz verdiniz, açıklamayı yaptı, demogoji yapıyor. (A.P. sıralarından "Otur" sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Konuştunuz işte, tavzihinizi yaptınız. Lütfen sadede gelin. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen Beyler, hatibin sözünü kesmeyin

Buyurun... Sayın Başbakan, buyurunuz. (A.P. ve C.H.P. milletvekilleri arasında karşılıklı lâf atmalar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim ailemin... (Gürültüler) Karşılıklı mı konuşacağız?

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen müdahale etmeyiniz.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Sadede gelin. (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beş dakika sabret, senin kafanla mı konuşacağım. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet Programım cevaplarırken söylersiniz. (A.P. sıralarından gürültüler) Sayın Başkan, lütfen görevinizi doğru yapın efendim.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sokakta mı doğruları söyleyeceğiz, niye korkuyorsunuz... (C.H.P. sıralarından Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'e hitaben, "Yuh" sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, dinleyelim lütfen... Sayın Başbakan buyurunuz siz konuşmanıza devam edin. (Gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Tavzih yapıyor tavzih...

BAŞKAN — Bunda bir şey yok kardeşim, bu bitsin, konuşulacaksa konuşulsun, ne var bunda.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet Programında sabaha kadar konuşsun, cevap versin...

BAŞKAN — Biz söz verdik, tabii ki konuşacak, konuşmasın mı? Konuşmasını yanda mı bıraksın? Olur mu öyle kardeşim? (Gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Konuşsun, ama Tüzüğü suiistimal etmesin, istismar etmesin. (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim ailem, Isparta'nın İslâmköy'ünde oturur ve kendimizi bildiğimiz bileli Isparta'nın İslâmköy'ünde otururlar. (A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar)

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen. (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler) Lütfen. (C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar ve karşılıklı tartışmalar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet... (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)

BAŞKAN — Sayın Üyeler, lütfen yerinizden müdahale edip hatibin sözünü kesmeyiniz, rica ediyorum. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)* Karşılıklı konuşmamanızı rica ediyorum.

Sayın Başbakan, lütfen konuşmanıza devam ediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet Programının konuşulması ile benim ailemin nereden geldiğinin hiçbir alâkası yoktur. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)* Hiçbir icap yokken, eğer bu sözler beni taltif için söylenmişse, bu taltife ben hak kazanmış değilim. Beni tezyif için söylenmişse, o bölgeden gelmiş ve o bölgede bulunan milyonlarca Müslüman Türkün namına tezyife isyan ediyorum. İşte bunun için çıktım.

Saygılar sunuyorum. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Söz alan Sayın üyelerin isimlerini sırasıyla okuyorum. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı tartışmalar)*

Gruplar adına, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Ali Nejat Ölçen, Adalet Partisi Grubu adına İlhamı Ertem, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Nevzat Kösoğlu, Milli Selâmet Partisi Grubu adına Hasan Aksay.

Şahısları adına Faruk Sükan, İsmail Özen, Süleyman Genç, Rahmi Kumaş, Hasan Celâlettin Ezman, Kemal Anadol, Mevlüt Güngör Erdiñç, Yaşar Kemal Yüksekli, Nuri Çelik Yazıcıoğlu, Hasan Fehmi İlter, Çağlayan Ege, Şükrü Bütün, Yaşar Göçmen, İhsan Ataöv, Sabri Tıgılı, İsmail Hakkı Öztoran, Abdülkadir Kaya, Turhan Kocal, Mehmet Irmak, Mevlüt Önal, Hasan Yıldırım. *(C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar ve ayağa kalkmalar)*

Beyler, lütfen yerinize oturmanızı rica ediyorum, lütfen.

Sayın Gümrük ve Tekel Bakanı; Sayın C.H.P. Sözcüsünün konuşmasında, Cumhuriyet Gazetesinde çıkan yazı ile ilgili “Komandolara dinamit kapsülü verdiği” yolundaki iddia ile şahsına sataşıldığını ifade ile ve bu nedenle İçtüzüğün 70’nci maddesine göre söz istemektedir. Başkanlığımızca da tespit edilen bu Sözlerden dolayı, Sayın Gümrük ve Tekel Bakanına söz veriyorum.

Buyurun Sayın Bakan. *(C.H.P. sıralarından “Veremezsin” sesleri, sıra kapaklarına vurmalar)*

Sayın Bakan, sadece söz konusu beyan çerçevesinde konuşmanızı rica ederim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, Parlamento üyesi değildir, söz veremezsiniz.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK — Müsaade eder misiniz efendim? *(C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Milletvekili değildir Sayın Başkan, söz veremezsiniz.

BAŞKAN — Bakan olarak, Hükümet olarak konuşuyor.

AHMET KARAMAN (Gaziantep) — Sayın Başkan, güvenoyu almadan konuşamaz.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Arkadaşlar, kavga etmeye gelmedim buraya.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Konuşamaz Sayın Başkan, milletvekili değil, sataşmadan ötürü söz alamaz.

BAŞKAN — Alır. Niçin alamaz? Alır kardeşim. Hükümet olarak alır da, konuşur da.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, tutumunuz hakkında söz istiyorum. (Şiddetli gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Bakan, lütfen sadece Söz konusu beyan çerçevesi içerisinde konuşacaksınız.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Müsaade ederseniz kısaca konuşacağım. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, rica ediyorum istirham ediyorum.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sussunlar da konuşayım Sayın Başkan.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Parlamento üyesi değilsiniz, milletvekili değilsiniz konuşamazsınız.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Evet efendim, biliyorum. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Komando olarak işgal edeceksen o ayrı...”

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Hayır efendim, hayır.

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim efendim, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Muhterem milletvekilleri... (C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler) Muhterem milletvekilleri...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Konuşamazsın...

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Konuşurum. (C.H.P. sıralarından “Konuşamaz” sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim, lütfen beyler, rica ediyorum, lütfen dinleyelim.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Tüzüğe aykırı Tüzüğe... Konuşamaz.

BAŞKAN — Konuşur... Niye, ne var bunda? Dinleyelim, eğer gerçeği öğrenmek isterseniz dinleyiniz, dinleyiniz yine kabul etmeyiniz. (C.H.P. sıralarından “Kuşkumuz yok” sesleri) Kuşkunuz yoksa niye dinlemiyorsunuz? Dinleyiniz.(C.H.P. sıralarından gürültüler) Lütfen beyler, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Susun da konuşayım.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Ülkü Ocaklarına gitsin, orada konuşsun, burada kürsüyü işgal etmesin.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Bak, siz yapıyorsunuz onu.

Muhterem arkadaşlar, muhterem milletvekilleri, hepinizi saygı ile selâmlarım. (C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen... (C.H.P. sıralarından gürültüler) Kardeşim, madem konuşacak, susunuz.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sayın Cumhuriyet Halk Partililere de saygılar sunarım.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — O barışça maskeni çıkar.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sayın Cumhuriyet Halk Partililere de saygılar sunarım. Demokrasi havarisi Sayın Cumhuriyet Halk Partililer de lütfetsinler... (C.H.P. sıralarından kürsü önüne yürümeler, sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler) Muhterem Cumhuriyet Halk Partililer, oturun yerinize de dinlemek lütfunda bulunun. Fikirlerimizden bu kadar korkuyor musunuz? Soru sordunuz cevap vereceğiz. (A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler) Oturun, oturun; lütfedin, oturun.

BAŞKAN — Beyler!

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Ben Cumhuriyet Hükümetinin Bakanıyım... (A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Hadi be! Genel İdare Kurulu kararı ile bakan olmadın mı? Genel İdare Kurulu kararı ile bakan olunur mu?

BAŞKAN — Beyler, lütfen, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Ben Cumhuriyet Hükümetinin Bakanıyım. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Şahsına sataşılın konuda ileri sürmüş olduğu görüşü farklı bir görüştür. Hükümet adına konuşacak.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Bakanlığıyla ilgili değil ki, herhangi bir memura sataşmadan dolayı kürsüde Söz hakkı var mı? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Çok nazik ve kibarsınız, teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Demokrasi kurallarına uyuşunuzu hayretle seyrediyorum. Oturun da kısaca konuşalım. Anayasanın emrettiği şekilde Cumhuriyet Hükümetinin Bakanıyım. Sizlerle kavga etmek için gelmedim.

HASAN CELÂLETTİN EZMAN (Bingöl) — Felsefenizde kavga var.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sizlerin sorduğu bir soruya cevap vermek için kürsüdeyim.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sayın Başkan, celseye ara verin.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sizin bütün...

BAŞKAN — Sayın Bakan, Sayın Bakan...

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — ...bu acizliğinize acıyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan, Sayın Bakan...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sen milletvekili değilsin, seni mi dinleyeceğiz. Burası Ülkü Ocağı değil, komando kampı değil

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — ...Sizleri hürmetle selâmlıyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan, Sayın Bakan...

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Şahsıma...

BAŞKAN — Sayın Bakan...

Lütfen beyler, lütfen bir dakikanızı rica edeyim.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Cesaretiniz varsa dinleyin.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Seni mi dinleyeceğiz, burası ülkü ocağı değil, komando kampı değil.

BAŞKAN — Lütfen beyler...

Madde 70: Şahsına sataşılan veya ileri sürmüş olduğu görüşten farklı bir görüş kendisine atfolunan Hükümet, komisyon, siyasi parti grubu veya milletvekilleri açıklama yapabilir ve cevap verebilir. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkanım, bizi dinlemiyorsunuz. 2 halde konuşamaz. Birincisi, oturuma ara verdiniz konuşamaz. İkincisi, milletvekili değil konuşamaz.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — (Kanunlar Müdürüne hitaben) Nasıl öğretiyorsun Orhan Bey, komisyon mu, siyasi parti mi, milletvekili mi, nasıl öğretiyorsun? Anladık sen idare ediyorsun, ama nasıl öğretiyorsun?

BAŞKAN — Efendim, lütfen, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, saygılar sunarım. (Gürültüler)

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sayın Başkan, hangi sıfatla konuşuyor. (Başkanın tokmağa vurması)

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Şimdi Sayın Cumhuriyet Halk Partilileri beni çok çabuk meşhur etmek istediler. (Gürültüler)

BAŞKAN — Dinleyelim kardeşim, dinleyelim ne olur, dinleyelim.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Lütfettiler, dün Senatoda bugün Millet Meclisinde adımdan bahsettiler. Teşekkür ederim Sayın Cumhuriyet Halk Partililer.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sayın Başkan, hangi hakla burada konuşuyorsunuz?

BAŞKAN — 70'nci maddeye göre konuşturuyorum. 70'nci madde, ona göre konuşturuyorum. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)*

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, ben milli Mücadele, Cumhuriyet, milli hâkimiyet ve demokrasi mücadelesini vermiş bir insanın evlâdıyım. *(C.H.P. sıralarından “Yuh” sesleri, A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Ben devlet nizam ve otoritesine saygılı, meşruiyetçiyim. *(Gürültüler)* Şahsımla ilgili yalan ve iftiralarla yılacak karakterde bir insan değilim. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)* O bahsettiğiniz haber yalandır. O gazete hakkında dava açacağım. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)* Bahsi geçen şirketin yöneticiliğinden ayrılmış bulunuyorum. Şahsıma yapılacak... *(C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen dinleyelim.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Şahsıma yapılacak isnat ve iftiraların şerefli mücadelemden beni alıkoyacağını zannetmeyin. *(C.H.P. sıralarından “Yuh” sesleri; A.P. ve M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)* Devlet ve milletimize hizmet yolunda beni hiç bir basla ye edepsizlik yolumdan döndüremeyecektir. *(A.P. ve M. H. P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından “Yuh” sesleri, gürültüler)*

Hürriyetlerimizi demokrasimizi ve devletimizi anarşistlerin tasallutundan korumaya devam edeceğiz. *(Şiddetli gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen arkadaşlar, lütfen. Lütfen beyler.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Beyler lütfen yerlerinize oturun. *(Başkanın tokmağı vurması)* Lütfen...

Lütfen, lütfen yerinize oturunuz... *(Gürültüler)*

Lütfen yerinize buyurunuz. Yerinize buyurunuz benim kardeşim, lütfen. *(Gürültüler)*

Lütfen efendim, lütfen; bunda ne vardır kardeşim? Lütfen beyler lütfen. Yöneticiler lütfen sükûneti temin ediniz...

KENAN AKMAN (Kocaeli) — *(Kürsü önüne gelerek, Hükümet sıralarına doğru)* Hırsız, namussuz, namussuz herif, edepsiz herif.

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen beyler, lütfen oturalım, lütfen, rica ediyorum, istirham ediyorum, lütfen... *(Gürültüler)*

Lütfen beyefendi...

USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

Güvenoyu almamış bir Hükümetin Parlamento dışından atanan üyesine sataşma nedeniyle söz verilip verilemeyeceği hakkında.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz beyefendi.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, Meclisimizin en yaşlı üyesi olarak Anayasanın... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, dinleyelim... Dinleyelim lütfen...

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen beyler... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına sürekli vurmalar)*

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan, susturacak mısınız?

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Sayın Başkan, usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun ne diyorsunuz? *(Gürültüler)*

Lütfen, lütfen beyler, lütfen bir duyalım.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sonra konuşamazsınız ama siz de konuşamazsınız; sonra konuşamazsınız, siz de konuşamazsınız, siz de konuşamazsınız sonra.

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen sükûneti temin edelim; duymuyorum ki bir şey.

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Uysal, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Reisvekili olarak mı konuştu; onu öğrenmek istiyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkanın tutumu hakkında şahsım adına söz istedim.

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Şahsınız adına?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Evet efendim, evet, şahsım adına.

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Şahsınız adına mı?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Evet efendim. Şahsım adına istedim, grup adına alamam şahsım adına istedim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Onu bilirim.

BAŞKAN — Lütfen beyler dinleyelim, lütfen.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan, Anayasamıza ve... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

Efendim ışık mı gördüler çok? Sayın Başkan, sorar mısınız ışık mı gördüler, ışık mı? *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

Vuruyorlar, ışık mı gördüler Sayın Başkan?

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim, rica ediyorum, lütfen.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Çok M.H.P.'li var orada.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Çok M.H.P.'li var o kanatta, doğru.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — O kanada geçmeye hazır.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Tabii, geçmeye hazır.

Sayın Başkan, müsaade ediyor musunuz?

BAŞKAN — Lütfen, rica ederim.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan, Anayasamıza göre, İçtüzüğüme göre, Meclisimizin saygıdeğer en yaşlı üyesi olarak geçici Başkanlık görevini yapıyorsunuz. *(A.P. ve M.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)* Bu görevinizi yaparken usul hükümlerine elbette ki, büyük ölçüde riayet etmek için titizlik göstermeye çalışıyorsunuz. Ancak, İçtüzüğümüzde yazılı bazı hususları yerimizden ikaz etmemize rağmen bizim sözümüzü dinlemeden, ne demek istediğimizi ortaya koymadan, siz doğrudan doğruya söz veriyorsunuz. Bu, birtakım yanlışlıklara neden oluyor.

Şimdi, Hükümetin bir üyesi, Parlamento dışından gelmiş bir üyesi, üzerinde daha Hükümet üyesi olduğu andan itibaren önemli şaibeler taşıyan bir üyesi... *(A.P. ve M.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

HALİL KARAATLI (Bursa) — Hükümetle ne alâkası var?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) ...Burada grup sözcümüz konuşma yaparken kendisi hakkında getirttiği bir gerçeği, basında yazılmış ve kaynağında araştırılıp bulunmuş bir gerçeği, burada ifade etmelerinden ötürü kendisine tavzih sadedinde, 70'nci madde gereğince söz verdiniz. İki halde bu sözü vermemeniz gerekiyordu. Birincisi; İçtüzüğün 70'nci maddesinde açıkça yazdığı gibi, herhangi bir kişiye, gruba, Hükümete açıklamak için bir durum doğarsa, o durum aynı oturumda cevaplandırılır. Bir kere siz oturumu saat 16'yı 10 geçe kapadınız, 17.00'de açtınız. Burada bir oturum kapanmış oldu ve kendisine cevaplama hakkını İçtüzük açısından veremezsiniz, bir. *(A.P. sıralarından gürültüler)* Yazıyor efendim burada, bunları buraya yazmışlar; bu bir.

İkincisi; dün de Senatoda tartışması oldu. Sayın Türkeş, Senatoda kendisi bir cevaplama hakkı istedi.

ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) — Senatonun İçtüzüğü ayrı.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Evet, hu İçtüzük de aynı, aynı şekilde tedvin edilmiş, siz okuyun da onu öğrenin.

ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) — Sen oku da öğren.

BAŞKAN — Lütfen hatibi dinleyelim, bitsin efendim.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Şimdi, bu bakımdan, ikinci şekilde Güm-rük ve Tekel Bakanı sıfatını taşıyan, daha güven oylamasıyla asillliği tescil edilme-miş olan, dışarıdan gelmiş olan bir kişinin... (A.P. sıralarından gürültüler)

ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) — Sen güvenoyu almadığın halde neler yap-tın?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Dinleyecek misiniz, dinlemeyecek misi-niz?

Bir kişinin hakkındaki kanıtlara burada cevap verme hakkını milletvekili olma-dığı için kullanmaması gerekirdi. Bu bakımdan usul hükümlerine bağlı, usule ait bir söz, dışarıdan bakan olmuş kişiye İçtüzüğü'nün 70'nci maddesi gereğince milletvekilli sıfatını taşımadığı için, Parlamento üyesi olmadığı için verilmemesi gerekirdi.

MAHMUT ŞEVKET DOĞAN (Kayseri) — O hakkı Anayasa vermektedir.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Bu bakımdan yanlış bir uygulama yaptı-nız. Bu uygulamalara Meclisimizin asıl Başkanı seçilinceye kadar Geçici Başkan ola-rak görev yapacağınızdan ötürü bir daha yanlış bir harekette grupların haklarını, milletvekillerinin haklarını İçtüzüğü'nün 70'nci ve diğer maddelerinde yazılı usulleri doğru uygulama bakımından tutumunuzun bundan böyle geçerli olması inancıyla yanlış uygulamalara meydan vermeyecek şekilde değiştirilmesi gereği için tutumu-nuz üzerine söz aldım. Uygulamanız yanlış idi, bunu ifade ediyorum, saygılar sunu-yorum. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Sayın Başkan, uygulamanızda bir gazetenin adını belirterek o kişiye, Yüce Meclise gazeteyi eleştirme hakkını tanıdınız, doğru değildir bu.

BAŞKAN — Şimdi lütfen dinleyiniz.

Zaruret halinde oturuma ara verildiğinde 70'nci maddeye göre söz verileceği hakkındaki uygulamalar vardır. Uygulamalar 4.4.1974 tarihli 62'nci Birleşimde, 16.9.1976 tarihli 134'ncü Birleşimde.

ŞENER BATTAL (Konya) — Sayın Başkan, tutumunuz lehinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Lehinde buyurunuz.

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan oturumu siz mi yönetiyorsu-nuz yoksa divan memurları mı yönetiyor?

ŞENER BATTAL (Konya) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri;

İçtüzük tartışmalarında, eskiden olduğu gibi, hassas bir arkadaşınız olarak me-selenin tekniği üzerinde görüşlerimi arz etmeye çalışacağım. Polemiğine de girmek istemiyorum.

Mesele Sayın Uysal tarafından iki bölümde vazolundu. Birisi hakikaten aynı oturum içinde cevap verilmesi lâzımdır; bu hususta arkadaşımızın itirazı yerinde-dir. 70'nci maddenin ikinci fıkrasına göre bu durum aynen ifade buyurdukları gibi-dir. Ancak, diğer husustaki itirazlarını, bir hukuki teamül teşekkül etmesi bakımın-dan Parlamento haricinden bakan alınması Anayasa icabı olduğundan, bu meselede

Meclisimizin vuzuha kavuşması ve teamül tesisi bakımından, meseleyi incelemeye değer buldum ve Hükümet Programı üzerindeki tenkitler arasında bile olsa bu hususa açıklık getirmenin zaruretine inanıyorum.

Sayın Uysal, çünkü Cumhuriyet Senatosu toplantısını örnek vererek, dışarıdan Bakan olmuş bir kimsenin söz hakkı olmamak lâzım gelir, Cumhuriyet Senatosundaki tatbikat böyledir, buyurdular. Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 65'nci maddesi son derece dar tutulmuş. "Üyeler sataşma halinde cevap verebilirler" diye "Üyeler" kelimesi var. Eğer Cumhuriyet Senatosu Başkanı isterse Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 65'nci maddesine göre bir hükümet üyesine katiyen söz veremez. Hükümet üyesine dahi...

Dünkü müzakereler 65'nci maddeye göre yapılmadı, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 130'ncu maddesine göre yapıldı ve Hükümet Programının müzakereci inde de yalnız söz hakkı Başbakana aittir, hükmü var. Diğer bir bakan söz dahi alamaz. Hatta benim aklıma geldi, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 130'ncu maddesi gereğince, Sayın Başbakan hasta olsa veya pek önemli bir mazereti olsa, Başbakan Yardımcısının dahi 130'a göre söz hakkı yoktur. Onun için, Senato İçtüzüğü'ne göre meseleyi Meclisimizde çözmenin mümkün olduğu kanaatinde değilim.

O halde durum nedir? Şimdi, iki hukuki durum var: Cumhurbaşkanı'nın onaylamasıyla Hükümet ve Hükümet üyeleri hükmi şahsiyeti ihraz eder mi, etmez mi; bir.

İkincisi de; Meclis nazarında Hükümetin hükmi şahsiyeti ihraz edebilmesi, güven oylamasının Mecliste tasdikinden sonradır diye iki fikirle karşı karşıya bulunuyoruz. İlki fikir de son derece ağırlığı olan fikirdir ve itiraz eden Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımı da bir noktada mazur görüyorum. Ama, aklıma genel tatbikatta şu geliyor:

Hariçten alınan Sayın Gümrük Bakanı arkadaşımıza milletvekilleri sözlü soru, yazılı soru tevcih edebiliyorlar mı? Şu anda Cumhurbaşkanı'nın onaylamasından sonra sanıyorum bu vuku buldu, vaki oldu.

O halde, Meclis üyeleri soru tevcih ederken, onu Bakan telâkki edip de, bu kürsüde, Hükümeti Meclis tasdik etmedi, onu Bakan telâkki edemeyiz, tasdike iktiran eden bir meseledir diye tartışma bana pek munis gelmiyor.

İkinci husus: Ben şahsen Riyasette olsam, sataşma müdafaa hakkıdır, müdafaa hakkı dünyanın her tarafında kutsal haklardandır. Bu bakımdan, bu suples içinde Meclis Başkanının takdir hakkını kullanarak, eğer ciddi bir sataşma varsa sataşmayı Başkanın takdir etmesi lâzım, tereddüt ederse, direnme halinde oya sunma durumu da vardır. Ama, madem bir sataşma iddiası vardır, Mecliste müdafaa hakiki, adaletle idare edilen ülkelerde kutsaldır, Türkiye'mizde de böyledir, bu munisliği, bu yumuşaklığı getirmekte fayda vardır.

Muhterem arkadaşlarıma beni mazur görmelerini ve tamamen teknik ölçülerde kalarak izahatta bulunmak istediğimi arz ederim.

Saygılar sunar, teşekkür ederim.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (devam)

BAŞKAN — Görüşmelere devam ediyoruz.

A.P. Grubu adına Sayın İlhami Ertem, buyurunuz. (A.P. sıralarından alkışlar)

A.P. GRUBU ADINA İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

5 Haziran 1977 genel seçimlerinden sonra Meclis ilk defa bütün partili üyeleri ile beraber toplantı yapmaktadır. Sözlerime daha önce de bu tarzda başlarken, yeni dönemin kürsü özgürlüğü, kürsü masuniyeti, söz masuniyeti bakımından siyasi partiler arasında tam bir anlayış içinde, saygı içinde geçmesi temennisinde bulunduktum, ama ne yazık ki, ilk toplantının bu tarzda söz özgürlüğünü kısıtlayacak ve kürsü masuniyetini önleyecek tarzda cereyanı gerçekten bu birleşime has bir olay olmalıdır, aksi halde milli iradenin gereğinin bu ulvî çatı altında gerçekleşmesi çok zor olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım, ne yazık ki, tecrübeli olan ve büyük tecrübesi olması lâzım gelen Cumhuriyet Halk Partisi Grubu Başkanvekili Sayın Nejat Ölçen, bu birleşimin huzur içinde, anlayış içinde daha ilk birleşimde karşılıklı sevgi içinde, saygı içinde devamını önleyici olaylara imkân verici talihsiz bir konuşma yaptı. Bunun böyle olmamasını yürekten dilerdim ve Sayın Ölçen çok uzun konuştu, çok karışık konuştu, çelişkili konuştu; her halde bu çelişkili talihsiz konuşmasında zannedirim ki, gerçekleri saklamak, olayları başka yöne çevirmek arzusu vardı. (A.P. sıralarından alkışlar)

Değerli Arkadaşlarım, Adalet Partisi, Hükümetin birinci defa kurulması görevi Sayın Ecevit'e verildiği zaman da müzakerelere iştirak etmedi. Bunun sebebi o zaman yine sözcü olarak konuşan Sayın Nejat Ölçen'in ifade ettiği gibi değildi.

Bunun sebebi şu idi; Sayın Cumhurbaşkanının çoğunluk kazanmış olan bir parti olarak Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına Hükümet kurma görevini vermesi tabii idi, ama ondan sonra cereyan eden olaylar tabii değildi. Çünkü Mecliste çoğunluğun teşekkülünü siyasi partilerin oranı meydana koyuyordu. Üç siyasi parti Sayın Ecevit'in başkanlığındaki Hükümete güvenoyu vermeme kararını aldıktan sonra, Sayın Ecevit'in parti bağlarını ve kişiliklerini aşan 12 üye araması ve buna dayanarak Hükümeti kurmakta ısrar etmesi ve bu listenin tasdik olunması demokratik kaidelere, demokratik ahlâka aykırı idi. Çünkü bunun manası siyasi partilere, siyasi partilerin yetkili kurullarına inanmayıp; birtakım oyunlarla, birtakım, partiler kanununa, tüzüğüne ve teamülüne aykırı işlemlerle, milletvekillerinin partilerinden ayrılmalarını veya parti disiplinine aykırı hareket etmelerini teşvik eden, isteyen bir unsurdur.

Böyle bir ortam yaratıldıktan sonra o zaman Anayasanın siyasi partilerin, demokrasinin vazgeçilmez unsurları olduğunun açıkta ve boşlukta kalacağı tabiidir.

Çok mümkündür ki, siyasi parti kuvvelerine, siyasi parti yetkililerinin beyanlarına rağmen güvenoyu alınabilir veya alınamaz; ama mühim olan şey bu netice değildir, mühim olan şey eğer siyasi partilerin Anayasanın vazgeçilmez unsurları

olduklarını kabul ediyorsak, onlar hakkında söz söylemek yetkisine sahip olan kuruluşlara inanmak gereklidir. İşte, bu görüş ve bu anlayışlardır ki, Adalet Partisi Meclis Grubu Ecevit Hükümetinin programının müzakerelerine iştirak etmedi.

Değerli Arkadaşlarım, biz bugünkü müzakerelerde, muhalefetin ve iktidar gruplarının iştirak ettiği bu ilk birleşimde meseleleri çok daha anlayışla, çok daha rahat tartışmayı arzu ederdik; ama böyle olmamasını tekrar üzüntü ile belirtiyorum, olayların ve Türkiye'nin gerçeklerinin Sayın Ölçen'in ifade ettiği tarzda olmadığını, o tarzda tek yönle olaylara bakıldığı takdirde Türkiye'yi sıkıntılardan kurtarmanın mümkün olmayacağım şimdi arza çalışacağım.

Çok değerli milletvekilleri, Hükümet programını eleştirmeden memleketin üç ana meselesi üzerinde kısaca durmanın lüzumuna inanmaktayız. Bu konularda siyasi partiler olarak müşterek bir teşhise yaramazsak, Türkiye zor ve huzursuz günler geçirecektir. Hangi parti veya partiler grubu iktidar olursa olsun sıkıntılar devam edecektir. Bu sıkıntı ve huzursuzluğu önlemek için hür demokratik Anayasa rejiminin yaşatılması, can ve mal güvenliğinin sarsılmadan devamı, öğretim ve öğrenim özgürlüğünün sürmesi için partilerin asgari müştereklerde birleşmeleri gereklidir. Her ne kadar Sayın Ölçen bu asgari müştereklerde birleşimin çok güç olduğunun örneğini vermişse de, yine bu diyalog bu çatı altında devam etmelidir. Ancak, biraz evvel saydığım Türkiye için hayati ehemmiyet arz eden bu 3 konuyu Meclisçe çözebilmek böyle mümkün olabilecektir.

Değerli Arkadaşlarım, kendilerine “devrimci” diyen dernekler yolları, duvarları birtakım sloganlarla doldurulmaktadır. Bu sloganları ve bunların anlamını dik-kate almadan, biraz evvel arz ettiğim 3 soruna doğru olarak yaklaşabilmeye imkân yoktur.

Bütün yolları ve duvarları dolduran sloganlar büyük çoğunluğuyla şunları ihtiva etmektedir: “Tek Yol Devrim”, “Yaşasın Halk Savaşı”, “İktidar Namlunun Ucundadır”.

Devrimi de, emekçi sınıfın diğer sınıflar üzerinde hâkimiyet kurması için eylemlere geçme tarzında tarif etmektedirler.

Bunları yazanlara göre, banka soymak, toplu yerlere patlayıcı madde atmak, okullarda boykot yapmak, fabrika işgal etmek, adam kaçırmaktan adamı öldürmeye kadar varan her çeşit huzursuzluk, tedirginlik, güvensizlik ve umutsuzluk yaratan eylemleri yapmak devrimciliktir. 1 Mayıs 1977 Taksim Meydanında vahşice ve adice işlenen cinayetler de birer devrimci eylemdir. Büyük üzüntüyle belirtelim ki, bu eylemler maalesef yıllardan beri devam etmektedir. İstanbul Belediyesi Türk Ceza Kanununun 141 ve 142'nci maddelerine göre mahkûm yatanlara ücret ödemesini şart kılan bir toplu sözleşmeyi kabul etmiştir.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Yasalar çerçevesinde.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Saydığım vakıalar hür demokratik rejimi yıkma faaliyetlerinin pervasızca ne mertebelere ulaştığını göstermektedir. Sayın arkadaşımın “yasalar çerçevesinde” sözüne iştirake imkân yoktur.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Karşı mısınız 141, 142'nci maddelere?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yasalarımız 141 ve 142’nci maddeyi suç saymaktadır. Bir sınıfın, biraz evvel “Tek yol devrimdir” diyenlerin ve devrimi tarif edenlerin ifade ettiği tarzda bir sınıfın diğer sosyal sınıf üzerinde hâkimiyet kurması için faaliyetlerim, cemiyet kurmalarını önleyen hükümlerdir. Nasıl olur da, bir belediye, bir kamu teşekkül Türk Ceza Kanununun men etliği suçu işleyenleri hapisanelerde devlet parası ile âmme parası ile besler? Buna inanmaya imkân yoktur. Ve üzüntüyle savcılarının nerede olduğunu soruyorum. (*A.P. sıralarından* “Bravo” sesleri, alışlar) Bu gerçekler karşısında komünizmi tehlike saymamak gaflet değilse bilerek veya bilmeyerek bu eylemlere katılmadır. Bu sebeple, Anayasaya rejimimizi korumak için demokratik batı ülkelerinin tecrübelerinden yararlanarak, memleket gerçeklerine uygun tedbirleri almakta, siyasi partileri birleşmeye davet ediyoruz.

İkinci konu; ideolojik ve siyasi amaçlarla can ve mal güvenliğine karşı işlenen suçların önlenmesidir. Bu suçlarda Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının ve Cumhuriyet Halk Partisi milletvekillerinin, Devletin güvenlik kuvvetleri yanında yer almamalarını, her olayda kışkırtıcı ajandan ve kontrgerillâdan söz etmelerini üzüntü ile karşılıyorum.

1 Mayıs 1977 Taksim cinayetlerinden sonra, Sayın Ecevit’in, “Taksim kırımında Devlet içinde yer alan; fakat demokratik hukuk devletinin denetim alanı dışında kalan bazı örgütlerin etkin olduğu kanısındayım” demesi, Malatya, Gaziantep olaylarını müteakip, Cumhuriyet Halk Partisi milletvekillerinin yaptıkları gündem dışı konuşmalar, Millet Meclisinde, Siyasal Bilgiler ve Hacettepe öğrenci Yurtlarındaki üzücü olayları dile getiren Cumhuriyet Halk Partisi sözcülerin hep güvenlik kuvvetlerine karşı çıkmaları bu görüşlerini kanıtlayan bir kaç örnektir.

BAŞKAN — Sayın Hatip, bir dakikanızı rica edeceğim.

Sayın milletvekilleri, çalışma süremiz dolmuştan Görüşmelerin bitimine kadar sürenin uzatılmasını isteyen bir önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşmelere ara verilmeden devam edilmesini arz ve teklif ederiz. Saygılarımızla.

Müfit Bayraktar (Bolu)

İ. Hakkı Köylüoğlu (Ankara)

Muhammet Kelleci (Amasya)

Tuncay Mataracı (Rize)

Adem Ali Sarıoğlu (Kocaeli)

BAŞKAN — Sürenin uzatılmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurun Sayın Ertem.

A.P. GRUBU ADINA İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu tutum ve davranış, devletin milli haber alma teşkilâtını yaralamakta, devlet güvenlik kuvvetlerinin vazife yapma şevkini ve gücünü azaltmakta anarşist ve teröristlere cesaret ve ümit vermektedir. Bu hususta siyasi partilerin fikir birliğine varmaları lâzımdır. İktidar-

lar görevlilerin tarafsızlığını muhalefete kanıtlamalı, muhalefet de devlet gücünü yaralamaktan kaçınmalıdır.

Üçüncü sorun; öğrenim ve öğretim özgürlüğünün sağlanması ve gençlik olaylarıdır. Yine sokaklara, okul duvarlarına bakarsak, olayların nedenim kolaylıkla anlayabiliriz.

Sokaklarda ve duvarlarda yazılanlar şunlardır: “oligarşinin Eğitim Düzeni Yıkılacaktır” “Kahrolsun Faşist Eğitim” en çok görülen sloganlardandır. “Yaşasın demokratik lise mücadelemiz” de eylemlerin nereye indirildiğini, tehlikenin ne derece büyüdüğünü göstermektedir.

Türk milli eğitim düzeni felsefesini İstiklâl Savaşından, Atatürk inkılâplarından; tekniğini de hafi demokratik ülkelerinden alır.

Türkiye’de faşist eğitim yoktur ve olamaz. (A.P. ve M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Komünist de olamaz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinin 1968 yılında başlayan gençlik olaylarını; masum gençlik hareketleri, gençlerin memleket sorunlarında bilinçlenmesi, gençlerin; kendi sorunlarını, kendilerine has metodlarla kamuya duyurmaları tarzında değerlendirmeleri, olayları boykotlara, okul işgaline, öğrencilerin kamplara ayrılıp birbirlerini öldürmelerine kadar vardırırmıştır.

Yoksa, olaylar biraz evvel konuşan Sayın Ölçen’in dediği gibi değildir. Onu söyleyebilmek için bütün şehirlerin, hatta köylerin sokaklarını, duvarlarını, çeşmelelerini, ata yadigarı büyük sanat değeri olan eserlerin nasıl karalandığını görmemek lazımdır. O sokaklarda, o eserlerin üzerinde yazılan “Tek yol devrimdir” sözü. Devrim ise, biraz evvel arz ettiğimdir. Devrimde demokrasi yoktur, devrimde seçim yoktur.

Sayın arkadaşlarım, gerçek bu iken, hangi gaflet içindeyiz?

MUSLİHİTTİN YILMAZ METE (Adana) — Sayın Ertem, “Sokaklar yürümekle aşınmaz” sözü o hale getirdi bu ülkeyi. (A.P. sıralarından gürültüler)

DEVLET BAKANI ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — O, Anayasanın ifadesidir Sayın Mete, Anayasanın ruhu.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — En büyük hata, en büyük yanlışlık, en büyük haksızlık şu sözün ifadesidir. Sayın Demirel, gerçekten demokratik bir anlayışın en güzel bir vecizesini vermiştir. Mademki Gösteri Yürüyüşleri Kanunu vardır, şu halde gösteri yürüyüşünü arzu edenler o kanun şartlarına uymak şartı ile yürüyeceklerdir. Sayın Demirel bunu söylemiştir. Bunun arkasında tedbir almamak yoktur, herkes yürür ama suç işleyen cezasını görür.

Ne yazık ki, Türkiye’nin en büyük eksiği, en büyük noksanı Anayasa kuruluşlarının, meselelerin sorumluluğuna varamamaları ve ona göre olayları değerlendirememeleridir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Eğer Türk mahkemeleri, o sokakları, kanunsuz yürüyenlerin cezasını vermiş olsa idi, çeşitli sebep veya inanışlarla onları beraat ettirmese idi Türkiye 12 Mart'a gitmez, Türkiye bir huzur ülkesi olurdu, (A.P. sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli Arkadaşlarım, bu sözler söylenirken, bunlara karşıt olarak biraz evvel Sayın Ölçen'in çok karışık, çok uzun, ne söylediği pek de belli olmayan ifadelerle ortaya koymak istediği Ülkü Ocakları bu olaylar cereyan ettiği tarihte Türkiye'de bu tarzda faaliyet içinde değildi. O zaman sadece devrimci dernekler vardı. Ne yazık ki, üç saate varan konuşmasında Sayın Ölçen, bir tek defa devrimci derneklerden bahsetmedi. Devrimci derneklerin, devrimci kuruluşların eylem ve işlemlerini bu kürsüde ifade etmedi. Ama ben ümitliyim. Mademki diyalog başlamıştır, gerçekleri bu kürsüde bulmamız ve hakikatleri teşhis etmemiz mümkün olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım, evet, diyorum ki, Türkiye'de gençlik arasında aynı şekilde kamplara ayrılma, bölünme var iken, boykotlar, işgaller devam eder iken, gençler birbirlerini maalesef öldürürken, Ülkü Ocakları faaliyette değildi. Bunun en güzel, en belirgin örneğini Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile vermek istiyorum.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi yurt, kitap, öğretmen, laboratuvar, araştırma, sosyal yardım, boş zamanları değerlendirme, mezunlarına iş bulma sorunlarını en iyi tarzda hallettiği ve özgürlük azami dereceye vardığı halde, hür demokratik düzeni yıkma eylem ve işlemlerinin, maalesef karargâhı olmuştur. (C.H.P. sıralarından "Ne münasebet yahu" sesi, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen hatibe müdahale etmeyin efendim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — O kadar ileri gidilmiştir ki, Orta Doğu Teknik Üniversitesi için komünistlerin ifadesi ile "Kurtarılmış bölge" denmiş" tir, kurtarılmış bölge ilân edilmiştir. (C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, A.P. sıralarından, "Otur yerine sersem" sesi, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, hatibe müdahale etmeyiniz.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, küfrediyorlar ana avrat. (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Evet Sayın milletvekilleri, Ortadoğu Teknik Üniversitesinde, Üniversitenin ve üniversitelinin bütün sorunları en ileri, en varlıklı ülkelerin üniversitelerine eşit ve hatta onlardan daha ileri tarzda halledildiği halde, rejimi yıkma eylem ve işlemleri Ortadoğu Teknik Üniversitesinde başlamıştır. Neden? Çünkü gençlik olaylarının özünde eğitim sorunu değil, komünist bir düzen değişikliği yapma amacı yatmaktaydı. Bu yüzden Ortadoğu Teknik Üniversitesinde düzen değişikliği yapmanın eylem ve işlemlerine geçilmiştir.

Siyasi partilerin gençlik üzerinde spekülasyon yapmaları, gençleri siyasi emellerine alet etmeleri, bu gaye ile şartlandırmaları hataların en büyüğü, günahların en affedilmezi olur. Siyasi partiler, rektörler bildirisinde birleşirse, Hükümet de bu doğruda tedbir alırsa zannederim ki gençlik olayları dediğimiz üniversite ve yükseköğretim olaylarını çözmekte büyük yol alırız.

Rektörler diyor ki, "Öğrenim özgürlüğü, can güvenliği kaba kuvvetin tehdidi altındadır. Olayları siyasi amaçlarını, görüşlerini kaba kuvvetle gerçekleştirmek is-

teyen örgütler yaratmaktadır. Bu Örgütlerin üniversite ve üniversite sorunları ile ilgisi yoktur. Değerlendirme yapılırken uluslararası çıkar savaşının yurdumuza dönük niyet ve amaçları gözönünde bulundurulmalıdır. Kanun hâkimiyetini sağlama-da siyasi partiler dâhil bütün anayasal kuruluşlar birbirine destek olmalıdır.

Sayın milletvekilleri, demokrasilerde hükümetler gelir hükümetler gider, devamlı olan devlettir. Eğer siyasi partiler devletin varlığını yakından ilgilendiren bu üç konuda asgari ölçüde fikir ve davranış birliğine varmaz ise, sorunları çözmek gerçekten zor olacaktır. Biz Adalet Partisi olarak görüş ayrılıklarımız ne kadar büyük görünürse görünsün, bu hususta siyasi partileri görüş ve işbirliğine davet ediyoruz. Vebal, uzlaşıp anlaşılamayanların olacaktır.

Sayın milletvekilleri, maalesef güvenoyu almayan bir aylık Ecevit Hükümeti siyasi hayatımızda ciddiyetsizliğin, partizanlığın, barışın değil kin ve hırs kokan işlemlerin temsilcisi olarak ibretle anılacaktır. Evvelâ, Ecevit Hükümetinin vazifeye başlaması bir baskın tarzındadır. Türk Anayasasına ve Türk teamülüne göre hükümetler Cumhurbaşkanının tezkeresinin Millet Meclisinde ve Senatoda okunduğundan sonra vazifeye başlamış olurlar.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — O yorum değişti.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yorum değişmemiştir.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başbakan tarafından değişti.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Hayır efendim.

Ne yazık ki, Ecevit Hükümeti Meclislerde liste okunmadan bir baskın tarzında, gidip bakanlıkları işgal etmiştir. (*C.H.P. sıralarından gürültüler*)

Yine, maalesef şimdiye kadar demokratik teamülümüzde olmayan bir tebrik ve tebriklerin iadesi olayları başlamıştır. Henüz güvenoyu almayan bir hükümet, hangi tebriki kabul ediyor, hangi tebriki iade ediyor ve nasıl oluyor televizyon, bunları bir propaganda aracı olarak vatandaşa yayıyor? Yayıyor. O anayasa kuruluşlarına da, bağımsızlıkları, ulviyetleri için üzüntü ile hitap ediyorum ki, nasıl oluyor da o Anayasa kuruluşlarının başkanları, güvenoyu almamış bir Başbakan adayına söz veriyorlar, odalarında onları konuşturuyorlar? Bunların bir tek mânası vardır: Kamuoynunu ve milletvekillerini baskı altında bırakmak ve ilk başladığı gibi, parti ilişkilerini ve kişiliklerini aşan milletvekillerini yaratmak. Ama, ne yazık ki, bütün bu gayretler ve çabalar netice vermedi; 3 Temmuz günü Ecevit Hükümeti güvensizlik oyunu aldı. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Değerli Arkadaşlarım, güvenoyu almayan Hükümet, yine ciddiyetsizliğin bir örneği olarak her gün basın toplantıları yaptı. Bırakın basın toplantılarında ne söylendiğini, ancak neler yapabileceklerinin örneğini verdi, o bakımdan müteşekkirciz; ama bu bir baskı idi televizyonla yayınlanan basın toplantıları...

Sayın Üstündağ'ın yaptıkları; biraz önce konuşan grup sözcülerinin görüşleriyle tamamen zıt. Hani devletin ciddiyeti, hani devletin şefkati? Güvenoyu almadığınız halde gideceksiniz, zorla, evvelâ özel kalem müdürünü atacaksınız, ondan sonra kendiniz silah araştırmasına geçeceksiniz, sonra bir genel müdürü Memurin Muhakemat Kanunu açık olduğu halde, Memurin Muhakemat Kanununun gerek-

tirdiği tahkikata tabi tutmaksızın karakola sevk ettirerek, celbettirerek karakolda ifade aldıracağsınız. Bu mu hukuk, bu mu hukuka saygı? (A.P. liralarından alkışlar)

EKREM ÇETİN (Gaziantep) — Yani bir genel müdür, müsteşarı dövsün; bunlara rıza gösteriyorsun.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Her halde Cumhuriyet tarihinde böyle bir örnek görülmemiştir. Bir Bakanın Adalet Bakanlığıyla işbirliği kurarak bir genel müdürü karakola celbettirdiği, ifade aldırıldığı, sonra “Hükümet eşkıyaların baskısı altındadır” diye aczini ifade eden beyanlar verildiği Cumhuriyet tarihinde görülmemiştir.

Eğer bak insan, eğer hükümet baskın altındaysa sen ne güne duruyorsun?

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Görevini yaptı.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yaptı görevini... Gitti, müddeiumumilik ve hâkimlik, “Memurin Muhakemat Kanununa göre takibat yap” diye ilgiliyi serbest bıraktı. Yaptı vazifesini...

EKREM ÇETİN (Gaziantep) — İdarecilik yaptınız bilirsiniz, açıklayın.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, ciddiyetsizliğin yeni bir örneği: Sayın Demirel üç parti arasında anlaşma olduğunu bildiriyor, “Hükümet listesini en geç yarın Sayın Cumhurbaşkanıya takdim edeceğim” diyor, Sayın Üstündağ 22 ders kitabını yürürlükten kaldırıyor. Güvenoyu almamış bir Hükümet-sin, yeni Hükümetin kurulduğu, Sayın Başbakan tarafından ifade edilmiş, sen 22 kitabı yürürlükten kaldırıyorsun.

Gerçekten bunlar Ecevit Hükümetimin vazife anlayışı, devlet anlayışı ciddiyeti hakkında ibretle üzerinde durulacak konulardır.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Siz de güvenoyu almadan yürürlüğe koydunuz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Kaldı ki kitapların kaldırılması da Bakamın emri ile değil, Talim Terbiye Heyetinin kararı ile olması lâzımdır; o da ikinci kısmı.

Sayın milletvekilleri, 5 Haziran 1977 seçimleri tek partiye iktidar olma imkânını vermeyince, koalisyon zaruri olmuştur.

Bu sebeple Türk Devleti için Komünizmi büyük tehlike sayan; Türklüğün milli ve manevi değerlerinin korunmasını ve yeni nesillere intikali zarureti kabul eden; milli faydayı bir sınıfın hâkimiyetinde değil, kayıtsız şartsız milletin hâkimiyetinde gören; sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin kavga ile değil, sosyal barışla gerçekleşeceğine inanan; insanca yaşayabilmek için hürriyet içinde planlı ve hızlı kalkınmayı şart sayan Adalet Partisi, milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi; Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel’in başkanlığında bir koalisyon hükümeti kurmaya karar vermişler ve bunu gerçekleştirmişlerdir.

Bu Hükümeti, programını bile incelemeden kötöleyen belli çevreleri anlamak mümkündür; ama beyinleri bir ideoloji ile yıkanmamış, kendilerini önceden bir siyasi kuruluşa adamamış kişilerin bu Hükümete karşı çıkmalarından söz etmeye kimsenin hakkı yoktur.

Ülkeyi, çıkışı olanaksız noktalara götüreceği lâfları ise, kendilerinden menkuldür; ancak gerçekleri göremeyen, şartlandırılmış kişilerin hissi beyanlarıdır.

Yirmialtı ay iktidar olan Adalet Partisi, milli Selâmet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi Hükümeti başarılı bir Hükümettir.

Bunun hesabı yapılmıştır; Parlamentoda yapılmıştır, meydan meydan, kahve kahve, yurt sathında yapılmıştır.

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Kaç tane ölü verilmiştir?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bunun içindir ki, 5 Haziran 1977 seçimlerinden sonra bu 4 parti 232 milletvekili olarak başarısını tescil etmiştir.

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Doğru ölenleri söyleyin.

MALİK YILMAN (Hatay) — Çok adam öldü, çok.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Eğer, olaylar sizin yerinizden bağırdığınız gibi olsaydı bu partilerin 232 milletvekili ile buraya gelmemesi, sizin şu iktidar kürsüsünde olmanız gerekirdi.

Demek ki, gerçekler bu değildir, gerçekler bu değildir. (*C.H.P. sıralarından gü-rültüler*)

BAŞKAN — Lütfen, lütfen, beyler, lütfen; dinleyelim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Söylediğiniz olayların sebeplerini biraz evvel saydım. Siz, bütün anarşik olaylarda, bütün terörist olaylarda daima anarşistlerin yanında yer alacaksınız.

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Yalan söylüyorsunuz, bu size düşer.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Neyi yalan diyorsunuz? Biraz evvel Sayın Ecevit'in Taksim mitinginden sonraki görüşünü, ifadesini okudum; bunu Konak Meydanında Türk Milletine ifade ediyor ve daha önce söyledim -eski milletvekili olan arkadaşlarım bilirler- Gaziantep, Malatya olayları gibi olaylardan sonra bu kürsülerden devlet zabıtasına neler söylenildiğini, yurtların aranmasından sonra hem de Hükümetinizde İçişleri Bakanı olmuş arkadaşın polisi burada nasıl itham ettiğini Meclis zabıtları gösteriyor. Neyi yalan söylüyorsunuz?

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Yalan söylüyorsunuz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — İşte, sebepler burada değerli arkadaşlarım.

BAŞKAN — Sayın hatip, siz konuşmanıza devam edin.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Gelin sükunetle meseleleri tahlil edelim, konuşalım, sükunetle tahlil edelim, ona göre hakikatlere ulaşalım.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Hükümet oldunuz devleti soydunuz, yeğenlerinle birlikte.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Çok çirkin lâf bunlar.

BAŞKAN — Sayın hatip, siz konuşmanıza devam ediniz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Çok çirkin lâflar. Bu, ancak size muhatap olur.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Siz yaptınız bunu siz.

HAYDAR DEMİRTAŞ (Hatay) — Ecevit'e bile suikast hazırladınız.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu, ancak size akseder. Bu soygun ancak size aittir.

BAŞKAN — Lütfen hatibe müdahale etmeyiniz efendim.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Başbakanın yeğenleri soydu.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yazık, böyle konuşan arkadaşların milletvekili olması, bu ulvi çatının altında bulunması gerçekten bir talihsizliktir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Sen nasıl milletvekili oldunsa, ben de Türk halkının oylarıyla milletvekili oldum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ben beş defa seçildim geldim. İnşallah gelecek sefere sen de seçilirsin.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Ben bir kere geldim.

BAŞKAN — Sayın hatip, lütfen konuşmanıza devam ediniz. (C.H.P. saralarından gürültüler; "Milli Eğitim Bakanlığını sen batırdın!" sesleri)

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Milli Eğitim Bakanlığımı iftihar ederim. Hepinizle her şeyi her zaman, her zeminde münakaşa ve müzakere etmeye hazırım,

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Milleti soydunuz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bir tek kanunsuz, bir tek sizin gibi hissi, bir tek mevzuat dışı işlemimi gösterin. Sizden önce gelenler burada çok kıvrandılar, çok gensoru getirdiler, çok soruşturma açtırmak istediler, ama sonları daima hüsrana oldu. (A.P. sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, tekrar ediyorum bu meseleleri bu kürsüden dile getirelim, bu meseleleri gerçekten beraberce, önyargısız olarak tahlil edelim, o zaman görüşürüz.

Ben, Milliyetçi Hareket Partisine müteveccih hususlara cevap verecek değilim, beni ilgilendirmez. Kendi partisinin kendi sözcüleri bunları cevaplandıracak güçtedir. Ama bir hususu ifade ediyorum: Eğer Milliyetçi Hareket Partisi Ülkü Ocaklarından kuvvet alıyorsa, sizlerin de; sokakları yazanlar, "Tek yol devrimdir" diyen İleri Gençlik Derneğinden, DİSK'ten, TÖB-DER'den güç aldığınız bir hakikattir. Bunları hep beraber tartışalım, hep beraber, karşı karşıya gelip gerçekleri bulalım. Türkiye'nin huzuru buradadır.

Yoksa gençlerin bu hale düşmesi, gençlerin kamplara ayrılması ve hayatlarının baharında ölmesi bu memleket için en büyük felâkettir. Ama bu felâkete çare, peşin hükümle değil, tek taraflı görüşle değil, bütün olayları bütün taraflarıyla inceleyerek varılabilir.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Biz demokratik kuruluşlardan güç alırız, eşkiyalardan güç almayız.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Bak kardeşim, “Bizim Radyo” yu açınız, sizin söylediklerinizin aynısını söylüyor. (*Gürültüler*)

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biraz evvel dedim ki, bundan evvelki Koalisyon Hükümeti başardı olmuştur. Başarılı olmuştur, başarılı olduğunu Türk milletinden aldığı oylarla, getirdiği milletvekilleriyle ispat etmiştir ama onun yanında Sayın Demirel’in Koalisyon Hükümeti gerçekten büyük Türkiye’yi yaratan, Türkiye’ye ilelebet şeref verecek büyük eserler meydana getirmiştir.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Tabii yeğenleri ve kardeşleri Türkiye’ye büyük şeref vereceklerdir.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının öngördüğü 7,9’luk kalkınma hızı Demirel’in Koalisyon Hükümeti zamanında bazan gerçekleşmiş, bazan da gerçekleşmeye çok yaklaşmıştır. 1975’te kalkınma hızı 7,9; 1976’da 7,2; bu yıl da 8 olması beklenmektedir. Buna karşılık Sayın Ecevit’in Başbakan olduğu 1974 yılında kalkınma hızı maalesef 7,4’tür.

Bu devrede sanayi sektöründe büyük kalkınma kaydedilmiş, gelişme hızı 11,5’i aşmıştır. Bu devrede yatırımlar büyük ölçüde gerçekleştirilmiştir.

1974, Sayın Ecevit’in Başbakan olduğu zaman da gerçekleşme % 84,9’ken 1975’te 95,9, 1977’de 90,4 olmuştur.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı devresinde öngörülen 217.700.000.000 lira-lık yatırım yapılmıştır. Bu süre zarfında Türkiye’de hiç bir maddenin kıtlığı, yokluğu hissedilmemiştir. Hiç bir fabrika hammadde yokluğundan dolayı durmamıştır. Türk köylüsünün yüzde ellisi elektriğe kavuşmuştur. Zirai krediler 1974 yılında 21 milyar lira iken, 1977 yılında 71 milyar liraya ulaşmıştır. Esnaf kredileri 1964 yılında 250 milyon lira iken, 1977 yılında 10 milyar liraya varmıştır. Bunlar mıdır başarısızlık örnekleri?

Mesele bununla kalmamıştır. Sayın Demirel Hükümeti yine Türkiye’ye büyük eser kazandırmak hamlesine devam etmiş, tıpkı Boğaz Köprüsü gibi ondan daha büyük bir projenin, Güneydoğu Anadolu Projesinin ilk eserlerini vermiştir. Karakaya Barajı 18 milyar liraya ihale edilmiştir. Bununla yılda 7,5 milyar kilovatsaat elektrik üretilecektir. Yine bu projenin ikinci ünitesi olan Urfa Tüneline başlanmıştır. Bedir pompa tesisleri vasıtasıyla Fırat nehri 50 metre yükseltilecek ve ondan sonra Urfa ovasına akıtılacak tır. Tünelin uzunluğu 26 kilometredir. Boruların iç ebadı 7,5 metredir.

Değerli Arkadaşlarım, böylelikle Urfa’da 20 milyon dekar toprak sulama imkânına kavuşacaktır. Mümbit toprak var, kâfi ısı var; ama yeterli nem ve su yok. İşte bu tünel ve bu proje bunu gerçekleştirmiş olacaktır.

Böylelikle, Demirel Başkanlığındaki dört partinin meydana getirdiği Koalisyon Hükümeti, Türkiye’yi büyük, Türkiye’yi müreffeh yapmanın en güzel eserlerini vermiştir.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Onu halka sor.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Halka sorduk da geliyoruz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Müreffeh olan yeğenler, kardeşler, halk değil.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın milletvekilleri, demokraside çoğunluk, sayı elbette her şey değildir; ama Hükümet olmanın tek şartıdır. Bunu sağlayamadıkça ne İktidar olunur, ne kanun yapılabilir. Demokraside siyasal üstünlüğün kıstası, sayısal çoğunluktur. Aksi halde demokrasi işlemez. Başka hangi kıstasla, sayısal çoğunluğunuz olmazsa gücünüzü ispat edeceksiniz? Doğru yaptığınızı, iyi yaptığınızı ancak milletten aldığınız oylarla, getirdiğiniz milletvekilleri ve senatörlerle ispat edeceksiniz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — O sizin demokrasi anlayışınız.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Onun için muhalefettesiniz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Yalnız destek yeterli değil.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın milletvekilleri, geçmiş koalisyon, biraz evvel arz ettiğim gibi başarılı olmuştur; ama yeni kurulmakta olan Koalisyon, geçmiş Koalisyonun devamı değildir, uzantısı da değildir. (C.H.P. sıralarından “Devamı, devamı, uzantısı” sesleri)

Değerli Arkadaşlarım, aylarca, meydan meydan, kahve kahve, ev ev seçim gezileri, seçim propagandaları yapıldı, Türk vatandaşı ile karşılıklı en yakın ilgiler kuruldu. Bu temaslarda eksikler, başarılar dile getirildi. İşte böyle bir genel seçimden sonra kurulmaktadır bu Hükümet. Elbetteki aylarca meydanda, kahvede, evde dinlediği vatandaşın istekleri, ihtiyaçları, arzuları, tenkitleri yeni Koalisyon Hükümeti tarafından dikkate alınacak ve yerine getirilecektir.

Protokolde ve Hükümet Programında ihtiyaçlar, hedefler, imkânlar, gerçekler doğru değerlendirilmiştir. Programın ana konularda neler getirdiğini kısaca ifade edeceğim.

Türkiye Cumhuriyeti hür demokratik rejimle idare olunacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasamızdaki temel nitelikleri ile savunulacak, her şartta korunacaktır. Nerede gericilik değerli arkadaşlarım?

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — 163’ncü madde ile mi?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ne diyor, ne diyor; 163 de dahil ne diyor? Anayasanın temel ilkelerinden bahsediyor. Anayasanın temel ilkelerine dahil midir laiklik?

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — O, sizin demokrasi anlayışınız.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ne demek benim demokrasi anlayışım? Anayasa, Anayasadır; bunun başka türlü izah tarzı yoktur. Cumhuriyetin nitelikleri Anayasada yazılıdır; bu niteliği ben de, sen de, o da, herkes de Anayasada yazılı olduğu gibi anlayacaktır. Bunun başka türlü var mı? (A.P. sıralarından alkışlar)

Sayın milletvekilleri, değiştirmek istenilen Anayasanın nitelikleri, Cumhuriyetin nitelikleri, ana ilkeleri değildir; Hükümetin işlerliğine ait yetkilerin e zamanın

şartları içinde reaksiyoner bir Anayasa ile Hükümetten alınmasının iadesi çalışmalarıdır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Komünizm, faşizm ve her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine karşı çıkılacaktır. Milli, manevi ve tarihi değerlere sahip olunacaktır. Ülke ve millet bütünlüğü, iç barış, kardeşlik ve huzur korunacaktır.

Biz huzur diyoruz, kardeşlik diyoruz; siz durmadan en ağır şekliyle kardeşliği bozacak lâflar atıyorsunuz. Bununla Türkiye huzura kavuşmaz. Lütfedin evvelâ şu çatı altında kardeşliği kuralım. Evvelâ şu çatı altında birbirimizi adayabilelim.

Devletimizi tahribe yönelik tehdit ve tehlikelerle savaşılabacak, kanunsuzluklarla hukuk içinde kalarak mücadele edilecektir. Devlete, rejime, can güvenliğine musallat olan hâdiselere karşı tek koruyucu ve caydırıcı müessese, güvenlik kuvvetlerimizdir.

Görüyor musunuz değerli arkadaşlarım; Hükümet, asayiş, can ve mal güvenliğini korumakta tek müessese, tek güç olarak devlet güvenlik kuvvetlerini kabul etmektedir.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Yardımcı güçlerden vazgeçtiniz mi?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu lafları atmayın, o zaman biz de size sizin yardımcılarınızı sorarız. Sizin yardımcılarınıza ne dersiniz?

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Kimmiş bizim yardımcılarımız?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Onları siz bizden iyi biliyorsunuz.

Devlete bazı ideolojik mihraklar dış kaynaklarla irtibatlı olarak hür demokratik cumhuriyet rejimi yerine, komünist dikta kurmak istemektedirler.

İç güvenlik, asayiş, kanun hâkimiyeti hukuk içinde sağlanacaktır. Kanunlar mutlak bir eşitlikle uygulanacaktır. Kanunsuz eylemlerle mücadelenin tek vasıtası, hukuk ve kanundur.

TRT Kurumunun tarafsızlığı korunacak ülke ve millet bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, milli güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapılması önlenecek, milli ve manevi değerler takviye olunacaktır.

Eğitimde ana ilke milliliktir. Milletimizin bütün fertleri Türklüğün milli, ahlâki insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen ve bunları davranış haline getiren vatandaşlar olarak yetiştirilecektir. Eğitim müesseselerinde öğretim ve öğrenim hürriyeti ve can güvenliği sağlanacaktır. Milletimizin ümidi, geleceğin teminatı, devleti ve milleti büyük yapmanın kaynağı olan gençlerimizin her yönde yeterli, sağlıklı ve güçlü yetiştirmeleri için hiç bir şey esirgenmeyecektir. Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği gerçekleştirilecektir.

Her kademedeki görev yapan öğretmenlerimiz mesleklerinin toplum içindeki özelliğine yaraşır ücret sistemine kavuşturulacak, mesken dahil sosyal ihtiyaçları halledilecektir. Türk Dil ve Sanat Akademisi kurulacaktır. Gençlerimizin yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçları karşılanacaktır.

İstikrar içinde, dengeli ve hızlı gelişme ekonomik politikanın hedefidir. Kalkınmanın gayesi fukaralığı yenmek, refahı tabana ulaştırmak, hürriyet ve güvenlik içinde mesut bir toplum yaratmaktır. Kişinin teşebbüs gücü kalkınmanın yaratıcı unsurlarından biridir. Mülkiyet hakkı ve meşru kazanç saygıya değerdir. Âdil gelir dağılımının gerektirdiği tedbirler alınacaktır.

Sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gereken önem verilecektir.

Enflasyonla mücadele edilecek, mal kıtlığını ve darlığını önlemek için üretimi artıracak faaliyetler desteklenecek, gerekli ithalât zamanında yapılacaktır.

Para ve kredi politikasıyla gereksiz şişkinlikler önlenecek, kamu harcamaları için Merkez Bankası kaynaklarına müracaat asgari seviyeye indirilecektir.

Gelir seviyesi yetersiz ailelere, Devlet yardımı yoluyla, belli bir düzeyde yaşama imkânı sağlanacaktır.

Mali güce göre vergi alınması ilkesine uygun olarak vergi mevzuatı basit ve âdil hale getirilecektir.

Asgari ücretten vergi alınmayacaktır.

Kredi müessesesi, teşebbüs gücünü değerlendirecek tarzda düzenlenecektir.

Krediler, esnaf ve sanatkârların gelişmesine, küçük çiftçinin modern tarım girdilerinin teminine imkân vererek, verimi ve üretimi artıracak tarzda tanzim edilecektir.

Yüksek faiz uygulanması kaldırılarak köylüye, esnafa, sanayiciye, mesken edinecekler daha ucuz kredi sağlanacaktır.

Toprak ve Tarım Reformu Kanunu, memleketin ekonomik ve sosyal gerçekleri, toplumun istekleri, tecrübenin öğrettikleri dikkate alınarak yeniden hazırlanacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile Orta Anadolu'nun geri kalmış yörelerinin kalkınması için özel projeler yapılacak, pilot iller teşkil olunacaktır.

Sanayileşme, bölgeler arasında dengeli tarzda geliştirilecektir. Organizasyon, kredi, teşvik, altyapı buna göre ele alınacaktır.

Elektrik enerjisi üretimi 20 milyar kilovat/saatten 30 milyar kilovat/saate çıkarılacaktır. Hedef 100 milyar kilovat/saattir. Sayın Ölçen konuşmasında enerjiye sıkça temas etti. Ama enerji ile bu kadar yakından ilgilendiğine göre haksever olduğunu zannettiğim Ölçen'in, yalnız Karakaya ve Afşin santralleri ile bugünkü üretime denk 15 milyar kilovat/saat elektrik üretecek termik ve hidrolik santrallerin yapılmakta olduğunu ifade etmeliydi.

Demir ve çelik üretimi 3 milyon tondan 10 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 25 milyon tondur.

Kömür üretimi 10 milyon tondan 30 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 100 milyon tondur.

Çimento üretimi 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 50 milyon tondur.

Gübre üretimi 2 milyon tondan 10 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 20 milyon tondur.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Karaborsa kalkacak mı?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Petrol arama seferberliğine girilecektir.

Köy ve şehir farkı ortadan kaldırılacaktır. Köy kalkınmasında milli kooperatifçilik teşvik ve takviye edilecektir.

Taban fiyat politikası bir bütünlük içinde uygulanacaktır.

Tarım Sigortası Kanunu çıkarılacaktır.

Yeni Köy Kanunu hazırlanacaktır.

Genel Sağlık Sigortası Kanunlaştırılacaktır.

Fiyat istikrarını sağlamak için milli stok politikası uygulanacaktır.

İşte biraz evvel sual soran arkadaşımın, karaborsasının cevabı da bu politika içinde ele alınacak, suni artışların ve karaborsanın önüne geçilmesi bu tarzı ile hem ekonomik hem de yasal tedbirlerle yerine getirilecektir.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Geçmişte örneklerini gördük.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Kamu İktisadi Teşebbüsleri reorganize edilerek, dağımıktan kurtarılarak kaynak israfı önlenecektir. Çalışanların haklarının korunup geliştirilmesine ve teminat altında tutulmasına önem verilecektir. İşçi hak ve menfaatlerinin çatışarak değil, barışçı yollarla sağlanmasına çalışılacaktır. Ev hizmetlerinde çalışanlara sigorta kapsamı açılacaktır. İşçi ve memur emeklileriyle dul ve yetimlerinin geçim şartları yeniden düzenlenecektir. İYAK ve MEYAK tasarıları kanunlaştırılacaktır. Askerlik süresi azaltılacaktır. Ölçsüz kira artışlarını önlemek için “milli mesken planı” adı ile bir politika uygulanacaktır.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Mecbur muyuz programı dinlemeye, iki gün önce dinledik.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Milli menfaatleri koruyan, şahsiyetli, başarılı ve gerçekçi bir dış politika takip edilecek, hak ve menfaatlerimiz tavizsiz korunacaktır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile münasebetlerimiz, milli sanayimizin güçlenmesine hizmet edecek, ihracatınıza pazar olacak tarzda düzenlenecektir.

Kıbrıslı soydaşlarımızın güvenliğinin, haklarının teminat altında olmasına ve bu teminatın devamlılığına dikkat edilecektir. Kıbrıs'ta iki bölge, iki toplumlu bağımsız bir federal devlet kurulmasına ve bunun biran önce gerçekleşmesi çalışmalarına devam edilecektir.

Programın; kalkınmayı, huzuru, refahı, hukuk içinde sosyal adalet ve sosyal güvenlik ilkelerine uygun olarak gerçekleşme hedef ve amaçları yanında, çok önemli bir özelliği de, iç siyasi barışa verdiği önemdir. Bu hususta Program şöyle demektedir: “Bu mukaddes çatı altında aziz milletimize birlikte hizmet etme imkânına kavuştuğumuz bütün siyasi partilerimizin yapıcı, yol gösterici tenkitlerinden ve ikazlarından daima güç alacağız. Siyasi partilerimizin birbirlerini tamamlayan ve

milli hedeflere yönelen görevleri olduğuna inanıyoruz. Hükümetimiz; iktidar, muhalefet münasebetlerine özel değer ve önem atfedecektir.

“Geçmiş siyasi mücadelenin doğurduğu birtakım kırgınlıkların, kısır çekişme ve gerginliklerin devamı yerine karşılıklı anlayışı, müsamahayı ve uzlaşmayı hâkim kılmak azmi ve kararı içindeyiz”

Bu hedeflerin gerçekleşmesi Adalet Partisi Grubunun en halisane dileğidir.

Arz ettiğimiz düşünce ve inançlarla Devletimizi güçlendireceğine, kanun hâkimiyetini sağlayacağına, kalkınmayı ve refahı gerçekleştireceğine, artan milli geliri sosyal adalet ve sosyal güvenlik ilkeleri içinde halka yayacağına, hukuki ve kanuni tedbirlerle huzuru temin ederek, güçlü, mutlu ve büyük Türkiye’yi yaratacağına inandığımız için bu Koalisyon Hükümetine Adalet Partisi Grubu olarak beyaz oy vereceğiz. Bu program, bu hedeflere sadık kaldığı sürece Adalet Partisi Grubu olarak bu Koalisyon Hükümetini desteklemeye devam edeceğiz.

Değerli Arkadaşlarım, fazla zamanınızı almamak için Sayın Ölçen’in konuşmalarındaki hususlara temas etmeyeceğim. Çünkü konuşmamın birçok yerinde onlara cevap verdiğimi zannediyorum. Ama, sözlerimi bitirirken Türkiye’nin gerçekten büyük sorunları vardır, bunları tek başına iktidarların, hükümetlerin yürütmesi güçtür, zordur; millete birtakım ıstıraplar verebilir.

Onun için siyasi partiler olarak, millet ve memleket menfaatinin gerektirdiği yerde diyalogu sürdürmemize, bu çatı altında meseleleri önyargısız değerlendirmemize ve Anayasa kuruluşlarının da sorumluluklarının idraki içinde kanunların kendilerine tanıdıkları yetkileri kullanmasına ihtiyaç vardır, hepinizi en içten sevgi ve saygılarımla selâmlıyorum. *(A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim İlhami Bey.

Sayın milletvekilleri, görüşmelere kaldığımız noktadan devam etmek için saat 20.30’da toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 19.55

ÜÇÜNCÜ OTURUM

BAŞKAN: Geçici Başkan Kinyas Kartal

GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ: Ali Haydar Veziroğlu (Tunceli)

Aydın Menderes (Konya)

Açılma Saati: 20.30

BAŞKAN — Millet Meclisinin 24'üncü Birleşiminin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (devam)

BAŞKAN — Görüşmelere kaldığımız yerden başlıyoruz.

Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın Nevzat Kösoğlu, buyurun efendim. (A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)

M.H.P. GRUBU ADINA NEVZAT KÖSOĞLU (Erzurum) — Sayın Başkan, saygıdeğer üyeler; şahsım ve Grubum adına en iyi dileklerle saygılarımı sunuyorum.

Ben bu şerefli çatının altına henüz gelmiş bulunuyorum. Görevimi ciddiye alıyorum. Bana Grubumda sözcülük vazifesi verildiği zaman, oturdum ve o mesuliyet içerisinde bir metin hazırladım. Şu anda, acaba yanlış mı düşünüyorum diye tereddüt içindeyim. Çünkü bu konuşmayı hazırlarken Cumhuriyet Halk Partililerin ilkokul öğrencilerine dağıttıkları ve üzerinde Cumhuriyet Halk Partisinin amblemi olan altı okla birlikte Sayın Bülent Ecevit'in resmini taşıyan ders belgelerinin fotokopilerini almadım, çünkü Muammer Aksoy'un yazmış olduğu Sosyalist Enternasyonal adlı kitapta, Sayın Bülent Ecevit'le orak çekiç'in yan yana çekilmiş olan resimlerinin fotokopilerini yanıma almadım.

Merak edenler Meclis Kütüphanesinin yeni yayınlar bölümünde imza karşılığı kitabı görebilirler.

Yine Sayın Bülent Ecevit'in "Atatürk ve Devrimcilik" adlı kitabının 104'ncü sayfasının fotokopisini çıkararak gelmedim ki, orada Türkiye'yi Marksist bir ihtilâle, komünist bir düzene götürmenin yolları açıklanmaktaydı.

Cumhuriyet Halk Partisinin yöneticilerinin Türkiye'de hangi legal ve illegal Marksist kuruluşlarla işbirliği halinde çalıştığının ve bu işbirliğinin Türk milletine, Türk devletine nelere mal olduğunun hesabını huzuruza getirmedim.

TEOMAN KÖPRÜLÜLER (Ankara) — Bildiğin varsa getir.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü Ölçen söze başladığı zaman; "Devlette ciddiyet gerektir" diye başladı. Ben de bu salonun, bu Parlamentonun Devletin bir parçası olduğunu düşünerek kalemi elime aldım ve ciddiyetle not tutma hevesine kapıldım; ama konuşmaları öyle bir seviyede devam etti ki, konuşmaları o kadar yanlış, istismar, tahrif ve yalanlarla doluydu ki, bunlara cevap vermek lüzumunu, cevap vermek heyecanını kendimde

bulamıyorum. Bizleri faşistlikle itham etti ve bir sürü eskimiş yalanlarla tahriflerle dolu torbasını huzuruza serdi.

TEMEL ATEŞ (Ordu) — Programı açıkla sen, programı.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Biz Sayın Ölçen’in ve temsil ettiği Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinin hemen hepsinin bu itham ve yalanlara inanmadıklarını biliyoruz, inanmadıkları şeyleri söylediklerini biliyoruz. Yalnız, kendisine ve Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın yöneticilerine bir noktayı hatırlatmakta kendileri açısından fayda mülâhaza ediyorum. Bu sözler ve ithamlar çok eskidir; Milliyetçi Hareket Partisi Türk siyasi hayatına çıktığı günden bu yana bu iftira sağanağı altında yol almıştır. 5 Haziran seçimlerinden önce de kamuoyu bu sözleri çok dinledi ve biz 3 idik 16 ile bu çatının altına gönderdi 300 bin rey almıştık, bir milyona varan oyla bizi buraya gönderdi. Eğer bu sözlerinde, bu yalan bu kara propagandalarında devam ederlerse, ben umarım ki ve kendileri korksun ki, Türk Milletinin idraki bize gelecek bir seçimde iktidara getirebilir. *(M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Sayın Ölçen, muhterem Genel Başkanımızın bir sözünü, fotoğrafı üzerine dercedilmiş bir sözünü alarak kürsüye geldi ve onu tahmin edilemeyecek ölçülerde tahriflerle Bektaşî’nin ayeti kerimeyi tefsir edişindeki üslupla tefsir etmeye kalmıştı. O sözler Genel Başkanıma aittir, o sözler yıllarca önce genç bir subayken taşıdığı milli heyecanların hamasi bir ifadesi olarak bir nesir içerisinde kullanılmıştır. Eğer o metni bütünü ile okusaydı, o tarzda tahrif etmek imkânını “belki mümkündür” vicdanında bulamayacaktı. Ama eğer Sayın Ölçen hamasi sözlerle, nesre meraklı ise, yanılmıyorsa eski Gökbörü dergilerini karıştırmakla Sayın Bülent Ecevit’in de aynı hamaseti ifade eden, dile getiren şiirlerini görebilecektir. *(M.H.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın Üyeler, bu kürsüden Sayın Ölçen’in bütün söylediklerini tek tek cevaplandırabilmek için o seviyeye inmek gerekir. *(C.H.P. sıralarından “Allah Allah sesleri” gülmeler)*

Beni bağışlamanızı diliyorum ve ne ölçüde ilginizi çekeceğini, hiç değilse bir kısmınızın ne ölçüde ilgisini çekeceğini şu anda kestiremediğim konuşmamı okumaya başlıyorum.

Anayasaya göre kurulan ve Yüce Meclisimize sunulan Koalisyon Hükümetinin Programını inceledik.

Milli birliği, demokratik rejimin vazgeçilmez unsurlarından olan partilerin diyaloguna dayanan olgun ve medeni bir siyasi mücadeleyi tesis etmeyi, sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı, bütün hükümet tasarruflarının milli seviyedeki politikalarla yürütülmesini ve manevi kalkınma ile maddi kalkınma arasında ciddi bir denge kurmayı benimseyen bu programı, genel olarak müspet karşıladığımızı ifade etmek istiyorum.

Programın bazı esasları üzerinde durmadan önce, ülkemizin içinde bulunduğu durumun tespitinin yapılmasını zaruri görüyoruz.

Anarşiyi önlemeyi, istikrar ve güven içinde hızlı kalkınmayı sağlamayı hedef edinen bu Hükümetin programı, nasıl bir ortam içinde icra imkânına sahiptir? Bu değerlendirme yapılmadan tartışmaya girmek, meseleleri çok dar bir çerçeve içerisinde ele almak anlamına gelecektir.

Muhterem üyeler, insanlığın büyük bir yarış halinde olduğunu ve bu yansın milletler mücadelesi olarak devam edegeldiğini görmekteyiz. Habil ve Kabil'den bu yana değişmeyen bir gerçek de, insan tekinin, bulunduğu cemiyet içindeki yaşama ve mutlu olma kavgasıdır.

İnsan başarılarının hemen her sahasında devam eden bu mücadelede, tarih boyunca daima ezen zalimler ve ezilen mazlumlar olagelmıştır. Ama biz, bu tasnifi, bir sistemin tutuculuğu içinde sınıfların kavgası olarak genelleştirmiyoruz. Böyle bir tasnifin, hele dünyamızın asrımızda geçirdiği acı tecrübelerden sonra gayri ilmi ve gerçeğin çarpıtılması olduğunu görmüş bulunuyoruz.

Ezilen insanlar vardır, ezilen sosyal gruplar vardır ve ezilen milletler vardır ve tarihin her devrinde, dünyanın ve o cemiyetin bünyesine göre bunlar farklı farklı olmuşlardır. Biz bu ebedi mücadelede değişmeyen iki ana unsurun fert ve millet olduğunu görüyoruz. Zaman içindeki tezahür tarzı ve unsurları değişse de millet dediğimiz vakıanın devam ettiğini ve kültür taşıyıcı içtimai birim olarak kaldığını görmekteyiz. Bunun içindir ki, bizim başlangıç noktamız insan ve millettir. Bunlar dışındaki her içtimai birim değişken ve gelip geçicidir. Bu hareket noktasıyladır ki, hangi ölçülerle yapılmış olursa olsun millet içinde hiç bir ayrımı kabul etmiyoruz. Adı ne olursa olsun bu tarz ayrımlara dayanan bütün ideoloji ve disiplinleri reddediyoruz.

İçtimai ve iktisadi farklılaşmalara ideolojik pencereden değil, ilmi açılardan bakılması gereğine inanıyoruz. Maksadımız ise bu farklılaşmalardan ötürü fertlerin veya zümrelerin birbirini ezmesine, istismar etmesine imkân vermemektir. Her ferdin maddi ve manevi gelişmesinin saygıdeğer bir şahsiyete ulaşmasının içtimai vasatım hazırlamaktır. Çünkü, iktisadi ve içtimai farklılaşmaların doğurduğu zümreleri değil; insanı, insan şahsiyetini uğrunda mücadele edilecek bir değer olarak telâkki ediyoruz.

Muhterem üyeler, bizim milliyetçilik anlayışımız, Anayasanın dibacesinde yer alan milletin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilir.

Milliyetçiliğimiz ayrımcı değil bütünleştiricidir. Ayrımları reddeder. “Vatan bir, bayrak bir, devlet bir ve kitap birdir” diyen bir zihniyetin temsilcisiyiz. Ye inanıyor, uğrunda mücadele ediyoruz ki, istikbaldeki büyük mutluluklarımız ve heyecanlarımızla birlikte olacaktır.

Yıllardan beri bu çatı altında bile nice ağır itham ve affedilmez iftira sağanakları altında kalan Milliyetçi Hareket Partisi olarak açık yüreklilik ve kesinlikle ilân ediyoruz; bin yıldır birlikte yaşayan, aynı tarihi yapan, omuz omuza savaşıyan, aynı şeylerle gülüp ağlayan ve aynı mukaddesler peşinde koşan insanlarımızın birliğini

korumak, uğrunda en çetin mücadeleleri göze alabileceğimiz vazgeçilmez bir değerdir.

Milliyetçilik anlayışımız içe kapanık değil, kendi mukaddeslerine sahip olarak hayata açık ve atılgandır. İnsanlığın fikri ve teknik gelişmelerine açık; ama bu gelişmeleri kendi değerleri açısından yorumlamak iddiasındadır. Yani, varlığı kendi gözümüzle görüp, kendi öz kültürümüzle kavramak davasındayız.

Kelimelerin sihriye kapılmış, sarhoş çocuklar gibi yalpalayıp duran Türk düşüncesi yaratıcı tefekkür seviyesine ancak bu yolla ulaşabilecektir.

İnsanlık kültürüne orijinal şahsiyetli renkler katmamız ancak bu yolla gerçekleştirilmiş milli üsluplarla mümkün olacaktır. Bunun içindir ki, düşüncemiz her türlü yabancı ideolojiye, “İzm’e” karşı bir mütefekkirimizin ifadesiyle idrakimize giydirilen bu deli gömleklerine karşı düşüncede bir isyan, bir şahsiyet ve bir milli haysiyet ifadesidir.

Sayın Üyeler, Türk Milletinin davası daha çok maddi gelişmelere işaret eden bir kalkınma hadisesi değil, topyekûn bir yükseliş mücadelesidir. Bu mücadeleyi madde ve manasıyla bir bütün olarak ele alıyoruz. Söz konusu olan maddi imkânlarımızın artırılması, âdil bir cemiyet nizamı içinde ruhi muhtevalarımızın zenginleştirilmesidir.

Sonuç olarak Türk Devletini, güçlü Türk insanını mutlu kılmaktır.

İnsanlığın büyük yarışında ön saflara geçebilmemiz, zalimlere karşı hakkı savunabilmemiz, ancak ruhi ve maddi zenginliklerimizi artırmak ve milli bir üslup içinde ortaya koymakla mümkün olabilecektir.

Bugün ulaşılmış bulunan sosyal devlet telâkkisi, tarihi “Devlet baba” anlayışımızın ifadesi olmaktadır. Bu anlayışla vatandaş, kutsal bir emanettir ve devlet vatandaşının maddi ve manevi gelişmesinin imkânlarını hazırlamakla mükelleftir.

Memnuniyetle ifade ediyoruz ki, özellikle 1961 Anayasasından sonra fertlerin iktisadi istismarının önlenmesi, asgari geçin seviyesine ve gelecek emniyetine kavuşturulması, hakların sosyal muhtevalar kazanması yönünde müspet zihniyet gelişmeleri olmuştur.

Fiilen ve kemaliyle gerçekleşmesi konusunda ise, yapılanlara bakarak hiç değilse ümidimiz vardır; ancak ferdin ruhi ve zihni gelişmesi ve korunması sahasında devletimizi fiilen anlaşılmaz bir vurdumduymazlık tavrı içinde görmekteyiz.

İnsanımızın ruhi ve ahlâki kıymetlerinin yağmalanması, kirletilmesi, onun şahsiyetinin yozlaştırılması karşısında devletimiz suskun yahut çok beceriksizdir; Milliyetçi Hareket Partisi olarak bu tutumu tasvip etmiyoruz.

Muhterem üyeler, istismar zulümdür. İster bir ferdin, ister bir zümrenin yahut milletin olsun, insanlığın ulaşmış olduğu bugünkü düşünce seviyesinde biz, her türlü istismar ve zulmü telin ediyoruz. Sadece kendi cemiyetimiz için değil, bütün insanlık camiası için hak ölçüleri içerisinde güzel dileklerimiz vardır.

Milliyetçi Hareket Partisi, bu bakımdan idealisttir; ama meselelerin değerlendirilmesinde ve çözüm getirirken hiç bir zaman ayağını katı topraktan ayırmaz.

Bugünün meselelerine yaklaşıırken, milletimizin 200 yıldır Batının kültür ve iktisadi emperyalizminin çemberi içinde mücadele ettiğim bilmek zorundayız. Emperyalizmlerin metodları değişmiştir, ama zihniyetleri hep aynı kalmıştır. Maskeler her zaman değişebilir, ama gerçek yüz daima kuvvete tapan bencil zihniyettir. Emperyalizmlerle mücadele, ancak güçlü düşünce istiklâline ve milli hassasiyetlere sahip olmamızla mümkün olabilecektir.

İktisadi emperyalizmi reddederken hemen bütün siyasi partilerimizin hiç değilse lâfzen ittifak halinde görüyoruz. Söz gelişi; 1838 Ticaret Anlaşmasının Türk sanayii ve iktisadiyatını mahveden emperyalist bir düzenleme olduğunu söylerken hep beraberiz. Bir Mister White ortaklığının krom madenlerini nasıl sömürdüğünü okurken birlikte isyana kapılıyorruz. (*M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Ama, kültür emperyalizmi konusundaki hassasiyetimize bir kısım partiler katılmamaktadırlar. Bu iki emperyalizmin iç içe geliştiğini ve birbirini tamamladıklarını kabul etmemektedirler. Meselâ; Robert Kolejini veya diğer yabancı okulların emperyalizmin ileri karakolları olarak kurulduklarını kabulde güçlük çekmektedirler. Emperyalist kültürler karşısında kendi varlığını, kendi öz kültürümüzün şahsiyetini koruma kavgasını verdiğimiz zaman da bizi çağ dışı ilân etmektedirler.

Muhterem üyeler, Milliyetçi Hareket Partisi emperyalizme karşı çıkarken hem iktisadi sömürüye hem de kültür köleliğini reddetmektedir. Bunlardan birinin ihmal edilmesini bilgisizlik yahut bir aldatmaca olarak telâkki etmekteyiz.

Milli kültürümüze sahip çıkmakla onu çağın şart ve imkânları içinde ihya etmek ve hâkim kılmakla her türlü emperyalizme karşı en köklü mücadeleyi vermiş olacağız.

Sadece hukuki manadaki düşünce hürriyetini değil, yabancı kültürler karşısındaki düşünce istiklâlimizi de ancak böylece kurtarabiliriz. Zihinlerdeki ye ruhlardaki emperyalist zincirleri ancak böyle kırabiliriz.

İktisadi emperyalizme karşı ilini ve tekniğin imkânlarını ancak bu düşünce ve ruh istiklâline kavuşmuş olan yöneticiler kullanabilirler. Yaratıcılıktan mahrum, Garbı aktarmaktan başka fazileti olmayan müstahricler bu yükün altından kalkamazlar. Yabancı kültür ve telkinlerin şahsiyet verdiği insanlar, bir emperyalizmin sömürdüğünü, ancak bir başka emperyalizmin haber vermesiyle farkına varabilir. Ve bir emperyalizmden kaçarken, bir başka emperyalizmin ağına düşme tehlikesi içinde olurlar. Çünkü düşünce istiklâline ve hür değerlendirme imkânına sahip değildirler.

Yaşayan bir mütefekkirimizin, son asır Türk aydınlarının Batının yeniçerileri olarak tavsif etmesini yanlış bulmuyoruz. Kendi öz çocuklarımız dün Batının, bugün Uzak Şark'ın, yahut Kuzeyin yeniçerileri haline sokulmaktadır. En kıymetli varlıklarımız gidiyor, en büyük zenginliklerimiz, yani insanlarımız başka milletlerin, emperyalistlerin emrine giriyor. Bu oluşa niçin hep birlikte isyan halinde değiliz? Bu gidişe niçin bugüne kadar “dur” diyememiştiz? Bu ağır tarihi vebali Yüce Meclisimiz de omuzlarında hissetmek zorundadır.

Muhterem üyeler, Milliyetçi Hareket Partisi, “Türk milleti titre ve kendine dön” derken, sadece gençleri heyecana getirmek hevesinde değildir. Onları düşünce istiklâline, her türlü emperyalist telkinleri aşan zihni bağımsızlığa ve kendi şahsiyetlerini bulmaya çağırılmaktadır. İnsanlığın süregelen mücadelesi içinde ayakta kalmak için, güçlü ve mutlu olabilmek için kendi üslûbümüzü kurmak zorunda olduğumuzu ifade ediyorum. İnsanlığa bir şeyler verebilmenin taklit veya kopyacılıkta değil, milli üslûbümüzü sunmakla mümkün olacağını söylüyoruz.

Kültür emperyalizminin perişan ettiği düşünce hayatımız insicamsız, şahsiyetsiz birtakım kelimelerin oyuncağı haline geldi. Nice yıllar var ki, cebimizde unuttuğumuz anahtar bir başkasının cebinde aramak şaşkınlığı içindeyiz. (*C.H.P. sıralarından gülüşmeler*) İzninizle bir sanatçı mütefekkirimizin mefhumların kurbanı fikir hayatımız hakkındaki bir pasajını okuyacağız:

“Mefhumların kâh gülünç, kâh korkunç maskelerle raksettiği bir karnaval balosu fikir hayatımız. Tanımıyoruz onları. Nereden geliyorlar bilen yok? Firavunlara benziyorlar. Kalabalığa çehrelerini göstermeyen firavunlara ve aydınlarımız o meçhul heyulalar için ehramlara taş taşıyan birer köle”

İşte bugün tehlikesini yaşadığımız çatışmalar ve çelişmeler yığınının temelinde bu emperyalist çekişmeler vardır. Türk üniversitelerini, Türk gençliği ve işçisini kölelik zincirlerine vurmaya çalışan emperyalizmlerin ideolojik saldırıları karşısındayız. Batı emperyalizminin kültür zincirlerine vurulmuş olan zihinler bugün Rus yahut Çin emperyalizmlerinin çemberine meyil etmektedirler. Marksizm bazı emperyalist milletlerin basit bir aracı haline gelmişken nice aydın geçinenlerimiz bu sade gerçeği görmemektedirler. Çünkü zihinleri istiklâle kavuşmamıştır. Bir esaretten bir başkasına yuvarlanmanın rahatlığı, tembelliği içindedirler. Düşünce zahmetinden böylece kurtulmuş olmaktadırlar. Bir tek misal vermek istiyorum. Karl Marks doğruları ve yanlışlarıyla ilim tarihindeki yerini almıştır. Batı ondan alması gerekenini almış, düşünce hayatına sosyal muhtevalar kazandırmış, bir ihtilâlciden aldıklarıyla süregelen düzenini sağlamlaştırmış, gediklerini kapatmıştır. Rusya ondan alması gerekenini almış ve milli bir üslûp kurmuştur. Marksizm Rusya’ya değil Rusya Marksizm’e hakim olmuş ve ona kendi üslûbunu vermiştir ve şimdi onu emperyalizmin en müthiş silahı olarak dünya üstünde kullanmaktadır.

Biz ise Sayın milletvekilleri, gerçekte onun doğru ve yanlışlarından habersiz, onu milli tefekkürümüzle değerlendirememiş, yorumlayamamış, sadece Marks’ın mümini veya münkiri olmaktan öteye geçememiştir. Onun için de Marksizm, Türkiye’ye kardeş kavgası getirmiştir, kan getirmiştir, anarşi getirmiştir ve hıyanet getirmiştir ve Türkiye’de yıkıcılığın, bölücülüğün propaganda silahı olmaktan öteye bir fikir haysiyetine kavuşamamıştır. Demek ki, heyhat, bu badirede yine bizler yandık.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Programda yok bunlar, Programa koydursaydın bunları.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Üstümüze çevrilen, Devletimizi, milleti-mizi ve bütün mukaddeslerimizi yıkmak için üstümüze çevrilen bu silah uğruna insanlarımız birbirini boğazlamak noktasındadır. Yıllar var ki bir yabancı emper-

yalizm uğruna ölmek hacaletini yaşıyoruz. Bir emperyalizmin çemberinden kurtulmak için bir başka emperyalizmin kucağına koşuyoruz. Türk Milletinin, Türk aydınının ve gençliğinin bu şuur ve idrake ulaşması için mücadele verilmelidir.

İşte bizim ülkümüzü benimseyenler, bütün yabancı emperyalizmlere karşı ayağa kalkan Türk Devleti, Türk Milleti ve onan mukaddesleri için mücadele veren insanlardır.

Muhterem üyeler, siyasi mücadeleler bakımından yorgun bir kamuoyu önünde bulunmaktayız. Yabancı emperyalizmlerin ülkemize soktuğu ideolojik silah ve tahrikler siyasi mücadelelerimizin mahiyetini etkilemiş ve sertleştirmiştir. Bu şartlarda oluşan kamuoyuna yeni siyasi gerilimler vermeye çalışmayı uygun bulmuyoruz.

Endişe ederiz ki, yeni gerilimler demokratik ilgi ve hassasiyetleri azaltacak ve demokrasimizin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerimizi müşküllerle karşılaştıracaktır. Demokrasimiz, klâsik meselelerinin yanında yeni problemlerle karşılaşmış bulunmaktadır. Bu şartlar içinde bütün siyasi parti yöneticilerinin, hem kendi partileri, hem de diğerleri için yeni baştan bir durum muhakemesi yapmaları gereğine işaret etmek istiyoruz.

Bu, iktidar muhalefet ilişkilerinin belirlenmesi ve demokratik zihniyet ve tavırlarımızın tazelenmesi bakımından da faydalı olacaktır.

Muhterem milletvekilleri, birbirimizi bu çatı altında anlamaya çalışalım. İnsanlar arasındaki münasebetler sırf siyasi değildir. Akralalıktan, müşterek estetik zevklere kadar çok değişik ilişkiler içerisinde yaşıyoruz. Hayatımızı yapan bu çok yönlü bağlan birbirimize karşı koparmak ve sırf siyasi ilgilere inhisar ettirmek, insani yanımızı da yozlaştırabilir. Bu çatı altında sırf muhalif veya muvafık sıfatlarımızla bir arada olamayız. Bu sebeple, iktidar muhalefet münasebetlerine özel değer atfedeceğiz diyen Hükümet Programının, karşılıklı anlayış, müsamaha ve uzlaşmayı hâkim kılmak azim ve kararını sevinçle karşılamış bulunuyoruz.

Sayın Üyeler, bir süreden beri seçim sistemimiz siyasi partileri tek başına iktidar olma imkânına kavuşturmamıştır. Bu sistemi tartışabiliriz. Değiştirmek istiyorsak, bunun imkânlarını araştırabiliriz. Ancak, sistem yürürlükte olduğu sürece onun gerçeklerinden hareket ederek meselelerimize çözümler getirmek zorundayız. Bunun için de demokrasiye olan güvenimiz bizi daha soğukkanlı kılmalıdır. Bu açıdan, 5 Haziran 1977 seçimlerinden sonrasındaki gelişmelere kısaca temas etmek istiyorum.

Cumhuriyet Halk Partisi teşkilâtlarının, daha seçim sonuçları henüz kesinleşmeden, hemen bütün yurt sathında girişmiş olduğu taşkınlıkları yaralayıcı olmuştur. Bu tutuma biraz da Sayın Bülent Ecevit'in seçim sonuçlarını vaktinden önce değerlendirmesinin yol açtığını söylemek zorundayım. Demokratik kurallarımızın tabii icabı olarak Sayın Cumhurbaşkanımız, Hükümeti kurma görevini Sayın Bülent Ecevit'e vermiştir.

Samimiyetle beyan ediyorum ki, Parlâmento aritmetiği ortada iken ve bu kadar açık iken, Sayın Ecevit'in tek yol olarak bir azınlık Hükümeti kurmaktaki ısrarını hâlâ anlayabilmiş değiliz. (C.H.P. sıralarından "Anlayamazsınız ki," sesleri)

Seçimlerden henüz çıkmış ve bir parti adına seçim kazanmış olan milletvekillerinden bir başka partinin Hükümet kurmak için bu ölçüde ümit var olmasını yadırgamış bulunuyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi ve onun tek başına iktidara gelmesini arzulayanlar, bu çalışma devresinde çok yüksek bir tansiyon yaratmışlardır. Bu faydalı olmamıştır.

Bu tarz görünümle seçim şansı bakımından faydalı bir şekilde belki kullanılabilir; ama güvenoyu almak için uygun bir vasıta değildir.

İktidara bu Meclisten gelinir. Bu Meclisin oylarıyla gelinir. Bu oyların Parlamento dışından kolayca tesir altına alınabileceğini düşünmek yanlıştır. Parlamento dışında yaratılan bu gerilimler ancak, aklı kendinden epeyce uzakta olduğu anlaşılan birtakım insanların dengesizliklerini sergilemelerine yol açar.

Yine bu devrede Parlamento aritmetiği üzerinde oynayanların “Doğulu milletvekilleri” diye yeni bir tasnif çıkarmış olmaları bizi düşündürmüştür. Bu noktayı özellikle bir Erzurum Milletvekili olarak ve üzüntü ile ifade etmek istiyorum. (A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)

Seçimlerin arifesinde veya seçim çalışmaları sırasında olsaydı anlayışla karışılabilirdik; ama Hükümet kurma çalışmalarının başlangıcında Sayın Ecevit’in, Milliyetçi Hareket Partisini faşist olarak itham ve ilân edişine sanıyoruz ki, kendisi de üzölmüştür.

Türk Milleti bize 16 milletvekili ve bir milyona yaklaşan oy vermiştir. Biz varız, biz bu çatının altında da, milletin gönlünde de varız ve daha büyük, daha güçlü olarak da var olmakta devam edeceğiz. (M.H.P. sıralarından alkışlar)

Demokratik düzen devam ettiği sürece bu düzenin kurallarını yüreğine sindirmek zorunda olan sizler bu gerçeği de samimiyetle ve rahatlıkla kabul etmek zorundasınız.

Mecliste ekseriyeti temsil eden üç siyasi parti liderinin Sayın Ecevit Hükümetini desteklemeyeceklerini açıklamalarına rağmen muhterem Reisicumhurumuzun bu kabineyi tasdik etmesi de kanaatimizce yanlış olmuştur. Unutmayalım ki her üç partinin de grupları ittifakla desteklememe karar almışlardır ve grupların bu yönde karar almaları onların kanuni ve tabii hakları idi.

Sayın Üyeler, azınlık hükümetini hiç bir zaman ciddi ve demokratik bir çözüm tarzı olarak telâkki etmiyoruz. Hele Parlamento aritmetiğinin imkân vereceği çoğunluk modelleri denenmeden bu tarz üzerinde ısrar, tekrar ediyoruz hatalı olmuştur. Şimdi ise Mecliste çoğunluğu temsil eden grupların destekleme kararı aldıkları bir Koalisyon Hükümeti kurulmuş bulunmaktadır.

Bu Hükümeti bir Cephe Hükümeti olarak vasıflandırmayalım; Türkiye Cumhuriyetinin bir Koalisyon Hükümetidir ve lütfen kelimelere tehlikeli manalar yükleyerek “Cephe” tabirini de bölücülüğe bir basamak olarak kullanmayalım. Ayrı ayrı partiler olarak teşkilâtlanarak siyasi iktidara talip olmak demokrasinin ve siyasi hürriyetlerimizin rejimimizin tabii icabıdır. Her partinin vatandaşı kendi çatısı altına çağırması da bu tabii icaptandır ve bu, cephe kurmak demek değildir. Öyle ise üç partinin hükümet kurmak üzere bir araya gelmiş olması niçin cephecilik olsun

ve bu cephe tabirini bölücülük anlamına basamak yapmak üzere istismar edenler kimlerdir?

Sayın Üyeler, bu hükümet modelinin seçimlerden öncekinin bir tekrarından ibaret olduğu ileri sürülmektedir. Biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak, bazı şeylerin değişmiş olduğunu düşünüyoruz ve bu teşkil tarzını geçmiş tecrübeleri değerlendirme imkânına sahip olması bakımından Hükümetin bir zaafı olarak değil, belki güç kaynağı olarak telâkki ediyoruz.

Koalisyonlar siyasi zaruretlerle partilerin uzlaşmalarından doğar. Bu Hükümet de bu protokol ve program üzerinde gerçekleştirilen uzlaşmanın eseridir. Uygulamalar daha ciddi anlayış ve uzlaşmacılığı gerektirebilir. Eğer koalisyonu teşkil edenler peşinen bu anlayış içerisinde Olduklarını beyan etmişlerse, başarılı olmaları içki biz her türlü şartı gerçekleşmiş olarak görüyoruz.

Hükümet buhranlarının yeni ve büyük atılımları gerçekleştirme zorunda olan ülkemiz için, ne ölçüde pahalıya mal olduğunu da hiç bir zaman unutmamak zorunda olduğumuzu hatırlatıyorum.

Sayın Üyeler, Milliyetçi Hareket Partisi olarak Hükümet Programında bizim anlayışımıza nazaran bir kısım noksanlıklar görmüş olmamız tabiidir. Ancak gerçekleştirilmesini yürekten temenni ettiğimiz tedbir ve tekliflerin ve heyecanla bağlı bulunduğumuz birçok problemlerin, prensiplerin Programda yer almış olmasını görmek memnuniyetimizi mucip olmuştur.

Hükümet Programında kalkınma hadisesi bakımından tespit edilen dört ana noktayı memnuniyetle ve başarı dileklerimizle işaret etmek istiyorum.

Bunlardan ilki; Türkiye'nin şart ve imkânlarıyla milli hedeflerini esas alan bir milli kalkınma modelinin benimsenmiş olmasıdır.

Diğeri; iktisadi politika olarak ekonomiyi milli seviyede dengeleme ve düzenlemelerin esas alınmış olmasıdır.

Üçüncü ve Milliyetçi Hareket Partisi olarak çok değer verdiğimiz nokta; kalkınma hadisesinde insanı temel unsur olarak alması ve onun şahsiyetini oluşturacak olan kültür siyasetinde Türk - İslâm sentezinin değerlerini esas olarak ittihaz etmiş bulunmasıdır.

Nihayet programda yer almış bulunan milli mesken projesi, milli ihracat kurulu ve teknolojik gelişmeleri takip edecek olan sanayi ve teknoloji takip teşkilâtı gibi müesseselere de işaret etmek gereğini duyuyorum.

Milliyetçi Hareket Partisinin daha önce açıklamaya çalıştığım düşünce yapısına nazaran programda yer almış bulunan şu düşünceler elbette ki tasvibimize mazhar olacaktır.

Cumhuriyetimizin temeli olan milli kültürümüzü korumayı, yaşatmayı, geliştirmeyi ve nesillere ve bütün cihana duyurmayı önemli bir görev sayıyoruz. Vatan-daşlarımızın ve özellikle genç nesillerin milli kültür hazinelerimizle kaynaşması için her türlü tedbiri alacağız.

Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyeti ile bağdaşmayan ve bütün maddi ve manevi değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve diktatörlük heveslerine karşıyız.

Milli manevi ve tarihi değerlere sahip ve bunlara sadakatle bağlı kalmayı mukaddes bir görevin gereği sayıyor ve bununla övünüyoruz. Eğer uygulamalarda da bu hassasiyeti görebilsek, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu olarak biz de bahtiyarlık duyacak ve bu Hükümetle övüneceğiz.

Saygıdeğer üyeler, anarşi ve şiddet olaylarının sebepleri üzerinde daha önce dolaylı olarak ve kısaca durmuştum. Tekrar ediyorum ki, davasız, meselesiz, milli şuur ve kavrayıştan mahrum olarak yetişen insanların ruhi muhtevaları milli kültür kaynaklarıyla beslenmemiş olanların emperyalist ideolojilerin propaganda ağına düşmesi çok kolaydır. Dünyamızın emperyalist devleri ideolojik mücadelede herhangi bir yumuşamayı açıkça reddederken, yeni nesilleri ve onların şahsında millet ve devlet varlığımızı korumanın en köklü ve ciddi yolu, büyük bir milli kültür hareketi başlatmak, onu canlı ve hâkim kılmaktır. Yani, heyecan isteyen milli ülküleri, şahsiyetini arayanlara milli şahsiyetini ve imanını kaybetmiş olanlara da İslâm imanını vermektir. Gençlerimize kendi mukaddeslerine kendi milli istikballerine sahip çıkmanın heyecan ve şuurunu vermek, onları diri ve dopdolu olarak hayata hazırlamak.

Anarşiye karşı Devletin kısa vadelerde yapabileceği muhakkak ki çok şeyler vardır. Programda yer almış bulunan, Devlet otoritesinin korunmasında görev almış ve sorumluluk yüklenmiş bütün Anayasa organlarının, milli kuruluşlarımızın, Devleti ve rejimi korumak hedefinde birleşerek anlayış ve davranış beraberliği yapmaları zarureti, yapılabileceklerin asgari şartıdır ve her halde, burada sözü geçen milli kuruluşların başında siyasi partilerimiz gelmektedir.

Program, “ülkemizde cereyan eden şiddet hadiselerinin ve anarşi olaylarının arkasında rejimi yıkmak kavgası vardır” demekte ve dış mihrakların Devletimize yönelttiği saldırılardan söz etmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın yöneticileriyle, Programda yer almış bulunan teşhis ve tespitler ışığında bir anlayış beraberliği kurulabilirse inanıyoruz ki, çok müessir tedbirler almak zor olmayacaktır.

Anarşi, terör ve her türlü siyasi cinayetler birer neticedir. Bu neticeyi doğuran sebeplere ısrarla inmeden ne teşhis birliği sağlanabilir ne de tedavi. Eğer Anamuhalefet Partisi, yukarıdan beri yapageldiğimiz tahlillere katılabiliyor, anarşinin temelinde emperyalist merkezlerin bulunduğunu kabul edebiliyorsa siyasi davranışlarının sınırını daha açık olarak belli etmek zorundadır.

Biz, Cumhuriyet Halk Partisini legal ve illegal bazı Marksist kuruluşlarca ab-luka altına alınmaya çalışıldığını biliyoruz. Bu kuruluşların uzantısı halinde çalışanların bu tarihi Partinin içine sızmaya çalıştığını da görüyor ve anlayışımızı son haddine kadar zorluyoruz.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Vah zavallı vah. Büyük teşhis (!)

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi, ülkemizde 10 yıldan beri devam edegelen silahlı komünist hareketler karşısında takındığı tavrı yeniden gözden geçirmelidir.

12 Mart olayını, kurulan bağımsız mahkemelerde verilen kararları ve 10 yıldan bu yana öldürülen polis, jandarma, bekçi ve öteki Devlet Güvenlik Kuvveti mensuplarını, soyulan banka ve bombalanan polis karakollarını, halklara özgürlük iddialarını ve benzeri ihanet hareketlerini dikkatten uzakta tutmakta ısrar etmemelidir.

HAYDAR DEMİRTAŞ (Hatay) — Senin rütben ne rütben?

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — İsrar etmemeli, devlet ve rejimin düşmanı bu ihanetlere karşı Cumhuriyet Halk Partisinin sınırlarını kesin hatları ile çizmelidir. Bugüne kadar olduğu gibi, bu gerçek inkârda devam edilirse, uzun olmayan bir sürede Cumhuriyet Halk Partisinin artık kurtarılamayacak bir noktaya sürükleneceğini endişe ile ifade etmektedirler. (*A.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler*)

Devleti ve demokrasiyi kurmakla öğünmek yeterli değildir. Devlet ve rejim düşmanlarına, böyle oldukları mahkeme kararları ile sabit olanlara karşı çıkacağı yerde, onlarla elele tutmakta yarar görenlerin kendi eserlerinin düşmanı olduklarını tarih de, yaşayan nesiller de elbette görecektir.

Sayın Üyeler, hiç bir devlet, adı ve teşkilâtlanma biçimi ne olursa olsun, kendi varlığını tartışma konusu yapmaz, yapamaz, onu başka hiç bir değerle mukayese etmez. Her rejimin bir kısım sabit değerleri vardır ki, onları korumak, ne pahasına olursa olsun savunmak zorundadır. Devletin ve milletin bölünmezliği, demokratik rejimimizin mahiyeti, siyasi partilerin, Anayasamızın, tarihin ve milletin emri olarak kabul etmek ve savunmak zorunda olduğu kıymetlerdir. Ebedi olmasını dilediğimiz devlet, milletin iradesi ile her zaman değişebilecek olan ise siyasi iktidarlar ve hükümetlerdir. Siyasi mücadeleler içinde devlete ve rejime yönelen suçlar görüldüğünde bütün siyasi partilerin aynı hassasiyetle karşı çıkmaları ve bu tavırları himaye etmemeleri aynı zamanda kendi varlıklarının savunmasıdır.

Programda yer alan güvenlik kuvvetlerinin güçlendirilmesi ve ciddi bir eğitime bağlanması da şüphesiz ki bu bakımdan faydalı olacaktır.

Değerli üyeler, Programda devlet yönetiminin yeniden teşkilâtlandırılması, adalet hizmetlerinin sürat ve emniyeti; eğitim, din ve vicdan hürriyetleri konularında sadece başarılar dileyebileceğimiz güzel ifadeler vardır. Ancak çok önemli telâkki ettiğimiz bir konunun sükûtle geçirilmiş olduğunu veya farkına varamadığını gördük. Bu mesele beyin göçü hadisesidir ve izninizle konu üzerinde biraz durmak istiyorum. (*C.H.P. sıralarından “Nevzat titre” sesi*) Bir gün sizler de titreyecek, sizler de tarihin sesine kulak verecek, sizler de kendi benliğinize ve şahsiyetinize kavuşacaksınız, (*M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Sizlerden hiç bir zaman, hiç bir şart ve imkânın altında ümidimi kesmiş değilim.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Sudan çıkmış gibisin.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Sayın Üyeler, gelişmekte olan ülkelerin yokluğunu çektiği asıl şey, ne sermaye, ne yeraltı veya yerüstü zenginlikleridir. Ge-

lişmekte olan ülkelerde var olmayan yahut yeterince olmayan şey, yetişmiş, elit insan gücüdür. Büyük iktisadi zenginliğine rağmen, meselâ bir Kuveyt'i eğer gelişmiş ülkeler içinde göremiyorsak, bu yüzdendir.

Bu tespitten sonra meseleye bir de gelişmiş ülkeler açısından bakalım.

Bir yabancı sosyologdan şu satırları okuyorum: Son yarım asır içinde endüstri memleketlerinde garip bir olay ortaya çıktı. Bunların yükseköğrenimi geliştirmek için sarf ettikleri gayretler üç dört katma çıkmış olmasına, 100 mühendisin bir senede yapacağı hesapları bir saniyede gerçekleştirecek hesap makinelerine sahip bulunmalarına rağmen, endüstri ülkelerinin hala bilginlere, teknisyenlere ve uzmanlara olan ihtiyaçları geometrik dizilerle artmaktadır. İşte bu gelişmeler karşısında yeni bir istismar ve emperyalizm türü gelişmeye başlamıştır. Her zaman olduğu gibi yine çok gelişmiş olanlar, kendinden daha az gelişmişleri sömürmektedirler. Bu istismar beyin göçü yolu ile olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin en çok ihtiyacını duyduğu ve milyonlara malettiği yetişkin uzman insanlar gelişmiş ülkelere akmaktadır.

Amerikan kaynaklarına dayanan rakamlara göre 1964-1965 yılları arasında Amerikan hastanelerinde çalışan 41.100 stajyer ve yabancı hekimin 11 bini yabancı tıp fakültelerinden mezundur ve 8 bini de az gelişmiş ülkelere gitmişlerdir.

1962-1966 yılları arasında Amerika'ya gelen 59.581 yetişmiş uzmanın 22.033'ü az gelişmiş ülkelere göçmüştür. Bu rakamların, az gelişmiş ülkeler için ne demek olduğunu anlatmak için sözü uzatmak gereğini duymuyorum.

Türkiye bakımından durum daha iç açıcı değildir. Üçüncü Beş Yıllık Planın verdiği bilgilere göre 1970 yılına kadar mimarların % 7'si, makine mühendislerinin % 6,4'ü, jeologların % 3,6'sı, mütehassıs doktorların % 8,2'si ve pratisyen hekimlerinin % 21,4'ü çalışmak için yurt dışına gitmişlerdir.

Birleşmiş Milletler istatistiklerinden alınan bilgilere göre 1962-1970 ortalaması olarak her yıl 357 Türk bilim adamı ve yüksek nitelikte eleman göç etmektedir.

Bir ilim adamımızın yaptığı çalışmaya göre ise, 1959 yılında yurt dışında çalışan 237 doktora yapmış Türk'ten 38'i profesör, 33'ü doçent, 22'si yardımcı profesör, diğerleri ise çeşitli akademik, kariyerlere sahiptir.

Bu konuyu daha fazla uzatmadan geleceği ilgilendiren bir kaç rakamı daha vermekle iktifa ediyorum. Mimar ve Mühendis Odalarının 29.700 üyesi arasında yaptığı bir ankete göre kamu kesiminde çalışan üyelerinin % 71,4'ü özel kesimde çalışanların ise % -58,7'si yurt dışına göç eğilimi taşımaktadırlar. Bu elemanların Türk milletine maliyeti hepimizi Türk milletine maliyeti, hepimizi şaşırtacak ölçüde yüksektir. En değerli, en pahalı varlıklarımız elimizden çıkmaktadır. Böylesine hayati bir konunun, Hükümet Programında ifadesini bulmamış olması, bu konuda ciddi tedbirlerin alınmasına elbette ki mani olmamak gerekir.

Değerli üyeler, dış politika konularının milli bir mesele olarak telâkki edilmesini ve bütün siyasi partilerimizin aynı duyarlılıkla meselelere yaklaşmasını istiyoruz.

Bu konularda, Hükümetten, iktidar - muhalefet görüntüsünü asgari ölçülere indirecek bir diyalog alışkanlığının kurulmasını beklemekteyiz.

Sayın Üyeler, sonuç olarak, bu Programa müspet oy vereceğimizi ifade ediyorum. Unutmayalım ki, programlar, kurallar nihayet birer imkândır; o imkânları güzellik, iyilik ve huzur istikametinde gerçekleştirecek olan da insanlardır.

Hükümetimizin hayırlı olmasını ve başarılarını Allah'tan niyaz ediyor, Milliyetçi Hareket Partisi ve şahsım adına yeniden saygılar sunuyorum. *(M.H.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Nevzat Bey.

Sayın Muammer Aksoy, Sayın Milliyetçi Hareket Partisi Sözcüsünün, konuşmalarında, şahsınıza atfen beyanlarından dolayı İçtüzüğün 70'nci maddesine göre söz istemektesiniz.

Sadece, M.H.P. Sözcüsünün şalışınız hakkındaki beyanlarını açıklamak üzere söz veriyorum.

Buyurun Sayın Aksoy. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Konuşma süreniz 10 dakikadır ve konu dışına taşmamanızı rica ediyorum.

MUAMMER AKSOY (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Burada, başka başka partilerin mensupları olarak gayet tabii ki, birbirimizin kopyası fikirleri söyleyecek değil ve birbirimizi de eleştireceğiz. Ancak, bu kürsüden, gerçeklerin dile getirilmesi lâzımdır. Birtakım yakıştırmalar yapma yoluna gitmemeli, gerçekler, olduğu gibi ifade edilmeli, ondan sonra bir yorum yapılacaksa, yorum da eklenmelidir ki, herkes bilsin.

Şimdi, olayı ele alalım: Duyduğuma göre, demişler ki, ben, “Sosyalist Enternasyonal ve C.H.P” adlı kitabımın kapağında, Sayın Ecevit’le beraber orak - çekici yanyana getirmişim yani, komünist işaretini yanyana getirmişim. *(A.P. sıralarından, “Doğru” sesleri)* Çeşitli bakımlardan yalandır, yalan. *(A.P. sıralarından, “Doğru, doğru” sesleri)* Dinleyiniz, anlarsınız, ama kitabı da gösteririm az sonra.

Evvvelâ, kitabın kapağında, siz hepiniz köyden de geldiğinize göre, Türkçe’de de kelimeleri bildiğinize göre, orağın ne olduğunu, tırpanın ne olduğunu bilmeniz gerekir. Orak, ay şeklinde bambaşka bir şekildir ve altında sapı vardır; tırpan ise tamamen ayrıdır, bir... *(A.P. sıralarından, “Ooo Maşallah” sesleri, gülüşmeler)*

Gürültü yapmayınız, konuşmayı dinlemeyi öğreniniz.

Sayın Başkan, 10 dakikalık hakkımı, konuşabildiğim sürece kullanırım.

BAŞKAN — Rica ederim, hatibe müdahale etmeyiniz lütfen.

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Demek ki, ortada çekiç-orak diye bir şey yoktur.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Çekiç var.

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Çekiç, bütün amelenin kullandığı bir işarettir. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)* Bütün amelenin kullandığı bir alettir.

Ha, anlaşıldı; siz hakikaten, çok güzel, konuşma ve dinleme sanatını öğrenmişsiniz! Biraz önce burada, bir milletvekili olmayan kişi konuşabilir mi, konuşamaz mı meselesi ortaya çıktı. Konuşmaya karşı çıkanlara ki, ben çıkmadım ve konulabileceği görüşünü de savundum; çünkü, her türlü sataşmaya cevap verilir dedim. (A.P. sıralarından gürültüler) Ama siz, bana karşı olan başka hıncınızdan dolayı, tahrik ederek konuşurmama arzusundasınız, kendinizin zihniyeti tescil edilmektedir. (A.P. sıralarından gürültüler)

Şimdi Sayın Başkan, sussunlar, öyle devam edeceğim. Burada savunma hakkımı, beyler dinlediği dakikadan itibaren kullanacağım.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyelim.

ADİL DEMİR (İzmir) — Türk işçisine amele diyemezsiniz.

BAŞKAN — Lütfen beyler lütfen...

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Amele veya işçi... Türkçe’de, her ikisi de kullanılan kelimelerdir. (A.P. sıralarından gürültüler)

Demek ki, ortada orak diye bir işaret yoktur; tamamen ayrı bir çekiç vardır, bir...

Dinleyin, kesmeyin dinleyin.

BAŞKAN — Lütfen beyler lütfen...

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Bir kere, o kadar basit bir şey ki; o kapağın benimle hiç bir alâkası yok, bu da iki. (A.P. sıralarından gürültüler) O, yalnız, basan yayınevini ilgilendirir; bir ressam tarafından çizilmiş bir şeydir. (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Kesmeyin... İki: Ona rağmen söz konusu olan çekiç-orak değil ve yan yana gelmiş çekiç-orak değil; bir işçi bir köylü vardır, hem de ayrı ayrı yerlerde. İşçi olarak yaptığı kimse, elinde işçiyi sembolize eden çekici tutmuştur. Öteki de bir köylüdür. Köylünün köylü olduğunu gösterebilmek için, her halde bir tarım aleti kullanacaktır. (A.P. sıralarından gülüşmeler ve gürültüler) Bu tarım aleti, eğer orak olsaydı, o zaman “orak” derdiniz. Orak kullanmamış o ressam, tırpan kullanmış. (A.P. sıralarından gürültüler ve gülüşmeler)

Önemli olan, -beyler, dinleyin- sizin birtakım yakıştırmalar yapmanız değil; sen kitabın içinden bahset. O kitapta ne yazılı? Birinci cümlesinden sonuncu cümlesine kadar, demokratik sosyalizmin komünizmle en küçük bir ilgisi olmadığı, tam aksine, bütün dünyada komünizmi önleyen tek hareketin demokratik sosyalizm olduğu yazılı orada. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Demek ki, fikirlerle değil, birtakım resimlerin ya kıstırmasıyla meşgulsünüz; buna mukabil, bizim zikretmiş olduğumuz kitapta kelimeler duruyor. Diyor ki: “Davadan döneni vurun”. Bunun izahını yapmalıydı sözcü buraya geldiğinde. Yoksa, “Şu resim buradan binaya giderse, tırpan da orak olursa ve çekiçle üstüste gelirse acaba ne olurdu?” diye faraziyeler okunmaz. (A.P. sıralarından gürültüler)

Demek ki, beyler, siz yalnız bilgisizliğin değil, kötü niyetin en kötü misallerini veriyorsunuz. Çünkü, açıklama yapmak isteyen bir insanı dinlemek istemiyorsu-

nuz. Koca bir kitap, baştan aşağıya komünizme karşı yazılmış bir kitap; sosyalizmle komünizmin alâkası olmak şöyle dura, bütün NATO müttefiklerinin, müttefikimiz olan NATO'luların, yani NATO devletlerinin başbakanlarının sosyalist olduklarını, demokratik solda olduklarını anlatıyorum ve işte bunlar komünizme karşı çıktı di-yorum. Onu almıyor da, şu resimle meşgul; ortada Ecevit, üstünde sulh güvercini; bir tarafta bir işçi, bir tarafta bir köylü, bunların ellerindeki aletler yanyana gelseydi ve geldiği zaman da orak, orak olarak değil de, tırpan bile olsa, orak haline tahvil edilseydi ne ortaya çıkardı?" Bunun üzerine ahkâm kesiyorlar. (A.P. sıralarından gü-rültüler) Demek ki, sizler bir kitabın içine değil, kapağına bakmakla yetinen insan-larsınız, bir. Kapağında ise, dediğiniz yalandır, orak yoktur tırpan vardır, iki. İşte o kadar... (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

AHMET GÜLTEKİN KIZILIŞIK (Zonguldak) — Türk köylüsü traktör kulla-nıyor şimdi, traktör.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Aksoy.

M.S.P. Grubu adına Sayın Hasan Aksay, buyurun efendim.

(A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

M.S.P. GRUBU ADINA HASAN AKSAY (Adana) — Sayın Başkan, Sayın mil-letvekilleri;

Milli Selâmet Partisi Grubu adına, Hükümet programı üzerindeki görüşlerimi-zi arz etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Muhterem milletvekilleri, 5 Haziranda yeni bir seçim yaptık. Seçimler, demok-rasinin normal ve zaruri bir mekanizmasıdır. 5 Haziran seçimleri bir erken seçim-dir; normal seçim vaktine pek az bir zaman kala yapılmıştır. Başlatılan büyük sanayi hamlesini, kalkınma hamlesini kesmiş ve 1 yıllık bir kayba sebep olmuştur. Dördün-cü Beş Yıllık Kalkınma Planımız, bu erken seçim sebebiyle, zamanında Meclisleri-mize gelememiştir. Milletimizin, buğday fiyatının verilememesinden çay parasının ödenememesine kadar birtakım sıkıntılarına sebep olmuştur. Milletimiz tarlasında çalışırken, işinin gücünün başında iken seçim çalışmaları yapılmıştır. Netice olarak, M.S.P.'nin Mart ve Nisan aylarında erken seçime karşı söylediği hususlar birer bi-rer çıkmıştır. 5 Haziran seçimlerinden sonra yeni bir dönem başlamıştır. Böyle bir başlangıç noktasında seçimlerin ortaya koyduğu hususlar hakkında birkaç noktaya işaret etmekte fayda vardır.

1. Seçimlerde 3 milyona yakın mükerrer, fazla oy kullanılmıştır, seçimlere göl-ge düşmüştür; bu husus bundan sonraki seçimler için kesinlikle önlenmelidir.

Hükümet programında, bu fazla oy kullanma durumunun önlenmesine ait ta-ahhütte bulunulmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Ancak bu konunun biran önce halledilmesini, mahalli seçimlerden önce bütün tedbirlerin alınmasını, milli irade-nin bir daha böyle bir hadiseye maruz bırakılmasının kesinlikle önlenmesini bilhas-sa istiyoruz.

İkincisi: 5 Haziran seçimlerinde milletimiz yine koalisyon hükümetlerini tercih ettiğini ortaya koymuştur; hiç bir partiye tek başına iktidar olma hakkını vermemiştir. Mazide tek parti hükümetleri kurulmuştur. Bu tek parti hükümet-

leri, milletimizin bekleyip özlediği büyük kalkınma hamlelerini yapamamışlardır. 1973 yılının rakamlarına bakılınca, Türkiye’de fert başına milli gelir 544 dolar iken, Yunanistan’da bile 1830 dolara çıkmıştır.

Hatta, tek parti iktidarları, milletimizi zaman zaman fevkalâde sıkıntılı günlere getirmiştir. 1946, 1960, 1972 yıllarına tek parti hükümetleriyle gelinmiştir. Geçen dönemde kurulan iki koalisyon hükümeti, o güne kadarla tek parti hükümetlerinin yapabildiklerinden çok daha önemli hizmetler başarmışlardır. Kıbrıs meselesi bu dönemde halledilmiştir. Manevi kalkınma ve ağır sanayi hamlesi koalisyon döneminde başlatılmıştır. Dengesizlikleri gidermek için en önemli adımlar bu dönemde atılmıştır. Sosyal muhtevalı kanunlar bakımından bu dönem müstesna bir yer almıştır.

Muhterem milletvekilleri, bugün demokrasi ile idare olunan ülkelerin birçokları koalisyon hükümetleriyle yönetilmektedir. Öyle ki, koalisyon, demokratik idarenin âdeta zamanımızdaki bir merhalesi olmuştur.

Demokrasi, bütün ülke halkının bir uzlaşmasıdır. Koalisyon hükümetleri, aşırılıklardan daha uzak, daha bir dengeli noktada bulunmaktadırlar. Herkesin fikrine saygı demokrasilerde esastır. Buna alışılması lâzımdır. Buna alışıldığı zaman, koalisyonların daha da ahenkle çalışmaları mümkün olacaktır.

1973 seçimlerinde olduğu gibi, 5 Haziran seçimlerinde de milletimizin koalisyon kararını görmemezlikten gelerek “illâ tek parti iktidarı” diye tutturmanın bir manası yoktur. Böyle bir tutumdan hiç bir fayda hasıl olmaz. Bilhassa yanlış zihniyetli partilerin tek parti iktidarları, sadece zararı büyüktür.

Koalisyonlarda, koalisyon ortağı partilerin kendi fikirlerini söylemelerini uzlaşmazlık gibi, kabahat gibi göstermek yanlıştır. Bilâkis, doğru fikirlerin ortaya konması neticesinde çürükleri temizlenir.

1973 seçimlerinden beri başarılı koalisyonlar yapılmıştır. Bu koalisyonlar önemli hizmetler yapmıştır. Demokrasimiz bir merhaleye başarı ile girmiştir; süratle intibak etmektedir. Geçen dönemde iki koalisyon hükümeti kurmak için 10 aya yakın bir zaman kaybedilmiş olmasına rağmen, bu kere koalisyonun kısa zamanda teşekkülü, katedilen müspet mesafeyi göstermektedir.

Güvenoyu alamayacağı başlangıçta belli olan yanlış denemeyi de yapmamış olsaydık, kaybı daha da azaltmış olacaktık.

Muhterem milletvekilleri, dikkat edilirse, milletimizin başarılı bir koalisyon dönemi yaşadığında şüphe yoktur. Koalisyonlarımızın en çok tenkid edilen taraflarına baktığımız zaman da bu husus açıkça görülmektedir. Geçen dönemde neler tenkit edilmiştir ve niçin tenkid edilmiştir? Ağır sanayi hamlesi tenkid edilmiştir. Hiç şüphesiz, Türkiye’nin ağır sanayi kurmamasını isteyenler, bilerek veya bilmeden, söndürülmesini isteyenlerdir. Sanki bu anarşi yetmiyormuş gibi, anarşinin tek ve kesin ilacı olan manevi kalkınmayı istemeyen bir kısım materyalistlerin tenkidleri olmuştur.

“Kıbrıs’la ille de taviz verelim” diyenler, bir baskı unsuru olabilmek için tenkide sarılmışlardır. Halbuki, bu hususlar geçen dönemin en güçlü icraatlarıdır. Bu ten-

kidler, bu vasıflarıyla bundan önceki Hükümetin ne olduğunu göstermiyor, bilâkis, bu tenkidi yapanların kalplerinde ne olduğunu gösteriyor.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Türkiye iyi bir noktadadır. Daha iyiye gitmek için gayret sarf etmektedir. Karamsarlıklar geçersizdir. Karamsarlar, Türkiye'nin durumunu değil, kendi iç hallerini ortaya koymaktadırlar.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programına bakışımızı yapmadan önce, ana meselelerimizi tespit etmekte ve Hükümet programının bu meselelere ne derece çözüm getirdiğine bakmakta fayda vardır. Geçen iktidarlar döneminde üstüste biriktirilip önümüze gelen başlıca meseleler şunlardır:

1. İşsizlik: 2,5 milyon içeride 1 milyon dışarıda.
2. Dış ticaret açığı: Yılda 3 milyar dolar; 2 milyar dolar ihracat, 5 milyar ithalât.
3. Küçük bir gayri safi milli hasıla; 1976 yılında 49 milyar dolar ile 25'nci sıra.
4. Fert başına küçük bir milli gelir: 1974 yılında 860 dolar ile 52'nci sıra, 1975 yılında 915 dolar, 1976 yılında 967 dolar.
5. Yetersiz altyapı.
6. Coğrafi dengesizlik: Fabrikalar ve altyapı iki ilde toplanmış, 65 il karasaban arkasında.
7. Zümrevi dengesizlik; Gayri adli gelir ve refah dağılımı.
8. Dışa bağlı kalkınma: Makine, proje ve mühendislik dışarıdan geliyor.
9. Yanlış bir ekonomik sistem: Yanlış vergi sistemi, ağır faiz, yetersiz, eksik, yanlış kredi dağılımı.
10. Kalkınmaya mani mevzuat.
11. Materyalizme sapış ve anarşi.

Bütün bu meseleler bugün ortaya çıkmış değildir. Geçen iktidarlar döneminde birikmiş ve yığılmış meselelerdir.

Buna mukabil önemli avantajlarımız da vardır. Milletlerarası yarışta diğer ülkeleri geçebilmek için milletimiz müstesna üstünlüklere ve imkânlarla sahiptir:

1. Eşsiz bir tarih, asil ve necip bir millet.
2. Ülke bütünlüğü 780 bin kilometrekare, Almanya 230 bin kilometrekare.
3. Ülkemiz, tarım, hayvancılık, maden orman, denizcilik ve enerji kaynakları bakımından dünyanın en zengin ülkelerinden biridir.
4. Ülkemizin coğrafi durumu; üç kıtanın kilit noktasında hava, deniz ve kara yollarının ortasında bulunması,
5. Çalışkan, kabiliyetli ve dayanıklı bir millet.
6. Hızla artan bir nüfus.

Bu avantajlar, dünya milletleri arasındaki yarışta diğer milletleri geçmek bakımından büyük önem taşımaktadır.

Bunların tabii bir neticesi olarak her türlü güçlÜğÜ ve ıslahı zaruri bozuk düzene rağmen, yüksek bir kalkınma hızı gerçekleştirmektedir.

Bu meseleler ve bu büyük avantajlar Hükümet programında nasıl değerlendirilmiştir, Hükümetimiz bunlara ehemmiyet vermiş midir, vermemiş midir? Bu hususlara bakarak Hükümet programını değerlendireceğiz.

Muhterem milletvekilleri, bu genel durumun ışığında bugün ilk meselemiz nedir?

Birinci meselemiz hiç şüphesiz, iç barış, kardeşlik, huzur, anarşinin halledilmesidir. Bu Hükümet, bu meseleyi ilk mesele saymış mıdır, saymamış mıdır? Milli Selâmet Partisi olarak biz buna bakıyoruz. Dikkat edildiğİ zaman, Hükümet bu konuya en büyük ağırlığı vermiştir.

Anarşiyi sadece birtakım tahriklerden ibaret görmek yanlıştır. Anarşinin asıl sebebi, şüphesiz, materyalizme sapıştır. Onun içindir ki, anarşiyi temelden önlemek için, programda maneviyatçılığā verilen ehemmiyeti memnuniyetle karşılıyoruz. Bilhassa maneviyatçılığın suç sayılmayacağı, 163'ncü maddenin tadil edileceğİ hakkındaki teminatı, yeni devrin büyük bir ışığı olarak görüyoruz. Şüphesiz, anarşi gibi bir meselenin halli, noktasal tedbirlerle mümkün değildir. Onun içindir ki, bu konudaki Hükümet icraatının bütün olarak yürütölmesini M.S.P. Grubu olarak yakından takip edeceğiz, bu konuda azami derecede yardımcı olmayı zevkli bir görev biliyoruz.

Hükümetimiz programında, bütün hürriyetlerin var olduğı ölkemizde din ve vicdan hürriyetinin tam ve kâmil manada kullanılmasını temin edecek bütün tedbirleri alacağız. "Anayasamızda yer alan lâıykılığİ din düşmanlığı olarak değil, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görüyoruz" şeklinde ifadesini bulan bu en önemli konumuzun bazı kimselere hâlâ lâıykı şekilde anlaşılmamış olması, maalesef üzücüdür.

Niçin 163'ncü maddenin değışmesi lâızındır? Önce, lâıykılığİ bilmemiz gerekmektedir. Kimsenin, inancını zorla kabul ettirmesi mümkün değildir. Hâlâ bazı yanlış çıkışlara rağmen bu konudaki mesut bir hadiseyi tespit etmekten büyük bir memnuniyet duyuyoruz: Türkiye Büyük Millet Meclisinde grupu bulunan dört parti vardır. Grubu bulunan bu dört parti, lâıykılık konusunda medeni ölkelerdeki anlayış seviyesindeki ifadeleri, kurduktan Hükümetlerin programlarında ortaya koymuşlardır. Sayın Ecevit Hükümeti programında "Hükümetimiz, herkesin inançlarına ve ibadetine saygılıdır ve yurttaşların dini inançlarının gereğini, engelsiz, özgürlük içinde yerine getirmesini sağlamayı insanlık ödevi bilir; insana ve halka saygının gereğİ sayar. Lâıykılığİ, din ve vicdan özgürlüğü anlamına alır. Dine bağlılığın, gelişme ile ve ilerilikle, dine saygının lâıykılikle çelişmediğİ kanısındadır" denmiştir. Grubu bulunan diğer üç partinin Hükümet programındaki cümleler İse yukarıda zikredilmiştir. Grup sahibi bütün partilerimizin böyle müşterek bir anlayış seviyesinde olmaları memnuniyet vericidir. Buna rağmen, din hürriyetinden bahsedilince, Anayasadan söz etmek sadece Anayasayı bilmemektir.

Bundan başka, son derece önemli diğer bir husus, hayat pahalılığıdır. Hayat pahalılığı her geçen gün artmaktadır. Bilhassa dar gelirli birer bu ağır yük altında ezil-

mektedir. Buna büyük ehemmiyet atfediyoruz. Hükümet programında da aynı meseleye ağırlık verilmesini memnuniyetle karşılıyoruz.

Dış ticaret açığı: Bu konu neyle halledilecektir? Onun için Hükümet programında ağır sanayi konusuna büyük önem verilmiş olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Ağır sanayi hamlemizi yapmak ve başarmak ihtiyarı değil, zaruridir. Dış ticaret açığından, Avrupa'ya göç eden 1 milyon evlâdımızdan, Amerika ambargosuna kadar birçok hadise, ağır sanayi hamlesinin zaruretinin ortaya koymaktadır.

Programdaki, "Hedefimiz, Türkiye'nin makine ve teçhizat ithal eden bir ülke değil, ihraç eden bir ülke haline gelmesidir" taahhüdünde özetini bulan sanayi hamlesinin, iktisadi, içtimai, siyasi birçok zararlı birikimleri ortadan kaldıracığı inancındayız. Erken seçim dolayısıyla önemli bir kesintiye ve zaman kaybına uğrayan bu hamlenin daha da hızlandırılması, gittikçe arılan bir mecburiyet olmaktadır. Ağır sanayi, "Yeniden Büyük Türkiye'nin kurulmasında önemli bir adımdır. Dengesizliklerin giderilmesi, kalkınma modelimizi memleket gerçeklerine dayandırmak ve dengeli bir kalkınmayı gerçekleştirmek en önemli meselelerimizden biridir.

Hükümet programındaki, "Kalkınma, planlı ve dengeli olacaktır. Ekonomimizi sıhate kavuşturmaya gayret ederken, sosyal adaleti ve sosyal güvenliği her vatan-daş için sağlamaya gereken önemi vereceğiz. Mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı olacağız. Âdil gelir dağılımını gerçekleştirecek değer ve nitelikte tedbirler alacağız" şeklindeki tespit ve taahhüdü memnuniyetle karşılıyoruz.

Şahsiyetli dış politika: Başlatılmış bulunan şahsiyetli, dengeli, kararlı ve gerçekçi dış politikanın takip edileceğine dair Hükümet programında yer alan taahhütler memnuniyet vericidir,

Hükümet Programında: "Kıbrıs, Ortak Pazar ve Ege'deki haklarımızın korunacağına ve tarihi ve manevi bağlarla bağlı bulunduğumuz Müslüman ülkelerle ilişkilerimizi yeni yaklaşımlarla sağlam temeller üzerinde geliştirmek ve bu ülkelerle aramızdaki işbirliğini her sahada ve bu arada sanayi ve teknoloji alanında yoğun bir muhteva kazandırmak için gayret sarf edeceğiz ve girişimlerde bulunacağız" şeklindeki ifadesini bulan tespit ve kararlara destek olacağız.

Son olarak, programın her sayfasına sindirilmiş olarak yer alan önemli bir noktaya işaret ettikten sonra sözlerimi tamamlayacağım. Bu husus, icracı hükümet olma kararıdır. Bu, yeni devrin özelliğidir. Kalkınmamıza mani olan mevzuatın kaldırılacağını büyük bir hadise olarak görüyoruz. Bu kanunların biran önce çıkarılması, icranın yolunu tıkayan mevzuatın günün şartlarına göre yenilenmesi için M.S.P. Grubu olarak azami derecede yardımcı olmayı en önemli vazifemiz telâkki ediyoruz.

Kalkınmaya mani olan mevzuatın kaldırılması, Hükümetin, icracı bir hükümet olabilmesini temin etmek, bugünün ve yarının temel meselesini halletmek demek olacaktır. Onun için bu taahhütlerin gerçekleştirilmesinin M.S.P. Grubu olarak en devamlı takipçisi olacağız.

Hükümet programında yer almış olan En Az Geçim indirimi Kanununun bütün dar gelirliilere ferahlık getirecek tarzda vakit geçirmeden çıkarılmasını; vergi ıslahı konusunun biran önce hazırlanarak Meclislerimize getirilmesini; başlatılan faizsiz uygulamanın genişletilerek ve miktarının artırılarak kalkınma hamlemize yardımcı olunmasını, bu sebeple bilhassa dar-gelirliiler üzerine binen yükün biran önce azaltılmasını bekliyoruz.

Sanayi Teşvik Kanununun biran önce çıkarılarak, yeni devrin temel karakteri- ni teşkil eden en önemli mevzuatın, günün ve kalkınma hamlelerimizin şartlarına uydurulması büyük bir öncelik taşımaktadır.

Emeklilerin durumlarının süratle düzeltilmesi, teknikerler ve PTT dağıtıcı- larının haklarının verilmesi, Güneydoğu hududumuzdaki mayınlanmış arazinin mayınlardan temizlenerek, ekonomimizin ve halkımızın hizmetine sunulması, bu icraatların süratle gerçekleştirilmesi nispetinde milli Selâmet Partimizi memnun edecektir.

Yalnız çalışanlara değil milletimizin bütün fertlerine sosyal güvenliğin gelişti- rilmesi, milli Selâmet

Partisinin temel meselesi olarak takip edilecek ve bütün bu konularda Hükü- metimize azami derecede yardımcı olunacaktır.

Devlet Memurları Kanununun aksayan yönlerini düzelterek, daha âdil bir maaş ve ücret sisteminin getirilmesi,

Basındı çalışanların emeklilik sürelerinin 20 yıla indirilmesi,

Fikir ve sanat hayatının teşvik edilerek, telif haklarında vergi muafiyeti nispe- tinin yükseltilmesi,

Belediye hudutları dahilindeki yolların yapım ve bakım çalışmalarını hızlandırmak için gereken tedbirlerin alınacağı ve 1981 yılına kadar elektriksiz köy bırakma- mak konusunda programda yer alan azim ve kararı M.S.P. Grubu olarak memnuni- yetle takip edecek ve yardımcı olacağız.

Bütün bu hizmetleri biran önce yapabilmesi için, Hükümetimize başarılar dili- yor ve milli Selâmet Partisi Grubu adına Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (M.S.P., A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Şahsı adına Sayın Faruk Sükan, buyurun efendim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

FARUK SÜKAN (Konya) — Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım;

Sözlerime başlarken, bugünkü Hükümet Programı görüşmeleri münasebetiyle Parlamentoda cereyan eden elim hâdiseler hakkında bazı hususları sizlere arz et-meyi vazife telâkki etmekteyim.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin büyük tehlikelerle çevrili olduğu bir devre- de, hattâ Cumhuriyet tarihimizin en nazik bir devresinde Türk milletinin yegâne ümidi olan Parlamentomuzda bugün birkaç saat evvel cereyan eden hâdiseler kar- şısında üzülmemek mümkün değildir. Burada iki büyük parti, iktidar kanadının

büyük partisi ve Ana muhalefet Partisi maalesef, memleketin içinde bulunduğu ağır şartları bir kenara itmek suretiyle Meclisi bir kavga meydanı haline getirmiş bulunuyorlar.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, huzurun da huzursuzluğun da kaynağı burasıdır. Burada cereyan eden her hadise en ücra köye kadar, yurdun en ücra mıntakasına kadar intikal eder. Eğer iç barıştan, eğer kardeşlikten gerçekten inanarak bahsediyorsak, onun örneklerini burada vermek lâzımdır. Bu hâdiseler cereyan ettiği takdirde buradan tek kanun çıkmaz arkadaşlar, tek kanun çıkmaz, İş inatlaşmaya, zıtlaşmaya giderse, 214 tane milletvekili, 78 senatörü ile burada bulunan muhalefet partisi, iktidarın, bütün imkânlarını kullanmasına rağmen kanun çıkartmaz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) O itibarla, affınıza sığınırım, aklımızı başımıza toplamamız lâzım. Yakın siyasi tarih olaylarından, siyasi tarihten ibret dersleri almak lâzım.

Hükümet Başkam diyorlar ki; “Tecrübe geçirdik” Doğru, ama ibret dersi almak lâzım.

Değerli Arkadaşlarım, burada Türkiye’nin en mühim meseleleri görüşülmedi. Bugün Türkiye’nin en mühim meselesi iç ve dış güvenlik meselesidir. Türkiye, Türk Devletini tahrip etme, ülke ve millet bütünlüğüne kasteden açık, gizli hareket ve mihraklar vardır; Türkiye’de ihtilâlcı gruplar vardır.

Değerli Arkadaşlarım, bunları göre göre meseleyi basite irca etmek, her taraf sütlimanmış gibi burada sen-ben kavgasına girişmek, zannediyorum ki, millettten aldığımız emanete ihanet olur.

Değerli Arkadaşlarım, Türkiye’nin içinde bulunduğu önemli meseleleri kim halledecek? En mühim müessese hükümet müessesesi, Parlamento, idare ve anayasal kuruluşlar. Eğer meseleyi bu zaviyeden alırsak, objektif bazı doneleri ortaya koymak suretiyle, “Hükümetin, bu kadar ağır meseleleri halledebilecek bir kuruluş-tan ve kendi aralarında, iç bünyelerinde ahenkle çalışabilecek tutarlı bir hükümet hüviyetinde midir?” Sualini sormamız lâzım.

Gücü hükümete ihtiyaç var. Temel prensiplerde asgari müştereklere sahip olması lâzım. Bu Hükümet üyelerinin geçmiş tatbikatı ortada; siyasi kanaatleri, ahlâk anlayışları, hukuk anlayışları birbirinden farklı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Daha dün seçimlerden çıktık... Çıkar bir Başbakan Yardımcısı, Başbakanına, “Sen Masonsun, sen renksizsin, sen montajcısın, sen koka kola milliyetçisisin” derse, hiç kimse, bu Hükümetin inandırıcı olmasına inanmaz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Çıkar Başbakan, Başbakan Yardımcısına derse ki, “Sen idüğü belirsizsin, sen milli görüş safsatıcısısın. Attığın temeller hiç bir projeye dayanmaz, kaynağı beli değil; bırakın bu işleri, bunlar boş laflardır” diye söylerse, değerli arkadaşlarım, aynı şahıslar hükümetin yine aynı makamlarını işgal ederse, inandırıcı olmaz; objektif konuşuyorum arkadaşlar.. (A.P. sıralarından gürlütüler)

Değerli Arkadaşlarım, değerli dâva arkadaşlarıma cevap vermiyorum. Ben o kökün adamıyım. O itibarla, lütfen bana laf atmayın, sataşırsanız misliyle cevap veririm

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Sen veremezsin. “Eşkıyanın ne zaman ne yapacağı belli olmaz” diyen Halk Partisi... *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

FARUK SÜKAN (Devamla) — Doğru, doğru arkadaşlar. Müsaade ederseniz, gelin, bunu sinirlerin daha yatkın olduğu bir devrede, öfkelerimizin daha yatışkın olduğu bir devrede “böyle bir nazik devrede değil” bunun münakaşasını yaparız, hiç çekinmeden yaparız. O itibarla, sükûnetle dinlemenizi istirham ediyorum. Haklısınız, onun münakaşasını, müsaade ederseniz yaparız.

Değerli Arkadaşlarım, bu tarzda ahenksiz olan, iç bünyesinde tutarlı olmayan, birbirine güvenmeyen bir kadro ile Türkiye’nin ana meselelerinin hallinin zor olacağı kanaatindeyiz; geçmiş tatbikat da o istikamette.

Ben işin bir tarafına daha gelmek istiyorum! Bu hizmetler ne ile görülecek? İdare ile. Sevgili arkadaşlarım, idare, bugün mefluç, idarede rüşvet, irtikâp, partizanlık almış yürümüş; size bunlardan misaller vereyim: Huzur ve asayiş kim sağlayacak? Kanunlarımıza göre, Devletin temsilcisi valiler. Bugün Türkiye’de 30’dan fazla vali, liyakatleriyle, tecrübeleriyle, şahsiyetleriyle, çalışkanlıklarıyla o makama gelmiş kimseler değil. Onlar, muayyen partilere ve muayyen insanlara dayanarak, lâıyk olmadıkları mevkilere, Devletin temsilcisi olarak değil, muayyen parti ve muayyen kimselere hizmet etmek suretiyle oturmuş vaziyettedirler; misallerini veririm: Bir gün, sabah namazında bir kaymakam, hiç kanuni hakkı, vecibesi, hiç bir şeyi olmadığı halde çıkar da minarede ezan okur da, bir zaman gelir milli Selâmet Partili arkadaşım onu götürür bir vali yaparsa ve müfettiş raporları da, tatbikat da, ehliyetli, dirayetli kimseler de bir kenarda durursa arkadaşlar, o memlekette o vali, Valilik yapamaz. Ben siyasi maksatla söylemiyorum, teker teker misallerini verebilirim arkadaşlar. Gece gündüz içki içip, Milli Selâmet Partili Dahiliye Vekili oldu diye içkiyi bırakıp vali olan ve o bulunduğu vilâyette hiç kimsenin itibarını kazanamayan, Devletin temsilciliğini yapamayan insanlar bugün vali... Değerli Arkadaşlarım, Devletin temsilcisi olan vali, Cumhurbaşkanının temsilcisi tuğgeneralin kapısını açıp sol gerisinden giderse, o, vali değil, o uşaktır; *(C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* bunlar var! Onun için, bunlara dikkat etmek lâzım.

Bunlar yapabilecekler mi? Hay hay, alkışlarız. Ben bunları bilerek konuşuyorum; böyle olmadığı takdirde huzur, asayiş sağlanamaz arkadaşlar.

Programda var, yazılı güzel şeyler var ama iş tatbikatta.

Bugün zabıta teşkilâtı moralman çöküktür; bugün bu âciz idareciler yüzünden zavallı Türk polisi sahipsiz ve perişandır; esasen Türkiye’nin bugün ihtiyaçlarına cevap verebilecek durumda da değildir.

Halk Partililer, Adalet Partililer, geçen sene ben POLDER’in (Polis Derneklerinin) toplantısına gittim, bu sene gidenleriniz de var mı bilmiyorum; ne bir hükümet adamı, ne bir iktidar partisinden bir kimse yoktu. Orada üzülmemeniz, tüylerinizin diken diken olmaması mümkün değildi. Polisin içerisine ikilik girmiş, sağ-sol

kavgasının ötesinde aşırıdık girmiş, mezhepçilik girmiş, tarikatçılık girmiş; bugünkü durum bu. Daha üç gün evvel Mehmet Ali Aybar'ın, Halit Çelenk'in POLDER toplantısındaki konuşmasını radyo verdi, haberiniz var mı bilmiyorum, Hükümete ithaf ediyorum; tedbir alınmadığı takdirde huzuru asayiş temin edilemez.

Değerli Arkadaşlarım, o itibarla, nazari olarak konuşmayalım. Dünyanın hiçbir demokratik memleketinde, Türkiye'de olduğu kadar asayiş, bu kadar iç huzur bozulmuş, böyle zayıf bir güvenlik teşkilâtı olsun, görülmüş şey değil. Üstelik, güvendiği kimse de yok; vekili, valisi polise sahip çıkmazsa, jandarmaya sahip çıkmazsa, vazife görmez arkadaşlar; bunlardan evvelki durum buydu. İşte, Sayın Başbakan seçimlerden evvel çıktı, burada, bu anarşik olaylar dolayısıyla Cumhurbaşkanını ziyaretten sonra dedi ki: "Anarşi, siyasi cinayetlere dönüştü. Hükümet olarak bütün tedbirler alındı, iki tedbir kaldı: Birisi sıkıyönetim, diğeri üniversitelere el koymak". Hemen o akşam Sayın Başbakan Yardımcısı, "Hayır, sıkıyönetime de, üniversitelere el koymaya da lüzum yoktur" dedi. Değişti mi arkadaşlar bunlar? Sayın Başbakan, "Türkiye'de 3 yılda komünizm 50 yıllık mesafe katetmiştir" buyurdular. Doğru ama hemen arkasından milli Gazete de bu manşeti attı "Sayende!" diye, arkasından tekzip etti.

Sevgili arkadaşlar, Sayın Başbakan, "Anarşi Hükümetin üstünü aştı, Devlet meselesi haline geldi" dedi Bu kadar ağır... Komünizm tehlikesinden bahsediliyor... Elhak, Türkiye'nin bir numaralı milli meselesi, milli felâketi komünizmdir inancındayım. Türkiye, enternasyonal komünizmin her şeklinin

(A.P. sıralarından alkışlar) dinleyin lütfen, her şeklinin tatbikat merkezidir bugün; ama Hükümetten soruyorum; bugüne kadar mahkûm olmuş kaç tane komünist vardır, 2,5 sene zarfında?

İSMET ANGI (Eskişehir) — Aftan çıktı.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Nerede Devlet Güvenlik Mahkemeleri? Devlet Güvenlik Mahkemelerini kim kurdu, kim kaybetti? Neden kuramadınız? Nöbetçi onbaşı gibi biz burada bekledik.

İSMET ANGI (Eskişehir) — (C.H.P. sıralarını göstererek) Berabersin.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Ben beraber falan değilim İsmet. Ben eski adamım; benim mevki ihtirasım yok; ama Devleti düşünüyorum, Devleti % 42 rey almış bu, sayenizde... Bunların hepsi komünist falan değil; varsa komünist, getirin buraya, vesikalarıyla delillendirin, verin mahkemeye. Dedikodu yok.. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bunu yapar hükümet... Ben bunun kavgasını yapıyorum. Mahkemelerin huzuruna hukuki delillerle, vesikalarla çıkamazsanız ve komünizm edebiyatı yaparsanız arkadaşlar, komünizm şimdiki olduğu gibi gelişir. Cumhuriyet tarihinin hiçbir devresinde, Birinci MC Hükümeti zamanında olduğu kadar komünizm tahribat yapmamıştır; komünizmin her şekli Türkiye'de büyük tahribat yapmıştır sayenizde; aczinden, tutarsızlığından, ciddiyetsizliğinden olmuştur Hükümetin, sizin değil. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

ADİL DEMİR (İzmir) — Sebep sizsiniz, kaçtınız o zaman.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Onun için değerli arkadaşlarım, milli birlik tehlikede... Gidin, Şark'ta bazı vilâyet konaklarının üzerinde "Burada Türkçe konuşulmaz" mı var.

Şimdi değerli arkadaşlarım... (C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar, gürültüler, sıralar arasında toplanmalar)

BAŞKAN — Sayın Güngör Hun... Sayın Güngör Hun... (Başkanın tokmağı vurması)

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, burada... (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Güngör Hun...

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli milletvekilleri, 40 milyonluk büyük Türkiye, Amerika'dan sonra 500 bin kişilik büyük bir orduya sahip bir devlet, bugün âdeta tecrit edilme durumundadır. Türkiye'nin iç ve dış düşmanları, Ortadoğu'da emel besleyen süper devletler, Ortadoğu'nun zengin kaynaklarını istismar ederek Türkiye'nin büyük devlet olmasını istemeyen Amerika'sı da, Rusya'sı da Türkiye'yi abluka altına almış vaziyetler.

Değerli Arkadaşlarım, silah ambargosunun yanında iktisadi ambargo da var. Başka kaynaktan temin edeceğiz" diyorlar. Edemezsiniz! Türk Ordusunun silahlarının % 90'ından fazlası Amerikan yapısı ve Amerikan silahı. Avrupa, Amerika'dan vize almadan silah vermez; kaldı ki, dövizimiz falan da yok.

Bu vaziyet karşısında, "Kıbrıs meselesini Amerika'dan ayırıyoruz" mütalaası yanlıştır. Kıbrıs'ı haysiyetli bir şekilde, Türkiye'nin şartları içinde muhakkak bir çözüme bağlamak mecburiyetindesiniz. Açık söylüyorum, gerekirse, haysiyetlice taviz vermek suretiyle, ama uzun vadeli... Türk Ordusu orada... Çok akıllıca milli hedefleri tespit edilmiş bir plan içinde Kıbrıs meselesi halledilmelidir, ambargo meselesi halledilmelidir. Bu Hükümet bunu yapmadığı takdirde, Türkiye Rusya'nın kucağına gidiyor; İktisaden demirperde memleketlerinin ipoteği altına girmiş oluyoruz değerli arkadaşlarım.

Bu itibarla, bunun tedbirlerini almalı ve bu Mecliste bunların müzakeresi yapılmalı idi. Rica ediyorum, kimler bunların münakaşasını bugün dile getirmiş oldular?

Değerli Arkadaşlarım, zamanım az, onun için acele ile satır başlarım arz etmeye çalışıyorum.

Türkiye'de siyaset girmeyen her yere siyaset girdi: Ordu'ya da siyaset girdi, mektebe de siyaset girdi; camiye de siyaset girdi; eskiden tek imam, tek cemaatti, kahveler ayrıldığı gibi, şimdi camilerin imamı da ayrılıyor arkadaşlar. Orduya da siyaset girdi; kışlalarda bugün politika konuşulmaktadır. Böyle nazari konuşmuyorum, müsaade ederseniz bazı şeyleri bilerek konuşuyorum... "Lockheed" rüşvet olayından sonra, Hava Kuvvetleri Komutanı Emin Alpkaya'nın ayrılmasından sonra yapılan kanunsuzluklar, usulsüzlükler ve ondan sonra da Kara Kuvvetleri Komutanının yine aynı şekilde ayrılması olayı, Ordu'yu politikaya çekme hareketidir ve Ordu'da bugün açık siyaset yapılmaktadır. Bu itibarla, kışlada da politika var, camide de politika var, okulda her şekliyle var değerli arkadaşlarım.

Bu vaziyet karşısında milli birliğin tesisi, bu vaziyet karşısında Hükümetin, Programda vaadettiği hususların, yani iç barışın, kardeşliğin ve ilân ettikleri, serdettikleri hizmetlerin nasıl yapılabileceğini elbette ki düşünmekte haklılık görüyorum ve bu düşünceler içerisinde de bu Hükümetin tutarlılığına güvenemiyorum.

Değerli Arkadaşlarım, bir hususu arz edeceğim, alınmasınlar:

Şu para bir fotokopi, 500 lira. (Paranın fotokopisini milletvekillerine göstere-rek) Bu, Ermenek M.S.P. İlçe Başkanının kasasından 31.500 lira; 100 liralık ve 500 liralık üzerinde aynı kalemle ve aynı şahıs - İlçe Başkanı - tarafından seçim arifesin-de yazılmıştır.

Burada, “Tek önder Peygamber”. Altında “M.S.P.” Sayın Profesör...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Biz onun kimler tarafından yazıldığını biliyoruz; sen yazdırdın, yazdıranlar da yakalandı.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, ben ajan provakatör, yabancı ajan! Müsaade ederseniz bir, gördüklerim var; ben bunu intikal ettiriyorum; mahkemeye intikal etmiş, başka bir şey söylemiyorum. Yalnız, Konya’da Kızılören’de ve bazı ilçelerde sayın...

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Sizin yaptırdığınızı söylediler, biz bunu tahkik ettiriyoruz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, bu M.S.P. İlçe Başkanının el yazısı. Faruk Sükan’ın el yazısı ise, mahkemeye verirsiniz, bu milletin huzurunda ben de şerefsiz insan olarak gezerim ve bu Parlamentoyu da terkederim; ama yapanların cezasını Hükümetin takip etmesini istiyorum.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Sizin yaptırdığınızı söylediler, biz bunu tahkik ettiriyoruz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Benimkisi erkekçedir... Şimdiye kadar gizli kapaklı işim yok Hoca. (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri) hiçbir zaman çıkıp seçim meydanlarında, kahvelerden sonra, “Başbakan Erbakan, peygamber Erbakan” diye biz politikaya...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Bunları sen yazdırdın, ayıp ayıp! (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz bitmiştir.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Ve yazılarımda sen yazdırdın. Ayıp! (Gürültüler)

FARUK SÜKAN (Devamla) — Hakkından, davasından emin olan insanlar...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Bir insan peygamber olmaz. Bir insan, insandır; peygamber başka şeydir. Nasıl yaptın bunu Allah’tan korkmadan?

FARUK SÜKAN (Devamla) — Sayın Bakan, nasırınıza dokunduysam başka, ama lütfen sükûnetle cevap verin ben sükûnetle söylüyorum; ben, olanı söylüyorum.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Sivas) — Yalan Söylüyorsun.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Terbiyeli konuş Sayın Sükan, kimsenin nasırına dokunmadın. (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz dolmuştur.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — “Erbakan peygamber” diye yazdıran da sensin. Kendi inancına ve din anlayışına göre konuşuyorsun. (*C.H.P. sıralarından “Otur, bağırma” sesleri, gürültüler*)

BAŞKAN — Süreniz tamam Faruk Bey.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarını, ben...

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Sivas) — Sen yalan söylüyorsun; inanmadığın bir şeyi söylüyorsun, uyduruyorsun. Bu memlekette, bu kürsüde bu kadar yalan söylenmez. (*C.H.P. sıralarından “Sakal bırakmadığı için mi?” sözleri*) Sakal bırakmak meselesi değil; inanca karşı, dine karşı konuşuyor. (*C.H.P. sıralarından, “Ayıp, otur” sesleri, gürültüler*)

FARUK SÜKAN (Devamla) — Şimdi arkadaşlarım, ben...

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz tamamlanmıştır.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, imanın, inanan insanın kim olduğunu Cenabı Hak bilir; onu Allah’a havale ederim. Yalnız, ben, duyduklarımı söyledim. Eğer iftira var ise, iftiranın bütün cezasını Allah’ın huzurunda vicdanen çekmeye amadeyim.

Bu itibarla... (*A.P. sıralarından, “Millet huzurunda, millet” sesleri*) Keza, millet huzurunda da çekelim. Ben, duyduklarımı ifade ediyorum, biç sinirlenmeyin; ben, şahsen duyduklarımı intikal ettiriyorum, kızmayın. (*M.S.P. sıralarından gürültüler*) Kızmayın arkadaşlar... Eğer mahkemede bunlar çıkarsa, mesele yok; neden sinirleniyorsunuz yani?

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — İftira ediyorsunuz; siz iftira ettiniz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, iftira ediyorsam, iftiranın cezasını, arkadaşımın söylediği gibi, ben çekerim; lütfen sakın olunuz.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — İftira, iftira. (*M.S.P. sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar*)

BAŞKAN — Faruk Bey, lütfen... Süreniz bitmiştir. (*M.S.P. sıralarından gürültüler*) Lütfen beyefendi, kesiniz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, değerli milletvekili arkadaşlarım, bunu şunun için arz ediyorum; Dini siyasete alet etmeyelim.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Dinden korkmayın.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Müsaade ederseniz... Lütfen...

Dini siyasete afet etmeyelim. Bunu şunun için arz ediyorum: Arkadaşlar, bir taraftan, birlik ve beraberlikten bahsediyoruz; bir taraftan, birliği ve beraberliği tahrip eden hususlara, yollara, yöntemlere kendimiz tevessül ediyoruz; önlememiz lâzım gelen kimseler olarak. Ciddi söylüyorum... Burada ben fazla bir şey söylemeyeceğim. Yalnız, eğer bu memleketin Milli İstihbarat Teşkilâtı varsa, bu memleketin siyasi polis teşkilâtı varsa, seçimler esnasında herkesin, kimlerin ne tarzda propaganda çalışmasında bulunduğunu, nasıl faaliyet gösterdiklerini, Anayasa, Cumhuriyet ve demokratik prensiplere ve kaidelere sadık kalıp kalmadıkları hususunu, Devletin arşivleri elinizde, tetkik edilir, o zaman müfteriler de meydana çıkar, hakikaten suç işleyenler de meydana çıkar.

Benim son olarak istirhamım şudur: Hükümet, geçen yıllar, geçen 2,5 sene zarfında, Devletle ilgili temel meseleleri Meclise getirmedir. Arkadaşlar, bundan sonra Hükümet çok önemli devlet meselelerini komünizmden tutunuz da, her türlü bölücülüğe yıkıcılığa kadar her meseleyi Türk milletinin mümessillerinin huzuruna getirsin, burada vesikaları ile Meclise arz edilsin, Meclis ikna edilsin ve ondan sonra da gerekli kanunlar çıkarılsın ve icabına tevessül edilsin; ama daima bunun dedikodusu yapılmıştır.

Değerli Arkadaşlarım, son olarak şunu arz edeyim: Ben 1 Mayıs günü Taksim’de 3,5 saat olayları takip ettim, 3,5 saat. Mao’nun, Marks’ın, Lenin’in, Stalin’in panoları oraya asıldığı zaman oradaydım.

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz dolmuştur, geçmiştir.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Bu memleketin siyasi polisi, bu memleketin diğer polisi acaba neden onları asan adamları alıp da yakalayıp getirip Hükümetin yetkili makamlarına ve mahkemelere tevdi etmemiştir? Yani Hükümet bu kadar önemli devlet meselelerini çok ciddiyetle takip etmeli ve kanuni kuruluşlara ve makamlara tevdi etmelidir. Bunlar yapılmadan işin lâfını yapmak, edebiyatını yapmak, şu veya bu şekilde konuşmak, zannediyorum ki, bizim kendi aramızda anlaşmaları önler ve Mecliste böyle kavgaların çıkmasına da sebep olur.

BAŞKAN — Sözüünüzü kesmeye mecbur olacağım; Sayın Sükan Bey, süreniz çoktan dolmuştur.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Ben bu 20 dakikalık süre içerisinde bunları arz ediyorum. Arkadaşlarımdan özür diliyorum; ben hiç kimseyi itham ederek söylemedim, bilgi ve görgülerimi dile getirerek arz ettim.

Saygılarımı sunarım. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Sayın Başkan, sataşma nedeniyle söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Başbakan söz istemişlerdir.

ŞENER BATTAL (Konya) — Sayın Başkan, Sayın Başkan, müsaade buyurursanız, Başbakanıdan önce, Grupumuza, Partimize sataşma var; Grup adına cevap vermek istiyorum.

BAŞKAN — Zabıtları inceleyelim, ona göre size de söz veririm. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Sataşmadan dolayı söz veriniz; önemli bir hususun açıklanması lâzım; çok kısa olarak rica ediyorum.

BAŞKAN — Zabıtları inceleyelim, başüzerine... Bir şey demiyoruz; zabıtları inceleyelim, sataşma varsa hay hay.

Buyurun Sayın Başbakan. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri;

Hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Hükümet Programı dolayısıyla cereyan eden müzakerelerde ortaya konan fikirlere, tenkitlere cevap vermek üzere huzurunuzdayım. Hemen şunu ifade edeyim ki, konuşmamın başında, bu fikirlerin yapıcı olanlarından faydalanmayı en başta gözönünde tutacağız. Vakit dardır, mümkün olduğu kadar gecenin bu saatinde düşüncelerimizi kısaca söylemeye çalışacağız.

Huzurunuzda bulunana koalisyon Hükümeti, iyi niyetlerle bir programı önüne getirmiştir. Bu Hükümet, 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümet değildir; bu yeni bir Hükümettir. Aslında 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümet huzurunuzda olsa, bir program tartışmasına hacet yoktur. Evvelâ şunu söyleyeyim ki, 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümetin başı olarak o Hükümetin bütün icraatının sorumluluğunu üstüme alıyorum ve savunuyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bugün cereyan eden tartışmalar sanki bir gensoru verilmiş de, bu gensoru üzerinde 26,5 ay devam etmiş bulunan, yani 31 Mart 1975 tarihinde kurulmuş olup 13 Haziran 1977 tarihinde istifa etmiş bulunan Hükümet hakkında bir gensoru verilmiş de, sanki o gensoru görüşülüyor; öyle cereyan etti müzakereleri; Hükümet Programı falan bir kenara atıldı, hatta Hükümet Programına % 10; % 5 bile temas olunmadı; daha çok, seçim meydanlarında bitiremediğimiz bir kavga, Millet Meclisinin zemininde yer aldı. Burada söylenen şeylerin hepsi defalarca söylendi; burada söylendi, radyolarda söylendi, televizyonlarda söylendi, seçim meydanlarında söylendi. Hesaplaşma yapıldı, hesaplaşma yapılmıştır. Bu hesaplaşmanın bir hakemi var (Biz tarafız, siz de tarafsınız; bütün partiler taraftır) Bu hesaplaşmanın hakemi Yüce Türk milletidir, 5 Haziranda onun önüne gidilmiştir; siz bunları söylemişsinizdir, biz de başka şeyleri söylemişsinizdir ve onun hakemliğine rıza göstererek, onun iradesine, oyuna müracaat etmişsinizdir. Neticede...

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Siz üç partisiniz, biz bir partiyiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Bir şey mi dediniz efendim?

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Siz üç partinin genel başkanları-sınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karşılıklı mı konuşacağız?

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Evet.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Daha evvel konuştunuz, konuşma sıranız vardı; şimdi sıra benim. Karşılıklı konuşacaksak ben buna çoktan razıyım; ama böyle bir usul yok. (A.P. ve M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu hesaplaşma yapıldı. Bu hesaplaşma sonunda 8 parti, 8 siyasi parti seçime girdi hesaplaştı, hesaplaşmadan çıkıldı. Bir tablo meydana çıkmıştır. Bu tablonun içinden hükümet çıkacaktır. Burada ne tartışılıyor, neyin tartışmasını yapıyoruz? Türkiye’nin bir hükümete ihtiyacı yok mudur? Vardır.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Tartışma yapmayacaksak kapatalım Meclisi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yapıyoruz işte tartışma, siz geldiniz konuştunuz, ben geldim konuşuyorum.

BAŞKAN — Lütfen beyler, müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 3 saat sizin sözcünüz konuştu burada, şimdi ben konuşuyorum.

8 parti seçime girdi; 8 partiden her parti muayyen miktar oy aldı, muayyen miktar milletvekili getirdi. Hükümet olmanın tek şartı vardır, o da, milletin çoğunluğunun oyunu almak veya güvenoyu alabilecek sayıda milletvekiline sahip olmak; ikisi birbirine bağlıdır.

Bu seçimlerde hiç bir parti tek başına iktidar olacak kadar rey alamadı, hiç bir parti iktidar olacak kadar milletvekili getiremedi.

Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidar olacak kadar oy alamadığı ve milletvekili çıkaramadığı halde, tek başına hükümet kurdu ve diğer partilerin parti disiplinlerini tanınamalarını ve kişiliklerini, partilerini aşmalarını, kendilerine yardımcı olmalarını istedi; oy alacağı umudunu izhar etti. Biz ise, böyle bir hükümetin oy alamayacağını söyledik, güvenoyu alamayacağım söyledik. Neticede bizim dediğimiz çıktı; 3 Temmuz günü, Cumhuriyet Halk Partisinin kurmuş bulunduğu hükümet güvenoyu alamadı. Şimdi, ondan sonra Türkiye’de hükümet kurulması duramazdı; demokratik mekanizma vardı, demokratik mekanizma işledi; 3 parti bir araya geldi, hükümet kurma görevi Adalet Partisi Genel Başkanı olarak bana tevdi edildi; 3 parti bir araya geldi, Adalet Partisi, Milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi bir koalisyon hükümeti kurmayı başardı. Bu Hükümet önünüzdendir, bu Hükümeti beğenip beğenmemek elinizdedir, ama bu Hükümeti tanıyıp tanımamak elinizde değildir. (A.P. sıralarından Bravo sesleri, alkışlar)

Esasen, yapacağınız şey, bu Hükümetin Programı hakkında söyleyeceklerini söylemek, ondan sonra da, işte buraya sandıklar konacak, oraya reylerinizi atmak. Bunun ötesinde sabahdan beri neyin kavgası yapılıyor? Söylenmedik laf kalmadı bu kürsülerden: Programı hakkında söz söylüyoruz diye, hükümeti teşkil eden kimselerin kişiliğine dil uzatmaya kimsenin hakkı yoktur, kimsenin hakkı yoktur.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Sandık yeterli midir yalnız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onların münakaşasını çok yaptık, yine yaparız.

Şimdi, başka bir hükümet kurma şekli yok; başka bir hükümet kurma yolu da yok. Yani, üç parti gelmiş huzurunuzda, “Koalisyon olduk, işte programımız” demiş; buna rey verirseniz, güvenoyu verirseniz, yani beyaz oylar kırmızılardan fazla çıkarsa “yeşiller sayılmaz” bu Hükümet hükümettir. (*Gülüşmeler*) Kaide bundan ibarettir.

Binaenaleyh, hiç yormayın kendinizi bu çerçeve içerisinde kalmaya mecbursunuz.

Bir genel seçimden çıkmıştır; yeni bir hükümet önünüzdedir, değişimin sebebi bu.

Şimdi, ülkenin bir hükümeti olacaktı. Ülkenin hükümetinin meydana çıkmasının da yegâne yolu budur; bundan başka bir yolu yoktur.

“Bu Hükümet başarılı olacak mıdır, başarılı olmayacak mıdır?” tartışmaları yapılıyor.

Demokratik mekanizma açık bir mekanizmadır. Bu Hükümet başarılı olmazsa, bu Hükümetin görevden uzaklaştırılması da yine Millet Meclisinin elindedir. Başarısızlığı siyasette savunmak mümkün değildir.

Ben, 26,5 ay hükümet etmiş bulunan eski Hükümetin, yani 31 Mart - 13 Haziran Hükümetinin ki, 21 Haziran 1977’de görevi bırakmıştır. başarılı olduğunu iddia ediyorum. Bunun tafsilatına girmeyeceğim. Şayet o Hükümet başarılı olmasaydı, kuruluştaki 213 milletvekili ile başlayıp, sonra güvenoyu alacak sayıyı bulan o Hükümet, bugün hükümet olarak seçime girmiş değildir; ama o Hükümet başarısız olsaydı, o Hükümeti teşkil eden partiler 213 milletvekili ile gidip, 232 milletvekili ile gelmezlerdi, siz gelirdiniz. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Huzurunuzda bulunan Koalisyon Hükümetinin arkasında milletin % 52 oyu vardır. Binaenaleyh, herkesin... (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Lütfen beyler, müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Huzurunuzda bulunan Koalisyon Hükümetini teşkil eden üç partinin % 52 oyu vardır. Ben burada Koalisyon Hükümetinin başı olarak konuşuyorum, ben burada Adalet Partisinin Genel Başkanı olarak konuşuyorum ve o eğer öyle olmasa zaten bu kürsüye çıkamam; onun için, söyleyeceğim şey gerçektir.

Binaenaleyh, % 52 oya herkesin saygı göstermesi lâzımdır; göstermeye göstermek de bizim görevimizdir. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Bu kadar kötülünen, 26,5 ay devam eden Hükümet kendiliğinden mi ayakta durdu?

RAHİMİ KUMAŞ (Trabzon) — Çankaya’dan görev aldınız mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Çankaya’dan görev aldınız mı?” diyor.

Çankaya’dan görev verilmesi, Anayasanın 102’nci maddesinin gereği.

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Ne yüzle gittiniz Çankaya’ya?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çankaya bizi tayin etmiyor, Çankaya bizi tayin etmiyor ki; Çankaya niye size görev vermedi de, bana verdi görevi?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Siz, parti olarak kaç oy aldınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, 26,5 ay görev yapmış bulunan Cumhuriyet Hükümeti sizin tabirinizle 1’nci MC ..

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Sizin tabirinizle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiç Cumhuriyet Hükümetini tabir etmediniz daha, hep MC dediniz.

Sizin tabirinizle 1’nci MC 26,5 ay kendiliğinden mi durdu ayakta?

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Destekle durdu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 26,5 ay bu Meclisin güvenoyuyla durdu.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 2490 sayılı İhale Kanunuyla ayakta durdu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve 26,5 ay bu Meclisin güvenoyuyla dururken, 1976 bütçesini geçirdi, 1977 bütçesini geçirdi; gensoruya muhatap oldu; 10 defaya yakın güvenoyu aldı, 10 defa güvenoyu alarak durdu. Güvenoyu sizin kararınızdır, bu Meclisin kararıdır. Güvenoyunun küçümsenmesi halinde, o zaman teker teker her birinizin iştirak ettiği bir karar küçümsenmiş olur ki, bunu mantıkla bağdaştıramıyorum. Güvenoyu sizin kararınızdır, bu Meclisin kararıdır. Binaenaleyh, açık rejimin bulunduğu Türkiye’imizde her şeyin hür ve serbest olduğu Türkiye’imizde 26,5 ay duran bir Hükümetin zorla durduğunu, Meclisi tazyik ederek durduğunu veya bulunduğu yeri işgal ettiğini iddia etmek gülünçtür.

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Var mısın bir erken seçime?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Erken seçim başka bir iştir. Erken seçime her zaman gidilir, her memlekette gidilir. Erken seçim kınanacak bir iş değildir. Erken seçim, Meclislerin milletten yeni bir güç alma ihtiyacının duyulduğu, bu ihtiyacı duyan partiler bir araya geldiği zaman erken seçime gidilir; dünyanın her tarafında gidilir. Erken seçim o Meclis için bir nakise değildir, o Meclis için bir başarıdır erken seçime gidebilmek ve 20 senede bir defa Türkiye erken seçime gidebilmiştir: Bir 1957’de gitmiştir, bir de 1977’de gitmiştir. Ne olmuştur? İşte, milletten yeniden bir güç aldık geldik, alındı ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bir koalisyon hükümeti olarak kurulmuş; % 52 oy arkasında ve 230 milletvekiliyle huzurunuzdadır, üç partiyi teşkil eden milletvekillerinin sayısı da 230’dur.

Şimdi, bu Hükümet buraya zorla gelmiş oturmuş değil; iç ve dış çıkar çevrelerinin arzusu üzerine de gelmiş oturmuş değil; sayısal eksikliğini siyasi üstünlükle tamamlayarak gelmiş oturmuş da değil. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Buraya usulüne, kaidesine göre gelmiş oturmuş.

Binaenaleyh, şimdi bugün burada söylediğiniz şeylerin hepsi meydanlarda söylendi. Millet, Cumhuriyet Halk Partisini tek başına iktidar yapmadı. Hükümet olmanın tek kaidesi vardır; o da, milletin iradesidir. Millet iradesine ortak iradeler veya güçler veya millet iradesinin üstünde güçler tasavvur olunamaz. Şayet, seçim bir memlekette hükümeti tayine yetmiyorsa, seçim niye yapılıyor seçim niye yapıyor?

Millet iradesinin tecellisinin tek yolu vardır: Genel oy. Hükümetler genel oyun kaidesine göre, genel oyun neticesine göre teşekkül eder. Genel oyun eksikliğini anketlerle tamamlamak mümkün değildir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Değerli milletvekilleri, huzurunuzda bulunan bu Hükümet iyi niyetlerle işe başlamıştır. Memleketin meselelerine teşhis koymuştur, memleketin meselelerine çare koymuştur ve Hükümet Programı eğer hulûsu kalple tetkik edilirse görülecektir ki, 120’ye yakın memleket meselesi bu programın içerisinde çareleriyle beraber yer almıştır. Bunlardan hangilerine itiraz ediyorsunuz hangilerine neden itiraz ediyorsunuz? Bunları öğrenemedik. Doğrusunu isterseniz, bunlar bizce şu anda muhalefetin fikirleri olarak meçhul kalmıştır. Ana Muhalefet Partisi sanki 5 Haziran öncesindeymiş gibi, sanki bir gensoru konuşması yapıyormuş gibi fevkalâde hırçın, öfkeli isyan duygularıyla dolu bir görüşmeyi ortaya koydu. “Bu Cumhuriyet Hükümeti” demeye bile dili varmadı. Bundan başka hükümet yok, bir tane hükümet var. Eğer buna “2’nci MC” dersiniz, Cumhuriyet Hükümeti hangisi olacaktır, onu aramaya gidersiniz. Ne dersiniz deyin, ben sadece Cumhuriyet Hükümetinin öneminden bahsediyorum. Gerçekten esef verici bir konuşmayı yapmıştır Ana Muhalefet Partisinin sözcüsü, çok esef verici bir konuşma yapmıştır. İktidar alternatifi olma, hatta tek başına iktidar olma iddiasında bulunan bir partinin buraya hiç bir fikir koymaması, sadece polemik koymasından üzüntü duyduğumu huzurunuzda ifade etmek istiyorum. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

Ana Muhalefet Partisinin tenkitlerine bakarsanız, bu çeşit şeylerle dolu: Evvelâ, koalisyonu kurmuş bulunan 3 partiyi birbirine düşürme gayreti vardır. Efendim, “Vaktiyle koalisyonu teşkil eden partiler seçim alanlarında o ona bunu demiş, bu buna bunu demiş, bu buna bunu demiş; nasıl bir araya geldiniz ve oturuyorsunuz?” diyor.

Seçim meydanlarında hiç kimse hiç kimseye rahmet okumadı; herkes birbirine diline geleni söyledi; iyi kötü. Zaten, seçim eğlenceden ibaret değil ki; seçim bir mücadele bu mücadeleyi verirken, partilerin içinde dahi önseçim yapılırken ne kadar sert mücadele oluyor. Partilerin seçiminde mücadele zaten kaçınılmaz bir şey; o, onu söylemiş, bu bunu söylemiş. Seçimden sonra, şayet seçim meydanlarında söylenen şeyler kan davası sebebi olacaksa hükümet kurulamaz Türkiye’de. Kim kiminle kuracak hükümeti? Herkes birbirine söyledi. Kim kiminle kuracak? Hükümet kurulamaz, Türkiye hükümeteşsiz kalır. Halbuki, siyasi mücadeleyi medeni ölçüler içinde yaparsak, yüzyüze bakacak halimiz daima kalır. Millet bizi buraya dö-

vüşün diye göndermedi, “bir uzlaşma arayın” dedi, “bir diyalog kurun” Devir, uzlaşma devridir; aslında demokrasi de bir nevi uzlaşmadır, uzlaşma. “Makul bir uzlaşma bulabiliyor sanız, o uzlaşmalar içerisinde memleketi hükümsüz bırakmayın, memleketin hizmetlerini görün” dedi millet bize; böyle anladık milleti talimatını, buraya geldik. Aslına bakarsanız, eğer dersiniz ki, “Birbirinize neler söylediniz?”. E, Cumhuriyet Halk Partisi de bize neler söyledi, biz de Cumhuriyet Halk Partisine neler söyledik; Cumhuriyet Halk Partisi diğer partilere neler söyledi, Ondan sonra Cumhuriyet Halk Partisi kendisine görev verildiği zaman ortak aradı. Gitmemesi lâzımdı kimseye. Sonra biz hükümet kurmaya kalktığımız zaman Cumhuriyet Halk Partisi bize ortaklık teklif etti; etmemesi lâzımdı (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Ve 8 Mayıs 1977 günü Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı İzmir’de yaptığı konuşmada “Adalet Partisiyle koalisyon kurmak halka ihanettir” demiştir. 14 Haziran günü kendisine hükümet kurma görevi verildiği zaman Köşkten çıkarken Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, Adalet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisini ziyaret etmeyeceğini, çünkü bu iki partiyle derin farkları bulunduğunu ifade etti ve bu suretle bizi daha, barış kurmak, memlekete barış getirmek iddiasıyla ortaya çıkmış olmasına rağmen, 6,5 milyona yakın oyun sahibi iki partiyi bir kenara itti. E, bütün bunlardan sonra, “Bizimle gelin, sizinle ortak hükümet kuralım” dedi bize 8 Temmuz günü. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Şimdi açmaya çalışmayın. Çünkü biz birbirimize ne söylediğimizi sizden öğrenecek değiliz; biliyoruz biz birbirimize ne söylediğimizi: (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Aslında, bu kürsüden, Ana Muhalefet Partisinin Sayın sözcüsü o kadar çok şey söyledi ki, bunların hepsini teker teker cevaplandırmak mümkün, hem çok iyi cevaplandırmak mümkün yani böyle vurucu bir şekilde cevaplandırmak mümkün, fakat zaman müsait değil; nasıl olsa bu sözleri tekrar söyleyecektir ve o zaman cevaplandırmayı tercih ederiz.

Mecmualardan, gazetelerden, yazılı olan birtakım şeyler okudular burada. Bunlar bizim Hükümet Programımızın eki değil ki? Şu mecmua bunu yazmış, Devlet mecmuası onu yazmış, millet mecmuası bunu yazmış, şu gazete bunu yazmış... E, burada bunları münakaşa ediyor değiliz ki... Eki falan olmayan bir Hükümet Programı var; işte budur diyoruz Hükümetin programı. Onları getirdi, burada Hükümetin programının eki imiş gibi ortaya koydu; ve bir tavır takındı, adetâ bizden, kendi programlarını tatbik etmemizi ister gibi bir tavır takındı. Bizim programımızı tenkit etmek yerine, kendi programlarını bizim tatbik etmemizi ister gibi. Bunlar mümkün değildir.

Ana Muhalefet Partisi Sayın sözcüsünün burada söylediği şeyler var; söylediği şeyler içinde çok kendi; kendini nakzedenleri var. Suçu ve suçluyu kim tayin edecek? Hâkim. Ama burada suçluluk ithamlarında bulundu kendisi; yani, kendisi suçlu tayin etti burada. Kendisi dedi ki: “Kaynağını Anayasadan almayan bir yetkiyi kimse kullanamaz”. Kendisi kullandı ima, “Faşist” derken, “Katiller” derken, “Soyguncular” derken, “Vurguncular” derken. Bunların hepsi suçlu Bunlar suçsa, bu suçların suç olduğunu tayin edecek merciler var. Eğer ellerinde deliller varsa bunlara ait, bu delilleri mahkemeye ibraz etmeleri lâzım. Hem burada, “Kaynağım

Anayasadan almayan hiç bir yetkiyi kimse kullanamaz” dedi, hem burada hâkim gibi kararlar verdi, ithamlar yaptı, yaftalar yapıştırdı gitti.

Ben bunların teker teker teferruatına inmiyorum; nelerdir bunlar, neler değildir? Yalnız, bazı şeyler var ki, bunları burada gerçekten hazmetmek mümkün değildir.

“Hükümet kurarsınız; ama hükümet olamazsınız” diyor Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, “Halk Partisinin istemediği hiç bir kanunu bu Meclislerden geçiremezsiniz” diyor.

Acaba, bu yetki Halk Partisine Anayasanın neresinde verilmiş?

ALEV COŞKUN (İzmir) — Millet verdi o yetkiyi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasanın neresinde, “Halk Partisinin müsaadesi olmadan bir kanun geçiremezsiniz” yazılı? (C.H.P. sıralarından “Sayımız, gücümüz” sesleri)

Gücünüz belli, bu; azınlıksınız, azınlıksınız... 230, 214’ten büyüktür, tamam mı? (A.P. sıralarından alkışlar) Azınlıksınız.

Şimdi, “Kanun çıkaramazsınız” Niye? “Çünkü, Cumhuriyet Senatosunda biz çoğunlukta” diyorsunuz.

Cumhuriyet Senatosunda, seçilmiş üyelerden 75’i sizindir. (C.H.P. sıralarından “78” sesleri) Seçilmiş üyelerden, dikkat buyurun, hesapta hata yapmam; seçilmiş üyelerden 75’i sizindir, 3 tane de Kontenjan üyesi sizindir, 78 eder. Söylediğiniz sözler 75’i 80 yapmaz ki; 75 tane seçilmiş üyeniz var, 3 tane de Kontenjan üyeniz var, 78 eder. İşte, budur Cumhuriyet Senatosu’ndaki gücünüz.

Cumhuriyet Senatosu’ndaki Milli Birlik Grubunu ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilen senatörlerin tümünü kendi tarafınızda saymaya ne hakkınız Var? (C.H.P. sıralarından “Oy meselesi” sesleri) Neden kendi...

ALEV COŞKUN (İzmir) — Onlar Sadettin Bilgiç değil ki, transfer edebilesin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size seslenmiyorum, millete sesleniyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin diyorum, 18 tane, 17 senedir senatörlük yapan Milli Birlik Grubu üyeleri ile Sayın Cumhurbaşkanı tarafından seçilen ki, çoğunun tarafsız olması lâzım üyeleri kendi tarafında saymasına ne hakkı var? (C.H.P. sıralarından “Sen sayıyorsun ama” sesleri) O ne olur, biliyor musunuz? Seçilmemiş üyeler, seçilmiş Meclisin iradesini aksine çevirir. (C.H.P. sıralarından “Anayasa, Anayasa” sesleri) Anayasa, Türk demokrasisini çarpık yapmış değildir; binaenaleyh, Türk demokrasisini böylece çarpıttırırsınız. Gelin, hakkınız olmayan şeylere talip çıkmayın, onları kendinizden saymayın. (A.P. sıralarından alkışlar) Sayın Üyeler, yapmayın; Sizin partinizin üyeleri olmayan kimseleri, siz kendi filiyalinizmiş (filial) gibi saymayın, bunu yapmayın.

Binaenaleyh, 75 tane seçilmiş üyeniz var. Kanun Millet Meclisinden geçti.. (C.H.P. sıralarından “62’ye düştünüz” sesleri) 64’üz 64, 62 değil; siyaset bu, iner de çıkar da beyler, iner de çıkar da. Onun için, bunlara alışılabacak, bunlara alışılabacak.

Şimdi, müsaade ederseniz, ben bakınız kimseyi incitecek bir şey söylemiyorum; söylediğim şeyler gerçeklerdir. “Halk Partisinin müsaadesi olmadan kanun çıkaramazsınız” diyorsunuz. Bu, azınlığın çoğunluğa tahakkümüdür, demokrasi değildir bu; bu, tahakkümdür.

MALİK YILMAN (Hatay) — Biz demokrasinin sunucuyuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu taraftakiler demokrasinin sonucu da, öbürleri demokrasinin nesi? Onlar demokrasinin sonucu değil mi 230 kişi? 230 milletvekili var. Kanun çıkar, kanunları çıkarırız.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, hatibe müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunları Millet Meclisinden çıkarırız, Cumhuriyet Senatosuna götürürüz; Cumhuriyet Senatosunda kanunun ne olduğuna bakmaksızın, millete ne sağladığına bakmaksızın, memleketin hangi yüce menfaatini kolladığına bakmaksızın reddederseniz, kanun buraya gelir, buradan çıkar. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Kanun çıkar, işte böyle çıkar kanun. (A.P. sıralarından alkışlar)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 214 kişi size kanunun nasıl, çıkacağını gösterir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, azınlık tahakkümü olur o. 214 milletvekili, 230 milletvekilinden fazla sayılacaksa..

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 230 değilsin sen, 190’sın sen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben Hükümet olarak konuşuyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet olmaz, oy olur bu, oy olur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunları Hükümet getirecektir.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Getirince görürüz. (A.P. sıralarından “müdahale etme” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim demek istediğim şey şudur; Biz burada milletin hukukunu savunuruz. 8 milyon oy var burada oturan Hükümetin arkasında, millet oyu.. İkinci sınıf oy falan değil, birinci sınıf oy. Sizin ki de birinci sınıf oy, bizim ki de birinci sınıf oy; İkinci sınıf oy yok Türkiye’de.

Binaenaleyh, 8 milyon oyu siz 6 milyon oyla tahakküm altına alamazsınız; biz bunu size aldırmayız; bu mümkün değildir.

Değerli milletvekilleri, efendim burada görülüyor “Hükümet olursunuz, ama hükümet yapamazsınız”. Bu ne demek? Yani, şimdi güven oylamasına gidilecek, güven oylamasında bu Hükümet Pazartesi gün Yüce Meclisin güvenoyuna mazhar olduğu takdirde siz Hükümet mi yaptırmayacaksınız buna? Yani Halk Partisi olarak Hükümet yaptırmayacak mısınız? Buna ne hakkınız var? O zaman kanunların karışına çıkmış olursunuz.

Onun içindir ki, gelin, bu düşünceler antidemokratiktir, şu demokrasiyi hazmedin ve kafanızı demokratik düşüncelere ayarlayın; mesele budur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Burada Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, adeta veto hakkı kullanıyor - olmayan bir veto hakkını - “Meclis çatısı altında böyle insanlarla bulunmaktan memnun değiliz” diyor. Bizi buraya millet gönderdi. Yani, biz sizin müsaadenizle gelmedik ki buraya. Gelin, birbirimize tahammülü öğrenelim; bunun başka yolu yoktur.

Şimdi, bizi, yani koalisyonu kuran partileri birbirine düşürmek için üç türlü nifak kullanıldı burada: Birisi ufki nifaktır. Ufki nifak, “İktidar ile iktidarı oluşturan parti gruplarını kastetmiyoruz; diyor; yani, hükümetle parti gruplarından ayırıyor. Parti grupları olmazsa hükümet olmaz zaten. Burada oturan parti grupları teker teker buraya geldiler, bu hükümeti destekleyeceklerini, beyaz oy vereceklerini, programı yürüttüğü sürece de bu programı kabul ettiklerini, desteklerini devam ettireceklerim söylediler. Şimdi burada parti gruplarından çıkan hükümetle, parti gruplarını ayırmak.. Bu, ufki nifaktır.

Şakuli nifak da şöyle: (C.H.P. sıralarından görüşmeler) Sayın Erbakan bana ne demiş? Sayın Türkeş Sayın Erbakan’a ne demiş? Bu şekildeki nifaka da şakuli nifak diyoruz. Bir de burju biçimi nifak tatbik etti Halk Partisinin sözcüsü; o da şudur: Bizim partinin içine üfledi; yani, siz bunların arkasına düşmeyin gibi, filân; bizim partinin içine, Adalet Partisinin içine üflemeyi bir süredir âdet haline getirdiler. Her defasında da, üfledikleri zaman taş duvara üflediklerinin farkında değillerdir (A.P. sıralarından alkışlar) ve döndü Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü, bu defa bana vurdu işi. Çünkü, ben bütün bu şeylerin, husumetin mihrakıyım. “Husumet” tabirini belki çok sert bulabilirsiniz. Maksadım, yani bu fırtınanın ortasıyım ben; öyle diyeyim daha iyi. “1965’ten beri Partisini de, kendisini yanılttığını görüyoruz” diyor. 12 senedir hem kendimi, hem Partimi yanıltıyorum da, nasıl ayakta duruyorum; Partim nasıl ayakta duruyor, kendim nasıl ayakta duruyorum? Buna şaşmak lâzım. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ALEV COŞKUN (İzmir) — % 56 oydan % 36’ya indiriniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin, bizim Partiyi de siz idare edin bari de, rahatlayalım. (A.P. sıralarından görüşmeler)

Partinin iç yapısı.. Bakınız bu, üfleme metodunda burgu.. “Partinin iç yapısı liderin kafasına uygun bir şekilde olmayacaktır” diyor. “Liderin kafası nasılsa, Partinin iç yapısı öyle görünüyor; ama öyle olmayacaktır” diyor. Bunu bir ihbar telâkki etmiyorum. Tasası Sayın sözcüye düşmemeli bu çeşit işlerin. Bunlar, komşunun, komşunun evini dikiz etmesi gibi bir şeydir; (A.P. sıralarından görüşmeler) kendi işinize bakın!

Efendim, bu Hükümeti biz niye kurmuşuz? Soruşturma komisyonları varmış da, onlardan kaçmak için Hükümeti kurmuşuz. Cenabı Allah’ın huzurunda, dünya âlemin huzurunda ve bütün milletin huzurunda söylüyorum: Bana soracağınız bir hesap var da sormazsanız nâmertsiniz, nâmertsiniz, nâmertsiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Kaçan nâmerttir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kimseden korkmam; Cenabı Allahtan başka kimseden korkmam; Sizden de korkmam, başkasından da korkmam, kimseden korkmam. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, C.H.P. sıralarından gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Nasıl kaçtın, nasıl?

ALEV COŞKUN (İzmir) — Mobilyalar ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın milletvekilleri,

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü köprü ile ilgili bazı hususları burada ortaya koydu. Tabii bu sahalara kendisinin de bildiği işlerdir. Gerçekten, bu çeşit konuları kendisiyle tartışmaktan memnun olurum. Yalnız, burada söylediği şeylerin tümü yanlıştır; fennen de yanlıştır, ilmen de yanlıştır. Efendim, köprü yapılmış ama bu köprünün üstünden tren geçmeliymiş. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Haa! Bu köprünün üstünden, bugün yapıldığı yerde treni geçirmek mümkün değildir.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Bu yerde niye yapılsın?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu köprünün yeri böyle keyifle, keyif içinde tayin edilmiş değildir. Dünyanın en ünlü, Türkiye’nin en ünlü mühendisleri bir araya gelmiş, bunu tayin etmişlerdir. Haa! Planlama Teşkilâtında bir uzman oturup bir rapor yazmış olabilir; öyle de diyebilir, böyle de diyebilir ama bunların mevkii vardır, bunların mercii vardır. Bu köprü, yapılmış bulunan köprü, sadece bir köprü de değildir; köprü ve çevre yollarıdır. Çevre yolları, İstanbul için fevkalâde önemlidir; bu çevre yolları olmasa, İstanbul’da kırıpdamak bugün mümkün değildir; binaenaleyh, köprüden daha önemlidir çevre yolları, Çevre yollarının bittiği yerde, iki uçtaki çevre yolunu bağlamak için köprü yapılmıştır. Köprü doğru yerde yapılmıştır, doğru yapılmıştır. O kadar doğru yapılmıştır ki, köprüye sarf edilen parayı 2 sene zarfında köprü ödemiştir. Bu doğrudur. Şimdi, demiryolu için boğazı bir defa daha geçmek lâzım; ikinci köprü geçişi hazırlanıyor. Bunun da imar projesi hazırlanmıştır. Avan projesinde de, ikinci köprüde de demiryolu ile yolu aynı yerden geçirmek mümkün değil; demiryolunu başka bir yerden geçirmek mümkün. Çünkü, demiryolunun yaklaşımı birbirine uymuyor; demiryolu, meyil meselesidir, başka zorlukları vardır, birçok sıkıntıları vardır. Yapılmış etütleri daha 2 gün evvel gözden geçirdim; dünyanın en meşhur firmaları yapmıştır, bizim karayollarımızın uzmanları tetkik etmiştir; demiryolu için ayrı bir geçiş, su altı geçişi olacaktır; ikinci bir çevre yolu, ikinci bir boğaz geçişi şarttır; öyle yapılacaktır. Binaenaleyh, bugün Sayın sözcünün ortaya koyduğu hususlar yanlıştır.

6 karayolu uzmanını atmışız görevinden, ondan sonra Demiryolları Genel Müdürlüğünü uzaklaştırmışız... Bu çeşit münakaşalara girmek istemiyorum, Aradan 10 seneye yakın zaman geçti, kim bilir neden yapmışızdır? İşe yarayan kimseleri işinden niye uzaklaştıralım? Kim bilir, belki yapılmasın diye köprüye karşı çıkmışlardır, şudur, budur, kafaları almamıştır, bir şeydir; ne bileyim ben, (A.P. sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, Sayın sözcü, elektrik meselesine de dokundu. Bu hususta söylediği şeylerin de tümü yanlıştır. Şöyle yanlıştır: Efendim, 1965’de Türkiye’nin kullandığı elektriğin % 45’i sudan elde ediliyordu. Ona bakarsanız, 1950’de de Türkiye’nin kullandığı elektriğin % 4’ü sudan elde ediliyordu. Su santrallerini yapmak kolay değildir. 1971’de bu % 27’ye inmiş. E, başlanmış bulunan santralleri zamanında bitirilememiş, memleket elektriksiz kalmasın diye Fuel-Oil santral yapılmış; çünkü, bir Kw/h elektriğin yokluğu Türkiye’ye 100 liraya maloluyor. Fuel-Oil santral yapmak suretiyle, yaptığınız tesisler de o zamanın parası ile 15 kuruşa maloluyordu; şimdinin parası ile 30 - 35 kuruşa, 40 kuruşa maloluyor. Eğer bunu “pahalı” dersiniz, 40 kuruşa ürettiğiniz bir enerjiye, o zaman bir Kw/h elektrikten mahrum kalacaksınız ve 100 lira memleket zarar edecek. Elektriğin değeri hava gibidir; olmadığı zaman belli olur. Bakın, elektrik kısıntılarının memlekete verdiği zarara; yalnız memleketin sanayiine değil, memleketin ev hayatına verdiği zarara bakın. Bu elektrik kısıntıları da aslında elektrik yokluğundan meydana gelen bir durum değildir; Ambarlı santralinde üç ünite yanmıştır. Üç ünitenin kabloları yanmasaydı, bu sıkıntılar olmazdı. Ege bölgesindeki göllerimizde de çok az su vardır; sonra, Keban barajının dört ünitesi konmuştur, ikinci dört ünitesi de sipariş edilmiştir; bunlar konacaktır ve Yeşilırmak üzerinde yapmakta okluğumuz Ayvacık-Balolur barajları hizmete girmekte gecikmiştir; Seyitömer’de yapmakta olduğumuz bir ünite gecikmiştir, Gökçekaya’da yaptığımız ünite gecikmiştir. Bunlar büyük tesislerdir, bunlar böyle hemen hallolacak işlerden değildir; tren bile bir istasyondan bir istasyona giderken gecikiyor; zorluklar vardır.

MAHMUT TÜRKMENOĞLU (İzmir) — Bu gecikmelerin bir sorumlusu vardır her halde Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir sorumluluk varsa, sorumluyu arayalım, hep beraber arayalım sorumluyu.

Bunlar gecikmiştir, onun için, bunlar en kısa zamanda hizmete girecektir. 1975 Hükümetinin ele aldığı elektrik tesisleri tamamlandığı takdirde, 60 milyar Kw/h elektrik çıkacaktır ve nasip olur da biz hükümet icra etmeye devam edebilirsek, Allah nasibederse, 1977 yılında yapacağımız yeni tesislerle 100 milyar Kw/h’e giden bir sistemi meydana getireceğiz. 100 milyar Kw/h bu programın içine beyhude yazılmamıştır, 20 milyardan 100 milyara çıkıyoruz. Efendim, Romanya ile Bulgaristan ile Yugoslavya ile Türkiye’yi mukayese ederek bir yere varılamaz. Türkiye’nin, o memleketlere gıpta edecek hali falan yoktur; Türkiye, o memleketlerin hepsinden çok daha iyi bir memlekettir, çok daha güzel bir memlekettir. (A.P. sıralarından alkışlar) O memleketlerde bulunmayan insan haysiyetini teminat altında tutan hürriyetler bu memlekette vardır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şu sözleri de, doğrusunu isterseniz, sözcüye yakıştıramadım: Yok efendim, 1965 yılında kadar Fuel-Oil Türkiye ihraç edermiş de... Türkiye büyüdü; 1965 senesinde Türkiye’nin kullandığı petrol 4 milyon tondur, 1965 senesinde ham petrol 4 milyon tondur; 1977 senesinde Türkiye’nin kullanacağı petrol 18 milyon ton, 1982 senesinde 30 milyon ton, 1987 senesinde 54 milyon ton ve 1982 senesinde Türkiye petrol bulmazsa, denizde ve karada bir yerde petrol bulmazsa, bugünkü rayıçlar üzerinden 4 milyar dolar, petrol için para ödemeye mecburdur.

Demir - Çelik meselesi de aynı şekildedir. Türkiye' ye bir demir - çelik fabrikasının 1 milyon tonluğunu yaymak, 15 milyar liraya mal oluyor.

Türkiye büyümüştür, imkânları da büyümüştür. Türkiye, Birinci Beş Yıllık Planda, 1963-1968'de 60 milyar lira; İkinci Beş Yıllık Planda, 1968-1973'te 120 milyar; Üçüncü Beş Yıllık Planda 190 milyar;

Dördüncü Beş Yıllık Planda ise 1 trilyonun üzerinde yatırım yapacak hacme erişmiştir. Türkiye'ye huzur lâzım, istikrar lâzım; huzur ve istikrar içerisinde bütün bunları yapmak mümkün, ama düşünün, 1971'den 1977'ye kadar on tane hükümetin değiştiği Türkiye'de bu işlerin düzgün götürülmesinin kolay olmadığını herkes kabul etmeli.

Sayın sözcü “Bu Hükümete güvenimiz yoktur” diyor.

Esasen bunu gayet tabii karşılıyorum. Yani, “Güvenimiz vardır” demesi mümkün değil ki. Ve aslında bu Hükümete güveniniz olsun demiyorum; Türkiye Cumhuriyeti hükümetidir; görev yapacaktır. Kanunlarını size verdiği yetkilerin tümünü kullanarak denetlersiniz. Bu görevleri başarı ile yapmaya çalışacak olan bu Hükümet, umuyorum, ülkeye güzel hizmetler verecektir

Sayın sözcünün beyanları içerisinde hilafı hakikatler var. Bunlardan bir iki tanesine dokunmak istiyorum

Sayın sözcü buraya geldi, bir fotoğraf çıkardı, dedi ki, “Hasan Aksu” “Hasan Aksu” diye zapta geçmiş, ama bizdeki resmi kayıтта Hasan Tosun olması lâzım.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — İkisi ayrı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İkisi ayrı olabilir; Hasan Aksu ise mesele başkadır, Hasan Tosun ise mesele başkadır; onu soruyorum....

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — İkisi aynı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aldığımız netice şudur: Bu Zeytinburnu'ndaki olayda Hasan Aksu diye birisi yok, Hasan Tosun diye birisi var.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — İkisi de var efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır! İşte devletin resmi belgesi elimde. “Hasan Aksu” diye birisi yok, “Hasan Tosun” diye bilgi var. Eğer yanlış bir şey söylersem, onu tashih etme imkânını bana verin, ama burada sizin dediğiniz şöyle: “Zeytinburnu olaylarına karışan Hasan Aksu adlı gencin...” “Hasan Aksu” değil bu Zeytinburnu olaylarına karışan; bu. Hasan Tosun'dur.

Hasan Tosun, 1953 doğumlu, Kartal Lisesi Edebiyat bölümü öğrencisi bir gençtir. 17.1.1976 günü gecesi İstanbul Zeytinburnu semtinde asayiş ekiplerince umuma açık yerlerde yapılan aramalar esnasında

Hasan... Evet, burada, Hasan Aksu “Hasan Aksu, Hasan Tosun” ayrı ayrı kimse-ler adlı bir şahsın üzerinde... (C.H.P. sıralarından “Ne oldu?” sesleri) Müsaade buyurun, aşağısında başka, yukarısında başka yazılmış. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Sayın Bakan ikisi de aynı diyordu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun, söylüyoruz size olduğu gibi her şeyi,

Bakınız ne diyor: “1 adet 7.65 çapında Fransız yapısı tabanca, üzerinde 35 adet Geco marka mermi, 1 adet patlamaya hazır dinamit lokumu bulunması üzerine, adı geçen yakalanarak gözaltına alınmıştır”. Hasan Aksu...

“Sanığın yapılan ilk sorgusu sırasında, kendisinin yasa dışı TİKKO adlı örgüt mensubu olduğu, Zeytin-burnu Mithatpaşa Mahallesi Tepebağı 3’ncü sokak 52 sayılı evde arkadaşları ile birlikte faaliyette bulunduğu bildirilmiş; bunun üzerine, 18.1.1976 günü gizli örgüt mensuplarının ele geçirilmesi için güvenlik mensuplarınca mezkûr adrese gidilmiş, eve girilmek istenildiğinde, içeride bulunanlar güvenlik kuvvetlerine silahla karşı koymuşlardır” Meydana gelen çatışma esnasında Atilla Özkan adlı şahıs yaralanmış ve hastaneye götürülürken ölmüştür. Bahsi geçen gizli örgüt ile ilgisi oldukları anlaşılan 15 kişi meyanında, Hasan Tosun da gözaltına alınmıştır. Evde yapılan aramada 3 adet tabanca, 2 adet sustalı bıçak, bol miktarda mermi ve elde yapılmış patlamaya hazır bombalar ele geçirilmiştir.

Sanıkların sorguları tamamlandıktan sonra. Devlet Güvenlik Mahkemesine sevk edilmişler ve 17.1.1976 günü Devlet Güvenlik Mahkemesince tutuklanmışlardır. Soruşturma esnasında, 27.11.1975 günü, İstanbul Üniversitesi Turan Emeksiz lokantasından çıkıp merkez binaya giderken, Süleyman Bulut adlı öğrenciyi yaralamak suçundan da, hakkında yine Devlet Güvenlik Mahkemesince ayrıca tutuklama kararı verilmiştir”

Bu gibi olaylarda ele geçirilen bütün sanıklar işkence gördüklerini iddia etmektedirler. Tahkikat yaptırılmıştır, müfettişler gidip tahkikat yapmıştır. Bu tahkikat sonunda, bir işkence söz konusu olmadığı açıklıkla İçişleri Bakanlığına bildirilmiştir.

Binaenaleyh, savunduğunuz veyahut problemini dile getirdiğiniz Hasan Aksu, TİKKO örgütünün mensubudur. Bu TİKKO örgütü Türkiye’de anarşinin nüvelerinden birisidir. Kendisinin, gezip tozduğu yerde yakasına yapışılmış değildir. Tabanca ile mermiyle, dinamitle, patlamak üzere olan dinamitle yakalanmıştı; Başka birisini yaralamaktan da suçludur, kendisine de bir işkence yapılmadığını resmi kayıtlar göstermektedir.

Şimdi, resim bilgi bu, eğer bu bilgi ile iktifa etmezseniz, bu bilgi doğru değilse, tekrar meseleyi dile getirirsiniz, tekrar cevap veririz. (C.H.P. sıralarından gürlütüler)

Şimdi Sayın sözcü burada...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Ya fotoğraf?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Manisa’da Battal Öz’ün 27.2.1975 tarihinde öldürüldüğünden bahsediyor, öğretmenlerin öldürülmesiyle ilgili olarak; keza Adapazarı’nda da hikmet Demir’in 4.6.1975 tarihinde öldürüldüğünden bahsediyor.

Bu iki olay hakkında da Yüce Meclise bilgi vermek istiyorum; çünkü bunlar veriliyor, veriliyor, sonra yine aynı şeyler tekrarlanıyor. Şimdi bakalım ne olmuş:

Manisa'daki Battal Öz hâdisesi şudur: Battal Öz, Manisa'nın Turgutlu kazası-nın Ahmetli bucağında Barbaros İlkokulu Öğretmeni; aynı okul öğretmeni İbrahim Başar... Cinnnet getirmiş, evvelâ gitmiş babasını öldürtmüştü; sonra önüne çıkan kardeşini, anasını, kimi bulduysa öldürmeye kalkmış, sonra önüne bu arkadaşına çıkmış; Battal Öz, bu bahtsız insanı da öldürmüştü. Babasını öldürmüştü, sonra öz kardeşini öldürmüştü; halen de akıl hastanesindedir. (C.H.P. sıralarından "Ölmemiş" sesleri) Ben bunu 10 Aralık 1975 günü yapmış bulunduğum basın toplantısında beyan etmişim. Sonra, gelmişiz bütçe müzakerelerinde, burada beyan etmişiz; yine geliyor Battal Öz... Cinnnet getirmiş, anasını öldürmüştü, babasını öldürmüştü, başkasını da öldürmüştü; gitmiş akıl hastanesine... E, "Bu Battal Öz'ü öldürttünüz" diyor. E, bunun içinden çıkamayız, (C.H.P. sıralarından "Ya diğerleri?" sesi) Ondan sonra, evet diğerini de söyleyeceğim, hikmet Demir'i de söyleyeceğim: Sakarya ilkokulu öğretmenlerinden; bir içkili gazonoda masa arkadaşlarıyla birlikte çıkan kavgada ölmüş; vukubulan silahlı çatışmada ölmüş; Sapanca gölünün kenarında bir gazonoda çıkan kavgada birbirlerini vurmuşlar. Hikmet Demir bu...

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Yalan o, yalan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte, 10 Aralık 1975 tarihinde de bunu beyan etmişiz, söylemişiz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Hikmet Demir kurşun yağmuruna tutuldu; yalan o.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Binaenaleyh, yani birbirini öldürecek; Hükümetin üstüne... Hükümet adam öldürmez ve öldürtmez, hiç bir Hükümet adam öldürmez ve öldürtmez. Bunlar iftiradan ibarettir, iftiradan ibarettir. Kim ne biliyorsa.., Türkiye'de yargı organı yok mu? Var. Bağımsız yargı yok mu? Var. E, oralara verin bunları, bağımsız yargıya verin. Onun içindir ki, Battal-Demir hikâyesi de bundan ibarettir. (C.H.P. sıralarından "Yargı organı kararlarını ne yaptınız?" sesi)

Yargı organının,.. Sayın milletvekilleri, huzurunuzda bulunan Hükümet, Türkiye'nin bütün haklarına sahiptir.

Efendim, "Dış meseleler çözülememiş". Hangi dış mesele çözülememiş? (C.H.P. sıralarından "Aaa!" sesleri)

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Ege çözüldü mü? Kıbrıs çözüldü mü?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tamam, ben de onu öğrenmek istiyorum zaten.

Çözülemeyen dış meseleler, nasıl çözülmesi lazım ki de, Hükümetin ne yapması lazım ki de, yapmamış? Dış meseleler sadece bizim irademize bağlı değildir, dış meseleler karşı tarafın da iradesine bağlıdır. Dış meseleleri çözmüş olmak için Türkiye'nin haklarını feda mı edelim? "Çözüldü" denmiş olması için, Türkiye'nin haklarından vaz mı geçelim? Bu mümkün değildir.

Kaldı ki, "Kıbrıs" diyorsunuz; Kıbrıs, 1975 senesinin Martındakinden bugün daha iyidir. Neden? Çünkü, Kıbrıs'ta bir Federe Devlet kurulmuştur 1974 senesinin Eylülünde; Ekiminde yoktu, bir federe devlet kurulmuştur. Bu federe devlet seçim

yapmıştır; bu federe devlet Anayasa yapmıştır; bu federe devlet kendi kendisini idare etmektedir, bir. 2: Kıbrıs'ın ekonomisi bugün 1974'ten ve 1975'ten çok daha iyidir; ekilmedik bir karış toprak yoktur, arazi kurumamıştır, ekinler iyidir, ağaçlar kurumamıştır. 3: Kıbrıs'ta 120'ye yakın fabrika var; bu fabrikaların hemen tümü işletilmeye başlanılmıştır. Kıbrıs'ta siyasi solüsyon bulunacaktır; Kıbrıs'ta siyasi solüsyon bulunması fevkalâde zordur, halledilemeyen odur.

Ege meselesi, dün, 1974'te “Bizim bir Ege meselemiz yoktur” diyen Yunanistan, “Ege bizim gölümüzdür” fiilen Yunanistan, masanın başına oturmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri bu meseleleri barış yoluyla halletmeyi göze almışlardır.

Değerli milletvekilleri, söylemek istediğim şey şudur: Türkiye’de...

OĞUZ YAZICIOĞLU (Adana) — Gizli protokolden ne haber?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Protokolde bunların hepsi vardır, bizim protokolümüzde de. Hükümet Programında da bunların hepsi vardır.

Sayın milletvekilleri, Türkiye’nin zor meseleleri var. Bu meseleleri bağırarak çağırarak halletmek mümkün değil; bunları düşünerek, taşınarak ve gönül ve el-birliği, yaparak halledebiliriz. Biz bu niyetlerle Yüce Meclisin önünde bulunuyoruz. Hükümet, Türkiye’nin bütün meselelerini göğüsleyecek güce sahiptir evet, Hükümet olmak iddiadır; Türkiye’nin bütün meselelerinin altından kalkacak güce sahiptir. Bu güçle önünüzde bulunuyoruz. Türkiye’nin bütün meselelerini tatad etmiş, bunların her birisiyle uğraşmak için, azimle, şevkle uğraşmak için büyük bir kararlılığa sahiptir.

Hükümet huzurunuzdadır; Hükümet, Cumhuriyet Hükümetidir. Hükümeti tahkir ve tezyif etmeyiniz, tenkit ediniz, aydınlatıcı yol gösteriniz, bildiğiniz şeyleri söyleyiniz. Nihayet, Türkiye’nin başka Hükümeti yoktur; bu Hükümet sizin de hükümetinizdir, yani Türkiye Cumhuriyetinin hükümetidir. Onun içindir ki, bunlardan bir şey çıkmaz; Türkiye’nin bütün meselelerinin hallini istediğiniz Hükümeti küçük düşürmekle elinize bir şey geçmez. Beğenmediğiniz şeyleri dile getirin, bütün denetim yollarını da kullanın, ama ağıza alınmayacak sözleri söylemekle bir şey çıkmaz; çünkü çirkinlikte yarışın sonu yoktur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Burada komünizm tehlikesi dile getirildi; savunmamızın ihtiyaçları dile getirildi. Bunlar birtakım şiddetli üslup içerisinde, yumuşak üslup içerisinde dile getirilmiş, bunun önemi yoktur; bunlar Türkiye’nin meseleleridir. Yalnız, Türkiye bugün için 42 milyondur, yarın, beş sene sonra Türkiye 50 milyon olacaktır ve birçok zorlukları bulunan Türkiye’nin başka memleketlerin önünde eğilmesi mümkün değildir; bunun içindeyiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Türkiye bunu göze almaya mecburdur; Türkiye, eğilmeden bu meseleleri halletmeyi göze almaya mecburdur. Zorla, başka devletlerin baskısı ile Türkiye’nin bir meseleyi halletmesi mümkün değildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabul etmeyeceği ve milletin kabul etmeyeceği bir solüsyonu da, bir hal şeklini de, hangi meselede olursa olsun, Cumhuriyet

Hükümeti olarak biz, ne milletin önüne koruz, ne de Türkiye Büyük Millet Meclisi-nin önüne koruz. Sorumluluk anlayışımız budur ve bu sorumluluk anlayışımızdan ayrılmayacağız. Zor meseleler üslendik, desteğinize, irşadınıza, aydınlatmanıza, denetlemenize muhtacız.

Cenabı Allah yardımcımızdır, hepinize saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Değerli Arkadaşlarım, gecenin bu saatinde vaktinizi fazla almayacağım.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Efendim, grup adına konuşamaz Bakan.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, ne konuşuyor?

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Sayın Demokratik Parti Milletvekilinin...

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Asiltürk.

Sayın Faruk Sükan'ın konuşmasıyla ilgili zabıtlar tetkik edilmiştir. Sayın hati-bin konuşmasında geçen ibare ile ilgili sözlerden dolayı İçtüzüğün 70'nci maddesi-ne göre açıklamada bulunmak üzere söz vereceğim.

Buyurun.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Kime efendim, hangi sığata, kime?

BAŞKAN — Sayın Asiltürk'e, M.S.P. Grubu adına Sayın Asiltürk.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Grup adına konuşamaz ki! Parlamentoyu dejenere etmeyiniz. Şener Battal Bey söz istedi Grup adına ona söz verin.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Grup adına konuşamaz, ona söz veremez-siniz.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, burada bir Hükümet programı konuşulurken...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Meclisin kurallarım altüst etmeyin; İçtü-züğü çiğnetmeyin; Meclislerin kurallarını altüst ettirmeyin, İçtüzüğü çiğnettirme-yin Sayın Başkanım, çok rica ederim.

BAŞKAN — Çiğnenmiyor kardeşim; rahatsız olma, rahatsız olma, çiğnenmi-yor.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Grup adına konuşuyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Yapma Sayın Bakan, Grupunuz adına ko-nuşamazsınız.

BAŞKAN — Sayın Genel Başkan, kime müsaade ediyorsanız o konuşsun.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Partime yapılan sataşma ile ilgili olarak, Grup Başkanvekili sıfatı da üstümde olduğundan ve şahsımla ilgili... Aynı şekilde vali tayinleri dolayısıyla birtakım sözler söylendiğinden cevap verme hakkım doğmuştur. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Değerli Arkadaşlarım, müsaade etmiş olsaydınız, şimdiye kadar zaten bitirirdim.

Burada Hükümet Programı konuşulurken, aslında Hükümet Programıyla uzaktan yakından alâkası olmayan bazı mevzularda talihsiz beyanlarda bulunuldu. Birtakım suni heyecan gösterilerinin arkasında bazı şeyleri söylemek, onların doğru olmasını gerektirmez

Değerli arkadaşlarını, bir paranın üzerinde, o paranın kimin tarafından kullanıldığı, kimin tarafından onun üzerine yazı yazıldığı bilinmeden, bir işçi gelmiş, bir parayı almış, Sayın parlamenterlere götürmüş; bunun üzerinde de, “Tek önder Peygamber” yazılıymış, işçi bunu Sayın parlamentere götürünce, bu parlamenter kendi yargısıyla bunu Partimizin ilçe başkanının kendisini yazdığı bir para olarak değerlendirip buraya getirmesi fevkalâde üzücü bir olaydır.

FARUK SÜKAN (Konya) — İşçinin değil efendim, savcılıktan aldım.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Değerli Arkadaşlarım, buraya olayı getiren Sayın arkadaşım da farkında değil, meseleyi bilmeden konuşuyor.

Bir işçi geliyor, bir para getiriyor; bu paranın üzerinde “Tek önder Peygamber” yazılı imiş; yazar ya. Bu işçi savcılığa müracaat ederek “Bu paranın üzerindeki yazıyı M.S.P. Ermenek ilçe Başkanı yazdı” diyor.

Hadise adliyededir; neyse, neticeye varacaktır; ama üzücü olan taraf budur. Bir parlamenter buraya gelip, bir işçinin paranın üzerinde yazdığı bir yazıyı doğrudan doğruya kendisini yargı organının yerine koyarak, “Bunu filan adam yazmıştır” diye burada altını damgalıyor. Hadise adliyeye intikal etmiştir, ne olduğu belli değildir, kimin yazdığı belli değildir, netice alınmamıştır. Burada bunların üzerinde konuşmak fevkalâde ayıptır.

FARUK SÜKAN (Konya) — Aynı şeyi söylüyorum.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Aynı şeyi söylüyorsanız, niye burada söylüyorsunuz? Gidin savcılıkta söyleyin.

Değerli Arkadaşlarım, ikinci bir husus; 26,5 ay bu Hükümet?

FARUK SÜKAN (Konya) — Neden alınıyorsunuz beyefendi? Ben samimiyetle ortaya koydum.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Teşekkür ederim Sayın parlamenter.

26,5 ay bu Hükümet görev yaptı. Bu görevi yaparken bir kaymakam vaktiyle ezan okumuşmuş, onu biz vali yapmışız!

Ben şahsen bilmiyorum; samimi olarak itiraf edeyim, ben bilmiyorum böyle bir şey var mı, yok mu bilmiyorum; ancak burada üzerinde durulması gereken başka bir husus var. Değerli Arkadaşlarım, diyor ki: “Namaz kıldı diye vali oluyor kaymakamlar”

Şimdi, burada temel bir meseleye geliyoruz: Hani layiklik vardı, hani layikliğe hepimiz riayet ediyorduk? Demek, kaymakam namaz kılsa, bütün vasıflarına rağmen vali olamaz; vali olmaması için namaz kılmaması lâzım.

Değerli Arkadaşlarım, layikliğin gereği...

BAŞKAN — Sayın Bakan, konu dışına çıkmayalım. Sayın Bakan...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla)

— Değerli Arkadaşlarım, layikliğin ne olduğunu bilmemiz lâzım. Bu arkadaşım, Konya’da kaybettiği oyların hesabını benden soracak sa, onun mesulü ben değilim.

FARUK SÜKAN (Konya) — Müfettiş raporlarıyla söyleniyor.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Başka yerlerden hesap sormalıdır; ancak, layiklik bir devlet sistemidir; fert layik olmaz...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, ne için söz aldı?

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Ferdin bir inancı vardır, o inanç şöyledir veya böyledir, ama...

BAŞKAN — Sayın Bakan, konu dışına çıkmayalım.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Devlet layiktir; devletin prensipleri inançlara göre değildir.

BAŞKAN — Sayın Bakan, konu dışına çıkmayalım, ben bundan dolayı söz vermedim.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

İster şuna inansın, ister buna inansın, devletin nazarında o kişi aynı muameleyi görür; ister namaz kılsın, ister kılmassın, aynı muameleyi görür...

FARUK SÜKAN (Konya) — Oğuz, sen Türk adaletini mahvettin.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Devletin valisi namaz kılsa, o reddedilmez; kılmazsa, onun hakkında cezai işlem yapılmaz, layiklik budur; devletin prensibidir, devletin sistemidir, yoksa, fert layik değildir; ferdin bir inancı vardır, ya Hristiyan’dır, ya Müslüman’dır, ya başka bir şeydir. E, bunu anlamadıktan sonra ben ne anlatayım değerli arkadaşlarım?

Bu kabil konuşmaları yersiz buluyorum.

İfade etmek istiyorum ki, haksız, art maksatlı bu kabil iftiralar, onları yapanlara, ancak iade edilir.

Yüce Meclise saygılar sunarım. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Şahsı adına söz Sayın İsmail Özen’in, buyurun efendim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

İSMAİL ÖZEN (Eskişehir) — Sayın Başkan, Meclisimizin saygıdeğer üyeleri;

Sayın Demirel Hükümetinin 36 sayfalık Hükümet Programını dikkatle dinleyip takip eden arkadaşlarımla ben de satır satır, nokta ve virgülüne varıncaya kadar takip ettim. Görüşlerimi belirtmek üzere söz almış bulunuyorum.

Geçmiş dönemlerdeki hükümet programlarıyla karşılaştırma olanağını yasal süre içerisinde buldum. Programın kaleme alınmasından daha çok önemli olanı, uygulanmasıdır. Bu bakımdan, programı uygulayacak olan hükümet üyeleri, bakanların büyük bir çoğunluğunun, önceki Demirel Hükümetlerinde görev almış kimseler olması, maalesef daha önceki programı uygulamamış, plan - program yerine hissi uygulamalara öncelik ve önem verilmiş; bu nedenle Koalisyon Hükümeti içerisinde dayanışma kalmamış, birbirine güven, saygı duyulmadığından, milli Cephe Hükümeti üyelerinin bazılarınca bir çeşit yorgana benzetilmiş; Hükümet içte ve dışta itibarını yitirmiş, hükümet olma gücünü kaybetmiş; onun için de, başta Hükümet Başkanı ve diğer Hükümet üyeleri ve bağlı bulundukları siyasi parti grupları bunu kabul ederek, Sayın Ecevit'in 2,5 sene önce önermiş olduğu erken seçim önerisini, 2,5 sene geçtikten sonra anlayabilmiş ve görebilmiş olduklarından erken seçime gidilmiştir.

Niçin, neden erken seçime gidildiği açıkça ortadadır. Demokrasi idaresinde yasalar çiğnendiği, hiçe sayıldığı, mal ve can güvenliği kalmadığı, eğitim özgürlüğü kalmadığı, içte huzur, dışta onurlu Türk Devletine gölge düşürüldüğü, demokrasi Haresi nepotizm idaresine dönüştürüldüğü, demokratik hukuk devletine gölge düşürüldüğü için, 2 sene 3 ay içerisinde 314 yurttaşımızın öldürüldüğü, siyasi cinayetlerin istenildiği, 2.400 yaralama olayının olduğu, hadise yapanların % 80'inin bulunmadığı, suçluların Hükümetçe müdafaa edilip, suçları örtbas edilmeye çalışıldığı için, demokrasiyi yaşatma kararında olan güçlerin ve halkın tepkileriyle dayanılmaz durum içerisinde bulunan Türk halkının tepkilerine koalisyon içerisinde bulunan vicdan ve ahlâkından emin olduğumuz arkadaşlarımızın, Cumhuriyet Halk Partisinin 2,5 sene evvel söylemiş olduğu erken seçimden başka çarenin kalmadığını gören Yüce Meclisin aldığı karar gereğince erken seçime gidilmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanına, Anayasa gereği, hükümet kurma görevi Sayın Ecevit'e verildiğinde, Türkiye'yi nepotizm idaresine dönüştürenlerin yaygaraları ayyuka çıkmış, "Çankaya Hükümeti" diye bağırımları, Türk ulusunun, sağduyu sahibi milletimizin gözünden kaçmamıştır.

Türkiye'de hükümet atama mercii yalnız Çankaya'dır, Sayın Cumhurbaşkanıdır. Siz de bu Hükümeti oradan onay alarak kurdunuz ve bu programınızı burada Mecliste görüşüyoruz. Güvenoyu alırsanız Hükümet olmaya devam edeceksiniz, alamazsanız ki, inşallah alamayacaksınız tıpış tıpış Çankaya'ya gidip, emaneti Cumhurbaşkanıya teslim edeceksiniz.

Adalet Partisi, milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi içerisinde vicdanlı, ahlâklarından emin olduğum bütün arkadaşlarımla, Demirel Hükümetinin nepotizme dönüşmesinde, sapmasına engel olacaklarını da ümit ediyorum. Genel Başkanlarının her dediğine gözü kapalı "Evet" demeyecek, yüce milletin geleceğini endişeli günlere götürecek bu tutuma gruplarca karar alınmış olmasına rağmen,

“Hayır” diyecek arkadaşlarımız elbette olacaktır. Onların vicdanları size güvenoyu vermeye razı olmayacaktır. Siz her ne kadar, “Vicdanım razı olmuyor” diyen bir arkadaşımıza, “Vicdanım razı olmuyor demek ayrı, güvenoyu vermiyorum demek ayrı” diye, geçmişte, “Dün dündü, bugün bugündür” deyimini Türk politika hayatına getirerek politikaya devamı düşünüyorsanız da, devlet adamlığına yakışmayan bu adetlerinizden dolayı Türk ulusunun vicdanlarında Sayın Demirel herhalde suçlusunuz. Sizin durumunuzda olup da politikaya devam eden, dünyanın hiçbir yerinde hiçbir kimseye rastlanılmamıştır ve yoktur.

Ayrıca, Hükümet Programında ve yukarıda saydığım nedenlerden ve bazı bakanların geçmişteki tutumlarından dolayı da program uygulanacak nitelikte değildir. Çünkü, daha evvelki programda, hükümet programlarına almış olmanıza rağmen, bu programın da 10’ncu sayfasındaki seçim birliğini neden evvelki hükümetlerinizde ele almadınız? Seçime gidinceye kadar ortaklarınıza seçim birliği vaat ettiniz; ama seçimde onları kaderleriyle başbaşa bıraktınız, en büyük kötülüğü onlara siz yaptınız. Milli Selâmet Partisine verilen her oyun Cumhuriyet Halk Partisine verilmiş olacağını siz söylediniz. Onun için de, Cumhuriyetçi Güven Partisinin bu duruma gelmesine siz sebep oldunuz. Şimdi, gerçekten o partileri sevenleri inandıracığınızı mı zannediyorsunuz? Bu Hükümetin devam etmesinde, diğer partilerin gelecekte müşkül duruma düşeceklerini bilmediklerini mi sanıyorsunuz?

Yine Programın 12’nci sayfasında, “Devlet Mühendislik Mimarlık Akademilerini ülke ihtiyaçlarını da nazara alarak artıracamız ve öğretim üyelerimin yurt dışında yetiştirmelerine öncelik vereceğiz” şekli yazılır.

Öğretim görevlisi bulunmadan, bir mühür bir müdürle okul açılmasının anlamı yoktur. Daha evvelki hükümet programlarında da bu hususlar vardı. Neden gerçekleştirmediniz? Şimdi buna inandıracığınızı mı zannediyorsunuz?

Yine, Programın 15’nci sayfasında, “Kalkınma modelimiz millidir ve memleket gerçeklerine dayanacaktır. Kalkınma planlı ve dengeli olacaktır” deniliyor.

Devlet Planlama Teşkilâtını iki buçuk yıldır fonksiyonsuz hale getirdiniz. Zira, daha önceden sizin, plan yerine pilav istediğinizi Türk halkı bilmektedir. Bu çelişki nedeniyle size güvenoyu vermeyeceğim.

Yine Programda, Ziraat Bankasının öncelikle tarım kesiminde gerekli etkinliğe kavuşturulacağı İfadesi vardır. Bugün 350 dekar tapu ipoteği ile 75 bin lira traktör kredisi, 1.000 dönüm tapu ipoteği ile 200 bin lira biçer - döver kredisi, bin liradan on bin liraya kadar çevirme kredisi alan, Türk çiftçisinin içerisinde % 10 kişidir. Elinde imkân olmayan % 90 Türk çiftçisi vatandaşımıza ne vereceksiniz; bugüne kadar ne verdiniz?

Halk Bankası kanalıyla 6 milyar kredi alan esnaf ve sanatkârlarımızın durumu ne olacaktır? Türkiye’imizde dağıtılan 115 milyar kredinin 18 ilâ 21 milyarını Ziraat Bankası kanalıyla ziraatçi kesim almaktadır. 6 milyar krediyi küçük esnaf ve sanatkârımız Halk Bankası aracılığı ile kullanmaktadır. Bakiye kalan 80-85 milyar krediyi bir avuç mutlu azınlığın aldığından haberiniz yok mu? Bunları açık ve seçik olarak Programa almadığınız için güvenoyu vermeyeceğim.

Yine, Programın 18'nci sayfasında, topyekûn kalkınmayı hedefine ulaştıran köyün ve köylünün öncelikle kalkınmasına önem vereceğiniz ibaresini kullanıyorsunuz. Daha önceki Sayın Ecevit Hükümeti Programında kalkınmayı köylüden başlatacağı ifadesinden esinlenerek kopya edilmiş bu ifadeyi nasıl izah edeceksiniz?

Yine, Program okumanız sırasında, 24'ncü sayfada yazılı olmasına rağmen, okumadan geçtiğiniz, “yabancı sermayeye devir imkânlarını geliştirecektir” cümlesini nasıl izah edeceksiniz?

Türkiye nüfusunun % 52'sinin belediyeler bölgesinde yerleşmiş olmasına rağmen, Programda belediyelere ait gerekli ifade birkaç cümleden ibarettir; “Belediye hudutları içerisindeki yolların yapım ve onarım, bakım çalışmalarını hızlandırmak için gereken tedbirler alınacaktır” denilmektedir.

Bundan önceki hükümetiniz dönemlerinde kaybettiğiniz belediyelerin normal alacakları kredileri verdirtmeyip, o belde halkına, size oy vermediği için ıstırap çektiðinize hakkınız var mıdır?

Kazanamadığınız belediyelerin yol yapımlarına da yardımcı olacağınızı, kredilerini verdireceğinizi Yüce Meclis ve Türk ulusu huzurunda söyleyemeyeceğiniz için size güvenoyu vermeyeceğim.

Tüm belediyelerimizin bütçesi 8-9 milyardır. Bu para ile 22 milyon insana ve her şeyin var oluşundan, yok oluşuna kadar her canlı ve her cansıza hizmet götüren belediyelerimizin hâlâ 1930 yılında çıkan 1580 sayılı Yasa ile yönetildiği, 1977 Türkiye'si ve daha sonrası Türkiye'sinin belediyelerine bu yasa ile hizmet yapmaları olanaksızdır; hizmet yapıyor ise de, çok zordur. Görev yapan arkadaşlarımız bunu çok iyi bilirler.

Programda açık ve seçik olarak bu konulara yer verilmediği için, 1580 ile 5237 sayılı Yasa değişiklikleri ve 1930 yıllarında çıkan Köy Kanunu ile Çiftçi Mallarını Koruma Kanunları tadili ve ele alınacağına dair Programda hiç bir ifade bulunmadığı için güvenoyu vermeyeceğim.

Programda bulunan, Edirne - Gürbulak ile İstanbul - İskenderun yollarının geliş gidiş şeklinde yapılacağı var; ama 12-13 senedir İstanbul'dan Gebze'ye kadar olan yolu yaptıramayan Hükümetin, İstanbul'dan İskenderun'a kadar olan yolu yaptıracığı inandırıcı değildir. Bu yol için 9 milyar dolar karşılığı 150 milyar parayı iç huzursuzlukları nedeniyle bu Hükümetin harcama yapıp, yolu tamamlayacağı inancında olmadığım için güvenoyu vermeyeceğim.

1977 yılından bu yana ambargo konusunda hiçbir tedbir almamış, devamlı elpençe divan duran Hükümet, Amerika ve Rusya ile iyi ilişkiler sürdürüp, dostluğu devam ettireceği şeklindeki, Programa alınan metne yabancılar dahil, hiç kimse inanmadığı için güvenoyu vermeyeceğim.

Kamu görevlisi devlet memurları dahil, yurt içindeki ve yurt dışındaki işçi kardeşlerimizin, işveren ve sanayicilerimizin, bu kurulacak Hükümete güven duymadıkları için, Türk öğretmeninin büyük bir çoğunluğuna bu Hükümetin ıstırap çekti-receği için, ana ve babaların evlât acılarına tahammülleri kalmadığı için, kardeşi kardeşe vurdurduğu için bu Hükümete güvenoyu vermeyeceğim.

Adalet Partisinin yekdiğerine Hükümet kurduğu veya Demire! koalisyonlarında devamlı hükümette görev alan benim hemşerimin bu Hükümette görev almış olmasını üzülererek görüyorum. Hükümette görev aldığı sürece Türkiye'mize hiçbir yararı olmamış, olmadığı gibi, benim vilâyetime de hiçbir yaran olmayan, yalnız Sayın Demirel'in koruma görevlisi gibi yanından ayrılmamış, hizmet getirilmesi yerine kilometre taşı gibi durduğundan, akıl hocalığı yapmanın ötesinde hiçbir icraatı bulunmayan, hani bir deyim vardır, "Yarım hoca insanı dinden, yarım doktor insanı candan eder" misali bundan başka hiçbir şeyi olmayan, geçmiş dönemlerde Demokrat Partili yurttaşlarımıza ağzına gelen her şeyi Söyleyen, bizim söylediklerimizi de söyleyen bu hemşehrimizin tekrar, Hükümette görev almasını üzülererek gördüğüm için güvenoyu vermeyeceğim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Değerli Arkadaşlarım, en az karışımızdakiler kadar imanlı ve inançlı Müslüman olduğumuzu, Türk ulusunun refahı ve huzuru, geleceği için bu kürsüden doğru dürüst hizmet edeceğimize namusumuz üzerine and içip, yemin eden kişi olarak üzerime düşeni yaptığının huzuru ve inancı içerisinde güvenoyu vermeyeceğim.

Değerli Arkadaşlarım, biraz evvel Sayın Başbakanı dinledik: Ülkenin gerçekleriyle, mantıkla, Demokrat Partinin devamı olan Adalet Partili arkadaşlarımın ne olur akliselimle dinlemesini rica edeceğim.

Hükümeti ve Başbakanlığı devraldığı zaman Adalet Partisinin oyu % 56 idi. Bugün milli cepheyi oluşturanların oyunun % 52'ye çıkışıyla iftihar eder görünmesinden dolayı güvenoyu vermeyeceğim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Değerli Arkadaşlarım, sizi ve inanmış gibi görünenleri elbette inanmış gibi parti grup kararlarına uydurulması gereken disipline uyması bakımından gerekeni yapabilir, ama bizim gibi düşünen, bu memleketin geleceğine, ülkenin selâmete çıkması için düşünenlere bunu yutturamayacağı için güvenoyu vermeyeceğim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Değerli Arkadaşlarım, Hükümetin güvenoyu alacağı, elbette güven oylamasına geçildiği gün belli olacaktır. Elbette bunun kesin olmadığını inşallah Cenabı Allah size gösterecektir.

Yüce Meclisimize ve Türk Ulusuna saygılar sunar, hepinizi hürmetle selâmlarım aziz arkadaşlarım. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Konuşmaların devam etmesine dair bir Önerge vardır; okutup, oylarınıza sunacağım.

Millet Meclisi Başkanlığına

Ancak saygı gereği adına Hükümet programı demek zorunda bulunduğum, 2.000 yılına kadar bile yerine getirmesi mümkün olmayan, dayanak ve kaynak gösterilmeyen vaatler yığınağının oluşturduğu Hükümet belgesinin, bir başka deyimle programsız, programın değer kazanmasına yönelik eleştirilerin devamında yarar görüldüğünden, Sayın Başkanlığınızdan görüşmelerin devamını, söz istemiş bulunan Sayın milletvekillerinin konuşmaları için olanak tanınmasını saygıyla arz ve talep ederim.

Mevlüt Güngör Erdinç (Yozgat)

BAŞKAN — Oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Hükümet programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güvenoylamasının, Anayasanın 103 ve İçtüzüğümüzün 105'nci maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir. Buna göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylaması yapmak için 1 Ağustos 1977 pazartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 23.56

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 25****Sayfa 208-216****01.08.1977 Pazartesi****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN:** Geçici Başkan Kinyas Kartal**GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ:** Ertuğrul Günay (Ordu)

Selâhattin Öcal (Ankara)

Açılma Saati: 15.00**Güvenoylaması**

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103 ve İçtüzüğümüzün 105'inci maddeleri gereğince güvenoylaması yapılacaktır. Oylamaya geçmeden önce, dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağım:

İçtüzüğümüze göre, dinleyiciler, sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır.

Güvenoylamasının açık oy şeklinde yapılması İçtüzük gereğidir. Açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir. Bu konuda bir önerge vardır, okutuyorum:

Millet Meclisi Başkanlığına

İçtüzüğün 105'inci maddesine göre açık oylama ile yapılacak güven oylamasının ad okunmak suretiyle yapılmasını arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

A.P. Grubu Başkanvekili

M.S.P. Grubu Sekreteri

Edirne**Konya**

İlhami Ertem

Şener Battal

M.H.P. Grubu Başkanvekili

Konya**İstanbul**

İhsan Kabadayı

Numan Uzun

Bolu**Niğde**

Müfit Bayraktar

Hüseyin Avni Kavurmacıoğlu

Ordu**Muş**

Bilâl Taranoğlu

Kasım Emre

İzmir**Samsun**

Ali Naili Erdem

Nafiz Kurt

Kayseri

Kemal Doğan

İzmir

Aysel Uğural

Çanakkale

İrfan Binay

Kayseri

Mahmut Şevket Doğan

Muğla

Ahmet Buldanlı

BAŞKAN — Bir önerge daha vardır, onu da okutuyorum:**Sayın Başkanlığa**

Oylamanın açık oyla ve ad okunarak yapılmasını arz ve teklif ederiz.

Sivas

Enver Akova

Zonguldak

Ahmet Gültekin Kızılışık

İzmir

Ali Naili Erdem

Tekirdağ

Nihan İlgün

Kocaeli

Adem Ali Sanoğlu

Denizli

Mustafa Kemal Aykurt

Ankara

İsmail Hakkı Köylüoğlu

Kırşehir

Mustafa Eşrefoğlu

Amasya

Etem Naci Altunay

Amasya

Muhammet Kelleci

Aydın

Behiç Tozkoparan

Sinop

Hilmi İşgüzar

Samsun

Mustafa Dağıstanlı

BAŞKAN — Güvenoylamasının ad okunmak suretiyle yapılmasını ve adı okunan Sayın milletvekilinin ayağa kalkarak, yüksek sesle, “kabul”, “ret” veya “çekin-ser” kelimelerinden birini ifade etmek suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylama işlemine Adana seçim çevresinden başlıyoruz.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Hasta olan arkadaşımız var Sayın Başkan.**BAŞKAN** — Bir hasta milletvekili vardır, önce onun oyunu alalım.

Sayın Bahri Dağdaş?

BAHRİ DAĞDAŞ (Kars) — Kabul.**BAŞKAN** — Adana seçim çevresinden başlıyoruz efendim.

(Adana milletvekillerinden başlanarak oylar toplandı)

BAŞKAN — Güven oylamasının sonucu gelmiştir; okutuyorum:

“Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103 ve İçtüzüğün 105’nci maddeleri gereğince yapılan güvenoylmasının sonucu:

Oy sayısı: 448

Kabul: 229

Ret: 219

(A.P., M.H.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Bu sonuca göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümete Millet Meclisince güvenoyu verilmiştir.

Kendilerini kutlar, ulusumuz ve yurdumuz için hayırlı olmasını dilerim. (A.P., M.S.P. ve M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Buyurunuz Sayın Başbakan. (A.P. sıralarından ayağa kalkarak, “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Huzurunuzda bulunan Cumhuriyet Hükümetini... (Dinleyici üst localarında karışıklıklar)

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Polise karşı geliyorlar Başkan. (C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler)

Polise karşı geliyorlar; dinleyici localarında polise karşı geliyorlar. (Dinleyici üst localarında gürültüler, ayağa kalkmalar, alkışlar)

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim. (Başkanın tokmağı vurma)

HASAN CERİT (Adana) — Devletin polisini dövüyorlar Başkan.

BAŞKAN — Görevliler görevini yapsınlar. Görevlileri işbaşına çağırıyorum. (Gürültüler)

Görevliler lütfen... Gürültü yapanları dışarı çıkaracağız.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Demirel’in polisini dövüyorlar. Devlet adamına saygısızlıktır bu.

BAŞKAN — Beyler, lütfen yerlerinize oturunuz. (Başkanın tokmağı vurma)

ETEM EKEN (Çorum) — Bakanların arabalarında getirdikleri adamlar yukarıda anarşi çıkarıyorlar. Böyle memleket idare edilmez. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen yerlerinize oturunuz... Sükûneti temin edelim. (Gürültüler)

NURETTİN KARSU (Erzincan) — (Başbakan Süleyman Demirel’e dönerek) Bir gün bunlar senin gözlerini oyacaklar...

HASAN CERİT (Adana) — Bakanların arabalarıyla gelenler yukarıda eşkıyalık yapıyorlar.

BAŞKAN — Beyler lütfen yerlerinize oturmanızı rica ediyorum; lütfen yerlerinize oturunuz. *(Gürültüler)* Lütfen beyler, lütfen yerlerinize oturunuz. Lütfen...

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Başkan, yukarıda Devletin polisini dövüyorlar.

HASAN CERİT (Adana) — Başkan, lütfen görevinizi yapın, yukarıya müdahale edin.

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen... Lütfen beyler, yerlerinize oturun... *(Gürültüler)* Ne yapalım, olmuş... Yerlerinize oturunuz.

EMEM EKEN (Çorum) — Polisi dövüyorlar Başkan. *(Gürültüler)*

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Senin Devletçiliğin bu kadar.

EMEM EKEN (Çorum) — Bakan arabalarıyla faşistleri doldurdular, eşkıyaları doldurdular, komandoları doldurdular.

BAŞKAN — Görevliler, lütfen, dinleyiciler tarafından gürültü yapılıyorsa, hemen bunları dışarı çıkarınız. *(Gürültüler)*

HASAN CERİT (Adana) — Devletin polisini Mecliste dövdürüyorsunuz Sayın Başkan. *(Gürültüler)*

EMEM EKEN (Çorum) — Polisi dövüyorlar Başkan.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Sayın Başkan, kulağınız duymuyor mu? Sağır mısınız?

EMEM EKEN (Çorum) — Bakan arabalarıyla taşıdılar bu insanları; dolmuş yaptılar. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Beyler, lütfen yerinize oturunuz. Lütfen... Rica ediyorum yerinize oturunuz; birbirimizi anlayalım, birbirimizi dinleyelim. *(Gürültüler)*

Lütfen yerinize oturunuz kardeşim.

HASAN CERİT (Adana) — Sayın Başkan, polisi dövüyorlar; onlar gitsin, ondan sonra oturacağız.

BAŞKAN — Peki, siz bekleyin, ben bekleyeyim; sonu ne olacak? Lütfen yerinize oturunuz.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — (Başbakan Süleyman Demirel'e dönerek) Faşist ahtapot, Meclisi eşkıyaya bastıramazsın. Meclise cepheyi doldurdun, Meclisi eşkıyaya bastırdın; şimdi de Parlamento'yu bastırıyorsun bu eserinle. Kan dökücüleri, kan. Eşkıya ile Meclise ihanet edemezsin.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Sayın Başkan, kulağınız duymuyor mu?

BAŞKAN — Kulağım duyuyor, sizin duymuyor. Oturun konuşalım; oturmadıktan sonra biz ne diyelim?

MEHMET GÜMÜŞÇÜ (Kayseri) — Bakanların arabalarıyla gelen insanlar dışarıya çıkacak.

TEYFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Sayın Başkan, Devletin polisini yumruklayan eşkiyalar var, onlar lütfen gitsin.

HASAN CERİT (Adana) — Görevinizi yapın, yoksa Başbakan konuşamaz burada.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Sayın Başkan, Devletin Polisini Millet Meclisinde dövenler, çıksın; tüm sözleriniz havada kalıyor. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen, lütfen, lütfen beyler, lütfen yerlerinize oturma- nınızı rica ediyorum, lütfen yerlerinizi alın. Sayın yöneticiler, lütfen yerinizi alın.

TEYFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Sayın Başkan, polisi dövenleri lütfen dışarı çıkarın; aksi halde Başbakan konuşamaz.

HASAN CERİT (Adana) — Sayın Başkan, polisi dövenler dışarı çıkacak, şimdi çıkaracaksınız bunları.

BAŞKAN — Emniyet görevlileri, emniyet görevlileri, lütfen... Sizlere hitap ediyorum, bundan sonra gürültü yapan her kimse hemen dışarı çıkarılsın.

MEHMET GÜMÜŞÇÜ (Kayseri) — Sayın Başkan, konuşmanızın başında “Gürültü yapanlar emniyet görevlileri çıkaracak” dediniz; bu sözünüze bağlı kalmamızı istiyoruz.

BAŞKAN — Evet... Çıkarmazlarsa.. Belki çıkarılmamış; ben ne diyeyim?

TEYFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Lütfen dışarıya çıkartın onları.

BAŞKAN — Beyler, beyler, sizden bir ricam vardır, bunun için bir dakikanızı rica edeceğim. Ben, diyeyim, ben söylediğimi söyleyeyim, siz isterseniz kabul ediniz, isterseniz etmeyiniz; ben, size ille kabul ediniz demiyorum. Müsaade ederseniz biraz daha soğukkanlı olalım, lütfen beyler.. *(C.H.P. sıralarından gürültüler ve “özel militanlar gelmiş Meclise” sesleri)*

Lütfen beyler, lütfen oturup da bunu... *(C.H.P. sıralarından gürültüler. “Polisi dövenleri çıkartın” sesleri)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, polise tecavüz edenlerin çıkartılmasını istiyoruz.

BAŞKAN — Beyefendi, biz de diyoruz, polise tecavüz eden varsa, polis çıkar- sın. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Biz de bunu diyoruz; fakat “yok” diyor, tecavüz eden yokmuş. Ben ne yapayım?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Efendim, çağırın polisi, belirtsin. *(C.H.P. sıralarından, “söyleyin polisler çıkarsın, kendisine hakaret edenler çıkarılsın” sesleri)*

BAŞKAN — Ben tekrar diyorum, polis memuruna tecavüz eden varsa çıkarıl- sın, ben bunu tekrar ediyorum, *(C.H.P. sıralarından gürültüler ve “30, 32 ve 14 numara- lı Bakan arabalarıyla dolmuşlardır, buraya” sesleri)*

Sayın Başbakan, lütfen...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, tedbir alın.

BAŞKAN — E, kardeşim ne yapalım? Güvenoyu bitmiş, teşekkür edecek, etsin, bitsin canım; bunu bitirelim kardeşim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Görevlileri buraya çağırıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Hayrettin bey, bunun sonucu neye varacak? Bunu bitirelim beyler. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Görevliler, emniyet mensupları, lütfen çok dikkatli olunuz. *(C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Ne demek “dikkatli olun?” Göreve davet edin; sopa yiyen polisi kimin dövdüğünü öğrenin.

BAŞKAN — Ben ne yapayım, elimde ne var?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Polisi kimin dövdüğünü tespit edip yakalatmaya çalışınız.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Ya suçlu cezasız mı kalacak? *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyim, yerinize oturun kardeşim. *(C.H.P. sıralarından, “oturmuyoruz”, “polise dayak atanlar atılsın, sonra” sesleri)*

Yerinize oturun, yine söyleyeyim; yerinize oturmadan ne diyeyim? *(A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı gürültüler birbirleri üzerine yürümeler ve yumruklaşmalar)*

Gerekli tedbirleri almak üzere toplantıyı 15 dakika tatil ediyorum.

Kusura bakmayınız Sayın Başbakan.

Kapanma saati: 16.00

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Geçici Başkan Kinyas Kartal

GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ: Ertuğrul Günay (Ordu)

Selâhattin Öcal (Ankara)

Açılma Saati: 16.15

BAŞKAN — Millet Meclisinin 25’inci Birleşiminin ikinci Oturumunu açıyorum.

İçtüzüğümüzün dinleyicilerle ilgili kısmım tekrar hatırlatıyorum:

İçtüzüğümüze göre, dinleyiciler sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler, görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacak ve hakkında takibat yapılacaktır.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Amma bürokrat Başkanmışsın.

HAŞAN CERİT (Adana) — Önce, polise karşı gelenler dışarıya çıkarılsın.

EMEM EKEN (Çorum) — Dinleyiciler görevlileri tartakladılar, önce o dinleyiciler çıkarılsın.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, bu konuyla ilgili olarak söz istemiştım, söz talebinde bulunmuştım.

BAŞKAN — Beyefendi, Sayın Başbakan konuştuktan sonra, başüstüne.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Efendim, şu anda kürsüde kimse yok. Şu anda, sizin tavrınızla ilgili söz istiyorum.

BAŞKAN — Beyefendi, bir arz edeyim Sayın Hayrettin Bey, Sayın Başbakan, takdir buyurursunuz ki, kürsüdedir...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Arz edeyim...

Sözünü bitirdikten sonra, arz edeyim, memnuniyetle sizin arzunuzu yerine getiririm; size söz de vereceğim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, oturum kapanmıştır. Oturumdan oturuma kürsüde kişi bulunmaz, oturumun başıdır. Ben, oturumun başında olayla ilgili ve tutumunuzla ilgili söz istiyorum.

BAŞKAN — A be kardeşim! Başbakan kürsüde iken, ben O’nu oradan kaldırıp da sana söz versem, kabul eder misin? Senin gönlün buna razı olursa, benim de olur; ben onu arz ediyorum. Sayın Başbakan konuşmasını bitirsin, başüzere, size de söz hakkını vereyim, buyurunuz.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, oturum kapanmıştır. Şimdi ise oturumun başıdır; (A.P. sıralarından gürültüler) söz istiyorum.

BAŞKAN — Veremem. (Gürültüler)

Buyurun Sayın Başbakan. (C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Lütfen beyler, lütfen... (*Şiddetli gürültüler, C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar*)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, söz istiyorum. (*Gürültüler*) Siz, polisleri tartaklayanları koruyorsunuz, dışarıdaki anarşiyi Meclise getirmek için polisi tartaklayanları koruyorsunuz. (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Maalesef, Bilmiyorum ki, ne diyeyim? Lütfen dinleyelim.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Kardeşim, orası durdu, siz hâlâ durmuyorsunuz, ayıp be! (*C.H.P. sıralarından gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, buyurunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri; (*C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar*)

Hepinizi saygı ile selâmlıyorum. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar, C.H.P. sıralarından, sıra kapaklarına vurmalar*)

Huzurunuzda bulunan Cumhuriyet Hükümeti, güvenoyuna mazhar olmuştur... (*C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar*)

BAŞKAN — Lütfen beyler... (*Gürültüler*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet bunalımı sona ermiştir.

Yüce Meclise şükranlarımızı sunuyoruz. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar; C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar*)

Bütün gücümüzle, milletimize ve memleketimize hizmet edeceğimizden emin olmanızı rica ediyor.

Cenabı Allah'ın bile yardımcı olmasını diliyor, saygılar sunuyorum. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler*)

HASAN CERİT (Adana) — Kıbrıs'a suntaları ihraç edecek misiniz?

BAŞKAN — Sayın Hayrettin Uysal Bey bir önerge göndermiştir; okutuyorum...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Okutmayın, sizi protesto ediyoruz.

BAŞKAN — Ben de teşekkür ederim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Çünkü, anlayışınız yanlıştır.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. (*Gürültüler*)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Dışarıdaki anarşiyi Meclise soktunuz; protesto ediyoruz sizi.

BAŞKAN — Teşekkür ederim kardeşim; ben ne diyeyim?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Bunu sizin yönetiminizde konuşmaya gerek görmüyoruz.

BAŞKAN — Millet Meclisi Başkanı seçimini yapmak için 2.8.1977 salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.25

Başbakan Süleyman Demirel Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında Anayasanın 103'üncü Maddesi Uyarınca Güven Oylamasına Verilen Oyların Sonucu

(Güvenoyu verilmiştir)

<i>Program:</i>	27.07.1977
<i>Güvenoylaması:</i>	01.08.1977
<i>Üye sayısı:</i>	450
<i>Oy verenler:</i>	448
<i>Kabul edenler:</i>	229
<i>Reddedenler:</i>	219
<i>Çekinserler:</i>	—
<i>Oya katılmayanlar:</i>	2
<i>Açık üyelikler:</i>	—

(Kabul Edenler)

ADANA

Cevdet Akçalı, Hasan Aksay, Mehmet Halit Dağlı, Hasan Gürsoy, Selâhattin Kılıç, Ahmet Topaloğlu, Alparslan Türkeş

ADİYAMAN

Halil Açar, Abdurrahman Ünsal

AFYONKARAHİSAR

Güneş Öngüt, Mehmet Özutku, Mete Tan, Ali İhsan Ulubahşi

AĞRI

Mikâil Aydemir, Kerem Şahin, Ahmet Hamdi Şam

AMASYA

Etem Naci Altunay, Muhammet Kelleci

ANKARA

Oğuzhan Asiltürk, Sebati Ataman, Oğuz Aygün, Mustafa Başoğlu, Orhan Eren, Mustafa Kemal Erkovan, Necati Gültekin, İhsan Karaçam, Mustafa Kılıç, İsmail Hakkı Köylüoğlu, Fikri Pehlivanlı, Hayrettin Turgut Toker

ANTALYA

İhsan Ataöv, Kaya Çakmakçı, Sadık Erdem, Galip Kaya

ARTVİN

Hasan Ekinci, Mustafa Rona

AYDIN

Mutlu Menderes, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Behiç Tozkoparan

BALIKESİR

İlhan Aytekin, Cihat Bilgehan, Cemalettin İnkaya, Emim Engin Tanrıverdi, Hüsnü Yılmaz

BİLECİK

Cemalettin Köklü

BİNGÖL

Mehmet Sait Göker

BİTLİS

Abidin İnân Gaydalı, Muhyettin Mutlu

BOLU

Avni Akyol, Müfit Bayraktar, Ahmet Çakmak

BURDUR

Ahmet Sayın

BURSA

Mehmet Emin Dalkıran, Ali Elverdi, Yılmaz Ergenekon, Halil Karaatlı, Cemal Külahlı, Kasım Önadım, Özer Yılmaz

ÇANAKKALE

Ahmet Nihat Akay, İrfan Binay

ÇANKIRI

Nurettin Ok, Arif Tosyalıoğlu

ÇORUM

Mustafa Kemal Biberoğlu, Ahmet Çimbek, Mehmet Irmak, Aslan Topçubaşı

DENİZLİ

Mustafa Kemal Aykurt, Ahmet Hamdi Sancar, Emin Atıf Şohoğlu

DİYARBAKIR

Abdüllatif Ensarioğlu, M. Yaşar Göçmen, Mahmut Kepolu

EDİRNE

Mustafa Bulut, İlhami Ertem

ELÂZİĞ

Rasim Küçükkel, Ali Rıza Septioğlu, Mehmet Tahir Şaşmaz

ERZİNCAN

Timuçin Turan

ERZURUM

Rıfki Danışman, Osman Demirci, Gıyasettin Karaca, Nevzat Kösoğlu, Korkut Özal, İsmail Hakkı Yıldırım

ESKİŞEHİR

İsmet Angı, Yusuf Cemal Özkan, Seyfi Öztürk

GAZİANTEP

Cengiz Gökçek, İmam Hüseyin İncioğlu, Mehmet Atilâ Ocak, Mehmet Özkaya

GİRESUN

Şükrü Abbasoğlu, Nizamettin Erkmen, Ali Köymen

GÜMÜŞHANE

Mehmet Çatalbaş, Turgut Yücel

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Sabahattin Adalı M. Sait Reşa Ali Yılmaz

İSPARTA

Süleyman Demirel, Yusuf Uysal, Yakup Üstün

İÇEL

Ali Ak, Fevzi Arıcı, Nazım Baş, Ramazan Çalışkan

İSTANBUL

Sabit Osman Avcı, Sadettin Bilgiç, Ekrem Ceyhun, Fehmi Cumalıoğlu,
 Süleyman Arif Emre, Nilüfer Gürsoy, Kemal Kacar, Nihat Kaya, Turan Koçal,
 Recep Özel, Osman Özer, İsmail Hakkı Tekinel, Hüsamettin Tiyaşan, İhsan
 Toksarı, Abdullah Tomba, Numan Uzun, Celâl Yardımcı

İZMİR

Talât Asal, Adil Demir, Zeki Efeoğlu, Ali Naili Erdem, Şinasi Osma, Cemal
 Tercan, Aysel Uğural, Erol H. Yeşilpınar

KAHRAMANMARAŞ

Halit Evliya, Mehmet Yusuf Özbaş, Hasan Seyithanoğlu, Mehmet Şerefoglu

KARS

Hidayet Çelebi, Bahri Dağdaş, Abdülkerim Doğru

KASTAMONU

Fethi Acar, İsmail Hilmi Dura, Ali Nihat Karol

KAYSERİ

Kemal Doğan, Mahmut Şevket Doğan, Mehmet Doğan, Mehmet Zeki Okur

KIRKLARELİ

Hasan Korkut

KIRŞEHİR

Mustafa Eşrefoglu

KOCAELİ

Adem Ali Sarıoğlu, İbrahim Topuz

KONYA

M. Oğuz Atalay, Şener Battal, Tahir Büyükkörükçü, Necmettin Erbakan, Ağâh
 Oktay Güner, Mustafa Güzelkılınç, M. Kubilay İmer, İhsan Kabadayı, Necati
 Kalaycıoğlu, Aydın Menderes

KÜTAHYA

Ahmet Mahir Ablum, Hüseyin Cavit Erdemir, İlhan Ersoy, Ali İrfan Haznedar

MALATYA

Ahmet Karaaslan, Mehmet Recai Kutan

MANİSA

Atıf Akın, Sümer Oral, Önel Şakar, Faik Türün, Yahya Uslu, Halil Yurtseven

MARDİN

Fehim Adak, Şerafettin Elçi, Abdülkadir Timurağaoğlu

MUĞLA

Ahmet Buldanlı, Zeyyat Mandalinci

MUŞ

Kasım Emre, M. Emin Seydagil

NEVŞEHİR

İbrahim Ethem Boz, Esat Kıratlıoğlu

NİĞDE

Hüseyin Çelik, Hüseyin Avni Kavurmacıoğlu, Sadi Somuncuoğlu

ORDU

Hamdi Mağden, Kemal Şensoy, Bilâl Taranoğlu

RİZE

İzzet Akçal, Tuncay Mataracı

SAKARYA

Nuri Bayar, Selahattin Gürdrama Güngör Hun

SAMSUN

Mustafa Dağıstanlı, İ. Etem Ezgü, Nafiz Kurt, Hüseyin Özalp, S. Orhan Uluçay

SIİRT

Zeki Çeliker, Abdülkadir Kaya

SİNOP

Hilmi İşgüzar

SİVAS

Enver Akova, Ali Gürbüz, Temel Karamollaoğlu, Tevfik Koraltan

TEKİRDAĞ

Halil Başol, Nihan İlgün

TOKAT

Feyzullah Değerli, Faruk Demirtola, Ali Şevki Erek

TRABZON

İbrahim Vecdi Aksakal, Kemal Cevher, Ömer Çakıroğlu, Lütfi Köktaş

URFA

Mehmet Aksoy, Mehmet Celâl Bucak, Necmettin Cevheri, Salih Özcan

UŞAK

Galip Çetin

VAN

Muslih Görentaş

YOZGAT

Hüseyin Erdal, Ömer Lütfü Erzurumluoğlu, Ali Fuat Eyüpoğlu, Turgut Nizamoğlu

ZONGULDAK

Ömer Barutçu, Abdulmuttalip Gül, Ahmet Gültekin Kızılışık, Köksal Toptan

(Reddedenler)**ADANA**

Mehmet Can, Hasan Cerit, M. Kemal Küçüktepepınar, Muslihittin Yılmaz
 Mete, İsmail Hakkı Özturun, Nedim Tarhan, Oğuz Yazıcıoğlu

ADIYAMAN

Kemal Tabak,, Ramazan Yıldırım

AFYONKARAHİSAR

İsmail Akın, Hasan Akkuş

AĞRI

Rıza Polat

AMASYA

Erol Çevikçe, Vehbi Meşhur

ANKARA

Bekir Adıbelli, Alişan Canpolat Yaşar Ceyhan A. İsmet Çanakçı Ahmet Hamdi
 Çelebi, Kenan Durukan, A. Hayri Elçioğlu, H. Semih Eryıldız, Kemal Kayacan,
 Teoman Köprülüler, Abdurrahman Oğultürk, Selâhattin Öcal, Altan Öymen,
 Erol Saraçoğlu, Önder Sav, Cengiz Şenses

ANTALYA

Deniz Baykal, Ömer Buyrukçu, Hasan Ünal

ARTVİN

Mehmet Balta

AYDIN

Mehmet Çelik, A. Selâmi Gürgüç, Muharrem Sökeli

BALIKESİR

Nuri Bozyel, Necati Cebe, İrfan Özaydınlı, Sadullah Usumi

BİLECİK

Orhan Yağcı

BİNGÖL

Hasan Celâlettin Ezman

BOLU

Bayram Turan Çetin, Halûk Karabörklü

BURDUR

Cemal Aktaş

BURSA

Nail Atlı, Mehmet Emekli, Hasan Esat Işık, Saffet Ural

ÇANAKKALE

Osman Orhan Çaneri, Altan Tuna

ÇANKIRI

Nuri Çelik Yazıcıoğlu

ÇORUM

Şükrü Bütün, Etem Eken

DENİZLİ

Mustafa Gazalcı, Adnan Keskin, Ömer İhsan Paköz

DIYARBAKIR

Halil Akgül, Mehmet İskân Azizoğlu, Eşref Cengiz, Bahattin Karakoç

EDİRNE

Süleyman Sabri Öznel, Cavittin Yenil

ELÂZİĞ

Celâl Ertuğ, Faik Öztürk

ERZİNCAN

Nurettin Karsu, Lütfi Şahin

ERZURUM

Çetin Bozkurt, Selçuk Erverdi

ESKİŞEHİR

Gündüz Ökçün, İsmail Özen

GAZİANTEP

Emin Altınbaş, Ekrem Çetin, Celâl Doğan, Ahmet Karahan

GİRESUN

Mustafa Kemal Çilesiz, Hasan Vamık Tekin

GÜMÜŞHANE

Erol Tuncer

HATAY

Haydar Demirtaş, Öner Miski, Mevlüt Önal, Sabri Öztürk, Malik Yılman

İSPARTA

Hüseyin Şükrü Özsüt

İÇEL

Ali Haydar Eyüboğlu, Süleyman Şimşek, Y. Ziya Ural, Veli Yıldız

İSTANBUL

Muammer Aksoy, Ayhan Altuğ, İlhan Biber, Orhan Birgit, Hikmet Çetin, Çağlayan Ege, Tarhan Erdem, Zeki Eroğlu, A. Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, Ferit Gündoğan, Doğan Güneş, Yalçın Gürsel, Enver Karabeyoğlu, Osman Kaya, Sevil Korum, Abdurrahman Köksaloğlu, Doğan Onur, Ali Nejat Ölçen, İlhan Özbay, M. Kâzım Özeke, Cengiz Özyalçın, Ali Topuz, Metin Tüzün, Necdet Uğur, Halûk Ülman, Ertuğrul Yolsal

İZMİR

Ferhat Arslantaş, Kaya Bengisu, Alev Coşkun, Yüksel Çakmur, Süleyman Genç, Coşkun Karagözoğlu, Ahmet Taner Kışlalı, Mustafa Öztin, Akın Simav, Neccar Türkcan, Mahmut Türkmenoğlu

KAHRAMANMARAŞ

Hüseyin Doğan, Orhan Sezai, Oğuz Söğütlü

KARS

Doğan Araslı, Turgut Artaç, İsmet Atalay, M. Kemal Güven, Hasan Yıldırım

KASTAMONU

Vecdi İlhan, Sabri Tıǵlı

KAYSERİ

A. Gani Âşık, Turhan Feyzioǵlu, Mehmet Gümüşçü, Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ

Mehmet Dedeoǵlu, Gündüz Onat

KIRŞEHİR

Doǵan Güneşli, Kılıç Sorgucu

KOCAELİ

İbrahim Akdoǵan, Kenan Akman, Turan Güneş

KONYA

M. Yücel Akıncı, Durmuş Ali Çalık, Ahmet Çobanoǵlu, Hüseyin Kaleli, Faruk Sükan, Mustafa Üstündağ

KÜTAHYA

Nizamettin Çoban

MALATYA

Lütfi Doǵan, Turan Fırat, Ali Kırca, Mustafa Şentürk

MANİSA

Hasan Ali Daǵlı, Zeki Karagözlü, Erkin Topkaya, Hasan Zengin

MARDİN

Metin Musaoǵlu, Ahmet Türk, Nurettin Yılmaz

MUĞLA

Sami Gökmen, Hasan Fehmi İlter

MUŞ

Burhan Garip Şavlı

NEVŞEHİR

Yaşar Kemal Yüksekli

NİĞDE

Yılmaz Cemal Bor, Burhan Ecemiş

ORDU

Temel Ateş, Memduh Ekşi, Ertuǵrul Günay, Günay Yalın

RİZE

Yılmaz Balta, Sami Kumbasar

SAKARYA

Barbaros Turgut Boztepe, Hayrettin Uysal

SAMSUN

Ahmet Altun, Kenan Bulutoǵlu, İlyas Kılıç, İ. Etem Kılıçoǵlu, Muzaffer Önder

SİİRT

M. Nebil Oktay, Abdülkerim Zilan

SİNOP

Tevfik Fikret, Övet, Alâettin Şahin

SİVAS

Orhan Akbulut, Azimet Köylüoğlu, Mahmut Özdemir, Mustafa Yılankıran

TEKİRDAĞ

Yılmaz Alpaslan, Ömer Kahraman

TOKAT

Cevat Atılğan, Ömer Dedeoğlu, Sermet Durmuşoğlu, Ali Kurt

TRABZON

Adil Ali Cinel, Rahmi Kumaş, Ertöz Vahit Suiçmez, Ahmet Şener

TUNCELİ

Hüseyin Erkanlı, Ali Haydar Veziroğlu

URFA

M. Sabri Kılıç, Ahmet Melik, Celâl Paydaş

UŞAK

İsmail Aydın, M. Selâhattin Yüksel

VAN

İhsan Bedirhanoglu, Mehmet Salih Yıldız

YOZGAT

Mevlüt Güngör Erdinç, Veli Zeren

ZONGULDAK

K. Kemal Anadol, Bülent Ecevit, Avni Gürsoy, Burhan Karaçelik, Cahit Karakaş

(Oya Katılmayanlar)

ANKARA

Orhan Alp

VAN

Kinyas Kartal (Geçici Başkan)

III. Ecevit Hükümeti
05.01.1978-12.11.1979

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Bülent ECEVİT (Zonguldak, CHP) 05.01.1978-12.11.1979

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Orhan Ferruh EYÜPOĞLU (İstanbul, CHP) 05.01.1978-12.11.1979

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Turhan FEYZİOĞLU (Kayseri, CGP) 05.01.1978-18.09.1978

Hikmet ÇETİN (İstanbul, CHP) 03.10.1978-12.11.1979

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Mehmet Faruk SÜKAN (Konya, DP) 05.01.1978-20.09.1979

Devlet Bakanı

Hikmet ÇETİN (İstanbul, CHP) 05.01.1978-03.10.1978

Devlet Bakanı

Enver AKOVA (Sivas, Bağımsız) 05.01.1978-31.05.1979

Hasan KORKUT (Kırklareli, Bağımsız) 02.06.1979-12.11.1979

Devlet Bakanı

Lütfi DOĞAN (Malatya, Bağımsız, CHP) 05.01.1978-12.11.1979

Devlet Bakanı

Mehmet Salih YILDIZ (Van, CGP) 05.01.1978-21.06.1979

Devlet Bakanı

Ali Rıza SEPTİOĞLU (Elazığ, Bağımsız) 05.01.1978-18.06.1979

Devlet Bakanı

Mustafa KILIÇ (Ankara, Bağımsız) 05.01.1978-12.11.1979

Devlet Bakanı

Ahmet ŞENER (Trabzon, CHP) 05.01.1978-23.10.1979

Ahmet ŞENER (Trabzon, CHP) 08.11.1979-12.11.1979

Adalet Bakanı

Mehmet CAN (Adana, CHP) 02.01.1978-12.11.1979

Milli Savunma Bakanı

Hasan Esat IŞIK (Bursa, CHP) 05.01.1978-16.01.1979

Neşet AKMANDOR (C. S. Bolu Üyesi, CHP) 16.01.1979-12.11.1979

İçişleri Bakanı

İrfan ÖZAYDINLI (Balıkesir, CHP) 05.01.1978-02.01.1979

H. Fehmi GÜNEŞ (C.S. Sakarya Üyesi, CHP)	16.01.1979-05.10.1979
Vecdi İLHAN (Kastamonu, CHP)	08.10.1979-12.11.1979
Dışişleri Bakanı	
Ahmet Gündüz ÖKÇÜN (Eskişehir, CHP)	05.01.1978-12.11.1979
Maliye Bakanı	
Ziya MÜEZZİNOĞLU (C.S. Kayseri Üyesi CHP)	05.01.1978-12.11.1979
Milli Eğitim Bakanı	
Mustafa Necdet UĞUR (İstanbul, CHP)	05.01.1978-12.11.1979
Bayındırlık Bakanı	
Şerafettin ELÇİ (Mardin, CHP)	05.01.1978-12.11.1979
Ticaret Bakanı	
Teoman KÖPRÜLÜLER (Ankara, CHP)	05.01.1978-12.11.1979
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı	
Mete TAN (Afyonkarahisar, Bağımsız)	05.01.1978-12.11.1979
Gümrük ve Tekel Bakanı	
Tuncay MATARACI (Rize, Bağımsız)	05.01.1978-12.11.1979
Ulaştırma Bakanı	
Güneş ÖNGÜT (Afyonkarahisar, Bağımsız)	05.01.1978-12.11.1979
Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı	
Mehmet YÜCELER (Kayseri, CHP)	05.01.1978-15.10.1979
Mehmet YÜCELER (Kayseri, CHP)	30.10.1979-12.11.1979
Çalışma Bakanı	
Ahmet Bahir ERSOY (İstanbul, CHP)	05.01.1978-12.11.1979
Sanayi ve Teknoloji Bakanı	
Orhan ALP (Ankara, Bağımsız)	05.01.1978-12.11.1979
İşletmeler Bakanı	
Yusuf Kenan BULUTOĞLU (Samsun, CHP)	05.01.1978-12.11.1979
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	
Deniz BAYKAL (Antalya, CHP)	05.01.1978-12.11.1979
Turizm ve Tanıtma Bakanı	
Alev COŞKUN (İzmir, CHP)	05.01.1978-12.11.1979
İmar ve İskân Bakanı	
Ahmet KARAASLAN (Malatya, Bağımsız)	05.01.1978-02.10.1979
Mehmet YÜCELER (Kayseri, CHP)	15.10.1979-30.10.1979

Köyşleri ve Kooperatifler Bakanı

Ali TOPUZ (İstanbul, CHP) 05.01.1978-12.11.1979

Orman Bakanı

Vecdi İLHAN (Kastamonu, CHP) 05.01.1978-08.10.1979

Ahmet ŞENER (Trabzon, CHP) 23.10.1979-08.11.1979

Gençlik ve Spor Bakanı

Yüksel ÇAKMUR (İzmir, CHP) 05.01.1978-12.11.1979

Sosyal Güvenlik Bakanı

Hilmi İŞGÜZAR (Sinop, Bağımsız) 05.01.1978-07.06.1979

Mehmet Salih YILDIZ (Van, CGP) 21.06.1979-12.11.1979

Kültür Bakanı

Ahmet Taner KIŞLALI (İzmir, CHP) 05.01.1978-12.11.1979

Yerel Yönetim Bakanı

Mahmut ÖZDEMİR (Sivas, CHP) 05.01.1978-12.11.1979

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 5 Cilt 2 Birleşim 91****Sayfa 259-277****12.01.1978 Perşembe****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — *Cahit Karakaş***DİVAN ÜYELERİ:** *İsmail Hakkı Özturun (Adana)**Halil Karaath (Bursa)***Açılma Saati:** 15.00**Hükümet Programının Okunması**

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Bülent Ecevit Başkanlığında-ki Bakanlar Kurulunun Programı okunacaktır.

Programın okunmasına başlanmadan önce dinleyicilere bir uyarıda bulunmak istiyorum. İktüzüğümüzün 145'nci maddesini okuyorum: "Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar. Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarıya çıkarılırlar"

Sayın dinleyicilerden ricam, herhangi bir müdahaleye meydan vermemelerini temindir.

Hükümet Programını okumak üzere Sayın Başbakan Bülent Ecevit, buyurunuz efendim. (*CHP sıralarından "Bravo" Sesleri, sürekli alkışlar*)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin Sayın üyeleri,

Ülkemizin son zamanlarda sürüklendiği ortamda Atatürk'ün emaneti olan Türkiye Cumhuriyetini, hür ve demokratik rejimi veya Cumhuriyetin temel nite-liklerini yıkıp yok etmeyi amaçlayan, totaliter bir baskı ve terör rejimini kurmaya yönelen ve yurttaşların özgürlük ve huzur içerisinde korkusuz yaşama haklarını, can güvenliğini, kanun hakimiyetini ortadan kaldırmaya çalışan, her çeşit Anayasa dışı faaliyetlere karşı demokrasiyi ve Cumhuriyeti korumak ve savunmak tüm Ulu-sumuzun ve onun temsilcisi olan parlamentomuzun başlıca görevi haline gelmiştir.

Millet Meclisinin güvenoyuna başvuran ve tümüyle Türkiye Büyük Millet Mec-lisinin ve en başta Türk Ulusunun desteğine güvenen Hükümetimizin temel amacı, bu görevin yerine getirilmesine hizmet etmektir. Hükümetimiz o yoldan ülkede barış sağlamaya, gelişmemizi sosyal adalet içinde hızlandırmaya ve insan haklarına

dayalı milli, demokratik, laik bir sosyal hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetini güçlendirmeye çalışacaktır.

Düşünce ayrılıklarının serbestçe belirlenebilmesi demokrasinin bir gereğidir. Demokrasiye ve insan tabiatına aykırı usullerle herkesi aynı düşünce kalıbına veya aynı sloganlara hapsetmeye kalkışmadan, düşünce ayrılıkları içinde milli birliği sağlamak ve sağlamlaştırmak gereğine inanıyoruz. Bunun için başta gelen şart, düşünce tartışmasının düşmanlığa veya silahlı çatışmaya dönüşmeden yapılabilmesidir. Düşünce ayrılıkları yüzünden insanların çatışması bir milleti böler, zayıflatır, geri bırakır; ama iç düşmanlığa ve çatışmaya meydan verilmeden demokrasi kuralları içinde her konunun özgürce tartışabilmesi bir milletin güçlenip ilerlemesini kolaylaştırır. (CHP sıralarından “Bravo” Sesleri, alkışlar)

Hiç kimsenin özgürlüğü başkalarının özgürlüğünü veya tümüyle milletin özgürlüğünü ve güvenliğini tehlikeye sokmamalıdır.

Milletçe benimsediğimiz özgürlükçü demokratik rejimde düşüncelere baskı yoluyla huzur ve birlik sağlanamaz.

Düşünce ve inanç özgürlüğünü demokrasinin kesin gereği sayan Hükümetimiz, özgürlüklerle şiddet eylemlerini veya devletin birliğine, ülkenin bütünlüğüne yönelen saldırıları ve davranışları birbirine karıştırmamak gerektiği kanısındadır.

Hükümetimiz, düşünce ve inanç özgürlüğünü her türlü baskıdan kurtarmak için çalışmayı olduğu kadar, can ve mal güvenliğini tehlikeye sokacak boyutlara ulaşan, kamu düzenini ve güvenliğini temelden sarsan, hür demokratik rejimi, devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü tehdit eden olaylarla demokratik hukuk devleti kuralları içinde etkin biçimde mücadele etmeyi de öncelik taşıyan ödevlerinden saymaktadır.

Toplumumuzun her kesimindeki görüş ayrılıkları silahlı çatışmalara dönüşmekten kurtarılıp düşünce ve inanç özgürlüğünün çerçevesi içerisinde tutulacak, böylece yurttan barış sağlanarak çocuklarımız can güvenliği içinde öğrenim olanağına kavuşturulacaktır. (CHP sıralarından alkışlar)

Anayasa düzeni her alanda egemen kılınarak, demokratik hukuk devleti kurallarına kesin işlerlik kazandırılıp, devlete ve devlet sözüne güven güçlendirilecektir.

Hükümetimizin yönetiminde;

- Birleştirici, toplayıcı ve barıştırıcı olmaya özen gösterilecektir.

- Karar ve uygulamalarda bir partinin veya belli düşüncedeki bazı çevrelerin değil, tümüyle milletin yararları göz önünde tutulacaktır. Milli birlik ve bütünlüğün pekiştirilmesine önem verilecektir.

- Yasaların herkese, her düşünceye, her eyleme eşitlik ve etkinlikle uygulanması sağlanacaktır.

- Okul kapısının, dernek üyeliğine göre; memurluk ve iş kapısının parti rozeti-ne göre açılıp kapanmasına son verilecektir. Devlet kapısı siyasal inançları ne olursa olsun bütün yurttaşlara, okul kapısı bütün gençlere açık olacaktır. (CHP sıralarından alkışlar)

- Bağımsız yargı organlarının etkinliği artırılacak, yargı işlemlerinin hız kazanması için yeni yasal düzenlemeler yapılacaktır.

- İç güvenlik kuvvetlerinin kesin tarafsızlığı ve demokratik hukuk devleti kuralları içinde etkinliği sağlanacak, o amaçla bu kuvvetler gerekli yetki ve güvencelerle donatılacaktır.

- İç güvenlik kuvvetleri, etkinliğini yurttaşlarda uyandıracığı saygı ve güven duygusundan alacak biçimde eğitilecektir.

- Yurttaşların kendi güvenliklerini sağlamak için silah bulundurma ve kullanma gereği duymaları yerine devlete güvenebilmeleri sağlanacaktır.

- Polislik gerek saygınlığıyla, gerek maddi olanakları ve çalışma koşullarıyla çekici bir meslek durumuna getirilecektir. Jandarmanın yeterli düzeyde eğitilmesine ve gerekli olanaklarla bir an önce donatılmasına önem verilecektir.

- Hiçbir gerekçeyle, hiçbir kimseye, devlet denetimi ve sorumluluğu dışında kamu görevi yapma, zor kullanma, güvenlik sağlama, kendi kendine hak alma yetkisi ve olanağı tanınmayacaktır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Hangi yönden ve nereden gelirse gelsin hukuk devleti kurallarıyla bağdaşmayan bu tür davranışların kaynakları hızla kurutulacaktır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Bunu yaparken bir yandan da haksızlıklar onarılacak ve geçmişin yaralarını tedavi yolları aranacaktır. Fakat Hükümetin iyiniyetli davranışına karşı en küçük bir direniş olursa gereği tereddütsüz yerine getirilecektir.

- Devletin haber alma ve değerlendirme örgütüne demokratik hukuk devletinin ve açık toplumun gereği olan nitelik kazandırılacaktır. Bu örgüt, siyasete dolaylı da olsa karıştırılmayacak, propaganda ve yönlendirme çalışmaları yapmayacaktır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

- Yasalara olduğu kadar demokratik hukuk devletinin temel kurallarına da aykırı olarak yapılan atamalar ve kayırmalar, kamu görevlileri arasındaki, o arada güvenlik kuvvetleri personeli arasındaki ilişkileri de, halkın devlet yönetimine güven ve saygısını da sarsıcı ölçülere varmıştır. Hükümetimiz bu tür uygulamalara derhal son vermek kararındadır.

Hükümetimiz güvenlik ve huzur sağlamak ve adaletin etkinliğini artırmak üzere bu temel kurallara uyarken, kamu yönetiminde tarafsızlığı ve demokratik etkinliği gerçekleştirmek için de çözüm ve önlemler uygulayacaktır. O arada, .

- Kamu yönetiminin merkez, iller ve yurt dışındaki kuruluşları, modern bir yönetimin gereklerine göre yeniden gözden geçirilerek düzenlenecektir. Bu düzenlemede israf yerine tasarruf, savsaklama yerine yapıcılık, başıboşluk ve birbirinden kopukluk yerine uyumluluk ve işbirliği ilkeleri esas olacaktır.

- Bakanlıklar kuruluşunda kesin bir çalışma disiplini sağlanacağı gibi illerde ve yurt dışı kuruluşlarda da devletin temsilcisi durumundaki sorumlu merciler bu disiplini ve uyumu sağlayıcı yetkilerle donatılacaktır.

- Planlı kalkınmanın ve değişen toplumsal yapının ve ilişkilerin sonucu olan yeni gereksinimleri karşılamak üzere Bakanlar Kurulunda yeni bir düzenlemeye gidilecektir.

Bakanlar Kuruluna bu amaçla verilecek yeni yapı doğrultusunda ilk adımlar, daha Hükümetimiz kurulurken atılmaya başlanmıştır. Planlı ekonomik gelişmeyi, hele son uygulamalarla, ters yönde etkileyici bir duruma getirilen Kamu İktisadi Teşebbüslerini bu durumdan kurtarıp kaynak oluşturacak şekilde yeniden düzenlemek amacıyla bir İşletmeler Bakanlığı kurulmuştur.

Gerekli kurulların saptanmasından sonra, ekonomik işlevleri ağırlık taşıyan kamu işletmelerinde, verimli ve demokratik işletmecilik yöntemleri geliştirilecektir ve İşletmeler Bakanlığı bu işletmelerin plan disiplini içinde ülke yararına çalışmasını gözetip denetleyecektir. Bu Bakanlığın görev alanına girecek kuruluşlar, gerekli incelemelerin yapılmasından sonra saptanacaktır ve ilk denemelerin vereceği sonuçlara göre çoğaltılabilecektir.

Aynı Bakanlık, gönüllü halk tasarruflarının bütün yurt düzeyinde hızlı ve dengeli sınaileşmeye hız katıcı ortak yatırımlara güvenle yönelebilmesini, ayrıca esnaf ve sanatkârların teknolojideki ve piyasa koşullarındaki değişmelere uyabilmelerini, aralarında birleşerek orta veya büyük boy işletmeciliğe geçebilmelerini kolaylaştırmak üzere gerekli düzenlemeleri yapmakla ve kurumları oluşturmakla da görevli olacaktır.

Hızlı değişim sürecindeki toplumumuzda yepyeni bir gerçek olarak gelişen yerel yönetimlerin yönetsel ve mali tikanıklıklarını gidermek, böylece bu yönetimlere etkinlik ve işlerlik kazandıracak düzenlemeleri yapmak ve demokrasiye o yoldan da güç katmak amacıyla Yerel Yönetim Bakanlığı kurulmuştur.

Ayrıca Hükümetimizin yeni çalışma düzeninde Bakanlıklar arası yeni kurullar oluşturulmuştur. Bu kurullar şunlardır:

- Ülkemizde insan sağlığını ve doğal zenginlik ve güzellikleri tehdit edici ve ekonomimize zarar verici ölçülere varan çevre ve hava kirlenmesi ve çevre sağlığı sorunlarına öncelikle çözümler getirecek olan ve bir Başbakan Yardımcılığına bağlı olarak kurulan Çevre Sağlığı Koordinasyon Kurulu,

- Devlet Bakanlığına bağlı olarak kurulan yurt dışında çalışanların sorunlarıyla ilgili Koordinasyon Kurulu. Bu kurul yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın hem ekonomik faaliyetlerini, girişimlerini kolaylaştırmaya, hem de onların eğitsel, kültürel ve sosyal gereksinimlerini karşılamaya yardımcı olacaktır.

- Yine bir Devlet Bakanlığına bağlı olarak kurulan ve doğal afetlerle ilgili kurtarma ve yardım çalışmalarındaki kopuklukları, yetersizlikleri, gecikmeleri giderme amacını güden Doğal Afetler Koordinasyonu Kurulu.

- Ekonomik işlerin koordinasyonu da bir Devlet Bakanı görevlendirilmiştir.

Bunların dışında, Başbakan yardımcısına bağlı İş Güvenlik, Kıbrıs ve Sosyal İşler Koordinasyon Kurullarına, daha çok etkinlik ve işlerlik kazandırılacaktır.

Sayın Üyeler,

Vatandaşları ve bizzat kamu yönetiminde görev alanları büyük ölçüde huzursuzluktan kurtarıp bir güven ortamına kavuşturmak Hükümetimizin temel amacıdır.

Devlete işlerlik kazandırılarak, halkın devlete güvenini sağlamanın temel koşullarından biri de kamu yönetiminde tarafsızlığı ve demokratik yöntemler içinde etkinliği gerçekleştirmektir. Bu, kamu yönetiminde yetenek, beceri ve tarafsızlığın esas olmasıyla sağlanabilecektir. Hükümetimiz, Bakanlık ve kuruluşların parsellenerek parti militanlarınca işgal edilmesini ve Devletin parti militanlarına teslim edilmesini kabul edemez. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Devlet kapısı, siyasal inançları ne olursa olsun bütün yurttaşlara güven verecek şekilde açık tutulacaktır.

Kamu görevlilerinin yetkileri ve sorumlulukları artırılırken ve kesin çizgilerle belirlenirken, bu görevliler asayiş konuları başta olmak üzere, yalnız yetkilerini kötüye kullanırlarsa değil, ihmal ederlerse, savsaklırlarsa ve gereken etkinlikle kullanmazlarsa da sorumlu olabileceklerdir.

Kamu görevlilerinin sürekli eğitim olanaklarına kavuşturulmaları, değişen ve ilerleyen bilim ve teknolojiye yararlanmaları, eğitim yoluyla mesleklerinde ilerleyip yükselebilmeleri sağlanacaktır. Bu konudaki çalışmalar bir Devlet Bakanlığınca düzenlenip izlenecektir.

Hükümetimiz, kamu yönetiminde büyük bir sorun olan rüşvet ve suiistimallerle en etkin bir şekilde mücadele edecektir. Yolsuzlukların ve kamu kuruluşlarındaki aksaklıkların saptanıp kovuşturulmasıyla ilgili çalışmaların koordinasyonu bir Başbakan Yardımcısının görevleri arasında olacaktır.

Kamu yönetimi ve iç güvenlik alanlarında uygulanacak demokratik ve etkin çözüm ve önlemlerle, ülkede barışın, can güvenliğinin ve öğrenim özgürlüğünün eksiksiz sağlanması kolaylaşacağı gibi, ekonomideki ve karar alınmasındaki tıkanıklıklar da giderilerek ekonomik yaşama güven ve işlerlik kazandırılmış olacaktır.

Yargıtay'ın, Danıştay'ın ve tüm mahkemelerin iş yükünü azaltıcı yasal düzenlemeler yapılacaktır. O arada kamu kuruluşlarındaki yapılan yanlışlıklardan ötürü her yurttaşın ayrı ayrı adalete başvurma veya uzlaşmazlık konusu olmayan işleri adalet yoluyla izleme zorunluğu kaldırılacaktır.

Dar gelirlilerin hak aramalarını kolaylaştırıp bu alandaki mali yüklerini azaltıcı çözümler getirilecektir.

Hakimlerin, savcılarının ve tüm adalet görevlilerinin tam bir güvenlik, huzurla ve maddi sıkıntı çekmeksizin görev yapabilme olanakları genişletilecektir.

Suçta itilen çocukların çevresel ve ruhsal durumlarını göz önünde tutabilecek biçimde çocuk mahkemeleri kurulacaktır.

Yaşama koşulları, iç düzenleri ve eğitim olanakları bakımından ceza ve tutuk evleri uygar, sağlıklı ve yaşam için hazırlayıcı duruma getirilecektir.

Sayın Üyeler;

Yönetimi, hem iç güvenlik açısından, hem de ertelendikçe ağırlaşan ve aleyhimize dönüşen uluslararası sorunlar ve dış güvenlik açısından en elverişsiz koşullarla devralan Hükümetimiz, ekonomik ve mali alanda da ağır bir miras üslenmektedir. Hızlı enflasyon ve görülmemiş hayat pahalılığı, döviz yokluğu, ağır dış borçlar, enerji ve mal kıtlıkları, ihtikâr, karaborsa, yatırımda ve üretimde etkinliğin büyük ölçüde aksamış olması, her alanda savurganlık ve kadro şişkinlikleri ve toplumsal barışı bozacak boyutlara ulaşan işsizlik, bu mirasın gözler önündeki belirgin örnekleridir. Fakat Hükümetimiz, Türk Ulusunun üstün niteliklerine, Devletimizin sağlam temellerine dayanarak ülkede huzur ve barış sağlayabileceğine güvendiği gibi, büyük Ulusumuzun yeteneklerinden güç alarak ve ülkemizin bugüne kadar gereği gibi kullanılmayan kaynak ve olanaklarını değerlendirerek ekonomik sorunların da üstesinden gelebileceğine inanmaktadır. (*CHP sıralarından alkışlar*)

Bugün hızlı enflasyon, esasen dengesiz olan gelir dağılımını daha da kötüleştirerek geniş halk topluluklarını yoksulluğa sürüklerken, aynı zamanda plansız ve programsız uygulamayla birlikte ekonomide kaynak dağılımını da büyük ölçüde bozmuştur.

Bu nedenlerle, enflasyon hızının yavaşlatılması ve planlı kalkınma kurallarına uygun bir ortam içinde sağlıklı bir gelişme sürecinin başlatılması, ekonomide ve mali alanda uygulayacağımız politikaların ana hedefi olacaktır.

Halkımızın mutluluğunun ve refahının sağlanması yanında, Devletimizin iç ve dış güvenilirliğinin de bunu gerektirdiği inancındayız.

Hükümetimiz, bu amaçları göz önünde tutarak, uzun süreli gelişme hedeflerine ve büyük atılımlara yönelik olmak üzere Dördüncü Beş Yıllık Planın hazırlık çalışmalarına en kısa zamanda başlayacaktır, bir yandan da bu hedefler doğrultusunda ekonominin onarılmasına girişecektir.

Yeniden ele alınacak olan Dördüncü Beş Yıllık Plan çalışmalarında ve bu Plana geçiş için hazırlanacak olan programda bir yandan Türkiye'nin ileri bir sanayi ülkesi durumuna getirilmesi amaçlanırken, bir yandan da devralınmış bulunan ekonomik mirasın ağır sorunlarına çözümler getirilecektir.

Kısa dönemli olsun, uzun dönemli olsun tüm ekonomik, mali ve sosyal önlemlerde, çözümlerde temel hedefimiz dar ve değişmez gelirli halkımıza sıkıntı çekirtmemek olacaktır.

O arada, ekonominin yükünü taşıyamaz duruma gelen altyapı geliştirilecek ve bugünkü döviz açığımızı hızla azaltmayı amaçlar biçimde, yatırımlara yeni öncelikler verilecektir. Böylece Hükümetimiz bugün yüzüstü bırakılmış bulunan yatırımları bir program çerçevesinde sonuçlandırırken, geleceğe dönük hızlı ve sağlıklı bir sanayileşme hareketini de gerçekçi bir şekilde başlatmış olacaktır.

Sayın Üyeler,

Hedefimiz, bir yandan tarım, hayvancılık, balıkçılık ve her türlü su ürünleri alanlarında verim ve üretimi hızla arttırırken ve ülkemizin doğal kaynaklarını ve zenginliklerini yüksek düzeyde değerlendirirken, bir yandan da Türkiye'yi kısa

sürede ileri bir sanayi ülkesi haline getirmektedir. Sanayide gerekli atılımlar, ulusumuzun üstün yeteneklerini ve ülkemizin geniş olanaklarını gereğince değerlendirerek, planlı ve programlı bir biçimde yapılacak ve bütün yurdu dengeli olarak kapsayacaktır.

Hazırlayacağımız güven ortamında sanayi yatırımlarının sürekli bir kararlılık içinde gelişmesine özen gösterilecektir. Hızlı, dengeli ve yaygın sanayileşme için gerekli bilgi ve teknoloji üretimine, altyapılara, dışa bağımlılığı giderek azaltıcı çözümlere ve bu amaçlara uygun teşvik ve kredi uygulamalarına önem verilecektir.

Temel yatırım mallarının asıl ihtiyaç sahiplerine, spekülatif kazanç konusu olmaksızın, zamanında ve gerçek fiyatlarıyla ulaşabilmesi için devlet gereken önlemleri alacaktır.

Döviz kazandırıcı yatırım ve ara mallarını üretecek sanayi tesislerinin tamamlanmasına hız verilecek, aynı şekilde zorunlu tüketim malları sanayileri için yapılacak yatırımların da hızla tamamlanmasına gidilecektir.

Ülkemizin sanayi mamulleri ihracatını artırmak amacıyla, ihracatta karşılaşılan darboğazları giderici yeni ve birbirleriyle uyumlu önlemlerin alınması için sürekli çalışılacaktır.

Ekonomimizi ve ulusal güvenliğimizi dışa bağımlılıktan kurtaracak sanayilere, yatırım malları ve ara mallar sanayiine, genel sanayileşme politikasıyla uyumlu savunma sanayiine büyük önem ve öncelik verilecektir.

Makine, motor, metalurji, elektronik sanayi dallarında, ayrıca tarımla ve hayvancılıkla ilgili sanayilerde, demir - çelik, çimento ve ulaştırma sanayilerinde, Hükümetimiz, Türkiye'nin kısa sürede yeterli duruma gelmesi ve ihracat olanaklarına kavuşması amacına yönelecektir.

Sanayi toplumuna geçiş, ülkenin tümünde birden dengeli, adaletli ve yaygın bir biçimde hızlandırılacaktır. Orta Doğu ülkeleriyle işbirliği, sanayi politikamızın önemli bir hedefi olacaktır. Özellikle bu ülkelerle de işbirliğine yönelerek kurulacak sanayilerin yer seçiminde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya öncelik tanınacaktır.

Hızlı sanayileşmeyle tarımdaki gelişmenin çelişmemesi, tam tersine birbirine destek olması sağlanacaktır.

Programlanan yatırımlarda iç ve dış finansman olanaklarının rasyonel biçimde kullanılmasına özen gösterilecektir. Yabancı sermaye konusunda, ekonomimizin yararına bir rekabetçilik gözetilecektir. Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, sınai gelişmemizi hızlandırması, ihracata olanak vermesi, ödemeler dengemize olumlu etki yapması gibi ölçütlerle yararlanılacaktır.

Türk sanayiinin güçlü biçimde dünya pazarlarına açılabilmesi için, ekonomiye yük olucu ve verimli işletmeciliğe geçişi önleyici zoraki desteklemeler yerine, yapısal ve teknolojik değişiklikleri gerçekleştirici teşvikler sağlanacaktır. Yatırımcı Türk firmalarının dış ülkelerde ekonomimize döviz getirici girişimleri sürekli destek görecektir, bu yolda karşılaşılan gereksiz engeller varsa, bunların en kısa yoldan kaldırılmasına gidilecektir.

Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın tasarruflarının ülkemiz yararına değerlendirilmesi için her çaba gösterilecektir. Bunları da kapsamak üzere, gönüllü halk tasarruflarının sınai yatırımlara yönltilmesi özendirilecektir. Bu amaçla, Devlet, gereken tüm destek görevlerini üstlenecektir. Bu tür girişimlerin işletmecilik ve pazarlama sorunlarının çözümüne de yardımcı olacaktır.

Özellikle kamu yatırımlarının gecikmeksizin gerçekleştirilmesini, işletmelerin ekonomik kurallar içinde çalışabilmelerini çabuk ve etkin kararlar alabilmelerini sağlamak için, Kamu İktisadi Teşebbüsleri yeniden düzenlenecektir. Bu teşebbüslerde özellikle son yıllarda artan ve ekonomimizin sağlığı bakımından da kaygı verici boyutlara ulaşan savurganlığın önlenmesi sağlanacaktır. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin sağlıklı kaynaklardan finansmanı gerçekleştirilecektir.

Temel tüketim maddelerinin nitelik ve fiyat bakımından denetimi ve halka ucuz olarak ulaşabilmesi için, aracı aşamalarını azaltıcı önlemlerle üretici ve esnafı da koruyucu çözümler getirilecektir. İç ticaretin bu amaçla düzenlenmesinde, üretici - tüketici ve esnaf kooperatiflerinden, bunlar arasında geliştirilecek işbirliğinden ve belediyelerin olanaklarında da yararlanılacaktır.

Sayın Üyeler;

Bankacılık ve kredi alanlarında yapılacak düzenlemelerle krediler spekülâtif alanlardan sanayi, tarım ve hayvancılık gibi üretken ve planlı kalkınma sürecini destekleyici alanlara yöneltilirken köylülerin, esnaf ve sanatkârların kredi alma olanakları da büyük ölçüde artırılabilecektir.

Devletin bankalar ve kredi düzeni yolu ile yatırımları toplum yararına yönlendirebilme ve plan disiplinini sağlayabilme olanakları güçlendirilecektir.

Sayın Üyeler;

Gelişmenin ve sanayileşmenin temel gereği olan yeterli enerji üretimi, günümüzde büyük önem ve ivedilik kazanmıştır. Bu nedenle, Hükümetimiz, enerji yatırımlarına öncelikle yönelecektir.

Suya ve kömüre dayanan enerji santrallerinin yapımındaki olağanüstü gecikmelere son verilerek, bunların kısa sürede birbiri ardından devreye girmeleri sağlanacaktır. Öylece Türkiye'nin enerji açığı ve enerjide dışa bağımlılığı giderek azaltılacaktır. Bu sağlanıncaya kadar, geçici ivedi önlemlerle sanayimizin enerji açığını kapatmak üzere her çaba gösterilecektir.

Bu amaçlarla bir ulusal enerji planı uygulanacaktır.

Büyük hidrolik enerji santralleri yapımı hızlandırılır ve yenilerine başlanırken, yerel su kaynaklarının da küçük santrallerle yaygın enerji üretimine katkısı bir program içinde sağlanacaktır.

Termik santral projeleri ile ilgili kömür sorunları derhal çözülecektir.

Bunların yanısıra nükleer enerji santralleri ile ilgili çalışmalar sürdürülecektir.

Enerjinin dağılımında ve sanayileşme için değerlendirilmesinde bölgeler ve yöreler arası adalet gözetilecektir.

Bir yandan enerji üretimi hızlandırılırken, bir yandan da yakma kayıplarını azaltıcı ve enerji tasarrufunu artırıcı önlemler alınacaktır. Bu önlemler, gelişmeyi ve sanayileşmeyi kısıcı değil hızlandırıcı yönde olacaktır.

Yeraltı kaynakları bakımından Türkiye'nin geniş olanakları bulunmakla birlikte, bu olanaklar şimdiye kadar yeterince değerlendirilmemiştir. Yer yer özel kesim eliyle yapılan değerlendirmeler de çok yetersiz düzeyde kalmaktadır ve kaynak israfına yol açmaktadır. Hükümetimiz, yeraltı kaynaklarının bütün yurttaki ulusal yararlarına en uygun biçimde değerlendirilmesine büyük önem verecektir.

Enerji ve sanayideki atılımlar doğrultusunda hammadde girdilerinin büyük ölçüde ülke doğal kaynaklarından verimli ve güvenilir bir şekilde sağlanabilmesi için öncelikle önemli linyit yatakları ile demir cevheri ve bor tuzları kamu kuruluşlarınca işletilecektir.

Madenlerimizin ulusal sanayimizde değerlendirilmesi ve işlenmiş olarak ihracı için gerekli yatırımlar kısa sürede gerçekleştirilecektir. O yoldan döviz gelirimiz artacağı gibi, ülkemizde yeni çalışma alanları da açılmış olacaktır.

Özellikle petrol, taşkömürü, linyit, demir, fosfat, tuz ve benzeri maddelerin üretiminin artırılması için gereken çabalar ve son zamanlarda beliren tuz sıkıntısının en kısa zamanda giderilmesi için yatırımlar genişletilerek hızlandırılacaktır. Bu gibi doğal kaynaklarımız gereğince değerlendirilirken ulusumuzun kendi sınai olanaklarından ve teknik gücünden yararlanılmasına özen gösterilecektir.

Çok amaçlı Güneydoğu Anadolu projesi geliştirilerek hızlandırılacaktır. Bu proje çerçevesinde kurulacak barajlardan tünel ve kanal şebekelerinden yararlanılarak yapılacak sulama sonucu Güneydoğu'da geniş ve bereketli tarım alanları oluşturulacağı gibi, enerji üretimine büyük katkısı bulunan bu yöremiz kısa sürede canlı bir sanayi bölgesi durumuna da gelecek ve Türkiye'nin gelişme düzeyini yükseltici ve ekonomik coğrafyasını değiştirici bir güce erişecektir.

Petrol Yasası yeniden ele alınarak günümüz koşullarına ve ulusal yararımızla aykırı hükümleri değiştirilecektir.

Maden Yasası yeraltı kaynaklarımızı Anayasanın 130'ncu maddesine uygun bir anlayışla ulusal yararlar doğrultusunda değerlendirme olanağı sağlayacak biçimde gerçekleştirilecektir.

Temel madenlerimizin ve tüm doğal kaynaklarımızın biran önce ve güvenilir şekilde saptanması ve değerlendirilmesi için arama çalışmalarına daha büyük kaynaklar ayrılacaktır.

Enerji üreten makine ve donatımın geniş ölçüde yerli olanaklarla sağlanması için köklü önlemler alınacaktır.

Değerli milletvekilleri,

Bugün Türkiye ekonomisi önemli bir döviz darboğazı ile karşı karşıyadır. Aylardır Merkez Bankası çok kritik bazı ödemeleri bile yapamamaktadır.

Türkiye'nin döviz gereksinmesinin, ihracata hız vererek veya ekonomide gereken yapısal değişiklikleri gerçekleştirerek değil de enflasyoncu politikalar sonucu

başvurulan para operasyonları ile karşılanmaya çalışılmış olması bunalımı artırmıştır.

Döviz, dış ticaret, ödemeler ve borçlanma alanlarında izlenen yanlış politika ve uygulamalar, bir yandan ekonomiyi ağır sorunlarla karşı karşıya bırakmış, bir yandan da paramızın değerinin hızla düşmesine yol açmıştır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin yurda gönderdikleri dövizler azalmış, turizmde döviz giderleri gelirlerimizi aşmış, ihracatımız gerilemiş, geleneksel tarım ürünlerinin ihracında bile başarısız kalınmıştır.

Hükümetimiz, turizm gelirlerini ve dışarıda çalışan yurttaşlarımızın gönderdikleri dövizleri artırıcı etkin bir politika izleyecektir. Bunun yanı sıra, döviz gereksinmelerimizi karşılamak üzere yeni ve güvenilir kaynaklar bulunacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Bugün, özellikle hızlı enflasyon yüzünden vergi yükü alinteriyle çalışanlarla dar ve değişmez gelirliler üzerinde yoğunlaşmış bulunmaktadır. Hükümetimiz, vergi düzeninin bu etkilerini ortadan kaldıracak önlemleri en kısa sürede gerçekleştirmeyi amaç edinmiştir.

Adaletli bir vergi düzeninin gerçekleştirilmesine ilişkin çözümler yanında, en az geçim indiriminden, en az ücret göz önünde tutularak, günün koşullarına uygun biçimde yeniden düzenlenmesiyle ilgili yasa değişiklikleri Yüce Meclislere sunulacaktır.

Vergi uygulaması, denetimi ve yargısı alanlarında çağdaş bir yaklaşım çerçevesinde vergi kaybını önleyecek, vergi gelirlerini artıracak etkin önlemler yürürlüğe konulacaktır.

Böylece kamu harcamalarının sağlıklı kaynaklardan ve adaletli bir biçimde karşılanması gerçekleştirilecektir. Öte yandan kamu harcamalarında her düzeyde savurganlığı giderici önlemler alınacak ve kamu harcamalarının denetiminde Sayıştay'a daha çok etkinlik kazandırılacaktır.

Bundan başka aşırı tüketim yarışını kamçılayan etkenleri önleyerek sağlıklı tüketim ve gönüllü tasarruf eğilimlerini geliştirici bir tutum izlemeyi, Hükümetimiz, yatırımları hızlandırmak bakımından olduğu kadar toplumun esenliği açısından da gerekli görmektedir.

İYAK, MEYAK gibi tasarruf ve sosyal güvenlik kurumları kısa zamanda gerçekleştirecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Dış ekonomik ilişkilerimizde uyumlu ve tutarlı bir hükümetin sağlayabileceği olanakla, yönetsel tıkanıklıklar ve kopukluklar giderilirken yeni ve büyük atılımlara da girişilecektir.

Dış ekonomik ilişkilerimizi sağlıklı biçimde geliştirmek üzere, araştırma, pazarlama ve haberleşme olanaklarından Devlet kesiminin ve özel kesimin ortaklaşa yararlanabilecekleri bir "Dış Ticaret Kurumu" kurulacaktır.

Aramızda yakın dostluk ilişkileri bulunan ve geniş sermaye olanaklarına sahip olan Orta Doğu ve Akdeniz ülkeleriyle, Balkan ülkelerinin de katılabileceği verimli bir ekonomik işbirliği kurulmasına çaba gösterilecektir. Bölgesel ekonomik işbirliğinin sağlayacağı güce dayanarak, teknoloji bakımından ileri ülkelerle de bağımsızlığımıza ve karar özgürlüğümüze gölge düşürmeyecek koşullarla işbirliği olanakları aranacaktır.

Bölge ülkeleri ile ve teknolojide ileri ülkelerle Türkiye arasında oluşturmaya çalışacağımız çok yönlü ekonomik işbirliği, Türkiye'nin ihmal edilmiş yöreleri arasında yer alan Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun da gelişmesine büyük hız katacaktır.

Bütün ihmal edilmiş yörelerin gelişmesine öncelik verecek olan Hükümetimizin bir amacı da, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu, yalnız Türkiye'nin değil bütün Orta Doğunun gelişme ve sınılaşma merkezlerinden biri durumuna getirmektir. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun, başta hayvancılık olmak üzere, madencilik, tarım ve tarımsal sanayi alanlarındaki olanakları da komşu ülkelerle yakın işbirliği yapılarak değerlendirilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Dünyadaki başlıca geçiş yollarından biri durumuna gelmiş bulunan ülkemizde ulaştırma ve haberleşme alanlarının önemi büyük ölçüde artmıştır.

Bu bakımdan, ulaştırma ve haberleşme, ülkenin toplumsal ve ekonomik gereksinmelerini karşılayacak ve uluslararası ilişkilerini geliştirecek düzeye getirilecektir.

Ülkemizin demiryolu ağı günün koşullarına ve kitle taşımasının gereklerine uygun biçimde yenilenip yaygınlaştırılacaktır. Demiryolu taşıtları sanayimiz yurt içi kullanıma olduğu kadar, ihracata da dönük olarak geliştirilecektir.

Karayolları kısa sürede ülkenin kolay ulaşılabilen yörelerine uzatılacak, sert iklimli bölgelerimizde etkin kar mücadelesi yapılarak, tüm ilçe ve bucaklarımıza yıl boyu sürekli ulaşım sağlanacaktır. Köy ve orman yollarının yapımı ve anayollara bağlanması hızlandırılacaktır.

Her yıl binlerce yurttaşımızın can kaybına ve çok yüksek maddi zarara yol açan karayolu taşımacılığı hizmetlerinin tesis, yönetim, işletme ve trafik kontrolü yönlerinden içinde bulunduğu dağınıklığı önlemek üzere "Karayolları Trafik Yasası" ve "Karayolları Taşıma Yasası" yüce Meclislere sunulacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ekonominin canlanamayışının nedenlerinden biri de bölge içi ulaşım olanaklarının yetersiz kalmış olmasıdır. Bu yetersizliği gidermek üzere, Doğu Karadeniz'le Güney sınırlarımız arasındaki dikey ulaşım bağlantıları süratle gerçekleştirilmeğe başlayacaktır. Böylece bu bölgede kurulacak sanayilerin daha geniş bir iç pazara dayanarak gelişebilmeleri desteklenmiş olacaktır.

Üç yanı denizlerle çevrili ülkemizin bugüne kadar ihmal edilen deniz ulaştırmacılığında iç ve dışa dönük olarak büyük bir atılım yapılacaktır.

Tersane ve gemi yapımı hızlandırılacak, ticaret filomuzu ve donanmamızı yeterli düzeye ulaştırmak için her çaba gösterilecektir.

Gerek sanayileşme gerek iç ve dış ticaret açısından büyük önem taşıyan ve artık ekonomimizin gereksinmelerini karşılayamaz duruma gelen, liman, depolama tesisleri gibi altyapılar da yeterli düzeye getirilecektir.

Deniz taşımacılığının etkinliğini ve ekonomimizin navlun gelirini artırmak için, yeni örgütlenmelere gidilecektir.

Ulaşım elverişli göllerimizde ve nehirlerimizde yer yer yeni su bağlantıları da kurularak, ulaşım olanakları ve limanlar geliştirilecektir. Bu arada Van ve Keban göllerinde ulaştırma hizmetlerinin geliştirilmesine öncelik verilecektir.

Hava Ulaştırıcılığı, dış ekonomik ilişkilerimizin, çağdaş pazarlama yöntemlerinin ve kitle taşımacılığının gereklerine göre yeniden düzenlenecektir. Hava ulaştırıcılığında, ülkemizin geniş turizm olanaklarının değerlendirilmesi de göz önünde tutulacaktır. Yurt dışında çalışan ve bugüne kadar kötü işletmeciliğin sıkıntılarını çeken yurttaşlarımızın yurda geliş ve gidişlerinde her kolaylık sağlanacaktır.

Başlıca hava limanlarımız ve alanlarımız uluslararası teknik standartlara ve güvenlik koşullarına uygun duruma getirilecektir. Türkiye'nin erişilmesi güç yörelerde o arada özellikle bazı Doğu ve Güneydoğu illerinde yaz - kış trafiğe açık hava alanları kurularak, büyük hava limanları ve alanlarıyla buraları arasında hava bağlantısı sağlanacaktır. Hava ulaştırmasını yaygınlaştırmak üzere Türk Hava Yolları küçük uçaklarla da desteklenecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Ülkemizin doğal, tarihi ve kültürel zenginliklerini değerlendirerek, halkın sağlıklı dinlenme olanakları genişletilirken, turizm yoluyla döviz gelirlerinin yükselmesi için de gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Hükümetimiz, turizm geliştirilerek Türkiye'nin dış ilişkilerine de yeni bir boyut kazandırabileceği inancındadır.

Gümrüklerimizde izlenecek politika çağdaş bir anlayışa ve dış ilişkilerimizde ve turizmde öngörülen gelişmelere uygun bir biçimde yeniden düzenlenecektir.

Yolcuların ve özellikle yurt dışında çalışan yurttaşlarımızın gümrüklere giriş ve buradan çıkışlarındaki işlemlerde kolaylık ve esenlik sağlayıcı uygulamalara gidilecektir. Bu bakımdan önemi büyük olan personel sorunu, yepyeni bir hizmet anlayışına uygun olarak ele alınacaktır.

Hükümetimiz ekonomik ve sosyal bir yara haline gelen kaçakçılıkla, sınır ve kıyı bölgeleri halkının refahını gözetken çözümler de uygulayarak, kesin ve etkin biçimde mücadele etmekte kararlıdır. Bunu sağlamak için, ilgili tüm Devlet kuruluşları sürekli işbirliği yapacaklardır. Bugün haberleşme ve tesis olanaklarından yoksun bulunan kıyılarımızla sınır kapılarımızın, en kısa sürede çağdaş haberleşme ve kontrol ağıyla donatılması için gerekli önlemler alınacaktır.

Güney ve Güneydoğudaki mayınlı sınır topraklarının mayınlardan arındırılarak bölge köylüleri yararına tarım toprakları olarak değerlendirilmesine gidilecektir. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Sayın Milletvekilleri,

Tarımsal kaynaklar bakımından ülkemizin, şimdiye kadar gereğince değerlendirilmemiş büyük bir üretim potansiyeli vardır.

Hükümetimiz, tarımda üretimi artırıcı etkin ekonomik, toplumsal ve teknolojik çözümlerin yanı sıra, köylülerin gelirleri artırıcı ve gelir dalgalanmalarının olumsuz etkilerini giderici, üretimi yönlendirici bir destekleme politikası uygulayacaktır. Bu politikanın, gelir dağılımını küçük ve orta çiftçi lehine değiştirecek biçimde uygulanması sağlanacaktır. Devlet desteği, yalnız destekleme alımlarıyla değil, araç ve gereç yardımlarıyla, yeterli kredi kaynakları ve olanakları ile de olacaktır. Çeşitli ürünlere ait taban fiyatları, ürünlerin ekiminden önce ilan edilerek üretim ve pazar dengesi sağlanacaktır.

Başta tütün, pamuk, çay ve fındık üreticileri olmak üzere geçen yıl güç durumda kalan üreticilerin bu duruma düşmemesi için tüm önlemler alınacaktır. Sigara kalitesi düzeltilecek, filtreli sigara sıkıntısının önlenmesi için yeni yatırımlara gidilecektir.

O arada Güneydoğu tütünlerinin daha geniş ölçüde değerlendirilmesi ve ekim alanlarının genişletilmesi yolları aranacaktır.

Ekici tütün piyasaları geciktirilmeden açılacaktır.

Bugün çay üreten bir ülke olmamıza karşın üretilen çayı işleyecek kapasitede fabrika olmadığından bu üründen gerekli yarar sağlanamamaktadır. Bunun önlenmesi için yeni çay fabrikaları yapılacak, bunların özellikle üreticiyi taşıma sıkıntısından kurtaracak yerlerde kurulması olanakları araştırılacaktır. Mevcut çay fabrikaları da genişletilecektir.

Doğa koşullarının neden olduğu verim dalgalanmalarına karşı üretici gelirini güvence altına alabilmek için, tarım sigortası yasası çıkartılacaktır. Öte yandan üreticiler, hızla yaygınlaştıracığımız kooperatifçilik hareketiyle bağlantılı olarak, sosyal sigortalara kavuşturulacaktır.

Tarımda üretimi artırmak için gerekli tarımsal donanımdan ve girdilerden köylüleri yeterli düzeyde ve güçlü kooperatiflerin de sağlayacağı geniş olanaklarla yararlanırmak için her çaba gösterilecektir. Tarımsal araç ve gereçlerin yerli üretimi için gerekli sanayi yatırımları hızlandırılacaktır. Çiftçilerin araçlarını ve gereçlerini aracılar olarak, peşin ödeme güçleri yoksa, uygun krediyle almaları sağlanacaktır. Gübre ve ilaç, zamanında, yeterli miktarda ve uygun fiyatla aracılar olarak çiftçilere ulaştırılacaktır. Tarım ve hayvancılık uzmanlarının ve teknisyenlerinin bilgilerini üreticiye sürekli olarak aktarmaları güvence altına alınacaktır.

Tarımsal ürünlerin ihracatında Devletin ve üretici kooperatiflerinin ağırlıkları artırılacaktır.

Tarımsal verimliliği artırmak için sulamaya ve kırsal elektrikleştirmeye de büyük önem verilecektir. Yeni sulama projeleriyle ve bütün yurda yaygın çok sayıda göletlerle ve derin kuyularla, yeraltı ve yerüstü su kaynakları değerlendirilerek, her yıl sulanan toprak miktarında büyük artışlar sağlanacaktır. Kurulmuş sulama şebekeleri, düzenli bakımla, sürekli çalışır bir durumda tutulacaktır.

Orta Anadolu ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kurak ovalarının sulanmasını sağlayıcı projeler süratle uygulanacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Hayvancılığımız yeterli düzeyde yararlanılamayan üretim kaynaklarımızın başında gelmektedir. Bu kaynağın verimli bir şekilde değerlendirilmesi ile iç tüketim ihtiyacı yeterli düzeyde karşılanacağı gibi, önemli bir döviz kaynağı da sağlanabilecektir.

Hayvancılık alanında, üretimden pazarlamaya kadar kooperatifleşmeyi geliştiren ve bu alanda verimi ve hayvancılıkla geçinenlerin gelirini artıran bir politika izlenecektir.

Devlet Üretim Çiftlikleri, araştırma merkezleri ve Devlet haraları, daha verimli çiftçilik ve hayvancılık yöntemlerini ve yeni teknolojileri çevrelerine yayacaklardır, köylü ile işbirliği halinde çalışacaklardır.

Modern hayvancılık ve yan tesisleri hızla geliştirilecek, hayvan başına üretimin çağdaş ölçülere uygun düzeye yükselmesi için her çaba gösterilecektir. Hayvansal besin tüketiminin yaygınlaşıp artması özendirilecektir.

Büyük tüketim ve ihracat merkezlerine yakın yörelerde mera hayvancılığının besi hayvancılığı ile tamamlanması için yetiştiricilere kredi desteği sağlanacaktır. Hayvansal ürünleri işlemek için üreticilerin kuracakları kooperatifler ve sanayiler desteklenecektir. Yem sanayii bütün yurda yaygın olarak geliştirilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Tarım ve hayvancılık alanında izleyeceği tutumla Hükümetimiz gelişmeyi köylüden başlatacağı gibi, sınaileşmeyi de köye kadar ulaştıracaktır.

Öylelikle, tarımsal gelişmeyle hızlı ve yaygın sınaileşmeyi bir arada sağlama ilkesini gerçekleştirmiş olacaktır.

Gelişmeyi köylüden başlatabilmenin temel koşulu, köylünün örgütlenerek güçlenebilmesidir.

Bu amaçla, tarım kesiminde yaygın, güçlü ve demokratik bir kooperatifçilik hareketi desteklenecektir.

Kooperatiflerle üst kuruluşlarının ve genel olarak üreticilerin taşınmaz mal karşılığı aranmaksızın, arazi büyüklüklerine bakılmaksızın, üretim değeri veya proje karşılığında yeterli işletme ve yatırım kredileri alabilmeleri sağlanacaktır.

Kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının plan doğrultusundaki verimli ekonomik işletmecilik kurallarına uygun olarak yapacakları tarımsal ve sınai yatırımlar Devlet katkısıyla desteklenecektir.

Köy grupları yeterli düzeyde ortak hizmet ve altyapı olanaklarına kavuşturulacaktır. Bu ortak hizmetlerin ve altyapıların yanı sıra her köy şimdiye kadar yararlandığı olanaklardan fazlası ile yararlanacaktır. Her köyün okulu, camii bulunacak ve sağlık hizmetine kavuşması sağlanacaktır.

Yine bu ortak hizmetlerin ve altyapıların sağlayacağı kolaylıklardan yararlanarak Türk köylüsü, toprağından kopmaksızın sınaileşebilecektir; insan yaşamını maddi ve manevi yönde zenginleştirici tüm olanaklara kavuşabilecektir. Tarıma olduğu kadar sanayiye de dayalı ve doğayla dengeli yeni ve sağlıklı bir uygarlık oluşturulabilecektir.

Hakça bir toprak dağılımına ve toprağıın en verimli biçimde kullanımına olanak verecek Anayasaya uygun yeni bir toprak reformu yasası en kısa sürede Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulacaktır.

Bu yasa kabul edilirse, yurdun gereken her bölgesinde, özellikle toprak dağılımı bakımından adaletsizlik bulunan yörelerde toprak reformu gerçekleştirilerek, geçimi toprağına bağılı olanların kendi toprağıını işler duruma gelmesi ve ileri teknolojiye dayalı verimli çiftçilik yapabilmesi sağlanacaktır.

Büyük topraklar Anayasa kuralına ve demokratik hukuk devleti ilkelerine ve hakkaniyete uygun olarak kamulaştırılıp dağıtılırken, Hazine topraklarının da yetersiz veya az topraklı çiftçilere dağıtılması sağlanacaktır.

Toprak reformu ile birlikte tarımda verimi artırıcı sulama tesisleri, altyapılar, kamu hizmetleri ve teknolojik olanaklar devletçe veya devlet katkısıyla yeterli düzeyde sağlanacaktır. Yaygın, güçlü ve demokratik bir kooperatifçilik hareketi, reformla birlikte geliştirilecektir.

Fazla toprakları veya kendi işlemedikleri toprakları kamulaştırılan kimselerin, ödenecek kamulaştırma bedellerini üretken yatırımlarda değerlendirmeleri, böylelikle hem kendi gelirlerini güvence altına almaları hem de ülkenin gelişmesine katkıda bulunmaları olanağı sağlanacaktır.

Geçmiş yıllarda toprak reformu uygulamalarında, uygulamayı sürünceme de bırakan ve belli bir bölgede haksızlıklara yol açan tasarrufların ve adaletsizliklerin tekrar edilmemesine özen gösterilecektir.

Tapu kadastro hizmetleri çağdaş teknolojinin tüm olanaklarından yararlanılarak hızlandırılacaktır.

Hükümetimiz, ormanlarda, köylüyü yüksek gelir düzeyine ve geniş güvenceye kavuştururken, ormanların korunmasını ve gelişmesini de demokratik yöntemlerle kolaylaştırıcı bir düzen kuracaktır.

Orman alanlarında köylü kooperatifleri devletçe desteklenecektir. Kooperatiflerin işletmeciliğı başarılı ve etkin biçimde yapabilmelerine Devlet yardımcı olacaktır. Verimli orman işletmeciliğı için gerekli kamu hizmetlerinin ve başta orman yolları olmak üzere yeterli altyapıların sağlanmasını devlet üstlenecektir.

Ormanın korunup gözetilmesinde, geliştirilmesinde ve yeni ağaçlandırma çalışmalarında orman köylülerinin kooperatifleri ile devlet yakın işbirliğı ve dayanışma içinde olacaktır.

Orman ürünlerinin kooperatiflerce sanayide değerlendirilmesi, yurt içinde ve yurt dışında pazarlanması devletçe desteklenecektir.

Orman niteliğini yitirmiş alanların yasa uyarınca orman rejimi dışına çıkarılarak çiftçilik için köylülerin yararına sunulması hızlandırılacaktır.

Tarım kesimine katılacak bu toprakların adaletli olarak ve en kısa sürede dağıtım için görevli komisyonların sayısı arttırılacaktır.

Orman kapsamı dışına çıkarılamayan topraklarda yaşayan köylülerden geçimi tarıma bağlı olanlara uygun yörelerde tarıma elverişli toprak sağlanacaktır.

Köylü - orman idaresi arasındaki uyuşmazlıkları çözmek için gerekli bütün önlemler alınacak, bu arada kadastro çalışmalarına hız verilecektir.

Bir yandan ağaçlandırma ve erozyonla mücadele hızlandırılıp yeni orman sahaları geliştirilirken, bir yandan da tarla, bağcılık, zeytincilik ve her türlü yemişçilik gibi tarım işletmeciliklerinde veya hayvancılıkta kullanılmaya daha elverişli orman yörelerinden, köylülerin veya kooperatiflerin, bu amaçlarla yararlanabilmeleri sağlanacaktır.

Ormanlarımıza büyük zararlar veren orman yangınlarının önlenmesi için, orman köylülerinden ve işçilerinden oluşan birimler kurulması yoluyla mücadele etkinleştirilecektir ve anında yangına yetişebilmesi için yangın koruma yerleri yapılacaktır.

Dağ köyleri halkının gelir olanaklarını artırmak üzere yerel koşullara uygun özel programlar uygulanacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Emeğe büyük değer veren Hükümetimiz, çalışanların haklarını korumayı, genişletip yaygınlaştırmayı ve toplumsal güvenlikten tüm yurttaşları yararlandırmayı görev saymaktadır.

Partizan nedenlerle veya işçilerin gücünü eksiltmek için suni sendikalar ve konfederasyonlar oluşturulması çalışma barışını zedelemektedir. Hükümetimiz, sendikalarla ve üst kuruluşlarıyla işbirliği ve uyum içinde olmaya özen gösterirken, sendikal harekette bu gibi nedenlerle yol açılan bölümleri ve rekabetleri teşvik edici davranışlara son verecektir.

Yasalarla tanınmış hakların etkin bir uygulamaya kavuşturulması, genişletilmesi ve ücretle çalışan tüm yurttaşları kapsayacak ölçüde yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Toplumsal adalet içinde çalışma barışının gerçekleşmesi için gereken demokratik çabalar gösterilecektir.

Çalışanların haklarını ve toplumsal güvenliklerini genişletip etkinleştirmek üzere:

- Toplu sözleşme yapma yetkisi konusundaki anlaşmazlıkların başka yoldan çözülemediği durumlarda işçilerin yetkili sendikayı oyları ile belirleyebilme hakkı yasa ile düzenlenecektir.

- Tarım iş yasası çıkarılacaktır. İş Kanununun koruyucu hükümlerinin tüm çalışanları kapsamaması için gerekli yasa değişiklikleri hazırlanacaktır.

- Tarım kesimindeki mevsimlik veya geçici işlerde çalışanların ve yapı iş kolundaki işçilerle ev hizmeti görenlerin örgütlenebilmelerini, haklarını koruyabilmelerini ve toplumsal güvenlikten yararlanabilmelerini kolaylaştırıcı önlemler alınacak, ayrıca kapıcıların çalışma koşullarının özelliğini göz önünde tutan yasa değişiklikleri hazırlanacaktır.

- Yaşamını çalışarak kazanmakla birlikte toplumsal güvenlikten yoksun bulunanların, bu arada film, tiyatro, musiki ve sahne sanatçılarıyla sporcuların sosyal güvenlik kapsamına alınmaları sağlanacaktır.

- Memurların örgütlenmeleri ve çalışma koşulları ile ilgili demokratik düzenlemeler, kamu görevinin özellikleri de göz önünde tutularak yapılacaktır.

- İşçi - memur ayırımı sorununa ivedilikle çözüm getirilecektir.

- İşsizliği azaltıcı bir ekonomi politikası izlenirken işsizlik sigortası kurulmasına kademeli olarak başlanacaktır.

- Kıdem tazminatı hakkına özellikle küçük işletmelerde uygulama olanağı kazandırabilmek için gerekli düzenlemelere gidilecektir.

- Lokavtın kötüye kullanılmasını önleyici çalışmalar yapıp öneriler hazırlanacaktır.

- Çocukların ve gençlerin, gelişmelerini engelleyici koşullarda çalıştırılmalarını önleyecek yasal ve uygulamaya ilişkin önlemler alınacaktır.

- Sakatlarla eski hükümlülerin yeniden işe alıştırılmaları ve iş bulma olanakları genişletilecektir.

- Sosyal sigorta sisteminin dışında kalıp da çalışmayacak durumda olan ve yeterli bir gelirden yoksun bulunan yaşlılara, sakatlara, korunmaya muhtaç başka gruplara yeterli sosyal yardımlar yapılacak, yaşlılar için huzur evleri, sakatlar için rehabilitasyon merkezleri, çocuklar için çocuk yuvaları ve kreşler yaygınlaştırılacaktır.

- 65 yaşını dolduran yurttaşlara aylık bağlanmasına ilişkin yasanın kapsamı, bu konudaki eşitsizlikleri, haksızlıkları ve uygulama güçlüklerini giderecek biçim ve ölçüde genişletilecektir.

- Toplumsal güvenlik kurumlarının sağladığı haklar ve olanaklar arasındaki ve emeklilik haklarındaki eşitsizlik ve dengesizlikleri gidermek üzere gerekli çalışmalar kısa sürede sonuçlandırılacaktır.

- Toplumsal güvenlik kuruluşlarının yönetiminde bu kuruluşlardan yararlananların etkinliği artırılacaktır. Bu kuruluşlarda toplanan fonlarla, yatırımları ve istihdamı artırmaya yönelik girişimlerde bulunulacak ve kardan emeklilere prim dağıtan bir finansman sistemi kurmak üzere çalışmalara başlanacaktır.

- Çalışan kadınların hak ve ücret eşitliğinden eksiksiz yararlanabilmeleri, çalışma yaşamı gerekleriyle analık sorumluluğunu daha kolay bağdaştırabilmeleri sağlanacaktır. Doğum öncesi ve sonrası izin süreleri bakımından çalışan kadınlar arasındaki eşitsizlikler giderilecektir.

- Dul ve yetim aylıkları adaletli bir düzeye yükseltilecektir.

Cumhuriyetin Türk kadınına sağladığı ileri haklara ve özgürlüklere toplum kesiminin her yaşamında gerçeklik kazandırmağa çalışmak da Hükümetimizin başta gelen ödevlerinden olacaktır.

Sayın Üyeler,

Yurt dışındaki işçilerimizin durumuna özel bir önem verilecek, haklarını koruyup genişletici, gittikleri yabancı ülkelerdeki koşullara uyabilmelerini ve ulusal kültürümüzle bağlantılarını sürdürücü eğitim olanaklarından kolayca yararlanabilmelerini sağlayıcı önlemler alınacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin Türkiye'yi tanıtmalarına yardımcı olmak ve Türkiye'nin uluslararası ilişkilerine katkılarını geliştirmek için etkin ve demokratik örgütlenme model ve yöntemleri oluşturulacaktır.

Bu işçilerimizin istihdam güvenceleri ve AET içindeki serbest dolaşım hakları ilgili hükümetler ve uluslararası örgütler nezdinde kovuşturulacaktır. Çalışma koşullarının yasal güvenceye bağlanmadığı ülkelerde çalışan işçilerimizin haklarının izlenmesine ve korunmasına özen gösterilecektir.

İşçilerimizin dış ülkelerde edindikleri emeklilik ve başkaca sosyal güvenlik hakları korunarak bunların yurt içine aktarılmasına çalışılacaktır. Bunun yanında yurt dışında çalışanların Türkiye'de çalışanlarla eşit koşullar içinde emeklilik hakkına kavuşmaları sağlanacaktır.

İşçilerimizin yurda dönüşlerinde yurt dışında edindikleri bilgi ve beceri düzeylerine uygun iş bulmaları, bireysel ve özellikle toplu olarak işyeri açmaları, yatırım yapmaları Hükümetimizce yakından desteklenecektir.

Yurt dışındaki işçilerimize ve öteki yurttaşlarımıza oy hakkı tanınacaktır.

Sayın Üyeler,

Hükümetimiz, esnaf ve sanatkârlara iş ve gelir güvenliği sağlamayı ve ekonomideki veya teknolojideki değişimlere uyabilmelerini, gereğinde bir araya gelerek orta ve büyük boy işletmeciliğe geçebilmelerini kolaylaştırmayı toplumsal ve ekonomik açıdan gerekli saymaktadır.

Bu amaçla, Hükümetimiz, esnaf ve sanatkârların kooperatifleşmelerini ve örgütlenmelerini kolaylaştıracaktır. Esnaf ve sanatkârın kredi olanakları büyük ölçüde genişletilecektir.

Çıraklık, çağımızın ve değişen teknolojinin gereklerine uygun bir yasayla düzenlenecektir. Esnaf ve sanatkârın belli koşullara uygun olarak sağladığı çıraklık eğitimiyle örgün meslek eğitimi arasında bağlantı kurulacaktır.

Bağ - Kur Yasasında sigortalıların en iyi şekilde toplumsal güvencesini sağlamaı için gerekli değişiklikler hazırlanacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Halkın sağlık bakımından bir kamu hizmeti olarak ücretsiz karşılanması, Devletin başta gelen insanlık ödevi olduğu gibi, toplum bireylerinin de öncelikle sağlanması gereken sosyal güvencesidir.

Bu anlayışla, Hükümetimiz, bir yandan toplumsal sigortaları hızla yaygınlaştırırken, bir yandan da halkın sağlık kuruluşlarından yararlanmada karşılaştığı güçlükleri giderici ve sağlık hizmetlerini yurttaşların evine kadar götürücü çözüm ve düzenlemeler sağlayacaktır.

Tüm zamanını kamu görevine ayıran hekim sayısı özendirici çözümlerle çoğaltılacaktır. Yurttaşlarımız kendilerine hizmet için kurulmuş olan sağlık kuruluşlarından yararlanabilmek için özel muayenehanelere başvurma zorunluluğundan kurtarılacaktır.

Çevreye yönelik koruyucu hekimlik hizmeti, Devletin, yerel yönetimin ve toplumsal güvenlik ve hizmet kurumlarının işbirliğiyle, toplumun tümünü kapsayan ve sürekli işleyen etkin bir düzene bağlanacaktır. Kişiye yönelik, koruyucu hekimlik hizmetleri sağlık bakım hizmetleriyle bir arada yürütülecektir.

Sağlık kuruluşlarının ve hekimlerin yurda dengeli dağılımı, ihmal edilmiş yörelerin sağlık gereksinmesinin öncelikle karşılanması ve sağlık kuruluşları arasında etkin bir işbirliğiyle yatak ve bakım olanaklarının tam değerlendirilmesi sağlanacaktır. Tedavi kurumları halkın ayağına götürülecektir.

Sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonundaki aksaklıklar saptanarak ülke gerçeklerine uygun bir düzenlemeye gidilecektir.

Her düzeyde sağlık personeli yetiştirilmesi hızlandırılacaktır.

Büyük kentler dışında açılan ve açılacak Tıp Fakültelerinin eğitim olanakları hızla geliştirilecektir.

Besin maddelerinin devletçe ve yerel yönetimce etkin biçimde denetimi sağlanacaktır. Sağlıklı beslenme koşulları konusunda yaygın eğitim programları düzenlenecektir.

Kamu kuruluşları ve özellikle toplumsal sigorta kuruluşları eliyle ilaç hammaddesi ve ilaç sanayii geliştirilecektir. İlaç fiyatları halkın satın alma gücüne uygun düzeyde tutulacaktır.

İlaç kalite kontrolleri geliştirilecek ve ilaç sanayii üreticiden tüketiciye kadar kontrol altına alınacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz, gelişmeyi hızlandırırken, doğadaki dengeyi ve insan sağlığını korumaya, doğayla insan ve toplum yaşamını uyumlulaştırmaya özen gösterecektir.

Hava kirliliği ve çevre sorunları öncelikle ele alınacaktır.

Kıyılar, doğal ve tarihsel değerlerin korunması ve tüm yurttaşların yararına sunulması etkin önlemlerle sağlanacaktır.

Sanayi yatırımları az gelişmiş bölgelere doğru yaygınlaştırılarak ve köy gruplarının sağlıklı biçimde sınaileşip kentleşmeleri sağlanarak, dengeli kalkınma gerçekleştirileceği gibi, köyden kente göç sorunu da çözülmüş olacaktır.

Kentlerde çağdaş uygarlığın kültür, çalışma ve dinlenme olanaklarının sağlanması, kent planlamasının önemli bir unsuru olacaktır.

Kentlerde ve kıyılarda düzensiz yerleşmeyi ve yurttaşların aldatılmasını önlemek amacıyla hisseli arsa ve arazi satışlarını önleyici yasal önlemler getirilecektir.

Kentlerin gelecekteki gelişme bölgeleriyle çevrelerinde, her türlü altyapı tesisi olan ve anakentle güçlü ulaşım olanağı bulunan yerleşme alanları açılacaktır.

Konut gereksinmesini karşılarken sağlıklı ve düzensiz konut yapımını önlemek amacıyla, yeni teknolojilerden yararlanılarak toplu konut yapımı özendirilecektir.

Arsayı spekülatif kazanç aracı olmaktan çıkarmak üzere arsa üretimi hızlandırılacak, arsa kullanımı kamu denetimine bağlanacaktır ve Arsa Ofisi Genel Müdürlüğünün yetkileri ve olanakları genişletilecektir. İmar planı kararlarıyla arsalarda yaratılan değer artışlarını kamuya maledici çözümler getirilecektir.

Günden güne artmakta olan konut açığını kapatmak üzere ülke gerçeklerine uygun sosyal konut standartları yeniden saptanacak, kamu kaynakları öncelikle dar gelirli vatandaşların gereksinmelerini karşılamada kullanılacak ve geri kalmış yörelerde ve hızlı gelişme gösteren yerleşme merkezlerinde kamu eliyle veya katkılarıyla geniş ölçüde konut üretimi sağlanacaktır.

Türkiye Emlak Kredi Bankasının kaynakları da artırılarak öncelikle yoksul ve dar gelirli vatandaşlara ucuz ve toplu konut gereksinmesine ayrılacaktır.

Gecekondü önleme ve ıslah bölgelerinde yol, su, elektrik ve kanalizasyon gibi altyapı gereksinimleri hızla tamamlanacak, gecekondü ıslah bölgelerindeki kamu arsalarında yurttaşlara uzun vadeli kullanma hakkı verilecektir.

Planlamada ve uygulamada belediyelere gerekli destek sağlanarak teknik ve parasal olanakları artırılabilecektir.

Yerel yönetimlerimizin parasal ve teknik alanda yardımcısı olan İller Bankasının maddi olanakları ve teknik örgütü geliştirilip güçlendirilecektir.

Yerel yönetim yatırımlarıyla ilgili görev karışmaları giderilecektir ve İller Bankasının bu alandaki yetki ve sorumluluğu genişletilecektir.

Belediyelerin yetki ve gelirleri artırılabilecektir.

Parasal yönden bugün içinde bulundukları çıkmazdan hızla kurtarılması için yerel yönetimlerin Hazineye olan borçlarının bağışlanması sağlanacaktır.

Yapı maliyetlerinin ve kalitesinin istenilen düzeyde tutulması amacıyla ülkenin hammadde kaynakları saptanacak ve çağdaş teknolojinin olanaklarını değerlendiren yapı endüstrisi yaygınlaştırılacaktır.

Bir yandan konut yapımı bu çözümlerle hızlandırılırken bir yandan da kiralari adaletli düzeylerde tutucu etkin önlemler alınacaktır.

Devlet mallarının bakım ve korunmasına Hükümetimizce gerekli özen gösterilecektir.

Doğal afetlerle ilgili tüm hizmetlerin ve yardımların önceden planlanması sağlanacak, belli başlı afet bölgelerinde ilk yardım ve barınma araç ve gereçleri için bölgesel donatım depoları kurulacaktır.

Deprem bölgelerindeki dayanıksız konutların saptanması ve yenilenmesi çalışmalarına belli bir program içerisinde başlanacaktır.

Sayın Üyeler,

Eğitim, hızlı ve sağlıklı gelişmenin başta gelen koşuludur.

Anayasamızda yer alan birleştirici, çağdaş milliyetçilik bilincine erişmiş, Atatürk ilkelerini ve demokratik anlayışı benimsemiş, ailesine, vatanına, Türk Ulusuna ve insanlığa karşı görevlerini ve sorumluluklarını bilen, milli ve manevi değerlere bağlı, düşünce ayrılıklarına rağmen barış ve özgürlük içinde yaşayabilen kuşaklar yetiştirmek, insan haklarına dayalı hür demokratik rejimi, milli birliğimizi ve bağımsızlığımızı güçlendirmek; köklü ve zengin kültürümüzü çağdaş insanlık kültürüyle birlikte geliştirmek; Türk Ulusunu çağın uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmak, milli eğitimimizin temel amaçlarıdır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Eğitimde Hükümetimiz, öncelikle can güvenliğini ve öğrenim özgürlüğünü sağlayacaktır. Geride bıraktığımız dönemlerde, yasal hakları çiğnenerek okula alınmayan veya can güvenliği nedeniyle okula gidemeyen öğrencilere, yitirdikleri ders yılı, hızlandırılmış programlarla geri kazandırılacaktır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Öğrenciler arasında siyasal düşüncelerine göre ayırım yapılması ve okulların, uygarca tartışma ölçüleri ötesinde, siyasal çatışma yerlerine dönüştürülmesi kesinlikle önleneyecektir. *(CHP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)*

Öğrenci yurtları birbirine düşman ve kapalı kaleler veya ideolojik savaş alanları durumundan çıkarılacaktır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Görüşleri ve inançları ne olursa olsun, Türk gençlerini kurşunlanmaktan, ana ve babaları evlatlarının can güvenliğiyle ilgili kaygılardan kurtarmak, Hükümetimizin başta gelen bir görevi olduğu gibi, buna yardımcı olmak da, her kuruluş, her devlet organı, hatta her yurttaş için bir borçtur.

Ailelerinin maddi durumu ne olursa olsun, bütün çocukları her bakımdan sağlıklı biçimde yetiştirme ve yeteneklerini geliştirme olanağına kavuşturmak için çaba göstermeyi, Hükümetimiz, sosyal devletin bir gereği saymaktadır. Kimsesiz çocukların bakım ve eğitimi Devletçe sağlanacaktır.

Eğitimde olanak eşitliği, yaygınlık, süreklilik ve birlik gerçekleştirilecektir. Özellikle dar gelirli aile çocuklarının yatılı, kredili ve burslu öğrenim olanakları genişletilecektir.

Okuryazarlık sorununu, eğitim görmüş yurttaşların da gönüllü katkısıyla kısa sürede çözmek için gerekli çaba gösterilecektir. İlkokul öğrencilerinin kitap gereksinimleri Devletçe karşılanacaktır.

Son yıllarda yaygınlaşan çağdışı ve ulusal birliği sarsıcı ders kitapları kaldırılacaktır. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Okullarda yaparak - yaşayarak eğitim kuralı uygulanacak, çocukların okul çağında iken kendilerini toplum yaşamına ve üretken çalışmalara hazırlamaları sağlanacaktır.

Planlı gelişme gereklerine göre eğitilmiş insan gücü yetiştirilmesi, orta öğretimde başlanarak, yönlendirici ve özendirici yöntemlerle düzenlenecektir.

O arada meslek eğitimi ve teknik öğretim olanakları hızla geliştirilerek köylere kadar yaygınlaştırılacaktır.

İmam - Hatip Liselerinin müfredat, eğitim eksiklikleri giderilecektir. İmam - Hatip Liselerini bitirenlerin yükseköğrenim olanakları sağlanacaktır. Yüksek İslam Enstitüleri Akademiyeye dönüştürülerek bilimsel nitelikleri güçlendirilecektir.

Bütün yükseköğrenim kurumlarında demokratik yönetimle birlikte öğrenim ve öğretim özgürlüğü sağlam güvencelere kavuşturulacaktır. (CHP sıralarından alkışlar)

Üniversiteler yurdun her bölgesinde yaygınlaştırılıp geliştirilecektir.

Her üniversite, topluma açık, gelişmeye sürekli katkıda bulunan ve çok yönlü eğitim veren bir bütün olacaktır.

Yükseköğrenim yapabilme olanaklarındaki eşitsizliği giderici önlemler aranıp uygulanacaktır.

Yazışmalı yükseköğretimle örgün yükseköğretim arasında bağlantı, uyum ve her bakımdan eşitlik sağlanacaktır. Yazışmalı yükseköğretimde, çağdaş eğitim teknolojisinin tüm olanaklarından yararlanılacaktır.

Üniversitelerin ve yüksekokulların öğrenci alma ve yetiştirme kapasitelerinin büyük ölçüde artırılması için gerekli çözümler getirilecektir.

Eğitimin her dalında ve aşamasında öğrenciler araştırmacılığa yöneltilecek ve genel kültürlerini genişletmeye özendirilecektir.

Öğretmenlerin manevi ve maddi huzur içinde çalışabilmeleri güvence altına alınacak, kendilerini sürekli yenileyebilmeleri kolaylaştırılacaktır.

Yurt dışındaki Türk çocuklarının kültür ve eğitimi ile devlet yakından ilgilenecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz, sanat ve kültür çalışmalarını toplumun bütün katlarına yaymaya çalışacaktır.

Bu amaçla, Anayasa ve demokrasi kuralları içinde her türlü baskı ve yönlendirmeden uzak bir devlet desteği sağlanacaktır. Sanatta ve kültürde özgürlük ortamının tüm koşulları gerçekleştirilecektir.

Türk kültür ve sanatının kendi özellikleri içinde gelişmesine ve dünyaya açılmasına Devlet yardımcı olacaktır. Devlet, zengin tarih kökleri bulunan kültür hazi-

nelerimizin gereğince değerlendirilmesine yönelik tüm çalışmaları da, ulusumuzun sanattaki ve kültürdeki çağdaş yaratıcılığını da bütün gücüyle destekleyecektir.

Sanatçıların, düşünürlerin ve yazarların sosyal güvenceleri sağlanacaktır. Yetenekli sanatçı, yazar ve düşünürlerin yaşamlarını bu çalışmalarıyla sürdürebilmelerine devlet yardımcı olacaktır. Telif hakları, sağlam kurallara bağlanırken vergi yönünden de kolaylıklar getirilecektir.

Bütün yurttaki konservatuvarların ve sanat okullarının kurulup yaygınlaştırılmasına, bu alandaki yerel çalışmaların desteklenmesine, kültür ve sanat merkezlerinin çoğaltılmasına önem verilecektir.

Devlet, Türk film sanatının ve sanayiinin sağlıklı biçimde ve kısa sürede geliştirilmesine ve dünyaya açılmasına yardımcı olacaktır.

Hükümetimiz, başka ülkelerde yaşayan Türklerin ana dillerini ve kültürlerini yaşatmalarına ve geliştirilmelerine, o ülkelerle dostça ilişkiler çerçevesinde katkıda bulunacak, bu çevrelerle kültür alışverişlerimizi artırmaya çalışacaktır.

Ulusumuzun kültür birikimini değerlendirecek bir “Devlet Kültür Merkezi ve Milli Müze” toplumumuzun manevi ve maddi değer ve ürünlerini bilimsel yöntemlerle araştırıp derleyecek ve yayacak bir “Türk Kültürü Araştırma ve Derleme Kurumu” ve bilimsel çalışmalar açık, iyi düzenlenmiş bir devlet arşivi kurmaya başlanacaktır.

Devletin resmi yayınları, herkesin kolaylıkla elde edebileceği biçimde düzenli olarak basılıp toplum yararına sunulacaktır.

Kamu kesimindeki basımevleriyle bilgisayarlardan en verimli ve ekonomik biçimde yararlanılması sağlanacaktır.

Hızlı gelişmenin gereği olarak ve çağdaş uygarlıkta ulusumuza hakkı olan yeri kazandırmak amacıyla, bilimsel araştırma ve teknoloji oluşturma ve aktarma çalışmaları hızlandırılacaktır ve bu çalışmalar arasında plan hedeflerine uygun olarak bağlantı kurulacaktır.

Basın mensuplarının görevlerini güvenlik içinde ve özgürce yapabilmeleri bakımından gerekli güvenceler sağlanacaktır. Çağdaş haberleşme olanaklarından yararlanabilmeleri kolaylaştırılacaktır. Basın suçlarıyla ilgili cezalarda ve bu cezaların infazında, basın özgürlüğünün gereklerine uygun düzeltmeler yapılacaktır.

TRT’nin Anayasada ve Yasasında belirtilen ilkeler doğrultusunda görev yapabilmesine Hükümetimiz büyük özen gösterecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz, Anayasamıza uygun sağlam bir laiklik anlayışını savunacaktır.

İnanç özgürlüğü kişinin kutsal ve dokunulmaz hakkıdır. Demokrasinin düşünce özgürlüğü kadar ayrılmaz parçasıdır.

Özgürlükçü demokrasiyi en ileri anlamı ile benimseyen Hükümetimiz, herkesin inançlarına ve ibadetine saygılıdır ve yurttaşların dini inançlarının gereğini en-

gelsiz özgürlük içinde yerine getirmelerini sağlamayı insanlık ödevi bilir, insana ve halka saygının gereği sayar. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Laikliği din ve vicdan özgürlüğü ve Devlet işleriyle dinin ayrılması anlamına alır. Hükümetimiz, dine bağlılığın gelişmeyle ve ilerilikle, dine saygının laiklikle çelişmediği kanısındadır.

Türk Milletinin din anlayışı, gelişmeye ve her alanda ilerlemeye, toplumun bütünlüğünü ve manevi gücünü koruyarak destek olabilecek bir etkidir.

Hükümetimiz her dinden ve mezhepten yurttaşlarımız arasında, insanlığın, millî birliğin ve milliyetçiliğin gereği olan kardeşlik duygularını ve dayanışmayı sağlamlaştırmayı ödev bilecektir. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Diyanet İşleri Başkanlığı Anayasamızın ve yasalarımızın belirttiği görev ve sorumlulukları yerine getirirken dini siyasetin dışında tutulacaktır. Dinin ve inancın baskı altına alınmasına da, dinin siyasete alet edilerek kişisel veya siyasal çıkarlar için sömürülmesine de izin verilmeyecektir. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Din görevlilerinin yeterli düzeyde eğitim görmelerine özen gösterilecektir.

Din yayınları bu konuda toplumu aydınlatma görevini en iyi biçimde yerine getirecek düzeye ulaştırılacaktır.

Hac ibadetinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi, politikaya ve parasal kazanca araç olmaktan kurtarılması için gerekli önlemler alınacaktır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Köylerde ve dar gelirli yörelerde cami yapımına Devlet yardımcı olacaktır.

Din görevlilerinin kadro tıkanıklıkları ivedilikle giderilecektir.

Köy yönetimlerinde atanmış bulunan köy imamlarının toplumsal güvenceye kavuşturulması için çalışmalara başlanacaktır.

Hükümetimiz, bütün din görevlilerinin manevi ve maddi huzurunu sağlamayı ödev bilecektir. İmam - Hatip kadrolarının dağıtımında, adaletli bir uygulama gerçekleştirilecektir.

Türk Ulusunun ata yadigarı olan Vakıfların, kuruluş amaçlarına, millî ve mahallî ihtiyaçlarına en uygun biçimde çalışması sağlanacaktır.

Maddi ve manevi değerleri olan mimari eserlerimizi Türk Ulusuna ve tüm insanlığın hizmetine sunmak için, bunlardan gerekenlerin onarım ve restorasyonu hızlandırılacaktır.

Yeni eğitim vakıflarının kurulması teşvik edilecek ve mevcutların en iyi şekilde çalışmaları yolunda çaba gösterilecektir.

Muhtaç çocukların orta ve yüksek dereceli okullarda okumalarına katkıda bulunan vakıf yurtları geliştirilerek partizan yönetimden kurtarılacak ve gerçek ihtiyaç sahiplerinin yararına sunulacaktır.

Yurttaşlarımızın iyilik ve yardım sevgisini değerlendirmek üzere Vakıflar Genel Müdürlüğünün etkin ve verimli çalışması sağlanacaktır. Vakıf kaynaklarının mali gücü artırılacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz, Türk gençliğini güçlü, onurlu ve bilinçli bir kitle olarak görmektedir. Bunalımı körükleyici tüm etkenlere karşın, gençlerimizin çok büyük bir kesiminin olgunca ve sorumlucu davranması, anarşi dışında kalmayı ve Atatürk'ün emanetine layık olmayı bilmesi, kıvanç vericidir.

Hükümetimiz, ülkeyi bunalımdan kurtarmak için gerekli etkin demokratik çabaları gösterirken, gençlerimizin sorunlarına da anlayışla ve sorumlulukla yönelmeyi ödev bilecektir.

Siyasal ve toplumsal görüşleri ve düşünceleri arasında farklılıklar olsa da, gençlerimiz arasında kardeşliğin yerleşeceği, sevginin yeşereceği bir ortam gerçekleştirebilmek, Hükümetimizin başta gelen ödevlerindendir. Bugün birbirine düşman kapalı kaleler ve savaş alanları haline getirilmiş olan öğrenci yurtlarının bu durumu en kısa zamanda son bulacaktır.

Hükümetimiz gençlik sorunlarını, kırsal alandaki, kentlerdeki, gecekonduardaki, fabrikalarla işyerlerindeki, cezaevlerindeki, orta ve yükseköğretimdeki ve yurt dışındaki gençliği kapsayacak biçimde ve ortak bir bütünün bölümleri olarak ele almaya kararlıdır.

Gençlerimize okul ve çalışma düzeninde kişilik ve sorumluluk kazandırmak, iş güvencesi ve yükselme olanakları sağlamak, Hükümetimizin tüm gençlik sorunlarına yaklaşımında temel olacaktır.

Oy verme yaşının 18'e indirilmesini öneren bir yasa tasarısı kısa zamanda Yüce Meclislere sunulacaktır. (*CHP sıralarından alkışlar*) Seçilme yaşının ise dünyadaki gelişmelere de uygun olarak indirilmesi, Hükümetimizce yararlı görülmektedir.

Sporu, her şeyden önce beden ve ruh sağlığı yönünden, insan kişiliğini geliştirici ve eğitici bir etkinlik olarak değerlendiren Hükümetimiz, okul ve kitle sporuna büyük önem verecektir.

Hükümetimiz sporla ilgili tüm dallarda başarıya ulaşmanın temel koşulunu, beden eğitiminin ve sporun, ciddi ve bilimsel yollarla, küçük yaşlardan başlayarak ve bütün topluma yaygın olarak geliştirilmesinde görmektedir.

Gençlik ve Spor Akademileri, Türk gençliğinin ve sporcunun tüm gereksinmelerini karşılayacak biçimde yeniden düzenlenecektir.

Ata sporumuz güreş bilimsel yöntemlere kavuşturulacaktır.

Profesyonel sporun da temeli ve kaynağı olan amatör spor Devletçe desteklenecektir.

Amatör ve profesyonel sporcularımızın sağlıklı yaşam koşullarına, profesyonel sporcularımızın yeterli geçim olanaklarına ve sosyal güvenliğe kavuşturulmaları, insanlık onurunun olduğu kadar sporda başarının da gereğidir. Profesyonel sporun iç düzeni sağlam ve sağlıklı kurallara bağlanacaktır. Profesyonel sporcuların sendikalaşması özenlendirilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz, ulusal güvenliği ön planda tutan, ülkemizin çıkarları ile başta ülkeleri ve sınır komşularımız olmak üzere, başka ulusların çıkarları arasında adil bir denge kurulmasını gözeten, doğruluk, tutarlılık ve açıklığı bir ilke olarak benimseyen dinamik bir dış politika izleyecektir.

Dünyanın en hassas bölgesinde bulunan Türkiye, kendi ulusal savunmasını başka ülkelerin kararlarına veya kararsızlığına bağlı tutamaz. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)*

Üyesi bulunduğu ortak savunma sistemine yıllardır ekonomik olanaklarının çok üstünde katkılarda bulunan Türkiye, son zamanlarda, gerek duyduğu savunma araçlarını ve gereçlerini veya sahip olduğu araçların gereçlerin parçalarını, müttefiklerinden kendi parasıyla sağlamakta bile güçlük çeker durumda bırakılmıştır.

Bu acı deney, ulusal güvenliğimizi bir ölçünün ötesinde dış olanaklara, hele tek kaynağa dayandırmanın sakıncalarını ortaya koymuştur.

Hükümetimiz, Türkiye’nin gereksinmelerine ve olanaklarına uygun bir ulusal güvenlik kavramı oluşturmayı ivedi sorunlarımızın başında saymaktadır. Bu, ittifak üyeliğimizin önemini göz önünde tutmakla birlikte, Türkiye’nin ulusal güvenliğini öncelikle gözeten ve bağımsızlığımızı sağlam temellere dayandıran bir kavram olmalıdır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Böyle bir kavram süratle oluşturulup uygulamaya konuncaya kadar, ulusal güvenliğimizde herhangi bir aksama ve boşluk olmaması göz önünde tutulacaktır.

Ulusal güvenliğimizi sağlam temellere dayandırırken Cumhuriyet Hükümeti, Atatürk’ün yurttta barışla cihanda barışı bir tutan gerçekçi ve insanca ilkesine bağlı kalacaktır. Türkiye’nin savunmasını ve bağımsızlığını güvence altına alırken, bölge ve dünya dengesine, uluslararası yumuşamaya ve barışın gelişmesine katkıda bulunmayı ödev bilecektir.

Ezilen ulusların kurtuluş hareketlerine Atatürk’ün önderliğinde öncülük etmiş olan Türk Uluğu, nerede ve hangi görüntü altında varlığını sürdürürse sürdürsün emperyalizme bütün gücüyle karşı çıkacaktır. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)*

Türk Uluğu, bağımsızlığı ve güvenliği uğrunda hiçbir zaman, hiçbir özveriden kaçınmamıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri de, ulusal bağımsızlığı ve güvenliği her zaman üstün bir görev bilinciyle ve üstün yetenekle ve cesaretle korurken, Türkiye’nin her alanda gelişmesine, halkın mutluluğuna, huzuruna ve eğitimine sürekli katkıda bulunmuştur. Ulusumuzun ve Silahlı Kuvvetlerimizin bu nitelikleri, ulusal güçle ve gelişme ile ulusal güvenliği bir arada uyumlu olarak ve en yüksek düzeyde gerçekleştirmeye olanağını sağlamaktadır ve bu olanak demokrasinin ve çağın gereklerine uygun biçimde değerlendirilmelidir.

Ne var ki, silahlanma yarışının alabildiğine hızlandığı bir dönemde ve bölgede, Türkiye’nin kendi ulusal güvenliğini büyük ölçüde kendi olanaklarıyla sağlayabilmesi için ekonomisini bugünkü bunalımdan ve dar boğazlardan bir an önce kurtarması gereklidir.

Hükümetimiz, Yüce Meclisin güvenoyuna erişirse, Türk ekonomisini ve sanayiini, ulusal güvenliğimizin gerektirdiği güce ulaştırabilmek için her çabayı göstermeyi, yurtseverliğini ve milliyetçiliğin gereği bilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Cumhuriyet Hükümeti Türkiye'nin önemini, etkinliğini ve ulusal yararını, uluslararası gerginliğe değil, uluslararası ilişkilerde yumuşamaya ve dünya barışının güçlenmesine bağlayan bir dış politika izleyecektir. Dünyada barışın korku dengesine değil, insanlık sevgisine ve her ulusun bağımsızlığının, egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün dokunulmazlığı ilkesine dayanması için çalışacaktır.

Silahlanma yarışının durdurulması ve savaş teknolojisinin insanlık açısından tehlikeli ölçülere varmasının önlenmesi için Hükümetimiz; kendine düşen katkıyı kararlı olarak yerine getirecektir.

Hükümetimiz ahlakın olduğu kadar, açık rejimin de gereği olan doğruluğu ve tutarlılığı dış politikada ve uluslararası ilişkilerde kesin kural olarak benimser. Bunu, uluslararası sağlam ilişkiler ve sürekli dostluklar kurabilmenin koşulu sayar. Dış politikaya ve uluslararası ilişkilere, ulusal yararımız doğrultusunda toplumun her kesiminin ilgisini ve katkısını sağlamayı ödev bilir.

Hükümetimiz ulusumuzu tanıtmaya ve ulusal tutumumuzu ve gelişmemizi dünya kamuoyuna anlatmaya çalışmalarını, doğruluk ve tutarlılık kuralına dayanarak bilimsel yöntemlerle etkinleştirmek için her çabayı gösterecektir.

Başka ülkelerdeki soydaşlarımızın öz kültürlerini ve anadillerini yaşatıp geliştirebilmeleri için gerekli olanaklara sahip olmalarına ve uluslararası anlaşmaların veya bulundukları ülkeler yasalarının sağladığı tüm haklardan ve özgürlüklerden eşit olarak yararlanmalarına önem verilecektir. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Hükümetimiz, Türkiye'ye yerleşen göçmenlerin başka ülkelerdeki yakınlarına veya uluslararası anlaşmalar gereğince özel haklar tanınmış Türk asıllılara, Türkiye ile ilişkilerinde özel olanaklar sağlayacaktır.

Türkiye'ye göçmen olarak gelenlerin, ayrıldıkları ülkede kazanılmış toplumsal güvenlik haklarının tümüyle Türkiye'ye aktarılabilmesi ve Türkiye'deki toplumsal güvenlik düzeniyle birleştirilebilmesi için, gerekli uluslararası girişimlerde bulunulacaktır.

Hükümetimiz dış politikanın ulusal savunma politikasından ayrılmayacağına inanır. Bu inançla, Türkiye'nin savunmasını aşırı ölçüde dış desteğe ve belirli bir kaynağa bağımlılıktan esirgeyici bir ulusal güvenlik kavramı oluştururken, dış politikada da bunun gereği olan düzenlemeleri yapacaktır. Bölge ülkeleriyle ilişkilerini karşılıklı güvene ve ortak yarara dayandırarak, ulusal güvenliği, en başta böyle bir barışçı dış politika ile güçlendirmeye çalışacaktır. İttifaklara olan katkısının bölge ülkeleri için bir kuşku ve güvensizlik etkeni olmamasına sürekli özen gösterecektir. İttifaklar çerçevesi içinde olsun veya olmasın, uluslararası ilişkilerde ulusal güvenliğimiz olumsuz yönde etkileyici ulusal haklarımızı ve çıkarlarımızı ve uluslararası ilişkilerde amaç edindiğimiz ilkeleri zedeleyici politikalar Hükümetimizce benimsenmeyecektir.

Hükümetimiz, Türkiye'nin dostluk ilişkilerini, üye olduğu ittifak ve topluluklardaki ilişkileri dışında da, iç düzen bakımından ayırım gözetmeksizin genişletecektir. Özellikle bölge ülkeleriyle ve gelişme sürecindeki ülkelerle yakın ilişkiler, işbirliği ve dayanışma kuracaktır. Hükümetimiz, Türkiye'nin dünya ülkeleriyle ilişkilerini genişletip geliştirirken, bir Orta Doğu, Akdeniz ve Balkan ülkesi olarak bölgedeki tarihi ve coğrafi yerinin önemini kalıcı bir unsur olarak değerlendirecektir. Bölge ülkeleriyle tarihsel ve kültürel bağlarının bu ülkelerle yeni ilişkilere ve işbirliğine de manevi güç katmasını ve sağlam bir temel olmasını gözetecektir.

Hükümetimiz bölgede hakça, sağlam ve sürekli bir barış kurulması, silahlanma yarışına gerek bırakmayan bir güven ortamı oluşması ve bölge sorunlarının uzak veya büyük devletler karışmaksızın çözülebilir duruma gelmesi için gerekli özeni gösterecektir.

Bölge ülkelerinin daha geniş pazarlara dayanan güçlü ekonomiler oluşturmak, gelişmelerini hızlandırmak ve sömürüye karşı korunmak üzere çok yönlü sıkı ve sürekli bir işbirliği içine girmelerini destekleyecektir.

Hükümetimiz denizlerden, göklerden ve uzaydan yararlanmada bütün insanlık için hakça bir düzen kurulmasına katkıda bulunacaktır. Hükümetimiz Türkiye'nin kıta sahanlığındaki ve genel olarak denizdeki ulusal ekonomik haklarını ve tüm egemenlik haklarını sağlayıp koruyacaktır. Bu konuda çağın gereklerine uygun yasal düzenlemeleri zaman yitirmeden yapacaktır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

1974'deki Türk Barış Harekâtıyla özgürlüğe ve güvenliğe kavuşan Kıbrıs Türklerinin özgürlüklerini ve güvenliklerini sürekli kılmak, Kıbrıs Ulusal Türk Toplumunun her alanda gelişmesini hızlandıran ve kendi kendini yönetme hakkını güvence altına alan çözümlere katkıda bulunmak üzere her çaba zaman yitirmeksizin gösterilecektir. Hükümetimiz bunu yaparken bölge barışının güçlenmesini, Kıbrıs'ın bütün bölge ve dünya için bir güvenlik ve huzur kaynağı olmasını gözetecektir. Hükümetimiz bu açıdan Kıbrıs'ta iki bölge, iki toplumlu, bağımsız ve bağlantısız bir federal devlet çözümünü bir an önce gerçekleştirmek üzere gereken çabayı gösterecektir. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Hükümetimiz, Türkiye'nin başka ülkelerle kurabileceği ekonomik ilişkilerde ve işbirliğinde ülkenin bağımsızlığını ve gelişmesini özenle gözetecektir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile düğümlenen ilişkilerimizi, ulusumuzun, sınılaşmamezin ve ekonomimizin yararına bir çözüme ulaştırmak için gereken girişimleri derhal yapacaktır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile bugünkü ilişkilerimiz ve özellikle ortaklığın "geçiş dönemini" düzenleyen protokollerde yer almış bazı kurallar, gelişme ve sınılaşma çabamıza ciddi engeller getirmektedir. Türkiye'nin gelişmiş ülkeler karşısında ekonomik ve siyasal çıkarlarına uygun bir dış ticaret politikası izlemesini, hatta tarım ve sanayi alanlarında gelişmesini güçleştirmektedir. Hükümetimiz, Toplulukla ilişkilerimizi ülkemiz ve ekonomimiz yararına işleyecek biçimde yeniden düzenlemekte ısrarlı ve kararlı olacaktır. Fakat onun da üstünde, Türk ekonomisini Ortak Pazarla ilişkilerinde ezilmeyecek, Türkiye'nin bağımsızlığını güçlendirecek bir yapıya kavuşturmaya çalışacaktır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Hükümetimiz, uluslararası ekonomik sorunlarda Türkiye’yi geliştirmekte olan ve yeni bir ekonomik dünya düzeni arayışı içinde bulunan ülkelerin ortak sorunlarına destek olacak bir güce erişirmek üzere çaba gösterecektir. Dünyada hakça bir ekonomik düzen kurulabilmesi için, az gelişmiş veya gelişme sürecindeki ülkelerin bu yöndeki çalışmalarına öncülük etmeleri ve aralarında güçlü ekonomik dayanışma ve işbirliği grupları oluşturmaları gereğine inanan Hükümetimiz, bu konuda gerekli uluslararası girişimleri yapacaktır.

Dünyada özgürlüğe, barışa ve hakça bir düzen kurulmasına katkıda bulunabilmek için ülkelerin kendi toplumlarında temel insan haklarını ve özgürlüklerini gerçekleştirip gözetmeleri zorunludur. Hükümetimiz, bu yönde Türkiye’nin örnek bir ülke olmasına özen gösterecektir. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Millet Meclisinin değerli üyeleri,

Bir süredir ülkemizdeki siyasal bunalım, sadece iç sorunumuz olmaktan çıkarak Devletimizin uluslararası ilişkilerini ve saygınlığını olumsuz yönde etkileyen bir niteliğe de bürünmüştür.

Hükümetimiz, iç sorunların çözümünde olduğu kadar, dünyada Türk Ulusunun haklarını korumakta da milli birliğimizden güç almayı temel kural olarak benimser.

Milli birliğimizin başta gelen koşulu iç barıştır. O nedenle Hükümetimiz, iç barış sağlamayı, yalnız insanlık ve demokrasi anlayışının değil, milliyetçiliğinin de gereği saymaktadır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Türk demokrasisini güçlendirmeyi ise, insanlık alemindeki saygınlığımızı olduğu kadar, bütün dünyada demokratik gelişmeyi hızlandırabilmenin de bir gereği olarak görmekteyiz.

Ağır bir bunalımdan esenliğe çıkış umudu olarak parlamenter demokrasi kuralları içinde oluşan Hükümetimiz, Türk demokrasisinin gerçekliğine ve gücüne yeni bir kanıttır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Yüce Meclisin güvenine erişirse izleyeceği tutumla da, demokrasimize ve Ulusumuzun dünyadaki saygınlığına daha çok güç katmaya çalışacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Sizlerden, ülkemize barış getirebilmek için destek istiyoruz.

Ağırlaşan ekonomik ve toplumsal sorunlara, Ulusumuzun üstün yeteneklerini ve ülkemizin geniş olanaklarını gereğince değerlendirerek sağlıklı çözümler getirebilmek için yetki istiyoruz. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Demokrasinin gereği olan düşünce ayrılıkları içinde milli birliğimizi pekiştirebilmek için güven istiyoruz sizlerden.

Hükümetimiz adına Yüce Meclisin Sayın üyelerine saygılar sunarım. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri ayakta sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Hükümet programı Yüce Meclise sunulmuştur. Anayasamızın 103’ncü ve İçtüzüğümüzün 105’nci maddeleri gereğince, Hükümet programı üze-

rindeki görüşmelere 15.1.1978 Pazar günü saat 15.00'te başlanacaktır. (AP sıralarından gürültüler)

Gündemimiz gereğince sözlü soruların görüşmelerine başlıyoruz. (AP sıralarından şiddetli gürültüler ve ayağa kalkmalar)

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Sayın Başkan, müsaade eder misiniz; bundan evvel İçtüzüğü neden tatbik etmediniz?

BAŞKAN — Gündem gereğince sözlü sorulara başlıyoruz.

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Sayın Başkan, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Elazığ Milletvekili Sayın Mehmet Tahir Şaşmaz'ın...

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Sayın Meclis Reisi, bir dakikanızı istirham ediyim. Bundan evvelki...

BAŞKAN — Beyefendi, bir dakika; ben Meclis Başkanıyım. (AP sıralarından gürültüler) Meclis Başkanıyım. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Senin lisanınla "Meclis Başkanı" "Reis" lik küçüklük demek değildir.

BAŞKAN — Türkiye'de tek bir lisan vardır: "Meclis Başkanı" Sözlü sorulara geçiyoruz efendim.

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Ben milletvekiliyim, beni dinleyeceksiniz; müsaade buyurun! (AP ve CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Ne hakkında konuşacaksınız, ne hakkında?

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Beyefendi, iki tam günü bundan evvel neden tatbik etmediniz de şimdi tatbik ediyorsunuz? Yeni uygulama mı yapıyorsunuz?

BAŞKAN — Beyefendi, zatıalınıza de İçtüzük gönderdim isminize yazılı olarak; lütfen İçtüzüğü okuyunuz. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; AP sıralarından gürültüler)

MUHAMMET KELLEÇİ (Amasya) — O bize gönderdiğiniz İçtüzüğü önce siz okuyun.

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Onu sizin okumanız lazım.

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, eğer öğrenmek istediğiniz bir şey varsa, bilahare gelin öğreteyim. (AP sıralarından gürültüler)

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Evvela kendiniz öğrenin de... Kendinizin İçtüzük açısından tahsile ihtiyacınız var.

MUHAMMET KELLEÇİ (Amasya) — Teker teker öğreteceğiz.

BAŞKAN — Sözlü sorulara geçiyoruz.

Kapanma Saati: 16.46

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi**Toplantı Yılı 17 Cilt 34 Birleşim 16****Sayfa 610-627****12.01.1978 Perşembe****İKİNCİ OTURUM****BAŞKAN:** *Başkanvekili Rahmi Erdem***DİVAN ÜYELERİ:** *Mustafa Çelik (Afyonkarahisar)**Emanullah Çelebi (Tabii Üye)***Açılma Saati:** 17.00**Hükümet Programının Okunması**

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, 16'ncı Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu programının okunması.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, daha evvelce Yüce Genel Kurula arzedildiği veçhile bu Birleşimde Sayın Ecevit Hükümetinin Programı Yüce Senatoya sunulacaktır.

HAYRİ ÖNER (Adana) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun efendim.

HAYRİ ÖNER (Adana) — Dönüm noktasında AP sıralarının boş olduğunun zapta geçirilmesini istiyorum.

BAŞKAN — Bu söylemenizle geçti efendim.

Başbakan Sayın Bülent Ecevit'i Hükümet Programını okumak üzere kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Ecevit. (*CHP, MB Grubu ve Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu sıralarından alkışlar*)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli Üyeleri...

Hükümet Programı, Millet Meclisi'nin 12 Ocak 1978 Perşembe günü 91'nci Birleşiminde aynen okunduğundan, metin tekrar alınmamıştır.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak Milletvekili) — Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri; Sizlerden, ülkemize barış getirebilmek için destek istiyoruz.

Ağırlaşan ekonomik ve toplumsal sorunlara, Ulusumuzun üstün yeteneklerini ve ülkemizin geniş olanaklarını gereğince değerlendirerek sağlıklı çözümler getirebilmek için yetki istiyoruz.

Demokrasinin gereği olan düşünce ayrılıkları içinde milli birliğimizi pekiştirebilmek için güven istiyoruz sizlerden.

Hükümetimiz adına Yüce Senatonun Sayın üyelerine saygılar sunarım. (CHP, MB ve Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grupları sıralarından “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Ecevit.

Hükümet Programının Devletimize ve ulusumuza hayırlı olmasını ve mutluluk getirmesini ve Hükümetin başarılı olmasını dileriz. (CHP, MB Grubu ve Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu sıralarından alkışlar)

11. — CHP ve AP Grubu Başkanlıklarının Hükümet Programı üzerindeki görüşmelerin 14.1.1978 Cumartesi günü saat 15.00’te yapılmasına dair önergesi. (4/322)

BAŞKAN — Sayın Üyeler; Hükümet Programının görüşülmesi hususunda bir önerge vardır. Bilgilerinize sunulacak ve oylanacaktır.

Sayın Başkanlığa

Hükümet Programlı üzerindeki görüşmelerin 14 Ocak 1978 günü, saat 15.00’te yapılmasını öneririz.

Saygılarımızla.

Hasan Fehmi Güneş (Sakarya)

Cahit Dalokay (Elazığ)

BAŞKAN — Efendim Hükümet Programı üzerindeki görüşmelerin 14 Ocak 1978 Cumartesi günü saat 15.00’te yapılması önerilmektedir.

Önergeyi oylarımıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Sayın Başbakan kabul edilen karar gereğince görüşmeler Cumhuriyet Senatusunda 14 Ocak 1978 günü saat 15.00’te yapılacaktır.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak Milletvekili) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Üyeler; gündemimizdeki diğer meseleleri görüşmek için kâfi zaman olmadığından, Birleşime son verilmesi hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler...; Kabul edilmiştir.

Almış olduğunuz karar gereğince ve Hükümet Programını görüşmek üzere 14 Ocak 1978 Cumartesi günü saat 15.00’te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanış Saati: 18.40

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi**Toplantı Yılı 17 Cilt 34 Birleşim 17****Sayfa 630-693****14.01.1978 Cumartesi****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN:** Sırrı Atalay**DİVAN ÜYELERİ:** Mustafa Çelik (Afyonkarahisar)

Emanullah Çelebi (Tabii Üye)

Açılma Saati: 15.00**Hükümet Programının Görüşülmesi**

BAŞKAN — Başbakan Bülent Ecevit Hükümetinin programı üzerinde görüşmelere başlıyoruz.

İçtüzüğümüzün 130'uncu maddesine uygun olarak yapılacak görüşmelerde uygulanacak kural şudur: Gruplar adına konuşmaları, kişisel konuşmalar takip edecek; yani gruplar, şahıslar adına konuşmalar ve bu konuşmalara Başbakanın vereceği cevapla Hükümet programı üzerindeki görüşmeler son bulacaktır.

Bu açıklamayı yaptıktan sonra görüşmelere başlıyoruz.

Söz alanları okuyorum:

Gruplar adına; Sayın Muzaffer Yurdakuler Milli Birlik Grubu adına, Sayın Zeyyat Baykara Cumhurbaşkanı S.Ü. Grubu adına söz almış bulunmaktadırlar. Şu ana kadar gruplar adına yalnız bu sözler kaydedilmiştir.

Şahıslar adına konuşmaları sıra ile okuyorum; Sayın Öztürk, Sayın Aykan, Sayın Reisoğlu, Sayın Abay, Sayın Güven, Sayın Demirayak, Sayın Yıldız, Sayın İlhan, Sayın Feyyat, Sayın Ayrım, Sayın Ünsal, Sayın Hüsamettin Çelebi, Sayın Hatip, Sayın Esatoğlu, Sayın Ucuzal, Sayın Alpan.

Gruplar adına başka söz isteyen?

YUSUF ZİYA AYRIM (Kars) — Sayın Başkan, konuşmaların tespiti nasıl yapılacaktır?

BAŞKAN — Efendim Sayın Ayrım?

YUSUF ZİYA AYRIM (Kars) — Sayın Başkan, ben celse açılmadan evvel yazılı olarak müracaat etmiştim, o zaman daha Hükümet programı okunmamıştı.

BAŞKAN — Sayın Ayrım, liste ne tarafımdan, ne de Divan Üyeleri tarafından tutulmamaktadır, doğrudan doğruya Kanunlar Müdürlüğü tarafından tutulmaktadır ve Kanunlar Müdürlüğünün bana verdiği bir listedir, şimdi hemen bana bildi-

riyorlar; ilk söz 5.1.1978 günü saat 15.40'da alınmıştır ve daha kürsüde konuşma sırasında, sizin sözünüz...

YUSUF ZİYA AYRIM (Kars) — Sayın Başkan, evvelce bir usulümüz vardı, Hükümet programı okunduktan sonra söz istemeye gidiliyordu, Hükümet programı daha okunmadan evvel söz aldım.

BAŞKAN — Hükümet programı okunur okunmaz, üyeler Kanunlar Müdürlüğüne müracaat ederek tamamen tarafsız, teknik bir heyete müracaatla sıralandırılmış Sayın Ayrım.

YUSUF ZİYA AYRIM (Kars) — Sayın Başkan, ben konuşma isteğimi Hükümet programı daha Mecliste okunurken bildirmiştım.

BAŞKAN — Sayın Ayrım, bu söz alma sırasını tamamen Kanunlar Müdürlüğü objektif biçimde yapmaktadır. Hiç bir şekilde, hiç kimsenin bu söz sırası üzerinde en ufak bir tasarrufu olmamıştır.

YUSUF ZİYA AYRIM (Kars) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunu Kanunlar Müdürlüğü mü idare ediyor?

BAŞKAN — Hepsinin tarih ve saati vardır, şimdi size getirecekler.

Gruplar adına şimdiye değin iki Sayın üye söz istemiş, başka söz isteyen olmadığına göre, her halde diğer gruplar bilahare söz isteyeceklerdir.

Milli Birlik Grubu adına Sayın Yurdakuler, buyurunuz efendim.

MB GRUPO ADINA MUZAFFER YURDAKULER (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler, Hükümetin değerli üyeleri;

Ülkemizin son zamanlarda sürüklendiği ortamda, Atatürk'ün emaneti olan Türkiye Cumhuriyetini, hür ve demokratik rejimi veya Cumhuriyetin temel niteliklerini yıkıp yok etmeyi amaçlayan, totaliter bir baskı ve terör rejimini kurmaya yönelen ve yurttaşların özgürlük ve huzur içerisinde korkusuz yaşama haklarını, can güvenliğini, kanun hâkimiyetini ortadan kaldırmaya çalışan, her çeşit Anayasa dışı faaliyetlere karşı demokrasiye ve Cumhuriyeti korumak ve savunmak maksadı ile kurulan Sayın Ecevit Hükümetinin Programı üzerinde Grupumuzun görüşlerini arz etmek için huzurlarınızdayım.

İleride doğacak çeşitli vesilelerle Programda dile getirilen idari, teknik ve ekonomik politikalara ayrıntılı olarak değinmek olanaklarını bulabileceğimiz ümidi ile bugün konulara genel hatları ile temas etmeyi uygun görmekteyiz.

Sayın Senatörler;

Hükümetin kuruluş maksadını açıklayan görüşlere tamamen katılıyoruz ve Program üzerindeki görüşlerimize geçmeden önce, Türk toplumunun bugünkü dramatik tablosunu ve bu tablodaki düşündürücü ve çok tehlikeli gelişmeleri belirtmekte fayda görüyoruz.

Sayın Senatörler;

Her yönü ile acıklı, her yurtseveri endişe ile düşündüren, sokakları kan ve barut kokan, kardeşleri birbirine düşman edilen, iç ve dış sorunları ile ekonomik

durumu aşılması güç darboğazlara sokulan bir ülke haline nasıl getirildik, bu hale düşürülüşün ana maksadı ne idi?

Sayın arkadaşlarım;

1975 yılının 31 Mart günü ilk MC İktidarı kurulmuştur. Bu Cephe, 5 Haziran 1977 seçimlerinin arkasından kısa bir dönem sonra kurduğu ikinci iktidarı ile ülkemizin kaderine yeniden hâkim oldu. Bu iktidarlar, kuruldukları gün kendilerine yakıştırdıkları “Milliyetçi Cephe” ismi ile ülkemizi ikiye bölmüşlerdir. Çünkü, milliyetçilik ismi bir maske idi, onun gerisinde saklanan gerçek maksat, “Böl - yönet” zihniyeti idi. Gerçeği söylemek gerekirse, yönetimleri de bu zihniyete uygun olarak bazılarının dediği gibi 5,5 ay değil, üç yıl devam etti.

Bu uygulamanın sonucu olarak da, ülke ve Ulus bugün bölünmeye, parçalanmaya ve birbiri ile her an çatışmaya hazır bir ortama getirildi.

Sayın Senatörler;

Birinci Cephe İktidarının Hükümet Programı üzerinde 10 Nisan 1975 günü Grupumuz adına yaptığım konuşmada sizlere şöyle seslenmiştim:

“Koalisyonu oluşturan siyasi partiler, bir süre önce Cephe Birliği kurmuşlar, adına da “Milliyetçi Cephe” demişlerdir. Halk toplulukları arasında cepheler oluşturmak, muhasematın ve düşman kamplara ayrılmanın bir işareti sayılmak gerekir. Bunun ötesinde, bir kısım partilerin milliyetçilik gibi kutsal bir tanımın etrafında toplanmaları, daha ilk anda kendi toplulukları dışında kalanların milliyetçi olmadıkları ithamını beraber getirir. Türkiye’de hiç kimse, hiç bir siyasi teşekkül milliyetçi olmanın, bu niteliği taşımanın dışında kalamaz. Böyle bir ithamın altında bırakılmaya da razı olamaz. Aslında Türk toplumunun gelişme çizgisi ve tarihi gelişimi içinde belirgin nirengi noktaları neyin, ne gibi tutum ve davranışların Türk halkı için milliyetçilik sayılabileceğini de tayin etmiştir.

Bize göre Atatürk’ün karşısına Ulu Hakanı çıkaranlar milliyetçi sayılamazlar. Kemalist ilkeler doğrultusunda uluslaşmaktan rahatsız olarak onun karşısına ümmetçi bir felsefe ile safsatmanın saltanatı kurmaya çalışanlar, milliyetçi sayılamazlar. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri) Yeraltı ve yerüstü servetlerimizi dışa karşı koruyamayanlar, milliyetçi sayılamazlar. Ulusal ekonominin toplum yararına geliştirilmesine öncelik tanımayanlar, kişisel ve zümre çıkarlarını her şeyin üstünde tutanlar, milliyetçi sayılamazlar.

Kanımıza göre, her Türk için en geçerli milliyetçilik tanımlaması Anayasamızın başlangıcında ve muhtevastaki tanımlamadır.

Sayın Senatörler;

Cephe İktidarları Başının Anayasayı, yasaları bir kenara iten ve yargı kararlarını dinlemeyen tutum ve davranışı, “Ben varsam, her şey vardır; ben yoksam, her şey yok olmalıdır. Zihniyetim ve davranışım Anayasadır, politik iradem yasadır” görüşü, ülkenin her meselesine hâkim kılınmak istenmiş, bu amaca ve bu hedefe ulaşmak için de kullanılan metot, izlenilen yol “böl - yönet” olmuştur.

Bu görüşten kaynaklanan tüm tutum ve davranışlar ülkemizi nasıl ortama getirmiştir, şimdi onları açıklamaya çalışacağız.

Anayasamızın, Devleti ülkesi ve Milletiyle bölünmez bir bütün olarak tanımlamış ve Millet egemenliğinin koyulan esaslara göre, yetkili organlar eliyle yürütülmesini emretmiştir. Bu âmir hükümlere rağmen, iktidarın başı, ulusal bünyedeki tüm çelişkileri özgürlükçü tartışma ortamından ayırıp, kutuplaşmalarını ve bu kutupların, birbirlerinin can ve kan düşmanı haline gelerek çatışmalarını arzulanmış ve âdeta körüklemiştir.

Yıllarca ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak yaşamış ve bundan gurur duymuş olan halkımız;, ortaya atılan mezhep ayrılığı fikirleriyle beslenmeye başlamış, kısa sürede tüm yurdu saran bir Alevilik, Sünnilik bölünmesi ve çalıştırılmasıyla birbirinin can ve kan düşmanı haline getirilmiştir.

Bu arada bölgecilik zihniyeti de gerekli enjeksiyonlarla beslenerek Doğulu, Batılı; Kuzeyli, Güneyli, gibi ayrımlarla bir bölgenin diğerine yabancılaşması sağlanmış, bu zihniyet giderek ülke bütünlüğünü tehlikeye sokacak boyutlara ulaşmıştır.

Gençlik örgütleri çoğaltılarak birbirinin karşısına dikilecek biçimde organize edilmiştir.

Her parti sorumluluğunu taşıdığı bakanlığın gücünü kullanarak kendi partisini destekleyen işçi örgütleri oluşturmuş, bu suretle sendikal hareketleri etkisiz hale getirmekle yetinmeyip, bu örgütleri sürtüşmeye ve çatışmaya sevk etmiştir.

Güvenlik kuvvetleri, partizan zihniyetlerle verilen emirlerle yan tutturularak, Devletin güvenlik gücü olmaktan çok, iktidarın koruyucusu durumuna sokulmuş ve halk nazarında güven ve itibardan düşürülmüştür.

Öğretim kurumlarında, bilhassa üniversitelerde her gün çıkan veya çıkarılan olaylar yüzünden öğrenim yapılamaz hale getirilmiştir. Ortaöğretimde hepimizin yetiştiği pozitif ilme, akılcılığa, insancılığa, barışçılığa, vatan ve millet sevgisine dayanan Atatürkçü eğitim bir tarafa itilerek, milliyetçi kuşaklar yetiştirme bahanesiyle belli partilerin görüş ve maksatlarını aşıl原因an çağ dışı zihniyeti ve ümmetçi düşüncüyü telkin eden kitaplar ve onları okutan bir kadro, ortaöğretimi ele geçirmiştir.

Bakanlıkların teşkilât kadroları, bizzat bakanların ve parti teşkilâtı yetkililerinin himayesinde yeteneksiz, bilgisiz, devlet adamlığı ve sorumluluğu vasfından yoksun, partilerin militanlarıyla doldurularak bürokrasi otorite zaafına uğratılmıştır.

Anayasa hükümleri, Anayasal kuruluş ve yargı kararları bir kenara itilerek onların itibarsız hale getirilmelerine çalışılmıştır. Denetim yollarını kapayarak, keyfi idareyi sürdürebilmek, plan müzakerelerini önlemek ve bütçe görüşmelerini kısa bir sürede tamamlayıp, gerçekleri parlamenterlerin ve Ulusun gözünden saklamak için Meclis Başkanı ve Başkanlık Divanı seçtirilmemiş, böylece komisyonların kurulması önlenerek Meclisler beş buçuk ay kapısı açılıp kapanan, bütçesini yiyen bir kurum haline getirilerek, Ulusun parlamenter demokratik düzene olan ümidinin yitirilmesine çalışılmıştır.

Özellikle, partizanlığın dışında tutulması gerekli olan Silahlı Kuvvetlerimizin kendi iç meselelerine el atılarak onların tarihi gelenekleri bozulmuştur.

Anayasamızda, “Demokrasinin vazgeçilmez unsurları” olarak nitelenen siyasi partilerin başkan ve üyelerine yurt düzeyinde yaptıkları gezilerde ve seçim gezilerinde, Grupumuzun daha önceden Hükümeti uyarmasına rağmen, akla gelmedik komplolar düzenlenerek hayatlarına kastedilmiş ve demokratik rejimin ortadan kaldırılabilme yolları aranmıştır.

1 Mayıs 1977 günü Taksim’de düzenlenen işçi mitinginde, Hükümetin bilgisi dahilinde olduğu izlenimini veren tertip ve sabotaj neticesinde 35 yurttaşımızın ölümüne ve yüzlercesinin yaralanmasına sebep olunmuştur.

Hangi düşüncede olursa olsun, 500’e yakın körpecik vatan evladına kanlı kefenlerini sırtlarına giysi yapan Demirel Hükümeti, demokratik Parlamento tarihimizde ilk defa, gerekçesi hepimizce malum olan gensoru önergesi verilerek iktidardan uzaklaştırılmıştır. Bu durumu bir türlü hazmedemeyen ve konuşmamızın başından beri açıklamaya çalıştığımız tüm niyet, maksat ve tutkularından vazgeçmesini bilemeyen Sayın Demirel, hâlâ hileden, desiseden, entrikadan, komplotan, kandan, intikamdan bahsederek, Devlet organlarını ve Türk Ulusunu yeni Hükümete karşı âdeta kıyama teşvik etmekte ve bu tutum ve davranışın devamında da hiç bir sakınca görmemektedir.

Sayın Senatörler;

Bütün bunları, demokratik rejimimizin kimin eliyle ne hale getirildiğini göstermek ve rejim üzerinde oynamak istenen oyunlar karşısında uyanık bulunmamız gereğini anlatmak için arz etmiş bulunuyoruz. Ancak, Yüce Ulusumuza hemen duyurmak isteriz ki, tüm bu girişimler şimdiye kadar olduğu gibi, her zaman ulusça yenilgiye uğratılacak ve özgürlükçü, çoğulcu demokratik parlamenter düzen ülkemizde sonuna dek yaşayacaktır. Sayın Senatörler;

Üç yıla yakın bir zamandır devam eden Sayın Demirel İktidarının kendi görüş ve felsefesine uygun biçimde yönettiği ülkemizin perişan hali artık gözler önünde bugün. Türkiye bir iç savaş eşiğine getirilmiştir. Gençler birbirinin amansız düşmanı, öğrenci yurtları saldırı karargâhları ve üsleri halinde. Her gün birbirini takip eden kanlı olaylar, caddelerde körpe vücutları taşıyan tabutlardan sızan kan lekeleri, ağlayan analar, babalar, başsağlığı için gidip gelenle dolup taşan evler. Banka soygunlar, yol kesmeler, otomobil, otobüs, kamyon soygunları, işçi-işveren arasındaki sürtüşmeler ve işçilerin çatıştırılması. Yoldan geçenlerin, durakta bekleyenlerin, kahvede oturanların, otobüs dolmuş veya taksiyle yolculuk yapanların üzerine yağdırılan kurşunlar. Derneklere, evlere atılan bombalar. Her gün bir öğretim üyesinin saldırıya uğradığı veya öldürüldüğü haberleri, tümüyle kapanarak felce uğratılan öğrenim ve öğretim kurumları. Bütün bunların ötesinde de, sırtını iktidara dayayarak vurgunlarla ve Hazine soygunlarıyla milyonlara sahip mutlu bir azınlığın yanında, aldığı maaş veya ücretle ancak karnını doyurabilecek yoksul, mustarip, âdeta yaşama gücünü ve bütün bu olaylar karşısında duyarlılığım yitirmiş bulunan büyük halk topluluğu.

Sayın Senatörler;

Tarih, ulusların çöküşünde duygusuzluğun, nemelâzımcılığın, umursamazlığın büyük etken olduğunu, kişilerin birbiriyle olan ilişkilerinde ilgisizliğin giderek büyümesinin ve bu bigâ neciliğin boyutlarının ülkenin önemli meseleleri karşısında da seyirci kalmalarının neden olabileceğini kaydeder.

Bugün Türk toplumu, bilerek veya bilmeyerek yapılan telkinlerle duygusuz hale getirilmiştir. Dün bir kişinin ölümü bütün ülkeyi ayağa kaldırırken, bugün giderek büyüyen olaylara halk, Sayın Demirel'in deyimiyle, "Adi bir zabıta vakası" gözüyle bakmaktadır. Ölen genç için ağlayan, yaralanan işçi için üzülen yalnız anadır, babadır. Ekranlarda gösterilen tüyler ürpertici olaylar tebessümle seyredilebilmekte ve bunun vebali, konuların üstüne gitmeyen, onları önemsemeyen Sayın Demirel'e aittir.

İşte, geçmiş İktidarın ektiği tohumlardan elde ettiği siyasal ve sosyal ürünler bunlardır. Ne acıdır ki iktidar, çizmeye çalıştığımız bu perişan tablonun sorumluluğunu muhalefete ve kendisinden olmayanlara yüklemeye çalışmaktadır. Hemen ilâve edelim, tüm olayların sorumlusu geçmiş iktidarın başıdır ve yakasını hiç bir zaman bu sorumluluktan kurtaramayacaktır.

Sayın Senatörler;

Şimdi, kamuoyunun önünde geçmiş iktidardan açık ve seçik olarak soruyoruz: Siz, gerçekten özgürlükçü demokratik düzene inanıyor idiyse, Cumhuriyetin ve Devletin gerçekten koruyucusu idiyse, Devletin ülkesi ve Milletiyle bölünmezliğine inanıyor idiyse, Anayasa, yasalara ve yargı kararlarına bağlı ve saygılı idiyse, Devletin başta gelen görevlerinden biri olan can ve mal güvenliğinin sağlanmasını gerçekten arzu ediyor idiyse, Ulusu, Büyük Önder Atatürk'ün işaret ettikleri gibi çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmayı içtenlikle arzuluyor idiyse, ülkemizi bugünkü duruma neden getirdiniz? Bunun geçerli ve inandırıcı bir cevabını veremezsiniz.

Sayın Senatörler;

Şimdi de, Sayın Demirel İktidarı dönemindeki Türkiye'mizin ekonomik durumuna şöyle bir göz atalım.

İktidar, gerek iç, gerek dış ve gerek ekonomik politikada izlediği yanlış yollar nedeniyle dar boğazlara sürüklenmiştir. Ekonomik hayatımızda ekonominin istikrar içinde kalkınması, sanayileşme, kalkınma için gereken altyapıyı kurma, istihdam, dış ticaret ve kalkınmayı sağlam kaynaklara dayandırmak gibi kalkınmanın dar boğazlarını giderici uzun vadeli, ciddi ve köklü hiç bir kalkınma hedefi sağlanmamıştır. Sanayileşmede bünye değişmesi; yani yapısal değişme başılamamıştır.

Bunlar bir tarafta; bu dönemler genellikle özel sektör kalkınmasına dayanan plan gelişmelerini de elverişsiz bir duruma sokmuştur. 1977 senesinde yatırımlar ve buna bağlı olarak istihdam gerilemiş, dış ticaret dengesizliği hammadde ithalatında ve üretimde yeni ve beklenmeyen tıkanmalara neden olmuştur.

Son senelerde başlıca nedeni açık finansman olan yüksek enflasyon nispetleri fiyatları, yatırım maliyetlerini ve gelir dengesizliğini alabildiğine yükseltmiştir.

Bugün Türk ekonomisinin ve kalkınmanın ilk dayanağı olan sanayileşme ancak kasten yapılabilecek kadar elverişsiz şartlar altında bırakılmıştır. Elde edilen kalkınma hızı ile Övünülmektedir. Gerçekte bu kalkınma hızı, planda öngörülen hiç bir hedefe varılmaksızın ekonominin gelişigüzel kendi büyümesi ile ve enflasyon içindeki özel sektör kalkınmasına dayanarak elde edilmiştir. Bu hal alabildiğine çarpıcı bir biçimde büyüyen gelir dengesizliğini de beraberinde getirmiştir. Sayın arkadaşlarım;

Takip edilen tutarsız dış politika ve tutarsız ekonomik politika ülkenin büyük dış ödeme güçlükleriyle karşılaşmasına neden olmuş, bu da ulusal güvenliğimizi olumsuz yönde etkilemiştir. Kendini tek yanlı bağımlılıktan kurtaracak bir ulusal politika, daha açık deyimi ile milli güvenlik politikası saptanamadığı için Amerika'nın aldığı ambargo kararı,. Türkiye'nin büyük sorunu haline getirilmiştir. Ambargonun kaldırılma zamanı Kongrenin isteğine terk edilmiştir. Bunun yanı sıra, Amerika ile yapılan kredili alımı sağlayacak olan anlaşma da Kongrede onay için beklemektedir. Türk Silahlı Kuvvetlerini güçsüz hale getirmeyi hedef alan bu davranışlar izlenen bağımlı dış politikanın ürünleridir.

Grupumuz yıllarca bu kürsüden bir ulusal ordu vücuda getirilmesi zarureti-ne işaret ederken, konunun önemini ve manasım anlamayanlar tarafından haksız eleştirilere maruz bırakılmıştı; ama bugün bir ülkenin milli güvenliğinin ittifaklara ve yabana devletlere bağlanmasının sakıncaları bütün açıklığı, acılığı ve korkunçluğu ile ortadadır.

Sayın Senatörler;

Ülkemizi ve Ulusumuzu olumsuz yönde etkileyen konuları daha da genişletmek ve ardı ardına sıralamak mümkün:

Öldürmeler, yaralamalar, bombalamalar, kurşunlamalar, soygunlar, Milli Eğitimde içine düşülen çıkmazlar, öğrenim ve öğretim özgürlüğünün kalkması Atatürk devrimlerine ve laik devlet ilkelerine sırt çevirmeler, Devlet olanaklarının partiler hesabına kullanılması, yönetimin ortaklar arasında paylaşılıp parsellenmesi, güvenlik kuvvetlerinin sorumsuzca kullanılıp itibardan düşürülmesi, dış politika sorunlarının askıda bırakılması, ekonomide ve enerjide içine düşülen dar boğazlar, akaryakıt, yakıt sıkıntıları, her gün bir maddenin yokluğu ve sıkıntı kuyrukları, sendikal hareketlerin güçsüz hale getirilmesini hedef alan davranışlar, denetimden kaçmak için Meclislerin 5,5 ay gibi bir süre çalışamaz hale sokulması gibi nedenler Türk Ulusunda bıkkınlığı had safhaya getirmiş ve Milliyetçi Cephe İktidarına karşı artan tepki ve bu İktidardan kurtulma arzusu dayanılmaz bir özlem olmuştur.

Bütün bunlar insan haklarına dayalı, milli demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetini Anayasada yer alan bütün temel nitelikleriyle koruyacak ve güçlendirecek bir hükümetin kurulmasını zorunlu hâle getirmiştir ve Türk demokrasi tarihinde ilk defa milli iradenin isteğine uygun bir biçimde Anayasanın 89'ncu maddesi uyarınca gerekçesi hepimizce malum olan gensoru oylaması sonunda İktidar işbaşından uzaklaştırılmıştır.

Bu olay, siyasal neticeleri ile demokratik hayatımıza güç veren ve demokrasi tarihimiz içinde Ulusça gurur duyulacak ve saygı ile anılacak bir olaydır.

Devleti ve rejimi içine düştüğü çıkmazlardan kurtarma yolunda girişilen gayretleri saygı ile selâmlıyoruz.

Türk demokrasi tarihi, bu gayrete büyük bir özveri ile katkıda bulunanları şükranla anacak ve siyasi tarihimize geçecek bu olayın anıları ile hem kendileri, hem evlâtları ödüllendirilmiş olacaktır.

Sayın Senatörler;

Bu arada şu hususu da önemle belirtmek isteriz: Anayasaya uygun ve milli, iradenin temsilcileri tarafından İktidardan uzaklaştırılan İktidar mensubu partilerin sorumlu kişi ve organlarının, demokratik düzenin işleminde büyük titizlik gösteren Sayın Cumhurbaşkanını baskı altında tutmak çabalarını ve Hükümet üstesinin onaylanmasından sonra kendilerine yönelttikleri ithamları ve sözleri yersiz, hak-sız, hatta yakışsız bulmaktayız.

Sayın Senatörler;

Sayın Ecevit Hükümeti, yukardan beri çizdiğimiz güdüm ve kontrolü kaybedilmiş bir idareyi devralmaktadır bugün. Kendi deyimleri ile söylemek gerekirse, toplumun her kesimi ile uygarca ilişkiler kuracaklarına, önemli sorunların çözüm-lenmesinde ortaklık arayacaklarına, ülkede son haddine varan gerilimi yumuşatacaklarına ve bunun için gerekli her çabayı sarfedeceklerine inanıyoruz.

Sayın Senatörler;

Programda işaret edilen Türkiye'nin ihtiyaçlarına, olanaklarına uygun bir ulusal güvenlik politikasının oluşturulmasının gereğine katılıyoruz ve ivediliğini işaret etmek isteriz. Ulusal savunma politikasını bütünleyecek olan, ulusal hak ve çıkarlarımızı koruyacak, uluslararası ilişkilerimizi geliştirecek, dostluklarımızı pekiştirerek, saygınlığımızı artıracak tutarlı bir dış politikanın özlemine duyuyoruz. Bu arada, Kıbrıs için saptanan politikada, Kıbrıs'ın yabancı üslerden arındırılmasını da dikkate almanın gereğine inanıyoruz.

Programda, diğer bazı teknik politikalara da itirazlarımız, görüş farklarımız olduğunu peşinen belirtmeliyim. Bunları önümüzdeki plan ve bütçe müzakerelerinde ilgili bakanlıklarda tartışacağız. Burada sadece belirli birkaç örnek vermek istiyoruz.

Milli Eğitim Bakanlığının uyguladığı düzene, düşünceye ve uygulayıcıların anlayışını benimsemeye olanak yoktur.

Ortaöğretimin sadece kitapları ve yöneticileri değil, bünyesi de süratle değiştirilmelidir. Esasen yükseköğretimi içinden çıkılmaz hale getiren ortaöğretimdeki yapısal bozukluktur. Sanayileşen toplumumuzda liseler ve İmam - Hatip Okullarının çoğunun artık mesleki ve teknik öğretime kaydırılması zorunluluk halini almıştır. Kanımızca bunun çaresi de vardır. Sanayileşmenin gerektirdiği insangücü de ancak böyle hazırlanabilir.

Kalkınmakta olan Türkiye'mizde yükseköğretimin çekirdeğinin Üniversiteler sisteme dayandırılmış olması yanlıştır. Bu eğitim verimi az, pahalı ve uygulayıcı yetiştirmeyen bir sistemdir. Aslında bu eğitim, bugünkü haliyle toplum için de,

kişiler için de israfçı, özden yoksun, kadrosuz, uygulamasız bir haldedir. Bu hale, Üniversiteler sistem de demek doğru değildir. Bu sistemin yerine, yükseköğretim de uygulayıcı eleman yetiştiren teknik yüksekokullara dönüşmek kaçınılmaz bir zureet haline gelmiştir.

Esasen Devletin herkese yükseköğretim yaptırmasının isabeti de tartışmalıdır bugün. Üniversitelerin bugünkü haliyle yaygınlaştırılmasını sakıncalı görmekteyiz.

İmam - Hatip okullarıyla dinsel kaynaklı okulların, Türk Milli Eğitimine öğretmen yetiştiren kaynaklar arasına girmiş olması Anayasa dışı bir durum yaratmıştır. Zamanında ısrarla bunun düzeltilmesini isteyeceğiz.

Aslında İmam - Hatip Okullarında okutulması reva görülen gençlerimizi, eğitimde fırsat eşitliğinden yararlandırılmamış, gençler olarak görüyoruz.

Sayın Senatörler;

Programın bazı noktalarına itirazlarımız var.

Türkiye'nin sanayileşme ümidi, sanayileşmemizin bir partimiz eliyle afişe edilmiş olmasına rağmen, bugünkü haliyle özel sektörün kalkınmasına bağlanmıştır. Son senelerde elde edilen kalkınma hızının önemli bir payı özel sektör kalkınmasından doğmuştur. Bunu fazla yadırgasak bile sanayileşmemizdeki hâsıl olan yapısal bozukluk bundan da önemlidir. Plan, tüketim malları sanayinin büyümesini teşvik etmediği halde, bu kesim özel sektör eliyle büyütölmekte, bu da sanayi kesiminde olumlu gelişme varmış gibi gösterilmektedir. Ekonomimizin bünyesindeki özellikle muhtaç olduğu aramaları ve yatırım mallarının yokluğu nedeniyle sanayi kesimleri öngörölen hedefe ulaşamamaktadır. Ayrıca, enerji ve ulaştırma gibi ekonomik alt-yapının yetersiz hale gelmiş olmasının sonuçları her gün hepimizin gözleri önündedir. Bu haliyle Türk planının uygulandığını sanmak ve yeterli kalkınma hızının elde edilmesi ile övünmek yanlışır.

Son yıllarda yatırımların gecikmiş olması dış ticaret açıklarından önce iç kaynak yokluğuna ve Devletin içine düşüröldüğü karışıklığa bağlanmalıdır. İç kaynaklar yetersiz kalmış, yönetim sanayileşme ortamını hazırlayamamış, büyük maliyet artışları ve önemli geri kalmalar önlenememiştir. KİT'lerin yeni yatırımlar için fon yaratması bir tarafa; cari harcamaları için olanakları zorlanmıştır. Kendilerini yönetmekte sıkıntıya düşen bu kuruluşlardan, hayalci başarılar beklenmiştir hep.

Sayın Senatörler;

Yeri gelmişken, kurulmuş olan İşletmeler Bakanlığını, ciddi bir ihtiyaca cevap verecek isabetli bir kuruluş olarak karşılıyorruz. Yerel Yönetim Bakanlığının kuruluşunu da aynı derecede isabetli buluyoruz.

Önümüzdeki günlerde Hükümetin vergi politikasında, enerji politikasında, Türk parasının değerlendirilmesi için maliye politikasında yeni, bütönlöyıcı tedbirler alacağına inanmaktayız.

Bir kamu görevi olan sağlık hizmetlerinde, sağlık sigortasının geliştirilmesi yerine, sağlığın sosyalizasyonu kanununun bütönlöyürdu kapsamına alacak şekilde işletilmesinin gereğine inanmaktayız biz. Uzun yıllardan beri yaptığımız araştırma-

larımızda sağlık hizmetlerine serbest pazar ekonomisi şartlarına açık olan sigorta sisteminin yurdumuzun sağlık sorununu karşılayacağından kuşkuluyuz.

Devlet güç ve olanaklarını kişisel ve parti için kullanmış olanların, meydana çıkarılması ve açıklanması zorunlu hale geldi bugün. Her defasında, yasalara rağmen işlenen suçların görmezlikten gelinmesi, bürokrasinin kamu haklarına sahip çıkmasını engellemekte ve sorumluları ataletle sevketmektedir.

Devlet olanaklarını kötüye kullananlar, günün birinde hesabını vermek zorunda kalacaklarını bilmelidirler. Bu zihniyet yaratılmalıdır, Türkiye’de.

Devlet eliyle her dönemde kadroların şişirilmesi sağlıklı olmayan, bir yoldur. Bunun yerine sıkıntıları Milletçe paylaşarak, yeni yatırımlarla, sanayileşmeyle gerçek istihdam yolu benimsenmelidir.

MC döneminin belirli bir özelliği de, Devlet istihbarat örgütlerinin ve bunlara uyarak görev yapan Devlet güvenlik kuvvetlerinin görev anlayışlarındaki yanlışlıktır. Bu örgütler uzun zaman süresindeki tutumlarıyla belli parti politikalarının destekçisi görüntüsünü vermişlerdir. Aslında Devletin anarşiye karşı güçsüzlüğü de buradan doğmaktadır. Bu nedenle Devlet güvenlik örgütleri, kendilerine duyulan güveni sarsmışlardır. Devlet istihbarat örgütlerinin yeniden yönlendirilmesi gereğine biz de katılıyoruz.

Sayın Senatörler;

Anayasamızın getirdiği özgürlük ortamının toplumun gelişme dinamizmini hızlandırdığı, toplumun zamanla özleşmesine, bütünleşmesine ve güçlenmesine daha fazla katkıda bulunduğu çok açıktır. Tartışan toplumun veriminin susan toplumdaki daha da yüksek olduğu da bellidir.

Özgürlüklerin yasal sınırlar içerisinde kullanılmasından rahatsızlık duyulmamalıdır. Çağdaş anlayışa uygun olarak düşünce özgürlüğüne inanıyoruz. Anayasa ve yasalarımıza göre örgütlenme ve eylem özgürlüğü sınırlanmıştır. Bu sınırlar içerisinde özgürlüklerin sağlanmasından Devlet sorumludur.

Son yıllarda bölücü akımların güç kazanmış olması ve yasa dışı diğer örgütlenmelerin hızını arttırmış bulunması, geçen dönemin yarattığı Devletin güçsüzlüğü görüntüsünden doğmuştur.

Bu akımlar âdeta umutlandırılmış ve harekete getirilmiştir. Milliyetçiliği ipotek altında tutmak isteyen düşünce sahipleri, Atatürk Milliyetçiliğinin tahripçiliğine âlet olmuşlardır. Yeni Hükümetin bu görüntüyü kolaylıkla düzeltereğine inanıyoruz.

“Bu Anayasa ile Devlet idare edilemez” diye yola çıkanların, Devlete, yasaya, Anayasaya saygı beslemeyenlerin, topluma saygı duymayanların, değer yargılan aşınmış olanların yönetiminden Devletin etkinlik ve saygınlık kazanması esasen beklenemezdi. Demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan ve geniş halk yığınlarını temsil edegelen büyük bir partimizin böyle bir anlayışın yönetiminde kalarak, Devletimizi ciddi sıkıntılar içerisine itmiş olması da, demokrasimiz adına bir talihsizliktir.

Sayın Senatörler;

Tecrübelerimiz, Ecevit Hükümetinin icraatından kısa sürede olağanüstü sonuçlar beklememizi engellemektedir.

İlk olarak Devletin içine düşürüldüğü görüntüyü düzelterek, anarşiyi Devletin kovarak, Devletin etkinliğinin artırılmasını bekliyoruz. Böylece, anarşi ilk yenilgisini tatmış olacak ve gücünü kaybedecektir. Sonra da Devlete, sorumluluklara sahip çıkılarak, Devletin saygınlığının sağlanmasını bekliyoruz Sayın Ecevit'ten.

Programdaki çoğunu benimsediğimiz politikalarından daha da önemlisi, bizce Hükümetin tutumu ve uygulamadaki başarısı olacaktır. Uygulamadaki beceri halk vicdanında yankı bulacak, Devlete duyulan güveni artıracak ve Hükümetin desteğini çoğaltacaktır mutlak.

Elbette başarı için sihirli formüller aramanın gereksizliği ortadadır. Anayasamızın benimsenerek uygulanması sorunlarımızın çözümünü sağlayacak ve toplummuzu rahatlatacaktır. 1961'den bu tarafa Anayasa ile uyumlu, inançlı bir iktidarın işbaşına gelmiş olması güvenimizi daha da artırmaktadır. Sorunlar, sıkıntılar 5 Haziran seçimleri sonucundan daha ağır olmakla beraber, başarı şansının da az olmadığına inanıyoruz.

Sayın Senatörler;

Yüzyıllar boyu Ulusça duyduğumuz bir özlemi de yeni kurulmuş bulunan Hükümetimize duyurmak isteriz. Tarihi boyunca bağımsız yaşamış hak ve özgürlükleri için yılmadan, yorulmadan savaşmış bulunan Ulusumuzun, tek dileği çağın koşullarını yakından izleyerek ve ona ayak uydurarak insan hak ve özgürlüklerine dayalı milli, demokratik, laik hukuk devleti düzeni içerisinde gelişmesini sürdürerek, uluslar ailesinin eşit haklara sahip uygar ve onurlu bir üyesi olmaktır.

Milli Birlik Grubu Üyeleri olarak, bizler, yaşantımız boyunca bu ulusal amacın gerçekleşmesi için uğraşı verdik ve vermeye devam edeceğiz. Ayrıca, bu yolda mücadele veren iktidarları da ayrıcalık gözetmeden aynı inanç ve güçle destekleyeceğiz.

Bu nedenle yukarıda belirttiğimiz, ulusal amaç doğrultusunda gördüğümüz ve değerlendirdiğimiz Sayın Ecevit Hükümetinin kuruluş ve programını içtenlikle destekliyor kendilerine, Hükümet Üyesi arkadaşlarına ve ortaklarına başarılar diliyoruz.

Saygılar sunarım. *(CHP, MBG ve Cumhurbaşkanı S.Ü. Grubu sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Gruplar adına iki söz daha alınmıştır. Adalet Partisi Grubu adına Sayın Deliveli, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Güneş.

Kontenjan Grubu adına Sayın Baykara, buyurun.

CUMHURBAŞKANINCA S.Ü. GRUPU ADINA ZEYYAT BAYKARA (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Hükümetin 12 Ocak 1978 günü Cumhuriyet Senatosunda sunduğu Program

üzerinde, Cumhurbaşkanınca Seçilmiş üyeler grubunun görüşlerini kısa ve ana noktaları itibariyle açıklamak üzere söz almış bulunuyorum.

Sayın Ecevit Hükümetinin kurulması ile sonuçlanan siyasal gelişmeler hepimizce bilinmektedir. Cumhuriyet Halk Partisince, o zamanki İktidarı oluşturan Adalet Partisi, Milli selamet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi Koalisyon Hükümeti hakkında verilip, Millet Meclisince kabul edilen gensoru önergesi güvensizlik oyu ile sonuçlanmış ve Sayın Demirci Hükümeti istifa etmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız, Demokratik kurallara tam bir uyum içinde, hükümet kurma görevini Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit'e vermiştir. Sayın Ecevit'in, çoğu Adalet Partisinden ayrılmış olan bağımsızlarla kurduğu Hükümet, şimdi Programını müzakere ettiğimiz Hükümettir.

Gerek bu Hükümet kuruluşu görevinin (başka bir danışma ve görüşmeye gerek görülmeden) doğrudan doğruya Sayın CHP Genel Başkanına verilmesinde, gerekse bazı Adalet Partisi milletvekillerinin partilerinden istifa ederek bağımsız parlamenterler olarak Sayın Ecevit Hükümetine bakan olarak, şu veya bu sayılarla katılmalarında ve böylece kurulan Hükümetin Sayın Cumhurbaşkanımızca onaylanmasında Anayasaya ve demokratik kurallara bir aykırılık görmediğimizi Kontenjan Grubu olarak belirtmek isteriz.

Sayın Senatörler;

Yeni bir Hükümetin çalışma Programım doğru değerlendirebilmek için, onun görevi teslim aldığı dönemdeki ekonomik, sosyal iç ve dış siyasal koşulların göz önünde tutulması zorunludur. Çünkü, Hükümet Programının kapsadığı çalışmalar, elbette ki bu koşulların elverişli veya elverişsiz olmalarına uyum dereceleriyle de değer kazanacaktır.

Kanaatimizce Sayın Ecevit Hükümetinin Meclislerde icraat programının görüldüğü, daha doğrusu Sayın Demirel Hükümetinden görevi devraldığı şu sıralarda, memleketimizin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal, siyasal koşullar olağanüstü derecede elverişsizdir. Ülkemiz şimdiye kadar görülmemiş bir enflasyon ve yüksek fiyat dönemi yaşamaktadır. Rezerve ihracat gerilemeleri, dış ödeme tıkanıklıkları, Kıbrıs sorunu gibi çözümü gecikmiş önemli dış sorunlar, kapanan üretim birimleri, Silahlı Kuvvetlerimizin bazı ihtiyaçlarının karşılanmasındaki güçlükler, anarşik olaylar ve artan huzursuz ortam, öğretim ve öğrenim özgürlüğünün kısıtlanmış durumu, bütçe ve plan görüşmelerindeki gecikmeler bu elverişsiz ortamın ve Hükümetin üzerine almak zorunda olduğu görevin ağırlığının belli başlı işaretleridir. Bu çok sorumlu dönemde görev alan Ecevit Hükümetinin Programının da bu sorunlara çare bulacak tedbirleri kapsayacak nitelikte olması doğaldır. Bu konuyu aşağıda kısaca inceleyerek görüşlerimizi açıklayacağız.

Hemen söylemeliyim ki, koşullar ağır olmakla beraber, bunlar üstesinden gelemeyecek şeyler değildir. Bilgili, tedbirli, ciddi, güven verici, birlik ve beraberlik içinde çalışan bir hükümet bu sorunları elbette ki çözebilecektir.

Ancak, bu ağır sorunların çözümünde, hepimizin yararlı olabilecek hiç bir yardımı Hükümetten esirgememiz gerektiğini de unutmamalıyız. Büyük ülke davaları-

nın ancak böyle bir dayanışma anlayışı içinde kolaylıkla çözülebildiğine tarihimizde birçok örnekler vardır. Kontenjan Grubu, isabetli ve tutarlı gördüğü her kararda Sayın Ecevit Hükümetimin yanında olacaktır; evvelce de her hükümet için yaptığı gibi, isabetsiz, tutarsız gördüğü kararlarda da aksi davranış içine girmesi doğal görülmelidir.

Sayın Senatörler;

Grup olarak her zaman söylediğimiz bir hususu burada tekrarlamak zorundayız. Biz millet hizmetinde, iktidar ile muhalefeti her zaman karşı karşıya, belli, önemli konularda bile birbirlerinden uzak, birbirine yanaşamayan kuruluşlar olarak görmüyoruz. Hükümet icraatında muhalefetin görüşünün alınması gereken ya da ona belli konularda bilgi verilecek haller vardır ve bizim bugünkü koşullarımız içinde bu tür haller çoktur, çok olacaktır. Bu durumda taraflar arasında diyalog zorunluluğunu yıllardır tekrarlıyoruz. Sayın Ecevit ve Sayın Demirel çoğu kez buna taraftar olduklarını açıklamışlar; fakat ne yazık ki, uygulamayı açıklamaları yönünde geliştirememişlerdir. Bunun en son ve en belirgin örneğini, görüşmesini yaptığımız Hükümet Programında görmekteyiz. Gerçekten, Sayın Başbakan Ecevit tarafından daha birkaç gün önce iktidar - muhalefet diyalogunun yararını belirtici açıklamalar yapıldığını hatırladığımız halde, Hükümet Programında konuya hiç değinilmediğini görüyoruz, İktidar ile muhalefetin küskün kardeşler tutumuna ve durumuna girmeleri memlekete yarar değil, ancak zarar getirir. Bu nedenle, Hükümet Programın bize göre önemli olan bu eksikliğinin uygulama ile ortadan kaldırılmasını Sayın Başbakan Ecevit'ten rica ediyoruz. Sayın Başbakan Ecevit'ten rica ediyoruz; çünkü diyalog yaklaşımı, bizim kanımıza göre, İktidar kanadına düşen bir görev sayılmak lazım gelir.

Sayın Senatörler;

Sayın Ecevit Hükümetinin Programında fikir özgürlüğü ve can güvenliği ile ilgili güzel görüşler yer almaktadır. Gerçekten, yurdumuzun bugün içinde bulunduğu karışık ve güvensiz ortam içinde, bu konuya ne kadar önem ve ağırlık versek yine az sayılabilir.

Emin olunuz, bugün halkımız her şeyden çok yurt içinde huzurun, sükunun, güvenin egemen olmasının hasretini çekmektedir. Şüphesiz bu, sadece güvenlik kuvvetlerinin güçlendirilmesiyle sağlanacak bir şey değildir. Esas olan husus, halkın Hükümeti her konuda ciddi, kararlı, ayırım yapmayan, adil ve tutarlı görmesidir. Buna, kamu yönetiminin ve güçlendirilmiş güvenlik kuvvetlerinin tarafsızlığı, vatandaşlara eşit işlem yapma alışkanlığı eklendiği takdirde iç güvenliğin temel koşullarının sağlanmış olacağını düşünebiliyoruz. Ancak, açıkça ifade edelim ki, kaynağını çoğu kez bölücü görüşlerden alan huzur bozucu davranışların varlığını gözden uzak tutmamalıyız. Bu bakımdan, bu gibi görüşlerin temellerinde yatan nedenleri iyice ortaya çıkararak, gereken önlemlerin ona göre düşünülmesi gereğine inanıyoruz. Özet olarak söylemek gerekirse, huzur ve asayiş bozan olayların sadece iç güvenlikle değil, aynı zamanda ülkemizin ve Milletimizin bütünlüğü ve varlığı ile ilgili oldukları bilinerek, önlemlerinin o genişlikte düşünülmesi gerekmektedir.

Sayın Üyeler;

Görüşmesini yapmakta olduğumuz Hükümet Programında hemen hemen her hizmet kesiminin sorunları ele alınmış durumdadır. Bu bakımdan doyurucudur. Bazı konularda ise ayrıntılara girmiştir de denilebilir. Fakat takdir buyurulacağı gibi, programlarda konuların, sorunların kavranması yanında, bunların çözüm metotlarının, yöntemlerinin, araçlarının gösterilmesi de önem taşır. Aslında, mali kaynakları belirlenmemiş ek hizmetlerin inandırıcılık yeteneğinin azalacağını kabul etmek doğal bir haldir. Değirmenin suyu nereden geldiği belli değilse, o işin gerçekleşeceğine karşı kuşku duyulur. Bu açılardan incelendiğinde, programda bazı işlerin ve sorunların sadece yapılacağını, ele alınacağını, sağlanacağını söylenmesiyle yetinilip, bu ele alınmanın ya da yapılmanın metoduna değinilmediği görülüyor.

Bunun kadar ve hatta bundan daha önemli olarak Programda öngörülen hizmetlerin gerektireceği giderlerin hangi ek kaynaklarla sağlanacağı hakkında bir açıklamaya da rastlanmamaktadır.

Türkiye'yi kısa zamanda bir sanayi ülkesi haline getirmek gibi çok güzel bir tasarının, sadece tarım, hayvancılık ve balıkçılık alanlarındaki verimi artırmak ve doğal kaynaklarımızı yüksek düzeyde değerlendirmek yoluyla gerçekleştirmesinin yakın gelecekte kolay kolay mümkün olmayacağını hesaplayabiliriz.

Değerli Senatörler;

Hükümet Programında olduğu gibi, vergi yükünün dar ve değişmez gelirliiler üzerinden yoğunlaşmasını sadece hızlı enflasyona bağlamak büyük bir yanılğı olur. Çünkü, bu durumun en belirgin nedenlerinden biri, gelir kanunlarımızın yapısında vergi denetiminin hemen hemen yokluğunda yatmaktadır. Programda Söylenildiği gibi en az geçim indiriminin (candan temenni etmekle beraber) en az ücretle yakından ilgili bir düzeye çıkarılmasının kolaylıkla gerçekleştirileceğine inanmıyoruz. Bunu yapabilmek için, bu yükseltmenin ortaya çıkaracağı milyarlarca liralık gelir azalmasının başka bir ek kaynakla karşılanması gerekecektir. Verdiğimiz bu örnekler sadece programda öngörülen üstün düzeydeki gelişme amaçlarına ulaşılabilmesi için gerekli olan kaynakların yine Programda gösterilmesi gerektiğini belirtmek içindir. Bu haliyle Hükümet Programını eksik bulduğumuzu belirtmek isteriz.

Öte yandan, ülkemizin çok kritik bir döviz darboğazı içinde bulunduğunu biliyoruz. Ekonomimizin ayakta kalabilmesi için bu problemin bir an önce çözülmesi gerektiğini yine hep beraber biliyoruz.

Buna karşılık, bu zor durumun nasıl karşılanacağı ile ilgili olarak, sorunun önemi ile orantılı bir önlemler paketine Programda rastlamak mümkün olamamaktadır. "Turizm gelirlerini ve dışarıda çalışan yurttaşlarımızın gönderecekleri dövizini artırıcı etkin bir politika izlenmesi..." ve "yeni ve güvenilir kaynaklar bulunması..." gibi önlemler hem çok yetersizdir, hem de konunun önemi ve ivediliği ile orantılı ve somut tedbirler değildirler.

Bilindiği gibi, Sayın Demirel Hükümeti zamanında Uluslararası Para Fonu ile başlatılmış; fakat sonuçlandırılmamış kredi müzakereleri olduğu yerde durmaktadır. Ortağı olduğumuz bu kurumdan her ülke gibi bizim de kredi almamız en doğal bir hal ve hak sayılır. Hal böyle iken Hükümet Programında, yurdumuzda son za-

manlarda çok dile gelmiş olan bu kurumla kredi ilişkilerimizin sürdürüleceğinden hiç söz edilmemiştir.

Kontenjan Grupu olarak, kesik durumda bulunan Milletlerarası Para Fonu ile kredi müzakerelerine vakit geçirmeden yeniden başlanmasını Sayın Ecevit Hükümetine önemle tavsiye etmek istiyoruz.

Bunun yanı başında, Avrupa Yatırım Bankası kredilerinden henüz kullanmadıklarımızı ve Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu olanaklarını derhal işler hale getirmeliyiz. Milletlerarası bir kuruluşun işler hale getirilecek kredilerinin, diğer serbest piyasa olanaklarının kapısını açacağından emin olmalıyız. Döviz darboğazı sorunumuzun çözümünün, her nedenle olursa olsun, geciktirilmeye asla tahammülü kalmadığını, önemle ve ısrarla hatırlatmak istiyoruz.

Değerli arkadaşlarım;

Hükümet Programında önlemini yeterli açıklıkta görmediğimiz diğer güncel konulardan biri de enflasyon sorunudur. 1977 yılı enflasyon hızı, fiyat artışları bakımından ülkemizin hemen hemen diğer bütün ülkelerin önüne geçtiği bir rekor yılı olmuştur denebilir. Programda "Enflasyon hızının yavaşlatılması, ekonomide ve mali alanda uygulanacak politikaların ana hedefi olacağı..." belirtilmiş olmakla beraber, bu politikaların araçları ve yöntemleri belli edilmemiştir. Bu yöntemlere ne para - kredi politikasında, ne üretim ve tüketim politikasında, ne de Bütçe ve yatırım politikasında rastlayamadık. Bu durumda, enflasyonla mücadelede kullanılacak politika araçlarının Bakanlar Kurulunun özel bir kararnamesi ile saptanmasını önemle tavsiye etmek isteriz. Aksi takdirde, enflasyonla mücadele gibi hayati ve çok yönlü bir konunun önlemlerinin dağınık ve etkisiz kalacağı bilinmelidir.

Sayın Üyeler,

Hükümet Programında, en hayati darboğazlarımızdan birini oluşturan enerji konusuna önemle eğilinmiş olduğunu görüyoruz, özellikle linyit yatakları ile bor tuzlarının kamu teşebbüslerince işletileceği hakkındaki Program tikesini ve köye götürülecek hizmetlerin genişletilmesi görüşünü olumlu karşılıyoruz. Ancak, Programdaki "Tarım ve hayvancılıkta İzlenecek tutumla gelişmenin köylüden başlatılın iş ve sanayileşmenin köye kadar götürülmüş olacağı..." hakkındaki görüşü açıklanmaya muhtaç gördüğümüzü belirtmek isteriz.

Sayın Senatörler,

Programın eğitimle ilgili bölümünde, "Eğitimde can güvenliği ve öğrenim özgürlüğünün sağlanacağına..." ilişkin kararlı tutumu takdirle karşılıyor ve uygulama sonuçlarının da, bu açıklamalardaki vaatleri gerçekleştirecek şekilde gelişmesini temenni ediyoruz.

Bütün öğrenci ana - babalarının da aynı temenniye katıldıklarını tahmin edebiliriz.

Aynı bölümün İmam - Hatip Liseleri ile ilgili açıklamaları üzerinde biraz durmak istiyoruz. Bu bölümde, "İmam - Hatip liselerini bitirenlere yükseköğrenim olanağı sağlanacağı, Yüksek İslam Enstitülerinin akademiye dönüştürülecekleri..." yazılıdır. Hatırlanacağı gibi, bundan önceki Sayın Ecevit Hükümetinin Programı Yüce

Senatoda görüşülürken, Grupumuzun sözcüsü aynı konu üzerinde önemle durmuş ve kuşkuclarını dile getirmişti. Aynı konu bu Programda da yer alıyor. Bizim, bugün de savunduğumuz görüş şudur; Bir meslek okulu olan İmam - Hatip Liselerini bitirenlerin üniversiteleri ve din öğretimi veren yükseköğrenim kurumlarından başka, yükseköğrenim kurumlarında öğrenim görmelerine Temel Eğitim Kanunumuz elverişli değildir. Bu Kanun değiştirilmeden İmam - Hatip Liselerini bitirenlerin her yükseköğrenim kurumunda öğrenim görmeleri olanaksızdır. Ayrıca, İmam - Hatip Liselerini bitirenlerin üniversite ve diğer genel yüksekokullarda öğrenim görmelerine, Anayasamızda geçerliliği özel hükümle de korunmuş bulunan, Tevhidi Tedrisat Kanunu da izin vermemektedir. Yüksek İslam enstitülerinin akademi haline dönüştürülmesinde, aynı engellerden başka öteki sakıncalar da vardır.

Anayasamızın laiklik ilkesiyle de çatışır durumda görülebilecek olan bu konunun üzerinde bir daha ve önemle durulacağını umarız.

Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Şimdi, izin verirseniz Hükümet Programında yer alan birkaç konu hakkındaki görüşlerimizi kısaca, satırbaşları halinde belirtmek istiyorum:

— Memur Yardımlaşma ve İşçi Yardımlaşma Kurumlarının kuruluşu yıllarca geciktirilmiş ve bu yüzden özellikle MEYAK için memurlardan kesilmiş olan milyarlarca lira, yatırımlarda ya da bütçe gereksinimlerinde kullanılmıştır. Gelip giden birçok hükümetin vaatlerine karşın ve kanun tasarıları Meclislerimizde beklediği halde, gerçekleştirilemeyen bu konunun çözümünü Sayın Ecevit Hükümetinden ısrarla bekliyoruz.

— Ankara'nın artık tahammül edilemez hale gelmiş olan hava kirliliği konusu da aynı durumdadır. Sanıyoruz ki, yıllarca süren gecikme süresi içinde konunun incelenecek bir yanı da kalmamıştır. Bu bakımdan yeni Hükümetten, Ankara'nın hava kirliliği sorununa çözüm getirecek önlemleri vakit geçirmeden uygulamasını rica ediyoruz.

— Yıllarca askıda kalmış başka bir konu da, Belediye Gelirleri Kanunudur. Yeni bir Yerel Yönetim Bakanlığının kurulmasıyla belediyelerimizi yeni bir Gelir Kanununa kavuşturma girişimlerinin canlanacağını ve ivedi olarak sonuçlandırılacağını umuyoruz.

— Yıllardan beri başsız kalmış Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun durumu artık kronikleşmiştir. Bu kurumun Yönetim Kurulundaki Hükümet Temsilcisi bile TRT'den şikâyetçidir. Kurum personele boğulmuş ve israfçı bir tutum içinde görünmektedir. Bütün bunlar kurumun gerçek bir yönetici baştan yoksun oluşundandır. Bu önemli meseleye bizzat Sayın Ecevit'in bir çözüm getirmesini bekliyoruz.

— Yeni Hükümetin 1978 Bütçe teklifi, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ve 1978 Programı hakkındaki tutumu bir an önce kesinlikle belli olmalıdır.

Sayın Başkan, değerli Senatörler;

Hükümet Programının ilginç bir bölümünü de; kamu yönetiminde Bakanlıklar ve İktisadi Devlet Teşekkülleri kuruluşlarında ve Bakanlar Kurulunda yapılacak yenden düzenlemeler oluşturmaktadır.

Bilindiği gibi bu tür yeniden düzenleme çalışmaları ülkemizde yıllardan beri sürdürülmüş, raporlar hazırlanmış, Bakanlar Kurulunca yeniden düzenleme stratejileri hazırlanmış, hatta Parlamenta tasarılar gönderilmiş; fakat bunların hiç birinden umulan yararlı sonuçlar alınamamıştır.

Şimdi Sayın Ecevit Hükümetinde, örneğin bir İşletmeler Bakanlığı kurulmak suretiyle bu girişimlerin yeni bir türü ortaya çıkmış bulunmaktadır. Ancak, bu Bakanlığın özellikle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Yerel Yönetim Bakanlığının uzun bir süre rahat ve yetkili bir çalışma göstermesini beklemek çok zordur. Bu nedenle bu Bakanlıkların görev alanlarının kesinlikle belirlenmesinden sonra birinci Bakanlığın, özellikle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile ve ikinci Bakanlığın da, İçişleri Bakanlığı ile olan görev ve yetki çatışması noktalarının hazırlanacak kanunlarla ayrılıp ayıklanması sağlanmalıdır.

Sayın Senatörler;

Sayın Ecevit Hükümetinin Programında açıklanan dış politika, genellikle geleneksel barışçı politikamızın benzeridir. Üzerinde kararlı açıklamalar yapılan konular, Kıbrıs konusu ile Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan ilişkilerimizin durumudur. Biz, Kontenjan Senatörleri olarak her iki konunun da ulusal çıkarlarımıza en yararlı olabilecek bir biçimde bir an önce çözüme kavuşturulmasını samimiyetle bekliyoruz. Çünkü biliyoruz ki, örneğin; Kıbrıs konusunda bir anlaşmaya varılması ile buna bağlı olarak bekleyen daha birçok sorunumuzun çözümü de kolaylık kazanmış olacaktır. AET ile olan ilişkilerimizin de, kalkınma gayretlerimizi, önemli yatırımlarımızı aksatacak nitelikte olan Protokol hükümlerinde düzeltmeler sağlamak suretiyle iyileştirilmesi için girişimler çabuklaştırılmalıdır.

Silah ambargosu ve yakın bir komşumuzla olan anlaşmazlık konularında izlenecek politikalar hakkında Programda bir açıklama bulunmamasını da anlayışla karşılıyoruz.

Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sayın Ecevit Hükümetinin Programına kısa bakışımız burada son buluyor. Sözlerimden de anlaşılmış olacaktır ki, hemen hemen bütün hükümet faaliyetleriyle ilgili konularda görüşleri kapsayan bu Program, bize göre bazı önemli konuların tedbirini, metodunu, politikasını ya da kaynağını yeter açıklıkla kavramamıştır. Biz, bu eksikliklerden birçoğunu, bu kadar geniş tutulmuş bir Programının doğal sonuçları sayarak bunlar üzerindeki görüşlerimizi, tavsiyelerimizi iyi niyetlerle belirttik; göz önünde tutulacaklarını umuyoruz. Bu umudumuzu, özellikle Sayın Başbakanın eleştiriye açık fikir yapısından alıyoruz.

Tekrar edelim ki, Hükümet Programında vurgulayarak üzerinde durmak istediğim konular: İç ve dış ekonomik sorunlar ve bu arada döviz darboğazı, bütçeyi besleyecek kaynaklar, enflasyon ve fiyat artışlarıyla mücadele yurttaki huzur ve sükûnun, güvenliğin, eğitimde can ve öğrenim özgürlüğünün sağlanması, Anayasamızın en önemli ilkelerinden biri olan laiklik esasının ve millî birlik ve beraberliğimizin her şeyin üstünde ve önünde tutulması ve korunması olmuştur.

Bu konuların bir kısmında Hükümeti kararlı bir tutum içinde gördük, bir kısmında ek önlemin gereğine inandığımızı açıkladık. Burada, iktidar - muhalefet arasında bir diyalog kurulması zorunluğunu bir kere daha belirtmek istiyor ve milli birlik ve beraberlik halinde bulunmamız gereken hallerde, bunu şimdiye kadar olduğu gibi, en görkemli şekliyle göstermekte devam edeceğimizden emin bulunuyoruz.

Ayrıca, Atatürk ilkelerine bağlılığın, milletimizi birbirine bağlayacak, çeşitli akımlardan koruyacak en kıymetli varlığımız olduğu görüşü içinde gençlerimizi de bu ilkeler doğrultusunda yetiştirilmesine özen gösterilmesini istiyoruz.

Sayın Başkan, Sayın Üyeler;

Bu düşüncelerle tutarlı ve memleket yararına olan kararlarında Cumhuriyet Hükümetinin yanında olacağımızı tekrarlayarak, Sayın Ecevit Hükümetine başarılar diliyor ve Sayın Başkan ve Yüce Senatonun değerli üyelerine saygılar sunuyoruz. *(CHP, MB, Cumhurbaşkanınca S.Ü. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Adalet Partisi Grubu adına Sayın Deliveli.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Hatay) — Sayın Başkan, muhterem senatörler;

Adalet Partisi Grubu adına, Grupumun görüşlerini izah etmek üzere yüksek huzurunuzda çıkmış bulunuyorum. Evvela Grupum adına saygıyla selamlarım. Sonra, demokratik geleneğin icabı, sosyal ve medeni münasebetin gereği olarak Hükümetinizi tebrik eder, başarılar dilerim.

Mevzuuma girmeden evvel bir hususta Adalet Partisi Grup yöneticilerine teşekkürlerimle sözlerime başlamak istiyorum. Uzun zamandır Milli Birlik Grubu ile karşı karşıya gelmemiştik. Benim en munsif, vicdanlı ve insafılı saydığım Yurdakuler'in sözleriyle, buna cevap verme imkânım bana bağışladığınız için size teşekkür ediyorum. Sayın Milli Birlikçi dostlarımız bu arada size de bir cevap vermeyi Allah nasip edecek tahmin ediyorum.

Saygılar.

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — İnşallah.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamlı) — Biz, nokta-i nazarı-mızı izah ederken, mümkün olduğu kadar muhalefet partisi olarak eleştirilerimizi yaparken, memleket menfaatlerini ön planda tutan sorumluluk anlayışı olacaktır. Bu noktayı bilhassa belirtmek istiyorum. Zira, geçen zaman içinde sorumsuz beyanların Türkiye'de nelere mal olduğunu birçok kimseleriniz bilir. Onun için bu sorumluluğun içinde kendimi hissediyorum. Belki hududu geçersen, beyanın mahiyeti veya işin bünyesi beni çıkartmış olabilir. Yoksa, çizgiden çıkmamaya gayret edeceğim.

Bu Program hakkında görüşlerimizi izah etmeden, evvela Hükümetin kuruluş ve biçimi üzerinde durmak istiyoruz.

Sayın Senatörler;

Huzurunuzda bulunan Hükümetin kuruluş biçimi ve bakanlık makamlarını işgal eden Sayın Üyelerden bazılarının durumları o kadar eksantriktir ki, (son zamanın modası) Bu heyetin eleştirilmesi, değerlendirilmesi ve akıbetinin teşhisi, sadece bünyesine bir göz atılmak suretiyle kolaylıkla mümkün olabilecek ve Programının ayrıntılarına değinmeye hiç ihtiyaç kalmayacaktır.

Hükümeti teşkil eden zevata bakıyorum, kim kiminle yan yana gelmiş? Allah'ım sen koru. Ne mutlu, ne mutlu? Bu iddiamızı kanıtlamaya evvela Hükümetin sayısından başlamak gerek; 35 tane, oda moda buldunuz mu, açıkta kalan var mı? Biz yer, oda verelim, otomobil verelim; nasıl olsa el koyacaksınız.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — O görüşler size ait.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Programa gir, millet meselelerine değin.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bilindiği gibi bu Yüce Meclisin Bakanlar Kurulu bölümüne, Başbakanlığın makam odalarına, kırmızı plakalı otomobillere, üç yüz milyara çıkarılacağı söylenen 1978 yılı Bütçesine ve ekonomik durumumuzun gerektirdiği tasarruf kurallarına ve nihayet çilekeş milletimizin hafsalasına sığamayan 35 üyeli Hükümetin 10 tane Devlet Bakanı vardır:

Allah adedini çoğaltsın.

Yüce Senatamızın malumudur ki, Devlet Bakanlıkları 1946 yılında yürürlüğe giren 4950 sayılı Kanunla ihdas edilmiş makamlardır. Bu Kanun aynen şöyle diyor;

“Devlet daireleri, Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onaması ile bakanlıklara ayrılır. Buralarda tayin edilecek bakanlardan ayrı olarak Devlet Bakanları da tayin edilebilir, Devlet Bakanlıklarından birine veya birkaçına Başbakan Yardımcılığı görevi verilebilir”

Söylemeden geçemeyeceğim, Başbakan Yardımcılıkları; Sayın Sükan, Sayın Turhan Feyzioğlu; engin bir Devlet adamı tecrübesine sahip ikisi de. Karşımızda; ama var onlarda bu meziyet. Ne vermişler: Çevre sağlığı; sonra öbürüne ne vermişler; profesörlüğü, tecrübesi, her şeyi var, ne vermişler: Kıbrıs Koordinasyon Komitesi Başkanlığı.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Kıbrıs meselesi, beğenemediniz mi?

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kıbrıs'ı kiraya veriyor.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Önemli bir mesele değil mi?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar, bu iş için Başvekil Yardımcılığı ihdas ediyorsanız, evvela vazifenizi suiistimal etmişinizdir; Sayın Ecevit

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Sizin gibi...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — O işi ancak sizler yaparsınız.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, rica edeceğim. Hatip konuşmasını müdahalesiz yapsın.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bu Kanunun gerekçesinde...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ne demezsin, Kıbrıs'ı kiraya veriyor.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, ne diyor?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sizin de haysiyetinizi koruyacağım biraz sonra, rica edeceğim Sayın Ecevit'ten.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Sen kendi haysiyetini koru.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — 80 kişilik Grupunuzdan bir tane senatör alıyor, ben yerinizde olsam istifa ederim. *(CHP sıralarından gülüşmeler)* Tabii ben yerinizde olsam istifa ederim.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Sen istifa et.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Güldürüyorsun bizleri.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Bizim avukatlığımız sana kalmadı. *(CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Üyeler, rica edeceğini, hatip konuşmasını lütfen yapsın. Hatipten sonra Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına konuşmalar ve daha sonra da Başbakan cevap verecektir. Bütün bu konuşmalar cevaplandırılacaktır, lütfen acele etmeyin.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar, 80 kişilik bir senatörler heyetinden bir tane... Ya Sayın Ziya Müezzinoğlu'da olmasaydı ne olurdu haliniz? Çoluğunuza, çocuğunuza ne söylediniz? *(CHP sıralarından gülüşmeler, gürültüler)*

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Konuşma mı dinliyoruz, tiyatro mu seyrediyoruz?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Ben bu kadar söylüyorum. Belki bize de bir gün sıra gelir diye söylüyorum. Ben sizi müdafaa ederken, bizim lider de duysun diyoruz.

BAŞKAN — Sayın Deliveli, lütfen karşılıklı konuşmayın. İstirham ediyorum efendim.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Emredersiniz Sayın Başkan. Karşılıklı konuşmuyorum. Benim lider de duysun diyorum.

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayınız.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bu Kanunun gerekçesinde devlet bakanları hakkında şu kayıtlar vardır: "Hükümetin genel politika-sından sorumlu bulunan Bakanlar Kurulunda, düşüncesinden ve görgüsünden istifade edilebilecek bazı devlet adamlarının bulunmaları kuvvetle duyulan bir ihtiyaç olarak görülmektedir."

Arkadaşlar devlet bakanların şahsına hiç bir sözüm yok; ama bu Hükümeti kurabilmek için her oya bir Devlet bakanlığı vererek, "Hükümet kurdum" diyecek-

sin, “Başvekilim” diye karşıma çıkacaksın. Bunun üzüntüsü buradadır Sayın Ecevit, Lütfen, bağışla; yani içimden gelen bir his, Adalet Partisinin bir sözü falan değil bu. Bu itibarla üzülüyorum.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Şahsı adına konuşamaz burada, Grubu adına söz aldı Sayın Başkan.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Devlet Bakanlığına atanacak kimselerde, ilgili Kanunun gerekçesiyle aranan bu nitelikler sonradan Da-nıştay Genel Kurulunca verilen kararlarla da teyit ve tasdik edilmiştir.

Bir devlet bakanı, kendine bağlı bulunan umum müdüre sicil dahi veremez. Aklından, fikrinden istifade edeceksiniz. Hatta, bu Kanunun görüşülmesi sırasın-da, Allah Rahmet eylesin Sadık Aldoğan söz almış, zamanın Başbakanına, “Akla mı ihtiyacın var?” demiş, etraftan gülmüşler. Nur içinde yatsın. Sadık Aldoğan iyi ki, itiraz etmemişsin, fazla üzerinde dursaydın, demek ki bugün akla ihtiyaç var. De-mek ki alınıyor, ihtiyaç var çünkü.

Biz bu Hükümetin devlet bakanlıklarıyla ilgili Kanunla, ihdas edilen makamlar arasında herhangi bir ilişki kurulmasına imkân göremiyoruz. Bu duruma göre, bu bir düzine devlet Bakanı hangi ihtiyacın cevabıdır? Meteoroloji?... Hayır. Şu, bu...

Bu makamlar, Devlet dairelerinin bağlanacağı bakanlıklardan ayrı olarak hangi hizmetleri göreceklerdir? Bu makamlar hangi düşüncelerle ortaya çıkmıştır? Hü-kümetin başı olarak Sayın Ecevit’ten bu durumun açıklığa kavuşturulmasını rica ediyoruz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Programda var bu.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bu bakanlıklar ol-masaydı, Hükümet Programı getiremezsiniz. Programa sonra değineceğim.

Hükümetin ikinci sorunu, demokratik kurallara uygun olup olmadığıdır. Bu teşekkülün, bu Heyetin, 35 kişilik bu heyetin demokratik kurallara uygun olup ol-madığıdır.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Biraz da bizim tarafa bakın Sayın Deli-veli, hep kendi Grupunuz tarafına bakıyorsunuz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Size bakacağım da ziya önüme geliyor, yoksa suratlarınızı görmek istiyorum, affedersiniz.

Demokrasilerde iktidarlar oy çoğunluğu üzerine otururlar. Bu Hükümet; CHP’nin, Cumhuriyetçi Güven Partisinin, DP’nin ve Bağımsızların kurduğu bir Hü-kümettir.

Hükümet bünyesindeki siyasi partilerin Meclise ruh ve hayat veren 1977 se-çimlerinde aldığı oy oranları şöyle: % 41’in üzerinde, hepsi... Bu sayı ekseriyet de-ğil. Referandum da vardı biliyorsunuz. Buna mukabil, bu partilerin dışındaki siyasi partilerin aldığı oy oranları şöyle: AP, MSP ve MHP toplamı % 59’nin üzerinde. Gö-rülüyor ki, Hükümet demokratik kuralların aradığı oy çokluğundan da yoksundur. Dayanağı yoktur, tabansızdır.

Bu iddiaya şu cevabı verebilirsiniz; Millet Meclisi, milli iradenin tecelligâhıdır. Evet. Bu Hükümet, Mecliste temsil olunan milli iradeye dayanacaktır. Evet. Meclisten güvenoyu alacak, Meclisteki çoğunluğa oturacak, doğru. Bunlar kitabın yazdığı şeyler, Anayasanın yazdığı şeyler. Yine bize dönülecek, sorulacaktır; “Siz, Millet Meclisinin milli iradeyi temsil ettiğine inanmıyor musunuz?” İnanmaz olur muyum? Bunu müdafaa eden biziz, inanıyoruz.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — 1969 Hükümeti yüzde kaç oy almıştı Sayın Delivelî?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — 1946’yı hatırlatırım sana.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — 260 milletvekilimiz; vardı.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Biz, asırlardır Millet egemenliğine kıymet vermiş insanlarız. Buna hiç lafımız olmaz; kitabın yazdığı şekilde ekseriyeti bul ve gel. Sayısını bulur, Anayasanın çoğunluk için aradığı kuralları yerine getirir. Hükümeti ele geçirirseniz tebrik ediyorum; bu Heyetinizi dahi tebrik ettim. Mecburum; medeni münasebetin, sosyal münasebetin, demokratik rejimin gereği olarak. Ama, Hükümeti sizin kurduğunuz biçimde ele geçirirseniz, Hükümet meselesini bitirmiş olamazsınız. Orada yeni bir mesele, rejim meselesi başlar. Anayasamız hükümeti, bizzat hükümet müessesesini demokrasiyi tahrip etme pa-hasına kurabilmeyi önermemiştir. Milli iradeye kimse laf edemez; fakat eğer güvenoyu alabilirseniz, 213 mevcudunuza her üyeye bir bakanlık vererek vardığınız 226 sayısını milli irade diye nasıl yorumlayabileceksiniz? Milli iradeyi şahsi irade haline getirerek, Devlete ait bakanlık makamlarını birer oy karşılığı ihsan ederek, siyasi rüşvet olarak milli iradenin doğrultusunu Meclis içinde saptırarak kurulan Hükümeti demokratik kurallara, siyasi ahlaka uygun telakki etmek mümkün müdür? (AP sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Arkadaşlar,

Düşünün; bir parti 236 mevcuduyla seçimleri kazanıyor; diğer bir lider 236’nın içinden 16 tanesini bu manevra ile elde ediyor; sandıktan iktidar çıkıyorsunuz, Ankara’da kaybediyorsunuz. Bir gün sizin başınıza da gelir, bu yollardan dönelim diyoruz.

HASAN İLDAN (Elazığ) — Çok, bu manevrayı siz de yaptınız.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Birer oy mukabili bakanlık verilen kimseler partilerinden ayrılırken; “Biz, AP fikriyatının hakiki sahip ve temsilcileriyiz. Arkadaşlara sesleniyorum; biz, mevki ve makam için ayrılıyor değiliz. Bizim ikbalde gözümüz yok, sandalye ile satılmayız. Biz, iki büyük parti ile memleketin feraha kavuşacağına inandık; amacımız onu sağlamaktır” diye feryat ettiler.

Sayın Ecevit şurayı hatırlatmak isterim; inanın bu arkadaşlarımızdan hiç birisi, “Kendi Grupumuzla biz bu işi hallederiz.” demediler. Ben de muhaliftim, bu Hükümetin yürümesine şahsen muhaliftim. (CHP sıralarından alkışlar) Ama, kendi içimde ayrılarak değil... (CHP sıralarından “Şimdiye kadar neredeydin?” sesleri) Hiç

birisi kürsüye çıkmış da fikrini dahi söylememiştir. (CHP sıralarından “Neredeydin şimdiye kadar?” sesleri) Bakanlık kalmadı, gelmem artık..

Feryat ettiler; onlar nasıl mevki ve makam sahibi olmaya ikna edilmiştir.. (CHP sıralarından “Sana da buluruz..” sesleri.

Benden evvel siz varsınız yahu.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Otelcilik Bakanlığı kurarız, merak etme.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Onlar AP felsefesinin hakiki temsilcileri ise, nasıl birleşebildi? Felsefe gitti mi? Bu Hükümet de mi o fikriyatı benimsedi? (CHP sıralarından “Sen de gel” sesleri) İnşallah bize iltihak eder-seniz derhal.. Yoksa eski iddia sahipleri mi belli felsefelere teslim oldular?

İşte bunun içindir ki, CHP’nin 213 mevcuduna 13 bakan katarak elde edeceği 226 sayı, Anayasa gereğince yeterli oyu ile ortaya bir Hükümet çıkarır; ama hükümeti de hükümet olmaktan çıkarır. 1946 seçimleri, 1946 seçimlerinde evet, hükümet olmuştur, bir parti kazanmıştır; ama, 1946’dan 1950’ye kadar bütün dünya matbuatında içte ve dışta tenkitlere uğramıştır.

Hükümeti, Mecliste çoğunluk oyuna kavuşturacak 13 bakan desteğini Anayasanın aradığı çoğunluğun hesabına nasıl kaydedeceksiniz? Bir partiden bakanlığa transfer olan bağımsızların, kendileri dahil, kimi temsil ettikleri meçhul.

Millet Meclisinin bugünkü kompozisyonunun kaynağı olan 1977 seçimlerinde Afyonkarahisar Vilayetinde 196.760 geçerli oyun 102.785’ini, 6 milletvekilinin 4’ünü Adalet Partisi almıştır. Bizim felsefemizi savunarak CHP’nin plan ve programına, fikriyatına seçim meydanlarında ve daha düne kadar Meclis kürsülerinde karşı çıkarak alınan bu oylar, şimdi bir kalemde bu Hükümetin çoğunluk hesabına mı yazılacaktır?

Üç partili koalisyonun kurulmasını kolaylaştırmak için bu Hükümetin protokolünü hazırlayanların işesine gece gündüz büyük yardımı dokunanların sonradan bu hükümetlerin can düşmanı kesilmesini samimi ve geçerli saymakta devam edecek misiniz? Ama, yerel seçimler genel neticesini göstermiştir ki, bugün iktidar olmaya çalışan Cumhuriyet Halk Partisinin, o günün Hükümetine karşı referandum olarak ilan ettiği bu seçimler de koalisyon partilerinin yerlerini ve oylarını korumuşlardır.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — 67 ilden 15 tanesini aldınız.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Neticeye bak.

Geçerli oyların % 50’sinden fazlasını almışlardır...

HASAN İLDAN (Elazığ) — Bir dahaki sefere görürsünüz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Onu da görüşürüz. Balonunuz patlayacak, hiç merak etmeyin. Allah onu gösterecek bize.

O halde, bu referandum, referandum ilan edenlerin bekledikleri sonucu vermemiştir Sayın Ecevit’in. Birer oya bağışlanan, birer tek oya bağışlanan 13 bakanlık bu acı sonucun intikamı mıdır? Aldıysanız doğru.

Bu milletvekilleri iradeleriyle fikir değiştirdi, doğru yol bu idi.. Bunu şimdi diyemezsiniz. Bu, seçmenle seçilen arasında bir hesaptır. Seçimden, seçime görülür diyemezsiniz. Bu bir demokrasi meselesidir arkadaşlar, bu bir siyasi ahlak meselesidir. Sizden çok bunun dersini aldık. Bu, Meclis içi, Meclis dışı millet siyasi şuurunun zorla veya iğfal ile saptırılması meselesidir hülâsası. İşte bunun içindir ki, Hükümetin kökeninde Florya sahillerinin havası, zincirleme maceraların damgası vardır, damgası diyoruz.

BAHRİ CÖMERT (Samsun) — Gerede’de ne oldu, Gerede’de ne oldu? Kaç milyona milletvekili aldınız? (*Adalet Partisi sıralarından “Aferin, aferin” sesleri*)

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Aferin, aferin, Sende mi Brütüs? Evet, evet, biliyorsun, parayla.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar, daima görülmüştür; bir partiden bir partiye gidenlerin, yeni gidenler daha şiddetli, hiddetlidir...

BAŞKAN — Sayın Deliveli, arkadaşlara herhangi bir şekilde müdahale etmenize, söz atmanıza müsamaha edemem, lütfen..

BAHRİ CÖMERT (Samsun) — Para işini sen ayarladın, 2 milyon lirayı veren sensin..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sayın Başkanım, hiç kimseye söz atmıyorum.

BAŞKAN — Sayın Deliveli...

BAHRİ CÖMERT (Samsun) — 3,5 milyonu sen imzala.

BAŞKAN — Rica edeyim, bir dakika, bir dakika..

BAHRİ CÖMERT (Samsun) — Siyasi ahlaktan bahsediyorsunuz...

BAŞKAN — Bir dakika, meseleleri sükûnetle halledelim.

Sayın Deliveli, konuşmanıza herhangi bir şekilde müdahale etmiyorum. Öyle ki, Anayasanın 79’ncü maddesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin söz, oy ve düşüncelerinden dolayı mevcut sorumsuzluk ilkesine, eleştirilerinize, ağır ithamlarınıza rağmen herhangi bir müdahalede bulunmuyorum.

Sebepten şu: Kürsüde üye serbestçe düşüncesini ifade edebilsin; ama sizin de Sayın üyelere müdahale etmeye, onlara sataşmaya hakkınız yoktur. Lütfen bu sınırlar içerisinde görüşmeleri sürdürmek zorundayız. Buna ben itina edeceğim. Siz de lütfen riayet buyurunuz.

Devam ediniz lütfen.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sayın Başkanım, çok teşekkür ederim; ancak arkadaşın karşıdan söylediği kelimeleri vasitanızla iade ediyorum. O kadar. Hiç bir şey söylemiyorum.

BAŞKAN — Gerekirse ben müdahale ederim.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Eğer eksantiriğin bir anlamı da doğruya, geleneğe, makule ters düşmekse onun için bütün bu Hükümet'e eksantrik bir garibe diye bakıyoruz.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Orijinal demek.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Orijinal de olur. Yeni bir şey.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Tek eksantrik adam sensin bugün.

BAŞKAN — Sayın İleri... Sayın İleri, rica edeyim.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Burada Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Ecevit'in 13 Temmuz 1977 tarihinde Milliyet Gazetesinde neşredilmiş düşüncesini Başbakan Sayın Ecevit'e hatırlatıyorum.

Sayın Ecevit diyor ki; "Bir kimse siyasal entrikaları, manevraları, taktikleri çok iyi bilebilir; fakat dünyada pek çok devlet ve rejim küçük entrika ve taktikleri üstün basan ile uygulayan sorumsuz insanların elinde batmıştır." (CHP sıralarından; "Yakışmıyor" sesi)

Yakışır, yakışmaz bir beyanı hatırlatıyorum. Apaçık belirtelim ki; Hükümet solcu bir hükümettir. 13'ün eksigini tamamlamak için 13 koltuk ikram edilmiştir. Böylece...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Senin de gözün koltukta kalmış galiba.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Hükümeti kurabilmek için, davalarım yürütebilmek için bu fedakârlıkla kurulmuş.. (CHP sıralarından gürültüler)

O da vermezdi. 13 kişiye vermezdi. Deve dişi gibi arkadaşları var. Bana ileri geri söylüyorlar; ama deve dişi gibi arkadaşları var. Vermezdi; olmuş.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sesin kısılıyor, alkolü fazla almışsın.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Hayatımda almam, hiç merak etme.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Almışsın.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar, bir de burada şu var.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Doktora git.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — "Zî-kıymet olunca nidelim cah-ü celâli Yûf anı satan dûna haridarına hem yûf" Ruhi Bağdadî'nin bir sözü.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Dilin işte ona yetişmedi, okuyamadın.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sen daha iyi okursun.

Bu antidemokratik ve ahlâk dışı yol Anayasamızın siyasi hayatının vazgeçilmez unsuru saydığı, partilerde alışkanlık haline gelirse seçimlerin anlamı ne olacaktır?

Seçimlerin anlamı ne olacaktır? 230 milletvekili ile Meclise gelmiş bir partiyi bu yollarla azınlık haline getirmek mümkün olursa seçim sandıklarının başı nasıl dolacaktır? Adamın merakı burada. Seçiyor; sonra Ankara'da iktidar değişiyor.

Arkadaşlar;

Günün birinde sandığın başına gidecek adam bulamayız. İktidar geliyor; muhalefet oluyor.

Demokrasilerin kanundan çok gelenekler sistemi olduğunu unutmayalım. Burada karşımızda duran hükümet modelinin savunulmasına geçilmemelidir. Bu savunma vicdanları, kamuoyunu, akıl ve izan sahiplerini tatmin edemeyecektir. Bu yolda başvuru güvensizlik oyununa muhatap olan Hükümetin icraatıyla da mazur gösterilmeye çalışılmamalıdır. Burada bir demokrasi yarası vardır. Bunun üzerine eğilmeye, beraber çare aramaya, bu yolu kapamaya mecburuz. Bir gün sizin de başınıza gelir. Aksi halde, rejimi beraber gömeriz arkadaşlarım. Bu yol oraya gider.

Hükümet Programında iç barışa, güvenliğe, Devlet ve rejime yönelen Anayasa dışı faaliyetlere karşı gerekli tedbirler alınacağı vaat edilmiş. Bunlara öncelikle önem verildiğini de belirtmişlerdir.

1977 Türkiye'sinden Devlet ve rejime yönelen tehdit ve tehlikenin mahiyeti bellidir. Boyutları da belidir.

Devlete yönelen tehlike uluslararası komünizmin ülkemizdeki faaliyetleridir. Tehlikenin ne olduğunu tespit ve teşhis etmeden sadece umumi ve yuvarlak ifade ile "Tedbir alacağız" demek yeterli ve inandırıcı değildir.

Türkiye 1971 - 1973 dönemini yaşamıştır. O dönemin Cumhurbaşkanı, Başbakanı Yüce Senatonun üyesidir.

Devleti yıkmak isteyen teşkilâtların amacı, aracı ve sloganları ortadadır. Dün olanlar neden oluyor, kim yapıyorsa, bugün de aynı kaynaklar aynı olayları tezgâhlamaktadır.

18 Nisan 1976 tarihinde Tandoğan Meydanında yapılan bir mitingde sloganlar şuydu arkadaşlar: "Kurtuluşa kadar savaş..."

CENGİZHAN YORULMAZ (Ankara) — Ona da nasıl cevap verilmiş? Onu da söyle.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — "Kurtuluşa kadar savaş", "Yaşasın halk savaş" diğer biri "Kızıl güneş doğacaktır", "Halklara özgürlük" diye bağırın zihniyet...

YUSUF ÇETİN (Adıyaman) — Siz yazamaz mısınız yani?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Gidenler görmüştür.

Daha dün Başbakanlığın önünde "Sol iktidar yaşasın" diye bağırıyordu.

Yarın da kendilerine "Demokratik kuruluş" adı verilenlerin tertipledeği bir miting yapılacak. Haberiniz var herhalde.

Türkiye'nin gerçekleriyle bu program bağdaşamaz.

Arkadaşlar, silahlı hücre bankayı soyuyor; soyduğu bankanın kapısına “Yaşasın Halk Kurtuluş Ordusu” diye yazıyor.

YUSUF ÇETİN (Adıyaman) — Yazamaz mısınız yani?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sonra, hüviyetini soran, bekçiyi ve polisi alnından vurup şehit ediyor. Türkiye Cumhuriyetini yıkıp, komünist devlet kurmak isteyenlerin faaliyetleri gözler önünde iken, bu Hükümet Programında tek kelime ile komünizmden bahsedilmiyor.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Siz 27 senedir bahsettiniz de ne oldu?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Anarşinin ve şiddet hareketlerinin temelinde ideolojik kavga vardır. Ne hazindir ki, bu Hükümet Başkanı komünizmi tehlike saymaz, fikir özgürlüğü sayar. *(AP ve CHP sıralarından karşılıklı konuşmalar)*

Halbuki Cumhuriyet Anayasası komünizmi tehlike saymıştır. Kanunlarımız tehlike saymıştır. Anarşi konusunda bu Hükümetin olaylara koyduğu doğru bir teşhis yoktur. Komünizmi tehlike saymadığı için de ona karşı tedbir alma düşüncesi yoktur programda...

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Millete güveniyor, kendine güveniyor.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Belli belli; birkaç gün içinde... *(CHP sıralarından gürültüler)*

Demokratik rejim hukuk devletinde Anayasa ve hukuk yoluyla korunur. Anayasa rejiminin nasıl korunacağını Anayasamız 136’ncı maddesinde müessese olarak göstermiştir.

Suçlular için Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur. Bu Hükümet Programında Anayasa nizamını, Cumhuriyetin, ülke ve millet bütünlüğünü korumada başlıca müessesesi olan Devlet Güvenlik Mahkemeleri yer almıyor. Anayasanın emri yer almıyor,

Şimdi, Sayın Melen’e hatırlatmak isterim. Zatiâlinizin Başkanlığı altında buna ihtiyaç görülmüş, bu müessesenin vücuduna; bütün partilerin ittifakıyla Anayasa değişikliği yapılmış. Bir Anayasa müessesesi olarak Anayasa hükümleri içinde girmiş olan bu konuda Genel Başkanınızı Başbakan Yardımcısı olduğu bir Hükümet Programında Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yer almamasını esefle karşılamakla beraber acaba neden diye soruyorum. Sonra sizden öğrenirim Sayın Melen.

Şimdi burada Hükümet Başkanından öğrenmek istiyorum:

Türk Ceza Kanununun komünizm propagandası yapmayı ve teşkilatlanmayı suç sayan 141 ve 142’nci maddelerini kaldırmayı düşünüyor musunuz?

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Fiilen kalkmış zaten.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Düşünüyorsanız, Türkiye’de komünist bir partinin serbestçe kurulup faaliyette bulunmasına taraftar mısınız?

Fukaranın sualleri...

Bir sual daha; Silahlı eyleme dönüşen bölücü faaliyetler hakkında fikriniz nedir?

Türkiye'deki anarşik olayları sadece eğitim kuruluşlarına musallat olan talebe hareketleri olarak mı görüyorsunuz? (CHP sıralarından "Kontrgerilla" sesleri) Aksi düşünceye sahipseniz, bu hareketlerin arkasındaki Marksist, Maoist, Leninist teşkilâtlardan haberdar mısınız? Bunu açıklamanızı rica ediyorum. (CHP sıralarından "Ülkücüler, sizin kurduğunuz şeyler, biz ne bilelim; söyleyiniz de öğrenelim" sesleri) İktidardasınız, siz söyleyeceksiniz, biz öğreneceğiz. Sayın Senatörler;

Bu program asıl icraatını ve maksadını kamufle eden bir hüviyete sahiptir, kanaatimizce, Başka bir tabir ile, göstermelik bir programdır, diyebiliriz. Sayın Başbakanın yıllarca mücadelesini yaptığı ve Sosyalist Enternasyonale girmeye kadar geliştirdiği sol fikirlerinin bir kısmını programda gizleyerek icraya bırakmasından korkuyoruz. Bu programda hiçbir sol rengi yok da, korktuğumuz yerler var. Yahut da, solu iktidar yapan destekçiler kendi inanç ve davalarını bir tarafa bırakarak Sayın Ecevit'in çizgisinde birleşmişlerdir. Öğrenmek istediğimiz bu.

Hükümet Programında hiç kimseye kendi kendine hak alma yetkisi tanımaya-çağı ifade edilmektedir. Zaten bu, ihkakı hak diye bir madde vardı; bir mi, iki mi; orada kanun hükmü...

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — İşlemiyordu; ama işletemediniz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — ... Gerçekten kanun varsa, bizzat ihkakı hak suçtur. Ancak, Sayın Başbakan hatırlayacaklardır ki, elle-rine "Topraksız köylüyü, topraksız köylü olamaz" diye pankartlar alarak yaşama hakkı isteyen, toprak işgal eden kimselerin hareketini ne kanunlarla, ne polis ve jandarma ile önlemek mümkün değildir; zira; "Yasaların üstünde Anayasa, Anaya-sanın üstünde doğa yasa vardır", demişlerdi. O zaman bunun aksine fikir? Şimdi o kanun hükmünden bahsediyorsunuz? Biz çizgiye geliş var, bir çizgiye geliş var. Bu fikir ve inançlarının üzerinde bizzat ihkakı hak yatar, kanunsuzluk yatar, işgal teşvikçiliği yatar. Sorumsuz muhalefet anlayışı içerisinde sarf ettiği bu sözlerin, so-rumlu Hükümet koltuğunda Başbakan olduğu zaman ne şekilde tatbikat göreceğini merak ediyoruz. Ama, "Yakalarım" diyor.

Sayın Senatörler;

Yine Sayın Ecevit'e hatırlatırız, "Ey işçiler" diyor, "İstedığınız kadar isteyebilir; isteyin" diyor "Ücretlerini" "İsteyiniz" diyor, şeklinde çalışanlara sağlık vermişler-dir.

Şimdi Başbakan Sayın Ecevit'ten soruyorum, işçilerin istediği ücretin tamamı-nı verebilir misiniz? Veremezseniz; tatbikatınız bu olmayacak, veremezsiniz.

Arkadaşlar;

Bir hatıramdan bahsetmek isterim, bu memleketin en büyük sorunu budur. Hiçbir zaman işçinin alınterine bir kimse göz dikiyorsa, göz dikenin gözü kör ol-sun; ama işçinin alınterini, sermaye ve teşebbüs ile olan münasebetini de yan yana getirmek lazım.

İstanbul'da Yeşilköy'deki bir otel. Ne oteli idi o (AP sıralarından “Çınar Otel” sesleri), Çınar Otelinde bir sene grev yaptılar, bir sene kapalı kaldı. Grevin neticesinde işçiler geldiler, adam dedi ki, grevden kurtulmak için birtakım anlaşmaları var, dışarıdan gelen uçakların turistlere angajmanları var, dedi ki, “Gelin, muhasebeci sizden, müdür sizden, ne kazandıysam size vereceğim” Hakikaten muhasebeci, müdür filan kendilerinin içinden zaten. Geldiler, geldiler... (CHP sıralarından “Otel Lidya'dan korkuyor” sesi) Bana da gelir. Geldiler, hakikaten adam kazandığını vermeye söz verdikten sonra, “Bir gün düşünelim” demişler. Bir gün sonra gelmişler demişler ki, “Efendim; doğru, bu bizi tatmin etmiyor.” Ya? “Ercan Holding'in, adamın diğer tesisleri var. Oradan şu kadar vergi veriyorsun, oradan bize verirsen grevi kaldırırız”, demişler.

Arkadaşlar; bu, Türkiye'nin meselesidir. Bu iş böyle düzensiz, başıboş giderse günün birinde Türkiye'den, şimdi Başbakan Sayın Ecevit, o düşünsün, tabii ben düşünecek değilim, bir gün ihraç edecek mal bulamazsınız. Evet doğru, alınterini verelim, işçinin karnını doyuralım çalışan işçiye her dediğimizi verelim.

Arkadaşlar, şunu izah etmek isterim, inanın Avrupa'ya giden işçiler, o işçiler o çalışmayı, o gayreti, o hizmeti, o hizmeti burada göstersizler; her tesiste her müessesede, her işletme zengin olurlar; ama burada çalışmıyorlar. Sayın Halil Tunç duymasın!

Arkadaşlar;

Şimdi, “Enkaz aldık.” diyorsunuz. Biz talip olmadık. 13 bakanlık sandalyesi verdiniz, siz enkazı geldiniz sırtladınız. Şimdi enkazda neler var, bunu söyleyeyim.

Evvela, Parlamento içerisinde biz bu devirde ne yaptık? Bir kısmını Sayın Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu şey yapar tabii. MC'nin birinci kısmına ait olan kısmını onun üzerine havale ediyorum.

Ben ikinci kısmından, başlıyorum. Evvelâ, Parlamento içerisinde çıkardığımız Hükümetle rejim bunalımım önledik. Geçen iki senedeki zorluklara rağmen, fevkalade usullere başvurmadan memleketi idare ettik. Açık rejim bütün müesseseleriyle işletilmiştir. Elimizdeki imkânlarla komünizmle ve anarşistlerle mücadele ettik.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Tosunlarla.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — Ve bu hale getirdiniz.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Gören Allah için söylesin.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Sizin de 10 günlük devrinizde bir günlük soygun, bizim hepsine bedel.

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — Son çırpınışlarınız bunlar.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bütün olaylar karışında güvenlik kuvvetleri vazifesini yapmış, suç işleyen herkesin yakasına yapışmıştır.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — Nerede?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Meclise sevk edilen kanunlarla yeni yetkiler istenmiştir; ama hep karşı çıkıyorsunuz.

Halk Partisi ülkenin huzurunu değil, huzursuzluğunu hedef alan eylemin ve işlemin içerisine girmiştir. Bugün çektiğimiz sıkıntı bu. Kolay kolay yakanızı bırakmayacak o şeyler.

Bütün dünya komünistleri gibi, komünist olmayanlara faşist damgasını siz vuruyorsunuz.

Ben, iktidara siz geldikten sonra, “Bu faşizm herhalde kaçtı” dedim. Edirne gümrüğünden, bizim Reyhanlı gümrüğünden sordum, daha dışarı çıkmamış. İçeride ise nerede, sorun da bir görelim bakalım şunun rengini falan.

Sayın Ecevit de “Faşist” deyimini kullanmaktadır. Herhalde siz iktidara geldiğinizde göre bunlardan biz kurtuluruz artık. Bize faşist diyemezsiniz. Neremiz faşist olacak?

Halk Partisi, anarşistlerin, komünistlerin şehit ettiği güvenlik kuvvetlerinden polisin, jandarma erinin, bekçinin müdafaasını değil; bu memleketi Vietnam’a, İspanya’ya, Beyrut’a benzetmek isteyenlerin müdafaasını yapmıştır maalesef. Bunlar sizin şemsiyeniz altında barındırılmış, büyümesi, yeşermesi, dal budak salması için her türlü yardımı sizden görmüştür. Anarşi ve komünizm bir yıllık iktidarınız devrinde 50 yıllık mesafe almıştır. Cumhuriyet devrinde bugüne kadar 25 defa komünist tevkifatı yapılmıştır. Biz Büyük Atatürk’ün, “Komünizm her görüldüğü yerde ezilmelidir” direktiflerine uygun olarak büyük mücadeleyi sürdürmeye kararlıyız. Biz, TRT’yi, milli eğitimi millileştirmeyi başlıca görevlerimizden saydık.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Türk’leştirdiniz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sade kahve de lâzım mı?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Çok teşekkür ederim.

TRT’nin başından Sayın İpekçi’yi atmak suretiyle müesseseyi solun emrinden kurtardığımıza kaniiz. Yine getirebilirsiniz, o sizin bileceğiniz iş.

Milli ve tarafsız olma vasfını, her türlü bölücü, yıkıcı ve ahlâk dışı akımlara karşı korumak görevimizdir. Bu görevi yaptık, Halen dahi temizlenmiş değildir.

Arkadaşlar;

Hatırlarsınız, 1-1,5 ay evvel TRT ekranlarında şöyle bir şeye şahit oldum: (Çoğunuz görmüşsünüzdür) Bir baba çocuğunun elinden tutmuş, çocuk oynucağı bulunan bir park arıyor.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Ucuzal anlattı bunları burada.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Belediye bahçesinin önüne gelmiş. Çocuk girmek istiyor, kendisi de, “Oğlum, buraya ancak paralı insanlar girer.” diyor.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — İkinci vizyon. Ucuzal bunu burada anlattı.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar, ekranda gördüm. Arkadaşlar, Türkiye’de bir belediye bahçesi tasavvur edebilir misiniz ki, yalnız paralılar girecek? Ekrandaki bu filmi gördüğünüz zaman bunun maksadını, niyetini, art düşüncesinin ne olduğunu, ne olur lütfedin bizim kadar siz de düşünün.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Ne zaman halkçı kesildiniz?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Siyasi bakımdan (Enkazdan, yani enkaz almadığınızı ispata çalışıyoruz; zaten ne söylesek olmaz ya) hareketli geçen 1977 yılını...

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — İkinci kez diliyoruz bunları, Ucuzal anlattı burada.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Oradan başlayayım.

Sayın Senatörler;

Adalet Partisi olarak, 1974 yılından 1975 yılına girerken Türkiye güvenoyu alamamış bir Hükümetle idare edilmekte ve Parlamentonun hükümet çıkaramayacağı iddia olunmaktaydı, Türkiye rejimin hükümetini aramaktaydı. Ülkenin bunca meselesi arasında hükümet yokluğu baş mesele haline gelmişti. Zira, rejimi hükümeti, hürriyetçi demokrasimizin en önemli unsurudur. Türkiye, 1975 yılından 1976 yılına rejimin hükümetine sahip olarak girmiştir. 1976 yılından 1977 yılına girerken, Türkiye, yine hükümet arayan bir ülke değildi. Rejim, siyasi iktidarı ve siyasi muhalefetiyle işlemekteydi. Ülke nispi bir siyasi istikrar içindeydi.

1977 yılını arkada bırakan Türkiye, 1978 yılma tekrar hükümet arayarak girmiştir. 1973 seçimlerinden 1975 Martına kadar geçen 550 gün içinde üç hükümet ile idare edilen Türkiye, Mart 1975’ten 5 Haziran seçimlerine kadar geçen 785 gün içinde Anayasanın şartlarına uygun bir Koalisyon Hükümetiyle yönetilmiştir.

Geçirdiğimiz yıl, Türkiye 5 Haziran 1977’de erkene alınmış genel seçimlerini, altı ay sonra 11 Aralık 1977’e ertelenmiş bulunan mahalli seçimlerini yapmıştır. Ülkenin seçimlerini yapabilmiş olması, demokratik rejimin işlerliğinin ifadesidir. Seçim, demokratik rejimin kalbidir. Rejim, bütün kaide ve müesseseleriyle işletilmiştir. Demokrasimiz bakımından bunu önemli bir başarı sayıyoruz. Rejimin işler olması kâfi değildir, iyi işlemesi lâzımdır; iyi işlemesinin şartı ise siyasi istikrardır. Ülkenin önündeki meselelerin halledilmesi ve geleceğe ait tasavvurların gerçekleştirilmesinin sürat ve kolaylık kazanması siyasi istikrara bağlıdır. Ülkenin siyasi istikrarsızlıktan neler kaybettiğini yakın siyasi mazimiz göstermiştir.

Her gün Hükümet düşürme, her gün yeni bir hükümet teşkil etmekle meşgul ve her gün, seçim tansiyonunda bulunan bir ülkede, devlet işlerinin görülme, meşru otoritenin korunması, vatandaşın ihtiyaçlarının süratle karşılanması kolay değildir. Biz bunları yaptık.

1977 yılının siyasi gelişmeleri, milletimizden ülkenin idaresine yeni bir güç katmasının istenmesini kaçınılmaz hale getirmek ve erken seçime gitmek bir zaruret halini almıştı; beraber karar verdik.

Erken seçim, kolay müracaat edilen bir yol değildir. Nitekim fevkalâde istikrarsız devirlere rağmen çok partili hayata girdiğimiz 30 yıllık dönemden bu yana, erken seçime iki defa başvurulmuş, birincisiyle ikincisi arasında 20 yıl geçmiştir.

Erken seçimin iki önemli hedefi vardı. Ahenk içinde çalışabilecek bir Parlamento aritmetiğinin sağlanması ve bunun içinden ahenk içinde çalışabilecek bir hükümetin çıkabilmesi. Bu hedeflere ulaşılabilirdi takdirde, ülkenin birçok meselelerinin daha rahatlıkla çözülebileceği umulmakta idi.

5 Haziran 1977 genel seçimleri, hiç bir partiyi tek başına iktidar yapmadı.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Daha çok oy verdi ama.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamlı) — Seçimlerin sonunda, ülkenin hükümete kalmaması ve Meclislerin çalışabilir hale getirilmesi, çözülmesi icabeden iki problem olarak ortaya çıktı.

Adalet Partisi olarak biz, 1977 seçim sandığından tek parti iktidarının çıkmasını savunduk; çıkmadı.

Adalet Partisi olarak biz, ülkenin koalisyonlara muhtaç olmamasını savunduk; ülke koalisyona muhtaç oldu.

Adalet Partisi olarak biz, ülkenin sola ve Halk Partisine teslim edilmemesi gereğini savunduk. Milletimiz, ülkeyi sola ve Halk Partisine teslim etmedi; ama bugün aklınız.

Biz solun, komünizm karşısında en kudretli fikrin, yapıcı, birleştirici, her türlü bölücülüğü, yıkıcılığı reddeden, Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün vatandaşlarımızı kucaklayan ve onları bu milletin ve bu ülkenin çocukları sayan milliyetçilik mefkuresi olduğuna inanıyoruz. Bu mefkure etrafında toplu olmak, ülkenin aydınlığa ulaşmasını sağlayacak tek çaredir. Bugünkü ortamda da akıldan çıkarılmaması ve küçük hesaplara kurban edilmemesi icabeden bu düşünceye sadakatle bağlı kalınmasını, milletimizin bekası, refahı ve saadeti bakımından bir zaruret sayıyoruz.

1977 seçimlerinin neticeleri ve inançlarımız bizi Hükümet kurma görevi ile karşı karşıya bırakmıştır. 21 Haziran 1977 günü ortaya çıkan Halk Partisi Azınlık Hükümeti 3 Temmuz 1977 günü güvenoyuna başvurdu. Yapılan oylamada, millet iradesi 229 oyla Halk Partisinin Hükümeti gaspına engel oldu. Böylece, milletin Halk Partisine vermediği iktidarı Millet Meclisi de vermedi. 4 Temmuz 1977 günü Hükümeti kurma görevini alarak 21 Temmuz 1977'de Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisinden meydana gelen koalisyon Hükümetini kurmayı başardık. Bu Hükümet, 1 Ağustos 1977 günü 229 oyla Millet Meclisinin güvenine mazhar olmuştur.

Bu Hükümeti başarılı kılmak için, canımızı dişimize takarak çalışmanın, büyük düşünmenin, yapıcı, uzlaştırmacı ve sabırlı olmanın icap edeceğini biliyorduk. Yüklendiğimiz meseleler zor ve çetindi. Tedbir ve çareler vardı. Bu tedbir ve çarelerin her zaman sevimli olması şart değildir; ama Hükümet olunca bunun hakkını vermek de vicdani sorumluluğumuzun gereği idi.

İstismarlar karşısında yılgınlığa düşmeden, milliyetçi düşünce ve fikri zaafa uğratacak davranışlara kapılmadan, sabır ve tahammülle yüklediğimiz büyük meselelerin altından kalkmak için çalıştık.

Türkiye'nin önünde duran meseleleri gayet tabii ki, Cumhuriyet Hükümetleri bütün güçleriyle çözmeye çalışacaklardır. Yalnız, Türkiye'nin meselelerini hükümetlerin kusuru olarak ortaya koymak ve böylece hükümetleri kötülemeye çalışmak, bu meselelerin çözülmesini imkânsız kılmaktadır.

Hükümetlerin yapamadığı, başarısız olduğu işler vardır; ancak hangi Hükümet gelirse gelsin ülkenin meselesi olarak önünde duran cinsten işler de vardır. Bunları, Hükümet üzerinde fatura ederek yapılan yorumların tümü aldatıcı, şaşırtıcı ve ümit kırıcıdır.

Bugün de ülkenin önünde çeşitli darboğazlar vardır. Bunlar Hükümetin gitmesiyle gidecek cinsten değildir. Yeni gelen Hükümetin bir gecede çözeceği işlerden de değildir.

Nüfusu senede bir milyon artan Türkiye, 15 senede Hollanda ve Belçika'nın toplam nüfusu kadar büyümüştür. Bu durum karşısında, Türkiye'nin dünyadaki 149 memleket arasında 1977 senesinde yiyecek maddesi ithal etmeyen yedi ülkeden birisi olduğunu söylersek, Türkiye'nin yerinde durmadığını ifade etmiş oluruz; "Enkaz" dediğiniz Türkiye...

Beş ay önce kurulan bugünkü Hükümetin programında, anarşi, terör ve komünizmle mücadele, enflasyonla mücadele, kalkınmanın hızlandırılması ve yeni ufuklara, yeni boyutlara kavuşturulması, refahın ve medeniyetin ülkenin her köşesine yayılması, işsizlik, fukaralık ve çaresizlikle mücadele edilmesi hususları önemle yer almıştır.

Bütün meselelerine, darboğazlarına rağmen Türkiye batan bir ülke değil, büyüyen ve gelişen bir ülkedir ve böyle olmaya da devam edecektir.

1978'in eşiğinde Türkiye'de demokratik parlamenter rejim bütün müesseseleriyle mevcuttur. İnsan Hakları Beyannamesindeki bütün haklar ve hürriyetler mevcuttur. Açık rejimde her şey herkesin önünde cereyan ediyor, herkes istediği şeyi söylüyor, istediği işi tutuyor, istediği yere gidiyor. Herkes din, vicdan ve ibadet hürriyetine, mülkiyet ve miras hakkına sahiptir. Bağımsız yargı organımız var, hür basınımız var, hür sendikacılık var, özerk üniversite var. Millet iradesi iktidarın yegâne meşru kaynağı olarak işlemekte. Bütün bunların değerini çok iyi bilmeye mecburuz. Kötülerken bunları hiç olmazsa iyi bilin.

Demokratik memleketlerin hemen hemen hepsinde musallat olan anarşi ve terör bizim ülkemizde de Devletin bir numaralı meselesi olmaktan çıkarılmamıştır. Anarşi ve terör dünya meselesidir ve bir Devlet meselesidir, dibinde bir büyük fitne var. Devlet yasama, icra ve yargı organlarıyla ahenk içinde çalışarak millet huzuruna musallat olan bu fitneyi silecektir. Hadisenin teşhisi de budur, tedavisi de budur. Yanlış teşhisler bu fitneyi körüklemiş ve cesaretlendirmiştir. Burada siyasi bir tartışmaya girmek istemiyorum. Devlete musallat olmuş bu belanın kendisiyle ittifak halinde olmayan kimseye rahmeti olmayacaktır.

Sayın Senatörler;

Af Kanunuyla çıkan 1.200 kişinin içinden (Tabii kayıtlar sizin elinizde) bugün 160 tanesi yine mahkemelerde ve cezaevlerindedir. Bugün o Af Kanunu memleket için hayırlı olmamıştır. “Af Kanunu çıkar mı” diyoruz, Af Kanunu çıkarıyorsunuz. Sizin de elinizde değil, Anayasa Mahkemesi çıkarıyor.

Arkadaşlar, bir mecmuada Okudum. Almanya’da (Komünistler için değil) anarşistler için bir kanun teklifi yapılmış. Alman Meclisinden ittifakla çıkmış. Orada sosyalist yok mu? Var orada, bizim Sosyalist Enternasyonalcilerin arkadaşları var. Orada ittifakla çıkıyor arkadaşlar. Almanya’da bir tane sosyalist yok mu? Onlar da teröristten, anarşistten bıkmış, orada ittifakla çıkıyor. Maazallah bizde bir kanun getirdiğin zaman gel çıkar. Halk Partisi istemezse çıkmaz. Halk Partisi istemez istemez, işte bugün size hediye etti bunları. Alın uğraşın bakayım.

Türkiye 1975 ve 1976 bütçelerini denk kapatmıştır. 1975 ve 1976 yıllarında % 8’e yakın bir kalkınma hızı sağlamış, 1975 ve 1976 yıllarında % 9u’nun üzerinde yatırım gerçekleştirmiş.

1977 yılında her şeye rağmen OECD memleketleri arasında yine en yüksek kalkınma hızını sağlamış. 1977 yılında 1 milyon 200 bin ton şeker üretmiş.

Her şeye rağmen 1977 yılında 1976’ya nazaran % 15’den fazla elektrik üretmiştir. Elektrik üretirken Keban Barajında aleyhteydiniz. “Çıkan elektrikleri nereye vereceksiniz, yere mi vereceksiniz?” diyordunuz. Hatırlatırım.

1975 Martında hububat ve şeker ithal etmek mecburiyetinde olan Türkiye’nin, bugün sadece devletin ambarlarında 7 milyon tona yakın hububat ve bir milyon tondan fazla şekeri vardır.

Türkiye 1976’ya nazaran % 14 daha fazla çimento, % 10 daha fazla demir - çelik üretmiş.

1977 yılında Kerkük petrolünü Akdeniz’e akıtmıştır. İyi ki ona muhalif olmadınız.

Bugün Türkiye’nin 6 milyon çocuğu ilkokula gidebilmektedir.

Türk köylüsüne 1974’ün 19 milyarına karşılık 46 milyar lira destekleme karşılığında para verilmiştir.

Yarım milyon ihtiyara maaş bağlanmıştır.

Türk köylüsünün yarısı ışığa kavuşturulmuştur.

Türkiye, Fırat’ın sularında bir yandan elektrik istihsal ediyor, diğer yandan suları Güneydoğu ovalarına akıtmaya çalışıyor.

Demir, alüminyum, bakır, kükürt madenlerinden sonra, volfram, çinko, boraks, manyezit madenlerini de fabrikalarında işler halde bulunuyorsunuz.

Türkiye, ortaokulu köye, liseyi kazaya indirmiştir. 19 üniversite ve 29 akademi çalışma halindedir.

10 sene evvel köylüsüne 5 milyar lira kredi veren Türkiye, şimdi 100 milyar lira kredi verebilir hale gelmiştir.

10 sene evvel esnafına 250 milyon lira kredi veren Türkiye, bugün 15 milyar lira kredi verebilir hale gelmiştir.

10 sene evvel bankalarında 15 milyar lira mevduat bulunan Türkiye'nin bugün bankalarında 200 milyar lira mevduat bulunmaktadır.

Türkiye dış borç yükü altında bulunan 30 ülke arasında en çok borcu olan ülke değildir. Borç sıralamasında 24'ncü gelmektedir.

Türkiye'nin önünde büyük hedefler var. Hürriyetçi demokrasi içerisinde bu hedeflere ulaşılabacaktır. Önümüzdeki 15 sene içerisinde 149 dünya devleti arasında kalkınmış 10 ülke arasına girmeliyiz. Hedef budur. Bu, büyük Türkiye demektir. 2000 yılının 80 milyon nüfuslu Türkiye'sinde refah ve saadet olmalıdır. Türkiye ne hasta adamdır ne de batan Türkiye'dir; gelişen, büyüyen, ilerleyen Türkiye'dir. Medeniyete, refaha, ümrana ulaşmayı milletimiz âdeta sevda haline getirmiştir. Medeniyetçilik savaşı dediğimiz kalkınma yarışında kararlıyız. Zorluklar geçicidir, altında ezilmemeliyiz. Milletimizin, kendisine, geleceğine inancını zedelememeliyiz. Azim ve kararlılık içerisinde büyük Türkiye'yi her şeye rağmen yapmaya ve başarmaya devam edeceğiz.

Karanlık tablolar çizerek gerçekçilik yapılmış olmuyor. Varlar ve yoklar, iyiler ve kötüler beraberce düşünülmelidir. Yokların, kötülerin peşinde değiliz; varların ve iyilerin peşindeyiz. Milletimizin kalkınma onuru kırılmamalıdır. Eser onundur. Büyük fedakârlıklar yaparak meydana getirdiği eseri, kimse küçümsememelidir. Gönül ve kafası Türkiye sevgisiyle dolu olanların yolu da yine açık olacaktır.

Keza, 1976 yılında, keşif tutarları 441 milyar lira olan 8.600 proje üzerinde çalışılmış;

1977 yılında keşif tutarı 868 milyar lira olan 9.060 proje üzerinde çalışılmış ve bu projeler size terkedilmiştir; "Battı" dediğiniz Türkiye'de.

Köylünün ürettiği malların değer pahası, köylünün alınterini, el emeğini karşılayacak şekilde ödenmiştir. Kuyruklar, pamuk kuyrukları koparılmıştır. 1964 yılında Türkiye'de Devlet mubayaalarıyla köylüye ödenen para 3 milyar lira iken, 1976 Türkiye' sinde 35 milyar liradır.

1976 yılında köy hizmetlerine 12 milyar lira ayrılabilmişken, 1977 yılında 20 milyar lira ayrılmıştır.

1964 yılında 3 milyar lira olan tarım kredisi, 1977 yılında 71 milyar liraya çıkmıştır.

1964 yılında 250 milyon lira olan esnaf kredisi,

1977 yılında 10 milyar liraya çıkarılmıştır.

1977 yılına girerken, köyde yaşayan nüfusumuzun yüzde 50'si karanlıktan kurtulmuştur. 10 000 köyde ışık yanmaktadır. 5 000 köyün elektrikleştirilmesine çalışılmaktadır. 2 500 köyünde elektrikleştirilmesi yemden programa alınmıştır. 1982 yılında ışığı olmayan köy kalmayacaktır. Medeniyetçilik mücadelemizin gereği budur.

1977 yılına, Devletin ambarlarında 4 milyon ton hububat ile girmişizdir.

1977 yılına Türkiye, 61 ilini enterkonnekte elektrik şebekesine bağlayarak girmiştir. 10 Mart 1977 tarihinde Bingöl ilimizin de bu şebekeye bağlanmasıyla 62 ilimiz aynı yerden elektrik alır hale gelmiştir.

1978 yılı sonunda 67 ilimiz enterkonnekte sisteme bağlanmış olacaktır.

6 milyon çocuğumuz ilkokula gidiyor. 10 üniversitemiz eğitim yapıyor; 9 üniversitemiz kısmen eğitim yapıyor kısmen de kuruluş halinde. 4 adet devlet mühendislik ve mimarlık akademisi 10'a çıkarılmış, 6 adet İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, 7 adet Yüksek İslam Enstitüsü, 10 binlerce gencimizi okutuyor. Cehaletle mücadele böyle yapılır. Hedefimiz 1 milyon, gencimize yüksek tahsil imkânını sağlamaktır.

Hükümet olarak, Programımızda vaadettiğimiz hizmetlerin hepsini, tamamını gerçekleştirdik biz; inşallah siz de gerçekleştirirsiniz.

Yine, 65 yaşını doldurmuş, kimsesiz ve bakıma muhtaç ihtiyarlara ve çalışamayacak derecedeki sakatlara, 1 Mart 1977 tarihinden itibaren maaş bağlanması sağlanmıştır. Aylığı alan vatandaşlarımız, “Allah milletimize, Devletimize zeval vermesin” diye hayır dua ederken, Cumhuriyet Halk Partisi bu Kanunu, “Uydurmaca, aldatmaca kanun” olarak nitelemek gibi bir talihsizliğin içerisine girmiştir.

Şimdi, emekli işçilerin, dul ve yetimlerin aylıkları donmuşluktan kurtarılmış ve taban aylık 540 liradan 1.500 liraya yükseltilmiştir. Kademelere göre yüzde 20 ilâ 50 arasında bir artış sağlanmıştır.

İşçi kıdem tazminatı, her hizmet yılına karşılık 15 günlük ücret yerine 30 günlük ücret tutarına yükseltilmiş ve bu tazminatın 24 aylık tutarı vergiden muaf tutulmuştur. Kadın işçi ve memurlara arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekli olma hakkı tanınmıştır. Çalışan işçilerin asgari ücretleri 40 liradan 60 liraya çıkarılmış, Sosyal Sigortalar Kurumunun işçilerine verdiği konut kredisi 100.000 liradan 150.000 liraya çıkarılmış toplu sözleşmeler; işçi ücretlerinde % 50'yi aşan artışlar sağlanmıştır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin askerlik görevine alınmalarının, 29 yaşını doldurdıkları yılın sonuna kadar ertelenmesi sağlanmıştır.

İşçilerimizin pasaport süreleri 2 yıldan 5 yıla çıkarılmıştır. İşçilerimize gümrük geçişlerinde kolaylıklar sağlanmıştır.

Arkadaşlar, biraz fazla oluyor, ama öbür tarafta müdafaa hakkını kısıtladığınızı için burada hakkımız var.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Bununla ne demek istiyorsunuz?

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Bütün bunlara rağmen Hükümetten düşürüldünüz.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — İyi hazırlanamamışsın Sayın Deliveli...

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bak, biraz daha...

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Onları Mecliste oku...

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Okusam belki de düşürmezsin, tesir etmiş.

Emekli işçilerin eş ve çocuklarıyla bütün işçilerin bakmakla yükümlü bulundukları anne babaları da kapsamı genişletilen sağlık sigortasına alınmıştır. Özellikle, yurt dışındaki işçilerimiz bakımından büyük imkânlar sağlayacak olan Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası kurulmuştur. İşçilerimiz sigorta süreleri bakımından değerlendirilmiş; değerlendirilmemiş olan geçmiş hizmetleri borçlanmak suretiyle değerlendirmelerine imkân veren Kanun yürürlüğe konmuştur.

Köy ve mahalle muhtarlarına maaş bağlanması Kanunu çıkarılmıştır. Halk Partisinin 12 sayılı Kanun Kuvvetinde Kararname ile memurlara yaptığı haksızlıklar giderilmiştir. Daha evvel yan ödeme almayan 250 000 memura yan ödeme verilmiştir; en az 300 lira olan yan ödeme 600 liraya çıkarılmıştır.

Küçük çiftçi vergi muaflığı 30.000 liradan 60.000 liraya çıkarılmıştır. Balıkçılara vergi muaflığı 40.000 liradan 75.000 liraya çıkarılmıştır. Köye götürülen hizmetlerin tümünden katılma payı kaldırılmıştır.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, Programla ne ilgisi var bu konuşmanın?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Patron beğensin siz değil de...

Küçük çiftçilerin TC Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borçlarının 10 yılda, 10 eşit taksitte, faizsiz ödenmesine ilişkin tasan kanunlaştırılmıştır.

14.000 vekil imamın asıl kadrolarına geçirilmesini sağlayan Kanun yürürlüğe girmiştir.

İşçi memur ayırımı yapılmıştır. İstiklal Savaşı gazilerinin şeref aylıkları 500 liradan 750 liraya çıkarılmıştır.

1970 öncesi emeklilerinin intibakı yapılmıştır. Emekli durumunda 15 maaşla emekli olanlar, bugün 30 maaşla emekli olmaktadır.

Daha sonra Mecliste olanları okuyorum. Sosyal muhtevalı pek çok kanun tasarısı var.

Genel Sağlık Sigortası Mecliste. Tarım sigortası Mecliste. Esnafın defter tutma mükellefiyetinden kurtulması konusu Mecliste. Tarım ve orman işçilerinin sigorta kapsamına alınması Mecliste. Asgari geçim indirimi Mecliste. Ev hizmetlerinde çalışanları sigorta kapsamına alan tasarı Meclisin gündeminde. Afetler karşısında köylüye yapılmış yardımları borç olmaktan çıkaran; yardım haline getiren tasan Meclislerin önünde. İYAK, MEYAK kanun tasarıları da Meclisin gündemindedir.

Ülkemizin bütün haklarına sahip çıktık; ittifaklarımıza sadık kaldık ve dostluklarımızı geliştirdik.

42 İslam devletinin katıldığı İslam Ülkeleri Konferansı 1976 Mayıs'ında ilk defa olarak İstanbul'da toplanmıştır. Dost ve kardeş İslam memleketleriyle olan münasebetlerimizi daha ileri götürmek için yakın ilgimizi canlı tuttuk.

Arkadaşlar, bir şey hatırıma geldi; Sayın Cevdet Sunay, vaktiyle bir seyahatinde Suudi Arabistan'a gitmekten, Mekke-i Muazzama'yı gezmekten korkmuştu, korkmuş, bugüne geldik. Bugün de siz İslam devletlerine petrol almaya hemen gidiyorsunuz, Sayın Bakan yakında gidecek. (CHP sıralarından "Anlaşılmadı" sesleri)

Vaktiyle bu memlekette İslam ülkeleriyle olan münasebetlerimizde bir milletin, İslam bir memleketin Reisicumhuru seyahatte Mekke-i Muazzama'da gezmeden, üzerine ne derler ona, onu giymekten çekinmişti.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Mekke-i Mükerrerme demek istiyorsun.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — İşte oradan buraya geldik, size devrediyoruz, iyi götürün inşallah.

Kıbrıs, mevzuunda...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, bu konuşmanın Programla ne ilgisi var?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Yazılmış verilmiş o da okuyor.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Çeşni olsun diye.

Arkadaşlar,

Dış politika, Kıbrıs ve savunma üzerinde de...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Oda mı çantadaydı?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Tahammül edin arkadaşlar, iktidar olmak kolay değil, tahammül edin. Sayın Ecevit'in "Haksız tenkitlere dahi maruz kalsanız dirsek temasını kesmeyeceksiniz, en büyük müsamahayı göstereceksiniz" diye emri var, onu hatırlatırım iyi dinleyin:

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Dinliyoruz da önemli değil.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Anlam taşıyorsa tahammül edebilir.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Genel Başkanınızın talimatı var.

Sayın Ecevit Hükümeti Programının dış politika ile ilgili kısmı da, Hükümetin kuruluş tarzını aksettirmektedir. İçinde her şey var, hiç bir şey yok, gerçekçilikten uzak, hayal gücü üzerinde kurulu, günümüze ve çevremize uygun düşmeyen bir politika,

Başkasından farklı olmak düşüncesi, mazur görsünler, kompleksi tutarlı ve geçerli olmayan bazı görüşlerin Programda yer almasına yol açmıştır. Program metninin 41'nci sayfasında deniliyor ki...

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — İnan yine mi verdi onu eline?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Hiç merak etmeyin.

Deniliyor ki: "Cumhuriyet Hükümeti Türkiye'nin önemini, etkinliğini ve ulusal yararını uluslararası gerginliğe değil, uluslararası ilişkilerde yumuşamaya ve dünya batışının güçlenmesine bağlayan bir dış politika izleyecektir" ifadeleri.

Şimdi sormak lazım, milletlerarası ilişkileri gerginlik esasına dayalı bir devlet var mıdır? Milletlerarası gerginliği dış ilişkilerinde esas olarak alan bir devlet düşünebilir mi? O zaman nedir söylenmek istenen? Hiç, yine aynı hayal gücü ile programda yer almış diğer bir cümle: “Bölge ülkeleri ile ilişkilerini karşılıklı güvene ve ortak yarara dayandırarak ulusal güvenliği en başta böyle bir barışçı dış politika ile güçlendirmeye çalışacaktır” Programdaki şey. Böyle bir görüş Türkiye’nin bugünkü dış şartları ve çevresi ile bağdaşabilir mi? Bunu Türkiye’nin savunma meselelerine gerçekçi bir yaklaşım olarak görmek mümkün müdür? Yunanistan ile savunmamızı karşılıklı güven ve ortak yarara dayandıracak mıyız? Denmek istenen bu mudur? Böyle kardeşane bir davranışla Sayın Başbakan Yunanistan’ın Türkiye’ye karşı başlattığı silahlanma yarışını durduracağını mı düşünüyor? Devlet adamı her şeyden evvel gerçekçi olmak mecburiyetindedir.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Bir kere okuyarak gelseydiniz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Tenkit ediyorsunuz, iyi okuyun.

Belirli konularda vuzuhtan itina ile kaçınılmıştır. NATO’dan ve Kuzey Atlantik İttifakından açık bir şekilde söz edilmemekte, ortak savunma sistemi ismi altında geçiştirilmek istenmektedir. Bunlar aynı şeydir Sayın Başbakan. Bu konuda kullanılan ifadelerle en solundan en sağına kadar herkes bir dereceye kadar idare edilmek, tatmin edilmek istenmiştir. Bu, gayri samimi bir davranıştır. Açık olmasında ısrar ettiğiniz dış politikanızın bu kısmı açık değildir.

Şimdi açıkça size soruyorum?

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Okumadan gelmiş buraya.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — NATO karşısındaki tutumunuz nedir, ne olacaktır? Önümüzdeki Mayıs ayında Washington’da yapılacak NATO zirvesine gidecek, tıpkı 25 Haziran 1974’te olduğu gibi yeni bir beyanname imzalayacak mısınız?

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Elindeki metni okumadan gelmiş buraya.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Doğru, bunu bir gece okudum, doğru.

Sonra da gelip muhalefete düştüğünüzde tersini savunacak mısınız? Sayın Erzinan Senatörü Ünsal, buna ne diyecek? Biz Washington’a gitmenize karşı değiliz, Brüksel’e gitmenize de karşı çıkmadık, ama bunu açıklık ve samimiyetle söyledik.

AET ile ilişkiler konusunda da açıklıktan itina ile kaçınılmıştır. Sualimiz şudur: Sayın Başbakan, 12 Eylül 1963 tarihli Ankara Antlaşmasına karşı mısınız? Yoksa, bu Antlaşmaya bağlı mısınız? Millet bunu açıkça duymak, bilmek ister. Hem herkes, hem yanlısı olamazsınız. Durumunuzu lütfen tespit edin ve bir kere tespit ettikten sonra da sebat edin.

Zira, bugün Türkiye; AET karşısındaki gerçek tutumunuzu parti olarak ve lider olarak bilmemektedir. Bunu bilmek hakkıdır, hepimizin hakkıdır. İşinize gelince muvafık, gelmeyince muhalif olmak geçerli bir politika değildir.

Uzun süredir CHP sözcüleri bir ulusal güvenlik kavramı oluşturmaktan söz ederler. Bununla ne demek isteniyor? Türkiye'nin şimdiki savunma kavram ve sistemi ulusal değil midir? Türk Genelkurmayı tarafından hazırlanmamış mıdır? Nedir bu formül, altında ifade edilmek istenen şey? Bizim bildiğimiz Türkiye'nin tek milli savunma plan ve politikası vardır. Türk subayları, Türk Ordusu, tarafından Türk Hükümetiyle birlikte hazırlanmış, oluşturulmuştur. Sayın Başbakan lütfet-sinler, "Ulusal güvenlik kavramı oluşturmaktan" neyi kastettiklerini açıklasınlar. Zira, bu iddia beraberinde bir ithamı da taşımaktadır. İtham ağırdır, şimdiki güvenlik kavram ve stratejisinin milli olmadığı ima ve iddia edilmektedir. Buyursunlar, iddialarını ispat etsinler.

Dış politikanın fantezilere, komplekslere tahammülü yoktur. Ciddiyet ve gerçekçilik ister. Türkiye'nin yeni maceralara tahammülü yoktur. CHP'nin içinde giriş-tiği maceraları dışarıya da taşırmamasını temenni ederiz.

Kıbrıs konusunda Sayın Başbakanın henüz güvenoyu almadan yaptığı bazı bağ-layıcı beyanlarım endişe ile takip ettik. Bu milli dava keyfi davranışları kaldırmaz.

Sayın Senatörler;

Hakikaten Programın içinden bir şey çıkarmaya imkân yok, fakat Sayın Ecevit'in hamdolsun eseri var, kitapları var, beyanatı var, uzun zamandır Cumhuri-yet Halk Partisinde söz sahibi olduğu için kendisi hakkında söz söylemek çok kolay oluyor. 3-4 tane kitap alıverdin mi bir mevzu çıkıyor ortaya; kusura bakmayın Sayın Ecevit, yani bunlardan mahrum bir insan olsaydınız bana konuşma imkânı vermez-diniz. Onun için size teşekkür ederim.

Ayrıca Kıbrıs'ta; Kıbrıs Türk Federe Devleti ihracat yapar hale gelmiştir bizim devrimizde. İki yüzü aşkın sanayi tesisi işler hale getirildi. Arazi ekildi, narenciye bahçeleri kurumaktan kurtarıldı, telekomünikasyon sistemi ve Ercan Hava Alanı ikmal edildi. Daha önce masa başına oturmayan Rumlar, toplantılara katılmaya mecbur oldular. Kıbrıs konusunda milletimizin kabul edemeyeceği bir çözümü kim-se beklememelidir. Bundan üç sene evvel Ege Denizini kendi gölleri sayan altının da üstünün de kendilerine ait olduğunu iddia eden, bizimle konuşacak herhangi bir şeyleri olmadığım ifade eden Yunanlılar, bu iddialarından vazgeçmiş ve müzakere-ye oturmuşlardır.

1975 ve 1976 yıllarında denizlere sismik araştırma yapacak bir gemi 60 mil-yon lira sarfıyla donatılmıştır. Kiralık gemi yerine kendi gemimizle denizlerde araşt-ırma yapmaya girişilmiştir. Her şeyi bizim olan Hora Gemisi, Ege Denizinde 100 güne yaklaşan bir sismik araştırma yapmıştır. Bu araştırmalarına devam edecektir. Biz gemi donatıp, haklarımızı kendi Ayyıldızlı bayrağımızı taşıyan, kaptanı Türk, teknisyeni Türk, tayfası Türk olan Hora'yı meydana getirirken Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Ecevit perişan bir teknenin donatımını beklediği yolundaki mazeret-lerle Ege'de ulusal haklarımız ihmal ediliyor diye asılsız suçlamalarda bulunuyordu.

Onun perişan dediği tekneden pırıl, pırıl bir Hora meydana getirmek gayet tabii AP'nin eseri idi. Onu da size devrettik, bu enkazda.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Senin Grupun neden alkışlamıyor seni?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar,

Ege'ye çıkacağı zaman Yunanlıların Hora'ya çiçek göndereceğim iddia eden Sayın Ecevit idi. Öfkesi ve hırsı aklının önünü tıkayan Sayın Ecevit, Amerika Birleşik Devletleri ambargosu dolayısıyla kapatılan tesislerle ilgili olarak Amerikan Kongresindeki Rum asıllı üyelerin bile söylemeyeceği şeyi söyledi. "Blöf yapıyorlar" demişsiniz. Halbuki, blöf dahi olsa "Bu tesisleri kapatacağız amborgoyu kaldırmadığınız takdirde" dediğimiz zaman, bu blöf dahi olsa, bizim blöfümüzü Anamuhalefet Partisi Liderinin, bilse dahi söylememesi lazım gelirdi. Onun için şikâyetçiyiz Sayın Ecevit.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Kapandı mı o tesisler? Hâlâ blöf.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Yunan adalarına Ege adaları dedik karşı çıktınız, Fantom alalım dedik, Fantomlara karşı çıktınız Sayın Ecevit, silahlanalım dedik, silahlanmaya karşı çıktınız. (Kısa kesiyorum müdahaa hakkımızı aldık biraz) Ortak Pazar dedik, karşı çıktınız.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — O felsefesi idi.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Siz de çıktınız, siz de çıktınız.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Her şey bu kadar iyi idi de sen neden muhalifitin Grupta Sayın Deliveli?

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Biz müdahale edince bizi de ikaz etmeyin Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Buralardan şunu söylemek istiyorum: Sayın Ecevit'in programından hiç korkum yok rahat uyuyorum. (CHP sıralarından gülüşmeler)

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Bütün Millet rahat uyuyacak.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bana gülenler de rahat uysun. Rahatça uyuyorum. Korkuyoruz bir sola kayma var mı diye. Bunu araştıralım diyoruz; Programın içine bakıyoruz solda hiçbir şey yok. Halk Partili arkadaşlarımdan da soruyorum, o da bakıyorum benden daha rahat, o yönde, yemesinde, içmesinde rahat. Endişem var. Endişem olunca gidip sağı solu karıştırdım.

Sayın Senatörler,

Korkumuz, Programda olmaz da icraatınız o yöne gider diyedir. Onu da söyleyelim de sonra ineceğiz müsaadenizle.

Bu Hükümet Programı, 1977'de kurulan Ecevit Azınlık Hükümeti Programı gibi muhtasar, kamufleli bir kabuk programdır. Nispeten kısa bir dönemde tamamlanıp, mümkün olan vaatler gerçekleştirildikten sonra Hükümet ne yapabilir, nere-

lere el atabilir, memleketi ve rejimi hangi istikametlere doğru yöneltebilir? Büyük şüphemiz buradadır.

Her hükümet başkanının adı ile anıldığı gibi, her hükümet programı da ona asıl kuvvet ve kudret veren partinin program ve felsefesine dayanır.

Ayrıca, Partiler Kanunu gereğince parti genel başkanlarının yazı, demeç ve sözleri bütün partilileri bağlayıcı nitelik taşır. Bu bakımdan rejimin istikbali ve yapılması öngörülen düzen değişikliğinin mahiyeti bakımından Sayın Başbakanın fikirleri ve kitaplarının büyük bir önemi vardır. Burada onlara değinerek sözlerime devam edeceğim.

Sayın Ecevit yazmış olduğu “Atatürk ve Devrimcilik” adlı kitabında Atatürk devrimlerini küçülterek, bunları klasik sol düşünce metodolojisi içinde tenkit ediyor; beğenmiyor ve devrimleri yüzeysel üstyapı devrimleri olarak niteliyor. (Kendi sözleridir) “..Ve yukarıda değindiğim gibi, örneğin şapka devrimi, hiç kuskusuz yararlı, gerekli bir devrimdi; ama köylüye ne getirmiştir? Ekonomik, sosyal bakımdan ne getirmiştir, hatta biçimsel olarak ne getirmiştir?” diye soruyor. (CHP sıralarından “Doğru, doğru” sesleri)

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Doğru, ne getirdi? Şimdi siz şapkacı mı oldunuz?

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Yine devam ediyor. “Gerçek devrim altyapı devrimidir. Yani üretim ilişkilerini yemden düzenleyen ve ekonomik gücü el değiştiren devrimdir. Şimdiye kadar Türkiye’de bu anlamda bir devrim, ekonomik gücü el değiştiren bir devrim bütün olarak ve köklü olarak yapılmış değildir” diye ilave ediyor. Böyle bir devrim özlemi içinde olduklarını ve iktidara getirilirse bunu tahakkuk ettireceklerini beyan ediyor, uykumuzu kaçırıyor.

Kıymetli arkadaşlarım;

Bugün Anayasamız kamu ve özel sektörün yan yana birbirini tamamlayarak çalışmalarını isteyen karma ekonomi düzenini öngören bir temel yasadır. Halen bir üretim aracı olarak kabul edilen ekilebilir toprağın % 98’i özel sektöre, % 2’sinin ise Devlet çiftlikleri olarak kamuya ait olduğu ve yine bir üretim aracı olarak bilinen sanayi sektörünün küçük sanatkârlar dahil % 55’i kamu sektörü, % 45’inin özel sektöre ait olduğu hepimizce bilinmektedir.

Düzen değişikliğinde sanayi sektöründe evvela Kamu İktisadi Teşebbüslerinde, bilahare sendikaların ve işsiz kitlelerinin baskısıyla sanayide sosyal mülkiyet esaslarına göre özel sektörü tasfiye ederek kendi ifadelerine ve parti ileri gelenlerinin makale ve demeçlerine göre Marksist bir yöntem olan Yugoslavya modeli bir özyönetim getirmek istedikleri hepimizin malumudur.

Arkadaşlar;

Özyönetimi gördük. Bizimle beraber gidenler var. Bize Yugoslavya’da senelik istihsalı on bin olan bir traktör fabrikasını gezdirdiler ve daha da tevsî ediyorlardı; gezdirdiler; gezdirdikten sonra müdürün odasına gittik; müdürün odasında bir tarafta müdür masası bir tarafta, özyönetim müdürünün masası. Oturduk, sonra bizi yemekhaneye götürdük” gezdirdiler, yemekhaneden de döndük karşılıklı nutuklar

iradedildi; Sayın Kemal Güven, Meclis Başkanımız idi, onlar Türk - Yugoslav arkadaşlarının selamlarını Türkiye'ye götürmelerini rica ettiler. Sayın Kemal Güven de o selamı getirmeye söz verdi, karşılıklı konuşmada söz aldım, biz de orada muhalif, yani esasında iktidar bizdik, muhalif sizdiniz, ama Başkanlık bakımından Başkan oydu biz de yanında senatör idik; söz aldım, dedim ki, "Ben bir iki sual soracağım; özyönetimde bu ranttan, bir gelirden hisseniz var mı?" "Hayır" dediler. "Bu ranttan özyönetim idarecileri bir yere yatırım yapabilir mi?" "Hayır" dediler. "Grev var mı?" dedim "Hayır" dedi "Yok", "öyleyse arkadaşlar" dedim, "Müsaade edin, demin bize bir restoran gezdirdiniz, 34 tane masa saydım içinden..." Oraya giden arkadaşlarım var, "34 masanın üzerinde 7 bin işçinin çalıştığı yerdeki işçi yemekhanesi dediniz, 34 masanız var, üzerindeki örtüsü, çatalı bıçağı kapitalist dediğiniz bizim evde yoktur. Bu bir.

İkincisi, "Şurada sorduğum şeyler olmadığına göre sizin selamınızı ben götürmem, Sayın Kemal Güven götürsün" dedim.

Arkadaşlar;

Özyönetime, kooperatifçiliğe falan geleceğiz; bütün bunlar Marksist yola giden yollardır. (CHP sıralarından "Ooo" sesleri)

Evet, evet, evet... Özyönetimde... Ben, Tito'ya "Komünistsin" dedim. "Ben komünist değilim" dedi. Zaten her komünist "Ben komünist değilim" diyor. Yani bir tane bulsam göreceğim rengini şeklini; hiç kimse "Komünistim demiyor" diyor.

Binaenaleyh, bizim memleketimize, bünyemize uymaz.

Yine Yugoslavya'da 22 tane Amerikan şirketi var, yine Yugoslavya'da mısır tohumunu ıslah enstitüsü var; yani mısırdan biz yüzde bilmem 10 alıyorsak, onlar % 20 alıyor, bir misli artırmışlar, enstitüleri var. Mısır Tohumunu Islah Enstitüsünün yanından çıktık, baktık bir Amerikan şirketi, sorduk yanımızdakine, Nedir?" dedik, "Amerikan şirketi" dedi, "Yahu sizde tohum ıslah edilmiş, traktör var, toprak var; niye bu şirketi kurdunuz?" Dedi ki, adam, "Bunlar, mısır püsküllerinden ve gerisinden hayvanlara yem yapıyorlar, biz onu yapamadık" dedi. Adamlar Yugoslav, sosyalist olduğu halde yabancı sermayeden de korkmuyorlar. Ama ehline terketmişler.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ama yerinde kullanıyorlar.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Biz de kullanırız.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Sayın Nihat Kürşat, Bulgarlarla ticaret şirketi kurdu, haberin yok mu?"

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Arkadaşlar;

Para daima iki yüzlü olduğu gibi, mülkiyet de iki yüzlüdür. Bir tarafta özel mülkiyet ve diğer yüzünde kolektif mülkiyet vardır. Halen cari olan özel mülkiyeti, bir altyapı devrimi yapacağım diye tahdit veya ilganın sonu kolektif mülkiyete gider.

Bu kitabı bütün arkadaşlarımla okumasını rica ediyorum. Biraz kısa kısa gideyim, sabrınızı suiistimal etmeyeyim.

"Sosyal demokrasi aşamasına geçebilmek için siyasal demokrasinin sağladığı bütün olanaklar Türk devrimcilerine açıktır" Kitabın 100'ncü sayfası. "Türkiye'de

bugün halk toplulukları geniş bir düşünce ve anlatım özgürlüğü içinde radyo ile basınla, yayınlarla, toplantılarla, sohbetlerle aydınlatma ve inandırma yolları açıktır halkın. Yine, bugünün Türkiye'sinde altyapı devrimlerini engelleyen değil, emreden bir Anayasa yürürlüktedir" Sayın Ecevit söylüyor bunu. "Az gelişmiş veya sömürülen ülkelerden birçoğunda ne özgürlükler, ne de böyle bir Anayasa var. Üstelik bugünün Türkiye'sinde siyasal iktidar dışındaki bütün yönetici kadrolar, yani memurlar, özerk kuruluşlar, üniversiteler, yargı organları geniş ölçüde devrimci, ilerici unsurların elindedir" diyor Sayın Ecevit. "Guavera'ların, Castroların eyleme giriştiği ülkelerde, bizim devrimcilerimizin eli altındaki bu olanaklardan hiçbiri yoktu. Onun için onlar dağa çıktılar, onun için onlar gerillacı oldular" diyor. "Castro'nun önünde kilitli kapılar vardı, Guavera'nın önünde kilitli kapılar vardı, Hoşimi'nin önünde kilitli kapılar vardı, Mao Ce Tung'un önünde kilitli kapılar vardı. Anahtarı devrimcilerin elinde olmayan o kapıları açabilmek için yüklenmek gerekirdi, kapıları kırmak gerekirdi. Biz de ise kapılar kilitli değildir. Tokmağı çevirince açılabilir" diyor Sayın Ecevit. İnşallah o arkadaşlarım kilit olmasın.

Kıymetli arkadaşlarım;

"Kapıyı kırmak veya açmak, dokunmak, o muayyen hedefe gitmektir" Yine burasında biraz atlıyorum.

Sayın Ecevit, yukarıda okuduğum kendi ifadelerinde ihtilal ve şiddeti reddediyor, teşekkürler. Bunu, kendinden saydığı tarafsız, özerk ve kamu kuruluşlarıyla beraber Anayasa çerçevesi içinde tahakkuk ettireceğine inanıyor. Amacı ne? Castro'nun, Hoşimi'nin veya Mao Çe Tung'un amacı ne ise onunki de odur, kitapta yazılı.

Sayın Senatörler;

Sayın Ecevit, 1966 senesinde "Ortanın Solu" diye bir kitap yazar. Bu kitabın 91'nci sayfasında şöyle bir ifade yer almakta: "Ortanın solunu aşırı Soldan, komünizmden ayıran başlıca unsur demokratik oluşudur" diyor. Fark yok; birisinde seçim var, birisinde yok. Biz burada seçim gider diye korkuyoruz.

Evet, ortanın solunu aşırı soldan, komünizmden ayıran başlıca unsur demokratik oluşudur... Milliyetçiliği ve Atatürkçülüğü kimseye bırakmayan aşırı antikomünist, Hükümetin Başbakan Yardımcısı Sayın Prof. Feyzioğlu'nun kulakları çınlasın, Sayın Faruk Sükan'ın kulakları çınlasın. Bir zamanlar, "Ecevit'e sosyalist diyenlerin ağzını yırtarım" diyordu. Sayın üstadla söylüyorum; daha ileri gitmiş Sayın Ecevit, acaba şimdi ne söylerler?

Kıymetli arkadaşlarım;

Ortanın soluyla, komünizm, aşırı sol arasında yegâne fark demokratik olduğuna göre, insanın ister istemez aklına birçok sualler geliyor. Örneğin:

1. Komünizmde bütün üretim, tüketim ve değişim araçları; toprak, fabrika, atölye, banka, ulaştırma vasıtaları, otel, dükkân vesair, şahısların değil, tüm toplumun olacaktır.

Ortanın solunda bir toplumda da aynı mı olacaktır?

2. Komünist toplumda, ne düşün, ne Sömüren, ne sömürülen; hakça düzen olacağı söylenmektedir. Ortanın Solunda bir düzende de aynı mı olacaktır?

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Demokratik sol; geçtik. Geride kaldı.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Yahu, işimize gelir-se gireriz.

3. Komünist toplumun sınıfsız, milletsiz bir toplum olacağı düşünülmektedir. Ortanın solu da aynı düşünceyi paylaşmakta mıdır?

Komünist bir toplumda kabiliyetli, kabiliyetsiz, çalışkan, cahil, tembel, akıllı, akılsız, zeki, gaibi insanlar arasında bir fark gözetilmeyecek, herkes eşit olacak deniyor. Ortanın solunda toplumun fertlerini riyazi eşitlikte mi mütalaa ediyorsunuz?

“Komünist bir idarede, Devlet gittikçe kudretini kaybederek yok olacak, dolayısıyla bugün idarenin esasını teşkil eden bürokratlar, silahlı kuvvetler, polis ve jandarma ve yargı organları ortadan kalkacak” denilmektedir. Ortanın solu da Devleti Orta’dan kaldıracak mıdır?

Suallerimden bu kadarı kâfi. Buralardan endişe ediyoruz. İnşallah bizim bu Hükümetin kurulmasına dayanak olan, giden arkadaşlar bizi kurtarırlar.

Arkadaşlar;

Burada bir şeyi de Sayın Başbakanın ağzından duyduk. Diyor ki; “Özyönetimi Türkiye’de deneyeceğiz.” Böyle diyor. “Evvela kamu sektöründe” diyor. Sonra da, “Tabii biz kanunlarla özel sektörü zorlamayız; ama onun ilerisi var; eğer kamu sektöründe özyönetimi uygulama iyi olursa...” Ki, Marksizm’e giden yoldur ve Tito bugün hepsinden aşırı olduğunu kabul ediyor. “O zaman kendiliğinden özel sektördeki sendikalar zorlayacak” diyor. Yani gelecek, “Kapıdan giremez” diyecek. Ya özyönetimi kabul edeceksin veya grev yaptım diyecek.. Gel bu işin içinden çık. Bunlardan endişe ediyoruz. Sayın Başbakan Ecevit’in bu fikirleri bizi haklı olarak bazı tedirginliklere itiyor ve hatta kendisinin Belgrat’ta da bir beyanatı var, o beyanatında aynen bunları ifade ediyor.

Ayrıca, “Özyönetim, sosyalizme giden yeni bir yoldur. Marksizm’in özü özyönetimdir. İlk uygulamaları Sovyet deneyidir” diyen Sayın Alev Coşkun’un da bir yazısı var, Tito’nun buna dair birtakım beyanları var. Bunlar bizi endişeye sevkenlerdir.

Geliyoruz artık; bitti, sona geldik.

Sayın arkadaşlar;

Endişe ettiğimiz tarafları, tekrar Sayın Başbakan Ecevit’in şahsı ile başlayıp şahsı ile bitiriyoruz; kusura bakmasınlar. Kendilerinin bir sözü var: Bir defa iktidar olunca tahammül edecek, tahammüllü olacak. Başka çaresi yok.

YUSUF ÇETİN (Adıyaman) — Ama sana da tahammül edilmez ki...

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Grupun da tahammül edemedi. 20 kişi kaldı bak.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Biz size, muhalefetinize 30 sene tahammül ettik.

Şimdi, Sayın Ecevit bir yerde Türkiye'nin savunma masraflarını yapmamasını istiyor. İtiraz ediyor, diyor ki; "Fantomlar lüzumsuzdur" Maazallah bu sözü tutsaydık, şimdi Kıbrıs'ta sözünüz geçmezdi Sayın Başbakan Ecevit.

"NATO'ya karşıyım" diyor. "Yunanistan NATO'dan çekiliyor, biz yerini doldururuz" diyor. "Ortak Pazara karşıyız" diyor. "Köprüye karşıyım" diyor. Bugün üzerinden geçiyorsunuz. Bu son anlaşma da o köprü'nün üzerinden geçmek suretiyle olmuştur. Köprüden geçerken, "Köprüye karşıyız" dediğiniz zaman asıl enteresan olan nokta şudur: "Ne için köprüye karşıyınız diye sorarsanız?" şeklinde kendi kendine sual soruyor yahut ben suali sorulmuş farz ediyorum; "Bu köprüye karşıyız. Dış kumpanyaların iç işbirlikçilerine para kazandırdığı için" diyor.

Sayın Başbakan bundan sonra birçok yatırımlar yapacaksınız; bütün bu yatırımlarda bir dış kumpanya olacak dış finansmana ihtiyaç olan yerlerde ve bütün dış finansmana ihtiyaç olan yerlerde, o "Kumpanya" dediğiniz kimselerin bugün de içerde bir mümessili bulunacak. Bunların para kazanması için memleketi köprüden etmeye veya bundan sonra yapacağınız yatırımlarda acaba bunun kumpanyaları bugün, yarın çıktığınız zaman yatırımlar için dış finansmanı ancak onlar vasıtasıyla temin edebiliyorsunuz.

Bu nokta enteresan. Siz nasıl yapacaksınız? Bunu merak ediyorum.

Sayın Başbakan, petrol fiyatlarına geliyorum. Ucuz petrol satarken, Devletin farkını ödediği devirde, şahsen zatıalınızın "Ey millet, sizden alınan vergilerle özel araba sahipleri araba kullanıyor" diyesiniz. Bunlar bizi endişeye sevk ediyor.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Doğru, doğru..

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Bunlar bizi endişeye sevk ediyor. % 1,5 orandır ve özel arabanız hepinizin var.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Endişeye ne gerek var? Dosdoğru.

BAŞKAN — Sayın Sarıcalı, müdahale etmeyiniz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Özel araba hepinizin var. Allah daha ziyade artırsın. Büyük Kongrenizde Mercedes'ten geçilmiyordu. Gazeteler yazdıktan sonra sakladınız.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ödeyeceksin masrafını. Bozuk düzen veriyor Mercedes'i.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, Sayın Sarıcalı.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Binaenaleyh, buralar bizi haklı olarak endişeye sevk ediyor.

Ambargo için daha evvel söyledim. Biz, "Ambargoyu kaldırın" diyoruz; "Tesisleri ortadan kaldırırız" diyoruz. Sayın Başbakan Ecevit, "Blöftür" diyor.

Farzımahal ki, Türk Devletinin o günkü Başbakanı, Hükümeti yalan söylüyor; yalan dahi söylese, bir muhalefet liderinin "Yalandır, blöftür" demeye hakkı yoktur.

NACİ CİDAL (Hakkâri) — Sen de her zaman yalan söylersin.

AP GRUPO ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Evet, her şey doğru söylenmez. Bazı şeyler var ki, saklamaya mecbursun. *(CHP sıralarından gülüşmeler)*

Evet, biz de bugün söyleyebiliriz.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — İşte sizin Devlet anlayışınız.

AP GRUPO ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Milli menfaatlerin gerektirdiği yerde sükût lazımdır, sükût.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, müdahale etmeyiniz.

AP GRUPO ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Hora'ya “Balıkçı teknesi” diyeceksiniz, “Çiçek atacak” diyeceksiniz.. İşte bir Türk teknesi gidiyor; farzımahal balıkçı teknesi göndersek, “Balıkçı teknesi” yerine “Sismik araştırma yapacak çapta, kabiliyete” desek, muhalefet lideri olarak sizin söylememeniz gerekir. Ben söylemem, ben, Bugün siz bu Devletin, tahrip ettiğiniz Devletin Başbakanısınız, Sayın Ecevit; ben söylemem bugün. Milli menfaatlere uygun bulmadığım için, zararı olduğu için söylemem.

Onun için şüpheyle, endişeyle bakıyoruz.

Bir yerde geliyorsunuz, “Türk Maliyesi iflas etti” diyorsunuz.

Arkadaşlar, bir tek sözün, bir beyanın İsviçre gazetelerinde, Avrupa gazetelerinde çıkmış olması halinde memleketin zararını tahmin edemezsiniz. Bunu ancak ekonomistler bilir.

Maliye Bakanı çıkıyor, “Maliye iflas etmiştir” diyor.

Türk Devleti hiçbir zaman iflas etmez. Hatta o Devleti siz dahi iflas ettiremezsiniz. Bilmiyorsunuz çünkü, Bilmediğiniz bir şey de siz dahi iflas ettiremezsiniz; ama memleket zarar görüyor.

En son bir şeye takılarak; Sayın Ecevit çok rica ediyorum, inşallah bizi bundan sonra; (Bak konuşma imkânımız yok; ama hiç olmazsa kâğıdın üzerinden okuma imkânımız var. Sizin kadar güzel ve rahat konuşamıyoruz) hiç olmazsa beni, toplumun on yıl gerisinde saydığın şu Parlamentoda öne çıkar ve bir daha da bizi böyle bir şeyin içine lütfen sokmayınız.

Arkadaşlar, artık sizin ne vaat ettiğinizi, ne getireceğinizi, onları söylemiyorum. Son olarak rica etmiştim kendi grup idare heyetime, bana konuşma imkânı verdiler.

Arkadaşlar, Sayın Yurdakuler, eğer Hükümet Programını tenkit etse, hatta MC'ye ufak tefek vursa, ben onun muhatabı olmazdım, Sayın Feyzioğlu'nu gösterirdim; oraya gitsin diye.

Şimdi, konuşmalarına fazla temas etmek istemiyorum. “Milliyetçi Cephe ülkeyi ikiye ayırdı” diyor.

Fikir, olabilir.

“Yeraltı, yerüstü servetleri” diyor, ona da dokunmuyorum,

“İktidarı körükleyen gruplar” diyor, ona da dokunmuyorum, cevabını arkadaşlar versinler.

Demokratik rejimden bahsediyor Sayın Yurdakuler; “Mutlu azınlık” diyor.

Sayın arkadaşlarım;

Bu memlekette eğer bir gün bir demokrasi tarihini tetkik eden bir adam, bizim memleketin tarihini eline geçirirse, bizim Milli Birliğin mevcudiyeti; ne kadar demokratik olursa olalım, yüzlerce hükümetimiz gensorularla düşürülürse düşürülsün, sizin mevcudiyetiniz, Milli Birlikçilerin mevcudiyeti, o adama bizim demokratik olduğumuzu yazdıramaz.

Onun için bu memlekette evvela demokrasiden bahsetmek istiyorsanız, kendi bünyenizde ıslah edin ve kendi bünyeniz... İstifa edin, ayrılın. 12 sene oldu. Demokratik rejim...

BAŞKAN — Sayın Deliveli, Anayasanın amir bir hükmü ile Cumhuriyet Senatosunun üyeleri olanlara istifa edip, etmemesi konusunda lütfen herhangi bir hitapta bulunma hakkınız olmasa gerek. Lütfen bunu tavzih edin ve konuşmanıza devam ediniz.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Peki, peki Sayın Başkanım.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Hiç bir senatörün oyu yok; hepsi de bir birine eşit.

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Sayın Başkan..,

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Kahvede konuşmuyorsun, kürsüde konuşuyorsun.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — O halde rica ediyorum, Anayasada bir değişiklik yapılmak lazım.

BAŞKAN — O ayrı, o konu ayrı.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — ... O Anayasa değişikliği şu:

Arkadaşlar, Şimdi Sayın Başbakan Ecevit Programı orada okudu, bir saat bekledik, geldi burada okudu. Aynı Sayın Başbakan, şimdi burada bizim tenkitlerimizi dinledi, öbür tarafa gidecek, yine orada tenkitleri dinleyecek. Vaktiyle rica ettik; binaenaleyh şunu birleştirelim, birleştirelim ki, kurtulalım; yani 20'nci Asırda şu eziyetten kurtulalım.

BAŞKAN — Sayın Deliveli...

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Binaenaleyh...

BAŞKAN — Sayın Deliveli, Hükümet Programı ile ilgisi olmuyor bunların sanırım, öyle sanıyorum.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Efendim bir teklif...

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Önerisi var, önerisi.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Önerim var; önerim var, önerim.

Onun için diyorum ki, bu Parlamentoda senatörlüğün, senatörlerin kıymeti yoktur. Senatörlüğün yeri yoktur, Anayasa bulunduğu müddetçe, kaldır. Zaten, kıymetli olmadığını da sen 80 kişiden bir kişiye vekillik vermek suretiyle de kanıtladın.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Var mısın, yarın açalım? Teklif getir imzalayalım.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Teklif getir.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Biz de istiyoruz, biz de imzaya hazırız. Hem Milli Birlikten, hem AP'den, hem bu 79'dan kurtulursun,

Saygılarımı sunarım. Bu da bir önerim, beraber bunu çıkartalım.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Teklifi getiriniz, imzalayalım.

AP GRUPU ADINA MUSTAFA DELİVELİ (Devamla) — Beraber, hemen.

Sözlerimi burada bitirmiş oluyorum; saygı ve hürmetlerimi sunar, beni dinlediğiniz için çok çok teşekkür ederim, *(CHP sıralarından gülüşmeler “Bravo” sesleri ve alkışlar ve AP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim,

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Güneş, buyurunuz.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Sayın Deliveli'nin AP Grubu Sözcüsü olarak huzurunuza çok yeni şeyler getirdiğini sanmıyorum. Çoğunu daha önce birkaç kez duyduğumuz, ciddiye de almadığımız bazı iddiaları burada geldi, yeniden ısıttı. Esasen konuşmasının bir kısmını kendi hazırladığı metinden; bir kısmını Demirel'in daha önceki, Hükümetin kuruluşundan çok önce söylenmiş konuşmalarından, bir kısmını da (Doğru saptadığımı zannediyorum) Sayın İnan'ın hazırladığı kâğıttan okuyarak tamamladı. Çünkü, geçen bütçe döneminde buradan Milli Savunma ve Dış İşleri Bütçeleri konuşulurken Sayın İnan o sözleri bir kere daha aynen tekrar etmiş idi. Zabıtlar çıkacak, ikisini lütfen karşılaştırınız. İkisini...

MUSTAFA DELİVELİ (Hatay) — Yo, hiç merak etme, inkâr etmeyiz.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Şimdi, Bizim Gruptan “Neden bir kişiye Bakanlık verildi?” diye bizim avukatlığımızı yapan Deliveli'ye ben acıdım. Bu konuşmada neden senin önüne öyle doldurup, doldurup yazılı kâğıtlar verdiler? Kendin yazar okurdun. Hatta, hatta benim grup arkadaşlarım bir espri yaptı, dediler ki, “Bak, şimdi senin konuşmam gönderiyoruz, alıp onu da okuyacak. Bakalım sen ne diyeceksin?” dediler. Bereket ki, ondan vazgeçtiler de bana konuşma imkânı kaldı.

Şimdi değerli arkadaşlarım;

Türk siyaset tarihine “226'yı bulun, Hükümeti alın” tekerlemesini getirenleri henüz unutmadık.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ne güzel buldunuz!

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Şimdi, “226’yı bulun, Hükümeti alın” diyenlerin, bugün bu kurallarına neden bu kadar karşı çıktıklarını, neden bu derece hırçınlık gösterdiklerini anlamamak da zor değil. Çünkü, daha yakında Meclis kürsüsüne çıktılar ve dediler ki; “Ne olacak canım, insan sabahleyin başka söylüyor, öğleden sonra başka söylüyor. Uyum içinde olunabilir. Dün dündü, bugün bugündü,” Onun için doğrudur. Bugün söylediklerinizi de yarın inkâr edeceksiniz. Bugün söylediklerinize de yarın ters düşeceksiniz. Çünkü, gelişmelerin gerisindesiniz. Değerli arkadaşlarım;

Şimdi, “Bu Hükümetin kuruluşunda ahlaki kural yoktur, ahlaki kurala aykırıdır, ahlaki davranılmamıştır” dediler. Çok rica ederim. Türk Parlamentosuna parayla transfer alışkanlığını sokan kişinin ismini merak ediyor musunuz?

İkinci MC’nin kuruluşunda bir Konya Milletvekiline verilen 3,5 milyon liralık çekin, garanti çekinin altındaki imzanın kime ait olduğunu merak ediyor musunuz?..

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Söyle. (CHP sıralarından, “Delivelinin sesleri ve gülüşmeler)

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Bir Cumhuriyet Halk Partisi milletvekiline hemşehrilik yaklaşımla para verip, kendi safına çekenin kim olduğunu açıklamamı ister misiniz?

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Siz de mi verdiniz şimdi?

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Açıkla.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Gerede’ye bond çantası içinde para gönderip, tarlada parlamentere para verdirenin kim okluğunu da açıklayayım mı?

MUSTAFA DELİVELİ (Hatay) — Benim soyadım Deliveli, kendim akıllı adamım.

AHMET DEMİR YÜCE (Zonguldak) — Açıkla.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Sayın Deliveli’ye soracaksınız, ikimiz de biliyoruz.

Şimdi, bütün bunları yapanların, buraya çıkıp siyasal ahlaktan bahsetmeye hakları yoktur. (CHP sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kaldı ki, bugün karşısında bulunduğumuz olayla, sizin para verdiğiniz olaylar arasında da nitelik farkı vardır, nicelik farkı vardır.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Şeref farkı vardı.

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Benzerlik var değil mi?

NACİ CİDAL (Hakkâri) — Dinle de farkı anla...

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Bugün yıkılmak istenen Türk Devletini kurtarmak isteyen insanların görev alması, sorumluluk

duygusu içinde görev alması vardır; ama sizin reddedilen bütçenizi yeniden geçirmek için parayla satın aldığınız bir durum vardır, ikisi farklıda,

Değerli arkadaşlarım;

Demokrasiye inanmak, onun bütün kurumlarına inanmakla olur.

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Sizin gibi.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Demokrasi, siyasal partiler olmaksızın olmaz. İki kez siyasal parti çökerterek iktidar oldunuz. Siyasal parti çökerterek iktidar olanların, demokrasi havarisi gibi ondan bahsetmeye uzun boylu hakları olmamak gerekir.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Hiç hakları yoktur,

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Mazeret değildir.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Deliveli tanınmış bir avukattır. Bu sayede iyi de servet yapmıştır, Allah artırsın, Bizim ona bir diyeceğimiz yok. Yalnız, “Senato Grupumuza bir bakanlık verildi, iki bakanlık verildi” diye bizim Grubumuzun avukatlığı ona hiç düşmez. Biz, verilen bakanlık sayısı ile ilgili değiliz. Biz, bu ülkenin kurtulması sorunu ile ilgiliz. Bu ülkenin Cephenin elinden, demokrasinin Cephenin yıkımından kurtarılmasına çalışıyoruz. (*CHP sıralarından*, “Bravo” sesleri, *alkışlar*)

Bunun için sizin anlayamayacağınız, çıkarıcı yaklaşımın kavrayamayacağı bütün özverilerde bulunmaya firara.

Değerli arkadaşlarım;

Bir yerinde Deliveli diyor ki; (tabii kendi hazırladığı metinde) “Silahlı eyleme dönüşen bölücü faaliyetler hakkında fikriniz nedir?” diyor, Şimdi, bu sözler çok söylenir ve biz hep bunlara cevap veririz, anlamazlar; ama anlatınca’ya kadar söylemek bizim görevimizdir.

Sayın Genel Başkanımızın, 1 Ekim 1977 günü Küçük Kurultayda yaptığı konuşmadan bir pasaj okuyacağım. Bunun benzerini yüzlerce kere söylemişler, ama bir tanesini şimdi söylemek istiyorum:

“Cumhuriyet Halk Partisi, şiddet eylemcileriyle her türlü ilişkiden ve yakınlık görüntüsünden kesinlikle kaçınmasını sürdürmelidir. Her türlü şiddet eylemlerine karşı, öteden beri ayırım gözetmeksizin aldığı kesin tavrı sürdürmelidir. Şiddet eylemlerini karşılıklı tırmanmaya dönüştürerek, demokrasimizi tuzağa düşürmek isteyenlere karşı, Cumhuriyet Halk Partisi herkesi ve her kuruluşu sürekli uyarmalıdır”

Hep buna dikkat ettik, herkesi, her kuruluşu ve iktidarı da uyardık, ama siz onu duymadınız.

Sayın Senatörler;

Demokrasimizi, tarihimizin en ağır bunalımından esenliğe çıkarma çalışmalarının önemli bir aşamasına ulaşmış bulunuyoruz. Devletimizin kişiliğine, rejimin özüne ve demokrasimize yönelmiş bulunan ağır saldırıdan bu kurumları korumak

için, Cumhuriyet Senatosunun üzerine düşen görevi, sorumluluk duygusu içinde yerine getirmenin şimdi zamanıdır.

Demokratik yaşam tarzını benimsemiş ülkelerin yöneticileri, demokrasi kural- larını hiçe saymaya yeltenilirse, o ülkede bunalım yeşermeye başlar.

İktidarlar, her demokratik rejim ilkelerine geçerlik sağlamaktan bilerek kaçın- ırlarsa, bunalım büyür, boy atar.

Yine iktidarlar, demokratik yaşama, demokrasi dışı öğeleri sokarak iktidar et- meye heves ederlerse, bunalımlar tehlike boyutuna ulaşır.

İçinden çıkış yolu aradığımız ulusal bunalımın ana kaynağı, kaba çizgileriyle işte bu demokrasi sapmasıdır Sayın Senatörler.

5,5 aylık İkinci Cephe Hükümetinin Programının daha ilk sayfasında, “Cumhu- riyetçi hür demokratik rejime, Anayasal yönetim tarzına bağlı kalınacağı” ilkesini görmekteyiz. İşbaşında kaldıkları sürece o ilke, o sayfada kalmıştır; uygulama ala- nına bilerek yansıtılmamıştır.

Bu dönemde, ikinci Cephe döneminde, demokrasimize, demokrasi dışı olan zor sokulmuştur, zorbalık sokulmuştur, silah sokulmuştur, bomba sokulmuştur, kavga sokulmuştur, saldırı sokulmuştur ve bunun sonucu olarak 900’den fazla yaralı ve sakat insanın ıstırabı, 130’dan fazla gencin cesediyle kanlı bir bilanço gözlerimizin önüne çıkmıştır.

Siyasi cinayet haberleri, sayısız ana babanın yüreğini kor gibi kavuran evlât acı- ları, hayatının baharında bir bir yere serilip toprağa verilen fidan gibi gençlerin acı öyküleri, sabotaj, bombalama, soygun haberleri, geçtiğimiz Hükümet döneminin affedilmez karakteri olmuştur.

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Onan için artıyor.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — İnsaf yahu, günahını idrak et günahını id- rak et.

CHP GRUPU ADINA HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Devamla) — Hükümet yeri- ne Cephe kurarsanız, bu, demokrasiye yabancı bir organ nakli olur.

Kamu görevini akıl almaz ölçüde politize ederseniz, demokrasi açısından tehli- keli bir sapma yapmış olursunuz...

Devlet kadrolarına, parti militanlarım yerleştirirseniz, demokraside yeri ol- mayan zorba egemenliğinin temelini atmış olursunuz. Yargının devamlı karşısına düşersiniz.

Tasarrufları devamlı iptal edilmekten kurtulmayan sakat bir yönetim man- tığında direnir, yargı tarafından binlerce defa mahkûm edilen en mükerrer suçlu durumuna düşünürseniz Hükümet, “Hukuk Devleti” kavramım yıkmaya yönelmiş sayılırsınız.

Siyasal kayırma uygulamasını yasa tanımaz boyutlara ulaştırırsanız, çıkarıcılı- ğa, yağmacılığa, spekülasyona ekonomiyi yıkma izni de vermiş sayılırsınız.

Demokrasi gereği olan iktidar içi uyum yerine, Devleti paylaşmak kaygısıyla Anayasa dışı bir hükümet modelini yeğlerseniz. Cumhuriyet Hükümeti görüntüsünden çıkar, o kavramı da yıkarınız.

Başka suçunuz, kusurunuz olmasa bile, bu tulumunuzun arkasından gelen, az evvel söylediğim, kanlı, ürkütücü tablodur. Bu çökmüş ekonomidir arkasından getirdiğiniz. Bu bozulmuş kamu yönetimidir. Bu çözülmüş, yarınına ve Devletine güvenini kaybetmiş toplumdur. Bu inandırıcılığını, etkinliğini kaybetmiş dış politika-dır. Bu otoritesi hissedilmeyecek ölçüde zayıflamış, azalmış Devlettir.

Sayın Üyeler;

Türk demokrasisi, geçmiş Hükümetin bu uygulamaları ile önemli tahribata uğramıştı. Demokrasimize, yasa dışı amaçlar ve bunlara ulaşmak içirt hukuk dışı araçlar sokulmuştu. Demokrasimize yöneltilen bu yıkım planına karşı çıkmak, Devleti ve Cumhuriyeti koruyup savunmak, ulusal ve ivedi bir görev niteliği kazanmıştı.

Atatürk ilkelerine, genç Türk demokrasisine ve Cumhuriyetine sahip çıkmak durumunda olan yürekli yurtseverlerin, büyük düşünen, tehlikenin boyutlarını gören cesur politikacıların ve siyasal kuruluşların ortaya çıkmalarının zamanı gelmişti.

En başla, yanlış modeldeki Hükümetten Devleti kurtarmanın, bir siyasal parti iktidarından önce, Devlet egemenliğini kurmanın, şiddet eylemlerini durduracak otoriteyi sağlamanın, çökertmek istenen hukuk devletini esirgeyip savunmanın kaçınılmaz olduğu bir aşamaya ulaşılmıştı. Gün yitirmek, Devleti yetirmeye neden olabilirdi. Kişisel hesaplar çok gerilerde kalmıştı. Toplum ve tüm kurumlarıyla Devlet tehlikede idi. Sorunun çözümü, demokrasiye gönül vermiş, özgürlüğü, adalete ve fazilete aşık Türk evlâtlarının uyanık bekçiliğinin gereğine kalınisti. Sayın Üyeler;

İşte bu Hükümet, bu gereksinmenin cevabıdır, bu düşüncenin ürünüdür ve bu Hükümet, bu aşamada ulusumuzun esenliğe kavuşmasının tek şansıdır, son umududur. *(CHP saralarından alkışlar)*

Bu yeni Hükümet oluşumu, aynı zamanda Cumhuriyet Halk Partisinin tarihsel sorumluluk anlayışının, Devlete sahip çıkma tutkusunun bir kez daha somutlaşması olayıdır. Aynı sorumluluğu duyanların değerli katkılarıyla kurulan bu hükümetin ne olduğunu veya ne olmadığını, Programına bakmaksızın, Programından tek söz etmeksizin, hayali varsayımlarla, peşin hükümlerle, eski yazılarla saptamaya kalkışmak yanlış olur, kasıtlı olur.

Sayın Üyeler;

Gerçekçi, temiz vicdanlı her yurtseverin onaylayacağı bir gerçeğin Senato za-bıtlarına da geçmesini istiyoruz.

Tarih, gensoru ile düşürülmüş Hükümeti nasıl bağışlanmaz suçlarla yargılayacaksa, bugünkü Hükümetin kuruluşunda elele verenleri de öylece övecektir, alkışlayacaktır. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)*

Sayın Senatörler;

Yeni Cumhuriyet Hükümetinin olağanüstü koşullarda, ağır bir bunalım ortamında görev aldığı gözler önündedir. Nitekim eski Hükümetin Başbakan Yardımcısı Sayın Erbakan, 3 Ocak günü verdiği demeçte şöyle demiştir: “Bugün Türkiye, haki-katen memleket olarak iç barış ve huzur ihtiyacındadır. Memleketimizde birtakım şiddet olayları cereyan etmektedir. Öğrenim hürriyetinin temin edilmesi lazımdır. Bundan başka, ekonomik güçlükler vardır, döviz darlığı meselesi vardır”

Sayın Erbakan’ın, bu anlatışı, yeni Hükümeti bekleyen sorunların ağırlığının inkâr ve ihmal edilmez boyutlara ulaştığının çaresiz bir itirafıdır aynı zamanda.

Toplumumuzun gündemindeki sorunlar, elbette yeni Hükümetin ana karakterini de belirleyen etkenlerdir ve öyle olmalıdır. Bu Hükümete ve Programına, bu gerçeği gözden kaçırmadan bakmak zorundayız. Değerlendirmelerimizde bu gerçeğe ağırlık vermek durumundayız.

Devleti oluşturan kurumların normal işlemini sürdürmekte olduğu bir toplumda hükümet değişikliği çok önemli sayılmayabilir. Belli bir kurumu belli ilkelere yeni baştan yapıtlamak da çok problemlidir. Bu Hükümete ve Programına, bu gerçeği gözden kaçırmadan bakmak zorundayız. Değerlendirmelerimizde bu gerçeğe ağırlık vermek durumundayız.

Totaliter uygulamaların, şiddet eylemlerinin bozduğu kamu yönetimini iyileştirmek zorundadır. İç savaşı durdurmak zorundadır.

Ardı arkası gelmeyen siyasal cinayetleri önlemek zorundadır.

Devlet otoritesini yeni baştan kurmak, yem baştan egemen kılmak zorundadır.

Sızısı dinmemiş yaraları sarmak zorundadır.

Cinayet derneklerinin kökünü kurutmak zorundadır.

Bu sorunlar, normal devlet düzenine dönmek için Hükümetin önünde duran, eskinin deyimiyle mesele-i müstehire niteliğindeki problemlerdir; bekletici, geciktirici sorunlardır. Yeni Hükümet önce bu işlemleri tamamlamak görevi ile yükümlüdür. Toplumsal yapı sağlıklı hale getirildikten sonradır ki, çağdaş iktidar işlemini başlatan normal hükümet görevini karşılama aşamasına gelinebilecektir.

Sayın Senatörler;

Çağdaş demokratik devlet, bir kurumlar sistemiyle oluşur. Türk demokrasisi-ni oluşturan kurumlar arasında yasama organını, siyasi partiler, yargı erkini idare örgülünü, özgür basın, özerk TRT ve üniversiteyi, işçi ve işveren sendikalarını, dernekleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını görmekteyiz. Anayasamızdan kaynaklanan bu kurumlar birbirleriyle devamlı ve anlamlı bir etkileşim içindedir. Türk demokrasisi bu kurumlar sisteminin uyumlu işlerliği ile sağlık kazanır, gelişir, kökleşir. Sistemi oluşturan kuramlardan birindeki bozulma, birine olumsuz yöndeki etki, ya da sapma diğer kurumlara yansır, tüm demokrasinin sağ-lığını bozar.

Geçtiğimiz dönemde bu ana kurumlara yönelmiş ağır saldırılara tanık olduk. Hukuk dışı el atma girişimlerine tanık olduk. Üniversite özendiğini,

TRT'nin tarafsızlığını, sendika, dernek ve meslek kuruluşlarının etkinliğini yok edici pek çok girişimi ve de bu girişimleri yasa dışı sayan mahkeme kararlarının uygulanmadığını gördük.

Meclislerin çalıştırılmaması planlarıyla karşılaştık. Kamu görevinin, akıl almaz ölçüde, siyasal amaçlarla kötüye kullanıldığına tanık olduk.

Hiç kuşku yok ki, bütün bu girişimler Türk demokrasisinin doğal gelişmesini yavaşlatmış, geciktirmiş, sağlığını bir ölçüde bozmuştur. Demokrasimizi böylesine yaralayanların, böylesine sağlığını bozanların, barış, özgürlük ve demokrasi yanlısı olmaları mümkün değildir. Yeni Hükümet, demokrasimizi ayakta tutan kurumlara, yeni baştan, çağdaş bir yaklaşımla eğilmek, onları yaptırmak, en azından doğal rayına oturtmak zorundadır. Bu görev yerine getirilirken, parça parça edilmiş ve her parçasına diğeri aleyhine işleyen bir nitelik kazandırılmış olan Devlet yapısı da Anayasaya ve yasalara uygun bütünlüğe yeniden kavuşturulmuş olmalıdır. Devletin dağılması süreci, durdurulması en ivedi görevlerden biridir.

Sayın Üyeler;

Toplumumuzun tarihten kaynaklanan zengin devlet tecrübeli vardır. Bu niteliği nedeniyle ki, hür demokratik parlamenter sisteme geçiş döneminde, diğer ülkelerde gördüğümüz ölçüde derin sarsıntılara uğranmamıştır.

1945'lerden bu yana, özellikle 1961 Anayasasının yürürlüğe girmesinden sonra, toplumun demokrasi anlayışı olumlu yönde gelişmiş, bilinçlenme düzeyi artmıştır. Bu süreç, içinde görülen bazı aksamalara rağmen bugüne kadar devam etmiştir. Gördüğümüz aksamalarının neden, toplum tabanındaki uyarısızlık değil, yöneticilerin demokrasi ve devlet anlayışındaki kişisel, kurumsal hata ve çelişkilidir.

Anayasamızda yer alsa vazgeçilmez hak ve özgürlüklerin, eşitlik ilkelerine uygun biçimde kullanımının sağlanması, Devletin ana ödevlerindendir. Bu ödevin yerine getirilmemesi, savsaklanması halinde, toplam içindeki huzursuzlukların ne boyutlara vardığını daha yukarıda açıklamaya çalıştık.

Toplumumuzu derinden sarssın olaylara, gerçek nedenlerine girmeden, demokratik olmayan yöntemlerle baskıyla, terörle, şiddetle ve polis önlemleriyle çözüm balamaya çabalamak, demokratik rejim gereklerini çiğnemektir. Bu tutum, ayrıca, hükümetlerin üstesinden gelemeyeceği yeni yeni toplum olaylarının zincirleme biçimde doğmasına da neden olur.

Yeni Hükümetin Programında, "Düşünce ayrılıkları içinde milli birliği sağlamak ve sağlamlaştırmak kişi özgürlüğünü, başkalarının ve tümüyle milletin özgürlüğünü ve güvenliğini tehlikeye sokmadan korunmak" ilkesinin yer almasını, demokrasimizin güvencesi sayıyoruz.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Bugün hepimizi derinden düşündüren konu, ülkemizde can ve mal güvenliğinin, öğrenim ve düşünce özgürlüğünün yok edilmiş olmasıdır. Ağır ekonomik

bunalım ve görülmemiş hayat pahalılığıyla, dış ilişkilerdeki ivedi çözüm bekleyen sorunlar bile, kamuoyunda deha geri plana itilmiştir. Türk kamuoyu pek haklı olarak, her şeyden önce bombaların patlamadığı, soygunların olmadığı, gençlerin birbirlerini öldürmediği, bazı derneklerin haraç toplamadığı, baskın yapmadığı, öğrenimin aralıksız sürdürülebildiği bir huzur ortamının özlemi içindedir. Diğer bütün bekleyişler bundan sonra gelmektedir.

Bu nedenle, “Bugüne kadar Devleti ve toplumu koruyorum savlarıyla kamu görevi üstlenme, zor kullanma, kendi kendine hak alma, güvenlik sağlama yetkisini, geçmiş Hükümetten alarak kullanan kişi ve kuruluşların kaynaklarının kurutulması” ilkesinin Hükümet Programında yer almasını, toplum huzuru ve güvenliği açısından sevindirici bir tutum olarak görmekteyiz.

Dernekler Yasasına aykırı olarak, askeri bir disiplin ve eğitimle politika alanına kök salma, taban yaratma amacını giderek kurulmuş olan ve bu yıkıcılığını geçmiş Hükümetin gözü önünde ve onun himayesi altında sürdüren dernek ve kuruluşların hukuki varlıklarına son vermek, halkımızın içten özlemlerinden biridir. Bu dernek ve kuruluşlara hizmet ederek, geleceklerini ve yükselmelerini planlayan bir kısım kamu görevlilerinin de tesirsiz hale getirilmesi, bekleyişlerimiz arasındadır.

Kimi öğrenim kurumlarında çağdışı bir milliyetçilik anlayışını, Atatürk ve Cumhuriyet ilkeleriyle bağdaşmayan şeriat özlemlerini amaçlayan, sözde eğitim ve öğretim faaliyetine son vermek gerekir.

Hükümet Programının bu konulara ilişkin bölümlerindeki kararlı tutumu, övgüyle karşılanacak niteliktedir. Uygulamanın da Anayasa ve hukuk kuralları içinde ödünsüz ve köklü önlemlerle perçinlenmesini bütün kamuoyu beklemektedir.

Değerli Senatörler;

Anayasamız gereğince oluşturulan demokratik kitle örgütleri, sendikalar, meslek kuruluşları ve dernekler de geçmiş Hükümet döneminde bilerek ve planlı biçimde parçalanmıştır. Kurulmuş bulunan bu tür her örgütün karşısına, Cephe Hükümeti döneminde “Milliyetçi” adıyla, ya da “Ülkücü” adıyla, ya da “Hakçı” adıyla yeni yapay örgütler dikilmişlerdir. Toplumun her kesimi böylece karşıt ve böylece düşman kamplara bölünmüştür. Anılan örgütler, üyelerinin gereksinmelerini karşılamak yerine, belli ideolojilerin eğitim ve hizmet aracı olarak kullanılagelmıştır.

Bu durum, ülkede çalışma barışını bozmuş, işçinin, esnafın ve sanatkârın verimini düşürmüştür. Emekçi sınıfın evlatları birbirleriyle çatışmaya, bitmeyen bir kavgaya sokulmuşlardır. Bu durum, cephecilik anlayışının toplumun bu kesimine yansımalarının tipik bir görüntüsüdür. Birlik ve beraberliği sağlamak ve korumak, gerçek milliyetçiliğin ilk gereklerindendir. Her derneğin, her sendikanın karşısına yapay dernek ve sendikalar türeten, böylece bölücülüğü doktrinleştiren Cephecilerin, milliyetçilikten ve milli birlikten söz etmeye hakları yoktur ve en çok onların hakları yoktur.

Yeni Hükümetin, toplumumuzu böylesine sarsan, bütünlüğümüze kasteden bölücülüğü gidererek, milli birliği sağlayacak etkin önlemler alacağını Programında açıklamasını olumlu bir yaklaşım olarak görüyoruz.

Sayın Senatörler;

Geçmiş hükümet döneminde kamu görevlilerini en çok tedirgin eden; halisiz tayin, nakil ve cezalandırma işlemleri olmuştur. Özellikle öğretmen topluluğuna yöneltilen bu işlemler, yıldırma ve sindirme amacım güdüyordu.

Yeni Hükümetin bütün bu haksızlıkları giderici önlemler getirmesini bekliyoruz. Bu arada eski iktidarın eğitim enstitüleri ve öğretmen okulları üzerinde oynadığı, Türk neslini dejenere etmeye yönelik, çağdışı bırakmaya yönelik oyununun da gün yitirilmeden giderilmesini bekliyoruz.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Hükümet Programını iyi niyetle ve uzağı gören projeksiyonlarla hazırlanmış ciddi bir belge olarak değerlendirmekteyiz.

Bakanlar Kurulunun yeni yapısını, çağdaş iktidar anlayışına, kamu hizmeti ve kamu görevi üretmeye daha yatkın görmekteyiz.

Ekonomik amaçlar saptanırken, dar ve değişmez gelirli halkımızın sıkıntılarının giderilmesine öncelik verilmesi, olumlu bir yaklaşım biçimidir. Ekonomik önlemler arasında verim ve üretimin arttırılmasına, doğal kaynak ve zenginliklerin yüksek düzeyde değerlendirilmesine, kaynak israfından kaçınmaya, sanayi toplumuna geçiş atılımlarının planlı ve dengeli biçimde gerçekleştirilmesine özenle yer verilmesini doğru çözümler olarak görmekteyiz.

Hükümetin yabancı sermaye konusuna bakış açısı, enerji sorununun çözümüne yönelik planının ana ilkeleri, döviz darboğazını giderici önlemler, enflasyon, vergi ve dış ticaret konularındaki tutumu, bu aşamada olumlu, gerçekçi ve sonuç alıcı niteliktedir.

Şurasını vurgulamak zorundayız ki, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu, bu Programı içinde bulunduğumuz olağanüstü koşullar ve bunalım ortamında darboğazları göz önüne alarak değerlendirmektedir. Yeni Hükümetin ana görevinin bunalım gidermek olduğunu, bunalımı yok etmek olduğunu, onarmak olduğunu gözden çıkarmamalıyız.

Şimdi, Cumhuriyet Hükümetinin Sayın üyelerine şunu açık kalplilikle belirtmek istiyorum: Hükümetiniz, siyasal cinayetleri önlediği anda, öğrenim özgürlüğünü sağladığı anda, sabotaj ve soygunların durduğu anda, Programındaki öteki hedeflere tam olarak ulaşmasa bile, başarılı sayılacaktır. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri) Ana görevini yerine getirmiş sayılacaktır, ana sorunlara çözüm bulmuş sayılacaktır, kuruluş amacına ulaşmış sayılacaktır.

Öyle inanıyoruz ki Sayın Senatörler, bir kaç bağınaz dışında Türk Ulusu, sadece bu sorunlara çözüm getirecek hükümeti tarih boyunca övgü ile hatırlayacaktır. Başarılı hükümet modeline örnek olarak gösterecektir.

Diliyoruz ki, bu Hükümetin başarılı olması için tüm partiler, tüm kuruluşlar ve yurttaşlar elbirliği içinde olsun. Bu alanda muhalefet partilerinin sorumluluk içinde tavrı almalarını halkımız beklemektedir ve istemektedir.

Partiler arasında yapıcı diyalog, demokrasinin başarı koşullarındandır, sağlık koşullarındandır. Anlamlı ve yapıcı diyalog, muhalefet - iktidar diyalogudur şüphesiz. Cephe partileri iktidarda kaldığı sürece bu tür diyaloga yanaşmamış, muhalefet uyarılarını dikkate almaktan kaçınmıştır.

Yeni Hükümetin kuruluşu şuasında muhalefet partilerinin cephecilik alışkanlıklarından kurtulamayarak diyalog muvazaası arkasında bir muhalefet cephesi oluşturmaya çalışmaları dikkat çekici ve son derece talihsiz bir girişimdir. Bu Milletin “Cephe” anlayışından çektiği sıkıntılar had safhaya varmıştır, bir yenisini denemenin, bir yenisini türetmenin hayır getirmeyeceğini bilmenin, akılları başlara devşirmenin zamanı gelmiştir Sayın Senatörler. Bu inançla muhalefet liderlerinin yanlışlıkta direnmeyip, iktidar - muhalefet diyaloguna yöneleceklerini hâlâ ummak istiyoruz.

Değerli senatörler,

Türk toplumu, geri bırakılmışlığın, yoksulluğun sıkıntıları içindedir. Klasik tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişin, çağdaş teknolojiye ayak uy duruşun, kaynakların tam kullanımını sağlamanın, enerji üretimini yeterli düzeye çıkarmanın, üretim ve bölüşüm ilişkilerini iyileştirmenin çabası içindedir. Bütün bunlara rağmen, içinde bulunduğumuz bunalım ortamı ve geçmiş Hükümetin uyguladığı yıkım planından kaynaklanan sorunlar ilk plana fırlamıştır, yeni Hükümeti bekleyen ilk sorunlar bunlar olmuştur.

Yeni Hükümete, Türk halkının, Türk Milletinin yıkılmazlığının aksine, enerji ve yetenek dolu bir toplum olduğunun kanıtlanması için olanak verilmesi gerektiğine inanıyoruz. Türk Ulusunun ehil hükümetler yönetiminde neler yapabileceğini, tüm sorunların üstesinden nasıl gelebileceğini, esenliğe nasıl çıkabileceğini sergilemesini bekliyoruz.

Biz bu Hükümeti, ülkemize barış getirmesi için destekliyoruz. Ağırlaşan ekonomik ve toplumsal sorunlara sağlıklı çözümler getirebilmesi için destekliyoruz. Sarsılan milli birliğimizi pekiştirmesi için destekliyoruz ve gönülden başarılar diliyoruz.

Grupum adına Sayın Senatoyu saygı ile selamlıyorum. *(CHP, Milli Birlik ve Cumhuriyetin başkanıca Seçilen Üyeler Grubu sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Gruplar adına konuşmalar bitmiştir.

Bir önerge vardır, önergeyi okuduktan sonra, kişisel konuşmalara geçerken verilmiş iki önerge gereğince bir düzenleme yapacağım.

Sayın Başkanlığa

Çalışmalara saat 19.00 - 20.00 arası olmak üzere bir saat ara verilerek devamını arz ve teklif ederiz.

Mustafa Fahri Dayı (Manisa)

Hikmet Savaş (Eskişehir)

BAŞKAN — Önergede, bir saat aradan sonra Hükümet Programının görüşülmesinin bitmesine değin devamı önerilmektedir.

Önergeyi oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kişisel görüşmelerden önce verilmiş iki önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkan

Şahsı adına söz alan Sayın üyelerin lehte, aleyhte ve üzerinde olarak yapacakları konuşmalarını saptamanızı arz ederim.

Millî Birlik Grubu Başkanvekili Mucip Ataklı

Sayın Başkanlığa

Şahsı adına söz alanların söz sırasını İçtüzüğün 56'ncı maddesine göre tanziminizi teklif ederim. Saygılarımla.

Ömer Ucuzal (Eskişehir)

BAŞKAN — Önergeler İçtüzük hükümlerine uygundur. Altıdan fazla üye söz aldığı takdirde Başkan, kendiliğinden de bunu uygulayabilir.

Şimdi, uygulamayı yapacağım. Söz alan Sayın üyelerden lehte, aleyhte ve üzerinde olmak üzere hangisi tercih ettiklerini soracağını ve düzenlemeyi bu şekilde yapacağım.

Evvelâ Sayın üyelerin isimlerini okuyayım, ondan sonra teker teker lehte mi, aleyhte mi, üzerinde mi diye soracağım. Söz alanların isimleri; Sayın Öztürk,

Sayın Aykan,

Sayın Reisoğlu,

Sayın Abay,

Sayın Güven,

Sayın Demirayak,

Sayın Yıldız,

Sayın İlhan, Sayın Feyyat,

Sayın Ayrım, Sayın Unsal,

Sayın Remzi Hatip,

Sayın Esatoğlu,

Sayın Ucuzal,

Sayın Alpan.

Sayın Öztürk? Lehte.

Sayın Aykan? Aleyhte.

Sayın Reisoğlu? Üzerinde.

Sayın Abay? Lehte.

Sayın Güven? Lehte.

Sayın Demirayak? Lehte.

Sayın Yıldız? Üzerinde.

Sayın İlhan? Lehte.

Sayın Feyyat?

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Aleyhte, biçimsel yönden.

BAŞKAN — Aleyhte. Lehte de aleyhte de deseniz pek değişiklik yok.

Sayın Ayrım? Üzerinde.

Sayın Ünsal? Aleyhte.

Yalnız, şunu söyleyeyim ki, aleyhte diyen üye aleyhte konuşmak zorundadır. Sayın Hatip? Aleyhte. Sayın Esatoğlu? Yok. Sayın Ucuza? Aleyhte. Sayın Alpan? Üzerinde.

Kanunlar Müdürlüğü yetkilileri düzenlemeyi yapacaklar. Ancak, iyi bir rastlantı olarak ilk dizi; lehte, aleyhte, üzerinde olarak sıralanmıştır. Sayın Öztürk lehte, Sayın Aykan aleyhte, Sayın Reisoğlu üzerinde olarak kendiliğinden birinci dizi tespit edilmiş bulunmaktadır. Diğerlerini Kanunlar Müdürlüğü tespit edip bana verecektir.

Yalnız bir konu var; 15 Sayın üye söz almıştır. Hükümet programı üzerindeki görüşmelerde bütün üyelere konuşma olanağı hazırlamak üzere, eğer Genel Kurul uygun görürse, konuşmaların 10'ar dakika ile sınırlandırılması halinde bütün üyelere sıra gelebilir. Bir önerge verilmemiştir, Başkan olarak ben bu düzenlemeyi yapmak isterim, itiraz olmaz ise.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — 15 dakika olsun Sayın Başkan.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — 10 dakika olmasını teklif ediyorum Sayın Başkan, önergeyi gönderiyorum.

BAŞKAN — 10 dakika olması teklif edilmiştir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Hepsi konuşacak ama Sayın Başkan.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — 10 dakika yeterli midir Sayın Başkan? 15 dakika olsun.

BAŞKAN — Kişisel konuşmaların 10'ar dakika ile sınırlandırılması hususu Sayın Ünsal tarafından şifahen önerilmiş ve önergesi şimdi gönderilecektir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bütün arkadaşlar konuşacaklar mı efendim?

BAŞKAN — Evet; lehte, aleyhte, üzerinde olarak bütün arkadaşlar konuşacaklardır.

Başka bir teklif olmadığına göre...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — 15 dakika ile sınırlandırılınsın Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, en aykırı olanı 10 dakika teklifidir, onu oylarım; 10 dakika kabul edilmediği takdirde sizin teklifiniz oylanır. İçtüzük kurallarına göre, evvela en aykırı teklif oylanır. Sınırsız konuşma sistemi içerisinde aykırı olan 10 dakika ile sınırlandırmadır. Bu sebeple Sayın Ünsal'ın önerisi en aykırı öneridir. Bunu oylarınıza arz edeceğim:

10'ar dakika ile sınırlandırılması hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğine yakın bir çoğunlukla kabul edilmiştir. 10'ar dakika tatbik edilecektir.

Sayın Öztürk buyurun.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, konuşmamın “Üzerinde” olarak tashihini istirham ediyorum.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Neden böyle? Biçimsel mi bu da?

BAŞKAN — Buyurun Sayın Öztürk.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sayın Bülent Ecevit'in Başkanlığında kurulan Cumhuriyet Hükümetinin değerli üyelerini, önce saygı ile selamlarım.

Sayın Başkan,

Önce Adalet Partisi Sözcüsünün bu Parlamente'ye, Parlamente'nin yasalara uygun çalışmasını zedeleyici, hatta haysiyetini zedeleyici bazı durumları kimin getirdiğini bir örnek olarak değindikten sonra esas konuşmama geçeceğim.

Demokratik Parti milletvekilleri alınmak isteniyordu; Büyük Ankara Otelinde Hacı Ali Demirel'in Başkanlığında Sabahattin Adalı, Ali Sepici, geri planda Recai Dıblan'dan kurulu bir ekip vardı, iki gün bunları denetledim. Bir hafta önce; yani o gün geldim, Demokratik Parti yöneticilerinden Sayın Bozbeyli'ye ve arkadaşlarına bunu haber verdim. “Bir kısımdan haberimiz var” dediler. “Kimin gidip, geldiğini de biliyoruz” dediler. Altı gün sonra orada gördüğümüz pazarlıkla gelen arkadaşlar Demokratik Partiden ayrılıp AP'ye geçtiler.

Yine Birlik Partisinden kimlerin nasıl alındığım çok iyi biliyoruz. Nasıl Hükümet kurduğunu da biliyoruz Sayın Demirel'in.

Çok değerli bir arkadaşım, sevdiğim, saydığım bir senatörün benimle orada otururken göz göze gelip selamlaşmış olması da; şimdi burada tesadüfen oturuyorlar, o da bu işin içinde değil; ama bu duruma şahit olmuşlardır. Çok kötü günler geçirmiştir. Parlamento Demirel ve tutumunun sayesinde.

Oysa ki, şimdi kendiliğinden, memleketin kötüye gittiği bir ortamda bunu gören milletvekilleri vicdanlarının sesini dinleyerek memleketin geleceği üzerindeki

bütün sorumlulukları düşünerek bir Hükümet kumlusuna yardımcı olmuşlardır. Katiyetle bunu diğeriyle bağdaştırıyız.

Türkiye’de bu şiddet eylemlerini yaratanların, kendilerinin çare bulamadığı bir zamanda bize sormaları ve bu Hükümete sormaları cidden kınanacak bir durumdur. Eğer yöntemleri öğreneceklerse öğrenecekleri yöntemlerle yaratacakları yeni şiddet eylemleri de kendilerine hayır getirmeyecektir; çünkü lokma boğazında kalacaktır bu arkadaşlarımızın...

Sayın Senatörler; Cumhuriyet Halk Partisinin omuzları üzerinde bütün ağırlıkları ile kurulan bu Hükümetin, dileğimiz o ki, Cumhuriyet Halk Partisinin taşıdığı büyük sorumlulukta onun programlarında olan esaslar ağırlık kazansın, başarıya gidişimizde bize ışık onlar olsun.

Demokratik sol tutumumuzla çoğulcu demokrasiye geçiş yöntemlerimizin apaçık ortaya konması, halkçı, özgürlükçü, aydınlıkçı ülkümüzün kamuoyunda etkileşip benimsenmesi için akılcı bir program uygulanmasında Hükümetin uyanık olması lazım.

Bu programın, Atatürk ilkeleri Cumhuriyet devrimleri doğrultusunda da uygulanmasının sağlanması dileğimdir.

Sömürücü düzen milliyetçi bir öz içinde değiştirecek demokratik sol felsefe ve düşün sistemimizin program içinde geniş uygulama zemini ve olanağı bulması zorunludur.

Bu nedenlerle, demokratik kitle düşünce ve eyleminin oluşturulması, sol ve sağımızdaki akımlarla, demokratik kuruluşlarla ölçülü işbirliği yapılarak demokratik sol düşünceyi güçlendirecek esaslar, programda önemle üzerinde durulmuş ve uygulanması dileğimizdir.

Çok uluslu şirketlerin ülkemizdeki soygun ve vurgunlarının, yerli ve işbirlikçi kapitalist sermayenin zararsız ve etkisiz hale getirilmesinde alınacak önlemlerle açıklık getirilmelidir.

Kilit sanayinin Devlet ve halk egemenliğinde olmasını sağlayıcı yöntemler ve planlı kalkınma ile ilerlemeyi kolaylaştıracak işlemlerin somutlaştırılması ve inandırıcı duruma getirilmesi programda ele alınmıştır; dileğim o ki, Cumhuriyet Halk Partisi programlarındaki esasların uygulanması ilan edilmemelidir.

Cumhuriyet Halk Partisi Programında yer alan halk sektörü, köy - kent projesi, kooperatifleşme ve kooperatifler bankasının, yukarıda açıkladığını esasların gerçekleşmesinde yardımcı olacağı kanısındayım. O bakımdan, program uygulanırken bunlara başvurulması, bunlardan faydalanılmasına ülke gerçeklerine uygun olacağı kanısındayım.

Halkçı ve milliyetçi bir programda üretim ilişkilerinin emekçiler yararına değişmesi, üretim araçlarının ve hizmetlerinin toplumun çıkarına göre işletilmesinde program ve plan büyük önem taşımaktadır. Bu konuda bir açıklık getirerek; yani sorunların çözümündeki seçenekler ve uzlaşmalar nelerdir; bunlar? Programda açıkça ortaya koyan görüşler saptanmalıdır.

Dengeli bir üretim, gelir dağılımında eşitlik, sağlıklı bir tüketim bakımından dış ödemeler dengesinin sağlanması yöntemleri somut önerilerle belirtilmelidir; Çünkü, program bana geniş yer vermiştir, ama daha somut hale getirilmesi gerekir.

Cephe hükümetleri dönemlerinde yaratılan, ekonomide, sosyal ve siyasi düzende, endüstri ve sanayide, enerjide, ulusal güvenlik ve dış politikadaki çöküntüler, darboğazlardan çıkış için alınacak önlemlere somutluk getirilmesi gerekir.

Hayat pahalılığı alımda ezilen dar gelirli için acil öneriler ve önlemler beklenmeden alınmalı.

8 milyarı balan dış borç, 1977 yılında yalnız enerji üretiminden ülkenin kaybı 22 milyar. 2 milyon açık işsiz var. Gizli İşsizle birlikte ülkenin ekonomisine en kötü tesiri yapacak, etkiyi yapacak budur. Bunun önlenmesi için neler yapılması gerektiği daha somut, daha delillere dayalı ortaya konmalıdır.

Hayat pahalılığı Cephe döneminde yüzde yüz, ev kiralari da yüzde iki yüz artmıştır. Kira kanunu mutlaka bu programa konmalı ve çıkarılmalı.

Sosyal konut sorunu çözümlenmeli, memurlara da diğerleri gibi mutlaka kredi sağlanmalı.

Demir, kömür, çimento, kâğıt, akaryakıt gibi temel maddelerde yaratılan çıkmazdan ve karaborsacılıktan kurtarıcı öneriler, önlemler açıkça getirilmeli ve hemen uygulanmalı.

Ulaşımdaki yetersizlik giderilmeli.

Vergi düzensizliği karşısında getirilecek önlemler ve vergi adaletinin sağlanmasıyla dar gelirli için yükten kurtarılması için yapılacak işlemler de dikkatle ele alınmalı.

Bunlar programda var. Var; ama bir açıklığa kavuşmamış görüyorum. Gerçi program, yapılacak, işte satırbaşları; ama yine de bunların ele alınmasında, açıklanmasında fayda vardır.

Tarım işçilerine getirilecek sosyal güvenlik, sendikalaşma ve sigorta işlerinin yapılmasında saptanan esaslar belli ve açık olmalı, Toplumsal gelişmeye uygun olarak, toplum kesiminin geniş örgütlenme olanağına kavuşturulmasında özgürlükçü düşüncenin gelişimini engelleyen ve egemen sınıfların yararına işleyen Türk Ceza Yasasındaki bazı maddeler mutlaka tamamen değiştirilmelidir.

Can güvenliği mutlaka halledilmeli. 400 genç öldürülmüştür. Aşkındır 400 genci. Siyasi cinayettir bu. Çok azının failleri bulunmuştur. Failleri bulunmadıkça bunlar şımarıklığına, bunlar katillğine, bunlar tedhişine devam ediyor. En kısa zamanda bunların bulunup cezaları verilmelidir. Bu rejim düşmanlarının bugünlerde hızlandırdıkları bu katliam mutlaka bir yerde durdurulmalıdır.

Vakıflar, Türkiye’de dünyanın en kıymetli vakıflarıdır. Gelirleri, akaretleri büyüktür; ama sosyal hizmetleri hiç yoktur. Sosyal Sigortaların gelirleri daha az olduğu halde, hizmetleri daha çoktur. Öyleyse, sosyal hizmetlere doğru vakıflar yöneltilmeli, hiç değilse Sosyal Sigortalar kadar olsan bir çalışma içinde bulunmalıdır.

Kitle turizmi ve turizm işletmeciliği iflâs halindedir. Yunanistan'da 1977 yılında 3 milyar dolar gelmiştir turizmden, İsrail'de 4 milyarın üzerindedir. Ya Türkiye'de? Yarım milyarı bulmamıştır. Bu iflâsı önlemek için, yalnız Türkiye değil, Kıbrıs'taki bütün tesislerin de, Kıbrıs Devletinin tesisleriyle birlikte düşünülerek çalışılmasında fayda vardır.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, bir dakikanız var, lütfen tamamlayınız.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tamamlıyorum Sayın Başkanım.

Kültürümüz, halkımıza ve ülkemize yabancılaştırmıştır. Kemalist ve halkçı bir Hükümetin programında en önemli olan milli kültür, milli eğitimidir. Milli eğitim görüşünün Cumhuriyet devrimleri çizgisinde laik eğitim ilkesinin bilimsel düşünce sistemi içinde gerçekleştirilmesi gerekir. Program bunları kapsayıcı gözükmemektedir. Fakat yapılan tahribat o kadar büyük ki, bunun üzerine derhal gidilmesi gerekir.

Yine, çağdaş milliyetçiliğin ışığında dil ve kültür birliği ile kader birliğini içeren Atatürk'ün ulusal bütünleşmedeki fikir özgürlüğü, insan sevgisi ve özgeciliğinin Türk milliyetçiliğinin esası olduğunu ders kitaplarına mutlaka işlemeliyiz, bu milletin çocuklarının birbirinin kardeşi olduğunu mutlaka duyurmalıyız. Ders kitapları gerçekten çağ dışı. Tutuculuk, şeriatçılık...

BAŞKAN — Cümlelerinizi lütfen tamamlayınız Sayın Öztürk.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tamamlıyorum Sayın Başkanım.

Tutuculuk, şeriatçılık, padişahçılık yönünde geliştirilmiş Türk dil düşmanlığı ders kitaplarına iyice yerleştirilmiştir. Bu ders kitaplarına 300 milyon lira ödenmiştir. 150 milyonluk kitap depolara atılmıştır; buradaki itirazlarımız ve karşı çıkışımız nedeni ile.

Geçen yıl 100 milyon daha istenmiştir; yine yazdırılan kitaplar tetkik edildiği zaman, Atatürk düşmanlığı ile rejim düşmanlığı ile doludur. Bu kitaplar derhal kaldırılmalıdır. Buna programda kesin ifadeler olmalıdır.

Ahlak ve din dersleri...

BAŞKAN — Sayın Öztürk, neredeyse 15 dakika doluyor.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tamam, bağlıyorum Sayın Başkanım.

Ahlak ve din dersleri kolay dersler değildir. Öğretmenlik sanatı olmayan, öğretmenlik mesleği olmayan kişilerce okutulamaz. Oysa ki; banlar Atatürk düşmanlığı yönünde geliştirilmiş ve okutulmaktadır. Hatta İslam Dini tahrip edilmektedir. Bunun üzerine mutlaka gidilmelidir.

Ortaöğretim okullarından köy çocukları faydalanmamaktadır. Köy çocuklarının ortaokuldan sonra ancak bir kısmı gidebilmektedir. Oysa ki; bugün tüm meslek okulları, tüm öğretmen okulları ancak liseden sonra öğrenci alıyorlar. Halkçı hükümetin, milliyetçi hükümetin programında köy ve kasaba çocuklarını okutan esaslar başta gelir.

BAŞKAN — Tamam Sayın Öztürk, tamam, oldu.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Sayın Başkanım, bir tane var. Bu önemlidir.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — 1750 sayılı Üniversiteler Yasası Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir. 3 Aralık 1977 tarihinden itibaren de bu Yasanın bir hükmü kalmamıştır. İptal edilen maddeler ve fıkralar da bu Yasanın ruhudur, en kıymetli yerleridir, en önemli maddeleridir. Hâlâ bu Yasa çıkartılmamıştır Cephe İktidarı döneminde. Üniversiteler bir boşluktur. Hükümet Programına bunun da alınıp en kısa zamanda yapılmasına fayda vardır.

Programın hayırlı olması dileği ile sonsuz saygılar sunuyorum. *(CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ediyorum Sayın Öztürk.

Saat 20.00'de toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 19.00

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Sırrı Atalay*

DİVAN ÜYELERİ: *Mustafa Çelik (Afyonkarahisar)*

Emanullah Çelebi (Tabii Üye)

Açılma Saati: 20.00

BAŞKAN — 17'nci Birleşime devam ediyoruz.

Söz sırası Sayın Aykan'dadır.

Sayın Aykan'a söz vermeden önce söz sıraları tanzim edilmiştir, okuyorum:

Sayın Aykan, Sayın Reisoğlu, Sayın Abay, Sayın Ünsal...

Yalnız Sayın Ünsal, aleyhte söz istemişsiniz; düzeltmeyi yapabilirsiniz. Mutlaka aleyhte konuşmanız lazımdır, tartışmalara yol açmamak üzere.

Sayın Hasan Güven, Sayın Sadettin Demirayak, Sayın Ahmet Remzi Hatip, Sayın Ahmet Yıldız, Sayın İsmail İlhan, Sayın Ömer Ucuzal, Sayın Mehmet Feyyat, Sayın Ziya Ayrım, Sayın Cihat Alpan.

Buyurun Sayın Aykan.

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Hükümetin kuruluşuna, yapısına ve Programına ait Grupumuzun görüşü Grup Sözcümüzce Senatomuza sunulmuştu. Kişisel konuşma hakkı için de bazı görüşlerimi sunacağım.

Evvela, daha önce Sayın CHP Grubu adına Hasan Fehmi Güneş Beyin yaptığı konuşmada değindiği bir konuya temas etmek istiyorum.

Bu konuşmasında bir Konya Milletvekiline (isim zikretmeden) Birinci Milliyetçi Partiler Topluluğunun Koalisyon Hükümetinin kurulmasına takaddüm eden günlerde para mukabilinde partisinden istifa ettirilmesinin sağlandığı bildirilmiştir.

O dönemde Konya'dan milletvekili olan birkaç tane değerli arkadaşımız vardır. Bu arkadaşlarımızın tümünü bu yaygın ifadeyle töhmet altında bulundurmak, kanıma göre haksızlıktır. Sayın Hasan Fehmi Güneş'e düşen görev açık olarak bunu ifade etmektir. Açık toplumdan söz ediyoruz, açık toplumda işlenen kusurları da, açıkça başkalarını haksız bir töhmet altında bırakmamak için ifade etmemiz moral sorumluluğumuzdur.

Değerli, arkadaşlarım;

Bu Hükümetin kuruluşundaki moral haklılık ve başka partilerden milletvekillerinin Hükümet kuruluşunda desteklenmeleri karşılığında bu destek sahiplerini ödüllendirme uygulamasının sebep olacağı siyasal istikrarsızlık üstüne özellikle siyasi partilerimiz durdular.

Ayrıca, bu Hükümetin kuruluşunda iş çevrelerinin etkilerinden de siyasi partilerimiz söz ettiler.

Her türlü seçimde oyun değişik çıkarlarla ödüllendirilmesi yönündeki uygulamaya karşıyım. Bu uygulama ister milletvekili, belediye reisi aday seçiminde olsun, isterse bu uygulama Parlamento içi seçimlerinden herhangi birinde olsun, bu tutumun yasal ve moral olarak haklı olduğuna inanmıyorum. Ayrıca bu tutumun hiç bir yönüyle topluma yararı olacağına da inanmıyorum. Oy verenin sağladığı çıkarın türü, olayın niteliğini, moral haklılık açısından değiştirmez.

Carter'in bir deyişiyle 11 Parlamenter arkadaşımızın davranışını, "şartların günahı" olarak anlıyorum. Şayet bu günahı zararlı sayıyorsak ya şartları değiştir-memiz, ya da şartlara beraberce direnmemiz gerekecektir.

Siyaset uygulamamızda kurallara saygıyı bir zaaf sayarsak, siyasetin büyüyen toplumumuzda gittikçe yabancılaşması kaçınılmazdır. Siyaseti, siyaset dışı faktör-lere karşı korumanın bir imkânı da, onun moral haklılığını toplumda korumaktır.

Çıkar çevrelerinin hükümet oluşumunda çabaları, duyulan, söylenen sosyal bir gerçeğimizdir. Çoğulcu bir demokraside bunu da doğal sayarım. Önemli olan sorun, çıkar çevrelerinin siyasi organı etkilemede kullandıkları aracın niteliğidir. Bu araç bu etkiyi haklı, ya da haksız kılar.

Bu Hükümetin oluşumunda yer altı örgütlerinin de etkisinden söz ediliyor. Yeraltı örgütlerimizin siyasetteki ilişkilerinin konuşulur olması toplum yönünden yararlı olabilir. Zamanla bu ilişkilerin geçmişte ve günümüzdeki şeklini ve etkisin? Öğrenmiş oluruz. Özellikle bu ilişkiden söz edilmesini bu Hükümet için ciddi bir meydan okuma sayıyorum. Söylendiğine göre yılda 1,5 ila 2 milyar dolar civarında para kaçakçılık giderlerimiz olarak kullanılmaktadır.

İstanbul'da çalışan her dört kişiden birinin gelirinin gayri meşru kazanca da-yandığı yine yetkililerce ifade edilmektedir. Büyük şehirlerimiz, bu eğilim devam ederse yalnız güçlülerin rahat yaşayabileceği ortamlar haline gelecektir. Bu nedenle de yeraltı örgütlerinin toplumumuzdaki yerini ve bu etkiyi makule indirmenin yol-ları önümüzdeki yılların sorunu olacaktır. Bu Hükümetin kaçakçılıkla mücadelede başarılı olmadığı görülürse, bu yalnız Hükümetin yeteneğindeki kusur olarak sayıl-mayacaktır. Bu mücadelede tüzük, araç yetersizliği mazereti de bu Hükümet için geçerli olmayacaktır.

Sayın Senatörler;

Hükümet Programında kamu yönetiminin, modern bir yönetim gereklerine göre yeniden düzenleneceği ifade edilmektedir. Bakanlar Kumlunda yeni bir dü-zenlemeye gidileceğinden de söz edilmektedir. Bu konudaki niyetleri ve ifade bulan başlangıçları yönetimimiz yönünden olumlu sayarım. İdareyi geliştirmek için yapılmış pek çok çalışmalar vardır. Ayrıca, gelişen toplumuz yeni kurumlara ve idarenin işleminde geliştirilmiş kurallara ihtiyaç duymaktadır. Bu konuda sorun, idarenin teorik çalışmalarının zaman alıcı tuzağından sıyrılabilir yeni uygulamaları makul bir zaman süresi içerisinde uygulamaya aktarabilme yeteneğidir. Bu yönde bir başa-rı hükümetin, idarenin düşünce gücüne, ayrıca yasal çalışmalardan sonuç alabilme yeteneğine de bağlı kalacaktır.

Sayın Senatörler;

Hükümet Programında yasalara, hukuk devletinin temel kurallarına aykırı olarak yapılan atamalar ve kayırmalara son verileceği ifade edilmektedir. Gazete haberlerine bakılırsa Hükümet, idare kadrolarını yeniden düzenlemek eğilimindedir. İdarede personel kullanımını geliştirmek ve bunun adil bir düzende yürütmek bir ihtiyaçtır. Fakat genellikle uygulama siyasi iktidarın kendine yakın saydıklarını kayırması şeklindedir. Ayrıca, bürokrasinin de kendi geleceğini güvence altında görebilmesi yolunun siyasi iktidara yakınlığı olduğu kanısı yine bir sosyal gerçeğimizde.

Pek çok genç işe girebilmek için tek yol olarak siyasi iktidarla ilişki görmektedir. İç barışı sağlamanın, idareyi, Kamu İktisadi kuruluşlarını verimli kılmanın, iş yerinde barışı sağlamanın emin bir yola da çalışanlara karşı adil olmaktır. Siyasi iktidarlara daha önceki iktidarlardan atanmış olanlara, ya da kendi karşıtı diye düşündüklerine adil olurlar, güven sağlarlarsa, bazı önemli sorunlarımız sağlıklı çözüme kavuşur.

Yönetim hayatımızda pek çok bakanlık tayin ve nakli yapmayı, kendi adamı sandığını sorumluluğa getirmeyi, ona iş vermeyi kamuya hizmetle, iş yapmakla eş tutmuştur. Her tür kuruluşta yönetici, yeteneği ölçüsünde insan seçer.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Bu güzel görüşlerinizi İktidarınıza niye önermediniz Sayın Aykan? Ne kadar güzel görüşler.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Bu insanların yeteneklerinden yararlanılır.

Tarihin tekrar tekrar gösterdiği, kurumlarca verimli şekilde çekip çeviren toplumdaki yetenekleri etrafına toplayıp onları çalışır kılanların başarıya ulaştığıdır. İdare eden için, benim adamım anlayışı, daima onu başarısızlığa götüren bir tuzak olmuştur.

Bizim politikamız genellikle “Kim yapacaktır?” politikasıdır. Bazı toplumlar, sorunların nasıl çözümleneceğine öncelik verirler. Her halde sağlıklı bir yaklaşım, sorunların nasıl ve kim tarafından çözümleneceğidir.

Sayın Senatörler;

Hükümet Programında eğitimde öğrenim özgürlüğünün sağlanacağı ifade edilmektedir. Son yıllarda özellikle genç kuşaklarımızda ifadesini bulan şiddet eylemlerine ilişkin bazı özel görüşlerimi ifade etmek istiyorum,

Ülkemizde asayiş sorunu, kargaşa, can güvenliği, yasa tanımama, zorbalık deyimleri ile tanımlanmaktadır. Ülkemizde asayişin kalmadığına inananların oranı bir araştırmaya göre % 63’tür. Kanımca bu sorunumuzu anlamak için çağdaş sosyal ortama ve kendi sosyal ortamımıza tarihi gelişmemiz ve çok yönlü ilişkilerimiz içerisinde bakmamız gerekir.

Batının gelişmiş ülkelerinde şiddet olaylarının politika üzerinde etkisi yoktur. Şiddet olayları bu ülkelerde çoğunluğun dışında kalanların eylemleridir. İstedikleri de, kimsenin onlara veremeyecekleridir.

BAŞKAN — Bir dakikanız var Sayın Aykan.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Müsaade eder misiniz? Üç dakika daha konuşmama müsaade ederseniz toparlarım efendim.

BAŞKAN — Mümkün mertebe.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Bu toplumlarda bu konuyla ilişkili tartışmalarda ağırlık, polis tedbirlerinin yeterli olup olmadığıdır.

Ülkemizde şiddet olayları, belli bir yaş grubunun içinde olan talebeler arasındadır. Bu grubu 15 - 24 yaş grubu olarak kabul edersek, nüfusumuzdaki yeri % 18'dir ve takriben 7 milyondur. 15 - 25 yaş grubunda bulunan gençlerimizden öğrenim kurumlarımızdakilerin sayısı ve bunların eğitimi ile görevli olanları da bu sayıya katarsak, karşımıza bir milyonluk bir kille çıkmaktadır. Bu kitledeki ayrımcı akımların toplumumuzda ideolojik, etnik, mezhep, kültürel ayrılıklara dayanan temelleri vardır. Bu grupta mevcut sosyal durumu kabul etmeme eğilimleri vardır.

Siyasi partilerin, sosyal grupların karşılıklı olarak gençlerimiz arasındaki eğilimlerin karşıt gruplarca korunduğu varsayımları birliğimiz bir husustur. Yine gençlerimizdeki eğilimlerin bir bölümü toplumumuzdaki bazı sosyal güçler tarafından benimsenmektedir, desteklenmektedir.

Toplumumuzun bir diğer özelliği de, çok yönde geçiş döneminde olmasıdır. Bunun yarattığı uyumsuzluklar, çözümlenemeyen iç çelişkiler hep müşterek sorunlarımızdır. Geçiş toplumlarında farklı düşünen gruplar, kültürel ayrılıkları olan kümeler birbirlerini düşman bilmeye ve bunalımlarını karşıtlarına yansıtmaya yatkındırlar.

Bu ifadelerim, gençlerimiz arasındaki şiddet eylemlerinde iç veya dış bazı mihrakların yeri olmadığı görüşü değildir. Bunların olması ve bunların kendi amaçları yönünden bazı kültürel ayrılıklarımızdan, hoşnutsuzluklardan yararlanmak istemeleri doğaldır. Bu hareketlerde yardımcı olmaları kanımca kuvvetli bir ihtimaldir; fakat bizim için sorun, hem şiddet eylemlerimin önlenmesi, hem de bu mihrakların engellenmesidir; fakat bu uygulamada bünyemizden gelen tazi gerçekleri dikkate almamız ve bu olaylara hâkim olmada toplumumuz ve gençlerimiz yönünden aşamayacağımız, ileride düzeltemeyeceğimiz yaralar açmamaktır.

Toplumumuz için gelişmemizin bu sorundan ya da iç ve dış düşmanlarımızın bu tuzağından kurtulmanın yolunu, sorunu daha geniş bir anlayış içerisinde düşünmekle kanımca bulabiliriz.

Yasal uygulamaları bu anlayış içerisinde uygularsak, bu sorunuza ileride düzeltemeyeceğimiz ölçüde yaralar açmadan yaklaşmış oluruz.

Özgürlük temel hakkımızdır. Özgürlük içerisinde değişik türde farklılıkların ifadesi de kaçınılmazdır. Bu ifadelerde, gençlerin şiddete yönelmemeleri, toplumun onlara sağlayacağı gelişim imkânlarıyla ilişkilidir. Gençlerimize, yaratıcı güçlerini artırmak, enerjilerini sağlıklı şekilde yöneltmek, onlara müsamahayı öğretmek bu yollardan bazılarıdır.

Çatışma konularının, ayrılıkların daha iyi anlaşılacağı bir ortamı da geliştirmek yine sağlıklı bir imkândır.

Bir diğer imkân da, toplumumuzda değerlere uyumun yerini anlamamızdır. Milli ve manevi değerlere bağlılık kavramı, kültürel değerlerimizi benimseme ve öğretmede ciddi bir ciddiyet kanımca ihtiyacımızdır.

Bu ifadelerin, geçmişe özlemin, çağa uymayan değerleri benimsemenin eşdeğeri değildir. Her grup, her millet, benzerliklerini artırarak milli birliğini sağlayabilir. Milli birliğin varlığı, vatandaşların bazı temel değerler etrafında bütünleşmelerinin, gelişmelerinin özgürlüklerinin en büyük teminatıdır.

Bu Hükümetin milli birlik, manevi değerlere bağlılık kavramına ve banların eğitimine ağırlık vermesi, gençlerimiz arasındaki şiddet eylemlerinin, ayrımcı akımların kontrol altına alınmalarında gerçekçi bir yaklaşım, sayarım.

BAŞKAN — Sayın Aykan, lütfen bitirin.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Sayın Başkan, 1,5 sayfam var.

BAŞKAN — 1,5 sayfayı bitiremezsiniz, ben çok az gördüm de onun için...

CEVDET AYKAN (Devamla) — Bitiririm efendim, müsaade ederseniz.

BAŞKAN — Sizin takdirinize bırakıyorum.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Peki, Sayın Başkanım.

Sayın Senatörler;

Her toplum için büyümeden önce var olma önemlidir. Adalet, özgürlük, refah, milletin var olması çerçevesi içinde gelişir. Var olmamızın teminatı milli ve manevi değerlerin üzerinde ve Anayasamızın öngördüğü devlet şekli etrafında bütünleşmemizdir.

Hükümet Programında, sosyal güvenlik, yardımla ilgili tedbirlerin geliştirileceği söylenmektedir. Emegin, çalışanların haklarının genişletileceğinden söz edilmektedir.

Çağımızda sosyal demokrasinin ifadesi, büyük yüksek kamu harcamalarıdır. Kamu harcamalarının nasıl kullanılacağı da toplumların gelişme seviyelerine ve ihtiyaçlarına göre değişmektedir. Ayrıca her ülkede sosyal adaleti sağlamanın değişik imkânları vardır. Vergi, kredi, eğitim, enflasyon, iş sorunları dışında sosyal adalet düşünülemez.

Son yıllarda sosyal harcamaların sağlam kaynaklara dayandırılması kanımca yeteri kadar değerlendirilmemektedir.

Emek bir bütündür. Emegin hakkını bu bütünlük içinde görmek de adaletin gereğidir. Batı ve dünya uygulamaları, üretim ve bölüşüm dengesini iyi kuramayan ülkelerde sosyal harcamaların gerilediğini göstermektedir.

Sağlık sigortası uzun yıllardır sözü edilen bir konumuzdur. Sağlık sistemimizde talep yaratmak, kapasite yaratmakla beraber olmazsa bu niyet topluma yararlı olamaz. Sayın Senatörler;

Hükümet dış politikada uygulayacağı ilkeleri güzel ifadelerle dile getirmiştir. Sanırım bu konular batı basınında da bu boyutlarla tartışılmaktadır. Dış politika-

nın uygulanmasında açıklık, âdil denge ve politikanın tespitinde toplumun katkısı ilkeleri yeni ifadeler değildir.

Düş politikamızda tercihlerimizin de dünya gerçekleri içinde bilinmesi lâzımdır. Tercihlerimizde gerçekçi olmazsak, bunun sakıncalarıyla ilerde er geç karşılaşılacaktır.

Sayın Senatörler;

Politik kargaşanın değişmez bir olgu olduğu iki-bin veya üç bin yıldır söylenir. Mazide, toplumda kargaşa yaratan insanların düşünce ayrılıkları ile çağımızda tek-nolojik gelişme toplumlardaki politik kargaşaya yeni boyutlar getirmiştir. Ülkemiz için hızlı nüfus artışı bu kargaşanın başka bir unsuru olacaktır.

Kanımcı önümüzdeki yıllarda Türkiye'nin sorunları büyüyecektir ve ülkemiz, uygarlığın yarattığı farklılaşma ile kendi değerleri etrafında bütünleşme arasında güçlü sentezler yapmak ihtiyacı ile karşı karşıya kalacaktır.

Ülkemizi yönetilebilir yapabilmemiz, ülkemizde gelişmeyi ve değişmeyi koruyabilmemiz, yönetimde başarılı olmamız kadar idarenin sağlayacağı moral haklılığa bağlı kalacaktır.

Bu düşüncelerle, Hükümetin önümüzdeki yıllardaki uygulamalarında, ülke yararlarına hizmet etmesini dilerim.

Hepinize saygılar sunarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Teşekkür ederim. Sayın Reisoğlu, buyurunuz efendim.

SAFA REİSOĞLU (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, Yüce Senatorenin değerli üyeleri,

Sayın Ecevit Hükümetinin Programı üzerindeki görüşlerimi Yüce Heyetinize arz etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum. Programın tüm bir değerlendirmesini yapma imkânına zaman olarak sahip değilim. Bunun için, belli konulara, önem verdiğim konulara ilişkin bazı hususları Hükümetin ve Yüce Heyetinizin bilgisine sunacağım.

Sayın Ecevit Hükümeti, politik ve ekonomik açıdan iç ve dış sorunların özel bir ağırlık kazandığı çok güç şartlar altında göreve başlamış bulunmaktadır. Sorunların her biri kendi önemini taşımaktadır.

Buna rağmen, bugün karşımızda bulunan, ilk planda çözümlenmesi gereken en önemli sorun, hiç kuşkusuz şiddet olaylarının önlenmesi ve yasa hâkimiyetinin yeniden sağlanmasıdır.

Bugün belli siyasal amaçlarını ve düşüncelerini zorla, kaba kuvvetle, silah gücüyle hâkim kılmak isteyen bir kısım örgütlerin yarattığı olaylar, demokratik rejimi, Devletin ve milletin bütünlüğünü ciddi ölçüde zedeleyecek boyutlara ulaşmış, ülkede can güvenliği, öğrenim ve öğretim özgürlüğü kalmamıştır.

Açıkça bilinmelidir ki, bu örgütler, büyük vatandaş kitlesinin olduğu kadar, büyük öğrenci kitlesinin desteğinden de kesinlikle yoksundur. Bununla beraber, örgütlerin, silahı” disiplinli ve cüretli eylemleri yıldırıcı bir etki yapmakta, toplum

huzurunu bozabilmekte ve demokratik rejimi tehlikeye sokabilecek bir ciddi sınıra, düzeye ulaşabilmektedir.

Silahlı örgütlerin eylemlerini önlemede güdülecek metot, sadece olaylara müdahale değil; fakat eylemleri yaratan ve yöneten kaynaklara doğrudan doğruya inebilme cesaretini göstermek olmalıdır.

Bugün üniversitelerimiz ve fakültelerimiz polis çemberi altındadır. Gerektiğinde jandarma birlikleri de getirilmektedir ve polis bugün üniversitelerde sınıflara kadar girmiştir.

Bu hazin manzaraya rağmen olaylar önlenememektedir. Çünkü, yalnız olaylara müdahale edilmekte, muhtemel olaylar düşünülerek tedbir alınmakta; fakat olayları yaratan kaynaklara yönelme imkânı bulunamamaktadır veyahut bu cesaret gösterilememektedir. Kanaatimiz odur ki, Devlet organları, Devlet kolluk kuvvetleri, yafa hâkimiyetini sağlamada en az şiddet örgütleri kadar cüretli ve kararlı olmak zorundadırlar. (*"Bravo" sesleri*)

Türk Devletinin gücü bütün bu şiddet eylemlerini ve örgütlerini bertaraf etmeye yeterlidir. Yeter ki, Devletin bu husustaki kararlılığı bir inanç olarak topluma intikal etsin. Bu inanç, kaba kuvvet heveslilerini yıldıracak ve onları yalnız bırakacak, olayları kendiliğinden belli bir düzeye indirecektir.

Şiddet olaylarının önlenmesinde çok önemli bir nokta da kamu düzeni ile özgürlükler arasındaki hassas dengenin muhafaza edilebilmesidir. Demokratik rejimlerde hükümetlerin en büyük güçlüğü, yasa dışı hareketleri demokratik usuller içinde önleme mecburiyetiyle karşı karşıya bulunmalarıdır. Zira özgürlükleri feda ederek bir sonuca ulaşma, demokratik rejim içinde düşünülmemesi gereken bir davranıştır. Özgürlük, vatandaş varlığının, hayatîyetinin, insan varlığının fedakârlık kabul etmez bir parçasıdır. Özgürlük, toplum gelişmesinin temelinde bulunan unsurdur. Bugün yadırganan birçok görüş, düşünce, yarınki toplumun temelinde yer alabilir.

Onun içindir ki, toplumların gelişmesinde temel unsur düşünce özgürlüğüdür, her düşüncenin serbestçe tartışılabilmesidir. Ancak, hemen belirteyim ki, her özgürlük gibi düşünce özgürlüğünün de bir temel sınırı vardır. Bu sınır, bütün insan ve vatandaş hakları beyanname ve sözleşmelerinde ifade edildiği gibi, başkasının özgürlüğüdür; yani hiç bir özgürlük bir başkasının özgürlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik olamaz. Bu sınırı aşan bir özgürlükten bahsedilemez. Özellikle hiç kimse kendi düşüncesini şiddetle, silah zoruyla hâkim kılmak hakkına sahip değildir. Dolayısıyla bütün şiddet heveslileri karşısında bütün gücüyle Devleti ve yasaları bulmak zorundadır. Eğer özgürlükleri korumak istiyorsak, eğer özgür düşüncenin hâkim olmasını istiyorsak, özgür düşüncüyü ortadan kaldırma teşebbüslerine karşı da Devleti, devlet gücünü, yasaları hâkim kılmanın gayret ve çabası içinde olmak mecburiyetindeyiz.

Ana çizgileriyle değindiğim bu ilkelerin esas itibarıyla Hükümet Programında yer almasından duyduğum memnuniyeti huzurunuzda ifade etmek isterim. Hükümet Programının bu noktalar ve bu kararlılığı açıkça dile getirmiş olması ümit verici bir başlangıçtır.

Bu arada, devlet gücünün hâkim kılınmasında partilerarası diyalogun önemine de işaret etmek isterim. Unutmamak gerekir ki, iktidar partileri olduğu kadar, muhalefet partileri de devlet gücünün bir parçasıdır ve bütün bu partiler bu bilinç ve sorumluluk içinde Devlete ilişkin temel sorunları karşılıklı konuşmak, bir çözüme bağlama gayreti içinde olmak manevi mecburiyeti altındadırlar.

Sayın Başbakan hükümeti kurarken, partilerarası diyaloga verdiği önemi özellikle vurgulamıştı. Bu noktanın Hükümet Programında da tekrar edilmesi memnuniyet verici olurdu.

Bununla beraber, Sayın Başbakanla bu noktada kendine düşeni dikkatle yerine getireceği ve partilerarası diyalog bakımından yeni bir geleneğin yaratılması için bütün gayreti sarf edeceğine inanıyorum. Muhalefet partilerinin de bu gayrete aynı dikkat ve bilinçle, sorumluluk fikri içerisinde katılacağı ümidini taşıyorum.

Sayın Üyeler;

Bir cümle ile Cumhurbaşkanlığı yüce katının siyasal tartışmalar içindeki yerine de değinmek isterim. Bir süredir Cumhurbaşkanlığı yüce makamını siyasal tartışmalar içine çekme hevesi hâkim görülmektedir. Anayasamıza göre, Cumhurbaşkanlığı Devletin ve milletin birliğini temsil eden bir makamdır. Siyasal tartışmaların, siyasal polemğin dikkatle dışında tutulmasında milli yarar vardır. Sayın Cumhurbaşkanının belli bir söz veya davranışının belli bir parti tarafından uygun karşılanmaması, farklı bir görüşün o partide hâkim olması tabiatıyla mümkündür. Kişisel görüşümüz odur ki, bu takdirde o parti kendi görüşünü doğrudan doğruya Sayın Cumhurbaşkanına iletmeli; fakat kendi görüşünü bir polemik konusu haline kamuoyu önünde getirmemelidir. Mutlaka kamuoyu önünde bir tavır almak zorunluluğu varsa, bu tavrı alıştır son derece dikkatli olma zarureti şüphesizdir. Değerli üyeler;

İki - üç kelimeyle eğitim sorunlarına değinmek istiyorum:

Eğitim, bir memleketin yarını demektir.

BAŞKAN — Bir dakikanız var Sayın Reisoğlu.

SAFA REİSOĞLU (Devamla) — Teşekkür ederim; toplayayım Sayın Başkan.

Eğitim sorununda maalesef bir tek cümle söyleyebileceğim; o da şu olacak:

Eğitim meselelerini hallederken, politik etkilerden dikkatle kaçınmak, bilimsel objektiviteyi hâkim kılmanın çarelerini bulma mecburiyetindeyiz. Bugünkü eğitim sorunları, politik etkiler dolayısıyla ciddi bir planlamadan uzak bulunduğu gibi, yetişen milyonlarca vatandaşımıza, öğrencimize, çocuklarımıza, bilimsel objektivitenin gerektirdiği bilgileri de aktaramıyoruz.

Ortaöğretimde ders kitabı ihtiyacı, mutlaka üniversiteyle işbirliği yapılarak çözümlenmelidir. Ancak, üniversiteyle işbirliği yapılırken, kendi politik eğilimimize göre öğretim üyesi seçme yerine, üniversitenin resmi organlarıyla direkt temas arama mecburiyeti akıldan çıkarılmamalıdır. Bugünkü tartışmaların temelinde, bu noktanın dikkatten uzak tutulması büyük rol oynamaktadır.

Bir cümle ile de Orta Doğu Teknik Üniversitemize değineyim:

Bu üniversitemizin sorunları artık çözümlenmelidir. Yapılacak şey, Üniversitelerarası Kurulun tavsiyesine uyarak, bu Üniversitemizi, gerekirse geçiş hükümlerine yer vermek suretiyle üniversiteler Kanununa tabi kılmaktır. Bu gerçekleşinceye kadar, Mütevelli Heyetine yapılacak atamalarda bir politik eğilim ihtimalini ve endişesini uzaklaştırmak üzere, Üniversitelerarası Kurulca teklif olunacak adaylar, Hükümetçe Mütevelli Heyetine atanmalıdır. Değerli üyeler;

Atatürk Devrimleri ve Devletin laik niteliğinin korunması sorunlarına da kısaca değinmek istiyorum.

Cumhuriyet Hükümeti, çağdaş anlayışa devamlı bir yönelişi ifade eden Atatürk ilkelerinin ve Devletin laik niteliğinin korunmasına özel bir önem vermelidir. Dini inanç ve kanaatlere saygı duyulması, herkesin anayasal hakkı ve görevidir. Dini inanç ve kanaat özgürlüğü, ancak Devletin laik niteliğinin korunmasıyla gerçekleştirilebilir. Koalisyon Hükümetlerini devam ettirebilme endişesi, son yıllarda Devletin lâik yapısında ciddi fedakârlıklara sebep olmuştur. Bu fedakârlıklara devam etme imkânı yoktur. Hükümet, Devletin ve eğitimin lâik niteliğinin korunmasına ve yeniden tesisine özen göstermelidir. Laik uygulamadan ayrılma, dini inanç ve düşünce özgürlüğüne ağır bir tecavüzdür.

BAŞKAN — Müddetiniz doldu Sayın Reisoğlu.

SAFA REİSOĞLU (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli üyeler;

Cumhuriyet Hükümetinin başarısı, ülkenin içinde bulunduğu olağanüstü koşullarda, demokratik rejimin, Devletin ve milletin bütünlüğünün başarısıdır.

Bunun bilinci içinde Cumhuriyet Hükümetine, milletimizin hizmetinde üstün başarılar diler, Yüce Heyetinize saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Reisoğlu.

Sayın Abay, buyurunuz efendim.

MUKBİL ABAY (Konya) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Milletin ve milli iradenin yüce temsilcilerinin güvenini kaybederek, görevden çekilmek zorunda kalan Cephe Hükümetinin sosyal, kültürel ve ekonomik bir yıkıntı halinde terk ettiği mirası cesaretle devralıp omuzlayan Hükümetin Programını dinledik, inceledik.

İnsan haklarına dayalı milli, demokratik, lâik ve sosyal hukuk devletinin gelişip güçlenmesini amaç edinen bu umut verici, bu güven verici Programı Parlamente'ye sunan Cumhuriyet Hükümetinin Değerli Başkan ve Üyelerini yürekten kutluyor, saygıyla selâmlıyorum.

Anayasamızın özüne ve ana ilkelerine ters düşen bir hükümet anlayışı ve uygulamasıyla ülkemizde can ve mal güvenliğinin ortadan kaldırıldığı, düşünce özgürlüğünün şiddet eylemlerine dönüştürüldüğü, öğrenim özgürlüğünün baskı altına alındığı, ekonomik yaşamın çekilmez hale getirildiği ve Devlet yönetiminde parti-

zanlığın inanılmaz boyutlara ulaştırıldığı bir dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan bu program, mutsuz halkımıza umut yollarını açmış bulunmaktadır.

Bu program kişisel ve siyasal çıkar hesaplarından, yalandan, demagojiden, çağ dışı, akıl dışı düşüncelerden uzak namuslu ve haysiyetli bir Hükümet kadrosunun halkımıza sunduğu ciddi, gerçekçi ve milliyetçi bir hizmet belgesidir.

Siyasi görüş ve düşüncelerimiz ne olursa olsun, Türk milletinin temsilcileri olarak tümümüze düşen görev, gerçek milliyetçiliğin ve halkçılığın ifadesi olan bu belgenin uygulanmasını adım adım izlemek, vaat edilen güvenliğin, huzurun, adaletin gerçekleşmesine yardımcı olmaktır.

Demokratik yaşamın vazgeçilmez bir ögesi olan siyasi partilerin toplumun mutluluğu amacına yönelik bir araç olduğu gerçeğine inanan değerli Parlamento üyelerinin büyük çoğunluğu ile bu düşünceye ortak olacağından kuşku duymuyorum. Ancak, “Evvela ben, sonra partim, daha sonra da milletim, memleketim” diyebilen bir kısım eyyamcı ve çıkarıcı politikacının, iktidar döneminde olduğu gibi, muhalefette de aynı ciddiyetsizliği, aynı sorumsuzluğu sürdüregeldiklerini gösteren davranışlarını kaygıyla, ibretle izlemekteyiz.

Hükümet olmayı halka hizmet görevinden çok, bir saltanat ve nimet fırsatı gibi görenler, iktidar koltuğunu yitirmenin şaşkınlığı ve perişanlığı içinde zehirli dillerini Devletin en yüce makamına kadar uzatmaktan çekinmemektedirler.

Sayın Demirel ve yandaşlarının “Hayırdı hayır vardır” felsefesini benimseyen inkârca ve bozguncu zihniyeti genç demokrasimizi yaralamaktan ve şer güçlere cesaret vermekten öte bir işe yaramayacaktır.

Hükümet icrasını görmeden, hatta Programım dinlemeden muhalefete kalkışmak, siyasi edep ve ahlak kurallarıyla bağdaşması mümkün olmayan demec, bildiri ve davranışlarla Devletin ve Parlamentonun haysiyetine saldırarak ülkede huzursuzluk ve bunalım yaratma çabaları belki muhalefet görevine tahammül edemeyen muhteris Cephe politikacılarının kin ve haysiyet duygularını tatmin edebilecek; ama kendilerinin yarattıkları büyük ülke sorunlarının çözümüne yardımcı olamayacaktır.

Cephe Hükümetleri döneminde halkımızın çektiği acıları yüreklerinde duyarak, kişisel ilişkileri ve parti çıkarlarını bir yana itip, hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmek, Anayasal özgürlükleri korumak, can güvenliğini sağlamak, Cumhuriyeti ve demokrasiyi kurtarmak için Cumhuriyet Halk Partisi ile elele veren siyasi parti mensubu temsilcileri ve bağımsız milletvekilleri bu insancıl ve vatansever davranışlarıyla adlarını Cumhuriyet tarihinin onur listesine kaydettirmişlerdir.

Ülkenin iç ve dış güvenliğinin tehlikeye düşmesi pahasına, yoksul halkımızın ıstırapı pahasına, anaların gözyaşları pahasına soygun ve cinayet düzenini sürdürmek tutkusuna kapılanların talihsiz çırpınışlarını ise tarih gelecek kuşaklara bir ibret ve ihanet tablosu halinde sunacaktır.

Anayasal haklara ve özgürlüklere saygılı, sosyal adalet ilkelerine bağlı olarak kurulan Sayın Ecevit Hükümetinin Programının harfi harfine uygulayarak ülkemizin iç ve dış sorunlarını çözüme ulaştıracığına, demokrasiyi güçlendireceğine ve

kalkınmış saygın bir Türkiye yaratacağına yürekten inanıyor, bu inanç içinde başarı dileklerimizle hepinizi ve Hükümetimizi saygıyla selâmlıyorum. (CHP, Cumhurbaşkanınca S.Ü. ve Milli Birlik Grubu sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Abay.

Sayın Ünsal.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Senatörler;

Hükümet henüz güvenoyu alıp çalışmaya başlamadı; ama Hükümete saldırılar başladı. Saldırı yurttaşlardan gelmiyor, halktan gelmiyor; yurttaşları cephelere bölenlerden, Devlet yapısını, Sayın Başbakanın dediği gibi, enkaza çevirenlerden geliyor: Sayın Ecevit, yıllardır halka söylediğini Programına almamış; kamu görevlilerinin dosyalarını incelettiriyormuş; kış kıyamette kamu görevlilerini sağa, sola sürecekmış ve anarşi durmamış..

Hükümeti eleştirenler, eleştiriye de aşır işi saldırıya verdirenler şunu iyi bilmelidir; bu Hükümete yaptığımız her saldırıyı, Hükümetten önce halk karşılayacaktır. Devleti tahripten korumak, kurtarmak, kollamak isteyen her yurttaş karşılayacaktır. Bu Hükümet Cephecilerin elinden, rayından çıkmış bir lokomotif teslim almıştır. O lokomotifi Anayasa doğrultusundaki rayına oturtana kadar kendilerinden başka bir görev istemeyeceğiz ve beklemeyeceğiz.

Bozulan iş o denli çok, o denli ağır ki, bir hükümet döneminde ancak bunlar onarılabilir, ancak bunlar başarılı. Sayın Ecevit'in söyleyip de Programına almadığı iş ne denli çoksa, bilin ki, Cephecilerin bozduğu işleri onların yerini alacaktır. Bu Hükümet onarım Hükümeti olacaktır. Bu Hükümet yara saran bir Hükümet olacaktır. Toplumun her kesimi Cephe Hükümetinden büyük ve onarımı güç yaralar almıştır. Devlet yönetimi rayından çıkmıştır. Ecevit'in 1973'lerde bozuk dediği düzen, Cephecilerin elinde 33 ayda çürümüş, kokmuştur. İşte Ecevit Hükümeti Cephecilerin elinde kokan, çürüyen bir düzeni düzeltmeye çalışacaktır.

Bunun için biz de bu Programda olmasını istediğimiz çok şeyden bilerek ve isteyerek vazgeçtik. Yeter ki, yarın ölmeyeceğimizi bilelim. Yeter ki, gençlerimizin vurulmayacağına, ölmeyeceğine güvenelim. Yaşamak istiyor halkımız. Ecevit Hükümeti şimdi bu-nu yapacaktır. Halk bunu bekliyor kendilerinden; biz, isteyerek, bilerek, düşünerek ve içimize sindirerek bunu bekliyoruz. Bunu yaparken, halkın yaşama düzenini sağlarken kimsenin hesabı kapanmamalıdır, kimsenin hesabına çizgi çekilmesini istemiyoruz; göreceğiz herkesin hesabını.

Örneğin; Sayın Aksay diyor ki; "Ecevit Hükümeti büyük bir kıyım hazırlanıyor. Kamu görevlilerinin dosyaları incelettiriliyor. Kazanılmış haklarını elinden alacaktır kamu görevlilerinin Ecevit Hükümeti.." Hükümetten biz de rica ediyoruz; Birinci ve İkinci Cephe Hükümeti zamanında isteği dışında yeri değiştirilen, görevinden alınan, atılan, sağa sola sürülen, işinden ve eşinden ayrı bırakılan kamu görevlilerinin sayısını açıklamalıdır. Programda bu yok. Bu sayı 1977 başında, sadece eğitimciler arasında 80 binin üzerinde idi, şu anda yüz bini aştı. Yüzbinleri şaşkına çevirenler, çaresizlik içinde bırakanlar ve Devlet yönetimini temelinden çökertenler

daha işin başında yaygaraya başladılar. Bunun için Hükümet, Cephecilerin yaptığını bir bir halkın önüne getirmelidir; Programında bunu getireceği yazılmamıştır.

Sayın Başbakan'dan burada bir İstirhamda bulunuyoruz. Tüm Cumhuriyet döneminde işe alınan sözleşmeli personel ile 33 aylık Cephe döneminde İşe alınan sözleşmeli personel sayısını halka açıklamalıdır. O zaman anlaşılır Cephe Hükümetinin kimleri kayırdığı, nasıl kayırdığı; yüzbinleri, milyonları sözleşmelerle hangi yandaşlarının cebine aktardığı; o zaman anlaşılır Hazinesinin nasıl boşaldığı ve çıkar Cephesinin içyüzü.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Nasıl yağma edildiği.

NİYAZİ UNSAL (Devamla) — Maliye Bakanından şunu rica ediyoruz; 33 ayda Cephe Hükümetinin yeniden kullandığı kadro sayısını halka açıklamalıdır. 1977 Bütçesi görüşülürken cephecilerin yeniden kullandığı kadro sayısı 148 bin idi, şimdi bu sayı 203 bine çıkmış; yani İkinci Cephe 55 bin kadro daha kullanmıştır. Bunların nasıl, nerelere ve kimlere kullanıldığını açıklamalıdır.

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — Bütün bakanlıklarda.

NİYAZİ UNSAL (Devamla) — Kimse bize yavuz hırsız rolü oynamamalıdır burada beyler. (CHP sıralarından alkışlar ve “Bravo sesleri”)

Okuryazar olmayan ümmetçileri, ırza geçmekten sanık insanları en üst düzeydeki görevlere getireceksin, Devlet kadrolarını saldırganlara dağıtacaksın; ondan sonra kalkıp, “Ecevit dosya incelemeye başlamış” diyeceksin. Elbette inceletecektir, görevi olacaktır bu.

Sayın Senatörler;

Cephe kirletme hükümeti idi. Bu Hükümet temizlik hükümeti olacaktır ve olmalıdır. Cephecilerin kirlettiği her işi temizleyene kadar da bu iş sürmelidir. Sadece bir kuruluşumuzdan, adını veriyorum, Vakıflar Genel Müdürlüğünden 70 bin sınav belgesinin verildiği söyleniyor. Sözde ilim yayma cemiyetine.. Parayı yatıran buradan bir belge almıştır. Bazı belediyeler harıl harıl bu işe kullanılmıştır. Sınav kâğıtlarının bir yıl saklanma zorunluluğu vardır. Bunlar derhal araştırılmalı ve sahtekârlık ortaya çıkarılmalıdır. Sayın Hasan Aksay'ın korkusu da bu; sık sık demeyi vermesinin nedeni de bu.

Sayın Üyeler;

Tüm bunlarla birlikte, Ecevit Hükümeti barış ve özgürlük hükümeti olacaktır. Bununla birlikte Programı bazı noktalarına samimi olarak dikkatlerini çekeceğiz.

Savunma sorunumuz önemli güçlüklerle karşı karşıyadır. Hükümetin bunu öncelikle ele almasını, ulusal savunma sistemini tam bağımsız biçimde oluşturmasını bekliyoruz.

Programda ulusal eğitim işlevine nedense fazla yer verilmemiştir. Halbuki bu dönemde en çok rayından ve amacından saptırılan örgüt Eğitim Bakanlığıdır. Bu örgüt kadro olarak bozulmuştur, program olarak bozulmuştur, yönetmelik ve kitap olarak bozulmuştur; bu konuyu Hükümetin yeniden ele alırken kesin tavır koyarak işe başlamasını bekliyoruz.

Bugün Türkiye’de ilkokullara öğretmen yetiştiren okulumuz yok denecek kadar azdır. Bir bakıma hiç yoktur. Dokuzuncu Eğitim Şurasından sonra..

BAŞKAN — Bir dakikanız var, Sayın Ünsal.

NİYAZİ UNSAL (Devamla) — Bitirmeye çalışacağım Sayın Başkan.

Dokuzuncu Eğitim Şûrasından sonra alınan bir kararla 93 adet öğretmen okulu kapatılmış, klâsik liseler durumuna getirilmiştir. Sonradan açılan 41 adet yıllık Eğitim Enstitüleri öğretmen ihtiyacını karşılayacak durumda değildir.

Cephe döneminde İmam-Hatip Okullarının sayısı 341’e ulaşırken, öğretmen yetiştiren okulların yatırımı kısılmıştır. Bu Hükümet derhal işler durumda olan öğretmen liselerini bir kararla 2 yıllık eğitim enstitüleri yapmalıdır ve bu öğretim yılında öğretime açmalıdır. Bunda bir sıkıntı olmadığı gibi, yükseköğrenime giremeyen binlerce öğrenciye de yer açmış olacaktır.

Yine bu okullardan mezun olup da 2 yıldır boşta kalan öğrencileri mesleki kurs düzenleyerek öğretmen yapmalıdır.

BAŞKAN — Müddetiniz doldu Sayın Unsal.

NİYAZİ UNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, bir dakikanızı rica ediyorum.

BAŞKAN — Bir cümle..

NİYAZİ UNSAL (Devamla) — Eğitim Enstitüsü sınavları birkaç kez Danıştay kararı ile bozulmuştur, durdurulmuştur; ama yasa ve yönetmelik tanımayan, yargı kararı dinlemeyen hükümet, bunları dikkate almadan sınavlar düzenlemiştir ve kayıtlar yaptırmıştır. Bunlar derhal bozulmalıdır ve yasa üstünlüğü sağlanmalıdır.

Cepheciler eğitim işini denetimden uzak tutmak için teftiş sistemini kaldırmıştır. Bunu derhal yeniden etkin duruma getirmelidir, özellikle kırsal kesimdeki komando eğilimli gençleri ve öğretmenleri denetimden uzak tutmak için tüm müfettişler Ankara, İstanbul, İzmir’e çekilmiş ve sayılan yok denecek duruma getirilmiştir. Bunun hemen düzeltilmesini bekliyoruz Hükümetten.

BAŞKAN — İlâve müddetiniz de doldu Sayın Unsal.

NİYAZİ UNSAL (Devamla) — İkinci ve önemli bir husus da şudur:

Din eğitimi ile ilgili işlevlerde nedense bir kısım köylerimiz ihmal ediliyor. Bu köyler adeta bu işin dışında tutuluyor. Din eğitimi sanki bazı mezheplerin tekelinde imiş gibi davranılıyor. Bu konuya İslâm esasları dahilinde Hükümet eğilmelidir.

Bir kısım köylerde cenaze yıkamak sorun olmaktadır. İmam bulunmuyor. Bunu din işlerine bakan Başbakan Yardımcısının Hükümete getirerek geliştirmesi ni ve bir esasa bağlamasını bekliyoruz. Laiklik esasını uyguladığımızı hiç bir zaman unutmayalım.

Sayın Başkan, cümlemi topluyorum.

Son olarak şunu belirtmek istiyorum:

Bu Hükümet olayların ve sorunların üstesinden gelecektir, bundan kuşkumuz yoktur. Bunu yaparken güncel sorunlardan çok nedenlerine inerek, nedenleri çözümlyerek, sorunları ortadan kaldırarak bu işleri başarmalıdır.

Düşünceyi kötüye kullanmanın daima karşısında olacağız; ama kimseye düşünceyi suç da bu ülkede saydırmayacağız.

141, 142, 163'ncü maddelerin işbirliği sürdüğü sürece hükümetlerin işi bu ülkede daima zorlaşacaktır. İşkence işlerinin süratle kökü kazınmalıdır.

Ulusal savunmamız için oluşturulan özel savaş sisteminin giderek başka amaçlara kaydırıldığını üzülererek duyuyoruz. Bu kesinkes gözden geçirilmelidir.

Haberalma örgütümüz...

BAŞKAN — Vaktiniz tamam Sayın Unsal. Bu tamamlama değil yeni bir konu..

NİYAZİ UNSAL (Devamla) — Tamam Sayın Başkanım bitti. Haberalma örgütümüz bilinen alışkanlıkların dışında tutulmalıdır.

Sayın Başkanım;

Hükümete bu işleri yapmada gönülden başarılar diliyorum. Teşekkür ederim. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Ben de teşekkür ederim Sayın Uysal.

Sayın Güven buyurun efendim.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Başkan, Sayın üyeler;

Bu Hükümet yapısı itibarıyla bir Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti değildir. Bu Hükümet, yapısı itibarıyla da tam bir koalisyon değildir. Ancak, gerçekçi olmak lâzımdır; bu Hükümetin sorumluluğunu tamamıyla Cumhuriyet Halk Partisi yüklenecektir. Ona göre bu Hükümetin kendi girişimlerini düzenlemesi gerekmektedir.

Hükümetin kuruluşu demokrasinin de, Devletin de çökme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu bir ortamda oluşmuştur.

İkinci Milliyetçi Cephe Hükümeti bünyesi itibarıyla bir yönü İktidar hırsına, bir yönü ise Anayasal düzeni içine sindirememeye kompleksiyle hasta gruplara dayanıyordu. Bunun için yıkıcı, tahrip edici; okulların, sokakların, işyerlerinin silahlı çatışmalara sahne olduğu, can ve mal güvenliğinin kalmadığı, barış ve kardeşlik duygusunun temelden yok edildiği bir ortamda doğmuştur. Ekonomik durum daha da beterdir. Yokluk, karaborsa, pahalılık, istifçilik, geçim sıkıntısı, kısacası sokakta ki anarşiye ekonomik anarşi de tam destek olmuştur.

Bu bakımdan, Batıda bir söz vardır, “Toplumlar ne tok esirler, ne de aç hürler olmalıdır” Biz toplum olarak, millet olarak aklıktan sefaletten, pahalılıktan, karaborsadan, istifçilikten kurtulamadık; elde kala kala bir özgürlükçü demokrasimiz vardı, onu da neredeyse yitirmenin eşiğine gelmiş bulunmaktayız.

O halde bu Hükümetin en büyük görevi, Anayasaya işlerlik kazandırma olacaktır. Türkiye'nin bu noktaya gelişinde, birçoklarının söylediği gibi, Anayasanın uygulanması değil, Anayasanın uygulanmaması neden olmuştur. Suçlu, Anayasa değil; suçlu, Anayasayı uygulamayanlardır. Anayasa kendi doğrutusunda olan her

şeye açık ve elverişli, olmayana kapalıdır. Anayasamızda özgürlüklerin geniş bir üs-tesi çizilmiştir; temel hak ve özgürlükler, sosyal ve iktisadi haklar, siyasi haklar ve özgürlükler listesi Anayasada net bir şekilde dile getirilmiştir. İktidarın en büyük sıkıntısı, Anayasada sıralanan bu haklarla çatışması olmuştur. Temel hak ve özgürlükleri, sosyal ve iktisadi hakları, siyasi hak ve özgürlüklerle sınırlanan, kısıtlanan iktidar bunu tanımamıştır. Özel girişim, Anayasamızla kısıtlandığı halde, bunu aksine yorumlayıp özel girişimin alabildiğine serbest olduğu bir düşünceye dalmıştır. Sosyal devlet anlayışı sanki bir ulufe dağıtımını söküde yorumlanmış; aslında sosyal tikanıklıkları giderici, yeni tedbirlerin, düzenin getirilmesi gerekiyordu.

Milliyetçi Cephe iktidarı sınır tanımama hastalığına tutuldu. Anayasanın kendisine kapadığı kapılan açık gördüğü, vatandaşa açtığı kapılan kapama yoluna gitti. Her kapalı kapıyı zorlamada da olaylar çıktı, sonuç olarak yargı organlarıyla, TRT ile, özerk üniversite ile, gençlikle, ilerici kuruluşlarla devamlı çatışma haline düştü.

Yanıldıkları bir nokta vardı. Devlet ile partiyi birbirine katar duruma girdiler. Devlet hepimizin, parti ise ancak mensup olduğu insanların topluluğudur. O halde Devlet ile parti ayrılığı üzerinde durmak lâzım.

Milliyetçi Hareket Partisi sözcüsü gensoru görüşmeleri sırasında şöyle bir söz sarf etti; “Militanları bakanlıklara yerleştirdiğimiz söyleniyor. Bunlar Çin’den mi, bunlar Rusya’dan mı, bunlar Yunanistan’dan mı geldi?” dediler. Aslında bu ucuz demagojiye girmek lazım. Kendilerine şu sorulabilir; “Yerinden oynattığınız kişiler Çin’den mi gelmiştir, Rusya’dan mı gelmiştir. Yunanistan’dan mı gelmiştir?”...

Demek ki, sorun bu değil. Sorunun esas gerçek yönü şudur: Anayasamızın 58’nci maddesinde, “Her Türk, kamu hizmetine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiç bir ayırım yapılmaz” hükmü vardır. Halbuki, görülen oydu ki, gerek Milliyetçi Hareket Partisinde, gerekse Milli Selâmet Partisinde Devleti görüş doğrultusuna çekme özlemleri vardı. Bu görüş doğrultusuna çekmenin somut belirtisi, Milliyetçi Hareket Partisinin hâkim olduğu bakanlıklarda Ülkü Ocaklarına kayıtlı olan kişilerden başkasına işe alınma şansı tanınmıyordu. Halbuki Anayasanın öngördüğü bir partiye kayıt şartı değil, hizmete alınmada ödevin gerektirdiği niteliklere sahip olma şartı idi. Bu haliyle Anayasa suçu işler duruma girmişlerdir.

Sayın Başkan, Sayın üyeler;

Bu Mecliste ve Senatoda herkes faşizmin de, komünizmin de karşısında olduğunu söyler. Geçen devredeki toplantılarda Sayın Başbakan da bunu nitelediler. Mesele, konuya lafla değil, somut olarak eğilmektir,

Faşizm savaş ve kapitalizmin ilişkili olduğu bir sistemdir. Savaşın tahrip ettiği, yok ettiği ortamlarda kapitalizmin ücret dengesizliklerinin, ücret adaletsizliklerinin ortaya koyduğu çöküş dönemlerinde gelir. Her derde deva bir antikapitalist düşünce olarak ortaya atılır. Güçlü devlet fikrine dayandırılır. Tutarlı doktrini yoktur. Ülke şartlarına göre bir demogojisi vardır. İktidarı ele geçirme savaşı devlete hâkimdir. Devleti çökertme önde gelir. En iyi yol, Anayasaya saygılı görünüp halkı uyutma yoludur. Parti - devlet bütünleşmesi, devlet hizmetinde bir sivil milis, en

kuvvetli olan haklı, şiddet ahlakidir gibi demokratik ve insan haklarına dayanmayan düşüncelerden kaynaklanır ve kendilerine has bir milliyetçilik de ortaya atarlar.

Çıkar düşüncesi, din ve mezhep ayrılıkları, fanatik düşüncelerden kaynaklanıp milleti düşman kamplara ayrıldığı, okullarında, sokaklarında cinayet mangalarının kol gezdiği, insanların kurşunlandığı eğitim müesseselerinin kapalı olduğu, iç barışın yıkıldığı, demokrasinin çöktüğü ortamda millet sevgisinden, milliyetçilikten bahsetmek Türk halkına en büyük hakaret olur.

Kısaca ekonomik duruma değinmek isterim: Anayasanın öngördüğü, dayandığı planlı kalkınma ilkesi temelden reddedilmiştir. Ortak Pazarla ilişkilerimiz hiç de iyi değildir. Avrupa'nın Kuzeyi sanayi bölgeleri de ileri teknoloji, sermaye birikimi olurken, Güney kesiminde ziraata dayalı geri teknoloji olan memleketlerde sıkıntılar vardır. Türkiye, bu sıkıntılı halkanın en bedbahtını teşkil etmektedir. İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan sıkıntı içerisinde. Bu nedenle buralardaki demokrasi-lere kırılabilir, çökebilir demokrasi diyorlar. Türkiye, ayrıca bunların da son derece gerisinde tutulmak suretiyle ekonomisi çok kötü duruma itilmiştir. Ödemeler dengesi çok bozuktur. İkinci Beş Yıllık Plan devresinde beş yıl içerisinde açık 3 milyar iken, bu yılki açık sadece 4 milyar bulmaktadır. 5 yıllık açığın üzerinde bir açık tek yılda tahakkuk etmektedir. 1974 yılında ihracatımız 1,5 milyar dolar iken, aradan 4 yıl geçmesine rağmen hâlâ ihracatımız 1,6 milyar dolar civarındadır. 1970 yılında akaryakıtta ödediğimiz para 66 milyon dolarken, bugün akaryakıtta 1977 yılı olarak ödediğimiz para 1,6 milyar dolardır. Türkiye'nin ihracatının tam karşılığı sadece akaryakıtta gitmektedir.

Sanayi, ulaşım, yakıt tamamıyla akaryakıtı dayalı, petrol aramalarının hızlanması, kömür, linyit ocaklarının işletilmesi, bu arada Doğu Karadeniz Bölgesinde ne kömür yatağı, ne linyit yatağı da bulunmadığı göz önünde tutularak, Sovyet yardımından alınmakta olan para ile biran evvel Doğu Karadeniz kesiminde rafinerinin kurulmasını bugünkü Hükümetten beklemekteyiz. Bu arada, geçmiş hükümetlerde devamlı surette vaat edilip bir türlü çözüme bağlanmayan Hopa hudut yolunun da açılmasını öncelikle istemekteyiz.

BAŞKAN — Müddetiniz doldu Sayın Güven, bitirmenizi rica edeceğim.

HASAN GÜVEN (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Enflasyonla ciddi mücadele yapılması gereklidir. Kapitalist üretim biçiminde en etkin sermaye birikimi aracıdır. Tipik bir sermaye vergisidir. OECD ülkelerinde en çok hayat pahalılığının olduğu yer Türkiye'dir. 1977 yılı Ekim ayı itibarıyla yıllık fiyat artışları % 36'yı bulmuştur.

İstihdam sorunu, Türkiye'nin en büyük sorunlarının başında gelmektedir. Bugün şehirlerde 2.100.000 kişi işsizdir. Bugün köylerde 8,5 milyon gizli işsiz vardır. Bu sorunun çözülmesinde, bilhassa 5 milyonluk orman köylerinin bulunduğu kesimde en azından her evde işsiz olan bir kişiye orman bölgelerinde çalışmak suretiyle iş verildiği takdirde, uzmanlardan edindiğimiz bilgiler sonucu 4 - 5 yıl içinde sağlanacak gelir bu gideri karşılayacaktır.

Keza Toprak Reformu bölgelerinde uygulama, altyapı tesisleri işlerinde, oradaki işsiz insanlara asgari ölçüde iş verilmesi suretiyle sağlanacak gelir de bunların giderini kısa devrede karşılayacak durumdadır.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güven.

HASAN GÜVEN (Devamla) — Sanayide emeği yoğun teknolojiye çevirmek gereklidir. Sayın Başkan, sözlerimi bağlıyorum.

Devletin ve demokrasinin çökmekte olduğu ortamdayız. Ekonomik anarşiye de, siyasi anarşiye de son verecek etkin önlemleri bekliyoruz. İç barış sağlanmalıdır. Gülmeye, birbirimizi sevmeye hasretiz. Kaderde, kıvançta, tasada ortak topluma yönelmeliyiz. Kavganın yerini barış ve kardeşlik, ıkkelliğın yerini uygarlık, cehaletin yerini bilinçlenme, bağnazlığın yerini hoşgörü ve akıl, ikiyüzlülüğün yerini sevgi; iktidar - muhalefet ilişkilerinde olumsuz çatışmalar değil, olumlu diyaloglar kurup, ekonomi ve sosyal yönden ileri, uygar, güçlü Türkiye'nin hep birlikte yaratıcısı olalım, Yeni Hükümete içtenlikle başarılar dilerim.

Saygılarımla. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın Demirayak, buyurunuz.

Yeterlik önergesi gelmiştir. Ancak, lehte başladığımız için, sekizinci sırada aleyhte Sayın Ahmet Remzi Hatip olduğu için, ona olanak sağlamak üzere Sadettin Demirayak'tan sonra yeterlik önergesini oylayacağım. Kabul edildiği takdirde son sözü Sayın Hatip'e vereceğim.

Buyurunuz.

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Perşembe günü Senatamızda Başbakanımız Bülent Ecevit tarafından okunan Hükümet programım coşku ile dinledik. Muhalefette görev yapmanın acemiliği içinde bulunanlar, kendilerine halkın verdiği temsilcilik görevim bırakarak bu salonu terk edip gitmişlerdi.

Bu program her şeyden önce insanı esas almış bulunmaktadır. Doğum yapacak olan kadından, suça itilen çocukların ruhsal durumlarına göre karar verebilecek çocuk mahkemelerine, düşünce aykırılıklarına rağmen barış ve özgürlük içinde yaşayabilen kuşaklar yetiştirebilmek, sağlıklı bir yaşam, insanın insanı sevebileceği bir ortam, namuslu bir vergi sistemi, tasarruf ve sosyal güvenlik kurumları, bunun ötesinde yarınları emin olarak bakabilmek...

Mayınlı sınır tarlaları değil, başak vermiş buğday tarlaları; hayal değil gerçek İYAK ve MEYAK kurumları; Devlet Güvenlik Mahkemeleri değil, çocuk mahkemeleri, bölücülük değil, birleştirici ve barıştırmacı bir yönetim; güvencenin, taşınan silahla değil, devlette aranacağı bir yönetim... İnsanca, hakça bir düzenin programı bu.

Türk toplumunun huzurunun sağlanmasında, ideolojik düşünceler ne olursa olsun suç işleyenlerin üzerine, yuvalarına acımasızca gidecek yönetime kavuşacağız artık. Ekonomik darboğazdan köklü ve isabetli kararlarla çıkma olanağı sağlanacaktır bu yönetimde; palyatif tedbirle değil.

Türkiye’imizde ismini kanunlardan alan üç tane kuruluş bulunmaktadır; Cumhurbaşkanlığı, Cumhuriyet Senatosu, Cumhuriyet Savcılığı. Durum bu iken, 2’nci MC’nin ismini “Cumhuriyet Hükümeti” koydular; kanundan içtüzüklerden ayrı olarak. Mahalli seçimler sonrası bu Hükümet 218 milletvekili ile azınlık Hükümeti durumuna düşünce, istifasını vermesi gerekirken veya doğrudan doğruya güvenoyu istemesi gerekirken, CHP sinin gensoru önergesi vermesini beklediler.

Gensoru sonunda milletvekillerinin oylarıyla düşüp giderken bir de, “Bunalım başladı” dediler. Aslında bunalım yaratan Milliyetçi Cephe düşürülmüştü. Bunalım da bitmişti. Gensoru ile düşürülen bu Hükümet halkın temsilcileri olan milletvekillerinin oylan ile değil de benim kasaba halkımın oyları ile düşürülse idi, kasaba halkı bunların arkasından teneke çalardı. Cephe kurmak hastalığından kurtulamayanlar 33 aydır halkın anasını ağlatmışlardı. Şimdi de 33 aydır ağlattıklarını güldürmek için “Müşterek Milliyetçi Muhalefet Cephesi” kurdular. Hayırlı olsun kendilerine.

İşte Türk Ulusunu bu şekilde cephelere bölenler karşısına 11 kişi çıktı. 12 Haziran günü ettikleri yemine sadık kalarak bu Hükümetin kurulmasını sağlamışlardır. Türkiye’nin bir Lübnan olmasını önlemişlerdir. Bu asil davranışlarını kutlamak gerekir.

Cephe kuran sahte milliyetçiler içinde zaman geldi, “Ben Arap milliyetçisiyim” diyen oldu.

Bu Hükümet dönemi gerçek milliyetçilik dönemi olacaktır; 1974 yılında Kıbrıs’ta gösterdiği gibi, afyon tarlasında gösterdiği gibi, Ege Denizinde gösterdiği gibi... Dün gerçek milliyetçiliğimizi bu şekilde göstermiştik. Bugün ATAŞ rafinerisinde gösteriyoruz. Bu Hükümetin Bakanı verdiği emir üzerine Devlete olan saygınlığı kazandırdı. Akdeniz’de seyreden tankerin yönü değiştirilerek Mersin’e getiriliyor. Bizler bu davranışı sömürge milliyetçilerinden bekleyemeyiz.

Sayın Üyeler;

Bu Hükümet döneminde artık, yeğenler sahte mobilyaları yurt dışına sevk edemeyeceklerdir. Kardeşler, özel teşebbüs mensuplarını dolandıramayacaklardır. Bakan oğulları imtihansız Ticaret Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğüne atanmayacaklardır. Bakan damatları, yüksek ücretlerle Çukobirlik Genel Müdür Yardımcılığına atanamayacaktır. Müsteşar makam şoförleri Londra’ya memur olarak atanamayacaktır. Irza geçmekten mahkûm olan imamlar genel müdür yardımcısı olamayacaklardır. Sivil rütbeli kişiler genç yaşlarında müsteşarlık mevkilerine getirilmeyecektir. İlkokul öğretmenleri Tekel Bakanlığının İçki Fabrikası İmalat Müdürlüğüne getirilemeyecektir. Milli Eğitim Bakanlığının Genel müdürlükleri, hırsızlık yapan, menfaat karşılığı tayinler yapan kimseler tarafından doldurulamayacaktır. Ülkü Ocaklarına yurt dışından araç temini için Gümrük Tekel Bakanlığının özel tebliğleri Resmi Gazetede yayınlanmayacaktır.

Bu Hükümetin içinde Rusya’nın Bakü iline öğretmen ataması yapacak bir Milli Eğitim Bakanı bulunmayacaktır. Bir yakınının tayini için uğraşan köy muhtarına öğretmen tayin eden bir Milli Eğitim Bakanı bulunmayacaktır. Marangoz okulundan mezun olan kimseyi adalet mekanizmasının ne olduğunu sadece Türk filmle-

rinde görmüş olmasına rağmen, Adalet Bakanlığında yüksek ücretlerle müşavirliğe alacak bir Bakan bulunmayacaktır.

Sayın Üyeler;

Bu Hükümet döneminde, Ticaret Bakanlığının bodrum katı silahlı eşkıyaların barınağı olmayacaktır. Uluslararası görüşmelerde ne masaya yumruk vuran bir Başbakan, ne de takla atan bir Başbakan görmeyeceğiz artık.

Bu Hükümetin içinde oyuncakçı dükkânından alınmış oyuncak fabrikası tank ve topları eteğine doldurup da Konya Ovasında buğday eker gibi sahte fabrika temeli atacak bakanları görmeyeceğiz artık.

Bu Hükümetin içinde, üç yıllık kaymakamı Lizbon'da bakanın hanımının eşyalarını taşıdı diye büyük şehirlerden birine Emniyet Müdürü yapacak bir İçişleri Bakanını göremeyeceğiz. İdari işlerin ne olduğunu bilmeyen mühendis arkadaşlarını İçişleri Bakanlığının Müşavirliğine yüksek ücretlerle atayan bir İçişleri Bakanı görmüyoruz.

Yabancı dil bilmeyen ortaokul mezunu memurlar, köy öğretmenleri, öğrenciler Ticaret Bakanlığının Münih'teki, Bern'deki Ticaret Müşavirliklerine atayacak Bakanlar bu Hükümette kalmamıştır artık.

Sayın Üyeler;

Bu Hükümeti, Türk Ulusunun içte ve dışta itibarım, saygınlığını kazandıracığına inandığımız ve güvendiğimiz içindir ki, başarılar diliyor ve kutluyoruz.

Saygılarımla. *(CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri, yedi Sayın üye konuşmuştur. Sekizinci sırada aleyhte Sayın Ahmet Remzi Hatip söz almıştır. Son sözün Sayın Hatip'e vereceğim.

Ancak, yeterlik önergesi vardır. Sayın Hatip'in konuşması geçerli olmak üzere yeterlik önergesini okutup oylarınıza sunacağım.

Sayın Başkanlığa

Hükümet programı üzerinde yapılan konuşmalarla aydınlanmış bulunuyoruz.

Müzakere ve konuşmanın kifayetinün Yüksek Senatonun takdirine arzını saygı ile istirham ederim.

Kastamonu Senatörü Mehmet Seydibeyoğlu

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Yeterlik aleyhinde Sayın Ucuza, buyurunuz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Evvla bir hususu Yüce Heyetinize hatırlatmak isterim. Şahsı adına söz alan arkadaşlarımızın konuşmalarının 10 dakikaya indirilmesine dair önerge işleme konulduğu zaman, hatırlarsınız, Sayın Başkanımız 15 arkadaşımızın söz aldığı ve böylece 10 dakikaya indirildiği takdirde bütün arkadaşlarımıza konuşma imkânı

doğacağım söylediler. Ben de oturduğum yerden, “15 arkadaşın konuşması şartı ile 10 dakikaya indirilmesine taraftarız” dedim.

Şimdi görüyoruz ki, yeterlik önergesi gelmiştir. Sayın Başkan da bunu işleme koymaya kararlıdır.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Tüzük hükmü gereği.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım;

Saat 15.00’ten beri devam eden ve 5 saati geçen müzakereler sırasında bu kürsüye gelen birçok hatip geçen 33 ay bu memlekete hizmet eden Hükümetin tutumunu yere yere bu zabıtları doldurdu. İzin verirsiniz ve önergeyi oylamazsanız, size gerçekleri dile getirmek için hiç olmazsa 10 dakikalık bir imkândan istifade ederek Yüce Cumhuriyet Senatosunun tarihe geçecek zabıtlarını hiç olmazsa insaf içinde meydana getirelim.

Kifayet önergesini lütfen oylamayınız ki, bu memleketi bu anarşi ortamına getiren kirli ellerin kim olduğunu bir defa daha tespit etmenin imkânına kavuşalım.

Kurulmuş olan Hükümetin, geçmişteki Hükümet ile yapılan mukayesesi için burada itham edilmiş olan arkadaşlarımızın hakkını korumuş olalım. Gelip burada her şeyi isnat, her şeyi iftira, her şeyi tezvir metodu ile yürütecek, sonra da bizim konuşma hakkımıza imkân vermeyeceksiniz... Bu, Yüce Senatonun adaletine sığmaz sevgili arkadaşlarım.

Zannediyorum konuşmasını yapacak daha geride 4-5 arkadaşımız kalmıştır. Saat 21’i geçmekte; sabaha kadar da bu memleketin meseleleri üzerinde durmak bizim görevimizdir. Mademki kurulup gelen Hükümet bu memlekette anarşiyi ortadan kaldıracığına söz veriyor, gelin bu kifayet önergesini oylamayınız ki, kendilerine gereken tedbiri muhalefetin ciddiyeti içerisinde biz de söyleme imkânını bulalım.

Değerli arkadaşlarım;

Ciddi meselelerle karşı karşıya olduğumuzu söylüyoruz. O halde ciddi meseleler üzerinde ciddiyetle duralım. Duralım; Anayasanın karşısında kimin olduğunu görelim, Cumhuriyete saldıranların kim olduğunu, kimden himaye gördüğünü burada dile getirelim, değerli arkadaşlarım.

Onun için sizden istirham ediyorum, lütfen geriye kalan 4-5 arkadaşın konuşma imkânı veriniz ki, Yüce Senatonun ciddiyeti ile bağdaşmış olsun, Hükümetin programı böylece müzakere edilerek neticeye bağlansın.

Teşekkür ederim. *(AP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim, Sayın Ucuza.

Sayın Ucuza’nın Başkanlığın tutumu ile ilgili konuşmasının bir kısmının doğruluk yönü vardır. Diğer kısımlar Başkanı ilgilendirmiyor.

Gerçekten kişisel konuşmalara geçmeden önce müddet sınırlanmasını talep ettim ve 15 üyenin sırada olduğunu söyledim; ancak 15 Sayın üyenin mutlaka konuşacağı garantisini veremedim, veremezdim, çünkü, İçtüzüğün 56’ncı maddesi bana

böyle bir yetkiyi vermez. İttüzüğün 56'ncı maddesine göre lehte, aleyhte ve üzerinde iki Sayın üye konuştuğundan sonra yeterlik önergesi verilir, aleyhte bir kişi konuşur ve Genel Kurulun oylarına sunulur... Böylece ben önerge geldikten sonra onu oylamaya mecburum. Her hangi bir takdir hakkımı kullanmakta mezun değilim.

Çok büyük bir demokratik anlayış içindeyim. Görüyorsunuz ki, mecbur olmadığım halde, ben Başkanlık hakkımı ve yetkimi kullanarak, son sözü aleyhte kullanmayı da Başkanlığın bir hakkı olarak kullanarak yeterlik önergesini sırada bulunan ve aleyhte konuşacak olan üyeye tahsis etmek ve böylece geçerli olmak üzere yeterlik önergesini şartlı olarak oylarınıza sunuyorum. Böylesine bir anlayışın içindeyim.

Mecburum Sayın Ucuzal, her hangi bir görüşme açılmaz. Yeterlik önergesinden sonra; ancak ve kesin surette aleyhte konuşulur ve oylamaya geçilir.

Sayın Remzi Hatip'in son sözü söyleme hakkı saklı olmak üzere yeterlik önergesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 27 oya karşı 48 oyla yeterlik kabul edilmiştir.

Sayın Hatip'ten sonra Sayın Başbakan konuşacak ve yapılan konuşmalara cevap vereceklerdir.

Buyurun Sayın Hatip. Sizin de 10 dakika konuşma süreniz var.

AHMET REMZİ HATİP (Konya) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Sayın Ecevit Hükümetinin Programı üzerindeki şahsi görüşlerimizi bir Milli Selâmet Partili senatör olarak ifade etmeye çalışacağım.

Program üzerindeki görüşlerimizi diyorum; çünkü programın içerisindekileri müzakerede fayda mütalaa ve mülahaza etmemekteyiz. Şöyle ki;

Önce Hükümetin teşekkül sebebi, demokrasi dışı, Parlamento adap ve ananelerine uymayan birtakım tertiplere dayanmaktadır.

Mahalli seçimleri takiben, Millet Meclisi ve seçmen ekseriyetine dayanan Hükümetin ortağı bir partiden 11 üyenin istifası sağlanmıştır. Arkasından Cumhuriyet Halk Partisi, uzun süredir kendisini namzet gördüğü Hükümete hemen talip çıkmıştır.

Gensoru müessesesini ağır ithamlara maruz kıldığı Hükümete müdafaa imkânı ve hakkı tanımadan ve sadece onu düşürmek gayesiyle çalıştırıp, en nazik dönemde Hükümet buhranı çıkarmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi bundan sonra, önceden yaptığı vaat ve pazarlıklar sayesinde Meclis ekseriyetim temin ettiği garantisiyle Çankaya'dan Hükümet kurma görevini almıştır.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Siz nereden aldınız, Amerika'dan mı aldınız?

AHMET REMZİ HATİP (Devamla) — İkinci olarak, Hükümet yapısı dejene edilmiştir. Bakanlıkların adedi kamu yararı, millete yapılacak hizmetlerin daha verimli şekiller ve usuller içerisinde yürütülmesi ölçüsüne göre değil, türlü yollarla temin edilmiş iştirakçi milletvekillerine birer koltuk imal edebilmek için artırılmıştır.

Daha altı ay evvel yaptığı denemede adedi 29 olarak onaylanmış Bakanlar Kurulu, bu kadar kısa zamanda Devlet bünyesinde ve kamu hizmetlerinin hacminde ne gibi değişiklik olmuştur ki, Halk Partisince 35'e çıkarılmıştır?

Görülen, işe adam değil, adama iş bulma hastalığı bulaştırılan Devlet dairelerinin keyfi ve indi bir tarzda politikaya alet edilmeye başlanmasıdır. Demokratik ülkelerin hiçbirinde emsaline rastlanmayan yeni bir Hükümet şekli ortaya çıkmıştır. Partilerarası rekabetin ve kıskançlığın doğurduğu iktidar olmak için hemen her yolu mubah sayan, kamu yararını, millî menfaatleri dikkate almayan bir Hükümet modeli.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Alıştınız her zaman 20 kişiyle Hükümette kalmaya.

AHMET REMZİ HATİP (Devamla) — Azınlığın, politik tertip ve kombinezonlarla Hükümete getirilmesi metodunun oluşturduğu bir tip. 13 başlı, 35 ayaklı konfederatif veya kontonal bir Hükümet, takdirlerinize arz ediyorum.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Alıştınız her zaman iktidar olmaya.

AHMET REMZİ HATİP (Devamla) — Devletimizi ve demokrasimizi tahribe yönelen, bu tutum ve davranışa göz yumulduğu takdirde, giderek rakip partilerden transfer edilecek üye sayısına göre değişen, 50 veya 100 üyeli Bakanlar Kurullarıyla karşılaşmamız ihtimali mevcuttur.

Bu Bakan enflasyonuna bir “Dur” diyecek, bakanlıkların sayısını hizmet esasına ve ciddi ölçülere bağlayacak, Devlet Hazinesini israftan koruyacak Bakan, muhakkak Yüce Meclislerdir. Parlamenterlerimizin itibarıyla da yakından ilgili bu transferlerde, futbol takımlarındaki tavizkâr usullere mani olucu esasları Meclislerimiz getirmelidir.

Üçüncü olarak; Hükümet destekçilerine rağmen, bir Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetidir. Cumhuriyet Halk Partisinin temsil ettiği solcu görüş, milletin çözüm bekleyen meselelerini temelden halledemez. Zihniyet, Halk Partisinin sol zihniyeti olduğu için, yapılacak icraat da tamamen Halk Partisine ait olacaktır. Sonucundan da yine bu parti mesul olacaktır.

Esasen, Hükümetin anayapısı, Halk Partisi harcı ile dökülmekte olan bir beton inşaat gibidir. Bu sebeple, kalıp olarak kullanılan tahtalar misali, destekçi bakanlar bilahare hurdaya ayrılacaklardır.

Sol zihniyetin meydana getireceği yapının temelinde bereketsizlik yattığından, böyle bir idarenin başa geçmesiyle devam eden anarşinin artması, kıtlık, yokluk, darlık ve kuyruklara şahit olunacaktır. Milletin endişeyle beklediği sadece bu kuyruklardır. Merak konusu olan, millete acaba hangi kuyruk ilk olarak sunulacaktır...

Vazifeyi devraldıklarından bu yana geçen müddet zarfında asayiş nasıl sağlanacak, öğretim özgürlüğü için ne yapılacak, iktisadi dar boğazlar nasıl giderilecek, döviz sıkıntısı, iş hayatının durması nasıl önlenecek? Bu konularda müşahhas, inandırıcı çareler üzerinde tek söz duymadık. Çare diye, tedbir diye âdeta, her umum müdürün başına ayrı bir bakan ortaya kondu o kadar. Lafla peynir gemisi yürümez; ama Devlet gemisi yürür zannediliyor.

50 milyar açık verir diye ilan ettikleri 1978 bütçesinin, 260 milyara bağlanmış yekûnu, şimdi Halk Partisinin elinde milyarlar ilavesiyle hazırlanıyor.

Daha Hükümet Programı okunmadan, memur katsayılarının 12'den 17'ye çıkarılacağı duyuruluyor. Bunun yanı sıra, ev hanımlarının da sigortaya bağlanacağından söz ediliyor. Bu ve benzerleri için, bütçede karşılık bulunamayacağına göre, görülmeyen açıklar, yüz milyarları geride bırakacaktır.

Esasen, Cumhuriyet Halk Partisi, kendi dışından milletvekillerine vaatlerde bulunarak, kurduğu Hükümetini, yine vaatlerle ayakta tutmak istemektedir. İktidarda sürekli kalacağını kestiremediği içindir ki, sorumsuzca savurganlık kapılarını, programdaki iddialarına rağmen, kendileri aralamaktadırlar.

Çok muhterem arkadaşlarım;

Aziz milletimiz, görev Sayın Ecevit'e tevdi edildiğinden bugüne, kurt masalları misali Waldheim ile meşgul edildi. Günlerce devam eden gizli görüşmelerde neler konuşuldu? Kapalı kapılar arkasında bu zata neler vaat edildi ki, Türkiye'den bu kadar memnun ve sevinçle ayrıldı, gitti?

Kıbrıs Rum kesiminde, Yunanistan'da ve Amerika'da aynı sevinç çılgınlıkları ve memnuniyet ifadeleri sarf ediliyor. Bizim dışımızda bütün dünya bayram ediyor. Kıbrıs sorununun halledilmesinin gün meselesi olduğu müjdeleniyor. Türkiye'ye Amerikan Senatosunun vereceği bahşışlerden söz ediliyor. Sayın Ecevit, Yüce Meclislere bu en hayati mevzuda programındaki bir paragrafık, üstü kapalı Kıbrıs politikasından başka bir izahat vermekten neden kaçmıyordu?

Kendisini bu görüşmeler hakkında Senatoda izahat vermeye davet ediyoruz.

Millet Meclisinden güvenoyu bekleyen bu Hükümeti, teşekkür sebebi, yapısı, sol zihniyeti bir Halk Partisi Hükümeti oluşu sebebiyle tasvip etmiyoruz; ama yıllardan beri, malum iç ve dış çevreler, bazı tekелci sermaye sahipleri, basının belli bir kesimi tarafından şişirilen Halk Partisi balonunun sönməsi bakımından bu deneme faydalı olacaktır kanaatindeyiz.

Halk Partisi, "Biz artık yeni Cumhuriyet Halk Partisiyiz. Düzen değiştireceğiz" diye ortaya çıktı. Soldaki oyların tamamına talip oldu. Düzeni değiştirmek ya kaunun ile olur ya hükümet olursanız, programla.

Şimdiye kadar Halk Partisinin düzen değiştiren kanun teklifleri getirdiği görülmemiştir. Meclislere takdim ettiği programlar da ortadadır. Şikâyetçi olduğu düzenin yerine koyacağı "Ak günleri" hazırlayan plan, program ve projeleri görmiyoruz. Ecevit Hükümetlerinin programlarında gözlerimiz, "Her kanun üstünde doğa kanununu vardır. Toprak işleyen su kullananındır" gibi sloganları aradı. Bu program da diğerleri gibi klasik, alışılmış bir Hükümet programının ötesinde bir özellik göstermemekte, düzen değiştirmek yerine statükocu bir manzara arz etmektedir. Bu haliyle Halk Partisi hakkında şu halde iki durum ortaya çıkıyor: Ya mevcut düzenden razıdır, memnundur; böylece kendi seçmenlerini, özellikle bütün aşırı uçta olanları oyalamaktadır. Gayesi, sadece Hükümet olmaktır yahut munis görünmeyi tercih etmektedir. Böylece, kendisini Hükümete getirmek için bulduğu destekleri muhafaza etmek mümkün olacaktır hesabındadır. Esas gayesi, Cumhuri-

yet Halk Partisini tutan ekstrem fikir sahiplerinin istediklerini yerine getirmektir. Her iki halde de samimiyet yoktur.

BAŞKAN — Sayın hatip, bir dakikanız var efendim.

AHMET REMZİ HATİP (Devamla) — Bugün Cumhuriyet Halk Partisinden soldakileri, hem kendi cephesine celbettği destekçilerine şirin görünmek çabalarıyla millet ve Parlamento önünde samimiyetini yitirmiş duruma düşmüştür. Nitekim, istismar konusu yapmakta bulunduğu köylü - işçi sınıfı taraftan olduğu aldatmacası devam ederken iç ve dış sermaye ve kredi çevreleri, milletimizin ekonomik bağımsızlık ve kalkınma savaşı mahiyetinde olan ve Milli Selâmet Partisi tarafından başlatılıp başarıyla cesaretle sürdürülen hakiki kalkınma ve ağır sanayi hamlelerini durdurtmak üzere bu üçüncü harekâta da bula bula kendilerine hizmet ettirmek üzere sömürüye karşı olduğunu iddia eden Halk Partisini bulmuşlardır. Halk Partisi zihniyetinin idaresi uzun yıllar bu milletçe denenmiştir; millet sükutu hayale uğratılmıştır. Denenmiş, denenmez; ama Cumhuriyet Halk Partisinin çok şişirilmiş balonun bir an önce patlaması İçin biraz havalanması gerekmektedir. Herhangi bir hal olursa, Hükümeti 1974'te olduğu gibi terk etmemesi, icra görevinin devamını teminini ve emaneti yeni sahibine ve ehline devretmek üzere görevde kalma garantisini destekçi bakanlar şimdiden Halk Partisinden istemek durumundadırlar, tavsiye ederiz.

BAŞKAN — Sayın Hatip, müddetiniz doldu.

AHMET REMZİ HATİP (Devamla) — Son söz olarak muhterem Başkan, programda gördüğümüz bazı müspet hususları kaydetmek isterim:

Programda şöyle yazıyor; “Gençlerimizin arasında kardeşliğin yerleşeceği, sevginin yeşereceği bir ortam gerçekleştirmek... İnanç özgürlüğü kişinin kutsal ve dokunulmaz hakkıdır. Demokrasinin düşünce özgürlüğü kadar ayrılmaz parçasıdır. Türk Milletinin din anlayışı gelişmeye ve her alanda ilerlemeye, toplumun bütünlüğünü ve manevi gücünü koruyacak destek olacak bir etkindir” gibi inanç ve fikir hürriyeti vaatlerine ve “Türkiye’nin ileri bir sanayi ülkesi durumuna getirilmesi altyapı geliştirilmesi döviz açığını hızla azaltmayı amaçlar biçimde yatırımlara yeni öncelikler verilecektir. Yüzüstü bırakılmış bulunan yatırımları sonuçlandırırken, geleceğe dönük hızlı ve sağlıklı sanayileşme hareketini de gerçekçi bir şekilde başlatmış olacağız” gibi sanayiinin geliştirilmesi vaatleri tutulduğu takdirde, Milli Selâmet Partisinin başlattığı manevi ve ahlâki kalkınma esasları, plan - projesi yok denilen büyük anayarıtımlar olduğu için, Hükümet çalışmalarını desteklemekten büyük bir zevk duyacağız.

Şunu da ifade ermeden geçemeyeceğim: Bu kürsüden müdafaasız kimseler aleyhine konuşmak, burada olmayanlar hakkında konuşmak mezmundur. Ananelerimize göre bu söylenenler doğru ise gıybettir, yanlış ise iftiradır. Niçin isim vermiyorsunuz?

SADETTİN DEMİRAYAK (Aydın) — Gazetelerde var onlar.

AHMET REMZİ HATİP (Devamla) — Niçin, bir din adamının ismini sakız gibi biriniz ötekinin ağzından alıp çiğniyorsunuz? Bu acayip bir tutumdur. Burada

mevcut Hükümete isimlerin verilmemiş olmasının söylenmesi kâfi değildir. Zabıtlara geçmek üzere bu söylenen ismin zikredilmesinde fayda vardır.

Hepinizi hürmetle selâmlarım. *(AP ve MSP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Hatip.

Buyurun Sayın Başbakan Bülent Ecevit. *(CHP, Milli Birlik Grubu ve Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Bu çok verimli görüşmelerde gerek gruplar adına yapılan konuşmalarla, gerek kişileri adına yaptıkları konuşmalarla, Sayın Senatörler yeni Hükümete ışık tuttular. Kendilerine şükranlarımı sunarım.

Milli Birlik Grubu adına, Kontenjan Grubu adına ve Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına değerli konuşmacıların Hükümetimize belirttikleri güvene lâıyk olmaya ve Hükümetimize yönelttikleri uyarıları her zaman göz önünde tutmaya çalışacağız.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Milli Birlik Grubu adına konuşan Sayın Muzaffer Yurdakuler, çok haklı olarak konuşmasında Anayasaya geniş bir yer ayırdı. Bu Hükümetin de özelliği, önemli bir özelliği Anayasal bir hükümet oluşudur. Yalnız kuruluş biçimiyle değil, programıyla da, doğrultusuyla da, amaçlarıyla da anayasal bir hükümet oluşudur, bu Hükümetin önemli bir özelliği.

Aslında bunun, hiç bir hükümet için, bir özellik olmaması gerekirdi. Bütün hükümetler için ortak nokta, ortak kural olması gerekirdi bu anlamda Anayasal hükümet olmanın; fakat ne yazık ki, öyle olamamıştır. Türkiye yıllarca Anayasaya inanmayan, yürürlükteki, milletin oylarıyla yürürlüğe girmiş Anayasa ile ters düşen, tüm Anayasal kuruluşlarla da ters düşen, hükümetlerce yönetilmiştir.

Şimdi, nihayet Türkiye’de programıyla doğrultusuyla amaçlarıyla Anayasayı benimsemiş bir Hükümet vardır. *(CHP, Milli Birlik Grubu ve Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu sıralarından alkışlar)*

Başarısızlıktan, başarısızlığa uğradıkça, “Ne yapalım, bu Anayasa ile Devlet yönetilemez” deyip Anayasayı yeren hükümetler dönemi kapanmış, “Biz bu Anayasa ile Devleti yöneteceğiz ve Devlet en iyi bu Anayasa ile yönetilir” diyenlerin Hükümeti işbaşına gelmiştir. *(CHP, Milli Birik Grubu ve Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grubu sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Hükümet, Programında anayasal düzeni egemen kılacağına söz vererek işe başlamaktadır. Anayasa dışı eylemlere, girişimlere karşı Cumhuriyeti ve özgürlükçü demokrasiyi yine Anayasanın kuralları içinde Anayasanın çizdiği demokratik hukuk devleti kuralları içinde koruyacağım söyleyen bir Hükümet bugün işbaşındadır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Anayasa bir devletin nasıl yönetileceğinin kurallarını çizer. O kuralları benimsemeyenler devlet yönetemezler. Türkiye’de yıllardır oluşan bunalımın nedeni bu-

dur. Anayasa ile çelişen, “Bu Anayasa ile Devlet yönetemem” diyen kimseler, onların hükümetleri, ilk fırsatta ellerine olanak geçse Anayasayı bütün temel kurumlarıyla birlikte değiştireceklerini açık açık söyleyenler hükümetteydi yıllarca Türkiye’ de. Türkiye’de bunalımın temel nedeni odur.

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — Değişmeye siz de katıldınız.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Üç ay sonra görüşürüz. (CHP sıralarından “Bekle, bekle” sesleri)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım;

Yıllardır hükümet olarak yönetimde bulunanlar, yalnız Anayasanın temel kurallarıyla değil, yalnız Anayasanın öngördüğü haklarla, özgürlüklerde değil, yalnız Anayasanın çalışanlara tanıdığı haklarla değil, aynı zamanda Anayasanın kurumlarıyla ters düştüler; Anayasa Mahkemesiyle ters düştüler, Danıştay’la ters düştüler, bağımsız adaleti içlerine sindirmediler, bağımsız Radyoyu, Televizyonu hazmedemediler.

Anayasa ile ters düşenler Hükümette iken ve Parlamentoda çoğunlukta iken, Anayasaya ters düşenlerin, düşen eylemlerin sokaklarda da kol gezmesinden daha doğal bir şey olmazdı. Eğer Hükümette Anayasaya ters düşenler bulunursa, Devlet yönetiminde anarşi olur. Devlet yönetiminde anarşi olduğu zaman, elbette sokakta, okulda; bir ülkenin her yerinde anarşi olur. Türkiye’de anarşinin temel nedeni buydu.

Şimdi, Hükümette, Anayasaya inananlar, yani “Devleti kurallarına göre yöneteceğini” söyleyenler bulunmaktadır. Onun için inşallah kısa zamanda bunalımın da anarşinin de sona erdiği görülecektir.

Bugünkü görüşmeler sırasında konuşan Sayın Adalet Partisi Sözcüsü, benim bundan yıllar önce söylemiş olduğum bir söze değindi; “Parlamentonun toplumdan 10 yıl geride olduğuna” dair bir söz. “Şimdi bizi biraz ileri götürse” dedi. Buna çalışacağız değerli arkadaşlarım. (CHP, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler ve Millî Birlik Grubu sıralarından alkışlar)

Kaldı ki, ben artık o sözü söylemiyorum, o sözü söyleme gereğini duymuyorum; çünkü artık bu Parlamentoda, ileri bir Anayasayı benimsemiş bir Parlamento çoğunluğu vardır; çünkü artık bu Parlamentoda, ileri bir Anayasayı benimsemiş çoğunluğun oluşturduğu bir Hükümet vardır. Özellikle, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri, bugün artık, toplumla Parlamento, toplumla iktidar bir çizgide buluşmaktadır. İşte bu buluşmadan barış doğacaktır Türkiye’ ye. (CHP, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler ve Millî Birlik Grubu sıralarından alkışlar)

İnsanlarda, bildiğiniz gibi, kişilik çelişkisi ruhsal bunalım yaratır. Yönetimde, anayasal kurallarla ve kurumlarla çelişki ise siyasal ve toplumsal bunalım yaratır. Bu çelişki ortadan kalkarken, Devlet yönetimimizde bu çelişki ortadan kalkarken, Türkiye’de siyasal ve toplumsal bunalım da sona ermiş olacaktır,

Adalet Partisinin Sayın Sözcüsü, uzun konuşmalarında, bir anlamda zevkle dinlediğimiz konuşmalarında, Hükümet Programına hiç değinmedi; Hükümetin kuruluş biçiminden yakındı. Bu Hükümetin, neden, nasıl oluşabildiğim hâlâ anla-

yamayanlar, elbette daha çok yakınacaklardır ve Sayın liderlerinin deyimiyle, daha uzun süre feryat edeceklerdir. Oysa, ülkeyi içine sürükledikleri bunalımdan, kendi Hükümetlerinin ülkeyi içine sürükledikleri bunalımdan, sadece bir hükümet değişikliğiyle, hem de demokratik bir hükümet değişikliğiyle çıkılabilmiş olması karşısında, feryat edecek yerde, oturup kalkıp şükretmeleri gerekirdi. (CHP, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler ve Milli Birlik Grubu şualarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu Hükümetin kuruluşuna olanak sağlayan eski arkadaşlarına yakışksız sözlerle, imalarla çatanlar, onların açtığı yolda ve en önce onların attığı adımla Türkiye’ye barış gelince, çocukları okula can güvenliğiyle gidebilir duruma gelince, inanıyorum ki, kendileri de o eski arkadaşlarına şükredeceklerdir.

Milletimizin büyük çoğunluğu, onların davranışını, hepsine onur katacak yönde değerlendirmektedir şimdiden. Onlar, çıkar çağrısına kulak vermediler. Onlar, kaba kuvvet tehdidinde boyun eğmediler. Onlar, kurt sesine değil, insan sesine kulak verdiler. (CHP, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler ve Milli Birlik Grubu sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İnsan sesine kulak vererek bu yola girdiler. Çıkar zirvelerini tutanların, o zirvelerden düşerken çıkardıkları feryatları değil, anaların, babaların, çocukların feryadını dinleyerek ve onların acısını, feryadını dindirebilmek için bu yola girdiler. (CHP sıralarından alkışlar)

O feryatları dindirebilme görevini ve sorumluluğunu da Hükümette bizimle birlikte yüklendiler. Elbette yükleneceklerdi. Onların bu davranışını, Hükümeti koltuktan ibaret sayanların değer ölçüleriyle ölçüp değerlendirme olanağı yoktur.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sayın bağımsız arkadaşlarımız da, Hükümeti birlikte oluşturduğumuz Cumhuriyetçi Güven Partisi de Demokratik Parti de bazı amaçlarda Cumhuriyet Halk Partisinden ayrılırlar bile, bazı acıların nedenlerini teşhiste ve bunalımın temel nedenlerini teşhiste hepimiz birleşmekteyiz; onun için bunalımdan çıkış yolunu da birlikte bulacağız. Elele bulacağız, Parlamentomuzun ve milletimizin desteği ile inşallah ülkemizi, yüce milletimizi bu bunalımdan çıkaracağız.

Adalet Partisi Sayın Sözcüsü, konuşmasında bildiğiniz gibi, uzun uzadıya Bakanlıkların, özellikle Devlet Bakanlıklarının sayısı üzerinde durdu. Ne, hangi sayıya vardığı zaman kötü bir şey olur? Bunu saptamak çok zor. Evvelce sayısı çok az olan Devlet Bakanlıkları, Birinci Cephe Hükümeti döneminde yediye çıktığında aşırı olmadı da; nedense bizim kurduğumuz Hükümet döneminde 10 olunca aşırı sayılmaya başladı. Bunlar tabii göreceli, relativ değer hükümleridir. Bu konuyu herkesin kendi takdirine bırakıyorum.

Yalnız, bir konuda değerli senatörün sözlerini bu Büyük Millet Meclisinin bir üyesi olarak çok yadırgadığımı, hele bir Grup adına söylenince çok yadırgadığımı belirtme zorunluluğunu duyuyorum.

Sayın Devlet Bakanlarına değinirken Sayın Adalet Partisi Sözcüsü “Kanunun aradığı nitelikler Devlet Bakanlarında yoktur” dedi. Bu bir Parlamento üyesinin,

herhangi bir başka Parlamento üyesi için söyleme hakkına sahip olduğu bir söz değildir. (AP sıralarından “Yok öyle şeyler” sesleri)

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Gelsin de tekzip etsin.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Basına verilen yazılı metinde aynen okudum efendim.

Bu Hükümet, Adalet Partisinin kurduğu Hükümet değildir. Onun için bu niteliklerle ilgili değer hükümleri de, değerlerin bu konuda hüküm verme yetkisinin de Adalet Partisi Grupu Sözcüsünde olmadığı bellidir. Bu çatı altında görev alan her üye, gereğinde Hükümette görev alabilecek nitelikte bir üyedir. Bunu hepimizin bu şekilde değerlendirmemiz zorunluluğu vardır. (CHP sıralarından alkışlar)

Kim Bakan olabilir, kim Bakan olmayabilir? Kendi partileri Hükümet kurarken bunu diledikleri gibi değerlendirirler. Bazen çok değerli insanlar belli koşullarda Hükümet dışında kalabilirler; bu da her zaman olabilecek bir şeydir.

Nasıl biz Sayın Delivelî'nin, Türkiye'nin ikinci büyük partisinin Hükümet Programı görüşmelerinde o partinin sözcülüğünü yapacak nitelikte olup olmadığını takdir etme hakkına sahip değilsek, bizim kurduğumuz Hükümette de kim üye olabilir, kim üye olamaz; Hükümet dışındaki partiler bu konuda bir takdir yetkisine herhalde kabul ederler ki sahip değildirler.

Adalet Partisi Sayın Sözcüsü bir hayli yakışıklı sözlerle âdeta kışkırtıcılık yapmaya çalışarak, bazı Sayın Hükümet Üyelerinin görevlerini küçümsemeye kalkıştı ve o şekilde Hükümete bir nifak tohumu, bazı nifak tohumları serpebileceğim sandı. Örneğin, dedi ki, “Başbakan Yardımcısı Sayın Profesör Turhan Feyzioğlu'na sadece Kıbrıs İşleri Koordinasyonunu ve Sosyal İşler Koordinasyonunu vermek, onu küçük düşürür” Oysa bildiğim kadar, (Kendisine de sordu biraz evvel doğruladı) Birinci Cephe Hükümetinde Sayın Feyzioğlu'nun görevi bunlardı ve sadece bunlardı ve belki de garip bir rastlantı Sayın Delivelî'nin o Birinci Cephe Hükümetinin başarılarıyla ilgili olarak verdiği bütün örneklerde Sayın Feyzioğlu'nun görev alanına giren konularla ilgiliydi, sosyal işler ve Kıbrıs işleri. (CHP sıralarından alkışlar)

Bu ayrıntılara girmem gerekmezdi; ama bunlar Türkiye'nin büyük partilerinden biri adına söylendiği için maalesef bu ayrıntılara da girme zorunluluğunu duyuyorum. Kaldı ki, Sayın Feyzioğlu'nun bu Hükümetteki görevleri, bunlara ek olarak (Kıbrıs Koordinasyonuna ve Sosyal İşlere) örneğin; TÜBİTAK' tır, Atom Enerjisi ve bunlarla bağlantılı olarak da, Türkiye'de kurumlar arası araştırma ve teknoloji oluşturma çalışmalarının koordinasyonudur. Bunu küçümseyebilir Sayın Delivelî, Konuşmasının içeriğine baktığım vakit üslubuna baktığım vakit bunu küçümseyebileceği hissi bende uyandı; ama bilmiyorum biliyorlar mı, dünyanın birçok gelişmiş ülkelerinde bilim ve teknoloji bakanlıkları vardır ve bunlar en önemli bakanlıklardır; bunların ayrıca Kıbrıs işi, sosyal işler koordinasyon görevi falan da yoktur, sadece bilim ve teknoloji işleriyle görevlidirler ve bunların zaman zaman uluslararası çok önemli toplantıları da olmaktadır.

Değerli arkadaşlarım;

Sayın Başbakan Yardımcısı Dr. Faruk Sükan'a verdiğimiz görevleri de küçümsemeye çalıştı Sayın Adalet Partisi Grup Sözcüsü, çevre sağlığı için bir Devlet Bakanlığı Başbakan Yardımcılığı yaratıldı dedi. Yine herhalde haberleri olmasa gerek, dünyanın pek çok ileri ülkesinde çevre sağlığı konusu devlet bakanlarına verilen görevler arasında bile yer almaz, çevre sağlığı ile ilgili olarak başta İngiltere olmak üzere, pek çok ileri ülkede özel, ayrı bir bakanlık vardır ve bu bakanlıkta büyük ağırlık taşıyan bir bakanlıktır; ama bu gereksinmeyi duyabilmek için Ankara'nın hava kirliliğinden sularımızın zehirlenip balık yataklarının kurumasından, birçok yerlerde tabiat örtüsünün çürümesinden ıstırap duyabilmek, kaygı duyabilmek gerekir. Biz bu ıstırapı, bu kaygıyı duyan insanların, kimselerin kurduğu bir Hükümet olarak Türkiye'de ilk kez çevre kirliliği ve çevre sağlığı sorununu da çok ciddi bir sorun olarak ele aldık.

Yıllardır bu sorunu çözmeye çalışmak, bu sorunla ilgili bir bakanlık kurmayı düşünmek veya bir Başbakan Yardımcısını, bir Devlet Bakanını görevlendirmeyi düşünmek şöyle dursun, bu sorunları göz göre göre ağırlaştırmış olanlar iktidardaydı; ama sokaklarda insan canının böylesine değersiz görüldüğü bu dönemde, kim bilir kaç milyon Türk insanının sağlığı, çevre sorununa gereken önem verilmemek için ciddi tehlikeye düşmektedir, düşmüştür. Geride bıraktığımız dönemin hükümetlerinin bu konuda bir politikası olduğunu öğrenebilmek şöyle dursun, bir çift Sözlünü işitebilmiş değiliz.

Değerli arkadaşlarım;

Kinlin neden, çocukların neden öldüğü kolay farkedilmeyebilir; ama bilmem biliyor musunuz, son zamanlarda Ankara'da çöpçüler her gün sokaklardan sayısız kuş topluyorlar, ölü kuşlar topluyorlar; hava kirliliğinden ölen kuşlar ve o kuşları zehirleyen havayı hepimiz teneffüs ediyoruz, çocuklarımız teneffüs ediyor. İşte kurduğumuz yeni Hükümet böylesine hayati ve insani soruna verdiği önemin bir belirtisi, bir kanıtı olacak bir değerli Başbakan Yardımcısını çevre sağlığı sorunlarıyla da görevlendirmiştir. Sayın arkadaşlarım,

Kaldı ki, Sayın Faruk Sükan'ın üslendiği görevler bundan ibaret de değildir, bir başka görevi daha vardır. Belki, özellikle Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Grup Sözcüsünün, Sayın Hasan Fehmi Güneş'in verdiği somut örnekler karşısında onları reddetmek şöyle dursun, başıyla tasdik eder durumda olduğunu gördüğümüz, Adalet Partisi Sayın Sözcüsü birazdan belirteceğim konuyu hiç önem vermeyebilir, o konuda şu:

Yolsuzlukları takip etmek, dosyaları deşmek. (CHP sıralarından "En önemlisi" sesleri ve alkışlar) Ve yıllardır dosyalarda tozlanan Başbakanlık Denetleme Kurulu raporlarına işlerlik kazandırmak. Çoğu kez pek isabetli olarak birtakım aksaklıklara değinen, kamu sektöründeki aksaklıklara değinen ve onların çözüm yollarını da iyi kötü gösteren Başbakanlık Denetleme Kurulu raporlarının dosyalarda tozlandığını, hemen hiçbir bakan tarafından, hiçbir kamu kuruluşunun yetkilisi tarafından zahmet edilip açılmadığını bilirsiniz. Biz bu kez o dosyaları, o raporları da açacağız. Kamu kuruluşlarındaki aksaklıkların üstüne yürüyeceğiz, yolsuzlukların üstüne

yürüyeceğiz. Sayın Deliveli'yi ilgilendirmeyebilir; ama bizi ve Türk milletini çok ilgilendirmektedir bu konu; onun için bir Başbakan Yardımcısına özel görev olarak vermiş bulunuyorum. (*CHP sıralarından alkışlar ve "Bravo" sesleri*)

Değerli arkadaşlarım;

Buradan, "Acaba tasfiyeler mi yapılacak?" sorusu akla gelebilir. Yolsuzluk yapanları gördüğümüz vakit, yasa dışı yollarla bazı yerlere gelenleri gördüğümüz vakit elbette tasfiye de yapacağız; ama biz insanları vurarak, kırarak tasfiye etmeyiz. Demin bir bakanımız geldi, izin aldı gitti. Çünkü, bir iki gün önce göreve getirdiği bir genel müdürün evine bomba atılmış, onun hatırını sormaya gitti. Biz, o türlü tasfiye yapmayacağız. Biz, demokratik hukuk devleti kuralları içinde ve insanca yöntemlerle gerçekten kendisine emanet edilen devlet kasasının ve devlet görevlerinin kutsallığını İdrak edememiş kimseler görürsek onların dosyalarını bir bir inceleyeceğiz ve demokratik hukuk devleti kuralları içinde gereğini yapacağız; Sayın Niyazi Ünsal arkadaşımın da bu konuda kaygısı olmasın.

Değerli arkadaşlarım;

Yine, bu Hükümette bir değerli Devlet Bakanı arkadaşımıza verilen bir görev, doğal afetlerle ilgili işlerin koordinasyonudur. Hepimiz yıllardır yaşıyoruz; Allah esirgesin Türkiye'min bir yerinde doğal afet oldu mu devlet ne yapacağını şaşıyor. Dünyanın her köşesinden yardım gelse de ve herkes son derecede iyi ve temiz niyetli olsa da bağlantısızlık, koordinasyonsuzluk yüzünden yardımlar ve yapılması gereken kamu hizmetleri yerine, ihtiyaç sahiplerine zamanında ve gereğince ulaşmıyor. Biz Hükümet olarak bu insani sorunu da, şimdi hükümet düzeyinde gereğince ele alma kararını vermiş bulunuyoruz ve bir Devlet Bakanı arkadaşımızı da başka işler arasında bununla görevlendirmiş bulunuyoruz.

Bizden önceki hükümetlerden hep milliyetçilik Sözlerini iştirdik, geleneklerden söz edilirdi, maneviyattan söz edilirdi; fakat bunların gereklerinin ne kadar yapıldığını, yapılmadığını millet görmektedir; fakat biz yeni görev bölümümüzde bu konunun edebiyatını yapmayan; ama bu konuyu ne kadar ciddi tuttuğumuzu gösteren kimseler olarak yeni bazı kurumlar kurmayı kararlaştırdığımızı Programımızda açıklamış bulunuyoruz.

İlk kez bu Hükümetin Programında bir Devlet kültür merkezi ve milli müze kurulması, bir Türk kültürü araştırma ve derleme kurumu kurulması ve bir düzenli Devlet Arşivi kurulması öngörülmektedir ve bunlarla da bazı bakan arkadaşlarımız ilgilendirilmiş, görevlendirilmiş bulunmaktadır.

Bundan önceki hükümet programları açıldığı vakit, vakıfların bizim tarihten gelen manevi ve maddi zenginlik hazinelerimizin üzerinde ya hiç durulmadığı, ya da ancak birkaç cümle ile durulup geçildiği görülür; fakat bu Hükümet Programında vakıflar sorununa da hem geçmişe dönük olarak, hem geleceğe dönük olarak ne kadar önemle durulduğunu herhalde arkadaşlarımız, Sayın Senatörler takdir edeceklerdir.

Yine, bu Hükümetteki görev bölümünde yurt dışında çalışanların sorunlarıyla da, bu sorunların koordinasyonu da bir değerli Devlet Bakanı arkadaşımız

görevlendirilmiştir. Aslında, Türkiye için bu sorunun kazandığı boyut karşısında, bana kalsa bu konuyu da ayrı bir bakanlık kapsamı içine almak gerekirdi.

Bunun dışında, şimdiye kadar büyük ölçüde ihmal edilmiş olan kamu görevlilerinin meslek içi sürekli eğitimi işi ciddi olarak ele alınmıştır ve bir değerli Devlet Bakanı arkadaşımız da başka bazı görevleri arasında bu görevi de üstlenmiştir.

Ayrıca, bu Hükümetle iki yeni bakanlık kurulmaktadır. Bildiğiniz gibi, birisi İşletmeler Bakanlığı.

Bu, bir yandan yıllardır yurt dışında dışinden, tırnağından arttırdıklarını yurda gönderip fabrikalar kurabilmek isteyenlerin karşı karşıya kaldıkları güçlükleri yenmek, onların bir araya gelerek ortak ve büyük boyutlu sanayi tesislerini yurdun her köşesinde gerçekleştirebilmelerini kolaylaştırmak görevini, üstlenen ayın zamanda Kamu İktisadi Kuruluşlarına yeni ve daha demokratik, daha verimli bir yapı vermek görevini üstlenmektedir. Bunun yanı sıra kurulan ve birçok ileri ülkelerde örnekleri bulunan yeni Yerel Yönetim Bakanlığı ise, özellikle son yıllarda hükümetin bütün engellemelerine rağmen, Türk halkının demokrasiye bağlılığının bir belirtisi olarak toplumdaki önemi büyük ölçüde artan; ama sorunları da o nispette ağırlaşan yerel yönetimin sorunlarına çözüm getirmekle görevli bir bakanlık olacaktır.

Sayın arkadaşlarım;

Adalet Partisinin Sayın sözcüsü % 42'nin ekseriyet olmadığını söyledi ve % 42 ile iktidar olunamayacağını söyledi. Eğer biz kendi partisinin seçim sisteminde yapmak istediği ve yıllardır bizden ısrarla istediği değişikliği kabul etseydik, bırakınız % 42'yi % 40 ile % 39, % 38 ile rahat bir çoğunlukla iktidar olma olanağı sağlanabilecekti Türkiye'de. Kaldı ki, % 42 ile dahi eğer belli illerde, belli oranları tutturabilmişseniz, Millet Meclisinde salt çoğunluğun üstünde üyelik sağlama olanağı vardır. Nitekim, bilindiği gibi, demin bir arkadaşımızın yerinden hatırlattığı gibi, 1969'da Adalet Partisi % 46,5 oy ile salt çoğunluğun bir hayli üstünde milletvekili ile Millet Meclisine gelme olanağını bulmuştur ve hakkı olarak da iktidar olabilmıştır, Hükümet kurabilmiştir.

% 42 ile iktidar olunmaz iddiasından daha garibi, bu % 42'nin dışındaki oylardan bir kısmını temsil edenleri, tek bir parti olarak yorumlama eğilimidir. Bu yorumu özellikle Adalet Partisi yapıyor. Bilmiyorum, diğer iki parti bu hakkı Adalet Partisine tanıyorlar mı? Millet onları aynı görerek değil, farklılıklarından ötürü ayırarak, ayırt ederek oylarını bu üç parti arasında dağıtmış bulunuyor diğer bazı partiler arasında dağıttığı gibi. Kaldı ki, bu üç partiye verilen oyları bir tutmanın şu açıdan da olanağı yoktur; bu üç parti bir araya geldiği vakit, iki defa denendi ve iktidar olamadıktan, hükümet olamadıkları görüldü. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Öte yandan, bugünkü Hükümeti % 42'lik bir oya dayanıyor saymak da ne derece gerçekçidir, doğrudur; bu da tartışmaya açık bir konudur. Buna Cumhuriyetçi Güven Partisinin, Demokratik Partinin oylarından başka bağımsız duruma gelen değerli Parlamento üyelerinin de acaba ne kadar oyu temsil ettiklerini bu hesaba katmak gerekir. O, biraz daha ileride belli olacak. Şimdiden bu konuda kimse şu

ölçüde oy temsil ediyorlar veya temsil etmiyorlar diye bir şey söyleme olanağına sahip değildir.

Bizim fikriyatımıza değinerek Sayın Adalet Partisi Sözcüsü, “Bu Hükümet mi o fikriyatı benimsedi, yoksa eski iddia sahipleri mi yeni sol felsefelere teslim oldular?” diyor.

Programımız ne ise, o oldu Sayın Senatörler: Programımız çok açık, hatta bazı Sayın konuşmacıların biraz haklı olarak eleştirdikleri gibi, belki fazlasıyla ayrıntılı ve açıktır ve yine bazı Sayın Üyelerin belirttiği gibi, bu her şeyden önce Türkiye’yi bunalımdan esenliğe çıkarış programıdır ve ondan sonrası için de uzun dönemde sağlıklı bazı hedefleri saptayan bir programdır; kimse, kimseye teslim olmuş değildir, fakat sağduyu hepimizi bu bunalımdan Türkiye’yi kurtarma yolu doğrultusu üzerimde, kuralları üzerinde birleştirmiştir.

Sayın Adalet Partisi Grubu Sözcüsü, “Devlete yönelen tehlike, uluslararası komünizmin ülkemizdeki faaliyetleridir” diyor.

Elbette uluslararası komünizm diye müşahhas bir şey varsa, onun da Türkiye’deki olaylarda bazı rolü olabilir; yalnız, burada bir noktaya dikkat etmek lazım, Uluslararası komünizm nedir? Bugün, uluslararası komünizm diye tek bir akım var mıdır? Yoksa, her komünist ülkenin, hatta komünist olmayan her ülkedeki her komünist partinin; eğer iki komünist, üç komünist parti varsa bunların ikisinin de, üçünün de apayrı politikaları mı vardır?

Sanırım bu ikinci izah çok daha doğrudur. O halde bir kalemde, beynelmilel komünizm diye geçmek mümkün değildir ve eğer bazı kimseler yıllarca bu Devleti yönetmeye kalkışmış olanlar, “Türkiye’deki olayların, anarşinin sebebi sadece ve sadece beynelmilel Komünizmdir” diyen kimseler idiyse ki öyle oldukları anlaşılıyor bazılarının) o zaman, dünyadan haberleri yok demektir; çünkü, dünyada beynelmilel Komünizm diye bir şey kalmamıştır. Bütün akımlar gibi, çağımızın kaçınılmaz gereği olarak komünizm de kendi içinde, hatta bazen çelişen, çatışan bölümlere ayrılmıştır.

Bu bölümlerden bazılarının da Türkiye’deki olaylarda rolü olabilir. Bu rolün kaynağı yurt içinde olabilir, yurt dışında olabilir; ama her halde tek neden, tek kaynak o değildir. Türkiye’de faşizm vardır, demiyorum, çünkü Türk toplumunun sağlıklı yapısı o kadar çağdışı, ilkel bir rejim anlayışını kabul etmez, atar bünyesinden; ama faşizme özenenler vardır ve Türk toplumunun sağlıklı yapısına karşı sapasağlam, Anayasa ve demokrasimize karşın Türkiye’ye bir tür faşizmi getirebilmek için yıllardır ve hala bugün bile her tertibe başvuranlar ülkemizde vardır. Bunun dışında, türlü maceralı yollarda sürüklenenler vardır. Biz bunlar arasında taraf tutmadığımız için, programımızda açıkça söylediğimiz gibi, bunları ülkemize, toplumu-muza, demokrasimize verdikleri zarar bakımından eşdeğerde değil, eşdeğersizlikte ve tehlikede gördüğümüz için, hiç birini birine karşı kayırmadığımız için, bizden önceki hükümetlere oranla kıyas edilemeyecek kadar daha etkin biçimde; ama demokratik etkinlikle bu akımlara ve tehlikelere karşı mücadele edebileceğimizi, demokratik hukuk devleti kurallarından ayrılmaksızın, kimsenin özgürlüğünü baskı altında tutmaksızın, kısmaksızın bu mücadeleyi verebileceğimizi düşünüyoruz.

Değerli arkadaşlarım;

Olabilir, çağımızda bu kadar açık bir dünyada haberleşmenin, iletişimin, ulaşımın bu kadar yaygınlaştığı bir dünyada, elbette dünyanın her köşesindeki akımlar belli bir memleketi de etkileyebilir. Önemli olan, o ülkenin toplumsal yapısı, o akımlara karşı ne kadar dirençlidir ve o ülkenin yönetiminde o dirence katkıda bulunan bir Hükümet var mıdır yok mudur? Bu akımlar niye bazı ülkelerde etkili olabiliyor da, bazılarında olamıyor? Özgürlükçü demokrasiyi benimsemiş bu kadar ülke var. Kiminde komünist veya faşist akımlar her türlü totaliter eğilim geliyor, kiminde gelişmiyor. Demek ki, mesele o akımlarda değil, mesele o akımlara karşı takınılan tavırda ve o akımlara karşı takınılacak sağlıklı tavrı bulup doğru biçimde, ölçüsünde uygulayabilecek yönetimlerin o ülkede bulunup bulunmadığında. Öyle bir yönetim varsa, istediği kadar kökü dışarıda, kökü içeride zararlı, sakıncalı akım olsun; o ülke, sapaşlaam olabilmektedir. İnşallah Türkiye’de öyle olacaktır değerli arkadaşlarım. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşımız, Sayın Adalet Partisi Grup Sözcüsü, “DGM’ler konusunda Hükümet ne düşünüyor?” dedi. Biz gerçekçi tedbirler üzerinde durduk. Şu ana kadar bu konuyu, (açık söylüyorum) aramızda da görüşmedik; ama birtakım gerçekler var. Belki de onun için görüşme gereğini duymadık.

Yine çok yanlış teşhislerden hareket edilip, bir o kadar yanlış çözümler aradığı için bazı kimseler iddia ediyorlar ki, DGM’ler, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulsa ortaklık sütliman olacak.

Hatırlayınız değerli senatörler, 1975’in hemen sonlarına kadar Türkiye’de Devlet Güvenlik Mahkemeleri vardı, çatır çatır işliyordu; ama özellikle 1975’in o döneminde Türkiye’de anarşi, en az son yıllardaki kadar kol geziyordu. Şiddet eylemleri, saldırılar hepsi Türkiye’de kol geziyordu. Demek ki, nedeni, DGM’lerin var oluşunda veya olmayışında aramakta bizi çok yanlış yerlere götürebilir. Kaldı ki, eski Hükümet ortaklarının, özellikle eski Cephe Hükümetlerinin başında bulunan partinin bu konuda kimseden hesap sormaya hakkı yoktur. Çünkü, ortada bir başka tarihi gerçek var, hatırlatmak isterim izin verirsiniz. Anayasa Mahkemesi bildiğiniz gibi, Devlet Güvenlik Mahkemeleriyle ilgili Yasayı belli nedenlerle iptal etti, yenisinin hazırlanması için de bir yıl süre verdi ve bütün milletin oylarını kendilerine verilmiş sayacak kadar bu üç partiyi bir sayan Adalet Partisi olsun, diğerleri olsun Hükümette bir araya gelip de bir yeni Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasası hazırlayamadılar. E., şimdi, bir de bunu çare olarak görmediği anlaşman bir Hükümetten, niye DGM’ler Yasasını hazırlamıyorsunuz diye hesap sormaları biraz garip kaçıyor izin verilerse.

Düşünce suçları konusunda durdu Sayın sözcü. Bu Hükümet Programı çok açıktır. Bu Hükümet Programı, düşünceyi suç saymayacak kadar aydın; ama düşünceyle her türlü şiddet eylemini, her türlü insanlık dışı davranışı, Cumhuriyete karşı, Devletin, milletin bütünlüğüne karşı, can güvenliğine karşı yöneltilen her türlü saldırıyı düşünce özgürlüğüyle olumsuz yönden bile irtibatlandıramayacak kadar kötü gören, telin eden bir programla milletin huzuruna çıkmıştır.

Sayın Sözcü, çok uzun vakit ayırdığı bir konuya ve bana çok uzun sorular yöneltmesine neden olan bir konuya ben, izin verirseniz çok kısa değineceğim. Bu da benim düşüncelerim, görüşlerim üzerinde bana yönelttiği sorunlar. Bir kere burada kişisel bir konuşma yapıyor değilim, bir hükümet adına konuşma yapıyorum. Hükümet olarak görüşlerimiz de programdandır ve benim de inançlı imzam o programın altındadır. Kaldı ki, Sayın Sözcünün, benim kitaplarımı okuduğu kendi sözlerinden anlaşılıyor. Eğer o kadar kitabımı okuyup birşey anlayamamışsa, ben zaten burada birşey anlatma olanağım bulamam. Benim için, kendileri beni bağışlasınlar, bu kadar önemli bir eksiklik de sayılmaz. Çünkü milletin % 42'si anlamış. O bana yeter. Bu % 42'de yetişkin vatandaşlar anlamında, seçmen yaşına ermiş. Onun dışında bir hayli çocuğun da anladığını biliyorum; ama Sayın Delivelî henüz anlamamış olabilir. Saygıyla karşılarım, fazla söyleyecek birşeyim yok.

Yalnız bu arada, hiç bana ait olmayan bazı düşünceleri, hatta kendi partisinin Genel Başkanına ait bazı düşünceleri, sözleri bana mal etti ki, onları bir iki cümleyle reddetmek isterim.

Ben, NATO konusunda Avrupa Ekonomik Topluluğu konusunda çelişen sözler söylediğimi hatırlamıyorum. Dün ne söylüyor idiysem, iki yıl, üç yıl, beş yıl önce ne söylüyor idiysem yine aynı şeyleri söylüyorum. Beş yıl sonra da aynı şeyi mi söyleyeceğim? Bilemem, o dünya koşullarındaki değişmeye bağlı. Belki koşullar öylesine değişir ki, farklı şeyler söyleyebilirim. Bunlar değişmez ortaklıklar değildir. Koşullara göre elbette değişebilir; ama ben bu kuruluşların içinde bulunduğumuz dünya koşullarında, dengesinde eğer Türkiye lehine değerlendirebilirse önemini bir ölçüde olsun sürdürdüğünü; her zaman, hatta bazı sol çevrelerde eleştirilere hedef olmayı göze alarak söylemişimdir.

Sayın Sözcünün söylediği bazı sözler de, aslında Sayın Genel Başkanım bağlayacak sözlerdir. Örneğin; petrol, benzin fiyatlarını özel otomobil sahipleri, bunları özel otomobil sahipleri kullanıyor diye; petrole, benzine, mazota yapılan zammı o açıdan eleştirmemize karşı çıktı. Oysa, bunu son zamanlarda söyleyen Sayın Demirel, aslında Sayın Demirel'in söylediği nadir doğru sözlerden biri de bu; ama gönül isterdi ki, bu doğru sözü bir yıl önce söyleseydi. Yalnız Sayın İnan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olduğu sırada değil, bir yıl önce de söyleseydi o zaman boşu boşuna Devletin kasasından milyarlar ve milyarlar çıkmamış olurdu.

Hora'ya yakıştırılan "Balıkçı" sözü, "Balıkçı teknesi" sözü de birkaç gün önce Millet Meclisinde grup sözcümüzün belirttiği gibi, benim değildir, Sayın Demirel'in sözüdür. İşi küçük göstermek için, işi çok hafife aldıklarını göstermek için bu Hora'nın, "Sismik - 1'in Çanakkale'den Boğaza çıkışının bir balıkçı teknesinin çıkışından farkı yoktur" demişti Sayın Demirel, ben de bu sözü yadırgamıştım. Bu kadar önemli bir milli görevle denizlere açılması gereken bir gemiyi, bir balıkçı teknesiyle bir tutmanın, onun gerçek misyonunu ona vermekten, onun üstüne yapıştırmaktan çekinmenin yakışık almadığını söylemiştim; ama bu sözü kullanmış olmaktan o kadar tedirgin oldu ki Sayın Demirel, kendisine özgü bir ustalıklarla Adalet Partili sözcülerin ağzına bunu pelesenk etti, sanki Ecevit'in söylediği bir lâfmış gibi oldu. Bunu Meclis tutanaklarına tescil etmiştik. Bu kez izninizle Cumhuriyet

Senatosu tutanaklarına da tescil etmiş oluyorum. Tabii yine tekrarlamakta değerli arkadaşlarımız serbesttirler. Biz de gerçeği hatırlatmakta serbest olacağız.

Sayın sözcü Türkiye'nin OECD ülkeleri arasında en yüksek kalkınma hızına eriştiğini söyledi. Eski Hükümetler döneminde en yüksek kalkınma hızına erişmemiştir; ama bunun mümkünse bazı tesellileri bulunabilir, en yüksek pahalılık hızına erişmiştir. Cephe Hükümetleri döneminde en yüksek işsizlik düzeyine erişmiştir. 1977'nin sonunda toptan eşya fiyatlarının en az % 35'i, büyük kentlerdeki geçinme endeksinin de en az % 50'yi bulacağı anlaşılmaktadır ki, bunlar çok yanlış ve eksik verilere dayanan endekslere göre yapılmış hesaplardır. Örneğin, bildiğim kadar bunların içinde, kiralardaki iki üç katını bulan artışlar yoktur. Örneğin, bunlarda 1.200-1.300 liraya fiilen satın alınmakta olan kömür, hâlâ bu hesapta 300-400 liraya var sayılmaktadır. Yine bu hesaplarda araba lastiğinin resmi fiyatının iki katına satıldığı, 28 liralık çimentonun yer yer ve zaman zaman 50-55 liraya satıldığı, 8,5 liralık demirin 15-16 liraya satıldığı bu hesaplara dahil değildir. Onları da dahil edecek olursanız, gerçekten Cephe Hükümetleri zamanında o Hükümetleri pek onurlandırmayacak bir alanda, yani hayat pahalılığı konusunda bütün. OECD ülkelerini ve başka pek çok ülkeyi fersah fersah geride bırakmıştır. O Hükümetler ve aynı zamanda büyüme hızı da 1977'de rakamı yüksek gösterebilmek için, başvurulmuş bütün teknik zorlamalara karşın 1977'deki büyüme hızının da ancak % 4,8 dolaylarında kalacağı anlaşılmıştır. Bundan Türkiye'nin nüfus artışına tekabül eden yaklaşık % 2,8, bazılarının göre % 2,3, bazılarının göre % 2,8; bunu düşecek olursanız, Türkiye ancak % 2 oranında büyür duruma düşmüş demektir.

İmalât sanayiinde yatırımlardaki düşüşler ise, yalnız nispi değil, gerçek rakamlarla bile ortaya çıkmaktadır. Yani, 1976'ya oranla ihracatta mutlak düşüş vardır. Yatırımlarda hem özel sektörün, hem kamu sektörünün yatırımlarında mutlak düşüşler vardır ve bunlar çok endişe verici ölçülere varmıştır.

Gecenin bu geç saatinde o rakamlarla fazla vaktinizi almak istemiyorum.

Yalnız şunu söyleyebilirim ki, örneğin 1976'da kamu projelerinin nakdi gerçekleştirme oranı, (ki bu aldatıcıdır; çünkü, paranın değer yitirisi karşısında bir anlam taşımamaktadır) % 70'e düşmüştü, 1977'de bu oran % 63'e düşmüştür. Fiziki gerçekleştirme bunun da çok altındadır.

- Ünlü ağır sanayi projelerinin yatıran gerçekleştirmeleri ise, konulan hedeflere göre % 40'ı zor tutturabilmektedir. Yani, öyle anlaşıyor ki, bunlar nitelik bakımından değil de, hız bakımından ağır sanayilermiş, çok ağır ilerleyen sanayiler. İnşallah bunları hızlandırmak da bize nasip olacaktır.

Devlet Planlama Teşkilatının 1977 Aralık Raporuna göre, İktisadi Devlet Teşekküllerine ait 98 önemli projenin 1977 Eylül sonu itibarıyla gerçekleştirme oranı ise % 28'den ibaret kalmıştır. Ondan soma da inşaat mevsimi hemen hemen bittiğine ve inşaatla ilgili maddeler bütütünü kısıtladığına göre, yıl sonunda da bunun çok fazla üstüne çıkmış olması söz konusu değildir.

Ayrıca, Türkiye çok ciddi bir enerji sorunuyla, bunalımıyla karşı karşıya getirildiği halde, hem de göz göre göre bu dar boğaza sürüklendiği halde yatırımlar büyük bir savrukluk içinde dağıtılacağı için yıllardan beri, Türkiye'nin birçok hidro-

lektrik ve termik enerji santrallerinin yapımı yıllardır gecikmektedir. Bazı termik santrallerin işleyebilmesi için, gerekli kömür olanaklarının sağlanması da yıllardır geciktirilmektedir ve Seydişehir Alüminyum Tesisleri gibi çok önemli bir sanayi kuruluşunun üretimi büyük ölçüde kısılmak suretiyle şehirlerdeki elektrik kısıntıları bu düzeyde tutulabilmektedir ve tabii Seydişehir’de üretim kısıldığı için Türk ekonomisinin alüminyum gereksinmesi de şayet döviz bulunabilirse yurt dışından çok daha pahalıya getirilecektir. Yani, Sayın eski Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı “En pahalı enerji, olmayan enerjidir” diyordu, daha da pahalısını buldu, İkinci Cephe Hükümeti. Türkiye’de üretilen bir maddenin üretimini kısıtı, vatandaşlardan elektrik sıkıntısının gerçek boyutlarını saklayabilmek için ve o maddeyi DÇM’lerle, kendi dövizini kendin bul gibi Türk parasında kanayan yaralar açan acayip ve solumsuzca yöntemlerle dışarıdan getirtme yoluna girdi.

Değerli arkadaşlarım;

Son zamanlarda Adalet Partisi Sayın Genel Başkanı ve bazı sözcüleri, Türkiye’nin bugün içinde bulunduğu bunalımı adeta bir çaresizlik ifadesiyle tanımlıyorlar. “Kim gelse bu böyle olur.”

Hayır, Türkiye’nin kaderi değildir bu. Türkiye gerçekten, (Lafta değil) büyük olabilecek bir ülkedir; ama düşününüz ki, son Hükümet dönemlerinde Allah’ın verdiği bereketle köylümüzün yetiştirdiği ürünleri ne yapacağını bile bilememiştir bu hükümetler.

Adalet Partisi Sayın Sözcüsü, “AP Türkiye’yi buğday ihraç eder hale getirdi” dedi.

Hayır, Adalet Partisinin başında bulunduğu Hükümetler, ihraç edilebilir buğdayı bile ihraç edemeyen bir Hükümet kurdu Türkiye’de, bir idare kurdu. Türkiye’de yer yer iki yıllık buğday stokları yerlere gömülü çürümektedir. Türkiye’de yer yer bir yıllık, iki yıllık ayçiçeği stokları çürümektedir. Türkiye’de çürüyen çaylar, dağlar gibi yığılmakta, bir kısmı da Karadeniz’e dökülmektedir. Türkiye’de patatesler çürümektedir, pancar çürümektedir, tütün çürümektedir. Allah’ın nimetlerini bile ne yapacağını bilemeyen bir zihniyetle “Büyük Türkiye” yaratılamaz, ağır sanayi hamleleri yaratılamaz. Siz evvelâ buğdayınızı satın, evvelâ çayınızı değerlendirin, evvelâ tütününüzü zamanında değerlendirin. Ondan sonra ağır sanayi hamleleri filan.. Bunlar kendiliğinden gelir, o yeteneği gösterebilen hükümetlerin elinde.

Değerli arkadaşlarım;

Burada Kontenjan Grubu adına konuşan Sayın Zeyyat Baykara’nın bir sözüne geliyorum. Sayın Zeyyat Baykara, bu işleri bilen bir insanın gerçekçiliği ile Türkiye’nin bugün karşı karşıya getirildiği ağır sorunların bir tablosunu çizdi ve dedi ki, “Koşullar ağır olmakla beraber üstesinden gelinmez değildir” Bu konuda Sayın Baykara’ya yürekten katılıyorum. Çünkü, Programımızda da belirttiğimiz gibi, Türk Milletinin yeteneklerine güveniyorum, Türkiye’nin şimdiye kadar gereğince değerlendirilmemiş doğal olanaklarına ve jeopolitik mevkiinden de sağlanabilecek olanaklara güveniyorum.

Sayın Baykara ve Sayın Profesör Sefa Reisoğlu bizim için çok uyarıcı değerleri olan konuşmalarında, Hükümet Programında diyaloga niye yer vermemiş olmamızı haklı olarak eleştirdiler. Bu, herhangi bir niyet eksikliğinden değildir. Belki bunu çok açıkça defalarca ifade ettiğimiz için, ayrıca Programda yer bulmamıştır; ama kendilerinin de bizden güven ile bekledikleri gibi, bu diyalogu gerçekleştirmek için ve sürdürmek için üzerimize düşen her şeyi yapacağımızdan emin olmalarım dilerim. Her halde bizden, bu Hükümet üyelerinden daha önceki dönemlerde olduğu gibi, “Kavga” sözünü duymayacaktır kimse, “Cephe” sözünü duymayacaktır; ancak “barış” çağrıları, “birlik” çağrıları duyacaktır.

Sayın Senato üyeleri;

Bazı değerli sözcüler din eğitimi ile ilgili olarak İslâm Enstitülerine “Akademi” niteliği vermenin doğru olmayacağını söylediler.

Kendilerinden özür dileyerek bu düşünceye katılamadığımızı belirtmek isterim. Çünkü, din alanında yetişmek isteyen gençlerimizin yükseköğrenim aşamasında bilimsel kariyerden, disiplinden kimselerce eğitilme olanağını bulmalarının çok yararlı olacağına, en azından bunun denenmeye değer olacağına inanıyorum.

Sayın Üyeler;

Bildiğiniz gibi yarın Millet Meclisinde konuşma zamanları Hükümet için dahil 20 dakika ile sınırlı, şimdiden kendimi ona alıştırmak için bir temrin olmak üzere ve bu geç saatte sizleri fazla bekletmemek için ben de konuşmamı fazla uzatmadan kesmek istiyorum ve sona erdirirken dış politika ile ilgili birkaç cümle söylemek istiyorum sadece. Gerek Adalet Partisi Sayın Sözcüsünün kendisine gönderilen notlardan okuyarak söylediği sözlerle, gerek Milli Selamet Partisi adına konuşan Sayın hatip arkadaşımızın sözleri ile ilgili olarak sadece şu kadarını söylemek istiyorum;

Başka farkları bir yana bırakın, bizden önceki iki Cephe Hükümetinin dış politikası yoktu. Bu Hükümetin dış politikası olacak değil, daha bugünden vardır ve bunu da bütün Dünya bilmektedir. Evvela Hükümetin bir dış politikası vardır. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar) Bu, önemli bir aşama, maalesef önemli bir aşama, bundan tabii bir şey olamaz. Dış politikasız bir hükümet tasavvur edilemez; ama bundan önceki iki Cephe Hükümetinin öyle bir politikası olmadığı dünya âlem biliyordu ve yine o hükümetler döneminde bir dış politika olmadığı için, Türkiye’nin en hayati uluslararası sorunları dondurulmuş halde idi. Biz, daha bugünlerden o dondurulmuş sorunları da çözmeye ve Türkiye yararına çözmeye doğru adımlar atmış bulunuyoruz. Her halde bu Hükümet, uluslararası ilişkilerde dünyaya kendini anlatabilen ve çağdaş dünyanın dilinden de anlayabilen bir Hükümet olacaktır.

Sayın Remzi hatip, kapalı kapılar ardında Sayın Waldheim’le ne konuştuğumuzu sordu. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteriyle alışılmış diplomatik usullere uygun olarak kapalı kapılar ardında konuştuğum doğrudur; ama kapalı kapılar ardında ne konuştuysam hepsini kamuoyuna da söyledim ve benim dış politikada da görüştüğüm tarafın izni oranında, (Başından beri uyduğum kural budur, tabii bu kuralı tek başıma saptayamam) ilişki kurduğumuz tarafın da razı olabildiği oranda azami açıklığı, dış politikada ulusa güvenin ve saygının gereği saymaktayım. En azından

Adalet Partisinin birkaç Hükümettir o görevde bulunan eski Sayın Dışişleri Bakanıyla bir ayrıldığıımız nokta da oydu. O, gizli diplomasiye inandığım açıktan savunurdu. Tabii 19'ncu yüzyılda gizli diplomasiye inanan çok kimse vardı dünyada; fakat Sayın Çağlayan'gil bu çağda da inanma başarısını gösteriyordu. Ben ise, hiç bir zaman gizli diplomasiye inanmadım.

Şimdi biraz daha somutlaştırayım Sayın Remzi Hatip'i tatmin için. Kıbrıs konusunda henüz bazı somut ayrıntıları saptayacak olanağı bulamadık; ama burada da yaklaşımımızda bizden önceki iki Cephe Hükümetiyle aramızda çok önemli bir fark var. O da şu;

O Hükümet, sanırım biraz da çaresizliğinden ötürü, "Kıbrıs'da bizden ne istediklerini evvela Rumlar söylemeli" derdi. (Türklerden ne istediklerini) Bizim yaklaşımımız bunun tam tersi. Biz diyoruz ki, Kıbrıs'da Rumların bizden bir şey isteme hakkı yoktur. (*CHP sıralarından*, "Bravo" sesleri, alkışlar)

Onun için önerileri biz öne süreceğiz. Sayın Waldheim'e de bunu söyledim Sayın Hatip.

Hepinize saygılar sunarım. (*CHP, MBG ve Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu sıralarından alkışlar*).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Başbakan Bülent Ecevit'in kurmuş olduğu Hükümetin programı üzerinde Cumhuriyet Senatosundaki görüşmeler sona ermiştir. Sayın Bülent Ecevit'e ve Kabine arkadaşlarına yürekten başarılar dilerim.

17 Ocak 1976 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 22.30

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 5 Cilt 2 Birleşim 92

Sayfa 288-315

15.1.1978 Pazar

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Cahit Karakaş*

DİVAN ÜYELERİ: *İsmail Hakkı Özturun (Adana)*

Halil Karaath (Bursa)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Bülent Ecevit Başkanlığında-ki Bakanlar Kurulunun Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelere başlamadan önce dinleyicilere bir uyarıda bulunmak istiyorum:

Dinleyicilerle ilgili İçtüzüğümüzün 145'inci maddesini okuyorum:

“Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi görüşlerini ortaya koyamazlar. Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarı çıkarılırlar.”

Sayın dinleyicilerden ricam, herhangi bir müdahaleye meydan vermemeleridir.

Görüşmelerde İçtüzüğümüzün 73'ncü maddesine göre, siyâsî parti grupları adına 1 Sayın üyeye, kişisel konuşmalar için 2 Sayın üyeye, hükümet adına da 1 Sayın üyeye söz verilecektir.

Siyasi parti grupları adına şu ana kadar müracaat olmamıştır.

Şahısları adına söz talebinde bulunanları, talep sırasına göre okuyorum:

Sayın İsmail Özen, Sayın Rahmi Kumaş, Sayın Mevlüt Güngör Erdiñç, Sayın Şener Battal, Sayın Temel Karamollaoğlu, Sayın Celâl Doğan, Sayın Sabri Öztürk, Sayın Turan Fırat, Sayın İsmail Hakkı Köylüoğlu, Sayın Zeki Efeoğlu, Sayın İhsan Ataöv, Sayın Ali Gürbüz, Sayın Mehmet Irmak, Sayın Nurettin Yılmaz.

Şu anda Başkanlığımıza bir tezkere ile Sayın Burhan Şavlı söz talebinde bulunmuştur.

Ayrıca, Sayın Rahmi Kumaş, kendilerinin ikinci sıradaki konuşma haklarını, Mardin Milletvekili Sayın Nurettin Yılmaz'a bıraktıklarına dair tezkere göndermişlerdir.

Grupları adına söz talebinde bulunanlar: Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Hayrettin Uysal.

Görüşme süreleri, İçtüzüğümüzün 61’nci maddesinin son fıkrası gereğince; siyasi parti grupları ve hükümet adına 20’şer dakika, şahıslar adına 10’ar dakika ile sınırlıdır.

Buyurun Sayın Uysal; konuşma süreniz 20 dakikadır.

CHP GRUPU ADINA HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri;

Demokratik rejimi tehlikeye sokanları, milli iradenin Meclis çoğunluğu iktidardan uzaklaştırmıştır. *(AP sıralarından gürültüler)*

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Hadi oradan sen de.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Şimdi, Türk Ulusu onulmaz yaralarla dolu yüreğinde ülkeyi ve insanını aydınlığa çıkaracak umudunu alkışlıyor. Bu umut, şu anda programını görüştüğümüz Cumhuriyet Hükümetidir. *(CHP sıralarından alkışlar, AP sıralarından gürültüler)*

Akıl almaz korkunç bir sorumsuzluk dönemini geride bırakarak bugüne geldik.

ADEM ALİ SARIOGLU (Kocaeli) — Bir haftada kaç kişi öldü?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Ulus adına iktidardan düşürülenlerin bir kısmı bugün, hırçın *(AP sıralarından gürültüler)*, alabildiğine saldırgan.. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

HASAN EKİNCİ (Artvin) — Hadi sende oradan.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Demokrasinin değerlerini tahrip etmekten çekinmiyorlar. *(AP sıralarından gürültüler)*.

Sayın Üyeler, “Ben gidiyorum, ama yanlarına bırakmam” diyenlerin her türlü hırsları şaha kalkmış görünüyor. *(AP sıralarından gürültüler)* Bombalar patlamaya devam ediyor. Totaliter rejim özlemlerini tahakkuk ettirmek için uyguladıktan taktik ve planları sürüyor. *(AP sıralarından gürültüler)*.

Bugün Parlamentodaki millet iradesini karşısına alarak “İktidar benim, Cephe-den başka iktidar tanımam” tutkusuyla yanıp tutuşanlar Anayasa, demokrasi, hukuk, barış ve kardeşlik düzeninin kurulmasını değil de, demokrasinin yozlaşmasını isteyen ve bekleyenler, tertipler düzenleyenler bilmelidir ki, hep beraber korumak durumunda olduğumuz ülkemiz ve de hep beraber kökleştirmek, yüceltmek ve sağlamlaştırmak zorunda olduğumuz demokrasimiz için, bizim yurtseverlikle yapmak sorumluluğunda olduğumuz görevimizi engellemeye girişmemelidirler.

Sayın Milletvekilleri, bir hükümet için hastalıkların en kötüsü, en azılısı, en ağrılısı, en onulmazı uyumsuzluktur. Böyle bir hastalığa yakalanan çok başlı hükümetler, yönetimleri süresince milletin başına çok belalar getirmişlerdir. *(CHP sıralarından alkışlar)* Bu durumda artık ülke ve toplum söz konusu değildir. Söz konusu olan, yalnız parti çıkarıdır; yağmadır, salt iktidar tutkusudur. Bu durumda bir başka tehlikeli kavşak ise, demokrasinin sürüklendiği bunalım noktasıdır; ülke bir

karmaşaya, bir karışıklığa itilir, ülke içte ve dışta ortaya çıkan her sorun karşısında hükümetlerin düştüğü acz ile sarsılır, demokrasi dışı görüşler önemli mesafeler alır. Bu tehlikeli kavşak sarsıntısız, esenliğe doğru geçmek ve dönmek gerekir; yoksa kurşun gibi totaliter bir rejim gelebilir, ulus büyük felâketlerle karşılaşabilir.

Sayın Üyeler, Cumhuriyet Parlamentosu, işte böyle bir duruma müsaade edemezdi. Sonucu halkı hayal kırıklığına uğratacak, dehşet verici bir ortama itecek, bir nemelazımlığı yurtseverlikle asla bağdaştıramazdı. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Bu Hükümet bir dirilişin ve dopdolu bir yurtseverliğin inancıyla kuruldu. Tehditleri ve asılsız en çirkin karalamaları göğüsleyerek kuruldu. *(AP sıralarından “Allah, Allah” sesleri)* Bu Hükümet, taşkın ve azgın ihtiraslarla sorumsuzluk batağına saplanmış olanları da kurtarmak için kuruldu. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar, AP sıralarından gürültüler)*

Sayın Milletvekilleri, bu Hükümetin ilk görevi, sarsılmış ve değer yitirmiş Cumhuriyet kurumlarını yüce ve etkin yerine oturtmaktır.

Bu Hükümetin bir başka görevi de, geçtiğimiz dönemden kalan yıkıcı şiddet eylemlerinin bütün unsurlarını kaynağında kurutmaktır.

Bu Hükümetin bir başka ödevi de, hukuk devleti olmanın özelliği, hukuk devleti olmanın önemli özelliklerinden biri ve belki de en başlıcası, kimsenin, hangi makamda olursa olsun, herkesin yaptığıının yanında kalmayacağına tüm toplumun inanmasını sağlamaktır. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Devlet ve millet soygunlarından, soyguncularından hesap sorulmalıdır. Yasaları çiğneyerek, hukuk devletini yok sayarak gözyaşı döktürenlerden, kamu hakkına el atanlardan yargı önünde hesap sorulmalıdır. Huzurun ve barışın temel koşulu, hukuk devletindeki bu yargı unsurunun etkin bir biçimde işlemesidir.

Sayın Milletvekilleri, Hükümet Programında “Hiç bir gerekçeyle hiç kimseye devlet denetimi ve sorumluluğu dışında kamu görevi yapma, zor kullanma, güvenlik sağlama, kendi kendine hak alma yetkisi ve olanağı tanınmayacaktır” *(AP sıralarından gürültüler)* “Hangi yönden ve nereden gelirse gelsin, hukuk devleti kurallarıyla bağdaşmayan bu tür davranışların kaynakları hızla kuru tutacaktır” *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Bunu yaparken, bir yandan da haksızlıklar onarılacak ve geçmişin yaralarını tedavi yolları aranacaktır; fakat hükümetin iyi niyetli davranışına karşı en küçük bir direniş olursa, gereği tereddütsüz yerine getirilecektir” denilmektedir. Kararlı bir hükümet düşüncesinin huzur ve barış içeriğini de kapsayan bu kesin görüş ve çağırışını bu nedenlerle yürekten alkışlıyoruz. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri, bu Hükümet Programı ülkemizde ekonomik ve sosyal alanlarda ortaya çıkan somut çelişkileri ortadan kaldırmayı amaçlamakta, Türk toplumunun özlemlerini ve birikimlerini yansıtmaktadır. Program sanayi toplumuna geçişe önemli bir ağırlık vermektedir. Program hayal ve aldatmacayla değil, gerçek olarak makine, motor, metalürji, elektronik gibi sanayi toplumunun ihtiyaçları olan teknolojiye, yoğun sanayilere ulaşmayı başlıca Hedef olarak saptamıştır. Program, silahlanma yarışına ve de her türlü emperyalizme karşı çıkmayı da kesin kes vurguluyor. Diğer taraftan, yeni bir ekonomik dünya düzeni kurulması sırasın-

da genç toplumların sömürülmesine son vermek için bu yöndeki çabalara öncülük etmek zorunluluğunu da açıkça belirtiyor. Devleti tüm etkinliği ile tam bir devlet olarak yerine koyan program, milli birliğimizi başta gelen iç barış koşuluyla birlikte yalnızca insanlık ve demokrasi anlayışının değil, Atatürk milliyetçiliğinin de gereği sayıyor. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Sayın Üyeler, bu programı içtenlikle ve bütünüyle okuyunuz, değerlendiriniz; parti hesaplarının dışında kalarak programdaki önerilere ve çözümlere dikkatle bakınız, Bu programda Türk Ulusunun özlemleri vardır; bu programda Türk Ulusunun onuru vardır, bu programda Türk Devletinin yüce saygınlığı vardır.

(CHP sıralarından alkışlar, AP sıralarından “Koltuk vardır” sesleri)

Değerli arkadaşlarım, öfkeden arınarak, öfkeden kurtularak, hasetlerden koparak teşhis ve önerilere bakınız. Göreceksiniz ki, bu vatan ve bu millet için bu programa evet demek gerekir. Çoğulcu demokrasinin ilkeleri gereği Parlamentoda bir araya gelip hükümet kuranların halk iradesini yansıtanların, bu ülke için ortaya koyduklarının karşısına çıkmak, bu görüşlerin uygulama sonuçlarını beklemeden ön yargı ile saldırmak sadece anlayışsızlıktır, sadece öfke ürünüdür. *(AP sıralarından “Koltuk satarak” sesleri)*

Sayın Üyeler, Türkiye ekonomik bakımdan Cumhuriyet çağının en zor dönemi ni geçirmektedir. Gelişme hızı ve üretim büyük ölçüde düşmüştür. Gerekli sanayi girdileri sağlanamadığı için, ya da enerji yetersizliğinden ötürü fabrikalar, işyerleri kapanmıştır. İşsizlik görülmemiş şekilde artmıştır. Yatırımlar yavaşlamıştır; birçoğu tümden durmuştur. Elektrik kısıntıları kalkınmayı olduğu kadar, günlük yaşamı da aksatacak ölçülere varmıştır, yoklar artmıştır, kuyruklar uzamıştır.

Birkaç yıl önce 2 milyar dolar bulan dövizlerimiz tükenmiş, düşürülen Başbakanın deyimiyle, Türkiye kendi yönetiminde 70 sente muhtaç duruma getirilmiştir. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Yaşam pahalılığı dar ve orta gelirli için dayanılmaz ölçülere varmıştır. Kentlerde yiyecek fiyatları alabildiğine yükselirken, ürünleri yetiştiren köylülerin gelirleri artmamaktadır. Köylülerin ellerine geçen para ile birkaç yıl öncenin geçim düzeyine bile erişemedikleri görülmektedir.

Toplu sözleşme ile sağlanan gelir artışları büyük fiyat zamlarıyla işçilerden da-
ima geri alınmaktadır.

Dağı taşı tuzla dolu Türkiye, tuzunu bile dışarıdan getirtecek duruma düşürülmüştür.

Bir taraftan, silahlı siyaset eşkıyalığı Devlet içinde tehlikeli tırmanışını sürdürürken, diğer yandan, beceriksiz ve kasıtlı yönetim ülkeyi soyguna ve sömürüye açık hale getirmiştir. *(AP sıralarından “TIR’lardan bahset” sesleri)*

Sayın Üyeler, bu Hükümet, böyle bir ortamı ve böyle bir mirası devir almıştır. *(AP sıralarından, “TIR’lardan da bahset, TIR’lardan” sesleri)* Biz bu Hükümetin, ulusumuzun üstün niteliklerine, Devletimizin sağlam temellerine dayanarak tüm bu güçlüklerin, yoklukların üstesinden geleceğine inanıyoruz.

Sayın Üyeler, baskı rejimleri modern biçimleri içinde her zaman bir akide ile birlikte görülür. Baskı olan her yerde, gençlerin kafasına, daha onlar düşünebilecek hale gelmeden birtakım inançlar yerleştirilir ve bu inançlar öylesine sürekli, öylesine ısrarlı bir şekilde tekrarlanarak öğretilir ki, öğrencileri, ilerde, çocukluklarında edindikleri bu derslerin büyüleyici etkisinden kurtulabilmeleri beklenemez. (AP sıralarından, “Gemilerden bahset, gemilerden” sesleri)

Bu inançlar, o inançları hiç değilse gerçek gibi gösterecek nedenler bile ileri sürülmeksizin, sadece papağan gibi tekrarlama yoluyla yığın isterisi, yığın telkini yoluyla yerleştirilir kafalara. Bu yokları, birbirine karşıt iki akide öğretildi mi insanlara, bu akideler karşılıklı geçip tartışılabilir iki düşünce değil, dövüşülecek hasım kamplar ortaya çıkarır.

Çocukların ve gençlerin eğitimi, korkmadan ellerine verebileceğimiz eğitimciler, çocukları herhangi bir davanın propaganda ordusuna katılacak birer asker olarak görmemelidir; onları birer insan olarak sevmelidir. Oysa üzerinde Führerlerinin ideallerini miras alan iktidar sahipleri, “İşte avucumun içinde yoğurabileceğim, amaçlarıma hizmet edecek ve bir makine gibi kullanabileceğim, öğretebileceğim hammadde” diye düşünür çocukları ve gençleri. Bunun sonucu, totaliter bir devlet düzeni çıkar ortaya. Hayal gücü, sanat gücü, düşünce kudreti hep “İtaat” tarafından yok edilir; neşe ve sevgi öldürülür, bağınazlığın kolaylıkla benimsenmesi kolaylaştırılıp ve sonunda bu gençlerin sürüklendiği iç kavgalarda, dövüşlerde insanların üzerine yürütülen bu gençlerin kimi ölür, kimi kalır. Ölenler birer kahraman gibi yüceleşmişlik duyularak ölecekler, kalanlar da bu okulların kendilerine alıstırmış olduğu kopkoyu bir zihinsel kölelik içinde hür ellerinin köleleri olarak yaşamaya devam edeceklerdir. (AP sıralarından gürültüler)

Değerli arkadaşlarım, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak otomat ya da hipnotize edilmiş bir nesil istemiyoruz. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Cephe Hükümetlerinin demokrasiye değil, korkunç iktidar aşkına dayanan açık ve gizli eğitim felsefeleri bu idi Korkunç bir iktidar aşkıyla totaliter devleti, ölüm kusan makineler avazıyla sözde güçlü devleti bu düşüncelerle amaçlıyorlardı. Uyguladıkları kıyımlarla, işkencelerle milliyetçilik adına Atatürkçü kuşakları yok etmeye, çalışmışlardır. Atatürkçülüğü, çağdaş ve gerçek milliyetçilik kavram ve yaşamını sahte ve şoven milliyetçilik uydurusuyla boğdurmaya uğraşmışlardır. Ne var ki, bu karanlığın içinden Türk Ulusunun hür ve aydınlık sesiyle dolu Parlamento, halkın iradesiyle bu gidişe karşı “Dur” dedi.

BAŞKAN — Sayın Uysal, iki dakikanız var.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Gaddarlığı, bağınazlığı, şovenizmi Yüce Türk Parlamentosu yendi; onun yerine bu Parlamentodan demokrat bir hükümet meydana getirdi. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar, AP sıralarından gürültüler)

Bu Hükümet Programı, kana susamışlığa, zorbalığa, robotluğa karşı ülkemiz kaçaklarına aktaracak çağdaş değerler taşıyor, öyle ki, çocuklarımıza nasıl otomobil altında kalmamayı, ezilmemeyi öğretiyorsak; bu Hükümet Programı, eğitim kuşak-

larına, zalim fanatikler tarafından ezilmemeyi de öğretecek eğitim değerleri getiriyor. *(AP sıralarından gürültüler)*

Sayın Milletvekilleri, çağdaşlığım hiçbir zaman yitirmeyen bir bilge, bir mezarın başında acı acı ağlayan bir kadına rastlar; “Senin ağlaman acı üstüne acı acı çekenlerin ağlamasına benziyor” der. , Kadın; “Evet” der, “öyle.. Bir seferinde kocamın babasını bir kaplan öldürmüştü; sonra bir başka kaplan, kocamı öldürdü; şimdi aynı şekilde oğlumu da bir kaplan öldürdü” Bilge, “öyleyse neden bu diyardan gitmiyorsun” diye söyler. Kadın, bilgeye şu cevabı verir: “Burada hükümet baskısı yok da, ondan gitmiyorum.” *(CHP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, bunun üzerine Bilge “Yurttaşlarım” der, “Unutmayınız, baskı yapan hükümetler kaplanlardan daha dehşet vericidir.”

Değerli arkadaşlarım Türkiye bizimdir. *(AP sıralarından gürültüler)* Biz ne bu ülkeden gideriz ve ne de bu ülkeye başkaları gelebilir. Biz bu Hükümetin, Programında söylediklerini yapmasını istiyoruz, başarmasını istiyoruz, ve bu Hükümete güveniyoruz.

BAŞKAN — Sayın Uysal, müddetiniz doldu.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Analar, acı üstüne acı çekenler gibi ağlamamalıdır. Özgürlüğümüzün ve haklarımızın üstüne saldıran ve bizi canımızdan eden dehşet verici kaplanlar yok edilmelidir. Karşı karşıya kaldığımız sorun, Hükümetin kaplanlardan daha az dehşet verici olmasını sağlama sorunudur. Büyük ümitler bağladığımız bu Anayasa Hükümetine başarılar diliyor, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak bu Hükümeti yürekten desteklediğimizi belirtiyor, Yüce Meclise saygılar sunuyorum değerli arkadaşlarım. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Uysal.

Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın Dr. Ağâh Oktay Güner. Buyurun efendim. *(MHP sıralarından alkışlar)* Sayın Güner, konuşma süreniz 20 dakikadır efendim.

MHP GRUPU ADINA AĞÂH OKTAY GÜNER (Konya) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın Üyeleri; muhterem Heyetinizi Milliyetçi Hareket Partisi Grubu ve şahsım adına saygıyla selâmlıyorum. Milliyetçi Hareket Partisinin, Hükümet Programı hakkında görüş ve kanaatlerini ifade etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Sayın Ecevit’in, Büyük Millet Meclisinde okumuş oldukları Hükümet programları, 1978 yılı Türkiye’inde hükümet olma yönünden yeni bir anlayış ve yeni bir model getirmektedir. Bu yeni anlayışın özü, esas itibarıyla memleketlin içimde bulunduğu şartlardan şikâyetidir. Modelin özü ise, hükümet olabilmek için kendisine ait öz düşünceleri terk etmek, mümkün olduğu kadar taviz verebilmek, mümkün olduğu kadar kendi kendisinden uzaklaşabilmektedir. Bir hükümet kurulurken, ülkenin içerisinde bulunduğu sosyo-ekonomik şartları tespit etmek ayrıdır, bu şartlardan şikâyet etmek ayrıdır. Sayın Ecevit’in şikâyetleri, esas itibarıyla, anarşide ve iktisadi problemlerde toplanmaktadır. Hükümet etmek, hiç bir zaman ağlama

duvarı önünde gözyaşı dökmek demek değildir. Sayın Ecevit'in, bu Hükümeti nasıl kurduğu, bu Hükümeti ne şartlarda meydana getirdiği, yarın Türkiye'nin siyasi tarihi yazıldığı zaman maalesef "tezgâhlanma" ifadesiyle tespit olunacaktır.

Biz, bizden sonra konuşacak Sayın parti temsilcilerinin bu konuda daha geniş bilgiler vereceklerini ümit ederek tekrar programa dönüyoruz.

Anarşiyi meydana getirenlerin, anarşiyi kundaklayanların, anarşiyi kaynaklayanların kimler olduğunu tespititte, teşhiste, ifadede, biraz önceki Sayın CHP sözcüsünün tek yanlı mütalaası Sayın Ecevit'in ana stratejisi olmaktadır. Türk Milletinin büyümesini, Türk Milletinin güçlenmesini istemeyen bütün merkezler Türk gençliği üzerinde çeşitli oyunlar oynamaktadır. Eğer vaat ettikleri ölçülerde, milli ölçüler ve milli ciddiyetle anarşinin üstüne yürürlerse, bu büyük tehlikeyi ezme yolunda irade sarf ederlerse en yakın yardımcıları olmayı görev bileceğiz.

Ancak, Hükümet Programında, milli varlığımızı tehdit eden tehlikelere, komünizmin yıkıcı faaliyetlerine, komünist çetelerin bombalı, silahlı saldırılarına açıkça cephe alınmaması büyük noksanlıktır.

Anarşist, komünizm, kendisini küçük tehlike görenleri daima yutmuş ve yok etmiştir. Devlet Güvenlik Mahkemelerinden programda bahsedilmemesi, açıkça, Anayasanın amir hükmünün yerine getirilmemesidir.

Sayın Ecevit, iktisadi şartları "enkaz" olarak ifade buyuruyorlar, tıpkı güvenoyu alamayan hükümet döneminde Maliye Bakanının, Türkiye Hazinesini dünya kamuoyuna "iflâs etti" diye ilân etmesi gibi.

Değerli milletvekilleri, Türk Milletinin milli bütünlüğünden, gücünden, büyüme potansiyelinden bahseden Sayın Ecevit'in, Hükümet Programında bahsetmiş oldukları gelişme boyutlarının bir enkazla birleştirilmesi maalesef mümkün değildir. Ancak Sayın Ecevit geçmiş hükümetlerin bu enkaza sebep olduğunu söylüyorlarsa, geçmiş hükümetlerin Başbakan Yardımcısı bugün kendi Hükümetlerinde Başbakan Yardımcısıdır. Eğer bir enkaz var ise, bu enkazın mimarlarından olarak kendisine enkazı kaldırma yolunu çok rahat gösterecektir. (AP ve MHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sayın Ecevit, Hükümet programlarında milliyetçilikten bahsetmişlerdir. Sayın Hükümet üyelerinden birisinin 1934 yılında Bakanlık girişine Aziz Atatürk'ün emriyle konulan ve Türk Milletinin demirden dağları nasıl erittiği efsanesini dile getiren Birinci Ergenekon tablosunu, Anadolu'ya tarımın, Anadolu'ya makinenin girişini dile getiren İkinci Ergenekon tablosunu kaldırtması, bu milli ölçülerle Hükümetin birtakım üyelerinin ne derece çatıştıklarının talihsiz bir ifadesidir. (CHP sıralarından gürültüler, "Masal, masal" sesleri) Duvarlardaki tablolarla milli sembollere tahammül gösteremeyenlerin hükümet icraatında ne ölçüde milliyetçi olabileceklerinden endişe duymaktayız.

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Kurt mu milli?

AGÂH OKTAY GÜNER (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, Sayın Ecevit bugüne kadar hükümet olabilmek için önüne gelen her engeli tahrip etmiştir. Gerektiği zaman devlet tahrip edilmiştir, hükümet tahrip edilmiştir ve son Hükümet

kuruluşunda insana ait değerler tahrip edilmiştir. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Parlamenterler, Türkiye’de söz hürriyeti varken, Avrupa Konseyinde Türk Devletini dünya kamuoyuna şikâyet etmişlerdir. Yine Sayın CHP’li parlamenterler yurt dışındaki vatandaşlarımıza “Paralarınızı Türkiye’ye göndermeyin, mevcut hükümet paralarınızı çarçur edecektir” diyerek vatandaşların Devlete olan itimadını perişan etmişlerdir. (CHP sıralarından “Doğru, doğru yalan mı?” sesleri) Ancak, bu Hükümet kuruluşunda, bugün heyecanla savunucu olanların, Hükümetin bünyesindeki tezatları, tavizleri birer birer görerek, bizlerden önce Hükümeti tenkit edeceklerine ve Hükümete isyan edeceklerine bütünümlü ümit bağlıyoruz.

Sayın Milletvekilleri, solcuların nefesini dinlemekle ün yapmış bir eski bakanımızın bu Hükümette solunum ve hava kirliliği işlerine getirilmesi Hükümet kuruluşunda ihtisasa gösterilen saygının ifadesi midir? (AP ve MHP sıralarından alkışlar) Dün bu salonda birbirlerine en ağır hücumları yapanların, aynı Hükümetin çatısı altında neden ve nasıl toplandıklarını siyasi olaylar birer birer gösterecektir.

AHMET KARAHAHAN (Gaziantep) — Örnek verdinizi onun için.

AGÂH OKTAY GÜNER (Devamla) — Sayın Başbakan, her yurt dışı geziden dönüşünde, basına verdikleri demeçlerinde ekonomik model arayış gayreti içinde olduklarını ifade buyurmuşlardır. Acaba bu son Hükümet modeli de yeni bir arayış gayreti midir? Türkiye’de milliyetçi kalkınma modelinin savunucusu olan bizler, Milliyetçi Hareket Partililer, İslâm - Türk kültür sentezine dayalı, milli kültür politikaları ve milliyetçi stratejilerle Türkiye’nin topyekûn iktisadi kaynaklarını seferber edeceğine inanıyoruz. Bu inanç ve ölçüyle emperyalizmin her türlüşüne karşıyız. İktisadi emperyalizme, kültür emperyalizmine ve hele dışardan kalkınma modeli getirme anlayışına temelden karşıyız.

FAİK ÖZTÜRK (Elazığ) — Faşizme de karşıyız.

AGÂH OKTAY GÜNER (Devamla) — Elbette karşıyız.

Bu Hükümet Programında, dış ülkelerdeki Türklerin meseleleriyle, onların kültür problemleriyle uğraşılacağı belirtilmiştir. Hükümet Programında bu konuya yer verilmesini memnuniyetle karşılıyoruz. Ancak, Sayın Ecevit’in Sosyalist Enternasyonalde yakın dostu olan Sayın Brand, (Willy Brand) “Bizim Doğu Berlin meselemiz, dış Almanlar meselemiz yoktur” demiştir. Acaba Sayın Ecevit’in bu beyanları, Sosyalist Enternasyonalin kapısında kendisini hangi güçlüklerle, hangi problemlerle karşılaştıracaktır?

Sayın Milletvekilleri, biz Türkiye’de dün Hava Kuvvetlerinin güçlenmesine, fantom uçaklarının alınmasına karşı çıkan zihniyetin, milli savaş sanayiini benimsemesini müspet bir gelişme olarak gömüyoruz. Hükümet Programında, bürokrasiden, Türk Milletinin gelişme dinamizmine ayak uyduramayan bürokrasiden haklı olarak şikâyet ediliyor; ancak sayıları 10’a varan Devlet Bakanlıkları, yeni ihdas edilen henüz görevleri belirtilmemiş bakanlıklar bürokrasi çarkını, acaba ağırlaştırma-yacak mıdır? Ayrıca Türkiye’nin bugün gelmiş olduğu milletlerarası münasebetler çizgisinde, Devletteki dağınıklığı ortadan kaldırmak şarttır, elzemdir. Özellikle dış ekonomik münasebetlerin, Ortak Pazarla olan ilişkilerin, temelleri Hükümet döne-

mimizde atılan İslâm Ülkeleri Çelik Birliği ve İslâm Ortak Pazarının Devlet bünyesinde takipçisi ve sorumlusu kim olacaktır?

Bürokrasi, koltuk ihtiyacına göre düzenlendiği için, maalesef gerçek ihtiyaçlar havada kalmıştır. Hükümet Programında ifade edilen, insan anlayışına saygı duyuyoruz, ancak güvenoyu alınmadan geçen kısa dönemde Sayın Başbakanın “15 gün hiçbir tayin yapılmayacaktır.” yolundaki açıklamasına rağmen bazı bakanlıklarda akıl almaz bir biçimde insanın ezildiğini, sürüldüğünü görüyoruz. İki satırlık emirlerle genel müdürler görevlerinden alınmış, Çukobirliğin kârlı ve verimli çalışan fabrikaları durdurulmuştur. Kâinatın özü insandır, insana saygı duymayan, insana emniyet duygusu vermeyen bir gelişmenin ve bir yücelmenin mümkün olmadığı inancındayız.

Türkiye, Sovyetler Birliği ve Ortak Pazar ülkeleri içerisinde en genç nüfusa sahip olan ülkedir. Bu gençlik, topyekûn milletin geleceğidir, bu gençlik bütündür, bu gençlik yarınlarımızdır. Biz bu gençliğe çağın eğitimimi, bu gençliğe yarınları kuracak iradeyi verirsek Türkiye’nin büyümesi, güçlenmesi ve yarınların güçlü devleti olması mümkündür.

Taban fiyatları konusunda, geçen hükümet döneminin programda karanlık ifadelerle paralanmak istenmesi, gerçekler karşısında üzücüdür. Taban fiyatlarında vatandaşın malının bedeli, emeği ve dünya piyasası şartları değerlendirilerek anında ödenmiş ve 50 milyar Türk Lirası, Türk köylüsünün hakkı olarak kendisine sunulmuştur.

AKIN SİMAV (İzmir) — Düşükten sonra ödediniz.

AGÂH OKTAY GÜNER (Devamla) — Ayrıca, aracı ve tefecilerden şikâyet edenlerin göz önünde tutması icap eden fon müessesesi, ilk defa en iyi bir biçimde işletilmiş ve ihracatçıya kârı tanınarak, dünyada ara fiyatlarında meydana gelen aşırı kârlar üreticiye ödenmek üzere ihracat fonunda toplanmış ve 500 milyon Türk Lirasının incir, üzüm, fındık üreticisine dağıtılmasına imkân sağlanmıştır.

Yine geçen dönemde zaruri olan zamlar cesaretle yapılarak KİT’lerin 70 milyar Türk Lirası açığı kapatılmış, enflasyon belli bir ölçüde frenlenebilmiştir.

Taban fiyat uygulanan malların ihracı sağlanmış ve 5 aylık Hükümet döneminde 2.250.000.000 dolar dış satış bağlantısı yapılmıştır. Tütünün dışında hiç bir malın satış sıkıntısını, güvenoyu alırsanız, çekmeyeceksiniz; ama 7 aylık hükümet döneminin sonunda 440 bin ton pamuğu yağmura, 110 bin ton üzümü alkole terk eden sizlersiniz.

Bugün 150 milyar dolar, evet 150 milyar dolar üretim sermayesine sahip; Türkiye ekonomisinde büyük yeri olan İktisadi Devlet Teşekküllerinin kârlı ve verimli hale getirilmesi için, Yugoslavya’da iflâs etmiş “Özyönetim” modeli yerine, mili tecrübemizi değerlendirerek, mili sanayi holdingi projesinin Sayın Hükümet tarafından da benimsenmesi, bu büyük kaynağın Türk ekonomisine hayırlı hale getirilmesi tek ve başlıca çaredir.

Türkiye’de grevler, işçi hakkı dışında, ideolojik amaçlarla kullanıldıkça, grev kışkırtıcılığı yapıldıkça, Türkiye’de lokavtlar bir zincir halkası gibi birbirine eklen-

dikçe, Sayın Başbakanın şikâyetçi oldukları işçi kuruluşlarının siyasi amaçlar için, kendi öz gayelerinden ayrılmaları, bizzat kendilerince teşvik edildikçe, özel sektörün yatırım hızını artırması, programın bütün pembe beyanlarına rağmen düşünülemez. Ayrıca, hür sendikacılık, Sayın Ecevit'ten emir alan sendikacılık da değildir.

Türkiye, hiç şüphesiz büyüyor ve bünyeye, 1950'lerin 40 katı elektrik enerjisi üretilen Türkiye 500 milyon Kw/h, 20 milyar Kw/h elektrik enerjisine gelmiştir. Ama bu yetmemektedir. Bu yolda Karakaya Barajı dev bir adımdır. Biz dev adım atanları kıskanmayız, tebrik ederiz, takdir ederiz. Güvenoyu alırsanız sizlerden de böyle adımlar bekleriz. (AP, MHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Hükümet Programında bahsedilen tedbirlerin büyük bir çoğunlukla; milli stok müessesesi, milli mesken kurumu projesi, tüketiciyi koruyucu mevzuat, milli sanayi holdingi projesi, mili istihdam projesi, Türkiye'yi doğudan batıya, kuzeyden güneye kateden karayolları projesi ile geçen Hükümetimizin programında mevcut olduğunu ve bunların uygulamaya konulduğunu ifade etmek gerçeklerin beyanıdır. Sayın Başbakan, kendi programlarında bunların pratik sonuçlarını dile getirmişlerdir. Burada kesin bir gerçeği ifade etmek istiyorum. Bu kesin gerçek şudur;

Artık Türkiye'de bütün meseleler bir örümcek ağı gibi birbirine bağlıdır, ancak bir milli model bütünlüğünde bu meselelere eğilsek, bu meseleleri çözmemiz mümkündür. Hiç kimsenin elinde sihirli değnek yoktur. Sayın Başbakanın elinde sihirli değnek olmadığı gibi, kendisinden önceki başbakanların ve kendisinden sonra gelecek başbakanların elinde de sihirli değnek yoktur. Bu sebeple, Türkiye'nin meselelerine simsiyah gözlükleriyle bakanlar kendilerini azaltanlar; tıpkı pembe gözlüklerle bakanların kendilerini aldattıkları gibi.

Türkiye, büyük potansiyeli olan, siyasi istikrar, milli birlik ve tutarlı, kararlı politikalarla, hızla, çağın güçlü devleti olmaya sahip büyük kudreti ifade etmektedir. Ancak, siyasi kadrolar Türk Milletinin büyük gücünü, kalkınma şevklerini siyasi alanda başarı sağlama uğruna yaralamaktan mutlak ve mutlak vazgeçmelidirler.

Açıkça ifade ediyoruz; başında bulunduğunuz Hükümetin, milliyetçi, açık, namuslu icraatını gördüğümüz zaman, millet önünde tebrik etmeyi görev bileceğiz. Ancak, bundan önceki hükümet döneminde yaptığınız gibi, korkak, basiretsiz, yetersiz karar ve politikalarla meselelerin altında kalıp ezildiğiniz zaman; "Ne yapalım düzenli değiştiremedik, bu düzende işler ancak bu kadar yürüyor" dediğiniz zaman, bizi karşınızda bulacaksınız. Bu peşin mazeret psikozundan, bu peşin savunma tutumundan kendinizi kurtarınız ve cesaretle meselelerin üzerine yürüyünüz.

Türkiye'nin iktisadi potansiyeline kısaca bakmak, enkaz heveslilerine bile karanlığı aydınlığa çevirecek gücü verecektir. Türkiye su rezervleri bakımından Avrupa'nın birinci ülkesidir. 88 milyar metreküp suyumuz, 473 büyük baraj kuracak iradeyi beklemektedir.

Türkiye orman zenginliği yönünden Avrupa'nın üçüncü büyük ülkesidir. Bu büyük orman zenginliği ile yılda 1 milyar dolar ihracat yapmak, 22 büyük kağıt fabrikasını kurmak, 26 büyük sanayi kolunun hammaddesini sağlamak mümkündür. (CHP sıralarından gürültüler)

SÜLEYMAN SABRİ ÖZNAL (Edirne) — Demirel’in kardeşlerinden bize kalmıyor ki.

AGÂH OKTAY GÜNER (Devamla) — DAKO’ da var DAKO’da var.

Türkiye Ortak Pazar ülkeleri İçinde hayvan varlığı en yüksek olan ülkedir. Türkiye’nin hayvancılık dalında büyük problemleri vardır; ama bu varlığın değeri 300 milyardır.

Yeraltı zenginlikler bakımından, 106 dünya ülkesi arasında bor tozlarında 3’ncü, kromda 11’nci sıradayız. Stratejik madenlere sahibiz. Volfram var, krom var. Türkiye’nin 650 milyon ton demir, 123 milyon ton bakır, 876 milyon ton krom rezervi vardır.

Türkiye bütün dünyada besin maddesi ithal etmeyen, kendi kendisine yeten 7 ülkeden birisidir. En geç 10 yıl sonra, bugün alınmış ciddi politikalara daha iyisi, zamanın getirdiği daha güçlüsü eklenirse, bu vatan bize yılda 50 milyon ton buğday, 45 milyon ton sanayi bitki, 35 milyon ton sebze, 30 milyon ton meyveyi rahat verebilecektir. *(CHP sıralarından gürültüler)*

Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı raporları, son 5 yılda, kişi başına milli gelirin Türkiye’de % 26,2 ile, Avrupa’nın en hızlı gelişen ülkesi olduğunu gösteriyor; ama ekonomimin genel bünyesi, henüz tarıma ve dolayısıyla tabiata bağlı olmaktan kurtulamamıştır. Bunları, eğer kısmet olur Devlet sorumluluğu alırsanız, siz de aynı biçimde tespit edeceksiniz.

1966-1976 döneminde, Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı raporlarına göre, Türkiye, 10 ülke içinde milli gelirini % 41,2 artırarak ilk sırayı almıştır.

Sayın Milletvekilleri, milletlerarası araştırmalar, Türkiye’de İç piyasanın dünya üzerinde en büyük hızla gelişen 3’ncü ülkesi olduğunu gösteriyor. Geçen hükümet döneminde, kısa süreli darlıkların dışında, iç piyasada mal yokluğunun olmaması için her türlü tedbir alınmıştır ve bizim savunduğumuz, ekonomiyi temelden, ekonomiyi kökten değiştirecek tedbirler alındığı zaman, milli stok müessesesi kurulduğu zaman ve Türkiye bütün milleti birleştiren stratejileri gerçek kıldığı zaman, bu darlıkların görülmemek üzere hafızalara terk edildiğini göreceğiz.

Bugün Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü programı okurken, Sayın Başbakan bazı mevhum merkezleri veya kendilerine göre belli merkezileri tehdit elteler. Sayın Başbakan, “Bunların yeni kanunsuzluklarını gördüğümüz zaman, kendilerinin eski suçlarını da açıklayacağız” diyorlar.

Milliyetçi Hareket Partililer olarak, bu çatının altına halkın oylarıyla gelmiş milletvekilleri olarak, şu kesin gerçeği açıkça ifadeyi bir namus borcu biliyorum; bu gerçek şudur: Türkiye’de ne başkanların, ne başkan adaylarının, ne de parti liderlerinin veya sözcülerinin suçluları affetme yetkisi yoktur. *(AP sıralarından Bravo” sesleri)* Hükümetler, Devletin dosyaları emrindedir, arşivleri ellerindedir. Ne varsa, neyi biliyorlarsa kanun önüne getirmelidirler. Attığımız her imzanın, yaptığımız her icraatın hesabını şerefle verecek kadrolarız. *(MHP ve AP sıralarından Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Güner, 1 dakikanız kaldı.

ETEM EKEN (Çorum) — O hesaplar sorulacak.

AGÂH OKTAY GÜNER (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, biz bu Hükümetin Programını Türkiye meseleleri karşısında tavizci, dengesiz, samimiyetsiz ve tutara buluyoruz. Bu Hükümet, kuruluşuyla güçsüzdür.

EMİN ALTINBAŞ (Gaziantep) — Sizinkinden çok güçlüdür.

AGÂH OKTAY GÜNER (Devamla) — Bu Hükümet vaatlerini nasıl gerçekleştireceğini, döviz darboğazını nasıl aşacağını, finansman kaynaklarını nasıl sağlayacağını ortaya koyamamıştır.

Bu Program fakirliği, yoksulluğu yenecek tedbirlerden mahrumdur.

Bu Program, ekonominin temel yapısını değiştirecek sağlam stratejilerden mahrumdur.

Bu Program, köylünün sefaletine, işsiz vatandaşların çilesine yabancıdır.

Bu Program, hükümet olma uğruna bir siyasi kadronun kendi özünden ne ölçülerde kopabileceğinin belgesi olacaktır.

İşte bu sebeplerle Hükümete güvenoyu vermeyeceğiz. Eğer güvenoyu alırlarsa, memleketimizin faydasına olan teşebbüslerinde kendilerine ciddi, tutarlı, ağırbaşlı bir muhalefet olarak yol gösterici olacağımızı beyan ediyoruz.

Muhterem Meclisi, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu ve şahsım adına saygılarımla selamlıyorum. *(MHP ve AP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güner.

Diğer gruplar adına söz isteyen?

HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Adalet Partisi Grubu adına, yetki belgesini gönderiyorum, Ali Naili Erdem.

BAŞKAN — Adalet Partisi Grubu adına İzmir Milletvekili Sayın Ali Naili Erdem, buyurun efendim. *(AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Sayın Erdem, görüşme süreniz 20 dakikadır; buyurunuz.

AP GRUPU ADINA ALİ NAILİ ERDEM (İzmir) — Biliyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Yüce Heyetinizi Adalet Partisi Meclis Grubu adına saygıyla selamlıyorum.

Hükümetlerin hukuki ve siyasi dokusunu tetkik etmeden icraatlarını eleştiriye tabi tutmak doğru ve sıhhatli bir yol değildir. Bu itibarla biz, öncelikle

Hükümeti, kuruluşundaki safhaları ve ortaya çıkan sonuçtaki yapısıyla bilgilerinize arz edeceğiz.

Kanaatimizce, bu Hükümetin kurulmasıyla hükümet müessesesi Cumhuriyet tarihimizde görülmemiş ağır bir darbeye uğramıştır. Hile, desise, tertip ve entrika itibar görmüştür; Devletin en yüksek mevkileri ulufe dağıtılır gibi dağıtılmıştır. “Doğa kanunları” diye diye hukuku inkâr ve ihlal edenler, bu kere de “İlle de Hükümet olacağız” diye diye rejimin de, milli iradenin de ve ahlakın da hançerlenmesin-

de beis görmemişlerdir. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; CHP sıralarından gürültüler)

Şimdi bir hükümet vardır; bakanlarıyla, programıyla bir hükümet. Bu iki unsur, gerçek manada hükümet olmaya yeter değildir. Kanaatimizce bu Hükümet, hukukilikten yoksundur; zira, hürriyetin de hukukun da temelinde ahlak vardır. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; CHP sıralarından gürültüler)

Bu, fikirde, ruhta, kafada, gönülde, siyasette ve devlet idaresindeki ahlaktır. Toplulukları millet yapan budur; devletleri büyük ve güçlü kılan da budur. Şimdi bunları hiç dikkate almadan bir ömür sürmek, belki bazı kişiler için mümkündür; ama devletler için mümkün değildir. Kuruluşunda hile, entrika ve tertip olan hükümetler iktidar olamazlar; sadece millet iradesine rağmen kendisini hükümet edenlerin menfaat pazarı olur. (AP ve MHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

HAYDAR DEMİRTAŞ (Hatay) — Danıştay kararlarını ne yaptın?

DURMUŞ ALİ ÇALIK (Konya) — Danıştay kararlarıyla mahkûm oldu?

HASAN CERİT (Adana) — Sizin iktidar olmadığınız gibi.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Kati inancımız odur ki, siyaset entrika değildir. (CHP sıralarından gülmeler, “Bravo” sesleri, alkışlar) İnsanlar vardır...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Demirel gibi, Demirel...

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — İnsanlar vardır, sardalye misali okka ile alınıp satılırlar ve kesekâğıtlarına okkayla doldurulurlar. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Senin gibi.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, Büyük Atatürk; “Demokrasi bir kafa meselesidir, herhalde bir mide meselesi değildir” buyurmuşlardır. (AP sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

DURMUŞ ALİ ÇALIK (Konya) — Onu senin kafan almaz.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Saygıdeğer milletvekilleri, devlet, hükümetten önce devlet; yüce olan devlet... Devlet varsa hükümet vardır. Bu itibarladır ki, devlete saygıyı, hükümet kurma pahasına şahsi menfaatlerinin zelil ellerine teslim etmek, ne devlet adamlığıdır, ne de vatanseverliktir. Bunun adı başkadır. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Tarihin her devresinde karanlık emellerin peşinde koşan kişiler ve müesseseler olmuştur. Bunlardan bir kısmı başarılı olmuş intibasını dahi verebilmişlerdir; ama ne fiziki ömürleri, ne de fikri ömürleri yaşamalarına yetmemiştir. Bu Hükümet ömürlü olmayacaktır. Çünkü, Sayın Ecevit’in ifade ettikleri gibi, “Küçük araçlarla yüce amaçlara erişildiği görülmemiştir” (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

DURMUŞ ALİ ÇALIK (Konya) — Senin kafan almaz bunları.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Utanç verici yollardan entrikayı bir marifetmiş gibi benimseyerek yola çıkanların sonu başladıkları gibi olacaktır.

EMİN ALTINBAŞ (Gaziantep) — Yahya Demirel gibi.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Ya Florya’da, ya Tarabya’da, ya da bilmem hangi odada bitecektir. *(AP sıralarından Bravo” sesleri, alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri, kuruluşunu gazete sayfalarından boy boy resimleriyle takip ettiğimiz bu Hükümetin hiçbir yerinde demokrasi sevgisi, millet iradesine saygı, devletin itibarına inanç olmadığı gibi, Atatürk ilkelerine sadakat da yoktur.

EMİN ALTINBAŞ (Gaziantep) — Atatürk’e sadakati sen indirdin.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Bir adım daha ileriye giderek söyleyelim; bırakınız Atatürk ilkelerine sadakati, bütün bir programın herhangi bir yerinde Atatürkçülüğü kelime olarak dahi görmek mümkün değildir. Anlaşıyor ki, Cumhuriyet Halk Partisi reddi mirası ısrarla devam ettirmektedir.

Milliyetçiliğin gürül gürül aktığı, “Bütün servetim ve ıftiharım Türklükten başka bir şey değildir” diyen Atatürk’ü bu Programda buluruz umuduna kapıldık. Ne boş hayal...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet Programını okumamışsınız siz; hemen çıkarmışlar seni oraya.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Zira, enternasyonalciliğin bir başka türlü-sünü yapmasının mümkün olmadığını düşünmeliydik. *(CHP sıralarından “Vah, vah” sesleri, gürültüler)*

Sayın Milletvekilleri, Hükümetin kurulması için şahsi çıkarlarını her şeyin üzerinde tutan bazı kişilerin yaptığı bu hareket, en azından reye ihanet *(AP sıralarından “Bravo, doğru” sesleri)* Eğer buna ihanet denilmez deniliyorsa, bu takdirde kandırılmış bazı kişilerin oluşturduğu bir hükümet modeliyle karşı karşıyayız demektir.

Bize göre, bakan olma pahasına her çirkinliğin mubah görülmesinden daha acı olan tarafı, bu ihanetin mükâfatlandırılmasıdır. *(AP sıralarından “Bravo” sesleri)*

Mamafih, olayı, Sayın Ecevit’in 30 Mayıs 1977 günü yaptığı radyo konuşması içinde değerlendirirsek, yadırgamamamız lazım gelir. Çünkü Sayın Ecevit bu konuşmasında bakınız neler ifade etmişler: “Halkın ekonomik gücüyle birlikte, siyasi gücü de artacağından demokrasimiz daha çok geçerlilik kazanacaktır”

HASAN CERİT (Adana) — Doğru, doğru.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Demek istiyorlar ki, halk ekonomik bakımdan güçsüzdür, dolayısıyla da demokrasimiz yeteri kadar geçerli değildir; doğru, bu vaziyet karşısında bir tavır takınmak lazımdı. O da yapıldı. Bu Hükümetin kuruluşunda da görüldüğü gibi, ekonomik bakımdan güçsüz olan halkın demokratik tercihi geçersiz kılındı. Bu itiraflarından dolayı Sayın Ecevit’e teşekkür ederiz. *(AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sen anlayamamışsın.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, şunu katiyetle ifade etmek isteriz ki, milletin vermediğini Cumhuriyet Halk Partisine verenleri millet de, tarih de affetmeyecektir. *(AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

EMİN ALTINBAŞ (Gaziantep) — Türkiye’de 18 milyon anladı, sen anlayamamışsın.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Size ne verdi millet?

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, Hükümet üyelerinin atanmasında Sayın Cumhurbaşkanının davranışına da temas, etmek istiyorum.

Anayasamızın 97’nci maddesine göre, Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla, Türkiye Cumhuriyetini ve Milletin birliğini temsil eder.

Bundan dolayıdır ki, Sayın Ecevit, bir genel müdürün atanmasıyla ilgili olarak şunları beyan etmiştir,

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Bir genel müdürün hakkından gelemediniz.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — “Sayın Cumhurbaşkanının TRT Genel Müdürlüğüne yeni bir atama yapılması karşısında Hükümetin Anayasa dışı istemine uymasını üzüntüyle karşıladık. Bu kargaşa ortamında Cumhurbaşkanının gerek tarafsızlığı, gerek Anayasa ve hukuk devleti kurallarına saygı bakımından örnek bir davranışın içinde bulunması, bir huzur ve güvence unsuru olabilirdi Şimdi bu unsur ortadan kalmıştır” diyorlar ve devamla “Türkiye’de demokratik hukuk devleti ne yazık ki, Sayın Cumhurbaşkanının elinden bir darbe daha yemiştir” diye ifadelerini tamamlıyorlar,

Şimdi, o tarihte darbe yiyen demokrasi, peki şimdi ne yedi?

AHMET KARAHAH (Gaziantep) — MC’nin başını yedi.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, mevcut Hükümetin hukuki yapısı kanaatimizce budur.

Siyasi yapısına gelince, bu bir azınlık hükümetidir; payandalara dayatılmış bir hükümettir, eksantrik olarak bizatihi kendisidir. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Devlet Bakanlığı icrai fonksiyona sahip değildir; ama 10 Devlet Bakanlığı kurulmuştur; bu hal kanuna aylandır, hiç gizlenmeyecek şekilde aykırıdır, ayıptır da, ayıp.

Sayın Ecevit’in söylediği gibi, “Bir parlamentonun üyelerine hesapsız çıkarlar vaat edilmesi, çıkar vaat edenlerin ayıbıdır” Elhak doğru.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Doğru, doğru.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — 10 Devlet Bakanlığının ihdasındaki sebep açıktır. Hükümet kurmak için ihtiyaç duyulan 13 parmağa 10 bakanlık verilmesi gerekiyordu; yapılan budur; geriye kalanı lafı güzaftır, aldatmacadır,

Şimdi 10 Devlet Bakanına ne yaptırılacaktır? Bu ülke ihtiyacından doğmamıştır ki.

İSMET ATALAY (Kars) — Enkaz kaldırılacaktır. (CHP sıralarından gülüşmeler)

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Bu, ihtirasın, ikbalin taksimatıdır. Cumhuriyetin hiçbir devresinde Hükümet, küçük duyguların eseri kılınmamıştır. Bizim şikâyetimiz budur. Mahkeme kadının mülkü değildir. Hükümetler gelir gider; ama her defasında kurallarına uygun olarak.

Hükümet, mevcut programı İtibarıyla tutarsız vaatlerle doludur; samimiyetten uzaktır. Bu bir bonmarşedir; en olmayacak şeyler yanyanadır.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Yani MHP, MSP ve sen değil mi; yanyanasınız... *(CHP sıralarından gülüşmeler)* Erbakan, Türkeş ve sen...

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Kendi programını dahi getiremeyen bir Cumhuriyet Halk Partisini görüyoruz ve kendi programını getirme cesaretini dahi içinde duyamayan Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanını görüyoruz. Bu haliyle Hükümet Programı öylesine yuvarlak, öylesine yuvarlaktır ki, bilye dahi bu programın yanında köşeli kalır. *(CHP sıralarından gürültüler)*

Prensipleri yoktur, felsefesi yoktur, baştan sona bir düşünce enkazıdır. Arısı boşalmış kovan gibidir; yalnızca bakanlıklar ve koltuklar vardır.

Esasında beli bir zamandan beridir ki, Sayın Ecevit'in rüyasında da, hülyasında da olan tek şey hükümet koltuğudur. Bu tutku, Sayın Ecevit'i çok daha fazla tutarsızlıklara sürüklemiştir. Hemen bir iki misal vermekle yetineceğim.

Bir ara halk iktidarının ne olduğunu anlatırken; “Bizim kuracağımız düzende Devlet de servet de halkın olacaktır” ifadelerini kullandılar. Sonra bir ara Hükümet oldular ve aynı konuda “Halk iktidarı, fukara çocuğuna burs vesaire vermekten ibarettir” diyerek kaldılar.

“Bu toprak Allah'ındır, bu toprağı insana Allah vermiştir. Bu toprağın üzerinde kulların yaptığı adaletsizliğe kanun boyun eğemez” diyen Sayın Ecevit...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Utan utan, yalan söyleme. Bir daha oku da iyice anla.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — ... Ama bakın Hükümetin şimdi bu programının 5'nci sayfasında, Halk Partisinin Sayın sözcüsü de okudu onu, ne güzel tesa-düf, ne deniyor: “Hiçbir gerekçeyle, hiçbir kimseye kendi kendine hak alma yetkisi ve olanağı tanınmayacaktır. En küçük bir direniş olursa gereği tereddütsüz yerine getirilecektir.”

İSMET ATALAY (Kars) — Sen anlayamamışsın.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Şimdi bu 2 Ecevit'ten hangisi yazı, hangisi turadır; hangisi devrimci, hangisi tutucudur? *(AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkış-lar)*

MUSTAFA ŞENTÜRK (Malatya) — Hangisi MHP'li, hangisi MSP'li?

DURMUŞ ALİ ÇALIK (Konya) — Sen şimdi kaç kişi ile MHP'ye geçiyorsun?

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Bu tutarsızlık örnekleri yanında, müsaade-nizle bir tutarlılık örmeği vereceğim:

“Sosyalistlerin nefes alışını bile takip ediyoruz” diyen bir Sayın kişi bu Hükümette yer aldı ve vatandaşların nefes alışıyla görevlendirildi. (AP sıralarından gülüşmeler, CHP sıralarından gürültüler) Artık Sayın kişi hava kirliliği ile uğraşacaklardır. Böylesine tutarlı bir görüşü mizah sayfalarında dahi göremezsiniz. (AP sıralarından alkışlar, CHP sıralarından gürültüler)

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Ayıp ayıp.

DURMUŞ ALİ ÇALIK (Konya) — Hep sizin pisliklerinizle uğraşıyoruz.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, Hükümet Programında “Komünizmle mücadele edilecektir” ifadesine rastlamak mümkün değildir. Yadırgamıyoruz; çünkü Sayın Ecevit, “Bana sosyalist dersiniz bundan şeref duyarım” derken, kabinesindeki bir üye de; “Türk Solu’nun, yahut sosyalizmin her türlü Marksizm’e dayanmaktadır. Demokratik sosyalizm de, yahut sosyal demokrasi de Marksizm’e dayanmaktadır” diyordu. Yadırgamıyoruz; çünkü komünizmi tehlike saymayanların mücadelesi olmaz ki programların almış olsunlar.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Sizin Hükümetinizde Baas Partisine kayıtlı üye vardır.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Ama fevkalade önem bulduğumuz bir eksikliğe işaret ediyoruz. (Gürültüler) O programda Türk Milliyetçiliğine yer verilmemiştir, bu programda Türk milliyetçiliği yoktur.

Sayın Ecevit dünkü Senato konuşmalarında diyorlar ki; “Biz Türkiye’yi bu Anayasa ile yöneteceğiz.”, iyi, peki ama, Anayasa baştan sona kadar Türk milliyetçiliğiyle doludur. Nereden çıktı bu çağdaş milliyetçilik? Anayasanın neresinde? Gayet açık, milliyetçiliği dava edenler, 1750 sayılı Üniversiteler Kanunundaki milliyetçiliğin varlığına tahammül edemeyenler, Türk milliyetçiliğinden de, Atatürkçülükten de uzaktırlar. Burada bir şey öğrenmek isteriz: Acaba Sayın Feyzioğlu ve Sayın Sükan Türk Milliyetçiliğinden vaz mı geçtiler?

BAŞKAN — Sayın Erdem, 2 dakikanız kalmıştır.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Cumhuriyetin temelindeki milliyetçilikten uzaklaştınız mı? Büyük Atatürk’te, en yüce noktasına ulaşan Türk milliyetçiliğinden rahatsız olan kimlerdi ki, siz bunu Hükümet Programına koymaktan kaçındınız?

Sayın Milletvekilleri, müsaadenizle Sayın Ecevit’in “Enkaz devraldık” kısmına da temas etmek istiyorum. (CHP sıralarından “Doğru”, sesleri)

Bundan çıkan mana şu; Sayın Ecevit diyorlar ki; biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak size mamur ve müreffeh bir Türkiye bırakmıştık. 45 bin köy elektriğe kavuşmuştu. Anadolu insanının bir eli yağda, bir eli baldaydı. (CHP sıralarından gülüşmeler) Kuş uçmaz kervan geçmez yöreler kalmamış, her yer gül, gülistan olmuştu. Bütün ülke fabrikalarla donatılmıştı. Bütün temel maddeler ihtiyaçtan fazla üretiliyor ve hatta dışarı ihraç ediliyordu. Modern teknoloji sanayiinin bütün dallarında yer almıştı. Refah, köyde elle dokunulur hale gelmişti. Siz geldiniz diyor ve 1950’den beri yıka yıka yok ede ede bizim bıraktıklarımızı enkaz haline getirdiniz.

Şimdi bu konuşmamın neresini düzeltelim?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Milli Eğitimde senin enkazını 3 yılda temizleyenleyiz, bıraktığın enkazı. *(CHP sıralarından gürültüler)*

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Bu lafın düzeltilecek tarafı yoktur; ama, doğru olacak bir tek şey vardır. Türkiye'nin imarında, nerede bir eser varsa, orada ya Demokrat Partinin, ya Adalet Partisinin damgası vardır. *(AP sıralarından alkışlar, CHP sıralarından gülüşmeler)* Size enkaz değil, size dinamizm bıraktık. *(CHP sıralarından gülüşmeler)*

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Dinamit, o, dinamit

AHMET KARAHAHAN (Gaziantep) — Dinamit bıraktınız, bomba bıraktınız. *(CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Erdem, lütfen bağlayınız.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Sayın Başkan, ben bunlara daima uyan bir arkadaşınızım; ama her laf atmanın ne kadar zamanıma olduğunu da takdirlerinize bırakıyorum.

BAŞKAN — Aynı müdahale bütün hatiplere olduğu İçin, hiç sesimi çıkarmadım.

Lütfen buyurunuz.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sizin grupunuz da bana aynı şeyi yapıyordu.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Sayın Başkanı, ben iki dakikada toplayacağım.

BAŞKAN — Lütfen toplayınız.

NEDİM TARHAN (Adana) — Kaç kişiyle, ne zaman Hareket Partisine geçiyorsunuz? *(Gürültüler)*

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Şimdi anarşiyle ilgili bölüme geldim.

Sayın Ecevit Senatoda dünkü konuşmasında diyorlar ki; “Bunalımın sebebi, Anayasaya ve anayasal kuruluşlara ters düşenlerin yıllardır idare mevkilerinde olmalarındandır.”

Bu iddiaya şapka çıkarıyorum. *(CHP sıralarından “Kaç defa?” sesleri)* Birkaç defa... *(CHP sıralarından gülüşmeler)*

Bunalımın gelin şimdi birlikte bakalım - su yüzüne çıktığı tarihten bu yana 10 hükümet gelmiş geçmiştir. Sayın Erim'ler, Sayın Melen'ler, Sayın Naim Talû'lar, Sayın Sadi Irmak'lar, Cumhuriyet Halk Partisinin üye verdiği Hükümet'ler, bizzat Sayın Ecevit tarafından kurulmuş olan hükümetler hep bu müddetin içindedir. Bu beyanı düzeltmeye 20 dakika yetmez, ama gayret sarf edeceğim.

Sene 1968; o tarihte, Sayın Sükan İçişleri Bakanı, Sayın Alp Bayındırlık Bakanı, Sayın Feyzioğlu en önemli sorumluluk mevkilerinde daha dün kadar görev almıştır. Adalet Partisinden koparılıp, kendilerine bakanlık verilen Hükümet üyeleri de,

o hükümetlere hep güvenoyu verip gelmiştir., Şimdi, acaba hepsi de hidayete mi erdiler ki, yeni bir noktaya geldiler? Bakınız, Türkiye’de bunalımın sebebini 1976 Bütçesinde Sayın Ahmet Karaaslan nasıl anlatıyor ve ne diyor: “Davranışı ve beyanlarıyla Sayın Ecevit, anarşiden değil, onun önlenmesinden tedirgin ve endişelidir. Bu bir yanılğı mıdır, yoksa af kanunu ile salıverilenlere karşı duyulan bir vefa hissinin gereği midir?”, Sayın Karaaslan’ın ifadesi...

DURMUŞ ALİ ÇALIK (Konya) — Selâhattin Kılıç ne dedi

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Sayın Feyzioğlu’nun aynı bütçe münasebetiyle yapmış olduğu konuşma; aynen okuyorum...

BAŞKAN — Sayın Erdem, müddetiniz 2 dakika geçmiştir, lütfen bağlayınız. *(CHP sıralarından gürültüler)*

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Bitiriyorum, *(CHP sıralarından gürültüler)* Bir dakika, bir dakika... Gerçeklerden korkuyor musunuz? Bırakın da söyleyeyim

BAŞKAN — Sayın Erdem, lütfen bağlayınız.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Hürriyet Gazetesinde “Anarşi hortladı”, başlığını taşıyan yazıda; “Biz o tarihte Hükümette değildik ki - Sayın Feyzioğlu konuşuyor - biz muhalefette idik; Hükümette Sayın Ecevit vardı. Anarşi hortladı; çünkü, aften yararlananlar, derhal örgütlerin hepsini tek tek yeniden kurmuşlar ve eyleme birlikte geçmişlerdir”

“Biz o zaman muhalefette idik” diyor yine Sayın Feyzioğlu, “İktidarda Cumhuriyet Halk Partisi vardı; ama biz, iktidardayız, muhalefetteyiz demeden bunların karşısına çıktık. En ufak bir teşvik sözü, devrimci gençler diye, kimsenin sırtlarını sıvazlayan tek bir söz bizim ağzımızdan çıkmadı. 1968 yılı, yükseköğretim kurumlarının çağdaşlaşması değildir” diyor Sayın Feyzioğlu ve devam ediyor: “John Ben-ditlerin, Kızıl Rudy’lerin ve Türkiye’deki taklitçilerinin, müsveddelerinin zorbalığı, tedhişçiliği, kızıl tedhişçiliği, gelmeye başladıkları değişik noktalardan bir tek noktada toplanan, aynı peygambere, Marx’a bağlı olarak yürütülen tedhiş hareketinin başladığı yıldır”, diyor. *(CHP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Erdem, müddetiniz beş dakika geçti, lütfen bağlayın.

ALİ NAİLİ ERDEM (Devamla) — Son sayfam.

Sayın Ecevit, sizler gerçi bu teşhiste birleşeceksiniz, siz de bu teşhise gelecek ve kabul edeceksiniz; ayaklarınız mutlaka toprağa değecek, hayaller tükenecek, gerçekler kapınıza dayanacaktır. Ne var ki, bunlar olurken zaman geçecektir ve kaybeden yine bu millet olacaktır.

Sayın Milletvekilleri, bu Hükümet, koltuğa oturma Hükümetidir. Bu Hükümetin, ülkemizin hiçbir meselesini çözmeye ne takati, ne gücü, ne inancı vardır. Sonuç bu... Sonuç, Abdülhak Hamit’in Eseridir: Zafer veya hiç. *(AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erdem.

Milli Selâmet Partisi Grubu adına Sivas Milletvekili Sayın Temel Karamollaoğlu; buyurunuz efendim. *(MSP sıralarından alkışlar)*

Sayın Karamollaoğlu, konuşma süreniz 20, dakikadır, buyurunuz.

MSP GRUPU ADINA TEMEL KARAMOLLA-OĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; 6 Ocak 1978 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanı tarafından onaylanan ve 12 Ocak 1978 tarihinde, Programı meclislerde okunan Sayın Ecevit Hükümeti ve Programı hakkında, MSP adına görüşlerimi arz etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Sayın Milletvekilleri, her şeyden önce, bu Hükümetin kuruluşu ve yapısı bakımından üç husus üzerinde durmak istiyorum:

1. Bu Hükümetin dayanmış olduğu oy tabanı, CHP tabanıdır. Genel seçimlerde Halk Partisinin alınış olduğu oy % 41'dir, mahalli seçimlerde bu nispet % 42 olmuştur; muhalefette bulunan partilerin oy tabanlarının yekûnu ise % 50'nin üzerindedir.

VELİ YILDIZ (İçel) — Ondan başka bir şey bilmez misiniz?

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Devamla) — Millet tabanında azınlığa dayalı bir Hükümetin çoğunluğu idare etmesi, demokrasinin temel prensiplerine aykırıdır.

2. Hükümetin teşekkül tarzı yadırganacak mahiyettedir. Birtakım kimselere yer bulmak için, Hükümet yapısı dejenere edilmiştir. Bu Hükümetin kuruluşunda, işe adam değil, adama iş bulma prensibi tatbik edilmiştir.

Muhterem milletvekilleri, bizden başka hangi ülkede bir Meteoroloji Bakanlığı vardır? (*CHP sıralarından*, “Senin sakalında vardır” *sesleri*) Ayrıca, deneme mahiyetinde bazı bakanlıklar kurulmuştur. Mesela İşletmeler Bakanlığının ne ile uğraşacağı, hangi İktisadi Devlet Teşekküllerinden mesul olacağı, Hükümet ortakları arasında tespit edilememiş olduğu, Programda açıkça, belirtilmektedir.

Bu tutum, deneme mahiyetinde bir Hükümetin kurulduğunu göstermektedir. Bunu gayri ciddi buluyoruz.

3. Seçimlerden yeni çıkmıştır. Seçim neticeleri, oy tabanına dayalı olarak hangi çeşit hükümetlerin kurulabileceği hususunda nazari çözümleri orta yere koymuştur. Bunlar bir kenara itilerek, istifalarda ve bakanlık dağıtılarak bu meselenin halli yanlıştır. Böylece suni yollarla millet iradesine ters düşülmektedir.

Sayın Milletvekilleri, okunmuş olan Program, memleket meselelerini bir tasnife tabi tutmadan, alelusul ve beceriksizce hazırlanmıştır. Meselelerin halledilmesinde bir öncelik sırası tespit edilememiş, ehemmi mühime tercih etme inisiyatifi dahi ortaya konulamamıştır. Türkiye'nin yıllardan beri birikmiş meseleleri vardır; Programın tahkikine geçmeden önce bu meseleleri sıralamakta fayda mütalâa ediyorum.

3,5 milyon işsiz, kâfi yatırım yapılamadığından; 3,5 milyar dolar döviz açığı, ihracatımız geliştirilemediğinden. Milli gelir itibarıyla, dünyada 30'ncu sıradayız. Fert başına milli gelirimiz ise, daha da düşük; dünyada 50 net sırayı işgal ediyor. Coğrafi ve zümreyi dengesizlikler, yanı sıra yatırım politikasıyla giderek artmıştır. Altyapı bakımından büyük noksanlıklarımız vardır. Yanlış bir vergi sistemiy-

le köyü, işçi, memur ve esnaf ezilmekte; vergi, fakirden alınmakta ve kalkınmaya mani olunmaktadır. Kapitalist düzenin bozuk bir taklidi uygulanarak, yanlış kredi politikası ve koyu faizler her şeyi pahalılaştırarak işsizliği artırmakta, ihracatı önlemekte, yatırımları küçültmekte ve fakiri ezmektedir. Yıllardan beri kalkınmaya mani bir mevzuat yığını teşekkül etmiş, devlet çarkı işlemez hale gelmiştir. Uzun vadede Türkiye'nin menfaatlerini gözetken şahsiyetli bir dış politika tatbik edilememiştir ve nihayet, materyalizme sapılarak, manevi kalkınma ihmal edilmiş, iç barış, kardeşlik, huzur bozulmuş, anarşi büyük boyutlara ulaşmıştır.

Muhterem milletvekilleri, milletin ferahlığa kavuşabilmesi için bu meselelerin çözülmesi gerekir. Bu ise, esas itibarıyla birçok yeni kanun gerektirmektedir. Bunun için, Hükümetin, Parlamentoda asgari yeter bir çoğunluğa sahip olması icabetmektedir. (CHP sıralarından "O da var" sesleri) Halbuki, bugünkü Hükümetin teşkil tarzından, Mecliste bu çoğunluğu devamlı olarak sağlaması mümkün değildir. Parlamentoda yeterli çoğunluğa sahip olamayan bir Hükümetin, milletin beklediği meseleleri halletmeye güç yetirmesi mümkün değildir.

Muhterem milletvekilleri, bu hususları belirttikten sonra, bizzat Programın muhtevasına geçiyorum;

Yıllardan beri CHP bozuk düzenden bahsetmiş, düzeni değiştireceğini ileri sürmüştür.

Düzen, ancak kanunla ve icraatla değişir. Bir zamanlar, "Biz artık eski CHP değiliz", derken, Sayın Başbakan son beyanatlarıyla eski CHP'ye sahip çıkmıyor mu? Yoksa, düzen değişikliğinden vaz mı geçti aniden? Zira, Halk Partisi son beş yıldır bu düzeni nasıl değiştireceğini gösteren tek bir kanun teklifi getirmemiştir. Bu durum karşısında, CHP'nin ne yapmak istediğini bildiğinden emin olmak mümkün değildir. CHP, bu durum karşısında, ya hakikaten ne yapmak istediğini bilmiyor veya ne yapmak istediğini millettten gizliyor.

Sayın Ecevit son beyanatlarıyla, 27 yıldır ilk defa İktidar olacaklarını ifade ettiğine göre, bu Hükümet CHP'nin kendi Hükümetidir ve solcudur. Bu Program da CHP'nin Programıdır; bundan, doğrudan doğruya CHP sorumludur; başarısızlığım başkasına yüklemeye hakkı yoktur. Ancak biz, bu Programın içinde, kendi öz kaide-leri olan, "Su kullananın, tarla sürenindir" hükmünü açıkça göremedik.

Sayın Milletvekilleri, Program da çoktan karara bağlanmış, Programa alınmış ve icraat safhasına girmiş olan meseleler, sanki yeni düşünülmüş gibi taksim edilmektedir.

Sanayi, memleketin bütün sathına yayılmıştır. Yurt dışındaki işçilerimizin ve geniş halk kitlelerinin tasarruflarının değerlendirilerek, yaygın sanayi yatırımlarına kanalize edilebilmesi için, DESİYAB kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır.

Güney ve Güneydoğu sınırlarımızdaki mayınlı sınır topraklarının mayınlardan arındırılacağı daha önce kararlaştırılmıştır.

Programda, anarşinin kökten halledileceği söyleniyor; ancak, nasıl önleneceğinden hiç bahsedilmiyor. Muhalefette iken, "Her kanunun üzerinde bir doğa kanunu vardır" prensibinizi, hükümet olunca, "Hiç kimseye kendi kendine hak alma

yetkisi tanınmayacaktır” şeklinde değiştirmekle anarşi önlenemez. Anarşi bir defa vatan sathını kaplayınca, ne güvercin uçurmanın faydası vardır, ne de sadece devlet kuvvetlerine, “Anarşiyi durdurun!” emrini vermenin. Anarşi, partilerarası bir polemikle halledilemez. Bu, parti meselesi değil. Devletin ve milletin kanayan bir yarasıdır; köklü tedbirler gerektirir. Millet fertlerinin, milli ve manevi değerlerine bağlı yetiştirilmesi ile ancak halledilebilir. Polis ve jandarma ancak hadiseler meydana geldikten sonra hadiselere müdahale edebilirler, fakat millet fertlerinin kalbine iman yerleştirebilir ise, ancak o zaman anarşiyi kökünden önlemek mümkün olabilir. Merhametle, şefkatle, iffetle, diğer kararlılıkla, insan sevgisi de ve daha ne kadar iyilik varsa, hepsinin temeli maneviyatçılıktır.

AKIN SİMAV (İzmir) — Sizininki ya? Sizininki İçişleri Bakanlığı.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Devamla) — Onu siz anlamazsınız. (CHP sıralarından gülüşmeler).

Bunun için, biz, Mili Selamet Partisi olarak daima, manevi kalkınmayı en ön planda tutmuşuzdur. Bunun için, okullara ahlak derslerini koyduk; iman hatip okullarını yeniden açıp, adetlerini artardık; Yüksek İslam Enstitülerine ve islami ilmler üniversitelerine büyük ehemmiyet verdik. Ne yazık ki,, sizlerden bazıları bunları göremediniz.

İSMET ATALAY (Kars) — Biz, sizden daha çok ehemmiyet verdik.

ÇAĞLAYAN EGE (İstanbul) — Arada sırada Atatürk’ün ismini ağzına al Sakalını kes adam gibi; öyle konuş.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Devamla) — Şimdi, Hükümet Programında manevi kalkınmadan bahsedilmesi hakikaten memnuniyet vericidir. Şimdiye kadar bunları başlattıysak, nasıl başlattıysak, aynen öylece takip edeceğiz. Bunların yürümesi bizim temennimizdir.

Meclislere sevk ettiğimiz, karaborsa ve rüşvetin önlenmesiyle ilgili kanunun ve milli ahlak kanununun elbirliğiyle çıkartılması, bu hastalıklardan kurtulmanın tek çaresidir.

İSMAİL AYDIN (Uşak) — Akgün Erbakan ne olacak?

AKIN SİMAV (İzmir) — Selanik Caddesi 25/5 Adalet Partisinin tam karşısı.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, demokrasinin temelini teşkil eden inanç ve fikir hürriyetine Programda yer verilmiş olmasını Milli Selamet Partisi olarak memnuniyetle karşılıyoruz. Bunun, sözde kalmayıp, gerçekten tatbik edilmesi, antidemokratik kanun ve hükümlerin tümüyle ayıklanması, Milli Selamet Partisi olarak en çok ehemmiyet verdiğimiz konulardan birisidir.

Din ve vicdan hürriyetinin kâmil manada, hiç değilse batı ülkelerinde olduğu gibi tatbik edilmesine MSP daima öncü olmuştur ve olacaktır.

Basın suçlarının affına ve fikir hürriyeti yanında, basın ahlakı ve müstehcen neşriyatla mücadele hususuna hiç değinilmemiş Programınızda. Bu meseleler, en az fikir hürriyeti kadar mühimdir.

Çocuk mahkemeleri kurulmasına verilen ehemmiyet kadar, çocukların, suç işlemelerini önleyecek şekilde yetiştirilmelerine de ehemmiyet verilmesi gerekirdi.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet Programında, sendika üst yöneticileriyle işbirliği yapılacağı, bölünme ve rekabetleri teşvik edici davranışlara son verileceği belirtilerek, fikir ve sendikalaşma hürriyetine ters düşünmektedir.

Bugünkü birtakım sendika ağalarının durumu ortadadır. Şunu biliniz ki, sol propaganda yapan veya işverenlerden yana olan sendikalara karşı milli sendikalar muhakkak gelişecektir. Türk işçisi mili değerlerine sahiptir. Biz, Programda, milli geliri artırmak için köylerde balık çiftliklerinin kurulması teklifinin, döviz meselemizi halletmek için çiçek ihracatının yer almamış olmasını biraz garipsedik. Yabancı sermayeden yararlanma hususunda gösterileceği ifade edilen titizlik, inşallah Osmanlı Bankasının meselesine benzetilmez.

İSMAİL AYDIN (Uşak) — Programı okumamışsın.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Devamla) — Programda ağır sanayi yatırımlarından, hızlı, dengeli ve yaygın tabirlerini de kullanarak bahsedilmiş olması memnuniyet vericidir. MSP'nin yıllardan beri birikmiş meselelerimize ana çözüm olarak ortaya koyduğu ve bir reçete olarak ele aldığı ağır sanayi hamlesine sahip çıkılmasının ve bu tesislerin tamamlanacağını vaat edilmesinin üzerinde ehemmiyetle duracağız.

1976 yılında başlatılan ağır sanayi yatırımlarının, 1976'da 15'ini işletmeye açtık. Bunlardan 40'ının 1978'de işletmeye açılması için bütün hazırlıklar tamamdır. 1978 bütçesinde ağır sanayi yatırımları için 50 milyarlık harcama öngörülmüştür. İşsizliğin, döviz sıkıntısının, dengesizliklerin giderilmesinin ve iktisadi bağımsızlığımızın tek çaresi olarak gördüğümüz bu yatırımların en ufak aksama meydana gelmeden yürütülmesinin, Milli Selamet Partisi olarak takipçisiyiz.

Programda, döviz ihtiyacının karşılanması sadece bir temenni olarak yer almaktadır. Bunun için Milli Selamet Partisi olarak geceli gündüzlü çalışarak hazırladığımız, ihracat seferberliğim tatbikat safhasına koymaktan başka çözüm yolu yoktur. Tarım malları yanında, bilhassa ihracata dönük ve ithal ikamesi sağlayan her türlü sınai yatırımlara hız vermeye ve sınai üretimi her türlü teşvikle ihraca dönük olarak artırmaya mecburiyet vardır.

Milli Selamet Partisi olarak, 44 milyon insanın hepsine insanca yaşama imkânının temini ana meselemizdir. Bunun için, devlet gelirlerinin, fakiri ezen vergilerden değil, milletin Devlete emanet ettiği tabii zenginliklerden temini gerektiğine inanıyoruz. Bu hususta, Programda hiçbir açıklama yoktur. Geçen Meclis döneminde Milli Selamet Partisi olarak en son noktaya getirdiğimiz Asgari Geçim İndirimi Kanununu yüzüstü bırakıp erken seçime gittiniz. Şimdi, bu Meclisin ilk işi bu kanunun çıkarılması olmalıdır.

FAİK ÖZTÜRK (Elazığ) — Biraz manevi kalkınmadan söz etseniz memnun oluruz.

ÇAĞLAYAN EGE (İstanbul) — Biraz da Atatürk'ten.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Devamla) — Diğer yandan, yatırımları önleyen ve verimsiz hale getiren vergilerin bir an evvel kaldırılmasında zaruret vardır. Programda bu hususta bir işaret yoktur. Vergi kanunları toptan ıslah edilmeden, hiçbir meseleyi halletmek mümkün değildir.

Programda, bugün Türk ekonomisinin en büyük hastalığı olan ve dünyanın hiçbir ülkesinde görülmemiş derecede sürdürülen koyu faiz tatbikatını ortadan kaldıracak bir fikre de rastlamadık. Faiz, ancak sömürü, pahalılık ve ahlaksızlık getirir. Bu temel mesele halledilmeden hiçbir mesele halledilemez.

Kredi dağıtımında birçok vaatte bulunmasına rağmen, Türkiye'nin belli kredi imkânlarının hangi hakkaniyet ölçülerine göre dağıtılacağından hiç söz edilmiyor.

Enflasyonun, yani pahalılığın önleneceğinden bahsedilirken, pahalılığı artırıcı birçok vaatlerde bulunmaktadır.

Gelirlerin hayat pahalılığının önünde artması için hangi kaynaklardan yararlanacağından hiç bahis yoktur. Program, aslında, kaynak fikrinden bihaber olarak hazırlanmıştır. Bu itibarla, paragraf paragraf, karşılıksız kesilmiş çekler mahiyetindedir.

Muhterem milletvekilleri, sözlerimi, Programın dış politika kısımlarına değinerek tamamlamak istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Karamollaoğlu, 2 dakikanız kaldı efendim.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Devamla) — Tamamlayacağım Sayın Başkan.

Kıbrıs meselesinde de, Programda bir açıklık görülmemektedir. Kazanılmış haklarımızdan feragat etmemiz veya Ada'nın adım adım Yunanistan'a iadesine yol açacak birtakım şartları kabul etmemiz mümkün değildir.

Kardeş Müslüman ülkelerle, dört yıldır gösterdiğimiz gayretle çok iyi münasebetler geliştirmiş ve bunlar taraflara fayda sağlayacak en verimli safhaya gelmiştir. Bunların zedelenmeden, suni kılıklara sokulmadan, samimi bir şekilde devamı ve geliştirilmesi son derece zaruridir.

Ortak Pazar ite münasebetlerimize milli menfaatlerimiz doğrultusunda Milli Selamet Partisi olarak ilk defa el koyduk.

AET ite olan münasebetlerimize Programda bir açıklık getirilmemiştir. Sadece, tek meselemiz işçilerin serbestçe dolaşımı imiş gibi, meseleler geçirtilmeye çalışılmıştır.

ÇAĞLAYAN EGE (İstanbul) — Kardeşim, biraz da Atatürk'ten bahset lütfen.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Devamla) — Milli harp sanayimiz ve savunma politikamız hakkında hiçbir fikir beyan edilmemektedir. Türkiye'nin gereksinme ve olanaklarına uygun bir ulusal güvenlik kavramı oluşturulacağı bahsedilmektedir. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar).

Bu, yuvarlak bir sözdür. Uçağım, tankım, motorunu ve elektronik sanayii ile yeniden büyük Türkiye'yi kurmalıyız. Güçlü olmadan, bizi dışa bağlayan sınai, içti-

mai ve iktisadi bağlardan kurtulmadan sağlıklı bir milli müdafaa stratejisi geliştirenleyiz.

Sayın Milletvekilleri, Programda, “Bölge sorunlarının, uzak ve büyük devletler karışmaksızın çözülebilir duruma gelmesi için gereken özen gösterilecektir” denilmektedir.

Bunu ancak, manen ve maddeten kalkınmış büyük Türkiye’yi kurarak yapabiliriz.

Muhterem milletvekilleri, bu Hükümeti, demokrasinin temel prensiplerine uygun görmediğimizden, millet tabanında azınlığı iktidar, çoğunluğu muhalefet yapan bir hükümet olduğundan, hükümet tarzının, bazı kimselere koltuk verme esasına dayandığından, memleket meselelerini çözecek bir zihniyete ve Meclis çoğunluğunu koruyacağına inanmadığımızdan, Milli Selamet Partisi olarak güvenoyu vermeye imkân görmüyoruz.

Aziz milletimizin bu geçici devreleri en kısa zamanda aşmasını, başlatılmış “Yeniden büyük Türkiye” hamlesini gerçekleştirebilecek daha verimli hükümetlerin kurulmasını temenni eder, Milli Selamet Partisi, Grubu adına saygılar sunar, Cenab-ı Hak’tan aziz milletimize saadetler diler ve selametler temenni ederim. (MSP ve MHP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Karamollaoğlu.

Gruplar adına konuşmalar bitmiştir; şimdi, şahısları adına konuşacak arkadaşlara geçiyoruz. Sırası ile, Eskişehir Milletvekili Sayın İsmail Özen, buyurunuz. (CHP sıralarından alkışlar).

Sayın Özen, konuşma süreniz 10 dakikadır.

İSMAİL ÖZEN (Eskişehir) — Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 12 Ocak 1978 Perşembe günü, Sayın Başbakanımız Bülent Ecevit tarafından okunan Hükümet Programı üzerinde kişisel görüşlerimi belirtmek üzere söz almış bulunuyorum.

46 sayfalık Programda bazı konuların bulunmasını, bazı konuların da bulunmamasını isteyen arkadaşlarımla olacağı muhakkaktır. Mühim olan. Programın, uygulanabilir nitelikte olmasıdır; ana sorunların Programda, yer almış olması önemlidir. Ana sorun olarak gördüğüm:

1. Can güvenliği,

2. Ekonomik sorunlar,

3. Sosyal tedbirler,

4. Enerji ve madenler, öğrenim özgürlüğü ve gençlik sorunları, insan sağlığı, anormal fiyat artışları, kalkınan Türkiye, itibarlı dış politika sorunlarının Programda yer almış olması memnuniyet vericidir.

Konuların, Programda bulunması kadar, Hükümetin, konuları tutarlı olarak çözecek yapıda olması önemlidir.

Sayın Başbakanımız Bülent Ecevit’le, Hükümette görev alan bakan arkadaşlarımın, Programda bulunan konuları gerçekleştireceğine inancım tamdır.

Can güvenliğinde, hangi yönden gelirse gelsin, hukuk devletinin kuralları ile bağdaşmayan davranışların kaynaklarının hızla kurutulmasında yurttaşların devlet güçlerine güvenmelerinde, bu güçlerin tarafsızlığını artırarak, güvenlik kuvvetlerinin etkinliği ve yetkileri ile, bağımsız yargı organlarının etkinliği yoğunlaştırılıp, yargılanmaları hızlandıracak, Milli İstihbarat Örgütünün siyasete karıştırılmaması hususlarının sağlanması için İçişleri Bakanlığında görev alan Sayın Özaydınlı paşamız ile çalışma olanağı bulmuş bir arkadaşınız olarak huzur ve güven içerisindeyim.

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Doğru doğru. Yağmur duası gibi...

İSMAİL ÖZEN (Devamla) — Dinlersen arkadaşım, göreceksin, hem de, Adalet Partili bir arkadaşımın ifade ettiğini.

BAŞKAN — Cevap vermeyin Sayın Özen.

İSMAİL ÖZEN (Devamla) — Eskişehir’de Ziraat Odaları Başkanlığı yapan. Adalet Partili Sayın Hacı Ali Mertler ağabeyimizin” 10 Ocak 1978 tarihli Cumhuriyet Gazetesindeki beyanlarında ifade ettiği gibi, Eskişehir’e huzuru getiren paşamızın, Türkiye’ye huzuru getireceği kadar, kardeş kavgasına da son vereceğine inanmaktayım aziz arkadaşlarım. *(CHP sıralarından alkışlar)*.

Diğer bakan arkadaşlarımızın başarılı olacaklarından şüphem yoktur.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin memleketimizi ziyaretleri sırasında etkin bir politika izleyen Dışişleri Bakanımız Sayın Gündüz Ökçün’ün, Türk Devletinin dışta onurlu, güvenilir bir devlet olduğunu kabul ettireceğinden eminim.

Ekonomik sorunların çözümünde, dar ve sabit gelirli halka sıkıntı çekirtmek *(AP sıralarından “Yağ darlığı” sesleri)*, asgari geçim indirimi, asgari ücretin göz önünde tutulmasında, vergi yükünün dar gelirlielerin üzerinden kaldırılmasında; mali politikanın ana-hedefi, enflasyonun önlenmesi; İYAK, MEYAK gibi sosyal güvenlik kurumlarının gerçekleştirilmesi, dul ve yetimlerin gelirlerinin artırılması; sosyal tedbirlerden, tarım alanında çalışanlar için tam sigorta yasasının çıkarılması, geçici işlerde çalışanlar ile ev kadınlarına, sporcu ve sanatçıların sosyal güvenliğe kavuşturulması, işsizlik sigortasının kurulması” sigorta sistemi dışında kalan, çalışamayacak yaşlarda sakatlara sosyal yardımın yapılması; sağlık hizmetlerinin, ücretsiz, halkın ayağına götürülmesi; enerji konusunda, suya, kömüre dayalı enerji santrallerinin yapımındaki gecikmenin giderilmesi, linyit yatakları ve bor tuzlarının kamu kuruluşlarınca işletilmesi, petrol yasasının ulus yararına değiştirilmesi, maden yasası yeraltı kaynaklarının ulus yararına Anayasa doğrultusunda ele alınması gibi ana sorunların Programa alınması ve bunların üstesinden gelinecek hususların belirtilmesi...

Güvenoyu aldığı günden, Gensoru görüşmelerinin yapıldığı güne kadar hiçbir gün Meclise gelmeyen Demirel Hükümetinin yerine, gerek Meclise gelerek, gerekse bakanlıklarda hizmetleri aksatmadan yürütecek Ecevit Hükümetine ulusça inanıyoruz aziz arkadaşlarım. *(CHP sıralarından alkışlar)*.

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Nerede sizin bakanlar, nerede? Daha yeni başladınız.

KEMAL DOĞAN (Kayseri) — Feyzioğlu'na inanıyor musun?

İSMAİL ÖZEN (Devamla) — Değerli milletvekilleri, 2'nci Milliyetçi Cephe Hükümeti, güvenoyu aldıktan sonra bir gün dahi topluca Meclise gelmemiştir. Meclis yoklama tutanaklarına bakılıp, bu tutanaklar televizyondan Türk ulusuna açıkça gösterilip, duyurulursa, göreceksiniz ki, Hükümet ve Başbakanın, bir gün olsun, hükümet sıralarına gelip oturmadığı açıkça ortaya çıkacaktır.

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Nerede sizin bakanlar, nerede?

İSMAİL ÖZEN (Devamla) — Hizmet etmeleri, Meclise gelmeleri için kendilerine görev veren, oy veren yurttaşlarımız, eminim ki, bizden çok üzüleceklerdir. Mecliste 15'in üzerinde araştırma önergesi görüşülmüş; ama Hükümet olmadığı için, daima Hükümetin غيابında görüşmeler karara bağlanmıştır.

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Sayın Başkan, saate dikkat ediniz lütfen.

İSMAİL ÖZEN (Devamla) — Okul kaçağı talebe, asker kaçağı er gibi, Hükümet Meclisten kaçmıştır.

HASAN EKİNCİ (Artvin) — Bunların alakası ne?

İSMAİL ÖZEN (Devamla) — Gelen birkaç bakan da, yoklamadan sonra kayıplara karışıp, Meclisten gitmişlerdir. Bunlar yürekler acısı; ama acı gerçeklerdir. Yoklama tutanakları incelendiğinde hepsi gözler önüne serilecektir.

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Senin bakanların nerede?

İSMAİL ÖZEN (Devamla) — Sayın Faruk Sükan'ın, sivil savunma binalarının alınmasındaki yapılan yolsuzlukların görüşülmesi önergesi sırasında, yalnız Sayın Korkut Özal bulundu, başka hiçbir bakan yoktu. Sayın Elazığ Milletvekili Faik Öztürk ve Sayın Van Milletvekili İhsan Bedirhanoglu'nun, Doğudaki depremle ilgili Meclis Araştırması önergeleri görüşülürken, Sayın İmar ve İskân Bakanı Recai Kutan vardı, diğer bakanların hiçbirisi yoktu. Aşkale Kömür İşletmeleriyle ilgili Meclis Araştırması önergesi görüşülürken, Sayın Kâmrân İnan'dan başka hiçbir bakan yoktu.

BAŞKAN — Sayın Özen, 2 dakikanız var, lütfen...

İSMAİL ÖZEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel, zaman zaman çıkıp, "ne biliyorsanız, bu kürsüden söyleyin diyor"

Gerek Adalet Partisi, gerek diğer partilere mensup değerli arkadaşlarım, bu kürsüden zaman zaman her şeyi söylediler. Yine, Türk ulusunun muhterem halkı, zaman zaman her şeyi söyledi, bunları Mısır'daki sağır sultan duydu, ama Sayın Süleyman Demirel duymak işitemedi aziz arkadaşlarım.

Değerli arkadaşlarım, siz, Hükümet başkanı olarak, İstanbul'da Sayın Bülent Ecevit'e falan otelin falan penceresinden, falan namlulu silahla ateş edilecektir" diyeceksiniz, ondan sonra da, hukuk devletinin Başbakanı olarak, gelip burada oturacaksınız; böyle hukuk anlayışı olmaz aziz arkadaşlarım.

BAŞKAN — Sayın Özen, müddetiniz bitmiştir, lütfen bağlayınız.

İSMAİL ÖZEN (Devamla) — Toparlıyorum beyefendi.

Değerli arkadaşlarım, bunları yapmış bir başbakan olarak biç değilse bunların renkli birer de fotokopisini bizlere dağıtırsaydı da, demokrasinin utanç hatıraları olarak Türk ulusuyla birlikte bizler de saklasaydık aziz arkadaşlarım. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Bağlayınız Sayın Özen.

İSMAİL ÖZEN (Devamla) — Bu görüş ve inanç içerisinde, her türlü hizmeti Türk ulusuna getireceğine inandığım Sayın Ecevit’e ve onun Kabinesinde görev alan Hükümete, ulusça inanıyor, benim gibi düşünen ve inananlar ile güvenoyu vereceğimizi belirtiyor; hepimizi Cenabı Allah’ın birliğine emanet ediyorum.

Saygılar sunuyorum arkadaşlar. *(CHP sıralarından “Bravo” Şeşleri, alkışlar; AP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Özen. Şahsı adına, Mardin Milletvekili Sayın Nurettin Yılmaz.

Sayın Yılmaz, görüşme süreniz 10 dakikadır; buyurunuz.

NURETTİN YILMAZ (Mardin) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Eşyanın tabiatına uygunluğunun bir sonucu olarak, tüm hükümet programlarında olduğu gibi, Sayın Ecevit Hükümetinde ve Hükümet Programında da bazı eksiklikler dışında bu Programı olumlu buldum.

Eksikliklerin başlıcası, meşhur Türk Ceza Kanununun 141 ve 142’nci maddelerinin Programa alınmayışadır. *(AP sıralarından gürültüler)*

Koltuk istemiyoruz beyefendi, koltuk isteseydik burada konuşmazdık; evet.. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

MUSTAFA BAŞOĞLU (Ankara) — Koltuk isteyenler oradan konuşamayacak mı?

NURETTİN YILMAZ (Devamla) — Değerli arkadaşlar, lütfen, kendim için konuşuyorum.

ÇAĞLAYAN EGE (İstanbul) — Atın nalları düştü kardeşim, konuş sen konuş.

NURETTİN YILMAZ (Devamla) — Değerli arkadaşlar, özgürlükçü demokratik parlamenter rejimlerle yönetilen tüm ülkelerde, bırakınız fikir özgürlüğünü, A’dan Z’ye kadar tüm özgürlükler halledilmişken, bu sorunlara çare bulunmuşken ve tartışma konusu olmazken, maalesef 20’nci asrın 4’ncü çeyreğinde Türkiye’de hâlâ kişiler fikirlerini söylemekten dolayı; düşünürler, yazarlar fikirlerini kamuoyuna yansıtmadan dolayı kelepçe altına almıyor ve tutuklanıp mahkûm oluyor. Bu, Türkiye için bir yüzkarasıdır. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Kişiliğinin mayasında fikir özgürlüğüne sonsuz saygı duyduğunu bildiğimiz ve bu nedenle kendisine saygı duyduğumuz Sayın Ecevit’in bu çağ dışı maddelere el uzatamayışının ciddi ve meşru nedenleriyle haklı sıkıntılarının olmasını temenni ediyoruz. Faşist bir ülkeden kopya edilerek getirilen bu 141 ve 142’nci maddelerin

demokrasimiz için bir engel olabileceğini, tüm Sayın Milletvekillerinin unutmaması gerekir.

KEREM ŞAHİN (Ağrı) — 163'ten bahsetmiyorsun.

NURETTİN YILMAZ (Devamlı) — 163 de dahil Olmak üzere tüm Olarak fikir özgürlüğüne saygı duyan bir arkadaşınız, herkesin özgürce fikirlerini Türkiye’de söylemeye taraftar bir arkadaşınızım. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

HASAN GÜRSOY (Adana) — Komünizme hayır, komünizme hayır.

NURETTİN YILMAZ (Devamlı) — Sayın arkadaşlarım, Hükümetin can güvenliğini sağlayacağı, haysiyetli bir dış politika getirebileceği, ekonomimize Olumlu önlemler getirebileceğini sanıyoruz ve bu yönde Sayın Hükümete yürekten başarılar diliyoruz. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bölgeler arasındaki dengesizliğe ve mayınların temizlettirilip, yaklaşık 400 bin dekarlık bir arazinin işletilir hale getirilmesi yönündeki önlemlerini yine takdirle karşılıyor ve alkışlıyoruz. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu mayınlar nedir? Dünyanın hiçbir ülkesinde, hiçbir hükümet ve hiçbir devlet kendi vatandaşının bir suç işlemesini önlemek için, vatandaşını öldürmek önlemini alamamıştır, almaya cesaret edememiştir; ama Türkiye’de bu ihanetler çerçevesinin içerisinde, maalesef gelmiş idareler bulunmuştur. Sözde kaçakçılığı menetmek için sürülen, ortaya atılan ve onbinlerce kişinin ölümüne, yüzbinlerce kişinin ocağının sönmesine neden olan bu mayınları, ancak bir düşman devlete karşı, o topraklara konulduğunun bilinmesi gerekir. (AP sıralarından gürültüler)

Türkiye’de kaçakçılık sadece Güneydoğu’da yapılmıyor, kaçakçılık TIR arabalarıyla Trakya’dan yapılıyor. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kaçakçılığı, 250-300 lira uğruna sırtıyla 250-300 metre öteye giden; karısını dul, çocuklarını yetim bırakmak zorunluluğu ile karşı karşıya kalan, kendisinin can güvenliğini ortadan kaldıracak, ölümünü göze alabilen bir kişi suçlu değildir. Suçlu olan, o kişiyi ölüme sevk eden idarecilerdir ve geçmiş hükümetlerdir. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Lütfen Güneydoğunun o çilekeş halkını kaçakçı olarak kabul etmeyiniz. 1955 yıllarından bu yana gelmiş geçmiş tüm hükümetler buna “evet” demişlerdir; ilk defa Sayın Ecevit Hükümeti, bu mayınların kaldırılması önerisini kendi programına almıştır; bundan dolayı kendisini de kutluyorum (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar).

Biz, kaçakçılığın zoraki, zecri, polisiye ve jandarma tedbirleriyle önlenemeyeceğini defalarca burada arz ettik. Kaçakçılık Sosyo- Ekonomik önlemlerle ancak önlenabilir.

Bir kişi ki, hayatının, çoluk çocuğunun hayatının, aile ocağının sönmelerini 200-300 lira uğruna göze alabiliyorsa, bunun altında öyleyse bir sorun vardır; ekonomik bir sorun vardır, sosyal bir sorun vardır; Hükümet lütfen bunu uygulamaya koysun.

Ben, 1974 yıllarında 57 arkadaşım ile birlikte bu Mecliste o arazinin işler hale getirilmesi için mayınların kaldırılmasını talep ettim; tüm partiler ve Hükümet

buna olumlu oy kullanmalarına rağmen, maalesef o günden bu yana 400 bin dekarlık arazi Türkiye topraklarından koparılmış vaziyettedir.

Lüksemburg gibi bir devletin toprakları ölçümünde olan bu topraklar, Türkiye'ye senede milyarlar değerinde ekonomik katkısı olabilecektir. Hem ekonomik katkıdan mahrum bırakacak Türkiye'yi, hem de insanları öldürecek bir ölüm tuzağı olacaktır; bu, Türkiye için gerçekten bir yüzkarasıdır arkadaşlarım, evet yüzkarasıdır.

Sayın arkadaşlarım, Sayın arkadaşlarım, bugün idareler bizim bölge halkına karşı, ne acıdır ki, daima kuşkuyla bakmışlardır. (AP sıralarından "Sayın Bakan, orada oturacağına gel burada otur" sesi).

BAŞKAN — Sayın arkadaşım...

NURETTİN YILMAZ (Devamla) — Sen bakanlara bakacağına gelmiş geçmiş hükümetlerin bizim Doğu ve Güneydoğu halkı için düşündüklerini anla ve ondan sonra bizim halkımız ne gibi şartlar altında yaşıyor onu anla. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar).

Bakınız, elimde bir vesika vardır; hem resmen verilmiş kâğıt, izin belgesi, izin kâğıdı. 11.10.1977'den 18.10.1977 tarihleri arası, gece, Pejo sahibi Osman Yıldırım, tepe üstüne giriş - çıkış yapabilir. (İmza: Hasan Şeker. Piyade Asteğmen, Nergiz Karakol Komutanı)

Ve Türkiye'de vatandaşlar gece, köyüne ancak izin belgesiyle girebiliyor, Türkiye'nin güney doğusunda. Bu mudur özgürlük Türkiye'de? (CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Ve biz, "Vatandaşlarımız üzerinde faşizan baskılar vardır" dediğimiz zaman, maalesef bizler çok sefer itham ediyoruz; komünistlikten itham ediyoruz; Kürtçülükten itham ediyoruz. Kürtçülükle, komünistlikle itham ediyor aydınlarımız ve ceza evlerine giriyorlar ellerinde kelepçelerle ve mahkûm oluyorlar. (AP sıralarından gürültüler) Ama ne var ki; o aydınlar için de, bizler için de mühim olan, bu kâğıtları tertip eden kişilerin hakkımızdaki raporları değil; halkın hakkımızdaki samimi kanaatleridir. Tüm Doğulu aydınlar bu inançla hareket ediyorlar. Bunu tüm milletvekili arkadaşlarımız bilmelidirler.

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, bir dakikanız var.

NURETTİN YILMAZ (Devamla) — Sayın arkadaşlarım, bugün Doğu ve Güneydoğu'da gece sokağa çıkma yasağı vardır, resmen. Akşam saat 7.00'den sonra bir köyden bir köye gitmenin olasılığı yoktur ve gittiği takdirde vatandaş yakalanıyor, çok sefer kurşunlanıyor ve de jandarma...

ZEKİ EFEOĞLU (İzmir) — Kürt devleti mi?

NURETTİN YILMAZ (Devamla) — Kürt devleti kurulmasını isteyen yoktur. Türkiye'de sadece Türk bayrağının esmesini isteyen bir parlamenter olarak ben diyorum ki size, siz eğer doğudan batıya, kuzeyden güneye kadar her vatandaşa aynı muameleyi yapmazsanız ve doğu - batı ayrımı yaparsanız ve siz... (AP sıralarından gürültüler) Türk Kürt tefriki yaratırsanız, bir gün bir Kürt isyanı çıkarsa, bundan sizler mesulsünüz. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; AP sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, lütfen bağlayınız.

NURETTİN YILMAZ (Devamla) — Evet, bağlıyorum.

Halkına kuşkuyla bakan bir hükümet ve devlete, halkı da kuşkuyla bakar. (AP sıralarından *gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Efeoğlu, lütfen oturunuz, müdahale etmeyiniz.

NURETTİN YILMAZ (Devamla) — Halkına güvenle bakamayan bir hükümete halk da güvenemez. Halkın ve devletin birbirlerine kuşkuyla veya güvensizle baktığı bir ülkede ve bir bölgede özgürlükten bahsedilemez, olsa olsa faşizm vardır o ülkede. Bugün Doğu'da Güneydoğu'da faşizm esiyor, faşizm, sevgili arkadaşlarım. (AP sıralarından *"CHP'ye yaranmak için konuşuyorsun"* sesleri)

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, vaktiniz doldu bağlayın efendim.

NURETTİN YILMAZ (Devamla) — Hükümet buhranının yaratılmasına hiç birimizin hakkı yoktur. (AP sıralarından *"CHP'ye girme yolunu açtın"* sesleri *gürültüler*) Evet, söylüyorum arkadaşlar; eğer duygusal hareket etmem gerekiyorsa, bu çatı altında en başta Nurettin Yılmaz'ın duygusal hareket edip, bugünkü Hükümete kırmızı oy vermesi gerekir; ama ben duygusal hareket etmiyorum. Kendi aklımın, kendi vicdanının kendi akıl ve vicdanının ve Türkiye'yi, halkını ve Türkiye'nin geleceğini, rejimin geleceğini düşünerek ben bugünkü Hükümete beyaz oy verme gereğini duyuyorum. (CHP sıralarından *"Bravo"* sesleri, *alkışlar*)

Hiçbirimizin dikta heveslerine davetiye göndermeye ve prim yollamaya hakkımız yoktur. Bunu sezdiğim için bugünkü Hükümete beyaz oy vermeye kararlıyım.

Bu duygularla; Hükümetin ülkemiz için, tüm halkımız için ve tüm dünya halklarının mutluluğu için başardı olmasını diler, Yüce Meclise saygılar sunar, hepinize başarılar dilerim sevgili arkadaşlarım. (AP sıralarından *"Yuh"* sesleri, CHP sıralarından *"Bravo"* sesleri, *alkışlar*)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yılmaz.

Hükümet adına Sayın Başbakan, buyurunuz efendim. (CHP sıralarından *"Bravo"* sesleri *sürekli alkışlar*).

Sayın Başbakan, görüşme süreniz, 20 dakikadır; buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin değerli üyeleri; gerek grupları adına, gerek kendi adlarına konuşan değerli üyelerin uyarıcı sözleri için, bize güç katan sözleri için veya eleştirileri için şükranlarımı sunarım ve hepinizi Cumhuriyet Hükümeti adına saygıyla selamlarım. (CHP sıralarından *alkışlar*)

Sözlerime başlarken bir yanlışlığı düzeltmek isterim: Adalet Partisi sözcüsü Ali Naili Erdem, Hükümet Programında Atatürk adının bulunmadığını söyledi. Hükümet Programında 5 yerde Atatürk'ün adı ve yalnız adı değil, Atatürk'ün düşünceleri, ilkeleri, dünya görüşü yer almaktadır. (CHP sıralarından *alkışlar*)

Anlaşılan dikkatli okumamışlar, Hükümet Programının 3'ncü sayfasında, yani en başında, 32'nci sayfasında, 38'nci sayfasında, 40'nci sayfasında Atatürk'ten yal-

nız laf olarak değil, bilinçli olarak, onun ekonomi anlayışıyla, milliyetçilik anlayışıyla, gençlik anlayışıyla ve dünya anlayışıyla ilgili olarak söz ediliyor. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Sayın Üyeler, kimsenin endişesi olmasın; bu Hükümet, Atatürk’ün kurduğu Cumhuriyet’te, Hükümetten Devletten güç alarak, Atatürk’e ihanet dönemine son verecektir. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Bu Hükümetin içinde, Osmanlı İmparatorluğunun çöküş döneminin padişahlarını Atatürk’ün karşısına çıkarmağa kalkışan bir tek kişi yok *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Bu hükümette, bir yandan halkı yoksul bırakıp, bir yandan da kendisine yabancıların taktığı lakapla bir muhteşem padişahım lakabını taktıran bir tek üye yoktur. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Bu Hükümet, iç politikasında, eğitiminde, gençliğe karşı yönelişinde, yurtda da dünyada da barış arayışında Atatürk’ün izinde gideceğini şu Programda açık açık belirtmiştir. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Yine Adalet Partisinin Sayın Sözcüsü, bu Hükümet Programında demokrasi-den söz edilmediğini söylüyor.

Bu Hükümet Programı baştan aşağı demokrasidir. Bu Hükümet Programı, baştan aşağı, çağımızın her demokrat ülkelerinin ve Anayasamızın belirlediği demokrasiyi tanımlamaktadır; ama, Adalet Partisi Sayın Sözcüsünün, “bu Programda demokrasi yok” sözü de bir bakıma çok doğrudur; kendi anladıkları soygun demokrasisi, bıçaklı demokrasi, saldırlı demokrasi yoktur. *(AP sıraları ve Bakanlar Kurulu sıraları arasında gruplaşmalar, şiddetli gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri lütfen oturunuz...

(Bakanlar Kurulu sıralarında gruplaşmalar, şiddetli gürültüler)

Sayın Milletvekilleri... Sayın Milletvekilleri lütfen oturunuz.

İdare Amirleri lütfen göreve... *(Gürültüler)* Sayın Milletvekilleri... *(Gürültüler)* Sayın Milletvekilleri lütfen oturunuz...

Sayın Milletvekilleri lütfen oturunuz... *(Şiddetli gürültüler)* Oturumu kapatmak durumunda kalacağım... *(Şiddetli gürültüler, gruplaşmalar).*

Oturumu kapatmak durumunda kalacağım... Lütfen oturunuz... *(Şiddetli gürültüler)*

Lütfen oturunuz...

Oturuma yarım saat ara veriyorum.

Kapanma Saati: 17.07

İKİNCİ OTURUM**BAŞKAN:** Cahit Karakaş**DİVAN ÜYELERİ:** Halil Karaatlı (Bursa)

İsmail Hakkı Öztörün (Adana)

Açılma Saati: 17.35

BAŞKAN — Millet Meclisinin 92’nci Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (devam)

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, lütfen yerlerinize oturunuz. Görüşmelerin selamette yapılabilmesi için bugün ve bundan soma bütün Sayın Üyelerin karşılıklı saygı ve sevgi içinde, hiç bir sataşmaya, hiç bir siteme meydan vermeden Bakanlar Kurulu üyeleri de dahil görüşmelerin selametini sağlamalarını hassaten rica ederim. (*Alkışlar, AP sıralarından “Ceza verin, ceza” sesleri*)

Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz. Hükümet adına Sayın Başbakan...

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Başbakan Yardımcısı çıksın.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Sayın Başkan, 50 yıllık Cumhuriyet tarihinde ilk defa Başbakan bulunmuyor. (*CHP sıralarından “Sayenizde, sayenizde” sesleri*)

BAŞKAN — Sayın Buldanlı, lütfen oturunuz, Başkanlığa yardımcı olunuz.

Buyurunuz Sayın Başbakan. Görüşmelerinize bıraktığınız yerden lütfen devam buyurunuz.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Milletvekilleri; sözlerime bıraktığım yerden devam ediyorum.

Yine Adalet Partisi Grup Sözcüsü, programda demokrasiden söz edilmediğini belirtti. Oysa bu Program baştan aşağı demokrasidir, baştan aşağı çağımızın demokrasisini yansıtmaktadır. Ama bir bakıma, Sayın Adalet Partisi Sözcüsünün, bu Programda demokrasiyi görememesi de doğal bir şeydir; çünkü, sanırım kendi anladıkları anlamda bir demokrasi yoktur bu Programda. (*CHP şualarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Bu Programda, her türlü düşünceye en geniş özgürlük tanıyan, insanları, gençleri, daha çocukluk çağından tek bir düşünce kalıbına zorla sokmaya, dökmeye kalkışmayan, gerçek ve insanca bir demokrasi anlayışı vardır ve bu Programda taşsız, sopasız, silahsız bir demokrasi anlayışı vardır.

Değerli arkadaşım Sayın Nurettin Yılmaz, Programda 141-142’nci maddelere değinilmediğinden dolayı üzüntüsünü belirtti. Bu Programda, yasaların ayrıntısına girilmedi; fakat özgürlükçü demokrasi anlayışımızın ayrıntılarına girildi. Değerli arkadaşımın her halde takdir edecekleri gibi; bu Programın düşünce ve inanç özgürlüğü konusunda söyledikleri, çağımızın en ileri özgürlükçü demokrasisine uy-

gundur, en ileri demokrasi anlayışı ölçülerine uygundur ve uygulaması da öyle olacaktır. Sayın Yılmaz arkadaşımın bu konuda müsterih olmasını dilerim.

Değerli arkadaşlarım, bu Programın yaptığı şudur; Bu Program; düşünce özgürlüğü ile devletin, milletin bütünlüğüne yönelmiş, vatandaşın can güvenliğine yönelmiş, başkalarının özgürlüğüne yönelmiş her türlü saldırı ve eylemi, kavram olarak birbirinden ayıran bir Programdır.

Sayın arkadaşlarım, bu Hükümetin neden, nasıl oluşabildiğini Adalet Partisinin Sayın yöneticileri hala anlayamamış görünüyorlar. Bunu anlayamamaları, Türk toplumunun bugün nerede bulunduğunu anlayamamalarının doğal sonucudur. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bunu anlayamadıkça daha çok yakınacaklardır, kendi deyimleriyle daha çok feryat edeceklerdir. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu Hükümetin kuruluşuyla Türk demokrasisi bir kez daha gerçekliğini ve yaşayabilirliğini kanıtladı; bu Hükümetin kuruluşuyla bir bakıma, kaçınılmaz olan gerçekleşti.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye’nin cephe hükümetleriyle bir yere gidemeyeceği, olduğu yerde duracağı, hatta bir süre sonra gerilemeye başlayacağını kaçınılmaz olduğu iki kez, iki deneyle kanıtlandı ve bugünkü hükümet çözümü pek çok kimse biliyor ki milletin büyük kesiminin istediği bir çözümdür. Büyük Millet Meclisi, milletin isteklerini yansıttığı oranda gerçeklik kazanır ve etkinleşir.

Türkiye’de çok daha hafif bunalımlar bile demokrasiye, demokrasiyle bağdaşmayan bunalımlara yol açmıştı; fakat bu kez, çok şükür, Cumhuriyet tarihinin en ağır bunalımından, parlamenter demokrasi kuralları bütün etkinliğiyle işleyerek bir çıkış yolunu bulma imkânını elde ettik ve bunu da, bazı bağımsız arkadaşlarımızın değerli katkıları sağlamış oldu.

Böylece, Parlamentodan kaçanların uzun süre devreden çıkardıkları Parlamento, Türk siyasal yaşamında yeniden devreye girmiş ve Türk siyasal yaşamının ağırlık noktasını teşkil eder duruma gelmiş oldu. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu hükümetin kuruluş biçiminin ve bu hükümetin davranış biçiminin, Türk demokrasisine en büyük katkısı, Türk Parlamentosuna en büyük katkılarından biri, Türk Parlamentosunu yemden bir parlamenter demokrasiye sahip olması gereken gerçek yerine bütün etkinliğiyle kavuşturmuş olmasıdır. Bundan sonradır ki siyaset, sorumsuz sokak eylemlerinde değil, demokrasiinin sağlıklı kurumlarında ve demokrasiinin gerçek kuralları içinde işlemeye başlayacaktır.

Değerli arkadaşlarım, daha bir süre feryat edenler böyle bir hükümetin oluşmasına her türlü baskıyı, tehlikeyi göze alarak katkıda bulunan değerli bazı parlamenterlere ağır saldırılarda, haksız suçlamalarda bulunmaya devam edeceklerdir. Yalnız tarih şunu yazacaktır ki, bizler aylar önce söylediğim gibi, insanları küçülten değil, insanları yücelten seslere kulak verdik ve bu adımı atan, bugün bağımsız olarak bu Hükümetin oluşmasını sağlayan değerli üyeler de dün gece Senatoda söylediğim gibi çıkar çağrılarına kulak vererek değil, silah tehdidine boyun eğerek değil, kurt sesini dinleyerek değil, insan sesini dinleyerek bu yola girdiler. (CHP sıraların-

dan “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar) Sayın arkadaşlarım, burada entrikadan söz edildi. Bu sözü söyleyen Sayın parlamenterin dün gece Senatoda bulunmasını isterdim. Dün gece Cumhuriyet Senatosunda Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü Sayın Hasan Fehmi Güneş, Adalet Partisinin insanı küçülten, en çok küçülten duygulara seslenerek yürüttüğü bazı çirkin entrikaların; yer belirterek, bazen miktar belirterek somut örneklerim verdi ve o entrikaların tanık ve aracılardan bir Adalet Partili de oturduğu yerden hepsini bir bir doğrulamak zorunda kaldı. (CHP şuralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın arkadaşlarım, Milliyetçi Hareket Partisi Sözcüsü Sayın Güner arkadaşımızın partisi adına yaptığı konuşmadaki, ileriye dönük olarak belirttikleri iyi niyet ifadeleri bizi ancak sevindirir. Fakat bu ifadeleri belirtenlerin sözleri, bu sözlerin içtenliğine biz inansak da ki ben şahsen inanmaya hazırım bu sözler ancak kendi yandaşlarınca da dinlendiği, uyulduğu oranda pratik değer taşır; yoksa, sadece boşlukta iyi niyet ifadeleri olarak kalır. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bir insan çok iyi niyetli olabilir, fakat günün birinde kendi yarattığı robotlar veya Frankeşteynler onu dahi üzücü olaylara yol açtığı vakit (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar), onların iyi niyet ifadeleri yine bir ölçüde anlam taşır tabii, ama bir pratik değer ne yazık ki taşımaz. (AP sıralarından “İki uç bir noktada birleşin” sesleri)

Sayın arkadaşlarım, bunu siz söylüyorsunuz. Ben söylemiyorum iki ucun bir yerde birleştiğini.

Değerli arkadaşlarım, öteden beri, ancak Mecliste 226’yla iktidar olunabileceğini söyleyenler, şimdi % 42 oyla iktidar olunamayacağım söylemeye başladılar Mecliste 226 veya onun üstünde bir salt çoğunluğun desteği, katkısı sağlansa bile. Oysa seçim sistemimiz gereği Adalet Partisi 1969’da % 46,5’la iktidar olmuştu, hem de 226’nın bir hayli üstünde milletvekiliyle. Eğer biz Adalet Partisinin yıllar boyunca, küçük partileri yok etmek amacıyla bize ısrarla yaptığı teklifleri kabul etmiş olsaydık ve seçim sistemini ona göre değiştirmiş olsaydık; bugün Cumhuriyet Hane Partisi % 42 oyla salt çoğunluğun çok üstünde milletvekiline bu Mecliste sahip olacaktı. (CHP sıralarından alkışlar)

Kaldı ki, Adalet Partisi yalnız % 46,5’la değil, demokratik kurallar içinde kabul ediyorum; % 29 oyla iktidar olmuştur, % 38 oyla iktidar olmuştur.

Bir de bu % 42 sözü üzerinde şu açıdan durmak isterim: Cumhuriyet Halk Partisinin % 42’yi bulan oylarına bu Hükümete katkıda bulunan Cumhuriyetçi Güven Partisinin, Demokratik Partinin oylarından başka, acaba bağımsız olarak bu Hükümetin oluşmasına katkıda bulunanlar ne kadar seçmenin eğilimlerini, özlemlerini temsil ediyor? Bunu da katmak gerekir. (CHP şuralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu konuda ben bir iddiada bulunuyor değilim. Değerli arkadaşlarım, bu konuda bir iddiada bulunuyor değilim, ama kimse bu konuda iddiada bulunmayacak, bunun hesabı bundan sonraki seçimlerde görülecek. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yine Sayın Milliyetçi Hareket Partisi Sözcüsü Güner arkadaşımız, konuşmalarında şöyle bir cümle kullandılar: “Dün bu salonda birbirlerine en ağır hücumları yapanlar şimdi aynı Hükümet çatısı altında” dediler.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümet çatısı altında bulunanların birbirlerinden ayrı düşündükleri, birbirlerini eleştirdikleri olmuştur; ama birbirlerine daima saygılı olmuşlardır. (AP sıralarından gürültüler) Evet arkadaşlarım, biz, daha birkaç hafta Önceye kadar aynı Hükümette bulunanların, Cephe Hükümetlerinde bulunanların bu salonda birbirlerine karşı aynı Hükümetteyken neler söylediklerini tekrarlamaktan hicap duyarız. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yalnız onu değil, birbirlerini yurt dışına, dünyaya jurnal ederken kullandıkları tabirleri tekrarlamaktan, Hükümetleri için, Hükümetlerini tanımlamak için kullandıkları tabirleri tekrarlamaktan hicap ederiz.

Değerli arkadaşlarım, biz ayrı düşünceleri, bu Hükümette bulunan bizler, zammı içinde ayrı düşünceleri uygarca tartışabilmiş insanlarız; ayrıldıktan sonra da birbirleriyle dost kalabilmiş insanlarız ve inşallah bu geleneği, bu kuralları, bu Hükümet Türkiye’nin bütün siyaset alanına, giderek yerleştirecektir.

Sayın Milliyetçi Hareket Partisi Sözcüsü arkadaşımın ÇUKOBİRLİK ile ilgili olarak söylediği sözlerle ben cevap vermeyeyim ama, TARİŞ konusunu Adalet Partililerle tartışmaya devam etsinler. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Devlet bakanlıkları konusunda dün aynı eleştiriler yöneltildi, Cumhuriyet Senatosunda söylediklerimi (vaktim çok dar) özetleyerek söylemek isterim. Devlet Bakanlıklarım 7’ye çıkarmak ayıp olmuyor da Birinci Cephe Hükümeti döneminde olduğu gibi, nedense 10’a çıkarmak ayıp oluyor ve bu arada çok garip bazı düşünceler öne sürülüyor; bir Başbakan Yardımcısının çevre sağlığıyla görevlendirilmesi alay konusu yapılmak isteniyor. (AP sıralarından gülüşmeler)

Gülüyorsunuz arkadaşlarım, gülerken bile zehirleniyorsunuz Ankara’nın havasından. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Ankara’da kaç çocuğun hava kirliliğinden, küçücük yaşta hayattan ayrıldığını bilmiyoruz ama bilmem biliyor musunuz, dün Senatoda da söyledim, Ankara sokaklarında her gün çöpçüler, hava kirliliğinden zehirlenip ölen kuşları topluyorlar.

Değerli arkadaşlarım, bizden önceki hükümetler, yıllar boyunca Türkiye’nin en önemli ve insani, en hayati sorunu haline gelmiş olan bu konuyla ilgili bir çift söz söylemediler ve bir tek çözüm getirmeyi bile akıllarından geçirmediler.

Bu konu bir Devlet Bakanına, Başbakan Yardımcısına verilebilir miymiş? Bu konuyla ilgili ayrı bakanlıklar kuruluyor, örgütlü bakanlıklar kuruluyor dünyanın uygar ülkelerinde. Biz de inşallah çok yakında o aşamaya geleceğiz.

ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) — Mesela “Pislikleri Temizleme Bakanlığı” gibi.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — “Pislikleri Temizleme Bakanlığı” dedi bir arkadaşımız; onunla ilgili olarak da bütün yolsuzluk dosyalarını sonuna kadar incelemek üzere bir Başbakan Yardımcısını görevlendirmiş bulunuyoruz arkadaşlarım. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

İnşallah o arkadaşımızın katkısıyla pislikleri temizleyeceğiz sizindir tabir, benim değil Cumhuriyetimize sürülen bütün lekeleri temizleyeceğiz. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) — Kendi lekeni nasıl temizleyeceksin? *(AP ve CHP sıralarından gürültüler, yer yer ayağa kalkmalar)* Ondan lekenin en kralı var. Bakan hırsızı, şerefsiz..., *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Oturunuz Sayın Milletvekilleri, Sayın Barutçu, yerinize oturunuz lütfen. *(Gürültüler)*

Sayın Barutçu, Sayın İdare Amirleri...

Sayın Milletvekilleri lütfen oturunuz. *(AP ve CHP sıralarından karşılıklı, ayakta gürültüler)* Sayın İdare Amirleri... Sayın Milletvekilleri lütfen oturunuz. Sayın Grup yöneticileri, Sayın İdare Amirleri, lütfen milletvekillerini oturtunuz. Sayın grup yöneticileri, rica ediyorum. Sayın Kumaş, lütfen oturunuz... Lütfen oturunuz.

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Ne kadar vaktim olduğunu sorabilir miyim Sayın Başkanım.

BAŞKAN — 10 dakikanız var efendim” *(AP sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Milletvekilleri, Adalet Partisi Sayın sözcüsü, Hükümet Programında komünizm tehlikesinden söz edilmediğini belirtti.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir dakikanızı rica edeyim; 6 dakikanız kalmıştır efendim.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Hay hay efendim.

Değerli arkadaşlarım, dünyada komünizm tehlikesi de, faşizm tehlikesi de, her türlü totaliter rejim tehlikesi de her zaman vardır ve var olacaktır. Önemli olan, memlekette sağlam bir ekonomik ve sosyal yapı ve demokratik anlamda güçlü bir hükümet kurup, nereden gelirse gelsin bu türlü totaliterlik tehlikeleriyle başa çıkabilmektir, toplumu buna karşı koruyabilmektir. *(CHP sıralarından alkışlar)* önemli olan tehlike değil, önemli olan çaredir. Siz o çareyi getiremediniz, inşallah biz getireceğiz. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Ve taşla, sopayla, baskıyla değil, özgürlükçü demokrasinin kendi kuralları içinde getireceğiz. Milleti düşman cephe- lere bölerek değil, sevgiyle getireceğiz, Milli birlik içinde getireceğiz.

Sayın arkadaşlarım, Milli Selamet Partisi sözcüsü Sayın Karamollaoğlu arkadaşımız, bu Hükümeti veya Programını karşılıksız çeke benzetirken, çok talihsiz bazı çağrışımara yol açmış oldu. Bu Hükümet, karşılıksız çeklerle Türkiye’nin dünyadaki itibarının sarsılmasına son veren bir Hükümet olacaktır. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Türkiye’nin dövizini tükettikten sonra iki yıldır Türkiye’yi para piyasası oyunları ile idare etme dönemine son veren Hükümet olacaktır.

Sayın arkadaşlarımı, evet, bir enkaz devraldık; ama bu enkazdan korkmuyoruz. Çünkü hem tutumumuzun, yolumuzun doğruluğuna, hem Türk ulusunun üstün

yeteneklerine ve hem de Türkiye'mizin şimdiye kadar yeterince değerlendirilmemiş olanaklarına güveniyoruz.

Sayın Milletvekilleri, artık tekrarlamaya bile gerek yok; Türkiye cephe hükümetlerinin elinde, giderek dünyanın hayatın en hızlı pahalılaştığı ülkelerinden biri haline geldi; işsizliğin en ileri ölçülere vardığı ülkelerden biri haline geldi; yatırımların ve üretimin en çok düştüğü ülkelerden biri haline geldi. Resmi endekslerden çıkarılan sonuca göre, kentlerde yılsonu itibarıyla yaşam pahalılığı % 50'yi bulmuş olacaktır, gerçekse bunun çok üstündedir. Çünkü, bu rakamların hesaplanışında, kiralardaki 2-3 katına varan artışlar dikkate alınmamaktadır; demirin, çimento-nun, lastiğin, traktörün karaborsadaki değeri dikkate alınmamaktadır. O zaman hayat pahalılığının % 50'nin çok ötesine çıkmış olacağı görülecektir.

"Büyük Türkiye", "Ağır sanayi hamlesi" lafları eden cephe hükümetleri döneminde Türkiye'nin büyüme hızı % 4,8'e düşmüştür. Bundan nüfus artışımızı da çıkaracak olursanız ancak % 2 kalır. Bu durumda korkarım ki, Türkiye'nin olanaklarına göre çok mütevazı bir hedef olan, 2000 yılında Almanya'nın bugünkü düzeyine varma hedefini bile gerçekleştiremeyecekti Türkiye, eğer bizden önceki Hükümet bir süre daha işbaşında kalsa idi.

Değerli arkadaşlarım, vaktim kalmadığı için ekonomik durumun ayrıntılarına girmiyorum; yalnız, ortada şu gerçek var:

Bizden önceki iki hükümet sadece enerji alanında, yatırımlar alanında, genellikle ekonomi alanında şaşılacak başarısızlıklar göstermekle kalmamış, Allah'ın bereketiyle ve köylümüzün el emeği ile yetiştirilen ürünleri bile ne yapacağını bilememiştir. Türkiye'nin buğday bölgeleri iki yıldır toprak altında gömülü çürüyen buğdaylarla doludur, onu ihraç etmeyi becerememiştir, Sayın Erdem'in "dinamik" dediği Cephe Hükümetleri. Çayı ne yapacağını bilememiş, denizlere dökmüştür, Pamuğu, patatesi tarlalarda çürütmüştür, ayçiçeği yığınları da Trakya'da bir yıldır toprağa gömülüdür ve tuz ülkesi Türkiye'yi tuzsuz bırakmıştır Cephe Hükümetleri. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Milli Selâmet Partisi Sözcüsü arkadaşım, bizim, Türkiye'ye çiçek yoluyla veya sunî göllerde balık yetiştirerek de döviz sağlama düşüncemizi küçümser bir eda ile konuştu.

Değerli arkadaşlarım, biz, ülkemize Allah'ın verdiği nimetlerden hiçbirini küçümsemeyiz ve küçümsemeyeceğiz. Türkiye'nin çiçeğinden, balığından, balına, kuşuna kadar, madenlerine kadar her şeyi akıllıca değerlendireceğiz. Ağır sanayi hamlesini, ağır yürüyen sanayileşme hamlesi olmaktan öyle kurtaracağız. *(CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bizim gözlerimiz ileridedir ama ayaklarımız yerdedir. Ayaklarımız, hayallerimizin göklerinde dolaşmıyor. Ayaklarımız bu bereketli yurdun topraklarındadır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, konuşmamın sonuna geliyorum. Kısa konuşma durumunda kalmaktan şikâyetçi değilim; Adalet Partisi merak etmesin, bu yoldan bizi cezalandıramazlar. Türkiye'de şimdiye kadar çok laf edildi; artık, az laf edip çok iş yapacağız. Onun için 20 dakikadan şikâyetim yok.

Sözlerimi bitirmeden önce şunu da eklemek istiyorum: Sayın Adalet Partisi Sözcüsü dedi ki: “Size dinamizm bıraktık” Hayır, bize durmuş bir ekonomi bırakıldı. Bize dondurulmuş bir dış politika bırakıldı. Bize, kendi deyimleri ile “70 sente muhtaç” bir Hazine bırakıldı. Bize, şişkin kadrolar bırakıldı. Bize, kin, kan ve düşmanlık bırakıldı, gözyaşı bırakıldı. Biz, inşallah mutlu bir toplum, demokratik anlamda güçlü bir devlet yönetimi kurarak, ekonomimizi canlandıracağız; dış politikamızı, şimdiden başladığımız gibi donmuşluktan kurtaracağız ve hızlı olarak sağlıklı biçimde gelişen güçlü bir ülke yönetimini gerçekleştireceğiz.

Son olarak, sözlerimi bitirmeden, Milliyetçi Hareket Partisi Sözcüsünün bana yönelttiği bir tarizi de kısaca yanıtlamak isterim. Bana diyorum, çünkü söylediği sözlerin Başkanı bulunduğum bu Hükümetle bir ilişkisi yok. Bizim, sosyal demokrat doğrultudaki partilerden oluşan, Sosyalist Enternasyonal partisi olarak ilişkilerimizi kınadı. Genellikle Milliyetçi Hareket Partisi ve başka bazı partilerin, bizim, bütün dünyada gelenekleşen, âdet haline gelen uluslararası partiler ilişkileri konusunda attığımız, ülke yararına attığımız uygarca adımları kınadığını biliyorum; fakat bunu en çok kınayan partilerden birinin bir bakanı bilmem bunu Sayın Ağâh Oktay Güner arkadaşımız biliyorlar mı son Cephe Hükümetindeki bir bakanı, rejimi bizimkinden çok farklı bir ülkeye resmi ziyarette bulunmaya giderken bana haber gönderdi; “Acaba o devletin başkanına Ecevit’ten bir mesaj göndermeme müsaade edilir mi?” diye. Ben de bu müsaadeyi vermediğim halde, kendisi öyle bir mesaj götürdü. (CHP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, bu, tabii, bir bakıma beni sevindirdi. Çünkü bizim uluslararası ilişkilerimiz, başkaları hükümetteyken de Türkiye’ye ne kadar yararlı olabirmiş, bunu bize göstermiş oldu.

Sayın Milletvekilleri, Hükümetin Programını ve bu Programla ilgili olarak ileri sürülen görüşler konusunda düşüncelerimizi Yüce Heyetinize sunmuş bulunuyoruz. Ülkemizin karşı karşıya bulunduğu ağır sorunlardan ürkmüyoruz. Sizlerden, Parlamentomuzdan ve milletimizden alacağımız güçle bu sorunların üstesinden gelebileceğimize inanıyoruz.

Hepinize bu inançla saygılar sunuyorum. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

“Son söz Milletvekilinindir” kuralına uyarak, sıradaki bir milletvekili arkadaşımıza söz vereceğim.

Yozgat Milletvekili Sayın Mevlüt Güngör Erdinç, buyurun efendim.

Sayın Erdinç, konuşma süreniz 10 dakikadır efendim.

MEVLÜT GÜNGÖR ERDİNÇ (Yozgat) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan, Sayın Bakanlar, Yüce Meclisin değerli üyeleri; 12 Ocak günü Yüce Meclisimize sunulmuş bulunan Sayın Ecevit Hükümetinin Programı üzerinde kişisel görüşlerimi açıklamak üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Bildiğiniz gibi, ülkemiz, özellikle İkinci Cephe Hükümetinin yönetiminde sıkıntılı, çalkantılı ve huzursuz bir dönem yaşadı. Bu dönemde Devlet dairelerin-

den işyerlerine, üniversite ve yüksekokullardan lise ve ortaokullara kadar yaydan, sokakları ve meydanları kana bulayan anarşi durdurulamamış; anarşi girdiği yeri kurutmuş, çoraklaştırmış, tüm okullarımızda özlenen ve gözlenen öğretim yapılamamıştır. Anarşinin devlet dairelerinde boy göstermesi üzerine, yurttaşların işleri görülemez olmuş, işlerini gördürebilmek için rüşvete ve iltimasa iltifat eder duruma girmişlerdir. Birçok fakülte ve okullar o hale gelmiş ki, ancak anarşi izin verirse çalışabilmiştir. Üniversite ve okullarımız anarşinin ipoteği altına girmiştir. Her türlü kötülük bekçisiz köy bulmuş, pervasızca, korkusuzca dolaşır olmuş.

Yine bu dönemde bir anarşist öğrenci, bir sınıftaki tüm öğrencilerin; bir anarşist öğretmen de bir okuldaki tüm öğretmenlerin huzurunu bozar olmuş. Bir damla kirli suyun bir bardak temiz suyu kirlettiği gibi, bir faşist öğrenci ya da öğretmen, tüm okulun huzurunu bozmuş, gün kötünün günü olmuş, vurguncu, soyguncu, partizan, anarşist bayram etmiş.

Sayın Üyeler, Türk Milleti bir bütündür. Hepimiz, her karış toprağı şehit kanlarıyla kutsallaşmış bu toprakların Türk-Müslüman evlatlarıyız. Düşünce ayrılıkları yüzünden insanların çatışması bir milleti böler, zayıflatır ve geri bırakır; ama insanların değil de düşüncelerin çatışması olursa ve demokrasi kuralları içerisinde özgürce tartışılırsa, bu durum devlet yönetiminin de, toplum yaşamının da, bilimde ve teknolojiye bir milletin yaratıcı gücünü artırır, güçlenip gelişmesini hızlandırır.

Hal böyle olunca, milli birlik ve beraberliğimizi zedeleyici mezhep ayrılıklarına hiç iltifat etmeden, milli birliğimizi daha da pekiştirmeliyiz. Bunu yapmaya da mecburuz. Asgari müştereklerimizin olması Türk ulusunun var olması için şarttır. Bunun için bölücü değil uzlaştırıcı, kırıcı ve çalıştırıcı değil barıştırıcı olmalıyız. Düşünce ayrılıkları demokrasinin gereğidir. Herkesi bir düşünce etrafında toplamaya uğraşmak eşyanın tabiatına ters düşeceği gibi, insan kişiliğinin de, toplumun da gelişmesini engeller. Hamdolsun Türk Milleti her türlü kötülüğü ve tehlikeyi yenilecek bir seviyeye ve seviyeye sahiptir. Milletimiz sağlam bir hizmet kadrosu yetiştirmiştir. Yetişmiş işçilerimiz, uzmanlarımız, iş adamlarımız, mimar ve mühendislerimiz, teknisyenlerimiz, öğretmen ve hâkimlerimiz var. İçte huzuru bozmak isteyenlere fırsat vermeyecek derecede yetişmiş polislerimiz ve jandarmamız var. Dışta düşmana aman vermeyecek derecede yetişmiş Şanlı Ordumuz var. Yeter ki, bütün bu değerleri en iyi bir biçimde yönetebilen bir hükümet mevcut olabilsin.

Değerli milletvekilleri, devlet hayatı şahıslarla kaim değildir. İyisi de kötüsü de bir gün gidecek, genç nesiller devlet yönetiminde görev alacaklar. Yeter ki, dama çıkanlar merdiveni yukarı çekmesinler; yetişip gelen yavrularımız yükselme ve ilerleme imkânı bulsunlar, tümde, sanatta ve siyasette genç kabiliyetlerin yolları tıkanmasın. İnanç ve imanım odur ki, demokrasimiz, ancak ve ancak iyi yetiştirilmiş genç kabiliyetlerin kollarında layık olduğu seviyeye erişecek ve rayına oturacaktır. Yine inancım odur ki, Türk ulusunun demokrasiye bağlılığım en iyi anlayan, değerlendiren, taassubun dirilmesine din ve mezhep ayrılıklarının körüklenmesine, totaliter ve teokratik rejim heveslilerine fırsat vermeyecek olan, uygar ve bilinçli gençler olacaktır.

Değerli milletvekilleri, milli huzur ve güvence sağlanmadan yapılan her şey yıkılmaya ve yok olmaya mahkumdur. Yol yapmak, köprü yapmak, fabrika yapmak ve

baraj yapmak, elbette önemli ve güzel şeylerdir; ama bunların da ötesinde, can ve mal güvenliğini koruyacak bir devlet yönetimi kurmak çok daha önemlidir. Herkes hakkından emin olmalıdır, anaların gözyaşları dinmeli, okullar ve öğretim, üniversitelerde ilim ve araştırma, sanat çevrelerinde sanat ürünleri gençlerimizin kafasını ve gönüllerini süslemelidir. Hâkimlerimize, jandarmamıza, polisimize öğretmenlerimize güvenmeliyiz; devlet dairelerinde işi olan yurttaşlarımız, etiketlerine ve parti belgelerine göre değil, Türk Devletin vatandaşlarına armağan ettiği şeref belgesi olan nüfus kâğıdına göre işlem görmelidirler. Hükümet bir partinin, ya da belli düşündeki çevrenin hükümeti değil, tümüyle milletin hükümeti olarak çalışmalıdır; iktidara gelen parti ya da partiler, devlet kapısında kendi partisinin bayrağını çekemez; Türk Bayrağı çekilir, o bir tanedir ve hepimizindir.

Değerli milletvekilleri, genellikle Birinci Cephe Hükümeti döneminde inkârı mümkün olmayacak derecede demokratik müesseseler tahrip edilmiş, devlet yönetimi büyük ölçüde zedelenmiş, ülkemiz siyasal ekonomsal ve sosyal bunalıma sürüklenmiştir. Milli bütünlük inancı, ortak ülkeler etrafında eğitim görme olanakları ve milletçe top yekûn kalkınma heyecanı yitirilmiş, Türkiye sosyal bunalıma sürüklenmiştir. Yatırımlar, ihracat, büyüme ve gelişme durmuş, helal kazanç kapıları daralmış, işsizlik, pahalılık ve gayri meşru kazanç imkânları artmış ve bunların neticesi olarak da ekonomik bunalım kaçınılmaz bir hal almıştır.

Değerli arkadaşlarım, yeraltı kaynakları bakımından Türkiye'mizin geniş olanakları bulunduğunu, ancak bu hazinenin şimdiye değin yeterince değerlendirilmediğini biliyoruz. Her ne kadar yer yer özel şirketler eliyle yapılan girişimler olmuş ise de, bu durum yetersiz bir düzeyde kalmış, bazen de kaynak israfına yol açmıştır. Hal böyle olunca; yeraltı kaynaklarının, bütün yurttan hızla ve ulusal yarara en uygun bir biçimde değerlendirilmesine çok büyük önem verilmeli ve böylece de tümüyle Türkiye'nin, özellikle geri kalmış yörelerimizin gelişmesi hızlandırılmalıdır.

Bizden ucuz bir fiyat ile alıp, küçük bir işlem ve ameliyeden sonra Avrupalıların bize tekrar büyük bir fiyat karşılığı satmakta olduğu madenlerimizi öncelikle, ulusal sanayimizde değerlendirip ve işlenmiş olarak ihracata hazır hale getirecek gerekli yatırımları hızla gerçekleştirmek zorundayız.

BAŞKAN — Sayın Erdiñ, 1 dakikanız kalmıştır.

MEVLÜT GÜNGÖR ERDİNÇ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, dış ekonomik ilişkilerde, ihracatta geleneksel pazarlar geliştirilirken, yeni yeni pazarlar bulunması; özellikle Ortadoğu, Asya ve Afrika ülkeleriyle karşılıklı ilişkilerimizin geliştirilmesi yoluna gidilmelidir.

İşte üretimi teşvik için, gerçek anlamıyla parasal açıdan gerçek yatırımın ve üretimcilerin desteklenmesi gerekmektedir.

Dar ve orta gelirliilere, bu arada bu gelir düzeyindeki ücretlilere düşen vergi yükü oranı azaltılarak, daha adaletli ve dengeli bir vergi düzeni kurulmalıdır. Bu arada, vergi tahsili usulündeki eşitsizlik de dikkate alınmalıdır; esnaf ve sanatkârların vergi işlemleri sadeleştirilmeli ve vergi defteri tutmada kolaylıklar sağlanmalıdır. Yerimi düşük ve idari külfeti büyük bazı dolaylı vergiler kaldırılmalıdır. Herkesin

dürüstçe ve rahatlıkla vergisini ödeyebilmesi için en etkin çözüm yolları bulunup yasalaştırılmalıdır.

BAŞKAN — Lütfen bağlayınız Sayın Erdinç.

MEVLÜT GÜNGÖR ERDİNÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, İslam dini gelişmeye ve her türü alanda ilerlemeye, toplumun bütünlüğünü ve manevi düşüncesini artırıcı niteliklere sahip yüce bir dindir. Yüce dinimizin zedelenmemesi için, dinin mutlak surette siyasetin üstünde tutulması gerekmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığımızın işlemlerini etkili bir biçimde yerine getirmesi bakımından, din adamlarımızın da halkımızı din, ahlak ve maneviyat yönünde oluşturması bakımından gereken desteği göstermesi gerekmektedir. Toplumdaki üstün yerlerinin ve kutsal görevlerinin bilincine varan, milli birliğin ve toplumsal huzurun sağlanmasında kendilerine düşen görevi gerektiği gibi yerine getiren din görevlileri, hükümetten özledikleri ve gözledikleri desteği görmelidirler.

Vekil imam hatiplerin yılan hikâyesini andıran kadro intibakları mutlaka yapılmalı, tüm din görevlilerinin maddi ve manevi huzurunu sağlayıcı tedbirler mutlak surette alınmalıdır.

BAŞKAN — Sayın Erdinç, lütfen bağlayınız.

MEVLÜT GÜNGÖR ERDİNÇ (Devamla) — Bitiriyorum.

Sözlerimi bitirirken, bütün bunların Sayın Ecevit Hükümetinin yönetiminde cevap bulacağına inandığım için, milli bütünlüğün, milli tarih şuurunun, milli ve manevi değerlerin yeniden dirileceğine güvencemiz tam olduğu için, kardeş kavgasının olmasına fırsat verilmeyip, anaların ve bacıların gözyaşlarının dökülmeyeceğine inandığım için, kanayan bir yara ve uluslararası bir sorun olmakta devam eden Kıbrıs çıkmazının Ada Türkleri lehine en iyi bir biçimde netice bulacağına inandığım için, ak oyumu, kutsal oyumu Sayın Ecevit Hükümeti için “kabul” olarak kullanacağımı teyit eder, sizleri saygıyla selamlarım. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erdinç.

Sayın Milletvekilleri, Hükümet Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güvenoylaması, Anayasamızın 103, İçtüzüğümüzün 105’nci maddesi gereğince, görüşmelerin tamamlandığı günden 1 tam gün sonra yapılacaktır. Buna göre güvenoylaması, 17 Ocak 1978 Salı günü saat 15.00’te yapılacaktır.

Başbakan Sayın Bülent Ecevit Başkanlığındaki Bakanlar Kurulu hakkında güven oylamasının yapmak ve gündemde yer alan sözlü soruları sırasıyla görüşmek için, 17 Ocak 1978 Salı günü saat 15.00’te toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 18.19

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 5 Cilt 2 Birleşim 93

Sayfa 318-319

17.01.1978 Salı

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Cahit Karakaş*

DİVAN ÜYELERİ: *Nizamettin Çoban (Kütahya)*

Recep Özel (İstanbul)

Açılma Saati: 15.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Millet Meclisinin 93'üncü Birleşimini açıyorum. Çoğunluğumuz vardır, gündeme geçiyoruz.

BAŞKAN — Gündemimiz gereğince Başbakan Bülent Ecevit Başkanlığındaki Bakanlar Kurulu hakkında Anayasamızın 103, İçtüzüğümüzün 105'inci maddesine göre güven oylaması yapılacaktır.

Oylamaya başlamadan önce dinleyicilerle ilgili bir uyarıda bulunmak istiyorum.

Dinleyicilerle ilgili olarak İçtüzüğümüzün 145'inci maddesini okuyorum:

“Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut her hangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar. Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarı çıkarılırlar.

Meclis Başkanının emrinde bulunan, Meclisin iç ve dış güvenliğini sağlamakla yükümlü tüm kolluk kuvvetlerine bu yolda gereken talimat verilmiştir. Sayın dinleyicilerin her hangi bir müdahaleye meydan vermemelerini özellikle rica ederim.

Sayın Milletvekilleri; Genel Kurulda sükûn ve düzenin korunması, görüşmelerin tam bir açıklık ve serbestlikle yapılabilmesini temin için İdare Amirlerimiz Giresun Milletvekili Sayın Çilesiz, Siirt Milletvekili Sayın Çeliker ve Ordu Milletvekili Sayın Mağden, Başkanlık adına, görevli bulunmaktadır; kendilerine yardımcı olmanızı rica ederim.

Ayrıca, tüm siyasi parti gruplarının başkan vekilleri ve yöneticilerinden de Genel Kurul çalışmalarını, bu ve bundan sonra engelleyici ve düzeni bozucu hareketlerde bulunanları önlemek için Başkanlığa yardımcı olmalarını, hassasiyetle istirham etmekteyim.

Güven oylamasının açık oyla yapılması, İçtüzük gereğidir. Açık oylama biçiminin Genel Kurulca karara varılması lazımdır.

Güven oylamasının ad okumak suretiyle yapılmasını, ismi okunan milletvekilinin ayağa kalkarak ret, kabul veya çekinse kelimelerinden birini, yüksek sesle söyleyerek açık oylamanın yapılmasını Genel Kurulun oylarına sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kabul oyu, Bakanlar Kuruluna güven; ret oyu güvensizlik anlamı taşıyacaktır.

Oylamaya başlamadan önce, Başkanlığa bir önerge gelmiştir; hasta bulunan Zonguldak Milletvekili Sayın Burhan Karaçelik'in, öncelikle oy kullanmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Burhan Karaçelik?

BURHAN KARAÇELİK (Zonguldak) — Kabul. *(CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — “Kabul”

Oylama işlemine Adana ilinden devam ediyoruz.

(Oylar toplandı)

BAŞKAN — Oylamaya katılmayan Sayın Milletvekilleri var mı? Yok. Oylama işlemi bitmiştir.

(Oyların ayrımı yapıldı)

BAŞKAN — Güven oylamasının sonucunu sunuyorum. Oylamaya 447 Sayın üye iştirak etmiş; neticede, 229 kabul, 218 ret oyu kullanılmıştır. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Bu sonuca göre, Başbakan Sayın Bülent Ecevit başkanlığında kurulan Bakanlar Kurulu Meclisimizin güvenini almış bulunmaktadır.

Meclis adına kendisini kutlar, ulusumuz, yurdumuz için hayırlı ve başardır olmasını dilerim. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Buyurun Sayın Başbakan. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin Sayın Üyeleri;

Hükümetimize verdiğiniz güvenoyları için Yüce Meclise şükranlarımı sunarım. *(CHP sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Hükümetimiz, Yüce Meclisin büyük değer taşıyan bu güvenine layık olmaya çalışacaktır. Yüce Meclislerimizin desteği ile, uyarıcı eleştirileri ile ve ulusumuzdan alacağımız güçle karşı karşıya bulunduğumuz sorunların üstesinden gelmeye çalışacağız.

Atatürk'ün açtığı yolda ve Anayasamızın kuralları içinde, Türkiye Cumhuriyeti Devletini güçlendirmek ve toplum yaşamının her kesiminde demokrasiye daha çok etkinlik kazandırmak üzere, Türkiye'nin gelişmesini, özgürlük, toplumsal adalet ve barış içinde ve sağlıklı biçimde hızlandırmak üzere her çabayı göstereceğiz. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Türk halkının huzuru ve mutluluğu, basanınızın başta gelen ölçüsü olacaktır. Türkiye Büyük Millet Meclisi ile tüm anayasal kuruluşlarla ve toplumla uyum içinde çalışmaya özen göstereceğiz.

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki partilerle, gruplarla ve tüm üyelerle verimli ve sürekli bir diyalog kurmak için üzerimize düşenleri yapacağız.

Yönetimi demokratik anlamda etkinleştirirken, her düşünceden yurttaşlarımızı eşit tutacağız.

Başta gelen görevimiz yurttta barış sağlamaktır. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Barışı, demokratik ve etkin önlemlerle olduğu kadar, adaletli ve barışçı davranışlarımızla da sağlamaya çalışacağız. Yurttta barış sağlarken, dünyada da barışa katkıda bulunmaya özen göstereceğiz.

Güvenoylarınızın Yüce Meclisimize hayırlı olmasını dilerim. Cumhuriyet Hükümeti adına Millet Meclisimize, Türkiye Büyük Millet Meclisine şükranlar ve saygılar sunanım. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri ve ayakta alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Kapanma Saati: 15.47

**Başbakan Bülent Ecevit Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında
Güven oylamasına verilen oyların Sonucu**

(Güvenoyu verilmiştir)

<i>Program:</i>	12.01.1978
<i>Güvenoylaması:</i>	17.01.1978
<i>Üye sayısı:</i>	450
<i>Oy verenler:</i>	447
<i>Kabul edenler:</i>	229
<i>Reddedenler:</i>	218
<i>Çekimserler:</i>	—
<i>Geçersiz oylar:</i>	—
<i>Oya katılmayanlar:</i>	2
<i>Açık üyelikler:</i>	1

(Kabul Edenler)

ADANA

Mehmet Can, Hasan Cerit, M. Kemal Küçüktepepınar, Muslihittin Yılmaz
Mete, İsmail Hakkı Özturun, Nedim Tarhan, Oğuz Yazıcıoğlu

ADİYAMAN

Kemal Tabak, Ramazan Yıldırım

AFYONKARAHİSAR

İsmail Akın, Hasan Akkuş, Güneş Öngüt, Mete Tan

AĞRI

Rıza Polat

AMASYA

Erol Çevikçe, Vehbi Meşhur

ANKARA

Bekir Adilbelli, Orhan Alp, Alişan Canpolat, Yaşar Ceyhan, A. İsmet Çanakçı,
Ahmet Hamdi Çelebi, Kenan Durukan, A. Hayri Elçioğlu, H. Semih Eryıldız,
Kemal Kayacan, Mustafa Kılıç, Teoman Köprülüler, Abdurrahman Ogultürk,
Selâhattin Ocal, Altan Öymen, Erol Saraçoğlu, Önder Sav, Cengiz Şenses

ANTALYA

Deniz Baykal, Ömer Buyrukçu, Hasan Ünal

ARTVİN

Mehmet Balta

AYDIN

Mehmet Çelik, A. Selâmi Gürgüç, Muharrem Sökeli

BALIKESİR

Nuri Bozyel, Necati Cebe, İrfan Özaydınlı, Sadullah Usumi

BİLECİK

Orhan Yağcı

BİNGÖL

Hasan Celâlettin Ezman

BOLU

Bayram Turan Çetin, Haluk Karabörklü

BURDUR

Cemal Aktaş

BURSA

Nail Altı, Mehmet Emekli, Haşan Esat Işık, Saffet Ural

ÇANAKKALE

Osman Orhan Çaneri, Altan Turna

ÇANKIRI

Nuri Çelik Yazıcıoğlu

ÇORUM

Şükrü Bütün, Etem Eken

DENİZLİ

Mustafa Gazalcı, Adnan Keskin, Ömer İhsan Paköz

DIYARBAKIR

Halil Akgül, Mehmet İskân Azizoğlu, Eşrefi Cengiz, Bâhattin Karakoç

EDİRNE

Süleyman Sabri Öznel, Cavittin Yenal

ELAZIĞ

Celâl Ertuğ, Faik Öztürk, Ali Rıza Septioğlu

ERZİNCAN

Nurettin Karsu, Lütfi Şahin

ERZURUM

Çetin Bozkurt, Selçuk Erverdi

ESKİŞEHİR

Gündüz Okçün, İsmail Özen

GAZİANTEP

Emin Altınbaş, Ekrem Çetin, Celâl Doğan, Ahmet Karahan

GİRESUN

Mustafa Kemal Çilesiz, Hasan Vamık Tekin

GÜMÜŞHANE

Erol Tuncer

HATAY

Haydar Demirtaş, Öner Miski, Mevlüt Önal, Sabri Öztürk Malik Yılman

ISPARTA

Hüseyin Şükrü Özsüt

İÇEL

Ali Haydar Eyüboğlu, Y. Ziya Ural, Süleyman Şimşek, Veli Yıldız

İSTANBUL

Muammer Aksoy, Ayhan Altuğ, İlhan Biber, Orhan Birgit, Hikmet Çetin, Çağlayan Ege, Tarhan Erdem, Zeki Eroğlu, A. Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, Ferit Gündoğan, Doğan Güneş, Yalçın Gürsel, Enver Karabeyoğlu, Osman Kaya, Sevil Korum, Abdurrahman Köksaloğlu, Doğan Onur, Ali Nejat Ölçen, İlhan Özbay, M. Kâzım Özeke, Cengiz Özyalçın, Ali Topuz, Metin Tüzün, Necdet Uğur, Halûk Ülman, Ertuğrul Yolsal

İZMİR

Ferhat Arslantaş, Kaya Bengisu, Alev Coşkun, Yüksel Çakmur, Süleyman Genç, Coşkun Karagözoğlu, Ahmet Taner Kışlalı, Mustafa Öztin, Akın Simav, Neccar Türkcan, Mahmut Türkmenoğlu

KAHRAMANMARAŞ

Hüseyin Doğan, Orhan Sezai, Oğuz Söğütlü

KARS

Doğan Araslı, Turgut Artaç, İsmet Atalay, M. Kemal Güven, Hasan Yıldırım

KASTAMONU

Vecdi İlhan, Sabri Tıgılı

KAYSERİ

A. Gani Âşık, Turhan Feyzioğlu, Mehmet Gümüşçü, Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ

Mehmet Dedeoğlu, Gündüz Onat

KIRŞEHİR

Doğan Güneşli, Kılıç Sorgucu

KOCAELİ

İbrahim Akdoğan, Kenan Akman, Turan Güneş

KONYA

M. Yücel Akıncı, M. Oğuz Atalay, Durmuş Ali Çalık, Ahmet Çobanoğlu, Hüseyin Kaleli, Faruk Sükan, Mustafa Üstündağ

KÜTAHYA

Nizamettin Çoban

MALATYA

Lütfi Doğan, Turan Fırat, Ahmet Karaaslan, Ali Kırca, Mustafa Şentürk

MANİSA

Hasan Ali Dağlı, Zeki Karagözlü, Erkin Topkaya, Hasan Zengin

MARDİN

Şerafettin Elçi, Metin Musaoğlu, Ahmet Türk, Nurettin Yılmaz

MUĞLA

Sami Gökmen, Hasan Fehmi İlter

MUŞ

Burhan Garip Şavlı

NEVŞEHİR

Yaşar Kemal Yüksekli

NİĞDE

Yılmaz Cemal Bor, Burhan Ecemiş

ORDU

Temel Ateş, Memduh Ekşi, Ertuğrul Günay, Günay Yalın

RİZE

Yılmaz Balta, Sami Kumbasar, Tuncay Mataracı

SAKARYA

Barbaros Turgut Boztepe, Hayrettin Uysal

SAMSUN

Ahmet Altun, Kenan Bulutoğlu, İlyas Kılıç, İ. Etem Kılıçoğlu, Muzaffer Önder

SIİRT

M. Nebil Oktay, Abdülkerim Zilan

SİNOP

Hilmi İşgüzar Tefvik Fikret Övet, Alâettin Şahin

SİVAS

Orhan Akbulut Enver Akova Azimet Köylüoğlu, Mahmut Özdemir, Mustafa Yılankıran

TEKİRDAĞ

Yılmaz Alpaslan, Ömer Kahraman

TOKAT

Cevat Atılğan, Ömer Dedeoğlu, Sermet Durmuşoğlu, Ali Kurt

TRABZON

Adil Ali Cinel, Rahmi Kumaş, Ertöz Vahit Suiçmez, Ahmet Şener

TUNCELİ

Hüseyin Erkanlı, Ali Haydar Veziroğlu

URFA

M. Sabri Kılıç, Ahmet Melik, Celâl Paydaş

UŞAK

İsmail Aydın, M. Selâhattin Yüksel

VAN

İhsan Bedirhanoglu, Mehmet Salih Yıldız

YOZGAT

Mevlüt Güngör Erdinç, Veli Zeren

ZONGULDAK

K. Kemal Anadol, Bülent Ecevit, Avni Gürsoy, Burhan Karaçelik

(Reddedenler)

ADANA

Cevdet Akçalı, Hasan Aksay, Mehmet Halit Dağlı, Hasan Gürsoy, Selâhattin Kılıç, Ahmet Topaloğlu, Alparslan Türkeş

ADİYAMAN

Hali Ağar, Abdurrahaman Ünsal

AFYONKARAHİSAR

Mehmet Özutku, Ali İhsan Ululbahşi

AĞRI

Mikâil Aydemir, Kerem Şahin, Ahmet Hamdi Şam

AMASYA

Etem Naci Altunay, Muhammet Kelleci

ANKARA

Oğuzhan Asiltürk, Sebati Ataman, Oğuz Aygün Mustafa Başoğlu Orhan Eren, Mustafa Kemal Erkovan, Necati Gültekin, İhsan Karaçam, İsmail Hakkı Köylüoğlu, Fikri Pehlivanlı, Hayrettin Turgut Tokar

ANTALYA

İhsan Ataöv, Kaya Çakmakçı, Sadık Erdem, Galip Kaya

ARTVİN

Haşan Ekinci, Mustafa Rona

AYDIN

Mutlu Menderes, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Behiç Tozkoparan

BALIKESİR

İlhan Aytekin, Cihat Bilgehan, Cemalettin İnkaya, Emin Engin Tanrıverdi, Hüsnü Yılmaz

BİLECİK

Cemalettin Köklü

BİNGÖL

Mehmet Sait Göker

BİTLİS

Abidin İnan Gaydalı

BOLU

Avni Akyol, Müfit Bayraktar, Ahmet Çakmak

BURDUR

Ahmet Sayın

BURSA

Mehmet Emin Dalkıran, Ali Elverdi, Yılmaz Ergenekon, Halil Karaatlı, Cemal Külahlı, Kasım Önadım, Özer Yılmaz

ÇANAKKALE

Ahmet Nihat Akay, İrfan Binay

ÇANKIRI

Nurettin Ok, Arif Tosyalıoğlu

ÇORUM

Mustafa Kemal Biberoğlu, Ahmet Çimbek, Mehmet Irmak, Aslan Topçubaşı

DENİZLİ

Mustafa Kemal Aykurt, Ahmet Hamdi Sancar, Emin Atıf Şohoğlu

DİYARBAKIR

Abdüllatif Ensarioğlu, M. Yaşar Göçmen, Mahmut Kepolu

EDİRNE

Mustafa Bulut, İlhami Ertem

ELÂZİĞ

Rasim Küçükkel, Mehmet Tahir Şaşmaz

ERZİNCAN

Timuçin Turan

ERZURUM

Rıfki Danişman, Osman Demirci, Gıyasettin Karaca Nevzat Kösoğlu Korkut
Özal, İsmail Hakkı Yıldırım

ESKİŞEHİR

İsmet Angı, Yusuf Cemal Özkan, Seyfi Öztürk

GAZİANTEP

Cengiz Gökçek, İmam Hüseyin İncioğlu, Mehmet Atilla Ocak, Mehmet
Özkaya

GİRESUN

Şükrü Abbasoğlu, Nizamettin Erkmén, Ali Köymén

GÜMÜŞHANE

Mehmet Çatalbaş, Turgut Yücel

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Sabahattin Adalı, M. Sait Reşa, Ali Yılmaz

İSPARTA

Süleyman Demirel, Yusuf Uysal, Yakup Üstün

İÇEL

Ali Ak, Fevzi Arıcı, Nazım Baş, Ramazan Çalışkan

İSTANBUL

Sabit Osman Avcı, Sadettin Bilgiç, Ekrem Ceyhun, Fehmi Cumalıoğlu,
Süleyman Arif Emre, Nilüfer Gürsoy, Kemal Kaçar, Nihat Kaya, Turan Koçal,
Recep Özel, Osman Özer, İsmail Hakkı Tekinel, Hüsamettin Tiyanşan, İhsan
Toksarı, Abdullah Tomba, Numan Uzun, Celâl Yardımcı

İZMİR

Talât Asal, Adil Demir Zeki Efeoğlu, Ali Naili Erdem, Şinasi Osma, Cemal
Tercan, Aysel Uğural, Erol H. Yeşilpınar

KAHRAMANMARAŞ

Halit Evliya, Mehmet Yusuf Özbaş, Hasan Seyithanoğlu, Mehmet Şerefoğlu

KARS

Hidayet Çelebi, Bahri Dağdaş, Abdülkerim Doğru

KASTAMONU

Fethi Acar, İsmail Hilmi Dura, Ali Nihat Karol

KAYSERİ

Kemal Doğan, Mahmut Şevket Doğan, Mehmet Doğan, Mehmet Zeki Okur

KIRKLARELİ

Hasan Korkul

KIRŞEHİR

Mustafa Eşrefoğlu

KOCAELİ

Adem Ali Sarıoğlu, İbrahim Topuz

KONYA

Şener Battal, Tahir Büyükkörükçü, Necmettin Erbakan, Agâh Oktay Güner, Mustafa Güzelkılınç, M. Kubilay İmer, İhsan Kabadayı, Necati Kalaycıoğlu, Aydın Menderes

KÜTAHYA

Ahmet Mahir Ablum, Hüseyin Cavit Erdemir, İlhan Ersoy, Ali İrfan Haznedar

MALATYA

Mehmet Recai Kutan

MANİSA

Sümer Oral, Önel Şakar, Faik Türün, Yahya Uslu, Halil Yurtseven

MARDİN

Fehim Adak, Abdülkadir Timurağaoğlu

MUĞLA

Ahmet Buldanlı, Zeyyat Mandalinci

MUŞ

Kasım Emre, M. Emin Seydagil

NEVŞEHİR

İbrahim Ethem Boz, Esat Kırathıoğlu

NİĞDE

Hüseyin Çelik, Hüseyin Avni Kavurmacıoğlu, Sadi Somuncuoğlu

ORDU

Hamdi Mağden, Kemal Şensoy, Bilâl Taranoğlu

RİZE

İzzet Akçal

SAKARYA

Nuri Bayar, Selahattin Gürdrama, Güngör Hun

SAMSUN

Mustafa Dağıstanlı, İ. Etem Ezgü, Nafiz Kurt, Hüseyin Özalp, S. Orhan Uluçay

SIİRT

Zeki Çeliker, Abdülkadir Kaya

SİVAS

Ali Gürbüz, Temel Karamollaoğlu, Tevfik Koraltan

TEKİRDAĞ

Halil Başol, Nihan İlgün

TOKAT

Feyzullah Değerli, Faruk Demirtola, Ali Şevki Erek

TRABZON

İbrahim Vecdi Aksakal, Kemal Cevher, Ömer Çakıroğlu, Lütfi Köktaş

URFA

Mehmet Aksoy, Mehmet Celâl Bucak, Necmettin Cevheri, Salih Özcan

UŞAK

Galip Çetin

VAN

Muslih Görentaş, Kinyas Kartal

YOZGAT

Hüseyin Erdal, Ömer Lütfü Erzurumluoğlu, Ali Fuat Eyüboğlu, Turgut Nizamoğlu

ZONGULDAK

Ömer Barutçu, Abdulmuttalip Gül, Ahmet Gültekin Kızılışık, Köksal Toptan

(Oya katılmayanlar)

ZONGULDAK

Cahit Karakaş

BİTLİS

Muhyettin Mutlu

(Açık üyelikler)

Manisa 1

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

ISBN 978-605-4700-46-2 (Tık.)

ISBN 978-605-4700-52-3 (6. Cilt)